Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Getty Research Institute

https://archive.org/details/mplautilinguaela00plau

[illegible] 1664 [illegible]

Binding &c by Bedford £5-15-0

M. Plauti linguae latinae Principis comoediae XX. recens ex collatione multorum codicum: q̄ tum calamo ſcripti: tum formulis excuſi habebātur ſingulari diligentia recognitae.

Item eaedem comoediae oībus fere locis cōmentationibus ornantur: quas Bernardus Saracenus Atq̄ Joannes Petrus Valla ſcriptas olim reliquere. Nec deſunt quoq̄ obſeruatiões quaepiam Pij Bononienſis ſparſim collocatae cū auctor obſcuriuſculus occurrere videtur.

Figurantur etiam ad pfectiorem operis intellegētiam ſingula narrationum capita.

Ad haec Index ī primo ſtatim opis veſtibulo occurret: qui ea q̄ magis ad memoriā inſignia vidētur aperiet.

Obuio Cuiq; bonæ frugi Salutem.

NEmo eſt optimi adoleſcentes: qui binas quacūq; de fabula maiores noſtros ꝑcepiſſe uoluptates ignoret. Cū ſcilicet audiēdo, quæ modulāter carmina ꝓnunciarētur, tū uel maxime ſpectando, quæ fierēt moderatæ ſaltationes. Vnde ſpectatores à comicis potius q̃ auditores appellant. Quoniam igit̃ in p̄ñtia nullæ uel agunt̃, uel agi fabulæ poſſunt: proindeq; talibus ac libero dignis hoīe uoluptatib⁹ priuamur, meas eē partis, putaui qui uos alias officiis ſolitus eſſem ꝓmereri, totis cōtendere uiribus, ne meā amplius operā hac in ꝑte deſiderētis: quippe cū litteratis hoībus quotquot alunt Venetiæ familiariter utar ac ſemꝑ ſim uſus, uictore ꝑſertim: quē ob ingenii ſuauitatē, eruditionēq; nō uulgarē mihi potiſſimū amicitiæ uinculo copulaui. Quāobrē ne penitus ſpectandi uoluptate careatis: quā maximi diximus eſſe momenti, uobis depictas ſingulis fabularū actibus ſcenas curauimus annotari, nec minus hiſtrionū in orcheſtra ſaltantiū imagines monogrāmate tantū de more ueterū addidimus cōprehenſas: quod ſi qua, meo iudicio, nimiū moroſa ingenia dānabūt, auctore Philoſtrato ſciāt ſe ueritatē, & eā quæ poetis attribuitur ſapientiā aſpernari. Sola eteni pictura quæcūq; olim uiſa ſunt, iiſdē iterū oculis ſubiicere poteſt. Quod aūt ad audiēdi ꝑtinet uoluptatē: quā uobis, ut docet Ariſtoteles, ſcriptura p̄ſtabit, cognoſcite ꝑ nos trifariā eſſe ꝓuiſum. uidelicet primū ut quæ ad noſtrā uſq; ætatē Plauti carmina ꝑuenerūt in latini ſermonis puritatē, priſtinūq; candorē q̃ maxime fieri potuit eē reſtituta. deinde, qm̄ latina lingua labefactatis impii rebus ipſi etiā romæ, tāquā in ꝑegrinā euaſit, cōmentaria quæ nobis excellere uiſa ſunt ſūma cū diligētia, uerſibus eſſe appoſita. Ne ſiqd forte ꝑplexius aut abſoletius dicat̃, ipſi nō intelligētes, ꝓpoſita fraudemini uoluptate, demū, quæ nr̃a ſemꝑ in nos extitit humanitas, locupletiſſimū indicē in calce uoluminis eſſe adiectum, ꝑtim ut cōplura fabularū loca ſimul cōferre poſſitis, partim, qm̄ iter legendū ſingula nemo pōt annotare, uel annotata diutius oīa cōtinere, quē diximus, index memoriæ ſuffraget̃. Hoc itaq; meo munere cōſecutū me ſpero, ut uos. ſ. in poſterū mihi magis afficiamini q̃ plebs olim romana potuerit crebris, opipareq; inſtructis ædiliū muneribus obligari. Valete.

¶ Reuerendiſſimo in xp̄o patri Franciſco Marcello Pontifici Tragurino Bernardus Saracenus Venetus. S. P. D.

CAſtigationes in Plautū nr̃as: necnō Enarrationes præſul doctiſſime nobiſcū cui potiſſimū dicaremus: cuius ſincerꝫ prudēs, ac doctū ſubiremus iudiciū: aīo aliq̃diu reputātibus nobis occurrit nemo: quem apud nos tibi ꝑferendum eē exiſtimaremus: ſiue Marcellæ domus claritate multis anteferēda: ſiue ſanctiſſimæ religionis nr̃æ obſeruātia: ſiue doctrinæ eximiæ acerrimo iudicio: quæ oīa mentē meā prius pendulā cōfirmauerūt: ſtabiliuerūt. Vt minie dubitauerīꝫ, tibi eē deſtinādas has lucubraciūculas in Plautinas comœdias lōgiuſculo tꝑe ꝑfectas. Quod domeſticis curis: multiſq; anxius ſolicitudinib⁹ citi⁹ nō potuerim q̃ ipe cupiebā trāſigere. Quæ ſi tibi placuerint uiro nr̃a hac ætate nō liberali aīo mō: & mētis magnitudine: ac religiōis cultu: ſed ēt doctrina eximia: ac ꝓpemodū ſingulari: nō parꝫ me ꝑfeciſſe putauero: q̄q̄ ſentio in re eiuſmodi q̃ difficile ſit laudē ꝓmereri plautinas polliceri caſtigatōes; ubi tot nō mō ī uerſa uerba & ꝑpoſtere poſita ſūt. ſed ēt tot uerba deficiāt. Sꝫ qd ego uerba memorē? cū nō mō uerſus dimidiati īueniant̃: ſed ēt deſīnt integri: nec uerſus mō: ſed ēt Scænæ integræ: atq; adeo ēt dimidiatæ Comœdiæ iā ꝑierint. Adde porro tātam poetæ rerꝫ caliginem ob incognitā uetuſtatē. Vt Siſēna tātus inq̃ autor: & Varro q̃ undecunq; doctiſſimus eſt à doctiſſimis dictus: ne dum Donatus. Seruius. & plæriq; alii grammatici non parum inuigilauerint. ut nobis Plautū. ex incognito cognitum facerent. Quamobrē cum hæc ipſe mecū reputarem ex ipſa ꝓuinciæ mole merito ꝑſtiti dubius aliquandiu: nū hoc onus mihi eſſe ſubeundum cenſerem. E diuerſo cum ex huius autoris cognitione perſpicerem eximiam q̃dam mlutis emanaturam utilitatem: putaui labori minime parcēs hoc onus non omittendūꝫ: ut ſi ēt quæ uoluerim oīa ipſe mihi præſtare nō potuerim: ꝓbabile tñ uiſum fuerit attentaſſe me priorem: aliq̃dq; mō incohaſſe: qd' alii fortaſſe ꝑficiāt. Videbūt ꝑ nos tñ erudiri plura mēdoſa ueræ lectiōi reddita: in ſuā queq; decuriā interlocutorum cohercitum: qui prius nullo ſeruato ordine uagabatur: & deniq; non mediocrem præſtitam fuiſſe à nobis diligentiā: ut Plautina lectio iuuaret̃: Sales quoq; ac ioci: ſenſuſq; iucūdiſſimi lepidiſſimi poetæ inoteſcerent. Quantū āt laboris in hoc impenſum ſit, ſtatim in fronte teſtatum uolumus. Nam ut quiuis noſcere facilius queat, quid mendoſum: quid emendatum: emendandumue: prout cuiq; pro ſuo arbitratu id integrum reliquimus. Plautinas caſtigationes ſtatim in ipſo operis ueſtibulo locauimus: quæ (ni fallor) ſunt omni ueritate ueriores. Pauculis dumtaxat exceptis: quæ non tam mendoſa q̃ omnino cognitu difficillima ex antiquitatis Maieſtate uiſa ſunt. Quæ fortaſſis unà cum aliis fuiſſent enodata: ſi uel in aliquē emendatum codicē incidiſſemus: uel niſi tumultuario magis q̃ accurato ſtudio æditiones noſtras modo ob noſtrum hinc propediem diſceſſum ad orientis partes maturaremus. Percurres igitur Pontifex reuerendiſſime has noſtras cū Plauto lucubraciunculas (in re hac enim te hominem doctiſſimum: eloquentiæ ſtudio ac laude eminentem: prudentia grauiſſimum: reliquiſq; uirtutibus inſignem iudicem mihi conſtituendum ratus ſum) In quibus ſi quid recte dictum uideris: non id mihi ſoli tribui contendo. Cum non ex mea ſed eminentiſſimorum autorum ſententia cūcta fermè protulerim. In qua re ne quidem ueterum etiam recentiorum quorundam: & eorum præſertim qui Plautinas delitias ſectati ſunt nō puduit ſententias ſciſcitari. Et in primis Georgii Vallæ uiri clariſſimi: quem noſtris temporibus bonorum diſciplinarum omnium ærarium dixerim: cuius cenſura nihil eſt grauius. Si quid autem minus ornatum: aut nō oīno enucleatum compereris: aut forte in curia omiſſum (Non enim poteſt Lippus quantum contendere Lynceus) uel ignoſcas uel emendes: cæteroſq; moneas ut ſi quam habent in nos feruidam mentem tegant. Qui ſi forte liuore agitati perſtreperint: tua oratione compeſces. Quamquam nihil moror ꝙ ſi quid boni factum fuerit bonis: inuideant non boni. Hæc autem ſi tui accerrimi iudicii ſtabunt incudi: nullius formidabo Rhinocerotis naſum.

¶Bernardi Saraceni Veneti emendationes in singulas Plautinas comœdias quæ septingentæ ferme sunt: in quibus etiam castigati sunt errores interlocutorum fere quadringenti.

¶Ex amphitryõe. Ex ꝓlogo.
Etiã histriones anno cũ ꝓscenio
Nanio cum proscenio.
Amphitryo natus argis
Natus argus. Ex nonio.
Ex scæna q me alter in qua ex pũcti errores iterlocutoꝝ. ii.
Sum uero uerna uerbo.
Sum uero uerna uerbero.
Nunc uero mihi in mente fuit.
Numero mihi in mente fuit.
Vt salui potiremur domum.
Vel domi: ut ex eodem nonio.
Quem in mentem uenit?
Quom in mentem uenit
Illic homo uolt hoc denuo pallium dexter legendum texere: ex antiquo codice: hic locus per in curiã omissus est: de quo habenda erat mentio in cõmentario.
Ex scæna bene uale.
Ne me uxorem præuertisse dicam.
Rectus dicant
Ex scæna age i tu error inter. i.
Dabo prognatum patre.
Dauo prognatum patre.
Ex scæna satim ꝑua: errores iter. iii.
Rumificant probam.
Rumiferant legit nonius.
Mihi diuino quicq̃.
Mihi diuini quicq̃.
Quam habeo. q̃ abeo.
Osculũ detuli. Osculum tetuli.
Ego enim uero. Nego eni uero.
Ex scæna durare nequeo
Facta infecta re acclamitat.
Rectius esse acclamitat.
Ex scæna dapes atq; opes.
Alterum alter ap prehendit.
Alterum altera apprehendit.
Ex scæna bono animo es
Tu grauidam ita fecisti.
Tu grauidam item fecisti.

¶Ex asinaria ex prologo.
Caue modo ne gratis.
Sunt qui legant grauis: uel graxis.
Macrus uortit barbare.
Marcus uortit barbare.
Ex scæna sicut tuũ error inter. i. & duo ibi repositi uersiculi suo loco.
Tibi non esse credam illa?
Vel tibi non esse credam illam.
Luctus illex est. Vel lectus illex est.
Ex scæna ubi ego: error inter. i.
Victum rur. Vinctum rus.
Meme infio percontaris?
Meme infit percontarier.
De ædis demonstraui
Et ædis demonstraui
Neq; qua facie sit socio
Neq; qua facie sit scio
Ex scæna ut demonstrate error interlocutorum i.
Noster saurea Voster saurea
Ex scæna qd hoc: errores inter. vi.
Ad malam rem At malam rem
Qui latere conteram
Qui latera conteram
Argentum mihi est. Mihi des
Proficisci hoc dixerimus
Profecto hoc dixerimus
Ex scæna nequeon ego
Qui deludunt derideris
Qui deludunt detines uel dedideris
Si moritur mater tua?
Si moritur mater sua
Ex scæna perfidiæ laudes error interlocutorum: i.
Quum nostris sicophantiis
Cum nostris sicophantiis
Virtute ulmorum freti
Vel humerorum uel armorum
Puelli quæ male fecisti
Duelliq; male fecisti
Quam se absente ꝙ se absente
Ex scæna cur me retentas errores interlocutorum. ii.
Mox si uoles manebo
Nocte si uoles manebo
Ex ædibus delegit
Vel ex ædibus abegit
Vides meam ante mergere
Vides me iam ante mergere
Vel uides me amantem egere
Vel uides me iam terram tergere uel terere Atq; orare meum
Atq; orare mecum
Circundator quæ me bracchis
Circundatoq; me brachiis
Nam iam calcari q̃drupedo agitabo
Nam iam calcari q̃drupedem agitabo
Huius quidem matri
Huius qui dem matri
Ex scæna agedum error inter. i. ex qua expunximus uersiculum ibi non recte positum. Patrem hanc amplexari tuum.
Quod illa autem simulet
Quod illa haud simulet
Consurgat Cum surgat
Ex scæna ain tu meum uirum errores iterlocutorum. xviii.
Plures reposuimus uersus in uetusto codice adinuentos qui prius non extabant in neotericis codicibus
Iam fixo Iam saxo
Animo fecit uoluptatis
Animo fecit uolupe

¶Ex aulularia: ex argumento
Auro uxore & filio
Auro uxore & filia
Ex scæna ꝑsagibat error inter. i.
Nam te neq; re Nã de te neq; re
Ex scæna postq̃ obsonauit errores interlocutorum .ii.
Hæc mihi te ut tibi me æquum est credere credo
Vel hæc mihi tu ut tibi me æquum est credere crede
Ex scæna tace nunc iam
Stultus & sine gratia es
Stultum & sine gratia est
Ex scæna narraui errores inter. ii.
Vbi legitur carinarii: sunt qui legant Caltuarii.
Et ubi molochinarii
Mollocinarii
Ex scæna nimium libenter errores interlocutorum iii.
In scæna hoc est serui facinus loquitur perpetuo strophylus non strobilus: item alibi: strobilum miror: & meum strobilum.
Legendum strophylum
Ex scæna foras lumbrice
Iam hunc perscrutari
Iam hunc perscrutaui
Ex scæna quis hic loquitur
Curro in uias Curre in uias
Vt quid huius ne sit sciam
Vt quid huius rei sit sciam
Ex scæna di immortales errores interlocutorum .ii.
Video ego nunc strobilum
Legendum strophylum
Quin ego illum inuenisse dico
Illi inuenisse dico

¶Ex captiuis ex prologo
Quasi pilas homines habens
Legendum habent
Ex scæna aduorte animum: errores interlocutorum .x.
Quam cupio ut imperet
Legendum impetret

Aemulis iam ocium eſt
Ec malis iam ocium eſt
Ex ſcæna dii immortales error interlocutorum. i.
Ex ſcæna iam ego reuortar errores interlocutorum. .ii.
Ex ſcæna quæ res uortat bene errores interlocutorum .ii.
Eſſe pignus deſideras
Eſſe pignus deſeras
Ex ſcæna quo illum
Iſtæc morbus Iſthic morbus
Sed hoc primum expugnare tibi uolo
Expurgare tibi uolo
Dearmatus Deartuatus
Sceleſti capti Vel captiui
Ex ſcæna q̃to in pectore: errores intelocutorum. ii.
Dentilegos omnes mortales faciam
Vel dentilocos potius
Plil tando Pultando
Ex ſcæna age tu
Neq̧ ſpo ponas Neq̧ ſpē pōas
Rebus tuis feceris meliuſculas
Vel res tuas feceris meliuſculas
Theodoro medico
Theodoromedi.

ℭ Ex curgulione

Ex ſcæna quo te hoc noctis: errores interlocutorum. ii.
Hoſtium occluſiſſimum
Oſtiū oculiſſimum Ex feſto
Nempe huic lenoni
Nempe huic leoni
Quid āpones ueneri a ientaculo?
Forte qd antepones ueneri ientaculi?
Ex ſcæna flos ueteris uini: error interlocutorum. i.
Odor præ tuo nauſea eſt
Legendum nautea.
Ex ſcæna placide egredere
Nam ſi abſim aut recuſem:
Nam ſi abſim haud recuſem
Nec poterit dum licet
Nec potitur dum licet
Ex ſcæna palinure error inter. i.
Vt ſit paratum prandimiu
Paratum prandium
Coniicio ſomnum
Coniicio ſomnium
Suppone tibi Vel ſuppono
Vſuſt Viſuſt
Ex ſcæna date uiam error inter. i.
Si fruſtulenta eſt da obſecro ut obſorbeam: quidam fruſtulenta legunt: ego iurulenta potius

Neq̧ diem decet me memorari
Legendum morari
Ex ſcæna beatus uideor
Non mihi placens Nō mihi placet
Clipeatus elephantum tibi machera difficit
Tibi machera diligit Ex nonio
Quid quod iratus ſum
Quid quod iuratus ſum
Ex ſcæna I tu pre uirgo errores interlocutorum. iii.
Aut male meditantem maledicax es
Haud in male meditantem maledicus es
Ex ſcæna quoi homini
Quidem eſt Quid en eſt?
Q. d fui iratus Quod fui iurat⁹
Ex ſcæna phædrome errores interlocutorum. ii.
Ad me hic perueniet
Ad me hic peruenit uel peruenerit
Ex ſcæna argentariis male
Hoccine pacto indemnatum atq̧ inteſtatum me arripi?
Atq̧ in anteſtatum me arripi?
Iam pridem quoq̧ poſſet mittere
Iam pridē quoq̧ potuiſſet emittere

ℭ Ex Caſſina

Ex ſcæna non mihi licere
Niſi ruri tu aceruo mederis
Niſi ruri tu eruum ederis
Ex ſcæna ſequimini comites errores interlocutorum. xxiiii.
Sopor manus calpitur
Sopor manus caluitur
Ex ſcæna omnibus rebus
Bibe æs: Bibe ede
Ex ſcæna una ædepol
Atq̧ amborum ingratus
Atq̧ ambobus ingratis
Ex ſcæna face chaline: ex qua mirinam eiecimus & admiſimus cleoſtratam & ſtalinum ſenem error interlocutorum. i.
Vñ unicus eſt Vnde uillicus eſt
Vt hodie canem & furcam feras
Quidam legunt camum
Hic uincunt Hic uincet
Cur omnem mihi uituperat malo
Cui oīno magnum ad ꝓperat malū
Ex ſcæna ſine modo
Si ego oēm amorem meū concredui
Ei ego oēm amorem meū cōcredui
Qui quæ hanc oēm rem heræ meæ
Legendum: quinq̧
Ex ſcæna nunc amici
Sed facito dum metui aper uorſus quos cantat colax
Sed facito memineris a fer uorſus quos cantat colax
Ex ſcæna ſtultitia magna
In mundum ſiet
Vel in mundo ſiet
Ex ſcæna nulla nulla error interlocutorum. i.
Num hero dicis Numero dicis
Ex ſcæna uide fur in quam coquū admiſimus errores inter. viii.
Ex ſcæna nec pol nemeæ
Vbi comes eſſe poſſunt
Vbi comeſſe poſſunt
Ex ſcæna age tibicen
Numen expertus uſpiam
Num men expertus uſpiam?
Ex ſcæna ſenſim ſuper
Immo ego iam tenebo
Immo ego iſtam tenebo
Atq̧ huius eſt Atq̧ hæc eſt
Ex ſcæna acceptæ bene in quam non chalinum ſeruum ſed pardaliſcam ancillam recipimus
Hic pardaliſca eſſet
Hic pardaliſca eſto
Et ubi prius ectato legebatur
Legimus ſpectato
Ex ſcæna neq̧ quo fugiam
Tantum fraus atq̧ ego flagitio ſuperauimus nuptiis noſtris
Tantum facinus atq̧ meo cum flagitio ſuper additūſt nuptiis noſtris.
Eſt opere auribus accipere
Eſt opere precium auribus accipere
Ex ſcæna memora ordine errores interlocutorum. x:
Vbi appello caſſinam inquit
Vbi appello caſſinam inq̃
Ex ſcæna maximo ergo: expunximus ex indice ſeruos qui admitti non debent
Ex ſcæna ubi tu es in quam mirinam & chalinum recepimus: errores interlocutorum. vi.
Aut mentire hercle nam pa
Haud mentire hercle nam palam
Hanc tibi nunc rem ueniam minus grauate proſpero
Hanc tibi nunc dare ueniam minus grauate propero
Vnctus nauſea Vnctus nautea

ℭ Ex Ciſtellaria

Ex ſcæna tum ego errores interlocutorum. vi.
Hæc niſi diſciplina
Lepidius: diſplicina

Ex ſcæna

Ex ſcæna credo ego errores in//
terlocutorum. iiii.
Ex ſcæna audire uocem error
interlocutorum. i.
Me matrem cenſeas
Ne matrem cenſeas:item
Vbi dephino Legendũ demipho
Ex ſcæna rem elocuta error in//
terlocutorum. ii.
Animum ego indicam
Animum ego inducam
Si alceſimarchum non uides. poſt
uerbum ſi punctum facito:ut lo
quens ſi ſenium notetur
Ex ſcæna niſi quid errores inter
locutorum. iii.
Sed his hac ut hac
Sed is hac aut hac
Ciſtellam e mulier
La.Ciſtellam hæc mulier quæritat
Amus era parumper
Eamus hera parumper
Mala mens Rectius mala merx
Quoi dat negat eſſe
Quoi adnegat eſſe

Ex Epidico

Ex ſcæna heus adoleſcens
Minaſq; argenti ſingulas nũmis
Vel nummus rectius
Ex ſcæna rem tibi
Modo quidem animo
Meo quidem animo
Sed operã epidici Nec me emere
Nunc me emere
Tu te in priſtinum
Tu te in piſtrinum
Ex ſcæna at at errores inter. iiii.
Per myropolia & laieans
Per myropolia & lanienas
Vos uideo amabo
Vos uideo ambo
Quaſi non fundis exornatæ mul/
tæ incendat
Qua ſi uero fundis exornatæ mul
tæ incedant
Croculam Vel crocotulam
Gerere maxime Gerræ maxiæ
Vocant laconum
Rectius laconium
Quaſi retruderet hominem
Legendum hominum
Nam telo non æque opus
Legerem te illo uel te ipſo
Occupatũ tibi erit argentum dies
Occupatum tibi erit duos argen//
tum dies
Ex ſcæna expectando errores inter/
locutorum. ii.
Ex ſcæna feciſti officium
Decem minis plus attulit
Decem minas plus attuli
Tibiq; auxilium apparet inueniam
Inueni iam
Bene ãbulabo Bñ ambulato
Ex ſcæna honoris cauſa
Diuortunt mores uirgini longe ac
lupe Vel hæ lupæ
Ex ſcæna caue præterbitas
Tibi addam dono gratias
Dono gratis
Non nouiſſe me eam recte amica;
poſſe Non recte.ſed rere
Qui omnium legum atq; iurum ſi
ctor condictor
Qui omnium legum atq; iurium
fictor conditor
Ex ſcæna ſi quid eſt homini er/
ror interlocutorum. i.
Neq; ea nunc ubi ſit neſcio
Poteſt legi:ubi ſit ſcio
Illi hoſpitio uſus inuenit
Illæc hoſpitii uſum inuenit
Sin is eſt hoc Sin eſt homo
Quid quod digitus te turbat
Vel lege titubat
Fac uideam ſi me
Fac uideam ſit ne
Ex ſcæna quid eſt pater
Perii auſtrum perculi
Legerem plauſtrum perculi
Ego illi faciam ut fiat diem
Vt ſciat potius
Ex ſcæna male morigerus erro/
rores interlocutorum. i iii.
Socio iuſſi adimere pedibus
Soccos iuſſi adimere pedibus
Statin Satin
Ex ſcæna ſatin ille
Vincere ius eſt Vincire ius eſt
Solutus aſto a lege
Legendum alliga
Ipſa res decet tibi Dicet tibi
Aduerſa iſtum Ad ſerua iſtuʒ

Ex Bacchidibus

Ex prima ſcæna:errores interlo/
cutorum. ix.
Ex ſcæna iam dudum
Stultior eſt barbaro potio
Stultior es barbaro putito ex ſe.
Nemo ergo tibi hoc apparuit
Legendum apparauit
Hic uereri p erdidit compen dium
Vel hic ueri perdidit compendium
Ex ſcæna herilis patria
Venero quæ te Venerorq; te
q̃ ad epiſtolam mneſilochus miſit
Quem ad epiſtolam mneſilocus miſit
Ex ſcæna mirum eſt ex qua charinũ
eiecimus.errores inter. ii.
Si agit pelio
Si agit uel agitur a pellor
Ex ſcæna ibo in piræeum errores in/
terlocutorum. iii.
Vulcanus ſol luna dies
Rectius dis q̃ dies
Tine hec nunc erit
Trinæ hæ nunc erunt
Ibi aurum accerſere
Ibit aurum accerſere
Ex ſcæna multis modis
Cum obiurgato eſt opus
q̃ obiurgato eſt opus
Ex ſcæna nũc experiar errores iter/
locutorum. ii.
Ex ſcæna paraſitus ego ſum puerũ
loquentem excluſimus
Ex ſcæna quid iſtuc
Non id:negato eſſe ituram
Non it:negato eſſe ituram
Alium ille amat
Legendum illa amat
Ex ſcæna petulans
Digna eſt Digna res eſt
Ego aliis incredibile
Dicendum incredibilis
Hinc cum ego me his dictis malis
Hinc cum ego meis dictis malis
Ex ſcæna nunc hominem error in//
terlocutorum. i.
Ab hoſpite archimenide
Dicendum archidemide
Nam niſi me aſpicit
Nam ubi me aſpicit
Cor ſperat bus ſicui animus:uel ibus
Vel cor ſperat:adfuit ſi cui animus
Quid ſi potius morbum mortem
Morbum aut mortem
Quid iſtis ad iſtunc uſus es conſcriptus
modum
Vſus eſt conſcriptis modum
Ex ſcæna meam ne hic error interlo/
cutorum. i.
Ne ue eniceat Vel enicet
Si me per te habere
Sine me per te here
Ex ſcæna atrides duo error interlo//
cutorum. i.
Diuina mœnium manu
Diuina mœnitum manu.
Ex ſcæna q̃ magis loquentem
admiſimus philoxenem:& nicobo
lum excluſimus.

Ex ſcæna quis ſonitu errores inter
locutorum. vi.

ℭ Ex Muſtellaria

Ex ſcæna exi e culina:errores inter/
locutorum. v.
Nidore cupinam
Nidore culinam
Patiunda eſt Vel patiundum eſt
Ex ſcæna recordtaus
Adminiculum eis clamant
Adminiculum eis damnunt
Deturbauit texit
Deturbauit retexit
Ex ſcæna iam pridem errores inter
locutorum. iiii.
Velut horno meſſis magna fuit
Velut horna meſſis magna fuat
Neq̧ unq̃ obtigere poſſum
Legendum obtegere
Vbi tu comedas
Vbi tu commodas
Quicq̃ muliere morarier
Quicq̃ muliere memorarier
Turpes mores peius cœno concinũt
Legendum potius: peius cœno col/
linunt.
Ex ſcæna aduerſum uenire errores
interlocutorum. iii.
Moratis uitæ debebas
Forte melius:morata eſſe debebas
Ex ſcæna Iuppiter ſupremus erro/
res interlocutorum. ii.
Qui hodie ſeſe excruciari me animo
poſſit pati:pro me aio poſſit pati
Vel iſti quia haſtis trium nũmorꝝ cã
ſubeunt ſub haſta expũximus uer/
bum haſtis ut ſuperuacaneum
Non hoc longe Non hinc longe
Et faciat quid iubeo
Et facias quod iubeo
Nam metuis potare
Vel non metuas potare
Ludos ago hodie uiuo præſenti hic
ſeni faciam Ludos ego hodie
uiuo præſente hic ſene faciam
Ex ſcæna habeo neptune errores
interlocutorum. ii.
Tetigi inq̃ & pultari
Tetigi inq̃ & pultaui
Di deæq̧ omnes perduxint
Rectius perduaxint uel perdant
Iube illos illinc amabo abſcede
Lege abſcedere
Ex ſcæna ſceleſtiorem errores in//
terlocutorum. vi.
Negat quando cogitas
Negat? quam rem cogitas?
Ex ſcæna melius anno hoc:erro//
res interlocutorum. iii.
A meridie amiſti cero
Amare iam occœpiſti
Vita q̃ ſit breuis ſimul cogita
Legendum cogitas cum ironia
Ex ſcæna nunc auſculto errores i/
terlocutorum. ii.
Latius demum eſt
Satius demum eſt
Ex ſcæna ſerui qui culpa carent in
quã loquentem admiſimus gru/
mionem ſeruum errores inter. x.
Augent ex pauſil Ex pauſillo
Faciunt a malo peculio
Faciunt a malo peculium
Prope tectum habebo
Probe tectum habebo
Morare hercle facis
Moram hercle facis
Nec q̃ poſſum Neq̧ poſſum
Tetriorem bellum
Tetriorem belluam
Callidum hoc eſt & ſi procul ab eſt
urita male
Et ſi procul ab æſtu urit male
Faſtit Vel faſtidit
Quæſo hercle abſtinet
Lege abſtineto
Ex ſcæna quid tibi
Si recte accipere cupies
Vel ſi tu te accipere cupies
Cui ſubegit Qui ſubegi
Ego abſte auſim non caue
Ego abſte auſim non cauere
Ex ſcæna hic quidem errores inter
locutorum. iii.
Noui loqui Noui locum
Amicam deſtinatum
Melius præſtinatum
Ex ſcæna peri hercle errores inter//
locutorum. ii.
Ex ſcæna qui homo errores inter/
locutorum. iii.
Si arraboni has dedit quadringenta
minas Legendum q̃draginta
Heus aperit meridie
Dic meridies
Nam poſtq̃ hic ædis uiderat
Legendum uendiderat
Atq̧ euoca aliquem intus a te terno
Atq̧ euoca aliquem intꝰ ad te tranio
Ante ædis præſtabo
Ante ædis præſtolabor
Quid agat tranio
Vel quid agas tranio
Illi hic confugere poſſint
Illi huc confugere poſſint
Præſidere bonæ interbitat q̃ſtio
Præſidebo ne interbitat quæſtio
Ne occubaſſis obſecro armati cur
ſciens Ne occupaſſis obſe/
cro armati cum ſient
Emunxi herum Emunxti herꝫ
Iam iube ignem & carnem carniſex
circundari
Iam iubeo ignem & ſarmen
Ex ſcæna ubi ſomnum ſepeliui
errores interlocutorum. iiii.
Quoq̧ modo hominem ad ſeruos
ludificatum ſit
Quoq̧ modo hominem ſeruos lu
dificatus ſit
Sic tale Sic ſalue
Herile mihi tecum cauendum eſt
Legerem hercle
Accipite huc ad te littem
Accipe:potius
Iam minori ſcio predum
Iam monere ſcio prædem
Non delinquimus
Nos delinquimus

ℭ Ex menæchmis.

Ex argumento
Ni ſe cognoſcunt
Ii ſe cognoſcunt
Nã ab i littera incipiendus uerſicu
lus eſt ut ex argumento fiat no/
men Menæchmei
Ex prologo
Animum deſpondit aquis
Animum deſpondit atq̧ is
Rapide raptori pueri ſubduxit fi//
des Vide an potius legẽdũ
ſit:ſubduxit pedes
Ex ſcæna iuuentus nomen
Si aperitur hoſtium
Sed aperitur oſtium
Ex ſcæna ni mala errores inter/
locutorum. ii.
Potitorem domum duxi
Portitorem domum duxi
Odorare in lutibili
Legendum odore
Dii facta igitur Olfacta igitur
Ex ſcæna animæ mi error iter. i.
Eroſa ſuperas Vel roſam
Ex ſcæna nulla eſt uoluptas: er/
ror interlocutorum. i.
Maior non dicam dolo
Maior non dicam:addo
Dictum faceſſas ædis caueas malo
Dictum faceſſas: & diſcaueas malo
Nunq̃ præhibentur
Nuſq̃ perhibentur

Ex ſcæna bñ obſnoaui:error iter.i.
Meũ penniculũ Tuũ peniculũ
Porci ueniunt ſacri
Porci ueneunt ſacres
Vt eat maximam in malam crucem
Legendum eas
Iam ergo hæc mandebunt
Legendum madebunt
Ex ſcæna ſine fores erorres iterlocutorum. iiii.
Sine fores ſic abii nolo operiri
Sine fores ſic:abi:nolo opperiri
Cui malo paraſito
Cui(malum)paraſito
Quaſi ſuppellex cellionis
Quaſi ſuppellex pellionis
Et iterum pynthia tertiũ lyparo
Et iterum pythia tertium olympia
Abduc iſtoc Abduc iſtos
Quam dudum dederam
Quam dudum dederas
Ex ſcæna plus triginta
Vbi egomet dii menæchmus
Vbi egomet & menæchmus
Spes animum obiectat me
Forte rectius ſpes animum oblectat meum
Ex ſcæna poti ne:errores iter. iii.
Meq; ultus pulcher fuero
Lego pulchre
Cui ego quæ eras hera
Cui ego quod eras eram:uel
Cui ego quo eras eram
Aedepol te dediſſe intelligo
Lego edidiſſe
Nec talia ſurripui
Nec pallam ſurripui
Ex ſcæna menæchme error interlocutorum. i.
In qua menæchmus aduena :non ciuis
Amare te ait multum
Orare ait te multum
Ex ſcæna:ego ne. Seqre hoc modo
Sequere hac me
Quam ſurripui domo
Quam ſurripuit domo
Ex ſcæna at hoc utuntur errores interlocutorum. ii.
Ne illam me caſtor fœnerator abſtuliſti Legerem fœnerato
Ex ſcæna quis hic me quærit
Quis hic me quærit
Quis hic a me quærit
Ita ædis In ædis
Ex ſcæna nimis ſtulte errores interlocutorum ii.
Et tuæ degeris amicæ
Et tuæ dederis amicæ

Non noui te cum perthaones me derides Legerem non noui te: tum præter omnes:me derides
Vel ſic non noui te:cur me derides
Idem hercle dica me ſanum uis adducere
Me. Idem hercle. Mu. ducam eum.
Me. Sanum uis adducere:
Ex ſcæna at ætas mea errores interlocutorum. iiii.
Ampula ſpẽ. Amplius ne poſtules
Et ubi mulier legitur. Lege mulieri
Ad hominem aliquem loquar
Adibo hominem atq; alloquar
Euboe Heu hoe
Poſt autem illi circo ſalus
Poſt autem illic hircos alius
Titanum prognaum cygno patre
Forte rectius cœlo patre
Ex ſcæna iam ne iſti
Oculi expectando dolent
Melius ſpectando
Atq; æquum incedit Dicẽdũ eccũ
Ex ſcæna ædepol error interlocutorum. i.
Ex ſcæna ſpectamen
Spectamen ſeruo bono id eſt
Legendum id eſſe
q̃ molitum perhibeo
q̃ molitum præbeo
Mecum aut malum prope eſt quando ceruſo faciam precium exoluet
Mecum haud malum ꝓpe eſt qñ acceſſor facio:uerba aũt preciũ exoluet ſunt connectenda cum fine ſuperioris uerſiculi:& dicendum ꝑcium exoluunt:uel exoluent
Exemplo ſeruio Extemplo ſeruio
Neq; meum ex hoc ſaltem damno alium eluo amphora
Vtq; meum ex hoc ſaltem epidamno aluum eluam amphora
Ex ſcæna per ego:errores interlocutorum. ii.
Mederi te cuius Me pire citius
Cum tu liber es meſſenio gaudeo
Deleuimus uerbum meſſenio
Ex ſcæna men hodie error interlocutorum. i.
Cui certiſſimunſt
Legerem quin certiſſimunſt
Ex ſcæna ſi uoltis errores interlocutorum. xv.
Si inuentus Melius inuentum
Vt liber perpetuo ut ſiem
Rectius liber perpetuo ut ſies

Ex milite glorioſo. Ex argu.
Vbi legitur afferat

Legendum forat uel perforat
Et ubi quiret Lego quirent
Vbi cœli Dicendum cœlibis
Ex alio argumento
Naupacti domum legatus abiit
Naupactum domo legatus abiit
Vt nuntiaret domino facto
Lego factum
Atq; in proximo reuertitur
Lego diuortitur
Ex ſcæna curate ut ſplendor
Quem miſera geſtitet fratrem facere ex hoſtibus
Quæ in miſeria geſtit & fractum facere ex hoſtibus
Tranſmitteret brachium
Tranſmitteres brachium
Aſſiduo ædis Aſſiduo edes
Ex ſcæna ni hercle:errores interlocutorum. ii.
Nam hoc columnatim poetæ eſſe in audiui barbaro
Sunt qui legant porticu barbara nõ poetæ barbaro
An heritatus ne ſis
In meditatus ne ſis
Imperatorem dicõ Impatorẽ dicã
Ad quem hominẽ inueſtigando
Atq; hominem inueſtigabo
Ex ſcæna niſi quidem
Quam uxor ad ſtabulum iuuenis recipiat q̃ mox ad ſtabulum iunix recipiat
Abi ludis me Abi ludis ne:
Deturbabo iam hic ego illum depugnaculis
Melius de propugnaculis
Ex ſcæna inde ignem:error interlocutorum: i.
Athenis domus eſt ac herus
Legerem miles dominus eſt ac herus
Vel miles domus eſt herus
Ex ſcæna ſatin abiit
Recta abiit uia Recta adit uia
Neq; iſta ſe mihi me expurgare
Neq; iſta ſinit tibi me expurgare
Ne dum abſum multifortito ſuam
Ne dum abſum mutet uicem fortuna ſuam
Ex ſcæna cohibete intra limẽ
Eme mi uir lanam:unde tibi pallium
Eme tibi pallium
Liberis cenſerem memerem
Lego metuerem
Duos inſuper uerſiculos a ueteribus grammaticis adductos inſeruimꝰ ſuo loco
Itidem diuos diſperdiſſe
Legendum diſpartiuiſſe

Verum ubi dies decem continuos ite
aſtodorum illas
Verum ubi dies decem cõtinuos ite/
raſti domum illos
Mortem remigiorem gero
Morem remigiorem gero
Atq; ocium reſiſtit
Atq; ni ocium reſiſtit
Ex ſcæna quantas res
Neq; enim fœminas octo ex prom/
pſi in urceum
Legendum arbitror heminas non fœ
minas
Neq; hic callidum exuunt in prandiũ
Legerem hauſit non exuunt
Aliqua huius ſcænæ præteriuim⁹ er/
rata q̃ indigerent œdipi cõiectura
Ex ſcæna rem omnem:errores inter//
locutorum. iiii.
Melius mouerier
Melius monerier
Et rurſus commoueri
Pro commoneri
Quin ego fruſtro Vel fruſtror
Poſtq̃ adhibere auris
Vel adhibui
Tibi dixi miles
Tibi dixi millies
Ex ſcæna uolupeſt
Qui ingenuis factis reſponſaret
Quæ ingenuis factis non reſponſaret
Teq; abſe cupit uti
Teq; abſe non cupiat uti
Ex ſcæna iam eſt ante errores inter
locutorum. vi.
Patere atq; inſta
Patere atq; adſta
Non hic ſuo ſeminio q̃q̃ porculena
partituruſt
Quicq̃ porculenæ impartituruſt
Ni ſublect⁹! Ni ſublectus!
Ex ſcæna quid mihi
Quid is Quid uis
Acrotelocium Acrotelancium
Ex ſcæna ſequimini errores inter//
locutorum. iiii.
Surſum ad ſummum deſcenderis
Surſum ad ſummum aſcenderis
Nihil hanc fere potuit
Ferre poterit
Amore iſtius differre athenis
Legendum cathenis
Sceledra apud nos imperiũ tuum eſt
Non ſceledra:ſed palæſtrio
Ex ſcæna quod uolui error interlo
cutorum. i.
Ex ſcæna hera eccum error interlo/
cutorum. i.
Sum ſecuta. Sum locuta

Quin etiã intro Quin eam itro
Immo operiantur
Vel immo operiamur
Sana non eſt ſimulauit inq̃
Vel ſana non eſt ſimula inq̃
Ex ſcæua quid modi:errores inter/
locutorum. ii.
q̃ uis poteſſis Quem uis poteſſis
Quem ego ſeruus quando aſpicio
hunc lacrumum qui adiungitur
Quem ego ſeruus quando aſpicio
Nequeo qui lacrimẽ iugiter
Ex ſcæna ne me moneatis
In ſtatu ſtat ſenex. Lego in ſaltu
Ex ſcæna ducite iſtum:errores in//
terlocutorum: ii.
Tibi actus ſit cario culter probe
Non actus Sed acutus
Iam ne in hominem inuoco
Rectius in hominem irruo
Qui lanam ob oculos habeat
Lego habebat
¶ Ex mercatore. Ex ſecũdo arg.
Mercator exps Mercator expes
Orat cum ſuo patre nato ut cederet
abſente cum lenone perfido
Orat:eam ſuo patre nato ut cederet
abſentem cum lenone perfido
Ex prologo
Vi ſumma quicq; poterat rapiebat do
mum
Vi ſumma quicquid poteram rapie//
bam domo
Multopere in mundo ruſticos exerci
tum Vel multopere in modũ
ruſtici exercitum
Iſte pariet læticiam habes
Lego potius labor
Aedificat nauim gerariam
Aedificat nauim circerum (ex
antiquis grammaticis
Ex ſcæna ex ſummis opibus
Caue pigritiæ præuerteri
Caue pigritiæ præuertier
Quam quiſq̃ uti poſſit
Quo quiſq; uti poſſit
Ne laborem capias cum illo ut uio//
les Ne laborẽ capias cũ illo aut
moleſtiã Ex ſcæna miriis mõis
Quis agis:quid facerem
Quid agerem:quid facerem
Hinc abii mane cum luce ſemel
Cum luce ſimul
Ex ſcæna profecto errores inter .ii.
Athenæ deſciuerint
Corrigo:cathenæ deſiuerint
Ex ſcæna homo me miſerior error
interlocutorum. i.
Ex ſcæna pentheum

Atq; eximiam mulierem precio
Atq; eximam mulierẽ precio
Vnde arteritis Vnde id erit
Ex ſcæna amice amico
Caput liniaret Caput limaret
Ex ſcæna adducam ego
Quod ſi igitur unam factam
Vel quid ſi igitur unum factam
Ex ſcæna ſum ne ego miſer
Pulchre os ſubleuit pater
Dicendum patri
Mala cui empta eſt
(Malum)cui empta eſt
Nam mihi nihil relicti
Nam mihi nihil relictum
Ex ſcæna miſerior errores inter. ii.
Ex ſcæna agit error inter. i.
Ex ſcæna hera quæ
Hera q̃ me miſit ad patrem
Hera quem me miſit ad patrem
Nunc domum renunciat
Lego renuncio.
Ex ſcæna diuum atq; hominum:
errores interlocutorum. vi.
Religionem illi obiicit:lege ille obii/
cit.
Quod miſer eſt. Quod miſerũ eſt
Quem ego uideam facis
Quin ego uideam facis
Non in mentẽ uenit dudum : ut ob.
integrũ fecimus:ut oblitum
Sonam ſuſtuli. Forte nõ male
Zonam ſuſtuli.
Ex ſcæna iam credo errores inter//
locutorum. v.
Certe dextras nunciam:
Date dextras nunc iam.
Hinc alternis cæcus
Vel hinc alternis tecum.
Cum porcis cum fiſcina
Cum porcis cum ſuſcina
Miſſas ego iam iſtas artifici
Miſſas iam ergo iſtas facito
Quid iſtic non reſciſcet
Quin iſtuc non reſciſcet
¶ Ex pſeudolo:Ex argumento.
Senexq;. Seniq;.
Ex ſcæna ſi ex te tacente errores inter
locutorum. iii.
Quaſi ſolſtitialis herba pauliſper frui
Pauliſper fui
Pro lignea ſalute. Forte melius linea
Genus noſtrum ſemp ſic coclitũ fuit
Semper ſiccoculum fuit
Vtrum uis conquieſcito
Vtrum uis conquiniſcito
Ex ſcæna exite agite
Hi ſunt flagricibæ
Hi ſunt flagri tribæ

Ex ſcæna pſeudole errores interlo/
cu torum. vi
q̄q̄ id promiſit die
Promiſit dare
Nec reddant alteri
Vel ne credant alteri
Inanis cedes
Melius incedis uel cedis
Ac nimis me extis
Vel agninis me extis
Vel ac minis
Extra portam mi etiam
Extra portam metiam
Ex ſcæna ſi de damnoſis errores i/
terlocutorum. xiiii.
Vetus nolo faciat
Verum nolo faciat
Illic eſſe patrē Illunc eē patrem
Si non abſtuleris
Si non abſtulerit
Circunducam lepidule momen
Vel momento:uel memento
Dabo iniq; Dabo iniquie
Quod dixi Quod dixit
Ex ſcæna hi loci:error inter. i.
Ex ſcæna di immortales
Quam hæc cauata eſt mihi oportune
epiſtola q̄ hæc allata eſt
Ex ſcæna dulcia:errores interlocu/
torum. v.
Ex ſcæna qui ſeruitutem
Sed comprimenda eſt mihi uxor
Dicendum uox:non uxor
Ex ſcæna forum coquinum error
interlocutorum. i.
Ex qua puerum excluſimus
Eat ipſe ſe ſe patinæ.
Eæ ipſe ſe ſe patinæ
Pariter profecto manum
Pariter proferto manum
Ex ſcæna ſi unq̄ error inter. i.
Volo ut prior ut occupes
Volo tu prior Res omnino leuis
Ex ſcæna minus malum:errores i/
terlocutorum. ii.
Quotum has ædis dixerit
Quotas has ædis dixerit
Vbi iuſſeras Iuſſerat
Perge operam experirier Expedirier
Ex ſcæna malus & neq̄:errores in/
terlocutorum. vii.
Sæpe in clamore in foro
Sæpe in clamare in foro
Iam ſi dubium des
Legendum dudum
Adeo domi cum Adeo donicū
Ex ſcæna quid hoc
Luctator doluſt
Lego doloſuſt

Hunc diem ſumpſimus pothime
Legerem potiſſime:uel per optime
Dum enitor pax iam
Dum enitor pauxillatim
Ex ſcæna uox uiri errores interlo//
cutorum. iii.
At negas At negabas
Ni dolores tu Dicendū doleres
Quia uocas ſpectatores
Lege quin uocas

℄ Ex Pœnulo.Ex argumento
Puer ſeptuennis ſurripitur carthaginē
Vel carthagine
Vel carthagine in
Ex prologo
Ad argentum nunc uiciſſatim uolo
Dicendum ad argumentum
Latine platus
Vel plotus uel plautus
Sed illi ſeni cui mortuus eſt
Qui mortuus eſt
Ex ſcæna ſæpe ego
Meretricem maſculam
Legerem maiuſculam
Ex ſcæna negotii ſibi:errores inter
locutorum. iii.
Aedem ueneris mandat
Aedem ueneris manet
Proh nebulæ cuius
Pro nebulæ huius
Qui hanc ames agat uide ſis
Qui hanc ames.Ag.at uide ſis
Quando illi Quando dic
Verum etiam tibi hanc admittam
Tibi hanc remittam
Ex ſcæna di illum:errores interlo//
cutorum. ii.
Di illum infelicent
Di illum infelicitent
Qui dei diuini aut humani æquum
ſi crederet
Quid ei diuini aut humani æquum
ſit credere
Ex ſcæna ita me di ament
Seruili eſſe
Seruilem eſſe
Opera ueloces hanc mihi ne corbitā
date
Dicendū opam celocem nō ueloces
Nam uos ad probare haud poſtulo
Legendum ad properare
Ex ſcæna iam tenes:error interlocu
torum. i.
Vbi amans poſſes pergere
Poſſes pergræcari
Ex ſcæna iam iſtuc
Cum illuc Cum illoc
Ex ſcæna quid eſt:errores interlo//

cutorum. ii.
Mos cum ad prætorem
Legendum mox
Quid ſi recentire ædis pultem
Vel recentire ædis poſtulem
Ex ſcæna ſuſpendant omnes
Cum cogas Cum rogas
Iam teneto quid ſit. perſpexit modo
Iam teneo quid ſit perſpexi modo
Id nunc hiſce Id nunc hoſce
Si quid refert auio
Legerem annuo
Ex ſcæna ſatis ſpectatum errores in
terlocutorum. iii.
Habemus noſtræ dilectum domi
Lego delectum
Preciis emptus maximis
Preciis emptos maximis
Seruos fieri ſi uixeris
Seruos fieri ſi uideris
Vt non enunciet Vel enunciem
Quod homo concreditūſt
Legendum homini
Remor ſi ſit Reor ſi ſit
Ex ſcæna nithalonin
Vt quod de mea re huc ueniri te ue//
nerim
Vt quod de mea re huc ueni rite uene
tim Vel inuenerim
Id uoſtram fidem
Di uoſtram fidem
Ex ſcæna ain tu
In pompam ludis uelle dare edibus
Dare uelle ædilibus
Vt ea ueniant Ea ueneant
Ad meſſim credo niſi
Ad meſſim credo miſſus
Captum migdilia
Legerem magdalia
Te eſſe iam confer
Teſſeram confer
Corpore aquilo
Quidam legunt colore aquilo
Ludenti quero
Ludenti puero
Ex ſcæna quis pultat errores inter/
locutorum. ii.
Tu adhuc has intro
Tu abduc hos intro
Inde porro apud eum
Sunt qui legant ad puteum:quidam
ad latomias
Robuſtum codicem
Vel robuſtum carcerem
Throeæ ſunt cœlum ne ſuſtoli ſolent
Cochleæ ſunt e teſta ut ſe ſuſtoli ſo//
lent
Et ſeuerum eſt ſerium
Et ſeuerum & ſerium

Ex ſcæna fuit hodie errores inter'o cutorumt iiii.
Viſus eſt feſtus dies uenus
Dicendum dies ueneris
Quaſq prima perdidi
Quaſq patria perdidi
Poſt iſtum malum
Pol iſtum malim:uel iſtuc
In liſos uolo nunc tene patrue
Pe.Illuſas uolo:uel illudi eas uolo nunc Ag.teneo patrue
Qui id furti eſtis?
Quid furti eſt
Nunc rogato
Hunc rogato
Vter ut ridet Vter utri'det
Priuſq̄ te mihi deſponderit
Priuſq̄ me tibi deſponderit
Ad.Spate ſalue omitte ſalte'tua
Littera:nolo ego iſtuc enicam condamus alter Alterum ego in neruum brachialem
Ad.Spate ſalue.Ag:omitte ſalutem. teampleƈtar uel ſine ſaltem teamplectar.Ad.Nolo iſtuc enicas. Ag. condamus alter Alterum ergo in neruum brachialem
O appella Zeuſis piƈtor:uel piƈtores
Ex ſcæna ſi ego minam:error inter locutorum. i.
Sic dedero xerem militari tetigero
Si digito ſemel militari tetigero
Vel ſi ſemel iratus tetigero
Amatum autem
Aman tu autem
Rapiamus intus Rapia mus in ius
Ex ſcæna q uam rem agit
Id u ti cognoſcas quæſo
Id uti ignoſcas quæſo

Ex Perſa ex argumento

Potās dorpaliū Lege dordaliū
Ex ſcæna ueterem atq antiquum
Neq his cognomentum duris capitonibus Neq his fruſtra cognomentum duris capitonibus
Albo rete aliena oppugnant bona
Forte reƈtius albo in pariete
Sed legirupā quidā ne det in publicū
Legendū quidem ni det in publicum
Vel qui non det in publicum
Oportene fuerint
Oportune fuerim
Vel abortæ ne fuerint uel opportunæ fuerint
Ex ſcæna omnem rem inueni
Collora facite ut madeāt & colliphia ne mihi incoƈta detis
Colore facite ut madeant colliphia.
Vel ne ea mihi incoƈta detis
Rem loquitur uerā:nihil ſunt crudæ niſi quas madidas glutias
Rem loquitur ueram:nihil ſunt cruda quæ uel niſi quom madida glutias
Epicro compellucidum
Epigrocon pellucidum
Pernam ius eſt apponi frigidam
Pernam iuſſi apponi frigidam
Lubido extemplo cœpere
Lubido extemplo capere uel rapere
Quod tu inſtimulas
Quod tu inſimulas
Et chlamidem afferto & cauſam
Et chlamydem afferto & cauſeam
Ex ſcæna ſatis fuit
Cum interim credo cuius ſi in ludu3 iret
Dicendum circulus ſi in ludum iret
Ex ſcæna ſatin hæc:errores interlocutorum. iii.
Benignum hic quidem eſt
Pegmium hic quidem eſt
Ex ſcæna Ioui opulento
Ne illi mihi
Næ ille mihi
Ex ſcæna nunquid moror
Non agite uos
Nunc agite uos
Ex ſcæna cui homini:errores inter locutorum.. iiii.
Ego iſti præhiberi uolo
Ego iſti perhiberi uolo
Neq quiſq̄ dabit
Neq quiſq̄ niſi dabit
Accerſiuit illam mandauit
Accerſiri illam mandauit
Ex ſcæna ſatin athenæ
Modo ut ſciam quantum dicet
Quanti indicet
Dabit hæc ſibi grandis bolos
Legendum tibi non ſibi
Habe tercentum minis
Habe tibi centum minis
Ex ſcæna ædepol dediſti:error interlocutorum. i.
Quid furtum eſt
Quod futurum eſt
Protinam permittas domum
Protinam permutes domum
Ex ſcæna ꝓbati hic argenti ex qua excluſimus Saturionem paraſitu3 & perſam & ſagariſtionem admiſimus errores inter. ii.
Huic in collū niſi piget ipono noſtro
Hanc collo niſi piget impone noſtro
Adiecimus præterea.Sa. ecquid ante uerbum me uoltis
Ex ſcæna poſtq̄ illic abiit error interlocutorum. i.
Immo ſerui
Immo ſeruaui
Ex ſcæna hoſtibus uiƈtis error interlocutorum. i.
Ex ſcæna qui ſunt interlocutorum. i
Hoc leno tibi peri perculit
Forte hic leno tibi plauſtrū perculit
Ne tibi hoc ſcipione magnum malū demutere te condono
Ne tibi hoc ſcipione magnum malū dem:ut ære te coudonem

Ex Rudente ex prologo.

Bonos in aliis tabulis
Bonos in albis tabulis
Ei erat hoſperes parui ſiculus ſenex uel prauus ſiculus ſenex
Huc ipſe hunc illico conſcendit nauē
Hinc ipſe hanc illico conſcendit nauē
Ex ſcæna & uos errores interlocutorum. ii
Euge pace
Euge tace
Si tu de illarum ornaturuſue paries
Si tu de illarum numero pueres
Ex ſcæna quid mihi melius
Siccine hic cum uiuo a ueſte
Siccine hic cum uuida ueſte
Ex ſcæna omnibus modis
His cœnam Hi ſchœni
Ex ſcæna intelligo errores interlocutorum. iii.
Ex ſcæna quis eſt
Polluƈta pago
Pol luƈta pago
Sapien tior natus
Sapientior nata
Ex ſcæna proh di immortales
Præficiſci ne ſatis neq ſum
Profeƈto ne ſatis nequam ſum
Heus ſi ptolemeo gratia
Heus ſis tolle mea gratia
Ex ſcæna qui homo ex qua excluſimus paraſitum:errores interlocutorum. ii.
Malam fortunam in ædis te adduxi meas:uel in ædis tu adduxti meas
Tibi erit auſcu ltatio
Tibi erat auſcultatio
Da eas qnæ res agebam commodu3
Meas qui res agebam commodum
Ex ſcæna quid eſt illuc ex qua expunximus paraſitum
Barbar3 hoſpitem mihi in æde is
Barbarum hoſpitem mihi te ædis

Falſis

Falſis poculis
Vel ſalſis poculis
Ex ſcæna proh cyrenenſes
Capuam ſaluam & ſoſpitem
Dicendum captam.
Ex ſcæna nunc idem ubi ſemidi
ctiones aliquas integras reddidimus
Mus mihi inuenitur
Intus inibi inuenitur
Ex ſcæna exi e phano errores
interlocutorum. ii.
Hic nobiſcum dis facere poſtulas
Sic nobis cum dis facere poſtulas
Quemuis opulentum
Quãuis opulentus
Illis affert uim   Illis afferto uim
Trina quæ periit   Trima q̃ periit
Volt eripere ingratus
Dicendum ingratis
Lo. Nullum habemus ignem: ficis ui
ctitamus aridis
La. Nullum habent ignem: ficis uicti/
tant aridis.
Quid ego ſomniaui
Quod ego ſomniaui
Ex ſcæna meam ne ille.
Cum ad profectus ire
Vel ires
Ex ſcæna benefactum
Sed uox ſceleſta
Sed uxor ſceleſta
Ex ſcena neptuno
Neq; piſcium ullam una
Neq; piſcium libram unam
Ex ſcæna heus mane
Quod uas excœpiſti legerem
Quod manibus excepiſti
Et uitorem & piſcatorem
Et uenatorem: & piſcatorem
Quam tu nihilo mane
q̃ tu nihilo minus
Ex ſcæna cupido ædepol: errores
interlocutorum. xi.
A præſidio præſides
Ex præſidio preſidis
O præ ſalue   O præs ſalue
Ciſtellã iſtic ineſſe oportet gaudeam
Ciſtellam iſtic ineſſe oportet caudeã
Qui parẽtes noſcere hæc poſcit ſuos
Vel quis parentes noſcere hæc poſ//
ſint ſuos
In me habebit ariola
An ne habebit ariola
Hoc habet
Hoc bene habet
Quot poſteris poſtules
Quod poſtea poſtules
Ex ſcæna aliquando
Sed propere ire in urbem actutum
& recipe te huc rurſum
Sed propero ire in urbem actutum
& recipere me huc rurſum
Ex ſcæna q̃ mox licet
Quod a me ablatum
Quod ad me allatum
Ex ſcæna nunquã ædepol: error
interlocutorum. ii.
Hac proxima nocte in mari & alu
Hac proxima nocte in mari elui
In marſupio inſerunt
In marſupio inſuerunt
Ex ſcæna ſequere hac error interlo
cutorum i.
Rem meam ſimulas agere tibi mu
Simulas agere: tibi mutuas: uel
tibi mutuam das

¶ Ex Sticho

Ex ſcæna credo ego
Omnibus obnixæ opibus
Vel omnibus obnoxiæ opibus
Ex ſcæna qui manet error interlo
cutorum. i.
Nec uoluptate id facere meminit
Nec uoluntate
Aduerſarii ſine dedecore
Aduerſari ſine dedecore
Exorabile eſt
Exorabilis eſt
Hoſtis & uxor   Hoſtis eſt uxor
Eo crocoticiũ   Eho crocotium
Ex ſcæna famem fuiſſe
Ego matri meo refero
Vel matri meæ: uel uentri meo
Mihi indidit pauto pater
Puero pater
Volo inquã flerim   Volo inq̃ fieri
Ni ue repleuerit ſi cœnaſſit domo
Ni te repleueris ſi cœnaſſim domi
Quot tramis fecerat
Quot annis fecerat
Sæpe exanclauit
Rectius exantlauit
Ex ſcæna mercurius
Nunc expedi pinacium
Lege dinacium
Minis uellem
Mimis uellem
Ex ſcæna quis nam obſecro error
interlocutorum. ii.
Miſeria fulgebunt
Miſera fulgebunt
Tibicinas ſambucas
Tibicinas ſambucinas
Ibo ad liberos   Ibo ad libros
Ex ſcæna cum bene re geſta errores
interlocutorum. ii.
In mercimoniis iuit
In mercimoniis iuuit
Adhuc has intro
Vel adhuc: uel abduc
Per hortum amicam tranſibo
Ad amicam tranſibo:
Ex ſcæna libros conſpexi error
interlocutorum. ii.
Cum ſtrena obſecrauit
Quæ ſtrenue obſonauit
Ex ſcæna ita me di ament
Apud me perinde
Legendum perendie
Minori ille adoleſcenti
Minor ille adoleſcens
Deinde ſenes ille
Senex ille
Ex ſcæna ſed ita errores inter. ii.
Nam illic hõ tu hereditatem inhiat
Tuam hereditatem inhiat
Si quidem in ea refert opera
Si quidem mea
Hic quidem in ui ſumma in crucem
Hic quidem ut in ſummam crucem
Satis ſpectata eſt mihi iam tua felici/
tas
Rectius ſatis ſpectata eſt tibi iam mea
felicitas
Ex ſcæna more hoc
Cadum modo hinc a me huc iuno
tranſferam
Cadum modo hunc ad me cum ui/
no tranſferam
Ex ſcæna ſaluete athenæ
Terra herilis prima   Vel patria
Foro conuiuam   Fero conuiuam
Ex ſcæna agite: error inter. i.
Hodie pollectura
Fortaſſis: hodie pol iactura
Vel pol talorum
Facto ego hoc tecum diuido
Vel factum
Vtrum fontale   Vtrum fontali
Huc conuiuio   Huic conuiuio
Potius q̃ in ſubſellio
Potius in ſubſellio
Non hoc impende publicum
Nam hoc impendo publicum
Aut tuum iſtuc
Haud tuum iſtuc
Vel ſeruato meum modum: uel tu
dabo
Vel ſeruato meum modum uel tuũ
ſeruabo
Nulli relerimus poſtea
Vel releuerimus
Quid agitur
Vel quid igitur
Ad mores tuos foras egredere
Vel ad amores tuos

Ex ſcæna morem uobis
Potus tanto miſerior
Totus tanto miſerior
Cantionem aliquam occipio
Cantionem aliquam occipito
Ex ſcæna tene tu hoc
Poſtibiles tandem ſtantem ſtantis au tem dare amicum amicæ.
Poſſibileſt tandem ſtantem ſtanti ſa/ uium dare amicum amicæ.
Qui dicitur Quid igitur
q̄q̄ grauatus non nocui:
lege non nocuit
Redde cantionē ueteri pro ui nouā
Redde cantionē ueteri ꝑ uino nouā
Ex ſcæna qui ionicus
Cinædus contraſtatis eſſe
Nobis non magis potis eſt q̄ fungo imber
Cinædus contra ſtaticulis ſtare
Nobis nō magis potis eſt q̄ fungus imbri
Pax:Lego.Euax.Vel bombax.

¶Ex trinūmo ex argumento
Cuius nubuntur heri.
Cuius nubunt liberi
Ex ſcæna larem corona
Hoſtis ne an ciuis comedis: commo dis legendum eſt
Si quid eo fuerit
Si quis eo uſus fuerit
Voluit tecum auertere:
Dicendum:ſecum
Ex ſcæna multas res
Nec ſatis rogitatum
Lege cogitatum.
Nam quam ad quod clamat
Nam quum quis clam amat
Veſti picii: Veſtiſpicii
Abſtinendum
Abſtinenduſt
Ex ſcæna quo illic
Semper probiores cluentis
Semper probiores cluent
Si tu non uenis Si tu non ne uis
Publicis ne ad finis fuit
Publicis ne ad ſuit
Quā q̄ tui uis Quin q̄ tu uis
Adiſpicit ſapia Adipiſcitur ſapia
Ex ſcæna minus quindecim erro/ res interlocutorum. iii.
Minus hercle in hiſce rebus ſumptus eſt eximiis
Vel nimis hercle in hiſce rebus ſum/ tus eſt eximius
In porta eſt locus
Vel in ponte eſt locus
Hic poſtulet frugi eſſe
Legendum qui poſtulet
Si id neq̧ uiæ Si id nequiueris
Et ſi hercles: Et ſi hæc res
Ciuium fuit Quorum fuit
Sine dote addere
Sine dote non dare
Ex ſcæna quo modo
Tantas diuicias dabit
In tantas diuicias dabit
Rem crederis Rem credideris
Ex ſcæna ita illico
Mecum collutet Siue collutilet
Sobolet Subolet
Bene quod agas eueniet tibi
Bene quod agas nō eueniet tibi
Ex ſcæna ut mihi:error inter. i.
Vt adeam Vt adeas
Tibi inſpectas quæ eſſe
Ibi inſpectaſq̧ eſſe
Vt cōmemoraui dicere
Vt cōmemorauiſti dicere
Ex ſcæna ſalſipotenti
Fregere malum
Frangere malum
Ex ſcæna huic ego
Cenſus cōiuratori recte rōnem dedi
Ego ut coniecture recte rōnem dedi
Immo doriola
Vel horiola:uel doliola
Argentum accipite macto iſortunio
Argentū accepi te macto infortunio
Sed herum qui ſis
Sed non facio qui ſis
Non interdum Nam interdum i.
Ex ſcæna ſtaſime error inter.
Exercitor is hunc hominem curſu/ rum docet
Exercitoris nunc hominem curſurū docet
Condarium Condalium
Surripuit currenti curſori ſolum
Vel ſoleam

¶Ex truculento ex argumento
Id peni rapiant (Vt nomen
Lenæ ne rapiant (fiat trucu.
Ex prologo
Ablaturum ſine mora
Allaturum ſine mora
Superem mulierem his cum anima ad eum habenti euorterit
Supereſt mulier ne his cum anima ad eum habenti euorterit
Ex ſcæna non omnis ætas
Vſq̧ adeo dolium foras eduxit
Vſq̧ adeo donicum foras eduxit
Sic facimus conſcios
Sic faceremus conſcios
Tempeſtiue temperant
Tempeſtiue temperent
Vnde ante parata
Vnde ante parta
Et ſcortum plus eſt
Et ſcortorum minus
Nā nuſquā alibi q̄ nuſquā alibi
Aeri plus æris plus
Ex ſcæna ad fores errores inter.iii.
Aut ſe nec Aut ſi nunc
Is aduas liſſi ittuli
Di.Huc adeas niſi moleſtunſt
In onea a ſe:At modo a ſe
Loquere q̄uis hō: loquere q̄ is hō
Pecudem accipit
Pecudem accipi
Idē qđ te facis Idē quod tu facis
Si rationes habiturus
Si arationes habiturus
q̄ ueterrimus amomini
q̄ ueterrimus eſt homini
In medio ſunt linguæ
In mellæ ſunt linguæ
Corda bella ſunt
Corda in felle ſunt
Corde amare Corde amara
Ex ſcæna ha ha
Iſtinc id habet Melius iſtic
Atq̧ iſti pauperes
Atq̧ iſthic pauperes
Neceſſe eſt nos patier auita
Neceſſe eſt nos patier ditarier
Qui quod edit iocatus datum
Qui quod dedit iocatur datum
Nam ecaſtor noſtri q̄ ſatis dedit
Nam ecaſtor nunquā ſatis dedit
Ex ſcæna quis illic error inter. i.
Vt eſſe cœpiſti fidem
Vt eſſe cœpiſti quidem
Clurinum pecus
Grumnium pecus
Hæ nos an uos
Dignos dant lauiniæ hic ſunt quas habeas uictorias

Cunq̧ ita Vt cunq̧ ita
Mihi dono patri
Mihi dono parari
Ni propera Ni propere
Vſq̧ ex cerebro expellam
Vel euellam
Qui adeo foras
Qui adeo fores
Amaria facta
Vel amara Vel amatoria
Exportatur peſſumum
Vel exportantur peſſum
Ergo coget exanimē mali
Ergo coget exanimē mori
Ire uid ebo Ire iubebo

Ex ſcæna piſcis
Intro hac nuncia
Vel intro huic nuncia
Mille paſſus peperit moræ.
Vel peperi moræ
Et ſcæna num tibi
Properate afferte:propate auferte
Vt eſſet aliqui ſi aquæ uſq̧ eſt
Vt eſſet aliquid ſi aquæ uſquã eſt
Hercle uideor facerem mihi uolup/ tas me
Hercle uideor facere mihi uoluptas mea
At ego ubi abſtulit
Id ergo ubi abſtulit
Ex ſcæna puero iſti
Date mihi huc. Date mihi ligna
Vt ueneret uicinam meam
Vt uenerer lucinam deam
Ex ſcæna ne expectetis errores interlocutorum. ii.
Et homeronidam & poſtillã illi me/ morati poteſt
Et poſtilla illi memorare poſſunt
Tu malaʒ emonet ruri a me maficio
Vincereſt repperit mulier ut ego opi/ nor uina dea aut hominem ut uolo
Tu malã emones ruſtica me:uel ſic
Vt malam emonet ruſtica me: male/ ficio
Vincereſt:repperi mulier ut ego opi/ nor una mihi hominem ut uolo
Pape iam manuſt Pape in maniſt
Tibi attuli tuas. Tibi attuli duas
Quid illi ex utero exicioſt priuſquã
Quin illi ex utero priuſq̃ exicioſt
Neq̧ me res Neq̧ meas res
Ex ſcæna ite ite errores inter. v.
Quis amat ne quid quin nichilis ita/ q̧ improuiſe partibus expoliat
Quis amat nequit qn nihili ſit atq̧ improuiſe partibus expoliet
Domi ſit quæ facit
Domi ſcit qui facit
Metuit publicos Vel publicanos
Quæ hercles: Quæ hæc res
Confeſſus omnibus te iis
Confeſſus omnibus tediis
Ex ſcæna date iam ſoleas
Excludis quæſo eſopitius
Excludis quæſo ex hoſpitio
Roſt q̃ filium peperit
Poſt q̃ filium peperit
Ex ſcæna tus mane ex qua
Excluditur ſtratilax
Ego perpere Ego propere
Ex ſcæna mirũ errores inter. ii.
Me inclamauit Me inclamabit
Ex ſcæna neq̧ gnatus
Neq̧ potes reperirier.
Rectius.Neq̧ potis reperirier.
Totus haudeo Totus gaudeo
Quid tibi agatur Quid ibi agatur
Quis ea intro Quis eat intro
Ex ſcæna lepide efficiam errores i/ terlocutorum. ii.
Eſtum ex inani
Eſt dum tibi in manu
Item reſtriticis Lege reſtitricis
Lauſum fecit filio
Sunt qui legant leſſum
Sunt qui plauſum
Plus enim eſt intromiſſus q̃ dabas
Vel plus enim es intromiſſus quum dabas
Dedi equidem Iuſſi equidem
Iam quos capiam calceo
Capiam calceos
Ne me maleſacta antiqua mea ſine inueniam omnia
Ne mea maleſacta antiqua nunc ſe/ nex inueniat omnia
Ex ſcæna egõ tibi errores inter. ii.
Vincis exolue Vinctas exolue
Nunquã ſit negotii
Nunquid ſit negotii
Vicit quod petebat adeſt uni
Vicit quod poterat uim attulit
Quis eſſe diceret Lege diceres
Non miner Nominer
Quæ uolo multa mihi audienda ob noxia
Quæ nolo multa mihi adeunda ob/ noxia
Culte compote mi
Culpæ compotem
Tam eſtis uero:ſanun es
Mitte iſtas:tu uero ſanum es
Sex talenta malana Lege magna
Ex ſcæna blittea
Qui meis tutorem me adoptatis bo nis
Qui ſuis tutorem me adoptat bonis
Quando procures habes
Quando quod procures habes
Iam tum oculum uocas
Iam non oculum uocas
Sine eum ipſe adire
Sine eum ipſum adire
Si tenent Si uenerit
Ex ſcæna eo mihi errores interlo/ cutorum. ii.
Ne me appellat Ne me appella
Opus iſtic non Opus lignis
Puruſ eſt totum diem
Opus eſt totum diem
Etanio educier
Vel ſetanio educier
Nam quãquã eſt bella
Nequaquã es bella
Nihili phariſatius eſt miles
Legerem ferriſatius
Vel fariſaceus
Bella aut eatieta eſt
Bella haud enim bella es
Malam rem his Malã rem agis
Magnopere ſerua uiaticum
Magnopere ſeruandum uiaticum
De tuis deliciis ſum
De tuis deliciis ſummis
Ab auo eſt quod idem dictuʒ ſuper fert cãpas dicit abaui conſultã iſtuc
Corrigendum autumo tantum uer/ bum dicit ut legatur dictum: reli/ qua omitto
Mihi homo Vel mi homo

FINIS

¶ Bernardi Saraceni Veneti in Plautinas comœdias emendationes & enarrationes.

QVod pertinet ad Amphitryonis argumētū comœdiæ hoc eſt Meſtoris & Lyſidices Pelopis filiæ Hippothoe filia fuit: ex qua & Neptuno natus eſt Taphus: q Echinadibus ĩperauit inſulis: eaſq; de ſuo nomine populoſq; Taphios noīauit pariterq; Teleboas a patria ſua unde uenerat teleba. Taphii aūt filius fuit Pterelas: quē Neptunus bello inſupabilē fecerat q̄ diu ĩ capite comā geſtaret aureā: quā ei attribuit Neptunus: Pterelæ aūt filia fuit Comœtho: mares fuere filii Chromius Tyrannus: Ampolus: Cherſidamas: Meſtor Eueres. Helectrionis aūt qui Mycenis regnabat cū Alexo uxore uel (ſi Diodoro credimus) cū Eurydice Pelopis filia fuit Alcmenæ: filii uero Stratobates Gorgophonus Philonomus Celæneus & Lycimniꝰ Nothus ex Medea Phrygia muliere. Inde enī uenit Mycenas Taphii itaq; pariterq; Pterelæ filii Mycenarū ſibi quærētes ĩperiū: & helectrione nolēte cōcedere in agrū Mycenēſiū eruperūt: boueſq; ſuſtulerūt & quicqd uſq; obuiā fuit qđ pdæ locum obtineret. Helectrionis aūt filii propugnarūt: in eoq; prœlio multi utrinq; ceciderūt: helectrionis qdem filii oēs præter Lycimniū: pterelæ uero pter euerē. Abierūt Taphii pdam auferentes: quā depoſuerūt apud regē Elineſiū Polixenū. Amphitryo aūt a Polixeno capiēs Mycenas abduxit Helectrion porro ulciſci cupiens filiorū interitū. Amphitryoni filiā Alcmenā regnūq; pollicitus eſt ſi aduerſum Teleboas ductitet exercitū: qui in pterelā iuectus una cū Cephalo & Panopeo Taphios prius ſuperare nō potuit q̄ Comœtho pterelæ filia Amphitryonis amore capta e patris capite aureā abſcidit comā: deditq; Amphitryoni: quāobrē potitus uictoria eſt. Inſularūq; imperiū Cephalo dedit: uñ cephalenæ ſūt appellatæ. Interim mortuo iam helectriōe dū bellū geriť uxore Alcmena potitꝰ ē. ſed Iuppiter amore captus Alcmenæ: eā abſente uiro cōpreſſit: grauida igiť & ex Amphitryone & ex Ioue fuit: quāobrē geminos uno partu enixa eſt Herculē & Iphiclum: cum diuerſis tamen cōceperit tpibus idq; adeo uſq; uerum fuiſſe conſtat: ut & Ariſtoteles in libro de animalibus id memoriæ prodiderit: poſſeq; fieri contenderit. Plautina ergo fabula hoc habet ut Iuppiter mutatus in formam Amphitryonis tantiſper quoad redeat a legionibus domū Amphitryo cum Alcmena cubet Mercuriuſq; ſoſiæ formā gerat Amphitryonis ſerui: & perinde ſoſiam Mercurius a foribus aduenietem arcet: cogitq; ad Amphitryonē redire: & quæ uiderit memorare: nec credit Amphitryo quæ memorat ſoſias: qui domum ueniens cū uxor paulo ante receſſiſſe domo: eū arguat exiſtimat uxorem ſtuprū cōmiſiſſe: Iuppiter Amphitryonis formam ſumens ab ædibus ipſum abigit iratus Amphitryo dum minitatur cædem uxori & adultero & irrumpere in ædes ſtudet: fragore & crepitu tonitrus ante fores cōcidit nimia formidine correptus: inde leuatus & recreatꝰ a Ioue ē oblectatuſq;: qđ Alcmena geminos fuiſſet enixa: quodq; cū Ioue partum diuiſiſſet: hoc argumentū fabulæ.

¶ Quod autē ad carmē pertinet paucis aperiemus: comœdiarū propemodū omniū carmē certe iambicum eſt: ſed cū iambici carminis innumerabiles ſint ſpecies utūtur comici in prologis quidā & argumētis iambico trimetro: ubi autem ad concretationē ſermonū deuenitur aliquādo tetrametro quādoq; etiam pentametro. Trimetrum quidem appellatur carmen: quod ſenis concluditur pedibus: quod breuitas iambi efficiat: ut duo pedes pro uno habeantur: unde Horatius. Syllaba longa breui ſubiecta uocatur iambus: pes citus: unde etiā trimetris acreſcere iuſſit nomē iābeis cum ſenos redderet ictus: ad tardandam iambi celeritatem ſpondeus admiſſus eſt: ut idem Horatius. Spondeos ſtabiles in iura paterna recepit: & quoniā longa in breues reſoluitur reſoluta iambi longa etiam tribrachus admittitur: reſoluta ſpondei prima anapæſtus: reſoluta ſecunda dactilus: reſolutis ambabus proceleuſmaticus. quare in iambico quidem carmine pedes admittuntur iambus pater: & ad tarditatem inuehendā ſpondeus: ob reſolutionem dactilus anapæſtus proceleuſmaticus & tribrachus. Pyrrhichius autem propter indifferentem ultimam ſyllabam in fine recte collocatur. Epheſtion uero de iambico locutus carmine: Iambicū inquit ſuſcipit in regione impari hoc eſt prima tertia & quinta. Iambum Tribrachum Spondeum Dactilum Anapæſtum: In pari uero hoc eſt ſecunda quarta & ſexta. Iambum Tribrachum & Anapæſtum: hoc apud comicos perpetuo. at apud Iambographos: & Tragicos rariuſcule. Scaſon autem in fine Spondeum pro Iambo quod Hipponacteum nominatur: alii claudum appellant. Indifferenter autem prætet quā in ultimo Proceleuſmaticū admittit pariter & Tribrachum: ſi modo ex aliis unus uel antecedat uel ſubſequatur: ne ſit perpetuo ex longis aut breuibus.

¶ In amphitryonis Argumentum.

AMphitryo profectus in hoſtes Teleboas: grauidam ex ſe reliquit uxorem alcmenam: cuius amore captus Iuppiter uerſus in formam eius abſentis coniugis: fingit ab exercitu noctu rediiſſe. Illam comprimit: moremq; gerit ſibi: noxq; illa Iouis iuſſu facta longior. Mercurius ut ſuo ſeruiret patri ſummo Ioui: ſerui Amphitryonis ſoſiæ cœpit imaginem: horum Alcmena deluditur dolis: fitq; rurſus ex Ioue grauida: interim uictor hoſtium rediens amphitryo: domum præmittit ſoſiam: ut nuntiet uxori reditum: is offendit Mercuriū inquā: ſibi ſimilem ſeruum: ambo rixantur inuicē: a Mercurioq; excluditur domo: id idem contingit redeunti domum amphitryoni: quem uxor rata ſe ab illo deludi ſatis inclæmenter accipit: fitq; illi obuius pro Amphitryone Iuppiter: ſicq; fruſtratur ab uxore atq; ab Ioue ſimul: fiuntq; gemini amphitryones & ſoſiæ. Tādem arbiter accerſitur Blepharo: uter eorum uerus eſſet amphitryo recte ut diſcerneret: obſtupuit ille & certi nihil proferens abiit: interea tempus pariendi cum afforet: alcmena ex Ioue atq; ex uiro geminos uno enixu parit: horum alter qui poſtmodum dictus hercules ex Ioue genitus (nam ex Amphitryone Iphiclus) binos enecat angues manu: igitur Iuppiter ut mulierem inſontem oſtenderet: quam uir inſimulauerat probri: magnum intonuit: rem profeſſus ut erat: iubet igitur reconciliari uiro coniugem.

Ioānes

Ioannes Petrus Valla inclyto utriuſq; iuris doctori Scaramuzæ triuultio Mediolanẽſi patricio pri/
mario.S.D.Eternam.

CVm de Plauti fabulis inclyte ſcaramuza triuulti dum apud te Mediolani eſſem in/
ter nos uerba faceremus nõnullaq; earum loca non minus deprauata:q̃ ob uenerã/
de antiquitatis ignorationem ſubobſcura quæ tum mihi ſuccurrebant:ut a patre in/
terpretante didiceram caſtigataq; annotaram nequãdo memoria exciderent quid ſi/
bi uellent exponerem:ea ſic abs te laudari animaduerti: ut facile intelligerem te: quæ
tua eſt non modo circa excellentiſſimas quaſq; res elegantia:ſed etiam magnitudo animi & benigni
tas cupere:ut ea annotata publicarem. Quare ego qui multis de cauſis tibi omnia debeo cõmittẽ/
dum non ſtatui: ut iſti tuo honeſtiſſimo deſiderio ſatis non facerem:ſed liberalis hoſpitis more qui
ientacula modo poſcenti amico:ipſum niſi ſaturum dimittere noluerit:non ſolum ea:ſed alia etiam
pluſcula:q̃tu poſtolaras:ut ut a tyrunculo annotari poterint edenda curaui. Ceterum cum hanc no/
ſtram induſtriam ſi qua modo eſt:cuipiam inſcribendam mancipandamq; ſtatuerem neminem cõ/
peri:quem tibi tuæq; domui non modo anteferrem:ſed ne compararem qdem nec imerito. Quid
enim triuultia domo per totam Italiam dici poteſt inſignius? a qua olim tanquã ſaluberrime ſtellæ
omnibus ingenuis artibus excellentes q̃ plurimi effulſerint uiri:ut noſtra ætate Illuſtris princeps Io.
Iacobus Triuultius patruus tuus:qui hoc proprium & peculiare ſibi uendicauit:ut iam alter Hercu
les ad improborum hominum obtundendas atterendaſq; uires eſſe dicatur. Quo ſcientia rei mili/
taris nemo peritior:autoritate nemo ſuperior: fœlicitate nemo fauſtior. In tractandis quæ ad mu/
niendum exercitum pertineant nemo laborioſior. In periculis ſubeundis:duce prudẽtia:nemo ani/
omſior. Quid in conficiendis rebus celeritatem memorem? ad prouidendum rebus omnibus ui/
gilantiam atq; conſilium? ſed hæc pauca præ quæ de ipſo dici poſſent. Quid præterea reuerendiſſi/
mo Antonio aſtenſi epiſcopo fratre tuo:ut aliorũ inſignes ommittã uirtutes dici poteſt integrius?
continentius? iuſtius ue? ad cuius recte ſanctecq; uiuendi normam:& indefeſſam ad ſubueniendum
amicis ac honeſtis uiris promptitudinem non una lenitatis pietatiſq; laus accedit. Erectam uero ad
omnem æquitatem mentem tuam omni laude digniſſimam:tuamq; erga ſtudia nec legum modo:
quarum doctor peritiſſimus haberis & es:ſed omnium bonarum diſciplinarum uigilantiam ſatius
mihi duco ſilentio pretereũdam: q̃ paucis perſtrigendam:quæ.n.prudentia:quæ probitas: quæ iu/
ſtitia tanta uſquã fuit quæ tuis exemplis non poſſet illuſtrari. Proinde cum his tantis uirtutibus præ
ditus ſis ubi gentium quo ue in loco noſtrarum frugũ primiciæ ſedem potuere ſibi firmiorẽ præ/
ſtantioremq; uendicare q̃ apud te tuamq; domum tam multipliciter illuſtrem:qui tãtopere eis oble/
cteris quiq; nec quenquã ut de mecenate Horatius inquit naſo ſuſpendis adunco:ſi igitur eas tibi
placuiſſe cognouerimus non exiguam uidebimur apud omnes laudem conſecuti. Vale.

¶ Iohannis Petri Vallæ in plautinas Comœdias cõmentationes.

PLautinas uiginti comœdias (nã plures noſtra tempeſtate non comparent) ſoli patri meo cunctas publice profeſſo: Venetiis multi quidẽ operam dedere: quæq; ipſe docuit aperuitq;: ut alia plæraq; exceperunt. ſed alii aliorſum pro animi libidine: ac etiam ut facultas tulit & occaſio annotarunt. Fuerunt namq; qui ſibi dũtaxat ſcriberent: & ſuis domi contenti coniectaneis fruerentur. Fuere q̄ excepta ab ipſo aliis prodere conati ſunt. Quorum ſcripta cuꝫ eorum quæ a patre meo tradita erãt uix quandam ne quid grauius dicam referrent imaginem. Cenſuimus ne qua demum patri meo incuriæ culpa inureretur q̄ celerrime a nobis fieri potuit prouidendum. teſtes enim ſunt mihi aliquot condiſcipuli non plus trimeſtri ſpatio pauculis hiſce colligendis atq; conſcribendis fideliterq; tradendis quã maxime a me tam anguſto tempore fieri potuit adhibuiſſe: repetita quæ olim hauſeram notaramq; memoria: ut aliquanto ante hæc conſcripſerim q̄ illæ exceptæ notationes fuerint impreſſæ. Aliquãdo huberiora ſcripturus cõmentaria. Cum plus otii nacti fuerimus. Nam Venetiis quem fugiat eſt nemo qua utiq; diligentia pater meus omnia ſemper fuerit interpretatus: neq; tamen: ut in meridie. quo uetus uſurpẽm adagiũ. Lucernam ſuccendamus. Sed in aliquatenus a multitudine remotioribus cõmoremur: quod nunc properando non facere adacti ſumus. Deniq; hoc tantiſper propere editum in his latinæ linguæ anguſtiis moliri (ut remur) minime ĩprobandũ cõpellimur. quando non modo Varro: Siſenna: Cariſius: Donatus: Seruius & pleriq; alii litteratores petire: qui hunc laborem: atq; ut nũc ſic loquar mendicabula ſi uiuant nobis exemerint. Quin imo ne quidẽ Plautum ipſum nobis habere contigit niſi conciſiſſimũ: atq; quod ſupereſt deprauatum. Nos tamẽ in tanta rerum difficultate has pauculas cenſuimus ex Plauto reliquias potius q̄ nullas quoquo fieri modo poſſet tanquã ſancti alicuius uiri oſſa eſſe colligendas. Nam licet diuus Hieronymus ſuper Euſebio dicat Plautus ex umbria ſarſinas romæ moritur: qui propter annonæ difficultatem ad molas manuarias piſtori ſe locauerat ibi quotiens ab opere uacaret ſcribere fabulas & uendere ſollicitus cõſueuerat. Nempe tantũ a fortuna uexatus: ut Homerus ut pleriq; alii uiri doctiſſimi. nihil tamẽ de diuina eius minuitur eloquentia quãdo quidem doctiſſimorũ uirorũ conſenſu in eo dicendi genere primas tenet. Cecilio ex decẽ comicis latinis ob grauitatẽ ſolum primus tribuitur locus. Cæteros in ſecundo loco ſuperare facile conceditur: ut non iniuria dixerit Varro muſas epiſtolonis ſententia Plautino ſermone loquuturas fuiſſe ſi latine loqui uellent: cui etiam accedere uidetur Quintilianus aſtipulari Aulus gelius quando quidem Plautum Romani eloquii delicias appellauit. Macrobius quoq; cum animaduerto inquit duos quos eloquentiſſimos antiqua ætas tulit Comicũ Plautũ: & oratorem Tulium in iocoꝝ uenuſtate aliis præcelluiſſe. Plautus & enim ea re clarus fuit: ut Comœdiæ quæ poſt mortem eius incertæ ferebantur de iocorum copia dicendiq; uenuſtate plautinæ notæ fuerint: ac de Plauto hactenus. Iaꝫ de Comœdia paucula colligamus.

¶ De Comœdia.

COmœdiam igitur Ariſtotelis ſententia megarẽſes ſibi aſciuerunt illic ſiquidem erat poeta epicarmus & phormis. Principium nãq; ex ſicilia uenit ſicut apud athenienſes crates primus incepit. Alii in peloponneſſo argumentum a nomine capiendo comas ſiquidẽ uocari aiunt ab illis colonos: unde & comœdia. Alii comœdiã a comeſſando: ideſt epulando. Athenienſes autem ſuam eſſe uolunt & a uicis appellatam: comas enim illi uicos uocant: Inde etiam ſumunt argumentũ peloponnẽſes quod drãmata eiuſmodi dicantur fabulamenta: quoniã quod ipſi dran: ideſt facere dicant athenienſes non dran: ſed pratin. Comœdia inquit Ariſtoteles eſt improborũ imitatio nõ per omne uitiũ: ſed turpitudinis pars ridicula. Ridiculũ nãq; eſt delictum quoddã atq; turpitudo doloris expres uelut ridicula facies turpe quiddã citra dolorẽ. Tradũt alii comœdiæ Tragœdiæ ſatyræ & mimorum initiũ a ruſticanis hominibus apud atheniẽſes diuitũ cõquerẽtibus iniurias: & primo uerſus confinxiſſe ſuſſarionẽ: & inde conſecutos qui priſcam ſcripſere comœdiam: de quibus Horatius. Eupolis atq; cratinus ariſtophaneſq; poetæ. Atq; alii quorum Comœdia priſca uirorum eſt. Secundo tẽpore ſucceſſit mitior comœdia: ut menandri: & philemonis ita aliorum. Alii a diuinis rebus principiũ fuiſſe putauerunt. Quẽadmodũ & tragœdiæ quibus pro fructibus collectis operãtes uota ſoluerent antiqui. Nã ſuccenſis altaribus & admoto hirco id genus carminis ſacer chorus Baccho reddebat: unde & Horatius. Vilem certauit ob hircũ. Inde tragœdiam dici uoluerũt απο του τραγου hoc eſt ab hirco: uel quod hirco donarentur: uel quod hirci uter muſto plenus ſolẽne præmiũ cantoribus foret. Vñ & Horatius. Vnctos ſaluere ꝑ utres. Alii aũt tragœdiã dictã putãt qđ tryga fœcẽ græci uocãt: ſiqdẽ ante ꝑſonas ab æſchylo inuẽtas fœce ora inqnabãt. Inde Horatius. Ignotũ tragicæ genus inueniſſe camœnæ. Dicit̃ & plauſtris uexiſſe poemata theſpis. Quæ canerent agerentq; puncti fœcibus ora. Poſt hũc ꝑſonæ pallæq; reptor honeſtæ. Eſchylus & modicis inſtrauit pulpita tignis. Edocuit magnũq; loq nitiq; cothurno. Succeſſit uetus his comœdia nõ ſine multa laude ſed i uitiũ libertas excidit & uim. Digna lege regi lex ẽ accepta choruſq;. Turpiter obticuit ſublato iure nocẽdi. Theſphin qdem primũ ſcripſiſſe tragœdias multi tradiderunt: ſed Plato in minoe ante theſphin fuiſſe tradit Tragœdias. Satyras ſcripſerunt græci carmine iambico fabulas: quas a ſatyris: ideſt ruſticis illotis atq; petulantibus nominarunt: unde & Horatius. Mox etiam agreſtes ſatyros nudauit: & aſper Incolumi grauitate iocum temptauit: eo quod. Illecebris erat: & grata nouitate morandus. Spectator functuſq; ſacris & potus & exlex. Verum ita riſores ita commendare dicaces. Conueniet ſatyros ita uertere ſeria ludo. Ne quicunq; deus quicunq; adhibebitur heros. Regali conſpectus in auro nuper & oſtro. Migret in obſcuras humili ſermone tabernas. Aliter apud latinos Lucilius quem ſecuti Horatius Perſius Iuuenalis: ſicut & a comœdia aliam quoq; ſecuti rationem. unde Horatius. Nil intemptatum noſtri loquere poetæ. Nec minimum meruere decus ueſtigia græca.

ſtigia græca. Auſi deſerere:& celebrare domeſtica facta. Vel qui prætextas:uel qui docuere togatas. Nam prætextas a prætexta ueſte nobilium:quod nobiles perſonæ inducerentur:ſicut togatas a toga ignobilium & romanorũ:quoniam paliata a tegmine græcorum palio:quæ a græcis in latinum conuerſa eſſet nominata eſt. Veluti tabernaria a tabernis: id eſt uiliſſimis hominibus ubi ſermones quoq; uiles:ut paulo ante per Horatium oſtenſum eſt. Atelanæ autẽ dictæ ab atella oſcorum ciuitate imunda:ſicut plani pedes quod in plano orcheſtræ agerentur. Rinthonicæ ab actoris nomine. Latinæ quidem fabulæ a Liuio andronico primũ cœptæ inde ab aliis celebratæ apud Romanos quo ſere tempore camillus uita functus eſt peſtilentia exurgente cum uis morbi nec humanis conſiliis nec ope diuina inquit Liuius leuaretur uictis ſuperſtitione animis. Ludi quoq; ſcænici noua res bellicoſo populo. nam circi modo ſpectaculum fuerat. Inter alia cæleſtis iræ placamina inſtituti dicuntur. Cæterum parua quoq;:ut ferme principia oĩa & ea ipſa peregrina res fuit ſine carmine ullo:ſine imitandorũ carminum actu. Ludiones ex hetruria acciti ad tibicinis modos ſaltantes haud indecoros motus more thuſco dabant. Imitati deinde eos iuuentus ſimul inconditis inter ſe iocularia fundentes uerſibus cœpere:nec abſoni a uoce motus erant. Accepta itaq; res ſæpiuſq; uſurpando excitata uernaculis artificibus quia hiſter thuſco uerbo Ludio uocabatur nomen hiſtrionibus inditum:qui non ſicut ante feſcẽnino uerſu ſimilem incompoſitum temere ac rudeʒ alternis iaciebant:ſed impletas modis ſatyras deſcripto iam ad tibicinem cantu:motuq; congruenti peragebant. Liuius poſt aliquot annos qui ab ſatyris auſus eſt primus argumento fabulam facere:idem ſcilicet id quod omnes tum erant ſuorum carminum actor dicitur. cũ ſæpius reuocatus uocem obtudiſſet uenia petita puerum ad canendum ante tibicinem cũ ſtatuiſſet canticum egiſſe. Aliquãto magis uigente motu:quia nihil uocis uſus impediebat inde ad manum cantari hiſtrionibus cæptum. diuerbiaq; tantũ ipſorum uoci relicta. poſtquã lege hac fabularum ab riſu: ac ſoluto ioco res auocabatur:& ludus in artem paulatim uerterat. Iuuentus hiſtrionibus fabellarum actu relicto ipſa interſe more antiquo ridicula intexta uerſibus iactitare cœpit:unde exhodia quæ exordia poſtea appellata:cõfertaq; fabellis potiſſimum atellanis ſunt. Quod genus ludorũ ab oſcis acceptum tenuit iuuentus:nec ab hiſtrionibus pollui paſſa eſt. eo inſtitutum manet:ut actores attellanarũ:nec tribu moueantur:& ſtipendia tanquã expertes artis ludicræ faciant inter aliarum parua principia rerum: Ludorum quoq; prima origo ponenda uiſa eſt:ut appareret quã ab ſano initio res in hanc uix opulentis regnis tolerabileʒ inſaniam uenerit. Comœdiarum aliæ motoriæ:aliæ ſtatariæ. Mixtæ aliæ dictæ ſunt. Motoriæ quidem turbulentæ. Statariæ quietiores. Mixtæ ex utroq; conſiſtentes. Comœdiæ partes:ut quidam ſcripſere hæ quattuor. Prologus. Prothaſis. Epitaſis. Cataſtrophe. Prologus eſt præfatio. Prothaſis primus actus:Epitaſis incrementũ proceſſuſq; tubarum. Cataſtrophe conuerſio rerum ad iucundos exitus. Dionyſius autem & crates & euclides aliis has partes nominauere appellationibus. Primam quidem prologum dicentes: ſed ſecundam melos chori. Tertiam epiſodium. Quartam exodum. Agebantur comœdiæ tibiis paribus aut imparibus:& dextris:aut ſiniſtris. Dextræ ſua grauitate ſeria indicabãt. Siniſtræ acuminis lenitate iocum in comœdia arguebant. In dextra & ſiniſtra mixtum iocum & grauitates indicabant. Quæ a principio humilis apud romanos poſtea ſuperbior. Horatius. Tibia non ut nunc orichalco iuncta tubæq;. Emula:ſed tenuis ſimplexq; foramine pauco. Aſpirare & adeſſe choris erat utilis. Deinde mox ſubiungit. Sic priſcæ motumq; & luxuriam addidit arti. Tibicen traxitq; uagus per pulpita ueſtem: hoc eſt ſyrma: ut in tragœdiis. Membra comœdiarum tria ſunt quibus priſcæ tenebantur. Diuerbium:Canticum: chorus. Perſonæ diuerbiorum aut duæ:aut tres: Aut raro quattuor:ideo ait Horatius. Nec quarta loqui perſona laboret. Nam ultra augere numerum non licet. In canticis una tantum debet eſſe perſona. Aut ſi duæ fuerint ita eſſe debent: ut ex occulto una audiat nec loquatur niſi ſecum. In choris non eſt perſonarum numerus definitus. Comicis ſenibus a ſoraco per ædiles candidus ueſtitus attribuebatur:quod is antiquiſſimus fuiſſe memoretur. Adoleſcentulis Diſcolor. Serui comici amictu exiguo contegebantur paupertatẽ præſe ferendo antiquã: Aut quo forent expeditiores. Paraſiti cuʒ intortis palliis ob collum ueniebant. Læto ueſtitus candidus. Aerumnoſo obletus. Purpureus diuiti. Pauperi phœniceus dabatur. Militi chlamis purpurea. Puellæ habitus peregrinus. Lenoni uarii coloris palliũ. Meretrici ob auariciã luteus amictus. Atq; hæc de comœdia in præſentia ſatis. Nunc de carmine iambico pauca ſubiiciemus.

CArmen iambicum polyſtephanus nomẽ habuiſſe exiſtimat ab iambe ancilla metæira hippothoontis uxore quæ cum uidiſſet popularem quandam alias iocularem triſtatam mulierem ioculares quoſdam & ridiculos de ipſa compoſuit uerſus a qua inquit carmen iambeum. Alii putant ab iambizo quod eſt conuitior dictum iambum. Verum uerbum ipſum iambizo potius nomen ab iambo uidetur habuiſſe. Ferunt alii carmen iambicum ab archilocho originem habuiſſe. Horatius. Archilochum proprio rabies armauit iambo. Hunc ſocci cœpere pedem grandeſq; cothurni. Alternis aptum ſermonibus & populares. Vincentem ſtrepitus:& natũ rebus agẽdis. Ariſtoteles tamẽ exſtimat inuentum quod plus cæteris pedibus ſermonibus cõgruat omnibus quãdo quidem loquẽdo etiam imprudenter in iambicum incidamus metrum:ſed iambicum metrum multiplex. Monometrũ quod duobus pedibus cõſtat. Dimetrũ quaternis. Trimetrũ ſenis. Tetrametrũ octonis. Pentametrũ denis. Hexametrũ duodenis. Et aliud metrum eſt acatalecticũ nempe integrum catalecticum cui deeſt. Barchycatalectũ ubi ſyllaba uel tempus deeſt. Hipercatalectũ ubi ſupereſt uel ſyllaba uel pes dimidius:his utuntur comici omnibus generibus. Vtuntur & alii. Recipit hoc metrũ imprimis iambũ in locis paribus ſicut ꝑ reſolutionẽ longæ in duas breues ibidem tribrachũ. Locis uero imparibus ad tardandam iambi celeritatem recipit ſpondeum. Horatius. Syllaba longa breui ſubiecta uocatur iambus. Pes citus:unde etiam trimetris accreſcere iuſſit. Nomen iambeis:cum ſenos redderet ictus. Primus de extremum ſimilis ſibi: non ita pridem. Tardior ut paulo grauiorq; ueniret ad aures. Spondeos ſtabiles in iura paterna recepit. Commodus & patiens non ut de ſede ſecunda. Cederet aut qnarta ſocialiter hic & in acti.

Nobilibus trimetris apparet rarus & enni. Per reſolutionem igitur primæ ſpondei ſyllabæ recipit ibidem etiam ana/
peſtum. Per reſolutionem ſecũdæ dactylum. Per reſolutionem utriuſq; proceleuſmaticum. In fine uero pp indifferẽ
tem ſyllabam ultimã: etiam pyrrhichium: ut omnino recipiat iambum tribrachum. pyrrhichium. Spondeum. Da/
ctylum. Anapeſtum. Proceleuſmaticum: qui in aliis ſedibus q̃ quas diximus locant non ex arte locuntur: ut terẽtia/
nus de iambico. Sed qui pedeſtris fabulas ſocco præmunt: ut quæ locuntur ſumpta de uita putes. Vitiant iambum
tractibus ſpondaicis. Et in ſecundo: & in cæteris æque locis. Fidemq; fictis dum procurant fabulis. In metra peccant
arte: non inſcitia. Ne ſint ſonora uerba cõſuetudinis. Paulumq; rurſus a ſolutis differãt. Magis iſta noſtri. nã fere græ
cis tenax. Cura eſt iambi uel nouellis comicis. Vel qui in uetuſta prælucent comœdia. Comici tamẽ noſtri trochaicis
quãdoq; utuntur & crebris ſynalœphis & epiſynalœphis & colliſionibus. Teren. plus omnibus in ꝓlogis trime/
tris ſemper: ut Plautus ubiq; obſeruaſſe perſpici poteſt. Tetrametris autem alibi ſicut & pentametris & hexametris.
Miſcentur tetrametri cum dimetris brachycatalectis: ut in prima ſcæna Plautus in amphytrione cũ uſus fuiſſet tetra/
metro. Qui me alter eſt audacior homo: Aut qui cõfidentior. Tetrametrum eſt. Iuuentutis mores qui ſciam qui hoc
noctis ſolus ambulem tetrametrum. Mos dimetro brachycatalecto uſus. Ita peregre aduenĩens & ſimiliter. Qui hoc
noctis a portu. Dimetris. quoq; catalecticis nempe quibus una deeſt ſyllaba. Vt igratis excitauit. Vel Dimetris hiper/
catalecticis quibus una ſupereſt ſyllaba: ut ibidem. Hoſpitio publicitus accipiar. Vtitur & monometro. ut in truculẽ/
to. Peſſima mane. Et rurſus. Optime odio es. ac de metro iambico hæc ſatis: quilibet enim reliqua per ſe poterit per/
ſpicere. Nunc amphitryonis argumentum paucis attingamus.

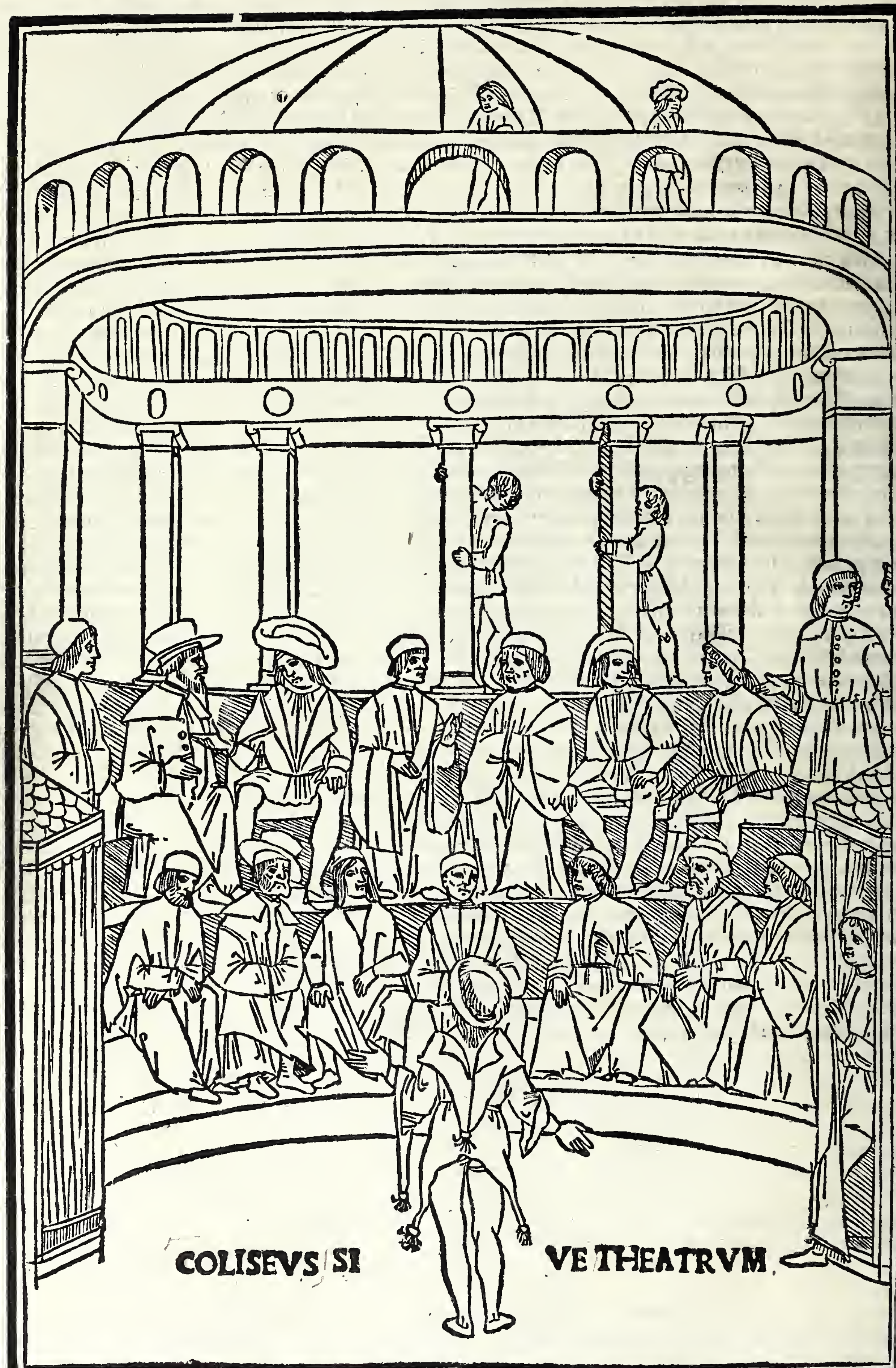
ELius & meſtor fuere fratres. meſtoris & lyſidices Pelopis filiæ hippothoe filia: ut appollonii rhodii tradit
interpres. Strabo quoq; & alii multi. Ex qua & neptuno fuere taphus: & telebas q echinadibus inſulis ĩpi/
tarunt: unde teleboæ & taphi ſunt populi appellati. Taphiis filius fuit pterelas: hunc neptunus inuictũ fe/
cit: ut quãdiu quẽ in uertice aureũ dederat capillũ hẽret incolumẽ. Tãdiu foret inſupabilis. huius filia fuit
comœtho: mares chromius: tyrãnus ãpolus. Cherſidamas: meſtor euheres. Vt uero qdã tradiderũt. Antioch⁹: Chiro
damas: tyrãnus. Telebas Taphus: chromius. Electryon uero cũ uxore alexo mycenẽſib⁹ imperabat: quoꝝ filia Alc/
mena filii ſtratobates. Gorgophonus: Philonomus: Celæneus. & lycimnius nothus: quẽ ex medea phrygaica ſuſce/
perat cũ ex phrygia mycenas ad electrionẽ ſe recepiſſet. Teleboe igiť mycenẽſiũ affectãtes ĩperiũ plerũq; cũ ipſis ĩ cer/
tamẽ deſcẽderãt. Proinde fuit cũ pterelæ filii mycenẽſes ex ĩprouiſo agrederenť: & electryõis filios occiderẽt incõpo
ſitos pariterq; occiderenť boueſq; abigerẽt oẽs: & eã oẽm regionẽ diriperẽt. Et pinde cũ in eo cõgreſſu pterelæ filii
pter euherẽ oẽs. Electryonis aũt pter lycimniũ oẽs ĩterfeciſti eſſent. Taphii q̃ rapuerãt apud polyxenũ helien ſiũ regẽ
depoſuerũt. Electryon ĩdignatus ꝓmulgauit Alcmenẽ uxorẽ pariter: & regnũ ſe ei traditurꝫ q has ulciſcereť iniurias.
Amphitryo itaq; thebis q tum ſub creonte rege thebanoꝝ clariſſimus in re bellica habebať delectus eſt exercitus ĩpera
tor aduerſũ teleboas. Vt ob eã expeditionẽ ei Alcmena deſpondereť a polyxeno p̃dã accipiẽs mycenas adduxit. Inter
adducẽdũ cũ forte bos una a toto grege aberraret in ipſam amphitryo clauã iaculatus ipſum occidit electryonẽ. Sthe
nelus aũt ex mycenis amphitryonẽ pſecutus eſt myceniſq; & tirynthi ĩperauit. Amphitrio aũt a creonte q thebanis
imperabat cædis habuit piaculũ: qui purgatus cũ creonte & cephalo: nec nõ panopeo: ut lycophron uoluit. Cõtra
taphios & teleboas ꝓfectus eſt. Is añquã in teleboas duceret exercitũ alcmenã grauidã fecit. Abſente amphitryõe iup
piter in amphitryonis formã ĩmutatus comite mercurio: q faciẽ ſoſiæ gerebat ãphitryonis munere pfunctus ẽ: noxq;
facta longior: q pariter grauidã fecit. Interim pterelæ filia comœtho amphitryonis: ut qdã phibent: Velut alii amo/
re capta cephali amphitryonis ſocii ex patrio capite aureũ crinẽ amputauit ac dedit: ut tradũt alii amphitryoni: ut alii
cephalo. Potitus ergo uictoria amphitryo rege pterela obtrũcato eius aurea patera donatus eſt: olim cariſſima ptere/
læ eas inſulas ãphitryo tradidit cephalo: quas habitãs a ſuo noĩe cephalenas noĩauit. Tradunt tñ qdã ut aſclepiades
qđ añquã in taphios & teleboas ducerẽt exercitũ iuraſſe oẽs marti & palladi ſe p̃dæ magnã ptem tradituros. Solus
panopeus iuſiurãdũ p̃teriens ſpolia occultauit: ob hoc filiũ habuit epeũ: q ligneũ equũ extruxit: quo troia capta ẽ. Ex
alcumena igiť nati hercules cõpræſſu iouis: & iphicles ãphitryonis. Iphiclis fili⁹ fuit iolaus: quo auriga uſus hercules
aduerſus cygnũ rapientẽ munera q̃ pythio appollini offerẽda deportabanť. Cygnũ igitur occidit & ut heſiodus tra
dit Martis filio ſuccurrẽtis femur traiecit. Mars in trachina ad ceyca uulneratus ſe cõtulit: erat. n. cygnus ſocer ceycis
de filia themiſthonohe. Præmiſit igiť amphitryo domũ ſeruũ ſoſiã q Alcmenã cõmoneret eoꝝ q̃ geſta forẽt. is ꝓ/
foribus mercuriũ formã ſoſiæ gerentis cõperit: a quo abactus eſt: qui reuerſus ad amphytrionẽ quæ uidiſſet memo/
rauit. mentitũ ratus amphitryo domũ repetens ab alcmena iurgio exceptus eſt. Illo abeũte iuppiter in antiquã reſti/
tuit cõcordiam in faciem mutatus amphitryonis. Rurſus redit amphitryo blepharone arbitro uter eſſet amphitryo
nequeunte decernere. Res dubia relicta eſt. Rapiunt ergo ſe pro mœchis iuppiter & Amphitryo. Interim tonitru ae/
re concuſſo concidit amphitryo. Alcmena parturit Herculem iouis filium: & iphiclum amphitryonis: quod nõ eſſe
fabuloſum arguit Ariſtoteles quippe qui eo teſtimonio uſus eſt in libris de animalibus: ut oſtendat diuerſis tempo/
ribus plures concipi poſſe. Deniq; amphitryo gauiſus eſt re intellecta quando quidem cum ioue ſuam rem cõmunẽ
habuerat ioue pollicente pro ipſo omnia ſe facturum.

ℭ Nominum etymologiæ

NOminũ interpraetationes quæ in hac inducuntur comœdia ſunt quorum primus iuppiter qui cũcta dici/
tur continere: ut Valerii ſorani uerſus quos Varro adducit oſtendunt. Iuppiter omnipotens regum rerũq;
deumq;. Progenitor genitrixq; deum deus unus & omnes. Qui exponuntur cum marem exiſtimarent qui
ſæmen mitteretur fœminam quæ acciperet iouẽ eſſe mundum eum omnia ſæmina ex ſe mittere: & in ſe recipere fuit

cauſa cur

cauſa cur ita ſoranus loqueretur:cui ſententiæ Ariſtoteles quoq; aſtipulatus inquit in libro de mundo. Cum autem
ſit unus multimodus eſt nominatus ab omnibus paſſionibus quas innouat ipſe:uocamus enim eum iouem & ζηνα
& αζην:dicentes ideſt uiuere ac ſi diceremus per quem uiuimus. Dicitur autem ſaturi filius quaſi χρονου:ideſt tem
poris cum ab æterno proceſſerit abſq; fine in alia ſæcula:nec non aſtrapæus:& bronteus:& ætherius:& æthuius ce/
raunius. & hyectius ab aſtrape q̄ eſt coruſcatio & bronte qđ eſt tonitru & æthra ſerenitas & ceraunos qđ ē fulgur:&
hyectos qđ ē pluuia. Porro uelut aiūt poetæ ſoter. & eleuterius & ad ſūmā loquēdo cæleſtis & terreſtris appellādus a
qualibet natura & fortuna uelut ens ipſe omnium cauſa pp quod nō male dicitur in orphaicis. ζευσ πρω τοσ γε
νετο ζευσ υπατοσ αρχιγενεθλοσ ζευσ κεφαλη ζευσ μεσα. διοσ δεκπαντα τε τυκται. ζευσ πυθ/
μην γαιησ τε και ουρανου αστεροεντοσ ζευσ αρσην γενετο. ζευσ αμβροτοσ επλετο νυμφη. ζευσ
ορμη πυροσ ακαματου. ζευσ πνοιη παντων ζευσ ποντοσ. γαια. ζευσ ηλιοσ ηδε σεληνη. ζευσ βα/
σιλευσ. ζευσ αρχη παντων ηδε τελευτη παντα γαρ εγκρυπτων αυθισ φαοσ εσπολυγηθεσ. εξ ιε
ρησ κραδιησ αναενεγματο μερμερα ρεζων. Cicero tamē ubi de natura deorum ſcribit ioues plures inquit in
priſcis græcorum litteris inuenimus:necnon plures Hercules ſtatim ibidem ſubiungēdo. Ex eo igitur & liſito eſt is
Hercules quem certaſſe cum apolline de Tripode accepimus alter traditur nilo natus ægyptius: quē aiunt phrygias
litteras conſcripſiſſe. Tertius eſt ex ideis indigetis cui inferias afferūt. Quartus eſt iouis & aſteriæ ſororis Latonæ quē
tyrii maxime colūt:cuius carthaginem filiā fertur. Quintus indis qui bellus dicitur. Sextus hic ex alcumena quē iup/
piter genuit. Idem quoq; Cicer. in eodem Mercurios quinq; fuiſſe memorat. Mercurius unus cælo patre natus dia
matre:cuius obſcenis excitata natura creditur ꝙ aſpectu proſerpinæ ſit cōmotus. Alter ualentis & foronidis filius:is
qui ſub terris haberetur. Idem triphonius. Tertius ex ioue tertio natus & maia ex quo & penelopa natū ferūt. Quar/
tus nilo patre quē ægyptii nephas appellare habēt. Quintus quē colunt fenate qui dicitur argum intereniſſe ob eāq;
cauſam ægypto præfuiſſe:atq; ægyptiis leges & litteras tradidiſſe: huuc ægyptii tenem appellant: eodemq; nomine
anni primus menſis apud eos uocatur. Macrobius in ſaturnalibus multis exemplis ſtudet comprobare iouem ſolem
eſſe:quia ad binos deos fere omnes redigit. Verum ut numina multis ſunt multa appellata uocabulis: ita iouem lati/
ni modo uictorem:ut inquit Varro ac diuus Auguſtinus:mō uictū mō opitulū:mō impulſorem:mō ſtatorem:mo/
do centum pedum:& ſupinalem:& tigillū:& ruminū:& adhuc aliis latini nominauere uocabulis: græci autem dia
iouē dixerunt. Vnde & ſub dio:ideſt ſub ære. Vnde & Horatius. Manet ſub ioue frigido uenator. Nominauere nun
quaſi mentem:unde & eius ac mnemoſines. i. memoriæ dicuntur filiæ muſæ:ut latini a iuuando iouem dixerūt. Di
citur etiam a græcis his omnibus nominibus hiceſius. hepheſtius:hortius. Dodonæus. Idæus. Hertius:polieus:hetæ
rius. Cæneus. Milichius. Ceraunius. Aegiuchus:epius. piius. Xenius:ſoterius. Ancylometes. Piſæus. Mæſtor. Phyxi⁹.
Celænephes:catæbates. beleus. Phytalmius. Elutheri⁹. egridupus. Patrous. homognius. Cteſius. Buliæus. Tropæu/
chus:alaſtor. Palamnæus anxurus quaſi αξυρασ. quod eſt ſine nouacula quia barbam nunquā raſiſſet. Mercu/
rius autem ut quidam putant a mercimoniis quibus preæſt:ut uero diuus Auguſtinus putat quaſi medius currens
quod medius ſit inter homines ſermo. a græcis modo hermes dictus modo lygius:modo argiphontes: modo no/
mius:modo Cylenius:modo eriunius. Aliquando ſocus. Quandoq; cerdous necnō chryſorrhapis & diactorus &
acocetus. Deorum nuntius:ideo pedibus habet talaria. Dictus etiam pſycopompus cum animas agit ad inferna: &
agoræus & empoleus:effingitur autem ſine manibus & ſine pedib⁹ figuræq; quadratæ ſurrecta habens uirilia. quæ
omnia ad oraionem referuntur. Ac ut in cælo ſtellā iouis phænon appellatur:ita & mercurii ſtilbon. i. radians. Cum
tñ Ariſtoteles dixerit hærentes cælo ſtellas ab lōginquitatem radiare. Cum ergo mercurius propinquiſſimus radiet
neutiquā recte dixit Ariſtoteles. Is peribetur lyram primus inueniſſe chordarum ſeptem ob ſeptē planetarum ratio/
nem:eius filia a poetis fuiſſe palæſtra peribetur. ¶ Alcmena:ut græce αλκμηνη αποτησ αλκησ. ideſt a robore:
quoniā mulier multum præ ſe tulerit animi conſtantiæ ad uiros proxime accedēs. ¶ Amphithryo. ab αμφι:quod
ualet circum & τρυζω gemo:uel τρυχω:ideſt uexo. quoniā hæc incurrit. ¶ Blepharo. Dictus blepharo qđ non ſa
tis diſcerneret uter eſſet amphitryo:quaſi ob ciliorum magnitudinem parum uidens:nam blæphara dicuntur cilia.
¶ Soſias. a ſoſo. ideſt cōſeruo & cuſtodio:utpote ſeruus quem domus conſeruatorem eſſe oporteat. ¶ Bromia an/
cilla. Bromia uidetur dicta quaſi bacchans. nam bromius bacchus dictus αποτου βρεμειν. i. a fremendo.

COLISEVS SI VE THEATRVM

Plauti Comici clariſſ. Amphitryo.

ARGVMENTVM.

IN faciē uorſus Amphitryonis Iupiter,
Dū bellū gereret cū Teleboiſ hoſtibus,
Alcumenam uxorem cœpit uſurariam
Mercurius formam ſoſiæ ſerui gerit
Abſentis: his alcumena decipitur dolis:
Poſtq̄ rediere ueri Amphitryo & ſoſia
Vterq; deludūtur dolis miꝛ in modū.
Hinc iurgium: tumultus uxori & uiro
Donec cū tonitru uoce miſſa ex æthere
Adulterum ſe Iupiter confeſſus eſt.

BERN. SARA. VENE.

IN FACIEM VORSVS. Hoc tangit Diodorus in quinto de Ioue & Alcmena locutus his uerbis: Itaq; uolēs ui Alcmena aggredi: neq; fidens poſſe illi coitum ob eius pudicitiam perſuadere: dolo mulierem agreſſus eſt amphitryonis forma aſſumpta: eſt facies, oris ſpecies, & totius corporis forma: Saluſtius in Catili. prorſus i facie, uultuq; uæcordia inerat. Aſconius Pedianus figura eſt circa geſtum ſitumq; membroꝝ: ſtatus circa ornatum & habitum ueſtium inſigniū & armoꝝ: facies q̄ſi ſtatura totius corpis: id qd aſſerit Noniꝰ Marcellus & Gelius: Iupiter à iuuādo dictus: eſt nāq; ut phibēt aſtronomi ſydus bnficū: multū fauēs mortalibus: ut latius Cice. i. lib. de natura deoꝝ: Seruiꝰ quoq; cū Iupiter p igne ponat nulla res ſic fouet oīa quēadmodū calor: & Iupiter p aere: ut apud Horatiū manet ſub Ioue frigido: & deniq; p q̄cūq; re: ut apud Macro. & atteſtat Ariſto. in lib. de mūdo orpheo aſtipulatꝰ. ¶ Bellū: notū ē differre bellū & pliū: ut ani q̄dā hoſtilitas bellū dicat: cū aūt manus cōſerit pliū. ¶ Hoſtibꝰ: quos nūc hoſtes dicimꝰ: ueteres pduelles dixerūt: hoſtes nāq; uocabāt pegrios. ¶ Vxorem: ab ungēdo dictæ ſunt uxores q̄ſi unxores: ex ueteri nāq; iſtituto nouæ nuptæ mariti domū adeūtes axūgia poſtes inūgebāt: teſtat Ennius & memorat id quoq; Dōatꝰ ita ueteꝝ fuit uana religio: ut opinarent pp unctionē huiuſmodi mala à domibꝰ amoueri oīa: id qd ēt Pliniꝰ cōmemorat nouas. ſ. nuptas lupino adipe poſtes inūgere ſolitas ne qd mali medicamēti iferret: nec minus cōſuetudo fuerat ut cū in matrimoniū nouæ nuptæ darent: ignē & aquā iubebant attigere. Cuius rei cāꝫ q̄rit Plutar. i lib. pblematon ſtatī i ipſo opis pricipio. ¶ Vſurariā: dicimꝰ rē uſurariā ex q̄ capit uſus: ut hoc loco: & uſurariꝰ eſt q rei capit uſū: ut tradit ab Vlpiano. ¶ Formā ſoſiæ: recte formā dixit q̄ aīantibꝰ tribuit: nā de inaīatis figura dr ut de circulo trigono: cylīdro. ¶ Mercuriꝰ: q̄ſi medius currēs ꝗ. ſ. currat medius ſermo i mercimōiis: nā qa mercibꝰ peſt Mercuriꝰ dictꝰ: ut Feſtus & Strabo Iouis ex Maia Atlātis filius: à græcis hermes: nā ē deoꝝ iterps. Quiq; fuiſſe Mercurios tradit Cicero atq; Lactātius. Quītus q ægiptiis impauit Triſmegiſtus appellatꝰ. Dr ēt fuiſſe Mercuriꝰ eloq̄ntiæ ac paleſtræ repertor qd tāgit Horatiꝰ Mercuri facūde nepos athlātis: quē piter appellat deoꝝ nūciū: iō dictꝰ ē Camillus lingua Hetruſca q miniſter interptat: eſt. n. ipe deoꝝ miniſter ut ē apud Seruiū i. xi. æneidos. Miniſtros ſiqdē & miniſtras Camillos & Camillas i ſacris uocabāt: lꝫ Feſt. Camillū dicat pueꝝ ingenuū uocaſſe ueteres. Plura de Mercurio adduci poſſent: q cōſulto omitto: ē eiꝰ corpus minimū cūctoꝝ ſydeꝝ: māetq; ferè ſp ſub radiis ſolaribꝰ à qbꝰ nō recedit lōgiꝰ q̄ uigiti & tres gradus: Iō ab aſtronomis uocat ſtilbō qd ē radians: Iccirco Virg. Mercurio dat crines flauos. Nā ut inquit Seruiꝰ & flauus & puſtꝰ fingit qa nimis ē uicinꝰ ſoli pter cæteras ſtellas. ¶ Dolis: dolus græce: latīe malicia: & dr bonus & malus dolus ut bōa & mala malicia: ut ipſe i Aulularia oñdit: & apud iuriſcōſultos ē de dolo malo: qd nō diceret niſi eēt & bonꝰ. ¶ Tumultꝰ: q̄ntilianꝰ. Quid. n. alid tumultꝰ niſi pturbatō tāta: ut maior tior oriat: uñ nomē dcm̄ ē tumultꝰ: idq; mutuat a Cic. ¶ Cū to. tonitrus maſculino ut Statiꝰ tonitrus agis & mea fulmina torq̄s: & tonitru & tonitrū dr teſte Priſciano: tonitrua & turbines dixit Actius: & tonitribus templum toneſcit dixit Varro.

Amphi. tryo. Iupiter. Bellum. Tele boæ. Vſura. Vſurariꝰ. Dolus. Tumultus. Tonitus Tonitru Tonitruum.

¶ ARGVMENTVM.

IN faciē uorſus. Argumētū comœdiæ trimetro expſſuꝫ iābico ē: ut ferè fieri ſolet. Figura inq̄t Aſconiꝰ eſt circa geſtū ſitūq; mēbroꝝ. Statꝰ circa ornatū & hituꝫ: ueſtis iſigniū & armoꝝ facies q̄ſi factura totiꝰ corpis hinc facere qd rei quā facit iponit faciē: huic accedit ſniæ tā Aulus in noctibꝰ aticis quā Noniꝰ Marcellus. Diuus aūt Auguſtinus. In q̄ inq̄t ſunt formæ & figuræ: ſed figuræ inaīalibꝰ. formæ aīalibꝰ tribuunt. Figuras. n. tū deſignamꝰ cū uel trigonū: uel tetragonū: uel conū: uel cylindrū: uel ſphærā dicimꝰ. Formas aūt cū formoſos aſſerimus aliquos uel deformes. ¶ Dū bellū gereret. pprie bellū geri dr Varrōis ſnia ſicut & certamē iniri. Nā gerere ſuſtinere ē. Bellū tps oē quo uel parat aliqd pugnæ neceſſariū: uel quo pugna gerit: pliū dr cōflictꝰ ipſe belloꝝ. ¶ Cū teleboīs. Strabo i decīo. Nō dubitauer plæriq; cephaleniā eādē & dulychiū appellar & taphū. Alii & taphios cephalenios eoſdē dixere teleboas & aduerſus illos āphitryonē exercitū ductaſſe aſſūpto ſocio deionei filio cephalo ex athenis pfugo. Inſula dehīc āphitryonē potitū eā cephalo tradidiſſe ab illoq; nomē habuiſſe iſulā. Demetriꝰ āt Phalerius teleboā fluuiū noīat ubi de elocutiōe ingens ωσιο ȝενοφων φησιν οτι αφικον το οι ελληνεσ επι τον τηλεβοαν ποταμον. Sāe ut Aſclepiades iq̄t myrleanus taphos echinadū iſula una ē: quā teleboę habitarūt q priꝰ acarnaniā icoluere pdones nobiliſſimi q argos uſq; penetrātes electryōis alcmenæ pr̄is boues abſtulerūt electryonē & filios eiꝰ q obſtiterāt cōciderūt. alcmena aūt pnūciauit pconio ſe ei nupturā qui pr̄iam ulciſceret cædē. Vltus āphitryo alcmenā duxit uxorē. At Herodotus. pſei inq̄t & ādromedæ q̄ttuor fuer filii. Alcæus cuiꝰ filius āphitryo. Sthenelus meſtor & electryō. mortuo āt pſeo cōiter hi regnū adminiſtrabāt. meſtoris filia fuit hippothohe: Cuiꝰ & neptūi filiꝰ pterelas. Pterelæ filii teleboas & taphus: à tapho igit iſula dicta taphos q̄ echinadū una, ab utriuſq; taphii & teleboæ

VALLa.

qui iſulã icolebãt filii itaq; pterelæ electryonẽ adeũtes mr̃is ſuæ hippothohes ſibi popoſcere pecunias: ſe datũꝝ negauit: ira icẽſi teleboæ ipm ac filios occiderũt ac boues abduxerũt: aut igit̃ a teleboo pterelæ filio uocitati pteleboæ: aut qa telo abigo ſignificat. ¶ Alcmenam. ut græce αλκμηνη. qñque poſt. c. ut Priſcianus ẽt in p̃rio de octo partibus orõnis u ſubiiciunt litterã: ita & plautus, put uerſus exigit. ¶ Cœpit uſurariã. Vſurã dicim⁹ unde uſum capim⁹. Cicero p publio ſylla. Lucis hẽ hãc uſurã eripe uis plenã lachrymaꝝ atq; mœroris in q̃ cũ maxĩo cruciatu atq; dolore retineret. Paulus de uerboꝝ ſignificatõe. uſura inqt pecuniæ: quã pcipim⁹ in fructu nõ eſt: q nõ eſt ex ipſo corpe: ſed ex alia cã eſt. i. ex noua obligatõe. Vſurari⁹ uero tã q uſu; capit actiue: quã de quo uſus capitur paſſiue: ut multa noĩa uſurpant̃. Vlpianus de uſu & hitatõe actiue uſurari⁹ inquit ius h; deãbulãdi: geſtãdi, & lignis ad uſum quottidianũ & horto & pomis & holerib⁹ & florib⁹ & aq̃ nõ his q̃ ad cõpẽdiũ ſediũ. ad uſum: nõ uſq; ad abuſũ. At plaut⁹ uſurariã uxorẽ paſſiue dixit de q̃ uſus ẽ ſũptus. ¶ Vterq; deludunt̃. Vtrunq; deludunt metrũ dici deſiderat. ¶ Hic iurgiũ. Iurgiũ & lis hãc hñt diſtãtiã: q̃d iurgiũ leuior res ẽ ſiquidẽ inter bñuolos aut ppiquos diſſenſio uel cõcertatio. Inter inimicos diſſẽſio lis appellat̃. Tul. de re publica in q̃rto. Admiror nec reꝝ ſolũ ſed ẽt uerboꝝ elegãtiã ſi iurgãt inqt bñuoloꝝ cõcertatio: nõ lis: & ĩ ſeq̃nti. Iurgare ergo lex putat ĩter ſe uicinos nõ litigare. ¶ Tumult⁹. i. pturbatio. Ci. in ãto. Quid. n. ẽ tumult⁹ niſi pturbatio tãta: ut maior timor oriat̃. Vñ ẽt nomẽ ductũ ẽ tumultus. ¶ Cũ tonitru. dr̃ tonitrus & tonitru. Priſci. oĩa. n. maſculĩa: q̃ neutra quoq; i u deſinẽtia iueniunt̃ eiuſdẽ ſunt declinatõis: ut hic tõitr⁹ hoc tonitru. hic corn⁹ hoc cornu. Dr̃ & tonitruũ ut Varro & acti⁹ q tonitrua & tonitrib⁹ ptulerũt. ¶ Ex æthere. ẽ aũt æther iquit Ariſto. in p̃rio de cœlo primũ corpus præter terrã: & ignẽ: & aerem & aquã ætheris noĩe appellatũ: locũ quẽ nouimus ſupmum ex thin æi. i. currendo ſp: ſempiterni tpi ei cognomẽtum attribuendo. Anaxagoras aũt hoc nomine non recte uſus eſt. æthera namq; ignem accipit a απο του ευθεστε. ideſt a comburendo

BERN. SARA. VENE.

AMore captus alcumenæ: hoc loco alcumenæ legaſ qa metrũ exigit: & ita ueteres locuti ſunt, teſte Priſciano: ponit̃ aliud comœdiæ argumẽtũ nõ ob aliã cã; niſi ut tm̃ nomen comœdiæ inſinuet̃ ex primis uerſuũ lr̃is argum̃ti: ut mos ẽ Plautin⁹ i reliquis oĩb⁹: & notãdũ q in metroꝝ capitib⁹ ãphitruo ſcriptum inuẽies y i u migrãte. Q m̃ duab⁹ lr̃is y & z ut Pri. teſtat̃ i græcis tm̃ & barbaris utimur dictõib⁹ & uetuſtiſſimi Autores ne quidẽ i græcis utebant̃ Cic. i orator̃ purrhũ ſp Enni⁹ nõ pyrrhũ ui pateſacerũt fruges nõ phryges ipſi⁹ ãtiqui declarãt libri: nec. n. græcã lr̃am adhibebant: hunc morẽ ut ex primis uerſuũ lr̃is aliqd cõnecteret̃ Enniũ ſeruaſſe i qbuſdã q̃ ipſe Enni⁹ fecit: teſtat̃ Cic. i ſcđo de diuiatõe: ¶ Subſeruit ha. nã opa Mercurii deſiderabat̃ ut hitũ ſoſiæ mentiret̃. ¶ Cernit: certat Virg. & cernere ferro. ¶ Fruſtra h; . i. fruſtrat̃. ¶ Turbas: cõtẽtiões &

Cernere. Turba. Turbæ. Blepharo.

¶ DEMOPHILVS.

Argumentum.

AMore captus alcumenæ Iupiter
Mutauit ſeſe in formam eius coniugis:
Pro patria amphitryo dum cernit cum hoſtibus.
Habitu mercurius ei ſubſeruit ſoſiæ,
Is aduenientis ſeruum & dominum fruſtra habet.
Turbas uxori ciet Amphitryo: atq; inuicem
Raptant pro mœchis: Blepharo captus arbiter
Vter ſit non quit Amphitryo decernere.
Omnem rem noſcunt: geminos alcumena enititur.

motus: in ſingulari turbã cũ dicimus multitudinẽ ſignificam⁹. ¶ Ciet: dicimus cieo es: iflexiõis ſcđæ. nã cit⁹ qđ & primã corripit & ſignificat puocare & q̃ſi citra mouere a quo pcit⁹ & cõcit⁹ correpta penultĩa: & cio is q̃rte & eãdẽ producit a quo accire & accit⁹. ¶ Raptant: Se iuicẽ attrahunt & conuiciantur. ¶ Blepharo. Supcilioſus homo: nã blephara dicuntur ſupercilia. ¶ Geminos: nam ex amphitryõe iphiclũ ex Ioue herculem peperit: ut iam p̃fati ſum⁹.

VALLa.

AMore capt⁹. Iterat argumẽtũ: ut ſolet Pla. ex primis uerſuũ lr̃is nom̃ docẽs comœdiæ. ¶ Alcumenæ. nũ p⁹ c. u. poſitũ uerſus exigit. ¶ Pro pa. am. Pla. tñ ãphitruo ſcribẽdũ docet: qa ut Cice. i oratore ait uetuſtiſſimi Romãi pegrĩas lr̃as nõ admittebãt: ut Enni⁹ purrꝝ nõ pyrrhũ. Phruges nõ phryges dixit. ¶ Dũ ce. cũ hoſ. i. certat. Vir. Interſe coiſſe uiros & cernere fero. Dictũ cerno uerbũ inqt Var. a creo qđ cũ qd creatũ ẽ tũc deniq; uidet̃. ¶ Fruſtra h;. fruſtrat̃. ¶ Turbas ux. turba multitudo ẽ. Turbæ ĩ plurali moleſtiæ. ¶ Blepharo. q ob cilioꝝ magnitudinẽ ita dict⁹. nã blephara dñr cilia: ut Paulo ãte i etymologiis oñdim⁹. ¶ Capt⁹ arbiter. hic arbitriũ dr̃ ſñia: q̃ ab arbitro ſtatuit̃. arbitrariũ cũ adhuc res apđ arbitꝝ gerit̃. ¶ Gemios alc. en. ſ. cũ ſua uocali. ut ſæpe comici faciũt elidit̃ ob uerſũ & ueteres docẽt grãmatici. Iu. Cũ poſſis hõeſti⁹ illic. Et Ho. Pal⁹ aptaq; rẽis. qb⁹ i locis niſi. ſ. abiiciat̃ ut corripi lõga uocalis poſſit ãtecedẽtes uerſus claudicabũt. Sãe queãdmodũ pclus tradit euphem⁹ neptũi fili⁹ & mecyões q̃ filia fuit eurotæ filiã compſſit alcmenæ & ãphitryonis laonomẽ. Vñ ſeptim⁹ decim⁹ batt⁹ coloniã deduxit in libyam.

¶ Vt uos in

¶Prologus. ¶Mercurius.

VT uos in uoſtris uoltis mercemoniis
Emundis: uendundiſq; me lætum lucris
Afficere: atq; adiuuare in rebus omnibus,
Et ut res: rationeſq; uoſtrorum omnium
Bene expedire uoltis peregriq; & domi,
Bono, atq; amplo auctare perpetuo lucro.
Quaſq; incœpiſti res: quaſq; incœptabitis,
Et uti bonis uos: uoſtroſq; omnis nunciis
Me afficere uoltis: ea afferam: ea ut nunciem,
Quæ maxime in rem uoſtram communem ſient:
Nam uos quidem iam ſcitis conceſſum, & datum
Mihi eſſe ab diis aliis, nunciis præſim, & lucro.
Hæc ut me uoltis approbare, adnitier.
Lucrum ut perenne uobis ſemper ſuppetat:
Ita huic facietis fabulæ ſilentium.
Itaq; æqui, & iuſti hic eritis omnes arbitri.
Nunc cuius iuſſu uenio: & quamobrem uenerim,
Dicam: ſimulq; ipſe eloquar nomen meum.
Iouis iuſſu uenio: nomen mercurii eſt mihi
Pater huc me miſit ad uos oratum meus,
Tametſi pro imperio uobis quod dictum foret,
Scibat facturos, quippe qui intellexerat
Vereri uos & ſe, & metuere: ita ut æquom eſt Iouem:
Verum profecto hoc petere me precario
A uobis iuſſit leniter, dictis bonis.
Etenim ille, cuius huc iuſſu uenio, Iupiter,
Non minus quam uoſtrum qui uis formidat malum,
Humana matre natus, humano patre.
Mirari non eſt æquom, ſibi ſi prætimet.
Atq; ego quoq; & qui Iouis ſum filius,
Contagione meæ patris metuo malum.
Propterea pacem aduenio, & pacem ad uos affero.
Iuſtam rem, & facilem eſſe oratum à uobis uolo.
Nam iuſte ab iuſtis, iuſtus ſum orator datus,
Nam iniuſta à iuſtis impetrari non decet.

¶PROLOGVS.

VT uos in uoſtris. Quælibet diuiditur comœdia: ut eſt uidere apud Donatum diffuſius in ꝓlogū: protheſin: epitaſin: & cataſtrophē: ꝓlogus quidem dicitur primus ſermo indicās qd in ꝑpetua comœdia fiat: protheſis eſt primus act⁹ comœdiæ. epitaſis incrementum: Cataſtrophe uero cōuerſio ad iucundos exitus patefacta. Rurſus membra comœdiaꝝ tria ſunt: diuerbium: canticum: chorus: perſonæ diuerbiorū aut duæ aut tres aut raro quatuor eſſe debent ultra augere numerum nō licet. Ideo Hora. nec quarta loqui perſona laboret. In canticis una tm̄ eſſe debet perſona aut ſi duæ fuerint ita eſſe dn̄t: ut ex occulto una audiat nec niſi ſecū loquat̃: In choris non eſt perſonaꝝ numerus definitus Mercu. itaq; oraturus ad populū primū ꝓponit utile ingens ut uos in uoſtris & q̄ ſequunt̃: ut beniuolū reddat & attentū. Quo utili magis ipſa mouet̃ plebecula: Sicuti ꝓbati uirtute uiri mouent̃ honeſto: pueri quoq; iocoſo ac delectabili: erit ergo longa hyꝑbatos: ita facietis huic fabulæ ſilentiū ut uultis me uos afficere lucro & q̄ ſequunt̃. ¶Rōnes: dr̃ rō ſupputatio uel calcul⁹ ut hoc loco & idē in Aulularia ſupputat̃ rō cū argentario aliter rō ꝓ cā & ꝓ illa ui ani qua a cæteris diſiungimur aīalib⁹: dr̃ ēt rō ꝓportionis logos: ut ſi qn̄ numerus ad numeꝝ hēt ꝓportionē: quā nos rectius dicimus rōnē uel duplā uel triplā: ut quatuor ad duo & ſex ad duo: nā ꝓportio græce nominat̃ analogia ut ſi dicas q̄lis ē octo ad quatuor talis q̄tuor ad duo. ¶Auctare: magis auget̃. ¶Bono āplo ꝑpetuo: amplificatio ē ꝑ cōgeriē. ¶Bonis nunciis: quæ uos. ſ. oblectēt & utilitatem afferāt. ¶Hæc ut me. i. ſicut cupitis me efficere: ut uobis ſꝑ ſupſit lucrū. ¶Adnitier: pro adniti ꝑagoge pathos: uel ut placet Diomedi ꝑparalepſis cū aliqd ad nouiſſimā ꝑtē dictōis accedit: Vir. & magicas inuitā accingier artes. ¶Oratū: petitū obſecratū: aliter orare ꝓ agere Feſto tradēte: teſtimōia ſunt ꝙ oratores q legati mādata peragūt. ¶Cōtagiōe meæ mr̃is: nā ut pauloāte dixim⁹ ex maia atlātil filia q̄ pleiadū una natū Mercuriū autumāt: dicim⁹ cōtagionē & cōtagiū Seruio teſte: Lucretius quoq; ex aliis alios auidi cōtagia morbi: Cic. i lib. de fato: ut in reliqs huiuſmodi naturæ cōtagio ualeret. ¶Quippe il. ordo ē qppe iniq ius ignorāt neq; tenēt illa ſ. q̄ iuſta ſūt: ius & fas hoc pacto diſtigui Serui⁹ ut ius ad hoie ꝫ: fas ad religionē pt

BERN.
SARA.
VENE.

Petere
Poſcere
Poſtulat̃

Cōtagio
Cōtagiū

Mereri. — Expro/brare. — Oppro/brare.

tieat: & ius ꝓ cõſuetudie, ut mihi tecũ ius eat affinitatis: & ius aliud naturale: aliud gentiũ: aliud publicũ: aliud priuatũ q̃ ad huc ſingula ſuas hñt ſpẽs. ℂ Meruimꝰ de uobis & dꝭ re publica hoc ẽ bñficia cõtulimus ĩ uos & ĩ rẽpublicã. mereri.n. de aliquo eſt in illũ bñficiũ conferre. ℂ Nã quid ego memorẽ: ordo: nã qd ego memorẽ qs ꝓ qbꝰ oĩbus bñfactis meꝰ pr̃ architectus deoꝝ regnator ſubaudi uos affecerit? Vidi ſiqdẽ ut alios ĩ tragœdiis neptunũ & reliquos deos cõmemorare bona q̃ uobis feciſſent & ꝑ penthesĩm legẽda ſunt: ut. ℂ Exprobraret. eſt exprobrare bñficiũ cõmemorare: opprobrar̃ uitiũ obiicere: uidet̃ hoc loco honeſtius taxare poetã aliquẽ q̃ forte minus caute deos in ſuis tragœdiis induxerit Romão populo quæ feciſſent beneficia commemoraſſe. ℂ Id a uobis. ſ. datum & conceſſum. ℂ Quid contraxiſtis frontẽ: Nã cũ quid nouũ obiicit̃ eleuamus ſupciliũ & frontẽ rugamus nã cũ dixerit tragœdiæ argumẽtũ mirati forte ſuut ꝓpterea ſe dicit uelle cõmutar̃ ex tragœdia cõœdiã uel ex utraqꝫ ut fiat tragico comœdia ut. ſ. pſonæ inducant̃ utriqꝫ aptæ uidelicet deus & ſeruus: in hoc uidet̃ hic autor taxari a donato q in Terentiũ inqt Tũ illud ẽ admirãdũ qd & morẽ retinuit: ut comœdiã ſcriberet & tẽperaret affectum ne in tragœdiã trãſiliret. Quod cũ ĩ aliis rebus minime obtentũ & a Plauto & ab affrãio & ab Actio. ℂ Reges quo uẽiãt: ꝓ cõueniãt. ℂ Q̲m̃ hic ſer. ꝓ ſeruꝰ. ſ. inducit̃. ℂ Pares faciã. i. ut ſimul cõueniãt & deꝰ & ſeruꝰ & miſta ſit comœdiæ tragœdia. ℂ Conqſitores: a q̃rẽdo uñ & q̃ſtores dꝭ qbꝰ plura ſuo loco. ℂ Subſellia: dñr minores & humiliores ſedes ĩ qbus cõſederãt eqſtris ordĩs uiri: ſellis. n. ſenatores utebant̃: & dictũ ẽ ſubſelliũ a Varrone ꝙ nõ ſit plãe ſella. ℂ Caueã: græci dicũt theatrũ: latini ſpectaculum. ẽ. n. cauea ubi populus ſpectat. ℂ Delegatos: diſpartitos ſic. n. ueteres delegare ꝓ diſptire atqꝫ diſceder̃ poſuerũt autor ẽ Noniꝰ. ℂ Ambiſſent. ꝑ ãbitionẽ q̃ſiuiſſent. Nã ĩ huiuſmodi recitatõibꝰ comœdiaꝝ unuſqſqꝫ uidebat̃ ſibi uelle laudẽ cõpare. ꝙ apte & decoro ſeruato pſonatũ geſſiſſet. Iõ uult mittẽdos eẽ conqſitores: ut obſeruarent ne cui honor deferat̃ magis ꝑ ãbitõeꝫ q̃ ꝑ uirtutẽ. ℂ Palmã: ñ cedit palma põderi: ſed ſurgit aduerſũ põdus: iõ uictoribꝰ tradit̃ p̃mio ꝙ nõ ceſſerit ſꝫ ptiaces ĩ bello pſtiterit. ℂ Hiſtriõibꝰ. Sũt q hiſtriões ab hiſtro flumie dictos uelint: q hæc agerẽt ſeruilia, ut daui q̃ſi dacii: nã ut Strabo ait dai daci

Subſellium — Biſſelliũ — Cauea. — Palma — Hiſtrio — Artifices — Aediles. — Ambire. — Delegat̃

Iuſta autem ab iniuſtis petere inſipientia eſt:
Quippe illi iniqui ius ignorant: neqꝫ tenent.
Nunc iam huc animũ ad ea quæ loquar aduortite.
Debetis uelle quæ uelimus: meruimus
Et ego: & pater de uobis, republica.
Nam quid ego memoreꝫ (ut alios in tragœdiis
Vidi neptunum: uirtutem: uictoriam:
Martem: bellonam: commemorare: quæ bona
Vobis feciſſent) quis benefactis meus pater
Deorum regnator architectus omnibus?
Sed mos nunquam illi fuit patri meo
Vt exprobraret quod bonis facere boni.
Gratum arbitratur eſſe id a uobis ſibi:
Meritoqꝫ uobis bona ſe facere quæ facit.
Nunc quam reꝫ oratum huc ueni: primmu proloquar,
Poſt argumentum huius eloquar tragœdiæ
Quid contraxiſtis frõtem? quia tragœdiam
Dixi futuram hanc? deus ſum: commutauero
Eandem hanc: ſi uoltis: faciam ex tragœdia
Comœdia ut ſit omnibus iſdem uerſibus.
Vtrum ſit an non uoltis? ſed ego ſtultior
Quaſi neſciam uos uelle qui diuus ſiem.
Teneo quid animi uoſtri ſuper hac re ſiet.
Faciam ut commiſta ſit tragico comœdia.
Nam me perpetuo facere ut ſit comœdia
Reges quo ueniant & dii: non par arbitror.
Quid igitur? quoniam hic ſeruos quoqꝫ pares faciam
Sit proinde (ut dixi) tragico comœdia
Nunc hoc me orare a uobis iuſſit Iupiter
Vt conquiſitores ſinguli in ſubſellia
Eant per totam caueam: ſpectatoribus:
Si cui fautores delegatos uiderint:
Vt his in cauea pignus capiantur togæ:
Siue qui ambiſſent palmam hiſtrionibus:
Siue quoiquam artifici: ſeu per ſcriptas litteras:
Siue adeo ædiles perfidioſe cui diunt.
Si ſimilem rem ipſe in legem iuſſit eſſe Iupiter
Quaſi magiſtratum ſibi alteriue ambiuerit.
Virtute dixit uictores innuere
Non ambitione: neqꝫ perfidia: qui minus
Eadem hiſtrioni ſit lex quæ ſummo uiro?
Virtute ambire oportet non fautoribus.
Sat habet fautorum ſemper qui recte facit.
In illis fides eſt: quibus eſt ea res in manu.
Hoc quoqꝫ etiam mihi in mandatis dedit:
Vt conquiſitores fierent hiſtrionibus:
Qui ſibi mandaſſent delegati ut plauderent:

Q uiue quo placerent alter feciſſet minus.
Eius ornamenta & corium uti conciderent.
Mirari nolim uos quapropter iupiter
Nunc hiſtriones curet:ne miremini.
Ipſe hanc acturus eſt Iupiter comœdiam.
Q uid admirati eſtis? quaſi uero nouum
Nunc proferatur iouem facere hiſtrioniam.
Etiam hiſtriones anno cum proſcænio hic
Iouem inuocarunt:uenit:auxilio is fuit.
Præterea certo prodit in tragœdia
Hanc fabulam inquam hic iupiter hodie ipſe aget.
Et ego una cum illo.nunc animum aduortite.
Dum huius argumentum eloquar comœdiæ.
Hæc urbs eſt thebæ:in illiſce habitat ædibus:
Amphitryo natus argis ex argo patre.
Q ui cum alcumena eſt nupta electri filia.
Is nunc amphitryo præfectus eſt legionibus.
Nam cum telobois eſt bellum thebano populo.
Is priuſquam hinc abiit ipſemet in exercitum.
Grauidam alcumena uxorem fecit ſuam.
Nam ego nouiſſe credo iam ut ſit pater meus.
Q uam liber harum rerum multarum ſiet.
Q uantuſq; amator ſiet quod complacitum eſt ſemel.
Is amare occepit alcumenam clam uiro.
V ſuramq; eius corporis cœpit ſibi.
Et grauidam fecit is eam compreſſu ſuo.
Nunc de alcumena.ut rem teneatis rectius.
V trinq; eſt grauida:& ex uiro & ex ſummo ioue.
Meus & pater nunc intus cum illa cubat.
Et hæc ob eam rem nox eſt facta longior.
Dum illa qua cum uult uoluptatem capit.
Sed ita aſſimilauit ſe quaſi amphitryo ſiet.
Nunc ne hunc ornatum uos meum admiremini.
Q uod ego huc proceſſi ſic cum ſeruili ſchema.
V eterem atque antiquam rem nouam ad uos proferã
Pr opterea ornatus in nouum inceſſi modum.
N am meus pater intus nunc eſt:eccum:iupiter
In amphitryonis uertit ſeſe imaginem.
Omneſque eum eſſe cenſent ſerui qui uident.
Ita uerſipellem ſe facit quando lubet.
Ego ſerui ſumpſi ſoſiæ mihi imaginem:
Q ui cum amphitryone abiit hinc in exercitum.
V t præſeruire amanti meo poſſem patri.
Atque ne qui eſſem familiares quærerent
V erſari crebro hic quum uiderent me modi.
Nunc quum eſſe crederent ſeruum & conſeruum ſuũ
Haud quiſquam quæret qui ſiem: aut q uid uenerim

ait dai daci qui & daces olim:quidã ab
hetruria q primum dicti ſunt ludiones:
& quia thuſco uocabulo hiſter ludio uo Corium
catur ideo uocati hiſtriones:hi namque
perſonatum agebant in comœdiis.
¶ Quoiq̃ artifici:cuiq̃ ꝑſonatũ agẽti:nã
dicti ſunt artifices a Feſto ꝙ ſciam ſuã ꝑ
artus exerceãt: Quærit Plutarchus q̃re ar
tifices ſcenæ dediti hiſtriões uocarẽt:cã
quoq; talẽ affert ex Rufi ſnĩa priſcis illis Proſcæ-
tꝑibus Caio Sulpicio & Licinio Stolõe nium
conſulibus cũ peſtilẽtia urbem inuaſiſſet
oẽs q in ſcæna ꝓcederẽt ĩteriiſſe:ob eã rẽ
multos & bonos artifices ex Hetruria ro
mã ueniſſe:in his q arte & gloria cæteris
anteiret:& in theatro & ſcẽa plurimũ flo
ruiſſet hiſtrꝝ fuiſſe noĩatũ:a quo oẽs dein Thebæ.
de ſcẽicoſ hiſtriões noĩatos eẽ. ¶ Togæ:
dicta eſt toga a tegẽdo & ẽ ſicut ĩ cõſue-
tudine hẽtur ueſtimẽtũ.quo ĩ foro amici
mur:q̃ & uiri & fœmine utebant̃:& erat
Varrõe tradẽte cõe ueſtimẽtũ: & diurnũ
& nocturnũ. ¶ AEdiles ꝓfidioſi cui di-
unt:ꝓdẽt alicui ñ merẽti palmã:hi ꝑerãt Legio.
ludis & ſpectaculis: & curã ædiũ ſacrarꝝ
& priuatarꝝ gerebãt:dicti ædileſ ꝙ ad eoſ
plebis facilis eẽt aditus: ut alii ab ædibus
tuendis. ¶ Si ſimilẽ rẽ:ſi poſitũ ꝓ quia:
nã hoc quidem uoluit inquit habitũ iri
ꝓ lege ne.ſ.cuiq̃ ĩ merito honor tribuere
tur:alias ſi ponit̃ ꝓ poſtq̃:Terẽ.in Phor
mione herus ſi redierit molẽdũ erit uſq;
in piſtrio. ¶ Quaſi magiſtratum:Inſtat
adhuc magis ne cuiq̃ ꝑ ãbitionẽ laus refe
rat̃:ſed tm̃ uirtutis habeat̃ rõ qđ plærũq;
in dandis magiſtratibus fieri deſitũ ẽ cor
ruptis largitione ſuffragatoribus. ¶ In-
nuere:ꝓprie eſt facie & nutu ſignificare.
¶ Eadẽ lex:nã ita leges ſpectare debẽt &
& ſummos:& imos ut nulla ꝓrſus uidea
tur differentia ꝑſonarꝝ Iccirco ſapientiſſi-
mus Solon cũ forte a quopiã ĩterrogare
tur qd eẽt lex q̃a uiderat nullã fieri aĩad- Schema
uerſionẽ in potẽtes & factioſoſ decenter Vetus.
reſpondit legẽ eſſe araneæ telã in q̃ ſi qd Antiquꝰ
debile incidiſſe t retineri: ualidum aũt per
tranſire tela reſciſſa. ¶ In illis fides eſt:
uel adde uel ſubintellige ſi: hoc eſt ſi qui
uirtuti fauere debent non ambitioni re-
cte diiudicent.uel forte cum quadã ani-
mi ſecuritate locutus ẽ habendã.ſ.illis eẽ Verſipel-
fidem ih quorꝝ manibus res ſita eſt:& di lis.
cta eſt fides a Cice.qđ fiat qđ dictũ eſt.
¶ Qui ſibi mandaſſent Multi ex hiſtrio
nibus ut honorem ſibi compareut in co
mœdiis quærebãt per delegatos: ut ſibi
plauderet̃ ut cum decoro uiderentur geſ
ſiſſe perſonatum:& cũ aliis eſſet plauden
dum ut non plauderet̃:ſed potius e exi-

Pater nunc intus ſuo animo morem gerit.
Cubat complexus:cuius cupiens maxime eſt.
Quæ illi ad legionem facta ſunt memorat pater
Meus alcumene:illa illum cenſet uirum
Suum eſſe:quæ cum mœcho eſt.ibi nunc meus pater
Memorat legiones hoſtium ut fugauerit:
Quo pacto ſit donis donatus plurimis
Ea dona quæ illic amphitryoni ſunt data
Abſtulimus:facile meus pater quod uult facit.
Nunc hodie Amphitryo ueniet huc ab exercitu:
Et ſeruos:cuius ego hanc fero imaginem.
Nunc internoſſe ut uos poſſitis facilius
Ego has habebo uſq̨ in petaſo pinnulas.
Tum meo patri autem torulus inerit aureus
Sub petaſo:id ſignum aphitryoni non erit
Ea ſigna nemo horum familiarium
Videre poterit:uerum uos uidebitis.
Sed amphitryonis illic eſt ſeruus ſoſia.
A portu illic nunc cum laterna aduenit.
Abigam iam ego illum aduenientem ab ædibus
Adeſt:ferit:operæprecium hic ſpectantibus
Iouem & mercurium facere hiſtrioniam;

bilaretu r:nam ut eſt apud Cice.in para/
doxis Si hiſtrio paulo ſe mouiſſet extra
numerum aut ſi uerſum ꝓnunciaſſet ſyl
laba longiore: aut breuiore exibilabať &
explodebať. Ideo dicit conqſitores fieri
Mœch⁹. hiſtrionibus ut minus illis liceret ꝑ huiuſ
modi delegatos ſibi palmā ab aliis ꝑripe
re:ordo aūt uerboꝝ eſt. Qui.ſ.hiſtriones
mandaſſent: ut delegati ſibi plauderent:
uel alter qui feciſſet quominus placerent.
¶ Corium:tergu3 dicit ut flagris cedať.
¶ Anno cū ꝓſcænio:Nanio cū ꝓſcænio
ſcribi debet:fuit Naniū meretrix q̄dā co/
gnominata ꝓſcæniū ꝙ ornata & culta eſ
ſet inſtar ꝓſcænioꝝ:de hac Antiphtes iu
Pinna. nior mentionē facit:quāq̨ Apollodoruſ
Pluma. atq̨ Hyperides noīant īſignē meretricē:
Penna. Idcirco Plautus occurrens obiectioni ꝙ
primus ipſe nō fuerit q Comœdiā ſimul
fecerit & tragœdiā:oſtēdit itidē fuiſſe fa/
ctitatū ab alio poeta in Nanio ꝓſcænio:
In qua qdē comœdia cū a lenonibus fu
Laterna. iſſet Iuppiter īuocatus interfuit: Quis āt
Abigere. is fuerit q fabulā hmōi actitauerit nō liqt
Abacti. coniectari tamen licet ex uerbis Plauti/
Abacto/ fuiſſe recitatum: & dicitur proſcænium
res. locus ante ſcænam: huius caſtigationis
Abigei: mihi auctor fuit franciſcus philelphus &
græcarum & latinarum littera eruditiſ/
tiſſimus. ¶ Hæc urbs eſt thebæ:In quibus tanq̄ iſta oīa fieri uiderenť:fuerūt pleræq̨ ciuitates īſignes iſto noīe appel
latæ:fuit una ī ægypto a buſiride:ut refert Diodorus:in ſcđo cōdita centū portaꝝ:ī q̄rū ſingulis memorať.cc.cuſto/
des excelluiſſe eqs & currib⁹:hāc græci he liopoli.i.ſolis urbē uocauerūt:alia in cilicia cuius meminit Homerus: alia ī
īn lucania de q̄ Plinius mētionē facit:alia ī aphrica quā Bacch⁹extruxit:hæc deniq̨ de q̄ hoc loco fit mētio in Beotia
a cadmo uel ut alii ab ogyge cōdita:& qa ogyges antiqor fuit dictæ ſunt res ogygiæ ex cōſuetudīe antiq̄ & uetuſtæ:
fuit Bacchi & Herculis pr̄ia quā Alexāder Macedo diruit ciuib⁹oībus ſub corōa uēditis. ¶ Nat⁹ argus:Ita legēdū ē
ꝓ argis ut notauit Noni⁹:ex argo argiuo Vir. Hauriat hūc oculis ignē crudelis ab alto Dardanus ꝓ dardani⁹ex argo
pr̄e.i.alceo a Ioue ꝑ Perſeū & Gorgophoꝝ duxit originē. ¶ Electri filia:de alcmena & his q̄ ad hiſtoriā ꝑtinēt ī pri
cipio ꝓfati ſumus. ¶ Qui cū.i.cū quo. ¶ Legionib⁹:Sex miliū & ducētoꝝ hoīum pri⁹ Caius Mari⁹deſcripſit legio
nes cū ātea q̄tuor miliū fuiſſent: un̄ erat legio dicta q̄drata:hæc Feſt.Quot āt cohortes hēat legio & in cohorte quot
ſint:pedites & eqtes numerūq̨ oēm recēſuit Vegetius in ſcđo de re militari. ¶ Quantuſq̨ amator: Iupiter.n.plures
adamauit mulieres ut eſt apud poetas & ꝑcipue apud Ouidiū,ob idq̨ ſe īmutauit in uarias formas,ꝓut ēt in tragœ/
diis meminit Seneca:Induens formas quotiēs minores ipe q cœlū nebulaſq̨ ducit:nā ut rapet Europā factus ē Tau
rus.ut Aſteriē uerſā in coturnicē ſubiit aquilā:Læda ut potireť mutauit ſe in cygnum:Antiopā Satyrus effectus cō/
præſſit:Danaen mutatus in auꝝ uiolauit:cū Aegina in ignē conuerſus cōcubuit:paſtorq̨ factus Mnemoſynē uicia
uit:Deolidæq̨ Nymphæ ſerpēs uī attulit:formaq̨ āphitryonis ſūpta Alcmēa potitus eſt. ¶ Schema:habitu ornatu
& dr̄ ſchema figura.i.orōnis ornatus. ¶ Veterē & antiquā:uel antiquā uetuſtā uel nobilē. ¶ Rē nouā:Non nouā
nuꝑ adinuētā.nā dixit ueterē & antiquā:ſed nouā inuſitatā & minime obuiā: uel magnā & mirandam Vir.Pollio
& ipſe facit noua carmina.i.mirāda & nō uulgaria. ¶ Verſipellē:Vafrum & aſtutū & ſe ,uertentem in oēm faciem.
¶ Vſq̨.uel aſſidue uel diu:Vir.Nec ſatis eſt uidiſſe ſemel iuuatuſq̨ morari. ¶ In petaſo:Magna inter doctos eſt cō/
tentio ſuborta de petaſo:ut qdā pileū. Alii calciamenti genus non indecore aſſeuerent. Ego āt q̄tū ad hunc locū ꝑti
net auſi3 petaſū poti⁹expeditū calciamētū quā pileū:uel forte aliquē ſcænicū ornatū autumare:adductus Plautīa in
ſequētib⁹autoritate. Vbi ſoſiā Pla. inducit alteꝝ ſibi ſimilē ſoſiā mirari:Inqt.n.nimis ſilis eſt mei.Itidē h3 petaſū &
ueſtitū tam conſimile eſt atq̨ ego:petaſum nāq̨ ibi ꝓ pileo minime intelligere poſſumus.Quia ſerui pilei uſum non
habebant:& idem atteſtatur Plautus in hac comœdia:& uerba ſunt ipſius Soſiæ optantis e ſeruo ſe liberum fieri:in
quit ipſe:qđ ille faciat Iupiter ut hodie raſo capite capiā pileū. Autoritates aūt Ciceronis Plinii Suetonii de petaſo nō
eſt ut ad hūc locū cōferā.Quiſq̨ ꝓ ſuo ingenio interꝑteť ut uult:Reꝑio tn̄ apud lactantiū petaſu3’ dici alatum mercu
rii calciamentum. ¶ Illic:ꝓ ille aduenientē demonſtrat a portu ſoſiam. ¶ Laterna:dicta ꝙ ignis in ea lateat. ¶ Abi
gam:Expellam:inde abacti dicunť qui ueluti depulſi depoſuerunt imperium. ¶ Ferit:quaſi pulſat denotat propin/
quum ædibus: ¶ Facere hiſtrioniam:Agere perſonatum.

¶ Vt uos

VT uos in uoſtris. In hoc prologo loquit̃ Mercurius q deoꝝ miniſter ꝓhibet̃ quiq̃ ligua hetruſca Camillus
appellatus Mercurius quaſi medius currẽs : ut diuus tradit Auguſtinus: quod ſermo medius inter hoĩes VALLa.
ſit lõgũ itaq̃ eſt hyperbatõ ad id uſq̃ carmen. Ita huic facietis fabulæ ſilentiũ.i.ut uoltis ꝓ uultis me in uo
ſtris mercimoniis uos lucris afficere: Ita huic facietis fabulæ ſilẽtiũ. ¶ Rõneſq̃ uoſtroꝝ. Dicit rõnes ſupputationes
& calculos: ut ipſe alibi. Cũ argẽtario putat̃ rõ. ¶ Bono atq̃ ãplor: Aut bono.i.magno ut at bona pars ꝓcerũ: ut ſit
amplificatio ꝑ congeriẽ. Aut bono. Iuſto: æquo. ¶ Auctare: ſæpius augere. ¶ Vobis ſꝑ ſuꝑet. ſuꝑfluat. ſuꝑſit. ſi ſup
petat legas melius habebit uerſus. ¶ Adnitier. paragoge pathos, ꝓ adniti. ¶ Vereri & metuere. nõ dixit timere. quia
ut diuus Auguſtinus & Lactantiꝰ atteſtant̃ decet deos uereri. non aũt timere. Inter metuere & timere hanc Donatꝰ fa
cit diſtantiã Metuimus inqt eos q nos amant. timemus ẽt inimicos. ¶ Petere ꝑcario.i.ꝑcando. eſtq̃ aduerbium ab
adiectiuo ꝑcarius ꝑcaria ꝑcarium. Donatus in Terẽtiũ. petimus ꝑcario. Poſcimus impioſe. Poſtulamus iure. ¶ Nõ
minus q̃ uoſtrum quis formidat malum. Senſus eſt non minus malũ uenturꝝ uobis meruit q̃ qlibet ueſtrũ q̃ ſit hu/
m ana matre natus humano pr̃e. oẽs. n. ſunt huiuſmodi. ¶ Mirari non eſt æquum. ſubaudi ſi quilibet ueſtrum ſibi
prætimet. nam ego quoq̃ inqt quia humanã habui matrem ẽt metuo. ¶ Contagione meæ matris: Dicit̃ contagio
contagionis: ut hic. & Ciccero de fato. ut in reliqs eiuſmodi naturæ contagio ualeret. & contagiũ contagii. Lucreti/
us. Ex aliis alios auidi contagia morbi. Et contages contagis. Idem qui fuerant autem præſto contagibus ibant.
¶ Eſſe oratum a uobis uolo. ita legendum non oratam. Oratum actum dicit. nam ſubiungit ſum orator datus. Ora
re enim ut Feſtus inquit antiquos dixiſſe ꝓ agere teſtimonia ſunt: quod & oratores: & hi qui nunc quidem legati: tũ
uero oratores quod rei publicæ mandatas partes agebant. Ennius quoq̃ cũ dixit in primo annalium facere uero te/
cum quod precibus pater orat. ¶ Quippe illi iniqui ius ignorant. Ius inqt ſeruius generale ẽ: lex iuris eſt ſpecies. Ius
ad hoĩem. phas ad religionem pertinet. Ius aliud naturale. Aliud gentium. Aliud publicum aliud priuatum eſt: ut ex
iuris conſultis plane alibi oſtẽdemus. ¶ Architectus omnibus.i. qui ꝓcudit cuncta omnibus: ſicut architectus quæ
fabricanda ſunt præſcribit fabris: Vnde de architectura uictruuii liber: & quicquid ita excellit hoc nomine nuncupat̃
ut Ariſtoteles architectonicam in ethicis uocat cæteris eminentem. ¶ Exprobraret.i. quod contulerit. in bonos be
neficium obiiceret. ¶ Quam rem oratum huc ueni.i. actum. Id enim orare eſt ut paulo ante diximus. ¶ Quoniam
hic ſeruos quoq̃ partes faciam. ſeruos pro ſeruus: faciam ſubaudi ut habeat partes ſcilicet in fabula ſuas. ¶ Sit pro/
inde (ut dixi) tragico comœdia. quia dii & reges conuenient atq̃ introducentur pariter & ſerui: ſoſias inq̃ & bro/
mia. ¶ Vt conquiſitores.i. quæſtores uel emiſſarii. ¶ Eant per totam caueam. Hoc eſt theatrum. Seruius in octauo
æneidos. ubi inquit Virg. Conſeſſu caueæ magnis circenſibus actis. Inquit cauea eſt ubi populus ſpectat. Idem ca/
uea conſeſſus eſt populi. Virgi. autem pro cõtinente continens.i. plæbem poſuit. Hic totum caueæ conſeſſum ingen
tis & ora Prima patrum magnis alius clamoribus implet. ¶ Delegatos. miſſos: diſpartitos. Nonius delegare inquit
ueteres diſpeſcere poſuerunt uel diſpartire. Plautus in amphitryone: Si cui fautores delegatos uiderint. ¶ Pignus ca
piantur togæ: ut diſpolientur toga. ¶ Siue qui ambiſſent palmam hiſtrionibus. Ambio aliquando abſolutum uer
bum: nunc tranſitiuum ad accuſatiuum cum datiuo. ſignificat aliquando amplector & circunteneo. Virgi. in ſepti
mo æneidos. Seu connubiis ambire latinum æneadæ poſſint. quandoq̃ autem blandiciis circũuenire. Vir. iiii. ænei
dos. Quo nunc reginam ambire furentem Audeat affatu. Inde ambitio: quæ magnaruꝫ rerum deſiderium & appe
titus dicitur: ut ait Donatus. Aediles: quos græci agoranomos dicunt. ¶ Diunt. ideſt dant: quo frequenter utit̃ Plau
tus. & quandoq̃ Lucretius. ¶ Si ſimilem rem. Similiter ſi legas metrum bene habebit. ¶ Qui minus eadem hi/
ſtrioni. qui. ideſt cur non lex fuerit hiſtrioni: quæ ſummis uiris eſt. ¶ Si in illis eſt fides quibus eſt res in manu. ſi ita
legas recte ſtabit uerſus: ſicut & ſequens terminetur in mandatis dederat ut. ¶ Etiam hiſtriones nãnio hoc proſcæ/
nio cum hic Iouem inuocarunt. Ita legendum eſt. ſane apud diphilum mulier perexiguæ quidem ſtaturæ: ſed for/
moſæ inducta eſt: quæ ideo nannium appellata per diminutionem. ut aliis ſolent ſimilibus uti comici. Ita nãq̃ gly
cerium dixerunt: phylenium: phylocomaſium. Dorcium: & alia id genus. Cum ergo græci nãnum uocent: quem
latini pumilionem blandiendi cauſa. Hanc nãnium dixerunt. Proſcænium autem quaſi inſtructam & cum appara/
tu procedentem: ut in proſcænio hiſtriones. ¶ Prodit in tragœdia. non a prodo: ſed a prodeo. ¶ Natus argis. No
nius certe legit argus ꝓ argiuus: primitiuũ pro deriuatiuo: ut mox ex argo patre pro argiuo: quod ſæpe faciunt poe
tæ per figuram metalaſſim: ſiue ſolœcophanem. Ita Virgilius. Hauriat hũc oculis ignem crudelis ab alto dardanus.
& alibi in dardana ſuſcitat arma pro dardania: & Statius ſoluerat œbalio claſſem de littore paſtor dardanus pro dar
danius: paridem enim dicit. ¶ Quantuſq̃ amator. notius eſt apud poetas q̃ ut a nobis pluribus explicetur iupiter
plures adamaſſe græcas mulierculas in diuerſas immutatus formas. ¶ Et meus pater. ſane affinitatis gradus ſunt.
primo enim loco pater & mater. Infra. filius & filia. ſecundo ſupra auus & auia. Infra. nepos neptis in tranſuerſum.
frater & ſoror. glos appellatur mariti ſoror: atq̃ fratris uxor. Leuir frater mariti. fratriæ fratrum inter ſe uxores. gener
maritus filiæ. ſocer pater uxoris. ſocrus mater uxoris. Nurus uxor filii. Vitricus maritus matris: non tamen pater.
ita nouerca patris uxor. priuignus mariti: aut uxoris filius. Legitimus. non legitimus nothus. ſpurius ĩcognitus. Ter
tio loco. ſupra proauus & proauia. Infra pronepos proneptis. In tranſuerſum fratris ſororiſque filius & filia. pa/
truus patris. Auunculus matris frater. Amita patris. Matertera matris ſoror. Quarto ſuperne abauus & abauia. Infra
abnepos abneptis. In tranſuerſum fratris ſororiſq̃ nepos & neptis. & patruus magnus. Amita magna. ideſt aui fra/
ter & ſoror. ut quidam magnus patruus aui & auiæ proauus: Item auunculus magnus & matertera magna: ideſt
auiæ frater & ſoror. maior aũũculus aui & auiæ auunculus. maior amita aui & auiæ amita. maior ſocer uxoris meæ
proauus: maior ſocrus uxoris meæ proauia. conſobrinus & conſobrina hoc eſt qui aut quæ ex fratribus aut ſorori/

bus gignuntur. Alii conſobrinos aiunt qui ex duabus geniti ſororibus. eos uero qui ex duobus fratribus nati ſunt patrueles. ſin ex duobus fratribus filiæ ſorores patrueles. qui ex fratre & ſorore amitini. Quinto ſupra. Atauus ata/uia. Infra atnepos atneptis. In tranſuerſum: fratris & ſororis. ꝓnepos & proneptis. ꝓpatruus ꝓamita. i. proaui frater & ſoror. Proauunculus ꝓmatertera. i. ꝓauie frȓ & ſoror. Itē frĩs patruelis ſororiis patruelis. Cõſobrini cõſobrinæ. ami tini amitinæ. filius filia hi ſunt patrui magni materteræ magnæ filius filia. Sexto gradu ſupra. Tritauus tritauia. In fra trinepos trineptis. In tranſuerſum. fratris ſororiſq; abnepos abneptis abpatruus abamita. i. abauia & ſoror & fra/ter abauunculus abmatertera. i. abauiæ frater & ſoror ſobrini ſobrinæq;. i. qui quæue fratribus patruelibus uel ſoro/ribus uel conſobrinis uel amittinis progenerãtur. ❡ Sed ita aſſimulauit. Licet ſimilis dicatur per i. in uerbo tñ cum u ſcribimus ſimulo: aſſimulo: diſſimulo. ut etiam notauit Diomedes. quare aſſimulauit non aſſimilauit ſcribendũ. ❡ Hunc ornatum. Feſtus dȓ ornatus & bonis artibus inſtructus. & honores adeptus a populo. etiam bene aptus: ut miles aut gladiator. & acturus fabulas. Atq; etiam ornatus dȓ cultus ipſe quo quis ornatur. ut eum dicimus ali/quem tragico uel comico ornatu prodire. ❡ Cũ ſeruili ſchema. Ita locuti ſunt ueteres. ut ēt nomina græca ad formã latinam deducerent. nam non hoc ſchema ſchematis. ſed hoc ſchema ſchemæ dixerunt. Eſt aũt ſchema ut Quintiliã nus quoq; inquit habitus. nam & in oratione ſchema dȓ orationis habitus. Eritq; primæ declinationis in a termina tum neutrum ut etiaʒ paſcha & Heſti fuſti ſententia oĩs generis aduena. nam dȓ aduena mancipium. licet nonnulli generis fœminini uelint interprætenturq; ſchemam pro ſchemate. ❡ Veterem atq; antiquam. Vetus dicitᷣ quod iaʒ quaſi oboletum. Antiquum. quod ante factuʒ. Vel uetus nimium attritum. Iuuena. Vetus atq; antiqua ſimultas. & iterum. Antiquum. & uetus eſt alienum poſthume lectum concutere. ❡ Nouam. non antea recitatam: aut nouã mi randam. ut in bucolico carmine Virgilius. Polio & ipſe facit noua carmina. ❡ Ita uerſipellem ſe facit. Verſipelles in/quit Nonius dicti ſunt in quolibet genere ſe commutantes. Luc. lib. xxvi. at Libertinus tricorius ſyrus iſte ad maſtici as qui cum uerſipellis fio & qui cõmuto oĩa. Plautus in amphitryone. Ita uerſipellē ſe facit. ❡ Nunc cum eſſe cre/dent ſeruũ & conſeruum ſuũ. Ita emẽdandũ credent. ❡ Cuius cupiens. nomen ꝓ participio: quia cupio illũ dicimꝰ: Vt Terē. fugitans litium. & Perſius metuens diuum. & Iuuenalis uiue bidentis amans. ❡ Huc hodie ãphitryo ue/niet ab exercitu. Ita ſcribendũ. non nunc hodie. ❡ Internoſſe. i. diſcernere quid ĩterſit. ❡ Petaſo pinulas. Petaſus in quit Lactantius alatum calciamentum mercurii. nam quicquid eo modo longius explicatᷣ: ut ēt a uẽto poſſit agitari hoc noĩe nuncupantᷣ απο του πετασθαι. Inde petaſites a Dioſcoride ſurculus herbæ eſt: inqt: maior ulna. digiti magni craſſitudinis. cuius folium petaſodes ingens inhæret ut fungus. ❡ Torulus inerit aureus. Torus eminentia dicitur. Seneca de hercule noui toros. & Perſius. Toroſa iuuentus ingeminant tremulos naſo criſpante cachinos. ❡ Cum laterna aduenit. quod in ea ignis lateat laterna dicta.

BERN.
SARA.
VENE.

QVi me alter: Finito ꝓlogo ꝓtheſis nunc incipit pri/mus utiq; actꝰ comœdiæ. Qui etiam diuerbiũ appellatᷣ: Indu citur in hac ſcæna Soſias miſſus ab hero ãphitryone ut alcmenæ nun/ciet uxori reditũ: Mercuriuſq; q̃ So ſiæ gerit imaginē: quo pacto illũ a foribꝰ abigat lõgo inter ſe initio cer tamine. ❡ Audacior & cõfidenti/or: In malã partē: Audere. n. ē plus præſumere: diſtĩguitᷣ audacia ab au dentia fortitudo dicatᷣ. Ita confidē tia a fidentia ut notant Nonius Ci ceroq; in. iii. Tuſculanaꝝ q̃ſtionũ. ❡ Hoc noctis: Pro hac nocte ut ſæ pe plautus & ē uenuſtiſſime dictũ. ❡ Tres uiri: Pulchre ſeruile oñdit i geniũ audax uerbo: facto meticulo ſum: Triũuiri triplices fuere capita/les Menſarii: Nocturni: De capitali bus ſic hēt Pom. de ori. iu. Triũui/ri capitales conſtituti ſunt. Qui car ceris cuſtodiã haberēt: & cum aĩad uerti oporteret interuentu eorũ fie ret: de mẽſariis facit Liuiꝰ mẽtionē Triũuiri menſarii creati ſunt iiq; nu mulariis & monetæ oĩs gñis & for mæ curſoribus ꝑerãt: de nocturnis meminit Cor. Tacitus Triũuiri no cturni quod

Audax.
Audens.
Fidens.
Cõfidēs
Triũuiri
Prõptu/aria cella
Promus
Flagrum
Flagratores
Flagiões
Cãm di/cere

Soſia. Mercurius.

QVi me alter eſt audacior homo? Aut qui confidentior?
Iuuentutis mores qui ſciam: qui hoc noctis ſolus ãbulē?
Quid faciam nunc ſi tres uiri me in carcerem compegerint?
Inde cras e promptaria cella depromar ad flagrum?
Nec cauſam liceat dicere mihi neque in hero quicq̃ auxilii ſiet?
Nec quicquam ſit, quin me omnes eſſe dignum deputent
Ita quaſi incudem me miſerum homines octo ualidi cædant.
Ita peregre ueniens hoſpitio publicitus accipiar
Hæc heri ĩ modeſtia coegit me q hᵒ noctis a portu ĩgratis excitauit.
Non ne idem hoc lucis me mittere potuit?
Opulento homini hæc ſeruitus dura eſt:
Hoc magis miſer eſt diuitis ſeruos

Noctesq ue dieſque aſſiduo ſatis ſuperque eſt
Quo facto aut dicto adeſt opus quietus ne ſis.
Ipſe dominus diues operis: & laboris expers:
Quodcunque homini accidit libere poſſe retur.
Aequum eſſe putat non reputat laboris quid ſit.
Nec æquum an ne iniquum imperet cogitabit.
Ergo in ſeruitute expetunt multa iniqua
Habendum & ferendum hoc opus eſt cum labore.
Mer. Satius eſt me q̃ri nullo modo ſeruitutem hodie q fueri liber:
Eam nunc potius pater ſeruitutis hic qui uerna natus eſt queritur.
So. Sum uero uerna uerbero numero mihi in mente fuit.
Dis aduenientem gratias pro meritis agere:atq; alloqui:
Næ ille ædepol ſi merito meo referre ſtudeant gratias.
Aliquem homine; allegent:q mihi aduenienti hos occillet pr obe:
Quoniam bene quæ in me fecerint ingrata ea habui:atq; irrita.
Me. Facit ille ꝙ uulgo haud ſolent:ut quid ſe ſit dignum ſciat.
So. Quod nunquam opinatus fui:neq; alius quiſquam ciuium.
Sibi euenturum id contigit:ut ſaluio potiremur domum.
Victores: uictis hoſtibus legiones reueniunt domum.
Duello extincto maximo:atq; internectis hoſtibus.
Qui multa thebano populo acerba obiecit funera.
Id ui & uirtute militum uictum atq; expugnatum oppidum eſt.
Imperio atq; auſpicio heri mei amphitryonis maxime.
Præda atq; agro adoreaq; affecit populares ſuos.
Regiq; thebano creonti regnum ſtabiliuit ſuum.
Me a portu præmiſit domum:ut hæc nunciem uxori ſuæ.
Vt geſſerit rempublicam ductu:imperio:auſpicio ſuo
Ea nunc meditabor quo modo illi dicam quum illo aduenero:
Si dixero mendacium:ſolens meo more fecero.
Nam quum pugnabant maxime ego fugiebam maxime.
Verumtamen quaſi adfuerim ſimulabo atq; audita eloquar.
Sed quo modo & uerbis quibus me deceat fabularier:
Prius ipſe mecum etiam uolo hic meditari: ſic hoc proloquar.
Principio ut illo aduenimus ubi primo terram tetigimus.
Continuo amphitryo delegit uiros primorum principes.
Eos legat telebois:iubet ſententiam ut dicant ſuam.
Si ſine ui & ſine bello uelint rapta & raptores tradere:
Si quæ aſportaſſent redderent:ſe exercitum extemplo domum.
Reducturum:abituros agro argiues pacem atq; ocium
Dare illis:ſin aliter ſient animati:neq; dent quæ petat:
Seſe igitur ſumma ui:uiriſq; eorum oppidum expugnaſſem.
Hæc ubi telebois ordine iterarunt quos præfecerat
Amphitryo magnanimi uiri freti uirtute:& uiribus
Superbi nimis ferociter legatos noſtros increpant:
Reſpondent bello ſe & ſuos tutari poſſe:proinde uti
Propere de ſuis finibus exercitus deducerent:
Hæc ubi legati pertulere:amphytrio caſtris illico

ctumi qd ad incendiũ ĩ ſacra uia orτũ tarde uenerãt a tribũo plebis die dicta dãnati ſũt. ℭ Cõpegerint:im miſerint itruſerit. ℭ E prõptaria cella:Sibi ꝑtimet nõ tm̃ ĩ carcerẽ trudi:Sꝫ flagris cædi:& ꝑ quãdã egregiã trãſlationẽ carcerẽ ꝓmptariã cellã noiauit. Nã e carcere ad ſuppliciũ ꝓmunτ noxii. ℭ Ad flagrũ:Cuius diminutiuũ flagellũ a flagro ardeo dictũ ꝙ eo caro ꝑcuſſa cõflagret:uñ flagratores a Feſto dicti ſunt hoies: Qui mercede flagris cedebanτ: alii a flãdo flagellũ ſunt.n.uirgæ de arbore ꝓminẽtes flatu uentoꝝ actæ. Virg. Flagella ſũma pete & decerpe ex arbore plãtas. ℭ Nec cãm dicere:hoc eſt mutire nec uerbũ facere. ℭ Nec qcq̃ ſit:ne qdem ulla ſit cã. ℭ Deputẽt.exiſtimẽt id merito mihi cõtigiſſe. ℭ Validi:ualẽtes uirib⁹ ℭ Hoſpitio pub. Carcere:nã publicũ dicit noxioꝝ receptaculũ. ℭ Immodeſtia:q̃ſi ſiñ mõ:nã a mõ dictã modeſtiã putãt No. Ciceroq; ĩ offi. nõ hãc q̃ iterꝑtanτ modeſtiã quo ĩ uerbo mod⁹ ĩeſt:uel qd idẽ ẽ a modico: Var. non.n.eos optĩe uixiſſe q diutiſſime uixerũt: ſꝫ q modeſtiſſie .i.modice & moderate. ℭ Ingratiſ: me nihil admoliẽte. ℭ Opulento hoi:ſ.ſeruiř & ꝑere: dř opulẽtis:& opulẽt⁹ ti. ℭ Reputat:pẽſitat cogitat. ℭ Expetũt:eueniũt:aliter expetere ꝓ uelle. Pacuui⁹ dii me & ſi ꝑdiũt tñ ad uitã expetũt.i.uolũt & expetere ꝓ accipe trãſferř euaderř & frequẽti⁹ appetere poniτ: ut abũde No. ut appetere aduenire Liui⁹ iã uer appetebat. ℭ Ergo:nũc poniτ ꝓ igiτ & accẽtũ hꝫ ĩ pria:nã ergo cũ hꝫ ĩ ultia ſignificat illi⁹ cã: Vir. illi⁹ ergo uẽim⁹ & magnos erebi tranauim⁹ amnes ℭ Satı⁹ ẽ me:tacite loqτ Merc. q lꝫ formã ſui gereret nõ tñ de ſuitute ꝯq̃riτ ſicuti So. q uernat⁹ erat quẽ ñ ſuũ ſꝫ ſuitutiſ ꝑentẽ appellat:ita ĩ ſeq̃ntib⁹ audaciæ colum̃ dixit pluſq̃ audacẽ ℭ Eã.ſ.ſuitutẽ ℭ Sũ ue. uer.uer. hæc lectio magis placet & ita uetuſtiſſimi hñt codices nõ aũt uerna uerbo poti⁹ ut ſit uerbũ ſoſie ſmonẽ ſuũ ꝓſeq̃ntis q̃ Mercurii appellãτ uernæ ex ãcillis ciuiũ ueř nati qd tp̃s ãni maxĩe nãlis fœturæ eſt ut notat Feſt. Vernas priu⁹ in ſacris imolare ꝯſueuerũt hẽbãτ hoc nom̃ ꝓ abominabili ac maledicto. ℭ Nũc ro mihi ĩ mẽte fuit: Ita legit noni⁹:

Peregre.
Publicit⁹
Ingratis.
Lucu.
Opulẽt⁹
Aſſiduuſ
Expetere
Verna.
Occillo.
Duellũ
Duellatores
Duelloŕna.
Inter.
Adorea.
Ador
Popularis.
Populař
Mentiri.
Mẽdaciũ dicere
Solens
Inſolens
Inſolẽtia
Aſporto
Igitur
Expugnaſſere.

Producit omnem exercitum:contra teleboæ ex oppido
Legiones educunt ſuas nimis pulchris armis præditas.
Poſtq̃ utrinq; exitum eſt maxima copia:
Diſpertiti uiri:diſpertiti ordines:
Nos noſtras more noſtro & modo inſtruximus legiones:item
Hoſtes contra legiones ſuas inſtruunt.
Deinde utriq; imperatores in medium exeunt.
Extra turbam ordinum colloquuntur ſimul.
Conuenit uicti utri ſint eo prœlio
Vrbem:agrum:aras:focos:ſeque dederent.
Poſtq̃ id actum eſt tubæ utrinq; canunt:contra
Conſonat terra:clamorem utrinq; efferunt.
Imperator utrinq; hinc & illinc Ioui
Vota ſuſcipere:hortari exercitum
Pro ſe quiſq; id quod quiſq; poteſt & ualet
Edit:ferro ferit:tæla frangunt:boat
Cœlum fremitu uirum:& ſpiritu atq; anhelitu:
Nebula conſtat:cadunt uulneris ui & uirium
Deniq; ut uolumus noſtra ſuperat manus
Hoſtes crebri cadunt:noſtri contra ingruũt.uicimus ui feroces
Sed fugam in ſe tamen nemo conuortitur:
Nec recedit loco quin ſtatim rem gerat.
Animum omittunt priuſq̃ loco demigrent.
Quiſq; ut ſteterat iacet:obtinetq; ordinem.
Hoc ubi amphitryo herus conſpicatus eſt.
Illico equites iubet dextera inducere.
Equites parent citi:ab dextera maximo
Cum clamore inuolant impetu alacri
Fœdant & proterunt hoſtium copias iure iniuſtas
Me.Nunq̃ & iam quicq̃ adhuc uerborum eſt prolocutus perperã.
Namq; ego fui illic in re preſenti:& meus quum pugnat⁹ eſt pater.
So.Perduelles penetrant ſe in fugã: ibi noſtris animus additus eſt
Vortentibus telebois tælis complebantur corpora.
Ipſuſq; amphitryo regem pterelam ſua obtruncauit manu.
Hæc illic eſt pugnata pugna uſq; mane ad ueſperum.
Hoc adeo hoc commemini magis quia illo die impraſus fui.
Sed prœlium id tandem diremit nox interuentu ſuo.
Poſtridie in caſtra ex urbe ad nos ueniunt flentes principes.
Velatis manibus orant ignoſcamus peccatum ſuum.
Deduntq; ſe diuina humanaq; omnia urbem & liberos
In ditionem atq; in arbitratum cuncti thebano populo.
Poſt ob uirtutem hero amphitryoni patera donata eſt aurea
Qui pterela potare rex ſolitus eſt:hæc ſic dicam heræ.
Nunc pergam heri imperium exequi:& me domum capeſſere.
Me.At at illi illuc iturus eſt:ibo ego illi obuiam.
Neq; ego hunc hominem hodie ad ædis has ſinã nunq̃ accedere.
Quando imago eſt huius in me certum eſt hominem eludere.

nõ aũt nunc nero: ut hñt Codices Neoterici: numero: ideſt cito:quo uocabulo utitur ſæpe Plaut⁹ & ueteres uſi ſunt: & oſtendit Marcus Cato de liberis educandis inquiẽs q̃ quid cito facturum quis oſtendere uolebat dicebat numero id fore. ¶ Dis aduenientem: Ex timore potius ſe placare deos uidetur q̃ ex pietate ut miſerorum mos eſt. Qui illicò ad p̃ces decurrunt: quos ſcite notauit Horatius: Non eſt meum ſi mugiat aphricis malus procellis ad miſeras preces decurrere uotis paciſci: Non enim (ut inquit Saluſtius) uotis aut ſupplicationibus muliebribus auxilia deorum parantur: ſed bene agendo conſulendo proſpera omnia cedunt: docet Seneca homines nec eſſe timendos nec deos ſi tranquillitatem animi erimus aſſecuti. ¶ Næ:pro certe. ¶ Merito meo: recte timet qui ſui ipſius eſt conſcius facinoris Seneca nihil tam timidum facit animu; quã repræhenſibilis uitæ conſcientia: & Plautus ipſe poſt: nihil eſt ægrius q̃ animus hominis conſci⁹. ¶ Allegẽt:mittant. ¶ Occillet os: Contundat uel pugnos omnis impingat. ¶ Quod uulgo haud ſolent:nã pauci ſunt qui ſe ipſos norint. Cognitio.n.ſui ipſius eſt omniu; difficillima. ¶ Duello maxio. quod fuit inter Amphitryonẽ & regem pterelã:in quo fuit ſupior Amphitryo. ¶ Oppidũ: Cephalenia q̃ inſula eſt ad acarnaniã ſita:& ut refert Strabo i decio Tetrapolis erat quaternas cõtinẽs ciuitates: de hac plura idẽ Strabo cõmemorat ex diuerſis autorũ ſententiis his uerbis. Nõ dubitauere plæriq; Cephaleniam eande; & Dulychium appellare & Taphiũ:alii & Taphios cephalenios eoſdẽ dixere Teleboas & ad uerſus illos exercitũ amphitryone; ductaſſe aſſumpto ſocio Deionei filio cephalo ex athẽiẽ,pfugo:iſulã dehinc ãphitryonẽ potitũ eam cephalo tradidiſſe: ab illo nomẽ habuiſſe inſulã:& alio loco ſubdit uulgatũ ẽ priorib⁹ ſæculi acarnaniã a triphiis & Telebois habitũ eẽ eorũq; principẽ cephalũ ab ãphitryõẽ dñ; cõſtitutũ ad acẽtes Tapho iſulas orãq; maritimã ipio tenuiſſe. ¶ Atq; auſpicio ,pſpoq; pricipio:hic auſpicari dicimus aliq̃d incipe p̃eunte aliqua modo

Cõuenit
Focus.
Foculus
Conſtat
Ingruere
Cõgruerẽ
Statim
Inuolo
Perpera;
Perperi
Perduellio
Paranomaſia
Archaiſmos
Mane
Velatæ manus
Ditio
Patera
Paterna
Trachel⁹
Capeſſerẽ
At at

Et enimuero quoniam formam cœpi huius in me & ſtatum:
Decet & facta moreſq; huius habere me ſimiles item.
Itaq; me malum eſſe oportet callidum aſtutum admodum:
Atq; hunc tælo ſuo ſibi malicia ſua a foribus pellere.
Sed quid illuc eſt? cœlum aſpectat: obſeruabo quam rem agat.
So. Certe ædepol ſcio: ſi quicq̃ eſt aliud quod credã aut certo ſciam
Credo ego hac noctu nocturnum obdormiuiſſe ebrium.
Nam neq; ſe ſeptentriones quoquam in cœlo commouent.
Neq; ſe luna quoquam mutat atq; uti exorta eſt ſemel
Nec iugulæ: nec ueſperugo: neq; uergiliæ occidunt.
Iſta ſtatim ſtant ſigna: neq; nox quoquam concedit diei.
Me. Perge nox ut occœpiſti: gere patri morem meo.
Optume optumo optumam operam das: datam pulchre locas.
So. Neq; ego hac nocte longiorem me uidiſſe cenſeo:
Niſi item unam uerberatus quam pependi perpetem.
Eam quoq; ædepol etiam multo hæc uincit longitudine.
Credo ædepol equidem dormire ſolem atq; apportum probe.
Mira ſunt niſi inuitauit ſeſe in cœna pluſculum.
Me. Ain uero uerber o? deos eſſe tui ſimilis putas?
Ego pol te iſtis tuis pro dictis & malefactis furcifer
Accipiam: modo ſis ueni huc: inuenies infortunium.
So. Vbi ſunt iſti ſcortatores qui ſoliti inniti cubant?
Hæc nox ſcita eſt exercendo ſcorto conducto male.
Me. Meus pater nunc pro huius uerbis recte & ſapienter facit:
Qui complexus cum alcumena cubat amans animo obſequens.
So. Ibo ut herus quod imperauit alcumenæ nunciem
Sed quis hic eſt hõ quem ante ædis uideo hoc noctis? non placet.
Me. Nullus eſt hoc meticuloſus æque. So. quem in mẽtem uenit?
Illic homo hoc denuo uolt pallium dexteræ.
Me. Timet homo: deludam ego illum. So. pol dentes pruriunt
Certe aduenientem hic me hoſpitio pugnæ accepturus eſt.
Credo miſericors eſt nunc propterea quod me meus herus
Fecit ut uigilarem: hic pugnis faciet hodie ut dormiam.
Oppido interii. obſecro hercle quantus eſt quam ualidus eſt.
Me. Clara uerſum fabulabor: hic auſcultet quæ loquar.
Igitur magis modum maiorem in ſeſe concipiet metum.
Agite pugni iam diu eſt quod uentri uictum non datis.
Iam pridem uidetur factum heri quod homines quattuor
In ſoporem collocaſtis nudos. So. formido male
Ne ego hic nomen meum commutem: & quintus fiam e ſoſia.
Quattuor uiros ſopori ſe dediſſe hic autumat.
Metuo ne numerum augeam illũ. Me. hem nunc iam ergo ſi colo
So. Cingitur: certe expedit ſe. Me. non feret quin uapulet
So. Quis homo? Mer. quiſquis homo huc uenerit pugnos edat.
So. Apage non placet me hoc noctis eſſe cœnaui modo:
Proin tu iſtam cœnam largire ſi ſapis eſurientibus.
Me. Haud malum huic ẽ põdus pugno. So. pii: pugnos ponderat

modo euidenti ductu: qđ & in malam quñq; partem capitur ut in bonam: Plinius de homine locutus inquit a ſuppliciis uitam auſpicat᷑. ℭ Præda atq; ag. magnifacit herũ amphitryonẽ ꝙ ditauerit conciues ſuos ac pr̃ia ʒ hoſtiũ ſpoliis adiecerit q; ditiõi inimicã ciuitatẽ & p̃dia. ℭ Adorea. gloria laude: porphyriõ interp̃tat᷑ adoreã laudẽ publicã: q̃re aũt adorea dicta ſit tu uide Feſtũ & Pliniũ. ℭ Si mẽdaciũ: mẽtiri & mendaciũ dicere l; Nonius Aulus Gelius quoq; differre dicãt Publio Nigidio teſte ut q mentit᷑ ipſe non fallit᷑ ſed alterꝶ fallere conet᷑. Qui uero mẽdaciũ ipſe fallat᷑: attamẽ ĩuenimus mẽtiri dici p ĩprudẽtiã: & mẽdaciũ dicere p̃ter anĩ ſniam: Cice. in quarto tuſculanarꝶ q̃ſtionũ: nũc ad philoſophos uirtutis magiſtros ueniamus q negãt amorẽ ſtupri eſſe: atq; ĩ eo litigãt cũ Epicuro nõ multũ (ut mea fert opinio) mẽtiẽte: ecce mẽtiri poſitũ a Cicerone p ĩprudentiam: nihil. n. philoſophi locuti ſunt p̃ter anĩ ſniam: rurſus Plinius ex dicto Catonis adde ꝙ ĩ hac artiũ ſola euenit: ut cuicũq; ſe mendicũ pfitenti ſtati credat᷑ cũ ſit in nullo piculũ mendacio maius: Itẽ ipſe infra confictis mẽdaciis & cõſutis dolis dixit. ℭ Vbi terrã tetigimus: Nã nauali p̃lio aggreſſi ſunt cephaleniaʒ ĩſulã. ℭ Legat: mittit uñ legati miſſi. ℭ Rapta & raptores: q a primũ teleboæ ĩcurſiones fecerũt & depopulati ſunt thebanorꝶ agros p̃dam oẽm ĩde auferẽtes. ℭ Extẽplo: illico cõſeſti uerbũ ẽ augurꝶ qui uiſis auguriis extemplo ſurgebant. templum. n. dicebat᷑ locus manu deſignatus in ara poſt queʒ captabant auguria. ℭ Igitur: pro poſtea. ℭ Diſpertiti ordines: Ordinaturuſ aciem ĩquit Vegetius tria debet ante pſpicere Solem puluerem & uẽtum: Nam Sol ante faciem uiſum eripit: uentus contrarius tua inflectit ac deprimit hoſtium adiuuat tela: puluis a fronte congeſtus oculos implet & claudit: & infra ponit Vegetius legem ordinum inſtruendorꝶ aptiſſime: tu illũ uiſe in tertio. ℭ Cõuenit: pactiõe firmat᷑. ℭ Focos a fouẽdo ꝙ ignẽ fuẽt & foueant inde foculus Gelius de Sibylla locutus tũ illa foculũ corã rege cuʒ igni appoſuit: Tibullus Dũ meus

Status.
Statum.
Tælum.
Cœlum
Septentriones.
Triones.
Iugula.
Orion.
Veſpugo
Vergiliæ
Staum.
Verbero.
Maſtigias.
Accipiã.
Scortatores.
Scortuʒ.
Meticuloſus.
De.
Oppido
Iãdudũ
Nudus.
Apage.

Me. Quod ſi ego illum tractim tāgā ut dormiat. So. ſeruaueris
Nam continuas has tris noctes peruigilaui. Me. peſſumum eſt
Facinus: nequiter ferire malam male diſcit manus.
Alia forma eſſe oportet quem tu pugno legeris.
So. Illic homo me interpollabit: meumq; os finget denuo.
Me. Exoſſatum os eſſe oportet: quem probe percuſſeris.
So. Mirum ne hic me quaſi murænam exoſſare cogitat.
Vltro iſtic: qui exoſſat homines: perii ſi me aſpexerit.
Me. Olet homo quidam malo ſuo. So. hei nunc obolui.
Me. Atq; haud longe abeſſe oportet. So. uerum longe hic abſuit.
Me. Illic homo ſuperſtitioſus eſt: geſtiunt pugni mihi.
So. Si in me exerciturus quæſo in parietem ut primum domes.
Me. Vox mihi ad aures aduolauit. So. næ ego homo infœlix fui
Qui non alas interuelli: uolucrem uocem geſtito.
Me. Illic homo a me ſibi malam rem arceſſit iumento ſuo.
So. Non eqdē ullū habeo iumētū. Me. onerandus ē pugnis probe.
So. Laſſus ſum hercle: e naui ut uectus huc ſum etiā nunc nauſeo.
Vix incedo inanis: ne ire poſſe cum onere exiſtimes.
Me. Certe enim hic neſcio qs loquit̃. So. ſaluus ſum non me uidet
Neſcio quem loqui autumat: mihi certo nomen ſoſia eſt.
Me. Hinc enim mihi dextera uox auris ut uidetur uerberat
So. Metuo uocis ne uice hodie hic uapulem: quæ hunc uerberat.
Me. Optume eccum incedit ad me. So. timeo: totus torpeo
Non ædepol nunc ubi terrarum ſim: ſcio ubi roget
Neq; miſer me commouere poſſum præ formidine
Illic enim mandata heri perierunt una & ſoſia.
Verum certo eſt confidenter hominem contra colloqui
Igitur qui poſſim uideri huic fortis: a me ut abſtineat manum?
Me. Quo ambulas tu qui uulcanum in cornu concluſum geris?
So. Quid id exquiris tu qui pugnis exoſſas homines.
Me. Seruus ne an liber. So. utcumq; animo collibitum eſt meo.
Mercurius. Ain uero? Soſia. aio enimuero. Mercurius. uerbero.
Soſia. mentiris nunc.
Me. At iam faciam ut uerum diſcas dicere. So. quid eo opus eſt?
Me. poſſum ſcire quo profectus: cuius ſis: aut quid ueneris?
So. Huc eo: heri ſum ſeruus: nunquid nunc es certior?
Me. Ego tibi iſtam hodie ſceleſtam cōprimā linguā. So. haud potes
Bene pudiceq; aſſeruatus. Me. pergin argutarier?
Quid apud haſce ædis negocium eſt tibi. So. immo quid tibi eſt?
Rex creo uigiles nocturnos ſingulos ſemper locat.
Bene facit quia nos erramus peregre tutatus eſt domum.
At nunc abi: ſane aduenisse familiares dicito:
Me. Neſcio quantum familiaris ſis: niſi actutum hinc habis.
Familiaris accipiere faxo haud familiariter.
So. Hic inquam habito ego: atq; horum ſeruus ſū. Me. at ſin qūo?
Faciam ego hodie te ſuperbum niſi hinc abis. So. quonammodo?
Me. Auferere: non abibis: ſi ego fuſtem ſumpſero.

aſſiduo luce at igne foc⁹. ℂ Tubæ: Vegeti⁹ in ſcđo differētiā facit inter tubicines Bucinatores cornicines & claſſicū canētes: ℂ Suſcipere & hortari: ꝓ ſuſcipiebat & hortabat̃. ℂ Boat: reſonat: nā boare clamare & uocē mittere: id græcū uerbum. ℂ Conſtat: cōſiſtit uel erigit̃. ℂ Ingruūt: Inuadūt & ĩpetū faciūt ut ingruit æneas italis: & armoꝝ ĩgruit horror dixit Virg. deriuatū uerbū a gruib⁹ q̄ miro ꝓcedūt ordĩe nec ſe ſegregāt cū uolent nec cū paſcant̃: ut notat Feſt. uñ ꝓpriū ē grues gruere hĩc dictū cōgruere. ℂ Statĩ: ꝑpetuo atq; uno ſtatu: nullo. n. omiſſo ordine pugnabāt & dr̃ ſtatĩ a ſtādo. i. ꝑſeuerāter & æq̄liter ut docuit Donatus: ē & ſtatĩ mox illico. ℂ Quiſque ut ſteterat iacet id qđ de catilinæ cōmilitōib⁹ refert Saluſti⁹ quorū tāta audacia tātaq; uis fuerat ut quē q̄ſq; pugnādo uiu⁹ locū cœꝑat eū amiſſa aĩa corꝑe tegebat. ℂ Citi: celeres & q̄ſi citati & hēt primā correptā: nā cū eādē ꝓductā hēt dr̃ diuiſos uel ſeꝑatus Vir. Haud ꝓcul inde citæ metiū in diuerſa q̄drigæ diſtulerāt. ℂ Inuolāt: Immittūt irruunt dictū uerbuȝ uel a uolatu uel a uola media. ſ. manu uñ ĩuolare ĩ uolā. i. ĩ manū ſumere & furari ut Donatus. ℂ Proterūt cōterūt diſſipāt. ℂ Fœdāt: uaſtāt Vir. Impulerat ferro argolicas fœdare latebras. ℂ Iure iniuſtas: qa iniuſtū ſuſceꝑant ꝑliū ℂ Perperā: praue ꝑuerſe uñ ꝑperi credūt̃. hoĩes praui ſtulti mēdaces ℂ Pugnat⁹ ē me⁹ pr̃: qa ĩ bello āphitriōi Iupiter fauit. ℂ Perduelles: q nūc hoſtes dicti ſūt ab ātiqs & ꝑduellū bellū: & dr̃ ꝓprie ꝑduellio q ꝑtinaciter retĩet bellū & ꝑduellio Vlpiano dr̃ reus leſæ maieſtatis. ℂ Aius addict⁹: Adauct⁹: nā ob uictoriā hō inſoleſcit Demoſthenes ad Alexandrū ſcribēs inqt ne credas uictoriæ quæ de ſui natura ē ĩſolēs & ſuꝑba ℂ Pugnata pu. Archaiſmos locutio familiaris Pla. ut uitā uiuo & ſeruitutē ſuio. ℂ A ma. dr̃ manū bonū claꝝ iō poſt noctis tenebras pria diei pars mane & deos manes dicimus bonos & ꝓſꝑos ut cōtrariuȝ immanes nō bonos: ut apud Cic. in tuſ. ℂ Poſtridie: poſtero die: ut pridie: priori die. ℂ Velatis manibus: pacem petentiū more qđ oſtēdit Vir. in ſeptimo. Tū ſatus anchiſa delectos

Tractim
Tāgere.
Per uigilare
Interpollare.
Mureā.
Oleo
Oboleo
Geſtio.
Interuellere
Volucris
Iumētū.
Nauſeo.
Torpor
Vbi.
Vulcan⁹
Laterna.
Comprimere.
Argutuſ
Arguto
& argu
Creon.
Suꝑbus

So. Quin me eſſe huius familiæ familiarem prædico.
Me. Vide ſis: quam mox uapulare uis: niſi actutum: hinc abis.
So. Tum domo prohibere peregre me aduenientem poſtulas?
Me. Hæccine tua domus eſt? So. ita inquam.
Me. Quis herus eſt igitur tibi?
So. Amphitryo qui nunc præfectus eſt thebanis legionibus.
Quicum nupta eſt alcumena. Me. qd ais? quod nomen tibi eſt?
So. Soſia uocant thebani dauo prognatum patre.
Me. Ne tu iſtic hodie malo tuo compoſitis mendaciis
Aduenisti audaciæ columen conſutis dolis.
So. Immo equidem tunicis conſutis huc aduenio non dolis.
Me. At mentiris etiam: certo pedibus non tunicis uenis.
So. Ita profecto. Me. nunc profecto uapula ob mendacium.
So. Non ædepol uolo profecto. Me. at pol profecto ingratis.
Hoc quidem profecto certum eſt: non eſt arbitrarium.
So. Tuam fidem obſecro. Me. tun te audes ſoſiam eſſe dicere?
Qui ego ſum. So. perii. Me. parum etiam preut futurum ẽ ꝑdicas
Quoius nunc es? So. tuus nam pugnis uſu feciſti tuum.
Proh fidi thebani ciues. Me. etiam clamat carnifex.
Eloquere: quid ueniſti? So. ut eſſet quem tu pugnis cæderes.
Me. Quoius es? So. ãphitryonis iquã ſoſia. Me. ergo iſtoc magis
Quia uaniloquus uapulabis: ego ſum non tu ſoſia.
So. Ita dii faciant ut tu potius ſis: atq; ego te ut uerberem.
Me. I ẽt mutis? So. iam tacebo. Me. qs tibi herus ẽ. So. quẽ tu uoles
Me. Quid igitur? qui nunc uocare. So. nemo niſi quem iuſſeris.
Me. Amphitryonis te eſſe aiebas ſoſiam. So. peccaueram
Nam amphitryonis ſocium ne me eſſe uolui dicere.
Me. Sciebam equidem nullum eſſe nobis niſi me ſeruum ſoſiam.
Fugit te ratio. So. utinam iſtuc pugni feciſſent tui.
Me. Ego ſum ſoſia ille quem tu dudum eſſe aiebas mihi.
So. Obſecro ut per pacem liceat te alloqui ut ne uapulem.
Me. Immo induciæ parumper fiant ſi quid uis loqui.
So. Non loquar niſi pace facta quando pugnis plus uales?
Me. Dicito ſi quid uis: non nocebo. So. tuæ fidei credo. Me. meæ.
So. Quid ſi falles? Me. tum Mercurius ſoſiæ iratus ſiet.
So. Animum aduorte: nunc licet mihi libere quiduis loqui.
Amphitryonis ego ſum ſeruus ſoſia. Me. etiam denuo?
So. Pacem feci: fœdus feci: uera dico. Me. uapula.
So. Vt libet quid tibi libet fac: quoniam pugnis plus uales.
Verum utut es facturus hoc quidem hercle haud reticebo tamen:
Me. Tu me uiuus hodie nunq̃ facies: quin ſim ſoſia
So. Certe ædepol tu me alienabis nunq̃: quin noſter ſiem
Nec nobis præter me alius quiſq̃ eſt ſeruus ſoſia:
Qui cum amphitryone hinc una ieram in exercitum.
Me. hic homo ſanus nõ eſt. So. quod mihi prædicas uitiũ id tibi eſt.
Quid malum? non ſum ego ſeruus amphitryonis ſoſia?
Nonne hac noctu noſtra nauis ex portu perſico

ſa delectos ordine ab oĩ centu; oratores auguſta ad mœnia regis ire iubet ramis uelatos palladis oẽs & paulopoſt ne temne q̄ ultro pferimus manibus uitas ac uerba pcantum. ℂQui ꝑterela: Qui pro q. ſ. patera de qua inferius ſuo loco. ℂCapeſſere conferre recipe: & capeſſere pferre Vir. Tua mihi iuſſa capeſſere fas eſt. At at: Interiectio ẽ de improuiſo aliqd dephendentis Seruio: uel paulatim percepti atq; intellecti mali donato. ℂCertũ ẽ. aio cõſtitui. ℂStatũ: habitũ. ℂTelo ſuo: dr̃ telũ qcqd emittit̃ manu ſed metaphorice hoc loco poſitũ tælo ſuo ꝑ malicia & fraude ſua q̃ nitit̃ i alios uti: Seneca in ꝓuerbiis utinã ea lex hoi eſſet ut cum tælo ſuo frangeret̃ nec ſæpi⁹ liceret nocere q̃ ſemel. ℂCoelum: uel a cœlãdo ut ſcribit Aeli⁹ uel a chao: ut notat Var. & eſt deoꝝ domiciliũ: & ponit̃ ꝓ aere: Cicero de natura deoꝝ. In quibus aer fit purus ac tenuis q̃ eoꝝ qui utuntur craſſo cœlo atq; concreto: Lucretius q̃ gñantur in hoc cœlo q dr̃ aer: a cœli ſimilitudine palatũ cœlũ appellarunt: Plinius cerebrũ uiſceꝝ excellẽtiſſimũ eſt ꝓximũq; cœlo capitis. ℂNocturnũ: noctis deum. ℂObdormiuiſſe ebrium: qa nox erat ſolito longior: nam tres noctes refert diodorus in unã coiuiſſe cui⁹ uerba mox ſuo loco ſubiiciã & Seneca i tragœdiis: de hercule locut⁹. Cui concepto lux una pit: nocteſq; duas cõtulit eo⁹. ℂNã neq; ſeptẽtrioẽs: q̃ ſydera mouent̃ circa polũ arcticũ ſũ q̃ nobis ſp æternæ apitionis: & dñr ſeptẽtriones q̃ſi ſeptẽ teriones qa ptes cœli terũt circa polũ ip; nã trioẽſ ꝓprie dñr a Varrõe boues a terra q̃ arabãt uel q̄ ternæ trigona faciãt: nã quoquo mõ ſpectẽtur: illæ ſtellæ triãgulum efficiunt. ℂLũa: dicta a lumie Catullus dicta que a lumie lũa: Cic. quoq; tũ illa q̃ luce lucet aliena: & iõ iterpoſitione terræ. i. terræ ũbrã obſiſtẽte quotiens fuerit i diametro & ecliptica cũ ſole eclipſi; patit̃: a lũa deorſũ natura icipit caducoꝝ: ipſa mortaliũ corpoꝝ Auctor & cõditrix: adeo (ut refert Macrobi⁹) ut nõ nulla corpa ſub lumis ei⁹ acceſſu patiant̃ augumẽta & hac decreſcente minuant̃: Sed iſta phyſicis relinqmus. ℂIugulæ: Varro Iugula ſignum quod

Poſtulo.
Nupta.
Nupta uerba
Iſthic
Columẽ
Columellæ ſeruii.
Ingratis.
Arbitraria res
Fides.
Mutire
Induciæ
Apoſiopeſis.
Vt ut.
Noctu

Venit quæ me aduexit? nonne me huc herus miſit meus?
Nõne ego nunc ſto ante ædes noſtras? non mihi ẽ laterna ĩ manu?
Non loquor? non uigilo? nonne hic homo me pugnis contudit?
Fecit hercle: nam etiam miſero nunc malæ dolent.
Quid igitur ego dubito? aut cur non introeo in noſtram domũ?
Me. Qui domũ noſtrã? So. ita enimuero. Me. quæcũq; dixiſti m ő
Omnia ementitus: equidem ſoſia amphytrionis ſum.
Nam noctu hac ſoluta eſt nauis noſtra e portu perſico
Et ubi pterela rex regnauit oppidum expugnauimus.
Et legiones teleboarum ui pugnando cœpimus.
Et ipſus amphytrio obtruncauit regem pterelam in prœlio.
So. Ego met mihi non credo quum illæc illum autumare audio.
Hic quidem certe quæ illic ſunt res geſtæ memorat memoriter.
Sed quid ais? quid amphytrioni telebois datum eſt?
Me. Pterela rex qui potitare ſolitus eſt patera aurea,
So. Elocutus eſt: ubi patera nunc eſt. Me. in ciſtula
Amphytrionis obſignata ſigno eſt. So. ſigni dic quid eſt?
Me. Cum quadrigis ſol exoriens: quid me captas carnifex?
So. Argumentis uincit: aliud nomen quærendum eſt mihi.
Neſcio unde hæc hic ſpectauit: iam ego hunc decipiam probe
Nam quod egomet ſolus feci: nec quiſq̃ alius affuit
In tabernaculo: id quidem hodie nunq̃ poterit dicere
Si tu ſoſia es: legiones quum pugnabant maxime:
Quid in tabernaculo feciſti? uictus ſum ſi dixeris.
Me. Cadus erat uini: inde impleui hirneam. So. ingreſſus iam.
Me. Eam ego ut mater fuerat natum uini eduxi meri.
So. Mira ſunt niſi latuit intus illic in illac hirnea.
Me. Factum illud ut ego illic uini hirneam ebiberim meri
Quid nunc? uincon argumentis te non eſſe ſoſiam?
So. Tu. negas me eſſe. Me. quid ego ni negem qui egomet ſiem?
So. Per Iouem iuro me eſſe: neq; me falſum dicere.
Me. At ego per Mercurium iuro tibi Iouem non credere:
Nam iniuriato ſcio plus crederet mihi: quam iurato tibi.
So. Quis ego ſum ſaltem? ſi non ſum ſoſia te interrogo?
Me. Vbi ego ſoſia nolim eſſe: tu eſto ſane ſoſia.
Nunc quando ego ſum uapulabis: ni hinc abis ignobilis.
So. Certe ædepol quõ illũ contẽplo: & formam cognoſco meam.
Quemadmodum ego ſæpe in ſpeculum inſpexi nimis ſimile eſt mei.
Itidem habet petaſum: ac ueſtitum: tam conſimile eſt atq; ego:
Sura: pes: ſtatura: tonſus: oculi: naſa: uel labra:
Malæ: mentum: barba: collum: totus: quid uerbis opuſt?
Si tergum cicatricoſum: nihil hoc ſimile eſt ſimilius.
Sed quum cogito equidem certo idem ſum qui ſemper fui.
Noui herum: noui ædis noſtras: ſane ſapio & ſentio.
Non ego illi obtempero quod loquitur. pultabo foris.
Me. Quo agis te? So. domum Me. quadrigas ſi nunc inſcendas Iouis
Atq; hinc fugias: ita uix poteris effugere infortunium.

Actius appellat oriona huius ſigni caput dr̃ ex q̃tuor ſtellis quas infra duæ claræ quas appellãt humeros inter quas qᵈ uidet̃ Iugulũ iugula dicta Higinus de oriõe locutus: hic habet in capite ſtellas tres claras in utriuſq; humeris ſingulas. ℭ Veſperugo: Stella eſt q̃ ueſpe oritur ſiue cernitur: ueſpera & ueſperugo a latinis: heſperos a græcis mutata aſpiratione in u ueſpera eſt Veneris ſtella & Solem ſubſequitur: cum ãt antecedit a latinis lucifer: a græcis phoſphoros. ℭ Neq; uergiliæ occidũt: Tendũt ad occaſum dñr uergiliæ q̃ & pleiades ꝙ earꝝ ortu uer fiat uel ꝙ circa eqnoctiũ uernũ ſit earum ortus matutinus: ſignũ id ẽ ante genua Tauri qui ut ex higino auerſus orit̃ & occidit ortu ſuo primum nauigationis tp̃s oñditur: a latinis autẽ uergiliæ a uerni tp̃is ſignificatõe dñr: a græ. pleiades multis de cauſis. ℭ Iſta ſtati ſtãt ſigna ñ dixit ſtãt qa eorꝝ nã moueri debuiſſent: ſed qa eorꝝ. ſphæra tũc curſũ ſuũ & motũ nõ uidebat̃ peragere ĩ qua fixa ſunt: cuncta enim quæ cõſpiciunt̃ ſydera: exceptis ſeptẽ planetis hærent cœlo: octauo uidelicet globo qui q̇dẽ mouet̃ cum reliq̇s licet ſuo ꝓprio tardiore motu: nam raptu primi mobilis oẽs inferiores ſpæræ ab oriente in occidentẽ ferũtur intra diẽ ac noctẽ circa terrã ſemel: motu uero ꝓprio contra nitentes ab occidente in orientẽ mouentur ꝑ obliquũ cõtra primi mobilis motũ ſed diuerſis temporꝝ ĩterualliſ ita ut cæteriſ tardior octaua ſphæra in annis centũ conficiat gradum unum. ℭ Neque nox concedit diei: uidentur nanq; alternis ſibi cedere ut modo dies modo nox imperet. ℭ Solem dormire. Quia ad ſuperius hemiſperium non remeabat dictus eſt Sol ꝙ ſolus tantam claritatem obtinent: cuncta ſiquidem radiorum ſuorum immiſſione colluſtrat unde merito appellatus eſt princeps & moderator luminum reliquorum: quem heraclitus dixit eſſe cœleſtis luminis fontẽ: alii mẽtem mundi: phyſiciq; cor cœli uocauerunt: ſed de his forte alias ne nimis laſciuiat oratio. ℭ Appotum probe: Bibitione repletum. ℭ Inuitauit: Repleuit: eſt etiam inuitare delectare ut inuitat gẽialis hiems Vir.

ℭ Similis

Autumo
Quadrigæ
Bigæ
Captare
Captiones
Carnifex
Caro
Argumentum
Arguo
Argumẽtor
Argumẽtatio
Iuratus
Nobilis
Sura
Pes
Tonſus
Naſum
Labrum
Labia
Sublabro
Labruſca
Malæ
Mẽtum
Barba
Collum
Cicatrix
& cicatricare
Sapio

So.Nonne heræ meæ nunciare quod herus meus iuſſit licet
Me.Tute ſi quid uis nunciare:hanc noſtram adire uon ſinam.
Nam ſi me irritaſſis:hodie lumbifragium hinc auferes.
So.Abeo potius:di immortales obſecro ueſtram fidem
Vbi ego perii? ubi immutatus ſum? ubi ego formam perdidi?
An egomet me illic reliqui:ſi forte oblitus fui?
Nam hic quidem oēm imagine meaꝫ:quæ ante ac fuerat poſſidet.
Viuo fit quod nunquam quiſquam mortuo faciet mihi.
Ibo ad portum:atq; hæc ut ſunt facta hero dicam meo.
Niſi etiam is quoq; me ignorabit:quod ille faciat Iupiter
Vt ego hodie raſo capite caluus capiam pileum?

Sapdæ. Irritaſſis Lūbrifragium. Caluus.

¶Similis fui:Ad mores refert: ná
ſimilis tibi ad uultū ut notauit cap:
licet Plaut⁹ ipa dixerit nimis ſimilis
ē mei de forma nō moribus locut⁹
¶Accipiā:Hoc loco male tractabo
Cicero in uerrē male accipiat uerbis
dixit & Terētius indignis ſū accep/
tus modis:aliter accipere ī bonā par
tē dicit Ci.roga ipm quē admodū
ego eū arimini accepi.¶Sis:Pro ſi
uis ut Cicero in oratore & aſtipulat
Quintilian⁹:quo uerbo ſæpiſſime
utit Plautus ad uerba iperatiua do/
cēte Donato qa uidebantur contu/
melioſa addbāt ſis,p ſi uis.¶Scor
tatores:Scortoꝝ ſectatores dicūtur
ſcorta a feſto quia ut pelliculæ ſubigant omnia nāq; expellib⁹ facta dicūtur ſcorta uel q in grabatis pelles ſtratas tene
re conſueuerunt.¶Hæc nox.ſcita:Nā ad explendā uenerē nox longior cōmoditatem affert & male poſitū ,p ualde
Cicero idq; ad rem pertinere credebat ſcriptores illos male mulctatos. ¶Scita:Pulchra cōmoda apta uel quæ placet
nam contra inſcitū quod diſplicet.¶Aeque.i.tam Virgi.in Geor.negant alios æque ſerpētibus agros dulcem ferre
cibum.¶Credo.miſericors:Et quæ ſequuntur oia feſtiuiſſime & cum ioco dicta.¶Oppido:Pro ualde deductum
uerbum a ruſticis:qui cū īterrogarentur de annonæ caritate reſpondebant oppido:quaſi quantū oppido ſufficeret
& hinc uſurpatum oppido pro ualde.¶Igitur:Pro deinde.¶Agite pugni.Nūc Mercurius uocem attolit.¶Vē/
tri uictum nō datis:Quaſi ex hoium cæde ſibi uictū quæreret.¶Iāpridem:Pro iam dudū nam quod breue erat tē
pus ad longum rettulit:licet iā dudum quādoq; ,p cito & ſtatim ponat.Virg.Iam dudū ſumite pœnas:& rurſus:&
pater æneas iamdudū abrumpe nubē ardebant ¶Nudos: Mortuos:aliter iacentes & inſepultos.Vir.nudus ī igno
ta palinur iacebis harena:ſed nudos hoc loco mortuos ītelligamus nā dixit in ſoporem:ſopor enim ut ait Acron fe
re mors ē.Hora.ergo quintiliū ppetuus ſopor urget.Ne.¶Numerū augeam:q ſcilicet ſim qntus neci dat⁹¶Hem
nūc iam ego ſi colo:Colere pter alias ſignificationes ut tradit Nonius ſignificat exercere:nā quia pugnos iactauerat
īquit ſi quē pugnis intercepo & collegero & cunctabundus minitabūduſq; pmanet donec ſoſias dictū interpellat ci
git expedit ſe:& deinde cœptū ſermonē proſequitur.¶Non feret quin uapulet:Nō feret,p nō auferet:aphæreſis pa
thos:hoc ē uitare nō poterit.¶Pugnos edat:Proferat minat Mercurius cuicunq; obuio pugnorum certamen:ſed
quia pro comedat ioco excipit ſoſias ideo reſpondit iam cœnaſſe.¶Apage:Abige amoue aduerbialiter poſituꝫ:&
græca dictio ē.¶Pro in:Proproinde ut dein pro deinde ut ſæpe poetæ ponunt.¶Tractim:Inquit Nonius addu
cēs huuc locum tractim ut ſenſiꝫ ideſt diutine longo tractu:uel tracti iugiter ſine temporis intermiſſione ut Seruius
¶Dormiat:Moriatur.¶Nequiter:Malo modo¶Malam:Maxillam.¶Male:Pro ualde.¶Legeris:Pro college
ris attigeris percuſſeris.¶Interpollabit: In aliam formam mutabit:Eſt enī interpollare ī nouā formam a ueteri mu/
tare:tractum uerbum ab arte fullonia : quæ poliendo uetera in nouam formam redigit:propterea dicimus. mulieres
interpolles fucis ornatas ueluti reformatas.¶Finget:Effigiabit reformabit.¶Exoſſatū:Hoc ē detractū& e ſuo loco
dimotum:exoſſare eſt oſſa detrahere.¶Muræna:Piſcis eſt anguillæ ſimilis ut Ariſtoteles Varro Macrobius Autoꝛs
ſunt:abundant in ſiculo freto:extat Carmē martialis.Quæ natat in ſiculo grādis muræna ,pfundo:tradit Macro.lici
nios fuiſſe cognominatos Murænas q hoc piſce licinii effuſiſſime delectati ſint. ¶Olet hō malo ſuo:Ac ſi diceret
hominē ſentio cū magno malo ſuo uel cui ſuū īminet malum.olere.n.& bene & male dicimus & olere hāc rem:&
hac re:dicimuſq; Priſciano autore & oleo es:& oleo is:& in præterito oleui & olui.¶Longe hic abſuit:De ſe locu/
tus nam aberat in exercitu.¶Superſtitioſus:Timidus:nam quando quis timet ubi timendum non ſit dicitur ſu/
perſtitioſus:Religionem autem ueri cultus eſſe:ſuperſtitionem falſi Lactantius in quarto Ciceroq; in libro de natu/
ra deorum definierunt.¶Geſtiunt:Eſt geſtire cupere & lætitiam animi promere:geſtiunt ergo quia congredi cupi
unt.¶Aduolauit:Cito peruernit ſed dictum iocoſe ſoſias in aliam tranſtulit ſignificationem propterea uolucrem
uocem dixit.i.habentem alas:aliter uolucrem dicimus celerem.Vir.uolucriq; ſimillia ſomno.¶Geſtito:Fecit aliud
frequentatiuū a geſto. gerere.n.& pro ſuſtinere & in animo habere ponitur ut hoc loco:& Vir.Et nos aliquod no/
menq; decuſq; geſſimus:& una cum gente tot annos bella gero:& gerere pro facere ut idem nec tecum talia geſſi.
¶Arceſſit:Arceſſere & accerſire teſte Priſciano idem aduocare : licet Arceſſo ab arceo accerſo:autem ab accio quod
eſt aduoco.¶Iumento ſuo.Vel in ſuum adiumentum uel ſi placet iumentum interpraetari pro uectabulo quod ue
teres a iungendo dixerunt. Erat enim uehiculi genus:quod a iunctis pecoribus trahebatur autor eſt Gelius in.xviii
noctium atticarum. ¶Non habeo iumentum.Locus eſt quia dixit iumento ſuo & rurſus laſſus ſum: quia dixit
onerandus eſt pugnis probe.¶Nauſeo:Vomitu infeſtor:nauſea commotio eſt ad uomendum. ¶Torpeo:Debi/
litor ex timore: nam ex timore debilitantur membra calore & ſanguine in intima ſe recipiente: & membra deſeren/
te:unde fit tremor:torpor.n.a torpedine piſce ut placet ſeruio cuius contactu corpus hebeſcit.¶Vbi roget:pro ite/
roget ubi qū & eſt aduerbiū tpis & loci:& ubi,p poſtq̄ ut refert Donatus,¶Qui:put.¶Quo ambulas:Nūc con/

grediunt & clara fabulantur. ¶ Vulcanũ in cornu: Ignem in laterna q̄ fit e cornu: de uulcano Diodo. in primo. Quidam ſacerdotes affirmant primũ regnaſſe uulcanũ inuentorẽ ignis: eoq̧ bñficio ducẽ ab ægyptiis conſtitutũ: cũ. n. arbor ictu fulminis in montibus conflagraſſet ligna ꝓpinqua hyberno tpe flãma ſunt comphenſa: Qua ex re uulcanũ calore lætatũ deficiente igne addidiſſe illi nouam materiam: & eo mõ continuato igne alios hoĩes cõuocaſſe ad eius aſpectum tanq̄ a ſe reperti. ¶ Argutarier: Loquaciter loq: Neuius totũ diẽ argutatur quaſi cicada. ¶ Rex creo: Quo pacto hic ſermo Mercurio congruat non uideo: nam ſe eſſe Soſiam contendit nõ cuſtodẽ a rege creõte cõſtitutum: erit ergo ſenſus acutior & accõmodatior ſi ſoſias hoc loco loquatur. Qui cum Mercuriũ ſtare ꝓ foribus conſpexiſſet ratus illũ cuſtodem adhibitũ domui uerba tacitus ꝓnunciet laudans regis creontis conſilium de diſpoſitis per urbem cuſtodibus: & deinde ut palam dicat: At nũc abi familiares aduenidſſe dicito. ¶ Actutum: Illico: confeſti. ¶ Faxo: ideſt fecero. ¶ Superbum: Mortuũ ita ueteres fuiſſe locutos autor Nonius ẽ. ¶ Poſtulas: Queris uel uis: proprie poſtulare eſt rem iuſtam petere & requirere uel alterius uoto contradicere ut apud. Vlpianum de poſtulãdo ¶ Nupta: Viro tradita a uerbo nubo. i. opio: nã cum mulieres uiris traderent apud ueteres capita nubere. i. uelare cõſueuerunt: a græco tamen nuptam feſtus dicit: & nupta uerba dicuntur quæ uirginẽ ꝓfari non liceat Plautus uirgo ſum nondum didici uerba nupta dicere. ¶ Dauo: Dicitur Dauus Seruus a dacia daui: & dai dicti. ¶ Compoſitis: Simulatis & fictis: Saluſtius non ſunt cõpoſita uerba mea. ¶ Mendaciis: Ecce mendaciũ dictum ꝓ re mẽtita dictaq̧ ꝑter animi ſententiã. ¶ Audaciæ columen: pluſq̧ audacem dixit culumen eſt ſubſtentatio & fulcimetũ uñ dictæ colũnæ a Victruuio: Dicitur & decus ab Horatio grande decus columenq̧ rerũ Terentius quoq̧ columẽ familiæ cui cõmendaui filium. ¶ Non eſt arbitrarium: Non eſt in tua uoluntate uel poteſtate poſitum quin ſcilicet uapules. ¶ Iſtoc. i. propter iſtud dictum. ¶ Mutis: Loqueris uel uerbum profers Ennius palã mutire plebeio piaculum eſt: & mutire pro tacere ponitur teſte Donato unde mutos dicimus. ¶ Vtinam iſtuc pugni feciſſent tui: quia liber eſſem non ſeruus. ¶ Induciæ: Pax eſt in paucos dies: & dictæ ſunt Dõato docente uel quot in diem dentur uel ꝙ indies ociũ præbeant: tradũt inducias primũ inueniſſe Lycaonẽ: quas belli ferias ornatius & rectius dicimus autore Gelio. ¶ Vt ut: Ideſt quoquo modo uelut cumq̧: ita ubi ubi proubicũq̧: & unde unde ꝓ undecũq̧. ¶ Noſter ſiem: Hoc eſt noſtræ familiæ: uel noſter. i. compos mentis & arbitrii. ¶ Sanus: integer icorruptus & ualidus: unde ſanitas incolumitas. ¶ Quid malum: Modus loquendi quo utitur ſæpe Plautus: illud malum ſeperate legendum eſt: & eſt idignãtis interiectio. ¶ Aduexit: In portum adduxit: uehiare dixerunt ueteres a uehia quod erat plauſtri genus apud Oſcos: & uehiatura uectura. ¶ E portu perſico: Perſicum portum appellat Feſtus portum euboicum ꝙ in eo ſteterit claſſis perſarum. ¶ Nam noctu ſoluta nauis: Incipit Mercuri⁹ rememorare quæ geſta ſunt ſicut a ſoſia fuerãt enarata ut illum ſuomet tælo confodiat: nã ſuperius dixit ſe uelle hoĩem telo ſuo a foribus pellere. ¶ Cũ quadrigis: Ita a poetis fingitur ſolem quatuor inuehi equis. Quadrigæ & Bigæ a iugo dicuntur ꝙ ille quatuor hæduorũ equoꝝ iugo trahatur: nomina autem equorum quibus Solis currus trahi per cœlum dicitur aptiſſime deſcribit Ouidius: Interea uolucres pyrois eous & æthõ ſolis eq. Quartus phlegõ hinnitibus auras flammiferis implent. Ipſa autem nomina ab effectu dicta ſunt: dicitur namq̧ pyrois ignitus: Eous ab aurora ꝙ ſicut equus currum antecedit ita ſolẽ aurora æthon urens: phlegon ꝙ ignem emittat e naribus. ¶ Cadus erat: Docet Plautus diis palam cuncta fieri nihilq̧ occultum eſſe oculis cuncta intuentis dei: cadus uas uinarium: Vina bonus: quæ deinde cadis onerarat aceſtes. ¶ In tabernaculo: a taberna dicta ſunt tabernacula tecta quæ fiebant in caſtris: uel ut iquit Feſtus Tabernæ quod gẽus etiam domicilii antiquiſſimum Romæ fuiſſe teſtimonio ſunt exteræ gentes: quæ adhuc tabulatis habitãt ædificiis. Tabernas nõ tantum uinarias dicit Nonius: ſed omnes quæ ſunt popularis uſus: Vlpianus de uerborum ſignificatiõe Tabernæ Appellatio declarat omne utile ad habitandũ ædificium. Diomedes ꝙ tabulis tegeretur omnis meritoria domus taberna: & diuerſorium quoq̧ ſignificat: ut apud Ciceronem in ſecundo Rhetoricorum. ¶ Hirnea: Apud Feſtum pompeium inuenio Irnellam eſſe uaſis genus in ſacrificiis. ¶ E matre natũ: E uite expreſſum. ¶ Ignobilis: Minime notus: nobilis enim proprie notus dicitur & tam ad idignitatem q̄ dignitatem refertur: Cicero in ſecũdo officiorum phalaris cui⁹ eſt præter cœteros nobilitata crudelitas. ¶ Habet petaſum: Ecce quemadmodum petaſus pro quodam potius ornatu ſcænico uel pro calciamento accipi cõueniat: non autem pro pileo ut ſuperius ſuo loco rettulimus. ¶ Sura: Pars carnoſa e contrario crurum dicta a græco ſphyra. ¶ Naſa: In plurali a ueteribus dicta ſũt ¶ Labra. Nõ modo hominum: ſed fines & margines ac rerum quarunq̧ extremitates dicta ſũt. Quidam uoluerũt labra dici ſupiora: inferiora labia: alii labia modica: In modica ãt labra diſtinxerũt: labrũ quoq̧ ubi lauat Cic. ſi labrũ i balneo nẽ fac ſit. ¶ Barba: In ſingulari barbã hoĩum dicim⁹ ut Sq̄lẽtẽ barbã & cõcretos ſanguine criẽs dixit Vir. In plurali uero q̄drupedũ ut idẽ impexis induruit horrida barbis: hæc Seruius: unde barbigerum pecus a poetis dictũ. Inuenio tñ Barbã in ſingulari dici de aĩalibus a Plinio. ¶ Sapio: ſcio intelligo inde ſapiens & ſaperdæ qui ſapiẽtes dicti creduntur a Varrone oẽs nobis uidemur eẽ Belli feſtiui ſaperdæ: alias ſapio pro ſaporẽ hẽo: unde ſapor & ſapidus. ¶ Quadrigas ſi nũc iſcendas Iouis: Ideſt ſi in cœlũ uſq̧ te receperis uel curꝝ Iouis aſcenderis q̄ ualociſſimo citatur equorum curſu. ¶ Tute: tu ipſe. ¶ Hanc nr̃am: uel heram uel domum. ¶ Vt raſo capite: Vt fiã liber: tribus modis quis fiebat liber aut ære: aut teſtamẽto: aut uindicta: ideſt uirga ꝑtoria: qd̕ tangit Plautus in caſſina inquiens tribus non poſſum conduci libertatibus: ſerui nãq̧ liberi facti calui capiebant pileum: ut refert Nonius qui liberi fiebãt ea cauſa calui erant ꝙ tẽpeſtatem ſeruitutis uidebantur effugere: ut liberati naufragio ſolent. Seruius in octauo æneidos feronia mater nympha cãpaniæ eſt: hæc etiã liberorũ dea eſt: in cui⁹ templo raſo capite pileũ capiebãt. Cõfirmat ergo ex dictis cum Plauti tum aliorum autorum ꝙ ſerui pileum non haberent niſi cũ fuerant libertate donati: hoc dictũ ad ſupiorũ cõfirmationẽ d̄ petaſo. ¶ Calu⁹: Qui capillo caret & ꝓprie natura fit calu⁹: ſ; h⁹ loco calu⁹ ꝓ tõſus.

¶ Qui me

Vi me alter eſt. In hac ſcæna quæ prothaſis ſeu diuerbium nuncupatur ſoſias & Mercurius colloquūtur. VALLa.
Soſias quidem ab amphitryone domum miſſus: ut nunciaret alcumenæ quæ uiderentur opportuna. Mer
curius uero ut iouis partes tueretur ſoſiamq; cispelleret aduentantem. ¶ Qui me alter eſt audacior hō. qui
Hic audacior ultima ſyllaba producitur propter ſequentem aſpirationē. eſt ſiquidem metrum tetrametrum. ¶ Aut
confidentior. Dona. ſup illud terentianū. o ingentē cōfidentiā inqt. & cōfidētiā modo pro audacia eſt cum impro/
bitate: ut in phormione. Homo confidens: Aliter hic: ſupra confidens pro conſtanti & graui: ergo confidentia in/
terdum in bona ſignificatione: Interdum in mala ponitur: ſed fiducia ſemper in bona. ¶ Hoc noctis. deeſt tempo
re. ¶ Tres uiri me in carcerem compegerint. Pomponius. Eodem tempore conſtituti ſunt quattuor uiri: qui cu/
ram uiarum haberent: & trium uiri monetales æris: argenti: auri flatores. & trium uiri capitales: qui carceris cuſto/
diam haberent: ut cum animaduerti oporteret inter nutu eorum fieret. ¶ De promptaria cella. hoc eſt de loco: un/
de promebantur rei: qui habendi in quæſtione erant. a depromendo enim: ut promptarium armarium unde res de
promuntur in menſam & promus & condus qui huic rei præeſt. ¶ Ingratis excitauit: ideſt me nolente: nec tale ali/
quid promeritum. ¶ Nonne idem hoc luci. non lucis. hoc eſt dum luceſceret: Aut lucu proluce: ut Donatus in Te
rentium teſtatur ueteres dixiſſe. ¶ Opulento. apud opulentum: ideſt diuitem eſt que nomen: eſt etiam ubi uerbum.
Horatius in epiſtolis. Aruo paſcat herum an bacis opulentet oliuæ. ¶ Ergo in ſeruitute expetunt: ideſt eueniunt: ut
appeto aduento Titus Liuius iam uer appetebat: ideſt aduentabat. Expetere item tranſferre euadere Nonius inquit.
Idem pro uelle. Pacuuius in iliona. Dii me & ſi perdunt tamen eſſe ad uitam expetunt: cum priuſquā intereo ſpa/
cium ulciſcendi dainunt. ¶ Satius queri me modo ſeruitutem. Ita corrigendum. queror hanc rem dicimus in/
quit Priſcianus quia conqueſtionem ſignificantia uerba accuſatiuo iunguntur. quod autem Iuuenalis conquere/
ris patri dixerit interpretatur quereris romanos apud patrem. ¶ Eam nunc potius pater. ſcribe paterer. ¶ Sum
uero uerna uerbero. hic ſoſias loquitur. peruerſiſſime in omnibus plautinis comœdiis interlocutores permutati
ſunt: ſed quoniam ex ſenſu facile id quiuis poterit iudicare non corrigendum quenquā locum exiſtimabimus inuer
ſionis interlocutorum. ¶ Et hic ſum uero uerna uerbero: non uerbo: ſed uerbero: eſt enim uerbeo uerberonis: ut
palpo palponis. ¶ Numero. ita ſcribendum non nunc uero. Nonius Marcellus de doctorum uirorum indagine.
Numero cito actius in œnomao numero te expurgaſti: Idem in antigona ne iſtum numerum amittas ſublitum
oblatum. Turpilius in demetrio nunq̄ nimis numero quenq̄ uidi facere: q̄ facto eſt opus. Idem in lydia ego inte/
rim in turba foras ſubduxi cum hac me nequis de numero mihi iubeat currere quid puer togatus aut prætextatus ca
pite annuiſſet: ut diſcedens numero uenire ait adoleſcentem. Afranius in priuigno numero nup ſi pertimuiſti caſ/
ſam terriculam aduerſari. Plautus in amphitryone. numero mihi in mentem fuit. Cato de liberis educandis: ut qui
contra celeriter erant nati fere numero præmuniebant quod qui cito facturum quis ſiue oſtendere uolebat dicebat
numero id fore. Feſtus numero dicebant pro nimium. Virgilius. Tum uero in numerum faunoſq; feraſque uide/
res ludere: ideſt in ordinem. Seruius in. xi. compoſiti numero: ideſt rationabiliter: unde & ſæpe numero dicimus. i.
frequenter & rationabiliter: hinc eſt tum uero in numerum in rationem in rhithmum. ¶ In mente fuit. In mentem
dixit plautus: ut Aulus Gelius in primo noctium atticarum Idem autem ille amicus noſter in eiuſdem Marci Tul/
lii Ciceronis oratione quæ eſt de imperio Gnei pompeii ita ſcriptum eſſe a Cicerone dicebat atque ipſe ita lectita/
bat. Quum noſtros portus atque eos portus: quibus uitam ac ſpiritum ducitis: In prædonum fuiſſe poteſtatem
ſciatis: neq; ſolœciſmum eſſe aiebat: in poteſtatem fuiſſe: ut uulgus ſemidoctum putat: ſed ratione dictum certa & p
ba contendebat quia & græci ita uterentur: & Plautus uerborū latinorum elegātiſſimus in amphitryone dixit nu/
mero mihi in mentem fuit: non ut dici ſolitum eſt in mente. ¶ Næ. græcum eſt: ideſt certe. ¶ Allegent. mittant.
¶ Qui mihi aduenienti os occilet: ideſt contundat: aliud incilare eſt. ſignificat enim increpare: ut alibi Plautus &
actius in meleagro: quis erit: qui me non ſpernens incilans probris ſermone indecorans turpi fama differet? Idem
in clytemneſtra. mater meo iure factum incilans genitorem iuſtum approbas. Pacuuius in doloreſte. ſi quis hac mea
oratione incillet quid reſpondeam? ¶ Vt ſalui potiremur domum. potior hac re dicimus: ut troes potiuntur hare/
na. & potior huius rei: ut rerum potiri uolunt. & potior hanc rem ut hoc loco. Nonius tamen legit domi per geni/
tiuum. ¶ Duello extincto: ideſt bello. Duellum enim bellum ut duellonam bellonam dixere ueteres: & duilium qui
pœnos ſuperauit. Cicero in oratore. Nam ut duellum bellum & diuis: diis: ſic diuilium eum qui pœnos claſſe deui
cit: ut bellicum nominauerunt cum ſuperiores appellati eſſent ſemper duellii. ¶ Qui multa. in uetuſtis codicibus le
gitur quod ſubaudi duellum. ¶ Præda atq; agro adoreaque: ideſt laude bellica: quod adorandi ſint qui laudem ex
bello reportant. Ador inquit Nonius frumēti genus quod epulis & immolationibus ſacris putatur piū: unde &
adorare propitiare religionem poteſt dictum uideri. Varro de re ruſtica libro primo in loco humido: ſed far ado/
reum potius ferunt. Virgilius. & adorea liba per herbam. Idem Nonius alibi adoreum quo dictum ab eo putat Var
ro quod cibi ad ora principium ſit far Plinius in decimo octauo. Gloriam denique ipſam a farris honore adoream
appellabant. Feſtus Pompeius. Adoream laudem ſiue gloriam dicebant: quia glorioſum eum putabant eſſe qui far
ris copia abundaret. ¶ Solens: ideſt ſolitus: ut inſolens non ſolitus quandoq; ſignificat: quod pluribus teſtatur
Nonius. ¶ Sic hoc proloquar. ita legendum ut corrigatur. ¶ Primorum principes: ideſt qui primum locum inter
optimates obtinebant. primores enim dicuntur quandoque primates: quandoque primores qui primum locum
obtinent in quacunque re: ut Plautus alibi primoribus digitulis dixit. & Plinius primores dentes nominauit: qui
exerto ore primi apparent. ¶ Ex templo: ideſt ſubito. Verbum eſt augurum: qui uiſis auſpiciis ſurgebant ex templo.
¶ Se ſe igitur. Interpretatur Nonius hoc loco igitur pro poſtea.

¶ Sin aliter. Donatus in Terentii eunucho interpretatur aliter hocloco deinde. ¶ Oppidum expugnaſſe: ideſt ex
pugnaturum eſſe: aut expugnaſſe pro expugnauiſſe: ut ad animi uotum referatur: niſi expugnaſſere ſit legendum.
¶ Legiones educunt ſuas. Vege. Sciendnm autem eſt in una legione decem cohortes eſſe debere quæ habet pedi/
tum ſex milia centum. Equites autem ſeptingentos triginta. Minor in una legione numerus & eſſe non debet. ma
ior autem inuenitur. hæc binas habet acies primam & ſecundam: quarum ſingulæ quinq; cohortibus conſtant. Le
gionum autem proprietatem a delectu militum. Varro de uita patrum libro tertio dictam interpretatur. Tu; appel/
latus eſt delectus: & ab electione legio: ab hac ſuperuacaneorum conſuetudine aſcribitur. ¶ Vrbem: agrum: aras:
ideſt humana & diuina. ¶ Focos: ideſt quæ ipſi in focis agerent. focus ꝙ fouea omnia dictus inquit Ouidius. Fo
cales qui focum ſuſtineant a Catone dici. nam focale quod collo circundatur ob ualetudinem quaſi faucale dictum
a faucibus: quomodo ſoricem & ſauricem dicimus: codam & caudam: Codicem & caudicem: coponem & caupo
nem: ploſtrum & plauſtrum & id genus alia. ¶ Conſonat terra. Varro terra inquit tribus modis. Communi. pro/
prio. & mixto. Communi ut cum dicimus orbem terræ & terram Italiam: aut quam aliam. In ea enim & lapis &
harena eius generis ſunt. Altero modo dicitur terra proprio nomine quæ nullo alio uocabulo neque cognomine
adiecto appellatur. Tertio modo dicitur terra quæ mixta in qua ſeri poteſt quid & naſci ut argiloſa & lapidoſa.
¶ Vota ſuſcipere & hortari. pro ſuſcipiebant & hortabantur. figura metalaſſis. ¶ Boat: ideſt reſonat. Virgilius in ter
tio georgicon. Reboant ſyluæq; & magnus olympus. Verbum a grecis ſumptum ἀπο του βοάω: ideſt clamo.
hinc boarium forum Romæ dicebatur ꝙ ibi uenderentur boues & bocas genus piſcis a boando. ideſt uocem emit
tendo appellatus. ¶ Nebula conſtat: ideſt compoſita eſt. Lucilius libro uigeſimo ſexto. Principio phyſici omnes
hominem ex anima & corpore conſtare uolunt. Idem Nonius tamen paulopoſt hunc citando locum. conſtitit in/
quit erectus eſt Plautus in amphitryone fremitu uirum & ſpiritu atque anhelitu nebula conſtat. Virgilius libro quin
to. Conſtitit in digitos. Cicero tuſculanarum libro primo. unde rigida conſtat craſſa caligo inferum. ¶ Ingruunt:
ideſt inuadunt. Virgilius in ſecundo æneidos. Armorumq; ingruit horror. & ingruit æneas italis. ¶ Sed fugam. ꝓ
in fugam nemo conuortitur pro conuertit. ut Nonius. Cum tamen eſſe poſſit imperſonale uerbum. quandoque fu
ga celeritas. ut fuga præuertitur hebrum. Virgilius. Idem Simul arua fuga ſimul æquora uertit. Vnde & uelocem
equum fugacem uocamus. quandoq; nauigatio. Actius in telepho. Remiq; uexi properiter naue in fugam tranſe/
unt. Virgilius libro quinto. Ipſæ iam matres: ipſi quibus aſpera quondam Viſa maris facies & non tolerabile numẽ.
Ire uolunt omnemq; fugæ perferre laborem: a græcis uerbum ſumptum eſt. Illi enim phygi uerſo u littera in y.
¶ Quin ſtatim. ideſt perſeueranter. No. ſtatim producta prima ſyllaba a ſtando perſeueranter & æqualiter ſignat.
Terentius in phormione: Bina talenta capiebam ſtatim. Plautus in amphitryone. Nec recedit loco quin ſtatim.
¶ Rem gerat. hoc dicendi modo Cæſar in ſexto uſus eſt inquiens. Illum uero obſcurantur occiſum gladio cōmi/
nus rem gerit uorenus. ¶ Parent citi. Cito obtemperant. citus quandoq; primam habet longam quandoq; breue;.
Seruius in octauo æneidos. Vt eſt in iure erecto non cito in patrimonio uel hæreditate non diuiſa. Citus cum diui/
ſum ſignificat ci longa eſt. Priſcianus autem cire inquit quartæ excitum concitum penultima producta facit. Ciere
autem ſecunda correpta. ¶ Inuolant. Irruunt euolant inuadunt. ¶ Fœdant ui. ideſt abſumunt per uim. Ita Titus
Liuius in. iii. ab urbe condita. Vis ſabinorum ingens prope ad mœnia urbis infeſta populatione uenit fœdati agri:
terror iniectus urbi eſt. & aliquãto poſt. deinde duo ſimul mala ingentia exorta fames peſtilentiaque fœda homi/
ni. fœda pecori. uaſtati agri ſunt. urbs aſſiduis exhauſta funeribus. & mox multiplici clade fœdatus annus. & fœda/
re diſcutere diruereque. Virgilius fœdare latebras. ¶ Hoſtium copias. copiæ cum de exercitu dicimus pluraliter effe
runtur. Copia uero aliarum rerum. Ouidius. in met. Ante ut emoriar q̃ ſit tibi copia matri. Tullius ad Cornificium.
Quantum copiarum homines cum ipſe coniectura conſequi poteram: tum ex tuis litteris cognoui. ¶ Eſt prolo
cutus perperam: ideſt peruerſe ac praue. Terentius in phormione. Verum iſtæc de nomine eo perperam olim dixi: ne
uos forte imprudentes foras effutiretis. ¶ Et meus compugnatus eſt. Compugnor & compugno quomodo fabri
co & fabricor: aſſentio & aſſentior. ¶ Perduelles penetrant ſe in fugam. hoſtes fugiunt. Varro apud Ennium quin/
tum. Inuitis ſumpſerint perduellibus: perduelles ſunt hoſtes: ut perfecit perduellum ſic ut duellum id poſtea bellum:
ab eadem cauſa facta duellona bellona. ¶ Pugnata pugna. Archaiſmos: ut ſeruio ſeruitutem: uiuo uitam: & id ge/
nus alia. ¶ Poſtridie. in die ſequenti per ſyncopam dictum quaſi poſteriori die. Terentius in andria. Venit chremes
poſtridie ad me clamitans. ¶ Velatis manibus. quod fieri ſolet maxime a ſupplicibus: ut porrectis trãſpectus brachi
is manus ſub axillis tegant. Aut uelatis ornatis uittatiſue pacem fidemq; præſe ferentibus. Virgilius. Iamq; oratores
aderant ex urbe latina uelati ramis oleæ ubi Seruius. Velati inſtructi & ornati: ideſt in manibus oliuæ ramos feren/
tes. Idem in ſeptimo. Tum ſatus anchiſa delectos ordine ab omni. Centum oratores auguſta ad mœnia regis Ire iu
bet ramis uelatos palladis omnes. Velare coronare. Virgilius. in ſecundo. Nos delubra deum miſeri quibus ultimus
eſſet. Ille dies feſta uelamus fronde per urbem. ¶ Ignoſcamus peccatum ſuum. putat Nonius eſſe antiptoſim pro
peccato ſuo. Dicitur tamen ignoſco tibi hanc rem. ¶ Patera donata aurea. carcheſium dicit: cuius Macrobius ĩ quin
to meminit: & nos alibi abunde locuti ſumus. ¶ At at illic. interiectio eſt illic pro ille ſoſias. ¶ Formam cœpi hu/
ius in me & ſtatum. Diximus ſupra formam Aſconii ſententia circa geſtum motumque membrorum. Statum
circa ornatum. ¶ Tælo ſuo ſibi: ideſt aduerſum ipſum. ¶ Hac noctu nocturnum. noctu pro nocte dixi. Noctur
num autem noctis deum. ¶ Septentriones. a ſeptem ſtellis ſeptentriones dicti. ¶ Atq; uti. atq; pro q̃ dixit. ¶ Næc
iugulæ nec ueſperugo. Varro apud Plautum neq; iugula neque ueſperugo neq; uergiliæ occidunt. Iugula ſignum
quod accius appellat oriona cum ait citius orion pateſit huius ſigni caput dicitur ex tribus ſtellis: quas infra duæ
claræ quas

claræ quas appellāt humeros inter quas quod uidetur iugulum iugula dicta. Veſperugo ſtella quæ ueſpere oritur: a quo & Opilius ſcribit ueſperum. Veſperuginem ergo ſtellam ueneris dicit: quæ nunq̃ tam longe a ſole abeſt: ut ad ſexangulam mundi figuram perueniat: quæ ſolem antecedens lucifer: ſequens ſolem a græcis heſperus a latinis mutata aſpiratione in u eolicum digamma tam ueſper q̃ ueſperugo nominatur. & quandoq; pro ſero diei capitur ſicut ueſpere & ueſperi aduerbia. ¶ Neque uergiliæ. quæ a græcis pleiades: a latinis uergiliæ: quod uerno tempore cum ſole oriantur. Seruius in georgicis. Pleiades ſignum eſt ante genu tauri quod ortu ſuo primæ nauigationis tempus oſtendit: ut græce ἀπο του πλεῖν. ideſt nauigando dicuntur. Latine autem uergiliæ a uerni temporis ſignificatione quo oriuntur. ¶ Iſta ſtatim. Nonius Mar. ſtatim mox dicitur Cicero in uerrem ſtatim litteras meſſanam dedit ſtatim prima producta ſyllaba a ſtando. perſeueranter & æqualiter ſignificat. Terentius in phormione. Bina talenta capiebam ſtatim. Plautus. Nec recedit loco quin ſtatim rem gerat. ¶ Stant ſigna. ſignum præter quod docti pariter & indocti omnes intelligunt multis adhuc dicitur modis. Nam ſignum apud geometras nominatur uel in principio lineæ uel omnino extra figuram nota cuius pars nulla. Nam in. figuræ medio dicitur centrum. In re militari ſignum uexillum eſt unde anteſignani. ſignum etiam ſtatua. Horatius. & centum potiore ſignis munere donat. & ſignum quod imprimitur cuius diminutiuum ſigillum & denominatiuum ſignaculum. Signum etiam apud oratores: ut Cicero in rhetoricis & Quintilianus in oratoriis inſtitutionibus uis argumēti eſt de inexpertibus artis ſumpta locis. ſignum ab aſtronomis ſtellarum multitudo nominatur: ſub una compræhenſa effigie: ut ſunt ſigniferi ſigna duodeciʒ. Vt Cancer: Leo: Virgo: & extra ſigniferum alia: ut bootes cynoſura helice: in qua ſignificatione hic locutus eſt Plautus. ¶ Quam pependi perpetem: ideſt iugem locumq; obtinet aduerbii: unde fit perpetuus. ¶ Atq; appotum: ideſt plus nimio potaſſe. ¶ Probe: ideſt plurimum. ¶ In cœna pluſculum. hoc eſt aliquanto plus ſolito. ¶ Modo ſis ueni huc. ſis pro ſi uis. Cicero in oratore ueteres poſuiſſe ait. ¶ Iſti ſcortatores. Qui ſcorta conducunt. ¶ Qui ſoliti inuiti cubant. ab eo quod eſt ſolus ſolitus ſolita ſolitum factum hoc eſt ſolitaris & ſolitare. Senſus eſt ubi ſunt qui ſcorta conducunt: quippe quod inuiti cubent ſoli. Nam ab eo quod eſt ſolus fit ſolitus: inde ſolitaris. ¶ Scorto conducto male. Male Donatus exponit magno. ita & bene ualde quoq; ſignificat: ut apud Ciceronem in Bruto bene doctus: bene litteratus: & bonum magnum. Perſius. At bona pars procerum. ¶ Hoc meticuloſus. i. metu plenus. ¶ Cum in mentem uenit illic homo hoc denuo uolt palium detexere. melius q̃ dextere: ut ſit ſenſus: uult alio modo me induere q̃ indutus ſim hoc eſt pugnis ualde cædere. Auget enim de particula ut in deamo deiuro. Virgilius Viminibus molliq; paras detexere iunco. ¶ Dentes pruriunt. Carnis & neruorum nō oſſis eſt pruritus. Pruriunt ergo dentes catacreſis figura pro ſtrident. ¶ Oppido interii. oppido pro ualde etiam poſteriores dixerunt: ne dum uetuſtiſſimi uelut ſæpe Victruuius. ¶ Collocaſtis nudos. Nudum inquit Nonius in conſuetudine ſine tegmine dicitur Virgilius. Nudatoſq; humeros oleo perfuſa. Nudū inſepultū. Virgilius. libro quinto. Nudus in ignota palinure iacebis harena. ¶ Iam ergo ſi colo: Nonius colo interprætatur exerceo. ¶ Apage: ideſt a me abige. ¶ Hoc noctis. elipticos: ideſt tempore. ut ſit integrum hoc tempore noctis: qua loquendi conſuetudine frequenter utunt̃ græci. ¶ Eſſe. dixerat ſupra Mercurius edat: ideſt proferat quo latinum eſt uerbum. Nunc Soſias eſſe in comedendi ſignificatione ab edo quod græcum eſt interprætatus edat Mercurii. ¶ Proin. pro proinde. ¶ Tractim. Nonius tractim: ut ſenſim: ideſt diutine longo tractu. Plaut⁹ i amphitryone. ¶ Quid ſi ego illum tractim tangam ut dormiat. Aut ut Seruius in quarto georgicon ſuper illud tractimque ſuccurrant. Tractim iugiter ſine intermiſſione. ¶ Tangam. feriam. Nonius tangere: ferire: commouere. Virgilius libro. xi. Nec ſolos tangit atridas Iſte dolor. Marcus Tullius in frumentaria uerrinarum: Nunq̃ tua me cura tuarum fortunarum cogitatioq; tanget. Luc. Nec bene pro meritis capi nec tangitur ira. Si plura de huius uerbi ſignificatione deſideras: quæ ſequuntur hæc: lege apud Nonium. ¶ Male diſcit manus. ſubaudi malam feriendo. ¶ Pugno legeris: ideſt contuderis: ut in hac inferius comœdia Plautus. Iam ego te hoc ſcipionem lego: ſumpta tranſlatio a leguminibus: uel aliis quæ leguntur. ¶ Illic homo me interpollabit. Nonius Mar. Interpollare eſt imminuere & interponere ad nouam formam: euertere fingere Marcus Tullius in uerrem: actione ſecunda aliquid demendo mutando interpellando. Et eſt tractū ab arte fullonia quæ poliendo diligenter uetera quæq; quaſi in nouam ſpeciem mutant. Plinius in. xix. cap. quinto. Spartum alitur etiam diuerſum: ueluti natalium ſit impenſa. Eſt quidem eius natura interpolis. Dicitur & interpolus læum. Labeo libro poſteriorum ſcribit ſi ueſtimenta interpola quis pro nouis emerit trebatio placere: ita emptori præſtandum quod intereſt. Si ignorans interpola emerit: quam ſententiam & pomponius probat in qua & Iulianus eſt. ¶ Quaſi murenam exoſſare. Solent enim murenæ adhuc crudæ ſuſpenſæ a capite diſtringi: & in caudam uſque trahi oſſicula a coquis: ut cauda amputata abiiciatur: ſimiles ſunt anguillis. ſʒ maculoſæ. a Plinio fultæ appellatæ. Inueniuntur autem maiores in freto ſiculo q̃ in quopiam alio: unde Martialis. Quæ natat in ſiculo grandis murena profundo. Non ualet exuſtam mergere ſole cutem. ¶ Olet homo quidam malo ſuo. Oleo hac re dici uicioſe putat Diomedes ab Ouidio: ſed non modo per accuſatiuuʒ: ut Plautus in perſa. Obo luiſti aliū germana illuuies. & Terenti⁹: Olent unguenta de meo & olet laternam Iuuenalis. Verum etiam per ablatiuum non modo Ouidius: ſed & propertius & alii plures. ¶ Superſtitioſus eſt. Vnde ſuperſtitio ſit dicta abunde Lactantius in quinto inſtitutionum expoſuit cum ſuo iumento eſt. ¶ Etiam nunc nauſeo. hoc malum quia nauigantes frequenter infeſtat etiam nomen habet. ¶ Nomen ſoſia eſt. non ſubaudi neſcio quis. ¶ Timeo. metuimus eos q nos amāt. Timemus inimicoſ. ¶ Vbi roget. pro quando interroget temporis aduerbium ubi: ut & loci. ¶ Vulcanum in cornu concluſum. hoc eſt ſuccenſam in laterna candelam. ¶ Pergin argutarier. pro argutari: ideſt uerbis ſtridere argutis. Argutum nanq; ſtridulum. Virgilius dixit. Arguto mulier percurrit pectine telas. Dicimus arguto & argutor: ut fabrico & fabricor: aſſentio

VALLa.

& aſſentior:& id genus alia.Neuius.Totum diem argutatur quaſi cicada.Propertius.Illa mihi totis argutat nocti bus ignes. ¶ Actutũ. Confeſtim illico ſine dilatione.& eſt aduerbium temporis. Virgilius libro nono. Tum cætera reddet actutum pius æneas.Terentius in phormione.Congredere actutum.¶ Faciam hodie te ſuperbum.ſuperbos inquit Nonius citando hunc locum plautinum ueteres mortuos dixerunt.¶ Auferre.auferimus enim ea quæ cum faſtidio cernimus.ferimuc ea quæ cum honore tractamus niſi ſit ſcribendum efferre:quo etiam in aulularia utitur uerbo optumum eſt loces efferendum.Proprie enim efferri dicuntur cadauera cum ad ſepulchrum.Terentius effertur corpus.Mar. Effert uxores fabius:cryſtalla maritos. ¶ Næ tu iſtic.næ græcum eſt & affirmantis aduerbium.Nam iſtic iſtæc iſtuc priſca conſuetudine:quod nunc iſte iſta iſtud dicimus. ¶ Audaciæ columen.a columnis columen ſi Victruuio credimus.¶ Ita profecto.Iteratum hoc uerbum ioci cauſa ut comici ſolent. ¶ Tuam fidem obſecro.tibi me concredo.¶ Vt tu potius ſis.quia tu uapules. ¶ Etiam mutis.Audes uerbum dicere quia muti:ut Feſtus inquit mu iterant inde mutire.¶ Amphitryonis ſocius.quia Soſias & ſocius ab eadem ſyllaba incipiunt. ¶ Induciæ parumper fiant.Varro induciæ inquit ſunt pax caſtrenſis paucorum dierum.Item alio in loco induciæ ſunt belli feriæ:ſed cum Caius pontius ſex horarum inducias poſtulaſſe dicatur a quadrigario in primo annalium dierum paucorum dici non uidetur.Melius ergo græci ecechirian.i.manuum ceſſationem creduntur appellaſſe:ſicut & hoc loco poſuit Plautus.iuxta Aurelii opilii diffinitionem:qui induciæ inquit dicuntur:quum hoſtes interſe utrinq; ultro citroq; alteri ad alteros impune & ſine pugna ineunt. Inde ab eo inquit nomen eſſe factum uidetur: quaſi initus atq; introitus.Cicero autem in officiis ab eo quod in diem fierent inducias eſſe nominatas dicit his uerbis.Vt ille qui cum centum triginta dierum eſſent cum hoſte pactæ induciæ noctu populabatur agros: quod dierum eſſent pactæ non noctiuȝ indutiæ.¶ Vt ut.i.ut cunq;:quocũq; queadmodũ:qua qua:ubi ubi:unde unde:pro quomodocunq;:ubicunque.undecunq;:quod teſtatur Donatus. ¶ Tu me Viuus.Corrige tu me uiuo.: ¶ Quid malum?Indignantis interiectio ac ſi dicat in malam rem. ¶ Ex portu perſico. ¶ Mare euboicum inquit feſtus quod in eo ſteterit claſſis perſarum non procul a thebis perſicum portum dixere. Perſicum etiam Plautus eiuſdem ſententia peracutum dixit:ut nihil te conciliares quibus niſi qui perſicus ſapis.& perſicos. Horatius dixit apparatus ſumptuoſos ac delicioſos.¶ Qui.Pro qua patera. ¶ Cum quadrigis ſol.Iugales equi ſolis dicuntur inquit Lactantius Xanthus & æthon:quorum nomina ponit Martialis libro octauo dicendo. Quid cupidum titana tenes iam Xãthus & ethus Fræna nolunt.Oui. uero omniũ quattuor equoꝝ ſolis noĩa uerſibus ſuis demõſtrauit dicẽs.

Interea uolucres pyrous eous & ethon Solis equi:quartuſq; plegon hinnitibus auras
Flammiferis iplent pedibuſq; repagula poſcũt.

Apud Euripidem uero in phœniſſis memorant. χρονον.αἰθω.ἀστραπην ἀλλοι δε δυο λαμποντα καὶ φαεθοντα.¶ In tabernaculo. Tabernacula.inquit Feſtus dicuntur a ſimilitudine tabernarum quæ ipſæ ex tabulis olim fiebant dictæ ſunt non ut quidam putant qđ tabulis claudantur.¶ Cadus erat uini. Vrnæ tres cadum & artabam faciunt:quæ ſunt modii decem & ſemis modii.¶ Inde impleui cirneam. Vas uinarium inquit Nonius eſt cirnea.Nam cirno ſignicficat miſceo.¶ Vt matre fuerat natum.ideſt non dilutum:ſed ut ex uua exierat ita potaui ut merum eſſet.¶ Ebiberim meri.Licet a mero fieri uideatur meracum aliter tamen ſignificat. Hieronymus ſuper Iheremia quod autem dicit contra fratrem ſuum ſubauditur dedit meracam potionem:ut omnes furerent:uomerent:& multis inter ſe præliis dimicarent.Horatius.Expulit helleboro bilem morbumq; meraco. Properti⁹. Ha pereat quicunq; meracas reperit uuas:Corrupit que bonas nectare primos aquas.¶ Nam iniurato plus credet mihi. Actiue dixit iniurato qui non iurem. Nam & paſſiue dicitur.Horatius.Iurataſq; tuum per nomen ponimus aras.¶ Ni hinc abis ignobilis:ideſt incognite:quem mihi qui ſis liceat ignorare.Ignobilis dicitur etiam ſtultus. Virgilius in primo æneidos. Scæuitq; animis ignobile uulgus. Ignobilis item ignotus.Idem in ſeptimo. Solus ibi in ſyluis italis ignobilis euum Exigeret. ¶ Quemadmodum ego ſæpe in ſpeculum inſpexi nimis ſimilis eſt mei.ita corrigendum. Speculum a ſpecio quod ſimplex uerbum in uſu non eſt.Inde ſpecula locus eminens:unde proſpectus longe lateq; pateat.Specular quoque feneſtra qua ſpeculamur.Iuuenalis.Quæ uehitur clauſo latis ſpecularibus antro. Hinc ſpecillum quod oculis admouemus uitreum inſtrumentum quo facilius ſpectemus aliquid.Dicitur & ſpicillum inſtrumentum ferreum ad prætentandam uulnerum altitudinem.Specillum uocari ait Opilius Aurelius capræ barbam. ¶ Sura.quæ a græcis ſphyra mutato y in u & abiecto ſ ſupra calcaneum.¶ Naſa.ita ueteres genere neutro.¶ Malæ.quæ a malo:ideſt pomo nomen habent:infra oculum iuxta naſum ſupra buccas quas radi inquit Plinius ueteres prohibuerunt.¶ Barba.Seruius ſingulari numero barba hominum dicitur. Virgilius in ſecundo. Squalentem barbam & concretos ſanguine crines. In plurali numero quadrupedum.Stiriaque impexis induruit horrida barbis.Confunduntur tamen ab autoribus: unde barbigerum pecus dixit Lucretius.Horatius.Vtq; lupi barbam uariæ cum dente colubræ. Plinius libro uigeſimo octauo afferunt magi ſua commenta.Primum omnium rabiem hircorum ſi mulceatur barba mitigari. Idem in octauo.eſt in eadem ſpecie barba tantum & armorum uillo diſtans quem tragelaphon uocant.& alibi. Callitrices toto pene aſpectu differunt a ſimiis barba eſt in facie cauda lata diffuſa priori parte. Idem in nono de multis piſcibus locutus inquit barba gemina inſigniuntur inferiori labro.Præterea barbæ de hominibus plurali quoque numero dicũtur.ꝙ Sillius italicus apertiſſime docet ſic ſcribens in decimo tertio. Indociles nunc propexis in pectora barbis uerrere humum.¶ Irritaſſis:ideſt prouocaueris.Ducitur autem uerbum a canibus qui reſtrictis dentibus hãc litteram imitantur. ¶ Ibo ad portum.eſt portus ubi naues hiemant.¶ Vt ego hodie raſo capite caluus capiam pileum:ideſt liber fiam. Nonius Marcellus. Qui liberi fiebant ea cauſa calui erant:quod tempeſtatem ſeruitutis uidebantur effugere:ut liberati naufragio ſolent.Plautus in amphitryone.Vt ego hodie raſo capite caluus capiam pileum

Seruius quoq;

Seruius quoq; in octauo ſeronia mr̃ nympha cāpaniæ eſt:quā ēt ſupra diximus.Hæc ēt liberoꝝ dea eſt: in cuius tē plo raſo capite pileum accipiebant:cuius ēt Plau.in āphitryone facit mentionē:qđ utinā ille ſaxit Iupiter.&c.Liuius de bello macedonico libro quarto.Præbuerunt ſpē̄m triumpho ſecuti capitibus raſis qui ſeruitute exempti fuerant.

BERN.
SARA.
VENE.

Bene ꝓſpereq;: in hoc cantico Mercurius ſolus inducitur reliquum exitū comœdiæ narraturus. ℭ Proceſſit:e uenit contigit. ℭ Inſimulabit: Eſt īſimulate crimen & ꝓbrum inique & falſo ingerere. ℭ Seditionē: dicim⁹ a ſcorſum eundo ut Ciceroni placet quæ ꝓprie eſt cū populus īter ſe diſcordat Vir.Ac ueluti in populo cū ſæpe cohorta eſt ſeditio:In tranqllū ergo ſeditionem conferet.i.tumultus & iurgia tranquillabit in grãm uxore cū uiro redeunte. ℭ Geminos:duos :& uno die unoq; partu æditos:& gemini dicunť conſimiles:ut in menæchmis Plautus nati ſunt filii duo gemini:& rurſus imponit geminū alteꝝ nec de duob⁹ tm̃ dicimus geminos:ſed de pluribus ut Vir.dixit Tergeminū gerionea. ℭ Alter decumo poſt menſe: ordo ē alt̄ puer naſceť decūo mēſe poſtq̄ ſæminatus.i.conceptus i matris utero:nam: ſæminare dicimus a ſæminæ ſæmē uero quaſi ſerimē a ſerendo qđ'inſerere & gñare ſignificat:ſæmen ꝓ gñatione poſuit Macrobius loquiť de puero filio amphitryonis:qui grauidā alcmenam fecerat anteq̄ ꝓficiſcereť in exercitū: & notādū ꝙ dixit menſe decumo. Nam integri & abſoluti partus decimum plærūq; attingunt menſe; cum numerus ipſe decēnarius ꝑfectus ſit:ut infra mox diceť diffuſi⁹. ℭ Alter menſe ſeptimo:Phyſici & mathematici ꝓbant ſeptimo & nono menſe partus abſolutos reddi: octauo uero aut infra ſeptimum minime:ponūt ſiqdē infantē in aluo latentē.Primo menſe a Saturno regi:a Ioue ſcđo:tertio a Marte:q̄rto a Sole:a Venere qnto:ſexto a Mercurio:a luna deniq; ſeptimo : quæ quia præeſſe partubus dicitur : & ideo lucina dicta ꝙ partum in lucē prodat : Iccirco eo ſeptimo menſe partu; integrum terminari: Quod quidem contingit tradente Macrobio his q in quinta hebdomade in utero humanam figuram recipiūt: in illaq; breuitate membra' omnia & deſignata corporis liniamenta conſiſtunt:cum autem nono menſe abſolutio futura ſit : ſi fœmina

Mercurius.

Bene proſpereq; hoc hodie operis proceſſit mihi.
Amoui a foribus maximam moleſtiam:
Patri:ut liceret tuto illam amplexarier.
Nam ille illuc ad herum quum amphitryonem aduenerit.
Narrabit ſeruum hinc ſeſe a foribus ſoſiam
Amouiſſe:ille adeo illum mentiri ſibi
Credet:neq; credet huc profectum ut iuſſerat:
Erroris ambo ego illos & dementiæ
Complebo:atq; omnem amphitryonis familiam
Adeo uſq; ſacietatem dum capiet pater
Illius quam amat:igitur demum omnes ſcient
Quæ facta:deniq; alcumenam Iupiter
Rediget antiquam in concordiam coniugis.
Nam amphitryo actutum uxori turbas conciet:
Atq; inſimulabit eam probri:tum meus pater
Iam ſeditionem illi in tranquillum conferet.
Nunc de alcumena dudum quod diximus:
Hodie illa pariet filios geminos duos.
Alter decumo poſt menſe naſcetur puer.
Quam ſeminatus:alter menſe ſeptimo.
Eorum amphitryonis alter eſt:alter Iouis.
Verum minori puero maior eſt pater.
Minor maiori:iam ne hoc ſcitis quid ſiet.
Sed alcumenæ huius honoris gratia:
Pater curauit uno ut fœtu fieret.
Vno ut labore abſoluat ærumnas duas.
Et ne in ſuſpitione ponatur ſtupri.
Et clandeſtina ut celetur ſuſpitio:
Quanquam (ut iamdudum dixi) reſciſcet tamen
Amphitryo rem omnem:quid igitur? nemo id pro bro
Profecto ducet alcumenæ:nam deum
Non par uidetur facere delictum ſuum.
Suamq; ut culpam expetere immortalem ut ſinat
Orationem comprimam:crepuit foris
Amphitryo ſubditicius eccum exit foras
Cum alcumena uxore uſuraria;

Actutū.
Inſimulare.
Gemini
Sæmiare
Sæmen.
Erumna
Stuprū.
Clādeſtinus.
Reſcire.
&. Reſciſcere.
Foris.
Subditi tius.
Eccum
ellum:&
Eccillu;

ſexta:ſi maſculus ſeptiā:ut pmittit fabricat: Ariſt.tn̄ i lib. de gn̄atione aialiū autumat hoibus contingere: ut vii.meſe naſcantur : quia perfectionem præueniunt ob alendi inopiam:q̄q̄ Aphrodiſeus Alexander ſeptimeſtres edi dixe-rit ob ualidiſſimam uim in uulua informatricem utilem atq; moderatum ſanguineum reperientem: fœtum celerius explicantem:ſed peractis menſibus ſeptem rurſus octauo dominatur Saturnus qui cum malignum ſit mortalibus ſydus:dicaturq; non immerito filiorum deuorator:raro contingit quin nato ſtatim eo octauo menſe immineat inte ritus:nono autem cum præualeat ipſe Iupiter benignus & fauens humano generi: fœtus omnes abſoluti integriq; produntur ad uitam:& ſi quando decimum menſem attingunt: tanta eſt Iouis benignitas ut tueri partum poſſit a Martis malignitate:licet alia ratio reddatur q̄.ſ.numerus decēnarius perfectus habetur ut tradit ab Ariſtotele: aphro diſeoq; & cæteris:idq; pythagoras:muſici:arhithmeticiq;:atteſtātur numeros.ſ.decemnarium & ſeptemnarium per fectos eſſe:octauo uero imperfectum qua ratione nititur probare idem aphrodiſeus in libro problematon ſeptime-ſtres & decimeſtres uiuere:octimeſtres uero nequaq̄:ponit tn̄ Ariſtoteles octimeſtres poſſe quidem adoleſcere i ægy pto & quibuſdam aliis in locis ubi mulieres fertiliores ſunt:multoſq; ſimul ferre & facile parere:ſed in locis græciæ per paucos ſeruari poſſe:& ſi qui ſeruentur:ut non octauo menſe nati exiſtimentur: ſed mulieres ſui conceptus initi um latuiſſe Marcum quoq; Varronem ſcriptum reliquiſſe compertum eſt in libro rerum diuinarum non nunq̄ octa uo editum eſſe partum : humano tn̄ partui frequentiorē uſum nouem menſium natura conſtituit: intra ſeptimum uero nulli partus niſi abortiui fiunt:ſed ne id quoq; obiter dignum ſcitu prætereat quod proditum eſt ab eodem Ariſtotele fœminas quoq; ultra decimum menſem parere:id quod diuum hadrianum ſanxiſſe memorat Gelius in undecimo quoq; menſe partum ædi poſſe cum antea decemuiri decimo menſe gigni hominē non undecimo ſcri pſiſſent:in eoq; decreto ipſum hadrianum ſe ita ſtatuere dixiſſe requiſitis ueterum philoſophorum & medicorum ſententiis:plura ſuper hac re idem Gelius adducit teſtimonia:Varronis:Homeri:Plinii: pluraq; ſuper hac re ex ueterꝝ opinionibus recenſet cenſorinus non indigna ſcitu : quæ omnia conſulto omiſimus ne uolumen magis q̄ par ſit magnitudine conſurgat:Alter ergo menſe ſeptimo hercules notatur a Ioue genitus id quod magis declarat uerum minori puero:ideſt poſtremo generato maior eſt pater .ſ.Iupiter. ℭ Maiori:Quia antea in utero conceptus. ℭ Vno fœtu:uel uno enixu perer uel uno tantum onere grauaretur:fœtum dicimus impletum Vir.loca fœta furentibus au-ſtris:& rurſus ſcandit fatalis machina muros fœta armis:& fœtum onere leuatum.Varro ueniebant ad fœtam amice gratulatum:& fœtæ ꝓpterea beſtiæ dicuntur quæ pepererunt. ℭ Erumnas: Labores & moleſtias oneroſas:unde au tem dicantur erumnæ Feſtus annotauit:ſed hoc loco poſſet dubitatio ſuboriri an fœmina ſimul poſſit duos fœtus ex diuerſis concipe ſæminibus & in lucem ꝓdere ut alcmenæ potuiſſe contingere forte uidetur fabuloſum: memi-nerunt huius rei Ariſtoteles Solinuſq;:id autem quia extra fidem uideri poteſt uerba ipſius Ariſtotelis ſubiecimus: Inquit ipſe in ſeptimo de natura animalium de ſuperfœtatione humana locutus & cum alia ſingulos pariant alia plures genus humanum in ancipiti eſt.nam quod plurimum & locis plurimis agitur mulieres ſingulos ſingulæ pa riunt:ſed ſæpe & locis plæriſq; geminos.etiam ut in terra quoq; ægypto fieri certum eſt pariunt etiam tres & q̄tuor & quinq; etiam cū plurimū naſcunt:iam enim hoc pluribus eueniſſe certū eſt:& quædam uiginti partubus quattu or edidit:qui nos enim ſingulis partubus enixa eſt:maiorq; eoꝝ pars nutriri & adoleſcere potuit: & paulo infra.at uero ſi proxime a primo cōceptu ſecūdus ſit factus abſolui ediq; pōt quod ſupfœtatit:ut quaſi gemini naſci uideā tur:quomō herculē & iphiclū ꝓcreatos eſſe fabulantur:nam id etiam conſtitit adultera quadā q̄ alterꝝ ſuo marito:al terum adultero ſimilem peperit:iam & cum geminos q̄dā ferret: tertiū ſuperfœtauit & cū tēpus patiendi iuſtū iam eſſet:primos uitales peperit ſecundum quinto menſe eliſit qui ſtatim mortuus eſt:altera cum primum ſeptimo pepe riſſet qui mortuus eſt:mox duos iuſto menſium numero edidit qui uixerunt:hæc & plura alia Ariſtoteles. ℭ Stu pri:eſt ſtuprum coitus lege uetitus & cum uim præſertim affertur & pro turpitudine poſitum ab Ennio teſtatur Fe-ſtus fœde ſtupreq; caſtigor quottidie:ideſt turpiter. ℭ Clandeſtina:a clam deductum clandeſtinum:clam autem a clauibus q̄ ea quæ celare uolumus claudimus Feſtus. ℭ Reſciſcet:Scire incipiet. ℭ Subdititius: Quia amphitryo-nis ſubierat imaginem.

VALLa. Bene proſpereq;.Lætatur Mercurius in hac ſcæna quod Soſiam abire compulerit. Soſias a ſoſo: ideſt con-ſeruo & cuſtodio utpote ſeruus:quem domus conſeruatorem eſſe oporteat. ℭ Ambo:Dominum & ſer-uum:Ambo ex greco ductum uidetur:ut inquit Feſtus:quod illi ampho dicunt. ℭ Adeo uſque.eo uſque quoad pater iupiter capiat quam uult de alcumena ſacietatem. Seruius adeo inquit multum. Virgilius in quarto æneidos.Nec me adeo fallit.Et Terentius.Adoleſcentem adeo nobilem.Adeo ualde.Virgilius in georgicis. Multa adeo melius gelida ſe nocte dedere. ℭ Igitur.pro poſtea Donatus interpræatur. ℭ Turbas conciet. concitabit ri-xas tumultus turbationes ac moleſtias. ℭ Atque inſimulabit:ideſt criminabitur per ſimulationem.:Donatus inſi-mulare eſt crimen ingerere.Inſimulatio eſt & falſi & ueri criminis incuſatio.Inſimulo genitiuo iungitur.Sic Cice-ro.Nihil eorum quæ galli inſimulabant negarunt. ℭ Quam ſæminatus: hoc eſt decimo menſe lunari perfecto a quo ſæmen iactum eſt tempore. ℭ Alter menſe ſeptimo.nam uterq; legitimus eſt partus. ℭ Amphitryonis alter eſt.Subaudi iphiclus. ℭ Alter iouis.ſubaudi Hercules. ℭ Et ne in ſuſpitione ponatur ſtupri.Quia ſi diuerſo tem-pore nati diuerſo tempore concepti alio ſæmine putabuntur. Stuprum in hoc ab adulterio inquit Seruius differt quod adulterium in nuptam:ſtuprum in uiduam committitur.ſecus tamen hic a Plauto. ℭ Reſciſcet tamen. Do-natus in ecyra ſuper illud Hoc ubi ſenex reſciuit. Scimus inquit quæ ad nos deferuntur : reſcimus relata.& alibi ſup illud Neq; reſciſcent neq; reſcient:reſciſcunt q̄ negligunt:& reſcimus ex alio.ſcimus et p noſtram opinionē. ℭ Cul pā expetere.i.aduenire. ℭ Immortalē.qa deoꝝ culpæ uideant immortales. Amphitryo ſubdititi⁹.Cōfict⁹ adulterin⁹.

ℭ Bene ualei

Iupiter. Alcumena. Mercurius.

BEne uale alcumena:cura rem communem qđ facis
At quin perge quæſo:menſes iam tibi eſſe actos uides
Mihi neceſſe eſt ire hinc:uerum quod erit natum tollito.
Al.Q uid iſtuc eſt mi uir negocii:quod tu tam ſubito domo
Abeas? Iu.ædepol haud quod tui me neq; domi diſtedeat
Sed ubi ſummus imperator non adeſt ad exercitum
Citius quod non facto eſt uſus fit q̃ quod facto eſt opus.
Me.Nimis hic ſcitus eſt ſycophanta qui quidem ſit meus pater?
Obſeruato te q̃ blande mulieri palpabitur.
Al.A ecaſtor te experior quanti facias uxorem tuam.
Iu.Satin habes ſi fœminarum nulla eſt quam æque diligam.
Me.Aedepol ni illa furtiuis rebus te ſciat operam dare.
Ego faxin te amphitryonem eſſe malis quam iouem.
Al.Experiri iſtuc mauellem me:quam mihi memorarier
Prius abis quam lectus ubi cubuiſti concaluit locus:
Heri ueniſti media nocte:nunc abis hoccine placet?
Me.Accedam:atq; hāc appellabo:& ſupparaſitabor patri
Nunquam ædepol quemquam mortalem credo ego uxorem ſuā
Sic efflictim amare proinde ut hic te efflictim deperit.
Iu.Carnifex non ego te noui? Abin e conſpectu meo.
Q uid tibi hanc curatio eſt rem uerbero? aut mutito
Q uoi ego iam hoc ſcipione? Al.ah.noli.Iu.mutito modo.
Me.Nequiter pene expediuit prima paraſitatio.
Iu.Verum quod tu dicis mea uxor non te mihi iraſci decet.
Clanculum abii a legione:operam hanc ſurripui tibi.
Ex me primo prima ſcires rem ut geſſiſſem publicam.
Ea tibi omnia enaraui:niſi te amarem plurimum
Non facerem.Me.facit ne ut dixi? timidam palpo percutit.
Iu.Nunc ne legio perſentiſcat clam illuc redeundum eſt mihi:
Ne me uxorem præuertiſſe dicant præ republica.
Al.Lachrymantem ex abitu concinnas tu tuam uxorem.Iu.tace.
Ne corrumpe oculos redibo actutum.Al.id actutum diu eſt.
Iu.Non ego te hic lubens relinquo neq; abeo abs te.Al.ſentio.
Nam qua nocte ad me ueniſti eadem abis.Iu.cur me tenes?
Tempus:exire ex urbe priuſquam luceſcat uolo.

BEne uale: Iupiter pro amphitryone cum ſibi morē geſſiſſet cum alcumena q̃ cum noctem complexus tranſegeratneq; aduentante iam domū amphitryone diutius eſſe cūctandum ratus ſimulat abire tāq̃ rurſus exercitum aditurus:ſed interea Mercurio pro ſoſia utriq; blandiente. ℂ Menſes iam actos:Propinquos ſcilicet partui. ℂ Tollito.educato nutrito. ℂ Diſtedeat:pigeat uel faſtidiat. ℂ Sycophanta:doloſus mēdax etymon huius nois inuenias apud Feſtum. ℂ Qui qdē ſit.i.licet & q̃q̃ ſit. ℂ Palpabitur:Blādietur & dr̄ palpo & palpor in eadem ſignificatione ut plæraque alia: ℂ Aedepol in illa: Ni ꝓ ne Vir.ni teneant curſus certum eſt dare linthea retro:ni ꝓ ne uſurpaſſe ueteres ſæpius compertū eſt:eſt ergo ſenſus ut illa neſciat te doloſe & furtiue ſuos ſurripuiſſe cōcubitus utiq; maluiſti Ioue non uideri. Sed amphitryonem. ℂ Experiri mauellem: reſponſio eſt ad illud ſatin hēs ſi fœminaꝝ nūlla eſt.nā interea Mercurius tacite locutus eſt. ℂ Lectus:genitiuus eſt caſus & eſt q̃rte & ſcđæ Priſciano tradente & dr̄ uel a collectis foliis ad cubitādū: uel ꝙ fatigatos ad ſeallíciat uel a græco lectrō. ℂ Supparaſitabor:blandiar:aſſentiar:ob ſequar:nā paraſitari eſt ad alterius nutu; loqui. ℂ Nunq̃ ædepol. Alcmenā alloquit̄ ut Blandiat̄ Ioui. ℂ Efflictin:Vehementer:Idē ī pœnulo adoleſcens hic alterā efflictin depit. ℂ Curatio hāc rē:Locutio eſt ueteꝝ nam noia uerbalia faciebāt eundē caſum aſciſcere quem eoꝝ uerba: curatio contra donatū qui ait curationē medicoꝝ.Curam uero mentis. ℂ Scipione: Baculo quē forte manu geſtabat & extrinſecus ītellige uel ꝑcuſſero uel caput fregero:figura ē apoſiopeſis q̃ reticētia dr̄ cū ex īdignatōe non fit ſermonis abſolutio:refert Macro.ī primo Saturnaliū Scipionū nomē ex cognomēto dictū. Nā Cornelius qui pr̄em luminibus carentē ꝑ baculo ſuſtinebat Scipio cognominatus eſt. ℂ Palpo ꝑcutit: nā dū loq̄retur manibus attrectabat & blandiebat̄:dr̄ palpo blanditor. ℂ Præuertiſſe:antepoſuiſſe ꝑuertor āt ꝑcedo ut fuga ꝑuertit̄ hebrū. ℂ Cōcin

BERN.
SARA.
VENN.

Vſus eſt.
Sycophanta.
Palpo et palpor.
Palpum
Ecaſtor
Hercle
Aedepol.
Furtum.
Ni.
Lectus
Here ꝑ heri.
Paraſit.
Scurra
Curatio hanc rē.
Efflictim
Scipio.
palpo.
Cōcinnas
Cōcin⁹.
Cinnus.

Nunc tibi hanc pateram: quæ dono mihi illic ob uirtutem dateſt
Pterela rex qui potitauit: quem ego mea occidi manu.
Alcumena tibi condono. Al. facis ut alias res ſoles.
Aecaſtor condignum donum qualis eſt qui donum dedit.
Me. Immo ſic condignum donum qualeſt quoi donū datum ē.
Iu. Pergin autem nonne ego poſſum furcifer te perdere?
Al. Noli amabo amphitryo iraſci ſoſiæ cauſa mea.
Iu. Faciam ita ut uis. Me. ex amore hic admodum quā ſæuus eſt:
Iu. Nunquid uis? Al. ut quū abſim me ames: me tuam te abſente
Tamen. Me. eamus amphitryo: luceſcit hoc iam.
Iu. Abi ꝓ ſoſia: iā ego ſequar: nunqd uis? Al. etiā ut actutū aduēias.
Iu. Licet. prius tua opinione hic adero: bonum animum habe.
Nunc te nox quæ manſiſti mitto: ut cedas diei.
Vt mortalibus illuceſcas luce clara & candida.
Atq; quanto nox fuiſti longior hac proxima
Tanto breuior dies ut fiat: faciam ut æque diſpar
Et dies & nox accedat: ibo & Mercurium ſubſequar.

nas: Facis. Ite; in Aulularia auceps qn̄ cōcinauit areā: eſt ēt concinare colligere & apte cōponere. ❡ Ne corrūpe oculos: Corrūpunt̄. n. ꝑ humoris ſalſedinē. ❡ Paterā: Con putat Macrobius paterā: ſed carcheſium fuiſſe poculum: inqt. n. eſt carcheſium poculū græcis tantūmodo notū: meminit eius Pherecydes in libris hiſtoriaꝝ atq; Iouē alcmenæ ꝓcium concubitus carcheſium aureū dono dediſſe: ſed Plau. inſuetū nomē reliqt aitq; in fabula āphitryone paterā datam: cū longe poculū utriuſq; figura diuerſa ſit: patera enim ut ipſum nomen iditio eſt planū ac patens eſt: carcheſium uero procerum & circa mediam partem compreſſum anſatum mediocriter anſis a ſummo ad infimum pertingentibus. ❡ Luceſcit hoc iam: nam dies aduentabat. ❡ Licet: Fas eſt & ponitur quandoque pro eo qd̄ poſſibile eſt Marti. Piſcinam peto nō licet natare: qn̄q; aduerbium eſt ponitur ꝓ eſto & qn̄q; coniunctio & ſignificat & ſi & q̄q;: quandoq; impſonale hoc eſt: aliqn̄ a liceo ubi ꝓcium rei iponit̄ ut liceo a te minimi uel maximi paſſiue ſignificationis. ❡ Prius tua opinione: Notanda locutio eſt. i. citius q̄ opinaris. ❡ Nunc te nox: & q̄ ſequuntur dicta ſunt abſente iam alcmena: De hac nocte longiori Diod. in. v. de Hercule locutus ſic intulit. Iouē. n. ferūt tres noctes in unā redactas alcmenæ operā ipendiſſe: tm̄ tpis in eo puero creando ipenſum qd̄ nō amoris cupiditate ꝓut i aliis mulieribus cōtingit factū ſed pueri gignēdi grā. De quo apud Senecā i Hercule furēte conqrit̄ Iuno inqens. In cuius ortu mundus ipedit diē. Tarduſq; eo phœbus effulſit mari: nam tunc pro die nox continuata eſt.

ALLa: Bene uale alcumena. Ex adulterio abiēs iupiter ſe āphitryonē ſimulat uſq; quaq;. ❡ Rē cōe; . tā tibi q̄ mihi. ❡ Exactos uides. i. ꝑfectos ad partū. ❡ Natū tollito. i. alito: Iuue. tollere dulcē cogitat hæredē. Terē. Decreuerunt qd̄ natū erat tollere. Idē in ecyra. Hoc mihi unū ex plurimis miſeriis reliquum fuerat malū ſi pueꝝ ut tollā cogit. ❡ Diſtedeat. pigeat: tedeat. ❡ Nimis hic ſcitus eſt ſycophanta. ſcit⁹ pitus. Scitus inqt Ser. pulcher elegās. Terē. in andria. Percaſtor ſcitus puer eſt natus e pāphilo. Scitus doctus. Mar. Tul. in lelio. ſcitū. n. id Catonis multo melius de qbuſdā acerbos inimicos mereri ꝙ eos amicos qui dulces uideantur: ſycophanta non ut uulgo dici ſolet calumniator: ſed qui aliud oſtentat q̄ res ipſa habeat. tractum id ab atticis qui cum ꝓponerent ſe ficus uendituros: ſuperiorē uaſis pte; ex ficubus oſtarent: ſubter fallacia tegeret̄. Nā ſycos ficus: & phanō manifeſtum dr̄. ❡ Palpabit̄ blanda orōne utet̄. Dicimus palpo & palpor in eadem ſignificatione. i. blandior. Ambroſius ad uercellenſes. Quid nos palpant diuitiæ. uñ expalpo compoſitum uerbum ut ipſe in pœnulo blandire expalpa: & palpo palponis ſicut cachino chachinonis. Perſi. Ius ne habet ille ſui palpo: quem ducit hiantem Cretata ābitio. ❡ Ni. pro ne uſurpatū. ut eſt legere apud plæroſq; ueteꝝ. Et Donatus in Eunucho aſſerit inquiens. Veteres ni pro ne ponebāt. & ne ꝓ non. Plaut⁹. ni. ſtulta ſis. Vir. Ni teneāt curſus certū eſt dare linthea retro. ❡ Expiri mauellē: ſubaudi re ipſa qa ꝓtulerat iupiter. ſatin habes ſi fœminaꝝ nulla ē quā æque diligā. ❡ Quā lectus ubi cubuiſti. Caſus genitiuus lectus eſt. ut Priſ. memor eſt iuxta rōnem eiuſmodi uerbalium noīum. ita nāq; uiſus auditus ābitus & ſimilia ꝑteriti tpis pticipiis. q̄q; poſtea mutata rō eſt. ut iuxta ſcd̄am declinationē lectus lecti dicat̄. ❡ Quid tibi hanc curatio eſt rē. Nō pticipia mō ſed ēt uerbalia noīa ueteres caſibus annectebant: qbus & uerba eoꝝ iungebant̄. Donatus in Eunucho. Differentia eſt inter curaturā curationē & curā. inqt Do. in Eunucho quod cura mentis ſit. Curatio medicinæ. Curatura diligētiæ. ❡ Quoi ego iam hoc Scipione figura apoſiopeſis. ſubaudiendum enim eſt aliquid mali impingam. Scipione: aut bacillum cui forte hærebāt dicit aut ſceptrum: quod exercitus imperator geſtare conſueuit. ❡ Nequiter pene expediuit: hoc eſt euentum habuit. Inde militares expeditiones dicuntur. ❡ Palpo percutit: palpo palponis. ut leno lenonis. cachino cachinonis. Perſius. Sum petulanti ſplene cachino. ❡ Vxorem præuertiſſe dicam. ſcribendum dicant. i. pluriſfeciſſe & præpoſuiſſe. præuertere etiam præterire. Virgilius Fuga præuertitur hebrum. ❡ Lachrymantem ex ambitu concinnas tu tuam uxorem Concinnare inquit Nonius eſt facere. ut Plautus in amphitryone lachrymantem ex abitu concinnas uxorem. ſed proprietas uerbi hæc eſt; quod apud ueteres cinnus potionis genus ex multis liquoribus confectum dici ſolet. Recte autem concinnare & conſentire intelligi poteſt quaſi concinere. ut multis diuerſe canentibus unus efficitur modus. Plautus in aſinaria. Auceps quando concinnauit aream effundit cibu;. Tul. de finibus bonoꝝ & maloꝝ lib. iiii. Cū his cū qbus cōcinnabat uerbis diſcrepe. Idē in academicoꝝ lib. i. q cū ſilitudine uerbi cōcinare maxīe ſibi uidet̄. ❡ Nūc tibi hāc paterā. Carcheſim paterā uocat Macro. ſnia: q ē āt inqt carcheſium

cheſium

cheſium poculum græcis tantummodo notum. Meminit eius Pherecydes in libris hiſtoriarum: atq; Iouem Alcumenæ precium concubitus carcheſium aureum dono dediſſe: ſed Plautus inſuetum nomen reliquit: atq; in fabula amphitryone pateram datam cum longe utriuſq; poculi figura diuerſa ſit. Patera enim ut & ipſum nomen indicio ē planum ac patens eſt. Carcheſium uero procerum & circa mediam partem compreſſum anſatum mediocriter anſis a ſummo ad infimum pertingentibus. Aſclepiades autem uir inter græcos apprime doctus ac diligens. Carcheſia a nauali re exiſtimat dicta. ait enim ueli naualis ſummam partem carcheſium nominari: & inde diffundi in utrunq; ueli latus eaq; cornua uocantur. nec ſolus Aſclepiades meminit huius poculi: ſed & alii illuſtres poetæ ut Sapphos & Sophocles. Fortaſſe carcheſium uocarunt græci quod priſci latini nauſtibulum. id Feſti ſententia a nauis ſimilitudine atq; aluei uocitatum Sane de patera donata Alcumenæ ſcripſerunt pherecydes in ſecundo hiſtoriarum libro. nec non Herodotus heracleotes & Aſclepiades myrleanus. ℭ Condignum donum. Donatus in Eunucho inquit. Donum præmium eſt: & munus præmium. ſed donum præmium diis datur: munus præmium hominibus Nam ſeparatim donum deorum eſt: præmium uirorum eſt fortium. Munus hominum & domum. Munuſq; tam ante factum q̄ poſt factum datur. Præmium non niſi poſt factum eſt. Donum uoluntarium præmium debetur. ℭ Furcifer. Donatus in andria ſuper illud. Ego hoc tibi credam furcifer inquit furciferi dicebantur qui ob leue delictum cogebantur a dominis ignominiæ & magis q̄ ſupplicii cauſa circa uicinos furcam in collo ferre ſubligatis ad eam manibus & prædicare peccatum ſuum ſimulq; monere cæteros: ne quid ſimile admittant. itaq; & Cicero de ſeruo qđ inde furcifer quo progreditur. ℭ Nunc te nox. Diſcedens ab alcumena iupiter ad noctem habet uerba: ut diei cædat. Nam cum hercules naſceretur continuæ tres noctes dicuntur fuiſſe: ut Lactantius in ſexto Thebaidos: & Diodorus in quinto: Vt uero Ouidius duæ tantum inquiens. Contraxit noctes in ſua uota duas.

Amphitryo. Soſia.

AGe tu ſecundum ſequor. So. ſubſequor te.
Am. Sceleſtiſſimum te arbitror. So. nam quamobrem?
Am. Quia id quod neq; eſt: neq; fuit: neq; futurum eſt
Mihi prædicas So. ecce rem: iam tu autem
Facis ut tuis nulla apud te ſit fides.
Am. Quid eſt? quo modo? iam quidem hercle ego tibi iſtam
Sceleſta; ſcelus linguam abſcindam. So. tuus ſum
Proinde ut commodum ſiet lubet quicq; facias
Tamen quin loquar hæc uti facta ſunt hic
Nunq̄ ullo modo me potes deterrere.
Am. Sceleſtiſſime audes mihi prædicare id
Domi te eſſe nunc qui hic hades? So. uera dico.
Am. Malum quod tibi dii dabunt: atq; ego hodie dabo.
So. Iſtuc tibiſt in manu: nam tuus ſum.
Am. Tun me uerbero audes herum ludificarier?
Tun id dicere audes quod nemo unq̄ homo ante hac
Vidit? nec poteſt fieri tempore uno
Homo idem duobus locis ut ſimul ſit.
So. Profecto ut loquor res ita eſt. Am. Iupiter te perdat.
So. Quid mali ſum here tua ex re promeritus

AGe tu: iā ſoſias eiect⁹ a. Mercurio āphitriōi rē oēm ꝓpalauerat: proq; forib⁹ alienū ſibi ſimilē ſoſiā reperiſſe ob q̄ inter heꝝ & ſuū cōtētio fit ī hoc uniuerſo diuerbio. ℭ Secūdū: Iuxta ꝓpe. Victruuius: Item ſi in paludibus mœnia conſtituta erunt: quæ paludes ſecundum mare fuerit: ideſt iuxta mare. ℭ Ebrius: Abria uaſe uinario. ℭ Peſtis te tenet: Aliquo uexaris morbo uel ſpiritu malo: & dicitur peſtis peſtilentia & peſeſtas, ut placet Nonio & Feſto: morbus eſt qui aut cito occidit: aut cito abit. ℭ Delirātib⁹: Aberrātib⁹ a uia & ueritate: deductū uerbu; delirare a lira q̄ foſſa ē ad agroꝝ excipiēdā uliginem. ℭ Expetāt: Eueniāt. ℭ Inter Quia ob mēdacium futuꝝ erat ut uapularet. ℭ Quo id malū pacto pōt: Ordo ē quo pacto poteſt uel putes uel potis ꝓ poſibile ē: id fieri ut ſis hic & domi: & malū ſpate legat. nā mecū argumentis putas. ſ. certare uel uincere p parētheſim legendū ē. ℭ Ediſſertauit: ordine & ſerie q̄dam enarrauit. ℭ Sedimus: Māſim⁹ ſtetim⁹. ℭ Quid igr: Quid tū poſtea ē ſmōis īterpellatō. ℭ Mala obiectū māu: Quđ euēit his q̄ credunt ilaruas & lemures icidiſſe: uel: aliquo malo ſpū afflari. ℭ In ſōnis Quinq; dicunt ſpēs ſōniorū: ſomnium: iſomuium: uiſio: oraculum: & uiſus ſiue phantaſma: ſed phātaſma & inſomnium interprætatione nō egent: nā nihil diuinitatis apportāt: proueniunt namq; aut ex humorū redundantia affecti corporis q̄litati

BERN. SARA. VENN.

Ebrius. Quid hoīs. Apage. Peſtis. Lues. Peſtilitaſ Peſtilentia. Peſtifer. Peſtilēs. Delirantibus.

bus: ſiue lætitia ſpe: timore & animi cæteris perturbationibus: ſomnium eſt quod interp̄tamentu ȝ admittit: ſed rectum eſt ambagibus: ut fuit illud Aſtyagis medoꝝ regis qui ſomniauit e filiæ naturalibus uitem enatā: cuiꝰ palmite oīs obūbrabat̃ aſia: e qua poſt modū natꝰ cyrus eſt. Qui toti aſiæ īperauit. Viſio eſt qn̄ aliqua in ſomnis apparēt & illa eo eueniunt mō quo apparuere ut uiſu ȝ eſt bruto ſuus ille malus genius: oraculū eſt qn̄ diuinitꝰ admonemur: ſiue nobis aliq̄s apte prænunciat uel agēdū qcq̄ eſſe uel fugiendum: ut in ſacro legit̃ euāgelio cū apparuit angelus dn̄i Ioſeph dicēs: tolle pueꝝ & fuge ī ægyptū: itē cu ȝ magi accepiſſent in ſomnis ne redirent ad Herodē regē: illud quoq̃ qđ de Simonide a Ciceroē traditur in libro de diuinatione. Qui cum ꝑiectum quēdā ignotu ȝ mortuu ȝ uidiſſet: eūq̃ humauiſſet: haberetq̃ in aīo nauem conſcendere moneri uiſus eſt ab eo quem ſepultura affecerat ne id faceret ꝙ ſi nauigaſſet: eum eſſe naufragio periturum: Itaq̃ Simonidem monitu ȝ paruiſſe rediiſſeq̃: cæteros periiſſe: qui tunc nauigaſſent: Accedit & hoc ꝙ anima noſtra affinitatē quādam habeat cum ſyderibus: quæ ſolent immittere in anima ſpeciem rerum futurarum: unde & cogitare & præuidere: non nihil poteſt ꝙ futurum eſt præſertim quieſcente corpore totis animi uiribus in ſe receptis. Id quod etiam a Cicerone notatur in primo de diuinatione. Quum ergo eſt ſomno reuocatus animus a ſocietate: & contagione corporis tum meminit præteritorum: præſentia cernit. futura præuidet. ℭ Qui (malum:) Qui ꝑ quo pacto quo modo: ut apud Horatium qui fit mœcenas & malum: ut ſæpe diximus ſeparatim legas.

ℭ Potis eſt: Pro poteſt uel poſſibile eſt: nec potis Ionios dixit Virgilius & Terentius potis ne mihi uerum dicere. ℭ Blactis: In compoſite & inaniter loqueris. ℭ Simitu: ideſt ſimul Nonio docente q̄ hunc teſtat̃ locū. & itidē Plau. in mercatore. Ita tres ſimitu res agēdæ ſunt.

AGe i tu ſecundus ſequor. Soſias ut amphitryoni memorarat ſe ab alio Soſia abactum pugniſq̃

Am. Rogas ne improbe etiam qui ludificas me?
So. Merito maledicas mihi ſi ita id nō factum eſt.
Veꝝ haud mētior: reſq̃ uti facta dico. Am. hō hic ebriꝰ ē ut opinor.
So. Vtinam ita eſſem. Am. optas. quæ facta. So. ego ne?
Am. Tu. iſtic ubi bibiſti? So. nuſq̄ equidem bibi. Am. qd hꝰ ſit hoīs?
So. Equidem decies dixi domi ego ſum inq̄: ecqd audis? & apud te
Ad ſum ſoſia idem: ſatin hoc plane: ſatin diſerte here nunc
Nunc uideor tibi locutus eſſe? Am. uah apage te a me. So. quid eſt
Negocii? Am. peſtis te tenet. So. nam quid iſtuc
Dicis? equidem ualeo & ſaluus ſum recte amphitryo.
Am. At ego faciam hodie proinde ac meritus es
Vt minus ualeas & miſer ſis: ſaluus domum ſi rediero: iam
Sequere ſic herum: qui ludificas dictis delirantibus
Qui quoniam herus quod imperauit neglexiſti perſequi.
Nunc uenis etiam ultro irriſum dominum: quæ neq̃ fieri
Poſſunt neq̃: fando unq̄ accepit quiſq̄ profers carnifex
Quoius ego hodie in tergo faxo iſta expetant mendacia.
So. Amphitryo miſerima iſtæc miſeria eſt ſeruo bono.
Apud herum qui uerba loquitur. ſi id ui uerum uincitur.
Am. Quo id (malū) pacto potes? nam mecum augmentis putas
Fieri. nunc ut tu hic ſis & domi: id dici uolo.
So. Sum profecto & hic & illic: hoc cui uis mirari licet.
Neq̃ tibi iſtuc mirum magis uidetur q̄ mihi
Am. Quo modo? So. nihilo inqua ȝ mirū magis tibi iſtuc q̄ mihi
Neq̃ ita me dii ament credebam primo mihimet ſoſiæ.
Donec ſoſia ille egomet fecit ſibi uti crederem
Ordine omne ut quicquam actum eſt dum apud hoſtes ſedimus
Ediſſertauit: tum formam una abſtulit cum nomine
Neq̃ lacte lacti magis eſt ſimile: quam ille ego ſimilis eſt mei.
Nam ut dudum ante lucem a portu me præmiſiſti domum.
Am. Quid igitur? So. prius multo ante ædis ſtabā q̄ illo aduenerā.
Am. Quas (malū) nugas ſatin? tu ſanus es? So. ſic ſū ut ut uides.
Am. Huic homini neſcio quid eſt mali mala obiectum manu
Poſtquam a me abiit. So. fateor: naȝ ſum obtuſis pugnis peſſume.
Am. Quis te uerberauit? So. egomet memet: qui nunc ſuȝ domi.
Am. Caue quicquam niſi quod rogabo te mihi reſponderis:
Omnium primum iſte qui ſit iſte ſoſia hoc dici uolo.
So. Tuus eſt ſeruus. Am. mihi quideȝ uno te plus etiā ē quā uolo.
Neq̃ poſtquam ſum natus habui niſi te ſeruum ſoſiam.
So. At ego nunc amphitryo dico ſoſiam ſeruum tuum.
Præter me alterum inquam adueniens faciam ut offendas domi.
Dauo prognatum patre eodem quo ego ſum forma: ætate item
Qua ego ſum: quid opus eſt uerbis? geminus ſoſia hic factꝰ ē tibi.
Am. Nimia memoras mira: ſed uidiſtin uxorem meam?
So. Quin introire in ædis nūquā licitū eſt. Am. quis te prohibuit?
So. Soſia ille: quem iamdudum dico is qui me contudit.
Am. Quid iſtic ſoſia eſt? So. ego inquam quotiens dicendum eſt.

Am. Sed quid ais? num obdormiuiſti dudũ nuſquam gẽtiũ ſoſia?
Ibi forte iſtum ſi uidiſſes quendam in ſomnis ſoſiam?
So. Non ſoleo ego ſomniculoſe heri imperia perſequi.
Vigilans uidi uigilans nunc uideo: uigilans fabulabar
Vigilantem ille me iamdudum uigilans pugnis contudit.
Am. Q uis homo? So. ſoſia inquã ego ille: quæſo nõ ne ĩtelligis?
Am. Q ui (malum) intelligere quiſquã potis eſt: ita nugas blactis?
So. Verum acturum noſces inquam illum noſces ſeruum ſoſiã.
Am. Sequere hac igitur me: nam mihi iſtuc primũ exquiſito ẽ op⁹.
Sed uide ex naui efferantur quæ iam imperaui omnia.
So. Et memor ſum & diligens ut quæ imperes compareant.
Non ego cum uino ſimitu ebibi imperium tuum.
Am. Vtinam di faxint: infecta dicta recte ueniant tua;

abactum pugniſq; contuſum quo minus domum ingredi potuerit aduerſum ſe herum irritauit ut domum ueniſſe non putauerit: itaque eum a ſe abigit: Age i tu inquiens ſequor. ℭ Secundus. hic ordinem ſignificat. Aliquando ſecundus obſequens dicitur. Tractus autem eſt ſermo a ſeruis ſequẽtibus. ideſt pediſſequis ſecundis: unde & ſecundam fortunã dicimus: quod ſecundum nos eſt: ideſt prope Virgilius. Curruq; uolans dat lora ſecundo: & alibi rebus ablata ſecundis. ℭ Ecce rem: duo ſunt uerba: res appellatur quicquid omnino in rerum natura eſt. Res in plurali dicuntur poteſtates & imperia. In ſingulari capitur quandoq; pro lite: quandoque pro facultate: unde Horatius. Nunq̃ rem facies: niſi ſit legendum ac corrigendum eccere. Nam Feſtus eccere iuſiurandum eſt ac ſi dicatur per cererem: ut æcaſtor & ædepol. Alii eccere pro ecce poſitum accipiunt. ℭ Scelus plus dixit ſcelus: q̃ ſi ſceleſte: ut etiã Terentius in eunucho: qui dum extremæ ſenectutis hominẽ uult innuere non ſenem: ſed ſenium uocat ubi inquit Donatus plus dixit ſenium q̃ ſenem: & ſenex ad ætatem refertur: ſenium ad conuicium: ſic Lucillius ait. At quidem te ſenium atq; inſulſe ſophiſta. Idem in illo Terentiano. Scelus poſtq̃ ludificatus eſt uirginem. Scelus ἀυξησισ. plus enim eſt ſcelus q̃ ſceleſtus. Lucilius Carcer uix carcere dignus. Ita Martialis. Non uitioſus homo es zoile: ſed uitium. ℭ Malum quod tibi dii dabunt. ideſt malam rem mihi profers: quam utinam dii infligant tibi. ℭ Quid hoc ſit hominis. In obliquo caſu cum indignatione ponitur. Cognoſcendi namq; cauſa ſciſcitamur per nominatiuum. ℭ Dictis delirantibus. ideſt uerbis inſanum ſignificantibus. Lira ſiquidem latinum prima producta ſulcus agrorũ eſt ad uliginem excipiendam: quæ ſatis agris obeſſe poſſit. ℭ Quo id malum. malum in fine accentum habet interiectio: Ac ſi dicat in malam rem. ℭ Sedimus. ideſt ſtetimus. caſtrametati ſumus. Inde obſidere uerbum inclinatum & obſidium. Sedeo apud antiquos conſiderat & curat ſignificat. Virgilius in primo æneidos. Cælſa ſedet æolus arce. Non enim ociatur ſed curat ſignificat & alibi. Turnus ſacrata ualle ſedebat. Sedere item eſt eſſe: uel conſilium capere. Plautus ſeruum inducit loquentem. ſine iuxta aram ſedeam & dabo meliora conſilia: ſecundum augures eſt augurari. Nam poſt deſignatas cœli partes a ſedentibus captantur auguria: quod & Virgilius latenter oſtendit inducens picum ſolum ſedentem: ut paruaque ſedebat. ℭ Ediſertauit. ideſt diſerte enarrauit. ℭ Stabam: erectus eram. ℭ Obdormiuiſti dudum uſq̃ gentium. Vſq̃ non nuſq̃ legendum. illud gentium ornatus cauſa. Cicero in catilinam ubi gẽtium ſumus ita loci: ut cum dicimus interea loci. ℭ In ſomnis ſoſiam. Viſiones quas ſibi uidere uidentur: dormientes inquit Diuus Auguſtinus in libello de ſpiritu & anima quinq; ſunt genera ſcilicet Oraculum. Viſio. Somnium. Inſomnium. Phantaſia. Oraculum eſt cũ ĩ ſomnis parens uel aliqua ſancta grauiſque perſona ſeu ſacerdos uel deus euenturum quid aperte uel non euenturum faciendum uel euitandum denunciat. Viſio eſt cum quis uidet id quod eodem modo quo apparuerat eueniet. Somnium eſt figuris tectum & ſine interprætatione intelligi non poteſt. Inſomnium eſt quando id quod fatigauerat uigilantem ingerit ſe dormienti: ſicut eſt cibi cura uel potus: uel artes: uel infirmitates. Secundum namque ſtudia quæ quiſq; exercuit ſomniat: & ſolitorum actuum ſimul acta in præſentia mentis impreſſa apparent in ſomnis. Iuxta etiam infirmitatum diuerſitates diuerſa accidunt: ſomnia: & ſecundũ morum & humorum uarietates uariantur etiam ſomnia. Alia enim uident ſanguinei: alia cholerici: alia melancholici: alia phegmatici. Illi uident uaria & rubra. Iſti alba & nigra. Phantaſma eſt quando uix dormire quis cœpit: & adhuc uigilare ſe exiſtimat: aſpicere uidetur irruentes in ſe: uel paſſim uagantes formas diſcrepantes & uariaſlæ taſq; & turbulentas. In hoc genere eſt ephiades quam publica perſuaſio quieſcentes opinatur inuadere: ac pondere ſuo preſſos ac ſentientes grauare: quod mihi aliud eſt q̃ quædam fumoſitas a ſtomacho: uel a corde ad cerebrum aſcendens: & ibi uim animalem opprimens. ℭ Ita nugas blactis. ideſt inaniter loqueris. Blax enim græce nugator. Blactæ autem tineæ dicũtur ac teredines. Nonius blatis & blateras confingis: aut incondite & inaniter loqueris: aut a balatu Plautus in amphitrione. Q ui malum intelligere quiſquam potis eſt: ita nugas blatis. In alularia ubi tu es quæ blateraſti iam uicinis omnibus. Idem blaterare eſt confingere per mendacia. Afranius Quid eſt iſtuc te blaterare atq; obloqui. Idem in incendio. Illud memento: ne quid in primis blateres. Cecil. in hymnis. Deſine blaterare: nihil agit in amore inermus. Feſtus. Blaterare eſt ſtulte & percupide loqui quod a græco βλάξ blax originem ducit: ſed & camelos cum uoces edunt blacterare dicimus. Seruius blacterare inepte uociferari. βλάξ ineptus & incompoſitus uocatur. Apuleius in apologia quæ & ſi poſſent ab his utiliter blacterata ob mercedem. ℭ Cum uino ſimitu ebibi. Nonius Marcellus ſimitu ſimul. Lucilius libro trigeſimo Iaꝫ habetur utriſq; aliis quæ ſibi quæ ſimitu. Plau. in amphitryone. Idem in mercatore ita res ſimitu res agendæ ſunt quando unam hanc cœperis.

Somniculoſus

Blato. & Blatero.

Simitu.

SAtin parua res eſt: conque
BERN. ritur alcmena diſceſſum ui
SARA. ri q tamen non erat:ſed ſub
VENE. dititius Iupiter: Deinde domum
aduenientibus amphitryone & ſo/
ſia magna inter eos oboritur con/
fuſio:primum inquit & cum inter
rogatione uerba legēda ſunt an nō
eſt parum uoluptatis in uita relictū
hominibus præ q̄.i.in comparatio
ne illius quod moleſtum eſt:In hāc
fere ſententiam locutus eſt Socrates
apud platonem ī Phædone inqui/
ens q̄ mira o uiri uidetur hæc res
eſſe:quam nominant homines uo/
luptatem quanq̧ miro naturaliter
ſe habet modo ad dolorem ipſum:
Cōpatū qui eius contrarius eſſe uidetur: qp
pe cuȝ ſimul homini adeſſe nolint.
Attamen ſi quis ꝓſequitur caput al
terum ſemper ferme alterum quoq̧
accipere cogitur quaſi ex codeȝ uer
tice ſint ambo connexa Diodorus
quoq̧:natura enim bonis ut pluri/
mum quæ largitur hominibus &
mala immiſcet: & illđ uoluptati co
mes eſt triſtitudo: Voluptatem ſciē
ter definit Seneca opinati: & falſi
boni morā. ¶ Plus ægri:Maiorē
ægrimoniam & animi ſolicitudinē
¶ Vſque:aſſidue. ¶ Reducat:rede
at & in tutum ſe recipiat inde redu
ces qui pericula euaſerūt. ¶ Aede
Virtutis pol:per ædem pollucis qui mos iu
laus. randi uiris fuerat:ut fœmininis per
caſtora. ¶ Qui me non expectatū:
Qui pro quare inducit Plau.mini/
Tutari. mæ licentiæ ſeruum.Qui quoq̧ he
ro ſuo ſe parem faciat: nam ſicut il/
le ab uxore ita ſe dicit ab amica deſi
deratum iri. ¶ Saturam:non cibo
repletam dixit:ſed iocoſe cum ute/
ro tumeſcente. ¶ Rationem dicta/
Cœtus. re:Computare & tempus metiri.
¶ Alligabo:Præponam. ¶ Ru/
mificant:Vel rumiferant:ut Noni/
us legere uidetur:eſt enim rumifera
re honeſte dictum rumores ferre.
Sciens: ¶ Haud uidi magis expectatum
Nam alcmena ſalutanti amphitryo
ni non reſponderat: ipſa enim ad/
mirabunda ſiluerat q̧ eam uir ſalu
taſſet tanq̄ nuper aduenieus:qui ab
Sero: eo paulo ante diſceſſerat: & ſecum
noctē trāſegerat. ¶ Obſecro:nō ro
gantis:ſed interrogātis. & reqrētis:
¶ Auſpiciū cōmoratū eſt: Nā imi
Dictare. nente ſiniſtro:& ominoſo auſpicio
nō licuerat proficiſci ad iter inſtitu
tu m tanta

Alcumena. Amphitryo. Soſia.

SAtin parua res eſt uoluptatum in uita
Atq̧ in ætate agunda
Præ q̄ qđ moleſtū ē?ita quoiq̧ compatū ē in ætate hoīum
Ita dis placitum uoluptati ut mœror comes conſequatur.
Quin incommodi plus maliq̧ illico adſit:boni ſi obtigit quid
Nam ego id nunc experior domo:atq̧ ip̄a de me ſcio:cui uoluptas
Parumper dataſt:dum uiri mei mihi poteſtas uidendi fuit
Noctem unam modo:atq̧ is repente abiit a me hinc ante lucem:
Sola hic mihi nunc uideor:qa ille hic abeſt:quē ego amo ꝑter oēs.
Plꝰ ægri ex abitu uiri:q̄ ex aduentu uoluptatis cœpi:ſed hoc me beat
Saltē q̧ ꝑduelles uicit:& domum laudis cōpos reuenit in ſolatio ē.
Abſit:dū mō laude parta domum recipiat ſe.ferā: & perferam uſq̧
Abitum eius animo forti atq̧ obfirmato: id modo ſi mercedis
Datur mihi:ut meus uictor uir belli reducat ſatis
Mihi eſſe dicam:uirtus præmium eſt optimum
Virtus omnibus rebus anteit profecto
Libertas:ſalus:uita:res:parentes:patria:& prognati
Tutantur:ſeruantur:uirtus omnia in ſe habet.
Omnia ad ſunt bona quem peneſt uirtus.
Am. Aedepol me uxori exoptatum credo aduenturum domum.
Quæ me amat:quam contra amo:præſertim re geſta bene.
Victis hoſtibus:quos nemo poſſe ſuperari ratus eſt
Eos auſpicio meo:atq̧ ductu primo cœtu uicimus.
Certe enim me illi expectatum optatum uenturum ſcio.
So. Qui me non expectatum rere amicæ uenturæ meæ?
Al. Meus uir hic qdē ē. Am. ſeq̄re hac tu me. Al. nā qd ille reuertitur
Qui dudum properare ſeſe aiebat? an ille me tentat ſciens?
Atq̧ id ſi uult experiri ſuum abitum ut deſiderem.
Ecaſtor me haud inuita ſe domum recepit ſuam.
So. Amphitryo redire ad nauem melius eſt nos. Am. qua gratia?
So. Quia domi daturus nemo eſt prandium aduenientibus.
Am. Qui tibi nūc iſtuc in mētem uenit? So. qa enī ſero aduenimꝰ.
Am. Qui? So. quia alcumenam ante ædis ſtare ſaturam intelligo.
Am. Grauidam ego illam hic reliqui q̄ abeo. So. hei perii miſer.
Am. Quid tibi eſt? So. ad aquam præbendam adueni domum:
Decumo poſt menſe ut rationem te dictare intelligo.

Am.Bona aīo es. So.ſcin quā bona animo ſim? ſi ſcitulā iā cœpo
Nunquam ædepol tu mihi diuini quicquam creduis poſt hūc dieȝ
Ni ego illi puteo ſi occepſo animam omnem intertraxero.
Am. Sequere hac me modo alium ego iſti rei alligabo:ne time.
Al. Magis nunc meum officiū facerem:ſi huic eā aduerſū arbitror.
Am. Amphitryo uxorem ſalutat lætus ſperatam ſuam:
Quam omnium thebis uir unam eſſe optimam diiudicat
Quamq; adeo ciues thebani uero rumificant probam.
Valuiſtin uſq;? expectatus aduenio? So.haud uidi magis
Expectatum:eum ſalutat haud quiſquam q̄ canem.
Am.Et quū te grauidam:& quum te pulchre plenā aſpicio gaudo.
Al.Obſecro caſtor quid tu me deridiculi gratia
Sic ſalutas:atq; appellas quaſi dudum non uideris?
Quaſi qui nunc primum recipias te domum huc ex hoſtibus?
Atq; me nunc proinde appellas:quaſi multopoſt uideris?
Am.Immo equidem te niſi nunc hodie nuſq̄ uidi gentium.
Al.Cur negas? Am.quia uera didici dicere. Al.haud æquum facit
Qui quod didicit id dediſcit:an periclitamini
Quid animi habeam? ſed quid huc reuortimini tam cito?
Ante auſpicium commoratum eſt? an tempeſtas continet?
Qui non abiſti ad legiones ita ut dudum dixeras?
Am.Dudum? q̄ dudum iſtuc factū ē? Al.tētas:iādudū :pridē mō.
Am.Qui iſtuc potis eſt fieri quæſo:ut dicis iamdudum modo
Al.Quid enim cenſes te ut deludam contra luſorem meum.
Qui nunc primum te adueniſſe dicas:modo qui hinc abieris?
Am.Hæc quidem deliramenta loquitur. So.pauliſper mane.
Dum edormiſcat unum ſomnum:quæ ne uigilans ſomniet.
Al.Equidem ecaſtor uigilo:& uigilans id quod factum eſt fabulor.
Nam dudum ante lucem & iſtunc & te uidi. Am.quo in loco?
Al.Hic in ædibus ubi tu habitas. Am.nūq̄ factum eſt. So.nō taces?
Quid ſi e portu nauis huc nos dormientis detulit?
Am.etiam tu quoq; aſſentaris huic? So.quid uis fieri?
Non tu ſis bacchæ bacchanti ſi uelis aduerſarier
Ex inſana inſaniorem facies:feriet ſæpius.
Si obſequaris una reſoluas plaga. Am.at pol quin certa res
Hanc eſt adiurgare:quæ me hodie aduenientem domum
Noluerit ſalutare. So.irritabis crabrones. Am.tace.
Alcumena unum rogare te uolo. Al.quid uis rogare roga.
Am.Nunc tibi aut ſtultitia acceſſit:aut ſuperat ſuperbia?
Al.Qui iſtuc in mente eſt tibi mi uir percontarier?
Am.Quia ſi ſalutare uenientem me ſolebas ante hac.
Appellare itidem:ut pudice ſuos uiros quæ ſunt ſolent.
Eo more expertem te factam adueniens offendi domum.
Al.Ecaſtor equidem te certo heri aduenientem illico
Et ſalutaui & ualuiſſes ne uſq; exqueſiui ſimul
Mi uir:& manum prehendi:& oſculum tetuli tibi.
So.Tū heri hunc ſalutauiſti? Al. & te quoq; etiam ſoſia.
So.amphitryo ſperaui ego iſtam tibi parituram filium.

tum tanta enim fuit religio apud antiquos ut nihil niſi auſpicato gereret. ℭ Dudum: Præſens tp̄s deſignat Virg. Iā dudū ſumite pœnas: aliter dudū ꝓ diu Horat. nō āte uerſo lene merꝫ cado iā dudū apud me ē. ℭ Pauliſp mane: Verba ſūt ſoſiæ n̄ amphitryonis. ℭ Aſſētaris: Aſſētamur uoce: Adulamur geſtu: Blandimur tactu. ℭ Bacche bacchanti: Mulieri furēti. Nā bacch⁹ & bacchari & bacchanalia a græco. Βοω idē clamo uocifero: nā uino profuſi uociferari & furerē cōſueuerūt. ℭ Feriet ſæpi⁹: Magis aduerſabitꝰ. ℭ Si obſeq̄ris: Affirmādo ſcilicet q̄ dixerit. ℭ Vna reſolues plaga: Ideſt unico uerbo omnē ſedabis cōtētionē ceſſabiſq; a cōtrouerſia. ℭ Crabrones Veſparꝫ gen⁹ q̄ tactæ magis irritantꝰ ℭ Oſculū tetuli: Nō detuli tetuli ꝓ tuli ita locuti ſunt ueteres Nonio teſte. Actius i andromada donec auxiliū pſeu tetuliſti mihi. ℭ Prægnāti malum dari:: Iocatꝰ ad illud tu magnum malū habebis quod ſoſias ſimulat intellexiſſe ꝓ pomo. ℭ Animo ſi male eē: Nā uoluptatib⁹ interdū animi ægritudines leuantꝰ: ſꝫ cogitatione p̄ſertim: ut inquit Cicero Nihil eſt q tam obtundat eleuetq; ægritudinem q̄ perpetua in oī uita cogitatō. ℭ Atra bili: quā græci melancholiā uocant eſt e q̄ttuor hūoribus una naturæ aridæ & frigidæ terræ comparata: q̄ ſicuti grauis eſt & difficulter mouetꝰ ſic morbi ex atra bili difficillime curantꝰ: q̄ quotiens altius ſcandit: hoīes inſanos reddit. Ideo ſubiicit nulla res tā hoīes delirātes cōcinnat. i. facit. ℭ Percita: Percuſſa: & percitū dicimus iracundia & furore cōcitatum. ℭ Impliciſcier Inuolui hmōi. ſ. inſania ℭ Perpetē: Cōtinuā & perpetuam. ℭ Vt cum exercitu: Vt. i. poſtq̄. ℭ Diluculo: ſūmo mane diluculum aurora eſt cuꝫ incipit albeſcere Plau. alibi diluculaſcit. i. icipit illuceſcere. ℭ Exprecta: E ſomno excitata. ℭ Prodigiali: Dicitur prodigialis & ꝓdigiale quod procurat prodigium. Dicta ſunt ꝓdigia a Nonio quaſi porro adigenda uel porro agenda uel quaſi prædicia: ut Feſto placet q ſcilicet prædicant quod futurum eſt: unde prodigiæ hoſtiæ dicuntur quæ conſumuntur & inde homines luxurioſi dicti ꝓdigi. ℭ Comp̄catā: p̄cib⁹ placaſſe ul ſacrificaſſe. ℭ Mola ſalſa aut

Dictata.
Scitula.
Anima.
Sperata.
Sponſa.
Sperat⁹.
Ridiculum.
Deridiculum.
Deliramenta.
Delirare
edormiſ
Iurgare.
Iurgiuꝫ.
Lis.
Crabrones.
Percontarier.
Percontari.
ātidhac.
Expers.
Oſculuꝫ

Verum non eſt puero grauida. Am. quid igitur? So. inſania.
Al. Equidem ſana ſum:& deos quæſo ut ſalua pariam filium
Verum tu magnum malum habebis:ſi hic ſuum officium facit
Ob iſtuc omen ominator capies quod te condecet.
So. Enimuero prægnanti oportet malum dari:
Vt quod obrodat ſit:animo ſi male eſſe occœperit.
Am. Tu me heri hic uidiſti? Al. ego inquam ſi uis decies dicere
Am. In ſõnis fortaſſe A l. imo uigilãs uigilãtẽ. Am. ue miſo mihi.
So. Quid tibi eſt? Am. delerat uxor. So. atra bili percita eſt.
Nulla res tam delerantes homines concinnat cito:
Am. Vbi primum ſenſiſti mulier implicíſcier?
Al. Equidem ecaſtor ſana & ſalua ſum. Am. cur igitur prædicas
Te heri me uidiſſe:qui hac noctu in portum aduecti ſumus?
Ibi cœnaui atq; ibi quieui in naui noctem perpetem.
Neq; meum pedem huc intuli etiam in ædis:ut cum exercitu
Hinc profectus ſum ad teleboas hoſtis:eoſq; ut uicimus.
Al. Immo mecum cœnauiſti:& mecum cubuiſti. Am. quid id eſt?
Al. Vera dico. Am. non de hac quidem hercle re:de aliis neſcio.
Al. Primulo diluculo abiſti ad legiones. Am. quo modo?
So. Recte dicit ut commeminit:ſomnium narrat tibi.
Sed mulier poſtq̃ experrecta es prodigiali Ioui
I. ut mola ſalſa hodie aut thure compræcatam oportuit.
Al. Ve capiti tuo. So. tua iſtuc refert ſi curaueris.
A Iterum iam hic in me indementer dicit atq; id ſine malo.
Am. Tace tu:tu dic:ego ne abs te abii hinc hodie cum diluculo?
Al. Quis igitur niſi uos narrauit mihi illic ut fuerit prœlium?
Am. An etiam id tu ſcis? Al. quippe q ex te audiui ut urbẽ maximã
Expugnauiſſe:regem q; pterelam tu te occideris.
Am Egone iſtuc dixi? A l. tu te iſtic etiam adſt ante hoc ſoſia.
Am. Audiſtin tu me narrare hoc hodie? So. ubi ego audiuerim?
Am. Hanc roga. So. me quidem præſente nunq̃ factum ẽ qđ ſciã.
Al. Mirum quin te aduerſus dicat. Am. ſoſia age me huc aſpice.
So. Specto. Am. uera uolo loqui:te nolo aſſentari mihi.
Audiſtin tu hodie me dicere ea quæ illa autumat?
So. Quæſo ædepol nũ tu quoq; ẽt inſanis quum id me ĩterrogas?
Qui ipſius equidem nunc primum iſtanc tecum cõſpicio ſimul.
Am. Quin nunc mulier audin illum? Al. eo fit quia mihi
Plurimum credo & ſcio iſta & facta proinde ut proloquor.
Am. Tun me heri adueniſſe dicis? Al. tun te abiſſe hinc negas?
Am. Nego enimuero:& me aduenire nunc primũ aio ad te domũ.
Al. Obſecro etiam ne hoc negabis:te auream pateram mihi
Dediſſe dono hodie:qua te illic donatum eſſe dixeras?
Am. Neq; ædepol dedi:neq; dixi:uerum ita animatus fui:
Itaq; nunc ſum:ut ea te patera donem:ſed quis iſtuc tibi
Dixit. Al. ego equidem ex te audiui:& ex tua accepi manu
Pateram. Am. mane obſecro te:nimis demiror ſoſia:
Qui illæc illic me donatum eſſe aurea patera ſciat.
Niſi tu dudum hanc conueniſti:narrauiſti hæc omnia.

thure:quæ in ſacrificiis adhibeban
Suauiu; tur molam ſalſam ponit Valerius:
Tetuli. quæ ex ſale cõſtat & farre:unde Fe
ſtus immolare inquit eſt mola ideſt
Omen. farre mollito & ſale perſperſa ſacra/
re. thus naſcitur in arabia quæ fœ/
lix dr̃ & cum aſpiratione & ſine ea
ſcribi põt uel a græco θυω. i. ſacrifi/
co uel a tundendo quia glebæ tun
duntur. ❡ Tua iſtuc refert:ut. ſ. ue
Percitus; hẽas. ❡ Theſſala:nomen famulæ.
❡ Pro cerita circunferri. ideſt tanq̃
cerita & malo ſpũ afflata purgari:
nam circũferre luſtrare eſt:& p tran
ſlationem purgare:quia dum pur/
gari uolunt inſanientes huiuſmodi
circũferentur. ceriti laruati & male/
ſani dicunt̃:& furioſi quaſi cereris
ſpiritu contacti:Plautus in ſequen/
tibus tu certe laruatus es aut cerit⁹.
❡ Laruarum plena ſunt hæc. ſ. lo/
ca. Nam plenum dæmonibus aera
non inficiamur: inquit Apuleius
Dilucu/ referente Beato Auguſtino opina/
lum tos fuiſſe ueteres ex animis homi/
Prodigi/ num fieri dæmonas: qui ſi bono/
um. rum meritoꝝ fuiſſent lares dici: ſi
Prodigi maloꝝ tum laruas tum lemures ap
alis pellari:ſi autem incertum eſſet bo/
Mola. noꝝ an maloꝝ fuiſſent meritorum
Caput. manes nuncupari. ❡ Quid uerbis
opuſt? Damus hãc locutionem alc
menæ non ãphitryoni:ut emenda
uimus. ❡ Inficiare:Eſt inficiari ne/
gare quod petitur:uel non cõmiſiſ
ſe qđ obiicit̃:uñ ſtatus dr̃ inficialis
apud rhetores in quo q reus eſt in/
ficiat̃. ❡ Præſtigiatrix:dñr p̃ſtigia/
tores a ſtygæ & tenebris q ita aciẽ
præſtingat oculoꝝ ut res aliter uide
ri faciũt q̃ ſint: Varro p̃ſtigiatores a
ſcia dici uult:p̃ſtigii inuentoꝝ fuiſſe
Mercurium Beatus Auguſtin⁹ au/
tor eſt. ❡ Actum cruciatu tuo: mi/
Ipſus nat̃ ſeruo ſub cuius cuſtodia fuerat
Quin patera. q̃ non cõparebat:quã Iupi/
ter nullis uiciatis ſignis quibus fue
rat obſignata ſuſtulerat. & ea alcme
nam donauerat. ❡ Ne interpella:
eſt interpellare alterius ſermonem
irrumpe uel alteri⁹ actioni ſe ĩterpo
nere:& docente Nonio dicere. au/
dire:cõmouere. ❡ Dormitare:non
ĩã frequẽter dormire ſed ſõno deti
neri. ❡ Vir ego tu⁹ ſum? Cũ interro
gatõe legẽdũ & uultuoſe:& qa uir
marit⁹ dr̃ ut hoc loco: & uirilis hõ
ſoſias dictũ ãphi. Ne me appella. ſ.
uiru; falſo noĩe iocoſe interpræta/
tur in

So.Neqꝫ ædepol ego dixi:neqꝫ iſtam uidi niſi tecum ſimul.
Am.Q uid hoc ſit hominis. Al.uin ꝓferri pateră? Am.ꝓferri uolo.
Al.Fiat:tu theſſala intus pateram proferto foras:
Q ua hodie meus uir donauit me. Am.ſecede huc tu ſoſia
Enimuero illud præter alia mira miror maxime
Si hæc hēt pateram illam. So.an etiam credis id:quă in hac ciſtellula
Tuo ſigno obſignata ferunt? Am.ſaluum ſignum eſt. So.inſpice.
Am.Recte ita eſt ut obſignaui. So.quæſo quin tu iſtanc iubes
Pro cerita circunferri? Am.ædepol qui facto eſt opus?
Nam hæc quidē ædepol laruaꝝ plena ſunt. Al.qd uerbis opus eſt?
Hem tibi pateram eccam crede mihi:age aſpice:huc ſis nunc iam
Tu qui quæ facta inficiare: quem ego iam hic conuincam palam.
Eſt ne hæc patera qua donatus illic? Am.ſumme Iupiter:
Q uid ego uideo? hæc eſt ea profecto patera:perii ſoſia.
So.Aut pol hæc præſtigiatrix mulier multo maxima eſt.
Aut pateram hic ineſſe oportet. Am.agedum eam ſolue ciſtulam.
So.Q uid ego iſtam exoluam? obſignataſt recte:res geſta eſt bene
Tu peperiſti amphitryonem:ego alium peperi ſoſiam.
Nunc ſi pateram patera peperit:omnes congeminauimus.
Am.Certum eſt aperire:atqꝫ inſpicere. So.uide ſis ſigni quid ſiet
Ne poſterius in me culpam transferas. Am.aperi modo.
Nam hæc quidem nos delirantes facere dictis poſtulat.
Al.Vnde hæc igitur eſt niſi abs te quæ mihi dono data eſt?
Am.Opus mihi eſt iſtuc exquiſito. So.Iupiter proh Iupiter.
Am.Q uid tibi ē? So.hæc patera nulla ī ciſtulaſt: A.qd ego audio.
So.Id quod uerũſt. Am.actum cruciatu iam niſi apparet tuo.
Al.Hæc quideꝫ apparet. Am.quis igitur tibi dedit? Al.q me rogat.
So.Me captas quia tute ab naui clanculum huc alia uia
Præcucurriſti:atqꝫ hinc pateram tute exemiſti:atqꝫ eam
Huic dediſti:poſthac rurſum obſignaſti clanculum.
Am.Hei mihi iam tu quoqꝫ huius adiuuas inſaniam.
Ain heri nos ueniſſe huc? Al.aio adueniensqꝫ illico.
Me ſalutauiſti:& ego te:& oſculum tetuli tibi.
Am.Iam illud non placet de oſculo:pergam exequi.
Al.Lauiſti. Am.quid poſtq̃ laui? Al accubuiſti. So.euge optime
Nunc exquire. Am.ne interpella perge porro dicere.
Al.cœna appoſita eſt:cœnauiſti mecum:ego accubui ſimul
Am.In eodem lecto? Al.in eodem. So.ei non placet conuiuium
Am.Sine modo argumenta dicat:quid poſtq̃ cœnauimus?
Al.Te dormitare aiebas:menſa ablata eſt:cubitum hinc abimus.
Am.Vbi tu cubuiſti? Al.in eodem tecum una in cubiculo
Am.Perdidiſti. So.quid tibi eſt? Am hæc me mō ad morteꝫ dedit.
Al.Q uid iă amabo? Am.ne me apella. So.qd tibi ē? Am.pii miſer.
Q uia pudicitiæ huius uicium me hic abſente eſt additum
Al.Obſecro e caſtor iſtuc mi uir ex te audio?
Am.Vir ego tuus ſim? ne me apella falſo nomine.
So.Hæret hæc res:ſi quidem hæc iam mulier facta eſt ex uiro.
Al.Q uid ego feci? qua iſtæc propter dictam dicantur mihi?

tur in ſecundum ſenſum. Ideo dicit hæret hæc res pro dubitandũ eſt an ăphitryo fact⁹ ſit mulier ex uiro ℂE dictas: Detegis pală facis. ℂSumas mutuum: Cũ omni pudore careas indigeasqꝫ:nam ea mutuo ſumim⁹ quibus indigemus. Quod inſimulas noſtro generi: Vel nō decet nr̃o generi quod iſimulas:uel nō decet quod iſimulas noſtro generi:& notando locutio non decet noſtro generi. Ita Terētius facite ut uobis decet: Saluſtius quoqꝫ locũ æditioreꝫ dixit:q uictoribus decebat. ita illud nota munus fungaꝛ tuum:ſic quoqꝫ i menæchmis:octo hominũ munus paraſit⁹ facile fungiꝛ: Suetoni⁹ ī auguſto ſēatoria mũera fungereꝛ dixit. ℂSubditiuo: Vt ſupra dixit ſubdititio a uerbo ſubdo quaſi ī alterius locum ſuppoſito hinc apud iuriſconſultos dicitur ſubditum teſtamentum pro uero aliud ſuppoſitum. ℂIunoneꝫ matrem familias. Quia præſit partubus & ꝓprie iuno dicta ē ꝙ mortales iuuet. ℂNequicq̃: In caſſuꝫ fruſtra & ne quicq̃ ꝓ nō:ne q̃cq̃ pigui paleæ tenet area culm⁹:& ne q̃cq̃ nō ſine că. ℂProterue: ꝓteruiter dixit Enni⁹ & ignauiter ꝓ ignaue: ꝓteruia leuior ē cōtumelia: ꝓcacitas maior:maxia uero petulantia. ℂProbis: Qui dicti ſũt q̃ſi ꝓhibi ꝙ ſe a deliquēdo ꝓhibeăt. ℂMunifica: Iuueniꝛ & munifex ut opifex & artifex Seruius. ℂExamuſſiꝫ: Ab amuſſi fabroꝝ regula diligēter & examinate. ℂDelinit⁹: Mēte alienat⁹. ℂPerduis: ꝑ pdas. ℂMe lubente:me uolēte & aſſentiente. ℂNunquid cauſam dicis:ideſt te defenſare potes. ℂMulctem matrimonio: Eſt mulctare cōdemnaꝛ:uñ mulcta peccati aĩaduerſio: poniꝛ autem ꝓ augere & uoti compotem reddere Nonio mulctare autem matrimonio eſt repudiare & diuortiũ facere:licet inter ſe diſferant:& utrũqꝫ ex cauſa fieri uiedeatur: nam ꝓprie repudiatur futuꝝ matrimonium. Diuortiũ autem fieri dr̃ inter uiꝝ & uxorem ab eo ꝙ in diuerſas partes eant. Dicunꝛ etiam diuortia diuerticula & ſemitæ tranſuerſæ Vir. obiiciunt equites ſeſe ad diuortia nota:& deniqꝫ diuortia reꝝ omniuꝫ ſeꝑationes ut apud Ciceronē ſic doctrinaꝝ facta diuortia diuortioꝝ cauſæ ſunt plærunqꝫ

Circumferre. Laruæ. Laruati Fortum. Strueſertorii. Inficiari. Præſtigiator. Præſtringere. Strigere. Interpellare. Porro. Dormitare. Mabo. Hæret res. Mulier.

Mulier
Inſimu/
lare
Decet no
ſtro ge//
neri
Captare.
Capere
Prope//
modum
Teſticu/
lari
Pñte no
bis
Abſente
nobis
Fungor.
Subditi/
uus
Subditi
tius
Iuno
Nequicq̄
Proter//
uia
Procaci/
tas
Petulan/
tia
Dos mu
lieris op
tima
Cupido.
Amo
Metus
Metue e
Timere
Monge/
rus
Probus.
Examuſ/
ſim
Amuſſi/
tatus
Delenit⁹
Lenire
Lenis
Sis ꝑ ſi
uis
Perduis
Amitto.
Omitto.
Naucra/
tes.
Multare
Multa

errata manifeſta mulierū nonnunq̄ frequentes offenſiones ex diuerſitate morum factum quandoq; ob ſterilitatis cauſam ut a Spurio caluillo legitur: Sulpitius quoq; gallus uxori nuncium remiſit ꝙ eam in caput ueſtē deducerē aīaduertiſſet: idē fecit P. Sempronius ꝙ eius uxor ludos funebres aperto capite ſpectaſſet: qn̄ q; tamen ex nō manifeſta cauſa cō/ſtat factum diuortium ut illud fuit papiriæ grauiſſimæ mulieris & Pauli. ℭ AEmilii uiri conſularis: q ut refert Plutarcus poſt longū cōiugii tempus eam repudiauit licet ex ea p̄claram ſobolem ſuſcepiſſet. Quod factū cum eius amici frequentius i/ꝓbarent dixiſſētq; illi: non ne papi/ria formoſa? non ne modeſta? non ne fœcunda? porrigebat ille pedem & calceum oſtendens. Nōne hic calceus nouus? non ne pulcher ē inq̄t Nemo tamen ueſtrum nouit ex q̄ pte meū contorquet pedē. ℭ Duc hos intro: Vel ſeruos hitos ex hoſtium præda: uel quos erat domi recepturus comites. ℭ Serio: ꝙ ſine riſu & ioco fit. ℭ Inſimulare: Hoc loco obiicere: Alias ut diximus pro//brum ingerere.

SAtin parua res eſt. In hac ſcæna Alcumēa dolet Iouis diſceſſum: quem uirū ſuum putauerat: ſed ſe recreat uictoria & eius gloria. Amphitryo autem cum ſoſia domū redi//ens cum uidet ſe non tam acceptuz reueniſſe domum q̄ putarat q̄ritur apud uxorē. Inde inter ipſos iurgia exoriuntur. Soſia quoq; adiuuante Ait ergo ſatin parua res eſt uoluptatium hoc eſt an ſatis puſilum eſt qđ quis in uita capit uoluptatis ſi cum illo triſticiā conferator. Multo nāq; plus quod moleſtum q̄ quod uo/luptariū. ℭ Exabitu. diſceſſu. ℭ Beat. recreat beatam efficit Inde bona dicta ut teſtaſ Vlpian⁹: & beatos diuites dicimus. ℭ Vt uictor uir belli reducat. Aut reducat pro redeat: aut reducat ſe intelligendum. Inđ reduces qui pericula euadunt. Virgilius in primo æneidos. Namq; tibi re//duces ſocios claſſemq; relatam nuntio. ℭ Primo cœtu. cœtus a coeundo dictus ſignificat multitudinem congregatam: nūc primo cœtu primo congreſſu. ℭ Qui. i. cur. ℭ Me tēpat ſciēs? ideſt dedita opera ut experiatur quem

Am. tu te edictas facta tua: ex me quæris quid deliqueris.
Al. Q uid ego tibi deliqui? ſi cui nupta ſum tecum fui?
Am. T un mecum fueris? quid illac impudente audacius?
Saltem tute ſi pudoris egeas ſumas mutuum.
Al. iſtuc facinus ꝙ tu inſimulas noſtro generi non decet
Am. Proh di immortalis cognoſcin tu me ſoſia ſaltem?
Au ſi me impudicitiæ captas non potes capere.
So. Propemoduz. Am. cœnaui ego heri in naui in portu perſico?
So. Mihi quoq; adſunt teſtes: qui illud quod ego dicam aſſētiant.
Am. Q ui teſtes? Al. teſtes. Am. quid teſticularis? enim uno ſat eſt.
Nec nobis præſente: aliquis: niſi ſeruus aphricanus adeſt.
Si in actione: hanc abſene nobis: inuenerit puer?
So. Neſcio quid iſtuc negocii dicam niſi quiſpiam eſt
Amphitryo alius: qui forte te hic abſente tamen
Tuam rem curet: teq; abſente hic munus fungatur tuum.
Namq; de illo ſubditiuo ſoſia mirum nimis eſt:
Certe de hoc amphitryone iam alterum nimis eſt magis.
Neſcio quis præſtigiator hanc fruſtratur mulierem
Al. Per ſupremi regis regnum iuro: & matremfamilias
Iunonem: quam me uereri & metuere eſt par maxime:
Vt mihi extra unum te mortalis nemo corpus corpore
Contigit: quo me impudicam faceret: Am. uera iſtæc uelim
Al. Vera dico: ſed nequicq̄: quoniam non uis credere.
Am. Mulier es audacter iuras. Al. quæ non deliquit decet
Audacem eſſe: confidenter pro ſe & proterue loqui.
Am. Satis audacter. Al. ut pudicam decet. Am. in uerbis probas
Al. Non ego illam mihi dotem duco eſſe: quæ dos dicitur.
Sed pudicitiam: & pudorem: & ſedatum cupidinem
Deum metum: parentum amorem: & cognatum concordiam.
Tibi morigera: atq; ut munifica ſim bonis: proſim probis.
So. Næ iſta ædepol ſi hæc uera loquitur examuſſim eſt optima.
Am. Delinitus ſum profecto ita: ut me qui ſim neſciam.
So. Amphitrio es profecto: caue ſis ne tu te uſu perduis.
Ita nunc homines inmutantur: poſtq̄ peregre aduenimus.
Am. Mulier iſtam rem inquiſitam certum eſt non amittere.
Al. Aedepol me libente facies. Am. quid ais? reſponde mihi.
Q uid ſi adduco tuum cognatum huc a naui naucraten:
Q ui mecum una uectus eſt una naui: atq; is ſi denegat
Facta quæ tu facta dicis: quid tibi æquum eſt fieri:
Nunquid cauſam dicis quin te hoc mulctem matrimonio.
Al. Si deliqui nulla cauſa eſt. Am. conuenit: tu ſoſia
Duc hos intro: ego huc ab naui mecum abducam naucraten
So. Nunc quidem præter nos nemo eſt: dic uerum ſerio.
Ecquis alius ſoſia intus: qui mei ſimilis ſiet?
Al. Abin hinc a me dignus domino ſeruus. So. abeo ſi iubes:
Al. Nimis ecaſtor facinus mirum eſt qui illi collibitum ſiet.
Meo uiro ſic me inſimulare falſum facinus tam malum.
Q uicquid id eſt: iam ex naucrate cognato id cognoſcam meo. s

periatur quem animum habeá? Donatus i illo eunuchi terentiano. Amore ardeo & prudēs:& ſciēs uiu⁹uidenſq; p
eo inqt Prudens ē qui ītelligentia ſua aliqd ſentit. Sciēs qui alicui⁹indicio rē cognoſcit:ergo p ſe ſciēs p alios. ℭ Eca/
ſtor p caſtora. Iuſiurandum fuit mulierum ut uirorū per herculē p ædem polucis. ℭ Hic reliqui priuſq̄ abeo. ideſt
grauidam reliqui anteq̄ hic aberim:ita nāq; legendū eſt. ℭ Si occepſo animā omnem intertraxero. hoc ē ſi haurire in
cepero aquā. non prius deſinam q̄ totā eduxerim:tanq̄ animā. ℭ Iſti rei alligabo. iſti negocio ocupabo diſtin ebocq.
ℭ Speratam. Nonius. Inter ſperatam & dictam & pactam & ſponſam hoc intereſt. quia uirgo poſtq̄ petitur ſperata
dicitur. Plautus in amphytrione uxorem ſuam ſalutat ſperatā. dehinc promiſſa dicta:uel pacta:uel ſponſa dici poteſt
Virgilius in ſecundo æneidos. Cui pater & coniunx quōdā tua dicta relinquor. Idē alias & gremiis abducere pactas
Titinius qnto. Qui exacta ætate ſponſa ſit deſponſata. ℭ Rumificāt probā:rumore pronunciant bonā. Nonius ta/
men hunc citas locum nō rumificant:ſed rumiferant legit. Rumiferare inquit dictū honeſte rumores ferre. Plaut. in
amphitryone. quāq; adeo &c. ℭ Salutat haud magis quiſq̄ q̄ canē. Nō magis inqt Soſias uxor maritū ſalutati q̄ qſq̄
ſalutat canem. ℭ Deridiculi gr̄a. Quoniā ip̄m paulo ante ſe uidiſſe putauerat. ℭ Id dediſcit. ideſt obliuiſcit:ita Mar
tialis. Dedidici pacem ſubito feritate reuerſa Ouid. Que puto dedicit iam bona uerba loqui. Addiſcere ꝯmeminiſſe
ē. ℭ Ante auſpicium commoratū ē. Feſtus in fragmentis:Spectio in auguralibus ponitur ꝓ aſpectione:& nuntiato
quia omne ius ſacrorum habent auguribus. Spectio duntaxat quorum conſilic rem gererent magiſtratus nō ut poſ
ſent impedire nuntiando. quæ cum uidiſſent ſatis:ſpectio ſine nūciatione data eſt ut ipſi auſpitio reꝫ gererent: nō ut
alios impedirent nunciando. ℭ An periclitamini ideſt experimini. nam periclitari ē tam periculo afflictari q̄ piculū
facere. ℭ Potis eſt poſſibile eſt:ut etiam potis potens:ut at potis euandrum. Potis & pote adiectiuum unde pote ad
uerbium ſicut utpote qpote. Comparatiuum potior & potius:potiſſimus ſuperlatiuum. Aduerbium potiſſimum.
ℭ Vigilans ſomniat. Vnde dictum ſit uigilans ſomniat:diuus Auguſtinus in libro de ſpiritu & anima his oſtendit
uerbis. Multa uidet anima & eadem natura eſt uiſionum:ſiue in uigilantibus:ſiue in dormienti b⁹:ſiue in ægrotan/
tibus:quoniam non ex alio genere ſunt quæ uidentur q̄ ex natura ſpiritus de quo uł in quo fiunt ſimilitudines cor
porum. obſcuratas nanq; uias ſentiendi habent:ut uideatur quod ſomniantes uident. Viſa ſiquidem phreneticoruꝫ
ſimilia ſunt uiſis ſomniantium:uiſa ſomniantium ſimilia ſunt cogitationibus uigilan tiū. Dormientibus quippe in
cerebro conſopitur uia ſentiendi quæ intentioneꝫ uirtutis uiſiuæ ad oculos ducit:ideoq; ip̄a intentio in aliud auer/
ſa cernit uiſa ſomniorum tanq̄ ſpecies corporales adſint:ubi ſibi dormienti uigilare uideatur & nō ſimilia corpori
bus:ſꝫ ip̄a corpora intueri ſe putet. ℭ Feriet ſæpius. ideſt contundet ſuo ſermone. ℭ S i. obſequaris. i. non aduerſeris
unde & obſequium dictum. ℭ Vna reſoluas plaga. uno ictu dilues. ℭ Irritabis:crabrones. i. moleſtiorem habebis.
Crabrones nanq; ueſpis maiores & aculeis infeſtiores irritati inſectantur longius. ℭ Mi uir percontarier. percontari
inquit. No. hunc citando locum diligenter inquirere. Et eſt proprietas uerbi ab eo tracta quod uada in fluminib⁹cō
tis ex quirunt. ℭ Ominator. qui omine malo in ſan ia grauidam:non filio dicis. ℭ Oportet malum dari. Malum li
cet quantitate differat cum pomum ſignificat:& cum non probum. hic tamen malum pomum dicit ut non bonuꝫ
uelit intelligi. ℭ Suum officium facit:dicitur officium inquit Donatus quaſi efficium ab efficiendo quod unicuiq;
perſonæ congruit. ℭ Nulla res tam delirantis homines concinnat cito. Delirantis pro delirantes. i. a recto ſecedentes
concinnat:facit. Nam delerare ut legit. Noni. per e ē de recto recedere. Lera autem eſt foſſa recta quæ contra agros tu
endos ducitur:& in qua uligo terræ decurrat. Pompo. in proſtibulo. iam abierunt iam non tundunt iam ne ego ſū
in tuto ſatis. nunquis hic reſiſtit qui nondum habeas lerarit mihi:ideſt confoderit. Lu. lib. xxvi. qua propter delero:
& cupidi officium fungor rubetum. Plautus in amphitryone delerat uxor. ℭ Atra bili percita eſt. quæ a græcis me/
lancholia:a noſtris atra bilis. ab illis melancholo:a noſtris inſanio. nam cum atra bilis ammixta ſpiritui ad cerebrum
attollitur inſania ſuſcitatur. ℭ Implicíſcier. hoc eſt implicari & inuolui. ℭ Poſtq̄ experrecta es:ideſt ex ſomno uigilas.
ℭ Prodigiali ioui. qui prodigiis præeſt. No. prodigia dicta ſunt porro adigenda. Plautus in amphitryone. Sed mu
lier poſtq̄ experrecta es prodigiali ioui &c. Inde ꝓdigiatores inquit Feſtus aruſpices prodigiorū interprætes. ℭ Aut
mola ſalſa. Valerius Maximus in ſecundo. mola quæ uocabatur ex ſale conſtat & farre. Feſtus quoq; pompei⁹. Im/
molare eſt mola. i. farre molito & ſale hoſtiam perſperſam ſacrare. ℭ Proceritam circunferri. Seruius ſuper illo Virgi
liano. Immenſa ſine more furit lymphata per urbem. lymphata percuſſa furore nympharuꝫ ſicut ceritos a cerere dici
mus. Ceriti ſunt & laruati male ſani a cereris ira & laruarum incurſatione animo uexati. Plautus:Laruatus es aut ceri
tus. Feſtus Pomp. Ceritus furioſus. Noni. Marcellus. Circunferre eſt proprie luſtrare. Luc. ſatyra. libro ſecundo. Tum
omnia farto ſum circunlatus. Plautus in amphitryone. quin tu iubes proceritam circunferri. Item Seruius circunfer
re uerbum antiquum ideſt purgare. Virgilius i. vi. æneidos. Idem ter ſocios pura circontulit unda. Spargens rore leui
& Plautus. te circunferam:ideſt purgabo:Nam luſtratio a circunlatione dicta eſt uel tedæ uel uictimæ. ℭ Edepol
quin facto eſt opus. ita legendum ut corrigatur:poteſt etiam legi pro facto farto:quod eſt libi genus:ut Feſtus quod
crebrius ad ſacra ferebatur:& erit etiam concinus ſenſus. ℭ Laruarum plena ſunt. Laruæ & lemures mali ſpiritus di
cuntur a ueteribus. Manes autem qui incerti bonorum ne an malorum eſſen t meritorum:ut lares bonorum. ℭ In/
ficiate. eſt inficiari contrafactum ire & negare & idem quod ire inficias:unde inficialis ſtatus dicitur. ℭ Hæc præſti/
giatrix. i. icātatrix ſūptū a ſtyge palud nomē. ℭ At cū. ſepati ſeiūctiq; legēdū. ℭ Oſculū tetuli tibi. Tolo eni ueteřs te
tuli pteritū fecerūt:ut Diomedes & Priſcian⁹atteſtāt. Sane oſculū p dimiutionē ab oř factā ait Priſcian⁹:& qm̄ alia ſi
gnificatio ē aliud diminutiuū factū oſcillū quo paruū os ſignificam⁹:cūtamē oſcillū i cōſuetudine ſit uocari ñ tā p/
uū os:q̄ molle pēſile ab ore cilēdo ut furcilla. Virg. Oſcilla ex alta ſuſpēdūt mollia pinu. Oſcillū ſātra dici ait q oſcel
lant ideſt inclinent præcipiteſq; mox ferātur oſcillantes. Ait cornificius ab eo quo eo celari ſint ſolitæ perſonæ pro

pter uerecundiam qui eo genere luſus utebantur. Cauſa autem eius luctationis proditur latinus rex: qui prœlio
quod ei fuit aduerſus Mezentium ceritum regem nuſquã apparuerit iudicatuſque ſit iupiter factus latinaris. La/
tiaris itaq; ſcilicet eius dies feriatos libros ſeruoſq; requirere eum non ſolũ in terris: ſed etiam qua uident̃ cœlũ poſſe
adiri p oſcillationẽ uelut imaginẽ quãdã uitæ humanæ in qua altiſſima interdũ infima ad ſũmũ efferunt̃. atq; iõ me
moriã quoq; redintegrari initiũ acceptæ uitæ p motus cunaꝝ lactiſq; alimẽtũ: qa p eos dies feriaꝝ & oſcillis moueã/
tur & lactata potione utant̃. Nec deſunt q exẽplũ græcoꝝ ſecutos putẽt italicos qđ illi quoq; iniuria interfecto ica/
ro erigone filia eius dolore ipulſa ſuſpẽdio piſſe p ſimulationẽ. ¶ Ne interpella. ne abrũpe ſermonẽ. Aulus Hircius
in ſcdo. Cũ in aſiã ueniſſet reppiebat Titũ apiũ conatũ eſſe tollere pecunias epheſo ex phano dianæ eiuſq; rei cã ſena
tores oẽs ex puincia. uocaſſe: ut his teſtibus ſũma pecũiæ uteret̃: ſed interpellatũ aduentu Cæſaris pfugiſſe. Eſt igit̃ in
terpellare mediã alterius oronis interrumpe: uel actioni ſe alterius interponere. Cicero in ſcdo ad Herẽnium: itaq; &
alieni ſermonis moleſti interpellatores & ſeripi tum odioſi: tum obſcuri interprætes ſunt. & Plinius in epiſtolis. In/
terdũq; laſſo mihi opportuna ĩterpellatione ſubueniũt. ¶ Dormitare aiebas. i. ſono inuitari ad dormiendũ. Licet. n.
dormito formã iteratiuã hẽat. minus tñ q̃ dormio ſignificat: ut hic & apud Horatiũ. Aut dormitabo: aut ridebo.
¶ Amabo. interiectio ẽ amãtis ac blandiẽtis. Mart. Dic uerbũ mihi priſce dic amabo. ¶ Siqdẽ hæc iã mulier facta ẽ
ex uiro. i. ſi ãphitryo uerſus eſt in mulierẽ. hoc iõ Soſias qa ãphitryo aiebat ne me apella falſo noĩe. ¶ Tu pte edictas.
Tu ipſa pfers. ¶ Sumas mutuũ. Sũim⁹. n. mutuo q̃ nõ hẽmus ipſi. ¶ Noſtro gñi nõ decet. ita Terẽ. Facite ut uobiſ
decet. Saluſti⁹ locũ editiorẽ q uictoribus decebat. Eſt. n. antiq; dictũ. ¶ Munus ſũgat̃ tuũ. i. officiũ: qa & fungor hãc
rem & hac re dicimus. ¶ Iam alteꝝ nimis ẽ magis. corrigẽdũ miꝝ ẽ magis. ¶ Et pterue loq. i. pcaciter & audacter
dicere. ¶ Examuſſi; ẽ optia. Examuſſim. i. recte & ad libellã. Eſt. n. amuſis ppendiculũ fabroꝝ quo rectitudinẽ expe
riunt̃ parietũ. Cathetus a geometris appellatus. ¶ Vſu pduis. p pdideris. pduo. n. priſci dicebãt. ¶ Mulctẽ mr̃imo/
nio. i. condẽnem. Seruius mulcta ſpecialiter peccati cuiuſdã eſt aĩaduerſio & hodie pecuniaria eſt. ¶ Intuſt. p intus
eſt aduerbiũ in loco & de loco intus. in loco ut hic. de loco ut paulo ante Plautus paterã intus pferto foras.

BERN. SARA. VENE.

Ego ſum ille ãphitryo: tur/
ſus pdit in ſcæna p amphi
tryone Iupiter: ut ſibi con
ciliet iratã alcmenã: Interea tñ ſpecta
toribus oſtẽtans ſe eſſe Iouẽ. ¶ Su
periore cœnaculo: Nã dii dñr i cœ/
lo accũbere ut tu das epulis accũbe
re diuum. ¶ Trãſigã: finiam per/
ficiam: & næ pro certe: inter tranſi
gere & paciſci Vlpianus differẽtiã
facit: ut ſit tranſigere de re dubia
paciſci de re certa. ¶ Simul: pariter.
¶ Inſontẽ: Cui⁹ cõtrariũ ſons eſt. i.
nocẽs q eius culpa ſonet ide ſonti/
cus morbus totũ inuadẽs corpus.
& ſonticũ dixit Feſt⁹ iuſtũ deſigna/
re: ſonticã oportet eẽ cãm q̃obrẽ p/
das mulierẽ dixit Neuius. Cõtraxe/
rim: Me e cõſpectu ſuſtulerĩ. ¶ Fru
ſtrationem: Illuſionem.

VALLa. Templũ

Ego ſum ille ãphitryo. Iupi
ter adueniens p̃ſentiã ſuã
denũtiat qdq; ſit facturus
docet. In ſupiore q habito cœnacu
lo. Cœnaculũ dixerũt ueteres ubi ci
bus mõ capetur & p breui tpe habi
taret̃ hoſpitiolũ: quã rem q admini
ſtrat cœnacularius dictus Vlpianus
idẽ erit dicẽdũ ſi qs amicis ſuis mo
dica hoſpiciola diſtribbuerit. Nã &
ſi quis cœnaculariã exercẽs ipſe ma
ximã cœnaculi partẽ hẽat ſolus te/
nebit̃: ſed & ſi hoſpitalia hẽt ipſe ſo
lus æque tenebit̃: ſed ſi qs cœnacu/
lariã exercens modicũ ſibi hoſpiciũ
retinerit reſiduũ locauerit pluribus
omnes tenebunt̃ quaſi in hoc cœ/
naculo

Trãſigere.

Contrahere

Iupiter.

Ego ſum ille amphitryo cuius eſt ſeruus ſioſia
Idem mercurius qui ſit quando comoduſt.
In ſuperiore qui habito cœnaculo.
Qui interdum fio Iupiter quando lubet.
Nunc autem quo extemplo aduentum apporto illico
Amphitryo fio: ueſtitum immuto meum.
Nunc huc honoris ueſtri uenio gratia
Næ hanc incohatam tranſigam comœdiam.
Simul alcumenæ quam uir inſontem probri
Amphitryo accuſat: ueni ut auxilium feram.
Nam mea ſit culpa: quod egomet contraxerim
Si id alcumenæ innocenti expetat.
Nunc amphitryonem memet ut occœpi ſemel.
Eſſe aſſimulabo: atq; in horum familiam
Fruſtrationem hodie iniciam maximam.
Poſt igitur demum faciam res fiat palam.

Atq; alcumenæ in tempore auxilium feram.
Faciamq; ut uno fœtu:& ꝙ grauida eſt uiro:
Et me quod grauidaſt pariat ſine doloribus.
Mercurium iuſſi me continuo conſequ
Si quid uellem imperarem:nunc hanc allo quar

Alcumena. Iupiter.

DVrare nequeo in ædibus ita me probri:
Stupri:dedecoris:a uiro argutam meo.
Ea quæ ſunt facta infecta eſſe acclamitat
Quæ neq; ſunt facta:neq; ego in me admiſi arguit
Atq; id me ſuſq; deq; eſſe habituram putat.
Ne ædepol faciam:neq; me perpetiar probri
Falſo inſimulatā: quin ego illum aut deſeram:
Aut ſatiſfaciat mihi:atq; adiuret inſuper
Nolle eſſe dicta quæ in me inſontem protulit.
Iu.Faciundum eſt mihi illud:fieri quod illæc poſtulat:
Si me illam amantem ad ſeſe ſtudeam recipere:
Quando ego quod feci factum id amphitryoni obfuit:
Atq; ille dudum meus amor negocium
Inſonti exhibuit:nunc autem inſonti mihi
Illius ira in hanc & maledicta expetent.
Al.Et eccum uideo qui me miſeram arguit
Stupri:dedecoris.Iu.te uolo uxor colloqui.
Quo te auertiſti? Al.ita ingenium meum eſt
Inimicos oſa ſum ſemper obtuerier.
Iu.Eia autem inimicos. Al.ſic eſt:uera prædico.
Niſi etiam hoc falſo dici inſimulaturus es.
Iu.Nimis uerecunda es. Al.potin eſt ut abſtineas manū?
Nam certo ſi ſis ſanus:aut ſapias ſatis.
Quam tu impudicam eſſe arbitrere & prædices
Cum fatus ſermonem:nec ioco nec ſerio
Tibi habeas:niſi ſi ſis ſtultior ſtultiſſimo.
Iu.Si dixi nihilo magis es:neq; eſſe arbitror.
Et id huc reuorti:ut me purgarem tibi

naculo habitātes.ſin legat̄ ſenaculo ut i qbuſdā.ſenacula inqt Feſt⁹ tria fuiſſe romæ i qb⁹ ſenatus hēri ſolit⁹ ſit memoriæ reddidit nicoſtrat⁹ in libro q iſcribit̄ d ſenatu hn̄do. Vnū ubi nūc eſt ædes cōcordiæ iter capitoliū & foꝝ i quo ſolebāt magiſtratus.D.T.cū ſeniorib⁹ deliberare. alteꝝ ad portā capenā.Tertiū. citra ædē bellinæ i quo exteraꝝ nationū legatis:quos i urbe admittere nolebāt ſenat⁹ dabat̄. ¶ Nūc autē quū. ita legēdū:non quo. ¶ Extēplo cōfeſtim illico ¶ Trāſigam comœdiā.i.ṗtereā & mutilā reliquam. ¶ Inſontem probri. innocentem culpæ.ſonticū morbū ueteres appellarūt totū corpus occupātē.uñ inſons. ¶ Contraxeri. cōmiſerim. ¶ Innocenti expetat.i.ingruat adueniat. ¶ Vno fœtu.uno partu uno nixu. ¶ Hācallo quar.alcumenam.

DVrare neq̄o:Proſequit̄ alcmena q̄relas ſuas fuiſſe ſcilicet a uiro ſtupri iſimulatā:ſʒ adueniēs pro āphitryone Iupiter blandis illā cōpellat ſermonib⁹. ¶ A uiro argutā meo. ſ.patiar & cū idignatione legat̄. ¶ Suſq; deq;:æquo aio uide Geliū plura ſuper uerbo ſuſq; deq; dictitare.Feſtus tamē dicit ſignificare plus minuſue & Noni⁹ ſi recte memini fere idē ¶ Aut ſatiſfaciat mihi:Pro honoris iniuria & ſimulatæ pudicitiæ . ¶ Studeā: Velim cupiā. ¶ Recipere:Reuocare:& eſt ordo ſi ſtudeā illā amantē recipere me ad ſeſe. ¶ Exhibuit negocium:Moleſtiā attulit. ¶ Inſōti mihi:Nō ſtupri ſed conuicii. ¶ Illi⁹ ira:duo pariter mala euētura immerito dicit:iratā qdē alcmenā ipſi Ioui: maledictaq; āphitryōis i alcmenā. ¶ Ingeniū: Natura mos iſtitutū. ¶ Oſa ſū:ꝑ odi.hoc eniʒ uerbū odi:ut notat Priſcian⁹ neq; ṗſens neq; futuꝝ neq; participiū habet:oſus tamē ex quo poſus & exoſus:& ide oſor.Plaut⁹ i Aſinaria oſorē uxoris ſuæ dixit teſte tñ Diomede & Acrōe odi ꝑ ṗſenti tēpore ponit̄. ¶ HOrati⁹ odi prophanū uulgus & arceo . ¶ Vt abſtineas manū Nam blande cœperat attrectare mulierē. ¶ Fatus:Locutus a for faris licet prima perſona i uſu nō ſit:& fatus ſermonē dixit:ut uitam uiuo & ſeruitutem ſeruio. ¶ Nihilo magis es:Excuſatio eſt: Nam & ſi inpudicitiæ illam coarguit ñ propterea erat ipudica neq; ipudicā arbitrabat̄ ¶ Hūc ſoſiam:ñ ſoſiā: ſed mercurium ementitū ſoſiam. ¶ Ego iſtæc uerba:Eſt & alia lectio: Ergo iſtæc uerba feciſti uirtute irrita? Si primo modo legatur eſt ſenſus: Tua in me maledicta uirtute propria:& animi quadam magnitudine paruifeci:iuxta illud Senecæ ad Lucillum.Si magnanimus fueris :nunquam iudicabis tibi iiuriam fieri.Si ſecundo modo:uultuoſe & cuʒ quadam ironia legendum eſt:ueluti fateri uideatur ſeipſum fuiſſe.mentitum: uel inaniter & temere locutum:& uidetur rectius cōgruere cum ſenſu ſubſequenti. ¶ Auorti:Liberari. ¶ Tibi habeas res tuas:Verba ſunt:quæ in diuortiis fie

BERN.
SARA.
VENE.
Durare.
ꝓbrum.

Suſq;
deq;.
Næ.

Expedirī: Expediti milites. Expedi/tio Periclitari Periculū Serio Ioco. Præuer/tere. VALLa. Iuſiurandum. Propiti⁹ Porro. Ira Iracūdia Ebrietas. Ebrioſi/tas obſtricto Agere. collo

ri conſueuerunt: & in renuntiatione matrimo/nii: Nam erant huiuſmodi: res tuas tibi habeto: res tuas tibi agito. ℭ Mihi ire comites: Vt pudicam decebat honoris cā ire comitatam. ℭ Iuſiurandu3: Quod ita ſeruandum ſit ac ſi ius eēt ℭ Irata: Differunt ira & iracūndia: ut ſit ira breuis furor & ſubitus: Iracundia uero perſiſtat ad ultionem uſq3: ita diſtinxere Nonius Cice/roq3 in tuſculanis: & dupliciter ira definiri po/teſt uel ſecundum materiam: & tunc eſt incen/ſus ſanguis circa cor: uel ſecundum formam & tunc eſt quidam appetitus ulciſcendi. ℭ Veru3 iræ: Hunc locum apte imitatus eſt Terentius amantiu3 iræ amoris integratio eſt. ℭ Eiſdem: ſcilicet uerbis. ℭ Euocate ſoſiam: Verum non ſubdititium: id autem facere uidetur: ut illinc ille abeat ad nauem Mercuriuſq3 aduenia t loco ſoſiæ ut amphitryonem ludificet.

DVrare nequeo. In hac ſcæna alcumena auerſatur primo iouis acceſſum: ipſum amphitryonem rata. Iupiter autem illā conciliat amphitryoni. ℭ Stupri dedecoris. i. uicii & infamiæ. No. ſtuprum quod cū uiduis committitur hoc ſolum dici putant ueteres. ꝓ adulterio & uitio ponunt Plautus in āphitryone. Stupri dedecoris a uiro argutam meo. Sa/luſtius. iii. hiſto. Ac ſtatim fugitiui cōtra ꝑceptū ducis rapere ad ſtuprum poſuerūt uirgines matronaſq3 paret tamen in nelei carmine ſtupꝝ ꝓ turpitudine antiquos dixiſſe. ubi fœde ſtupreq3 caſtigator quottidie. & in Apii. ſentētiis q animi cōpotē eē neq̄ fraudis ſtupriq3 ferocia pariat. Neui⁹ ſe ſeq3 ii ꝑire mauolūt ibidem: q̄ cū ſtupro redire ad ſuos populares. Item ſin illos deſerant fortiſſimos uiros magnum ſtupꝝ populo fieri ꝑgetis. ℭ Id me ſuſq3 deq3. Aulus Gel. ſuſq3 deq3 īq̄t fero. Aut. ſuſq3 deq3 hēo. his. n. oibus modis dr̄ uerbū eſt ex hominū doctoꝝ ſermonibus. In poematis quoq3 & ī epiſtolis uerum ſcriptum pluriſariam: Sed facilius qui id uerbum oſtentent q̄ q intelligant. ſignificat autem ſuſq3 deq3 ferre æquo animo eſſe & quod accidit non magnipendere atq3 interdu3 negligere & contemnere & propemodum id ualet quod dicitur ἀδιαφορεῖν. Laberius in capitalibus nunc tu lentus es nunc tu ſuſq3 deq3 fers. Marcus Varro ī ſiſenna uel de hiſtoria quod ſi non horum omnium ſimilia eſſent principia uſq3 deq3 eſſet falſo. ℭ Inſimulatam: inſimulare eſt crimem aliquem confingere. ℭ Dudū. Paulo ante ē tempus præteritum ſignificat ut hoc loco & apud Terentium ī andria. Ego dudū ñ nihil ſum ueritus daue. eſt & ubi præſens Virg. Iam dudum ſumite pœnas. ℭ Eccum. ecce eum. ℭ Illius ira. amphitryonis excandeſcentia & furor. nam ut Horatius inquit. Ira furor breuis eſt. ℭ Expetent aduenient. ℭ Vxor. Donatus uxor dicitur ab ungendis poſtibus & fingenda lana: ideſt quod cum puellæ ungerent maritorum

Nam nunquam quicquam meo animo fuit ægrius
Quam poſtq̄ audiui te eſſe iratam mihi.
Cur dixiſti? inquies: ego expediam tibi.
Non ædepol quo te eſſe impudicam crederem.
Verum periclitatus ſum animum tuum.
Quid faceres: & quo pacto id ferre induceres
Et quidem ioco illa dixeram dudum tibi
Ridiculi cauſa: uel hunc rogato ſoſiam.
Al. Quin huc adducis meum cognatum naucratem.
Teſtem quem dudum te adducturum dixeras
Te huc non ueniſſe? Iu. ſi quid dictum eſt per iocum
Non æquum eſt id te ſerio præuortier.
Al. Ego illud ſcio quam doluerit cordi meo.
Iu. Per dexteram tuam te alcumena oro obſecro
Da mihi hanc ueniam: ignoſce: irata ne ſies.
Al. Ego iſtæc feci uerba uirtute irrita.
Nunc quando factis me impudicis abſtines
Ab impudicis dictis auorti uolo.
Valeas: tibi habeas res tuas: reddas meas.
Iuben mihi ire comites? Iu. ſana es? Al. ſi non iubes
Ibo egomet: comitem mihi pudicitiam duxero.
Iu. Mane arbitratu tuo iuſiurandum dabo
Me meam pudicam eſſe uxorem arbitrarier.
Id ego ſi fallo tum te ſumme iupiter
Quæſo amphitryoni ut ſemper iratus ſies.
Al. Ah propicius ſit potius. Iu. confido fore.
Nam iuſiurandum uerum te aduerſum dedi.
Iam nunc irata non es. Al. non ſum. Iu. bene facis.
Nam in hominum ætate multa eueniunt huiuſmodi.
Capiunt uoluptates: capiunt rurſum miſerias:
Iræ interueniunt: redeunt rurſum in gratiam:
Verum iræ ſi quæ forte eueniunt huiuſmodi
Inter eos: rurſum ſi reuentum in gratiam eſt
Bis tanto amici ſunt inter ſe q̄ prius.
Al. Primum cauiſſe oportuit ne diceres.
Verum eadem ſi eiſdem purgas mihi patiunda ſunt.
Iu. Iube uero uaſa pura adornari mihi:
Vt quæ apud legionem uota uoui ſi domum
Rediſſem ſaluus ea ego exoluam omnia.
Al. Ego iſtuc curabo. Iu. euocate huc ſoſiam
Gubernatorem qui in mea naui fuit
Blepharonem arceſſat: qui nobiſcum prandeat.
Is adeo impranſus ludificabitur.
Quum ego amphitryonem collo hinc obſtricto traham.
Al. Mirum quid ſolus ſecum ſecreto ille agat
Atq3 aperiuntur ædes: exit ſoſia;

maritorum poſtes ungebant ibiq; lanã; figebant:uel quod lotos maritos ipſe ungebat cuius rei teſtis ennius. Exin tarquinum bona fœmina lauit & unxit. ℭ Quo te auertiſti? irata alcumena iouis colloquiũ tergiuerſans:utpote amphitryonis ſalſo in ipſam crimen ingerentis ſe auerterat. ideo inquit iupiter quo te auertiſti. Seruius auerſus iratus Virgilius in primo æneidos. Diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat & in quarto. Talia dicentem iam dudum auerſa tenetur. Si enim tuetur quo modo auerſa niſi iratam intelligas. ℭ Inimicos. oſa ſum. ideſt odio habui. ℭ Obtuerier. intueri. ℭ Nimis uerecunda es. Noni. uerecundum audax & confidens Plautus in amphitryone. Sic eſt: uera prædico niſi & hoc ſalſo dici inſimulaturus es. Nimis uerecunda es. ℭ Potin eſt. poſſibile ne eſt. de hac dictiõe paulo ante abunde dictum. ℭ Conſatus ſermonem. conſatus unum uerbum eſt. ℭ Serio præuortier. ideſt exiſtimari: ut non ioco: ſed ſerio dictum ſit. ℭ Ergo iſtæc feciſti uerba uir tupte irrita: hic uerſus ita corrigendus eſt: & eſt ſenſus marite ergo tu ipſa feciſti uana hæc uerba. ℭ Periclitatus ſum: ideſt expertus ſum periculum feci q̃ forti animo id ſuſtinere induceres. ℭ Tibi habeas: res tuas reddas meas. Paul. libro. xxx. de diuorciis. Dirimitur matrimonium. Diuortio morte captiuitate uel alias contingente ſeruitute utrius eorum. Caius diuortium autem uel a diuerſitate mentium dictum eſt: uel quia in diuerſas partes eunt qui diſtrahunt matrimonium. In repudiis autem & in renunciationes comprobata ſunt hæc uerba tuas res tibi habeto. Item hæc uerba tuas res tibi agito. In ſponſalibus quoq; diſcutendis placuit renunciationem interuenire oportere. In qua re hæc uerba comprobata ſunt conditione tua non utar: ſiue autem ipſi præſenti renuncietur: ſiue abſenti per eum qui in poteſtate eius ſit cuius ue is ea ue in poteſtate ſit nihil intereſt. ℭ Ne diceres. exiuraſti mihi te dixiſſe per iocum. Verum eadem. Exiurare Nonius inquit & deierare ẽ ualde iurare hunc q; citat locũ. ℭ Is adeo ĩpranſus. hæc ſecũ iupiter. ℭ Atque aperiuntur ædes. aperiuntur legẽdum eſt.

Soſia. Iupiter. Alcumena.

Amphitryo adſum: ſi quid opus ẽ impera: ĩperiũ exequar.
Iu. Optume aduenis. So. iam pax eſt inter uos duos
Na; qa uos tranquillos uideo: gaudeo: & uolupe ẽ mihi:
Atq; ita ſeruum par uidetur frugi ſeſe inſtituere.
Proinde heri ut ſint ipſe item ſit: uultum e uultu comparet
Triſtis ſit: heri ſi triſtes: hylarus ſit ſi gaudeant.
Sed age reſponde: iam uos rediſtis in concordiam?
Iu. Derides qui ſcis hæc iamdudum me dixiſſe per iocum.
So. An id ioco dixiſti? equidem ſerio ac uero ratus.
Iu. Habui expurgationem: facta pax eſt. So. optume eſt.
Iu. Ego rem diuinam intus faciam: uota quæ ſunt. So. cenſeo.
Iu. Tu gubernatorem a naui huc euoca uerbis meis
Blepharonem: ut re diuina facta mecum prandeat.
So. Iam hic ero quum illic cenſebis eſſe me. Iu. actutum huc redi.
Al. Nun quid uis? quin abeam iam intro: ut apparẽt quibus opuſt
Iu. I ſane: & quantum potes fac parata ſint omnia.
Al. Quin uenis quando uis intro: faxo haud quicq̃ ſit moræ.
Iu. Recte loquere: & proinde diligentem ut uxorem decet.
Iam hi ambo & ſeruus & hera fruſtra ſunt duo.
Qui me amphitryonem rentur eſſe: errant probe.

BERN. SARA. VENE.

Amphitryo adſum: Euocatus a Ioue ſoſias aduẽit ratus ab hero amphitryone accerſitum iri. ℭ Volupe: Delectabile alioquin pro uoluptate ponit̃ Nonio. ℭ Frugi: Vtilem: ſic Cicero in tuſculãis frugi hoĩes utiles appellauit. ℭ Vultum e uultu comparet: Vt fingat. ſ. ſe uelle eadem q̃ her⁹ uelle cognorit: uultus dicit̃ uoluntatis iudicium: qui pro uolũtate mutat̃: uel dicitur uolũtas ipſa: q̃ pro nutu animi in facie oſtẽditur. ℭ Triſtis: uel mœſtus uel iratus: triſtes doctoſ appellauit Varro: adde eoſdẽ triſtes ac ſeueros philoſophos. Triſtis enĩ ad laudem ſumitur: ut docet donatus: & eſt apud Ciceronẽ iudex triſtis & integer. ℭ Hilarus: Dicit̃ & hilaris: iucũdus. ℭ Expurgationẽ: Excuſationẽ: nã purgare mundar̃ ẽ & p metaphorã excuſar̃. ℭ Cẽſeo: Bñ factũ arbitror. ℭ Iam hi ambo: Fit ſermonis cõuerſio ad ſpectatores. ℭ Diuine ſoſia: Mercuriũ euocat. ℭ Tametſi pñs non ades: Hoc dictum eſt quo ad formã qua; ille mentiebatur. Nã ut de⁹ pñs erat, ppterea dixit audis q̃ dico. ℭ Cõmẽtus ſies: Pro communitus interpretatur Nonius. ℭ Cum mihi ſacrificem: Nam dixerat ſe Iouis ſacra facturum ut interea ſimularet exoluere quæ feciſſet uota.

Opportunus
Importunus.
Volupe.
Volup.
Frugi.
Frugalitas.
A.I.pide
Triſtis.

VALLa.

Amphitryo adſu;. ſoſias accitus a ioue quem amphitryonem putauerat: ſe. præſto eſſe mãdatis heri oſtẽdit. ℭ Volupeſt mihi, delectabile uoluptari

Nunc tu diuine huc fac adſis ſoſia.
Audis quæ dico tametſi præſens non ades
Fac amphitryonem aduenientem ab ædibus.
Vt abigas quouis pacto:fac commentus ſies
Volo diludi illum:dum cum hac uſuraria
Vxore nunc mihi morigero:hæc curata ſient
Fac ſis proinde adeo ut uelle me intelligis.
Atq; ut miniſtres mihi cum mihi ſacrificem;

Mercurius.

Oncedite:atq; abſcedite:omnes de uia decedite
Nec quiſq̃ tã audax fuat homo qui obuiam obſiſtat mihi:
Nã mihi quidem hercle qui minus liceat deo minitarier
Populo:ut decedat mihi:q̃ ſeruulo in comœdiis?
Ille nauem ſaluam nunciat:aut irati aduentum ſenis.
Ego ſum iouis dicto audiens:eius iuſſu nunc huc me affero.
Quamobrem mihi magis par eſt de uia decedere & concedere.
Pater uocat me:eum ſequor:eius dicto imperio ſum audiens
Vt filium bonum patri eſſe oportet:itidem
Amanti ſupparaſitabor: horto:aſto:admoneo:gaudeo:
Siquid patri uolupeſt:uoluptas ea mihi multo maximaſt
Amat:ſapiet:recte facit:animo quando obſequitur ſuo
Quod omnes homines facere oportet : dum id modo fiat bono
Nunc amphitryonem uult deludi meus pater:faxo probe
Iam hic deludetur ſpectatores uobis ſpectantibus.
Capiam coronam mihi in caput:aſſimulabo me eſſe ebrium.
Atq; illuc ſurſum aſcendero:inde optume ciſpellam uirum
De ſupero:quum huc acceſſerit:faciam ut ſit madidus ſobrius.
Deinde ille actutum ſufferet ſuus ſeruus pœnas ſoſia.
Eum feciſſe ille hodie arguet:quæ ego fecero hic:quid eſt mea?
Meo me æquum eſt morigerum patri:eius ſtudio ſeruire addecet.
Sed eccum amphitryonem:aduenit:iam ille hic deludetur probe.
Si quidem uos uultis auſcultando operam dare:
Ibo intro:ornatum capiam qui potius decet.
Deinde ſurſum aſcendam in tectum:ut illum hinc prohibeam;

Fac Cõmẽt⁹.

um. ¶ Vota quæ ſunt.hoc eſt;ad ea quæ uoui. ¶ Cenſeo.hoc uerbum perinde ualet:ut alibi ac ſi dicas bñ factum. ¶ Diuine huc fas ſis ſoſia. i.Mercuri:quem uices ſoſiæ gerere uolui. ¶ Fac cõmẽtus ſies.Nõ c.õmentum ꝓ cõmonito Plaut⁹ dixit hũc citãdo locũ. ¶ Fac ſis fac ſi uis ita corrigendum.

Oncedite:Fũgit̃ Mercuri⁹ dei & hominis uices: nam ut ſeru⁹ hõ ꝓdit ĩ ſcænã:& ut de⁹ ſe ubiq; adeſſe declarat. ¶ Fuat:Pro ſit.Vir.ãtiqtatis obſeruãtiſſim⁹ Tros rutuluſue fuat. ¶ Nã mihi qdẽ:Nã q ꝓ quo mõ uel q̃re mihi deo minus liceat minitarier populo ut decedat mihi.ſ.de uia.q̃ ſeruulo ĩ comœdiis ſubaudi licet ẽ argumẽtatio a minori:ſi id ſuo licet: multo magis deo. ¶ Capiã coronã:Vt magis ãphitryonẽ ludificet: uelut oſtẽdat eo die liber℞ eẽ ꝓut feſtis ſaturnalib⁹ ſerui liberi erãt neq; dñis parer̃ cogebãt̃ uel ꝙ ex cõuiuio ſe ſimulet ebriũ : coronabãt ſe ĩ cõuiuiis ueteres ſertis & florib⁹: ut roſa:Myrto:hædera:apio:Horatius ẽ ĩ horto phili nectẽdis apiũ coronis:ẽ hederæ uis:& alibi:qs udo deꝑperare apio corõas curat ue Myrto:corõis aũt hmõi ſertiſq; utebant̃ ad arcẽdã ebrietatẽ utq;ꝑpterea magis uino ĩdulgerẽt: Ideo poeta ſatyricus tarẽtũ appellat corõatũ:& madidum.i.ĩ cõuiuio℞ & uoluptatũ; oẽ; luxuriã ꝓfuſũ. ¶ Ciſpellã: Citro uel ultra pellã Varro eo die cis ty beri redeũdũ ẽ. ¶ Madidũ:Ebriũ;. ¶ Quid ẽ mea?Pro itereſt mea ut ſoſias uapulet & mea cã det pẽas.

Cõcedo BERN. SARA. VENE.

Oncedite atq; abſcedite: c Accitus aduenit mercurius operamq; ſuam polliceturmãdatq; omnib⁹obuiis:ut aduenienti ſibi concedant. ¶ Ille nauem ſaluam nunciat. In comœdiis inquit hæc nunciat ſeruus & imminatur obuiis:cur mihi deo idem non liceat. ¶ Capia; coronã mihi in caput.hoc ebrii:hoc conuiuæ facere ſolebant.Sub.corona aute; uenire dicuntur captiui quia coronati ſolent uenire ut ait Cato ĩ eo qui eſt de re mili.populus ſu⁹ ſua opa potius ob rẽ bene geſtam coronatus ſupplicatum eat quam re male geſta coronatus ueniat.id autem ſignum eſt nihil præſtari a populo:quod etiam Plautus ſignificat in hortulo præco ibi adſit cum corona cuiq; liceat ueniat. ¶ Ciſpellam uirum.ab hoc loco pellam. ¶ De ſupero.dixerunt ſuperus ſupera ſuperum ueteres.& ſuperum ſuperiorem locum.ergo de ſuperiore inquit loco abigã. ¶ Vt ſit madid⁹ ſobri⁹.Cũ ſit iqt ĩpranſus habebit̃ ut ebri⁹ nã madid⁹ id ſignificat.ſobri⁹ ẽ ſanæ mẽtis q̃ſi ſebrius hoc ẽ ſepat⁹ ab ebrio:ut ſecret⁹ ſepat⁹ ab his quæ diſcernũtur. ¶ Quid mea.uultuoſe legẽdũ & ſubaudiẽdũ intereſt naucraten.

Suppara ſitor Corõati epulabãt̃ Ciſpello. Madid⁹. Sobrius VALLa.

NAucratē.antitoſis eſt:Caſus pro caſu ponitur:ut id uergilianum patet in primo æneidos urbem quam ſta
tuo ueſtra eſt: hic codicis textus erit. Naucrates nō erat in naui:quē cōuenire uolui:& idoneū nomē eſt præ
fecto claſſis.ut naucrates appellet̃.ναυσ.n.nauis a græcis appellat̃:κρατεω ātideo:antecello:præſto:antiſto:
Idem quoq; uerbum eſt κρατίστευω.κρατιστοσ optimus.κρατοσ potentia:impiū: tanq̄ bello naumachiario
polleret. ¶ Myropolia tabernas ungētarias. μυρον ungentum uocamus:& πωλεω uendo. Theodorus gaza apd̄
Ariſto,myropolā pigmentarium uertit:cu; ungentariū debuiſſet:aut ſeplaſiariū. Lāpridius autor eſt heliogaballū iu
ſiſſe ſe pingi:ueluti cuppediariū &
ſeplaſiariū. Nomen a ſeplaſia pla
tea cāpanica ubi delicatiora : & mū
diora ungenta uendebant̃. hinc au
ſonianum id. aere ſeplaſiæ decipia
re caue.plinius : & de ſeplaſia non
tacuit. ¶ Emporiū.mercatū:foru;:
conciliabulū.ubi mercimonia abū
de collatiua diſtrahunt̃. uox græca.
εμπορεω lucror & negocior. em
poria negociatio. Plinius lib. vi. na
turalis hiſtoriæ. Ad pimulæ ꝓmon
torium id eſt idiæ celeberrimū em
poriū. unde ſegeſteria ex uilioribus.
ſtatuminibus.charta cōpacta ad cu
cullos idonea : & iuoluenda merci
monia dr̃ emporetica. Plin. lib. xiii.
Nā emporetica inutilis ſcribēdo in
uolucris chartaꝝ: ſegeſtriūq; merci
bus uſum præbet : & ideo a merca
toribus cognominata. ¶ In macel
lo. ſecus eſt q̄ cenſeant litteratores:
ꝗ macellus non ſignat lanienā: ſic
enim munditer : & eloquenter ap
pellant locū ubi carnes uēdunt̃: Et
ii q ꝓperā uulgo macellarii uocant̃:
latine lanii dñr. eſt ſane macellus ga
neū ubi eſculēta poculenta ue dūta
xat calida uendunt̃. Id thermoliu;
Plautus & græci dicunt . Macellū
tñ & macellarios ꝓ laniena laniiſq;
annotaui uſurpatū frequēter a neo
tericis. Hæc de macello Var. lib. pri
mo de lingua latina . forū olitoriū.
hoc erat antiquū macellum: ubi ole
um copia: ea loca etiam nonc lace
dæmōii uocant macellum . Sed io
nes hoſtia ortorū. macelloras orto
rū & caſtella macelli. Hic macellarii
u ocāt̃:Suetōi⁹i cæſar̃ dictator̃:quo
rū ut cū maxie expectatio eēt ea:q̄ ad
epulū ꝑtinerēt:q̄ uis macellariis ablocata ēt domeſticati appabat. ¶ Palæſtra.cū bipartiliter capiat̃ palæſtra ꝓ exercita
mēto:& exercitii loco:hic ꝓ loco capit̃ ubi exercēt palæſtrā.nā & is paleſtoriō græcis utiq; uocitat̃. Ars palæſtrica pa
leſmoſine dr̃.pale idiſcriminati & paleſtra. qđ papiniāo carmie ſat inoteſcit. & nudā exercere palen. Alibi Plau. diſco.
haſtis:pale curſu & armi:qn nitida domeſtice & crebro fidei emūcte ſcriptorib⁹ uocitat̃:qđ enēit ob hāc ꝑcipue cā;:
qm̄ luctatores & palæſtritæ inūgebāt oleo corꝑa. qđ maro egregie. Exercēt nitidas oleo labēte paleſtras .paleſtrita in
marmore ſitu obruto ſic loqtur. Flectere doct⁹ equos nitida certare paleſtra. Ferre iocos aſtu: ſallere: noſſe fidem.
Palæſtritæ luctatores ſūt. ꝑſcius. qnq; paleſtritæ licet hæc plātaria uellāt. hic paleſtrās fulgētio i ꝑrio mythologico. Su
dor hic op⁹ palæſtrātis igēii. palæſtra ex autoritate fuiana dicta: uel αποτησπαλησ.i.luctatōe:uel αποτου πα
λειν hoc ē a motu urnæ. ¶ In medicis. Simia græcoꝝ poetaꝝ Plau. qđ nūc & ſubide deꝑhēdit̃. Certe medicias uo
cat uicū thurariū:hoc eſt tabernas aromatarias:ubi ſpeciarii obuerſant̃:& ſpeties uæneūt. Nā & hoc in albū latinitatis
ſinceræ neoterici recepunt. quo uerbo utit̃ macrobi⁹.ιατρειον medicia hoc ē mediciaꝝ taberna. ¶ Tōſtrinis.offici
nis ubi tōſores radūt barbā. ¶ Hodie amittere.lōge & emin⁹a mēte ſeq̄ſtrare:& ſi i q̄buſdā exēplarib⁹ priſcis legat̃

ALIA EXPOSITIO PIIBO.
Antitoſis.
Myropolia.
Myropola pigmentarius
Seplaſiarius.
Seplaſia
Emporium.
Charta emporetica.
De macello.
Laniena
Lanii
Paleſtra.
Paleſtorium.
Palemo ſine pal.
Nitida paleſtra.
Paleſtritæ.
Paleſtrāſ
Paleſtra unde.
Medicinæ.
Thurarius uicus
Speciarii.
Speties.

Amphitryo.

NAucratem quem conuenire uolui in naui non erat.
Neq; domi:neq; in urbe inuenio quemq̄ qui illū uiderit.
Nam omnis plateas perreptaui:gymnaſia:myropolia.
Apud emporium:atq; in macello:in paleſtra:atq; in foro:
In medicinis:in tonſtrinis:apud omnis ædis ſacras:
Sum defeſſus quæritando:nuſq̄ inuenio naucraten.
Nunc domum ibo atq; ex uxore hanc rem pergam exquirere
Quis fuerit quem propter corpus ſuum ſtupri compleuerit.
Nam me q̄ illam quæſtionem inquiſitam hodie amittere
Mortuum ſatius eſt:ſed ædis occluſerunt:euge pariter hoc fit
Atq; ut alia facta ſunt:feriam foris:aperite hoc
Heus ecquis hic eſt? ecquis hoc aperit oſtium?

Mercurius. Amphitryo.

QVis ad fores? Am. Ego ſū. Me. qd ego ſū? Am. ita loquor
Me. Tibi iupiter diq; oēs irati certo ſūt:q ſic frāgas fores.
Am. Quo mō? Me. eo mō ut ꝑfecto uiuas ætate; miſer.

Am. Soſia. Me. ita ſum ſoſia niſi me eſſe oblitum exiſtimas:
Quid nunc uis? Am. ſceleſte at etiam quid uelim id tu me rogas?
Me. Ita rogo pene effregiſti fatue foribus cardines:
An foris cenſebas nobis publicitus præberier?
Quid me aſpectas ſtolide? qd nunc uis tibi? aut quis tu es homo?
Am. Verbero etiam quis ego ſim me rogitas? ulmorum acherūs?
Quem pol ego hodie ob iſtæc dicta faciam feruentem flagris.
Me. Prodigum te fuiſſe oportet olī i adoleſcētia. Am. quid dum?
Me. Quia ſenecta ætate a me mendicas malum.
Am. Cum cruciatu tuo iſtæc hodie uerna uerba funditas
Me. Sacrufico ego tibi. Am. qui? Me. quia enim te macto.
Amph. Tun me mactes carnifex niſi formā di hodie meā pdiūt
Faxo ut bubulis coriis onuſtus ſis ſaturni hoſtia
At ego certe cruce: & cruciatu mactabo: exi foras maſtigia.
Mer. Larua umbratilis me minis territas? ni hinc fugias
Si denuo pultaueris: ſi minuſculo digito fores increpuerint
Hac tegula tuum diminuā caput: ut cū dentibus linguam excrees.

Tonſtrinæ. Publicitus.

omittere. ¶ Soſia. ſalutatiu⁹ eſt caſus: p minitationem ꝓlatus. ¶ Me oblitum. ni reris me nomen meū dedidiciſſe. Id. n. eſt me oblitum. ¶ Publicitus. ex ærario publico: ex publica impenſa: aduerbium eſt. quod in hunc ſignificatum uſurpatur: ut ſi dixerimus legatiua: cōgiaria: donatiua: teſſeras dari publicitus hoc eſt a publico impendio Plautus proprie utitur hac uoce. Apuleius & cæteri ſimpliciter & abuſiue pro publice uſurpant. Fulgentius Sidonius: Iulius capitolinus in gordianorum uita ſic. ¶ Nomen publicitus eraſerunt. huius formæ aduerbium eſt ac ſi dicatur: diuinitus: cælitus: & iis ſimilia. ¶ Vlmorum acheruns. pernities: perditio uerborum talis: quali fluuius infernus animas impiorum diſtrahit & abſumit. Dicitur enim quis ulmoruꝫ perditio cum in eius tergum callo ſum: ſaxeum: marmoreum congeries uirgarum diſſipantur: & diminuuntur. Vlmi enim ad uibces inſerendos erant accommodi: unde ſeruum plagipatidam: maſtigiam: & uerberonem inferius ulmitribam uocitabit. Alibi codicum non acheruns ſed aceruus legitur. ſeruum uocabit aceruum uirgarum: in quem ſcilicet uirgæ conferentur.

Vlmi. Vlmitriba.

¶ Prodigum. qui prodiga: & infræni lingua innumeras plagas mihi miniteris. Trahit tamen polyſemon ſenſum his ſeorſuꝫ. ¶ Qui dum? quo pacto? quomodo prodigus ſum? Mēdicas malum. poſt hoc carmē i exemplaribus antiquis hic uerſus infarcitur. Quæſo aduenieti morbo iure medicabis. Vbi erit iocus ex fere conſimili uocum ſtructura cōflatus: qui lepor Plautinus eſt. Dixit enim mendicas malum: nunc mendicare ad medicare tranſtulit in his uocibus Alibi patens eſt plauti cauillatio una littera plus eſt q̄ medicus. Aduenienti marcellus exponit incipienti. Medicare & medicari dici uicem quis ignorat? Maro ut reliquos omittā. Sæmina uidi equideꝫ multos medicare ferentes. ¶ Funditas. incoſiderate & excorditer prodiga lingua proiicis. A bis in priſcis Plauti monumentis hoc additur. comprime animam ubi anima pro ira poſitum.

Aduenienis incipiens. Medicare medicari.

¶ Sacrufico. metaphorice & ſimilitudinarie traſlatum ab iis qui ſacrificant taurum mactantes inter cuius cornua molam madidam pelui ingerunt: aqua igitur amphitryonem conſperſurus maigena deus ait ſe illi ſacrificare. ¶ Te macto. te magis augeo. inſtar molæ aquā in te deuergentis. Mactare ſacrificiis aptum uerbum. Mactus taurus appellabatur cum molæ inſpargimine ſparſus eſſet: Quaſi magis auctus inflectitur mactus. macte uirtute prouerbialiter dicebatur quaſi dixeris magis aucte uirtute. Oratius. Macte uirtute inquit ſententia dia catonis. Silius libro quarto. macte o macte indole ſacra uera iouis proles. Deſunt hic ut uideo circunferri uerſus ii.

Mactare. Mactus taurus. Macte uirtute.

Optimo iure infringetur aula cineris in caput
Ne tu poſtules matellam unam tibi aquæ infundi in caput.

¶ Perdiunt. ſcribo perduint pro eo quod eſt perdiderint. ¶ Bubulis coriis. ſcuticis ex bubulo corio duriore diſſectis: quibus utuntur lorearii ad loreanda latera ſeruorum. ¶ Saturni hoſtia. nodus ſuboſcurus. Sciendum eſt priſcos carthaginenſes conſueuiſſe saturno mactare ſingulis quiſqꝫ annis infantes: quod infame & dirum ſacrificium tertullianus in apologetico conſequenter appellat infanticidium: hoc eſt paruulorum cædem: quod inſtitutum eſt in ſaturni placationem. Nam ꝙ nouerat a filio regno exigi & expelli natos deuorare nitebatur: iouem eſurienti rhea lapidem ſubiecit: fictum ideo ꝙ χρονοσ ſaturnus ideſt tempus omnia conſumit: quod in primo apologetico placiades fulgentius ſic enarrat. Saturnus primus in italia regnum obtinuit: hicqꝫ per ānonæ prærogationem ad ſepopulos attrahens a ſaturando dictus eſt ſaturnus. opis quoqꝫ eius uxor: eo ꝙ opem eſurientibus fert edicta eſt. Pollucis etiam filium ſiue a pollendo ſiue a pollucibilitate quā nos humanitatem dicimus. Filios uero ſuos comediſſe fertur ꝙ omne tempus quodcunqꝫ gignit conſumit: quamobrem plutarchus inquit ſaturni ædem pecuniæ publice ſacrarium eſſe uoluerunt. Nam ærarium eſt & tabulas publicas in eo ſeruant: & tabularium dicunt. ¶ An ꝙ fama ſaturni tempore nec auaritiam nec improbitatem uſquā in hominibus fuiſſe: ſed iuſtitiam & fidem. imilce uxor Annibalis patres carthaginis exorauit ut filio ſuo parceretur: quod luculentiſſimis carminibus Silius exequitur libro quarto punicorum.

Infanticidia. Sāturn⁹ tēpus. Saturn⁹ unde. Pollux. Pollucibilitas. Aerariū in æde. Saturni Tabularium. imilce.

Mors fuit in populis quos condidit aduena dido
Poſcere cæde deos ueniam: ac flagrantibus aris
Infandum dictu paruos imponere natos.
Vrna reducebat miſerandos annua caſus.

Sacra

Sacra thoanteæ:rituſq; imitata dianæ:quem ſanguinarium ritum didaſcalice ſic increpat.
Quæ porro hæc pietas delubra aſpergere tabo? Heu primæ ſcelerum cauſæ mortalibus ægris
Naturam neſcire deum.iuſta ite precati Thure pio.cædumq; feros auertite ritus. Mite & cognatũ eſt hoi deus.
De hoc ſacro loquitur tertullianus his.De nobis nihil tale cum æque extorquere oporteret: quod cum falſo iacta/
tur ꝙ quiſque iam inſanticidia deguſtaſſet:ꝙ inceſta contenebraſſet.ſcribit Plutarchus in apophthegmatis agatho/
clem ſenentẽ fœdus cũ carthaginenſibus iuſiſſe addi:ut ab infantiũ cæde abſtinerent: quos ſaturno imolabãt.Pro/

Carthagĩẽſes abſtierẽt ab īfātīcidio.

Am.Tun furcifer meis me procul prohibeſſis ædibus? tun meas
Pultare fores?haſce illico toto demolliar cardine.
Mer.Pergin? Amphitryo. pergo. Mercurius.accipe.Amphitryo.
ſceleſte in herum ?ſi te hodie
Apprehendero:ad id te redigam miſeriarum ut ſemper ſis miſer.
Mer.Bacchanal te exercuiſſe oportui ſenex.Am.qdũ.Me.qñ tu me
Tuum ſeruum cenſes.Amphitryo. quid cenſeo? Mercurius.ma/
lum tibi præter amphitryonem
Noui neminẽ.Am.num formã pdidi?mirum q me nõ norit ſoſia
Scrutabor:heo dic mihi quis uideor?num ſatis amphitryo?
Mer.Amphitrio?ſanus ne es?nonne tibi prædictũ ſenex bacchum
Bacchanal exercuiſſe:dum qui ſis alium rogites.abſcede moneo
Moleſtus ne ſies:dum amphitruo cum uxore modo ex hoſtibus
Aduenien s uoluptatem capit.Am.qui uxore? Mer.Alcumena.
Quis illic homo? Mer.quoties dictũ uis? Amphitruo herus me⁹.
Moleſtus ne ſies:dum amphitruo cum uxore modo ex hoſtibus
Aduenien s uoluptatem capit.Am.qui uxore? Mer.alcumena
Quis illic homo? Mer.quoties dictũ uis? Amphitruo herus meus

pterea cũ ãphitryo ſignificare uelit futuꝶ ut Mer.pimeret ſaturni hoſtiam ſuccidaneã fore inquit eruditiſſime. Pli.lib. xxx.ſexto.In honore eſt in templo illo Hercules . ad quem pœni omnibus annis humana ſa/crificarunt uictima humi ſtans. Super conſuetudine mactandorum hominum lactantius libro primo diuinarum inſtitutionum. Appa/ret tamen antiquum eſſe huncim/molandorum hominum ritum.Si quidem Saturnus in latio eodẽ genere ſacrificii cultus:non quidem ut homo ad aram immolaretur. Sed uti in tyberim de ponte mil/uio mitteretur: quod ex reſponſo quodam factitatum Varro autor ẽ: cui⁹ reſponſi:ultimus uerſus ẽ talis. καικεφαλασ κρονι λ̓ηκαι τω παρπεμπεται φωτα. Nam de infantibus.Qui eidem ſaturno immolabantur propter odium iouis quid dicam? peſcenius Feſtus in libris hiſtoriarum per ſatyram refert Carthaginenſes ſaturno humanas

Hoſtia hũana.

hoſtias ſolitos immolare: & cum uicti eſſent ab agathocle rege ſiculorum iratum ſibi deum putauiſſe:itaque ut diligentius piaculum ſoluerent ducentos nobilium filios immolaſſe tantum religio potuit ſuadere malorum: quæ pe/perit ſceleroſa atque impia facta.Quis ignorat innumeras gentes hoſtiam humanam immolaſſe: quod cum accepiſ/ſent Romani magiſtratus eorum accerſendos ac puniendos putauerunt:quos poſtea cum id conſuetudine ac lege feciſſe accepiſſent eos dimiſerunt:alias id facere prohibuerunt Autor eſt plutarchus in problematis. ¶ Pultaueris: indifferenter pro pulſaueris. ¶ Minuſculo.a minimo hypochoriſmos.quin quatriis minuſculæ dictæ iuniæ idus ab ſimilitudine maiorum ꝙ tibicines tum feriati per urbem uagantur:& conueniunt ad ædem mineruæ. Is minuſculus digitus & auricularius dicitur.Digitorum uero ſunt hæc nomina pollex:index:famoſus: medicus:minimus neoteri græci ſic.αντιχειρ. λεικτικοσ: ιατροσ.λακτυλιωτησ.ωτιτησ: ut ſi dixeris. pollex:index medicus. anularis:auricularius.Apud priſcos græcos digitorum leguntur hæc nomina.αντιχειρ λιχνοσ.σφακελοσ.. επηβατησ μυωψ.hoc eſt.pollex:indiculus medius aſcenſor.Aeſtrum .ſphacelon appellari coniecto quot ſpha/celos apud græcos morbus ad os penetrans uocatur ut ita dicatur digitus ille medius : Qui morboſus eſt & no/xius utpote quo notarentur illo noxia:& infamis latine dr̃:Perſcius.infami digito:& luſtralibus ante ſaliuis:Iuuenalis cum fortunæ ipſe minaci mandaret laqueũ:mediũq; oſtenderet unguem Martialis:& digitum porrigito mediũ. pollex latinis a pollendo dr̃:græcis ꝙ altera manus ſit.Digiti ex autoritate ſeruii dicati ſunt mineruæ. Indigitamẽta pontificales libri dicuntur:unde fit indigitari uerbũ.Secũdus a pollice digitus ſalutaris appellatur:ut reor.qm̃ ſilen/tium per id indicabat res ſalutaris:& oppido q̃ cõducibilis:qđ ſignificare uolentes ægyptii fictuabant harpocratem ſalutari digito ori admoto de quo ueneris & mercurii filio intellexit Ouidius eo uerſu. Quique premit uocem:digitoq; ſilentia ſuadet.Is harpocrates lingua:ut coniecto:Aegyptia ſygalion uocabatur:In auſonii burdegalæ codi/ce emaculatiſſimo:cuius inſpectandi copiam nobis fecit Tadæus ugolettus uir litteratus ad Paulum ſcribentis hoc carmen legi . Veſtraque ſigalion ægyptius ora reſignet. ¶ Prohibeſſis.Prohibueris. ¶ Bacchanal. furias:di/ritates:tumultus:intemperias:quas mimalonides & ædonides Bacchæ exercere ſolent:cum retecta facie:diſpeſſis capillis:fluida ueſte:lacero ſinu exululant:agitantur ut phæbaſticæ.Ecce mimallonides ſparſis per colla capillis inquit Ouidius:Quorum furorem Vergilius:Propertius : Catullus : Perſcius : & ceteri præſcribunt.Adde Bacchanal uſurpari ſubinde Plauto pro campo : in quo furiunt bacchæ. Plautus in aulularia in bacchanal ueni hodie coquina/tum.Idem in bacchidibus hoc uerbo utitur.

Incubo. Incubator tyrãnus. Glocidare. Glocire. Põp. codex emẽdatus. Singultire.

℗ Blandius. ſubintellige loqueris: nunc non ita excãdeſcis ut mihi internetionem miniteris. in qbuſdã codicibꝰ legit̃ blandieris. ℗ Incubat. ſupimineat: inſtet: oĩqꝫ ſignificat inhæreat qđ Flaccus Valerius indicat cũ ait. ſalutifero mitis deus incubat angui. Ab hoc uerbo incubator impii tyrãnus appellat̃: q̃ uoce uſus eſt ſeruius libro ſeptio a uerbo incubare fit incubiturus. Põpeius. Glutire & glocidare gallinaꝝ proprium eſt cum ouis incubituræ ſunt. Sed error impſſoꝝ eſt iſtis uerbis. erat ẽn. ſcribendum glocire: non glutire. Gallinam. n. glociẽtem ſingultientem pullos crebris uocis ſtrangulationibus uocantem: uñ matricẽ gallinã incubantem bononienſes ſatis idonee glociam uocant. Sidonius libro octauo epiſtolaruꝫ: quiqꝫ ſic uitiis: ut diuitiis incubantes uolunt uanitatis uideri alienam ſurrexiſſe pſonam. Martialis. Largiris nihil icubaſqꝫ gazæ ut magnus draco: quẽ canunt poetæ cuſtodẽ ſcythici fuiſſe luci. Plinius libro ſecũdo naturalis hiſtoriæ. Aut ſi uni oẽs incubarent: totidẽ tñ ſoles: totidemqꝫ lunas. ℗ Deputat. ſenſus eſt facetus: & iocoſus Amphitryoni lucrum oblatũ eſt forte fortuna ꝙ rõnem putat: hoc eſt penſitat: & exquirit.

Putus. Putare.

Plauto frequens uerbum eſt putare rõnem ꝓ eo dici ſolet examinare hinc putare purgare ſignificat putamina purgamẽta, purus deniqꝫ putus dr̃. Marcellus putus dictus a putando: uel a depurando. Plautus in pſeudulo purus putus ẽ ipſus. Varro ονοσ λυρασ melilla igit̃ hic accumbe pura ac puta. Idẽ in prometheo. ℗ Thyrſo ſcãdilos locat ſibi amiculam de lacte: & cætera reptilia: quã apes mileſiæ coegerint ex omnibus floribus libãtes ſine oſſe & neruis. ſine pelle ſine pilis. putã: procerã: teretem: formoſã.

Rõnes putari.

Nã & rõnes ea cã putari dictæ ſũt. quoties ex iis fraudis aut falſi mendacii aut iniqui aliquid ſeparatur. & ipſi nãqꝫ cum dicimus dubitantes: puto: ſignificamus nos in rebꝰ incertis & obſcuris falſis opinionibus fieri ambiguos. In his marcelli pauculis emaculauimus multa: ut lectorem hoc ſuperpondio remitteremus onuſtum: Alphenus iurecõſultus ſergii ſulpitii diſcipulus: rerũ que antiquarum nõ incurioſus in

Moleſtus ne ſies. Am. qui cum cubat? Mer. uide ne ĩfortuniũ q̃ras
Qui me ludifices. Am. dic quæſo me ſoſia. Mer. blandius.
Cum alcumena. Am. in eodem cubiculo? Mer. immo ut corpore
Corpus incubat. Am. uæ miſero mihi. Mer. lucri eſt ꝙ
Miſeriam deputat. Nam uxorem uſurariam perinde eſt præberier
Ac ſi agrum ſterilem ſarriẽdũ colloces. Am. So. Mer. quid malum
Soſia. Am. num me nouiſti uerbero? Mer. noui te hoiem moleſtũ
Qui ue emas litigium. Am. adhuc amplꝰ. nõne ego herus ſũ tuus
Amphitruo? Mer. tu bacchꝰes haud ã phitryo quoties tibi dcm̃ uis
Num denuo. Am. meus uno cubiculo alcmenam cõplexu tenet
Si pergas hic eum ſiſtã: neqꝫ ſine tuo. magno malo. Am. cupio
Accerſiri. utinam pro benefactis di patriam. ædes: uxorem: familiã
Cum forma una perduaꝫ. Mer. accerſam equidẽ. ſed de foribus tu
Interea uide ſis. credo iam quæ uolebat ſacrificia ad epulum
Conduxerit: ſi moleſtus ſis: euades nunquam quin te ſacrificem:

Amphitryo. Blepharo. Soſia.

DI uoſtram fidem: quæ intemperiæ noſtrã agunt familiam
Quæ mira uideo poſt aduẽio pegri. nã ueruſt quod oli
Auditũ fabularier mutatos atticos in arcadia hoies: & ſæuas bæluaſ

Nonii codex emaculatus. Argentũ putum.

libro digeſtorũ trigeſimo: & quarto coniectaneorum autem ſecundo in fœdere inquit: quod inter populum Romanum: & carthaginenſes factum & ſcriptum inuenitur: ut carthaginenſes quot annis populo Romano darent certuꝫ pondus argenti puri puti: quæſitum eſt: quid eſſet argentum purum putum? Reſpondi ego inquit: purum putum ualde purum: ſicut nouum nouitium dicimus & ꝓprium ꝓpritium: augere atqꝫ intendere uolentes noui atqꝫ ꝓprii ſignificationem. Hoc ubi legimus mirabamur: eandem affinitatem uiſam eſſe alpheno: puri & puti: quæ ſit noui & nouitii. iis aſſentimus; qui putum eſſe dicunt a putando dictum: & ob eam cauſam prima ſyllaba breui pronunciant. putare autem ueteres dixerunt uacantia ex quaque re: ac non neceſſaria aut etiam obſtantia: & aliena auferre: & excidere: & quod eſſet utile: Ac ſine uitio uideretur relinquere. Sic nanque arbores & uites: & ſic etiam rationes putari dictum: Vnde uerbum puto amputatis falſis opinionibus ſincerum retinere. Argentum ergo in carthaginenſi fœdere putum eſſe dictum: Quaſi exputatum: Excoctumque omnique aliena materia carens: omnibuſque ex eo uitiis detractis: emaculatum & candefactum. Scriptum eſt autem purum putum: in multis aliis ueterum libris. Tum etiam in quinti Ennii tragœdia: Quæ inſcribitur Alexander: & in Satyra Marci Varronis: quæ inſcripta eſt Δισ παισεσ οι γεροντεσ. ℗ Atticos tanquam attici nonnulli de quibus fit

autoribus

autoribus mentio in lupum in archadia apud lyceum templum uerſipelles eualerint. Multa ſuperius ſuper hoc ſacro ex platonis. Plinii: auguſtini: & aliorum ſententia: quæ ſi cupis ceſſim repetēda. ne inutiliter bis idem repetatur: præcipue cum nobis compendiariu; propoſuerimus iter. ℭ Grandire. augere: grandes: militarios: & gralatores efficere. plautina dictio. Dicebant & priſci grandiſcere. Marcellus. grandire grandem facere. uarro rerum diuinarum lib. i. Cum aut humus ſæminari incipere nō poſſit. aut recepta nō reddat: aut edita grandire neq̄at. Plautus in aulularia. Teſtudineū iſtu; tibi. ego grandibo gradū. lucreti⁹ libro tertio. Quæ nūc uix nr̄o grandeſcunt aucta labore. Actius in meleagro. frugis perhibent grādeſcere. Pacuuius in doloreſte. Nec grandiri ſecum frugem poſſe nec miteſcere. Quin granditatem priſci maiorem ætatem uocauerūt: eandem & grandæuitatem. grandire fruges ſaxis inquit Cato in re ruſtica. ℭ Ingranduit. uerbum eſt columellæ libro duodecimo. at circa calendas martii locis apricis licet porrum ſi iam ingranduit traſſerre. ℭ Martigenam ille: cadmus miſſus ab agenore europam quæritatum uenit in boetium agrum: ubi thæbis exædificatis ſerpentem martium: Nam omnes ſerpentes in tutela martis ſunt. interfecit. ℭ Sæminio. ſæmine, plautina uox columellæ. uarronis. & priſcorum. membrum uirile a ſæmine' poeta ī obſcœno carmine ſæminale uocat eo uerſiculo: aut p̄cidite ſæmiale membrū Idē cucurbitas uocat ſæmioſas. ſerpēs demū a ſerpēdo deflectit̄: unde ſerpaſtra crura lignea nocam⁹: aut aſſeres ad luxata corrigēda: qđ oñdit Marcus Cato lib. iii. de re ruſtica. Cōtra ſi qs in cōſuetudine ābulādi iā fact⁹ ſit uacia aut cōpnis: ſi eū corrigi nō cōcedat: nō ſequit̄ ut ſtulte faciāt: q pueris ī geniculis alligāt ſerperaſtra: ut eoꝝ deprauata corrigāt crura. Repſiſſe anguis. cadmus ia; grādæu⁹ cū grādæua uxore ſeceſſit in epirum: ubi apud enchelias uerſi ſunt ī dracone͂. ενχέλησ. n. āguiſ: & āguilla uocat̄. Luc. encheliæ uerſi referētes noīa cadmi. hoc Oui. ſignificat cū deſcribēs pugnā cadmi cū martia ſerpēte ita cecinit. Serpē tem ſpectas. & tu ſpectabere ſpens. ℭ Angunt̄. ſūt q̄ ſcribūt agūt̄: agitant̄: exiſtimulāt̄. ab hoc carmie uerſus hi ſubſtituēdi: quos ī priſcis exē plarib⁹ dep̄hēdi Fata iſtæc me præmūt, p̄tolerarē ui tātā Cladeſq; exātlarē īpatibiles. exatlar̄ inqt nōni⁹ ē ppeti uel ſupare. Cic. academicoꝝ lib. q̄rto. Credoq; clitomacho ita loq̄nti: ut herculi q̄ndā laborē exācla uit. & thuſ. li. prio: q͡p exanclauiſſēt oēs labores: tum īciderent in mortis malum ſempiternum. Autu-

Manſitaſſe: nec unq̄ domo parentibus cognitas. Ble. quid illuc
Soſia: magna ſunt: quæ mira prædicas. Ain tu alterum reperiſſe
Tui conſimilem ſoſiam? So. aio. ego ſoſiam. amphitruonem
Amphitruo. Quid ſcis? tu forte alium blepharonem paries: odi
Faciant ut colliſus pugnis & illiſis dentibus id impranſus creduas
Cum ego ille alter Soſia: qui illic ſum me malis multauit modis:
Bl. Mira p̄fecto: ſed gradus cōdecet grandire: ut uideo expectat
Amphitruo: & uacuus uenter crepitat. Amp. ecqd aliena fabulor
In nr̄o olim thæbano genere plus q̄ mira memorant martigenam
Ille aggreſſus bæluam magnus europæ quæſtor anguineo
Repentes hoſtes peperit ſæminio: & illac pugnata pugna
Fratrem trudebat frater haſta: & galea: & noſtræ auctorem
Gentis cum pulchra ueneris filia repſiſſe anguis tellus uidit
Epirotica: ſic de ſummo ſummus iupiter ſtatuit. ſic fatum habet
Omnes noſtrates optimi pro claris factis diris aguntur malis.
Fata iſtæc me p̄munt: ptolerarē ui tantā cladeſq; exāclarē īpatibiles
So. Blepharo. Bl. quid eſt? So. neſcio quid mali ſuſpicor. Ble. quid
So. uide ſis herus ſalutator fores oppeſſulatas graditur. Ble. nihil
Et famem expectat ob ambulans. So. Curioſe quidem: fores eni;
Clauſit: ne præuerteretur foras. Ble. obgannis. So. nec gānio.
Nec latro: ſi me audias obſerues neſcio quid ſecum ſolus: puto
Rationes colligit. quid memoret de loco excipiam: ne propera;
Vt metuo ne uictis hoſtibus di partam expungant gloriam.
Totam miris modis noſtram uideo turbatam familiam
Vxor uitio ſtupro dedecore me plena enecat
Sed de patera mirum. erat tamen ſignum obſignatum probe
Quid enī pugnas pugnatas prolocuta. & pterelā nr̄is expugnatū
Occiſum manibus fortiter. At at noui iam ludum: id ſoſiæ factum
Opera: qui me hodie quoq; præſentem auſit magne præuortier.
De me locutus: & quæ uelim minus: hoīem ne congrediamur
Quæſo priuſq̄ ſomnium detexerit. Ble. ut lubet. Am. ſi illum
Datur hodie adprehēdere: oſtendam quid ſit heru; minis & dolis
Inceſſere. So. audin tu illū? Ble. audio. So. illæc machina meas
Onerat ſcapulas. compellemus ſis hominem. ſcin quid uulgo dici
Solet? Ble. quid dicturus neſcio. quod tibi partiundū fore ariolor.
Vetus eſt adagium fames & mora bile naſum cōciunt. Ble. uerum
Quidem e loco compellemus alacre. Amphitruo.
Blepharonem audio: mirum quid ad me ueniat. opportune tamē
Vt uxoris facta conuincam impia. quid huc ad me blepharo?
Oblitus tam cito? qui diluculo miſiſti ad nauim ſoſiam hodie
Vt tecum conuiuerem. Am. nuſq̄ factum gentium. ſed ubi illic
Sceleſtus. Ble. quis? Am. ſoſia. Ble. eccum illum. Am. ubi?

Grādire.
Grandiſcere.
Grāditaſ
Grandæuitas
Ingrādo
Sæminiū
Sæminale mēbrꝝ
Sæminoſæ cucurbitæ.
Serpaſtra
Cōpnis.
Encheliæ
Exāclaræ

mo tamen rectius eſſe ſi proferatur exantlare pro eo quod eſt exhaurire laborem idem quod perpeti:ut eſt illud priſci poetæ exantlant liberi carcheſia. Apuleius ſcatet hoc uerbo. Audi quid de hac uoce quintilianus ſenſerit libro primo inſtitutionum. Sed opus eſt modo:ut neq crebra ſint hæc:ne manifeſta:qa nihil eſt odioſus affectatiõe:nec utique ab ultimis etiam oblitteratis repetita temporibus:qualia ſunt topper & antigerio: & exanclare:& ꝓſapia. Cætera quintilianum nolim carpere:quæ ciceroniana ſunt non puto exſibilanda. ¶ Oppeſulatas. clauſas:peſſulis obfirmatas. ſunt enim peſſuli uectes:ferrei obices:feræ. antipagmenta. Plautus in curculione peſſuli heus peſſuli ſuſtilite. Sidonius in hoc ſignificatu utitur hac dictione. Opeſſulatam firmiter ianuam pro eo quod eſt munitã: obarmatã: clauſam:peſſulis fultam Lucius appellat. Fulgentius lib. i. Quo portarũ noſtrarum peſſulos araneaꝝ caſſibus oppletos quiſpiã non uideret. peſſuli dicti ut reor: ꝙ ianuam ne peſſum eat muniunt. ſiue ꝙ peſſum hoc eſt deorſum partem ianuæ fulciunt. ¶ Nec gãnio: luditi uoce. Gannitus enim ꝓpria & peculiaris uox uulpium ẽ. ¶ Expungant. abſtergeãt. auferãt. uerbũ detortum a ſpongia deletili:qua cũ littera tangitur euaneſcit. Similiter uſus eſt ꝑſcius. libertũq utinã: quẽ ꝓximus hæres impello expunga. ¶ Adagium. ꝓuerbiu: paræmia: ita uocitatũ:quo ſit in uulgus adactum:dr̃ & adagio auſonio. ¶ Fames & mora. Plinius iis uerbis utitur in hanc ſniam:poſt cibum animi hilariores:hinc perſcius carmina nugatorii poetæ: quæ matutinæ rigiditatis lectori nauſeam mouerent a ſaturis legi ſignat inquiens quærunt Romulidæ ſaturi qd dia poemata narrent. & epigrammaticus poeta muſam admonetur a cœna proficiſcatur. Hæc hora eſt tua: cum furit lyæus cum regnat roſa: cum madent capilli:tum me uel rigidi legãt catones. ¶ Sceleſtus. alibi legitur ſcelus. extreme ſceleſtum ſoſiam ſcelus appellat:ad energian & euidentiam efficaciorem: Iuxta quod & epigrãmatiſta. Non uitioſus hõ es zoile,ſed uitiũ. Dũ auſculto tu uapula. hic faciunt: quæ tra duntur a Gellio libro primo noctium atticarum. Sed qd & plutarch⁹ noſter uir doctiſſimus & prudẽtiſſim⁹ ſenſerit:nõ ab re ẽ:ut id quoq audias. plutarchus inqt ſeruo ſuo neq̃ hoi: & contumaci ſed libris diſputationibuſq philoſophiæ aures imbutas habenti: tunicam detrahi ob neſcio qd delictũ. cædiq eũ loro iuſſit:cæperat uerberari: & obloqbatr̃ nõ meruiſſe ut uapulet nihil mali:nihil ſceleris admiſiſſe poſtremo uociferari i ter uapulãdũ icipit neq iam

Oppeſſulatæ fores pſſuli — Gãnitus — Expungere. — Adagiũ. — Scelus. — Dũ auſculto.

Bl. Ante oculos non uides? Am. uix uideo præ ira:adeo iſtic hodie
Me delirum fecit. ne te ſacrificem nunq̃ euades:ſine me
Blepharo & auſculta præcor. Bl. dum auſculto tu uapula.
So. Qua de re? num ſatis tempori? non ocyus quiui ſi dædaleis
Me tuliſſem remigiis. Ble. abſtine quæſo non potuimus noſtros
Grandius grandire gradus. Am. ſiue gralatorius ſiue:
Teſtudineus fuerit:certum eſt mihi hunc ſceleſtum perdere
En telum:en tegulã:en obductas fores:en ludificatum herum
En uerborum ſcelus. Ble. quid mali fecit? Am. Rogas? ex illo
Tecto excluſum foribus me deturbauit ædibus. So. ego ne?
Am. Quid minitabas te facturum ſi iſtas pepuliſſem fores?
Negas ſceleſte? So. Quin negem? en teſtis ampliter quo cum
Venio miſſus ſedulo:ut ad te uocatum ducerem. Am. quis te
Miſit furcifer? So. q me rogat. Am. quando gentium. So. dudum
Iam pridẽ:mõ. ubi cũ uxore domi rediſti in gratiam. Am. bacchus
Te irritaſſit. So. Nec bacchũ ſalutem hodie:nec cererem:tu
Purgari iuſſeras uaſa:ut rẽ diuinã faceres. & hunc me accerſitum
Mittis ut tecum pranderet. Am. blepharo diſpeream ſi intus fui
Aut ſi hunc miſerim:dic ubi me liquiſti? So. domi cum alcumena
Coniuge:ego a te abiens portum uerſus uolito. hunc tuis
Verbis uoco. uenimus:nec te niſi nunc uideo poſtea.
Am. Sceleſtum caput. nunq̃ abis quin uapules.
So. blepharo. Ble. Amphitruo mitte hunc mea gratia:& me
Audias. Am. en mitto:quid uis loquere. Bl. iſtic iam dudum
Maxima memorauit mira:forte præſtigiator aut ueneficus
Hanc excantat familiam:inquire aliunde:uide quid fiet.
Nec ante excruciatum hunc miſſum facias:q̃ rem intelligas:
Am. Recte mones:te aduerſum uxorem aduocatum uolo;

Iupiter. Soſia. Blepharo:& Amphitruo.

QVis eſt:q tã uaſto ĩpete has fores toto conuulſit cardine?
Quis ante ædis tãtas tã diu turbas cõcitat:quẽ ſi cõpero
Telebois ſacrificabo manibus. Am. Nihil eſt ut dici ſolet
Quod hodie bene ſuccedat mihi:deſerui blepharone & ſoſiam

neq; iam querimonias aut gemitus eiulatuſq; facere:ſed uerba ſeria:& obiurgatoria.Non ita eſſe plutarchum ut diceret philoſophum iraſci turpe eſſe.ſæpe eũ de malo iræ diſertauiſſe.librum quoque περι αοργησιας.i.de non iraſcẽdo pulcherrimum conſcripſiſſe? Iſq; omnibus quæ in eo libro ſcripta ſunt nequaq̃ conuenire ꝙ prouolutus effuſuſq; in iram plurimis ſe plagis mulctaret. Tum plutarchus lente & leniter.quid autem inquis uerbero nunc ego tibi iraſci uideor? ex uultu ne meo:an ex uoce:an ex colore:an etiam ex uerbis correptum me eſſe ira intelligis? Mihi quidem neq; oculi opinor truces ſunt.neq; os turbidum:neque immaniter clamo: neque in ſpumam: ruboremue efferueſco:neq; pudenda dico: aut penitenda:neque omnino trepido ira & geſtio:hæc enim omnia ſi ignoras:ſigna eſſe irarum ſolent: & ſimul ad eum qui cædebat conuerſus:interim inquit:dum ego atque hic diſputamus hoc tu age.

Tẽpori⁹ Remigia.

¶Tempori aduerbium quod ſignificat tempeſtiue. Inde temporius dicimus. hoc eſt tempeſtiuius. Ouidius.in quarto metamorphoſeon: modo ſurgis eoo temporius cælo:modo ſerius incidis undis.

¶Remigiis.uolaturis: machis:& alis iſtar palmularum remorumq; dexterrime dædalum uehentis.nec inſcienter fortaſſis ꝙ legitur remo: nauiq; per paſiphaen oblata aufugiſſe dædalum proinde ut fabuloſam hiſtoriam tangeret maro libro ſexto æneidos inquit remigio alarum. Apuleius quoq; in floridis inquit librari remigiis alarum aquilam. Ab aduerbio tempori fit temporarium pro breui: & deſultorio: qua uoce pliniana facundia ſcatet. Plinii uerba ſunt hæc libro undecimo ſolum hoc in corpore temporarium ſentit incrementum.palladius libro tertio roſam temporius habere uolueris: duobus palmis ab ea ĩ gyrũ fodies.

Tẽporarum. Gralatorius. gradus.

¶Gralatorius.militaris:eximius:ingens:quem diuaricare gralatores ſolent: Audi marcellum:ſed ut nos ponimus emacula.Gralatores ſunt calobattarii.Gralæ enim ſunt fuſtes quis innituntur. uarro mutuum muli ſcabunt. Gralatores:qui gradiuntur perticæ ligneæ ab homine eo: qui in iſtis agitatur Sicilia gerras.Mimmi noſtri ſunt gralatores. gralæ apud crura: & pedes noſtros exiſtentes.

¶Tum a gralatoribus his qui perticis ligneis innixi paſſus ingentiſſimos diuaricant dicitur gradius gralatorius pro enormiori ſcilicet.

¶Negas ſceleſte.poſt hæc & iſtud adde ex priſcis exemplaribus. quid minitabas te facturum ſi iſtas pepuliſſem fores? ubi minitare pro minitari priſco exemplo dictum autore marcello.

Vt cognatum naucratem comperirem: hunc non repperi
Et illos perdidi. Sed eos uideo:ibo aduorſum:ut ſi qd habẽt
Sciſciter. So. Blepharo.illic q ex ædibus herus eſt?hic uero
Veneficus. Bl.proh iupiter quid intueor:hic non eſt:ſed ille
Amphitryo.iſtic ſi fuat:illum ſane non eſſe oportuit ni ſit
Geminus. Iup.eccum cum blepharone ſoſiam:compellabo
Hos prius. ſoſia tandem ad nos.eſurio. So.dixin tibi hunc
Veneficũ. Am.ĩmo ego hunc thæbani ciues:qui domi uxorẽ meã
Impudicitia ĩpediuit. So.here ſi tu eſuris:ego ſat' pugnis ad te uoli(to
Am.Pergin maſtigia? So. Abi ad acherontem uenefice.
Am.Men ueneficum:uapula. Iu.quæ hoſpes intemperiæ ut tu.
Meum uerberes. Am.tuũ? Iu.meũ. Am.mentiris. Iu.ſoſia
Intro:dum hunc ſacrifico fac paretur prandium. So. ibo
Amphitryonem:ut arbitror:ita comiter amphitryo accipiet ut
Memet ego ille alter ſoſia ſoſiam. Dum iſti certant in popinam
Diuertendum eſt mihi lances detergam omnis:omniſq; trullas
Hauriam. Iu.tun me mentiri ais? Am.mentiris inq̃ meæ
Corruptor familiæ. Iu.ob iſtuc indignum dictũ te obſtricto collo
Hac diripiã. Am.ueh miſero mihi. Iu.ante id ꝑcauiſſe oportuit
Blepharo ſuppetias mihi. Ble.conſimiles ſunt adeo:ut utri
Adſim neſciam:rixam tamem ut potis eſt dirimã Amphitryo:
Nolo amphitryonem duello perdere.linque collum præcor.
Et tu amphitryonem dictitas? Ble.quid ni:unus olim:nunc
Vero partus eſt geminus:dum tu uis eſſe alter quoq; eſſe forma
Non deſinit:interea queſo collum linque. Iu. dic mihi
Videtur ne tibi iſtuc amphitruo. Ble.uterq; quidem. Am. proh
Summe iupiter:ubi hodie mihi formam adimis pergo quærere
Tun amphitruo? Iu. tu negas? Am.pernego:quando thæbis
Præter me nemo eſt alter amphitruo. Iu.immo præter
Me nemo: Atq; blepharo iudex ſies. Bl.faciam id ſi queo
Signis palam:tu reſponde prius. Am.lubens. Bl. Anteq̃
Cum taphiis pugna ſit inita quid mandaſti? Am.parata
Naui clauo hæreres ſedulo:ut ſi noſtri fugam facerent
Illuc me tuto reciperem. Iu.item aliud:bene ut nummatum
Seruaretur marſypium. Am:quæ pecuniæ? Bl.tace ſis
Meum eſt quærere.ſciſti numerum? Iu.talenta quinquaginta
Attica. Bl.hic examuſſim rem enarrat:& tu quot philippei?
Duo milia:oboli uero bis totidem. Bl.uterq; rem tenet
Probe. intus in crumena clauſum alterum eſſe oportuit.
Attende ſis.hac dextera ut noſtri regem mactaui pterelam
Spolia ademi:& pateram qui ille potare ſolitus eſt in ciſtella
Pertuli.dono uxori meæ dedi:qui cum hodie domi laui:

℄ Veneficum.in tritis codicibus & proletariis deerat id carmen. ℄ Immo ego hunc thæbani ciues: qui domi uxorem meam impudicitia impediuit: teſtis eſt marcellus impedire idem eſſe: quod ſordidare. ſenſus igitur hic erit. Soſiā perperam: & haud quaq̄ æq̄ me ueneficum uocat: cum recte & adamuſſim ſit iſte ſubditiuus amphitryo ueneficus appellandus qui ueneficiis: philtris amatoriis: & præſtigiis domum: & uxorem meam implicauerit & inquinauerit. ℄ Taphiis. thæbanis populis telebois collimitiis. ℄ In ſuperioribus non illepide ut arbitror multa de taphiis & teleboiis. ℄ Gorgophonis. huius thæbani nepos fuit amphitryo. ℄ Perduellis. hoſtibus fidus perduellium ſuorum: qui inimicitias & duellum cum expedit gero cum eius inimicis. ℄ Cephalum. hæc aperte ex iis: quæ ſupra diximus concipies ab hoc enim cephalenia uocata: ut idem ſint taphii teleboæ: & cephalenii. Deionei. non memini me ſuper hoc deioneo legiſſe: cæterum ſatis innoteſcit ex uerbis plautinis: qui nam hic fuerit deioneus. ℄ Fitote. commodius ſi fite legeretur. Marcellus. fite imperatiuo modo. Cato de præda militum. tu diues fite. Craſſus in. xvi. Iliados. ſocii nunc fite uiri. ℄ Silet iudicium. res diſtrahenda eſt: & diffūdenda: & ampliandæ: ut iure conſultorum uocibus utar: quod cum ambigui iudices romani ſignificare uellent inſcribebant. N. L. hoc eſt non liquet: & in ſequiorem diem: tempuſque futurum reiiciebant.

BERN. SARA. VENE. VOs inter: non inficior qn inter hāc: & ſcænā ſupiorē alia fuerit quoq̄ ſcæna in qua iouis & āphitryonis cōtētio ꝑpaleť: ſed qa indignū arbitror aduenas & ꝑegrinos ꝓ ciuib⁹ reputari icirco uerſus cōplures quos āte æditionē noſtrā ꝓ Plautinis īſertos hoc loco uidimus tanq̄ adulterinos & ſubditicios cenſuimus non eſſe admittendos in plautinā familiam: ſicuti nōnullos alios additos in fine aululariæ & ī pricipio pſeudoli comœdiaꝝ: dū igť cōtēdūt iter ſe Iupiter & Amphi. ut arbiter accerſiť blepharo ut diiudicaret quis eoꝝ recte Amphitryo diceret: ſ; ille rei nouitatē admirat⁹ īcōſult⁹ recedit. ℄ Aduocat⁹: q ius alicui ſuggerit uel ꝑſentiā ſuā cōmodat amico: ut refert aſco pedi. Regē. ſ. creōtē. Theſſalum: Veneficū: nā dť theſſalia uenenoꝝ ferax: & ubi ꝑſtigiatores plurimi inueniunť q uidere faciāt q̄ nuſq̄ ſint: Quod beatus Augu. nō negat poſſe fieri ex dæmonū illuſione.

VALLa. VOs inter uos partite. Inter ſupiore; ſcænā & hāc deeſt ut amphitryo & iupiter ſe inuicem ꝓ mœchis habeant utq̄ blepharo

Sacrificaui: cubui. Am. Hei mihi quid audio uix apud me ſum
Vigilans qui prope dormio: uigilans ſomnio: uigilans & ſanus
Intereo: ego ille idem ſum amphitryo gorgophonis
Nepos: thæbanorum impator: qui creontis unicus teleboarum
Perduellis: qui acarnanes: & taphios ui uici: & ſumma
Regem uirtute bellica: illiſce præfeci cephalum magni
Deionei filium. Iu. ego latrones hoſtes bello & uirtute
Contudi. electrionem perdiderant noſtræ germanum coniugis
Achaiam: ætholiam: phocidem: per freta ionium: ægeum:
Et creticum uagati ui uertebant piratica. Am. Di immortales
Mihimet non credo. Ita omnia quæ facta illic examuſſim
Loquitur. blepharo uide. Bl. unum ſupereſt: id ſi fuat
Amphitryones fitote gemini. Iu. quid dicas noui cicatricem
In dexterto muſculo ex illoc uulnere: quod mihi impegit pterela.
Eam quidem. Am. Appoſite quidem. en aſpice. Bl. detegite
Aſpiciam. Iu. Deteximus uide. Bl. ſupreme Iupiter
Quid intucor: utriq̄ in muſculo dextero eodem in loco
Signo eodem apparet probe ut primum coiuit cicatrix
Rufula. ſubliuida: rationes iacent. ſilet iudicium
Quid dicam neſcio?

Blepharo. Amphitryo. Iupiter.

VOs inter uos partite: ego abeo: mihi negocium eſt.
Neq̄ ego unq̄ uſq̄ tanta mira me uidiſſe cenſeo.
Am. Ble. q̄ſo te ut aduocatus mihi adſis: ne ue abeas. Ble.
Quid opuſt me aduocato: qn utri ſim aduocatus neſcio. (uale
Iu. Intro ego hinc eo: alcumena parturit. Am. perii miſer
Quid ago? quem aduocati iam atq̄ amici deſerunt?
Nunq̄ ædepol me inſultus iſtic. ludificauit: quiſquis eſt.
Nam iam ad regem recta me ducam: reſq̄ ut facta eſt eloquar
Ego pol illum ulciſcar hodie theſſalum ueneficum:
Qui peruerſe perturbauit familiæ mentem meæ:

Sed ubi illeſt?intro ædepol abiit credo ad uxorem meam.
Qui me thebis alter uiuit miſerior?quidnam agam?
Quem omnes mortales ignorant & ludificant ut lubet.
Certuſt introrumpam in ædibus:ubi quéq; hominem aſpexero:
Siue ancillam:ſiue ſeruum:ſiue uxorem:ſiue adulterum;
Seu patrem:ſiue auum uidebo:obtruncabo in ædibus.
Neq; me Iupiter:neq; di omnes id prohibebunt:ſi uolunt.
Quin ſi faciam ut conſtitui:pergam in ædibus nunc iam.

Brontia ancilla. Amphitryo.

QApes atq; opes uitæ meæ iacent ſepultæ in pectore
Neq; ullaſt confidentia iam in corde quin amiſerim.
Ita mihi uidentur omnia:mare:terra:cœlum conſequi.
Iam ut opprimar:ut enecer:me miſeram:quid agam neſcio.
Ita tanta mira in edibus ſunt facta:ue miſeræ mihi
Animo maleſt:aquã uelim:corrupta ſum:atq; aſſumpta ſum.
Caput dolet:neq; audio:nec oculis proſpicio ſatis
Nec me miſerior fœmina eſt:neq; ulla uideatur magis
Ita heræ meæ hodie contingit:nam ubi parturit:deos ſibi inuocat:
Strepitus:crepit⁹:ſonit⁹:tonitrus:ut ſubito:ut ꝓpere:ut ualide tõuit
Vbi quiſq; inſtiterat concidit crepitu:ibi neſcio quis maxima
Voce exclamat alcumena adeſt auxilium:ne time:
Et tibi & tuis propicius cœli cultor aduenit.
Exurgite inquit qui terrore meo occidiſtis præ metu.
Vt iacui exurgo:ardere cenſui ædis:ita tum fulgebant.
Ibi me inclamat alcumena:iam ea res horrore afficit
Herilis præuertit metus:acurro ut ſciſcam quid uelit.
Atq; illam geminos filios pueros peperiſſe conſpicor.
Neq; noſtrum quiſq̃ ſenſimus quum peperit:
Neq; præuidimus:ſed hoc quid? quis hic eſt ſenex
Qui ante ædis noſtras ſic iacet?nũnam hunc percuſſit iupiter?
Credo ædepol:nam proh iupiter:ſepultus eſt quaſi ſit mortuus.
Ibo & cognoſcam quiſquis eſt amphitryo hic quidem
Amphitryo. Am. perii.Bro.ſurge.Am.interii. Bro.cedo manum.
Am.Quis me tenet?Bro.tua bromia ancilla.
Am. Totus timeo:ita me increpuit iupiter:
Nec ſecus eſt q̃ ſi ab acheronte ueniam:ſed quid tu foras
Egreſſa es?Bro.eadem nos formido timidas terrore impulit.
In ædibus tu ubi habitas nimia mira uidi:ue mihi
Amphitryo ita mihi animus ẽt nunc abeſt.Am.agedum expedi
Scin me tuũ eẽ herũ ãphitryoné:Bro.ſcio. Am.uide etiam nunc

blepharo adhibitus arbiter q̃q̃ nonnulli nimiũ ĩpudenter & inepte cõmenticios auſi ſunt ſermones inſerere.non ſaltẽ uerſus : ſed neq dẽ ẽt latinã orationem pro plautina. redundant.n.uiciis barbariſmis & ſolœciſmis.In hac itaq; ſcæna blepharo ſe miſſum utrũq; iouẽ & ãphitryonẽ facere oſtẽdit:quod uter ſit amphitryo non nouerit.¶ Ad ſis ne ue abeas.ita emẽdandũ ẽ.¶ Teſſalũ ueneficum. Quia theſſalia ueneno℞ ferax & theſſali uenefici ſemper exiſtimati.ut apuleius ꝓſefert & diuus Auguſtinus oñdit. ¶ Perturbauit familiæ mentem meæ.familia inqt Seruius uarie accepta eſt nam in res & in ꝑſonas deducitur. In res ut in lege duodecim tabularũ his uerbis agnatus ꝓximus familiam habito. Ter.hecatont. Decem dierum eſt mihi uix familia.In ꝑſonas aut natura aut iure:ſub uni⁹ poteſtate ſubiectas:uti filios nepotes: & deinceps ſeruitutes quoq; ſolemus appellare familiam.

Dapes.
Cõfidẽtia.

QApes atque opes: Bromia Amphitryonis ancilla ueluti furens erũpit ex ædib⁹ acclamitans mira intra domum fieri ex cuius ſermone ſingula detegũtur facinora:dr̃ bromia quaſi bacchans & furẽs.Dapes & opes dixit uires ſuas oĩs iacere ĩ pectore ſepultas ꝓpterea quod non poſſent ſibi opitulari ex nimio metu aut ſolicitudine.¶ Aquaȝ uelim: Vt reuiuiſcant & redeant amiſſi ſpũs. ¶ Corrupta:aflictata. ¶ Ita meæ heræ:nã cum eſſet Alcmena paritura uidet̃ a Ioue uocẽ cũ tonitru emiſſam quatenus ei diuinm aderat auxilium ex quo tonitru:& Amphitryo qui ꝓ forib⁹ ſtabat:& reliqui omnes præ metu conciderant. ¶ Strepitus crepitus ſoni.toni. Amplificatio eſt ꝑ congeriem.¶ Præuertit: Præoccupat.¶ Sciſcam:eſt ſciſcere ſciẽdi cã exquirere. ¶ Quis hic eſt: Amphytrionem forte conſpexerat tonitru percuſſum. ¶ Sepultus. Iacens & ſine ſenſu uir. Inuadũt urbem ſomno uinoq; ſepultã:& pro dormiente. Idem ſepultum poſuit: occupat æneas aditum cuſtode ſepulto. ¶ Hæc ſola ſarcã geſtat: Senſus eſt hæc ſola uel uitã agit uel ſana eſt:nã cũ reliqui familares oẽs eum uiderentur minus nouiſſe præter ancil-

BERN.
SARA.
VENN.

Parturio

Sciſcere.

Sepult⁹.

Bro. Scio. Am. hæc ſola ſarcam geſtat mea familiarium.
Bro. Immo omnes ſani ſunt profecto. Am. at me uxor iſanũ facit
Suis fœdis factis. Bro. at ego faciam tu idem ut aliter prædices
Amphitryo piam & pudicam eſſe tuam uxorem ut ſcias
De ea re ſigna atq; argumenta paucis uerbis eloquar.
Omnium primum alcumena geminos peperit filios
Am. Ain tu geminos? Bro. gemios. Am. di me ſeruãt. Bro. ſine me
Vt ſcias tibi tuæq; uxori deos eſſe omnis propitios. (dicere
Am. Loquere. Bro. poſtq̃ parturire hodie uxor occœpit tua.
Vbi utero exorti dolores ut ſolent puerperæ
Inuocat deos immortales: ut ſibi auxilium ferant.
Manibus puris: capite operto. ibi continuo contonat
Sonitu maximo: ædes primo ruere rebamur tuas.
Aedes totæ conſulgebant tuæ quaſi eſſent aureæ:
Am. Quæſo obſoluito hinc me extemplo quando ſatis deluſeris.
Quid fit deinde? Bro. dum hæc aguntur interea uxorem tuam
Neq; gementem: neq; plorantem noſtrum quiſq̃ audiuimus:
Ita profecto ſine dolore peperit. Am. iam iſtuc gaudeo
Vt ut erga me merita. Bro. mitte iſtæc: atq; hæc quæ dicam accipe.
Poſtq̃ peperit pueros: lauare iuſſit nos: occœpimus.
Sed puer ille quem ego laui ut magnus eſt & multum ualet.
Neq; eum quiſq̃ colligare quiuit in cunabulis.
Am. Nimia mira memoras: ſi iſtæc uera ſunt diuinitus
Non metuo: quin meæ uxori latæ ſuppetiæ ſient.
Bro. Magis iam faxo mira dices: poſtq̃ in cunas conditus eſt:
Deuolant angues iubati dehorſum in impluuium duo
Maximi: continuo extollunt ambo capita. Am. hei mihi.
Bro. Ne paue: ſed angues oculis omnis circunuiſere
Poſtq̃ pueros conſpicati: pergunt ad cunas citi.
Ego cunas receſſum uorſum trahere & ducere
Metuens pueris: mihi formidans: tantoq; angues acrius
Perſequi: poſtq̃ conſpexit angues ille alter puer:
Alterum altera apprehendit eos manu perniciter:
Citus e cunis exilit: facit recta in anguis impetum
Am. Mira memoras: nimis formidoloſum prædicas facinus.
Nam mihi horror membra miſero percipit dictis tuis.
Quid fit deinde porro loquere. Bro. puer ambos anguis enecat.
Dum hæc aguntur: uoce clara exclamat uxorem tuam.
Am. Quis homo? Bro. ſumm⁹ iperator diuũ atq; hoiem Iupiter.
Is ſe dixit cum alcumena clam conſuetum cubilibus:
Eumq; filium ſuum eſſe qui illos angues uicerit.
Alterum eſſe tuum dixit puerum. Am. pol me haud pœnitet
Scilicet boni dimidium mihi diuidere cum Ioue
Abi domum: iube uaſa pura actutum adornari mihi:
Vt Iouis ſupremi multis hoſtiis pacem expetam.
Ego tireſiam coniectorem aduocabo & conſulam.
Quid faciundum cenſeat: ſimul hanc rem ut facta eſt eloquar.
Sed quid hoc? q̃ ualide tonuit: di obſecro ueſtram fidem.

lam bromiam dixit ſolam ipſam ſa
nam eſſe: ſed de mentis ſanitate in/
telligebat amphitryo. Bromia autẽ
de corporis ſanitate intellexit. Ideo
dixit immo omnes ſani ſunt. Sarca.
enim caro dicitur: hinc dicimus ſar
cophagum ſepulchrum q? carnem
exedat. Plinius ſarcophagus lapis ẽ
fiſcili uena corpora defunctorũ cõ/
dita in eo abſummi conſtat intra q̃
drageſimum diem: Plautus autem
uidetur poſuiſſe ſarcam geſtare pro
eo quod ẽ uita & ſenſu præſtare: &
carneu3 corpus habere: nã reliquos
Puris / Caput cur deis opiatur / hoibus apiatur.
qui ipſum Amphitryonem nõ no
uerant non ueros. homines autu//
mabat: ſed ueluti quædam phantaſ
mata humanam ſpeciem repræſen
tantia. ¶ Manibus puris: Mundis
& a culpa innoxiis: nã puritas po/
nitur pro mundicia Feſtus appellat
pura ueſtimenta non obſita: nõ fu
cata: non funeſta: nõ macula3 habẽ
tia. ¶ Capite opto: Velato ne: ſcili//
cet ſibi aliquod ominoſum: aut tri/
ſte ocurreret. ¶ In cunabulis: Cu//
næ ſunt ubi infantes iacent inde cu
Cunæ. / Cũabula / Cunire.
nabula lectuli: inde cunire ſtercus fa
cere & inquinare feſto auctore: q? in
fantium cunæ ſoleant frequẽter ſter
core fœdari. ¶ Suppetiæ: Auxilia:
na3 & ſuppetias ferre & ocurrerẽ ſu
Impluuium. / Cõpluuium. / Rurſu & prſum.
petias idemtidem apud Cæſarem ĩ
commentariis & reliquos autores
dici planum eſt: hoc enim loco inci
pit cataſtrophe: ideſt cõuerſio re pa
ulatim cognita. ¶ Angues: Qui ꝓ
prie aquarum ſunt Virgilius: Immẽ
ſis orbibus angues incumbunt pe
lago: & notauit Seruius. ¶ Iubati:
Criſtati & ceruicib⁹ erecti. ¶ In iplu
uium: Eſt impluuium Aſconio pe/
diano tradente locus ſine tecto in
Facinus
ædibus quo impluere imber in do
mum poſſit. Item Varro id quod re
lictum eſt in medio tecti ut lucẽ ca/
peret deorſum quo impluebat di/
ctum impluuium. ¶ Citi: Veloces.
¶ Receſſum uorſum: Pro retrouer
ſum. ¶ Trahere & ducerẽ: Infiniti/
uus ꝓ præterito imperfecto. i. trahe
bam ducebam. Vir. ſolam nam per/
fidus ille te colere: arcanos etiã tibi
credere ſenſus: ¶ Metuens pueris:
Ne quid eis mali contingeret: nã cũ
dicimus' metuo illum: formido eũ:
Tireſia. / Cõiectores.
ne mihi incutiat malum. ¶ Ille al/
ter puer: Hercules: ſcilitet ex Ioue ge
nitus. ¶ Alterum altera: Dicit am
bos ſerpentes

bos ſerpentes manibus appræhendiſſe unum una alterum altera. ℭ Perniciter: Celeriter. ℭ Facit recta in angues impetum: Appræhenſis iam anguibus ui magna in eos irruit ut eneceret: hoc quoque tangit Diodorus dum Herculis mentionem facit: miſſos inquit a Iunone duos dracones ad perdendum puerum quos ille utraque manu faucibus appræhenſis ſtrangulauit: hoc autem a Iunone factum eſt irata propter Iouis concubitum. ℭ Facinus: factum: non fit inquit Terentius ſine periculo facinus magnum & memorabile: & facinus accipitur pro ſcelere. Cicero in officiis ab hoc nulla fraus aberit nullum facinus. Iuuenalis quoq;. Nullum crimen abeſt facinuſq; libidinis. ℭ Horror: Tremor pauor: unde horridum non quod tantum metuendum ſit: ſed prominens & extans: Virgilius. & glacie riget horrida barba. ℭ Percipit: Valde capit & detinet. ℭ Exclámat: Compellat uocat. ℭ Clam conſuetum cubilibus: clãdeſtinos ſurripuiſſe concubitus. ℭ Expetam: accipiam impetrem. ℭ Tireſiam: Quemcunq; futura præuidentem intelligimus: nam tireſias uates thebanus magnus habitus eſt cui dicitur Iunonem iratam oculos ademiſſe: ſed a Ioue is fuit perpetuo uaticinio donatus. ℭ Coniectorem: Futura intuentem: dicti ſunt etiam coniectores ſomniorum interprætes: & coniectarium efficax & perfectum: ut Nonius. ℭ Sed quid hoc eſt? Amphitryone loquente iupiter cum tonitru aduenit Amphitryonem conciliaturus.

DApes atq; opes. In hac ſcæna oſtendit tonitru concuſſos omnes. Amphitryonemque præ metu concidiſſe. bromiam uero ancillam domo exire territam: & quæ portenta uiderit ſignificantez. Dapes a latinis epulæ. VALLa. nam epulum conuiuium dicitur. Dapano idem quod abſumo ſignificat ideo inquit dapes iacent quia nõ cõcoquunt̃. ꝓprie inq̃t Ser. deoꝝ ſunt dapes: ut iouis cœna. Vir. i. viii. hæc ubi dicta: dapes iubet & ſublata repõi pocula. Idẽ dapes ꝓprie regũ ẽt ſunt epulæ priuatoꝝ. ℭ Neq; ullaſt cõfidẽtia: fiducia & cõfidẽtia i hoc differũt. illa. n. in bõis reb⁹ ẽ cõfidẽtia ueroĩ malis. ℭ Strepitus. crepitus ſonitus tonitrus. Amplificatio p congeriẽ. ℭ Accurro ut ſciſcã. i. ut ſciſciter & exq̃rã. inde ſciſcere leges uel rogationes dicebant̃ antiqui quia ſciſcitando & interrogando ſanciebantur. ℭ Sepultus eſt quaſi ſit mortuus. ſepultum ait Donatus quaſi ſine pulſu: uel quod ſepeliantur: ideſt ſeparentur uiui a mortuis. ego autem ſepultum ſopitum ſoporatumq; intelligo: ut cum' dicitur uino ſomnoq; ſepulti. ℭ Tua bromia ancilla. Bromia uidetur dicta quaſi bacchans. nam bromius bacchus dictus αϖο του βρεμεῖν. i. a fremendo. Lucan⁹ cardine parnaſus gemino petit æthera colle Mons bromio phœboq; ſacer. ℭ Age dum. Duz ſyllabica adiectio eſt. non ergo agendum ſcribendum eſt. Hæc ſola ſarcam geſtat mea familiarium. omnes ante nos hunc locum ita legerunt ineptiſſime uicioſiſſimeq; ſarcam: ideſt carnem pro homine capientes nimium ridicule q̃d non modo a plautina abſit eloquentia: ſed prorſus ab omnibus loquentibus. Adde illud quod non ſarcam: ſed ſarca accuſatiuus erit a nomiatiuo ſarx: nec ſimile eſt caſſis & caſſida. crater & cratera. tam ergo uerbum q̃ ſenſus inconcinitas acclamitat corrigendum. Caſtigetur itaq; hoc modo hæc ſola ſana reſtat mea familiarium. eſt nanq; ſenſus familiares omnes mei inſaniunt præter unam hanc modo. nam ſtatim bromia ſubiungit imo omnes ſani ſunt profecto. & rurſus amphitryo at me uxor inſanum facit: Reſtat ſupereſt Terentius in andria reſtat chremes qui mihi exorandus eſt. reſtat etiam pro diſtat ait Ennius: ponere cum his dicat impetus aut mediis regionibus reſtat. ℭ Manibus puris. lotis ob ſacrificium. ℭ Capite operto. Cur tegerent caput ſacrificantes: uel omnino templum ingreſſi docet Plu. in lib. ꝓblematũ. ℭ Latæ ſuppetiæ fient. i. data auxilia. dicim⁹ fero ſuppetias: & occurro ſuppetias. i. adminiculor qa q ſuppetit: ideſt ſuggerit operam ſuam cuiq̃. ei opẽ fert. ℭ Deorſum in impluuium. Dicimus impluuium domus locum ſine tecto ĩ quem pluuia cadat aqua. ℭ Cunas receſſim uorſum: ideſt recedendo uerſus me. ℭ Trahere & ducere: ꝓ trahebam & ducebam ℭ Perniciter: uelociter. nam pernicem celerem dicimus. Horatius. Pernicis uxor appuli. ℭ Tireſiam coniectorem. quia uates cõiectores ſunt omnes quia coniecturis futura præuident atq; præſagiunt. coniectores tñ proprie ſunt ſomnioꝝ. BERN.

Iupiter.

BOno animo es: adſum auxilio amphitryo tibi & tuis
Nihil eſt quod timeas: hariolos: haruſpices
Mitte omnis: quæ futura & quæ facta eloquar.
Multo adeo melius q̃ illi: quum ſum iupiter
Primum omnium alcumenæ uſuram corporis
Cœpi: ex concubitu grauidam feci filio
Tu grauidam item feciſti: quum in exercitum
Profectus: uno partu duos peperit ſimul:
Eorum alter noſtro qui eſt ſuſceptus ſæmine:
Suis factis te immortali afficiet gloria.

BOno animo es: Vt in fine SARA. comœdiarum fieri ſolet: VENE. reddantur ut omnia pla-

Tu cum alcumena uxore antiquam in gratiam
Redi:haud promeruit quamobrem uicio uorteres:
Mea ui ſubacta eſt facere:ego in cœlum migro;

Amphitryo.

F Aciam ita ut iubes:& te oro promiſſa ut ſerues tua
Ibo ad uxorem intro:miſſum faciam tireſiam ſenem.
Nunc ſpectatores Iouis ſummi cauſa clare plaudite;

cida ac trãquilla.Iupiter amphitryonem ſolatur amicis uerbis nihil ſibi opus eſſe dicens haruſpicum monitus. ¶ Hariolos:diuinatores: huius etymologiam .uerbi in ſequentibus annotabimus ¶ Hauruſpices: ab hara aui augurali ſi Seruium ſequimur:uel ab hariga: ſi Donato credimus:eſt enim hariga ut docet Feſtuſ hoſtia cuius adhærentia inſpiciebãtur exta . ¶ Te immortali afficiar gloria : nam Hercules qui diuinos meruit honores alcides dictus eſt ab alceo Amphitryonis patre. Amphitryõideſq;. ¶ Vicio uorteres:crimen obiiceres . ¶ Subacta. Compulſa. Virg.auditq; dolos ſubigitq; fateri: alias ſubigere domare ſuperare & acuere:ut idem ſubiguntq; in cote ſecures. ¶ Migro : eo diſcedo migrarẽ mutarẽ hitationẽ ſignificat

VALLa. B Ono animo es. Iupiter ſibi iam & uxori amphitryonẽ recõciliat. ¶ Ariolos.ariolus inquit Donatus eſt qui diuina mente uaticinatur dictus ariolus quaſi fariolus a fatis & a fando . ¶ Vno partu duos peperit ſimul:ſubaudi iphiclum & Herculem. ¶ Illum tuum:hunc meum.quod ex hiſtoria pendet ſi Ariſtoteli in libro de animalibus tradenti credimus ꝙ diuerſis temporibus concipi plures poſſint . ¶ Clare plaudite:ideſt ſignificate manuum comploſu uobis placuiſſe fabulã.Plaudo aliquando tranſitiuum eſt ad accuſatiuum:ut apud papinium eſt legere in.iiii.thebaidos ubi plaudit equos:ideſt plauſu excitat.ſane plaudati in libris auguralibus ſignificat:ut ait Veranius armati:ornati:omniaq; militaria ornamenta plaudamenta dici.

¶ IN ARGVMENTVM ASINARIAE.

BERN. SARA. VENE. A RGyrippus adoleſcens mulierem deperibat philenum cuius clereta mater ſagax lena ut ab illo eliceret pecuniam:uetuerat amantes amoribus ſuis conſueſcere adoleſcentis pater demenetus ſuo indulgens filio:ut meretrici tradat uult ei pecuniã dari:ſeruũ igitẽ libanum monet undecunq; ut põt ſurripiat:atrienſem circunducat ſaureã:arthemõam cuius ſub imperio uiuebat uxorẽ fallat:libanus conſeruum leonidam cõuenit:rẽ apit:opportune ſimul confingunt fallaciam:aduenerat mercator daturus ꝓ emptis aſinis:unde comœdia nomen inuenit pecuniã:quã ſe ſoluturũ aiebat atrienſi ſaureæ:quem rei familiari arthemona ꝑfecerat:ſimulat leonidas ſe atrienſem:ſuadet libanus mercatori:leonidæ argentũ ut dinumerat:aſſentitẽ demenetꝰ recte ſolutũ preciũ :igitẽ receptæ dantur mulieri uiginti minæ:ob id demeneto patri priorem noctem cedit filiꝰ:paratur cõuiuium.ſenex:adoleſcens:ac meretrix accumbunt ſimul:Interim hæc diabolus riualis reſciens:qui iam fuerat per annũ pactus eam ſibi meretriculam datum iri:demenetum ſcortari & filium uxori eius arthemonæ per paraſitum nunciat.uxor aduenienſ uirum conuiciis agit:& e ganeo extrudit domum.

¶ Ioannis Petri Vallæ Placentini in Plauti Aſinariam Cõmentatio.

¶ Aſinariæ Argumentum.

VALLa. H Oc agite ſultis. Aſinariæ comœdiæ argumentum eſt. Demenetus ſenex quia artemonam dotatam duxerat uxorem pene ſub eius uiuebat imperio. Vtriuſq; filius Argyrippus Phylenium amabat meretricem cum riuali diabolo adoleſcente:ſed deerat pecunia Argyrippo:quã efflagitanti lenæ cleretæ daret : ut ſecũ tantum haberet Phylenium annum perpetuum. Demenetus itaq; pater decipi atriẽſem ſauream iubet leonidæ & libano ſeruis:ut quod argentũ mercator ꝓ aſinis retulerat a ſe emptis ſaureæ atrienſi non ipſi ſaureæ dinumeraretẽ:ſed argyrippo filio.& argyrippus noctem unam modo patri amicam concederet:qđ cum factum adoleſcens ſenſit diabolus uxorem demeneti certiorem facit per paſitum . Vxor maritum demenetum meretricẽ amplexũ ex lupanari domũ abſtrahit:ſed non alienum fuerit nominum exponere etymologias quo faciliꝰ res tota innoteſcat.

¶ Nominum etymologiæ.

D Emenetꝰ ab eo qđ demos.i.populus.i.popularis & idiota dictꝰ. ¶ Artemona: q̃a artizo ꝓficio ſignificat.quod ꝓficeret q̃ uellet q̃m dotata mulier. ¶ Adoleſcẽs argyrippus. Quia argyrõ argentũ & hippos equus.nam ut argentũ haberet:libani ſerui equus eſt factꝰ. ¶ Leonida.a leone nomẽ hꝫ q̃a ferox oñdit. ¶ Libanus.græce.Latĩe thus dr̃.q̃a fumũ uerboꝝ ſubiicit:ut thus leõidæ. ¶ Phyleniũ.amica.Quia phylo amo ſignificat. ¶ Clereta lena.Qua cleros ſors dr̃:forte.n.pecuniarum concedebat phyleniũ. ¶ Diabolus. Quia diabalo Calumnior ſignificat:detulit.n.demenetum per paraſitum uxori artemonæ.

¶ Hoc agit

Plauti poetæ clariſſimi Aſinaria.

Prologus.

Hoc agite ſultis ſpectatores nunc iam
Quæ quidem mihi atq; uobis res uortat bene
Gregiq; huic: & dominis atq; conductoribus
Ecce iam nunc tu præco oēm auritum populū
Age: nunc reſide: caue modo ne graxis.
Nunc qd proceſſerim huc: & quid mihi uolueri
Dicam: ut ſciretis nomen huius fabulæ.
Nam quod ad argumentum attinet: ſane breueſt.
Nunc quod me dixi uelle uobis dicere
Dicam: huic nomen græce onagoſt fabulæ.
Demophilus ſcripſit: macrus uortit barbare.
Aſinariam uolt eſſe ſi per uos licet.
Idem lepos: luduſq; in hac comœdia:
Ridicula res eſt: date benigne operam mihi.
Vt uos item alias pariter nunc mars adiuuet.

BERN.SARA.VENE.

Hoc agite ſultis: ꝑ ſi uultis: meminit Feſt. & uſus ē Enni⁹ pádite ſultigenas & corde reſinqte ſomnū: id quoq; Cice. ī oratore. ¶ Agite: Audite: ita Dóatus in Teré. monet ſi qdē hoc ꝓlogo ſpectatores: ut ītētos aīos ꝑbeāt recitatói comœdiæ. ¶ Vortat: eueniat. ¶ Gregi huic: Scilicet hiſtrionum & mimoꝝ: ſeruauit ꝓprietatē uocabuli: nā ē grex congregatio minoꝝ aīaliū: armenta ut maioꝝ Seruio teſtāte: Attamē grex eſt generale cūctoꝝ aīaliū ut apd Cic. iuenias: fudit apothecas: cecidit greges armtoꝝ. & ꝓ ordine bonoꝝ & maloꝝ ponit a Do. Teré. in Adelphis atq; hic de grege illoꝝ ē: & Cic. ī his bonis gregibus oēs aleatores oēs ipuri ipudiciq; uerſant. ¶ Et dñis & cóductoribus. ¶ Aediles: & eos dicit quoꝝ cá aduenerāt recitaturi comœdiá. Præco: a præcanēdo dict⁹: ná is audiētiā ī theatris īdicebat: & bonoꝝ auctionē faciebat. ¶ Auritū: intētū: ná cū tuba canūt uel uoce acclamāt cūcti ſilent. ¶ Caue mō ne gratis: Sūt q legerīt nō gratis ſed grauis uel graxis. i. ꝑſtrepas ut græca uſus ſit dictóe. ¶ Onagoſt: pro onagos ē: onos. n. ē aſinus: ut onager ſilueſter. Vir. ſæpe ēt curſu timidos agitabis onagros. ¶ Marcus uortit barbare de ſe ipſo poeta locutus ē: ná Marcus Acti⁹ pri⁹ uocabatur & a pedū planitie plotus poſtea plau. ergo nō Macrus ſ; Mar. ná augurádū eēt qs iſte fuerit q fabulā ipa; latiná fecerit: niſi de ſe ipo dixiſſet: de quo ut ſubmiſſius & uerecūdius loqreť dixit uortit barbare. i. nō cócine: nō apte: nō cópoſite ſicuti ī Trinūmo locutū fu iſſe poetá cópim⁹. Inqt. n. huic nomē græce ē theſauro fabulæ ꝑ hileío ſcripſit: Pla. uortit Barbare. Vñ Quīti. eos barbaros appellauit. Qui nō recte ꝓnūciaſſent. Et Pli. Plautū poetá latinū. Neuiū uero barbaꝝ dixit: uel barbare e græca in aliá liguá: ná Feſti teſtimóio oēs natóes græcis exceptis a ueterib⁹ barbaræ dictæ ſūt. ¶ Idē lepos: q ī græco ē ornat⁹ & uenuſtas. Q d Var. dici putat ab eo qd æoles lepoꝝ bonū uocát. ¶ Vt mars adiu. ná fauiſſe Romāis dr uſq; ad ſummum gloriæ cumulū quē (ut autor eſt Macrobi⁹) Marſpitrē. i. Martem patrem cognominauerunt.

A.l. bñ uertat.
Verſurá. facere.
Grex: A.l. In/ gratis.
Onagoſ aſinaria
Marſpi/ ter.

VALLa.

Hoc agite ſultis. metrū trimetrū iābicū ē. iō īteger uerſus ſcribēdus. Hoc agite ſultis ſpectatores nūc iá q. Sultiſ Cic. ī oratore expóit ſi uultis dixiſſe ueteres. Enni⁹. Pádite ſultigéas & corde reliqte ſóñū. ¶ Res uortat bñ. ꝓpitia ſcdaq; ſit. de quo uerbo plura Ser. ī carmīe bucolico ubi inqt Maro: nos illi qd nec bñ uertat mittim⁹ hædos. ¶ Et dñis. q huic recitatói pſūt. ¶ Ac cóductorib⁹. ita ſcribédū ut ſtet uerſus. i. ædilib⁹ q cōducebāt fabulas ¶ Ecce ét. ita ſcribédū: ut ī uetuſtis legiť exéplarib⁹ uel face. ¶ Auritū populū. i. aurib⁹ ītētū. Aliter Vir. auritos ſeq lepores dixit: qd aures lógas hēant. Et Hora. auritas q̄rcus: qd audirēt. ¶ Caue mō ne gratis. ne qd īferas iniuriæ: uel ne qd moliaris qd non deceat. In bonū & malū accipit. Cice. ꝓ archia. Quid. n. boꝝ infirmari gratis pót. Seneca de beneficiis debitoris. exéplū diſſimile eſt cui paꝝ eſt pecuniá q̄ ſiſſe niſi ſoluet. Illi. n. ſtat acerbus ſup caput creditor q nullum diem gratis occidere patiať. Diuus Auguſtinus in tertio academicoꝝ. Tenuit ſuū morem hō peſſimus etiá gratis. Rufinus & ꝓ his qui odio habenť gratis ipſe dicturus eſt odiſtis me gratis: Veꝝ qm̄ ne gratis dicať metrum non patiť legēdum exiſtimamus ne gratuis ſiquidem inde fit gratuitus: ut ipſe in ciſtellaria. At pol illa quædá muli er in nulla opa gratuita eſt. eſt ergo ſenſus. Caue mō ne gratuis. i. gřam tibi nullam habeamus qd populū attentū feceris ſi mō interturbes. iō reſide dixit. ¶ Dicá in ſynalepha. in hoc uerſu colliſio non ē. ¶ Græce onagoſt. onos a græcis. Aſinus a latinis. Onagus ergo agaſo: ſiue agens aſinum. ¶ Macrus uortit barbare. i. ruſtice & inepte: uel in aliam linguam. Nam ꝑter græcos barbaros omnes græci uocauerunt: quod ſi Marcus legať. Plautus uideri poteſt: qui ut arrogantiæ crimen uitet barbare dixit. ¶ Si per uos licet. ſi uobis placet.

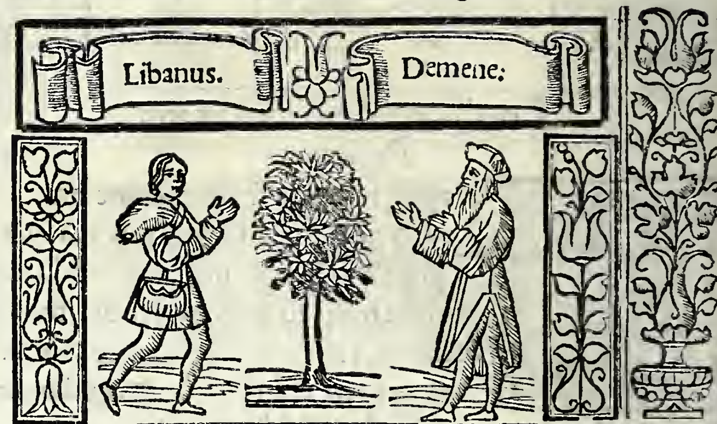
BERN. AMāti filio:Et in hac:ut ĩ cæteris quoq;
SARA. comœdiis oĩbus ſicut ĩ Amphitryōe
VENE. docuim⁹ innoteſcit nomē comœdiæ
Vxorius ex primis lr̄is argumēti.Eſt aūt ſenſus & ordo
Sauria. ſenex.ſ.demenetus uiuens ſub⁹ imperio uxorio
A.l.Ri/ uult auxiliariter amanti filio.ſ.argyrippo: argē
ualis. to.Vt illi.ſ.argentū p̄beat̃.Quo poſſit philenio meretrice potiri:cuius ille amore deperibat. ¶Vxorio: Dr̃ uxorius q uxori ſeruit Vir.pulchramq; uxorius urbē extruis:& uxorius ānis poetice dixit Hor.¶Cedit:p concedit ut.ſ.primos cōcubitus ſibi pr̃ hēat.¶Riuin⁹:diabolus noīe q calūniator interp̄tatur. ¶Triſte.i. ſæuiter atrociter & ĩdignis modis.¶Agit:urget proſequit̃.Vir.paſtor agens tælis.

VALLa. AManti.aliis uerſibus & argumentum amplectit̃ fabulæ. Et ex primis uerſuū lr̄is nomen oñdit comœdiæ.¶Auxiliarier.pagoge pathos.¶Itaq; ob aſinos relatum p̄ciū ſaureæ.Ita hic uerſus corrigendus. ¶Riuinus.is erat diabolus adoleſcens. Dr̃ & riualis.¶Ob raptā ſibi mulierē.ſubaudi phylenium:quā ſibi pactā habuerat. ¶Accurrit uxor.ſubaudi demeneti artemona. ¶Triſte agit.i.male habet ac mulctat.

BERN. SIcut tuū uis:incipit ꝓtheſis actus pri/
SARA. mus comœdiæ:In hoc diuerbio con
VENE. ueniunt demenet⁹ ſenex argyrippi pr̃
Supeſſe. libanuſq; ſeruus de congrenda pecūia ſoliciti: qua ſubuenire adoleſcēti poſſint:ſed ſeruus anteq̄ ſuū detegat cōſiliū ueluti q̄dā utit̃ inſinuatione:ut facilius in ſuā ſenē deducat ſententiā.
Supſtes. ¶Soſpitē:Saluū:ennius tñ ꝓ ſeruator̃ poſuit Feſto teſtante inde ſoſpitare bona ſpe afficere: aut bonā ſpē nō fallere: ſoſpes & hoſpes q̄uis cōmunia ſint: fœmininū tñ hn̄t hoſpita & ſoſpita Priſci.¶Senectutē:quā ueteres malā ætatē dixerūt:nā odio oībus ſunt ſenes ut teſtatur Cecilius. Tū in ſenectute reputo miſerrimū ſentire ea ætate eū ipſum eē odioſum alteri.¶Peſtē:uel mortē uel morbū.¶Deū fidium:Herculē:nā fidius dictus eſt q̄ſi filius Iouis q tripli
Scibo. ci noīe:ut eſt apud Ouidiū uocabat̃. ¶Obſti
Serio. nate:obſtricte:obnixe.¶Serio:ſiñ ioco: & Se
Serium. riū dicimus triſtē Affranius apud Noniū:non ego te noui triſtē ſeriū. ¶Mēdacii qcq̄.ſ.dixeris.¶Vbi lapis lapidē ter:piſtrinū dicit. Timebat.n.ſibi libanus ſi qd forte dixiſſet qᵈ diſplicuiſſet hero ſuo: ne ad molā agendam mitteretur
Polenta ꝓpterea nō audebat conſilium ſuum palā facere. ¶Pinſitant:uel pranſitant:ſed rectius pinſitant:ideſt contundunt. Varro nec piſtorem ullum noſcent niſi eum qui in piſtrino piſeret farinam a pinſo pinſor qui poſtremo piſtor.Feſto tamen tradente pro eodem poſitu; eſt piſtor & coquus. ¶Apud fuſti in.Locum magis declarat ad quem improbi homines ibidem relegati ob mala facinora fuſtibus contūdebantur & ferreis uinciebantur compedibus ideo:

Argumentum.

AManti argento filio auxiliarier
Sub imperio uiuens uolt ſenex uxorio
Itaq; ob aſinos relatum precium ſaureæ
Numerari iuſſit ſeruo leonidæ
Ad amicam id fertur:cedit noctem filius.
Riuinus amens ob raptam mulierem
Is rem omnem uxori per paraſitum nunciat
Accurrit uxor:ac uirum eius triſte agit;

Libanus ſeruus.Demenetus ſenex.

SIcut tuum uis unicum gnatum tuæ
Supereſſe uitæ:ſoſpitem & ſuperſtitem:
Ita te obteſtor per ſenectutem tuam
Perq; illam quam tu metuis uxorem tuam:
Si quid me erga hodie falſum dixeris:
Vt tibi ſuperſtes uxor ætatem ſiet:
Atq; illa uiua:uiuus ut peſtem oppetas.
De.Per deum fidium quæris:iurato mihi
Video neceſſe eſſe eloqui quicquid roges:
Ita me obſtinate aggreſſus:ut non audeam
Profecto percunctanti quin promam omnia.
Proinde actutum iſtuc quid eſt:quod ſcire expetis
Eloquere:ut ipſe ſcibo te faciam ut ſcias.
Li.Dic obſecro hercle ſerio quod te rogem.
Caue mihi mendacii quicq̄.De qui tu ergo rogas?
Li.Num me illuc ducis ubi lapis lapidem terit?
De.Quid iſtuc eſt?aut ubi iſtuc eſt terrarum loci?
Li.Vbi flent nequam homines:qui polentam pinſitant
Apud fuſtidinas ferri crepidinas inſulas.
Vbi uiuos homines mortui incurſant boues.
De.Quid iſtuc eſt:aut ubi iſtuc ſit nequeo noſcere
Vbi flent neq̄ homines:qui polentam pinſitant
Modo pol percepi libane quid iſtuc ſit loci.
Vbi ſit polenta te fortaſſe dicere. Li.ah.
Neq; hercle:ego iſtuc dico:nec dictum uolo.
Teq; obſecro herele ut quæ locutus deſpuas.

De.Fiat geratur mos tibi.Li.age age uſq; excrea.
De.Etiã ne?Li.age quæſo hercle uſq; ex penitis faucibus.
Etiam amplius.De.nã quouſq;? Li.uſq; ad mortẽ uolo.
De.Caueſis malam rem.Li.uxoris dico non tuam.
De.dono te ob iſtuc dictum:ut expers ſis metu.
Li.Di tibi dent quæcunq; optes.De.redde operam mihi:
Cur hoc ego ex te quæram?aut cur miniter tibi?
Propterea quod me neſcientem feceris.
Aut cur poſtremo filio ſuccenſeam
Patres ut faciunt cæteri.Li.quid iſtuc noui eſt?
De.Equidem ſcio iam filius quod amet meus
Iſtanc meretricem e proximo philenium:
Eſt ne hoc ut dico libane?Li.rectam inſtas uiam
Ea res eſt:ſed eum morbus inuaſit grauis.
De.Quid morbi eſt?Li.quia non ſuppetunt dictis data.
De.Tunc es adiutor nunc amanti filio?
Li.ſum uero & alter noſter eſt leonida.
De.Bene hercle facitis:& a me initis gratiam:
Verum meam uxorem libane neſcis qualis ſiet?
Li.Tu primus ſentis:nos tamen præ noſcimus
De.Fateor eam eſſe importunam atq; incommodam:
Li.Poſterius iſtuc dicis:ꝗ credo tibi.
De.Omnes parentes libane liberis ſuis
Qui mihi auſcultabunt faciet obſequelam.
Quippe qui mage amico utantur gnato & beneuolo.
Atq; ego me id facere ſtudeo:uolo amari a meis.
Volo mei patris me ſimilem:qui cauſa mea
Nauclerio ipſe ornatu per fallaciam
Quam amabam abduxit a lenone mulierẽ.
Neq; puduit eum id ætatis ſycophantias
Struere & beneficiis me emere gnatum ſuum ſibi.
Eos me decretunſt perſequi mores patris
Nam me hodie orauit argyrippus filius
Vt ſibi amanti facerem argenti copiam:
Et id ego percupio obſequi gnato meo.
Volo amori obſecutum illius:uolo amet me patrem
Quanꝗ illum mater arcte cotenteq; habet.
Patres ut coſueuerunt:ego mitto omnia hæc:
Præſertim quum is me dignum quoi crederet
Habuit:me habere honorem eius ingenio decet
Quum me adiit(ut prudenteẽ gnatum æquũ eſt)prẽẽ.
Cupio eſſe amicæ quod det argentum ſuæ.
Li.Demiror quid ſit:& quo euadat ſum in metu.
De.Equidem iam ſcio filius quod amet meus.
Li.Cupis id quod cupere te nequicꝗ intelligo
Dotalem ſeruum ſauream uxor tua
Adduxit:cui plus in manu ſit quam tibi:

ideo fuſtidinas a fuſtibus quibus cædebant:&
ferri crepidinas a uinculi ferrei crepitu noĩauit.
¶Vbi uiuos hoĩes mor.in.boues: ideſt hoĩes
ceduntur ſcutica quod fit ex corio bubulo.
¶Quid:iſtuc eſt: aut ubi iſtuc ſit nequeo no/
ſcere: ubi flent neꝗ hoĩes qui polentam pinſi/
tant:ſunt hi duo uerſiculi hoc loco inſerẽdi &
melius aptiuſq; ſenſui quadrant ꝗ inferius nõ
congruo loco poſiti ut hñt mẽdoſi codices:
uerba namq; ſunt ipſius demeneti referentĩs ea
dem quæ libanus protulerat. Et deinde quaſi
redeat in memoria ſubiicit modo pol ꝑcepi li/
bane & ꝗ ſequuntur. ¶Polenta:eſt ꝗ fit ex tri
to uel toſto ordeo.Pli.in.xviii.polentam quo/
que græci non aliunde præferunt: pluribus fit
hæc modis:græci ꝑfuſum aqua ordeũ ſiccant
nocturna ac poſtera die frigunt: ſunt qui uehe
mentius toſtum rurſus exigua aqua aſpergant:
ſiccentq; prius ꝗ molliant:alii uero uirentibus
ſpicis decuſſum ordeum recens purgant madi
dumq; in pila tundunt atq; in corbibus eluunt
ac ſiccatum ſole rurſus tundunt & purgatum
molunt quocunq; autem genere præparato ui
cenis ordei libris ternas ſæminis lini:& corian
dri ſelibras:ſaliſq; acetabulo torrentes ante oĩa
miſcent in mola: qui diutius uolunt ſeruare cũ
poline ac furfuribus eius condunt nouis fictili
bus:Italia ſine ꝑfuſione toſtum in ſubtilẽ for/
mam mollit iiſdẽ additis:atq; etiam millio: &
paulo inferius:uideturq; tam puls ignota græ/
ciæ ꝗ italiæ polẽta. ¶Que locutꝰ expuas:tanꝗ
dictum ominoſum. ¶Ex penitis:intimis in/
trinſecis:ab eo quod eſt penitus.i.intrĩſecus,fit
penitus ta.um.inde pẽitior & penitiſſimus &
penetro quod eſt penitus intro: ut docet Pri/
ſcianus:penitus etiam pro ualde teſtatur Ser.
¶Redde operam:animum intentum præbe.
¶Cur ego ex te quæram:Quærit ſenex ut ſer
uus omnem reiiciat metum: propterea ſuum
prior detegit conſilium. ¶Succenſeam:eſt in
re graui ſuccẽſere & iuſta cauſa iraſci. ¶Quid
iſtuc noui? Adhuc ſibi timet:neq; ſe prius amo
rum argyrippi conſcium detegit ꝗ apertius mẽ
tem reſciſcat ſenis. ¶Morbus inuaſit grauis:
Grauiter afflictatur:morbũ dicit Ser.tꝑalem eẽ
corporis imbecillitatem:ſed Aulus Gel.appel/
lat habitum cuiuſq; corporis contra naturam:
qui eius uſum facit deteriorem & differt mor/
bus a uicio:ut ſit morbus cuẽ acceſſu utiq;:aut
contagii: aut temporis:uicium perpetua & in
ſanabilis ac irreuocabilis cauſa. Quid morbus
& quid uicium tangit Vlpianus in principio
xxi.li.Digeſtorum ueterum in ædilitii ædicti in
terprætatione:hoc loco tamen quod corporis
eſt retulit ad animum. ¶Quia non ſuppetũt:
promiſerat argyrippus pecuniam ſe daturum:
nec habebat quã mulieri traderet: ab hoc uer/
ibo ſuppeto fiunt ſuppetiæ auxilia de quibus
in Amphitryone. ¶Poſterius iſtuc dicis:Vel

Penitus.
Inſto
Morbus
Vitium.
Suppe/
to.
Suppe/
tiæ.
Inire.
Initus.
Cõmo/
dus.
Incom/
modus.
Argyrip
pus.

Mina. Emina. Deſrau/dare. Optio. Cõminiſci. Intercipe. Patrare. Argentarius. Archibulus.

quod pri⁹ id crediderit & ſciuerit q̃ dixerit ille: uel poſterius dicis.i.minus dicis: ut ſit ſenſus multo magis uxorem tuam incõmodam atq; importunam arbitror q̃ dicis. ℂ Facient obſequelam: obſequent̃ indulgebũnt. ℂ Mage:ꝓ magis. ℂ Sycophantias: Fallacias ſimulatões. ℂ Contente.i.parce. ℂ Habet: tractat. ℂ Cui crederet: amores.ſ.ſuos detegendo. ℂ Me habere honorem eius ingenio decet: hoc eſt pariter uolo naturæ ipſius rõnem hr̃e ut.ſ. queãdmodum mihi cõmiſit & cõcredidit omnes ſuos amores: ita me illi indulgentiſſimum ꝑberi uolo: ingenium enim ꝓ natura: more inſtituto ſæpiſſime uſurpatur a Plauto. ℂ Demiror qd ſit: adhuc ambigit ne forte eum ſenex tẽptet ſciens. ℂ Quã tibi: qa ſub uxorĩs impio uiuebat ſenex. ℂ Argentũ accepi: hoc idẽ Titinius apd̃ Noniũ: uerũ maximis dotib⁹ deliniti ultro uxoribus ancillantur. Iuuenalis quoq; ueniũt a dote ſagittæ: libertas emitur. ℂ Minis. a græcis mna a noſtris mina ex conſuetudĩe libra quæ ad pecuniam pertinet: emina autem menſura eſt: Perſius fregerit eminas areti ædilis iniquas. ℂ Qua.ſ.uia. ℂ Vna opa: eodẽ mõ: uia: rõne. ℂ Rætiaculo: a ræte rætiaculũ & rætaculum & eſt dictum ræte a raritate & idoneũ ad piſces capiendos & ad aucupandum: Plau. alibi uuidum ræte cum ſquamoſo pecu: & in ſequenti ſcæna de aucupe locutus ſumere eum licet ſine rætibus: ræticulum quo uiatores panes geſtãt apd̃ Horatiũ. ℂ Optionem: coadiutorem: Vegetius de re militari optiones ab optãdo appellatos dicit ꝙ antecedentibus ægritudine ꝑperditis ii tanq̃ adoptati eoꝝ atq; uicarii ſolent uniuerſa curare: id quod tangit Feſtus: No. Varro: ꝙ nihil aliud ſit optio in re militari q̃ adoptatio: quem centurio: aut decurio optabat ſibi rerum priuataꝝ miniſtrum: quo facilius publica obiret negocia: hoc aũt fiebat ut ſp legiões plenæ eſſent. ℂ Cõminiſcere: Cõminiſci eſt recordari & fingere ℂ Hoſtes intercepint: Videlicet arthemona & eius atriẽſis ſaurea a qbus timebat ſuas detegi fallacias. Patro: pro patrauero. ℂ Argẽtariũ: q alio uocabulo trapezita nũmularius: mẽſarius: ſed ꝓ fœneratore uſurpat Plã. ℂ Aegrius: difficili⁹. ℂ Moriri: ita ꝓtulerũt ueteres: nos mori. ℂ Scipionẽ: baculũ: quẽ tunc forte manu tenebat: & hic cognomiati Sci. ut retulim⁹ in ãphitryone. ℂ Cõtui: ꝓ cõtueri: nã tueri uidere. Vir. excipiũt plauſu pauidos gaudẽtq; tuẽtes dardãidæ. ℂ Mãebo: expectabo.

Scipio. Contui.

De. argentum accepi dote imperium uendidi.
Nunc uerba in pauca conferam quid te uelim:
Viginti iam uſuſt filio argenti minis:
Face id ut paratum iam ſit. Li. unde gentium?
De. Me defraudato. Li. maximas nugas agis.
Nudo detrahere ueſtimenta me iubes.
Defrudem te ego? ageſis tu ſine pennis uola.
Te ne ego defrudem? quoi ipſi nihil eſt in manu
Niſi quid tu porro uxorem defraudaueris?
De. Qua me: qua uxorem: qua tu ſeruum ſauream
Potes circunduce: aufer: promitto tibi
Non offuturum ſi id hodie effeceris.
Li. Iubeas una opera me piſcari in aere
Venari autem rætiaculo in medio mari.
De. Tibi optionem ſumito leonidam
Fabricare quid uis: quid uis comminiſcere.
Perficito argentum hodie ut habeat filius:
Amicæ quod det. Li. quid ais tu demenete
Quid ſi forte in inſidias deuenero:
Tu redimes me ſi me hoſtes interceperint?
De. Redimam. Li. tum tu igitur aliud cura quid lubet.
Eo ego ad forum niſi quid uis. De. fiet: ne ambula.
Atq; audin etiam. Li. ecce. De. ſi quid te uolam ubi eris?
Li. Vbicunq; libitum erit animo meo: profecto nemo ẽ
Quem iam de hinc metuam mihi.
Ne quid nocere mihi poſſit: quum tua oratione
Omnem animum oſtendiſti tuum:
Quin te quoq; ipſum faciam haud magni: ſi hoc patro.
Pergam quo occœpi: atq; ibi conſilia exordiar
Audin tu? apud archibulum ego ero argentarium.
De. Nempe ĩ foro? Li. ibi ſi qd op⁹ fuerit. De. meminero.
Non eſſe ſeruus peior hoc quiſq̃ poteſt.
Nec magis uerſutus: nec quo abcaueas ægrius
Eidem homini ſi quid recte curatum uelis
Mandes: moriri ſeſe miſere mauolet.
Quam non perfectum reddat: quod promiſerit:
Nam ego illud argentum tam paratum filio:
Scio eſſe quam me hunc ſcipionem contui.
Li. Sed quid ego ceſſo ire ad forum: quod inceperam?
Atq; ibi manebo apud argentarium.

VALLa. Sicut tuuʒ uis. In hac prima ſcæna libanus demenetũ aſtute aggredit̃: ut intelligat ſup argyrippi amoribus q̃ mens ſit eius. Demenetus itaq; oſtendit ſibi gratũ eſſe: ut cũ leonida ſtruat quoquo mõ ut argenti copiam habeat: quã faciat argyrippo: quo amica potiat̃. ℂ Vnicum gnatũ. ſubaudi argyrippum. Supeſſe ſupſtitem fore ac uiuere ſupra mortẽ pentum. De hoc uerbo multa Gelius. ℂ Soſpitẽ.i.icolumẽ. ℂ Ita te obteſtor per ſenectutem tuam. hic relictus uerſiculus ſubdatur expoſito. ℂ Vt tibi ſuperſtes uxor.i.incolumis. ſupſtites inqt Feſt. teſtes pñtes ſignificat cuius rei teſtimonium eſt quod ſuperſtitibus ꝑſentibus leges inter quos controuerſia eſt uindicias ſumere iubent: ut Plautus in artemone. Nunc mihi licet quid uis loqui. nemo hic adeſt ſuperſtes. ℂ Vt peſtem oppetas.i. afflicteris moriaris. ℂ Per deum fidium. Iurantis aduerbium eſt.i.ꝑ herculem qui deus triplici nomine cenſebatur: ut

baſ:ut eſt uidere in faſtis apud Ouidium. ℭ Obſtinate.i.obſtricte & coacte.obſtinato offirmato pſeueranti ut tene re poſſit ut Pacuuius obſtinate exorſus:ut Accius in amphitryone aut tā obſtinato aio confiſus tuo.Cato in thermū de.x.hominibus.Rumorem famā flocciſecit cupidus ſtupris obſtinatus inſignibus flagitiis.Neuius in licurgo:uos q̄ aſtatis obſtinati.Vt diſtinere occupare ſignificat quo ſæpe Cæſar uſus in cōmentariis. ℭ Percunctanti.differentia inter percunctari & interrogare.qd interroganti uel non uel etiam reſpondetur.Percunctanti aūt plura ut inter figu ras Quintilianus percunctationem collocarit.ſcribunt hoc uerbum ſine.c.ante t.cum o deducentes a conto quo re miges innituntur.Alii cum u ante & a cunctis deriuando:ut ſit pcunctari qd cuncti debeant exquirere.ita Dona.ita Noni. ℭ Ipſe ſcibo.uetuſtiſſimi quartæ coniugationis futurum indicatiui tā per bo q̄ per am pferebant. Nunc duo tantum id ſibi aſciuerunt ibo & quibo. ℭ Rogas.p interrogas.Inde rogationes leges dictæ ꝙ multoꝝ fiāt interro gatione.nam & rogo non mō pcor ſed ēt aſtruo ſignificat:uñ lignoꝝ rogus:unde arrogare & corrogare & ſubro gare ac derogaſ. ℭ Vbi lapis lapidē terit.i.in piſtrinū ubi qppiā molit lapidi ſup reuoluto.i.metuo ne me in piſtri num rapias. ℭ Qui polentam pranſitant.Plinius polentam quoq; græci non aliunde præferunt.Pluribus fit hæc modis græci perfuſum aqua ordeum ſiccant nocte una ac poſtero die frigunt.Deinde molis frangunt.ſunt qui uæ hementius toſtum rurſus exigua aqua aſpergant:ſiccentq; prius q̄ molant.Alii uero uirentibus ſpicis decuſſum or deum recens purgant:madidumq; in pila tundunt:atq; in corbibus eluunt:ac ſiccatum ſole rurſus tundunt & pur gatum molunt.Quocūq; autem genere pparato uicenis ordei libris:ternas ſæminis lini:& coriandri ſelibras: ſaliſq; acetabulo torrentes ante oīa miſcent in mola. Qui diutius uolunt ſeruare cum poline ac furfuribus ſuis condunt nouis fictilibus.Italia ſine pfuſione toſtum in ſubtilem formam molit:iiſdem additis atq; etiā milio.Et paulo poſt uideturq; tam puls ignota græciæ:q̄ italiæ polenta. ℭ Apud fuſtidinas.hoc eſt apud eas inſulas quæ ergaſtula no minantur.hoc urbane dictum quaſi relegati ſint ad ergaſtula tanq̄ ad inſulas:quas fuſtidinas dicit:ꝙ ſerui in ergaſtu lis fuſtibus contundanſ. ℭ Ferri crepidinas.ubi cathenis ferreis reuinciunſ. ℭ Mortui incurſant boues: ideſt bouū mortuorum coriis cædantur. ℭ Quid iſtuc eſt.hoc paulo obſcurius dictum a libano ſe demenetus non noſſe oſtē dit:itaq; ſubiungit libanus ubi ſunt neq̄ homines:ideſt qui deliquerunt ſerui. ℭ Qui polentam pranſitant.Qui ui liſſimo ueſcuntur cibo.In quibuſdam legitur ex impreſſione qui polentam pinſitant quod uerbum erit iteratiuum a pinſo:ideſt crebrius ferio:unde & piſtores dicti & piſones romæ & pilumni qui pilum in piſtrinis inuenerunt ut auctor eſt Plinius.de hoc uerbo pinſo Diomedes inquit pinſo pinſas eſt apud Perſium ambiguum.O iane a tergo quem nulla ciconia piſit an piſat legendum ſit:ſed apud ueteres reperimus n litteram additam. & pinſit ſecundum tertium ordinem:ut Ennius.x.annalium pinſunt cæram genibus. huius perfectum pinſui ut apud Pomponium cum neq; molis molui neq; palmis pinſui.Item pinſendus participium erit pinſurus & pinſus. ℭ Ah neque hercle ego iſtuc dico.non ideo inquit libanus hoc rettuli ut me illuc mittas. ℭ Quæ locutus deſpuas.Hoc eſt abiicias ne memineris.Deſpuere eſt deorſum pus mittere.nam pus eſt omnis humor corpori oneroſus:& declinatur pus pu ris:ut thus thuris ut eſt uidere apud Celſum:quicqd dicat Priſcianus:unde purulentus: & ſupputare uulnus dicit. ℭ Excrea:ideſt totum educito tanq̄ excrees ne quid tibi inſideat mali.ſane excreare a ſcratis dictum.ſcratæ diceban tur nugatoriæ ac deſpiciendæ mulieres: ut ait Iunius ab his quæ ſcrea idem appellabant:id quo quis excreare ſolet quatenus id faciendo ſe purgaret.Titinius in pulla rectius me ecaſtor pericula te poſthume lectum hodie ſcratum in diſcratie multa.quod nos excreo.græci anachreptomedicunt. ℭ Penitis faucibus:ideſt intimis partibus ut ex peni tiſſima arabia alibi. ℭ Etiam.uerba demeneti. ℭ Amplius.uerba libani. ℭ Quia non ſuppetunt dictis data.i.quia quæ dedit mulier dictis filii tui qui pollicitus multa non reſpōdent eius dictis.non ſuppetunt.ideſt non æque ſug geruntur. ℭ Poſterius iſtuc dicis.poſterius dixerunt ueteres minus.uilius abiectius.Cicero in piſonem.Nihil ſcito te eſſe luxurioſius. nihil libidinoſius. nihil poſterius. nihil nequius.Nonius poſterius minus. Plautus in aſinaria: poſterius iſtuc dicis:q̄ credo tibi. ℭ Nauclerio ipſe ornatu. Nauclerius qui regit nauim a naue & cleros.i.ſors q ſor te id nactus eſt.Aliquando adiectiuū ut hic ornatu nauclerio. ℭ Id ætatis.quæ erat grauitatis nempe ſenilis.id æta tis p eam ætatem. ℭ Mater arcte.i.anguſte & opprimendo eum. ℭ Contenteq;:ideſt parce & continenter Non.in terpte. ℭ Demiror quid ſit.hæc ſecum libanus:ideſt ualde miror ut deamo & deiero. ℭ Iam uſuſt.i.opus eſt. ℭ Vn de gentium unde uſq̄.Ornatus cauſa gentium addiſ. ℭ Me defraudato.ſuppilato ex rebus meis ac aliquid p fraudē extorqueto:uel de fructibus meis tollito. ℭ Nihil eſt in manu.i.in poteſtate tua nihil eſt:ſed uxoria. ℭ Qua me.i.un decunq; poſſis me. ℭ Circūduce:ideſt falle. ℭ Vænari autem iaculo.Hæc in ſcriptis manu codicibus lectio eſt.In q buſdam impſſis p iaculo rætiaculo impſſum eſt:qui error ne quempiam capiat admonendum puto qa tam a gram maticis regulis q̄ a ſenſu abeſt.Ræte enim diminutiuum ræticulum non rætiaculum:poſſeſſiuum rætiarius:nec for ma uſq̄ eſt huiuſmodi ſi quæ etiam ſint aliæ.Senſus uero etiam reſpuit ne rætis ulla fiat mentio.Cum enim contra ria contrariis opponanſ quis non uideat eſſe ridiculum ut abſonum rætis fieri mentionem ubi de aquis. ℭ Tibi optionem.optio inquit Feſtus qui nūc dicitur antea appellabaſ accenſus is adiutor dabaſ cēturio ut a tribunis mili tum q ex eo tpe quē uelint centurionibus permiſſum eſſet:etiam nomen ex facto ſortitus eſt.Plautus in aſinaria: tibi optionē ſumito leonidā.Nonius aūt optiones inquit in cohortibus qui ſunt honeſti gradus: ut optatos qd eſt ele ctos:& adoptatos qd ē aſcitos.Var.de uita patꝝ lib.ii.exiſtimat appellatos q̄ referētibꝰ centurionibꝰ adoptati i cohor tes ſubibant:ut ſemp plenæ eēnt legiōes a quo optiones i turmis decurionū & in cohortibꝰ cēturionū appellati.In de ēt optionatꝰ ut decurionatꝰ pōtificatꝰ dr̄:ut Cato i ea quā habuit apud eqtes maiores ſeorſū atq; diuerſū ptiū para uere bonis atq; ſtrenuis decurionatus optionatꝰ haſtas donaticas alioſq; honores. ℭ Quid uis cōminiſcere.i.cōfin ge.Cōminiſcor cōmentus ſū: qnq; memorē eē ſignificat: ut alibi Plau.Fac ſis cōmentus.i.memineris.Inde cōmen

tarii & cõmentaria ubi res geſtæ alicuius breuiter collectæ hiſtorias ſcribere uolentibus memoriæ ſuggerunt: & cõmentum fictũ dicimus. ℂ Tun redimes me.i.tune me defendes: Redẽptores tñ ut Feſt.inqt ꝓprie atqꝫ antiqua cõſuetudine dicebant. Qui cum qd publice faciendũ ut ꝓbendum condixerant effecerantqꝫ: tũ demũ pecunias accipiebant. Nam antiquitus emere ꝓ accipe ponebat. At hi nũc dñr redẽptores qcqd cõduxere ꝓbendum utendumqꝫ. Præterea redẽptitauere itẽ ut clamitauere. Cato in ea quã legit de ſignis & tabulis honorem tẽptauere ait male facta benefactis non redẽptitauere. ℂ Si hoc patro. patrare rem omnẽ ꝑficere ſignificat. At ueteres hoc libidini præcipue deputarunt: ut ſit patrare libidinem ꝑficere. Vnde Perſius patrãti fractus ocello dixit. ℂ Ibi ſi quid opus fuerit. Hoc eſt in foro apud Archibulum. ℂ Magis uerſutus. ad malitiam magis callidus. q̃q̃ ut ait No. etiam recte peritus dici poſſit. ℂ Moriri ſeſe. Moriri & mori ſicut moriris & moreris quartæ & ſcđe coniugationis dixerunt ueteres.

BERN. SARA. VENE.

Iccine fit: conqueritr adoleſcens argyrippus a lena ſuiſſe eiectum domo ob pecuniã nõ relatã: & dr̃ argyrippꝰ ꝑ argentũ equꝰ: nã a ſuo paſſus ẽ ĩſcẽdi habẽdæ pecuniæ cã: ut ĩfra uidebit. Sermonẽ igit abrũpit cum idignatõe apoſtrophãs ad lenã amaſiamqꝫ. Quæ ex occulto obſeruabãt cõquerentẽ amatorẽ. ℂ Ad tres uiros: q carceris cuſtodes erãt. ℂ Faxo: ꝓ fecero. ℂ Veſtra noĩa erũt capitis.i.de re capitali noĩati accuſata ℂ Perlecebre. ab illiciẽdo.i.allectando: atrahẽdo: illaq̃ando. ℂ Pernicies: ap et neco: & dr̃ ꝑiculũ & exitiũ Nonii teſtimõio q adducit hũc locũ: inde ꝑnicere ꝑire. In mari reppi: Subaudi aliqd. ℂ Hic.ſ.in hoc ueſtro mari hoc ẽ apud uos meretriculas: q̃s appellat mare accerrimũ. ℂ Elaui: denudaui ſpoliaui me oĩbus bõis. Quia oĩa q̃ ſibi feciſſet bona fuerũt irrita & ĩcaſſũ acta. ℂ Redigã: redire faciã. ℂ Iſtã: philenium amaſiã. ℂ Sordido pane: uili & cibario. ℂ Atqꝫ ea ſi erãt: denotat magis eiꝰ actã egeſtatẽ ꝙ pãe uiliſſimo ueſceret: neqꝫ ſaturaret. ℂ Mala: uocãdi caſus ẽ. Cuiꝰ opa ẽ: Vt.ſ. tibi melior fortũa ſucceſſerit. ℂ Mãſuetẽ: ſic a ueteribꝰ mãſues tis dicebat: huius loci meminit No. ℂ Me ſpecta mõ: uel ad pheleniũ uel ad cleretam lenã q̃ forte ſtabãt ꝓ foribꝰ. ℂ Nã iſti: excuſat nihilominꝰ a culpa ſuã amaſiã ea uiſa: oẽꝫ ĩ lenã culpã trãſferẽs. ℂ Meret nihil.ſ.mali dicimꝰ & mereo & mereor ĩ eadẽ ſignificatiõe: & ut meto & metor: fabrico fabricor: aſſentio & aſſẽtior: & plæraqꝫ hmõi. ℂ At ſceleſta uidẽ: ꝓ uides ne magis iraſcit ꝙ uideat lenã uerba ſua nõ magnifacere: neqꝫ ipſuꝫ adire: ſibiqꝫ ut aſſolebat blãdiri.

Percelebre. pernicieſ

Mãſues. Mãſuetꝰ

VALLa.

Iccine hoc fit. in hac ſcæna argyrippꝰ ex domo meretricis eiectꝰ qđ exhauſtꝰ eẽt pecũia q̃rit ſecũ & ĩcẽſus ira multa ĩ lenã ꝓfũdit minitabũdus. ℂ Foras ædibus me

Opinor

Argyrippus. Adoleſcens.

SIccine hoc fit foras ædibus me eiici
Promerenti optume? hoccine precii redditur?
Bene merenti mala es: male merenti bona es.
At malo cum tuo: nam iam ex hoc loco
Ibo ego ad tres uiros: ueſtraqꝫ ibi nomina
Faxo erunt capitis: te perdam ego & filiam
Perlecebre: pernicies: aduleſcentum exitium.
Nam mare haud eſt mare: uos mare accerrimum.
Nam in mari repperi: hic elaui bonis
Ingrata: atqꝫ irrita eſſe omnia intellego
Quæ dedi: & quod benefici: at poſthac tibi
Male quod potero facere faciam: meritoqꝫ id faciam tuo
Ego pol te redigam eodem unde orta es ad egeſtatis terminos:
Ego ædepol te faciam: ut quæ ſis nunc: & quæ fueris ſcias:
Quæ priuſq̃ iſtam adii: atqꝫ amans ego animum meum iſti dedi
Sordido uitam oblectabas pane: in panis inopia.
Atqꝫ ea ſi erant magnas habebas omnibus dis gratias.
Eadem nunc quum eſt melius: me cuius opera eſt ignoras mala
Reddam ego te ex fera fame manſuetem: me ſpecta modo.
Nam iſti quid ſuccenſeam ipſi nihil eſt: nihil quicq̃ meret.
Tuo facit iuſſu: tuo imperio paret: mater tu: eadem hera es.
Te ego ulciſcar: te ego ut digna es perdam: atqꝫ ut de me meres.
At ſceleſta uiden ut ne id quidem me dignum eſſe exiſtimat
Quem adeat: quem colloquatur: cuiqꝫ irato ſupplicet.
Atqꝫ eccam illecebra exiit tandem: opinor hic ante oſtium
Meo modo loquar quæ uolam: quoniam intus non licitũ ẽ mihi.

Lena cl ereta.Argyrippus adoleſcens.

VNum quodq; iſtorum uerbum nummis philippeis aureis
Non poteſt auferre hinc a me ſi quis emptor uenerit.
Nec recte:quæ tu in nos dicis aurum atq; argentū meruſt
Fixus hic apud nos eſt animus tuus clauo cupidinis.
Remigio ueloq; quantum poteris feſtina & fuge.
Quam magis te in altum capeſſis: tam æſtus te in portum refert.
Ar.ego pol iſtuȝ portitorem priuabo portorio
Ego te dehinc ut merita es de me & mea retractare exequar.
Quom tu me ut meritus ſum non tractas:quæ eiicis domo:
Le.Magis iſtuc percipimus lingua dici:q̄ factis fore.
Ar.Solus ſolitudine ego te atq; ab egeſtate abſtuli.
Solus ſi ductem:referre gratiam nunquam potes.
Le.Solus ductato:ſi ſemper ſolus quæ poſcam dabis.
Semper tibi promiſſum habeto hac lege dum ſuperes datis.
Ar.Qui modus dandi?nam unquam tu quidem expleri potes:
Modo quidem accepiſti haud multo poſt aliquid qd̄ poſcas paras.
Le.Quid modiſt?ductando amando nunq̄ ne expleri potes?
Modo remiſiſti:continuo iam ut remittam ad te rogas.
Ar.Dedi equidem quod mecū egiſti.Le.& tibi ego miſi muliereȝ.
Par pari datum hoſtimentuſt:opera pro pecunia.
Ar.Male agis mecum.Le.quid me accuſas ſi facio officium meuȝ?
Nam neq; uſquam fictum:nec pictum:neq; ſcriptum in poematis
Vbi lena bene agat:cum quiq̄ amante quæ frugi eſſe uolt.
Ar.Mihi quidem te parcere æquum eſt tandem:ut tibi durem diu:
Le.Non tu ſcis quæ amanti parcet:eadem ſibi parcet parum.
Quaſi piſcis itidem eſt amator lænæ:nequam eſt niſi recens.
Is habet ſuccum:is ſuauitatem:eum quouiſpacto condias.
Vel patinarium:uel aſſum:uerſes quo pacto lubet.
Is dare uolt:is ſe aliquid poſci:nam ubi de pleno promitur
Neq; ille ſcit quid det:quid damni faciat:illi rei ſtudet.
Volt placere ſeſe amicæ:uolt mihi:uolt pediſſequæ
Volt famulis:uolt etiam ancillis.& quoq; catulo meo.
Sublanditur nouos amator:ſe ut quum uideat gaudeat.
Vera dico: ad ſuum quemq; hominē quæſtū eē æquū eſt callidū.
Ar.Perdidici iſtæc eſſe uera damno cum magno meo.

ædib' me eiici.i.ut foras ex ædib⁹ eii
ciar. ¶ Ibo ego ad tres uiros.Sub/
audi cuſtodes carceris. ¶ Faxo erūt
capitis.i. capitalē pœnā ſubibunt.
¶ Hic elaui bonis.i.me ex bōis nu
daui:ut me lauiſſe uidear. ¶ Sordi
do uitā oblectabas pāe.i.atro ciba/
rioq;.Dr̄ āt ſordid⁹ a ſordeo ut ſor
didatus a ſordido . ¶ Ex fera fame
māſuetē.No.māſuetes & māſueſ ꝑ
māſuet⁹.Pla.i aſinaria.'Reddā ego
te ex fera fame māſuetē. ¶ Nā iſti:
phileniū dic amaſiā. ¶ Volā: ꝑ ue
li No.expoſitōe plautinū hūc citā/
do locū:& alteꝝ Luci.q inqt.Et do
lo arteq; attōitas uicer̄ epicuri uolā.
VNūqdq;:i hac ſcēa(ut moſ ē amātiū)argyrippi oñdit̄ icōſtātia lenæq; calliditas: BERN. SARA: VENE.
ordo v̄boꝝ:ſi qs uenerit ēptor nō
poteſt auferre hinc a me unū iſtoꝝ
uerbū qdq; ꝑ qdcūq; illd̄ fuerit nū/
mis aureis philippeis:uiderat: nāq; Aeſtus.
illū nimio amore iſanir̄.Quo nihil Portitor
grati⁹ meretricib⁹ i amor̄ cōtigit:ma Portori'
gis.n.ex hoc ſpant amātes i ſuā ſen um.
tētiā ruituros:& dixit nūmis philip Portito/
peis:qa tūc auro purior̄ excellebāt. tes.
¶ Clauo:ē clau⁹ dict⁹ ꝗ claudat fi/
gat atq; cōtieat ut clau⁹ quo figunt̄
aſſeres:dr̄ i alia ſignificatōe clau⁹ &
ꝑ' ueſtimēti gñe ponit̄:uñ clauata ue
ſtimēta dcā ſūt clauis i texta:& clauis Modus.
fuſtis gub̄naculi: clauūq; ad littora
torqt dicit Vir.& clau⁹ morbi ſpēs
Pli.ſiue tuberculi rotūda ſpē: fiunt
qñq; i albo oculi: uñ claui oculoꝝ
dicti ſūt. ¶ Remigio uel.Vtit̄ meta
phora cui⁹ ſenſus ē.Quāto magis a
nobis abir̄:ſiue nos deſerer̄ uolue/ Hoſtim/
ris tāto magiſ æſtus.i.amoꝝ feruor tum.
& ipet⁹ te referet i portū.i.i nr̄am te Hoſtire.
rediget ptātē:& qa portū dixit iqt il
le. Ego pol iſtū portitorē priuabo
pōtorio:& pſtat i metaphora.i.tuo Parcere.
te iſto q̄ſtu meretricio priuabo:dñr
portitores q portū obſidētes oia ſci
ſcitant̄ ut uectigal accipiāt. Ci.i offi. Recens
iprobāt̄ hi q̄ſt⁹ q i odia hoiuȝ icur/ Succus.
runt:ut portitoꝝ ut fœneratoꝝ: &
Vir.portitor ille charō:portoriū au
tem eſt merces q̄ dat̄ portitoribus.
¶ Sol⁹ ſi ductē.ſ.phyleniū:hoc ē ſi
mihi dūtaxat ſoli nec cuiq̄ alii phi/ Famul⁹.
lenio potiri liceat: nec utiq; poteris Ancillæ
ꝑ acceptis bñficiis meritas referr̄ ui ancillari.
ces. ¶ Dū ſupes datis.i.abūdes da/
tis.Vir.ſi ſupant fœtus. ¶ Qui mo
dus.i.finis. Vir. Sȝ qs erit modus:
& dr̄ modus regimē & moderatō

Aetates i hoibus. Aetas. Talētū. Græci in fide. Piſtor. Oeno/polium. Oculat⁹. De induſtria. Induſtrius. Aucupium. Area. Illix. Illex. Vinulus Venuſt⁹. Papillæ.

Terē.i Andria ſcias poſſe hr̃e iā ip̄ꝫ ſuæ uitæ modū. ℂ Quid modiſt? ꝓ modi ē:notaꝛ piter argyripp⁹ icō tinētiæ.Qui pri⁹lenā taxauerat aua riciæ.ℂ Hoſtimētū:bñ̃ficii cōpēſa tio uel æq̃mētū:uñ hoſtes dicti ſūt. Qui ex iuſta cā pugnā adeūt:& ho ſtire æq̃ redderꝛ:ab hoſtimēto dedu citꝛ hoſtoriū lignū rotūdū ad æq̃n/dos ſextarios. ℂ Fictū in pœmatis: nā fingūt ſibi poetæ q̃ uolūt: notā dū ꝙ lꝫ dicaꝛ poematis iflexiōis ter tiæ ablatiuū tñ̃ mittit rōne noium ſcd̄æ decliatōis & facit poematis ñ poematib⁹ut docet phocas: lꝫ apd̾ ueteres autoꝛ Pri.dicebaꝛ poematū ti.Sicq; apd̾ Victru.iuēias poema/toꝝ i.v.de architectura ſtati in prici pio.ℂ Quiq̄:ꝓ quoq̄. ℂ Mihi q/dē:ecce amātis icōſtātiā:cupit cū il/la uitā agerꝛ quā pauloañ ꝑire malu erat.ℂ Recēs: nom̄ ē ut frequēs de crepit⁹:aſtut⁹:togat⁹:palliat⁹: q̃ qdē noia ſunt:lꝫ ſpēm hēant ꝑticipioꝝ. ℂ Succū: ſaporē.ſucc⁹ Do.docēte hūor ē i corꝑe quo abūdāt bñ̃ualē tes:& dr̃ q̃ſi ſugus: quē ex alimētis mēbra ſugāt:ide ſuccuſſare factū fre quēter ſuccū excuterꝛ : & ſuccus ab Acrōe dict⁹ē uiriditas & pulchritu do corꝑis : ut corp⁹ ſolidū & ſucci plenū dixit Ter.ℂ Patinariū:elixū: nā elixæ dapeꝛ & iurulētæ ponunꝛ in patellis q̃ dictæ ſūt ab eo q̄d pate ant. ℂ Aſſū:ad ignē torrefactū:ſic .n. excoctū paꝝ hēt ſucci:aſſā uocē appellauit Var.hūanæ tm̃ liguæ:in q̃t.n.i cōuiuiis pueri modeſti:ut cā tarēt carmia ātiq̃ i qb⁹ laudes erant maioꝝ & aſſa uoce: & cū tubicine. ℂ Is dare uolt: aptiſſime deſcribit amātiū mores: ꝙ.ſ.cupiāt cū amēt ut ab ipis poſcaꝛ q̄d dēt.ℂ Famuꝛ: fāuli nom̄ Feſt.dic̄ ab oſcis originē hūiſſe ap̄d quoſ fu⁹famul uocabaꝛ: uñ familia & familiares:familiariter quoq; iuētū ē dici ꝑ grauiter & mo leſte:ut apd̾ Ter. Dōati teſtimonio h⁹ mortē tā fert familiariter. ℂ An cilꝛ.q̃ ab āco martō rege dcē uidēꝛ Feſ.autoꝛ ꝙ is i bello magnū nūeꝝ fœmiaꝝ cœpit.Siue iō ſic appellāꝛ ꝙ antiq ācillari dixerūt ꝑ miniſtraꝛ: ut apud Noniū iuenias ancillanꝛ ꝑ ſeruiunt:& apud Cice. frequenter. ℂ Catulo meo:nō tm̃ canū: ſꝫ om nium animalium dicuntur catuli. ℂ Aetatis atq; honoris gratia : Vt calide ſubſublanditur lena : facilius ut ab amatore pecuniam ſurripiat: ætates

Le.Sic caſtor nunc habeas quod des: alia uerba prohibeas.
Nunc quia nihil habes maledictis tu eam ductare poſtulas.
Ar.Non meum eſt.Le.nec meū quidē ædepol ad te ut mittā gratis
Verum ætatis atq; honoris gratia hoc fier tui.
Quia nobis lucro fuiſti potius q̃ decori tibi.
Si mihi dantur duo talenta argenti numerata in manum.
Hanc tibi noctem honoris cauſa gratis dono dabo.
Ar.Quid ſi non eſt. Le.tibi non eſſe credam illa?alio ibit tamen.
Ar.Vbi illæc quæ dedi ante?Le.abuſa:nam ſi durarent mihi
Mulier mitteretur ad te nunquam quicquam poſcerem.
Diem:aquam:ſolem:lunam:noctem:hæc argento non emo:
Cætera quæ uolumus uti:græca mercamur fide.
Quum a piſtore panem petimus:uinum ex œnopolio:
Si æs habent:dant mercem:eadem nos diſciplina utimur.
Semper oculatæ noſtræ ſunt manus:credunt quod uident.
Vetus eſt:nihili coactio eſt:ſcis cuius?nō dico amplius. Ar.aliā nūc
Mihi orationem deſpoliato prædicas.
Longe aliam inquam præbes nunc atq; olim quom dabam.
Aliam atq; olim quom illiciebas me ad te blande ac benedice
Tum mihi ædes quoq; arridebant:quom ad te ueniebam tuæ.
Me unice unum ex omnibus te atq; illam amare aiebas mihi.
Vbi quid dederam quaſi columbæ pulli in ore ambæ meo
Vſq; eratis: meo de ſtudio ſtudia erant uoſtra omnia
Vſq; adhærebatis:quod ego iuſſeram:quod uolueram
Faciebatis:quod nolebam ac uetueram de induſtria
Fugiebatis:neq; conari id facere audebatis prius.
Nunc neq; quid uelim:neq; nolim facitis magni peſſime
Le.Non tu ſcis hic noſter quæſtus aucupii ſimillimus eſt?
Auceps quando concinauit aream:effundit cibum.
Aues aſſueſcunt:neceſſe eſt facere ſumptum qui quærit lucrum.
Sæpe edunt:ſemel ſi ſunt captæ rem ſoluūt aucupi.
Itidem hic apud nos:ædis nobis area eſt:auceps ſum ego
Eſca eſt meretrix:luctus illex eſt:amatores aues.
Bene ſalutando conſueſcunt:compellando blanditer
Oſculando oratione uinula uenuſtula
Si papillam pertractabit:haud eſt ab re aucupi.
Suauium ſi ſumpſit:ſumere eum licet ſine rætibus.
Hæccine te eſſe oblitum in ludo qui fuiſti tamdiu?
Ar.Tua iſta culpa eſt quæ diſcipulum ſemidoctuꝫ abs te ſemoues.
Le. Remeato audacter mercedem ſi eris nactus:nunc abi.
Ar.Mane:mane:audi:dic quid me æquū cēſes pro illa tibi dare
Annum hunc ne cum quiq̃ alio ſit.Le.tu ne?uiginti minas:
Atq; ea lege ſi alius ad me prius attulerit:tu uale.
Ar.At ego eſt etiā priuſq̃ abis quod uolo loqui.Le.dic quod lubet.
Ar.Non omnino iam perii:eſt reliquum quod peream magis.
Habeo unde iſtuc tibi quod poſcis dem:ſed in leges meas
Dabo ut ſcire poſcis perpetuum annum hunc mihi uti ſeruiat.

Ne quemq̄ interea alium admittat prorſuſq̄ me ad ſe uirum.
Le. Quin ſi tu uoles domi ſerui qui ſunt caſtrabo uiros
Poſtremo ut uoles nos eſſe:ſyngrapham facito offeras:
Vt uoles:ut tibi lubebit nobis legem imponito.
Modo tecum una argentum afferto:facile patiar cætera.
Ar. Portitorum ſimillimæ ſunt ianuæ lenoniæ
Si affers tum patent:ſi non eſt quod des:ædes patent:
Interii ſi non inuenio ego illas uiginti minas.
Et profecto:niſi illud perdo argentum:pereundum eſt mihi.
Nunc pergam ad forum:atq; experiar opibus omni copia.
Supplicabo exobſecrabo:ut quemq; amicum uidero.
Dignos indignos adire:atq; experire certum eſt mihi.
Nam ſi mutuas non potero:certum eſt ſumam fœnore;

ætates diuiſit Varro: in infantiam: pueritiam:adoleſcentiam:iuuentu/tem:ſenectutem. Quarum ſingu/læ etiam trifaria; diuiduntur: & de unaquaq; dr̃ prima: uiridis & præ ceps. Ideo Saluſtius Mithridates in quit extrema pueritia regnum in/greſſus. Vir. quoq; ſed cruda deo ui ridiſq; ſenectus: ætas modo ãnorũ centum curriculum:mõ tñ.xxx. de ſignat:ut rettulit Seruius. Tertiam hoĩum ætatem uiuebat dixit Ci. de annis.xxx. locutus:ætatẽ quoq; po ſitã ꝓ ſæculo diuq; rettulit No. Pla. quoq; in ſequentibus cõprobabit. ℭ Taléta. talentũ ſecũdũ Iuliũ pol lucẽ ponderis nomen adducit: & ſecundum uarias gentes pondus eſt uarium:erat quidem atticum & illud magnum & puum: magnum.lxxx.libra rum & paulo plus:paruũ.lx. Romanum.lxx. Euboicum non multo minus attico. Erat ægyptiũ:præterea Neapoli/tanum:Rhodium:Syracuſanum:ponderum diuerſorum,put diuerſarum nationum. Hanc noctem:totam & conti/nuam. ℭ Tibi non eſſe credam illa.ſ.talenta & cum interrogatione legatur:uel tibi non eſſe credam illam.ſ.pheleniũ & credam pro cõmittam:& conuenit cum ſenſu ſequenti alio ibit tñ. ℭ Abuſa:uel ab utendo uel uſu conſumpta. ℭ Quæ uolumus:pro quibus uſus ẽ accuſatiuo pro ablatiuo:& notauit nonius id uſurpaſſe grauiſſimos autores. ℭ Græca fide:ac ſi dixiſſet tradito in manibus ꝑcio. Taxat hoc loco male creditã græcorũ fidẽ tanq̄ ſæpius menti tam cui fidere quiſq; cauet qui ſanus ſapit. Et ꝓpterea cũ aliquid mercant̃ non niſi tradita & numerata pecunia ad/mittunt̃. Cic. ꝓ Flacco hoc dico de toto genere græcorũ:tribuo illis litteras. Do multarũ artiũ diſciplinas:non adimo ſmonis leporẽ:igẽiorũ acumẽ:dicẽdi copiã:deniq; ſi quã ſibi aliã aſſumũt nõ repugno:teſtimoniorũ religionẽ & fi dẽ nũq̄ iſta natio coluit:unde illud eſt. Da mihi teſtẽ mutuũ. ℭ Ex œnopolio:taberna uinaria. ℭ Diſciplina. Arte in de diſciplinoſus qui facile didicit artes: Varro diſciplinoſum gladiatore; appellauit. ℭ Vetus eſt.ſ.adagiũ ꝓuerbiũq;. ℭ Nihili coactio eſt: Ac ſi dixiſſet nihil cumulatum habeo & ꝓpterea mihi opus eſt pecunia. Dicit.n.ſcis cuius.ſ.pe cuniæ nullam eſſe coactionem.i.collectionem:coactio.n.a con & ago.i.congrego cumulo. Inde apud iuriſconſul/tos titulus de coactis.i.hoĩum unione & Vir. tityre coge pecus. ℭ Aliam orationem:non blandam non obſequio/ſam ut alias. ℭ Deſpoliato pecuniis:Et bonis exhauſto. ℭ Atq; olim:triplicem olim ſignificationem tenet præteri/ti præſentis & futuri temporis ut No. Priſ. & Ser. docent. ℭ Illiciebas: Allectabas tuis uerbis & lenociniis. ℭ Arri/debant:applaudebant & lætitiam quãdam præſeferebant. ℭ Vſq;:aſſidue. ℭ De induſtria dedita opa: certo conſi/lio antiqui dixerunt induſtrium quaſi indoſtruum quod quicquid agerent intro ſtruerent. ℭ Aucupii:aucupium & item auceps ab auibus dicitur capiendis. ℭ Concinnauit: Aptauit compoſuit fecit. ℭ Aream locum planum:& dicta eſt ꝙ areſcat & quæ ſolis ardore areſit. ℭ Luctus:uel lectus potius:ſi luctus:lachrymas dicit muliebres amanti bus quæ ſtruunt inſidias dum in ſuam quã cupiunt ſñiam trahant:ſi lectus:hoc nihil poteſt eſſe uiolentius quid.n. eſt quod non ſit illectus amator præſtiturus quum ſimul cum amata cubat:illex ab illiciendo dicitur. ℭ Bene ſalutã do:Initia ſunt iſta in amoris illecebras:primũ uidere amorem nutibus indicare poſtmodum blande loqui: demum attrectare:deoſculari:& reliqua peragere:ut aptiſſime autor proſequitur. Donatus in Teren. appellat amoris lineas. ℭ Vinula uenuſtula Delectabili & illecebri. Sic No. plautino utens teſtimonio inquit uinulũ ſenſilocum illecebrũ. ℭ Si papillam:ſunt papillæ capitula mamillarum. ℭ Haud eſt ab re aucupi:ac ſi dicat non incaſſum auceps teten dit ræ:ia:& perſtat in metaphora. ℭ Mercede; ſi eris nactus.i.ſi pecuniam attuleris. ℭ Mane mane:Reuocat abeun tem uel potius abire ſimulantem:ut rei uetitæ cupidiorem faceret. ℭ Quiq̄: ꝓ quoq̄. ℭ Caſtrabo:hoc uerbo Var/ro uſus eſt:Caſtrare oportet agnum non minorem quinq; menſium. ℭ Syngrapham afferas: ideſt quas iuſſeris cõ dictiones in ſcriptis ponito. Aſconius pedianus differre dicit inter ſe Syngrapha & chyrographa ꝙ in chyrogra/phis tantum quæ geſta ſunt ſcribi ſolent:in Syngraphis uero etiam contra fidem grauitatis pactio uenit & non nu merata pecunia. ℭ Si non eſt quod das:Huc tẽdit illud. Si nihil attuleris ibis homere foras. ℭ Niſi illud perdo:Sẽ ſus eſt malo argentum ut pereat q̄ amore cruciari:& recte dixit perditum quod meretricibus condonatur. ℭ Expe riar opibus.ſ.alienis. ℭ Omni copia:omni ui & conatu. ℭ Experire:pro experiri utitur ſæpe Plautus contrario ge nere uerborum. ℭ Mutuas non potero.ſ.habere pecunias:mutuamus quæ non eadem redduntur: ſed uſu conſu/munt̃:ut uinũ pecunia:cũ ãt eadẽ reddunt̃ ut liber ueſtis cõmodare dicim⁹. ℭ Fœnore:quicqd ſupra ſortẽ accedit fœn⁹ dr̃ a fœtu uel fœtura:ſicut a tócto.i.pio græce tocos qđ corrupto uocabulo hodie ſ̃ppoſito barbare ſtoc⁹ dr̃.

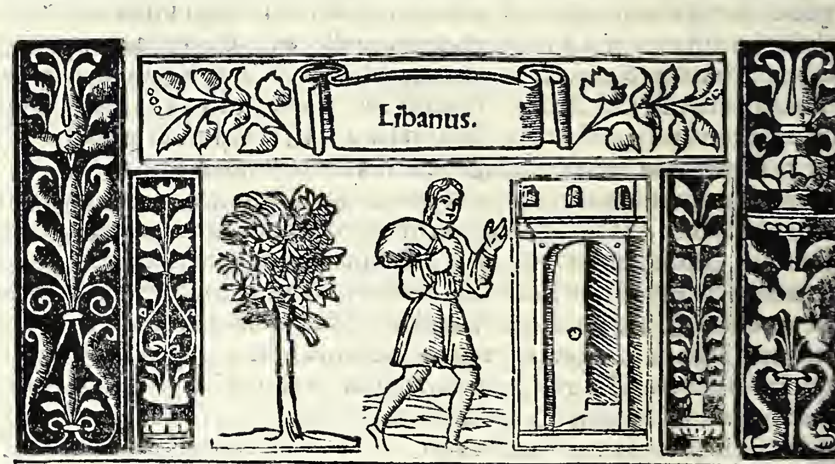
Caſtrare. Syngrapha. Syngraphus Syngraphum. Chyrographa Chyrographarius debitor.

Mutuarĩ

VNumquodque iſtorum uerbum. In hac ſcæna altercatiões ſunt inter Lenam Argyrippum & Amaſiam. ℭ Nummis philippeis aureis. Quos olim rex macedoniæ Philippus procudit. ℭ Argentum meruiſt. hoc eſt non ſolum aurum & argentum hic apud nos eſt:ſed multo magis animus tuus. ℭ Clauo cupidinis.i. gubernaculo:ut naui cupidis hic uect⁹ ſis. Virg. Clauumq; ad littora torquet. Aut clauũ dicit quo tabulæ cõfigunt̃.

VALLA.

Nam fixus inqt hic apud nos ē aius tuus. Clauus ēt ueſtis ſpēs eſt Pli.in.vi.iā tunica laticlaui ī modū gauſape texti
nunc primū incipit. Et alibi purpuræ uſum Romæ ſemper fuiſſe uideo: ſed Romulo in trabea. nā toga ptexta & la/
tiore clauo Tullū hoſtiliū e regibus primū uſum hetruſcis deuictis ſatis conſtat. ¶ Remigio.i.remigū opa. ¶ Tam
æſtus.i.pcella & pelagi feruor. nā æſtuare fluctuare eſt: ut & incaleſcere. inde pelagi æſtuaria. Eſt ergo ſenſus tuæ cu
piditatis feruor te huc adducet. Cur aūt æſtus in mari fiāt: & Pli. & plæriq; alii memoriæ pdiderūt. Cæſar quoq; in.
iiii. cōmētarioꝝ hoc breuiter tetigit hiſce uerbis. Eadē nocte accidit ut eēt luna plena q dies maritimos æſtus maxios
in oceano efficere cōſueuit. ¶ Iſtū portitorē priuabo portorio. No. Mar. Portoriū dr̄ merces q̄ portitoribꝰ dat̄. Luci.
lib.xxvii. facit idē ꝙ illi q̄ inſcriptū e portu exportāt claculū ne portoriū dent. ¶ Dū ſuppetes datis.i.dū p datiſ a mu
liere ſuggeras nobis pecuniā: uel ſupes.i.abūdes. ¶ Datū hoſtimētū ſt.i.æqmētū. nā hoſtire æqre dixerūt ueteres:
inde hoſtē pegrinū noiauere: erga quē eqtatē cuſtodierūt: ide hoſtoriū lignū quo æquant̄ ſeſtarii. ¶ Opa p pecūia.
Quotiens inqt No. gñe neutro plurali numero opa legerimus ſignificant̄ fabricæ. Vir. in. iiii. ænei. Pendent opa in
terruptas minæq; muroꝝ ingentes. Cum gñe fœmino numero ſingulari intelligendum aut opus aut labor eſt pro
mercede ſumpti. Plau. in aſinaria. Par pari hoſtimētū ſt datū opa p pecunia: uel occaſio & facultas: aut opportunitas.
Plau. in aulularia. Da mihi opam parump paucis euclio eſt qd te uolo. Afra. in uopiſco. Deinde ꝙ debita opa con/
trouerſiæ. ¶ Neq; ſcriptū in poematis. Licet poema poematis dicat̄: datiuo tñ & ablatiuo pluralibus etiam poema
tis ut alia conſimilia dici ueteres putauerunt. Diomedes Phocas & plæriq; alii: quāq̄ Priſci. ab eo ꝙ eſt hoc poema/
tum id fieri ratus eſt. ¶ Frugi eſſe uult.i.frugalis. hic & hæc & hoc frugi: ut nihili mancipi neomancipi. ¶ Quæ
amanti parcet. ſi parco inquit Dona. ſignificat conſeruo parſi facit: hinc parcus & parſimonia. Parco ueniam do pe
perci. ¶ Amator lenæ.i.apud lenam. nā datiui eſt caſus. ¶ Is. ſubaudi qui recens. ¶ Vel patinarium.i.in patinis cō
ditum. ¶ Is dare. ſubaudi amator. ¶ De pleno. ubi non eſt adhuc qcq̄ cōminutum. ¶ Illi rei ſtudet.i.nihil modo
aliud curat q̄ ut diſpendium faciat. ¶ Famulis.i.ſeruis: unde familitium Apul. in. ix. hñs ex eodē familitio conſeruā
coniugem. ¶ Catulo. dñr catuli non canū mō filii. ſed ēt alioꝝ aīaliū tā terreſtriū q̄ aquatiliū. Pli. Delphines agūt
uere cōiugia: pariūt catulos. x. menſe æſtiuo tpe. Interdū & binos nutriunt uberibus ſicut balæna: atq; ēt geſtant fœ
tus infantia īfirmos qn & adultos diu comitant̄ magna erga partū comitate. Idē in. x. Quadrupedū oua gignētiū;
lacerta ore pere: ut credit̄ uulgo Ariſt. negat neq; incubāt ædē oblitæ quo ſint in loco enixæ: qm̄ huic aīali nulla me
moria: itaq; catuli p ſe erūpūt. ¶ Ad ſuū quēq;. Ordo eſt ad ſuū q̄ſtū æquū eſt quēq; hoiem eē calidum.i.uerſutum.
¶ Duo talēta argenti. qd latini talētū græci talāton. Maximū ergo talentum nonaginta libraꝝ. Minimū trigita. Re
liquū qd eēt mediū. Sūt ēt alioꝝ pōdeꝝ prout diuerſis nationibus placuit maioris minoriſue ponderis ut euboicū
attico aliquatenus minus: item Aegyptium: Syracuſanum: Rhodium: Neapolitanum & id genus alia. ¶ Honoris
cā. hoc ironicos lena irridēdo adoleſcentē dicit. ¶ Abuſa.i.abſumpta. Vtimur rebus. ut īquit Cic. q̄ manēt eædē: ut
ueſte: lib. domo Abutimur q̄ abſumunt̄: ut uino: oleo: tritico. iuriſcōſulti quoq; hāc de uſu & abuſu faciunt differē
tiā: ut ſit uſus illaꝝ reꝝ q̄ minime peūt. Abuſus uero cōtra: ut ſi cupiā reliquit̄ uſus nō uidet̄ relictꝰ abuſus. ¶ Quæ
uolumus uti. utor hanc rē & hac re dicebāt ueteres ut tā Pri. q̄ Aul. Gel. & hic locus oñdit. ¶ Vinū ex thermopolio
.i. loco ubi calidæ uēdunt̄ potōes. nā thermō calidū ſignificat & polo uēdo. ut alibi Plau. de græ. locutꝰ quos bibē
tes uideas ī thermopolio & capite opto calidū bibūt: uel ex œnopolio ex taberna uiaria. ¶ Vetꝰ eſt. ſubaudi adagiū.
¶ Nihil coactio ē.i.nihil cōgregatū ē ac cōgeſtū. ¶ Cōcinauit areā.i.pfecit: abſoluit. ¶ Rē ſoluūt.i.repēdūt īpenſā.
Lectus illex ē.i.locus illecebroſus ī quē illiciunt̄ amatores: ueꝝ ſi illix rectꝰ: nā in dictionū differentiis No. illlix inqt
& illex hoc diſcernunt̄ ab illiciēdo illix. Illex uero a quo lex nō ſeruet̄. Plau. ī pœnula. Quid illi tātæ rei fuimus illix.
Idē in pſa in iure illex: hoc eſt uiuēs ſine lege ſine iure labes populi. ¶ Orone uinula.i.ſuaui ut uinū ē. ¶ Si papil
lam ptractabit. Ser. in. xi. æneidos.
Sane mamilla eſt ois eminētia hu/
beris. Papilla uero breue illd un̄ lac
trahit̄. ¶ Haud ē ab re. nō ē alienū
ab utilitate ut dicimꝰ ex re ex utilita
te Horati. narrabat ex re fabellas.
¶ Syngraphā facito afferas. & ſyn
graphū & ſyngraphā dicimus. Eſt
aūt ſcriptū qd aliqd mō atteſtet̄: ut
Cic. in clodiū ad pōtifices. ſi tuus
ſcriptor in illo incēdio ciuitatis nō
ſyngraphas cū biſantiis exulibꝰ &
cum legatis rogatis faceret. & ipſe
Plau. in captiuis: ſequere me uiati/
cum ut dē a trapezita tibi iam eadē
opa a ptore ſumas ſyngraphū: uñ
ſubiungit quem ſyngraphum.

BERN. SARA. VENE. Ercle uero libane: Seipſum tarditatis & pigritiæ dānat ſiq; aliq̄diu uāloquꝰ: ut ſeruorum

Libanus

Ercle uero libane non te melius uel expergiſcier
Atq; argento comparando fingere fallaciam?

Iamdiu factum eſt quom diſceſti ab hero:atq; abiſti ad forum:
Igitur inueniundo argento ut fingeres fallaciam.
Ibi tu ad hoc diei tempus dormitaſti in ocio.
Quin tu ſocordiam omnem abs te reice:& ſegniciem amoue.
Atq; ad ingenium uetus uerſutum te recipis tuum.
Serua herum:caue tu idem faxis:alii quod ſerui ſolent:
Qui ad heri fraudationem callidum ingenium gerunt.
Vnde ſumam? quem interuortam? quo hanc celocem conferam?
Impetritum inauguratuſt quouis admittunt aues
Picus & cornix eſt ab leua:coruos porro ab dextera.
Conſuadent:certum hercleſt ueſtram conſequi ſententiam.
Sed quid hoc quod picus ulmum tondit? non temerariunſt
Certe hercle ego quantum ex augurio auſpicii intelligo
Aut mihi in mundo ſunt uirgæ:aut atrienſi ſaureæ.
Sed quid illuc ꝙ exanimatus currit huc leonida?
Metuo ꝙ illic obſcœnauit meæ falſæ fallaciæ;

ſeruoꝶ mos eſt. ¶ Vel pro ēt igit̃: pro deinde. ¶ Ibi.ſ.manendo ī foro. ¶ In ocio:Vacationē a laborib⁹ ocium dicimus &ꝓ ſtudio lr̃arum ſumimus:qa q lr̄is operā dāt uacare debēt negociis omnibus. Ideo a Terentio ocioſus ſecurus dr̃ referēte Donato ꝙ niſi qui ſecurus ē nō eſſet ocioſus. ¶ Secordiā & ſegnitiem : Iſta inter ſe differre nonnulli exiſtimāt ut ſit ſegnities ad agēdū: ſecordia ad cōſulēdū:Cato ꝓ ſtultitia ſecordiā dixit quaſi ſine corde: ſegnis aūt iutilis & īſocūdus Vir. ſegniſq; horret in aruis carduus: dicl quoq; ſegnitatē īuenimus a Cic. & qm̄ deipudētia diximus caſtigemus ſegnitatē. ¶ Ingeniu ʒ:naturā inſtitutum. Vir.nūc locus aruoruʒ ingeniis: Macro.quoq; ī Satur. uinū & mel īgenio diuerſa ſunt: aliter ingeniū ꝓ inata naturali ponit̃ ſapiētia ſed hoc notiſſimū. ¶ Vetus:non ſolū ad tēpus atq; laudē refert̃:ſed ad uituperationem. Teren.ueteris poetæ maledictis:hinc ueterator:fraudator:inſidiator callidus. ¶ Verſutū:ꝓpriū ſibi ſeruus inuenit epitheton quia eius mens crebro ad malū uertit̃. ¶ Interuortā:fallam dolis capiam. ¶ Quo hanc celocem conferam? Ac ſi diceret quo rem deducam:in quem portum nauim ſubducam.eſt enim uſus tranſlatione. ¶ Celox:nauigium breue eſt a celeritate dictum. ¶ Impetritū:īpetratū & obfirmatū. Itē inauguratū augurio firmatū: & dr̃ auguriū quaſi auigeriū: uel ab auiū garritu:ide auguro futura ꝓuideo ꝙ ex auiū uolatu ſiue garritu cūcta auſpicarentur:fuit apud priſcos tāta auguratus ſcīa atq; maieſtas:ut nihil inaugurato inauſpicatoq; faciēdū exiſtimarēt: ut de inſtitutis antiqs ait Valerius:ut illud eſt de Accio Neuio:q apud Tarquinium priſcum regem cotem nouacula poſſe ꝓcidi acto augurio non diffidit:uide Ciceronē in lib.de diuinatōe. ¶ Quouis:in quē uis locuʒ. ¶ Admittūt: conſulunt:nam aues admiſſiuæ hinc dictæ ſunt ab auguribus q̄ cōſulentem iuberent: ab illis.n. auguria captabant: admittere aliqn̄ ꝓ recipe & aſſumere:ut docet Ser.aliqn̄ pluſq̄ facere Terē.hæc te admittere īdigna gn̄e nr̄o:& admittere ꝓ peccare.Plau.in ſequētibus.Quid tādē admiſi pr̃. ¶ Picus & cornix: Quod ꝓ bono omine ponit̃ Ci.in lib. de diui.qd habet haruſpex:cur pulmo inciſus & in bouis extis dirimat tēpus & ꝓferat diē:qd augur? dextra coruus ac ſiniſtra cornix faciat ratum:Vir.quoq; Sæpe ſiniſtra caua ꝑdixit ab ilice cornix.hanc gentiliū leuitatem irridet Varro inquiēs deos ocioſos & feriatos fore ſi ſua cōſilia corniculæ crederent aut coruo hoibus indicanda: coruos ore coire nonnulli exiſtimauerunt & īprimis Anaxagoras id quod improbat Ariſtote.in libro de generatione aīalium: dr̃ hæc auis ſe a potu abſtinere q̄ diu ficus ſui dulcedine gloriat̃.unde Oui. Ac cibi dū lacteus pendebit in arbore ficus:A nullo gelidæ fonte bibent̃ aquæ:de coruo plura Pli.in.x.cuius peſſima ſignificatio eſt cū glutiūt uocē quaſi ſtrāgulati:Hæc auis non ab re auguralis habita eſt:nam ut tradit idē Ariſ.& itidē Pli.tꝑe quo apud pharſalia hoſpites mediæ piere corui locis Athenaꝶ peloponeſſiq; defuerūt quaſi ſenſum haberēt aliquē quo inter ſe reꝶ euenta ſignificarent & mouerentur:itidē de cornicibus creditū e a qbus augures certiſſima auſpicia capiebāt:nā īter alia uoce ſua pluuias portēdere dixerūt:uñ illud eſt:tunc cornix plena pluuiā uocat improba uoce:hanc auem appellat Plinius in auſpicaciſſimæ garrulitatis:cornicē tradunt naturaliū reꝶ ſcriptores cōem uitæ modū excedere:hinc annoſa cornix dicta eſt ex quo fluxit græcū ꝓuerbiū ī eos dictū q̄ diutiſſime uixerūt οπερ τασ κορωνασ βεβιωκοσ hæc ſint in medio:picus dictio eſt latina auis eſt uncoꝶ unguium in auſpiciis celebris & inſignis:cauat arbores in qbus pullos educit a pico Saturni filio qui ei nomen dedit:meminit Pli.in decimo Iſidorus quoq; mentionē facit. Ariſ. itidē in nono de natura aīaliū quoꝶ tria gn̄a annotauit Virg. quoq; fauno picus pr̃ iſq; parētē te ſaturne refert:Oui. Picus in auſoniis ꝓles ſaturnia terris:uñ picenū regio ī q̄ ē aſculū qd̄ ſabi cū aſculū ꝓficiſcerent̃ ī uexillo eoꝶ picus cōſedetat ut refert Feſtus ac Strabo in quinto:a ueteribus pici dicti ſunt quos Griphas appellant de quibus dicemus in ſequenti comœdia ſuo loco. ¶ Veſtram conſequi ſententiam:Quia bonum futurum portenderant. ¶ Non temerarium:Non ab re non abſq; cauſa. ¶ Mihi in mundo ſunt uirgæ: hoc dicit imminet ex augurio uel ut ego uirgis cædar uel atrienſis ſaurea:nam ſi illum decipiaʒ ei imminet malum:uel mihi ſi illum fraudare nequiuero: locutio eſt iſta familiaris Plauto in mundo ſunt pro paratæ ſunt:nam in mundo antiqui dicebant cum aliquid in prōptu eſſet. ¶ Sed quid illuc:pro illud eſt. ¶ Exanimatus:perturbatus perterritus:nam exanimis mortuus. Virgilius Exanimumq; auro corpus uendebat Achilles. ¶ Illuc:pro ille.ſ.leonidas. ¶ Obſcœnauit:Secum malum omnem attulit ita Nonius interꝑtatur hunc locum. ¶ Meæ falſæ fallaciæ:nam ſicut ex augurio prius optatum rei finē opinatus eſt:ita ex occurſu ipſius leonidæ ueret̃ contra ſibi portēdi malū:& nullā poſſe q̄ fuerat cōmentus tranſigere fallaciam:ideo adiecit falſæ:ꝙ fruſtra.ſ.cogitaſſet:nam falſum uanum dicimus teſte do.uel falſæ fictæ.

Igitur
Ocium.
Ocioſus
ſocordia
ſegnicies
ſegnitas
Ingeniū
Vetus
Veterator.
Verſut⁹.
Interuertere.
Celox.
Impetritum.
Inaugurari.
Auguriorum.
duæ ſpecies.
Picus.
Picud⁹.
In mundo eſſe.
Exaiat⁹.
Exaīs.
Obſcœnant.
Obſcœnum.

VALLa.

Ercle uero libãe. In hac ſcẽa liban⁹ſecũ locut⁹ſeſe arguit ſegnitiæ ac ſecodiæ q̃d necdũ q̃ppiã molit⁹ ſit quo pecuniã argyrippo compararet. ℂ Nũ te meli⁹uelle expgiſcier. ita legẽdũ ẽ.i.uelle uigiles oculos huic itẽde re negocio. ℂ Fingere fallaciã.i.formare tecũquo pacto fallere poſſes quẽpiã. Nã fingere eſt nouã figurã rei dare:unũ figuli & uaſa fictilia: & fidelia uaſ fictile noĩat:necnõ figura. Inde ẽt op⁹figulinũ q̃d e terra cõfectũ ẽ. Nerati⁹ ſi talis ſit uſus tepidiarii ut aſſiduũ humorẽ hẽat & id noceat uicio poſſe ꝓhiberi eũ iuxta cõem parietẽ camerã ex fi gulino ope factã adiũgere ſi ita retineat̃:ut et ſublato pariete maneat. ℂ Igit̃.i.poſtea:ut Donat⁹. ℂ Vñ ſumã: Subau di pecuniã. ℂ Quem interuortã.i.fallam. ℂ Quo hãc celocẽ cõferam.i.hãc celerẽ intentionẽ ing erã:ſump.a a na uigio tranſlatõe.nã celox ut inq̃t Noni.nauigiũ breue a celeritate dictum. ℂ Impetritũ.i.ſtabile quaſi in petra fixũ. ℂ Inauguratuſt.pro inauguratũ ẽ.i.in augurio poſitũ hoc ẽ ratũ. Si q̃s ãt ẽ q ſcir̃ deſideret q̃d auguriũ ĩpetratiuũ & oblatiuũ ſit hẽt autores eminẽtiſſimos Pli. & Ser.i.vi.æne.q de his affati. ℂ Picus & cornix ẽ ab leua. Coruos porro ab dextera conſuadent. Virg. Ante ſiniſtra caua prædixit ab ilice cornix. Cic. de diuinatiõe libro.i. Quid.n.hẽt haruſ pex cur pulmo inciſus & in bonis extis diuinat t̃ps & ꝓferat diẽ. Quid augur dextera coruus ac ſiniſtra cornix faciat ratum. Siniſtræ inquit. Feſtus aues ſiniſtru; q̃d eſt ſiniſtrinũ auſpiciũ.i.q ſinat fieri. Var. lib. quinto epiſtolicaꝝ quæ ſtionũ ait a deoꝝ ſede cũ i meridiẽ ſpectes ad ſiniſtrã ſũt p̃tẽ mũdi exorientes:ad dexterã occidentes. Factũ arbitror ut ſiniſtra meliora auſpicia q̃ dextra eẽ exiſtimentur. Idẽ fere ſentiũt Capito & Cincius. Ateius aũt Capito ait ſiniſtrum in auſpicando ſignificare lætũ & proſperum auſpicium:aut ſilentium ubi duntaxat uocatur initio. igitur ſilẽtio ſur gere quũ dicitur ſignificat non interpellari quo minus rem gerat ad ſiniſtrum. Hortari quoq; auſpicia ad agẽdum quod animo quis propoſuerit. ℂ Nõ temerariumſt. temerarium eſt:ideſt abſq; cã. Noni. tamẽ hunc. Plau. i aſinaria citãs locum temerariũ inq̃t metuendũ & ſollicitũ:ſed q̃d hoc q picus ulmũ tundit aut temerarium eſt:ita in q̃buſdã impræſſis Marcelli codicibus legitur hic uerſus Plautinus. In quibuſdã detracta u lr̃a pro aut inp̃ſſũ eſt at. nos uero in manu excripto antiquiſſimo exẽplari ſcriptũ neutro inuenim⁹modo:ſed haud negatiua p̃ticula. ℂ Ex augurio auſpicii.i.ex coniectura quã facio aſpectu auium:nam augurari cõſeq cõiectura eſt: ℂ In mundo:ideſt in nudo hoc eſt in dorſo detracto ueſtimento. ℂ Quod exaiatus. terrefactus animo cõmotus:ſicut exanimis anima carens. Virg. Exanimemq; auro corpus uendebat acchilles. ℂ Obſcænauit. malum omen attulit Nonii interpætatione.

BERN. SARA. VENE.

Bi ego: Cõuẽiũt i diuerbio fui duo:machinãt̃ una de cõgrẽda pecũia:dãdaq; a/ mãti argyrippo:ſ; primũ. Plau. ſui le oñdit igẽiũ fallax ꝟboſũ:& ad oẽ ꝓdiue malũ. ℂ Libẽtiores q̃ ĩpa lu bẽtia.i.lætitia letitiores. ℂ Maximã p̃dã. q̃a ĩpe iã cogitarat quo pacto p fallaciã pecũia hẽnda eẽt. ℂ Scorta ri:meretricari:de ſcorto abũde i ãphi triõe. ℂ Partiã: Dicim⁹ptio & ptior ut pleraq; id gen⁹: Vir. & ſocios ptit̃ i oẽs: & Saluſti. ꝓuicias iter ſe ptiue rãt. ℂ Illic hõ. Ordo ſi illic hõ quẽ ex ĩpi⁹uerbis cõiectabãt̃ aliẽas ædes diripuiſſe:nã dixerat maximã p̃dam adfero. ℂ Aetatẽ: Nũc ætatẽ ꝑ diu ut paulo ãte ãnotauim⁹. ℂ Oci⁹: Ci ti⁹. ℂ Etiã de tergo: Verberib⁹uſq; ſaf fici nihil ipẽdit mõ libanũ cõueniat & p̃gnãtis dixit eleuatas:ita ut ex p cuſſiõe uibices appareãt. ℂ Largit̃ peculiũ oẽ: Iocoſa dicti repcuſſio q̃ ſi q̃ nihil magis ꝓpriũ ſu⁹hẽat q̃ ap tũ & prõptũ tergũ uerberib⁹: Dicit̃ peculiũ: & idẽ pecunia a pecudib⁹: ut ſer̃ oẽs grãmatici tradiderũt: li cet ꝑ p̃rimonio: abuſiue tamẽ hic e tiã peculatũ furtũ publicũ dicim⁹ q cũ pecoꝛ primũ diceret̃ mulcta. ℂ Hu ic occaſioni: Quæ opportũe & cõ mode ꝓponebat̃. ℂ Quadrigis al. indipiſcet: ac ſi diceret quantũcũq; ſtudii & ſolertiæ ĩpẽderit poſt amiſ ſam occaſione; rẽ utiq; nõ poterit reperar

Familia. Familia/ ris. Lubẽtia. Adlube ſcere. Partio & ptior. Aetate;. Peculiũ. Peculia/ ris. Peculia/ riter. Quadri gis albis indipiſci

Leonida Libanus Serui.

Vbi ego nunc libanum requiram:aut familiarem filium?
Vt ego illos lubentiores faciam quam lubentiaſt.
Maximã prædam & triumphũ eis adfero aduentu meo:
Quando mecum pariter potant:pariter ſcortari ſolent.
Hanc quidem quam nactus prædam pariter cum illis partiam.
Li. Illic homo ædis compilauit more ſi fecit ſuo.
Væ illi qui tam indiligenter obſeruauit ianuam.
Le. Aetatem uelim ſeruire libanum ut conueniam modo.
Li. Mea quidem hercle opera liber nunquam fies ocius.
Le. Etiam de tergo ducentas plagas:præ gnantis dabo.
Li. Largitur peculium omne:in tergo theſaurum gerit.
Le. Nam ſi huic occaſioni tempus ſeſe ſubterduxerit.
Nunq̃ ædepol quadrigis. albis indipiſcet poſtea.
Herum in obſidione linquet:inimicum animos auxerit.
Sed ſi mecum occaſionem opprimere hanc quæ obuenit ſtude

Maximas optimitas & gaudio effertiſſimas
Suis heris ille una mecum pariet gnatoq; & patri.
Adeo ut ætatem ambo ambobus nobis ſint obnoxii
Noſtro deuincti beneficio. Li. uinctos neſcio quos ait.
Non placet: metuo in commune: ne quam fraudem frauſus ſiet.
Le. Perii ego oppido niſi libanum inuenio iam ubiubi eſt gentiũ.
Li. Illic homo ſocium ad malam rem quærit: quem adiungat ſibi.
Non placet: pro monſtro extemplo eſt quando qui ſudat tremit.
Le. Sed quid ego hic properans conceſſo pedibus lingua largior?
Quin ego hanc iubeo tacere quæ loquens lacerat diem?
Li. Aedepol hominem infœlicem qui patronam comprimat.
Nam ſi quid ſceleſte fecit lingua pro illo peierat.
Le. Approperabo: ne poſt tempus prædæ præſidium parem.
Li. Quæ illæc præda eſt? ibo aduorſum: atq; electabo quicquid eſt.
Iubeo te ſaluere uoce ſumma quoad uires ualent.
Le. Gymnaſium flagri: ſalueto. Li. quid ais cuſtos carceris?
Le. O cathenarum colone. Li. o uirgarum laſciuia.
Le. Quot pondo te eſſe cenſes nudum? Li. non ædepol ſcio.
Le. Scibam ego te neſcire: at pol ego qui te expendi ſcio.
Nudus uinctus centum pondo es: quando pendes per pedes.
Li. Quo argumẽto iſtuc? Le. ego dicã quo argumẽto & quo mõ.
Ad pedes quando alligatus es æquum centum pondium.
Vbi manus manicæ complexæ ſunt: atq; adductæ ad trabem
Nec dependis nec propendis: quin malus nequamq; ſis
Li. Væ tibi. Le. hoc teſtamento ſeruitus legat tibi
Li. uerbis uelitationem fieri compendio uolo
Quid iſtuc negocii eſt? Le. certum & credere. Li. audacter licet ſis.
Le. Amanti ſubuenire familiari filio
Tantum adeſt boni de improuiſo: uerum commixtum malo.
Omnes de nobis carnificum concelebrabuntur dies
Libane nunc audacia uſus eſt nobis in uenta & dolis.
Tantum facinus modo inuenio ego: ut nos dicamur duo
Omnium digniſſimi eſſe: quo cruciatus confluant.
Li. Ergo mirabar ꝙ dudum ſcapulæ geſtibant mihi
Ariolariq; occœperunt ſibi eſſe in mundo malum.
Quicquid eſt eloquere. Le. magna eſt præda cum magno malo.
Li. Siquidem omnes coniurati cruciamenta conferant.
Habeo opinor familiare tergum ne quæram foris.
Le. Si iſtam fortitudinem animi obtines ſalui ſumus.
Li. Quin ſi tergo reſoluenda eſt rapere cupio publicum.
Pernegabo: atq; obdurabo: periurabo deniq;.
Le. Hem iſta uirtus eſt: quando uſus eſt qui malum fert fortiter:
Fortiter malum qui patitur: idem poſt potitur bonum.
Li. Quin rem actutum ediſſeris: cupio malum nanciſcier.
Le. placide ergo unum quodq; derogita: ut acquieſcam: non uides
Me ex curſura anhelitum etiam ducere? Li. age age manſero
Tuo arbitratu: uel adeo uſq; dum peris. Le. ubinam eſt herus?
Li. Maior apud forum eſt: minor hic eſt intus. Le. iam ſatis eſt mihi.

repãre. ℭ Indipiſcet: Comparabite
ℭ Herũ: Argyrippũ. ℭ In obſidiõ
liquet: Implicitum & obſeſſũ amo/
rũ curis & ſolicitudinibꝰ. ℭ Inimi
cũ. Pro inimicorum. ℭ Opprimeṙ
Captare. ℭ Optimitas. Pro optimi
tates. i. utilitates & cõmoda: ab opti
mo optimitas diciṫ Nonio: q uerſi
culi huiꝰ utiṫ teſtimonio: itidẽ Plau
tus in Captiuis maxias optimitates
opiperaſq; dixit. ℭ Efertiſſimas: Si
ue offertiſſimas a farcio. n. offercio
hic offertiſſimũ pinguiſſimũ ut i ſe
quentibus Plautus hæreditatem ſũ
adeptꝰ offertiſſimam. ℭ Obnoxii:
obligati & officio deuicti: qñq; ob
noxius dṙ pœnæ deditus ꝑꝑ deli/
ctũ. ℭ Victos neſcio quos: alluſio
eſt ad illud deuincti bñficio: ioco/
ſo interꝑtamento: deuincti ꝓ ligati.
ℭ Metuo in cõmũe: & mihi & ei.
ℭ Frauſus fraudẽ: ut uitam uiuo:
& ſeruitutem ſeruio. ℭ Oppido:
Valde: tractum uocabulum a ruſti/
cis ut ſupra. ℭ Vbi ubi: ꝓ ubicũq;
Terẽ. ubi ubi eſt celari non poteſt.
ℭ Pro monſtro: ꝓ re quæ natura/
lem excedit modum: dicunṫ mon/
ſtra ut oſtenta deoꝝ monita ꝙ im/
minentia monſtrent: & oſtendant
hinc Virg. monſtra deum refero: &
dṙ monſtrum a Feſto quaſi mone/
ſtrum ꝙ aliquid futuꝝ moneat.
ℭ Extemplo: Illico eſt augurum
ſermo qui uiſis auguriis extemplo
ſurgebant. ℭ Qui ſudat tremit: ſu
dabat excurſura: tremebat ꝑꝑ ſpem
uel metum. Quoꝝ alterum eſt futu
ri boni: alterum futuri mali: ſed hoc
contra naturam non eſt: quin imo
Ariſto. in ꝓblematis ratione ꝓbat:
in ſudoribus poſſe horrorem exci/
tari. apud hippocratẽ eſt in ſudore
horror neutiq̃ utilis. ℭ Conceſſo
pedibus: Vt. ſ. ne properent & feſti
nẽt. ℭ Lacerat diem: tempus cõſu
mit & terit. ℭ Qui p̃ronam: liguã
. ſ. quæ plærũq; hoĩem tueṫ ut p̃ro/
nus clientẽ. ℭ Peierat: falſo iurat: ẽ
peieraṙ Iuſiurandũ falleṙ. unde ꝑiu
rus & peieratꝰ Hora. Illa ſi iuris tibi
peierati: ꝑiurus inquit Seruiꝰ in uer
bo r nõ habet: unde peiero dicimꝰ
corrupta natura p̃poſitionis: quæ
res errorẽ facit ut aliq maledicãt pe
iurus. ℭ Ne poſt tẽpus p̃dæ p̃ſidi/
um parẽ: Tranſlatio eſt ab his qui
cum in alienos irrũpunt agros p̃dã
di gr̃a: p̃dæ præſidiũ parant: ut tu
to abduci poſſit ne ſuperuenĩẽtes in/

Optimitas. Effertus. Obnoxius. Frauſus. Mõſtrũ. Extẽplo Tremeṙ Comprimere Peierat. Prædiũ. Pendeṙ. Dependeo. Pẽdeo Cõtupẽdium. Manicæ Nequã. Neqtia. Velitatõ Cõpendium. Impendium. ſcapulæ. Potiṫ cũ actõ. Derogita.

colæ prædam uendicent. Non igiť
eſſe cūctandum: ſed rei pro tempo/
re occurrendum: ſenſus eſt: præſidi
um dicit Varro ab eo dictum: qa ex
tra caſtra præſidebāt ī loco aliquo:
Pella. Memini me cōdere. Quo tutior eſſet regio. ℂ Aduorſū
Obuiā. ℂ Electabo: eliciā. ℂ Gym
naſiū flagri: In cuiꝰ tergo flagrēt &
exerceāť flagella ut ſupra ulmoꝝ a/
cherus: & īfra cathenaꝝ colone. i. q̄
ſæpiſſime uiciri cōſueuiſti cathēis: ē
Fœmen Fœmur Infit. colonus agricultor alieni. ℂ Quot
pōdo: Mirifice ingeniu꜒ & naturā
ſeruilem exprimit: ut enī inania ut ī
ſulſa: ut loquacia profundūt: quot
igiť pondo: acſi dixiſſet quot libriſ
prolibra enī quandoq; accipiť pō
do: licet. xii. pondus librarum ſit: di
cimus dua pondo & trepōdo Qui
tiliano tradēte. Id quoq; aſſerit pho
cas grammaticus: ſunt quatuor tm̄
modo quæ neutralia eſſe pn̄t: quo
rum pars dimidia declinationē pa
titur ut duo & ambo: pondo autē
& octo monoptota ſunt: & tātum
Facetus. pluraliter efferuntur: ut hæc pondo
nam unum pondo non dicimus:
ſed in libram efferri poteſt. Duo. enī
et tria pondo & deinceps obſerua/
bimus: uel quotiens de neutro loq
mur correpte dicimus pondo: Liui
us itidem. Argenti pondo bina &
Præſto. ſex libras in militem præſtaret. Ab
hoc dipondium tripondium & aſ
ſipondium. i. duoru꜒ trium & uni
us ponderum: eſt. n. aſſipondium li
bræ pondus: eſt quoq; pondus di/
Exaſceatum. ctum pro numero a Varrone: e græ
cia alias in uillas comportaſſe ma//
gnum pondus omnium artificum
ℂ Expendi: Libraui. ℂ Quando
pendes: Proprie pendere ſignificat
ſuſpenſum eſſe alias pro ſuſtentare
& alicui rei intentū eſſe: ut pendetq;
iterum narrantis ab ore dixit Vir. ac
itidem pro dubitare & ceſſare poſi
tum: ut itide꜒ pendente opera inter
rupta minæq;. ℂ Manicæ: Manuū
uincula: ut pedicæ pedū. ℂ Quin
malus: Dicit illu꜒ quocumq; fuerit
depræhenſus uel quemlibet inuen
tus eſſe neq̄ oio & peſſimum ſeruū
ℂ Hoc teſtamento: Ideſt hoc tibi ē
a ſeruitute hereditariū: ut. ſ. ue hēas.
ℂ Velitationem : Contentionem
eſt enim uelitari contendere. Plautꝰ
in ſequentibus quid uelitati eſtis in
ter uos. Aulus quoq; Gelius neq;
maledictis aduerſum imprudentes
& improbos

Li. Tum igitur tu diues es factus. Le. mitte ridicularia.
Li. Mitto: iſtuc quod affers aures expectant meæ
Le. animum aduerte: ut æque mecum hæc ſciat. Li. taceo. Le. beas
Meminiſtin aſinos arcadicos mercatori pelleo
Noſtrum uendere atrienſem? Li. memini: quid tunc poſtea?
Le. Hem ergo is argentum huc remiſit quod daretur ſaureæ
Pro aſinis: adoleſcens uenit modo qui argentum attulit.
Li. Vbi is homoſt? Le. iam deuorandum cenſes ſi conſpexeris:
Li. Ita enimuero: ſed tamen tu nempe eos aſinos prædicas
Vetulos: claudos: quibus ſubtritæ ad fœmina iam erant ungulæ:
Le. ipſos qui tibi ſubuectebant rure huc uirgas ulmeas.
Li. Teneo: atq; idē te hinc uexerunt uinctū rus. Le. memor es ꝓbe
Verum in tonſtrina ut ſedebam me me inſio percontaris?
Ecquem filium ſtratonis nouerim demenetum?
Dico me nouiſſe extemplo: & me eius ſeruom prædico
Eſſe & ædis demonſtraui noſtras. Li. quid tum poſtea?
Le. Ait ſe ob aſinos ferre argentum atrienſi ſaureæ
Viginti minas: ſed eum ſeſe non nouiſſe hominem qui ſiet.
Quum ille elocutus hæc ſit. Li. quid tum? Le. auſculta: ergo ſcies
Ipſum uero nouiſſe callide demenetum.
Extemplo facio facetum me: atq; magnificum uirum.
Dico me eſſe atrienſem: ſic hoc reſpondit mihi.
Ego pol ſauream non noui: neq; qua faciet ſit ſcio.
Te non æquum eſt ſuccenſere: ſi herum uis demenetum
Quem ego noui adduce: argentum non morabor: quin feras.
Ego me dixeram adducturum: & me domi præſto fore.
Ille in balneas iturus eſt: inde huc ueniet poſtea.
Quid nunc conſilii captandum cenſes? dic. Li. hem iſtuc ago
Quo modo argentum interuortam: & aduentorem: & ſauream.
Iam hoc opus eſt exaſceatum. nam ſi ille argentum prius
Hoſpes huc affert: continuo nos ambo excluſi ſumus:
Nam me hodie ſenex ſe duxit ſolum ſeorſum ab ædibus:
Mihi tibiq; interminatus eſt nos futuros ulmeos:
Ni hodie argyrippo eſſent uiginti argenti minæ.
Iuſſit uel nos atrienſem uel nos uxorem ſuam
Defraudare: dixit ſeſe operam promiſſam dare.
Nunc tu abi ad forum ad herum: & narra hæc: ut acturi ſumus:
Te ex leonida futurum eſſe atrienſem ſauream.
Dum argentum afferat mercator pro aſinis. Le. faciam ut iubes.
Li. Ego illum interea hic oblectabo prius ſi forte aduenerit.
Le. Quid ais? Li. quid uis? Le. pugno malam ſi tibi percuſſero
Mox quum ſauream imitabor caueto ne ſuccenſeas.
Li. Hercle uero tu cauebis: ne me attingas: ſi me ſapis.
Ne hodie malo cum auſpicio nomen commutaueris.
Le. Quæſo æquo animo patitor. Li. patitor tu itē cū ego te referiā
Le. Dico ut uſus fieri. Li. dico hercle ego quoq; ut facturus ſum
Le. Ne nega. Li. quin promitto inquam hoſtire contra ut merueri:

Le.ego abeo.tu iam patiere:ſed quis hic eſt?is eſt.
Ille eſt ipſus:iam ego recurro huc: tu hunc interea hic tene
Volo ſeni narrare.Li.quin tuum officium facis:ergo hac fugis.

& improbos uelitandum.Dicit ergo uerbo[illegible] contentionem & concertationem eſſe omittendã: nam ſatis erat ineptia[illegible]. ¶Certũ eſt credere.Conſtitui tuæ fidei cõmittere.

¶Audacter licet ſis:p ſi uis.¶Amanti ſubuenire: ordo & ſenſus docent ut hoc loco potius leonidas loquatur q̃ libanus ordo eſt. Tantum adeſt boni de improuiſo ſubuenire.ſ.amanti filio:uerum ita eſt cõmixtum malo & ſubaudias ut oẽs carnificum dies de nobis cõcelebrabuntur.i.perpetuo de nobis extabit memoria ob maxima quibus afficiemur ſupplicia:uult.n.uideri facinus magnum eſſe aggrediendum:ſed non abſq; maximo periculo: quod tangit Terentius non fit ſine periculo facinus magnum ac memorabile.¶Vſus eſt:pro opus eſt.¶Quo cruciatus cõfluant.i.omni cruciamentorũ genere afficiamur & quo.i.in quos. ¶Scapulæ:terga ideo ſcapulares ſerui dicti q in ſcapulis cedant̃.¶Ariolari:diuinare.¶In mundo:paratum & in prõptu eſſe.¶Omnes coniurati.i.aduerſarii noſtri oẽs:& ſi coniurauerint in perniciem noſtram nihil mihi timendum eſt. ¶Habeo familiare tergum.i.uerberibꝰ aſſuetum:nec erit mihi aliunde auxilium petendum:oſtendit hoc uerbo ſeruus magnam habere confidentiam de tergo ſuo quod magis declarat quin ſi tergo reſoluenda eſt.i. mulcta uerberibus ſatiſfacienda & finienda. ¶Arcadicos:ideo dixit q ex arcadia magni quondam habebant̃ & generoſi ut Varro & Plin.teſtantur.¶Quibus ſubtritæ erant:ob uetuſtatem & labores nimios.¶Ad fœmina:quadã ueluti utit̃ hypbole & nimietate: dñr fœmina poſteriores pudendæ partes:a quarum mollicie nonnulli arbitrant̃ fœminã dictam eſſe mulierem.¶Iſtos qui tibi: moribus rurſus ſe laceſſunt.¶Verum in tonſtrina:modo incipit enarrare:ut mercator pro emptis aſinis miſerit pecuniam.¶Infit:Incipit ſubaudi unus qui ibidem aderat:& uerior:& lucidior eſt lectio infit percontarier q̃ infio percontariis docet natura uerbi & ſequens uerſiculus.¶Facetum:dr̃ facetus qui uerbis facit qđ uult: Quinti. Facetũ dixit non tm̃ circa ridicularia conſiſtere:neq; enim dixiſſet Horatius facetum catoni minus genus natura conceſſum eſſe:ſed magis excultæ cuiuſdam elegantiæ appellationem putat.¶Præſto:aduerbium eſt paratum ſignificat: pſto autem uerbum tribuo & excello præſtat quoq; impoſſibile ſatius eſt. ¶In balneas:dicimus & balnea: & balineas. ¶Iſtuc ago:hoc ipſum cogito. ¶Exaſceatum:diſpoſitum & fieri cœptum tranſlatio eſt a fabris lignariis ſumpta: qui ligna prius dolant & exaſceant poſtremo cultius leuigant & poliunt.Futuros ulmeos:totos uirgis cædẽdos. ¶Oblectabo:blandis morabor uerbis & detinebo.¶Nomen commutaueris:Quia erat ſauream ſimulaturus. ¶Patitor:p patiare.¶Referiam:uiciſſim cædam.¶Vt uſus fieri:ut opus eſt facto.hoſtire:pares uices reddere:diximus ſupra hoſtire æquare & hoſtimentum æquamentum quod pro beneficii penſatione ponitur.Feſto.

VBi ego nũc libanũ reqrã.In hac ſcæna leonidas occaſionẽ nactus cõpiẽdarũ pecũiarũ qbꝰ argy.,amãti ſubueniret libanũ cõſeruũ q̃rit quẽ in ea re adiutorẽ eẽ oportuit:eo tandẽ inuẽto docet circũueniẽdũ eſſe mercatorẽ:q.p aſinis p̃tiũ retulerat.Ideo ait:ubi ego nunc libanũ reqrã.¶Illos lubẽtiores.i.ad id qđ libeat pniores efficiã:q̃ ipſa lubẽtiaſt lubentia ẽ.i.q̃res ipſa q̃ noiat̃ lubẽtia. uel lubẽtinaſt.i.lubẽtina ẽ.i.uenꝰ q̃ lubẽtina dr̃.Vñ romæ libitinẽſis lucꝰ ueneri libẽtinæ cõſecratꝰ.De lubẽtina uenere.Var.i.ii.de ligua latina hæc inqt a libẽdo libido libidinoſus ac Venus libẽtina & libitina.Cic.quoq; in.ii.de natura deorũ.Quo ex gñe cupidinis & uoluptatis: & lubẽtinæ ueneris uocabula conſecrata ſunt & q̃ ſequunt̃.¶Cũ illis partiã:& partio & ptior:ſicut aſſentio & aſſẽtior dicimus.Vir.Et ſocios partit̃ i oẽs.Et Salu.puicias inter ſe ptiuerãt.¶Aedis cõpilauit. diripuit: diſpoliauit.Hora.Ne me criſpini ſcrinia lipi Cõpilaſſe putes uerbũ nõ ãpliꝰ addã.¶Plagas p̃gnãtis dabo.i. ſufferã ſuſtiebo igẽtes plagas. ¶Largit̃ p.i.ſuũ qcqd uſq̃ h ȝ.¶Theſaurũ g.theſauꝰ uerbũ ꝯpoſitũ.nã theſis repoſitio dr̃ & auros opes.¶Quadrigis albis.i.triũpho:nã i triũphis circa trũphãtẽ albata oĩa ¶Herũ i obſidiõe linq̃t.dicimꝰ & obſidiũ tãq̃ p̃ſidiũ ac ſubſidiũ:cuiꝰ ẽt autor.C.Leliꝰ p ſe apđ populũ ut i nobis terra mariq; ſimul obſidiũ faceret.& Salu.hiſtoriarũ lib.x.magnis opibꝰ pfectis obſidiũ cæpit.P.L.Catilinã legatũ. ¶Inimicũ aĩos.p inimicorũ.,¶Occaſionẽ opprim.i.oblatã occaſionẽ admittere arcteq; ãplecti.¶Maxias opimates.opimũ ſucculẽtũ dixere ueteres:a quo opimaſ opimatis:ut libertas libertatis.Legit̃ tñ apud Noniũ optimitaſ ab optio hũc & i captiuis citãdo locũ.¶Gaudio effertiſſimas.i.copioſiſſimas a fartoribꝰ ſũpta trãſlatõe q farcimia ad ſũmũ replẽt.Deuicti bñficio.i.obligati:idq; ad aĩum refert̃:ſed libanꝰ aliorſũ itep̃tat̃ q ait uictos neſcio quos ait qđ ad corpꝰ attinere exiſtiat. ¶Fraudẽ frauſus ſiet.i.ne uſq̃ quẽpiã fraudauerit.Archaiſmos figura ẽ:ut ſeruio ſeruitutẽ.Frauſus aũt quaſi a uerbo fraudeo ita frauſus: ut ſoleo ſolitus. ¶Siet.p ſit.¶Pro mõſtro extẽplo ẽ qñ q ſudat' tremit.ita Hippocrates. επι ιδρωτι δε φρικη ουχρηστον.i.in ſudore aũt horror neutiq̃ utilis res ẽ.Tremere No.dr̃ cõmoueri agitari.Vir.in.vi.Cur ãte turbã tremor occupat artꝰ. Tremere timere.Vir.i.ii.ænei.Hic aliud maiꝰ miſeris multoq; tremẽdũ.Pla.i aſinaria.p mõſtro ẽ qñ q ſudat tremit. ¶Ligua largior.ſubaudi ſũ.¶Qui patronã cõprimat.patronꝰ inqt Aſconiꝰ dr̃ ſi orator ẽ. Aduocatꝰ ſi aut ius ſuggerit:aut p̃ntiã ſuã cõmodat amico:aut pcurator ſi negociũ ſuſcipit.cognitor ſi pñs cãm nouit & ſic tuet̃ ut ſuam. ¶Pro illo peierat.i.piura ẽ.Ser.ãt piurus i uerbo r nõ hẽt.nã peiero dicimꝰ corrupta natura p̃põnis q̃ res errorẽ facit ut aliq maledicãt peiurus.¶Gymnaſiũ flagri ſalueto.i.in quem exercent̃ flagra mirifica arte ſuiles mores tãgit. ¶Quot põdo.focas põdo ãt inqt & octo monoptota ſũt & tm̃ pluralr̃ efferunt̃:ut hæc põdo:nã unũ põdo nõ dicimꝰ:ſed i librã efferri põt.Duo.n.& tria põdo & deiceps obſeruabimꝰ uel quotiẽs de neutro loqmur correpte dicimus põdo.Quinti.quoq; dua & tre & põdo diuerſorũ generũ ſũt barbariſmi:& duapõdo & trepõdo uſq; ad nr̃aȝ ætatẽ ab oĩbus dictũ eſt:& recte dici Meſſala cõfirmat. ¶Cẽtũ põdiũ.ergo & flectit̃:ſed tñ alio caſu ſimilr̃ nequaq̃ inueneris.¶Manus mãicæ.manicæ uicula manuũ:& mãicæ q̃ tegũt brachia & manꝰ:ut.Nec tunicæ manicas: nec

hñt redimicula mythræ.℄ Verbis uelitatõem fieri. Velitare dixerũt ueteres leuiter cõtẽdere a uelitibus.i.leuis armaturæ militibus:ut alibi doctiſſimorꝝ autorꝝ teſtimonia adducẽdo docuimus.℄ Carnificũ cõcelebrabunť dies.i.carnifices nihil aliud hẽbunt negocii:q̃ ut aduerſum nos mõ ſeſe exerceãt. ℄ Inuenta & dolis.i.inuẽtiõe & fraudibus: ut ſit hæc inuẽta inuẽtæ:niſi ſit audacia iuẽta.i.re iuẽta ad audaciã.℄ Quod dudũ ſcapulæ geſtibãt mihi.ſcapulæ a ſcãdẽdo dorſum dñr. Pro ſcapulis aũt cũ dicit Cato ſignificat ꝑ iniuria uerberꝝ.nã cõplures leges erãt in ciues rogatæ qbus ſanciebať pœna uerberꝝ his ſignificabat ꝑ hibus ſe multos ſuos ciues in ea orõne q̃ eſt cõtra Cæliũ:ſi.n.percuſſi ſæpe icolumis albii:ꝑterea ꝑ re ꝑ rep. ꝑ ſcapulis atq; grario multũ rep. ꝑfuit. ℄ In mundo malũ hoc ſæpe Plau.mõ loqtur mũdũ ꝑ nudato tergo ponẽs.℄ Cõiurati:ſimul cõtra me iurati:niſi ſit:ut in qbuſdã manu exſcriptis codicibus legimꝰ:cõiurati corrigẽdũ aduerbialiter ꝑlatũ:ut aſſulati & ſimilia.℄ Quin ſi tergo reſoluẽda ẽ. ſubaudi ꝑda uel reſp. ſin reſoluẽdũſt legať ꝑ reſoluendũ eſt:publicũ.ſ.℄ Idem poſt patiť bonũ.põt & potiť legi.docuimus in amphi.potior uerbũ gtõ accuſatiuo & abltõ cõnecti. Malũ nãciſcier.i.indipiſci. Nãciſci ꝑprie dr̃ qui paratuſ ad tenẽdũ anteq̃ poſſit repire qđ teneat qđ occurrerit:℄ Iam deuorandũ cenſeas ſi conſpexeriſ.i. auferẽdũ ab eo pecuniã:niſi ad ĩpudicos mores referať.℄ Quibus ſubtritæ ad fœmina iam erãt ungulæ:Fœmen fœminis ad partes pudibũdas ꝑtinet & fere poſteriores:ut uideo Pliniũ opiſtia trãſferre ſicut anteriora fœmora:iõ locuſtas pennarꝝ & fœminũ attritu ſonare crediť:& ꝑinde forte nõ ad fœmina ſed ad ſuffragina legẽdũ.q̃ ſint ſuffragina Pli.docet dũ inquit. Nec ꝑcioſa oſſa recreſcũt ꝑterq̃ ueterinis ab ungula ad ſuffragina.&.xlv. Nã q̃ aial generãt genua ante ſe flectũt & ſuffraginũ artus in aduerſum & mox aues & quadrupedes alas in priora curuãt ſuffragines in poſteriora: niſi ſit nõ ſuffragina:ſed ſegmia.i.ad eã uſq; ꝑtẽ ubi ſecanť.℄ Me me infit ꝑcõtarier.ita legẽdũ ẽ.i.incipit ꝑcõtari:paragoge figura.℄ Dein ædes.pro deiñ. Facio facetũ. Quint.facetũ quoq; nõ tm̃ circa ridicula opinor cõſiſtere: neq;.n.diceret Hor. Facetũ Catoni minus genus natura cõceſſum eẽ Vir.decoris hanc magis excultæ cuiuſdam elegantiæ appellationẽ puto:ideoq; in epiſtolis Cic.& hæc in Bruto refert uerba:ne ulli ſunt pedes faceti ac delitiis ingredienti molius qđ cõuenit cũ illo Horatiano molle atq; facetũ Virgilio.℄ Qua facie ſit ſcio. Quid ſit facies:& uñ:& q̃ inter formam & figurã eius ſit dr̃ia in amphitryone ſatis:ut opinor:oñſum ẽ.℄ Si uis.ſubaudi argẽtum. ℄ Argento intervortam.i.fallã argentum auferendo.℄ Opus eſt exaſceatũ. Trãſlatio ſumpta a fabris tignariis q aſcia prio materiã aliquã cõminuunt ad opus cõficiendũ:poſt leuigãdo expoliũt & ꝑficiunt.℄ Excluſi ſumus.figura metalaſſis pũs pro futuro. ℄ Seduxit.ducere inqt Dona.eſt digitis cõputare:ſeducere eſt quẽ apud ſeipſum & ſecreto deducere: Seduxit ergo deduxit me ne qſq̃ audiret. ℄ Futuros ulmeos.i.ita cõtuſos uirgis ulmeis ut plane ulmei uideamur. ℄ Viginti argenti minæ.libræ quæ numero conſtant:græce mne dicunturr. nam emina uas eſt. Perſius. Fregerit eminas areti ædilis iniquas.℄ Interea hic oblectabo:ideſt uerbis nugalibus diſtinebo. ℄ Inquã hoſtire:ideſt æquare: inde redhoſtire inquit Neuius referre gratiam qui in lupo uel ueniens regem ſaltant iubæ albanum mulium comitem ſenem ſapientem contra redhoſtis Menalus & accius in amphitryone:cedo ecquid te redhoſtis titum cum eas ſeni obiectet facilius.nam & hoſtire ꝑ æquare poſuere En.i chreſponte audis atque auditis hoſtimẽtum adiũgito. ℄ Vt memineris.hoc eſt tam ferociter ut non obliuiſcaris.

BERN. SARA: VENE.

VT demonſtratæ ſunt aduenieti mercatori qui ꝑ emptis aſinis precium referebat libanus obuius fit:qui illium tãtiſper oblectat & moratur ſimulatis uerbis quoad ueniat pro ſaurea leonidas.℄ Pueť:ꝑ puer locutio ẽ ueterum.℄ Calcitronẽ:Pulſantẽ calcibus.℄ Qui ꝑ iſtuc: Qui pro.i.ꝑ qua ſubaudi re uel quo negocio. ℄ Macilentis malis:non eni faciem docet ſaureæ:ſe leonidæ quem ille prius uiderat in tonſtrina. ℄ Triſti:ſeuera.℄ Aeacidinis:iracundum adeo illum dicit: ut Achilles alter ira percitus uideať. Dictus eſt Achilles æacides ab æaco patre pelei eius auo:æacidis ergo ab æacide dixit.

Calcitro

Animos

Mercator· Libanus.

VT demonſtratæ ſunt mihi haſce ædis eſſe oportet
Demenetus ubi dicitur habitare i puere pulta
Atq; atrienſem ſaureã ſi eſt intus:euocato huc:
Li. Quis noſtras ſic frangit fores. ohe inq̃ ſi quid audis?
Me. Nemo etiam tetigit. ſanus ne es? Li. at cenſebam attigiſſe
Propterea quia huc habebas iter. nolo ego fores conſeruas meas
A te uerberarier. ſane ego ſum amicus noſtris ædibus:
Me. Pol haud periclum eſt cardines ne foribus effringantur
Si iſtoc exemplo omnibus qui quærunt reſpondebis.
Li. Ita hæc morata eſt ianua extemplo ianitorem
Clamat: procul ſi quem uidet ire ad ſe calcitronem

Sed qd uenis? qd quæritas? Me. demeneta uolebaꝫ
Li. Si ſit domi dicã tibi. Me. quid eius atrienſis?
Li. Nihilo magis intus eſt Me. ubi eſt? Li. ad tonſorẽ ire dixit
Me. Q uũ ueniſſet. poſt nõ rediit. Li: nõ ædepol: qd uolebas?
Me. A rgẽti uiginti minas ſi adeſſet accepiſſet.
Li. Q ui pro iſtuc? Me. aſinos uendidit pælleo mercatori
Mercatu. Li. ſcio tu id nũc refers iam hic credo eum adfuturum.
Mer. Q ua facie uoſter ſaurea eſt? ſi is eſt iam ſcire potero.
Li. Macilentis malis: rufulus: aliquantũ uẽtrioſus:
Truculentis oculis: commoda ſtatura: triſti fronte.
Me. Non potuit pictor rectius deſcribere eius formam.
Li. Atqꝫ hercle ipſum adeo contuor: quaſſanti capite incedit
Q uiſqꝫ obuiam huic occeſſerit irato uapulabit.
Siquidem hercle æacidinis minis: animiſqꝫ expletus incedit:
Me. Si me iratus tetigerit: iratus uapulabit;

Leonida. Mercator. Libanus

Q Vid hoc ſit negocii? neminẽ meũ dictum magnuꝫ facere?
Libanum in tonſtrinã ut iuſſeram uenire: is nullus uenit
Næ ille ædepol tergo & cruribus conſuluit haud decore.
Me. Nimis imperioſus eſt. Li. uæ mihi hodie. Le. ſaluere iuſſi
Libanum libertum: iam manu emiſſus obſecro te?
Næ tu hercle cum magno malo mihi obuiam occeſſiſti:
Cur non ueniſti ut iuſſeram in tonſtrinam? Li. hic me mortatus ẽ.
Le. Siquidem hercle nunc ſummum ioue m te dicas detinuiſſe.
Atqꝫ is precator adſiet ad malam rem effugies nunquam.
Tu uerbero imperium meum contempſiſti? Li. perii hoſpes
Me. Q uæſo hercle noli ſaurea mea cauſa hunc uerberare:
Le. Vtinam nũc ſtimulus in manu mihi ſit. Me. quieſce quæſo.
Le. Q ui latera conteram tua: quæ occaluere plagis.
Abſcede hac ſine me hunc perd ere: qui ſemper me ira incendit.
Cui unq̃ unam rem me licet ſemel præcipere furi
Q uin centies eandem imperem: atqꝫ ogganiam: itaqꝫ iam hercle
Clamore: ac ſtomacho: non queo labori ſuppeditare.
Iuſſin ſceleſte hac ianua hoc ſtercus hinc auferri?
Iuſſin columnis deici operas aranearum?
Iuſſin in ſplendorem dari bullas has foribus noſtris?

Animos in plurali dicim⁹ iracundiam & perturbationes.

VALLA.

V T demoſtratæ ſunt. In hac ſcæna mercator ꝑ aſinis argentum ferens dum pulſari fores iubet præſto libanus adeſt libanus adeſt qui hominem excipiat doceatqꝫ quid opus ſit. ¶ I puere. quia ueteres hic puer⁹ nominatiuo dicebant & fœmino generẽ hæc puera: unde puellus & puella puerpa quæ parit: puerpium fœtus. ¶ Calcitronem: ideſt calcibus infeſtanteꝫ. ¶ Si ſit domi dicã tibi: ideſt domi non eſt. nam ſi domi eſſet dicam pro dixerim tibi. ¶ Cum ueniſſet ſubaudi ad tonſorem. ¶ Poſt non rediit? percunctatio eſt. ¶ Qui pro iſtuc. Anaſtrophe pro eo quod eſt pro quo. ¶ Aeacidinis minis: ideſt achilleis: quia Achilles filius Pelei & Peleus & Telamon filii Aeaci. ¶ Animis quæ: ideſt ferocia. Vnde animoſus & exanimatus.

Mercat⁹.

Aecidis.

BERN SARA. VENE.

Q Vid hoc ſit negocii? Aduemiens leonidas: ut ſauream mentiatẽ uideriqꝫ poſſit rei familiaris curam habere: inclamitat libano ſuis dictis ñ paruiſſe. ¶ Tergo & cruribus: Vt ſcilicet ne uapularet: aut compedibus uinciretẽ. ¶ Saluere iuſſi: Ironice & uultuoſe legendum ẽ. ¶ Moratus eſt: Detinuit in mora. ¶ Qui. Pro quo: ſcilicet ſtimulo: proſequitẽ nanqꝫ ſermonem cœptuꝫ. ¶ Quæ occalluere plagis: Ideſt quæ iam calla admiſere propter plagas & uerbera: & duplici ſcribi debet l: ſi autem occaluere unico l ſcribatẽ: ideſt conflagrarunt. ¶ Ogganiam: Latrem uociferem: gannire ꝓprie canum eſt: & gannitio querula canum murmuratio: gannire tamen pro plorare poſuit Terentius docente donato: quid ille gannit? ¶ Stomacho: Indignatione: inde ſtomachari indignatione moueri. ¶ In ſplendorem: ut nitide forent. ¶ Bullas: Laminas æreas quæ foribus affigi ſolent decoris cauſa: bulla dicitur inſigne quod collo gerebãt ingenui uſqꝫ ad ſtatutum ætatis tẽpus tractum uocabulum a græco βουλ : ideſt conſilium ꝙ ad eam uſqꝫ ætatem maiorum conſilio gubernarentẽ uel quia bulla illam pectoris ꝑtem hoc eſt pectus attingebat ubi naturale manet conſilium: ut placet Feſto. Rurſus bulla dicitu

Næ.

Occallere.

Gãnire.
Oggannio.
Stomachus.
Bullas.

dens ꝙ eam ꝑtem corporis attingat:nempe pectus in qua naturale manet conſilium:uel ꝙ eam ætatem oſtendat alterius regẽdã cõſilio.ꝑtexta.n.depoſita ẽt bulla deponebaẽ.Perſi.Bulla q̃ ſuccictis larib⁹ donata pepẽdit. ¶ Quatriduũ hoc unũ mõ.multa ꝑ hãc figurã loqmur: ut dicam⁹ quatriduũ & q̃triduo: triduũ & triduo:biduũ & biduo: primũ & primo:& id gen⁹ alia. ¶ In hara.Differt hara cũ aſpiraẽ & acuiẽ.& cũ caret aſpiratõe & circũflectiẽ:qđ primo poſita ſtabulũ ſignificat:nũhariga Donati teſtimõio hoſtia:& haruſpex & haruſpicina. Cic.in.ii.de diuinatiõe ſi qñ de extis & fulguribus ſatis diſputatũ eſt:oñſa reſtant ut tota haruſpicina ſit ꝑtractata. Ara ãt i ſcđo loco locus ſacrificioꝝ eſt idq; uerbũ a græcis ſũptũ illi nãq; aras ꝑces uocãt ſicut catarras imꝑcationes. ¶ Hem ergo: dum hoc dicit hoĩem cecidiſſe oñdit. ¶ Hoſpes.ꝑegrinus.Perſius hoc clare ne audiat hoſpes.Eſt tñ tã q hoſpicio accipit q̃ qui accipiẽ.Ouid.Nec hoſpes ab hoſpite tutus.Dr̃ hic & hæc hoſpes:ſed legiẽ & hoſpita:uñ illud.Hoſpita terra uale.Legimus ẽt inhoſpita neutro gñe:ut inhoſpita teſqua.Cũ tñ inhoſpes non dicaẽ. Eo mõ ſoſpes & ſoſpita:nã qđ inqt Iuue.depoſitũ mihi ſoſpes erit figurate poſitum uideri põt:ut apud Hor.teſtis metauꝝ flumen : ¶ Oliui:ab oliua: nã oleum ab olea deriuaẽ. ¶ Sticho uicario ipſi tuo.i.ſeruo qui uices tuas gerit:nã & uicarius uicaria uicariũ adiectiue dr̃.Quint.in declamationibus.Amaui filiũ meum nõ oſculis:non infirmitate:ſed uiribus dolore patiẽtia unicum quem ſi acie clauſiſſet hoſtis uicaria morte ſeruaſſem. ¶ Cui datum ſit.uel ſcis interrogatiue ꝓnunciandum. ¶ Vinario exarãbo.Exarãbus uiri ꝓprium qui uina cœmebat. ¶ Et rape.inde raptio inquit Dona.ad ꝑſonaꝫ referetur:rapina ad rem:raptus ad ſtuprum ſi ꝓprie loqui uolumus. ¶ Sic dedero.i.dediſſe uiſus fuero:ut prius q̃ crediderim cogitaſſe uidear illum uexare uoluiſſe. ¶ Vix Anno poſt exegi. Ante & poſt cũ caſibus ꝓponunẽ accuſatiuuꝫ exigunt:ut ante multũ:poſt multũ.Cũ uero caſibus ſubiiciunẽ ablatiuũ:ut paulopoſt:pauloante:ita & hic ãnó poſt. ¶ Satagit.ſatis agit. ¶ Et ſcribit nũmos.quos debeat in ſuis ut mercatores ſolent diariis. ¶ Quam extemplo redditum eſſet.i.q̃primum ipſe ex opa ſua redhibuiſſet. ¶ Scyphos quos utendos dedi philodamo retulit ne: hoc ſimile illi in amphitryone naucratem quem conuenire uolui in naui non erat.Scyphus poculi ſpecies eſt. ¶ Si uelis cõmoda.corrupte accommoda legitur.Inter commodatum & utendum datum. Labeo quidem ait tantum intereſſe quãtum inter genus & ſpeciem.Commodari.n.rem mobilem:non ẽt ſoli:ſed ut apparet proprie inquit Vlpian.de cõmodato.Cõmodata res diciẽ & quæ ſoli eſt:id quod etiã Caſſius exiſtimat.Viuianus ẽt habitationem cõmodari poſſe ait. ¶ Incipit tinnire.i.crepitare a tintinabulis ſumpta tranſlatione. ¶ Ferox eſt.i. arrogans.Titinius in fullõibus.Videram ego te uirginem formoſiſſimam ſponſo eſſe ſuperbam:forma eſſe ferocem:uel ferox ſcæuus & indomabilis a feritate.Cice.in.i.officiorum:ut equos ꝓpter crebras contentiones ꝑliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere ſolent.Teren.in eunucho. Adeo ne ferox:quia hẽs impium in bæluas. ¶ Impuran bili:ideſt an impura:hoc eſt uæhementi.Sic legendo recte caſtigabis.Poſſunt etiam duo eſſe uerba in & pare:ideſt obtempera : ut ſint uerba libani exhortantis ac imperantis mercatori ut pecuniam Leonidæ dinumeret. ¶ Flagitium hominis: ideſt flagitioſe homo.Flagitium etiam inquit Nonius periculum.Lucilius lib.xxx. Qui æde poſcente minus & præeunt rectius multo:& ſine flagitio. ¶ Pœnæ pendentur:ideſt exoluentur a pecunia ſumpta tranſlatione.Nam pendere ſoluere ſignificat.apud romanos enim æs appendebatur. ¶ Proficiſcin.an proficiſceris ita corrigendum. ¶ Haud negaſſim.ideſt non negauerim.

BERN:
SARA.
VENE.

NEqueon ego : Clereta lena conaẽ filiam ſuis moribus imbuere quæ amore capta eiuſdem mõitis aduerſabaẽ. ¶ Mãſuetam:obtemperãtem. ¶ Animata:animo obfirmata . ¶ Vbi piem pietatem:Piem.i.colam cuſtodiaꝫ: pietatem Nonio referente docti ueteres eſſe uoluerunt ꝙ quæ i ea ſũt quaſi pẽitus & in penetralibus recondanẽ : pietas pro iuſtitia poniẽ & pro religione erga deos . ¶ Si iſto more morata : ideſt a te edocta & inſtituta : iuſſerat enim illa ne ad ſe amantem reciperet ni denuo pecuniam conferet id quod extra omnem pietatem filia cenſebat. ¶ Dicacula:a dicacitate : & a dicendo dicacitas:ſignificat.n.ſermonem cuꝫ riſu aliquos inceſſentem. ¶ Quæſtus mihi eſt : ut dicacula ſim : uel amen. ¶ Ergo una pars: ac ſi dicat omnis loquendi facultas tibi data eſt:mihi non licet quod uolo loq: tua enim

Interdictum.
Piate.
Piaculũ.
Pietas.
Expio.
Piatrix.
Piamẽtũ
Piamen.
Dicacul⁹
Portiſculus.

Clereta Lena.Philenium Meretrix.

NEqueon ego te interdictis facere manſuetam meis?
An ita tu es animata:ut qui matris expers imperii ſies?
Phi. Vbi piem pietatem ſi iſto more morata tibi
Poſtulem placere? mater mihi quo pacto præcipis?
Cle.An decorum eſt aduerſari meis te præceptis? quid eſt?
Hoccine eſt pietatem colere? matris imperium minuere?
Phi.Neq; quæ recte faciunt culpo.neq; quæ delinquunt amo:

Cle. Satis dicacula es amatrix. Phi. mater es:quæſtus mihi eſt:
Lingua poſcit:corpus quærit:animus orat:res monet:
Cle. Ego te uolui caſtigare:tu mihi accuſatrix ades.
Phi. Neq; ædepol te accuſo:neq; id me facere fas exiſtimo.
Verum ego meas queror fortunas: quum illo quem amo pro//hibeor.
Cle. Ergo una pars orationis de die dabitur mihi.
Phi. Et meam partem loquendi:& tuam trado tibi
Ad loquendum:atq; ad tacendum tu te habeas portiſculum.
Quin pol ſi repoſui remum ſola ego in caſteria
Vbi quieſco omnis familiæ cauſa conſiſtit tibi.
Cle. Quid ais tu? quam unam uidi mulierem audaciſſimam?
Quotiens te uetui:argyrippum filium demeneti
Compellare:aut contrectare:conloquiue:aut contui?
Quid dedit? quid deportari iuſſit ad nos? an tu tibi
Verba blanda eſſe aurum rere? dicta docta pro datis?
Vltro amas:ultro expeteſſis:ultro ad te accerſi iubes.
Illos qui dant:eos derides:qui deludunt derideris.
An te id expectare oportet:ſi quis promittat tibi.
Te facturum diuitem:ſi moritur mater ſua.
Ecaſtor nobis periclum magnum & familiæ portenditur
Demeneti:ſi expectamus mortem:ne nos moriamur fame.
Nunc adeo niſi mihi huc argenti affert uiginti minas.
Næ ille ecaſtor hinc trudetur largus lachrymarum foras.
Hic dies ſummæ eſt apud me inopiæ excuſatio.
Phi. Patiar ſi cibo carere me iubeas mater mea.
Cle. Non ueto te amare qui dant:qua amentur gratia.
Philenium. Quid ſi hinc animus occupatus eſt mater? quid fa/ciam mone. Clereta. hem
Meum caput contemples ſi quidem ex re conſultas tua.
Phi. Etiam opilio qui paſcit mater alienas ouis.
Aliquam habet peculiarem:qui ſpem ſoletur ſuam.
Sine me amare unum argyrippum animi cauſa quem uolo.
Cle. Intro abi. nam te quidem ædepol nihil eſt impudentius.
Phi. Audientem dicto mater produxiſti filiam?

tua enim oratioue conſumis diem. ¶ Tu te habeas portiſculum: Pul/cherrima tranſlatio ſumpta a nauis ductore qui portiſculum.i.uirgam in manu tenens hortatur remiges: urget & cuncta pro libito modera/tur: Ennius in annalibus portiſcu/lus cum ſignum dare cœpiſſet: acci/pitur enim pro hortatore remi//gum. & pro pertica quam idem in manu tenet. Eſt igitur ſenſus ma//nifeſtus: filiam omnem matri ceſ/ſiſſet loquendi; & tacendi poteſta/tem. ¶ Quin pol repoſui remum in caſteria: Perſtat in tranſlatione. Nautæ nanque ad gubernatoris nutum citi parent:uel remigant uel remum deponunt: caſteriam[que] uo/cat Lactantius perticam eam quã in naui hortator remigum tenet: q̃ ſi inceſſerit remiges non deſinunt: ſi depoſuerit quieſcũt a labore: ſed rectius & uerius ꝓ loco Nonius ca/ſteriam intellexit in quo ubi naui/gium conquieſcit remi & guberna/cula conquieſcunt: eſt ergo ſenſus tua cã uolo ſilere & ſponte quieſce/re:tu aũt tuo arbitratu loquere oĩs loquendi facultas in te ſita eſt: ẽ idẽ ſenſus ꝑ diuerſa. ¶ Accerſi: ꝓ accer/ſiri. ¶ Si morit̃ mater ſua: fortaſſis obiicit q̃ argyrippus philenio polli/citus erat ſi eius mater moreret̃ q̃ eum arcte tenebat uelle illam bonis q̃ plurimis locupletare. ¶ Meum caput cõtemples: A me ipſa exem/plum ſumito quæ nullos amẽ qd' proprium meretricum eſt: ſed eos amare ſimulem⁹ quo ad nobis ſug/gerunt pecuniæ. ¶ Opilio: ouium cuſtos. ¶ Qui: pro qua oue pecu/liari.

Portiſculus.
Caſteria.
Colloquor.

VALLA.

n Equeon ego te. in hac Scæna Lena Clereta Phileni//um grauiter icrepat: quod plus nimio: nec lucri cauſa amare uideatur. ¶ Nequeon. an non nequeo: ideſt an non poſſum: unde nequitum & nequitur pro non poſſe dicebãt antiqui: ut Pacuuius cum ait: ſed cum contendi nequitum ut clam tendenda eſt plaga. Plautus in ſatyrione retra//hi nequitur quoquo progreſſa eſt ſemel: & Cato originum libro primo: Phana in eo loco compluria fuere: ea ex/augurauit præquã quod termino phanum fuit id nequitum exaugurari. ¶ Interdictis. Interdicimus inquit Dona/tus quod uetamus fieri. Dicimus uni generi hominum: interdicimus diuerſis: itaq; prætoris edicta & interdicta di/cuntur. ¶ Piem pietatem: ideſt colam: Nam piare quandoque idem ꝙ purgare: unde piaculum purgamentum. ¶ Morata. moribus inſtituta: eſtque participium ſine uerbo. ¶ Satis dicacula diminutiuum ab eo ꝙ eſt dicax for/ma eſt duntaxat nam copiam uerborum ineſſe ſignificat. ¶ Animus orat: ideſt excogitat quod dicendum ſit. ¶ Res monet: propter lucrum. ¶ Tupte habeas portiſculum. Feſtus portiſculus eſt: ut ſcribit Aelius ſtilo qui in portu modum dat claſſi. Id autem eſt melius: cuius meminit Cato in diſſuaſione de rege italo & uectigalibus Aſiæ Caio Lucio. P.R. remis ſcripti ueniere paſſim. Nonius tamen inquit: portiſculus proprie hortator eſt remigum: ideſt qui eandem perticam qui portiſculus dicitur qua excurſum & hortamenta moderatur. Plautus in aſinaria.

Entiius libro octauo annalium. Thus ante tenentes parerent obſeruarent portiſculus ſignum cum dare cœpiſſet. Laberius in cithara. Nec palmarum pulſus nec portiſculi. ℭ Sola ego in caſteria. Nonius Caſteria inquit locus ubi cum nauigatio requieſcit remi & gubernacula conquieſcent. At Lactantius pertica inquit eſt quædam in naui quã hortator remigum tenet: quam ſi incuſſerit remiges non deſinunt: ſi depoſuerit quieſcunt a labore: hanc Plautus caſteriam uocauit in aſinaria. ℭ Familiæ cauſa. Familiæ inquit Vlpianus de edilitio edicto appellatione omnes qui in ſeruitio ſunt continentur: etiam liberi homines qui ei bona fide ſeruiunt: uel alieni. Accipe eos quoque qui in poteſtate eius ſunt. ℭ Dicta docta: ideſt excogitatam orationem. ℭ Vltro expeteſcis: ideſt adis: ut diſtineas hominem. ℭ Qui deludunt dedideris. ita corrigendum pro dedis: ideſt pro mancipio alligas. ℭ Te facturum. ſe ſubaudi: infinitiuum eſt: ℭ Si moritur mater ſua. ſua & eius utroque modo dici poteſt. Virgilius. Namque ſua patria antiqua cinis ater habebat. ita Horatius. Ita ſæpe Cicero. ℭ Meum Caput contemples. pro contempleris Auli Gellii interprætatione. ℭ Ex re: ideſt utilitate: ſicut in rem inquit Donatus in utilitatem & ab re contra utilitatem. ℭ Etiam opilio, Dicitur opilio ouium cuſtos. Virgilius: Venit & upilio: ſed metri neceſſitas compulit o in u conuertere animi cauſa: ideſt ut me oblectem.

BERN: SARA VENE.

P Erfidiæ laudes: Nunc ſe uiciſſim iactant: & gloriantur ſerui duo parauiſſe ex ordine inſidias: a mercatoreque pecuniam ſurripuiſſe per dolum aſſentiente demeneto: qui leonidæ pro ſaurea iuſſit referri debitum. ℭ Scapularum confidentia: Duritia & pacientia. ℭ Virtute ulmorum: uel armorum: ideſt humerorum: nam aduerſus omne genus cruciamentorum: tergum non detractabant. ℭ Stimulos: fuſtes & uirgas. ℭ Laminas: Vel ferreas uel æreas quæ igne candentes admouebantur corporibus noxiorum. ℭ Cruces: Patibula in quibus noxii ſuffigebantur: crucem ueteres dixerunt gaballum. ℭ Compedes: Pedum uincula non tantum a pedibus dicta: ſed ab impedimento. ℭ Neruos: uincula ferrea appellat Feſtus quibus pedes: & ceruices impediuntur. ℭ Cathenas: Quas dici nonnulli uolunt ꝙ canes ligent. ℭ Carceres: Dictus eſt carcer a coercendo ut inquit Varro: quia incluſi exire prohibentur: & carceres ſunt equoruꝫ termini unde currere incipiunt carcerem in ſingulari dicimus noxiorum cuſtodiam: confunduntur tamen. ℭ Numellas: eſt genus uinculi numella qua ligantur quadrupedes: ut Autor eſt Feſtus: uel ut indicat Nonius genus ligneum eſt ad diſcutiendos noxios paratum: quo & collum & pedes imittunt. ℭ ℭ Pedicas: pedum uincula ſicut manuum manicas diximus appellari. ℭ Boias: Boia uinculum eſt ex corio bubulo quo uinciebantur in cruce noxii: uel Feſto tradente boiæ: Sunt tam ligneæ quã ferreæ uinculoruꝫ genus. ℭ Tortores: A torquendo quod uerbũ

Stimulus. Stimula dea. Lamina. cõpedes Cataſta. Neruus. Carcer numella Cathẽa. Pedicas. Boia.

cõceptis uerbis. Vecticulariã facere,

Leonida. Libanus. Serui duo.

PErfidiæ laudes: gratiaſque habemus merito magnas.
Cum noſtris ſicophantiis: dolis: aſtutiiſq;
Scapularum confidentia: uirtute ulmorum freti.
Qui aduorſum ſtimulos: laminas: cruceſq;: compedeſq;
Neruos: cathenas: carceris: numellas: pedicas: boias.
Tortoreſq; acerrimos: gnaroſq; noſtri tergi.
Qui ſæpe ante in noſtras ſcapulas cicatrices indiderunt.
Eæ nunc legiones: copiæ: exercituſq; futurum
Vi pugnando periuriis noſtris euge potiti.
Id uirtute huius collegæ: meaq; comitate
Factum eſt Li. qui me uir fortior ad ſufferendas plagas?
Le. Aedepol uirtutes qui tuas nunc poſſit conlaudare
Sicut ego poſſim quæ domi: duelliq; male feciſti?
Næ illa ædepol pro merito nunc tuo memorari multa poſſunt.
Vbi fidentem fraudaueris: ubi hero infidelis fueris.
Vbi uerbis conceptis ſciens libenter periuraris
Vbi parietes perfoderis: in furto ubi ſis prehenſus.
Vbi ſæpe cauſam dixeris pendens aduerſus octo
Aſtutos: audacis uiros ualentis uirgatores:
Li. Fateor profecto ut prædicas leonida eſſe uera
Verum ædepol ni etiam tua quoq; malefacta iterari multa

Et uero poſſunt:ubi ſciens fideli infidus fueris.
Vbi præhenſus in furto ſcies:& manifeſto uerberatus.
Vbi periuraris:ubi ſacro manus ſis admolitus.
Vbi heris damno:moleſtiæ:& dedecori ſæpe fueris.
Vbi creditum tibi quod ſit:tibi datum eſſe pernegaris.
Vbi amicæ:quam amico tuo fueris magis fidelis.
Vbi ſæpe ad languorem tua duritia dederis octo
Validos lictoris ulmeis adfectos lentis uirgis:
Nummale relata eſt gratia? collegam collaudaui?
Le. Vt meq; teq; maxime atq; ingenio noſtro decuit.
Libanus. Iam omitte iſta:atque hoc quod rogo reſponde. Leoni-
da. rogita quod uis.
Li. argenti uiginti minas habeſne? Le. ariolare:
Aedepol ſenem, demenetum lepidum fuiſſe nobis.
Vt ad ſimulabat ſauream me eſſe:quam ſacete:
Nimis ægre riſum continui ubi hoſpitem inclamauit
Quod ſe abſente mihi fidem habere noluiſſet:
Vt memoriter me ſauream uocabat atrienſem.
Libanus. Manedum. Leonida. quid eſt? Libanus. philenium eſt ne
hæc quæ intus exit?
Atq; argyrippus una? Le. opprime os:is etiam ſubauſcultemus.
Lachrymantem lacinia tenet lachrymans:quid nam eſſe dicam?
Tacite auſcultemus. Li. atat modo hercle in mentem uenit.
Nimis uellem habere perticam. Le. quoi rei? Li. qui uerberarem
Aſinos ſi forte occeperint clamare hinc ex crumina;

quod uerbum facit autore Priſcia-
no torſi torſum: & tortum.
¶ Gnaros noſtri tergi: Aſſuetos
nos afficere uerberibus. ¶ Cicatri
ces: Pro uibicibus poſuit:ſunt enim
plagarum notæ: & dictæ uibices
ſunt ꝙ ui fiant. ¶ Eæ nunc legio-
nes:Omnia memorata genera tor-
mentorum tanq̄ exercitus: & co-
hortes inimicorum autumant ſu-
peraſſe: & notandum ꝙ Plautus — Luctor.
decorum ſeruauit in his exprimen — Faſces.
dis affectibus non ſeruato uerbo- — Decuit i
rum ordine qđ proprium exultan — gẽio no
tis & præ nimia lætitia geſtientis — ſtro.
eſt. ¶ Qui me fortior: Loquitur li-
banus qui collaudatus a leonida
ſuperbit. ¶ Virgatores:Rectius q̄
iurgatores nam dixit pendens ad
trabem aliquam ligatus. ¶ Sacro: — Inclama
Ad res ſacras. ¶ Creditum: Da- — uit hoſ-
tum depoſitum. ¶ Duricia:Tole- — pitem.
rantia:pacientia. ¶ Adfectos: Oc-
cupatos. ¶ Lentis:Flexibilibus.
¶ Lacinia:Eſt pars ueſtimenti: &
dicitur quaſi lacera: quia a parte an
teriori aperta. Suetonius de caligu
la:ita ſe proripuit e ſpectaculis: ut — Lacinia.
calcata lacinia togæ præceps p gra
dus iret. ¶ Qui uerberarem. Qui
prout uel cum qua ſcilicet pertica — Crumẽa
& facetiſſime alludit ad pecuniam
quam habebat in crumena pro aſi-
norum precio relatam: Dicitur crumena loculus: marſupium: uel ſaculi genus.

VALLA.

Erfidiæ laudes. In hac ſcæna ſerui leonida & libanus ſibi inuicem blandiuntur congratulanturq; ꝙ opera Demeneti ſenis pecuniam a mercatore abſtulerint. ¶ Scapularum confidentia. Quia confidimus ſcapulas ſatis ſuſtinere quæuis uerbera poſſe. ¶ Neruos. Neruum inquit Feſtus appellamus etiam ferreum uinculum quo pedes impediuntur:quāq̄ Plautus eo etiam ceruices uinciri ait perfidioſe captus eo pol neruo ceruices probat. ¶ Numellas. Numellæ inquit Nonius genus ligneum ad diſcutiendos noxios paratum:quo: & collum & pedes immittuntur. Lucretius quoq; in ſecundo. Eſt inſignibus. inſignis ſceleriſq; numella:Carcer & horribilis de ſaxo iactus eorum. Verbera carnifices robur pix lamina tædæ. ¶ Pedicas boias. i. uincula pedum & colli. Nam quod ex corio bubulo fierent boiæ dictæ. At Feſtus boiæ uinculorum genus tam ligneæ q̄ ferreæ: ſane ut a pede pedica ita multa ſunt alia inclinata. Pedam nanque ueſtigium humani præcipue pedis appellaſſe antiquos in commentariis quibuſdam inueniri ſolet. Hinc pedum baculi genus incuruum:ut Virgilius in bucolicis cum ait. At tu ſume pedum: & uitium pedamenta:pedeſque pro pediculis. Hinc etiam pedarios ſenatores dici quidam putauerunt:qui ſententiam in ſenatu non uerbis dicerent:ſed in alienam ſententiam pedibus irent. At. C. Baſſus ait qui ædiles curules fuiſſent:ſolitos curru honoris gratia in curia uehi:qui uero ad magiſtratum curulem necdum aſpiraſſent pedibus itauiſſe in curiam & eos pedarios nominatos. At Varro in ſatyra menipea etiam quoſdam equites pedarios dicit appellatos qui nundum a cenſoribus in ſenatum lecti ueniebant necdum ſenatores:ſententiæ tamen ius habebant. Verſus quoque Laberii eſt in mimmo qui ſcriptor inſcriptus eſt caput ſine lingua pedaria ſententia eſt: quidam barbare pro pedariis pedaneos dixiſſe arguuntur. ¶ Valentis uirgatores. ita legendum non iurgatores ꝙ uirgis cederent. ¶ Verbis conceptis:ideſt dedita opera cogitando. ¶ Atque ingenio noſtro decuit. ita Terentius. Facite ut uobis decet. Saluſtius locum editiorem qui uictoribus decebat. ¶ Vbi hoſpitem inclamauit. & hunc inclamo & huic dicitur. itaque Cicero in Bruto. Metuo ne mihi inclametis. ¶ Opprime os. ideſt ſile. ¶ Lachrymantem lacinia tenet. Lacinia inquit Feſtus pars ueſtimenti eſt. Suetonius in Caligula ita ſe proripuiſſe e ſpectaculis: ut calcata lacinia togæ præceps per gradus iret. Plinius tamen in octauo. capitulo quinquageſimo ſeptimo ubi de capris inquit fœminarum generoſitas inſigne laciniæ corporibus & ceruice binæ dependentes. ¶ Ex crumena: ideſt marſupio. Crumenam marſupium dicit quod ſuſpenſa ſit a pectore. Nam cremo pendeo ſignificat.

BERN.
SARA.
VENE.

CVr me retentas: inducun/
tur Argyrippus: Phileniũ
amaſia:& ſui duo q adeo
ipſum adoleſcentem ludificabunt
ut deſiderio potiundæ pecũiæ ſẽ a
ſuo Argyripp⁹ eq̃tati patiatᷣ:iõ Ar
gyrippus dictus eſt q̃ſi ob argentũ
equus:Conuerſus ergo is ad mere
tricem q̃ a ſe eum abire nõ patieba/
tur inq̃t cur me retentas:teneo ten/
tum facit inde tẽto & retẽto. ¶ Af
fers morbum: non corp̃is ſed ani/
mi mœrorẽ atq; triſtitiã. ¶ Acer/
bũ funus: immaturã mortẽ funus
pro morte poſuit q̃d dr̃ a funibus
accenſis:& põpa eſt q̃ fit in ſepeliẽ
dis cadaueribus. ¶ Mitte:p̃ dimit
te:aphæreſis. ¶ Mox ſi uoles mãe
bo:Legerẽ poti⁹ nocte ſi uoles mãe
bo ex ſequẽti uerſiculo:opa ut lar/
Funus.
gus eſt nocturna. ¶ Interdius.diuſ
dr̃: & dios a ioue gẽit⁹:uñ ſub dio
uł ſub diuo.i.ſub ioue ſꝑ aeř ergo i
Interdi⁹.
terdiu.i.p̃ dieȝ a dio dii ſicut a deo
Gerræ.
dei & a diuo diui. ¶ Videlicet So
Frugi.
lon: Ironice dictum ueluti in legi
bus conſcribendis interdiu fuerit
occupatus quibus populus ſe tene
at,p̃ contineat: legibus.n. populus
continetᷣ & coercetᷣ. ſolon fuit un⁹
ex ſeptẽ græciæ ſapientibus q̃ uno
uixerunt tp̃e:is athenienſibus leges
& iura dedit: q̃bus ẽt primus ſiſa
chtheã iuexit:ea.n.ẽ corp̃um poſſeſ
ſionũq; redẽptio: plurimi q̃ppe p̃
Abiudi care.
ſũmã inopiã fœneratorib⁹ corp̃a ex
ponebant: & ſup̃ his fœnerabanť:
Adiudi care.
cũ igiť ſeptẽ ſibi talẽta p̃ſimonii iu
re deberenť ea prior indulſit ac reli
Deficeť.
quos exẽplo ſuo ut idẽ facerẽt aĩa
uit:q̃ ẽt ut p̃ſiæ bñ cõſuleret amen
tiam ſimulauit auſuſq; ẽ ,p̃ uidican
da ſalamina in publicũ euolare:&
ita oẽs ad bellũ aĩare: ut facto illico
hoium cõcurſu aduerſus megaren
ſes bellum decernerent: inſulaq; de
Efferre.
uictis hoſtibus athenienſum fieret.
¶ Gerræ: nugæ dicuntur: & ine/
ptiæ unde gerrones nugatores:ger
ræ ſunt p̃prie crates uimineæ: ſed
cum athenienſes ſyracuſas obſiden
Fumus cur ocu loſiſeſtet
tes crebro poſcerent gerras irriden
tes ſiculi clamitabãt gerras uñ factũ
ẽ ut gerræ,p̃ nugis & cõtẽptu hẽrẽ
tur:hæc Fe. ¶ Apparent: Inſtituãt:
¶ Huius legibus:moribus ſcilicet
& inſtitutis laſciuis & amatoriis.
¶ Bonæ frugi: alicuius utilitatis li
cet ſit indeclinabile a fruge enim de
ductum

Argyrippus.Philenium.Libanus.Leonida.
CVr me retentas?Ph.quia tui amans abeuntis egeo.
Ar.Vale.Phi.aliquanto amplius ualerem: ſi hic maneres.
Ar.Salue.Ph.ſaluere me iubes:quoi tu abiens affers morbum.
Ar.Mater ſupremum mihi tua dixit:domum ire iuſſit.
Ph.Acerbum funus filiæ facit ſi te carendum eſt:
Li.Homo hercle hinc excluſus eſt foras.Le.ita res eſt.Ar.mitte q̃ſo
Ph.Q uo nũc abis?quin tu hic mães?Ar.nocte ſi uoles mãebo.
Li.Audin hunc opera ut largus eſt nocturna?nunc enim eſt.
Negocioſus interdius:uidelicet ſolon eſt
Leges ut conſcribat:quibus ſe populus teneat:gerræ.
Q ui ſeſe parere apparent huius legibus profecto.
Nunq̃ bonæ frugi ſient:dies noctesq; potent.
Le.Næ iſte hercle ab iſta non pedem diſcedat:ſi liceſſit:
Q ui nunc feſtinat:atq; ab hac minatur ſeſe abire.
Li. Sermoni iam finem face tuo:huius ſermonem accipiam.
Ar.Vale.Ph.quo properas?Ar.bene uale apud horcum te uidebo.
Nam equidem me iam quantum poteſt a uita abiudicabo.
Ph.Cur tu obſecro immerito meo me morti dedere optas?
Ar.Ego te?quam ſi intelligam deficere uita:iam ipſe
Vitam meam tibi largiar:& de mea ad tuam addam.
Ph.Cur ergo minitaris tibi te uitam eſſe amiſſurum?
Nam quid me facturam putas:ſi iſtuc quod dicis faxis:
Mihi certum eſt efficere in me omnia tandem quæ tu in te faxis.
Ar.O melle dulci dulcior mihi tu es.Ph.certe enim tu uita es mihi
Complectere.Ar.facio lubens.Ph.utinam ſic efferamur.
Le.O libane ut miſer eſt homo qui amat.Li.immo hercle uero:
Q ui pendet multo eſt miſerior.Le.ſcio:qui periclum feci.
Circunſiſtamus alter hinc:hinc alter:appellemus:
Li.Here ſalue.Le.ſed num fumus eſt hæc mulier q̃ amplexare?
Ar.Q uidum?Li.quia oculi ſunt tibi lachrymantes ego rogaui.
Ar.Patronus qui uobis fuit futurus perdidiſtis.
Li.Equidem hercle nullum perdidi ideo quia nunq̃ ullum habui
Le.Philenium ſalue.Ph.dabunt di quæ uelit is uobis.
Li.Noctem tuam & uini cadum uelim ſi optata fiant.
Ar.Verbum caue faxis uerbero . Li.tibi equidem:non mihi opto.

Ar. Tum tu igitur loquere quod lubet. Li. hunc hercle uerberaſſe.
Le. Quiſnam iſtuc tibi adcredat cinede calamiſtrate?
Tum uerberes qui pro cibo habeas te uerberari?
Ar. Vt ueſtræ fortunæ meis præcedunt libane longe.
Qui hodie uſq; ad ueſperum uiuam. Li. quapropter quæſo?
Ar. Quia ego hanc amo: & hæc me amat: huic qđ dē nuſq̄ qcq̄ eſt
Hinc me clamantem ex ædibus delegit huius mater.
Argenti uiginti minæ me ad mortem appulerunt.
Quas hodie adoleſcens diabolus ipſe daturus dixit.
Vt hanc ne quoq̄ mitteret niſi ad ſe hunc annum totum.
Videtin uiginti minæ quid pollent? quidue poſſunt?
Ille qui illas perdit ſaluus eſt: ego qui non perdo pereo.
Li. iam dedit argentum? Ar. non dedit. Li. bono aio es: ne formida.
Le. ſecede huc libane: te uolo. Li. ſi quid uis. Ar. obſecro uos
Eadem iſtac opera ſuauius eſt complexos fabulari.
Li. Non eadem omnia atq; omnibus here ſuauia eſſe ſcito:
Vobis eſt ſuaue amantibus complexos fabulari.
Ego complexum huius nihil moror: meum autem hæc aſpernatur
Proinde iſtuc facias ipſe quod faciamus nobis ſuades.
Ar. Ego uero & quidem ædepol lubens: interea ſi uidetur
Concedite iſtuc. Le. uin herum deludi? Li. dignum eſt ſane
Le. Vin faciam ut me philenium præſente hoc amplexetur?
Li. Cupio hercle. Le. ſequere hac. Ar. ecquid ſalutis locuti?
Le. Auſcultate: atq; operam date: & mea dicta deuorate.
Primum omnium ſeruos tuos nos eſſe non negamus.
Sed ſi tibi uiginti minæ argenti proferentur
Quo nos uocabis nomine? Ar. libertos. Le. non patronos?
Ar. Id potius. Le. uiginti minæ hic inſunt in crumina.
Has ego ſi uis tibi dabo. Ar. di te ſeruaſſint ſemper.
Cuſtos herilis: decus popli. theſaurus copiarum.
Salus interioris corporis: amoriſq; imperator
Hic pone: hic iſtam colloca cruminam in collo plane.
Le. Nolo ego te qui herus ſis mihi onus iſtuc ſuſtinere
Ar. Quin tu labore liberas te atq; iſtam imponis in me.
Le. Ego baiulabo: tu (tu decet) dominum ante ito inanis.
Ar. Quid nunc? quid ē? qu in tradis huc cruminam preſſatū herū.
Le. Hanc quoi daturus hanc iube petere atq; orare mecum.
Nam iſtuc procliue eſt quid iubes plane conlocare:
Ph. Da meus occellus: mea roſa: mi anime: mea uoluptas
Leonida argentum mihi: ne nos deiunge amantis.
Le. Dic igitur me tuum paſſerculum: gallinam conturnicem:
Agnellum: hædillum: me tuum dic eſſe uel uittellum.
Præhende auriculas: compara labella cum labellis.
Ar. Ten oſculetur uerbero? Le. q̄ uero indignum uiſum eſt.
Atqui pol hodie non feres: ni genua confricantur.
Ar. Quid uis? egeſtas imperat: fricentur: da nunc quod oro.
Ph. Age mi leonida obſecro fer amanti hero ſalutem.

ductum nomen inde frugalitas. ℭ Vtinam ſic efferamur ad ſepulchrū uſq;: nam erant in complexu. ℭ Sed num fumus? Quare fum⁹? infeſtet oculos & lachrymas excitet quærit Ariſt. in ꝓblematis qa eni₃ infirmiſſimi ſunt laxioreſq; & refer ti meatibus oēq; qđ acre eis mordaciſſimum eſt ut acetum cepa & ſimilia id genus. ℭ Patronus qui fuit. Antecedens poſitū in eo caſu quo relatiuū: ut dictū eſt in āphitryone naucratem quem conuenire uolui in naui non erat: & dixit qui uobis futurus: quia in patris locu₃ ſucceſſurus erat. ℭ Noctem tuam: ideſt noctem tecum. ℭ Hunc uerberaꝛ: hunc tractes & manu attingas: hoc dicit quia pecunias in crumena deferebat: ut attractaret. ℭ Cinede: dicunꝛ cinedi molles: ſed apud ueteres ſaltatores. ℭ Calamiſtrate: calamiſtrati q ſe ornant: & cōponunt calamiſtro Var. dicit calamiſtrum quo in cinere calefacto capillus ornaꝛ: & qui ea miniſtrabat a cineꝛ cinerari⁹ appellabaꝛ: eſt.n. acus quo capilli intorqueņꝛ. Cice. in oratore remouebiꝛ inſignis ornatus quaſi margaritaꝝ: nec calamiſtri adhibebunꝛ. ℭ Tū uerberes: ꝓ tū uerbero es. ℭ Qui ꝓ cibo habeas uerberari: id qđ paraſitis contingit qui dum quærūt alienū cibum: patinas uſq; in caput frāgi patiunꝛ. ℭ Delegit: abegit eiecit. ℭ Diabolus: q eius riualis erat de quo mentio facta ſuperius eſt. ℭ Qui illas ꝑdit. nā q̄ dantur meretricibus ꝑeunt oīa, uel perdat dedit & ꝓfudit: ita ego qui nō ꝑdo q ñ trado: q exhibere ñ ualeo. ℭ Nihil moror: non curo non magnifacio: triplici hoc uerbum ſignificatione notaꝛ ut morari ſit in mora aliquē detinere: ut ſupra hic me moratus eſt: & morari expectaꝛ: uñ moras dicimus expectatōes: & ut hoc loco curare & magnifacere. ℭ Huius. ſ. leonidæ. ℭ Hæc aſpernaꝛ: pnileniū. ſ. ℭ Copiaꝝ: diuitiarum. ℭ Baiulabo uerbū a baiulis qui onera deferūt. ℭ Inanis: Abſq; pecūia. ℭ Quid nunc? quid eſt? q̄ mora? q̄ cūctatio? ℭ Præſſatū: onere grauatū. ℭ Procliue: facile: nam oīa ꝓcliuiora ſunt deſcēſu faciliora ℭ Dic igꝛ: ꝓ deiñ uel ēt. ℭ Coturnicē: huic auiculæ ueneni ſæmē gratiſſim⁹ ē cib⁹: ut refert Pli. i. x. iō eas

Cined⁹. Drauc⁹. Calamiſtrus. Cinerarii Delegaꝛ

Morari.

Baiulo Baiulus. Baiæ. Mecum prome Procliue Ntūs ꝓuocatiuo Leōidas terita ꝓducta Coꝛnix. Auricula Genua mificordie dicata

Ingeni/culus.
Genua/lia.
Contici/nium.
Cócubi/um.
Nox in/tépeſta.
Siletiú noctis.
Libertus
Liberti/nus.
Anaticu/la.
Anas.
Catus
Catulus
Catellus
Hirúdo
Mõedu/la.
Putillus
Puſillus
Puſus.
Puſa.
Paſſercu/lus.
Paſſer.
pſerpe.
Tolluti.
Tolluti/loquen/tia.
Equiſo.
Grada/rii equi.
Tolluta/rii.
Aſturco/nes.
Cuneæ.
Calcar.
Cliuus.
Cliua au/ſpicia.
Procliu⁹
&pcliue
Decliue.
Accliue.

dánauere menſis: ſimulq; ob comicialem morbú quem ſolæ animaliú ſentiunt præter hominé: Alexáder aphrodiſeus ſtatim in pricipio pblematon coturnices iquit helleboꝝ comedunt hominibus lætalem: eá enim eſcam alimoniamq; eſſe coturnicum gratiſſimam inquit Ambroſius: eo q naturali quodá temperaméto ſui corporis uim pabuli nocétis euitét. ¶ Hædillú: Vt agnellum diminutiuum ab hædo: ita uitellum a uitulo dicimus & uitul⁹ a uita.i.parum uiſæ. ¶ Præhéde auriculas: Nam ambabus apprehéſis auidius & dulcius deoſculamur. ¶ Compara: Coniunge. ¶ Ni genua confricantur: Ni geniculati mihi ſupplicaueris. ¶ Si hoc eſſet meum: Argentum.ſ. ná hoc pacto cu3 diu hoiem deluſiſſet uult pariter a conſeruo deluſum iri: ppterea pecuniam porrigit libano: ut quod uelit de adoleſcente ludibrium ſumat. ¶ Vides meá ante mergere: in aliis codicibus reppi: uides me amicam ante mergere: ego uero ſic legerem uides me iam ante mergere: per additioné unius tñ litteræ ſenſus fit pſpicuus: hoc é uides me genua ſæpius cófricare & ueluti merſo.i. inclinato capite corá ſupplicare: uel lege ſic detrahédo tñ lrám: uides me amantem egere. ¶ Videbitur: ita loqmur cum aliqd in longum protrahi uolumus. ¶ Redito conticinio. Quaſi q non ſit mõ facturus quod petit: eſt cóticinium pars noctis a conticédo: ná túc omnes conticeſcunt: quod alio uocabulo nox intépeſta dr: alii cócubium uocát. ¶ Libertú: non dixit ſeruum ut magis ſibi arrogaret: eſt.n. libertus q cú eſſet ſeruus fact⁹ eſt liber. ¶ Anaticulá: dimiuutiuu3 ab anate q a natando nomen inuenit: ſunt ex aquaticaru3 gñe. ¶ Monedulam: auis hæc eſt cornici ſimilis & dicta quaſi monetula q auidiſſime monetas.i. pecúias furet: haru3 tria eé gña. Ariſt. in libro de natura aíalium ánotauit. ¶ Hirundinem: notiſſima auicula eſt q nidificat inter tecta: Pli. ſcribit thebaꝝ tecta hirundines non ſubire qm urbs illa ſæpius capta fuerit: necnó biziæ in thracia pp ſcelera Terei: de hui⁹ auiculæ nidificatióe pullorumq; educatione non indigna refert Ariſto.
in nono

Redime iſtoc beneficio te ab hoc & tibi eme hunc iſto argento:
Le. Nimis bella es atq; amabilis: & ſi hoc eſſet meum hodie.
Nunq̃ remorarem quin darem: illum te orare meliuſt
Illic hanc mihi ſeruandam dedit: & ſane bella belle.
Cape hoc ſis libane. Ar. furcifer & iam me deluſiſti?
Le. Nunq̃ hercle facerem: genua ni tam nequiter fricares:
Ageſis tu in partem nunc iam hunc delude: atq; amplexare hanc.
Li. Taceas: me ſpectes. Ar. quin adhuc philenium adgredimur
Virum quidem pol optimum: & non ſimilem furis huius.
Li. Inambulandum eſt: nunc mihi uiciſſim ſupplicabunt.
Ar. Quæſo hercle libane: ſcis herum tuis factis ſoſpitari
Da mihi iſtas uiginti minas: uides meam ante mergere.
Li. Videbitur: factum uolo: redito huc conticinio
Nunc iſtam nunc tantiſper iubes petere atq; orare mecum?
Ph. Amando ne exorarier uis te: an oſculando?
Li. Immo uero utrumq;. Ph. ego obſecro & tu utrũq; noſtrũ ſerua.
Ar. O libane mi patrone mihi trade iſtuc. Li. magis decorumſt
Libertum potius q̃ patronum onus in uia portare.
Ph. O libane ocellus aureus: donum decuſq; amori
Amabo faciam quod uoles: da iſtuc argentum nobis.
Li. Dic igitur mihi te anaticulam: columbam: uel catellum
Hirundinem: monedulam: putillum paſſerculum.
Fac proſerpentem beſtiam me duplicem ut habeam linguam.
Circundatoq; me brachiis. meum collum circunplecte.
Ar. Ten complectatur carnifex? Li. quam uero indignus uideor.
Ne iſtuc nequicq̃ dixeris tam indignum dictum in me.
Vehes pol hodie me ſiquidem hoc argentum ferre ſperes.
Ar. Ten ego ueham? Li. tun hoc feras argentum aliter a me?
Ar. Peri. hercle: ſi uerum quidem eſt decorum heꝝ uehere ſeruom
Inſcende. Li. ſic iſtuc ſolent ſuperbi ſubdomari.
Aſta igitur ut conſuetus es puer olim. ſcin ut dicam?
Hem ſic: abi. laudo. nec te ego magis eſt equus ullus ſapiens.
Ar. inſcende actutum. Li. ego fecero: hem quid iſtuc é: ut tu uideis
Demam hercle iam de ordeo tollutim ni badizas.
Ar. Amabo libane iam ſat eſt. Li. nunquam hercle hodie exorabis:
Nam iam calcari quadrupedem agitabo aduorſum cliuom.
Poſtea ad piſtores dabo ut ibi cruciere currens
Aſta ut deſcendam nunc iam in prodiui quanquam neq̃ es.
Ph. Quid nunc quoniam ambo ut eſt libitum nos deluſiſtis.
Datis ne argentum? Li. ſi quidem mihi ſtatuam & ará ſtatuis:
Atq; ut deo mihi hic immolas bouem: nam ego tibi ſalus ſum.
Le. Etiam tu here iſtúc amoues abs te: atq; ipſe me aggredere:
Atq; illa ſibi quæ hic iuſſerat mihi ſtatuis ſupplicaſq;.
Ar. Quẽ te autem deum nominẽ. Le. fortunam atq; obſequelam.
Ar. Iam iſtoc es melior. Li. an quid eſt olim homini ſalute melius?
Ar. Licet laudem fortunam tamen ut ne ſalutem culpem.
Ph. Ecaſtor ambæ ſunt bonæ. Ar. ſciam ubi boni quid dederint.

Le.Opta id qđ ut contingat tibi uis. Ar.qd ſi optato? Le. eueniet
Ar.Opto annum hunc ꝑpetuũ mihi huius operas. Le. impetraſti.
Ar.Ain uero? Le.certe inquã. Li.ad me adi uiciſſim atq; experire.
Exopta id quod uis maxime tibi euenire fiet.
Ar.Quid ego aliud exoptem amplius niſi illud cuius inopiaſt:
Viginti argenti commodas minas huius qui dem matri?
Li.Dabuntur:animo ſis bono:facile exoptata obtigent.
Ar.Vt conſuere homines ſalus fruſtratur & fortuna.
Le.Ego caput huic argento fui hodie reperiundo.
Li.Ego pes fui. Ar.quin nec caput:nec pes ſermonis apparet.
Ne quid dicatis:nec me cur ludatis ſcire poſſum:
Li.Satis iam deluſum cenſeo:nunc rem ut eſt eloquamur.
Animum argyrippe aduorteſis:pater nos ferre hoc iuſſit
Argentum ad te. Ar.ut tempore:opportuneq; attuliſtis:
Li.Hic inerunt uiginti minæ bonæ mala opera partæ.
Has tibi nos pactis legibus dare iuſſit. Ar.quid id eſt quæſo?
Li.Noctem huius & cœnã ſibi ut dares. Ar.iube aduenire quæſo.
Meritiſſimo eius quæ uolet faciemus:qui hoſce amores
Noſtros diſpulſos compulit:hæc faciet facile ut patiar:
Ar.Leonida curre obſecro:patrem huc orato ut ueniat.
Li.Iamdudum eſt intus hac quidem non uenit angiporto.
Illac per hortum circuit clam ne quis ſe uiderit
Huc ire familiarum:ne uxor reſciſcat metuit
De argento ſi mater tua ſciat ut ſit factum. Ar.heia.
Benedicite:ite intro cito ualete. Le.& uos amate;

in nono de aialibus:eamq; nõ care
re ea intelligentiæ ꝑte:qua hominũ
rõnem q̃dã aialia repñtant uitæq;
humanæ ſimilitudinẽ. ¶ Putillũ:
a puro:putũ.n. puꝝ dicimus auto
ritate ueteꝝ inde pudor & pudic⁹:
auꝝ quoq; putatum puꝝ: & uites
putatas.i.expurgatas. ¶ Fac ꝓ ſer/ Cómo
pentẽ beſtiã:Vt ligua linguæ cõmi da.
ſceaꝛ iũganturq; labra labellis: ſer/
pẽs.n.ita celeriter linguã mouet ut
duplicẽ hr̃e uideaꝛ: ꝓſerpẽtẽ dixit
lõge ſerpentẽ ꝓſerpere ẽ porro.i.lõ
ge ſerpe:ſerpẽtes eẽ uini incõtinen/
tes ſcribit Ariſt.ꝓinde uipas aliq ui
no cũ fictilibus ad ſepes diſpoſito
uenanꝛ:ebriæ.n.capiunꝛ: coeũt ſer
pentes cõplexu mutuo ꝑꝑ ſuã ine/
ptam corꝑis formã ad applicãdũ:
cũ mẽbris q̃bus ãplectanꝛ careãt:
pro iis agilitate corꝑis utunꝛ:cõple
xuq; mutuo ſe ſe oboluentes expe/
diunt ueneré: inumera eoꝝ gña di
cunꝛ:autor eſt Pli.in octauo in in/ Cõpelle
dia ſerpentes in tantã magnitudi/ re.
nem adoleſcere. ut ſolidas hauriãt Angipõ
ceruas tauroſq; memoriæq; ꝓditũ tus.
eſſe primo bello punico a regulo uel angi
imꝑatore apud flumen bragadam portum
baliſtis tormentiſq; ut oppidũ ali/ Reſcire.
quod ſerpentẽ fuiſſe expugnatum
centum uiginti pedum longitudi/
nis:ſed dum incidimus in ſerpen/
tes:obuium prius paſſerculũ omiſimus:eſt.n.paſſer auicula nota paꝝ uitæ:mares.n.diutius anno durare non poſ/
ſunt ꝑꝑ nimiam eoꝝ ſalacitatem:fœminas hoc in gñe eſſe uolunt uiuaciores:autores ſunt Ariſt.& Plin. ¶ Sic iſtũc
i.modũ. ¶ Vt conſuetus es puer:In uerbis occulta obſcænitas ſubeſt. ¶ Demam hercle de ordeo:minuiꝛ interdũ
equis pabulum ut domari poſſint & mitiores fiant. ¶ Tollutĩ ba. eſt badizare ire:Tolluti aliqui exiſtimant dictum
a tollendis equorum pedibus. Noni.tñ putat a uoluendo ut ſit tolutim quaſi uolutim. Tolutarii.n. equi a pedum
uolubilitate dicuntur quaſi uolutarii:hinc ueteres tolutiloquentiam ſermonis uolubilitatem dixerunt:Neuius alle/
gatus a Nonio o peſtifera trux acerba tolutiloquentia.i.uolubilis locutio:inquit Varro:ut equus qui ad uehendum
eſt natus tamen traditur magiſtro ut equiſo doceat tollutim : hos enim gradarios equos uocamus qui molli ince/
dunt gradu modiceque ueſtigia tollunt. ¶ Calcari:ſunt dicta calcaria ꝙ ad calcem alligentur quibus urgentur in
curſuram equi. ¶ Cliuom: Montem uel locum arduum:omnia enim difficilia cliuia uocabant unde cliuia auſpi/
cia quæ aliquid fieri prohibebant Autor eſt Fe. ¶ In procliui: in deſcenſu quod eſt contrarium cliuo procliuum
dicimus inclinatum & pronum. ¶ Opta:elige. ¶ Huius opera:amaſiam:ſcilicet obſequentem. Commodas:inte/
gras. ¶ Quidem:ut dem uel quas dem. ¶ Mala opera partæ:Quia aſtu & dolo receptæ. ¶ Noctem huius:Nam
priorem noctem cum philenio ſibi ſenex popoſcerat. ¶ Compulit:congregauit Virgilius compulerantque greges
Corydon & Thyrſis in unum. ¶ Hac:ſcilicet uide. ¶ Angiporto:dicitur angiportus quartæ:& angiportum ſecũ
dæ:eſt uicus flexuoſus:uel anguſtus portus:ideſt aditus ad portum. ¶ Reſciſcat:reſcire eſt rem poſtq̃ geſta eſt ſcire
tanq̃ inſperatam & inopinatam cognoſcere. ¶ Benedicite:melius opinemini.

CVr me retẽtas. In hac ſcẽa Argy.a philenio ne abeat retineꝛ. Liban⁹ & leonida ſubauſcultant primo:ide ſe of
ferũt argyri. & pheniliũ irridẽtes illudẽteſq; : poſt dinumerãt a patre demeneto pecuniam. ¶ Retẽtas uer. VALLA.
bũ iteratiuũ.teneo.n.tenui tẽtũ:unde tẽto ex quo retẽta:ſiue iterum ac crebri⁹ retineo: ſiue retrorſum teneo
ac traho. ¶ Affert morbũ.i. ægrimonia me afficis:nã tã ai q̃ corporis eſt morb⁹: ut.Cice.i q̃onibus tuſculãis oñdit
Diſtinxerunt tñ ueteres uitiũ a morbo uarie. Nã de ædili.edic. morb⁹ a ſabino definit⁹ eſt habitus cuiuſq; corporis
cõtra naturã q uſum eius ad id faciat deteriorẽ:cuius cã natura nobis eius corꝑis ſanitatẽ dedit. Id ãt alias i toto cor
pore:alias in ꝑte accidere ſolet. Nãq; toti⁹ corꝑis morb⁹ eſt puta febris: Partis ueluti cæcitas: lꝫ hõ ita nat⁹ ſit:uitiũq; a
morbo multũ differre:ut puta ſi quis balbus ſit.nã hũc uitioſũ eẽ magiſq̃ morboſũ : hæc ita ſabin⁹. Alii ut diximus
uarie ut i eo edicto dinoſci põt:atq; ab Aulo Gel.oñſum. ¶ Supmũ,ſubaudi uale ne ãpli⁹ ad has ſim reditur⁹ ædes.

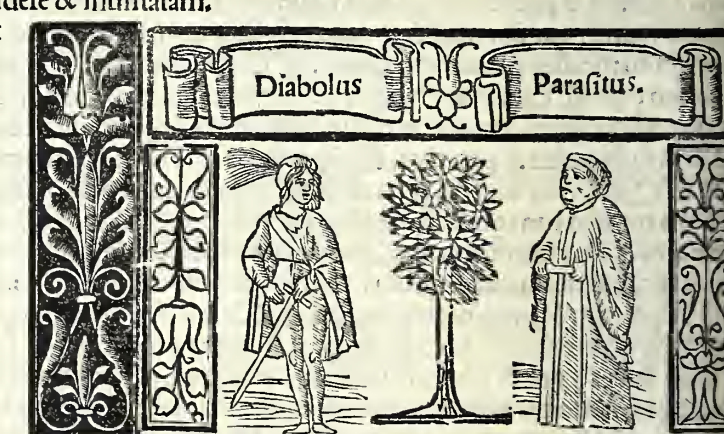
ℭDo mum ire.ſubaudi meam:uel domum pro domo accuſatiuus pro ablatiuo:ut ēt alibi Nonius in Plautum an notauit.ℭAcerbum funus.i.ante tempus:tranſlatione ſumpta a fructibus arboꝝ qui ante maturitatem acerbeſcūt. ℭMox ſi uoles manebo.i.manſero in tēpus qđ mox conſequit̃:nempe ut in noctem edormiſcam tecum. ℭNegocius interdius.dr̃ & interdiu:ut noctu.ℭVidelicet.ſicut ꝙ.ſ.ꝑ ironiam ꝓferri ſolent. Cic.in oratione. Ego uidelicet egregius magiſter. Tere.hoc ꝑopulus curat.ſ.ℭPopulus teneat gerræ. Feſt.Pom. Gerræ inquit crates uimineæ athenienſes cum ſyracuſas obſiderent & crebro gerras poſcerent irridentes ſiculi gerras clamitabant: unde factum eſt ut gerræ ꝓ nugis & contēptu dicant̃ At horus in Platonis lachetē ſuꝑ uerbo gerroforis. Cuncta inquit tegmina gerra dixerunt attici.quidam pelles quibus perſæ ſe contegerent ac ſcutoꝝ loco uterent̃. Alii gerra aiunt umbracula quibus qui uterentur gerrofori dicti. ℭBonæ frugis.ueteres in ſingulari quod nunc tm̄ in plurali fruges dicimus.nam alibi Plau.ad frugem bonam etiam dixit.Frugi.n.adiectiuū ēt Priſciani ſnīa:ut mancipi neomancipi nihili:ideo frugis legendum eſt non frugi.ℭSi liceſcit.i.ſi liceat.Minat̃ ſeſe abire.i.oñdit:indicat ita Hora.multa & ꝑclara minantem.ℭApud horchum te uidebo.horchus in prima ſyllaba aſpirat̃ ex græcis:in ſecunda ex conſuetudine. Herco græce dr̃ quod ualet ſæpio:uñ herchos ſæpes & Hercius Iupiter & horchus de more mutato e in o.ℭNullum perdidi.ſubaudi aduocatū.nā ut argyrippus patronum ꝓ hero:ita hic ꝓ aduocato.ℭCinede calamiſtrate.i.laſciue qui calamiſtro crines tibi concinas.No. Calamiſtrum fiſtula breuis.Cic.in oratore remouebit̃ inſignis ornat⁹ quaſi margaritaꝝ nec calamiſtri adhibebunt̃.ℭVt hanc.Philenium. ℭAd ſe.ad diabolum. ℭHunc annum totum. dicimus & anno toto ꝑ accuſatiuum & ablatiuum.ℭPollent.excellunt:unde pollex digitus quod fortitudine cæteris præcellat.ℭEcquid ſalutis alloquuti hoc eſt nunquid ad ſalutem meam ueſtra attinet collocutio. ℭLibertos.libertus eſt manumiſſus:differt a libertino ꝙ libertus nunq̄ dr̃ niſi relatus ad quempiam: ſine relatione autē libertinus:unde & libertinitas. Vlpianus de probationibus & ꝓſumptionibus circa eum qui ſe ex libertinitate ingenuum dicat referendum eſt quis actionis partibus fungat̃:& ſi quidē in poſſeſſione libertinitatis fuit ſine dubio ipſum oportebit ingenuitatis cauſam agere.ℭEgo baiulabo.i.geſtabo:inde baiulus magnarum geſtator ſarcinarum. ℭCrumena ꝑflatum.i.honuſtum.ꝓmunt.n.onera omnia.ℭProcliue.facile quia cliuus qui deſcenſus dr̃ facilis ē. ℭVitellum:a uitulo diminutiuū.Nam primitiuum oui ruffum ſignificat.Hora. Voluens aliena uitellus. ℭNunquam remorarem.i.tardior eſſem.Inde & remora piſciculus:a græcis echineis dictus ꝙ figat firmetq; naues in pelago ubi eis adhæſerit.ℭVides Meam ante mergere. Corrigendum uides me amantem egere. ℭRedito huc conticinio.Nocturnum tempus ad nullum negocium obeundum aptū conticinium dr̃ quo cuncti tacent. ℭOrare mecum.i.agere.ℭMonedulam.auiculam dicit quæ nacta nummos alicubi abſtrudit. ℭPutillum paſſerculum:ideſt purum ꝑ diminutionem blandiloquam. Putum enim purum dixerunt ueteres:inde iuriſconſulti aurum putilatū purgatum.ℭTollutim ni badizas.Tollutim.ideſt attolendo te niſi incedis. Badizo enim græce dicit̃ ambulo latine.Nonius tamen hunc citando locum tollutim inquit dicitur quaſi uolutim uel uolubiliter. Neuius in gallinaria. O peſtifera pontica fera trux tollutiꝫ loquētia:ideſt uolubilis locutio.Idem in acco. Exulem dixi iterum hominem in thuſcos tollutim. Item Lucilius ſatyrarū libro octauo. Si omnem intus euadit ſtadiumq; ad me tollutim. Varro trioclite trifolio:ſed ut equus qui ad uehendum eſt natus: tamen hic traditur magiſtro: ut equiſo doceat tollutim. Pomponius. Decumana fullonis:& ubi inſilui inclodeatum equuleum ibi tollutim tortor. Varro in Agatho. Hoc poſtq̄ dixit cædit citus celſus tollutim.ℭHuius qui dem matri.ſunt duo uerba qui & dem:ut ſit qui:ideſt ut dem. ℭMala opera partæ:Partum proprie dicitur quod labore quæſitum eſt:quia nullus partus eſt ſine labore ac dolore. ℭVenit angiporto. & angiportus & hoc angiportum dicimus uia ſine exitu: ut placet nonnullis ab angue dicta qui ſeſe conuoluit:ut alii a græco anchi quod ſignificat prope:quia non longius extēditur. ℭVxor reſciſcat: reſciſcere ait Aulus Gelius rem nouam deprændere & inuſitatam.

BERN. SARA: VENE.

AGedū:cōuenerat & pact⁹ interea fuerat diabolus adoleſcēs cū cleteta lēa ut traditis ſibi.xx.minis philēio ānū ꝑpetuū potiret̃.igr̃ cū paſito ſyngraphū legib⁹ cōpōit qb⁹ mulier teneat̃. ℭPoeta:factor:iuētor: hoc .n.ē poetæ ꝓpriū finger̃ & formar̃ ide poema & poeſis q̄ſi fictio iuētio a græco uerbo ποιω qđ ē facio effigo.ℭAge q̄.mi:ꝓ mhi. ℭDiabolus nigla.icipit chyrographū. ℭCū q̄q̄: ꝓ quoq̄.ℭCerata.tab.i qb⁹ ſtilo ſcribebāt nōdū papyro ſiue carthæ uſu repto. ℭPictura iutil: imagies cubiculares dic̄ q̄ i cubiculo colebant̃: uetetes ſiqdē hmōi imagib⁹ delectati ſút:qđ teſtat̃ Sue.i auguſto his uerb̄ nact⁹ puerilē imagūculā ei⁹ æreā ueterē ferreis ac pene iā exoleſcētib⁹ lr̄is:hoc noie iſcriptā:q̄ dono a me pricipi data iter cubiculares colit̃:iutil' āt dixit v₃ ul' diāæ ul' palladis q̄ ꝑpetua i uirgitate māſerūt:nullā ei afferūt utilitatē hæ imagies i meretricis domo.

Agedū. Poeta. Poema. Mi ꝓmi hi.

ℭPropinet:

Diabolus adoleſcens. Paraſitus.

AGedū iſtū oſtende quē conſcripſiſti ſyngraphū
Inter me & amicam & lenam:leges perlege
Nam tu poeta es prorſus ad eam rem unicus.

Par. Horreſcet ſaxo lena leges quum audiet.
Dia. Age quæſo mi hercle tranſlege. Pa. audin? Di. audio.
Pa. Diabolus niglauci filius claretæ
Lenæ dedit dono argenti uiginti minas
Philenium ut ſecum eſſet noctes & dies
Hunc annum totum. Di. neq; cum quiq̃ alio quidem.
Pa. Addo. ne? Di. adde ut ſcribas uide plane: & probe.
Pa. Alienum hominem intromittat neminem.
Quod illa aut amicum: aut patronum neminem.
Aut quod illa amica amatorem prædicet.
Fores occluſæ omnibus ſint niſi tibi
In foribus ſcribat occupatam eſſe ſe.
Aut quod illa dicat peregre allatam epiſtolam
Ne epiſtola quidem ulla ſit in ædibus.
Ne cærata adeo tabula: & ſi qua inutilis
Pictura ſit: eam uendat: ni quadriduo
Abalienarit: quod ex te argentum acceperit
Tuus arbitratus ſit: comburas ſi uelis.
Ne ulla ſit cæra ubi facere poſſit litteras.
Vocet conuiuã neminem: illam tu uoces
Ad forum: ne quem oculos adiiciat ſuos.
Si quem alium aſpexit: cæca continuo fiet:
Tecum una poſtea æque pocula potitet
Adſtet: accipiat: tibi propinet: tu bibas.
Næ illa minus aut plus q̃ tu ſapiat. Di. ſatis placet.
Pa. Suſpitiones omnes ab ſe ſegreget
Neq; illæc ulli pede pedem homini premat.
Cum ſurgat: neq; in lectum inſcendat proximum:
Neq; quum deſcendat inde det cuiq̃ manum
Spectandum ne cui anulum det: neq; roget.
Talos ne cuiq̃ homini admoueat niſi tibi.
Quum iaciat: te ne dicat: nomen nominet.
Deam ſibi inuocet quam libebit propiciam.
Deum nullum: ſi magis religioſa fuerit.
Tibi dicat: tu pro illa ores ut ſit propicius.
Neq; illa ulli homini nutet: nictet: annuat:
Poſt id ſi lucerna extincta ſit: ne quid ſui
Membri ſui cõmoueat quicq̃ in tenebris. Di. optimũ eſt
Ita ſcilicet facturam: uerum in cubiculo
Deme iſtuc: equidem illam moueri geſtio
Nolo habere illam cauſam: & uotitam dicere.
Pa. Scio captiones metuis. Di. uerum. Pa. ergo ut iubes.
Tollam. Di. quid ni? Pa. audi reliqua. Di. loquere: audio.
Pa. Neq; ullum uerbum faciat perplexibile.
Forte ſi tuſſire occepſit. ne ſic tuſſiat
Vt cuiq̃ linguam in tuſſiendo proferat.

¶ Propinet: Verbũ a ꝓ ideſt ãte & pino bibo. ¶ Talos ne admoueat: Cũ forte cũ aliis luſit et de talis dicem⁹ ſuo loco. ¶ Nomẽ nominet: Nã cũ talos iaciebãt nominatꝰ ſuos amores cõ ſueuerũt. ¶ Deũ nullũ: Ne ſuſpecta reddatꝰ uirꝫ nominaſſe. ¶ Si magis religioſa: Velut uotũ faciat uel i tẽplũ ſe cõferat. ¶ Nutet nictet ãnuat. Horꝫ uerborꝫ differẽtiã Noni⁹ ãnotauit: ut ſit nutare capitis: annuere nariũ uel labiorũ: nictare oculorum. Feſtus tñ nictare oculorũ & aliorum mẽbrorꝫ nixu ſæpe aliquid conari dixit: nictationẽ quoq; & nictum cecilius hunc tremulis palpebris percuteꝰ nictu. ¶ Geſtio: Volo cupio. ¶ Votitã: Pro uetitã & ꝓſcriptã. ¶ Perplexibile: Figuratũ qđ. ſ. aliud audiatꝰ: aliud intellectu ꝑcipiatꝰ. ¶ Niſi attica: Quod fuit ſuppremũ dicendi gen⁹ excultũ & eruditũ. ¶ Grauedo: Capitis diſtillatio quæ græce epiphora.
¶ Mulcta: Pœna quã Ser. ſpecialẽ peccati aĩaduerſione dicit & hodie pecuniaria ẽ ita & Varro licet non eẽ latinũ dicat: ſed id memoriã ſuam ad manſiſſe in lingua ſannitũ: mulctã multi per c quidã ſine c ſcribi contendunt: in hoc non laboro. ¶ Serta: Ab inſerendo dicta: ideſt contexẽdo: coronæ ſunt a cõſertis inuicẽ floribus: Plinius exiſtimauit a ſatis. Seruet: Pro obſeruet. ¶ Pure: Caſte & ẽ ſenſus quot uoluerit noctes a tuo cõplexu abſtinere tot ea ſit i Venerem prona. ¶ Mortualia: Quaſi nugatoria inania & mortuis referenda.

Agedum iſtũ oſtendet. In hac ſcæna diabolus adoleſcens dicta paraſito quas ſcribat leges inter ſe & amicam & lenã ¶ Agedum dum ſyllabica adiectio. age hortãtis aduerbium. ¶ Conſcripſiſti: ideſt conglutinaſti compoſuiſti ſcribẽdo uñ & romæ patres conſcripti ſenatores appellati quod una conuenirent uno in collegio annotati. ¶ Leges pellege: pro perleges ita ueteres locuti ſunt ut hoc teſtimonio comprobat Priſcian⁹. ¶ Poeta es. i. compoſitor egregius. quia ποιω. facio & nouũ formo ſignificat: uñ poetica facultas q̃ format noua & poeſis & poema. poeſis cõtext⁹ & corp⁹ toti⁹ operis effecti: ut ilias æneis thebais. Poema pars ẽ: ut tragœdia comœdia. Poetria aũt ẽ mulier: ut ſapho & corina. Qua forma dr̃ pſaltria cãtrix & pharmaceutria: q̃ nos ſagaꝫ dicim⁹. nã poetic⁹ adiectiuũ ẽ & grãmatic⁹ & rhetoric⁹. fœmininũ. n. artẽ ſignificat cũ ſubſtantiuo. Maſculinũ ãt adiectiui. nã & poetica & poeticũ idẽ fiũt. ¶ Vnic⁹. Cui nemo põt adæq̃ri. ¶ Horreſcet. horrore cõtremiſcet. ¶ Neq̃ cũ q̃ q̃ alio. ꝓ cũ quoq̃ Ne q; aſconius pedianus ac. neq; iq̃t eã uideꝰ hẽre nãm: ut ſemel poni non ſoleant q̃a eſt coniunctio diſiuntiua: ſed ſemp poſtulat ut rurſus iſeratꝰ: & neq; cum dicim⁹: ut neq; hoc neq; illud neq; ignoro aliquãdo hoc uerbũ neq; uel ſemel poni: ut ꝯtra piſonẽ ſic iq̃ iudices res hẽt neq; h⁹ a me nouũ diſputatꝰ: ſed

Mi pro mihi.
Propio.
VALLa.
Talorꝫ ludi con ſuetudo
Nuto. nicto. aſ. Nict⁹ & nictatio. Annuo. Votitus. Perplexibile Perplexum.

quæſitū ab aliis ē:ſed hoc loco ut ſine ꝑpōne il li⁹ uerbi uideam⁹ eē poſitū & tñ quo ſit ſcđu ȝ aliqd inſerri.nā cū dixerit neqȝ hoc a me nouū diſputabiť īſert:ſed q̄ſitū ab aliis eſt.Ita & hoc loco Pla.q̄ſi ſemel dictū ſit neqȝ iteratōis locū obtinet qa ſcđo loco poniť.℄ Intromittat ne minē.Ad ſe ītra ædes īre patiať.℄ Neminem: cū repetit repetitō figura ē exagerādi cā adhibi ta.℄ Ne epiſtola qdē.epiſtola a grecis.a latiniſ lr̄e:ut nos ab elemētoꝝ multitudiuē lr̄as. Ita græci ab emittēdo epiſtolas noīauer̄.Epiſtello .n.mitto ſignificat: ſicut apoſtello nuncio.uñ apoſtolus nūcius.Ab epiſtola diminutiuū epi ſtoliū Catullus:cōſcriptū hoc lachrymis mittit epiſtoliū.& qa ſtello nō mō mitto ſignificat: ſȝ ēt ornō:ide ſtola corpis ornamtū. ℄ Q ď. qa accepit abſte argētum i tuo inqt arbitrio ſit amburere qcqd hēat alienum.℄ Ad foꝝ:foꝝ plurib⁹modis dr̄ ut Feſt.oſtēdit.Vbi.n.multi/

Abſter/ geo.

Multa. Coronæ militares Aurum Coronarium.

emortualis.

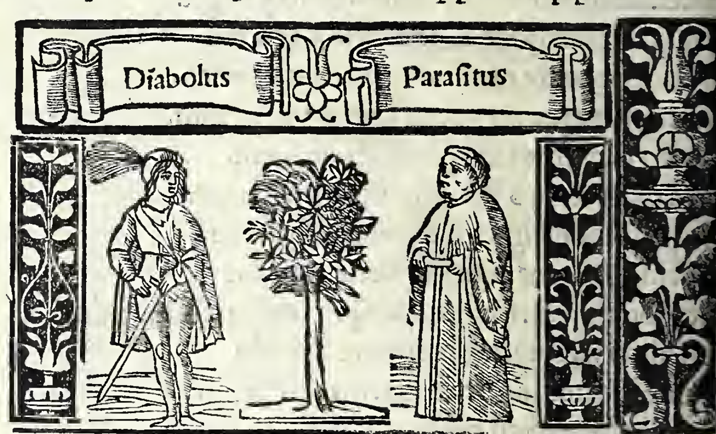
Quod illia haud ſimulet quaſi grauedo profluat:
Hoc ne ſic faciat:tu labellum abſtergeas
Potius:q̄ cuiq̄ ſalium faciat palam.
Nec mater lena ad uinum accedat interim.
Nec ulli uerbo malo dicat:ſi dixerit.
Hæc mulcta ei eſto uino uiginti dies
Vt careat. Di. pulchre ſcriptis ſcitum ſyngraphum.
Pa. Tum ſi coronas.ſerta unguenta iuſſerit.
Ancillam ferre ueneri aut cupidini:
Tuus ſeruus ſeruet:ueneri ne eas det:an uiro.
Si forte pure uelle habere dixerit
Tot noctes reddat ſpurcas quot puras habuerit.
Hæc ſunt non nugæ:non enim mortualia
Di. Placēt ꝑfecto leges.ſeq̄re intro. Pa. ſequor:

tudo negocii alicuius cā uſq̄ ſub duo cōuenit foꝝ noiať. At fori gn̄e maſculio i nauibus meatus ſunt exeūtis aq.uñ forire dixerunt ueteres foras eicere & ide foricæ cloacæ. Iuue.cōducūt foricas.ide forulus q ſtercus cōtinere nō pōt. Lucil.forulus es in coleos cacas.℄ Ne quē.ꝑ in quē:℄ Cæca cōtinuō ſiet.i.oculos ſtati occludat. ℄ Tibi ꝑpinet .i.potādū poculū porrigat a.ꝑ.i.ante.& pino bibo.℄ Sapiat.norit.nā ſapio ad mētē & ad corpus ꝑtinet.Cū ad mē tem inde fit ſapia cū ad corpus īde ſapor.℄ In lectū inſcēdat.ꝑximū.Quia i lectis ueteres diſcūbebāt.a lectis aūt her/ bis lectus:uel qa græci tū lectron tū lechos dicūt.℄ Religioſa.i.malā ꝑtem Au.Gel.ait ueteres poſuiſſe.Religioſum. In bōa religētē.Religētē eē oportere nō āt religioſū.℄ Neqȝ illa ulli hoi nutet nictet ānuat.No.iter nutare & ānuere & nictare ueteres hoc intereſſe uoluerunt:ut nutare capitis.Annuere uel nuere nariū uel labroꝝ nictare oculoꝝ.Feſt. aūt hoc mō.Nictare & oculoꝝ & alioꝝ mēbroꝝ nixu ſæpe aliquid conari dictū eſt ab antiqs:ut Lucre.i.iiii.Hic ubi nixari nequeunt inſiſtereqȝ alis.Cæcili⁹ in hymnide garrulis medētes iactēt ſiue nictent perticis.Neuius pone actu/ tum ſcribe cum in neruo nictabere:uñ qdam nictationē quidā nictū ut Cecil.in pugilē tū īter laudandum hūc timi/ dum tremulis palpebris percutere nictu hic gaudere & mirarier. At nictere dicitur canis in odorandis ferarum ueſti/ giis leuiter ganiens:ut Ennius in.x.ueluti ſi quādo uinclis uenatica uenit rupta.ſolet ſi forte ex nare ſagaci ſenſit uo ce ſua nictit ululatqȝ ibi accita & undeipſa gānitō.℄ In cubiculo.ut cubiculū camera.ita cubile lectus dr̄. ℄ Deme iſtuc.i.aufer.℄ Et uotitam dicere.i.uoto conſecrata.℄ Faciat pplexibile.i.figuratū:qđ aliud audiať & aliud ſentiať. ℄℄ Niſi attica.qđ cum græcoꝝ multa fuerint idiomata lōge ꝑſtantius atticū habitū ſit:uel quod iſta athenis fie/ ri finguntˇ.℄ Quaſi grauedo ꝑfluat.ubi.n.caput grauatum pituita ē:diſtillat humor a capite:oculos & nares oplet. a grecis epiphora.a latinis grauedo.Plinius de uiolis. imponunť & capiti i fronte oculoꝝ priuati epiphoris & con tra ſuppurationes crapulam & grauedines ca/ pitis.℄ Nec ulli uerbo maledicat. ſubaudi tuo .i. ne infamet uerba tua. ℄ Hæc mulcta ei eſto: mulctā inqt feſtus oſci dici putāt pœnā quādā. Marcus Varro ait pœnam eſſe ſed pecuniariaȝ. de q̄ ſubtiliter in libro quæſtionū epiſtolicaꝝ re fert.℄ Scitū:ſapiēs: quo uerbo ſæpe Pli.utiť q̄ ſi ſcia ꝑditum dicas.℄ Seruet.ꝑ obſeruet aphe reſis pathos. ℄ Si forte pure.i.caſte. ℄ Spur/ cas.i.uenere contaminatas. Legitur & ſpurcuȝ uinū:qđ ſacris adhiberi nō licet:ut ait labeo An tiſtius libro decimo commentarii iuris pontifi cii:cui aqua admixta eſt defrutū ue:aut igne ta/ ctum eſt muſtum ue anteq̄ deferueſcat. ℄ Non enim mortualia.i.uerba quæ mori debeant ſed quæ diu permaneant.

Equere hac:inter hanc ſcænam & ſupe riorem hoc eſt ſub intelligendum con ſcriptum uidelicet chyrographū diabo lum adoleſcentē miſiſſe p paraſitum lenæ: qui dum affert:oſtendit ꝑoccupatam philenium ab argyrippo .xx.minis: demenetumqȝ argyrippi patrem una

s

BERN. SARA. VENE. Ain tu.

Diabolus. Paraſitus.

SEq̄re hac:ego hæc patiar?aut taceam?emori
Me malim.q̄ hæc non eius uxori indicem
Ain tu apud amicam?munus adoleſcentuli
Fungare:uxori excuſes te & dicas ſenem.
Præripias ſcortum amanti?atqȝ argentum obicias

Lenæ? ſuppiles clam domi uxorem tuam?
Suppendas potius me:q̃ tacita tu hæc auferas.
Iam quidem hercle ad illam hinc ibo q̃ tu propediem.
Niſi quidem illa ante occupaſſit:te effliges ſcio
Luxuriæ ſumptus ſuppeditare ut poſſies.
Pa.Ego ſic faciundum cenſeo:me honeſtius eſt.
Q uam te palam hanc rem facere:ne illa exiſtimet
Amoris cauſa percitum id feciſſe te:
Magis quam ſua cauſa.Di.at pol quin dixiſti rectius.
Tu ergo fac ut illi turbas:lites concias.
Cum ſuo ſibi gnato una ad amicam de die
Potitare:illam expilare iam emone.
Pa.Eſto:iſtuc curabo.Di.at ego te opperiar domi.

patrē una cū filio meretricari.Minatur igiť ſenis uxori rē omnē palā fa ctuꝝ.℄ Mun⁹adoleſcētuli:Apoſtrophat ad abſentē ſenē & cū ironia primū:poſtremo cū idignatiōe. ℄ Suppiles:Clā ſurripias ꝓprie ſuppilaꝛ furti pilos uelleꝛ.℄ Te effliges:Vtpote i uenerē lāguid⁹.℄ Opperiar:Expectabo & duplici ſcribiť cōſonāte:nā cū unico p opior ſcribiť paſſiuuꝫ eſt uerbū cuius actiuū operio:ideſt tego.

Suppilo
Depilo.

SEqre hac:i hac ſcēa diabol⁹ cū paraſito lena & amaſiā adiēs ibi argyrippū cū patꝛ demeneto apᵈ amaſiā cōpit epulātes q̃re ira ſuccēſus d̄meneti uxorē ꝑ paraſitū fac̄ certiorē.℄ Ego hæc patiar.cōgrui ꝓſus affect⁹riualis cui amica ſublata ſit exprimūť.ut toleraꝛ ñ poſſe uideať ut fieri ſolet ab alio ꝑſerti: a ſene amicā auferri.ꝑ iterrogationē itaq͛ rē magis aggrauat:q̃ ſi dictū foret ꝑ negationē ñ patiar.℄ Emori me mali: iſignis idignatio apiť:qᵈ mori ſati⁹putet:q̃ h⁹facin⁹reticeꝛ.℄ Ain tu.De abſēte ac ſi adſit uerba hēt ſtomachoſa uelut irati ſolēt.℄ Munus adoleſcēs: qᵈ adoleſcētulo cōcediť.℄ Fūgaꝛ mun⁹:utor & fūgor ſolebāt ueteres tā accuſatiuo:q̃ ablatiuo cōiūgere & fere fūgor de reb⁹ inaniatis dici ſolet:uľ icorporatis:ut muneꝛ:officio:uita:uñ defuncta corpora uita ℄ Argētū obiicias lenæ.illud obiicias ēphaticos ac etiā cōtēpti poſitū ē q̃ſi diſꝑdať dilapideť q͛ eo mō pecunia.℄ Suppiles.i.clā ſurripiaſ ℄ Tacita auferas.i.a me poſſis ipetrare:ut ſileam.℄ Quantum propere.i.q̃ maxime properando fieri potuerit.℄ Occupaſſit.pro occurrit:ideſt niſi illa præuenerit:& celerius q̃ ego huc ſe receperit.℄ Effliges ſcio.ſenſus eſt non dubito quin ſis afflicturus ut ad hanc luxuriam itēdēdā ſumptū facias.℄ Lites cōcias.i.cōmoueas litig a inter uxorē & maritum.℄ De die potitaꝛ.i.interdiu:ut noctu:& de nocte Horatius.Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones.℄ potitare.iteratiuum uerbum poſuit:ut magis crimen exaggeret.

VALLa.
Oppior.
Decūbeꝛ
Diſcūbeꝛ
Diē dicere.

Argyrippus adoleſcens.Demenetus ſenex.

AGe dum cumbamus ſis pater.Se.ut iuſſeris:
Mi gnate:ita fiet.Ar.pueri menſam apponite.
Se.Numqd'nā tibi moleſtū ē mi gnate ſi hæc mecū accubat?
Ar.Pietas pater oculis dolorē ꝓhibet:quanq̃ ego iſtāc amo
Poſſum equidem inducere aīum ne ægre patiar:qa tecum accubat
Se.Decet uerecūdum eſſe adoleſcentē argyrippe.Ar.ædepol pater
Merito tuo facere poſſum.Se.age ergo hoc agitemus conuiuium
Vino & ſermone ſuaui:nolo ego metui:amari mauolo
Mi gnate mi abs te.Ar.pol ego utrūq͛ facio:ut æquum eſt filium.
Se.Credā iſtuc ſi eē te hilarē uideo.Ar.an tu eē me triſtem putas?
Se.Putē ego:quē uideā æque eē mœſtum ut quaſi dies ſi dicta ſit.
Ar.Ne dixeris iſtuc.Se.ne ſic fueris illico ego non dixero.
Ar.Heꝫ aſpecta:rideo.Se.utinam male qui mihi uolunt ſic rideāt.
Ar.Scio equidem quamobrem me pater triſtem credas nunc tibi:
Q uia iſtæc eſt tecū atq͛ ego quidam hercle ut uerū tibi dicaꝫ pater.
Ea res me male habet:ac non eo quin tibi non cupiam quæ uelis
Verum iſtam amo aliam tecum eſſe equidē facile poſſum perpeti.
Se.At ego hāc uolo.Ar.ergo ſūt q̃ exoptas mihi q̃ ego exoptē uolo
Se.Vnū hunc diem perpetere:quoniam tibi poteſtatē dedi
Cum hac annum ut eſſes atq͛ amanti argenti feci copiam.
Ar.Hē iſtoc me facto tibi deuinxiſti.Se.qn te ergo hilarē das mihi?

AGe dum cubamus:Iam ſuerat paratum apud meretricem conuiuium:ad menſam patrem filius accerſit:cui priorem noctem inuitus ceſſerat.
℄ Quaſi dies ſit dicta:eſt alicui diem dicere:eum ad diem conſtitutum in iudicium uocare.℄ Ac nō eo:Ideſt non ꝓpter id.℄ Perpetere:Aequo animo patiare.

BERN.
SARA
VENE.
Artemonia

VALLa. a Gedũ cubamus ſis pr̃. In hac ſcæna inducit̃ argyrippus cũ pr̃e demeneto apud amicam epulari. ❡ Cubamus ſis. Diſcumbamus ſi uis. ❡ Mecum accubat.i.lateri meo in menſa adhæreat. ❡ Pietas.erga parentes: ut erga alios amor. ❡ Oculis dolorem prohibet.nam ex aſpectu accumbentis dolor excitatur argyrippi. ❡ Inducere animum.mihi perſuadere. ❡ Verecundum eſſe. Verecundia de uirtute ubi quid facere ueremur. Pudor fere a culpa cum nos deliquiſſe pudet. ❡ Merito tuo. propter comparatam pecuniam dixit quæ lenæ traderet̃. ❡ Vino & ſermone ſuaui.nõ dixit æſca: ſed uino ẽphaticos q͛d uino mẽtes exhilarent̃ nec exhilaret̃ mõ: ſed & i uenerem proniores efficiuntur. ❡ Hilarem. græce uerbum hilaſco & nomen hilaros: quare & a nobis tam hilarus q̃ hilaris dicitur & hilaro uerbum unde exhilaro. ❡ Me triſtem putas. Triſtis facie mœſtus animo: ſed aliquando ad animum triſtis refertur: ut hic. Ad corpus autem alibi ipſe. Tum iſti græci qui triſtes ambulant. & Iuuenalis. Quis enim non uiciis abũdat triſtibus obſcœnis. ❡ Quaſi dies ſi dicta ſit: ideſt denunciata ad mortem. ita Plinius i octauo capitulo.liii.de bobus hoc animal tantæ apud priores curæ ut ſit inter exempla damnatus a populo Romano die dicta qui concubino procaci rure omaſum ediſſe ſe neganti occiderit bouem. ❡ Aſpecta. uerbum iteratiuum a ſpecio: quod in uſu non eũ quo compoſitis utimur. Aſpicio. ſuſpicio: deſpicio: reſpicio: & eiuſmodi alia: ſicut & deponens conſpicor. ❡ Iſte eſt tecum. Priſca declinatio eſt iſtic iſtæc iſtuc: pro quo nunc utimur iſte iſta iſtud. ❡ Ea res me male habet: ideſt ægre fero & doleo quod illa tecum accubet. ❡ Quæ exoptem uolo. licet inquit non habeam quod exopto: uolam quod exoptem: ut illud Terencianum ſi non ſit quod uelis fiat quod poſſis nempe uolo inquit quod debeam tua cauſa exoptare: ut hæc ſit tecum. nam optare eligere eſt unde optio electio. ❡ Patere: tolera ſuffer unam hanc dieculam modo.

BERN. SARA. VENE. A In tu meum uirum: re omni (ut erat) arthemonæ nũciata: accurrit illa ut ſcortãtem uirum adoriat̃: aliquandiu tamen ex occulto ſpectabit quid ille agat. ❡ Siccum: ſobrium: ut contra madidum ebrium. ❡ Oſorem: ab odio oſus & oſor. ❡ Decrepitus: a crepa q̃ ãbiguitas dr̃: uitæ ambiguus. ❡ Archidemũ chereã: Nomina ponit eorꝫ apud quos demenetus dixerat diuerſari. ❡ Liberis luſtris: Publicis lupanaribus: alias luſtrum quinquẽnium & cubile ferarum. ❡ Rape ſublimẽ: Manib⁹ ſcilicet & pedibus apphenſis ꝑ uim aſportari. ❡ Labore: Scilicet uenereo. ❡ Stertere: ꝓfundiſſimo ſõno dormire: ❡ Perſius ſtertimus indomitũ du m deſpumare falernũ ſufficiat. ❡ Cum corona: ut in conuiuiis fieri diffuſius diximus in ãphitryone. ❡ Pallam: ueſtem ꝙ pallaꝫ geſtet̃: ut intuſium q͛d intus uel domi deferat̃. ❡ Vita uxoris ãnua: Vt ea.ſ.annum dumtaxat uiua. ❡ In Ganeum: In lupanar ide q̃ in lupanaribus uerſant̃ ganeones: ut popinones i popinis. Sũt.n.ganea loca uinolenta & libidini apta: donatus appellat ganeũ meretricũ tabernã. ❡ Capuli: dr̃ capulũ pheretrũ uel ſepulchrũ: uñ capularis ſenex dict⁹ ẽ a Plauto uicinus capulo.i. morti: Capulũ iõ dictũ ẽ ꝙ intra ſe capiat: nã ſarcophagũ.i.ſepulchrũ capulũ ueteres dici uoluerũt ꝙ corpa caperet. Dicim⁹ i alia ſignificatõe capulũ enſis manubriũ Vir.& capulo tenus abdidit ẽſeꝫ. ❡ Aiaꝫ: flatũ naꝫ anemos græce Flatus dr̃ & uẽtus. ❡ Nauteam:

Arthemona,

Arthemone mulier. Paraſitus. Demenetus
Argyrippus. Philenium meretrix.

A In tũ meum uirum hic potare obſecro cum filio?
Et ad amicam detuliſſe argenti uiginti minas?
Meoqꝫ filio ſciente id facere flagitium patrem?
Par. Neqꝫ diuini: neqꝫ mihi humani poſthac quiq̃ accreduas
Arthemona: ſi huius me rei eſſe mendacem inueneris.
Art. At ſceleſta ego præter alios meum uirum frugi rata.
Siccum: Frugi: continentem: amantem uxoris maxime.
Pa. At nunc dehinc ſcito illum ante omnes minimi mortales ꝑci
Madidum: nihili incontinentem: atqꝫ oſorem uxoris ſuæ.
Art. Pol ni uera iſta eſſent nunq̃ faceret ea quæ nunc facit.
Pa. Ego quoqꝫ hercle illum ante hac hoĩem ſemꝑ ſum frugi ratus
Verum hoc facto ſeſe oſtendit: qui quidem cum filio
Potet una: atqꝫ unam amicam ductet decrepitus ſenex
Art. Hoc ecaſtor eſt quod ille it ad cœnam quotidie
Ait ſeſe ire ad archidemum: chercam: chereſtratum.
Cliniam: cremem: cratinum: climiam: demoſthenem.
Is apud ſcortum corruptelæ: & liberis luſtris ſtudet.
Pa. Quin tu illum iubes ancillas rapere ſublimen domum?
Art. Tace modo: næ illũ ecaſtor miſeꝝ habebo. Pa. ego iſtuc ſcio

Ita fore illi:dum quidem cum illo nupta eris. Art.ego cenſeo
Eum etiam hominem in ſenatu dare operam aut clientibus.
Ibi labore delaſſatum noctem totam ſtertere.
Ille opere foris faciendo laſſus noctu aduenit.
Fundum alienum arat:incultum familiarem deſerit.
Is etiam corruptus porro ſuum corrumpit filium.
Pa.Sequere hac me mõ:iã faxo ip̃m homiem mãifeſto opprimas
Art.Nihil ecaſtor eſt qđ facere mauelim.Pa.mane.dũ.Art.quid eſt?
Pa.Poſſis ſi forte accubantem tuum uirum conſpexeris:
Cum corona amplexum amicam:ſi uideas cognoſcere?
Art.Poſſum ecaſtor.Pa.hẽ tibi hominẽ.Art.perii.Pa.pauliſp mãe.
Aucupemus ex inſidiis clanculum quam rem gerant.
Ar.Quid modi pater amplexandi facies. De.fateor gnate mi.
Ar.Quid fatere?De.ex amore huius corruptum oppido.
Pa.Audin qd ait?Art.audio De.egon ut non domo uxori meæ
Surripiam in delitiis pallam quam habet:atq; ad te deferam?
Non ædepol conduci poſſum uita uxoris annua.
Pa.Cenſen tu illum hodie primum ire adſuetum in ganeum?
Art.Ille ecaſtor ſuppilabat me:quod ancillas meas
Suſpicabar:atq; inſontis miſeras cruciabam.Ar.pater
Iube dare uinum : iamdudum factum eſt quum primum bibi.
De.Da puere ab ſummo.Ar.age tu interibi.ab infimo da ſuauiuȝ.
Art.Perii miſera:ut oſculatur carnufex:capuli decus
De.Aedepol animam ſuauiorem aliquanto q̃ uxoris meæ.
Ph.Dic amabo.an fetet anima uxoris.tuæ?
De.Nauteam malim ſi neceſſum eſt:quam illam oſcularier.
Ar.Miſer ecaſtor es.Pa. ecaſtor dignus eſt.
Ar.Quid ais pater?Art.ain tandem:ædepol næ tu iſtæc
Cum magno malo tuo dixiſti in me:ſine uenias
Modo domum faxo ut ſcies quid pericli ſit
Dotatæ uxori conuicium dicere.Ar.ecquid matrem amas?
De.Ego ne?illam nunc amo quia abeſt
Ar.Quid cum adeſt?De.periiſe cupio.
Pa.Amat homo hic te ut prædicat.Art.Næ ille ecaſtor?
Fœnerato funditat: nam ſi domum redierit hodie
Oſculando ego ulciſcar potiſſimum.Ar.Iace pater talos
Vt porro nos iaciamus.De.maxime:te philenium mihi
Atq; uxoris mortem:hoc uenerium eſt:pueri plaudite
Et mihi ob iactum cantharo mulſum date.
Art.Non queo durare.Pa.ſi non didiciſti fullonicaȝ
Non mirandum eſt in oculos inuadi optimum eſt.
Art.Ego pol uiuam.& tu his hæc hodie cum tuo magno malo
Inuocaſti.Pa.ecquis currit polinctorem accerſere?
Arg. Mater ſalue.Art.ſic ſalutas?Pa.mortuus eſt demenetus:
Tempus ſubducere hinc me pulchre:hoc gliſcit prœlium.
Ibo ad diabolum.mandata dicam facta ut uoluerit.
Atq; interea ut decumbamus ſuadebo:hi dum litigant.

¶Nauteam: appellat Feſt.herbaȝ grauis & peſſimi odoris qua utuntur coriarii granis nigris. Alii dicũt aquam eſſe ſentinæ nauium: deductum nomen quia nautea nauſeaȝ faciat. ¶Miſer ecaſtor es: Omnes hos uerſiculos uſq; ad uerſiculũ illum Nequeo durare impræſſores omiſſerant per incuriam quos qa Plautini ſunt: & in uetuſto codice adinuenti reponi fecimus in Plautinum penũ. ¶Amat homo hic: Ironicos dictum. ¶Fœnerato funditat:q dant fœnorẽ plus recipiũt q̃ dederit:recipiũt nãq; ultra ſortẽ fœnus:hoc dĩc arthemõa uirũ ſuũ ab ea plura recepturum oſcula q̃ ille dederit meretrici. ¶Iace pr̃ talos quos per diminutionẽ taxillos dicimus de quibus abunde in Curgulione deq; eorũ forma & iactu : qd ſenſerint ueteres ſcriptores tractabimus: illud tantum interea dicendum eſt talos quattuor extitiſſe in ludo talario:ſitus ipſorum numerum faciebat:quattuor hẽbant caſus · quorũ ueneris omnium fœliciſſimus latiſſimuſq; habebatẽ:nam tricenarium uſq; numerum cõtinebat ut Acron & Porphyrio notauerũt: idcirco ſenex ſibi applaudi iubet:quia uenerem iecerat:inqt.n.hoc ueneriũ eſt cantharo mulſum date: archipoſiã .i.bibendi incolationẽ in cõuiuiis talorũ iactu ſortiri ſolebant:qđ tãgere uideẽ Hora.i lib.carminum.quẽ uenus arbitrũ dicet bibendi : pueri ergo plaudite dixit qa cũ iprecatus fuiſſet uxoris obitũ & amicæ cõcubitum optatus iactus obuenerat.
¶Cantharo:Eſt cãtharus uas uinariũ anſatum & nauigii genus : ut a Macrobio. ¶Mulſum: Quod fiebat ex melle & uino ueteri:hoc gñe potiõis uſi ſunt ueteres qđ primũ excogitaſſe uideẽ ariſtæus mel miſcens ſuauitate p̃cipua: & differt a melitite q fiet emuſto melitites autor eſt Pli. ¶Non queo durare:Pati non poterat arthemona q ſenſiſſet a uiro ipſius imp̃cari mortẽ: icirco ſublata omni patientia irruit in maritum aitq; ego pol uiuam: quod quidem referẽ ad illud atq; uxoris mortẽ. rurſuſq; & tu hodie hæc cũ tuo magno malo inuocaſti ad illud tendit te mihi philenium: ecce quo pacto ſubſequentes congruunt cum ſuperioribus uerſicu

Stertere
Palla.
Ganeũ.
Ganeones.
Popinones.
Interibi.
Capulũ.
Capularis.
Anima.
Nautea.
Ain tandem.
Fœnerato.
Talus.
Cantharus.
Mulſuȝ.
Fullo.
Durare.
Fullõica
Pollictores.
Gliſcere.

Poſt.demum huc cras adducam ad lenam:ut uiginti minas.
Ei det in parte hac amanti:ut liceat ei potirier.
Argyrippus exorari ſpero poterit:ut ſinat.
Seſe alternas cum illo noctes hanc frui:nam ni impetro
Regem perdidi:ex amore tantum eſt homini incendium.
Art.Q uid tibi huc receptio ad te eſt meum uiꝝ.De.pol me qdẽ
Miſerum hodie enecabit.Art ſurge amator:i domum
De.Nullus ſum.Art.imo es:ne nega:omnium pol nequiſſimus.
At etiam cubat cuculus:ſurge amator:i domum.
De.Væ mihi.Art.uera ariolare:ſurge amator:i domum.
De.Abſcede ergo paulum iſtuc.Art.ſurge amator:i domum.
De.Iam obſecro uxor.Art.nunc uxorem me eſſe meminiſti tuã?
Modo quum dicta in me ingerebas:odium non uxor eram.
De.Totus perii.Art.quid tandem?anima fetet ne uxoris tuæ?
De.myrrham olet.Art.iam ſubripuiſti pallam:quã ſcorto dares?
De.Ecaſtor qui ſubrepturum pallam promiſit tibi?
Art.Non taces?Arg.ego diſſuadebam mater.Art Bellum filium
Iſtoſcine patrem æquum mores eſt liberis largirier?
Nihil ne te pudet?De.pol ſi aliud niſi ſit:tui me uxor pudet.
Art.Cano capite te cuculum uxor ex luſtris rapit.
De.Non licet manere?cœna coquitur:dum cœnem modo.
Art.Ecaſtor cœnabis:hodie ut dignum eſt magnum malum.
De.Male cubandum eſt:indicatum me uxor adducit domum:
Arg.Dicebam pater tibi ne matri conſuleres mali.
Phy.De palla memento amabo.De.iubem hanc hinc abſcedere?
Art.Immo intus potius:ſequere me:hac mi anime.
I domum.Ph.da ſauium etiam prius q̃ abis.De.i in crucem;

lis aliorum icuria omiſſis. ¶ Si nõ didiciſti fullonicã:ac dixiſſet ſi non didiciſti pati:fullonicã artem dicit ueluti laborioſum ꝑſeuerantiã: fullones nãq; diutius in laboribus ꝑſeuerant. ¶ Pollinctorẽ accerſere: Demenetus uiſa uxore totus cœpit impalleſcere:& ueluti exanimis factus eſt:propterea paſitus inclamat ueluti mortuum demenetũ ſepulturæ tradendum: pollinctores quaſi pollutorum unctores & cadauerũ curatores:Apuleius pollinctor ſeius funeri dum unctionem parauit. ¶ Gliſcit:creſcit accendit. ¶ Prœlium:Iurgium contentio. ¶ In parte.i.alternis cum argyrippo uicib9. ¶ Regẽ:diabolũ dicit cui paraſitabat & ope illius egebat. ¶ Quid tibi huc receptio ad te ẽ meum uiꝝ? Ideſt ad te meũ uiꝝ recipe: diximus nomĩa uerbalia ueteres iiſdẽ caſib9 iũxiſſe qbus eoꝝ uerba:ut ex lectione plautina nobis licet ſæpiſſime intueri. ¶ Cuculus: Auis eſt accipitri fere ſimili:qn ex accipitre fieri imutata figura credit: qm̃ quo tẽpore is appet accipiter ille cui ſimilis eſt nõ aſpicit.oua parit nõ in ſuis:ſed i alienis nidis:alienaq; abſumẽs oua:ſua relinquẽs:autor ẽ Ariſt.in.v.de natura aialium. ¶ Indicatũ:manifeſto depræhenſum.

Reges.
Cuculus.
Demenetus.
Curruca
Cuculla tus.
Bardo cucullus
Bardi.
Myrrha.
Stai te.
Promittere.
Minari.
VALLa.

Ain tu meũ uiꝝ.In hac ſcœna paraſitus cum artemõa uxore demeneti ex occulto obſeruant quid argyrippus quidq; demenetus agant atq; loquantur cum amaſia phylenio:inde arthemona ira ſuccenſa in ædes irrumpit maritumq; male agens domum trahit. ¶ Ain tu.uultuoſe legendum & cum admiratione quaſi id ueriſimile non ſit. ¶ Filio ſciente.coram argyrippo.nã quẽadmodũ inqt Iuuenalis.Maxima debetur puero reuerentia ſi quid.Turpe paras:nec tu pueri contempſeris annos.Quod ſi pueri magna reuerentia habenda eſt multo magis adoleſcentis quippe quod eius nimiuꝫ ſit ætas lubrica. ¶ Flagitiũ.Quaſi flagris dignum. ¶ Neque diuini neq; humani.i.nihil.nam quicquid eſt:aut diuinum aut humanum eſt. ¶ Accre duas.credideris.ita enim ueteres flectebant acereduo. ¶ At ſceleſta ego.mos eſt increpare ſeſe cum quid eſt per imprudentiam factum. ¶ Minimi mortales precii.Contraria ſuperioribus opponit. nam cum ſit frugalitas quemadmodum Cicero in tuſculanis quæſtionibus oſtendit uirtutes amplexa omnes erit frugi indeclinabile nomen adiectiuum ſignificationis eiuſdem:cui opponit recte minimi mortales pretii. ¶ Madidum.i.ebrioſum quia dixerat ſiccum.eſt enim antitheton quia opponuntur contrariis contraria. ¶ Nihili quod opponitur frugi.i.nullius pretii. ¶ Incontinentẽ qd continenti opponit.Differt uero ab abſtinente continens:quod cõtinẽs ut Ariſt. uoluit i æſca potuq; ac libidine:necnõ ira dr.Abſtinens aũt qui non rapit aliena. ¶ Atq; oſorem.& hoc opponit ei qd dictum eſt amantem licet odi uerbum ſit imperſonale & anomalum :odio tamen odis odit dixerunt ueteres:unde oſus & peroſus participia & oſor uerbale nomen. ¶ Eſſe oſtendit.occulta ſua patefecit flagitia. ¶ Vnam amicam.i.eandem cum filio. ¶ Decrepitus ſenex.In ãbiguo uitæ poſitus.Nam crepum ut etiam No.inquit Plautinũ citans hoc teſtimonium bellum anceps dubium.Lucre.lib.v.exequataq; ſunt crepi certamina belli.Actius in phœniſſis.Quæ ego cuncta eſſe fluxa in mea re crepa cõperi.Idem in telepho.Nũc tu in re crepa tua qd capias cõſilii uide. Lucil.ſaty.lib.quinto ſamnite ſoli mihi in magno mœrore triſtitiã in ſomno crepe iuuentutis ſalutis.Pacuuuius doloreſte. Non uetet aium ægritudine in re crepa confici.Varro in myſteriis priſca horrida ſilent oracula crepa in nemoribus:unde & crepuſculum dr lux dubia. ¶ It ad cœnam.quottidie non cœnat domi:ſed foris apud meretriculas. ¶ Ad archidemum: ¶ Chercam.Nomina ſunt ſenatoꝝ:grauiũq; uiroꝝ. ¶ Corruptelæ.i.moꝝ corruptioni. ¶ Liberis luſtris ideſt lupanaribus publicis quo libere omnes tendunt. ¶ Laſſus noctu aduenit.i.a libidine defatigatus ſe domum recipit. ¶ Fundum alienum arat:ideſt alienas mulieres ſubagitat. ¶ Incultum familiarem deſerit:ideſt uxorem ſuã.

¶ Aucupemus

¶ Aucupemus.i.obſeruemus tranſlatione ſumpta ab eis q captant auiculas. ¶ In delitiis pallam.i.ueſtimentum: quod ſeorſum hēt ab aliis & delicate obſeruat. ¶ Vita uxoris annua.i.ut patiar hūc annū totū uxorē uiuere cōduci non poſſum a quopiā. ¶ In Ganeū.i.i lupanar:uñ ganeones lupanarii dicti. ¶ Interibi.interea. ¶ Capuli decus Capulus nō mānubriū mō dr̄:ſed ēt feretrū ab eo qđ græci dicūt καπετοσ:uñ & capularis ſenex.i.decrepit⁹. ¶ Ae depol aīaꝫ ſuauiorē.i.ſpm̄ alitū. ¶ Nauteā bibere mali. Nautea inqt Feſtus herba grauis q̄ coriarii utunť a naue ductū nomē qa nauſeā facit p mutationem t in ſ.hæc herba a grecis & ab ipſis medicis tā rhos q̄ rhus appellať. No.aūt Nautea inquit eſt aqua de coriis:uel qđ eſt ueri⁹ aqua de ſentina dicta a nautiis. ¶ Redierit oſculādo.i.ad oſculādū. ¶ Ego ulciſcar potiſſimū.hoc eſt tū tp̄s erit ulciſcēdi. ¶ Hoc ueneriū eſt. Hæc.n.in talis:ut iterpūcta hodie notanť. Veneriū.i.ueneris effigies.q̄ bonū portēdit:ut eſt apud Sueto.tranql.in auguſto legere itaq; lætitia exultās demenet⁹ inqt ob iactū cātharo mulſum date q fuerat fœlix & fortūat⁹. ¶ Ob iactū cātharo mulſū date. Ebrioſum hoieꝫ oſtēdit cū dicit cātharo uelle potare.cātharus appellat⁹:ut Alexander putat ob ſonitū quē ex infuſo uel effuſo humoꝛ facit.mulſum appellat qđ græci melicratō:ita nāq; ꝑter alios Anto.muſa Auguſti medicus uertit in latinū. ¶ Didiciſti fullonicā.i.artē fullonū ubi durādi labor. ¶ In oculos.ſubaudi demeneti quo te ſpectet. ¶ Et tu is.eſt.n.ſine aſpiratione ſcribēdū ꝓnomē relatiuū.nō demōſtratiuū.refert.n.illud tu.Polinctorē acceſere.i.cadaueris curatorē. Polyntores inqt Feſt.q funera accurrāt Plau.in menech.ſicut polyntor dixit q polynxerat. Polynctores dicti q̄ſi pollutorū unctores.i.cadauerꝝ curatores. Apuleius in hermagora polynctor ei⁹ funere dū unctionē pauit. Hoc gliſcit ꝑliū. creſcit augeť:ut No.doctiſſimorꝝ autorꝝ cōprobat autoritate actii.pacuuii:Salu.Virg.Tulii plautiq;. ¶ Mandata dicam facta. ¶ Quæ mādauit me ꝑfeciſſe. ¶ Hi dū litigāt.i.cōtēdūt ſumpta ſimilitudie ab eis q lites cōtrahūt. ¶ Regem ꝑdidi.i.herꝝ.ita ueteres frequēter locuti ſunt:ut apud Iuue.Martialēq; eſt legere & alios. ¶ Quid tibi huc receptio ad te eſt meū uirꝝ. In phileniū hæc uerba ſunt.i.cur auſa es maritum meū apud te recipenā.uerbalia no'a eiſdē caſibus cōiungebant ueteres quibus & uerba uñ deſcendebāt. ¶ Cubat cuculus. Qui aliarū auiū oua abſorbere ꝑcipueq; currucæ ꝓhibetur & ſua ibidē edit:ut Ariſt.& alii meminerunt. Appellat ergo cuculū q i alienis domib⁹ ſtudeat liberis opam dare. ¶ Male cubādū eſt. ſubaudi ſi male cœnauero. ¶ Iudicatū. Quoniā uxor dixerat cœnabis magnū malū iudicaſſe uiſa eſt quā uellet pœnam iſligere. ¶ Hic ſenex. hæc uerba recitator habet. ¶ Fecit uolupe.i. delectabile:unde & uoluptas dicta.

Recitator.

HIc ſenex ſi quid clam uxorem ſuo animo fecit uolupe
Neq; nouum:neq; mirum fecit.nec ſecus q̄ alii ſolent.
Nec quiſquā eſt tā ingenio duro:nec tam firmo pectore.
Quin ubi quicquam occaſionis ſit:ſibi faciat bene.
Nunc ſi uoltis deprecari huic ſeni ne uapulet
Remur impetrari poſſe:ſi plauſum ſic clarum datis;

h Ic ſenex: Verba ſunt recitatoris indicātis finē fabulæ. ¶ Volupe: Pro uoluptate ſic ueteres loquebanť p apocopen:ut teſtať Donat⁹ in Terētiū. BERN. SARA. VENE.

¶ IN AVLVLARIAE ARGVMENTVM.

AVarus ſenex nō ſatis ſibi fidēs Euclio:aulā auri plenā t; defoſſam domi: a q̄ aulularia dicta eſt comœdia:huic erat unica filia uirgo nubilis: quā lycōides adoleſcēs ſtuprauerat cereris uigiliis: hāc adoleſcētis mr̄ Eunōia hortať ſuū megadorꝝ frēm ut ducat uxorē indotā uirginem:quā ꝓbis morib⁹ ſciuerat & hōeſtis ortā ꝑentib⁹:ſuaſus megadorus Euclionē cōuenit illi⁹ petit filiā ſibi uxorē dari:diu ueri⁹ Euclio ne ꝑꝑ aurꝝ affinitatē ieat:rē differt:cōcedit tādē:paranť nuptiæ:q̄ cū reſciſſet lycōides Strophylū mittit ſeruū obſeruaturꝝ ſingula:is dū ex occulto ſpectat:Euclionē e domo q aſportarat aulā:uidet eā locare i tēplo fidei: & cū ſe uiſuꝫ forte ſuſpicareť:rurſus e fidei phāo defoſſā locare i ſyluāi luco:quā ubi ſeceſſit ille: ſtrophylus illico ſurripuit:ſed ille rediēs ſurreptū ſibi ubi nouiſſet aurꝝ:clamitat:uociferať:quēq; ꝑcōctať obuiū:iteri q̄ſiuerat p matrē lycōides ut confectas cū megadoro nuptias infectas redderet:factuſq; is Euclioī obui⁹:puellā ex ſe grauidā palā facit:itidē ille ſibi ſurreptam aulā:quā ubi ſtrophylum abſtuliſſe reſciuit aurꝝ Euclioni reddiť:uxorq; filia traditur lyconidi. BERN. SARA. VENE.

¶ Ioannis petri Vallæ coment.in Aulularíam.

AVlulariæ fabulæ nō eſt:ut pluribus ꝓſeq̄mur argumētū qñ poeta ipſe larē deū iducit plane explicātē.paucis itaq; rē ipſam attigem⁹. Euclio auariſſim⁹ ſenex filiā habuit nubilē unā domi:hāc lycōides adoleſcēs uitiarat grauidamq; fecerat.huius adoleſcētis mr̄ fuit Eunomia & auūculus megadorus uult ergo ſoror megadori Euclióis filiā frater ducat uxorē.a fratre ipetrat.poſcit ergo ab Euclione eā ſibi dari ac ſine dote. Euclio aūt qđ hēret domi aulā auro plenā ſuſpicať id megadorꝝ reſciuiſſe.qđ par nō uidereť megadorꝝ opulētiſſimū ſuā deſi VALLA.

derare Eucliõis affinitatẽ.ægre itaq ꝓmittit.megador⁹ oẽm ip̃eſã nuptiaꝝ facit. Metuẽs igiť aulæ ſuæ Euclio eã domo effert & tãdẽ ĩ ſiluãĩ luco collocat:id cũ obſeruaſſet lyconidis ſu⁹ ſtrophil⁹ abeũte ſene Euclione eã ſuſtulit:uñ ſeni re ĩtellecta exanimales luct⁹ gemituſq exorti ſũt. Interĩ filia Eucliõis filiũ parit: & lycõides q illã uitiarat p matrem auũculũ megadoꝝ ſibi nuptias renũciari cõtẽdit: quã vo ſtrophilus aulam ſuſtulerat ſeni reſtituit hoc argumentum.

Nominum etymologiæ ex re ipſa factorum.

VALLa

EVclio qdẽ ab eu qd bonũ ſignificat & cleos gloria. ⁋ Ei⁹ ãcilla ſtaphyla noiať qa ſtaphyla uua paſſa diciť. ⁋ Megador⁹ magna donãs.mega.n.magnũ dř & doron donũ. ⁋ Eunomia. Quod eu bonũ ſignificat & nomos legẽ. ⁋ Seru⁹ megadori ſtrobilus.i.nucleus pine⁹ q̃ſi ſapid⁹. ⁋ Lycon ides.ab eo qd lycos lup⁹ dicatur quia ut lupi noctu rapiunt ita hic puellam noctu uitiauit. ⁋ Eius ſeruus ſtrophilus. a ſtrepho quod uerto ſignificat. multis enim ſe uertit modis ut ſenis aurum raperet. Inducuntur etiam in hac comœdia coqui congrio & antrax. ⁋ Congrio. quidem quia congrus piſcis ſpecies anguillæ fere habens effigiem. ⁋ Antrax uero pruna nominatur: quod ad prunas: & ad ignem aſſiſtat corpus. ⁋ Pithodicus. qui a pitho.i.a uaſe nomen habet quaſi uaſcularius.

BERN.
SARA.
VENE.

Aulularia unde dicta.

SEnex auarus: inter auarum & auidum Nonius differẽtiam facit: ut auarus ſẽper ĩ repræhenſione ſit: auidus ab auẽdo quod eſt etiam honeſte cupere: auidus enĩ rerum quarumcunq: auarus æris auidus Auli Gelii teſtimonio. ⁋ Vix ſibi credens: Nam uerſabatur in continua ſuſpitione & metu. ⁋ Aulam: Dicimus & ollam: & tunc eſt latinum nomen: & uas eſt: cum autem græcum ẽ aula ſignificat atrium. ⁋ Penitus: Pro ualde & pene intus. ⁋ A ſorore: Eumonia. ⁋ Variis Locis. Nam primum domi: poſtea in templo fidei: & demum in ſyluani luco. ⁋ Seruos: Strophylus. ⁋ Atque obſecrat: Ideſt obſecrať facit p mře ȝ.ſ.ut ſupradictũ eſt.

Senex.
Nex
Senes.
Veteres.
Antiqui
Senium
Auarus.
Auidus.
Euclio
Aula
Penitus:
Affecta
membra

VALLA.

SEnex auarus uix ſibi credens.eo uſq inquit auarus ut uix ſibi ipſi credere uideretur. ⁋ Multis cum opibus.i. multo auro. ⁋ Aulam inuenit. Quam & olã dicimus quomodo plauſtrum & ploſtrum. ⁋ Exanguis. metu percuſſus ne auferať. ⁋ Inſidias ſeruos. Intelligitur ſtrophil⁹. ſeruos pro ſeruus caſu nominatiuo.ita ſæpe ueteres. nam ubi duo u nunc ponuntur unus pro conſonãte pro uocali alter: qui pro uocali in o uertebať ut uolgus uoltus uoſtrum: ita coruos pro coruus & ſeruos pro ſeruus.

BERN.
SARA.
VENE.

AVlam repertam: aliud argumentum ut in Amphitrione: ut ſuum nomen indicet comœdiæ. ⁋ Vi ſumma: Magna cum diligentia. ⁋ Miſeris adfectus modis: Quia ſemper animo angebatur aurum ne ſurriperetur. Dat coquos: Qui conuiuium & cœnam pararent. ⁋ Compreſſoris: Scilicet lyconidis. ⁋ Rem refert: Vti filiam uiciarat.

VALLa.

AVlam repertam. hoc argumentum uidetur repetitum non ob aliam cauſã niſi ut modo ex primis uerſuum lřis fabulæ nomen indicetur. ⁋ Conquos cum obſonio: ideſt cum eſculentorum & poculentorum

Lar
Larariũ

Argumentum

SEnex auarus uix ſibi credens euclio:
Domi ſuæ defoſſam multis cuȝ opibus
Aulam iuenit: rurſumque penitus conditam.
Exanguis amens ſeruat: eius filiam
Lyconides uitiarat: interea ſenex
Megadorus a ſorore ſuaſus ducere
Vxorem: auari gnatam depoſcit ſibi.
Durus ſenex uix promittit: atq aulæ timens
Domo ſublatam uariis abſtrudit locis.
Inſidias ſeruos facit huius lyconidis
Qui uirginem uitiarat: atq obſecrat
Auunculum megadorum ſibimet cedere
Vxorem amanti: per dolum mox euclio
Quum perdidiſſet aulam inſperato inuenit.
Lætuſq natam collocat lyconidi.

Argumentum.

AVlam repertam auri plenam euclio
Vi ſumma ſeruat miſeris adfectus modis.
Lyconides iſtius uitiat filiam.
Volt hanc megadorus indotatam ducere.
Lubenſq ut faciat: dat coquos cum obſonio
Auro formidat euclio: abſtrudit foris.
Re omni inſpectat compreſſoris ſeruulus
Id ſurpit: illic euclioni reȝ refert
Ab eo donatur auro uxore & filia;

Lar Familiaris. Prologus.

NE quis miretur qui ſim paucis eloquar.
Ego lar ſum familiaris:ex hac familia
Vnde & euntem me aſpexiſtis.hanc domum
Iam multos annos eſt quum poſſideo:& colo.
Patri:auoq; iam huius qui nunc hic habet.
Sed mihi auus huius obſecrans concredidit
Theſaurum auri clam omnis in medio foco
Defodit uenerans me:ut id ſeruarem ſibi.
Is quando moritur ita auido ingenio fuit.
Nunquam indicare id filio uoluit ſuo.
Inopemq; optauit potius eum relinquere.
Quam eum theſaurum commoſtraret filio.
Agri reliquit ei non magnum modum:
Quo cum labore magno:& miſere uiueret.
Vbi is obiit mortem:qui mihi id aurum credidit:
Cœpi obſeruare ecquid maiorem filius
Mihi honorem haberet q̃ is habuiſſet.
Atq; ille uero minus minuſq; impendio
Curare:minuſq; me impartire honoribus
Item a me contra factum eſt:nam item obiit diem
Is ex ſe hunc reliquit qui hic nunc habitat filium
Pariter moratum:ut pater auuſq; huius fuit.
Huic filia una eſt:ea mihi quotidie
Aut thure:aut uino aut aliquo ſemper ſupplicat:
Dat mihi coronas:eius honoris gratia
Feci theſaurum ut hic reperiret euclio.
Quo eam facilius nuptum ſi uellet daret:
Nam compreſſit eam de ſummo adoleſcens loco.
Is ſcit adoleſcens quæ ſit:quam compreſſerit.
Illa illum neſcit:neq; compreſſam autem pater
Eam ego hodie faciam:ut hic ſenex de proximo
Sibi uxorem poſcat:id ea faciam gratia
Quo ille eam facilius ducat qui compreſſerat.
Et hic qui poſcet eam ſibi uxorem ſenex.

toꝝ ipẽnſa nã opſon græce. latine eſca: unde
obſonium diminutiuum. ℂ Compreſſoris ſer
uulus.i.lyconides ſtrophilus.

BERN. SARA. VENE.

NEquis miretur:Lar familiaris deus in/
ducitur comœdiæ:argumentum nar/
ratur⁹ quoq; pacto autor fuerit theſau
ri inueniundi:mentio ſupra facta eſt autoritate
Apuleii qui lares:qui laruæ & lemures: qui ue
manes dicerentur hoc loco larem intelligimus
genialem deum:unuſquiſq; enim locus ſibi ꝓ
prium genium habet:& dicti ſunt genii quaſi
nobiſcum gignantur:uel ꝙ genitos tueantur
id quod ipſe met dicit:hãc domum multos an
nos poſſideo & colo. ℂ Habet:ꝓ habitat.
ℂ In medio foco. Vbi ſeruatur ignis:focus:fo/
mẽta: focillationes:foculi:a fouendo dicta ſunt
ideſt calefaciẽdo: Nonius focula appellat nutri
menta:unde foculare dicimus ut fouere:id qđ
teſtatur Plau.in Perſa:ubi uentris focula ſuma/ Habere.
re dixit. ℂ Quando:Donatus quando legit ꝓ
poſtq̃. ℂ Minuſq; impendio:Vel nulla impen/ Focus.
ſa uel minori cura:& curare procurabat ſic ipar Foculus
tire pro impartiebat. ℂ De ſummo loco:Sum/
mo gener̃ natus. ℂ Is ſcit:Ideſt nouit. ℂ Senex
de proximo:Vicinus megadorus.

NEquis miretur.in hoc prologo laris fa VALLA.
miliaris uerba ponũtur. ℂ Qui nũc
hic habet: ideſt habitat nam iteratiuũ
uerbum eſt ab habeo. ℂ Is quoniam moritur
Donatus in adelphis hunc locum plautinum
citans poſtq̃ inquit pro quoniam:cuius reci/
procum quomodo pro poſtq̃. ℂ Maiorem Modus.
honorem.culturam obſeruãtiam:uel ſacrificiũ
& litationem ut No.in huius uerbi indagine
annotauit. ℂ Quam eius habuiſſet pater.ita le
gendum ut corrigatur ex Nonio. ℂ Minuſq;
mpendio :ideſt ualde minus:quia qui impen
diu; facit profudit. ℂ De ſummo loco:ex no Honor.
bili:& præclara familia. ℂ Aut aliquo.ſubau/ Impen/
di ſacrificio. ℂ Illa.Euclionis filia. ℂ Illum ne dio
ſcit.compreſſorem ignorat. ℂ Neque cõpreſ/ Item.
ſã ãt pater, ſubaudi ſcit. ℂ Hic ſenex.megado Quotti/
rus lyconidis auuncul⁹. ℂ Anũ:ſtaphylã dicit dic
ℂ Cereris uigiliis. athẽis atticis ubi fabula hæc ALIA
recitari fingebat̃ ſolẽniter :& ibi põpaliter ſacra EXPO.
celebrant̃:q̃ cerealia dicebant̃: & pſeuerabãt per PIIBO.
nouẽ noctes:illis theſmophoriiſ nomẽ ĩditũ:ad
quæ aggerati cõfluebat turba multipharia pui
gilio cererẽ colẽs: ĩnuptiq; uiri innuptæq; puel
læ:de qb⁹ meminit Oui.metamorphoſeõ lib.x.
Perq; nouem noctes uenerem.tactuſq; uiriles.
In uetitis memorãt:uiticẽ ſiue agnũ ſuppõi cu Nuptu;
biculis fœmiaꝝ:ut a libidie icorruptiores eſſent dare:
in theſmophoriis autores ſunt Pli.& Lac.papi/ Vel nu/
nian⁹ interps:a quoꝝ caſtimõiis itegrãdis & re ptui
ſeruãdis αγνοσ hoc ẽ pur⁹ & caſt⁹ uitex græcis De ꝓxio
dr̃:Theſmophora.i.legũ iuẽtrix ipſa ceres appel Cerealia
lat̃.θεσμοφορια cerealia.θεσμοφοριαζω ce/ Theſmo
realia celebro.θεσμοσ mos uetus:lex. At ne lõ phoria.

gum faciam in recenſendis omnium ad hanc rem conuenientibus aſtipulationibus ad an notamenta noſtra recurre. leges cererem inue niſſe:eiuſq; ſacra theſmophoria dicta teſtis eſt Seruius æneidos libro quarto. ¶ Senex eu/ clio. Vt ſolet. clamoſus: & obiurgator erat ſe/ nex ex miſera formidine ne ſurriperetur aurum infoſſum. ¶ Ne ſit conſcia. ſtaphylam elimi/ nat ne ne poſſit arbitrari: & animaduertere ubi nam locorum aulam infodiat theſaurariam.

¶ BERNAR. SARA. VENE.

EXi inq̃: Primum prodit in ſcæna Eu/ clio ſuo timens auro: qui ſæpius locũ reuiſit: ubi defoſſum fuerat: anum ic/ circo familiare; domo excludit: ne excipiat q̃d agat. ¶ Oculis emiſſitiis. Ideſt extra eductis & foras porrectis: denotat actum cum diligentia rem aliquam explorãtis: dicuntur emiſſitii ob ſeruatores & exploratores quaſi extra ad perq rendum miſſi. ¶ Stimulorum ſeges: Vt in ſu/ perioribus ulmorum acherus & dicitur a ſecã do ſeges. ¶ Teſtudineum gradum: Nam Te/ ſtudines tardius gradiuntur: ſunt terreſtres & ſunt aquariles: ſed tantæ magnitudinis aquati les indicum emittit mare: ut ſingularum tegmi ne habitabiles caſas integant atq; inter inſulas rubri maris his nauigent cymbis: autor Plini/ us eſt in nono naturalis hiſtoriæ. ¶ Adaſſint: adiuuent propitii ſint. ¶ Ad ſuſpendium po tius: ſcilicet me malim. ¶ Diſcipulum cruci: diximus crucem patibulum fuiſſe in quo dam nati figebantur a ueteribus. Gabalum: Varro nos barbari q̃ innocentes in gabalum ſuffigi/ mus: uos non barbari q̃ noxios abſoluitis. ¶ Nimis male. ualde nimis. ¶ In occipitio: In parte capitis poſteriori: cuius cõtrarium ſin ciput pars capitis anterior. ¶ Sutor: a ſutrina: ut medicus a medicina: non autem a ſuendo nec medendo ut Varro. ¶ Appetit: Appropin quat. ¶ Litteram longam: Ideſt ut pendens ui dear I facere litteram.

VALLa.

EXi inquam. In hac ſcœna ſenes euclio metueus ne auro fiant inſidiæ, anum ſtaphyla; extrudit foras ut inuiſat aur; ¶ Cum oculis emiſiciis: ideſt unum in locum intentis: ut e capite emitti uideanturt ¶ Aetate; exigas. perficias. ¶ Q uomodo tibi res habet. ita ſcribendum non ſe habet. Hæc: enim locutio a græcis eſt qui i quiunt ουτωσ εχει καλωσ εχει. Latini quoq; Iuue. bene habet nil plus in terrogo. ita Propertius ita Ho. Ille in. iiii. elegia rum hic in ſermonibus. Cicero pro milone be/ ne habet iacta ſunt fundamenta. ¶ Diui adaſ ſint. decompoſitum ex ad & adſum. ¶ Hoe. Contentum ſe eſſe oſtendit hac uoce ut Hora. heu hoe bache

Circun/ſpecta/trix.
Emiſſicius
Verba, p uerbis.
Seges.
Teſtudo
Oſtracũ
Oſtraciſmus.
Adaxint
Ohe.
Donicũ
Crux
Gabalũ.
Cruciarius.
Patibu/lum.
Patibulatus.
Occipi/put. & occipi/tium.
Synci/put & ſyncipitium

Is adoleſcentis illius eſt auunculus.
Q ui illam ſtuprauit noctu cereris uigiliis.
Sed hic ſenex iam clamat intus ut ſolet.
Anum foras extrudit ne ſit conſcia.
Credo aurum inſpicere uolt: ne ſurreptum ſiet;

Euclio ſenex. Staphyla anus.

EXi inquã: age exi: exeũdũ hercle tibi hinc ẽ foras.
Circunſpectatrix cum oculis emiſſiciis.
Sta. Nã cur me miſerã uerberas? Eu. ut miſera ſis
Atq; ut te dignam mala malam ætatem exigas.
Sta. Nam qua nunc cauſa extruſiſti ex ædibus?
Eu. Tibi ego rationem reddam ſtimulorum ſeges?
Illuc regredere ab hoſtio: illuc ſis uide
Vt incedit: at ſcin quo modo tibi res ſe habet?
Si hodie hercle fuſtem cœpero aut ſtimulum in manum
Teſtudineum iſtum tibi ego grandibo gradum.
Sta. Vtinam me diui adaſſint ad ſuſpendium
Potius quidem: q̃ hoc pacto apud te ſeruiam:
Eu. Vt ſceleſta ſola ſecum murmurat
Oculos hercle ego iſtos improba effodiam tibi
Ne me obſeruare poſſis: quid rerum geram.
Abſcede etiam nunc: etiam nunc: etiam: hoe
Iſtic adeſto: ſi hercle tu ex iſtoc loco
Digitum tranſuerſum: aut unguem latum exceſſeris:
Aut ſi reſpexeris donec ego te iuſſero
Continuo hercle ego te dedam diſciplinam cruci.
Sceleſtiorem me hac anu certe ſcio
Vidiſſe nunquam: nimiſq; ego hanc metuo male.
Ne mihi ex inſidiis uerba imprudenti duit.
Neu præſentiſcat aurum ubi eſt abſconditum.
Q uæ in occipitio quoq; habet oculos peſſima.
Nunc ibo ut uiſam: eſt ne ita aurum ut condidi?
Q uod me ſollicitat plurimis miſerum modis.
Sta. Nec nunc mecaſtor quid hero ego dicam meo
Male rei eueniſſe: quãue inſaniam

Quæo comminiſci:ita me miſeram ad hunc modum
Decies die uno ſæpe extrudit ædibus.
Neſcio pol quæ illunc hominem intemperiæ tenent.
Peruigilat noctes totas:tum autem interdius
Quaſi claudus ſutor domi ſedet totos dies:
Neq; iam quo pacto celem herilis filiæ
Probrum:propinqua partitudo cui appetit
Queo comminiſci:neq; quicquam melius eſt mihi
Vt opinor:quam ex me ut unam faciam litteram
Longam:laqueo collu; quando obſtrinxero;

Euclio ſenex. Staphyla anus.
n Vnc defæcato demum animo egredior domo.
Poſtq̄ perſpexi ſalua eſſe intus omnia.
Redi nunc iam intro:atq; intus ſerua. Sta. quippe nil
Ego intus ſeruem:an ne quis ædes auferat?
Nam hic apud nos nihil eſt aliud quæſti furibus.
Ita inanis ſunt. oppletæ atq; araneis.
Eu. Mirum quin tua nunc me cauſa faciat iupiter
Philippum regem:aut darium triuenifica.
Araneas mi mihi ego illas ſeruari uolo.
Pauper ſum fateor:patior:quod di dant fero.
Abi intro:occlude ianuam:iam ego hic ero
Caue quenq̄ alienum in ædis intromiſeris.
Sta. Quid ſi quiſpiam ignem quærit? Eu. extingui uolo.
Ne cauſæ quid ſit quod te quiſpiam quæritet.
Nam ſi ignis uiuet:tu extinguere extemplo.
Tum aquam aufugiſſe dicito ſi quis patet.
Sta. cultrum:ſecurim:piſtillum:mortarium
Quæ utenda uaſa ſemper uicini rogant
Eu. Furis ueniſſe atq; abſtuliſſe dicito
Profecto in ædibus meis me abſente neminem
Volo intromitti:atq; etiam hoc prædico tibi.
Si bona fortuna ueniat ne intromiſeris.
Sta. Pol ea ipſa credo ne intromittatur cauet.
Nam ad ædis noſtras nuſq̄ adiit q̄q̄ prope.

heu hoc bache. Iuue. ſatur eſt cum dixit Horati. hoc. Mar. hoc iam ſatis eſt hoc libelle. Iam peruenim' uſq; ad umbilicos. Tu procedere adhuc & ire quæris. Perſius. Tum uetulæ auriculis alienis colligis eſcas Auriculis quibus & dicas cute perditus hoc. ¶ Grandibo gradum. i. grandem faciam. Varro rerum diuinarum lib. i. Cum ait:aut humus fæminari incipere n̄ poſſit:aut recepte non reddat:aut edita grandire nequeat. ¶ Si reſpexeris donicum. i. donec. ¶ Metuo male. i. ualde:ut ēt bñ ualde. ¶ Verba imprudenti duit:ideſt fallat:nam duit prodet ueteres dixerunt. ¶ Quæ in occipitio. ſicut ſinciput ita & occiput dicimus:ſed & occipitinm. ¶ Propinqua partitudo:ideſt proximus tempus pariendi. . ¶ Cui appetit. Ad quod accedit. ¶ Vnam faciam litteram longam. ideſt l.

n Vnc defæcato: exit domo ſenex animo ſatis pacato: & tranquillo ꝙ ſaluam ſuam inuiſerat pecuniam: defæcato purgato non turbato: omnia nanq; defæcata ſunt ſine fæce & ſorde pura & inturbata. ¶ Philippum aut Darium: illum macedonū: hunc perſarum reges qui maximi diuitiis: & opibus abundarunt darium penultima producta pronunciamus: Claudianus Darium famuli dixit ſcribitur apud græcos per ει & mutatur in i longum. ¶ Peſſuli: parui pedes quibus oſtia ualidius obfirmantur & clauduntur Terentius. Peſſulum hodio obdo. ¶ Diſcutior animi: Et animo pariter dicimus ut docet Diomedes. ¶ Magiſter curiæ: Diuiſorem pecuniarum dicit de quo in frequenti ſcæna latius. ¶ Copulantur coniungunt.

n Nunc defæcato. In hac ſcæna oſtendit euclio ſibi neceſſarium abire domo quod poſcendum uidebatur argentū diuidendum in plebem. Imperat igitur ancille ne quemq̄ in domum intromittat. ¶ Defecato. i. purgato de omni ſuſpitione leuato. nam fæcatum ſpēm lotæ ſeu puſcæ facit Pli. lib. xiiii inquiens. Tertium eſt fæcibus uini expreſſum quod fæcatumcato appellat. ¶ Nihil ē aliud quæſti. i. lucri. & quæſti & quæſtus dixere ueteres ſcdæ & quartæ declinationis. ¶ Ita inanis ſunt. i. uacuæ: aut inanis pro inanitate Nonii interprætatione. ut ſit inanitate oppletæ. ¶ Oppletæ atq; araneis. i. plenæ & refertæ araneis. ſ. opera aranearum. ¶ Philippum rege;. ſubaudi macedonum. ¶ Et darium. ſubaudi perſarum. huius nominis prima: & ſecunda producitur.

Intēpiæ.
Interdi'.
Lr̄a loga
Deferat'
Deſecar̄.
BERN.
SARA.
VENE.
VALLa.
Inaniis.
Philipp'
rex macedonum.
Dari' rex perſarū.
Triuenefica.
Tris i cō poſitiōe Venerū:
Pharmachum.
Antidotum.
Aranea.
Cubter.
Gladius

Piſores: Vel piſto res Mortari um Vtenda. Nuſq̃ quaq. Peſſulus Repagu la. Diſcruci or animi & aio. Magiſtri curiæ. Pauxil/ lum

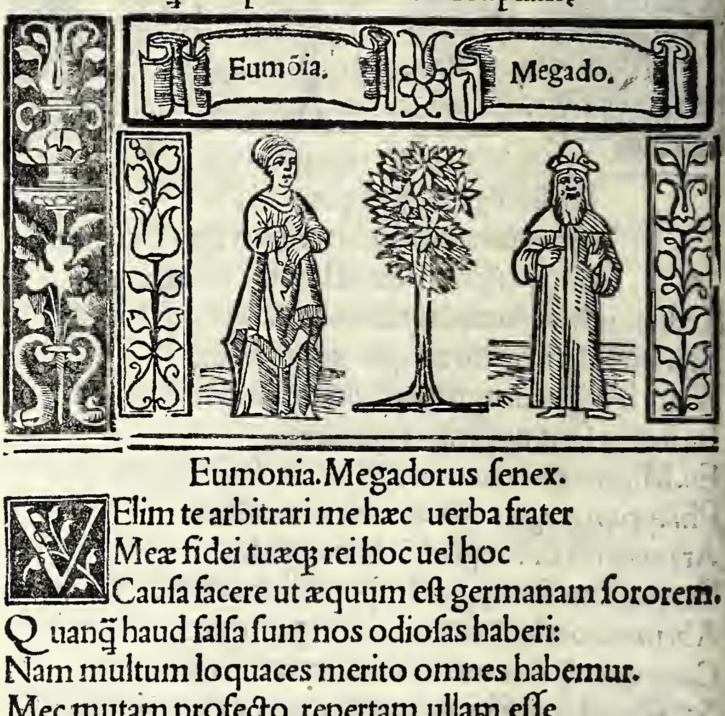
❡Trium ueneſica: quæ par tribus ueneficis hoc numero ueteres abſolutionē quādam ſi/gnificari uoluerunt diuinaꝝ reꝝ. ut numero deus impare gaudet & hūanaꝝ laudis q̄nq3: præſertim ani: ut p q̄ternariū corpis: ut Home. τρίσ μακάρεσ ηδε τετράκισ: Vir. o terq3 quaterq3 beati. Vitupatōis aūt Iuue. Tris curia p̄ficioꝝ: & hic Plau. triū uenefica. hoc iō qd' ut Ariſt. in p̄io de cœlo ī trinario nūero oiu3 magnitudinū eſt abſolutio: ut. n. prima linearis & ſcda ſupficialis. ita tertia corpis ē: ultra quā nulla. hic nūerus planaꝝ figuraꝝ principiū ē. nā triāgula pria ē: & triāguloꝝ trinæ ſpēs. æqlatera pariū binoꝝ lateꝝ: & inæqualiū triū: Anguli quoq3 rectilinei tres. rectus acutus obtuſus. Tēporis ſpēs tres p̄ſens p̄terita futura. Perſōæ in actionib⁹ tres reus: q̄ intendit actionē & iu/dicis. Cū ſit ex unitate & dyade trinarius ex ſe ſuaq3 cōpoſitōe ſenariū reddit q ꝑprie pfectus eſt nūerus. Tria quoq3 gña ſunt muſicæ: enharmoniū chromaticū & diatonicum. Toni pri/ſci tres tm̄: dorius: phrygius: lydius quoꝝ poetæ affati meminere uoces priæ tres acuta: gra/uis: flexa. Pythagorei dyada fœminā: triada marē dixere. græci quoq3 ſūmā iprobitatē uolētes indicare trina κ lr̄a, pnūciauere: q̄ ſignificabant cretēſem: cilicē & cappadocē. ❡Ambob⁹ peſſuli uectes ſunt qbus fores occludunt̄ deorſu3 dimiſſi. ❡Qui ē magiſter curiæ: ꝑprie diuiſo/res dicebant̄ q ī una quaq3 tribu p̄erant diuidēdis æqliter oib⁹ q̄ tribui darent̄: quos p largitōnē corruptores fuiſſe. Cice. ꝓ plāco oñdere ui/det̄ iis uerbis: ſed tu doce ſeq̄ſtrem fuiſſe: largi/tū fuiſſe. Cōſcripſiſſe tribules decuriaſſe unā tribū delige tu doce qd' debes p quē ſeq̄ſtrē quo diuiſore corrupta ſit. Aſco. uerꝰ legitimos hn̄t tribus diuiſores ſuos quos Plau. curiaꝝ magi/ſtros uocat. ❡Diuidere dixit nūmos ī uiros. i. uiriti ſepatiq3 p ſingulos uiros. ❡Copulant̄ dextras. & copulo & copulor ut aſſentio & aſſentior dicim⁹. ❡Nūc quo ꝓfectus ſu3 ibo. ad eū locū. ſ. quē aīo excogitarat. nempe ad magi/ſtrum curiæ. referens hoc participiū ꝓfectus ad mentem ut ibo ad corpus.

BERN. SARA. VENE.

Veli te arbitrari: Eumōia fratrem hortat̄ Megadoꝝ uxorem ut ducat uicini Eucliōis filiū: trahitq3 tādē ī ſuā ſētētiā: ſed aliqua primum blaterat ut eſt ingenium muliebre. ❡Haud falſa ſum: Non decipior nō fallor. ❡Muſſari: Tacere: Ennius non decet muſſare bonos: aliter muſſare murmurare: quandoque dubitare uir. Muſſat rex ipſe latinus inter muſſa/re & murmurare Nonius differentiam facit ut ſit muſſare hominum præſſa uoce loquentium quod celatum uelint murmurare maioris ſoni proximi ad tumultu3. ❡Eo: Ideo hac de cauſa ❡Quis ea eſt: Et in maſculino & in fœmini/no genere ueteres quis dixerunt ut græci τισ. ❡Tuaſt: pro tua eſt: ideſt intereſt.

Velim te

Eu. Taçe atq3 abi intro. Sta. taceo atq3 abeo. Eu. occludeſis
Fores ambobus peſſulis. iam ego hic ero.
Diſcrucior animi. quia ab domo abeundum eſt mihi
Nimis hercle inuitus abeo: ſed quid agam ſcio.
Nam noſter noſtræ qui eſt magiſter curiæ.
Diuidere argenti dixit nummos in uiros:
Id ſi relinquo: ac non peto omnes illico
Me ſuſpicentur credo habere aurum domi.
Nam non eſt ueriſimile hominem pauperem
Pauxillum parui facere quin nummum petat.
Nam nunc quum celo ſedulo omnes ne ſciant
Omnes uidentur ſcire & me benignius
Omnes. ſalutant: quam ſalutabant prius:
Adeunt. conſiſtunt: copulantur dexteras.
Rogitant me ut ualeam. quid agam. quid rerum geram:
Nunc quo profectus ſum ibo. poſt idem domum
Me rurſum q̃tum potero tantum recipiam;

Eumonia. Megadorus ſenex.

Velim te arbitrari me hæc uerba frater
Meæ fidei tuæq3 rei hoc uel hoc
Cauſa facere ut æquum eſt germanam ſororem.
Quanq̃ haud falſa ſum nos odioſas haberi:
Nam multum loquaces merito omnes habemur.
Mec mutam profecto repertam ullam eſſe
Hodie dicunt mulierem ullo in ſæculo.
Verum hoc frater unum cogitato.
Tibi proximam me mihiq3 item eſſe te
Vt æquum eſt quod in rem eſſe utriq3 arbitremur:
Et mihi te: & tibi me conſulere & monere.
Neq3 occultum id haberi: neq3 per metum muſſari:
Quin participem pariter ego te: & tu me ut facias.
Eo nunc ego ſecreto te huc foras ſeduxi.
Vt tuam rem ego tecum hic loquerer familiariter.
Me. Da mihi optuma fœmina manum. Eu. ubi ea eſt?
Quis ea ē nā optūa? M. tu. Eu. tu ne ais? M. ſi negas nego
Eu. Decet te eqdē uera ꝓloqui: nā optuma nulla pōt eligi.

Alia alia peior frater eſt. Me. idem ego arbitror: nec tibi
Aduerſari certum eſt de iſtac rex nunq̃ ſoror. quid uis?
Eu. Da mihi opam amabo. Me. tu aſt utere. atq; impera: ſi quid uis:
Eu. Id quod in re; tuã optumũ eẽ arbitror te id admonitũ aduẽto.
Me. Soror more tuo facis. Eu. facta uolo. Me. quid eſt id ſoror?
Eu. Q d tibi ſẽpiternũ ſalutare ſit liberis ꝓcreandis. Me. ita di faxint
Eu. uolo te uxorem domum ducere. Me. hei occidi. Eu. quid ita?
Me. Q uia miſero crebru; excutiunt tua dicta ſoror: lapides loq̃ris.
Eu. Eia hoc face quod te iubet ſoror. Me. ſi iubeat faciam
Eu. In rem hoc tuam eſt. Me. ut quidem emoriar prius q̃ ducam.
Q uæ cras ueniat perendie foras feratur ſoror
His legibus quum dare uis cedo: nuptias adorna.
Eu. Q uam maximam poſſum tibi dare frater dotem.
Sed eſt grandior natu media eſt mulieris ætas.
Eam ſi iubes frater tibi me poſcere poſcam.
Me. Num non uis me interrogare te? Eu. immo ſi quid uis roga.
Me. Poſt mediam ætatem qui mediam ducit uxorem domum.
Si eam ſenex anum prægnantem fecerit fortuito
Q uid dubitas quin ſit paratum nomen puero poſthumus?
Nunc ego iſtum ſoror laborem degam: & diminuam tibi
Ego uirtute deum & maiorum noſtrorum diues ſum ſatis:
Iſtas magnas factiones: animos dotes dapſiles:
Clamores: imperia: eburata: uehicula: pallas: purpuram:
Nihil moror: quæ in ſeruitutem redigunt uiros.
Dic mihi quæſo quis ea eſt quã uis ducere uxorem? Eu. eloquar:
Nouiſtin hunc ſenem euclionem ex proximo pauperculum?
Me. Noui hominem haud malum me caſtor: eius cupio filiam.
Virginem mihi deſponderi: uerba ne facias ſoror.
Scio quid dictura es hanc eſſe pauperem: hæc pauper placet.
Eu. Di bñ uertãt. Me. idẽ ego ſpero. Eu quid me nunc uis? Me. uale.
Eu. Et tu frater. Me. ego conueniam euclionem ſi domi eſt
Sed eccum neſcio unde ſeſe homo recipit domum;

Euclio. Megadorus.

Euclio. Megadorus ſenex.

PRæſagibat mihi aius fruſtra me ire quum exibam domo
Itaq; abibam inuitus: nam neq; quiſq̃ curialium
Venit neq; magiſter quẽ diuidere argentum oportuit.
Nunc domum ꝓperare propo: nam egomet ſum hic aius domi ẽ.

℄ Perẽdie: q̃ craſtio ꝓximus erit dies q̃ſi uno perẽpto die. Cice. Scies cras ad ſũmũ perẽdie: hic ꝑendiare dies i diẽ ꝓtraheť. ℄ P⁹ me. æ. p⁹ mediũ uitæ curriculũ ita mediã uxorẽ mediã ætatẽ agẽtẽ: ſ; notãdũ ẽ qđ pri⁹ dixit q̃ maximã tibi poſſũ dotẽ dare: ſed ẽ grãdior natu quoq; neutrũ erat: nã neq; grandior natu. qa puella: neq; dotẽ ſecũ erat allatura qa paupculi hois filia. Sed iõ ãnoſã mulierẽ ſimulauit ut facili⁹ hoiem i ſuũ traheret uotũ. ℄ Paratũ nomẽ puero poſthum⁹. i. ut pr̃ pri⁹ moriatur q̃ naſcať fili⁹ dr̃ poſthumus q̃ſi poſt humũ nat⁹ defũcto. ſ. pri⁹ pr̃e. ℄ Factões: ciuiũ diuiſiões i cõtraria ſtudia. Salu. iter bonos amicitia inter malos factio: & factio faciẽdi ptãs. Ci. i topicis cui teſtamti factio nulla eẽt. ℄ Dapſiles: largas & amplas. ℄ Eburata: ebore ornata. ℄ Nihil moror. nõ curo ñ magni pendo. ℄ Quiſ ea ẽ: ruſus qs ꝓ q̃.

VALLA. Veli te arbitrari. In hac ſcẽa iducit. Eunomia mr̃ lyconidis q filiã uiciarat euclionis: q̃ ſuadet fr̃i megadoro: ut ducat uxorẽ filiã Euclioĩs. ℄ Tuæq; rei. i. tuæ utilitati. ℄ Haud falſa ſu; . i. nõ fallor ñ ſũ ignara. ℄ Nec muta ꝓfecto. uideť ad tp̃s uſq; plautinũ nullã auditã mutã fuiſſe mulierẽ. ℄ Per metũ muſari. i. ãbigi: ut & diceř muſãt. tractũ ut Feſt: ait a mutis q cũ diceř conanť aliqd mu tm̃ ꝓferũt. ℄ Quis ea ẽ. dixeřt ueteřs tã đ fœmia: q̃ de mař ut ap̃ græcos. tis. ℄ Ita dii faxint. i. faciãt atq; ita hæc uerba cõnectẽda nõ: ut deprauatũ fuit ſoror dii faxint. ℄ Perẽdie. i. p⁹ diẽ craſtinũ ĩde ꝑendiare. ℄ Laborẽ degã. i. auferã. nã & degeř uitam ducere ſignificat. Vir. Degeř more feræ. ℄ Iſtas magnas factões. factio i poplo dici ſolet cũ ducẽ unũ multi ſequunť. Alii aliũ. & factiões ſunt pħorũ ſectæ atq; hereſes: ut Cice. appellauit. Q ñq; factio ea res q̃ fit a quopiã appellať. Cic. i topicis q̃s is inſtituiſſet cui teſtamẽti factio nulla eẽt. ℄ Dapſiles. i. largitões. Dapſilis. n. ꝓrſus dr̃ a græcis. ℄ Eburata uehicula. ebore cõpacta. ℄ Pallas. ueſtimenta muliebria quod palam ferantur.

BERN. SARA. VENE. PRæſagibat. Redibat Euclio fruſtratus ſpe recipiendæ pecũiæ: ei fit obui⁹ Me

Deblate raſti. putádá: ut ſit elinguare linguá de/ mere. ℭ Quem tu ſenecta ætate lu dos facias.i.irrideas notádaq; locu tio facio te ludos derideo. ℭ Per/ plexarier.p perplexari.i. intricari:ut ita loqr & inuolui. ℭ Affinitatem hanc obſtinauit.i.aſtrinxit & copu lauit. ℭ Mihi eē theſaurum domú. corrigendum domi.

BERN. SARA. VENE. VBi tu es: ruſus anum ob/ iurgaturus accedit Mega/ doro interim obſonatum eunte ℭ Probrum:ſtuprum flagi/ tium. ℭ Partitudo:pariédi tépus.

Partitu/do. VALLa. VBi tu es. In hac ſcēa euclio domo excedēs impat ſta/ philæ ācillæ ut diligēter aſ ſeruet domú quoad redierit. ℭ De blateraſti.i.nugalib⁹ uerbis apuiſti. ℭ Ne miſtum bibam.i.cum uino ſit mihi comes mœror

BERN. SARA. VENE. POſtq̄ obſonauit:cōuiuiu; parauit. ℭ Tibicinas: In conuiuiis accerſebant:tibi cines mulieres q̄ tibiaſ pflabāt: Mar tialis Ebria nos madidis rúpit tibi/ cina buccis. ℭ Diſpartiré biſariá. Dimidiú.ſ.in megadori: reliquú in Euclionis domú. ℭ Palá me non diuidas: Amphibolú ē qd dr̄ dubi um & ābiguú. Ná cú diuidere duo

Obſona uit. ſignificat: ut ſit diuidere rē aliquá partiri: & diuidere pcidere & pedi/ care: tāq̄ coitu ppoſtero nates diui/ danť: dupliciter hic ſēſus pcipi pōt: uel diuideť ſimpliciter,p ptiri ut ipe cōgrio uideť ſimplr,ptuliſſe. ná ſub dit ſe totú & itegrú itur nō diuiſú

.pſtibulú uel diuideť .p re turpi & obſcœna: ut dcm̄ ē: ueluti āthrax alter coqu⁹ tāq̄ ii eadē ipſa diceret ſignificatō ne itellixiſſe uideť: ſubdit nanq; an nō uelles poſt diuidi? Quo morſu uerbi ipſi⁹ obſcēa ſignificatio decla rať. Bellú āt & pudicú p ironiá di/ cta ſút. ℭ Proſtibulú: locus ē i quo ſtabulát ac ſe,pſtituút mulieres me/ retriculæ q̄ & .pſtibulæ dnr: adſtát .n.i uia q̄ſtus cá. ℭ Inſimulas: obii

Obſōari cis. ℭ Pumex arridus: & corroſus lapis uulgo not⁹ ex æoliis iſulis pci pu⁹ cōmendať leuitate & arriditate

Pumex ad uſus multos idone⁹: quo tabula mēta maxie leuiganť. ℭ Tigillo: di miutiuú fecit a tigno ná appellatio ne tigni ut ait Vlpi. oīs materies nec nō ad ædificádú & fulciēdú neceſ

A.l.ligel lum. ſaria oia cōtinenť. Noni. tñ me mo net non tigillo ſed ligello legendú eſſe: appellat

Euclio ſenex. Staphyla anus.

VBi tu es quæ deblateraſti iam uicinis omnibus
Me meæ filiæ daturum dotem? heus ſtaphlya te uoco.
Ecquid audis? uaſcula intus pure: propera atq; elue.
Filiam deſpondi ego hodie. huic nuptum megadoro dabo.
St. Di bene uortant. uerum ecaſtor non poteſt ſubitum eſt nimis
Eu. Tace atq; abi: curata fac ſint quum a foro redeam domum.
Atq; occlude ædes. iam ego hic ero. St. quid ego nunc agam?
Nunc nobis prope adeſt exitium mihi atq; herili filiæ.
Nam probrum atq; partitudo prope adeſt ut fiat palam.
Quod celatum eſt: atq; occultatum uſq; adhuc: nunc non poteſt.
Ibo intro ut hæc quæ imperauit facta cum ueniat ſient.
Nam ecaſtor malum mœrorem metuo ne miſtum bibam;

Strobilus ſeruus. Anthrax. Congrio coqui.

POſtq̄ obſonauit herus: & conduxit coquos
Tibicinaſq; haſce apud forum edixit mihi
Vt diſpartirem obſonium hic biſariam.
Con. Me quidem hercle dicam palam non diuides.
Si quo tu totum me ire uis operam dabo.
Ant. Bellum & pudicum uero proſtibulum populi.
Poſt ſi quis uellet te aut non uelles diuidi?
Con. Atq; ego iſtuc anthrax aliouorſum dixeram
Non iſtuc qd tu inſimulas. St. ſed herus nuptias meus hodie faciet.
Con. Cuius ducit filiam? St. uicini huius euclionis e proximo
Ei adeo obſoni hinc dimidium iuſſit dari.
Coquum alterum: itidemq; alteram tibicinam.
An. Nempe huic dimidium dicis: dimidium domi?
St. Nempe ſicut dicis. Ant. quid hic non poterat de ſuo
Senex obſonari filiæ in nuptiis? St. uah.
An. Quid negocii eſt? St. quid negocii ſit rogas?
Pumex non æque aridus: atq; hic eſt ſenex:
An. Ain tandem ita eſſe ut dicis? St. tute exiſtima
Suam rem periiſſe: ſeq; eradicarier.
Quin diuum atq; hominum clamat continuo fidem
De ſuo tigillo fumus ſi qua exit foras
Quin quum it dormitum follem obſtrinxit ob gulam.

An.Cur? Str.ne quid animæ amittat dormiens.
An.Etiamne obturat inferiorem gutturem
Ne quid animæ forte amittat dormiens?
Str.Hæc mihi te ut tibi me æquum eſt credere credo
An.Immo equidem credo.Str.at ſcin etiam quomodo?
Aquam hercle plorat quum lauat profundere.
An.Cenſen talentum magnum exorari poteſſe
Ab iſtoc ſene ut det:qui fiamus liberi?
Str.Famem hercle utendam ſi roges nunq̄ dabit
Quin ipſi pridem tonſor ungues dempſerat
Collegit: omnia abſtulit præſegmina.
An.Aedepol mortalem parce parcum prædicas.
Str.Cenſen uero adeo eſſe parcum & miſere uiuere.
Pulmentum pridem ei eripuit miluus.
Homo ad prætorem plorabundus deuenit
Infit ibi poſtulare plorans eiulans
Vt ſibi liceret miluum uadarier
Sexcenta ſunt quæ memorem ſi ſit ocium.
Sed uter ueſtrorum eſt⁹ celerior memora mihi.
Con.Ego ut multo melior.St.coquū ego:nō furē rogo
Con.Coquū ego dico.St.quid tu ais?Cō.ſic ſū:ut uides
Str.Coquus ille nundiualis eſt:in nonum diem
Solet ire coctum.Con.tu trium litterarum homo
Vituperas me? Str.etiam fur triſurcifer;

eſſe:appellat nāq̄ ligellū tuguriolū & domicili um breue adducitq̄ plautinū locū in aulularia licet apud ipſum noniū hic locus corrupte le/ gat. ℭ Follē obſtringit ob gulam:q̄ iocoſe & feſtiuiter denotat auaritiam ſenis follis notum inſtrumentū eſt quo uent⁹ attrahit̄ emittiturq̄: ut iginis excitet̄: & follis genus eſt pilæ. Marti. Folle decet pueros ludere folle ſenes:eius dimi/ nutiuū folliculū Suetonius ad pilā folliculūq̄ tranſiit de auguſto locutus. ℭ Ne qd animæ: cū forte crepitum uentris emitteret. ℭ Hæc mi hi.ordo eſt crede hæc:eſt.n. equū te mihi: ut me tibi credere:uel ſic crede hæc tu mihi ut æquū eſt me tibi credere. ℭ Præſegmina: Quæ ungu lis eminulis præſecant̄. ℭ Miluū uadarier:pro miluo ut ſpōderet̄ ꝙ q̄ſi illi licuiſſet poſſe mil/ uium in ius rape,ꝑ arrepto pulmēto: uadari.n.ē fideiuſſorē ꝑſtare:ide uades ſpōſores dn̄r: & ua dimoniū ſpōſio. ℭ Nūdinalis: Vel nouendia/ lis idem erit ſenſus: nam conſtat nundinas di/ ctas eſſe quaſi nouēdinas ab eoq̄ dedūctū no/ men uidet̄ ꝙ ruſtici cum octo diebus in agris ꝑſtitiſſent:eis licebat nono die mercandi cā ī ur bem cōuenire:& ꝑpterea nūdinas dixerūt feria/ rum diē ut autor eſt Feſt. ℭ Trium lr̄arum:Fur

Poſtq̄ obſonauit herus:ſeruus megadori ſtrobilus in hac ſcæna cum antrace & congrione coquis quos ex macello conduxerat de ſumma euclionis ōbloquit̄ auaritia. ℭ Obſonauit:ideſt obſonium & epulum parauit. ℭ Haud uellet diuum: ideſt diuiſū & partitum ita legendū:nā dixerat coquus me non diuides:pōt etiā ſubeſſe neſcio q̄ obſcænitas:quā nos apiendā aliis relinqmus. ℭ Pumex non æque aridus.i.tā ſine ſucco ullo hic ē ſenex ut uel pumicē ſupet ariditate. ℭ De ſuo tigillo.i.tecto appet ei⁹ fuiſſe domūculā domiciliū uſus diminutiuo. Appellatōe tigni inquit Vlpia. oēm intelligim⁹ materiā:ſed qm̄ Nonius legit ligellū interꝑtaturq̄ tuguriolū:id pōt a græco deduci duob⁹ modis: aut ſi p y ſcribat̄ qa lygæus dr̄ tenebricus:un̄ & Home. lygæā noctē uocat. aut cū i latino lignys fuligo dr̄ cuius diminutiuū de mor̄ diminutiuoꝝ n mutādo in geminum l uerſa y lr̄a in u ut latinoꝝ ueteꝝ mos eſt erit ligellus pro loco ac fumi euaporario niſi ſit a ligno diminutiuū:ut colūna colūnella lignū ligellum. Sororium item tigillum appellat̄ inquit Feſt. hac de cā ex cōuentōe Tulli Hoſt. regis & metiis affectus ducis Albanoꝝ trigemi Horatii & curiatii cū dimicaſſēt ut uictores ſequerentur imperium & Hora. noſter exupaſſet uictorq̄ domū reuerteretur:obuia ſoror.cognita morte ſponſi ſui:fratris manu occiſi auerſata eſt eius oſculum: quo omine Hora.interfecit eam & q̄q̄ a patre abſolutus ſceleri erat. Accuſatus tamen parricidii apud duum uiros damnatuſq̄ prouocauit ad populum cuius iudicio uictor duo tigilla tertio ſuperiecto quæ pater eius conſtituerat uelut ſub iugum miſſus ſubit. Conſecratiſq̄ ibi aris Iunoni ſorori: & Iano curiatio liberatus omni noxia ſceleris eſt auguriis approbantibus:ex quo ſororium id tigillum eſt appellatum. ℭ Animæ.halitus uenti neminem enim rem ut latere animam pro uento poni tam a poetis quā a ſolutæ orationis ſcriptoribus:ideoq̄ exemplis ſuperſedemus. Adde præterea quod anemos græce appelletur qui latine uētus. ℭ Credo.corrige crede. ℭ Exorari poteſſe:ideſt orando poſſe impetrari. ℭ Dempſerat.amputarat. ℭ Abſtulit præſegmina:ideſt putamina unguium a præſecando. ℭ Pulmentum pridem. Quod pulſetur dentibus pulmentum dictum:unde & pulmentarium. Alii a pulpa dici uolunt quæ ob id ipſa quoq̄ dicta. Varro tamen de lingua latina inquit. Cætera fere uerba a uocabulis græcis ſumpta:ut triton & placenta:quod edebant cum pulte ab eo pulmentum:ut Plautus hinc pulentarium dictum hoc primum debuit paſtoribus. ℭ Infit:ideſt incipit. ℭ Miluum uadarier:ideſt diſtinere:ut uades ob ſublatum pulmentum daret. ℭ Nondinalis eſt.hoc uerbum non a nundinis: ideſt feriis:ſed a nono die dici uoluit. ℭ Nam ſtatim ſubiungit in nonum diem ſolet ire coctum. Cum tamen nundinæ a nono die dictæ ſint.ſcribit enim rutilius nundinas inſtituiſſe romanos ut octo quidem diebus liceret ruſticis ſuo adeſſe operi:nono autem die rure ad mercatum legeſq̄ accipiendas romam irent quo trinundino die quæ ꝑpoſita eſſent noſcerent̄:unde mos ut leges die trinundino promulgarentur. fuit preterea nundina romanorum dea a nono die naſcentium nuncupata qui luſtricus dicebatur.erat autem dies luſtricus quo infantes luſtrabantur: unde Perſius luſtralibus ante ſaliuis expiat. Inurentes oculos inhibere perita & tum quoq̄ nomen accipiebant qui dies maribus quidem nonus fœminis uero octauus. ℭ Tu trium litteraꝝ homo.ideſt fur.

Gutturē
Famem utendū.
Præſeg/mina.
Plorabū dus.
Vadarier
Vroꝝ ꝑ ueſtro.
VALLa.
Nūdialiſ
Triū lr̄a rū hō.
Triſurci fer.

BERN. SARA. VENE.

TAce nunc iam: Continuatio eſt cum ſu
perioribus loquitur enim ſtrobilus ad
congrionem: deinde ad alterum coqu
um inquiens: Tu atq; agnum horum uter eſt
pinguior ſubaudi uideas. ℂ Illuc: In domum
Euclionis. ℂ Phrygia eleuſium: Nomina ſunt
ancillarum. ℂ Ad rauim: ad raucitatẽ uſq;. Ra
uis. n. raucitas uñ fit uerbũ Rauio & raua uox
parũ liquida: & cauſidicus pugnaciter loquẽs
Rabula: hic rauus obtuſus: & rauus color mix/
tus niger cũ fuluo. Hora. aut ab agro Raua de/
currens lupa lanubino fœtaq; uulpes: & Cice.
Academicorũ lib. iiii. Quia nobis metipſis tu;
Ceruleum tu; Rauũ uidetur quodq; nunc ſole
collucet ab hoc fit diminutiuum rauiſcellus ra
ui coloris inter flauum & ceſium teſtante Fe/
ſto. ℂ Stultus & ſine gratia es: legerẽ poti⁹ ſtul
tũ & ſine gr̃a ẽ. ℂ Quãdo quid facias: ꝓ quã
do quid factum ſit. ℂ Qui uero: Ideſt quam/
obrem. ℂ Poſcere: Pro poſcendo. ℂ Si nihil
Tibicina obuiam eſt: Hoc iocoſo morſu furti congrio//
nem iſimulat: facile enim manus ab alienis ab
ſtinent cum nihil inuenerint q̃d rapiãt fures.

VALLa. TAce nũc iam. ſtrobilus in hac ſcẽa co
quos commonet qui ſint ad heru; ſu
um ituri: & qui manſuri apud euclio/
nem. ℂ Tu autem eleuſium. nomen tibicinæ
Rauiũ. eleuſium. ℂ Ad rauim poſcamus. Rauim rau
citatem. Rauus aliquando dicitur raucum fa/
ciens horatius. Raua decurrens lupa lanuino.
& rauum fuluum dicimus ut Nonius inquit.
Cicero academicorum libro. iiii. Quia nobiſ/
met ipſis tum cæruleum tum rauum uidetur
quodq; nunc ſole collucet.

BERN. SARA. VENE.

HEus ſtaphyla: Peruenerat ad Euclionis
domum ſtrobilus cum coquo tibici//
na & obſonio. ℂ Temeti: Vini meri.
ℂ Impurate: Improbe: Nonius appellat im/
purum aliquo uicio maculatum Cicero in uer
rem q̃ multis illum ingenuis q̃ multis matrib⁹
familias in illa tetra atq; impura legatione uim
attuliſſe exiſtimatis. ℂ Poſtulas. Quæris.
ℂ Quãquam uulcano ſtudes: Licet tibi igne
opus ſit pro coquenda cœna.

VALLa. HEus ſtaphyla. ſtrobilus ĩ hac ſcæna eu
Cererin nuptias. clionis ancillam alloquitur. ut excipi/
at coquos & obſonium a megadoro.
ℂ Cererin ſtrobile: ideſt an cereri facturi eſtis
Facere. nuptias. ſtrobilus interrogat. ℂ Qui: ideſt cur.
Temeti. quia inquit ſtaphyla. ℂ Temeti nihil allatũ in
Aſſeres telligo: ideſt uini. Temetum ſiquidem priſci
uinum uocabant quod mentem teneat huma
Impuratus nam. ſunt qui ex hoc loco ad Virgilium carpẽ
dum ſumant argumentum qui dixerit in ſacriſ
Vulcano ſtudere cereris uinum adhiberi: cui obiectioni reſpon/
det Macrobius placitum nuptias dixiſſe cereris
non ſacrificium. ℂ Impurate. ſceleſte inquina
te. ℂ Vulcano. igni. ℂ Cœnæue. legimus in q
buſdam codicibus cœnæne.

ℂ Curate

Strobilus. Antrax. Congrio.

TAce nunc ia; tu atq; agnũ horũ uter ẽ pinguior
An. Licet. Str. tu cõgrio eũ ſũe atq; abi it⁹ illuc &
Vos cæteri illuc ad nos. Cõ. hercle iiuria (uos eũ ſeqmi
Diſpertiuiſti: pinguiorem agnum iſti habent.
Str. At nunc tibi dabitur pinguior tibicina.
I ſane cum illo phrygia: tu autem eleuſium
Huc intro abi ad nos. Con. o ſtrobile ſubdole
Huccine detruſiſti me ad ſenem parciſſimum?
Vbi ſiquid poſcamus ad rauim poſcamus prius
Quam quicq̃ detur. Str. ſtultũ & ſine gratia eſt
Tibi recte facere quando quid facias perit.
Con. Qui uero? Str. rogitas? iam principio in ædibus
Turba iſtuc nulla tibi erit: ſiquid uti uoles
Domo abs te afferto: ne operam perdas poſcere:
Hic apud nos magna turba ac familia eſt.
Supellex: aurũ: ueſtes: uaſa argẽtea. ibi ſi periit quippiam
Quod te ſcio facile abſtinere poſſe: ſi nihil obuiam eſt
Dicant coqui abſtulerunt: compræhendite:
Vincite: uerberate: in puteum condite.
Horum tibi iſtic nihil eueniet quippe qui
Vbi quin nihil eſt. ſequere hac me. Con. ſequor.

Strobilus. Staphyla.

HEus ſtaphyla ꝓdi atq; oſtium aperi. Sta. q uocat?
Str. Strobilus. Sta. qd uis? Str. hos ut accipias co.
Thicinamq;: & obſonium in nuptias. (quos
Megadorus iuſſit euclioni hæc mittere.
Sta. Cerer in ſtrobile has facturi nuptias?
Str. Qui? Sta. quia temeti nihil allatum intelligo.
Str. At iam afferetur ſi a foro ipſus redierit.
Sta. Ligna bic apud nos nulla ſunt. Str. ſunt aſſeres?
Sta. Sunt pol. Stra. ſunt igitur ligna ne quæras foris:
Sta. Quid impurate quanq̃ uulcano ſtudes
Cœnæue cauſa aut tuæ mercedis gratia
Nos noſtras ædes poſtulas comburere?
Str. Haud poſtulo duc iſtos intro. Sta. ſequimini.

Pythodicus Seruus.

CVrate:ego interuiſam quid faciant coqui
Quos pol ut ego hodie ſeruē cura maxima ē:
Niſi unū hoc faciā:ut in puteo cœnā coquant
Inde coctam ſurſum ſubducemus corbulis:
Si autem deorſum comedent:ſi quid coxerint
Superi incœnati ſunt:& cœnati inferi
Sic uerba hic facio,quaſi negocii nihil ſiet.
Rapacidarum ubi tantum ſiet in ædibus;

Euclio. Congrio.

VOlui animum tandem conſolare meum
Vt bene haberem filiæ nuptiis.
Venio ad macellum rogito piſces:indicant
Caros:agninam caram:caram bubulam:
Vitulinam:cetum:porcina:cara omnia:
Atq; eo fuerunt cariora quia æs non erat.
Abeo iratus illinc:quoniam nihil eſt qui emam.
Ita illis impuris omnibus adii manum.
Deinde ego met mecum cogitare inter uias
Occepi. feſto die ſi quid prodegeris
Profecto egere liceat:niſi peperceris
Poſt hanc rationem cordi uentriq; edidi.
Acceſſit animus ad meam ſententiam:
Quam minimo ſumptu filiam ut nuptum darem.
Nunc tuſculum emi:& haſce coronas floreas.
Hæc imponentur in foco noſtro lari
Vt fortunatas faciat gnatæ nuptias:
Sed quid ego apertas ædes noſtras conſpicor?
Et ſtrepitus eſt intus:num nam compilor miſer ego?
Con. Aulam maiorem ſi potes uicinia
Pete:hæc parua eſt capere non quit.Eu.hei mihi
Perii hercle:aurum rapitur aula quæritur.
Nimirum occidor:niſi ego intro huc propero currere.
Apollo quæſo ſubueni mihi:atq; adiuua.
Confige ſagittis fures theſaurarios.
Cui in re tali ſubueniſti antehac.
Sed ceſſo prius q̄ prorſus perii currere;

CVrate : Hic alius ſeruus megadori re; BERN.
familiatem curat. ℂ In puteo : Dictus SARA.
eſt puteus qui dum cauatur putet & VENE.
fetet:hinc puteoli ab aquæ calidæ putore ſcatu
rientes ex locis ſulphureis:& aluminoſis ut Fe
ſtus & Varro.

CVrate.pythodicus ſeru⁹ quia pytho.i.
a uaſe nomen habet quaſi uaſcularius VALLa.
ſolus loquitur de coquis ſolicit⁹. ℂ In
de.ab infimo putei. ℂ Superi incēati. qui nō
in puteo. ℂ Cænati inferi.qui in puteo.Infer Corbulis
inquit Nonius ab imo dictum : unde inferi q
bus inferius nihil : unde infernus recte poteſt
dici quicquid deſuper mittitur . Varro in mar
cipore nubes aquali frigido uelo leuēs cœ
li cauernas aurea ſubduxerant aquam uomen
tes īferam mortalibus. ℂ Rapacidarum.ab eo
quod eſt rapax rapacis fecit rapacidam.

VOlui an imum:Recte inducit Plautus BERN.
auarum hominem qui cum emere qp SARA.
piam uult cuncta luſtrat omnia rogi VENE.
ta t:ſed nihil uel parum emit. ℂ Rogito piſces
ſcilicet quanti ueneant. ℂ Cetum: Appellatio
ne ceti maiores piſces ītelligimus id quod do
cet Ariſtoteles & cetarios maiorum piſciu; piſ
catores. ℂ Ita illis impuris omnibus adii ma Rapaci
num.Hæc mera locutio ē plautina ſibiq; fami darum
liaris:ita loquitur i pœnulo auaræ ueneri adii
manum:& in caſſina ſatin lepide addita uobis
manus merito ? & in perſa quoq; : quomodo
de perſa manus mihi additaſt : ſenſus enim eſt
ac dixiſſet omnes illos improbos illuſi & pro
ludibrio habui:quodam codice reppi: atq; ita
illis īpuris omnib⁹ abii inanis : ſed prior lectio
uerior. ℂ Siquid prodegeris: p prodige ege Macellū
ris profuſoſq; ſumptus feceris. ℂ Cordi uen Indicare
triq; edidi : Ideſt mecum impenſius cogitaui Bubula.
& penſitaui . ℂ Thuſculum: parum thuris. Cetum
ℂ Compilor:diripior dep̄dor. ℂ Aulam ma Aginā.
iorem : Quā diximus & olam latīe dici: ſenex
autem cum ſenſiſſet aulam peti metu illico exa
nimatus ſtatim in domum prorumpit.

u Olui animum : ſolus in hac ſcæna lo VALLa.
quitur euclio qui oſtendit ſe facere Tuſculū
uoluiſſe impendium in nuptiis niſi
nimia caritas obſtitiſſet. ℂ Confirmare me
um.ita ſcribendum non conſolare. ℂ Vituli
nam.uituli carnem. ℂ Cætum . piſces maio
res: ut conciderentur ueteres fere hoc nomine
appellarunt.Vnde & cætaria ſicut & uiuaria.
ℂ Illis impuris : ideſt nihil tale agentibus : ut
cum illis mihi foret negocium. ℂ Prodege
ris.pluſquā deceat impenderis.ex pro & ago
propter hiatum uocalium interpoſita d litte
ra ut redordior redoleo redhibeo & alia id ge
nus . ℂ Hoc thuſculum emi: ideſt puſillum
thus,

Anthrax. Euclio.

DRomo deſquama piſcis:tu macherio
Congrum murænam exdorſua quantum potes:
Ego hinc artoptam ex proximo utendam peto.
A congrione:tu iſtum gallum ſi ſapis
Glabriorem reddes mihi:q̃ uolſus ludius eſt.
Eu. Sed quid hoc clamoris oritur hinc ex proximo?
Coqui hercle credo faciunt officium ſuum.
Fugiam intro:nequit turbæ hic itidem fiat;

BERN. SARA. VENE. d Romo deſq̃ma : Coquus qui cœnā pabat:apud megadoꝝ alloquit̃ famulos uel quos ſub ſe habebat miniſtros. ℂ Cōgrū Murenam:De cōgris & Murenis Ariſt.mētionē facit piſces ſūt āguillis ſimiles niſi ꝙ murenæ uariæ & maculoſæ ſūt & infirmiores: hæc ī ſicco littoꝛ lapſæ ut Pli. refert a uulgo coitu ſpētū ipleri putāt:ī freto ſiculo grādes & optimaſ īueniri comptū ē:Iuuenalis. Virrōi Murena dat̃ q̃ maxima uēit gurgite de ſiculo:Mart.quoq; q̃ natat ī ſiculo grādis Murena ꝑſūdo :a græcis plotæ uocāt̃ a latinis flutæ ꝙ in ſummo ſupnatātes fluitēt captuq; ſint faciliores:ut autor ē Macr. Varroq; cui⁹ hæc uerba:ſūt ī Sicilia quoq; māu capi Murēas flutas ꝙ hæ in ſūma aq̃ ꝑ piguitudīe fluitēt. ℂ Exdorſua : Nā pelle detracta eſui⁹ ſunt meliores.ē exdorſuaꝛ dorſo nudaꝛ ℂ Artoptā:Eſt artopta uas in quo farina ſubigit̃: & artoptæ mulieres ſūt appellate panē cōficiētes.Pli. piſores Romæ non fuerunt ad Perſicum uſq; bellum ānis ab urbe cōdita ſup quigētos octogita ipſi panes faciebant grites : mulierūq; id op⁹erat:ſicut.n.nūc ī plurimis gētiū artoptesiā Pla.appellat ī fabula quā Aululariā ſcripſit magna ob id cōcertatione eruditoꝝ an is uerſus poetæ ſit illi⁹ certūq; ſit attei capitōis ſētētia. ℂ Gallū: Gallinaceū alias dicit̃ gall⁹ cybeles ſacerdos:& nat⁹ ī gallia & fluui⁹. ℂ Glabriorē:Magis depilem. ℂ Quā uulſus ludi⁹:ul' lydi⁹.i.q depilis puer ē:uel ueller̃ pilos aſſueuit. Volſus.n.ꝑ uulſus.i.ſine pilis ul' mollis & libidini dedit⁹: quo dicto uidetur more ueteꝝ comicoꝝ taxare obſcœnos mores ꝙ aūt ludi⁹ puer depilis dicat̃ hēs teſtē Noniū de doctoꝝ īdagie:qui ludis inq̄t pueri ꝓſulis eēnt glabri & depiles ꝑ ætatē quos ātiq Romani lydios appellabāt:ut ī prīo Varrōis de uita patꝝ:& deīde adducit hūc Plautinū locū. ℂ S; qd hoc:Forte ꝑtrāſiēs Euclio uicinā megadori domū ſēſit tumultuantes coquos.Timet ergo itidem in ſua domo factitari:iccirco cum domum introiſſet illico deturbat coquum.

Deſq̃ma
Exdorſua
Artoptā utendā;
Glabriorē ludi⁹.
Volſus.

VALLa. d Romo.ī hac ſcæna iterſe cœnā parātes coq colloquūt̃. ℂ Deſquāma.i.ſquāmas deme. Dromo āt nom̄ coq q̄ſi curſor.nā dromos curſus. ℂ Macherio.nomē coq qa machera gladi⁹. ℂ Cōgrū murenā.noīa piſcium. ℂ Exdorſua .i.cōcide ꝑ dorſū:ut āguillæ cōcidūt̃ ul' dorſo nuda. ℂ Ego hic artoptā.uas dicit ubi pāis aliqd cōpōat̃.hic magna cōtētio iter eruditos an hic uerſus plautin⁹ ut pli.docet iq̄ēs piſtoꝛs romæ ñ fuerūt ad pſicū uſq; bellū ānis ab urbe cōdita ſup qngētos octogita:ipi pāes faciebāt grites mulierūq; id op⁹erat ſicut ēt nūc ī plurimis gētiū artoptesiā Plau.appellat ī fabula quā aululariā ſcripſit.magna ob id cōcertatōe eruditoꝝ an is uerſus poetæ ſit illi⁹ certūq; ſit Attei capitōis ſnia toſtū panē lautiorib⁹ coq̄re ſolitos piſtoreſq; tm̄ eos q far piſebāt noiatos:nec coquos uero hēbāt ī ſuitiis eoſq; ex macello cōducebāt. ℂ At Cōgrio.ita ſcribēdū ex māu ſcripto codice uetuſtiſſimo ñ a cōgriōe. ℂ Glabriorē reddes.i.magis depilumē.glabū.n.latine dicim⁹:quē leuē pria ꝑducta uoce græca:unde diminutiuū glabell⁹. Apulei⁹ ī prīo floridoꝝ. Quod apollo eēt & coma ītōſus & gēis grat⁹ & corꝑe glabell⁹. Aug. ſexto de ciui.dei. Malas cultoꝝ ſuorū ſpecioſi⁹ & feſtiui⁹ fortūa barba ueſtiꝛt:a qb⁹ āt ſpneret̃ glabroſ aut male barbatos uiderem⁹. ℂ Quā uolſus lydi⁹ ē. uolſus ꝑ uulſus. Lydii.n.dropaces in toto adhibēt corpore ut undiq; pilos euellant.

Bacchanal

Congrio.

OPtati ciues:populares:incolæ: accolæ:aduenæ omnes:
Date uiam qua fugere liceat facite totæ plateæ pateant.
Nūqd ego ūq̄ niſi hodie ad bacchas uēi ī bacchanal cogna
Ita me miſerum & meos diſcipulos fuſtibus male cōtuderet (tū:
Totus doleo.atq; oppido perii:ita me iſte hūit ſenex gymnaſium:
Atat perii hercle ego miſer:aperit bacchanal:adeſt
Sequitur:ſcio quam rem geram:hæc ipſus magiſter me docuit.
Neq; ligna ego uſq̄ gentium præberi uidi pulchrius.
Itaq; omnis exegit foras:me:atq; hos honuſtos fuſtibus;

BERN. SARA. VENE. OPtati ciues: Eiectus coqu⁹ ab Eucliōe acclamitat uociferat̃. ℂ Incolæ:Qui ꝑegrini dicuntur : unde incolatus ꝑegrinatio. ℂ Accolæ:uel montiū:uel q ad locum habitant uel iuxta aquas. ℂ Ad bachas:ſe in furias icidiſſe dicit cum

Euclio ſenex. Congrio.

REdi:quo fugis nunc?tene tene.Con.quid ſtolide clamas?
Euclio. Quia ad tris uiros iam ego deferam tuum no/
men. Congrio. quã ob rem?
Eu.Quia cultrũ hẽs.Cõ.coquũ decet.Eu.qd cõmiatus
Mihi?Con.iſtuc malefactum arbitror:quia non latus fodi.
Eu.Homo nullus eſt te ſceleſtior qui uiuat hodie.
Neq; cui ego de induſtria amplius male plus lubens faxim
Con.Pol & ſi taceas:palam id quidem eſt:res ipſa teſtis eſt.
Ita fuſtibus ſum mollior magis miſer q̃ ullus cinedus:
Sed quid tibi nos mendice homo tactio eſt? quæ res?
Eu.Etiam rogitas?an quia minus q̃ æquum erat feci?
Con.Sine:hercle cum malo magno tuo ſi hoc caput ſentiet.
Eu.Sed in ædibus quid tibi meis erat negocii
Me abſente niſi ego iuſſeram? uolo ſcire.Con.tace ergo:
Quia uenimus coctum ad nuptias.Eu.quid tu malum curas
Vtrum crudum an coctum edam?niſi tu mihi es tutor.
Con.Volo ſcire ſinas:an non ſinas nos coquere hic cœna m.
Eu.Volo ſcire item ego meæ domi mea ſalua futura.
Con.utinam mea mihi modo auferam quæ attuli ſalua.
Eu.Me haud pœnitet:tua ne expetam?Con.ſcio.ne doce:noui
Quid eſt qua prohibeas nunc gratia nos coquere hic cœnam.
Quid fecimus?quid diximus tibi ſecus quam uelles?
Eu.Etiam rogitas ſceleſte homo qui angulos omnis
Mearum ædium:& conclauium mihi peruium facitis?
Id ubi tibi erat negocium ad focum ſi adeſſes
Non fiſſile haberes caput:merito id tibi factum eſt
Adeo ut tu meam ſententiam iam noſcere poſſis.
Si ad ianuam huc acceſſeris:niſi iuſſero propius
Ego te faciam miſerrimus mortalis uti ſis.
Scis iam meam ſententiam:quo abis?redi rurſum.
Con.Ita me bene amet lauerna te iam niſi redi
Mihi uaſa iubes pipulo hic differam ante ædis.
Quid ego nunc agam?næ ego ædepol ueni huc auſpicio malo.
Nummo ſum conductus:plus iam medico mercede opus eſt.

cit cũ ab Euclîõe fuſte fuerit inſecta
tus.[¶ Gymnaſiuz:pro gymnaſio
uel tanq̃ gymnaſium is locus ẽ ubi
athletæ inuicem uerſantur & ſe exer
cent.¶ Ligna præberi:Nam cum li
gna petiiſſet ſibi præberi quæ nulla
in domo fuerant illum ſenex fuſte
inſequutus eſt.
o Ptati ciues.in hac ſcæna co BERN.
quus ab euclĩõe cæſus uer SARA.
berib⁹:ꝙ qdnã uẽiſſet ſdo/ VENE.
mũ nõ ꝑcipet euclio:fugiẽs clamat
¶ Incolæ accolæ.dñr icolæ ꝑegri/
ni uñ icolat⁹ꝑegriat⁹.Accolæ aũt q
iuxta mõtẽ uel fluuiũ hĩtãt:Inglini
q alibi nati ĩ alienã ciuitatẽ habitaꝛ
cõſueuerũt.¶ Nãq; ego nũq̃.ita le Deferam
gẽdũ ut corrigatꝛ. ¶ In bacchanal tuũ no/
.i.locũ ubi bacchæ cõueniũt.¶ Co men
quinatũ.i.ad coq̃ndũ. ¶ Gymna/ De indu
ſiũ.i.exercitiũ hoc ẽ ĩ que; ſe exerce ſtria
ret cædendo.¶ Honuſtos fuſtib⁹:
ideſt fuſtium uerberibus.
REdi.Inſequitꝛ ſenex fugiti/ Teſtis
uum coquum. ¶ Ad tris ipſa res ẽ
uiros:Quos diximus car/
ceris cuſtodes. ¶ Deferã tuum no
men:Nominatĩ te accuſabo. ¶ Sũ
mollior.Nã molles teneri:ideo di/
cuntꝛ quia facile in q̃cumq; partem
mouentꝛ & mobiles ſunt.¶ Cine/
dus : ſaltator pantomimus : cinedi
enĩ choreas ducebant & nimia agi
litate ſe exercebant quos alio uoca
bulo petauriſtas noĩabãt:eo ꝙ ſalti
bus leuioribus ſic mouerentur :ut
nulla durities ĩ toto corpore uidere
tur. ¶ Sentiet:ſapiet.¶ Cõclauiũ:
eſt conclaue pars domus ſecretior
quaſi ꝙ claudatꝛ claui.¶ Lauerna: VALLa.
iurat quiſq; ꝑ ſua numina eſt lauer
na dea fuꝝ:ĩde lauerniones fures ꝙ
ſub eiuſdem deæ eſſent tutela : ĩ cu
ius loco obſcuro abditoque ſoliti/
erãt furta prædãq; interſoluere:hic Concla/
quoq; lauernalis porta uocata. uium
¶ Pipulo hic differam:Ideſt conui
ciis te diffamabo:pipulo.n. ꝓ cõui
cio ponitꝛ quod nomen tractu; ui Fiſſeilca
detꝛ.ut notat Varro a pictu pulorũ. put.
¶ Plus iã medico:A quo ſibi me
deri faceret fractum fuſte caput.
r Edi quo fugis . In hac ſcæ
na ſenex domo erumpens
aduerſum coquos excla/ Lauerna
mat.¶ Ad Tris uiros.ſubaudi qui Pipulo
carcerem cuſtodiunt. ¶ Ita Fuſti/
bus ſum mollior magis miſer quã
ullus cinedus. Cinedi inquit No.

dicti,ſunt apud ueteres ſaltatores uel pantomimi απο τοῦ κινεῖν .nam κινεω moueo Plaut. in aulularia.Magis miſer &cætera. Idẽ in ſtico lepidam & ſuauem cantionẽ aliquã occipito cinedicã.Luc.ſatyrarum libro.i.ſtulte ſaltatu; te interueniſſe cinedos . ¶Quid tibi nos medice homo tactio eſt.i.quidnam eſt quod nos auſus attingere./ ¶Qua prohibeas nunc gratiã:qua ſubaudi ut tibi habeas quæ nos attulimus. ¶Et conclauium.cõclaue locus appellatur minime obuius quem niſi claui ſubire non poſſis.¶Non fiſſile haberes caput.i.fiſſum ac ſciſſum eſt etiam fiſſile quod aptum ut findatur.Virgilius.Cuneis & fiſſile lignum . ¶Lauerna te iam.furum dea lauerna fuit. ¶Pipulo hic differam. Nonius.M.pipulo pro conuitio. Plautus in aulularia.Varro pipulum Plautus.in aulularia.Pipulo:ideſt conuitio declinatum a pictu pullorum.¶Differam.dilaniabo uerbis. ¶Plus iam medico mercede opus eſt.plus ego inquit medico qui me curet:quã merces mea eſt exoluero.

¶BERN.SARA.VENE.

Hoc quidem: Theſaurum ſcilicet quem quoquo eat ſtatuit ſecum deferre. ¶Gregem: uænalium:ſunt uænalia quæ uenditioni exponuntur & proſcripta ſunt uendibilia: hoc a uendo illud a uæneo. ¶Opera cõducta non oratio:Ideſt ad obſonãdum: & coquendum:non autem ad loquendum: & contendendũ. ¶Pro uapulando: Vt uapulem: gerundia enim pro actiua & paſſiua ſignificatione proferuntur: ut cantando tu illũ:& cãtãdo rũpitur anguis.i.dũ cantas:& dũ cantatur.

Vapulãdo.

VALLa.

Hoc quidem hercle. In hac ſcæna euclio efferens aulam domo coquos domi admittit. ¶Hoc.ſubaudi aurum. uel gregem uænalium: ideſt animalia quæ propoſita ſunt ut ueneant. ¶Pro uapulando:ideſt ut uapularem. ¶Non uapulatum: ideſt nõ ut abſte cæderer.

BERN. SARA. VENE.

Illic pro ille: ſcilicet congrio: ſolus nanque cum manſiſſet ſenex cœpit animo uerſari quantæ homini parentur inſidiæ ob aurum. ¶Anui: Vetulæ meæ ancillæ. ¶Peniſſime. Intime a penitus ut ſupra diffuſius ¶Hæc:ſcilicet aula. ¶Exemi manu:Quaſi ꝙ ſuo interuentu nequiuerint miſſi fures rem peragere. ¶Manubrium: Occaſionem:dixit gladii capulum pro gladio: uel fuſtem dicit quem manu prenſauerat. VALLa.

Gallus gallinacius. Peniſſime. Scalpurire ungulis.

Illic hinc abiit. Euclio ſecũ in hac ſcæna conqueritur inſidias ſuo theſauro tantas fieri quãtas putas a megadoro. licet falſo. ¶Perdidit peniſſime: ideſt pene nihil defuit quin me perderet. ¶Scalpurire: ideſt rimari eſſodere. ¶Ex manu manubrium ideſt quem manu prenſaueram fuſtem.

¶Narraui.

Euclio.‹Congrio.

Hoc quidem hercle quoquo ibo mecum erit: mecũ ferã
Neq; iſtuc in tantis periculis nunq̃ comittam ut ſiet.
Ite ſane nunc iam intro omnes & coqui & tibicinæ.
Etiam introduce ſi uis uel gregem uænalium
Coquite:facite:feſtinate:nunc iam quantum lubet.
Con.Hem perii.Eu.abi.opera huc conducta eſt ueſtra:non oratio.
Con.Heu ſenex pro uapulando hercle ego abs te mercedem petã
Coctum ego non uapulatum dudum conductus ſum.
Eu.Lege agito mecum moleſtus ne ſis:& cœnam coque.
Aut abi in malum cruciatum ab ædibus.Con.abi tu modo;

Euclio.

Illic hinc abiit:di imortales facinus audax incipit:
Qui cum opulento pauper homine cœpit rem habere: aut negocium
Velut megadorus tẽptat me omnibus miſerum modis:
Qui ſimulauit mei honoris mittere huc cauſa coquos.
Is ea cauſa miſit hoc qui ſurriperent miſero mihi.
Condigne etiam meus,me intus gallus gallinacius.
Qui erat anui peculiaris perdidit peniſſime.
Vbi erat hæc defoſſa occepit ibi ſcalpurire ungulis
Circuncirca:quid opus eſt uerbis?ita mihi pectus peracuit
Capio fuſtem:obtrunco gallum furem manifeſtarium:
Credo ego ædepol illi mercedem gallo pollicitos coquos
Si id palam feciſſet:exemi ex manu manubrium.
Quid opus eſt uerbis?facta eſt pugna in gallo gallinacio:
Sed megadorus meus affinis:eccum incedit a foro.
Iam hunc non auſim præterire:quin conſiſtã & colloquar;

Megadorus. Euclio.

NArraui amicis meis conſilium meum
De conditione haceuclionis filiam laudant:
Sapienter factum & conſilio bono
Nam meo quidem animo ſi idem faciant cæteri.
Opulentiores pauperorum filias
Vt indotatas ducāt uxores domum.
Et multo fiat ciuitas concordior.
Et inuidia minore nos utamur:quam utimur.
Et illæ malam rem metuant quam metuunt magis.
Et nos minore ſumptu ſimus:quam ſumus
In maxima illæc populi parte eſt optuma
In pauciore auidis:altercatio eſt.
Quorum animis auidis:atq; inſatietatibus
Neq; lex:neq; tutor capere eſt qui poſſit modum.
Neq; hoc qui dicat:quo illæ nubent diuites?
Dotata es:iſtud ius pauperibus ponitur
Quo iubeant nubant:dum dos ne fiat comes.
Hoc ſi ita fiet mores meliores ſibi
Parent pro dote quos ferant:quam nunc ferunt.
Ego faxim muli precio qui ſuperant equos
Sient uiliores gallicis canteriis.
Eu.Ita me di amabunt ut ego hunc auſculto lubens.
Nimis lepide fecit uerba ad parſimoniam.
Me.Nulla ergo dicat equidem dotem ad te attuli.
Maiorem multo q̄ tibi erat pecunia
Enim mihi quidem æquum eſt
Purpuram atq; aurum dari
Ancillas:mulos:muliones:pediſſequas:
Salutigerulos pueros:uehicula qui uehar.
Eu.Vt matronarum hic facta pernouit probe:
Moribus præfectum mulierum hunc factum uelim.
Me.Nunc quoq; inuenias plus plauſtrorum in ædibus
Videas q̄ ruri quando ad uillam ueneris:
Sed hoc etiam pulchrum eſt.

BERN. SARA: VENE.

NArraui amicis de cōdictione.i.pactione uel actione & ſcribi debet cū c: nā a uerbo condico fit qđ pronunciare ſignificat.actionē appellat Iuſtinian⁹ & cōdictū dicimus autore Nonio qđ ſit i cōe dictū:cōditio autem ſine c ab eo ē qđ cōdo & dicit᷑ ſors & diſpoſitio tēporū. ℭ Et illæ:ut pote pauperrimæ: nam multū ditiores ſuperbiunt cū magnā dotem afferunt. ℭ In maxima parte populi:Ideſt i pauperioribus. ℭ In pauciore:In ditioribus uel inter ditiores. ℭ Muli precio qui ſuꝑant equos:Eouſq; laſciuierāt romanæ mulieres quaꝝ laſciniam carpit & deteſtatur:ut ſingulæ ferme mulis uterentur equis non contentæ:quapropter cum mulorum maximus uſus eſſet:cariores erant: dicit ergo ſi cæteri moniti eius exemplo mulieres pauperculas & ſine dote quærerent utiq; opus nō eſſet uniuerſo mulorum uſu:ideoq; uiliores forent gallicis canteriis.i.equis caſtratis:& dictus eſt canterius ut Varroni placet qꝛ ſemine careat: differt autem canterius ab equo ut capus a gallo:& caper ab hirco.In aliā ſignificatione canterius ponitur a uictruuio in quinto de architectura: inquit enim poſtea alii in aliis operibus ad perpendiculum triglyphorum canterios prominentes proiecerunt eorumq; proiecturas ſinuauerunt ex eo uti tignorum diſpoſitionibus triglyphi: ita e canteriorum proiecturis mutulorum ſub coronulis ratio eſt inuenta:eſt quoq; canterius ordo ſiue genus iugi quo uites adiunguntur: habes Plinium autorem qui de uitibus locut⁹ ait ſimplici iugo cōſtat uniiuga porrecto ordine quem canterium appellant:& canteriū poſitum eſſe pro uehiculo uidimus apud Senecam in epiſtolis:qui de.M.catōe cēſorino locutus ī qt illū uehi ſolitū cāterio æthyopo: ſ. ad mulos redeo:ex aſino & eq̄ mul⁹ gignit᷑:ex equo & aſina mula.Mulæ dn̄r nō parere: Ariſt. tam̄ in terra Syria ſupra phœnicem & coire & parere omnes atteſtatur.ſed id genus diuerſum ē q̄q̄ ſimile. ℭ Nulla ergo dicat:Proſequitur ſermonem ſuum megadorus enarratq; graues & intolerabiles mulierum mores:ponit q; uerba quibus dotatæ mulieres erga uiros utantur. ℭ Muliones:ut equiſones & agaſones ducentes mulos equos aſinos. ℭ Saluti gerulos:a ſalutando dictos quos lingua uernacula quanq̄ idoneo minus uocabulo:ſcutiferos poſſumus appellare. ℭ Præfectum mulierum: Vt earum mores laſciuientes compeſceret. ℭ Ad uillam: quæ dicitur proprie domus in agro. ℭ Sed hoc etiam pulchrum:Megadori ſunt uerba ſermonem cœptum proſequentis non euclionis ℭ Stat fullo:nunc incipit enarrare ut omnis artificum turba ſteterit pro foribus matronaꝝ pecuniam demerentium: dicitur autem fullo qui purgat lanam:Vlpianus: ſi fulloni purgandam ueſtem dederis:unde colligitur(ut id obi

Cōditio

Cāteriis gallicis.

Muliōes Salutigerulus.

Præ q̃ ubi ſumptus petunt
Stat fullo:phrygio:aurifex:lanarius:
Caupones:patagiarii:induſiarii:flámearii:uiolarii:carinarii
Aut manulearii:aut mirobrecharii:
Propolæ:linthones:calceolarii:
Sedentarii:ſutates:diabathrarii:
Solearii adſtant.molochinarii
Petunt fullones:ſarcinatores petunt.
Strophiarii adſtant.adſtant ſemiſonarii.
Iam hoſce abſolutos cenſeas:cedunt:petunt:
Terceni quum ſtant phylaciſtæ in atriis
Textores:limbolarii:arcolarii ducuntur:petunt:
Aes:iam hoſce abſolutos cenſeas
Quum incedunt infectores crocotarii
Aut aliqua mala crux ſemper eſt quæ petat:
Eu.Compellarem ego illum ni metuam:ne deſinat
Memorare mores mulierum:nunc ſicſinam.
Me.Vbi nugiuendis res ſoluta eſt omnibus
Ibi ad poſtremum cedit miles:aes petit.
Itur:putatur ratio cum argentario:
Miles impranſus adſtat:æs cenſet dari.
Vbi diſputata eſt ratio cum argentario
Etiam plus ipſus ultro debet argentario.
Spes prorogatur militi in alium diem.
Hæc ſunt atq̧ aliæ multæ in magnis dotibus
In commoditates ſumptuſq̧ intolerabiles
Nam quæ indotata eſt:ea eſt in poteſtte uiri.
Dotatæ mactant & malo & damno uiros:
Sed eccum affinem ante ædes:quid agitur euclio;

Fullo phrygio Patagiari Carinarii myrobrecharii Manulearii. molochinarii. Strophiarii Sarcinatores. Semizonarii: Phylaciſtæ Libolarii Arcularii A.l.Crotularii.

ter declaretur)ueſtē non eſſe ut ueſtimentū ſed texturā:ut apud beatū Hieronymū legas cuius iſta ſunt uerba habes liciū habes ſubtegmen tu nunc ueſtē cōficito:eſt quoq̧ licium ut neq̧ id prætermittaꝛ filiū quo textrices ſtamē īplicāt. ¶ Phrygio.Hoc nomē deductū a frygibꝰ ē:q primi dicti ſunt artē intertexēdi exercuiſſe Nonius:phrygia ueſtis picta eſt: eius artifices phrygiōes appellanꝛ:Plautus:quoq̧ in menechmis palā ad phrygionē fert de his uꝛ ītellexiſſe Virgiliꝰ cū dixit fert picturatas auri ſub tegmine ueſtes nā acu ueluti pingere phrygiōes uidentur. ¶ Aurifex:Faber aurariꝰ cuiꝰ taberna aurificia dꝛ. ¶ Caupones.Qui & copōes dicti uinū in tabernis uēditātes:Cicero in piſonē:ſerui ſordidati miniſtrāt nōnulli ēt ſenes idē coquus idē atriēſis piſtor domi nullus:nulla cella panis:& uinū a propola atq̧ decopōa. ¶ Patagiarii:Eſt dictū a Feſto patagiū qđ ad ſummā tunicā aſſui ſolet quæ & patagiata dici ſolet & patagiarii q huiuſmodi faciūt:Noniꝰ patagiū aureā chlamydē appellauit: ¶ Intuſiarii:Varro uocat ītuſiuꝫ ueſtimētū qđ intus geraꝛ ut palla quæ foris:in eadē ſentētia ē ferme Noniꝰ q dicit intuſiū eſſe ueſtimentū qđ inter plurimas ueſtes adhæreat corpori quaſi intuſtiū. ¶ Flāmearii:Flāmeum eſt ueſtis uel tegmē:quo capita matrōæ tegunt: genꝰ.n.eſt ueli lutei coloris:Plinius lutei uideo honorē antiquiſſimū in nuptialibus flāmeis totū fœminis cōceſſum. ¶ Carinarii:Nullū habemus autorē quē legerim q huiuſce uocabuli ꝓpriā mētiōe fecerit p̄ter Plautū:niſi mō mēda ſit in codice:arbitror carinarios a carina deductos ſicut apud eundē Plautū in Epidico legitur cymatile ueſtimentū.i.ceruleū a fluctuū ſimilitudine:& itē apud Ouidiū:qđ utiq̧ nō uidetur ſine rōne:cū etiā apud Noniū ex Varrōe legerim ueſtē undulatā puram:& apud Pliniū ſunt q legerint ueſtē undulatā ab undis & fluctibus īterpretātes:ſunt tñ qui legant nō carinarii:ſed caltuarii a calta colore:uide Noniū.Manulearii:A manuleatis ueſtibus appellati:eſt tunica manuleata quā Priſcianus manicatā appellat habētē manicas lōgiores qbus uti Romæ & in omi latio indecorum fuit ut memorat Gellius fœminiſq̧ ſolis ueſtē lōge lateq̧ diffuſam indecorū eſſe exiſtimauerūt:iccirco Africāus maior Publio ſulpitio homini delicato obiectabat ꝙ tunicis utereꝛ manus totas operiētibus:& ꝓpterea fuiſſe datū ꝓbro Caligulæ impatori tradit Suetonius iꝙ huiuſmodi ueſtibus utereꝛ:inquit.n.ueſtitu calciatuq̧ & cætero habitu neq̧ patricio neq̧ ciuili ac ne uirili quidē ac deniq̧ nō humano ſemp uſus ē:ſæpe depictas gēmataſq̧ indutus penulas manuleatas & armillatus in publicū ꝓceſſit. ¶ Myrobrecharii:Ideſt unguētarii & unguentoꝝ cōfectores.μύρον.n.unguentū græci dicūt & βρέχω irrigo:notatus ē Mœcenas ab Auguſto q cū uellet dicere capillos unguentatos dicebat myrobrechis tāq̄ fuiſſet uſus nimis affectato uocabulo:ut apđ eūdē Suet. ¶ Propolæ a Pro & polo.i.uendo pria ꝓducta publice uēditātes. ¶ Linteones:Linteoꝝ uēditores uel lintea cōficiētes:ē linteū pānꝰ lineꝰ a quo p diminutionē linteolū. ¶ Calceolarii:A calceis dicti:ut a crepida crepidarii. ¶ Sedētarii ſutates:Propriū dedit ſutoribus epithetō:nā dicunꝛ ſedētarii q opus ſedēdo cōficiāt.dicimꝰ.n.ſedentariū laborē & operā ſedētariā: Apuleius ſedētariā fatigationē dixit:ſutates aūt q̄ſi cōtinue & aſſidue ſuētes uel ſtātes in ſutrina:a q̄ ſutores nomē hn̄t quæ eorū ē taberna ſicut medicꝰ a medicina nō aūt a ſuēdo neq̧ a medēdo ut notauit Varro:& ſupra rettuli:dn̄r ꝓprie ſutores q crepidas & calceos ſuūt:Pli.nō licet ſutori ſupra crepidā iudicare. ¶ Diabathrarii : Eſt diabathra genus ſolearū græcanicaꝝ autor ē Feſt.Varro quoq̧ mēinit ex nenio diabathra in pedibꝰ hēbatꝛ. ¶ Solearii:A ſolea quæ pedibus ſubiiciꝛ:alias ſolea genꝰ piſcis ē. ¶ Molochinarii:Vel mollicinarii:utroq̧ mō legas habes autorē No.q molochinarios coloris molochini īfectores appellauit.molochinꝰ.n.ē color floris ſimilis maluæ ad purpurā uergēs: & dꝛ molochinꝰ q̄ſi malachinꝰ malachē.n.græci maluā dn̄t:& mollicinā ueſtē dixit a mollicie. ¶ Sarcinatores:Qui plurimū ueſtiū ſumūt:Sarcina ſiqdē ē oium utēſiliū & eoꝝ q̄ ad cultū ptinēt. ¶ Strophiarii:A ſtropho faſcia pectorali q̄ tumorē cohibet papillaꝝ me miſerā ingt turpiliꝰ ꝙ iter uias epiſtola excidit mihi iter tūicā & ſtrophiū collocata. ¶ Semiſonarii

Indotata Dotatæ.

miſonarii:Qui crotalia ſonitāt:q̄ ueluti medii tympāi formā gerūt. ¶ Iam hoſce abſolutos cēſeas: Quin imo maior
turba ſubſeq̄t. ¶ Phylaciſtæ:Carceris cuſtodes phylaca.n.a græcis cuſtodiæ loc⁹ dr̄. ¶ Textores:A texēdo uñ textu
ra op⁹. ¶ Limbularii:Limb⁹ ueſtimētū fuerat muliebre:ut placet Nonio uel ut Seruio faſcia ueſtiū extrēitatū. Vir.Si/
doniā picto ueſtē circūdata libo. ¶ Arcularii:Qui cōficiūt arcas quæ ab arcēdo dictæ ſūt:qa clauſæ a ſe fures arceāt.
¶ Datur es:ii.n.oēs recipiūt qđ eis debet. ¶ Infectores crocotarii:A crocata ueſte coloris crocei. ¶ Crux: Quā dixi
mus gen⁹ eē patibuli:hoc loco ꝓ malo ponit:id tñ addam⁹ crucē maſculīo gener ꝓnūciari:ut illud Gracchi:dignus
fuit q malo cruce piret maſculio ſili & frōtē:hæc Feſt⁹ recēſuit. ¶ Nugiuēdis:Nā meras nugas res oēs qb⁹ utūt mu
lieres poſſum⁹ appellat. Ariſ.i magnis ethicis nugiuēdulos appellauit hoīes turpi lucros & ꝑui lucros. ¶ Cedit:pro
cōcedit. ¶ Aduēit miles:q & ipe hȝ qđ petat. ¶ Putat:Cōfert colligit. ¶ Diſputata:Diſcuſſa & ſupputata.dr̄.n.di
ſputari rō ꝙ ei⁹ ſūma fit pura:nā putū puꝝ appellauerūt. ¶ Plus ipſus debet:Scilicet miles. ¶ In Magnis dotib⁹ in
cōmoditates:ſic.n.cō q̄rit ſenex apđ Menādrū ſup uxore diuite:me miſerū q creobulā duxi & talēta decē:tacere uolo
noctē mali cōſciā plurimi:quē Cecili⁹ imitat⁹:q ſapit de me diſcet q quaſi ad hoſtis capt⁹ libere ſeruio egomet uiuo
mortu⁹ iter uiuos:i hāc ferme q̄relā: Titini⁹ quoq; ꝓrupit ueꝝ maximis dotib⁹ deliniti ultro ēt uxorib⁹ ancillant.

NArraui amicis.megador⁹ ſe domū recipiēs ꝓbari ab oib⁹ ſuū ait cōſiliū qđ ſine dote euclioīs filiā uxorē du
cēdā putauerit docetq;:q̄ id cōmodū i q̄libet rep.ſit & q̄ta igerāt maritis dāna dotatæ mulieres. ¶ De Con VALLA.
ditiōe hac.a cōdicēdo cōditio dcā.Quid id ſit.Vlpi.docet de cōditiōe idebiti iquiēs.ſi decē aūt ſticū ſtipu/
lat⁹ ſoluā q nq; q̄rit an poſſim cōdicere qō ex hoc deſcēdit an liberor i q nq;.nā ſi liberor ceſſat cōditio : ſi nō liberor
erit cōditio. Placuit aūt ut celſus lib.6.& Mar.li.xx.digeſtoꝝ ſcripſit nō pimi ptē dimidiā obligatiōis. Itē de cōditio/
ne ſine cā ē & hæc ſpecies cōditiōis ſi qs ſine cā ꝓmiſerit & ſoluit qđ idebitū:q aūt ꝓmiſit ſine cā cōdicere q̄titatem
nō pōt quā nō dedit:ſed ipſā obligationē:ſed ſi ob cām ꝓmiſit cā tñ ſecuta nō ē:dicēdū ē cōditiōi locū fore q ſine
cā obligāt mētis cōditōe cōſeq pñt ut liberent. ¶ Paupioꝝ. Nō pauporꝝ legēdū. ¶ Quā Metuūt min⁹.i. nō metu
unt. ¶ In Maxia. Subaudi paupeꝝ. ¶ In pauciore. Intelligit diuitū. ¶ Neq; tutor. Dant.n.mulierib⁹ tutores & pu
pillis. ¶ Ego faxim muli. Differt āt mulus ab hinulo qđ ut inq̄t Var.ex eq̄ & aſino fiat mul⁹.cōtra ex equo & aſina
hinul⁹. At mulle⁹ gen⁹ calcei eē dr̄ quo reges albanoꝝ primi:deīde patritii ſūt uſi. M.Cato originū lib.iii.q magiſtra
tū curulē cœpiſſet calceos mulleos alluta cictos:cæteri ponei. Itē titi i ſeciana iā cū mullibus te oñdiſti quos tibi anſi
calceos quos putas a mullādo dictos.i.ſuēdo. ¶ Gallicis cāteriis. Var.ubi de eq̄s. Dēptis.n.teſticulis fiūt qetiores:&
iō qđ fœmie carēt:ii cāterii appellant:ut i ſuib⁹ maiales. In gallis galliaciis capi. ¶ Salutigerulos pueros. Quoꝝ ne/
gociū ē nō aliđ niſi ut circūſiſtāt & cōitent. ¶ Vehicula q uehar. Qui.i.ut. ¶ Nūc quoq;. Corrige quoquo. ¶ Quā
ruri cū ad uillā ueneris. Rus ubi ruſticant hoīes ab eo qđ græci arurā aruū dñt:niſi qđ Var.ait:rus ꝙ rurſū iteret ap
pellatū. Villa inq̄t Var.q̄ſi uella a uehēdis reb⁹ in urbē ubi ſūt ædificia. ¶ Stat fullo. Fullōes qbus ueſtes dant cōcinā
dæ. Vlp.de cōditiōe ſine cā ſi fullo ueſtimēta lauāda cōduxerit:deinde amiſſis his dño ꝑtiū ex locato cōuētus ꝑſtitit.
¶ Phrygio.phrygiōes dicti a phrygib⁹:q ut ait Plin.redordiēdi & texēdi auri & argēti rōnē iuenerūt. ¶ Lanarius
Qui lanā ſcarminat. Nā lani⁹ q uænales cōcidit carnes. Laniſta q docet & iſtruit ad gladiaturā. ¶ Caupones. Qui &
copōes a reꝝ copia appellati. ¶ Patagiarii. Patagiū ē qđ ſūmā tūicā adſui ſolet:q̄ & patagiata dr̄ & patagiarii q eiuſ/
modi faciūt. Patagiū aurea chlamys ꝑcioſis ueſtib⁹ imitti ſolet. Patag⁹ morbi quoq; gen⁹. ¶ Intuſiarii. Indutui alte/
rū qđ foris ac pallā palla.alteꝝ qđ itus a quo itūſiū id qđ Plau.dicit itūſiatā. ¶ Flāmearii. Flāmeū ueſtis uel tegmē
quo capita matrōæ tegūt. Plau.flāmearii uiolarii. ¶ Violarii:a colot uiolaꝝ ueſtimta ificiētes:quos græci iobaphes
ut ē apud atheneū uocāt. ¶ Carinarii.aut a carinis nauiū ducta ſilitudine:aut purgatores lanaꝝ. Nā lanā carere pur/
gare a ſpurcitiis ē inq̄t Var. ¶ Aut māulearii. Qui māicas tunicis apponebāt. Fuit.n.cū ſine māicis geſtarent:ut alibi
Plau.manuleatā tunicā eē oportet.& Virg. Nō māicas tūicæ nō hñt redimicula mythræ. ¶ Aut Mirobrecharii. ab
eo qđ græci dicūt myrō nos unguētū & brecho aſpgo atq; irroro. ¶ Propolæ. Dñr ꝓpolæ a pro añ & polo uen/
do q ꝓponūt aliqđ uēditādū ut panē:Cicero i piſonē:ſerui ſordidati miniſtrāt nōnulli eē ſenes idē coqu⁹ idē atrien
ſis. Piſtor domi nullus:nulla cælla:panis & uinū a ꝓpola: atq; de copōa. ¶ Linteōes. Qui lintea uēditāt aut conte
xunt. ¶ Calceolarii. Qui calceos. ¶ Sedētarii. Qui operā ſuā ſedēdo locāt uel opi alicui cōficiēdo:uñ & Apulei⁹ ſe
dētariā operā uocāt:baſcāos græci appellāt. ¶ Sutates.a ſuēdo q reficiūt & q̄ſi reſarciunt qđ atritū fuerat. Sin ſuaſes
legat a colore ſuaſo nomē hūerit:ſuaſus inq̄t Feſt.color appellat⁹ q fit ex ſtillicidio fumoſo i ueſtimēto albo. Plau.ſua
ſo iſeciſti ꝓpudioſa pallā:ſūt q oēm colorē eiuſmōi uelit. ¶ Diabatharii. Quaſi aſcēſorii. Nā batho aſcēdo ſignificat
niſi ſint diabata cōficiētes genus ſoleaꝝ græcāicaꝝ ut Feſt.ait. Var.itē diabatra i pedib⁹ hēbat. Solearii. Qui ſoleas cal
ceoꝝ gña cōficiūt. ¶ Adſtāt molocinarii. Noni⁹ inq̄t molicina ueſtis a mollicie dicta.alii malochinarii ſcribūt ut ſit
a colore ueſtimēti dict⁹ malochinari⁹. Eſt.n.color maluæ flori cōſimilis q̄ a græcis malache noiat. ¶ Sarcinatores
petūt.i.baiuli. ¶ Strophiarii aſtāt. Strophiū inq̄t Noni. Faſcia breuis q̄ uirginalē errorē cohibet papillaꝝ. Turpilius
i philopatro. Memiſerā qdē iter uias epiſtola excidit mihi iſœlix iter tūiculā ac ſtrophiū collocarē. Stroph⁹ ēt a græcis
dr̄ ſacculi funiculus a ſtrepho.i.uerto qđ circūquaq; uertat. Stroph⁹ itē ē ut ateius philolog⁹ exiſtimat qđ græce ſtro
phion uocat:& qđ ſacerdotes ꝑ iſigni hñt i capite. Quidā coronā eē dñt:aut ꝙ pro corōa iſigne i caput iponat q̄le
ſit ſtrophiū:itaq; apud taliſces idē feſtū eē q uocet ſtrophearia qa corōati ambulēt & a tuſculāis qđ i puluiari iponit
caſtoris ſtrophū uocari. Inde ſtrophas res nugales & ianes dixerūt ueteres. Mart. Regis ſupbi ſportulæ receſſerūt. Ni
hil ſtrophaꝝ ē iā ſalariū dādū ē. ¶ Adſtāt ſemiſonarii.q ꝑuula tintinalia efficiūt. ¶ Tricēi. Quaſi tricēteni.i.infiniti.
¶ Philaciſtæ.i.qui obſeruāt.nā phylato ſeruo dr̄.& Plau.phylacā carcerē uocat. Lymbularii.a lymbb q̄ faſcia ueſti/
bus aſſuit. No.aūt lymb⁹ iquit ut annotatū uidem⁹ muliebre ueſtimētū qđ purpurā i imo hēt. Plau.in aulu. Texto/

res.&.c.℄ Arcularii.q̃ arculas fabricat. ℄ Inſectores crocotarii.i.qui inficiũt crocotũ: a colore.n.ueſtis ita dicta. Nã græci crocotũ indumẽtũ uocãt a croco. ℄ Vbi nugiuẽdulis.i.nugaliũ teꝶ uenditoribus. Hoc eſt q̃ pexigui momenti ſunt. ℄ Cædit miles:æs petit. Var.i primo inquit tributũ dcm̃ a tribubus ꝙ ea pecũia quæ a populo impata erat tributũ a ſingulis ꝓportiõe cẽſus exigebaꝰ ab ea q̃ aſſignata erat attributũ dictũ. ab eo quoqꝫ quibus attributa erat pecunia ut militi reddãt tribuni ærarii dicti id qđ attributũ erat æs militare:hoc ẽ quod ait Plau.cædit miles:æs petit. ℄ Diſputata eſt ratio.i.factus calculus. ℄ Prorogatur militi.i. differtur. ℄ Dotate mactant.i.affligant.

BERN. SARA. VENE.

Nimium lubenter: Huc uſqꝫ Euclio ex occulto obſeruarat loquentem megadoꝝ. ℄ Si nitidior ſis: Pro te exornaueris & aliquanto cultior fias. ℄ Pro re nitorem.ſ.fieri uel habere addecet ac ſi dixiſſet qſqꝫ pro ſua facultate ſe excolere: & ornare debet. ℄ Oriundi ſient: Vñ orti ſint & originẽ traxerunt:dicimus oriũdos ducentes originem. ℄ Opiniõe. Vulgi.ſ.extimatione:qđ plærũqꝫ aliquem pecunia abũdare autumet qui minus habet. ℄ Quid tu te ſolus:nã muſitabat tacitꝰ nõ abſqꝫ metu.ꝙ megadorus quidpiã de theſauro ꝑſenſiſſet. ℄ E ſenatu:uiroꝝ ſenũ cõgregatio & cõciliũ ſenatus dr̃:& eſt q̃rtæ & ſcdæ. nã ſenatus ti. dicimus more ueteꝝ: ut tumultꝰ ti.Salu. Senati decretũ eſt:ſicut ille cenſuerat. Teren.quoqꝫ quid tumulti dixerit. ℄ Geryonaceo. Geryon in Hiſpania rex dictus eſt tricorpor quẽ cum ab eo armenta Her.ſuſtuliſſet ẽt bello ſuperauit.ſed hoc fabuloſum eſt.ut Strabo meminit in tertio q̃ cum Geryonis mẽtionem feciſſet poſtremo ſubdit.q̃bus ex rebus fabulã de Geryonis armentis cõfictam eſſe cõiecturas faciunt: Dictus aũt eſt trigeminus ſiue triformis. eo ꝙ eiuſdeꝫ ani tres fuere fratres dicti Geryones qui pari cõcordia gubernabant. ℄ Senis.ꝓ ſex alludit ad fabulã nõ ad hiſt.nã cũ tricorpor diceretꝰ. tria hẽbat capita ſex manꝰ totidẽqꝫ pedes. ℄ Quos ſi argus.nota fabula eſt apud Oui.in prĩo. Ius amore captus Iupiter eã cõpreſſit q̃ deinde in iuuencã conuerſa eſt a Ioue.Iunone ſupueniẽte.q̃ Iupiter rogatus Iunonẽ donauit. Cui Iuno Argũ cuſtodẽ appoſuit: hũc ꝑhibent centũ oculis excelluiſſe. quoꝝ octo: & nonaginta uigilarent. duo tm̃ dormirent: & quietem caperent: ſic.n.intulit Oui.centum luminibus cinctum caput argus hẽbat.Inde ſuis uicibus capiebant bina quietẽ cætera ſeruabãt atqꝫ in ſtatione manebãt. ponitur tñ argus ꝓ hoĩe prudente & ſingula quæque ꝑſpiciente. ℄ Cuſtodem addidit.i. îfeſtuꝫ & inimicũ appoſuit. Virg. Nec Teucris addita Iuno uſq̃ aberit:addita ꝓ inimica. Interpta tur Seruius. Ioni. Secundũ declinationẽ ueterẽ dixit ut Io.

E ſenatu ſeuocas. Impleui ſti furuꝫ Geryõaceo gñe. Ioni Interbibere Pyreneũ fontem Curioſã beſtiam. Curio agnus Macet. Pellucet Laterna punica

Euclio. Megadorus.

Nimium lubenter audiui ſermonem tuum:
Me. An audiuiſti? Eu. uſqꝫ a principio omnia.
Me. Tamen e meo quidem animo
Aliquanto facias rectius.
Si nitidior ſis nuptiis filiæ.
Pro re nitorem & gloriam pro copia.
Qui habent meminerint ſeſe unde oriundi ſient.
Eu. Neqꝫ pol megadore mihi:neqꝫ cuiq̃ pauperi
Opinione melius res ſtructa eſt domi.
Me. Immo eſt:& dii faciant ut ſiet
Plus pluſqꝫ ſoſpitent quod nunc habes
Eu. Illud mihi uerbum non placet quod nunc habes
Tam hic ſcit me habere q̃ egomet:anus fecit palam.
Me. Quid tute ſolus e ſenatu ſeuocas?
Eu. Pol ego te ut accuſem merito meditabar. Me. qd eſt?
Eu. Quid ſit me rogas? qui mihi omnis angulos
Furum impleuiſti in ædibus miſero mihi
Qui mihi intromiſiſti in ædibus quingentos coquos
Cum ſenis manibus genere geryonaceo.
Quos ſi argus ſeruet:qui oculeus totus fuit.
Quem quondam ioni iuno cuſtodem addidit.
Is nunq̃ ſeruet:præterea tibicinam
Quæ mihi interbibere ſola ſi uino ſcateat
Corinthienſem fontem & pyreneum poteſt:
Tum obſonium autem. Me. pol uel leoni ſat eſt
Etiam agnum miſi. Eu. quo quidem agno ſat ſcio
Magis curioſam nuſquam ullam eſſe beſtiam.
Me. Volo ex te ego ſcire qui ſit agnus curio.
Eu. Qui oſſa atqꝫ pellis totus eſt:ita cura macet.
Quin exta inſpicere in ſole etiam uiuo licet.
Ita is pellucet quaſi laterna punica.
Me. Cedũdũ illum ego conduxi. Eu. tũ tu idẽ optumũ ẽ
Loces efferendum:nam iam credo mortuus eſt.
Me. Potare ego tecum hodie euclio uolo.

Eu.Non potem ego quidem hercle.Me.At ego iuſſero
Cadum unum uini ueteris a me afferier.
Eu.Nolo hercle:nam mihi bibere decretum aquā eſt.
Me.Ego te hodie reddam madidum ſi uiuo probe.
Tibi an decretum eſt bibere aquam?Eu.ſcio quā rē agat
Vt me deponat uino eam affectat uiam.
Poſt hoc quod habeo ut commutet coloniam.
Ego id cauebo:nam alicubi abſtrudam foris.
Ego faxo & operam & uinum perdiderit ſimul.
Me.Ego niſi quid me uis eo lauatum ut ſacruficem.
Eu.Aedepol næ tu aula multos inimicos habes.
Atq; iſtuc aurum quod tibi concreditum eſt.
Nunc hoc mihi factum eſt optumum:ut te auferam
Aula in fidei phanum:ibi abſtrudam probe:
Fides nouiſti me:& ego te:caue ſis tibi
Ne tu in me mutaſſis nomen:ſi hoc concreduo.
Ibo ad te fretus tua fides fiducia;

xit ut Io Ionis calipſo calipſonis tñ capri Diomedis & Quintiliani ſnia.hæc noīa recti⁹ græca inflexione ꝓnunciari debēt. ut Io Ius. Dido didus calipſo calipſus ſicuti Io iuſq; ſorores dixit Ouid.& noīe dido.i. Didonē.Virg.Vtēdū eſt more latino quouſq; decor patiatur.cum āt abſit more græco potius.ut ipſe refert Quint. ¶Corinthienſem fontē & pyreneū. Fontem dicit acrocorinthi.de quo Pli.ſic ſcribit.Corinthus antea ephyra dicta ſexagenis ab utroq; littore ſtadiis e ſūma ſua arce q̄ uocat̃ acrocorinthus in qua fons eſt pyrene diuerſa duo maria proſpectans itidē Strabo Acrocorinthus mōs eſt peloponeſſi excelſus inter duo maria ſitus ægeū.uidelicet & Ionium ſub cuius radice in plano inſtar menſæ loco iacet oppidum corinthus uertex ipſe acrocorinthi Veneris ſacrā habet ædiculā:infra uerticem pyrenē fontem aq̄s haud effluentes habentem cæteꝶ ꝑſpicuas ad imum potuiq; ſuauiſſimas. ¶Tū obſonium autem: cum quadam uilipenſione legendum quod non ſufficeret quod miſiſſet. ¶Curio/ ſam beſtiam:macram.ſ.& quaſi curis confectam:declarat nihilominus quid ſit agnus curio: dicitur cura ꝙ cor urat inde curioſus Varroni qui cura præter modum uritur. ¶Pellucet:ualde lucet: nam ueteres r in l:ut ait Priſcianus mutabant.¶Laterna:dicta ꝙ in ea ignis latitet.¶Hoc quod habeo:Theſaurum.ſ.quem ſecum deferebat.¶Coloniam:locum & ſenſus eſt hic quidem omnino ſtudet a me aurum ſurripere:& propterea locum mutare: Coloniam dicimus a colendo & differt a municipio.nam ex ciuitate eſt Colonia præparata municipia quæ aliunde ueniebant in ciuitate.¶Fides nouiſti: Ad fidem apoſtrophat in cuius templo erat aulam locaturus. ¶Ne immutaſſis nomē: ideſt ne mihi infidelis fias:& pro fide fraus dicaris. Perdere operam:

Nimium libenter.rediēs domū euclio megadori uerba excepat:nec interpellare noluerat quo ad megadorus ipm uidit·Nūc q̄rit̃ euclio de coq̄s de obſonio.¶Pro re nitorē.i.ſplēdorē loco facultatū.¶Et gloriā ꝓ copia.Et ꝓ reꝶ abūdātia q̄ exiſtimāt ullā ad ſe gloriā ꝑuenturā.¶Vnde oriundi ſiēt.i.meminerit in mundū ſe nihil attuliſſe:neq; hinc abituros ſecum laturos qcq̄.¶Opinione melius res ſtructa ē domi.Hoc dicit & ego & quis mihi ſimilis paup:nō minus ſumus paupes & egeni:q̄ de nobis hoīum hīta eſt opinio.¶Tam hic ſcit.artificioſe Plau.docuit ut naturaliter fieri ſolet ſubticuiſſe nomē theſauri ꝑ īdignatōem. ¶E ſenatu ſeuocas.i.ſenibus nobis ¶Intromiſiſti in ædibus. ergo & intromitto in ædes & intromitto in ædibus.Licet.n.ad locū ſit.figurate tñ recte dr̃ ad locū cū ablatiuo:ut cum dicimus huc ades.non.n.grammatica uerbis: ſed ſenſibus alligatur.¶Quingentos coquos.hyperbolice dictū:nam ſatis nouerat fuiſſe pauculos duos triſue. ¶Cum ſenis manibus.quia ſtatim ſubiicit genere geryoneo.ſiquidem geryones in occidente rex ob triplex regnum corpore triplicato fertur conſtitiſſe.Dicitur autem geryones geryonæ.& geryoneus geryonei: & geryon geryonis:cuius meminit Heſiodus in theogonia filius caliroes oceanitidis compreſſa a chryſaore imperauit erythiæ:hūc occidit hercules eiuſq; abſtulit boues heſiodo his uerbis oſtendente.κουρη τῶκε ανο ιο χρυσάορι καρτερόθυμω.μιχθεισ ενφιλοτητι πολυχρύσω αφροδιτη.κάλλρον τεκὲ παῖδα βρτῶν κάλλισ τον απαντων.γηρυο ιν τονκτεινε βιη ηρακλε ειη. βοων ενεκει λιποδῶν ἀμφιρρυτο ειν ερυθειη.¶Quos ſi arcus ſeruet.Multiplicis eſt ſignificatōis hoc nom̄: iō paucis nō pōt uerbis explicari.q̄nq; id nomē loci ē:ac ut ait Ser.in ſingulari neutri ē gn̄is:i plurali maſculini:ut argos āphylochiū q̄d alcmæon eiuſq; liberi cōdidere:ut autor ſtrabo.Aliud argos oreſticū dictū q̄d oreſtes de ſuo uocauit noīe cū cæſa matre exul ꝓfugeret.peloponeſſus quoq; antea dicta poſtea achaicum noīari cœptum eſt. Ab iaſo argos iaſium.a pelaſgis argos pelaſgicū.Aliquando argos canis nomen apud Homerū qui ulyſſis fuit.αν δε κύων κεφάλην τε καὶ οὐατα κειμενοσ εσχὲν αργοσ οδυ σηοσ.Argos regio nomen habuit ab argia matre pelaſgi qui ei imperauit.pelaſgi aūt fratres fuerunt phthius a quo phthia:& acheus a quo achaia hoꝶ pr̃ ammō a quo ammonia. ammonis pater theſſalus a quo theſſalia.At argus ciuitas q̄ iaſiū argos dicta ab agenoris equo qui argus noīabatur:ut hellanicus ſcribit in hiſtoria.nam cum iaſus: & pelaſgus triopæ filii mortuo patre pelaſgus obtinuiſſet imperiū ad eraſinū uſq; fluuiū lariſſæ imperauit.iaſo ad ilium mortuo agenor eius filius multo equitatu regionem obtinuit:a cuius equo argos appellatum. Argos etiam dicitur ſegnis unde & cynos argos intemperans quidam appellatus a quo hori teſtimonio in platonem dictus locus in quo ocioſi & intemperantes hoīes ſolebant conuenire:unde & prouerbium ideſt ad cynos argos:quod homerus in primo iliados oſtendit cum peſtem ait primum ad cynos rgos perueniſſe hoc eſt intemperantes & in ſe uile genus:ut eſt Ariſtoteles interprætatus non ut uulgo ſolent īterpræ tari homeru; en arrantes; mulos & canes albos.Inde ut Cicero in libro de fato inquit argos logos: ideſt ignaua ratio:inquit enim nec nos impediet illa ignaua ratio quæ dicitur,appellat̃.n.a philoſophis argos logos: VALLA.

eam rationem ita appellarunt cum neceſſitatem ſubeſſe oſtendere uoluerũt. Argos etiam dr̃ albus & argos celer:uñ
& argyphontes Mercurius:ut placuit quibuſdã qđ candida & aperta oĩa faciat orõ:ut aliis qđ ſit celer. deorum.n.
nuntius a poetis confingitur potius q̃ ut argi dicatur interfector. argus quoqꝫ phryxi filius fuit ex quo & chalciope
Oetæ filia quattuor filii. Argus:ctiſſarus:melã:& phrontis. Argus etiam quemadmodũ phærecydes tradit & apol
lonius rhodius aſtipulatur nauē argo extruxit qua ad aureũ uellus rapiendũ argonautæ uecti ſunt:quæ in ſignũ cœ
li a poetis fingitur imutata quæ in rhodo uix excelſis montibus aliqua in parte ſpectatur. In alexãdria autē totã ſu
pra ho rizontē:quē lingua latina finientē appellamꝰ:ut tã ptolemæus q̃ ꝓclus ꝓdiderũt. Argus uero cuius hic Pla.
meminit iunonis miniſter adhibitus cuſtos ut hic Plau. inqt ioni:quã iupiter inachi filiam a ſe uitiatã ĩ uaccã cõuer
terat quo iunõis mētē auerteret ac ſuſpitionē ãmoueret pellicatꝰ:eã uero argo cuſtodiēdã dedit. At Mer. ſuauiſſime
canēdo argũ ĩ ſoporē pellexit:deiñ harpe ſuo inq̃ gladio obtrũcauit:iũo eiꝰ oculos pauoninæ caudæ appoſuit: & io
uexauit aſilo: q̃ ſtimulata ĩ ægyptũ uſqꝫ ꝓfugit ubi ꝓ dea culta ē iſiſqꝫ appellata. ℂ Quē quõdã ioni ãtiqꝫ declinauit
ioni dicēs:quã Priſ. ēt ſequit̃ declinationē:ſꝫ recētioribꝰ cõtradicētibus oĩbus:nõ mõ grãmaticis Diomede phoca:ſꝫ
ēt qntilião q̃ ait ſe declinationē ſequuturꝝ latinã quo ad decor patiat̃. neqꝫ.n. ſe dicturꝝ calipſonē:ut iũonē. At ēt poe
tæ iuniores hãc ſequunt̃ formã. Vir. Oui. Statiꝰ Siliꝰ italicus. ℂ Cuſtodē addidit. Virg. in. vi. æneidos. Nec teucris ad
dita iuno. Seruius addita inimica expõit aitqꝫ & Lucil. & ãtiquos ĩ hac ſignificatõe poſuiſſe. ℂ Si uĩo ſcateat. i. abũ
det. Ho. ſcatentē bæluis põtũ:uñ ſcaturigines dñr fontiũ. ℂ Corithiēſem fõtē pyrenē põt:Et hæc corithus ē q̃ a mu
mio duce Romão deleta ē:uñ & ꝑcioſa oli uaſa illa q̃ æra corithia dicebant̃:q̃ nũc cũ laudare uolumꝰ dicimus dama
ſcēa. Quint. de ꝓprietate locutus inqt. Itē qđ cõe ē & aliis nomē intellectu alicui rei peculiariter attribuit̃:ut urbē Ro
mã accipimus:& uænales nouitiox:& corithia æra cũ ſint urbes aliæ quoqꝫ:& uænalia multa. & tã aurꝝ & argētũ:
q̃ æs corithiũ:hæc inq̃ ciuitas ēt ephyre noĩata. At ut ĩ hiſt. ſcribit Apollodorus nõ ſola:nã & ĩ theſſalia una fuit. Alte
ra ĩ epyro. tertia ĩ elide. iiii. q̃ poſtea crãnonia. ē & alia corithus de q̃ ĩ eplĩs Hor. ꝓuerbialiter. Nõ cui uis hoĩ cõtingit
adire corithũ:& ſtrabo. lib. xii. geographiæ iterꝑtat̃ ingens ſuꝑ phanoreã comana põti extãt. itaqꝫ hæc comana mul
tis florēt uiris nobile inſuꝑ ēporiũ ex armenia ꝓuētibus:idē paulo poſt ciuitas ipſa q̃dã corithus eſt:&.n. ꝑꝑ magno
rũ ſcortoꝝ gregē ueneri dicatoꝝ ſacerdotũ magna eſt aduænaꝝ multitudo & Feſtos eo ĩ loco ludos agētes negocia
tores & rei militaris ſtudioſi funditus abſũpti adeo:ut de illis eius gñis exortũ ſit ꝓuerbiũ. Nõ cuius hoĩuꝫ cõducit
adire corinthũ. In q̃ re Au. Gel. uidet̃ allucinatus cũ inqt lais corinthia ob elegãtiã uenuſtatēqꝫ formæ grãdē pecũiã
demerebat cõuētuſqꝫ ad eã ditioꝝ hoĩum ex oĩ græcia celebres erãt neqꝫ admittebat̃ niſi q̃ dabat qđ popoſcerat. po
ſcebat aũt illa nimiã quãtitatē. hic ait natũ eſſe illud frequēs apud græcos adagiũ ουπαντοσ ἀνδροσ εσκορινθον εσθ ὁ πλουσ. melius.n. eſt id qđ Strabo ſcribit. fuit ēt corinthus Iouis filius:uñ & ciuitas habuit nomē:uel qđ
urbē extruxerit uel qđ primus ei imꝑauit a quo ꝓuerbiũ ubi uerba cõtēnerent̃ uel iouis corithus cuius meminit Ari
ſtophães in comœdia q̃ batrachõ ĩſcribit̃ q̃ legati corithi oꝝ a megarenſibꝰ illuderent̃ iterãtes pheri pheri Iouis co
rinthũ qđ illi dixiſſent nõ patit̃ hoc Iouis filius corithus. ℂ Pireneũ. ꝓbus ſuꝑ illo uerſiculo ꝑſião Palidãqꝫ pirenē.
pirene inqt fons eſt in helicõe muſis cõſecratus. Strabo aũt uelut ēt plæriqꝫ alii fõtē pirenem ſub acrocorintho mõ
te noĩarũt. At ꝓclus ĩ heſiodũ ꝓmetheus inqt ignē tradendo mortalibus in etholiã cõceſſit a cuius ĩuentione ciuitas
pirenia & pirene fons noĩatus:Idē. pars pría terræ ut ab occaſu hiſpania eſt:ita pirene regio allota mari cuius pars au
ſtralis ad colũnas uſqꝫ herculanas reliq̃ athlãtico ad ſeptētrionale latus cuius regionis lõgitudo:ut Strabo inqt maxi
ma circiter ſex miliũ ſtadioꝝ. latitudo qnqꝫ miliũ ibi uaſcões. inter pireneũ montem & idubedã iberus fluuius labit̃
ab ãbobus æque diſiũctus mõtibus & amnibꝰ exũdãs in ipm̃ fluentibꝰ:ibi pireneæ ueneris templũ itaqꝫ ac pireneũ
legi poſſe uidet̃ hæc habuimus q̃ de pirene in pñtia diceremus. ℂ Tũ obſoniũ aũt. ſubaudi põt abſumere tã largũ:q̃
ſi ſꝑ ſcateat. deſunt.n. plærũqꝫ uerba nõ ſine grã orõnis q̃ tũ uenuſte omittunt̃ cũ ſuppleri facile poſſe intelliguntur.
ℂ Ita is pellucet. ꝑ plucet r mutato i. l. ut Priſ. ℂ Quaſi laterna punica. ut mali granati qđ punicũ dr̃ ĩ folliculis ſuis.
latitãt:quos quidē nauci dixere. ℂ Cædũdũ:ſacrificãdũ:ut No. interꝑtat̃. ℂ Cadũ unũ uini. urnæ tres cadũ uel arĩa
bã faciũt q̃ ſunt modii. x. & ſemis. ℂ Cõmutet. coloniã colonus a græ. editus locꝰ apud athenienſes dicebat̃ ubi ne
ptunus colebat̃. Dr̃ colonꝰ quicũqꝫ habitator
uſq̃ uñ tyrii uenere coloni Vir. Colonia populi
examē dr̃ & colonus agricola & colõia quem
colit agrũ. Pau. lib. xix. colonus ſi ei frui nõ lice
at totius quiquennii noĩe ſtati recte aget & ſi re
liquis ãnis dñs fundi frui patiat̃. nec.n. ſꝑ libe
rabit̃ dñs eo qđ ſcđo uel tertio ãno patiet̃ fũdo
frui. nã & q̃ expulſus a cõiũctiõe ĩ aliã ſecolo
niã cõtulit nõ ſuffecturus duabus neqꝫ ipē pen
ſionũ noĩe obligatus erit. ℂ Quod tibi cõcre
ditũ eſt. ſubaudi inimicos hꝫ. ℂ Factu eſt opti
mũ. i. optimũ ut faciã:ut Vir. Nec uiſu facilis nec
dictu afabilis ulli. ℂ In fidei phanũ. fides:ut ait
Ci. dicta eo qđ fiat qđ dcm̃ eſt.

BERN. SARA. VENE. HOc ē fui facinꝰ ſtrophylꝰ ñ ſtrophylꝰ:al
ter.n. lycõidi ſerat:alter megadori ſuꝰ is
inq̃ ſtrophylus

Strophylus.

HOc eſt ſerui facinꝰ frugi facere qđ ego ꝑſequor
Ne moræ moleſtiæqꝫ ĩpetiuꝫ herile habeat ſibi.

Nam qui hero ex ſententia ſeruire ſeruus poſtulat.
In herum matura in ſe ſera condecet capeſſere.
Sin dormitet ita dormitet ſeruum ſeſe ut cogitet.
Nam qui amanti hero ſeruitutem ſeruit: quaſi ego ſeruio
Si herum uidet ſuperare amorem hoc ſerui eſſe officium reor.
Retinere ad ſalutem non eum quo incumbat eo impellere.
Q uaſi pueri qui nare diſcunt ſcirpea inducitor ratis
Q ui laborent minus. facilius ut nent: & moueant manus.
Eodem modo ſeruum ratem eſſe amanti hero æquum cenſeo.
Vt tolleret ne peſſum eat: tanquam
Imperium herile ediſcat: ut quod non os uelit: oculi ſciant.
Q uod iubeat: citis quadrigis citius properet perſequi.
Q ui ea curabit: abſtinebit cenſeo næ bubula.
Nec ſua opera reddet nuq̃ in ſplendorem compedes.
Nunc herus meus amat filiam huius euclionis pauperis:
Eam hero nunc renunciatum eſt nuptum huic megadoro dari.
Is ſpeculatum huc miſit me: ut que fierent: fieret particeps:
Nunc ſine omni ſuſpitione in ara hic aſſidam ſacra.
Hinc ego huc & illuc potero quid agant arbitrarier;

i q̃ ſtrophyl⁹ miſſus ab hero lycõide fuerat: exploratur⁹ qd fieret de eucli onis filia q̃ ꝓſeſerat nuptũ dari auũ culo megadoro: īducit ergo Pla. ca tũ & ſolertẽ hoĩeꝫ ſuũ cui⁹ q̃le eẽ d̃ beat īſtitutũ oñdit. ℂ In heꝝ matu ra: hoc ẽ q̃ ad heꝝ ꝑtīeat oĩa ſtudio & diligẽtia pagat ſuiſmet oĩno poſt habitis negociis. ℂ Quaſi pueri. ita adiuãdi ſũt amãtes ne ĩ ãorib⁹ ꝓrſuſ ꝓcũbãt: ut pueri q̃ primũ nare īcipi unt: qb⁹ uł tabula uł q̃ppiã alid̃ ſubi ducit̃ ut ĩ ſũmo enatẽt ne uemergã tur ĩ ũdis. ℂ Scirpea ratis: q̃ fit e ſcir po: q̃ leuis ẽ iũci ſpecies: naſcit̃ ĩ locis paluſtrib⁹: leue & ꝓceꝝ ẽ ex quo te getes fiũt. Terẽ. nodũ ĩ ſcirpo q̃ris. ℂ Qui: ꝓ q̃ uł q̃ ꝓut. ℂ Vt qd̃ ñ ue lit: Hoc ẽ ut uł tacẽte hero ſu⁹ tñ ſci at uideat ꝑcipiat q̃d ipe uelit. ℂ Ci tis q̃drigis: Celeri curſu ſolerti opa adhibita q̃drige ñ mõ ĩ ſpacio celeri equoꝝ ferebãt̃: ſꝫ circa metã arte: q̃ da celeritateq̧ deflectebant̃. Cui⁹ rei memit Ho. Metaq̧ ſuidiſ euitata ro tiſ Papini⁹ quoq̧ flecter̃ ſi poſſet circũ cõpẽdia metæ. Itidẽ Per. aut metæ q̃ mollis flex⁹: curſus aũt huiuſmõi circa me tas quo pacto fieret oſtẽdit Sophocles. ℂ Abſtinebit bubula: Ideſt ſcutica q̃ ex corio fieret bubulo. ℂ In ſplẽdorẽ compedes: Quod fit ex aſſiduo pedum attritu: nam cum magis atteruntur ſplendeſcunt magis.

Dormitet

Scirpea ratis

A.l.cenſionem.

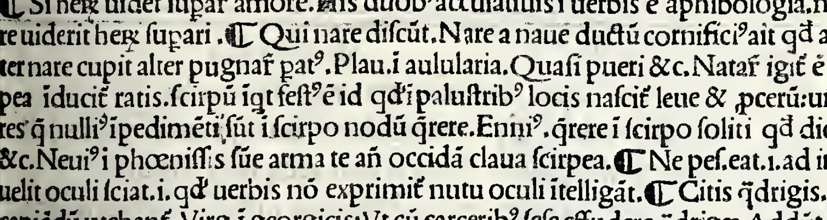
Nuptu; Dari.

Aſſidam

Arbitrarier

HOc ẽ ſui. In hac ſcẽa ſtrophyl⁹ lycõidis adoleſcẽtis ſu⁹ īducit̃ ab hero miſſus ſuo: ut obſeruaret q̃d d̃ Euclĩois filia fieret. ſꝫ aliter cõtigit atq̧ ſparat: ut ꝓſpiceret Eu. aulã abſtrudẽtẽ: cui ĩſidiat̃. ℂ Ne moræ moleſt. ne mo ret̃ moleſteq̧ ferat efficer̃ q̃ her⁹ ipauit. Dicim⁹ ergo hẽo mihi uerba tua moleſtiæ. ℂ Ex ſẽtẽ. i. ut decet ſñam iq̃t Quītilian⁹ ueteres q̃d aĩo ſẽſiſſẽt uocauerũt id cũ ẽ apud oratorẽs frequẽtiſſimũ tũ ẽt ĩ uſu quottidião q̃ſdã ſ̃liqa hẽt. nã & iuraturi ex aĩ nr̃i ſñia & gratulãtes dicim⁹: ñ raro tñ & ſic locuti ſũt ut ſẽſa ſua dicerẽt. nã ſẽſus eẽ corporiſ uidebãt̃: ſꝫ cõſuetudo iã tẽuit. ut mẽte cõcepta ſẽſus uocarem⁹. Lumia aũt ꝑcipueq̧ ĩ clauſulis poſita ſẽtẽtias. ℂ In heꝝ matura. i. ſubitaria: ut tñ nihil ſit ꝑceps trãſlatiõe ſũpta a maturis fructib⁹ q̃ neq̧ ꝓmaturi acerbiq̧ auſteritatẽ hẽnt nec marcẽtes putredĩe. hoc græci dicũt σπευδε βραδεως. ſẽſus ergo ẽ q̃ ꝑcepit her⁹ decer̃ ſuũ neq̧ ꝓprope ne ꝑ uerſe neq̧ ſegniter ne cõtẽnẽter ager̃ uideat̃ capeſcere: Quæ uero ad ſe attineãt capeſcẽda ſero: ut cibũ ſomnũq̧ cape ℂ Si heꝝ uidet ſupar̃ amorẽ. His duob⁹ accuſatiuis ĩ uerbis ẽ ãphibologia. ñ tñ ĩ ſẽſu. facile. n. ẽ noſſe dici ſi ab amo re uiderit heꝝ ſupari. ℂ Qui nare diſcũt. Nare a naue ductũ cornifici⁹ ait q̃d aq̃ ferat̃ natãs: ut nauis Enni⁹ lib. vii. Al ter nare cupit alter pugnar̃ pat⁹. Plau. ĩ aulularia. Quaſi pueri &c. Natar̃ igit̃ ẽ ſæpi⁹ nare: ut dictare & factitar̃. ℂ Scir pea iducit̃ ratis. ſcirpũ iq̃t feſt⁹ ẽ id q̃d ĩ paluſtrib⁹ locis naſcit̃ leue & ꝓcerũ: uñ tegetes fiũt ide ꝓuerbiũ ẽ in eas natũ res q̃ nulli⁹ ĩpedimẽti ſũt ĩ ſcirpo nodũ q̃rere. Enni⁹. q̃rere ĩ ſcirpo ſoliti q̃d dicere nodũ: & Plau. ĩ aulularia q̃ſi pueri &c. Neui⁹ ĩ phœniſſis ſũe arma te añ occidã claua ſcirpea. ℂ Ne peſ. eat. i. ad imũ uẽiat ac ſuccũbat. ℂ Quod nõ os uelit oculi ſciat. i. q̃d uerbis nõ exprimit̃ nutu oculi ĩtelligãt. ℂ Citis q̃drigis. i. celeri curſu quo oli icitati ad ꝓmium capiẽdũ utebant̃. Virg. ĩ georgicis: Vt cũ carcerib⁹ ſeſe effudere q̃drigæ Addũt ſe ĩ ſpatia & fruſtra retinacula tendens Fertur equis auriga neq̧ audit currus habenas. ℂ Bubula. i. corio bubulo hoc eſt ne uapulet uel legẽdũ nebula. i. ab ſtinebit ac cauebit a noĩe nebulonis. quod a nebula dictum nebulo inquit ælius ſtilo dictus q̃ nõ pluris eſt q̃ nebula: aut qui nõ facile perſpici poſſi t qua lis ſit nequaꝫ & nugator. ℂ Quid agãt arbi. i. tãq̃ arbiter cognoſcere.

VALLA

Euclio ſenex. Strophylus ſeruus.

TV modo caue qcq̃ idicaſſis aurum meum eẽ iſtic fides
Non metuo ne quiſq̃ iueniat ita ꝓbe in latebris ſitum eſt

TV mõ caue: Euclio cum de poſuiſſet aulam ĩ fidei tem plo deã ipſam obteſtatur: ut ſibi creditum depoſitum ſer uet. ℂ Congialem fideliam eſt fi delia ſamium uas ad uſus plurios ut docet Nonius: cõgialem dixit q̃ congiũ caperet q̃d q̃dẽ mẽſura eſt. ℂ Faciã: ſacrificabo. Vir. Cũ faciã uitula ꝓfrugib⁹ ipſe uenito: & Iu. ꝑ

BERN. SARA. VENE.

Aedepol næ illic pulchram prædam agat ſiquis illam inuenerit
Aulam onuſtam auri:uerum id te quæſo ut prohibeſſis fides.
Nunc lauabo:ut rem diuinam faciam:ne affinem morer.
Quin ubi accerſat me:meam extemplo filiam ducat domum.
Vide fides etiam atq; etiam nunc ſaluam ut aulam abs te auferaȝ.
Tuæ fidei concredidi aurum:in tuo luco & phano modo ē ſitum.
Str.Di immortales quod ego hunc hominē facinus audio loqui.
Se aulam onuſtam auri abſtruſiſſe hic intus in phan o fidei.
Caue tu illic fidelis:quæſo potius fueris q̄ mihi.
Atq; hic pater eſt ut ego opinor huius herus quam amat.
Ibo hinc intro:perſcruptabor fanum ſi inueniam uſpiam:
Aurum dum hic eſt occupatus.ſed ſi repperero o fides
Mulſi congialem plenam faciam tibi fideliam.
Id adeo tibi faciam:uerum ego mihi bibam ubi id fecero;

populo faciēs q̄tū lauſella bibebat.

VALLa. Affinis.

T V modo caue quoq; indi caſſis. In hac ſcæna euclio inducit fidē alloqu⁹ ī cuius tēplo ſuos theſauros collocauerat & ſeru⁹ ſtrophylus obſeruās ubi collocet:ut ſurripiat. ¶ Ita,ppe i latebris ſcitū ē.ita pite & aſtute in latibulis occultatū.a latēdo.n. latebræ & latibula. ¶ Pulchrā p̄dā poſuit. nā q̄d ui p̄hēdiṫ p̄da noiaṫ:q̄d furtiȝ ſubripiṫ qa furuo tp̄e uel obſcuro furtū dictū. ¶ Prohibeſſis. ,phibeas priſcū uerbū ,phibeſſo. ¶ Vt rē diuinā faciā.& facio ſacrifico ut mox oſtendiṫ & facio rē diuinā: ut obiṙ & obiṙ mortē & nauare:& nauaṙ opaȝ. ¶ Qui.u.ac.me.ſubaudi megador⁹. ¶ Ne affinē morer tria ſignificat moror & p̄ſtolor & diſtieo quēpiā. & moror recuſo quo freq̄ntiſſime Pla.utiṫ:ut p̄mia tua n̄ moror.i.recuſo. ¶ Tuæ fidei.i.tuæ exiſtiatōi. ¶ Perſcru.phanū.i.loca ,tēpli exq̄rā. ¶ Mulſi cōgia.cōgiū ueteres ſextario & dimidio ɔſtaṫ uoluerūt:ita Iul.baſſ⁹ ut uero Dioſcorides libras.x. cōtinet. ¶ Faciā.i.ſacrificabo q̄ rhezo dn̄t græci n̄ri facio nā p̄ter notū ſignificatū ſacrifico Vir. Cū faciā uitula ,pfrugib⁹ ipſe uēito.Iu.Pro populo faciēs quātū lauphella bibebat.

Fideliaȝ cōgialē. A.l.crocibat. Ludicrā

BERN. SARA. VENE.

N On temere eſt:Nō ſine cā ¶ Quod coruos:Repete q̄ de coruo ac cornice dicta ſunt in aſinaria:auis ē auſpicaciſſima cum uiſa ſit a dextra crocitare ſed modo a ſiniſtra futurum portēdebat malū. ¶ Radebat:ſcalpebat. ¶ Artem facere ludicrā:Hoc ē i pectore ſubſalutare & ſe cōmouere p̄ metu: ludicra luſoria uilia :& ludo digna dicunṫ. ¶ Sed ego ceſſo currere:Deinde ſe proripit in templuȝ.

Lūbric⁹. VALLa.

N On temere.hac puula ſcēa ex augurio formidat q̄d coru⁹ ab leua cātet. ¶ Simul radebat pedib⁹ terram.i.ſcalpebat terrā. ¶ Crocitabat:q̄d ſuū:coruorꝫ ē. ¶ Artē facere ludicrā.i. ſubſultaṙ q̄ſi luderṫ uidereṫ. ¶ In pect. emica.i.erigi attolli:uń micaṙ ē p̄ luſū digitos alios eleuaṙ. Alios deprimere māu porrecta: ut nūerus a digitis cognoſcaṫ erectis. micare etiā q̄tere ē:Virg.de forma eq̄na micat auribus & tremit artus.

Trifur: uerberabiliſſim⁹

BERN. SARA. VENE. Cauillā. Nugas agere.

F Oras lūbrice:Dū ī phanuȝ ſenex redit ut ſuū reuiſat aurꝫ:forte icidit ī ſtrophylum quē appellat lūbricū uermē uerſātē i rimis terræ & dicitur lūbric⁹ quaſi lubricus cū mergit ī terræ ſupficieȝ.

¶ Erepſiſti

Euclio.

N On temere eſt q̄ coruos cantat mihi nunc ab leua manu
n Semel radebat pedibus terram:& uoce crocitabat ſua
Continuo meum cor cœpit artem facere ludicram
Atq; in pectus emicare:ſed ego ceſſo currere;

Euclio. Strophylus.

f F Oras lumbrice qui ſub terra erepſiſti modo
Qui modo nuſq; comparebas:nunc quum cōpares periſ.
Ego ædepol te præſtigiator miſeris iam accipiam modis.
Str.Quæ te mala crux agitat? quid tibi mecum eſt cōmertii ſenex?
Quid me afflictas? quid me raptas? qua me cauſa uerberas?
Eu.Verberabiliſſime etiam rogitas non fur ſed trifur. (rogitas?
Str.Quid tibi ſubripui? Eu.redde huc ſis.Str.quid uis reddaȝ? Eu.
Str.Nihil equidem tibi abſtuli.Eu.at illud q̄d tibi abſtuleras cedo.
Str.Ecquid ais? Eu.quid agaȝ? auferre non potes.Str.quid uis tibi?
Eu.pone.Str.dii quidem pol te data re credo conſuetum ſenex
Eu.Pone hoc ſis.aufer cauillam:non ego nunc nugas ago.
Str.Quid ego ponam quin tu eloquere quicq̄d eſt ſuo nomine?
Non hercle equidē q̄cq̄ ſumpſi nec tetigi.Eu.oſtende huc manus.
Str.Hem tibi oſtendi:eccas.Eu.uideo ego oſtende etiam tertiam.
Str.Laruæ hunc atq; intemperiæ:inſaniæq; agitant ſenem
Facis ne iniuriam mihi an non? Eu.fateor quia non p̄do:maximæ.

Atq; id quoq; iam fiet niſi fatere. St. quid fatear tibi?
Eu. Q uid abſtuliſti hinc? St. di me perdant ſi ego tui quidq̃ abſtuli
Ni ue adeo abſtuliſſe uellem. Eu. agedum excute dum pallium:
Str. Tuo arbitratu. Eu. ne inter tunicas habeas. Str. tenta qua lubet.
Eu. Vah ſceleſtus q̃ benigne ut ne abſtuliſſe intellegam.
Noui ſicophantias. age rurſum oſtende huc
Dextram. Str. hẽ. Eu. nũc leuã oſtẽde. Str. quin equidẽ ãbas ꝓfero.
Eu. Iam ſcrutari mitto redde huc. Str: quid reddã? Eu. ah nugas agiſ
Certe hẽs. Str. habeo ego. quid habeo? Eu. non dico: audire expetis
Id meum quicquid habes redde. Str. inſanis. perſcrutatus es
Tuo arbitratu: neq; tui me quicq̃ inueniſti penes.
Eu. Man e mane: quis illic eſt? quis hic intus alter erat tecũ ſimul?
Perii hercle: ille nunc intus turbat: hunc ſi amitto: hic abierit
Poſtremo iam hunc perſcrutaui. hic nihil habet: abi quo lubet.
Iupiter te diq; perdant. Str. haud male agit gratias.
Eu. Ibo hinc intro: atq; illi ſocieno tuo iam interſtringant gulam
Fugin hinc ab oculis? abin hinc an ñ? Str. abeo. Eu. caue ſi te uideã;

℄ Erepſiſti: proprie repere dicũtur animalia pedibus carentia. ut uer/mes ſerpẽtes q̃ ob hoc reptilia dñr. ℄ Præſtigiator: quod aciem pſtringat oculorum. ℄ Quod tibi ab/ſtuleras: noluit mihi dicere ſed tibi ne ille arbitrareſ quicq̃ illic reperiri quo ſuum eẽt uel ſi placet dicas ibi ℄ Cauillam: cauillationem & contentionem: cauillam dixit Feſtus cauillationem & irriſionem. ℄ Lar/uæ: mali dæmões: de quibus & de laribus & manibus facta mẽtio eſt. ℄ Quia non perdo: ſubaudi te. ℄ Scrutari: ſcrutor & ſcruto diciſ: nam paulo infra perſcrutaui dixit & ita legit Nonius. ℄ Non dico: Non enim audebat quicq̃ de the/ſauro proferre. ℄ Ille nunc intus turbat: Vt aptiſſime oſtendit fatui/tatem ſenis: qui dum interrogat an alius cum eo ſit: mox ſuſpitione raptus hunc relinquit ut illum quæritet. ℄ Socieno: nomen innouauit a ſocio.

Tuo ar/bitratu.

Perſcru taui.

Socieno interſtri gam.

FOras lumbrice. In hac ſcæna euclio ſtrophylũ pueniẽs aur indicantẽ ipſum miſeris agit modis e templo eiiciens. Lũbrici uermiculi. appellauſ: quos terræ itranea tam græci q̃ noſtri uocant. ℄ Nuſq̃ cõparebas. ſub/audi cũ ego aulã occultarẽ. ℄ Cũ cõpares peris. i. cũ te uiderim te occultas tãq̃ peas. ℄ Præſtigiator. i. diui/nator: unde pſtigiæ falſæ oſtentationes ut quiſquiliæ & ſtrophæ dñr quaſi nugalia q̃dã. ℄ Quid me afflictas. q̃ ſollicitus ſenex eſſet: oſtenditur q̃q; ob aulæ ſuſpitionẽ intempans. ℄ Redde huc ſis. i. redde mihi huc ꝓferendo ad locum ſiquidẽ huc. ℄ Quod tibi abſtuleras. i. ut tibi nẽres. nã illud tibi ꝑpoſitũ ãbiguũ fuit an diceret qđ tuũ eſſet: an tibi cã tua. iõ euclio ſubiũgit tibi interꝑtatus cã tua. ℄ Quid agã. Vultuoſe ac ſtomachoſe legẽdũ. ℄ Pone hoc ſis. aphæreſis pathos ꝓ depõe ſi uis. ℄ Aufer cauillã. i. irriſoriã cõtẽtionẽ. dr̃ & cauilatio & hoc cauile ut ipſe in truculẽto iſtæc ridicularia cauillationes uis opinor dicere ita: ut pauxillũ differãt a cauilibus. Dicteria. n. ſunt q̃ ſcomata græci uocãt. ℄ Laruæ hũc atq; intẽpiæ. i. imũdi ſpus. hoc iõ dictũ qđ euclio ꝓtulerat oſtñde ẽt tertiã q̃ſi tertiã manũ haberet eſt aũt laruæ atq; intempiæ inſaniæq; ãplificatio p cõgeriẽ. ℄ Excutedũ palliũ. dũ ſyllabica adiectio eſt palliuz ueſtimentũ dicit & q̃q̃d oneroſum eſt corpi. Iuue. oneroſaq; pallia iactat. ℄ Ne inter tunicas hẽas. Tunicã dicit: quã ſubuculã appellamus nã & hæc ex lino tunica dr̃ diu⁹ Hieronym⁹ de ueſtibus ſacerdotalibus ad fabiolã. Secũda ex lino tunica eſt põderis. i. talaris duplici ſyndone quã & ipſã Ioſepus byſſinã uocat appellaturq; cathõat. i. chitõ qđ hebræo ſermõe in lineã uertiſ. hæc adhæret corpi & ita arcta eſt & ſtrictis manicis: ut nulla oĩo ĩ ueſte ſit ruga & uſq; ad crura deſcẽdat. uolo ꝓ legẽtis facili/tate abuti ſermõe uulgato. ſolẽt. n. luctãtes hẽre lineas q̃s camiſias uocãt ſic aptas mẽbris & ſtrictas corpi ut expediti ſĩt uł ad curſũ uł ad ꝓlia dirigeſ iacła teneſ clypeos ẽſẽ librare & quocunq; neceſſitas traxerit. ℄ Illi ſoc. ꝑ cõtẽptũ ſocienũ uocat.

VALLa:

Strophylus.

MOrtuum ego me mauelim leto malo
Q uam non ego illi dem hodie inſidias ſeni
Nam hic iam non audebit aurum abſtrudere.
Credo referet iam ſecum: & mutabit locum
At at foris crepuit: ſenex eccum aurum effert foras
Tantiſper hic ego ad ianuam conceſſero.

m Ortuũ ego ſtrophylus ſecũ meditaſ quo pacto fallere ſenẽ poſſit. ℄ Dẽ hodie inſidias. i. fallã. ℄ Tantiſper. i. interea dum aurum aufert.

VALLa.

Foris.

BERN. SARA. VENE. Fidei censebã:nec fidei nec ipsi quoq3 satis fidit auarus senex: ꝓpterea aulæ suæ meliorez q̃ritat locũ. ¶ Os suble
Penuſſume ſubleuit os. uit:irriſit ꝓ ridiculo habuit:ẽ ꝓprie ſublire os luto inficere tractũ a gñe ludi quo dormienti bus ora piguntur. ¶ Penuſſume:maxime ue/ hemẽtiſſime. ¶ Aliqd bõi dicã:notãda ſenis auaritia q cũ coruo aliqd ſe daturꝫ bõi pollice ret:ñ dẽ ſ3 dicã dixit ¶ Nã quo dedit tã diu q̃ ꝑdiũ:ꝑ ꝑditũ:ſenſus ẽ ita coruũ ſibi aurꝫ red/
Syluani lucus didiſſe ut erat ꝑditũ:nã ex ipſiꝰ corui crocitatu cõmonefactus theſaurꝫ pene amiſſum recuꝑa uit. ¶ Aulus lucus:a ſacrificiorꝫ luce lucũ di/ ctũ uolũt ꝑ ãtiphraſim:diuꝰ Hieronymꝰ Quin tilianuſq3. ¶ Syluãi:ſyluarꝫ dei:ſyluanos:fau/ nos:ſatyros:tãq3 ſemideos & terreſtria numia coluit ãtiqtas:Oui. ſũt mihi ſemidei ſũt ruſtica numia nymphæ & fauni ſatyriq3 & mõticolæ ſyluãi:quos qm̃ cœli nõdũ dignamur hono/ re q̃s:dedimus certe terras habitare ſinamus. Crebro ſalicto:crebris denſiſq3 ſalicibus.

Euclio. Strophylus.

Fidei censebam maximam multo fidem
Eſſe:ea ſubleuit os mihi penuſſume.
Ni ſubueniſſet coruus:periſſem miſer.
Nimis hercle ego illum coruum ad me ueniat uelim
Qui indicium fecit:ut ego illi aliquid boni
Dicam.nam quo dedit tandiu:quam perdium:
Nunc hoc ubi abſtrudam:cogito ſolum locum:
Syluani lucus extra murum eſt aulus
Crebro ſalicto oppletus:ibi ſumam locum:
Certum eſt ſyluano potius credam q̃ fidei:
Fuge:fuge:dii me ſaluom & ſeruatum uolunt.
Str. Iã ego illuc percurrã:atq3 inſcendã aliquam ĩ arborẽ:
Indeq3 obſeruabo aurum ubi abſtrudat ſenex.
Quãquã hic manere me herus ſeſe iuſſerat
Certum eſt malam rem potius quæram cum lucro;

VALLa. Fidei cenſebam.euclio aduerſus fidem conq̃rit̃ & ſtrophylus clanculũ obſeruat q̃d rerꝫ agat̃. Subleuit os mi
Iuxta. hi.i.ĩpoſuit:fefellit:decepit:illuſit. ¶ Penuſſume.i.parꝫ admodũ defuit ab eo q̃d ẽ pene ita fit pẽiſſime:ſicut
Obſecro a ſæpe ſæpiſſime. ¶ Ni ſubueniſſet.ſuccurriſſet opẽ tuliſſet. ¶ Nimis hercle.nimis.ꝑ multũ. ¶ Aliqd boni
Reſecro. dicã.emphaticos dicã ad auari tenacitatem exprimendã non.n.dabo dixit. ¶ Quod dedit tãdiu.ab eo q̃d eſt dies fit diu.uñ cõpoſita tãdiu qdiu tã longo tpe q̃ lõgo tpe:ut iã diu iã longo tpe.ita ĩterdiu cuius cõtrariũ noctu ita'& perdiu.hic tñ legit̃ ꝑdium q̃d ſi ꝑditũ non ſignificat erit ſenſus q̃d mihi dedit tã diu mihi aſſeruatũ eſt q̃ nunc aſſer uatũ. ¶ Syluani lucus.lucus ſacer alicui dicatus numini.ſaltus ubi coaleſcunt arbores a ſaliendo.nemus quod etiã græce nemos:ut apud ſophoclẽ in aiace furen te Paſcuum. Sylua uero uel glandaria ad paſcẽ da iumenta:uel cædua in qua ligna ſuccidunt̃. nã buſcum quo Apuleius utitur uix latinũ uer bum putauerim. ¶ Extra murꝫ eſt aulus. Au/ los græce:tibia latine: unde auledus tibicen & aulon aulonis intra montis planicies hinc for/ te is locus nomen habuit. ¶ Salicto oppletus .i.ſalicibus plenus. ſalictum.n.contentiuum ꝑ ſalicibus poſuit.ſalix arbor. Alia uiminalis: alia ꝑticalis a ſaliendo.i.ſubito incremento nomen habent.nã ſalix marina eſt q̃ agnos græce no/ minatur. ¶ Certum eſt.conſtitui.

Lyconides adoleſcens.Eunomia.Puella.

BERN. SARA. VENE. d Ixi tibi: cum reſciſſet lyconides quam amabat puellam:eam nuptui megado ro dari matrem hortatur ut nuptias in fectas reddat. ¶ Iuxta mecum:iuxta meam ſen tentiam ſic in aſinaria hanc iube peter̃ atq3 ora re mecum.i.me. ¶ Reſecro:eſt reſecrare religio ne abſoluere Feſtus: utiq3 cum reus populum comitiis orauerat per deos: ut eo periculo libe/ raretur:iubebat magiſtratus eum reſecrare: ¶ Perii mea nutrix: Acclamat puella euclionis filia cui tempus parturiẽdi aduenerat hãc dixi/ mus grauidam factam a lyconide: & a ſe dile/ ctam. ¶ Iuno lucina tuam fidem:Scilicet obſe cro imploro inuoco:& dicta eſt a iuuando Iu/ no eadẽq3 lucina ſiue ꝙ partum in lucẽ ꝓdat uel oculis ꝑſit & luci:iõ a iuuando & luce Iũo
Iuno lucina. lucina dicta ut ſentit Var. Oui.a martis luco.

¶ Iniurium:

Dixi tibi mater:iuxta rem mecum tenes
Super euclionis filiam:nunc te obſecro
Fac mentionem cum auonculo mater mea.
Reſecroq3 mater quod dudum obſecraueram.
Eu. Scis tute facta uelle æque tu uelis
Et iſtuc confido a fratre me impetraſſere
Et cauſa iuſta eſt ſiquidem ita eſt ut prædicas:
Te eam compreſſiſſe uinulentum uirginem.
Ly. Ego ne ut te aduorſum mentiar mater mea?
Pu. Perii mea nutrix:obſecro te:uterus dolet.
Iuno lucina tuam fidem. Ly. hem mater mea.

Tibi rem potiorem uideo:clamat:parturit.
Eu.I hac intro mecum gnate mi ad fratrem meum
Vt iſtuc quod me oras efficiã: tibi ĩpetratũ ab eo auferã.
Ly.Iam ſequor te mater:ſed ſeruum meum
Strophylum miror ubi ſit:quem ego me iuſſeram
Illic opperiri.num ego mecum cogito.
Sed mihi dat operam:me illi iraſci iniurium eſt:
Ibo intro:ubi de capite meo ſunt comitia;

¶Iniuriũ.quod nõ iure fiat.¶Vbi de capite meo. ¶Sunt comitia:perinde dixiſſet ubi de uita & morte mea deliberandum ſit.

d Ixi tibi mater. qui uirginẽ uiciauerat Euclionis lyconides matrem euno/miam exorat ut ſibi puella conceda/tur uxor:ac ut facilius obtineat auditur puella dolore puerperæ exclamare. ¶Iuxta Pariter. ¶Super euclionis filia. ſuper pro de poſue/runt ueteres. Virgilius Multa ſuper Priamo rogitans ſuper hectore multa. ¶Reſecroq; mater:ideſt itero obſecrationem meam. Aut reſecro religione ſoluo:ut Nonius interprætatur inquiens. Reſecrare ſolue re religione utiq; cum reus populum comitiis orauerat per deos:ut eo periculo liberaretur iubebat magiſtratus eũ reſecrare. Plautus reſecroq; mater quod dudum obſecraueram. ¶Scis tupte facta uelle æq; ac tu uelis. ordo eſt & ſenſus. ſcis tu ipſe me uelle facta:ideſt ut efficiantur non minus q̃ tu uelis. ¶Impetraſſere.i.fore ut impetrem. In ſo. enim uerba non modo acceſſum ſed etiã abitũ q̃nq; ſignificant ut frequenter apud plautum & hoc loco. ¶Te ad/uorſum.i.corã tẽ ac in tuo conſpectu. ¶Iuno lucina. dicta lucina quod in lucem edat puerpia. uel ut Var. putat lucina a luco martis qd iuno lucina ibi ꝓxime colereť. Vtranq; Oui. tuetur ſententiã cũ ait Gratia lucinæ dedit hæc tibi noĩa lucus: Aut qđ principium tu dea lucis habes. Rẽ potiorẽ.i.ꝓcliuiorẽ ad ĩpetrandũ. ¶Seruũ meũ ſtrophylum miror ubi ſit. Hoc genus dicendi apud Plau. frequẽs. ſubaudiť noĩatiuus ubi ſit ſtrophylus. ¶Illic opiri.i.p̄ſtolari: ut reginã opperiẽs apud Virg. nã opior paſſiuũ.i.tegor primã habet breuẽ. ¶Nũc ego. ita corrigẽdũ. itẽ in p̃cipio ſequẽtis uerſiculi ꝓ ſed corrige ſi. ¶Iniuriũ ẽ.i.res iniurioſa fuerit. ¶De capite meo:ideſt de re capitali mea. ¶Sũt cõmitia.i.cõſtitutões ut i comitiis coibaт populus ad creãdos magiſtratus. Cõmitiũ dcm̃ qđ eo multi cõmearent.

Margin: VALLA. — Comitia de capite meo.

Strophylus.

PIci diuitiis qui aureos montis colunt
Ego ſolus ſupero. nam iſtos reges cæteros
Memorare nolo hominum mendicabula
Ego ſum ille rex philippus:o lepidum diem.
Nam ut dudum hinc abii:multo illuc adueni prior
Multoq; prius me collocaui in arborem.
Indeq; expectabam aurum ubi abſtrudebat ſenex
Vbi ille abiit.ego me deorſum duco de arbore.
Exfodio aulam auri plenam inde ex eo loco
Video recipere ſe ſenem:ille me non uidet
Nam ego modo declinaui paulum me extra uiam
Atat eccum ipſum:ibo ut hoc condam domum;

p Ici diuitiis:ſurripuerat ſenis aulã Strophylus:multa ꝓpterea lætitia geſtit ſuꝑbitq;: pici ſunt quos græci gryphas uocãt:q̃drupedes dĩr bæluæ & uiſu & forma terribiles:corꝑe leonino: roſtro alis pedibꝰ aq/læ ſũt ĩ hyꝑboreis mõtibꝰ ĩ ſcythia ubi gẽmas ibidẽ naſcẽtes obſeruare dĩr:aduerſos eos po/puli pugnãt arimaſpi gẽmaſq; illis auferũt: ſũt q đ gryphis ut de harpyis auibuſq; ſtiphalidibꝰ fabuloſũ autumẽt: Veꝝ Põp. mella ad hiſtoriã referre uideť his uerƀ:deĩde ẽ regio ditis admodũ ſoli ĩhabitabilis tñ:q̃a grypphi ſcæuũ & ꝑtĩax feraꝝ gñs auꝝ terra pẽitꝰ egeſtũ mirĩ amãt mireq; cuſtodiũt:& ſũt infeſti attigẽtibꝰ: hoiuꝫ primi ſũt ſcythæ:ſcytharũq; q̃s ſinguli oculi eẽ dĩr arimaſpæ:Pli. quoq; ĩ ſcythia gryphas au/ritos uocat adũcitate roſtri quos reť nihilominꝰ fabuloſos pici ergo q aureos mõtes colunt ego ſolus ſuꝑo:notãda locutõ ẽ ut i ãphitryõe atq; i Aſinaria mõuimꝰ ãñcedẽs ipm.ſ.poſitũ i eo caſu quo relatiuũ. ¶Rex phili.q fuit Alexã.pr̃ cui maxiæ opes erãt l(ut đ eo refert trogꝰ Põ.)iter quottidianas rapias ſꝑ uidereť iopſ

Margin: BERN. SARA. VENE. — Mẽdica

p Ici diuitiis.i hac ſcẽa ſtrophylus lætitia exultat ſe ſuſtuliſſe ſeni aulã. Picos inq̃t No. ueteres uocauerũt quos græci grypheas appellãt. picus ẽt auis nota oĩbꝰ de q̃ in aſinaria picus ulmũ tũdit. picꝰ quoq; prio ancõi de ide toti regiõi picẽo nomẽ dedit qđ ĩ eoꝝ uexillis cõſcediſſet. ẽ ãt picꝰ dedicata marti. ſũt q picã uelit. picũnꝰ quoq; deꝰ i ſacris romãis adhibebať. Aemiliꝰ macer ĩ theogonia. Et nũc agreſtes iter picũnꝰ hẽtur. higinus picũnꝰ & uaria ueſte picus martis. Fabius pictor reꝝ geſtaꝝ & ſimul uidebãt picũ martiũ idẽ in prio iuris pontificii picũno & pico factũ ſacrũ eſt. Var. de uita patrũ. pedius picꝰ cũ eẽt p̃tor urbanꝰ & ſedẽs i ſella curuli ius diceret populo picus martis aduolauit atq; ĩ capite eiꝰ ſedit. Picẽtes q picenũ icolũt & picenꝰ ager. duxerũt ãt originẽ a ſabis picẽtes q du/ctu ac auſpicio pici ex ſabinis migrãtes nom̃ enacti ſũt. De gryphis multa referunť q̃ fabuloſa ferme oẽs exiſtimãt q de aĩaliũ nã ſcripſere. fabl'oſe ergo & hic a Plau. ſꝫ nõ mõ aĩal gryphꝰ noĩať ſiue ut alii gryphe'ꝰ:ueꝝ ẽt ænigma:ut ſæpe ap̄ Au. Gel. ide gripiſma dicũt græ. qđ difficulter diſſoluiť Eutropiꝰ ĩ hiſt. pꝰ ſaturnũ i Italia regẽ picꝰ inq̃t eiꝰ filiꝰ de quo fabuloſe dr̃ a q̃dã famoſiſſima maga circe noĩe ob cõtẽptũ eiꝰ amorẽ i auẽ ſui noĩs mutatꝰ ſit. pꝰ hũc eiꝰ filiꝰ faunꝰ q fuit pr̃ latini:eiꝰ mr̃ carmẽtis:crediť latĩas lr̃as repiſſe. a carmie ãt ut iq̃t Oui. nomẽ habuit. Picař uerbũ quo utunť de re ruſtica ſcribẽtes ut cũ picata dolia dicũt ñ a pico ul' pica:ſꝫ a pice deriuať. q̃ ab eo qđ piſſa a græ. dr̃ lr̃aꝝ muta/tõe:ut fit i plæriſq; nom̃ hꝫ. ¶Hoiuꝫ mẽdicablã. q ſi ꝯferanť meis opibꝰ mẽdici dici poſſint. ¶Rex phili. ſubaudi macedonũ. ¶Collocaui i arborẽ. ergo colloco ĩ arbore & ĩ arborẽ:ut i loco. ¶Mõ decli. ãbiguũ ẽ an mõ tm̃mõ dicatur:an mõ tum ſignificet. ¶Vt hoc condã domũ. ordo uerboꝝ eſt ibo domum, ut hoc condam.i.reponam.

Margin: VALLA.

Euclio ſenex. Lyconides adoleſcens.

PEríí:interii:occidi:quo curram? quo nunc curram?
Tene tene quem? quis? neſcio nihil uideo:cæcus eo.atq;
Equidem quo eam:aut ubi ſim:aut qui ſim
Nequeo cum aío certum inueſtigare.obſecro uos ego mihi auxilic
Oro obteſtor ſitis:& hominem demonſtretis qui eam abſtulerit:
Q ui ueſtitu & creta occultant ſeſe:atq; ſedent quaſi ſint frugi.
Q uid ais tu? tibi credere certum eſt:nā eē bonū:& uoltu cognoſcc
Q uid eſt? quid ridetis? noui omnes:ſcio fures eſſe hic complures.
Hem nemo habet horum:occidiſti.dic igitur quis habet? neſcis.
Heu me miſerum miſerū:perii male perditus:peſſime ornatus ec
Tm̄ gemiti & mali moleſtiæ hic dies mihi obtulit famē & pauperie
Perditiſſimus ego ſum omnium in terra:
Nam quid mihi opus eſt uita.qui tantum auri
Perdidi quod cuſtodiui ſedulo egomet me fraudaui.
Animumq; meum:geniumq; meum:nunc eo:alii lætificantur
Meo malo & damno.pati nequeo.
Ly.Q uinam hō hic ante ædis noſtras eiulans:cōquerit mœrens?
Atq; hic qdem euclio eſt:ut opinor.oppido ego interii:palam res.
Scit peperiſſe iam ut ego opinor filiam ſuam:nec mihi icertu3 eſt.
Q uid agā? abeā an māeā? an adeā:an fugiā:qd agā ædepol neſcio;

BERN. SARA. VENE. P Erii interii:cum rediiſſet ſenex in ſyluani lucum: aulā ſurreptam inuenit clamat: uociferatur:furit:inſanit queq;, obuium percunctatur:quid agat neſcius. ℭ Qui Veſtitu & creta occultāt ſeſe:Eos dicit qui magiſtratum petituri cādidi ꝓdibāt ſuffragia populi depoſcētes ueſtitu & creta ꝑ ueſtitu cretato.i.cādido ſic Mart. cretatā p̄tor cum uellet mittere mappam: Perſius quoq; cretatam dixit ambitionem ad eos alludens qui ueſte candida in campum martium deſcendebant dignitatuum & magiſtratuum petitores:Iuuēalis quoq; poſuit cretatum bouem ideſt candidum ꝙ Ioui boues candidi mactarentur.

VALLa. P Erii interii. quo curram? quo nō currā. i hac ſcæna exitiabiliter queritur ſenex aurum ſublatum eſſe.lyconides audiens putat ipſum queri ob filiam quā reſciuerit ſtupratam eſſe. ℭ Perii interii occidi. Amplificatio eſt per congeriem & affectus hominis nimium auaritia cæci oſtenditur plāeq; depingiť. ℭ Quem.ſub audi dicam detinendum interpunctimq; legendum. ℭ Quis? ut ſit ſenſus quis abſtulit. ℭ Nequeo cū ainmo.ſenſus eſt non poſſum oculis inueſtigaŕ reliquiſque corporis ſenſibus. cum animo: ideſt cogitatione: quæ fit per animum qui ad ſenſus corporis uſq; penetrat & tāq̄ feneſtris ſentit exteriora. ℭ Qui ueſtitu & creta occultant ſeſe.Creta ueteres dicuntur quādoque illiniſſe faciē: ut ſi oris color quoquo modo immutaretur animi flagitium apiens creta tegereť:ſed & creta ad colorem tegendum alienum ac repræſentandum candidum ueteres utebanť: ut cum ioui ſacrificandi eſſent boues candidi creta illiniebanť.unde Iuuenalis. cretatumq; bouem.& qui petituri magiſtratum eſſent candidati deberent procedere creta ueſtes inficiebant:unde Perſius.Cretata ambitio.ſerui quoq; calceos albos geſtare debuerant:unde Iuue.Pedibus qui uenerat albis.Qui ſi deerant creta inficiebanť quemadmodū apud Tibullum & plæroſq; alios legitur.Inde etiam res bonas creta:malas carbone annotabāt.Horatius.Quorſum habeant ſani creta an carbone notandi.& Perſius.Illa prius creta mox hæc carbone notaſti. Hoc autem ideo omne arbitramur:quod ut Gallen⁹ & Aetius medici aiūt uim habeat ſine morſu abſtergendi terra cretica: qua argentum abſtergeť.eam cretarium dixere nonnulli. ℭ Nemo habet horum.interrogatiue legendum eſt. ideo ſubiungit occidiſti quia uidetur ille annuiſſe habere neminē. ℭ Male perditus.male ualde.nam bene & male incrementum ſignificare ueteres uoluerunt. ℭ Tantum gemiti & mali.pro gemitus. nam gemitum gemiti dixerunt ueteres & gemitus gemiti:ut nunc quartæ inflexionis eſt nomina ſiquidem ꝑticipiis p̄teriti tēpis ſimilia:ut Priſcianus quoq; docet quartæ ſunt inflexionis uelut uiſus & auditus.ſed uetuſtiſſimi tam ſecundæ:q̄ quartæ eſſe uoluerunt.uidetur autem gemo afflictationis incremētum ſignificare quia græce gemo refertus ſum & plenus ſum ſignificat. ℭ Et pauperiem:ideſt damnum ut apud iuriſconſultos ſi milus tuus meo aſino paupiem fecerit. ℭ Cuſtodiui ſedulo.i.ſollicite & inuigilanter ut ſedulus affer aquā.& ſedula nutrix. ℭ Animūq; meū geniumq; meum.i.deſideriū animi & corpis neceſſitatē. ℭ Pati nequeo.ſepatim legendum eſt & cum gemitu pronūciandum. ℭ Ante ædis nr̄as eiulās ingemens ab ei interiectione eiulo uerbum factum eſt. ℭ Palam res eſt.ita legendum ut corrigatur non palam res.

Veſtitu & Creta — Gemiti — Genium & aium. fraudare lætificāť

ℭ Quis hi

Euclio ſenex. Lyconides adoleſcens

QVis hic loquitur? Ly.ego ſum.Eu.imo ego ſũ miſer
Et miſere perditus: cui tanta mala mœſtitudoq; obtigit
Lyco. Animo bono es.Euclio.quo obſecro pacto eſſe poſſum?
Lyconides.quia iſtuc facinus q̵ tuum
Sollicitat animum id ego feci & fateor.Eu.quid ego ex te audio?
Ly.Id quod uerum eſt.Eu.quid ego emerui adoleſcens mali?
Quamobrem ut faceres meq; meoſq; perditum ires liberos?
Ly.Deus mihi impulſor fuit.is me ad illam illexit.Eu.quo modo?
Ly.Fateor me peccauiſſe:& me culpam commeritum ſcio.
Id adeo te oratum aduenio:ut animo æquo ignoſcas mihi.
Eu.Cur id auſus facere:ut id quod non tuum eſſet tangeres.
Ly.Quid uis fieri? factum illud fieri infectum non poteſt.
Deos credo uoluiſſe:nam ni uellent non fieret ſcio.
Eu.At ego deos credo uoluiſſe ut apud te me in neruo enecem
Ly.Ne iſtuc dixi.Eu.quid tibi ergo meam me inuito tactio eſt?
Ly.Quia uini uitio atq; amoris feci.Eu.homo audaciſſime.
Cum iſtac in te oratione huc ad me adire auſin impudens?
Nam ſi iſtuc ius eſt ut tu iſtuc excuſare poſſies
Luce clara deripiamus aurum matronis palam:
Poſt id ſi prenſi ſimus excuſemus ebrios
Nos feciſſe amoris cauſa:nimis uileſt uinum atq; amor
Si ebrio atq; amanti impune facere quod lubeat licet.
Ly.Quin tibi ultro ſupplicatum aduenio ob ſtultitiam meam.
Eu.Non mihi homines placent:qui quando malefecerunt purgãt
Tu illam ſcibas non tuam eſſe:non attactam oportuit.
Ly.Ergo quia ſum tangere auſus haud cauſificor quin eam
Ego habeam potiſſimum.Eu. tun habeas me inuito meam?
Ly.Haud te inuito poſtulo:ſed meam eſſe oportere arbitror:
Quin tu eam inuenies inq̃ meam illam eſſe oportet euclio.
Euclio.Niſi refers.Lyconides. quid tibi ergo referam? Euclio. qđ ſubrupuiſti meum
Iam quidem ad prætorem hercle te rapiam.& tibi ſcribam dicam.
Ly.Subripui ego tuum? unde? aut qd eſt? Eu.ita te amabit iupiter.
Vt tu neſcis.Ly.niſi quidem tu mihi quid quæras dixeris.

q Vis hic loquitur: Lycõides obuius factus Euclioni:fa/tetur ultro quod peregerat facinus: ille uero neſcius: q̵ filiam uiciaſſet:aulam ſibi ſurripuiſſe autumat ſicq; aliq̃diu inuicem fruſtran/tur. ¶ Deus impulſor. Vel cupidi/nem uel bacchum dicit: nam uino lentus uirginem compreſſerat.

BERN. SARA. VENE.

¶ Nam ni uellent nõ fieret: quod tamen minime uidetur eſſe uerum: libere enim dicuntur actiones no/ſtræ: ut ſcite argumentatur Seneca in libro de moribus inquiens om/ne peccatum actio ẽ:actio enim omnis tam honeſta q̃ inhoneſta uolũ/taria eſt ergo uoluntarium eſt om/ne peccatum:tolle excuſationem nemo peccat iuitus ſed an actio ſit uoluntaria quæritur ab Ariſtotele in magnis æthicis:iſta tamen philoſophis relinquamus. ¶ Neruo: la/queo. ¶ Cum iſtac in te oratione: te ipſum.ſ. accuſando. ¶ Cauſifi/cor:Contendo. ¶ Niſi refers:Figura apoſiopeſis:nam extrinſecus aliquid ſubintelligas oportet quod ſenſum iuuet: mens enim turbata uerbum reliquit:ita Virgilius Iam cœlum terramq; meo ſine numine uenti Miſcere & tantas audetis tollere moles: quos ego: ſubaudi puniam. ¶ Dicaʒ: Accuſationem querelam. ¶ Surripui ego tuum:nũc paulatim ſermonis error detegitur. ¶ De alia re: nunc eſt cataſtrophe. ¶ Ocioſe:Quiete placide. ¶ Indipiſces:comparabis: eſt indipiſci aſ/ſequi & indipiſco prout indipiſcor in uſu eſt ut plæraq; alia. ¶ Excipies:excuſabis defendes. ¶ Id uolo noſcere:ideſt ſcire te. ¶ Curre ni uias:Nam res omnibus palam erat. ¶ Inuado:in tranſitu: uadari & p/tranſiri poteſt: eſt proprie fundus uel maris uel fluminis ſiue lacus: aut alterius aquæ per quem pedi/bus itur.

Mœſtitudo.
Liberos de ſola filia.
Illexit.
Cõmeritus ſum culpam.
Cauſifi/cor
VALLa.

QVis hic loquitur. lamenta/tur euclio in hac ſcæna reſ/pondente lyconide anteq̃ alter alterum ſatis intelligat. Euclio quod aurum amiſiſſet: lyconides ratus lamentari ob uitiatam filiam. ¶ Mœſtitudo obtigit. a particula/ribus aliquando ad genera fit acceſſus quandoq; a generibus ad par/ticularia: ut hic tanta mala præpo/ſuit ſubiungit mœſtitudoq;: mœ/

Dicam ſcribere.

ſtitudo: & mœſtitia: ut iuſtus iuſtitia & magnus magni magnitudo. ❡ Iſtuc facinus. unum ex eis hoc uerbum eſt quod in bonum & malũ q̃ trahitur. nam facinus a faciendo

Cedo proda

tam bonum factum: q̃ malum ſignificat. ❡ Sollicitat. anxium facit. ❡ Ad illam illexit. lyconides filiaꝫ Euclionis dicit. At Euclio aulam. intelligit. ❡ Commeritum ſcio. i. commerui. nam & utroq; modo loquimur. Commereo & commereor in eadem ſignificatione. Horatius Hic mœret æra liber. ❡ Cur id auſus. facere audeo auſus ſum & auſim. ❡ Fieri infectum non poteſt. participium ſine uerbi origine: ut multa ſunt alia. naꝫ inficio nuſq̃ pro non facio: ſed intingo. unde infectum intinctuꝫ. ❡ Ne iſtuc dixis. pro dixeris. ❡ Iſtac in te oratione: ideſt hoc ſermone qui tibi aduerſatur. ❡ Ad me adire. ſuperfluum ad niſi quod emphaſeos gratia aditur. ❡ Auſin. an auſis: ideſt auſus es. ❡ Excuſare poſſies. excuſare eſt cauſam in alium reiicere ſicut accuſare cauſa onerare. ❡ Nimis uileſt uinũ atq; amor. ideſt nimium paruipenditur ſicut inſanos homines non putamus deliquiſſe utpote uiles ac contendendos. ❡ Non attactam oportuit. attingere non debuiſti. ❡ Haud cauſificor: ideſt non cauſam reiicio. ❡ Quin tu eam inueni es. amãtis expræſſio eſt affectus quãdo idem crebrius iterat. ❡ Scribaꝫ dicam: ideſt ſcribam crimen & accuſationem intendam. nam δικη iudicium & accuſatio. ❡ Quam abſtuleras cedo. de re deſperata ac iam proclamata euclio cupit aliquid indipiſci cedo inquit profer. ❡ Refer. ſuſpenſa pronũciatione referendũ. nam cum lyconidem pernegare perſpexiſſet exiſtimauit potius tentandum an promiſſis poſſet aliquid indipiſci: q̃ totũ amittere. ❡ De alia re reſciuiſſe cenſui quod ad me attinet Reſcire Aulus Gelius putat ſignificare rem occultam: & nouam ſcire: ſed aduertenduꝫ quod ad me attinet intulit cum dixiſſet de alia re ergo quod: ideſt quæ res. ſolœcophanes quæ & alœoſis figura eſt. ſolebant enim ueteres non in uerbis: ſed in ſenſu uitia exiſtimare: ſed potius uirtutes quæ uitia uiderentur: unde & figuræ nomen habent ubi inq̃

Bõa fide — Indipiſces — Repudiũ — Inquito — Decimo menſe — In uado ſalutis — Pediſſeq̃

Eu. Aulam auri inquam te repoſco q̃ tu confeſſus mihi
Te abſtuliſſe. Ly. neq; ædepol dixi neq; feci. Eu. negas.
Ly. Pernego: immo neq; ego aurum: neq; iſtæc aula quæ ſiet
Scio. nec noui. Eu. illam ex ſyluani luco quam abſtuleras cedo
I refer dimidiam tecum potius partem diuidam.
Tametſi fur mihi es: moleſtus non ero furi: refer.
Ly. Sanus tu non es: qui furem me uoces. ego te euclio
De alia re reſciuiſſe cenſui: quod ad me attinet.
Magna eſt res quam ego tecum ocioſe ſi ocium eſt: cupio loqui.
Eu. Dic bona fide tu id aurum non ſubripuiſti? Ly. bona non.
Eu. Iſtuc quoq; bona? Atq; id ſcies quod abſtulerit.
Neq; ſcis qui abſtulerit mihi indicabis. Ly. faciam. Eu. neq; partem
Tibi ab eo cui eſt indipiſces: neq; furem excipies.
Lyconides. Ita. Euclio. id ſi fallis. Lyconides. tum me faciat quod uolt magnus iupiter.
Eu. Sat habeo: age nunc loquere quid uis. Ly. ſi me nouiſti minus
Genere quo ſim gnatus. hic mihi eſt megadorus auonculus
Meus fuit pater antimachus. ego uocor lyconides.
Mater eſt eunomia. Eu. noui genus. nunc quid uis? Ly. id uolo
Noſcere. filiam ex te tu habes. Eu. immo eccillam domi.
Ly. Iam tu deſpondiſti opinor meo auonculo. Eu. oẽm rem tenes
Ly. Is me nunc renunciare repudium iuſſit tibi.
Eu. Repudium rebus paratis: atq; exornatis nuptiis?
Vt illum di immortales omnes: quantum eſt perdiunt
Quem propter hodie auri tantum perdidi infelix miſer.
Ly. Bono animo es: & bene dice: nunc quæ res tibi & gnatæ tuæ
Bene feliciterq; uortat: ita di faxint. inquito.
Eu. Ita di faciant. Ly. & mihi ita di faciant. audi nunc iam.
Qui homo culpam admiſit in ſe: nullus eſt tam parui precii
Quin pudeat: quin purget ſeſe: nunc te obteſtor euclio.
Vt quod ego erga te imprudens peccaui aut gnatam tuam
Vt mihi ignoſcas: eamq; uxorem mihi des ut leges iubeant.
Ego me iniuriam filiæ feciſſe fateor tuæ
Cereris uigiliis per uinum atq; impulſu adoleſcentiæ.
Eu. Hei mihi quod facinus ex te ego audio. Ly. curre in uias
Quem ego auom feci: iam ut eſſes filiæ nuptiis.
Nam tua gnata peperit decumo menſe poſt. numerum cape.
Ea re repudium remiſit auonculus cauſa mea.
Intro exquire ſit ne ita ut ego prædico. Eu. perii oppido
Ita mihi ad malum malæ res plurimæ ſe ad glutinant.
Ibo intro ut quid huius rei ſit ſciam. Ly. iam te ſequor.
Hæc propemodum iam eſſe in uado ſalutis res uidetur.
Nunc ſeruum eſſe ubi dicam meum ſtrophylum: non reperio
Niſi etiã hic opperiar tamen pauliſp: poſtea intro hunc ſubſequar.
Nunc interim ſpacium ei dabo exquirendi.
Meum factum ex gnatæ pediſſequa nutrice an uera noui;

ubi inquam non ſuperſunt:ſed addiuuant:uel ubi ornatum faciunt:ita Terentius eunucum ſuam dixit ad comœdiam referens cogitatum.ita præneſte ſub ipſa Virgilius.Cum ſit hoc præneſte ſub ipſa tamen dixit ad ciuitatem referendo. ¶ Atque id ſi ſcies qui abſtulerit.ſubaudi aurum. ¶ Indipiſces.ideſt aſciſces ac tibi accipies. ¶ Neque furem excipies.ideſt admi ttes uel excuſabis. ¶ Id ſi fallis.ideſt decipis. ¶ Repudium.primus congreſſus nuptiarum dicitur. Diuortium autem ubi coniuges aliquandiu coniuncti fuere.Paulus de diuortiis ac repudiis dirimitur inquit matrimonium diuortio:morte captiuitate:uel alia contingente ſeruitute utrius eorum. Gaius uero diuortiū inquit uel a diuerſitate mentium dictū ē. uel qa ī diuerſas partes eunt q̄ diſtrahunt mētes.ī repudiis aūt & ī renūciatiōe cōꝓbata ſūt hæc uerba tuas res tibi habeto. Itē hæc uerba tuas res tibi agito. In ſponſalibus quoque diſcutiendis placuit renūciationem interuenire oportere in qua re hæc uerba comprobata ſūt conditione tua non utar ſiue ipſi præſenti renuncietur :ſiue abſenti per eum qui in poteſtate eius ſit cuius ue is:ea ue in poteſtate ſit nihil intereſt ut in amphitryone de alcumena dictum eſt. ¶ Quantum eſt perdiunt.pro perdant. ¶ Infœlix miſer. infœlix hodie, antea miſer. ¶ Vt leges iubent. iubent & enim hodie quoq; leges.ut qui uirgines uiolarit aut dotem impendat: aut ducat uxorem. ¶ Se ad glutinant. ideſt cōueniunt & connectuntur. glutem enim unde glutino: quæ dicit͛ græce cola. ¶ Vt quid huius rei ſit ſcientia :ideſt ut cognoſcam an hæc res ita ſit ut mihi relatum eſt. ¶ Inuado ſalutis:ideſt in firmitudine. uadum enim aquæ dicere ubi pedibus licet uadere. Lucretius in primo. Deniq; cur homines tantos natura parare potuit pedibus qui pontum per uada poſſent tranſire.

Strophylus.Lyconides

DI immortales quibus & quantis me donatis gaudiis.
Quadrilibrē aulā auro onuſtā habeo.qs me eſt diuitior?
Quis me athenis nunc magis qſq̄ ē hō cui dii ſint ꝓpitii?
L.Certo enim ego uocē hic loquētis modo me audire uiſus ſum
Strophy.Herum ne ego aſpicio meum?Ly.uideo ego
Nunc ſtrophylum ſeruum meum?
Str.Ipſus eſt.Ly.haud aliud ē.Str.congrediar.Ly.cōtollā gradum
Credo ego illum ut iuſſi eampſe anum adiſſe huiꝰ nutricē uirginis:
Str.Quin ego illi inueniſſe dico hanc prædam atq; eloquar.
Igitur orabo ut manu me mittat:ibo atq; eloquar.
Reperi.Ly.quid reperiſti?Str.non quod pueri clamitant
In faba ſe reperiſſe.Ly.iam ne autem ut ſoles deluſis?
Str.Here mane:eloquar:iam auſculta:
Ly.Age ergo loquere.Str.repperi hodie here diuitias nimias.
Ly.Vbi nam?Str.quadrilibrem inquam aulam auri plenam.
Ly.Quod ego facinus audio ex te.Str.euclioni huic ſeni ſubripui.
Ly.Vbi id aurum?Str.in arca apud me :nūc uolo me emitti māu.
Ly.Ego ne te emittam manu ſcelerum cumulatiſſime?
Str.Abi here:ſcio quam rem geras:
Lepide hercle animum tuum tentaui:iam ut eriperes apparabas.
Quid faceres ſi reperiſſem?Ly.non potes probaſſe nugas. (uñ?
I redde aurū.Str.reddā ego aurū?Ly.redde inq̄t huic reddat͛.Str.ah
Ly.Qd͛ mō faſſus es eē ī arca.Str.ſoleo hercle ego garrire nugas
Ita loquor.Ly.at ſcin q̄uo.Str.uel hercle eneca:nūq̄ hinc feres a me.

DI immortales:Strophylus & Lyconides in hac ſcena comœdiæ finem faciunt quia imperfecta fabula eſt:nec ſunt admittēda carmina quæ circunſerunt͛ ueluti plautina ad ſupplemētū fabulæ:propterea extra plautinam decuriam manet ea iuſſimus ne ordinem potius interturbent q̄ ipleāt. ¶ Eampſe:Eā ipam. ¶ Nō quod pueri clamitant in faba ſe reperiſſe:Vermē forte in faba uerſantem uel ex faba naſcentē quē midā uocāt ut Autor theophraſtus eſt in quarto de plātarū cauſis:uł forte illud tāgit qd͛ uulgo fabulat͛ in faba.ſ.repiri q̄ſdā ueluti animulas quæ defunctorū eē opinant͛:nā ob id qdē faba putat͛ ad mortuos ꝑtinere:q̄ parētādo aſſumebat͛ uſus fabarū ꝓhibitꝰ ē a pythagora: eo q̄ ſenſus hebetes faciat & ſomnia īducat uiridiq; ī pixide ærea faba ſuata uerti͛ ī ſanguinē:un͂ fert͛ pythagorā ipum maluiſſe ī latrōes īcider͛ q̄ p fabæ ſegetē trāſir͛:fabā quoq; aīal eē dicebāt:q̄ cocta ſāguis humorē ex ſe emitteret: Varro ſcribit illa flamem dialem non ueſci quoniam in flore eius literæ lugubres reperiantur id qd͛ etiam Feſtꝰ ſētit:licet Aulus gelius Ariſtoxeni fretus ſententia de faba contra ſentiat pythagoramq; eam inter legumina approbaſſe dicat.

Quadrilibrem Aula

Cōtolla ui gradū

Manu mittere

In faba

BERN. SARA. VENE.

garrire nugas A.l.emia

IN ARGVMENTVM CAPTIVORVM

VALLa. Dii immortales. ſtrophilus in hac ſcena exultans lætitia quod aulam ſeni ſuſtulerit hero ſuo patefacit ut ab eo fiat liber ſed herus cogit illum ſeni aulam reſtiuere. ℭ Quis me eſt diuitior. ab eo quod eſt diues diuitior. Martia. Crœſo diuitior licet ſuiſſem. Ad ditis ditior. apperet ergo grammaticos quoſdaꝫ peruerſa precipere qui diiorem a diuite fieri uolunt. ℭ Herumne ego aſpicio meum. Vt ubiqꝫ Plautus ita hic mores depingit humanos. ubi eni aliquid auidiuſcule expectamus cum id comparet uix uidetur apparere. itaqꝫ ſi quid noui habent ſtatim depromunt ut hic feſtiue ſtrophilus. ℭ Contolam gradum. No. marcellus contollere contra tollere huncqꝫ citat locum. ℭ Quin ego illi. hero meo lyconidi. ℭ Non quod pueri clamant in faba ſe reperiſſe gurguliunculos: nanqꝫ pueri cum in faba compaterint clamant ſe reperiſſe. Quos Virgili⁹ in carmie georgico multū agricolis dānuꝫ ait iferre ingens. Quæ plurima terræ. Mōſtra ferūt populaiqꝫ igētē farris aceruū gurgulio: ſed fabā auerſati ſunt pythagorei qd' hebetē gignat ſanguinē: nō ut inqt Aulius gelius qd' uermiculos gignat in qbus humana eē credatur aīa: ueꝝ ut naturā eius a medicis mutuati oñdam⁹. faba arida frigida eſt in prio gradu. Viridis frigida & humida gignit carnē minime ſolidā. ſed ſpōgioſam & rarā eduliūqꝫ eſt ad iflandū idoneū. fræſa faba multū deponit inflatiōis cortice depoſito. abſtergēdi uim aliquā habet. farina nāqꝫ ipſius & lomēnū ita nāqꝫ panis ex ipſa nominatꝰ uim abſtergēdi hꝫ ob hoc in uētre diu ñ cōmoratꝰ ſicut q̄ glutinoſi & craſſi humoris neqꝫ ipſius uſus iprobū galeni ſnia ſāguinē gignit neqꝫ opilat. Cūqꝫ cætera legumina ſupnā uētris ptē inflent. hoc magis infernā. fabæ decoctio thoraca lenit. cū aceto ſumpta uētrē cohibet qdā ob gurguliōes q in faba naſcūtꝰ mali humoris eē opinati ſunt: q̄ mentē et hebetari opinati ſunt. ob ſumidas quaſdā in cerebrū exhalationes. aiūtqꝫ in ſomnia turbulēta & terriculamēta eſs gigni: quā obrē pythagorei ab uſu fabæ abdicarūt: id tñ pſtātiſſimos uideo medicos negare. eius decoctio calculū gigni ꝓhibet tā in renib⁹ q̄ in ueſica. ꝓhibet quoqꝫ ſua quadā ꝓprietate de capite in pectus deſtillationes deſcēdere in gēieſqꝫ fieri tuſſes qn & galen⁹ fabā ait ſanitatē tueri ne mali humores gignantꝰ neqꝫ opilatiōes. aiuntqꝫ coctā impoſitam nō mediocriter prodeſſe podagricis cocta cum auſtero atroqꝫ multum uino hernioſis cōfert uētri appoſita & alligata lacētib⁹. ℭ Garrire nugas. ac ſi diceret nugari nugas ſeruire ſeruitutē nota figura eſt. Impfecta fabula eſt ut uero perfecta uideretur nonnulli quiſquilias & preſtigias quaſdam ſubiecerunt quæ non modo a. Plauto longe abſunt: ſed etiam ab illa erudita uetuſtate tam aliena ſunt omnia quam fieri poſſit.

IN ARGVMENTVM CAPTIVORVM

BERN. SARA. VENE.

Filios hēbat duos ætolus ciuis egio: quoꝝ natu maior Philopolem⁹ alter uocatꝰ pægni⁹ hūc q̄drimū ſeru⁹ ſtalagm⁹ ſurripit cuidāqꝫ Theodoromedi polypluſio fugiēs uēdidit i aulid: hic empto ſeruo filiū donat philocrate eiuſdē ætatis pueꝝ: pegnioqꝫ iditꝰ nomē Tyndarus: cūqꝫ aulidēſes bellarentꝰ cū ætolis capt⁹ i pugna eſt alter egionis fili⁹ dict⁹ philopolem⁹ ueditusqꝫ qdā Menarco medico: cūqꝫ ſors uices redderet: capti piter ſūt ex aulidēſib⁹ idē Philocrates & Tyndar⁹: egio ut ſuū redimeret captū filiū mercatꝰ ex pda hos captiuos duos: a qb⁹ nomē ſibi aſciuit comœdia: hoc pacto neſci⁹ emit q̄drimū iā ſurreptuꝫ filiū: iſqꝫ ſuo pri ignat⁹ ſeruitutē ſeruit: ābo hic cōueiūt ut ſuū cōmutēt hītū & noīa: dicaturqꝫ Philocrates Tyndarus: & Tyndarus Philocrates: uerum quærēs egio redimere ex aulide Philopolemuꝫ filiū illuc mittit Philocratē ꝓ Tyndaro: neſci⁹ ei⁹ quē cōfinxerūt doli: cūqꝫ p Ariſtophontē aulidēſe captū reſciuiſſet cōfictā fallaciā: tyndarūqꝫ ꝓ Philocrate relictū domi: illū cōpeditū ſeruat i lapidicinis: eūqꝫ miſeris agit modis: iteri ex aulide redit Philopolemus cū Philocrate: ſecumqꝫ ducunt ſtalagmum fugitiuum ſeruum: cuius confeſſione noſcitur tyndarum captiuum eſſe egionis filium.

VALLa. Iohannis Petri. Vallæ cōmentarius in captiuos. Argumentū captiuoꝝ

AEgyo filios habuit duos phylopolemū & tindaꝝ. Tindaꝝ ſeruus ſtalagmus ſurripuit & uēdidit in aſilide theodoromedi. is filio ſuo phylocrati peculiarē dedit ſeruū. phylopolem⁹ cū bellū eēt iter aulidēſes & etholos capitꝰ. necnō philocrates & tidarus. ægio i gitꝰ: ut phylopolemū filiū recuperet & pmutaret captiuis aliis undiqꝫ coemit multos. iter quos phylocrates & tidarus fuerꝰ q iter ſe dolū cōfingūt mutatis nominib⁹ & ueſtimētis: ut q dñs erat ſui loco hit⁹ remittatꝰ domū. Cōpotes uoti fuere. ægio aūt ut ſēſit ſibi data vba tidaꝝ i lapidicias mittit. redit phylocra. filiū ægiōis phylopole. i bello captū ſecū adducēs & ſtalagmū ſuū q oli tida. ægiōis filiū uēdidrat i aulid a quo cognoſcit. qm i lapidicias miſſat tida. filiū ſuū eē.

VALLa. Oia igitꝰ ut ethymologias ipoꝝ iterptemur: ita nāqꝫ multa erūt planiora. ℭ Aegyo dict⁹ ab ægyzo q dꝰ ſignificat q̄io qd' multis ſit cōcuſſus ærūnis. ℭ Phylopolem⁹. bellicoſus nā phylo amo ſignificat. & polemos bellū. ℭ Phylocrates amoris tēax qa phylo amo & crato ſignificat teneo. ℭ Tidarus. pmo pægniū dicebatꝰ q̄ſi puer luſori⁹. nā pezo ludo dicitꝰ poſtea tidara. nā naſſo hulcero traho & ipello ſignificat. ob mala q̄ euenerūt. ℭ Paraſit⁹ aūt ergaſil⁹ qa ergon op⁹ dꝛ & ſilo traho qd' alienā ad ſe traherei operā. i. aliēo paſceretꝰ cibo. ℭ Ariſtophōtes. aūt captiu⁹ ab eo qd' ariſtos dicitꝰ optim⁹ & phoneuo. i. occido qd' ex optimatib⁹ ſuæ ciuitatis tidaro multa iflixerit mala. ℭ Stalagm⁹. i. ſtilla: qa ſtazo & ſtalazo ſtilo ſignificat: ob iugē fletū ita dict⁹. feſt⁹ tñ ſtalagmiū gen⁹ i auriū uidetꝰ ſignificarꝰ Cæcili⁹ i carina cū ait ex aure ei⁹ ſtalagmiū domi habeo.

Aptus in pugna

Imperfecta ſabula.

Captiui duo. Argumentum.

CAptus eſt in pugna egionis filius.
Aliũ.quadrimum fugiens ſeruꝰ uẽdidit
Pater captiuos commercatur alios.
Tantum ſtudens ut natum recuperet:
Et inibi emit olim amiſſum filium.
Is ſuo cum domino ueſte uerſa ac nomine
Vt amittatur fecit:ipſus plectitur.
Et is reduxit captum & fugitiuum ſimul
Inditio cuius alium agnoſcit filium.

Prologus.

VOs quos uidetis ſtare hic captiuos duos.
Illi qui ſtant:hi ſtant ambo:non ſedent.
Vos uos mihi teſtes me uerum loqui:
Senex qui hic habitat egio eſt huius pater.
Sed is quo pacto ſeruiat ſuo ſibi patri:
Id ego hic apud uos proloquar ſi operam dati
Seni huic fuerunt filii nati duo:
Alterum quadrimum puerum ſeruus ſubrupuit.
Eumq; hinc profugiens uendidit in aulide
Patri huiuſce:iam hoc tenetis?optumum eſt
Negat hercle ille ultimus:accedito.
Si non ubi ſedeas locus eſt:eſt ubi ambules.
Quando hiſtrionem cogis mendicarier
Ego me tua cauſa ne erres non rupturus ſum
Vos qui poteſtis ope uoſtra cenſerier
Accipite:reliquo3:alieno uti nihil moror.
Fugitiuus ille ut dixeram ante huius patri
Domo quem profugiens dominũ abſtulerat uendidit.
Hic poſtquam hunc emit dedit eum huic gnato ſuo
Peculiarem:quia quaſi una etas erat.
Hic nunc domi ſeruit ſuo patri:nec ſcit pater
Eſt uero di nos:quaſi pilas homines habent:
Rationem habetis quo modo unum amiſerit

CAptus ĩ pugna:ex primis uerſiculoꝝ elementis ut in cæteris fit noſcitᷣ nomẽ comœdiæ capteiuei ꝓ captiui: ei nãq; dipthõgus græca ꝓ.i.ꝓducta poſita eſt. ℂ Egionis filiꝰ:Philopolemꝰ. ℂ Quadrimũ: Pægniũ. ℂ Seruos:Stalagmꝰ. ℂ Cõmercatur alios:Scilicet philocratẽ & ipſm pægniũ:qd declarat magis:emit amiſſũ filiũ. ℂ Et inibi.i.iter iſtos ẽptos de p̄da:alias inibi ꝓ ſic & mox ponitᷣ. ℂ Cũ ſuo dño:Philo.nã illi dono datꝰ fuerat p̄re. ℂ Vt amittatᷣ:ad redimẽdũ.ſ.philopo. ℂ Ipſ plectitᷣ.ſ.filiꝰ a p̄re egiõe qa ſe ꝓ Philocrate geſſerat. ℂ Is reduxit captũ & fugitiuũ Videlicet philocrates ſecũ auexit & Philopole.& ſtalagmũ fuũ. ℂ Indicio:Cõfeſſiõe. ℂ Aliũ filiũ: Pægnium noiatum Tyndaꝝ quẽ iſcius pater iuſſerat compedibus diſtineri.

BERN. SARA. VENE.

CApꝰ ẽi pugna.exp̄mis ut Plauto mos ẽ uerſuũ litteris comœdie nomẽ ãnotatᷣ ĩ quo noĩe exprimẽdo i littera hẽte p̄poſitã q̃ coit ĩ diphthõgõ.nã ut tã Priſcianꝰ q̃ Quĩtilianꝰ ĩ primo iſtitutionũ docet ueteres romani ante e i ponebant in diphthongon.

VALLa. Quadrimus. Inibi.

ℂ Aegiõis filiꝰ ſubaudi phylopolemꝰ: ℂ Aliũ quadrimum.ideſt quattuor annorum nempe tyndarum. ℂ Seruos uendidit ſubaudi ſtalagmus. ℂ Vt gnatum recuperet.ſubaudi phylopolemũ. ℂ Et inibi.i.iteri. ℂ Amiſſũ filiũ.ſubaudi tyndarum. ℂ Ipſus ſubaudi Tyndarus.

VOs q uidetis ſtarᷣ captiuos duos:iã dictos.ſ.Philocra.& Tyn.quos emerat egio ex hoſtiũ mãubiis ut hoꝝ cõmutatione filiꝰ captus Philopolemus redimeretur. ℂ Huiꝰ:Scilicet tyndari q alter captiuoꝝ erat. ℂ Patri huiuſce:Philocra.alteriꝰ captiui. ℂ Negat ille ultimus:Qui in fine theatri uerba recitatoris non percipiebat. ℂ Hiſtrionẽ cogis mendicarier:Nam ſtando impedimento erat hiſtrionibus qui nequibant perſonatum cum decoro peragere:& propterea mendicari:ideſt impeditos uagari cogebantur:uel cum non recte feciſſent exploſi mendicabant quod non æque placet: ℂ Me nõ rupturus:Vt ſcilicet ex clamore & uoce ſublata rumpantur inteſtina: ℂ Voſ qui poteſtis ope ueſtra cenſerier: Applaudit ditionbus & potentioribus qui ſuiſmet cenſeri opibus poſſent:nam aut cenſſebantur per capita & dicebantur capite cenſes quia nullo aut p̄uo ære cenſerentᷣ:aut cenſebantᷣ ære a cenſoribus cum diuites eſſent ſecundum quam cenſionem tributa pendebant.unde cenſus nummus:uel poteſtis ope ueſtra cenſerier:hoc eſt ꝓpter opes eſtis in extimatione & præcio:nam cenſeri pro eo quandoq; capitur quod eſt in p̄cio & extimatiõe hẽri ĩ q̃ ſignificatiõe locutꝰ eſt de uirtute Seneca uirtꝰ igens ſup iſta cõſiſtit: ſuo ære cẽſetᷣ. ℂ Fugitiuꝰ ille repetit rurſus q̃ dixerat facta digreſſiõe. ℂ Huic gnato ſuo:Philo. ℂ Peculiarẽ:ꝓpriũ & ad ipiꝰ obſequiũ.

BERN. SARA. VENE.

Mẽdicarier. Mendicabulu3. Cenſere. Cenſeri. Cenſus ſubſtantiuum Cẽſores. Cenſura & cẽſio.

Aetoli.
Mænarcus.
A.l.commẽcarier
Reconciliare.
Quæſtores.
A.l.hiſce
Reduces
Reduco
Sua ſibi
Cõparaſ
hõ quid
Res.
ptractare
Spurcidicus.
A.l.deſubito.
Duellũ

❡Di nos q̃ſi pilas hoĩes habent: Oñdit fortunæ mutabilitatẽ:nã huc atq; illuc iactãt hoĩes ꝓut fortũæ flactus ſuflauerat:ſcite igit̃ Iuuẽalis nos ſic iatari dic̃ quotiẽs uoluit fortũa iocari: huc quoq; tẽdit illd̃ horatii fortũa ſcæuo læta negotio:& ludũ iſolẽtẽ luder̃ ptinax trãſmutat incertos honores nũc mihi nũc alii bẽigna. ❡Aetoli cũ aulidis:De ætolis plura Straboĩqẽs ex ephori ſẽtẽtia ætoloꝝ gẽtẽ nũq̃ alienæ ditiõi fuiſſe ſubiectã a populatiõeq; iuiolatã ꝑmãſiſſe ꝓpter locoꝝ aſpitatẽ & reꝝ bellicaꝝ pitiã i ætolia nũc ꝑcipua urbs naupactos : aulis: eſt in euboico ſinu port⁹:ora qdem lapidoſa: huc græci cõiurati i troiãos conuenerãt nõ añ reuerſuros q̃troia caperet̃:id qd̃ uirgiliana dido ſua q̃rella teſtat̃: ñ ego cũ danais troianã excidẽ gẽtẽ aulide iuraui . ❡De quæſtorib⁹:Dicti ſũt quæſtores publicæ pecũiæ quæſitores q & maleficiis inquirendis præeſſe ſolebãt & q̃ſi a queſtionib⁹ exercẽdis queſtores dici Varro uult:uerba ſũt pomponii de origine iuris deinde cũ ærrariũ populi aucti⁹ eẽ cœpiſſet: ut eẽnt q illis præ eſſent:conſtituti ſũt quæſtores q pecuniæ cõſeruãdæ præeſſent dicti ab eo qd̃ inquirẽdæ & conſeruãdæ pecuniæ cauſa creati erant: & quia diximus de capite cuius romani iniuſſu populi non erat lege permiſſum cõſulibus ius dicere:propterea quæſtores conſtituebãtur a populo qui capitalibus rebus præeſſent. hi appellabantur quæſtores patricidii quorum ẽt meminit lex duodecim tabularũ & mentio habita eſt i amphitrione. ❡Homũculi:Quod nõ ſint plane hoĩes ſed a rectitudine mentis ratiõeq; quod eſt propriũ hoĩs aberrãtes. Quid aũt ſit hõ luculẽtiſſime dſcripſit apuleius:cuius uerba ut omnis ſũt ueritate ueriora ſub texui:homines inquit ſunt rationem calẽtes:oratiõe polẽtes:imortalib⁹ animis:moribũdis mẽbris:brutis & obnoxiis corporib⁹ diſſimilib⁹ morib⁹:ſimilibus erroribus:puicaci audacia.pertinaci ſpe: caſſo labore: fortuna caduca: ſigillatĩ mortales:uiciſſim ſufficienda ꝓle mutabiles:uolucri tẽpore:tarda ſapientia citata morte:querula uita. ❡Nõ ptractate facta.Ideſt ñ oĩb⁹ obuia & uulgata. ❡Iniquomſt Pro inquũ ẽ.i.nõ cõuenit ñ decet. ❡Comico choragio conari de ſubitõtos agere tragœdiã Senſus ẽ nõ par uĩ ut de comœdia fiat ſtatim tragœdia. Nã ſi ea qppe deſcriberẽt quæ ætoli geſſiſſent cũ aulidis:hoc magis ad tragœdiã ſpectaret q̃ ad comœdiã:ſed ut planior fiat intellect⁹ uerba ſingu la explicem⁹:ẽ choragium ſcenaꝝ iſtrumẽtũ ut idicat Feſtus & itidẽ donat⁹ igens choragii ẽ adminiſtratio:ut opportune i ꝓſcẽiũ:Victruui⁹ p⁹ ſcenã porticus ſũt cõſtituẽdæ ut cũ ĩbres repẽtini ludos iterpellauerit:hẽat populus quo ſe recipiat ex theatro choragioq; laxamentum Cicero ad herennium aut aliquod fragile choragium gloriæ comparetur. A puleius de aſino aureo in. V. iam feralium nuptiarum miſerrimæ uirgini choragium ſtruitur:de ſubitontos pro de ſubitonſos pro tonſos

Poſtquam belligerant ætoli cum aulidis
Vt fit in bello capitur alter filius.
Medicus menarcus emit ibidem in aulide
Cœpit captiuos commercari hic alios.
Si quem reperire poſſet cum quo mutet ſuum.
Illum captiuum:hunc ſuum eſſe neſcit qui domiſt.
Et quoniam heri inde audiuit de ſummo loco.
Summoq; genere captum æquitem alium.
Nihil precio parſit filio dum parceret.
Reconciliare ut facilius poſſet domum.
Emit hoſce de præda:ambos de quæſtoribus
Hiſce autem inter ſeſe confinxerunt dolum
Quo pacto hic ſeruus ſuum heruʒ hinc amitat domũ
Atq; inter ſe commutant ueſtem & nomina.
Illic uocatur phylocrates:hic tydarus.
Huius illic:hic illius:hodie fert imaginem.
Et hic hodie expediet hanc docte fallaciam.
Et ſuum herum faciet libertatis compotem.
Eodemq; pacto fratrem ſeruabit ſuum.
Reducemq; faciet liberum in patriam ad patrem.
Imprudens.itidem & ſæpe iam in multis locis
Plus inſciens quid fecit: quam prudens boni.
Sed inſcientes ſua ſibi fallacia
Ita compararunt & confinxerunt dolum.
Itaq; hi commenti de ſua ſententia.
Vt in ſeruitute hic ad ſuum maneat patrem.
Ita nunc ignorans ſuo ſibi ſeruit patri
Homunculi quanti ſunt quum recogito.
Hæc res agetur nobis.uobis fabula
Sed etiam eſt paucis uos quod monitos uoluerim.
Profecto expediet fabulæ huic operam dare
Non pertractate facta eſt:neq; item ut cæteræ:
Neq; ſpurcidici inſunt uerſus immemorabiles.
Hic neq; periurus leno eſt:nec meretrix mala:
Neq; miles glorioſus:eſſe ne uereamini
Quia bellum ætolis dixi cum aulidis.
Foris illic extra ſcenam fient prœlia
Nam hoc pene iniquomſt comico choragio
Conari de ſubitontos agere tragœdiam.
Proin ſiquis pugnam expetat lites contrahat
Valentiorem nactus aduerſarium.
Si erit ego faciam ut pugnam inſpectet non bonam.
Adeo ut ſpectare poſtea omnis oderit.
Abeo.ualete iudices iuſtiſſimi
Domi belliq; duellatores optimi.

tontos pro tonſos:nam in comœdiis tonſi ut quidam perhibent inducebantur: qui perſonatus agerẽt:poteſt hic locus ali o modo legi: & erit nihilomi nus idem ſenſus uidelicet per unius litteræ tantum detractioneꝫ:conari de ſubito nos agere tragœdiam uel ſic conari de ſubitõtos agere tragœdiam:& erit ordo pene iniquum eſt ubi des tontos agere tragœdiam comico choragio hoc ẽ perſonatus iá patos ad actitádá comœdiá i tragœdiá tráſilire:& miſceri tragœdiá comœdiæ.¶ Duellatores:Bellatores:nam duellum bellum quod duabus partibus de uictoria certantibus dimicatur domi belliqꝫ dixit quia non minori induſtria domi ꝙ foris bellum geritur id quod Cicero teſtatur:parui ſunt facienda arma foris niſi ſit conſilium domi.

Prologus

HOs quos udetis ſtare.hic ꝓlogus.ſta re erectos eẽ.ná & ſtare obfirmari:ut ſtat ſonipes & frena ferox fero cia.mandit:inde ſtabulũ ubi iumen ta:& ſtatio ubi milites ſtant inſtructi a quo multa cõpoſita ut inſtare urgere.& ꝓſtare pro pretio ſtare:ſicut obſtare obſiſtere.¶ Qui hic hĩtat hẽt domiciliũ. ná cũ ſit uerbũ VALLa. iteratiuum ab habeo id frequenter habet quis ubi habitat.¶ Seruiat ſuo ſibi patri.Duobus ſignificat ipſum ſer‑uire & ſuo patri & ſibi.ob hoc enim futurus liber quia filiuſſamilias a patre cognoſcitur.¶ Apud uos ꝓloquar. precæteris dicam.nam prologus proloquium quoddam eſt:unde etiam quod græci axioma latini tam prologui uꝫ ꝙ effatum dicunt.¶ Filii nati duo.phylopolemus & tyndarus. ¶ Alteruꝫ quadrimum.tindarum.nam ut an niculus unius anni.Bimus duorum.Trimus trium.Ita quadrimus quattuor ãnoꝝ. ¶ Hinc profugiẽs. diuerſa petens loca unde profugus ut a Virg.æneas dicitur.& Horatius profugos ſcitas appellauit quod crebro domici lia mutent. ¶ Patri huiuſce.ſubaudi medico menarco.¶ Eſt ubi ambules ideſt ultro citroqꝫ mees quod non de animalibus mõ :ſed ẽt cato in rebus ruſticis ubi naues ãbulant dixit.¶ Cogis mẽdicarier.pathos pagoge. ideo aũt mẽdicari hiſtionẽ dixit qa ex fabulaꝝ recitationibꝰ uictũ ducit.¶ Nõ rupturus ſũ:pro interrupturus ſubaudi fabulam . ¶ Ope ueſtra.opulentia quoniam ex opibus poteſtas oſtenditur & auxilium.notius enim eſt.in ſin‑gulario opem ſignificare auxilium. Opes uero in plurali diuitias:ꝙ ut pluribus debeat exponi.¶ Cenſerier.quia alii ære cenſi. Alii capite cenſi.¶ Alieno uti nihil moror ideſt alienam rem in uſum meum nolo uendicare. Hoc ideo dicit quoniam empta erat fabula ut recitaretur.¶ Fugitiuus ille.ſtalagmum dicit ſeruum.nam de ſeruo fugi tiuum dicimus ſicut tranſfugam appellamus qui partes ſuas deſerit & ſe ad aduerſas recipit . ¶ Hic poſtꝙ.hic.i. theodoromedes.¶ Hunc emit tindarum.¶ Dedit eum huic.tyndarum phylocrati.¶ Peculiarem.precipuum: unde & peculium utrunqꝫ a pecudibus a quibus etiam pecunia dicta quoniam ueteres aut opes ſuas ex pecudibꝰ habuere:aut ex locis.i.fundis:uñ & locuplex.¶ Seruit ſuo pr̃i.ægyoni.¶ Eſt uero.i.ueritas hæc ẽ ut dii nos loco pilarum habeant & interpunctim legendum eſt uero.¶ Rationem habetis.i.cãm:qa nulla cauſa ſine ratione. ¶ Cum aulidis.& aulidus & aulidenſis dr̃.¶ Vt fit.Vt fere fieri ſolet.¶ Alter filius.phylopolemus.¶ Cæpit. ſubaudi ægio.¶ Mutet ſuũ.ꝓ ꝑmutet ẽ ergo aphereſis pathos ſuũ philopolemũ dicit.¶ Illũ captiuũ.tindarum. ¶ Qui domiſt.cum philocrate. ¶ De ſummo loco.de ſumma progenie & ampliſſima familia . ¶ Equitẽ aliũ‑Ariſtophontem dicit.¶ Nihil pretio par ſit ideſt omnem facit impenſam.¶ Reconciliare.Conciliamus nouos reconciliamus ueteres inquit donatus.ergo reconciliare redire ad paterem . ¶ Emit hoſce.phylocratem & tynda‑rum.Ambos de queſtoribus pomponius de origine iuris.Deinde cum ærarium populi auctius eſſe cœpiſſet & ut eſſent qui illis præeſſent dicti ab eo quod ingrẽdæ & cõſeruádæ pecuniæ cã creati erãt & qa ut diximꝰ ð capite ciuis rõani i iuſſu populi ñ erat lege ꝑmiſſũ ẽ ꝯſulibꝰ ius dicẽ:ꝓpterea qſtores cõſtituebãt a populo q i capitalibꝰ re bꝰ ꝑeẽnt hi appellãt qſtores ꝑricidii quoꝝ ẽt mẽinit lex duodeci tabulaꝝ.¶ Hic fuꝰ.tidarꝰ.¶ Suũ heꝝ.phylo‑cratẽ.¶ Illic uocat.q ẽ tidarꝰ.¶ Hic.q ẽ phylocrates.¶ Libtatis cõpotẽ:ut uẽdicet i libtatẽ.Cõpos.n.q poteſta tẽ hẽt:ſicut ipos q caret poteſtate.¶ Fratrẽ ſuabit ſuũ.tidaꝝ phylopolemꝰ.¶ Imprudẽs.qa tidaꝝ fratrẽ ſuũ ne ſciebat.¶ Inſciẽtes.i.neſcii qd foret euẽtuꝝ. ¶ Hi cõmẽti.i.ꝯfinxerũt.¶ Ad ſuũ mãeat p̃rem.tidarꝰ ap ægyonẽ. ¶ Homũculi.i.miſeri hoĩes:hõ hmũcio humulꝰ & umululꝰ dimĩutia.¶ Hæc res aget nobis.i.repſẽtabit utpote hiſtrioĩbꝰ.ná ut iqt Hora. Aut agit res i ſcẽis aut acta refert.¶ Vobis fabula.ut nobis ablatiuꝰ ẽ.ita uobis datiuꝰ. ¶ Ná ꝑtractate.i.diligẽter. Immẽorabiles.i.nulla mẽoria digni.¶ Quia bellũ ætolis.Datiuᵒ ẽ ætolis . Dicimꝰ. n.ẽ mihi bellũ tecũ.bellũ i aio cõtiet.ꝓliũ & pugna ex cõgreſſu ſũt.Strabo i.x.iqt ætoli & acarnanes iuicẽ cõtermi ni ſũt iter quos medíꝰ ẽ acheloꝰ.¶ Iniquõſt.ꝓ iniquũ ẽ.Comico choragio.Dõatꝰ ecce aũt uiᵈo redeũtẽ ſenẽ.cho ragii ẽ adminiſtratio ut opportũe i ꝓſcẽiũ.Feſtꝰ põpeiꝰ coragiũ iſtrumẽtũ ẽ ſcænaꝝ. Victruuiꝰ pꝰ ſcænã porticꝰ ſũt ꝯſtituẽdæ uti cũ ibres repẽtini ludos iterpellauerit hẽat populꝰ quo ſe recipiat ex theatro choragioqꝫ laxamẽtũ hẽ at ad cõparádũ uti ſũt porticꝰ põpeianæ.Cice.i q̃rto ad herẽniũ.Aut aliqᵈ fragile falſæ choragiũ gloriæ cõparet. Apuleiꝰ i q̃nto ð aſino aureo iá feraliũ nuptiaꝝ miſerrimæ uirgini choragiũ ſtruit.Victruiꝰ etiá i. x. ð hydraulicis q̃rũ itꝰ & reditꝰ alias obturat alias opit terebratiões hæc regulæ hẽnt ferrea choragia fixa & iũcta cũ pinis q̃rũ tactꝰ motiões efficit rgulaꝝ.Iuliꝰ uero polux iqt. τουτοισ προσηκοι. Χοροι.χορευτησ.χοροποιια.χοραστασια.χορικον μεροσ.χορευσαι.χορηγοσ.χορηγια.χορηγια ο τοποσ ου η παρασκευη του χορη‑γου.Vr̃ aũt hᵒ nomẽ choragꝰ.uñ choragiũ fieri qᵈ chir dicat manꝰ a græcis & ago duco.uñ & choragia chora‑giæ miniſtratio.Iſocrates i areopagitico.ου γαρ εκ των πομπων ουδε εκ των περι τασ χορηγιασ φιλο hε ικιωh.Comico ergo choragio dixit cũ ſint multoꝝ choragia.Vocauerũt aũt choragos ueteres quẽadmodũ byzantius ſcribit Demetrius in quarto de poemate uolumine non choros ammiſcentes: ſed chori ductores ſicͣ nõis oſtendit etymologia.¶ De ſubito nos.ideſt repente ita corrigendum.¶ Agere tragœdiam.ideſt illa ample cti quæ in tragœdiis ſolent explicari.¶ Vt pugnam inſpectet.quod primo pugnis congrederentur pugna.dcã hinc pugil.¶ Duellatores optimi ideſt bellatores precipui.

BERN. SARA. VENE.

IVuentus nomẽ: Quia hæc fabula uidet̃ facta ad bonos mores: in eaq; ſeria magis q̃ iocoſa tractantur: idcirco Plautus ne fabulæ ſeueritate afficiant̃ tedio ſpectatores: artificioſe paſitũ iducit: q̃ ſtatī in principio iocum & riſum apportet: nã nihil ẽ in ꝑpetua comœdia quo exhilareſcat: niſi hic unicus paraſitus cuius Inculẽter naturã ipſe deſcribit. ꝑpterea nõ imerito iter comicos ei debet̃ prim⁹ honos ꝙ apte & cõcine unũ queq; ſuis inducat moribus: qđ iocoſus urbanuſq; & in primis eloquẽs: cõquerit̃ ergo paraſitus fortunas ſuas: multo. n. ingens paraſitos deteriores eẽ meretricibus: cũ ipſe q̃nq; in cõuiuiis ab amatoribus iuocent̃: paraſiti uero oĩno negligant̃ neq; uocent̃ a quopiã. ℂ Nomen ſcorto: Nã eſuriẽs paraſitus ut ſcortũ. i. ueluti pellicula ab oĩbus ſubigit̃. ℂ Quaſi cũ calet̃. Cõmoda utit̃ cõparatione: cochleæ. n. rore cũ nutriãt̃: calore aduẽtãte ſe itra teſtã q̃ſi intra ſe domiciliũ recipiũt: cochleæ q̃ & cochlea & limares dñr. ℂ Liguriãt: Deguſtẽt ſuo ſucco dixit: nã deficiẽte cibo: natura agit i ſeipſam: a lingo fit ligurio & ꝑ cõciſionẽ ligurio. ℂ Venatici moloſſici. Dicũt̃ moloſſi canes a regiõe moloſſa epiri ubi ſunt fortes & optimi. unde. Virg. Acre; moloſſũ dixit. Seneca quoq; ĩ tragœdiis: Teneãt acres lora moloſſos: Dic̃ ergo dũ hoĩes qui paſitos alunt forte ruri uerſant̃: paſiti uti canes uenatici ſibi q̃ritãt cibũ: cũ aũt illi e rure in urbẽ rediere ſũt moloſſi effecti pingues. ſ. & ſaginati: notãda ꝑ contẽptũ appellatio moloſici & incõmodeſtici. ℂ Niſi qui colaphos: Cõmemorat incõmoda quæ decet paſitũ pati niſi uelit mendicaſſe. ℂ Portã trigeminã: Per hãc fratres trigemini horatii cũ curiatiis pariter trigeminis certaturi exierũt ſingulari certamĩe: dr̃ ẽt oſtiẽſis q̄a ꝑ eã itur ad hoſtiã. ℂ Me⁹ rex: Philopolem⁹ apud quẽ diuerſabat̃ & paſiticã exercebat. ℂ Eſt potit⁹ hoſtiũ: Notãda locutio ẽ: ꝑ fact⁹ ẽ hoſtiũ p̃da uł illo potiti ſũt hoſtes. ℂ Aetolia hæc ẽ: Tãq̃ ĩ ea nõ ĩ urbe Roma actitaret̃ comœdia: ſupra mẽtio facta ẽ de ætolis: ꝓuincia ẽ iter græciã & epirũ. ℂ In aulide: Et de ea quoq; mẽnim⁹: fuit agamẽnõiæ graiorũq; claſſis ĩ troiã ꝯiuratiũ ſtatio. ℂ Lamẽtariæ. Flebiles: ℂ Quæſtũ ihon eſtũ: Quia cœpat hoĩes mẽcari. ℂ Qui cũ: cũ quo.

IVuẽt⁹ nomẽ. ſolus ĩ hac ſcena loq̃t paſit⁹ q̃ q̃rit̃ iuuenũ auaritiã ægyoniſq; filiũ captũ ab hoſtib⁹: aꝑ quẽ aſſati exiſ plebat̃. ℂ Indidit ſcõto mihi. me ſcortũ appellauit: h⁹ dic̃ loco me ſcorti hũit: nã ſcorta iuocãtur & nos paſiti iuocamur: ſʒ quo pacto hæc ĩuocatio diſtiguat̃ ſtatī ſubiũgit. ℂ Eo q̄a iuocat⁹. Interp̃tat̃ hoc ũbũ duob⁹ mõis: ut ſit iuocat⁹. i. multũ uocat⁹: ut meretrices ĩ ꝯuiuiis iuocãt̃. Et iuocat⁹ ñ uocat⁹: ut hic. ℂ Talos cũ iac̃ in xeniis Martia. oñdit iter talos & teſſarã q̃ ſit differẽtia cũ ait maiorẽ aleã ĩ teſſara q̃ ĩ talis. talus latine. græce aſtragalus. nã teſſara ẽ q̃ cybos ſiue cub⁹ a græcis dr̃. ℂ Planiſſume. i. apertiſſime & ẽ reſpõſũ factæ iterrogatiõis. ℂ Nos paſiti plani⁹. ſubaudi iuocamur. ℂ Neq; uocat neq; iuocat. Vocat ad ꝯuiuiũ. Inuocat ĩ cõuiuio ut ſcortũ. ℂ Edim⁹ alienũ cibũ. i. alii deputatũ. ℂ Vbi res ꝓlatæ. i. ꝓcul latæ atq; ablatæ ſũt. cui⁹ p̃mitiuũ ꝓtollo. i. ꝓcul aufero. nã ꝓfero ꝓpono

Iuuenes. Iuuẽtus. Iuuenta.

Prolatæ

Caletur. Cochlea

Ligurio. liguritor

Venatici canes.

VALLa.

Moloſſi.

Paraſitus.

Paraſitus.

IVuentus nomen indidit ſcorto mihi:
Eo quia inuocatus ſoleo eſſe in conuiuio.
Scio abſurde dictum hoc deriſores dicere.
At ego dico recte: nam ſcortum in conuiuio
Sibi amator talos quum iacit inuocat.
Eſt ne inuocatum an non? planiſſume:
Verum hercle uerum nos paraſiti planius
Quos nunquam quiſquam neq; uocat: neq; inuocat
Quaſi mures ſemper edimus alienum cibum.
Vbi res prolatæ ſunt quum rus homines eunt.
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus.
Quaſi quum caletur cocleæ in oculto latent.
Suo ſibi ſucco uiuunt: ros ſi non cadit.
Item paraſiti rebus prolatis latent.
In oculto miſeri uictitant ſucco ſuo:
Dum ruri rurant homines: quas liguriant.
Prolatis rebus paraſiti uenatici canes
Sumus. quando rure redierunt moloſſici.
Odioſiciq;: & multum incommodeſtici
Et hic quidem hercle niſi qui colaphos perpeti
Poteſt paraſitus: frangiq; aulas in caput.
Vel ire extra portam trigeminam ad ſacculum licet:
Quod mihi ne eueniat nonnullum periculum eſt.
Nam poſtquam meus rex eſt potitus hoſtium.
Ita nunc belligerant ætoli cum aulidis.
Nam ætolia hæc eſt: illic eſt captus in aulide.
Philopolemus huius egionis filius:
Senis qui hic habitat: quæ ædes lamentariæ
Mihi ſunt: quas quotieſcunq; conſpicio: fleo:
Nunc hic occepit quæſtum hunc filii gratia.
Inhoneſtum: & maxime alienum ingenio ſuo.
Homines captiuos commercatur: ſi queat
Aliquem inuenire ſuum quicum mutet filium.

Nunc ad

ro ꝓpono ẽ idẽ qđ promo & edo. Iu. ꝓfer galla caput. ¶ Noſtris dẽtib⁹ deeſt. a ut ſit a nr̃is dẽtib⁹. ẽ. n. caſus ablatiu⁹. ¶ Cũ caleť. ipſonale uerbũ eſt. i. cũ æſtatẽ calor uiget. ¶ Cocleæ: q̃ & cocleta & a limo i quo degũt limaces: ¶ Suo ſibi ſucco uiuũt ſibi ut cõferãt ac ſugerãt cibũ. ¶ Ros ſi ñ cadit. qm̃ rore uiuũt p æſtũ. q cũ auferť latitãt. ¶ Itẽ. eodẽ mõ latẽt lateo uerbũ a græco lanthano. ¶ Ruri rurãt. i. ruſticãť colẽdo agros figura archaiſmos: ut ſuio ſuitutẽ & pugno pugnã. Quos liguriãt. i. quoꝝ bõa turpiter abſumãt: a græco licho: uñ ligo ſicͨ ãcho ãgo a quo ligurio. ẽ aũt licho digitis leuãdo deguſto. uñ eligma qđ ĩperiti electuariũ dicũt. ¶ Venatici canes. q aluũ ſub ſtrictã habẽt ad curſũ uegetiores. Moloſſici. ex regiõe epyri quæ moloſia dr̃ ſũt cães moloſſ ſtatarii ñ ad curſũ idonei: ſꝫ uirib⁹ ꝓſtãtiores angẽdis lupis ſed moloſſici dixit quæ deriuatio incõcinitatẽ ſignificat ſicut mox ſubiũgit odioſici ab odioſo & ab incõmodo incõmodeſtici. ¶ Colaphos ꝑpeti: quẽ græci colaphõ nr̃i alapã dicũt. ¶ Portã trigeminã. extra quã exeuntes trini Horatii romãi cũ trib⁹ curiaciis albãis conflixerũt. ¶ Ad ſaculũ. i. ad mẽdicãdũ Me⁹ rex. ſubaudi phylopolem⁹. Quæ ædes lamẽtariæ mihi ſť: nihil lam̃tatõnẽ igerẽtes qa ñ ut ſolebã i de mihi cibũ idipiſcor qa abeſt philopolem⁹. ¶ Nũc hic. ægyo. ¶ Inhõeſtũ. primo nãqꝫ aſpectu uideať ihõeſtũ ſi qſpiã captiuos lucri cã emat & ꝑinde ihõeſtũ ñ fuit qđ id ñ cã lucri fecerit: ſed liberãdi filii. ¶ Alienũ ingenio ſuo. qa ñ talia lucra cõſueuit cõſectari & alioq ciuis bon⁹ hẽreť. ¶ Ad eũ ꝑgã. qa eo alias contenderat ideo ait pergam.

Nunc ad eum pergam: ſed aperitur hoſtium
Vnde ſaturitate ſæpe ego exii ebrius.

Egio ſenex. Ergaſilus paraſitus. Lorarius.

ADuorte animum ſcis tu iſtos captiuos duos
Heri quos emi de præda de quæſtoribus.
His indito cathenas ſingularias
Iſtas maiores quibus ſunt uincti demito
Si nito ambulare ſi foris ſi intus uolent.
Sed uti adſeruentur magna diligentia.
Liber captiuus auis fere conſimilis eſt.
Semel fugiendi ſi data eſt occaſio.
Satis ẽ nũq̃ poſt illã poſſis prẽdere: oẽs ꝑfecto liberi libentius.
Sumus: quam ſeruimus. Lo. non uidere ita tu quidem
Si non eſt quod dem: me ne uis dem ipſe in pedes?
Se. Si dederis: erit extemplo mihi quod dem tibi.
Lo. Auis me fere conſimilem faciam ut prædixiſti.
Se. Ita ut dicis: nam ſi faxis te in caueam dabo.
Sed ſatis uerborum eſt. cura quæ iuſſi: atqꝫ abi.
Pa. Quod quidem ego nimis quãꝫ cupio ut impetret.
Nam ni illum recipiat: nihil eſt quo me recipiam.
Nulla eſt ſpes iuuentutis: ſeſe omnis amant:
Ille demum antiquis eſt adoleſcens moribus
Cuius nunquam uoltum tranquillauit gratis
Condigne pater eſt eius moratus moribus:
Se. Ego ibo ad fratrem: ad alios captiuos meos.
Viſam ne nocte hac quippiam turbauerint.
Inde me continuo recipiam rurſum domum.
Pa. Aegre eſt mihi hunc facere quæſtum carcerarium
Propter ſui gnati miſeriam miſerum ſenem.
Sed ſi ullo pacto ille huc conciliari poteſt
Vel carnificinam hunc facere poſſum perpeti.

ADuorte aiũ: Iubet lorario ut quos emerat captiuos ſeruet: hi erant ſæpe dicti Philocrates & Tyndarus: a loris lorarii dicti ſũt q loris cæderẽt uel loris uincirẽt. ¶ Sigularias: Ideſt ſingulis ſuas: nã uincti pri⁹ erãt eadẽ ſimul cathẽa. ¶ Poſt illã. Lego potius poſtilla ut ſit uerbũ unũ qđ ãtiquũ ẽ: ut teſtať Donatus ĩ Terẽtiũ: nos dicim⁹ poſtea. ¶ Non uidere: nõ uideris ita. ſ. ſẽtire & uelle ut loq̃ris: nã cũ ipe ñ hẽaꝫ ut me a ſuitute uẽdicem⁹: ne ut aufugiã nã hic quoqꝫ lorari⁹ ſu⁹ erat ¶ Si dederis: Scilicet te i pedes. ¶ Vt ipetret Qđ. ſ. filiũ a ſeruitute redimat nã ſibi bũ euẽturꝫ putabat. ¶ Antiqs: nobilib⁹ & ꝑclaris: ãtiq̃re ĩñ poſitũ ꝓ obliterař. Liui⁹ oium reꝝ cã uobis ãtiq̃ndas cẽſeo iſtas rogatiões. ¶ Trãqllauit: Hi larẽ & placidũ fecit: ut decebat patrem. ¶ Neſle: Verba potiuſſũt ſenis q̃ paraſiti: itidẽ uidebis ĩpleriſqꝫ locis hui⁹ ſcenæ ſuo loco interlocutores diſpoſitos & ĩ ſuas decurias redactos ñ. n. ſũt ſingula obeliſco ſignãda. ¶ Edẽdi exercit⁹: Cõuẽt⁹ ſodaliũ & cœnaꝝ appar⁹ itelligit: ſic quoqꝫ remiſſũ iperare exercitũ itelige omiſſa cõuiuia iſtaurař. ¶ Fugitãt hãc ꝓuiciã: Vt. ſ. parẽt ſodalib⁹ conuiuia. ¶ Piſtorieſiũ: Hic nimis lepide ñ nullos populos paſit⁹ cõmẽorat nõ tã ad oppida a qb⁹ denoianť reſpiciẽs q̃ ad cibaria uidelicet pães: placẽtas: turdos: ficedulas: qb⁹ militib⁹ (ut ipe ait) op⁹ ẽ ad aciem cõuiuioꝝ ſtruẽdã: piſces quoqꝫ marios milites appellauit. Oppida ãt nota a qb⁹ poplos dnoiauit ñ ẽ ut ꝑtermittam⁹: ſũt nãqꝫ piſtorieſes a piſtoria ciui. q̃ Ptole. põit inter mediterãeas thuſciæ ciuitates: ẽ. n. inter Florẽtiã & Lucã ſita. ¶ Pla

BERN. SARA. VENE.

Singularia. Catena.

A. I. poſtilla.

Recipe. Antiqu⁹. Antiq̃re.

cētini: Placētia romāoꝝ colōia cui trebia tor‑rēs galliæ ciſalpinæ ad ſ lapidē: q ex apenio ī padū fluit cæd romanoꝝ nobilis ſcipiōe & ſē prōio ꝯſulibꝰ. ℂ Turdetāis. Hi populi ſūt hiſ pāiæ eiꝰ quā beticā: nūc granatā uocāt. Strabo eius in tertio mētionē facit īquiens regio ipa a flumine betica uocitat: ab incolis turdetania. Incole uero ipi turdetani & turduli appellan‑tur: ſunt qui eoſdem arbitrantur eſſe ſunt qui diuerſos & quibus eſt Polybius: qui turdetāis turdulos finitimos ad ſeptentrionem eē dicit: hoc autem tempore nulla inter eos apparent cōfinia: hi īter hiſpaniæ populos ſapiētia pu‑tāt excellere & lrāꝝ ſtudiis utunt: & memorā‑da uolumina uetuſtatis hēnt. ℂ Ficedulēſibꝰ. Qui ſint populi ficedulēſes nuſq̄ cōperi: nec apd Stratonē neq; Ptolemæū: neq; Pliniū: tm̄ īueni a Plinio memorari ficolēſes populos in Italiæ regiōe apdq; Ptolemæū ficū dici ſiue fi‑cū oppidū iter ſcardonā & ſalōas mediū: qd li‑gua liburnica ſibinicū noiāt: at de neutro hoꝝ Plautꝰ autumo ītellexiſſe: ſ; abeo potiꝰ nouatū uerbū fuiſſe ficedulēſes ſicut & paniceos ioco‑ſe ꝑ hos pāes: ꝑ illos uero ficedulas ītelligi uo‑lēs: ē aūt ficedula auis q̄ ficubꝰ paſcit & uuis: uñ iucūde Martia. ī diſtichis inqt Cū me ficus alat cū paſcar dulcibꝰ uuis cur potiꝰ nomē ñ de‑dit uua mihi. ℂ Emptū niſi qs: Poſſūt eē v̄ba‑tā paſiti q̄ ſenis: & ē idē fere ſēſus: ul' lege ſūptū niſi qs meliorē adfert: ſi ſenis īuitat ille paſitū ad modicā & frugalē cœnā: ſi mō ſibi patiorē & meliorē paſitus ñ īuēiat. Si paſiti ſe uētuꝝ pollicet niſi melior cōditio offerat. ℂ Quaſi fūdū uēdā: Verba ſenis ſūt oīno q ab ipſiꝰ īſtitu‑to & frugali uictu ñ ē digreſſurꝰ: ne cogat (ut plæriſq; ꝯtigit) opipare & laute cōuiuādo ab‑alienare fūdū & ſubātiā diſſipare. ℂ Tēpori: Scilc; uēias. ℂ Aemulis: Legerē hez malis ꝓ maxillis. ℂ Ociū ē. Quia nihil eſt quod edāt. ℂ Imō uēare leporē: Quia dixit ſibi ociū eē: uēationē hortat. ℂ Ityz: Faſcianā auē ī q̄ Itys Terei filiꝰ ꝯuerſus ē. ℂ Nō meꝰ uictꝰ: Ac dixiſ‑ſet ñ ego ꝓpter uictū ſoleo multū laboris īpē‑der: ut faciūt cœteri ī uēatiōibꝰ ſoliciti. ℂ Scru‑poſā: Difficilē a ſcrupis: qui aſpera ſaxa dñr & a tractu umbræ diſtantia: unde ſcrupuloſā rez dicimus quæ in ſe aſperi habet: ſcrupus enim dictus eſt a Seruio lapillus breuis & aſper: qui preſſus pede ſolicitudinem creat. ℂ Cum cal‑ceatis dentibus: Ideſt munitis ne quoquo mo‑do lædantur: nam dixit non meus uictus com‑meat aſperam uiam. ℂ Sentis ne? Quia di‑xit ille meus aſper uictus eſt: ſentis ſpina eſt: dic‑ta ꝙ tacta ſentiatur: & uerba paraſiti ſunt non egionis. ℂ Curato ægrotos domi: Ex oleri‑bus namq; decoctis conficiuntur enemata & clyſteria quo nobili medicamine ſuccurritur inteſtinis & leuatur ab onere corpus a ca‑pite ad pedes uſq;

Ergaſilꝰ.

Impare exercitū

Multigenera.

Piſtorenſibus.

Piſtoriū.

Panna.

Placētia

Turdetani

Ficedulenſes.

Quiddū

Se. Quis hic loqt? Pa. ego qui tuo mœrore q macero:
Maceſco. conſeneſco: & tabeſco miſer.
Oſſa: atq; pellis ut miſer macritudine.
Neq; unquam quicq̄ me iuuat: quod edo domi
Foris aliquantulum etiam quod guſto id beat.
Se. Ergaſile ſalue Er. di te bene ament egio.
Se. Ne fle. Pa. ego ne illum fleam? ego ne non defleam
Talem adoleſcentem? Se. ſemper ſenſi filio
Meo te eſſe amicum: & illum intellexi tibi.
Tum deniq; omnes noſtra intelligimus bona
Quum quæ in poteſtate habuimus: ea amiſimus.
Er. Ego poſtquam gnatus tuus potitus eſt hoſtium
Expertus quanti fuerit nunc deſidero.
Se. Alienus quum eius incommodum tam ægre feras
Quid me patrem par facere eſt cui ille eſt unicus.
Alienus ego alienus ille. pa. ah egio
Nunquam iſtuc dixis: neque animum induxis tuum:
Tibi ille unicus eſt: mihi etiam unico magis unicus.
Se. Laudo mallum quum amici tuum ducis malum.
Nūc habe bonum animum. Pa. heu. Se. huic illud dolet.
Quia nunc remiſſus eſt edendi exercitus:
Pa. Nullumne interea nactus qui poſſet tibi:
Remiſſum quem dixti imperare exercitum.
Se. Quid credis? fugitant omnes hanc prouinciam.
Quod obtigerat. poſtq̄ captus philopolemus tuus.
Pa. Non pol mirandum eſt fugitare hanc prouinciam.
Multis & multigeneribus opuſt tibi
Militibus primo dum opus eſt piſtorenſibus.
Eorum ſunt aliquot genera piſtorenſium.
Opus paniceis eſt: opus placentinis quoq;
Opus turdetanis: opuſt ficedulenſibus.
Iam maritumi omnes milites opus ſunt tibi.
Se. Vt ſæpe ſumma ingenia in oculto latent.
Hic qualis imperator nunc priuatus eſt:
Habe modo bonum animum: nam illū confido domū
In his diebus me reconciliaſcere.
Nam eccum hic captiuum adoleſcentem alium
Prognatum genere ſummo & ſumis diuitiis
Hoc illum me muttare confido fore.
Pa. Ita di deæq; faxint. Se. ſed num quo foras
Vocatus ad cœnam? Pa. nuſquam quod ſciam.
Sed quicdum id quæris? Se. quia mihi eſt natalis dies
Propterea te uocari ad cœnam uolo.
Pa. Facete dictum. Se. ſed ſi pauxillum potes
Contentus eſſe. Pa. næ per pauxillum modo
Nam iſtoc me aſſiduo uictu delecto domi.
Se. Agesis roga. Pa. emptum niſi quis meliorem ad fert

Quæ mihi atq;

ADuorte aiū ſiſ. ægyo ĩ hac ſcæna lorarios alloq̄ꝛ q a loris dicti qbꝰ captiuos reuiciebāt: pſcribitq́ꝫ ut captiuos diligēter aſſeruēt iteri aduēit ergaſilus paraſitus q cum ſermocinaꝛ inuitatq́ꝫ ad cœnā. ¶ Sis: pro ſi uis nō ut ſcribiꝛ cū c. ¶ Indito. iponito. ē. n. modus impatiuus nō caſus. ¶ Cathenas ſingularias. i. ſuas ſingulis attributas. ¶ Demito. impatiuus a demēdo unū tergo auferēdū. ¶ Auis. feræ. nomē ē feræ. nā aues domeſticæ quæ cicures appellāꝛ uiſuꝫ humanū nō formidāt ut feræ & auia loca ĩcolētes. ¶ Poſt illā. frequēs ē Plauto hic loquēdi modus ut poſtea dicimus dicat poſt illa: ita hic ſcribēdū reor: q̄q̄ poſt illā ſubaudiri poſſe uideo occaſionē. ¶ Si nō ē qđ dē. ſi nō ē: uñ me re dimā. Libertas. n. aut ptoris ui dicta fiebat: aut teſtamēto: aut ære. i. pecunia qua qs ſe redimeret. ¶ Deꝫ ĩpei pedes. i. effugiā. ¶ Si dederis. ſubaudi te ĩ pedes. ¶ Deꝫ tibi. ſubaudi malū. ¶ Te in caueā dabo. in carcerē detrudā uel in cō pedes. ¶ Nimis q̄. Anaſtrophe eſt ut ſit q̄ nimis pro plurimū & aduertēda locutio q̄ nimis qa uꝛ uiꝫ hēre ſuplatiuā aſciuit q̄ augmentū niſi ſit iterpūcti legēdū ego nimis ut ſit ide q̄ p q̄tū cupio. ¶ Vt impetret. ſic exiſtimo corrigēdum & ſunt uerba paſiti exoptātis ut phylopolemus a pre emēdo captiuos redimaꝛ. ¶ Illū recipiat. i. recōciliet ſibi. ¶ Quo me recipiā. i quē locū eā epulādi cā. ¶ Ille demū. ſubaudi phylopolemꝰ. ¶ Antiqs ē. i. uenerādis: ut ſenilis ætas fere reuerēda. Iuue. Credebāt qđ grāde nephas & morte piādū. Si iuuenis uetulo ñ aſſurexerit & q̄ ſecūꝛ. ¶ Tranqlaui gratis. i. uultū trāqlū feci ſine muneꝛ. ¶ Recipiā rurſuꝫ domū. i. redibo. ¶ Aegre eſt mihi. i. moleſte fero. Dicimꝰ aūt ægre ē mihi hoc & ægre fero. ¶ Quæſtū carcerariū. Lucrū de captiuis ĩ carcereꝫ intruſis. ¶ Gnati miſeriā. i. captiuitatē. ¶ Ille huc cōciliari pōt. i. phylopolemꝰ quoquo mō redire domū. Cōciliari pro recōciliari aphereſis pathos: ſed cū huc aduerbiū poſuit ad locū p ĩ loco retulit ad ſenſum: ut ſic eūdo huc & ē figura aleoſis. ¶ Carnificinā hūc facere. i. eſſe carnificē. ¶ Mœrore maceror. ab eo qđ ē macer fit maceror & macreſco a nōiatiuo alteꝝ: ab obliqs alteꝝ. idē ēt ualet maceo a quo maceſco. ¶ Cōſeneſco. pigreſco torpeo qa ſeniū tædiū ut Noniꝰ multis ueteꝝ teſtimōiis approbauit. ¶ Tabeſco. i. pputreſco: qđ tñ ad mētē referꝛ mœrores. n. animū deiiciūt ac pſternūt qcqd ĩ mēte fuerit generoſū. ¶ Oſſa atq́ꝫ pellis. i. nil aliud ſū q̄ oſſa atq́ꝫ pellis uelut q miſer eſt ex nimia macritudine. ¶ Id beat. i. beatū efficit ſuū paſitoriū mor ē oñdit q canū more q̄rūt ſemp ubi epulētur ¶ Bene amēt. bñ & male ueteres dixerūt p ualde. Cicero in bruto bñ doctus bñ lr̄atꝰ dixit. ¶ Illū fleam. tā q̄ ĩcōmodū illiꝰ. flemꝰ. n. cā aliena. deflemus nr̄a q̄q̄ ĩ diuerſū uſurpāꝛ. uñ defletos mortuos legimꝰ & eos q iā a medicis eēnt deſtituti. ¶ Nūc deſidero. cupimus pſentia deſideramus abſētia. ¶ Aedēdi exercitꝰ. i. copia reꝝ q̄ ad edendū ſe ſuggerat. ¶ Remiſſū. i. abactū. nā ut ĩqt Aulꝰ geliꝰ remittere animū ē nō mō mulcere: ſed q̄ſi āmittere dū nimiis uoluptatibꝰ demulceꝛ. ¶ Multigñibꝰ unū v̄bū ē hic & hæc multigñis & hꝰ multigñe ſicꝫ degeneris & degñe. ¶ Piſtorēſibꝰ. qa uſus eſt exercitus nōie piſtorēſes paratus uocat milites q furnariā exerceāt. ¶ Opus paniceis ē. i. militibꝰ q panes cōficiāt. Eunitas ubi de his q̄ ptinēt ad exercitū locutus ē: necnō eucratus panē dicūt appellatū: uñ panis qđ meſſapii ſaturitatē paniā uocēt & pania nūc p gñe plenitudines. ¶ Placētinis q placētas cōtinēt. ¶ Turdetanis. populi ſūt hiſpaniæ turdetani: ut Strabo ĩ tertio meminit: ſicut placentini galliæ ceſalpinæ olim cū Annibal uenit ĩ italiā romanoꝝ colonia. ¶ Phicedulēſibꝰ. ſunt & hi hiſpaniæ populi: ſed p phicedulis ſicut turdetani p turdis ponunꝛ niſi a phicedulis uico romano ſint. Mar. Incolis & ueteres tu quoq́ꝫ ficedulas. ¶ Vt ſæpe ſūma ingenia ĩoculto latēt. Incudiſſime ægyo paraſito illudit dū uult ĩtelligi eiꝰ ĩgeniū ſūmū delituiſſe & dādā eē operā ut ĩnoteſcat. ¶ Recōciliaſcere. i. recōciliatū ire. ¶ Quid dū. i. cur nā. ¶ Facete dictū. i. dictū exoptabile. & facetū ut docet Quinti. ñ mō urbanitatē refert: ſed ēt ĩ dicēdo quādā elegātiā. At ad oīa ēt referꝛ Hora. ad ueſtimēta referēs iguē ad obſcænū ſubductꝰ uſq́ꝫ facetꝰ dixit. ¶ Quaſi ſūdū uēdā. putas ne ĩqt me uelle ſūdū uēdere tua cā. ſūdꝰ. n. q̄ſi ſūdamētū redituū appellatꝰ. ¶ Meis me abdicā legibꝰ. i. āmoueā ab iſtitutis meis. paſitꝰ aliorſū id interpretatus ¶ Proh fundum uēdis. i. nunquid uis fundum uendere. ¶ Haud fundū mihi. ſubaudi memores. ¶ Emulis iam ocium eſt. p æmulis corrige hemmalis: ut ſit ſenſus malæ meæ ia ſunt ocioſæ ſi quid māducandū dederis ſe exercebūt. ¶ Nūc ithym. i. phaſidē auem. quod puer ithys pterei & pgnes filius in eā auē dicaꝛ ĩmutatꝰ r ¶ Tenes. ſepati legēdū. i. intelligis ne q̄ dico. ¶ Non. ſubaudi teneo inquit ægyo. & ĩde ſubnectēdū qđ ſequiꝛ. ¶ Meus ſcrupoſam uictꝰ cōmeat uiā. Seruius ſcrupus pprie ē lapillus breuis & aſper qui pſſus pede ſolicitudinem creat: unde & ſcrupulus dictus eſt & ſcrupeus. i. aſper. feſtus ſcrupi dñr ſaxa aſpa & diſtanti atractu umbræ: uñ ſcrupuloſam dici

Quæ mihi: atq́ꝫ amicis placeat conditio magis.
Se. Quaſi fundum uendam: meis me addicam legibus.
Pa. Proh. fundum uendis? Se. tu quidem haud fundum mihi
Sed ſi uenturus: tempori. Pa. æmulis iam ocium eſt.
Se. I modo: uenare leporem: nunc itym tenes.
Pe. Non meus ſcrupoſam uictus commeat uiam.
Nunquam iſtoc uinces me egio: ne poſtules
Cum calceatis dentibus ueniam tamen
Se. Aſper meus uictus ſane eſt: Pa. ſentis ne? hæſitas
Se. Terreſtris cœna eſt. Pa. ſus terreſtris beſtia eſt.
Se. Multis oleribus. Pa. curato ægrotos domi.
Num quid uis? Se. uenias tempori. Pa. memorem mones.
Se. Ibo intro atq́ꝫ intus ſubducam ratiunculam.
Quantulum argenti mihi apud trapezitam ſiet.
Ad fratrem quo ire dixeram: mox iero.

VALLA.

Itys.
Cecrops
Sentis.

Trapezita.

mus q̄ in ſe aliqd hē̄t aſpi. Donatus ſcrupulus ē lapillus q̄ i calceo hærēs plærūq; lædit & opprimit. Terē. i adel. inie ſcrupulū. ℂ Sētis ne. i. ſpina ne? ē tu⁹ uict⁹. ℂ Sus terreſtris beſtia ē. Sus ab eo qđ græci dicūt ys mutata aſpiratiō is litterā: uñ uet⁹ illđ ꝓuerbiū qđ theocrit⁹ pōit iq̄ēs υσ ποτ ʼθην ἀϊηνεριυηρισεν. & Ci. de finib⁹ bonoꝝ & maloꝝ ſ; qd ago inqt? aut ſū ne ſan⁹ q̄ hæc uos doceo. nā & ſi ñ ſus mineruā. ut aiūt tñ inepte qſq̄s mineruā docet. feſt⁹ ſu mineruā i ꝓuerbio ē ubi qs id docet alteꝝ cui⁹ ip̄e iſci⁹ ē quā rē i medio qđ aiūt poſitā. Varro & euemer⁹ ieptis my this iuolueř maluerūt: q̄ ſimplicit referre a ſue fit ſubulcus cuſtos ſuū & ſucidia paſtiōes ſuū. Varro ſucidia galli opti mas & maximas facē cōſueuerūt optimaꝝ ſignū qđ ēt nūc quotānis e gallia apportāt romā ꝑnæ tomacinæ & ta niacæ & petaſones: quē poſteriores græci dixerūt caſu noiatiuo ys. oli iqt Varro thytis ab illo uerbo dict⁹ qđ dř thyi qđ ē imolař nā & uocabulū porc⁹: ut idē ait græcū nomē ē ātiquū: ſ; obſcuratū qđ nūc eū uocāt χοιρον. ab eo qđ ē ſus ſuillū dicim⁹ pec⁹: ſić a porco porculatorē & porculationē ut autor Varro. h̄ gen⁹ iuiſū ueneri ꝓdiderūt poetæ ob īterfectū ab a ꝑ adonī quē diligebat dea qdā āt qđ imūdiſſimi ſint ſues ex oī māſueto pecoř & ardētiſſimæ libi dinis: ita ut obrobriū mulierib⁹ ide tractū ſit cū ſubař dñr Hora. Iāq; ſubādo tēta cubilia tectaq; rūpit. Ait itaq; ſus ter reſtris beſtia ē q̄a ut iqt Varro ſuillū pec⁹ dōatū a nā dicūt ad epulādū: uñ & Iuue. Aial ꝑꝑ cōuiuia natū. porcū ē: feſt⁹ ait i duodeci tabulis ꝓ domo poſitū: ut lege ſextæ tabulæ tertiis dieb⁹ ob porcū obuulgatū. Porcā uero aureā & ar gēteā dici ait atei⁹ capito quæ & ſi numero hoſtiaꝝ ñ fuerit. nom̄ tñ eaꝝ hēre alteꝝ ex auro. Alteꝝ ex argēto factā ad hiberi ſacrificio cereali. ℂ Curato ægrotos domi. i. clyſmata quæ & clyſteria & enemata dicim⁹ facito: qb⁹ alu⁹ citař & euacua ř. ℂ Subducā ratiunculā. i. ſupputabo & calculabor. ℂ Apud trapezitam. i. argētariū. ſiue mēſulariū. nā trapeza q̄ a latinis menſa nominař.

BERN. SARA. VENE.

DI immortales: Solatur lorarius captiuos adoleſcentes qui ſuæ fortunæ uices lamentabantur. ℂ Leuior labos: Sic Horatius duru;: ſed leuius fit patientia: quicquid corrigere eſt nefas. ℂ Quid a nobis metuit: Ideſt cauſa noſtra timuit. ℂ Officium Dictum eſt ab officiendo donato teſtante quo uerbo uſi ſunt ueteres officio enim pro efficio uſurparunt ℂ Apage: Abige amoue hūc uideli cet ſmonē. ℂ Incipiſſe: ꝑ incipias. ℂ Obnoxii ambo: Loquitur: philocrates abſq; controuerſia: ut ex ſenſu colligitur. ℂ Compotes: dicimus compotem & impotem uoti ſcientiæ & alterius cuiuſq; rei: & idem eſt compos ſio. i. aſſequor: impos non aſſequor. ℂ Secede huc: Nunc alloquitur Tyndarum. ℂ Permāet: Penultima producta ab eo quod eſt manere: ideſt uulgare. ℂ Colas: Exerceas. ℂ Aſſimulo: Simulamus quæ non ſunt: nūc incipiunt fallaciam ſtruere ut ab eat ip̄e philocrates in patriam pro tyndaro maneatq; pro philocrate tyndarus. ℂ Aſtu: Pro aſtucia cuius origo: ut placet Feſto ex græco oppido aſti deducitur in quo qui uerſati aſſidue ſint cauti atq; acuti eſſe uideantur: aſtorum gentem ſupra bizantium fuiſſe Autor eſt Strabo in ſeptimo. ℂ Vilitati: Seruituti.

Occaſio ℂ Scđm: Iuxta, ꝑpe. ℂ Aium ſuū: Quaſi diuinitus ſit: allatum conſilium. ℂ Oro per precem ideſt ago precibus: notauimus ſupra orare pro agere dixiſſe ueteres.

Lorarius. Philocrates. Tyndarus. Captiui.

DI immortales id uoluerunt uos hanc ærumnam exequi
Decet id pati animo æquo: ſi id facietis leuior labos erit.
Domi fuiſtis credo liberi.
Nunc ſeruitus ſi euenit. ei uos morigerari mos bonuſt.
Eamq; & herili imperio ingeniis uoſtris leuem reddere.
Indigna digna habenda ſunt herus quæ facit. Ca. ohohoh
Lo. Eiulatione haud opus eſt multa oculis multa miſera editis
In re mala animo ſi bono utare adiuuat.
Ca. At nos pudet quia cum cathenis ſumus. Lo. at pigeat poſtea
Noſtrum herum: ſi uos eximat uinculis:
Aut ſolutos ſinat: quos argento emerit:
Ca. Quid a nobis metuit? ſcimus nos.
Noſtrum officium quod eſt ſi ſolutos ſinat
Lo. At fugam fingitis: ſentio quam rem agitis.
Ca. Nos fugiamus? quo fugiamus? Lo. in patriam. Ca. apage
Haud nos deceat fugitiuos imitari. Lo. immo ædepol.
Si erit occaſio haud dehortor.
Ca. Vnum exorare uos ſinite nos. Lo. qdnā id ē? Ca. ut ſine hiſce
Arbitris atq; uobis nobis detis locum loquendi.
Lo. Fiat: abſcedite hic: nos cōcedam⁹ huc: ſ; breuē orationē icipiſſe

d Ii imortales. Cōſolař captiuos in hac ſcœna loraius: ab eo quod imutari nō poſſit: dei ſiquidem uoluntati. nemo repugnauerit.

nemo repugnauerit.tindarus& phylocrates inter ſe componunt fallaciam ut phylocrates creditus tindarus ab ægypone domum remittatur.℄ Hanc ærumnam.laborem arduum:unde herculis ærumnæ.℄ Si id facietis.ut neceſſitatem loco uoluntatis habeatis labor leuabitur.℄ Nunc ſeruitus ſi euenit:ideſt quia euenit.℄ Morigerari:ideſt morem gerere & quid uelit ſeruitus efficere.℄ Herus que facit.nam que imperat qui plus poteſt ſtultum ſit impugnare.℄ Miracuditis:ideſt educitis fabricatis ab eo eſt incus incudis.℄ Quos argento emerit.ne ſi uos amittat una & argentum amittat.℄ At fugam fugitis.nota figura eſt fugam meditamini hoc eſt fugitiui eſſe uultis.nam perfugā gallus æli⁹ait q liber aut ſeru⁹:aut hoſtis ſui uolūtate ad oſtes trāſierit q idē dr trāſſuga:q̄q̄ ſunt q cre dāt pſugā eē n̄ tā q alios fugiat q̄ q ob ſpē cōmodoꝝ ad q̄mpiā pfugiāt. ſi legat fingitis erit patis Lucili.lib. xxix.Quia fuga fingit timido ua/ditpeď pcit⁹℄ Nos fugiam⁹:cū īter rogatiōe legēdū uultuoſeq; pnūci/andū ē:ut irronicos dictū itelligat.

Ph.Hē iſtuc certū erat:cōcede huc.Lo.abite ab iſtis.
Ph.Obnoxii ābo uobis ſum⁹pp hanc rē quūq; uolumus nos
Copia eſt:ea facitis nos compotes:
Secede huc nunc iam ſi uidetur procul.
Ne arbitri dicta noſtra arbitrari queant
Ne ue permanet palam hæc noſtra fallacia:
Nam doli non doli ſunt ni aſtu colas.
Sed malum maximum ſi id palam prouenit.
Nā ſi herus mihi es tu:atq; ego me tuū eſſe ſeruum aſſimulo.
Tamē uiſo opuſt:cauto eſt opus:ut hoc ſobrie ſineq; arbitris
Accurate hoc agatur:docte & diligenter.
Tanta incepta res eſt:haud ſomniculoſe hoc
Agendum eſt.Tyn.ero ut me uoles eſſe.Phi.ſpero:
Nam tu nunc uides pro tuo caro capite
Carum offerre meum caput uilitati
Tyn.Scio.Phi.at ſcire memēto quando id quod uoles habebis.
Naꝫ fere maxima pars morē hūc hoies habent:quod ſibi uolunt
Dum id impetrant boni ſunt:ſed id ubi iam penes ſeſe habent
Ex bonis peſſimi & fraudolentiſſimi
Sunt:nunc ut mihi te uolo eſſe autumo.
Quod tibi ſuadeam:ſuadeam meo patri.
Pol ego ſi te audeam meum patrem nominem:
Nam ſecundum patrem tu es pater proximus.
Tyn.Audio.Phi.& propterea ſæpius te ut memineris moneo:
Non ego herus tibi ſed ſeruus ſum:nūc obſecro te hoc unum
Quoniam nobis di immortales animuꝫ oſtenderunt ſuum:
Vt qui herum me tibi fuiſſe atq; eſſe nunc conſeruum uelint
Quod ante hac pro iure imperitabam mō:nūc te oro per p̄cem:
Per fortunam incertam:& per mei te erga bonitatem patris:
Perq; conſeruitium commune:quod hoſtica euenit manu
Ne me ſecus honore honeſtes:q̄ ego te quum ſeruiebas mihi
Atq; qui fueris:& qui nunc ſis meminiſſe ut memineris.
Ty.Scio.qdem me te eſſe nunc:& te eſſe me.P.hem iſtuc ſi potes
Memoriter meminiſſe ineſt ſpes nobis in hac aſtutia.

A.I.principiſſe
Cōpos.
Impos.
Aſtus.
Sūmulaſ
Diſſimulare.
Secūdū.
Orare.

℄ Apage.a græco ſumptū.apo.n. p̄poſitio ē ut ab & ago nō min⁹ab illiſq̄ a nr̄is dictū.apage ergo āmoue arce.℄ Si erit occaſio.i.oportunitas ut feſt ingt occaſio oportūitas tēporis caſu quodā puenietis ē Occaſus iteritus ul ſolis cū decidit a ſuperis īfra terras quo uocabulo. Enni⁹pro occaſiōe eſt uſus i lib.ii. hic occaſus dat⁹ ē at horꝫ idut⁹ ſaltu. Itē i li.v.inicit iritat⁹ tenet occaſus:iuuat res.Itē lib.viii.Aut occaſus ubi tēp⁹ille audeř repſſit.℄ Haud dehortor.leptote figura ē.ſignificat. n.ſi.cōducibile fuerit a fuga detrectari n̄ oporteř.Atq; uobis.ſubaudi ſine ide iterpūcti legēdū ut ſit ſine iſce arbitris atq; nobis & qď ſequit nobis caſus dādi ē.℄ Abſcedite hic.Captīs hæc dñr.℄ Cōcedamus:ideſt ſecedamus.℄ Breuem orationem incipiſſe.ito ut incipias.ſicut uiſo eo ut uideam. ℄ Obnoxii ambo.Summiſſi obligati.℄ Facitis nos compotes.facitis ut habeamus i poteſtate.℄ Arbitrari queant:ideſt poſſint pro arbitrio de nobis fere ſententiam. ℄ Neue pmāet.i.trāſeat.pmāet.n̄ a pmāeo:ſꝫ a pmāeo.℄ Ni aſtu colas.i.exerceas.℄ Si ad palā pueīt. i.iuulgus pueīat:uñ & reꝝ puent⁹niaſ ut frugū ſingulis āņis.℄ Viſo opuſt.oportꝫ uideř.ut cauto ē op⁹ oportet caueř.℄ Haud ſōniculoſe .dormitāter p hoc negligēter.℄ Tuo carocapite.i.uita.nā ubiq; caput p uita ponit qa maxie ex capite uita idicat. iñ ſēſus oēs.Capud dictū qď ide capiāt nerui originē a qb⁹ſēſus.℄ Nan fere maxia.ps h⁹ethicū ē.i morib⁹nāq; oiuū id frequēter iſpicit.℄ Nam ſcdꝫ patrē.i.poſt patrē.℄ Nūc cōſuū.i.i eadē captiuitatis ſuiture.℄ Pro iuř.ut ptās mea erat iuř herili i ſuū.℄ Oro p p̄cē.i.ago p̄cib⁹:uñ oratores cauſaꝝ arctores.℄ Per fortunā icertā:q̄ legati ſcytharꝫ alixādro dixerūt alas & peďs hēre nūq̄ cuiq̄ ſe totā pmitteř.ſi ďdat peďs alas hēre lebas:uñ euolet.℄ Cōſuitiū cōe.i.cōeꝫ ſiml ſuitutē.℄ Qď oſtica eueīt māu.qď ꝯtigit ptāte hoſtili.℄ Honoř honeſtes.ut ſuiř ſuitutē arcaiſ nos.i.ne pl⁹q̄ p ſit uileſcat ap̄ te ſuit⁹ mea.℄ Mēiniſſe ut mēineris.Reuocař i mēoriam qď ē.Cicero.ſnia recordari ut tēaci hæreat mēorie.℄ Heꝫ iſtuc.exhortātis hem uox ē.℄ Mēoriter mēmiſſe.i.ſi n̄ hæſitatiōe tenere memoria.

IAm ego reuertar: Redibat
ad captiuos Egio ut ex ipiſ
ſtatum eorum & conditio
nem reſciret . ℂ Quæſtionī: ab eo
quod ē q̄ro. ℂ Præſēti:numerata.
ℂ Fuat ꝑ ſit. ℂ Scitari:pro ſciſcita
ri uocaueram.n.philocratem ꝑ tyn
daro. ℂ Nunc ſenex eſt in tonſtri/
na:Per quandam metaphorā loqͬ
hoc loco Tyndarus:nō autē egio
ut hn̄t minus emaculati codices &
uerba ipſa plane docent ex qb⁹ niti
dior & cultior ſenſus elicit̄ ſi ipſe lo
quat̄ Tyndarus: nam quia egio ad
ſe accerſerat Philocratem qui omni
no fallere ſenē decreuerat: dicit nūc
ſenē ipſum eſſe i tōſtrina.i. ſub Phi
locratis manu philocratemq; ſeſe ac
cingere ut illū admutilet ꝓbe.i .fal/
laciis hoiem pimat ꝑpetuoq; loqui
tur Tyndarus quoad ſenex philo/
cratem roget ſeruum an liberū eſſe
mauelit. ℂ Nunc cultros attinet:ꝑ
tenet ſubaudi philocrates cultros.ſ.
raſorios & nouaculam . ℂ Inuol/
uer̄ iniicer̄ uoluit.Quaſi ueſtimēta
collegerit & ſuffarcinauerit ut aſſo/
lent qui uolunt quipiam ex pediti⁹
ager̄. ℂ Stricti ne:i trāſlatiōe pſeue
rat:Nā diuerſimode tōſores capil/
los admutilāt. ℂ Vſque admutila/
bit.Vel uſq; diu:uel adeo ſiu e ad cu
tē uſq;. ℂ Quāq̄ nō multū:Nūc fal
laciā exordit̄ ſimulās ſe ſuū Tynda
rū. ℂ Thalē:ꝑ thaletē q fuit e ſeptē
ſapiētib⁹ un⁹ q eodē tpe i græcia ui/
xerūt:hic prius fuiſſe ꝑhibet̄ ut cō/
mēorat laerti⁹ q aſtrologiæ ſecreta ri
mat⁹ ſit:ſolis ac lunæ defect⁹ ꝑdixe/
rit ꝯuerſiōeſq; aioſq; imortales fece
rit mūdūq; animatū & dæmonib⁹
plenum anni tempora illorumq; ui
ciſſitudines prior inuenerit cuius il
lud eſt cum forte iterrogaret̄ qd eēt
difficile:ſe ipſum noſce illud quoq;
cum ſciſcitaret̄ qūo optie & iuſtiſſi
me uiuerem⁹ ſi q̄ i aliis rep̄hēdimuſ
ipi n̄ faciam⁹. ℂ Vnde excoq̄t ſeuū:
Ex animalium.ſ.maxima pinguedi
ne: nam apud ueteres i pecorib⁹ &
locis diuitiæ magis erant q̄ in nūe/
rata pecunia q̄ ab ipſis pecoribus
nomē hēt:ſeuū aialiū pinguedinē
dicim⁹ſ; maxie cornigeroꝝ. ℂ Hor
chū:iferos qa herco ſæpio quaſi ſe/
ptū dicas aiaꝝ. ℂ Theſauro ch.cry.
Huncuerſiculū declarat q ſubſequi
tur q.ſ.pp aureū theſaurū nomen
hmōi ſit ſortit⁹:ē eni qdā iocoſa ſer
mōis laſciuia.

Mutilo.
Mutiluſ,

Thales.

Polyplu
ſius.

Seuum.
Seuare.
Horcus.

Egio ſenex.Philocrates.Tyndarus.

IAm ego reuertar intro ſi ex his quæ uolo exquiſiue ro
Vbi ſunt iſti quos ante ædis iuſſi huc produci
Foras?Ph.ædepol tibi ne q̄ſtioni eſſemus cautū intell igc
Ita uinclis:cuſtodiiſq; circummuniti ſumus:
Eg.Qui cauet ne decipiatur:uix cauet quum etiam cauet:
Etiam quum cauiſſe ratus eſt:ſæpe is cautor captus eſt.
An uero non iuſta cauſa eſt:ut uos ſeruem ſedulo.
Quos tam grandi ſim mercatus præſenti pecunia?
Ph.Neq; pol tibi nos quia nos ſeruas æquum ſtultitiæ uertere
Neq; te nobis ſi abeamus hinc:ſi fuat occaſio.
Eg.Vt uos hic:itidem illic apud uos meus ſeruatur filius.
Ph.Captus eſt?Eg.ita.Ph.non igitur nos ſoli ignaui ſumus:
Eg.Secede huc:nam ſunt quæ ex te ſolo ſcitari uolo
Quarum rerum te falſiloquum mihi eſſe nolo.Ph.non ero
Quod ſciam.ſi quod neſciui id neſcium tradam tibi.
Tyn.Nunc ſenex eſt in tonſtrina:nunc iam cultros attinet.
Næ id quidem in uolucre iniicere uoluit ueſtem:ut ne inquinet.
Sed utrum ſtrictim ne ad tunſurum dicam eſſe:an perpectinem.
Neſcio:uerum ſi frugi eſt uſque admutilabit probe.
Eg.Quid tu ſeruus ne eſſe an liber maueliſ? memora mihi.
Ph.Proximum quod ſit bonum quodq; a malo longiſſime
Id uolo q̄q̄ non multum fuit moleſta ſeruitus.
Nec mihi ſecus erat:q̄ ſi eſſem familiaris filius.
Eg.Euge pol thalem talento non emam mileſium.
Nam ad ſapientiam huius nimius nugator fuit
Vt facere orationem ad ſeruitutem contulit:
Quo de genere natuſt illic philocrates?Ph.polypluſio.
Quod genus illic eſt unum polens atq; honoratuſſumum.
Eg.Quid ipſ⁹hic quo honore ē illic?Ph.ſūmo atq; ab ſūmis uiris
Eg.Tum igitur ei quum in aliis tanta gratia eſt ut prædicas.
Quid diuitiæ?ſunt ne optumæ?Ph.unde exco quat ſeuum ſenex
Eg.Quid pater uiuit ne:Ph.uiuum quū inde abiimus liquimus
Nunc uiuat necne id horcum ſcire oportet ſcilicet.
Eg.Salua res ē:philoſophatur quoq; iam non mendax modo eſt

Quod erat

Quod erat ei nomen? Ph. theſauro chryſonico chryſides.
Eg. Videlicet propter diuitias inditum id nomen quaſi eſt.
Ph. Immo ædepol propter auaritiam ipſius atq; audaciam
Nam illi quidem theodoromedes fuit germano nomine.
Eg. Quid tu ais? teax ne pater eſt eius? Ph. immo ædepol pertinax.
Quin etiam ut magis noſcas genio ſuo ubi quando ſacruficat.
Ad rem diuinam quibus eſt opus ſamiis uaſis utitur.
Ne ipſe genius ſurripiat: proinde aliis ut credat uide
Eg. Sequere hac me igitur: eadem ego ex hoc quæ uolo exqſiuero
Philocrates hic fecit hominem frugi ut facere oportuit.
Nam ego ex hoc quo genere natus ſcio ſis: hic faſſus eſt mihi.
Hæc tu eadem ſi confiteri uis ex tua re feceris
Quæ tamen ſcito ſcire me ex hoc. Tyn. fecit officium hic ſuum
Quum eſt tibi confeſſus quem uolui ſedulo
Meam nobilitatem occultare & genus & diuitias meas.
Egio nunc quando patriam & libertatem perdidi:
Non ego iſtunc me potius quam te metuere æquum cenſeo.
Vis hoſtilis cum iſtoc fecit meas opes æquabiles.
Memini quum dicto haud audebat: facto nunc lædat licet.
Sed uiden? fortuna humana fingit artatq; ut lubet.
Me qui liber fueram ſeruom fecit: e ſummo infimum.
Qui imperare inſueram: nunc alterius imperio obſequor:
Equidem ſi proinde ut ipſe fui imperator familiæ.
Habeam dominuʒ non uerear: ne iniuſte aut grauiter mihi ĩperet:
Egio hoc te monitum niſi forte ipſe non uis uolueram:
Eg. Loquære audacter. Tyn. tam ego fui ante liber q̃ gnatus tuus.
Tam mihi q̃ illi libertatem hoſtilis eripuit manus.
Tam ille apud nos ſeruit: quam ego nunc hic apud te ſeruio.
Eſt profecto deus: qui quæ nos gerimus auditq; & uidet.
Is uti tu me hic habueris proinde illum illic curauerit.
Bene merenti bene profuerit: male merenti par erit.
Quam tu filium tuum: tam pater me meus deſiderat.
Eg. Memini ego iſtoc: ſed faterin eadem quæ hic faſus eſt mihi?
Tyn. Ego patri meo eſſe fateor ſummas diuitias domi.
Meq; ſummo genere gnatum: ſed te obteſtor egio.
Ne tuum animum auariorem faxint diuitiæ meæ.
Ne patri tametſi unicus ſum. decere uideatur magis.
Me ſaturum ſeruire apud te ſumptu & ueſtitu tuo.
Potius q̃ illic ubi minime honeſtunſt mendicantem uiuere.
Eg. ego uirtute deum & maiorum noſtrum diues ſum ſatis.
Non ego omnino lucrum omne eſſe utile homini exiſtimo.
Scio ego multos iam lucrum loculentos homines reddidit.
Eſt etiam ubi profecto damnum præſtet facere quam lucrum:
Odi ego aurum: multa multis ſæpe ſuaſit perperam.
Nunc hoc animum aduortite: ut ea quæ ſentio pariter ſciatis.
Filius meus illic apud uos ſeruit captus aulide.
Eum ſi reddis mihi præterea unum nummu ne duis.

℄ Samiis uaſis: fictilibus & terreis & pp̃ ea uilioribus. ℄ Sequere hac me: omiſſo philocrate ad ſe uocat Tyndarꝫ ratus philocratem. ℄ Philocrates: uocãdi caſus. ℄ Hic fecit: ideſt mecum egit. ℄ Quando. pro poſtq̃. ℄ Meas opes æquabiles: ut ſcilicet ambo ſeruitutem ſeruiemus ℄ Præſtet: melius eſt. ℄ Cliens: q̃ſi colens. ℄ In procliui: in promptu. ℄ Donicum: ꝓ donec. ℄ Ex timatum: quanto. ſ. precio redimendum uelis. ℄ Vbi: pro quando.
℄ Collus: nos collũ eminens pars corporis: alias a Feſto collus genus tormenti dicitur e corio: eſt etiam colus qua mulieres nent: Seneca ſeruatq; ſua decreta colus: ſed ibi pro parca dea. i. pro fato ponitur ineuitabili. ℄ Collaria: Ferreo uinculo.
℄ Grauida: referta: plena: abũdãs.

IAm ego reuertar. ægyo in hac ſcæna phylocratem & tyndarꝫ alloqr̃. ut filiũ phylopolemũ redimat ſeruũ mittendo domũ. At fallit̃ aſtu captiuoꝝ: nec ſeruũ: ſed dñm mittit. ℄ Huc ꝓduci foras. i. ex ædib⁹ duci ante cõſpectum meum. ꝓducere. n. ꝓcul ducere: uñ & ſyllabæ ꝓductæ dñr cuʒ tp̃a geminant̃. & ꝓ ãte ſignificat: ut ꝓ foribus ꝓ mœnibus: & ſimilia.
℄ Ne tibi q̃ſtio eſſem⁹: urbãe dictũ ne eẽt qđ nos q̃reres. ℄ Cautũ ĩtelligo ꝓuiſum ꝑſpicio. cauere. n. alicui ꝓuidere ẽ: uñ cautela. nã cauterũ a græco ẽ καίκο cui⁹ futurꝫ καύσο & p̃terito paſſiuo cauteriũ. Cauũ quoq; uidet̃ ide factũ qđ ab eo cauẽdũ ſit ne qs ibidẽ icidat. ℄ Circũmuniti ſumus. circũquaq;. tãq̃ ciuitas munita mœnib⁹. ita nos cuſtodiis. & qm̃ munera q̃dã eẽ uidẽtur ab aliq̃bus adhibita mœnia q̃ſi munia & munere quã ueteres etiã mœnire dicebãt. ℄ Vix cauet cum etiam cauet: ideſt uix ſatis cautelæ adhibet cum etiam ſe arbitret̃ ſatis prouidiſſe. ℄ Sæpe is cautor capt⁹ eſt. euenit frequenter: ut qui plurimum cauerit deceptus ſit dum nequit dolos oẽs fallentiũ diſpicere.
℄ Præſenti pecunia. i. dinumetata in manu non longius producta.
℄ Aequum ſtultitiæ uertere: ideſt nos ſtultum arbitrari te. ℄ Neque te. ſubaudi æquũ ẽ. ℄ Si abeamus. i. opam dederimus ad abeundum.
℄ Si fuat occaſio. i. ſit antiq; dictũ.

Theſauro chriſonico.
Chryſides
Theodoromedes
Germãi.
Pertinax
Vaſa ſamia.
Samos

VALLa.

Luculẽ⁹

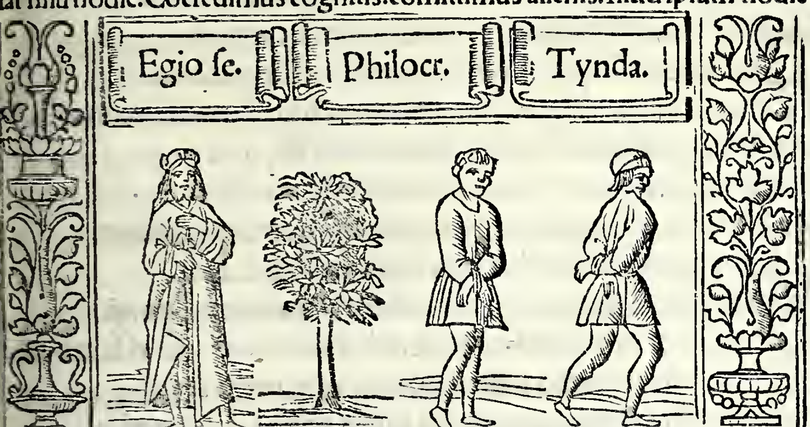
Et te & hunc amittam hinc:alio pacto abire non potes.
Tyn.Optimum:atq; æquiſſimum oras optumuſq; hominũ es hõ
Sed is priuatam ſeruitutem ſeruit illic:an publicam?
Eg.Priuatam medici menarchi. Tyn.pol hic quidem hui⁹ ẽ cliens:
Tam hoc quidem tibi in procliui.quam imber eſt quando pluit.
Eg.Fac is homo ut redimatur.Tyn.faciam:ſed te id oro egio.
Eg.Q uid uis dum ab re ne quid ores faciam.Ty.auſculta.tu ſcies.
Ego me amitti donicum ille huc redierit non poſtulo.
Verum te quæſo ut æſtimatum hunc mihi des quẽ mittã ad patrẽ
Vt is homo redimatur illic.Eg.immo alium potius miſero
Hinc ubi erunt indutiæ:illuc tuum qui conueniat patrem:
Q uia tua quæ tu iuſſeris mandata ita ut uelis proferat:
Tyn.At nihil eſt ignotum ad illum mittere:operam iuſſeris.
Hunc mitte.hic omne tranſactum reddet ſi illuc uenerit:
Nec quenquam fideliorem:neq; cui plus credat potes
Mittere ad eum:nec qui magis ſit ſeruus ex ſententia:
Neq; adeo quoi ſuum concredat filium hodie audacius.
Ne uereare meo periclo:huius ego experiar fidem.
Fretus ingenio eius:ꝙ me eſſe ſcit erga ſeſe beniuolum.
Eg.Mittam equidem iſtum æſtimatum tua fide ſi uis.Tyn.uolo.
Q uam citiſſime poteſt tam hoc cedere ad factum uolo.
Eg.Num quæ cauſa eſt.quin ſi ille huc non redeat uiginti minas
Mihi des pro illo?Tyn.optume immo.Eg ſoluite iſtum nunc iã
Atq; utrunq;.Tyn.di tibi omnes omnia optata ferant.
Q uum me tanto honore honeſtas:quunq; ex uinclis eximis:
Hoc quidem haud moleſtunſt iam quod collus collaria caret
Q uod bonis benefit beneficium gratia ea grauida eſt bonis:
Eg.Nunc tu illum ſi illo es miſſurus dice.demonſtra:præcipe:
Q uæ ad patrem uis nunciari:uin uocem huc ad te?Tyn.uoca;

ut a Virgilio tros rutulus ue fuat. ¶ Meus ſeruatur filius in ſeruitute poſitus eſt. Et enim ſeruare quandoq; dixerunt ueteres in ſeruitute eſſe Cicero pro flacco: nunc uero hoc magis quod illa gens quid de imperio noſtro ſentiret oſtẽdit qm̃ armis q̃ cara diis imortalibus eſſet docuit quod eſt uicta quod eſt capta quod ſeruata. ¶ Scitari uolo.i. exquirere. Dicimus ſcitari & ſciſcitari iteratiua uerba ab eo quod eſt ſcio fit ſcito. ab eo quod eſt ſciſco ſciſcito. ¶ Si quod neſciui.ita loquimur neſcio: & haud ſcio. non ſcio autem Cice.putat in oratore latin⁹ non eſt. ¶ Id neſcium tradam tibi. ſicut a ſupino ſcitum: & neſcitum hominem dicimus ita a uerbo ſcio ſciũ & neſcium. ¶ Senex eſt in tonſtrina.hoc ex prouerbio ac ſimilitudine dictũ ẽ. ¶ Cultros attinet. ſubaudi raſorios nempe nouaculas ſytotraq;. ¶ Næ id quidem.quod ſequitur noluit interpunctim legendum eſt. ¶ Iniicere uoluit ueſtẽ in uolucrem. Vt ſit inuolucre aduerbium.ſenſuſq; eſt quo ueſtẽ non inquinet uoluit in globum,inuoluere hocq; ſimilitudinarie dictum & allegoricos:ut det̃ intelligi exactius ſe uelle ſcrutari:ſed tñ ui nullã ſe adhibiturum. ¶ Stricti ne.i.ꝑſtringendo. ¶ Per pectinẽ.ut pecten feratur deorſum & ſupcurrat attõdẽdi inſtrumentum ut fieri aſſolet. ¶ Admutilabit probe.i.attondet uenuſte ¶ Proximũ qđ ſit bonũ.pŏt legi & ut ſit ꝑximũ bono.bono.ſin legat̃ ꝑximũ bonũ erit bonũ ita cõiũctũ:ut nihil coniuncti⁹. ¶ Quã ſi eẽ; familiaris filius. Familiaris certe erat fili⁹:ſed diſſimulat. Vrbane igit̃ illudit ægyonẽ dolorꝫ ignarꝫ. ¶ Pol thalẽ taleto non emã mileſiũ. Thales mileſius ægyptum petiuit uñ tũ multa ꝑcaluit. philoſophiæ naturalis fuiſſe ꝑhibet̃ argutus indagator. Geometres illis tꝑibus ꝑclarus atq; oĩo in mathematicis ꝑitus in quibus multa comperit theoremata: ut Heron alexandrinus:ut Proclus lycius ut Papus tradidere:ideo inter ſeptem ſapientes qui uno tꝑe uixere primus habitus eſt.Stra.quoq; in.xiiii.de ipſo hæc refert ingens. Viri nobiles & memoria digni orti e mileto fuere: thales Mileſius ẽ ſeptem ſapientibus unus & græcorum primus hiſtoriam introducens itidem mathematica primus ſcripſit eius diſcipulus anaximander:cuius auditor anaximenes & hecateus hiſtoricus æqualis ætate nobis Aeſchines rhetor qui exul p̄iit ꝙ in Pompeium magnum uehementer eſſet inuectus.Hoc ergo dicit ꝑ irriſionem ægyo poſtq̃ hunc captiuum tam ſapientem nactus ſum ſi thaletẽ mileſium talento poſſim emere nolim.Dicitur aũt thales thaletis & thalis ¶ Ad ſapientiã huius.ſubaudi captiui. ¶ Nimis nugator fuit.non.n.hoc dicit ut thaletem nugatorem uideri uoluerit:ſed aſſerando uel potius irridendo dixit nugatorem ſi huic cõparet̃ loquenti. ¶ Polypluſio.hubertim diuite.nã polys multus dicit̃ & pluſios diues. ¶ Quid diuitiæ?quid ſepatim legendum ad interrogationem enĩ: ut ſi dicas: quid mihi rñdes diuitiæ ſunt ne optumæ?non ad ꝓbitatem refert̃ optumæ:ſed ad magnitudinem.Verba enim modo corpis modo animi eadẽ multa ſunt expſſoria. ¶ Vnde excoquat ſeuum.i.greges multos hẽt uñ ſeuum poſſit colligere. Inde nãq; ueteres habuere diuitias:unde & pecunia dicta. ¶ Horchum ſcire oportet.quia ſi mortuus eũ horchus recepit nempe infernũ. ¶ Salua res eſt philoſophat̃.Vertit uetus prouerbium pđ fuit ſalua res ẽ ſaltat ſenex. Cauſam Verrius reddit ꝙ.C.Sulpitio &.C.Fuluio conſulibus calphurnio piſone p̄tore faciente ludos ſubito ad arma exierunt nuntiato aduentu hoſtium:uictoreſq; in theatrũ redierunt ſolliciti ne intermiſſa religione inſtaurandi eſſent inuentum eſſe ibi.C.Popinium libertinum mimum magnum natu qui ad tibicinem ſaltaret:itaq; gaudio non interruptæ religionis editam uocem hanc.At Aſinius capito eo ludos apollinares Claudio: & Fuluio Coſ:factos

Collus
Collaria

dicit ex libris

licit ex libris ſybillinis & uaticinio martii uatis inſtitutus:cũq́.C.uoluimus ad tibicinem ſaltaret ſecundarũ partium nimus:qđ dcm̃ eſt accidiſſe.℄ Theſauro chryſonico chryſide.theſauro theſauronis:chryſonico.nis.qa chryſos aurꝫ if chryſonico & chryſide.℄ Tenaxne.tenacẽ auarꝫ dicit a tenẽdo.In ax ferme uerbalia.ut in oſus denomiatiua uitio lant:ut bibax edax emax uẽdax. ℄ Samis uaſis.i. fictilib⁹.ex ſamo tñ deferebanť taliã uaſa:uñ nomẽ habuere.℄ Ne pſe genius ſurripiat.Geniũ dicit numẽ:cui pro corpis ſalute tuẽda ueteres ſacrificabãt.℄ Tu eadẽ ſi cõfiteri uis.Ci/ ero in orõne pro Cecinna:qđ interſit inter fateri ꝓfiteri & cõfiteri:nobis apuit inquiens. Nam in eas ipſas res quas nprobiſſime fecit:teſtimonia ſumpſit:& eis in cã teſtimoniis utitur.Itaq́ mihi certũ eſt recupatores:anteq̃ ad meam lefenſionẽ:meoſq́ teſtes uenio:illius uti cõfeſſione & teſtimoniis q̃d confiteť:atq́ libenter confiteť:ut/nõ ſolum fa/ eri:ſed ẽt profiteri uideať.℄ Tua ex re.i.tua utilitãte:cui cõtrarium ab re.℄ Meas opes æquabiles:ut nõ ſim opulẽ ior q̃ ſeruus meus.æquabiles aũt pro æqualibus poſuit.℄ Cum dicto haud audebat. ſubaudiendum ledere:figura nexærumenos.℄ Fingit aratq́.cõponit & aſtringit.℄ Imperare inſueram:pro inſueuerã.Inſueſco & cõſueſco pro odẽ fere accipiunť.Inſuetus tñ non ſuetus.Virg.Inſuetum per iter.℄ Hoſtilis eripuit manus.i.uis. Alioqui manus nultitudo.℄ Illum illic curauerit. Ambiguũ eſt:an ſit ꝓnomen illic.i.ille:ut intelligať deus. An aduerbiuũ & intelli gatur apud nos.℄ Bene ꝓfuerit.ualde iuuerit.℄ Par erit.i.æque meritũ dabit a greco ſumptum:illi enim par eſti:ꝙ ios par eſt. Cleomedes. παρ ἐστι γουν ὁρᾳν ὅτι καὶ τὰ εἰσ καπνὸν ἀναλυομένα τῶν ξύλων σχεδὸν πάπειρον χεῖται. ℄ Summas diuitias domi.nõ per orbẽ terrarum diſperſas:ſed in eius ꝑtãte poſitas.℄ Sum/ tu & ueſtitu tuo.Maniſeſto depræhendiť hic ſumptũ dici de eſca & potu cum ſubiungat & ueſtitu tuo:cum & hæc quoq́ ſit impẽſa ſeruis neceſſaria.℄ Virtute deũ.pro deoꝝ.De hac ſyncopa alibi huberius.℄ Et maioꝝ noſtrũ.Du/ bium eſt an ſit ſyncopa noſtrũ pro noſtroꝝ.An ſit ab eo qđ eſt nr̃m uel noſtri. ℄ Luculentos hoĩes reddidit.i.inter hoĩes fulgentes:a luce enim lucul ẽtus.℄ Damnũ præſtet facere.i.ſatius ſit damnũ incurrere:q̃ lucrũ facere. ℄ Suaſit perperã.i.neqter & peruerſe.℄ Nũmum ne duis.i.ne dederis frequẽter apud Plautum. ℄ Medici menarchi.nomẽ uideť inditum ab eo:ꝙ μένειν manere & ἀρχὸσ princeps:ut primus maneat iter cæteros medicos.℄ Tam in ꝓ/ cliui.Dicimus hoc in ꝓcliui eſt & ꝓcliue eſt qđ facile factu.℄ Quã imber:qa græce umbros. ℄ Is homo.phylopo/ lemus.℄ Dum ab re.i.ſeorſum a meo cõmodo.℄ Donicũ.ꝙ nũc donec.℄ Vbi erunt induciæ.i.belli quies. ℄ At nihil eſt.tanq̃ nihil egeris.℄ Operã luſeris.i.fruſtrabere.℄ Seruos ex ſententia.Vt hoc exigit ꝓpoſitum. ℄ Concre/ dat filiũ hodie.Cõcredimus cognitis:cõmittimus alienis.Illud ipſum hodie ex cõſuetudo loquẽdi more ſumptum eſt.℄ Tua fide ſi uis.tuã fidẽ loco pignoris mihi habeo. ℄ Cedere ad factũ.apheresis pathos: ut ſit itegrũ ꝓcedere: ℄ Optume. Interpũctim legendũ eſt uox aſſeuerantis:ut imo repetentis. ℄ Collus collaria caret. Collus gñe maſculino:ꝙ nũc collũ a priſcis dicebať.Collaria uinculum colli.℄ Gratia ea grauida.i.exhube rãs & plena.℄ Dice demřa ꝑcipue dic q̃ uelis tibi. Demonſtra q̃ facere oporteat:& cur mãda utpote famu lo ꝑſcribe amplificatio per cõgeriẽ.

Egio.Philocrates.Tyndarus.

Væ res bene uortat mihi meoq́ filio:
Vobiſq́:uolt te nouus herus operam dare
Tuo ueteri domino:quod is uelit fideliter.
Nam ego te æſtumatum huic dedi uiginti minis
Hic autem te ait mittere hinc uelle ad patrem.
Meum ut illic redimat filium:mutatio
Inter me atq́ illum ut noſtris fiat filiis.
Ph. Vtroq́ uorſum rectumſt ingenium meum
Acte atq́ illum pro rota me uti licet:
Vel ego huc uel illuc uortar:quo imperabitis.

Ae res bene nortat.Captus dolis Egio mittit philocra tẽ ꝓ Tindaro.℄ Pro rota. Quaſi ad q̃cũq́ expedientia paratũ & aptum.℄ Vt adhuc locoꝝ.Illud locoꝝ redũdat ſenſui:ſed orõnẽ fa/ cit cultiorẽ. ℄ Prodis:Profers oſtẽ dis polliceris. ℄ Rebitas:Redeas. magis nõ factũ. Ordo non poſſum magis uelle ꝑſequi factũ: q̃ ut expe/ riar opera.℄ Deſideras:Melius de/ feras.℄ Atq́ hunc inuentũ inueni/ Vide ne legendũ ſit iuueni. ℄ Via/ ticum. Quodcũq́ ad iter neceſſa/ rium: unde prouerbium eſt ſuam cuiq́ artem pro uiatico eſſe:aliquã/ o pro facultate uſurpatum eſt a ueteribus:& pro aliquo apparatu.℄ Præuorti.In primis operam dari. BERN. SARA. VENE.

Ae res bene uortat.In hac ſcæna ægio phylocratẽ deceptus pro Tyndaro miſit domũ:ut ſuũ recuperet filiũ. Tyndarus tanq̃ ſit phylocrates multa præſcribit quæ exequi oporteat. ℄ Bene uortat. Hic mos loquendi ueteribus pro eo quod eſt fortunet propitiaq́ ſit.℄ Nouus herus.ego tanq̃ de alieno de ſe loquitur ægio. VALLA

¶ Veteri domino: Phylocrati. ¶ Meum ut illic. qui illic eſt: ſed melius illinc legetur. ¶ Noſtris fiat filiis. patri phylo cratis & mihi: ut ſit mutatio uerbũ pro ꝑmutatione. ¶ Vtroqꝫ uorſum. uel in tuã uel in illius ſniam. ¶ Recſunſt. i. erectũ eſt ut ſit apheresis pathos. artificioſe Plautus inducit bono gñe natum ingenue rñdere. ¶ Pro rota: qa circũ quaqꝫ uoluiť: in oẽſqꝫ ꝑtes ueſtiť: ita inqt: ego in oẽs partes me cã ur̃a cõuertã. ¶ Quo impabitis: in quã ꝑtem ur̃i mihi erit impium. ¶ Tupte. ſyllabica adiectio eſt tupte: quæ & corripiť. Lucre. in primo. Tupte met a nobis iã quo uis tpe uatũ. ¶ Prodes plurimũ. Secũda ꝑſona eſt a ꝓſum: eſtqꝫ ſenſus ex benigno tuo ingenio tibi cõfers plurimum cõmodi: qm̃ ſuſtines ſeruitutem ut cõuenit. ¶ Et poteſtatẽ facis. i. facultatem ꝑbes. Nã potẽtia pro poteſtatu poniť. Eſt ẽt ubi ptãs pro magiſtratu ponatur. Iuue. Gabiorũqꝫ eſſe ptãs. Vlpianus de iuriſditione oĩum iudicũ. Impium aut mer̃ aut mixtũ eſt. Merũ impum hr̃e gladii ptãtem ad aĩaduertẽdum in facinoroſos homines q ẽt ptãs appellať. ¶ Illuc ꝑferat. bene illuc nõ illic: qa ꝑferre ad locũ uſqꝫ ꝑueniri oñdit & perduci. ¶ Nunc ita cõuenit. Ita iter nos cõuenimus. ¶ Si nõ rebitas. i. redeas: qa bitare ire dixerũt ueteres. ¶ Recte cõueniſſe ſentio. Cõuenire eſt cõgreſſum habere alterius & conuenire ad pactionẽ ire cũ impſonale uerbũ eſt: ut cõuenit mihi tecum. i. controuerſia caret. Iuue. Sæuis inter ſe cõuenit urſis. Quintilia. in portũ uenio nauem ꝓſpexi quãti ueheret interrogaui. De precio cõueni conſcẽdi: ſublatæ ſunt anchoræ ſoluimus oram. Cõueniſſe ergo pactum eſſe. ¶ Adhuc locor̃ feci. ut ubi gentiũ & interea loci. Illud enim locor̃ ornatus cã poniť. ¶ In rem conducat tuã. i. utile tibi ſit. ¶ Id petaꝫ. adeã. ¶ Honeſtiorẽ honore ſemper fecit. Honeſtũ inqt Aſconius diuitẽ dixere ueteres. At qa diuites ſolẽt honorari dixit honeſtiorẽ tanq̃ diuitem maiore honore inſignẽ. ¶ Cũ hoc conuenerit. hic impſonale uerbũ eſt cõuenerit. i. ut pactũ cõtractũ fuerit. ¶ Noſtrum ambor̃ uicem. ut nos redimamur illo redẽpto. Eſt autem gtũs ab eo qđ eſt nos ꝙ & nr̃i dr̃. ut Aulus Gel. lib. xx. oſtẽdit ſiue ueſtrum ſiue ueſtri: uel nr̃m uel nr̃i dicas certã nõ haberi differentiã. ¶ In rem utriqueſt maxime. i. ad utilitatẽ utriuſqꝫ maxime cedit. ¶ Ingenio haud diſcordabili. i. natura nõ fuiſſe alienos: ſed cõueniſſe. ¶ Reb⁹ indubiis. ubi de ſalute corꝑis dubiũ occurreret. ¶ Et uirtute. i. tollerantia: ¶ Eſt ſapia. i. ad ꝓuidendũ ſagacitate alioquĩ ſapia quæ nũc phyloſophia ſicut ſapientes olim qui poſtea phi. Idqꝫ ut inqt Cicero nomẽ uſqꝫ ad pythagoræ manauit ætatẽ: quẽ ut ſcribit

Adhuc locor̃.

At. me eſt.

Eg. Tute tibi ea tuopte ingenio prodes plurimum
Quum ſeruitutem ita fers ut ferri decet.
Sequere. en tibi hominem. Tyn. gratiam habeo tibi.
Quum copiam iſtam mihi & poteſtatem facis
Vt ego ad parentes hunc remittam nuncium.
Qui me quid rerum agitem: & quid fieri uelim
Patri meo ordine omnem rem illuc perferat.
Nunc ita conuenit inter me atqꝫ hunc tyndare
Vt te æſtimatum in aulidem mittam ad patrem.
Si non rebitas huc ut uiginti minas
Dem pro te. Ph. recte conueniſſe ſentio.
Nam pater expectat aut me aut aliquem nuncium
Qui hinc ad ſe ueniat. Tyn. ergo animum aduortas uolo
Quæ nunciare hinc te uolo in patriam ad patrem.
Ph. Phylocrates ut adhuc locorum feci faciam ſedulo:
Vt potiſſimum quod in rem recte conducat tuam.
Id petam id perſequarqꝫ corde & animo: atqꝫ uiribus.
Ty. Facis ita ut te facere oportet: nunc animum aduortas uolo.
Omnium primum ſalutem dicito matri & patri.
Et cognatis: & quem alium beniuolentem uideris.
Me hic ualere & ſeruitutem ſeruire huic homini optumo.
Qui me honeſtiorem honore ſemper fecit & facit.
Ph. Iſtuc non præcipias: facile memoria memini. Tyn. tñ.
Nam quidem niſi quod cuſtodem habeo liberũ me eſſe arbitror:
Dicito patri quo pacto mihi cum hoc conuenerit
De huius filio. Ph. quæ memini mora mera eſt monerier.
Tyn. Vt eum redimat: & remittat huc noſtrum ambor̃ uicem.
Ph. Memiero. Eg. at q̃ primũ poteris: iſtuc in rẽ utriqueſt maxime:
Ph. Non tuum tu magis uidere: q̃ ille ſuum gnatum cupit.
Eg. Meus mihi: ſuus cuiqꝫ eſt carus. P. nũ qđ aliud uis patri nũciari?
Ty. Me hic ualere: & tu te audacter dicito tyndare inter nos fuiſſe
Ingenio haud diſcordabili. neqꝫ te cõmeruiſſe culpam:
Neqꝫ me aduorſatum tibi beneqꝫ hero geſſiſſe morem.
In tantis ærumnis tamen neqꝫ me unquam deſeruiſſe te
Neqꝫ factis: neqꝫ fide: rebus in dubiis egenis: hoc pater quãdo ſciet
Tyndare ut fueris animatus erga ſuum gnatum: atqꝫ ſe:
Nunq̃ erit tam auarus quin te gratus emittat manu.
Et mea opera ſi hinc redibo faciam ut faciat facilius.
Nam tua opera & comitate & uirtute & ſapientia
Feciſti ut redire liceat ad parentis denuo:
Quum apud hunc confeſſus es & genus & diuitias meas:

Quo pacto

Q uo pacto emiſiſti e uinculis tuum herum tua ſapientia.
Ph.Feci ego iſta ut cōmemoras & te memiſſe id gratū eſt mihi:
Merito tibi ea euenerunt a me:nam nunc philocrates
Si ego item memorem quæ me egra multa feciſti bene
Nox diem adimat.nam ſi ſeruuus meus eſſes nihilo ſecius
Mihi obſequioſus ſemp fuiſti. Eg. di ueſtrā fidem hoīum inge/
Liberale:ut lachrymas excutiunt mihi:uideas corde (nium
Amare inter ſe quantis laudibus ſuum herum ſeruus
Collaudauit.Ph.pol iſtic me haud centeſmam partem
Laudat: quam ipſe meritus eſt ut laudetur laudibus
Eg.Ergo quum optume feciſti:nunc adeſt occaſio:
Benefacta cumulare:ut erga hunc rem geras fideliter.
Ph.Magis nō factum poſſum uelle : quā opa experiar perſequi
Id ut ſcias iouem ſupremum teſtem do egio
Me infidelem non futurum philocrati . Eg.probus es homo.
Ph.Nec me ſecus unq̄ ei facturum quicquam q̄ memet mihi.
Tyn.Iſtæc dicta te experiri & opera & factis uolo
Et quod minus dixi q̄ uolui de te animum aduortas uolo.
Atq; horum uerborum cauſa caueto mihi iratus ſuas.
Sed te quæſo cogitato:hinc te mea fide mitti domum
Te æſtimatum:& meam eſſe uitam hic pro te poſitam pignori.
Ne tu me ignores:quum extemplo meo e cōſpectu abſceſſeris.
Q uum me ſeruum in ſeruitute pro te hic reliqueris.
Tuq; te pro libero eſſe pignus deſeras
Atq; des operam pro me:ut huius reducem facias filium.
Scito te minis uiginti æſtumatum mittier
Fac fidelis ſis fideli:caue fidem fluxam geras:
Nam pater ſcio faciet quæ illum facere oportet omnia
Serua tibi imperpetuū amicum me: atq; hunc inuētum inueni
Hæc per dexteram tuam te dextera retinens manu
Obſecro infidelior mihi ne ſuas q̄ ego ſum tibi.
Tu hoc age:mihi herus nunc es:tu patronus:tu pater.
Tibi commendo ſpes opeſq; meas.Phi.mandauiſti ſatis.
Satin habes mandata quæ ſunt facta ſi refero? T.ſatis.
Ph.Et tua huc ornatus reueniam ex ſententia?
Nunquid aliud? T.ut q̄primum poſſis redeas.Ph.res monet.
Eg.Sequere me uiaticum ut dem a trepezita tibi.
Eadem opa a prætore ſumas ſyngraphū.T.quē ſyngraphum?
E.Q uem hic ferat ſecū ad legionē hinc ire huic ut liceat domū
Tu itro abi.T.bñ ambulato.Ph.bñ uale.Eg'.ædepol rem meam
Conſtabiliui quum illos emi de præda a quæſtoribus:
Expediui ex ſeruitute filium ſi dis placet.
Ac etiam dubitaui hos homines emerem an non emerem diu
Seruate iſtum ſultis intus ſerui:ne quoquam pedem
Efferat ſine cuſtode:ego apparebo domi.
Ad fratrem modo captiuos alios inuiſo meos
Eadem percontabor ecquis adoleſcentem nouerit?

ut ſcribit auditor Platonis pōticus he raclides uir doctus:in primis phillun/ tem ferūt ueniſſe:eūq; cū leonte princi/ pe phīliaſioꝝ docte & copioſe diſſe/ ruiſſe q̄dam.cuius ingeniū & eloquen tiam cū admiratus eēt leon: q̄ſiuiſſe ex eo qua maxime arte confideret. At illū artem q̄dē ſe ſcire nullā:ſed eſſe phūm admiratū Leōtem nouitate noīs quæ/ ſiſſe:qui nam eēnt phi:& qd inter eos & reliquosītereſſet.Pythagorā aūt tn̄/ diſſe ſimilē ſibi uideri uitā hoīum & mercatū eum q hērer maximo ludoꝝ apparatu totiꝰ græciæ celebritate.nam ut illic alii corpibus exercitatis gloriam & nobilitatē coronæ peterēt.Alii emē di aut uēdēdi q̄ſtu & lucro ducerent. Eſſet āt q̄dda; genus eoꝝ:idq; uel ma xime īgenuū:q nec plauſum:nec lucrū q̄rerēt:ſed uiſendi cā uenirēt : ſtudio/ ſeq; pſpicerēt qd ageret & quo mō.Ita nos quaſi in mercatus q̄dam celebrita te ex urbe aliq̄ : ſic in hāc uitam ex aliā uita & natura pfectos.Alios gloriæ ſer uire:alios pecuniæ : raros eē quoſdā:q cæteris oībꝰ pro nihilo habitis reꝝ na/ turam ſtudioſe ītuerent:hos ſe appella re ſapiæ ſtudioſos.i.n. phōs . Et ut illic liberaliſſimū eēt ſpectare nihil ſibi acq/ rētem ſic in uita lōge oībus ſtudiis cō tēplationem reꝝ cognitionem pſtare. Ariſt.aūt ſapiam in metaphyſicis fon/ tem eſſe putat:atq; principiū reꝝ meta/ phyſicaꝝ : hinc Proclus & Iāblicus & Brontinus oīum ſciaꝝ originē ſapiam dicūt eam uocātes ſciaꝝ & artiū ſciam. Poetæ tn̄ ſapiam pꝑaſtu ſolēt ponere. ut hic poeta. ℂ Nox diē adimat.i.præ multitudinē dies nō ſufficeret : ut nox adueniens occuparet tp̄s. ℂ Obſeqo/ ſus.in oēm partē ſecutus meā uolūta/ tem. ℂ Ingeniū liberale.i. liberis hoībꝰ dignū. ℂ Videas corde amare.i.uidere poſſis ut ex corde. ℂ Magis non factū poſſum uelle.i.nō poſſum uelle magis ut efficiatur:q̄ ut me opi accingā & expe riar qd poſſim. ℂ Fac fidelis ſis fideli. hæc uerba apud Noni. aliter leguntur inqt:ille fidele pro fidelr̄.Plau.in capt. Fac fidele fideli caue fidē fluxā geras. ℂ Et opa & factis.opa q̄dē quæ ex ſe/ dulitate pmittit.Factis uero q̄ rem trā/ ſigūt ipſam. ℂ Fide; fluxā geras.incer tā & dilabētem. ℂ Atq; hūc inuētum inueni.i.quē inueniſti antea amicū tibi in futuꝝ quoq; inuenias.i. qd' dixit in perpetuu; amicum. ℂ Ornatus reue/ niam.i.omni re inſtructus. ℂ Vt uiati/ cum.i.pecuniam quā impēdas in uia.

Laudare

Fidele.

Viaticū.

¶ A trapezita.ab argẽtario a mẽſulario.¶ Eadem opa.eodẽ labore.¶ Sumas ſyngraphũ.i.ſcriptum quo tibi lice
tuto ire.¶ Sultis.ſi uultis.¶ Primum præuorti uolo:ideſt ante omnia hoc expedire.

BERN. SARA. VENE.

MIſer hõ eſt.Prodit rurſus in ſcæna paſit⁹:ut interea iucũditate afficiat ſpectatores.¶ Reſidẽt. Ociant.¶ E
riales ferias.Iõ dixit:q̃a nihil iuenerat eſculentũ:feriæ nãq; dictæ ſunt a uictimis feriẽdis uel ut nõnulli phib
ab epulis ferẽdis.¶ Nihil morant.Nõ magnifaciũt negligũt.¶ Lacones.Quaſi potẽtiores:eſt enĩ laconi
græciæ regio inclyta in q̃ nobilis urbs lacedæmon olĩ uiris & armis potens gens quoq; libera.¶ Imi ſubſelii uiro:

Præuorti.

Vel eos dĩc q ĩ ultimis theatri ſederẽt ordĩb⁹:uel potius paſitos q in ultĩa pte thori ĩ cœnis ſedere cõſueuerunt: nã ſubdit plagipatidas qd' uidet p‑priũ paſitoꝝ:q pp cibũ plagas & uerbera facile patiũt.¶ Sine penu.Ideſt ad nullã utilitatẽ & cõmodũ plata: Dr̃ hoc penũ:ni:hic penus:hæc pen⁹ q̃rtæ & hoc pen⁹ris tertiæ.locus ẽ in quo ſeruant:q̃ ſunt ad uſũ:uñ penuariũ qcqd ſeruat in penu.¶ Tã opto capite ad lenões eunt q̃ in tribu &c̃. Sẽſus ẽ.Ita clã & occulte ſe mõ iuuenes recipe ſolitos ad lenões ut ab oĩb⁹ cõſpici poſſint:nã iudices reos cõdẽnaturi nõ opto ſtabãt capite.Quĩ imo ab uniuerſo pplo ſpectabantur. Mordet hoc dcõ nĩmis licẽtioſã & ĩuerecũdã iuuẽtutẽ:q̃ ſpreta oĩ uerecũdia & pudore laſciuiis opa; dabat ¶ Terrũci.Inqt Var.Terrũcius dict⁹ eſt a trib⁹ unciis qd' libellæ ualet q̃rta ps:ſicuti q̃drans aſſis:hoc idẽ Fe. & Terrũtius numiſmatis genus pui ualoris memĩt Pli.l.xxxiii.¶ Mẽſtruales. A mẽſe:nã p ſuis iocoſis dictis ñ tm̃ diei :ſed mẽſis uictũ nãciſcebat. ¶ Canẽ irritatã imitarier.Hoc eſt ridere:nã ridentes dẽtes oñtamus:qd facit dũ irritat canis.¶ De cõpacto: Cõcordi & ueluti cõpoſito cõſenſu. Dicimus.n.cõpactũ cõpoſitũ & cõiunctũ.¶ In uelabro. Velabrũ locus erat in urbe roma apud auẽtinũ mõtẽ dcm̃ q eo ratib⁹ ueherent q̃ſi ergo in uelabro olearii:q uel oleum uno uenditarent præcio uel uno modo molerẽt.¶ Irrogabo. Imponã infligã. ¶ Annona. Nõ tm̃ frumẽti ſed carniũ & aliaꝝ quoq; reꝝ dicimus. Nam annonam cariorem in macello dixit Ci.in li.de diuinatõe.¶ De collabit.Deficiet uel decipiet : in hac enim ſignificatione uſos fuiſſe ueteres autor eſt Diome.¶ Ad cœnam aſperam. Quæ erat(ut ſupra memoratum eſt)oleribus parata uel potius quia egio dixerat cum paraſitũ ad cœnã uocaſſet:aſper meus uictus eſt:alludit enim ad uict⁹ pſimoniã:

Feriæ. Nũdinæ Feriatus. Laconia Lacedemon. Penus. Penuarius. Opſonium Terrunci

Mẽſtrualis. Menſtruus. Mẽſtrua

VALLA

m Iſer homo eſt q ipſe ſibi qd' edat quærit. Paraſitus in hac ſcæna ſecum queritur non eſſe

Sequere te ut amittam ei rei primum præuorti uolo.

Paraſitus.

MIſer homo eſt ipſe ſibi quod edit q̃rit: & id ægre inuenit
Sed ille eſt miſerior: qui & egre quærit:& nihil inuenit.
Ille miſerrimus eſt qui quũ eſſe cupit:quod dat:nõ hẽt
Nam hercle huic diei ſi liceat oculos effodiam libens
Ita malignitate onerauit omnes mortales mihi.
Neq; ieiunioſiorem:neq; magis effractum fame
Vidi:ne cui minus procedat quicquid facere occeperit.
Itaq; uenter gutturq; reſident:eſuriales ferias
Licet paraſiticæ arti maximam malam crucem.
Ita iuuentus iam ridiculos inopeſq; ab ſeſe ſegregat.
Nihil morantur iam lacones imi ſubſellii uiros
Plagipatidas:quibus ſunt uerba ſine penu & pecunia.
Eos requirunt qui libenter quum ederint reddant domi:
Ipſi obſonant quæ paraſitorum ante erat prouincia.
Ipſi de foro tam operto capite ad lenones eunt.
Quam in tribu operto capite ſontes condemnant reos.
Neq; ridiculos tam terrunci faciunt.ſeſe omnes amant:
Nam ut dudum hinc abii acceſſi ad adoleſcentes in foro.
Saluete inq̃.quo imus una inquam ad prandium atq; illi tacent.
Quis ait hoc:aut quis profitetur inquam? quaſi muti ſilent
Neq; me rident.ubi cœnamus inquam? atq; illi abnuunt
Dico unum ridiculum dictum de dictis melioribus
Quibus ſolebam menſtruales epulas ante adipiſcier.
Nemo ridet:ſciui extemplo rem de compacto geri.
Ne canem quidem irritatam uoluit quiſquam imitarier:
Saltem ſi non arriderent dentes ut reſtringerent.
Abeo ab illis:poſtquam uideo me ſic ludificarier.
Pergo ad alios:uenio ad alios:deinde ad alios:una res

Omnes

Omnes compacto rem agunt:quaſi in uelabro olearii
Nunc redeo inde quum me ibi uideo ludificarier.
Item alii paraſiti fruſtra obambulabant in foro:
Nunc barbarica lege certumſt ius meum omne perſequi
Qui concilium iniere quo nos uictu & uita prohibeant.
His diem dicam.irrogabo mulctam ut mihi cœnas decem
Meo arbitratu dent:quum cara annona ſit:ſic egero:
Nunc ibo ad portum hinc:eſt illic mihi una ſpes cœnatica.
Si ea decollabit.redibo huc ad ſenem ad cœnam aſperam.

Egio.

QVid ẽ ſuauis ꝗ bñ rẽ gerere bono publico ſicut ego feci
Quũ emi hoſce hoĩes?ubi quiſꝗ uidẽt eũt obuiã (heri
Gratulanturq; eam rem:ita me miſerum reſtitando.
Retinendoq; lauſſum reddiderunt.
Vix ex gratulando miſer iam eminebam.

non eſſe queꝗ̃ apud quem poſſit epulari.)¶ Reſident eſuriales ferias.i.qeſcunt & nihil agũt tanꝗ̃ ferias agãt nihil comedẽdo urgẽte fame. ¶ Illicet paraſiticæ arti.ire licet paſitationi in maximã crucẽ qñ nil boni affert. ¶ Ridiculos. qui riſus mouent. ¶ Lacones imi ſubſellii uiros.i.Lacones uiles qui flagra & plagas patiunť:illis aſſueti ob ſacrificia Dianæ tauricæ quæ flagellis quoad ſanguis in aras deſcendere:placabať iõ mox ait plagipatidas. Cicero in ſecundo q̃ſtionum thuſchulanarum Leges Lycurgi laboribus erudiũt iuuentutẽ uenãdo:currẽdo:eſuriẽdo: ſitiendo:algẽdo: æſtuando. Spartæ uero pueri ad aram ſic uerberibus accipiunť:ut multus e uiſceribus ſanguis exeat: nonnunquam etiã ut cum ibi eſſem audiebã ad necem:quorum nõ modo nemo exclamauit unꝗ̃: ſed ne ingemuit qdem. De ipſis quoq; Martialis. Vel nõ cæſus adhuc matre iubente lacon. Seruius item in ſecundo æneidos. Quũ græci ad aulidem ueniſſent. Agamẽnon dianæ ceruum occidit ignarus. Vnde irata dea flatus uẽtorum remouit:ꝗ̃ ob rem cum nec nauigare poſſent & peſtilentiam ſuſtinerent oracula conſulta dixerunt agamemnonio ſanguine dianam eſſe placandã. Ergo quum ab Vlyſſe ꝑ nuptiarum ſimulationem adducta iphigenia in eo eſſet ut immolaretur:numinis miſeratione ſublata eſt:cerua ſuppoſita: & trãſlata ad tauricã regionẽ regi thoanti tradita ẽ:ſacerdoſq; fcã Dyctinæ Dianæ:quũ ſm ſtatutã cõſuetudinẽ hũano ſãguie numẽ placaret: agnouit frẽm Oreſtem, q̃ accepto oraculo carendi furoris cauſa cum amico Pylade colchos petierat: & cum his occiſo thoante ſimulachrum ſuſtulit abſconditum faſce lignorum. Vnde & faſcellis dicitur: non tantum a faſce cum qua pingitur: propter qđ & lucifera dicitur & ariclam detulit: ſed cum poſtea romanis ſacrorũ crudelitas diſpliceret ꝗ̃ꝗ̃ ſerui imolarentur:ad lachonas eſt diana tranſlata:ubi ſacrificii cõſuetudo adoleſcentulorum uerberibus ſeruatur: qui uocabantur bomonicæ quia aris ſuppoſiti contendebant qui plura poſſent uerbera ſuſtinere. ¶ Cũ ederint reddant domi.i.pro eſca opam ſuã ꝓbeant:ſin loco cum qđ legas erit ſenſus:eos uolunt q̃ poſſint:qđ ederint repẽdere. ¶ Ipſi obſonãt.i. obſoniũ parãt. ¶ Quã in tribu opto capite ſuntes cõdemnant reos. Ordo eſt & ſenſus tã opto capite:ideſt tecto ad lenones eunt:ꝗ̃ reos ſontes operto capite condemnant in tribu:ideſt ꝗ̃ ſunt operto capite q̃ cõdẽnantur. ¶ Neq; ridiculos iam terunci faciunt:ideſt non pluris faciunt ridiculos.i.paraſitos ꝗ̃ ſit teruncius q̃ perexiguus nũmus. Plini⁹ li.xxxiii. Nota æris fuit ex altera pte ianus gemin⁹:& altera roſtꝝ nauis. In triẽte uero & q̃drãte æs q̃drãs ãtea terũcis a tribus unciis poſtea Annibalẽ urgẽte Quinto Fabio Maximo dictatore aſſes unciales fieri:placuitq; denariũ.xvi.aſſibus ꝑmutari q̃nariũ octonis:ſeſtertiũ q̃ternis ita res publica dimidiũ lucrata eſt. In militari tñ ſtipẽdio ſemꝑ denarius ꝓ decẽ aſſibus datus. ¶ Meſtruales epulas.i.ad menſem unũ ꝑdurantes. ¶ Rem de compacto geri.i. ex eo qđ inter ſe cõuenerant. ¶ Canẽ q̃dem irritatã:ꝗ̃ dentes oñtare conſueuit:ſicut & homines ridendo. ¶ Quaſi in uelabro olearii. Locus erat uelabrũ:ut alibi Plautus oñdit:qđ uela obtenderenť:ſub qbus olearii ueditarent:niſi qđ Varro uelabrũ ait qđ ibi lintribus ueherentur. ¶ Barbarica lege.i.ſceua crudeli. ¶ His diem dicam.i.denunciabo ut in ius eant die ꝓſtituta. ¶ Irrogabo mulctam.infligam pœnã. ¶ Cum cara ãnona ſit.i.cuꝫ reꝝ caritas fuerit. ¶ Spes cænatica: ideſt ſpes cænandi. ¶ Si ea decolabit.decipiet.in hoc enim ſignificatu ueteres poſuiſſe Diomedes atteſtatur:uel decolabit ceſſabit ac dilabetur. Sumpta tranſlatione a liquore qui per colla delabitur. ¶ Ad cænam aſperam.nam ita ſupra dixit ægio ſcrupoſum ſuum uictum eſſe.

Velabrũ. Cõciliũ. Concio. Conciliabulum: Irrogare Annona decollare

q Vid eſt ſuauius. Gaudet ſenex nimium fauiſſe fortunam rebus ſuis quam mox ſentiet fuiſſe inimicã. ¶ Quiſ BERN.
quam uident. Vt pars in fruſta ſecant figuratus eſt ſermo. ¶ Reſtitando. In moraꝫ detinendo. ¶ Eminebã. SARA.
Pedibus conſtabam. ¶ Hic exclamat. Silicet ariſtophontes qui & ipſe captiuus erat apud egionem. VENE.
Vid eſt ſuauius. Sibi ægyo in hac ſcæna congratulatur quod emerit captiuos: unde filium redimat ſuum.
¶ Gratulanturq; eam rem. deeſt ob præpoſitio niſi ſit gratulor tibi hanc rem ut inuideo tibi hanc rem: VALLA

Tandem abii ad prætorem:ibi uix requieui:
Rogo ſyngraphum:dat̃ mihi illico de tyndaro:ille abiit domum:
Inde illico præuortor domum poſtq̃ id actum eſt.
Eo ꝑtinus ad fratrem inde abii:mei ubi ſunt alii captiui
Rogo:philocratem ex aulide ecquis omnium
Nouerit:hic exclamat eum ſibi eſſe ſodalem.
Dico eum eſſe apud me:hic extemplo orat:obſecratq;
Eum ſibi ut liceat uidere:iuſſi illico hunc exolui.nunc tu ſeq̄re me.
Vt quod me orauiſti impetres.eum hominem ut conuenias.

Tyndarus.

NVnc illud eſt quum me fuiſſe q̃ eſſe nemo mauelim:
Nunc ſpes:opes auxiliaq; a me ſegregant:ſpernũtq; me.
Hic ille ẽ dies:quũ nulla uitæ meæ ſalus ſpabilis ẽ mecũ:
Neq; exiliũ exitio eſt.neq; adeo ſpes quæ mihi hunc aſpellat.
Nec mendaciis ſubdolis mihi uſq̃ mantellum eſt meis.
Nec ſycophantis:nec fucis ullum mantellum obuiam eſt.
Neq; precatio perfidiis meis:nec malefactis fuga eſt.
Nec confidentiæ uſq̃ hoſpitiũ eſt: nec diuerticulum dolis.
Operta quæ fuere aperta ſunt:patent præſtigiæ:
Omnis res palam eſt:neq; de hac re negocium eſt
Quin male occidam:oppetamq; peſtem:heri uicem meamq;:
Perdiditq; me ariſtophontes hic qui uenit modo intro.
Is me nouit:is ſodalis philocrati & cognatus eſt
Neq; iam ſalus ſeruare ſi uolt me poteſt:nec copia eſt.
Niſi ſi aliquam corde machinor aſtutiam.
Quam malum? quid machiner? quid comminiſcar? maximas
Nugas:ineptias incœpiſſe hæreo:

Egio. Tyndarus. Ariſtophontes. Colaphus.
QVo illũ nunc hominẽ ꝓripuiſſe foras ſi dicã ex ædibus?
Ty. Nunc enimuero occidi:eunt ad te hoſtes tyndare.

Vix exgratulãdo.i.dum gratulã tur. Iam eminebam.i.pedibus cõ ſiſtere poterã. Præuortor domũ. i.redeo. Virgi.autem fuga ꝓuertitur hebrum dixit.i.celeritate antecedit.

BERN. SARA. VENE.

NVnc illud eſt. Sibi prætimet Tyndarus diuti⁹ uitare non poſſe quin ab Ariſtophonte dignoſcatur:qui mox illuʒ arguet cogetq; tandem fateri ſe eſſe tyndarum & mentitũ philochratẽ. Fuiſſe q̃ eẽ.Ideſt potius periiſſe q̃ uiuere. Aſpellat.Amoueat & procul pellat. Mantellum.Tegmen:eſt proprie genus penulæ quam græci mãdyam dicunt. Fucis.Dolis fraudibus:eſt enim fucus color ſed tranſlatiue pro fraude qua ueritas occultat̃: inde offuciæ fallaciæ:quo uocabulo uſus eſt Plautus in ſequẽtib⁹ comœdiis. Preſtigiæ.Res fictæ quæ uidentur eſſe & non ſunt. Heri.Philochratis Cõminiſcar.:confingã.

VALLA

NVnc illud.Tyndarus ĩ hac ſcæna ſeſe excruciat cũ Ariſtophontẽ Phylocratis ſodalem uidet metuens ne iam ſuæ aperiant̃ inſidiæ doliq; compareant. Cũ me fuiſſe.ſubaudi neminem: Hũc aſpellat:ideſt a me dimoueat Vſq̃ mãtellũ.Vñ dolos meos q̃aʒ tegere.Feſtus mãticulaꝝ uſus pauperibus in nũmis recondiendis ẽt ĩ ſo ſæculo fuit:unde manticulari dicebãtur qui furãdi gratia manticulas attemptabant:inde poetæ pro doloſe quid agẽdo uſi ſunt eo uerbo Pacuuius ad manticulandum aſtu aggreditur. Scit enim quid promeruerit medici manticulant ita me facti oppreſſi iugo: Item deinde aggrediar aſtu regem manticulandum eſt hic mihi & machinã ordiri nouã. Manticula tactu an ſanctiora dicis iura iuranda. Plautus hoc ſignificare uidetur:quibus quottidie paruæ noxæ extergeantur. Frequens enim antiqs ad manus tergendas uſus fuit mãtellorum. Nec fucis.ideſt ſimulationibus.phycos a græcis herba nominatur:unde lanæ priſtinus reparatur color. Neq; ꝑcautio.ideſt ubi poſſim precauere. Nec diuerticuluʒ. ut a tanto malo diuertam.pene ĩprudens prætererieram Diuerticulum inquit Terentius:ideſt ſemitam a recta uia declinantem. Vnde ergo diuertimus in aliam partem, diuerticulum: ſicut quo diuertimus diuerſorium.

Mãtellũ. Mãteliũ. Fucus. Præſtigiæ

Patent

¶ Patent præſtigiæ.i.conſtructi doli atq; fallaciæ. ¶ Oppetamq; peſtem.ideſt adeam perniciem:oppetere per ſe mo
i eſt. ¶ Heri uicemq; meam.ideſt loco heri & propter me. ¶ Quam malum? Aduerbium eſt malũ:ac ſi diceret ma/
o euẽtu. ¶ Incepiſſe hæreo:ideſt addubito quo modo eam inceptum.

Vo illum. Seceſſerat & ſe ſubduxerat e conſpectu Ariſtophontis tyndarus⁹ quid conſilii capturus neſcius. ¶ Occiſa eſt hæc res. Occidere & interficere etiam in animatia ueteres poſuerunt:uide Noni. ¶ Morbus q̃ ſputatur. Comitialem dicit qui Galeno teſte purgari poteſt expuendo. Plinius in decimo coturnicibus ueneni ſemen gratiſſimus cibus:quã ob cauſam eas damnauere menſis ſimulq; comitialem propter morbũ deſpui ſolitum:alio uocabulo dict⁹ eſt maior morbus:herculeus quoque quo illũ laboraſſe fertur.ut autor eſt Ariſto. & ideo ſacer eſt dict⁹ morbus:comitialis uero poſtremo appellat⁹: quo qui erat in comitiis correptus comitia uiciaret: de hoc hippocrates & reliqui medici tradidere:quem morbum Græci epilepſiam uocant:cuius morbi cauſam quærit Ariſtote.longo quodam ꝓblemate. ¶ Gliſcit. Creſcit. ¶ Vna opera. Ea ratione: eodem modo. ¶ Alcinous. Qui rex Phæacum fuit. ¶ Oreſtes. Filius agamennonis ex Clytemneſtra:qui patris morteȝ ulciſcens matrem interemit. ¶ Licurgus. Qui leges Spartanis dedit: de quo alibi:hos autem tanq; antiquiſſimos uiros & ab hominum ætate illa remotiſſimos cõmemorat ¶ Phanon. Manifeſtum & apertũ a potu phenome:ideſt mãifeſto:uñ phanum templum quod omnib⁹ patefit. ¶ Veriuerbio. Vel uero uerbo uel ueritate uerbi. ¶ Tibi plus quidem q̃ aut mihi:ordo plus:ſcilȝ illi q̃ tibi aut mihi. ¶ Luridis. Supra modum pallidis. ¶ Atra bilis. Quæ a græcis mellancholia dicitur de qua mentio habita eſt in amphy. quam Feſt.ab atro animi uitio atrã dici putat. ¶ Illuceat. Ardeat:nam quæ ardent lucem emittunt. ¶ Laruæ. Spiritus nocturni & mali quidem: de quibus abunde ſupra. ¶ Maſtigiæ. Verberoni: græcum enim eſt maſtigia a maſtix quod flagellum dicitur uel a maſtigo uerbero flagello. ¶ Addites. Accedas. ¶ Denaſabit. Innouauit uerbum: ut ſæpe & feſtiuiter plaut⁹. ¶ Mordicus. Et mordicibus pro morſu. ¶ Abnutas:abnutare ſæpe annuere. ¶ Armenta Abſunt. Tãgit hoc loco Aiacis furorem qui cum in iudicio armorũ achillis ſuccubuiſſet: quæ Vliſſi græcorum ducum ſententia non ipſi adiudicanda fuerant in furorem uerſus paſſim per exercitum armenta cædebat duoſq; tauros:quos domi aligatos tenebat flagello percutiebat alterum Agamennona: alterum ulliſſem ictitans:ex quo facta eſt a Sophocle tragœdia:quæ inſcripta eſt aiax maſtigophoros :ideſt Aiax ſcuticam ferens : de

BERN. SARA. VENE.

Occido occiſus Interficio

Comitialis morbus

Spuere Sputare. Inſputar Deſpuer

A.I.Alcmæon. Alcino⁹. Oreſtes. Licurguſ Phanos Veriuerbium Deuerbium

Quid loq̃r? qd fabulabor? quid negabo? aut quid fatebor? mihi
Res omnis in incerto ſita eſt quid rebus confidam meis?
Vtinam te di prius perderent q̃ periſti e patria tua
Ariſtophontes:qui ex parata re imparatam rem omnem facis.
Occiſa eſt hæc res.niſi reperio atrocem mihi aliquam aſtutiam:
Eg. Sequere hem tibi hominem adi atq; adloquere.
Tyn. Quis eſt homo me hominum miſerior?
Ari. Quid iſtuc eſt quod meos te dicam fugitare oculos tyndare?
Proq; ignoto me aſpernari.quaſi me nunq̃ noueris?
Equidem tam ſum ſeruus q̃ tu:& ſi ego domi liber fui
Tu uſq; a puero ſeruitutem ſeruiuiſti in aulide.
Eg. Aedepol minime miror is ſi te fugitat:aut oculos tuos.
Aut ſi te odit qui iſtum appelles tyndarum pro philocrate.
Tyn. Egio.hic homo rabioſus habitus eſt in aulide.
Ne tu quod iſtic fabuletur auris immittas tuas.
Nam iſtic haſtis inſectatus eſt domi matrem & patrem:
Et illic iſti qui ſputatur morbus interdum uenit.
Proin tu ab iſtoc ꝓcul recedas. Eg. ultro iſtũ a me. Ar. ain uerbero
Me rabioſum atq; inſectatum eſſe haſtis meum memoras patrẽ?
Et eum morbũ mihi eſſe ut qui me opus ſit inſputarier?
Eg. Ne uerere multos iſtæc morbus homines macerat:
Quibus inſputari ſaluti fuit:atq; iis ꝓfuit:
A. Quid tu ãt ẽt huic credis? E. qd ego credã huic? Ar. iſanũ eẽ me.
Tyn. Viden tu hunc q̃ inimico uoltu ituet̃? concedi optumunſt.
Egio ſic quod tibi ego dixi.gliſcit rabies:caue tibi.
Eg. credidi eſſe inſanum extemplo ubi te appellauit tyndarum
Tyn. Quia ſuum ipſe interdum ignorat nomen:neq; ſcit q ſiet.
Eg. At etiam te ſuum ſodalem eſſe aiebat. Tyn. audiui.di magni
Et quidem alcinous:atq; oreſtes & licurgus poſtea
Vna opera mihi ſunt ſodales qua iſte. Ar. at etiam furcifer
Male loqui mihi audes? non ego te noui? Eg. pol phanõ id qdẽ eſt
Non nouiſſe qui iſtum appellas tyndarum pro philocrate.
Quem uides eum ignoras? illum nominas quem non uides?
Ar. Immo iſte eum ſeſe ait qui non eſt eſſe:& qui uero eſt negat.
Tyn. Tu enim repertus philocratem qui ſuperes ueriuerbio.
Ar. Pol ego ut rem uideo tu inuentus uera uanitudine
Qui conuincas.ſed quæſo hercle agedum aſpice ad me.
Tyn. Hem. Ar. dic modo te negas tyndarum eſſe?

quo meminit Iuue. Hic ioue percuſſo mugire agamennona credit. ℂ Inter ſaxum ſacrumq; ſto: prouerbium ſumpt ab his qui cum fœdera iungebant feram ſaxo mactabant: de huiuſce feræ mactatione quæ ſilicet percutiebatur mem nit Virg. in. ix. æneі. & cæſa iungebant fœdera porca: meminit Liui. & Fene. uerba autẽ in ferienda uictima a ſacerd te ſimili uoce pronunciabantur: q́ ſicut ille porcam feriebat ſaxo: ita a ioue fulmine ille feriretur q fœdera uiolaſſet: q bus dictis illico feram mactabat: quæ antequam ſaxo percuteretur merito in uitæ diſcrimine ſtare dicebatur: iccirc in prouerbium uenit: ut qui in aliquo periculo conſtitutus eſſet diceret ſe inter ſaxum & ſacrum ſtare: conſimile ſer poſſim pro prouerbio noſtris temporibus uulgatur ab his qui in aliquo diſcrimine uerſantur: ut dicant eſſe inter incudem & maleũ. ℂ Expugnare: Melius expurgare. ℂ Deliquio. Deliquium proprie dicitur defectus a delinquẽdo uñ ſolis deliquium Fe. dixit q́ delinquat a curſu ſuo. Varro inquit: deliquium ab eo dictum quod deliquanda non ſunt ut turbida quæ ſunt deliquãtur ut liquida fiant. Aureli. ſcribit deliquium a liquido: claudi ab eliquato. ſi quis alterutrum ſeq mallet habebit autorem ſed deliquium Fe. teſtimonio Plaut. uſurpat pro minus. ℂ Dierectum. Per antiphraſim dictum: nam dierectum dixerunt ſignificare malum diem uolentes: at dicuntur dierecti quaſi ad diem erecti: hoc eſt cruci affixi. Var. apage indirectum a domo noſtra iſtã inſanitatem. i. in malũ diẽ. uel in malã crucem. ℂ Aerumnatus: laboribus repletus. ℂ Deartuatus uirib⁹ effractus. ℂ Technis artibus aſtutiis. ℂ Putamina: quæ non tantũ arborum ſed omnium rerum purgamenta dicuntur. ℂ Subliuere os. Illuſere pro ridiculo habuere tractum uerbum a genere ludi quo dormientibus ora pinguntur. ℂ Offuciis. Dolis. ℂ Colaphe cor. co. Nomina ſunt ſeruorum quos uocat ut uinciant tyndarum.

Miſeri felicibus iuidere ſolent

Neutiq̃.

Neutiq;.

Luridus

VALLA

Quo illum. In hac ſcæna ariſtophontem quẽ egyo aduxerat captiuum Tyndarus ſpectare auerſatur: eumque domi inſanum habitum eſſe uideri uult ita arbitratus ſuos ſe dolos poſſe tegere. ſed fruſtra. Denique enim apperiuntur. ℂ Prius perderent. pro perdidiſſent figura metalaſſis. ℂ Proque ignoto: ideſt loco eius: quem nõ nouerit. ℂ Qui ſputatᷣ morb⁹: ideſt comitialis. Plinius in decimo. Coturnicibus ueneni ſæmen gratiſſimus cibus: quam ob cauſam eas damnauere menſis ſimulq; comitialem ꝑpter morbum deſpui ſuetũ: quem ſolæ animalium ſentiunt præter hominem. ℂ Vltro iſtum a me: ideſt dimouete hunc a conſpectu meo. ℂ Concedi optimum eſt: ideſt optimum fuerit ut ſecedatur. ℂ Gliſcit rabies: ideſt augetur morbus. ℂ Alcynous. is rex phæacum fuit. ℂ Oreſtes. filius Agamennonis. ℂ Lycurgus. multi Lycurgi fuerunt.

Adito. as

Denaſare

Mordicibus.

Mordic⁹.

Tyn. Nego inquam. Ar. tu te philocratem eſſe ais?
Tyn. Ego inquam. Ar. tu ne huic credis?
Eg. Tibi plus quidem q̃ aut mihi.
Nam ille qdem quem tu memoras eſſe: hodie hinc abiit aulidem
Ad patrem huius. Ar. quem patrẽ q ſeruus eſt. Tyn. & tu quidem
Seruus & liber fuiſti & ego me confido fore
Si huius huc reconciliaſſo in libertatem filium
Ar. Quid ais furcifer? tun te gnatum memoras liberum?
Tyn. Non equidem me liberũ. ſed philocratem eſſe aio. Ar. qd ẽ
Vt ſceleſtus egio nunc iſte ludos facit.
Nam is eſt ſeruus ipſe neq; præter eum quiſq̃ ei ſeruus fuit.
Tyn. Quia tute ipſe eges in patria: nec tibi qui uiuas domiſt.
Omnis inuenire ſimiles tibi uis: non mirum facis.
Eſt miſerum ut male uolentes ſint: atq; inuideant bonis.
Ar. Videſis egio: ne quid tu huic temere inſiſtas credere.
Atq; ut perſpicio profecto iam aliquid pugnæ edidit.
Filium tuum quod redimere ſe ait: id ne inquam mihi placet.
Tyn. Scio te id nolle fieri: efficiam tamen ego id ſi dii adiuuant:
Illum reſtituam huic: hic: autem in aulidem me meo patri
Propterea ad patrem hinc amiſi tyndarum. Ar. quin tute is es?
Neq; præter te in aulide ullus ſeruus iſtoc nomineſt.
Tyn. Pergin ſeruom me exprobare eſſe id quod ui hoſtili obtigit
Ar. Enimuero iã nequeo contineri. Tyn. heus tu qd agis? qn fugis
Iam illic hic nos inſectabit lapidibus: niſi illum iubes
Compræhendi. Ar. crucior. Tyn. ardent oculi. fune opus egio:
Viden tu illi maculari corpus totum maculis luridis?
Atra bilis agitat hominem. Ar. at pol te ſi hic ſapiat ſenex
Atra pix agitet apud carnificem: tuoq; capiti illuceat.
Tyn. Iam deliramenta loquitur: laruæ ſtimulant uirum.
Eg. Hercle quid ſi hunc cõpræhẽdi iuſſerim? Tyn. ſapias magis:
Ar. Crucior lapidem non habere me ut illi maſtigiæ
Cerebrum excutiam. qui me inſanum uerbis concinnat ſuis.
Tyn. Audin lapidem quæritare? Ar. ſolus te ſolum uolo
Egio. Eg. iſtinc loquere ſi quid uis: procul tamen audiam.
Tyn. Nanq; ædepol ſi addites propius: os denaſabit tibi.
Mordicus. Ar. neq; pol me inſanum egio eſſe creduis:

Nam &

Nam & unus orator fuit athenienſis clariſſimus. & Lycurgus qui condidit leges quibus macedones tenebantur. ℂ Phanon: ideſt apertum. Nam phæno cuius futurum phano ſignifico. ℂ Veriuerbio: ideſt ueritate uerborum. ℂ Quam tibi plus quidem aut mihi: hæc uera lectio eſt. ℂ Reconciliaſſo. ideſt reducem fecero. ℂ Aliquid pugnæ edidit. ideſt iam procudit in te aliquid. ℂ Quod redimere. ideſt quã rem ſe ait redimere. ℂ Fune opus. ut reuinciatur. ℂ Maculis luridis. ideſt corpus luridum facientibus. Eſt enim luridus color mortuorum. ℂ Atrabilis. quæ ſi ad cerebrum aſcẽdat inſanũ facit. Sin in aliam corporis partẽ unam irrumpat cancrũ: aut cãcrenã: ac ſi ſanguinẽ totum contaminarit lepram. ℂ Laruæ ſtimulant uirum. Immũdi ſpiritus agitãt. ℂ Si adbites. i. accedas. ℂ Os denaſabit tibi. e facie naſum mordicus abſtulerit. ℂ Mihi abnutas. ideſt ſigno me admones ut ſileã. ℂ Nugas ludificabit: ideſt nugãdo ludos tibi faciet. ℂ Neq; pes neq; caput: id eſt neq; principium neq; finis. ℂ Armenta abſunt: aiacem hunc cũ uides ipſum uides. hoc eſt nihil differt ab Aiace thelamonio cũ inſaniuit: niſi quod armenta mõ non adſunt. Tradit nãq; Sophocles in aiace maſtigophoro arma Achyllis ab Agamẽnone & Menelao. de quibus inter Vlyſſem & Aiacem erat cõtrouerſia Vlyſſi fuiſſe adiudicata: q̃obrem Aiax nimia ira furore correptus eſt: cũq; noctu Agamẽnonem Menelaũ & Vlyſſem necare moliret a Pallade conuerſus eſt in ſtabula ubi multa occidit armenta ſe Agamẽnonem Menelaum & Vlyſſem occidere arbitrat⁹. ℂ Inter ſacrum ſaxumq; ſto. Priſca conſuetudine cũ fœdus ſanciebatur in medio porca ſtatuebatur: quã lapidib⁹ occidebant dicentes ita lapidibus occaſurum. (ut alii autem Iouis fulmine) quicũq; fregiſſet fœdus ſancitũ: ut porca occidebat: inde natũ ut iſtum fœdus diceretur: necnõ pcuſſum. Qui igitur inter porcam & ſaxum tum fuerit & ſaxis cõtundatur & a porca feriat neceſſe eſt. ℂ Apud te deliquio fiet. Deliquium ait Varro dictum ab eo ꝙ deliquandũ: ut turbida que ſunt nõ deliquantur ut liquida fiant. Aurelius ſcribit deliqum eſſe a liqdo. Claudius ab eliquato. Si quis alterutrũ ſequi mallet habebit autorẽ. Deliquiũ itẽ dicitur ſolis & lunæ defectus a delinquẽdo ꝙ delinquat in curſu ſuo: ut Feſtus idẽ deliquium apud Paulatum ſignificat minus. ℂ Matri obſtetrix: ideſt adiuuiſti matrem meam parientem: cum ego natus ſum ut me ex aluo tolleres. ℂ Dierectum cor meum: ideſt ſuſpenſum: quaſi ad diem præſtitutam damnationi erectum. Feſtus. Dierectũ dicebant p antiphraſim uolẽtes ſignificare malũ diem. Nonius. Dierecti dicti crucifixi quaſi ad diem erecti. Var. in Eume. apage in diem rectum a domo noſtra iſtam inſanitatem. ℂ Suſpende te: ideſt contine te ſuſpenſum. nam ſubiungit. ℂ Tu ſubſultas: ideſt ſurſum emicas. ℂ Aerũnatus: ærũnis undiq; uallatus. ℂ Deartuatus: ideſt per artus conciſus. ℂ Technis: ideſt artibus & intelligitur fallaciis. Nam techna etiã diſciplina nominatur. ℂ Exploratum: ideſt attentatum & clarum. Vnde & exploratores dicti qui alienam mentẽ inſidioſe

Neq; fuiſſe unq̃: neq; eſſe morbum quem iſtic autumat.
Verũ ſi quid metuis a me: iube me uinciri uolo:
Dum iſtuc itidem uinciatur. Tyn. immo enimuero egio:
Iſtic qui uolt uinciatur. Ar. tace modo ego philocrates
Falſe faciam ut uerus hodie reperiare tyndarus: longius
Quid mihi abnutas? Tyn. tibi ego abnuto? quid agat ſi abſis?
Eg. Quid ais? qd ſi adeam hũc inſanũ? Tyn. nugas ludificabit:
Garriet: quod neq; pes unq̃ neq; caput compareat.
Armenta abſunt. aiacem hunc quum uides: ipſum uides.
Eg. Nihil facio: tamen adibo. Tyn. nunc ego omnino occidi.
Nunc ergo inter ſacrum ſaxumq; ſto: nec quid faciam ſcio.
Eg. Do tibi operam ariſtophontes: ſi quid eſt quod me uelis:
Ar. Ex me audibis uera: quæ nunc falſa opinare egio.
Sed hoc primum expurgare tibi uolo: me inſaniam
Neq; tenere: neq; mi eſſe ullum morbum: niſi quod ſeruio.
At ita me rex deorum atq; hominum faxit patriæ compotem
Vt iſtic philocrates nõ magis ẽ q̃ aut ego aut tu. Eg. eho dic mihi
Quis illic igitur eſt? Ar. quem dudum dixi a principio tibi.
Hoc ſi ſecus reperies: nullam cauſam dico quin mihi
Et parentum & libertatis apud te deliqueo ſiet.
Eg. Quid tu ais? Tyn. me tuũ eẽ ſeruũ: & te meũ herũ. (gas ait.
Eg. Haud iſtuc rogo. fuiſti liber? Tyn. fui. Ar. n. uero non fuit: nu
Ty. Qui tu ſcis? an fortaſſe fuiſti meæ matri obſtetrix? qui id tam
Audacter dicere audes? Ar. puerum te uidi puer.
Tyn. At ego te uideo maior maiorem. hem rurſum tibi meã rem
Non cures ſi recte facias. num ego curo tua? Eg. fuit ne huic
Pater theſauro chryſonico chryſides? Ar. non fuit.
Neq; ego iſtuc nomen unquã audiui ante hunc diem.
Philocrati theodoromedes fuit pater. Tyn. pereo probe.
Quin quieſcis dierectum cor meum: ac ſuſpende te.
Tu ſuſſultas: ego miſer uix aſto præ formidine.
Eg. Satin iſtuc mihi exquiſitum eſt fuiſſe hunc ſeruum in aulide.
Neq; eſſe hũc philocratẽ? Ar. tã ſatis q̃ nunquã hoc iuenies ſecus.
Sed ubi is nũc eſt? Eg. ubi ego minime atq; ipſus ſe uolt maxime
Tum igitur ego ærumnatus: deartuatus ſum miſer.

Abnutare.
Dux telamonis.
Prouerbiũ inter ſacrũ ſaxũq; ſto.
Prouerbium.
Redact⁹ ad anchoram ſacram.
Anchora ſacra.
Deliquũ.
Delinquere.
Deliquiũ.
Dierectũ
Suſpenſus.
Suſpendo.
Deartuare.
Technæ

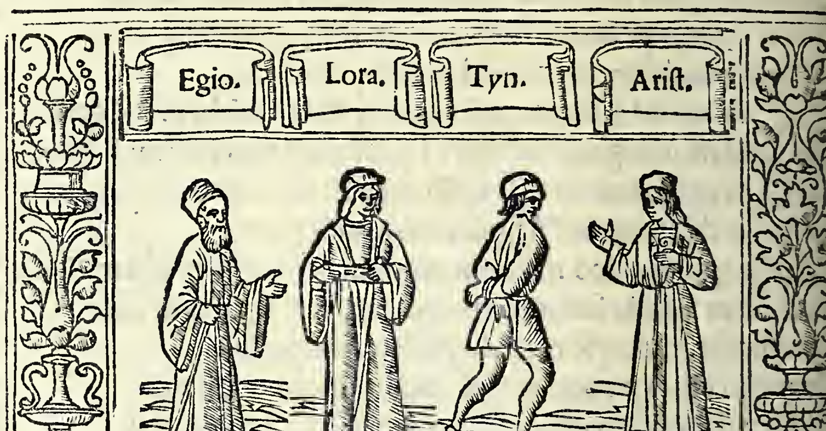
exquirunt. ℂ Cincinatus.ideſt capillos intortos habẽs:unde & Cicero quas græci cometas uocant cincinas appel[...]uit. ℂ Verba mihi data:ideſt mihi eſſe impoſitum. ℂ Nucleum amiſi.tranſlatio a nucibus ſumpta. ℂ Reliquit pignori putamina.putare tractare purgare:proprie inquit Donatus: putare eſt falſa & infructifera a ueris & fertilib⁹ r[...]ſecare.uñ arborũ purgatores putatores dicunt. ℂ Surſũ uerſus os ſubliuere.i. feſellere ſimilitudine ſumpta a dormi[...]tibus cũ illis os inficit neſcientib⁹:ut experrecti a ſpectãtibus ridiculi habeant. Naȝ lino maculo eſt. Virgilius. Lita cor[...]pora guttis. ℂ Offuciis.ideſt dolis a phuco:cuius paulo ante facta mentio ẽ. ℂ Colaphe:cordalio:Corax.Lorario[...] ſũt nomina.Colaphus qđ colaphos incutiat. Cordalio qđ cordis reuinciat.Corax græce: Latine coruus qđ ſuffigat homines ĩ cruce a coruis deuorãdos. ℂ Nũ lignatuȝ mittimur: ideſt ut ligna domum portemus. Lignatũ ita dictũ:ut aquatũ pabulatũ. Niicite manicas. Sicut pedica peduȝ ſic manica manuũ laqueus. ℂ Sartor ſatorq; Sartores referente Marce. dicti non ſolum ſunt a ſartiendo uerũ etiã a ſarrendo & ſine c ſcribẽdũ ẽ a ſarrẽdo i.purgando id qđ Plautuſmet declarat ſubdens prius occant q̃ ſarriunt ruſtici alludens ad uerbum ſartor:nã ſarctor cum c a ſarcio uenit quod eſt integrum facio:hinc ſarctores qui ueſtes ſarciunt & ſuunt : ſator uero a ſerendo unde ſemen quaſi ſerimen & ſatus genitus. ℂ Occatorem. Occator & pariter occare ab occidendo ꝙ grandes terræ cædat globos. Varro Occare.i.cõminuere dixit & ſerenus occationem quaſi occerationem ꝙ occultet ſemina. ℂ At erit hoc factuȝ.Seruat decorum Plautus inducens loquentem tyndarum non ut ſeruum: ſed uti ingenuum decebat. ℂ Qui per uirtutem perit. In hanc ferme ſententiam Cicero in oratio. Neq; mors miſerãda eſt quæ ob Rẽpublicam capitur:neq; exicium turpe quod uirtute ſuſcipitur:& notanda ex plauto eſt uerborum iſtorum proprietas:ꝙ plus ſit interire q̃ perire:habes etiam teſtem Nonium: qui differentiam horum uerborũ annotauit:ꝙ perire leuior res ſit:& habeat inuentionis ſpeciem. ℂ Sutellas doloſas aſtutias a ſimilitudine ſuentiũ dictas. ℂ Emitteres manu:Liberares qui dicẽdi modus apud Plau. eſt frequentiſſimus. ℂ Nuperum. Ab eo quod eſt nuper fit nuperum. ℂ Nouicium. Valde nouum & incognitũ. ℂ Latomias. Græce dicuntur latomiæ lapidicinæ & ad expræſſiorem ſignificãtiam adiecit lapidarias. Romæ latomiæ ꝓ loco carceris habitæ ſunt. ℂ Seſqopus:ideſt tantũdẽ & dimidiũ.uñ in ꝓportione ſeſqualterã numeꝝ dicimus cõtinẽtẽ aliũ & ipſius me[...]dietatẽ ut tres ad duo & ſex ad q̃tuor & nouẽ ad ſex:ſeſq.n.ĩterꝑtat beat⁹ Auguſtin⁹ ĩ muſicis abſq; ſe. ℂ Sexcẽtoplago. Formatũ nomẽ ex ſexcẽtis plagis. ℂ Actutũ. Cõfeſti q̃ primũ. ℂ Rebitet. Redibit. ℂ In phylacã. In carcerẽ ĩ cuſto[...]

diam uerbum

BERN.
SARA.
VENE.

Nucleus
Enucleare.
Putamina.
Subliuere os.
Offuciæ
Colaphus.
Chordalio.
Corax.
Sator.
Sartor & ſauitor.
Sarrire.
Sarculũ
Occare.
Occator
Rũcare.
Rũcina.
Sarctor.
Sarcio.

Huius ſceleſti technis:qui me ut lubitum eſt ductauit dolis
Sed uideſis. Ar.quin exploratum dico & prouiſum hoc tibi.
Eg.Certon. Ar.qn nihil unquã inuenies magis hoc certo certius.
Philocrates iam inde uſq; amicus fuit mihi a puero puer.
Eg.Sed qua facie eſt tuus ſodalis philocrates? Ar.dicam tibi.
Macilento ore:naſo acuto.corpore albo & oculis nigris
Subrufus aliquantum:criſpus cincinatus.Eg.conuenit.
Tyn.Vt quidem hercle in mediũ ego hodie peſſume ꝓceſſerim.
Ve illis uirgis miſeris quæ hodie in tergo morientur meo.
Eg.Verba mihi data eſſe uideo.Tyn.quid ceſſatis compedes
Currere ad me:meaq; amplecti crura:ut uos cuſtodiam?
Eg.Satin me illi hodie ſceleſti captiui cœperunt dolo.
Illic ſeruum ſe aſſimulabat:hic ſeſe autem liberum.
Nucleum amiſit:reliquit pignori putamina.
Ita mihi ſtolido ſurſum uerſus os ſubliuere offuciis.
Hic quidem me nunquam irridebit.colaphe: cordalio.corax.
Ite iſtinc:atq; efferte lora.Co.num lignatum mittimur?

Egio.Lorarius.Tyndarus.Ariſt.

INiicite huic manicas maſtigiæ.
Tyn.Quid hoc eſt negocii? quid ego deliqui. Eg.rogas?
Sartor:ſatorq; ſcelerum : & meſſor maxume?
Tyn.Occatorem dicere debebas prius.
Nam ſemper occant prius.q̃ ſarriunt ruſtici.

diam uerbum græcum eſt phylaca. ℭ Quod abſq; hoc eſſet. Scilicet facinus iam per actum:niſi hic ariſtophontes ſubueniſſet. ℭ Vſq; offerre natum. Nam diſcedens philocrates pollicitus eſt ſecum aducturum egionis filium philopolemnm. ℭ Neminis. Sic catonem dixiſſe comperimus ſunt multi corde quos non miſeret neminis. ℭ Ex auſpicaui. Eſt auſpicare auſpicium capere & incipere:& licet frequentius in bonam partem dicatur:in malam quoq; dictũ inuenitur. Plinius de homine locutus:animal inquit cæteris imperaturum a ſuppliciis uitam auſpicatur:ſenſus ergo eſt:cœpi ego illum e cathenis eximere:nunc quoq; uolo ut rurſus in cathenas redeat.

Eg. At ut confidenter mihi contra aſtitit.
Ty. Decet innocentem ſeruom:atq; innoxium.
Confidentem eſſe ſuum apud herum potiſſimum.
Eg. Aſtringite iſti ſultis uehementer manus.
Ty. Tuus ſum:tu has quidem uel præcidi iube.
Sed quid negotii quãobrem ſuccenſes mihi?
Eg. Quia me meamq; rem quod in te uno fuit
Tuis ſceleſtis falſidicis fallaciis
Delacerauiſti deartuaſtiq; opes:
Confeciſti omnes res:atq; rationes meas
Ita mihi emiſiſti philocratem fallaciis
Illum eſſe ſeruom credidi te liberum.
Ita uoſmet aiebatis itaq; nomina
Inter uos permutaſtis. Ty. fateor omnia
Facta eſſe ita ut dicis & fallaciis
Abiſſe eum abs te mea opera atq; aſtutia
An obſecro hercle te id nunc ſuccenſes mihi?
Eg. At cum cruciatu maximo id factumſt tuo.
Ty. Dum ne ob malefacta peream parui æſtumo.
Si ego hic peribo:aſt ille ut dixit non redibit
At erit mihi hoc factum mortuo memorabile:
Meum herum captum ex ſeruitute atq; hoſtibus
Reducem feciſſe liberum in patriam ad patrem.
Meũq; poti⁹ me caput ꝑiculo ꝓmptauiſſe q̃ is ꝑiret põere. (terit.
Eg. Facito ergo ut acherũti ducas gloriã. T. q ꝑ uirtutẽ ꝑitat:nõ in
Eg. Quãdo ego te exẽplis peſſimis excruciauero atq; ob ſutellas
Tuas te morti miſero uel te interiiſſe:uel periiſſe prædicent.
Dum pereas nihil interdico:dicant uiuere. Ty. pol ſi iſtuc faxis
Haud ſine pœna feceris:ſi ille huc redibit:& ſicut cõfido affore
Ari. Proh di ĩmortales:nũc ego teneo:nunc ſcio quod ſit negotii.
Meus ſodalis philocrates in libertate eſt ad patrem in patria:
Bene eſt:nec quiſquã eſt mihi æq; melius cui uelim.
Sed hoc mihi ægre eſt me huic dediſſe operam malam
Qui nunc propter me meaq; uerba uinctus eſt. Eg. uetuin te qcq̃
Mihi hodie falſum ꝓloqui? T. uetuſti. E. cur es auſus mẽtiri mihi?
Tyn. Quia uera obeſſent illi cui operaʒ dabã: nunc falſa proſunt.

VALLA

Niicite huic manicas maſtigiæ. In hac ſcæna præcipit ægyo lorariis Tindarũ uinciant:ipſumq; in lapidicinas trahãt: ubi in perpetuis uexetur laboribus. ℭ Manicas:uincula manuum. ℭ Maſtigiæ. maſtigiam uocat uoce græca quem aliquãdo uerberonẽ. nam maſtizo uerbero ſignificat. ℭ Sator ſartorq; ſcelerum:ſator a ſerendo. nã ſero ſeui ſatum. Sario ſarrui ſartuʒ. Feſtus ſertorem quidam putant dictum a præhendendo:qa cuipiam afferat manũ educẽdi eius gratia ex ſeruitute in libertatem uocetur aſſertor cuʒ ueriſimilius ſit dictum q ſereret quid ac potius aſſertorem a ferendo cœpiſſe nomen cũ aliquem ferat peredo in libertatem cadere qua ipſe ſit: ideſt iungat: qa fruges cum ſeruntur terræ iungit quod totum Verrius ἀπειθανος interdixit. ℭ Occatorem. dicere debebas. Feſt⁹ occare & occatorẽ Verrius putat dictum ab occidendo ꝙ cædat grandis globos terræ cũ Cicero uenuſtiſſime dicat ab occecando fruges ſatas. Varro cũ primum arant proſcindere appellant. tũ iteꝝ offringere dicunt ꝙ prima aratione glebæ grandes ſolent excitari cum iterantur offringere dicunt. Tertio cuʒ aratur iacto ſæmine lirare dicũtur:ſimul & ſatum frumentũ operiunt in porcis & ſulcant in foſſas quo pluuia aqua delabatur. nõnulli poſtea qui ſegetes non tam latas habent:ut in apulia & id genus ꝓdiis per ſartores occare ſolẽt:ſi quæ in porcis relictæ grãdiores ſunt glebæ:qđ inter duos ſulcos elata terra dicitur porca quod ea ſeges frumentum porrigit. Sic quoq; extadeis cum dabant:porricere dicebãt: Et paulo poſt uineas nouellas fodere aut arare:& poſtea occare: & poſtea cõminuere ne ſit gleba qđ ita occidunt occare dictũ. Nonius. occationem ab occatis ſæminibus qua id efficitur dici. Marcus Tulius uoluit de ſenectute. Spatſum ſæmen excipit id occatum cohibet:ex quo occatio quæ hoc efficit eſt nominata. ℭ Aſtringite iſti ſultis: ideſt ſi uultis: ut Cicero in oratore & Feſtus. Ennius. Pandite ſultigenas & corde relinquite ſomnum. ℭ Deartuaſti: hoc eſt artuatim ſecuiſti. ℭ Vt acherunti: ideſt inferno: cum ſit Acheron inferni fluuius: ab achos: ideſt mœror: & reo fluo. Dicitur autem acheron acherontis:& acherus acheruntis:ut trapezus trapezuntis: ceraſus ceraſuntis: & hydrus hydrun

A. l. optare. Perire. Interire. Sutelæ. A. l. afforet.

tis:inde acheruſia templa dixit Lucretius. ℭ Qui per uirtutem peritat non interit. in quibuſdam uetuſtiſſimis codicibus legimus his duobus modis. Qui per uirtutem perit is non interit. Altero. Qui per uirtutem perit at non interit: ut ſit hæc dictio peritat: quæ in impreſſis paſſim legitur codicibus diuiſa: intelligaturq́ at pro ſed. Nos tamē hoc legentis iudicio relinquimus: ut quā ei magis placuerit ſequat̄ lectionē. Nonius in uerborū differentiis inquit perire & interire plurimū differunt: ꝙ perire leuior res eſt & habet inuentionis ſpeciem & nō omniū rerum finem. Plautus in Capti. Qui per uirtutē peritat non interit. Ergo perire corpore eſt. Interire rebus omnibus. ℭ Obſutellas. ideſt dolo a ſuendo. ℭ Et nuperum. Priſcianus in tertio. Nuperrimus ēt proferebant antiquiſſimi: unde aduerbium poſuit Cicero in tertio ad Herennium: & quoniā nuperrime dictum eſt facile memoriæ mādatur: qui ſuperlatiuus magis ab aduerbio in er deſinēte uidetur naſci. Nomen enim poſitiuū in us deſinit: ut Capro uidetur nuperus: cuius accuſatiuum protulit. Plautus in captiuis. Recens captū hominē & nuperum & nouitiū & bene: ut enim ſuperus ſic enim nuperus debet eē. Liuius ī Odyſſea. Infer⁹ an ſuperus tibi fert de⁹ funera ulyſſes. ℭ Et nouitium: nouū apud te ſeruū. Nouitium opus dixit Plinius quaſi nuperrime factum: ut ſerui ſunt nouitii q̄ necdū ſatis experti ſunt: eſt autē hoc nomē adiectiuū tam apud Plinium q̄ apud iuriſconſultos. Vlpianus libro uigeſimo primo. Plæriq́ ſolēt mancipia q̄ nouitia nō ſunt quaſi nouitia diſtrahere. ad hod ſcilicet: ut pluris uendant: præſumptū eſt enim ea mancipia: quæ rudia ſunt ſimpliciora eſſe & ad miniſteria aptiora & dociliora: & ad omne miniſteriū habilia: trita uero mācipia & ueterana difficile eſt reformare. At nomē ſubſtantiuum nouitius pro ſeruo rudi. Quintilianus in primo īſtitutionū oratoriarum. At nouitiis noſtris ꝑquot ānos ſermo latinus repugnat. ℭ In latomias: ideſt lapidicinas: q̄a laas lapis dicitur: & temno ſeco. Seſquiopus: ideſt opus & dimidiū. ſeſq dicitur ſe abſq́: unde & ſeſqualtera ꝓportio: ut triginta ad uigiti duodecim ad octo. tria ad duo. ℭ Sexcentoplago. ut uoceris ſexcentoplagus. ℭ Hominē perduis. pro ꝑdas. ℭ Cōpedes īpingier: ideſt aſtrigi & obfirmari. ℭ Deductus ſiet. ꝓ ſit. ℭ Rebitet. ideſt redeat. ℭ Vis hæc quidē hercle eſt & trahi & trudi ſimul Cicero ꝓ Cecina inq̄t. Nōne ſi uerbū ſeq uolumus hoc ītelligam⁹ necē ē eū detrudi cui man⁹ afferant̄: ne eſt inq̄ ſi ad uerbū rē uolum⁹ attigere neminē ſtatu detruſū: q̄ ñ adhibita ui māu demot⁹ & act⁹ p̄ceps intelligatur

Nupus.
Nouiti⁹.
Lathomiæ.
Seſquialiter.
Seſqtertius.
Sextētoplagus.
Cordulium.

Eg. At tibi oberunt. Tyn. optumū ſt at herū ſeruaui: quē ſeruatum
Gaudeo: cui me cuſtodem addiderat herus maior meus.
Sed male ne id factum arbitrare? Eg. peſſūe. Tyn. at ego aio recte:
Qui abs te ſeorſum ſentio: nā cogitato ſi quis hoc gnato tuo
Tuus ſeruus faxit qualem haberes gratiam: emitteres ne
Necne eū ſeruū manu? eēt ne apud te is ſeruus acceptiſſimus rn̄de.
Eg. Opinor. T. cur ergo irat⁹ mihi es? E. q̄a illi fuiſti q̄ mihi fidelior.
Ty. Quid tu una nocte poſtulauiſti & die recēs captū hoīē & nuperum.
Et nouitiū te ꝑdocere ut melius conſuleret tibi q̄ illi.
Quicum una puero ætatem exegeram? Eg. ergo ab eo petito
Iſtam gratiam ducite ubi ponderoſas craſſas capiat compedes.
Inde ibis porro in latomias lapidarias. ibi quum alii
Octonos lapides effodiūt. niſi quotidianos ſeſq opus confeceris
Sexcentoplago nomen indetur tibi
A. Per deos atq́ homines te ego obteſtor egio
Ne tu iſtunc hominem perduis. Eg. curabitur.
Nā noctu neruo uīct⁹ cuſtodibit̄. Interdiu ſub terra lapides eximet
Diu hūc ego cruciabo. nō uno abſoluā die. A. certū ne eſt tibi iſtuc.
Eg. Nō moriri certius: abducite iſtū actutū ad hippolytum fabrum.
Iubete huic craſſas cōpedes īpingier. inde extra portam ad meum
Libertum cordalum in lapicidinas facite diductus ſiet.
Atq́ hunc ita me uelle dicite curarier: ne quid deterius huic ſit
Quā cui peſſime eſt. Ty. ego te inuito me eſſe ſaluum poſtulem?
Periculum uitæ meæ tuo ſtat periculo poſt mortem: in morte
Nihil eſt ꝙ metuam mali: & ſi ꝑuiuo uſq́ ad ſūmā ætatem: tamen
Breue ſpacium eſt perferundi quæ minitas mihi.
Vale atq́ ſalue: & ſi aliter ut dicam meres.
Tu ariſtophontes de me ut meruiſti ita: uale:
Nam mihi propter te hoc obtigit. Eg. abducite:
Tyn. At unum hoc te quæſo ſi huc rebitet philocrates
Vt mihi eius facias conueniendi copiam.
Eg. Periſtis: niſi hunc iam e conſpectu abducitis.
Tyn. Vis hæc quidem hercle eſt & trahi & trudi ſimul.
Eg. Illic eſt abductus recta in phylacam ut dignus eſt.
Ego illis captiuis aliis documentum dabo:
Ne talem quiſquam facinus incipere audeat
Quod abſq́ hoc eſſet: qui mihi hoc fecit palam:
Vſq́ offerre natum ſuis me ductarent dolis.
Nunc certum eſt nulli poſt hæc quicquam credere:
Satis ſum ſemel deceptus: ſperaui miſer
Ex ſeruitute me exemiſſe filium

Ea ſpes

telligatur:deiectus uero qui pōt eē quiſq̃:niſi inferiorem locū de ſuperiore motus?poteſt pulſus:fugatus eiectus de/
niq;.Illud uero nullo modo poteſt deiectus eſſe quiſq̃ non modo qui tactus non ſit:ſed ne æquo quidem & plano
loco.quid ergo?hoc interdictum putamus eorum eſſe cauſa cōpoſitū:qui ſe p̄cipitatos ex locis ſuperioribus dicerēt
eos enim uere poſſumus dicere eſſe deiectos.¶Recta in phylacam:ideſt in carcerem:ita enim græce. ¶Puerū qua/
drimū:ideſt quattuor ānos natum.¶Neminis miſereri certum eſt.dubitauerūt quidā grāmatici an neminis dicere/
tur:quā rem confirmarunt hoc plautino teſtimonio ut Diomedes:ſed nō Plau.modo uetum etiā pleriq; alii uſi ſunt

Ea ſpes elapſa eſt:perdidi unum filium.
Puerum quadrimum:quem mihi ſeruus ſurripuit.
Neq; eum ſeruum unquam repperi:nec filium.
Maior potitus hoſtium eſt:quod hoc eſt ſcelus.
Quaſi in orbitatem liberos perduxerim.
Sequere hac reducam te ubi fuiſti:neminis miſereri certum eſt
Quia mei miſeret nemo:exauſpicaui ex uinculis.
Nunc intelligo redauſpicandum eſſe in catenas denuo.

Ergaſilus Paraſitus.

Iuppiter ſupreme ſeruas me.meaſq; auges opes
Maximas optumitas opiparaſq; offers mihi.
Laudem: lucrum: ludum:iocum:feſtiuitatem: ferias:
Pompam:penum:potationes:ſaturitatem: gaudium.
Nec cuiquam homini ſupplicare nunc certum eſt mihi.
Nam uel prodeſſe amico poſſum: uel inimicum perdere.
Ita hic me dies amœnitate amœna amœnus onerauit me
Sine ſacris hæreditatem ſum adeptus effertiſſimam.
Nunc ad ſenem curſum capeſſam hunc egionem cui boni
Tantum offero:quantum ipſe a dis optet:atq; etiam amplius.
Nunc certa res eſt eodem pacto:ut comici ſerui ſolent.
Coniiciam in collum pallium primo ex me hanc rem ut audiat.
Speroq; me ob hunc nuncium æternum adepturum cibum.

Egio.Ergaſilus.

Quanto in pectore hanc rem meo magis uoluto.
Tanto mihi ægritudo auctior eſt in animo.
Ad illū modū ſublitū os eē hodie mihi:neq; id p̄ſpicere quiui

Cato.Sunt multi corde quos nō mi
ſeret neminis. Lucillius. Neminis ige/
nio quēquā confidere oportet.
Iuppiter ſup̄me.Dū q̄ ſupius BERN.
enarrata ſūt fiūt. Philocrates SARA.
iteri ex patria rediiſſe ad egio VENE.
nem conſtat:ſecūq; adduxiſſe eiuſdē Orbus.
filium Philopolemū & ſtalagmū ſer/ Orbitas
uum:paraſitus igitur cum forte iuiſſet Nemis.
ad portum uidit expectatū obſonato Auſpita
rem ſuū:ex cuius aduētu iactat opipa re.
ras cœnas ſe adeptū eſſe. ¶Optumi/ Auſpi/
tas.Pro optimas. ¶Opiparas. Opu cium.
lentas : nā opiparę dicimus magnarū Augu/
opum apparatū.¶Effertiſſimam. Vel rium.
offertiſſimā.i.pinguiſſimā abundātiſ/
ſimā a farcio qđ eſt proprie ſaturo im A.I.opti
pleo. ¶Coniiciam pallium. Vt expe mitates.
ditior eſſet in eundo. Opiparę
Iuppiter ſup̄me. Ergaſilus pa/ A.I.offer
raſitus cū in portu p̄ſpexiſſet tiſſimā.
Aegyonis filiū Philopolemū VALLA
cū Phylocrate aulidēſi redire ſeruūq;
ſtalagmū adduci:qui olim Aegyonis
filiū ſurripuerat exultās lætitia ad Ae/
gyonem ſe recipit.¶Opimates.ideſt
opibus refertas ab eo qđ eſt opimus
opima opimū fecit opimas opimatis.
¶Opiparaſq;:ideſt quæ parāt opem
& auxiliū.¶Sine ſacris:ideſt abſq; ſa
crificio.¶Effertiſſimā:ideſt copioſiſ/
ſimā. ¶Cōiiciā i collū palliū cū i tor
tis eni palliis ob collū paraſiti in ſcæ/
nā prodibāt quo forent expeditores.
Quanto in pectore. Mœrore BERN.
affectū ſenem ſolabitur paraſi SARA.
tus nūciaturus aduentū filii. VENE.
¶Voluto.Cogitatione perquiro.
¶Eminor interminor. Vtrūq; a mi/
nor:ſed præpoſitiōes augent magis.
¶Ore ſiſtet. Quia pugnos in os im
pingam. ¶Baliſta. Genus eſt inſtru/
menti fune intenti:uel neruo quo ſpi
cula iaciuntur & longius emittūtur.
Vegetio:& quādoq; pro inſtrumen/
to ponitur quo ſaxa iaciuntur maio/
ra atq; grauiora ut refert Nonius. Vi/
ctruui.quoq; his uerbis oſtendit ing/
ens:ſed tamen nulla baliſta perficitur
niſi ad propoſitā magnitudinē pon/
deris ſaxi.Ouidi.q̄ graue baliſtæ mœ
ia pulſat onus.Sene.in hyppolito.non torta clauſas fregerat ſaxo graui baliſta portas. ¶Catapulta:Iaculum cele/
eſt uel ſagitta:nam in Curculione Plau.te neruo torquebo ut catapultæ ſolent : uerum apud Victruuium inuer/

Quod quum ſcribitur:per urbem irridebor
Quum exemplo ad forum aduenero omnes loquentur.
Hic ille eſt ſenex ductus quoi uerba data ſunt.
Sed ergaſilus eſt ne hic procul quem uideo?
Collecto quidem eſt pallio.quidnam acturuſt?
Er. Moue abs te moram:atqꝫ ergaſile age hanc rem
Eminor:interminorqꝫ ne quis mihi obſtiterit obuiam
Niſi quis ſatis diu uixiſſe ſeſe homo arbitrabitur.
Nam qui obſtiterit:ore ſiſtet. Eg.hic homo pugillatum incipit.
Er.Facere certum eſt proinde ut omnes itinera inſiſtant ſua.
Ne quis in hác platea negocii conferat quicquam ſui.
Nam meus eſt baliſta pugnus:cubitus catapultaſt
Humerus aries:tum genu ad quinqꝫ iecero ad terram dabo:
Dentilegos omnes mortales faciam:quenqꝫ offendero.
Eg.Quæ illæc eminatio eſt?nam nequeo mirari ſatis.
Er.Faciam ut huius diei lociqꝫ meiqꝫ ſemper meminerit:
Qui mihi in curſu obſtiterit.faxo uitæ is exemplo obſtiterit ſuæ.
Eg.Quid hic homo tantum incipiſſit facere cum tantis minis?
Er.Prius edico ne quis propter culpam capiatur ſuam.
Continete uos domi:prohibete a uobis uim meam.
Eg.Mira ædepol ſunt ni hic in uentrem ſumpſit confidentiam.
Væ miſero illi cuius cibo iſte factuſt impenſior.
Er.Tum piſtores.ſcrophipaſci:qui alunt furfure ſues.
Quarum odore præterire nemo piſtrinum poteſt.
Eorum ſi quouſquam ſcropham in publico conſpexero:
Ex ipſis dominis meis pugnis exculcabo furfures.
Eg.Baſilicas edictiones atqꝫ imperſioſas habet.

nias catapultam genus eſſe inſtrũ in decimo ubi de baliſtis ſcorpionibus & catapultis: deqꝫ ipſarum rationibus ac ꝓportionibus luculentam facit mentionem. ¶ Aries. Quid ſit aries docet Vegetius:de materia enim ac tabulis teſtudo cnotexitur:quæ ne exuratur incendio coriis uel ciliciis centonibuſqꝫ ueſtitur:hæc intrinſecus accepit trabem quæ aduco prefigitur ferro:qđ falx uocatur ab eo qđ incurua eſt ut de muro extrahat lapides aut certe caput ipſius ueſtitẽ ferro: & appellaẗ aries:uel qđ hẽt duriſſimã frõtẽ q̃ ſubruat muros uel ꝙ amore arietũ retrocedat ut cũ ĩpetu uehemẽtius feriat. ¶ Dẽtilegos. Qui ex ore dentes colligãt ita ſuperbe minaẗ hominũ ora contũdere:nã alibi Plau. ſementẽ in ore faciã uel potius dẽtilocos legendum arbitror fuit gẽs macedonia dentiloca dicta:cuius Liuius mentionẽ facit in bello macedonico in dentilocos trãſcurrit ſocii erant ſed pp inopiam haud ſecus q̃ hoſtiũ fines macedones populati ſunt:ad quã gentem feſtiuiſſime uidetur alludere: tãquã ſignificare uolens oẽs ſibi obuios:macedonicos futuros:hoc eſt occidendos & mactãdos fore:hic enim eſt iocus maximus: qui magis uernaculo ſermone q̃ latine explicari põt. ¶ Confidentiam. Quã temeritatẽ & audaciã qñqꝫ dicimus. Vir. Nã quis te iuuenũ cõfidentiſſime noſtras iuſſit adire domos:qñqꝫ duritiam & patientiã ut oſtẽſum eſt in Aſinaria ſcapularꝫ confidentia:uirtute humerorꝫ freti : & quãdoqꝫ pro fiducia ut cõtra fiducia pro confidentia uſurpatur:differentiã tñ ponit Cicero in libro tuſcu.iii.ſed cõfidentiã hoc loco nimiã crapulã intellige. ¶ Impẽſior: Grauior oneroſior. ¶ Scrophipaſci: Paſcẽtes ſcrofas. ¶ Furfures. Qui ſũt farinæ ſupflua. ¶ Piſtrinũ. Locum diximus ubi pinſebaẗ triticũ: Varro pilũ qđ eo far pinſunt a quo ubi id fit dictũ piſtrinũ. ¶ Ex ipſis dominis. Nõ dixit e ſcrofis ut magis faceret iocoſaꝫ paraſiti uanitatẽ. ¶ Baſilicas. Regias. ¶ Quadrupedãti cruciatiti. Nã equi cũ quadrupedant ſaltitãt & ſeſſorem agitant & ꝑturbant. ¶ Canterio. Repete que dicta ſunt in aulularia de canteriis hoc unũ addo ſcitu nõ indignũ quod loco prouerbii quãdoqꝫ uſurpatum eſt cũ enim quiſq̃ agere occepiſſet neqꝫ id pfeciſſet dicere ſolebat canterium rideo qđ a quodam Sulpitio galba primũ prolatũ eſt qui eques iter agreſſus & canterio uix portã egreſſo ac in terram pro lapſo inquit canteriũ rideo Aſinius capito eſt interpretatus laſſum iam eſſe. ¶ Surpiculis:ideſt retibus. ¶ Lanii. Qui carnes uenditant in carnario inde lanienæ officinæ in quibus carnes ueneunt. Plaut.in ſequentibus per Myropolia & lanienas dixit:ſunt etiã lanienæ menſæ quibus ſuper caro ſcinditur. Sueto.carnificem ſtatim acciri cum machera menſaqꝫ lanionia flagitauit ¶ Qui petroni nomen indunt uerueci ſectario:Ideſt qui carnes uendunt arietes pro ueruecis carnibus. Differre diximus arietem a uerueceut equus a canterio & a capo gallus:appellat autem arietem petronem quia inter petras ueſcetur hinc petrones ruſtici a Feſto dicti a petrarum.ſ.aſperitate & duricia.ſectarius autem ideo dicitur quia ipſum ſectentur oues:& ipſe præcedens gregem ducat. ¶ Edictiones ædilicias. Nam præerant ædiles rebus uendendis ut ſi quid uicioſum pro ſincero uenundaretur eorum edicto ſuccurrebantur. ¶ Agoranomum. Græci ædiles agoranomos dixerunt quorum ædicto (ut beatus inquit Heronymus ad ruſticum monachum) uendentium cohercebatur rabies. ¶ Cibus. Genitiuus non paternus caſus. ¶ Qui homine. Pro quo homine. ¶ Aſſulatim. Vt minutatim ſicut ſentit Nonius adducens hũc locum. Plautus quoqꝫ rurſus in menæchmis niſi dedolabo aſſulatim uiſcera. ¶ Reſpice. Reſpicere cum duo ſignificet & retroſpicere & fauere:ergaſilus uerbum reſpice interpretari uidetur pro faue:ideo intulit fortuna quod tibi ne faciet hoc me iubes? ut ſcilicet tibi faueam : & ne pro non: & erit ſermo cum interrogatione? uel næ pro certe & ſine interrogatione legetur. ¶ Aſtitui. Parari. ¶ Aulas. Aula cum

latinum eſt

Eminor
Interminor.
Pugillatus.
Pyxagathos.
Inſiſto.
Baliſta.
Catapulta.
Aries.
Incipeſſo.
Cõfidẽtiam.
Impẽſus
Impẽſe.
Impendio.
Scrofa.
Scrofula.
Porca.

latinum eſt ſignificat uas fictile:cum græcum atrium.❡Præſtinatũ:Inquit Feſtus: præſtinare apud Plautum emere eſt:hoc eſt emendo tenere.❡Bñ eſſe:Ab eo qđ eſt edo.❡Pernã:A pede dictã Varro inſentit: & dicunť tam priores q̃ poſteriores coxæ:hoc aũt loco pernã piſcẽ intelligo cũ plura deinceps piſciũ gña cõmemoret:de pernis mẽtionem Plinius facit.lib.xxxii.cap.vii.naturalis hiſtoriæ his uerbis.ſunt eni pernæ e cõcharꝝ gñe circa pontias inſulas frequentiſſime ſtant uelut ſuillo crure longo in harena defixæ hiãteſq; qua limpitudo eſt:pedali nõ minus ſpatio cibũ uenantur:dẽtes in circuitu marginũ hñt pectinatim ſpiſſatos intus pro ſpondylo grãdis caro eſt.❡Ophthalmiã.Hic piſcis

Satur homoſt:habet profecto in uentre confidentiam:
Er.Tum piſcatores qui præbent populo piſces fetidos.
Qui aduehuntur quadrupedanti:crucianti cantherio.
Quorum odos ſub baſilica nos omnes abegit in forum;
Eis ego ora uerberabo ſurpiculis piſcariis.
Vt ſciant alieno naſo quam exhibeant moleſtiam.
Tum lanii autem qui concinant liberis orbas oues.
Qui locant cædundos agnos & duplam agninam danunt
Qui petroni nomen indunt uerueci ſectario.
Eum ego ſi in uia petronem publica conſpexero.
Et petronem & dominum reddam mortales miſerrimos.
Eg.Euge edictiones ædilitias hic quidem habet.
Mirumq; adeoſt.niſi hunc fecerunt ſibi ætholi agoranomum.
Er.Non ego nunc paraſitus ſum:ſed regum rex regalior.
Tantus uentri commeatus meo adeſt in portu cibus.
Sed ego ceſſo hunc egionem onerare lætitia ſenem?
Qui homine adæque nemo uiuit fortunatior.
Eg.Quæ illæc eſt lætitia quam illic lætus largitur mihi.
Er.Heus ubi eſtis?ecquis hoc aperit hoſtium?
Eg.Hic hõ ad cœnã recipit ſe ad me.Er.apite haſce ambas fores
Priuſquam plitando aſſulatim foribus exitium adfero.
Eg.Perlubet hunc hoiem colloqui:ergaſile. Er.ergaſilũ q̃ uocat?
Eg.Reſpice.Er.fortuna quod tibi ne faciet hoc me iubes?
Sed quid eſt? Eg.reſpice ad me egio ſum.Er. o mihi quãtum eſt.
Hominum optumorum optume in tempore aduenis.
Eg.Neſcio quem ad portum nactus es ubi cœnes:eo faſtidis.
Er.Cedo manũ.Eg.manum?Er.manũ inquã cedo tuã actutum.

ab oculorꝫ magnitudie dictus ẽ quã uuolgo dicim⁹ oculatã:ophthalmos enim dr̃ oculus:ẽ in alia ſignificatiõe ophthalmia morb⁹ offendẽs oculos: quẽ celſus & alii lippitudinem appellant: licʒ Iulius pollux magis oculorꝫ cauitatẽ ophthalmiã dici uoluerit ex corporis ægritudine. ❡Horæum: Apud Plinium legitur ſcomber.ſalpa horus ſcorpena: q̃q̃ uitioſum nõnulli ſint arbitrati uerbũ horus:& legendum potius ſaureũ eſſe uel ſparũ:hoc non cõtendero:conſtat ſine cõtrouerſia horæum oino genus eſſe ſalſamẽti autore athenæo duo hæc ſalſamenti genera referente:horæum uidelicet & thuniũ:hoc pingue & illud macrum cõmendãte.Thynni enim ut Plinius refert abdomine cõmẽdanť. ❡Scõbrum:Plini⁹ in nono: ſcõbris in aq̈s ſulphureus eſt color:extra qui cæteris hiſpaniæ cetarias hi replent thynnis nõ cõmeãtibus.❡Triconũ. Qui turtur uideť a nõnullis appellari trigon diciť a græcis quem piſcẽ latini paſtinacã marinã uocãt:cuius mẽtionẽ facit Plinius in nono annumerãs inter uenenata marina: nam in ipſis cauda ſtat radius p̃ſentiſſimi ueneni:& arbores ĩfixus radici necat.Auſoni⁹ quoq;: lætaliſq; trigõ dixit:uel ſi ,pp̃ter uenenum trigonũ aſpernabere:lege triglã quẽ piſcẽ nonnulli mullũ:alii notiori uocabulo barbonẽ dixerunt:a græcis trigla diciť:quo etiam nomie romani uſi ſunt:meminit huius piſcis Iuuenalis:Martialis:Plinius.❡Cetum:Nouimus ſupra cetos dici maiores piſces:cetarioſq; maiorꝝ piſcium piſcatores.❡Victi:Pro uictus quottidiani aũt dicit pro cõſueti & q̃dem parciſſimi.❡Recupias:Ideſt ualde magiſq; cupias.❡Nõ es in ſenticeto:Feſtiua eſt pcuſſio: ocať eni ad uerbũ non ſentio:a ſentibus.i.ſpinis ſenticetũ dictũ:& ſentis dicta qđ ſentiať:hinc ſenticoſum ſpinoſum ſperꝫ.❡Credo cõſuetus puer:Vt.ſ.patiaris & ſubagiteris.❡Olim:Iãdudũ uel añ diximus ẽt ſignare futurꝫ tp̃s: ut pud Vir,Horatiũq;.Nõ ſi mala nũc & olim ſic erit.❡Celoce.Et de celoce memim⁹ nauigio a celeritate dcõ. ❡Suo ognomine:Vt.ſ.ſemp̱ dicar ſaturus.❡Aulidẽſem:Phylocratẽ.❡Maton apollo:Ideſt p̱ apollinẽ.ma.n.p̱:ton articulus:apollo accuſatiu⁹ atticus.❡Vt ſeruolũ.ſ.uidi.❡Næ tã corã:Næ pro certe tã articulus:corã aũt:p̃neſtẽ: ſigniã: ruſinonẽ:aleternã:ciuitates feſtiuiter cõmemorãs:de q̃bus habita mẽtio eſt a Strabõe in q̃nto geographiæ:ſunt.n.latinorꝫ oppida. ❡Quid tu Barbaricas urbes:Loq̃ť ut græculus:nã oẽm nationẽ p̃ter græcã barbarã dixerũt.❡Tuũ uictũ:q̃a dixerat ſupra aſper meus uictus eſt.❡Quoius tunc natiõis.i.ætatis hoc loco:ſed egio nationẽ intelligẽs in ppria ſignatione,p gẽte uel populo a quo duceret originẽ:inq̃t cui⁹ nũc eſt.❡Boius boiã terit:Boia torq̃s dãnatorꝫ lr̃:uel ut placet Feſto genus uiculi ẽ tã lignei q̃ ferrei:& Boia ciuitas ẽ græciæ ut Stra. memit in.viii.poſtq̃ malea eſt. ocus ẽ ergo Plautiniſſim⁹.Nã cũ egio dixiſſet cui⁹ nũc eſt uidelicet natiõis:paraſit⁹ nationẽ capiẽs in eadẽ ſignatiõe idelʒ,p pp̃lo & gẽte:a qua ille eẽt oriũdus:ſubdit:ſi cui⁹ nũc eſt:Boius boiã terit:Iocoſe alludẽs ad boiã tanq̃ ad ipſi⁹ eruuli p̃riã & natalẽ terrã:ſiue ad boicos pp̃los germaniæ:q̃ hercyniã inſulã ĩcoluiſſe dicunť:ut Stra.autor ẽ & meminit Mella Põ,ſignare tñ uolẽs hoiem dignũ laqueo eẽ & dignũ ſuſpẽdio:uel poti⁹ ip̃m ferreis uiculis detentũ eẽ:Id

Exculare
Baſilicus.
Baſilicus.
Surpiculus.
Abortiuus.
Abort⁹.
Aediles.
Aſſulatim.
Aſſulæ.
Aſſeres.
Aſſides.
Reſpitio

quod forte uerum erat:nam cũ fugitiuus ſeruus captus fuiſſet:tũc cõpedibus merito deſtinebatur:& uinctus duc tur:& ſic Boiã tanq̃ uerbũ amphibolũ ꝓ uinculo & ꝓ ciuitate pariter feſtiuiter expſſit:a qua nomẽ ſeruo dedit:u ipſe Boius tanq̃ a pt̃ia boia diceret. Verbũ aũt terit itidẽ duo ſignat:unũ uidelꝫ cõ ueniẽs Boiæ tanq̃ ciuitati : nã d mus aliquẽ locũ terrere.i.locũ frequẽtare & hĩtare & alteꝝ congruens boiæ.ſ.uinculo:nã ex nimio pedũ uel cerui attritu uincula terunť & cõpedes. Boiã aũt ꝓ uxore ſibi datã ſubdit ad q̃rẽdos liberos. Propterea ꝙ cũ ea ꝑpetuo rit addictus & copulat⁹. ¶ Mãticinatus: Vaticinatus. Manticẽ.n.Cic.dixit diuinationẽ eſſe.i. ꝑſenſionẽ & ſciam r futurarum. ¶ Dapinare: A dapibus nouatum uerbum.

Qvanto in pectore. In hac ſcæna ſe excrucianti ægyoni aduenĩes paraſitus ſeſe offert & nũcio ſuo oẽm ex aĩo ãmouet moleſtiã. ¶ Sublitũ os eſſe.i.mihi eſſe ĩpoſitũ:uñ id ſupradictũ eſt. ¶ Eminor. ĩdeſt minus minitor. ¶ Satis diu'uixiſſe.ut ꝑuipendat ſi nunc moriatur. ¶ Pugillatũ incipit. ad pugnã ſe cõparat. ¶ Itinera inſiſtant. abſtinere ſe abſtineãt. ¶ Baliſta. ab eo ꝙ greci dicunt balo.i. iaculor. ¶ Catapultaſt. pro catapulta eſt:a græcis gñe maſculino hic catapultes efferť iaculũ celere. ¶ Humer⁹aries. machina fuit aries arietis aĩalis hñs effigiẽ: qua muri ciuitatũ ſubruunť. Vegeſius balliſta funibus neruinis tendiť: quæ q̃to ꝓlixiora brachiola habuerit. Hoc eſt q̃to maior fuerit tãto ſpicula longi⁹ emittit:quæ ſi iuxta artẽ mechanicã tẽperet:& ab exercitatis hoĩbus:qui mẽſurã eius añ collegerũt dirigať:penetrat quẽcunqꝫ ꝑcuſſerit. Itẽ aries ab eodẽ autore ita deſcribiť:teſtudo inq̃t ĩtrinſecus accipit trabẽ:quæ adũco præfigiť ferro qđ falx uocať ab eo qđ eſt curuatũ:ut de muro extrahat lapides. Aut certe caput ipſius ueſtiť ferro: & appellať Aries. Vel qđ habeat duriſſimã frontem:quæ ſubruit muros. Vel qđ more arietũ retrocedit:ut cũ impetu uæhemẽtius feriat. ¶ Dentilocos oẽs mortales faciã. Liui⁹ in.ix.de bello macedonico: Itaqꝫ unũ tm̃ morat⁹ diem q̃etis eoꝝ cã quos habuerat ſecũ itinere. Inde ſimili fugæ in dẽilocos trãſcurrit ſocii erãt: ſed ꝑꝑ inopiã haud ſecus q̃ hoſtiũ fines macedones populati ſunt. Senſus ergo eſt. Mortales oẽs cuiuſcũqꝫ ſint nationis a me fient macedonici populi:q dẽtiloq̃ noiant qm̃ ego eoꝝ dẽtes ita atterã:ut cũ loquanť dẽtes ex ore cadãt. ¶ Faciam ut huius diei lociqꝫ meiqꝫ ſꝑ meminerit:ut Plauto multa Terẽtius ita hũc uerſum ſuſtulit. ¶ Tantũ incipiſſit facere. pro parat ſe ut incipiat facere. ¶ Vim meã.i meã uiolẽtiã. ¶ Cõfidentiã. fiduciã audaciã. ¶ Baſilicas edictiões.i.regias ꝑſcriptiões:q̃a baſilica regia ẽ:ob id qđ græcis dr̃. βασιλευσ rex:edicere ꝑcipere. ¶ Quadrupedãti.i.ꝓgreſſu incõcino cũ uno tꝑe q̃tuor pedũ cõmotion ſe totos q̃tiunt:iõ adiecit cruciãti. ¶ Canterio.i.equo caſtrato:inde illđ uetus ꝓuerbiũ cãteri⁹ eſt in foſſa:& rideo inq galba cãteriũ ꝙ Aſinius capito ita ĩterpretať niſi q principio rei alicui⁹ inchoatæ deficiũt aĩo. Sulpiti⁹ Galba cũ in ꝓuinciã exiẽs ad portã ipſam cãteriũ ſuũ aĩaduertiſſet cecidiſſe rideo inq̃t cãteritẽ iã laſſum eẽ cũ tã longũ iter iturus ui id ſi ſ ĩgreſſurus. ¶ Surpiculis piſcariis.i.inſtr̃is eis qb⁹ capiunť piſces:q̃ ex ſcirpo fiunt i in u mutata. ¶ Liberis orba oues.i.q agnos occidũt:atqꝫ ita priuãt liberis. ¶ Et duplã agninã dãnũt.i.dant duplicẽ carnẽ de grege ouili:uel q̃a & ueruecẽ occidũt:uel qđ uendũt ꝑgnantes oues loco agninæ carnis:q̃ duplæ uidenť cũ in uẽtre abortiuos agnos ha beãt. ¶ Qui petroni nomẽ indũt ueruecí ſectario.ſ.p.petrones ruſtici fere dicunť ꝑꝑ uetuſtatẽ & ꝙ deterrima quæq ac prærupta

VALLA
Añuortunt.
Exigere.
Aula.
Laridũ.
Præſtinare.
Perna.
Pernio.
A.l.ophthalmia.
Oculata
Horeũ.
Scõbrus
Trygon
Cetarii.
Cete.
Propriũ

Eg. Tene. Er. gaude. Eg. qd ego gaudeã? Er. qa ego ĩpo:age gau
Eg. Pol mœrores mihi añuortũt gaudiis. Er. noli iraſcier. (n
Iam ego ex copore exigam omnis maculas mœrorum tibi.
Gaude'audacter. Eg. gaudeo & ſi nihil ſciam ꝙ gaudeam.
Er. Bene facis:iube. Eg. quid iubeam? ignem ingentem fieri.
Eg. Ignem ingẽtem? Er. ita dico magnus ut ſit. Eg. quid uolt u
Tuan cauſa me ædis incenſurum cenſes? Er. noli iraſcier:
Iuben an non iubes aſtitui aulas? patinas elui.
Laridum:atqꝫ epulas foueri foculis feruentibus
Alium piſces præſtinatum abire? Eg. hic uigilans ſomniat.
Er. Alium porcinam:atqꝫ agninam:& pullos gallinaceos.
Eg. Scis bene eſſe ſi ſit unde. Er. pernam atqꝫ optalmiam
Horæum:ſcombrum:& trigonum:& cetum:& mollem caſeun
Eg. Nominandi iſtorum tibi erit magis q̃ edundi copia.
Hic apud me ergaſile. Er. mean me cauſa hoc cenſes dicere?
Eg. Nec nihil hodie nec multo plus tu hic edes:ne fruſtraſſis.
Proin tu tui quottidiani uicti uentrem ad me afferas.
Er. Quin ita faciam ut recupias facere ſumptum & ſi ego uetẽ
Eg. Ego ne? Er. tu ne. Eg. tũ tu mi igiť herus es? Er. imo bñ uolen
Vin te faciam fortunatum? Eg. malim q̃ miſerum quidem.
Er. Cedo manum. Eg. hem manum. Er. di te omnes adiuuant.
Eg. Nihil ſentio. Er. nõ enĩ es in ſenticeto eo non ſentis. ſed iube
Vaſa tibi pura apparari ad rem diuinam cito
Atqꝫ agnum afferri ꝓprium pinguem. Eg. cur? Er. ut ſacrufices:
Eg. Cui deoꝝ? Er. mihi hercle:nã ego nũc tibi ſuꝫ ſũmus Iuppiter
Idem ego ſum ſalus:fortuna:lux:lætitia:gaudium.
Proin tu deum hunc ſaturitate facias tranquillum tibi.
Eg. Eſurire mihi uidere. Er. mihi equidem eſurio:non tibi:
Tuo arbitratu facile patior. Eg. credo conſuetus puer:
Iuppiter te:diqꝫ perdant. Er. te hercle:mihi æquum eſt gratias
Agere ob nuntium:tantum ego nunc porto a portu tibi boni.

ac ꝑrupta iam agri petræ uocant:ut rupices.i.a rupib⁹. Plau.tñ petronē uerueeē uidetur appellare qui paſcat in petris nam qđ ſubiungit uerueci ſectario arietē uidetur intelligere qui ſectat oues:ut p figurā catacreſim uerueeem nominat. Veruex.n. Varronis ſnia caſtratus quod inuerſam habeat naturā. ℂ Edictiones ædilitias.i.præcepta ædiliū:qui agoranomi a græcis appellātur:Diuus Hieronymus prius quidem ædilibus quos græci agoranomos appellant uēdentium cohercebatur rabies. Vaſis quoq; præerant ædiles corrigendis. Perſi. Fregerit eminas areti ædilis iniquas. Vlpianus. Si quis menſuras conduxerit eaſq; magiſtratus frangi iuſſerit:ſi quidem iniquæ fuerunt. Sabinus diſtin-

Nunc tu mihi places. Eg.abi ſtultus:ſero poſt tempus uenis.
Er. Igitur olim ſi aduenissem:magis tu tum iſtuc diceres.
Nunc hanc lætitiam accipe a me quam fero:nam filium
Tuum modo in portu philopolemuȝ uiuū:ſaluum : & ſoſpitem
Vidi in publica celoce:ibidemq; illum adoleſcentulum.
Alium una & tuum ſtalaginum ſeruum qui afugit domo.
Qui tibi ſubripuit quadrimum puerum filiolum tuum.
Eg. Abi in malā rē.ludis me. Er.ita me amabit ſancta ſaturitas.
Egio:itaq; ſuo me ſemper condecoret cognomine
Vt ego uidi. Eg.meū gnatum? Er.tuum gnatū & genium meum
Et captiuū illū aulidenſem. Eg. maton apollo? Er.ut ſeruolum.
Eg. Meū ſtalaginū? meū qui gnatum ſubripuit? Er. næ tā coram?
Eg. Iamdiu. Er.næ tan præneſtē? Eg.uenit. Er.næ tam ſigniam?
Eg. Certō? Er.næ tā fruſinonē? Eg. uideſis. Er.næ tam aleternam?
Eg. Quid tu barbaricas urbes iuras? Er.quia.n.item aſperæ
Sunt:ut tuum uictum autumabas eſſe. Eg.ue ætati tuæ.
Er. Quippe qñ mihi nihil credis:quod ego dico ſedulo.
Sed ſtalaginus quoius erat tunc nationis quum hinc abiit?
Eg. Cuius & nunc. Er.ſi cuius nunc eſt:boius boiam terit.
Liberorum quærundorum cauſa ei credo uxor data eſt:
Eg. Dic bonan fide tu mihi iſtæc uerba dixiſti? Er.bona.
Eg. Di immortales iterum gnatus uideor:ſi uera autumas.
Er. An tu dubiū habebis etiam:ſancte quum ego iurem tibi?
Poſtremo egio ſi parua iuriiurandoſt fides.

guit utrum ſcit conductor an nō:ſi ſcit eē ex locato actionē ſi minus nō: ꝙ ſi æquæ ſunt,ita demū eū teneri ſi culpa eius id fecit ædilis:& ita Labeo & mela ſcribūt. ℂ Pultādo aſſulatī. Noni. Aſſulatim ut minutatiȝ. Plau. in cap.priuſq̄ pultādo aſſulatim & q̄ ſecunt. Itē in Menæc.niſi dedolo aſſulatim uiſcera:Sunt q̄ legant aſſultatim.i. aſſiliēdo. ℂ Exigam oīs maculas:oīs pro oēs exigā āmouebo ac excludā. Multiplicē hui⁹ uerbi ſignificationē nō eſt ut pluribus ꝑcurramus:qñ ſatis ſupq; ipe Noni⁹. ℂ Laridū.non pinguedinē mō ſuillā: ſed totā carnē illā ſalſam laridū dixerūt: ut inquit Macrob. quaſi late aridū:ꝑ ſyncopā : Iuue. Cognatis apponere lardū dixit. Lardū appellās portionē pernæ: quæ in pruna aut ſartagine torreri ſolet. ℂ Foculis feruētib⁹:foculi uaſa culinaria quæ foco admouent.ut Cato oſtēdit. ℂ Præſtinatū abire.i.præ aliis emptum.ſ. ꝑſtinare apud Plau.emere eſt.i.emēdo tenet. ℂ Pullos gallinaceos. quem græci πωλον dñt:nſi pullū:ut pullus equinus ita alii. Ideo adiūxit gallinaceos. ℂ Scis bñ eſſe.i.nſi bene abſumere. ℂ Pernā.cū ſus in partes binas diuidit ac ſale obruit ꝑs utraq; ꝑna a Catone noīatur in rebus ruſticis. Inuenias ēt pernā pro petaſone poni: ut opinor:qa græci pternā calcaneum uocāt:inde perniones quaſi pterniones calcaneoꝝ ſciſſuræ noiant. ℂ Ophthalmiā.a græcis opthalmos quia noſtris oculus:a græcis ophthalmia:quæ a noſtris lipitudo:ſed hic cibi ſpecies eſt:quæ fortaſſe ex aliquorū aīaliū oculis cōponebatur. nā hodie quoq; nō deſunt qui oculos in cibo tam in aquis uitā agentium aīaliū:q̄ in terris maxime appetant. nos tamē pro ophthalmia remur legendū optaleā & interprætamur fruſtū aſſatæ carnis. Nā οπταλεοσ aſſatus dicit. ℂ Horreū ſcōbrū & trygonum.noia ſunt piſcium. græci tñ trygonem uocant : ut ſit nominatiuus trygon:quem nos paſtinacā maritimā appellamus. De ipſo Ariſtoteles inde animalibus nono. & Plinius meminit annumeratq; inter uenena. Auſonius quoq;. Littoreis diues ſpoliis :referuntur ab unda. Corrhoco:letaliſq; trygon:molleſq; plateſtæ. ℂ Et cætum.hoc uocabulo ſupra oſtendimus maiores piſces dici:ut uituli marini: Delphin. Thynni. Balenæ: Xiphiæ : qui omnes ut Pſellus in ſecundo de ratione uictus docet pernicioſi ſunt humoris : quia redundantiſſimi & perinde ſaliuntur:ut in aliquem uſum modo perducantur. ℂ Ne Fruſtraſſis:ideſt ne fruſtra acceſſeris. ℂ Quotidiani uicti.pro uictus. Nam quartæ nunc:ueteres ſecundæ fecere declinationis:ut fere facimus nomina oīa quæ ſint a uerbis ſimilia participiis præteriti temporis. ℂ In ſenticeto:Senticetum uocat ubi multæ ſentes: & ſentis a ſentiendo:ſicut ſentinare qđ ſignificat ſatagere:a ſentina quam multæ aquæ nauis cum recipit periclitatur. Cecilius in ethrione. Cum Mercurio capit conſilium poſtquā ſentinat ſatis ſentes cum conſtet eſſe ſpinas. & Affranius in abducta dixerit q̄ ſenticoſa uerba pertorquet turba pro ſpinoſis accipi debet. Sentum uero Terentius horridum dixit. ℂ Propiū a prope:ideſt q ꝓpe aliud nō ſit q̄ pinguedo. ℂ Pinguē.i.ſaginatū : uñ hoc pingue ſicut & pinguedo & pinguetudo in eadē ſignificatione:ut apud Var. & Pli.qcqd ſit cōmentus. Seruius. ℂ In publica celoce.ſupra celocem naugii ſpeciem a celeritate dicta. ℂ Ita me amabit ſancta ſaturitas. ſubaudi edēdi & bibendi:quā ut Feſtus inqt. Plautus perediam & bibeſiam fixit ſua conſuetudine cum intelligi uoluit cupiditatem edendi & bibendi. ℂ Maton

Celoce.
Stalaginus.
Cognomen.
Boii.
Boia.

appollo.ma iurantis aduerbium apud græcos:'ton articulus. Apollo accuſatiuo caſu more atico dixit.℃ Et ſeruulũ
ſtalagmum.℃ Næ tam coram:næ iurantis aduerbium græcũ:tam fœmininus articulus.cora oppidi nomẽ: ſicut &
quæ ſecuntur oppidorum nomina barbara.Strabo lib.quarto.Ante hanc priuernum eſt:& cora & ſyes.℃ Tunc n
tionis:hoc eſt quot annos natus abuſus uocabulo:ideo reſpondet ægyo.℃ Cuius & nunc:quoniã natio non mu
tatur:manens autem ergaſilus in propoſito reſpondet.℃ Si cuius nũc eſt bolus boiã terit: ideſt ſuſpendio mortuu
eſt quoniam ætas non mutata:ſupra admonuimus boiam ad cruciandum genus inſtrumenti:bolus iactus appella
tur: & ſub mento pars eminentior:
ut ſit ſenſus conuerſio.bolus a boia
teritur.℃ Vxor data eſt ſubaudi bo
ia.℃ Te facio cellariũ:ideſt cellæ ui
nariæ panariæ carnariæ præficio. ut
promus mihi cõduſq; ſis. ℃ Si mã
A.l. da/piuare. ticinatus:ideſt uaticinatus:mãtis eni
græce uates latine. ℃ Tibi dapina
bo:ideſt exhibebo a dapibus factum
uerbum. ℃ Si uera autumas: ideſt
refers:nam autumare eſt etiam cen
ſere & dicere.

Viſe ad portum.Eg.facere certumſt: tu intus cura q; opus eſt.
Sume:poſce:prome:quiduis:te facio cellarium:
Nam hercle niſi manticinatus probe hero fuiſti:petito
Aeternum tibi dapinabo uictum:ſi uera autumas.
Er. Vnde id? Eg.a me:meoq; gnato.Er. ſpõde tu iſtud. Eg.ſpõdeo
Er.At ego tuum tibi aduenisse filium reſpondeo.
Eg.Cura q̃ optume potes.Er.bene ambula & redambula.

BERN. SARA. VENE. I Llic hinc abiit. Quam apte
lepideq; Plautus inducit ſa
melicu; paraſitum:ut quic
quid inuenerit eſculentum id omne
quaſi rapere & uorare uideatur.
℃ Sumini.Eſt ſumen lac ſuis occiſæ
denſatum a ſugendo dictum ut no
tat Nonius:nam & mulieris mãmã
ueteres dici ſumen uoluerũt. ℃ Ab
ſumedo:Iocus eſt ad uerbum ſumẽ
& ueluti quædam annominatio:ut
peſtis ad pernas: & labes ad lari
dum:& ad callũ calamitas. ℃ Au
xilium ut feram. Cum pernas pen
dentes depoſuerit.
VALLA I Llic hinc abiit.Lætat̃ paraſi
tus q; ab ægyone ꝓmiſſis
uictus ſit ꝑpetu9. ℃ Rẽ ſũ
mã credidit cibariã.i. cõmiſit ut mi
Tergus. hi ſũmũ cibũ aſſumã. ℃ Sumini ab
Sumen. ſumedo: ſumẽ quod manducatur
Abſumedo. pinguedinis in animalia. Perſius.
Calidum ſcis ponere ſumem:a uer
bo abſumo nouauit uerbum abſu
Ius. medo abſumedinis. ℃ Vt præfe
cturam & ius dicã larido: ut me his
præfectum eſſe oſtendam: & ſi qua
fuerit de larido cõtrouerſia:eã meo
ammoueã iudicio.Sane ꝓfecturæ ut

Ergaſilus.

ILlic hinc abiit mihi rem ſummam credidit cibariam:
Di ĩmortales ut ego collos detruncabo tergoribus.
Quanta pernis peſtis ueniet:quanta labes larido:
Quanta ſumini abſumedo:quanta callo calamitas.
Quanta lanis laſſitudo:quanta porcinariis:
Nam ſi alia memorem que ad uentris uictum cõducunt: moraſt
Nunc ibo:ut præfecturam & ius dicam larido.
Et quæ pendent indemnatæ pernis auxilium ut feram.

Feſtus eæ appellabantur in Italia in quibus & ius dicebatur: & nundinæ agebantur. Et erat quædam earum.R.P.
neq; tantum maigſtratus ſuos habebãt in qua his legibus præfecti mittebant̃ quotannis qui ius dicerent:quaꝝ ge
nera fuere duo:Alteru; in quas ſolebant ire præfecti quattuor uiginti ſex uirum non pro populi ſuffragio creati erãt
in hæc oppida Capuam:Cumas:Caſilinũ:Volturnum:Liternum:Puteolos:Aceras:Sueſulã:Atelam:Calatium. Al
terum quos prætor urbanus quottãnis in quæq; loca miſerat legibus:ut fundos:formias:cæræ: Venacerum:Allie
nas:Priuernu;:Anagniam:Fruſinonem:Reate:Saturniam: Murſiam: Arpinum:aliaq; complura.Dicimus ius dico:
ac ut apud iuriſconſultos ius reddo.Aulus hircius ubi proſequit̃ cõmentaria Cæſaris. Legionibuſq; in hiberna re
miſſis ipſe ſe recepit die.xxx.bibracte ibi cum ius diceret bituriges ad eum legatos mittunt. Vlpianus. Ius inquit tri
partitum eſt.Collectum &enim eſt ex naturalibus præceptis aut gentium:aut ciuilibus.Papinius libro ſecundo di
geſtorum.Ius ciuile eſt quod ex legibus plebeſcitis ſenatus conſultis decretis placitiſq; principium autoritate prudẽ
tium uenit.℃ Quæ pendent indemnatæ.pernæ inquit ad trabem innocentes:atq; adeo indemnatæ ſuſpenſæ ſunt:
ibo ergo ut auxilium feram:nempe tollam.

℃ Dieſpiter

DIeſpiter:Iuppiter dicitur diei pr̄.Hor.in libro carminum:ſæpe dieſpiter negletus inceſto addidit itegrū. Irruerat in penū paraſitus & oē ſubuerterat carnariū:qđ ſcm̄ conquerit egionis puer peni cuſtos.Ⅽ Malep ualde.Ⅽ Frēdebat:Frāgebat hic fabā dicimus freſaꝫ.Ⅽ Glādia:Ceruices ſunt in qbus glādulæ a glādiū ſilitudie. Ⅽ Callices:Iō dicim⁹ qa ī illis calidū bibit. Ⅽ Niſi modiales:Has nō cōfregit qa maiores.
d Ieſpiter.Aegyonis ſeruus cū frendentē ergaſilum ingreſſum perſpexiſſet & omnia abſumentem domo erūpit clamitans.Ⅽ Dieſpiter diei pater.i.iuppiter:qui ut Ser.in nono lingua oſca lucetius appellat a luce:quā præſtare hominibus dicitur.Ⅽ Deturbauit: deiecit:proſtrauit. Ⅽ Cuꝫ carne carnarium: ideſt locum ubi caro aſſeruatur. Ⅽ Tribus tergoribus glandia. Animalis in iugulo partes quod glandicularum præ ſe ferant effigiem glandia nominantur: & glādulæ.Mar.Ter.poſcit apri glandulas.Apitius:minutal apitianum: oleū : liquamen:uinum:porrum capitatum.mentā : piſciculos : iſiciola minuta:teſticulos caproꝝ : glandulas porcellinas. Priſcianus in quarto ubi de diminutiuis. Probus etiam ponit hoc glandium hæc glandula:pars eſt inteſtinorum. Tonſillæ item in homine.In ſue glādulæ. Plinius in.xi. dici ait : quæ a græcis adenes. In terra quoqꝫ eodem uocabulo quædam dici inueniūtur.Plini.in.xvii.naturalis hiſtoriæ. Eſt autem quidam terræ adeps : ac uelut glādia in corporibus ibi denſatæ ſe pinguedinis nucleo.Idem libro decimoſexto. Quibuſdam ſunt arboribus tubera ſic ſūt in carne glādia. Ⅽ Quæ modiales.i.modium continebant.Ⅽ Seriæ:ideſt cocobi. Seria uas eſt a ſerando ꝙ claudatur: ſicut ſera quæ claudit.Serius grauis a ſero:ideſt tardo:quia grauia pēſiculari oportet.Serum auteꝫ aqua quæ relinquitur e lacte ſublato caſeo : & educta reliqua ſpiſſiore ſubſtantia. Series a ſerendo : ideſt ſæminando: ꝙ ulterius ſemper procedendo iactetur ſæmen. Ⅽ Referueſcere:ideſt bulire. Ⅽ Recluſitqꝫ armariū : ideſt diduxit. Armarium ueteres dixerūt uarie:ubi aliquid contineretur ut ueſtiarium panariū.Ⅽ Aſeruate iſtūc ſultis : ſi uultis. Cato. Audite ſultis milites. Ⅽ Penum aliud. hoc penū peni : & hoc penus penoris : & hic penus:& hæc penus peni: unde penatores qui penus geſtant. Cato aduerſus maciliuꝫ quarta poſtquā nautas ex naui hos eduxi nō ex militibus atqꝫ nautis piſcatores penatores feci:ſed aurum dedi: eſt enim penus omne quod ueſcūtur homines: ut Cice.in.iii. de natu. deorum: ubi de penatibus diis habet uerba.

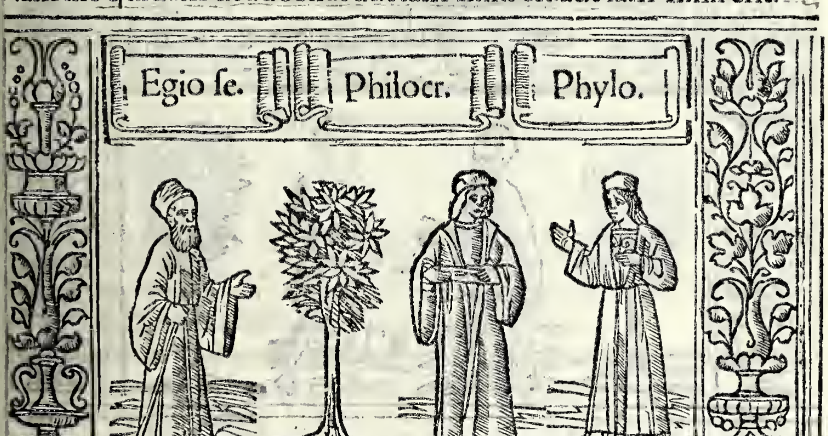
BERN. SARA. VENE. VALLA

Egionis puer.

DIeſpiter te diqꝫ ergaſile perdant:& uentrem tuum.
Paraſitoſqꝫ omnis:& qui poſthac cœnam paraſitis dabit.
Cladis calamitas que intēperies mō ī nr̄aꝫ aduenit domū
Quaſi lupus eſuriens metui ne in me faceret impetum.
Nimiſqꝫ hercle ego illum male formidabā ita frendebat dentibus
Aduenìens deturbauit totum cum carne carnarium.
Arripuit gladium:prætruncauit tribus tergoribus glandia.
Aulas caliceſqꝫ omnis confregit:niſi quæ modiales erant.
Coquum percontabatur:poſſent ne ſeri referueſcere.
Cellas refregit omnis intus:recluſitqꝫ armarium.
Adſeruate iſtuc ſultis ſerui.ego ibo ut conueniam ſenem.
Dicam ut ſibi penum aliud ornet:ſiquidem ſeſe uti uolet.
Nam hic quidem ut adornat:aut iam nihil eſt:aut iam nihil erit.

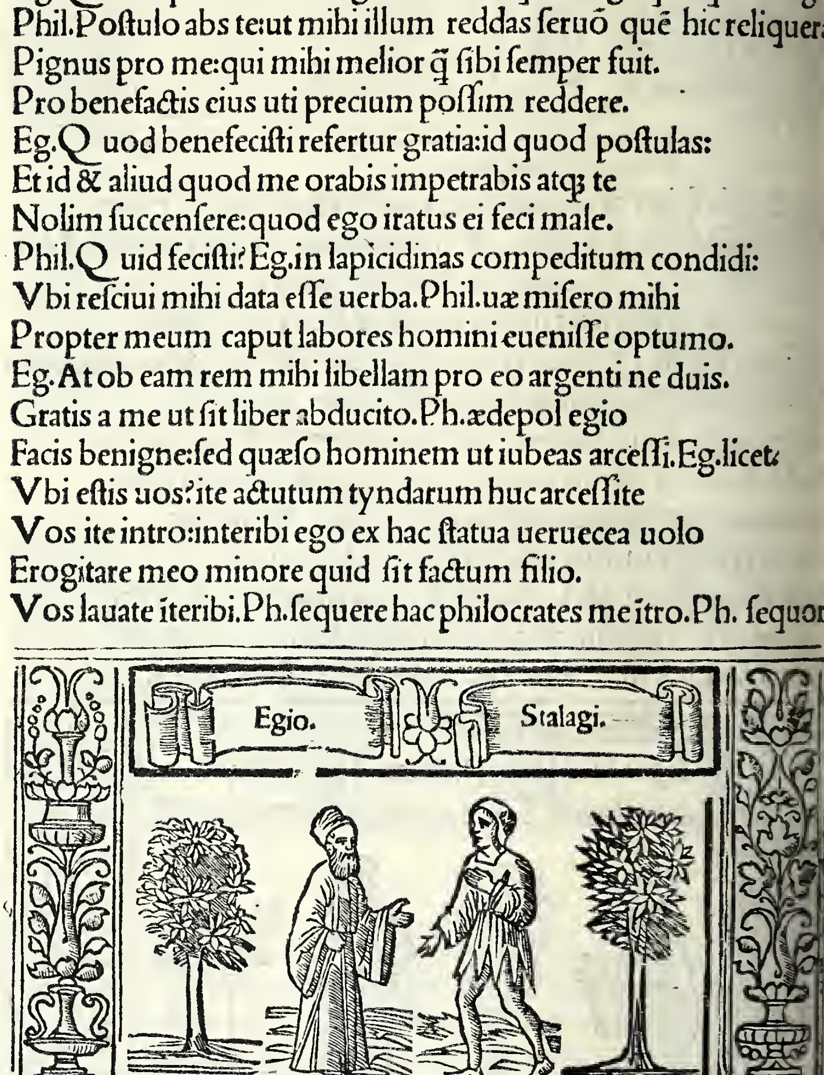
Dieſpiter. A.I.Clades. Calamitas. Frēdere. Freſſa faba. Fremere Carnarium. Glādia. Glandulæ. Penum.

Egio.Phylocrates. Phylopolemus.

IOui diiſqꝫ ago gratias merito magnas:
Quum te reducem tuo patri reddiderunt.

Quumq & miſeriis plurimis me exemerunt:
Quæ adhuc te carens (dum hic fui) ſuſtentabam.
Quumq hunc conſpicio in poteſtate noſtra.
Quumq hæc reperta eſt fides firma nobis.
Ph. Satis iã dolui ex aĩo & cura: me ſatis & lachrymis maceraui hi[c]
Satis iam audiui tuas ærũnas ad portum: mihi quas memorauiſti
Hoc agamus. quid nunc? quoniam tecum ſeruaui fidem:
Tibiq hunc reducem in libertatem feci? Eg. feciſti ut tibi
Phylocrates nunquam referre gratiam poſſim ſatis
Proinde ut tu promeritus de me & filio. Phi. immo potes.
Pater & poteris & ego potero: & di eam poteſtatem dabunt:
Vt beneficium benemerenti noſtro merito muneres
Sicut tu huic potes pater mi facere merito maxime
Eg. Quid opus uerbis? lingua nulla eſt qua negẽ quicquid roges
Phil. Poſtulo abs te: ut mihi illum reddas ſeruõ quẽ hic reliquerã.
Pignus pro me: qui mihi melior q̃ ſibi ſemper fuit.
Pro benefactis eius uti precium poſſim reddere.
Eg. Quod benefeciſti refertur gratia: id quod poſtulas:
Et id & aliud quod me orabis impetrabis atq te
Nolim ſuccenſere: quod ego iratus ei feci male.
Phil. Quid feciſti? Eg. in lapicidinas compeditum condidi:
Vbi reſciui mihi data eſſe uerba. Phil. uæ miſero mihi
Propter meum caput labores homini eueniſſe optumo.
Eg. At ob eam rem mihi libellam pro eo argenti ne duis.
Gratis a me ut ſit liber abducito. Ph. ædepol egio
Facis benigne: ſed quæſo hominem ut iubeas arceſſi. Eg. licet.
Vbi eſtis uos? ite actutum tyndarum huc arceſſite
Vos ite intro: interibi ego ex hac ſtatua ueruecea uolo
Erogitare meo minore quid ſit factum filio.
Vos lauate ĩteribi. Ph. ſequere hac philocrates me ĩtro. Ph. ſequor.

Senex egio. Stalaginus fugitiuus.

AGe tu illuc procede bone uir lepidum mancipium meũ.
St. Quid me op3 facere? ubi tu talis uir falſum autumas?
Fui ego bellus: lepidus: bonus uir: nunq̃ neq frugi bonæ

BERN. SARA. VENE. IOui diiſq. Interea iuit ad portum: egio redeũtemq Philopolemum obuiat & una philocratem: qui omnes ĩuicẽ gratulãtur. ℭ Nunc conſpicio. Stalagmum ſeruum. ℭ Muneres. Et munero & muneror ut pleraq alia. ℭ Interibi. Pro Interim ibi. ℭ Statua ueruecea. Ex ipſo. ſ. ſtalagmo ſeruo: ueruecẽ appellat Varro q in uerſam habeat naturam.

VALLA IOui diiſque. In hac ſcæna Aegio: Phylocrates: & phylopolemus una collocunt. ℭ Cũq hunc cõſpicio: ſubaudi ſtalagmũ cõpoſitum a ſpecio: q ſimplex uerbũ in uſu non eſt. Inde ſpecula locus eminẽs: unde proſpectus longe lateq pateat. ℭ Cõpeditũ. i. in compedes cõiectum. ℭ Ne duis ne dederis. ℭ Facis benigne: ideſt liberaliter. ℭ Ex hac ſtatua ueruecea. ſtatuam uerueceam ſeruum ſtalagmum uocat. ℭ Interibi: ideſt interim: ut inibitum.

BERN. SARA. VENE. AGe tu. Ex confeſſione ſerui egio tandem agnoſcit Tyndarũ ſuum eſſe quem filiũ amiſerat. ℭ Bellus. Diminutiuum a bono. ℭ Credin pudet? Scilicet me. ℭ In ruborem. Flagris cæſum. ℭ Imperito. Videlicet plagis nõ aſſueto. ℭ Quid fers. Quid uis: quid cupis. Ouidius. In noua fert anim' mutatas dicere formas corpora. ℭ Feras. Scias eſt utraq ornata locutio propterea inquit egio: ſatis facundus. ℭ Bene morigerus ẽ puer. Ita ſupra credo cõſuet' es puer: hoc enim in turpem mollis pueri habitum expreſſum eſt. ℭ Pauca efficiã. Totus hinc uerſiculus per parenteſim legẽdus ẽ. ℭ Polyplufio. Multum diuiti.

VALLA AGe tu. Aegio cũ ſtalagmo ſeruo ita loqt: ſi quoquo modo que3 quadrimum amiſerat quæat comperire. per ironiam bonum uirum & lepidũ mãcipium uocando. Dicitur mancipi ſicut & neo mancipi cõmune triũ generum uelut nihili & frugi q manu capi poſſit. Cice. in topicis. Abalienatio eſt eius rei quæ mancipi ẽ: aut traditio alteri nexu: aut ĩ iure ceſſio: iter quos ea iure ciuili fieri poſſunt. Idem pro murena: q ſi in his repenteq mancipi ſunt is periculũ iudici præſtare debet: unde mãceps dicitur:

Neqꝫ ero unquam neqꝫ ſpem ponas me bonæ frugi fore.
Eg. Propemodum ubi loci fortunæ tuæ ſint facile intellegis.
Si eris uerax tua ex re facies. ex mala meliuſculam
Recte & uera loquere. ſed neqꝫ uere neqꝫ recte adhuc
Feciſti unquam. St. quid ego fatear? credin pudeat quū autumes?
Eg. At ego faciam ut pudeat: nam in ruborem te totum dabo.
St. Eia credo ego imperito plagas minitaris mihi.
Tandem iſta aufer: dic quid fers: ut feras hinc quod petis
Eg. Satis facundus: ſed iam fieri dictis compendium uolo.
St. Vt uis fiat. Eg. bene morigerus fuit puer: nunc non decet.
Hoc agamus iam animū aduorte: hæc mihi quæ dicam ediſſere.
Si eris uerax res tuas feceris meliuſculas.
St. Nugæ iſtæc ſunt: non me cenſes ſcire qui dignus ſiem
Eg. At ea potis es ſubterfugere pauca ſi non omnia
St. Quia & fugi & tibi ſurripui filium & uendidi.
Eg. Cui homini. St. theodoro medico in aulide poliplufio
Pauca efficiam ſcio: nam multa eueniet & merito meo
Sex minis. Eg. proh di imortales is quidem huius eſt pater
Philocratis. St. quem melius noui q̃ te & uidi ſæpius.
Eg. Serua Iuppiter ſupreme & me & meum gnatum mihi:
Philocrates per tuum genium obſecro exi: te uolo.

Philocrates. Egio. Stalaginus.

EGio adſum: ſi quid me uis impera. Eg. hic gnatum meum
Tuo patri ait ſe uendidiſſe ſex minis in aulide:
Quamdiu id factum eſt. St. hic annus: incipit uigeſimus.
Ph. Falſa memorat. St. aut ego aut tu: nam tibi quadrimulum
Tuus pater peculiarem paruulum puero dedit.
Ph. Quod eret ei nomen: ſi uera dicis memora dum mihi:
St. Pegmium uocitatus eſt: poſt uos indidiſtis Tyndaro:
Ph. Cur ego te nō noui? St. quia mos eſt obliuiſcier hominibus.
Neqꝫ nouiſſe cuius nihil ſit faciunda gratia.
Ph. Dic mihi is ne iſtic fuit quem uendidiſti meo patri
Qui mihi peculiaris datus eſt huius filius:
Eg. Viuit ne is homo? St. argentum accepi nihil curaui cæterum.

dicitur: ut inquit Feſtus: ꝙ manu capiatur. dn̄r mācipes: quos nūc perſonetas iuriſconſulti uocant. Cice. in uerrē. Quid eſt uerres ne illā tibi q̃ defenſionem relinquā feciſti mācipes in iſtis rebus eſſe uerſatos: mācipes frumentum improbaſſe: mancipes cum ciuitatibus precio decidiſſe & eoſdem abſte illarum ciuitatuꝫ nomine pecunias abſtuliſſe. Inde mācipium quicquid ſeruituti datur. ¶ Vbi loci ideſt quo in loco: ut interea loci. ¶ Plagas: percuſſiones prima producta quæ πληγή dicitur a græcis. Nā plaga prima correpta retis ſpecies eſt. Eſt etiam ubi tractuꝫ & regionē ſignificet. ¶ Quid fers. q̄d optas. Vir. Fert animus cauſas tantarum expromere rerum. & Ouid. In noua fert animus mutatas dicere formas. ¶ Potis eſt. potens es: hunc uerſum debet ſtatim ſubſequi: qui paulo inferior eſt. ¶ Pauca efficiam ſcio. Legendūqꝫ eſt effugiam non efficiam.

EGio adſum. In hac ſcæna fit cataſtrophe agnoſcit filium pater: fiuntqꝫ tranquilla omnia. ¶ Annus. Quidam annum a circuitu tēporis dixerunt: ueteres enim an pro circum poſuerūt: ut apud catonem legitur an terminum: ideſt circum terminū: alii ab anulo quod in ſe redeat: ut illud eſt: atqꝫ in ſe ſua per ueſtigia uoluitur annus. Feſtus a græco dici arbitratur: nam quod nos triennium: illi dicunt trienon. BERN. SARA. VENE.

EGio adſum. Vrbis ſtalagmi & Phylocratis in hac ſcæna Tyndarus Aegionis filius inuenitur. ¶ Pegnium, uocitatus eſt. Diminutiuum eſt: puerqꝫ dicitur luſorius. Nam pezo ludo ſignificat. VALLA

¶ Plus minuſqꝫ. plus ſubaudi mali. Minus ſubaudi boni. Annus ſi

¶ Plus minuſqꝫ feci. Plus mali: minus boni. Nā iā ī phylacā eū īpegerat. Tyndarꝰ. egio. Philocrates: addēdus ē & ſtalagmꝰ. ¶ Vpupa. marculus anceps upupā criſtis īſurgētibꝰ æmulabūdus: quo ad excidēdos lapides p q̃ cōmōdo utunt: qs ignorat tereū cretēſū tyrānū cōuerſum eē ī auē upupā: q̃ plicatili criſta cōſpiciēda ē: ſup upupa hæc Ariſt. libro. ix. de aīalibꝰ. Nec non upupa cū colorē tū uerē ſpē īmutat: ut eſchylus pœta ſatis carmīe ſuo expoſuit.

Alia expoſitio IOAN. BAP. PII. A. I. pægnium. Obliuiſcimur eiꝰ facile: cuiꝰ grāꝫ negligimus.

BERN. SARA. VENE.

Vidi multa.Exẽptus e cathenis tyndarus memorat ꝑpeſſa uſq; icõmoda laboreſq; exactos ĩ latomiis.℄Vbi Pro poſtq̃.℄Exigũda.Educẽda eiiciẽda.℄Danť mõedulæ.Dr̃ monedula ab Iſidoro q̃ſi mõetula q̃ c aurꝫ iuenit occultat:uñ Cicero nõ plus aurꝫ tibi q̃ monedulæ cõmittẽdũ eſt:auis nigra eſt formoſa & grata graculus alio nomine uocitatur uel a uoce uel ꝙ gregatim uolet:ut placet Varroni:Ariſtoteles ponit tria monedularum genera:unũ quoꝗ graculus uocatur.℄Anates.Sunt ex aquaticorũ & palmipedum genere ab anatando dictæ:coctæ Iſidoro autore meliores pectore ſunt q̃ ceruice:ideo Martialis:tota quidem ponatur anas ſed pectore tantũ:ac ceruice placet cætera redde coquo.℄Coturnices.De coturnicib⁹ ſupra abunde dictũ & q̃ libẽtiſſime ueſcãtur eleboro.℄Vpupa.Eſt auis admodũ pulchra ſed ĩmũda:nidum hæc auis ſibi conſtituit ex hominuꝫ ſtercore:ut Autor eſt Ariſtoteles ĩ libro de animalium hiſtoria: & ut refert Iſidorus criſtis extantibus eſt galerita:ad huius ergo ſimilitudinem maleũ intelligit:roſtro.n. ante & criſta pone formã malei uideť imitari. ℄Exigo.Ago:huius uerbi ſignificationes abunde inuenies apud Noniũ.℄Per nebulam.Per ſomnium. ℄Præuortier.Ante oĩa fieri : locutio familiaris Plauto Cice.quoq; libro de diuinatiõe:neq; habes aliqd qđ huic ſermonẽ ꝑuertẽdũ putes:ẽ n.ꝑuertere aliqd cæteris reb⁹ añponere: uel magis alicui rei opã dare.

Eg.Quid tu ais? Ph.quin iſtic tyndarus eſt tuus filius.
Vt quidem hic argumenta loquitur nã is mecum a puero puer
Bene pudiceq; eſt educatus hucuſq; ad adoleſcentiam.
Eg.Et miſer ſum & fortunatus ſi uera dictitatis
Eo miſer ſum quia male illi feci ſi gnatus meus eſt.
Heu cum ego plus minuſq; feci q̃ æquum fuit.
Quod male feci crucior modo:ſi infectum fieri poſſiet
Sed eccum incedit huc ornatus audax ſuis uiribus.

Tyndarus.Egio.Philocrates.

Vidi multa ego ſæpe picta quæ acherunti fierent
Cruciamenta:uerum.n.uero nulla adæq; eſt acherus
Atq; ego ubi fui in lapidicinis illic ibi demum eſt locus
Vbi labore laſſitudo omnis eſt exigunda ex corpore
Nam ubi illo adueni quaſi patriciis pueris aut monedulæ
Aut anates aut cothurnices dantur quis cum luſitent
Itidem mihi huc aduenienti upupa quæ me delectet data eſt
Sed herus eccum ante hoſtium & herus alter eccum ex aulide
Redit.Eg.ſalue exoptate gnate mi.Tyn.hem quid gnate mi?
At at ſcio cur te patrem adſimules eſſe:& me filium.
Qui mihi item ut parentes lucis das tuendæ copiam.
Ph.Salue tyndare.Tyn.& tu quoius cauſa hanc ærumnam exigo.
Ph.At nunc liber in diuitias faxo uenies:nam tibi
Pater hic eſt:hic ſeruus qui te huic hinc quadrimum ſurripuit
Vendidit patri meo te ſex minis:is te mihi

VALLA

Vidi multa ego ſæpe picta. Tyndarus ĩ hac ſcæna a lapidicinis rediẽs q̃ multa ſit ꝑpeſſus mala docet:recognoſcit patrẽ ſeruũq; a quo uenierat oli.℄Eſt acherus.Diximus quoq; pauloante acherus acheruntis declinari:ut acheron acherontis:quãobrẽ fallitur Priſcianus:qui exiſtimat apud Lucretiũ acherũte ſub imo ſcriptum ꝑ u fieri a noĩatiuo acherõ o ĩ u cõuerſa littera Vñ.n. acheruſius acheruſia acheruſiũ:quo ſæpe Lucreti⁹ utiť niſi a noĩatiuo acher⁹:& hic quoq; acher⁹ & uitioſe ſcribiť cũ n añ s acheruns. ℄Patritiis pueris.patritii inquit Liuius qui ex patribus : ideſt ſenatoribus nati. ℄Monedulæ : auiculæ a moneta quã occultant dictæ.Ouid. in metha. Mutata eſt in auẽ quem nunc quoq; diligit aurũ. Nigra pedes nigris uellata monedula pẽnis. ℄Aut coturnices: quæ quia alibi paſcuntur heleboro fit ut nõ offendantur ipſæ ꝓcoqua poteſtate præuenientes:ſed hominũ corporibus eis ueſcentibus nimiũ diu ſpaſmum gignũt:quãobrem damnatæ a ueteribus ſunt menſis.℄Adnenienti upupa:q malei capite ſuo refert effigiem roſtro ante porrecto:pone autem criſta. Cũ ergo Tyndarus ſignificare uelit maleum upupam dicit.℄Exigo.ideſt ago.Vir.in primo ænei.Omnis ut tecum meritis pro talibus annos Exigat. ℄Fratrẽ germanum tuum.phylopolemũ dicit.dicitur frater ut grãmatici perhibent quaſi fere alter:ut alii ꝙ φραττρίᾳ græce:latine ſodalitas dicatur:uel a φητρα:ideſt gẽtilitate.Homerus in ſecundo iliados.ως φητρα φητρηφιν αρηγη φυλα δε φυλοισ.℄Hic ſubaudi ſtalagmus. ℄Cui peculii nihil eſt:ideſt q nihil habet,℄Recte feceris ſubaudi

ſi aliquid

Marginal notes: Acherõ. Mone/dula. Gracu/lus. Vpupa.

ſi aliquid dederis:ut ſaltē malū habeat. Peculiū a pecudibus quicquid opū quiſquā haberet: unde & peculiatus ſeruus dicitur apud iuriſcōſultos:& augere peculia ſeruis cogimur apud Iuuenalē. Inde depeculiari diripere:& peculat' rapina:quā quis fere fecit in magiſtratu. Vlpianus peculium inquit dictum eſt quaſi puſilla pecunia:ſiue patrimoniū puſillum. In peculio autē res eſſe poſſunt omnes & mobiles & ſoli:uicarios quoq; in peculiū habere poteſt:& uicariorum peculium:hoc amplius & nomina debitorum:ſed & ſi quid furti actione ſeruo debetur:uel alia actione. M. peculium naſcitur creſcit decreſcit & moritur:& ideo elegāter Papyrius Fronto dicebat peculiū ſimile eſſe hōi.

Paruulum peculiarem paruulo puero dedit.
Illic indicium fecit:nam hunc ex aulide huc reducimus.
Tyn. Quid huius filium? Ph. intus eccū fratrem germanū tuum.
Tyn. Quid tu ais? adduxtin illum huius filium captiuum?
Ph. Quin inq̄ intus hic eſt. Tyn. feciſti ædepol & recte & bene
Ph. Nūc tibi pater hic eſt:hic fur ē tutus:qui paruu3 hinc te abſtulit.
Tyn. At ego nūc grandis grandē natu ob furtū ad carnificē dabo.
Ph. Meritus eſt. Tyn. ergo ædepol meritam mercedem dabo:
Sed dic oro pater meus tu ne es? Eg. ego ſum gnate mi.
Tyn. Nunc demū in memoriam redeo quum mecum cogito:
Nunc ædepol demum in memoriam regredior audiſſe me.
Quaſi per nebulam egionem meum patrem uocarier.
Eg. Ego ſum. Ty. cōpedibus quæſo ut tibi ſit leuior filius.
Atq; hic grauior ſeruus. Eg. certum eſt principium id ꝑuortier.
Eamus intro:ut arceſſatur faber ut iſtas compedes
Tibi adimam:huic dē. Tyn. cui peculii nihil eſt recte feceris.
SPectatores ad pudicos mores facta hæc fabula eſt
Neq; in hac ſubitæ cogitationes ſunt neq; ulla amatio
Nec pueri ſuppoſitio:nec argenti circunductio.
Neq; ubi amans adoleſcens ſcortum liberet clam ſuum patrem.
Huiuſmodi paucas pœte reperiunt comœdias.
Vbi boni meliores fiant:nunc uos ſi uobis placet.
Et ſi placuimus:neq; odio fuimus ſignum hoc mittite.
Qui pudicitiæ eſſe præmium uoltis plauſum date.

Alia expoſitio. IOAN. BAPT. PII.

¶ Erūnā exigo. marcellus. Exigere ſignificat agere. plautus in captiuis. Salue tyndare:& tu cuius cā hāc erūnā exigo. Virgili' æneidos libro primo:oīs ut tecū meritis,ꝑ talib' annos exigat. Terentius in ecyra. Illicq; exopto ut reliquā uitā exigat. Lucilius libro. xxviii. Cū cognoueris uitā ſine fine exigas. Alias exigere ē deffinire cogere:debitū repoſcere:exclude re:iqrere: uel ꝑdiſcere:ut extorqre. Cui peculii:ſenſus ē loquēte ſtalagmio. recte facis & ꝑſpiciēter mihi ipi largiri cōpedes:cui peculii nihil ē. peculioſi enim ſerui diuites & affluentes appellantur.

BERN. SARA. VENE.

SPectatores. Loquit̄ comœdiæ recitator finē facturus fabulæ ¶ Nec pueri ſuppoſitio. Quod meretrices facere cōſueuerūt:ut in truculēto factum extitit. ¶ Nec Argēti circūductio: Vt ꝑſerti in Aſinaria. ¶ Scortū liberet: Sicuti i curguliōe ſequēti comœdia

VALLA

SPectatores. Recitatoris ſūt uerba. ¶ Nec pueri ſuppō i. alienū filiū cū mulier ſuū uideri uult:ac ſe pepiſſe ſibi ſuppoñit. Iuue. Trāſeo ſuppoſitos & gaudia uotaq;:ſæpe ad ſpurcos decepta lac'. ¶ Circūductio. fallatia:qa q cir cūducit non rectum iter tenet fallit.

¶ In argumentum Curgulionis.

BERN. SARA. VENE.

INgenuam cappadox leno ſurreptā emerat tenebatq; domi uirginē planeſium hāc Phædromus adoleſcens deperibat:& cū ei pecunia deeſſet quā pro muliere lenoni traderet curculionē paraſitū mittit in cariā: ab amico argētū mutuū ut ſumeret:ibi forte terapōtigonū militē offendit ſeruus: ei refert miles i epidauro ab eodē lenone puellā emiſſe. xxx. minis:q̄ eius:ſi ſoror erat nec nouerat pactūq; cū lenone eſſe ubi miſiſſet lrās lyconi trapezite ſuo obſignatas anulo:ab illo ꝑ muliere pecuniā reciperet ac puellam traderet:ad cœnā acceſſit curculionē miles:ille nō inuitus ānuit:talos poſtq̄ cœnati ſunt ſumūt in manus: miles deponit anulū :ille opponit paliū:propinat curculio poculū militi:quo epoto edormiſcit miles:hic illi e manu furti anulū ſurripit: aufugit citus:epidauꝝ reuertit̄:heꝝ phædromū cōuenit: narrat quo pacto militē luſerit i alea: cōfingunt atq; obſignāt lrās:cōuēit trapezitā curculio atq; lenonē ſimul:fingit ſe ſumanū uocari:trapezita ubi uidet obſignatas tabellulas:argētū lenoni dat:illeq; mulierē curculioni: quā phædromus nāciſcit̄:miles expercectus ubi uidet ſe deluſū epidauꝝ uēit cognouit dolos mulierēq; amiſiſſe & auꝝ:fiūt cōtētiōes iter trapezitā lenonē & militē:neq; cognita rurſus cum phædromo ac paraſito rixæ fiūt. Tādē planeſiū ꝑrnum quē ſurripuerat curculio agnoſcit anulum:miles ex quo eius agnoſcitur frater:uirgoq; pacto ſit ſurrepta paruula: lenonem cogunt receptam pro muliere reddere pecuniam:phædromoq; poſcenti uxor puella traditur.

¶ Iohannis petri Vallæ Placentini in Curgulionē cōmētatio.

¶ Curgulionis argumentum.

VALLA

PHAedromus adoleſcens cuius ſeruus erat Palinirus:q oli cuſtos mulierē amabat planeſiū: q̄ ſub lenone erat cappadoce:eādē hanc miles therapōtigonus pridē ſibi aſciuerat lenoniq; ꝑmiſerat ſe uiginti minas traditurꝫ: quas q ferret cū litteris ac ſigno qd' iter ipſos cōuenerat:is ab ipſo lenone ad ſe duceret planeſium. Phædromi igit̄ paraſitus curgulio miſſus in cariā:ut a phædromi ſodale mutuū petat argētū ab illo nihil pōt:militi ſibi cognito occurrit a quo inuitat̄ ad prandium:a milite paraſitus fit certior quid

conueniſſet inter ſe & argentarium lenonē ꝙ cappadocem:pranſi ludunt:miles grauatus ſomno deponit caput:paraſitus anulum ſubducit:inde ſe ad phædromum recipit:litteras cōfingit quaſi a milite ad argentarium:illo ipſo anulo obſignat:tradit argentario:iſ lenoni:ut cum milite conuenerat dinumerat pecuniam. Leno planeſium curgulioni tradit:eum a milite ratus. Curgulio ad phædromum adducit mulierem. Miles aduenit:inter omnes naſcitur contentio. Planeſium ex anulo militem fratrem ſuum eſſe cognoſcit:impetrat Phædromus a milite, paritercꝫ planeſium:ut (ipſa phædromo uxor deſpondeatur.

¶ Nominum etymologiæ.

VALLA

PHædromus a forma nomē uſ adeptus:phædros enī pulcher. ¶ Palinur⁹. a palin iterꝫ & uro migo, q̄ſi ſæpius mingēs:dū iterꝫ, & iterū phædromo obloqt. ¶ Curgulio. a uermiculis curgulionib⁹ nomē habēs quaſi clādeſtine ingreſſus in iſidias tāq̄ uermiculus ille. ¶ Planeſium:q̄ſi errabunda. plano.n.erro ſignificat: uñ planetæ ſtellæ erraticæ pp errorē fr̄is militis:q therapōtigonus dicebaſ:thera qa thero meto ſignificat q̄ſi meteret in acie milites: pontigonus in ponto genit⁹. ¶ Lyco. Argentarius, quod tanquā lupus alienam raperet pecuniam. Nā lycos lupus dicitur.

Curgulio. Lyco.

BERN. SARA. VENE.

CVrculio miſſus i cariā:q̄ ē aſiæ minoris ꝓuīcia:extra.n. ciliciā porrigiſ lycia:pāphilia: caria: Ionia : eolis : troas uſcꝫ ad helleſpōtū. ¶ Vt petat argētū. Subaudi ab amico phædromi. ¶ Eludit anulo riualē: Curgulio.ſ. eludit terapōtigonū militē:ab eo ꝑluſū ſurripiens anulū & riualē dixit: qa miles & phædromus ꝑiter ī eādē puellā tāq̄ ī eūdē amorē deriuabāt.

Locare nuptū.

Pompa. Venus. Cupido.

Calliopius.

Plauti. Poetæ. Clariſſimi: Curgulio.

CVrgulio miſſus phædromi it cariam,
Vt petat argentum:ibi eludit annulo
Riualem:ſcribit atcꝫ obſignat litteras,
Cognoſcit ſignum lyco ubi uidit militis,
Vt amicam mittat precium lenoni dedit.
Lyconem miles ac lenonem in ius rapit.
Ipſus ſororem quam peribat repperit:
Oratu cuius phædromo nuptum locat.

Palinurus ſeruus. Phædromus adoleſcens.

QVo te hoc noctis dicam proficiſci foras?
Cum iſtoc ornatu cūcꝫ hac pompa phædrome?
Ph. Quo uenus cupido imperat:ſuadetcꝫ amor
Si media nox eſt:ſiue eſt prima ueſpera:

¶ Lyco. Trapezita qui illico uiſis litteris pecuniam dinumerauit. ¶ Sororem: Planeſium & eandem amicam:

VALLA

CVrgulio miſſus. Argumentū fabulæ. ¶ Miſſus:nomē eſt.i.nuntius. ¶ Riualē.i.militē. ¶ Lyco: argētari⁹. ¶ Pretiū. uigiti minas. ¶ Lenōi. cappadoci. ¶ Ipſus:ſubaudi miles. ¶ Sororē:ſubaudi planeſiū. ¶ Quæ peribat. ideſt erat incognita. ¶ Cuius:ſubaudi planeſii. ¶ Locat. ſubaudi miles frater cognitus planeſii.

BERN. SARA. VENE.

q

Vo te hoc noctis. Inducunſ amās adoleſcēs phædrom⁹ ornat⁹ ſuæ placitur⁹ amicæ:palinuruſcꝫ ſuus hō frugi q aberrantē adoleſcētē a uenereis illecebris nititur reuocare. ¶ Venus:ꝙ ad oīa ueniat dicta. ſic Cice. q̄ āt dea ad oēs res ueniret uenerē appellarūt. ¶ Cupido. Plures fuiſſe cupidines ſnīa plurimoꝝ cōſtat autoꝝ:at ſi uerꝫ uolumus noſcere tot ſunt cupidines quot hominū uolūtates & affectus. ¶ Amor. Scribit Ariſto. amorē uerſari aut circa honeſtū aut circa utile aut circa iucundū: Apuleius primum eſſe diuinū dixit cū incorrupra mēte & uirtis ratione cōuenientem: alterum degeneris animi corruptæcꝫ uoluntatis:tertium ex utrocꝫ permixtum:definit autē Plato amorem laſciuum eſſe ardorem animi in proprio corpore mortui in alieno uiuentis. ¶ Status dies. Eſt iudicii cā cōſtitutus:& ſtata dicebantur ſacrificia quæ certis fierēt diebus: Cato ſacra ſtata ſolennia ſancta deſeruiſti. Valerius quocꝫ ſtatas ſolēneſcꝫ cermonias dixit. ¶ Condictus. Dicimus condictum in cōe dictum. ¶ Cum hoſte. Cū peregrino:nam quos nunc hoſtes uocamus perduelliones dixerunt. ¶ Ingratus. Scilicet amor. ¶ Bellum. Diminutiuū a bono. ¶ Lautus. Lotus mundus elegans. ¶ Luces cereū. Ita in caſſina lucebis facē: amatores euntes ad amicā facē ferre conſueuerunt:quod memorat Perſius:ebrius ante fores extincta cum face canto. ¶ Apicularum opera congeſtum: Ideſt mel:& ꝑ hoc intelligit amoris dulcedinem:nā dixit ex dulci meo melliculo.i. amaſia planeſio. ¶ Non feram? pro nō auferā & delibem? cū mihi præſertim occaſio offeratur. ¶ Occluſiſſimū. Maxime clauſum:nā amaſia planeſium nimia cuſtodia ſeruabatur uel oculiſſimū dixeris rectius:ideſt cariſſimū ut monemur a Feſto. ¶ Salue ualuſtin? Oſtēdit amātis demētiā & leuitatē. ¶ Caruit ne febris te? Pro tu caruiſti febri figura hypallage:& dſ febris a feruendo:ſicut a græcis ab igni pyretos dicta:uel a feritate morbi. ¶ Nudi⁹ tertius:& ſic nudius quartus quaſi nūc ſit dies terti⁹ & dies quartus. ¶ Facinus. Factū. Terē. nō fit ſine ꝑiculo facinus magnū & mēorabile. Ci. quocꝫ ꝑmiſſum potius

ſum potius nõ faciẽdũ q̃ tetrũ facinus eẽ:& facimus ꝓ ſcelere. Saluſtius in hac cõiuratione fuit q̃ntus curtius haud obſcuro loco flagitiis atq; facinoroſi⁹ coopt⁹. ¶ Aut quã pudicã eẽ oportuit. Quaſi ꝙ nullæ aut q̃ rariſſimæ q̃ pudicæ ſint repiant̃. ¶ Nec me illi ſinit Iuppiter: põt & legi: nec me ille ſinat Iuppiter. ¶ Inteſtabilis: Siñ teſtib⁹: al̃r iteſtabilis ut apd̃ iuriſcõſultos hr̃ mẽtio dr̃ q iure condere teſtm̃ nõ põt. ¶ Fũdũ ſæptũ. i. ꝑ nõ cõmunẽ locũ ſed alteri ꝓpriũ & peculiarẽ: & ꝑ quãdã metaphorã inuit ne aliẽas ſectet̃ mulieres: ad q̃s ñ itur ſiñ magno uitæ diſcrimine: fũdũ ãt dcm̃ ẽ qd̃ fũdat quotãnis multa. ¶ Qui? Pro q̃re. ¶ Obloq̃re. Obloq ẽ male dicer̃: & cõtra loq̃ntẽ loq ut hoc loco: & apd̃

Si ſtatus condictus cum hoſte intercedit dies.
Tamen eſt eundum quo imperat ingratus
At tandem: tandem. Pa. tandem es odioſus mihi.
Iſtuc quidem nec bellum eſt: nec memorabile.
Tu te tibi puer es lautus: luces cereum:
Ph. Egon apicularum opera congeſtum non feram?
Ex dulci oriundum melliculo dulci meo?
Pa. nam quo te dicam ego ire? Ph. ſi tu me roges,
Dicam ut ſcias. Pa. ſi rogitem, quid reſpondeas?
Ph. Hoc æſculapii fanum eſt. Pa. plus iam anno ſcio.
Ph. Huic proximum illud oſtium occluſiſſimum
Salue ualuiſtin oſtium occluſiſſimum?
Pa. Caruit ne febris te heri uel nudiuſtertius?
Et heri cœnauiſti ne? Ph. derides ne me?
Pa. Quid tu ergo inſane rogitas ualeat ne oſtium?
Ph. Belliſſimum hercle uidi: & taciturniſſimum.
Nunquam ullum uerbum mittit: quum aperitur tacet.
Quum illa noctu clanculum ad me exit tacet.
Pa. Nunquid tu quod te aut genere indignum ſit tuo
Facis: aut incœptas facinus facere phædrome?
Num tu pudicæ cuipiam inſidias locas?
Aut quam pudicam eſſe oportet. P. nemini
Nec me illi ſinit iuppiter. Pa. ego item nolo.
Ita tuum conferto amorem ſemper: ſi ſapis
Ne id quod ames populus ſi ſciat tibi ſit probro.
Semper curato ne ſis inteſtabilis.
Quod amas, ama teſtibus præſentibus.
Ph. Quid iſtuc eſt? Pa. caute ut incedas uia.

Virgiliũ nec nõ Threicius lõga cum ueſte ſacerdos obloq̃t̃: ĩ alia ĩñ ſigña tiõe accepiſſe uidet̃ palinur⁹ ꝓ tacere ſcꝫ nã cũ ſiluiſſet inq̃t obloq me iuſſeras. ¶ Lenõi. Dicẽdũ leõi ꝓ lenõi nã dixit formido ne exedat. Odioſus. Faſtidis diſplices ¶ Facere nolo mutuũ. Ac ſi diceret nolo mihi tãq̃ meretricẽ exhiberi: nã cũ paulo añ dixiſſet eã uolt meretricẽ facer̃: ipſe ñ ueluti meretriculã ſed tãq̃ peculiarẽ & ꝓpriã repoſcebat: nã quodam modo mutuo dari uident̃ meretrices cũ nocte dant̃ mane reddunt̃: id qd̃ declarat magis: nã ĩterrogãti palinuro reſpõdit qa ꝓpriũ facio: amo ꝑiter ſimul. ¶ Fert iugũ? Ideſt ẽ ne uiri patiẽs? uel matura uiro? ¶ Pangit. Pãger̃ figere ẽ ĩde pãgi carmina dicunt̃ ꝙ ceris figerent̃: & ĩde ꝑ metaphorã canere ſcribere & mãifeſtar̃ ¶ Oppegit. Ex ob & pango. ¶ Talẽtũ magnũ. Quod eẽ ſupra dixim⁹ lxxx. librarꝫ. ¶ Iniuriũ: ꝑiuriũ iterꝑtat̃. Feſtus hoc tñ loco iniurioſũ dicim⁹. & ita Nõius iniurie ꝓ iniurioſe poſuit: ẽ. n. iniurioſũ ab lenõe æquũ & qd̃ bonũ ſit petere: id qd̃ ex ſeq̃ntib⁹ uerbis manifeſtat: qd̃ lẽoni nulli ẽ id ab eo petas. ſ. æquũ & bonũ qd̃ illi floccifaciunt. ¶ Si deos ſalutas dextrouorſũ cẽſeo. Rñſio ſcita ad modũ ad illd̃ quo me uortã neſcio: erat mõus adoratõis apd̃ romãos a numa rege ſecũdo uſq; iſtitutus quẽ diu ſeruauerũt: ut adorãtes & deos uenerãtes ſe ĩ orbẽ uerterẽt: ꝯuerſio ãt hmõi fiebat a leua ĩ dextrã ad imitãdã mũdi reuolutõeꝫ: q̃ fit ab oriẽte ĩ occidẽtẽ raptu primi mobilis: ergo alludit ſciẽter palinur⁹ ad motũ huiuſce cõuerſiõis ĩq̃ẽs ſi deos ſalutas dextrouorſũ cẽſeo ut. ſ. te uortas q̃ſi illũ illudẽs: q quo ſe uerteret neſciebat. ¶ Ara ueneris Aras ſiñ aſpiratõe ut inq̃t Var. & atteſtat̃ Macro. primũ ãſas dixerũt: ꝙ eẽt neciũ a ſacrificãtib⁹ uaſa teneri ãſis: cõmutatõe igr̃ lr̃arꝫ aras poſtmodũ dici cœptas ut ualeſios fuſios pri⁹: nũc ãt Valerios furios: q ãt imolabãt aras apꝑhẽdebãt: qd̃ teſtat̃ Vir. talib⁹ orãtẽ dcis araſq; tenẽtẽ: harã ãt cũ aſpiratõe oẽs ſciũt eẽ porcorꝫ ſtabulũ. Ci. ĩ piſonẽ dixit ex hara ꝑductæ ñ ſcola. ¶ Iẽtaculũ. Prãdiculũ Martia. ſurgite iã pueris uẽdit iẽtacula piſtor: ita iẽtare prãdere affrãi⁹ hæc ieiuna iẽtauit. ¶ Venerẽ uomer̃ uis. Quia dixit me te atq; oẽs: quos ueluti ꝓ cibo eẽ apponẽdos iocoſe ĩtulit palinur⁹: ille ãt ponẽdos eẽ ĩtellexit tãq̃ ad prãdiũ uocitatos: his. n. feſtiuiſſimis dcis ac iocis utit̃ ſæpiſſime Pla. ut prſus oĩs tollat̃ ſeueritas: ꝑpetuoq; comœdia ex hillareſcat. ¶ Pure. Pro puer: ueteres. n. dixerũt puere. ¶ Sinũ. Vas ſinuoſum ſic galeola: Varro apud Noniũ ubi erat uinũ poſitũ in mẽſa aut galeola aut ſinu. ¶ Anus. Vel ab amorꝫ multitudine uel ab a priuatoria ꝑticula & nus. i. mẽs q̃ſi ſiñ mẽte: hæc plãe erat obſeq̃ns phædromo ad ſuos amores. ¶ Lagenã. Quæ uaſis gen⁹ ẽ. ¶ Vinũ chiũ. Quod erat ĩ ꝑcio & ĩter trãſmarina uina laudatũ. ¶ Fores potate. Sparſerat uinũ añ fores: ut ei⁹ odore an⁹ allecta fores ſtatĩ recluderet. ¶ Voltis ne oliuas. Irridet fatuitatẽ adoleſcẽtis: q forib⁹ potũ ꝓbuerat ñ eſcã. Pulpamẽtũ. Q. d̃ pulſet̃ dẽtib⁹. ¶ Caparim. Ponit̃ Pli. capis ĩter ꝑegrinas frutices: ſed ĩq̃t nõ eẽ utendũ tranſmarino ſed tanq̃ inocẽtiori potius italico: ferunt ꝓterea qui caparim quottidie colunt: paraliſi nõ periclitari nec lienis dolorbus.

Stati dies.
Cõdict⁹.
Bellum.
Luces cereum
Apicula.
A. ſ.
Occluſiſſimum.
Febris.
Nudiuſtertius.
Inteſtabilis.
Inteſtat⁹.
Deteſtat⁹.

VALLA

QVo te hoc noctis. In hac ſcæna phædromus adoleſcẽs ad planeſium iturus a palinuro ſeruo uæhementer i/ ceſſitur. ℭ Hoc noctis. deeſt tpe aticiſmus. ℭ Hac pompa.i. hoc faſtu pompæ a græcis dicit͛ απο του πεμ πειν.i.a mittẽdo: ut ſit ordinis longa emiſſio. ℭ Quo uenus cupido. Cice.in.iii.de natura deoꝝ inquit:q̄ autem dea ad res omnes ueniret:uenerem nominauerunt:atq; ex ea potius uenuſtas:q̄ uenus ex ipa uenuſtate. No.in dictionum differẽtiis cupido & amor inquit idem ſignificare uident͛ & eſt diuerſitas. Cupido.n.conſideratæ eſt ne ceſſitatis amor indicii. Plau.in bacch. Cupido te cõficit an ne amor: Idẽ in curgulione diſcreuit: & uim eiuſdem diuer ſitatis exp̄ſſit dicẽs. Quo unus cupi doq; imperat. ſuadet amor. Cupidi nem cum feminino genere dicimus cupiditatẽ. Virgil.in ſexto æneidos. Quæ lucis miſeris tã dira cupido? Cũ maſculino dicimus ipſum Pla. in pœnulo. Cupido quãtꝰ. ℭ Sua/ detq; amor. Seruiꝰ ſup illo Virgilia/ no. Ergo his aligeꝝ dictis affat͛ amo rẽ. Latini deũ ipum cupidinẽ uocãt eo q facit amorẽ: ſed hic imitatus ẽ græcos q uno noie utrũq; ſignifi/ cant. Inde amicitia: ut Cicero in ſecũ do de natura deoꝝ dcã ingens. Ca/ rum ipum uerbũ eſt amoris: ex quo amicitiæ nomẽ ductũ ẽ. Q d fuerit plures cupidies. necnõ ueneres .plu ribꝰ Ci.in.iiii. de natura deoꝝ oñdit uerbis: q̄ a nob̄ i p̄ntia ſit recẽſcẽdũ. Tradunt͛ aũt amores gemini nati ex uenere q̄rta: q̄ aſtartæ nũcupata ẽ & ioue de q̄ legit͛ i ãnalibꝰ. Alma faue dixi gemioꝝ mr̃ amoꝝ. ℭ Pria ueſ pa.i. primũ ſerũ diei. Veſp nãq; ſupra dcm̃ ẽ ſtella ueneris cũ ſolẽ ſeqt͛ occi dẽtẽ. a græcis heſpus dcã. Inde naſci tur heſpa a græcis: ita dcã ſolis iclina tio: ubi iã lux a tenebris occupat͛. nẽ pe terræ ũbra a latinis uerſa aſpiratõ ne i u digãma eolicũ ueſpa: uñ ueſpi & ueſpe aduerbia. ℭ Statꝰ cõditꝰ. ſta tus dies uocat͛ q iudicii cã cõſtitutꝰ cũ pegrino. eiꝰ.n. gñis ab antiqs ho ſtes appellabant͛: q erãt pari iure cũ pplo romão: atq; hoſtire ponebat͛ p æq̄re. Pla. in curguli. Si ſtatꝰ cõditus cũ hoſte. Fe. ſtata ſacrificia ſt͛ q̄ certis diebꝰ fieri debẽt. Cato i ea quã ſcri/ pſit de. L. ueturio d ſacrificio cõmiſ ſo cũ ei equũ ademit qd͛ tu qd͛ i te fu it ſacra ſtata ſolẽnia capite ſanctã deſeruiſti. Macrobius in primo. ſtati q iudicii cã cum peregrino inſtituunt͛. Plau. in curgulione: hoſtem nũc more ueteri. ſignificat peregrinum. ℭ Cõdictus cũ hoſte. ſ.p. cõdicere eſt dicẽdo denũtiare cõdictio in diẽ certũ eius rei quæ agit͛ denũtiatio. Idẽ hoſtis apud antiquos peregrinꝰ dicebat͛: & q̄ nunc hoſtis p̄due lio. ℭ Luces cereũ.i. tã lautus incedis: ut cereũ præ te ferre uidearis. Apiculaꝝ opera congeſtum.i. mel hoc eſt dulcedi nem ex amore. nã qd͛ opera apum congerit͛ mel ẽ. ℭ Melliculo. Amaſiã melliculũ uocat. ℭ Nõ feram? p non degu ſtem. Donatus. Auferimus.n. ea q̄ cũ faſtidio cernimus. ferimꝰ ea: q̄ cũ honore tractamꝰ. ℭ Occluſiſſimũ. Valde maxi meq; clauſum apud feſtũ tñ hæc legunt͛. Occuliſſimũ. Plau. occuliſſimũ hoſtiũ amice. ſi mõ hic eſt locus. ℭ Caruiſti ne febri heri. ita corrigendũ. qd͛ corruptum ſcriptura eſt. febris a feruore dicta ſanguinis cum aut in ſanguinẽ ſpiritus penetrarit: aut humor alienus: aut cum membra intabeſcunt. ſed non inutile etiam fore arbitramur ſi ipſaꝫ diffiniamꝰ Alexandrum aphrodiſeum ſecuti. quem pater olim noſter diſciplinaꝝ oium theſaurus in latinum tranſtulit. febrem igitur alii aliter definierunt. Empedocles & zenon. necnon plæriq; hippocratei calorem contra naturam corde ſumẽ tem principium: ex eoq; per arterias ac uenas in corpus uniuerſum progredientem naturaleſq; ſenſus offendentem actiones eſſe dixerunt: idq; iure. Calorem.n. naturalibus officientem actionibus contra naturã eſſe neceſſe eſt. necnon a corde: unde

Facere mutuuꝫ. Clãdeſti nus. Flamma fumo eſt p̄xima. Pangit. Suauiuꝫ. Oppegit. Aegroti in phão æſculapi.

Ph. Quin leno hic habitat. Pa. nemo hinc prohibet nec uetat
Quin quod palam eſt uenale ſi argentum eſt emas:
Nemo ire quenquam prohibet publica uia.
Dum ne per fundum ſæptum facias ſemitam.
Dum te abſtineas nupta: uidua: uirgine:
Iuuentute. & pueris liberis: ama quod lubet.
Ph. Lenonis hæ ſunt ædes. Pa. male iſtis eueniat.
Ph. Qui? Pa. quia ſceleſtam ſeruitutem ſeruiunt.
Ph. Obloquere. Pa. fiat maxime. Ph. etiam taces?
Pa. Nempe obloqui me iuſſeras. Ph. at nunc ueto.
Pa. Inducias occepi dicere. Ph. ei ancilla eſt.
Pa. Nempe huic leoni qui hic habitat? Ph. recte tenes.
Pa. Nimis formido ne exedat. Ph. odioſus es.
Eam uolt meretricem facere ea me deperit
Ego autem illa facere nolo mutuum.
Pa. Quid ita? Ph. quia proprium facio. amo pariter ſimul.
Malus clandeſtinus eſt amor damumſt merum.
Pa. Eſt hercle ut dicis ita: iam ne ea fert iugum?
Ph. Tam a me pudica eſt quaſi ſoror mea ſit: niſi
Si eſt oſculando quippiam impudicitior.
Pa. Semper tu ſcito: flamma fumo eſt proxima.
Fumo comburi nihil poteſt: flamma poteſt.
Qui e nuce nucleum eſſe uolt: frangit nucem.
Qui uolt cubare: pangit ſaltem ſuauium.
Ph. At illa eſt pudica: neq; dum cubitat cum uiris.
Pa. Credam pudor ſi cuipiam lenoni ſiet.
Ph. Immo ut illam cẽſes: ut quæq; illi occaſio ẽ
Subripere ſe ad me ubi ſauium oppegit: fugit
Ideo fit quia hic leno ægrotus incubat
In æſculapi phano: is me excruciat. Pa. quid eſt?

Ph.alias me poſcit pro illa triginta minas
Alias talentum magnum.neq; quicquam queo
Aequi boniq; ab eo impetrare.Pa.iniurium eſt
Ph.Q uid?Pa.quod lenoni nulliſt id ab eo petas.
Ph.Nunc hinc paraſitum in cariam miſi meum.
Petitum argentum a meo ſodali mutuum.
Q uod ſi non affert:quo me uortam neſcio.
Pa.Si deos ſalutas dextrouorſum cenſeo.
Ph.Nunc ara ueneris hæc eſt ante horum fores
Me inferre ueneri uoui iam ientaculum.
Pa.Q uid ante pones uenerei a ientaculo?
Ph.Me:te:atq; hoſce omnes.Pa.tun tu uenerem uomere uis?
Ph.Cedo pure ſinum.Pa.quid facturus?Ph.iam ſcies.
Anus hic recubare ſolet cuſtos ianitrix
Nomē eſt lenæ multibiba.atq; merobiba.
Pa.Q uaſi tu lagenam dicas ubi uinum chium ſolet eſſe.
Ph.Q uid opus eſt uerbis?uinoſiſſima eſt ea q̄ extēplo ubi uino
Has conſperſi fores de odore adeſſe me ſcit:aperit illico.
Pa.Ei ne hic cum uino ſinus fertur?Ph.niſi ne uis.Pa.nolo hercle:
Nam iſtunc qui fert afflictum uelim:ego nobis afferri cenſui.
Ph.Q uin tu taces?ſiquid ſuper illi fuerit:id nobis ſat eſt.
Pa.Q uiſnam hic fluuius eſt:quem non recipiat mare?
Ph.Sequere hac palinure me ad fores:ſi mihi obſequeris.
Pa.Ita faciam.Ph.agite bibite feſtiuæ fores
Potate:ſite mihi uolentes propiciæ.
Pa.uoltis ne oliuas:aut pulpamentum:aut caparim?

a corde:unde naturalis ſcatet calor ſumere principium:Indeq; in uniuerſum diffundi corpus.hoc ergo modo diffinientes recte pronūtiarunt.At quo tota adhuc nobis ſit apertior orō æquū fuerit ipſam ꝑticulatim:ut hēat noſſe diffinitionē:quo ſi qd mō ꝑſe ferat ambiguitatis diſſoluat.Cōtra naturam igiť calor:uñ febris ē ægritudo.ipſius eſt febris genus nō in effictione.ſed in cōplexione diſtemperātia caliditas q̄dam eſt.quā ariditas quoq; comitať febrium namq; eēntia caliditatis cōtra naturā eſt gñe. Cætera uero ſunt differētiæ qbus conſtat:ab aliiſq; differt caliditatibus:neq;.n.eſt idē cōtra naturā calor qđ febris.tametſi quælibet febris eſt cōtra naturā calor:q namq; cōfeſtim in flatibus circūuēti ſolis feruore incaluerunt. Aut ignis alia ue quapiā ꝓcatarctica cā mēbri alicuius cōtra naturā ſubiere caliditatē:quæ necdū ī cor penetrarit corpus: aut in aluo humores cōprehendēs eēntiā ue aeroſam ſuccedens febris neq; eſt:neq; dr.pluribus ſiqdem aliis adhuc opus eſt.a corde.n.ſumat initiū neceſſe ē:perq; ſpiritus & ſanguinē ab ipo in corp⁹ uniuerſum diffuſa febris:qđ in iam memorata caliditate nō fuit.hæc nēpe in diffinitione poſita ſunt a corde ſumēs initiū.ſi nāq; febris totius corporis eſt ægritudo,an nō ꝓcedit ut ſit cordis cōſequiť q; ut totius ſit corporis.quo pacto nāq; cōtra naturā caliditas in totū diffundi corp⁹ potuerit,niſi prius cor ſuccēdať:aut qđ aliud mēbrū cōtra naturā incaleſcēs,totū pōt corpus calefacere & q̄ hēt affectionē toti tribuere? ſic cor ſolū iter cætera pōt citra mediū nullū efficere.ut primo ipum deiń totū corpus ab ipſo ſuccendatur:cuius ē prorſus cā qđ totius ſit potius principiū cor.Inde magis aliis ſuis profluxib⁹ ſuppetit toti corpori atq; adminiſtrat.& ꝑinde hinc non dubiū qn in corde cōtra naturā primo ſuccenſa caliditas,uer ſit febris initiū. At de febris diffinitōe,imꝑſētia hæc ſatis ſupereſt:ut ſigna febris futuræ paucis apiamus ex galeno in ꝑſagiis mutuati.Imminētis itaq; febris nūtius ē hiatus:horror:oſcitatio:nauſea:ſōnulētia:tuſſiculā ſubaſpera:extremoꝝ mēbroꝝ infrigidatio.Atq; hæc qdē extriſecus ꝑſagia.A pulſib⁹ āt ex paucitate & inæqualitate dephēdiť ēt qđ deſiderať.ac in lectiōe qdē cū ipenſior correptio frigitq; cū aliquāta inæq̄litate atq; exiguitate.At in aſcēſu fere ſunt iprobi aucta diductione ad ꝑfectū uſq; uigorē:ſ; calore intēſo.primū magnitudo augeť deide celeritas aſſumiť.nā cū ſatis ſuccēſa febris cōflagrarit tum ingētes ſimulq; celeres efficit pulſus:ſin aūt ipēſius etiā crebros. ℭ Nudius tertius. Aduerbiū ē ſicut heri dictus quaſi nunc dies tertius.ℭ Sinit iuppiter.in nōnullis exēplarib⁹ legiť ſinat.i.ꝑmittat cuipiā pudicitiā iminuere.ℭ Sis iteſtabilis:qa teſtis eē nō pōt:q iſamis ꝓhibeť.Alludit tñ ad pudibūda.ℭ Si argētū.ſubaudi tibi ſit emas.ē.n.ordo uerboꝝ qn qᵈ palā eſt uenale emas.ℭ Sæptū.i.uallatū:uñ ſæpes.metaphorice tñ ita ut intelligat mulieres alienas.ℭ Oblogre.i.male dicito.palinur⁹ āt itellexit noli loq.iō phædrom⁹ait ēt taces.oblóq ē male loq̄ & famā alteri⁹ maledcis icilať.Vir.Necnō threici⁹ lōga cū ueſte ſacerdos obloqť:ide obloqutio & obloqutor.ℭ Nēpe huic leōi.lenonē leonē uocat:iō mox addit nimis formido ne exedat,tāq̄ leo.ℭ Odioſus es.Diſpices.ℭ Ea me depit.i.amat plurimū.ℭ Propriū facio.ſubaudi amorē ipſi⁹.ℭ Iā ne ea fert iugū.Vitiata ne ē.ſumpta trāſlatiōe a ſubactis hoſtib⁹.q ſub iugū mitti dńt uicti:ereptis ut inqt feſtus oib⁹ armis teliſq; cū haſtis defixis duab⁹ in terra.Tertia q̄ ad ſummū eaꝝ deligata ſpecie:quā iubenť ſubeuntes tranſire.ℭ Pangit ſaltem ſuauium.Veneris ſic ordo ē ut oſculū ipingat qui cū cubare uult.eſt aūt pangere figere:unde & carmina dicunť pangi quod in ceratis figerenť tabulis.pango inquit Priſci.ꝑteritum pegi:ex eo compoſitum impingo impegi facit.Pacuuius. In medio tonſilla pegi læto in littore. Luca.in quinto .Sufficit ad factum belli fauor iſte laborq; fortunæ,quod te noſtris impegit harenis.Simplex tamen pango & pepigi facit ſecundum cariſium:& panxi:ſed antiqui tamen pago dicebant pro paciſcor.Ci.in.ii.ad herenium.Pacta ſunt quæ legibus

Iētaculū.

Multibiba.

Merobiba.

obſeruandæ ſunt hoc modo. Rem ubi pagunt oratione pagunt. ℂ Suauiũ oppegit. oſculũ exhibuit. Oſcula inquit donatus officiorꝫ ſunt: ut Baſia pudicorꝫ affectuum: ſuauia libidinũ uel amorꝫ. ℂ Aegrotus icubat. Seruius in ſeptimo. Incubare inquit proprie dicuntur hi q dormiunt ad accipienda reſponſa: unde eſt. Ille cubat ioui. i. dormit ĩ capitolio: ut reſponſa poſſit accipere. ℂ Iniuriũ eſt. Iuiuriũ facis: ſi ab iniquo æquã rem poſtulas. ℂ Si deos ſalutas dextrouorſum. Irridẽs palinurus ait, ſi dextrã partẽ uerſus deos ſalutaueris te poſſe conſeq qđ quæris exiſtimo. Alludẽs tñ ad religioſam ac orantiũ cõuerſionẽ: q̃ fiebat a ſiniſtra ĩ dextrã ad mũdi imitationẽ. Inſtitutũ. n. numæ romanorꝫ regis fuit. ut deos adorãtes ſeſe ĩ orbẽ cõuerterẽt poſt uero ſederẽt: huius iſtituti. Plutarchus ĩpe cãm reddit. ℂ Voui ientaculũ. Ientacula inquit Feſtus dicebant antiqui quæ nũc prãdicula. Martialis. Surgite iã pueris uendit ientacula piſtor. Inde ientare affranius hæc ieiuna ientauit. Varro in marcipore: ut eam ac rem publicam adminiſtrent quo ad pulli ientent. ℂ Cedo puere ſinum. Cedo & cete dicimus in plurali tm̃ in hac ſignificatiõe. Ter. cete pr̃i meo. Puere qa puerus olim dicebaẗ caſu nominãdi. Sinũ gñe neutro necnõ & maſculino pria ꝓducta uas ẽ. Virg. Sinũ lactis & hæc tibi liba priape quottãnis. Nã ꝓ curuatura primã corripit. ℂ Lagenã. Vas dicit qđ a græcis λαγηνοσ. ℂ Vinũ chiũ. nempe dulce & laudatiſſimuȝ. ℂ Aut pulpamẽtũ. i. carnẽ. ab eo qđ ẽ pulpa: uñ ẽt pulmẽtũ & pulmẽtariũ. ℂ Oliuas. q̃ colibas cõfirmat ſtomacũ: ſed aſtrigit aluũ. matura cõtra ℂ Aut caparim. Confert ſtomacho & epati & lieni: ſed renes offendit: uim habet abſtergendi & opilationes ammouendi. At hic ob odorem probatur.

Mutit.

Ph. Exuſcitate uoſtram huc cuſtodem mihi.
Pa. Profundis uinum: quem te res agitant? Ph. ſine
Viden ut aperiuntur ædes feſtiuiſſimæ?
Non mutit cardo: eſt lepidus. Pa. quin das ſauium?
Ph. Tace: occultemus lumen & uocem. Pa. licet.

Lena Anus. Phædromus. Palinurus.

FLos ueteris uini meis naribus obiectus eſt.
Eius amos cupidam me huc prolicit per tenebras.
Vbi ubi ẽ? ꝓpe me ẽ. euax habeo. ſalue aiæ mi liberi lepos
Vt ueteris uetuſti cupida ſum: nam omnium unguentum
Odor præ tuo nautea eſt: tu mihi ſtacte: tu cinamomum:
Tu roſa: tu crochum: & caſia: es tu petalium
Nam ubi tu profuſus: ibi ego me peruelim ſepultam:
Sed quum adhuc naſo odos obſecutus eſt meo.

Prolicit. Euax. Præ tuo Nautea. Stacte. Cinamũ Crocum Caſia. Petaliuȝ BERN. SARA. VENE.

FLos ueteris uini. Anus odore ſuauiſſimi uini ꝑcuſſa ultro fores aperit obſecutura phædromo. ℂ Prolicit. Valde allicit. ℂ Euax. Exultãtis eſt. ℂ Liberi. Bacchi cui hoc nomen inditum uidetur: propterea ꝙ uinum ſumptũ hoĩes liberiores faciat & curis ſolutos. ℂ Nautea. Vt retulit Nonius eſt aqua de coriis uel quod uerius eſt aqua ſentinæ a nautis. ℂ Stacte. Teſte dioſcoride uocaẗ ex mirrha productum pingue conciſa cum aqua pauca: olens autem plurimum ualdeqꝫ utilis eſt: uimqꝫ habet calefaciendi. Plinius in. xiii. Mirtha & ꝑ ſe unguentum facit ſine oleo ſtactæ dũtaxat alioquin nimiam amaritudinẽ affert. ℂ Cinnamomum. Idem dioſcorides cinnamomi plures ſunt ſpẽs: colore diſſlauus admodũ olet. Plinius quoqꝫ lib. xxii. capite. xx. Siqdẽ cinnamomũ idemqꝫ cinnamum naſcitur in ethiopia troglodytis connubio ꝑmixta ipſe frutex duorꝫ cubitorꝫ altitudine: ampliſſimus: palmiqꝫ minimus quattuor digitorꝫ craſſitudinis: ſtatim a terra ſex digitis ſurculoſus arrido ſimilis: cum uiret non odoratus: folio origani ſiccitate gaudens: ſterilior himbre ceu diræ naturæ gignitur in planis ſed denſiſſimis in uepribus rubiſqꝫ: difficilis collectu: metitur non niſi ꝑmiſerit deus. ſed mira qđam de cinnamomo ſubdit idem Plinius ac theophraſtus in nono: cinnamum. ſ. iam collectum cum ſole diuidi: ternaſqꝫ ꝑtes fieri: deinde ſorte germina diſcerni: quodqꝫ ſoli ceſſerit relinqui: ac ſponte conflagrare: ſed hoc eſt fabuloſum ut etiam putat theophraſtus. ℂ Crocum. Vt galenus inquit ſecundi eſt ordinis in calefaciendo & primi in areſaciendo: & quia uim ſtipticam habet ſtomachum confirmat: cor quoqꝫ exhilarat: nimius uſus odoris eius officit cerebro crocum dictum eſt a corycho ciliciæ oppido apud quod optimũ naſciẗ: crocos (ut quod ad fabulam attinet nõ omittã) adoleſcens fuit cuius amore capta cum eſſet uirgo ſimilax in eius noĩs herbã uerſa ẽ ipſeqꝫ ĩ florẽ: meminit Oui. i. iiii. metamorphoſeos: & crocon in paruos uerſũ cũ ſimilace flores: prætereo. ℂ Caſia. Ex eodẽ dioſcoride uti colligitur caſiæ plures ſunt ſpẽs: q̃ in arabia aromata ferẽte naſcunẗ: hẽt ãt uirgã craſſi corticis: folia ut piper: odore roſaceo: caſiæ quoqꝫ Plinius mẽinit: eã fruticẽ diĉ: iuxtaqꝫ cinami cãpos naſci: ſed in mõtib' craſſiore ſarmẽto: tenui cute ueri uſqꝫ

cortice

cortice theophraſtus in ſexto de hiſtoria plantarum caſiæ duo genera facit:alia enim caſia candida eſt:alia nigra:candidæ folium modo cutis oblongum figura quodammodo oleagino ſimile:nigræ quale tamarici carnoſum:candida magis ſe humi ſpargit odorataq; eſt :nigra odore caret ſed ne quis forte putet quam nunc uulgo caſiam fiſtulam falſo nomine appellant: eandem eſſe & odoratam: ſiliqua enim egyptia ea proprio uocabulo uocatur. ¶Petalium. A græcis petala dicũtur folia & petalia a tenuitate bracteas uideo appellari unde cariotarum petalia a martiale celebantur quæ in auratæ calẽdis Ianuariis mittebantur a pauperibus munere diuitib⁹:licet ſint qui locum illum Martialis qui inſcribitur petalion caryotarum in xeniis corruptæ lecti aſſeuerẽt & ſpathalion dici debere contendant:qđ omnino non eſt improbandum licet ſpathalium fœminarum ſit potius ornamentũ:ut docemur a Plauto in menæchmis:qui locus nõ erit a nobis omiſſus in ipſius interpretatiõe comœdiæ:ſed redeo ad plautinum ſenſum hunc excutiendum: & petaliũ nardinũ dicam⁹ ſiue foliatũ:id erit unguẽti nobilis genus & odorati ex nardi folio factitatũ: nã foliatũ unguẽtũ nardinũ memorat a Plinio i.xiii.na.hi. cui⁹ uerba ſubiecimus : nardinũ ſiue foliatũ cõſtat omphacio balanino:iũco:coſto:nardo:amomo:mirrha:balſamo. ¶Sinoductim:Vel aduerbiũ fecit a ſino i.uaſe de quo ſupra:uel poti⁹ ſinoductim.i.in ſinũ hoc eſt in uentrẽ ducendo & committendo. ¶Quantulum:uel quantillum ut legere. Feſtus uidetur qui huius meminit loci:facitq; quadrantal amphoram eſſe quod uas pedis quadrati octo & quadraginta ſextarios capiebat. ¶Screãti:Expuenti. ¶Siccæ. Aridæ:humore exhauſtæ & ſitibundæ:dicimus aliter ſiccum exercitatum & nimio labore confectum:& ſiccum ſobrium ut contra madidum ebrium. ¶Oculiſſime. Cariſſime ueluti oculus:& ſupra Plautus oſtium dixit amice oculiſſimum. ¶Barathrum:græci appellant locum præcipitem unde emergi non poſſit dictum ab eo quod uathys profundum ſignificat:uel ut putat Seruius:quia uarathron graue in aſpiciendo ſignificat Barys enim grauis:& thin aſpicere ꝙ aſpectu alto ſit grauis:fuitq; locus in præceps athenis in quem noxii præcipitabantur ab eo profunda loca omnia Barathro nomine dicta ſunt. ¶Cloacam. Ventrem ſcilicet bibacis mulieris:cloacarum appellatione intelligunt iuriſconſulti tubos & canales per quos ciuitatis colluuies fluitat. ¶Auariter. Auide. ¶Huic primũ quod dicam neſcio. Quod ſæpiſſime in amore contingit ex nimio affectu. ¶Ah. Ad ſacietatem uſq; biberat anus cuius uocem refert ex bibitione reſpirantis. ¶Bibit arcus. Arquus ſcribi debet cum q & duplici u nam irim denotat: arcus enim cum c dicitur ſuſpenſus fornix:licet ſint qui uelint utroque modo arcum & arquum ſcribi poſſe & idem ſignificare : differentiæ tamen cauſa magis Nonium ſequor:uidetur autem arquus bibere cum mare uideatur attingere proximus horizonti : quod fit pluuia ſuborta:hinc arquatus morbus qui alio uocabulo regius dictus eſt : & arquati quibus oculis & omnis facies uireat ad ſimilitudinem arquus:quem irim poetæ uocant : fit enim ſemper aduerſo ſole uariis coloribus:unde Virg.in quarto æneidos.ergo iris croceis per cœlum roſida pennis:mille trahens uarios aduerſo ſole colores deuolat : quare autem id fiat pluribus Seneca Ari.& alii philoſophi tradiderunt : eſt enim nihil aliud iris ut ex multis pauca referam:niſi nubes aquoſa per omnes ſui partes a ſolis radiis penetrata: colores trahens ex quattuor elementis : ex igne rubeum : ex aere lacteum : ex aqua ceruleum : ex terra uiridem : qui colores ſunt principaliores in nube. Ari.tamen in libr.metheororum ait:ꝙ color rubeus ſiue uinoſus fit ex radio tangente nubis rotunditatem in ſuperficie : poſt quem alius mixtus ex albo & ceruleo:apparet etiam color uiridis ubi magis uapor terreſtris eſt:multos alios habet ſed hæc hactenus . ¶Bitet. Veniat . ¶Occentem . Canam occentare Feſto eſt conuicium facere cum id clare & cum quodam canore fieret : ut pcul exaudiri potuiſſet quod turpe habet: quia ſine cauſa fieri putatur . ¶Peſſuli . Quaſi paruipedes : uectes enim ſunt quibus oſtia clauduntur . Teren . peſſulum oſtio obdo. ¶Lydi barbari . Lydi pro ludii mutato y in u ludii appellantur ſaltatores qui teſte liuio romam ex hetruria quondam fuerunt acciti & ad tibicinis modum ſaltabant : qui poſtmodum dicti hiſtriones fuere : quia hiſter uocabulo tuſco hiſtrio nuncupatur : & quia Lydius Tyrrheni frater qui uenit in Italiam & eam regionem occupauit: quæ hetruria dicta eſt:fuit ex meonia regione barbarica quæ pariter lydia uocitata eſt: iccirco ludios ſiue lydios barbaros Plautus appellauit:ſenſus ergo perſpicuus eſt ut uelit phædromus amator ianuæ peſſulos ita ſcite & compoſite ſubſilire:ut nullus prorſus forium ſtrepitus ſentiatur.

Da uiciſſim meo gutturi gaudium:nihil ago tecum.
Vbi eſt ipſus?ipm expecto tãgere:inuergere in me liquores tuos.
Sinoductim:ſed hac abiit:hac perſequar.
Ph.Sitit hæc anus.Pa.quãtulũ ſitit.Ph.modica ẽ.capit quadrantal.
Pa.Pol ut prædicas uindemia hæc huic anui non ſatis eſt ſoli.
Canem eſſe hanc quidem magis par fuit.ſagax naſum habet.
An.Amabo cuia uox ſonat procul?Ph.cẽſeo hanc appellẽdã anũ.
Adibo:redi & reſpice ad me huc lẽa.A.ĩpator qs es?Ph.uini pollẽs
Lepidus liber tibi qui ſcreanti ſiccæ ſemiſomnæ
Adfert potionem:& te ſedatum it.
An.Quam longe a me abeſt?Ph.lumen hoc uide.
Grandiorem gradum ergo fac ad me obſecro
Salue.An.egon ſalua ſim quæ ſiti ſicca ſum?Ph.at iam bibes.
An.Diu fit.Ph.hem tibi anus lepida.An.ſalue occuliſſime homo.
Pa.Age effunde hoc cito in baratrum propere.
Prolue cloacam.Ph.tace nolo huic maledici.
Pa.faciam igitur male potius.

Ductum Sino
Quadrã tal.
Naſum ſagax.
Semiſomnæ
Oculiſſime hõ
Prolue Cloacã.

VALLA.

FLos ueteris uini. In hac ſcæna anus lena profuſi uini odorem ſentiens foras exit peruestigans ubi ſit: quoad phædromus potum præbet & illa ingurgitat: indignaturq́; Palinurus. ℂ Prolicit. procul elicit. ℂ Euax. habeo. Blandientis uox euax. ℂ Liberi lepos. bacchi ſuauitas. ℂ Vt ueteris uetuſti. ueteris dixit ad multam ætatem referens: uetuſti ad saporem. ℂ Omnium unguentum. pro unguentorum. Suauius namq́; ita per ſincopam multa proferuntur: atq́; ita probat Cicero a ueteribus: dictum in oratore. Itaq́; idem poeta qui inuſitatius contraxerat: patris mei meum factum pudet pro meorum factorum: & texitur exitium examen rapit pro exitiorum: non dicit

An. Venus de paulo: paululum hoc tibi dabo haud lubenter.
Nam tibi amantes propinantes uinum potantes dant
Mihi haud ſæpe eueniunt tales hæreditates.
Pa. Hoc uide ut ingurgitat ipura in ſe merū auariter faucibus plēis.
Phæ. Perii hercle. huic quid primum dicam neſcio. Palin. hem iſtuc
quid mihi dixti.
Ph. Quid id ē. Pa. piiſſe ut te dicas. Ph. male tibi di faciāt. Pa. dic iſti.
An. Ah. P. quid eſt? ecquid lubet? An. lubet. P. etiam mihi quoque
ſtimulo fodere lubet te.
P. Tace noli. P. taceo. ecce aūt bibit arcus pluet credo hercle hodie.
P. Iam ne ego huic dico? P. quid dices? P. me periiſſe. P. age dice.
P. anus audi
Hoc uolo ſcire te pditus ſum miſer. A. at pol ego oppido ſeruata
Sed quid eſt quod lubet perditum dicere
Te eſſe? Ph. quia id quod amo careo.

Faucib' plenis.

Bibit arcus pluet

Careo id qd' amo

liberum: ut plæriq́; loquimur: cum cupidos liberum aut in liberum locum dicimus: ſed ut iſti uolūt: neq́; tu unq̄ in gremium extollas liberorum ex te genus: & idem tanq̄ æſculapii liberorum ex te genus: & idem namq́; æſculapii liberorum. At ille aliter in chryſe non ſolum ciues antiqui amici maiorum meum quod erat uſitatum: ſed durius etiam conſilium ſocii augurium atq́; exitum interpretes. Idemq́; pergit. Poſtquā prodigium horriferum: portentum pauor: quæ non ſane ſunt in omnibus neutris uſitata. Nec enim dixerim tam libenter armum iudicium. & ſi eſt apud eundem nihil ne ad te de iudicio armum accidit: quam cēturiæ: ut cenſoriæ tabulæ loquunt̄. Fabrum & procū audio dicere: non fabrorum & pcorum: planeq́; duorum uirorum iudicium: aut trium uirorum capitolium: aut. x. uiroꝝ litibus iudicandis dico nunq̄. Atq dixit Actius. uideo ſepulchra dua duū corporꝝ: idēq́; mulier una duū uirꝝ. Quid uerꝝ ſit intelligo: ſed alias ita loquor ut cōceſſum eſt: ut hoc uel proh deū dico: uel proh deorꝝ. Alias ut neceſſe eſt cū triū uirum nō uirorꝝ: cū ſextertiū: nūmum: nō ſextertiorꝝ: nō nūmorꝝ. Quid in his cōſuetudo uaria nō eſt. ℂ Præ tuo nautea eſt. Quid ſit nautea in aſinaria dictum ē. hoc ergo dicit. Ois odor fœtor ē ſi tibi cōparet̄. ℂ Tu mihi ſtacte. Diuus Hiero. in expoſitiōe pſalmi. cuius initiū eructauit cor meū. ppea ſtacten. i. ſtillā: uel guttā exhibes dn̄o narrāt: & hi q aromatū nouere uirtutes ſtacten florē eē myrrhæ. Pli. Myrrha & p ſe unguentū ſine oleo ſtacte dūtaxat. Itē in. xii. Sudant autē ſponte priuſq̄ incidant̄ ſtacten dictā cui nulla pfert̄. Dioſcorides autē ſtacte inqt uocat̄ recentis myrrhæ pinguedo cū pauca aqua diſſecta. multū olens eſt atq́; cōmodiſſima. ſecta uim plurimā hēt calefaciēdi. ℂ Tu cinnamomū. Cinamomi. ut Dioſcorides plures ſunt ſpēs quarum q̄ ſubruffa colore multū olet inqens. κινναμωμου εστι πλειονα̃ εἰδη. υποκιρρον. την χροὰν λιὰν ευωδεσ. Pli. in xxii. ſiqdē cinamomū idēq́; cinamū naſcit̄ in ethiopia troglodytis cōnubio pmixta. ipſe frutex duorum cubitorꝝ altitudine ampliſſimus: palmiq́; minimus: quattuor digitorꝝ craſſitudinis. ſtatim a terra ſex digitis ſurculoſus arrido ſimilis: cum uiret non odoratus: folio origani: ſiccitate gaudens: ſterilior himbre ceu diræ naturæ. gignit̄ in planis: ſed denſiſſimis in uepribus rubiſq́;: difficilis collectu. ℂ Crocum. a græcis dicit̄ appellatum qd' in flore pariat uſum ſuum. cyin. n. parere ſignificat. ℂ Et caſia. Dicit̄ hodie caſia: quā ueteres ſiliquā dixere ægiptiā. Alii iuniores caſiā fiſtulā: ſed ad odorem hæc nihil. Aliam igit̄ oportet accipere caſiā nō herbā: nā etiam herba eſt: ſed quam hodie uocāt ligneam. huius ergo ut ingt Dioſcorides plures ſunt ſpēs quæ naſcunt̄ in arabia: quā aromatophoron uocat. habet uero ramum craſſi corticis: folia uero ut piperis quæ roſam redolent. ℂ Tupetalium. i. foliatū. ſiue nardinū: qd' ex foliis nardi potiſſimum conſtaret: unguentū miræ ſuauitatis ita uocitatū. Mar. Et mea me librā foliati poſcit amica. Aut uirides gēmas ſardonicas ue pares. Plinius lib. xiii. Nardinū ſiue foliatū conſtat omphacio: balanino: iunco: coſto: Nardo amomo: myrrha: balſamo: Quidā ptelium legunt pro genere odorati uini. Quidā pethium ex dioſcoride qui ingt. pethiū cū pituita bilē educit. ℂ Inuergere. i. imittere. ℂ Sinoductim. Aut ſino uaſe ducendo in guttur: aut ita affluenter: ut p ſinum quoq́; diffluat. ℂ Capit quadrātal. Quadrantalis & quadrantale quattuor pedū menſuram dixerunt ueteres. Pli. in. xiii. quattuor pedum & ſemipedis per medium ambitum craſſitudine quadrantali. At quadrantal quam græca appellatione amphoram dicimus. Idem in. xiiii. P. Licinius craſſus & L. cæſar cenſores anno urbis conditæ. d c. lxv. edixerunt ne quis unum græcum amineumque octonis æris ſingula quadrantalia uenderet. Feſtus. Quadrantal uocabāt antiqui: quam ex græco amphoram dicunt quod uas pedis quadrati octo & xl. capit ſextarios. Plau. in curgulione & cato contra Apium uinum redimiſti prædia pro uini quadrantalibus ſexaginta ampullam dediſti uinum non dediſti. ℂ Vindemia. Varro. inquit uinea a uite multa: uitis a uino: id a ui: hinc uindemia quod eſt uini demia. ℂ Sagax naſum habet. Quia ueteres neutro genere naſum appellarunt. ℂ Amabo blandientis aduerbium eſt. ℂ Screanti: expuenti. ℂ Siccæ. i. aridæ. Dicimus item ſiccum continentem ſobriū: cuius contrarium eſt madidū: qd' ſignificat ebriū ℂ Semi ſomnæ. i. adhuc ſomno dimidia pte occupatæ. ℂ Sedatū it. liberatum

beratum

ceratum a ſiti.¶ Oculiſſime. Cariſſime ut oculus.¶ In barathrum:ideſt in uētrem tanq̄ in barathrum.quod & berethrū etiam dicunt attici.fuit autem barathrum locus apud athenienſes ꝓfundiſſimus:in quem noxii præcipites mittebantur.ita dictus quod baris dicatur grauis & thrin ſignificet aſpicere per tranſlationem eodem nomine nō modo infernū ſed omnis uorago nominatur ut apud orphea.ρηξασαι κενεωνασ αμειδη τοιο βερεθρου.τισιφονη τε και αληκτω και δια μεγαιρα.¶ Prolue cloacam:ideſt uētrem tuum:qui cloaca eſt.¶ Faciam igitur.Quoniam non uis male dici faciam male inquit.¶ Propinantes:ideſt potandum porrigentes .pro.enim ante ſignificat & pino bibo.¶ Ingurgitat:ideſt tanq̄ in gurgitem profundit.¶ Auariter pro auare:ideſt auide.ut humaniter & hūane dicimus. ¶ Bibit arquus pluet.anum dicit quæ ſenio confecta in arquum ducta uidebatur. De arquu ſeneca in primo naturalium inquit:ſed quæramus quomodo fiat.Quidam aiunt eſſe aliqua ſtillicidia:quæ ſolem tráſmittant. quædā magis coacta q̄ ut tranſluceat : itaq; ab illis ſulgorem reddi:ab his umbram:& ſic utriuſq; intercuſſu effici arcum:in quo pars fulgeat quæ ſolem recipit:pars obſcurior fit : quæ excludit:& ex ſe umbram proximis fecit.hoc ita eſſe quidam negant.poterat enim umbra & lux cauſa uideri ſi arcus duos haberet colores : & ſic ex lumine umbraq; cōſtaret . ſed nunc intereant cum mille colores. tranſitus ip̄e tamen ſpectantia lumina fallit : uſq; adeo quod tangit idē eſt:tamen ultima diſtant.Videmus ī eo aliquid flammei. Aliquid luthei. Aliqd cerulei:& alia in picturæ modum ſubtilibus lineis ducta : ut ait poeta . ut autem diſſimiles colores ſint:ſcire non poſſis niſi cum primis extrema contuleris . Nam cōmiſſura decipit uſque adeo mira arte naturæ : quæ a ſimillimis cœpit : & in diſſimilima deſinit . Quid ergo ? iſtic duo colores faciunt: luminis atque umbræ : cum innumerabilium non reddenda ſit. Quodam ita exiſtimant arcum fieri . Dicunt in ea parte : in qua pluit ſingula ſtillicidia : pluuiæ cadentis ſingula ſpecula eſſe : a ſingulis ergo imaginem reddi ſolis . Deinde multas imagines : immo innumerabiles & deuexas:& deuexas.& in præceps tranſeuntes confundi.Itaq; & arcum eſſe multarum imaginum ſolis confuſiones. Pli. quoq; in ſecundo . Arcus inqt uocamus extra miraculum frequentes: & extra oſtentum.nam nec pluuios quidem: ut ſerenos dies cum fide portendunt.manifeſtum eſt radium ſolis immiſſum cauæ nubi repulſa acie in ſolem refringi colorumq; uarietatem mixtura nubium aeris igniumq; fieri:& quæ ſecuntur : ſed pliniana interprætemur uerba quo quæ dicta ſunt magis innoteſcant. Quandoq; enim in aquam tranſierit nubes ex aduerſoq; ſolem habuerit uiſuſq; ſpectauerit inter ſolem & nubem:nube caua ac perſpicua exiſtente tum uiſus refractus cum lumine ab exiſtentibus in nube guttis ad ſolem ex ipſis tanq̄ ſpeculis ſolarem colorem inſpiciens arquum uideri facit : ſuperioremq; ac primum ambitum arquus ſpectat puniceum:punicus namq; color apparet peſpicuus & albus per nigrum inſpectus:aut in nigro.ſecundus ambitus uiridis ſpectatur non per ſpeculum:ſed ob ſuam imbecilitatem : debilis namq; uiſus nigriora quæ ſunt alba ſpectat . At uiride magis atrum eſt puniceo . Tertium ambitum cæruleum ſpectat uiſus ob debilitatem nigrius ſpectando album: quoniam cæruleum magis atrum uiridi eſt. A luna quoque:ſed rariuſcule arquus emicat in ſoloque plenilunio fieri poteſt : ac tum oriente uel occidente luna . Arcus inquit Noni. & arquus hoc diſtant. Arcus enim ſuſpenſus appellatur fornix . Arquus non niſi in cælo : quæ irim poetæ dixerunt: unde & arquati dicuntur:quibus color & oculi uirent: quaſi in arquus ſimilitudinem.eſt autem arquatus ut idem morbus dictus : qui regius dicitur quod arquus ſit concolor de uirore : uel quod ita ſtringat corpora : ut in arcum flucat . Lucilius . ꝙ nos eſſe arquatos ſurgamus : eamus agamus . Varro in eume . Nam ut arquatus &c̄.Licet Nonius quam diximus de arcu faciat diſtantiam : nos tamen inuenimus indifferenter ſcribi : & Priſcianus etiam teſtatur ueteres ita protuliſſe . ¶ Ad me biter : ideſt accedat . ¶ Occentem : ideſt canam . ¶ Peſſuli . Hoſtii uectes ſunt: quia peſſum immittuntur : ut ibi defigantur . ¶ Site cauſa mea lydi barbare : ideſt uegeti & celeres abſque ſtrepitu ſurſum ſiliendo . Quemadmodum lydorum mos eſt conciniſſime ſaltare in theatris. Dicuntur namq; lydi:

A.phædrome mi ne plora amabo.
Tu me curato ne ſitiam.ego tibi quod amas iam huc adducam
Ph.Tibi næ ergo ſi fidem ſeruas mecum uineam pro aurea ſtatua
Statuam: quæ tuo gutturi ſit monumentum. — Aeq; erit
Qui me in terra æque fortunatus erit:ſi illa ad me bitet.
Palinure? Pa.ædepol qui amat ſi eget:miſera adficitur ærumna.
Ph.non ita res eſt.nam confido paraſitum hodie aduenturum
Cum argento ad me.Pa.magnū incœptas ſi id expectas ꝙ nuſq̄ſt.
P.Quid ſi adeā fores:atq; occētē.Pa.ſi lubet neq; ueto:neq; iubeo
Quando ego te uideo immutatis moribus eſſe here atq; ingenio
Ph.Peſſuli heus poſſuli uos ſaluto lubens: — Peſſuli Lydi barbari.
Vos amo:uos uolo:uos peto:atq; obſecro. — Suſſilite.
Gerite amanti mihi morem amœniſſimi
Scite cauſa mea lydi barbari.
Suſſilite obſecro:& mittite iſtanc foras:
Quæ mihi miſero amanti ebibit ſanguinem
Hoc uide ut dormiunt peſſuli peſſumi?
Nec mea gratia commouent ſe ocius:
Reſpicio nihil meam uos gratiam facere.
Sed tace tace.Pa.taceo hercle:quid eſt? Ph.ſentio ſonitum.
Tandem ædepol mihi morigeri peſſuli fiunt.

ſiue ludiones ex hetruria in urbem acciti: qui ad tibicinis modos ſaltátes:haud indecoros motus more thuſco d[illegible] rent:ita nomen hiſtrionibus inditum:quia hiſter:ut ait Liuius thuſco uerbo ludio uocabatur habuere autem origi[illegible] ut Ser.ſuper illo Virgi.Ad terram heſperiam uenies:ubi lydius arua.Nam inquit lydius & tyrrenus duo fratres qu[illegible] eos prouincia una non ferret in ſortem miſerunt:ut diuiſis copiis proficiſceretur unus ad nouas ſedes quærenda[illegible] profectus tyrrhenus eſt qui ex ſuo nomine thuſcos tyrrhenos uocauit.Lydia autem dicta eſt in qua frater remanſerat

BERN. SARA. VENE.

Lacide egredere.Interea Planeſiũ ꝑ anum cõmoneſacta adeſſe pro foribus phædromum placide egreditu

P ne ſentiat léo:ſub cui⁹ mulier erat iperio. ¶ Foꝝ. Pro foriũ. ¶ Suffundã aqulã.ſ.forib⁹ ne crepitẽt. ¶ Eapſe.Ea ipa ipamet. ¶ Qui me cõuadatus: q̃ ornate & nõ minus lepide Plautus per quandam macrologiam.i. longiorẽ ſcriptionẽ loquitur: uadatus uenereis uadimoniis:& rurſus libello uenerio citaſti quod idem eſt q̃ me amore prouocas:allicis:reuicis uadimonium a uadibus qui a dando deriuantur:ſpõſio dicitur ad certum diem ſiſtendi in iudicio:unde uadat⁹ obſtrictus dicitur & ſub fide iuſſione coercitus: ut apud Feneſtellam legitur:penes quem uadatus amicitia nõ dolo tenebaẽ:uadẽ ꝑterea dicimus ſponſorem datum in re capitali. ¶ Immo haud. Vel adde uel ſubintellige magni ꝑcii:itẽ illđ quo ꝗ. ¶ Male ualeẽ te.Subaudi uideo ¶ Nec poterit dum licet.Melius ut legas nec potitur dum licet. ¶ Hic ſomnus eſt mihi. Accipit ſomnum pro quiete:eſt enim ſomnus reuocatio ſpiritus ad intima:iõ frater mortis eſſe perhibetur. ¶ Propudium. Dicebant cũ maledicto nudare turpitudinem uolebant q̃ſi porro pudẽdũ:uel ut alii putãt a quo pudor & pudicitia procul abſunt. ¶ Hem tibi.Iratus pugno percuſſit palinuꝝ ¶ Tuã fidẽ uen⁹.Imploro:iuoco. ¶ Orichalco.Dicimus orichalcũ & aurichalcũ qđ ab auro & ære appellatũ ẽ:græci.n.æs chalcõ dñt:ãtiq̃tus fuit aurichalcũ i maiori ꝑcio q̃ auꝝ ut teſtaẽ Ser.i.xii. ænei.ſup illo uerſu:ipe de hic auro ſq̃llẽtẽ alboq́ꝫ orichalco:inq̃t.n.apud maiores orichalcũ ꝑcioſi⁹oĩb⁹metallis fuit:náq́ꝫ ſic Lucreti⁹ dixit cũ primũ hoĩes ſiluas icẽdiſſẽt nullaꝝ adhuc reꝝ ꝑiti:terra caſu fertilis oĩum ex icẽdii calore deſudauit metalla:interq́ꝫ orichalcũ ꝑcioſi⁹uiſũ ẽ:qđ & ſplẽdorẽ auri & duritiã poſſideret:náq́ꝫ primũ de auro ſecuris ſcã diſplicuit cã molliciei:ſimilr & argẽti cõtẽpt⁹ẽ uſus :mox orichalcũ placuit donec uẽireẽ ad ferꝝ:uñ dñr ſæcula ita fuiſſe diuiſa orichalcũ ẽt fuiſſe cæteris ꝑcioſius:Plaut⁹ docet i milite ego iſtos mores orichalco cõparem. ¶ Aedituũ.Tẽpli cuſtodem & dictus æditũus ꝙ ædem tueaẽ : æditimũ q̃ æditũũ Varro dicit.maluit rogatus inq̃t ab æditimo ut didicimus a patrib⁹ nr̃is:ut corrigimur a recentibus urbanis ab æditũo. ¶ Surrepticio.Clandeſtino. ¶ Vindictã para.Ideſt facito ut liber ſim:dixim⁹in amphitryone tribus modis ſeruum fieri poſſe libeꝝ:inter quos uindicta:ideſt uirga prætoria libertatem nanciſcebatur.ea.n. prætor ſerui caput percutiendo

A.l.foriũ

Aqulã. Cõuadatus. Vadimoniis. Venereis Siſto me

Inſane.

PAnus.Planeſium uirgo. Phædromus.Palinurus.
Lacide egredere:& ſonitũ ꝓhibe foꝝ:&crepitũ cardinum
Ne quod hic agimus : herus percipiat fieri mea planeſiũ.
Mane ſuffundã aqulaꝫ.P.uiden ut anus tremula medicinã facit?
Eapſe merũ quum didicit bibere.foribus dat aquam quam bibant.
Pl.Vbi tu es qui me conuadatus ueneris uadimoniis?
Vbi tu es qui me libello uenereo citaſti?ecce me ſiſto ades contra
Siſto ego tibi me:& mihi contra itidem ut ſiſtas ſuadeo:
Ph.Adſum:nã ſi abſim aut recuſem:q̃n mihi male ſit mel meum.
Pla.Anime mi procul amantem abeſſe haud conſentaneum eſt.
Ph.Palinure palinure.P.eloquere.quid eſt:ꝙ palinurum uoces?
Ph.Eſt lepida.P.nimis lepida.Ph.ſum deus.P.immo haud.
Ph.Quid uidiſti?aut quid uidebis magis diis equiperabile?
Pa.Male ualere te:ꝙ mihi ægre eſt.Ph.male mihi morigerus.tace.
Pa.Ipſus ſe excrucitat qui hõ ꝙ amat uidet:nec potitur dum licet.
Ph.Recte obiurgat.ſane haud quicq̃ſt magis qđ cupiam tandiu.
Pl.Tene me amplectare ergo.Ph.hoc ẽt quáobrẽ cupiam uiuere.
Quia te ꝓhibet herus:clam hero potior.Pl.ꝓhibet:nec ꝓhibere q̃t
Nec prohibebit niſi mors meum animum ab te abalienauerit.
Pa.Enimuero nequeo durare quin ego herum accuſem meum.
Nam bonum eſt pauxillum amare ſane:inſane non bonum eſt.
Verum totum inſanum amare hoc eſt quod meus herus facit.

percutiendo dicebat liber eſto:quod meminit Perſius uindicta poſtquã meus a pretore receſſit cur mihi non liceat?

VALLA

p

Lacide egredere. Anus in hac ſcæna ad phædromũ educit planeſiũ:Amboq; aliquãdiu in complexu cõmorentur. ℭ Forum pro forium. ℭ Eapſe:ideſt ea ipſa. ℭ Condidicit:corrigendũ ut ſit unum uerbum. ℭ Cõuadatus:quaſi uade aſtrinxeris. Vades.n.p quos euadere licet. ℭ Imo haud?:Deeſt magni precii:quod apponendũ ut antiqui codices habent. ℭ Mihi ægre eſt:moleſtũ eſt. ℭ Nec potitur dum licet.potitur corrigendum eſt. ℭ Nec prohibet:nec prohibere quit.ita corrigẽdum. ℭ Venerin.i.an ueneri. ℭ Luce lucebit.i.clara dies erit. ℭ Pro/

Pl. Sibi ſua habeant regna reges:ſibi diuitias diuites.
Sibi honores:ſibi uirtutes:ſibi pugnas:ſibi prœlia.
Dum mihi abſtineant inuidere:ſibi quiſquã habeat q; ſuum eſt.
Pa. Quid tu ueneri peruigilare te uouiſti phædrome?
Nam hoc quidem ædepol haud multopoſt luce lucebit. Phæ. tace.
Pa. Quid taceã? quin tu is dormitum? Ph. dormio:ne occlamites.
Pa. Tu qdẽ uigilas. Ph. at meo more dormio:hic ſomnus eſt mihi.
Pa. Heus tu mulier male mereri de immerente inſcitia eſt.
Pla. Iraſcere ſi te edentem hic a cibo abigat. P. illicet.
Pariter hos perire amando uideo:uterq; inſaniunt.
Viden ut miſere moliuntur:neq; queunt complecti ſatis.
Etiam diſpertimini. Pla. nulli eſt homini perpetuum bonum.
Iam huic uoluptati hoc adinuentũ eſt odium. P. qd ais ꝓpudium?
Tun etiam cum nocturnis oculis odium me uocas?
Ebriola perſolæ nugæ. Ph. tun meam uenerem uituperas?
Quod quidem mihi pollutus uirgis ſeruus ſermonem ſerat.
At ne tũ hercle cum cruciatu magno dixiſti id tuo.
Hem tibi maledictis pro iſtis dictis moderari ut queas.
Pa. Tuã fidem uenus:noctu uigila. Ph. pergin etiam uerbero?
Pl. Noli amabo uerberare lapidem:ne perdas manum.
Pa. Magnum flagicium:probrumq; phædrome expergeſacis:
Bene monſtrantem pugnis cædis:hanc amas nugas meras.
Hoccine fieri ut in modeſtis hic te moderere moribus.
Ph. Auro contra cedo modeſtum amatorem: a me aurum accipe.
Pa. Cedo mihi contra oricalco cui ego ſane ſeruiam.
Pl. Bene uale ocule mi:nam ſonitum & crepitum clauſtrorũ audio
Edituum aperire fanum quouſq; quæſo ad hunc modum
Inter nos amore utimur ſemper ſurreptitio.
Ph. Minime:nam paraſitum miſi nudiuſquartus cariam
Petere argentum:is hodie hic aderit. Pl. nimium conſultas diu.
Ph. Ita me uenus amet:ut ego te hoc triduum nunquam ſinam
In domo eſſe iſtac:quin ego te liberalem liberem.
Pl. Facito ut memineris:tene etiam priuſquam hinc abeo ſauium.
Ph. Siquidem hercle mihi regnum detur:nunq̃ id potius pſequar.
Quando ego te uidebo? Pl. hem iſtoc uerbo uindictam para
Si amas eme:ne rogites:facito ut precio peruincas tuo.

pudiuʒ.i.ĩpudẽs procul a pudore. ℭ Nocturnis oculis.i. p noctẽ ita ſpectãs in nõnullis antiqs codicib⁹ legit̃ noctuinis.a noctua.ſ.q̃ a nocte nũcupata uſ̃ a græcis nyctimene appellat̃. ℭ Ebriola. uinolenta. ℭ Perſolæ nugæ.i.q̃ nihil aliud ẽ: q̃ nugæ. ℭ Pollut⁹ uirgis.i.maculat⁹ uerberib⁹. ℭ At ne tu.ita legẽdũ. ℭ Expgefacis.i. aperis p̃te fers. ℭ Auro cõtra cedo mades tũ amatorẽ.i.da mihi amatorẽ modeſtũ: & ego contra aurũ p̃bebo pro illo. ℭ Cedo mihi cõtra oricalcho cui ego ſano ſeruiã:ita legẽdũ ut corrigat̃.i.da mihi ſanũ hoiem & p ſano hoie orichalcũ tradã: orichalcũ dic̃ qd' p̃cioſiſſimũ habitũ eſt apud ueteres:ut ſup illo uirgiliano uerſu. Ipſe de hinc auro ſqualẽtẽ alboq; orichalco. Serui⁹ iqt apud maiores orichalcũ p̃cioſius oĩb⁹ Metallis fuit: nãq; ſicut Lucre. dicit. Cum primũ hoĩes ſiluas incẽdiſſent nullarũ adhuc rerũ pati terra caſu fertilis oĩum ex incẽdii calore deſudauit metalla inter q̃ orichalcũ p̃cioſius uſum eſt & ſplẽdorẽ auri & æris duritiã poſſideret:nãq; primũ de auro ſecuris facta. Diſplicuit cã molliciei ſili rõne & argẽti cõtẽptus eſt uſus. mox orichalcũ placuit donec ueniret̃ ad ferrũ:uñ & dicunt̃ ſæcula ita fuiſſe diuiſa. Aurichalcũ ãt fuiſſe p̃cioſũ ẽt Plau. docet q ait ĩ milite glorioſo. Ego iſtos mores orichalco cõparẽ. feſtus aurichalcũ inqt uel orichalcũ qdã putãt cõpoſitũ ab ære & auro:ſiue qd' colorẽ habeat aureã. orichalcũ ſane dr̃ qd' in montuoſis locis inuenit̃. mõs &.n. græce opoσ appellat̃. Aurũ ut idẽ dictum qa p̃cipue cuſtodit̃: græce.n. εὐpειν cuſtodire dr̃:uñ & theſauruʒ. Hyppocrates medicus de noĩe iuẽtotis id dictũ putat:quẽ qdã ad ſilitudinẽ auroræ coloris nomen traxiſſe exiſtimãt: nõ nulli qa mẽtes hoium auertat. Alii a ſabinis trãſlatum putãt quod illi auſum dicebant. ℭ Edituũ aperire phanum. Varro in primo rerũ ruſticarũ::rogatus ab æditimo ut dicere didicimus a patribus noſtris:ut corrigimur a recentibus urbanis:ab æditũo igitur æditũus dicitur cui fores templi aperiendi claudendiq; cura mandata eſt. ℭ Facito ut memineris. memento quod dixiſti. ℭ Vindictã para:ideſt para quo modo me liberes. Dicta nãq; uindicta eſt uirga qua pretor: aut uice pretoris alius quẽpiã manu emittebat:per ſuis uindicta poſtquã meus a pretore receſſi:noiata a uindelicio bruti

Vterq; inſaniũt

Bonum ꝑpetuũ eſt nulli.

Propudium

A.l. noctuinis.

Ebriola.

Aedituũ

In cariã: ex ãtiqs codicib⁹

ſeruo:qui Romæ primus conſul fuit: qui filios bruti ciuitatem prodere uolētes accuſauit:a quo etiam uindicia:ut pedianus inquit. Ius.n.uindiciarꝫ eſt cū de ea relitigatur:cuius apud pretorem certū eſt quis debeat eſſe poſſeſſor. At ſeſtus:uindiciæ appellanť res eæ de qbus cōtrouerſia eſt:de qbus cincius ſic ait:uindiciæ olim dicebanť quæ ex ſundo ſumptui ius adlatæ erāt. Ser.ſuſpitius uindiciā eſſe ait ab eo qđ uindicanť res ex cōtrouerſia:hic ēt uindex qui alteri⁹ cām ſuſcipit uindicandā:nempe procurator:ut apud Pli.li.xxxi.illud eſt qđ tua Romane uindex clariſſime linguæ.i. aduocate Cice. Necnon ipſe Cice.in topicis cum lex ælia ſantia aſſiduo uindicem aſſiduum eſſe iubet.i. aduocatum.

BERN. SARA. VENE.

M Igrare certū ſt. Leno ſub cuius poteſtate uirgo planeſium coercebatur ſupplicatum iuerat in æſculapii tēplum ut qua angebaur infirmitate liberaretur : & cū nulla eēt ab eo ſanitate Donat⁹ e phano gemebūdus exit dictus eſt æſculapius apollinis fili⁹ mediciæ iuētor. ℭ Liene. Eſt liē bilis ſedes:ide lienoſi qb⁹ liē ītumuit aduectiť lien omēto quo īteſtīa tegunť. ℭ Quoiā. Pro cuiā. ℭ Cū collatiuo uētre ī quē oīa edulia cōgerūť magnū & turgidū:ut Feſt⁹. ℭ Oculis herbeis. Viridi colore ſuffuſis. ℭ Ad p̄ſepe ſuū. Metaphoricos dictū ad cōſuetū pabulū:dicius p̄ſepe & p̄ſepia:q̄ nō tm̄ ſūt in qb⁹ iumēta & cætera aīalia pabulāť:ſed omīa loca tuta & clauſa : ut retulit No. Vir. Ignauū fucos pec⁹ a p̄ſepibus arcēt:dr̄ p̄ſepiū a Pli.elephanti maxīe odore murē:& ſi pabulū in præſepio poſitū uidere faſtidiunt. ℭ Renes. Sūt lūbis adhærētes dictæ a reo.i.fluo ꝙ obſceni hūoris riui īde fluāt q̄ biptitæ ſunt docente Ariſtotele. ℭ Pulmones. Sub corde pulmo eſt ſpūs capax. ℭ Cyrthæ oēs dolēt. Sciēter Plau. uiſcera oīa ſił uiciata oňdit mēbris principaliorib⁹ uiciatis cū oīa ſimł q̄dā cognatione ſint religata : neqꝫ unū detrimētū cape ſine alteri⁹ detrimēto. ℭ Hepatari⁹. Morb⁹ hepatari⁹ morb⁹ ē iecinoris: iecur .n. tradēte Priſ. iecinoris facit uel iecoris:iecur a græcis ηπαρ : hoc morbo tradıt Sueto. auguſtuꝫ laboraſſe ut qn̄qꝫ ancipitē & cōtrariā rōnē medēdi ſubiiſſe coact⁹ ſit. ℭ Venire. Vēdi. ℭ Lien:mō de liene mētio hita eſt ſed illud addo ex Ariſt. ꝙ liē adulteratū q̄ſi iecur eē uideať:nā cū ip̄e ponat uiſcerꝫ q̄dā eſſe ſimplicia ut cor ut pulmo:q̄dā biptita ut renes dicit lienē & iecur utro mō ſe hēant dubitari:nā & q̄ſi ſimplex:& tāq̄ p̄ ſimplici duo:lꝫ ıñ oia diſpoſitōe naturæ bipartita demū dicat:de uiſceribus ſi q̄d cupis auidius noſcere:uide Ariſt. ip̄m ī lib. de partibus aīaliū.iii. diffuſius differentē. ℭ Id lieni optimū. Viciū lienis maximū curſoribus īpedimentū affert:nā cū intumeſcit anhelitus difficultatē facit. ℭ Solus hic hō. De ſemetipſo loq̄tur. ℭ Cōiectores. Hoc loco ſomniorꝫ interpretes:coniicere.n.eſt ſubtiliter conſiderare & quaſi futura contueri:ac coniecturis ambiguum explicare.

Zona cinctus liene.

A.I. p̄ſepē ſuā.

Collatiuo uētre Herbeis oculis.

Bene uale. Ph. iam ne ego relinquor pulchre? palinure occidi:
Pa. Ego quidem qui & uapulando & ſomno pereo. Ph. ſeq̄re me.

Capadox leno. & Palinurus ſeruus.

M Igrare certumſt iam nunc e fano foras
Q uando æſculapi ita ſentio ſententiam
V t qui me nihili faciat nec ſaluom uelit.
Valetudo decreſcit: ad creſcit labor.
Nam iam quaſi zona liene cinctus ambulo.
Geminos in uentre habere uideor filios.
Nihil metuo niſi ne medius diſrumpar miſer.
Pa. Si recte facias phædrome auſcultes mihi.
Atqꝫ iſtam exturbes ex animo ægritudinem
Paues:paraſitus quia non redit caria
Adferre argentum credo:nam ſi non ferat.
Tormento non retineri potuit ferreo
Q uin reciperet ſe huc eſum ad præſepe ſuum.
Ca. Q uis hic eſt qui loquitur? Pa. quoiam uocem audio.
Ca. Eſt ne hic palinurus phædromi? Pa. qui hic eſt homo?
Cum collatiuo uentre:atqꝫ oculis herbeis?
De forma noui:de colore non queo
Nouiſſe:iamiam noui leno eſt capadox.
Congrediar. Ca. ſalue palinure. P. o ſcelerum caput.

VALLA

m Igrare certū ſt. Cappadox ī hac ſcæna & palinurus colloquunť cappadox q̄ritur ſe acri morbo uexari aq̄ intercutē. palinurus irridet. ℭ Aeſculapii:græce aſclepiades q latine æſculapius:tales ſunt multæ mutationes apud latinos. ℭ Valetudo decreſcit. mediū uerbū:ualetudo eſt in bonā maláqꝫ p̄tē accipitur a ualeoqꝫ uerbo

descendit

Salueto.quid agis? Ca.uiuo.P.nempe ut dignus es
Sed quid tibi eſt.Ca.lien necat.renes dolent.
Pulmones diſtrahuntur:cruciatur iecur.
Radices cordis pereunt:cirrhæ omnes dolent.
Pa.Tum te igitur morbus agitat epatarius.
Ca.Facileſt miſerum irridere.Pa.quin tu aliquot dies
Perdura:dum inteſtina exputreſcunt tibi.
Nunc dum ſaltura ſat bonaſt.ſi id feceris,
Venire poteris inteſtinis uilius.
Ca.Lien dirruptus.Pa.ambula id lieni optumumſt.
Ca. Aufer iſtæc quæſo:atq; hoc reſponde quod rogo
Potin coniecturam facere:ſi narrem tibi
Hac nocte quod ego ſomniaui dormiens?
Pa. Vah ſolus hic homoſt qui ſciat diuinitus.
Quin coniectores a me conſilium petunt.
Quod eis reſpondi:ea omnes ſtant ſententia.

Coquus.Capadox.Palinurus. Phædromus.

Palinure quid ſtas quin depromuntur mihi:
Quæ opus ſunt paraſito:ut ſit paratum prandium.
Quom ueniat.Pa.maneſis dum huic coniicio ſomnu;.
Tute ipſe ſi quid ſomniaſti ad me refers.
Ca.fateor.Co.abi deprome.P.age tu interea huic ſomnium
Narra:meliorem quam ego ſum ſuppone tibi.
Nam qđ ſcio omne ex hoc ſcio.Ca.operam ut det.Pa.dabit.
Ca.Facit hic quod pauci ut ſit magiſtro obſequens.
Da mihi igitur operam.Co.tametſi non noui dabo.
Ca.Hac nocte in ſomnis uiſus ſum uiderier.
Procul ſedere longe a me æſculapium.
Neq; eum ad me adire:neq; me magnipendere.
Pa.Viſuſt.Co.item alios deos facturos ſcilicet.
Sane illi inter ſe congruunt concorditer.
Nihil eſt mirandum melius ſi nihil ſit tibi.
Namq; incubare te ſatius fuerat ioui
Qui tibi auxilio in iureiurando fuit:

deſcendit: ideo e habet ante t.nā ſi a noīe uel ſecūdæ uel tertiæ declinationis uel a uerbali noīe fiat tū i nō e habuerit añ tudo:idq; correptū ut magnus magni magnitudo. fortis forti fortitudo : habitus habitudo. ℭ Quaſi zona. græce zona latine cīgulū. ℭ Liene.i.ſplene:uñ lienoſi ǵ & ſplenici. ℭ Exturbes.i. eiicias. ℭ Ad p̄ſepe ſuū.i. ad ſuas eſcarias edes:qñq; p̄ſepe meretrices dici ſolēt.Iuue.q bona donauit p̄ſepibus Cic.ī piſonē audis ī p̄ſepib⁹ audis i ſtupris. ℭ Cū collatiuo uētre.feſt⁹ collatiuū uētre magnū & turgidū dixit Plau.qa ī eū oīa edulia cōgerūtur. ℭ Herbeis:uiridis herbæ colorē rep̄ſentātib⁹. ℭ Cyrrhæ.q̄ & cyrſæ.i.corporis intima. ℭ Tū te igit̃ morbus agitat̃ hepatiarius.Illudēs ab hepate dixit hepatiarius.Sane aq̄ ītercus ab hepate ſumit exordiū:lōgiſſimi tēporis lāgor ab hepatis refrigeratiōe nat⁹ cū nō pōt cibū ī ſanguinē trāſmutare:ī aliā cōmutat q̄litatē:aut in aquā ītercutē:aut ī pituitā:aut ī flatū uel id gen⁹ aliud. Aquā intercutē uocāt unā qdē a tenui & ſeorſo factā humore aſciten : a flatu aūt ī toto corpore cōſidētē tympaniam:& a pituitoſo humore in corpore toto anaſarcha. Alii leucophlematiā nominarūt:prius igitur hæc q̄ curentur cauſis & ſignis ſunt dinoſcēda:ſi quide; rectæ curæ temo cognitio eſt. Hepatiarius ergo quia ab hepate ſumit exordium:ut ægritudinis pars maxima : ſi quidē ibi prima concoctio. ℭ Saltura:ut carnes ſale obruunt̃. ℭ Venire. uendi. ℭ Cōiectores : ſomniorum interpretes eam cognitionem dixerunt græci ſymphatiam.

Palinure qd ſtas. Dū aſtat Palinurus lenonis ſomniū interp̄tatuṙus monet̃ a coquo prādiū pari uēturo deberi paraſito curculiōi.ppea ille abit ibi relicto coquo q cōiectet ſōniū. ℭ Incubare ioui.i.in Iou.tēplo uigilare:nā ꝓprie hi ībubare dicunt̃ ſeruio:q in accipiēdis rñſis excubāt:quē morē apud iudeos obſeruatū fuiſſe tradit Stra.in.xvi.geographiæ. ℭ Nō potis eſt. Pro nō poteſt ita apud Ennium teſtimonio diomedis:qui potis ingentes oras euoluere belli. ℭ Ocius.Velocius. ℭ Ellum.Ecce illum.

Choriæ
Hepatarius.
Miſeru; irridere facile eſt.
Exputreſcunt.
Saltura.
Lien diruptus.
Diuinitus.
Coniectores.
Stāt oēs ea ſnia.
Cōiicio.
BERN.
SARA.
VENE.
Incubare.
VALLA

Palinure quid ſtas.In hac ſcæna palinurus a cuoquo citat̃ ut pote promo:ut promat quæ ſint paraſiti prādio idonea. ℭ Viſuſt.uiſus eſt. ℭ Incubare.i.noctem perpetem uigilare:ſecus gallinæ dicuntur ouis incubare. ℭ Inquietem:ideſt in ſomno. ℭ Portentūſt:ideſt ſignificatur.

BERN. SARA VENE. d Ate uiã.Hæc ſcæna tota referta eſt plautina uenuſtate ac ſalibus:ſed primũ affert uanitatẽ aduenięntis paraſiti uaniloq & iactabũdi:q ſibi aduẽtãti iubet oẽs de uia decedere.¶Strategus.Ductor exercitus.¶Nec tyrrãnus:dñs.Vir.te pp lybice gẽtes numidũq tyrãni odere:& rurſus alibi:pars mihi pacis erit dextrã tetigiſſe tyrãni:poſtmodũ tyrãni dicti q uiolẽtũ teneãt ipſũ a tyrrhẽdo duce lydorũ ſi Põ.credim⁹ q eã ptẽ q hetruria dr occupauit:a cui⁹gẽtis ppetua crudelitate dicti ſũt tyrrãni & ĩde tyrrhenũ pelagus.¶Nec agoráom⁹.Quẽ ſupra dixim⁹ ædilẽ uocari.¶Demarcus.Prĩceps ppli ita comarc⁹uicorũ prĩceps.¶Palliati:A gñe ueſtimẽti dicti uidenť:uñ comœdiæ quoq palliatæ dictæ ſũt iuxta hitus palliatorũ.i.græcorũ:ut referũt Do. & diomedes:poſſet & legi pileati a pileo:nã dicit capite opto q ãbulãt. ¶Suffarciati:Succĩcti. ¶Sportulis:Sportæ & ſportellæ uel a ſpartu q̃ſi ſpteas dixerĩt uľ ab aſportãdo ut ſentit No.& dñr fiſcellæ qbus cibũ ferri cõſueuerĩt:& qñq p cõgiario: mũereq publico ponunť:Iuue.nõne uides quanto celebreť ſportula fumo.¶Drapetæ:Fugitiui. Thermopolio.Vbi potio calida uẽdiť uľ ĩœnopolio hoc ẽ uinaria taberna. ¶Opto capĩo.Propter pilei uſũ dixit.¶Calidũ bibũt. Nã mõ frigidis mõ calidis utebãť potioĩb⁹ pro uoluptate aut tẽporũ rõne:calidũ ãt & caldũ lʒ differť aucte & ſnia multorũ edoceamur ut ſit ſuapte nã calidũ:caldũ ãt ui : ut calda q̃ſi caleſcã dicãť:attñ qñq calida,p calda dicta ſũt ut hoc loco licet a ueterib⁹magis obſeruatũ fuerit dici caldũ q̃ calidũ: uñ auguſt⁹uť emẽdat⁹ĩ eplis q calidũ nõ caldũ ſcribere maluiſſet. Triſtes:Mœſti.¶Crepitũ.ſ. uẽtris ſed adiecit polẽtariũ.i.polẽtã obolẽtẽ. ¶Datati:Inuicẽ dãdo: eos dicit q pila luſitant q̃ uiciſſim mittiť & remittiť.¶Scurrarũ.Scurræ dicũť:q ab audiẽtib⁹riſũ captãt cũ turpitudine ĩde ſcurrile ridiculũ. ¶Datores & farctores.Et q ludũt & q pilas farciũt q̃s uel pluma uľ pilo ĩfarciebãt: nã farcire ĩplere ẽ:hinc farctores nomẽculatores dicti ſũt q q̃ſi ĩfarcirẽt noia ſalutatorũ in aurib⁹ candidati. ¶Seruiciũ eſt:In ſingulari ſeruiciũ ſeruitutẽ dicim⁹:& ſeruicia ſeruos: tãgit hoc loco naturã ſeruilẽ Plaut⁹ ſerui nãq aut ſuiũt humilr aut dominanť ſupbe.¶A qualẽ.Vaſculũ quo aqua ĩfundiť.¶Fruſculẽta.Sũt q legi autumẽt fruſtulẽta.i.fruſtis carnis referta:ſed uide ne poti⁹legẽdũ ſit iurulẽta:ius.n.liquor eſt eorũ q̃ coquũť.Priſci.n.ut ex Varrone colligiť aſſam primũ carnẽ comedebãt:ſecũdo elixã:tertio e iure cõditã:qd genus a Cornelio celſo appellari uideo iurulẽtũ:inqt.n.magis alit iurulẽta q̃ aſſa.magis aſſa q̃ frixa iurulẽtã ergo Plautus poſuit tãq iucũdiorẽ & ſuauiorẽ.¶Facite uẽtũ ut gaudeã.Aliqd ſibi parari poſcit ut ob ipſi aduẽtũ gaudeat.i.ut gaudeat aduenıſſe qd illi nõ ĩtelligẽtes flabellũ ſuſceperũt:iõ clari⁹fabulať ſe uelle eſſe p comeſſ ut ex ſuo aduẽtu gaudeat.¶Lippiũt:Lippere.n.ea dicũť q tenaci humore ĩpediunť:uñ oculorũ ſit lippitudo qñ humore iã collecto ledunť:ergo lippiũt fauces fame cũ una cũ dẽtib⁹ q̃dã pituita ĩpediũť.¶Lactib⁹.Quæ ab alliciẽdo dictæ q cibũ alliciãt:p eas.n.cibus labiť q a ſtõ trãſmittiť ad epar. De pna dictũ abũde ſupra:quã diximus a pede dictam.¶Abdomẽ.Sumẽ eſt & pro pingui uſurpať:Iuuenalis:mõtani quoq uẽter adeſt abdomine tardus.¶Gladiũ,Et de hoc quoq habita mẽtio eſt.¶Vides ne me? Scilicet fallas.¶In epidauro.Quæ antea epitaurus dicta eſt

Strabone

Ellum.

Celere. Strategus. Agoranomus. Demarchus. Comarchus.

Ca.Siquidem incubare uelint qui periurauerunt:
Locus non præberi potis eſt in capitolio.
Co.Hoc animum aduorte pacem ab æſculapio
Petas:ne forte tibi eueniat magnum malum.
Quod inquiete tibi portentumſt.Ca.benefacis.
Ibo atq orabo.Co.quæ res male uortat tibi:
Pro di immortales quem conſpicio?qui illic eſt?
Eſt ne hic paraſitus qui miſſus eſt in cariam?
Heus phædrome exi:exi inquam ocius.
Ph.Quid iſtic clamorem tollis? Co. paraſitum tuũ.
Vide occurrentem:ellum uſq in platea ultima.
Hinc auſcultemus quid agat.Ph.ſane cenſeo.

Curgulio.Phædromus.Palinurus ſeruus:

DAte uiã mihi noti atq ignoti:dum ego hic officiũ mei
Facio: fugite oẽs:abite:& de uia ſecedite
Ne quẽ in curſu capite:aut cubito:aut pectore offendam:aut genu
Ita nũc ſubito propere & celere obiectumſt mihi negocium.
Nec quiſquam tam opulentus qui mihi obſiſtat in uia:
Nec ſtrategus:nec tyrannus quiſquam:nec agoranomus
Nec demarchus:nec comarchus:nec cum tanta gloria:
Quin cadat:quin capite ſiſtat in uiam de ſemita.

Strabone tradente inter græcas urbes nō paꝝ inſignis:præſertim exculapii claritate nobilitata : quē uaria morborū genera curaſſe ſomniati ſunt hoies.¶ Viſitaſſe.Frequēter & ſæpius uidiſſe. ¶ Eam uirginē.Hæc erat quā phædro/ mus amabat. ¶ Religio fuit:Ideſt fuiſſet utiq; nefas paraſitū eſuriētē uocatū ad cœnā non annuiſſe:uñ religio dicat̃ monet Cicero uidelʒ a relegēdo ꝙ.ſ. ſacra relegant̃.Lactātio placet a religādo eo ꝙ religione religamur & obliga/ mur:uult Aulus Gelius a relinquēdo ꝙ ꝑꝑ ſanctitatē a nobis remota & ſepoſita eſt:alii ab eligēdo q.ſ.deū quē dili/ gimus eligimus:Pōpeus inqt religioſos dici q faciēda qq; uitāda diſcernūt:Nonio placuit religionē culturā deorum

Tum iſti græci palliati capite operto qui ambulant:
Qui incedunt ſuffarcinati cum libris:cum ſportulis
Conſtat:conferunt ſermones inter ſe drapetæ.
Obſtant:obſiſtunt:incedunt cum ſuis ſententiis
Quos ſemper uideas bibentes eſſe in œnopolio:
Vbi quid ſubripuere operto capitulo calidum bibunt:
Triſtes atq; ebrioli incedunt eos ego ſi offendero:
Ex uno quoq; eorum eiiciam crepitum polentarium.
Tum iſti qui ludunt datatim ſerui ſcurrarum in uia.
Et datores & fartores omnis ſubdam ſub ſolium,
Proinde domi contineant:uitent infortunia,
Ph.Recte hic monſtrat ſi imparare poſſit:nam ita nunc mos uiget
Ita nunc ſeruitiumſt profecto modus haberi non poteſt.
Cur.Ecquis eſt qui mihi cōmoſtret phœdromum geniū meum?
Ita res ſubita eſt celeriter:mihi hoc homine conuento eſt opus.
Pa.Te ille quærit.Ph.quid ſi adeamus?heus curgulio te uolo.
Cur.Quis uocat:quis nominat me.Ph.qui te conuentum cupit
C.Haud magis cupis q̄ ego te cupio.Ph.o mea opportunitas,
Curgulio exoptate ſalue.C.ſalue.Ph.ſaluum gaudeo
Te aduenire.cedo tuam mihi dextram:ubi ſunt ſpes meæ?
Eloquere obſecro hercle.C.eloquere te obſecro:ubi ſunt meæ?
Ph.Quid tibi eſt?C.tenebræ oboriunt̃;genua media ſuccidunt
Ph.Laſſitudine hercle credo.Cur.retine:retine me obſecro.
Ph.Viden ut expalluit?datin iſti ſellam:ubi aſſidat cito:

Græci palliati. Suffarcinati. Drapetæ. A.l.Hemopoleo. Capitulo. Ebrioli. Crepit⁹. Polentarius. Datatim. Sellam.

eſſe:& rurſus religioſos dies īfames uel infauſtos Nigidius appellauit: item quoq; Macrobi⁹ religioſas calēdas nonas;idus tāquā deuitādas ī nuptiis celebrādis atteſtat̃: religio deniq; ut putat Seruius ꝑ metu dicta eſt ꝙ mentē religet & religioſus q nimia ſupſtitione ſe alligat.¶ Decūbamus.Ad mēſam.ſ.ꝓprie decūbere eſt iacere.Apuleius accubantē excitauim⁹ ferā.¶ Memorari:Lego morari:nā nulla mora erat qn cœnatū irent.¶ Talos poſcit: De talis atq; teſſaris nūc nobis mētio faciēda ē cū id hic loc⁹ magis exigere uideat̃;de qbus licet apud ſcriprores idoneos magna uideat̃ controuerſia a ueritate tñ nullatenus uidebimur aberrare ſi in hac re(ut in reliqs)eoꝝ ſniam ſecuti fuerim⁹ quoꝝ Autoritas maxia eſt;oīum igit̃ primū hoc ſcitu dignū eſt autoribuſq; Ariſt.Pli.Varrone:Victruuio:Gelio Macrobio:Pōpeo:cōprobatū: Talū eē qđ græci uocāt aſtragalū:teſſarā uero qđ cubū:licet ſint q opinati fuerit rationibuſq; probare cōtēderint talos dici cubos & teſſaras: alii quoq; putarit teſſarā eē aſtragalū:& talū cubū & hi oēs iiſdēmet autoribus ſuffulti uaria & diſſimilia ꝓtulerūt;ꝓut qſq; ueteꝝ ſnias ꝓ ſui captu īgenii interꝑtant̃ : quoꝝ dcā aut rōnes nec referre nec refellere mihi uiſum eſt:ſed ea dūtaxat ꝓferre in mediū:q̄ ueritati ſuffragent̃ oi;ꝓrſus reiecta cōtrouerſia:dicimus ergo primū aſtragalum græce talū latine nominari:teſtem Plinium adducimus:qui de polycleto locutus inquit lib.xxxiiii.naturalis hiſtoriæ fecit talis pueros ludentes qui uocātur aſtragalizontes : nā talus proprie oſſiculi genus eſt in articulo pedis in biſulcis animalibus reperti : ut tradit Ariſto.in.ii.de natura aīalium:& qđ idem aſtragalum dixit eius interpres theodorus talum uertit in latinū:rurſus quod græci cubum latini teſſaram appellant:teſtem citamus Victruuiū cubus eſt corpus ex lateribus ſex æquali latitudine planiciatū per quadratus: is cuʒ eſt iactus quā in partem incubuit dum eſt intactus imotam habet ſtabilitatē uti;ſunt etiam teſſaræ quas in alueo ludentes iaciunt:itidem atteſtatur Macrobius in ſecundo de ſomno ſcipionis:hinc ſolidum corpus efficitur quod ſine dubio octo angulis continebitur:qđ uidemus in teſſara:quæ græco noīe cubus uocatur;id ſentit quoq; Feſtus:qui teſſella quadratas cubos appellauit:cōfirmat hoc ante Gelius in primo noctium atticaꝝ:cubus eſt figura ex oī latere quadrata:quales ſunt inquit Marcus Varro teſſaræ:quibus in alueolo luditur ex quo ipſæ appellatæ cubi;cubus.n. ut idē refert ex omni parte quadratus eſt:qđ genus noſtri quadrantalia appellant:at genere & etymologia taloꝝ & teſſaraꝝ expoſitis:nūc de eoꝝ forma numero & iactu quoꝝ apud antiquos ludus fuit ſubiiciamus: in qua quidem re multos diuerſimode ſenſiſſe cōperimus:nam ſunt qui dixerint talos ſex lateribus:teſſaras autem quattuor conſtare:cui ſniæ obſtat Autoritas Victruuii & Gelii ſupra a nobis adducta:q in cubis & teſſaris ſex latera atteſtant̃ : taloꝝ itaq; latera quattor ſunt;quoꝝ ſitus numeꝝ faciebat:nā latus unitatem ſignificans canis ſiue canicula dicebat̃: quæ nullū lucrū ſed dānū potius afferebat;iccirco Perſius dānoſam caniculā appellauit:Ouidius quoq; quid ualeant tali quo poſſis plurima iactu figere:dānoſas effugiaſq; canes:oppoſitū huius lateris latus erat:qui uenus dicebat̃; & hic erat oium iactus fœliciſſimus;& īgētē lucrū apportabat;ꝑpea tradit Suetonius de auguſto:qđ talis iactatis ut qſq; canem aut ſenionē miſerat in ſingulos talos ſingulos denarios cōferebat ī mediū;quos tollebat uniuerſos q uenerē ie/

Affidat. Aqualē cū aqua. Fruſtulē ta aqua. Lippiūt. Fauces. Lactib⁹. Pernā. Callum. Abdo/men. Glandiū Lancib⁹. Carna/rium.

Et aqualem cum aqua? properatin ocius? Cur. animo male eſt.
Ph. Vim aq̄? Cur. ſi fruſculenta eſt da obſecro: hercle obſorbeam.
Ph. Ve capiti tuo. C. obſecro hercle facite uentum ut gaudeam.
Ph. Maxime. C. quid facitis queſo? Pa. uentū. C. nolo equidē mihi
Fieri uentulum. Ph. quid igit̃ uis? Cur. eſſe ut uentum gaudeam.
Ph. Iuppiter te: diq́ꝫ perdant. Cur. perii: proſpicio parum.
Os amarum habeo: dentes plenos. lippiunt fauces fame. ita cibi
Vacuitate uenio laſſis lactibus. Ph. iam edes aliquid.
Cur. Nolo hercle aliquid: certum q̄ aliquid mauolo.
Ph. Immo ſi ſcias reliquiæ quæ ſint. Cur. ſcire nimis lubet
Vbi ſient: nā illis conuentis ſane opus eſt meis dentibus.
Ph. Pernam: abdomē: ſuis glandium. Cur. ain tu omnia hæc?
In carnario fortaſſe dicis. Ph. imo in lancibus quæ tibi ſunt
Parata: poſtquam ſcimus uenturum. Cur. uide ne me.
Ph. Ita me amabit quam ego amo ut haud mentior.
Sed quo te miſi nihilo ſum certior. Cur. nihil attuli.
Ph. Perdidiſti me. Cur. inuenire poſſim ſi mihi operam datis:
Poſtquam tuo iuſſu profectus ſum perueni in cariam.
Video tuum ſodalem. argenti rogo uti copiam facit.
Scire uelles? gratiam tuam noluit fruſtrarier.
Vt decet uelle hominem amicum amico atq́ꝫ optitularier
Reſpondit mihi paucis uerbis: atq́ꝫ adeo fideliter.
Quod tibi eſt: item ſibi eſſe magnam argenti inopiam.
Ph. Perdis me tuis dictis. Cur. imo ſeruo & ſeruatum uolo.
Poſtquā mihi reſpoſum eſt abeo ab illo mœſtus ad forum.
Me illo fruſtra aduenisſe: forte aſpicio militem.

cerat: alia duo latera erāt chius & ſenio: licet Iulius pollux aliter ſentiat: nā coū nenerē: chiū uero canē dixit: & alii chiū poſuerint pro chiliade qui numerus cani cōtrarius eſſet: chius ternariū: ſenio quaternariū ſignificabat: iō dexter ſenio dictus eſt a Perſio. i. ꝓpitius: qd dexter ſenio ferret ſcire erat in uoto: binarius aūt numerus & quinarius in talis non erat cū eēt quattuor laterꝝ ut diximus ſed in teſſaris ut pote ſupficies ſex hn̄tibus: in teſſaris nāq́ꝫ p numerꝝ ſeptēnariū ſemp cōtraria fit oppoſitio: ſex unitati opponit̃: tribus quattuor: & quinq́ꝫ duob⁹: ut facile nobis ex earꝝ forma licet ītueri: de numero aūt talorꝝ & teſſararꝝ quorꝝ utrorūq́ꝫ ludus fuit poſtremo dicā: talis q̄ttuor uſi ſunt in ludo talario: quo ludo & ueteres uſi ſunt noſtra quoq́ꝫ ætate ludere cōſueuerūt: teſſaris uero trib⁹ qb⁹ frequētius tpib⁹ nr̄is in alea ludere cōſueſcūt: Martialis in diſtichis ſcite & erudite utrūq́ꝫ ludū exp̄ſſit cū dixit nō ſum talorꝝ numero par teſſara dū ſit maior q̄ talis alea ſæpe mihi quē locū nō forte idonee īterp̄tant̃ q de numero laterꝝ ſenſiſſe Autorē ſcribūt: īferiorē q́ꝫ eſſe teſſarā talo tāq̄ in talo plura ī teſſara pauciora eēnt latera: ſed nimirꝝ de numero talorꝝ & teſſararꝝ intellexit: ut ēt illud: nō mea magnanimo depugnat teſſara talo: q̄q̄ illo loco teſſarā poti⁹ ludi ſortē ſiue aleam ſignificare uoluerit q̄ iſtr̄m luſoriū ꝓut illud quoq́ꝫ ē eiuſdē poetæ: ſuppoſita eſt blādo nunq̄ mihi teſſara talo alea: ſed parcæ ſola fuere nuces: quo dicto īnuit nūq̄ ſe ad talorꝝ ſortē poſuiſſe: ſed ad ſortē nucū qbus pueri luſitabāt. Teſſara ut id obiter nō p̄termittā: plura gerit ſignificata. Nā Sueto. de auguſto tradit q̄ter norꝝ menſiū teſſaras illū dare deſtinaſſe: erat. n. id ſignū ciuilitatis Romanæ. Quod tāgit Perſius libertate opus ē nō hac ut qſq́ꝫ uelina publius emeruit ſcabioſuꝫ teſſerula far poſſidet: & teſſara lignū erat cōplanatū: in quo numeri rō conſtabat: Plau. in ſequētib⁹ ſuā uterq́ꝫ teſſarā hēt rō cōſtat & teſſara ſignū bellicū. Virgili⁹. It bello teſſara ſignū. Q d' aūt talorꝝ (ut redeat un̄ digreſſa eſt oratio) q̄ttuor ludus fuiſſet oñdit Cice. in. i. de diuinatiōe his uerbis. Quattuor tali iacti caſu ueneretū efficiūt: nā ēt cētū ueneros ſi quadringētos talos ieceris caſu futuros putas? Aliæ pleræq́ꝫ in hoc ludi gn̄e dr̄iæ uiſæ ſunt: ut in aliis ludis fieri cōſueuit. Nā fuit caſus in talis quē ſteſichorꝝ appellarūt numerꝝ ſignificās octonariū: euripidiū quē dixerūt alius: quadraginta deſignās ab euripide athenis p̄fecto: hæc & alia apud græcos Euſtatius: p̄terea ī talis quoq́ꝫ uiſæ aliæ dr̄iæ: ut Vulturi⁹ & Hercules baſilicus: q̄ potius fuere noīa numerorꝝ q̄ aut effigies aut facies ī talis: ut ueneris: ſenionis: & aliorꝝ ſupradictorꝝ nūerorꝝ: ꝓut talorꝝ caſus ꝓ cōſuetudīe ludētiū fuerat. Nā teſte acrone in Horatiū ſup illo uerſiculo: quē uenus arbitrū dicet bibēdi: Iactus uenereus uſq́ꝫ tricenariū numerꝝ cōtinebat: de hmōi ergo iactu uoltoriorꝝ & herculis baſilici. Quorꝝ hic fœlicitatē & lucꝝ ille dānū & ruinā afferebat ſatis habemus autorē Plautū quē ſequamur: & ſi a nullo alio ueterꝝ mētio facta uideat̃: ꝓpea ſubdit paraſitus talos arripio inuoco almā meā nutricē Herculē iacto baſilicū: qui caſus obuenerat ex ſecūdo talorꝝ iactu ꝓut uoltoriorꝝ ex priore: quorꝝ alter iacturā: alter fœlicitatē apportauerat. ℂ Propino: A græco tractū uocabulū teſte Nonio: in li. n. propinin dicunt potū tradere. ℂ Quo ſaturi ſolent: Ad deponendum ſcilicet uentris onus. ℂ Protinam: Pro protinus illico. Sic quoq́ꝫ Terentius protinam conuiciam me in pedes.

VALLA

d Ate uiā. In hac ſcæna curgulio paraſitus minitat̃ adueniēs: ut ſibi oēs cedāt nūtiaturo phædromo: ut militem illuſerit ī alea: anulū ſuſtulerit quo fallaces lr̄æ obſignant̃. ℂ Aut cubito aut pectore offendā: cui⁹ cōtrariū defendo. Aul. gelius in. viii. Quod aūt ait idē. Q. claudius a pinis hoſtes defendebāt facillime: aiaduertēdū eſt uſum eē eū uerbo defendebāt. nō ex uulgari cōſuetudine ſed admodū ꝓprie & latine: nā defendere: & offendere iter ſe aduerſa ſunt: quorꝝ alterꝝ ſignificat ευποδωνεχειν. i. icurrere in aliqd: & icidere. Alterꝝ εκποδω ποιειςται

ποιεισται.i.auertere atq; depellere quod hoc in loco quinto clau.dicitur.Inde offendices ait eſſe titius nodos:qui/ bus apex retineatur & remittatur. At uerranius coriola excitauit quæ ſint in loris apicis qbus apex retineaẽ & remit/ tatur:quæ ab offendendo dicantur:nã quum ad mentum peruentum ſit offendi mẽtũ.¶ Nec ſtratagus.i.dux ſicut & ſtratiotes miles dicitur:ſtratos enim exercitus & ago duco. ¶ Nec tyrannus:a tyrrheno lydio qui olim in Italiam ueniens hetruriã occupauit. Tyrãni dicti:generiſq; cõis eſt tyrãnus ut fere ſunt nomina profeſſiõem uel ſignificatũ ſignificantia:ut.n.hic & hæc tyrãnus:ita hic & hæc dux:hic & hæc princeps:ita hic & hæc abas:nã duciſſa principiſ/

Aggredior hominem ſaluto aduenicns:ſalue inquit mihi:
Præhendit dextram:ſeducit:rogat quid ueniam cariam:
Dico me illo aduenifſe animi cauſa:ibi me interrogat.
Ecquem in epidauro lyconem trapezitam nouerim
Dico me nouiſſe:quid lenonem cappadocem?annuo
Viſitaſſe:ſed quid eum uis?quia de illo emi uirginem
Triginta minis:ueſtẽ:auꝝ & pro his decem coaccedunt minæ
Dediſti tu argentum inquã?imo apud trapezitam ſitum eſt
Illum quem dixi lyconem:atq; ei mandaui qui anulo meo
Tabellas obſignatas obtuliſſet ut daret operam
Vt mulierem a lenone cum auro:& ueſte abduceret
Poſtquã hoc mihi narrauit abeo ab illo.reuocat me illico.
Vocat me ad cœnam:religio fuit:denegare nolui.
Quid ſi adeamus.ac decũbamus inquit:cõſilium placet.
Neq; diem decet me memorari:neq; nocti nocerier.
Omnis res parataſt:& nos quibus paratum eſt aſſumus.
Poſtquã cœnati:atq; appoti:talos poſcit ſibi in manum.
Prouocat me in aleam:ut ego ludam:pono pallium.
Ille ſuum anulum oppoſuit:inuocat planeſium.
Ph.Meos ne amores?Cur.tace parũper:iacit uoltorios quattuor
Talos arripio:inuoco almam meam nutricem herculem.
Iacto baſilicum propino magnum poculum ille ebibit.
Caput deponit:quum dormiſcit:ego ei ſubduco anulum.
Deduco pedes de lecto clam ne miles ſentiat

Veni cariam. Animi cauſa. Emi de illo. Tabellæ obſignatæ. Religio fuit. Talorũ ludus. Voltorios quattuor. Dormiſcit.

ſa abatiſſa barbara uocabula ſũt: & qm̃ hoc nomẽ abas poſuimus ſciẽ/ dũ mẽdoſe abatis mitti genitiuum: abæ.n.dicẽdum ſicut & græca oñ/ dit declinatio:& ſacri docent libri aba pater aba. Vocatiuus enim eſt. ¶ Nec agoranomus:ſupra oſtendi mus eum a græcis dici agoranomũ quẽ latini ædilẽ uocant:qđ ĩ foro le gẽ haberet:agora.n.forũ:& nomos lex.¶ Demarch⁹:qa demos popu/ lus & archos princeps.¶ Chomar chus: chome uicus & archos prin/ ceps.¶ Suffarcinati ideſt ſuccincti. ¶ Conſtãt : uno in loco cõſiſtunt. ¶ Cõferũt ſermones iter ſe.i. collo cunẽ.¶ Drapete.i.fugitiui.Dro.n. miniſtro & fugio ſignificat:& peto uolo uolas:a quo drapetes a græ/ cis:a nr̃is drapeta. Obſtãt obſiſtũt obſtãt pedib⁹ erecti:obſiſtũt quomi nus ꝓgredi poſſimus. ¶ Incedũt ideſt erunt aliquo apparatu . ¶ In thermopolio.ita legẽdũ ẽ ut ſupra quoq; oſtẽdimus:ubi calidæ potio nes fere ante prãdiũ ſumebanẽ:ideo ſubiũgit calidum bibũt.¶ Operto capitulo:qđ dixit paulo ante capi/ te opto. ¶ Triſtes atq; ebrioli.i.gra ues inceſſu & uino pleni. ¶ Eiiciã crepitũ polentariũ : oñdimus ſupra pliniano teſtimonio polẽtã græco/ rũ:ut pultẽ italoꝝ. ¶ Ludunt da/ tatim:nẽpe pila luſitãdo.¶ Et datores & fautores oĩs ſubducã ſub ſolũ:ita corrigẽdũ ex antiqs codicibus.¶ Cõuẽ to eſt opus.i.opus eſt ut cõueniã.¶ Qui te cõuentũ cupit:q deſiderat ut ſecũ cõuenias.¶ Genuã media ſuccedunt: põt legi & in edia ſuccidũt.i.ſũmittunẽ:ut Sta.in.iiii.thebaidos:Dũ primis obnoxio uenabula cõminus apro polite ſucciduo.i.ſũmiſſo.¶ Si fruſtulẽta eſt.i.fruſtis carnis repleta.¶ Fieri uẽtulũ:ſubaudi flabello eẽ ut uẽtũ gaudeã.i.mã ducare quo ob aduẽtũ gaudere poſſim.Lippiũt fauces.i.ſtilãt ut oculi lipitudine ægroti.¶ Venio laſſis lactib⁹: lactes ſũt ptes ĩteſtinæ q̃ a græcis galactides dñr:noĩatiuus ſingularis eſt hæc lactis.Titinius in ferẽtinati:craticula cerebellũ lactis emina:põponius ĩ lare familiari oro te baſe ꝑ lactes tuas.Lactes ergo ꝓ oĩbus poſuit ĩteſtinis. No. lactes dicunẽ inteſtina:titini⁹ in pſaltria.farticula cerebellũ:lactes agninas.Plau.ĩ curgu.ita uacuitate &c̃.Idẽ in pſeudolo una opa alligare fugitiuũ canẽ agnis lactib⁹.Pli.i.xi.ab hoc uẽtriculo lactes ĩ oue & hoĩe ꝑ quas labiẽ cibus. ¶ Certũ q̃ aliqd mauolo.i.qddã:qđ rẽ firmã certã denotat potius uolo:q̃ aliqd curgulio:qđ ẽ incertũ.¶ Vide ne me fallas:ita legẽ/ dũ admonẽt antiqua exẽplaria.¶ Opitularier.i.opẽ ferre figura paragoge.¶ Seducit:ſeorſũ ducit. ¶ Animi cã.i. ut aĩum demulcerẽ planeq; recrearẽ.¶ Relligio fuit.i.aĩ collectio a religãdo:ut Lucreti⁹ in.ii.Deniq; multa uides q/ bus & color & ſapor una.Relligione aĩum quoquo cõtingere pacto.Reddita ſunt.Inde religioſus ut multi ueteres ꝓdiderũt:q nõ mõ deoꝝ ſanctitatẽ magni eſtimat:ſed ẽt officioſus aduerſus hoĩes.Dies aũt religioſi qbus niſi qđ ne ceſſe eſt nephas hñr facere quales ſũt ſex & triginta atri q appellanẽ:& alii ſenes atq; hi qb⁹ qđ mũdus patet eẽ. gallus ælius ꝙ hoĩ ita facere nõ liceat ut ſubfaciat cõtra deoꝝ uolũtatẽ uideanẽ facere quo ĩ gñe ſũt hæc in ædẽ bonæ deæ uiꝝ ĩtroire aduerſus myſticã legẽ.id populũ fere die neſaſto apud ꝑtorẽ lege agere.Inter ſacꝝ aũt & ſanctũ & religio/ ſum dñas belliſſime refert.Sacrũ ædificiũ cõſecratũ deo.Sanctũ muꝝ q ſit circũ oppidũ. Religioſum ſepulchrũ ubi mortuus ſepultus aut humatus ſit ſatis cõſtare ait:ſed ita portione quadã & tpib⁹ eadẽ uideri poſſe:ſiqdẽ qđ ſacꝝ ẽ. idẽ lege aut iſtituto maioꝝ ſanctũ eſſe putãt:uiolari id ſine pœna nõ poſſit.Idẽ religioſum quoq; eẽ qđ nõ iã ſit ali/

quid quod ibi hōi ſacere nō licea :qđ ſi faciat aduerſus deorū uolūtatē uideaē facere:ſimiliter de muro & ſepulchr debere obſeruari:ut eadē & ſacra & ſancta religioſa fiāt. ℂ Iacit uulterios:dr̄ hic uulturis Ennius:uulturis i ſiluis cru dum mādebat homonē:& uultur.ris:ut nūc in uſu oium eſt:& uulturius uelut ſæpe Plau.imo & Cic.ut in piſonē/ hoc nouū?multo illud magis appellatus eſt hic uulturius illius ꝓuinciæ. Vultures āt in talis ut alias quoq; depinge bant effigies. ℂ Herculē iacto baſilicū.i.regiū.nā cū multas Hercules exāglatus fuerit ærūnas:aliqn̄ ē regale ſuſtinui faſtigiū. ℂ Subduco anulū.i.clanculū tollo. ℂ Quo ſaturi ſolent:ad deponēdā aluū. ℂ Exinde.i.ex eo loco.nā ef ubi poſtea ſignificet. ℂ Me illico. protinaʒ dedi:ideſt protinus abiui. ℂ Sumen.ueteres dixerūt qđ eſſet pinguedinis maxime acceptū.Glā/ dium denſatæ pinguedinis nucleū Plinius interpretatur.

Eo quo ſaturi.
Protinā
BERN.
SARA.
VENE.
Glādiū.
Sumē.
Bubula.
Pane neutri.g.

b Eatus:uideor : Lyconē tra/ pezitam dolo a curculione circūuentū & pecunia mul ctatum ſcæna reddit. ℂ Aeris alie/ ni:Quod aliis debemus. ℂ Duri⁹. Acrius:inſtātius. ℂ Vſurarius.Qui mihi ſit uſui & lucro. ℂ Operto ca pite. Tradit Plutarchus in proble/ matis de more fuiſſe ut in adoratio nibus incederent uelato ſiue oper/ to capite:ueſtes enim ad aures uſq; attollebant:huiuſq; ſeruatæ conſue tudinis cām affert:uel ut hoies ma/ gis ſe humiliores redderent : uel ne aliquid ominoſuʒ aut triſte alicūde auribus accideret ſumpto inſtituto ab ænea:qui caput operiens rē di/ uinam prætereūte diomede fecerit. ℂ Coclitū pro ſapia. Seruius i.viii. ænei.inqt:luſcos coclites dixerūt an tiqui:uñ cyclopas coclites legimus dictos q unū oculū habuiſſe ꝑhibē tur. Varro ab oculo cocles : ut ocles dictus:q unū hērct oculū. ℂ Apud ſityonē. Vult uideri ſtrenu⁹ urbiū expugnator. ℂ Catapulta iaculo uł ſagitta:& ē genus tormēti catapul/ ta Victruuio ut i captiuis rettulim⁹. ℂ Supſtitioſus:Dicti ſūt ſupſtitioſi ꝙ ꝑ cultura deoꝝ ſupſedeāt:uel qui deos nimis timeāt qđ ſignū eē de/ liramēti inqt Donatus. Aliter tñ Ci cero de natura deoꝝ:& aliter Lactā/ tius in q̄rto. ℂ Quod inſigne hēo. Nā cicatrices & uulnera q̄ qs ꝓ pa/ tria ſtrenue pugnādo ſuſtinuit:non faciē deturpāt:ſed honeſtāt. ℂ In/ comitiare. Eſt i comitiū hoc eſt i cō/ uētū ueniret ſic iforare in foꝝ ueni/ re. ℂ Lyconē q̄ro. Quē tñ nouerat ſed fingit nō nouiſſe:ut oīs abſit fal lēdi ſuſpitio. ℂ Cuiatis, Veteres cu iatis & nr̄atis:nos cuias & nr̄as. Vñ Actius:q neq; cuiatis eēt unq̄ potuim⁹ multi rogitantes ſcire. ℂ Sumanū. Qu pultonē dicim⁹. Nā ſicut diū fulgur appellabāt Iouis:q̄ſi diurnū:ita nocturnū ſumani. Sed hoc loco iocoſe & feſtiu ſumanū a ſumēdo dixit. ℂ Machæra. Glādi⁹ dcā ꝙ ſanguine gaudeat. ℂ Difficit. Noni. legere uī diligit.i.diuidit hūc locū adducit. ℂ Miles lyconi. Pricipiū ē epiſtolæ a curguliōe doloſe cōſcriptæ. ℂ Meus hic ē hamū uorat. Loq paſit⁹ & trāſlatio a piſcib⁹ ē q eſcaꝝ auidi hamū deglutiūt. In cariā. Quā ſupra dixim⁹ aſiæ minoris ꝓuiciā:& deid nōnullos

Subduxi ratiunculam.
Inſtabūt me.
Argentariorum mos.
Parſit eam.
Vſurari⁹.

Rogant me ſerui quo eam:me dico ire quo ſaturi ſolent.
Oſtium ubi conſpexi:exinde me illico protinam dedi.
Ph.Laudo. Cur.laudato quando id quod cupis effecero.
Eamus nunc intro ut tabellas cōſignemus.Ph.non moror.
Cur.Atq; aliquid prius obtrudamus pernam:ſumē:glandium.
Hæc ſunt uentri ſtabilimenta:panem & aſſa bubula.
Poculum grande:aula magna:ut ſatis conſilia ſuppetant.
Tu tabulas conſignato:hic miniſtrabit.ego edam
Dicam queādmodum conſcribas:ſequere me hac intro.P.ſequor

Lyco.Curgulio.Leno.

Beatus uideor ſubduxi ratiunculam
Quantum æris mihi ſit:quantumq; alieni ſiet
Diues ſum:ſi non reddo eis quibus debeo:
Si reddo illis quibus debeo plus alieni eſt:
Verum hercle uero compellere cogito.
Si magis me inſtabunt ad prætorem ſufferam
Habent hunc morem plæriq; argentarii.
Vt alius alium poſcant: reddant nemini
Pugnis rem ſoluant ſi quis poſcat durius
Qui homo mature quæſiuit pecuniam
Niſi eam mature parſit:mature eſurit
Cupio aliquem emere puerum qui uſurarius.
Nunc mihi quæratur:uſus eſt etiam pecunia
Cur.Nil tu me ſaturum monueris:memini & ſcio

nónullos pplos & ꝓuicias cõmemorat oriẽtales auſtraleſq́:ſʒ feſtiuiter & iocularitet iterſerens ꝑ notis ignotas oĩno natiões & loca:q̃ nuſq̃ ſũt:ná rẽ ridiculã narrat nõ ſeriã. ℭ Blatis. Et idẽ blateras:qđ ꝓprie ẽ uoce inaniter obſtrepere.

BEatus uideor. In hac ſcæna argẽtari⁹ lyco dũ ſecũ loquit̃ quo pacto ſuum ſupputauerit argẽtũ & alienum. Curgulio cũ obſignatis a phædromo lr̃is tãq̃ a milite uẽit:atq́ q̃ uolebat iꝑetrat. ℭ Cõuellere cogito.i.ſub ducere ac ſuffurari aliqd ſumpta trãſlatiõe ab eis q aliena uelicãt corpora: hinc ẽt cõpillo dicim⁹. ℭ Mature qſiuit.i.ſeriuſcule. ℭ Mature parſit.i.cuſtodierit maturãdo ac retinẽdo. ℭ Mature eſurit.i.tãdẽ aliqñ fame occupat̃. VALLA

Ego hoc effectum lepide tibi tradam:tace:
Aedepol ne ego hic me intus expleui probe
Et quidem reliqui in uentre cellæ uni locum
Vbi reliquiarum reliquias reconderem.
Quis hic eſt qui operto capite æſculapium ſalutat?
At at quem quærebam (ſequere me) ſimulabo quaſi non noueri
Heus tu te uolo. Ly. une ocule ſalue. Cur. quæſo derides ne me?
Ly. De coclitum proſapia te eſſe arbitror. nam hi ſunt unoculi.
Cur. Catapulta hoc ictum eſt mihi apud ſityonem. Ly. nam quid
Id refert mea? an aula quaſſa cum cinere effoſus fiet?
Cur. Superſtitioſus hic quidem eſt: uera prædicat: nã illæc catapultæ
Ad me crebro cõmeant: adoleſcens ob rempublicam
Hoc intus mihi quod inſigne habeo: quæſo ne me incomities.
Ly. Licet ne inforare ſi incomitiare non licet? Cur. non inforabis
Me quidem: nõ mihi placet tuum ꝑfecto nec foꝝ: nec comitium:
Sed hunc quæro commoſtrare ſi potes inibis a me ſolidam
Et grandem gratiam: lyconem quæro trapezitam. Ly. dic mihi.
Quid eum nũc q̃ris? aut cuiatis? Cur. eloquar ab therapontigono
Platagidoro milite. Ly. noui ædepol nomen.
Nam mihi iſtoc nomine dum ſcribo expleui totas ꝯcereas quatuor
Sed quid lyconem quæris. Cur. mandatũſt mihi
Vt has tabellas ad eum feram. Ly. quis tu homo es?
Cur. Libertus illius: quem omnis ſummanum uocant.
Ly. Summane ſalue. qui ſummanus fac ſciam?
Cur. Quia ueſtimenta ubi obdormiui ebrius.
Summano: ob eam rem me omnes ſummanum uocant.
Ly. Alibi te meliuſt quærere uel hoſpitium tibi.
Apud me profeſto nihil eſt ſummano loci.
Sed iſtum quem quæris ego ſum. Cur. quæſo tu ne is es?
Lyco trapezita. Ly. ego ſum. Cur. multam me tibi
Salutem iuſſit therapontigonus dicere.
Et has tabellas dare me iuſſit. Ly. mihin? Cur. ita.
Cape: ſignum noſce: noſtin? Ly. quid ni nouerim?
Clipeatus elephantum tibi machera diſſicit.
Cur. Quod iſtic ſcriptum eſt id te orare iuſſerat
Profecto ut faceres ſuam ſi uelles gratiam.
Ly. Concede: inſpiciam quid ſit ſcriptum. Cur. maxime.
Tuo arbitratu, dum auferam abs te id quod peto.

ℭ Vſus eſt ẽt pecũia.i.opus ẽ. ℭ Ne ego hic me intus expleui ꝓbe ꝑfecto inqt curgulio apud phædromũ me admodũ ſaturaui. ℭ Operto capite æſculapiũ ſalutat. Cur ueteres deos opto capite ſalutauerint. Plutarc. in ꝓblematis expoſuit q̃ ſit hic neceſſe recẽſere. ℭ Vnocule ſalue. Luſc⁹.n. erat curgulio. De cochlituʒ ꝓſapia. Varro ap̄ ẽniũ decẽ coclites ab oculo cocles ut ocles dictus q unũ hr̃et oculũ: quo circa ĩ curguliõe ẽ de coclitũ ꝓſapia. Itidẽ Serui⁹ in. viii. æne. cocles hic ꝓpriũ ẽ ĩ aliis appellatiuũ nã luſcos coclites dixer̃t ãtiq: uñ cyclopas coclites legimus dictos qđ unũ oculũ hũiſſe ꝓhibeant̃. ℭ Proſapiã.ꝓgeniẽ dic̃ priſca loq̃ndi cõſuetudine. ℭ Catapulta hoc ictum eſt.i.iaculo ꝑcuſſum eſt. ℭ Id refert mea: ideſt intereſt. ℭ An aula quaſſa cum cinere effoſus fiet. ſenſus eſt nil mihi curæ hunc ne amiſeris: ut ais oculum an dum aulæ ut ferueat aſſiſtis & quaſſa aula aqua feruenti cadente in cinerem calidum inſurrexerit feruor in ꝓximum tuũ oculum ipſumq́ effoderit. ℭ Superſtitioſus. Nũc pro diuinatore ponitur ſupſtitioſus. nã ſubdit uera ꝑdicat. uñ ſupſtitioſi Donatus exponit dicẽs: ſupſtites ſunt ſenes & anus qa ſenes multis ſupſtites ætate delirãt: uñ & ſupſtitioſi qui deos timẽt nimis qđ ſignũ eſt delirãtis. Aliter tũ Ci. de natura deoꝝ aliter Lactãtius i. iiii. ℭ Quod inſigne hẽo.i.q̃ mihi nota impreſſa eſt. ℭ In cõmicies.i.cõuicieris. ſiqdem in cõmiciis mos fuit cõuiciari. ℭ Licet ne inforare. Ludens lyco licet ne inqt: in foꝝ agere ſi in cõmiciare non licet: hoc eſt in comicium ubi ſuffragia populi exhibebantur agere non licet. ℭ Aut cuiatis. hoc eſt unde es: quod nunc cuias & cuiate dicim⁹. ueteres cuias circũflexa ultima: ut nr̃as: ur̃as: aripinas: rauenas: bergomas & id genus alia. ℭ Cæras q̃tuor.i.tabulas cæratas qbus antiqs mos fuit ſcribere.

Coclitũ. Proſapia Vnoculi Catapulta. Incomities. Inforare Cuiatis. A.I.Cetra, q̃tuor. Sũmano Salutem dicere.

ℭ Sumano.i.ſub manu capio. Pli. tñ ſumanũ Plutonẽ dictũ ait. ſumanalia inqt feſtus liba farinacea in modũ rotæ ſingularis. ℭ Sed iſtum quem q̃ris ego ſum. ita dictã: ut illud ſupra Naucratẽ quem conuenire uolui in naui non erat. ℭ Clypeatus.i.armatus. ℭ Machæra.i.gladio, qa hæma ſanguis & chæro gaudeo, ℭ Diſſicit, legendum diligit ex

Miles lyconi in epidauro hoſpiti
Suo therapontigonus platagidorus plurimam
Salutem dicit. Cur. meus hic eſt: hamum uorat.
Te cum oro: & quæſo qui has tabellas adferet
Tibi: ut ei detur quam iſtic emi uirginem.
Quod te præſente iſtic egi: teq́ꝫ interprete.
Et aurum & ueſtem: iam ſcis ut conueneris.
Argentum des lenoni: huic des uirginem.
Ly. Vbi ipſus? cur non uenit? Cur. ego dicã tibi qa nudiuſquartus
Venimus in cariam ex india: ibi nunc ſtatuam uolt dare auream
Solidam faciundam ex auro philippeo quæ ſciet
Septempedalis factis monumentum ſuis
Ly. Quamobrem iſtuc? Cur. dicam. quia enim perſas: paphlagõas
Synopas: arabes: caras: cretanos: ſyros: rhodiã: atq́ꝫ lyciam
Perhediam: & perbeleſiam: contauromachiam: & claſſiam.
Onomaminiam: lybiamq́ꝫ oram omnem conterebrominiam:
Dimidiam partem nationum uſq́ꝫ omnium ſubegit ſolus
Intra uiginti dies. Ly. uah. Cur. quid mirare?
Ly. Quia enim in cauea ſi forent concluſi itidem ut pulli
Gallinacei ita non potuere uno anno circumirier.
Credo hercle te eſſe ab illo: nam ita nugas blatis:
Cur. Immo etiam porro ſi uis dicam. Ly. nihil moror.
Sequere hac redabſoluam qua adueniſti gratia.
Atq́ꝫ eccum uideo. leno ſalue. Le. di te ament.
Ly. Quid hoc quod ad te uenio? Le. dicas quid uelis.
Ly. Argentum accipias cum illo mittas uirginem.
Le. Quid quod iuratus ſum? Ly. quid id refert tua?
Dum argentum accipias. Le. qui monet quaſi adiuuat.
Sequimini. Cur. leno caue in te ſit morari mihi.

Miles.

AEdepol nugatorẽ lepidũ: lepide hũc nactus ẽ phædromus
Halophantã an ſycophãtã hũc magis hoc eẽ dicã neſcio
Ornamenta quæ locaui: metuo haud poſſim recipere.
Quãquã cum iſtoc mihi negocii nihil eſt. ipſi phædromo
Credidi: tamen aſſeruabo: ſed hinc dum egreditur foras.
Commoſtrabo quo in quenq́ꝫ hominem inueniatis loco:
Ne nimio opere ſumat operam: ſi quem conuentum uelit:
Vel uitioſum: uel ſine uitio: uel probum: uel improbum
Qui periurum conuenire uult hominem: mitto in comitium
Qui mendacem & glorioſum: apud cluacinæ ſacrum.
Dictis damnoſos maritos ſub baſilica quærito.
Ibidem erunt ſcorta exoleta quiq́ꝫ ſtipulari ſolent.
Symbolorum collatores apud forum piſcarium.
In foro infimo boni homines: atq́ꝫ dites ambulant.
In medio propter canalem ibi oſtentatores meri
Confidentes garruliq́ꝫ & maleuoli ſupra lacum.
Qui alteri de nihilo audacter dicunt contumeliam.

Et qui

nonio ubi inq̃t diligere manifeſtam
hẽt ſigñationẽ ut plærũq́ꝫ diligit di
uidit. Plau. in curgulione clypeatus
elephantum tibi machæra diligit.
ℭ Dum auferam abſte id qd' peto
Dona. petimus præcario. poſcimus
imperioſe. poſtulamus iure. At etiã
cũ inſtantia efflagitamus. Quinti. ef
flagitaſti quottidiano cõuitio. Cur-
tius in ſeptimo de reb⁹ geſtis alexã-
dri bellũ feroces depoſcunt. & iteꝝ
poſtulabat aũt magis q̃ petebat: ut
accepta pecunia quãtacũq́ꝫ & q̃ ſe-
cunt. petere aũt ẽt iuadere. Virg. ma
lo me galatea petit. petere & ire cur-
tius indiam & inde oceanum peti-
turus hinc petulãs q inſolẽter petit.
ℭ Petulãtes & petulci ẽt appellan-
tur q proteruo impetu & crebro pe
tũt ledẽdi alteri⁹ gr̃a. Vir. i. iiii. geor.
neq́ꝫ oues ediq́ꝫ petulci floribus in-
ſultent contigeras norũt mr̃es agni
q́ꝫ petulci: & affranius in ida noſtrũ
in cõuentũ: ut cõfeſſum ludũ lapſũ-
q́ꝫ petulcũ. interdũ ꝑ ueloce uſi uidẽ
tur antiqui ut hoc uerſu itelligi põt
ex uitet quaſi petulcus qdã pedib⁹
cõuibrauit. peteſſere antiq inqt Feſ.
ꝓ petere dicebant ea quidẽ forma
uerbi qua ſunt laceſſere & inceſſere:
ſed ut mihi ur̃ qñ ſignificabant ſæ-
pius petere: & peteſſant ſæpius petãt
Inde etiam petimina in armis iumẽ
torꝫ ulcera & uulgus appellat & Lu
cilius meminit. cum ait ut petimen
naſo aut lumbos ceruicibus tangat
eo nomine autem & inter duos ar-
mos ſuis q̃ eſt aut pectus appellari
ſolitum teſtatur. Neuius in deſcripti
one ſyliæ cũ ait: petimine piſcino q
meruerat. ℭ Hamũ uorat. i. nõ eſcã
mõ ut alii: ſed etiam hamum abſu-
mit. ℭ Tecum oro. i. tecũ ago. Vn-
de & oratores q cauſaꝝ actores dñr
ℭ Credo hercle te eẽ ab illo. ob mẽ
dacia iqt tua nõ dubito qn ille te mi
ſerit. Nugas blactis. inania loq̃ris
unde blacterare & blacterones dicti
ℭ Redabſoluã. i. abſoluã ut redire
q̃as d. lr̃a interpoſita ob hiatũ uoca
liũ. ita redoleo: redhibeo. redordior
AEdepol nugatorẽ. Miles cũ
deluſuꝫ ſe nouiſſet anulo a
curgulione epidauꝝ uenit.
ut lyconẽ conueniat trapezitã. Sed
interea nõ nihil obſtrepit: & maledi
ctis multos inceſſit: quod tñ a Plau
to nequaq̃ cõfictum uidetur. Nã ue
luti ueteris memor comœdiæ ſub
pſona

Hamum uorat.
Interp̃te.
Cõuenerit.
Septẽpedalis.
Monumentum
Rhodia.
A.l. Peredia bibeſia.
A.l. Vnimãmia.
Conterebrominiam.
Blatie.
A.l. Te abſoluam.
Qui monet quaſi adiuuat.
Caue in te ſit morari in.
A.l. Halophãtam.
Comitiũ
Cluaciæ ſacrum.
BERN. SARA. VENE.
Propter canalem

perſona militis taxat uitia & malos urbis mores recenſet. ℂ Holophantã. Oia mentientẽ. ſycophantã mendacẽ doloſum & q aliud oſtẽtat & aliud agit. ℂ Mittã in comitiũ. Quaſi ꝙ pbẽtes in comitiis ſuffragia nec fidẽ nec iuſiurãdũ ſeruẽt. ℂ Glioſũ. Iactabũdũ. ℂ Gluacinæ. Hãc deã Venerẽ noiarũt: cui⁹ tẽplũ fcm̃ eo loco eſt ubi romani ſabiniq; armis depoſitis pacẽ iniere: cluere ſi qdẽ pugnare eſt. ℂ Scorta exoleta. Scortũ diximus qđ q̃ſi pedib⁹ ſubigat̃. exoletũ ãt qđ adoleſcere aut creſcere deſiit uel creſcẽdi modũ exceſſit: ut apud Feſtũ: & alibi Plau. reliq domi uirginẽ exoletã. ℂ Quiq; ſtipulari ſolẽt. Hoc ẽ de pecũia cõueniũt: ſtipulari dr̃ q pecuniã rogat & q ſpondet de his uberrie ulpianus. ℂ Symbolorꝫ collatores. Qui cõferũt ſinguli portões. Dr̃ ſymbolũ qđ ſimul collatũ ẽ. ℂ Propter canalẽ. i. iuxta canalẽ a canali dci ſunt canalicolæ forenſes hoies paupes q circa fori canalia cõſiſterẽt ut tradit Fe. ℂ Sub ueterib⁹. ſ. arcub⁹. arc⁹. n ueteres Romulus latericios poſuit quos p⁹modũ romãi opib⁹ florẽtes marmoreos iſtaurarũt: & Iuue. ſubſtitit ad ueteres arcus. Porphirio ad Ianos inqt eos q ſunt i regiõe baſilicæ pauli q̃ & romanũ forꝫ erat: fœneratores cõſiſtũt ſub ueterib⁹ uidelicet: ut Plau. ait. erat oĩno locus ſic̃ ps i foro ſub nouis appellabat̃ ut atteſtat̃ Varro. ℂ Pone ædẽ caſtoris: In foro romão tẽplum erat caſtoris ubi mercatores & q pecũias fœnor̃ locabãt cõueniebãt. ℂ In thuſco uico. Docet Varro thuſcũ uicũ dcm̃ eẽ a thuſco duce nobili q cõtra latinos auxilia romulo tulit: & iõ ibi uertunũ ſtare ꝙ hic deus hetruriæ priceps ℂ Qui ipi ſeſe uẽditãt. Qui. ſ. ſe uenũdari patiunt̃: De qb⁹ in muſtellaria Plau. ubi iſti q triũ nũmorꝫ cã ſubeunt ſub aſta. Ad quos ur̃ aluſiſſe Iuue. Et pbere caput dña uenale ſub aſta. ℂ In uelabro. Quod dcm̃ ẽ docẽte Varrone a uehẽdo uicus erat romæ quẽ die gallici triũphi curru pteruehẽs Cæſar pœne excuſſus: ẽ axe diſiracto de piſtore lanio & haruſpice: abũde dcm̃ fuit ſupra. ℂ Vortãt: uorſurã faciũt: ẽ. n. uerſurã facere mutuo pecũiã accipe: ut aliis ſoluat̃ creditorib⁹: ꝙ uelut uertere creditorẽ dicatur. Terrẽtius uerſuram ſolues: ideſt creditorẽ mutabis: ſed aduerte ubi legitur dictis damnaſos maritos ſub baſilica quærito. Dicendum potius autumo dictis clamoſos maritos. Sed nihil demuto

Sub ueteribus.

Pone ædem.

Velabro

Et qui ipſi ſat habent: quod ipſis poſſit uere dicier.
Sub ueteribus ibi ſunt qui dant: quiq; accipiunt fœnore:
Pone ædem caſtoris: ibi ſunt ſubito quibus credas male.
In tuſco uico ibi ſunt homines: qui ipſi ſeſe uenditant.
In uelabro: uel piſtorem: uel lanium: uel haruſpicem.
Vel qui ipſi uortant: uel qui aliis ſubuerſentur præbeant.
Dictis damnoſos maritos apud leucadiam oppiam.
Sed interim fores crepuere: linguæ moderandum eſt mihi.

Curgulio. Lyco. Capadox.

Itu præ uirgo: non queo quod pone me eſt ſeruare.
Et aurum: & ueſtem: oẽm ſuam aiebat. qcqd hæc haberet.
Ca. Nemo it inficias. Cur. attamen meliuſculum eſt monere.

VALLA

AEdepol nugatorẽ. i hac ſcẽa miles ſecũ loqt̃ & añq̃ cũ quoq; loquat̃ docet quo i loco quẽ uis q̃rẽr oporteat. ℂ Calophãtã an ſycophãtã. i. deriſorẽ ne an ipoſitorẽ ſupplãtatorẽq; appellẽ. Calõ. n. pulchrũ ſignat & phæno oñdo. ſycophãtæ uero ſupra expoſita ẽ etymologiæ rõ. ℂ Ornamenta q̃ locaui. nẽpe q̃ tradidi mulieri. ℂ Mitto i cõmiciũ. ubi cũ hoies iurauerit ſuã ſuffragiorꝫ opã ſe exhibituros nihil agũt. ℂ Ap̃ cluaciæ ſacrũ. Cluer̃ certare iqt Pli. ueteres dixerũt: uñ & clypeũ qdã dcm̃ uoluerũt hic & dea cluacina. ℂ Sub baſilica. i. regia ut uulgo pallatiũ dici ſolet. ℂ Scorta exoleta. meretriculas putidas. ℂ Stipulari ſolẽt. qđ ẽ pmittere p iterrogationẽ. ℂ Symbolorꝫ collatores. i. ſuarꝫ portõnũ i unũ exhibitores. ẽ. n. ſyn. idẽ ꝙ cõ & ballo iacio. ℂ In foro iſimo. i. fori pte iſima. ℂ Propter canalẽ. i. iuxta canalẽ. ℂ Sub ueterib⁹ ſubaudi arcub⁹. ℂ Pone ædẽ. i. p⁹ ædẽ. põe ordinẽ ſignat ſic p⁹ locũ. ℂ In thuſco uico. Var. mõs a cælii uibẽno thuſco duce nobili: q cũ ſua mãu dr̃ romulo uẽiſſe auxilio cõtra latinũ regẽ hũc p⁹ cælii obitũ qđ nimis mũita loca tenerẽt ne q̃ ſuſpitõe eẽnt deducti dñr i planũ ab eis dict⁹ uic⁹ thuſc⁹ & iõ ibi uertũnũ ſtare qđ is deus hetruriæ priceps. ℂ Vel aruſpicẽ. ab ariga iſpiciẽda dictus haruſpex: hariga ãt hoſtia qđ ex hara. i. ſtabulo agat̃. ℂ Vel ipi uortãt. i. uorſurã faciãt. Vorſurã facere dr̃ q æs alienũ ex ære aliẽo ſoluat: dr̃ etiam uorſuram facere cum minore fœnore acceptam pecuniam maiorem occupat. ℂ Leucadiam appiam. In appia uia conſtitutam.

BERN. SARA. VENE.

ITPræ uirgo. Tradit̃ puella curguliõi, p eaq; lẽoni dinumerat̃ pecũia. ℂ It inficias. Negat. ℂ Liberali cãm manu adſereret. Hoc ẽ uellet puellã a ſeruitute uẽdicare uel aſſerere liberã eẽ. qa nõ licuerat ingenuas uenũ iri. Terẽ. i adelphis Plautũ imitatus. nã ego liberali illã aſſero cãm mãu. Dona. uſus ẽ iuris uerbis a qb⁹ ẽt aſſertores dñr uidices alienæ libertatis. ℂ Mãcipiõ tibi dabo. Dcm̃ ẽ mãcipiũ qđ manu capiat̃ Feſto. Siue mãcupi ẽptiõe acqrat̃: emptio. n. hmõi ſolẽnitate q̃dã ac teſtib⁹ adhibitis fiebat ut docent iuriſcõſulti: inde mãcipare manu cape & emãcipare manu emittere: licet emancipatum interdũ p alicui rei deditũ dicamus. ℂ Qui. Pro qua. ℂ Abiurant. Periurio negãt: nã ſic Ser. ſup illo Virgilião uerſiculo abiuratæq; rapiæ i. viii. æne. iqt: abiurare eſt rẽ creditã negare piurio.

¶ Mancupatis. Manu capitis. ¶ Pedes. Pediculi. Luci. ubi me uidit caput ſcabit pedes legit. ¶ Luſce: luſci & luſcioſi q parꝝ uidẽt a luce dicti: dicunt̃ a Feſto luſcitioſi q clarius ueſpi q̃ meridie cernũt: ulpianus in ædilitio edicto; Idẽ ubi hõ neqꝫ matutĩo tp̃e uidet neqꝫ ueſptino qđ genus morbi græci nyctilopas uocãt luſcitionẽ eẽ eã qdã putãt cũ hõ lumĩe adhibito nihil uidet. Pli. caprinũ inqt iecur reſtituit ueſptinã aciẽ iis quos nyctilopas uocãt. ¶ Eodẽ hercle. Q đ lẽonibꝰ obiectũ ẽ piter trapezitis obiici põt: ut. ſ. cũ illis ĩ foro cõſiſtere hõ frugi nullus poſſit. ¶ Paro. Cõparo. ¶ Pariſſimi. Suplatiuũ fec̃ ab eo qđ ẽ par. ¶ Ibꝰ. Pro iis. ¶ Proſtãt. Pro p̃cio ſtãt. ¶ Luſtris. Lupanaribꝰ al's luſtrũ ꝓ ferarꝫ cubili & qnqꝫ ãnorꝫ ſpacio. ¶ Sciuit. Non a ſcio ſed a ſciſco. i. ſancio. ¶ Rimã. Quaſi legi ſãcitæ maliciã & pũerſum iterp̃tamẽtũ. ¶ Quaſi aquã feruẽtẽ. Vtit̃ compatõe ꝑ cõditiõe & ſtatu pſonæ: & hoc ẽ decorꝫ

Mancipio dare

ſeruare. ¶ Aut male meditãtẽ: Corrigo aut in male meditãtẽ: & eſt potius cõtinuatus ſermo lycõis q̃ curguliõis. ¶ Indignis. Qui nihil eorꝫ culpa merent̃ ut de ſe male audiãt: & hãc locutionẽ damus uel lenoni uel curculiõi magis q̃ lycõi. ¶ Ego te mãcipẽ. Feſtus mãcipẽ eũ dic̃ qui aliqd a populo emit cõducitue qa mãu ſublata ſignãt ſe autorẽ ẽptionis eẽ: q ẽt & p̃s dr̃: ẽ. n. ꝓprie p̃s populo fideiuſſor. Vñ is q aliquẽ nomiat ad magiſtratũ p̃s appellari põt qa ꝓ eo p̃ſtat̃ tenet̃ ſi clpã cõmiſerit

Pedes

Pariſſimibus. Luſtris. Rogitationes. VALLA

Itu p̃ uirgo. In hac ſcẽa curgulio a lycõe & capadoce planeſiũ ad phædromum adducit mulierẽ. ¶ Hãc liberali cãꝫ mãu adhereret. Sertorẽ iq̃t Fe. qdã putãt dictã a p̃ndẽdo qa cuipiã adſerat manũ educẽdi eiꝰ gr̃a ex ſuitute ĩ libertatẽ uocet̃ adſertor: quũ ueri ſimilꝰ ſit dcm̃ q ſereret qd ad potiꝰ adſertorẽ a ſerẽdo cœpiſſe nomen quũ aliquẽ ſerat petendo ĩ libertatẽ eãdẽ q̃ ip̃e ſit. i. iũgat qa fruges cũ ſerunt̃ terræ iũgit qđ totũ uerriꝰ ἀπτιοάνωσ interduxit. Terẽ. ĩ adelphis. nã ego liberali illã aſſero cãm mãu. donatꝰ. Vſus ẽ iuris uerbis a qbꝰ ẽt aſſertores dicunt̃ uindices alienæ libertatis. ¶ Mãcipio accipiã. nexũ a mancipio. Varro ita diſtinguit nexũ manibꝰ ſcribit oẽ qđ p librã & æs gerit̃ ĩ quo ſint mãcipia. mutiꝰ q̃ p æs & librã fiãt ut obligent̃ p̃terq̃ mãcipio det̃ hoc ueriꝰ eẽ ip̃m uerbũ oñdit de quo q̃rit: nã idẽ qđ obligat̃ p librã neqꝫ ſuũ fit. Inde nexũ dictum liber qui ſuas opas in ſeruitutẽ pro pecũia quã debebat dũ ſolueret nexus uocat̃ ut ab ære obæratus: hoc C. popillo uocare ſylla dictator̃ ſublatũ ne fieret & oẽs q bonam copiam iurarent ne eſſent nexi diſſoluti. ¶ Qui abiugant. No. M. abiugat ſepat. aliẽat: pacuuiꝰ in edo: quæ res te

Mãcipes

Frugi bonæ. A. l. Salue.

abſtabilis

Memento promiſiſſe te: ſi quiſquam hanc liberali
Cauſam manu adſereret: mihi omne argentum redditum iri
Minas triginta. Ca. meminero: de iſtoc quietus eſto.
Et nunc idem dico. Ly. & cõmeminiſſe ego hæc uolam te.
Ca. Memini & mancipio tibi dabo. Cur. egõ ab lenone quicquam
Mancipio occipiam. quibus ſuí nihil eſt niſi una lingua
Qui abiurant ſi quid creditum eſt: alienos mancupatis.
Alienos manumit titis alieniſqꝫ imperatis.
Nec uobis auctor ulluſt: nec uoſmet eſtis ulli.
Item genus eſt lenonum inter homines meo quidem animo:
Muſcæ: culices: pedeſqꝫ: puliceſqꝫ.
Odio & malo & moleſtiæ: bono uſui eſtis nulli.
Nec uobiſcum quiſq̃ in foro frugi conſiſtere audet.
Qui conſtitit culpatur: conſpuitur: uituperatur
Eum rem fidemqꝫ perdere: tanetſi nihil fecit aiunt.
Ly. Aedepol lenones meo aío nouiſti luſce lepide:
Ca. Eodẽ: hercle uos pono: & par Pariſſimi eſtis ibus
Hi ſaltẽ in occultis locis proſtant uos in foro ipſo.
Vos fœnore: hi male ſuadendo: & luſtris lacerant homines
Rogitationis plurimas propter uos populus ſciuit.
Quas uos rogatas rumpitis: aliquam reperitis rimam.
Quaſi aquam feruentem frigidam eſſe: ita uos putatis leges.
Ly. Tacuiſſe mallẽ: haud in male meditantem male dicax es.
Ca. Indignis ſi male dicitur: maledictum id eſſe dico.
Verum ſi dignis dicitur benedictumſt meo quidem animo
Cur. Ego mancipem te nihil moror: nec lenonem alium quẽquã
Lyco: nũqd uis? Ly. bene uale. Cur. uale. Ca. heus tu tibi ego dico.
Cur. Eloquere quid uis. Ca. q̃ſo ut hanc cures bene ſit iſti:
Bene ego iſtam eduxi meæ domi & pudice. Cur. ſi huius miſeret.
Ecqd das ꝙ bene ſit? Ca. malũ. Cur. tibi opus ẽ hoc quo te ꝓcure:
Ca. Quid ſtulta ploras? ne time: bene hercle uendidi ego te
Fac ſis bonæ frugi ſies: ſequere iſtum bella belle.
Ly. Sumane nunquid nunc iam me uis? Cur. uale.
Nam & operam & pecuniam benigne præbuiſti.
Ly. Salutem multam dicito patrono. Cur. nunciabo.
Nunquid uis leno? Ca. iſtas minas decem qui me procurem
Dum melius ſit mihi des. Cur. dabuntur cras peti iubeto.
Ca. Quando bene geſſi rem uolo hic in fano ſupplicare.
Nam illam minis olim puellam paruolam emi.
Sed eum qui mihi uendidit illam nunquã poſt illa uidi.
Periiſſe credo. quid id mea refert? ego argentum habeo.

Quoi homini

abſtabilis abiugat certum eſt loq̃.Seruius tñ abiurant legit inquiens ſup illo Virgiliano:abiurataꝗ rapinæ.Abiurare eſt rẽ creditã negare ꝑiurio Plaut⁹ in curgulioẽ.¶ Alienos mãcupatis.i.mancipia facitis ex alienis reb⁹.¶ Pedeſq̃.i. pediculi.Nonius pedes ãt ꝓ pediculis:ſic Plautus in curgulione genus eſt lenoniũ &c̃.& Liuius in gladiola pulices ne an in cimices an pedes reſponde mihi:& Lucillius ubi me uidi caput ſcabit pedes legit.¶ Vobis cũ cõſiſtere.i.uerſari uobiſcũ.¶ Cõſpicit.i.ſpectat ut mõſtrũ.legit & cõſpuit.¶ Rẽ fideq̃.i.facultates & exiſtimationẽ.¶ Pariſſ mi eſtis iibus.Ab eo qđ eſt par ſuꝑlatiuũ pariſſimi.& ab eo qđ eſt is ea id iibus.¶ Luſtris lacerãt.Lupanarib⁹ diſceꝑũt.

Q uoi homini dei ſunt propitii:lucrum ei profecto obiiciunt:
Nunc rei diuinæ operam dabo certum ſit bene me curare.

Miles Terapontigonus.Lyco trapezita.

NOn ego nunc mediocri incedo iratus iracundia.
Sed eapſe illa qua excidionem facere condidici oppidis.
Nunc niſi tu mihi ꝓpere ꝓperas dare iam triginta minas.
Q uas ego apud te depoſui:uitam propera ponere.
Ly.Non ædepol nunc ego te mediocri macto infortunio.
Sed eapſe illa qua mactare ſoleo:quoi nihil debeo.
Mi.Ne te mihi facias ferocem haud ſupplicare cenſeas.
Ly.Nec tu me quidem unq̃ ſubiges redditum ut reddam tibi.
Nec daturus ſum.Mi.idem ego iſtuc quom credebam credidi.
Te nihil eſſe redditurum.Tra.quur nunc a me igitur petis?
Mi.ſcire uolo quoi reddidiſti.Tra.luſco liberto tuo
Is ſummanum ſe uocari dixit:ei reddidi.
Q ui has tabellas obſignatas attulit.Mi.ques tu mihi tabellas
Q uos tu mihi luſcos libertos quos ſummanos ſomnias?
Nec mihi quidem libertus eſt ullus.Tra.facis ſapientius:
Q uam pars lenonum libertos qui habent:& eos deſerunt.
Mi.Q uid feciſti?Ly.quod mandaſti feci tui honoris gratia.
Tuum qui ſignum ad me attuliſſet nuncium ne ſpernerem
Mi.Stultior ſtulto fuiſti qui iis tabellis crederes?
Tera.Q uis reſpublica & priuata geritur:nonne iis crederem?
Ego habeo tibi res ſolutas recte bellator uale.
Mi.Q uid ualeam?Tr.at tu ægrota ſi uiues per me quidem ætatẽ.
Mi.Q uid ego nunc faciam?quid refert me feciſſe regibus
Vt mihi obedirent:ſi hic me hodie umbraticus deriſerit?

¶ Rogatiões.i.leges q̃ multoꝝ interrogatione ſantiunt.Nã rogatio ẽ cũ populus cõſulit de uno plurib⁹ ue hoĩbus qđ nõ ad oĩs ꝑtineat:& de una plurib⁹ue reb⁹ de qb⁹ nõ oĩbus ſanciat.nã qđ in oẽs hoĩes reſue populus ſciuit lex appellat.Itaq̃ gallus ælius ait inter legẽ & rogationẽ hoc intereſt.rogatio eſt genus legis:q̃ lex nõ continuo ea rogatio eſt nõ põt nõ eſſe:lex ſi mõ iuſtis cõmitiis rogata eſt.¶ Populus ſciuit:nõ a ſcio:ſed a ſciſco:ſciſcunt eñ.i.ſanciunt leges.¶ Rogatas.i.cõfirmatas ex rogatione.¶ Aquã feruentẽ frigidã eſſe.i.cõtraria oĩa aſſumẽtes.¶ Aut male.& ꝑinde bñ.¶ Meditãtẽ.ꝓ meditãti maledicax es.¶ Ego mancipẽ te nihil moror.i.nolo te q mancipiũ exhibeas mihi q nihil hẽs:ſeſt⁹.mãceps dr̃ qđ mãu capiatur Ci.i uerrẽ.qd ẽ uerres ne illã tibi qdẽ defenſionẽ reliquã feciſti mancipes in iſtis rebus eſſe uerſatos mancipes frumentũ ĩprobaſſe.mancipes cũ ciuitatib⁹ ꝑtio decidiſſe & eoſdẽ abſte illaꝝ ciuitatũ noĩe pecũias abſtuliſſe.Itẽ in topicis abalienatio eſt eius rei q̃ mãcipi eſt:aut traditio alteri nexu aut in iure ceſſio:iter quos ea iure ciuili fieri pñt.Idẽ ꝓ murena Quod ſi in his repẽte q̃ mãcipi ſũt is ꝑiculũ iudicii pſtare debet. Priſcianus in.i.neutrũ hoc gũmi & a genitiuis cõpoſita cõis tiiũ gñm ut eiuſmõi.nã nihil frugi mãcipi oblig ſũt caſus figurate cũ oĩb⁹ caſib⁹ adiũcti. Excidionem.

NOn ego nũc.Cõtẽtionẽ cõtinet diuerbiũ militis & trapezitæ ꝓ pecũia lẽoni male tradita:nõ ego nũc mediocri icedo irat⁹ iracũdia:ẽ loq̃ndi mõus figat⁹ archaiſmos ſi qdẽ figra ẽ.¶ Eapſe. Eaipſa.ſ.machra.¶ Põet ꝓ đpõere apheresis.¶ Credebã.Cõmittebã. BERN. SARA. VENE.

NOn ego nũc.Mitabũ d⁹ miles ad lycõnẽ uẽit.lyco aũt hoĩeꝫ ꝑuipẽdit planeꝗ irridet ĩ hac ſcæna.¶ Sꝫ eapſe.i.ea ĩpa.¶ Excidionẽ facẽ.i.excidẽ. Quoi nihil debeo.ñ ſũ obligat⁹.¶ Facias ferocẽ.i.fortẽ.ferox.n.fortis.fer⁹ ãt ícæu⁹.Vir.fer⁹ oĩa iuppiter argos trãſtulit.¶ Hẽo tibi res ſolutas.i.exiſtio ſolutũ tibi a me eſſe:nec tibi me debiturum quicq̃.¶ Vmbraticus deriſerit.i.qui in umbra uitam agit: non ut milites in ſole. VALLA Vmbraticus

QVoi hoi. Nouam alteram affert contentionem alterum diuerbium militis & lenonis ob abductam a ſe puel
BERN. lam. ℂ Petat. Lego petam. ℂ Quidem eſt. Quid en eſt? & ubi iratus legebatᷣ lege iuratus. ℂ Delinges ſalem
SARA: Nō mō illū uetat apud ſe cœnaturꝫ ſed ne quidem aliqd deguſtaturꝫ. ℂ Ne facias teſtis. Vt. ſ. ego fatear apud/
VENE. me eſſe quod reddidi. ℂ Fruſtillatim. Per fruſtra & minutatim. ℂ Differāt. Trahant. ℂ At ita me uolſellæ. Iurat & le
no p ſua noīa dicuntᷣ uolſellæ forficulæ a uellēdo: qb⁹ utuntᷣ mulieres ad uellēdos pilos. ℂ pecten: Quo caput pe
ctimus & capillū cōponimus: alr̄ ꝓ pte pudibūda & ꝓ plectro ponitᷣ. ℂ Calamiſtrū ferꝫ uel calamus quo capilli in/
torquentᷣ ut cincini fiāt īde calami/
ſtratus. ℂ Exitia. Ab excutiēdo dcā
q̄ ex ueſtib⁹ puluis excutitᷣ. ℂ Exitiet
eni ꝓ excutiet ānotat Feſtus. ℂ Lite
um exterſum, ꝓpriū epitheton dedit
linteo quo manus & faciem tergi/
mus. ℂ Lutrinā. In quā lotura ꝓii/
citᷣ. ℂ Pulchre cēturiatus. Ironicos
dcm̄ eſt dictus centuriatus a centu/
rione q & ipſe a centū dictus ē: qb⁹
pſit hoībus: uñ & uerbum centurio
& cēturiata quoqꝫ comitia: hinc ſuc
cēturiati qui explendæ cēturiæ gr̄a
ſubiiciuntᷣ ad ſupplementū ordinū.
Terē. in phormione Ego īſidiis hic
ero ſuccēturiat⁹ ſiqdē d̄ficies. ℂ Ex
pūcto dn̄r milites expūcti. Quos ſti
pēdio miſſos faciebāt. ℂ Maniplo
Trapezita. Eſt māiplus exigua militū māus q̄ ſi
gnū ſuū ſequebatᷣ ſuſpēſū. ſ. māualē
herbæ maniplū haſtis alligatū: hinc
māipulares dicti milites id qđ lucu
Deliges ſalem. lēter exꝓſſit Ouidi. Pertica ſuſpēſos
portabat lōga māiplos. Inde mani
plaris noīa miles hēt. ℂ In tritico.
Nā curgulio uermis eſt exiguus fru
menta in horreis deuorās. dictus ꝙ
nihil aliud uideatᷣ eē q̄ guttur. ideo
rectius gurgulio. Virgi. Populatqꝫ
VALEA ingētem farris aceruū: gurgulio.
Maſtigia q Voi hoi. Dū lēo in hac ſcæ
na lætatᷣ ſe rem ſuā auxiſſe
miles occurrit poſcitqꝫ ami
cā & īter utrūqꝫ iurgia oboriuntᷣ &
controuerſiæ. ℂ Argentū ut petat.
ſubaudi a curguliōe qđ mihi debetᷣ
ℂ Nunq̄ deliges ſalē. ꝓuerbiū in il
Præliares pugnæ los dcm̄ qb⁹ a nobis qcq̄ nō debetᷣ.
ℂ Maſtigia. i. uerbero. qa maſtizo
Machera uerbero ſignat. ℂ Auferere hic. i. ita
Fruſtillatim. cōcidere ut tuis pedib⁹ hic abire nō
q̄as. ℂ Pugnæ ꝓliares. qa ſūt & pu/
Volſellæ gnæ uerborꝫ. ℂ Obtritæ iacent. qa
Axitia: nil mihi ꝓſunt. ℂ Machera & clype
us. i. enſis & ſcutū. Clype⁹ qđ & cly/
peū gn̄e neutro ut apđ Liui. nō inqt
Pli. a cluēdo: ut puerſa grāmaticorꝫ
fert opio. nā cluere ut ipſe arbitratᷣ certare dixerūt ueteres: ſed qđ in eo imagies depingerentᷣ ergo a glyſano. i. ſculpo/
ℂ Fruſtilati. i. p ſingl'a fruſta. ℂ Differāt. diſtrahāt diſſipēt atqꝫ dilaniāt. nā differo alioq: uñ dr̄ia diſtōnē ſignat facio.
ℂ Ita me. uolſellæ. a pillis cōuelendis uolſellæ dictæ. ℂ Speculum. in quo ſpectamus imagines a ſpecio antiquo uer
bo quod in uſu non eſt ſimplex. Compoſitum uero facile ab eo ſpectrum quod in ſpeculo uel mente ſpectatᷣ. ſpecu/
lar feneſtra: unde ſpectamus. ſpecula locus editus unde circum quaqꝫ ſpectari poſſit. Specillum quod oculis adiun/
ctum facit ut facilius aliquid ſpectemus, uitioſe ſpecillum ſcribunt plærique cum ſignificare id uolunt quo uulne/
rum ſinus

Capadox leno. Miles.

QVoi homini dii ſunt propitii. ei non eſſe iratos puto.
Poſtq̄ rem diuinam feci: uenit in mentem mihi.
Ne trapezita exulatum abierit argentum ut petat
Vt ego potius comedam: q̄ ille. iuſſeram ſaluere te
Terapontigone ſalue: ſaluus quom aduenis
In epidaurꝫ? hic hodie apud me nunq̄ delinges ſalem.
Mi. Bene uocas: uerum uocata res eſt: ut male ſit tibi.
Sed qd agit meum mercimonium apud te? Ca. nihil apud me qdē
Ne facias teſtis: neqꝫ equidem debeo quicq̄. Mi. quid en eſt?
Ca. Quod fui iuratus feci. Mi. redin an non uirginem?
Priuſq̄ te huic meæ macheræ obitio maſtigia?
Ca. Vapulare ego te uehementer iubebo: ne me territes.
Illa abducta eſt tu auferere hinc a me ſi perges mihi
Male eloqui profecto: cui ego niſi malum nihil debeo
Mi. Mihi malū minitare? C. atqꝫ ædepol ñ minitabor: ſʒ dabo: mihi
Si perges moleſtus eſſe. Mi. leno minatur mihi.
Meæqꝫ pugnæ prœliares plurimæ obtritæ iacent.
At ita me machera: & clipeus bene iuuent pugnantem
In acie: niſi mihi uirgo redditur
Iam ego te faciam ut hic formicæ fruſtillatim differant.
Ca. At ita me uolſellæ: pecten: ſpeculum: calamiſtrum meum
Bene me amaſſint: meaqꝫ exitia linteunqꝫ exterſum.
Vt ego tua magnifica uerba: neqꝫ iſtas tuas magnas minas

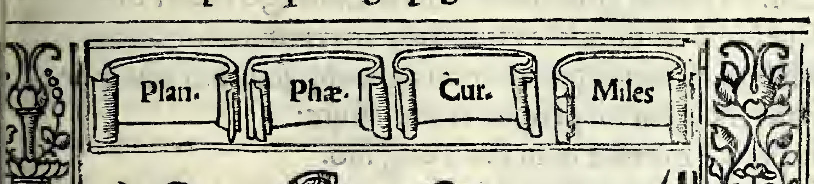
ſinus ꝓtentant.id nãq; & hirci barba ut auꝶ ei⁹ putat qa a ſpica naſcit cuius oñdit efficiẽ ſpicillũ dr̃.⁋Calamiſtꝶ ꝛ̃as itorta q̃ cyrri cinciniq; fiũt capilloꝶ.⁋Amaſſint.i.amauerit.⁋Meaq; exitia. Exitiet inqt feſt⁹excutiet ſignat.ẽ ni ꝶ exitia ad excutiẽdas a ueſtib⁹ ſordes.græce ἀνάρριπτον appellata.⁋Linteũq; extorſũ.Quod nimiũ delicioſis ib⁹ ſolet adhiberi.⁋Quæ latrinã lauat.i.matulã in q̃ uẽtris onus deponit.Pulchreꝯ̃cẽturiatus.Dona.ſuccẽturiarii ꝛ̃ q explendæ centuriæ grã ſubiiciũt ſe ad ſupplemẽtũ ordinũ.feſtus cẽturiata cõmitia itẽ curiata cõmitia dicebant populus Ro. ꝑ centenas turmas diuiſus erat ſuccenturiare eſt explendæ centuriæ grã ſupplere ſubiicere:Plautus in ſaturione ſubcenturia centũ req/re qui te delectet domi:& Cecilius in triumpho:nũc meæ militiæ aſtutia opus eſt ſubcenturia.⁋Expun/cto in manipulo.Expũcti inqt Probus milites dicuntur e militia eiecti expungere etiam foras mittere Per/ſius pupillum ue utinam quem ꝓ/ximus hæres impello expungã.Manipulus quantum herbæ quis ma/nu poſſit comprehẽdere pro uexillo ponitur:quia ueteres pendẽtẽ a ꝑ/tica manipulum pro uexillo habe/bant.Ouid.in faſtis ꝑtica ſuſpenſos portabat longa maniplos.Inde ma/niplaris nomina miles habet.Maniplus ẽt militum certus ordo.Cæſar in cõmentariis laxare maniplos iuſ/ſit.⁋Vel quingẽtos curguliones. Vermiculos dicit qui in leguminib⁹ comperiuntur.Virg.populat ingẽ/tem farris aceruum curgulio.dictus q̃ſi gurgulio qd' nil ſit ꝑter guttur.⁋Os oblitum.i.ita ſim deceptus.

Cẽturiatus eſt.
Curcu/liones.
Salue.
Oblitũ.
Mulieres male.
Mordic⁹.

on pluris facio q̃ ancillam meam:quæ latrinam lauat.
o illam reddidi qui argentum a te attulit. Mi. quis is eſt homo?
. Tuum libertum eſſe an imebat ſeſe ſummanum. Mi. meum?
at curgulio hercle uerba mihi dedit quum cogito:
mihi annulum ſubripuit. C. perdidiſtin tu anulum?
iles pulcre centuriatus eſt expuncto in manipulo.
i. Vbi nunc curculionem inueniam. Ca. in tritico facillume.
el quingentos curculiones pro uno ſaxo reperias.
o abeo:uale:atq; ſalue. Mi. male uale. male ſit tibi
uid ego faciã? maneã.an habeam? ſiccine mihi eſſe os oblitum?
upio dare mercedem qui illunc ubi ſit commoſtret mihi.

Paraſitus.

A Ntiquom poetam audiui ſcripſiſſe in tragœdia:
Mulieres duas peiores eſſe:quam una:res ita eſt.
Verum mulierem peiorem:q̃ hæc amica eſt phædromi
on uidi.neq; audiui:neq; pol dici nec fingi poteſt
ior q̃ hæc eſt:quæ ubi me hunc habere conſpicata eſt anulum:
ogat unde habeam:quid id tu q̃ris:quia mihi quæſitoſt opus
ego me dicere:ut eum eriperet:manum arripuit mordicus
ix foras me arripui:atq; effugi:apage iſtanc caniculam.

a Ntiquõ poetã.Quicũq; ille ſit nã multi extitere q iã ꝑiere.ſed forte nugat paſitus more ſuo. BERN. SARA. VENE.

A Ntiquõ poetã.Paraſit⁹q̃rit planeſiũ ſe iſectari ut militiſ anũ eripiat.⁋Quid id tu q̃ris:ſubaudi ego ſciſcitor.⁋Quia iq̃ſitoſt opus. Verba ſunt planeſii q̃ paſit⁹refert.Quia inqt refert mea id exq̃rere.⁋Arripuit mordic⁹: ideſt mordẽdo.eſt.n.aduerbiũ.⁋Iſtanc caniculam.planeſium dicit. VALLA

Planuſiũ uirgo. Phædromus adoleſcens. Curgulio. Mi.

P Hædrome ꝓpera. Ph. qd ꝓperẽ? Pl. paraſitũ ne amiſeris.
Magna res eſt. Ph. nulla eſt mihi:nã q̃ habui abſũpſi celerit
Pl. Teneo. Ph. qd negocii? Pl. rogita iſtuc unã hẽat anulum
ater iſtum meus geſtauit at mea matertera
ater ei utendum dederat. Cur. pater tuus rurſum tibi.
l. Nugas garris. Cur. ſoleo:nam propter eas uiuo facilius
uid nunc? Pl. obſecro parentes ne meos mihi prohibeas.
ur. Quid ego. ſub gẽmam abſtruſos habeo tuã matrẽ & ꝓrem?

p Hædrome ꝓpa.Cõtẽtio fit de anulo:ex quo cũcta palã fiũt mulierq; quo pacto ſit ſurrepta puula.⁋Si uis trib⁹ bolis ueli chlamydẽ.Suboſcure & quo/dã uerboꝶ iuolucro alludit ad cœ/nã ad quã iuitatus curculio paſitus a milite chlamydẽ ꝓuocat⁹ in aleã oppoſuerat ac dixiſſet uoluiſti uocatũ curgulionẽ ad cœnã palio luder at tu deluſus es anulo.⁋Thricas: Impedimẽta q̃ pedib⁹ inuolutæ pedes terãt plura Nonius.⁋Licet añſtari? Dr̃ ãteſtari añ iudicẽ ſtatuere: porphyrio in horatium:porro au/tem qui anteſtabatur auriculam ei tangebat & dicebat licet anteſta/ BERN. SARA. VENE.

Mr̃tera.

ri?Si ille reſpondebat licet:& tu inie
cta manu aduerſariũ tuũ extrahebas
niſi aũt anteſtatus eſſet qui iniicere
manuz aduerſario uolebat iniuriaꝝ
reus iſtitui poterat:& dr̃ anteſtari tã

Bolis

in actiua quam paſſiua ſignificatõ/
ne.℄Inteſtatus. Qui ſine teſtamẽ/
to perit:& cuius uerbis fides nõ hr̃

Trichas.

℄Chlamydem. Quæ ꝓprie ẽ:ue/
ſtimentũ militare:eſt enim breuior:
&arctior q̃ palium &expeditior:ꝓ/

Ecciſtan

pterea Plautus alibi cape ſis puer pa
lium & da chlamydẽ ut abeam :pri
mus dicit̃ numa rex chlamydẽ in
uſum recepiſſe & poſtmodũ tran//

Quadru plicem Añſtari.

ſlatam in uſum militarem.℄Pater
meus. Nunc incipit cataſtrophe.
℄Dionyſia . Feſta bacchanalia .
℄Turbo.Ventus impetuoſus ad/
ueniens in modum turbinis:quem
Plinius ſecundo naturalis hiſtoriæ
typhonem uocat:turbo etiã græce
trochus. ℄Aſſeruiſſet. Vẽdicaſſet.

VALLA

P Hædrome propera. In hac
ſcæna ex militis anulo pla/
neſiũ cognoſcit frẽm ſuuz
militẽ itaq; deſpõdet̃ uxor phædro
mo a milite frẽ planeſiũ.℄Abſum
pſi.tranſegi pfeci.℄Nugas garris:
ideſt nugaris garyo ſimplici r.græci
ſcribũt.&cũ y.apud quos loquor ſi
gnificat ut pindarus ſtati in pricipio
olympion . ειΔε ἄεθλα̃γαρυεν.
℄Soleo . ſubaudi nugas garrire.
℄Tribus bolis.i.paruula eſca:irri/
det.n.militẽ.℄Velim chlamydem
Verbũ græcũ chlamis,ꝓprie idumẽ/
tũ militare ſtatius chlamys horrida
pẽdet a tergo ledæus apex.℄Cum
bolis cũ bulis. Agnomiatio figura.
℄Quas tu mihi trichas .i. capillos
iuolutos uñ extricare & itricare.Tri
cæ inqt nõius hũc citãdo plautinũ
locũ ſũt ipedimẽta & iplicatiões.&
ide tricenare ipedire morari dictæ q̃
ſi tricæ:qđ pullos gallinacios inuol
uãt & impediant capilli pedib⁹im/

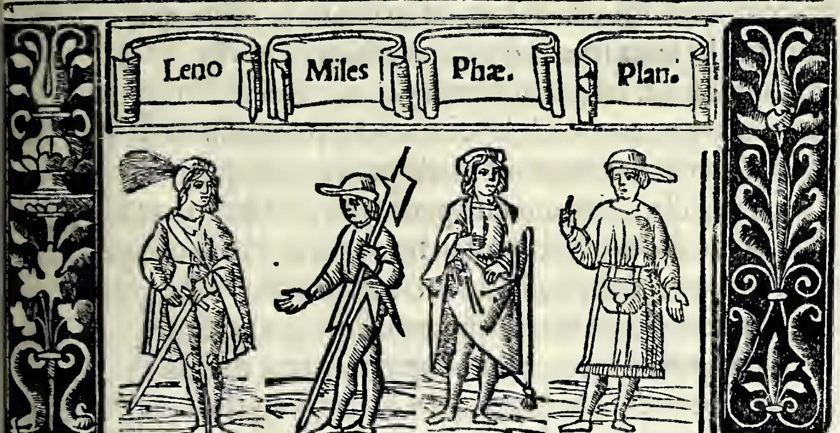
Turbo uentus

plicati .idẽ in epidico.Aliq̃ ope exi/
liam extricabor aliqua inde ex impe
dimẽtis liberabor.Luc.ſat.li.xi. Nec
in amore hoc opus nec tricone ua
dato . Turpil . in demiurgo . Iudi/
cia lites turbas trichas contentiones
maximas.Affra.in epiſtola.Ita intri
cauit bis hanc rem temeritas: Varro
in gerunto didaſcalo putas eos nũ
citius trichas tellanas q̃ id extricatu/
ros . ℄Licet anteſtari. Horatius in
primo ſermonũ . Magna exclamat
uoce &

Pl.Libera ego ſum nata.Cur.& alii multi qui nunc ſeruiunt.
Pl.Eniuero iraſcor.Cur.dixi eqdem tibi unde ad me hic ꝑuenerit
Quotiens dicendum eſt:eluſi militem inquam in alea.
Mi.Saluos ſum:eccon quærebam quid agis bone uir?Ph.audio.
Si uis tribus bolis uelim clamydem. Mi. quin tu is in malã crucem
Cum bolis:cum bullis:redde etiam argentum aut uirginem.
Ph.Quod argẽtum.quas tu mihi trichas narras?quã tu uirginem
Me repoſcis?Mi.quam ab lenone abduxiſti hodie ſcelus uiri.
Ph.Nullã adduxi.Mi.certe ecciſtam uideo. Ph. uirgo hæc libera eſt
Mi.Mean ancilla libera ut ſit:q̃ ego nunquam emiſi manu?
Ph.Quis tibi hanc dedit mancipio?aut unde emiſti?fac ſciam?
Mi.Ego quidem pro iſtac rem ſolui ab trapezita meo.
Quam ego pecuniam quadruplicem abs te & lenone auferam.
Ph.Qui ſcies mercari furtiuas atq; ingenuas uirgines
Ambula in ius.Mi.non eo.Ph.licet anteſtari?Mi.non licet.
Ph.Iuppiter te male perdat:inteſtatus uiuito.
Mi.At ego quem licet te accede huc.Cur.ſeruũ anteſtari? Mi. uide
Cur.Hẽ ut ſcias me liberum eſſe.Mi.ergo ambula in ius hẽ tibi.
Cur.O ciues ciues.Mi.quid clamas? Ph.quid iſtum tibi tactio eſt?
Mi.Quia mihi libitũ eſt.Ph.accede huc tu:ego illũ tibi dedã.tace.
Cur.Phædrome obſecro ſerua me.Ph.tanquam metgenium
Miles quæſo ut mihi dicas unde illum habeas anulum.
Quem paraſitus hic te eluſit.Pl.per tua genua te obſecro.
Vt nos facias certiores.Mi.quid iſtuc ad uos attinet?
Quæratis chlamydem & macheram hanc unde ad me peruenerit.
Cur. Vt faſtidit glorioſus.Mi.mitte iſtum:ego dicam omnia
Cur.Nihil eſt quod ille dicit.Ph.fac me certiorem obſecro
Mi.Ego dicam:ſurge:hanc rem agite:atq; animum aduortite.
Pater meus habuit periplanes planeſium:
Is prius q̃ moritur mihi dedit tanq̃ ſuo.
Vt æquum fuerat filio.Pl.proh iuppiter:
Mi.Et iſte me hæredem fecit.Pl. pietas mea ſerua me quãdo ego te
Seruaui ſedulo.frater mi ſalue.Mi.qui credam ego iſtuc cedo
Si uera memoras:quæ fuit mater tua?Pl.cleobula.
Mi.Nutrix quæ fuit?Pl.archeſtrata:ea me ſpectatum tulerat.
Per dionyſia poſt quam illo uentum eſt iam ut me collocauerat
Exoritur uentus:turbo:ſpectacula ibi ruunt:ego pertimeſco.
Tum ibi me neſcio quis arripit timidam atq; pauidam:
Nec uiuã:nec mortuã:nec quo me pacto abſtulerit poſſum dicere.
Mi.Meminiſti hanc turbam fieri ? ſed tu dic mihi ubi is eſt homo
Qui te ſubripuit? Pl. neſcio:uerum hũc ſeruaui ſemper mecũ una
Anulum.cum hoc olim perii.Mi.cedo ut inſpiciam.
Ph.Sanan es quæ iſti cõmittas?Pl.ſine modo.Mi. proh iuppiter.
Hic eſt quem ego tibi miſi natali die:tam facile noui:q̃ me.
Salue mea ſoror.Pl.frater mi ſalue.
Deos uolo bene uortere iſtam rem nobis.
Cur.Et ego nobis omnibus tu ut hodie aduenienſ

Cœnam

Cœnam des ſororiam.hic nuptialem cras dabit.Ph.promittimus.
Mi.Tace tu.Cur.non taceo qñ res uortit bñ.tu iſtanc deſpōde huic
Miles:ego dotem dabo.Ph.quid dotis? Cur.egone? ut ſemper
Dum uiuat me alat.Mi.uerum hercle dico me iubente feceris
Et leno hic debet nobis triginta minas.Ph.quamobrem iſtuc?
Mi.Quia ille repromiſit mihi ſi qſq̃ hanc liberali aſſeruiſſet manu
Sine controuerſia oē argentū redderet.Ph.nunc eamus ad lenonē
Mi.Laudo.Ph.hic prius uolo meam rem agere.Mi.quid id eſt.
Ph.Vt mihi hanc deſpōdeas.Cur.qd ceſſas miles hanc huic uxorē (dare?
Mi.Si hæc uolt.Pl.mi frater cupio.Mi.fiat.Cur.bene facis.
Ph.Spondes ne miles mihi hanc uxorem? Mi.ſpondeo.
Cur.Et ego hoc idem unum ſpondeo.Mi.lepide facis.
Sed eccum lenonem incedit theſaurum meum.

Leno Capadox.Miles.Phædromus.Planuſium.

ARgentariis male credi qui aiunt nugas prædicant.
Nā & bñ:& male credi dico.id adeo hodie ego exptus ſū.
Nam male credit᷑ qui nunquam reddūt: ſed ꝓrſus perit.
Velut decem minas dum ſoluit omnis menſis tranſiit..
Poſtquam nihil fit clamore hominem poſco:ille in ius me uocat
Peſſume metui:ne nimis hodie apud prætorem ſolueret.
Verum amici compulerunt.reddit argentum domo.
Nunc domum properare certumſt.Mi.heus tu leno te uolo.
Ph.Et ego te uolo.Ca.at ego uos uolo ambos.Mi.ſta ſis illico.
Atq; argentum ꝓpere ꝓpera uomere.Ca.quid mecum eſt tibi?
Aut tecū? aut? Mi.quia ego ex te hodie faciam pilum catapultariū.
Atq; ita te neruo torquebo itidem ut catapultæ ſolent.
Delicatum te hodie faciam cum catello ut accubes
Ferreo:ego dico.Ca.ego uos ambo in robuſto carcere
Vt pereatis.Mi.collum obſtringe abduce iſtum in malam crucem
Ph.Quicqd eſt ipſe ibit potius.Ca.proh deum atq; hominū fidez
Hoccine pacto indemnatum atq; inanteſtatum me arripi?
Obſecro planeſium & te phædrome auxilium ut feras.
Pl.Frater obſecro te noli hunc condemnatum perdere.
Bene & pudice me domi habuit.Mi.haud uoluntate id ſua.
Aeſculapio huic habeto quod pudica es gratiam.nam ſi uoluiſſet

uoce & licet anteſtari. Ego uero oppono auriculam.Rapit in ius.Porphyrion hoc ei dicit & licet añſtari aduerſarius moleſti illius:Horatius conſulit an ꝑmittat ſe añſtari iniecta manu extracturus ad prætorem qđ uadimonio nō paruerit.de hoc aūt lege.xii.tabularꝝ his uerbis:cautum eſt ſi in ius uocamini teſtamini igit᷑ & capito añſtari.eſt ergo añſtari añquā ſcilicet añq̃ manū iniiciat ego uero oppono auriculam:porro aūt qui añſtabatur auriculam ei tāgebat atq; dicet licet anteſtari ſi ille reſpōderat licet tum iniecta manu aduerſarium tuum extrahebas niſi autem anteſtatus eſſet qui iniicere manus aduerſario uolebat iniuriarum reus conſtituebatur. ¶ Tanquam met genium.i.uitam meam. ¶ Vt Faſtidit:ideſt ut faſtu eleuatur ſupra nos. ¶ Per dionyſia: ideſt bacchanalia: quia Dionyſius bacchus. ¶ Turbo.iō dixit uētus turbo q̧ græce typhon appellat᷑ qa eſt:& turbo q̧ ab eiſdem trochus nomiuatur. ¶ Iſti cōmittas:quia auferet nec reddet.

Spōdes uxorem.

ARgentariis male. Lætat᷑ primū leno lucri feciſſe q̃s reliq̃s debebat trapezita minas ſ; poſtrēo cōpellit᷑ a milite reddere q̃ accepat ꝓ uirgine pecuniā. ¶ Metui ne minis. ¶ Alludit ueluti ad equocationē nois:nā minæ q̃s græci mnas ꝓ pecūiis hēnt᷑:ſunt.n.ut libræ pecūiariæ & minæ.i.minatiæ a uerbo minor dñr. ¶ Pilū.Genꝰ teli pila minantia pilis dixit Lucanus. ¶ Catapultariū:Quod e catapulta mittat᷑ uel iaculū ſiue catapultæ: nā monuimus catapultā dici & iaculū & inſtrm̄ teſte Nonio. Victruuio. Plauto. ¶ Catello:Vinculo. ¶ Robuſto carcere.Vel qđ lignis ex robore carcer fieret & uallaret᷑:uel qđ locus eēt in carcere q̧ robur diceret᷑ ex quo ſontes ꝑcipitarent᷑:qđ tangere uı᷑ Valeriꝰ maxius i capite de ſeueritate li.vi.de gracchis locutꝰ q̧n ēt familiares eorꝝ de robore ꝑcipitati ſunt. ¶ In Anteſtarum.Ideſt ante iudicem non uocatum nec cōſtitutum: ¶ Aeſculapio habeto gratiam dictum eſt propter morbum quo angebatur leno:ægrotantes ſi quidez rei ueneræ uacare minus poſſunt. ¶ In neruo. Ferreo uinculo quo pedes uel ceruices impediuntur Autor Feſtus.

BERN. SARA. VENE.

Pilū catapultariū. Catello ferreo. Robuſto carcer. Intoſtatū

VALLA

Argentariis male credi qui aiunt nugas ꝓdicát. In hac ſcæna leno ſibi ré facilé cótigiſſe autumat ut oía ex ſnia ꝓcederent incidit tñ in id quod præter ſpem eueniret ut cogeret quam acceperat reddere pecuniam. ℭ Meminis hodie apud prætorem ſolueret. ideſt ne minitationibus quod debebat mihi ſolueret. Notanda cóſtructio me ſolueret: niſi ſi uſpiam menda ſit aliqua. ℭ Pilum catapultarium. pilum haſta præfixum ferꝛ triágulatum eſt ſi ergo catapulta iaculum celere uel ſagitta eſt. catapultis aſſimulatú erit: ſed potius inſtrm uidetur. unde iacula mitterenť. ná ita te neruo torquebo: inquit itidẽ ut catapultæ ſolent. ℭ Robuſto carcere: ideſt firmo inexpugnabili.

Perfidioſe.

ℭ Inteſtatum: ideſt nullus teſtibus conuictum. ℭ Potuiſſet mittere: ideſt liberare ſeruitute.

Alia expoſitio. IOAN. BAP. PII.

ℭ Dicédi nó ꝑdendi. ſententioſius eſt ſi ditandi legas non dicendi hoc ſenſu. hominibus lingua data eſt ꝑ adminiculor rei parandæ non perdendæ. Iuxta illud propertianum. Falle fidem: prouolue deos: mendacia uincat. Cædant damnoſæ lucra pudicitiæ. Scis enim qd' dicitur. caput ſine lingua pedaria ſentétia eſt. ℭ Iam iam faciam: hic capadox loqtur. cui cú collum colúbari angu ſtarent: ita ferme exclamat. faciá: núm os exſinuabo. & exlatebrabo.

Iápridé quoqꝫ potuiſſet emittere: Ph. aiumaduortite ſi poſſum hoc
Inter uos ſnia componere: mitte iſtuc: accede huc dicam meá ſciam
Si quidem uultis quod decrero facere. Ca. tibi permittimus.
Dum quidem hercle ita iudices ne quiſq̃ a me argentum auferat.
Mi. quid ne promiſiſti? Ca. qui promiſi: lingua eadem nunc nego
Dicendi: non rem perdendi hæc gratia nata eſt mihi. Mi. nihil agit
Collum obſtringe homini. Ph. iam iam faciam ut iuſſeris.
Mi. Quando uir bonus es reſpóde quod rogo. Ca. roga qd' lubet
Mi. Promiſiſtin ſi liberali quiſquam hanc aſſereret manu.
Te omne argentum redditurum? Ca. non commemini dicere.
Mi. Quid? negas? Ca. nego hercle uero quo præſente? quo in loco
Mi. Meipſo præſente: & lycone trapezita. Ca. non taces?
Mi. Nõ taceo. Ca. ñ ego te floccifacio: ne me territes. Mi. meipo pñte
Et lycone factum eſt. Ph. ſatis credo tibi. nunc adeo ut tu
Scire poſſis leno meam ſententiam: libera hæc eſt.
Hic huius frater eſt: hæc autem illius ſoror: hæc mihi nubet.
Tu huic argentum redde. hoc iudicium meum eſt.
Mi. Tu autem in neruo iam iacebis: niſi mihi argentum redditur.
Ca. Hercle iſtam rem iudicaſti perfidioſe phædrome: & tibi oberit.
Et te miles di deæqꝫ perdiunt tu me ſequere. Mi. quo ſequar te?
Ca. Ad trapezitá meú: ad ꝑtoré ná ídé ré reſoluo oíbꝰ qbus debeo.
Mi. Ego te in neruo haud ad ꝑtorem hinc rapiá ni argentum refers.
Ca. Ego te uehæmenter perire cupio ne tu me neſcias.
Mi. Ita ne uero? Ca. ita hercle uero. Mi. noui ego hos pugnos meos
Ca. Quid tu? Mi. quid tu rogitas? hiſce ego ſi tu me irritaueris.
Placidum te hodie reddam. Ca. age ergo recipe actutum. Ph. licet:
Tu miles apud me cœnabis. hodie fient nuptiæ. Mi. quæ res bene
Vortat mihi & uobis: ſpectatores plaudite plaudite.

IN CASSINAE ARGVMENTVM.

BERN. SARA. VENE.

Talino ſenex puerqꝫ filius amabant caſſinam quam domi habebant puellam olim expoſititiam: uerebatur uxorem ſenex: adoleſcens prẽm: pr̃ allegat olympioné uillicum: filius ſeruú chalinum: uterqꝫ petit ſibi eam uxoré dari: filium ne impedimẽto ſit peregre ablegat pater: cleoſtrata ſenis uxor re ꝑcepta fauet abſenti filio chalinoqꝫ ſeruo: ſenex contra uillico: conueniunt ut cui ſors obtigerit: uxor puella tradatur: adiuuatur ſorte ſenex: ac uillicus olympio: parantur nuptiæ: rogat ſenex uicinum alceſimum ut priuſquá rus mittatur noua nupta domum ſibi commodet ut puella liceat nocte potiri: id ægre ferens cleoſtrata ac chalinus pariter quærunt utroſqꝫ dolis fallere: pro muliere ſubornatur chalinus: manetque amatores in uicini domo: olympio qui primas uices conatus eſt ſurripere calcibus & pugnis plectitur a chalino: ſenex itidem adiens peſſimis agitur modis: reqꝫ palam facta habetur ludibrio ſenex poſtremo cognita caſſina uicini filia uxor traditur ſenis amanti filio.

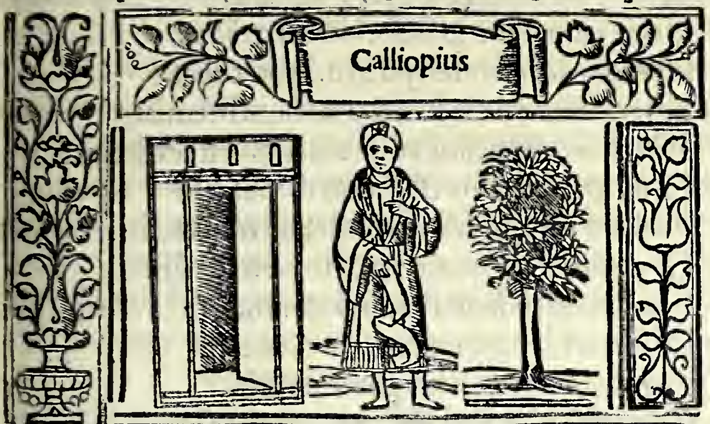
VALLA

ℭ Iohannis Petri Vallæ placentini interpretatio in caſſinam. ℭ Caſſinæ argumentum.

Talino uxorem habuit cleoſtratá uñ natus theutyrhicus caſſina erat ancilla domi ſublata: aliúde in domú delata. q̃ aluerat mr̃famílias bñ pudiceqꝫ. Stalino maritus illá deꝑibat. eius filiú amore cóflagrabat. pr̃ itaqꝫ ſubornat olympioné uilicú ut eá ſibi uxoré poſcat. idé filius facit: chalinú. n. ſeruum ſuú iubet eádé ſibi depoſcere. pr̃ filiú ꝑegre mittit ne ſe ipediat. Vxor tñ ꝑ filio cótédit. ſortiút. ſortitio ſené adiuuat. mulieres dolú ſtruút ut cú olympio uxoré caſſiná ſe ductuꝛ exiſtimat chalinú ſeruú ꝑ uxore ducat. itaqꝫ incognitú in ædicula occupat chalinus olympioné pugnis uexatuꝫ extrudit foras idé cótigit

ſeni nil tale

ſeni nil tale ſuſpicãti.cognita itaq; puella ingenua filio nubit.Noia cõficta in hac comœdia ſunt ſtalino q̃ſi dicas ad/miſſariũ:qa ſtelo mitto ſignãt.Chalin⁹.frenũ a græcis dr̃ q̃ſi frenũ ſeni obiiciẽs.Olympio:q̃ſi olos lãpros.i.totus collucẽs:qm̃ in nuptiis ſe multũ feſtiuũ locat.Cleoſtrata ſtalinonis uxor:qa creos glĩa & ſtratus dr̃ exercitus:qm̃ cũ marito cõfligit uñ & glĩam refert myræna a græcis a latinis murena.q̃ cũ oſſiculis multis cõſtet ea diſtringunt in caudã q̃ ãputata abiiciunt:qm̃ diu cleoſtratæ obſtitit & deniq; fauit.Alceſimus.q̃ſi adiutor.nã alco adiuuo ſignãt.qa ſtalinonem in nuptiis adiuuit.Pardaliſca quaſi uaria ut pardus quia uarie ſe commutat dum ſenem ſtalinonem uerſat.

Plauti Poetæ Clariſſimi Caſſina.

Aluere iubeo ſpectatores optumos fi/dem qui facitis maxumi
ſ Et uos fides ſi uerum dixi ſignum cla/rum date mihi
Vt uos mihi æquos iã inde a principio (ſciam
Qui utuntur uino uetere ſapientis puto.
Et qui libenter ueteres ſpectant fabulas
Antiqua opera & uerba quum uobis placent
Aequum eſt placere ante ueteres fabulas.
Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ
Multo ſunt nequiores q̃ nummi noui.
Nos poſtquam populi rumorem intelleximus.
Studioſe expetere uos plautinas fabulas.
Antiquam eius ædimus comœdiam quam uos pro/baſtis qui eſtis in ſenioribus
Nam iunioꝝ q ſunt nõ norũt ſcio.ueꝝ ut cognoſcant
Dabimus operã ſedulo:hæc quũ prima tũ acta eſt uicit
Fabulas:ea tẽpeſtate flos poetaꝝ fuit. (oĩs
Qui nunc abierunt hinc in cõmunem locum
Sed tamen abſentes proſunt præſentibus.
Vos omnes opere magno operatos eſſe uolo.
Benigne ut operam detis ad noſtrum gregem.
Ducite ex animo curam atq; alienum æs.
Ne quis formidet flagitatorem ſuum:
Ludi ſunt:ludus datus eſt argentariis.
Tranquillum eſt:alcedonia ſunt circa forum.
Ratione utuntur.ludis neminem poſcunt.
Secundum ludos reddunt autem nemini.
Aures uotiuæ ſi ſunt animum aduortite.
Comœdiæ nomen dare uobis uolo.

Aluere iubeo.Recitator inchoaturus comœdiã ut magis ſibi attẽtos auditores reddat dic ſe ueterẽ & ãtiquã actuꝝ comœdiã e græco ĩ latinũ a plauto uerſam:ppea qd' ſp ueteꝝ fabulæ recẽtiorib⁹ ut nouo uinũ uetus añcelluiſſe uiſæ ſunt. ¶ Et uos fides.Subaudi maximi facit:& hoc pacto beniuolẽtiã captãdo plauſum petit. ¶ Bumorẽ.Opinionẽ:ſñiam.Salu.adhæc rumoribus aduerſa in prauitatẽ ſecũda in caſum fortunã temeritatẽ declinãdo corrũpebãt:& ꝑ fauore rumor ponit.Virg.ergo iter incœptũ pagũt rumore ſecũdo.i.ꝓſpero fauore : ꝓprie tñ rumor fama ẽ in pplõ ſine certo Autore. ¶ In cõmunẽ locũ.Apud.ſ.inferos. ¶ Proſũt p̃ſentib⁹.Propter ea q̃ nobis reliq̃runt:doctrinã.ſ.bonos mores:leges inſtituta. ¶ Opatos.Oratos. ¶ Ad nr̃m gregẽ.Ad eos.ſ.q acturi erãt comœdiã:grex.n.ꝓprie dr̃ de pecorib⁹ minutis:licet & ad armẽta referat:ut abunde in Aſinaria relatũ eſt. ¶ Alienum æs. Quod alteri debet. ¶ Flagitatorem Creditorem ¶ Ludi ſunt.Ludos dixerunt publica ſpectacula pluralr̃ declinatos:& ludus iocus:& ſchola.Plautus ĩ Aſina.hæccine te oblitũ in ludo q fuiſti tã/diu. ¶ Alcedonia.Tranq̃lla tpa uel tranq̃lli dies Varro citãs pacuuiũ:alcyonis rutulus ꝓuolãs furor hæc.n.auis nũc græce dr̃ alcyon:a nr̃is alcedo:hæc hieme dr̃ pullos tranq̃llo mari facere eos dies alcydonia appellabãt qd' eſt alcyonis ritu:de hac aui diffuſius mentio habebitur in pænulo. ¶ Secundũ.Iuxta ꝓpe:ita Victruui⁹ in primo.Ita ſi ſecũdũ mare erũt mœnia. ¶ Votiuæ. Cupidæ. ¶ Clærumene.κληρος dr̃ ſors : nã ſortiti ãbo ſerui ſunt caſſinã puellam. ¶ Cum latranti noie. Ideſt manifeſto & aperto.Varro canes qui latratu ſignum dant ut ſigna canunt canes appellati: & quod ea uoce indicant quæ noctu latent latratus appellatus. ¶ Senex hic.ſ.ſtalino cõponit argumentum ſabulæ. ¶ Ei eſt filius. Cuius nomẽ in fine tantũ comœdiæ memorat:nam ipſe nuſq̃ apparet in comœdia. ¶ Seru⁹.Chalinus. ¶ Crepuſculo.Quod eſt in certum diei ac noctis tp̃s a crepera:ut uiſum eſt Nonio . Quæ pro re dubia habetur:& creperum inde dubium:unde decrepitus in dubio uitæ conſtitutus . ¶ Puellam.Hæc quidem caſſina eſt quæ dat nomen comœdiæ. ¶ Induſtria.Et fit teſte Priſciano induſtrior & induſtrius. ¶ Non multo ſerus.Velut fere.non aliter. ¶ Clam alterum. Sic apud reliquos autores inuenio præpoſitiones cõiungi cum accuſatiuo & aliis caſibus ut præter rerum capitalium dixit Saluſtius.Et crurum tenus Virgilius.Vide Priſcianum & Diomedẽ. ¶ Allegauit. Propoſuit nam

BERN. SARA. VENE.

Vino uetere utentes ſapientes ſũt

Nequiores.

Cõmunis locuſ

Alcedonia.

uerebatur uxorem ſenex. ℂ Villicum. Olympio/
nem. ℂ Excubias. Vigilias. ſ. uenereas. ℂ Armi/
gerum. Chalinum. ℂ Præſepis ſuas. Metaphori/
cos dictum: ideſt in ſuam ditionem & arbitrium
ℂ Ablegauit. Alio miſit: Terẽtius: Alio eſt mihi
ablegandus dum parit philomela. ℂ Ne expecte
tis. Q uia ut dictum eſt non inducitur in comœ
dia: reliqua autem dicta ſunt per iocum. ℂ Sunt
hic Tacitæ futuræ obiectioni reſpondet. ℂ Serui
les nuptiæ. Subaudi fiunt. ℂ Seruin. Pro ſerui
ne? ℂ Mulſi. Diximus mulſum eſſe uinum ad//
mixtum melle. Quo pleriq; potato abſq; cibo ali
quo dicuntur ſenectam aliquãdiu prorogaſſe.
ℂ Pœnus dum iudex. Lepide & feſtiuiter mor//
ſu inceſſit pœnos: græcos: & apulos: tanquam
bibaces & uini cupidos ℂ Qui. Ideſt q̃re: ℂ Ma
Exorat. nebit. Expectabit. ℂ Auſpices. Qui nuptiis præ/
erant. Veteres enim in nuptiis celebrandis auſpi/
cia capiebant aliter auſpex pro militiæ duce po//
nitur. Hora. nil deſperandum duce & auſpice teu
cro Acron inquit auſpice fautore uel ſponſore.

VALLA F Idem qui facitis maximi. Quoniam
fraudes in hac comœdia eueniunt.
ℂ Qui utuntur uino uetere ſapien/
tis puto. a comparatione ſimilium
utitur argumento. Sapientis accuſa
tiuus eſt quia duplicem aut in duas conſonantes
Efflictim deſinentia nomina accuſatiuum pluralem tam in
Vterq; pa rat. is q̃ in es mittunt. ℂ Qui eſtis in ſenioribus: ideſt
ſeniorum tenetis locum. ℂ Hinc in communem
Allega// uit. locum: ideſt ad inferna in quem cõmuniter om/
nes. ℂ Atq; alienum es. i. ſi cui debetis quicq̃ no
Excubias lite admodum eſſe ſolliciti. ℂ Flagitatorẽ ſuũ. i.
Præſepis ſuas. crebrũ & inſtãtẽ petitõe. id nãq; flagitare ẽ. ℂ Lu
dus datus ẽ argẽtariis: hoc ẽ: neq̃dẽ argẽtarii q̃cq̃
exoluũt cuipiã. ℂ Alcedonia ſunt circũ forũ: ideſt
tranquilitates ac quietes. Varro apud pacuuium
alcyonis rutulus petuolans ſuror. hæc enim auis
nunc græce dicitur alcyon noſtri alcedo. hæc hie
me quod pullos dr̃ tranquillo mari facere eos di
es alcydonia appellãt: qd' eſt alcyonis ritu. ℂ Ra
tione utuntur. i. reſpectu. ℂ Secundum ludos. i.
poſt ludos. ℂ Aures uotiuæ. i. cupidæ. ℂ Clæ//
rumenoe. ideo ſortientes: quia clæros ſors dicitur
ℂ Cum latranti nomine. ideſt claro operto quia
ſignum canes dant latratu ſuo ideo latranti. Var/
ro canes qui latratu ſignum dant ut ſigna canũt
canes appellatæ: & quod ea uoce indicant quæ
noctu latent latratus appellatus. ℂ Annos factũ
eſt ſexdecim. Annos factum eſt imperſonale uer/
Cartha/ gini. bum q pluribus aduerſatur grammaticis: q nul
lum caſum putant admittere uerbum imperſona
le paſſiuæ uocis tranſitiue. ℂ Amat efflictim. i. ſe
amore affligit. ℂ Legiones parat. i. controuerſias
inſtruit. ℂ Allegauit. i. miſit. ℂ Clam uxore: pr/
ſus uxore neſcia. ℂ Excubias foris. ut longe ab
uxore abſit & excubet cum amica. ℂ Armigerũ:
ideſt chalinum qui domino gerit arma: ac ſicut
arma multis dicuntur modis: ita & armigerum
dicimus.

Clerumenæ uocatur hæc comœdia græce.
Latine ſortientes. diphilus hanc græce
Scripſit: poſt id rurſum denuo
Latine plautus cum latranti nomine:
Senex hic maritus habitat. ei eſt filius.
Is una cum patre in illiſce habitat ædibus
Eſt ei quidam ſeruus qui in morbo cubat.
Immo hercle uero in lecto ne quid mentiar
Is ſeruus: ſed ab hinc annos factum eſt ſexdecim
Q uum cõſpicatus eſt primo crepuſculo
Puellam exponi: adit extemplo ad mulierem:
Q uæ illam exponebat: orat ut eam det ſibi
Exorat: aufert: detulit recta domum.
Dat heræ ſuæ: orat: ut eam curet: educet:
Hera facit. educauit magna induſtria.
Q uam ſi eſſet ex ſe nata: non multo ſecus.
Poſtq̃ adoleuit ad eam ætatem ut uiris
Placere poſſet: at eam puellam hic ſenex
Amat efflictim: & item contra filius.
Nunc ſibi uterq; contra legiones parat
Pater filiuſq; clam alter alterumq;
Pater allegauit uillicum qui poſceret:
Sibi iſtam uxorem: is ſperat ſi ei ſit data
Sibi fore paratas clam uxore excubias foris
Filius autem armigerum allegauit ſuum
Q ui ſibi iam uxorem poſcat: ſcit ſi id impetret
Futurum quod amat intra præſepis ſuas.
Senis uxor ſenſit uirum amori operam dare.
Propterea una conſentit cum filio.
Ille autem poſtq̃ ſenſit filium ſuum
Eandem illam amare: & eſſe impedimento ſibi.
Hinc adoleſcentem peregre ablegauit pater.
Sciens eius mater ei dat operam abſenti tamen:
Is ne expectetis hodie in hac comœdia
In urbem non redibit: plautus noluit:
Pontem interrupit: qui erat in itinere.
Sunt hic quos credo nunc inter ſe dicere.
Hercle quid iſtuc eſt? ſeruiles nuptiæ?
Seuin uxorem ducent? aut poſcent ſibi?
Nouum attulerunt quod fit nuſquam gentium
At ego aio hoc fieri in græcia & carthagini:
Et hic in noſtra terra in apulia lent.
Maioreq; opa ibi ſeruiles nuptiæ q̃ liberalis ẽt curari ſo
Id ni fit mecũ pugnos ſiquis uolt dato in urnã mulſi.
Pœnus dũ iudex ſiet græcus adeo uel mea cã apulus.
Q ui nunc nihil agitis ſentio nemo ſitit.
Reuortar ad illam puellam expoſiticiam.

Quam ſerui

dicimus. Iuuenalis enim ludenti ſumminiſtrantem pecunicam armigerum uocat cum inquit diſpenſatore uidebis armigero. ¶ Intra pſepis ſuas.i.in ſua poteſtate ut pabulum cum iumentis ꝓpoſitū eſt in pſepibus iam in ipſorꝫ uſ poteſtate. ¶ Ablegauit peregre.i.foras emiſit ne ab eo cõpelleret caſſinã deſerere. ¶ Seruiles nuptiæ. elypſis figura eſt ſubaudiendũ .n.erunt. ¶ Seruin.i.ſerui ne. ¶ Nouum attulerunt. ſubaudi poetæ. ¶ Nuſq̃ gentiũ. Ornatus cã gentiũ. ¶ In urnã mulſi. Mulſum qđ græci mellicratum uocant ex aqua & melle:ita Antonius muſa interpræetatur. nam ex uino & melle œnomeli uocant. ¶ Non manebit auſpices. Auſpicato enim cuncta ueteres faciebant.

Quam ſerui ſumma ui ſibi uxorem expetunt.
Ea inuenietur & pudica & libera ingenua athenienſis:
Neqꝫ quiq̃ ſtupri faciet profecto in hac quidem comœdia.
Mox hercle uero poſt tranſacta fabula argentum ſi quis
Dederit ut ego ſuſpicor ultro ibit nuptum
Non manebit auſpices
Tantum eſt.ualete.bene rem gerite.& uincite
Virtute uera quod feciſtis antehac.

Argumentum in Caſſina.

Conſeruam uxorem duo conſerui expetunt.
Alium ſenex allegat:alium filius.
Sors ſenem adiuuat:uerum decipitur dolis:
Ita ei ſubiicitur pro puella:ſeruulus
Nequam:qui dominum mulgat atqꝫ uillicum
Adoleſcens ducit ciuem caſſinam cognitam.

Chalinus. Olympio.

Non mihi licere meã rẽ me ſolũ ut uolo loq atqꝫ cogitare
Sine te arbitro? quid tu malum me ſequere?
Ol. Decretũ ẽ mihi q̃ſi umbra quoquo ibis tute pſequi.
Quin ædepol etiam ſi in crucem uis pergere ſequi decretum eſt:
Dehinc coniicito cæterum poſſis ne nec ne:clam me ſutelis tuis
Præripere caſſinam uxorem proinde ut poſtulas.

BERN. SARA. VENE.

Conſeruã uxorẽ.ſ.caſſinam ¶ Conſerui. Olympio & chalin⁹. ¶ Aliũ.ſ.olympio nem ipm. ¶ Aliũ filius. Videlꝫ chalinũ. ¶ Seruul⁹. Idẽ chalin⁹. ¶ Dominũ. Senẽ ſtalinũ. ¶ Adoleſcens. Senis filius theutyurnicus.

VALLA Manebit

Conſeruã uxorem. argumẽtum comœdiæ paucis cõpræhenſum:unde fabulæ nomẽ ut in cæteris dinoſcit. ¶ Seruulus neq̃.ideſt improbus & chalinus intelligitur. ¶ Dominum. ſtalinonem. ¶ Mulctat.ulciſcit. ¶ Villicum. olympionem: unde uillico uerbum. Apuleius lib.viii.poſſeſſionem maximã illam in quã deueneramus uillicabat. ¶ Adoleſcẽs.nẽpe filius familias.

BERN. SARA. VENE. Mulgat.

Non mihi licere. Serui duo amores ſuos palã faciũt. Alterqꝫ alterꝫ obſuat qd agat ¶ Quaſi ũbra. Quæ ſp eũtẽ comitat. ¶ Sutelis. aſtutiis dolis. ¶ Directus. Cruci afixus q̃ſi in diẽ erect⁹ Vſqꝫ aſſidue. Vir. Iuuat uſqꝫ morari. ¶ Duas. prodes. ¶ Lucebis facẽ Nã in nuptiis celebrãdis faces accẽdebant.ut īfra dicemus hac locutione uſus eſt in curguliõe luces cereũ ¶ Poſtilena. A poſt & ſtãdo ꝙ ſtet a pte poſteriori:id illud eſt in curuũ lignũ qđ ſub iumẽti cauda ponit. ¶ A ceruo mederis. Error eſt ex inuerſiõe litterarꝫ. Tu lege. niſi tu ruri eruũ ederis:eſt.n.eruũ notũ legumẽ qđ dat bobus:ſenſus eſt quẽ ſequitia uerba coadiuuãt:eouſqꝫ te fame ac egeſtate cõprimã:ut famelicus cogaris eruũ edere: aut uelut lũbricus terrã:eſt.n. lũbricus uermis q ſubit terram a medicis terræ intraneum appellatus atqꝫ ita etiam Plinio.

VALLA Sutelis.

Non mihi licere. Queritur calinus olympionẽ cõſequi quoquo eat:minatqꝫ olipio ſi caſſinã ducat uxorẽ ſe peſſimis excruciaturꝫ mõis. ¶ Nõ mihi licere. Hæc uox plurib⁹ enũtiat modis. ſignataqꝫ hꝫ nõ pauca.nã liceo neutrꝫ paſſiuã hẽt ſignationẽ:dicimus.n.liceo a te. Cõtra liceor deponẽs actiuã. Perſi. Et centũ græcos curto cẽtuſſe licet. Licet uero impſonale uerbũ licitũ eſt.uñ & Inĩa dcã.q̃ ſibi ſupra id qđ deceat q̃ſpiã aſciuit. Licet aũt cõiunctio q̃ quãuis ſignat. Et licet aduerbiũ quo ſæpe Plau.utit cõfirmandi:ut poſterius cũ ſæpius hoc uerbũ iteraſſet qdã. Alius adiecit obiurgãs oĩa licet:lꝫ a quo cõpoſita alia aduerbia fcã ſũt illicet:ut ſupra Plau.i captiuis illicet.paſiticæ arti in maximã malã crucẽ:qđ dici qdã opinant:q̃ſi ire licet:nec mirãdũ ſi caſũ hẽt qa q̃nqꝫ ut apđ græcos ita & apđ latinos iueniunt aduerbia iũgi caſib⁹:ut illi⁹ ergo uenim⁹. Ponit.n.ergo p cã i q̃ ſignatiõe ſolutæ quoqꝫ

orationis ſcriptores ueteres ſæpe uſi ſunt:ut Cato in rebus ruſticis ut Titus Liuius.ita ſcilicet ſcire licet:& uidelicet uidere licet. ¶ Quid tu malum.ac ſi diceret malo omine ¶ Sutellis tuis.ideſt fraudib⁹ atq; fallaciis. ¶ Præripere caſſinam uxorem.ideſt quam ego uxorem futuram meā arbitror tu præoccupes ac præuenias ut tibi detur. ¶ Hic Non magni pretii.Leptote figura:dat enim intelligi indignum eſſe ut in urbe diuerſetur. ¶ In præfectura tua. Quia uillicus uillæ cuſtos es. ¶ Quod legatum eſt.ideſt tibi mādatum ac tuo tributum oneri. ¶ Vrbanis rebus.quæ in urbe geruntur.Nam & urbanum facetum etiam nominamus. ¶ Directus.ideſt in diem præſtitutā erectus ac morti addictus. ¶ Rure incubabo.ſumpta tranſlatione ab auibus quæ ouis incubat.Incubabo igitur commorabor:nec quoquam me recipiam. ¶ Hercle me ſuſpendio.ordo uerbo℞ ē.Sati⁹ē me mortuū ſuſpēdio mortuū pro morituꝝ dixit. ¶ In laqueū ne duas.i.ne dederis i uenationē ubi intētus laqus ē. ¶ Ex ſterqlinio effoſſe.Sterqliniū Var.atq; Columel.cōgeſtū lætamē uocāt.Vn̄ ſtercorenť agri.Effoſſe igiť inqt ex ſterqlinio ac ſi diceret ex cloaca. ¶ Hēbo in nuptiis.i.tractabo dū nuptiæ fiūt ¶ Huic lucebis nouæ nuptæ facē. Caſſinæ inqt q̄ nūc nubet facē ſuccēſā attinebis.Eſt igiť luceo uerbū ut neutrum abſolutum ita tranſitiuū ad accuſatiuum: ut hic quod in aliis quoq; uerbis alii clari oratores faciunt:ubi enim ſignificatio ibi & mutatur conſtructio:ita & Virgi.Coridon ardebat alexim:dixit ex abſoluto tranſitiuum faciendo. ¶ Lucebis facem.quia in nuptiis faces ſuccēdebantur. ¶ Poſt id locorum.Illud loco℞ ornatus cauſa:ut interea loci & ubi gentium. ¶ Amphora una.a græcis amphiphoreus genere maſculino ut mutata terminatione mutantur & genera:noſtri amphoram fœminino genere protulerunt. ¶ Vna ſemita:ideſt uia anguſta ſeorſum a uia celebriore. ¶ Vnū ahenum.uas ex ære conflatū. ¶ Vt poſtilena poſſit ex te fieri.Poſtilenā uocat lignum incuruum a clitellis iumenti clitellarii longius loris porrectum & ſub iumenti cauda retentum.Dictum quod poſtremas iumenti partes teneat. ¶ Nunquam ædepol ieiunium eſt æque. hoc eſt nihil tam inane:nihil tam exhauſtū q̄ tu fueris.Celſus in quarto. Ab ea ieiunium inteſtinum incipit nō ita implicitum cui tale uocabulum eſt: qa nunq̄ qđ accipit cōtinet:ſed protinus in inferiores ptes trāſmittit. ¶ Ruri reddibo.p reddā:ut ēt in menæchmis. Saluū tibi ita ubi mihi dediſti reddibo. ¶ Et famelicus.i.exuriēs. ¶ Cōdigne recubes.ut dign⁹ es te reclines. ¶ Mea melilla.ab eo q eſt mel diminutiuū melliculū eſt:ut alibi Plau.nūc diminutiuū aliud genere fœminino melilla fecit: niſi ſit diminutiuum ab eo quod eſt melina quæ ſpecies metalli eſt in melo inſula effoſſi. ¶ Quaſi umbra.ſicuti umbra ait.quæ antiquitus quemadmodum in præſentia lingua uernacula ſpera dicebatur. comitatur eos qui per ſolem faciunt iter.ita mihi decretum eſt te pſequi quoquo ibis. Ouidio ſimilitudo hæc pinde ac plauto uſurpatur in triſtib⁹. Vtq; comes radios per ſolis euntibus umbra eſt. Cum latet hic preſſus nubilus illa fugit.Mobile

Cha. Quid tibi negocii mecum eſt? Ol. quid ais impudens?
Cha. Quid in urbe reſtas uillice hic non magni precii. Ol. libet.
Cha. Quin ruri es in præfectura tua? qn potius qđ legatū eſt tibi
Negocium id curas:atq; urbanis rebus te abſtines?
Huc uenisti ſponſam præreptum meam.abi rus:abi
Directus tuam in prouinciam. Ol. chaline non ſum
Oblitus officium meum:præfeci ruri recte qui curet.tamen
Ego huc quod ueni in urbem impetrauero:uxorem ut iſtanc
Ducā:quam tu deperis bellā & tenellam caſſinam conſeruā tuam:
Quādo ego eam mecum rus uxorem abduxero rure incubabo.
Vſq; in præfectura mea. Cha. tu illam ducas? hercle me
Suſpendio quam tu eius potior fias ſatius eſt mortuum:
Ol. Mea præda eſt illa:proin tute in laqueum ne duas.
Cha. Ex ſterquilinio effoſſa tua illæc præda eſt?
Ol. Scies hoc ita eſſe. Cha. uæ tibi. Oly. quot te modis ſi uiuo
Habebo in nuptiis miſerum meis? Ch. quid tu mihi facies?
O. Ego ne qd faciā tibi? primū oīum huic lucebis nouæ nuptæ facē
Poſt illa ut ſemper improbus nihilq; ſis:poſt id locorum
Quando ad uillā ueneris dabiť tibi amophora una:& una ſemita.
Fons unus:unū ænum:& octo dolia:quæ niſi erunt ſemper plena
Ego te inplebo flagris.ita te aggerunda curuum aqua faciam
Probe ut poſtilena poſſit ex te fieri:poſt autem niſi ruri tu
Eruum ederis:aut quaſi lumbricus terram:q; te poſtules
Guſtare:quicq̄ nunq̄ ædepol ieiunum eſt
Aeq;:atq; ego te ruri reddibo:poſt id quum laſſus fueris
Et famelicus noctu ut condigne recubes curabitur.
Cha. Quid facies? Ol. concludere in feneſtra firmiter.
Vnde auſcultare poſſis quū ego illā oſculer:quum mihi illa dicet
Mi animule:mi olympio:mea uita:mea mellilla:mea feſtiuitas.
Sine tuos ocellos deoſculer uoluptas mea.ſine amabo te amari
Meus feſtus dies:meus pullus paſſer:mea columba:mi lepus.
Quū mihi hæc dicētur dicta:tum tu furcifer quaſi mus in medio
Pariete uerſabere. Cha. nunc ne tu me tibi reſpondere poſtules?
Abeo intro:tedet ſermonis tui. Ol. te ſequor hic quidem pol.
Certo nihil ages ſine me arbitro.

Directꝰ
Suſpendio.
Sterquilinio.
Semita.
Fons.
Poſtilēa.
Dicta:addendus fuit ex codi.atiqs.
Alia expoſitio.
IOAN. BVPT. PII.

git.Mobile ſic ſequit̃ fortunæ lumina uulgus Quæ ſimul inducta nube premuntur abit.Spira demum longe ſeor ſum a ſpera ſignificatum habet.Plini.lib.xvi.publicum oĩum arborꝗ uitiũ uocant ſpiras ubi ſe conuoluere uenæ atqꝫ nodi.iueniunt̃ in qbuſdã ſic̃ in mẽbra cẽtra.i.duricia clauo ſiſis inimica ferris.Sphera demũ ſollis appellat̃:nñ ſphe roides figura Vitruuio lib.viii.fortaſſe q̃ archimedis libros legit dicet nõ poſſe fieri uerã ex aq̃ librationẽ:qđ ei placet aquam non libratum ſed ſpheroides habere ſchema.℄ Proinde.lege perinde ueluti tuum uotum eſt.

o Bſignate cellas.Cleoſtratam ſtalini ſenis uxorẽ rectiſſime inducit Plautus ut fere mos eſt mulieꝝ oĩum quæ nihil reticere didicerũt uicinis amores mariti multa cum quærimonia propalaturam.℄ Fortunas. Calamitates.℄ Concrepuit. Eſt pluſq̃ crepuit:ut Dona.in Terren. BERN. SARA. VENE.

Bſignate cellas. Cleoſtrata pardaliſcã ancillã cõmonet ut claudat ædiculas nec ſeni Stalinoni prandium paret quod ipſum amore caſſinæ tantopere cõflagrare uideat.℄ Obſignate cellas Clauſis cellis & uaſis ueteres obſignare conſueuerant:ꝙ Cice.in epiſtolis oñdit. Cellas dicit in quibus celantur quæ ibi reponunt̃: inde & celarius dictus:ut ipſe in captiuis te facio celariũ.℄ Animi amoriſqꝫ cã ſui.i.ut uoluptatem capiat & amores expleat ſuos.℄ Flagitium illud hoĩs.plus eſt q̃ ſi flagitioſum hoĩeꝫ dixiſſet:obliqu⁹ enim ille caſus uim hẽt maiorem:ut cũ ẽt dicit qd hoc ſit hoĩs.℄ Ego illũ fame ego illum ſiti: ãplificatio p cõgeriẽ.℄ Acheruntis pabulũ.i.q decrepitus iã meret̃ paſcer̃ acherũtẽ. nẽpe ad iſerna detrudi.℄ Stabulũ neqtiæ.ubi neqtia ſtabulat̃.fere neqtia de libidine ſolet.℄ Per tps.Dicimus.n.tpi:tpe & p tempus eadem ſignificatione. VALLA Prãdiũ. Foris.

Cleoſtrata. Pardaliſca ancilla.

Obſignate cellas:referte anulum ad me.
Ego huc tranſeo in proximum.
Ad meã uicinã.uir ſiqd uolet me facite hic me accerſatis
Pa.Prandium iuſſerat ſenex ſibi parari.Cl.ſta.tace.atqꝫ abi.
Neqꝫ paro:neqꝫ hodie quoquet̃ qñ is mihi:& filio aduorſatur ſuo
Animi amoriſqꝫ cauſa ſui flagitium illud hominis:ego illum fame.
Ego illum ſiti:maledictis.malefactis:amatorem ulciſcar:
Ego illum probe incõmodis dictis angã:faciã uti ꝑinde ẽ dignus.
Vitã colat acherũtis pabulũ:flagitii pſequentẽ:ſtabulum nequitiæ.
Nũc hinc meas fortunas eo queſtũ ad uicinas: ſed foris cõcrepuit.
Atqꝫ eia ipſa eccã egredit̃ foras:nõ pol hoc per tẽpus iter incœpi.

Mirina. Cleoſtrata coniunx.

Sequimini comites in proximum me huc.
Heus uos ecquis hæc quæ loquar audit?
Ego hic ero:uir ſi aut qſpiã quæret: nã ubi domi ſola ſum
Sopor manu ſcalpitur iuſſin colũ ferri mihi? Cl.mirina ſalue
Mi.Salue me caſtor.ſed quid tu es triſtis amabo?
Cl.Ita ſolẽt oẽs q̃ ſũt male nuptæ:domi & foris ægre qd ſit ſatis ſp
Nã ego ibã ad te.Mi.ædepol ego iſtuc ad te:ſꝫ qd ẽ qđ tuo (ẽ:
Nunc animo ægre eſt?nam quod tibi ægre idem mihi eſt diuiduę.
Cl.Credo ecaſtor:nam uicinã neminẽ amo merito magis quã te.
Nec quãplura ſunt mihi quæ ego uelim.Mi.amo te:atqꝫ
Iſtuc expeto ſcire qd eſt.Cl.uir me habet peſſimis deſpicatã modis
Nec mihi ius meum obtinendi optio eſt.Mi.hoc qd eſt?dic idẽ hoc
Obſecro:nam pol haud ſatis meo corde accepi querellas tuas
Cl.Vir me habet peſſumis deſpicatam modis
Mi.Mira ſũt uera ſi p̃dicas.nã uiri ius ſuũ ad mlieres obtiere haud
Cl.Qui mihi ancillulã ingratis poſtulat q̃ mea eſt q̃ meo (q̃unt

Sequimini comites: Partes primas huius ſcænæ dabimus uel cleoſtratæ uel mirinæ :cõuenit utriqꝫ ſermo:ſed mirinæ ſit potius añloquũ oẽm ãt huius diuerbii iterloquentium ordinem cõpoſuimus: q nullus ꝑrſus extabat & ſenſus ex cõfuſione depierat.℄ Sopor manu ſcalpit̃.Ita hẽbant codices.Legẽdũ eſt uel ſopor iſanuſ caluit̃ uel ſopor manus caluit̃.i.fruſtrat̃:ut legit̃ apđ noniũ.Sic quoqꝫ apud eũ ait.pacuui⁹ me caluit ſulpitio.Vñ calũniã dici putat Priſci.Serui⁹ quoqꝫ in arte:calũnia a uerbo caluor.i.fruſtor.℄ Colũ notũ ẽ inſtrꝫ quo nẽt mulieres:qđ ꝑ parca qñqꝫ dea accipit̃.Sene.ſeruatqꝫ ſua decreta col⁹.℄ Diuiduæ.Tedio.℄ Deſpicatã.Deſpectã & cõtẽptã.deſpicere.n.ꝑ nihilo hr̃e.Terren.Et illis cru cibus quæ noſtram adoleſcentiam habet deſpicatam.℄ Ad mulieres. BERN. SARA. VENE. A.I.Caluitur.ferri mihi colũ ex codi.antiquis. A.I.Cleoſtrata ex codi.ãtiqs:& nõ me caſtor:ut legit Pius. Diuidue Deſpicatam. Ingratis.

Contra & aduerſum mulieres:quæ ſemꝑ ſe uiris potiores reddunt & inſuperabiles.¶Ingratis.Me nolente.¶Peculi.Pro peculii.qd peculium abunde ſupra dictum:quod quandoq; pro patrimonio uſurpatur. ¶Deliquium.Minus interpretatur.Feſtus.Semper tu huic uerbo uitato.Hoc eſt caueto ne uel domo expellat te uir uel diuortio mulctet.¶Abi adpropera & quæ ſecuntur dicta cum quadam indignatione uidentur ab uxore aduerſum uirum quem uiderat præ amore ſolicitū.¶Igit̃.Poſtea.¶Mox magis.Verba ſunt uel cleoſtratæ ſermonē ꝓſequentis:uel mirinæ.

Educata ſumptu ſiet uillico ſuo ſe dare:ſed ipſus eam amat.
Mi.Obſecro tace:nam nunc hic licet dicere nos ſumus.Cl.ita eſt.
Mi.Vnde ea tibi eſt nam peculi probam nihil habere addecet
Clam uiro:& quæ habet partum ei haud commodi eſt
Quin uero aut ſubtrahat.aut ſtupro inuenerit.
Hoc uiri cenſeo eſſe omne quicquid tuum eſt.
Cl.Tu quidem aduerſum tuam amicam omnia loqueris
Mi.Tace ſis ſtulta:& mihi auſculta:nolit ſis tu illi aduorſari.
Sine amet:ſine quod libet:id faciat:q̃do tibi nil domi deliquium
Cl.Sati ſana es?nā tu quidē aduorſus tuam iſtā rē loq̃re.Mi.iſipiēs
Semper tu huic uerbo uitato ab tuo uiro.Cl.cui. uerbo?
Mi.I foras.Cl.mulier es.tace.Mi.quidē hem quis eſt quem uides?
Cl.Vir:eccum it intro:abi.ad propa age amabo impetras:abeo.
Mi.Mox magis quum ocium mihi & tibi erit:igitur tecum loquar
Nunc uale.Cl.Valeas.

Senex Stalino. Cleoſtrata coniunx.

Omnibꝰ rebꝰ ego amorē credo & nitoribꝰ nitidis āñuenire
Nec potis q̄cq̄ cōmēorari ꝙ plˀs ſalis pluſq; leporis hodie
Habeat:coquos eqdē nimis demiror:q utunt̃ cōdimētis
Eos eo condimento uno non utier:omnibus quod præſtat:

VALLA Sequimini comites.Cleoſtrata uicinam ſuam myrenam adit apud quā maritum ſuum malæ tractationis accuſat abſentem.Myrena abſentis tuetur partes.¶In ꝓximū me huc.i.ad uicinā exeo meā: huc ite.¶Manus caluitur.i.fallit ac fruſtratur:unde & calumnia dicta ut priſci putant grāmatici. ¶Eſt diuidue.i.tam mihi q̃ tibi.nam diuiduum dicimus in duas partes diſtributum æquales:ut lunam diuiduam:ita Pli.ita plæriq; alii.¶Neq; plura ſunt mihi quæ ego uelim:ſubaudiendum q̃ tibi. ¶Optio eſt.Senſus eſt:non eſt in mea poſitum poteſtate: ut quod ad me attinet obtineā. ¶Ad mulieres.i.quod ad mulieres attinet ut uſurpēt.¶Hic licet dicere nos ſumus.ſenſus eſt: ꝑter nos alius eſt hic nemo licet proloqui qd̄ uerum eſt.¶Haud commodi eſt.i. non cedit commodo.¶Nil domi deliqum.i.domi nil deeſt a deliquēdo:ita & lunæ deliquium dicimus ubi deficit:ita nanq; ueteres locuti ſunt. ¶Igitur.ſuper hac cauſa.

Vxorem probam clam uiro nihil hr̄e decet

A.l.deliquum.

BERN. SARA. VENE. Omnibꝰ rebꝰ. Amātē ſenē q̄ aptiſſime deſcribit Pla.ut in cōſtātē ut delirꝫ geſtiēt ēq; ꝑ lætitia.¶Nec potis.ꝓ nec pōt: uel nec poſſibile uṝ.¶Plus ſalis.Notū ē ſal dici ꝓ cōdimēto & ꝓ ſapia & uenuſtate:ac i plˀrali ꝓ iocis. ¶Initio. Dedico. Mūditiāti deo.Fec̄ hic ſibi deū mūditiarꝫ:turbā d̄orꝫ ſibi cōſtituit ātiq̄tas:ut cuiq; rei q̄ optaret̃ ſuꝰ adeſſet deꝰ nā ut de multis q̄ paucīſſimos referā ꝓ ſatis frumētis q̄diu ſub terra eēnt deā Seiā dixerūt: ꝓ ſegetibꝰ deā Segitiā:ꝓ collectis atq; recōditis deā tutellinā:deāq; florā frumētis florētibꝰ:ac lacteſcētibꝰ deū lacturcū maturā matureſcētibꝰ:& cū runcantur.i.a terra auferunt̃: deam Runcinā ꝑfecerunt.Dianā ſiluarꝫ rurum Ruſinam:ualliumque uallonam nominauerunt. Alia plura minuta numina ac potius deridicula coluerunt:ut ea omnia referre per ridiculum foret.Initiari autem dicuntur:ut quidam uino & potu:ut quidam ſacris.Varro initiari pueros dixit eduliæ:& poticæ:& cubæ:ideſt diis edendi potandi atq; cubandi:ut primum a lacte & cunis tranſeant.Virgilius.Nec deus hunc menſa:nec dea dignata cubili eſt.Hæc annotauit Probus. ¶Operii.Et quæ ſecuntur tacite loquitur rubore ſuffuſus.¶Nihil.Pro nihili nullius momenti.¶Palliolum ut rugat:ideſt rugis contractum eſt:quaſi ꝙ eo inuolutus cubaſſet.¶Dent.Subaudi dii. ¶Bibe æs.Hoc eſt in ſodaliciis facultates diſſipa: contere:uel lege Bibe ede.¶Tinnis.Tractum ab æris ſonitu quod pulſatum tinnitum & ſonitum facit.¶Qui malum.Hic dicendi modus eſt peculiaris Plauto.Malum enim:ideſt in malam rem: & cum indignatione proferatur: & per parēthesim ſuauius infert̃.¶Frigutis.Inq̄t No.frigere eſt frigutire cū ſono ſubſilire.Feſtus aūt frigutire ab aui fringula deductū exiſtimat ꝙ ea frigore cātet & uigeat.Frigere autē a græco uerbo fricehin.i.horrere. ¶Cōuenit. Placet,No.

Amor.

Nam ubi amor condimentum inerit cuiuis placiturum credo.
Neq; ſalſum neq; ſuaue eſſe põt quicquã:ubi amor nõ admiſcetur
Fel quod amarũ eſt:id mel faciet hominẽ ex triſti lepidũ & lenem
Hanc ego de me cõiecturam domi facio: magis q̃ ex auditis.
Q ui poſtq̃ amo caſſinã magis initio mundiciis mũdicianti deo.
Myropolas omnes ſolicito ubicũq; eſt lepidum unguẽtũ ungor
Vt illi placeã:& placeo(ut uideor)ſ; uxor me excruciat qa uiuit.
Triſtem aſtare aſpicio blande hæc mihi mala res appellanda eſt.
Vxor mea meaq; amœnitas qd tu agis? Cl.abi:atq; abſtine manũ.
Se. Eia mea iuno non decet te eſſe tam triſtem tuo ioui.
Q uo nunc abis? Cl.mitte me. Se.mane. Cl.non maneo. Se.at pol
Ego te ſequar. Cl.obſecro ſanus es? Se.ſanus q̃ te deamo. Cl.nolo
Ames. Se.non poteſt impetrari. Cl.enecas. Se.uera dicas uelim
Cl. Credo ego iſtuc tibi. Se.reſpice o mi lepos. Cl.nẽpe ita ut tu mi
Vnde hic amabo unguenta olent? Se.o perii (hi es
Manifeſto miſer teneor:ceſſo caput pallio detergere?
Vt te bonus mercurius pdat myropola quia hæc mihi dediſti.
Cle.Eho o tu nihil cana culex:uix teneor qn quæ decent te dicam
Senecta ætate unguentis perlitus ignaue incedis:
Se.Pol amico dedi cuidam operam dum emit
Vnguenta. Cl.ut cito commentatus eſt:
Ecquid te pudet? Se.omnia quæ tu uis. Cl.ubi in luſtra iacuiſti?
Se.Ego ne in luſtra? Cl.ſcio pluſquã tu me arbitrare. Se.quid id eſt.
Q uod tu ſcis? Cl.te ſene omnium ſenem neminẽ eſſe ignauiorẽ
Vnde his nihil? ubi fuiſti? ubi luſtratus? ubi bibiſti?
Adeſt mecaſtor uide palliolũ ut rugat. Se.dent me & te infelicem
Si ego in os meum uini guttam indidi. Cle.imo age tu ut liber.
Bibe æs:diſpde rẽ. Se.ohe iam ſatis uxor eſt:cõprime te:nimiũ tinis
Relinque aliquantum orationis cras ꝙ mecum litiges:
Sed quid ais? iam domuiſti animum potius:ut quid uir uelit
Fieri id facias potius q̃ aduorſere contra? Cl.qua de re?
Se.Rogas? ſuper ancilla caſſina:ut detur nuptum noſtro uillico
Seruo frugi.atq; ubi illi bene ſit:ligno:aqua calida:cibo.
Veſtimentis:ubiq; educet pueros quos pariat
Potius q̃ illi ſeruo neq̃ des armigero nihili atq; improbo.
Cui homini hodie peculi nummus non eſt plombeus.
Cl.Mirum ecaſtor te ſenecta ætate officium tuum
Non meminiſſe. Se.quid iam? Cl.quia ſi facias recte & cõmode
Curare me ſinas ancillas quæ mea eſt curatio. Se.q malũ homini
Scutigerulo dare lubet? Cl.quia enim filio nos oportet
Opitulari unico? Se.at q̃q̃ unicus eſt nihilo magis
Vnicus eſt ille mihi filius qui ego illi pater:illum mihi æquius eſt
Q uam me illi quæ uolo concedere. Cl.tu ecaſtor tibi homo
Malã rem quæris:ſubolet ſentio. Se.egon? Cl.tu nam qd frigutis?
Q uid iſtuc tam cupide cupis? Se.ut enim frugi ſeruo detur
Potius q̃ ſeruo improbo. Cl.quid ſi ego impetro:atq; exoro.
A uillico cauſa mea ut eam illi permittat? Se.quid ſi ego autem

Placet. No.plura de uerbi hui⁹ ſigni
ficatione. ℂ Subolet. Parum olet:
& trãſlatiue cœpit innoteſcere.

O Mnibus reb⁹. Stalino amo
re caſſinæ inſan⁹: amorẽ cũ
ctis reb⁹ p̃ferẽdũ putat ob/
uius ẽ uxori cleoſtratæ hinc iurgiũ
oborit̃ plura utriq; uerba. ℂ Q d
plus ſalis.i.plus cõdimẽti. ℂ Lepo
ris.ſuauitatis. ℂ Quod p̃ſtat. p̃cel/
lit.eſt ubi in tribuẽdi ſignificatiõe
ponat̃. Impſonale meli⁹ eſt. Virg.p̃/
ſtat mœtas luſtare pachini. At p̃ſto
ſum cũ dicimus aduerbiũ eſt.ſigni/
ficatq; p̃ſto pñtiã eius q loquitur.
ℂ Magis initio mũdiciis mũdiciã
ti deo.magis inqt alligor mũdiciis
deo qui mũdicias oẽs oĩbus p̃bet.
Verbũ initio Dona. exponit:ubi ini
tiebunt inquit ut quidam cibo &
potu : ut quidam ſacris ubi ita le/
gunt apud Varronem initiari pue/
ros æduliæ & poticæ & cubæ di/
uis edendi & potandi & cubandi
ubi primum a lacte & a cunis tranſ
ferunt:ꝙ Virgilius nec deus hunc
mẽſa. Annotauit Prob⁹: ſed Terẽ.
appollodorꝫ ſequit̃ apud quem le
gitur in inſula ſamothracũ a certo
tp̃e pueros initiari more atheniẽſiũ
ℂ Myrrhopolas: unguẽtarios di/
cit:myrrhõ.n.unguẽtũ & polo uẽ/
do. ℂ Hæc mihi mala res. Dubiũ ẽ
an dicat hæc mala res abſolute : id/
eſt mala fœmina.an mihi mala res.
ℂ Sanũ es.nũ ſanus:an non ſanus
es. ℂ Quãtum deamo. uehemẽter
amo:ideo ſanus. Verũ exiſtimo po
tius legẽdũ qd te deamo.i.quod te
plurimũ amo. ℂ Miſer teneor.i.iã
itelligor amator eſſe & amores mei
ſunt palã. ℂ Palio detergere. Paliũ
nãq; agentes comœdiam induerãt
q̃a paliata comœdia : detergere ob
unguenta quibus caput illeuerat.
ℂ Cana culex: Cana dicit quia ſe/
nex. Culicem uocat:quia ut a culeo
culices corpuſculi p̃exigui exagitãt
homines:ita ſenex paucarũ uirium
ꝙ adoleſcentis munus erat attenta/
bat. ℂ Vnguentis plitus. perfuſus:
ℂ Cõmentatus eſt.confixit. ℂ In
luſtra in lupanaria in proſtibula nõ
dixit in luſtris:ſed in luſtra:ut homi
nis acceſſum ad ea idicaret. ℂ Vbi
luſtratus.ubi proſtibulatus ac inter
lupas iacuſti. ℂ Vt rugat.in rugam
cõtrahit ne odor pfundat̃. Sed Au
lus Gel.rugat pro rugatur eſt inter/

VALLA
Initio
mundi/
ciis.
Miropo
las.

Miropo
la.
Nihili.
Decent.
Culex.
cana.

Luſtrar⁹.
Rugat
Palliolũ:

Armi/
ger.

Scutige/
rulus.

prætatus inquiens Plau.ē͡t nō diſſimiliter. Quid eſt hoc? rugat paliū. Amictus nō ſum cōmode. An hic ſit locus in caſſina corrupt⁹. An in q̄piā alia comœdia q̄ āplius nō extet: icertū ē ſicut neq̄dē quē ſtati ſubiungit. Exi tu daue age ſpge. Mūdū eē hoc ueſtibulū uolo. Ven⁹ uētura eſt nr̄a: nolo hoc pulueret. ¶ Bibe æs. i. bibēdo abſume pecuniā ære cōflatā. ¶ Diſpde rē. diſſipa facultates opeſq; nr̄as. ¶ Nimiū tinnis: ſupraq̄ decet pſtrepis: effictū a uoce uerbū tinnio uñ tintinalia & tintinabula. Inde tintinire apud Neuiū hoc mō tm̄ ibi mollē crepitū faciebāt tintinabāt cū p ædes: & apud Afraniū oſtiarii ipedimenta tintinire audio. ¶ Educet pueros. tollat alat. ¶ Qui malū. quo pacto mala hora. ¶ Subolet: olfacio q̄d rerꝫ geras te caſſinam amare. ¶ Quid friguttis. Quid amore afflicteris. ¶ Tā cupi de cupis. figura archaiſmos. ¶ Impetraſſere: fore ut ipetret. ¶ Cōuenis: nl̄la iter nos cōtrouerſia. Q d' nūc liceat dicere: ſatis amatorie poſteaq̄ igt p̄ñte ipā mihi ñ licuit aīuꝫ meū apire nūc demū ꝓferā. ¶ Subolet iam hoc uxori. Olfacit inquit meā animi ſniam uxor. ¶ Quod ego machinor. quod ſtruo adorno aſtuq; meo compono. ¶ Armigero dat operā. Chalino fauet dedita opera ne ego potiar muliere.

Hoc: nō eſt in antiquis codicib⁹ De induſtria.

Ab armigero impetro eā illi pmittat? Atq; hoc credo impetraſſere.
Cl. Conuenit: uis tuis chalinum huc euocem uerbis foras?
Tu eum orato: ego autem orabo uillicum. Se. ſane uolo. Cl. iā hic
Erit: nunc experiemur noſtrum uter ſit blandior.
Se. Hercules: diq; iſtam perdant: quod nunc liceat dicere:
Ego diſcrucior miſer amore: illa autem quaſi ob induſtriam
Mihi aduorſatur. ſubolet hoc iam uxori: quod ego machinor:
Propter eam rem magis armigero dat operam de induſtria:

Stalino Sen. Chalinus Seruus.

Q Vi illuꝫ dii omnes perdant deæq;. Cha. te uxor aiebat tua
Me uocare. Se. ego. n. uocari iuſſi te. Ch. eloquere q̄d uelis
Se. Primum ego te porrectiore fronte uolo mecū loqui.
Stultitia eſt ei te eſſe triſtem cuius poteſtas plus poteſt.
Pro bonæ frugi hominem iampridē eſſe arbitror. Ch. intelligo.
Q uin ſi ita arbitrare emittis me manu. Se. quin id uolo
Sed nihil eſt cupere me factum: niſi tu factis adiuuas.
Ch. Q uod uelis modo id uelim me ſcire. Se. auſculta: ego loquar.
Caſſinā ego uxorem promiſi uillico noſtro dare. Cha. at tua uxor
Filiuſq; promiſerunt mihi. Se. ſcio: ſed utrū nunc tu celibē te eſſe
Mauis liberum: an marituꝫ ſeruum ætatem degere: & gnatos tuos.

BERN. SARA. VENE.

Q Vin illū: Tētat ſenex i ſū uertere ſniam chalinū ſeruū ut ſ. alteri cōſeruo caſſinā cedat fruſtrat̄ tñ. ¶ Porrectiore. Lætiore & explicatior̄. ¶ Intelligo: Ironice & uultuoſe legēdū. ¶ Qui. i. cur ñ: & rurſuſ. Qui. i. qnimo a q̄ ē͡t ¶ Cælibē dcm̄ aiūt q coelo dignā uitā agat. ¶ Maritū. Vxoratū ab eo q̄d' ē marit⁹ ta tū. altas maritat populos dixit Hora. ¶ Cōditionē. Oblatā eligēdi ptātē Terē. illa uero accepit cōditionē. i. elegit & pactioni cōſēſit. Dicim⁹. n. cōditionē diſpōnē & ſortē rerū uel tēporꝫ. Cice. o miſerā cōditionē adminiſtrādi cōſulatus. et ſine. c. ſcribēdū eſt: nā qñ cū. c. ſcribit̄ ſignificat actionē: cōdictio ut iqt Feſt⁹ eſt in diē ei⁹ rei q̄ agitur denūciatio: cōdicere eſt dicēdo nūciare. ¶ Et fortis: Vñ dcā ē hæc comœdia clerumene. i. ſortiētes: nā caſſinā puellā ſortiti ſūiter ſe. Tragulā. Haſtā uel telū dcā q ifixa ſcuto trahat̄: ut placet Feſto. Sal. ut me tellus ict⁹ tragulæ ſauciaret̄. ¶ Spicula inſortita: ac dixiſſet ē͡t mihi ad ſunt adminicula q̄b⁹ metuter. ¶ Si ſors decollaſſit. i. defecerit & labefiet: uel decipiet & fruſtrabitur a decollo aui quod idem quod decipio: ut apud ipſum Plautū. Vna eſt quæ decollauit. & erit ſenſus ſi ſors me deceperit & fefellerit. ¶ Gladium faciam culcitrā. i. gladio ſuperincumbam: & dicta eſt culcitra a feſto & Varrone: quia tomento inculcatur.

VALLA

q Vin illū dii. Stalino chalinum blandis uerbis ſtudet in ſuam euocare ſententiam: ut olympioni caſſinam cedat. Is autem non conceſſurum pectore obdurato affirmat: itaq; ſenex ſortiendum eſſe exiſtimat. ¶ Quin illum. ſubaudi chalinum. ¶ Porrectiore fronte. hillariore: contrahere enim frontem ſolemus triſtes. Porrigere autem & explicare rugas hillares. ¶ Auſculta ergo loquar: dicam inquit ſi aduertas. ¶ Cælibem: ideſt ſine uxore. Hora. Martiis cælebs quid agam calendis: dictus cælebs celeſtem uitam agens. ¶ An maritum ſeruū. Adiectiuū maritus marita maritum. nā & uxorem maritā dicimus. Horatius Marita rotundioribus onuſta baccis ambulet: & maritare nectere: ıdē. Altas maritat populos. ¶ Aetatē degere. Viuere i mœſtitia. ¶ Optio hæc tua ē. optare eligere ē: uñ

optio

Optio hæc tua eſt:utrum harum uis conditionem accipe.
Cha.Liber ſi ſim:meo periculo uiuam.nunc uiuo tuo.
De caſſina certum eſt concedere homini nato nemini.
Se.Intro abi.atq; actutum uxorem huc euoca ante ædis cito:
Et ſitulam huc tecum efferto cũ aqua:& ſortis.Cha. ſatis placet.
Se.Ego pol iſtam iam aliquorſum tragulam decidero.
Nam ſi ſic nihil impetrare potero ſaltem ſortiar.
Ibi ego te & ſuffragatores tuos ulciſcar.Cha.attamen
Mihi obtinget ſors.Se.ut quidem pol paras cruciatu malo.
Cha.Mihi illa nubet:machinare quod lubet:quouis modo.
Se.Abin hinc ab oculis? Cha.inuitus me uides? uiuam tamen.
Se.Sum ne ego miſer homo? ſatin omnes res ſũt aduorſæ mihi?
Iam metuo ne olympionem mea uxor exorauerit:
Ne caſſinam ducat:ſi id factum eſt ecce me nullum ſenem:
Si non impetrauerit etiam ſpicula inſortita ſunt mihi.
Si ſors autem decolaſſit gladium faciam culcitram
Eumq; incumbam:ſed progreditur optume:eccum olympio.

Olympio uilicus. Senex Stalino.
VNa ædepol opera in furnum calidum condito:
Atq; tibi torreto me ꝓ pane rubido hera q̃ iſtã opa3 a me
Impetres q̃ poſtulas.Se.ſaluus ſum:ſalua ſpes eſt: ut uerba audio
Ol.Quid tu me hera libertate territas? qd ſi tu nolis: filiuſq; ẽt tu⁹
Vobis inuitis:atq; amboꝝ in gratiis una libella liber poſſum fieri:
Se.Quid iſtuc eſt? qui cum litigas olympio? Ol. cũ eadem qua tu
Semper.Se.cum uxore mea? Ol.quam tu mihi uxorem? quaſi
Venator tu quidem es:dies atq; noctes cum cane ætatem exigis:
Se.Quid ait? quid loquitur tecum? Ol.orat: obſecrat ne caſſinam
Vxorem ducam.Se.quid tu poſtea? Ol.negaui enim ipſe me
Conceſſurum ioui ſi is mecum oraret.Se.di te ſeruaſſint mihi
Nunc in fermento totaſt.ita turget mihi:ædepol ego illam
Mediam diruptam uelim.Ol.credo ædepol eſſe ſiquidem tu
Frugi bonæ es:uerum ædepol tua mihi odioſa eſt amatio.
Inimica eſt tua uxor:mihi tuus inimicus filius
Inimici familiares.Se.quid id tua? unus tibi hic dum
Propitius ſit iuppiter:tu iſtos minutos deos flocciſeceris:

optio.❡Vtrã harũ:nõ utrq; uetuſti hñt codices. ❡Tragulã decidero. tragula inquit Noni.eſt haſta. Sal.i iii.hiſtoriarũ auidiſſimis atq; promptis ducibus ut metellus ictu tragulæ ſauciaretr.ſenſus eſt meũ iſtũ cogitatũ ptẽ aliquã uerſus imiſero ac cadere fecero:ut tranſitiue decido ponatur: q̃q̃ ſunt qui deiecero legãt.❡Suffragatores tuos ulciſcar. uindictam mihi capiam de eis qui ſuffragantur tibi.❡Machinare qđ lubet:fabrica quid uis:ſunt.n. machinæ:unde uerbũ machinari iſtfa ad ingentia trahẽda põdera. Hora. trahunt machinæ carinas. ❡Vxor exorauerit:ne caſſinã uxorem ducat impetrauerit. ❡Ecce me nullũ ſenẽ:uita defunctũ.❡Spicula iſortita ſunt mihi.Si nõ ipetrauerit inqt ſpes ſubeſt aliqua quæ uelim obtinendi.quaſi figendi ſpiculum uel cõfigendi meos aduerſarios. ❡Si ſors autem decolaſſit. Colare pauxilatim liquorẽ aliquẽ ſtillatimq; ẽ emittere:uñ & colla dcã p q̃ liquor emittit. Vir.Collaq; præloꝝ fumoſis deripe tectis:decolaſſit fuerit diminuta fefellerit ue. ❡Gladium faciam culcitrã.In culcitra ꝓcũbimus ut quietẽ corporis habeamus. cũbam ergo inquit in gladium: ut pro culcitra mihi ſit:hoc eſt gladio pectus traiiciam:mihiq; mortẽ conſciſcam:culcitra a conculcando dicta:uel quod tomento inculcetur: ut Varro & Feſtus.

VNa ædepol. Quæſiuerat pariter celoſtrata olympionẽ uerbis delinire:ut ſpõte caſſinã:relictũ iret.Sed neq; ipa qcq̃ ꝓfecerat:dicit ergo olympio ſe pri⁹ oẽ tormẽtũ obituꝝ q̃ illi aſſenſuꝝ. ❡Torreto.Exſiccato:areſacito:urito. ❡Rubido. Paꝝ cocto iterptat Feſ.❡Qui cũ.cũ aq̃.❡Cũ eadẽ q̃ tu ſp. Nã dotatæ uxores ſp cũ maritis litigãt.❡In fermento totaſt.i. tota feruet & tumet iracũdia: dr fermẽtũ a ferueſcẽdo qđ turgeſcat & feruefcat.❡Quid id tua? Scil3 iter ẽ refert ❡Minores deos. Sc3 tuos natos & ſucceſſores:pſtat i metaphora.❡Opiniõe meli⁹.Vel meli⁹ de te opineris ul meli⁹ q̃ opineris eueniat ❡In ſitellã. Diminutiuũ a ſitula. ❡Deos ſpauimus.Subaudi fautores futuros. ❡Mon ego iſtud uerbũ ẽpſitẽ titiuilicio.Vel ut legere uſ

Situla.
Tragulã
Decolaſſit.
Culcitrã
Furnũ.
Rubido
BERN.
SARA.
VENE.
In gr̃iis.
Mecũ p me.
Fermento.
Frugi bonæ.
Amatio

Feſtus dempſi cum titiuilicio? dicitur titiuilicium res uiliſſima:ſunt enim fila putrida quæ de telis cadunt:ſenſus eſt parum eſſe ſpem in diis ponere:niſi res bene agatur & rectiſſime conſulatur.

VALLA

VNa ædepol opera. Olympio non quiuit a cleoſtrata obtineri ut caſſinam non'duceret uxorem: & perinde ſenem recreat nuntio ſuo:uerũtamẽ metuit nequid negocii ab ipſa filioq; ſibi olim oriatur. ℂ Vna ædepol opera:ideſt una eadem ratione impetraueris caſſinam a me:& in furno pro pane condideris. ℂ Atq; ibi tor reto. Feſt. orrens participialiter pro exurens ponitur:ut eſt apud Pacuuium in antiopa flammeo uapore torrens terræ fætum excuſſerit: ſignificat etiam fluuium ſubitis imbribus cõcitatum qui alioqui ſiccitatibus exareſcit. Torrere a torro deductũ proprie ſignificat ſiccare atq; areſacere: ſed uſurpatũ eſt iã ꝓ eo ꝙ igne urere. Pla. una ædepol opa &c̃. ℂ Iſtã operã a me impetres: qđ poſtulas: ſolœcophanes eſt figura quod poſtulas:niſi ſit qđ poſtulas per iſtam operam.i.hoc mõ ut ſit figura elipſis. ℂ Atq; amborũ ingratis.i.nolentibus uobis. ℂ Aetatẽ exigis.i. uiuis. ℂ Mecum oraret. Creber hic loquendi modus Plauto mecũ oraret:ideſt ageret. uñ & orator. ℂ In fermento totaſt. ſicut fermẽtũ maſſam difficit atq; apit feruore ſuo ac turgere compellit:ita & uxor tua ira tumet. ℂ Flocciſeceris:paruipenderis neglexeris a lanæ floco minimi momẽti ducta ſimilitudie. ℂ Subueniet tergo:aut capiti aut crurib⁹. Quis dabit uñ corpus tegã. ℂ Ita rem natam intelligo: ideſt ita fieri oportere exiſtimo: & rei naturam depoſcere. ℂ Neceſſum eſt:neceſſe neceſſis; neceſſarium & neceſſum ait Donatus. ℂ Vorſis gladiis depugnarier: ideſt punctim cæſimq; pugna nobis ineũda. ℂ Diis ſum frætus. Confido diis itaq; benedice ideſt dic bona nerba: ita.n.ueteres loquebantur ubi quid uouendum foret. Tibullus. Dicamus bona uerba uenit natalis ad aras. Sicut etiam & fauete linguis. ℂ Emiſſum eſt titiuilicio. Feſtus titiuilicium nullius ſignificationis eſt:ut apud græcos μακτρα κἄι χαρλοποσ. Pla. nõ ego iſtuc uerbum emiſi titiuilicio: ita nãq; ĩ uetuſto quẽ habemus codice ſcriptum eſt:nonnulli uero:ut Fulg. titiuiliciũ dici uolunt fila putrida q̃ de telis cadunt. ℂ Vidi ego diis fretos:q cõfiſi fuiſſẽt diis. Col latis ſignis: ideſt unum in locũ ad pugnam perlatis:hoc eſt tibi ita ſortiendum quaſi pugna ineunda.

Sitellaȝ:

Titiuilicium.

Intus de loco.

Hariolum.

Vno plus.

Ol. Nugæ ſunt iſtæ magnæ:quaſi tu neſcias repente ut emoriantur
Humani ioues:ſed tandem ſi tu iuppiter ſis emortuus.
Quum ad deos minores redierit regnum tuum.
Quis mihi ſubueniet tergo:aut capiti:aut cruribus?
Se. opinione melius res tibi habeat tua:ſi hoc impetramus ut
Ego cum caſſina cubem. Ol. non hercle opinor poſſe. ita
Vxor acriter tua inſtat ne mihi detur. Se. ego ſic agam.
Coniiciam ſortis in ſitellam:& ſortiar tibi & chalino. ita rem
Natam intelligo:neceſſum eſt uorſis gladiis depugnarier.
Ol. Quid ſi ſors aliter euenerit quam uoles?
Se. benedice: dis ſum fretus:deos ſperauimus.
Ol. Non ego iſtud uerbum empſitem titiuilicio
Nam omnes mortales deis ſunt freti:ſed tamen
Vidi ego dis fretos ſæpe multos decipi. Se. ſed tace parum.
Ol. Quid uis? Se. eccũ exit foras chalinus ĩtus cũ ſitella & ſortibus.
Nunc nos colatis ſignis depugnabimus.

Cleoſtrata coniunx. Chalinus olympio. Stalino ſenex.

FAce chaline me certiorem quid meus uir me uelit.
Ch. Ille ædepol ardentem te uidere extra portam metiam
Credo ecaſtor uellet. Cl. at pol ego haud credo: ſed certo (ſcio.
Se. plus artificũ eſt mi q̃ rebar ariolum hunc habeo domi.
Quid ſi propius attollamus ſigna:fiamuſq; obuiam?
Sequere:quid uos agite? Ch. adſunt quæ imperauiſtis omnia
Vxor:ſortes:ſitula atq; egomet: Se. te uno adeſt pluſq̃ ego uolo.

BERN. SARA. VENE.

FAce chaline. Satim ex indice ſcatet error non enim mirina inducitur. ſed cleoſtrata & item ſtalino eius uir ut emẽdauim⁹:accerſitũ miſerat ſenex cleoſtratã uxorẽ ut ſorte iter eos decerneret:cui⁹ futura eẽt caſſina puella:an chalini ſui:an olympiõis uillici. ℂ Extra portã metiã. Quæ dcã ſit porta metia qđ memieri nõ cõperi: ex Plauto tñ cõiectamur:q ẽti ſpeudolo hui⁹ portæ memit:portã eã fuiſſe extra quã de ſõtib⁹ ſuppliciũ ſumeret:iueni tamen dici

tamen dici tribum metiam a Feſto:a qua ſortaſſis datū eſt nomen portæ:id quod tñ non auſim affirmare. ℂHariolum. Qui diuina mente fatur quæ uentura ſunt uel ab hara aui augurali ſi ſeruio credimus uel ab ara.i.uictima q̄ ad arā ducit. ℂEho dico corculū: Cū ironia uerba ſūt in olympionē: uel ſenis in chalinū. ℂAn nō id uolui dicere. q̄ egregie oſidit amātis ſenis iprudētia: fatent.n.amatores uel inuiti qd' celatū uolūt: nā cū uillico non ſibi puellam dari dicere maluiſſet ſibi omnino dari confeſſus eſt: cordis affectum lingua propalante. ℂMulſa. Suauitas. ℂSortis. Subaudi coniiciam. ℂQuia iſti prius q̄ mihi es. Scilicet fautor: ſed ubi prius unicus legebatur: dicendum eſt uillicus. ℂAliqua ſortis: Sic antiqui dixerunt in paterno caſu teſtis eſt Priſcianus. ℂPopulna aut abiegna: Ab eo quod ē populus quæ arbor eſt fit populnus: & ab abies abiegnus timebat ne aduerſarii ſors i ſūma nataret aqua propter ligni leuitatē ſua tāquā ponderoſior in fundo reſideret. ℂCanem & furcam feras: ſunt qui autument legēdum eſſe non canem ſed camum: laqueū interprætantes: quod nec refello nec recipio: Cicero in primo de diuinatione cum bello latino ludi uotiui maximi primuꝫ fierent ciuitas ad arma repente eſt excitata: itaq; ludis intermiſſis inſtaurativi conſtituti ſunt: qui antequā fierent cumq; iam populus conſediſſet ſeru⁹ qui circum uirgis cæderetur furcam ferens ductus eſt: alibi Plautus in hac comœdia: remittam ad te uirum cum furca tanquam carbonarium. ℂCalefacto ære. Quod fit ex nimia & continua percuſſione. ℂHic litteratus. Scilicet codex: nā in ſua quaq; ſorte ſuum ānotatum nomen erat. ℂHic uincunt. Corrigo hic uincet. ℂObleſis. Pro obledas. ℂCompræſſa an porrecta: Pugno uel alapa. ℂCur omnem mihi ui.ma. Legerem ſic: cui omnino magnum ad properat malum: nam ſubdit. chaline tibi cauendum cēſeo. ℂVictus es. Quia ſors olympioni obtigerat. ℂRuri eſſe ad uillam. Solicitat uxorem ſenex nō tātum propter longioris itineris interuallum q̄ ꝙ ipſe nimia expectatione torq̄baẽ: & nota id qd' apud Varronē eſt uillam.ſ.& rus differre rus.n.ager: uilla aūt domus i agro. ℂPræſente hoc. Scilicet chalino.

Ch. Tibi quidem ædepol ita uidetur. ſtimulus ego nunc ſum tibi
Eho dico corculum adſudaſſis iam ex metu maſtigia. — A.l.Adſuaſſit.
Cl. Tace chaline: comprime iſtunc. Ch. imo iſtunc qui dicit clare:
Se. Depone hic ſitellam: ſortis cedo mihi: animum aduortite.
Atq; ego cenſui abs te poſſe hoc me tum impetrare uxor mea: — A.l.Mecū ꝑ me.
Vt uxor caſſina mihi daretur: & nunc etiam cenſeo.
Cl. Tibi daretur illa? Se. mihi enim: ah non id uolui dicere.
Dum mihi uolui huic duxi: atq; adeo dum mihi cupio. perperam
Iam dudum hercle fabulor. Cl. pol tu qnidem atq; etiam facis.
Se. Huic immo hercle mihi: uah: tandem redii: uix eram in uia.
Cl. Per pol ſæpe peccas: ita fit ubi quid tantopere expetas.
Se. Sed te uterq; tuo pro iure: atq; ego & hic oramus. Cl. quid eſt?
Se. Dicam enim mea mulſa: de iſtac caſſina huic noſtro uillico — Mulſa mea.
Gratiam facis. Cl. at pol ego neq; facio: neq; cenſeo. — Gratiā facias.
Se. Tum igitur ego ſortis utrinq;. Cl. iam quis uetat?
Se. Optimum atq; æquiſſimum iſtud eſſe iure iudico.
Sin ſecus: patiemur animis æquis. Ch. tene.
Sortem tibi: uide quod ſcriptum
Vnde uillicus eſt? quia iſti prius q̄ mihi es: accipe hanc ſis.
Se. Cedo: Ch. mane: unū uenit in mētē modo uide ne qua illic ſit
Alia ſortis ſub aqua. Se. uerbero mente cenſes eſſe? nulla
Eſt: habe quietum animum: modo quid bonum atq; fortunatum
Tuum ſit magnum malum.
Ch. Tibi quidem ædepol credo eueniet. pietatem tuam noui.
Sed mane dum. num iſta aut populna ſors: aut abiegna eſt tua? — Poplna. Abiegna
Cl. Quid tu curas? Ch. quia enim metuo ne in aqua ſumma natet.
Se. Age. caue. coniicite ſortis nunc iam amabo huc. ecce re.
Vxor æqua. Ol. nolim uxori credere. Se. habe animum bonum.
Ol. Credo hercle hodie deuorabit ſortis ſi attigerit. Ch. tace.
Ol. Taceo deos quæſo ut quidem hodie canem & furcam feras.
Ch. Mihi ut ſortitio eueniat: ut quidem hercle pedibus pendeas.

FAce chaline me certiorē. ℂCleoſtrata accita a cōiuge ut ſortes & ſitulā ferat foras exit ac ſortit: ac ſors olympiōi affuit. ℂExtra protā minutiā. Minutia igt Feſt. porta romæ ē dicta ab ara minuci quē deū putabāt. Legit & metia. No.n. Metia ingt tribus a quodā caſtro ſic appellat. ℂAriolū hūc hēo domi. qa diuinabat qd' diceret ſe certo ſcire: ab ara dictus. ℂPropius attollamus ſigna: qd' pugnaturi faciunt. Signa uexilla dicit. ℂTe uno adeſt plus. i. ſupes tu pluſq̄ ego uelim. ℂCorculū adſudaſis: ideſt uehemēter aſſudaueris. ℂSortis cedo mihi. Putat Priſcia. tam ntō q̄ accuſatiuo pluralibus dici ſortis & tralis. ℂAtq; ēt facis: ſubaudi perperam ꝙ eſt pueſe & nequiter. ℂMea mulſa: ideſt ſuauitas a mulſo dicta. ℂTum igitur ego ſortis utrinq; ſubaudi mittā: eſt enim elipticos dictum. ℂVnde uilicus eſt, i. a qua pte inſcriptū nomē uilici eſt. ℂAlia ſortis ſub aqua. Ita ueteres hæc ſortis dicebāt. ℂPietatē tuā noui, ironicos dictū: & pinde uultuoſe legendū eſt ne quid negat aſſerere uideatur. ℂPopulna. i. e populo arbore: ut illud notū, Populus i fluuiis abies i mōtib⁹ altis. ℂAut abiegna, i. ex abiete, ita hæc deriuata pter aua — VALLA

logiam:ſicut corylo colurnus:a quercu quernus.Licet dicatur etiã querceus:a ſacile ſalignus. ℭ Ecce rẽ uxor æquã. ubi nulla fraus eſt adhibita. ℭ Deuotabit ſortis.i.execrabit.id.n. deuouere eſt.Oui.in ibi. Deuoueo atq̧ tuoſq̧ mo/do.Et in epiſtolis.Theſea deuoui.Idem Deuouit nati ſpẽq̧ caputq̧ parens. Vnde deuotor & deuotrix imprȩcans dicitur:ut Seruius in.iiii.æneid.huius iteratiuũ uerbũ eſt deuoto:ſignificat etiã deuotare diis ſe deuouere.Cice. cocli/tes contra omnes copias hoſtium tenuit in ponte ſolum.quæ patrẽ decium:q̃ filiũ deuotauit:ac imiſit in medias ho/ſtium copias. ℭ Camũ & furcam feras.Camum funẽ dicit quo rei ac damnati alligantur furcæ. ℭ Sortitio eueniat ideſt fortuna ſortẽ afferat uictoriæ.

ℭ Tupte ſorti.ſortio ſortis & ſorti or ſortiris. ℭ In ſortiẽdo ſors deli/cuerit.i.ita ĩ liquore euanuerit:ut oli ꝓgnatis herculanis cũ iuidioſe ue/xarenť:eſſentq̧ accuſati ſortes falſæ nuſquã cõparuerũt. ℭ Virgis cale/facto ære.hoc eſt ut uirgis prius cæ daris inde ære calefacto colliq̃ſcas. ℭ Si hic lr̃atus.Cũ indignatiõe le/gẽdũ ẽ & ſtomacho:ut ironicos di/ctũ ĩtelligať. ℭ Hic uincũt. corrige uicet. ℭ Præcide os. faciẽ pugno cõtũde. ℭ Oblæſis manũ:ne iqt of/fendas manũ aſſume tibi fuſtẽ ul' ſa/xũ. ℭ Compr̃ſſã palma.i.pugno ne ℭ An porrecta. ſubaudi palma.i. explicata manu:nẽpe alapã ĩcutien/do.Dr̃t palma a palmo: ut ſit pal/ma manꝰ explicata.Palmꝰ aũt a digi/to minimo ad policẽ mẽſura. Fe/ri malã tu illi rurſus. olympioni.ſ. ℭ Imperiũ exhibet.i.ĩpat. ℭ Omĩe mihi uitupat malo.me ꝑ huiꝰ cõtu/meliã uitupat. ℭ Cor lie noſuȝ.Lie/nis.i.ſplenis naturã hñs ut torgeat ſicut lien:ſi mõ lienoſũ legẽdũ ſit: Nã qđ ſequiť iãdudũ ſalit mendã ineſſe oſtendit.Corrigamus igitur: nõ lienoſum:ſed ludioſum ſcribẽ/do.i.ſubſultantẽ more ludionũ ac in corꝑe emicãtẽ:ut illi in theatro. ℭ Quo ducat ſubaudi uxorẽ an tu ſcis inqt q̃ longe hic diſtet uilla ubi rus abeundũ. ℭ Pñti hoc.chalino.

s I nũc:Chalinus ſecũ triſtať eoq̧ magis dolet: quo ui/det ſenẽ geſtire gaudibun/dũ. ℭ Meã operã luſeri. Nihil mi/hi ꝓfeceri. ℭ Reſtis ſũpti fecerim.i. ĩpẽſaȝ fruſtra egeri ĩ reſte coemẽda. ℭ Expetiuiſſe.cõcupiuiſſe. ℭ Tre/pidabat:metuebat ut fugerẽt trepidi/ua ac mãifeſta canẽtes ſtoicidæ: aut trepidabat exultabat lætitia ob ui/ctoriã ap̄ Perſi.Hic neq̧ more ꝓbo uideas nec uoce ſerẽa Ingẽtes trepi/dare titos: aut trepidat ꝓ pabat: ut Vir.Dũ trepidãt alæ. Mihi bñuolẽ/tis:aut irõicos ſenẽ dic̃:aut cleoſtra/tã:q̃ ipm amabat chalinũ una cũ fi/lio. ℭ Cõcedã huc.ſeorſũ iero. In/ſidias dado.i.obſeruabo qđ agant.

Delicuerit.

Obleſis.

VALLA

Sumpti

Suffultabat.

Ol.At tu ut oculos emungare ex capite per naſum tuos.
Quid times?paratum oportet eſſe iam laqueum tibi.
Se.Periiſti animum aduortite amabo.Ol.taceo.Se. nunc tu
Cleoſtrata ne a me memores malitioſe de hac re factum:aut
Suſpicere tibi ꝓmitto tute ſorti.Ch.perdis me.Ol.lucrum facit.
Cl.Benefacis.Ch.deos quæſo ut tua ſors ex ſitella effugerit.
Ol.Ain tu:quia tute es fugitiuos omnes te imitari cupis?
Ch.Vtinam tua quidem ſicut herculeis prædicant
Quondam prognatis iſta in ſortiendo ſors delicuerit.
Se.Tu ut liqueſcas ipſe actutum uirgis calefacto ære:
Hoc ageſis olympio.Ol.ſi hic litteratus me ſinat. (mo hercle
Qđ bonũ atq̧ fortunatũ mihi ẽ. Ch.ita uero & mihi.Ol.nõ im/
Ch.Immo mihi hercle.Cl.hic uincet.tu uiues miſer.Se.ꝓcide os
Tu illi hodie age ecquid ſit:ne obleſis manum.
Ol.Cõpræſſa palma an porrecta ferio?Se.age ut uis.Ol.hẽ tibi.
Ch.Quid tibi iſtunc tactio eſt?Ol.quia iuppiter iuſſit meus.
Cl.Feri malam ut ille rurſus.Ol.perii pugnis cædor iuppiter.
Se.Quid tibi tactio hunc fuit?Ch.quia iuſſit hæc iuno mea.
Se.Patiundum eſt:ſi quidem me uiuo mea uxor imperiũ exhibet.
Cl.Tam huic loqui licere oportet q̃ iſti:cur omnem mihi
Vituperat malo?Se.chaline tibi cauendum cenſeo
Ch.Tẽpori poſtquã oppugnatum eſt os.Se.age uxor mea iã nũc
Sorti:uos aduortite animum præbe tu.Ol. ubi ſim neſcio
Perii:cor lienoſum opinor habeo iamiam dudum ſalit.
De labore pectus tundit.Se.teneo ſortem effer foras.
Iãne mortuus?Ol.oſtende:mea eſt mala:crucias quid eſt?
Se.Victus es chaline:tum nos diu uiuere olympio gaudeo
Pietate factum eſt mea atq̧ maiorum meorum.
Intro abi uxor:atq̧ adorna nuptias.Cl.faciam ut iubes?
Se.Sin tu ruri eſſe ad uillã longe quo ducat?Cl.ſcio. Se. intro abi.
Et q̃q̃ hoc tibi ægre eſt:tamen fac accures.Cl.licet.
Se.Eamus nos quoq̧ intro:hortemur ut properẽt:nũqd moror?
Nam præſente hoc plura uerba non deſidero.

Chalinus Seruus.

SI nunc me ſuſpendam meam operam luſerim:
Et præter operam reſtim ſumpti fecerim:& meis inimicis
Voluptatẽ creaueri. quid opus eſt?qui ſic mortuus eqdẽ
Tamen ſorti ſum uictus:caſſina nubet uillico.
Atq̧ id non tam ægreſt iam uiciſſe uillicum:q̃ id expetiuiſſe
Opere tam magno ſenem ne ea mihi daretur:atq̧ ut illi nuberet.
Vt ille trepidabat:ut feſtinabat miſer:ut ſuſultabat

ℭ Sine

Poſtquã

SInemodo. Minãtur olympio abſentem conſeruum chalinum at ille ex inſidiis obſeruat tacitus quid agant. ℂ Imitabor nepam: Ideſt retrocedã:eſt enim nepa Feſto Autore aphorũ lingua ſidus quod cancer appella/tur uel ut quidã aiunt ſcorpius: Cicero in arato exin ꝓiectæ claro cũ lumine chelæ Ipſaq; conſequitur lucens ui magna nepai. ℂ Candidatus. Sicut mos fuerat in nuptiis celebrandis. ℂ Stimulorum loculi uerberum recepta/culum: ut alibi ſtimulorum ſeges: gymnaſium flagi: cathenarum colone: uirgarum laſciuia & alia huiuſmodi: dicun/tur loculi: ſacculi marſupia hinc loculamenta apud columellam loca in quibus aues nidificant. ℂ Protollo. Differo

BERN SARA VENE.

Poſtquam uicit uillicus: at at concedam huc: audio aperiri fores.
Mihi bñuolẽti: atq; ad me ꝓdeũt hĩc ex ĩſidiis: hic ego ĩſidias dabo.

Ol. Villicus. St. Senex. Chalinus.

SIne modo rus eueniat: remittam ad te uirum cum furca.
In urbem tanquam carbonarium. Se. ita fieri oportet.
Vi. Factũ & curatũ dabo. Se. uolui chalinũ ſi dõi ẽẽt mit/
Tecũ obſonatũ: ut etiam in mœrore inſuper inimico nr̃o (tere
Miſeriam hãc ne adiungerem. Ch. retro uerſum: cedã ad parietem.
Imitabor nepam: captandus eſt horum clanculum ſermo mihi
Nam illorum me alter crucitat: alter macerat.
At candidatus cedit hic maſtigia ſtimulorum loculi.
Protollo mortem mihi certum eſt hunc acheruntem
Præmittam prius. Vi. ut tibi ego inuentus ſum obſequens.
Quod maxime cupiebas: eius copiam feci tibi: erit hodie tecum
Quod amas clam uxore. Se. tace: ita me di bene ament.
Vt ego uix reprimo labra ob iſtanc rem quin te deoſculer
Voluptas mea. Ch. quid deoſculer? quæ res? quæ uoluptas tua?
Effodere hercle hic uolt credo ueſicam uillico. Vi. ecquis.
Amas nunc me? Se. immo ædepol me quam tu minus: licet ne
Amplecti te? Ch. quid amplecti. Vi. licet. Se. ut quia te
Tango: mel mihi uideor lingere. Ol. ultra te amator apage te
A dorſo meo. Ch. illuc eſt illuc quod hic fecit hũc uilicũ: & idẽ me
Pridẽ quũ ei aduorſum uenerã facere atriẽſeꝫ uoluerat ſub ianua.
Vi. Vt tibi morigerus hodie: ut uoluptati fui.

prorogo. ℂ Quid deoſculer? Rei neſcius chalinus in ſuſpitione uer/ſatur quid iſta ſibi uerba uelint blã/diuſcula. ℂ Effodere ueſſicam uilli co. Rem turpem honeſtoribus ue/lat uerbis: nec minus iocoſis & rur ſus cum dicit facere attrienſem uo/luerat ſub ianua: & itẽ ſolet hic bar/batos ſectari uiros: & illud quoq; opinor is cõturbabit pedes. i. ſe in/uicem implicabunt quæ omnia ar guũt ſenem libidinis præpoſteræ uoluptate detineri & pediconẽ eẽ. ℂ Geſtio: Cupio: & geſtire lætum eſſe. ℂ Loligiunculas: diminutiuũ a loligine quæ prius dicta eſt uoli/go: ut ait Varro: & ẽ mollis piſcis ut ſæpia. ℂ Soleas. Genus piſcis eſt ſolea ad ſoleæ ſimilitudinẽ q̃ pedi/bus ſubigiť: aliter ſolea diciť mate/ria robuſtea ſuꝑ qua paries craticius extruitur: de hiſce piſcibus memi/nit Pli. libr. xxxii. ca. vii. Soleam di/cere poſſumus quod græci uocant bugloſſon. i. bouis linguã. ℂ Lin/gulacas. Eſt quoq; lingulaca piſcis ſoleæ q̃ ſimillimus uel ipa ſolea: ſũt enim aſpectu proxima ſolea & pſi/ta: quem nos paſſerem uocamus ſiue rombum: eſt in alia ſignifica/tione lingulaca. Feſti teſtimonio. i. mulier auguratrix: & lingulacas di/cimus loquaces & uerboſas mulie res: cuius uerbi Plau. utrũq; ſignifi catum expræſſit. Triticeias autem dixit ludens ad uerbũ ordeias quas a colore uel tempore uidetur nomi naſſe. Pli. de prunis locutus ingens inquit poſtea turba prunorum uer ſiculor nigra: candicans hordearia appellata a cõitatu frugis eius: & ga de ſoleis mentionem fecit: quæ li/cet pro piſcibus accipiãtur pro his tñ q̃ pedibus ſubiguntur intelligi chalinus uoluit: ideo adiecit ſculpo nas quæ pariter pro calciamento/rum gñe ſumunť: quibus batuere/tur. i. ſæpius feriretur os fatui & in/ſulſi ſenis: ſculponeæ a Catõe ꝓ cal/ciamẽtis ponunť: iquit. n. in reb⁹ ruſticis de familiæ ueſtimentis locutus ſculponeas bonas alternis annis dare: oper tet: propterea ſculponeas legi debet non ſulponeas. ℂ Tribus libertatibus: Ac dixiſſet triplici libertate donari: tri/plici enim cauſa quis fiebat liber: ut in ſuperioribus dictum eſt aut ære aut uindicta: ideſt uirga prætoria aut ex teſta mento. ℂ Id quod alius cõdiuit coquus. Per egregiam metaphoram dicta ſunt: ut ſcilicet quæ noſtri aduerſarii tã/topere cõcupiuerunt minime aſſequantur: illiuſq; contingant quæ minime ſuſpicabantur.

Carbo/narius.

A.I. Re/ceſſim: ex codi. antiqs. Receſſiꝫ Nepam. Maſtigie

VALLA

SIne modo rus eueniat. Pleni lætitia:olympio & ſenex ſibi inuicem congratulantur. ¶ Mittit olympionem ſex obſonatum ad nuptias. ¶ Tanquã carbonarium. Solẽt ſiqdem carbonarii cũ furca procedere. ¶ Retrouerſum cedã ad parietẽ.i.retrorſum me recipiã ut lateã ad parietẽ. ¶ Imitabor nepã.i. ſcorpiũ:græce.n. ſcorpius & ſcorpio:latine nepa.Ci.in arato.Hunc ſubter fulgens cedit uis torua leonis.Quẽ rutulo ſequit̃ collucẽs corpore uirgo.Ex in proiectæ claro cũ lumine chelæ.Ipſaq; cõſequitur lucẽs uis magna nepai.Nepam quidam cancrum putant ad illud Plauti retrouerſum cedã imitabor nepam:& illud aliud aut cum nepa eſſet dubium in utraq;: nam uere nepa ſcorpius dicitur.Ci. de finibus bo.& ma.ſerpe anguiculos:natare anaticulas:uolare merulas:cornibus uti uideamus boues: nepas aculeis:ſuã deniq; cuiq; naturam eſſe ad uiuẽdũ ducẽ.Feſt.Nepa aphrorũ lingua ſydus: quod cancer appellatur:uel ut quidã uolũt ſcorpius. Plaut.Dabo me ad parietem imitabor nepam. Colu.lib.xii.Idibus martiis nepa incipit occidere.

Se.Vt tibi dum uiuam bene uelim pluſquã mihi.Ch.hodie hercle
Opinor is cõturbabit pedes:ſolet hic barbatos ſane ſectari uiros
Se.Vt ego hodie caſſinam deoſculabor:ut mihi bona multa
Faciam contra meam uxorem aſtute.Ch.nunc pol ego demum
In rectam redii ſemitam:hic ipſus caſſinam deperit. Se.abeo.
Viros iam hercle amplexari:iam oſculari geſtio. Vi.ſine prius.
Deduci:quid malum operas? Se.amo. Vi.at non opinor fieri.
Hoc poſſe hodie. Se.poteſt:ſiquidem cras cenſes te poſſe
Mitti manu. Ch.enimuero huc aures magis ſunt
Adhibendæ mihi.iam ego uno in ſaltu lepide apros capiam duos.
Se.Apud hunc ſodalem meũ atq; uicinũ mihi locus eſt paratus:
Ei ego omnem amorem meum concredui:is mihi ſe locum
Dixit dare. Vi.quid eius uxor? ubi erit? Se.lepide reperi
Mea uxor uocabit huc eam ad ſe in nuptias:ut hic ſit ſecum.
Se adiutet:ſecum cubet:ego iuſſi & dixit ſe facturam uxor mea.
Illa huc cubabit:ſi uir abierit faxo tu rus uxorem duces.
Id rus domus hæc erit tãtiſper dum ego cum caſſina faciã nuptias.
Hinc tu ante lucem rus:cras duces poſtea:ſatin aſtute?
Ch.Age mõ fabricamini malo hercle noſtro tã uorſuti uiuitis.
Se.Sin quid nunc facias? Vi. loquere. Se.tene marſupium.
Abi atq; obſona:propera:ſed lepide uolo molliculas eſcas ut ipſa
Mollicula eſt. Vi.licet. Se.emito ſæpiolas lepidas loligiunculas
Ordeias. Ch.immo triticeias ſi ſapis ſoleas. qui quæſo potius
Quam ſculponeas quibus batuatur tibi os ſenex nequiſſime.
Vi.Vin lingulacas? Se.quid opus eſt quando uxor domi eſt?
Ea lingulaca eſt nobis:nam nunquã tacet. Vi.in re præſenti
Ex copia piſcaria conſulere quid emam. Se.æquum oras.abis?
Argento parci nolo:obſonato ampliter:nam mihi uicino hoc etiã
Conuento eſt opus:ut quod mandaui curet. Vi.iam ne abeo?
Se.Malo. Ch.tribus nõ conduci poſſum libertatibus quin ego illis
Hodie comparem magnum malum:quiq; hanc omnem rem
Meæ heræ iam faciã palã:manifeſto teneo innoxa inimicos meos.
Sed ſi nnnc facere uolt hera officium ſuum noſtra omnis lis eſt.
Pulchra re præuortar uiros noſtro omine: it dies:iã uicti uicimus
Ibo intro:ut id quod alius condiuit coquus:ego nunc uiciſſim
Vt alio pacto condiam quicquid prandii eſt ut paratum ne ſiet
Sietq; ei paratum quod paratum non erat.

Opeſas i.facias.

¶ Stimulorum loculi:ut in loculis ſeruatur pecunia: ita hic meretur ut in ipſo ſtimuli recondant̃ quo uexet̃ magis. ¶ Protollo mortẽ: differo.nolo mori ut ſtatuerã. ¶ Certũ eſt hũc acherũtẽ p̃mittã pri⁹:hoc dicit priuſq̃ ipſe pereo olympionẽ neci dabo. ¶ Ecquid amas nunc me? Se.imo edepol me q̃ te minus ita ſcribendum ut corrigatur. ¶ Videor lingere. a græco lincho latini lingo dixerunt:cuius paſſiuũ præteritum lilichme:fit & attico more elichme:unde eligma eligmatis q̃ barbaro uocabulo hodie dicit̃ electuarium. ¶ Apage te a dorſo.i. cõtinete ac a me longe abi. ¶ In rectã redii ſemitã: nũc qd ſit ingt intelligo uerũ: necdũ.n. chalinus ſatis accepat a ſene caſſina adamari. ¶ Quid malũ operaris.i. in malã rem quid tu agis operis. ¶ Vno i ſaltu.Quia uno in loco ſunt tanquã una in ſilua capiuntur apri. ¶ Domus hæc. ſubaudi uicini. ¶ Tantiſper.i.interea. ¶ Dum ego cũ caſſina faciã nuptias.i.cũ illa cubẽ. ¶ Tam uerſuti uiuitis:tã uafre & calide & aſtute uitam agitis. ¶ Tene marſupiũ: loculos uilico ſenex p̃bet ut affatim obſoniũ paret. ¶ Multo ſæpiolas: teneras ſæpias. ¶ Loligiunculas ordeas:& ideo paruas:noĩa ſunt piſcium. ¶ Lolligiunculas:ergo molles lolligines. Pli. in noſtro mari lolligines quinũ cubitorũ capiunt̃: ſæpiæ binum:neq; his bimatu lõgior uita. Imo triticeias ſi ſapis ſoleas: Soleæ quoq; piſces:ſed quoniam dicit triticeias & ſolea calciamenti genus eſt poteſt uideri e tritico factas eſſe ſoleas.Quomodo autem ſoleæ concinentur lib.iii. Apitius docet inquiẽs.Soleas batues & curatas compones in patina adiiciens oleum liquamen uinũ dum coquitur teres piper liguſticum origanum fricabis ſuffundes oua cruda & unum corpus facies ſuper ſoleas refundes lento igni. ¶ Quam ſculponeas. Cato in rebus ruſticis pro genere calciamenti culpones

Lepide: excodice antiquo.

Marſupium.

A.l.loliguncu las.

Batuat̃:

Sculponeas.

Lingulacas.

Libertates tres.

Præuortar.

menti ſculpones ponit:nempe ita pedurnos uocat. ¶ Quibus batuat tibi os. Cædatur uerberet inqt tibi facies ſcul poneis ac ſoleis:batuere.n.uerberare. Sueto.in Calligula. Mirmillonē e ludo rudibus ſecū batuētē & ſponte proſtra/ tum confodit ferrea ſicca:ac more uictoꝶ cū palma diſcucurrit. ¶ Vin lingulacas:hoc quoq̧ nomē piſcis:ſed & lin/ gulacā dicimus loquacē locutuleiam & uerbis profuſiorē q̄ ſit par:ideo ſubiungit ea lingulaca eſt. Nā nūquā tacet. ¶ In re præſenti.i.in pn̄tia. ¶ Obſonato ampliter:amplū facito obſoniū. ¶ Conuento eſt opus oportet cōuenire. ¶ In noxa.in culpa. ¶ Præuortar uiros.i.anteibo & præoccupabo:ut Fuga præuertit hebrū. ¶ Tam uicti uicim⁹: Prouerbiū uetus uictos uincere ex oſculana pugna natū:uel ut alii q̄ Valerius Leuini⁹ imperator Romanus a Pyrrho uictus breui eūdē re/ gem deuicerat:cui⁹ rei meminit Titinius hoc modo:hæc quidē quaſi oſculana pugna eſt uictores in fugā pulſi hinc ſpolia colligant. ¶ Ego nunc uiciſſim.ſubaudi condiā.quā coquus condiuerit: nā hinc dolos in ſenem & uilicum ſtruent.

Stalino. Alceſſimus Senes duo.

Nunc amici an ne inimici ſis imago alceſſime mihi ſciam
Nunc ſpecimen ſpecitur:nunc certamen cernitur:
A. Curam erue:curā exime:caſtiga te id pōito ad cōpēdiū.
Cano capite:ætate aliena:eo addito ad compendium.
Cui ſit uxor:id quoq̧ illuc ponito ad compendium.
Miſeriorem ego ex amore quam te uidi neminem.
St. Fac uacent ædes. Al. qn ædepol ſeruos:ancillas domo certū eſt.
Omnis mittere ad te. St. eho nimium ſcite ſcitus es:ſed facito
Dum merui aper uorſus quos cantat colax cum cibo.
Tum quoq̧ facito ut ueniant quaſi eant ſutrium.
Al. Meminero hem nunc enim tu demum nullo ſcito ſcitus es.
St. Cura:ego ad forum mō ibo:iam hic ero. Al. bene ambula.
St. Fac hēant linguā tuæ ædes. Al. quid ita? St. quū ueniā inuocent.
Al. Aetate cedūdus tu hō es:nimias delicias facis. St. qd me amare
Referт niſi ſum doctus? dicas unus: ſed tu caue inquiſitionē mihi
ſis. Al. uſq̧ adero domi.

Nunc amici. Senex uicini al/ ceſimi operā pſtolat: ædes uacuas expoſcit caſſina:ut facili⁹ clā uxore potiat. ¶ Nūc ſpecimē ſpecit nūc certamē. Ac dixiſſet nūc agnoſcam nūc uidebo ſpecimē a uerbo ſpecio:qd' in uſu nō eſt a ueteribus ꝓ aſpicio poſitū:& dr̄ ꝓbatio & argumētū ſiue exēplar:certamē quoq̧ ab eo qd' cerno. ¶ Aliena. Scilicet ab amoribus. ¶ Vacēt. Pro uacuæ ſint:& oīs inde abeat familia. ¶ Sed facito dū merui aper uorſus quos cātat colax cū cibo:Tū quoq̧ facito ut ueniāt quaſi eāt ſutriū. Senſus hoꝶ uerboꝶ oīs huc tēdit ut famuli & ancillæ ueniāt ſaturi:uel ſecū apportent cibū ut hēant qd' edāt:id qd' p quādā iocoſā & iucūdā ueluti piphraſim expſſit: nā ſtalino alceſimū iubet uer ſuū colacis mēiniſſe:quos ille canere ſolitus fuerat: q forte erāt eiuſmōi ut q erāt i domū alienā ituri:ul ſaturi primū fierēt:uel cibaria ſecum aueherēt:id qd' magis declarat:facito cū cibo ueniāt q̄ſi eāt ſutriū qd' oppidū erat & nūc extat in mōtib⁹ hetruſcis: ppea magis hāc lectionē ꝓbo q̄ erit his inter pūcto ſignāda ſed facito dū mēineris afer uorſus quos cātat colax:cū cibo tū facito quoq̧ ueniāt q̄ſi eāt ſutriū:colacē.n. aſſētatorē quēpiā ſiu e paſitū fuiſſe autumam⁹:a cui⁹ noīe ſcā fuit a Pla.comœdia q̄ colax dicebat:ut ex ueteribus colligit grāmaticis:fuit ēt menādri colax:in qua colax paraſitus & miles glorioſus ut teſtatur Teren.in eunucho:& nota q̄ dixit uorſus memineris pro uerſus:nam dicimus memini huius rei: & memini hanc rem:Virg. numeros memini ſi uerba tenerem afer autem pro uafer & aſtutus ponitur.

BERN. SARA. VENE.

Specit. Cernit. Colax.

Nunc amici. Stalio uicinū alceſimū exorat ut ædes cōmodet quo ſe recipiat nupta cū marito. ¶ Sis imago.i. referas imaginē amici an inimici. ¶ Ponito ad cōpēdiū.i. breuiter & ſine tpis dilatiōe te ſenē corrigito. Fac uacēt ædes:mihi uacuæ ſint ut eo me recipiā. ¶ Facito dū. ſyllabica adiectio eſt dū. ¶ Memineris uorſus.i. memoria tēueris uerſus. ¶ Quos cātat colax:hic uiri ꝓpriū:ul colax qa græce ita noiat aſſētator ab eo qd' colō a græcis:ut autor ē atheneus dr̄ nutrimētū. ¶ Cū cibo. Vr aūt hic uerſus quos canebat colax ſæpi⁹ cū cibo iteraſſe:eſt ergo ſenſus qa alceſim⁹ dixerat ſe ſuos & ācillas miſſuꝶ i domū ſtalinonis faciqt ſtalino cū cibo ueniāt. Q d' facili⁹ idicat ex eo qd' ſeqt cū iqt ut. ¶ Vt ueniat q̄ſi eāt ſutriū:nā q ſutriū petebāt utpote locū ſterilē i thuſcis ſecū:uū ueſcerēt afferebant. ¶ Nullo ſcito ſcitus es:ſapientiā nullam habes qui hæc mihi dicant. ¶ Nimias delicias facis. Delicioſe nimium agis omnia. ¶ In quæſtione mihi ſis:hoc eſt caue ne mihi a te ſit inquirendi iniunctus labor. VALLA

BERN. SARA. VENE.

V T properarē. Cleoſtrata a chalino cōmonefacta uti ſenex puellæ caſſinæ ſibi primitias ꝓcurauerit: ꝓponit uiro inſidias ſtruere: ut ſuis ille fruſtret̃ amorib⁹. ℭ Veruecib⁹. Dictū eſt uerueces eē caſtratos arietes ut capos caſtratos gallos: canterios caſtratos equos: & maiales caſtratos porcos. ℭ Senati columē. Per ironiā dictū ſenatus ti a ueterib⁹. columē fulcimētū ſuſtētatio a quo dictæ colūnæ Teren. columē familiæ cui cōmēdaui filium. ℭ Nō uilis ē modus q̄ uenit ſalis. Ex ꝓuerbio dictū uı̄ modiū. ſ. ſalis nō uenūdari parua pecunia ꝙ ſi ſal ꝓ ſapia itelligi placet: dicit ſapiaꝫ utiq; cōparari nō poſſe niſi cū labore & iduſtria: qđ aūt attinet ad itellectū: id eſt: nō tā facile id hōi qđ optat ꝓ uoto ſucceder̃. Nihil motor. Nō curo: ñ magnifacio: qđ ſæpius Pla. uſurpat. ℭ Atq; iſtā iube. Scꝫ ualere. ℭ Catillatū. i. ad liguriēdū ut catelli faciūt q̄ alienas circumeūt domos ut liguriāt: ide dci catillones guloſi. ℭ Subducā naui i puluinariū. Dr̃ puluinus lect⁹ exiguus a pluma & p trāſlationē materies lignea q̄ naues i terrā ſubuehūt̃ Oui. collaq; puluino nr̃a ferēda dedi. metaphorice igit̃ dictū eſt: rē ipſam. ſ. deducēdā eſſe in tutū locū & caſſinā ueluti i altū emiſſā rurſus ad ſe quaſi in portū recipiendam eſſe.

VALLA

u T properarē arceſſere. Cleoſtrata ut ſibi a marito mandatū dicit it ad proximam myrrinā ut eā diſtineat non poſcat ad nuptias: atq; ita maritū eius alceſimū fruſtrat̃. ℭ Arceſcere. i. euocare. ℭ Liberæ ædes ut ſibi eſſent. Ex inſidiis ut audiuerat chalinus ſenē & eius accepat cōſiliū ita cleoſtratæ dixerat: iō idē cōmemorat. ℭ Ignauiſſimis: ſubaudi marito meo & alceſimo. ℭ Vetulis ueruecib⁹. Aries caſtratus ueruex efficit̃ quaſi inuerſam hñs naturā: ideo hos ſenes uerueces appellat utpote ad uenerē ineptos. ℭ Senati columē. Iuxta ſecūdā declinationē priſca cōſuetudine ſenat⁹ declinat̃ a ſenioribus natu. ℭ Præſidiū populi. Oia ironicos dicta. ℭ Nō ecaſtor uili emptus eſt modi⁹ q uenit ſalis: ſenſus eſt ſalis modius q uēdit̃ nō uili ꝑtio cōſtat ideſt carus eſt. ſalē ſapiētiā dicimus quod ita mentem condiat ſapientia: ſicut ſal cibos: qm̄ igitur hi ſenes deliri ſunt ſapientiamq; non habent: id mirum uideri non debet: qm̄ carus ē ſalis modius. ℭ Nihil moror: ideſt nolo. ℭ Poſt conuenero: ideſt mox adibo. ℭ Atq; iſtā iube: ſubaudi ualere. ℭ Edētuli: ſine dentibus. ℭ Mihi cōtraxit: hāc litem cōmouit. ℭ Quaſi catilatim: ideſt canū ritu per alienas domos euntium. ℭ Flagitiū hominis: flagitioſus homo. ℭ Ni ſubolet: ideſt quod futurum ſit depræhendat. ℭ Vt ſubducā naui rurſum in puluinarium

Verueci/bus. Senati. Hirqui. Edētuli. Catilla/ium. Altro/uerſum. Poluina/rium. Nihili uerum.

Cleoſtrata. Alceſſimus.

V T properarē arceſſere hanc ad me uicinā meam hoc erat.
Ecaſtor id qđ me uir tanto ope orabat meus liberæ ædes
Vt ſibi eſſent: caſſinā ꝙ deducerent: nūc adeo nequaquā
Arceſſam: ignauiſſumis liberi loci poteſtas ne ſit uetulis ueruecib⁹.
Sed eccum egreditur ſenati columen: præſidium populi.
Meus uicinus meo uiro qui liberum præbet locum.
Non ecaſtor uilis emptus eſt modius qui uenit ſalis.
Al. Miror huc iam non arceſſi in proximum uxorem meam
Quæ iam ſi arceſſatur dudum ornata expectat domi.
Sed eccam opinor arceſſit. ſalue cloſtrata.
Cl. Et tu alceſſime ubi tua uxor? Al. intus illa te ſi ſe arceſſas
Manet: nam tuus uir me orauit ut eam iſtuc ad te adiutū mitterem
Vin uocem. Cl. ſine nolo ſi occupata eſt. Al. otium eſt.
Cl. Nihil moror moleſta ei eſſe nolo. poſt conuenero.
Al. Non ornatis iſtic apud uos nuptias? Cl. orno & paro:
Al. Non ergo opus eſt adiutricæ? Cl. ſatis domi eſt ubi nuptiæ
Fuerint: tum iſtam conuenibo: nunc uale atq; iſtam iube.
Al. Quid ego nunc faciam flagitium maximum feci miſer:
Propter operam illius hirqui improbi edentuli
Qui hoc mihi contraxit operam uxoris polliceor foras
Quaſi catillatum: flagitium hominis qui dixit mihi
Suam uxorem hanc arceſſiturum eſſe ea ſe eam negat morarier:
Atq; ædepol mirum: ni ſubolet: iam hoc huic uicinæ meæ.
Verum autem altrouerſum meam mecum rationem puto.
Sed quid eius eſſet mecum poſtulatio?
Cl. Ibo intro: ut ſubducam nauim rurſum in poluinarium.
Iam hic eſt lepide ludificatus: miſeri ut feſtinant ſenes.
Nunc ego illum nichili decrepitum meum uirum ueniat uelim.

Vt eum

Vt eum ludificem uiciſſim:poſtquam hunc deluſi alterum.
Nam ego aliquid cōtrahere cupio litigii inter eos duos.
Sed eccum incædit.at quum aſpicias triſtem:frugi cenſeas.

Stalino Senex. Cleoſtrata.

STultitia magna eſt mea.ꝙ ſinam hominem amatorem
Vllū ad forū ꝑcedere in eū diē:cui ꝙ amet īmūdum ſiet.
Sic ego feci ſtultus:contriui diē dū aſto aduocatus cuidā
Cognato meo quem hercle ego litem adeo perdidiſſe gaudeo
Ne me nequicquam ſibi hodie aduocauerit.rogitare oportet.
Prius & cōtarier adſit ne ei animus:necne adſit:quem aduocet.
Si neget adeſſe examinatum amittat domum.ſed uxorem ante
Aedis eccā:hei miſero mihi metuo:ne nō ſit ſurda:atq; hæc audiue
Cl. Audiui ecaſtor cū malo magno tuo. St. accedam (rit.
Quid agis mea feſtiuitas? Cl. te ecaſtor præſtolabar.
Se. Iāne ornata res eſt? iāne hanc traduſti huc ad nos uicinā tuam.
Quæ te adiutaret? Cl. accerſiui ut iuſſeras:uerum hic ſodalis
Tuus amicus optimus neſcio quid ſe ſufflauit uxori ſuæ
Negauit poſſe quando arceſſo mittere. St. uitium tibi iſtuc
Maximum eſt:blanda es parum. Cl. non matronarum eſt
Officium:ſed meretricum uiris alienis mi ut uir ſubblandirier
I tu atq; arceſſe illam ego intus quod facto eſt opus
Volo accurare mi uir. Se. ꝑpera ergo. Cl. ſ; iā pol ego huic aliquē
In pectus iniiciā metū:miſerrimū hodie hūc ego habeo amaſium.

Alceſimus. Senex Stalino.

VOlo huc amator ſi a foro rediit domū q me atq; uxorem.
Ludificat⁹ ē larua:ſ; eccū ān ædis.ad te hercle ibā:cōmodū.
St. Atq; ego hercle ad te.quid ais uir minimi precii?
Quid tibi mandaui? quid tecum oraui? Al. quid eſt?
St. Vt bene uacuas ædis feciſti mihi:ut traduxiſti huc ad nos
Vxorem tuam ſatin propter te pereo ego:atq; occaſo?
Al. Quin tu ſuſpendis te nempe tute dixeras tuam arceſſituram
Eſſe uxorem meam. St. ergo accerſiuiſſe ait ſeſe & dixiſſe te
Eam non miſſurum. Al. quin ea ipſa ultro mihi
Negauit eius operam ſe morarier. St. quin ea ipſa
Me adlegauit qui iſtam accerſerem. Al. quin nihil facio.

uinarium. Puluinar ubi corpus ge/ Viciſſim
turi cōſternimus:inde & ubi naues
in terrā ſubducunƭ quieturæ in pul
uinariis collocari ꝓhibentur:ubi tra/
bibus ſubiectis a nauigio uacant.
STultitia magna ē. Fore dū BERN.
ſtalino ī forū ꝑceſſiſſet tu/ SARA.
tus ē apđ iudices amici cāz VENE.
ob idq; aliquādiu īgratis morat⁹ ē.
℄ Aduocatus. Qui aut ius ſugge/
rit aut pñtiā ſuam cōmodat amico:
nā qui defendit alteꝝ in iudicio pa
tronus dr̄ ſi orator ē: aut ꝑcurator
ſi negociū ſuſcipit:aut cognitor ſi
pſentis cām nouit & ſic tueƭ ut ſuū
hæc Aſconi⁹. ℄ Adſit ne ei aius:ſci
licet aduocato ac ſe dicat: inuiti nō
ſunt trahēdi.a clientib⁹ ad cāꝝ de/
fenſationē. ℄ Accerſiui. Mentiƭ ul/
tro mulier:ut inter uirum & uicinū
contentio & iurgium fiat.
STultitia magna ē. Stalio a VALLA
foro rediēs ubi ſe aduocatū A.l. In
eē oportuit amico dolet ſe mundo.
ab illo fuiſſe occupatū: obuiāq; fit
uxori a q̄ eludiƭ. ℄ Quod amet in
mūdo ſiet.i.ſine macula:ac difficul Aduoca
tate ulla. ℄ Dū aſto aduocat⁹ cuidā uerit.
Differt aduocat⁹ a ꝑcuratore & co/
gnitore:ꝙ ut Aſconi⁹ īgt. Qui defē Ne non.
dit alteꝝ a iudicio aut pronus dr̄ ſi
orator eſt aut aduocat⁹ ſi aut ius ſug
gerit aut pñtiā ſuā cōmodat amico
aut ꝑcurator ſi negociū ſuſcipit.aut
cognitor ſi pñtis cām nouit:& ſic
tueƭ ut ſuā. ℄ Exanimatū amittat. Suffla/
aīo cōmotū relinq̄t. ℄ Te ecaſtor uit uxo/
pſtolabar. Tam te q̄ tibi pſtolor dici ri.
mus. ℄ Sufflauit uxori ſuæ: ideſt Matro/
ſūmurmurauit. ℄ Iam pol ego. Illa narum
cum marito hæc ſecum loquitur. non eſt:
VOlo huc: Ambo ī hac ſcæ/ uiris alie
na ludificati ſenes cōtēdūt nis.
inter ſe. ℄ Larua. Re ficta Subblā/
dixim⁹ ſupra Autoritate apulei qđ dirier.
laruæ & lemures dicāƭ cū de larib⁹ BERN.
& māib⁹ mētionē habuim⁹. ℄ Cō SARA.
modū. Nomē ꝑ aduerbio. ℄ Occa VENE.
ſo. Ab eo qđ occido media corre/ Amaſiū
pta:uñ occaſus & occaſo uerbum. Larua.
VOlo huic amatori. Alceſi/ VALLA
mus uicin⁹ idignat⁹ aduer/ Occaſo:
ſum ſtalinonē bilē uomere
excogitat quē pariter irat⁹ ſtalio adit
℄ Ludificat⁹ eſt larua. imūdū ſpūm
laruā dixere ueteres:ita hūc ſenē lar
uam ob inſaniā uocat. ℄ Occaſo.
eo in occaſum & morior. ℄ In ger
manū modum.i.mō fratris:uel eius

St.Quin me perdis? Al.quin bene eſt.
Quin etiam diu morabor:quin cupio tibi:quin aliquid ægre
Facere:quin faciam libens:nunquam tibi hodie quin erit
Plus quam mihi.quin hercle dei te perdant poſtremo quidem.
St.Quid nunc?miſſurus ne es ad me uxorem tuam?
Al.Ducas:eaſqꝫ in maximam malam crucem
Cum hac:cum iſta:cūmqꝫ amica etiam tua
Abi:& aliud cura.ego iam per ortum iuſſero
Meam iſtuc tranſire uxorem ad uxorem tuam.
St.Nunc tu mihi amicus es in germanum modum.
Qua ego hunc amorem mihi eſſe aut dicam datum?
Aut quod ego unquam erga uenerem inique fecerim.
Cui ſic tot amanti mihi obuiam eueniant moræ?
At at quid illud clamoris obſecro in noſtra domo eſt?

Stalino Senex. Pardaliſca Ancilla.

Nlla nulla ſum tota tota occidi:cor metu mortuum eſt:
Membra miſere tremunt:neſcio unde auxilii:præſidii
Perfugii mihi:aut opum copiam comparem aut expetã.
Tanta factis modo mira ueris modis intus uidi:nouam
Atqꝫ integram audaciam:caue tibi cleoſtrata abſcede
Ab iſta obſecro:ne quid in te mali faxit ira percita.
Eripite iſti gladium quæ ſui eſt impos animi.
St.Nam quid eſt quod hæc huc timida atqꝫ exanimata exiluit.
Pardaliſca.Par.perii unde meæ uſurpant aures ſonitum?
St.Reſpice modo ad me.Par.here mi.St.quid tibi eſt?
Quid timida es?Par.perii.St.quid periſti?
Par.Perii & tu periſti.St.aperi quid tibi?Par.ue tibi.
St.Immo iſtuc tibi ſit.Par.necat:amabo tene me.
Se.Quicquid eſt eloquere mihi cito.Par.contine pectus
Face uentulum amabo pallio.St.timeo hoc negocium quidem
Niſi hæc imera gloſam uſpiam percuiſſit flore libyco.
Par.Obtine auris amabo.St.in malam crucem pectus:
Auris:caput:atqꝫ di perdunt:nam niſi ex te ſcio.
Quicquid hoc ſcito. nam tibi iſtuc cerebrum diſpertiam execrata
Ludibrio peſſuma adhuc quæ me habuiſti.

Par.Here

qui ex eodem ſit germine.

BERN. SARA. VENE.

n Vlla nulla ſũ. Ancilla ꝑdaliſca ſimulat tumultũ exortũ i domo:ut iterea ſenex deri neat̃ i mora quoad chalinꝰ ꝓ caſſina ornet̃:ſubiiciaturqꝫ:q ſenẽ & uillicũ ſua fruſtret̃ ſpe. ¶ Niſi hæc imera gloſſã ꝑcuſſit flore libyco. Sẽſus eſt timeo ne iſta ebria ſit ſed quodã lo cutꝰ ẽ uerboꝝ iuolucro:ne ab ãcilla intelligeret̃:ordo quoqꝫ ſic hẽt niſi hæc.ſ.ꝑdaliſca imera.i.hoc die ꝑcuſ ſit gloſſam.i.linguã flore libyco: ui no:ita i ciſtellaria flore liberi dixit ꝓ uino:& liuius florẽ antlabãt liberi ex carcheſiis. ¶ Numero dicis.Sic hẽbãt mẽdoſi codices:legendũ eſt numero dicis teſtimonio feciſti:in qt.n.i ſuis q̃ extãt fragmẽtis nũero nimiũ cito celeriter. Plau. in caſſina q̈d uis mea ãcilla:nimiũ ſæuis:nũe ro dicis.i.nimiũ cito:& ap̄ En.legit̃ neminẽ uidi q nũero ſciret quicqd ſit opus:ſic i amphitryõe Plau.nu mero mihi i mẽtẽ uenit. ¶ Hoc pa cto exordiri. Protrahit ſermonẽ lon gius:diutius ut moret̃ ſeneꝫ. ¶ In terminat̃. Plus q̃ minat̃. Terẽ. in an dria:interminata ſum ne faceres.

Germanũ modum.

¶ Muſſitãt. Tacẽt uel ſubmiſſa uo ce loquũtur.ſuſurrãt : obmuteſcũt. ¶ Qui cũ. Pro cũ quo. ¶ Protol li.Elõgari. ¶ Ludo ego hunc. Ad ſpectatores loquit̃ nõ auſcultãte ſe ne. ¶ Atqꝫ hæc. Scilicet myrrina uicina:uel ſeipſam dicit potiꝰ cũ he ra ſtruxiſſe fallaciã. ¶ Illud qdẽ uo lebam nõ. Senis eſt inconſtantia q̇ uel inuitus fatetur caſſinã deperire. ¶ Sæpiculæ. Diminutiuũ a ſæpe. ¶ Effexis ꝓ effeceris. ¶ Eiꝰ auditor: Olympionẽ dicit q obſonatũ ierat. ¶ Pompam. Ferculorũ apparatũ.

Impos ſui animi.

VALLA

n Vlla nulla ſũ.Pardaliſca ãcil la a mulieribꝰ intus ſubor nata ut ſtalinonẽ pariter & olympionẽ ꝓ foribꝰ deſtineret quo ad chalinũ exornarint ꝓ caſſina ut nuptũ darẽt exit exclamãs: formidi nẽqꝫ ſeni incutit. ¶ Perſugii. Quo me recipiã fugiẽdo:id.n. ꝑfugiũ eſt qđ barbare dr̃ repudiũ : ſicut effu giũ.uñ qs erũpat i fugã. ¶ Ira ꝑcita i.cõmotior fcã in irã. ¶ Sui ẽ iops ai.q̃ apud ſe nõ ẽ. ¶ Necat.ſubaudi dolor.uel ai igẽs uexatio. ¶ Imera: ideſt dies. ¶ Gloſſã.i.linguã: uñ & gloſemata ſecretiores appellamꝰ in terꝑtatiões. Vſpiã:alicubi. ¶ Per cuſſit.

cuſſit. Quia uinū cū impedit linguā quo minus poſſit q̄ mens uelit ꝓnunciare linguā uidet̄ percuſſiſſe. ℂ Flore liby/co. uino exactiſſimo. ℂ Quicquid hoc ſubaudi ſit ꝙ tu hic clames. ℂ Scito. noris qd tibi uenturꝫ ſit. ℂ Cerebrum diſꝑtiā execrata. cōminuā igt caput deteſtabilis. ℂ Ludibrio peſſuma adhuc q̄ me habuiſti. q̄ ad hoc tp̄s me detinui/ſti uerbis: nec cōſeſtim apuiſti qd ſit: ſed mihi ludos facis. ℂ Nimiū ſcæuis. i. incrudeſcis. ℂ Numero dicis: ita legen/dum. Feſti teſtimonio ingentis. Numero Titinius qui exeā numero eſtis mortui hoc exēplo ut pingeretis. i. cur cito mortui eſtis. Item in neleo nunq̄ numero mr̄i faciemus uolui. i. nūquā nimiū faciemus: apud Neuiū neminē uidi q numero ſciret qꝫ ſit opus. i. nimiū ſciret. apanurg. Antoniꝰ hæc ait: numero nimiū cito celeriter nimium. Pla. i caſſina: qs uis mea ācilla nimiū ſcæuis nūero dicis nimiū cito. Accius, o ut ego eēm affinis tibi nō ut te extīguerē tuā petii natā nūero te expūgit timor. Affraniꝰ i ſuſpecta ꝑ falſū & abſte creditū nūero nimis celeriter. Cæciliꝰ hei perii qd ita nūero uenit ſucæ domū. Affaniꝰ inſimu/lantē hei miſera numero ac neqc̄q̄ egi gr̄as. Nūero ſenatū ait: quis ſe/nator cōſuli cū ipedimēto uult eſſe quo minꝰ faciat. S. C. poſtulatqꝫ ut aut res q̄ afferunt̄ diuidant̄: aut ſinguli cōſulant̄: aut ſi tot nō ſint ſenatores quo nūero liceat ꝑſcribi. S. C. ℂ Quid ītus tumulti fuit. tumulti ꝓ tumultꝰ: tumultus dr̄ tā Cicer. q̄ Quit. ſnia ubi tāta ꝑturbatio oriat̄: ut ſit timor multꝰ. ℂ Haud atticā addecet diſciplinā. i. moratis atticis minie facere cōueniat. ℂ Præpedit dcā lingua. ꝑoccopat ne ligua ꝓferre poſſit. ℂ Metu muſitant. Nimio metu loq nō audēt. ℂ Deiurauit. i. obnixiſſime iurauit. ℂ Occiſurꝫ eā hac nocte. Cū ſit mulier dixit occi/ſurꝫ nō occiſurā: qa īfinitū nō ꝑtici/piū ē: ita Cic. in uerrē hac ſibi re ꝑſi/dio ſperāt futurꝫ. Ita gracchꝰ i orō/ne: cuiꝰ titulus ē de Quito Pōpilio. Circū cōciliabula credo ego inimi/cos meos hoc dicturꝫ: ita q̄drigariꝰ in tertio annaliū dū hi cōciderent hoſtiū copias ibi occupatas futurꝫ. Idē in. xii. annali. Si pro tua bonitate & nr̄a uolūtate tibi ualetudo ſup/petit: ē qd' ſꝑemus deos bonis bn̄/facturꝫ. Valerius ancias lib. xxiiii. ſi hæ res diuinæ factæ rectæqꝫ ꝑlitatæ eēnt haruſpices dixerūt oīa ex ſnia ꝓceſſurꝫ. Addit Aulus Gel. Plau. ēt in caſſina cū de puella loqueret̄ oc/ciſurꝫ dixit nō occiſurā. ℂ Sciēs de uia in ſemitā regredere cū ſcias in/quit: qd dicas de uia q̄ te rectū du/cit retrorſum te recipis in ſemitā: nēpe nō dicas id ꝙ ligua tua coarguit mētē ꝑſentiſcere. ℂ Hæc dolum ex ꝓximo. ſubaudi. myrena. ℂ Occiſſimus ſū oīum q uiuūt. Añcedo igt

Tumulti.

Interimerem uitā

Muſſitāt

Occiſurum.

Adæqꝫ.

Occiſurum.

Occiſiſſimus.

Induam mihi loricam.

Par. Here mi. St. quid uis mea ancilla. Par. nimium ſcæuis
St. Numero dicis. ſed hoc quicquid eſt loquere in pauca refer.
Quid intus tumulti fuit? Par. ſcibis audi
Malum peſſumumqꝫ hic modo intus apud nos
Tua ancilla hoc pacto exordiri cœpit: ꝙ haud atthicam
Addecet diſciplinam. St. quid eſt id. Par. timor
Præpedit dicta linguæ. St. quid eſt? poſſum ſcire ego iſtuc
Ex te quid negocii eſt? Par. dicam tua ancilla: quam tuo
Villico uis dare uxorem: ea intus? St. quid intus? quid eſt?
Par. Immitatur malaꝝ (malum) diſciplinam uiro ſuo iterminatur
Vitam. St. quid ergo? Par. ah. St. quid?
Par. Interimere ait uelle uitam gladio. St. hem. Par. gladium.
St. Quid euꝫ gladiū. Par. habet. St. hei miſero mihi cur eum habet.
Par. Inſectatur oīs domi per ædis. nec quēquā ꝓpe ad ſe ſinit adire
Ita omnis ſub arcis: ſub lectis latentes metu muſſitant.
St. Occidi: atqꝫ interii. quid illi obiectum eſt malitiæ repente?
Par. Inſanit. St. ſceleſtiſſimum me eſſe credo. Par. immo ſi ſcias
Dicta quæ dixit hodie. St. iſtuc expeto ſcire: quid dixit?
Par. Audi. per omnis deos & deas deiurauit occiſurum eum hac
Nocte quicum cubaret. St. me occidet. Par. an quippiam
Ad te attinet? St. uah. Par. quid cum ea negocii tibi eſt?
St. Peccaui: illunc dicere uillicum uolebam. Par. ſciens de uia
In ſemitam regredere. St. nunquid mihi minatur?
Par. Tibi infeſta ſoli eſt pluſquam cuiq̄. St. quam obrem?
Par. Quia ſi des uxorē olympioni neqꝫ ſe tuā: nec ſe ſuaꝫ: neqꝫ uiri
Vitam ſinet in craſtinum protolli: id huc miſſa ſum tibi ut dicerem
Ab ea ut caueas tibi. St. perii hercle ego miſer.
Neqꝫ eſt: neqꝫ fuit me ſenex quiſquam amator
Adæqꝫ miſer. Par. ludo ego hunc facete.
Nam quæ facta dixi: omnia huic falſa dixi: hera atqꝫ hæc dolum
Ex proximo hunc protulerunt. ego huc miſſa ſum ludere.
Se. Heus pardaliſca. Par. quid eſt? St. eſt
Quod uolo exquirere te. Par. moram offers mihi. St. at tu
Mihi offers mœrorem: ſed etiam ne habet: & nunc caſſina gladiuꝫ?
Par. Habet: ſed duos. St. quid duos? Par. altero te occiſurum
Ait: altero uillicum hodie. St. occiſiſſimus ſum omnium qui uiunt.
Loricam induam mihi: optumum eſſe opinor: quid uxor
Mea? non adiit: atqꝫ ademit? Par. nemo audet prope accedere.
St. Exoret. Par. orat: negat ponere alio modo ullo profecto:
Ni ſe ſciat uillico non datum iri. St. atqꝫ ingratis quæ non uult
Nubet hodie: nam cur non ego id perpetrem quod cœpi.

oẽs q uiuũt occiſionis pіculo. ℭ Loricã iduã. me armabo. ℭ Villico nõ datũ iri. ſe nõ deſpõdẽdã olympioni. ℭ Sæpiculæ peccas. a ſæpe diminutiuũ ſæpiculæ: ſicut a ſæpi⁹ ſæpiuſcule. ℭ Præpedit uerba. ipedit añq̃ pnũtiẽ ac peripit. ℭ Soleas tibi dabo. Delicatũ calciamẽti genus qđ maxie cõuenit mulierib⁹. Iuue. Et ſolea pulſare nates. Nec ſolũ ea ut ait Verri⁹ q̃ ſolo pedis ſubiicit: ſed ẽt p materia robuſta ſup quã paries cratiti⁹ extruiť. ℭ Niſi qppiã remorare me: ibo ingt niſi tu me uis adhuc morari. ℭ Eius adiutor põpã ducit. Olympio iqt aduenit q ipm adiuuat cũ põpa longo comitũ ordine. coquos. n. ſecũ adducebat: & tibicinas hæc põpa fuit. nẽpe pẽpo mitto ſignificat: uñ põpa dicta.

BERN. SARA. VENE. A. I. Sæpiuſcule ex priſcia no hunc locũ adducẽde. Effexis. Soleas. Redit obſonatu.

Vide fur ut ſentis: In hac ſcæna inducit & coquus qui prius nõ iducebať quẽ uillicus cõ duxerat olympio: & ad quẽ primũ loquiť furẽ & tãq̃ ſentim appellãs: & ẽ ſenſus & ordo: uide fur q tãq̃ ſẽtis es: ut ducas. i. trãſferas te ſub ſignũ: hoc eſt ab ordine nõ ſecedas in deferẽda põpa: & eſt trãſlatio a militibus ſumpta qui iubenť a ſigno nõ recedere dũ ſunt in acie: qđ aũt ſentis ſit ipſe declarat: qa cũ quid tangit aut rapit aut ſcindit & lacerat & ad coquoꝝ mores reſpexit: quoꝝ ingeniũ eſt rapere & furari: & eſt dicta ſentis ꝙ ſentianť ut ſupra Pla. nõ es in ſenticeo eo nõ ſentis q̃ ſenticoſa uerba ptorquet turba dixit affranius. ℭ Vbi ubi. Pro ubicunq;. ℭ Duplici damno: Ideſt ſcindendo lacerando: ac rapiendo & furando. ℭ Patrice: Ideſt more patricio ac nobiliter ab eo quod eſt patricius. ℭ Excuratus. Nimio cultu & cura ornatus. ℭ Ah hodie: Subaudi licet propter nuptias lautum eſſe. ℭ Enimuero pragmata mi parechis. Hoc eſt pbes mihi difficultates & negocia. ℭ Dabo ΝΟΙ ΚΑΚΟΝ ΟΞΕΙΝ. Dabo certe malũ olere: quaſi dicat emittã uentris crepitum. ℭ Ebria. Abundans operulẽta. ℭ Barbarico ritu: Lautiſſimo. ſ. & ornatiſſimo cum enim oſtendere uolebant quid factum fuiſſe maximo ſumptu & impendio dicebãt uel barbarico uel Babilonico uel Perſico more factum: ut adud Horatium Perſicos odi puer apparatus. ℭ Qui me atq; te inuitat. Scilicet gladio. ℭ Inibiť. Pro itus ibiť.

Sentes. Patrite: Fetet tu⁹ Sermo. Pragmata.

VALLA

Vide fur. Seru⁹ Olimpio obſonatu ueniẽs põpã ducit: obui⁹ fit ſeni & uterq; ſibi metuit. ℭ Vide fur. coquũ furẽ uocat ut i aulularia. ℭ Vt ſentis. qa ut ſpina ueſtes diſcerpit: ita ut rapiens. ℭ Sub ſignũ ducas. Tuo i loco pſiſtas tanq̃ ſub ſigno. i. ſub uexillo. ℭ Qui Vero ſunt ſentes. Quo nã pacto iqt ſentes ipſos noiaſti. Duplici dãno mulctãt. Quia rapiũt & ga diſcerpũt. ℭ Fateor. ſubaudi me

uitum

Vt nubat mihi? illud quidem uolebam: non. ſed noſtro uillico.
Par. Sæpicule peccas. St. timor præpedit uerba: uerum obſecro.
Dic me uxorem orare: ut exoret illam gladium ut ponat: &
Redire me intro ut liceat. Par. nunciabo. St. & tu orato.
Par. Et ego orabo. St. at blande orato ut ſoles. ſed audin?
Si effexis hoc ſoleas tibi dabo & anulũ i digito aureũ & bona plurima
Par. Operã dabo. St. face ut impetres. Par. ſed nunc iam
Niſi quippiam remorare me. Se. abi: & cura.
Par. Redit eccum tandem obſonatu eius adiutor pompam ducit.

Olympio Seruus & Senex Coquus.

Vide fur ut ſentis ſub ſignũ ducas. Co. q uero ſunt ſentes?
Ol. Quia qđ tetigeř illico rapiũt: ſi eas ereptũ illico ſcĩdũt
Ita coqui adueniunt ubi ubi ſunt duplici dãno mulctant.
Co. Eia. Ser. at at ceſſo magnifice p̃ riceq; amiceq; ita hero meo ire
Aduorſum. Se. bone uir ſalue. Ser. fateor. Se. quid fit? Ser. tu amas
Ego eſurio: & ſitio. Se. lepide excurratus inceſiſti. Ser. ah hodie.
Se. Mane uero quãquã faſtidis. Ser. hei hei fetet tuus mihi ſermo
Se. Quæ res? Ser. hæc res. Se. etiam ne aſtas: enimuero pragmata.
μοι παρεχεισ. Ser. dabo ναι κακον ut ego opinor niſi reſiſtis. οξειν
Se. potin a me abeas: niſi me uis uomere hodie
Ser. Mane. Se. quid eſt? Ser. quis hic homo eſt?
Se. Herus ſum. Ser. qui herus? Se. cuius tu ſeruus es.
Ser. Seruus ego? Se. atq; meus. Ser. non ſum ego liber?
Mem ento: memento. Se. mane: atq; aſta. Ser. omitte:
Seruus ſum tuus? Se. optime eſt: obſecro
Olympice mi: mi pater: mi patrone. Ser. hem ſapis ſane
Tuus ſum equidem. Se. quid mihi ſeruo opus eſt tam nequam?
Ser. Quid nũc? Se. quã mox recreas me. Ser. cœnã mõ ſi ſit cocta
Se. Ergo abeant propere: cito introite: & cito deproperate:

Iam intus

Iam intus ero:facite cœnam mihi ut ebria ſit.
Lepide:nitideq; uolo:nihil moror barbarico ritu.
Ne ēt is.is. Ser. ego hic habito. Se.nūqd eſt cæterū quod moræ ſit:
Ser.Caſſina intus habere ait qui me atq; te inuitat
Se.Scio. ſic ſine habere:nugas agunt noui ego illas malas merces:
Se. Q uin tu i modo mecum domum. Se.at pol malum metuo
I tu modo perſpicito prius quid intus agatur. Ser.tam mihi mea
Vita q̃ tua tibi cara eſt. Se.uerum mō. Ser.ſi tu iubes inibit̃ tecū.

Ancilla.

Ec pol ego nemeæ credo neq; ego olympiæ:neq; uſquā lu
n Tā feſtiuos fieri quā hic itus fiūt ludi ludificabiles (dos
Seni nr̄o: & nr̄o olympioni uillico:oēs feſtināt intus totis
Aedibus:ſenex in culina clamat:hortatur cocos quin agitis.
Hodie quin datis:ſi quid datis properate cœnā iā eſſe coctā opto.
Villicus hic autē cum corona candide ueſtitus laute: exornatuſq;
Ambulat:illæ autem in cubiculo armigerum ornant.
Q uē dent pro caſſina nuptū noſtra:ſed nimium lepide diſſimulāt
Fore huius quod futurum eſt:digne autem coqui
Nimis lepide ei rei dant operam ne cœnet ſenex:aulas peruortunt.
Ignem reſtringunt aqua:illarum oratu faciunt:illæ autem ſenem
Cupiunt extrudere incœnem ex ædibus:ut ipſæ ſolæ uentres
Diſtentant ſuos:noui ego illas ambas eſtrices.
Corbitant:ubi comeſſe poſſunt:ſed aperitur oſtium

uirum bonū eſſe. ℭ Excuratus.i.ſcurarū more inſtructus adueniſti. πράγματά μὲ πάρεχεισ. pragmata pturbationes:pragma i ſingulari rē ſignificat.i plurali pragmata moleſtias ab eo ꝙ ē prato:cui⁹ περπάθητικοσ πεπραγμαι οθεν μράγμα. ℭ Me πάρεχεισ.mihi p̄bes. ℭ Dabo me κακον ut opinor niſi reſiſtis οξειν. Ordo uerboꝝ eſt. Dabo me κακον οξειν.i.malū olere. οξω.n.oleo ſignificat. Vñ & οξη fœtor oris appellat̃. Celſus in tertio itaq; & remiſſioni credēdū eſt quæ etiā imorat̃ & iactationē fetorēq; quēdā oris quē ozen græci uocāt minuit. ℭ Olim piſce mi.olympio olympiſcus diminutiuū. ℭ Abeant ꝑpere.ſubaudi coqui. ℭ Cito introite. Cōuertit nunc ſermonē ad coquos. ℭ Vt Ebria ſit.i.copioſa. ℭ Barbarico ritu:ut barbari ſolent. ℭ Nempe pſæ. Hora. Perſicos odi puer apparatus. Iuue. Perſicus orborū lautiſſimus: ideo Terē. dinumeret nūc il babylo uiginti minas:& Virg. Barbaricos poſtes appellauit. Senſus eſt nolo ſupfluū ɋp piaꝫ ut barbari ſolēt. ℭ Sic ſine habere:omitte ut ita habeat. ℭ Malas merces. Nēpe mulieres dicit: quas habet ſenex ſuſpectas. ℭ Inhibit̃ tecum. Tibi ero comes dū intro ibis.

NEc pol ego nemeæ: Ruſus ancilla ꝓdit palam factura quæ intus gerant̃: fallacias. ſtrui ſeni & uillico olympioni. ℭ Nemeæ. Quatuor fuiſſe apud græcos certamina celebrata perhibēt:olympia Ioui:pythia apollini: nemea herculi: & archemoro Iſthmia. ℭ In culina. Colinā ueteres prius dixerūt:poſtmodū culinā: poſtremo cognā. ℭ Eſtrices:Quaſi ab edendo uoratrices. ℭ Corbitāt. Eſt corbitare in corbitā mittere corbita ſiquidem eſt nauigii genus: in cuius ſummo malo corbes apponeretur:hoc loco per quandam trāſlationē corbitant.i. uētrem implent. ℭ Comes eſſe poſſunt. Lege comeſſe poſſunt. BERN. SARA. EENE. Nemeæ ludi. Ludſicabiles ludi.

AEdepol ego nemeæ. Quatuor olim in græcia fuere certamia:olympia:pythia: iſthmia:nemea. In qbus coronabātur tam magno habebant̃ in p̄tio q̃ qui Romæ triumphabāt:de quib⁹ laudes i primis Pindari poetæ hymnis celebratæ:unde & libri illi olympia:pythia iſthmia: nemea. Olympia Ioui deputabāt̃. Pythia apollini. Iſthmia herculi. Nemea Archemoro. In olympiis uictori ex oleaſtro corona. In pythiis ex lauro. In iſthmiis ex pinu. In nemeis ex apio. Ancilla ergo ait nuſq̃ ſe uidiſſe aut audiuiſſe ludos pulchriores q̃ q intus fabricati ſunt. ℭ Nemeæ. nemea.n.ſilua ubi ludi nemei. ℭ Olympiæ. olympus mons apud piſam ciuitatē ubi ludi Ioui deputati olympia noiati: quos prim⁹ Hercules inſtituit. ℭ Armigeꝝ:nēpe chalinū. ℭ Fore huius: nēpe fore talis rei aliqd ut facturæ ſunt. ℭ Aulas puortūt:in ignē ſubuertūt:ne qd coctum ſit. ℭ Illarū oratu. Orant enim mulieres coquos ut cœnā differāt. ℭ Extrudere incœnē:ſine cœna ut comitetur ſponſam. Ventres diſtēdant ſuos. Impleāt æſca potuq;. ℭ Ambas æſtrices. plurimū comedētes:a ſupinis uerboꝝ in or naſcunt̃ uerbalia noīa:ut lectū lector:doctū doctor:amatū amator:a qb⁹ fiūt fœminina:ut amatrix:doctrix:lectrix:at ſi ſupinū in ſū mittat̃ iuxta analogiā fœmininū fieri nō pōt:ut ab eo ꝙ eſt curſor curſrix:nemo dicit itaq; id pſpiciens. Cice.in qō. tuſ.ab eo ꝙ ē tunſum tunſtriculas dixit. & Martialis tunſtrix protulit addēdo.t. Ita hic Plau.cū ſi a ſupino æſum æſor maſculinū æſtrices fœmininū protulit. ℭ Corbitāt. Corbita inquit No. eſt genus nauigii tardū grande. Plau.in pœnulo. Tardiores q̃ corbitæ ſunt in tranquillo mari. Corbitant ergo ſeſe ad ſummum implent quaſi nauigium onerent.

VALLA Incœnē Diſtēdere. Eſtruces Comeſſe. Corbitate.

BERN. SARA. VENE. SI ſapitis. De puella ſenex ſolicitus moram omnem quærit interrumpere: animo enim cupienti (ut inquit Sa/
luſtius) nihil ſatis feſtinatur. ¶ Volupe. pro uoluptate. ¶ Luci: Aduerbialiter poſitũ ſicut & tẽpori. ¶ Nul/
lum. Pro nihil. ¶ Cum lampade. Mos fuerat in nuptiis faces accendere quas cereos appellabãt quas quinꝗ
tantum neꝗ plures neꝗ pauciores accendebant cauſam affert. Plutarchus ſtatim in primo problemate.

VALLA S I ſapitis uxor. Cupidus ſenex cum caſſina iam iam cõcumbere in cenis exit domo: ut illam comittetur. ¶ Fa/
cite ueſtro animo uolupe. Oblectetis animum ueſtrum inquit. ¶ Sed properate iſtum atꝗ iſtam actutum
emittere: propere inquit ma
ritum & uxorẽ foras educite. ¶ Vt
ueniamus luci. quo antequã tene/
bræ adimant lucem rus perueniã/
mus. ¶ Cũctas. i. cõmoraris: & cũ/
cto cunctas & cunctor cunctaris.
¶ Nullum eſurit. pro nihil eſurit.
¶ Meus ſocerus: ſocerus ãtiꝗ nũc
ſocer: ſocerum uocat ꝙ eius uxore
tanquã filia ſit potiturus quaſi ge/
ner ſit futurus ſenex. ¶ Cõpar cõ/
maritus: ideſt par mecum in amore:
mariꝗ mecum: quia ambo mari
ti ſumus caſſinæ.

BERN. SARA VENE. AGe tibicen: A tibiis & cano
tibicẽ: tibiæ enim ex tibiis
primum gruum a quibus
nomen receperũt poſtmodũ ex ha/
rũdinibus factæ. ¶ Hymenæus: Li
Luci. gua græca thalaſſius latina ẽ nuptia
rum deus dictus a potis hymenos:
ideſt mẽbrana clauſtro. ſ. uirginali
qđ rũpitur ĩ nuptiis: alii dixerũt hy/
menæum ueneris & bacchi filiũ: cu
ius proprium ſit in nuptiis pſallere
qđ nomẽ in nuptiis crebro iactaba
tur: huius rei cãm ſi uis ediſce a Plu
tarcho. ¶ Io hymen. Erat hæc can/
tio & nuptiale carmen: ut apud Ho
ratium & catullum legitur. ¶ Illo
Socerus morbo. Scilicet uenereo. ¶ Nu/
Cõpar. men. Lege nun men? pro me ne ex/
Cõmari pertus es ꝗ̃ fuerim tenax: ſenſum
tus. enim tangit obſcenum honeſta &
cauta locutione.

VALLA A Ge tibicen. In hac ſcæna
Parũ: ex hortatur ſenex tibicines ut
codicib⁹ canant: ſonituꝗ nuptias cõ
antiquis celebrent. ¶ Hymeneo. quem athe
nienſes ut talaſionem Romanum
numinis loco in nuptiis habuerũt.
¶ Hymen: Cartilago appellat̃ hy/
men in animalis corpore. ¶ Nam
quid illæ nunc tandiu intus remo/
ratur remeligines. Illæ ſubaudi mu
lieres. Remeligines inquit Feſtus
& remoræ a morando dictæ ſunt
a Plauto in caſſina: nam quid illæ
nunc tam diu intus remorantur re/
meligines. Ab affranio in prodito.
Remeligo a laribus miſſa ſum hãc
quæ curſum colit. ¶ Tanto mi/
nus: ſubaudi ꝑficio. ¶ In nuptiis
cõmunibus

Senex. Ancilla.

SI ſapitis uxor: uos tñ cœnabitis: cœna ubi erit cocta:
Ego ruri cœnauero: nã nouũ maritũ: & nouã nuptã uolo
Rus ꝓſeq (noui hoim mores maleficos) ne qs eã arripiat
Facite noſtro animo uolupe: ſed properate iſtum: atꝗ iſtam
Actutum emittere tandem ut ueniamus luci: ego cras hic ero
Cras habuero uxor ego tamen conuiuium.
An. Fit qđ futurũ dixi: incœnatum ſenem foras extrudũt mulieres.
Se. Quid tu hic agis? An. ego eo quo me ipſa miſit.
Se. Veron? An. ſerio. Se. quid ſpeculare?
An. Nihil equidem ſpeculor. Se. abi tu hinc: cunctas? Alii feſtinant.
An. Eo. Se. abi hinc ſis ergo peſſumarũ peſſuma: iam ne abiit illæc
Dicere quid uis licet. qui amat tantum hercle ſi eſurit: nullũ eſurit
Sed eccum progreditur cum corona & lampade meus
Socerus compar cõmaritus uillicus.

Olympio Seruus. Senex.

AGe tibicen dum illam educunt huc nouam nuptã foras
Suaui cantu concelebra omnẽ hanc plateam hymenæo
Io hymen hymeneæ o hymen. Se. quid agis mea ſalus?
Ser. Eſurio hercle: atꝗ adeo aut ſitio. Se. at ego amo.
Ser. At ego hercle: nihil facio: tibi amor pericli: mihi inanitate:
Iamdudum inteſtina murmurant.
Se. Nam quid illæc nunc tam diu intus remoratur?
Quaſi ob induſtriam quanto ego plus propero: tanto minus.
Ser. Quid ſi etiam offendam hymenæum.
Se. Cẽſeo. & ego te adiutabo in nuptiis cõmunibus.
Ser. Hymen hymenæ o hymen. Se. perii hercle ego miſer.
Dirumpi cantando hymenæum: licet illo morbo quo dirumpi
Cupio: non eſt copia. Ser. ædepol næ tu ſi eſſes equus: eſſes
Indomabilis. Se. quo argumẽto? Ser. nimis tenax es.
Se. Nun men expertus uſpiam? Ser. di melius faciant
Sed crepuit hoſtium: exitur foras. Se. di hercle me
Cupiunt ſeruatum: iam oboluit caſſina procul.

Ancillæ

cõmun ibus.tam mihi q̃ tibi. ¶ Illo morbo.ſubaudi amatorio. ¶ Ne tu ſi eſſes.profecto ſi fueris inquit equus nul/lo modo potuiſſes ſubdomari. ¶ Nimis tenax es.nimis morſus frenum tenuiſſes:qui in amore ſis iam pertinax. ¶ Nun men expertus uſpiam. An tu me inquit alicubi de me feciſti periculum. ¶ Exitur foras.Exitur imperſonale uerbum. ¶ Iam oboluit caſſina procul.Eminus inquit caſſina adueniens de ſe odorem iaculata eſt.

S Enſim ſuperattolle. Exibiat chalinus ornatus pro caſſina inter ancillas medius quẽ ueluti nuptam monent paulatim gradum attollere & ſenſim incedere: ſenſim enim paulatim & quaſi cum meditatione & ſenſu.

BERN.
SARA.
VENE.

Ancillæ duæ. Villicus Olympio. Senex.

S Enſim ſuper attolle limen pedes noua nupta:
Soſpes iter incipe hoc ut uiro tuo ſemper ſis ſuperſtes.
Atqꝫ ut potior pollentia:ut uincaſqꝫ uiꝝ:uictrixqꝫ ſies.
Superetqꝫ tuum imperium:uir te ueſtiat:tu uirum deſpolies.
Et diu ut uiro ſubdola ſies obſecro memento.
Vi.Maximo ſuo hercle illico:ubi tantulum peccaſſit malo
Non taceo.Se.quæ res? Vi.mala malæ male monſtrat
Hanc rem mihi ex parata imparatam
Id quærunt uolunt hæc ut infecta faciant:
An.Age olympio quando uis uxorem accipere hanc a nobis?
Se.Date ergo:daturæ unquã ſi eſtis odie uxorem. Vi.abite intro.
An.Amabo integre atqꝫ imperite huic impera atqꝫ.
Se.Futurum eſt.ualete:ite iam ualete:iam ne abſceſſit uxor?
Vi.Domi eſt:ne time. Se.euax nunc pol demum ego ſum liber.
Meum corculum:melliculum:uerculum. Vi. heus tu malo ſi ſapis
Cauebis.mea eſt hæc.Se.ſcio:ſed meus fructus eſt prior.
Vi.Tene hanc lampadam.Se.imo ego iam tenebo.
Venus multipotens bonã uitã mihi dediſti.huius quũ copiã mihi
Dediſti.corpuſculum melliculum. Vi.mea uxorcula.
Se.Quid eſt. Vi.inſtitit plantam. Se.quaſi iocabor.
Nebula haud eſt mollis atqꝫ hæc eſt.
Vi.Aedepol papillam bellulam:hei miſero mihi.
Se.Quid eſt. Vi.pectus mihi agit nunc cubito.
Se.Quid tu ergo hanc quæſo tractas tam?
At mihi qui belle hanc tracto non. Vi.uaha:
Se.Quid negocii eſt. Vi.obſecro ut ualentula eſt.
Pene expoſuit cubito.Se.cubitum ergo ire uult.
Vi.Quin imus ergo.Se.bella bellatula.

Cleoſtrata mulier. Pardaliſca ancilla.

A Cceptæ bene & commode eximus intus.
Ludos uiſere huc in uia nuptialis.
Mu.Nunq̃ ecaſtor ullo die riſi adæqꝫ.

¶ Superſtes.Dicunt̃ ſupſtites inco lumes & q ſupſũt mortuis:ſed hoc loco ſupſtes q̃ſi qꝫ ſp ſupſtet & opi/nione ſua fiat potior & ſupior uiro ¶ Pollentia.Potẽtia a pollẽdo.ali/ter pollẽtia dcm̃ oppidũ eſt a Plinio q ubi de maiore baleariũ inſula loq tur ſic intulit:oppida hẽt ciuiũ ro/manoꝝ palmã & pollentiã latinoꝝ ciuiũ:licet Strabo nõ pollẽtiam ſed potentiã noiet.Põponius & Ptole/mæus pollentiã:eſt & pollentia iux ta alpes:ut docet idẽ Plini.in.viii.& de pollentia rurſus meminit l.xxxv. ¶ Integre. Incorruptæ & intactæ mľieri. ¶ Impitæ.Nuptiaꝝ experti. Verculũ A uere dimiutiuũ ut a cor de corculũ & a melle melliculũ. Im mo ego iã tenebo.Lege potius imo ego iſtã tenebo.ſ.puellã. ¶ Inſtitit. Obfirmauit & ſe cõtinuit. ¶ Agit Impellit. ¶ Expoſuit.Eiecit d ſignã tione huius uerbi plura Nonius.

Pollétia.
Peccaſſet

S Enſiꝫ ſupatolle limẽ pedes docet ãcillæ caſſinã q̃lẽ apđ maritũ eẽ oporteat. ¶ Sẽ/ſim pedetẽti ac pede p̃ſſim. ¶ Sup attollet.ordo eſt o noua nupta atol le pedes ſup limẽ. ¶ Soſpes iter.er/go hic & hæc & hoc ſoſpes. Ita Iu/ue.Depoſitum tibi ſoſpes erit.ita & hoſpes:uñ & in pľrali hoſpita & in/hoſpita. ¶ Potior.pollẽtia ut añce/das oẽ qđ pollet ac p̃cellit. ¶ Vbi tantulũ peccaſſit ubi puſillum mõ peccauerit. ¶ Atqꝫ impitæ.q̃ noui/tia necdũ reꝝ perita eſt. ¶ Mellicu/lum.a melle diminutũ. ¶ Verculũ. a uere. ¶ Eam tenebo ſubaudi caſſi/nam. ¶ Aedepol papillã.eminẽtiã mãmæ dicit. ¶ Tractas tam ſubau di neqter. ¶ Pene expoſuit.i.excuſ/ſit e lecto. ¶ Bella bellatula cõſcen/de thoꝝ.uerbum cõfictũ bellatula.

VALLA
Corculũ
Verculũ.
Mellicu lum.
Vxorcu/la.
Inſtitit plantam
Papilla bellula.
Valentu la.

A Cceptæ bñ.Nũc cleoſtrata mulier una cũ pdaliſca ãcil/la domo exeũt obſeruatare qđ agãt decepti amatores:ſeru' aũt chalinus nullo pacto admittit̃ i ſcæ na ut i deprauato pri⁹ codice. ¶ Hic pdaliſca eſſet. Corrigo hic pdaliſca eſto:& rurſus ubi corrupte ectato legebatur emendauimus ſpectato.

BERN.
SARA.
VENE.
Bellatula
Intus de loco.

VALLA

Cceptæ bene & cõmode. Staturæ mulieres exeunt ut inuiſant qd amatores faciant caſſinæ. ℂ Eximus itus. Intus aduerbiũ de loco eſt: ita in amphitryone paterã intus ꝓfero foras. ℂ Quod reliquũ eſt. i. in futurꝫ qđ mihi ſupeſt uitæ. ℂ Nouũ nuptũ cum nouo marito. nubere ꝓprie mulieres dicebanť a ueteribus: qa nubere tegere eſt: uñ obnubere. Statius: obnubit tenuia ora canis: & nubes dictæ: ita & mulieres quæ ad maritũ pergẽtes flãmeo tegebanť. hinc & nupta uerba dicebanť ab antiqs: quæ uirginem dicere nõ licebat: ut Plautus in diſcolo: uirgo ſum nõ didici uerba nupta dicere. Nuptias aũt ait ſantra dictas eſſe ab eo ꝙ nymphea dixerunt græci antiq gamon: inde nouã nuptã nean nymphin. Cornificius ꝙ noua petanť coniugia. Curiatus ꝙ noua ratio fiat. Elius & Cincius quia flammeo caput nubentis obuoluatur. ꝙ antiqui obnubere uocarint: ob quam cauſam legem quoqꝫ par eſt tam iubere caput eius obnubere qui parẽtem necaſſet ꝗ eſt obuoluere. ℂ Qui locũ præbet. Eo inquit qui locum nr̃o ſeni ſenex uicinus dedit non exiſtimo quenq̃ eſſe nequiorem. ℂ Hic pdaliſca eẽ te. ſubaudi ueli. ℂ Qui hunc exuas. ſenem uicinum diſpolies. ℂ Eum ut ludibrio habeas. pardaliſca num loquitur. ℂ Libens fecero & ſolens. Libenter inquit & ut cõſueui faciã. ℂ Spectato hinc oia intus ex hoc ubi ſumus loco quia intus ſunt: ut ſit aduerbiuꝫ de loco quid intus agant hoc in loco aduerbium intus ſignificat. ℂ Pone me amabo. a tergo meo inquit rectius ſpectaueris.

Progrediri. Negore. Solens. Foris uoſtra.

BERN. SARA. VENE.

Eqꝫ quo fugiã. Olipio cuꝫ priores cõgreſſus cũ caſſina ſurripe tẽptaſſet a chalino pugnis & calcibus eiectus eſt: itaqꝫ rubore & ludibrio ſuffuſus quo ſe recipiat neſcius uagatur. ℂ Abs te decumbẽ. Locũ ꝑterea: oio deeſt aliquid qđ ſenſum iuuet. ℂ Ageduꝫ: Ad pardaliſcam loquiť. ℂ Vbi tua noua nupta. Vel cleoſtratæ uerba ſunt uel pardaliſcæ.

Pudeo. Puditũ qđ nũq̃ eſt. Eſt ope iteratu. Poſco.

n Eqꝫ quo fugiam erumpẽs contuſus a chalino uilicus ſe in fugã mittit: dedecuſqꝫ ſuũ metuit: atqꝫ adeo etiam in cõſpectum deuenire mulierꝫ. ℂ Tm̃ fraudis: atqꝫ adeo flagitii. Tam magna fraus inquit atqꝫ inſuper flagitium noſtrum eſt. fraudem culpam dicit ut ueteres locutos non modo Vlpianus de uitioſis & morboſis oſtendit in ædilitii edicti interpratatione ubi dicitur fraudem capitalem committere: ideſt culpa ſubire. talem: ut pœna capitalis ſubeunda uideatur ſed etiam pleriſqꝫ aliis in locis præcipue apud Titum Luium ubi annalium citauit teſtimonia. ℂ Reſpecto identidẽ: iterꝫ atqꝫ iterꝫ reſpicio.

VALLA Forem.

ℂ Illecebram

Neqꝫ hoc quod reliquum eſt plus riſuram opinor.
Lubet chalinum quid agat ſcire nouum nuptũ cum nouo marito
Nec fallaciam aſtutiorem ullus fecit poeta: atqꝫ ut hæc eſt.
Fabrefacta a nobis: obtunſo ore nunc peruelim progrediri
Senem: quo ſenex nequior nullus uiuit: ne ullum quidem
Nequiorem arbitror eſſe: qui locum præbet illi nunc præſidem
Hic pardaliſca eſto: qui hinc exeat. eum ut
Ludibrio habeas. Par. libens fecero & ſolens.
Spectato hinc omnia intus. quid intus agant
Pone me amabo: & ibi audacius licet.
Quæ uis libere proloqui: tace uoſtra foris crepuit.

Olympius. Mulier.

Eqꝫ quo fugiã: neqꝫ ubi lateã: neqꝫ hoc dedecus qũo celeꝫ
Scio: tm̃ fraus: atqꝫ ego flagitio ſupauimus nuptiis nr̃is.
Ita nũc pudeo: atqꝫ ita nũc paueo: atqꝫ ita in ridiculo ſumus ambo.
Sed ego inſipiẽs noua nũc facio pudet qđ prius nõ puditũ unq̃ ẽ
Operam date: dum mea facta itero: eſt opere auribus accipere.
Ita ridicula auditu. iteratu ea ſunt: quæ ego intus tuli.
Vbi intro hanc nouam nuptam deduxi uia recta clauem
Abduxi: ſed tamen tenebræ ibi erant: tanq̃ nox: abs te decumbem
Colloco: fulcio: mollio. ut prior qua ſenex nuper:
Tardus eſſe illico cœpi: quoniam reſpecto identidem ne ſenex.
Inlecebram ſtupri. principio eam ſauium poſco
Repulit mihi manum: neqꝫ enim dare ſibi ſauium me ſinit.
Enim iam magis: iã adpropero magis: iam libet in caſſinam irruere
Cupio illã opam ſeni ſurripe: forẽ obdo: ne ſenex me opprimeret.
Mu. Agedum tu: adi hunc obſecro: ubi tua noua nupta eſt.
Ol. Perii hercle ego: manifeſta res eſt: omnem in ordine rem
Fateri: ergo actum eſt. Mu. quid intus agitur? quid agit
Caſſina? ſatin morigera eſt. Ol. pudet dicere me.

Cleoſtrata

Cleoſtrata Mulier. Olympio Villicus.

MEmora ordie ut occepas. Vi.pudet hercle. Mu.age auda/
Q uã debuiſti:inde uolo memorare qd eſt factũ (cter
Vi.Flagitium eſt.Mu.cauebunt qui audierint cũ faciant.
Vi.Hoc magnuſt pdis.Mu.qn tu pgis. Vi.ubi ubi ſumptus port

Mu.Q uid? Vi.ubi habet.Mu.quid? Vi.pape.
Al.Eſt.Vi.oh Mu.erat. Vi.maximum
Haberet(metui)id quærere occepi
Dum gladium quæro ne habeat:arripio capulum
Sed quũ cogito:non habuit gladiũ:nam eſſet frigidus.Mu.eloq̃re.
Vi.At pudet.Mu.num radix fuit? Vi.nõ fuit. Mu.num cucumis?
Vi.Profecto hercle non fuit quicquam olerum.
Niſi quicquid erat:calamitas profecto attigerat nunquam
Ita quicquid erat grande erat.
Mu.Q uid fit deniq; ediſerta. Vi.ubi appello caſſinam inquam
Amabo mea uxorcula:cur uirum tuum ſic me ſpernis?
Nimis tu quidem hercle nunc erit immerito
Meo mihi hoc facis quia mihi te expetiui.
Ille haud uerbum facit:& ſæpit ueſte:idq; eſtis.
Vbi illum ſaltum uideo obſeptum rogo ut alterum ſinat adire
Nolo ut obuertam cubiti ſim:ullum mittite.
Surgo ut ineam atq; illam in
Perlepide narrat ſauium
Ita quaſi ſentis labra mihi compungit barba.
Continuo in genua aſtanti pectus mihi pedibus percutit.
Decido de lecto præceps:ſubſilit:obtundit os mihi.
Inde foras tacitus exeo cum ornatu quo uides
Vt ſenex hoc eodem poculo quo ego bibi biberet. Mu.optume ẽ
Sed ubi eſt palliolum tuum? Vi.hic intus reliqui.
Mu.Q uid nunc? ſatin lepide addita uobis manus merito?
Vi.Sed concrepuerunt fores.num illa ſenem ſequitur?

ℭ Illecebram ſtupri.blãdimentum ad ſtuprum. ℭ Forem obdo.occludo inquit hoſtium ſera uel uecte.

MEmora ordine. Hæc ſcæna pleriſq; i locis muulos uerſiculos hẽt:q(ut opinor)ex uetuſto tunc codice haberi integri nequiuerunt:illos ut inuenimus ſic relinquimus ſemiuiuos:ſatis tamen edocemur ex his quæ percipi poſſunt olympionem rem omnem palam fateri mulieri cleoſtratæ ut ludificatus eſt.ſuis locis tamen aliquos repoſuimus interloquentes qui prius non comparebant. ℭ Arripio capulum :Locus eſt feſtiuitate refertus: nam cum gladium quem habere ſuſpicabatur forte quæſiuiſſet penem offendit & quidem arrectum:diximus capulũ eſſe gladii: manubrium & pheretrũ quod græci uocant: unde Plautus morti uicinum ſenem capularem dixit. ℭ Calamitas attigerit nunquã: Ideſt tempeſtatibus non effractum & permanet in tranſlatione:qa non fuerat nec cucumis nec qcq̃ olerum ſed quicqd erat ualidum erat. ℭ Sepit ueſte:Scilicet partes ãteriores pudibundas :quod magis declarat dicens cum ſaltum illum obſceptum uideo . ℭ Alterum:Scilicet ſaltum poſteriorem. ℭ Satin lepide addita uobis manus merito. Locutio ẽ peculiaris Plauto : ſic in Aulularia : in pœnulo:in perſa ad hũc fermemodũ loqt̃ qd ſonat pinde dixiſſet delusi merito eſtis & ꝑ ludibrio hiti: tu reliq̃ lector cõiecta uti libet.

BERN. SARA: VENE.

Capulũ. Radix.

Ediſerte: Vxorcula.

VALLA

m Emora ordine ut occeperas In hac ſcæna uetuſtate obtrita mulier & uilic⁹ inter ſe collocunt̃ ſup noua nupta . ℭ Nõ habuit gladium.memoratum enim ſupra eſt a pardaliſca gladio inſectatam:dum ergo inquit metuo ne intra ueſtimenta gladium occultauerit:abripio manubrium ſed inquit manubrium non erat : nam frigidũ fuiſſet urbane dat intelligi non caſſinam:ſed chalinum extitiſſe. ℭ Nu; radix fuit.i.quiddam quod radici eſſet cõſimile. ℭ Calamitas profecto attigerat nunq̃.i.grãdo nõ cõtuderat:q̃ res ſolet attenuare. ℭ Ita qcqd erat ne grãde erat.i.ualde grãde. Feſ. uegrãde ſignare alii aiũt ualde grãde ut uecors uæſan⁹ malicordis maleſanus alii paruum minutum:ut cum dicimus uægrande frumentum:& Pla.in caſſi.is uegrandi gradu . ℭ Et ſæpis

ueſte id quo eſtis.i.circūdat ac uelat
pudibūda ea:uñ uos eſtis mulieres.
¶Illū ſaltū uideo obſæptū.ſaltū ap
pellauit ob mľtitudinē piloꝝ. Hoc
Eodē poculo quo ego bibi biberet.
effugi inqt & cláculū:ut ſenis os ita
contunderet ut meū contuſum eſt.
VALLA Axio ego ardeo flagitō.Se
nex exiēs pudore latebras
qrit. Faucibꝰ teneor.i.res
mea ita palā ē:ut mihi tergiuerſari ñ
liceat. ¶Hac dabo ꝓtinā & fugiā.
BERN. Stati hac fugiā.ꝓtinā ꝑ protinus.
SARA. Bi tu.Malis nūc mōis agit
VENE. u uiꝝ ſuū cleoſtrata māifeſto
dephēſū reū ſtupri.¶Mo
res maſſilieſes.Optios &ꝓbatos ci
uitatē nāq; maſſiliā ſtudioꝝ magi
ſtrā ꝑclariſq; iſtitutā moribꝰ ac comi
Faucibꝰ. tate &ꝓſimōia cōpoſitā Cornelius
tacitꝰ appellat in q̄ bonaꝝ artiū ſtu
dia floruerūt:uerba āt dcā ſunt per
ironiā de maſſilia iqt Pompo.mella
Fungier minus. hæc a phoceis:oriūda & oli īter aſ
pas poſita nūc ut paccatis ita diſſi
milibꝰ uicina gētibꝰ miꝝ q̄ facile:&
tūc alienam ſedē cœpint: & ad huc
morē ſuū teneāt.Strabo quoq; i q̄t
to plura refert de moribꝰ laudibuſq;
Protinā. maſſiliæ ciuitatis q̄ phocenſiū ædifi
ciū appellat petroſo,in loco ſitā:oēſ
q; gētes legū æqtate ſupaſſe fuiſſeq;
Maſſilie ſes mores ſp frugalis uictꝰ ſingulariſq; mode
ſtiæ.¶Bacche ergo. Nūc uerba ꝓ
Subicitare. fert in cōpoſita q̄ſi mēte alienus ui
deat.¶Haud mētire.Verba ſūt oli
piōis.¶Hercle nāpa.Ne ſenſus oi
no depeat addo ſyllabā & lego naʒ
palā & ſubaudi facta ſunt oia:nulla
Scipio. q; opus eē tergiuerſatiōe.¶Immo
hercle illius.Scilʒ caſſinæ cā feciſti.
¶Redde ſcipionē.Baculū.naʒ pu
gnis cum ſenem chalinus inceſſiſſet
palliū & baculū fugiēs ſenex dereli
qt.¶Duobus nupſi feſtiuiſſime ir
ridet ſenem & uillicum quoꝝ neu
ter ſuos amores expleuere nequiue
A.I.Nāpa. rat.¶Nautea aqua putrida & fetē
ti:q̄ de coriis ē dicta a nauſea quā fa
cit:Autores ſunt Feſtus & Nonius.
VALLA Bi tu es. Cleoſtrata mulier
u obuia marito cōuiciat:& de
niq; myrenæ uicinæ uerbis
Neqter. ignoſcit marito:hac tñ cōditiōe ne
qd pꝰ hac eiuſmoni moliat.¶Qui
colere mores maſſilienſiū poſtulas.
Appet maſſiliēſes eiuſmodi moribꝰ
inſtitutos:ut ſuis non contenti uxo
ribus :etiam uelint pelices habere.
Atheneus

Senex. Mulier. Serui.

Aximo ergo ardeo flagitio:nec qd agam meis rebus ſcio
Nec meam ut uxorem aſpiciam contra oculis ita diſperii
Quia palam ſunt probra:omnibus modis occidi miſer
Ita manifeſto faucibus teneor.
Neq; quibus modis purgem ſcio me meæ uxori:qui expoliatus
Sū miſer:clādeſtiæ nuptiæ cēſeo:mihi optumū ē ea dux uxorē meā
Sed ecquis eſt qui hō munus uelit fungier pro me? (riam
Quid nūc agā? neſcio:niſi ut improbos famulos imiter.ac domo
Fugiam:nam ſalus nulla eſt ſcapulis ſi domum redeo.
Nugas iſtuc dicere licet uapulo hercle:ego inuitus tamen
Et ſi malum merui:hac dabo protinā:& fugiā.Mu.heus ſtalino
Amator.Se.occidi.reuocor:quaſi non audiamus abibo.

Mulier. Cleoſtrata. Senex. Villicus. Miryna chalinus

Bi tu es:qui colere mors maſſilienſes poſtulas?
Nunc tu ſi uenis ſubicitare me:proba eſt occaſio.
Periſti hercle age accede huc.
Se.Adibo:caninam ſcæuam ſpero meliorem fore.
Mu.quid agis tu marite mi uir? unde ornatu hoc
Aduenis? quid feciſti? ſcipionem:aut quod habuiſti pallium:
In adulterio:dum mœchus ſat caſſinam credo perdidit
Occidit:etiam ne imus cubitum? caſſina ſum.Se.in malam crucem
Mu.Non amas me? quin reſponde tuo quid factum eſt pallio.
Se.Bacche ergo:hercle uxor.bacche bacche.hercle uxor.
Mu.Nugatur ſciens:nam ecaſtor.nunc bacchæ nullæ ludunt.
Se.Oblitus fui.ſed tm̄ bacche.Mu.quid bacche? id fieri nō poteſt.
Times ecaſtor.Se.ego ne? Vi.haud mentire hercle nam palam.
Se.Non taces.Vi.non hercle uero taceo:nam tu maxime
Me obſecrauiſti caſſinam ut poſcerem uxorem mihi.
Tui amoris cauſa.ego iſtuc feci.Se.immo hercle illius.
Te quidem oppræſſiſſet.feci ego iſta hæc dicta quæ uos dicitis.
Mu.Rogitas? Se.& ſi quidem hercle feci:feci nequiter.
Mu.Redi modo hunc intro.monebo ſi quidē meminiſti minus.
Se.Hercle opinor potius uobis credam quod uos dicitis
Sed uxor da uiro hanc ueniam :myrina ora cleoſtratam.

Si unquam

Si unquam poſt hac aut amaſſo caſſinam aut occeſſo modo.
Ne autem eam amaſſo:ſi ego unq̃ adeo poſthac tale admiſero.
Nulla cauſa eſt quin pendentem me uxor uirgis uerberes.
Mi.Cenſeo ecaſtor ueniam hanc dandam.Mu.faciam ut iubes
Propter eam rē hanc tibi nunc dare ueniam minus grauate ꝓpero
Hanc ex longa longiorem ni faciamus fabulam.
Se.Non irata es.Mu.nō ſum irata.Se.tuæ fidei credo.Mu.meæ.
Se.Lepidiorem uxorem nemo quiſquā q̃ ego habeo hanc habet.
Mu.Age tu redde huic ſcipionem & pallium.C.tene libet.
Mihi quidem ædepol inſignite facta eſt magna iniuria
Duobus nupſi:neuter fecit:quod nouæ nuptæ ſolet.

Recitator.

SPectatores quod futurum eſt intus id memorabimus
Hæc caſſina huius reperietur filia eſſe ex proximo.
Eaq; nubet theutyurnico noſtro herili filio.
Nunc nos æquum eſt manibus meritam mercedem dare.
Qui faxit clam uxorem ducat ſemper ſcortum quod uolet.
Verum qui non manibus clare quantum poterit plauſerit
Ei pro ſcorto ſupponetur hircus unctus nautea.

Atheneus aūt maſilienſes inquit:effœminati muliebre ueſt:mētum induebāt ob animi molliciem:unde & prouerbium natum in effœminatos nauiga maſiliam. ¶ Subicitare me. Vt me tibi ſubiicias ut rem habeas mecum. ¶ Hac ibo.fugiam hac inquit. ¶ Caninam ſcæuā ſpero meliorem fore rabiem. Tam ingens inquit uxoris meæ rabies ut putem uel ſcæuæ canis rabiem futuram meliorem. ¶ Quid feciſti ſcipionem: aut quod habuiſti palliū: priſcus loquēdi modus: uenuſtaq; notanda locutio: quid feciſti ſcipionem:baculum inqt qꝺ habuiſti: aut qꝺ habuiſti paliū quid feciſti. quod pinquius & impitius dicitur de ſcipione de palio. ¶ Dū mœchus. donec adulter es. ¶ Tuo qd ſūn ē palio.tuo palio datiui caſus ut nō ſubaudiat de ne ſit de tuo palio:nā & ſupra dēn foret qd feciſti ſcipione. ¶ Aut amaſſo.amaturo ero. ¶ Aut occepſo mō.uel ſi tm̄mō incepero.

Scipionem.

Nauſea herba fetida.

SPectatores.Verba recitantis comœdiæ. ¶ Meritā mercedē dare.emebant ab ædilib⁹ fabulæ q̃s populo uendiabant. ¶ Pro ſcorto.loco proſtibulæ. ¶ Supponet hircus unctus nautea.Manifeſtū ē.n.hirci teterū odorem eſſe.Quod ſi ēt addatur nautea quā ſupra fœdiſſimi odoris eſſe oſtendimus multo fiet intolerabilius.

VALLA

IN CISTELLARIAE ARGVMENTVM.

BERN. SARA: VENE.

DEmipho lemnius ꝓfectus in ſicyonem:mulierē ibi phanoſtratā cōprimit:quæ grauida puellā parit:eā dū ſeruus lāpadiſcus exponit:a muliere lena ſuſcipit meretriciq; tradit melenidi:quā ꝓ filia educat:eiq; nomē indidit ſileniū:cuius amore adultæ alcerſimarcus capit demipho phanoſtrata relicta lēnū redit uxorē cōciuē capit:ex qua alterā ſibi ſuſcipit filiam:morit uxor:is in ſicyonē reuertit phanoſtratā ducit coniugē:ea ſibi reuelat per cōem ſeruū expoſitā filiam:accerſit ſeruus q ꝓiecerat:is it q̃ſitū lenā quæ puellā ſuſtulerat:iterea melenis reſciēs q̇bus eſſet puella parētibus:ultro hortat ad patrios ut redeat lares:ſed dum it ab ancilla haliſca:quā geſtabat excidit in uias ciſtellula:in qua puellæ inerāt qbus cū fuerat expoſita:crepūdia inuentam ciſtellam lāpadio defert phanoſtratæ:& ob hoc ciſtellaria comœdia nomē habet:agnoſcit mulier filiæ crepundia:quam inuentam & agnitam ſuus alceſimarchus nanciſcitur.

¶ Iohannis Petri Vallæ Placentini in Ciſtellariam interprætatio. ¶ Ciſtellariæ argumentum.

VALLA

CVm ſicyoni eſſent bachanalia eo uenit mercator Lemnius Demipho nomine appellatus qui adoleſcens noctu cum occurriſſet phanoſtratæ puellæ eam compreſſit:grauidamq; fecit:pepеritq; puellā phanoſtrata noīe ſileniū eā tollit ſeruus Lāpadiſcus atq; exponit & obſeruat clāculū qs nā tollat:aufert læna qdā deditq; mulieri melenidi:quæ ipſam loco filiæ aluit.hanc cum ad eam ætatē pueniſſet adamauit Alceſimarchus. Mercator autem ille Lemnius cuius hanc diximus eſſe filiam:compreſſa phanoſtrata huius ſilenii matre profugit in lemnon.Lemni imq; ducit uxorem:ex qua aliam habuit filiā.mortua uxore hanc Lemniam filiam patre Alceſimarchi exigente.Alceſimarcho ſe traditurū pollicet:ſed Alceſimarchus recuſabat.Amabat ſiquidem ſilenium ex Phanoſtrata filiam:cumq; ſicyonem mortua ut diximus uxore Lemnia ſe recepiſſet:quam olim compreſſerat Phanoſtratam Silenii matrem duxit uxorem.Dant operā ambo Lemnius & phanoſtrata ut ex ſe natam olim expoſitam filiam comperiant.Opera itaq; lāpadiſci:q ipſam expoſuerat inuenitur.Nam cum melenis audiuiſſet lenam quæ puellam ſuſtulerat lampadiſco cōfeſſam cui dediſſet exiſtimauit ſuum munus eſſe:ut ultro ipſa parentibus puellam reſtitueret:& quo facilius a parentibus filia cognoſceretur crepūdia una in ciſtellatia ſecum geſtabat:ſed cum Alceſimarahum audiuiſſent ſibi mortē uelle cōſciſcere qꝺ Sileniū erepta eſſet a meleni ide:q̃ tant ope adamabat:iō.n.melenis ſilenium eripuerat qꝺ audierat alceſimarcho p̄ſen uxorem de

diſſe:quã pauloañ diximus mercatoris lẽni filiã qdem ſicut ſileniũ:ueꝝ nõ ex phanoſtrata:ſed ex uxore lemnia. Cũ igitur inq̃ pſenſiſſent alceſimarchũ ſe uelle ad mortẽ dare accurrerunt ut auxilium ferrẽt:ac ne id faceret ꝓhiberent: Haliſcæ igitur ancillæ melenidis ꝑ formidine ciſtula excidit e manibus in qua ſilenii puellæ fuerãt crepundia:hãc ciſtulam ꝓ foribus dñi ſui cum lampadiſcus uidiſſet ſuſtulit:phanoſtrataeq; dñæ ſuæ tradidit a qua ciſtula comœdia ciſtellaria dicta:cunq; phanoſtrata itro pſpexiſſet cognouit filiæ ſuæ ſilenii olim expoſitæ ineſſe crepundia:qbus inuẽta filia eſt:& quoniam tam hæc quæ placebat alceſimarcho:q̃ lemnia.quã pater eidem alceſimarcho deſpondere cupiebat demiphõis erat filia facile alceſimarch⁹ obtinuit ut quã adamabat duceret uxorem.

Calliopius.

VALLA Nomina comœdiæ.Demipho.i.uir popularis.q a demos populus dr̃ & phos uir.Phanoſtrata.qa phanõ certũ ſignat &ſtornyo ſterno:ꝙ manifeſto ſe mercatori illi ſubſtrauerit. Mercator ſiquidem utpote cognitã duxit uxorem.Lampadiſcus.a lãpade nomen habet:quia ut lampas obſcura clarefacit:ita puellam comperit ſuo aſtu.Meretrix gymnaſiũ:quia gymno exerceo ſignificat:quod a multis exercitata uiris eẽt. Silenium.a ſilentio dicta quod ſilens plurimum ingemeret.Melenis ꝙ mello curo ſignificat:& nus mens dicatur:quoniam multis angebatur curis.Alceſimarchus.ꝙ alco adiuuo ſignificet & arche principium. quoniam ut nuberet ſilenium utq; a parentibus inueniretur præbuit initium.

Plauti Poetæ Ciſtellaria Argumentum.

Omprimit adoleſcens lemnius ſicyoniam
Is redit in patriam:& gnatam generat nuptiis
Sicyoni atq; pariter puellam:hanc ſeruolus
Tollit:atq; exponit:& ex inſidiis aucupat
Eam ſublatam meretrix alii detulit.
Lemno poſt rediens ducit qui eam compræſſerat
Lemniq; natam deſpondit adoleſcentulo
Amore capto illius proiecticiæ
Requirens ſeruos reperit quam proiecerat.
Itaq; lege & rite ciuem cognitam
Alceſimarchus ut erat nactus poſſidet:

Proiecticiæ. BERN. SARA. VENE. Omprimit lẽnius adoleſcẽs.ſ. demipho ex lẽno iſula q̃ ẽ i ægeo mari athomonti aduerſa ut tradit pompo.mella. ¶Sycioneã.Phanoſtratã mulierẽ ex ſycione ciuitate achaiæ ſiue peloponeſſi in q̃ ciuitate teſte Cicer.molles & muliebres calcei fieri cõſueuerãt ſyciniorꝫ oium primum in græcia regnum fuit:primuſq; ſycionis imperauit ægialeus a quo ægialea nuncupata eſt :quæ nunc peloponeſſus:poſt quem ſecundus europs qui prælatus eſt titulo cuius regni ãno.lii.natus ẽ habraam :qui natione chaldæus primam ætatem apud chaldæos agebat: dicta eſt ẽt apia ab api q̃rto ibidẽ impãte: poſtmodũ peloponeſſus: hæc ab euſebio:dicta eſt ẽt referẽte Stra.pelaſgia:peloponeſſus ãt ob ſinus & ꝓmontoria qs ut fibris littora eius inciſa ſunt ſimul ꝙ tenui tramite in latus effundit̃ platãi folio ſimillima Auto.iidẽ põpo.& Stra. ¶Seruolos. Lampadiſc⁹. ¶Ex iſidiis aucupat.Obſeruat q puellã expoſitã tollat. ¶Adoleſcẽtulo.Alceſimarco q̃ puellã adultã depibat.

VALLA Omprimit adoleſcens.Paucis Plautus comœdiæ colligit argumentum.Mox poſt binas ſcænas præpoſtere quidem:ſed nõ tñ ab re cognoſcendæ fabulæ deus quem ipſe auxilium uocat.pluribus argumentum proloquitur. ¶Adoleſcẽs lemnius.Demipho. ¶Sicyoniam.phanoſtratam. ¶Et gnatam generat.ſilenium. ¶Nuptiis.alceſimarchi. ¶Seruolus tollit.lampadiſcus. ¶Ex inſidiis aucupat.clãculũ obſeruat. ¶Meretrix.Læna multiloqua & multibiba. ¶Alii:ſubaudi meretrici:nempe melenidi. ¶Ducit.Demipho. ¶Qui eã.phanoſtratã. ¶Deſpondit adoleſcẽtulo.nẽpe.Alceſimarcho. ¶Illius.pioctitiæ.i.expoſite a lãpadiſco:nẽpe ſilenii. ¶Quã proiecerat.Sileniũ dicit. ¶Ciuẽ cognitã.Sileniũ inq̃. ¶Vt erat nactus.quia cum ea rem ſolus habuerat.

Creui. BERN. SARA. VENE. Vm ego ante hac.Inducuntur primum in hac comœdia ſileniũ uirgo demiphonis & phanoſtratæ filia:quã ſupra docuimus pro filia fuiſſe ſuſceptã a melenide muliere:& gymnaſiũ meretrix una cũ lena hoſpitio acceptæ ab ipſa ſilenio.hæ igit̃ ſibi uiciſſim gr̃as hẽnt de habito ſimul cõuiuio.

¶Tibi

Meretrices Duæ. Silenium. Gymnaſium. Lena.

Vm ego ante hac te amaui & mihi amicam eſſe creui
Mea gymnaſium:& matrem tuã:tum id mihi hodie
Aperuiſtis:tu atq; hæc:ſoror ſi mea eſſes
Qui magis potueritis mihi honorem ire habitum.
Neſcio ut meus eſt animus fieri non poſſe arbitror
Ita omnibus relictis rebus mihi frequentem operam dediſtis.

Et ego

Tibi ut illis. Mutilū hūc uerſiculū nec corrigo nec expono tm̄ idico tāq̄ nullū ſenſū referētē. poſſet tñ legi: tibi uti/ ſq; hr̄e: q̄ lectōnē ex litterarum poſitōe cōiectamur. ℂ Expetes accipias. ℂ Vētū gaudeo. Pro aduēiſſe gaudeo. Sic quo in curguliōe loqtur. ℂ Niſi diſciplina. Quid ſi potius diſplicia legať: loqť. n. de ancilla q̄ raro dabat bibere: & uino quā ifirmabat: iō eā uocat diſplicinā inouato uocabulo qđ. ſ. ſibi diſplicuiſſet ab illa uinū appōi aq̄ dilutū uel ſi legas iſciplina pro more & cōſuetudie itellige: & totus hic ſermo cōgruit lenæ: nō gymnaſio. ℂ Sūmatis. Primates. ℂ Po eſſe. Pro poſſe. ℂ Aquā frigidā ſuffundunt. Id ex ueteri uerbo uř dcm̄. ℂ Solere. Cōſuetudinē hr̄e. ℂ Libertinæ.

Et ego uos amo: & ego a me me magnam iniſtis gratiam:
Gy. Pol iſtoc quidem nos precio facile eſt frequentare.
Tibi ut illiſq; habere
Ita in prandio nos lepide: ac nitide.
Accepiſti apud te: ut ſemper meminerim.
Si. Lubentiq; ædepol animo factum: & fiet a me.
Quæ uos arbitror uelle ea ut expetes.
Le. Quod ille dixit: qui ſecundo uento uectus eſt tranquillo mari
Ventū gaudeo ecaſtor ad te: ita hodie hic acceptæ ſum⁹ ſuauib⁹ mo (dis.
Hæc niſi diſciplina apud te fuit qcq̄ ibi: qn mihi placeret.
Si. Quid ita amabo? Le. raro nimiū dabat qđ biberē id mero infu/ (ſcabat.
Gy. Amabo hiccine iſtud decet? Si. iuſq; faſq; eſt.
Le. Nemo alienus hic eſt. Si. merito ueſtro amo uos.
Quia me colitis & magnifacitis. Le. decet pol mea ſilenium.
Hunc eſſe ordinem beneuolentis inter ſe beneq; amicitia utier.
Vbi iſtas uideas ſummo genere natas ſummatis matronas.
Vt amicitiam colunt atq; ut eam uinctam bene habent inter ſe.
Si idem iſtud nos faciamus: ſi idem imitamur: ita tñ uix uiuimus
Cum inuidia ſumma ſuarum opum nos uolunt eſſe indigentes.
Noſtra copia nihilo uolunt nos poteſſe.
Suiq; omnium rerum nos indigere: ut ſibi ſimus ſupplices.
Eas ſi adeas abitum q̄ aditum malis: ita noſtro ordini
Palam blandiuntur: clam ſi occaſio uſquam eſt
Aquam frigidam ſubdole ſuffundunt.
Viris cum ſuis prædicant nos ſolere:
Suas pellices eſſe aiūnt: eunt depreſſum.
Quia nos libertinæ ſumus: & ego: & tua mater: ambæ
Meretrices fuimus: illa te: ego hanc educaui
Ex patribus contiguis: ego neq; hanc ſuperbiæ.
Cauſa repuli ad meretricium quæſtum: niſi ut ne eſurirem
Si. At ſatius fuerat eam uiro dare nuptum potius. Le. eia
Hæc quidem ecaſtor quottidie uiro nubit nupſitq; hodie
Nubet mox noctu: nunquam ego hanc uiduam cubare ſiui.
Nam ſi hæc non nubat lugubre fame familia pereat.

ſumus: Seruitute liberatæ: dicuntur libertini uel ex libertorum gn̄e nati uel iuſta ſeruitute manumiſſi. ℂ Contiguis. Vicis. ℂ Nūq̄ hecale fies. Vir. in priapeis q̄ ſit hecale oñdit his uerſiculis. Senior q̄dā hectoris pente Cumeæ ſoror ut puto ſybillæ. ſiliis illi q̄ domū reuertēs Theſeus reppit in rogo iacētē: fuit hæc. n. q̄dā uetula ruſticana q̄ hoſpicio theſeū ſuſcepit: pro cui⁹ reditu uouit ſe imolaturā Ioui: ſed ille rediēs mortuā reppit cadauerq; illi⁹ ipoſitū rogo: nūq̄ ergo hecale fies. i. ſp in floris da tua ætate pmanſeris: id qđ magis declarat ſequēs uerſiculus. ℂ Sine opa tua nihil pn̄t. i. uolūt: nō. n. exiſtiare debemus deos nobis bōa daturos: ſi ea neglexerimus aſſeq: hinc illud Iuue. nullum numē abeſt ſi ſit prudētia. ℂ Eloquere utrūq;: Et cur ſuſpiriū dederis & cur pallida effecta: qđ eſt pcipuū in amāte: iō Oui. palleat oīs amans color hic eſt aptus amanti.
Sūmatis matrōas
ℂ Indidē. i. in idem. ℂ Stulticiam ſepelibilem. Hoc ē amores tuos detegas neq; palam facias: quod magis declarat abſconditas in pectore penitiſſimo: a penitus penitiſſimus id eſt intimus & comparatiuum penitior interior ſecretior: & penitus tantū. ut in Aſinaria ex penitis faucib⁹ dixit. ℂ Quis q̄ alia. Sic enim ueteres & in fœminino ut in maſculino genere protulerunt. ℂ Aggerit. Aggregat accumulat: inde aggerei cuiuſq; coaceruatio. ℂ Peculatū. Furtum publicum. q enim fraudat populum peculatus pœna tenetur: peculatum ergo in me facit: q̄ſi publice & palā mihi inſidiať: & me quo uult rapit. ℂ Medicus. Amator. ſcilicet alceſſimarcus. ℂ Spiſſum. Vel crebrum in amantis ore qui quod cupit expectat & ſæpius iterat uel ſpi
Poteſſe.
Dare nuptū uiro

um tardum: ut teſtis Nonius eſt: & ipſe Plautus alibi quod bene pmittunt pro ſpiſſo euenit. i. tardo: ita neuius at eni u minus ſpiſſe atq; tarde incedis. ℂ Quiq̄. Pro quoq̄. ℂ Inſinuauit. Se intromiſit. ℂ Specitatum pro ſpectatum a uerbo ſpecio qđ in uſu nō ē fecit ſpecito. ℂ Cōſpicillo. Stati: uel cōſpicillio: eſt. n. cōſpicilliū un̄ clāculū cōſpicere poſſis. Vnde apud Plautum legit Nonius in conſpicillio aſſeruabam: & conſpicillium dicimus quod oculis adhibem⁹ ut melius inueamur. Idem cedo uitrum neceſſe eſt conſpicilio uti. ℂ Conceptis. Deliberatis & obfirmatis: inde conceptiuæ feriæ Feſto quæ certis ſtatutis diebus obſeruarentur ut ſementitiæ & compitalitiæ. ℂ Iniurium. Feſtus putat periurium. ℂ Inclamare. Conuiciis & maledictis inſectari. ℂ Incordies: In cor immittas & ſuadeas: aliter incordi re in animo ſedere. ℂ Amiculum. Veſtimentum ab amitiendo quod inſtar palii humeris circuniiciatur.

Gy. Neceſſe eſt quo tu me modo uoles eſſe ita eſſe mater:
Le. Ecaſtor haud me pœnitet ſi ut dicis ita futura es.
Nam ſi quidem ita eris ut uolo nunq̃ hecale fies.
Semperq; iſtam: quam nunc habes ætatulam obtinebis
Multiſq; damno: & mihi lucro ſine meo ſæpe eris ſumptu
Gy. Di faxint. Le. ſine opera tua nihil di horum facere poſſunt.
Gy. Equidem hercle addam operam ſedulo: ſed tu inter hæc uerba
Meus oculus mea ſilenium nunq̃ ego te triſtiorem
Vidi eſſe: quid cedo: te obſecro tam abhorret hilaritudo
Neq; munda adæque es ut ſoles? hoc ſis uide ut petiuit
Suſpirium alte: & pallida es: elloquere nobis utrūq;.
Et quid tibi eſt: & quid uelis noſtram operam ut nos ſciamus.
Noli obſecro lachrymis tuis mihi excruciatum imperare.
Si. Mea excrucior gymnaſium mea: male mihi eſt. male maceror
Doleo ab animo: doleo ab oculis: doleo ab ægritudine.
Q uid dicam? niſi ſtultitia mea me in mœrorem rapit.
Gy. Indidem unde oritur facito ut facias ſtultitiam ſepelibilem
Si. Q uid faciam? Gy. in latebras abſcondas pectore penitiſſimo
Tuam ſtultitiam ſolam facito ut ſcias ſine aliis.
Si. At mihi cordolium eſt. Gy. quid id? unde eſt tibi cordolium?
Cōmemora obſecro: quod neq; ego habeo: neq; quiſq̃ alia mulier
Vt perhibent uiri. Si. ſi quid eſt qd' doleat dolet: ſi autem non eſt
Tamen hoc hic dolet. Gy. amat hæc mulier. Si. eho
An amare occipere amarum eſt obſecro? Gy. nāq; ecaſtor
Amor & melle & felle eſt fœcundiſſimus: guſtu dat dulce
Amarum ad ſacietatem uſq; agerit. Si. ad iſtam faciem eſt
Morbus qui mea gymnaſium macerat. Gy. perfidioſus
Eſt amor. Si. ergo in me peculatum facit. Gy. bono animo es.
Erit iſti morbo melius. Si. confidam fore ſi medicus ueniat.
Q ui huic morbo facere medicinam poteſt. Gy. ueniet.
Si. Spiſſum illud amanti eſt uerbum ueniet niſi uenit:
Sed ego mea culpa & ſtultitia peius miſera maceror:

VALLA

TVm ego ante hac te amaui. Apud ſilenium lena & gymnaſium inuitatæ epulatæ ſunt: quibus commenda domū abiens domo ſilenium ſuoſq; erga alceſimarchū amores aperit triſtis admodū. ¶ Amicā eſſe creui. i. pſpexi: ab eo ꝙ eſt cerno pteritū. nā & creſco creui facit. ¶ Honorē ire habitū. i. honorare. ¶ A me magna iniſtis gratiam. magnopere uobis debeo. luculenta ſane mulieris pfatio & plauto digna. ¶ Vt illis qui bene habuere. ptium: &. n. inquit facile eſt eiuſmodi admittere: ut eo ueniamus ubi nobis bñ ſit. ¶ Accepiſti. epulū pbuiſti. ¶ Ea ut expectetis. ut exiſtimetis me nūq̃ factuꝝ ſecus. ¶ Qui ſecūdo uēto uectus eſt tranqllo mari. Qui inqt ſecūdū ac ppitiū nauigāti ſibi hūit uētū dixit. ¶ Vē/tū gaudeo. nā ueteres gaudeo tam accuſatiuo q̃ ablatiuo iungebāt. Ille igit pſpeꝝ nactus eſt uentum infert uentum gaudeo. Hoc eſt: hoc uēto oblector quo ſine moleſtia plenis uelis in portum poſſum puenire. ita inqt: ego poſſum dicere uentū gau/deo. in priore orone uentum ab eo quod eſt uentus accuſatiuus eſt. In ſecunda uerbū eſt ut ſit integrū gaudeo uentū eſſe a nobis ad te. Vel uentum impſonaliter uētū eſſe. ¶ Hæc niſi diſplicina. Cū diſcipulā dicere debuerit iocādo uocauit diſplicinā qm̄ diſplicuit ubi potū daret. nam ſubſequit. ¶ Raro nimiū dabat qd̄ bibere: id meꝝ infuſcabat. nō dixit diluebat: ſed infuſcabat. i. pturbabat ac obtenebrabat: id. n. īfuſcare ē Pli. in. ix. de ſepiis. Ambo āt ubi ſenſere ſe apphendi effuſo atramēto: quod p ſanguine his eſt infuſcata aqua abſcondunt. ¶ Nemo alienus hic eſt: ideoq; pōt quicqd uenit in aium dici. ¶ Sūmatis matronas. Accuſati/uus eſt pluralis ſūmatis ut ſit ſingularis noīatiuus ſūmatis & ſummate eo modo quo dicimus primates & optimates. ¶ Nihilo uolunt nos poteſſe. In re nulla inqt poteſtatem hr̄e nolunt. ¶ Poteſſe. qd' nūc poſſe dicimus. ¶ Suiq; omniū rerum nos indigere. Ordo eſt indigere ſui: dicimus. n. indigeo huius rei & hac re. ¶ Omnium rerum. pro omni/bus in rebus. ¶ A quam frigidam ſubdolæ ſuffundunt. Inſidioſe in/quit ſi oblata fuerit occaſio. offici/unt ledunt & rem noſtram communuunt: aqua ſiquidem frigida cor/pori ſuffuſa rigorem gignit. ¶ Prædicant nos ſolere. palam aiunt nos habere conſuetudinem. ¶ Eunt depreſſum. deprimunt ac peſſundant. ¶ Quia nos libertinæ ſumus. i. infimæ con/ditionis. Libertus qui ſeruus fuit dr̄ manumiſſus: nec fere unq̃ niſi cuius ſit libertus ut libertus Ciceronis tiro. At li/bertinus qui ad neminem refertur: ſeruuſq; aliqñ fuit uel ēt qui non fuit: ſed humilis tm̄. Hora. quem rodūt omnes libertino patre natum. ¶ Repuli ad meretricium quæſtum. reieci a me ad uiros lucri cauſa. ¶ Hanc uiduam cubare ſiui. Non permiſi cubare inquit ſine uiro. nam uidua quæ copulata uiro non eſt dicitur: ſicut per tranſlationem ui duas ulmos. Horatius dixit quibus uites non ſunt alligatæ. ¶ Nunquam hecate fies. Hecate luna appellatur. non ab hecaton: ideſt centum: ut commenti nonnulli ſunt grammatici: ſed quia ſol hecatos ab Homero dicitur: ut ſit hecate ſicut a cinthio cinthia: a delio delia: a phœbo phœbe. Dictus autem phœbus hecatos ab hecas longe quod eminus ad nos radios ſuos mittat: & ob hoc dicatur iaculari. Cum ergo luna a ſole abeundo & ad eundem redeundo ſingulis menſibus noua uetuſq; fiat eris inquit lena ſi ut dicis quemadmodum ego te uolo eſſe ut nunquam fias hecate: ideſt hanc

Hecale.
Hypmeter uerſuſ
Sepelibilem.
Cordolium.
Quiſq̃ mulier.
Perfidioſus amor
Peculatū facit.
Spiſſum p tardo.

ideſt hanc iuuenilem ætatem non immutaueris ut luna ſingulis immutat menſibus. Vitiarunt āt hunc locum qdam ut rem nouam uiderentur exquiſiſſe hecalem imprimentes: quia legerunt apud calimachū: necnō apud quoſdā alios hecalē uetulam herbariā nō ſatis aduertentes an iſta cōueniant. nam nō ſemp uetulā hecalē fuiſſe qs ignorat? ſi ergo nō fiet hecale: qa uetula neqdem iuuenis: quia & illa aliqñ iuuenis ac puella fuit. ridiculū igit̄ eſt ob hoc nō fieri exoptaſſe hecalem: an nō potuit dixiſſe uetulā? uel eo mō ut intelligeret̄ hoc uoluiſſe quod ꝓrſus a plautina dignitate aliena eſt. Iō recte ſubiungit. ¶ Sempq̄ iſtā quā nunc habes ætatulam obtinebis. Quod ſi recipiamus ſatius fuit dixiſſe hecabem: nam q̄ nos hecubā græci hecabē dicunt. & hecuba cū mortua ſit uetula: etiā in canē fertur imutata uñ eius ſepulchrū cynoſema ut inqt ditis appellatum. hoc eſt canis ſepulchrū ut ob mutationē dixerit nunq̄ hecabe fies ꝓcipue cum ꝓ uetula ponat̄. Mar. cū poſſis hecuben. nō potes ādromachen: at ne hoc qdē ꝓbo Ac ſi diceret nō īmutabere ut hecate freq̄nter imutat̄: nā ſi ēt hecale immutata ē ī naturæ ordīe ql3 īmutat̄ ñ magis hecale q̄ ql3 alia. ¶ Tā abhorret hilaritudo. i. tā aliēa ab hilaritate es hac tā ſq̄lida. hilaros dicit̄ a græcis a nr̄is tā hilaris q̄ hilar⁹ uñ hilaritas & hilaritudo. ¶ Hoc ſis uide. inſpice ſi uis inqt hoc. ¶ Vt petiuit ſuſpiriū alte. q̄ ab alto pectore ſuſpirauit. ¶ Nr̄am opam. ut nr̄a opa fiat tibi melius. ¶ Lachrymis tuis mihi excruciatū impare. Quia tuæ lachrymæ me excruciant nedū mihi lachrymas exciuerūt. ¶ Mea excrucio gymnaſiū mea. Repetēdo mea mentis affectum exp̄ſſit ingentem uel legat̄ male excutior. ¶ Male mihi eſt. Male hēo. ¶ Male macerор. Valde maceror: ut Dona. poſuiſſe ueteres teſtat̄: ſicut bñ quoq̄ ual de Cice. bene doctus bñ litteratus. ¶ Doleo ab animo. In quo infixa amoris moleſtia ē. ¶ Doleo ab oculis ob iuges lachrimas. ¶ Doleo ab ægritudine: qa corpus ægrū habeo ¶ Stulticia mea. ob amorē. ¶ Rapit. Vim affer. ¶ Indidem. ibidem. ¶ Facito. dato opam. ¶ Vt facias ſtulticiam ſepelibilem. ut ſtulticiam ſepelias. ¶ In latebras abſcondas. ut latebroſo loco reponas. ¶ Pectore penitiſſimo. in pectoris parte intima & penitus occultiſſima. ¶ Cor dolium eſt. cordis dolor excruciat. ¶ Si quid eſt quod doleat: ideſt unde dolor oriatur. ¶ Amat hæc mulier. amore uexatur. amat enim abſolutum hic uerbum eſt. ¶ Aggerit. accumulat conſtruit. ¶ Ad iſtam faciem. in hunc modū ¶ In me peculatum facit. ¶ Rapinam molitur peculari & depeculari rapere eſt. Peculatus inquit feſtus furtum publicum dici cœptum eſt a pecore: qui ab eo initium eius fraudis eſſe cœpit. ſi quidem ante æs. aut argentum ſignatū ob delicta pœna grauiſſima erat duarum ouium & .xxx. bouum ea lege ſanxere. T. menonius lanatus & P. ſeptius capitolinus conſ. quæ pecudes poſtquam ære ſignato uti cæpit. P. R. tarpeia lege cautum eſt ut bos centuſibus ouis decuſibus extimaretur. ¶ Facere medicinam poteſt: ideſt medicinam exhibere. ita Cicero. ad terentiam tanquam deus aliquis fecerit medicinam. ¶ Spiſſum eſt: frequens eſt & ſæpius adueniens. illum unum mihi exoptaui delegi inquit ſolum mihi alceſſimarchum. ¶ Qui cum ætate degerem. cum quo uiuerem. ¶ Conducibile. congruum conueniēs. ¶ Aetatem exigere. ergo idem eſt ætatem degere & ætatem exigere quod eſt uiuere. ¶ Obſecuta eſt. obtem

Quia ego illum unum mihi exoptaui qui cum ætate degerem.
Gy. Matronæ magis conducibile eſt iſtuc mea ſilenium
Vnum amare: & cum eo ætatem exigere: cui nupta eſt ſemel
Verum enim meretrix fortunati eſt oppidi ſimillima.
Non poteſt ſuam rem optinere ſola ſine multis uiris.
Si. hoc uolo agatis: qua accerſitæ cauſa ad me eſtis eloquar.
Nam mea mater quia ego nolo me meretricem dicier
Obſecuta eſt: de ea re geſſit morem morigeræ mihi
Vt me quem ego amarem grauiter ſineret cum eo uiuere.
Le. Stulte ecaſtor fecit. ſed tu en unquam cum quiquam uiro
Conſueuiſti? Si. niſi quidem cum alceſimarcho nemine.
Neq̄ pudicitiam meam mihi alius quiſquam imminuit.
Le. Obſecro quo is homo inſinuauit pacto ſe ad te?
Si. Per dionyſia mater pōpā me ſpecitatū duxit: dum redeo domū
Conſpicillo conſecutus eſt clanculum me uſq̄ ad fores
Inde in amicitiam inſinuauit cum matre & mecum ſimul
Blanditiis: muneribus: donis. Gy. mihi iſtum hominem uellē dari:
Vt ego illum uorſarem. Si. quid opus eſt uerbis? conſuetudine
Cœpi amare contra ego illum. & ille me. Le. o mea ſileniū. Si. qd ē?
Le. Aſſimulare amare oportet: nam ſi ames extemplo
Melius illi multo quem ames conſulas: q̄ rei tuæ:
Si. At ille conceptis iurauit uerbis apud matrem meam me uxorē
Ducturum eſſe ei nūc alia ducenda eſt domū ſuā cognata leniēſis
Quæ hītat hic in proximo. nā eum pr̄ eius ſubegit nūc mea mater
Irata eſt mihi quia non redierim domū ad ſe poſtq̄ eā rem reſciuerī
Eum uxorem ducturum eſſe aliam. Le. nihil amare iniurium eſt.
Si. Nunc te amabo ut hanc triduum hoc ſolum ſinas
Eſſe: & hic ſeruare apud me: nam ad matrem accerſita ſum
Le. Quanq̄ mihi iſtud erit moleſtum triduum: & damnum dabis
Faciam. Si. facis benigne & amice: ſed tu Gymnaſium mea
Si te abſente alceſimarchus ueniet nolito acriter
Eum inclamare: & ut erga me eſt meritus incordies tamen

Cōſpicillo.
Muneribus.
Donis.
Conceptis uerbis.
Inclamare eum.
Incordies.

perauit.¶ Geſſit more morigeræ mihi.Cum ego morem gererem ei ipſa quoq̧ mihi morem geſſit:idq̧ egit quod cupiebā.¶ Cum cuiq̄ uiro conſueuiſti.Cum aliquo ne conſuetudinem habuiſti.¶ Inſinuauit:ideſt inflexit ad te in q̧ tuos ingreſſus amores eſt.¶ Pompam me ſpectatum duxit.eam ornandi cauſa bacchanalia emiſſionē multorūq̧ cōuentū exornantiū ludos.¶ Specitatū duxit.ſūma cura inſpiciēdū.¶ Cōſpicillo cōſecutus eſt.i.oculis intētis quo me reciperē qd ue agerē quāq̄ nonius cōſpiciliū.uñ cōſpicere poſſis Plau.in medico in cōſpicilio aſſeruabā:palliū obſeruabā.¶ Muneribꝰ donis.muneribꝰ ut exornaret.donis ut uterer.¶ Cōſulas.i.ꝓuideas.¶ Quā rei tui.q̄ tuæ utilitati &cōmodo.¶ Cōceptis iurauit uerbis.q̄ in iure iurādo ſolēt adhiberi.¶ Subegit.cōpulit coegit. Iniuriū eſt.nulla fit iniuria cū amatur.¶ Hanc ſubaudi gymnaſiū.¶ Sinas eē.ꝓmittas ī mea domo.¶ Seruare.domum cuſtodire.¶ Nolito acriter eū iclamare.¶ Noli uehemēter reꝑhēdere.¶ Incordies tñ.i cor imittas atq̧ concilies.¶ Sȝ amabo trāq̄le.placide.q̄ſo inq̄t ut iurgia abſint.¶ Exciuiſti lachrymas. Ad lachrymandū cōpuliſti.¶ Amiculū hoc ſuſtolle:puſillū ueſtimētū leua inq̄t:in ſublime ne trahat.¶ Auris grauiter obtūdo tuas:ſæpius commemoro atq̧ incalmo.

Amiculū ſuſtolle.
Iuuat tibi.
Salue.

BERN. SARAEENE.

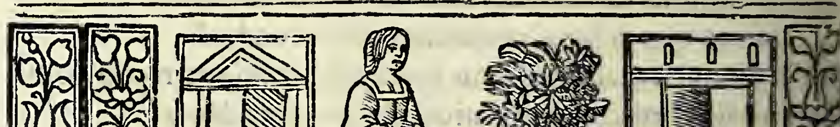
IDē mihi magnæ.Hæc ſcæna gerit uicē argumēti declarat nāq̧ qbꝰ ſileniū uirgo ſit orta parētibus.& quo pacto expoſita & mulieri tradita:q̄ uti filiā aluit.¶ Saburratæ.Per q̄dā trāſlationē crapula repletæ:ē ſaburra imundū ſabulū quo naues onerant ut firmiores fiant.¶ Largilo q̄.Et multiloquæ.¶ Adoleſcēs qdā:lōgū ē hyꝑbatō:ut ſit ordo adoleſcēs hinc apprime nobilis Sicyōe:ei ſūmo gñe uiuit pr̄.Deide q̄n ego nūc & q̄ ſecunt:ꝑ iterpōnē legēda ſunt.¶ Flore liberi:Vino.Ita in ꝓcedēti comœdia dixit flore libyco. Huic meretrici.ſ.melēidi.¶ Recēs:nom̄ ꝓ aduerbio.ſic Vir.Sole recēs ortū.

Mulieres loq̄ces.
Saburratæ ſumꝰ.
Largiloquus.
Angiportu.
Flore liberi.

VALLA

IDem mihi. Lena quæ ſileniū olim ſuſtulerat:dederat q̧ melenidi qd egerit docet atq̧ cōmemorat.¶ Quæſtū facimus.in q̄ſtu meretricio ſumus.¶ Saburratæ ſumus:ideſt cibo potuq̧ oneratæ:ſūpta a nauibus tranſlatione:quæ ſaburrā in aluo aſſumūt:cū onere leuatæ ſunt merciū ne inanitas nauim cōpellat in fluctibꝰ ꝓcūbere.Vir.lib.iiii.geor. ut turbæ iſtabiles uēto iactāte ſaburrā tollūt.¶ Proiecta.a lāpadiſco.¶ Cōpleui flore liberi.Vino electiſſimo me impleui.¶ Tacito uſus ē.opus fuit tacere.¶ Huic meretrici.nēpe meleni di.¶ Recēs natum:recenter natum quodcunq̧ illud eſſet maſculinum an fœmininū

Sed amabo tranquille.ne quid quod illi doleat dixeris:
Accipias clauis.ſi quid tibi opus erit promptu promitto.
Ego uolo ire.Gy.ut mihi exciuiſti lachrymas
Si.Gymnaſium mea bene uale.Gy.cura te amabo ſiccine
Immunda obſecro ibis? Si.immundas fortunas æquum eſt
Squallorem ſequi.Cy.amiculum hoc ſuſtolle ſaltem.
Si.Sine trahi quum egomet trahor.Gy.quando ita tibi iuuat.
Vale atq̧ ſalue.Si.ſi poſſum uelim.
Gy.Nūquid me uis mater intro quin eam? ecaſtor mihi uiſa amare
Le.Iſtoc ergo auris grauiter obtundo tuas:ne quem ames.
Gy.Nunquid me uis? Le.ut ualeas.Gy.uale.

Lena.

IDem mihi magnæ qđ parti eſt uitium mulieꝝ quæ nunc
Quæſtū facimus:q̄ ubi ſaburratæ ſumus largiloquæ extē
Sumus.plus loq̄mur q̄ ſat ē.nā illā ego oli quæ hic (plo
Flens abiit paruolam puellam proiectam ex angiportu ſuſtuli.
Adulefcens quidam hinc apprime nobilis:quin ego nunc
Quaſi ſum honeſta mea ex ſentētia: quia quæ adeo me compleui
Flore liberi magis libera uti lingua conlibitum eſt mihi:
Tacere nequeo miſera qđ tacito uſus eſt ſityone ſūmo genere ei
Viuit pater:is amore miſere hanc deperit mulierculam
Quæ hinc modo flēs abiit:cōtra amorem eum hæc ꝑdite perditaſt:
Eam meæ ego amicæ dono huic meretrici dedi qđ ſæpe mecum
Mentionem fecerit puerum:aut puellam alicūde ut reperirem ſibi.
Recēs natum:eapſe q̧ ſibi ſupponeret: ubi mihi ꝑtās primū euenit
Illico feci eius ei:quod me orauit copiam.poſtq̄ eam puellam a me
Accepit:illico eādem puellā pepit:quā a me accepat ſine obſtetricis
Opera.& ſine doloribus itē ut aliæ pariunt quæ malū quærūt ſibi.
Nam amatorem aiebat eſſe peregrinum ſibi:ſuſpitionē eius rei
Facere gratia:id duæ nos ſolæ ſcimus.ego quæ illi dedi:& illa quæ
A me accepit:ꝓter uos q̄dem hæc ſic res geſta eſt:ſi qd uſus uenerit
Meminiſſe ego hanc rem uos uolo.ego abeo domum.

in fœmininū. ℭ Eādē puellā pepit. pepiſſe ſimulauit. ℭ Sine obſtetricis opa. ſine opa eius q̄ pientē adiuuat. ℭ Suppoſitionē eius rei facere gratia. Ea de cauſa inquit puellam ſilenium ſibi ſuppoſuit: non autem ſuſpitionē legendū eſt.

VTrunqȝ. Diuerſitate uſus eſt Plautus ut præmiſſis duabus ſcænis prologus ſubſequatur qui ſtatim in principio poni conſueuit: prodit acturus prologum Deus auxilium: ut in amphytrione: mercurius etiam in aulularia lar. & in rudente arcturus. ℭ Perputem. Magis oſten dam declarem: putare enim dicebant deputare: & ſuperflua reſecare. ℭ Dionyſia. Feſta in honorem bacchi. ℭ Decimo poſt menſe exacto. Tetigimus in amphytrione diffuſius cauſam haud ignorabileȝ cur menſe decimo ptus abſoluti fiant: & qn̄qȝ undecimo autoritate Ariſtotelica in primis: & ibi plura de multiplicibus humano partu retulimus digna ſcitu. ℭ Facta morigera uiro: q forte ſuū obitum expectaſſet. ℭ Iuſta. Exequias & parētalia. ℭ Vſqȝ. aſſidue. ℭ Ex iniuria ei⁹ ℭ Quia mulierē ui compreſſerat. ℭ Mater. Quia puellā p filia educarat. ℭ Socios. Forte intellexit hiſpanos: nā ſc̄do bello punico ab hannibale uicti ſuccubuerūt: & una romāæ legiōes: quo tpe in ſcæna Pla. floruiſſe fertur. Ideo intulit ut uicti pœni pœnas ſufferant: & augete auxilia ueſtris legionibus. BERN. SARA. VENE.

Prologus. Auxilium.

VTrūqȝ hæc multiloqua & multibiba ē anus: ſatie uix reliqt
Deo q loqueret̄ loci: ita pperauit de puellæ ploq ſuppoſi
Q d̄ ſi tacuiſſet tn̄ ego erā dicturus deus q poterā planius (tiōe.
Nam mihi auxilio eſt nomē: nunc operā date: ut ego argumētum
Hoc uobis plane perputem: fuere ſityoni iamdiu dionyſia:
Mercator uenit huc ad ludos lemnius: iſqȝ hic compreſſit
Virginem adoleſcentulus uinulentus multa nocte in uia
Is ubi malam rem ſcit ſe meruiſſe illico pedibus perfugiū peperit
Is lemnium aufugit: ubi habitabat: tum illa quam compreſſerat
Decumo poſt mēſe exacto hic peperit filiam: quoniā reū eius facti
Neſcit qui ſciet paternum ſeruum ſui participat conſilii:
Dat eam puellam ei ſeruo exponendam ad necem:
Is eam proiecit: hæc puellam ſuſtulit: ille clam obſeruauit ſeruus
Quo aut quas in ædis hæc puellam deferat: ut eāpſe uos audiſtis.
Confiterier: dat eam puellam meretrici melenidi: eaqȝ
Educauit eam ſibi pro filia bene: ac pudice: tum illic autem
Lemnius propinquam uxorem duxit cognatam ſuam.
Ea diem ſuum obiit: facta morigera eſt uiro poſtq̄ ille uxori
Iuſta fecit: illico huc cōmigrauit: duxit uxorem huc ſibi
Eandem: quam olim uirginem hic compeſſerat: & eam
Cognoſcit eſſe quam compreſſerat: illa illi dicit
Eius ſe ex iniuria peperiſſe gnatam: atqȝ eam ſe ſeruo illico
Dediſſe exponendam. ille extemplo ſeruolum iubet illum
Eundem proſequi ſi qua queat reperire quæ ſuſtulerit.
Ei rei nunc ſuam operam uſqȝ ſeruus dat ſi poſſiet
Meretricem illam inuenire: quam olim tollere: quum ipſe
Exponebat ex inſidiis uiderat: nunc quod reliquum
Reſtat uolo perſoluere: ut expungatur nomē: ne quid

Trūqȝ hæc. Auxiliū numē ut uoluit Plau. hic loquēs inducit̄ nō a principio plogum faciens ut in aliis fieri conſueuit comœdiis maioris cauſa euidētiæ quo toti⁹ comœdiæ melius innoteſceret argumētum ex eis ſcænis quæ anteceſſere. ℭ Satin uix reliqt: ordo eſt & ſenſus. an uix reliquit ſatis loci deo nempe auxilio quod loqueretur. ℭ Qui poteram planius: qui apertius ſiue plenius utpote numē. ℭ Plane perputem. paucis attigam ſuperflua ammouendo. nā id putare eſt: uū & putamen dcm̄ qd̄ āputatū abiicit̄. inde aio reputare ac cōputare & ſupputare cū ea q̄ ex re non ſunt uel aduerſantur abiicim⁹: nā putare prima pducta & ſecūdæ iflexionis fœtorem dare ſignificat: unde & putor putoris fœtor dicit̄. ℭ Mercator uenit. ſubaudi demipho. ℭ Compreſſit uirginem. cleoſtratam. ℭ Multa nocte. noctis cōticinio. ℭ Pedibus pfugium peperit. ſe inquit in pedes dedit atqȝ effugit. ℭ Peperit filiā. ſilenium. ℭ Paternum ſeruum. lampadiſcum. ℭ Aec puellam ſuſtulit. nempe iam memorata lena. ℭ Eampſe. eā ipam. ℭ Illic āt lēnius. ille demipho. ℭ Diem ſuum obiit. uita defuncta eſt. ℭ Facta morigera eſt uiro. quia maritus id concupierat. ℭ Vxori iuſta fecit: pentalia & exeqas pfecit. ℭ Duxit

VALLA. Mihi nomen eſt auxilio. Perſugium. Participat ſeruum ſui conſulii. Iuſta. Expungat nomē.

uxorē ſubaudi phanoſtratā. quam olim cōpreſſerat. ℂ Si q̄ quæat. ſi quoquo mō poſſit repire quæ expoſitam puellam ſuſtulerit. ℂ Si poſſiet. antique dictum pro poſſit. ℂ Ex inſidiis uiderat. Ex loco inſidioſo obſeruauerat. ℂ Vt expungatur nomen. ſumpſit ſimilitudinem ab eis qui debitores in diariis annotantur. cum enim ſuis ſatiſfecere creditoribus tum eorum nomina expunguntur: idest tranuerſo calamo ſuper inducto obliterantur auferuntur. ℂ Adoleſcens hic eſt. alceſimarchum dicit. ℂ Proiecticiam. ſilenium. ℂ Deperit. deamat ut amore perire uideatur. ℂ Qui eſt amor ſuauiſſimus. nempe mutuus ac reciprocus. ℂ Nihil eſt perpetuum datum. abeunt pereunt quæ ad corpus pertinent: manent immortalia quæ animi bona. ℂ Perdite perduelles. affligate hoſtes. ℂ Pariter laudē & laureā. laudē ex uirtute: laureā nēpe triūphū ex uictoria. ℂ Victi pœni. Nā in ſecūdo bello pūico fuit Pla. ℂ Pœnas ſufferāt. ad uerbū pœni alludit pœnas pī de atq; ſi dicat qm̄ pœni uocitati eos etiam ſubire pœnas par equumque eſt.

Perpetuū nihil datū eſt humāis.

Debeam: adoleſcens hic eſt ſityoni: ei uiuit pater
Is amore proiecticiam illam deperit.
Quæ dudum flens hinc abiit ad matrem ſuam: & illa
Hunc contra: qui eſt amor ſuauiſſimus: ut ſunt humana
Nihil eſt perpetuum datum. pater adoleſcenti
Dare uult uxorem. hoc ubi
Mater reſciuit: iuſſit accerſi ad eam domum.
Hæc res geſta ſic eſt: bene ualete & uincite
Virtute uera: quod feciſtis antehac.
Seruate uoſtros ſocios ueteres & nouos.
Augete auxilia ueſtris uictis legionibus: perdite perduelles.
Pariter laudem & lauream: & uobis uicti pœni pœnas ſufferant.

BERN. SARA. VENE.

Credo ego amorem. Querella de amore eſt alceſimarci: & una cū lena cōtentio. ℂ Domi. Quia egomet experior amoris ſceuitiā. ℂ Antideo. Anteeo d interpoſito propter uocalium hiatū ut redigo: redordior. ℂ Nullam mētem animi. Amore enim rationis obliuio inducitur: turbantur conſilia: & generoſi ſpiritus debilitantur: & agitor crucior ſtimulor & reliqua amplificat per congeriem. ℂ Ingenia. Vires omnes ingenii. ℂ Maritumis moribus. Fluctuātibus & æſtuantibus: hac & illac nauem iactantibus. ℂ Factione. Opulentia & auctoritate: ut alibi Plautus iſtas magnas factiones dixit: ideſt opulentias: factio tamen eſt ciuium in diuerſa diuiſio. ℂ Teſſeram. Mutuam ſcilicet noſtram amicitiam & beniuolentiam: nam hoſpitalem teſſeram dicebant: ut autor Lactantius eſt: q̄ daretur hoſpitibus: ut ad hoſpitia reuerſi teſſeriſq; oſtenſis internoſcerentur: ſed de teſſera in curgulione ſatis abunde dictum. ℂ At ita di. Verba profert incompoſita ex nimia (ut fit) animi perturbatione: ut amens ut delirus: & hic totus ſermo abſq; cōtrouerſia rectius cōgruit irato amāti alceſimarcho q̄ melenidi: ut emēdauimus: & rurſus eū dic iuno filia & Saturnus patruꝰ: ex aī uexatiōe magis pplexe loqr̄: q tādē in ſe rediēs inqt. Tu melenis pp te hæc pecco: & cū illa pſtet in ꝓpoſito nō uelle puellā tradeř: iteꝝ excādeſcit & indignabūdus mitabūduſq; iterrūpit incompoſitum ſermonem.

Sufferāt pœnas.

Carnificinam. Cruciabilitatibus. Antideo Mētē ai. Lapſū ai.

Eo peſſū

Alceſimarchus Adol. Melenis Lena.

Credo ego amorē primū apud hoīes carnificinā cōmētū.
Hanc ego de me coniecturam domi facio: ni foras quærā
Qui oēs hoīes ſupo: atq; antideo cruciabilitatibus animi:
Iactor: crucior: agitor: ſtimulor: uerſor in amoris rota miſer
Exanimor: feror: differor: diſtrahor: deripior: ita nullam mentem
Animi habeo: ubi ſum: ibi non ſum: ubi non ſum: ibi eſt animus.
Ita mihi omnia īgenia ſunt: quod lubet: nō lubet: nō iā id cōtinuo.
Ita me amor lapſum animi ludificat: fugat: agit: appetit.
Raptat: retinet: iactat: largitur: quod dat non dat: deludit.
Modo quod ſuaſit diſſuaſit: quod diſſuaſit: id oſtentat:
Maritumis moribus mecum expetitur: ita meum frangit amātem
Animum: neq; niſi quia miſer ne eo peſſum. mihi ulla abeſt
Perdito pernicies: ita pater apud uillam detinuit me hos dies ſex

VALLA

Credo ego amorē. Alceſimarchus in amorē multa ꝓfundit ut oñdat nihil magis exitiale q̄ ſit amor cūq; melenis, ꝓmiſſam ſileniū nollet āplius cō credere qđ alceſimarchū audiuiſſet aliā ducere uxorē. alceſimarchus ſe nō ductuꝝ plurimū iurat. ℂ Carnificinā cōmētū. i. cōfixiſſe & aio cōſtituiſſe ſe carnificē fore. ē. n. carnificina

ipſius

ipſius carnificis exercitiũ. ¶ Antideo. ꝓcedo pp effugiẽdũ uocaliũ hiatũ.d.interponiť.ſic redordior.redoleo.redhibeo. ¶ Exaior.morti dedor.mirificaqꝫ ãplificatio ẽ p cõgeriẽ. ¶ Oĩa ingenia ſũt.Ingenii uires atqꝫ ꝓpoſita. ¶ Appetit.me inuadit. ¶ Maritimis morib⁹ mecũ expitur.piculũ inqt de me facit eiuſmodi cuiuſmodi mare iactãdo:uariiſqꝫ fluctib⁹ iactãdo. ¶ Ne eo peſſũ.nõ imũ peto fundũ. ¶ Quiſq̃ culpitet.in culpã aduocet qñ qdẽ qđ nos ego & filia iutauimus:id ſedulo cuſtodiuimus. ¶ Periurare me patiere.ſine me inqt iurare ut occepi.Dicimus ergo piurare ualde iurare.at ſiñ r.peierare falſo iura te licet in noĩe r.teneať in eadẽ hac ſignatiõe:piur⁹.n.dr̃ q falſũ iurat.

Ruri continuos:neqꝫ licitum interea eſt meam amicam uiſere.
Eſt ne hoc miſerum memoratu? Me.eo facetus:quia tibi
Alia eſt ſponſa locuples lẽnia:habeas:neqꝫ nos factione tanta
Quanta tu ſumus neqꝫ opes noſtræ tam ſunt ualidæ q̃ tuæ.
Verũtamen haud metuo ne iuſiurandum noſtrum quiſquam
Culpitet:tum iam ſi quid tibi dolebit:ſcies qua doleat gratia
Al.Di me perdant.Me.quodcunqꝫ optes tibi uelim contingere:
Al.Si illam uxorem duxero mihi unq̃ quam deſpondit pater.
Me.Et me ſi unq̃ tibi uxorem filiam dedero meam
Al.Periurare me patiere? Me.atqꝫ aliquanto facilius:
Quam me meamqꝫ rem perire & ludificare filiam.
Abi quærere ubi tuo iurando ſatis ſit ſubſidii.hic apud nos iam
Alcheſimarche confregiſti teſſeram. Al.face ſemel periculum
Me.ſæpe feci.quod factũ q̃ror. Al.redde mihi illã. Me.inter nouam
Rem uerbũ uſurpabo uetus:quod dedi datũ non uellẽ qđ reliquũ
Eſt non dabo. Al.non remiſſura es mihi illã? Me .pro me reſponſa
Tibi. Al.non remittes? Me.ſcis iamdudum oẽm meam ſententiam
Al.Satin iſtuc tibi in corde certum eſt? Me.quin ego cõmẽtor qdẽ
Non ædepol iſtæc tua dicta nunc in auris recipio.
Al.Non? hem quid agis.igitur aĩum aduorte iã ut quod agas ſcias
At ita me di deæque ſuperi:atqꝫ inferi:& medioxumi itaqꝫ me
Iuno regina:& iouis ſupremi filia:itaqꝫ me ſaturnus
Eius ecaſtor pater:itaqꝫ ops opulenta illius auia.
Me.Immo mr̃ qdẽ. Al.iuno filia:& ſaturn⁹ pr̃u⁹ ẽ ſũmus iuppiter
Tu me lenis propter te hæc pecco. Me.perge dicere.
Al.An ne ut ẽt qd conſultura ſis ſciam? Me.perge eloq:nõ remittã
Definitum eſt. Al.enimuero ita me iuppiter itaqꝫ me iuno:&
Saturnus ita:quid dicam neſcio.iam ſcio.immo mulier audi:meam
Vt ſcias ſententiam.di me omnes magni:minutiqꝫ:& patellarii
Faxint ne ego uiuus dem ſauium ſilenio:niſi ego te
Tuamqꝫ filiam:meqꝫ hodie obtruncauero.poſtea autem
Cum primo luci cras niſi ambo occidero:& equidem hercle niſi

¶ Tuo iuri iurãdo ſatis ſit ſubſidii.Vñ poſſis tibi ex iureiurãdo ſubuenire:ac ſi dicat iuraſti ſæpius.ſed paꝝ obſeruaſti qđ iurares. ¶ Cõfregiſti teſſarã.Multa ſignãt teſſara.nã teſſarã taxillũ dicimus cuius diminutiuũ teſſella.Iu.nec teſſellæ nec calculus ex hac materia.Inde ẽt ſimilis figura q̃ aliqd ꝯcidiť teſſella:uñ & aduerbiũ teſſellaĩi.Et teſſara belli ſignũ eſt:& hoſpitalis teſſara .Lactantius in.vii. thebaidos:teſſara belloꝝ ſignũ ẽ ut hoſpitale teſſara dicimus:ueteres.n. qñ nõ poterãt oẽs hoſpites ſuos noſcere teſſarã illis dabãt quam illi ad hoſpitia reuerſi oñdebant ꝓpoſito hoſpiti unde ĩtelligebanť hoſpites. ¶ Quin ego cõmentor qdẽ.nũqd tibi uideor cõfingere. ¶ Ac ita me di deæqꝫ.Iurãtis maxius exprimiť affectus:cũ qd dicat ipſemet neſciat cõtrariaqꝫ ꝓnũtiat deoꝝ trinas poteſtates ponit Apuleius libro de dogmate Platonis:ad quẽ lectorem ob breuitatem relegamus. ¶ Ops.q̃ a græcis rea nuncupať:ea terra eẽ ꝓhibeť:uñ & opulẽtia qđ in terra oẽs ſint opes:uñ ẽt opis & opẽ & ope genitiuo accuſatiuo & ablatõ ſingularib⁹ ꝓ auxilio ponimus:& in plurali opes diuitias dicimus: unde & opulẽs opulẽtus: inde opimũ inde opipaꝝ.Et opalia dies feſti quibus ſupplicať opi.nã opis noĩatiuo ſingulari prima ꝓducta nymphæ nomen eſt ꝓpriũ.Hinc ẽt opima ſpolia dicunť originẽ qdẽ trahentia ab ope ſaturni uxore.qđ ipſe agroruꝫ cultor hẽtur noĩatiuis a ſatu tenẽſqꝫ falcẽ effingiť q̃ eſt iſigne agricolæ. Itaqꝫ illa quoqꝫ cognominať cõſtituta & eſſe inq̃ exiſtimať terra:ïõqꝫ in regia coliť a P.R.qa oẽs opes humano generi terra tribuit:ergo & opulenti dñr terreſtrib⁹ rebus copioſi & hoſtiæ opimæ ꝓcipue pingues & opima magniſica & ampla:uñ ſpolia quoqꝫ q̃ dux. P.R.duci hoſtiũ detraxerat quoꝝ tanta receptio eſt ut intra annos aliquot trina contigerint nomini romano.una q̃ Romulus de acrone. Altera q̃ coſſus cornelius de tolumno. Tertia q̃ Claudius marcellus uirdomaro fixerũt. M.Varro ait opima ſpolia eẽ & ſi manipularis miles detraxerit dũmodo duci hoſtiũ eaqꝫ ad ædẽ iouis feretri poni teſtimonio eſſe libros põtificũ in qbus ſit pro primis ſpoliis bouem.ꝓ ſecundis ſolitaurilibus.pro terriis agno publice fieri debere.eſſe ẽt cum ferrẽt reges legem opimorũ ſpolioꝝ talẽ cuius auſpicio claſſe ꝓcincta.Prima ſpolia capiunť ioui feretrio darier oportet & bouẽ cædito q cæpit æris.cc.Secũda ſpolia i martis aram campo ſolitaurilia utra uoluerit cædito.Tertia ſpolia iano quirino agnum marem cædito qui reperit ex ædito cuius auſpicio capta diis piaculũ dato:huius ædicti lex nulla extat neqꝫ exemplum habet neqꝫ ſciť:ut q optima lege fuerint adiici ſolet quum quidam magiſtratus creantur hanc hiſtoriã:ut multi ita præcipue Propertius in q̃rto

Ruri. Factiõe. Culpitet. Cõfregiſti teſſerã. Verbum Vetus. Cõmentor. Medioxumi. Patellarii. Primo luci

Perdam te tertio:omnis efflixero:niſi tu illam remittis ad me
Dixi quæ uolui:uale.Me.abiit intro iratus:quid ego nunc agam?
Si redierit illa ad hunc:ibidem loci res erit:ubi odium occœperit:
Illam extrudet:quum hanc uxorem lemniam ducet domum.
Sed tamen ibo & perſequar amans ne quid faciat cauto opus eſt.
Poſtremo quando æqua lege pauperi cum diuite non licet:perdã
Operam potius:q̃ carebo filia:ſed quis hic eſt qui recta platea
Curſum hic contendit ſuum:& illud paueo:& hoc formido
Ita tota ſum miſera in metu

Lampadiſcus.

ANum ſectatus ſum clamore per uias miſerrimam habui
Vt illæc hodie quot modis moderatrix fuit.
Atq; immemorabilis:quot illi blandicias:quid illi ꝓmiſi boni:quot
Admoui fabricas:quot fallacias in quæſtione uix exculpſi:ut
Diceret:quia ei promiſi modiolum uini dare.

Phanoſtrata. Melenis. Lampadiſcus.

AVdire uocem uiſa ſum ante ædis mõ mei lãpadiſci ſerui
L.Non ſurda es hera:recte audiuiſti. P.qd agis hic? L.qd
Gaudeas.P.qd id ẽ? La.hinc ex hiſce ædibꝰ paulo prius uidi exeũtẽ
Mulierem.Ph.illam quæ meam gnatam ſuſtulerat? La.rem tenes.
P.Quid poſtea? La.dico ei quo pacto eam ab hippodromo uideri
Herilẽ filiam nr̃am ſuſtollere.Ph.extimuit tũ illa? Mi.iam horret
Corpus:cor ſalit:nã mihi ab hippodromo memini adferri paruulã
Puellam:eamq; me mihi ſupponere.Ph.age perge quæſo:animus
Audire expetit ut res geſta ſit.La.ut audire non queas
Pergo:illa ſubagito blandis & benedicis dictis.illæc te anus
Forti fortuna fortius aures obſerat.ego lemniam foras uocat.
Nam illæc tibi nutrix eſt:ne matrem cenſeas.ego & reduco:& uoco
Ad diuitias ubi tu locere in luculentam familiam:unde tibi talenta
Magna uiginti pater det dotis:non enim hic ubi ex tuſco modo
Tute tibi indigne dotem quæras corpore.
Ph.An amabo meretrix illa eſt quæ illam ſuſtulit?
La.Immo meretrix fuit.ſed ut ſit de ea re eloquar:iam
Perducebam illam ad me ſuadela mea:anus ei amplexa eſt genua
Plorans.obſecrans non deſerat ſe:eam ſuam eſſe filiam:ſeq; eam

Peperiſſe

elegiarum explicuit. & in diuerſis Titus liuius locis qui in primo ab urbe condita Romuli ad iouẽ uerba hæc ponit.Iuppiter feretri inquit hæc tibi uictor Romulus rex regia arma fero.templumq; his regionibus:quas modo animo metatus ſũ dedico:ſedem opimis ſpoliis: quæ regibꝰ ducibuſq; hoſtium cæſis me auctorem ſequentes poſteri ferent. ¶Primo luci cras.Cum cras primo illuxerit:ut ſit luci aduerbiũ ſicut ueſperi:dr̃ tñ & ueſpere: ut heri here. ¶Ibidem loci. in eodẽ loco. ¶Cauto opus ẽ.Cautionẽ adhibere opꝫ. ¶Perdã opam potiꝰ.ſubaudi filiã exhibendo q̃ filia pimatur.

A.I.cauto opuſt

BERN. SARA. VENE. ANum ſectatus.Reuerſo demiphone in Sityonem: phanoſtrataq; in uxorem recepta ea ſibi reuelat:ex ea pepiſſe filiam:& per ſeruũ expoſitã ab anu fuiſſe ſuſceptam:re igitur ſcita mittitur a demiphone ſeruus lãpadiſcus quæſiturus mulierẽ q̃ puellã ſuſtulerat:hanc inuentam & agnitam ut nũtiet heræ citum curſum capeſſit. Iſta autem omnia non aguntur in comœdia:ſed tã q̃ fcã ſubintelligũt.

Modiolũ uini.

VALLA ANum ſectatus ſum. Ait lãpadiſcus ſe anũ inſectatũ:q̃ puellã ſuſtulerat ſyleniũ cũ ipſã ad necẽ expoſuit. Miſerrimã hũi. uexaui uſq; ad maximã miſeriã ¶Immẽorabilis. i.nullus memoriæ ſe eẽ cõfingebat. ¶In quæſtione.dum q̃rerem. ¶Vix exculpſi.i. elicerẽ potui. Quia ei ꝓmiſi modiolũ uini dare. Q m̃ inq̃t uini cyathũ ꝓmiſi me datuꝝ obtiuit ut diceret:

Hippodromo. BERN. SARA. VENE. HIppodromo.uia publica q̃ curſitãt eq ab ippos equꝰ & dromos curſus. ¶Nã illæc tibi nutrix.Sũt uerba lãpadiſci referẽtis:ut ortatꝰ puellã fuerit quã forte cum lena cõuenerat.ut ad proprios rediret pentes:q̃ tñ gymnaſiũ erat:nõ Sileniũ: propter mutilatos uerſus nõ apparet in ſcæna ut ambas mulieres cõuenerit. ¶Magna talenta quæ erant librarum octuagita:ut ex Priſciano.Liuio:& Plauto ĩ muſtellaria:de talẽtis ſupra abũde relatum eſt. ¶Tuſco modo.Taxat ueterum comicum more populi laſciuiam:maloſq; mores:& proſtratam pudiciciã. ¶Suadella mea. Blandis meis ſuaſionibꝰ. ¶At me perditis.Ex oculto loquitur: nam

tacita

tacita odorabat:qd rerū ageret ℂ Obſtipat aquulam. Verbum obſtipat interpretatur Feſtus obiicit. ℂ Inſtare. Pro inſtabam. ℂ Ne in qōnem. Ideſt inquiſitionem a quæro qō. ℂ Si quid eum. Subaudi uoluero. ℂ Filiā ſuā. Quaꝫ ex muliere lemnia ſuſcepat. ℂ Quiſquis es: Tam in fœminino q̄ in maſculino genere quis poſitum diximus a ueteribus. ℂ Medioxuma. Dixit medioxumam uxorem: quia fuerat media inter phanoſtratam prius uiciatam & eandē rurſus in coniugem receptam. ℂ Confragoſum: dubium perplexibile. ℂ Nunc mihi bonæ. Subibo licet inuita nomen bonæ mulieris: reddendo puellam perditam parentibus.

Peperiſſe ſancte adiurabat mihi: iſtanc quam quæris inquit.
Ego amicæ meæ dedi: quæ educaret eam pro filiola ſua.
Et uiuit inquit. ubi ea eſt inquam extemplo.
Ph. Seruate di me obſecro. Me. at me perditis
Ph. Quo illam dediſſet exquiſiſſe oportuit. La. quæſiui: & dixit
Meretrici melenidi. Me. meum elocutum eſt nomen: interii.
La. Vbi elocuta eſt. ego continuo anum interrogo ubi habitat inq̄
Duc: ac demonſtra mihi. aue𝔠ta eſt inquit peregre hinc habitatum.
Me. Obſtipat aquulam. La. quo aue𝔠ta eſt eo ſequemur.
Siccine agis nugas: periſti ne hercle hoc longe dediſti inſtare uſq;
Adeo donec ſe adiurat anus iam mihi monſtrare.
Ph. Ah non miſſam oportuit. La. ſeruatur. ſed illæc ſe quandam
Aiebat mulierem ſuam beneuolentem conuenire etiam prius cōe
Qua cum id eſſet ſibi negocium: & ſcio uenturā. Me. me īdicauit.
Et ſuas ad meas miſerias alias faciam conſciam. Ph. quid nunc
Vis facere me? La. intro abi. atq; animo bono es uir tuus ſi ueniet
Iube domi opperirier: ne in quæſtionem mihi ſit: ſi quid eum
Ego ad anum recurro rurſum. Ph. lampadio obſecro
Cura. La. perfectum ego hoc dabo negocium. Ph. deos teq;
Spero. La. eoſdem ego uti abeas domum. Me. adoleſcens
Aſta atq; audi. La. men mulier uocas. Me. te.
La. Quid negocii eſt? nam occupatus ſum ampliter
Me. Quis iſtic habitat. La. demipho dominus meus.
Me. Nempe iſtic eſt. qui alceſimarcho filiam ſuam deſpondit
In diuitias maximas. La. is ipſus eſt. Me. eo tu quam uos
Igitur filiam nunc quæritatis alteram? La. ego dicam tibi
Non ex uxore gnatam: uxoris filiam. Me. quid iſtuc eſt uerbi?
La. Ex priore muliere nata inq̄ meo hero eſt filia. Me. certo modo
Huius quæ locuta eſt quærere aiebas filiam. La. huius ego quæro.
Me. Quo mō igit̄ obſecro hæc eſt prior q̄ nupta nūc ē. La. cōteris
Tu tua me oratione mulier quiſquis es
Medioxumā quam duxit uxorem ex ea
Nata eſt hæc uirgo alceſimarcho quæ dat̄: ea uxor diem obiit: ſcis?
Me. Teneo iſtuc ſatis: ſed ego illud quæro confragoſum quo mō
Prior poſterior ſit: poſterior ſit prior. La. prius hanc compreſſit:
Quā uxorē duxit domū prius grauida facta eſt: prius q̄ pepit filiā

VALLA

Audire uocē uiſa ſum. Phanoſtrata lampadiſcū audierat itaq; illū ſup filia pcūctatur. Melenis audiens quid dicat̄ ex illoꝝ uerbis capit cōſiliū itaq; priorem ex lāpadiſco cognoſcit. ℂ Ab hyppodromo uiderim. i. loco ubi ad curſum equi incitant̄: ippos enī equus & dromos curſus. ℂ Extimuit tum illa? Interrogatiue legendum eſt: uiſa eſt inqt ne illa expaueſcere? cū dixiſti uidiſſe te qd ageret. ℂ Cor ſalit. p̄ metu inquit melenis cor mihi micat ac ſubſultat. ℂ Illæc te anus fortunis ꝓhibet diuitiis maximis dote altili atq; opima: q̄ gnatam ne ſe deſeras uocat. Altile inqt. Nonius nō ſolum pingue ab alendo. ueꝝ ēt opulentū. Plautus in ciſtellaria fortunis ꝓhibet diuitiis maximis: dote altili atque opima &c̄. ℂ Vbi ex thuſco mō. ſolebāt. n. tuꝫ thuſci puellas ad meretriciū q̄ſtum ponere quo ad dotem quæſtu turpi cōparaſſent inde nubere & in poſteruꝫ ſeruare pudicitiā. ℂ Anus ei amplexa ē genua capillo ſciſſo atq; exciſſatis auribus plorās. De indagine doctoꝝ uiroꝝ Noni. exciſſatū inqt laniatū uulneratū hoc plautinū citādo teſtimoniū. ℂ Obſtipat aquulam: puſillā aquam inquit obſtruit ne ultra decurrat. prouerbium dictum de eis qui aliqua reticēt & ſtudent aliquo pacto tegere: ſicut cum aqua lapſura erat niſi quis mō illaꝫ conſpecuiſſet. ſtipare enī in anguſtū locum compeſcere unde & ſtipem puſillam pecuniā dixere ueteres: ut ait Varro qd̕ in arculis obſtipetur. Verbum natum a ſtupa qua rimæ occluduntur. ſtipes autem ſtipitis quo arboris trunco fit ab eo quod græci dicunt ſtipos: a priore uerbo fit obſtipus. ideſt inclinatus. Horatius: ſtes capite obſtipo multum ſimilis metuenti. Cicero in ſecunda de natura deorum. Atq; uno mentum radiantem ſidere lucucet: Obſtipum caput a tereti ceruice reuulſum. Obſtipum in cauda maioris fingere dicas. Columella de ſuibus. febricitantium ſigna ſunt cum obſtipæ ſues tranſuerſa capita ferunt. ℂ Inſtare. pro inſtabam. ℂ Ecquas ad meas miſerias. Ecce ad quas meas miſerias faciam inquit participem. ℂ Domi operirier. p̄ſtolari. Deponens enim opior prima producta p̄ſtolor. Correpta autem contegor ſignificat paſſiuum cuius actiuum operio: Mar. aut operi faciem aut tunicata laua. ℂ Quæſtioni mihi ſcit, ne opus ſit inquit quætere. ℂ Siquid cum: tu adde

Elocutū eſt meū nomē.

Oſtipat aquulā.

Amplitor.

Medioxuma.

Confragoſum.

uelim. ¶ Heo tu quam uos. interiectio heo eſt. itaq; aſpiratioñe admittit. ¶ Conteris tu tua me oratione mulier. ſenſus eſt. Cū me ita occupatū diſtines mulier afflictas. ¶ Illud quæro confragoſum. Diſruptum diſiectū nō cohærens ¶ Supina ſuſum: tā ſuſum q̄ ſurſum dicimus priſciani teſtimonio. a ſuſum. n. ſuſpicio. ¶ Ei nūc iam iſtuc qđ ꝓperabas. Ei antique dcm̄ eſt. admonuimus. n. ſupra tam Priſciani q̄ Quintiliani teſtimonio ueteres añ i ꝓducta poſuiſſe e litterram quæ coiret in diphthongon: qa igit̄ i imperatiuum producitur eꝑpoſitum habet. ſenſus. n. eſt ito quo te aiebas properare. ¶ Nunc mihi bonæ neceſſunſt eſſe in gratis. neceſſe eſt inqt ē t ſi nollim ut ſim bona nam qđ cognoſceret melenis fore ut aliena opa nempe eius q̄ puellam olim tradiderat ſilenium reſtituendam parentib⁹: putat ultro ipſam eē offerēdā.

BERN. SARA. VENE.

REm elocuta. Re oī detecta ultra puella ad parentes ducit̄. ¶ Crepundia. Sunt bullæ & puerilia ornamenta a crepādo. i. tinniēdo dicta: gaudēt ſiqdem infantes hmōi crepitaculis. ¶ Ciſtellā. In qua ipſa erant crepūdia: a qua amiſſa & inuēta comœdia nomē hēt. ¶ Recipe me. Alceſimarchus īducit̄ quaſi ſibi ex amore nimio uelit mortem conſciſcere. ¶ Ecqd agis. Ad ſe ipſum loqtur q̄ ſi cunctantem & differentem mori. ¶ Adglutinandū. Gluten & glutinum latini dicunt quod græci collam: unde glutino cōiungo. ¶ Peſſulis. Vectibus quibus fores occluduntur. ¶ Repagulis. Feſtus inqt repagula ſunt quæ pateſaciendi gratia ita figuntur ut cōtrario pangantur: hæc & repages dicuntur. Vir. pedibuſq; repagula pulſant. ¶ Tetulero. Tollo apud antiquos tetuli.

Mihi neceſſum ē eē bonæ
Reducā

VALLA

rEʒ elocuta ſū. Melēis cū de ſilenio ut erat accepiſſet eā domo abducit ut pentib⁹ reſtituat. itereūdū audiūt alceſimarchū ſibi mortē uelle cōſciſcere quē adeūt. is ſilenio uiſa ei ſe totū agglutinat ne āpli⁹ hēat. ¶ Quod tuā in rē bñ cōducat cōſulā. Vt qđ tuæ ceſſuꝝ ſit utilitati poti⁹ ꝓuideā. ¶ Hic crepūdia īſunt. i ciſtula īqt hic ſūt. q̄ aſſeruaui ſedulo crepūdia. nēpe ornamēta q̄ a puellæ colo depēdebāt cū ē ad necē expoſita: ſʒ apđ Pli. uident̄ poſita crepūdia ꝓ incunabulis libro. xi: cū inqt. ſemeſtris locutus ē cræſi filius in crepūdiis quo prodigio totum id cōcidit regnū. ¶ Aliqs intus prodeat. De loco rurſum aduerbium intus ut exeat inquit aliqs. ¶ Propa ocius. feſtina inqt ut uoces queq̄. ¶ Lumē linque. uitā iqt hāc relinque cunq; morte cōmuta. ¶ O ſalute mea ſalus ſalubrior. Viſa ſilenio cui⁹ cā ſe neci dabat alceſimarchus ſalutē ipſā uocat & iā uitæ parcit. ¶ Iſtuc ſeuerum. tam

Peſſulis repagulis.

immane

Eā poſtq̄ peperit iuſſit paruam proiici: ego eam proieci: alia mulier
Suſtulit: ego inſpectaui. herus hāc duxit poſt: ibi eam nunc puellam
Filiā eius q̄rimus: qd nūc ſupīa ſurſū iā cœlū cōſpicis? Me. hei nec iā
Iſtuc qđ ꝓpabas nihil moror. nūc intellexi. La. diis hercle hēo grām
Nā ni ītellexiſſes: nūq̄ credo amitteres. M. nūc mihi bonæ neceſſūſt
Eē īgratis q̄q̄ eē nolo rē palā eē ītelligo: nūc egō et potius hāc inibo
Grāʒ ab illis, q̄ illæc me īdicet: ibo domū: atq; ad pētes r̄ducā ſileniū.

Melenis. Alceſimarchus. Silenium.

REm elocuta ſum tibi omnem ſequere me mea ſilenium
Vt eorum cuiam eſſe oportet te ſis potius q̄ mea.
Quanq̄ in uita te carebo: animum ego inducam tamen
Vt illud: quod tuam in rem bene conducat conſulam.
Nam hic crepundia inſunt quibus cum te illa olim ad me detulit
Quæ mihi dedit: parentes te ut cognoſcant facilius.
Accipe hanc ciſtellam haliſca: agendum pulta illas fores.
Dic me orare ut aliquis intus prodeat. propera ocius.
Al. Recipe me ad te mors amicum & beneuolum. Si. mater mea
Perimus miſeræ. Al. utrum hac me feriam: an ab leua latus.
Me. Quid tibi eſt? ſi alceſimarchum non uides ferrum tenentem?
Al. Ecquid agis? ne me morare: lumen linq; Si. amabo accurrite.
Ne ſe interimat. Al. o ſalute mea ſalus ſalubrior
Tu nunc ſi ego uolo: ſeu nolo ſola me ut uiuam facis
Me. Haud uoluiſti iſtuc ſæuerum facere. Al. nihil mecum tibi:
Mortuus tibi ſum: hanc tu habeo certum eſt non amittere.
Nam hercle iam ad me adglutinandum totam decretum eſt dare.
Vbi eſtis ſerui? occludite ædis peſſulis repagulis.
Ibo: hanc ego tetulero intra limen. Me. abiit abſtulit.
Mulierem ibo perſequar: iam illum intro: ut hæc ex me ſciat
Eadem ſic poſſum tranquillum facere ex irato mihi.

Seruus

Seruus Lampadiſcus. Phanoſtrata Mulier.

N Vllam ego me uidiſſe credo magis anum excruciabilem
Quã illæc eſt q̃ dudũ faſſa eſt mihi: quæue inficias eat
Sed eccã hera3 uideo ſed quid hoc eſt ꝙ ciſtella hic iacet.
Cum crepundiis? nec quẽquam conſpicor alium in uia.
Faciundum eſt puerile officium: conquiniſcam ad ciſtellam
Ph. Quid agis lampadio? La. hæc ciſtella nũnã hic ab nobis domo
Nam hinc ab hoſtio iacentem ſuſtuli. Ph. quid nuncias?　eſt?
Super anu? La. ſceleſtiorem in terram nullam eſſe alteram.
Omnia inficiare ea quæ dudum confeſſa eſt mihi
Nam hercle ego illam anum irridere me ut ſinam ſatius eſt mihi
Quouis exitio interire. Ph. di obſecro uoſtram fidem.
La. Quid deos obſecras? Ph. ſeruate nos. La. quid eſt? Ph. crepũdia
Hæc ſunt: quibuſcum tu extuliſti noſtram filiolam ad necem.
La. Sena ne es? Ph. hæc ſunt ꝓfecto pge hinc. La. hæc ſunt ſi mihi
Alia mulier iſtoc pacto dicat dicam eſſe ebriam
Ph. Non ecaſtor caſſa memoro: nam obſecro unde hæc gentium:
Aut quis deus obiecit hanc ante hoſtium noſtrum? quaſi
Dedita opera in tempore ipſo ſpes mihi ſancta ſubuenit.

Haliſca Ancilla. Lampadiſcus. Phanoſtrata.

Iſi qd mihi opis di dant diſperii. neq; uñ auxiliũ expetã hẽo
n Itaq; petulantia mea me animi miſerã hẽt: q̃ i tergũ meum
Ne ueniat male formido: ſi hera mea tã ſocordẽ eẽ q̃ ſum
Quã ne ĩ manibꝰ tenuit atq; accepit hic añ ædis ciſtella: ubi ea ſit: ne
Niſi ut opinor loca hæc circiter excidit mihi　(ſcio
Mi homines: mi ſpectatores facite indicium ſi quis uidit
Si quis eam abſtulerit: quiſue ſuſtulerit: & utrum hac.
An illac iter inſtiterit. ſed non ne ecaſtor
Ego ſum multo inſcitior quæ hos rogem a ut quæ fatigem.
Qui ſemp malo muliebri ſũt lubẽtes: nũc ueſtigia ſi q̃ ſũt noſcita
Nã ſi nẽo hac ꝑteriit poſtq̃ ĩtro abii. ciſtella hic iaceret: qd hic　(bo
Periit opinor: actum eſt: illicet me infœlicem & ſceleſtam.
Nulla eſt: atq; neq; ego ſum uſq̃: perdita perdidit me.
Sed pergam ut cœpi tamen quæritabo.
Nã & ĩtus paueo: & foris formido: ita nũc utrobiq; metꝰ me agitat

imane tam atrox. ¶ Hãc ut habeo.
ſubaudi ſileniũ. ¶ Adglutinãdũ.
ad alligãdũ glutẽ q̃ colla græce dr:
uñ glutinare factũ. ¶ Peſſulis uecti
bus. qd' peſſum dimittanẽ in limẽ
peſſuli dicti. Repagula ſunt obſtacu
la ne ultra trãſire liceat: a reparando
dcã. ¶ Ego retulero. introrſũ ferã.
Veteres tollo retuli facere ꝑteritum. BERN.
Vllam ego: Rediens lampa SARA.
n diſcus forte in ciſtellulam VENE.
incidit q̃ e manibꝰ excide-
rat ĩprouide ãcillæ: ea phanoſtratæ
relata: illa agnoſcit filiæ crepundia.
¶ Ire ĩficias: ſiue inficiari negare ẽ.
¶ Congniſcã. Inclinabo uide No.
¶ Omnia inficiare. Pro ĩficiabaẽ.
Vllam ego me uidiſſe cre-
n do. Lampadiſcus rediens a VALLA
lena q̃ faſſa fuerat ſilenium
abſtuliſſe. nũc uero ibat ĩficias: ciſtu Ciſtella:
lam in uia tollit q̃ haliſcæ ancillæ ex
ciderat metu ꝑculſæ ex alceſimar- Congni
chi morte. At phanoſtrata ſua co- ſcam.
gnoſcit crepũdia. ¶ Magis anũ ex-
cruciabilem. uetulam quæ magis
excruciet. ¶ Quæ ue ĩficias eat. Fa- Inficiari
ctum neget eſſe. nam id inficiari eſt.
nẽpe contra id quod factum eſt ire.
¶ Conquiniſcam ad ciſtellam. Cõ
quiniſcere inquit Nonius & equi-
niſcere inclinari ſignificat Plau. in
ciſtellaria faciẽdum puerile &c̃. hu
ius uerbi præteritum inquit Pri-
ſcianus eſt conquexi. uerbum ipſu3 Caſſa
natum eſt ab eo qd' antiqui cuni- memo-
re dixerunt onus uentris depone- ro.
re in qua re corpora inclinantur.
¶ Omnia inficiate: tu lege inficiat
ideſt negat. ¶ Quouis exitio inte-
rire. Malim inquit quoquo modo
mortem oppetere: q̃ omittere me
ab anu irriſum iri. ¶ Perge hinc.
poſſunt eſſe uerba lampa. ¶ Hæc
ſunt. uerba phanoſtratæ affirman-
tis illa eſſe crepundia quibus cum
expoſita fuerat filia. ¶ Caſſa me- Mi ho-
moro: ideſt iania ab eo quod eſt ca- mines.
reo carui caſſum. Vñ caſſis retis ſpe- A. l. iſti-
cies & incaſſum aduerbiũ: ideſt fru- tit iter.
ſtra. ¶ Spes mihi ſancta. Diuinitus
conceſſa: ſanctum. n. inuiolabile &
incorruptum a ſagminibus herbis
ĩnqt Vulpianus uñ ſe legati roma-
norum inuiolabiles oſtendebant:
ſicut & græci ceritia ĩquit geſtabãt.
Iſi quid. Amiſſam in uia BERN.
n ciſtellam it quæſitam hali- SARA.
ſca ancilla. ¶ Petulantia. VENE.

Illos hominis miſere miſereri:ille nũc lætus quiſquis ẽ illã q habet
Quæ neq; illa illi qcq̃ uſuiſt mihi eẽ p̃t:ſʒ memet moror qũo hoc
Haliſca hoc age:ad terram aſpice.& deſpice oculis inueſtiges aſtute
La. Hera.Ph.hem.La.tibi.Ph.qd ẽ?La.hæc eſt.Ph.qs? (augura
La.Q uoi excidit ciſtella:certe eccũ loc⁹ ſignat ubi ea excidit appet
Hal.Sed his hac ut hac:ſocci uideo ueſtigiũ in puluere:pſequar hac
In hoc iã loco cum altero cõſiſtit:hic meis turba hic oculis mõ ſe
Neq; prorſum iniit hac:hic ſtetit:hinc illuc exiit (obiecit
Hic cõciliũ fuit:ad nos attinet ſi quis:at at ſingulũ uideo ueſtigiuʒ
Sed is hac abit:contemplabor:hinc huc iit:hic nuſquã abiit:
Actã rẽ ago:quod periit:periit meum corium:ciſtella:redeo intro
Ph. Sunt qui uolunt te conuentam.Ha.quis me reuocat?
Ph.bona fœmina:& malus maſculus uolũt te.Ha. poſtremo ille
Plus qui uocat ſcit quod uelit:q̃ ego quæ uocor:reuertor
Ecquem uidiſti quærere hic ambo in hac regione
Ciſtellã cum crepundiis:quam ego hic amiſi miſera.
Nam dudum ut accurrimus ad alceſimarchum:ne ſe uita
Interimeret tum more excidiſſe
La.Ciſtellam hæc mulier eamus hera parumper
Ha.Diſperii miſera quid ego heræ meæ dicã:quæ me opere tanto
Seruare iuſſit quis ſuos ſilenium parentes
Facilius poſſet noſcere:quæ heræ meæ ſuppoſita eſt parua
Q uam quædam meretrix ei dedit.La.noſtraʒ hæc rem fabulatur?
Hanc ſcire oportet filia tua ubi ſit:ſigna ut dicit.
Ha.Nũc eam uolt ſuæ matri & patri quibus nata eſt reddere ultro.
Mi.Homo obſecro alias res geris:ego tibi res meas mando.
La.Iſtuc ago.atq; iſtic mihi cibus eſt quod fabulare
Sed inter rem agendam iſtam heræ huic reſpondi quod rogabat
Nunc ad te redeo.ſi quid eſt opus dic impera.& tu
Q uid quæritabas.Hal.mi homo.& mea mulier uos ſaluto
Ph.Et nos te.ſed quid quæritas?Ha.ueſtigium hic requiro
Q ua auſugit quædam.La.neſcio quid id quidnam eſt.
Ph.Alienum & memorem familiarem.
La.Mala mens hera hæc & callida eſt.Ph.ecaſtor ita uidetur.
Imittatur nequam beſtiam & dannificam.La.quidnam amabo
Ph.Inuoluolum quæ in pampini folio intorta implicat ſe
Itidem hæc exorditur ſibi intortam orationem:
Q uid quæritas?Ha.ciſtellam hic mihi aduleſcens euolauit.
La.In caueam latam oportuit.Ha.non ædepol præda magna
La.Mirum quin grex uenalium in ciſtella inſuerit una.
Ph.Sine dicat.La.ſi dicat quidem.Ph.age loq̃re tu quid ibi ĩfuerit
Ha.Crepundia una.La.eſt quidam homo qui illã ait ſe ſcire ubi ſit
Ha.At pol ille a quadam muliere ſi eam monſtret gratiam ineat
La.At ſibi ille quidam uolt dari mercedem.Ha.at pol illa quidam
Q uæ illam ciſtellam perdidit:quoi adnegat eſſe quod det.
La.At enim ille quidam argentum expetit.
Ha.At pol illa quædam mulier in nulla opera gratuita eſt.

La.Cõmendo

Improbitate q̃nq; petulantia pro laſciuia:ut illd petulãſq; iuuẽca. ⁋Illos hoĩes. ſubaudi deceret. ⁋Hac aut illac.Scilicet pertranſit.⁋Socci:ſoccus calciamẽti genus.⁋Qua auſugit quædã.Nec ulterius loq̃.p/gredit̃ de ciſtella.Ideo appellat eam lãpadiſcus dãnificã beſtiã q̃ ĩtorte loq̃ret̃.⁋Inuoluolũ.Eſt inuoluolus uermiculi genus q ſe ĩuoluit pãpino.⁋Crepundia una.Sicut dicimus unas lr̃as:reliqua uſq; in finẽ comœdiæ nota ſũt:p̃ter quos uidebis dimidiatos & mancos uerſiculos ex qb⁹ nullus p̃rſus ſẽſus ellicit̃: uidi p̃terea noniũ allegaſe quoſdã de ciſtellaria uerſiculos:q nuſq̃ appareãt in comœdia:ob q̃ nulli mirũ uidebit̃ ſi tot undiq; ſcatẽtibus erroribus lepidiſſimi poetæ ſenſus quandoq; depereant.

Augura

Singulũ ueſtigiũ.

Actã rez agis.

VALLA

Iſi quid mihi opis. Ancilla haliſca: quã lãpadiſcus ciſtulã ſuſtulerat multũ ſollicita q̃rit tãdẽ cũ phanoſtrata & lãpadiſco habet uerba:uñ & filia phanoſtratæ cognoſcit̃. ⁋Niſi qd mihi opis dii dãt diſp̃ii.Occidi iq̃t haliſca niſi mihi dii tulerũt p̃ſidium. ⁋Me aĩ miſerã habet.i. aĩum meũ miſeria cõficit.⁋Tã ſocordẽ ſciat eẽ.tã alienã a corde ac p̃ hoc ſtupidã.⁋Quã ne in manib⁹ tenui atq; accepi.quã ciſtellã iq̃t p̃petuo ĩ manibus nõ tinui. ⁋Vtrũ hac an illac iter iſtiterit.Q d' hũc locũ ſeq̃t̃ nos addidimus excitato ueteꝝ teſtimonio.⁋Datores beliſſimi negotioli ſenecis ſoletis eẽ. Senecis:q̃a ueteres ſenex ſenecis d̃clinabãt. Negotioli:d̃diti negociis. Illicet me.Affirmãtis aduerbiũ qd' ĩ malã p̃tẽ ſere ſolet ĩ uſũ uenire.⁋Ille nũc læt⁹. Vultuoſe legẽdũ eſt.q̃a ironicos dictum. ⁋Aſpice & deſpice. Aſpice longius deſpice prope ac deorſum. ⁋Aſtute augura.Calide coniecta. & auguro & auguror dicimus: ut aſſentio & aſſentior.tã pro cõiicio: q̃ pro uerum capto augurium:q̃q̃ id ſeruio nõ placet q auguror ad cõiecturam uertit. Ad augurium uero auguro. ⁋La. Tibi: uerior lectio eſt ut legatur eſt:& cum ſequẽtibus magis quadrat. ⁋Sed is hac aut hac:q iq̃t eã ſuſtulit hac aut hac habuit iter. ⁋Ad nos attine. correctius legeretur ad duos apparebant enim in puluere phanoſtratæ & lãpadiſci

Nequã beſtiam.

Inuoluolum.

Gratuita.

La. Commendo loquellam tuam tibi nunc prodens confitemur
Ciſtellam habere. Ha. at uos ſalus ſeruaſſit: ubi ea nunc eſt?
Ph. Saluam eccam: ſed ego rem meam magnam confabulari
Tecum uolo: ſociam te mihi adopto ad meam ſalutem.
Ha. Quid iſtuc negocii eſt? aut quis es? Ph. ego ſum illius mater.
Quæ hæc geſtitauit. Ha. hic intus ergo habitas. Ph. ariolare.
Sed quæſo ambages mulier mitte atq; hoc age.
Eloquere unde hæc ſunt tibi cito crepundia.
La. Mea hæc herilis geſtitauit non tua. Ph. ne obloquere. La. taceo.
Ph. Mulier pgẽ dicere ubi ea eſt quæ geſtitauit. Ha. hic in proximo.
P. Iſtic qdẽ ædepol mei uiri habitat gener. La. ne oblogre. rurſus
Perge porro dicere quot annos nata dicitur. Ha. ſeptem decem.
Ph. Mea eſt. eas tu [illegible] us annorum attulit
Ph. Quid qua [illegible] iam quæro meam
At pol [illegible] ſunt quæro tertiam
Ph. Quod q̃ritabã: filiã iueni meã. Ha. æquũ ẽ p fidẽ qđ creditũ ẽ
Ne bñ merenti ſit malo benignitas noſtra: hæc alũna eſt tua ꝓfecto
Filiã & reditura eſt tibi tuã: & ea grã domo ꝓfecta eſt cæteꝝ ex ipſa
Obſecro exquirito te: ego ſerua ſum. Ph. æquum poſtulas.
Illius ego iſtam inceſſo male gratiam. Ha. ſed iſtanc
Ciſtellam te obſecro ut reddas mihi.
Ph. Quid fit lampadio. La. quod tuum eſt. teneas tuum:
Ph. At me huius miſeret. La. ſic faciundum cenſeo.
Ph. Da ciſtellam. La. tu intro abi cum iſtac ſimul.
Ph. Tibi auſcultabo: tene tu ciſtellam tibi:
Abeamus intro. ſed quod nomen tuæ dominæ. Ha. melenis.
Ph. I præ: iam ego te ſequar.

Demipho Senex. Lampadio Seruus.

QVid hoc negocii eſt quod oẽs homines fabulantur p uiã
Mihi eſſe filiam inuentam: & lampadionem me in foro
Quæſiuiſſe aiũt. La. here uñ is? De. ex ſenatu. La. gaudeo
Tibi mea opera liberoꝝ eſſe amplius. De. & enim non placet:
Nihil moror aliena mihi opera fieri pluris liberos.
Sed quid iſtuc eſt? La. propera ire intro ad affinem tuum.
Filiam tuam iam cognoſces: intus ibidem uxor tua eſt.
De. Abi cito: præuorti hoc certum eſt rebus aliis omnibus.

Recitator.

NE expectetis ſpectatores: dum illi huc ad uos exeant
Nemo exhibit: omnes intus conficient negocium.
Vbi id erit factum ornamenta ponent poſt id ea loci
Qui deliquit uapulabit: qui non deliquit bibet.
Nunc quod ad uos ſpectatores reliquum reliquitur:
More maiorum date plauſum poſtrema in comœdia.

& lampadiſci ueſtigia. ℂ Socci uideo ueſtigiũ. Socco. n. calciamento comici: ut cothurno tragici utebantur. ℂ At ſingulũ uideo ueſtigiũ. Diſpartitiua inqt Priſcianus noia q̃ græci epimirizomena uocãt: pluraliter dũtaxat declinãt ut ſinguli. æ. a. bini. terni. q̃terni. qni. ſeni. ſepteni. octõi. noueni. deni. uiceni ſinguli. uiceni bini: atq; ita deinceps: & cẽteni milleni ac cũ noĩb9 pluraliter dũtaxat declinatis cõiũgi putat: ut ſinguli ludi cũ ſpectacula ſignificant: bina arma. trinæ litteræ & id genus alia. Plau; tñ hoc loco & alibi aliter ita & Cicer. & alios locutos uideo ut ſingulus. a. um. dixerint. ℂ Coriũ ciſtella. ſcribe coriũ cum ciſtella. ℂ Ecquem uidiſti tollere. Dicito ſi quẽ uideris hic tollere ciſtellã. Nequã beſtiã & dãnificã. i. uermiculũ ut mox dicit inuoluulũ qui in pãpinis obuolutus plurimũ uites offendere phibetur: ideo dãnificã dixit: dicitur etiã inuoluulus herba q̃ late per alias herbas diffundit: aut fruticiali cui obuoluit ad cacumen uſq; perueniens: flores albos ꝓducens a pediculo anguſtos ab imo latos. tintinalis gerens effigiẽ cãpaneli noie uulgo uocitati: ſicut ualuuli inqt feſtus fabulæ folliculi appellati ſunt quaſi ualliuoli: quia uallo fabis excutiantur. ℂ Itidem hæc exorditur. Ordiri inquit ſeſtus eſt rei principiuꝫ facere: unde & togæ uocant exordiæ. ℂ Adoleſcens euolauit. i. ſuſtulit quaſi in uolam recipiens. eſt enim uola manus interioris pars media. ſicut & pedis: unde & uolare dictum. ℂ In Caueam latã oportuit: quoniam proprium uolucruꝫ uolare eſt ait oportuiſſe in cauea aſſeruari ciſtulam uolucrum ritu. ℂ Grex uenaliũ. Multitudo beſtiarum quæ ad uendẽdũ eſt expoſita. ℂ In nulla opera gratuita ẽ. Remunerare inquit nõ põt. ℂ Hicitus ergo habitas? Interrogatiuũ ẽ. ℂ Ariolare. diuinas: unde & ariolus diuinus. ℂ Hoc age. aduerte. ℂ Hæc alũna eſt tua profecto. i. tua filia eſt. QVid hoc negocii. Dẽiphoni domũ redeũti occurrebãt mlti memorãtes quo pacto eius inuẽta eſſet filia. Lætatur ergo domum rediens. ℂ Fabulant per uiã. exponunt memorant in uiã. ℂ Præuorti hoc certum eſt rebus aliis. Cunctis aliis rebus ſtatui hoc præoccupare atq; dignoſcere.
NE expectetis: recitatoris uerba ſunt. ℂ Ornamenta ponent. quæ a ſaraco inquit induerunt ſcenica ornamenta exuent. ℂ Poſtrema in comœdia. In comœdiæ parte ultima.

Loqlã.
Cõfabulari.
A. l. hariola.
Inceſſo.
Præuorti.
VALLA Poſtrema i comœdia.
VALLA

In argumentum epidici.

BERN. SARA. VENE.

AThenienſis periphanes mulierez comprimit epidauri:ex ea ſuſcipit filiã. Quæ urgẽte bello hoſtium fit præda: filius huius ſtratiphocles inſcio patre amabat fidicinam: cumqꝫ ei opus eſſet pecunia quam lenoni traderet. Epidicus ſeruus opportune confingit fallaciam:ſuadet periphani hanc redimi pro filia:hoc pacto ſenex Mulctatur pecunia:domiqꝫ habet pro filia. Stratiphocles domum rediens exercitu prioris amoris imemor mercatur ingenuam uirginem ex hoſtium præda:hæc erat ea periphanis filia iam hoſtium potita. Sicqꝫ ſororem inſcius pro captiua redemit:cuius amore captus urget epidicum inuẽtis opus eſſe quadraginta minis:daniſtæ ut dentur pro mercata uirgine:mox epidicus nouum eſt conſiliuz: nouum cõmentus dolum:herum periphanem conuenit:nuntiat aduentare filium: illumqꝫ deperire fidicinã:pro qua daturus pecuniam eſt ut emittatur manu:pater timens filio:a ſeruo expetit conſilium:ille uafer ſuadet ſenex prior fidicinam emat:fruſtrabiturqꝫ hoc pacto adoleſcẽs ſuis amoribus polliceturqꝫ de empta uirgine futurum lucrum:uenturum enim militem inquit:multa pecunia qui puellam redimat:placet conſilium ſeni:dat ſeruo petitos nummos:qui poſtremo dantur pro credita fidicina:epidicuſqꝫ ut rei fidem faciat conductam aliam precio fidicinam pro empta ſubiicit. Interim aduenit miles amore illectus prioris fidicinæ quam periphanes emerat pro filia:eam ſibi popoſcit dari:periphanes eam ratus quam ſeruus poſtremo emi ſuaſerat:ultro conſentit militi: qui dum ſuã nõ eſſe aſſeuerat:eã tandẽ inueniunt nõ emptam ſed cõductam ꝑcio:doluſqꝫ hoc pacto detegitur epdici: poſtremo ex epidauro mulier adiens quæſitura captiuã filiam:incidit in periphanẽ:agnoſcunt ſe inuicem:is reuelat eſſe redemptã cõmunẽ filiã:quã mulier cupiens amplexari ſuã negat eſſe (ut uidit) gnatã:ſicqꝫ pro filia inuenitur empta fidicina. Periphanes ira percitus perdere quærit epidicum:ſed ille dum intuetur emptam poſtremo puellam:nouit herilem eſſe filiam:indicat ſtratiphocli inuentam ſororẽ & agnitam. Rerum harum inſcius periphanes incidit in epidicum:minatur ſupplicium ob fictos dolos:is ultro præbet ligandas manus. Tandem re cognita emptam poſtremo herilem eſſe natam:epidicus ſeruus: cuius factum hoc obuenerat opera:libertate donatur.

VALLA

ℭ Iohannis Petri Vallæ placentini in epidicum interpretatio.

Epidici Argumentum.

PEriphanes filium habuit ſtratiphoclem ex uxore. At ex epidaurenſi muliere teleſtidem filiam:hãc igitur epidico ſeruo mandat exquirendam:ſiquidem illam ab hoſtibus captam audiuerat. At filius ſtratiphocles fidicinam amabat:mandat itaqꝫ epidico ut quoquo modo pecuniam comperiat quo in ſuam perueniat poteſtatem. Epidicus incognitam periphani fidicinam pro filia ſubicit. Dat periphanes pecuniam epidico qua redimitur fidicina filiam ſuam ratus proqꝫ filia habet domi. ſtratiphocles in exercitum ire compellitur itaqꝫ fidicinæ miſſos amores facit. Aliamqꝫ amat filiam quidem periphanis ex epidaurenſi muliere:ſed ſtratiphocli non cognitam ſororem eſſe:itaqꝫ diſpoliatus ſtratiphocles ab hoſtibus domum rediens narrat epidico ſe non amare fidicinam:ſed aliam quæ ab hoſtibus capta foret & perinde pecuniam inueniret unde ea liberaretur:epidicus igitur periphanẽ adit. quẽ facit certiorem captiuã quãdam filium adamare ſtratiphoclem:quam & miles quidam plurimũ adamabat:hortatur itaqꝫ periphanem eã emat ne filius corrũpatur. ipſum periphanem ex ea lucrũ facturum eximium:ſiquidem miles eam quouis magno ſit ꝑtio redempturus:loco itaqꝫ huius quã diligebat filius ſubornat fidicinam epidicus:cui ait uelle periphanem fidibus cani in nuptiis ratus periphanes eam eſſe:quã miles adamabat pariter & ſtratiphocles:eam ſeruat domi. miles domũ adit periphanis quod inaudierat redemptam quam adamabat mulierem:quã cum periphanes adduci iuſſiſſet eãqꝫ eſſe negaret miles quam quærebat aduerſus epidicum grauiter indignatus eſt. Mox epidaurenſis quã compræſſerat olim periphanes ipſum adit periphanem quod acceperat ſuam filiam a ſtratiphocle redemptam eſſe. ſenex fidicinã produci iubet:quam filiam eſſe putauerat:at a muliere fit certior illam non eſſe:& perinde grauiſſime ira ſucceſſus periphanes in epidicum apocidẽ ſenem ſibi adhibet ſocium ad lora coemẽda & exquirendum epidicũ quo & uinciat & mulctetur. Interim ſtratiphocles & epidicus cognita muliere:quã apud ſe habens redemerat ſtratiphocles eſſe periphanis ex epidaurenſi filiam ipſam neſciente periphane epidicus domum agit:ob quã rem factus audacior epidicus ultro ſe periphani offert:cunqꝫ etiam uinciri uoluiſſet domi docuit periphanem ſua opera compertam habere filiam:itaqꝫ eo aſtu libertate donatus eſt epidicus.

VALLA

NOminum ꝓpriorum etymologiæ. Periphanes dictus quod perii ſignificet circum & phænome appareo: nam futurum huius uerbi phanume eſt. quod circuat ut epidicum comperiat:periphanes. i. cõſpicuus quoniam nomen eius conſpicuum & cognitum uel quod ipſe ſe ut apud militẽ celebrẽ faciat ga peri ſignificat

circum & phœno luceo: Apocides autem ſenex dictus quaſi ſecernens ſe a periphanis conſortio. Nam apocido ſecer no ſignificat. Ait ſiquidem ad periphanē dico tibi iam ut ſcias alium tibi te comitem melius quærere. Teleſtide mulier. exactæ formæ dicitur: nam telo perficio ſignificat. & idos forma dicitur. Epidicus: qa epidichnymi ſignificat oſtē do. multa ſiquidem oſtendit. Stratiphocles. quia ſtratos dicitur exercitus. Phos. uir. Cleos. gloria. quod gloriam ſibi in exercitu uoluerit comparare. Teſprio ſeruus. a teſprotica regione. Chæribullus adoleſcens: qa chæro gaudeo ſigni ficat: & bulle conſilium: gaudet enim conſulere ſtratiphocli.

Plauti poetæ clariſſ. Epidicus. Argumentum.

Emit fidicinam filiam credens ſenex
Perſuaſu ſerui. atq; conductam
Iterum pro amica ei ſubiecit filii
Dat herili argentum: eo ſororem deſtinat
Imprudens iuuenis: compreſſæ ac militis
Cognoſcit opera ſibi ſenex os ſublitum
Vt ille amicam: hæc querebat filiam.
Sed inuenta gnata ſeruolum emittit manu

Epidicus. Teſprio. Serui duo.

Heus adoleſcens. Te. quis properantē me præhēdit pallio:
Ep. Familiaris. Te. fateor. nā odio es. nimium familiariter.
Ep. Reſpice uero Teſprio. Te. epidicum ne ego cōſpicor?
Ep. Certe oculis uteris. Te. ſalue. Ep. dii dent quæ uelis.
Venire ſaluom gaudeo. Te. quid cæterū? Ep. eſſe quod aſſolet.
Cœna tibi dabitur. Te. ſpondeo. Ep. qd? Te. me acceptuꝝ ſi dabis.
Ep. Quid tu agis ut uelis? Te. exemplum adeſſe intelligo. Ep. euge
Corpulentior uidere atq; habitior. Te. hac gratia
Ep. Quā quidem te iamdiu perdidiſſe oportuit.
Te. Minus iā furtificus ſum q̃ añhac. Ep. qd ita? Te. qd ita rapio ꝑ
Ep. Di iimortales te īfelicitent. ut tu is gradibus grādibus (palā

Emit fidicinaꝫ ſenex. ſ. periphanes. ℭ Credens: filiam: Captā. ſ. ab hoſtib⁹. ℭ Serui. Epidici.. ℭ Filii. Stratiphoclis. ℭ Cō ductā. Scilicet aliā fidicinā precio & non eā quā amare filium ſimulauerat. ℭ Sororē. Nō cognitam. cuius amore inſcius adoleſcēs detinebać. ℭ Cōpræſſe. Eius uidelicet mulieris ex qua periphanes filiā ſuſceperat. ℭ Ille. Scilicet miles. ℭ Hac. Ipſa eadē mulier. BERN. SARA. VENE.

Senex. periphanis. Serui epidici. ℭ Cōductā iterū. ſubaudi aliam fidicinā. ℭ Pro amica filii. Loco illius: q̃ amabat fili⁹. ℭ Ei Periphani ſubiecit. ℭ Dat herili argentū. epidicus inqt dat ſtratiphocli a periphane ſumptū argentū. ℭ Eo: ſubaudi argento. ℭ Sororē præſtinat. ꝑoccupat ademēdū. ℭ Imprudens iuuenis. ſtratiphocles ſuā ſe emiſſe ſororē neſcius. ℭ Compꝛſſæ. epidaurēſis mulieris. ℭ Ac militis: quem oportuit amaſiā redimere. ℭ Sibi ſenex os ſublitum: ſe deceptum eſſe. ℭ Vt ille amicam. Miles inquit amicam quærebat. ℭ Hic. ſubaudi ſenex. ℭ Seruolum. epidicum. VALLA

Heus adoleſcēs. Inducunć cōſerui duo epidicus alter qui domi manſerat: alter teſprio qui Stratiphoclē comitat⁹ fuerat ī exercitū: hi primū ſe inuicē adeunt ſeruili more. poſtremo epidic⁹ de ſtratiphocle percūctać. ℭ Habitior. Pinguior: habitudo. n. ē corporis habitus. ℭ Curriculo. Satim celeriter. ℭ Scurra. Vt ait Vflacc⁹ ab aſſequēdo dictus. ℭ Caprigenū atq; pātherinū. ℭ Quia uariata coloribus ſūt aīalia & maculis diſtincta. ꝑ hæc. n. uerba datur intelligi nō recte ualere q uarie ualēt. ℭ Pugilice atq; athletice. Valide & robuſte. ℭ In uidulo. Saculo ſiue mātica. ℭ Melina. A feſto dr̃ melina tibiæ genus acutiſſimi ſoni: At hoc loco melinā capim⁹ ꝑ ueſtimēto: Iulius pollux de ueſtimētis theatralib⁹ locutus inqt: cādicātia in primis hēbant ueſtimēta peregre uenietes uel phea uel melina uel glaucina: erit ergo melina ueſtimēti genus a colore q medius ē inter albū & fuſcū. ℭ Ius dicis. Iure loqris: ſed uerbū ea ſignificatōe capit epidic⁹ qđ ē ius reddere: cū dixit: me decet: ꝑpea ſubdit: iocoſe teſprio iā tu nobis ꝑturā geris? ℭ Ad hoſtes trāſfugerūt. Quia fuerat capt⁹ ī bello: & fact⁹ hoſtiū ꝑda. ℭ Mulciber. Vulcan⁹ dict⁹ ꝙ mulceat imbres. ℭ Arma fecit. Hoc loco tāgit id qđ diffuſi⁹ apꝫ Homeꝝ legić de achillis armis. Nā cū achilles īdignat⁹ aduerſus agamēnona ī aciē ꝑdire deſiiſſꝫ: igētēq; ꝑpea græcoꝝ ſtragē hector ſecuri⁹ īſultās ædidiſſꝫ: Patroclus Achillis īduit arma

BERN. SARA. VENE. Pallio. Conſpicor. Furtific⁹ A.l. inſelicent.

dimicaturus cũ Hectore: At patroclo interempto ferunt hectorem: illũ armis achilleis exuiſſe. Quare Achilli in bellũ ꝓficiſcẽti Thetis mater a Vulcano fabrefacta arma ꝓbuit. Ideo dicit: tũ ille pro gnatus Theti quaſi cõparet & aſſimilet achilli ſtratiphoclem: cuius armis poti ſunt hoſtes: dr̃ thetis prima aſpirata Achillis mater uxor Pelei Theſſaliæ regis: & facit thetidis: tethys autẽ aſpirata ſecunda: & cum y facit tethyos & dicitur uxor Oceani: quæ latine ſalatia nominatur. & dicta pariter eſt nympharum mater. ℭ Captiuam adoleſcentulam. Quam tamen illi ſoror erat. ℭ Vtcũq; in alto uentus: Metaphoricos & per quãdam ſimilitudinẽ docet mentes hominum ſæpe mutari: neq; in propoſito conſiſtere: ſicuti in naui uelum uento crebro uertit̃. ℭ Id adeo argẽtũ: Subaudi a quo mutuat⁹ eſt. ℭ Nũmus: melius q̃ nũmis ut ſit ſenſus ꝓ quaq; mina: ſingulo quoq; die ſoluitur nũmus fœnori. ℭ Baſilice. Egregie: regie. ℭ Degitur. Detrahitur: ut annotauit Marcellus teſtẽ adducens Plautinũ epidicũ. ℭ Puppis pereũda eſt: Metaphorice puppim poſuit pro capite: uel partẽ poſuit pro toto: ſignificare uolens ſibi oĩno eſſe pereundũ: ſi quæ geſta ſunt hero palam fiant. ℭ Qui. Procur. Ita enim alloquit̃ ſeipſum ſibique met reſpondet ut faciũt: q in re dubia uerſant̃: animique non certa ſententia feruntur.

Curriculo: Scurra. Caprigenum genus. Pugilice athletice Voluptabilem Vidulo. Mellina.

VALLA

Heus adoleſcens. Epidicus teſprionẽ ſeruũ qui cũ ſtratiphocle in exercitũ ierat redeũtẽ ab exercitu ſalutat. De cõi hero piphanis filio cognoſcit. ℭ Certe oculis ueteris. poſteaq̃ me cõſpexiſti uſuꝫ habes oculoꝝ ridicule dixit. Cõſpicio & cõſpicor dicimus ĩ eadẽ ſignificatiõe. Actiuũ alterum. Deponens alteꝝ. ℭ Agis ut uelis. nũqd uitã ducis ex tua ſnĩa. ℭ Exẽplum adeſſe ĩtelligo. Tu me adeſſe inqt uides ueꝝ ergo potes tu cõtẽplari. ℭ Euge: blãdientis uerbum. ℭ Corpulẽtior uidere atq; habitor mihi inqt uideris pinguior fact⁹ & melius toto habere corpore. Dona. quæ habitudo deeſt corporis. Pla. in epidico: corpulentior hercle atq; habitior. ℭ Rapio ꝓpalã: quia dixit ſe minus furtificũ. i. furtũ facere & furtũ a fure dictũ nemo dubitat: & fur ſiue qđ ab ãtiqs græcis phor diceret̃: ut tã iuriſcõſultis: q̃ priſciano placet: ſiue a furuo. i. occulto & tenebroſo tpe: ut rurſum iuſtiniano nonioq; uſ: ſignĩt oĩo furẽ clãculũ moliri aliena ſubtraher̃: iõ ait: rapio ꝓpalã. ℭ Te infelicitẽt: ĩfelicẽ agãt. ℭ Curriculo occepi ſeq. ſtatim iqt cũ te uidi ſecut⁹ ſum: curriculo ergo aduerbiũ. qñq; a curru dimiutiuũ. Hor. ſunt quos curriculo puluerẽ olĩpicũ collegiſſe iuuat. qñq; ꝓ curſu põit̃ Cice. ꝓ marcello ĩ illo uño uetere curriculo. ℭ Vix adipiſcẽdi poteſtat. Vix iqt potui tibi itinere adæq̃ri. ℭ Scurra es. Feſtus ſcurræ uocabulũ uerrius ieptiſſime ut ex græco tractũ. ἀποτουσχειν aut ab aſſeq̃ndo cui magis aſſẽtit̃ & tenuioris fortunæ hoĩes & cæteri alioq̃ g honoris gr̃a ꝓſeq̃rent̃ quempiã nõ antecedere, ſed ſeq̃ ſint ſoliti: quia uidelicet Lucillius Cornelius

Nerei Materies Scutarii. Supſedere. Ai cauſa;

Nam ut apud portum te conſpexi curriculo occœpi ſequi:
Vix adipiſcendi poteſtas modo fuit. Te. ſcurra es. Ep. ſcio.
Te eſſe quidem hominem militarem. Te. audacter qd uis dicito
Ep. Quid agis? perpetuon ualuiſti? Te. uarie. Ep. qui uarie ualent.
Caprigenum hominũ nõ placet mihi neq; pãtherinum genus.
Te. Quid tibi uis dicam: niſi qđ eſt? Ep. ut illa reſpondeas probe.
Quid herilis noſter filius ualet? Te. pugilice atq; athletice.
Ep. Voluptabilem mihi nuncium tuo aduentu attuliſti.
Sed ubi ẽ is? Te. adueni ſimul. Ep. ubi is ergoſt. niſi ſi in uidulo.
Aut ſi in mellina attuliſti. Te. dii te perdant. Ep. te uolo
Percontari: operam da: opa redditur tibi. Te. ius dicis. Ep. me decet
Te. Iam tu autem nobis præturam geris? Ep. quem
Dices digniorem eſſe hominem hodie athenis alterum?
Te. At unum a prætura tua epidice abeſt. Ep. quidnam? Te. ſcies?
Lectores duo: duo uiminei faſces uirgarum. Ep. uæ tibi.
Sed quid ais? Te. quid rogas? Ep. ubi arma ſunt ſtratiphocli?
Te. Pol illa ad hoſtes trãſſugerunt. Ep. armane? Te. atq; quidẽ cito
Ep. Serio ne dicis tu? Te. ſerio inquam hoſtes habent.
Ep. Aedepol facinus improbum. Te. at iam ante alii fecerunt idẽ.
Erit illi illa res honori. Ep. qui? Te. quia antea aliis fuit:
Mulciber credo arma fecit quæ habuit ſtratiphocles
Tranſuolauerunt ad hoſtes. Ep. tum ille prognatus tethi.
Sine perdat: alia apportabunt nerei filiæ.
Id modo uidendum eſt ut materies ſuppetat ſcutariis:
Si in ſingulis ſtipendiis is ad hoſtis exuuias dabit.
Te. Superſede iſtis rebus iam. Ep. tu ipſe ubi lubet finem face?
Te. Deſiſte percunctarier. Ep. loquere ubi ipſe eſt ſtratiphocles.
Te. Eſt cauſa qua cauſa ſimul mecum ire ueritus ſt. Ep. qdnam id eſt?
Te. patrem uidere ſenem non uolt ẽt nunc. Ep. quapp? Te. tu ſcies
Quia forma lepida & liberali captiuam adoleſcentulam
De ꝑda mercatuſt. Ep. quid ego ex te audio? Te. hoc quod fabulor.
Ep. Cur eam emit? Te. animi cauſa. Ep. quot illic homo
Anios habet? nam certo priuſq̃ hinc ad legionem abiit domo.
Ipſe mandauit mihi ad lenonem ut fidicina quam amabat
Emeretur ſibi. id ei impetratum reddidi. Te. ut cunq;
In alto uentus eſt epidice ex imo uelum uortit̃. Ep. ue miſero mihi
Male perdidit me. Te. quid iſtuc? quidnam eſt? Ep. quid iſtanc

lius Cornelius.p.noſter ſcipiadas dicto tps q̃ intorquet in ipm oti & delitiis luci efficite atq; cynedo & ſectatori adeo ipſi ſuo:quo recti⁹ dicas ibat forte domũ ſeqmur multi atq; frequẽtes cõſecutos uideri uelit ob eorũ iurgia nõ ob aſſecutũ officium. ℂ Hominẽ militarẽ. Ac ſi dicat cõtinẽtẽ:ſed uultuoſe legẽdũ eſt. ℂ Perpetuon ualuiſti. An bñ ſp habuiſti. ℂ Caprigenũ hoium.nõ placet mihi neq; pãtherinũ gen⁹. Quia teſprio ſe uarie ualuiſſe rñderat ait epidic⁹ ſibi id genus hoium nõ placere qd' caprigenũ pãtherinũq; ſit. Hæc.n.aialia uarii ſũt coloris. ℂ Pugilice atq; athletice. Valet ingt ut pugiles & athletæ.eſtq; idẽ fere dicere nã qui pugil latine. Athleta græce:qa athlos tã certamẽ: q̃ certaminis primũ df:eſt ergo expoſitionis cauſa dictũ ut fieri frequenter ſolet. ℂ Voluptabilẽ mihi nũtiuȝ. Voluptate refertũ. ℂ Niſi ſi i uidulo. uidulũ ſacculũ dicit in quo aliqd aſſeruatur:uñ & Pla.uidularia & i rudente uidulũ excidiſſe lenoni dicit ubi lenõis fortunæ erãt collocatæ. ℂ Aut ſi in melina attuliſti. Melina inqt feſtus genus tibiæ acutiſſimi ſoni. uictruui⁹ paratoriũ uero ex ipſis locis uñ fodit' habet nomẽ ea dẽ rõne melinũ qd' eius uis metalli inſulæ cycladi melo dr̃ eſſe. Plin. in.xxxv. Melinũ auripigmẽtũ apianũ. Iulius aũt polux de theatri ueſtimẽtis. Qui aũt inqt miſeria circũuẽti aut alba hñt ueſtimẽta p̃cipue ſugaces uel ptuſa:uel milæna:uel melina:uel glaucina: ergo qa pegre ueniebat teſprio & ſecũ herilẽ filiũ aiebat uẽtitaſſe ludẽs epidicus aut i pa ingt herɋ attuliſti ſi tecũ uenit:aut i melina hoc ẽ hoc theatrali ueſtimẽto. ℂ Operã da.i.audi. ℂ Opa reddet' tibi. Te audiã. ℂ Ius ducis. Magiſtratus ius dicũt. ℂ Præturã geris:qa dixerat ius dicis. ℂ Mulciber credo arma fecit. Mulciber uulcan⁹ a mulcẽdo ibre:qa id' ignis pſtat:cuius genitiu⁹ eſt mulceberis uel bris. ab ibre.n.facta:ut etiã Priſcian⁹ docet tertiæ ſunt inflexionis:ut ſeptẽber october & reliqua:erãt ergo q ſecus putant grãmatici. ℂ Prognatus theti.natus ut achilles ex nereidum una quæ thetis dicta. ſane cũ uxor oceani tethys quæ latine ſalacia dicit' a Cice. primã habet longã nõ aſpiratam:ſecundam rurſus longam aſpiratã in qua y. At nereiduȝ unum prorſus cõtra. Nam & prima aſpiratur:ſecunda uacat aſpiratione &.i.habet. Cũ ſalacia ẽ tethyos uel tethis mittit genitiuũ. Cum autẽ nereis. Tum in is uel in dis ut ſit ablatiuus tam thetide.q̃ theti ut hic. ℂ Alia apportabunt nerei filiæ. Homerus nãq; docet in illiade patroclum achillis armã induiſſe & exutum ab hectore:cũq; achilles arma amiſiſſet matrem thetidem a uulcano impetraſſe ut alia fabricarentur:quæ nereides ad achillem prætulerunt:id ergo tangit. ℂ Materies ſuppetat ſcutariis. Ligna ſubueniãt eis qui ſcuta conficiunt. ℂ In ſingulis ſtipendiis:in ſingulis ad exercitũ expeditionibus. ℂ Ad Hoſtis exuuias dabit.ab hoſtibus diſpoliabitur. ℂ Animi cauſa:ut ſe oblectaret. ℂ In alto uentus eſt. Intra mare uentus exoritur. ℂ Eximo uelum uortitur. Ab imo uelũ torquetur. ſenſus eſt ut ſe rei alicuius obtulerit occaſio ita noua exoritur cupiditas. ℂ Id adeo argentum? Vnde eam pecuniam. ℂ Ab daniſta.ab fœneratore. Daniſtes.n.a.græcis & danizo mutuor. ℂ In dies minaſq; argenti ſingulas. Quotquot eunt inquit dies in ſingulas minas numus debetur. ℂ Interii baſilice:ideſt uehementer afflictus ſum:quia baſilicus regificus dicitur. ℂ Videor uidere commœruiſſe. Mœrorem indicaſſe.

Quam emit:quanti eam emit? Te.uili. Ep.haud
Iſtuc te rogo. Te.quid igitur? Ep.quot minis?
Te.Tot quadraginta minis. Ep.id adeo argentum. Te.ab daniſta.
Apud thebas. Ep.ſumpſiſti fœnore. Te.indies minaſq; argenti
Singulas nummus. Ep.papæ. Te.& is daniſta aduenit
Vna cum eo qui argentum petit. Ep.dii immortalis ut ego
Interii baſilice. Te.quid iam aut quid eſt
Epidice. Ep.perdidit me. Te.quis? Ep.ille qui perdidit arma:
Te.nã quid ita? Ep.quia quottidie ipſe ad me ab legione epiſtolas
Mittebat:ſed taceam optumum eſt plus ſcire ſatius eſt q̃ loqui
Seruum hominem:ea ſapientia eſt. Te.neſcio ædepol quid tu
Trepidas epidice:ita uoltũ tuum uidere uideor cõmœruiſſe
Hic me abſente in te aliquid mali. Ep.potin ut moleſtus ne ſis?
Te.Abeo. Ep.aſta abire nunc nõ ſinã. Te.quid nunc me retines?
Ep.Amat ne iſtam:quam emit de præda. Te.rogas? deperit.
Ep.Degit' coriũ de tergo meo. Te.plus te amat:q̃ te unq̃ amauit:
Ep.Iuppiter te perduit. Te.mitte nunc iam:nã ille me uetuit domũ
Venire ad chæribolum iuſſit huc in proximũ:ibi manere iuſſit
Eo uenturus eſt ipſe. Ep.quid ita? Te.dicam quia patrem
Prius ſe conuenire non uolt:neq; conſpicari q̃ id argentum
Quod debet' pro illa dinumerauerit. Ep.tu ædepol re es turbulẽt⁹
Te.Mitte me ut eam nũc iã. Ep.hæccine ubi ſcibit ſenex puppis
Pereunda eſt pbe. Te.quid iſtuc ad me attinet quo tu itereas mõ?
Ep.Quia perire ſolus nolo:te cupio perire mecũ bñuolẽs cũ bñuolẽte
Te.Abi in malam rem maximã a me cũ iſtac cõditione.
Ep.I ſane ſi qd feſtinas magis. Te.nunquã hoiem queq̃ cõueni uñ
Abieri lubẽtius. Ep.illic hinc abiit:ſolus es.nũc qũo me expeditum
Ex impedito faciam? conſilium placet ego miſer ppuli meis dolis
Senem:ut cenſeret ſuam ſeſe emere filiam:is ſuo filio fidicinam
Emit.quam ipſe amat:quam abiens mandauit mihi.
Sibi nunc alteram ab legione adduxit animi cauſa: corium pdidi.
Nã ubi ſenex ſẽſerit ſibi data eẽ uerba uirgis dorſũ deſpoliet meũ

Daniſta.
Baſilice.
Deperit
Degeſ.
Corium

℄Potin.poſſibile ne eſt. ℄Te per duit.pdat priſca locutio. ℄Ibi ma/ nere.pſtolari. ℄Pupis peũda. ego tãq̃ pupis qui ſarcinas geſto pe〈ri〉bo inqt. ℄Miſer perpuli.Coegi aſtrin xi. ℄Sibi data eſſe uerba ſe falſũ eẽ. ℄Qui libidoſt. cur tibi placet iqt. ℄Huc concedã.ſeorſum me ꝯcõfe/ ram.cupiebat.n.num de ſe aliquid loquerentur excipere.

BERN. SARA. VENE.

REm tibi.Diuerterat Strati/ phocles apud familiarem chæribolum:ut ſodalẽ ſui participaret cõſilii:& de inueniũda pecũia amici operã experiret̃. ℄Si Hercle haberẽ. Subaudiẽdũ pecu/ niam traderem. ℄Retulit.Profuit ℄Quin ædepol.Iuſtam cãm affert cur opam ſuã nõ cõmodet amico. ℄Symbolæ. Symbolas ꝓ plagis &uerberibꝰintellexit:quaſi ſint dorſi & ſcapularũ portiões. ℄Miſſicu labas.Sæpius mittebas. ℄Mẽ pia/ cularẽ.i.piaculũ ꝓ tuo crimĩe & ſup pliciũ ſubire.Eſt piaculũ ſacrificiũ & ꝓ crimine & flagitio ponit̃. ℄Suc cidaneũ. Vel ꝙ flagris ſuccedere cõ/ tingat.Sic eni Feſtus dixit ſuccida/ neã hoſtiã a ſuccedẽdo:q̃ ſecũdo lo co duceret̃:uel a ſuccidẽdo:tergũ.n. uerberibus ueluti gladio ſuccidiıur. ℄Celeriter calidis. Cito adinuẽtis & ſine mora adductis. ελω.Habeã recipiã. ℄In piſtrinũ:Nõ in priſti/ nũ:ꝙ ſubaudiendum ibis. ℄Pac/ cierin?Pro patieris ne?

Id te pu det.

VALLA. A.l.Cõ/ ſolator quis bo nus ſit.

REm tibi ſum elocutus. ſtra/ tiphocles a cheribullo mu tuã dari ſibi poſcit pecuniã & qm̃ cheribullus ſibi non eſſe qd' det rñdet ipſuȝ obiurgat ſtratipho/ cles:ide epidicũ alloquit̃ a quo ean dẽ exigit pecuniã. ℄Præter ætatẽ. Quoniã ætas tua nõ exigit ut hæc facias. ℄Et uirtutẽ:qua ꝓbaris ĩ mi licia. ℄Qui in re dubia te iuuat.Rẽ dubiã maxime neceſſariã dicit ĩ qua impetrãda ſit ſalus:in amittenda ſit mors. ℄Re iuuat.nõ uerbis iqt ſed facto ꝓdeſt. ℄Vbi re eſt opus:non uerbis:ſed facto. ℄Quid igit̃ retu/ lit.qd attinebat. ℄Te beneficiũ eẽ oratiõe.uerbis uelle bñ facere. ℄Ir/ rigatũ plagis.ob plagas cruentum. ℄Paratæ iam ſunt ſcapulis ſymbo læ.Vt excipiã inquit uerbera patæ ſunt ſcapulæ paratũq; dorſum.ideo ſymbolæ:qa ut infligent̃ aliũde uer bera ita a ſcapulis meis excipi entur.

Differor amore.

Symbo læ.

Peregre de loco.

Miſſicu/ labas.

At.n.nunc præcaue:nihil eſt iſtuc plane hoc corruptũſt caput.
Neq̃ homo es epidice qui libidoſt male loqui
Quia tute deſeris:quid faciam?men tu rogas?
Tu quidem antehac aliis ſolebas dare conſilia mutua.
Quid?aliqua reperiundum eſt.ſed ego ceſſo ire obuiam
Adoleſcenti?ut quid negocii ſit ſciam:atq; ipſe illic eſt:triſtis eſt.
Cum chæribolo incedit æquali ſuo:huc concedam:
Orationem unde horum placide perſequar.

Stratiphocles. Chæribolus adoleſcens.Epidicus.

REm tibi ſum elocutus oẽm chæribole atq; admodũ meoꝝ
Mœrorum:atq; amoruȝ: ſummam edictaui tibi.
Ch.Præter ætatẽ & uirtutẽ ſtultus es ſtratiphocles:id ne pudet te?
Quia captiuã genere prognatã bono ĩ præda es mercatus? qs erit
Vitio qui id non uortat tibi? St.qui inuident oẽs inimicos mihi
Iſtoc facto reperi:ac pudicitiæ nunq̃ nec uim nec uitium attuli.
Ch.Iam iſtoc probior es meo quideȝ animo cũ in amore tẽperes
St.Nihil agit qui diffidentẽ uerbis cõſolatur ſuis:is ẽ amicus q ĩ re
Dubia te iuuat:ubi re eſt opus.Ch.quid tibi me uis facere?
St.Argẽti dare quadraginta minas:quod daniſtæ datur:unde ego
Illud ſumpſi fœnore.Ch.ſi hercle haberem
St.Nam quid igitur rettulit te beneficium eſſe oratione:ſi ad rem
Auxilium emortuum eſt? Ch.quin ædepol egomet amore
Differor:defatigor. St.malim iſtiuſmodi mihi amicos
Furno merſos:q̃ foro:ſed opã epidici nunc me emere ꝑcio ꝑcioſo
Quẽ qdẽ ego hoĩeȝ irrigatũ plagis piſtori dabo niſi hodie (ueli
Prius comparaſſit mihi quadraginta minas q̃ argenti fuero
Elocutus ei poſtremam ſyllabam.Ep.ſalua res ẽ bene promitte:
Spero ſeruabit id ſine meo ſumptu:patæ iã ſũt ſcapulis ſymbolæ.
Aggrediar hominem aduenientẽ pegre:herũ ſuũ ſtratiphoclem.
Salua impartit ſalute ſeruus epidicus.St.ubi is eſt? Ep.adeſt.
Saluum te gaudeo huc adueniſſe.St.tam tibi iſtuc credo q̃ mihi
Ep.Bene ne uſq; ualuiſti? St.a morbo ualui.ab animo æger fui.
Ep.Quod ad me attinuit:ego curaui:qd' mãdaſti mihi ĩpetratũ eſt
Emptaſt ancilla:quod tu te ad me litteras miſſiculabas.
St.Perdidiſti omnẽ operam.Ep.nã qui perdidi? St.quia meo neq;

Ab animo æger fui.i.affectu amoris in ægritudine fui. Litteras miſſiculabas: miſſiculo iteratione & rei indicat ...ilitaté ob quã mittunť litteræ. Nã qui.i.cur operã amiſi. Id quod facis bene. ad id qd' bñ facis ubi res irrita eſt. Deſipiebã mentis. Deſipio & deſipiſco mentis & mente dicimus. Men piacularem oportet fieri. Vis ne in/quit ut luam ipſe pœnas pro te tuũq; purgẽ flagitium. piare.n.purgare & piaculũ purgamẽtũ piacularis q purgitat: piacularis quoq; porta appellatur ut ait cluatius ex ſacro p quã piaculo ſoluiť. ut alii q̃ piandi propitiandiq; cã imo/lantur. Subdas ſuccidaneũ.i.tuo ſuccedens flagitio:id.n.ſuccidaneũ quod ẽt ſucciſiuũ ſecundum ſequẽs Lucili' libro.xxviii. præterea hanc ſucciſiuam ſi quãdo uoles operam. Sup hoc quoq; Plautino uerbo Aulus gel.ſuccidaneæ autem ĩquit hoſtiæ dicuntur e littera:per morem cõpoſiti uocabuli in i litteram cõmutata. Nam quaſi ſuccedaneæ appellatæ. Quoniam ſi primis hoſtiis litatum non erat. Aliæ poſt eaſdem ductæ hoſtiæ cædebantur: quæ quaſi prioribus iam cæſis luendi piaculi gratia ſubdebantur: & ſuccedebant ob id ſuccidaneæ nominatæ: littera i ſcilicet tracti pronuntiata. Celeriter callidis: Confeſtim & aſtute comparatis. Ante ſolis occaſum ελω.i. cœpero. Ne imbitas. ne ſubeas ne ingrediare. Tupte in piſtrinum. Tu ipſe ito in piſtrinum ubi labores. Patieri. an patieris. Periculum potius: ſubaudi ſubibo. Atq; audaciaʒ. audax ero. Extricabor aliqua. & extrico & extricor in eadem ſignificatione: ut fabrico & fabricor: eſt autem extricare enodare explicare: & rem inuolutam eximere. Iam ſenatum conuocabo in corde conſiliarium. Cõſultabo inquit mecum ut argentũ tibi comperiam: & mens mea ſenatus erit. ibi conſilium & diſputatio de inueniendo argento. Indicatur bellum. tanquã ſi aduerſus hoſtes ſit belligeraturus. Certũ eſt conſilium. mihi firmum cõſiliũ eſt ut ſenẽ adeam periphanẽ a quo argentũ eliciã. oppugnare dixit certũ ſibi ut in eadem permaneret trãſlatione. quod indicatur bellũ dixerit.

Cara eſt cordi neq; placet.Ep.qd retulit mihi tãtopere te mandare
Et mittere ad me epiſtolas? St.illã amabam olim:nũc iam alia cura
Impendet pectori.Ep.hercle miſerum ẽ ingratum eſſe hominem
Id qd' facias bñ:ego qd' bñ feci maleſeci:qa amor mutauit locum
St.Deſipiebã mentis quũ illas ſcriptas mittebã tibi.Ep.mẽ piacu/
Oportet fieri ob ſtultitiã tuã ut meũ tergũ ſtultitiæ tuæ (larem
Subdas ſuccidaneũ? Ch.quid iſtic uerba facimus huic homini?
Opus ẽ quadraginta minis celeriter calidis daniſtæ quas reſoluas
Et cito.Ep.dic modo unde aufferre me uis.a quo trapezita peto?
St.Vnde libet.nam ni ante ſolis occaſum ελω
Meam domum ne imbitas:tu te in piſtrinum
Ep.Facile tu iſtuc ſine periculo & cura corde libero fabulare ioui.
Tergo nřo:ſed mihi dolet quũ ego uapulo.St.qd tu nũc? patieri
Vt ego me interimam? Ep.ne feceris:ego iſtuc accedam.
Periculum potius atq; audaciam. St.nunc places:nunc
Ego te laudo.Ep.patiar ego iſtuc quod lubet.
St.Quid de illa fiet fidicina igitur? Ep.aliqua reperibitur
Aliqua ope exoluam:extricabor aliqua.St.plenus conſilii es.
Noui ego te.Ep.euboicus miles locuples multo auro potens.
Qui tibi emptam eſſe ſcibit:atq; hanc adductam alteram.
Continuo te orabit ultro ut illam tranſmittas ſibi.ſed ubi illa eſt
Quam tu adduxiſti tecum? St.iam faxo hic erit.Ch.quid hic nunc
Agimus? St.eamus intro ad te ut hunc hodie diem
Luculentũ habeamus.Ep.ite intro.ego de re argentaria
Iam ſenatum conuocabo in corde conſiliarium: cui potiſſimum
Indicatur bellum unde argentum auferam:epidice uide
Quid agas:ita res ſubito hæc obiectaſt:tibi non enim nunc tibi
Dormitandum:neq; cunctandi copia ẽ tibi:adeundum eſt ſenem
Oppugnare certum eſt conſiliũ:abi intro atq; adoleſcenti (niat.
Dic iã nřo herili filio ne hic foras ãbulet:neue uſq; ſeni obuiã ue/

Apocides. Periphanes Senes duo.

PLeriq; homines:quũ nihil refert:pudet:ubi pudendum eſt
Ibi eos deſerit pudor quũ uſus ẽ ut pudeat:is adeo tu es q

PLeriq; hoĩes: dum eſt in itinere epidicus opportune incidit in herũ periphanẽ & uicinum apocidem nõ nihil de re uxoria colloquitãtes: quos mox ſuis circũuenit dolis. Cõmemores. in memoriam reducas: & propterea læteris. Extuliſti. Efferre enim ad ſepulchrũ eſt. Ita Terẽ. Vtinam ſic efferamur. Sexta ærũna: Notũ eſt apud hiſtoricos herculem paratum ad oĩa pericula ſubeunda iuſſu euriſtei duodecĩ labores ſubiiſſe: quos ſingulos enarrat Diodo.

Deſipiebam mẽtis.
Piacularem.
Sucidaneum.
Daniſtæ
A.l. Imbites.
A.l.luculente.
BERN. SARA. VENE.
A.l Pudendus eſt.

in qnto. Sextus igitur labor & erũna fuit ut aues ex ſtimphalida palude pelleret: quas cũ pp eorꝫ multitudinẽ uitupe/rare non poſſet ingenio ſupauit. Tabulã enĩ æneã parauit q̃ repcuſſu igẽtique ſonitu uolucres ad fugam longinquã cõpulit: qua ex re paludẽ ipſam auium moleſtia liberauit. ❡ Quæ non maritataſt: pro maritata eſt: nã q ſibi magnas dotes potius q̃ uxores ,pbasq̃runt uidenť pecunias ducere non uxores: qbus maximis dotibus hoies deliniti: ultro uxoribus ancillanť ut Titinnius inquit apud No. & Plau. in aſinaria: dotẽ accepi imperium uendidi.

Des quod pudendum ſiet: genere nataꝫ bono: pauperẽ domum
Ducere uxorem: præſertim eam qua ex tibi cõmemores
Hanc quæ domi eſt familiam prognatam. Per. reuereor filium.
Ap. At pol ego te credidi uxorem quam tu extuliſti pudore exeq.
Cuius quotiens ſepulchrum uides ſacrificas illico horco hoſtias
Neqꝫ adeo iniuria: quia licitum eſt eam tibi uiuendo uincere
Per. O hercules ego fui: dum illa mecum fuit: neqꝫ ſexta ærumna
Acerbior herculi: q̃ illa mihi obiectaſt. Ap. pulchra
Aedepol dos pecuniaſt. Per. quæ quidem pol non maritataſt.

Epidicus Seruus. Apocides. Periphanes.

At tacete: hẽte aĩum bonũ liqdo exeo foras auſpicio aui
Acutũ cultꝫ hẽo: ſenis q exẽterẽ marſupiũ: ſꝫ eccũ (ſiniſtra
Ipſum ante ædis conſpicor apocidæ. qualis uolo uetulos duos
Iam ego me cõuortã i hirudinẽ: atqꝫ eorꝫ exugebo ſãguinẽ ſenati
Qui columen cluent. Ap. continuo ut maritus fiat. Pe. laudo
Cõſiliũ tuũ: nã ego illũ audiui iuniorẽ hærere apđ neſcio quã fidi/
Id ego excrucior. Ep. di hercle oẽs me adiuuãt: augẽt amãt. (cinã
Ipſi quidẽ hi mihi dãt uiã quo pacto ab ſe argentũ auferã (lato
Age nũc iam orna te epidice: & palliolũ i collũ cõiice atqꝫ adſimu/
Quaſi p urbẽ totã hoieꝫ q̃ſieris: age ſi qd agis: di ĩmortales utinã
Cõueniã domi periphanẽ: p oẽꝫ urbẽ quẽ ſum defeſſus quærere.
Per medicias: tõſtrinas: i ginaſio: atqꝫ i foro. p myrhopolia: & lanie
Circũqꝫ argẽtarias: rogitãdo ſũ rauc⁹ fcũs pene i curſu cõcidi (nas
Ap. Epidice. Ep. epidicũ qs ẽ q reuocať? Pe. ego ſum periphanes.
Ap. Et ego apocides ſum. Ep. & ego qdẽ ſũ epidicus: ſꝫ here optũa
Vos uideo ambo aduenire opportunitate. Pe. quid reiſt?
Ep. Mane: ſine reſpirem quæſo. Pe. imo acquieſce. Ep. aĩo maleſt

VALLA — Læriqꝫ hoies. Apocides ſenex periphanẽ carpit qđ mulierẽ bñ natã pauperẽ domũ ducere uellet. ❡ Plæriqꝫ hoies: ſicut tu. Cũ nihil re fert. cũ non intereſt. ❡ Vbi pudẽdũ eſt. Vbi pudore ſuffũdi de/buerũt. ❡ Cũ uſus ẽ: op⁹ ẽ. ❡ Qua ex anaſtrophe ut q cũ qua de re & ſimilia. ❡ Reuereor filiuꝫ. reſpectũ hẽo filio: uñ reuerentia dicta Iuue. maxima debetur puere reuerentia. ❡ Quã tu extuliſti. i. ſepeliſti. ❡ Pudore exequi. exeqas & parẽtalia fa/cere pudoř. ❡ Sacrificas illico hor cho hoſtias. i. ĩferno ĩmolas ſtatĩ inqt qđ uxorẽ tibi eripuerit. ❡ Viuẽdo uicere. qđ illã uita ſupaueris. Quæ quidẽ pol non maritataſt. pulchrã cõfirmat eſſe pecuniã periphanes: ſed nõ eam quæ coniugio uenit ob magnam uxoris moleſtiam.

BERN. SARA. VENE. — Iquido auſpicio. Proſpe/ro & ſecũdo. ❡ Aui ſini/ſtra: q bonum portendere ſolet auguriũ: ut illud: ſæpe ſiniſtra caua pdixit ab illice cornix: at in au/lularia locuti de hac re abũde ſum⁹. ❡ Exenterẽ. Ta entera a græcis di/cunť inteſtina: uñ exentero ex inteſti nis aufero. ❡ Hirudinẽ. Sanguiſu/gam. ❡ Senati: Pro ſenat⁹. ❡ Cluent. Sũt uel eẽ dicunť. ❡ Vt marit⁹ fiat. De ſtratiphocle adoleſcẽte hoc dictũ eſt: pſecunť. n. cœptũ de ma/trimonio ſmonẽ. ❡ Sub ueſtimẽ/tis habebãť retia. Quia dixit eos cap tabant & i ſuã uoluntatẽ alliciebãt. ❡ Deamat. Deauget. Quintilia. Vt plenori obſeqo demererer amãtiſſi mos mei. ❡ Induculã ueſtẽ: dixit ab induẽdo. ❡ Regillã. Eſt regilla autore No. ueſtis a regiã dicta ut Ba ſilica. Varro. Colũ ,pcerum fictũ le/ui marmore regillã tunicã defingi tur purpura. ❡ Mendiculã. Vel ab eo qđ eſt mẽdicus uerbũ ĩnouauit qđ paupriмũ ueſtimentũ uoluerit denotare: nã cũ regillã dixerit ſẽſus erit accõmodat⁹ an nobili. ſ. uel hu/mili fuerit ĩduta ueſtimẽto: uel qđ potius arbitror mẽdiculã dixiſſe ab eo quod eſt mendix qđ eſt magiſtratus nomẽ: ut docemur a Feſto. ❡ Impluuiatã. Forte cũ ironia legẽdũ ĩpluuia ueſtis erat qua ſacerdotes p imbrẽ utebanť. Varro. Saliũ quoqꝫ ſereno tẽpore impluuia amictũ criminabantur: uel for te a colore impluuiatã dixit: eſt qppe impluuiatus color dictus a No. qui etiã huius meminit loci quaſi ſumato ſtili/cidio impletus. ❡ Vt iſtæc facimus ueſtimẽtis noia. Sunt p parentheſim dicta. ❡ Quaſi nõ fundis legerẽ hunc uer/ſiculum hoc mõ quaſi uero fundis exornatæ multæ incedãt p uias: exprobrat. n. tẽporꝫ cõditionẽ & nimios mulie/rum ornatus

Exẽterẽ marſupium. Hirudinem. Exorbebo. Marcell. Senati. Cluent. Medicina. Miropolia. Ambo pro ambos.

rum ornatus:ut neceſſe ſit in uariorū ueſtimentorū uſus nullis parcere impenſis ad uēditionē uſq; fundorū & prædiorum:quo dicto carpit eos qui tales potius imoderatos & laſciuos ſumptus ſufferāt:q̄ cum opus ſit patriæ uel publicæ rei ſubueniāt. ¶ Pendi. Exolui. ¶ Tunicam rallā. Nūc diuerſa ueſtimētorū genera longius enumerat:dicta eſt ralla autore Marcello a raritate ut a ſpiſſitudine ſpiſſa. ¶ Linteolū cæſitiū: Purū & cādidum a cædēdo q̄ ita ad candorem pueniat. ¶ Intuſiatā. Eſt intuſiū qd' corpori inter plurimas ueſtes adheret: quaſi intuſciū. ¶ Patagiatā. Patagiū quoq; aurea chlamis eſt q̄ pcioſis ueſtibus imitti ſolet. ¶ Caltulā & crocotulā. Vtrūq; ueſtimētū a florū generibꝰ trāſlatū a calta & croco. ¶ Supparum. Linteolū eſt fœmorale dictum qd' ſubtus appareat. De his oibꝰ: uide No. & Varro. ¶ Ricam. Quam nos ſudariū dicimus. ¶ Bſilicā. Regiam. ¶ Exoticū. Peregrinū. ¶ Cymatile. ceruleū q̄ fluctuū colorem imitetur. ¶ Plumatile. Aut clauatū aut ex plumis factū: ut idē refert Nonius. Clauus.n.eſt ueſtimēti genus ueluti qbuſdā aureis clauis diſtinctum: quod a plumarꝫ ſimilitudine plumatile dicebat̃. ¶ Cerinū. A ceræ colore. ¶ Gerinū cū quadā irriſiōe & cōtumelia iocat̃ ad illud cerrinū: gerræ.n. dictæ ſunt nugæ & ieptiæ. Ideo dicēdū gerræ nō gerere. ¶ Laconiū. Quod ueluti a canibus laconibus nomē habere uideatur qd' p irriſionem uſ̃ expræſſum: nā canes lacones dicti: ut molloſſi a regiōe: hi.n. fortes & ualidi: illi ueloces. ¶ Auctiones. Vēditiones p augumētū publicū. ¶ Occepe aliæ mulieres. Oia ab epidico cōficta ſūt ut ſenē deducat quo uult. ¶ Catū. Aſtutū uel acute dictū: ita Varro cata dici a ſabinis rettulit acute dicta: eſt.n. catus quaſi cautus. Ideo catus aial qd' domi domeſticū eſt: quaſi cautus dictus uidet̃: quē fellē proprio uocabulo latini dixere: ut licet ex Plinio intueri. Inde a Cato.i. aſtuto catones dicti. ¶ Præſtines emēdo teneas. ¶ Nā telo nō æque opꝰ factoſt. Lege potius te illo ut.ſ. tu illeſis qui argētū deferas: uel te ipſo: hoc enim dolo captus ſenex nummos traditurus eſt epidico. ¶ Dānoſo ſene. Dicitur dānoſus & qui damnum præbet & qui damnum patitur.

Recipiam anhelitū. Ap. clementer requieſce. Ep. animūaduortite.
A legione omnes remiſſi ſunt domum thebis. Ap. ſic factum
Ep. Ego ita factum eſſe dico. Per. ſcin tu iſtuc? Ep. ſcio.
Per. Q ui tu ſcis? Ep. quia ego ire uidi milites plenis uiis
Arma referunt & iumenta ducunt. Pe. nimis factum bene:
Tum captiuorum quid ducunt ſecum. Ep. pueros uirgines:
Binos: ternos: alius quiſq; fit concurſus per uias:
Filios ſuos quiſq; uiſit. Pe. hercle rem geſtam bene:
Ep. Tum meretricum numerus tantus: quātus in urbe omni fuit.
Obuiā ornatæ occurrebāt ſuis quæq; amatoribus eos captabāt: id
Adeo q maxime animūaduorterim pleræq; hæ ſub ueſtimētis ſecū
Habebāt retia quū ad portā uenio. atq; ego illā illi uideo pſtolarier
Et cum ea tibicinæ ibant quattuor. Pe. quicum epidice?
Ep. Cum illa quam tuus gnatus annos multos deamat: deperit
Vbi fidemq;: remq;: ſeq; teq; properat perdere.
Ea præſtolabatur illum apud portam. Pe. uiden ueneficam?
Ep. Sed ueſtita aurata ornamenta: ut lepide ut cōcinne: ut noue
Pe. Q uid erat induta: an regillam induculam: an mendiculam.
Ep. Impluuiatam: ut iſtæc fecimus ueſtimētis nomina
Vt impluuium inducta erat. Per. quid iſtuc mirabileſt?
Q uaſi uero fundis exornatæ multæ incedant per uias.
At tributus cum imperatus eſt: negant pendi poteſſe.
Illis quibus tributus maior penditur pendi poteſt.
Q uid iſtæ quæ ueſti quottānis nomina inueniunt noua
Tnnicam rallam: tunicam ſpiſſam: linteolum cæſicium.
Intuſiatam: patagiatam: caltulam: aut crocotulam
Supparum: aut ſubminiam: ricam baſilicum: aut exoticum
Cymatile: aut plumatile: cerinum aut gerinum: gerræ maxime
Cani quoq; etiam ademptūſt nomen. Ep. qui? Per. uocant laconiū
Hæc uocabula auctiones ſubigunt: ut faciant uiri.

ATat tacete. epidicus bonū aīum ex cōſilio ſuo capit occupat ſenes periphanē & apocidē: cōfingitq; multorꝫ uerborꝫ ambitu multa ut eo pducat ſenem quo uult nēpe ut perſoluat pecuniā qua meretrix a ſtratiphocle adamata redimat̃. ¶ Auſpicio aui ſiniſtra. Auſpiciū ab aue inſpecta dr̃ ſicut a garritu auiū auguriū: multis autē auibus eſt a ſiniſtra ratū auguriū: ideo aui ſiniſtra. ¶ Acutū cultrū habeo: acui inquit cultrum. ¶ Senis qui exēterem marſupiū. Vt inquit ex ſenis marſupio auferam inteſtina. nēpe pecuniā. Enterea græce. latine inteſtina. Exenterare ergo eſt inteſtina exhaurire. ¶ Me cōuortam in hirudinē. Hirudo ſanguiſuga eſt. quæ corpori humano affixa nō diſcedit donec cruoris plena fuerit. Ablaturus igit̃ pecuniā tāquā ſanguinē ſucturus: ſe in hirudinē cōmutaturū ait. & perinde ſubiūgit atq; eorꝫ exugebo ſanguinē. Exugebo ſine ſ. qa añ cōſonantē uel poſt cōſonantē duplicari conſona nō pōt: niſi ſit muta cū liquida ut attraho. Exugebo aūt pro exugā. qa exugeo: qd' nos exugo fere dicimus: ueteres ptulerunt. ¶ Senati. pro ſenatus ut ſupra quoquo ſenati columē. ¶ Cluent. perhibētur putant̃: in qua ſignificatione ſæpe Lucretius. Pli. tamen ait ueteres cluere in certandi poſuiſſe ſignificatione: unde & clipeum dici uoluerint. ¶ Per medicinas. ubi medellæ cōficiuntur: medicinas loca dicit ubi componi ſoleant medicamina. ¶ Tunſtrinas:

Viſit.
Præſtolarier illi
Præſtolabatur illum.
Regilla:
Induculam.
Mēdiculam.
Impluuiatam.
Tributꝰ.
Rallam.
Tunicā.
Cæſiciū
Linteolū
A.l. Induſiatā.
Patagiatam.
Caltulā.
Crocotulam.
VALLA
Supparꝝ
Ricam.
Baſilicū.
Exoticū.
A.l. Cumatile.
Plumatile.
Cerinū.
Gerræ.

ubi capilli attundentur.¶ In Gymnaſio.ubi palæſtriæ conueniunt.¶ Per myrrhopalia.ubi unguētum conficitur. Myrrhon enim latine unguētū & polo uendo.¶ Et lanias:ubi conciſæ carnes uenditant̄:& qui uēdunt tum lanii. Tum laniones nominant̄.¶ Argentarias.Aut ubi argentarii qui & trapezitæ:aut ubi ex argento aliquid conficit̄. ¶ Illi uideo ꝑſtolarier.præſtolari tibi & te dicimus.¶ Annos multos deamat.plurimū amat. ¶ Vbi fideq;:remq;: Amplificatio ꝑ incrementū ſimulātis magna exageratio.¶ Vt noue.in nouū modū.¶ An regillā.No.Mar.Regilla ueſtis diminutiue a regia dicta ut & baſilica Plau.Quid erat indulta &c̄.At feſtus regillis tunicis albis & redimiculis.luteis utriſq; tectis ſuſum uerſu3 aſtantibus pridie nuptiarū diem uirgines indutæ cubitū ibant honoris cauſa:ut etiā in togis uirilibus dandis obſeruari ſolet.¶ Induculā.fecit adiectiuū induculus.la.lum.ab induendo.¶ Mēdiculā.qua magiſtratus mēdix utebatur.nā ut feſtus inquit mendix apud oſcos nomen magiſtratus eſt. ¶ Impluuiatā.ab impluuio.uñ repente cadit pluuia: ſicut impluuiū.eſt enim impluuiū quo aqua impluit collecta de tecto. Cōpluuiū quo de diuerſis tectis aq̄ pluuialis cōfluit in eundē locum. ¶ Fundis exornatæ:ita enim inqt mulieres incedūt magna impēſa ornatæ ut fundos ēt uēdere neceſſe ſit ut exornent̄.¶ Pendi poteſſe.exolui poſſe.¶ Tributus maior.hic tributus & hoc tributū.Iu.ꝑſtare tributa clientes cogimur.Tributoru3 conlationē inquit feſtus cū ſit alia ī capita illud ex cēſu.dicit̄ ēt quodam temerariū ut poſt urbem a gallis captā conlatū eſt quare.xv.proximis ānis cēſus alius nō erat.Itē bello punico ſcdo.M.Val.leuino.M.Cl.marcello cōſ.& ſenatus & populus in ærariū quod habuit detulit. ¶ Quot annis.quotquot eunt anni noua ſibi conficiunt ueſtimēta. ¶ Tunicā rallam.Tunicā ſpiſſam. a raritate rallā ꝑ diminutionē mutato r in duplex l ut dicimus tenerum tenellū rubrū rubellū.Ita a ſpiſſitudine ſpiſſum. ¶ Linteolū ceſitium.Cæſitium linteolum dr̄ purum & candidū a cedendo qd̄ ita ad cādorē ꝑueniat uel quo oras circunciſas habeat.Plau.in epidico. ¶ Intuſiatam:intuſiū eſt ueſtimētum qd̄ corpori intra plurimas ueſtes adhæret quaſi intuſtiu3.Varro unū quod foris ac palā palla.Alteꝶ quod intus a quo intuſium id qd̄ Plautus dicit intuſiatam.¶ Patagiatā.No.M.patagium aurea chlamis quæ precioſis ueſtibus immitti ſolet.Plau.in epidico.¶ Caltulam:aut croculam a colore calte & croci herbaꝶ. ¶ Supparum.inquit No.M.eſt linteum fœmorale uſq; ad talos pendens dictū quod ſubtus apparet Plau.in epidico.Varro indutui alterum quod ſubtus a quo ſubucula.alterum ſupra a quo ſuparus.¶ Aut ſubminiam.quaſi ſub minutam quod aliis ueſtimentis ſubiceretur minuta.¶ Ricam.Noni.rica eſt quod nos ſudarium dicimus Plau.ſuparum &c̄.Varro ab eo quod dimidiam partem retrorſum iacebant ab reiciendo recinium dictum.Recinium etiam

omne

Pe.Q uin tu ut occœpiſti loquere.Ep.occœpere aliæ mulieres.
Duæ poſt me ſit fabulari inter ſeſe:ego abſceſſi ſolens
Paulum ab illis diſſimulabam me harum ſermoni operam dare.
Nec ſatis exaudiebam:nec ſermonis ſalebar tamen. — Fallebar ſermōis.
Q uæ loquerentur.Pe.id lubido eſt ſcire.Ep.ibi illarum altera
Dixit illi qui cum ipſa ibat.Per.quid?Ep.tace ergo ut audias.
Poſtꝗ illam ſunt conſpicatæ:ꝗ tuus gnatus deperit:ꝗ facile
Et ꝗ fortunate euenit illi obſecro mulieri liberæ
Q uam uult amator quiſnam is eſt inquit altera: illi ibi nominat.
Stratiphoclē piphanæ filium.Per.perii hercle:qd ego ex te audio.
Ep.Hoc qd̄ actū:egomet poſt ibi illas audiui loq cœpi rurſum — Rurſum
Vorſum ad illas pauxilatim accedere:quaſi retruderet hominem. — Vorſū. Pauſilatim.
Me uis inuitū.Per.intelligo.Ep.ibi illa interrogauit illam
Q ui ſcis?qui id dixi tibi?quin hodie allatæ ſunt tabellæ ad eam
Aſtratiphocle eū argentū ſumpſiſſe apud thebas ab daniſta — Daniſta.
Fœnore.id paratum & ſeſe ob eam rem id ferre.Per.ego occidi.
Ep.Hæc aiebat ſic audiuiſſe ſe abs ſe.atq; epiſtola.Per.qd ego faciā
Cōſiliū a te expeteſſo apœcides reperiamus aliquid callidi (nunc — Expeteſſo.
Conducibilis conſilii:nam ille quod aut iā hic aderit credo hercle.
Aut iam adeſt.Ep.ſi æquū ſiet me plus ſapere ꝗ uos:dederim
Vobis conſilium catum quod laudetis:ut ego opinor uterq; — Catum.
Pe.Ergo ubi id eſt epidice?Ep.Atq; ad eam rem conducibile. — Cōſiliū.
Ap.Q uid iſtuc dubitas dicē?Ep.uos priores eē o3:&nos poſteri⁹
Q uod plus ſapitis.Ap.eia uero age dic.Ep.at deridebitis: (dicere
Ap.Non ædepol faciemus.Ep.immo.ſi placebit utitor conſilium
Si non placebit reperitote rectius:mihi iſtic nec ſeritur.
Nec metit̄ niſi ea quæ tu uis uolo.Per.gratiā hēo fac ꝑticipes nos
Ep.Nunc occaſio ſt faciundi priuſꝗ in urbem aduenit. — Occaſio
Sicut cras hic aderit.hodie non uenerit.Per.qui ſcis?Ep. ſcio.
Q uia mihi alius dixit qui illinc uenit.mane hic hunc adfore
Pe.Q uin tu eloquere quid faciemus.Ep. ſic faciundum cenſeo.
Q uaſi tu cupias liberare fidicinam animi gratia:
Q uaſi quæ ames uehemēter tu illam.Per.quā ad rem iſtuc refert?
Ep.Vt enim præſtines argento priuſꝗ ueniat filius.atq; ut eā te in — Præſtines.
Libertatem dicas emere.Per.intelligo.Ep.ubi erit empta
Vt aliquo ex urbe amoueas:niſi quid tua ſecus ſententia eſt.

omne ueſtimentū quadratum hi qui.xii.tabulas interpretati ſunt eſſe dixere qua toga mulieres utebantur prætextū clauo purpureo:unde & retiatimini planipedes quā rem diligenter exequiť ſantra libro ſecūdo de antiqtate uerboꝝ Ricæ autem & riculæ uocanť parua recinia: ut palliola ad uſum capitis facta.cranii quidā aiūt eſſe muliebre cingulū capitis quo pro uitta flāminica redimatur at recte appellanť ueſtimēta uirilia quæ patres liberis ſuis conficienda curant honoris cauſa ita uſurpata qđ adſtantibus & in altū texantur.reciniumqꝫ ut Pli.ut dioſcorides ſunt autores fruticis eſt cicis fœtus qui croton a græcis dicit: & illi ſimilis beſtiola quæ affixa iumētis tādiu perſtat quo ad diſrumpatur. ℂ Baſillicum.quaſi regificuꝫ. ℂ Aut exoticum.peregrinū ita in muſtellaria non oēs poſſunt olere unguenta exotica ſicut tu oles. Verbum enim ipſum græcū eſt. ℂ Cymatile.dictū ueſtimentum quod cima.atis.unda dicatur:hodie ut opinor cimalotū dicimus. ℂ Aut plumatile.a plumis inquit No. clauū nomen habuit ob uillorū longitudinem plumæ uideanť. ℂ Cerinū: a colore cæræ. ℂ Aut gerinuꝫ.qđ geſtatu facile ueſtimētū cōcinū dorſo. ℂ Gerræ maximæ: Deniqꝫ addit interprætatur gerrinū cūcta gerrarū.ideſt nugarū nomine uocant. ℂ Vocāt laconū. dixit cani quoqꝫ etiam ademptum eſt nomē.a canibus ergo lacunibus nomen habuit ueſtimentū. ℂ Hæc uocabula auctiones ſubigunt:ut faciāt uiri. Tot inquit renouata mutataqꝫ ueſtimēta totiens mulierū maritoſqꝫ ſubigunt ut faciant auctiones:eſt.n. auctio ubi uenale propoſitū fuerit aliquid & alius alii plus pollicetur augetqꝫ precium. ℂ Sermoni operam dare. Auſcultare quid nā inter ſe loquerenť. ℂ Nec ſatis exaudiebam: nō admodū quid dicerent accipiebam. ℂ Nec ſermonis fallebar tñ. Nec tamē inquit me pteribat qd loquerētur:attēdēdaqꝫ locuto eſt fallebar ſermonis. ℂ Quæ loquerentur.ad ea quæ dicerent. ℂ Hominꝫ me uis.Ordo uerborū eſt me retruderet inuitū uis hominū:aut uiolētia aut multitudo.nā uis utrūqꝫ ſignificat. ℂ Conſiliū catum.acutum inquit Varro. ℂ Ad eam rem conducibile. quod ad exitum poſſit conducere. ℂ Mane hic hunc affore.affuturum cras hic tempori. ℂ Vt enim pſtines:emendo præoccupes. ℂ Hui ſapis:interiectio blandientis ac admirantis. ℂ Hæc a te qui abſcedat ſuſpicio:ut inquit abſte hæc ſuſpicio ammoueatur. ℂ Sapit hic pleno pectore.plenum pectus habet ſapitia. ℂ Nam te illuc nō.non eſt inquit opus te illuc tendere. ℂ Iura qui & leges tenet.Ius aliud priuatum. Aliud publicū.priuatum ut pactum iuratum. Publicum: aut non ſcriptū aut ſcriptum.nō ſcriptum ut mos.cōſuetudo. Naturale.gentiū.ſcriptum ut ciuile.municipale. Ciuile quod po.Ro.ſciuit. Municipale unius cuiuſqꝫ ciuitatis ſuum.Ciuile rurſum quod aut prætores:aut ſenatus quod ſenatus conſultum dicitur aut ſenatus decretum:quod plebs: id plebeſcitum.aut ædeles curules aliiue ſanxere magiſtratus.Lex a legendo dicta quod ex multorum conſenſu lecta ſit:ut ait Cice. ut a græcis nomos a diſtribuendo qđ ab illis nemo diſtribuo dicatur.Rogatio quod multorum rogatu:ideſt interrogatu ſcita ſcit. ℂ Quoiaſt.fidicina.Cuius eſt fidicina.ab eo quod eſt quis quæ quod uel quid cuius cuia cuium.Virgi.Cuium pecus an melibei: ut meus tuus ſuus. ℂ Poſſe enim minimo.ut minus dari non poſſit pretiū. ℂ Occupatum. ſubaudi datum abſte argentum. ℂ Argentum des.profer quam dixi pecuniam. ℂ Vſqꝫ opperiar.aſſidue expectabo quoad tu ueneris.

Pe.Immo docte.Ep.quid tu autem apœcides? Ap. quid ego
Iam niſi te cōmentum nimis aſtute intelligo.Ep.iam igitur
Amota ei erit omnis conſultatio nuptiaꝝ ne grauetur quod uelis.
Ap. Vt ſapis:& placet.tum tu igitur callide quicquid acturus age.
Pe.Rem hercle loquere.Ep.& repperi hæc te qui abſcedat ſuſpicio
Pe.Sine ſcire.Ep.ſcibis. Audi. Ap.ſapit hic pleno pectore.
Ep.Opus eſt homine qui illo argentum deferat pro fidicina.
Nam telo nō æque opus factoſt.Pe.quid iam.Ep. ne te cenſeat
Filii cauſa facere.Pe.docte.Ep.quo illum ab illa prohibeas.
Ne qua ob eam ſuſpitionem difficultas eueniat.
Pe.Quē hoīem inueniemus ad ea rem utilē? Ap.hic erit optimus
Hic poterit cauere recte iura qui & leges tenet.
Pe.Epidice habeas gratiam.Ep.ſed ego iſtuc faciam ſedulo.
Ego illum conueniam:atqꝫ adducam huc ad te quoiaſt fidicina.
Ap.Illanc? Ep.atqꝫ argentum ego cū hoc ferā.Pe.quanti emi pōt
Minimo? Ep.ad quadraginta fortaſſe eā poſſe emi minimo minas (Ad quadragita.)
Verum ſi plus dederis referam:nihil in ea re captioſt.
Atqꝫ id non decet:occupatū tibi erit duos argentum dies.Pe.qdū?
Quia.n.mulierem illā alius adoleſcens deperit auro opulentus. (Opulentus.)
Magnus miles rhodius:raptor hoſtiū glorioſus:hic emet illā de te
Et dabit aurum:iubeas:tace modo eſt lucrum hic tibi amplum.
Pe.Deos quidem oro.Ep.impetra.Ap.quin tu is intro.atqꝫ huc
Argentum promis? ego uiſam ad forum.epidice eo ueni.
Ep.Ne abeas prius q̃ ego ad te uenero.Ap.uſqꝫ opperiar:
Pe.Sequere tu intro.Ep.i numera.nihil ego te moror.

Epidicus.

NVllum eſſe opinor agrum in agro attico æque feracem
Quā hic eſt nr̄ phiphanes.qn ex occluſo.atqꝫ obſignato

VALLA

NVllū eſſe opinor agrū. Cū ſe uidet epidicus obtinuiſſe ut periphanes ſit quā uolebat dinumeraturus pecuniā uerba habet plena lætitiæ. ℂ Decutio

argẽti tantum.e quocunq; inquit abdito loco auſero quantum mihi lubet argentum. ℂ Si ſenex reſciuerit. ſi poſtea periphanes inaudierit quæ admiſerim. ℂ Ne ulmos paraſtatos faciat. Ne uirgas aſſiſtentes ac adiutrices ſuæ faciat ultionis. ℂ Quoi oſtendam fidicinam. Cui inquit non quã promiſi: ſed aliam oſtendam fidicinam. ℂ Damnoſo ſene. Nunc paſſiue dictum damnoſo qui damnũ ſubeat. nam dicimus & rem damnoſam quæ damnum ingerat.

BERN. SARA. VENE.

EXpectando. Quæ contingunt amanti cuncta ſera ueniunt. propterea ſtratiphocles epidici operam expetens longam execratur moram. ℂ Exenteror. Crucior: inteſtinis exinanior. ℂ Quid tibi. Eloquitur ſtratiphocles obprobrãs ſodalis inopiã: & uerba ſatis docẽt: ita illud ſi hercle habeã damꝰ cheribolo: & rurſus: uæ tibi muricide hõ ſtratiphocli. ℂ Muricide ignaue ſtulte mures inſectando ut uulgo canicida.

Cõducticiam. VALLA

EXpectando. ſtratiphocles cheribullũ alloqꝰ ſe excrucians qđ nõ tã repẽte redeat epidicus cũ pecunia quã ipſe cupiebat. qđq; porro cheribullus nõ ſubueniat grauiter moleſteq; fert.

ℂ Atq; exenteror. intus euacuor. ga enim græci entera uocant inteſtina. Inde uerbum exenterare factum: adoleſcentiſq; ſummam oſtẽdit leuitatem. (Exenteror.) ℂ Angas te animi. ango me animi: & animo dicimus. ſane ango quod græci ancho. quia g littera media inter c cum aſpiratione & c ſineea. ab ango angina fit: quæ a græcis ſinanche nominata. (Inultũ.)

ℂ Ve tibi muricida homo. Mirum eſt quod non nulli exiſtimant muricidam dixiſſe a muris cedendis: cõcedi dicatur quippiam aut occidi: aut uerberibus contundi. non autẽ perforari aut pfodi. nam ſi ob hoc furem dicere uoluiſſet non murorum: ſed parietũ dixiſſet: ſunt enim muri qui ad eam rem nihil attinẽt ut ciuitatum ut oppidorum. Tales igitur profeſſores parietum uocat Pla. & latini alii. preterea nimis maledicum uerbum & ſcurrile foret ſodalem furẽ appellare quod nomen ſeruis uiliſſimis coquiſq; impingitꝰ. Adde quod nequidem iocus eſſet ut par fuerat i oratione. Voluit itaq; ſodalem ſuum minime magnanimum: ſed uilem indicare eũ noiando muricidã: qui mures inflectitꝰ & occidat: ut uulgo hodie ſolemus tales nominare canicidas. quod imitatus Perſius dixit. An paſſim ſequeris coruos teſtaq; lutoq;. ℂ Blactis. nugaris. (A.I. Muricidus.)

Armario decutio argenti tantum. quãtum mihi lubet.
Quod pol ego metuo ſi ſenex reſciuerit ne ulmos paraſitos
Faciat atq; uſq; attondeat. ſed me una turbat res: ratioq;
Apocidi quam oſtendam fidicinam aliquam conducticiam
Atq; id quoq; habeo. mane me iuſſit ſenex conducere aliquam
Fidicinam ſibi huc domum. dum rem diuinã faceret. cantaret ſibi:
Ea conduceretur. atq; ei præmonſtrabitur quo pacto fiat ſubdola
Aduerſus ſenem. ibo intro. argentum accipiam ab damnoſo ſene.

Stratiphocles. Chæribolus.

EXpectando exedor miſer. atq; exenteror quo mõ mihi
Epidici blanda dicta eueniant nimis diu maceror
Sitne quid. necne ſit ſcire cupio. Ch. per illam tibi copiã
Copiam parare aliam licet. ſciui equidem in principio illico
Nullam tibi eſſe in illo copiam. St. interii hercle ego.
Ch. Abſurde facis. qui angas te animi. St. ſi hercle ego illum ſemel
Præhendero. nunq̃ irridere nos illũ inultũ ſinã ſeruũ hominem.
Ch. Quid illu; facere uis? St. qđ tibi. cui diuitiæ domi maxime ſũt
Nummum is nullum habes. nec ſodali tuo in te copiaſt
Ch. Si hercle habea; pollicear lubẽs. uerũ aliquid aliqua aliquo mõ
Alicunde ab aliquibus aliqua tibi ſpes: eſt fore mecum fortunam.
St. Ve tibi muricide homo. Ch. qui tibi lubet mihi male loqui.
St. Quippe tu mihi aliquid aliquo mõ: alicunde ab aliqbus blatis.
Quod nuſquamſt: neq; ego id immito in aures meas.
Nec mihi plus adiumenti des: q̃ ille qui nunquam etiam natuſt.

Epidicus. Stratiphocles. Chæribolus Adoleſcens.

FEciſti officium iam tuum: me mecũ nunc facere oportet
Per hanc curã quieto tibi licet eſſe: hoc quide; iam perit.

BERN. SARA. VENE.

FEciſti officium tuum. Recepta a ſene pecunia epidicus iubet illum bono eſſe animo deinde ſolus loquitur. ℂ In coloniã cõmeatũ. Sũt dicta p metaphorã eſt colõia a colẽdo dicta ꝙ ad eas mittẽdas ciues mittantur: cõmẽtus ãt cibaria ſũt: & p diſcedẽdi facultate ponũtꝰ. Parẽticidã. Fuerat olim pœna ſtatuta parẽticidis ut i coriũ mitterentꝰ iſuti cũ ſimia ſerpẽte & gallo gallinaceo: & ſic tãq̃ i folliculũ incluſi i pfluẽtẽ mittebantꝰ: hocq; pacto iterimebantꝰ. Autor ẽ modeſtinus iuriſcõſul. hoc quoq; tãgit Cice. in rethoricis his uerbis: q parẽtẽ necaſſe iudicatus erit is obuolutus & obligatus corio deuehatꝰ in profluentẽ paulopoſt maleolus iudicatus eſt matrem necaſſe:

& damnatus

& damnatus ſtatim ſolliculo lupino os obuolutũ eſt & ſoleæ ligneæ pedibus indutæ:ſenſus autẽ eſt:ita uerſabo du/ ſtaboq́ tuum patrem dolis meis uti in ſollem incluſum parenticidam:quod uerbũ non capiens ſtratiphocles tãquã ſuboſcurum inquit quid iſtuc eſt uerbi? ille autem non tritis nec uulgatis uerbis ſed potius duriuſculis & minus uſi tatis uti mauelle ſe dicit:potuiſſe enim inquiens dicere paratum ductare:ſed maluiſſe ſollitũ ductitabo.i.tanq̃ in ſol/ lem imeſſum pro meo arbitratu uerſabo & agitabo:eſt ſollis ut id quoq́ declaretur genus pilæ ſpũ inflatæ. Maritalis ſolle decet pueros ludere ſolle ſenes. ℂ Adempſit horchus. Morietur. ℂ Deueniam ad lenonem. Pulchram cõmen/ tatur fallaciã Epidicus: ut ictu uno periphanem pariter & apocidẽ con fodiat.nã eſt lenonẽ ducturus qui pecuniam recepiſſe fateatur pro fidi cina:idq́ aſſeuerabit leno ratus il/ lam eſſe fidicinã quã pro filia eme/ rat periphanes. ℂ Vorſutior. Poni tur iterdũ uerſutus pro perito: cui⁹ (ut inqt Cice.) tanq̃ celer rota mẽs uerſat. ℂ Parate. Apte compoſite.

Eciſti officium iam tuũ adi f uit.i hac ſcæna ſtratiphoclẽ cum cheribullo epidicus a periphane afferens pecuniam peri/ phaniſq́ aperit ſtratiphocli conſi/ lium. ℂ Oppido hoc politum eſt. Oppido ualde dictum olim a ruſti cis qui in annona uili interrogati quanta eſſet reſpondebant oppido quod ualebat tanta: ut oppido ſa/ tis eſſe poſſit. ℂ Importem in coli/ nam:ideſt in locum ſuũ quẽ inco/ lat. ℂ Nunc auſpicio cõmeatum. exercitui cõmeatus comportatur: quaſi ergo ad exercitum deferat ar/ gẽtum ita loquitur. ℂ Tergũ floc/ cifacio.uerbera quæ in tergo cudẽ/ tur meo paruiſacio. ℂ Faciam pa/ renticidã.pro paricida parenticidã dixit: ſenſus eſt ita obuoluam eius caput ut paricidis fieri ſolet. ℂ Ni/ hil moror uetera & uulgata uerba. Nolo loq inquit ut alii uulgareſq́ omnes qui paricidã dicunt. ℂ Pa/ ratum ductare. Nolo ĩquit patrem tuum paratum:ideſt inſtructum eo mõ quo nunc habet ductare. ℂ At ego ſollitum ductitabo. ſolliculare inquit feſtus pars remi dicitur quæ ſolliculo eſt lecta a quo uita ſollicu/ laris.ſed ad hunc locum id nihil.ſol litũ ergo dicit corio lupino obuo/ lutum ut paricidis mos ueterũ fuit factitare. Cicero ad herennium rhe/ thoricorum libro primo. Qui parẽ tem necaſſe iudicatus erit is obuo/ lutus & obligatus corio deuehatur in profluentem. Paulopoſt maleo/ lus iudicatus eſt matrem necaſſe eo damnato ſtatim ſolliculo lupino os obuolutũ eſt ſoleæ ligneæ pedibus indutæ. ℂ Iam domiſt puella.hoc eſt puel/ lam quam ego dixi tibi emendam iam domi eſt. Sunt codices qui pelia pro puella habent.ut ſit pelia pro pelias mo re priſco latinorũ: & queadmodũ pelias iaſonem ad aureũ uellus rapiendum perdendum exiſtimauit:ita iaſon iuue/ nis aſtu medeæ peliam perdidit ut ſit ſenſus.ita ego iuuenis igitur perdam patrem meũ qui uoluit amica priuare quo

Niſi quid tibi huic in ſpẽ referas:oppido hoc politũ eſt.
Crede mõ mihi ſic ego ago:ſic egere noſtri proh di ĩmortales
Mihi hunc diem dediſtis luculentũ:ut facilem: atq́ impetrabilem.
Sed ego hinc migrare ceſſo:ut importem in coloniam hunc
Hunc auſpicio cõmeatum mihi? ceſſo quũ ſto ſed quid hoc?
Añ ædis duos ſodales herũ:& cheribolũ conſpicor:qd hic agitis?
Accipe hoc ſis. St. quantum hic ineſt? Ep. quantum ſat eſt.
Et plus ſatis ſuper ſit:decẽ minas plus attuli:q̃ tu daniſtæ debes:
Dum tibi egi placeam:atq́ obſequar meum tergum floccifacio.
St. Nam quid ita? Ep. quia ego tuum patrem faciam parenticidã.
St. Quid iſtuc eſt uerbi? Ep. nihil moror uetera & uulgata uerba.
Paratum ductare:at ego ſollitum ductitabo:nam leno omne
Argentum abſtulit pro fidicina:ego reſolui manibus his
Dinumeraui:pater ſuam natam quam eſſe credidit.
Nunc iterum ut fallatur pater:tibiq́ auxilium apparetur inueni iã
Ita ſuaſi ſeni:atq́ hanc habui orõnẽ:ut quũ rediſſes ne tibi ei⁹ copia
Eſſet. St. euge eia iam domiſt puella:teneo. Ep. nunc actorem
Dedi mihi ad hanc rem apœcidem:is apud forum manet me
Quaſi quæ amaret caueat:haud male:iam ipſe cautor captus eſt
Ipſe in meo collo tuus pater cruminã collocauit:is adornat ueniẽs
Domi extemplo ut maritus fias. St. uno:perſuadebit modo ſi illã
Quæ adducta eſt mecum mihi adẽpſit horcus. Ep. nunc ego hãc
Aſtutiã ĩſtitui:deueiã ad lẽonẽ domũ egomet ſol⁹ eũ ego docebo
Siquidẽ ad eũ ueniã ut ſibi eẽ datũ argẽtũ dicat ꝓ fidicina argenti
Minas ſe habere quinquaginta:quippe ego qui nudiuſtertius
Meis manib⁹ dinumeraui ꝓ illa tua amica:q̃ pr̃ ſuã filiã eſſe retur
Ibi leno caput ſuum ſceleratũ impr udens alligabit:quaſi pro illa
Argentũ acceperit:quæ tecum nunc eſt adducta. Ch. uorſutior
Es q̃ rota figularis. Ep. nam ego parabo aliquã doloſam fidicinã
Nũmo conducta quæ ſit:quæ ſe emptã ſimulet:quæ ſenes duos
Docta ludificetur:eã ducet ſimul apœcides ad tuũ patrẽ ut parate
Eam permeditatã meis dolis:aſtutiiſq́ onuſtã mittam:ſed nimis
Longũ loquor:diu me eſtis demorati:hæc ſcitis iã ut futura ſint:
St. Bñ ambulato. Ch. nimis doctus ille ad malefaciendũ. abeo
St. Me qdẽ certo ſeruauit cõſiliis ſuis. Ch. abeamus ĩtro hic ad me.
St. Atq́ aliquanto lubentius q̃ abs te ſum egreſſus intus
Virtute:atq́ auſpicio epidici cum præda in caſtra redeo.

Luculentum.

VALLA

Follitũ.

A.l. Crumenam.

Adempſit.

Nudiuſtertius.

A.l. duo in actõ caſu.

Intus de loco.

me nuptiis alligaret ut pelias Iaſonē ad uelus aureum miſit quo ſecurus regno potiretur. ℂ Quæ adducta eſt mecū mihi ademp ſit horchus. Hoc eſt potuerit obtinere ut uxorem ducam ſi quam mecum duxi mulierem mihi infernum ſuſtulerit. ℂ Vorſutior eſt q̃ rota figularis. Magis inquit hominum uertis ingenia q̃ rota ſit uolubilis: qua figuli ad uaſa terrea utuntur conficienda. ℂ Cū præda in caſtra redeo: quaſi cum hoſtibus conflixerit eoſq; diſpoliarit: ideo ait in caſtra redeo. Caſtra dicta ſunt quod in eis caſtretur libido: uelut alii opinantur quod ibi multa oppida: nēpe quotquot tētoria ſint eē uideant. Nā caſtrū inqt Seruius cū priſciano oppidū eſt: cui⁹ diminutiuū caſtellū.

BERN. SARA. VENE.

HOnoris cauſa. Epidicus interea ꝑcio cōductā fidicinā tradit apocidi: ueluti ut a ſe mercatā pecunia eam hero piphani tradat: hoc pacto ſenes ābos & ſimul fidicinā circūducit ſuiſq; uerſat dolis: pricipiū aūt hui⁹ ſcænæ totū eſt ex morali philoſophia deprōptū: inqt. n. pihanes q ſolus manſerat: ſi hoīes q ora ī ſpeculo ſæpiſſime intuent formoſi ſint an deformes: ſua ita poſſēt corda cōſpicere: utiq; nō ignorarēt q̃lia & quāta uiuēdo cōmiſiſſent iuerecūda & idecora: neq; magis aliena q̃ ſua ſcā dānarēt: ī hāc ferme ſnīam locutū thalē mileſiū uideo: q īterrogatus qūo optime & iuſtiſſime uiueremus: ſi quæ inqt in aliis reꝑhendimus ipſi nō faciamus: nā nihil ē difficili⁹ dixit hoī q̃ ſe ipſū noſce: & cōtra facilius aliis moneri: & notādū eſt qd' dixit honoris cā æquū fuit habere ſpeculū: qd' a natura qdē nō temere datū eſt uel īuētū: utilitates ſiquidē ab eo q̃ plrimæ: & ꝑ cæteris una hæc: ut nos ipſos quales ſimus noſceremus non quidem facie & imagine tantum: ſed moribus & uirtutibus: id quod idē mileſius thales fieri monet: non eſſe ſcilicet faciem cōponendam ſed bonarum artiū ſtudiis animū excolendum. Socrates quoq; ſuos diſcipulos hortabatur: ut ſe iugiter in ſpeculo intuerentur: ut ſi quidē formoſi eſſent digni ea ſpecie fierent: ſin autē deformes deformitatem ipſā uirtutibus & eruditione ꝓtegerent. ℂ Ex cruciare animi. Et animo pariter dicimus. ℂ Me derga. Erga me: interpoſitum eſt d ꝓpter hiatum uocalium. ℂ Diuortunt mores. Nimiū inquit inter ſe differre uita ac moribus: minimeq; īter ſe conuenire meretrices & ingenuæ uirgines: lupa enim pro meretrice dicta eſt: unde lupanar uel diuortūt hæ lupæ mores uirgini: ideſt ſeperant: & quaſi de uia deflectunt & demutant: & propterea ſua conſuetudine corrumpunt: ſumuntur enim a cōuerſationibus mores: ut ꝑclare inqt Seneca. Iuuenalis quoq; unaq; cōſpecta liuorē ducit ab una. ℂ Graphicū. Doctū a pothu graphi hoc ē pigere uel ſcribere: latini græcos ſecuti linearē picturā graphidē dixerūt. Victruuius de architecto locutus inquit: & graphidos nō ignarus. i. picturæ.

Cōtēplarent.

Excruciare me animi.

Mederga.

Duce ꝓduc.

Pudicitia filiæ. nimiſ ſeruari non poteſt.

Graphicū ſeruū

Hilaram

Bardū.

Periphanes. Apocides ſenes Duo.

HOnoris cā mō hoīes æquū fuit ſibi hēre ſpeculū: ubi os
Cōtēplarēt ſuū: ſi id qui perſpicere poſſent cor ſapiētiæ.
Igitur pſpicere ut poſſint cordis copiā: ubi id iſpexiſſent
Cogitarent poſtea uitam ut uixiſſent olim in adoleſcentia.
Vel quaſi egomet: qui dum filii cauſa cœperam
Ego me excruciare animi quaſi quid filius
Meus deliquiſſet me derga. aut quaſi nō plurimum
Malefacta mea eſſent ſolida in adoleſcentia
Profecto deliramus īterdū ſenes. fuit cōducibile hoc qdē mea ſnīa
Sed meus ſodalis it cū ꝑda apœcides: uenire ſaluum mercatorem
Gaudeo: qd fit? Ap. di deæq; te adiuuant: res ꝓſperæ omē placet
Quom hōi oēs ſuppetunt res ꝓſperæ: ſ; tu hāc iubes ītro abduci
Pe. Heus foras exite huc aliqs duce iſtā ītro mulierē cōcludi uolo:
Atq; audin? Ap. quid uis? Pe. caueſis cum filia mea.
Copulari hanc: neq; conſpicere: iā tenes in ædiculā iſtæc ſeorſum
Diuortunt mores uirgini longe ac lupæ. Ap. docte & ſapienter
Dicis non nimis poteſt pudicitiam quiſquam ſuæ ſeruare filiæ.
Aedepol ne iſtam gnato tuo ſumus præmercati.
Pe. Quid iā? Ap. qa dixit mihi iādudū ſe alius tuū uidiſſe hic filiū
Pe. Hanc ædepol rem apparabat. Ap. plane hercle hoc quidem eſt.
Næ tu hēs ſeruō graphicū & q̃ti uis ꝑcii. Pe. nō caruſt auro contra.
Ap. Vt ille fidicinā fecit neſcire eſſe emptā tibi illam ridibundam
Atq; hilarā huc adduxit ſimul. Pe. mirum hoc quidē potuit fieri.
Ap. Te pro filio facturum dixit rem eſſe diuinam domi: ego illic
Me autem ſic adſimulabam quaſi ſtolidū cum bardū me faciebā.

ℂ Auro

¶ Auro contra.ſ.ſi rependat. ¶ Bardum.Stultũ & ingenio tardum. ¶ Allegaſſem.Miſiſſem. ¶ Os ſublitũ eẽt. Fuiſſẽ utiq; deceptus:locutio eſt Pla.ꝑ q̃ familiaris. ¶ Aleatis dẽtib⁹. Veluti exertis & ſublato cachinno palã oſtenſis:
Onoris cauſa. Apocides mulierem ſecum adducens:q̃ iuſſerat Periphanes ab Epidico deceptus ait ſe foꝝ tra/
b dita muliere uelle repetere. At piphanes ſecum lætaẽ ratus obtinuiſſe quod cum epidico cõuenerat. ¶ Si id: VALLA
hoc eſt ſi cõtemplatis os ſuum fuiſſent. ¶ Excruciare aĩ. & excrucior animi & aĩo dicim⁹. ¶ Me derga: adue ſum me. ¶ Meus ſodalis.ſubaudi apocides. ¶ Saluum mercatorem ob coemptam puellam mercatorem uocat.

Pe.Immo ſta.decet.Ap.res magna amici apud foꝝ agitur.ei uolo
Ire aduocatus.Pe.atq; ubi erit ocium reuertere
Ad me extemplo.Ap.continuo hic ero.Pe.nihil homini
Amicoſt oportuno amicius.ſine tuo labore qđ uelis actũſt.tamen
Ego ſi adlegaſſem aliquem ad hoc negocium minus hominem
Quã doctũ minuſq; ad hanc rem callidum.os ſublitũ eſſet.itaq;
Me aleatis dentibus derideret filius merituſſumo.
Atq; hæc ſtultitiaſt.me illi uitio uortere.egomet quod factitaui
Quũ militabã.pugnis memorãdis meis eradicabã hoĩu3 adoleſcẽ
Aureis:qñ occœpa3:ſed qs hic ẽ quẽ huc aduenĩẽtẽ cõſpicor. (tiã
Suam qui undantem clamidem quaſſando facit.

Miles.Senex Periphanes.Fidicina.

CAue ꝑterbitas ullas ædis qn roges ſenex hic ubi habitat
Periphanes platenius.Per.incertus ſum caue ad me retu/
lit pedem
Adoleſcens ſi iſtunc hoĩem quem tu q̃ritas tibi cõmonſtraſſo ecq̃
Abs te inibo grãm? Mi.uirtute belli armatus promerui ut mihi
Omnes mortalis deceat agere gratias.Pe.non reppeſiſti
Adoleſcens tranqllũ locum ubi tuas uirtutes explices ut poſtulas?
Nã ſtrẽuiori deterior ſi ꝑdicat ſuas pugnas de illi⁹ ore fiũt ſordidæ
Sed iſtum quem quæris periphanẽ platenium ego ſum ſi qd uis.
Mi.Nẽpe quẽ ĩ adoleſcẽtia memorãt apđ reges armis arte duellica
Diuitias magnas adeptum? Pe.immo ſi audias meas pugnas.
Fugias manibus demiſſis domum.Mi.pol ego magis unum q̃ro
Meas cui ꝑdicẽ q̃ illũ q memoret ſuas mihi.Pe.hic nõ eſt locus.qñ
Tu aliũ q̃ras cui centones fartias.Mi.animum aduorte ut qđ ego
Ad te uenio intelligas:meã amicã audiui te eẽ mercatũ.P.atat nũc
Demũ ſcio ego hũc q ſit quẽ dudũ epidicus mihi ꝑdicauit militẽ.
Adoleſcẽs itaſt ut dicis emi.M.uolo te uerƀ pauculũ ſi tibi moleſtũ

¶ Exite huc aliquis.hoc ẽ exite uos huc ut aliquis modo hanc abducat. ¶ Copulari hanc.quam emiſti in/ quit mulierẽ noli cõmittere ut cu3 mea iungaẽ filia & ne qdem conſpi ciat. ¶ Iam teneſis.pro tene ſi uis. ¶ In ediculã iſtanc ſeorſum.ædem ab aditu dictã Varro putat:ideo ſin gulariter templum ſigñari.qa unus eſt in templũ aditus ut in plurali tẽ/ pla. At cum pluraliter tm̃ dicuntur domos ĩtelligimus qa ĩ domo mul ti aditus ſunt.multiq; receſſus:ideo ſingulariter diminutiuo ædiculam cameram uocitauit. ¶ Seorſum ſe/ patim. Cur id docet ingens. ¶ Di/ uortũt mores uirgini. Ordo ac ſen/ ſus eſt hæ lupæ nempe meretriculæ mores longe diuortunt:ualde im// pugnant:ualde in diuerſas agũt par tes uirgini. ¶ Sumus præmercati. hoc eſt ꝑoccupauimus tpi anteq̃ ip ſe mercareẽ. ¶ Ne tu habes ſeruon graphicon. Ne affirmantis aduerbi um eſt. ¶ Graphicũ.calidũ aſtutu3 dicit. ¶ Et quanti uis precii.quã:i/ cunq; precii dignus. ¶ Mirum hoc qdem potuit fieri. Mirandũ inquit eſt quo pacto id potuerit obtinere. ¶ Cũ bardũ me faciebã.bardũ tar/ dum dicit:ita ueteres per tranſpoſi/ tionem litterarum.nam græce bar/ dis dicitur tardus:ſed ac litterarum tranſpoſitione: græci quoq; poetæ utuntur ſicut Homerus. Βάρδιϛοι μὲν γάρ οἱ ἔσαν καλλίτριχες ἵπποι. Ita Cicero de fato diſ putans bardum Socratẽ dictu3 ait. ¶ Os ſublitum eſſet. Futuꝝ erat ut deciper. ¶ Vndantem clamidem: ut milites ſolent glorioſi.

CAue præterbitas. Miles nunc inducitur merca/ turus fidicinam a peri// phane:quam olim ille ſuaſu ſerui epidici emerat pro filia: at periphanes eam ratus fidicinam poſtremo ab epidico conductã pre cio ultro annuit. ¶ Duellica. Belli/ ca uel hoſtili. ¶ Cui cẽtones farcias Prouerbialr uẽ dcm̃ in eos q nimis creduli uanilo q̃ & ĩania qq; ſuas ad mittãt in aures:dicti ſunt centones

Sublitũ os.
Aleatis dentib⁹.
Chlamydẽ undãtẽ facit.
Præterbitas.
Strenuior.
BERN. SARA: VENE.
Duellica arte.
Cẽtões.
A.I.Paꝝ culis

a uillorum multitudine: ſunt enim ſtragula groſſiora infarcita tomento uel lana uillis pendentibus. ¶ Tuas ferias poſſidebit: Ideſt apud te ociabitur ferias antiqui Feſtas uocabant: & dictæ ſunt ab epulis ferendis & porcorum & frugum. ¶ Fides. Lyram. ¶ Ei quæ acceſſere. Ideſt ea quæ ſecum attulit. ¶ Quæ intemperiæ. Agnouit non eam eſſe amicam fidicinam. ¶ Non nouiſſe me eam recte amicam poſſe. Ego potius ſic legerem: non nouiſſe meam rere amicam poſſe? ¶ Articulatim. Vt minutatim. ¶ Vbi ubi. Pro ubicunq;. ¶ Fruge epidice. Ad abſentem apoſtrophat: & deinde ad fidicinam conuerſus. minimi inquit precii. ¶ Athenis atticis. Nā aliæ. quoq; hoc nomine dictæ ſunt athenæ. ¶ Quid nunc? Subaudi fecero ego ne eam ſententiam impune. Apoſiopeſis ſubaudiendum eſt ꝑmittam uel ſufferam. ¶ Depeculatum. Publice palamq; deſpoliatum & prædatum. ¶ Atq; memineris. Subaudi epidice. ¶ Qui omnium legum atq; iurium. Ad illud refert dcm̄ ſupra: q iura & leges tenet qd' fuit de epidico ab apocide dictum.

CAue præterbitas ullas ædis. Miles dum amicam ſuam quærit quod audierat apd̄ periphanem eſſe percunctatur ubi nam habitet periphanes: quo inuēto cognoſcit muliere adducta nō eē quam quærebat. Indignatus periphanes phidicinam eiicit domo & in epidicum grauiter ſtomachatus eſt. ¶ Caue præterbittas: ideſt tranſeas & prætermittas. ¶ Nam ſtrenuiori. Priſcianus reliquiq; fere grāmatici aiunt expoſitiuo habente uocalem ante alteram uocalem nō fieri comparatiuum: inuenimus tamē in uſu antiquorum factum: ut hoc loco & apud plærosq; alios. Sʒ iſtū quem quæris. Hoc illi ſimile ē naucratem: quem conuenire uolui in naui non erat. ¶ Atte duellica. bellica quia bellum duellum dixere ueteres. ¶ Qui memoret ſuas. referat recenſeat. ¶ Cui centones farcias. Cētones uilia dicit cubilia quæ craſſiore tela fieri ſolent nautis: quodq; craſſiore filo ac in trāſuerſum multipliciter conſuantur centones dicti Centones quia græce cento pungo ſignificat. ¶ Farcias. impleas tomento uel lana prouerbium autem hoc fuit dictum in illos qui in caſſū aliquam inſumebant operam Farcire ingerere ſignificat atq; inſerere: unde fartores & farcimina dicta.

¶ Poſſidebit mulier faxo ferias. ſatis ambitioſe dictum pro eo quod eſt tecum erit. ¶ Quæ intemperiæ tenent. peruiſa muliere quod intelligit miles non eſſe q̄ quærebat q̄ inquit intemperiæ tenent: ac ſi diceret: quæ mala te uexant. ¶ Tenebras cudis. fabricas mihi incognita ut me tenebris uelis obruere. ¶ Nugari potes. fraudem per nugas iniicere fidicinam cropoliſtidem: Hæc ideo ita uidetur dicta quod eros amor dicatur: polo uendo: quaſi ob amorem uendita. ¶ Non nouiſſe meam rere amicam poſſe. An tu cenſes me non poſſe meam amicam cognoſcere.

Nonſt. Pe. non ædepol ſcio moleſtum non eſt niſi dicis qd uelis.
Mi. Mihi illam ut tranſmittas argentum accipias: abeas
Nam quid ego apud te parem proloqui? ego illam hodie uolo
Facere libertam meam: mihi concubina quæ ſit. Pe. te abſoluam:
Breui argenti quinquaginta mihi illa empta eſt minis.
Sexagita mihi denūerent minæ: tuas poſſidebit mulier faxo ferias
Atq; ita ꝓfecto ut eā ex hoc exoneres agro. Mi. eſt ne empta mihi
Hæc? Pe. iſtis legibus: habeas licet. Mi. cōciliauiſti pulchre. Pe. heus
Foras educite quam introduxiſtis fidicinam. atq; etiam fides
Ei quæ acceſſere tibi addam dono gratis: age accipe hanc ſis.
Mi. Quæ te intemperiæ tenēt? q̄s tu mihi tenebras cudis? quin tu
Fidicinā ꝓduci intus iubes? hæc ergo ē fidicina? Pe. hic alia nullaſt.
Mi. Non mihi nugari potes qn tu hic ꝓducis fidicinā cropoliſtidē
Pe. Hæc inquā ē. Mi. nō hæc inquā ē. nō nouiſſe me eā rere amicā
Pe. Hāc inquā filius meus depibat fidicinā. Mi. hæc nō ĩ ea (poſſe
Pe. Quid non eſt? Mi. non eſt. Pe. unde hæc igitur gentium eſt?
Eqdē hercle argētū ꝓ hac dedi. Mi. ſtulte datū reor: & pctm̄ largiter
Pe. Immo hæc eaſt. nam ſeruum miſi qui ſectari ſolet
Meum gnatum ipſe hanc meo articulo emit fidicinam
Mi. Hē iſtic hō te articulatim cōcidit ſenex tuus ſeruus. (eſt tibi
Pe. Quid cōcidit? Mi. ſic ſuſpicioſt. nā pro fidicina hæc ſuppoſita
Senex tibi os eſt ſublitū plane & ꝓbe. Pe. ego illā reqrā iā ubi ubi ē:
Bellator uale: euge fruge epidice frugi es pugnaſti. homo es.
Qui me emunxiſti mucidum minimi precii: mercatus te hodie ē
De lenone apœcides? Fi. eundem ego iſtunc hominē unq̄ audiui
Ante hūc diem: neq; me qdem emere quiſq̄ ulla pecunia potuit
Plus iā ſum libera qnquēniū. Pe. qd tibi negocii ē meæ domi igit̃?
Fi. Audies: cōductā ueni: ut fidibus cātarē ſeni dū rē diuinā faceret.
Pe. Fateor me oium hoium eſſe athenis atticis minimi p̄cii: ſed tu
Nouiſtin fidicinam cropoliſtidem. Fi. tam facile: q̄ me.
Pe. Vbi habitat? Fi. poſtq̄ libertaſt ubi habitat
Dum incerto ſcio. Pe. eo an aliquis eam liberauerit
Volo ſcire ſi ſcis. Fi. id quod audiui audies: ſtratiphoclē piphani
Filium abſentem curauiſſe ut fieret libera. Pe. perii hercle
Si iſtæc uera ſunt: planiſſime meū exēterauit epidicus marſupium.
Fi. Hæc ſic audiui. nunquid me uis cæterum. Pe. malo cruciatu
Vt pereas. atq; obeas cito. Fi. fides nō reddis? Pe. neq; fides: neq;
Tibias: propera igitur fugere hinc ſi te di amant. Fi. abiero:

A. l. Tramittas. Spōdeus in. vi. Exoneres eā ex hoc agro VALLA. Nugari. Largiter. Articulati cōcidet. Sublituʒ os. Frugi epidice. Mucidū. Domi meæ. Exenterauit. Marſupium.

cognoſcere. ℭ Et peccatum largiter.i.te grauiter deliqſſe. ℭ Miſi epidicũ qui ſectari ſolet meum gnatum:iõ hanc eſſe oportet:qa miſi epidicum ſeruum q̃ filium meum ſolet comitari. ℭ Hanc mihi pſtinauit fidicinã.pͦoccupauit emen do anq̃ emeret filius. ℭ Articulatī cõcidit.admutilauit p̄ ſingulos artus:qa te diripuit te diſpoliauit. ℭ Os eſt ſubli/ tũ plane & ,pbe.nulla dubitatio eſt qn tibi uæhemẽter ipoſuerit. ℭ Emunxiſti mucidũ.diſpoliaſti iprudẽtẽ:ſũpta trã ſlatiõe a pecorib⁹ de qb⁹ lac ſumit̃:eiſq; quoq; mucus e naſo depẽdet:hi nãq; mucidi noiant̃. ℭ Pluſiã ſũ libera qn/ quẽniũ:plus qnquẽniũ & plus qnquẽnio dicimus:ut noctẽ nõ ãplius unã Falle dolo:niſi ſit falle dolo noctẽ unã: ut p̄ ſe ſumat̃ nõ ãplius. ℭ Exenterauit .Diſpoliauit exhauſit. ℭ Neq; fides.q̃s latini fides:græci lyras uocãt ℭ Flagitio cũ maiore. i.dãno. Flagitiũ q̃ſi flagris dignũ. ℭ In tãtis ſẽtẽtiis.i.crimib⁹:de qb⁹ ferunt̃ ſentẽtiæ quod ſequit̃ pro eo quod ante cedit poſitum. ℭ Eã ne ego ſniam impune.ſubaudiendũ deſerã.eſt.n. elipticos dictũ.ſenſus eſt omittã ne ego hoc multũ crimẽ. ℭ Depeculatum.direptũ diſpoliatũ. ℭ Legum atq; iurum.Notandũ ꝙ ab eo ꝙ eſt ius iuris gtũm pluralẽ iuꝝ ,ptulit cũ ſere in uſu ſit iura dumtaxat dicere. ℭ Cluet.phibet̃ exiſtimat̃. ℭ Is ẽt ſeſe ſapere memorat malum. A poci dem dicit:quem nihil ſapere uideri uult:malumq; ſeparatim legẽdum eſt:ut ſit aduerbium:ac ſi dicat ma/ lo auſpicio.

Flagitio cum maiore poſt reddes tñ.Pe.quid nunc qui in tantis
Poſitus ſum ſentẽtiis? eã ne ego ſniam ĩpune? ĩmo & ſi alteꝝ tantũ
Perdundũſt:pdam potius q̃ ſinam me ĩpune irriſum eẽ habitum
Depeculatum:ab eis ſic data eſſe uerba p̄ſenti palã?atq; memineris,
Facio præ illo qui oĩum legum atq; iurum fictor conditor:cluet.
Is etiam ſeſe ſapere memorat malleum
Sapientior eſt manubrio mulier.

Alterum tantum.

Cõditor cluet.

Mulier. Periphanes.

SI qd eſt homini miſeriaꝝ qđ miſereſcat miſer ex animoſt
Id ego expior quoi multa in unũ locũ cõfluũt quæ meũ
Pectus pulſant ſimul:multiplex ærũnã exercitã hẽt paup/
Pauor territat mentem animi:neq; ubi meas collocem ſpes (tas.
Habeo uſquam munitum locum:ita gnata mea hoſtiũſt potita
Neq; ea nunc ubi ſit ſcio.Pe.quis illæc eſt mulier timido
Pectore peregre aduenicns:quæ ipſa ſe miſeratur?
Mu.In his dictuſt locis habitare mihi periphanes.
Pe.Me nominat hæc.credo ego illi hoſpicio uſus inuenit. (tet.
Mu.Perueli mercedẽ dare q̃ mõſtret eũ mihi hoĩem aut ubi habi/
Pe.Noſcito ego hãc? nã uideor neſcio ubi me uidiſſe prius ẽ ne ea
Quam animus retur meus? di boni uiſitaui antidhac. (an nun
Certe eaſt:quam in epidauro pauperculam memini comprimere.
Mu.Plane hiccine ẽ q̃ mihi in epidauro primus pudicitiã pepulit.
P.Quæ meo compſſu pepit filiã quã dõi nũc hẽo. M.qd ſi adeã?
P.Haud ſcio an cõgrediar ſi hæc ea ẽ.M.ſin ẽ is hoc ſicut ãni multi
Dubiã dant.Pe.lõga dies meũ incertat aĩum ſin eaſt q̃ incerto aĩo
Hanc congrediar aſtu.Mu.muliebris adhibẽda mihi malitia nũc ẽ.
Pe.Compellabo.Mu.orationis aciem cõtra conferam.Pe.ſalua ſis.
Mu.Salutẽ accipio mihi & meis.Pe.quid cæterum.Mu.ſaluus ſis.
Quod crediſti reddo.Pe.haud accuſo fidem:nouin ego te?

SI qd ẽ hoi.Mulier hæc ẽ ex q̃ i epidauro piphães filiã ſuſcepat ſuã igẽit gnatã ho ſtiũ potitã. ℭ Credo ego illi hoſpi/ tio uſus inuenit corrigo:credo ego illæc hoſpicii uſũ inuenit. ℭ Quod crediſti reddo.ſ.p ſalute ſalutem. ℭ Tuæ memoriæ interp̄tari.i.i tuã reducere memoriã. ℭ Gutula. Ali/ quo ſolamine. ℭ Cantara. Ancillæ nomen . ℭ Remigrat . Ruſus in ſe redit.

BERN. SARA. VENE.

Exercit⁹. Datilus in ultio. Quis mulier. Miſerat̃.

SI qd ẽ hoi miſeriaꝝ.q̃ oli pi phães cõpſſerat mulierẽ gueit piphanẽ:mlris ultro citroq; hitis uerbis deniq; ſe cogno ſcũt. ℭ Qđ miſereſcat:miſeria cõta beſcat. ℭ Territat mẽtẽ ai.pauefacit ai cogitationẽ.Mẽs dicta qđ ea oia metiãur.uł qa mene a græcis a nřis luna dř:ac ſic lũa creſcit & decreſcit: uñ amẽtes & demẽtes dci cũ tñ aiuſ in ſua ſede mãeat. ℭ Hoſpitiũ uſus iuenit.Cõſuetudo ſec ut ſibi iuene/ rit hoſpitiũ . ℭ Viſitaui ãtidhac. p ante hac. i .antea.d.littera iterpoſita propter hiatum uocalium. ℭ Pu/ diciciam pepulit . me ex pudica ſe/ cit impudicã. ℭ Incertat animum. incertũ facit quia iam pridem factum . ℭ Orationis aciem: quia in congreſſum tanquam cum hoſte uenturus erat orationis aciem dixit . ℭ Conferam. pro inferam. ℭ Inique iniurius.nequiter mihi inquit facis iniuriam. ℭ In epi dauro.ac ſi dicat ubi in cõgreſſum ueni tuum. ℭ Ah gutula pectus ardens mihi aſpexiſti.Cum pectus inquit meum

VALLA

Pepulit.

Incertat.

Ofonis acies.

exardeſceret uiſus es gutulam inſparxiſſe. ¶ Virgini paupculæ. tibi inq̄t q̄ uirgo q̄ paupercula eras: ¶ In mea erũna. q̄a erã paupcula. ¶ Obſcæuiſti. incruduiſti. ¶ Miſeriaꝝ cõpotẽ. q̄ ſum i poteſtate miſeriaꝝ ſic ĩpos dr̃ q in ptãte nõ eſt: uel ĩ ptãte nõ hr̃: & tã in bonã q̃ ĩ malã ptẽ: ut hic appet accipit̃. ¶ Digit⁹ te turbat tu⁹: q̄a cõtremiſcit. ¶ Filiã q̃ ex te ſuſcepi: q̄d eã? Oĩa p elipſim dicta ſũt ꝓnuntiatiõe diſtinguẽda ut ſit integrũ q̃ ex te ſuſcepi filiã habes ne. ¶ Quid eam? uis tibi facere. ¶ Eductã pdidi: poſteaq̃ educaui eã inq̄t amiſi: ſiq̄dẽ capta eſt ab hoſtib⁹. ¶ Vt alias res ꝓ ad alias res. ¶ Eſt ĩpenſe improbus. i. plurimũ ĩprobus. Impenſe nancq̄ ualde ſig̃nat: q̄a q̄d impendit̃ magnũ ur̃: & eſt figura parahypõœ: q̄a dixerat ſobrie & frugaliter accurauit. ¶ Heo canthara. nom̃ ancillæ: quã ad ſe uocat: ¶ Iube theleſtidem. nomen eſt filiæ theleſtis.

BERN. SARA: VENE. QVid eſt pater. Hæc ſcæna omnem detegit epidici fallaciam: ea enim quam periphanes autumabat natam inuenietur amica militis. ¶ Auſtrum perculi. Auſim ego legendũ eſſe plauſtrum perculi: hoc eſt plauſtrũ euerti: ideſt; opes meæ una conciderunt omnes: percellere enim euertere eſt Autore Nonio: & fuit hoc prouerbii loco uſurpatum teſte Donato in Terentium: bene plauſtrum perculit: & ibi quocq̄ perculit interpretat̃ peruertit: in hanc ferme ſententiam loquitur Plautus in perſa uehiculũ argenti eieci miſer. ¶ Nunq̄d ego ibi? Scilicet ago? ¶ Circen ſolis filiam. Veneficam. ſ. mulierem oete filii ſolis filiam: nam (ut legitur apud Diodorum in q̄nto) ſolem fuerunt duos procreaſſe pueros oetan & pſen: oeta in colcho regnauit: in taurica perſes crudeles ambo efferiq̄ e perſe hecate orta eſt ſuperans audacia ac in manitate patrem: utq̄ cruciatu hoĩum læta eos pro feris appetere ſagittis cõſueuit: ſed ad uenena mortifera cõficiẽda ſummũ ſtudiũ opamq̄ ĩpendẽs prima acomitũ inuenit: uim naturãq̄ cui⁹ ueneni ĩ cibis quos aduenis dabat expta: his rebus admodũ edocta primo uenẽo patrẽ ſuſtulit: deinde regno aſſũpta templũ ſtatuit dianæ cui nauigãtes hoſpites ſacrificabat: exiſtimans ea crudelitate ſuum nomen clarius futurum: poſt hæc nupſit oete: genuitq̄ liberos tres circẽ: medeã: & ægialeum: circe ad oĩs generis uenenoꝝ curam uerſa multarum herbarum radicũq̄ uarias uires mirabileſq̄ repperit: & q̃uis a matre hecate in plurimis inſtructa eſſet: tamen multis ab ſe denuo adinuẽtis oĩb⁹ in re ea p̄ſtitit: hæc ſarmataꝝ regi quos q̄dã ſcythas dicũt: cũ nupſiſſet primũ ueneno uiꝝ abſtulit deĩde regno capto mltaui crudelitateq̄ ſubditos uexauit: q̄bus

Cõpotẽ miſeriaꝝ

Impẽſe.

Quis iſtæc.

Fuat.

Mu. Si ego te noui aniũm inducam uti noueris. Pe. ubi te uiſitaui?
Mu. Iniq̄ iniurius. Pe. q̄d iam? Mu. quia tuæ memoriæ interp̄tari
Me æquum cenſes. Pe. cõmode fabulata es. Mu. mira memoras.
Pe. Hẽ iſtuc rectius meminiſtin? Mu. memini id. Pe. in epidauro.
Mu. An gutula pectus ardens mihi aſpſiſti. Pe. uirgini paupculæ.
Tuæq̄ matri me leuare pauptatem. Mu. tun is es qui p uoluptatẽ
Tuam in mea ærumna obſæuiſti grauiter? Pe. ego ſum ſalue.
Mu. Salua ſum: quia te eſſe ſaluum ſentio. Pe. cedo manum.
Mu. Accipe ærumnoſam & miſeriarum cõpotem mulierẽ retines
Pe. Quid quod digitus titubat tuus? filiam quã ex te ſuſcepi.
Quid eam? Mu. eductam pdidi: hoſtium eſt potita.
Pe. Habe animũ lenẽ: & tranq̄llũ face. domi meæ eccã ſaluã & ſanã
Nã poſtq̃ audiui illico ex meo ſeruo illã eẽ captã cõtinuo argẽtũ de (di
Vt emeret̃: ille eam rẽ adeo ſobrie & frugaliter accurauit
Vt alias res eſt impenſe improbus. Mu. fac uideam ſit ne
Pe. Eo cãtara ſtati iube cropoliſtidẽ: ꝓdire filiam ante ædis meam:
Vt ſuam uideat matrem. Mu. remigrat animus nũc demum mihi.

Fidicina. Periphanes Senex. Mulier.

QVid eſt pr̃ q̄d me exciuiſti añ ædis? P. ut matrẽ tuã uideas
Adeas: uenienti des ſalutẽ atq̄ oſculũ. F. quã meã matreȝ?
Pe. Quæ exaĩata exeq̄tur aſpectũ tuũ. Mu. q̄s iſtæc eſt q̃ tu
Oſculum mihi ferre iubes? Pe. tua filia. Mu. hæccine? Pe. hæc.
Mu. Ego ne oſculum huic dem? Pe. cur non quæ ex te nataſt?
Mu. Tu hõ inſanis. Pe. ego ne? Mu. tu næ. Pe. cur? Mu. q̄a ego hãc q̃
Siet: deq̄ ſcio: neq̄ noui: neq̄ ego hanc oculis uidi ante hunc diẽ.
Pe. Scio q̄d erres: q̄a ueſtimẽtũ atq̄ ornatũ immutabile habet hæc.
Mu. Aliter catuli longe olent: aliter ſues: nego eam nouiſſe.
Pe. Proh deũ atq̄ hoĩum fidẽ: q̄d ego lẽociniũ facio. q hẽam aliẽos
Atq̄ argẽtũ egurgitẽ domo ꝓrſum: q̄d tu quẽ pr̃em tuũ (domi
Vocas me: atq̄ oſculare? quid ſtas ſtupida? quid taces?
Fi. Quid loquar uis? Pe. hæc negat ſe tuam eſſe matrẽ. Fi. nõ fuat:
Si non uolt: equidem hanc in uita tñ ero matris filia: nõ me iſtanc

Cogere

ait: quibus rebus regno pulſa quidam ſcriptores ad oceani quandam deſertam inſulam confugiſſe: quidam ad italiam ueniſſe tradunt in eoq; promontorio quod nunc quoq; ab illa circæum uocant reſediſſe.

Quid eſt pr̃. Excita fidicina alias epidici detegit inſidias mentitamq; eſſe piphanis filiã mulier q̃ cõpreſſit in epidauro patefacit. ℭ Quæ exciata. terrore concuſſa. ℭ Ornatũ. imutabilem. i. im̃utatũ: iõ hanc nõ nouiſti inqt qa ueſtimenta imutauit. ℭ Aliter catuli longe olent aliter ſues. Prouerbiũ in illos dcm̃ q facile diſcerni poſſint. ℭ Me an ego nõ nouiſſem? ego inqt meã nõ noueri filiã. ℭ Argẽtũ egurgitẽ. tanq̃ de gurgite euomã ac exhauriã. ℭ Auſtrũ pculi. puerbiũ in illoſ dcm̃ q aliquo affecti ſunt incõmodo: auſtrũ pculi p eo qđ eſt ab auſtro pculſus ſum: q græce notus ab humectatione dictus ẽ. Nã notis notitos dr̃ humectatio. Latine ab auſteritate auſter: qa tabidus eſt uẽtus afferens non hominibus modo pniciem: ſed etiam pecoribus atque adeo & arboribus. Iõ ab auſtro ſe perculſum dicit. ℭ Nunquid ego tibi. eſt ne inquit aliquid quod ego tibi debeam ubi opera egeas mea. ℭ Circem ſolis filiã. i. ueneficã & ſagam mulierẽ ut circe fuiſſe phibet. Homerus in odiſſea ait: circẽ ſolis filiã fuiſſe & pſes: q̃ filia fuit oceani: quæq; Oetæ ſoror fuit: & inſulam æææ hitauit. Sũt q dicãt circen aliã fuiſſe filiã Oetæ & hechates q̃ filia fuit pſei: quẽadmodũ Dionyſi⁹ mileſius in prio argonauticõ. Medias autem ſororem ab hac campus circeus dictus. ℭ Exitiabilem. exitiis obnoxium.

VALLA

A. I. Auſtrũ ptuli Interimã tuã uitã.

Circe.

Cogere æquũ eſt meã eſſe matrem ſi nõ uult. Pe. cur me igit̃ patrẽ
Vocabas? Fi. tua iſtæc culpa non mea: non patrem ego nominem
Vbi tu tuã me appellas filiã? hanc quoq; etiã ſi me appellet filiam
Matrem uocẽ: negat hæc filiã me ſuã eſſe: non ergo hæc mr̃ mea ẽ.
Poſtremo hæc mea culpa nõ eſt: quæ didici dixi oĩa: epidicus mihi
Magiſter fuit. Pe. perii: auſtrum pculi. Fi. nunquid ego ibi?
Pe. Si hercle te unq̃ me patrem uocare uitam tuã ego interimam.
Fi. Non uoco: ubi uoles pater eẽ ibi eſto: ubi noles ne fueris pater
Mu. Quid? ob eã rẽ hãc emiſti: qa tuã gnatã ratus: qbus de ſignis
Agnoſcebas? Pe. nullis. Mu. quare filiam credidiſti noſtram?
Pe. Seruus epidicus dixit mihi. Mu. quid ſi ſeruo aliter uiſum ẽ: nõ
Poteras nouiſſe obſecro. Pe. quid ego qui illam ut primam uidi
Nunquam uidi poſtea. Mu. perii miſera. Pe. ne fles mulier intro
Abi: habeto animum bonum: ego illam reperiam. Mu. hinc
Athenis ciuis quis eam emit atticus: adoleſcentem eqdem dicebant
Emiſſe. Pe. inueniam: tace: abi modo intro: atq; hanc aſſerua
Circen ſolis filiam: ego relictis rebus epidicũ opam q̃rendo dabo
Si inueniam exitiabilem ego illi faciam hunc ut ſciat diem.

Stratiphocles adoleſcens Epidicus. Daniſta Virgo.

MAle morigerus mihi eſt daniſta q de me argentũ nõ petit:
Neq; illam adducit quæ ex pda: ſed eccũ incedit epidicus
Quid illuc eſt quod illi caperat frons ſeueritudine?
Ep. Si undecim deos præter ſe ſecum adducat iuppiter ita non oẽs
Ex cruciatu poterũt eximere epidicũ: periphanem emere lora uidi
Aderat ibi una apocides: nunc homines me quæritare credo

Male morigerus. Longa mora fruſtrabatur ſtratiphocleſ expectando daniſtam cui pecuniam dinumeraret: & ille puellam traderet. ℭ Caperat. Rugatur. quod a criſpis caprorum frontib⁹ tractum uidetur ut docet Nonius. Feſtus quoq; caperatum rugoſum dixit. ℭ Vndecim deos. Antiqui ſelectos deos duodecim nominauerunt: quorum ſex mares totidemq; fœminæ fuere Iuppiter: iuno: neptunus: ceres: apollo: diana: Mars: Venus: Mercurius: Minerua: Vulcanus & ueſta: de quibus Suetonius in auguſto meminit: & ſi non expreſſe: cœnam illam auguſti commemorans ſecretiorem: in qua deorum dearumque ferunt diſcubuiſſe conuiuas. ℭ Copulas. Nexus & uincula. ℭ Suauis. Suauium da. ℭ Nam per urbem. Scilicet me quæritant. ℭ Cui libertas in mundo ſita eſt. Per quandam ironiam dicit ſibi libertatem in promptu eſſe quin potius cum homo ſeruus ſit habere bonum animum non poteſt: in mũdo ſita locutio eſt frequentiſſima Plauto pro eo quod eſt parata eſt uel in promptu eſt. ℭ Aedepol illi melius. Scilicet me ſeruabunt: nam me coniiciẽt in uincula. ℭ Grauaſtellus. Senior a grauitate dictus. Hic eſt daniſta Hoc in loco ut pleriſq; aliis uidentur dormitaſſe impræſſores ne dicam correctores qui omnem interlocutorum ordinẽ depra

BERN. SARA. VENE.

Caperat frons. Seueritudine.

Senſerunt:ſciunt ſibi data eſſe uerba. St. qd agis mea cōmoditas?
Ep. Quod miſer. St. qd eſt tibi? Ep. quin tu mihi adornas ad fugā
Viaticum: quæritant me: in manibus geſtant copulas ſecū: ſubueni
Priuſquam pereo: nam per urbem duo defloccati ſenes.
St. Habe bonū animū. Ep. quippe ego cui libertas in mundo ſitaſt
St. Ego te ſeruabo. Ep. ædepol me illi melius: ſi nacti fuant.
Sed quis eſt hæc muliercula: & ille grauaſtellus qui uenit?
St. Hic ē daniſta: hæc illa ē autē quā emi ex præda. Ep. hecineſt?
St. Hæc ē: eſtne ut dixi tibi? aſpecta. Ep. hæc. St. contempla epidice.
Vſq; ab unguiculo ad capillum ſummum.
Eſt ne? conſpice: ſignum pictum pulchre uideris.
Ep. Ex tuis uerbis meum futurum corium pulchrum prædicas
Quem appelles: atq; zeuſis duo pingent pigmentis ulmeis:
St. Dii īmortales ſoccos iuſſi adimere pedibus: pulmones.
Quod perhibent prius ueniſſēt q̄ tu adueniſti mihi.
Da. Hæc ædepol remorata ē me. St. ſiquidem iſtius gratia.
Id remoratus quod iſta uoluit nimium aduenisti cito.
Da. Age age abſolue: atq; argentum numera ne comites morer.
St. Pernumeratuſt. Ep. tene cruminā huc inde. Da. ſapienter uenis.
St. Opperire dum effero ad te argentum. Da. matura. Ep. domi eſt.
Satin ego oculis utilitatem obtineo ſincere an parum?
Ephilippa matre natan es thebis? epidauri ſatan?
Video ne ego teleſtidem te periphani filiam?
Vi. Quis tu hō es qui meum parentū nomē memoras & meum?
Ep. Non me nouiſti? Vi. qui quidem nunc ueniat in mentē mihi.
Ep. Lunulam atq; anellū aureolū in digito. Vi. memini mi homo.
Ep. Non meminiſti me auream ad te adferre natali die?
Vi. Tu ne is es? Ep. ego ſum & iſtic frater tuus ē alia mr̄e: uno pr̄e.
Vi. Quid pater meus uiuuſt? Ep. animo liqdo & tranqllo es: tace.
Vi. Dii me ex perdita ſeruatam cupiunt ſi uera autumas.
Ep. Non habeo ullam occaſionem: ut apud te falſa fabuler.
Accipe argentum hoc daniſta. hic ſunt quadraginta minæ.
Si quid erit dubium īmutabo. Da benefeciſti: bene uale.
St. Nunc. n. tu mea es. Vi. ſoror qdem ædepol ut tu æque ſcias.
Salue frater. St. ſanan hæc eſt. Ep. ſana ſi appellat ſuum.
St. Quid ego modo huic frater factus dum intro eo atq; exeo?
Ep. Quod boni eſt tacitus taceas tute tecum & gaudeas.
St. Perdidiſti & repperiſti me ſoror. Ep. ſtultus tace.

uarunt uel deprauatū reliquerunt loqtur ſine cōtrouerſia ſtratiphocles: hæccine eſt? loqtur epidicus: ſic reli q̄ tu uiſe. ¶ Coriū. Tergū qd ita ſanguie maculabit ut pictū uideat. ¶ Apelles & zeuxis. Permanet ī metaphora ābo hi fuere pictores magnis laudib⁹ celebrati: deqb⁹ piter mētio hr̄ in pœnulo. ¶ Di īmortales. Daniſtæ tarditatē icrepat. ¶ Socio. Mēda: eſt legēdū ſoccos & ſenſus docet: eſt ſoccus calciamēti genus aptū comœdiæ ut cothurnus tragœdiæ. qd āt dixit pulmones prius ueniſſent ex pūerbio ur̄ dcm̄. ¶ Satin. Nō ſtatī: nūc agnoſcit epidicus puellā herilē eē filiā. ¶ Satan. Ab eo qd ē ſero ſatan. ¶ Liqdo. Læto pſpero. ¶ Magnas res. ſ. audies uel uidebis. ¶ Facto. Pro facio: ſumit ſibi ex inuētu puellæ audaciam & confidentiam. ¶ Pedibus prouocatum: Ideſt propter fugam commotum & iratum.

Male morigerus: ſtratiphocles dū daniſtā pſtolat uidet triſtē epidicū; interim epidic⁹ uiſa ſtratiphoclis amica eiuſdē ſororē eſſe cognoſcit. ¶ Capat frons. Feſ. caparatū rugoſū a cornuum caprinoꝝ ſilitudine. ¶ Seueritudine. i. ſeueritate. ¶ Si undeci deos pter te ſecū adducat iuppiter. Memorat apd Homeꝝ in prio iliados ſecū in concilio undeci hr̄e deos ut ſint tot mares quot fœminæ Iuppiter iuno. Neptunus ceres. Apollo diana: Mars Venus: Mercurius Minerua: Vulcanus ueſta. ¶ Emere lora uidi. ſubaudi qbus cædar. Loron græci: latini coriū. ¶ Geſtāt copulas ſecū. i. uicula a copulādo. i. nectēdo. ¶ Subueni. ſuccurre. ¶ Priuſq̄ peo. anq̄ illi me pimant. ¶ Defflocati ſenes. q florem uiriuȝ depoſuere. ¶ Libertas in mūdo ſitaſt. Cui libertas inqt ē repoſita in nudo dorſo: & ironicos dcm̄. ¶ Illi meli⁹ ſi nacti fuāt. ſeruaueri tibi in uinculis ſi in eoꝝ manus incideri qa nō me ſinent quoq̄ ire. ¶ Et ille grauaſtellus. Feſ. Grauaſtellus ſenior. Plau. ut puto grauaſtellus a grauitate dict⁹: ¶ Signū pictū pulchre uideris. Videre inquit potueris figurā a fabro depictam: ut uideatur pictor poſſe hinc ſibi capere exemplum ad uenuſtam pingendam effigiem. ¶ Apelles atq; zeuxis. hi Pictores fuerunt: ſed p his uirgatores ītelligit. ¶ Pigmentis ulmeis. qui uirgis ulmeis loco coloꝝ utantur ad corpus meuȝ pingendum. ¶ Pedibus pulmōes quod perhibent. quod in prouerbio dicitur: prius ueniſſet qui pedibus pulmones habuiſſet alligatos. & eſt elipticos dictum. ¶ Huc ide. huc impone. ¶ Matura. propera inquit. ¶ Satin ego oculis. Incipit epidicus filiam periphanis cognoſcere. ¶ Vtilitatē obtineo. quæ mihi uentura eſt ſi hæc periphanis filia. ¶ E philippa matre natan es thebis. An tu inquit nata es e matre philippa. ¶ Lunulam atq; anulum. Lunula dr̄ quæ æqualem undiq; rotunditatē habet: q̄ ſi eminentiam una in parte habeat ſigni uel

VALLA
Deſſlocati ſenes.
Copula:
Quid mulier-cula.
A. l. Rauiſtellus.
Vnguiculo.
Crumena.
Occaſionem.

Tibi quidem quod ames domi præſtoſt fidicina opera mea.
Et ſororem in libertatem idem opera concilio mea.
St. Epidice fateor. Ep. abi intro. ac iube huic aquam calefieri.
Cætera hæc poſterius ſaxo ſcibis quum erit ocium.
St. Sequere hac me ſoror. Ep. ego ad uos theſprionem iuſſero
Huc tranſire. ſed memento ſi quid ſæuiunt ſenes
Suppetias mihi cum ſorore ferre. St. facile iſtuc erit
Ep. Teſprio exi iſtac per ortum: adfer domum auxilium mihi.
Magnas res: minoris multo facto q̄ dudum ſenes
Remeabo intro ut accurentur aduenientes hoſpites:
Eadem hæc intus edocebo: quæ ego ſcio ſtratiphoclem.
Non fugio: domi adeſſe certumſt neq; ille haud obiiciet mihi
Pedibus ſeſe prouocatum: abeo intro: nimis longum loquor.

Periphanes. Apocides. Senes duo. Epidicus. Mulier.
SAtin ille homo ludibrio nos uetulos decrepitos duos
Hēt? Ap. imo ædepol tu qdē miſeꝝ me hēs miſeris modiſ
Pe. Taceſis mō: ſine me hoīem aſpici. Ap. dico ego tibi iā ut ſcias
Alium tibi te comitem melius quærere: ita dum te ſequor:
Laſſitudinem inuaſerunt miſerum in genua flegmina
Pe. Quot illic hodie me exemplis ludificatuſt: atq; te.
Vt illic autem exenterauit mihi opes argentarias
Ap. Apage illum a me: nam ille quidem uulcani irati eſt filius.
Quaqua tangit: omne amburit: ſi proprius aſtes æſtu calefacit
Ep. Duodecim deis pluſquam placeo: deorum immortalium
Mihi nunc auxilio adiutores ſunt: & mecum militant.
Quicquid ego maleſeci auxilia mihi & ſuppetiæ ſunt domi,
Apolactizo inimicos omnis. Pe. ubi illum quæram gentium?
Ap. Dum ſine me quæras mea cauſa: uel medio in mari.
Ep. Quid me quæris? quid laboras? quid hunc ſolicitas? ecce me.
Num te fugi? nun ab domo abſum? nun oculis conceſſi tuis?
Nec tibi ſupplico: uincere ius eſt: oſtendo manus.
Tu habes lora: ego te emere uidi: quid nunc ceſſas? colliga
Pe. I licet uadimonium ultro mihi hic facis. Ap. quid colligas?
Pe. Aedepol mancipium ſceleſtum: te profecto apocides:
Nihil moror nihil: de præfacili exoras epidice. Ep. eo quid agis?
Pe. Tuon arbitratu? Ep. meo hercle uerbo atq; haud tuo?
Colligandæ hæc ſunt tibi hodie. Pe. at non lubet: non colligo:
At mihi magis lubet ſolutum te rogitare. Ep. at. nihil ſcies.
Ap. Tragulam in te iniicere adornat: neſcio quam fabricam fecit:

ſigni uel gemmæ anulus erit. ¶ Si quid erit dubium. ut ſi deſit: uel ſi nummus aliquis minus placeat. ¶ Ideʒ opera concilio mea. Mea in quit opera tibi concilio ſororem in libertate. ¶ Iube iſti huic. ſolent priſci iſta frequenter cōnectere pro nomina. Virgilius. Hunc illum fatis externa ſede profectum. Cicero in Publium Clodium ad pōtifices nemo negat hunc, iſtum ocii & pacis hoſtem. ¶ Suppetias mihi cum ſorore ferre. Dicim⁹ fero & occurro ſuppetias. ideſt auxilior: ut apud Cæſarem in commentariis: — Suppetias.

SAtin ille hō. In hoc actu q̄ reſtant de comœdia explicant: periphanes ſuā agnoſcit filiam: epidicuſq; libertatem náſciſcitur. ¶ Flegmina. Feſto dicūtur cū ex uiæ labore ſanguis defluit circa talum. ¶ Duodecim deis. De quibus in ſuperiori ſcæna habita mentio eſt: uerba autem ab epidico tacite proferunt oī lætitia geſtiente ob agnitam & inuentam a ſe herilem filiā. ¶ Apolactizo. Calcitro. ¶ Vadimonium: ſponſionem quæ proprie fit ad certum diem ſiſtēdi in iudicio. ¶ Ad non lubet. Indicātur ſenis fatuitas q negat ea fieri quæ prius uolebat. ¶ Tragulam. Aliquid machinamentum: nam dr̄ teli genus. ¶ Adornat. Inſtruit apparat. ¶ Nihil obnoxias. Ironicos immo nocētiſſimas. ¶ Fcō ope arbitra. i. poſt q̄ uinctus tibi aſtitero de me ſerto ſniam: ex confidentia ſermo eſt. ¶ Bene hoc habet. Notanda locutio uti Ciceronem quoq; locutum fuiſſe comperimus p̄ter Iuue. Horatiū: propertiū. ¶ In meum nūmū. Conciſa oratio fit ex indignatione. ¶ Is. ſ. egomet. ¶ Tetigit ab ore te Ideſt te mulctaui. ¶ Aduerſa. Poti⁹ adſerua. i. cuſtodi. ¶ Quid iſtic oratis ope tāto. Sermo ē apocidis morā piphāis icrepātis. oratis ꝑ agitis: ide oratores actores dci. ¶ Meruiſſe itelligo ſēſus ē. nūc demū ſcio ꝑ meruiſſe epidicū ut ſibi ꝑ ipſi⁹ merito fiat ſatis. Cedo man⁹. Inuēta filia piphanes liberꝫ facit epidicum. ¶ Pappet. Pappe miutū dixit Perſi⁹. Varro quoq; buas & pappas: & Iuuena. prægustet pocula pappas.

BERN. SARA. VENE.

Apiſci ꝑ adipiſci. Flegmia

Apolactizo

Vadimonium.

SAtin ne ille homo. Dū piphiāes q̄rit ab epidico ſe falſum eſſe, occurrit ſpōte

VALLA Tragulā

epidicus fiducia plenus qꝰ filiā periphanis compeꝛiſſet.' ℂ Tace ſis. Tace ſi uis. ℂ Ingenua flegmina .i. laſſitudines ita ut inflectant̃:nec me queā ſuſtinere a flectendo ꝑ litteræ in litterā cōmutationē. ℂ Opes argentarias. q̄s habebam in argento diuitias. ℂ Apage illum a me.arce abige. ℂ Qua qua tangit.a quacunq; parte attingit. ℂ Suppetiæ ſunt domi.quia domi filia erat periphanis theleſtis.a ſuppetendo.i.ſūminiſtrādo ſuppetiæ dictæ. ℂ Apalactizo inimicos oīs. paruifacio paruipendo illis recalcitro.nam apalactizo calcibus inuado ſignat. ℂ Oculis conceſi tuis.abſte tuoq; cōſpectu me amoui. ℂ Colliga.in unū liga. ℂ Illicet.uultuoſe legendū eſt hoc affirmantis aduerbium cum ironia ꝓnuntiandū. ℂ Vadimonium ultro mihi hic facis.firmitudinē ne aliud mihi q̄rēdū uideat̃ obiicis. ℂ Qui colligas. Cur nō manus reiicis mihi. ℂ De præfacili. De eo quod facilitate præcellit ĩpetras inq̄t. ℂ Heo quid agis. Interiectio eſt heo: quid inquit agis cur nō uincis. ℂ Tragulam in te iniicere adornat .i. parat ſe ut tragula te ſauciet. Eſt autem tragula iaculum a traiiciendo dictum ℂ Ha lege. ha ĩteriectio:lege.i.uinci. ℂ Arcte colliga. aſtringe firmiter. ℂ Mihi uero obnoxias . ſubaudi manus mihi debētes. ℂ Facto ope. poſtq̄ quoduis confeciſti. ℂ Arbitra in me. fer pro arbitrio in me ſententiam. ℂ Bene hoc habet. ita dicēdum non ut nunc pleriſq; mos eſt bene ſe habet:nam & ita græci locūtur. Ita Iuue. bene habet:nil plus interrogo:ita Propertius: ita Horatiꝰ ita Cicero:ut pro milone bñ hēt iacta ſunt fundamenta:ac prorſus ueteres omnes. ℂ Velut pignus mea ſit filia. Tanq̄ q̄ mihi pignori data eſt mea ſit filia. ℂ Tum in talētum pignus daniſtæ.nam maximum talentum nonaginta librarum. Minimū triginta:qd' inter utrunq; medium. ℂ Capcioſt.fallaciam aduerſū me. ℂ Is ſubaudi ego. ℂ Te ab ore. Illudens ait ab ore:ac ſi dicat te ſpectāte me. ℂ Tetigi.ſpoliaui. ℂ Me ludos feciſti . facio te ludos & facio tibi ludos:& illudo tibi & illudo te dicimus. ℂ Hei non illuc temere ē Interiectio hei:uel ſine aſpiratiōe antiq; dcm̄ ut ſit una ſyllaba:coeatq; e cum i in diphthōgō:ſitq; ĩperatiuꝰ modus a uerbo eo is it. Eſt ergo ſenſus i qm̄ nō illud ſine cauſa dcm̄ eſt ℂ Cū malis meſſē metas.i.ut ꝓ bñfaciendo meſſem facias malorum. ℂ Cedo cui reſoluam manus. Lætus periphanes uiſa domi filia. Cedo inquit mihi manus ut adimam uincula. ℂ Socos:calceos quos comici induebant. ℂ Opus eſt quod papet:ideſt comedat quod a græco deſcēdit papazo. Homerus. ουδεν τι μεν παιδεσ ποτι γουνασι παππαζουσι. Inde pappare comeſſe. Perſi. Et ſimilis regū pueris pappare minutū Poſcis. Inde pappa cibꝰ. Cato de liberis educandis cū cibū ac potionē buas ac pappas docēt & matrē māmam &

Apœcides.

Acerbū eſt ꝓ bñfactio cū mali meſſem metas.

Pappet.

Ep.Tibi moram facis:cum ego ſolutus aſto a lege:inquā colliga:
Pe.At mihi magis lubet ſolutum te rogitarier. Ep.at nihil ſcies.
Pe.Quid ago? Ap.qd agas? mos gerat̃. E.frugi es tu hō apocides.
Pe.Cedo manus igitur. Ep.morantur nihil:atq; arte colliga.
Pe.Nihil uero obnoxias. Ep.facto opere arbitra in me.
Bene hoc habet:age nunc iam ex me exquire:rogita quid lubet.
Pe.Qua fiducia auſus primum quæ emptaſt nudiuſtertius.
Filiam meam dicere eſſe? Ep.libuit ea fiducia.
Pe.Ain tu libuit? Ep.aio. Pe.uel ad pignus mea ſit filia
Quam negat nouiſſe mater. Ep.non ergo matris filia ē.
Pe.In meum nūmum:in tuum talentum pignus daniſtæ captioſt
Sed quis ea ē mulier? Ep.tui gnati amica:ut omnem ſcias.
Pe.Dedin tibi minas triginta ob filiam? Ep.fateor datas
Et ego argento illam me emiſſe amicam filii fidicinam
Pro tua filia:is te ab ore tetigi triginta minis.
Pe.Quomodo me ludos feciſti de illa conductitia
Fidicina? Ep.factum hercle uero:& rectum factum iudico.
Pe.Quid poſtremo argento factum ē quod dedi? Ep.dicam tibi.
Neq; malo homini neq; benigno tuo dedi ſtratiphocli.
Pe.Cur dare auſus? Ep.quia mihi libitum ē. Pe.quæ hæc malum?
Ep.Etiam inclamitor quaſi ſeruus. Pe.tu es liber:gaudeo.
Ep.Merui ut fierem. Pe.tu meruiſti? Ep.uiſe intro:ego faxo ſcies
Hoc ita eſſe. Pe.quid eſt negocii? Ep.iam ipſa res decet tibi.
Abi mō intro. Pe.hei non illuc temereſt:adſerua iſtum apocides.
Ap.Quid illuc epidice ē negocii? Ep.maxima hercle iniuria.
Vinctus aſto:cuius hæc hodie opera inuenta ſit filia.
Ap.Ain tu te illius inueniſſe filiam? Ep.inueni:& domi ē:
Sed ut acerbum ē pro benefactis cum malis meſſem metas.
Ap.Quam ne hodie per urbem:uterq; ſumus defeſſi quærere.
Quid iſtic oratis opere tanto? meruiſſe intelligo.
Vt liceat merito huius facere. Pe.cedo cui reſoluam manus.
Ep.Ne attingas. Pe.oſtende uero. Ep.nolo. Pe.non æquum facis.
Ep.Nunq̄ hercle hodie niſi ſupplicium mihi das:me ſolui ſinam.
Pe.Optimum atq; æquiſſimum oras:ſoccos:tunicam:pallium
Tibi dabo. Ep.quid deinde porro? Pe.libertatem. Ep.at poſtea?
Nouo liberto opus ē quod pappet. Pe.dabitur:præbebo cibum
Ep.Nunq̄ hercle hodie niſi me oraſſis ſolues. Pe.oro te epidice
Mihi ut ignoſcas ſi quid imprudens culpa peccaui mea.
At ob eam rem liber eſto. Ep.inuitus do hanc ueniam tibi

patrem

Niſi neceſſitate cogar:ſolue ſane ſi lubet.

Recitator.

HIc is homo eſt qui libertatem malitia inuenit ſua.
Plaudite. Valete:lumbos exporgite:atq; extollite.

přez tatā & pappas pappātis q pueros cuſtodit. Iu. Timid' ꝑguſtet pocula pappas. Me oraſſis. ꝓ ortueril

RƐcitator hic is. Vt paulo ante memorauimus duo ꝓnoia cōnexuit priſco ritu:quem nobis quoq; ſequi licet ubi ſignificantius quippiam uelimus explicare:ita & hoc loco recitator hic is inqt homo. hoc eſt epidicus. ℭ Malicia inuenit ſua:qui inuenit ut uinceretur quo reuinctus libertatem nanciſceretur::maliciam dolum dicit & aſtum & uerſutiam. ℭ Lumbos exurgite. quia qui ſedent inclinatos habent lumbos. VALLA

ℭ Hæc una de duodecim comœdiis poſtremo habitis caret principio:& in pleriſq; locis dimidiata eſt:ut reliquæ ſubſequentes:quæ hoc noſtro pro ſuo contenta erit Argumento.

MNeſilochus iuſſu pr̄is iturus Epheſum:ab amico archidemide recepturus pecuniam:rogat ſodalē piſtoclerꝫ ſibi adinuentā ꝓcuret amicam bacchidē:is dū ſodali ſuo morē gerit:irretit̄ alterius amore bacchidis:duæ ſiqdē erāt hæ ſorores cognomines:a qbus datū eſt nomen comœdiæ:rediēs in patriam mneſilochus cum ſeruo chryſalo:ſimul cōſtituūt partē exactæ tradere pecuniæ:reliquā in amorꝫ uſum cōſumere:& ut patrē nicobolū fallat:fingit ꝑ ſeruū a piratis aggreſſos:apud ſacerdotē theotimū ob metū id poſuiſſe reliquū:ſed forte monitus a lydo ſodalis ſeruo:piſtoclerꝫ deperire bacchidē:ratus eam amicā ſuā iratus ſibi ſubletā eſſe fidē:oēm pr̄i reddidit pecuniā:deīde reſciēs ut ſodalis alterā delegerat alterā cōparat ſibi: dolet afflictaturq; miris modis:cūq; ſibi foret opus ducētis nūmis a milite cleomacho amicā ut redimeret rogat chryſalū rurſum ut patrē dolo aggrediat̄:& pecunia mulctet aſtu plenus chryſalus ſenē cōuenit:amare dicit filiū uxorē militis:q aduenięs mneſilocho minat̄ iterritū:ni uel mulier:uel illi reddant̄ ducēti nūmi:pr̄ metuens:ſuū ne ulciſat̄ ille thorꝫ:ſpondet ultro militi nūmos:& rurſum rogatu filii alios ducētos mittit quos det mulieri pollicitos:ut iuſiurandū ſoluat:quos nihilominus amator ꝑgrecādo cōſūpſit:at nichobolus a milite factus certior mulierē eā ſuā eē pellicē nō uxorē:excādeſcit mirꝫ in modū:cōuenit piſtocleri patrē philoxenē:rē oēm apit ambo ut filii ſcortent̄ unā:adeunt bacchides:illæ ſenes cōſpicatæ prius ludificant poſtremo blandiuntur tandem ſimul cum filiis illecti cum ſcortis accubant. BERNSARA. VENE.

ℭ Iohannis Petri Vallæ placentini in bacchides interpretatio.

ℭ Argumentum in Bacchides.

NIcobulus filiū ſuū Mneſilochū cū ſeruo Chryſalo miſit epheſū ut mille & ducētos philippeos ab hoſpite accipet archidemide q mneſilochus aīq̄ ſe itineri cōmitteret:mādauit ſodali ſuo Piſtoclero ut e duab⁹ bacchidib⁹ unā:q̄ ipē amabat redimeret aīq̄ miles riualis ꝓoccupet. Piſtoclerus cū lydo cuſtode ſuo ad bacchides uenit:pfectū reddidit qđ Mneſilochus mādauerat:dū id fac̄ alteri⁹ bacchidis amore capit̄ qđ ægre ferēs lydus Piſtocleri pr̄i ſignat filoxēo. Cū domū rediiſſet Mneſiloch⁹ cū Chryſalo iā memoratā ſecū afferēs pecuniā prior Chryſalus Nicobulo fit obui⁹:ac ut Mneſilocho ſit poteſtas ex ea pecūia ſumēdi q̄ntū uelit cōfingit cām:q̄obrē nō illā oēm tuleris Mneſilochus pecūiā:id fec̄ quo facili⁹ bacchis redimat̄ q̄ ſciebat adamare Mneſilochū. Vt reliquā pecūiā opus eēt nicobulo epheſū nauigādo ab Archimenide repoſcere. At Mneſilochus cū audiuiſſet a lydo Piſtocleri cuſtode Piſtoclerꝫ ī amores bacchidis deueniſſe neſciēs binas eē bacchides cēſuit ſibi ab illo ſuā amicā ereptā eſſe:indignatus pr̄em adit ac totā reſtituit ab hoſpite acceptā pecuniā. Cunq; ſe porro noīe deceptū reſciuiſſet bacchidis dolet ſe oēm reddidiſſe pecuniā:qđ Chryſalus accipiēs alios adhuc Nicobulo dolos ſtruit: ut ab eo aliquātā auferat pecuniā. Iubet ergo Mneſilochū cū Piſtoclero meretricib⁹ diſcūbere:mētiturq; maritū Cleomachū eē illi⁹ bacchidis:q̄ Mneſilochus adamabat:piculūq; filio Mneſilocho mortis iminere niſi ꝓpe ſuccurrat pecunia: q̄ a cæde Cleomachi filiū leuet:id uerꝫ eē ratus Nicobulus:q̄ poſcebat chryſalus tradit pecuniā. Factus poſtea certior nicobulus cleomachū maritū nō eē ſed riualē:necnō bacchidē meretricē:miris ſe excruciat modis:& deniq; cum phyloxeno it ad filiū quē diſcūbētē cū meretricib⁹ uidet:ſic̄ & phyloxenus ſuū piſtoclerꝫ:q dū filios ereptū e manib⁹ meretricū ierūt ſuos ipſi a meretricib⁹ blādiciis illecebriſq; capiunt̄ piterq; epulant̄. VALLA

Nominum etymologiæ.

BAcchides:a baccho nomen habere quis neſciat? quod meretrices propemodum omnes:ut bacchantes ſint mulieres. ℭ Nicobulus. Quia nico uinco ſignificat:& bule conſilium:quoniam contentio inter ipſum & phyloxenum poſtremo oritur:ut conſilio prudentior inueniatur. ℭ Mneſilochus:quia mneſis dicitur memoria & lochos inſidiæ ꝙ memor ſit inſidiarum:quas a piſtoclero fieri exiſtimauit. ℭ Chryſalus. quia chryſos aurum & haloo capto:ꝙ nicobulum auro captare uoluerit. ℭ Phyloxenus: quia phylo amo ſignificat & xenos hoſpes dicitur. ℭ Piſtoclerus. ꝙ piſtrix dicatur fides:& cleros ſors:ſiquidem mneſiloco ſeruauit fidem. ℭ Lydus. a lydia. ℭ Cleomachus. quaſi clarus in pugna, nam cleos gloria dicitur & mache pugna. VALLA

BERN. SARA. VENE.

Vid ſi hoc. Inducuntur meretrices duæ eiuſdẽ nominis bacchides. & una piſtoclerus adoleſcens. qui dum ſodali mneſilocho amicam quærit bacchidem cauere minus potuit quin alterius illaquearetur bacchidis lenocinio: docemur ergo non eſſe contra uenerem decertandum. ſed ſi ſuperare eius conamur illecebras: illico eſſe terga dandum: ab eaqꝫ tanquam a ſcæuo ſcopulo ſugiendum id qđ elegãter expreſſit Plautus in trinummo cum amorem. execratur lyſiteles adoleſcens: amor ignorandus ꝓcul adhibendus atqꝫ abſtinendus. ¶ Luſciniæ cantio. Luſcinia a græcis dicta eſt Philomela cuiꝰ notiſſima fabula eſt quo pacto ulta ſit cum progne tereum ſtupri: qui illi non ſolum uim attulit ſed linguam amputauit: & in auem conuerſa q̃rulæ uocis: lugere enim dicitur duꝫ cantat: quod ſcite Martialis expreſſit flet Philomela nephas inceſti tereos & quæ muta puella fuit garrula fertur auis: cui (ut de ea luculenter Plinius in decimo) continuis quindecim diebus ac noctibus eſt ſine intermiſſione cãtus: dicit ergo garrulã auem luſciniam potius in ſuo cantu deficere q̃ uerba deeſſe lingulaci mulieri: id qđ loco prouerbii in loquaciſſimos omnes poſſet uſurpari haud indecenter: in quos quodã in marullũ diſticho Martialis uidetur inuehi: quaſi ſub unius ꝑſona cæteros cõſimiles lazerauerit: carpit eo diſticho iocoſe marullũ q cũ alios loqui nõ ſineret: ſed ſemꝑ loqueretur: ferre eum dixit oleũ in auriculã: uerſo ueteri uerbo in eos dicto: qui cum nõ ualerent dicebanť oleũ ore geſtare. ¶ Cognomines. Eiuſdem nõis. Vir. gaudet cognomine terra: ideſt ſui nõis ſimilitudine: Seruius ibi huiꝰ meminit loci. ¶ In concilio. In mutuo collogo: dcm̃ eſt aũt cõciliũ a coactione & cõuocando: ꝙ oẽs in unũ locum cõuoceť iuxta Varronis ſniam: nõ aũt a cõſenſu uel cõſilio. Haud meretricũ eſt. Vt. ſ. bñ cõſulant. ¶ Iſtoc milite. Nã bacchidẽ alterã miles ſibi pecunia cõparauerat: q̃rebat ergo ab illo alteriꝰ pecunia liberari. ¶ Id huic caueas. i. huius gr̃a hoc primũ agas: uel hoc ſibi ꝓſtes oſequm. Ei dederit opas. Sibi ſe obſequẽtẽ fecerit. ¶ Faciat lubẽs. Pro fecerit. ¶ Oppibere. Expectabis. ¶ Eadẽ bibes. ſ. ꝑte uel patera meretricis hoc lẽocinij ẽ: uel ut facilius adoleſcentẽ illaq̃et: uel ut aduenĩẽtẽ militi incutiat cordoliũ. ¶ Viſcus. Dr̃ & uiſcũ qđ ad aucupiũ ꝑtinet. ¶ Parua hirũdo. De ſe ipſo locutus. ¶ Illectũ. Blandimẽtũ & illecebrã ab illiciẽdo. Terẽ. in ãdria adoleſcẽtulos impitos reꝝ: eductos libere in fraudẽ illicis. ¶ Latebroſus. Secretus abſconditus: a latẽdo latebræ. q̃ hominum dicunť ut latibula feraꝝ: quãdoqꝫ latebra pro excuſatiõe dicta eſt Cicero uideãt ne q̃rať latebra periurio. ¶ Diſſimulant. Quaſi negant & infecta uolunt: nã diſſimulamus ea nõ eſſe quæ ſunt. ¶ Malaciſandus. Mollis reddendus: malacos eñi mollis dr̃: inde malacia maris trãq̃llitas. ¶ Paleſtrã. Metaphoricos uenereũ certamẽ. ¶ Diſco. Perſtat in metaphora diſcus erat: ex lapide uel metallo quo ueteres ludebant iaculando: erat eñi genus ludi apud græcos diſcus: & inter quinqꝫ ꝑcipuos nõiatus: hic uidelicet iactus: pugillaria: curſus pedeſter: ſaltus: & Palæſtra: acron in Horatiũ anti qui dixerunt certi ponderis diſcũ: quo iuuenes in agone cõtendebãt: ut eſſet ille fortior iudicãdus: qui ultra ſpacium deſignatũ ꝓieciſſet: diſcus tñ forma uideť eſſe plana q̃ſi ſpectãtibꝰ nobis ſolis uel lunæ ur̃. ¶ Turturẽ. Quæ uis uenerea eſſe ꝓhibeť: nã cũ ſit de gñe colũbaceo prius tñ cæteris noſſe icipiũt uenerẽ: argumẽto ꝙ eaꝝ larga capia eſt: ut notat Ariſtoteles. ¶ Pro cæſtu. Sũt cæſtus q̃rte iflexiõis arma pugilũ: & cũ diphthõgo ſcribunť: nã ceſtus ſecũdæ cingulũ ẽ ueneris: ide inceſtus & iceſtari dicimꝰ. ¶ Scaphiũ. Vas dcm̃ ẽ ad uẽtris onus deponẽdũ ut apud ulpianũ: ſcaphia habita uentris cauſa. Iuue. quoqꝫ & ꝛde poſitis ſcaphium cũ ſumitur armis: ſcaphium tamen pro potorio uaſe accipi poteſt

Luſciniolæ. Cantio. Cognomines.

Plauti Comici Poetæ Clariſſimi Bacchides Dimiatæ.

Bacchides Piſtoclerus.

Vid ſi hoc potius eſt ut taceas ego loq̃r? B. lepide licet?
B. ubi me effugerit mẽoria ibi tu facito ut ſbuẽias ſorõ
B. Pol magis metuo mihi in monẽdo ne defuerit orõ?
Ba. Pol ego quoqꝫ metuo luſciniolæ ne defuerit cãtio.
Sequere hac. Pi. quid agũt duæ germanæ meretrices cognomies?
Quid in concilio cõſuluiſtis? Ba. bene pol. Pi. haud meretricũ eſt?
Ba. Miſerius nihil eſt q̃ mulier. Pi. quid eſſe dicis dignius?
Ba. Hæc ita me orat ſibi hominem reperiam.
Iſtoc milite ut ubi emeritum ſibi ſit. ſe ut reuehat domum.
Id amabo te huic caueas. Pi. qd iſti caueã? Ba. ut reuehat domum.
Vbi ei dederit operas: ne hanc ille habeat pro ancilla ſibi.
Nam ſi hic habeat aurum: quod illi renumeret: faciat lubens.
Pi. Vbi nũc his hõ ẽ. Ba. iã hic credo aderit: ſꝫ hoc idẽ apud nos rectius.
Poteris agere: atqꝫ is dum ueniat ſedens hic opperibere.

Eadem bibes:eadem dedero tibi:ubi biberis ſauium.
Pi.Viſcus merus uſ̃a eſt blandicia?Ba.quid iam?Pi.quia.n.ītelligo.
Duæ unum expetitis palumbem.parua hyrundo alas uerberat.
Non ego iſtuc facinus mihi mulier conducibile eſſe arbitror.
Ba.Q ui amabo?Pi.qa bacchis bacchas metuo & bacchanal tuū.
Ba.Q uid eſt ꝙ metuis ne tibi lectus malitiam apud me ſuadeat.
Pi.Magis illectum tuum q̃ lectum metuo:mala tu es beſtia.
Nam huic ætati non conducit mulier latebroſus locus.
Ba.Egomet apud me quid ſtulte facere cupias prohibeam:ſed
Ego apud me te eſſe ob eam rem miles cum ueniat uolo.
Q uia cum te aderis huic mihiqꝫ haud faciet quiſquam iniuriam.
Tu prohibebis:& eadem opera tuo ſodali operam dabis
Et ille aduenions tuam me eſſe amicam ſuſpicabitur.
Q uid amabo obticuiſti?Pi.quia iſtæc lepida ſunt memoratu.
Eadem in uſu atqꝫ ubi periculum facias.aculeata ſunt:
Animum fodicant.bona diſſimulant facta.& famam ſauciant.
Apage a me apage.B.ah nimiū ferus es.P.mihi ſū.B.malaciſſādꝰ es
Q uid ab hac metuis?Pi.quid ego metuam rogitas?hō adoleſcens
Penetrare huiuſmodi in paleſtram:ubi damnis deſudaſcitur.
Vbi pro diſco damnum capiam pro curſura dedecus.
Ba.Lepide memoras.Pi.ubi ego capiam pro machera turturem.
Vbiqꝫ imponant in manu alius mihi pro cæſtu cantharum
Pro galea ſcafium:pro inſigni ſit corolla plectilis.
Pro haſta talus:pro lorica malachum capiam pallium.
Vbi mihi pro equo lectus detur:ſcortum pro ſcuto accubet.
Apage a me apage.B.ah nimiū ferus es.P.mihi ſū.B.malaciſſādꝰ es
Equidem tibi dabo hanc operam.Pi.at nimium præcioſa es oparia.
Ba.Simulato me amare.Pi.ueꝝ ego iocō adſimulē iſtud an ſerio?
Ba.Eia hoc agere melius:miles cum huc adueniat uolo
Me amplexari quidem opus eſt:ut ille te uideat uolo

pi poteſt: ut teſtatˀ Plautus in ſticho:ſcaphio & cantharis batrochis bibūt nos ſamioló poterio:in qua ſignificatione ſchaphium hoc loco accipi conuenit. ¶ Pro inſigni. Quod in p̄mium uirtutis tribuitur. ¶ Corolla. Diminutiuum a corona:hæ in conuiuiis apponi ſolitæ. Horatius diſplicent nexæ philita coronæ: & rurſus cū quo morantem ſæpe diem mero fregi coronatus nitentes malobathro ſyrio capillos:& itē eſt in horto philli nectendis apium coronis:eſt hederæ uis. ¶ Malacum. Mollem delicatum. ¶ Hoc agere melius. Vt.ſ.ſerio ames non ioco. ¶ Nullus. Pro non. ¶ Sum nihili. Paulatim adoleſcens in amores irrepit: Iccirco(ut monuimus)non morandum ſed mox fugienduꝫ eſt ne.tanq̃ magnes ferꝝ forte nos rapiat:īſidioſus amor. ¶ Ingenio. Naturæ. ¶ Moderari. Nam aīum uincere ſibiqꝫ imperare hoc proprium uirtutis eſt:id quod in uita difficilius eſt adoleſcēti præſertim:nam (ut inquit Seneca)facilius eſt gētes barbaras uincere:q̃ animum ſuum continere. ¶ Emancupo. In ſeruitutem trado. ¶ Viaticaꝫ cœnā. Quia uel erat iter factura:uel ex itinere defeſſa:ut mox oñdit cum dicat:ut ſedes laſſitudinem. ¶ Nam id flagitium meū: Nunc magis adoleſcētem prouocat ad liberalitatem cū ſimulet nolle de ſuo ut ſumptum faciat. ¶ Bene me accipis. Nunc ambo locuntˀ Bacchides ita ut nullus locus detˀ piſtoclero:ut prius dabant maculati codices.

Quid ſi hoc potius ē. Piſtoclerꝰ cū lydo cuſtode ſuo cū ad bachides ueniſſet: ut unam quaꝫ adamabat mneſilocus:mneſiloco conciliaret abſenti ſodali ſuo illecebris ꝑmolitus bacchidis alterius in amores eius ꝑductus eſt:lydo grauiter ac moleſte ferente. ¶ Subuenias ſoror. memoriæ meæ ſuccurras. ¶ Pol ego quoqꝫ metuo. ironicos legēdum eſt hac uultuoſe ꝓnuntiandū. ¶ Luſciniolæ ne defuerit cātio. q̃ nullo mō deeſſe pōt. Pli.in.x.naturalis hiſtoriæ. Luſciniis diebus ac noctibꝰ cōtinuiſ qndecim garrulus ſine intermiſſu cantus denſante ſe frondiū germine nō in nouiſſimū digna miratu:aut primū tanta uox tā paruo in corpuſculo tam ꝑtinax ſpiritus:deinde in una ꝑfecte muſica ſcia modulatus editˀ ſonus:& nūc cōtinuo ſpiri. trahitˀ in longū nūc uariatˀ inflexu nūc diſtinguitˀ cōciſo:copulatˀ intorto.ꝓmitˀ reuocatˀ infuſcatˀ ex inopinatu interdū:& ſecū ipſe murmurat: plenus:grauis:acutus:creber:extētus:ubi uiſum eſt uibrās ſūmus medius imus breuiterqꝫ oīa tam paruulis in faucibꝰ q̃ tot exqſitis tibiaꝝ tormētis ars hoīum excogitauit:ut non ſit dubiū hanc ſuauitatē p̄monſtratā efficaci auſpicio cū in ore ſterſichori cecinit infantis. ¶ Meretrices cognomines. ergo nō mō hoc cognomē:ſed ēt hic & hæc cognomen:& cognomines eiuſdem nois. ¶ Quid in cōcilio cōſuluiſtis. Quid cōſultaſtis inqt iter uos cōciliatæ. ¶ Emeritū ſibi ſit.i.meritis militis ſatiſfecerit nēpe datæ pecuniæ:uerbūqꝫ impſonale.eſt. ¶ Hic oppibere. expectes. ¶ Veſtra eſt blāditia. ergo ſingulr̄ hæc blāditia ſic in plurali hæ blanditiæ. ¶ Expetitis palūbē. militē ſubaudi. ¶ Parua hirundo. ſubaudi ego. ¶ Alas uerberat. cōcutit fruſtra ut euolet. ¶ Et bacchanal tuū. Tuas furias. ¶ Magis illectū.i.attractū ꝑ blāda uerba. ¶ Latebroſus locus. ubi latere uideamur. ¶ Aderis huic. opē tuleris bacchidi ſorori meæ. ¶ Tuo ſodali. Mneſilocho. ¶ Aculeata ſunt. Aculeis & ſtimulis referta. ¶ Aīum fodicā. ꝑcellunt ꝑforant. ¶ Bona diſſimulant facta. q̃ bñ feceris ſtimulis agitant. ¶ Malaciſandus es. molificandus. græce malachos mollis dr̄:uñ malagizo mollifico, qđ nos malagiſſo. ſolent

Viſcus.
Palūbē.
Bacchanal.
Illectum
Amabo.
Fodicāt.
VALLA
Malaciſandꝰ es.
Deſudaſcitur.
Scaphiū
Plectilis.
Corolla
Malacū.
Pallium.
Malaciſandꝰ es
Oparia.

enim ut Priſcianus inqt latini z in geminum ſſ cõuertere. Inde malatia maris pacatio: Cæſar in. ii. cõmentario de reb geſtis in gallia. Tanta ſubito malacia: ac tranqllitas extitit: ut ſe ex ioco cõmouere nõ poſſent. ¶ In palæſtram. p tranſlationẽ luſum uocat fœmineũ ubi corpora ad uenerẽ exercent̃: ſic in palæſtra ad corporis firmitudinẽ. ¶ Dãnis deſudaſcit̃. cũ pecuniarꝫ ablatione corporis robur ãmitit̃. ¶ Pro diſco dãnũ capiã. Diſco i palæſtra ludebat̃. Metallica erat figura diſcus ut nobis ſolis corpus apparet: iõ ẽt græci ſolare corpus diſcũ uocitant. hoc ergo pondus in ſublime iactabat̃. ¶ Pro curſura. curſus exercitatione. ¶ Pro machæra. loco enſis. ¶ Pro cæſtu cantharꝫ. Ceſtus cũ græcum uocabulũ eſt caret diphthongo: & ueneris ſigñat cingulũ qd' legitimis tm̃ nuptiis adhibebat̃: uñ iceſtus quibus nõ adhibet̃ & inceſtare uerbũ. Cæſtus uero cum diphthõgo q̃rtæ declinationis & latinũ pugilũ arma ſigñat. ¶ Gantharus. a ſonitu infuſi humoris nom̃ hẽt. ut docuit Alexãder. ¶ Pro galea ſcaphiũ. uas ad urinam excipiendã. Iu. Et ride poſitis ſcaphiũ cum ſumit̃ armis. ab alta foſſura dcm̃ ſiqdẽ ſcaptin fodere ſignificat: uñ & ſcapha dicta eſt: & poculi genus: ut ab atheneo. ¶ Pro inſigni: inſigne uocat qd' militari uerbo diuiſaꝫ dicimus. ¶ Corolla plectilis. i. corona multis implexa floribus. ¶ Pro lorica. indumẽto militari a loris dicto. ¶ Malachũ capiã palliũ. Molliculũ indumentũ: qꝫ malachon græci molle uocent. ¶ Precioſa es oparia oparius q opam ſuã locat alicui. ¶ Iocon. ioco ne ꝑ qꝫ aduerbio ponit̃ ioco: cuius contrarium ſerio: q̃q̃ ſeriæ uaſa dicunt̃ uinaria. Teren. releui dolia ſerias oẽs. Perſi. Seriolæ ueteris metuens deradere limũ. ¶ Iſtis fieri conciliabulis. ubi mentes inter ſe conciliantur. ¶ Quanuis ſubito. Quãtumcũqꝫ ꝓpere. ¶ Me emancupo. mancipiũ me tibi dedo. ¶ Cænam hodie dari uolo uiaticã. i. poſt q̃ uiæ ſe cõmittet: ut ſit adiectiuũ uiacticus uiatica uiaticũ: & uiaticũ impenſa itineris. ¶ Obſonatũ. i. inſtructũ. ¶ Opulentum obſonium. abundans conuiuium. eſt tamen proprie obſoniũ edulium diminutiuũ ab eo qꝫ græci dicunt opſon faciunt obſonium quã litteram duplicez modo in ps uertimus: ut ethiops: mõ in bs: ut arabs ita obſoniũ. Rariſſime aũt in ph: ut ciniphs: unde Virgili. Ciniphei tondent hirci ſetaſqꝫ comantes. ¶ Credo timida es. hunc locum hæc uerba conſequi debent effer naſciternam cum aqua foras. Fulgentius naſiternam dicunt aquæ urnam. ideſt urceum: unde & in forenſi cõcordia ait: ubi naſiterna eſt aquã petas. Feſtus autem naſſiterna eſt genus uaſis aquarii anſati & patentis quale eſt quo equi perfundi ſolent. Plautus in bacchidibus. Hæc qui ſe uocat cum naſſiternam cum aqua ſine ſuffragio. Et cato in ea oratione quam compoſuit in q̃ Sulppitiũ quotiẽs uidit riuulos naſſiternas ꝓfuſos a q̃lis matellaſ ſine ãſis. ¶ Sedes laſſitudinẽ. Trãqliorem te a laſſitudine facias.

Deſubito. Cõciliabulis.

Scio quod ago. Pi. & pol ego ſcio qd metuo. ſed qd ais? Ba. quid ẽ
Pi. Quid ſi apud te ueniat deſubito prandium aut potatio.
Forte aut cœna ut ſolet in iſtis fieri conciliabulis.
Vbi ego tũ adcubã? Ba. apd me mi aiæ: ut lepidus cũ lepida accũbet
Locus hic apud nos q̃uis ſubito uenias: ſemper liber eſt.
Vbi tu lepide uoles eſſe tibi mea roſa mihi dicito.
Dato qui bene ſit. ego ubi bene ſit tibi locum lepidum dabo.
Pi. Rapidus fluuius eſt hic. non hac temere tranſiri poteſt?
Ba. Atqꝫ ecaſtor apud hunc fluuium aliquid perdundum eſt tibi.
Manum da conſequere? Pi. aha minime? Ba. quid ita?
Pi. Quia iſtoc illecebroſius fieri nihil poteſt. nox. mulier. uinum.
Homini adulescentulo. Ba. age igitur equidem
Pol nihil facio niſi cauſa tua: ille quidem hanc abducet
Tu nullus adfueris ſi non lubet? Pi. ſum ne autem nihili
Qui nequeã ingenio moderari meo. Ba. quid eſt quod metuas.
P. Nihil eſt nũc ego mulier tibi me emãcupo: tuus ſũ: tibi dedo opã
B. Lepidus es: nũc ego te facere hoc uolo. ego ſorori meæ cœnã ho(die)
Dari uolo uiaticã: ego tibi argẽtũ iubeo iã itus efferre foras.
Tu facito ſic nobis obſonatum opulentum obſonium.
Pi. Ego obſonabo Ba. nam id flagitium meum ſit mea te gratia.
Et operam dare mihi. & ad eam operam facere ſumptũ de tuo.
Pi. At ego nolo dare te quicq̃: ſine. Ba. ſine quidem ſi lubet
Propera amabo. Pi. prius hic adero q̃ te amare deſinam.
Ba. Bene me accipis aduenientẽ mea ſoror. Ba. quid ita obſecro.
Ba. Quia piſcatus meo quidem hic tibi hodie euenit bonus.
Ba. Meus quidẽ ille eſt: tibi nunc operã dabo de mneſiloco ſoror
Vt hinc accipias potius aurum q̃ hinc eas cum milite:
Ba. Cupio. Ba. dabitur opa: aqua calet: eamus hinc intro ut laues.
Nam ut e naui uecta es: credo timida es. Ba. aliquantulum ſoror.
Ba. Simul hic neſcio quid turbæ eſt: quin hinc decedamus.
Sequere hac igitur me intro in lectum: ut ſedes laſſitudinem.

Viaticã. Cœnam Intus de loco. Obſonabo. Sedat̃ laſſitudinẽ.

Lydus ſeruus. Piſtoclerus adoleſcens.

IAmdudum piſtoclere tacitus te ſequor.
Spectans quas tu res hoc ornatu geras.
Nam ita me dii ament: ut lycurgus mihi qdem uidetur:
Poſſe hic ad nequitiam adducier.

IAmdudũ. Mirat̃ lyd' pædagogus qd piſtocler' reꝫ agat. uiderat. n. illũ momẽto prioribus

Meretritia cõſuetudine poſſet licurgus ad neqtiã adducier. BERN. SARA.

to prioribus moribus imutatum neq; ſatis ſibi conſtare nihil quippe ē qđ æque cito mētes hoium ob alienet q̄ laſciuus amor & uoluptas. ℂ Vt lycurgus. Plures licet dicti ſint lycurgi: hoc loco eū intelligimus q ſparthanis leges dedit q̄ ne uiolarent̃ iureiurādo lacedæmonas ad eas ſeruādas coercuit quo ad tādē rediret: q ꝓfectus in cretā inſulā & ibi uita functus iuſſit in mari ſuos cineres ſpargi: ne unq̄ ſparthāi a iureiurando ſoluerentur: intellectus ergo uerboꝝ pōt dupliciter hēri: uel ꝙ lycurgus q fuit ſeuerus legū lator iſtis poſſet illecebris ſi adeſſet capi: uel ꝙ in adoleſcētē amore ꝑeuntē lycurgi legib⁹ opus eēt: qb⁹ ille iuuenū maxie laſciuiā cōpeſcuit. ℂ Ad neqtiā. Ad luxuriā: btūs Auguſti. cōtra inuerecūdos laſciuiētes: ſaltem inqt hērēt aliqd pudoris nō in publicū exultāte neqtia. ℂ Pōpa. Obſoniorū appatu. Hēt. Pro hitat. ℂ Thalē: Mileſiū. ſ. ex ſeptē græciæ ſapiētib⁹ unū: q eodē tpe uixerūt: de quo mētio hita eſt in captiuis. ℂ Barbaro potio. Mēda ē in uerbo potio legendū eſt putito. i. ſtulto inſano expoſuit hunc locum Feſtus: ita ubi legebatur apparuit: emendauimus apparauit. ℂ Nū ois ætas: Seneca i tragœdiis ꝓpria deſcribit deus: officia & æuū p ſuos duc grad⁹. ℂ Ludo. Eē. ſ. ſub ꝑceptorib⁹. ℂ Cū. Hic ſeipm ōndit. ℂ Iturus ſum domū. Vt oia reuelē pri. ℂ Barathrū. Loc⁹ ubi ꝑcipites noxii agebant̃: & ppea loc⁹ qſq; ꝓfundiſſimus. ℂ Vixiſſe. i. occūbere & mori. ℂ Plēos ſanguinis. Libidine æſtuātes. ℂ Calēs. Furēs. ℂ Linus. Qui fuit herculis ꝑceptor: is cū uoluiſſet iā grandiuſculū herculē uerberare: ab eo pugnis cæſus ē. ℂ Phœnix. Achill̃ magr̃ fuit ꝓfectuſq; cū achille ē ad bellū troianū: cūq; ille p dolū i tēplo thymbrei apollinis cōficeret̃: mortē phœnix achill̃ pri pelleo nūciauit: ſciēter igit̃ miſſū ē a lydo: optare poti⁹ piſtocleꝝ mori q̄ ab illo uerberatū iri. ℂ Optabile. eligibile: inde optio electio.

Amdudū piſtoclere. lyd⁹ cū uidet ſuū imutatis morib⁹ eē diſcipulū piſtocleꝝ fert ægerrime eūq; grauiter increpat ℂ Vt lycurgus. q ſeueriſſimas leges lacedæmōiis dedit. Adducat̃ ad tuam cōprimēdā neqtiā. ℂ Cū tāta pōpa. Inſtructū ſiqdē ſecū hēbat obſoniū. ℂ Iſtic hēt. i. hitat. ℂ Es barbarus. es ruſticus q̄ nō putaſti ſuauē ſuauitati oēꝫ numē eē. ℂ Pluſq̄ thalē. & thalē thaletē dicim⁹ mileſiū e ſeptē ſapiētib⁹: unū de quo ſupra abūde facta mētio. ℂ Stultior es barbaro potitio. Potitiū inqt Feſtus ꝓ ſtulto: dixit Plau. Quod huic loco congruit: idē tñ ait potitius & pinarius. Hercules cū ad arā quæ hodie maxima appellatur decimam boum quos a geryone abductos abigebat agros in primam propbanas: ſed genus ſacrificii edocuit: quæ familia & poſteri eius nō defuere decumantibus uſq; ad Apium. Cl. cenſorē: qui. l. milia æris grauis his deditus ſeruos publicos edocerent ritum ſacrificādi: quo facto potitii eſſent ex familia numero. xii. omnes interea in/

Quo nunc capeſſis te hinc aduerſa uia:
Cum tanta pompa? Pi. huc. Ly. quid huc. quis iſtic habet?
Pi. Amor: uoluptas: uenus: uenuſtas: gaudium: iocus: ludus: ſermo:
Suauis ſuauiatio? Ly. qd tibi cōmertii eſt cū diis damnoſiſſimis?
Pi. Mali ſunt hoies: qui bonis dicunt male: tu dis nec dicis recte
Nec æquum facis. Ly. an deus eſt ullus ſuauis ſuauiatio?
Pi. An non putaſti eſſe nunq̄? o lyde es barbarus. quē ego ſapere
Nimio cenſui pluſq̄ thalem: is ſtultior es barbaro putito
Qui tātus natu deoꝝ neſcit noīa. Ly. non hic placet mihi ornatus.
Pi. Nemo ergo tibi hoc apparuit mihi paratum eſt: cui placet.
Ly. Etiā me aduerſus exordire argutias? q ſi decē hēas līguas mutū
Eſſe addecet. Pi. nun omnis ætas lyde ludo conuenit?
Magis unū in mente eſt mihi: nunc ſatis ut cōmode pro dignitate
Obſonii hæc concuret coquus. Ly. iam ꝑdidiſti te atq; me: atq;
Operam meam. qui tibi nequicq̄ ſæpe monſtraui bene.
Pi. Ibidem meam operam perdidi. ubi tu tuam tua diſciplina
Nec mihi prodeſt nec tibi. Ly. o perligatum pectus.
Pi. Odioſus mihi es tace. ac ſequere lyde me. Ly. illuc ſcis uide.
Non pædagogum iam me ſed lydum uocat. Pi. non par
Videre: neq; ſit conſentaneum cum hic intus ſit. & cum amica
Accubet cunq; oſculetur: & cōuiuæ alii accubēt: præſentibus illis
Pædagogus una ut ſit. Ly. an hoc ad eas res obſonatū eſt obſecro?
Pi. Sperat qdē animus. quo eueniat diis in manu eſt. Ly. tu amicā
Habebis? Pi. cum uidebis tum ſcies. Ly. immo neq; habebis.
Nec ſinam: iturus ſum domum. Pi. omitte lyde ac caue malo.
Ly. Quid caue malo? Pi. iam exceſſit mihi ætas ex magiſtratu tuo.
Ly. O baratrum ubi nunc es ut ego te uſurpem lubens.
Video nimio iam multo pluſquam uolueram
Vixiſſe nimio ſatius eſt q̄ uiuere
Magiſtrum quemq; diſcipulum minitarier.
Nihil moror diſcipulos mihi eſſe
Iam plenos ſanguinis: calens afflictat me uacuum uirium.
Pi. Eia nunc eſſe ego opinor hercules: tu autem linus.
Ly. Pol metuo magis ne phœnix tuis factis fiam.
Teq; ad patrē eſſe mortuum renūciem. Pi. ſatis hiſtoriarum eſt.
Ly. Hic uereri ꝑdidit cōpendiū: ædepol haud ætati optabile feciſti
Cū iſtāc nactus es īpudētiam: occiſus hic hō eſt: ecqd in mēte ē tibi.
Patrem tibi eſſe? Pi. tibi ego: an tu mihi ſeruus es?

Caue malo.

VALLA

Minitarier.

Magiſtꝝ

tra diem.xxx.pinarius ꝙ non adfuit ſacrificio cautum eſt ne quis pinario ex eo ſacrificio poſtea ueſceretur. ℭ Exordire argutias.incipis ſtridere adſuerſum me.nã argutũ q̃nq; ſtridulũ ſignat.Virg. Arguto coniunx ꝑcurrit pectine telas. Et argutũ breue idẽ de forma eq. Argutũq; caput breuis aluus obæſaq; terga. Argutũ ẽt oñſum dicimus:qa arguere oñdere:Iuue. Arguit ipſoꝝ quos lr̃a gẽmaq; princeps. ℭ Illuc ſis.ꝓ eo ꝙ ẽ illud ſi uis. ℭ Nõ pædagogũ.i.cuſtodẽ & magr̃m.græci pædagogũ uocãt.nẽpe q agat pueꝝ:nam pæs pedos puer dr̃:& ago duco. ℭ Omitte lyde.ſubaudi hoc facere qđ minitaris. ℭ Caue malo.ne malũ incurras. ℭ Ex magr̃atu tuo.ne mihi ſis magr̃ a magr̃o magr̃atu3 inflexit. ℭ Ob aratrũ.o uorago inqt lydus quã malim te adire quam hunc inſtruere diſcipulũ. ℭ Magr̃o queq̃ diſcipulũ minitarier? interrogatiue ac uultuoſe legẽdũ ẽ:quo cõgrua loco exprimatur indignatio.

Iſthacte/ nus.

ℭ Plenos ſanguinis. Qui minitẽt magr̃is interitũ. ℭ Vacuũ uiriũ.ob ſenectutẽ exhauſtũ uirib⁹. ℭ Eẽ ego opinor hercules tu aũt lynus: Opinor paſſiue dixit.ſane hercules lynũ muſicũ ac poetã hũit ꝑceptorẽ:quẽ ut Theon Alexãdrinus tradit i muſicis cædere uolentẽ diſcipulũ, diſcipulus hercules inq̃ occidit. ℭ Ne phœnix tuis factis fiã. Pelle⁹ achilli filio ad troianã expeditionem eunti comitẽ ac magr̃m phœnicẽ amyntoris filiũ dedit:quẽadmodũ Homerus tradit:ut ipm morib⁹ inſtrueret & dicẽdi doceret pitiã his uerbiſ τουνεκα με προεηκε διδασκεμεναι ταδε παντα. μυθων τε ρητηρε μεναι πρηκτηρα τε εργων. Vt ẽt Cice.in oratore. Nã uet⁹ qdẽ illa doctrina eadẽ uſ̃ & recte faciẽdi & bñ dicendi magr̃a neq; diſiuncti doctores:ſed iidẽ erãt uiuẽdi ꝑceptores atq; dicendi: ut ille apud Homerũ.phœnix q ſe a pelleo patre achilli iuueni comitẽ eſſe datũ dicit ad bellũ ut illũ efficeret oratorẽ uerboꝝ:actoremq; rerum. Cuius emulatione Quintilianus inquit. Sit ergo tam eloquentia q̃ moribus præſtantiſſimus qui ad phœnicis homerici exemplum dicere ac facere doceat.

Vadatũ Amore.

ℭ Teq; ad pr̃em eſſe mortuum renunciem. Quia rediens domum phœnix pelleo achillis mortẽ apud troiam nuntiauit. ℭ Veri perdidit compendium:ideſt boni cõmodũ amiſit.nã ueꝝ dicebant rectũ ueteres.Ci.in oratore.quẽ locũ Quinti. etiam citat ingens:ſed quẽ poti⁹ ego q̃.M.Tulliũ ſeq̃r q in oratore.Non rep̃hendo inq̃t ſcripſere:ſcripſerũt eẽ ueri⁹ ſentio. ℭ Optabile.elegibile.

Ly.Peior magiſter te iſtæc docuit non ego:nimio es tu ad iſtas res
Diſcipulus docilior:q̃ ad illa q̃ te docui:ubi operam perdidi.
Pi.Iſthactenus tibi lyde libertas data eſt orationis:ſatis eſt:ſequere
Me:ac tace.Ly.ædepol feciſti furtum ætati malum
Q uum iſtæc flagitia me celauiſti & patrem.

Chryſalus Seruus.

H Erilis patria ſalue:quam ego biennio
Poſtquam hinc in epheſum abii:conſpicio lubens.
Saluto te uicine apollo q ædibus ꝓpinquus nr̃is accolis
Venero quæ te ne nicobolum me ſinas noſtrum ſenem
Prius conuenire:q̃ ſodalem uiderim (bacchide
Mneſilochi piſtocleꝝ:quẽ ad epiſtolã mneſilochus miſit ſu p amica

Piſtoclerus Adoleſcens. Seruus. Chryſalus.

M Irum eſt ut redeam te opere tanto quærere.
Q ui habire hinc nullo pacto poſſim ſi uelim.
Ita me uadatum amore uinctumq; attines.
Ch.Proh dii immortales piſtoclerum conſpicor:o piſtoclere ſalue.
Pi.ſalue chryſale.Ch.compendio uerba multa iam faciam tibi.
Veni:tu me gaudes:ego credo tibi hoſpitium & cœnam pollicere
Vt conuenit
Peregre aduenięti.Pi.ego aũt uẽtuꝝ adnuo.Ch.ſalutẽ tibi ab ſodali
Solidam nuncio:rogabis me ubi ſit:uiuit.Pi.nempe recte ualet?

BERN. SARA. VENE. H Erilis pr̃ia. ex epheſo adoleſcens mneſilocus & chryſalus ſeruus q priuſquam domũ adeant ad piſtoclerum ſodalem diuertunt primus ergo chryſalus urbem ingreſſus patriam de more ſalutat.

h

VALLA Erilis patria. Chryſalus aduenięns patriam ſalutat p̃catur apollinem:ut prius nicobulum uideat q̃ piſtoclerũ ℭ Venerorq; te. Cur autem mox oſtendit. ℭ Q uem ad.anaſtrophe pro ad quem.

BERN. SARA. VENE. M Irum eſt. Exeuntem piſtoclerum e bacchidarum domo chryſalus adoritur. ℭ Vadatum. Diſtrictum obnoxium:feneſtella penes quem uadatus amicitia non dolo tenebatur. ℭ Tu me gaudes.ſ.aduenîſſe. ℭ Anima amica amãti:Iuxta illud platonicũ amãs mortuus in ſe ipſo uiuit in alieno:ideo dixit ſi abeſt uel ſi adeſt

nullus

nullus eſt:ppea ꝙ amantis animus nõ in ꝓprio degat corpe:ſed totus ſit cũ amato:q̃n imo amatus fit amãtis aius nec mig:ſi uſq; adeo hærent infixi pectore uultus: extant ipſius platonis uerſiculi apud macrobiũ & Gelliũ:quos ad modũ iuuenis luſit dũ ſemihulco ſauio puellũ meũ ſauior:dulcẽq; florẽ ſpirit⁹ duco ex apto tramite: aĩa ægra & ſaucia curcurrit ad labia mihi:& iſtra tũ ſi moræ qd fuiſſet pluſculæ:i cœtu oſculi amoris igne pcita trãſiſſet:& me linqret:& mira prſus res fieret:ut ad me fierẽ mortu⁹:ad pueꝝ itus uiuerẽ. ℂ Vas ſamiũ. Samia.n.uaſa fictilia laudabant: ſamos inſula ẽ in ionio pelago:alia ẽ ꝓpe thraciã in ægeo q̃ ſamothrace dicta ẽ:ſamos a Straboẽ ſũmitas & altitudo dr. ſẽſus ſatis pſpicu⁹ ẽ & iocoſitate refertus. ℂ Iam ne ut ſoles.ſ.iocaris. ℂ Rogas. Pro interrogas. ℂ Dcm̃ iſtuc. Quaſi nõ exhibeat fidẽ dictis ita ſuſpẽdit ſermonẽ. ℂ Immo abiero. Quaſi tedio affect⁹ & faſtiditus uerbo illo imo. ℂ Actor. Impulſor ut illd̃ & tẽpeſtatib⁹ act⁹. ℂ Si agit pelio. Vellẽ legi:ſi agit pellor uł agit ꝓ agit:ſicuti meret ꝓ meret:cũctat ꝓ cũctat:luctat ꝓ luctat:modrat ꝓ moderat:& fruſtat ꝓ fruſtrat:& pleraq; hui⁹ ꝑria gña uerboꝝ ab ãtiqs uſurpata ſũt:& atteſtat marcell⁹:ſed ut ad ſenſũ redeã:denotat q̃ ipaciẽter ferat hercle ipiũ:uſq; ut qet⁹ ne ſit:ita huc mõ illuc ipellit uerſatq; ab mneſilocho:nã & fabulã epidicũ cũ libẽtiſſime ſpectet:tñ ad eã iuitus accedit:qa dũ agit a ſpectatorib⁹ pellit. ℂ Sed bacchis fortis tibi uiſa ẽ? Fortis.i.formoſa teſte marcello q ẽt utit teſtionio plautino:alias fortis ꝓ diuite & opulẽto capit:Plau.alibi:cũ ſororẽ deſpõdiſſet in tã fortẽ familiã:q̃nq; ꝓ celeri. Virg. ſi fœmina forti fides equo. ℂ Venerẽ. Alterã dic bacchidẽ ſuã amaſiã. ℂ Mneſiloche. Apoſtrophat ad abſentem. ℂ Philippeo. Quod cæteris aliis diximuus purius eſſe & excellentius.

Ch. Iſtuc uolebam ego ex te percontarier. Pi. qui ſcire poſſum?
Ch. Nullus plus. Pi. quemadmodum? Ch. quia ſi illa
Inuenta eſt:quam ille amat uiuit:& recte ualet:ſi non inuenta eſt
Nimis ualet:moribunduſq; eſt:anima eſt amica amanti
Si abeſt nullus eſt:ſi adeſt res:nullus eſt:ipſus eſt neq̃ & miſer.
Sed tu quid factitaſti mandatis ſuper? Pi. egon ut quid ab illo
Attigiſſet nuncius non impetratum id aduenienti redderem?
Regiones colere mauellem acheruntiças. Ch. eo an
Inueniſti bacchidem? Pi. ſamiam quidem. Ch. uide
Q uæſo ne quis tractet illam indiligẽs ſcis tu ut confringi uas cito
Samium ſolet. Pi. iam ne ut ſoles? Ch. dic ubi ea nunc eſt
Obſecro? Pi. hic exeuntem me inde aſpexiſti modo.
Ch. Vt iſtuc ẽ lepidũ:ꝓxĩe uicine hĩtat:& qdnã memit mneſilochi?
Pi. Rogas imo unice unum plurimipendit. Ch. papæ.
Pi. Immo ut eum credis:miſera amãs deſiderat. Ch. dictum iſtuc.
Pi. Immo chryſale hem non tantillum unq̃ intermittit tempus.
Q uin eum nominet. Ch. tanto hercle melior bacchis.
Pi. Immo. Ch. immo hercle abiero potius. Pi. nun inuitus.
Rem bene geſtam audis heri? Ch. non herus ſed actor mihi
Cor odio ſauciat:ẽt epidicum quã ego fabulã æque ac me ipſum
Amo:nullã æque inuitus ſpecto:ſi agit pelio. ſed bacchis etiam
Fortis tibi uiſa eſt? Pi. rogas:ni nactus uenerẽ eſſe:hanc
Iunonẽ dicerẽ. Ch. ædepol mneſiloche ut hãc rem natã eẽ itelligo
Q uod ames paratum eſt quod des inuento eſt opus.
Nam iſtic fortaſſe auro eſt opus. Pi. philippeo quidem.
Ch. Atq; eo fortaſſe iam opus eſt? Pi. immo etiam prius.
Nam iam huc adueniet miles quidem:qui de admittenda
Bacchide aurum hic exigit. Ch. ueniat quando uult
Atq; ita ne ſibi ſit moræ domi eſt non metuo nec cuiq̃ ſupplico:
Dum quidem hoc ualebit pectus perfida meum:abi intro
Ego hic curabo:tu intus dicito nunc mneſilochũ adeſſe bacchidi.
Pi. Faciam ut iubes. Ch. negocium hoc ad me attinet aurarium
Mille & ducẽtos philippos attulimus aureos epheſo quos hoſpes
Debuit noſtro ſeni:inde ego hodie aliquã machinabor machinam:
Vnde aurum efficiam amanti herili filio.
Sed foris concrepuit noſtra:qui nam exit foras?

m Iru; eſt me ut redeã te ope tãto q̃rere. Alloqt piſtocle r⁹ meretricẽ quã docet nõ q̃rendũ an ſit rediturus cũ eius illigatũ pectus eẽt meretricib⁹:reliquũ cũ chryſalo ſermonẽ hẽt. ℂ Vadatũ amore. Tanq̃ uade occupatũ. ℂ Nimis ualet:qa ualere mediũ uerbũ eſt ſic ualetudo. ℂ Regiões colere ma uellẽ acherũticas. Malim inqt poti⁹ mori:q̃ datã fidem amico deſerere. ℂ Vt cõfringi uas cito ſamiũ ſolet. qa uaſa ſamia fictilia ſunt:& bacchidem ſamiã dixit p iocũ chryſalus ait pſpiciendũ qũo tractet. Vaſa ſiqdẽ fictilia ſi e manib⁹ exciderint facile confringunt. ℂ Iam ne ut ſoles? interrogatiue legendum eſt:tamen apud ſe rem nõ habeat ambiguam. ut ſit ſenſus es ne deriſor ut ſoles. ℂ Non herus ſed actor mihi. Nõ inqt herus meus:ſed agitator & q̃ſi cauſaꝝ tractator. ℂ Nullã æq; inuitus ſpecto:qa ſæpius oculis obiectat meis. ℂ Fortis tibi uiſa eſt. fortẽ antiq omni uirtute ornatũ dixerunt nõ tm̃ corpore ualidũ & aĩo tolerantem:ſicut & iuſtum ita & temperantem:quẽ frugalẽ dixiſſe ueteres:autor eſt Cicero ut in quo frugalitas ſit ibi uirtutes oẽs ita iuſtitia ita fortitudo:q̃ reliquarum uirtuũ ſunt genera. Nã prudẽtia de pte rõnali manans recte. ut Ariſtoteles ait nõ his ãmiſcetur. ℂ Machinabor machinã. figura uetus:ut ſeruio ſeruitutem.

Quẽadmodum interrogatiue. A.I. Quẽ nã ex codi. ãtiqs. & rõne uerſus. Res nulla ẽ ex codi. ãtiqs. & rõne uerſus: & nõ rea pſe: ut ait pius. Samium uas. Pape. Inuento eſt opus. VALLA

BERN. SARA. VENE.

IBo in pyræeũ. Solicitus nicobolus de aduentu filii dum it ad portum incidit in chryſalum: ꝗ oĩſariam dolo munitus aderat ut ſenẽ falleret: pyræeus portus ẽ atheniẽſiũ ab urbe athenaꝝ diſtans ad. xl. ſtadia ut notauit Strabo: & dictus eſt pyræeus q̃ſi ferues pp multitudinẽ in portũ ipm aduẽtantiũ: athenis aũt agi fabula nõ Romæ uidebaẽ. ℂ Deſidẽ. Nimiũ moratẽ. ℂ Extexã. Diſtrahã. ℂ Chryſo. auro a quo nom̃ hẽt chryſalus: nã ſua malicia auꝝ adinuenit. ℂ Arietẽ phryxi. De quo alibi mentio facta eſt cuius erat aureũ uelus: qđ ſe admutilare & adtondere dicit ad cutem uſq;: hoc eſt ſenem ipſum multa pecunia deradere. ℂ Aſperſiſti aquam. Nam ea in faciem iactata ſopiti ſpiritus reuiuiſcunt.

Nichobolus Senex. Chryſalus Seruus.

IBo in piræeũ: uiſã ecq̃ aduenerit in portũ ex epheſo nauis
Mercatoria: nã me⁹ formidat aĩus nr̃m tã diu ibi deſidem
Neq; redire filiũ. Ch. extexam ego illum pulchre iam
Si dii uolunt: haud dormitandum eſt: opus eſt chryſo chryſale.
Adibo hunc que; quidem ego hodie faciam hic arietẽ phryxi: itaq;
Tondebo auro uſq; ad uiuã cutẽ: ſeru⁹ ſalutat nichobolũ chryſalus.
Ni. Proh di immortales chryſale ubi mihi eſt filius? Ch. quin tu
Primum ſalutem reddis quam dedi? Ni. ſalue ſed ubi nam eſt
Mneſilocus? Ch. uiuit ualet. Ni. uenit ne? Ch. uenit.
Ni. Euax aſperſiſti aquam: bene ne uſq; ualuit?
Ch. Pancratie atq; athletice. Ni. quid hoc qua cauſa eum
In epheſum miſeram: accepit ne aurum ab hoſpite archidemide?
Ch. Heu cor meum & cerebrum nichobole finditur: iſtius homĩs
Vbi fit quaq; mentio: tu hoſpitem illum nominas hoſtem tuum?
Ni. Quid ita hercle obſecro? Ch. quia ædepol certe ſcio
Vulcanus: ſol: luna: dis: dei q̃ttuor ſceleſtiorẽ nullũ illuxere alterum
Ni. Quem ne archidemidem? Ch. quem inq̃ me archidemidem.
Ni. Quid fecit? Ch. quid non fecit: quin tu id me rogas?
Primum dum inficias ire cœpit filio: negare ſe debere tibi obolum
Cõtiuo ãtiquũ hoſpitẽ nr̃m ſibi mneſilochus aduocauit pelagonẽ
Senem eo præſente homini extemplo oſtendit ſymbolũ quẽ tu te
Dederas ad eum ut ferret filio. Ni. quid ubi ei oſtendit
Symbolum? Ch. infit dicere adulterinũ: & non eum eſſe ſymbolũ
Quotq; inocẽti ei dixit cõtumelias: adulterare eũ agebat reb⁹ cæte
Ni. Hẽt ni auꝝ: id mihi dici uolo? Ch. poſtq̃ qdem p̃tor (ris
Recuperatores dedit damnatus demum ui coactus reddidit
Ducentos & mille philippum. Ni. tantum debuit.
Ch. Porro & auſculta pugnam quam uoluit dare.
Ni. Etiam ne eſt quid porro? Ch. hem accipe trine hæc nunc erit?
Ni. Deceptus ſum autolico hoſpiti aurum credidi. Ch. quin tu
Audi? Ni. immo ingenium auidi haud pernoram hoſpitis.
Ch. Poſtquam auꝝ abſtulimus in nauem conſcendimus: domum

Cupientes

ℂ Pancratice atq; athletice. Fortiter & ualẽter: ut athletæ & pancraiaſtæ q plurimis polent uiribus. ℂ Heu cor meum. Nunc incipit ſtruere fallaciam. ℂ Symbolũ. Debiti confeſſionem. ℂ Adulterinum. Fictũ nõ uerum: non proprium ab adultero qđ ſignat corrũpo. ℂ Recuperatores. Qui cognoſcerent de ſymbolo: dabantur. n. a p̃tore teſte Gelio iniuriis extimandis: & per eos ius ſuum quiſq; recupare poterat. ℂ Trinæ hæc nũc erit. Recti⁹ forte legaẽ trinæ hæ nunc erũt. ℂ Autolico. Qui fur maximus fuiſſe perhibeẽ: meminit Seruius in ſcđo æneidos: q habuit filium ſiſiphum de quo natus ſinõ eſt: cuius aſtu equus cum armato milite in troiam receptus eſt: & ferro & igne cõſumpta ciuitas. Strabo quoq; in nono ponit autolicu; incolam parnaſi fuiſſe furto uicinorũ bona ſurripientem. ℂ Domum cupientes. ſ. redire. ℂ Stega. Puto ſtegam in naui locũ eminentiorem quem nautæ noſtris temporibus uulgari uocabulo ſtagiam dicunt: inuenio præterea in ſacris litteris triſtega locum dici trium ædicularu;. ℂ Lembum. Eſt lembus nauiculæ genus uelociſſimum: uel ut placet Nonio nauicula breuis piſcatoria. ℂ Fungũ. Veluti ſine ſenſu. ℂ Archidemidis. Quod nomen cõpoſitum ab archos & demo quaſi primus raptor uel raptoꝝ princeps. ℂ Remulco ſequi. Proſequebatur & diciẽ remulcus qđ hodie quoq; uulgo dicitur cum ſcapha uel remo nauis maior trahitur: unde factum eſt uerbum remulcare: ideſt remigãdo trahere. ℂ Neq; aues uenti citius. ſ. fuiſſent nos aſſecuti. ℂ Statuimus. Firmauimus. ℂ Dianæ epheſiæ. Cuius illud fuerat nobiliſſimu; templum annumeratum inter maxima mundi ſpectacula ducentis & uiginti annis ſtructum a tota aſia in loco paluſtri ne terræ motib⁹ quateret: ut refert Pli. đ quo Martial'. Nec triuiæ tẽplo molles laudẽt honorẽs ℂ Qui auro hẽat ſoccis ſubpactu; ſolum.

Extexam

Pancratice Athletice

Illuxere nullum.

Symbolũ: quem Infit dicere.

Recupatores.

ſolum. Sic Plutar.in uita alexãdri agon teius inq̃t ſuffixas clauis argẽteis crepidas ferebat.¶ Faſtidit ſpnit & ꝑ nihilo pẽdit.¶ Qui præſente.Pro quo pñte.¶ Ille eſt honeratus.Pondere præſus: hoc ẽ dolis undiq; circũuẽtus:& ita loquitur ut non audiatur a ſene.¶ Plus iuſto.Plus.ſ.q̃ ferre fas ſit.¶ Copẽ. Copioſum & opulẽtũ.¶ In malacũ modum.Ideſt molliter & laſciue.¶ Excucurriſſe.Celeriter iuiſſe.¶ Abuſos.Inter abuti & uti Cice.in Topicis hanc facit differentiam ut uti dicamur rebus ut ueſtimentis quæ etiam ſeruantur poſt uſum.abuti uero quorum non ſeruetur uſus: & nota teſtimonium plautinũ aurum abuſos.nam cũ ablatiuo frequentius.¶ Crucıſalũ.Cruciſalientem: iocatur quaſi ſit nomen priſtinũ demiſurus & nouũ adepturus: hoc ẽ ab hero ſuo omni affici cruciatu. Si ille reſtituerit ſibi data fuiſſe uerba. ¶ Macto.Pro mactabo afficiam.

Bo in pireũ.Nicobulus ad portũ cõtendit ut de filio ſuo Mneſilocho aliq̃d mõ audiat.Offendit itaq; Chryſalum a quo quæ fuerat ſecũ Chryſalus cõmẽtus audit.¶ In pireũ portũ athenienſiũ. ¶ Extexã ego illũ. hoc eſt educã extra cogitatũ tanquã extra curſurã. ¶ Opus ẽ chryſo.i. auro. ¶ Faciã hic arietẽ phryxum q̃dam aiunt filiũ athamantis cum hele ſorore ſup ariete uelleris aurei in puntum trãſuectum fuiſſe.helen in mare excidiſſe:inde mare dictum heleſpuntũ.Mortuo Ariete pellis Marti cõſecrata:quã Tauri flammigeri & peruigil draco cuſtodiebat.De quo uellere aureo iuxta hiſtoriam locutus tradit:alia Strabo. ¶ Aſperxiſti aquam.recreaſti me: perinde atq; ſi aqua aſperxiſſes. ¶ Pancratice atq; athletice.Pancratiſtæ a Pancratio dicti:non ab herba quæ dicitur pancratium:ſed a luſu dicto quod Pan omne ſignificet:& cratos robur:in quo robur: & totius corporis firmitudo præcipua oſtendebatur. ¶ Luna dis. Ditem inferni deum plutonẽ dicit:qui ab opibus nomẽ habet:quæ omnes in terris eſſe intelliguntur.nã ſicut diuitiæ ab hoc dite dicta ſũt:ita græce plutos opulentia:uñ pluto dictus. ¶ Nullum illuxere alteꝝ.tranſitiue nũc illuceo q̃d abſolutũ ſolet uſurpari.¶ Oſtẽdit ſymbolũ.ſcriptũ quo ille fatebaẽ ſe ad eam accepiſſe pecuniã.¶ Infit dicere adulterinũ.infit incipit ſicut defit deeſt dicimus. Virg. Nec frigore defit.¶ Adulterare euʒ aiebat rebus exteris:ideſt fraudẽ iniicere rebus alienis. ¶ Poſtq̃ ꝑtor recuperatores dedit. Recuperatores iudices:uñ nos recupauimus q̃d debebaẽ.Quintilianus. Eteni recupatoris nõ ea ſola uis ẽ.q̃ ad corpus nr̃m uitãq; ꝑuenit:ſed ẽt multo maior ea q̃ ꝑiculo mortis iniecto formidine aīum ꝑteritũ loco ſpe & ſtatu certo dimouet. Nã & recupatio eſt ut ait Gallus ælius cũ inter populũ & regẽ nationeſq; & ciuitates peregrinas lex conuenit quomodo per recuperatores reddantur res recuperẽturq; quas priuatas inter ſe ꝑſe/

Cupientes:forte ut adſedi in ſtega:dum circunſpecto:atq;
Ego lembum conſpicor:longum eſt rigorẽ maleficuʒ exornarier.
Ni.Perii lembus ille mihi lædit latus.Ch.is erat
Cõmunis cum hoſpite & prædo nibus.Ni.adeon me fuiſſe
Fungũ? ut qui illi crederẽ cũ mihi ipſum nomẽ eius archidemidis
Clamaret adẽpturũ eſſe ſi q̃d crederẽ?Ch. is lembus noſtræ naui
Inſidias dabat:occœpi ego obſeruare eos:quam rem gerant.
Interea e portu noſtra nauis ſoluitur:ubi portu eximus: homines
Remulco ſequi:neq; aues.neq; uenti citius:quoniam ſentio
Quæ res gerentur:nauem extemplo ſtatuimus: quom uident
Nos ſtare:occœperunt ratem turbare in portu. (tũ recipimus:
Ni. Aedepol mortalis malos.quid deniq; agitis? Ch.rurſuʒ in por/
Ni.Sapienter factum a uobis:quid illi poſtea? Ch.reuerſionem
ad terram faciunt ueſperi.
Ni.Aurũ hercle auferre uoluere:ei rei operam dabãt.Ch.nõ me fe/
Senſi eo exanimatus fui cum uidimus auro inſidias fieri. (fellit
Capimus cõſiliũ cõtinuo poſtridie auferimus auꝝ oẽ illis pñtibus
Palã atq; apte.ut illi id factũ ſciſcerent.Ni. ſcite hercle:cedo quid illi?
Ch.Triſtes illico cũ extẽplo a portu ire nos cum auro uident
Subducũt lembũ capitibus quaſſantibus.nos apud theotimum
Omne aurum depoſuimus.qui illic ſacerdos eſt dianæ epheſiæ.
Ni.Qui iſtic theotimus eſt? Ch.megaloboli filius q nũc ĩ epheſo ẽ
Epheſis cariſſimus. Ni.ne ille hercle mihi ſit multo tãto carior.
Si me illoc auro tanto circũduxerit.Ch.quin in ipſa æde dianæ
Conditum eſt ibidẽ publicitus ſeruant.Ni.occidiſtis me.nimio
Hic priuatĩ ſeruareẽ rectius:ſʒ nihil nã attuliſtis ĩde auri domum?
Ch.Immo etiã uerũ quãtũ attulerit neſcio.Ni.q̃d neſcis? (credere
C.Quia mneſilochus noctu clãculũ ꝑuenit ad theotimũ:nec mihi
Nec cuiq; in naui uoluit.eo ego neſcio quãtulũ attulerit uerũ haud
Permultum attulit.Ni.etiã dimidiũ cenſes? Ch.non ædepol ſcio
Verũ haud opinor.Ni.fert ne partẽ tertiã? Ch.non hercle opinor
Verum neſcio:profecto de auro nihil ſcio niſi neſcio.
Næ tibimet illuc naui capiundum eſt iter:ut illud reportes aurum
Ab theotimo domũ atq; heus tu. Ni.q̃d uis? Ch. anulum gnati tui
Facito ut memineris ferre.Ni.quid opus eſt anulo? Ch.quia id
Signum eſt cuʒ theotimo:qui eum illi affert ei aurum ut reddat.
Ni.Meminero:& recte mones:ſed diues ne eſt iſtic theotimus?
Ch.Etiam rogas qui auro habeat ſoccis ſubpactum ſolum?

Stega.
VALLA Fungns
Veſperi.
Auro iſidias filiꝰ gloſa erat & expoſitio: potius q̃ textꝰ q̃d indicat ſnia: & rõ uerſus.
Circũduxerit.
Soccis.

quantur. ¶ Ducentos & mille philippũ. philippũ pro philipporum de qua ſyncopa citato Ciceronis teſtimonio ſupra abunde dictum eſt: & mille ſingularis numeri eſt: cuius pluralis numerus milia: neutriq; generis. Nam adiectiuũ hi & hæ & hæc mille dicimus. ¶ Aurilegio. aurũ legenti ac ſuffurenti. ¶ Ad ſedi in gesta. Locus in naui contectus ſtega nominat̃. Nam & ſtega tuguriũ eſt. ¶ Rigorẽ maleficũ: hoc eſt malum facinus. unde rigor horrorq; maleficus oboriatur. ¶ Me fuiſſe fungũ. i. nullius momẽti ac prudẽtiæ hoĩem ut fungi corporibus humanis nil niſi malũ gignũt. ¶ Nomẽ eius archidemides clamaret adẽptũ eſſe. Ab etymologia uocabuli ſumit argumẽtũ qđ nomẽ inditũ uideat̃: qa archos princeps a græcis: & a nr̃is demo aufero. Fiũt. n. uocabula aliqñ nobis ex latino & peregrino: ueluti ẽt memorat Quintilianus: ſicut eſt biclinium. ¶ Remulco. remis retrorſum nauim attrahẽdo. ¶ Nauẽ extẽplo ſtatuimus. ab eo ꝙ eſt ſiſto ſtatui ꝑteritũ protulit. ¶ Ratem turbare in portum: Nauigium trudere ac reducere ĩ portũ cũ appellatione ratis trabes compactæ nominẽtur. ¶ Eo exanimatus fui. ob id animo perturbatus. ¶ Id factum ſciſcerent. cognoſcerent: intelligerẽt. Alioqui ſciſcere leges populum dicit Cice. quod eſt ſanire: uñ & plebeſcita. ¶ Capitibus quaſſantibus: minitabundis. ¶ Nos apud theotimũ. Nomẽ inditũ uidetur ꝙ theos deus dicatur: & timo honoro. ¶ Megalobulli fili⁹. nomẽ hoc a megalo. i. magno & bule conſilio fictum eſt. ¶ Auro tãto circũduxerit: fefellerit deceperit. ¶ Publicit⁹. aduerbium: ideſt publice. ¶ Socis ſubpictũ ſolũ: qui ſub calceis aurum geſtat. ¶ Quãuis ſubito. quãtumcũq; repente. ¶ Tandem hoc ætatis. pro in hac ætate: ſubaudi ſenili. ¶ Hic ad illũ. ſubaudi ibo. Eſt. n. elipticos dictũ. ¶ Quantũ poteſt. q̃ repente a me fieri potuerit. ¶ Copem filiũ. Copioſum faciã. No. copi inquit pro copioſo. Plau. in pſeudolo: Atq; ego nunc me glorioſũ faciam e copi pectore. Tur. in epiclero. Te quidẽ oĩum iam pr̃ copem cauſa rem facit. Pacu. in perhiboea. o multimodis uarie dubiũ & ꝓſpũ copẽ diem. ¶ In malachũ modũ. i. moliter: de quo uerbo ſupra abũde ¶ Aurũ abuſos. qa ut utor hãc rẽ & hac re: ita & abutor dixerũt ueteres. ¶ Crucifalũ me ex chryſalo. i. ĩ crucẽ ſaliẽtẽ. Vſus uenerit. op⁹ fuerit.

P Andite: Lydus frugi. Seru⁹ pati nõ poterat piſtoclerũ amoribus iri ꝑditũ uitãq; degere apud bacchides: ꝓperat igit̃ ut hero nũciet laſciuire filiũ. Sed prius atrociter in bacchides inuehitur. ¶ Ianuam horchi: q̃ rectiſſime domum meretriciã horchũ appellat: nam

Quo die: ex codicib⁹ anti. & uerſus neceſſitatis.

Exorſa tela mihi eſt.

A. l. cõpotem: ex antiqs codi. & rõne metri.

Malacũ modũ.

Abuſos aurum.

Crucifalum ex chryſalo

BERN. SARA. VENE.

Protinã

Ni. Cur ita faſtidit? Ch. tantas diuitas habet: neſcit quid faciat auro
Ni. Mihi dederit uelim: ſed q præſente id aurũ theotimo datũ eſt?
Ch. Populo præſente: nullus eſt epheſi quin ſciat. Ni. iſtuc ſapiẽter.
Saltem fecit filius: quũ diuiti homini id aurũ ſeruandũ dedit:
Ab eo licebit quãuis ſubito ſumere?
Ch. Immo hem tantiſper nunquam remorabitur
Quin habes illud quo die illuc ueneris.
Ni. Cenſebam me effugiſſe a uita maritima:
Ne nauigarem tandem hoc ætatis ſenex.
Id mihi haud utrum uelim licere intelligo:
Ita bellus hopſes fecit archidemides
Vbi non eſt ergo meus mneſilocus filius?
Ch. Deos atq; amicos iit ſalutatum ad forum.
Ni. At ego hinc ad illum ut cõueniã quãtum poteſt.
Ch. Ille eſt oneratus recte: & plus iuſto uehit.
Exorſa hæc tæla non male eſt omnino mihi
Vt amantem herilem copem facerem filium
Ita feci ut aurum quantum uellet ſumeret.
Quantum autem iubeat reddere: ut reddat patri.
Senex in epheſum ibit aurum accerſere
Hic noſtra agetur ætas in malacum modum
Siquidem hic relinquit: nec ſecum abducet ſenex
Me & mneſilochum: quas hic turbas dabo.
Sed quid futurum eſt: cum hoc ſenex reſciuerit:
Quom ſe excucurriſſe illuc fruſtra ſciuerit:
Noſq; aurum abuſos quid mihi fiet poſtea.
Credo hercle adueniens nomen mutabit mihi.
Facietq; extemplo crucifalum me ex chryſalo.
Aufugero hercle: ſi magis uſus uenerit.
Si ero repræhenſus macto ego illum infortunio
Si illi ſunt uirgæ ruri: at mihi tergum domi eſt.
Nunc ibo herili filio hanc fabricam dabo
Super auro amicaq; eius inuenta bacchide.

Lydus Seruus.

Pandite atq; aperite ꝓpere ianuam hanc horci obſecro
Nã equidẽ haud aliter eẽ duco quippe cui nemo aduenit
Niſi quem ſpes reliquere omnes: ex ſe ut frugi poſſiet.
Bacchides non bacchides: ſed bacchæ ſunt acerrimæ.
Apage iſtas a me ſorores: quæ omnium ſorbent ſanguinem
Omnis ad perniciem inſtructa domus optime atq; opipare.
Quæ ut aſpexi me contuli protinam in pedes.

Ego ne

nam horchus a ſepiendo dictus eſt:uallant enim meretrices & ſepiunt miſerrimos amantes ſuis illecebris & lenoci/niis. ℭ Sed bacche. Ideſt ſæuientes & furentes. Opipare. Opulenter & largiter:opiparum dicimus magnorũ opum apparatũ:protinã pro protinus. ℭ Cluſa. Pro clauſa:& occulta.ſ.& ſecreta:cludo enim pro claudo dixere ueteres:uel ſi leges uiſa quæ ipſemet uidi factitari. ℭ Flagitia. Quæ proprie digna ſunt flagris. ℭ Affectas. Pro afficis ſic expo/nit Nonius hunc locum:uel affectas in propria ſignificatione:cupis:deſideras. ℭ Gerulifigulos flagitii. In hanc fer/me ſententiam & iiſdem fere uerbis loquitur in calce ſequentis ſcenæ. Qui dedecorat te & me atque alios ſuis flagi/tiis: quaſi dixiſſet infames omnes: & ueluti ſuis oneratos flagitiis red/didiſſe. a gerendo gerulus qui mer/cedis gratia onera ferre conſueuit.

Ego ne ut clauſa geſtem clanculum:ut celem patrem
Piſtoclere tua flagitia.aut damna:aut diſpoliabula
Quibus patrem & me:teq; amicoſq; omnes affectas tuos
Ad probrum.damnum:flagitium appellere una & perdere.
Neq; mei neq; te tui intus puditum eſt factis quæ facis
Quibus tuum patrem meq; una amicos affines tuos
Tua infamia feciſti gerulifigulos flagitii:
Nunc priuſq̃ malam iſtoc adis certum eſt iam dicam patri
De me culpam hanc demo.ibo iam & ſeni faciam palam
Vt eum ex luculento cœno propere hinc eiiciat foras.

Mneſilochus adoleſcens

m Vltis modis meditat⁹ egomet mecũ ſum. & ita eẽ arbitror
Homini amico qui eſt amicus:ita uti nomen poſſidet:
Niſi deos ei nihil pſtare.id opera expertus ſum eſſe ita.
Nam ut in epheſum hinc abii hoc factum eſt ferme.ab hinc bieniũ
Ex epheſo huc ad piſtoclerum ſodalem meum litteras
Miſi.amicam ut mihi inueniret bacchidem.illum intelligo
Inueniſſe.ut ſeruus meus mihi nunciauit chryſalus:
Condigne is quam technã de auro aduerſum meum facit patrẽ
Vt mihi amanti copia eſſet.ſed eccum uideo incedere.
Nam pol quidem meo animo ingrato homine nihil impẽſius eſt
Malefactorem amitti ſatius.q̃ relinqui beneficium

p Andite. lydus cum ſui di/ſcipuli piſtocleri uidit in/continentiam ſe ad philoxe/nũ recipit deteſtatus piſtocleri mo/res. ℭ Ianuam hanc orchi. fores meretricum occluſas inferni ianu/am uocat. Feſtus orcum quem di/cimus. ait Verrius ab antiquis di/ctum urgum:ꝙ & u litteræ ſonum per o efferebant. & per c litteræ for/mam nihilominus g uſurpabant: ſed nihil affert exemplorum ut ita eſſe credamus:niſi ꝙ his dictis ma/xime nos urgeat. ℭ Vt frui poſ/ſiet. Vt poſſit fructum capere. ℭ Apage. abige. ℭ Contuli pro/tinam in pedes. protinus in fugam dedi. ℭ Ego ne ut uiſa: ideſt quæ uidi. ℭ Geſtem clanculum. tegam apud me. ℭ Diſpoliabula. direp/tiones patris. ℭ Amicoſq; om/nes affectas tuos: ideſt afficis. No/nii interpretatione hunc citando locum. ℭ Ad probrum. dedecus. ℭ Damnum. diſpendium. ℭ Fla/gitium. facinus. ℭ Appellere detru/dere. ℭ Puditum eſt. ſicut licet li/cuit & licitum eſt. ita pudet puduit & puditum eſt. ℭ Gerulifigulos flagitii: gerulifigulos uerbum unũ eſt: quos tu inquit feciſti flagitii tui geſtatores a te confictos. figuli ſunt qui fictilia uaſa confinguut. ℭ Malum iſtoc adis: ideſt antequã adeas hoc flagitium mulierum. ℭ Culpam hanc demo. Eximo in/quit hoc a me crimẽ. ℭ Ex luculen/to cœno: ideſt inquinatore corpo/rum tuo crimine.

VALLA

Puditũ eſt.

Amicus

Techna

m Vltis modis. Fecerat certio/rem Mneſilochum chry/ſalus:piſtoclerum ſodalem optimam ſibi operam nauaſſe ſuper inuenta amica bacchide magni facit ergo ſodalis amicitiam: qua nihil cenſet ho/mini dignius adeſſe poſſe. ℭ Vti nomen poſſidet. Ideſt ut ita re iuuet: & ſicuti uerbo: opere amicus fiat. ℭ Præ/ſtare. Antecellere & anteire. ℭ Technam. Aſtutiam dolum artem:nã techni dicitur ars. ℭ Impẽſius. Grauius intol/lerabilius:eos improbat: qui pro acceptis beneficiis nullã uel referunt uel habẽt grãm. ℭ Malefactorẽ amitti. Quaſi ꝙ uideat dãdũ eſſe dedecori iniuriã nõ ulciſci:extat apud Macrobiũ publii ſnĩa:q fert ueterẽ iniuriã inuitat nouã: id qđ plutarchus de ſylla retulit:q tumulo ſuo iſcribi uoluit. Nemo me amicus bñficiẽtia:nemo inimicus i iſerẽda iniu/ria ſupauit. At aliud uindictæ genus maximũ Seneca nobis ꝓpouit. Cũ inimicũ ingens i ptãte tua uideris ui dictã tu/

BERN. SARA. VENE.

dicabis ei potuiſſe nocere:ad quod nos quoq; impellit chriſtiana religio:ut benefaciamus potius inimicis q̄ obeſſe uelimus:quodq; luculētiſſime tetigit Demoſthenes ad Alexādrū ingēs:at aium uincere iracundiā cohibere. ſibimet īperare:uictis idulgere ſupplicātibus q hæc fecerit:nō ſolū ſūmis uiris æquādus ſed deo ſimillimus iudicādus:clemētia.n.eſt q̄ diis nos reddit æquales. ℭ Qua me cauſa. Quaſi ſe ipſum carpit ꝙ plura in deteſtanda ingratitudine uerba feciſſet q̄ fuerit opus. Iō dicit uelle ſe potius oñdere hoiem gratū futuꝶ:q̄ tādiu igratitudinē culpaturū: hoc eſt re magis q̄ uerbo ipſius gratitudinis curā hiturū:& ppea ſubnectit nūc ſpecimē ſpecit̄ nunc certamen cernit̄:ac dixiſſet nūc uidebit̄ nūc apparebit qualē te exhibiturus ſis erga amicū bn̄ficū: ordo autē uerboꝶ ſic hēt: q̄ cā magis ē,opus me eū.i.me ip̄m curā eē ea pro ea curare:q̄.ſ.uera de gratitudine dicta ſūt q̄ obiurgato.i.obiurgatione:hoc eſt ingratitudinē obiurgare. Ideo ubi legit̄:cū obiurgato:lege q̄ obiurgato:& nota familiarē Plauto locutionem curaꝫ eſſe pro curare:ita alibi tactionē eſſe pro tangere:& curationē eſſe pro curare:& in pænulo auditū me eſſe pro me audiuiſſe:& pleraq; huiuſmodi quæ plautiniſſima ſunt.

Impendioſum. Specit̄ ſpecimē Cernit̄ certamē.

VALLA

m Vltis modis. Mneſilochus cum audiuiſſet piſtoclerū ſodalem inueniſſe ut ei mādauerat bacchidem abſentem: laudat ſodalem ſibiq; congratulatur quod talem nactus fuerit ſodalem. ℭ Quam technam. græci technaꝫ artē uocant. latini fere hoc ita uſurpant uocabulum ut fallatiam intelligant. ℭ Nihil impenſius. grauius moleſtius. Q.m̄ qd̄ ipedit̄ graue eſt. ℭ Impendioſuꝫ. plenū impēdio plus ipēdēdo q̄ deceat. ℭ Obiurgato eſt opus. uſu euenit ut obiurgetur. ℭ Specimē ſpecitur: nūc certamen cernitur. archiaſmos figura: & ſpecitur ab eo qd̄ eſt ſpecio. Nunc uero compoſite dumtaxat figuræ dicitur perſpicio conſpicio & reliqua. Specimen pulchritudo eſt:nunc ꝙ ſe ſpectandum obiicit ſpecimen nominatum:ut certamen non contentio: ſed quod ſub obtutum uenit.

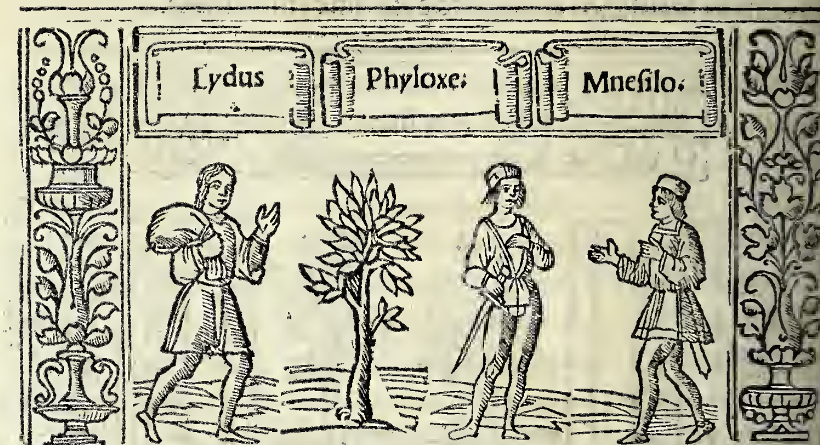
Leniter q ſæuiūt ſapiunt magis.

BERN. SARA. VENE.

n Vnc experiar. Nititur lydus philoxenem contra filium animare:ne illum peſſum ire permittat. Sed a ſuis amoribus reuocet amantem. ℭ Sit ne acetuꝫ. Sermonis ſcilicet acrimonia & indignatio: qua aduerſus filium cōmouearis. ℭ Ciet. Prouocat cōmouet. ℭ Eſt libido. Pro libet placet: Terē. Neq; tuæ libidini aduerſabor i.uolūtati. Palæſtrā gymnaſii. Vel itellige gymnaſiū palæſtræ.nā gymnaſiū ꝑ loco capit̄ i q̄ nudi exercebant̄: uel gymnaſii palæſtrā intellige ludi

Diſciplina antiqua.

Nimio præſtat impendioſum te q̄ ingratum dicier.
Illum laudabunt boni.hoc etiam ipſi culpabunt mali.
Qua me cauſa magis eum curam eſſe ea cū obiurgato eſt opus:
Nunc mneſiloche ſpecimen ſpecitur:nunc certamen cernitur:
Scis ne nec ne:ut eſſe oportet malus bonuſq; cuiuſmodi
Iuſtus iniuſtus:malignus:largus:cōmodus:incōmodus:
Caue ſis te ſuperare.ſeruum ſinas faciundo bene.
Vt eris moneo.haud celabas:ſed eccos uideo incedere
Patrem ſodalis & magiſtrum.hinc auſcultabo quam rem agant.

Lydus Seruus. Philoxenes. Mneſilocus adoleſcens

Nunc experiar ſit ne acetum tibi cor acre in pectore
Sequere.Ph.quo ſequar.quo ducis nunc me? Ly. ad illā
Quæ tuum perdidit peſſundedit tibi filium unicum.
Ph.Eia lyde leniter qui ſæuiunt ſapiunt magis
Minus mirandum eſt illæc ætas ſi quid illorum facit.
Quam ſi non faciat.feci ego iſtæc itidem in adoleſcentia.
Ly.Hei mihi hei mihi iſtæc illum perdidit aſſentatio
Nam abſq; te eſſet:ego illum haberem rectum ad ingenium bonū
Nunc propter te tuamq; prauus factus eſt fiduciam
Piſtoclerus.Mn.dii immortales meum ſodalem
Hic nominat quid hoc negocii eſt piſtoclerum lydus quod
Herum tam ciet.Ph.pauliſper lyde eſt libido
Homini ſuo animo obſequi iam aderit tempus cum ſeſe etiam
Ipſe oderit morem geras dum caueatur præter æquum
Ne quid delinquat ſine.Ly.non ſino.neq; equidem illum
Me uiuo corrumpi ſinā:ſed tu qui tā pro corrupto dicis cām filio
Eadem ne erat hæc diſciplina:quom tu adoleſcens eras?
Nego tibi hoc annis uiginti fuiſſe primis copiæ
Digitum longe a pædagogo pedem ne efferes ex ædibus

Ante ſolem

lige ludi litterarii cōcertationē in quo tāquā in palæſtra īuicē diſciplinar̄ fit colluctatio. ¶ Diſco. De hoc genere ludi & pugilatu paulo ante memoratū eſt. ¶ Pila. Quæ & follis dr̄: de qua alibi abūde dictū. ¶ Hippodromo. Loco ad curſurā equor̄ diſpoſito ab hippos equus & dromos curſus. ¶ Cincticulo præcictus. Sylla de cæſare dictitabat cauete male p̄cinctū iuuenē: aliter p̄cinctus dr̄ expeditus & in agendo ſtrenuus. ¶ Populi prius ſuffragio. Tāta fuerat cura diſciplinæ: ut prius iuuenes magr̄atū inirēt: q̄ ea p̄ceptoris diſciplina eximerent̄. ¶ Poſtulatū. Conqueſtū: eſt enim poſtulare iure petere uel cōqueri. Quin. cu rmagis poſtulabat q̄ petebat. ¶ Eho ſenex. Verba ſunt ineptiſſimi p̄ris p̄ceptorē redarguētis. Quaſi lucerna uncto expletus linteo. Oſtēdit p̄ceptorē ſecedere tādē capite fracto & obuoluto līteo uncto. ſ. oleo ¶ Iure dicto. Ironice ueluti rephēſus & redargut⁹ a p̄re. ¶ Acris poſtulatio. Vehemens q̄rela. ¶ Deos propitios me uidere. Nō eſt ſermo Mneſilochi ſed Lydi q uiſo mneſilocho lætat̄: & eſt cū interrogatiōe legēdus: ut dicat nō magis deos facere & colere: q̄ ipſuʒ mneſilochū: quē adoleſcentē frugi & moriger̄ facit. ¶ Maius ingeniū. Ad oē. ſ. facinus magis p̄cliuū. ¶ Caue malū: uel Mneſilochus uel philoxenes loquat̄ oīno recte. ¶ Meū malū prōptare. Tāq̄ p̄digū & īpendēdo p̄fuſum arguit piſtocler̄: promptare. n. magis promere. ¶ Arguo. Oñdo. Virg. Degeneres aīos timor arguit. ¶ Opiri. Morari & expectare. Perdidiſti. Nā putauit ſuū ſodalē amare bacchidē. ¶ Capitis n̄ p̄dā. Attēdēda locutō ē. Sic ī aſinaria ibo ad tres uiros ur̄aq; ibi noīa faxo erunt capitis. ¶ Tecū. Pro te: ut ſæpe al̄s.

Diſco pugilatu. Cincticulo. Nutricis pallium maculo ſum. Septuennis Pedagogo puer Tabula dirupit caput.

Ante ſolem exorientem niſi in paleſtram ueneras
Gymnaſii profecto haud mediocris pœnas penderes.
Idq; obtigerat hoc etiam ad malum arceſebatur malum
Et diſcipulus & magiſter perhibebantur improbi.
Ibi curſu luctando. haſta: diſco: pugilatu: pila. ſaliendo ſeſe
Exercebāt magis q̄ ſcorto: aut ſauiis. ibi ſuam ætatem extendebant
Non in latebroſis locis. inde hippodromo & palæſtra. ubi'
Reueniſſes domū cīcticulo p̄cinctus ī ſella apud magr̄m aſſideres
Tū librū legeres ſi unā peccauiſſe ſyllabam: fieret coriū tā maculo
Quā eſt nutricis palliū. Mn. propter me hæc nūc meo ſodali (ſuʒ
Dici diſcrucior miſer: īnocēs ſuſpitionē hanc ſuſtinet cauſa mea.
Ph. Alii lyde nunc ſunt mores. Ly. id equidem certe ſcio.
Nam olim populi prius honorē capiebat ſuffragio: q̄ magiſtro
Deſinebat eſſe dicto obediens. at nunc priuſq; ſeptuennis eſt:
Si attigas eū manu extēplo puer pædagogo tabula dirūpit caput
Cū patrē adeas poſtulatū: puero ſic dicit pater: noſter eſto dum te
Poteris defenſare. iniuria prouocatur pædagogus: eho ſenex
Minimi precii ne attingas puerum: iſta cauſa quando fecit ſtrenue.
It magiſter quaſi lucerna uncto expletus linteo. itur illinc
Iure dicto hoccine hic pacto poteſt inhibere imperium magiſter:
Si ipſus primus uapulet? Mn. acris poſtulatio hæc eſt.
Cū hui⁹ dicta ītelligo mira ſunt ni piſtoclerus lydū pugnis cōtude (rit.
Ph. Sed quis hic eſt quem aſtantem uideo ante hoſtium?
Ly. O philoxene deos propitios me uidere q̄ illū mauellem mihi?
Ph. Quis illic eſt? Ly. mneſilochus gnati tui ſodalis piſtocleri
Haud conſimili ingenio: atq; ille eſt: qui in lupanari accubat
Fortunatum nicobolum. qui illum produxit ſibi.
Ph. Saluus ſis mneſiloche. ſaluum te aduenire gaudeo.
Mn. Dii te donent philoxene. Ly. hic enim rite productus eſt patri.
In mare it: rem familiarem curat: cuſtodit domum.
Obſequens obedienſq;: moræ: atq; imperiis patris.
Hic ſodalis piſtoclero iam puer puero fuit.
Triduum non intereſt ætatis uter maior ſiet.
Verum ingenium plus triginta annis maius eſt q̄ alteri:
Ph. Caue malum. & compeſce in illum dicere iniuſte.
Ly. Tace ſtultus es qui illi male ægre patere dici qui facit
Nam illum meum malum promptare malim q̄ peculium:
Pi. Qui dum? Ly. quia malum ſi promptet in dies faciat minus
Mn. Quid ſodalem meum caſtigas lyde diſcipulum tuum?
Ly. Perit tibi ſodalis, Mn. ne dixeris. Ly. ſic eſt ut loquor:
Cum ego peribat uidi. non ex audito arguo.

VALLA

Nunc expiar lydus q̄ incōtinēter uiderat fieri a piſtoclero apud patrē memorat phyloxenū. At phyloxenus filii partes tuet̄ abn̄tis: accedēte aūt ſodali Mneſilocho aliquātū declinat. ¶ Sit ne acetū tibi cor acre ī pectore. ordo uerbor̄ eſt: ſit ne cor in pectore tibi acetum acre. Eſtq; ſenſus experiar num ægerrime feras q̄ tuus egit filius. ¶ Leniter qui ſcæuiunt. qui corrigunt emendantq; filios. ¶ Her̄ tā ciet. tātopere indamat. ¶ Eadē ne erat diſciplina cū tu adoleſcēs eras: ſenū mos ē ut p̄teritā ætatē ſp laudēt: nouā culpēt: qd' uidens Horatius ætatū exp̄ſſor dixit laudator tēporis acti ſe puero caſtigator cenſorq; minorum: cum de ſenili ætate loquitur. ¶ Niſi in paleſtrā uenerat gymnaſii. In eum locum ubi paleſtritæ ſua exercebāt corpora. ¶ Curſu enumerat lydus quæ ueteribus fuerint exercitia. ¶ Hyppodromo. Vbi eq ad curſum incitarētur. Nā hippos equus

Lupanari. Accubat Promtare.

& dromos curſus eſt. ¶ Cinticulo præcinctus. Cinticulū uocat amiculi genus: qđ fere ab umbilico ubi præcingit ad dimidiū crus porrigit̃. ¶ Si unā peccauiſſe ſyllabā. hoc eſt ſi mīm⁹ mō tibi error obtigiſſet: ſyllabā cōprhēſionē poſſumus appellare: q̄a ſylābανω græce: cōpræhēdo latine dr̃: ut ſit litteraꝝ cōpræhēſio. Tā & ſi uocalis una ſyllabā facit nō ſyllabā mō: ſed & ptē orationis ut a ꝓpoſitio nec ptē orationis tm̄: ſed ēt orationē. nā i iperatiuū ſenſum pfectū habet oratio igit̃. ¶ Nutricis paliū. ꝙ ſæpe ab infantibus emaculat̃. ¶ Dicto obediens. ut q̄ magr̃ diceret ēt cum eēt i magr̃atu obtēperaret. ¶ Quaſi lucerna uncto expletus linteo: ſenſus eſt magr̃ uerberatus linteū oleo pungit ꝙ cæſo loco adhibeat ut putes lucernā expletū fuiſſe: ea uis olei adhibita eſt. ¶ Acris poſtulatio hæc eſt. Magna hæc accuſatio: nā poſtulare: ut Vlpianus inq̄t: ius ſuū alicui oñdere. ¶ Triduū nō intereſt ætatis. ſi ætatis differētiā q̄ras Piſtocleri & Mneſilochi alter altero triduo maior nō eſt. ¶ Meū malū prūptare malim q̄ peculiū. i. ipēſam facere malū ꝓmēdo q̄ pecuniā. ¶ Ne tu creduas. ne arbitrere. ¶ Illā mulierem capitis nō ꝑdā. Ita ueteres locuti ut uerbis accuſationē uel dānationē ſignificātibus genitiuo copularēt: ut accuſo illum furti: & dāno ſacrilegii: ita hic illā mulierē capitis ñ ꝑdā. ¶ Vt ipſus ſeſe cruciat̃. & crucio & crucior eadē ſignificatiōe: ut fabrico & fabricor. ¶ Aegritudīe: ideſt moleſtia. ¶ Affatim eſt. i. abūde eſt ſi adſit Mneſilochus.

Quæ uocatur.

AMiciorē. Reputans Mneſilochus ex uerbis Lydi ſibi mētitā eſſe piſtocleri fidē pecuniā qua pro redimēda bacchide patrē fallere inſtituerat oēm nūc eſt traditurus patri. Indignabūdus ergo inquit ignorare quis ſibi fuerit amicior & fidelior an ſodalis piſtoclerus: an amica bacchis: & cum ironia ſermo eſt: utrūq̄ enim de fide coarguit. ¶ Illum exoptauit. Scilicet piſtoclerū bacchis. ¶ Optum eſt. Et iſtud ironice: nam apertum & detectum potius. ¶ Nam mihi diuini. Ideſt iuranti per numina: uel diuini de re diuina loquēti: cum ſit diuinis rebus maxima fides adhibenda. ¶ Ni ego illam. Morem amantis expreſſit: nam cū plurimis modis & exemplis uellet ſe dicere amicam ulciſci: quaſi id proferre nequiuerit ex amore: ſermonem immutauit: & cum dicere debuiſſet amicam ulturum: dixit illam plane amare. ¶ Aliquid ſurripiam. Cum ironia & uultuoſe legendum. ¶ Vſq̄ ut mē dicet. Ruſus redit ad inconſtantiam: qui cum amicam dicere uoluiſſet: non amicam. Sed potius patrem maluerit mendicare: quem

Periit is: cui pudor periit.

BERN. SARA. VENE.

Adſati.

Mn. Quid factū ē? Ly. meretricē īdigne deperit. Mn. nō tu taces?
Ly. Atq̄ acerrime uiros ea abſorbet: ubi quemq̄ attigit.
Mn. Vbi ea mulier habitat? Ly. hic. Mn. unde eam eſſe aiunt?
Ly. Ex ſamo. Mn. quæ uocatur? Ly. bacchis.
Mn. Erras lyde: ego omnē rem ſcio queādmodum eſt
Tu piſtoclerum falſo atq̄ inſontem arguis:
Nam ille amico & beniuolenti ſuo ſodali ſedulo
Rem mandatam exequitur. ipſus nec amat. nec tu creditas.
Ly. Ita ne oportet rem mandatam gerere amici ſedulo?
Et ipſius in gremio oſculantē mulierem teneat ſedens?
Nullo pacto res mandata poteſt agi: niſi identidem
Manus ferat ad papillas. labra a labris nuſq̄ auferat:
Nam alia memorare. quæ illum facere uidi diſpudet
Cum manum ſub ueſtimēta ad corpus detulit bacchidi
Me præſente: neq̄ pudere quicq̄. quid uerbis opus eſt:
Mihi diſcipulus tibi ſodalis periit huic filius:
Nam ego illum periſſe duco: cui quidem periit pudor.
Quid opus eſt uerbis. ſi operiri uellem pauliſper modo:
Vt opinor illius inſpectandi mihi eſſet maior copia:
Plus uidiſſem q̄ deceret: q̄ me atq̄ illo æquum foret.
Mn. Perdidiſti me ſodalis: ego ne illam mulierem
Capitis non perdam? perirē me malis malim modis.
Satin ut quem tu habeas fidelem: aut cui credas neſcias:
Ly. Viden ut ægre patitur gnatum eſſe corruptum tuum
Suum ſodalem: ut ipſus ſeſe cruciatur ægritudine?
Ph. Mneſiloche hoc tecum oro ut illius aīum atq̄ ingenium regas
Serua tibi ſodalem: & mihi filium. Mn. factum uolo.
Ph. In te ergo hoc onus oē impono: lyde ſeq̄re hac me. Ly. ſequor
Melius eſſet me quoq̄ una ſi cum illo relinqueres.
Ph. Adſatim eſt Mneſiloche. cura & caſtiga hominem probe.
Qui dedecorat te: me: amicos atq̄ alios flagitiis ſuis

Mneſilochus Adoleſcens.

AMiciorē nunc utrū credā magis ſodalē ne eē: an bacchidē?
Incertū ē admodū: illū exoptauit potius habeat opertū eſt.
Ne illa illud hercle cum malo fecit ſummo meo:
Nam mihi diuini nunquam quiſquam creduat:
Ni ego illam exemplis plurimis planeq̄ amo.
Ego faxo haud dicet nactam: quem derideat:
Nam iam domum ibo: atq̄ aliquid ſubripiam patri.
Id iſti dabo ego iſtanc multis ulciſcar modis.
Adeo ego illam cogam: uſq̄ ut mendicet meus pater:

Sed ſatin

animi

nimi affectum magis adhuc expreſſit cum dixerit:ſe potius optare mendicum fieri ꝗ ſuam bacchidem aliqua ege/
ate opprimi. ¶ Verum ꝗ illa. Ordo uerborũ eſt ſed malim mẽdicãdo mẽdicũ uincere ꝗ illa unquã fiat ꝓpẽſior.i.
rauior de mea pecunia ramẽta plumia. Hoc eſt quãtũ fuerit plumæ. Ramẽtũ.i. nolo mea cã minimi ut qd incõmo/
i patiatur: dr ramentũ a radendo quaſi raſura qꝫ fit uniuſcuiuſqꝫ rei tenuiſſima ꝑticula. & quicquid ex materia mi/
utiſſimum decidit. ¶ Igitur. Pro poſtea. ¶ Quod eũ ludificatus eſt. Nam multa confinxerat chryſalus nicobolũqꝫ
olis complicauerat: ea cauſa ut amanti Mneſilocho quantum uellet pecuniæ ſumere liceret.

ſed ſatin ego animum mente ſincera gero.
Q ui ad hunc modum hæc hic quæ futura fabulor
mo hercle opinor. ut pote quod pro certo ſciam
Verum ꝗ illa unquam de mea pecunia
amenta fiat plumia propenſior
Mendicum malim mendicando uincere:
Nunquam ædepol uiua me irridebit. nam mihi
Decretum eſt renumerare iam omne aurum patri:
gitur mihi inani atqꝫ inopi ſubblandibitur:
Tũ eũ mihi nihilo pluris r̃feret:ꝗ ſi ad ſepulchra mortuo dicat iocũ
Sed anteꝗ illa unꝗ meis opulentiis ramenta fiat grauior:
ut propenſior: mori me malim excruciatum inopia.
Profecto ſtabile eſt me patri aurum reddere: eadem exorabo
Chryſalo mea cauſa pater ne noceat quid ei ſubcenſeat
Mea cauſa de auro quod eum ludificatus eſt: nam illi æquum eſt
Me conſulere qui cauſa mea mendacium dixit: uos me ſequimini.

Piſtoclerus.

R Ebus aliis anteuortã bacchis ꝗ mandas mihi mneſilochũ
V t requiram: atqꝫ ut eum mecum ad te adducam ſimul.
Nam illud animus meus miratur ſi a me tetigit nuncius.
Q uid remoratur. ibo & uiſam huc ad eum ſi forte eſt domi

Mneſilochus. Piſtoclerus.

R Eddidi patri omne aurũ: nunc ego illã me uelim cõuenire
Poſtꝗ inanis ſum: contemptricẽ meam: ſed cõueniã mihi
Q uã grauate pater dedit de chryſalo. uerũ poſtremo ĩpe/
V t ne quid ei ſubcenſeat. Pi. eſt ne hic meus ſodalis? (traui

A Miciorẽ nũc. Mneſiloch⁹ ſecũ ægreſert ſeqꝫ excruciat ꝙ ſe putauerit a piſtoclero deceptũ. itaqꝫ conſtituit aurũ omne patri reddere. ¶ Atqꝫ aliquid ſurri piam patri. Ironicos & uultuoſe le gendũ eſt. ¶ Amo hercle opinor. ac ſi dicat nõ amo equidẽ. ¶ Ramenta fiat pluma propenſior. Ramentũ a radendo qd' de materia ali qua abradiẽ atqꝫ abiicit ut uile. Pli. ramenta quoqꝫ ſuccini oleo addito flagrant dilucidius diutiuſqꝫ ꝗ lini medulla. ¶ Pluma ꝓpẽſior: ſenſus eſt nõ erit bacchis ẽt ramẽti a me ꝓ/ pẽſior facta portiũcula tanta ꝗta ſit pluma. Eadẽ exorabo. orãdo ĩpe/ trabo eadẽ uia & rõne. ¶ Illi æquũ eſt me conſulere. æquitas poſtulat nequid chryſalo mali infligatur. VALLA

Ramẽta plumea.

r Ebus aliis. Dicta ſunt iſta a piſtoclero erga mneſilochi amicam bacchidem. ¶ Anteuortã. Præponam: primũ agam. ¶ Si a me tetigit nũcius no/ tanda locutio eſt: ideſt ſi meus nun cius illam reperit. adinuenit. BERN. SARA. VENE.

r Ebus aliis. a bacchide piſto clerus iens dum miratur quid tantum remoretur: mneſilochus it ut hominem cõue/ niat. ¶ Anteuortatur. ſicut & præ uertatur. Præuertor præoccupo ut fuga præuertitur hebrum: eodem modo & anteuertor. ¶ Si a me te/ tigit nuntius. Si quẽ miſi nuntium ad ipſum peruenit. ¶ Ibo & uiſaꝫ huc ad eum. Ordo uerborum eſt: ibo huc ad eum & uiſam. VALLA

r Eddidi patri. Mneſilo/ chus patri reddita pecu/ nia fit obuius piſtoclero a quo tandem reſciet quid omne actum ſit de amoribus bacchida/ rum. ¶ Conueniam: ideſt eandem ueniam quã ſcilicet mihi pater de/ dit grauate & difficulter impetra/ ui de chryſalo. ¶ Lingua factioſi. Quaſi multa pollicentes & largi/ loqui. ¶ Subleſta: infirma & inſta ili. Dicuntur enim a Feſto ſubleſta tenuia & infirma. ¶ Nullus eſt qui non inuideat rem ſecundam obtingere. Li/ or eni rebus gaudere ſecundis neſcius: bonaqꝫ aliena maligno uultu ingemit. At ipſe ſuo cadit ictus uulnere liuor: uc tendit illud Ariſtotelicum. Eſt inuidia quid peſſimũ, Sed habet quoddam in ſe bonũ: nã oculos corqꝫ inuidorũ BERN. SARA. VENE.

A.l.ue/ niã de/ dit:

facit intabeſcere. Illud quoq; uulgato diſticho teſtatum iuſtius inuidia nihil eſt quæ protinus ipſum autorem rodi excruciatq; animum. ℂ Sibi ne intuideatur ipſi ignaui cauent. Hinc eſt prouerbium ſoli miſeri carent inuidia: nemo enim eſt qui miſeris inuident: quinimo inuidi ſolent miſerorum cōmiſereri: inuidēt enim his quos ad uirtutem pro dire intuentur: quo circa Themiſtocles cum adhuc eſſet adoleſces nihil a ſe ſplendidum fieri dictitabat. Neminem cum adhuc inuidum habuiſſet. ℂ Inconciliare. Pro inconciliauit .i. turbauit peruertit: uel ut placet feſto per dolū decepit. ℂ Improbum iſtunc. Vere oſtendit ſe neſcium criminis cuius ſecreto eū ſodalis inſimulabat. ℂ Viuit tibi. Tā amicus & beniuolus: paulatim q̄rit iuſtæ cauſam q̄rimoniæ afferre. ℂ Neq̄. Minimi precii Aulus Ge. nequā plerūq; nūc dici audio ꝓ ſolertia aſtutiaq;. Sed ueterū hoīu; autoritas .q proprie atq; integre locuti ſunt nequā dixerūt hoīes nulli⁹ rei atq; frugis: hic neqtia libidinoſa iertia q̄ nihil q̄at nulliq; rei ſit apta: q̄ aūt neqtia pro libidine dcā ſit oſtēdimus ſupra autoritate bti Augu. ſaltē haberēt aliqd pudoris non in publicū exultāte nequitia. ℂ Quid eius nomē. Subaudi indicē? ℂ Ex tuo magiſtro lydo .ſ. pædagogo. ℂ Immo: uerbū iſtud ſubſequi debet interlocutorem Mneſilochum ut legatur: imo ibi mane.

Amici falſi. Subleſta fide. Inuideatur.

VALLA

Reddidi p̄ri oē au℞. Mneſilochus habita de piſtoclero falſa ſuſpitiōe ait ſe oē p̄ri au℞ reddidiſſe factus piſtoclero obui⁹ itelligit nihil actū doloſe ſeq; grauiter deliqſſe. ℂ Ligua factioſi. q ꝓmittāt magna & nihil præſtēt. ℂ Subleſta fide. Feſt. Pōp. ſubleſta infirma. Pla. grauior pauptas fit fides ſubleſtior .i. infirmior: idē uinū ſubleſtiſſimū: qa infirmos faciat uel corpore uel aīo. ℂ Sibi ne iuideat, ipſonaliter dictū. ℂ Ipſus ſuū. hoc eſt rem ſuā. ℂ Accuratū habuit. bū ꝓcurauit. ℂ Tecū orarē. agerē tecū atq; cōtēderē. ℂ Quin tibi eius nomen. ſubaudi ꝓferā: nimiū idignāter uerbū ſubticuit. ℂ Ires cōſultū male. properam mihi prouideres.

Inconciliare.

BERN. SARA. VENE.

Paraſitus ego ſum. Dū interim ambo ſodales domū adeunt bacchidaꝶ paraſitus nūcius a milite uenit: ut uel bacchis ad militē ꝓperet uel reddat ꝓ ſe expoſitā pecuniā: & in hac ſcæna ꝑpetuo loquit̄ paraſitus. ℂ Tu puer: hūc ſecū duxerat qui bacchidē norat. ℂ Iſti. Pro iuiſti. ℂ Simul. Significat una & ſignificat tum: ut ſimul hoc ſimul illud eſt: ut apud Quin. ℂ Recede hinc. Quia ineꝑte fores pulſabat. ℂ Dierecte. Die rectus quaſi in diem erectus & ſuſpenſus. ℂ Propudium. inquit Feſtus cum maledicto nudare turpitudinem

Mn. Eſt ne hic hoſtis quem aſpicio meus? Pi. certe is eſt.
Mn. Is eſt adibo cōtra: & tollam gradum. Pi. ſaluus ſis mneſiloche
Mn. Salue. Pi. ſaluus cum peregre aduenis. cœna detur
Mn. Non placet mihi cœna quæ bilem mouet. Pi. num quæ
Aduenienti ægritudo obiecta eſt? Mn. atq; acerrime.
Pi. Vnde? Mn. ab homine quem mihi amicum eſſe
Arbitratus ſum ante hæc. Pi. multi more iſto atq; exemplo
Viuunt quos cum cēſeas tibi amicos: reperiunt̄ falſis teſtimoniis.
Lingua factioſi: inertes opera. ſubleſta fide: nullus eſt q nō īuideat
Rem ſecundam obtingere: ſibi ne inuideat̄ ipſi ignaui recte cauēt.
M. Aedepol ne tu illoꝶ mores p quā meditate tenes: ſ; ēt unū hoc
Ex ingenio malum inueniunt ſuo.
Nulli amici ſunt: inimicos ipſi in ſe omnis habent.
Atq; ſe cum fruſtantur: fruſtrari alios ſtolidi
Exiſtimant: ſicut eſt hic: quem eſſe amicum ratus
Ipſus ſum mihi ipſe quod in ſe fuit accuratum habuit.
Quod poſſet mali facere in me inconciliare
Copias omnis meas. Pi. improbum iſtuc eſſe oportet hominem.
Mn. Ego ita eſſe arbitror. Pi. obſequere hercle loquere quis eſt?
Mn. Bene ualens uiuit tibi. nā ne ita eſſet tecū orarē: ut ei qd̄ poſſes
Male facere faceres. Pi. dic modo hominem qui ſit: ſi nō fecero:
Et male aliquo pacto me etiam dicito ignauiſſimum.
Mn. Nequam homo eſt. uerū hercle amicus ē tibi. Pi. tanto. magis
Dic quis eſt: neq̄ hominis ego paruipendo gratiam.
Mn. Video non poſſe: quin tibi eius nomen piſtoclere perdidiſti
Me ſodalem funditus. Pi. quid iſtuc eſt? Mn. quid eſt?
Miſi ne ego ad te ex epheſo epiſtolā ſuper amica: ut mihi inuenires
Pi. Fateor factū & repperi. Mn. qui tibi non erat meretricū aliarum
Athenis copia. qb⁹ cū haberes rē niſi cū illa quā ego mādaſſem tibi
Occiperes tu te amare: & me ires conſultum male? Pi. ſanun es?
Mn. Rem repperi omnē ex tuo magiſtro ne nega: perdidiſti me.
Pi. Etiam ne ultro tuis me proiectas probris quid clamas?
M. Bacchidē? Pi. duas ergo hic ītus eccas bacchides. Mn. quid duæ?
Pi. Atq; ambas. Mn. loq̄ris nūc nugas ſciēs? Pi. poſtremo ſi pergis
Parum mihi fidem arbitrarier tollam ego te in collum
Atq; intro hinc auferam: imo. Mn. ibi mane.
Pi. Non maneo: neq; tu me habebis falſo ſuſpectum. Mn. ſequor.

Paraſitus.

Paraſitus ego ſum hominis neq̄ atq; improbi militis:
Qui amicam ſecum auexit ex ſamo.
Nunc me ire iuſſit ad eam: & percontarier

Vtrum

Vtrum ne aurum reddat an ne eat ſecum ſimul
Tu dudum puer cum illa uſq; iſti ſimul
Quæ harum ſunt ædes pulta.adi actutum ad fores.
Recede hinc dierecte ut pulſat propudium.
Comeſſe panem tris pedes latum potes:fores pultare neſcis:
Ecquis his in ædibus eſt?heus ecquis hic eſt?
Ecquis hoc aperit oſtium ecquis exit?

Piſtoclerus. Paraſitus.

Quid iſtuc? quæ iſtæc eſt pulſatio? quæ te mala crux agitat?
Qui ad iſtunc modũ alieno iuris tui extentes oſtio? fores
Pene effregiſti.qd nũc uis tibi? Pa.adoleſcẽs ſalue.Pi.ſalue
Sed quem quæritas? Pa. bacchidem.
Pi.Vtram ergo? Pa.nihil ſcio niſi bacchidem
Paucis me miſit miles ad eam cleomachus.
Vel ut ducentos philippos reddat aureos.
Vel ut hinc in elatiam hodie eat ſecum ſimul.
Pi.Non it negato eſſe ituram:abi & renuntia
Alium ille amat:non illum:duc te ab ædibus.
Pa.Nimis iracunde.Pi. at ſin q̃ iracundus ſiem.
Ne tibi hercle haud longe eſt os ab infortunio.
Ita dentifrangibula hæc meis manibus geſtiunt.
Pa.Cum ego huius uerba interpretor mihi cautio eſt:
Ne nucifrangibula excuſſit malis meis.
Tuo ego iſtæc igitur dicam illi periculo.
Pi.Quid ais tu? Pa.ego iſtuc illi dicam.Pi.dic mihi quis tu es?
Pa.Illius ſum.integumentum corporis.Pi.nequam
Eſſe oportet:cui tu integumentum improbus es.
Pa.Sufflatus ille huc ueniet.Pi.diruptum uelim.
Pa.Nunquid uis? Pi.abeas celeriter:facto eſt opus.
Pa.Vale dentifrangibule.Pi.& tu integumentum uale.
In eum nunc hæc reuenit res locum ut quid conſilii
Dem ſodali ſuper amica neſciam.
Qui iratus renumerauit omne aurum patri
Neq; nummus ullus qui reddatur militi.
Sed huc concedam:nam crepuerunt fores
Mneſilochus eccum moleſtus progreditur foras.

tudinem uolebant propudiũ dicebãt quaſi porro pudẽdũ:a quo pudor & pudicitia procul abſint.

p Araſitus ego ſum. Paraſitus a milite iam memorato miſſus quærit fores bacchidis: quas a puero pulſari iubet quẽ ſecum agit. ¶ Vſq; iiſti ſimul. apparet hunc puerum bacchidis comitem extitiſſe. ¶ Addi actutum. cõfeſtiʒ. ¶ Recede hinc dierecte.retrorſum abi.inclamat enim paraſitus puerum quod fores modeſtius pulſaret:dierectum uocans eũ ignominioſe quaſi morti deſtinatum. ¶ Vt pulſat ꝓpudiũ. q̃ egregie inqt fores ferit:q a pudore lõge abit.

VALLA Dierecte Comeſſe.

q Vid iſtuc. Ad ſtrepitum forium piſtoclerus aſſurgit & paraſitũ increpat . ¶ Qui ad iſtũ modũ. Ordo & ſenſus eſt q pro cur tu ſubaudi iuris tui:hoc eſt maxime licentiæ hõ: extẽtes alieno oſtio: ꝓtẽtes ex alieno oſtio ſubaudi:Quippiã. ¶ Paucis. Scilicet loquor. ¶ Cleomachus. Gloria certans:ſunt.n.iſti milites ſemper iactabũdi & gloriæ maxĩe cupidi. In elatiam quæ ciuitas ẽ autore Strabone inter phocẽſes urbes ampliſſima opportuno ſita loco aduerſus maritimas incurſiones. ¶ Dentifrangibula.Vel lignum uel ſaxuʒ dicit qđ haberet in manibus. ¶ Nucifrangibula.Dentes.ſ. ¶ Excuſſit.Pro excuſſerit. ¶ Sufflatus.Ira ſuccenſus. ¶ Moleſtus.Plenus moleſtia.

BERN. SARA. VENE.

Elatium

q Vid iſtuc.Cũ a milite paraſitus ueniſſet ut ſecũ bacchidem abduceret.Piſtoclerus illi fit obuiam & ipſum minacibus abire uerbis cõpellit. ¶ Alieno iuris tui extẽtes hoſtio.Cur inquit ad alienum hoſtiũ explicas uires tuas. nã & ius pro uiribus qñq; ponit: ut Iuſq; datũ ſceleri Luca. ¶ Nõ it. ſatis indignãter & paucis & iracũde pñti uſus ĩdicatiui uerbo. ¶ Os ab infortunio.faciem tuam pugnis contũdam. ¶ Ita dentifrangibula hæc.hoc eſt pugni qui dentes confringere conſueuerunt. ¶ Mihi cauto eſt opus.mihi cautione inqt opus eſt. ¶ Ne nucifrangibula excuſſit malis meis.ne de maxillis meis dentes excutiat:quibus nuces ſoleo diffringere. ¶ Sufflatus: ideſt turgidus ira ſuccenſus. ¶ Diſruptum uelim:ſi ut tu ais ſufflatus ueniet etiam abruptum uelim ſufflatum turgidum uocat.Cæſar autem in commentariis uentos ſufflare dixit a ſeptentrione uenientes.

Dẽtifrã gibula. VALLA Nucifrã gibula.

Integumentũ.

BERN. SARA. VENE.

P Etulans. Iracundia percitus ꝓgreditur mneſilochus q̃ omnem patri pecuniam remuneraſſet: & ut plerunq; fit ira ſubminiſtrat uerborum copiam. ℂIncredibilis: & qui non creditur & qui nõ credit: nec fidẽ dicto præſtat ut hoc loco. ℂHoc nequior homo eſt. Scilicet homine incredibili & dictis ñ exhibẽte fidẽ. ℂDigna res eſt dignior nullus. Oĩa per ironiã. Crimini me habuiſſe fidẽ. Ideſt me fuiſſe criminatũ tuã fidẽ.

Negor.

Digna ſunt ex codici. antiqs.

VALLA

P Etulãs ꝓteruo. poſteaq̃ cognouit mneſilochus uera eẽ q̃ retuliſſet piſtocler⁹ dolet ſe pr̃i dinumeraſſe pecuniã: quã chryſalus ſuo aſtu ĩ mneſilochi poſuerat ptãte. ℂPetulãs. laſciuus q̃ ſibi petit plura q̃ ſit par. ℂProteruo. ꝓcaci a proterẽdo. i. ꝓculcãdo.

Acria.

Impoſq; aĩ. i. q nemini credo gq; aĩum meũ in mea nõ habeo ptãte. ℂQuod fuit p̃ manib⁹. ꝙ in mea habui ptãte. ℂNũc agitas ſat tupte tuaꝝ rerum. i. habes tu ipſe ſatis qd in tuis rebus agas. Agitas tuarũ rerum notanda conſtructio.

BERN. SARA. VENE.

N Vnc hoiem. Chryſalus neſcius qd egiſſet Mneſilochus lætatur: ſenẽ ſuis mẽtitis dolis adhibuiſſe fidẽ: pecuniaq; illũ accepiſſe. Sed mox reſciẽs remuneratã fuiſſe mœrebit̃. ℂExpẽdi. Perpendi libraui. ℂHarpaget. Rapiat uel lege harpax. i. rapax: hinc harpage dicunt̃ armoꝝ genera expugnationibus muroꝝ apta ſiſenna ꝓpius collatis harpagis deiiciũt e turribus. ℂHerculẽ fecit ex patre. Diodorus in quinto de geſtis herculis locutus: hercules ĩquit ob honorem ſibi a palatinis impẽſum dixiſſe fert̃. Eos q poſtq̃ ad deos trãſlatus eſſet decimam bonorũ dicarẽt uitã fœlicẽ uicturos: quid & eueniſſe uſq; ad hoc tẽpus cõſtat: multi. n. Romanoꝝ nõ ſolũ mediocri cẽſu. Sed q ditiſſimi ſunt habiti decimas herculi uouerũt: poſteaq; fortũatiores facti ad quattuor talẽtoꝝ millia herculi ſacrarũt: lucullus romanoꝝ ferme ditiſſimus extimatis bonis decimã herculi partẽ dedit. Tẽplũ inſup iuxta tyberiũ egregiũ cõdidere romani: ĩ quo ex decimis ſacra deo offerunt. Quare aũt herculi bonoꝝ decima offerebat̃. Plutarchus in ꝓblematis romanoꝝ docet: an ꝙ ille

Conſilii egẽte ſeruo neq̃. us nihil.

quoq;

Mneſilochus. Piſtoclerus.

P Etulans. proteruo iracundo animo indomito incogitato.
Sine modo & modeſtia ſum ſine bono iure. atq; honor
Incredibilis impoſq; animi: inamabilis. inlepidus. uiuo
Male uolente ingenio natus. poſtremo id mihi eſt quod uolo
Ego aliis incredibilis hoc nequi r nemo eſt. neq; indignior
Quoi dii benefaciant: neq; quẽ quiſq; homo: aut amet: aut adeat
Inimicos quam amicos æquum eſt me habere malos q̃ bonos.
Permagis me iuuare: oĩb⁹ ꝓbis q̃ ĩprobis uiris digna res ẽ: dignio
Nullus eſt homo: qui patri reddidi omne aurum amens
Quod fuit præ manibus: ſum ne ego homo miſer?
Perdidi me: atq; operã chryſali. Pi. cõſolãdus hic mihi ẽ: ibo ad eu
Mneſiloche quid fit? Mn. perii. Pi. dii melius faciant.
Mn. Perii. Pi. nõ taces inſipiens? Mn. taceam? Pi. ſanus ſatis non es
M. Perii multa mala mihi in pectore nũc acria atq; acerba eueniun
Crimini me habuiſſe fidem immerito tibi iratus fui.
Pi. Eia bonum habe animum. Mn. unde habeam: mortuus
Pluris preciiſt q̃ ego ſum. Pi. militis paraſitus modo uenerat.
Aurum petere. hinc cum ego meis dictis malis:
Hic foribus atq; repuli. reieci hominem. Mn. quid mihi id prodeſt
Quid faciam nihil habeo miſer? ille quidem hanc abducet ſcio.
Pi. Si mihi non eſt nõ polliceor. Mn. ſcio dares: noui: ſed niſi ames
Non habeam tibi fidem tantam: nunc agitas: ſat tute
Tuarum rerum ego ne opem mihi ferre putẽ poſſe inopem te?
Pi. Tace modo deus ſecundus reſpiciet nos aliquis. Mn. nugæ
Pi. Mane. Mn. quid eſt? Pi. tuam copiam eccam: chryſalum uideo.

Chryſalus Ser. Mneſilochus. Piſtoclerus adol.

N Vnc hoĩem decet auro expendi: huc decet ſtatuã ſtatui ex (auro
Nã duplex hodie facinus feci: duplicib⁹ ſpoliis ſum affect⁹
Herum maiorem meũ. ut ego hodie luſi lepide: ut ludificatus eſt
Callidũ ſenẽ callidis dolis cõpuli: & pepuli mihi: oĩa ut crederet.
Nunc amãti hero filio ſecus: qui cũ ego bibo: qui cũ edo: & amo:
Regias copias aureaſq; attuli: ut domo ſumeret: neu foris q̃reret.
Non mihi placent iſti parmenones ſyri: qui duas aut tres minas
Auferunt heris: nequius nihil eſt q̃ egens conſilii ſeruus.

Niſi

uoq; in palatino bonū quas Gerionæ abſtulit decimā imolauit:an ꝙ romanos ab æthruſcis decimari ſolitos libe ii:an ꝙ Herculi tāquā edaci & ſplendido prolixe atq; oppipare parabāt & ſacrificiū faciebant:an illud potius quaſi dioſas ciuibus & moleſtas: nimias diuitias cōminuentes:& ut bonæ corporis habitudini ad ſūmū prouectæ aliqd etrahentes:eo pacto maxime coli herculem exiſtimabat:quem iccirco luxuriam cohercere & comprimere delectaret ipſe paucis contentus tenuiter continenterq; uixiſſet. ℭ Quod ſic terram obtuere. Nam triſtes & mœſtitia affecti emiſſum uultum gerunt. ℭ Nec temere. Non ſine cauſa. ℭ Quia malum parum. ſcilicet pecuniæ ſumpſiſti tibi? & illud (malū) ſeperate legat: ut ſæpe alias.

Iiſi habet pectus multipotēs ubicūq; uſus ſiet pectoꝛ expromat
Iullus frugi eſſe poteſt homo niſi qui & bene:& malefacere tenet
nprobis cū improbus ſit:harpaget:furibus furetur.quod queat.
/erſipellem:frugi conuenit eſſe hominem pectus cui ſapit.
onus ſit bonis.malus ſit malis:ut cūq; res ſit:ita animū habeat.
ed lubet ſcire quātū auꝝ herus ſibi dēpſit:& qdē ſuo reddidit pr̄i.
i frugi eſt herculem fecit ex patre:decunam patrem ei dedit.
ibi nouem abſtulit.ſed quē quæro optime ecce obuiam mihi eſt
lum qui nummi exciderunt here tibi:ꝙ ſic terram obtuere?
) uid uos mœſtos:tanq̄ triſtes eſſe cōſpicor? nō placet nec teme
tiā quin mihi reſpondetis quia malū parū? Mn.imo uero (re ē
limio minus multo parum chryſale occidi.Ch.fortaſſis tu auri
)empſiſti parum? quid igitur ſtulte quoniā occaſio ad eā rem fuit
lea uirtute parta ut quātū uelles tantū ſumeres.ſi hoc digitulis
)uobus ſumebas prioribus.an neſciebas q̄ eiuſmodi
Iomini raro tempus ſe daret.Mn.erras.Ch.at quidem tute
rraſti cum parum immerſiſti ampliter.Mn.pol tu
) uam nunc me accuſes magis:ſi magis rem noueris?
h.Occidi:iam animus iſtoc dicto plus præſagitur mali.
In.Perii.Ch.qd ita? Mn.quia patri omne cum ramento reddidi.
h.Reddidiſti? Mn.reddidi.Ch.omne ne? Mn.omne oppido.
h.Occiſi ſumus:q i mētē uenit tibi iſtuc facinus facere tam malū
In.Bacchidē atq; hūc ſuſpicabar propter crimē chryſale me male
onſuluiſſe ob eam rem omne auꝝ iratus reddidi meo patri
h.Q uid ubi reddebas auꝝ dixiſti patri? Mn.me id aurū accepiſſe
xtemplo ab hoſpite archidemide.Ch.hē iſtoc dicto dediſti
Iodie incruciatum chryſalum:nam ubi me aſpicit ad carnificem
apiet continuo ſenex.Mn.ego patrem exoraui.
h.Nēpe ergo hoc ut faceret:qd lo quor.Mn.imo tibi ne noceat.
Ieu quid ob eam rem ſuccenſeat atq; ægre impetraui.
Iunc hoc tibi curandum eſt chryſale.Ch.quid uis curem.
In.Vt ad ſenem etiam alterā facias.uiam compara.fabricare:finge
) uod lubet:cōglutina ut ſenē hodie doctum docte falſas aurūq;
uferas.Ch.uix uidetur fieri poſſe.Mn.perge hac facile hæc
eceris.Ch.qua(malū)facile quē mendacii præhēdit manifeſto
Iodo quem ſi orem ut mihi nihil credat:id non auſit credere.
In.Immo ſi audias quæ dicta dixit me aduerſum tibi.
h.Q uid dixit? Mn.ſi tu illuz ſolem:ſibi ſolem eſſe dixeris: ſe illū
redere eſſe.& noctem qui nunc eſt dies.Ch.emungā (lunam
Iercle hominem probe hodie:ne id nequicq̄ dixerit.
In.Nunc quid nos uis facere. Ch. eniz nihil eſt niſi ut ames ipero

ℭ Parū ampliter immerſiſti. Manus.ſ.in pecunias tibi nō ſumēdo qd ſatis eſſet. ℭ Præſagitur. Pro pſagit ita Noni. ℭ Cū ramēto. Denotat ad obolū uſq; oēm pecuniaz reddiſſe patri. ℭ Vt faceret quod loquor. Scilicet ut me ad carnificē rapiat. ℭ Quālibet. Pro quātum libet. ℭ Chryſalo eſſe nomen. Nam χρυσοσ aurum dicitur a quo cōpoſitum nomen chryſalus. ℭ Baliſtam intendam:pulcherrima trāſlatio eſt ab his ſumpta qui a longe q̄runt inimicum inuadere:quid baliſta iam dictum alibi: hoc loco baliſtam itellige fallaciam : deceptionē: unde fit uerbuz ex baliſto quod ſignificat decipio defraudo. Plau. alibi cōmunem hoſtem exbaliſtabo lepide. ℭ Capſo. Pro captauero. ℭ Cor ſperat bus ſi cui animus. Hoc eſt ſi unq̄ alicui rei aīus addictus fuit. De hac re ſibi bene ſperandum eſt:& ubi bus legebatur legeibus pro iis. ſcilicet rebus & negociis qua dictione uſi ſunt ueteres ut in curculiōe uidimus pariſſimi eſtis ibus:uel lege ſic:cor ſperat adfuit ſi cui animus. ℭ Et linum. Ad ligandas obſignandaſq; tabellas. ℭ Coctum prandiū. Subaudi cura ut ſit quaſi ꝙ ad illum minus pertineat ea ſcire quæ ſit facturus : niſi tantū ut conuiuiū paret & accūbat. ℭ Sicut dicis. Factū. ſ. reddemus. ℭ Bicliniū. Vt tricliniū:nā uterq; ſuū poſcebat thorum & lectū ubi diſcūberent. ℭ Quæ imparauiſti. Egi uel attuli. ℭ Dic queādmodū. Scilicet ſcripſeris. ℭ Mane dū ſcribit. Quia plura dictitabat q̄ ille ſcribere potuiſſet. Obſecro qd iſtis ad iſtūc uſus eſt conſcriptus modū. Lege potius hoc modo. obſecro qd iſtis ad iſtūc uſus eſt modum? ordo.n. & ſenſus reddit clarior quid uſus eſt iſtis. ſ. tabellis cōſcriptis ad iſtunc modū : q̄ omnem ſibi fidem adimebant.

VALLA

n Vnc hoīem decet auro expendi. Gloriat chryſalus ſe dolis feciſſe ſuis ut mneſilochus quātū ſibi uellet auri allati

Frugi hō qs ſit

A.l.harpaga.

Sapiens q̄lis eſſe debet.

Verſipellis.

Herculi decima dabatur

Tā triſq; ex codi. antiquis

Ampliter.

Præſagitur pro pſagit.

Nō hūc locū adducens.

A.l.ubi me aſpiciet:ex codi. anti. & ſniæ neceſſitate.

Mihi eẽ nomen chryſalo

Baliſta.

Capſo.

Corbib⁹ ex anti. codi.

Linum.

Eatis: ex ſniæ neceſſitate nõ cutis

Sycophãtias.

A.I.Comedim.

ſumeret q̃ mneſilocho factus obuiã ab eo fit certior totũ patri redditum qđ chryſalus dolei a mneſilochoq; cõpellit alios dolos iſtituere. ¶ Iſti parmenones ſyri. q̃ e ſyria ſũt ſerui:quoꝝ ſæpe comici faciunt mẽtionẽ. dicti ꝑmeniones q̃ſi deſides a para & meno maneo. ¶ Harpaga furib⁹. harpagã raptorẽ dicere poſſumus. harpazo.n.rapio: ſed harpax harpagis dicit rapax: & hic harpaga harpagæ: ut ab eo qđ eſt crater crateris:cratera crateræ. & caſſis caſſidis:caſſida caſſidæ. ¶ Verſi pellẽ. uertẽtẽ ſeſe a uertẽda pelle ꝙ aĩum trãſfert. Herculẽ fecit:q̃ ioui pr̃i ꝑtẽ decimã uouebat. ¶ Quia malũ paꝝ.i. ualđ paꝝ ſubaudi auri abſtuliſti. Admonuim⁹.n.ſupra tã male q̃ bñ ꝓ ualde poſuiſſe ueteres. ¶ Nimio min⁹ multo paꝝ.i. ualđ minus multo paꝝ: hoc ẽ tã paꝝ id fuit ut admodũ minus multo id ipſum paꝝ fuerit. ¶ Digitulis duob⁹ ſumebas priorib⁹. nã pollice & idice coeuntibus ſumi nõ põt quicq̃ niſi paꝝ. ¶ Plus ꝑſagit mali. prædiuinat ꝑſagit. ergo ꝑſagio & ꝑſagior:ut fabrico & fabricor in eadẽ dr̃ ſignificatiõe. ¶ Cũ ramẽto reddidi.i.ad ramẽtũ uſq; ad æs minutiſſimũ. ¶ Etiã alterã facias. nempe fallaciã doloſq; iſtruas. ¶ Cõglutina. cõpone. ¶ Emũgã hercle.i. exugam a muco e naſo ſtillãte ſumpta trãſlatiõe. ¶ Mihi chryſalo eſſe nomẽ. qppe q̃ ab auro nomẽ obtinui. ¶ Hoc ubi egero. ſubaudi de militis nũmis ducẽtis. ¶ Tũ iſtuc agã. ſubaudi qđ ad ſũptũ attinet. ¶ Intendã baliſtã in ſenẽ. parabo tormẽta ad ſenẽ expugnãdũ:baliſta dicta ꝙ balin iacere ſignificet. ¶ Si peruortã turrim. ſi ꝑturbare potuerim atq; euertere. ¶ Et propugnacula. a propugnando.i. repellendo uim hoſtilem dicta propugnacula: minæ quæ in muroꝝ uerticibus collocantur ꝙ illis defendãtur ab aſcẽſu hoſtili muri ictuſq; reiiciantur. Oppidum antiquum & uetus nicobulum uocat. ¶ Si id capſo. ꝑ cœpero. ¶ Stilũ. quo litteræ ſcribantur:a quo etiam orationem dicimus per trãſlationẽ. Hora. Sæpe ſtilum uertas: & Cicero ſtilum dicendi uocat artificem. ¶ Cæras & tabellas. Quia in cæratis tabellis litteræ figebantur. ¶ Et linum, quibus litteræ

Cæterum quãlibet me poſcitote aurum:ego dabo:quid mihi
Refert chryſalo eſſe nomen niſi factis probo:ſed nunc quãtulum
Vſus eſt auri tibi mneſiloche dic mihi? Mn. militi nũmis
Ducentis iam uſus eſt pro bacchide? Ch. ego dabo
Mn. Tũ nobis opus ẽ ſũptu. Ch ah. placide uolo unũ qđ agamus
Hoc ubi egero:tũ iſtuc agã:de ducentis nũmis:primum intendam
Baliſtã in ſenem:& baliſta ſi peruortam turrim & propugnacula
Recta porta inuadam extemplo in oppidum antiquũ & uetus.
Si id capſo:geritote amicis noſtris auruȝ:cor ſperat bus ſi cui aĩus.
Pi. Apud te eſt animus noſter chryſale. Ch. nunc tu abi intro
Piſtoclere ad bacchidem:atq; effer cito. Pi. quid?
Ch. Stilum ceras & tabellas & linum? Pi. iam ſaxo hic erunt.
Mn. Quid nũc es facturus. id mihi dice. Ch. coctum prandium
Vos duo eritis. atq; amica tua erit tecũ tertia? Mn. ſicut dicis.
Ch. Piſtoclero nulla amica eſt. Mn. imo eſt alteram ille amat
Sororem. ego alterã. ambas bacchides. Ch. quid tu loqueris?
Mn. Hoc ut futuri ſumus. Ch. ubi eſt biclinium uobis ſtratum?
Mn. Cur id exquæris? Ch. res ſi ita eſt dici uolo. neſcis quid ego
Acturus ſim. neq; facinus quantum exordiar. Mn. cedo
Manum ac ſubſequere propius me ad fores:intro inſpice.
Ch. Euax nimis bellus:atq; ut eſſe maxime optabam locus.
Pi. Quæ imperauiſti imperatum bene bonis factum illico eſt.
Ch. Quid paraſti? Pi. quæ parare tu iuſſiſti omnia.
Ch. Cape ſtilũ propere:& tabellas tu has tibi. Mn. quid poſtea?
Ch. Quod iubeo:ſcribito iſtic:nam propterea uolo ſcribere.
Vt pater cognoſcat litteras. quando legat:ſcribe.
Mn. Quid ſcribam? Ch. ſalutem tuo patri uerbis tuis.
Pi. Quid ſi potius morbum aut mortẽ ſcribat:id erit rectius.
Mn. Ne interturba:iam imperatum in cera eſt.
Ch. Dic queãdmodum. Mn. mneſilochus ſalutem dicit
Suo patri. Ch. adſcribe hoc cito. chryſalus mihi uſq; quaq; loquitur
Nec recte pater:quia tibi aurũ reddidi:& quia nõ te fraudauerim.
Pi. Mane dum ſcribit. Ch. celerem oportet eſſe amatoris manum.
Pi. Atq; idem hercle eſt perdundum:magis q̃ adſcribendum citus.
Mn. Loquere hoc ſcriptum eſt. Ch. nunc pater mi proin tu ab eo
Vt caueas:tibi ſycophantias componit:aurum ut abs te auferat
Et profecto ſe ablatuꝝ dixit plane adſcribito. Mn. dic modo
Ch. Atq; id pollicetur ſe daturũ auꝝ mihi:quod dem ſcortis.
Quodq; in luſtris comedã & congregem pater.
Sed pater ne tibi hodie uerba det quæſo caue. Mn. loquere porro.
Ch. adſcribe dum. Mn. etiam loquere dum id ſcribam modo.
Ch. Sed pater quod promiſiſti mihi id quæſo ut memineris:
Ne illum uerberes. uerum apud te uinctum aſſeruato domi.
Cedo tu ceram ac linum actutum:age obliga. obſigna cito.
Mn. Obſecro quid iſtis ad iſtuc uſus es conſcriptus modum.
Vt tibi ne quid credat:atq; ut uinctum te adſeruet domi.
Ch. Quia mihi ita lubet. potin ut cures te:atq; ne parcas mihi.

ous litteræ obligentur. ℂ Sicut dicis. ſubaudi ita faciens. ℂ Vbi eſt biclinĩũ uobis ſtratum. i. bini lecti ubi diſcũbatis. Ex peregrino inquit Quinti. & latino fiunt latina uocabula: ut biclinium. bis. n. latinũ eſt: cline autẽ lectus ita dictus ꝙ clino ſimplex in uſu ſit græcoꝝ: ſicut nobis cõpoſitũ declino inclino. ſtratũ quoq; quia a græcis ſtornyo: idẽ ſit ꝙ nobis ſterno. ℂ Euax. gaudentis interiectio. ℂ Ne interturba. ne interpella inquit. ℂ Sycophantias cõponit. dolos inſidias ſtruit. ℂ In luſtris comedã. i. lupanaribus abſumam. ℂ Et cõgræcer. i. græcorũ more turpi luxu dilapidem. ℂ Ad iſtunc uſus eſt conſcriptis modũ. Ordo eſt ad iſtunc modũ conſcriptis: ſubaudi litteris uſus eſt opus eſt.

Mea fiducia opus conduxi: & meo periculo rem gero.
Mn. Aequum dicis. Ch. cedo tabellas. Mn. accipe.
Ch. animaduortite: mneſiloche: & tu piſtoclere iam facite
In biclinio cũ amica ſua uterq; accubitũ eatis: ita negocium eſt.
Atq; ibidem ibi ſunt lecti ſtrati: potetis cito?
Pi. Nunquid aliud? Ch. hoc atq; etiam tibi erit accubitum ſemel
Ne quoquam exurgatis: donec a me erit ſignum datum.
Pi. O imperatorem probum iam bis bibiſſe oportuit.
Mn. Fugiamus. Ch. uos ueſtrum curate officium: ego efficiã meũ.

Chryſalus.

INſanum magnum molior negocium
Metuoq; ut hodie poſſim emolirier.
Sed nunc truculento mihi atq; ſæuo uſus ſene eſt.
Nam non conducit huic ſycophantiæ ſenem tranquillum eſſe
Vbi me aſpexerit: uerſabo ego illum hodie: ſi uiuo probe.
Tam frictum ego illum reddam q̃ frictum eſt cicer.
Adambulabo ad hoſtium: ut quando exeat
Extemplo aduenienti tabellas dem in manu.

Nichobolus. Chryſalus.

NImio illæc res eſt mane diuidiæ mihi
Subterfugiſſe ſic mihi hodie chryſalum?
Ch. Saluus ſum iratus eſt ſenex: nunc eſt mihi
Adeundi ad hominem tempus? Ni. hic quis loquitur prope
Atq; hic quidem opinor chryſalus. Ch. acceſſero.
Ni. Bone ſerue ſalue: quid fit: q̃ mox nauigo in epheſum:
Vt aurum repetam ab theotimo domum: taces?
Per omnes deos adiuro: ut ni meum gnatum tam amem
Atq; ei facta cupiam: quæ is uelit: ut tua iam uirgis latera
Lacerentur probe: ferratuſq; in piſtrino ætatem conteras.

quid in his inquit cõmodi eſſe põt cõſcriptis litteris. ℂ Potin ut cures te. potis es ut tui curã habeas: eſt ne poſſibile ut de me nullã hẽas curã.

INſanum. Magnũ: ut illud inſani ſer ãt ſine litora fluctus: & illud inſano multũ laudanda magiſtro: alioquin inſanus uates dicit: unde inſanire Carmen cõſcribere. ℂ Scæuo. Irato: ut ſcæuũ ãbobus achillem & cũ diphthongo ſcribi debet. nam ſeuũ ſine eo adipem ſignicat: hæc leuia ſunt oĩno ſed diſcentibus nõ iniucũda. ℂ Frictũ. Ab eo qđ frigo frixi frictũ

INſanũ magnũ. Inſtructis chryſalus litteris ſe ad nicobolum quãprimũ recipit confingitq; ſe ſenem expugnaturuz. ℂ Inſanũ magnũ. i. uehemẽtiſſime magnum: ita dictum inquit Feſtus ꝙ inſani cuncta uehementer faciant. ℂ Molior. impenſe conor a mole factum. Eſt enim moles magnitudo quæ a græcis molos dicitur. Homerus. μωλοσ ἄρηοσ. i. moles martis. hinc demolior: ideſt diruo. Ci. in cõmuni pariete demoliendo. ℂ Poſſim emolirier: ideſt conficere & extra difficultatẽ educere quaſi extra molem. ℂ Tam frictum ego illum reddã q̃ frictum eſt cicer. frigo frixi frictũ: necnon frigeo frixi frictum: & frico quoq; frictũ. ab eo ergo quod eſt frigo frictũ dixit: ſed frigo duplicẽ habet ſignificationẽ. Nam & frigo in ſartagine aliquid coquo ſignificat: ut cuz Celſus ſalubriora elixa dixit toſtis & toſta frictis. & frigo idẽ ualet ꝙ frẽdo: cuius præteritum frendi & ſupinum freſum: unde ſabam freſam dicimus. Martialis. Farris ſemodius ſabæq; freſæ: unde & ſues nefrendes dicti a Varrone: qui nec dũ frendere ſabam poſſint: & hic frictum cicer ab eo quod eſt frigo in eadem ſignificatione.

NImio illæc. Iratus exit domo Nicobolus ꝙ chryſalus ſibi falſa omnia de exacta pecunia retuliſſet. ℂ Diu:diæ. Tedio. ℂ Quam mox nauigo. Cũ

BERN. SARA. VENE. Biclinio

Inſanũ. Molior. VALLA Emolier Sycophãtiæ. Frictum cicer.

A. l. Magnæ: ex codi. anti. ſniæ cõcinnitate & ñ mane. ut legit pi⁹. BERN. SARA: VENE. Ferrat⁹

ironia legendum & ad id refertur quod ſuaſerat chryſalus ſeni nauigandum eſſe in epheſum ut ibi depoſitam repo/ſceret pecuniam. ℂ Nunc ab traſenna. Ita loquitur ut non audiat ſenex in legendis litteris occupatus: & ſenſus uer/borum eſt nunc ſenex cōmode dolis capitur ueluti turdus rete uel laqueo dum quæritat cibum: dicitur traſenna extē tus funis autore Seruio: qui exponēs illud Virgilii in quinto ænei. Traiecto in fune columbam: inquit Traiecto extē to: unde Traſenna dicitur extenſus funis non me præterit. quid de traſenna Nonius. Sed Seruiana expoſitio magis facit ad ſenſum. ℂ Lumbricū. Quē uermen diximus in rimis terræ uerſantem. ℂ Tenū. Perticā: lequeū: a tendendo dictū ut placet No. aliter tenus pars arcus extrema: unde fit hacten⁹: te/nus quādoq̃ ꝓpoſitio eſt & ſigni/ficat uſq; ad: & iungit̃ cū ablatiuo ut quatenus eatenus: in plurali cū genitiuo ut crurū ten⁹. ℂ Bene na/uis agitat̃. Tranſlatio eſt & pinde ē ac dixiſſet res noſtra ſuccedit ex uo/to: proſperoq; ſucceſſu uehitur.

Omnia reſciui ſcelera ex mneſilocho tua.
Ch. Men criminatus eſt? optime eſt: ego ſum malus:
Ego ſum ſacer: ſceleſtus ſpectare modo ego uerbum faciam:
Ni. Et iam carnifex minitare? Ch. noſces tu illum actutum
Qualis ſit nunc haſce tabellas ferre me iuſſit tibi.
Orabat quod iſtic eſt ſcriptum fieret. Ni. cedo.
Ch. Noſce ſignum. Ni. noui: ubi ipſe eſt? Ch. neſcio:
Nihil iam me oportet ſcire: oblitus ſum omnia
Scio me eſſe ſeruum: neſcio etiam id quod ſcio:
Nunc ab traſenna hic turdus lumbricum petit.
Pendebit hodie. pulchre ita intendi tenum
Ni. Manedum parumper: iam ad te exeo chryſale.
Ch. Vt uerba mihi dat: ut neſcio quam rem gerat.
Seruos arceſſit intus qui me uinciant.
Bene nauis agitatur pulchre hæc confertur ratis.
Sed conticiſcam: nam audio aperiri fores.

VALLA Oblitus ſum oīa. Traſen/na. Turdus lubricū petit. Tenus. prolaq̃o

Nimio illæc res. a mneſilo/cho chryſalus litteras ꝑfert ad nicobulū ut uiciat̃: uñ & chryſalus alias in nicobulū ſtruit ſycophantias. ℂ Diuidiæ mihi ſub terfugiſſe. No. Mar. diuidia ē tediū. Actius in armorū iudicio. Hui⁹ me diuidia cogit plus q̄ eſt par loqui. Turpi in epideto ſperabā conſilia noſtra diuidiæ tibi cū ætas acceſſet nō fore. ℂ Ego ſum ſacer. i. execra/bilis. ℂ Nūc ab traſenna. Tranſen/na inquit No. nō ut quidā putant tranſitus eſt: ſed feneſtra. Ci. de oratore lib. iii. Nūc pete a craſſo ut illā copiā ornamētorū ſuorū: quā cōſtructā uno in loco quaſi per tranſennā prætereuntes ſtrictim aſpeximus. Salu. hiſtoriarū libro. ii. Tranſennā dimiſſum uictoriæ ſi/mulachrum cū machinato ſtrepitu coronā capiti iponebat̃. ℂ Lūbricum petit. Lumbricis. n. turdi paſcunt̃. ℂ Pēde bit hodie. Reti implicabit̃ pedibus. ℂ Ita intendi tenū. No. de indagine doctorū uirorū. Tenus eſt laqueus dictus a tendicula. Plau. in bacchidibus. Nunc ab trāſenna &c. Nā & tenus præpoſitio cū noibus in ſingulari ablatiuo cōne ctitur: ut hactenus eatenus. Fæce tenus dixit Hora. In plurali cū genitiuo. Virg. Crurū tenus a mento palearia pēdēt. Catullus. Nutricū tenus extantes e gurgite cano. Et labrorū tenus dixit Lucretius q̄q; grāmatici nōnulli ue teres aiunt cū genitiuo aduerbium eſſe: cū ablatiuo autē præpoſitionē cum a ſignificatione ois pars deno minetur orationis ut mirū ſit eadē manente ſignificatione aduerbium dici uoluiſſe.

Nichobolus. Chryſalus.
Conſtringe tu illi arthamo actutum manus.
Ch. Quid feci? Ni. impinge pugnum ſi mutiueris
Quid hæ loquuntur litteræ? Ch. quid me rogas?

BERN. SARA. VENE.

Conſtringe. Lectis tabellis Nicobolus famulos accer/ſit iubetq; uinciri chryſalū. ℂ Arthamo. Propiū ſerui nomen. ℂ Impinge. ſ. i os ipſius. ℂ Muti/uerit. Verbū fecerit: ut illud palā mu tire plebeio piaculū eſt. ℂ Bellero/phōtē. Qui neſcius lr̄as attulit qb⁹ mādabat̃ interfici: dictus eſt bellero phon & bellerophōtes: qa bellerū interemerat. Hoc enim iterfecto pa tria exul ad pretum confugerat pro uxor erat Sthenobea: ut eripidi ſiue ut Homero placet: antia ſiue antheaq; bellotophontis amore capta eum compellauerat ſtupri. Sed ille uertitus hoſpi talis iouis irā: laſciuā fœminā repullit. At idignata mulier ſtupri iſontē accuſauit: ꝑtus iura hoſpitii uiolare nepharū exiſtimās domi iterficere nō ſuſtinuit. Sed datis lr̄is ad iobatam ſocerū illū in lyciā miſit: lectis codicillis qb⁹ mādaba/tur hoiem

tur hominem interimi iobatas pariter iure hoſpitii motus: hominem delegauit ad chimeram & ſolymos populos domandos: ut ſub prætextu memorabilis pugnæ interiret. Sed cum uictor reddiiſſet maximamq; ex inde laudē retuliſſet: iobatas ratus diuinitus hominem ſeruatum litteras patefecit bellorophonti: qui falſo inſimulatam infamiam expurgauit. ℂ Pergræcetur. Laſciuiatur tractum a græcis qui in omnem laſciuiunt laſciuiam. ℂ Ipſo adſtas lapide. Quaſi uēdaris. ℂ Prædicat. Māifeſtat & oñdit res uenales. ℂ Si ullus deꝰ amaret. Subaudi te. ℂ Atq; atq;. Aut ſupeſt aut p̄ idignationē reiterat̄. ℂ Treunos paſſus. i. tres tm̄ mō paſſus. ℂ Ne crepa. ne fores. ſ. crepitū & ſonitū reddāt.

Vt ab illo accepi ad te obſignatas adtuli. Ni. eo tu
Loquitatus ne es gnato meo male per ſermonem
Quia mihi id aurum reddidit: & te dixiſti id aurum
Ablaturum tamen per ſycophantiam? Ch. ego ne iſtuc dixi?
Ni. Ita. Ch. quis homo eſt qui dicat me dixiſſe iſtuc?
Ni. Tace: nullus homo dicit: hæ tabellæ te arguunt.
Quas tu attuliſti hæ te uinciri iubent. Ch. aha
Bellerophontem iam tuus me fecit filius
Egomet tabellas detuli ut uincirer: ſine
Ni. Propterea hoc facio: ut ſuadeas gnato meo: ut p̄græcetur tecū
Ter uenefice. Ch. o ſtulte ſtulte neſcis nunc uendi te.
Atq; in eo ipſo adſtas lapide ubi præco prædicat.
Ni. Reſponde quis me uendit? Ch. quem diligunt di.
Adoleſcens moritur dum ualet. ſentit. ſapit.
Nunc ſi ullus deus amaret plus annis decem
Plus iam uiginti mortuum eſſe oportuit.
Terræ odium ambulat: iam nihil ſapit.
Nec ſentit. tanti eſt: quanti eſt fungus putidus.
Ni. Tum terræ me odium eſſe autumas?
Abducite hunc intro: atq; atq; aſtringite ad colūnam fortiter
Nunq̄ auferes hinc aurum. Ch. atqui iam dabis
Ni. Dabo? Ch. atq; orabis me quidem ultro ut auferam
Cum illum reſciſſes criminatorem meum:
Quanto in periculo: & quanta in pernicie ſciet.
Tum libertatem chryſalo largibere: ego adeo nunq̄ accipiam.
Ni. Dic ſcelerū caput: dic quo in p̄iculo eſt meus mneſilochus filiꝰ?
Ch. Sequere hac me. Ni. quo gentium? Ch. tre unos paſſus
Ni. Vel decem. Ch. agedum tu arthamo forem hanc pauxillum
Aperi placide: ne crepa: faxo iam ſcies: ſat eſt.
Accede huc tu uiden conuiuium? Ni. uideo
Ex aduorſum piſtoclerum & bacchidem. Ch. qui ſunt
In lecto illo altero? Ni. interii miſer. Ch. nouiſti ne hominem?
Ni. Noui. Ch. dic ſodes mihi bellan uidetur ſpecie mulier?
Ni. Admodum. Ch. quid illam meretricem ne eſſe cenſes?
Ni. Quippe. Ch. fruſtra es. Ni. quis igitur obſecro eſt?
Ch. Inueneris: ex me quidem hodie nunq̄ fies certior.

Onſtringe tu illi arthamo. c Nicobulus ut mneſilochꝰ per litteras mandauerat ſecum ſeruos adducit qui chryſalum reuinciāt: ſed chryſalus cū Nicobulo aperit quo in loco ſit mneſilochus: & q̄ magno in periculo mentiatur: ſe e uinculis eximit. ℂ Conſtringe tu illi arthamo. ſerui nomen ab arthandis mēbris. ℂ Impinge pugnum. pugno percute. Et impelle. eſt enim impingo impello ac incurro. Vlpianus de lege aquilia. Si nauis tua impacta ī meam ſcapham dānum mihi dederit: quæſitū eſt q̄ actio mihi cōpeteret: & ait Proclus: ſi in p̄tāte nautaꝝ fuit ne id accideret & culpa eorum factum ſit lege aquilia cū eis agendū. ℂ Heo tu loq̄tatus ne is. Nugas p̄tuliſti. ℂ Aha bellorophōtē iam tuus me fecit filius. Tam bellorophon: q̄ bellorophontes theotritea homericaq; dr̄ lectione ab occiſo belloro ita noīatus: is igitur ob cædē domo fugiēs proeti hoſpicio exceptus cuiꝰ uxor cū de ſtupro bellorophontē cōpellaſſet talēq; cōcubitū reieciſſet bellorophontes. ad maritū proetū uerſo crie bellorophōtē accuſauit ātia ut Homerus. ut uero euripides ſtheno bœa: qđ ægre ferens proetus neſas ratus hoſpitē necare miſit bellorophontē in lyciā ad ſoceꝝ ſuū iobatā deditq; bellorophōti litteras q̄bꝰ p̄deret̄. Iobatas aliquot dies apud ſe habuit dū nouēdiale ſacꝝ pageret lr̄as nō p̄legit neſas ergo ratꝰ ip̄e quoq; necare hoſpitē cōtra ſolimos miſit populos a q̄bꝰ occiſū iri exiſtimauit a q̄bꝰ cū p̄ter ſpē rediiſſet incolumis cōtra chimerā miſit a qua afflictū iri ratus eſt. fuit aūt chimera mōſtrū qđ tam heſiodus in theogonia q̄ Homerus in ſexto iliados uerſu uno deſcribit: quē Lucretiꝰ ad uerbū tranſferens inquit. Prima leo poſtrema draco medioꝰ ipſa chimera. redeuntē uictoriæ cōpotē bellorophōtē iobatas a q̄nquaginta hoībꝰ in inſidiis collocatis excipi iuſſit: quos oēs bellorophontes occidit. Iobatas admiratus uirtutē uiri exiſtimās diuinū eſſe hoiem: quas tulerat litteras oſtendit. At bellorophontes omnē rem aperuit: qua cognita e filiabus unam ſuis ei caſſandram locauit. ℂ Pergræcetur tecum. græcorū ritu ac luxu tecum uiuat. ℂ Vbi præco p̄dicat. i. te uenalem eſſe pronuntiat. ℂ Tres unos paſſus. Cum tres dixiſſet: adhuc breuius iter uoluit indicare & unos inquit. ℂ Fruſtra es. & fruſtro & fruſtror in eadem ſignificatione. ℂ Inueneris. Comperies ſubaudi ex aliis.

VALLA

Loq̄tatꝰ.

Bellerophontē.

Pergræcetur.

Præco i lapide.

Putidus fungus.

Forem hanc.

Fruſtra es.

BERN. SARA. VENE. M Eam ne hic. Opportune miles inducitur qui ſuam repoſcat bacchidem quã non meretricem: ſed uxorẽ militis chryſalus confingit: ut facilius emungat pecunia ſenem interitum filii metuẽtẽ. ¶ Vt retineat mulierẽ: Scilicet patiar: ex indignatione nõ abſoluit ſermonẽ: figura apoſiopeſis: quã reticentiã diximus appellari & interceptũ ſilentium. ¶ Ambo. Pro ambos. ¶ Vulgo. Paſſim. ¶ Exorbabo. priuabo. ¶ Roga tu. Fiebat. n. in ſtipulationibus: ut ſupra dictum eſt: interrogatio & imediata reſponſio ut ſtipulatio rata fieret. ¶ Mactamus. Malo afficimus. ¶ Vrbina. ita habent codices. Inuenies fulgentium legere ueruinam eſſe dicentẽ genus iaculi qd' uerutũ uocát.

¶ Cõfeſſiorẽ. Humiliorẽ ſubmiſſiorẽ. ¶ Sori cina nenia. Pro ſoricũ lamentatiõe q̃ exilis ad modũ eſt & humilis nenia carmen dr̃ lugubre. Horatius abſint inani fuere neniæ. ¶ Ops. Que item thea dicta eſt. ¶ Sumanus. Pluto. ¶ Neq; qd' dici ſolet. Scilicet egit. ¶ Sine me perte habere. Ordo uerborum eſt ut tñ non habere ſed here legas: o here te obſecro p deos imortales ſine me huc ire intro ad filium. ¶ Parſis. Pro peperceris. ¶ Clinia ex demetrio. Hi ambo ciues athenarũ & ex triginta tyrannis qui patriã libertatem occuparunt: qui cũ eſſent in ciuitate factioſi & inter ſe inimicitia flagrarẽt in cliniam demetrius acerbiſſime iuectus ẽ & cõuiciis & maledictis hominẽ obruit. ¶ Lippi illi oculi. Cõparat ſeruũ oculo morboſo & lippitudine affecto quã lippitudinem quiſq; dum ſanus eſt recte cauet: cum autẽ adeſt abſtinere non poteſt quin oculos ſæpius attingat. Quæ ſit lippitudo iam dictum eſt alibi.

Exaialẽ faxo. Exhæredem uitæ ſuæ. VALLA

M Eam ne hic mneſilochus. Perſpecto cũ muliere mneſilocho chryſalus cleomachũ militẽ eius maritũ eſſe mentit̃ nicobulo: qui uehementer expaueſcit minitãtẽ militẽ ut nõ difficulter ad liberãdũ filiũ qd' poſtulet̃ aurũ promat. ¶ Quæ hæc factio eſt. Factionẽ nũc factũ dicit ut ſupra oñdimus a Cice. poſitũ uerbũ pro factura. ¶ Mars cræduat. pro credat. ¶ Exaialẽ faxo. aia priuabo. ¶ Niue exhæredẽ fecero uitæ ſuæ. Amplificatio p cõgeriẽ. hoc eſt hæreditate uitæ priuauero. Ambo ut necẽ. ut mneſilochũ & mulierẽ occidã. Ambo tã de maſculio q̃ de neutro caſu accuſandi dixerunt ueteres ſicut & ambos ita ẽt duo & duos. Virg. ſi duo p̃terea tales ida tuliſſet terra uiros. ¶ Animã ambor; exorbabo. orbũ corpus aia fecero. ¶ Vt ne clamorem hic facias. ne negandi aduerbiũ nõ ꝓhibẽdi. facio clamorẽ & facio conuitiũ idem eſt qd' inclamo & cõuicior. ¶ Rem pepigi.

Ambo ꝓ ãbas.

Publicat corpus ſuum.

Exorbabo.

Cõuitiũ

Litem

Cleomachus. Nicobolus. Chryſalus

M Eã ne hic mneſilochus nicoboli filius per uim ut retineat
Mulierẽ? quæ hæc factio eſt. Ni. quis ille eſt? Ch. p tempus
Hic uenit miles? Cle. non me arbitrat̃ militẽ: ſed mulierẽ.
Q ui meoſq; non queam defendere: nã neq; bellona mihi unquã
Neq; mars creduat: ni illum exanimalem faxo: ſi conuenero.
Ni ue exhæredem fecero uitæ ſuæ. Ni. chryſale quis ille eſt
Q ui minatur filio? Ch. uir hic eſt illius mulieris qua cum accubat.
Ni. Q uid uir? Ch. uir inquam. Ni. nupta eſt illa obſecro?
Ch. Scies haud multopoſt. Ni. oppido interii miſer. Ch. quid nunc
Sceleſtus tibi uidetur chryſalus: age nunc: uincito me: auſcultato
Filio: dixin tibi illum inuenturum te qualis ſiet? Ni. quid nunc
Ego faciam? Ch. iube ſis me exolui cito: nam ni ego exoluor
Iam manifeſto hominem opprimet. Cl. nihil eſt lucri quod
Me hodie facere mauelim: q̃ illum cubantem cum illa opprimere.
Ambo ut necem. Ch. audin quæ loquit̃: qn tu me exolui iubes?
Ni. Exoluite iſtum: perii: pertimui miſer. Cl. tum illam quæ corpus
Publicat uulgo ſuum faxo ſe haud dicat nactam quem derideat?
Ch. Paciſci cum illo paula pecunia potes. Ni. paciſcere ergo
Obſecro quid tibi lubet dum ne manifeſto hominem opprimat
Ne ue eniceat. Cl. nunc niſi ducenti philippi redduntur mihi.
Iam illorum ego animam amborum exorbabo oppido.
Ni. Hem illoc paciſcere ſi potes: perge obſecro. paciſcere quiduis.
Ch. Ibo & faciam ſedulo: quid clamas? Cl. ubi herus tuus eſt?
Ch. Nuſq̃ neſcio: uis tibi ducentos nummos iam promittier
Vt ne clamorem hic facias: nec conuitium? Cl. nihil eſt qd' malim
Ch. Atq; ut tibi mala multa ingeram? Cl. tuo arbitratu.
Ni. Vt ſublanditur carnifex. Ch. pater hic mneſilochi eſt ſequere
Is promittet tibi. tu eum rogato cæterum uerbum ſat eſt.
Ni. Q uid fit? Ch. ducentis philippis rem pepigi. Ni. uah ſalus

Mea

Mea ſeruaſti me quam mox dico dabo. Ch. roga hunc tu: tu
Promitte huic. Ni. promitto roga. Cl. ducentos nũmos
Aureos philippos probos dabin? Ch. dabuntur inquã reſponde.
Ni. Dabo. Ch. quid nunc impure: nunquid debetur tibi?
Quid illi moleſtus: quia illum morte territas? & ego te & ille
Mactamus inforunio: ſi tibi eſt machera: & nobis urbina eſt domi
Qua qdem te faciam. ſi tu me irritaueris cõfeſſiorẽ ſoricina nenia
Iam dudum hercle eqdem ſentio. ſuſpicio quæ te ſolicitet: eum
Eſſe cum illa muliere. Cl. imo eſt quoq;. Ch. ita me iuppiter
Iuno. cæres: minerua: latona: ſpes: ops: uirtus:
Venus: caſtor: polluces: mars: mercurius: hercules
Sumanus: ſol: ſaturnus: diiq; omnes ament ut ille cum
Illa neq; cubat neq; ambulat. neq; oſculatur neq; illud qđ dici ſolet.
Ni. Vt iurat ſeruat me ille ſuis piuriis. Cl. ubi nũc mneſiloch⁹ ergo?
Ch. Rus miſit pater. illa autem in arcem abiit ædem uiſere
Mineruæ: nunc aperta eſt inuiſe: eſt ne ibi? Cl. abeo ad forum igitur.
Ch. Vel hercle in malam crucem. Cl. hodie exigam aurum hoc.
Ch. Exige ac ſuſpende te. ne ſupplicare cenſeas nihil homo
Ille eſt amotus: ſine me per te here obſecro deos imortalis: ire huc
Intro ad filium. Ni. quid eo introibis? Ch. ut eum dictis plurimis
Caſtigem: cum hæc facta ſic ad hunc faciat modum. Ni. imo oro
Vt facias chryſale. & te obſecro: caue parſis in eum dicere.
Ch. Etiam ne mones? ſatin eſt: ſi plura ex me audiet hodie mala.
Quam audiuit unquã clinia ex demetrio. Ni. lippi illi oculi.
Seruus eſt ſimillimus. ſi non eſt: nollis eſſe. neq; deſideres.
Si eſt abſtinere quin attingas non queas: nam ni illic hodie
Forte fortuna hic foret. miles mneſilochũ cũ uxore opprimeret ſua
Atq; obtrũcaret mœchũ manifeſtariũ nũc quaſi ducẽtis philippis
Emi filium. quos dare promiſi militi: quos nõ dabo temere: & iam
Priuſq̃ filiũ cõuenero: nũq̃ ædepol qcq̃ temeꝛ credã chryſalo (dere
Veꝝ lib3 & mihi has plegere denuo: æquũ ẽ tabellis cõſignatis cre

Chryſalus. Nichobolus.

ATrides duo fratres dicunt́ feciſſe facinus maximum
Cũ priami patriã pgamũ diuina mœnitũ manu. armis: eqs

Litem & cauſam pactus ſum. nam tam rem: q̃ litẽ dixerũt iuriſconſulti. Cicero ꝓ murena rẽ ſiue litẽ dicere oportet. nõ ſolũ paciſcor uñ pactus ſum: ſed etiã pago ut putat. Quintilianus: uñ pepigi nec nõ pango: uñ panxi ueluti Priſci. pango tñ ẽt figo ſignat: & cõpono: uñ & panga inſtrumentũ ruſticanũ quod humi infigat & ſupra impinge pugnum ſi mutiuerit & pangi carmẽ dr̃. ℭ Et nobis ueruina eſt domi. ſulgentius ueruina eſt genus iaculi lõgi quod aliqñ uerutũ uocãt. ſicut Caius baſſus in ſatiris ait: ueruinæ cõfodiẽdo nõ te nauci facio: nauci. u. ꝓ nihilo dici uoluerũt. & hũc locũ plautinũ citat. ℭ Si me irritaueris: ſi cõmoueris. ℭ Cõfeſſiorẽ. hũiliorẽ. ℭ Soricina uenia. q̃ ꝑhenſus ſorex ueniã poſcere uĩ. Do ꝓpriũ inqt ſoricũ ẽ uel ſtridere clarius q̃ mures uel ſtrepere magis cũ obrodunt friuola ad quam uocem multi ſe intendentes quãuis per tenebras noctis tranſfigunt eos: & hunc citat locũ. ℭ Polluces. qa græce pol: deuces: q a nr̃is pollux. ℭ Sumanus. Plutonẽ. Pli. ſumanũ dici autumat. ℭ Quam audiuit unq̃ clinia ex demetrio. Vterq; ciuis atheniẽſis: ſed demetrius atrociſſime i cliniã iuect⁹. Mœchũ manifeſtariũ. Adulteꝝ oĩbus cognitũ.

Vrbina. Veruina Nænia. Soricina. Confeſſior. Pollucel

Parſis.

ATridæ duo fratres. In hac ſcæna perpetuo chryſalus perſtat in methaphora cõparat ſuum qđ geſſerat facinus aduerſus nicobolum græcoru3 geſtis rebus contra Troianos: atridæ Agamẽnon & Menelaus: quorum ductu capta Troia eſt. ℭ Pergamum: Troia: nam pergama alta dicuntur ædificia ut troiana fuerũt ℭ Mœnitum. Mœnibus cõſtructum: & oio. mœnitum legas non mœnium. ℭ Diuina manu. Neptuno: ſcilicet & apolline adiuuantibus quos laomedunta ferunt mercede conduxiſſe ad extruenda mœnia: neq; tamen illis precium exoluiſſe. ℭ Mille nauium: Homerus in iliade ſcribit ad troianum bellum acceſſiſſe triginta & tres Duces cũ nauib⁹ mille centũ octuaginta ſex dyctis cretenſis enumerat adfuiſſe. Mcclxxxix. Dares uero phrygi⁹ numeꝝ recẽſuit nauiũ. Mcxl. cum ducibus. lxviii. lugens Hecuba apud Senecam excidium troiæ. prædam mille nõ capiunt ra

Forte fortuna. BERN. SARA. VENE.

Pergamum. Mænitũ Mille naues.

tes & rurſus Agamemnon. Nec mille forſan nauibus aut annis decem. ¶ O priame. Exclamat aduerſus ſenem dolis deuictum & pecunia mulctatum: & dictus eſt Priamus a potbu priaſtæ: ideſt a redimendo. Nam ab hercule & ſociis capta troia auro redemptus eſt: & patriæ reſtitutus: ut apud Valerium flaccum. ¶ Quadringentis. Nam ducentos p miſerat ultro ſe daturum militi ducentos alios filio daturus erat ſuaſu chryſali. ¶ Equus. Qui ab Homero durateus dictus: de quo Lucretius: Nec tam durateus troianis pergama partu: Inflammaſſet equus nocturno graiugenarũ. Nam hic receptus a Troianis in Troiam eſt cum armato milite ut tradunt poetæ: licet alii aliter: inter quos Seruius referant: machinamentum: ſcilicet fuiſſe bellicum per quod expugnata ciuitas eſt: uel ut alii tradidere portam quam aperuit Antenor equum pictum ſiue ſculptũ habuiſſe: uel qđ equeſtri ꝑlio capta ſit Troia. ¶ Epeius. Hic fuit equi fabricator. Virgilius in ſecundo: & ipſe doli fabricator Epeius: & idem affirmat dyctis cretenſis. Feſtus quoque epeum dicit fabrum qui equum fecit durateum. ¶ Ab eo hæc ſumpta. Scilicet epiſtola quam mneſilochus conſcripſerat apud piſtoclerum. ¶ Sinon Qui latuit in ulua uel in ſepulchro achillis: ultro hic ſe obtulit ut a Troianis caperetur: cuius ſuaſu equus receptus in Troiam eſt: huius cũ meminit Seruius inquit autolicus quidam fur fuit: qui ſe uarias fingebat in ſpecies habuit filium Siſyphum unde natus eſt Sinon. ¶ Ille ignem habuit: nam equo intra mœnia recepto dicitur igne ſublato ſignum græcis dediſſe: & armatos tunc homines equo prodiiſſe. Quod meminit Virgilius. Laxat clauſtra ſinõ illos patefact⁹. ad auras reddit equ⁹ ¶ Ego ſum Vlyſſes. Cuius conſilio & aſtu res Troiana periit. ¶ Tũ quæ hic ſunt ſcriptæ litteræ. Comparat miſſas tabellas equo in Troiã recepto: in quibus quod fuere litteræ conſcriptæ tot inquit fuiſſe milites qui ſenem expugnauerint. Senẽ autem ipſum ilion uocat ciuitatis arcem: uel ſi ſequimur Seruium ciuitatẽ ipſã. Strabo tñ ac Ptolemæ⁹ Troiã ciuitatẽ dixerũt: Iliõ uero arcẽ. ¶ Miles menela⁹ ẽ. Nã ut Menela⁹ Helenã ſic miles bacchidẽ repoſcebat. ¶ Ille mendicãs. ſ. Vlyſſes q explorãdi gratia ſub mendici habitu urbẽ Troiã introiuit: cognituſq; ab Hhelena q̃ hoĩem indicauit: uix euaſit troianas man⁹. ¶ Ilio tria fata. Videlicet uita. ¶ Troili Palladii cõſeruatio. Laomedõtis ſepulchrũ ĩtegrũ qđ in porta ſcæa fuit ut cõmeminit Ser. adducẽs hũc locũ. ¶ Signũ Palladiũ qđ in arce Troia fuit palladis deæ ãtiquũ e ligno ꝯpactũ qđ noctu raptum eſt a Diomede &

Vlyſſe

Equus troianus
Epeus.
Emonſt.

Nomen ei facio ilio.

Vlyſſes mendicans inuentus.
Adſimiliter.
Troianorum tria fata exitio fuiſſe

Vlyſſes cognitus ab helẽa

Conſerui pugnã ſeni.

Exercitu: atq; eximiis bellatoribus mille cum nũero nauiũ decumo
Anno ſubegerunt: non pelides tormento fuit: prout ego herum
Expugnabo meũ: ſine claſſe: ſineq; exercitu: & tãto numero militũ
Cœpi expugnaui amanti herili filio aurum ab ſuo patre:
Nunc priuſq̃ huc ſenex uenit: libet lamentari dum exeat.
O troia. o patria o pergamum. o priame periſti ſenex.
Qui miſere male mulctabere quadringentis philippis aureis:
Nam ego has tabellas obſignatas: conſignatas quas fero.
Non ſunt tabellæ: ſed equus quem miſere achiui ligneum
Epeius eſt piſtoclerus ab eo hæc ſumpta: mneſilochus ſi non eſt
Relictus: ille non in buſto achilli ſed lecto accubat. bacchidem
Habet ſecum: ille olim habuit ignem qui ſignum daret: hunc ipm
Exurit: ego ſum ulyſſes cuius conſilio hæc geruntur tũ quæ hic ſũt
Scriptæ litteræ: hoc in equo inſunt milites armati atq; animati.
Probe ita res ſucceſſit meliuſq;: adhuc atq; hic equus non in
Arcẽ uerum in arcã faciet impetũ: excidium: exitium. ex latebra fiet
Hic equus hodie auro ſenis: nr̃o ſeni huic ſtollido ei ꝑfecto nomẽ
Facio ego ilio: miles menelaus eſt. ego agamemnon idem ulyſſes
Laertius: mneſilochus eſt alexander qui erit exitiũ rei patriæ ſuæ.
Is helenam abduxit: cuius cauſa nunc facio obſideri ilion
Nã illic eidẽ audiui ulyſſem: ut ego ſum fuiſſe: & audacẽ: & malum
Dolis ego deprenſus ſum ille mendicans pene inuentus interiit.
Dum ſibi ex quirit fata illoꝝ: adſimiliter mihi hodie obtigit.
Vinctus ſum. ſed dolis exemi: item ſe ille ſeruauit dolis
Ilio tria fuiſſe audiui fata quæ illi forent exitio
Signum ex arce ſi periiſſet: alterum etiam eſt troili mors
Tertium cum portæ ſcææ limen ſuperum ſcinderetur
Paria item tria eis tribus ſunt facta noſtra huic ilio:
Nam dudum primo ut dixeram noſtro ſeni mendacium:
Et de hoſpite & de auro. & de lembo. ibi ſignũ ex arce iam abſtuli
Iam duo reſtabant fata: tum nec magis id cœperam oppidum
Poſt ubi tabellas ad ſenem detuli: ibi occidi troilum.
Cum cenſuit mneſilochum cum uxore eſſe dudum militis
Ibi me iniunxit ſolui: atq; id periculum adſimilo ulyſſem ut ꝑdicãt
Cognitum ab helena eſſe proditum hecubæ: ſed ut olim ille ſe
Blandiciis exemit: & perſuaſit ſe ut amitteret:
Item ego dolis me illo expuli periculo: & decepi ſenem.
Poſt hæc cum magnifico milite urbes uerbis qui inermis capit
Conflixi atq; hominem rep uli: dein pugnam conſerui ſeni.
Cum ego adeo: uno mendacio deuici uno ictu extemplo
Cœpi ſpolia: is nunc ducentos nummos philippos militi

Quos

Vlyſſe trucidatis arcis cuſtodibus.¶ Cū magnifico milite: Ironicos dictū cū cleomacho. ¶ Sed priamus hic.ſ.ſenex nr̄ q nō qnquaginta ut ille habuit filios. Sed q̄dringētos hēt hoc eſt nūmos philippeos: quibus ſemel & iterū plectet. ¶ Comitialē. Quaſi ſine ſenſu: morbus nanq̧ comitialis ſine ꝓrſus ullo ſenſu homines reddit caput: & ſuperiores cerebri partes pituita inuadente. ita ut homo concidat neceſſe ſit: hoc morbo Herculem laboraſſe tradunt: Ideo ſacer dictus. ¶ Cogiſtin? ꝓ coegiſti ne? ut.ſ. filius reſcipiſcat. ¶ Aſta bellas. Alteras confinxerat litteras ut ducentis aliis nūmis ſenem admutilaret. Nunc ſuperum limen. Alludit ad id quod paulo ante dixerat tertium fatum Troiæ fuiſſe cū portæ ſcææ ſuperum limen ſcinderetur: quod factum eſt equo in urbem recepto: de porta ſcæa meminit Strabo in.xiii. Dares quoq̧ phrigius per portam ſcæam dixit græcos ab Antenore in urbē inductos. ¶ O pater. Incipit ep̄la. ¶ Alium gerulum. Qui ei pecuniam afferat: a gerendo gerulus. ¶ Pol haud derides. Verba ſunt nicoboli non epiſtolæ. ¶ Stulte feciſſe fateor. Proſequitur dictatum epiſtolæ. ¶ Prius te cauiſſe. Loquitur ipſe nicobolus. ¶ Abeſt. Lege: abs te. ¶ Si plus ꝑdundum ſit periiſſe ſuauius eſt. Probe monemur hoc dicto pluris facere nos debere honoris iacturā: quã pecuniarum. ¶ Diſpaleſcere. Palaꝫ fieri. ¶ Fit uaſta troia. Rurſus redit in metaphora. ¶ Eſſe te ſenem miſerrimum: Dictum hoc eſt non audiente ſene. ¶ Ad quæſtorem. Per tráſlationē dcm̄ ē: nã ꝑda de captis urbibus ad q̄ſtoreꝫ deferri ſolebat.

Comitia lē ſenem

Quos dare ſe promiſit dabit: nunc alteris etiam ducentis uſus eſt
Qui diſpenſetur ilio capto ut ſit mulſum: qui triūphent milites
Sed priamus hic multo illi præſtat non quinquaginta modo.
Quadrigentos filios habet: atq; equidem oīs lectos ſine probro
Eos ego hodie omnes cōtruncabo duobus ſolis ictibus
Nunc priamo noſtro. ſi eſt quis emptor: comitialem ſenem
Vendam ego uenalē quē hēo extēplo ubi oppidū expugnauero
Sed priamū aſtātem: eccum ante portā uideo. adibo atq̧ alloquar.
Ni. Cuia nam uox prope me ſonat. Ch. o nicobole. Ni. quid fit
Quid qd̄ te miſi: ecquid cogiſti? Ch. rogas cōgredere? Ni. gradior.
Ch. Optimus ſum orator: ad lachrymas coegi hominem caſtigādo
Maleq̧ dictis que quidem quiui cōminiſci. Ni. quid ait?
Ch. Verbū nullū fecit: lachrymās tacitus auſcultabat: q̄ ego loq̄bar
Tacitus conſcripſit tabellas obſignatas mihi has dedit:
Tibi me iuſſit dare: ſed metuo ne idem cantent quod priores:
Noſce ſignum eſt ne eius? Ni. noui libet perlegere has.
Ch. Perlege nunc ſuperum limen ſcinditur: nūc adeſt exitium ilio
Turbat equus lapides ligne⁹. Ni. chryſale ades dū ego has pellego.
Ch. Quid me tibi adeſſe opus ē. Ni. uolo ut q̧ iubeo facias: ut ſcias
Quæ hic ſcripta ſient. Ch. nihil moror: neq̧ ſcire uolo.
Ni. Tn̄ ades. Ch. quid opus eſt? Ni. taceas: quod iubeo: id facias.
Ch. Adero. Ni. heu litteras minutas. Ch. qui quidem uideat parum.
Verꝫ qui ſatis uideat grandes ſatis ſunt. Ni. animū aduorte igitur.
Ch. Nolo inq̄. Ni. at uolo inq̄. Ch. quid opus eſt? Ni. at enim id qd̄
Iubeo facias. Ch. iuſtum eſt tuus tibi ſeruus: tuo arbitratu ſeruiat.
Ni. Hoc age ſis iam nūc. Ch. ubi lubet recita. auriū operā tibi dabo.
Ni. Ceræ qdē haud parſit neq̧ ſtilo: ſed qcqd eſt: ꝑlegere certum eſt
O pater ducentos philippos q̄ſo chryſalo da: ſi eſſe ſaluum uis me
Aut uitalem tibi. Ch. malum quidem hercle magnum tibi dico.
Ni. Quid eſt? Ch. non prius ſalutem ſcripſit? Ni. nuſquā ſentio.
Ch. Non dabis ſi ſapies: uerꝫ ſi das maxume ne ille alium gerulum.
Quærat ſi ſapiet ſibi: nā ego non laturus ſum: ſi iubeas maxume.
Sat ſic ſuſpectus ſum: cum careo noxia Ni. auſculta porro dum
Hoc qd̄ ſcriptū eſt ꝑlego. Ch. inde a principio iā īpudēs epiſtola ē.
Ni. Pudet prodire me ad te in conſpectum pater tantum flagitium
Te ſcire audiui meū: qd̄ cū peregrini cubui uxore militis (tuā.
Pol haud derides: nā ducentis aureis philippis redēi uitā ex flagitio
C. Nihil ē illoꝝ qn ego illi dixerī. Ni. ſtulte feciſſe fateor. ſed q̄ſo pr̄
Ne me in ſtultitia ſi deliqui deſeras ego animo cupido: atq̧ oculis indomitis fui.
Perſuaſuꝫ ē facere: cuius nūc me facti pudet: prius te cauiſſe ergo: q̄

VALLA

Atridæ duo frēs. ꝓmiſerat nicobulus ſe militi daturū pecuniā ut metu filiū liberaret: ꝑſpectis tñ filii litteris cauebat ne qd faceret temere cauit ſibi. chryſalus alias ad nicobulū a filio lr̄as ꝑfert quo id cōſequať facilius. Exclamat ergo ac triūphat chryſalus tāq̄ regna adeptus fuiſſet potentiſſima troiā inq̄ expugnaſſet. ¶ Atridæ. Agamēnō & Menela⁹. q filii pliſtenis dci ſūt atrei. ¶ Pergamū. Troiā dicit ob ædificioꝝ altitudinē: nā iones alta q̄cunq̧ ædificia uocãt ꝑgama. ¶ Diuina menitū manu. Q̄d nūc munitū ueteres mēitū hic mœnia dicta. ¶ Armis eqs exercitu atq̧ eximiis bellatoribus mile cū numero nauiū. Magna iter ſcriptores huius hiſtoriæ diuerſitas. Ditē cretēſē daretē phrygiū & homeꝝ. quæ res tñ hoc tempore nihil ad nos. homeri ſententia duces fuere.xxxiii. naues mille cētū & octuaginta ſex: ſed poetæ ſolent fere mille dicere. ¶ Nō pelides tormēto fuit. pelei filius achilles non tam mœnia expugnauit troiana q̄ ego inquit chryſalus: & qm̄ tormētis urbes expugnãť tormēti

Hypmeter uerſus uitalis.

Gerulū.

Noxia.

uſus eſt uocabulo. Achilles enim hectora expugnando ac occidendo uiſus eſt torme̅ti uel maximi locum obtinuiſſe. ¶ Male mulctabere. ualde puniere. Nã ut bñ ualde ita & male ſignat. ¶ Obſignatas. ſigno impſſas: cõſignatas. Te/ſtimonio mneſilochi cõprobatas. ¶ Equus que̅ miſere alchini ligneũ. q̃ſi e quercu cõfectũ. Homerus. αλλαγε δη μετάβηθι καὶ ιππον κοσμον ἀεισον δουράτεου ον επειοσ εποίησε συναθηνη. & paulo poſt. δουράτεον μεγ᾽αν ιππον οθεᾶτο πάντεσ αριστοι. que̅ ſecutus Lucretius inquit. Nec tam durateus troianis pgama partu. Inflãmaſſet equus nocturno grauigenaꝶ. ¶ Epeius eſt piſtoclerus. Varro Plaut. epeũ fumificũ q legioni nr̃æ hẽt coctum cibũ epeum fumicũ co/cũ ab epeo illo q dr̃ ad troiã feciſſe equũ troianũ argiuis cibum curaſſe. ¶ Si nõ eſt. hoc notũ apud Virgili. ¶ Nõ in buſto achilli. buſtũ dic̃ ab achillis cineres. & achilli ꝓ achillis. nã ſi græce declinet̃ achilleus achil/lei erit genitiuus qbus uocalibus in diphthongõ coeũtibus dicet̃ achilli ¶ Ex latebra fiet. qa & ĩ equo quo ꝗ ligneo ide̅ græci factitarũt. No men facio iliũ ſene̅ inqt ilium uoco ¶ Vlyſſes laertius laertæ fili⁹. ¶ Eſt alexãder. q & paris noĩat̃. ¶ Nunc face obſedi iliõ igne: iliõ ne̅pe ſene̅ ĩuaſi. ¶ Eide̅. ſubaudi ilio. ¶ Tria fuiſſe audiui fata. ĩmine̅tes necitates ¶ Signum ex arce. palladiũ dic̃. nã palladis ſtatuã Vlyſſes & Diomedes ex arce ſuſtuliſſe peribent̃. ¶ Portæ ſcææ. Quæ troia fuit. ¶ Lime̅ ſupe rũ. Quia & infeꝶ eſt dcm̃: qđ ingre dientibus ſe in trãſuerſum offerat li mis ſi qdem eſt q obtortis ſpectat oculis. ¶ Pugnã cõſerui ſeni. hoc e̅ pugnaui cũ ſene ac in eius congreſ/ſum ueni. ¶ Qui diſpenſetur. ut diſpenſatio fiat: eſt enim imperſo/nale diſpe̅ſet̃. ¶ Sine ꝓbro. abſq; li bidinis flagicio. ¶ Comiciale̅ ſene̅ Aut qa in comiciis ppl'i ſuffragiis magr̃at⁹ ue̅debant̃. Aut cõmiciale̅ qa ipſũ ſupra ſtolidũ noĩauit. & co/micialis abact⁹ ſe̅ ſib⁹ ſtolidus uideat̃ & notãdũ cũ morbũ dicam⁹ comi ciale̅ ſene̅ dixiſſe comiciale̅ ita actiue & paſſiue noĩa fere antiq: ita irrigua prata. ita ſunt e̅ irriguũ. ita neqcq̃ po pulo bibulas dõaueris aures. Perſi⁹. & bibulã lauare fauillã. Virg. Et po/tores bibuli media de nocte falerni. Oderũt porrecta negãte̅ pocula paſ ſiue dixit Hora. ¶ Quid quo te mi ſi. qd inqt feciſti de eo quo te miſi. ¶ Ecqd cogiſti. nũqd cõpulaſti iqt ¶ Quiui cõmiſci. q̃tũ aio potui cõ ꝑhe̅dere: uñ & cõme̅tũ qđ græci uo cãt e̅thiméa. ¶ Turbat equ⁹ lapideſ ꝓ deturbat ac deiic̃. aut uitale̅ tibi. i. ſi me mõ uis uiuere. ¶ Aliũ gerulũ q̃rat. Baiulũ dic̃ q pferat. ¶ Volgo diſpaleſcere. i. paſſiꝫ oib⁹ inoteſcere. ¶ Onuſtus incederem. honeratus dicitur

Qui deli qt ſup/plex eſt uultro oibus.

Veſperũ.

Diſpale/ſcere.

Intus de loco.

Turbel/las.

Foris.

Soluam militem.

Quæſto ri ꝑda de ferebatur

Pudere æquum fuit. Ch. eadem iſtæc uerba dudum illi dixi omnia.
Ni. Quæſo ut ſat habeas: id pater quod chryſalus me obiurgauit
Plurimis uerbis malis: & me meliorem fecit præceptis ſuis:
Vt te ei habere grãm æquum ſit bonam. Ch. ne iſtuc iſtic ſcriptũ?
Ni. Hem ſpecta tũ ſcies. Ch. ut quid deliquit ſupplex e̅ ultro oibus
Ni. Nunc ſi me fas eſt obſecrare abeſt pr̃ da mihi duce̅tos nũmos
Philippos te obſecro. Ch. ne unũ qde̅ hercle ſi ſapis. Ni. ſine plegã.
Ego iuſiurandũ uerbis cõceptis dedi daturũ id me hodie mulieri.
Ante ueſpeꝶ priuſq̃ a me abiret: nũc pater ne piure̅ cura atq; abduc
Me hinc ab hac quantũ potes: quapropter tm̃ damni feci & flagitii
Caue tibi ducenti nummi diuitiæ fuant ſexcenta tantum reddam.
Si uiuo tibi. uale atq; hæc cura: quid nunc cenſes chryſale?
C. Nihil ego tibi conſilii hodie qcq̃ dabo: neq; ego haud cõmittam
Vt ſi quid peccatum fiet: feciſſe dicas de mea ſententia
Verum ut ego opinor. ſi ego in iſtoc ſum loco dem potius auruꝫ
Quã illũ corrũpi ſinã: duæ cõditiones ſunt: utram tu accipias uide
Vel ut aurum perdas: uel ut amator periuret: ego neq; te iubeo:
Neq; ueto neq; ſuadeo. Ni. miſeret me illius. Ch. tuus eſt
Non mirum facis: ſi plus perdundum ſit periſſe ſuauius eſt
Quam illud flagitium uolgo diſpaleſcere. Ni. ne ille ædepol
Epheſi multo mauellem foret dũ ſaluus eſſet: q̃ reueniſſet domum
Quid ego iſtic quod perdũdum eſt properem perdere: binos du/centos philippos
Iam intus efferã: & militi quos dudũ ꝓmiſi miſer: & iſtos mãe iſtic
Iam exeo ad te chryſale. Ch. ſit uaſta troia: ſcindunt proceres
Pergamum: ſciui ego iamdudum fore me exitium pergamo
Aedepol qui me eſſe dicat cruciatu malo dignum: ne ego cũ illo
Pignus haud auſin dare. tantas turbellas facio: ſed crepuit foris
Effertur præda ex troia. taceam nunc iam. Ni. cape hoc tibi aurum
Chryſale i fer filio: ego ad foꝶ autem hinc ibo: ut ſoluam militem.
Ch. Non equide̅ accipiã: ꝓin tu q̃ras q ferat: nolo ego mihi credi.
Ni. Cape uero odioſe facis. Ch. non equidem capiam. Ni. at quæſo
Ch. Dico ut res ſe habet. Ni. morare. Ch. nolo inquam aurum
Concredi mihi. Ni. ohe odioſe facis. Ch. cedo ſi neceſſe eſt
Ni. Cura hoc. iam ego reuenero. Ch. curatum eſt eſſe te ſenem
Miſerrimum hoc eſt incoepta efficere pulchre ueluti mihi euenit
Vt ouans præda onuſtus incederem ſalute noſtra: atq; urbe capta
Per dolum domum educo integrum omnem exercitum.
Sed ſpectatores uos nunc ne miremini. qđ nõ triũpho: puulgatũ e̅
Nihil moror uerumtamen accipientur mulſo milites.
Nunc hanc prædam omnem ad quæſtorem deferam.

Phyloxenes.

dicitur ut baiulus & magnorum honerum gerulus.onuſtus autem ubi honeri eſt onus.quæ totum dioribus onu/
ſta baccis ambulet.℄Peruulgatum eſt.res nimia trita triumphus.ego autem ſelecta ab aliis mihi uolo. ℄Ad quæ/
florem deferam.Quæſtorum bini magiſtratus erant. Vnus eorum qui præerat carceri a quærendis criminibus di/
ctus. Alter qui præerat reditibus a q̃rendis noīatus pecuniis:in qua nunc ponitur ſignificatione.

q Vam magis.Phyloxenes piſtocleri pater a lydo pædagogo commonefactus filium amoribus irretitum:qđ BERN,
ille nullum amando ſeruet modū q̃ritur.℄In pectore foueo.Voluo teneo : conſidero :eſt fouere nutrire & SARA.
calidū tenere:uñ focus. ℄Turbas VENE.
turbet.Archaiſmos ut ſeruitutē ſer/
uit.℄Placitant. Pro placent meta/
laſſis figura deriuatum pro primiti
uo.℄Dando ſumere.Concedēdo
& pmittendo ut ſumat.℄Sed mi/
nus uolo.Attendēdus eſt ſenſus nō
ꝙ uelit filio nimium indulgere:ſed
dum obſeqtur pr̃:filius nimis licē/ Placitāt.
tioſus eſt.℄Viſo.Pro uidero: nam
ſupra philoxenes mneſilochum ro
gauerat filiū:ut cōpeſceret piſtocleꝝ
ſodalem ſuum nimium laſciuientē.
℄Eo ē ingenio natus.Ideſt talibus
moribus & uita inſtitutus.

Phyloxenes.

Vā magis i pectore meo foueo:q̃s meꝰ filiꝰ turbas turbet
Quā ſe ad uitā:& quos ad amores p̃cipitē iſcitꝰ capeſſat
Magis curæ eſt. magiſq; ad formido.ne is peat:neu corrū
Scio ego fui illa ætate:& feci illa oīa.ſed more modeſto (pat
Neq; placitant mores:quibus uideo uolgo gnatis eſſe parentes
Duxi.habui ſcortum.potaui.dedi.donaui.& enim id raro
Ego dare me ludū meo nato īſtitui:ut aīo obſeq dādo ſūere poſſit.
Aequū eē puto:ſed nimis uolo deſidiæ ei dare ludū:nūc mneſilocū
Quod mādaui uiſo:ecquid cū ad uirtutē.aut ad frugem opa ſua
Cōpulerit:ſic ut eum conuenit.ſcio feciſſe:eo eſt ingenio natus.

Vā magis . Phyloxenus ſe/
q cū dolet piſtocleꝝ filiū eſſe VALLA
corruptū illecebris meretri/
cū.℄Turbas turbet. Antiq̃ figura
eſt.Turba multitudo dr̃. Turbæ tu
multus.℄Præcipitē inſcitus capeſ
ſat.ſine cōſilio reꝝ impitus ad amo
res declinet.℄Sed more modeſto:
ideſt qđ Horati.in arte poetica inqt
dum ſenū deſcribit mores.Lauda/
tor tpis acti ſe puero. Cēſor caſtiga/
torq; minoꝝ. ℄Deſidiæ.inerciæ:
uñ & deſides dicūť q ſeſe pinde ac
ſeſſiōi plurimū dedāt.℄Eo ē inge
nio natus.ad id maxime natura ſua/
pte inclinatus ut uirtutem foueat.

Nichobolus. Phyloxenes.

Vicūq; ubi ſunt:q fuere:quiq; futuri ſunt poſthac
Stulti:ſtolidi:fatui:fūgi:barbi:blēni:buccōes:ſolus ego oēs
Longe ante eo ſtultitia & moribus indoctis.perii:pudet
Hoccine ætatis ludum his factum eſſe indigne q̃ magis id repet o
Tam magis uror:quem meus filius turbauit:perditus ſum
Atq; etiam eradicatus ſum:oībus exemplis crucior. oīa me mala
Conſectantur:oībus exitiis interii:chryſalus me hodie lacerauit:
Chryſalus me miſerum ſpoliauit.is me ſcelus auro uſq; adtondit
Dolis doctis indoctū ut libitū eſt.ita miles mēorat meretricem eſſe
Quā ille uxorē eſſe aiebat.omniaq; ut quodq; actū eſt:memorauit
Eam ſibi hunc annum conductam.reliquum id auri factum.
Quod ego ei ſtultiſſimus hō permiſiſſem:hoc hoc eſt peraceſcit.
Hoc eſt demū qđ pcrucior:me hoc ætatis ludificari:imo ædepol
Sic ludos factum cano capite:atq; alba barba.miſerum me auro

Vicunq; . Nicobolus dum BERN.
q militi pecuniam exoluiſſet SARA.
reſciuit meretricari filium: VENE.
a ſeruoq; chryſalo fuiſſe pecunia lu/
dificatum:prodit ergo ira ſuccēſus:
ſimulq; ſenex aliter philoxenes am/
bo filioꝝ perniciem conquerentes.
℄Stulti:Imprudentes & inſani.eſt
illud Ciceronis paradoxū:oēs ſtul/
tus inſanire hoc eſt qui duce ratio/
ne non moueatur mentis ſanitate ca
rere.℄Stolidi. Non tam excordes
dicuntur quam moleſti & illepidi.
℄Fatui. A fando inſulſi licet diffe/
rant teſte Donato:nam dicto fatu/
us:inſulſus corde.℄Fungi. Quod
corporis eſt rettulit ad animum:fun Perace
gi enim facile putreſcunt:nec ſolidi/ ſcit.
tatem ullam habent.℄Bardi. Vi &
ingenio tardi. ℄Blenni. Stulti dicuntur Feſt. ℄Buccones: Qui buccas ingentes habent ut labeones a labiis : nam
ii a phyſiognomis habentur leues & futiles. ℄Ludum his factum. Pro ab his ludificari. ℄Adtondit. Ad cutem
uſque. ℄Peraceſcit. Acore & moleſtia quadam acuitur. ℄Auro emunctum . Velut exhauſtum & pecunia denu/

datum emunctos tamen docente Donato quandoqꝫ dicimus elegantes & facetos. ¶ Naucifacere ut paruifacere: na uci enim pro nugis aliter pro oleæ aut nucis nucleo ut eſt apud Feſtum uidere.

VALLA

QVicunqꝫ ubi ſunt. Nicobulus fert ægerrime quod reſciuit ſibi data uerba meretricemqꝫ eſſe nō militis uxorē: ob quā tantam ꝓfuderat pecuniā. obuius phyloxeno pariterqꝫ cū illo ſtomachatᷣ aduerſus chryſalū ac filium ut phyloxenus aduerſus ſuū piſtoclerū. ¶ Stulti. ſtultus dicitur ſine prudentia affectibus obnoxius unde & Cice. paradoxon oēs ſtultos inſanire: & Hora. de auaro locutus inqt ſtultus & inſanus. ¶ Stolidi. ſenſibꝰ imperfecti. ¶ Fatui. qui ſale carent. ¶ Fungi. Nulliꝰ utilitatis: ¶ Bardi. quos græce ita dictos a latinis tardos nominari ſupra diximus: ut tñ græcuꝫ nobis iam receptū ſit nomē. ¶ Blemii. blemios inqt Feſ. Plau. indicat: uel a græco. βλιμἄινω τ̓ο οργιξομᾶι. qđ ut inqt Horatius ira furor breuis ſit: uel ab eo qđ græci dicunt. βλιξᾶι τοβασταξαι. quod ſacrinarū baiuli in contemptu ſint. ¶ Bucones. quod qui amplā buccam habeant craſſaqꝫ labia a phyſiologis nota ſtultitiæ dicantᷣ inſignes unde & labiones fatui. ¶ Eradicatus ſum. ab radicibus conuulſus a ſtirpibus ſumpta tranſlatione quæ conuulſæ exareſcunt. ¶ Hoc eſt quod paceſcit. i. mihi in aīo acidum efficitᷣ. ¶ Non naucifacere: pro ꝑui facere. Feſ. Naucus pro nugis ponitur alias ꝓ oleæ aut nucis nucleo. Alii oīum reꝝ putamen ita appellari uolunt qdā ex græco νεκύσ leuē hoīem ſignificari uolentes: qdā ſic uolunt appellari membranulā q̄ in nucis uel glādis eſt medio. ¶ Chryſalus optimus hō. ironicos & ꝑinde pronūciatione adiuuandum eſt. ¶ Fores & poſtes. fores quia foris poſtes qa poſt fores atqꝫ ambulacrū. Cice. tñ in clodiū ad pontifices Poſtē inqt teneri in dedicatōe oportere uideor audiſſe tēpli: ibi. n. poſtis eſt ubi aditus tēpli eſt. ualuæ ābulationis: hinc poſtica dcā: ē āt poſtica poſtrema ſpacii pars qđ augures in aere metiuntᷣ: ſic ātica āterior: hinc ēt poſticū gñe neutro oſtiū qđ ī poſtrēa domus ꝑte. Hora. Atria ſeruātem poſtico fallæ clientem.

Nauci facere,

Eſſe emunctum. perii: hoc ſeruum meū nō naucifacere eſſe auſum
Atqꝫ ego ſi alibi plus ꝑdideri. minus ægre hēam. minuſqꝫ id mihi
Damno ducam. Ph. certo hic prope me mihi neſcio quis
Loqui uiſus eſt. ſed quem uideo. hic quidem pater mneſilochi eſt.
Ni. Euge ſocium ærumnæ. & mei mali uideo. philoxene ſalue.
Ph. Et tu. unde agis? Ni. unde homo miſer atqꝫ infortunatus.
Ph. At pol ego ubi ſum eſſe ibi miſeꝝ hoīem decet atqꝫ īfortunatū.
Ni. Igitur pari fortuna ætate ut ſumus. utimur. Ph. ſic eſt ſed tu
Quid tibi eſt? Ni. pol mihi par idem quod eſt tibi.
Ph. Nunqd nam ad filium hæc ægritudo attinet? Ni. admodum
Ph. Idem mihi morbus in pectore eſt. Ni. at mihi chryſalus optimꝰ
Homo perdidit filium me atqꝫ rem oēm meā. Ph. quid tibi ex filio
Nam obſecro ægre eſt? Ni. ſcies is periit cum tuo atqꝫ ambo
Aeque amicas habent. Ph. qui ſcis? Ni. uidi. Ph. hei mihi
Diſperii. Ni. quid dubitamus pultare atqꝫ huc euocare
Ambas foras. Ph. haud moror. Ni. heus bacchis: iube ſis
Actutum aperiri: niſi mauelis fores & poſtes comminui ſecuribus.

Bacchis. Nicobolus. Bacchis Philoxenes.

QVis ſonitu tumultuanti noīe nominat me: atqꝫ pultat
Ades? Ni. ego atqꝫ hic. Ba. quid hoc eſt negocii:
Nā amabo quis has huc ouis adegit? Ni. ouis nos uocant
Peſſume. Ba. paſtor haꝝ dormit: cum hæ eunt ſic a pecu balitantes
Ba. Et pol nitent: haud ſordidæ uidentur ambæ.
Ba. Attonſæ hæ quidem ambæ uſqꝫ ſunt. Ni. ut uidētᷣ deridere nos
Ph. Sine ſuo uſqꝫ arbitratu. Ba. rerin ter in anno tu has tonſitari?
B. Pol hodie altera iā bis detonſa certo eſt. B. uetulæ ſunt thimianæ
Et bonas fuiſſe credo: uiden limulis obſecro ut intuentur?
Ba. Ecaſtor ſine oī arbitror malitia eſſe. Ph. merito hoc nobis fit
Qui quidem huc uenerimus. Ba. cogantur quidem intro.

BERN. SARA. VENE.

QVis ſonitu. Hæc ſcæna finem facit comœdiæ: deluduntur primum ambo ſenes a meretricibus: poſtremo earum blanditiis illecti ultro cum filiis accubant. ¶ Ouis. Senes dicit canos & albicantes. ¶ Paſtor eaꝝ. Perſtat in metaphora: q̄ſi a reliquo grege aberrauerint ideo a pecu dixi ideſt a grege. ¶ Balitantes. Balatum ædentes. balare ſiquidem ouium eſt. ¶ Altera bis detonſa. De ni

Pecu.
Balitātes
Thymianæ
Limulis.

cobolo

Bac,

cobolo loqtur a quo bis chryſalus pecuniam detraxerat. ℂ Thimianæ. Forte thimo paſtæ: thimus herba gratiſſima & apibus & pecudibus: hac herba lapideos cãpos narbonenſis ꝓuinciæ refertos fuiſſe cõſtat: hoc pene ſolo redditu e longinqs regionibus pecudũ millibus eo cõuenietibus ut thimo ueſcerent: ut Autor Pli. ẽ. ℂ Limulis oculis. Obtortis & in obliquũ ſpectantibus. ℂ Lacte. Nã lactis ueteres: nos lac. ℂ Exoluere. Excreuere ad ſũmum uſq;: uel excreſcere deſierunt. ℂ Graſſent: gradiant: neuius apud Noniũ: nũc me res ipſa reprimit ſæpe hæc eadẽ graſſatus uia. Afranius quoq; cõſimili graſſatus uia dixit Salu. in iugurta: dux atq; impator mortaliũ animus ẽ q ubi ad gl'iã uirtutis uia graſſat: abunde polens poteſq; ac clarus eſt aliter graſſari ſupra modũ ſcæuire: inde graſſatores q hoſtiliter gradiuntur. ℂ A cætero pecu. Dr̃ hoc pecu: & pecus oris: pecus is oẽ aĩal gregatim paſcẽs: ſub hoc nomine dicit: & quandoq; pro piſcibus acceptum eſt. Luci. multæq; natãtes ſquamigere pecudes. ℂ Mordax canis. Chryſalũ intelligit. ℂ Veteriorem. Philoxenem. ſ. nunc quærunt blandimentis ſuis ſenes ad ſe pellicere. ℂ Poſſumus nos. Emaculatus eſt a nobis interloquentiũ ibi ordo loquunt bacchides nõ ſenes. ℂ Meum penſum accurabo. Metaphoricos: faciam offiñ meum: ſublãdibor ſeni: penſum proprie manipulum lunæ dicimus. quod pendeat e colo & trahatur fuſo. ℂ Quid ais tu. ℂ Iam cœperat libidine cõmoueri. ℂ Niſi habeas. Iam adierat ſenem bacchis. ℂ Ne quid mihi dolent: q̃ lepide & uenuſte honeſtaq; locutione profert turpe dictum & ſimul ironicum: nam ictus uenerei in ſene debiliores ſunt. ℂ Vidi ego neq̃ hominem. ℂ Sermonem hũc potius cedimus nicobolo in philoxenem quã bacchidi ĩ nicobolum. ℂ Triſtes uel mœſti uel irati. ℂ Amiſſis. Pro amiſeris. ℂ Lepidum te. Verba ſunt alteri⁹ bacchidis. ℂ Terebrat. Eſt terebrare terere & perforare: hic per tranſlationem: ut etiam Perſius uarre reguſta tum digito terebrare ſalinum contemptus perages. ℂ Addictos. Tanq̃ morti deſtinatos & obnexios.

Quis ſonitu tumultuãti Bacchides fores aperiẽtes uiſis ſenibus ludos eis faciunt: quoad tandẽ illecebris eos in ſuã ꝑducunt ſniam. ℂ A pecu balitantes pecus pecudis. & pecus pecoris. & pecu pecu. & pecuare pecuaris dicimus. Perſi⁹. findor ut archadiæ pecuaria rudere dicas. eſt etiam adiectiuum. uñ & res pecuaria. balito iteratiuũ uerbũ eſt. nã balare dicũt oues ut hinnire eq: barire elephãtes. Mugire boues: rudere aſini: ita alia ſuas eder uoces aĩalia. ℂ Rerin an reris.

Ba. Haud ſcio quid eo opus ſit q̃ nec lactem: nec lanam ullam hñt.
Sic ſines aſtent: exoluere quanti fuere: omnis fructus iam illis
Decidit: non uides ut balantes ſolæ libere craſſentur: quin ætate
Credo eſſe mutas. ne balant quidem cum a pecu cætero abſunt.
Ph. Stultæ atq; malæ uidentur. Ba. reuertamur intro ſoror.
Ba. Ambæ. Ni. manete? hæ oues uolunt uos. Ba. ꝓdigiũ hoc qdẽ eſt
Humana nos uoce appellant oues. Ph. hæ oues: uobis malam
Rem: magnã cũ dent dabũt. Ba. ſi quã debes: te condono tibi habe
Nũq̃ abs te petã: ſed qd eſt. quapropter nobis uos malũ minitãini?
Ph. Quia nr̃os agnos concluſos iſtic eẽ aiunt duos. Ni. & ꝑter eos
Agnos: meus eſt iſtic clam mordax canis. qui niſi nobis ꝓducunt
amq; emittantur foras arietes truces nam erimus iam. in uos
ncurſabimus. Ba. ſoror eſt quod te uolo ſecreto. Ba. eho
Amabo. Ni. quo illæ abeunt. Ba. ſenem illum tibi dedo
Veteriorem. lepide ut lenitum reddas. ego ad hunc iratum
Adgrediar. Ba. poſſumus nos hos intro illicere huc. Ba. meum
Penſum ego lepide accurabo q̃ odioſum eſt mortem amplexari.
Ba. Facito ut facias. Ba. taceas? tu tuum facito: ego quod dixi
Haud mutabo. Ni. qd illæc illic in conſilio duæ ſecretæ conſultant?
Ph. Quid ais tu hõ? Ni. quid me uis? Ph. pudet me dicere qddam.
Ni. Quid eſt qd' pudeat? Ph. ſed amico hõini tibi qd' uolo credere
Certum eſt: nihil ſum. Ni. iſtuc iãpridem ſcio: ſed quid nihil ſis
Memora. Ph. tactus ſum uehæmenter uiſco: cor ſtimulo foditur.
Ni. Pol tibi multo æquius eſt coxendicem: ſed quid iſtuc eſt: & ſi iaȝ
Ego ipſe quid ſit ꝓpe ſcire puto me: uerum audire ẽ tiã ex te ſtudeo.
Ph. Viden hanc. Ni. uideo. Ph. haud mala eſt mulier.
Ni. Pol uero iſta mala: & tu nihil. Ph. quid multa: ego amo.
Ni. An. amas? Ph. necas. Ni. tu hõ putidus amator iſtac fieri ætate
Audes. Ph. qui nõ? Ni. quia flagitium eſt. Ph. quid opus uerbis eſt
Meo filio non ſum iratus: neq; tuo eſt æquum eſſe iratum
Si amant ſapienter faciunt: ſequere hac: eunt.
Ni. Eccas tandem probri perlecebræ & perſuaſtrices: quid nunc etiã
Redditis nobis filios & ſeruum an ego experior tecum ui maiore.
Ph. Abin hinc: nõ hõ tu quidem ẽs: q iſtoc pacto tã lepidam illepide
Appelles. Ba. ſenex optime quantum eſt in terra. ſine hoc exorare
Abs te: ut iſtuc delictum deſiſtas tantopere ire oppugnatum.
Ni. Niſi abeas. quãquã tu bella es malum tibi malo dabo iam
Patiar nõ metuo. ne qd mihi doleat: qd' ferias. Ni. ut ꝑblãdiloq̃ eſt
Dei mihi metuo. Ba. hic magis tranquillum eſt: i hac mecum
Intro atq; abi. ſi quid uis filium concaſtigato. Ni. abin a me ſcelus?
Ba. Sine mea pietas exorem. Ni. exores tu me? Ba. ego quidem

Lacte.

Pecu cætero.

A. l. debent: ex codi. antiquis ſẽtentiæ & uerſus neceſſitate: & nõ ut prius ait dent.

Veteriorem.

Viſco. Coxendicem.

A. l. putide. ex codi. antiquis.

VALLA

Perlecebræ.

Perſuaſtrices.

Blandiloqua.

Ab hoc certe exorabo.Ph.immo ego te oro.ut me intro abducas.
Ba.Lepidum te.Ph.at ſcin quo pacto me ad te intro abducas.
Ba.Mecũ ut ſis.?Ph.oĩa q̃ cupio cõmẽoras.Ni.uidi ego neq̃ hoĩem
Verum te neminem deteriorem.Ph.ita ſum.Ba.i hac
Mecum intro ubi ſit tibi lepide uictibus uino atq; unguentis
Satis iã ſatis uos triſtes.P.cõuiuii me nihil pœnitet ut ſum acceptus
Ni.Quadringentis philippis filius me & chryſalus circũduxerunt
Quem qdẽ ego:ut nõ excruciem alterum tm̃ auri non meream.
Ba.Quid tandem ſi dimidium auri redditur:i mecum intro
Atq; ut eis delicta ignoſcas.Ph.faciet.Ni.etiam tu homo
Nihili.Ph.quid alii dant boni caue culpa tua amiſſis:
Dimidium auri datur accipias.poteſq; & ſcortum accumbas.
Ni.Egon ubi filius corrumpatur meus ibi potem?Ba.potandũ eſt.
Ni.Age iã id:ut eſt &ſi eſt dedecorꝝ patiar facere:inducam animum
Ego cum hæc cum illo accubet inſpectem.Ba.immo equidem pol
Tecum accubam.te amabo.& te amplexabor.Ni.caput prurit
Perii:uix negito.Ph.non tibi uenit in mentem amabo ſi dũ uiuas
Tibi bene facias.iam pol id quidem eſſe haud perlonginquum
Neq; ſi hoc hodie amiſeris.poſt in morte id euenturum eſſe unq̃.
Ni.Quid ago?Ph.quid agas:rogitas etiam?Ni.libet & metuo.
Ba.Quid metuis?Ni.ne obnoxius filio ſim & ſeruo.Ba.mel
Meum amabo:iſtæc fiunt:tuus eſt.unde illum cenſes ſumere
Niſi quod tu te illi dederis:hanc ueniam illis ſine te exorem.
Ba.Lepidum te.Ph.at ſin quo pacto me intro abducas.
Ni.Vt terebrat ſatin offirmatum quod mihi erat.id me exorat.
Tua ſum opera.& propter te improbior.Ba.nuſquam me auelles:
Satin ego iſtuc habeo obfirmatum.Ni.quod ſemel
Dixi haud mutabo.Ba.ite intro accubitum it dies filii uos
Expectant intus.Ni.q̃ quidem actutum emorimur.
Ba.Veſp hic ẽ.ſeqmini.P.ducite nos quo lubet:tãq̃ qdẽ addictos.

Recitator.

LEpide ipſi hic ſunt.capti ſuis qui filiis fecere inſidias.
Hi ſenes niſi fuiſſẽt nihili iã inde ab adoleſcẽtia.nõ hodie
Hic tantum flagitium facerent canis capitibus:neq; adeo
Hæc faceremus ni antehac uidiſſemus fieri.
Vt apud lenones riuales filiis fierent patres.
Spectatores uos ualere uolumus:& clare adplaudere.

¶Tonſitari.a tondeo iteratiuum uerbum.¶Tinæminæ.minæ glabræ oues dicuntur. Varro in rebus ruſticis:ubi de ouibus. Extra luſcam ſurdam minam:ideſt uentre glabro.At a tineis lanæ abrodũtur. ergo tineaminæ oues glabræ:non attonſæ ut prius dictum:ſed obuetuſtatem.nam uetulæ dixit:obtineas Lanas amiſerunt.& urbaniſſime dictum quaſi eorum filii a quibus ſpoliati pecuniis:tãq̃ lana:ſint tinæ metaphoricos enim dicta ſunt oĩa. ¶Limulis:oculis obtortis.¶Cogantur quidem intro:ideſt colligantur in unumq; agãtur.Virgilius.tytire coge pecus.Cicero pro cecinna coacti ſunt ii qui ab aliquo unum in locum congregati.ſi non modo conuocati non ſunt:ſed ne conuenerunt quidem ſed modo fuerunt:q etiam annea non uis ut fieret uerũ colendi aut paſcendi cauſa eſſe in agro cõſuerant defendes homines coactos non fuiſſe.& quia plærũq; ubi multitudine opus eſt homines cogi ſolent.ideo de coactis compoſitum interdictum eſt ab eo etiã cõpoſitum nomen ſub coacta:ut pote mollior pellis pellibus aliis ſubiuncta.¶Quæ nec lacte;.hic lactis quod nunc hoc lac ueteres dixere.

¶Libere graſſentur.crudeſcant.inde & graſſatores latrones dicti ac ſi carii.¶Meum penſum.meum ſuſum:hoc eſt meum onus. ¶Cor ſtimulo foditur.ſubaudi amoris.

¶Aequius eſt coxendicem ſubaudi perforari q̃ cor ipſum.ut ſtimulo coxendice traiecto etiam pudibunda perforentur. ¶Et perſuaſtrices. ab eo quod eſt perſuaſor uerbale fœmininum perſuaſtrix fecit:quia perſuaſrix ne diceretur prohibebat euphonia.ſicut ab eo quod eſt amator amatrix & lector lectrix t ergo aditum eſt ut tonſor tõſtrix. ¶Culpa tua amiſis.ꝑ amiſeris. ¶Vt terebrat:ideſt perforat.Perſius Varro reguſtatum digitum terebrare ſalinum.¶Tanq̃ qdẽ addictos.morti deſtinatos.

Deterior

Alterum tantum.

Dimidiũ auri.

Amiſſis pro amittas.

Accumbas ſcortum.

Prurit caput

Negito.

Obnoxius.

Terebrat

It dues. ex codi. antiquis & neceſſitate carminis.

BERN. SARA. VENE.

¶Lepide ipſe hic ſunt:Verba ſunt recitatoris.

NEq; adeo hæc faceremus.nos inquit recitator hæc in comœdia non memoraremus niſi antea uidiſſemus ſenes aliquos id efficere patres inquam filiis riuales eſſe.

VALLA

BERN. SARA. VENE.

IN MVSTELLARIAE ARGVMENTVM.

AMicam philocomaſium ut emittat philolaches manu:patre abſente teuropide ab daniſta ſumit nummos fœnore:ad ſcitoq; callidamante amorum ſocio ſcortantur ſimul:redeunti in patriam teuropidi:ne domi deprahendat pergræcantem filium:fit obuius ſeruus tranio fingit ædes terrificis uexari monſtris:filiũq; propterea emiſſ

uicini

uicini domum:& ut fictæ fallaciæ fidem faciat:rogat uicinum ſimonem teuropidi concedat eius ut
inuiſat domum:ad cuius exemplum dicit ſe uelle ædificaturum gynæcium:aſſentitur ſimo:ducitur
teuropides tanquam emptas in proprias ædes:aduenit interim daniſta petit ſibi ſortem & fœnus da
ri:hero ſeruus ſimulat pecuniam ſumptam pro ædibus:fidem habet teuropides confictis dolis:do
nec a callidamantis ſeruis edoctus agnoſcit ſe deluſum a ſeruo:quem dum ulciſci quæritat: rogatur
ſeruo ſuoq; ignoſcat filio:ſenex precibus delinitus utriſq; remittit noxam.

¶ Iohannis Petri Vallæ placentini in Moſtellariam interpretatio. ¶ Argumentum in Moſtellariam.

THeuropides dum abeſt domo diu tranionis ſerui improbitate phylolaches corruptus theuro-
pidis filius amore phylocomaſii meretricis una cum callidamante ſodali qui delphium adama [VALLA]
bat meretricem rem dilapidat familiarem. Redeunti domum theuropidi ſeruus tranio fit obui⁹:
qui cum præſenſiſſet aduentare occludi fores iuſſerat:& omnes in ædibus conuiuas tacere man
dauerat.aſtu occupat theuropidem aitq; ob monſtra quæ domi fuerant cognita omnes exceſſiſ
ſe domo ædeſq; phylolacheté alias habitare.phylolachete ob turpiter abſumptam rem grauato
fœnore cum nec alieni conflati æris uis ulla non eſſe diſſoluendi inſtat urget fœnerator lucrum
ſuum petens.Iterum tranio ſeruus theuropidi ludit aitque ab hoc poſtulante mutuam ſumptam pecuniam ut ædes
phylolaches coemeret:quæ nam ſint ædes illæ exquirente theuropide uicini proximi ait: a quo ſeruus impetrat tra-
nio ut uiſantur exempli cauſa. Aſtu omni deniq; detecto tranionis req; omni percepta theuropidē ſeruus tranio ui-
tat in aramq; confugit in qua ſe tutum facit:hanc omnem controuerſiam phylolachetis ſodalis callidamantes redu-
cit in concordiam:qđ oēm phylolachetis impenſam ſe perſoluturum dicat tranioni ut cognoſcat̃ ipetrat difficulter.

¶ Nominum etymologiæ.

THeuropides.quod græci theorume dicant:quod nos inſpicio:quod uaria adueniens cogatur inſpicere. [VALLA]
¶ Phylolaches.Quia phylos amor & lanchano ſortior dicatur.ſortitus.n.cum callidamante eſt amores.
¶ Callidamantes. qa calon pulchrū dr̄ & damazo domo.Irati nāq; theuropidis filio & ſeruo aīum do
muit.¶ Phylocomaſium meretrix quod phylo amo dicatur & comao nutrio:q perpetuo alat augeatq;
philolachetis amorem.¶ Scapha ancilla.quia ſcapto fodio ſignificat.ſtudet enim phylocomaſium commonere:ut
præter phylolachetem amet alios.ut enim fodiendo ſtirpis alicuius radices auelluntur:ita ſcapha amores.¶ Delphiū
quia priſca lingua græcoꝝ delphos ſolus dicebatur:uñ & ſol: qa pollo macrobii ſententia delphicus appellatus &
adelphos frater qđ ſolus nō ſit.Delphium igr̄ quia ſola callidamanti.¶ Tranio.quia trapes apertus. Omnes ſiqdē
eius doli aperiuntur.¶ Grunio.qa grunire ſuillam uocē eſt edere.Iu.& cum remigibus gruniſce elpenora porcis.
ruri.n.incubabat armentaq; & greges paſcebat.¶ Damiſta.fœnerator:qa danizo mutuū do.¶ Simo:qa ſimi a na-

ſi q̄litate dñr. Virg. ſimæq; capillæ:
qđ q̄ſi naſo alienas olfaceret iſidias
plāeq; ſuſpiceret.¶ Aduerſitor.qđ
theuropidi aduerſaret.¶ Dāniſcus
qđ dānio domo ſignificet. crude-
litatem enim theuropidis domuit.

MAnumiſit ſuos amo- [BERN SARA VENE]
res. Mulierē.ſ.philo-
comaſiū. Senē Teu
ropidē. ¶ Lucripeta
Daniſta a quo ille pe [Moſtellaria cui uocet̃ comœdia plauti.]
cuniam ſumpſerat fœnore.¶ Vici-
ni:Simōis. ¶ Sodale.Callidamāte.

MAnumiſit .liberauit & ex
aliena māu eripuit. Em
ptos ſuos amores.Phy- [VALLA]
locomaſiū diċ.¶ Om-
nemq; abſente rē ſuo abſumit pr̄e.
Abſente inqt theuropide ſuas ab-
ſumit facultates. nā appellatiōe rei
ut multa nobis intellectu occurrūt:
ita & facultas.Hora.nunq̄ rē facies. [Lucri-peta]
¶ Terrifica mōſtra. laruaꝝ ſtrepit⁹
& ſermōes.¶ Emigratū.alio itum
ad habitādū. Lucripeta ſibi ſortē
fenoris poſcēs.¶ Vicini pxumi:ſi-
mōis.¶ Sodale gnati.callidamāte.

Plauti Muſtellaria. Argumentum.

MAnumiſit emptos ſuos amores philolaches
Omnemq; abſente rem ſuo abſumit patre
Senem ut reuenit ludificatur tranio
Terrifica monſtra dicicit ſentiri in ædibus.
Et inde primum emigratum:interuenit
Lucripeta fœnus fœnerator poſtulaus.
Ludiſq; rurſum fit ſenex:nam mutuum
Acceptum ſuum dicit pignus emptis ædibus
Requirit quæ ſunt.ait uicini proxumi.
Inſpectat illas:poſt ſe deriſum dolet.
Ab ſui ſodale gnati exoratur tamen.

BERN. SARA. VENE. EXi e culina.Hic primus actus comœdiæ inducit ſeruos duos diuerſis & cõtrariis moribus inſtitutos.quo
rum alter herilis pnicies dici merito poterat:alter frugi ſeruus erat aliq̃diu cõtendentes inter ſe. ℂ Egredere
herilis pnicies.Hic ſermo cõuenit grumiõi:q herili frugalitati ſtudebat. ℂ Ego? Cũ interrogatione legendũ
& ſubaudi exeã? & eſt ſermo tranionis. ℂ Nidore culinã.Nõ cupinã:dr̃ nidor ſplendor:ut renidet luna mari & dr̃
odor ĩde nidi credunt̃ appellati ꝙ mali ſint odoris.Iu.captũ te nidore:ſuæ putat eẽ culinæ.Martia. quoq; paſceris &
& nigræ ſolo nidore culinæ. ℂ Dierecte.Qui dñr dierecti ſæpius dcm̃ eſt q̃ſi in diẽ erecti & cruci affixi. ℂ En hocci
ne uolebas.nã ſimul cũ dcõ hoiem
pcuſſit. ℂ Comes. Abſumis deuo/
ras. ℂ Frutex.Dr̃ nec arbor nec her
ba:nam ad magnitudinẽ arborꝝ nõ
aſſurgit neq; areſcit ut herba:ſ; quo
pacto frutex cũ ſenſu q̃dret alius ui/
derit. ℂ Tu urbanus.loq̃ grumio.
ℂ Cis paucas tẽpeſtates.Citra pau/
cos dies. ℂ Genus feratile a feritate
deductũ q̃ſi dicas belluale:uel gemi
nata cõſonante ferratile ꝙ ferreis ui/
culis uiciret̃. ℂ Pergræcami.Quid
pgræcari alibi dcm̃:epulis & cõpo
tationibus inſeruire græcoꝝ more.
ℂ Pollucibil'r.Largiter & ampliter.
ℂ Parcus.Modeſtus:parcus ut in/
qt Gelius neq; ab arca neq; ab arcen
do:ſed ab eo qd' paruũ & parũ de/
noiat̃:pprie tñ parcus frugi dr̃ & q
ſumptib⁹ parcit. ℂ Curatio.Dona.
tñ curationẽ eſſe medicoꝝ dixit.cu
ram uero mẽtis. ℂ Ob oluiſti alleũ.
Dierecte Nam cum fuiſſet fur:in prolatione
uerbi flatũ imiſit in os tranionis al/
lium ob olentẽ:uel forte ructauit.iõ
dixit germana illuuies:ul' qa germãi
ſæpe dũ locunt̃ eructãt:uel ſordidi
male olẽt:uel certe germana mera il
Frutes. Frutices luuies. Hara moſtellaria.Quia ho
Scurra. rũ aialiũ ſtercora magis fetẽt:hara tñ
Scurrile porcoꝝ ſtabulũ eſt. ℂ Capra cõmi/
Scurri/ ſta.ſ.hirco & tũc maiorẽ fetorẽ ædit.
litas. ℂ Exotica.Aduẽticia & pegrina ut
pcioſiora. ℂ Neq; ſupior accũbere.
Ad mẽſas:& cõuiuia. ℂ Bubultua
rier.Vel bulbucitare ut Noni.legere
uidet̃:tractũ a bubulcis q uel bobus
arãt uel boues paſcũt. ℂ Compedi
face.Vt ſupra ducito ad cõpẽdium.
ℂ Eruũ.Feſt.eruũ & eruilla. Pli.in
Polluci xviii.reliqua legumina ſurculoſa ſũt
bilitas. ex his ramoſa cicer:eruum:lens: &
Pollu/ paulo inferius:& magnæ legumi/
cere. num parti longiora eruilla & piſo.
ℂ Eſte ab eo quod edo. ℂ Saginã
Pinguitudinẽ. ℂ In pireæum.Eſt
pireæus athenienſium portus:nam athenis hæc omnia fieri confingebant non romæ.

Tranio.Grumio Serui duo.

EXi e culĩa ſis foras maſtigia.q mihi ĩter patĩas exhibes argu(tias
Gr.Egredere herilis pnicies ex ædib⁹.Tr.ego?(pol te ruri
Vlciſcar probe:exi inquã nidore culinã.qd lates?ſeqr̃ (cẽſes eẽ)
Gr.Quid tibi malum hic ante ædis clamas?Tr.an ruri cenſes te
Eſſe:abſcede ab ædibus abi rus.abi dierecte.abſcede ab ianua
En hoccine uolebas.Gr.perii cur me uerberas?
Tr.Quia uiuis patinas.Gr.ſine modo adueniat ſenex
Sine modo uenire ſaluum quem abſcentem comes.
Tr.Nec ueriſimile loquere.nec uerum frutex
Comeſſe quenquam ut quiſq̃ abſentem poſſit
Gr.Tu urbanus uero ſcurra delitiæ populi
Rus mihi tuo obiectas?ſane credo tranio
Quod te in piſtrinum ſcis actutum tradier.
Cis hercle paucas tempeſtates tranio
Augebis ruri numerum genus feratile.
Dum tibi lubet:licetq; pota:perde rem:
Corrumpe herilem adoleſcentem optimum
Dies noctesq; bibite:pergræcamini.
Amicas emite:liberate:paſcite:paraſitos obſonate pollucibiliter
Hæc ne mandauit tibi cum peregre hinc iit ſenex?
Hoccine modo hic rem curatam offendet ſuam?
Hoccine boni eſſe officium ſerui exiſtimas?

VALLA EXi e culina ſis foras.Grunio ſeruus uilaticus in urbẽ uenerat:ut pro bobus ſaginandis in uillam eruum aſ
portaret inuenit corruptiſſimum phylolachetem familiarem filium cognouitq; tranionem ſeruũ eius cor/
ruptionis cauſa extitiſſe.itaq; cum eo contendit plurimum. ℂ Exi e culina ſis.e coquina ſi uis. ℂ Maſtigia.
uerbero. ℂ Inter patinas.uas quod pateat patina appellatum:unde & patella diminutiuum. ℂ Argutias. Stridores.
ℂ Ego pol te:ſubaudi ſeuerius uendicabo:figura ſiopomenon ut illud Virgilianum.Quos ego & apud Terentium
quem ego ſi ſenſero. ℂ Exi inquam nidore culinam.ſenſus eſt exi e culina ubi ob nidorem cupide remoraris. ℂ En

hoccine

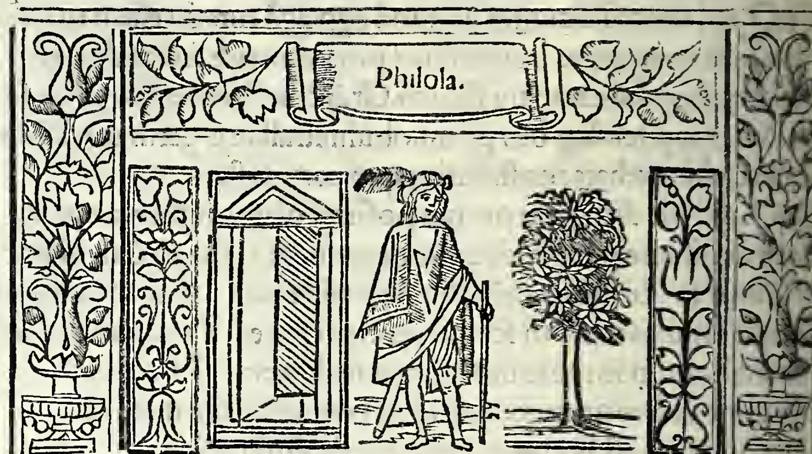
occine nolebas.an tu exq̃rebas inq̃t hoc ut te hinc expellerẽ.❡Potin es.an poteſtatẽ aliquã hẽs.❡Nec ueꝝ frutex oc frutex ueteres.ſane frutex ſtirps inter herbã & arborẽ qđ magis herba ſe atollat nam fruticare atollere.Iu.& fruti/ ãte pillo.Nec ueꝝ frutex ꝓuerbialr dictũ eſt rẽ uerã. ❡Actutũ tradier.ſubito traditũ iri.❡Paucas tẽpeſtates.breue ꝑs.❡Genus ſeratile.gñatio praua.a feris.n.inclinatũ uerbũ.❡Pota perde rem.cõtinare diſꝑde facultates. ❡Per/ græcamini.græcoꝝ ritu in oẽm luxũ eſto te ꝓfuſi.❡Paſcite paraſcitos.Luxib⁹ oib⁹ incumbite.❡Obſonate pelluci/ iliter.ſplendide ac copioſe.qđ nos pluceo ueteres ut priſcianus quoq; meminit pelluceo:ut in aulularia Plau.pellu/

Vt heri ſui corrumpat & ſemet filium?
Nam ego illum corruptum duco cum his factis ſtudet.
Quo nemo adæque iuuentute ex omni atthica
Ante hac eſt habitus parcus:nec magis continens.
Is nunc in aliam partem palmam poſſidet.
Virtute id factum tua & magiſterio tuo:
Tr.Quid tibi malum:mea ut quod ego agã curatio eſt:an ruri q̃ſo
Non ſunt quos cures bouis?lubet potare.amare.ſcorta ducere.
Mei tergifacio hoc.non tui fiducia.Gr.q̃ confidenter loquitur fur.
Tr.At te iuppiter diq; oẽs ꝑdant.obuluiſti allium germana illuuies
Ruſticus:hircus:hara moſtellaria:capra commiſta.
Gr.Quid uis fieri.non omnes poſſunt olere unguenta exotica
Sicut tu oles:neq; ſuperior adcumbere.neq; tã facetis q̃ tu uiuis
Victibus:tu tibi iſtos tu hẽas turtures:piſces:auis . ſine me alliatum
Fungi fortunas meas tu fortunatus.ego miſer. Tr.patiundum eſt.
Meum bonum me:te tuum maneat malum:quaſi inuidere
Mihi hoc uidere grumio:quia mihi bene eſt.& tibi male eſt
Digniſſimum eſt licet me amare & te bubultuarier:
Me uictitare pulchre:te miſeris modis?Gr.o carnificum cribrum
Quod credo fore:ita te forabunt patibulatum per uias.ſtimulis
Si huc reueniat ſenex.Tr.qui ſcis an tibi iſtuc eueniat priuſq̃ mihi?
Gr.Quia nunq̃ merui:tu meruiſti.& nũc meres.Tr.orõnis opam
Compendi face:niſi te mala re magna mactari cupis.
Gr.Eruum daturi eſtis bobus quod ferã?dato æs in honeſtis.agite
Porro pergite quo occœpiſtis.bibite.pergræcamini.eſte ac ſerite
Vos ſaginam cedite.Tr.tace atq; abi tu rus:ego ire in pyræeum
Volo:in ueſperum parare piſcatum mihi:eruum tibi aliquis
Cras faxo ad uillam afferat.qd eſt:qd tu me nunc obtuere furcifer?
Gr.Pol tibi iſtuc credo nomen actutum fore dum intereas.
Tr.Sic ſit iſtuc actutum ſino.Gr.ita eſt ſecundum hoc ſcito
Nimio celerius uenire quod moleſte q̃ illud quod cupide petas.
Tr.Moleſtus ne ſis:nunc iam in rus te admoue.Gr.ne tu erres

cet quaſi laterna punica ab eo ſit pel
lucibiliter.❡Palmã poſſidet.facile
ãncedit.❡Virtute id factũ tua.Iro/
nicos itaq; ꝓnuntiatione adiuuan/
dum eſt.❡Quid tibi malũ.id ipm Parcus.
malũ impcantis rem malã aduerbiũ
eſt.❡Oboluiſti alliũ germana illu/
uies.Mihi fœtidũ allii ꝓbuiſti odo/
rẽ.Alliũ ut ſethantiochenſis ad Mi/
chaelẽ regẽ de humão cibatu inq̃t:
callidũ ẽ & aridũ in medio q̃rti gra
dus:craſſum & glutinoſum crudũ
ue humorẽ diſpeſcit ac ſecat attenu Illuuies.
atq;.hẽtq; nõ nihil mali ſucci:qđ in Exoticus
aqua coctũ abiicit.frigidis cõplexio Facetus.
nibus ſæpe numero ſanitatẽ affert. Alliatũ.
offendit uero calidas cõplexiones i
primiſq; oculos & caput & pulmo
nẽ:& renes.ꝓpriũ hẽt ut ſitim miti
get.q̃ ex ſalſamẽtis oborta eſt.Lũbri
coſq; pimit:flatuſq; diſtrahit . quod
ſi uiſum offendit aciẽ ex humiditate
obtuſam leuat ac reficit uiſũ.ſæmen Bubulci
areſacit in calidis corporib⁹.At i fri/ tarier.
gidis hũidiſq; corporibus ipm cale Patibulũ
facit.ſalaxq; eſt:remediũ ãt eſt aduer
ſus oẽs ſerpentũ morſus fere ut the/
riacha.ob hoc gallenus alliũ ait,ruſti
coꝝ eſſe theriacã.fugiunt ipm ſerpẽ
tes tãq̃ ſibi infeſtiſſimũ . iõ pſe allio
fontes muniunt.aiuntq; ſi duo ue/ A.I.Cõ/
nenũ ſumpſerint minus læſũ iri qui peudiſa/
alliũ manducarit.idẽ quoq; ſi a ſer/ cito.
pẽte mordeant.& pinde phibent q Mactare
dã in allio nr̃æ calliditatis cõſimilẽ Eruum.
calorẽ eẽ.ob hoc ptes in nobis ſoli/ Veſper.
das cõfirmat ut offẽdẽtia arceat ex/ Veſpera.
cutiatq;.flatus nõ diſtrahit mõ:ſ; ip Veſpeꝝ.
ſoꝝ ẽt ortũ inhibet:necnõ a flatu co Veſperi.
licas affectiones:cõfertq; uetuſtis iſ/
chiadicis a pituita cibũ ſanguinẽq;
tenuiorẽ reddit:faciẽq; rubore ſuc/
cẽdit ac aſpam purgat arteriã.qđ ſit torreãt abroſiſq; dentibus opponat.aut ex humiditate dolentibus iuuat.ſi cum melle conterat humidis capitis hulceribus medicamẽ accedit aduerſus articulares eſt pituita morbos tuſſeſq; ꝓdeſt: aduerſum uitiligenes quoq; & lepras:cõtra uirulentos morſus nõ manſum mõ ut diximus:ſed etiã appoſitũ iuuat: atq; auertit.adeo ut etiã pulmonis medeatur hulceribus & ſtranguriis:necnõ uentris frigidis affectionibus.offendit uocem.hæmorrhoidas & tenaſmos & alui profluuia & in ſtrumis & in ſebribus hecticis:puerperas quoq; offendit & lac ſuggerentes.agitq; meſtruum.Longiorem de allio fecimus mentionem.Tum qa ſæpius huius meminit Plau. Tum quod hic grunio ruſticus inducitur ut ruſticorum theriacha medicis atteſtantibus eſſe intelligatur:congrueq; Plautum ruſtico accomodaſſe.❡Oboluiſti.quia longe allium odorem ſuũ iaculatur.❡Germana illuuies.Aut qđ germani eo libenter ueſcantur.Aut germana pura.ut ipſe in captiuis: illi quidem theoromedes fuit germano nomi/ ne & in pænulo.Tuæ blandiciæ mihi ſunt quod dici ſolet gerræ germanæ.& in rudente atque ex germana græcia. ❡Hara moſtellaria.Vt.n.hircus tætrũ odorem ſpirat:ita ubi moſtella commorat.moleſtus odor.hara ſtabulum dr.

¶ Capra commiſta. quia tum male olet ab hirco compreſſa. ¶ Vnguenta exotica. Exoticum græci peregrinum uo-cant. Apuleius quoq; græciſſator ac plus nimio uerborum nouator. En ecce præfamur ueniam: ſi quid exotici ac fo-renſis ſermonis rudis locutor offendero. uerbi compoſitio eſt. quod ex extra ſignificet & otion auris: peregrinum enim ab auribus noſtris alienum. ¶ Sine me alliatum. Mitte me allio ſaturatum. ¶ Patibulatum. patibulo ſuffixum. ¶ Compendiſace. duc ad compedium: ideſt breui utere oratione. ¶ Eruum daturi eſtis bobus. Leguminis ſpecies eruum dicit a græcis orobon appellatum. meminit Plinius reliqua inquiens legumina ſucculoſa ſunt ex his ramoſa cicer eruum lens. eſt & alia ſpecies minutior dicta eruila ut paulo poſt frumentis folium harundinaceum fabæ rotundum & magnæ legumi-num parti longiora eruilæ & piſo. ¶ Dato æs. dilapida pecũiã appel-latiõe æris minutiorẽ ueteres dixere pecũiã. ¶ Eſte. cõedite. Ac ſerite. diſpdite. ¶ Saginaȝ cedite. Pingue quod uſq̃ eſt. Amputate & abſumi te. ¶ Ire in piræeum. pro in piræea. græce enim piræeus ut orpheus the-ſeus dicitur eſt enim nomen trium ſyllabarum & omnium diphthõgi hoc modo πειραιευσ. ¶ Volo in ueſperum. ideſt ſero diei. nam ueſpe-rus ſtella eſt ueneris: quæ a græcis heſperos appellatur mutata aſpira-tione in u eolicum digamma. inue-nimus pro tempore iuxta tertiam inflecti declinationem celſus in ter-tio. Si per omnia pares ſint: poſt eã potius acceſſionem cibus dari de-bet. quæ non inter meridem & ue-ſperem deſinit. Cæſar in ſecundo bellorum ciuilium cõmentario: il-li orant atq; obſecrant: ut in ſiciliam nauibus reportentur pollicetur ma-giſtriſq; imperat nauium ut primo ueſpere omnes ſcaphas ad litus ap-pulſas habeant.

Hercle præter hanc mihi nõ facies morã. Tr. ſatin abiit neq; quod
Dixi flocci exiſtimat. Gr. proh dii imortales obſecro ueſtram fidem
Facite huc ut redeat noſter q̃ primum ſenex: triennium qui iam
Hinc abeſt priuſq̃ oĩa perierint: & ædis & ager: qui niſi huc redit
Paucorum menſium ſunt relictæ reliquiæ: nunc rus abibo:
Nam eccũ herilem filiũ uideo corruptum ex adoleſcente obtumo.

Philolaches adoleſcens.

REcordatus multum & diu cogitaui argumẽtaq; in pectus
multa inſtitui.
Ego atq; in meo corde: ſi eſt qđ mihi cor: eã rem uolutaui
Et diu diſputaui hominem cuius rei quando natus eſt.
Similem eſſe arbitrarer. ſimulachrumq; habere: id repperi iam.
Exemplum nouarum ædium eſſe arbitror: ſimilem ego hominẽ
Quando hic natus eſt ei rei argumenta dicam. atq; hoc
Haud uidetur ueriſimile uobis: at ego id faciam eſſe. ita ut credatis
Profecto ita eſſe ut prædico uera uincam: atq; hoc uos metipſi
Scio perinde uti nunc ego eſſe autumo. quãdo dicta audietis mea
Haud aliter id dicetis: auſcultate argumenta dum dico
Ad hanc rem. ſimul gnauiri ſuo uelocem hanc rem mecum.
Aedes cũ extemplo ſunt paratæ. expolitæ: factæ: probæ: examuſſim
Laudant fabrum: atq; ædes probant. ſibi quiſq; inde exemplum
Sibi quiſq; ſimile ſuis ſumptu ſuo operam poſcunt ſuam.
Atq; ubi illo immigrat nequã homo: indiligenſq; cũ pigra familia

REcordatus: Ariſtoteles in magnis ethicis facit diffe-rentiam inter incontinen-tem & intemperantem ut ſit impro-bior in contiente intemperans: cu-ratu enim difficiliora: quæ natura-lia q̃ quæ ex cõſuetudine gignunť: ob hoc ſiqdã ualida eſſe uř cõſuetu-do qđ naturæ inſidat: intẽpans igř eiuſmodi cuiuſmodi quiſpiam na-tura eſt: incontinens ergo conſuetu-dine malus eſſe uidebitur: ut natura intemperans: curatu namq; diffici-lior intemperans: ingenium igitur igenui adoleſcentis ſed ad incõtinẽ-tiã plapſi hæc ſcæna pponit: ſe ipm coarguentis: ꝙ propter amores ſit factus deterior: utiturq; commoda comparatione Plau. cõparans ingenuoꝝ ado-leſcentiũ uitã ædibus ab optimo fabro cõſtructis: q̃ plerumq; eoꝝ deſidia & incuria q̃ inhabitant corruunt & dilabũ-tur. ¶ In pectus. Quia in illo cor. in corde aũt eſt ſedes aiæ ubi maxime uiget oĩs uirtutis. ¶ Cuius rei ſimilẽ. Dicim' ſimilis tibi & ſimilis tui: licet differre qdã uoluerint ut ſimilis tibi dicať facie: & ſimilis tui moribus ut notat cap: q̃ tñ differẽtia nõ cuſtodiť. ¶ Haud uř ueriſimile. Quaſi minie cõueniat ædiũ cũ hoie cõparatio. ¶ Vincã. Rõne ſupabo ¶ Gna uiri. Pro gnaui uiri: hoc eſt prudentis ſciti & periti uiri: gnarus enim a gnaro uerbo: quod antiqui uſurparũt

pro ſcio

Exiſtimo
Aeſtimo
Flocus:
Floces.
Flaces.
Aedis.
Aedes.

Nauus.
Gnauus
BERN
SARA
VENE
Ignauus
Ignauia.
Amuſſis
Amuſſiȝ
Adamuſ
ſim.
Nequã.
Strenu⁹.

ro ſcio unde ignoro. ¶ Suo. Compono. ¶ Velocem rem. Quæ mõ mihi in mentem uenit ac cito ſuccurrit. ¶ Exa
muſſim. Quadam regula & norma recte factum. ¶ Illo in illam domum. ¶ Imbrices. Canales aquam pluuiam reci
ientes. ¶ Reddere. Reponere. ¶ Tigna. ſub nomine tigni omnem materiem & ſtruem lignorum intelligimus: ut
ocet ulpianus. ¶ Maior pars. Hominum. ſ. ¶ Moram hanc induxerunt. Ideſt hac indiligentia & deſidia uſi ſunt:
t ſinant potius domos dirui q̃ reparatum iri. ¶ Donicum. Pro donec. ¶ Liberum. Pro liberorꝫ. ¶ Parant. Adiu-
ant. ¶ In ſpeciem. In exemplũ & decorẽ. ¶ Reparant. Suggerunt ſubminiſtrant: nullis parcunt impenſis. ¶ Ex-
poliunt. Ornant nitidos reddunt.

mmundus inſtrenuus. hic iam ædibus uitium additur: bonæ
Cum curantur male: atq; illud ſæpe fit: tempeſtas uenit
Confringit tegulas: imbriceſq;: ibi dñs idiligẽs reddere alias ne uolt
Venit imber: lauat parietes. perpluunt tigna: putrefacitq; operam
abri: nequior iam factus eſt uſus ædium atq; haud
abri culpa: ſed magna pars moram hanc induxerunt.
i quod nummo ſarciri poteſt uſq; dum maneant: neq; id faciunt
Donicum parietes ruunt. ædificantur ædes totæ denuo
Hæc argumenta ego ædificiis dixi: nunc etiam uolo
Dicere ut homines ædium eſſe ſimiles arbitremini.
Primum dum parentes fabri liberum ſunt: & fundamentum
Subſtruunt liberorum: extollunt: parant ſedulo infirmitatem
Et ut in uſum boni: & in ſpeciem populo ſint ſibiq;. & materiem
Reparant: nec ſumptus ibi ſumptui eſſe ducunt:
Expoliunt: docent: litteras: iura: leges ſumptu ſuo: & labore
Nituntur. ut alii ſibi eſſe illorum ſimiles expetant.
Ad legionem cum itum: adminiculum eis clamant
Tum iam aliquem cognatum ſuum: eatenus abeunt
A fabris: unum ubi emeritum eſt ſtipendum.
Igitur cum ſpecimen cernitur: quo eueniat ædificatio.
Nam ego ad illud frugi uſq; & ꝓbus fui: in fabrorꝫ ꝑtãte dum fui.
Poſteaq̃ immigraui in ingenium meum: perdidi operam fabroruꝫ
Illico oppido uenit ignauia: ea mihi tempeſtas fuit
Mihi aduento ſuo grandinem: imbreq; attulit
Hæc uerecundiam mihi & uirtutis modum deturbauit retexit.
Detexitq; a me illico: poſtillam obtexere eam negligens fui
Continuo pro imbre amor aduenit: nunc ſimul res fides
Permanauit. permadefecit cor meum: nunc ſimul res fides
Fama uirtus decuſq; deſeruerunt: ego ſum in uſu factus
Nimio nequior: atq; ædepol: ita hæc tigna humi deputant.
Non uideo mihi ſarcire poſſe ædes meas: qn totæ perpetuæ ruant
Quin cum fundamento perierint: nec quiſquam eſſe auxilio q̃at.
Cor dolet: cum ſcio ut nunc ſum atq; ut fui. quo neq; induſtrior.
De iuuentute erat arte gymnaſtica. diſco. haſtis: pila.

¶ Docent litteras. Quas græci grã
mata dicũt. ¶ Iura. Eſt ius natura-
le quod nobis a natura inſitum eſt
amare liberos. parentes uenerari eſt
ius gentium: quod cõe oibus uidet
ut nõ uiolent legati pax & induciæ
ſeruent: eſt ius romanũ qd' ciuile ap
pellat: & ẽ ius municipale: qd' ẽ cui
q; ciuitati ꝓpriũ. ¶ Expetant. Con
cupiſcant & æmulent ſeq eorꝫ mo
ratam uitã. ¶ Cum itũ. Subaudi ẽ.
¶ Clamant. Sibi dari expoſtulãt. ſ.
adoleſcẽtes illi optimi: uel recti⁹ dã-
nunt ꝓ dãt. ſ. pentes. ¶ Igr̃. Pro po
ſtea. ¶ Specimẽ ſpecit. Cernit. ui-
det ut alibi Plaut⁹. ¶ Quo eueniat
ædificatio. i. q̃les futuri ſint ipi ado
leſcentes. ¶ In fabrorꝫ. i. parentũ &
p̃ceptoris. ¶ Immigraui in ĩgeniũ
meum. i. meo arbitratu uitã inſtitui.
¶ Oppido. Vald̃. Retexit. Quod
ſcilicet bñ tectuꝫ & cõpoſitũ fuerat.
¶ Poſtillã. Lego poſtilla ꝓ poſtea
qd' q̃nq; Plau. uſurpat & Ter. id. n.
eſt antiquũ uerbũ ut teſtat Dona.
¶ Permanauit. Vel lege pmaduit.
Arte gymnaſtica. Exercitatiõe. ¶ Di
ſco. De hoc ludo dictum ſupra fuit.
¶ Volupe. Pro uoluptate.
REcordatus multum. phy-
lolaches priſtinæ memor
continentiæ uitam illam
probat: hanc tacitus execrat. ¶ Ar-
gumentaq; in pectus. hoc eſt multa
quæ oſtenderent quæ bona quæq;
mala. ¶ Si eſt quod. pro aliquid.
¶ Mihi cor: ideſt ſapientia: quod a
ueteribus græcis κηρ a noſtris cor.
¶ Et diu diſputaui. In diuerſas par
tes mecum reputaui. ¶ Simul gna
ris uobis. i. intelligentibus. ¶ Locẽ
hanc rem mecum. ita uobis ſicut &
mihi ipſe locauero. ¶ Probe exa-
muſſim. ut nihil deſit ad libellã atq;
perpendiculum. nam amuſis perpendiculum eſt. quam græci catheton uocant. ¶ Inſtrenuus. ſegnis piger. ſecors.

Strena.
Imbres.
Imbriciũ
Tignũ.
Cõtigna
tio.
Ius.
Lex.
Expetere
Specimẽ
Specie.
VALLA
Poſt illa.
Induſtri⁹
Induſtria
Gymni-
ci ludi

¶ Tegulas imbriceſq;. licet a tegendo ſit tegula primam tamen producit. Iuuenalis. Vltimus ardebit quem tegula ſo
la tuetur. Imbrices ſunt canales unde opus imbricatum quo utitur uerbo Plinius. ¶ Reddere alias. reſtituere refi-
cere. ¶ Perpluunt tigna. Tigni appellatione inquit. Vlpianus omnis intelligitur materies. ¶ Nummos ſacriri. emen
dari corrigi pecunia. ¶ Primum dum. Dum ſyllabica adiectio eſt. Fabri liberum. pro liberorum. Comprobat Aulus
gelius in noctibus aticis gracana autoritate etiam filium unum liberos dici. ¶ Expoliunt. decorant. polio inquit no
nius a græco eſt. græci enim polion canum uocant. ¶ Docent litteras: ideſt grammaticam: eſt enim grammatica
quæ litteratura a latinis & grammaticus qui dicitur litterator: quod ubiq; Cicero oſtendit. ſicut de curione quem

facundum fuiſſe putat: ſed litterarum nihil admodum ſciſſe ait hoc eſt neſciſſe grammaticam. Talia in bruto apud ipſum & aliis in locis plæriſq; legas. ¶ Adminiculum eis damnunt. præbent inquit ac ſuppetunt eis ſubſidium. nam quicquid ſufficitur adiumenti cauſa adminiculum nominauere ueteres. nam quid de re ruſtica ſcripſere ſæpe uitium pedamenta uocitant adminicula. ¶ Vnum ubi emeritum eſt ſtipendium. Vbi ſalario dato promiſſis datiſq; annonis ſatiſfecere. ¶ Deturbauit retexit: ideſt deiecit ac ammouit tectum. ¶ Poſtillam. ſicut & poſt illa quo plautus utitur utroq; idem ualet quod poſtea. ¶ Obtexere eam negligens fui. ut tegerem inquit paruipendi. ¶ Simul res fides permaduit: ideſt facultas & exiſtimatio periit permaduit autem dixit ad ædes referendo qbus ſe ſimilē fecit. Humi deputāt: humi eē oportere. qđ ſuſtinere āplius nō queant. ¶ Quo neq; induſtrior. Aduertēdū ubi comparatiuum poſitiuum nō ſuperat: & perinde nequidem fieri poſſe comparatiuum ab eis nominibus q̄ uocalē ante alterā uocalē habeant putauere grammatici: ut egregius induſtrius. cum tamen dixerit Iuuenalis. Egregius cenat meliuſq; miſertim⁹ horum. & hic quoque induſtrior a Plauto dictum. ¶ Arte gymnaſtica. hoc eſt inter paleſtritas. ¶ Volupe. parſimonia uoluptati mihi erat nullum facere diſpendium ſumptumq; inanē. ¶ Et durcia. durabam inquit in laboribus. ¶ Diſciplinæ aliis eram. diſcebant a me inquit alii uitam bonis moribus excolere. ¶ Optimi quiq; ita dicimus ut boni omnes hæc inter poſitiuum ſuperlatiuumque differentia.

Iampridē pdit. Philocomaſiū meretrix q̄ ſe ornauerat: amanti ut ſuo placeret philolacheti: ait namq; nunquam alias nitidior & pulchrior reddita quam modo aqua recenti lota. quod nimirum uerum eſt: nam cum ſe magis fucis & pigmentis obliniunt: tāto turpiores redduntur facie nō ornata ſed deturpata. ¶ Aedificatam Ornatam compoſitam. ¶ Euent⁹ rebus: Senſus eſt ſic tibi rebuſq; tuis omnibus fortuna arrideat ut meſſis annua fertilis. ordo autem euentus fuat p ſit rebus tuis omnibus uelut horna meſſis magna: ideo melius legas fuat quam fuit: & horna quā horno: horna annua uel nouella. Hora. ſi thure placaris & horna: rurſus horna uina pmēs dolio dixit in epodo. ¶ O uenus uenuſta: Ex oculo loquit̄ philolaches perſtatq; i priori metaphora. ¶ Sed ueſtis fartum. A farcio fartum quod ſignificat ſaturo & quaſi fare impleo: fartū ergo quaſi implementum: & propter hoc intellge quod ſubtus ueſtes latet: uel ſi legas partum ut in aliquibus codicibus repperit: ſenſus erit amantes non amare ueſtitas & ornatas mulieres ſed nudas: uidentur enim ueſtes parere & mulierem.

Gymnaſium p gymnaſmata.
BERN.
SARA.
VENE.
Diſcus.
Pila.
Volupe.
Parſimonia.
Frigida.
Calida.
Hortum
Horreū.
Amiculum.

Curſu: armis. equo uictitabam uolupe: parſimonia. & duritia:
Diſciplinæ aliis eram: optimi quiq; expetebant eam
Doctrinam ſibi: nūc poſtq̄ nihili ſum. id uero meopte īgēio reppi.

Philocomaſiū Mulier. Scapha Ancilla. Philolaches Adoleſcēs.

Iampridem mecaſtor frigida non laui magis lubenter
Nec cū me meli⁹ mea ſcapha reres ædificatā. Sc. euēt⁹ reb⁹
Oib⁹ uelut horna meſſis magna fuat. Philoc. qđ ea meſſis
Attinet ad meam lauationem? Sca. nihilo pluſquam lauatio tua
Ad meſſim. Ph. o uenus uenuſta hæc illa eſt tempeſtas mea.
Mihi quæ modeſtiam oēm detexit: tectus qua fui quam mihi amor
Et cupido in pectus ppluit meū: neq; iā unquā obtegere poſſum
Madent iam in corde parietes. periere hæ oppido ædes.
Philoco. Contempla amabo mea ſcapha ſatin hæc me ueſtis deceat
Volo meo placere philolacheti meo ocello: meo patrono:
Sca. Quin tu te exornas moribus lepidis: cum lepida tu te es:
Non ueſtem amatores amant mulieris: ſed ueſtis fartum.
Ph. Ita me dii ament lepida ſcapha ſapit ſceleſta multum.
Vt lepide omnes res tenet: ſententiaſq; amantiū. Philoco. qđ nūc?
Sca. Quid ē? Philoco. qn me aſpice & cōtēpla ut hoc me decet amiculum
Sca. Virtute formæ id euenit. te ut deceat: qcqđ habeas.
Ph. Ergo ob hoc uerbum te ſcapha donabo ego hodie aliqui.
Neq; patiar te hanc gratis laudaſſe: quæ placet mihi.
Philoco. Nolo ego te aſſentari mihi: nimis qdē tu ſtulta es mulier.
Sca. Eo mauis uituperari falſo: q̄ uero extolli?
Philoco. Equidem pol uel falſo. tamen laudari multo malo q̄ uero
Culpari. ain meam ſpeciem alios inridere: ego uerum amo

nulierem educere cum ueſtimenta mulier deponit:ſed prior nitidior. ¶ Aliqui. Pro aliquo.ſ.dono. ¶ Gratis. Sine ręmio cupit quiſq; laudari quod amat. ¶ Quid ita hæc me? Maluiſſet potius illam adiuraſſe p hæc uerba uidelicet ta tu ames philolachem:q̃ philolaches amet te. ¶ Perduci. Perſuaderi. ¶ Quæ iſtuc in te.ſ.cures. rñdet nãq; ille.cur on curem? ¶ Ille amet. Sine illũ amare:nõ tu ames. ¶ Male ſuada. Virg.male ſuada fames hinc ſuadella. Hora.bene nutatũ decorat ſuadella uenus. ¶ Referre grãm. Factis pſoluere:ut agere uerbis & hr̃e mẽte. ¶ In anginã:angina norbus eſt præcludens fauces ſquinãtia dr̃ a uulgaribus:dicta eſt angina quod angat a græcis ſynanche:cui⁹ morbi celſus tria gña facit:ut primũ ſit ſy/nanche.ſecundũ uti ſynanche:tertiũ paraſynanche.ut eſt apud eũdem ui dere in quarto diffuſius. ¶ Eundẽ aium. Loquiť philocomaſiũ. ¶ Vt impetraui. Poſtq̃ impetraui. ¶ Pri/uſq̃ id extuli. Vt.ſ.ſuo me auro redi meret. ¶ Capiendos crines. Quod forte fieri ſoleret uana ſpe ut magis amantes illicerẽt ad amãdũ:& me/retricibus obſequẽdũ. ¶ Sole.ſ.tibi ¶ Iam quidem abſumpta res. Loq tur ſcaphia. ¶ In te hercle certũ eſt. Loqť philolaches. ¶ Eſtur. Comœ diť. ¶ Viuo argẽto.i.puro. ¶ Cã; diceret. Quia obſtiterat male ſuadẽ ti ſcaphiæ. ¶ Præ philolache.i.præ ter unum philolachẽ:& diciť philo laches philolache:ut chremes chre/me. ¶ Arculam. Capſulam ab arcẽ do. ¶ Suam ætatem ſpernit. Quia mulier deformis ſe intuendo illudi tur ſpeculo. ¶ Ob iſtud uerbũ.oñ/dit amantis inconſtantiam:q paulo ante perdere mulierem inſtituerat nũc eã uult munere donari. ¶ Mo rarier. Lege memorarier. ¶ Ceruſã. Qua mulieres ad candorem utunť docet quo pacto fiat Victruuius. ¶ Vna opera. Eodem modo:& ſũt uerba ſcaphiæ. ¶ Purpuriſſũ. Hic color facticius quo genas oblinunt mulieres.porphyra a græcis:noſtri purpura: hinc porphyriachus pur/pureus. Oui.& porphyriacis figere labra genis. ¶ Interpollare. In no/uã faciẽ mutare:uertere fingere. Ci. in uerrẽ aliqd demẽdo mutãdo in terpollãdo. Plau.quoq; in ãphitry/one:illic me hõ iterpollabit. ¶ Me/linũ. Eſt color melinus iter albũ & fuſcũ ut qdã uoluerunt a melis colo lore uel a melo inſula uñ afferunt. ¶ Offuciam. Doloſitatẽ a fuco:q pro fraude poniť & pro eo quo ueritas occultať. ¶ Saulũ ſpeculo dedit. ¶ Amantis exprimit uanitatẽ q̃ſi q ſpeculo inuideret deoſculato. ¶ Ne oleãt argentũ manus. Hoc dicit qa ſpecula apud priſcos fiebãt ex ære & argento id quod Autoritate pliniana cõprobamus.q in.xxxiii.naturalis hiſtoriæ ubi loquiť de ſpeculis ac ægyptio argẽto ſic inqt:atq; ut oĩa paganť de ſpeculis hoc loco:optima apud maiores fiebant brunduſina ſtagno & ære mixtis p̃lata ſunt argen tea. ¶ Interpolles. Ab interpollãdo q̃ ſe ornãt fingũt & renouãt. ¶ Iura. Liquores eoꝝ q̃ coquunť. ¶ Dote merue/rũt.i.q̃ maximas attulerũt dotes:& ſuis nos dotibus compauerũt:iſthuc tendit illud in Aulularia:dotẽ accepi impiũ uendidi. ¶ Aetate.ſ.iuuenili. ¶ Auꝝ turpi mulieri.ſ.conuenit:nam ſiqd corpori deeſt pp deformitatẽ:id redimitur auro. ¶ Concinnunt melius collinunt.i.inficiunt. Hora.crines puluere collines. ¶ Quid hic uos. Nunc palam pro/dit. ¶ Expenſi. Dati. ¶ Nunq̃ eorum quiſquam inuideat:ideſt ſint omnino miſerrimi:nam miſeris inuident nulli.

Verum uolo dici mihi.mendacem odi. Sca.ita tu me ames
Ita philolaches tuus te amet.ut uenuſta es. Ph.quid ais
Sceleſta quomodo adiuraſti.ita ego iſtam amarem?
Quid ita hæc me?id cur non additum eſt infecta dona facio:
Periit quod promiſeram tibi.dona perdidiſti.
Sca.Equidem pol miror tam captã:tam doctam te & bene doctã
Nõ ſcire te ſtulte facere. Philoco.quin mone quæſo ſi quid erro.
Sca.Tu ecaſtor erras.quæ qdem illũ expectes unum atq; illi morẽ
Præcipue ſic geras:atq; alios aſperneris:matronæ nõ meretriciũ eſt
Vnum inſeruire amantem. Ph.proh iuppiter:nam quid malum
Verſatur meæ domi:dii deæq; omnes me peſſimis exemplis
Interficiant.niſi ego illa annum interfecero ſiti:fame:atq; gelu.
Philoco.Nolo ego mihi male te ſcapha p̃cipere. Sca.ſtulta es plane
Quæ illum tibi æternum putas fore amicum:& beneuolentem
Moneo ego te:te ille deſeret ætate & ſatietate. Philoco.non ſpero.
Sca.Inſperata accidunt magis ſæpe:q̃ quæ ſperes
Poſtremo ſi dictis nequis perduci:ut uera hæc credas
Mea dicta:ex factis noſce rem:uides quæ ſim & quæ fui ante
Nihilo ego q̃ nunc tu amata ſum:atq; uni modo geſſi morem.
Qui pol me ubi ætate hoc caput colorem cõmutauit reliquit.
Deſeruitq; me:tibi idem futurum credo. Ph.uix comprimor
Quin inuolem illi in oculos ſtimulatrici. Philoco.ſolam illi meo
Soli cenſeo eſſe oportere obſequentem:ſolam ille ſoli
Sibi ſuo liberauit. Ph.proh dii immortales mulierem lepidam
Et pudico ingenio bene hercle factum & gaudeo mihi
Nihili eſſe huius cauſa. Sca.inſcita ecaſtor tu quidem es.
Philoc.Quapropter. Sca.q̃ iſtuc ĩ te:ille amet. Philoc.cur obſecro
Non curem? Sca.libera es iam tu iam quod quærebas habes.
Ille te niſi amabit ultro:id pro capite tuo quod dedit perdiderit
Tantum argenti. Ph.perii hercle ni ego illam peſſumis
Exemplis enicaſſo:illa hanc corrumpit mulierem male ſuada
Lena. Philoco.unq̃ ego illi poſſum gratiam referre ut meritus eſt
De me:ſcapha id tu mihi ne ſuadeas ut illum minoris pendam.

VALLA

¶ An ibi ſint unguenta. Mos erat unguenta & odoramenta ſpargere cum ad menſam accumberent ut bonus odor eſſet: teterq́ pelleretur. ¶ Manipulares eiuſdem ordinis uiri diximus ſupra manipulũ exiguam fuiſſe militum manũ. IAm pridem phylocomaſium dum ſuo ſtudet placere phylolacheti ſeſe exornat. ſcapha uero ancilla ſtudet ab amore phylolachetis dehortari. clanculum audiente phylolachete indignato aduerſus ſcapham & maiorẽ imodum ardentius amante phylocomaſium. ¶ Frigida. ſubaudi aqua. ut medici lauacra laudãt nonnulla: ita galenus aquæ frigidæ lauacrum probat inquiens. Frigida lauacra. citra mendam aliquam bene habẽtibus cõmoda. colligunt namq́ corpus totum & pellem duram & denſam efficiũt quod ſane potentiſſimum eſt aduerſus cladeʒ extrorſus illa tam neq́ eis conferre dixerim qui quoquo modo uitam agunt: ſed eis tantum qui examen in uictu adhibent & laboribus & cibis ut conuenit utuntur: q̃ non profuſi libidinibus neq́ aliter laboroſi: qui neq́ a concoctione alieni & nequidem præeuomẽtes neq́ obleſi uentre: neq́ uigilaces periculoſum nãq́ ſit ſi quiſq̃ aliter utatur. expedit autem inſuetos ad frigidam lauationem; accedentes ſenſim aſſueſcere: & primo quidem in æſtate incipere uſum primoſq́ uſus ſubitarios non eſſe in aquam frigidam: Inde paulatim aſſuefactus per totã hiemem: ſit quo incipiet tempore dies ſine uento. Alioqui per id tempus dies maxime calidus. ſitq́ ĩ meridie principium: ſit autem futuruʒ ut frigida utatur ætate quidem uigeſimum & quintum annum agens ſitq́ animoſus. qui aſſuefaciat corpus duris exercitationibus deinde oleo ex cõſuetudine perungat̃ poſt exerceatur deinde ita id frigidam deſcendat non torpeſcens. ſed confeſtĩ inſiliat quo tempore uno oĩa corporis membra perfundat: nam ſenſim ſubiens inhorreſcit corpus obrigeſcitque: ſitque aqua ut iam dcm̃ neque tepida neque impenſe frigida: excedente autem aqua a pluribꝰ oleo perfricetur qd' occaluerit pellis inde plus ſolito cibi ſumat: plus ſiquidem appetunt qui lauantur frigida: meliuſque cõcoquunt minuſque ſitiunt: ideo minor potus exhibendus. ¶ Euenta rebus omnibus: hic euentus & hoc euentũ. ¶ Velut horno meſſis. ornus carens aſpiratione arboris ſpecies eſt. habens aſpirationem adiectiuũ eſt: & ab hora deriuatur quæ non modo diei. xxiiii. partem ſignificat. ſed ẽt anni q̃rtã partẽ. itaq́ hornum unius anni. Hora. & horna dulci uina promens dolio. ergo hoc dicit meſſis magna: hoc eſt magna collectio rebus ĩ oĩbꝰ eſt horno: hoc eſt tpe hornotino cũ ſuũ admonet tp̃s. ¶ Modeſtiã oẽm detexit. i. amouit. ¶ Quã mihi amor & cupido in pectus pp̃luit meũ. hoc ad ſimilitudinẽ ædium referendũ eſt q̃s ſupra memorauit. ¶ Veſtis ptũ. i. id qd' ueſtis induit & exuit qd' tum parere id uideat̃. ¶ Donabo ego hodie aliqui. re aliqua putat donatus dici poſſe: dono te hac re: ſicut dono tibi hanc rem: non tñ condono niſi cũ datiuo. ¶ Quin inuolẽ illi in oculos. q̃n manuũ uolas ĩgerã oculis huiꝰ uetulæ ſtimulãtis. ¶ Mihi nihil eẽ huiꝰ cã. me cũcta abſumpſiſſe bona ob hãc mulierẽ. ¶ Peſſumis exẽplis enecaſſo. peſſimis modis necuero. ¶ Si illũ ĩſeruibis ſolũ. ergo & ĩſeruio te & ĩſeruio tibi. ita pauloãte

Sca. Et hoc unum facito cogites ſi illum inſeruibis ſolum.
Dum tibi nunc hæc ætatula eſt. in ſenecta male quærere.
Ph. In anginam ego nunc me uelim uerti. ut ueneficæ illi
Fauces prendam atq́ enecem ſceleſtam ſimulatricem.
Philoco. Eundẽ aĩum oportet nunc mihi eſſe gratum ut impetraui
Atq́ olim priuſquam id extuli. cum illi ſubblandiebar.
Ph. Dii me faciant qd' uolũt: ni ob iſtã oronem te liberaſſo denuo
Et ni ſcapham enicaſſo. Sca. ſi tibi acceptum eſt fore tibi unicum
Sempiternum: atq́ illum amatorem tibi proprium futuruʒ in uita
Soli gerendum cenſeo morem: & capiendos crines ut fama eſt
Homini: exin ſole pecuniam inuenire. Philoco. ego ſi bonam
Famam mihi ſeruaſſo: ſat ero diues. Ph. ſi quidem hercle
Vendundũ ſit: pater uenibit multo potius: q̃ te me uiuo unquam
Sinam egere aut mendicare. Sca. quid illis futurum eſt cæteris
Qui te amant? Philoco. magis amabunt cum uidebunt gratiam
Referentem. Ph. utinam nunc meus mortuus pater ad me
Nunciet̃: ut ego exhæredẽ meis me bõis faciã atq́ hæc ſit hæres.
Sca. Iam iſta quidem abſumpta res erit dies noctesq́ eſtur bibitur
Neq́ quiſquam parſimoniam adhibet: ſagina plane eſt.
Ph. In te hercle certum eſt principium ut ſim parcus experiri
Nam neq́ edes quicquam: neq́ bibes apud me iiſdem diebus.
Philoco. Si quid tu in illum bene uoles loqui id loqui licebit
Nec recte ſi illi dixeris: iam ecaſtor uapulabis.
Ph. Aedepol ſi ſummo ioui uiuo argento ſacruficaſſem
Pro illius capite quid dedi: nunquam æque id bene collocaſſem
Vt uideas eam medulitus me amare: oh probus homo ſum
Qui pro me cauſam diceret: patronum liberaui. Sca. uideo te
Nihilipendere præ philolache oẽs homines: nunc ne eius cauſa
Vapulem tibi potius aſſentabor: is acceptus. ſat habes tibi fore
Illũ amicũ ſẽpiternũ. Philoco. cedo mihi ſpeculũ: & cũ ornamẽtis
Arculam actutum ſcapha. ornata ut ſim cum huc ueniat
Philolaches uoluptas mea. Sca. mulier quæ ſe ſuamq́ ætatem
Spernit: ſpeculo eluſa eſt. quid opus ſpeculo tibi: quæ tute
Speculo ſpeculum es maximum? Ph. ob iſtuc uerbum ne neq̃q̃

matronæ nō meretricū eſt unnū inſeruire amantē. ❡ In anginā ego nunc me uellē uerti. quā nos anginā græci ſynanchen uocāt: qa qđ illi ἄγχω nos ango. hoc ēt morbo ſues affligunť. ē aūt angina acut⁹ in faucib⁹ morb⁹: quo interdū neq; tumor neq; rubor ullus appet. ſed corpus aridū ē uix ſpūs trahiť: mēbra ſoluunť: id ſynāchē græci uocāt: interdū lingua fauceſq; cū rubore intumeſcūt uox nihil ſignificās oculi uertunť facies, palet ſingultuſq; ē uti ſynanche uocať illa cōia ſunt æger cibū nō deuorat nō potionē. ſpūs eius includiť lenius eſt ubi tumor mīmō & rubor eſt cætera nō ſecunť id paraſynanchen appellāt in his. ſi qd nō prohibeat maius ſanguis ſtatim mittēdus eſt & medicamina ſunt adhibēda ſtiptica quæq; diſtrahāt. ❡ Et capiēdos crine ut ſama eſt hōi exin ī ſole pecuniā iuenire. Prouerbiū in illos dcm̄ quoq; conatus magnus qdē eſt ſed fructus irritus: nā crinib⁹ hoīe; tenere nō poſſis ubi reliquū corpus ſit liberū pecuniā quoq; in ſole uix poſſis cernere id ꝑpediētib⁹ radiis ſolarib⁹. Mi hi ſeruaſſo. ꝓ ſeruauero. ❡ Pater uenibit. Veneo ex uenū & eo cōpoſitū primitiui inclinationē totā hʒ. Veni ui præteritū uenitū ſupinū qcqd dicant nonnulli cū Priſciano ita nāq; & cū aliis uerbis iflectiť ut uenūdo uenundedi uenundatū. ❡ Exhæredem meis me bonis faciaʒ: ideſt pri uem ut huic dem mulieri. ❡ Eſtur. bibitur: ideſt eſca & potu abſumiť. ❡ Sagina plane eſt. qa ut ſagina eliqueſcit ita huius bona diffluunt. ❡ Viuo argento ſacruficaſſem. ſacrum inquit feciſſem argēto præſentaneo. nā id uiuū uocat argentū ita nāq; melius q̄ ut intelligat uilius nē pe id quod græci hydrargyron uocant aut uiuo argento immixto atq; putilato. ❡ Medulitus. a medulis uſq;. ❡ Mulier quæ ſe ſuāq; ætatē ſpecit. Quæ mulier inqt quæ ſe pulchram uidet & ætate uiridem. Antiquo uſus uerbo ſpecit dicit uñ ſpecies & ſpecimē pulchritudo. ❡ Speculo eluſa eſt. illudit ſpeculo ſi eo utitur. ❡ Vbi accōmodas capillū cōmodū eſſe credito. ſenſus eſt. Tanta tua eſt pulchritudo ut i quēcūq; locū capillū ieceris ibi uenuſte accommodeť. ❡ Cedo ceruſam. Ceruſa ē quā græci pſymithion uocāt: ex plūbo in acuto aceto ſoluto cōparatur: quo cōpareť nō alienū puto uitruuii uerba ꝓferre. Rhodi. n. iqt doliis ſarmēta collocātes aceto ſuffuſo ſupra ſarmēta collocāt plūbeas maſſas deīde ea opculis obturāt ne ſpiramētū obturata emittāt. poſt certū tps apientes iueniūt e maſſis plūbeis ceruſſā. eadē rōne lamellas æreas collocātes efficiūt æruginē q̄ eruca appellať. Ceruſa uero cū i fornace cogť mutato coloř ad ignis icēdiū efficiť ſādaraca. id aūt icēdio factū ex caſu didicerūt hoīes ex eo mľto meliorē uſū ꝓſtari: q̄ q̄ de matellis ꝑ ſe nata foditur. utcūq; igiť ita ceruſſa cōpareť: neq; acutū neq; lancinās qcq̄ habet neq; diſtrahēs: ſed emplaſticū ac refrigerās. Vſta aūt iqt aeti⁹ pura ceruſſa mutať i id qđ ſyricū nūcupať: quē medici ſādyca uocāt. exuſta aūt ceruſſa tenuiū fit ptiū & ne qdē ita calefaciēs. fucus aūt frigiditatē ceruſſæ cuſtodiēs partiū tenuitatē admiſit: ut ea ad intima poſſit corporꝫ penetrare. Cōpoſitio ex ceruſſa ad faciei nigrorē āmouēdū a græcis tradita medicis. Thuris unica una ac dimidia ceruſſa diligenter lota litargyrio ſæpius abluto in oleo ac decoctiōe alborꝫ cicerū amili recētis marmoris candidiſſimi

Scapha tam lepide dixeris: dabo aliquid hodie. Sca. pertuli
Tibi philocomaſiū mea. Philoc. ſuo qq; loco uidē capillus ſatis (to
Cōpoſit⁹ ē cōmode. Sca. ubi tu cōmodas capillū: cōmodū eē credi
Ph. Vah qd illa pōt peius qcq̄ muliere memorarier? nunc aſſenta
Sceleſta eſt: dudū aduerſatrix erat. Philoc. cedo ceruſā. Sca. qd (trix
Ceruſa opus eſt? Philoco. nam qui malas oblinam. Sca. una opa
Ebur atramento candefacere poſtules. Ph. lepide dictum
De atramēto atq; ebore. euge plaudo ſcaphæ. philoc. tū tu igiť cedo
Purpuriſſū. Sca. nō do: ſcita es tu qdem: noua pictura interpollare
Opus lepidiſſimū: nō iſtā ætatē opʒ pigmētū illud attingere (uis
Neq; ceruſam neq; melinum neq; aliam ullam offuciam
Cape igitur ſpeculum. Ph. hei mihi miſero ſauium ſpeculo dedit
Nimis uelim lapidem qui ego illi ſpeculo imminuam caput
Sca. Linteum cape. tuq; exterge tibi manus. Philoc. qd ita obſecro?
Sca. Vt ſpeculum tenuiſti: metuo ne oleant argentum manus.
Ne uſquam argentum te accepiſſe ſuſpicetur philolaches.
Ph. Non uideor uidiſſe lenam callidiorem ullam alteram.
Vt lepide atq; aſtute in mentem uenit de ſpeculo. Philoco. mane
Etiam ne unguentis unguendam cenſes? Sca. minime feceris.
Philoco. Qua pp? Sca. quia ecaſtor mulier recte olet ubi nihil olet
Nam iſtæ ueteres quæ ſe unguentis unctitant: interpolles
Vetulæ. edentulæ. quæ uitia corporis fuco ocultant
Vbi ſeſe ſudor cum unguentis conſociauit illico
Itidem olent: quaſi cum una multa iura confundit cocus.
Quid oleas neſcias: niſi id unum nil male olere intelligas.
Ph. Vt perdocte cuncta callet: nihil hac docta doctius:
Verum illud eſt maximum: adeo pars noſtrorum intelligit
Quibus anus domi ſunt uxores. quæ nos dote meruerunt.
Philoco. Agedum contēpla aurū & pallam: ſatin hæc decēt ſcapha?
Sca. Nō me curare iſtuc opʒ. Philoc. quē obſecro igiť? Sca. eloquar.
Philolaches nequid emat: niſi quod tibi placere cenſeat.
Nam amator meretricis mores ſibi emit: auro & purpura
Quid opus eſt: quod ſuum eſſe nolit: te ultro oſtentarier
Purpura ætate occultanda eſt: aurum turpi mulieri.

Aſſētari. Adulari Blādiri. Ceruſa.

Purpuriſſum. Interpol lare. Melinus color. Offuciæ Fucus. Sauium Baſium Oſculū. Interpol les. Edentulus.

VALLA

IVpiter ſuprem⁹.ſupra oſtē
ſum eſt i grunionis & tra/
nionis contentione tranio
nem ad portū cōtēdere ut ad epulā
dū obſoniū coemeret hero. nūc ſe i
portu peregre rediiſſe herū oſtendit
theuropidē.q̄ obrē aduenienti pri/
mas inſtruit inſidias fores occluſas
inueniat.itaq; domi oēs iubet ſilere
diſcūbētes.℃Nuſquā ſtabulū ē cō
fidentiæ.Nullo inquit in loco licet
nobis conſiſtere ubi confidamus.
℃Erroris montem maximū. Viſo
theuropide eū montē erroris uocat
q̄a qd' a ꝓpoſito errēt facit. ℃Her⁹
Vale. aduenit ꝑegre.nempe theuropides.
℃Periit tranio.ſe piiſſe dicit:q̄a he/
rilis filii corruptor.℃Excruciari ꝑ
me.locū meū ſubire ī cruciatu poſ/
ſit.℃Plagipati ferrei.q duricia fer/
rea patiplagas q̄ant. ℃Tribaces ui
ri.atriti flagris. tribuo nāq; tereo ſi/
gnificat.℃Triū nūmoꝝ cā.i.uiliſ/
ſimo ꝑtio.℃Subeūt ſub haſta.ſub
haſtari q̄ant: & uiliſſima q̄q; ꝑpeti.
Solea. ℃Vt offigant̄.īfixi habeant̄.℃Ar
gentū petito ꝑſentaneū. ſine mora
Matula. ꝑbitū.ita Pli.ſæpe locut⁹ꝑſentaneū
Matella remediū dicit. ℃Curro curriculo
donū. Curriculo ſtatim. nā aduer/
biū eſt.℃Oīa amolirier: dimoueri
ne q̄d inoteſcat aduenienti.℃Qui
pōt. Quo mō fieri pōt ut perieris.
℃Quid illi reditio etiam huc fuit.
Quid inq̄t redire fuit neceſſe.℃Ce
do ſoleas.calceos dicit. ℃Pro ma/
tula hēbo.matula ac matelio ad na
ture ſecretiora uētriſq; onus excipiē
dū.℃Medicabo metū. & medico
& medicor caſu accuſandi dixerūt
ueteres.℃Amolimini:magna mo
le āmouete. ℃Ne metuas potare.
Ne metuæ iq̄t ob hoc min⁹ q̄ uelis
potare. ℃Madeo metu.Ebri⁹ ſum
ob metuʒ.nā madidū ebrium ſæpe
Pla.ut ſiccū tēpantē dicit. ℃Poti.
an poſſibile eſt.℃Mutire quēq̄ ſi/
ueris.pmiſeris quēq̄ loq̄.℃Pluma
haud intereſt. Nō plus dn̄iæ īquit
eſt q̄ una pluma mō. ℃Defenſor
ne ſit.an defenſus ubi in defenſoris
pectore nulla fiducia eſt. ℃Quā/
uis.quantūcūq;. ℃De ſubito.repē
te.℃Facere neq̄ter.iprobe.℃Pro/
ueniant ſine modo.ſine uerbū eſt.
omitte inquit cuncta ſedata ue//
niant. ℃Quos credo mortuo nū/
quā fore. Mortuo enim ludos ue/
teres faciebant.ut apud Homerum
Achilles

QVINTVS ACTVS

Ph.Quid eſt?Tra.ego & tu.Ph.quid?Tra.& ego & tu perimus.
Ph.Quid ita?Tr.pr̄ adeſt.Ph.qd ego ex te audio?Tr.abſumpti ſu
Pater inquam tuus uenit.Ph.ubi es is obſecro?Tr.adeſt (mus
Ph.Quis id ait:quis uidit?Tra.egomet inquā uidi.Ph.uæ mihi
Quid ego agā?Tr.nunquid tu malū me rogitas qd agas:accūbas.
Ph.Vidiſti?Tra.egomet inquam.Philoc.certe inquam occidi
Si tu uera memoras.Tra.quid mihi ſit boni ſi mentirer.
Ph.Quid ego nunc faciam?Tra.iube hæc hinc omnia amolirier
Quis iſtic dormit?Ph.callidamantes.Tr.ſuſcita iſtum delphium.
Del.Callidamantes callidamātes uigila.Cal.uigilo.cedo ut bibam.
Del.Vigila pater aduenit peregre philolachis.Cal.ualeat pater.
Ph.Valet ille quidem atq; diſperii.Cal.diſperiſti?qui poteſt?
Ph.Quæſo ædepol exurge:pater aduenit.Cal.tuus uenit pater
Iube abire rurſum.quid illi reditio etiam huc fuit?
Ph.Quid ego agā?pater iā hic me offēdet:miſerꝝ aduenīēs ebriū
Aedis plenas cōuiuarum:& mulierum miſerum eſt opus
Sicut ego aduentu patris:nunc quæro quid feciam miſer?
Tra.Ecce autem hic depoſuit caput & dormit:ſuſcita.
Ph.Etiam uigila pater inquam aderit iā hic meus.Cal.ain tu pater?
Cedo ſoleas mihi ut arma capiam:iam pol ego occidam patrem.
Ph.Perdis rem tace amabo:abripite hunc intro actutū īter manus.
Cal.Iam hercle ego uos pro matula habebo niſi matulam datis.
Ph.Perii.Tr.habe bonū aīum:ego iſtum lepide medicabo metum.
Ph.Nullus ſum.Tra.taceas ergo qui iſtæc ſedens meditabor tibi.
Satin habes:ſi ego aduenientem ita patrem faciam tuum.
Non modo ne introeat:uerum etiam ut fugiat longe ab ædibus.
Vos modo hinc abite intro:atq; hæc hinc propere amolimini.
Ph.Vbi ego ero?Tra.ubi maxime eſſe uis:cum hac cum iſtac eris.
Del.Quid eſt igit᷑ abeamus hinc nos?Cal.non hoc longe delphiū
Nam metuis potare haud tantillo hac quidem cauſa minus.
Ph.Hei mihi comiſta hæc blāda dicta.quo eueniāt madeo metu.
Tr.Potin animo ut ſis quieto:& facias qd' iubeo?Philo.poteſt.
Tr.Omnium primnm philochomaſium intro abi:& tu delphiū
Philoco.Morigeræ tibi erimus ambæ. Tr.ita ille faxit iupiter
Animumaduorte:nunc tu iam quæ uolo adcurarier
Omnium primnm dum ædes iam fac occluſæ ſient.
Intus caue mutire quēquam ſineris. Ph.curabitur.
Tr.Tanquā ſi intus natus nemo in ædibus habitet.Philo.licet.
Tr.Neu quiſquam reſponſet quando haſce ædis pultabit ſenex.
Ph.Nunquid aliud?Tr.clauim mihi harūſce ædium nunciam
Iam iube efferri:intus haſce ego ædis occludam hinc foris.
Ph.In tuam cuſtodiam meq;:& meas ſpes trado tranio.
Tr.Pluma haud intereſt patronus:an cliens propior fiet
Homini cui nulla eſt in pectore audacia.
Nam cui uis homini:uel optumo uel peſſumo
Quamuis de ſubito facile eſt facere nequiter.
Clauem cedo atq; abi intro:atq; occlude hoſtium:

Ph.Verum

Ph. Verum id uidendum eſt id uiri docti eſt opus
Quæ deſignata ſint. & facta nequitia
Nequid ponatur. quãobrem pigeat uiuere.
Tr. Tranquille cuncta & tu proueniant ſine modo.
Sicut ego efficiam: quæ facta hic turbabimus
Profecto ut liqueant omnia & tranquilla ſint
Neq; quicquam nobis pariant ex eo incommodi.
Sed quid tu egrederis? ſpero iam iam optume
Præceptis paruiſti? Philoco. iuſſit maxumo opere orare ut patrem
Aliquo ut abſterreres modo ne introiret. Tr. adeſt
Qui etiam hoc illi dicito facturum ut ne etiam
Aſpicere ædis audeat: capite obuoluto ut fugiat
Sũmo cuʒ metu. clauim cedo atq; abi hinc intro atq;
Occlude hoſtium: & ego hinc occludam iube uenire nunc iam
Ludos ego hodie uiuo præſenti hic ſene faciam.
Quod credo mortuo nunquam fore
Concedam a foribus huc hinc ſpeculabor procul
Vnde aduenienti ſarcinam imponam ſeni.

Teuropides Senex. Tranio Seruus.

HAbeo neptune gratiam magnam tibi
Cum me amiſiſti a te uix uiuum modo.
Verum ſi poſthac me pedem latum modo
Scies impoſuiſſe in undam haud cauſa illico eſt
Quod nunc uoluiſti facere quin facias mihi
Apage apage me nunc iam poſt hunc diem
Quod crediturus tibi fui: omne credidi.
Tr. Aedepol neptune peccauiſti largiter
Qui occaſionem hanc amiſiſti tam bonam
Teu. Triennio poſt ægypto aduenio domum:
Credo expectatus ueniam familiaribus
Tr. Nimio pol ille potuit expectatior
Venire: qui te nunciaret mortuum.
Teu. Sed quid hoc occluſa ianua eſt interdius
Pultabo: heus ecquis iſtas aperit fores?
Tra. Quis homo eſt. qui noſtras ædis acceſſit prope
Teu. Meus ſeruos hic quidem eſt tranio? Tra. o teuropides
Perſalue: ſaluum te adueniſſe gaudeo
Vſq; inualuiſti? Teu. uſq; ut uides. Tra. factum optime.
Teu. Quid uos inſani eſtis? Tra. quidum. Teu. ſic quia

Achilles Patroclo. apud Virgilium
℄ Aeneas Anchiſæ. apud Statium
argiui archemoro. ℄ Sarcinam im
ponam ſeni. Theuropidem inquit
metu onerem ſenem.
HAbeo neptune gratiã. Do/ BERN.
mũ aduenientẽ Theuropi SARA.
dẽ propellet tranio: cõfin/ VENE.
get mõſtris terificis ædes turbari: ſʒ
primũ ſenex ſe ſoſpitẽ adueniſſe: ef/
fugiſſeq; maris ſcæuiciã lætaꝫ. ℄ Il
los Abſcedere. Qui cum eo aduene
rãt. ℄ Maximũ. Pro maxime: ut il/
lud: licet ingens ianitor antro æter/
num latrans. ℄ In acherontẽ reci/
pere horcus noluit: ꝙ adhuc corp⁹
eius eſſet iſepultũ: qđ tangit Virg. in
ſexto. hæc ois quã cernis in ops in Ludi fie
humataq; turba eſt portitor ille cha bãt in fa
ron hi quos uehit unda ſepulti: nec ciem
ripas daꝫ horrendas nec rauca fluẽ magno/
ta tranſportare prius q̃ ſedibus oſſa rũ uirorꝫ
quierunt. ℄ Præmature. Ante con
ſtitutũ tẽpus: & notandũ ꝙ dicim⁹
uuã præmaturã nõ ꝙ ante tempus
ſit facta matura: nã tũc dr̃ ꝑcox. Sed
ꝙ nõdũ matureſcit: quæ græce om
phax: uñ omphacium ex ea liquor.
℄ Simpla. Nullius ꝑcii: nã res ui/
les & nulli præcii ſimpharias dixe/
rũt antiqui. ℄ Nihil ego cõmerui.
Quaſi uenientẽ mortuũ reformi/
det. ℄ E grege es. Sepas te a nobis.
Abeo neptune gratiã ma/ VALLA
h gnã tibi. Theuropides pe/ Habere
gre aduenięs dũ pulſando gr̃am &
fores minaꝫ ſuorũ neminẽ reſpon/ gratias.
dere a ſeruo traniõe excipiꝫ q̃ cõfin Agere
git monſtra domi apparuiſſe: ideo gratias.
illinc fuiſſe emigratũ. uix uiuũ mo/ Referre
do tam uæhementer a fluctibus agi gr̃am.
tatum. ℄ Me pedem latum modo
ſcies impoſiſſe in undam: ſenſus eſt
ſi in poſteruʒ me noueris in aquas
tantum ſpacii ingreſſum eſſe quan/ Occaſio
tum pedis eſt latitudo cauſa nõ erit
cur me nõ eneces: quod parum de/
fuit ne nunc faceres. ℄ Quod credi
turus tibi fui omne credidi. Cõmiſi
inqt tibi qđ erã cõmiſurus: cõmer
cii amplius nihil tecum habiturus. Interdi⁹
℄ Peccauiſti iugiter: grauiter deli/
qſti. ℄ Interdius. aduerbiũ eſt ut in
terdiu ſicut noctu. ℄ Haſce ãbas.
ſubaudi fores. ℄ Perduaxit cũ hoc
omine: occiderint ꝑdiderint cũ tuo
hoc augurio. ℄ Expiare ut poſſies:
purgaꝫ poſſis. Illos quos tecũ ſub/
audi cõites adduxiſti. ℄ Capitalis

ædes facta eſt.i.capitale meret̃ piacu
lũ & antiq̃ dictũ eſt ꝓ domo ædes
in ſingulari. ℭ Antiquũ & uetus.
Antiquũ qa priorib⁹ ſæculis factũ.
Vetus qa obſcurũ. ℭ De repẽte cõ/
feſtim. ℭ Maxumũ. metalaſis figu
ra nomẽ pro aduerbio. ℭ Diapon
tius.ex diapõto. ℭ Quia p̃mature
uita careo. Quia inquit ante fatale
meæ mortis tp̃s occiſus ſum.nã p̃/
maturũ diximus qđ necdũ maturꝝ
acerbũq; ẽ ut uuã p̃maturã quã uo
ce græca omphaca noiam⁹: ĩde um
phaciũ eũ liquorem q̃ de uua expri
mitur p̃matura & omphacinũ oleũ
qđ pariter ex bacchis exprimit̃ p̃ma
turis.nã fruct⁹q maturitate alios p̃/
uenerũt p̃coces noiam⁹. Simpla ẽ
Piare: Expiare.
hitatio. Ad unũ iqt ptinet ñ ad plu/
res ſimplũ dicim⁹cui ꝯriũ mltiplex.
ℭ Quid e græge es. Cur a meo ſece
dis cõſortio. Quãtũ qs.q̃tũ potes.

Alia ex/poſitio IOAN. BAPT. PII.

IMpoſiſſe ſcribẽdũ ĩpoſuiſſe
ℭ Haud cã ẽ. cãʒ nõ di:o:
qn me iudice iuſte dicar ple
cti. ℭ Largiter alibi legit̃ iugiter.i.
ppeti cõtinuo:multũ:prima,pducta
dr̃ iugis. Horati⁹. Iugis aquæ fons.
Aucu/pet & aucupor
ℭ Interdius.de die. ℭ Pultari.ſcri/
be.pultaui. ℭ Quẽ mortalẽ: ſubin
Capitale
tellige occidi. ℭ Abſcede. ſcribẽdũ
abſcedere. ℭ Vos quoq; terrã:tanq̃
hoc expiamentũ eſſet:& manes qe/
turi eẽnt:ueluti hic inſepulti manes
furerent:qđ faciunt cũ honoris tu/
mulus illis nõ datur:ſuper q̃ re exẽ/
plũ tale cõperies apud Cæciliũ Pli/
niuʒ:erat Athenis ſpatioſa & capax
domus:ſed infamis & peſtilẽs:p ſi/
lentiũ noctis ſonus ferri:& ſi attẽde
Quapp.
res acrius: ſtrepitus uinculoꝝ lon/
gius primo:deinde proximo redde
bat̃: mox apparebat Idolon ſenex
macie & ſquallore cõfectus:ꝓmiſſa
barba:horrenti capillo: cruribus cõ
pedes: manibus cathenas gerebat:
quatiebatq;:inde habitantib⁹ triſtes
De re/pente.
duræq; noctes p metũ uigilabant̃:
uigiliã morbus & creſcẽte formidi
Ab hic.
ne mors ſeq̃bat̃.nã interdiu quoq;
q̃q̃ abſceſſerat imago memoria ima
ginis oculis inherebat:lõgiorq; cau
ſis timoris timor erat.deſerta ĩde &
dãnata ſolitudĩe domus: totaq; illi
monſtro relicta ꝓſcribebat̃: tñ ſi qs
cõducere ignar⁹ tãti mali uellet:Ve/
nit athenas philoſophus athenodo
rus:legit titulũ: audítoq; p̃tio quia
ſuſpecta uilitas: pconctatus oia do/
cetur:ac

Foris ambulatis:natus nemo in ædibus
Fuat.neq; qui recludat:neq; qui reſpondeat
Pultando pedibus pene confregi haſce ambas.
Tra.Eo an tu tetigiſti has ædes? Teu.cur non tangerem?
Quin pultando inquam pene confregi fores.
Tr.Tetigiſtin? Teu.tetigi inq̃ & pultaui. Tr.uah. Teu.quid eſt?
Tr.Male hercle factum. Teu.quid eſt negocii? Tr.non poteſt
Tr.Male hercle factum. Teu.quid eſt negocii? Tr.non poteſt
Dici q̃ indignum facinus feciſti:& malum.
Teu.Quid iam? Tra.fuge obſecro atq; abſcede ab ædibus
Fuge huc.fuge ad me propius.tetigiſtin fores?
Teu.Quomodo pultare potui.ſi non tangerem?
Tra.Occidiſti hercle. Teu.quem mortalem. Tra.omnes tuos:
Teu.Dii te deæq; omnis perduant cum iſtoc omine.
Tra.Metuo te atq; iſtos expiare ut poſſies.
Teu.Quãobrem ut q̃ ſubito rem mihi adportas nouam.
Tra.Et heus iube illos illinc amabo abſcedere.
Teu.Abſcedite. Tra.ædes ne attingite.tangite
Vos quoq; terram. Teu.obſecro hercle quin eloquere.
Tra.Quia ſeptem menſes ſunt cum in haſce ædes pedem
Nemo intro detulit:ſemel ut emigrauimus.
Teu.Eloquere quid ita? Tra.circumſpice dum nunquis eſt?
Sermonem noſtrum qui aucupet. Teu.tutum probe.
Tra.Circumſpice etiam. Teu.nemo eſt:loquere nunc iam.
Tra.Capitalis ædis facta eſt. Teu.quid eſt:non intelligo.
Tra.Scelus inquam factum eſt iam diu antiquum & uetus:
Antiquum id adeo:nos nunc factum inuenimus.
Teu.Quid iſtic eſt ſceleſte aut quis id fecit? cedo
Tra.Hoſpes necauit hoſpitem captum manu.
Iſte ut ego opinor: qui has tibi ædes uendidit.
Teu.Necauit? Tra.aurumq; ademit hoſpiti:
Eumq; hic defodit hoſpitem ibidem in ædibus:
Teu.Quapropter id uos factum ſuſpicamini?
Tra.Ego dicam auſculta:ut foris cœnauerat
Tuus gnatus poſtq̃ redit a cæna domum
Abimus omnes cubitum condormiuimus
Lucernam forte oblitus fueram extinguere
Atq; ille exclamat de repente maxumum.
Teu.Quis homo an gnatus meus? Tra.ſic tace auſculta modo
Ait ueniſſe illum inſomnis ad ſeſe mortuum
Teu.Nempe ergo inſomnis? Tra.ita ſed auſculta modo
Ait illum hoc pacto ſibi dixiſſe mortuum.
Teu.Inſomnis? Tra.mirum qui uigilanti diceret
Qui ab hinc ſexaginta annis occiſus foret
Interdum inepte ſtultus es. Teu.taceo. Tra.ſed ecce quæ illi ait
Ego tranſmarinus hoſpes ſum diapontius
Hic habito.hæc mihi dedita eſt habitatio

Nam me

Nam me in acherontem recipere horcus noluit.
Q uia præmature uita careo.per fidem
Deceptus ſum.hoſpes hic me necauit.iſq; me
Defodit in ſepulchrum clam ibidem in hiſce ædibus
celeſtus auri cauſa.nunc tu hinc emigra
celeſtæ ſunt ædes.ſimpla eſt habitatio.
Q uæ hic monſtra fiunt anno uix poſſum eloqui
ecede.T u.quid obſecro hercle factum eſt?T ra. cõcrepuit foris
Hic me percuſſit.T e.guttam haud habeo ſanguinis
Viuum me adcerſunt ad acheruntem mortui.
erii hiſce hodie hanc contra dabunt fabulam
imiſq; formido ne manifeſto hic me opprimant
r.Q uid tute tecum loquere.abſcede ab ianua
uge obſecro hercle.T eu. quo fugiam?etiam tu fuges.
r.Nihil ego formido pax mihi eſt cum mortuis:
e.Heus tranio.T ra.non me appellabis ſi ſapis
ihil ego cõmerui:neq; iſtas percuſſi fores.
e.Q uæſo quid e grege es?qui te agitat tranio?
Q ui cum iſtæc loquere?T r.an quæſo tu appellaueras
ta me dii amabunt mortuum illum credidi
xpoſtulare.quia percuſſiſſes fores:ſed tu etiam ne aſtas
ec quod dico obtemperas?T e.quid faciam?T r.caue reſpexis
uge atq; opi caput.T e.cur nõ fugis tu?.T r.pax mihi ẽ cũ mortuis
e.Scio quod modo igitur cur tantopere extimueras?
r.Nihil me curaſſis inq̃.ego mihi prouidero
u ut occœpiſti tantum quantum quis fuge.
tq; herculem inuocabis.T e.hercules te inuoco:
r.Et ego tibi hodie ut det ſenex magnum malum
roh dii immortales:obſecro ueſtram fidem.
Q uid ego hodie negocii cõfeci malum.

Daniſta.Tranio.T europides Senex.

S Celeſtiorem ego annum locando argento fœnori
Nunquam ullum uidi q̃ mihi annus obtigit.
A mane ad noctem uſq; in foro ego diem
ocare argenti nemini nũmum queo.
r. Nunc pol ego perii plane imperpetuum modum.
Daniſta adeſt qui dedit qui amica eſt empta
Manifeſta res eſt:niſi quod occurro prius

cetur:ac nihilominus imo tãto ma Acherõ.
gis cõducit : ubi cœpit adueſpera/
ſcere:iubet ſterni ſibi ĩ prima domꝰ
parte poſcit pugillares:ſtilũ:lumen:
ſuos oẽs in interiora dimittit : ipſe
ad ſcribendum animũ:oculos: ma
nũ intẽdit:ne uacua mẽs audita ſi/
mulacra & inanes ſibi metꝰ finge/ A.I.Im/
ret:initioq; ubiq; ſilẽtiũ:deĩde cõcu pius.
ti ferrũ.uincula moueri:ille nõ tolle
re oculos:nõ remittere ſtilũ: ſed oſ/
firmare aĩum auribuſq; ꝑtẽdere : tũ
crebeſcere fragor:aduẽtare ẽt : ut li/
mine iã:ut ĩtra limẽ audiri. reſpicit:
uidet agnoſcitq; narratã ſibi effigiẽ
ſtabat:ĩnuebatq; digito ſimilis uo/
cãti.hic cõtra ut paululũ expectaret
manu ſignĩt : rurſuſq; cæris & ſtilo
ĩcũbit.Illa ſcribẽtis capiti catẽnis ĩſo
nabat:reſpicit idẽ rurſus qđ priꝰ in/
nuẽtẽ.nec moratꝰ tollit lumẽ:& ſe/
quitur.Ibat illa lẽto gradu q̃ſi gra/
uis uinculis:poſtq̃ reflexit ĩ areã do
mus:repẽte dilapſa deſerit comitẽ.
deſertus herbas & folia cõcerpta ſi/
gnũ loco põit.poſtero die adit ma/
giſtratꝰ:monet ut illũ locũ effodi iu
beãt.Inueniũt oſſa ĩſerta catẽnis &
ĩplicita:q̃ corpus æuo terraq; putre
factũ nuda & exeſa reliq̃rat uĩculis:
Collecta publice ſepiliunt : domus
poſtea rite cõditis manibꝰ caruit.De
hac pulueris iniectiõe Virg.li.ænei/
dos ſexto:aut tu mihi terram iniice.
Seruius.terræ aũt iniectio ſcđm põ
tificalẽ ritũ poterat fieri:& circa ca/
dauer & circa abſentiũ corpora q/
buſdã ſolẽnibꝰ ſacris.De q̃ iniectiõe
credimꝰ marcũ tulliũ iſta loquẽtẽ ĩ/
tellexiſſe:& qđ nũc cõiter in oibꝰ ſe
pulti penitꝰ humati dicũt.Illud erat
propriũ tñ in iis:quos humus inie/
cta cõtegeret eũq; morẽ ius pontifi
cale cõfirmat.Nã priuſq̃ in eos inie
cta gleba ẽ tumulatꝰ & humatꝰ eſt:
& gleba uocatur. hæc Cicero pen/
ſitatius terræ iniectionez enarrans:
quẽ morẽ ſeruius ignoraſſe uidet
quæ enim ſuper iis ait ſopina uidẽ/
tur:& umbræ interprætationis.

S Celeſtiorẽ ego ãnũ: Apte
conq̃rẽtẽ. Trapezitã Pla. BERN.
inducit diẽ illi ꝑteriſſe ſine SARA.
lucro:is dũ it petitũ pecuniã fœno/ VENE.
ri datã philolacheti: ĩcidit ĩ Tranio/
nem ſeruũ.❡Qui dedit.i.pecuniã
mutuauit:& rurſus q.p q̃. ❡Quã
aĩus cõſciꝰ.Sic Seneca.Nihil tã timi
dũ facit aĩuz q̃ repheſibilis uitæ cõ
ſcientia.❡Negat qñ cogitas. Lege

illud negat cũ interrogatione? & loco qñ dic quã rẽ; & ſenſus erit abſolutus & loquiẽ ibi Tranio. ℭ Quã pirum uulpes comeſt. Per deriſionem dictum:nam uulpes quæ libẽter carne ueſcitur non niſi fame affecta pirum comedit:hoc dicto denotat rem difficilem no poſſe niſi difficulter peragi. ℭ Neq; fœnus neq; ſortem:fœnus ab eo dicitur qđ pecuniam pariat quaſi fœtus uel fœtura a græcis tocos a potu τικτειν qđ parere ſignificat ut Noni. Varro. Sors in paterno caſu & ſortis dicitur ut Plau.in caſſina:& teſtaẽ Priſcianus:& pecunia dicitur q̃ in fœnore eſt:ſupra quã qcquid eſt uſura eſt:eſt in ſacris litteris mutuo dantes nihil inde ſperãtes. ℭ Sceleſtus

Technæ

natus ẽ.ſ.dies mihi. ℭ Saturites puto nouatũ uerbũ a ſaturitate. ℭ Abſis. Sis ꝓ ſiuis. ℭ Pilũ. Eſt genus telis:inde pilani q pilis pugnãt. Lucanus. & pila minãtia pilis. ℭ Inanis. Scilicet pecũia. ℭ Tu hercle ne tu: Conciſa & perplexa loquiẽ ut mos eſt metuentis. ℭ Extentatũ : eſt extẽtare exquirere experiri. ℭ Aedium dominus. Quas ſimulauit Tranio emiſſe philolachẽ: ut planius in ſequenti ſcæna.

Trani⁹: & tranio.

VALLA

Celeſtiorẽ ego annũ. Vt in oĩbus Plautinis comœdiis ita in hac iuerſa multa ꝑperã:ac ꝑuerſe multa poſita ſũt:fœnerator cõ queriẽ hũc annũ locãdo argento iniquũ fuiſſe & theoropides ſe ab eo q ædes uẽdiderat accepiſſe nil mõſtroſum ĩ his ædib⁹ unq̃ auditũ fuiſſe. renuit tranio. ℭ In foro ego cõtriui diẽ. in re fœneraria nhil ſum cõſecut⁹. ℭ Qui amica ẽ ẽpta: dedit igt pecuniã q̃ pecunia ẽ ẽpta phylocomaſiũ. ℭ Vñ is. uñ te recipis inq̃. ℭ Technæ meæ. fallaciæ ĩſidiæ. ℭ Neq; fœnus neq; ſortẽ argẽti dãnũt. neq; dant inqt pecuniã q̃ ipẽ eis dedi:neq; eã quã ſorte ſuꝫ ꝓmerit⁹. fœn⁹ a fœtu dcm̃ qđ pecunia pecuniã ꝑiat: ſic a græcis tocos dr̃ α̉ποτου τικτειν.i.a pariẽdo. ℭ Quo te agis. ꝑcũctaẽ theuropides tranionẽ quo ſe agat qñ fœneratori obuiã contẽdebat ne palã de accepta fieret pecunia. ℭ Occupabo adire. ꝑueniã aditũ illius ad me. ℭ Sat ne iter bñ. ſatis ne igt bñ iter habui ut ſi accepturus pecuniam: ℭ Pilũ iniecisti mihi. me ĩpetere uiſus pilo.

Nequoquam.

Hilarus.

Saturites.

Bellua.

Belluin⁹

Pilum.

Primipilus.

Hariolus.

Aruſpex

Opportunus.

Ne hoc ſenex reſciſcat:ibo huic obuiam
Sed quid nam hic ſeſe tam cito recipit domum.
Metuo ne de hac re quippiam inaudiuerit
Accedam atq; appellabo:ut q̃ timeo miſer
Nihil eſt miſerius:q̃ animus hominis conſcius
Sicut me habet. uerum ut res hæc ſeſe habet
Pergam turbare porro. ita hæc res poſtulat
Vnde is. Te. conueni illum unde haſce ædes emeram?
Tr. Num quid dixiſti de illo quod dixi tibi?
Te. Dixi hercle uero omnia. Tra. hei miſero mihi
Etiam fatetur de hoſpite? Teu. immo pernegat.
Tr. Cape hercle obſecro cum eo una iudicem.
Sed eum uideto ut capias:qui credat mihi:
Tam facile uinces:q̃ pirum uolpes comeſt.
Metuo ne technæ meæ perpetuo perierint
Te. Q uid tu te tecum. Tra. nihil enim ſed dic mihi
Dixtin quæſo? Teu. dixi inquam ordine omnia.
Tr. Etiam fatetur de hoſpite? Te. immo pernegat
Tr. Negat? quam rem cogitas? Te. dicam ſi cõfeſſus ſit
Q uid nunc faciundũ cenſes? Tra. egon quid cenſeam?
Cape obſecro hercle cum eo una iudicem
Sed eum uideto ut capias qui credat mihi
Tam facile uinces q̃ pirum uolpes comeſt.
Da. Sed philolachetis ſeruum eccum tranium.
Q ui mihi neq; fœnus neq; ſortem argenti dannunt
Tr. Q uo te agis? Tr. nequoq̃ abeo næ ego ſum miſer
Sceleſtus natus eſt de his inimicis omnibus
Iam illo præſente adibit:næ ego ſum miſer
Ita & hinc & illinc mihi exhibent negocium
Sed occupabo adire. Da. hic ad me it ſaluus ſum
Spes eſt de argento:hilarus eſt. Tra. fruſtra eſt homo:
Saluere iubeo te mi ſaturites bene.
Da. Salue & tu:quid de argento? Ti. abi ſis belua
Continuo adueniens pilum iniecisti mihi.
Da. Hic homo inanis eſt. Tra. hic homo eſt certe ariolus.
Da. Q uid tu iſtas mutiſcis trichas? Tr. quin quid uis cedo?
Da. Vbi philolaches eſt. Tra. nunq̃ potuiſti mihi
Magis opportunus aduenire q̃ nunc aduenis.
Da. Q uid eſt? Tr. cõcede huc. Da. quin mihi argentum redditu
Tr. Scio te bona eſſe uoce:ne clama. Da. ego hercle uero clamab
Tr. Ahah morem mihi gere. Da. quid tibi morem ego uis gera
Tr. Abi q̃ſo hinc domũ. Da. abeã. Tra. redito huc circiter meridi
Da. Reddeẽ ne igitur fœnus? Tr. reddeẽ:nunc abi. Da. qd ego h
Recurſam aut operam ſummam:aut conteram
Q uid ſi hic manebo potius ad meridiem?
Tr. Immo abi domum uerum crede dico:abi modo.
Da. Q uin uos mihi fœnus date? quod hic negamini?

Tr. Tu

Tr. Tu hercle: ne tu abi modo? auſculta mihi.
Da. Iam hercle ego illum nominabo. Tr. euge ſtrenue
Beatus uero es nunc quum clamas. Da. me ut puto.
Multos me hoc pacto iam dies fruſtramini.
Moleſtus ſi ſum. reddite argentum abiero.
Tr. Reſponſiones omnes hoc uerbo eripit.
Sortem accipe. Da. immo fœnus id primum uolo.
Tr. Quid tu hominum omnium deterrime
Veniſti huc extentatum agas quod in manu eſt:
Non dat non debet. Da. non debet? Tra. nec erit quidem
Ferre hoc potes: an quod abeat foras.
Vrbem exul hic cauſa tui: qui ſortem potius dare licebit.
Da. Quin non peto? Tr. fuge: optume eccũ ædiũ dominus foras
Simo progreditur ipſus huc conceſſero. dum mi ſenatum
Conſilii in cor conuoco. tũ accedã huc quãdo qd agã inuenero.

Simo ſenex. Tranio ſeruus.

MElius anno hoc mihi non fuit domi
Nequid eſca una meruerit magis.
Prandium uxor mihi perbonum dedit,
Nunc dormitum iubet me ire: minime.
Nam mihi forte uiſum in loco fuit
Melius: q̃ prandium quod ſolum dedit:
Voluit in cubiculum abducere: eamus.
Non bonus ſomnus eſt de prandio. apage:
Clanculum ex ædibus me edidi foras.
Tota turget mihi uxor ſcio nunc domi:
Tr. Res parata eſt: mala in ueſperum huic ſeni
Nam & cœnandum & cubandum ſi intrabit male.
Si. quod magis cogito cum meo animo:
Si quis dotatam uxorem habet: male
Neminem ſollicitat ſopor: ire dormitum
Odio es tu: exequi certa res eſt: ut abeam
Potius hinc ad forum. quam domi cubem.
Atq; pol neſcio. ut moribus ſient
Veſtræ hæ. ſat ſcio quam me habeat male
Peius poſt hac fore q̃ fuit mihi?
Tr. Abitus tuus tibi ſenex fecerit male
Nil erit: q; deorum nullum accuſites
Te ipſe iure optimo merito incuſes. licet

ſus pilo. eſt autem pilum haſta præfixa ferro triãgulato. ¶ Areolus. diuinus qppe qd' nihil habeo. ¶ Mutiſcis tricas. ſũmiſſe loq̃ris uix auſus loqui inuoluta uerba. Tricas. n. inuolucra dicim⁹. ¶ Rogamini poſcimini. ¶ Veniſti huc oſtentatũ ut te fœneratorẽ oſtẽderes: ¶ Ne erit qdem. ſubaudi tibi qd' hinc fere poſſis. ¶ Senatum cõſilii: tãq̃ ſenatus habeatur de aliquo conſilio.

m Elius ãno hoc. Gaudet ſimo ſenex uxorẽ ſibi apparaſſe optimũ prandiũ. Sed ne quidem uoluiſſe uxori morẽ gerere: hoc loco lepide taxat mulieres quæ quãdoq; uiris ſublandiũtur cibo potuq; largiori. ut in uenerẽ ualentiores fiãt ab ſene iſto demũ Tranio dolo ĩpetrat: ut herus Teuropides eius inuiſat domũ: ad cuius exẽplum ſit ille fabricaturus Cyneciũ: ſimulq; Teuropidem eodẽ aſtu circũuenit: eãdẽ emiſſe filium dictitãs: & propterea ſuadens pecuniaʒ eſſe dandã daniſtæ pro ædibus: ¶ Meruerit: Placuerit in loco. Scilicet alio adeſſe. ¶ Eamus. Refert uxoris uerba. ¶ Dotatã. Dotem magnam aſſerentẽ: in aulularia dotatæ mactant dãno & malo uiros. ¶ Male. Si p ualde capĩt refertur ad illud dotatam: uel male ſubaudi illi eſt. ¶ Ire dormitum. Subaudi ſi uelis. ¶ At pol neſcio. Loqtur ad ſpectatores. ¶ A meridie amiſti cero. Ex inuerſione litterarum plerũq; mẽdũ ſcatet ut hoc loco; obſeruaui ex male cõſequentibus litteris: ſed in ſuũ ordinẽ redactis hunc locũ ita poſſe legi: & ſi quis diligentius perſpexerit lectionẽ probabit: amare iam occepiſti. Nam ſimoni forte ſuboluerat Tranionem & laute cõuiuari: & cũ meretriculis pgræcari. Quid nũc mox. Scilicet fit hic apud uos. ¶ Simul cogita. Meli⁹ ſimul cogitas: ut ſit ſermo cum ironia. & qa magis carpat q̃ hortetur eſſe amoribus & genio indulgẽdũ. ¶ Subducta tuto in terra: cũ interrogatione legendũ: & ẽ pulchra metaphora a nauibus q̃ ĩ terrã trahunt: ac dixiſſet nõne erat res uр̃a trãqlla & in tuto collocata: ſubducere aliis omiſſis ſignificatiõib⁹ ẽ nauẽ ĩ terrã trahere. Vir. q̃ſſatã uẽtis liceat ſubducere claſſeʒ: cui⁹ cõtrariũ deducere e terra ĩ mare ducere. Idẽ deducũt ſocii naues na

BERN. SARA. VENE.

A. l. Demereti.

Meridiari:

Tempus nunc eſt ſenem hunc alloqui me:
Hoc habet:repperi qui ſenem ducerem
Quo dolo a me dolorem procul pellerem
Accedam:di te ament plurimum ſimo.
Si.Saluos ſis tranio.Tra.ut uales? Si.non male.
Quid agis? Tra.hominem optimum teneo.Si.amice facis
Dum me laudas.Tra.decet certe.Si.hercle te ego
Haud bonum teneo ſeruum.eia maſtigia
A meridie amiſti cero quid nunc mox.
Tr.Quid eſt? Si.quid ſolet fieri hic? Tra. quid id eſt? Si.loquar
Si decet morem geram:uita q̃ ſit breuis ſimul cogitas quidem.
Tr.Hem uix tandem percepi ſuper his rebus noſtris te loqui.
Si.Muſice hercle agitis ætatem ita ut uos decet
Vino & uictu:piſcatu probo electili
Vitam colitis.Tra.immo uita ante hac erat
Nunc nobis cõmunia hæc exciderunt.
Si.Qui dum? Tra.ita oppido occidimus omnes ſimo.
Si.Non taces proſpere uobis cuncta uſq; adhuc proceſſerunt.
Tra.Ita ut dicis facta haud nego.nos profecto probe
Vt uoluimus.uiximus:ſed ſimo ita nunc uẽtus nauem deſeruit.
Si.Quid eſt qũo peſſumo:quæ nec ſubducta erat tuto in terra.
Tr.Hei.Si.quid eſt? Tra.me miſerum occidi.Si.qui? Tr.quia
Venit nauis noſtræ naui quæ frangat ratem.
Si.Velim ut tu uelles tranio,ſed quid eſt negocii? Tr.eloquar.
Herus peregre uenit.Si tuus ne? Tr.cor tenditur
Inde ferit iterum:poſtea hem obſecro:ne indicium
Hero facias meo.Si.e me ne quidem metuas:nihil ſciet.
Tr.Patrone ſalue.Si.nihil moror mihi iſtiuſmodi clientis.
Tr.Nunc hoc quod ad te noſter me miſit ſenex.
Si.Hoc mihi reſponde primum:quod ego te rogo
Iam de iſtis rebus noſter quid ſenſit ſenex.
Tr.Nihil quicq̃.Si.nunquid increpauit filium?
Tr.Tam liquidum eſt q̃ liquida eſſe tempeſtas ſolet:
Nunc te orare iuſſit opere maxumo:
Vt ſibi liceret inſpicere haſce ædis tuas
Si.Non ſunt uenales.Tr.ſcio equidem iſtuc:ſed ſenex
Gynecium ædificare uolt hic in ſuis:& balneas
Et ambulacrum:& porticum.Si.quid conſomniauit?
Tr.Ego dicam tibi.dare uolt uxorem filio quantum poteſt
Ad eam rem facere uolt nouum gynæcium.
Nam ſibi laudaſſe ait architectorem
Neſcio quem.ædificatas has ſane bene
Nunc hinc exemplum capere uolt.niſi tu ne uis:
Si.Nam ille malo quidem ab opere exemplum petit
Quia hic eſſe æſtatem perbonam ſubdiu ſol perpetuum diem.
Immo ædepol uero cum uſquequaq; umbra eſt
Tamen ſol ſemper hic eſt.uſq; a mane ad ueſperum

Quaſi

tat uncta carina. ¶ Clientis. Cliens & patronus correlatiua uident᷑. Liqdũ. Molle & flueñs: & in alia ſignificatiõe pur͛ dr͂ & ſine ſordib⁹. Itẽ ꝓſperũ & ſcd̃m ut ſupra liqdo auſpitio dixit Pla. ¶ Ginæciũ. Hoſpitiũ ſiue loc⁹ ẽ ubi mulieres uerſant᷑ a cæteris ſemot⁹ hoſpitiis autor Victruui⁹. ¶ Sub dio.i.ſub Ioue & ſub aere. Hora. manet ſub Ioue frigido: &
Maſtigias. qñq; u iterponit᷑ & fit ſub diuo.i. ſub cælo. ¶ Flagitator. Quaſi cõtinuus & iſtãs: nã flagitare inſtãti⁹ poſcere. Quid ſarcinatis. Alludit Pla. ad ipſius natalẽ terrã. Sarſinas i umbria ꝓuincia tuſciæ ut ex Strabone.
Muſice. ¶ Alexãdrũ magnũ. Nã a magnitudie rer͛ geſtar͛ nomẽ hoc ſibi adeptus ẽ: uide Quintũ cur. & Plutarchũ. ¶ Agathoclẽ. Quẽ apud eundẽ Plutar. uideo iſular͛ dñm appellatum rex fuit ſiciliæ. de quo in menech. quoq; mẽtionẽ facit. ¶ Duo Pro duos. ¶ Venit clitellas.ſ. teuropides herus me⁹. Hic alter.ſ. ſimo. clitella iſt.rm illud ẽ ſub quo ſarcinæ aſinis mulis & iumẽtis reliquis onerariis colligãt᷑ & iponunt᷑. Inde muli clitellari hmõi ferentes onera. ¶ Muliones: q mulos agũt ut agaſones q aſinos. ¶ Quicqd iponas uehũt p egregiã tranſlationẽ dictũ quicquid illis dixeris credũt ac magna fide & patientia ſufferunt.

VALLA
Cliens.
Patron⁹

m Elius anno hoc. Simo domo egrediẽs ait bonũ ſibi ab uxore prãdiũ datũ & pinde ſe hẽre quo abeat negociũ factus ei tranio obui⁹ cõmiſcit᷑ heruz ſuũ theuropidẽ i ſua ſe uelle domo ædificar͛: ac ad exẽplũ ſimouis ædium extruere: & pin de iuiſere ei⁹ domũ.
Liquidũ Tempeſtas. Eſca una meruerit magis. nõ fuit igt hoc anno eſca una magis q̃ mihi ꝓfuerit q̃ q̃ mõ i prãdio ſupta. ¶ Neminẽ ſollicitat ſopor. nẽpe. qa ſp uigil. ¶ Fecerit male. malefaciet igt tibi qd' abieris domo uxore
Gynæceum. Andrõ. iuita. ¶ Repperi. ſubaudi aſtuciã. ¶ Qui ſenẽ ducerẽ. ut theuropidẽ igt fallerẽ. ¶ Quo dolo a me dolorẽ ꝓcul pellerẽ. Dolo dolorẽ pellerem luſus orõnis agnominatio ẽ. ¶ Saluos ſis. noiatiuus ſingularis ſaluos. ¶ Quid ſolet fieri hic.i domo igt ura q̃ turpẽ uitã ſoletis ducere.
Subdiu. Diu. Interdiu. ¶ Muſice hercle agitis itegre. ut nihil deſit. nã muſicã ueteres encyclopædiã dixere:i q̃ oẽs ſũt cõpræhenſæ

Q uaſi flagitator adſtat uſq; ad hoſtium:
Nec mihi umbra uſquam eſt:niſi in puteo quæpiam eſt
Tr.Q uid ſarſinatis ecqua eſt? ſi umbram non habes?
Se.Moleſtus ne ſis:hæc ſunt ſicut prædico.
Tr.At tamen inſpicere nolt. Si.inſpiciat ſi lubet
Si quid erit quod illi placeat:de exemplo meo
Ipſe ædificato. Tr.eon uoco huc hominem? Si. uoca.
Tr.Alexandrum magnum atq; agathoclem aiunt maxumas
Duo res geſſiſſe.quid mihi fiet tertio qui ſolus facio facinora im/
Vehit clitellas:uehit hic autem alter ſenex. (mortalia.
Nouum mihi quæſtum inſtitui non malum
Nam muliones mulos clitellarios habent.
Ego habeo homines clitellarios:magni
Sunt oneris:quicquid imponas uehunt.

Tranio ſeruus. Teuropides. Simo Senes duo.

NVnc auſculto.an colloquar:congrediar
Heus teuropides? Te.hem quis me nominat?
Tra. Hero ſeruus multũ ſuo quo me miſeras affero oẽ
Te.Q uid illic obſecro tam diu deſtitiſti? (impetratum
Tr.Seni non ocium erat:id ſum opperitus.
Te.Antiquum obtines hoc tuum:tardus ut ſis
Tr.Heus tu ſi uoles uerbum hoc cogitare:
Simul flare ſorbereq;:haud factu facile eſt.
Ego hic eſſe:illic ſimul & haud potui.
Te.Q uid nunc? Tr.uiſe ſpecta tuo arbitratu.
Te.Age.duc me:non moror:ſubſequor te.
Tr.Senex ipſe ante hoſtium eccum opperitur:
Sed mœſtus eſt:ſe haſce uendidiſſe. Te.quid tãdem?
Tr.Orat ut ſuadeam philolacheti.ut iſtas remittat ſibi.
Te.Haud opinor:ſibi quiſquã iure metuit
Si male emptæ forent nobis iſtas redhibere haud placeret.
Lucri quicquid eſt:id domum trahere oportet.
Tr.Satius demum eſt operepretium nunc eſt iuiſſe
Te.Recte ædepol mones. Si. eho. iſtum puer cirũduce haſce ædis:
Nã egomet ductarẽ:niſi mihi eſſet ad forũ negociũ (& cõclauia

henſæ diſciplinæ.ſicut apud ariſto phanẽ ex muſica nihil noui niſi lit teras mõ & eas malas male muſicã uocãs illũ ominũ diſciplinaꝝ circu lũ. Sarſina.
¶Electili.facto delectu reꝝ omniũ. ¶Proceſſerũt.aduenerũt. Vẽtus nauem deſeruit.i.ſpes nos deſtituit a nauigãtibꝰ ſumpta trãſlatiõe quos deſerit uẽtus. ¶Me miſeruꝫ occidi.diſtinguẽdũ & ſeparatĩ legẽdũ me miſeꝝ ut interiectionis locũ teneat: inde ĩſerẽdũ occidi. Alexander magnus. ¶Cortendit̃.ꝑ extendit̃ ut pereat. Agathocles. ¶Inde ferit iteꝝ.ſubſultat & tũdit. Nihil qcq̃.i.nõ qcquã.nã nihil & nihilũ ex nõ & hilũ factũ eſt.hilũ.n. tenuiſſimũ quiddã ueteres dixere.ut Varro:ut No.ut Feſt.ut ẽ leger̃ apd̃ Lucre atq; Cice. Clitellæ. Muliones. Agaſones.
¶Nũqd ĩcrepauit filiũ.ergo ĩcrepo tã increpaui q̃ ĩcrepui:ut ueto quoq; uetaui & uetui.
¶Senex gynæceũ ædificare uult. Locũ ubi habitẽt domi mulieres qa gyne cuiꝰ genitiuꝰ gynæcos dr̃ mulier. ¶Et balneas.Dicimꝰ balnea & balneas. græci. βαλάνειον quaſi βάλλων τὸν νοῦν.i.abiiciẽs mẽtem.hoc eſt mentis curas reiiciens.
¶Quid cõſomniauit. cur hoc ĩqt q̃ſi in ſomniũ ſecũ reputauit. ¶Architectũ. q̃ ædificiis cõcine extruendis p̃eſt:uñ & de architectura uictruuii liber. ¶Subdio. qd' latine dicimus ſub ioue:dia.n.græci quẽ nos iouẽ uocant.Hora. Manet ſub ioue frigido uenator:ideſt ſub aere apto.
¶Quid ſarſinatis ecq̃ ẽ? ſi umbrã nõ habes.ludẽs tranio qm̃ Pla.ſarſinas fuit ꝑcũctat̃ num ſarſinas ſit q̃piã ſi ex umbria regiõe nõ ẽ huius poſſeſſiuũ umber umbra umbrũ.ſarſinatis autẽ antiq̃ dixit.nã q̃ nũc ꝑ as ultima ſyllaba circũflexa,ꝓferunt̃ ꝑ atis antiq enũtiabãt ut noſtratis uẽatis cuiatis:qd' nunc nr̃as ur̃as cuias. Duo res geſiſſe de maſculino.duo dixit antiq; græcorum emulatione,a q̃bus dyo dr̃. ¶Venit clitellas.tãq̃ aſinꝰ aut mulus clitellariꝰ.ita.n.q ſarcinas geſtãt noĩantur ſicut dorſuarii qui hoĩes uehũt: nam clitellis onera ſuꝑ ĩponuntur. Remittere.
NVnc auſculto. Si qs diligẽter attẽdat hæc & ſubſequens quoq; ſcæna nõ nihil interlocutorũ difficultatis aſferunt.In hac.n.ĩducunt̃ Simon & Teuropides una cũ tranione ſimul loquẽtes:& in ſequẽti ſalutat Simo BERN. SARA. VENE. Redhibere.

Te. Apage iſtum a me:nihil moror ductarier:quicquid eſt.
Si. Perductet quiſpiam ædes dico. Te. ego intro eo igitur
Sine perductore. Si. illicet. Te. ibo intro igitur.
Tr. Mane ſis uideã ne canis. Te. age dũ uide eſt. Si. abi. Te. canis e
Abi dierecta. Tr. eſt? Si. abi hinc in malam crucem. at etiam reſtas?
Te. Eſt? Si. abi hinc:nihil pericli eſt. age tam placida eſt
Quam fœta:qua uiſere intro audacter licet.
Ego eo hinc ad forum. Tr. feciſti cõmode:bene ambula.
Te. Tranio age canem iſtam a foribus abducat face
Et ſi non metuenda eſt. Tr. quin tu iſtã aſpice:ut placide accubat
Niſi moleſtum iuideri te atq; ignauum iam ut lubet.
Te. Sequere hac me igit̃. Te. eqdẽ haud uſq; ab ædib⁹ abſcedã tui

Grumio. Daniſta. Tranio. Teuropides. Simo.

Erui qui culpa carent:tum malum metuunt
Hi ſolent eſſe heris utibiles:nam qui nihil metuunt
Poſtq̃ ſunt malum meriti:ſtulta ſibi expetunt conſilia
Exercent ſeſe ad curſuram:fugiunt:ſed hi ſi reprenſi ſunt
Faciunt a malo peculium:quod nequeunt. augent ex pauſillo
Mihi in pectore conſilii mala rem prius
Quam ut meum.
Vt adhuc mihi fuit corium:eſſe oportet
Sincerum:atque ut uetem uerberare.
Si huic imperabo. probe tectum habebo malum.
Cum implicuit cæteris:ne impluat mihi.
Nam ut ſerui uolunt eſſe herum:ita ſolet
Boni improbi ſunt:malus fuit. nam nunc domi
Noſtræ tot peſſimi uiuunt peculii ſui prodigi
Plagigeruli:ubi aduerſum ut eant uocantur
Hero:nõ eo:moleſtus neſcis:ſcio quo ꝓperas geſtis
Aliquo iam hercle ire uis mula foras paſtum.
Bene merens hoc precium:unde auſcultaui foras
Solus nunc eo aduerſum hero ex plurimis ſeruis
Hoc dii craſtini cum herus reſciuerit mane
Caſtigabit eos bubulis exuuiis
Poſtremo minori ſpero tergum illorum q̃ meum.

Miſericordias

teuropidẽ tanq̃ prius nõ uiderit hominẽ:& quẽ denuo iducit in ædes ac ſi pri⁹ nõ iduxiſſet opinor eaꝝ alterã ſupuacaneã uideri:ſed uel utrãq; uel q̃ magis accõmodatã uideris ſumito. ℭ Multũ he. ſu. ſ. obſeq̃ns. ℭ Sũ opperit⁹. Ab eo qd' opperior expecto: Simul flarẽ ſorbereq;. quæ uident̃ uno & eodẽ tpe fieri nõ poſſe. ℭ Remittat ſibi. Remittit q̇dem emptor redhibet aũt uẽditor. Cõclauia. Cõclaue latine. Tricliniũ græce:ut apud Cic. & Quin. facile ẽ intueri. Victruui⁹ quoq; dixit in tricliniis cæteriſq; cõclauib⁹ maxim⁹ uſus liminũ:cõclauiũ a Feſto dictũ eſt:q̄ una claui claudat̃. ℭ Abi dierecta. Canẽ ab ædibus abigit. ℭ Iam ut lubet. Scilicet ingredere.

VALLA NVnc auſculto. Tranio a Simone rediẽs ad teuropidẽ ab ipſo tarditatis arguit̃ de ædibus uiſendis locuturus ubi licet itueri ꝑuerſe hæc habere cũ nec duʒ tranio theuropidi uiſus fuerit ſignificaſſe ædes emptas:ſed mox indicabũtur. ℭ Tã diu dediſti. Remoratus es ac deſes fuiſti. ℭ Id ſum opitus. ꝑſtolatus quoad eẽt ociũ ſeni. Antiquũ obtines. Iã pridẽ hoc tibi uiciũ eſt. ℭ Iſtas redhibere. ædes retro ſibi habere. & cõclauia. i. loca oia q̃ clauib⁹ cõcludunt̃. ℭ Illicet. ire licet. ℭ Tã placida eſt q̃ fœta. i. q̃ ea q̃ peperit: q̃ catulos ſuos gaudeat attractari.

BERN. SARA. VENE. SErui qui culpa. Erunt nimiruʒ oia cõmutata cũ ſupiori ſcæna ſi tranio:uel (ut in codice prius ꝑuerſe legebat̃.) Daniſta in principio hui⁹ loquat̃ ſcenæ: erit ergo qſpiã alius ſeruus & forte grumio ſeruus frugi: & patrono fidelis:ut ex principio ſcenæ licuit intueri:q intellecto teuropidis aduẽtu it illi obuius:id qd' ex uerbis ipſius cõiectamur. nã dicit ſol⁹ nũc eo aduorſum hero ex plurimis ſeruis:qui ꝑpetuo loquitur quoad teuropides dicat. Morã hercle facis:quẽ ſermonem ſine controuerſia damus ipſi teuropidi:cõuenit. n. cum fine ſuperioris ſcenæ:ſequere hac me igitur. Multa ergo ſecũ hic ſeruus grumio dum it animo uolutat:quæ ſeruum frugi deceant:& herili imperio parẽtem:quæ autem omnino mendoſa

A. I. Die craſtini. & mutila relinquimus ut iuenimus intacta:præterquã uerbũ illud:pauſil integrum reddimus pauſillo:&

ubi

bi legitur:faciunt a malo peculio:lego peculium tectũ tergum dicit. ℂNe impluat. Nã ex uerberibus ſanguis deſuit. ℂProdigi ſui peculii:ꝙ parum curent tergum uerberibus ſubiicere. ℂNõ eo moleſtus ne ſis. Verba refert improbi ſerui. ℂBubulis exuuiis. Ideſt flagello & ſcutica quæ fit ex corio bubulo. ℂHem tibi adduxi hominem: Palam error depræhenditur:nam in priori ſcæna uiſendæ domus copiam fecerat ſimo Teuropidi. ℂTanquã. Cũ admiratione:nam credebat eſſe ſuas:& nequid doli ſuſpicetur Teuropides: facile occurrit tranio. ℂVeſtibulum. Quod dictum ab illa grandi conſiſtitione & quaſi ſtabulatione ut placet Macrobio:uel quaſi non ſtabulum ut placet Seruio:ſiue ergo per augumẽtũ ſiue per diminutionẽ intelligas:ueſtibulum aream dicimus quæ a uia domum diuidit. ℂIntempeſtiuos: nam ſtatis quidem tẽporibus ualẽt exciſa ligna ad perpetuitatẽ. ℂNõ pultiphagus. Nõ ineptus a pulte & phago comedo. ℂCoagmẽta. Cõpactas ſcilicet & arctas conuentiones aſſerum inter ſe:coagmẽto eniꝫ coniungo. Cice. opus ipſa ſuum eadem quæ coagmentauit natura diſſoluit. ℂConniuent. Eſt cõniuere oculi palpebras mouere:unde in cõniuens ſine motu. Aulus gelius ſtare ſolitus Socrates dicitur: pertinaci ſtatu perditus atꝗ pernox a ſummo ortu ſolis ad ſolẽ alterum orientem in cõniuens in mobilis hiſdẽ ueſtigiis. ℂVellicat. Leniter mordet:uel uelitat cõtendit quod magis placet Seruio ac Feſto:hinc uelitatio ultro citroꝗ cõtentio. ℂIlli bucedæ. Dũ interim in ſpectãdis ædibus ſunt occupati aduenit daniſta pecuniã exacturus fœnori datã philolachi:bucedum pecus de bobus dici Feſtus autor eſt. ℂReſtio. Legerem reſtito: & ubi bellum legit corrigo belluam. ℂCallidũ hoc eſt & ſi procul abeſt urit male. Corrigendus quoꝗ eſt iſte uerſus:callidum hoc eſt & ſi procul abeſt urit male: uel & ſi ꝓcul ab æſtu urit male:male quoꝗ pro ualde accipiatur:his uerbis arguit calliditatem tranionis quærẽtis daniſtã ab ædibus amouere:ne forte herus teuropides quicquã ſciſcat de pecunia filio mutata. ℂEt ſortem dabit pater. Ironice dictũ. ℂQuid ſpeculo claras canorẽ meũ. Quid apte & manifeſte clamas uociferaris. Quãti deſtinat. Emit:in qua ſignificatione uſus eſt Lucilius ut eſt apud Marcellũ:facio ab lenone tribꝰ ut libertatẽ millibꝰ deſinet. ℂReſpis: Pro reſpicis loqtur tranio cõuerſus ad daniſtã ut herũ rñſione fruſtret. ℂFaſtit. pro ſaſtidit:ul potiꝰ lege faſtidit. ℂQuid te æratus amat. Conuiciis ſe:ſimul laceſſunt ſeruus:& daniſta ſed turpitudinẽ in ſimulati ꝓbri cauta locutiõe cõtegũt. ℂRus me ſuã

Miſericordias tandem habere hominem oportet.
Te. Moram hercle facis. ſubſequere. Tra. fiat
Do tibi ego operam ſenex illic eſt. hem tibi adduxi hominem
Si. Saluum te aduenisse peregre gaudeo teuropides
Te. Dii te ament. Si. inſpicere ædis te has uelle aiebat mihi:
Te. Niſi tibi incõmodũ ẽ. Si. imo eſt cõmodũ i itro:atꝗ inſpice.
Tr. Et enim mulieres? Si. caue tu ullam flocciſaxis mulierum
Qua libet perambula ædes oppido tanꝙ tuas
Te. Tanquã? Tr. ha, caue ne illi obiectes nunc in ægritudine
Te has emiſſe:non tu uides hunc uultu ut triſti eſt ſenex?
Te. Video. Tr. ergo irridere ne uideare:& geſtire admodum
Noli facere mentionem te emiſſe. Te. intelligo
Et bene monitum duco:ac eſſe exiſtimo humani ingenii.
Quid nunc? Si. quin tu is intro:atꝗ occioſe perſpecta ut lubet.
Te. Bene boniꝗ arbitror te facere. factum ædepol uolo.
Si. Vin qui perducitet? Te. apage iſtum perductorẽ non placet.
Si. Quid eſt? Te. errabo potius ꝙ perductet quiſpiam.
Tr. Vide ueſtibulum ante ædis hoc. & ambulacrum cuiuſmodi
Te. Luculentum ædepol. Tr. age ſpecta poſtes cuiuſmodi.
Quanta firmitate facti:& quanta craſſitudine.
Te. Non uideor uidiſſe poſtis pulchriores. Si. pol mihi.
Eo precio empti fuerant olim. Tr. audin fuerant dicere?
Vix uidetur continere lachrymas. Te. quanti hoſce emeras?
Si. Tris minas pro iſtis duobus præter uecturam dedi.
Tr. Hercle:qui multo improbiores ſunt:quam a primo credidi.
Te. Qua propter? Tr. quia ædepol ambo ab infimo terrã ſecant.
Si. In tempeſtiuos exciſos credo:id eis uitium nocet.
Atꝗ etiam nunc ſatis boni ſunt. ſi ſunt induti pice.
Non enim pultifagus opifex operam fecit barbarus.
Tr. Vidẽ coagmẽta i foribus? Te. uideo. Tr. ſpecta quã arcte dormiunt.
Te. Dormiunt? Tr. illud quidẽ ut cõniuent uolui dicere
Satin habes? Te. ut quicquid magis cõtemplor:tãto magis placet.
Tr. Viden pictum ubi ludificatur cornix una uulturios duo
Cornix aſtat. ea uulturios duo uiciſſim uellitat.
Quæſo huc ad me ſpecta:cornicem ut conſpicere poſſis
Iam uides? Te. profecto nullam equidem illic cornicem intuor.
Tr. At tu iſtac ad nos obtuere:quoniam cornicem nequis
Conſpicari. ſi uulturios forte duos poſſis contui
Te. Omnino ut te abſoluam:nullam pictam conſpicio hic auem
Tr. Age iam mitto:ignoſco ætati non quis obtuerier.
Te. Neꝗ poſſum:ea mihi profecto cuncta uehementer placent.

quidem pol culcitrulam optat. Hoc dicto cõmode mordet daniſta Tranionem:cõmemorans illi miſertimã ſeruitutem & incommoda:humi noctem dormiendo perpetem:propterea hunc ſermonem dedimus daniſtæ non Tranioni:ut prius dabant mendoſi codices:alioquin omnis prorſus abeſſet intellectus.

VALLA Serui qui culpa carẽt. Daniſcus domũ petit theuropidis ut herũ ſuũ conueniat: & hæc quoq; ſcæna præpoſtere habet locũ enim hinc oportet poſtponere:ſicut & mox fœnerator ſupra memoratus ſibi dari uult debitam pecuniã. Iubet tranio ſeni ut enumeret. Senex cur debeatur poſcit:ob ædes quas emit inquit tranio filius tuus. id tũ primũ intelligens ſenex eas ædes cupit inuiſere. at iam anteceſſit ſeruũ ad Simonẽ iiſſe ut liceret ædes inuiſere & theuropidem inuiſiſſe:q̃ oĩa ꝑpoſtere poſita ſũt. ¶ Stulta ſibi expetunt cõſilia. exq̃runt adeunt cõſilia quæ ſtulte cogitarunt. ¶ Faciũt a malo peculiũ. ſibi opes inq̃t cõgregant a malo.i.malorũ incurrũt multitudinẽ. ¶ Qui nequeunt augẽt ex pauxillo malũ. hoc eſt qui non pñt effugere ex malo pauxillo augẽt malũ. ¶ Quibus nihil in pectore cõſilii opẽ fert. Malam rẽ prius inueniũt:q̃ ut metũ effugiant. Hæc ita emẽdauimus uerba:ſenſus aũt eſt q̃bus cõſiliũ nullũ auxilio eſt prius malũ iueniũt q̃ poſſit effugere quod metuũt. ¶ Vt adhuc mihi fuit coriũ eſſe oportet ſincerũ ordo eſt ac ſenſus. Coriũ oportet ſincerum mihi eẽ ut adhuc fuit. Dorſum meũ a uerberibus ĩmune eſſe oportet ut hacten⁹ fuit. ¶ Prope tectũ habebo:i. ꝓpĩquũ habebo q̃ me protegat ac defendat. ¶ Malũ cũ ĩpluit cæteris.i.cũ malũ alios inuadat. ¶ Ne ĩpluat mihi. ne id malum me urgeat. ¶ Nã ut ſerui uolunt eſſe herũ. uelut ſerui inq̃t erga ſe herum uolunt. ¶ Ita ſoles. ſubaudi eſſe. ¶ Bonis bonus ĩprobis ut malus fiat. hũc locũ ita correximus ut cõcinus ſenſus elici q̃at. ¶ Nõ eo. moleſtus ne ſis:uerba ſunt mali ſerui rñdentis ac dicẽtis:nõ eo aduerſũ herũ ne mihi ꝓbeas moleſtiã. ¶ Aliquo iã hercle ire uis mula. Carpẽtis uox eſt: mulã ꝓuerbialiter ſeruũ uocãs. ¶ Aduerſum hero. ſubaudi calidamãti. ¶ Hoc die craſtini cũ herus reſciuerit. ꝓ die craſtino. ita nãq; locutos ueteres docet. Macrobius ĩquiẽs. Sed nec die craſtini a doctiſſimo uiro ſine ueterũ autoritate ꝓlatum eſt q̃bus mos erat modo die quinti:modo die quinte pro aduerbio copulate dicere: cui⁹ indiciũ eſt q̃d ſyllaba ſecũda corripit̃ quæ natura producitur cum ſolum dicitur die. Quod autem diximus extremã iſtius uocis ſyllabam tum ꝑ e tum ꝑ i ſcribi conſuetum id ueteribus fuit:ut his litteris plærũq; in fine differenter uterentur ſicut priſtine & priſtini: procliue procliui. ¶ Bubulis exuuiis : ideſt coriis boum. Nam de dorſo boum exuuitur. ¶ Minoris ſpero. ſubaudi exiſtimatum iri. ¶ Moram hercle facis. hic error.

Da. Illi erunt bucedæ multo potius:q̃ ego ſim:reſtio
Mane tu atq; aſſiſte illico. Tr. moleſtus ne ſis:nemo dat.
Age quid lubet:tu ſolus credo fœnore argentum datas.
Da. Cedo fœnus. Tr. fœnus. illic fœnus. hic neſcit quidẽ niſi fœnus
Fabularier ueto te:neq; ego tetriorem belluam
Vidiſſe me unquam quenquã te cenſeo.
Da. Non ædepol nunc me iſtis tu uerbis territas.
Tra. Callidum hoc eſt. & ſi procul abeſt urita male
Te. Quid illud eſt fœnus? Da. & ſortẽ dabit pr:cũ adueniet pegre
Tr. Iam multo prius is tibi & fœnus & ſortem dabit.
Ne inconciliate quid nos porro poſtules.
Vide num moratur? Da. quid feram ſi quid datur.
Te. Quid ais tu? Tr. quid uis? Te. quis illic eſt? quid illic petit?
Quid philolachetem gnatum compelleat? ſic & præſenti.
Tibi facit conuicium? quid illi debetur? Tr. obſecro hercle iube
Obiici argentum ob os impurum belluæ. Te. Iubeam?
Tr. Iube in hominem argenteos uerberarier.
Da. Perfacile ego ictus perpetior argenteos
Te. Quod illud argentum eſt? Tr. huic debet philolaches
Paulum. Te. quantulum? Tr. quaſi quadraginta minas.
Ne ſane id multum cenſeas. Te. paulum id quidem eſt.
Tr. Audin uidetur obſecro hercle idoneus
Daniſta:qui ſit genus quod improbiſſimum eſt.
Te. Non ego iſtuc curo qui ſit:uñ ſit:id uolo mihi dici: id me ſcire
Ab eo etiam argenti fœnus creditum audio: (expeto
Tr. Quattuor quadraginta illi debentur minæ
Dic te daturum ut abeat. Te. egon dicam dare? Tr. dic.
Te. Ego ne? Tr. tu ipſus dic:modo auſculta mihi
Promitte age inquam:ego iubeo. Te. reſponde mihi
Quid eo eſt argento factum? Tr. ſaluum eſt. Te. ſoluite
Voſmet igitur ſi ſaluum eſt. Tr. ædes filius tuus emit
Te. Aedis? Tr. ædis. Te. euge philolaches patrizat iam homo
In mercatum auortitur:ain tu ædis? Tr. inquam.
Te. Sed cuiuſmodi? Tr. qui ſcire poſſum? Te. uah. Tr. quid eſt?
Te. Ne me roga. Tr. quid ita ſpeculo claras canorem merum
Te. Bene hercle factũ:quid eas quãti deſtinat. Tr. daniſta ẽt reſpis?
Da. Mihi moleſtus ne ſis. Tr. uide ut faſtit ſimia.
Da. Mihi ſum:libet eſſe:quid hic curas:manes ne illico

nãq;

nāq; uerba hæc ubi ſupra ſimo locutus eſt ſubſequi oportet, nam nunc primo ſimonem theuropides uidet qui iam ſupra inductus eſt domum ingredi. ℭ Qualibet perambula: in quālibet domus partem uolueris. ℭ Vide ueſtibulū ante ædis. quod ueſtiat domum primus ille ingreſſus ueſtibulum dictum. Aut quod ue augendi particula ſit & ſto. quod exeuntes domo uel ingredientes conſiſtere ibi ſoleant: ita Aulus gelius eſt interpretatus. At Ouidius a ueſta nomē habuiſſe putat dum inquit. Stat ui terra ſua: ui ſtando ueſta uocatur. Cauſaq; par graii nominis eſſe pōt. At focus a flammis eſt quod fouet omnia dictus. Qui tamē in primis ædibus ante fuit. Hinc quoq; ueſtibulum dici reor:

Impure paraſite? Tr. qui paraſitus ſum. Da. ego enim dicam
Cibo pduci potes quo uis. Tr. ferocem facis: quia te æratus amat.
Da. Nun oculi dolent? Tr. cur? Da. quia fumus moleſtus.
Tr. Tace ſis faber qui cudere ſoles plumbeos nummos.
Da. Non potes tu cogere me ut tibi maledicam
Noui te rus me ſuam quidem pol culcitrulam optat.
Si ſobrius ſis male non dicas: tibi obtemperem cū tu mihi ne q̄as.
Tr. At tu mecum peſſume aduerſus quæſo hercle abſtineto
Iam ſermonem de iſtis rebus. Da. faciam & pultabo fores.
Tr. Heus ecquis hic eſt? maximam qui is iniuriam
Foribus defendat? Da. ecquis ecquis huc exit? atq; aperit.
Nemo hinc quidem foras exit. ut eſſe addecet neq̄ hoīes: ita ſunt.
Sed eo magis cauto eſt opus: ne huc exeat qui male me mulctet.

Tranio ſeruus. Teuropides ſenex.

QVid tibi uiſum e mercimonii? Te. totus gaudeo. (ſcio
Tr. Nū nimio emptæ tibi uidēt? Te. nūq̄ ædepol ego me
Vidiſſe unq̄ ablectas ædes niſi mō haſce. T. ecqd placent?
Te. Ecquid placent me rogas? immo hercle uero perplacent.
Tr. Cuiuſmodi gynæcium: quod porticum? Te. inſanum: bonam
Non equidem ullam in publico eſſe maiorem hac exiſtimo.
Tr. Quin ego ipſe: & philolaches in publico omnis porticus
Sumus cōmenſi. Te. quid igitur. Tr. longe omniū longiſſima eſt:
Te. Dii immortales mercimonii lepidi: hercle nunc ferat
Sex talenta magna argenti pro iſtis præſentaria
Nunq̄ accipiet. Tr. ſi recte accipere cupies ego nunq̄ ſinam.
Te. Bene res noſtra collocata eſt iſtoc mercimonio.
Tr. Me ſuaſore atq; impulſore id factum audacter dicito.
Qui ſubegi fœnore argentum ab daniſta ut ſumeret
Quod iſti dedimus araboni. Te. ſeruauiſti omnem ratem.
Tr. Nempe octoginta debentur huic minæ. Te. at imo amplius
Hodie accipiat. Tr. ita enimuero ne qua cauſa ſubſiet.
Vel mihi denumerato: ego illi porro denumerauero.
Te. At enim nequid captioni mihi ſit ſi dederim tibi.

un̄ præcamur. Quæ famur: ueſta eſt quæ loca prima tenet. ℭ Luculētū. ſpecioſum luce plenū. ℭ Quā a primo credidi. q̄ a principio exiſtimaui. ℭ Si ſunt induti pice. ſi pice ueſtiantur picenturq;. ℭ Nō enī pultiſagus opiſex. ideſt humilis & abiectus. Quā nos pulteȝ: græci polton & phago comœdo. ℭ Fecit barbarus. i. indoctus & rerū iperit⁹. ℭ Vt cōueniunt. i. cōcine quadrāt. ℭ Satin habes. an tantūdē eſt inqt. ℭ Viciſſim uellicat. a uulturibus uellicaẗ & ipſa quoq; uellicat. id ſignificat uiciſſim a uellendo uellico factū. cū in forcipis modū digitis duob⁹ primorib⁹ qſpiā pelle attrahiẗ. ℭ Iſtac ad nos obtuere. ubi inquit ego ſum ſpecta. Illi erūt bucedæ. fœnerator loqẗ & hic ordo p̄poſterus. bucedū inquit feſtus pecus de bobus dicimus. hoc ē illi poti⁹ erūt ruſticani & barbari: q̄ ut me ita illudāt. ℭ Argētū datas. i. fœnori das aliqd. ℭ Fabulariet uēto. in uētū uerba p̄icere. ℭ Et ſi p̄cul abeſt urit male. Quo aliqd propinquus eſt eo magis urit. ait ergo licet p̄cul adſit: ualde tñ urit male p̄ ualde. ℭ Obiici argētū ob os ipuræ belluæ. Ordo & ſenſus. Iube ob os impuræ in faciē turpē belluæ. nēpe fœneratoris obiici argētū dari pecuniā. ℭ Paulū id qdē ē? interrogatiue legēdū: ut magnū eē intelligatur. ℭ Quanti p̄ſtinat. pretio p̄occupat. ℭ Quia te æratus amat. Insanū.
Multo ære munitus nēpe diues. nā & obærati ut apud Cæſarē & alios q obligati ſunt pecunia dicuntur. ℭ Rus. i. tu ruſtican⁹ optas me tāq̄ culcitrulā tibi ſubiici. ℭ Si ſobrius ſis. ac ſi dicat es ebrius.

QVid tibi uiſum eſt mercimonii. Hæc ſcæna ſuperiores deſiderat locos quibus cōnectatur: ut hic p̄poſtere habēt oia. VALLA
E ſimonis nāq; domo exiens theuropidem tranio percunctatur nunquid ædes placuerit. ℭ Totus gaudeo. Quod græci gaurio noſtri gaudeo. ℭ Num nimio emptæ tibi uidentur. nimio ſubauditur pretio. ℭ Ablectas ædes. quibus allicerer

Tr.Ego ne? te ioculo modo auſim dicto aut facto fallere?
Te.Egon abs te auſim non cauere ne quidem mittam tibi.
Tr.Q uia tibi unq̃ quicq̃ poſtq̃ tuus ſum uerborum dedi.
Te.Ego enim caui recte.Tr.eandē ińis grām.Te. atq; animo meo
Sat ſapio ſi abs te modo uno caueo.Tr.tecum ſentio.
Te.Nunc abi rus dic me aduenisse filio.Tr.faciam ut uoles.
Te.Curriculo ubi iube in urbem ueniat iam ſimul tecum licet.
Tr.Nunc ego me illac per poſticum ad congerrones conferam:
Dicam ut hic res ſunt quietæ:atq; ut hunc hinc amouerim.

Aduerſitor.Daniſcus.Teuropides ſenex.

Ic quidē neq; conuiuaru; ſonitus itidem ut ante hac fuit
Neq; tibicinam cantantem.neq; alium queq̃ audio.
Te.Q uæ illæc res ē:qd illic hoies q̄rūt apud ædis meas?
Q uid uolunt:qui intro ſpectant?Da.pergam pultari hoſtium
Heus reclude:herus tranio & iam aperis?Te.quæ hæc eſt fabula:
Da.Etiam ne aperis?callidamāti noſtro aduorſum uenimus.
Te.Heus uos pueri.quid iſtic agitis?quid iſtas ædis frangitis?
Da.Herus hic nr̄ potat.Te.herus hic ueſter potat?Da.ita loquor.
Te.Puer nimium delicatus.Da.ei aduerſum uenimus.
Te.Cui homini?Da.noſtro:quæſo quotiens dicendum eſt tibi?
Te.Puer hic nemo habitat:nam te eſſe arbitror pueru; probum.
Da.Non hic philolaches adoleſcens habitat hiſce ædibus?
Ad.Senex hic cerebroſus eſt certe.Da.erras peruerſe pater.
Nam niſi hic hodie emigrauit aut heri:certo ſcio hic habitare
Te.Q uin ſex mēſes iā hic nemo habitat. Da.ſōnias.Te. ego ne?
Ad.Tu tu.T.ne moleſtus:ſine me cum puero loq.nemo habitat
Da.Habitat profecto:nam heri & nudius tertius:quartus qntus.
Sextus:uſq; poſtq̃ hinc peregre eius pater abiit.
Nunq̃ hic triduum unum deſitum eſſe:& bibi.
Te.Q uid agis?Da.triduū unū eſt haud intermiſſu; hic eē & bibi
Scorta duci:pergræcari:fidicinas tibicinas ducere.
Te.Q uis iſtæc faciebat?Da.philolaches.Te.quid philolaches?
Da.Cui patrem teuropidem eſſe opinor.Te.hei occidi
Si hæc hic uera memorat:pergam porro percontarier.
Ain tu iſtic potare ſolitū philolachē iſtū quiſquis ē cū hero ueſtro?

Da.Hic

magis atq; oblectarer. ℭI ſane bo
Ioculo. nam.Abi ſane īquit bonā: ut bona
dicat:ñ cēſeo q̃ publica ſit ulla ma/
iorē inueniri.ℭLonge oium lōgiſ
ſima eſt.nō ſolū longiſſima oium
inqt:ſed longe ut oēs porticus lon
gitudine ſupare oñdat.ℭSex talē/
ta magna argēti ꝓ iſtis pñtia nunq̃
Curri/ accipiet.ſi qs inqt me adierit ut has
culo. a me auferat ædes ſex talentis ma/
Poſticū. gnis argēti dinumerata ī manū pe/
Poſtica. cunia non abſtulerit. ℭEgo ne te
Poſti/ ioculo modo.i.per iocū uerbo aut
cula. facto decipere te audeā. ℭAd con
Cōger/ gerones.eos qui mecum nugant̄.
rones. Ic qdē.In hac ſcæna dete/
Gerræ. h gunt̄ Tranionis fallaciæ.
BERN. Serui.n.callidamātis aduē
SARA. tu ſuo theuropidi ꝓpalāt q̃ fcā ſint
VENE. oia.Dū aūt hi domū adeūt mirant̄
nullū ſentiri ſtrepitū cōuiuaꝝ i ædi
bus.ℭQui intro ſpectāt.Per rimu
las forte & ſciſſuras.ℭCerebroſus.
Sui capitis.ℭNudiuſterti⁹:ꝙ nūc
ſit dies terti⁹.ℭAd merēdā.Quæ
in meridie fiebat:uñ deductū ē me
ridiari.ℭMaton apollo.i.ꝑ apolli
nem ma iurantis eſt:ton articulus:
apollo accuſatiuus more attico.
Præſtinatū.Eſt p̄ſtinare emendo te
nere ut lege deſtinatū quod idē eſt.
ℭAedis hic ꝓximas.ſ.fuiſſe ēptas.
ℭDapſiles.Profuſos lautos & lar
gos: Quæſtū herculi.Qui ſpoliis
ſemꝑ onuſtus fuit. ℭCorculū.di/
minutiuū a corde. ℭCarbūculus
a carbōe q accēſa pruna dr̄:& qñq;
genus morbi qui a græcis anthrax
dr̄.ℭLibertas penula ē tergo tuo:
Iocoſum eſt dicteriū.Nam cum ue
ſtimento careret daniſcus quo ter/
gum tegeret: illuditur a teuropide
libertatē dicēte ſibi eē pro penula:
Cerebro quaſi diceret ipſum ueſte carere ſi/
ſus. cut & libertate: penula enim ueſtis
erat quā ſupra tunicam induebāt.
Ic qdē neq; cōuiuaꝝ ſoni
VALLA h tus. Seru⁹ callidamātis cū
obuiā it hero : pulſatq; fo/
res ubi cōuiuiū erat.Vidēs teuropi/
des fili: philolachetis icōtinētiæ fit
certior.ℭQuæ hæc ē fabula.ꝓuer
bialiter dcm̄ qd ſibi hæc noua res
uult.ℭPuer nimiū delicat⁹. Pluſq̃
ſatis ē hic⁹ ī delitiis eluſuſq; ē. Hic
cerebroſus ē certe ſui cerebri & fu/
rioſus.Hor.Cerebroſus ꝓſilit un⁹:
ac multæ nautæq; caput lumboſq;
ſaligno fuſte dolat.ℭErras peruer/
ſe pater.

Da.Hic inquam.Te.puere præter ſpecie ſtultus es.uiſis ne forte
Ad merendam quopiam diuorteris.atq; ibi meliuſq; ſatis fuerit
Biberis.Da.quid eſt? Te.ita dico ad alias ædis perperam ne ueneris.
D.Scio quo me ire oportet:& quo me uenerim noui loq: philola
Cuius ē pr̃ teuropides:qui poſtq̃ ad mercatū abiit (ches hic hitat
Hic tibicinā; liberauit.Te.philolaches ergo? Da.ita philematiū qdē
Te.Quāti? Da.triginta talētis.Te.matō apollo? Da.ſed minis.
Te.Ain minis triginta amicam deſtinatum philolachem?Da.aio.
Te.Atq; eam manu emiſiſſe?Da.aio.Te.& poſtq̃ eius hic pater
Sit profectus peregre perpotaſſe aſſiduo tuo cum dño?Da.aio.
Te.Quid ais?ædis hic ꝓxumas?Da.nō aio.Te.q̃draginta & dedit
Vſq; pignori?Da.neq; iſtud aio.Te.hei perdis.Da.immo ſuum
Patrē illic perdit.Te.uera cantas:uana uellē:patris amicus uidelicet
Heu ædepol patrem eum miſerum prædico.Da.nihil hoc qdē eſt
Triginta minæ præter q̃ alios dapſiles ſumptus facit.
Perdidit patrem unus iſtic ſeruos acerrimus tranio.
Is uel herculi conterere quæſtum poteſt.Te.ædepol
Me eius patris miſeret:qui cum iſtæc ſciet facta:ita amburet
Miſero ei corculum carbunculus:ſi quidem iſtæc uera ſunt:
Da.Quid merear quamobrē mentiar:heu uos ecquis haſce apit?
Te.Quid ita pultas ubi nemo intus eſt.alio credo comeſſatum
Abiſſe.Da.abeamus nunc iam.Te.puer iam ne abis
Libertas penula eſt tergo tuo?Da.mihi niſi herum
Vt metuam & curem.nihil eſt qui tergum tegam.

Teuropides Simo ſenes duo.

PEri hercle.quid opus eſt uerbis:ut audio
Non equidem in ægyptum hinc modo uectus
Fui.ſed etiam in terras ſolas:oraſq; ultimas
Sum circumuectus:ita ubi nunc ſim neſcio
Verum iam ibo:nam eccum unde ædis filius
Meus emit:quid ais tu?Si.a foro incedo domum
Te.Nunquid præceſſit ad forum hodie noui?
Si.Etiam.Te.quid tandem?Si.uidi efferri mortuum.Te.hem.
Si.Nouum unum uidi efferri mortuum foras
Modo uixiſſe eum aiebant.Te.ut capiti tuo.
Si.Quid tu ocioſus res nouas requiritas.
Te.Quia hodie aduen̄i peregre.Si.promiſſi foras:
Ad cœnam ne me tu euocare cenſeas.Te.haud poſtulo ædepol
Verum cras niſi prius uocauerit me apud te cœnauero.

ſe pater.Falleris inq̄t modo cōtrario
ſenex.¶Deſitū eſt eſſe & bibi.Ceſ- Merēda
ſatum eſt ab eſca & potu.¶Præter Meri
ſpēm ſtultus es.nā ſpecies ſola te a diani
ſtultitia abeſſe ꝑſe fert.¶Viſas.eas
ut uideas.¶Perperam ne ueneris.
ne peruerſe alio diuerteris.¶Noui
locū.nēpe domum philolachetis.
¶Maton apollo.ma iurātis ē: ton
articulus:apollo pro apollona mo-
re atico.¶Præſtinatum.i.emiſſe:&
præſtino & præſtinor:ut aſſentio &
aſſentior:eadē ſignificatōe emptio-
ne ꝑoccupo ſignificat.¶Præter
quos alios dapſiles.i.ſumptus lar-
gos:id.n.græce eſt dapſilis Herculi
cōterere quæſtū pōt.Senſus q̄tum-
cūq; inq̄t lucrum hercules ſuis ide-
ptus eſt laboribus.ſeruus tranio cō
triuerit.¶Amburet miſero ei cor-
culum carbūculus:tanq̄ carbūculus
inq̄t eius cordi admoueatᷣ amburetᷣ
uſus dimiutiuo miſeriæ idicādæ cā.
¶Quid merear.quid lucri fecero.
Alio credo comeſſatū abiſſe.i aliā
domū ſeceſſiſſe opior ut epularentᷣ.
¶Libertas penula ē tergo tuo.qm̄
penulā habuit nullā q̄ tergū cōtege- Penula.
ret eū ait penulæ moleſtia liberatū.
p Eri hercle.Nunc magis teu
ropides ſe fuiſſe deluſum a BERN.
tranione cognoſcet:cū nul SARA.
las a ſimone emptas fuiſſe ædes re- VENE.
ſciuerit.¶In ægyptum:quā appel
lat Strabo īſulam fluuiatilē:nam ea
īnundat aqua Nili.¶Solas.Inha-
bitabiles & deſertas.¶Oras ulti-
mas.Orbis ꝑtes extremas.¶Nam
eccum.Scilicet ſimonē.¶Aio.Aſ-
firmo:inde aientiam & negātiam:
quā iuniores affirmatiuā & negati-
uam dixerunt.¶Etiam.Pro ſic aſ-
firmātis ē.¶Efferri.ꝓprie ad ſepul
turā eſt:ut in ꝓcedētib⁹ utinā ſic eſ-
feramur.¶Nūmū.q̄dam a nume-
rādo dcm̄ autumant,q̄dā ab eo q̄d
nomos.i.lex:nā lege nō autē natura
inuētæ ſūt pecuniæ:ide nomiſma-
ta & poſtea uerſo o in u numiſma.
alii a Numa pōpilio:q̄a is prior rex
romanoꝝ æs ſignauit apud roma-
nos Nūm⁹ ꝑs erat decima denarii. Etiam.
PEri hercle.Theuropides VALLA
aduentu ſimonis tranio-
nis aſtum cognoſcit:& q̄
deceptus fuerit in ædib⁹ quas a filio
emptas eſſe aiebat.¶In terras ſo-
las.ſolitudine abductas ab homi-
num conſuetudine.¶Proceſſit ad

ſoꝝ.in foro cõtingit.¶Infectũ hoc reddere. Ne factũ eſſe uideat᷑ facere.

Nūmus

¶Ne ire inficias poſtules. ne uelis me negare:& contra id qđ factũ eſt ire:id enim eſt & inficiari & ire ĩfi/cias.¶Hic ædificare uolui.ĩdignã/ter legẽdũ ẽ:& ꝑinde uultuoſe legẽdũ eſt. ¶Me hodie ĩdignis modis ſubaudi ẽ ludificatus.¶Seruorũq; operam & lora mihi cedo.ut tranio reuinciatur. ¶Quis me exemplis. quibus modis.

BERN. SARA. VENE.

Qui hõ.Oiſariam detecta tranionis fallacia: undiq; ipſe turbabit᷑ hic a teuropide il/linc a daniſta:ſed tãta reꝝ anguſtia poſit⁹ aïum nõ ſubmittet:q̃n a cõſtitutis ĩſidiis deflectat. Nauci nõ erit.i.nõ puiſaciẽdus:nec nihili reputãdus:de quo uerbo Feſ.pl'a.¶Per angiportũ.de quo mẽtio abũde ſu/pra fcã.¶Oẽm legionẽ.ſ.ſolidaliũ & cõuiuaꝝ. ¶Quoniã. Vel q̃a uel poſtq̃.¶E ſenatu ſegregãt.Nõ ad/mittũt ad colloqũ.Sȝ iter ſe ſecreto loquũt᷑.¶Verti rẽ ĩ meo foro. De mea re agi:& in meã ceruicẽ cuncta ruere. Cõtra limẽ aſtate.¶Alloqt᷑ ſuos & lorarios:ut ſigno dato ĩ tranionẽ irruãt.¶Talẽtis a magnis. Errãt pſecto q̃ opinant᷑ ſimonẽ loq hoc loco:puto ſine cõtrouerſia poti⁹ tranionẽ tãq̃ rurſus a teuropide ĩterpellatũ q̃ta pecũia ædes fili⁹ emerit:magnis ergo talentis dixit:qa ut ſupra retulim⁹ talẽtũ multiplex erat ſed cui⁹ fuerit põderis talẽtũ magnũ ex Pla.clare liq̃t eẽ.lxxx.libraꝝ:qđ ẽt Ser.uĩ affirmare:dixit.n. ſupra Pla. q̃tuor q̃draginta illi debẽt minæ: duo talẽta ſigñans.¶Quot ego& tu ſumus.Hoc ĩtulit ꝑ iocũ ingens: duo tm̃ talẽta eſſe pſoluẽda.¶Nã poſtq̃ ædis uiderat.ſ.ſpiritib⁹ & lar/uis uexari:uł lege uẽdiderat.¶He² iã apit meridies. Tranio ſupra daniſtæ mãdauerat & rediret ad meridiẽ pecuniã recepturus:cui⁹ rei memor uidẽs daniſtã redire.Iã meridiẽ ad/uẽtaſſet dic:ppea cõuerſus ad teuropidẽ mãdat pſolui debitũ: pulchre ergo & elegãter abſolue uomitum: dixit.i.reddas quod redditurus es.

Nauci. Atq; pro ſtatim.

¶Nempe abs te petit:Scilicet debitum ſolutũ iri.¶Callidum. Aſtu/te adinuentum.¶Bona fide:Cum ironia:nam ſciebat cũcta Tranionẽ mentiri. ¶Dii iſtum pdiunt.ſ.pa/tronũ ædiũ:cuius nomen fingit nõ recordari:

Si.Ne iſtuc quidem ædepol poſtulo.Te.niſi quid magis
Es occupatus.operam mihi da maxime:minas triginta
Accepiſti quaſi iam a philolachete? Si.nunq̃ nūmum quod ſciam.
Te.Quid a tranione ſeruo? Si.multo id minus.
Te.Quas arraboni tibi dedit.Si.quid ſomnias?
Te.Ego ne? Si.at quidem tu.Te.qui iſtoc te ſperas modo
Poteſſe diſſimulando infectum hoc reddere?
Si.Quid autem? Te.quod me abſente hic filius
Negocii geſſit.Si.mecum ut ille hic geſſerit
Dum tu hinc abes negocii:quidnam aut quo die?
Te.Minas tibi octoginta argenti debeo.Si.non mihi qdem hercle
Verum ſi debes cedo.fides ſeruanda eſt:ne ire inficias poſtules
Te.Profecto non negabo debere & dabo:tu caue quadraginta
Accepiſſe hinc ne neges.Si.quæſo ædepol huc me aſpecta.
Et reſponde mihi:te uelle uxorem aiebat tuo nato dare
Ideo ædificare hoc uelle aiebat in tuis.Te.habeo ſatis
Hic ædificare uolui? Si.ſic dixit mihi.Te.hei mihi.diſperi uos o
Vicini:peri.interi.Si.nunquid tranio turbauit? Te.immo
Exturbauit oĩa.Si.te ludificatus eſt? Te.me hodie indignis modis.
Si.Quid tu ais? Te.hæc res hic eſt ut narro tibi.
Deludificatus eſt me hodie in perpetuum modum
Nunc te obſecro:ut me bene iuues.operamq; des.
Si.Quid uis? Te.i mecum obſecro una ſimul.
Si.Fiat.Te.ſeruorumq; operam:& lora mihi cedo.
Si.Sume.Te.eademq; opera hæc tibi narrauero:
Quis me exemplis hodie ludificatus eſt.

Seruus Tranio.Teuropides.Simo ſenes.Lorarii.Daniſta

Qui homo timidus erit in rebus dubiis is nauci non erit.
Atq; ecquidem quid id eſſe dicam uerbum nauci neſcio
Nam herus me poſtq̃ rus miſit:ut filium ſuũ accerſerem
Ab illo per angiportum ad hortum noſtrum clanculum
Hoſtium quod in angiportu eſt:horti patefeci fores.
Eaq; eduxi omnem legionem:& maris:& fœminas.
Poſtq̃ ex obſidione in tutum eduxi maniplares meos:
Capio conſilium:ut ſenatum congeronum conuocem.

Quoniam

recordari:poſtea imurmurans dicit immo iſtunc potius.ſ.teuropidem: & deinde tanq̃ redierit in memoriam:uicini i/quit ædes emiſſe filium:omnia nanq; iſta a Plauto cum decoro poſita ſunt oſtendens animum ſeruile meticuloſum & in ãbiguo poſitũ uaria captantẽ cõſilia. ℭ Pulta fores:Hoc dicit ut poſſit tranionẽ a loco dimouere:& in illũ manus iniicere. Qui præ metu nõ audebat appropinquare.ſed ubi terno legiť legendũ Tranio. ℭ Ad unũ ſaxũ fluctus efferunt. Tranſlatio ab his ſumpta q facturi ſunt naufragiũ. ℭ Quid agat. Vel potius qd agas. ℭ Docte aſtute & q̃ ſecunť: Verba potius ſunt teuropidis & illi magis accõmodata q̃ Tranioni:q̃rebãt .n.illũ dolo capere:ppea dič ſe diſſimulaturę qcq̃ ſcire.cõſiliũq; ſuũ nolle palã facere.

Quoniam conuocaui:atq; illi me e ſenatu ſegregant.
Vbi egomet uideo uerti rem in meo foro:quantum poteſt
Facio idem:quod plurimi.quibus res timida aut turbida eſt
Pergunt turbare:uſq; ut quid ſit conquieſcere.
Nam ſcio equidem nullo pacto:iam eſſe poſſe clam ſenem
Sed quid hoc eſt.quod foris concrepuit proxima uicinia?
Herus meus hic quidem eſt:guſtare ego eius ſermonem uolo:
Te.Illico contra limen aſtate illic:ut cum extemplo uocem
Continuo exiliatis:manicas celeriter connectite.
Tr.Talentis a magnis totidem quot ego & tu ſumus
Si arraboni has dedit quadraginta minas.
Hic ſumpſit quaſi dedimus:ſatin intelligis?
Nam poſtq̃ hic ædis uendiderat:ut dixi tibi.
Continuo eſt alias ædis mercatus ſibi. Te.bene hercle factum
Tr.Heus iam aperit meridies.abſolue huc quæſo uomitum.
Ne hic nos enecet.quattuor quadraginta illi debentur minæ
Et ſors:& fœnus:tantum eſt.Da.nihilo plus peto:
Tr.Velim quidem hercle ut uno nummo plus petas.
Da.Adoleſcens mecum rem habet.nempe abs te petit.
Te.Petito cras ab eo.Da.ſat habeo.ſi cras fero.
Tr.Malum quod dii deæq; omnes diunt:
Ita mea conſilia perturbat planiſſime.
Nullum ædepol hodie genus eſt hominum tertius:
Nec minus bono cum iure q̃ daniſticum.
Te.Qua in regione iſtas ædis emit filius?
Tr.Ecce autem perii.Te.dicis ne hoc quod te rogo?
Tr.Dicam.ſed nomen domini quæro quod ſiet.
Te.Age comminiſcere ergo.Tr.quid agam nunc iam?
Niſi in uicinum hunc proximum mendacium
Eas emiſſe ædis huius dicam filium
Callidum hercle audiui eſſe optimum mendacium
Quicquid dei dicũt id decretũ ẽ dicere. Te.quid igiť iã cõmetus?
Tr.Dii iſtum pdiunt:immo iſtunc potius de uicino hoc proximo
Tuus emit ædis filius.Te.bona fide?Tr.ſi quidem es argentum
Redditurus:tum bona:ſi redditurus non es.non emit bona.
T.Nõ ĩ loco emit pbono.Tr.ĩmo optio?Te.cupio hercle iſpicere
Has ædis:pulta:dum fores atq; euoca aliquem intus ad te tranio
Tr.Ecce autem iterũ nunc qd dicã neſcio:iterũ iam ad unum ſaxum
Me fluctus efferũt.qd nũc hercle.qd nũc faciã.ecce mãifeſto tenor.
Te.Euoca dum aliquem foras:roga circunducat
Tr.Heus tu:at hinc ſunt mulieres uidendum eſt primum.

ℭ Mittã lineã. Ac dixiſſet paulatĩ me inſinuabo q̃ ſit linea docẽt Geometræ: eſt.n.corpus unius tm̃ dimenſionis lõgitudis.ſ. q̃ fit ex pũcto ptracto: q̃ ſi geminet alterũ facit corpus duarum dimenſionum longitudinis & latitudinis quæ duplicatæ ita ut duæ ſubiectæ ſint & duæ ſuperpoſitæ ſolidum efficient corpus longum latum & pfundum. Clam. ℭ Pollicitus ẽ date quæſtioni. Vel inquiſitioni & examini uel controuerſiæ ac defenſioni. ℭ Mãcipio. Vẽditiõis iure. Quæſtioni accipe ſeruos. Senex ſeruos acerſerat ut Tranionẽ capent & uincirẽt:quã captionẽ facile puidit Tranio:qui cum illos uidiſſet aram ſacram occupauit:& tanquã in tutiſſimum locum ſe receperat. ℭ Interbitat:Interuenit. ℭ Serere negociũ: Ideſt litẽ & controuerſiã incohare. ℭ Quæſti: Vt domi & tumulti ſič notat Dona. ℭ Dediſti uerba. Nũc iratus teuropides oñdit ſe deluſũ a ſeruo. ℭ Emunxti pbri. Eſt emungere nares purgare:& qñq; emũctũ dicimus pecuniis exhauſtũ:ut emũxi argento ſenẽ dixit Terẽ. pbrũ aũt flagitiũ & ſcelus & pro ignominia metaphorice poniť ut hoc loco. pbri.i.cũ pbro cũ ignominia & dedecore. ℭ Emunxi herũ. Legas emunxti.p emũxiſti. ℭ Iã iube ignem & carnẽ carnifex circũdari:Legerẽ hoc mõ:iã iubeo ignẽ & ſarmẽta carnifex circũdari. Sũt.n.ſarmẽta uirgulta uitiũ abſciſa ſupuacua. Quæ facile ignẽ ſuſcitãt. ℭ Cuiuſmodi reliq filũ.i.morigeratũ bñ inſtitutũ: tua ãt cã reppi malis morib⁹ cõtaminatũ.

Qui hõ timid⁹ erit. Theuropides dũ traniõi parat inſidias:iubetq; q̃s emiſſe filiũ ſuũ aiebat ædes adire ac eoruʒ fores pulſare quo a ſimõis ꝑuis ꝯphẽderet trãio iſidias aiaduertẽs ĩ arã pfugit:quo ſe redderet tutiorẽ. Is nauci nõ erit.nõ erit igr puifaciẽdus diximus naucũ ſupius qd ueteres appellarint.inde adiectiuũ fcm̃ hic & hæc & hoc nauci ut mancipi & neomã VALLA

cipi.ueluti tradit Priſ. ℭ Eduxi oẽs legionem.i.cõiuratorũ multitudinẽ. ℭ Ex obſidione.quaſi uero exercitus obſeſſus eſſet atq; interclusus ita loquitur:in qua pmanẽs ſimilitudine. ℭ Eduxi.inquit manipulares meos.q.d.milites ſub meo merentes manipulo. ℭ Senatũ cõgerõnẽ conuocem.ut nugatorꝶ inqt ſenatũ cõgregem. ℭ Quoniã eum uocaui.qm̃ pro poſtq̃ Donat⁹ exponit. ℭ Verti rem in meo foro.i.litem in me reſolui & humeris meis iponi. ℭ Contra limẽ aſtate.ſimonis ſeruos admonet ut inſtructi maneant ad tranionẽ cõphendẽdũ. ℭ Manicas celeriter cõnectite.manib⁹ uincula iniicite. ℭ Talentis magnis.diximus nanq; talentũ magnũ paruũ & mediũ eſſe. ℭ Hinc ſumpſit q̃s uidemus: a daniſta quas cernimus. ℭ Iam appetit meridies:ideſt aduẽtat ; ita Liuius iam uer appetebat. ℭ Abſolue hunc q̃ſo uomitũ.Euo me tandẽ hanc tuã indignationẽ. ℭ Quam daniſticum. Nullũ ingt genus hoĩum eſt magis tetrum pla neq; pniciosũ q̃ fœneratorꝶ gen⁹. Daniſticum.n.fœneratorium dicit. ℭ Quid igit̃ iam cõmentus ? iã in memoriam reuocaſti? Cõminiſcor enim cõmentus ſum:tam recordor q̃ confingo ſignificat. ℭ Aliquem intus'a te tranio.uoca inquit quẽpiam uerbis tuis. ℭ Ante ædis præſtabo. pro foribus ſiſtere faciam. ℭ Cum illoc.ſubaudi theuropide. ℭ Meum oſtendam ſenſum.aperiam quid ſentiam. ℭ Mittam lineã. quaſi piſcium captator in quos lineã mittit̃. ℭ Verba illi. ſubaudi dare nõ magis potuerit quiſpiam:q̃ ſi ad lapides uerba hẽat. ℭ Suos mihi omnes quæſtioni.ut ex his potiſſimũ q̃reret̃ uerꝶ nec ne id ſit. Mãcipio poſcere.i.ut mãcuparent̃ planeq; obligarent̃ q́d mãcipiũ a nexo diſtet ſupra abũde dcm̃. ℭ Imo primũ uolo.q̃nq; prim⁹ ordinẽ ingt. Priſ.ſignat ſic ſecũdus & terti⁹.Cui⁹ aduerbiũ primũ & prio q̃nq; ſuplatiuũ cui⁹ poſitiuũ pridẽ & compatiuũ prior & deriuatiuũ nomẽ priãtes:ut optimates dicim⁹: ſic a prima ſignatiõe primæ primarꝶ:ut intelligant̃ ptes.Ci.in bruto.Ex his Cotta & Sulpitius cũ meo iudicio tũ oĩuꝫ facile primas tulerũt: & iterum erat excellẽs iudicio uulgi & facile priãs tenebat

Vtrum eſſe uelint ne:an non uelint.Te.bonum æquumq; oras
Percontare & roga:ego hic tantiſper dum exiſto operiar foris.
Tr.Dii te deæq; omnes funditus perdant ſenex.
Ita mea conſilia undiq; oppugnas mala.
Te.Ego illum ante ædis præſtolabor ludificatorem meum.
Cuius ego ludificabo corium.ſi uiuo.
Tr.Res palam eſt.nunc te uidere melius eſt quid agas tranio
T.Docte atq; aſtute mihi captandũ eſt cũ illoc:ubi illuc aduenerit
Non ego illi extemplo ita meum oſtendam ſenſum.
Mittam lineam:diſſimulabo me horum quicquam ſcire.
O mortale malum:alter hoc athenis nemo doctior dici poteſt:
Verba illi non magis hodie quiſq̃ q̃ lapidi poteſt:
Aggrediar hoĩem appellabo.nunc ego ille huc ueniat uelim.
Tr.Si quidem pol me quæris id ſum præſens præſenti tibi
Te.Euge tranio quid agitur? Tr.ueniunt ruri ruſtici.
Philolaches iam hic aderit.Te.ædepol mihi oportune aduenit
Noſtrum ego hunc uicinum opinor eſſe hoĩem audacem:& malũ
(Nam niſi hic hodie emigrauit aut heri certo ſcio hic habitare)
Tr.Q ui dum?Te.q negat nouiſſe uos.Tr.negat? T.nec uos ſibi
Nũmum unq̃ argenti dediſſe.Tr.abi ludis me:credo haud negat.
Te.Immo ædepol negat profecto:neq; ſe haſce ædis philolachi
Vendidiſſe.Tr.eho negauit ſibi datum argentum obſecro
Te.Q uin iuſiurandum:pollicitus eſt dare.ſi uellem mihi
Neq; ſe haſce ædis uendidiſſe:neq; ſibi argentum datum eſſe.
Dixi ego iſtuc idẽ illi.Tr.quid ait?Te.ſeruos pollicitus eſt dare.
Suos mihi omnes quæſtioni:nugas nunq̃ mihi ædepol dabit.
Tr.Dat profecto: quin & illum in ius inueniam:mane.
Te.Experiar ut opinor:certum eſt mihi.Tr.hominem cedo.
Te.Q uid ſi igit̃ ego accerſam hoĩes. Tr.factum eſſe iaꝫ oportuit
Vel hominem iube ædis mancipio poſcere. Te.imo primũ uolo
Q uæſtioni accipere ſeruos.Tr.faciundum ædepol cenſeo
Ego interim hanc arã occupabo.Te.qd ita?Tr.nullam rem ſapis
Ne enim illi huc confugere poſſint.quæſtioni quos dabit
Hic ego tibi præſidebo ne interbitat quæſtio.
Te.Surge.Tr.minime.Te.ne occupaſſis obſecro:ar mati cum ſiet
Q uia enim id maxime uolo.illi iſtoc cõfugiant̃ ſine
Tanto apud iudicem hunc argenti condẽnabo facilius
Tr.Q uod agas:id agas.quid tu porro uis ſerere negocium
Neſcis quam meticuloſa res ſit ire ad iudicem.
Te.Surge dum huc:eſt conſulere igit̃ quiddam quod tecũ uolo.
Tr.Si tamen hinc conſilium dedero:nimio plus ſapio ſedens
Tunc conſilia firmiora ſunt de diuinis locis.
Te.Surge ne nugare:aſpice dum contra me.Tr.aſpexi.Te.uides:
Tr.Video:huc ſi quis intercedat tertius pereat fame.
Te.Q ui dum?Tr.quia nihil quæſti ſit:mali hercle ambo ſumus.
Te.Perii.Tr.quid tibi eſt?Te.dediſti uerba:qui tandem probri
Me emunxti?Tr.uide ſi ſatin recte nummi huc fluunt?

Te.Immo

Te.Immo etiam cerebrum quoq; omne me capite emunxti herũ
Nam omnia maleſacta ueſtra repperi radicitus
Nunquam ædepol hodie inuitus deſtinauit tibi.
Iam iubeo ignem & ſarmenta carnifex circundari.
Tr.Ne faxis:nam elixus eſſe q̃ aſſus ſoleo ſuauior.
Te.Exempla ædepol faciã ego in te.Tr.qa placeo exẽplũ expetis.
Te.Loquere cuiuſmodi reliqui quom hinc abibam filium.
Tr.Cum pedibus manibus:cum digitis:auribus:oculis:labris
Te.Aliud te rogo.Tr.aliud ego nunc tibi reſpondeo.
Sed eccum tui gnati ſodalem uideo hic cedere
Callidamantem.illo præſente mecum agito ſi quid uoles.

Callidamantes adoleſ. Teuropides ſenex. Tranio ſer.

VBi ſomnum ſepeliui omnemq; obdormiui crapulam.
Philolaches ueniſſe mihi ſuum peregre huc patrem
Quoq; modo hominem ſeruos ludificatus ſit.
Aut ſe metuere in conſpectu accedere
Nunc ego de ſodalitate ſolus ſum orator datus.
Qui a patre eius conciliarem pacem:atq; eccum optime.
Iubeo te ſaluere:& ſaluos cum aduenis teuropides
Peregre gaudeo:hic apud nos hodie cœnes.Te.ſic tale
Callidamante te dii ament:de cœna facio gratiam
Cal.Quin uenis?Tr.promitte:ego ibo pro te ſi ire non libet
Te.Verbero etiã irrides?Tr.quin me ꝓ te ire ad cœnam autumo.
Te.Non enim ibis:ego ferare faxo ut meruiſti in crucem.
Tr.Age mitte iſta hæc & me ad cœnam dic iturum:quid taces?
Cal.Sed tu iſtic quid confugiſti in aram inſcitiſſimus?
Tr.Adueniens perterruit me:loquere nunc quid fecerim
Nunc utriſq; diſceptator eccum adeſt age diſputa.
Te.Filium corrupiſſe aio te meum.Cal.auſculta modo.
Fateor peccauiſſe:amicam liberaſſe abſente fœnori
Argentum ſumpſiſſe:id eſſe abſumptum prædico:
Nunc quid aliud fecit niſi quod faciunt ſummis gnati generibus.
Te.Herile mihi tecum cauendum eſt:nimis quis orator catus.
Cal.ſine me dum iſtuc iudicare.ſurge:ego iſtuc adſedero.
Tr.Maxime:accipe huc ad te litem.Cal.enim iſtic captio eſt

tenebat. ¶Hic ego tibi præſidere:
præſidẽ me eſſe uolo. ¶Interbitat:
Interueniat. ¶Ne ocubaſſis.pro ne
occubueris. ¶Quã meticuloſa res
ſit:ideſt referta metu ac formidine.
Quaſi a meticula quod in uſu uer
bum nõ eſt dicimus meticuloſum.
¶Intercedat tertius.inter te & me.
¶Pereat fame.peribit inquit fame
quia nec a te nec a me quicq̃ indipi
ſci poſſit. ¶Cerebrum quoq; om/
ne ne capite emunxiſti meum. Edu
xiſti inquit e capite meo cerebrũ ita
ut effluat. ¶Inuito ſubaudi mihi.
¶Deſtinabit tibi.ſubaudi filius de
ſtinare abſolute poſitum deliberare
ſignificat.Iuue.Laudo tamen uacu
is quod ſedẽ figere cumis deſtinet.
Trãſitiue autem mittere idem. De/
ſtinat hoc mõſtrum cymbræ liniq;
magiſter Pontifici ſummo. ¶Iube
ignem & ſarmen.ideſt ſarmentum.
Fere enim in mentũ facientia uete/
res in en proferebãt.munimen mu
nimẽtum:monumen monumentũ
teſtamen teſtamentũ : ueſtimen:cal/
ciamen:ueſtimentũ:calciamentum.
¶Exempla ædepol faciam ego in
te:ita te inquit caſtigabo : ut aliis fa/
cile exemplo eſſe queas. ¶Huc ce/
dere.pro concedere.

VBi ſomnum ſepeliui. Inter
uentu callidamãtis placat
theuropides. Qui filio ac
ſeruo pariter noxã remittit. ¶Con
ciliarem. Cõpararem & ĩpetrarem.
¶Herile mihi tecũ. Lege hercle nõ
herile : & erit ſermo theuropidi ac/
cõmodatior:q̃ Tranioni. ¶Minis
quis.Ideſt potes & uales ad perſua
dendum & impetrandum. ¶Ca//
tus.Doctus aſtutus. ¶Iam minori
ſcio prædum:Mendoſa ſane lectio:
legerem ſic:Iam monere ſcio ꝑdẽ.i.
uadem ſponſorem:& congruit cuȝ
ſuperiori ſermone aliquo mõ:nam
ꝙ hæc ſit uera lectio non affirmo:
ſed piclitor:licuit.n.potius ſic ſemi/
uiuũ q̃ oio mortuũ locũ relinquere.

VBi ſomnũ ſepeliui. Callida
mãtes ubi crapulã dormiẽ
do cõcoxit ad theuropidẽ
hẽt iter facileq; exorat ut filio igno/
ſcat ſuo.egerrime ãt ut ſeruo traniõi
¶Sõnũ ſepeliui.ãmoui. Oẽmq;
obdormiui crapulã.i.cõcoxi qđ ꝑ/
potã uerã uinũ:quã nos crapulam
græci crepalen dicunt: qđ nos cra/
pulor:illi crepalo. ¶Ait ſe metuere:

Obdor/
mire..
Edor//
mire
Crapula
BERN.
SARA.
VENE.
Autu//
mo
VALLA
Diſce//
ptator.
Clues.
Catus
Enim.

Tr.Fac ego ne metuam:& tu meam timeas uicem
Iam minori ſcio prædum.Te.quibus modis
Me ludificatus eſt.Tr.bene hercle factum & factum gaudeo
Sapere iſta ætate oportet:qui capite candido.
Te.Quid ego nunc faciam.ſi amicus dephilo aut philomontes.
Tr.Dicito his quo pacto:tuus te ſeruos ludificauerit
Optimas fruſtrationes dederis in comœdiis.
Cal.Tace parumper ſine me uiciſſim loqui auſculta.Te.licet
Cal.Omnium primum ſodalem me eſſe ſcis gnato tuo.
Is adiit me:nam illum prodire pudet in conſpectum tuum
Propterea quia fecit:quæ te ſcire ſcit:nunc te obſecro
Stultitiæ:adoleſcentiæꝗ eius ignoſcas:tuus eſt:
Scis ſolere illac ætate tali ludo ludere.
Quicquid fecit:una nobiſcum fecit:nos non delinquimus.
Fœnus.ſortem.ſumptumꝗ omnem.qui amica eſt omnia
Nos dabimus.nos conferemus:noſtro ſumptu.non tuo.
Te.Non potuit uenire orator magis ad me impetrabilis
Quam tu.ne illi ſum iratus neꝗ quicꝗ ſubcenſeo
Immo me præſente.amato.bibito.facito quod lubet.
Si hoc pudet feciſſe ſumptum:ſuplicii habeo ſatis.
Tr.Diſpudet iſtam ueniam:quid me fiet nunc iam?
Te.Verberibus cedere lutum pendens:tam & ſi pudet
Interimam hercle.Cal.ego iubeo fac iſtam cunctam gratiam.
Tranioni remitte quæſo hanc noxam cauſa mea.
Te.Aliud quid uis impetrari a me facilius perferam.
Quam ut non ego iſtum pro ſuis factis peſſumis
Peſſum premã.Tr.mitte quæſo tu me.Te.uidẽ ut reſtat furcifer?
Cal.Tranio?Te.quin ſapis tu quieſce hanc rem modo petere.
Ego illum uerberibus ut ſit quietus ſubegero.
Tr.Nihil opus profecto.Cal.age iam ſine te exorarier.
Te.Nolo.Cal.q̃ſo hercle.Te.nolo.nunꝗ oras.nequicquam uenis.
Cal.Hanc modo unam noxiam unam quæſo hanc cauſa mea
Quid grauaris quaſi gratiam non cõmeream.
Si aliam noxiam.ibi utrumꝗ & hoc & illud poteris ulciſci probe
Sine te exorẽ.Te.age:habe:abi impune:hem huic habeto gratiam.
Spectatores fabula hæc eſt acta.uos plauſum date.

Præs. ſubaudi phylolaches in patris conſpectum peruenire. ¶De ſodalitate de ſodalitio quod inter me & ip̃m eſt:ac proprie ſodalis conuiuiorum ut ſocius negociorum:& comes dicitur itineris:ac collega magiſtratus ¶Orator datus.quaſi ad litem cõtractam actorem dicit. ¶Conciliarem pacem. Amorem reducerem: conciliamus tamen aiunt grammatici nouis:reconciliamus ueteribus.pacem ꝓprie dicimus ubi bellum anteceſſit a paciſcẽdo. ¶Mitte iſta hæc. Omitte quæ dicis.De deplicatis demonſtratiuis nominibus ut ſunt iſta hæc abũde ſupra. ¶Herile mihi tecum cauendum eſt.Cautio mihi adhibenda herilis tecum o calidamas. ¶Nimis q orator.caut⁹ qppe qui nimiũ acutus ſis orator.

Impetrabilis. ¶Sine me dum. Dum ſyllabica adiectio eſt. ¶Enim iſtic captio eſt. In iſta re capi planeꝗ decipi ac falli quiſꝗ queat. ¶Tu meam timeas uicem.Meo loco metuas. ¶Qui ſit capite candido:ſenem inquit habere ſapiẽtiam oportet. ¶Qui amica eſt.qui:ideſt quo ſumptu:amica eſt ſubaudi ſumptu. ¶Magis ad me impetrabilis:ideſt qui magis potuerit impetrare actiue:ut rem impetrabilẽ paſſiue dicimus quæ poſſit obtineri. ¶Diſpudet iſtam ueniã.ſubaudi dari.

Peſſum. ¶Quid me fiet nũc.hoc eſt quodnam de me feretur iudiciũ. ¶Verberibus cædere.Percutiere ac cõtundere. ¶Lutum pendẽs.tanꝗ lutũ ab aliquo loco pendẽs. ¶Peſſum promam.peſſum mittẽdo enecem. ¶Quieſce hanc rem modo petere.ſuperſede inquit ab eiuſmodi rei petitione. ¶Vt ſit qetus ſubegero.Compulero inquit ut quietus ſit. ¶Quid grauaris: ideſt grauiter fers uerbum deponens & modo abſolutũ mõ trãſitiuũ:ut cũ dicimus grauor aduentũ tuũ.i.grauiter fero: & paſſiuum cuius adiectiuũ grauo: ut cum dicimus ingenti grauor honere. ¶Si aliam noxiam:ideſt culpam. ¶Huic habeto gratiam.ſis callidamãti obligatus inquit:agere gratiam uerbis eſt:habere gratiam debere cuipiam.Referre autem re ipſa eſt. ¶Spectatores.uerba ſunt recitantis.Fabula hæc eſt acta. Comœdia perfecta eſt.

IN ARGVMENTVM MENAECHMI.

BERN SARA. VENE.

GEminos hẽbat filios ciuis Siculus:quoꝝ alteꝝ menæchmũ alteꝝ uocauit Soſidẽ:ii eiuſdẽ erãt ætatis &formæ:Menæchmũ pr̃ tarẽtũ ducit.Is dũ illic forte fierẽt ſpectacula aberrat a pr̃e:quẽ mercator epidãnenſis ſuſtulit:ſecũꝗ ducit epidãnũ:& eũ filiũ adoptat ſibi: uxore boniſꝗ dotatũ relinqt hæredem:pr̃ igr̃ cũ amiſiſſet filium præ ægritudine paucos poſt dies morit̃:it ſiracuſas nũcius:auus pr̃nus quia ſurreptum dixerat: ſoſidi ſuperſtiti indidit nomen menæchmi.Is inſtituit quærere germanũ fratrẽ:multas peragrat urbes:tandẽ cum ſeruo meſſe

nione

ſione epidãnum uenit:ubi alter erat germanus frater iam ea ciuitate donatus:hic erat amore meretri
culæ captus:erotium cui nomen erat:apud quam dum una cum peniculo paraſito cõuiuium parat.
Adueniens Menæchmus alter aduena excipitur pro fratre in meretricis domo: ibi iurgatur a fratris
uxore atq; ipſius ſocero. Miratur aduena ſe ab his interpellari quos non nouerat. Tandem ut ſe ab
illis eximat inſaniam ſimulat:hunc ſocer Menæchmi ſuum generum credens cum uidet inſanum fa
ctum a ſeruis compræhendi iubet:atq; accerſiri medicum:ille aufugit. Interea aduenit ciuis menæch
mus:& pro inſano capitur:accurrit meſſenio hunc ratus captum herum:eumq; liberat a captoribus.
Sicq; ludi utrinq; fiunt:donec conuentis ſimul fratribus ipſi meſſenionis interuentu &opera agno
ſcunt ſeinuicem:ſeruuſq; ob id meſſenio emittitur manu.

¶ Iohannis Petri Vallæ placentini in Menæch. interpretatio.

¶ Argumentum in menæchmis.

MErcator ſiculus ex ſyracuſis moſcus nomine ex Theuſimarcha filios habuit geminos:quorum uni me næchmo. Alteri ſoſidi nomen indidit. pater tarentum petens mercimoniis ſecum menæchmum du cens. is cum tarenti fierent ludi a patre aberrans ſublatus ab epidamnenſi epidamnum aduehitur: ado ptiuũq; filium facit. uxorem ei locat in multis diuitiis:morienſq; bona cuncta ſua ei reliquit. Eius autẽ pater præ filii amiſſi ægritudine nauigans moritur. Auus puerorum id percipiens puero alteri qui do mi erat ſoſidi nomen menæchmo indidit:q natu grandis factus cõſtituit q̃ maxie ab ipſo fieri poſſet ubiq; diſquirere in fratrem uſquã uiuum poſſet comperire. Cum igitur epidamnum cum ſeruo meſſenione perueniſſet ab amica fra tris ſui ob ſimilitudinem creditus amator ſuus menæchmus inuitatus cum ipſa prandit:ſimilitudine quoq; ibidem menæchmi uxor:uxoriſq; pater decepti lites mouent:ambobus tandem præſentibus uter illorum maritus eſſet illius dinoſcitur:ſoſideſq; menæchmum ſecum auehit fratrem. VALLA

¶ Nominum ethymologiæ.

MOſcus. Vitulum ſignificat pariter & ſtirpem:quia ſtirps erat ſuorum filiorum. ¶ Soſides. Quia ſeruatus do mi. nam ſoſo ſeruo ſignificat. ¶ Menæchmus. quia meno maneo & æchmi cuſpis dicitur:quod in cuſpide fœlicitatis permanſerit. ¶ Meſenio ſeruus. Quia ex meſena ſicula ciuitate:niſi ſit quia meſos medius dicitur & nus mens:quod inter duos fratres ſimiles mẽtem ſuam iudicem adhibuerit. ¶ Erotium meretrix. quaſi amator cula. nam eros erotos amor dicitur. ¶ Peniculus. paraſitus:quia pẽnem ueteres caudam dixere. unde pe niculus quo menſæ tegentur. quod in menſa quicqd paratum eẽt:ab eo tergeretur atq; deuoraretur. ¶ Cy lindrus. coquus:quia cylizo uoluo ſignificat:in om nes ſiquidem ſe uolutabat partes quo dominæ ero tio menæchmoque ſubſeruiret. ¶ Sacærus ſeruus. Quaſi ſcutigerulus. ut alibi Plautus. Nam ſacos ſcu tum ſignificat: & hæro tollo. VALLA

Plauti comici feſtiuiſſ. Menæchmi. Argumẽtum.

MErcator ſiculus cui erant gemini filii
Ei ſubrupto altero:mors obtigit
Nomen ſubrepti illi ĩdit qui domi eſt
Auos paternus. fecit menæchmũ ſoſidẽ
Et is germanum poſtq̃ adoleuit quæritat
Hic fuerat auitus:ille ſubrepticius
Menæchmum omnes ciuem credunt aduenam:
Eumq; appellant. meretrix. uxor. & ſocer.
Ii ſe cognoſcunt fratres poſtremo inuicem.

MErcator ſiculus. Cuius nomen moſchus erat. ¶ Gemini filii dicuntur gemini duo: & gemi ni ex uno utero unoq; die edi ti. Ac conſimiles ut hoc loco i telligi poteſt. ¶ Surrepto al tero. Cui nomẽ menæchmus. ¶ Illi qui domi eſt. Qui dice batur ſoſides cui poſtmodum a nomine ſurrepti fra tris inditũ eſt nomẽ menæchmus. ¶ Hic fuerat aui tus: Nam qui ſoſides dictus fuit educatus ab auo. ¶ Menæchmum aduenam. Eundem dicit qui repe riundi fratris gratia uenerat epidannum. ¶ Hi ſe co gnoſcunt: Ii ſcribendum eſt non autem ni uel hi:nam ultimus uerſiculus ab i littera incohãdus eſt:ut ex pri mis litteris argumenti (ut alias monuimus) indicetur nomen comœdiæ menæchmei pro menæchi: ſicut capteiuei pro captiui. BERN. SARA. VENE.

MErcator ſiculus. moſcus. ¶ Cui erant gemini filii. Soſides & Menæchmus. ¶ Subrepti. menæchmi. ¶ Illi. ſoſidi. ¶ Et is. ſoſides. ¶ Poſtq̃ adoleuit. Adoleſcens euaſit. ¶ Hic ſubaudi qui quæritur. ¶ Aduenam. ſub audi ſoſidem. ¶ Credunt ciuem menæchmum. cum epidamnum uenit ſimilitudine falſi credunt menæch mum. ¶ Meretrix. Erotium. ¶ Vxor & ſocer. ſubaudi menæchmi ciuis. VALLA

BERN. SARA. VENE.

Alutem primum. Ex prologo facile percipi poteſt fabulā hanc ſumpſiſſe Plautū ab epicharmo poeta ſiculo: indicium faciunt uerba ipſa quæ ſequuntur atq; adeo hoc argumentū græciſſat tñ nō atticiſſat. uerū ſyciliciſſat ſecutus. n. Plau. eſt epicharmū ut refert Hora. in ep̄lis: Plau. ad exēplar ſiculi ꝓperare epicharmi. ¶ Græciſſat. Multa dicunt̄ apud græcos fuiſſe dicendi gn̄a. atticū in primis qd' politū & excultū erat æolicū: ionicū. doricum: & cōe: dixit aūt græciſſat & ſyciliciſſat ppea q; ſyciliæ pars illa quondā magna græcia uocitata eſt. ¶ Elogiū. Teſtificatio ē alicui⁹ rei honoris uel uitupationis cā. ¶ Nō modio neq; trimodio. Semp ſuaꝝ facetiaꝝ eſt memor Pla. iocoſa eni ē alluſio ad illud demenſum dabo: qd' a metior uerbo deriuatū deſignat æquū & mēſuratū: ꝓ quādā uero trāſlationē hoc loco planiſſime enarratū. ¶ Benignitas. Copia abūdātia: nā bēignā terrā fertilē dicimus & abūdātē: & fructus uberrimos ferētē: Plin. de terra ægypto locutus: nulla eſt bēignior tellus: nullus ager feracior. ¶ Mā mā. Var. mā mā lactis ſuggētē poſcere puppū dixit. ¶ Internoſſe: Eſt internoſcere alteꝝ ab altero diſcernere. ¶ Mater. Et ꝓ genitrice & ꝓ nutrice pōit̄ ut hoc loco. ¶ Geminū alteꝝ: Menæchmū uidelicet. ¶ Tarētū: Huius nobiliſſimæ & potētiſſimæ quondā ciuitatis mēīnit trogus ſtrabo. Pli. a ꝑthe niis cōditæ: cui⁹ aliquādo āpliſſimæ opes fuere: rē ſuā ciuilē populari poteſtate gerētis: claſſe ſua tarētini cūctos ſuparunt accolas: pedites ad. xxx. millia in expeditionem miſere: equitum tria milia: ductores equitum mille: pythagoricam diſciplinam amplexati ſunt: q̄ in primis architam: q̄ eiuſdem ciuitatis diutius princeps eminuit: inde poſteriorib⁹ ānis illecebroſæ inualuere deliciæ ꝑ fortūas nimiū ſecūdas: adeo ut plures totius ꝑpli ludos feſtaſq; celebritates quotānis agerēt q̄ reliquos āni dies: eā ob rē in deteri⁹ urbanū regimē ferebat̄: cui⁹ flagitioꝝ unū hoc fuit documentū: q; externis uti imꝑatorib⁹ coacti ſunt: hæc & alia ſtrabo in vi. ¶ Illū alteꝝ. ſ. ſoſidē. ¶ Epidānēſis. Dr̄ epidānū dyrrachiū: romani nomē mutauere: qa uelut in dānū iturīs omē id uiſū eſt: de q̄ ciuitate mēīnit Strabo i ſeptimo: epidānus quā corcyrei cōdidere: hoc ipē dicta dyrrachiū ab cheroneſſo ubi ſita eſt nacta uocabulū: itidē fcm̄ eſt de ſegeſta oppido ſyciliæ Autore Feſ. qd' ātea egeſta uocabat̄ ab egeſto ibi æneæ præpoſito: cui præpoſita. ſ. lr̄a eſt ne obſceno noīe appellaret̄. id qd' ēt de maleuento fcm̄ eſt: qd' nūc bn̄uētū dr̄. ¶ Siracuſas. Vrbs ē ſyciliæ nota quondā diuitiis opulēta. quā Strabo mēorat ad tm̄ cumulū diuitiaꝝ euaſiſſe ut iā i ꝓuerbio diſſemiaret̄ cū ad locupletes & ſūptuoſos loqret̄: uobis ne qdē decia ſyracuſana adeſt. ¶ Animū deſpōdit aqs: Hūc locū mēdoſū arbitramur: nā ſi hoc mō legat̄ nimis frigidus ꝓueniet itellect⁹: nā ſi ꝓprietatē uerboꝝ ſeruare uolumus: & qd ſit aīum deſpondere uerius pēſitare: hoc pacto legēdū erit aīu; deſpōdit: atq; is ægritudine paucis diebus poſt tarēti ē mortu⁹: ē. n. ꝓprie aīum deſpōdere oēm uiuēdi ſpē omittere: & ueluti ex deſperatione mori. Plautus item in milite ne deſpōdeat animum dixit: ideſt ne deſperet & ſalutis ſpem deferat. ¶ Examuſſim: Eſt amuſſis fabrorum regula: quam architecti cum opus probant rubrica illinunt: unde examuſſim aliquid fieri dicimus: cum id ad regulam penſitatur & examinatur: Varro. amuſſis eſt æquamen leuamentum: apud fabros tabulam quædam: qua utuntur ad ſaxa coagmentata. Plaut. alibi amuſſitata dixit: ideſt examinata. ¶ Nam niſi. Senſus eſt. quod eorum cauſa uel qui erunt uel qui non erunt daturi pecuniam. nihil omnino ſit facturus. ¶ Quam ipſe obiit: Pro poſtquam ipſe obiit.

Græciſſat. Atticiſſat. Siciliciſſat. — Septuennes. Geminū

Prologus.

Salutem primum iam a principio ꝓpitiam
Mihi atq; uobis ſpectatores nuncio.
Adporto uobis plautum lingua nō manu
Quæſo ut benignis accipiatis auribus.
Nunc argumentum accipite: atq; animū aduortite
Quam potero in uerba conferam pauciſſima.
Atq; hoc poetæ faciunt in comœdiis
Omnis res geſtas eſſe athenis autumant.
Quo illuc uobis græcum uideatur magis.
Ego nuſquam dicam: niſi ubi factum dicitur.
Atq; adeo hoc argumentum græciſſat tamen
Non atticiſſat: uerum ſyciliciſſat
Huic argumento elogium hoc fuit
Nunc argumentum uobis demenſum dabo
Non modio neq; trimodio: uerum ipſo horreo.
Tantū ad narrandum argumentū adeſt benignitas
Mercator quidam fuit ſyracuſis ſenex.
Ei ſunt nati filii duo gemini.
Ita forma ſimili pueri: ut mater ſua
Non internoſſe poſſet: quæ mammam dabat.
Neq; adeo mater ipſa: quæ illos pepererat:
Vt quidem ille mihi dixit qui pueros uiderat.
Poſtq̄ iam pueri ſeptuennes ſunt: pater
Onerauit nauem magnam multis mercibus.
Imponit geminum alterum in nauem pater.
Tarentum auexit ſecum ad mercatum ſimul.
Illum reliquit: alterum apud matrem domi.
Tarenti ludi forte erant: quum illud uenit:
Mortales multi ut ad ludos conuenerant.
Puer inter homines aberrauit a patre.
Epidamnenſis quidam ibi mercator fuit.

VALLA

Alutē primū iam a principio propitiā. Plautū lingua nō manu: nō excriptum inquit eius librum: ſed lingua mea pronuntiatum. ¶ Benignis accipiatis auribus: ideſt liberas nobis aures præbeatis. benignitas ſiquidem eſt liberalitas. ¶ In uerba conferam pauciſſima. quod argumentum inquit attinet pauciſſimis uerbis uobis explicabo. attendenda eſt poetæ copia: qui in tot comœdiarum argumentis tam uario explicandi utatur genere: ut nuſquam ulla appareat ſimilitudo. Omnis res geſtas eſſe athenis autumant: quoniam athenis frequentiſſima poematum

natum recitatio: & ibidem iudices electiſſimi fuere: & dicendi genus aticū cūcta alia genera anniire dixerunt fieri athe
is cuncta dixere. ℭ Græciſſat: græcum tenet eloquium. ut Priſcianus latinos cōſueſſe z lſam in geminū ſſ cōuertere
ut patriſſo ꝓ patrizo: ita ergo græciſſo ꝓ a græcizo. utunt̃ nanq̨ ut græci inqt z ita latini ſſ gemio. Vtcūq̨ ita Priſcia.
nuenimus tñ Ciceronē p z lſam enunciare: uelut in primo de diuinatione. Eſt profecto qddam ēt in barbaris genti
ous prophetizans p̄ſentiens atq̨ diuinans. ℭ Nō aticiſſat. i. nō atico qd̕ longe lautiſſimū eſt. præcipua nāq̨ otatoꝝ
græca dicendi gñа. Cicerone dicēte tria habita ſunt quoꝝ longe electiſſimū dcm̄ aticum eſt: utpote ſaniſſimum inte/
gerrimūq̨ nihil hn̄s affectatum. Se/
cundum rhodiū. Tertiū aſiaticum.
Præſertim alabandenſe: utpote tur/
gidum & inflactum: & ſpiritus ela
tione gaudēs. At poetaꝝ multiplex
nec humilius ullū q̄ doricū: quo pa
ſtores uſi ſunt. At ēt plæriq̨ mathe/
matici. In hoc genere eſt ſiculū qd̕
Plau. ſiciliſſitat inqt. ℭ Huic argu/
mento elogiū. Dr̃ elogiū: ut qdā ar
bitrant̃ eulogiū atteſtatio honoris
ſiue uitupationis de aliq̄ re. Quin.
ſi exhæredatū a ſe filium pater teſta
tus fuerit elogio. propterea qd̕ me/
retricem amaret. Cicero in piſonē.
At hoc nuſq̄ opinor ſcriptum fuiſ/
ſe. In illo elogio quod te conſule in
ſepulchro. R. P. inciſum eſt: uelitis:
iubeatis: ut nō quod. M. Cicero uer
ſum fecerit: ſed qd̕ uindicarit. ℭ Ne
q̨ trimodio. trium mēſura modio/
rum. ℭ Verum ipſo horreo. Vbi aſ/
ſeruantur frumenta in contignatio
nibus: ab eo quod eſt horo. ideſt cu
ſtodio a græcis dictum. ℭ Internoſ
ſe poſſet. inter ipſos facere diſcrimē.
ℭ Quæ mammam dabat. matrem
ergo nutricem dicit. ℭ Nauem ma
gnam multis mercibus: Dicimus
onero nauē mercibus: & onero mer
ces naui. Virgilius: Vina bonus quæ
deinde cadis onerarat aceſtes. ℭ Im
ponit. geminum alterum: ſubaudi
menæchmum. ℭ In nauem pater.
moſchus inq̄ impono in nauē hāc
rem: & impono naui: q̄q̄ impono
cum datiuo etiam ſignificat fallo.
Iuuena. Facile eſt barbato impone/
re regi. & Martialis. Impoſuit nuper
mihi caupo rauennæ. ℭ Apud ma
trem domi. ſubaudi theuſimarcam.
ℭ Animum deſpondit aquis. ideſt
nauigat. ℭ Aegritudine. mœſticia.
ℭ Puerum ſubductum. Menæch/
mum clam ſublatū. ℭ Vidi flagita/
rier. ſæpius iterata uoce uocari: urba
ne dictum. ℭ Ne mox erretis. hoc
ad ſpectatores recitator dicit. ℭ Pedibus redeundum eſt mihi: ideſt uerſibus qui pedibus concluduntur. ℭ Examuſ/
ſim diſputem. Integre diſcutiam. ℭ Vt det. ſubaudi pecuniā. ℭ Qui nō argentū dederit. qa argētū amiſerit. ℭ Nu/
gas egerit. nihil ꝓfecerit. ℭ Vxorē dotatam. hæreditatis dote locupletatā. ℭ Quam ipſe obiit diem. deeſt prius. ut ſit
priuſq̄ uita deceſſit. ℭ Raptori pueri. q rapuerat menæchmū. ℭ Subduxit fides. pro ſubducta eſt fides: ut ipſe puerū
ſubduxerat: ita inquit fluuius raptorē ſubduxit. ℭ Syracuſis habet. habitat ſyracuſas: habito enim huic loco & hunc
locū dicimus. ℭ Sicut familiæ quoq̨ ſolēt mutari: nam noia imutantur: cū a familia in familiam fit tranſmutatio.

…s puerum tollit: auehitq̨ epidamnum.
Pater eius poſtquam puerum perdidit:
Animum deſpondit. atq̨ is ægritudine.
Paucis diebus poſt tarenti eſt mortuus.
Poſtquam ſyracuſas de ea re rediit nuncius
Ad auom puerorum: puerum ſubductum alterum
Patremq̨ pueri tarenti eſſe mortuum.
Immutat nomen auos huic gemino alteri.
Ita illum dilexit: qui ſubruptus eſt alterum
Illius nomen indit illi qui domi eſt.
Menæchmo idem quod alteri nomen fuit
Et ipſus eodem eſt uocatus nomine.
Propterea illius nomen memini facilius.
Quia illum clamore uidi flagitarier
Ne mox erretis: iam nunc prædico prius:
Idem eſt ambobus nomen geminis fratribus.
Nunc in epidamnum pedibus redeundum eſt mihi.
Vt hanc rem uobis examuſſim diſputem.
Siquis quid ueſtrum epidamnum curari ſibi uelit.
Audacter imperato: & dicito. ſed ita
Vt det unde curari id poſſit ſibi
Nam niſi qui non argentum dederit: nugas egerit.
Nam niſi qui dederit: magis maiores nugas egerit.
Verum illuc redeo unde abii: atq̨ uno adſto in loco:
Epidamnienſis ille. quem dudum dixeram.
Geminum illum puerum: qui ſubripuit alterum
Ei liberorum: niſi diuitiæ: nihil erat.
Adoptat illum puerum ſubrupticium.
Sibi filium: eiq̨ uxorem dotatam dedit
Eumq̨ hæredem fecit: q̄ ipſe obiit diem.
Nam rus ut ibat: forte ut multum pluerat.
Ingreſſus fluuium rapidum ab urbe haud longule:
Rapide raptori pueri ſubduxit fides.
Abſtraxitq̨ hominem in maximam malam crucem.
Illi diuitiæ euenere maxumæ:
Iſtic habitat geminus ſubrupticius

Epidā/num.
Gemio
Examuſſim.
Pluerat multū.
Lōgule.

Nunc ille germanus qui ſyracuſis habet
Hodie in epidamnum uenit cum ſeruo ſuo
Hunc quæritatum geminum germanum ſuum.
Hæc urbs epidamnus eſt:dum hæc agitur fabula.
Quando alia agetur:aliud fiet oppidum.
Sicut familiæ quoq; ſolent mutari modo:

Peniculus Paraſitus.

IVuentus nomen fecit peniculo mihi.
Ideo quia menſam quando edo detergeo:
Homines captiuos qui cathænis uinciunt.
Et qui fugitiuis ſeruis indunt compedes
Nimis ſtulte faciunt mea quidem ſententia.
Nam homini miſero ſi ad malum accedit malum
Maior libido eſt fugere:& facere nequiter.
Nam ſi ex cathænis eximunt aliquo modo.
Tum compediti ianuam lima proterunt.
Aut lapide excutiunt clauum.nugæ ſunt hæ.
Quem tu aſſeruare recte ne aufugiat uoles
Eſca atq; potione uinciri debet
Apud menſam plenam homini roſtrum deliges.
Dum tu illi quod edat:& quod potet præbeas.
Suo arbitratu affatim quottidie.
Nunquam ædepol te fugiet:iam & ſi capital fecerit
Facile aſſeruabis.dum eo uinclo uincies.
Ita iſtæc nimis lenta uincla ſunt eſcaria.
Quam magis extendas:tanto aſtringant arctius
Nam ego ad menæchmum hunc eo:cui iam diu
Sum iudicatus:ultro eo ut me uinciat.
Nam illic homo homines non alit.
Verum educat recte:atq; nullus melius
Medicinam facit:ita eſt adoleſcens ipſius eſcæ maxumæ
Cerealis cœnas dat ita menſam extruit
Tantas ſtruices concinat patinarias.

BERN. SARA. VENE.

IVuentus nomē. Primus ꝓdit in comœdia peniculus paraſitus:cui⁹ ingeniū nō minus ſciēter q̄ feſtiuiter Pla exiprimit:dr̄ pēniculus q̄ſi ſpōgia:& pēniculus a pēne:eſt.n.pēnis cauda:ex caudaꝝ nāq; extremitatib⁹ ſiūt pēniculi ſiue pēnicilli q̄bus pingūt uel detergūt:ſiue albarium inſerūt parietibus:q uocanẽ pēniculi tectorii ut Plau.in milite:pēniculū tectoriū dixit:aliter pēniculus pro uirili mēbro poniẽ:ut infra ipſe Plau.edocebit meū pēniculum iuidulo ſaluum fero:quod ſimilitudinem caudæ gerat pēnis. ¶ Affatim. Vbertim abundanter. ¶ Et ſi capital fecerit. Ideſt rem capitalem cōmiſerit:propter quā pæna capitis ſit plectendus:eſt quippe capital quod capitis ſupplicium mereẽ. ¶ Lenta. Flexibilia mollia:& ꝓpterea ad uinciendum magis idonea. ¶ Extēdas. Explices liberalius ꝓmas. ¶ Iudicatus. Addictus:& in ipſius ꝑtātē redactus. ¶ Cerealis cœnas. Quæ maximo īpendio fiebāt & apꝑatu. ¶ Struices. Diuerſoruꝫ cibariorum fercula: ¶ In lecto. Quia ſuꝑ thoris diſcūbebant. ¶ De ſummo. Vel de loco ſūmo:ul' de re meliori & delicatiori ¶ Caris meis. Amicis & ſodalib⁹.

Epidamnus. Oppidū Penicul⁹

VALLA

IVuentus nomen. Paraſitus pēniculus ut mos ꝑaſiticus eſt de crapula loq̄tur:īprobatq; illos q̄ hoīes uinciant:qd' exiſtimet eē ſaturādos:ſiq̄dē nulla uincula poſſint queq̄ arctius tenere:q̄ eſcaria. ¶ Quādo edo detergē. oñdimus pēnem a ueteribus caudā dici.uñ peniculus qd' cauda q̄uis tergeanẽ. ¶ Cōpedes. uīcula pedū ſic & pedicas dicimus. ¶ Maior libido. Impenſior cupiditas. ¶ Compediti. cōpedibus aſtricti. ¶ Ianuā. q̄ occludunẽ. ¶ Lima proterūt. Lima inq̄t īminuunt:ut inde effugiāt. ¶ Roſtrum deliges. os inq̄t ligato hoīs ubi mēſa affuerit copioſa. Tū n.reuixeris ut effugere ñ poſſit. Affati. ¶ Copioſe q̄ntū q̇s fari queat. ¶ Et ſi capital fecerit. Duplex erit ſēſus:aut ſi cōgregarit opes ſuas oēs:ſi aut rē capitalē īcurrerit. Nā rē capitalem cōmittere nihil aliud eſt q̄ eo mō delinq̄re:ut capite.i.uita puniēdus uideaẽ.cui opinioni Noni.aſtipulatur. ¶ Nimis lenta: ideſt plurimū flexibilia: quippe quæ in omnem partem deflecti queant. ¶ Extēdas. exhuberes. ¶ Nō alit. Quod neceſſitatis eſt. ¶ Verum educat. Quod eſt redundātiæ. ¶ Cerealis cœnas dat reb⁹ uariis refertas:ut ipa ceres uariis preæſt rebus. ¶ Tantas ſtruices concinat patinarias. Tam magnas inquit adhibet ſtruendi copias eorum quæ in menſam proferuntur. Struere inquit Feſtus antiqui dicebant pro addicere augere:unde induſtrios quoq; inde Cato iure:lege libertate reipublicæ communiter uti oportet gloria atq; honore quomodo ſibi quiſq; ſtruxit:aut in xii.ꝗ eſt ſi caluit pedem ne ſtruit manundando iacito. Alii putant ſignificare retrorſus ire. Alii in aliam partem. Alii furere. Alii gradum augere. Alii minuere:ac uix pedem pedi præferre ocioſe it remoraẽ.hinc & ſtruices omnium rerum extructiones:ut hoc loco Plau. & Liuius Andronicus caſtalia per ſtruices ſaxeas lapſu accidit. ¶ Standum eſt in lecto. Diſcumbendum: non aliquatenus laborandum. ¶ Si quid de ſummo petas. ſi quid tibi uelis exhiberi quid ſummum ſit. ¶ Cari qui inſtruunt. Quibus ego inquit ſum carus:& inſtruunt quod edam iiſdem me deſtituunt. ¶ Sed aperitur hoſtium. Sperat eo magis paraſitus ſe indepturum cibum quod menæchmum uidet.

Roſtrū. Affatim. Capital.

Cœna cerealis. Struices

Ni mala

NI mala:Inducitur menæchmus ille q aberrarat a pr̄e:qꝙ pro filio ab epidamnensi fuerat exceptus:is uxorem duxerat(ut p̄fati ſumus in comœdiæ argumēto)cū qua mō uř cōtentionē hr̄e:ꝙ ea uiri greſſus oēs obſer/uaſſet.℄ Portitorē.Nō potitorē:error imp̄ſſoris : ſunt q obſeruant & p̄ſcrutant̄ portuū trāſitus portitores: ꝗb⁹ abūde in Aſinaria.℄ Delicatā.In deliciis habitā.℄ Cate:Docte.℄ Fabre.Aſtute & arte q̄dam. ℄ Meo malo mala ſuſtuli:Hoc eſt qđ in dānū & iacturā nihilominus ſuā egerit:ut pallā ab uxore mala ſurripuerit.℄ Auerti p̄dā tranſlatio eſt ab his qui cum magnū aggrediunt̄ facinus nullū eoꝝ uirtute p̄petiunt̄ incōmodū.℄ Nr̄m ſociū.Pro nr̄oꝝ socioꝝ:℄ Iſtac.ſ.p̄da.℄ Præſidium:Quod auxilii:gr̄a pro ſalute alicui⁹ p̄ponit̄.℄ Geniū meū.Meū numē.de genio mētio alibi hita eſt. ℄ Oīs articulos.Oēs p̄tes:ſunt.n. articuli p̄tes miores corporis.℄ Luculentū.Pulchrum bonū p̄ſpicuum a luce:& inde ēt luculētitas:quo uerbo uſus eſt Luci.Nonii teſtimonio uide luculentitatē eius.& magnifi/centiam. ℄ Quis is coxit. De his facile paſit⁹ loqt̄ q̄ ſibi fieri uult. Vbi aqla catamitū rapet.Tāgit raptū pueri ganymedis ī cœlū a Ioue turpit̄ amati:quē catamitū appellat. pueri eni iceſti ſūt catamiti dci.℄ Venus adoneū.De adone puero a uener̄ dilecto fabellā deſcribit Oui.i.x. Metamor.cui⁹ pulchritudīe adeo uenus delectata ē ut ſecū illū cōtinue in uenatōib⁹ habuerit : quē ab apro in/teremptū mutauit in florē.℄ Eqdē aſſimulabo.Quā ab uxore ſurripuerat induerat ueſtē:daturus amicæ. ℄ Vbi ſepulchrū:Locū.ſ.occultū & penitiſſimū.in quo ī cōuiuiis & cō/potatiōib⁹ oīs abſumēdus ſit dies. ℄ Incēdo rogū.Perſtat in eadē metaphora.i.me cōſodalē & coadiutorē p̄beo ad cōterendū & cōburēdū diē.℄ Ad umbilicū. Ad meridiez: nā uelut umbilicus mediū nr̄i cor//poris ſiue cuiuſꝙ alterius rei dr̄(nā ab umbōe media clypei p̄te umbilicus deducit̄)ſic ad mediā cœli pla/gā cum p̄uenerit ſol:ad umbilicū ueniſſe diē dicimus:appellatus p̄terea eſt umbilicus paruulus circulus de/ſignatus ad uentos dignoſcendos Plinio Autore:q ait p huius mediā longitudinem duci ſarculo ſulcum uel cinere lineam:mediamꝙ circunſcribi circulo paruulo:quocat̄ umbilicus.aſtronomi quoꝙ inter ma/iores ſtellas nominant ādromadæ umbilicū in arietis.xxii.gradu.Mar/tialis in alia ſignificatione capit umbilicum in fine quarti libri epigrāmaton:cum dicit ohe iam ſatis ohe libelle iam p̄uenimus uſꝙ ad umbilicos.i. ad finem:ut placet porphyrioni.℄ Dimidiatus mortuus.Quia iā p̄terierat & ueluti defecerat diurni tp̄is dimidiū:differt dimidius & dimidiatus Autore Gelio:nā dimidiū librū legiſſe dicimus cū ſit integer:dimidiatū āt in duas p̄tes diuiſum.℄ Leonino cauo.A domo.ſ.in q̄ uxor morabat̄ quā metuebat:ne ueluti læena in eos impetū faceret ſi quid illi uerboꝝ ſuboluiſſet.℄ Identidē.Freqnter.℄ Cōiecturā.Quæ eſt de aliqua re futura cōſideratio.℄ Capſitū ſit col/legiū.i.cōſulēdū eſt.℄ Quid olet.Quid affert noui:qd ſibi uult.℄ Sūmū olfactare.i.parūp olfeceris & odoraueris

BERN. SARA. VENE.

Interual lum.

Ob eam induſtriā q̄.ſ.uſa ē uſor ī me obſeruā/do:& nō ob eā.ſ. cām:ut Pius in/ſcite ex//ponit.

Standum eſt in lecto:ſi quid de ſummo petas.
Sed mihi interuallum iam hos dies multos fuit.
Domi domitus ſum uſꝙ cum charis meis
Neꝙ edo neꝙ emo:niſi quod eſt cariſſimum.
Id quoꝙ iam chari qui inſtruuntur deſerunt.
Nunc ad eum inuiſo:ſed aperitur hoſtium.
Menæchmum eccum ipſum uideo progreditur foras.

Menæchmus adoleſcens.Peniculus paraſitus.

NI mala:ni ſtulta:ni indomita.impoſꝙ aī:qđ uiro eſſe odio
Vides:tupte tibi odio hēas.p̄ter hac ſiſe tale ſi poſt hūc diē
Faxis:faxo foris uidua uiſas patrē:nam quotiens ire uolo
Me reties:reuocas:rogitas:quo ego eā:quā rē agā qd negocii gerit̄
Quid detur:quid feram:quid foris egerim.
Portitorem domum duxi:ita omnem mihi rem neceſſe eſt loqui.
Quicquid egi:atꝙ ago nimium ego te habui delicatam: nūc adeo
Vt facturus dicam.quando ego tibi ancillas:penum :lanam:auruz:
Veſtem purpuram bene præbeo:nec quicq̄ eges:malo cauebis
Si ſapis uiꝝ obſeruare deſines:atꝙ adeo me neqcq̄ ſerues:ob eam
Induſtriam hodie ducā ſcortū ad cœnā:atꝙ aliquo cōducam foras
Pe.Illic homo ſe uxori ſimulat male loqui:loquitur mihi.
Nam ſi foris cœnat:profecto me haud uxorem ulciſcitur.
Me.Euax iurgio hercle tandem uxorem abegi ab ianua.
Vbi ſunt amatores mariti?dona quid ceſſant mihi cōferre omnes

℺ Odorare. Legendum odore: item ubi dii facta legebatur: legẽdum olfacta: urget quippe paraſitum ut de ueſtimento quid illud uelit referat. ℺ Commoratus cantharum: quem adduci iuſſerat. ℺ Samiæ: ꝙ. ſ. facile frangi poſſint inſtat fictilis uaſis ſamii qui dicebatur. ℺ Ab ſe exit. Ideſt ſponte & ultro exit: non uocata.

VALLA Ni mala ni ſtulta. domo exiens menæchmus cum uxore ſe grauiter oſtendit contendere cuius ueſtimentum illa neſciẽte foras effert ad erotium meretricem. obuio facto peniculo primo metuit inſidias. Mox eo cognito rẽ oẽm apit ſuã. ℺ Impoſꝗ ai. Quæ animo tuo moderari nõ q̃as. ℺ Præter hãc. i. ꝑter id ꝙ nũc agis

Congratulantes? qa pugnaui fortiter hanc: mõ uxori intus pallam
Subrupui: ad ſcortũ fero: ſi hoc decet dari: facete uerba: cuſtodi cat
Hoc facinus pulchrũ eſt: hoc ꝓbũ eſt: hoc lepidũ eſt: hoc fcm̃ ẽ fabr
Meo malo a mala ſuſtuli. hoc ad damnum deferetur.
Auerti prædam ab hoſtibus noſtrum ſalute ſocium.
Pe. Heus adoleſcens ecqua mihi iſtac pars ineſt.
Me. Perii: in inſidias deueni. Pe. immo in præſidium ne time.
M. Quis hõ ẽ? Pe. ego ſũ. Me. o mea cõmoditas o mea opportu
Salue. Pe. ſalue. Me. qd ais? Pe. teneo dextra geniũ meũ. (nitas
Me. Non potuiſti magis per tempus mihi aduenire: q̃ aduenis
Pe. Ita ego ſoleo: cõmoditatis oĩs articulos ſcio. Me. uin tu facinus
Luculẽtũ iſpicere? Pe. qs id coxit coquus iã ſciam ſiqd titubatum ẽ
Vbi reliqas uidero. Me. dic mihi nũqd tu uidiſti tabulã pictã i piete
Vbi aquila catamitum raperet: aut ubi uenus adoneum?
Pe. Sæpe ſed qd iſtæ picturæ ad me attinent. Me. age me aſpice.
Ecqdẽ aſſimulabo ſimiliter. Pe. q iſtic ẽ ornatus tuus. Me. dic hoĩeꝫ
Lepidiſſimũ eẽ me. Pe. ubi eſuri ſumus. Me. dic hõ qd ego te iubeo
Pe. Dico homo lepidiſſime. Me. ecquid audes de tuo iſtuc addere
Atꝗ hilariſſime perge. Pe. non pergo hercle niſi ſcio qua gratia
Litigium eſt tibi cum uxore. Me. hoc mihi abs te caueo cautius
Clam uxorem ubi ſepulchrum hẽamus atꝗ hunc cõburamus diẽ.
Pe. Age ſane igitur. quando æquum oras: q̃ mox incendo rogum:
Me. Dies quidem iam ad umbilicum eſt dimidiatus mortuus:
Remorare mihi quom obloquere. Pe. oculum effodito per ſoluꝫ
Mihi menæchme ſi ullum uerbum faxo: niſi quod iuſſeris.
Me. Concede huc a foribus. Pe. fiat. Me. concede huc. Pe. licet.
Me. Etiam nunc concede audacter ab leonino cauo.
Pe. Heu ædepol: ne tu: ego opinor eſſes agitator probus.
Me. Quidum? Pe. ne te uxor ſequatur: reſpectas identidem.
Me. Sed quid agis? Pe. ego ne? id. n. quid tu uis. id aio atꝗ id nego:
Me. En ecquid tu de odore poſſis: ſiquid forte olfeceris
Facere coniecturam: captum ſit collegium: hanc quam ego habeo

℺ Simile tale ſi poſt hũc diẽ faxis. i. ſi alias eo mõ aduerſũ me deliq̃ris qũo nũc. ℺ Vidua: ſine me marito: ℺ Portitorẽ domũ duxi. ſolẽt enim portitores quos ultro citroꝗ inſpexerint ꝑmeãtes ꝑcũctari. ℺ Malo caueb is. poſteaq̃ q̃ tua ſũt tibi oĩa ſuggero caueas ne mali qcq̃ eueniat ſi qd ſupra expetiueris. ℺ Virũ. maritũ. Obſuare deſines. Ceſſabis qd reꝝ agat inſpicere. ℺ Me haud uxore ulciſcit. Mihi ſiqdẽ inqt paſitus deerit qđ edã nõ uxori: iõ me ulciſcit. ℺ Euax. lætãtis iteriectio. Oppugnaui fortiter hãc. ſtrenue cũ hac

Luculentum. pugnaui. ℺ Palã ſubripui. Veſtimẽtũ quo mulieres palã ituræ uti ſolẽt

Catamitum. ℺ Meo malo. qa meo ipẽdio. ℺ A mala uxore mea. ℺ Auerti ꝑdã ab

Adoneũ hoſtib⁹. Capit ſimilitudinẽ ab exercitib⁹ frequẽter Plau. ubi qd interuenit ſollicitudĩs. Nroꝝ ſalute ſociũ. ꝑ ſocioꝝ. Ex Cicerone hãc ſyncopã ſupra abũde oñdim⁹. ℺ Perii: in inſidias deueni: & hoc a militib⁹ petitũ eſt: a qb⁹ in inſidias deuenit. ℺ Imo in ꝑſidiũ ne time. Qui aliquo in loco milites ſtatuunt ut eum tueant ꝑſidii nom̃ obtinẽt: ait ergo

Dimidiatus. paſit⁹ ne time qa nõ in hoſtes incidiſti uñ metuas inſidias: ſed in ſocios q tibi ſint opitulaturi. ℺ Oĩs articulos ſcio. Minima quæꝗ intelligo q̃ cõmoditati ceſſura ſint. Quis id co

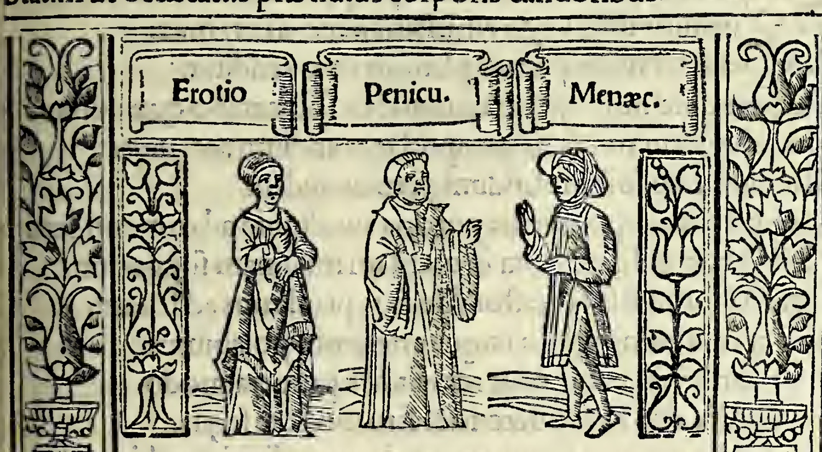
Cauo. xit coqu⁹. Cũ menæchmus interrogaſſet paſitũ nũ rẽ luberet inſpicere luculẽtã. Hoc ad uxoris ueſtimẽtũ referẽs. paſit⁹ nihil luculẽtũ arbitratus niſi qđ ad cibũ potũꝗ ꝑtineat interrogat qs id coquus coxerit. Nã ſi qd delictũ ſit ſtati cognituꝝ ſe dicit ℺ Vbi reliqas uidero. i. qd ſupfuerit. ℺ Vbi aqla catamitũ rapet. Catamitũ ꝑ ganymede ueteres dixere latini. raptũ ãt in cælũ ab aqla miniſtra Iouis tradũt fabulæ. Vñ Ci. in q̃onib⁹ tuſculanis Nec Homeꝝ audio: q Ganymedẽ a diis raptũ ait ꝑp formã: ut ioui pocula miniſtraret: nõ iuſta cã cur laomedũti tãta fieret iniuria: fingebat hæc Homerus: & humana ad deos trãſferebat: diuĩa mallem ad nos: ſed mirum uideri poteſt cur dicat Cicero Laomedunti factã iniuriã cum necdũ laomedon tũ eſſet natus: ſi tradenti Homero credimus: q in uigeſimo iliados inquit. τρωα λερχιθονιοσ τεκετο τρωέσ̄ιν ἀνάκτα τρωοσ λαυτρεισ παιλεσ ἀμυμονοσ ἐξεγενοντο. ιλοσ τασ̄αρακοσ τε και ἀντιθεοσ γανυμηλησ. οσ λη καλλιστοσ γενετο θνητων ανθρωπων. τον και ανηρειψαντο θεοι λιι οενοχοευειν καλλεοσ εινεκα οιο. ιναθανατοισι μετειη. Verũ cũ cogito miꝝ uideri nõ debet tm̃ uiꝝ de tã minĩa re eẽ ſollicitũ: ut e memoria excidiſſe uideat: id quoꝗ Aulus Geli⁹ in qbuſdã aliis feciſſe notauit. Ci. Nã poti⁹ uirtuti dãdũ uideat ut puſilla iſta cõtẽnant ubi de reb⁹ agit grauiſſimis: q̃ ut magnopẽ ueritate exq̃ſita proferant. ℺ Aut ubi uenus adonaim. Nam & ipſa quoꝗ adonaim adamaſſe ꝑhibet.

℺ Quid

¶ Quid iſtæ picturæ ad me attinent. Quid mihi inqt paraſitus cũ his picturis ꝗ ſaturari cupio. ¶ Aſſimulabo ſimiliter. ſimilẽ me fecero. ¶ Litigiũ eſt tibi cũ uxore. Vt iniuria & iniuriũ: ita & lis & litigiũ. ¶ Sepulchrũ hẽamus. Vbi iaceamus tanꝗ in ſepulchro. ¶ Hũc cõburamus diẽ. i. abſumamus ut corpa mortuoꝝ igni ãbuſta abſumunt. ¶ Incẽdo rogũ. Adhuc a cadaueribꝰ ſũpta ſimilitudo. hoc ẽ qñ parãdæ ſũt epulæ. ¶ Dies qdẽ iã ad umbilicũ. i. ad meridiẽ iã pductus eſt: ut umbilicꝰ mediũ corpis tenet aĩaliũ. ¶ Dimidiatus mortuꝰ. dimidia pte pteriit & ea mortuus: qa qui mortui abierũt. ¶ Mihi nũ obloqre. i. ꝗ tibi apiã ſecreta deteges. ¶ Oculũ effodito mihi p ſolũ. Erue mihi inqt oculũ funditus. ¶ Si ullũ uerbũ ſaxo. ſi tuũ facinꝰ detexero. ¶ Ab leonino cauo. i. ubi lea in cauerna eſt: ob uxorẽ. n. hoc diĉ. ¶ Captũ qđ ſit collegiũ. ut iã cũ collegis magſtatus decretũ ſit ferto ſniam. ¶ Abſtine ſũmũ olfactare. noli plurimũ odorari. ¶ Agedũ odorare opꝫ. Et odoro & odoror in eadẽ ſignatõe dicimꝰ. Hor: i epodo. piectũ odoraris cibũ. ¶ Spurgatũſt naſũ. hic quoqꝫ naſũ neutro gñe. ut alibi Plau. ¶ Illutibili. q lauari nõ ꝗat adeo tetro. ¶ Cõmoratus cãthaꝝ. expecto inqt ut uinũ afferaĩ in cantharo. ¶ Ne fores ſamiæ ſient. Quaſi uero inqt fores ſint fictiles ut uaſa ſamia me clæmẽter pulſare iuſſiſti. ¶ Ab ſe ecca exit. nullo citãte amica uenit. ¶ O ſolẽ uides. ſolem enim obtuentes obtutum amittimus.

Pallam quid olet? abſtines: ſummum olfactare.
Pe. Agedum odorare oportet ueſtimentum muliebre:
Nec ex iſtoc loco ſpurcatum naſum odore illutibili
Me. Olfacta igitur hinc penicule lepide: ut faſtidis. Pe. decet.
Me. quid igitur? quod olet reſponde. Pe. furtum: ſcortum: prãdium
Me. Nunc ad amicam defertur hanc meretricem
Erotium: mihi tibi atqꝫ illi iubeo iam apparari prandium.
Inde uſqꝫ ad diurnam ſtellam craſtinam potabimus.
Pe. Expedi te fabulatus: iam fores ferio. Me. feri.
Vel mane etiam mille paſſum commoratus cantharum
Placide pulta. Pe. credo: ne fores ſamiæ ſient.
Me. Mane mane obſecro hercle ab ſe ecca exit. Pe. o ſolem uides
Statim ut occæcatus præ huius corporis candoribus.

Olfactare.
A. I. Illutibilis.
Spurcatur naſũ.
Stellam diurnã.
Fabulatꝰ

Erotiũ Mulier. Peniculus Paraſitus. Menæchmus Adoleſcẽs.

Anime mi menæchme ſalue qd ergo extra nũeꝝ es mihi?
Idem iſtuc aliis aſcriptiuis ad legionem fieri ſolet:
Me. Ego iſtuc mihi hodie apparari iuſſi apud te prœliuꝫ.
Hodie id feci: atqꝫ uterqꝫ pro illo potabimus.
Vter ibi melior bellator erit inuentus cantharo
Tu es legio adiudicato cum utro hanc noctem ſies.
Vt ego uxorem: mea uoluptas. ubi te aſpicio: odi male.
Er. Interim nequis quin eius aliquid indutus ſis

Anime mi quid ergo extra numeꝝ. Trãſlatio ſumpta a militibus qui extra ordinem ſunt: ſenſus eſt: ac ſi dixiſſet: quid foris ſtas: cur nõ intras domũ. ¶ Idem iſtuc. Pñt uerba applicari & mulieri æque ac menæchmo: & eſt cõtinuatio trãſlãtiõis: & idẽ ſenſus utriqꝫ accõmodatus: ſolẽt enim qui aſcribi uolũt & ſtipẽdia demereri: anteꝗ ad ſtipẽ admittanĩ extra ordinẽ eẽ. ¶ Apud te pliũ. Nõ dixit prãdiũ: ne diſcederet a metaphora. pliũ aũt id erit ut ſtatim ſubdit potãdi certamẽ. ¶ Tu es legio. Facit amicã legionẽ: ad quã aſcribi cõ cupiſcit. Adiudicato. eligas oportet quẽ malueris q tecũ cubet. ¶ Vt Ideſt ꝗtum. ¶ Male: Valde. ¶ Interim neqs. Sẽſus ẽ: & ſi te dicas uxorẽ odio hr̃e. nõ potuiſti tñ qn in eiꝰ grã iſtud indueris ueſtimentum. ¶ Eroſa. Legerem roſam: blãdiĩ. n. adoleſcẽti: qui ſibi adeo pulcher uidereĩ: ut illũ cæteris oĩbus pferat amatoribꝰ. ¶ Nã ſi amabas. Oñdit magis illã cẽſendã eẽ meretricẽ ꝗ amaſiã: nam amaſiæ pati nõ pñt amatorẽ penes eẽ qppiã: qđ alteriꝰ ſciãt eẽ mulieris. ¶ Mordicus. Dẽtibꝰ. ¶ Suſtine hoc. ſ. ueſtimẽtum quo magis ſe exui cupit ꝗ ſuauiari: hoc aũt iõ dicit ut magis denotet ſuũ in uxorẽ odiũ. ¶ Sanus nõ es. Referĩ ad corpus: qa nõ ſaltauerat. ¶ Ab hyppolita ſub cingulũ. Diodo. in. iii. retulit hyſtoriã: ꝙ uulgata p totũ orbem uirtute amazonũ mulieꝝ: herculi ſemeles ac iouis filio ab euryſteo mãdatũ fuiſſe tradiĩ: ut hyppolitæ amazonis baltheũ ad ſe ferret: ꝗ ex re illato amazonibꝰ bello: acieqꝫ pfligato eoꝝ exercitu uictã hyppolitã cũ balteo cœpit: quo plio fuit amazonũ regnũ deletũ: de qbꝰ idẽ Autor pl'a memit: deqꝫ eoꝝ geſtis rebꝰ in ſcythia totaqꝫ aſia: adeo ut nõ ſolũ uicinas gẽtes: ſed magnã europæ aſiæqꝫ partẽ ſubegerint: gẽs hæc apud thermodõta fluuiũ primũ fuit: de quibus me/

BERN. SARA. VENE.
Extra numerum.

minit ẽ: ſtrabo diffuſius in duodecimo: quas (ut idem refert) alii alizonas: alii amazonas uocauere. ¶ Glãdionicam Dicunt̃ glãdia in pte illa colli ubi iugulũ eſt. ¶ Laridũ. Quaſi late aridũ Macrobio. ¶ Pernã. De qua iã alibi. ¶ Sinciput. Cõmedat̃ ex ſue ſinciput: qđ eſt capitis pars anterior: ut occiput poſterior. ¶ Aut polymẽta porcina. Dicunt polymẽta porcoꝝ teſticuli cũ caſtrãt̃ a policie ueſtimẽtoꝝ dcã: qđ ſimilr ut illa curent̃: ut Feſ. Autor ẽ: cõmedabant iſta oĩa i cœnis ut refert Pli. i eo capite ubi de ſue loqt̃ iqt. n. hic cẽſoriaꝝ legũ paginæ iterdictaq; cœnis abdomia glãdia: teſticuli: uuluæ: ſincipita uerria. ¶ Menſam miluinã: rapacẽ. ¶ Mereã. Pro uelim demereri: & mihi condonari

VALLA

Quid hoc eſt induuiæ tuæ: atq; uxoris exuuiæ. eroſa
Superas facile: ut ſuperior ſis mihi: q̃ quiſq;: qui impetrat.
Pe. Meretrix tantiſper blanditur: dum illud quod rapiat: uidet.
Nam ſi amabas: iam oportebat naſum abreptum mordicus.
Me. Suſtine hoc penicule exuuias facere: q̃ ſuauium uolo.
Pe. Cedo. Me. ſed obſecro hercle ſalta ſic cum palla poſtea.
Pe. Ego ſaltabo? Me. ſanus hercle non es. Pe. ego ne an tu magis?
Me. Si non ſaltas: exi igitur. nimio ego hanc periculo
Subrupui hodie meo quidem animo: ab hippolyta ſubcingulum
Haud hercules æque magno unquam abſtulit periculo
Cape tibi hanc: quando una uiuis meis morigera moribus.
Pe. Hoc animo decet animatos eſſe amatores probos.
Mendicitatem.
Qui quidem ad mendicitatem ſe properent detrudere.
Me. Quattuor minis ego emi iſtanc anno uxori meæ.
Pe. Quattuor minæ periere plane: ut ratio redditur.
Me. Scin quid uolo ego te accurare? Er. ſcio: curabo quæ uoles.
Me. Iube igitur nobis tribus apud te prandium accurarier
Glandionicam ſuillam: laridum pernam itidem
Aut ſinciput. aut polimenta porcina. aut aliquid ad eum modum
Miluinã
Madida quæ mihi appoſita in menſam miluinam ſuggerant:
Atq; actutum. Er. licet ecaſtor. Me. nos prodimus ad forum.
Iam hic nos erimus. dum coquitur: interim potabimus.
Er. Quando uis ueni parata res erit. Me. propera modo
Sequere. Pe. ego hercle uero te: & ſeruabo: & te ſequar.
Neq; hodie ut te perdam: meream deorum diuitias mihi.
Er. Euocate intus cylindrum mihi coquum actutum foras.

Erotium Meretrix. Cylindrus coquus.

Sportulam cape atq; argentum. eccos tris nummos habes
Cy. Hẽo. Er. abi atq; obſoniũ affer: tribus uide qđ ſit ſatis
Neq; defiat: neq; ſuperſit. Cy. cuiuſmodi hoies erunt
Er. Ego & menæchmus. & paraſitus eius. Cy. iam iſti ſunt decem.
Fungit̃ munitus
Nam paraſitus octo hominum munus facile fungitur.
Er. Elocuta ſum conuiuas: cæterum cura tu etiam
Cy. Cocta ſunt: iube ire accubitũ. Er. & redi cito. Cy. iã ego hic ero.

Anime mi menæchme. Erotiũ ut pro forib⁹ aſtare menæchmũ amaſiũ uidit ip̃ſ inuitat ut ingrediat̃. Menæchm⁹ pallã uxoris ſuæ erotio tradit. ¶ Aliis aſcriptiuis ad legionem. Illis inquit qui necdum aſcripti ſunt fieri hoc ſolet extra numerum alioꝝ aſſiſtant foriſq; expectent ut tu: ac ſi dicat tibi nõ hoc agit̃ q̃ iam ſcriptus es: hoc ẽ mihi familiaris. ¶ Iuſſi apđ te pliũ. qa erotium exercitus fecit mentionem menæchmus in eadem perſiſtit ſimilitudine: ut prandium prælium uocet. ¶ Vterq;. paraſitus & ego. ¶ Vter ibi melior bellator erit inuentus cantharo. In allegoria adhuc permanet ingens: inſpiciemus uter noſtrum ſit fortior ad cantharum expugnandum. paraſitus inquam ſit nepotor maior an ego. ¶ Tu es legio adiudicata. Tu mihi loco legionis eris: & lata de te ſentẽtia ẽ: ut hac nocte cũ uiro ſis. ¶ Nequis nõ potes. ¶ Quin eius. ſubaudi uxoris. ¶ Quid hoc eſt induuiæ tuæ atq; uxoris exuuiæ. Quia palam menæchmus uxoris induerat erotium percunctat̃ quid ipſe induerit: uxoremq; exuerit. ¶ Vt ſuperior ſis mihi q̃ quiſq̃ q imperat. Tãti inquit te facio ut nullum q cum imperio ſit tantifaciã. ¶ Naſuʒ abreptum mordicus. ſi ut ais eũ ames proruere ad oſculãdum debuiſti furore ut abripes naſũ morſu. ¶ Exuuias facere. i. me exuere hanc palam quã tu ſuſtuleras. ¶ Ab hyppolita ſubcingulum. hyppolita amazonũ regina a theſeo ſuperata ẽ ablato ei⁹ etiam ſubcingulo a qua ẽt a ſe compreſſa hyppolitum accepit filiũ: qui uirbi⁹ poſtea eſt appellat⁹. ¶ Haud hercules. Herculem dicit ſubcingulum ſuſtuliſſe: quem plæriq; theſea aiunt: ſed mirãdũ nõ eſt: inuertunt enim ſæpe nomina poetæ Caſtora pro Polluce: & pollucem pro caſtore. Herculẽ pro Theſeo. & theſeum pro hercule ponendo. ¶ Emi iſtoc anno uxori meæ. ſubaudi pallam: quã tibi trado. ¶ Glandionicã ſuillã. ſuis inquit carnẽ q̃ glãdio cõſtet: quid ſit glãdiũ ſupra oñſum. ¶ Aut ſincipui. Aĩalis capitis ps añrior ſinciput: ut poſterior occiput. ¶ Aut pulmẽta porcina. hoc ẽ e porco pulpas. ¶ Madida. ſubaudi ſapore aliquo iurulento. ¶ Menſam miluinam ſuggerãt. i. mẽſam refertã faciãt tam bonis cõdimẽtis ut ab oibus rapi cupiant̃: ut rapere

BERN. SARA. VENE.

miluus ſolet. ¶ Mereã deorum diuitias. nolim deoꝝ numero eſſe ut te amittam: hocq; prandio caream. Sportulã cape. Sportas dici uult Noni. aut a ſparto q̃ſi ſparteas aut ab aſportãdo. Salu. e inuris carnes ſportis dimittebant: dr̃ ſportula paucoꝝ dierũ cibus: cõgiariũq; ad pplm ſportula dr̃: Iuue, quãto celebret̃ ſportula

fumo:

Menæchmus Aduena. Meſſenio ſeruus.

NVlla eſt uoluptas nautis meſſenio maior
Meo animo q̃ cum ex alto procul
Terram conſpiciunt. Meſ. maior non dicam addo.
Quam ſi adueniens terram uideas quæ fuerit tua
Sed quæſo quamobrem nunc epidamnum uenimus.
Iam quaſi mare: omnis circuimus inſulas.
Me. Fratrem quæſitum geminum germanum meum.
Meſ. Nam quid modi futurum eſt illum quærere
Hic annus ſextus eſt: poſtquam rei huic operam damus
Iſtros: hyſpanos: maſſilienſis: illyricos
Mare ſuperum omne: græciamq; exoticam
Oraſq; italicas omnis: quas adgreditur mare
Sumus circunuecti: ſi acum credo quæreres
Acum inueniſſes: ſi appareret: tam diu
Hominem inter uiuos quæritamus mortuum
Nam inueniſſemus: iam diu ſi uiueret.
Me. Ergo iſtuc quæro qui faciat mihi.
Qui ſeſe dicat. ſcire eum eſſe mortuum.
Operam præterea nunquam ſumam quærere
Verum inter uiuos nunquam deſiſtam exequi:
Ego illum ſcio q̃ cordi ſit carus meo.
Meſ. In ſcyrpo nodum quæris. quin nos hinc domum
Redimus: niſi ſi hiſtoriam ſcripturi ſumus.
Me. Dictum faceſſas datum: & diſcaueas malo.
Moleſtus ne ſis: non tuo hoc fiet modo. Meſ. hem
Illo enim uerbo eſſe me ſeruom ſcio.
Non potuit paucis plura plane proloqui.
Verumtamen nequeo continere quin loquar:
Audin menæchme: quum inſpicio marſupium
Viaticati hercle admodum æſtiue ſumus.
Næ tu hercle opinor niſi domum reuorteris.
Vbi nihil habebis. geminum dum quæris: gemes
Natio epidamnia: nam ita eſt hæc hominum:
Voluptarii atq; potatores maxumi.
Tum ſycophantæ & palpatores plurimi.
In urbe hac habitant: tum meretrices mulieres
Nuſquam peribentur blandiores gentium
Propterea huic urbi nomen epidamno inditum eſt.

ſumo: dicuntur ẽt ſportæ & ſportellæ nummorum receptacula teſtatur pedianus. ℭ Deſiat. Deſit

VALLA

S Portulã cape. Erotiũ obſonatũ cylidrũ coquũ mittit. Itaq; ait ſportulã cape atq; argẽtũ. Sporta. a græcis ſames dr̃. uas a latis noiat̃: qa ex ſparto herba ꝯfectũ: ex q̃ ſane herba hodie quoq; funes fiũt. Veteres ẽt ut ſæpe ap̃ Iu. ſportulã dixere cõgiatiũ qđ romæ pplo diſtribuebat̃. Forte qđ primo ſportul' aſportaret̃. ℭ Neq; deſiat. i. deſit. Virg. Lac mihi non æſtate nouum nec frigore deſit.

BERN. SARA. VENE.

NVlla ẽ uoluptas. Inducunt̃ i ſcæna menæchm⁹ ille aduena: q̃ pri⁹ ſoſides dicebat̃ cũ ſuo meſſeniõe: is q̃ritãdo amiſſũ frẽm menæchmũ plures pagrat urbes: & tãdẽ epidãnũ uẽit. ℭ Maior nõ dicã dolo: Lege: maior nõ dicã: & ad illud refert̃ nulla eſt uoluptas maior: & deĩde lege addo: nõ dolo: id qđ ſequẽtia uerba mãifeſtãt: addit. n. hoc unũ q̃ cũ hoĩes terrã uideant q̃ fuerit eoꝝ p̃ria. ℭ Maſſiliẽſes Sũt ppl'i narbonẽſis galliæ maſſiliã græci phocẽſes cõdiderũt quondã fœderata ciuitas fuerat pplo roma. de maſſiliẽſib⁹ meminim⁹ ĩ caſſina. ℭ Græciã exoticã. i. externã & peregrinã: eã. n. italiæ ptẽ dic̃: q̃ quondã magnã græcia uocitata ẽ. ℭ Qui faciat. Qui idicet. ℭ In ſcyrpo nodũ q̃ris. Ita locutus. Terẽ. Plau. imitat⁹ ſenſus ẽ difficultates & ĩpedimẽta q̃ris: ubi nõ ſũt: ſcyrp⁹ paluſtris herba leuiſſima de q̃ ſupra. ℭ Dcm̃ faceſſas datũ ædis caueas malo. Legẽdũ & diſcaueas malo. ℭ Viaticati. Diu peregrinati a uiatico quod dicitur quicquid itineris cauſa comparatur. ℭ Palpatores. Blanditores.

Græcia exotica.

Acum.

In ſcyrpo nodum queris.

VALLA

NVlla ẽ uoluptas. Soſides q menæchm⁹ aduena cũ meſenione ſeruo in epidãnũ puenit: deq; ciuitatis natura inter ſe collocunt̃ ſubdolã eſſe gẽtem ait meſenio multitudinẽ meretricum. ℭ Nõ dicã dolo. ne dolus in uerbis eẽ uideat̃. nã ingt ſi terrã uideas quæ tua ſit erit qđ tu dicis magna uoluptas: atq; ſingularis. ℭ Nunc epidãnũ uenimus. Feſt. epidãnum dyrrhachium dici ſegeſta: quæ nũc appellat̃ oppidũ in ſicilia eſt: quod uidet̃ æneas condidiſſe p̃poſito ibi egeſto: qui eam egeſtam noĩauit: ſed

Marſupium.

Viaticati ſumns.

Palpatores.

Sycophãtas.

Epidamnum.

Quia nemo ferme huc ſine damno diuortitur.
Me.Ego iſtuc cauebo:cedo dum mihi huc marſupiũ.
Meſ.Quid eo uis.Me.iã abs te metuo de uerbis tuis
Meſ.Quid metuis?Me.ne mihi damnum in epidamno dias.
Tu magnus amator mulierum es meſſenio.
Ego autem homo iracundus animi perditi
Id utrũq;:argentum quando habeo:caueto.
Ne tu delinquas ne ue ego iraſcar tibi.
Meſ.Cape atq; ſerua me lubente feceris.

Cylindrus. Menæchmus aduena. Meſſenio.

Bene obſonaui.atq; ex mea ſententia:bonum
Anteponam prãdium pranſoribus:adibo:atq; adloquar
Sed eccum menæchmum uideon a tergo meo:
Prius iam conuiuæ ambulãt ante hoſtium q̃ ego obſonatu redeo
Me. ſcis quis ego ſum?
Cy.Nõ hercle uero:ubi cõuiuæ cæteri?Me.quos tu conuiuas q̃ris?
Cy.Paraſitum tuum.Me.meum paraſitũ:certe hic inſanus eſt hõ.
Meſ.Dixin tibi eſſe hic ſycophantas plurimos?
Quem tu paraſitum quæris adoſcens?Cy.tuum
Peniculum.Meſ.eccum in uidulo ſaluum fero.
Cy.Menæchme numero huc aduenis ad prandium.
Me.Nunc ipſo naturæ deo mihi reſponde.
Adoleſcens:quibus hic præciis porci ueneunt
Sacres ſinceri:nummum a me accipe:iube te piari
De mea pecunia.nam equidem inſanum eſſe te certo ſcio.
Qui mihi moleſtus homini ignoto:quiſquis es.
Cy.Cylindrus ego ſum non noſti nomen meum?
Me.Seu tu cylindrus ſeu coriendrus:perieris
Ego te non noui:neq; nouiſſe adeo uolo.
Cy.Eſt tibi menæchmi nomen tantum:quod ſciam:
Me.Pro ſano loqueris:qui me meo appellas nomine.
Sed ubi nouiſti me?Cy.ubi ego te nouerim?
Qui amicam habeas heram meam hanc erotium.
Me.Neq; hercle habeo:neq; te:quis homo ſis ſcio:

præpoſita ẽ ei lr̃a ſ.ne obſcœno no mine appellaret:ut factum eſt in ma leuento q̄ beneuentum dictum eſt: & in epidamno quod uſurpat dyr rachium. ℭ Iam quaſi mare.ſubau di circuimus. ℭ Græciamq; exoticam.i.peregiñã.nam italiæ pars illa ad mare ioniũ olim magna græcia dicta eſt.Ouidius.Itala nã telus græcia maior erat.Cur autem ita oſtendit ingens.Venerat euander magna cum claſſe ſuorꝝ.Venerat alcides clarus uterq; genus. ℭ In ſyrpo nodum quæris.hinc ſumpſit Terentius.hoc in aulularia expoſitum qd ſit. ℭ Faceſſas datũ.i.ſemoueas nec mihi aduerſeris :quia non tuo hoc fiet mõ. ℭ Viaticati hercle admodum prouiſo. ideſt cum ego inſpicio loculos intueor ſatis nos uiaticos:ideſt in uia multum impendiſſe a uiatico uiaticor nouauit uerbum. ℭ Palpatores plurimi.blanditores ℭ Cedo dũ.dum ſyllabica adiectio eſt. ℭ In epidamno dias:ideſt dederis mihi damnum in epidamno : ſi ut dicis a damno nomen habet.

Marſupiũ cedo

Me lubente.

Bene obſonaui. Hic fiũt deluſiões maximæ menæchmus aduena creditur menæchmus ciuis. ℭ Nõ hercle uero. Ironicos dcm̃. ℭ Tuũ pẽniculum: Ita potius legendũ arbitror q̃ meu; ut emendauimus. ℭ Eccum in uidulo.Dictum eſt ſupra a pẽne penniculum deduci:pennis enim & ꝓ cauda & pro membro uirili ponit. dicit ergo pẽniculum ſuum hoc eſt uirile membrum habere ſaluũ in uidulo: & hic eſt locus maximus:nam ille de pẽniculo paraſito loquebat: eſt uidulus teſqua:ſeu reticulũ & ſimile qd uis:& pro ſubligaculo ponit. ℭ Numero.Ideſt nimium cito: id quod Autoritate ueterꝝ dici comprobauimus in ãphitryone. ℭ Porci ueniunt ſacri. Corrigendum eſt: porci ueneunt ſacres:ſunt enim porci ſacres a Varrone dicti : qui ſacrificantur ad alicuius piaculum:inquit enim fere ad quattuor mẽſes a mãma nõ diſiunguntur agni hædi treſ porci duo eq̃s:qm̃ puri ſũt ad ſacrificiũ ut imolent.oli appellati ſacres. quos appellat Pla.cũ ait:q̃i ſũt porci ſacres. Cyathiſſo:poculũ ꝓbeo uł uina in poculũ ſubmĩſtro:cyath⁹.n. puulũ ẽ poculũ & acetabuli mẽſura ut Pli. ℭ Exterior ſis.Pro extra ſis: & contineas

Obſonaui.

BERN. SARA. VENE.

Vidulũ.

Porci ſacres.

Cylindrus. Choriendrus.

Cy.Non

Cy.Non ſcis quis ego ſim:qui tibi ſæpiſſime
Cyathiſſo apud nos quando potas. Meſ.hei mihi
Cum nihil eſt:qui illi homini diminuam caput.
Me.Tun cyathiſſare mihi ſoles:qui ante hunc diem
Epidamnum nunquam uidi neq; ueni? Cy.negas?
Me.Nego hercle uero.Cy.non tu illiſce ædibus
Habitas? Me.dii illos homines qui illic habitant perdiunt.
Cy.Inſanit hic equidem qui ipſe maledicit ſibi
Audin menæchme? Me.quid uis? Cy.ſi me conſulas
Nummum illum quem mihi dudum pollicitus dare.
Nam tu quidem hercle certo non ſanus ſatis
Menæchme:qui nunc ipſus maledicas tibi
Iubeas ſi ſapias porculum afferri tibi.
Meſ.Tu hercle homo es multum odioſus mihi.
Cy.Solet iocari ſæpe mecum illo modo:
Quãuis ridiculus eſt:ubi uxor non adeſt.
Me.Quid ais tu? Cy.quiduis inquã: ſatin hoc qđ uides?
Tribus uobis obſonatus:an obſono amplius
Tibi:& paraſito:& mulieri? Meſ.quas tu mulieres
Quos tu paraſitos loquære? Cy. quod te urget ſcelus
Qui huic ſcis moleſtus. Meſ.quid tibi mecum eſt rei?
Cy.Ego te non noui:cum hoc quem noui:fabulor:
Me.Non ædepol tu homo ſanus es certo ſcio.
Cy.Iam ergo hæc madebunt ſaxo nihil morabitur.
Proin tu ne quo abeas longius ab ædibus.
Nunquid uis? Me.ut eas maxumam in malam crucem.
Cy.Ire hercle melius te intro:atq; accumbere.
Dum ego hæc appono ad uolcani uiolentiam:
Ibo intro:& dicam te hic aſtare erotio.
Vt te hinc abducat.potius q̃ hic adſtes foris.
Me.Iam ne abiit:ædepol haud mendacia tua uerba.
Meſ.Exterior ſis obſeruato modo nam iſtic meretricem credo
Habitare mulierem:ut quidem inſanus ille dixit qui hinc abiit mõ.
Me.Sed miror qui ille nouerit nomen meum.
Meſ.Minime hercle:mirum morem hunc meretrices habent.
Ad portum mittunt ſeruulos:ancillas
Si qua peregrina nauis in portum aduenit
Rogitant cuiatis ſi quid ei nomen ſiat.
Poſt illæ extemplo ſe applicant:adglutinant
Si pellexerunt:perditum amittunt domum.
Me.Sane cenſeo.Meſ.nunc in iſtoc portu ſtat nauis
Prædatoria:abs qua cauendum eſt nobis.
Me.Mones quidem hercle recte.Meſ.tum demum ſciam.
Recte monuiſſe:ſi tu recte caueris
Tacedum parumper:nam concrepuit hoſtium.
Videamus qui hinc egreditur:hoc ponam.interim
Abſeruatote hæc ſi uoltis nauales pedes.

& cõtineas te. ❡Adglutinãt.Cõiũ Sæpiſſi/me.
gunt ab eo qđ gluten uel glutinũ Cyatiſſo
quod græci collam uocant. ❡Pel/
lexerunt.Suis blandiciis attraxerũt.
❡Nauis prædatoria. ❡Inſtar pira
tarum ſunt meretrices cũ hoies ſuis
illecebris aggrediũtur:prædãtur:di/
ripiunt. ❡Hoc ponã.Pro deponã
onus.ſ.qđ forte geſtauerat. ❡Na/
uales pedes.Nautas dicit uel itineris
comites:& pedes,p pedites:uel for/
te nauales pedes remos ĩtellexit: ſed
ubi hæc legitur:hos legẽdum eſſet.

Bene obſonaui. Cylindrus VALLA
coquus rediẽs domũ cuȝ
obſonio pro foribus me/
retricis menæchmũ peregrinũ cum
meſenione ſeruo uidens ratus ciuẽ
menæchmum ut domũ ingredia/
tur monet. is miratur hominemq;
irridet. ❡Videon.an uideo. ❡Ec/
cum.ecce eum. ❡In uidulo ſaluũ
fero. Admonuimus ſupra pẽnem
mẽbrũ uirile dixiſſe ueteres & cau/
dam:unde diminutiuum pẽnicu/
lus quem ſe in uidulo habere: ideſt
in ſaculo dixit ſeu in ſubligaculo.
❡Numero huc aduenis: ideſt cito
uel rationabiliter:ita nanq; ſupra lo
cutos ueteres oſtendimus. ❡Ipſi
naturæ deo mihi reſponde. reſpon
de inquit mihi: perinde atq; ſi deo
maximo optimo reſpondeas:hoc ẽ
ex animi ſententia. ❡Quibus hic
pretiis porci ueneunt ſacres. Varro
in reb⁹ ruſticis fere ad quattuor mẽ
ſes a mãma non diſiungũtur agni.
hedi tres.porci duo equis: quoniã
puri ſunt ad ſacrificium ut imolen
tur olim appellati: ſacres quos ap/
pellat Plau.cum ait: quãti ſunt por
ci ſacres ſic boues altiles ad ſacrifi/
cia publica ſaginati dicunt̃ optimi.
❡Iube te piari.purgari qa inſanis.
❡Coriãdrus:& coliãdrus & coriã
drus dr̃ ſæmẽ ſatis notũ. Sæpiſſi/
me cyathiſſo.i.cyathos adminiſtro
Perdiũt.pdiderit afflixerit. Quã/ C iatis
uis ridiculus eſt. q̃uis quantũcũq;.
❡Quod te urget ſcelus.quo ſcele/
re cõtaminat⁹. ❡Hæc madebũt:q̃
inqt pro obſonio attuli iã elixabũt̃.
❡Proin.p pide. Ad uolcani uio
lentiã:ad flãmã ignis ut coquant̃.
❡Haud mẽdacia.ab eo q̃ ẽ hic &
hæc & hoc mẽdax mẽdacia dixit.
❡Cuiatis ſit.Qua de gente:antiq;
dcm̃ cuiatis p cuias:ut ſæpe ſupra. Na ales
❡Extẽplo ſe applicant.adiungũt. pede

¶ Agglutināt.adhæreſcunt. ¶ Si
pellexerūt.in ſuā adduxerūt ſniam.
¶ Nauis p̄datoria.mulier meretri
cula tāq̄ nauis p̄datoria. ¶ Hoc po
nā iteri.hoc iq̄t marſupiū deponā.
BERN. Ine fores ſic: Apertas.ſ.&
SARA. patentes. ¶ Eccum uideo.
VEME. Quē opinabat̃ amatorē.
¶ Noſtræ domi. Et domus mi. &
domus mus: ut lectus us. & lectus
ti.domus tñ ſecūdæ ſitū ſignificat:
ut ſum domi:quartæ aūt ædificiū:
ut tectum domus:eſtq; priſcū græ/
coꝝ uerbū:unde adhuc œcodomo
ædifico ſignificat: quia domus dr̃
ædificium. ¶ Qui cū.i. cum quo.
¶ Neq; haud. Duæ negatioes hoc
loco magis negant. ¶ Qui hic in
hanc urbē. Loqui debet meſſenio.
¶ Mage. Pro magis. ¶ Cui malo.
Lege.(malum) qd̓ ſeperatim legē/
dū eſt:ut ſæpiꝰ monuimꝰ. ¶ Qui.
Ruſus qui ꝓ quo. ¶ Extergētur
baxeæ.i.crepidæ calciamēta:penni/
culū autē nunc intelligit ꝓ ſpōgia.
¶ Cantharino ritu.cātharidæ uer/
mes ſūt qui oriunt̃ ex erucis fici:pi/
ri:pini:& caninæ ſētis:ut tradit Ari
ſto.Pli.ponit cantharidas inter ue/
nenata:q̄ (ut ex ip̄o Plau.) ſtare di/
cunt̃ oculis hiantibꝰ.quid ſi potiꝰ
leporino ritu legas:nā lepores ut te
ſtatur Pli.oculis patentibꝰ dormiūt.
¶ Quaſi ſuppellex cellionis. Dicē/
dum pellionis:ſunt pelliones q pel
liceas ueſtes conficiunt cōſuūtq;:ab
iſta.n.pelliū ſimul cōſutaꝝ & cōiū/
ctaꝝ ſimilitudine dicit nauē fabre/
factā: nā trabs trabi:& lignū ligno
cōnectit̃ ſupellectiles ergo pellionū
pelles ſūt. ¶ Et iteꝝ pynthia. Dicē/
dū pythia:& ruſus ubi lyparo dicē
dū olympia:ſicut añ nos uidit her/
molaus:& ē legere apud hyſtoricos
In epi/damno. ¶ Ne mæ uxori. Ex uerbis mulie/
ris ip̄e didicerat de menæchmo alte
ro deq; palla ſurrepta:ꝑpea ſimulat
eūdē eē menæchmū. Manes. Ex/
pectas. ¶ Ad phrygionē. dcm̄ ē in
Aulul.phrygiōes dcōs eē a phrygi
bus q primi dicunt̃ artē iter texendi
exercuiſſe:ut Autor.No.Pli.quoq;.
Marſu/pium. ¶ Abduc iſtos.quos adduxerat co
mites. ¶ Tabernā diuerſoriā. Ad
quā hoies diuertūt ex itinere. & dr̃
tab̄na a tabul̓ qbꝰ tegebat̃: uñ tab̄na
Penicu/lus. cl̓a tecta caſtrēſia. Peri tibi.i.cā tua
Duc lēbū. Vtit̃ cōmoda trāſlatōe:
Baxeæ. nā uelut nauis duc pꝰ ſe alligatū fu/
ne lēbū

Erotium.Cylindrus.Menæchmus Aduena.Meſſenio.

SIne fores ſic abi.nolo operiri intus para
Cura inde quod opus eſt.Cy.fiat.
Er.Sternite lectos:incendite odores:mūdicia illecebra ani/
Amanti amœnitas malo ſi nobis lucro eſt. (mo eſt amantuꝫ.
Sed ubi eſt ille quem coquus ante ædis ait eſſe:atq; eccum uideo
Qui mihi eſt uſui:& plurimū prodeſt:item huic ultro fit ut meret
Potiſſimus noſtræ:domi ut ſit nunc.eum adibo.alloquar ultro
Animule mi mihi mira uidentur te hic ſtare foris.
Fores cui pateant magis q̄ domus tua.cum hæc tua ſit.
Prandium:ut iuſſiſti:hic curatum eſt:ubi lubet ire licet accubitum.
Me.Qui cū hæc mulier loquit̃?Er.quidē tecum.Me.qd mecū tibi
Fuit unq̄:aut nunc eſt negocii?Er.quia pol te unuꝫ ex omnibus
Venus uoluit me magnificare.neq; id haud immerito tuo:
Nam ecaſtor ſolus bene factis tuis me florentem facis:
Me.Certo hæc mulier aut inſana aut ebria eſt meſſenio
Quæ hominem ignotum compellet me tam familiariter.
Meſ.Dixin ego iſtæc hic ſolere fieri.folia nunc cadunt.
Nunc ſi triduum hoc hic erimus tum arbores in te cadent.
Nam ita ſunt hic meretrices omnes illecebræ argentariæ
Sed ſine mō hanc compellare:heus mulier tibi dico.Er.quid eſt?
Meſ.Vbi tu hunc hominem nouiſti?Er.ibidē:ubi hic me iamdiu
In epidiamno.Meſ.qui hic in hanc urbem pedem
Niſi hodie nunquam intro tetulit.Er.eia delitias facis
Mi menæchme quin amabo is intro.hic tibi erit rectius.
Me.Hæc quidē ædepol recte appellat meo me mulier nomine.
Nimis miror quid hoc ſit negocii.Meſ.oboluit marſupium
Huic iſtuc quod habes.Me.atq; ædepol tu me monuiſti probe
Accipe duꝫ iam hoc ſcibo utrum hæc me mage amet:an marſupiū.
Er.Eamus intro ut prandeamus.Me.bene uocas:tamen gratia eſt.
Er.Cur igitur tibi me iuſſiſti coquere dudum prandium?
Me.Me ego ne te iuſſi coquere?Er.certo tibi & paraſito tuo.
Me.Cui (malum) paraſito:certe hæc mulier non ſana eſt ſatis.
Er.Peniculo.Me.quis iſte eſt peniculus:qui extergentur baxeæ.
Er.Scilicet

Er.Scilicet qui dudum tecum uenit:quom pallam mihi
Detuliſti:quam uxori tuæ ſubripuiſſe aiebas.
Me.Certe hæc mulier cantharino ritu aſtans ſomniat.
Er.Q ui lubet ludibrio habere me:atq; ire inficias mihi
Facta quæ ſunt? Me.dic quid eſt id quod negem quid fecerim
Er.Pallam te hodie mihi dediſſe uxoris.Me. iam nunc nego
Ego quidem neq; unq̃ uxorem habui:neq; habeo:neq; huc unq̃
Poſtquã natus ſum intra portam penetraui pedem.
Prandi in naui:inde huc ſum egreſſus:te conueni eccere.
Er.Peri miſera quam tu nunc mihi nauem narras.Me.ligneam.
Sæpe tritam:ſæpe fixam:ſæpe excuſſam malleo.
Q uaſi ſuppellex pellionis palus palo proximus eſt.
Er.Iam amabo deſine ludos facere atq; i hac mecum ſimul.
Me.Nam quem mulier alium hominem non me quæritas.
Er.Non ego te noui menæchmum moſcho prognatum patre.
Q ui ſyracuſis perhibere:natus eſſe in ſicilia.
Vbi rex agathocles regnator fuit.& iterum pinthia
Tertium lyparo:qui in morte regnum hieroni tradidit.
Me.Nunc heroes haud falſo mulier prædicas.Meſ.proh iuppiter
Nunc iſtæc mulier illinc uenit:quæ te nouit tam cate.
Me.Hercle opinor pernegari non poteſt.Meſ.ne feceris.
Periſti:ſi intraſſis intra limen.Me.quin tu tace modo.
Bene res geritur:aſſentabor quicquid dicet mulieri.
Si poſſem hoſpitium nanciſci:iamdudum mulier tibi
Non imprudens aduerſabar.hunc metuebam ne meæ
Vxori renunciaret de palla & de prandio:nunc quando uis
Eamus intro.Er.etiam paraſitũ manes.Me.neq; ego illum maneo
Neq; floccifacio:neq; ſi uenerit:eum uolo intromitti.
Er.Ecaſtor audiui:ita fecero:ſed ſcin quid te amabo ut facias impo?
Meſ.Q uid uis modo? Er. pallam illam quam dudum dedera3
Ad phrygionem ut deferas:ut reconcinnetur:atq; ut opera
Addant q̃ uolo.Me.hercle quin tu recte dicis:eadem ignorabitur
Ne uxor cognoſcat te habere:ſi in uia conſpexerit.
Er.Ergo mox aufero tecum quando abibis.Me.maxume.
Er.Eamus intro.Me.iam ſequar te.hunc uolo etiam colloqui.
Eho meſſenio accede huc.Meſ.quid negocii eſt:ſuſciri
Q uid ergo opuſt? Me.ſcio ut me dicas tanto nequiorem
Habeo prædam:tantum incœpi operis:& quantum potes
Abduc iſtos in tabernam actutum diuerſoriam.
Tu facito ante ſolis occaſum ut uenias aduorſum mihi.
Meſ.Non tu iſtas meretrices nouiſti here.Me.tace inquam
Mihi dolebit non tibi:ſi quid ego ſtulte fecero.
Mulier hæc ſtulta:atq; inſcita eſt.quantum proſpexi modo
Eſt hic præda nobis.Meſ.peri.Me.iã ne abis. Meſ.peri tibi probe.
Ducit lembum directum nauis prædatoria
Sed ego inſcitus qui hero me poſtulem moderarier.
Dicto me emit audientem:haud imperatorem ſibi.

ne lẽbũ minorẽ: ſic meretrices trahũt homines ſuis illecebris poſt ſe. ℭ Dierectũ.Cruci affixũ diximus: nũc deuictũ captũ & ꝑditũ interp̃tamur:expunximus aũt ex hac ſcæna errores cõplures ubi p̃ſertim interlocutores extra ſuũ ordinẽ uagabantur:qui prius omnem obtenebrabant intellectum.

S Ine fores ſic abi uolo opiri.Exiẽs domo erotiu3 ut itro adducat menæchmũ ipm:deide alloquit̃ tãq̃ cognitum quã primo auerſat̃:menæchm⁹ deniq; cedit ac intro ſequit̃ mulierẽ: ℭ Sine fores ſic. Erotiũ ſuos alloquit̃: uultq; fores ſic aptas ꝑmitti. ℭ Volo opiri.libet mihi expectare. ℭ Intus para.ſubaudi q̃ ꝑatu neceſſaria ſũt. ℭ Sternite lectos. pate inqt ad diſcũbẽdũ lectos. ℭ Mũdicia illecebra aio eſt amãtũ.res inqt mũdæ aĩas amãtũ alliciũt. ℭ Amanti amœnitas malo : ideſt malũ affert. ℭ Qui mihi ẽ uſui.utilitatẽ affert: ℭ Itẽ huic ultro fit itidem a me fit ipſi.De loco nãq; aduerbiũ:ut cu3 dicim⁹ ultro citroq;.Eſt ẽt ultro qđ ſpõte ſignĩt:uñ ultroneũ.i. ſpontaneũ. ℭ Ire licet accubitũ. Licet tibi accũbere. ℭ Folia nũc cadũt.principiũ exiguũ:ſed maiora conſeqnt̃. ℭ Tetulit.nũq̃ itulit pedẽ i hãc urbẽ iqt niſi nũc mõ. ℭ Eia delicias facis.i.nos deludis. Oboluit marſupiũ huic. Hæc inqt olfacta pecuniã eſt. ℭ Accipe dũ.ſyllabica adiectio dũ. ℭ Hæc me mage amet.no uero iqt marſupiũ ne an me magis amet. ℭ Cui malũ.id malũ aduerbium ut ſæpe. ℭ Qui extergentur baſes.i.cauda qua cathedræ purgãtur ſordibus:ita nãq; baſis a græcis dr̃ ſicut & hedra.i.ſedes : uñ cathedra & exhedra ponit̃ ꝑ baſi.inde figuræ illæ platonicæ elemẽtoru3 a philoſophis ſæpe memoratæ icoſahedron dodecahedron octahedrõ. nã terra cubicã hẽre figurã ꝑhibet̃. ℭ Cãtharidum ritu. Venenoſa animalia cantharides ſine alis lethalia. nã alæ medent̃. ℭ Ire ĩficias. ire cõtra id quod factũ eſt. ℭ Sæpe tritã. ſubaudi longa nauigatiõe. ℭ Sæpe fixam.ſubaudi clauis ubi rimas admiſerat. ℭ Quaſi ſupplex celionis.qui primus perhibetur ruſticis inſtrumẽta comparaſſe. ℭ Regnũ hieroni tradidit,q in ſcđo bello pu

A.I.Tibi pallam. addendus fuit hic uerſus:ex codi.anti.
Penetrarĩ pedẽ.
Prandi
pelliões.
VALLA
Cate.
Floccifacio haud iuita : ex codicib⁹ anti. & ſniæ cõformitate.
Phrygione.
Recõcinnari.
Suſciri.
Dierectũ
Impator

nico regnauit cui coniunctiſſimus fuit archimedes præſtantiſſimus geometres. ℂ Tã cate. tam acute. Catũ enim acutum Varronis ſnia dixerũt ueteres. nã apud Enniũ. iam cata ſigna fere ſonitũ dare uoce parabãt. Cata cuta: hoc. n. uerbo ſabini dicũt quare catus ælius ſextus nõ ut aiunt ſapiẽs: ſed acutus: & qđ eſt tũc cœpit memorari ſimul cata dicta accipienda acuta dicta. ℂ Vt reconcinetur. Quã dederas inquit pallã uxoris tuæ uelim recõcinandã deferas ad phrygionẽ. ℂ Heo meſenio. uocãtis aduerbiũ. ℂ Suſurra. ſummiſſe loqt̃ ne mulier ĩtelligat. ℂ In tabernã actutũ diuerſoriã. Domũcula oĩs meritoria ꝙ tabulis cõſterneret̃ antiqtus taberna uocata ẽ. Aliqñ ẽt ꝓ diuerſorio ponit̃: nã diuerſoriũ ubi diuertunt uiatores qeſcendi cã. Cic. in. ii. retho. Quare cũ ĩ quãdam tabernã diuertiſſent: ſimul cœnare: & in eodẽ loco ſomnũ capere uoluerũt cœnari diſcubuerũt ibi de Caupo aũt & q̃ ſecunt̃ ad ○ẽm itaqꝫ ambiguitatẽ ãmouẽdã tabernam dixit meritoriã. ℂ Ducit lẽbũ dierectũ. i. morti deſtinatũ: ut ſæpe ſupra. ℂ Dicto me emit audiẽtem: ideſt obedientem dictis ſuis.

Contio.

BERN. SARA. VENE.

Nãqꝫ ſcribẽdũ ẽ: ſniæ cõgruitate: & ex co. anti. i q' bus ſcriptũ eſt. Nam ad eaꝫ rem. VALLA

p Lus triginta annis. Queri moniã cõtinet ſcæna paraſiti q ĩpranſus excludit̃: & dum & amiſſũ menæchmũ q̃ritat: offendit alterum. ℂ Singulas eſcas edũt: Vno uictitãt prandio. ℂ Etiã num. Hac locutõe utit̃ ſæpe Pli. & celſus ſemel q̃tũ meminerim Virg. pro tñ ponit̃ uel præterea. ℂ Cum corona. Nam ſertis coronati conuiuabantur: ut relatum eſt ſupra.

p Lus triginta annos natus ſuꝫ. Peniculus ſecũ q̃rit̃ paraſit⁹ qđ menæchmũ amiſerit: itaqꝫ ſe recipit ubi ꝓmiſſũ cõuiuiũ. ℂ In cõcionẽ mediaꝫ. i. mediã hoiuꝫ multitudinẽ: ubi cõcio erat. ℂ Vbi egomet. ſubaudi me ſubtraxi. Qui prim⁹ cõmẽt⁹ ẽ cõcionare. Cui primo ĩ mẽtẽ uenit facere cõcionẽ. concino & cõcinor: ut aſſentio & aſſẽtior. ℂ Cũ citent̃. i. aduocant̃. ℂ Cenſus percipitur. Cenſu mulctantur. ℂ Affatim eſt hominum in dies. Quottidie inqt multa ſunt hominibus oblata negocia. ℂ Atqꝫ cõmiciis. ubi ſuffragiis creantur magiſtratus. ℂ Credo datũ noluiſſe. i. exiſtio a menæchmo dari noluiſſe. ℂ In corona. Quoniã coronati diſcũbebãt ueteres. ℂ Venio aduorſum tempori. uenio per tẽpus inquit obuiã menæchmo.

BERN. SARA. VENE.

p Otin ut. Loquitur menæchm⁹ aduena ad erotiũ mulierẽ ſuꝑ palla cõcinãda: q̃ mulier eluſa eſt & ſimul prãdio: ſed ludifiẽt ludificabiles cũ penniculo paraſito qui autumabit illũ menæchmũ ciuẽ p̃ronũ ſuũ. Adibo ad hoiem. Loquit̃ ꝑaſit⁹. ℂ Turbare. Turbas & moleſtias ĩferre. Feciſti

Prandi. Accubui ſcortum.

funus

Sequimini ut quid imperatum eſt: ueniam aduorſum tempori.

Peniculus Paraſitus.

PLus triginta annis natus ſum: quom interea loci
Nunquam quicquã facinus feci peius: neqꝫ ſceleſtius
Quã hodie: quom in cõtionem mediã me ĩmerſi miſer.
Vbi egomet & menæchmus ſe ſubtraxit mihi.
Atqꝫ abiit ad amicam credo. neqꝫ me uoluit ducere.
Quem illum dii omnes perdiunt: qui primus cõmentus eſt
Contionem habere: qui homines occupatos occupat.
Nãqꝫ ad eam rem ocioſos homines decuit deligi
Qui niſi adſint: quom citentur: cenſus capiunt illico
Affatim eſt hominum indies: qui ſingulas eſcas edunt
Quibus negocii nihil eſt: qui eſum neqꝫ uocantur neqꝫ uocant.
Eos oportet contioni dare operam: atqꝫ comitiis.
Si id ita eſſet: non ego hodie perdidiſſem prandium
Cui tam credo datum noluiſſe: q̃ me uideo uiuere.
Ibo etiamnum relliquiarum ſpes animum obiectat me.
Sed quid ego uideo menæchmum: cum corona exit foras.
Sublatum eſt conuiuium ædepol uenio aduorſum tempori.

Menæchmus. Peniculus.

POtin ne ut quieſcas ſi ego tibi hanc hodie probe
Lepideqꝫ concinnatam referam tempori.
Non faxo eam eſſe dices: ita ignorabitur.
Pe. Pallam ad phrygionem fert confecto prandio
Vinoqꝫ epoto paraſito excluſo foras
Non hercle is ſum: qui ſum ni hanc iniuriam
Meqꝫ ultus pulchre fuero. obſeruabo quid agat
Hominem poſt adibo: atqꝫ alloquar.
Me. Proh dii immortales cui homini unquam uno die
Boni dediſtis plus: qui minus ſperauerit.
Prandi. potaui. ſcortum accubui: abſtuli
Hanc. cuius hæres nunquam erit poſt hunc diem
Pe. Nequeo quæ loquitur exaudire clanculum

Satur

Satur nunc loquitur de me:& de parti mea.
Me. Ait hanc dediſſe me ſibi.atq; eam meæ
Vxori ſubripuiſſe:quoniam ſentio errare
Extemplo:quaſi res cum ea eſſet mihi:cœpi
Aſſentari.mulier quicquid dixerat.idem ego
Dicebã.quid multis uerbis minore nuſquã bene fui diſpendio.
Pe. Adibo ad hominem:nam turbare geſtio.
Me. Quis hic eſt qui aduerſum ſit mihi? Pe. quid ais homo?
Leuior q̃ pluma peſſime & nequiſſime:
Flagitium hominis ſubdole:ac minimi precii.
Quid de te merui:qua me cauſa perderes
Vt ſubripuiſti te mihi dudum de foro
Feciſti funus meo abſenti prandio cur auſus facere?
Cui ego q̃ eras hera. Me. adoleſcens q̃ſo quid tibi mecum eſt rei?
Qui mihi maledicas ignoto inſciens
An tibi malam rem uis pro maledictis dari
Poſtea? Pe. quid eſt.ædepol te dediſſe intelligo:
Me. Reſponde adoleſcens quæſo quid tibi nomen ſit?
Pe. Etiam derides? quaſi nomen non noueris?
Me. Non ædepol ego te:quod ſciam.unquam ante hunc diem
Vidi:neq; noui.uerum hortor quiſquis es
Si æquum facias:mihi odioſus ne ſias.
Pe. Non me nouiſti? Me. non negem ſi nouerim.
Pe. Menæchme uigila. Me. uigilo hercle quidem quod ſciam.
Pe. Tun paraſitum non nouiſti? Me. non ſanum eſt tibi
Adoleſcens ſinciput intelligo. Pe. reſponde
Subripuiſti uxori tuæ pallam iſtanc hodie
Atq; dediſti erotio? Me. neq; ego uxorem habeo.neq;
Ego erotio dedi.nec pallam ſubripui.
Pe. Satin ſanus es occiſa ſit hæc res.non ego te indutum foras
Exire uidi palla? Me. ue capiti tuo.omnes cinædos cenſes
Quia tu es? tu me indutum pallam prædicas?
Pe. Ego hercle uero. Me. non tu abis quo dignus es
Aut te piari iube homo inſaniſſime.
Pe. Nunquam ædepol quiſquam me exorabit:quin tuæ
Vxori rem omnem iam:ut ſit geſta eloquar
Omnes in te iſtæc recident contumeliæ.
Faxo haud inultum prandium comæderis.
Me. Quid hoc eſt negocii ſatine ut quęq; conſpicor?
Ita me ludificant?ſed concrepuit hoſtium.

Ancilla. Menæchmus Aduena.

MEnæchme amare ait te multum erotium
Vt hoc una opera ad aurificem deferas
Atq; nunc ut addas auri pondo unciam
Iubeasq; ſpinter nouum reconcinnarier.
Me. Et iſtud:& aliud ſi quid curari uolet
Me curaturum dicito:quicquam uolet.

funus prãdio. Ideſt ſepeliuiſti & in uentrẽ recondidiſti prãdiũ. ¶ Cui ego q̃ eras hera. Ex uerbis iſtis non uideo ullum haberi poſſe ſenſum: menda & omnino manifeſtaria legerem ſic: cui ego quod eras eram uel cum ego quo eras erã: ſignificare uolens uel ſemp ut amicos uixiſſe unanimes. uel ſimul & in eodem loco ſemper affuiſſe: neq; alterũ ab altero receſſiſſe. ¶ Nõ ſanum ſinciput. Eſt ſinciput pars capitis anterior. ubi uiget ſenſus cõmunis: quæ pars quotiens læditur uel aliquo afficitur nocumento hoies ea uidere uident q̃ uera nõ ſunt. ¶ Occiſa ſit hæc res. Perdita. ſ. & deſpata. ¶ Cinædos. ſalutatores & pãtomimos.

Parti meæ
Diſpendio.
Adibo ad.
Quid de te merui.

VALLA

Otin ne ut quieſcas. Menæchmus ab erotio exiens ipſam alloquitur docẽs ſe ſatis cõmonitum quid ſuper palla faciendũ uideret: quam dederat ad phrygionem deferendã. ¶ Refferã tẽpori. Dicimus tpi tpe & p tẽpus. ¶ Non ſaxo eã eſſe dices. Ordo eſt ſaxo dices eã nõ eẽ: tã iqt imutabit ut tu ipſa ſis dictura eã nõ eẽ. ¶ Cuius. ſubaudi pallæ. ¶ Hæres nunq̃ erit. nõ cõſequet mulier. ¶ Minore nuſq̃ bñ fui diſpendio. Senſus eſt nuſq̃ bñ habui ubi minus mihi fuerit diſpẽdiũ. ¶ Feciſti funus: ſepeliuiſti meũ prãdiũ me abñte. ¶ Nõ ſanũ eſt tibi adoleſcens ſinciput. nõ ſanũ cerebrum ſinecdoticos cũ ſit ſinciput ps capitis anterior. ¶ Occiſa ſit hæc res. hæc res ſane perierit. Occiſum a necato diſtingui quidã uoluerũt ut inqt Feſt. q alterũ a cædendo atq; ictu fieri dicunt: alteruz ſine ictu: itaq; in nũmæ pompilii regis legibus ſcriptum eſſe ſi hoiem fulminibus occiſit ne ſupra genua tollito: & alibi homo ſi fulmine occiſus eſt ei iuſta nulla fieri oportet. Noni. autẽ hunc Plautinũ citando locum ait iterfici & occidi: ueteres etiaz in inanimãtia poſuiſſe. ¶ Piari iube. piaculo ſubiici. In te iſtæc recident. damno tibi cedent.

Sinciput.
Piari.
Contumeliæ.

BERN. SARA. VENE.

MEnæchme amare. Corrigo orare & ſenſus uerior. ¶ Vna opa. Vt. ſ. palla ad phrygionẽ deferat & ſpinter recõcinetur: dicit ſpinter armillæ genus: quo utebant mulieres brachio ſummo ſiniſtro: ut Feſt. Priſcia. quoq; de generibus inquit: ſpinter quod

Pondo.
Spinter.
Recõcinarier.

acrochierion aut fibulam in humeris aut armillaꝫ ſignificat: & plautum teſtem citat. ℭ Ex armario. Eſt armarium in quo uel libri uel alia domus neceſſaria reponuntur. ℭ Tinniebas. Palam iactaueras: eſt tñ proprie tinire ſonare: inde dicta ſunt tintinabula. ℭ Armillas. Quæ ornamẽta ſunt brachiorũ in circulorũ formã: armillas dicit Feſtus ex auro quas uiri militares ab imperatorib⁹ donati gerũt: dictas eſſe exiſtimant: ꝙ antiqui humeros cũ brachiis armos uocãt: uñ arma ab his depẽdẽtia ſunt uocata. ℭ Inauris. Ornamẽta ſunt fœminarꝫ inaures ab antiquis appellatæ: q̃ ab autorib⁹ pendebant ꝑforatis. Feſtus memorat genus inauriũ ſtalagmiũ dictũ fuiſſe allegãs cæciliũ: ex aure eius ſtalagmiũ domi habeo: qđ ẽt oſtẽdit Plau. in pœnulo: qdiam q̃a incedũt cũ anulatis auribus: hæc. n. ornamenta q̃ gerũt effigiẽ anulorꝫ ĩ iſula cypro: creta: & aliis plæriſqꝫ locis græciæ noſtris tẽporibus adhuc uiſunt. Plinius in oriente q̃dẽ & uiris ne dum fœminis aurꝫ geſtare eo loci decus fuiſſe tradidit. ℭ Spathalia. Et iſta quoqꝫ ornamẽta ſũt a ſpathe deducta. ẽ. n. ſpatha ut Autor theophraſtus eſt ramus palmæ cũ frondib⁹: a Pli. quoqꝫ herodoto ac Iulio polluce itidẽ edocemur ſpathen dici ramuſculũ palmæ. ℭ Sodes. ꝑ ſi audes. ℭ Da a te. Notãda locutio ẽ ac dixiſſet de tuo ꝑtium exolue. ℭ Veniant. Reddantur & afferantur.

Inauris.

VALLA

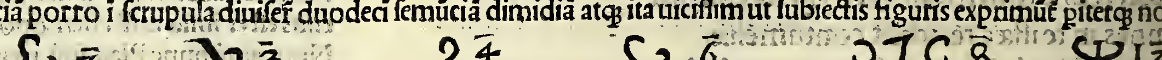
m Enæchme orare ait. Ancilla exiens ab erotio cõmonet menæchmũ ut ſpintrẽ reconcinãdum præbeat cum palla. ℭ Vna opa. eadẽ uia. ℭ Vt addas auripondo unciã. Addidit pondo quia ẽt uncia cuius uis rei totius ꝑs duodecima eſt: qn & hæreditas q̃ as nuncupatᷣ tota ita etiã diuiditur: nã priſci ita quodlibet integrũ ꝑtiti id aſſem uocantes undecim unciaruꝫ deuncẽ dixere. decem dextantem. Nouem dodrãtem. octo bes: ut alii biſſe. Septem ſeptantẽ. Alii quincũcem. Sex ſemis. Quinqꝫ Quineũcẽ. Quattuor trientem. Tres quadrantem. Duas ſextantem. Vnam unciaꝫ hiſqꝫ figuris annotarunt.

An. Scin quod hoc ſit ſpinter. Me. neſcio niſi aureum.
An. Hoc eſt quod olim clanculum ex armario
Te ſubrupuiſſe tinniebas uxori tuæ.
Me. Nunquam hercle factum. An. non meminiſti obſecro?
Redde igitur ſpinter ſi non meminiſti. Me. mane
Immo equidem memini: nempe hoc eſt quod illi dedi
Iſtuc: ubi hercle armillæ ſunt: quas una dedi.
An. Nunq̃ dediſti. Me. nam pol una dedi die. An. accurare dicit
Me. Accurabitur: hæc palla: & ſpinter ſaxo referantur ſimul.
An. Amabo mi menæchme inauris da mihi
Faciendas pondo duum nummum: ſpathalia.
Vt te libenter uideam quom ad nos ueneris.
Me. Fiat cedo aurum: ego manu precium dabo.
An. Da ſodes a te: poſt reddidero tibi.
Me. Immo cedo abs te. An ego poſt tibi reddam duplex.
Me. Non habeo. An. at tu quando habebis: tum dato
Daturum dicito. Me. nunquid me uis? An. hæc me cura
Vt quantum poſſit quaq̃ liceat ueniant.
Me. Iam ne abiit intro? abiit. opperuit fores.
Dii me equidem omnes adiuuant. augent. amant.
Sed quid ego ceſſo: dum datur mihi occaſio
Tempuſqꝫ abire ab his locis lenoniis?
Propera menæchme: fer pedem confer gradum.
Demam coronam: atqꝫ abiiciam ad leuam manum.
Vt ſi qui ſequantur: hac me abiiſſe cenſeant.
Ibo & conueniam ſeruom ſi potero meum.
Vt hæc quæ bona dant di mihi: ex me ſciat.

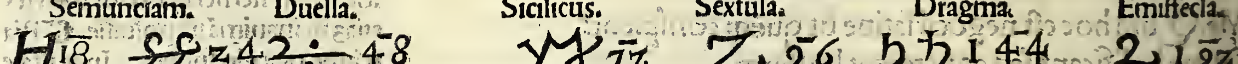

As. Deunx. Dextans. Dodrans. Biſſe. Septunx. Semis. Quĩcunx. Triens. Quadrãs. Sextans. Vncia.

Vnciã porro ĩ ſcrupula diuiſerᷣ duodecĩ ſemũciã dimidiã atqꝫ ita uiciſſim ut ſubiectis figuris exprimũtᷣ piterqꝫ noĩb⁹:

Semunciam. Duella. Sicilicus. Sextula. Dragma. Emiſſecla.

Thremiſſis. Scrupulus. Obulus. Biſſiliqua. Cerates. Siliqua. Calcus

ℭ Iubeaſqꝫ ſpinter nouum reconcinarier. Priſcianus & ſpinter quod ακροχεριον: aut fibulã in humeris aut armillam ſignificat. Plau. in menæchmis. ℭ Ex armario te ſubrupuiſſe autumabas. Aiebas clam uxori ſuſtuliſſe: armariũ dictum quod arma: ideſt inſtrumenta in eo multa contineantur. ℭ Armillæ ſunt. Ornamenta amorũ: nam & inde nomen habent Priſciani ſententia. ℭ Mi menæchme. An audis: ſubaudi quæ ſum dictura. ℭ Da mihi faciẽda pondo duum nummum ſpathalia. Plinius. xiii. naturalis hiſtoriæ: iuba tradit circa troglodytarum inſulas fruticem in alto uocari iſidos plocamon corallio ſimilem ſine foliis. ꝑciſum mutato colore in nigrũ dureſcere. Cũ cadat frãgi. Itẽ aliũ qui uocetᷣ charito blepharon efficacẽ in amatoriis. Spatalia eo facere & monilia fœminas: ſpatalia a delitiis ornamenta nomẽ habuerũt. nã ſpatalo idẽ eſt ꝙ delicioſe ago: ſi ſcribatᷣ ſine aſpiratiõe. nã ſpathe cũ aſpiratione: unde ſpa

thale

Mulier.Peniculus Paraſitus.

EGo ne hic mēdiciar ī mr̄imonio:ubi uir cōpilet clanculuꝫ?
Quicqd domi eſt:atq; ad amicā deferat.Pe.quin tu taces.
Manifeſto faxo iam opprimes:ſeq̄re hac me.pallā ad phrygionem
Cum corona ferebat hodie tibi quam ſubripuit domo.
Sed eccā coronā quā habuit num mentior? Mu.hem hanc habuit?
Pe.Si uis perſequi ueſtigiis:atq; ædepol eccum optime reuortitur:
Sed pallam non fert.Mu.quid ego nunc cum illoc agam?
Pe.Idē qđ ſemper male habeas.Mu.ſic cenſeo.Pe.huc cōcedamus
Ex inſidiis aucupa

Menæchmus Adoleſcēs.Mulier Vxor.Peniculus Paraſitus.

AT hoc utuntur maxume more morū:moleſtoq; multuꝫ
Atq; uti quinq; ſunt optumi maxumi:morē habēt hunc.
Clientis ſibi oēs uolūt eē multos:boni ne an mali ſint:id
Quæritāt:res magis q̄rit̃ q̄ clientū fides cuiuſmodi cluat (haud
Si eſt pauper atq; haud malus nequā habetur:ſin diues malus eſt is
Cliens frugi habetur:qui neq; leges neq; æquū bonū uſq; colunt.
Solicitos patronos habent:datum denegant:quod datum eſt
Litium pleni:rapaces uiri fraudulenti:qui aut fœnore aut periuriis
Habent rem paratā:mens eſt in quærellis:iuris ubi dicitur dies.
Simul patronis dicit̃:quippe qui ꝓ illis loquātur q̄ malefecerint.
Aut ad populum.aut in iure:aut ad iudicem res eſt:ſicut me hodie
Minus ſollicitū cliens qdā habuit:neq; qd uoluit agere q̄ cū licitū ē
Ita me adtinuit:ita me detinuit apđ ædiles:ꝑliis factis ꝑlimis peſſu/
Dixi cauſam:conditiones tetuli tortas:confragoſas.aut plus (mis
Aut minus opus q̄ erat multo dixeram controuerſiam
Vt ſponſio fieret:quid?ille prædam dedit:nec magis
Manifeſtum ego hominem unquam ullum teneri uidi: omnibus
Malefactis:teſtes tres aderant accerrumi.di illum omnes perdant
Ita mihi hunc hodie corrupit diem meq; adeo qui hodie forum
Vnquam oculis inſpexi meis:diem corrupi optimum.
Iuſſi apparari prandium:amica expectat me:ſcio
Vbi primū ē licitū:illico ꝓpaui abire de foro:irata ē credo nūc mi
Placebit palla quā dedi.quā hodie uxori abſtuli. (hi

thale dr̄ ab ipſis græcis το υφάντικον εργάλειον παρα το σπαν την κροκην: ut ſi panniculū dicas. Eſt etiā apud græcos.σπάθαν το σπατάλαν το αφειδωσ ἀναλισκειν.ut ſint ſpatalia a minime neceſſario ſūptu dcā planeq; pdigo. ¶ Da ſodes a te.fac ipēſam de tuo. ¶ Hæc menæchme cura: ſubaudi quæ dixi. ¶ Obtrudit fores. impellit ut claudat.

BERN. SARA. VENE.

e Go ne hic.Vxor menæchmi ciuis cū ſibi nouiſſet a uiro ſurreptā ueſtē meretrici, q; traditā lamētat̃:ſed iterea menæchmus uir reuertit̃:mireq; fiūt fruſtrationes & illuſiōes. ¶ Seq̄re hoc mō.Lege poti⁹ ſeq̄re hac me. Eccā coronā.Quā alter abiecerat ī uia menæchm⁹. Perſeq ueſtigiis:putabāt nāq; illac pertranſiſſe menæchmū.

VALLA

e Go ne. Mulier menæchmi ciuis oīum q̄ euenerant fcā certior ita concita marito it obuiā cum paſito. ¶ Mēdiciar.mēdica ero. ¶ Vir cōpilet.diripiat: diſpoliet. ¶ Ex iſidiis aucupa.ex loco inſidioſo & occulto auſculta quid agat:tranſlatione ſumpta ab auicularum captatoribus dixit aucupa.

BERN. SARA. VNEꝫ.

AT Hoc utunt̃.Conquærit̃ ciuis menæchmus amico dū dat opam. longiorē pp morā prādium omiſiſſe. ¶ Cliētis multos.Magna q̄ppe erat nobiliuꝫ laus cliētib⁹ abūdare.q apud romanos iuxta pupillos ſcđm obtinebāt locū:ꝓ qb⁹id facere pr̄oni cōſueuerūt qđ ꝓ filiis parētes: id qđ uidet̃ cæſar in quadā or̄one attingere.cliētes ingens ſine ſūma infamia deſeri nō poſſunt: qb⁹ ēt a ꝓpinquis nr̄is auxiliū ferre iſtituim⁹. ¶ Cluat.Profit hoc loco:al̃r cluere certar̃ dicim⁹ & nominare: ut Autor No: & cuius ipe utit̃ teſtimonio Ennius. pgētes eē cluebat oiuꝫ miſerrim⁹. Aut ī iure.Vbi legib⁹iudicabat̃. ¶ Ad iudicē.Apud quē de ꝓmiſſis uel pactioīb⁹littigabat̃. ¶ Min⁹ ſolicitū.i. nō itētū:neq; id litigādū ſatis patū. ¶ Prœliis.Cōtētionib⁹. ¶ Tetuli. Tuli:i mediū ꝓtuli. ¶ Tortas cōfragoſas. Obuolutas difficiles. pp qđ oñdit ꝓ cliēte iniuſtā cām ſuſcepiſſe q̄ furti fuerat accuſat⁹. Male male.i. ualde male. ¶ Ne illā mecaſtor fœnerato abſtuliſti. Ac dixiſſet ſenſus ē neq; pp hoc aliqđ lucrū feciſti tibi.

Cluat. Confra/goſas. Prædē. Licitum eſt a licet

¶ Palpitationes.Blādimēta. ¶ Eſſes prādiū. Ab eo qđ ē cedo. Perge in uirū. Scilicet male loqui.uerba.n.erga mulierē dicta ſūt. ¶ Nutat:Quod ꝓprie capite fit ſicut nictare oculis.hanc dr̄iā notauit No. Plau.quoq; in Aſinaria illa illi hōine nutet nictet annuat. ¶ Palla inquit.Melius forte inq̄. ¶ Quis arguit.Oſtendit:patefecit.Virgi.degeneres aīos timor arguit. ¶ Noctuā quæ tu tu.Vocē quā noctuæ uidētur emittere expreſſit quas nouē uoces habere tradidit Plini.'nigidio teſte:de noctuis meminit Ariſto. lib. ix.de hiſtoria animaliū:ſunt.n.ex earum genere q̄ interdiu cernere nequeūt:noctu cibū uenant̄ matutīo ſcilicet & ueſptino tpe. ¶ Fxcidiſſe. In obliuionē datū eſſe.Virg.nec dū etiā cauſæ iraruȝ ſcæuiuſq; dolores exciderāt animo:taliter excidere cadere & diſſentire ſignificat.

Nutat.
Nicto.

VALLA

AT hoc utunt̄. Menæchm[9] ciuis cū ſe ad erotiū recipit fit obui[9] uxori a paraſito factæ certiori ut ſuā maritus pallaȝ ad meretricē pertulerat.pn̄te quoq; paraſito coarguēte.Ordo igit̄ uerbourm eſt.Oēs hoc more maxime utunt̄ mor.i.fere cōſuetudo maxima oīum eſt ut īter mores oēs hoc utant̄ more:ut multos ſibi uelit eē clientes:hancq; exhibēt moleſtiam. ¶ Vti quiq; ſunt optumi.i. primū in urbe locum tenētes optimateſq; ſunt. ¶ Res magis q̄rit̄. opes inqt ſint ne cliētib[9] potius exq̄runt q̄ ipſorū exiſtimationē. ¶ Cuiuſmodi cluat.ſit ꝓhibeat̄. hoc.n. ſenſu tam Lucre.q̄ Plau. ſæpe utunt̄ Nonio ēt teſtante.Pli.tā cluere ait in certādi ſignificatiōe dictuȝ. ¶ Si diues malus eſt. is cliens frugi hr̄.hic & hæc & hoc frugi:uñ frugalis:frugalitatem parſimoniā fere oēs uocāt. ſed Cicer. frugalitatem omnes ait continere uirtutes inquiens. Reliquas ēt uirtutes frugalitas cōtinet: quæ niſi tāta eſſet:& ſi is anguſtiis q̄bus plæriq; putāt:teneret̄: nūquā eēt.L.Piſonis cognomē tātope laudatū.Sed q̄a nec ꝑꝑ metum præſidiū reliquit qđ eſt ignauiæ:nec qui ꝑꝑ'auaritiā clam depoſitū nō reddidit:qđ eſt iniuſtitiæ: nec qui ꝑꝑ temeritatem male rem geſſit: quod eſt ſtultitiæ.frugi appellari ſolet: eo tres uirtutes:fortitudinē: iuſtitiam: prud entiā:

Nugas agis.

Prandi.
Tetuli.
Sinciput.

Edictam

Atq; huic detuli erotio.Pe.quid ais? Vx.uiro me malo
Male nuptam.Pe.ſatin audis quæ illic loquitur?
Vx.Satis.Me.ſi ſapiam hinc intro abeam ub mihi bene ſit?
Vx.Male male erit potius ne illā me caſtor fœnerato abſtuliſti:
Sic datur:clanculum te iſtæc flagitia facere cenſebas poteſſe?
Me.Quid illic ē uxor negocii? Vx.men rogas? Me.uin hūc rogē:
Pe.Aufer hinc palpationes.Me.perge tu quid tu mihi
Triſtis es? ſcire oportet.Pe.ſcit ſed diſſimulat malus.
Me.Quid negocii eſt? Vx.pallā.Me.pallā qđ? Vx.pallā q̄d paues.
Me.Nihil equidem paueo:niſi unum palla pallorem incutit.
Pe.Aut tu ne etiam mecum eſſes prandium:perge in uirum.
Me.Non taces? Pe.non hercle uero taceo:nutat ne loquar.
Me.Non hercle ego quidē uſq̄ quicq̄ nuto:neq; nicto tibi
Vx.Nō ego me caſtor mulier miſera? Me. q tu miſera es mihi ex/
Pe.Nihil hoc confidentius.qui quod uidet:ea pernegat (pedi.
Me.Per iouem deoſq; omnis adiuro uxor ſatin hoc eſt tibi
Me ſibi non nutaſſe credis.Vx.iam tibi de iſtis:illuc redi.
Me.Quo ego redeā? Vx.eq̄dē a phrygione cēſeo & pallā refer.
Me.Quæ iſtæc palla eſt? Vx.taceo iam qñ nec rē cōmeminit ſuā.
Me.Nunquis ſeruorum deliquit:num ancillæ:aut ſeruæ tibi?
Reſponſa aut loquere impune non erit.Vx.nugas agis.
Pe.Triſtis admodū eſt. Me.non mihi iſtuc ſatis placet. Vx. nugas
Me.Cæterū familiariū alicui irata es? Vx.nugas agis. (agis.
Me.Nū mihi irata es ſaltem? Vx.nunc tu non nugas agis
Me.Dic mea uxor quid tibi ægre eſt? Pe.bellus blanditur tibi.
Me.Potin ut moleſtus ne ſis? non te appello.
Pe.Aufer manum:ſic dat:properato abſente me comeſſe prādiū.
Poſt ante ædis cum corona hederæ huc intro tetuliſti pedem.
Me.Neq; ædepol ego prandi:neq; hodie huc intro tetuli pedem.
Pe.Tum negas? Me.nego hercle uero.Pe.nihil hoc hoīe audacius.
Non ego te modo hic ante ædis cum corona florea
Vidi aſtare cum negabas mihi eſſe ſanum ſinciput
Et negabas me nouiſſe:peregrinum aiebas eſſe.
Me.Quin ut dudum diuerti abs te redeo nunc demum domum.
Pe.Noui ego te non mihi cenſebas eſſe qui te ulciſcerer.
Omnia hercle uxori dixi.Me.quid dixiſti? Pe.neſcio
Eam ipſus roga.Me.quid hoc eſt uxor? quid nā hic narrauit tibi
Quid id eſt? quid taces? quin dicis quid ſit? Vx.quaſi tu neſcias
Palla eſt mihi domo ſubrepta.Me.palla ſubrepta eſt tibi?
Vx.Me rogas? Me.pol haud rogem te ſi ſciam.Pe.hoīem malum.
Vt diſſimulat.non potes celare:rem noui probe.
Oīa hercle ego edictaui.Me.quid id eſt? Vx. quādo nihil pudet
Neq; uis tua uoluntate ipſe profiteri:audi atq; ades
Et quid triſtis:& quid hic mihi dixerit:faxo ſcias.
Palla eſt mihi domo ſubrupta.Me.palla ſubrupta eſt tibi?
Pe.Viden ut ſceleſtus capiat:huic ſubrupta eſt non tibi.
Nam profecto tibi ſubrupta ſi eſſet:ſalua non foret.

Me.Nihil

pudētiā: frugalitas ē cōplexa: & ſi hoc qdē cōe eſt uirtutū. oēs. n. iter ſe nexæ: & iugatæ ſunt. reliqua igiť & q̄rta uirt⁹ ſit ipſa frugalitas neceſſe eſt. Eius. n. uř eſſe propriū motus animi appetētis regere & ſedare: ſemp̄q; aduerſanté libi ni moderatā in oi reſeruare cōſtantiā: cui cōtrariū uitiū nequitia dř. Frugalitas ut opinor a fruge: qua nihil melius terra oritur. Neqtia ab eo ſi hoc erit fortaſſe durius: ſed tētemus & luſiſſe putem⁹ ſi nil ſit ab eo qđ ne q̄cq̄ eſt in tali bie: ex quo nihil idē dř. ergo & Plau. frugi opponēs malo uirtutib⁹ oibus cumulatū uoluit itelligi. ¶ Hńt rē patā. pes cōſtructas. ¶ Ita me adtinuit. apud ſe habuit. ¶ Ita me detinuit. occupauit. ¶ Quid ille. ſubaudi dixit. ¶ Ne

Me. Nihil mihi tecū eſt. ſed qd tu ais. Vx. palla. inquit periit domo.
Me. Quis eam ſubripuit? Vx. pol iſtuc ille ſcit: qui illam abſtulit.
Me. Quis hic hō eſt? Vx. menæchm⁹ qdā. Me. ædepol factū neqter
Quis is menæchmus eſt? Vx. tu iſtic inquā. Me. ego ne? Vx. tu.
Me. Quis arguit? Vx. egomet. Pe. & ego: atq; huic amicæ detuliſti
Me. Egon dedi? Pe. tu iſtic inq: uin afferri noctuam. (erotio.
Quæ tutu uſq; dicat tibi: nam uos iam nos defeſſi ſumus.
Me. Per iouem deoſq; omnis adiuro uxor: ſatin hoc eſt tibi
Non dediſſe. Pe. immo hercle uero nos non falſum dicere.
Me. Sed ego illam non condonaui: ſed ſic utendam dedi.
Vx. Equidem ecaſtor tuam nec clamydem deferas nec pallium
Cuiquam utendum: mulierem æquum eſt ueſtimētum muliebre
Dare foras: uirum uirile: quin refers pallam domum.
Me. Ego ſaxo referetur. Vx. ex re tua ut opinor feceris
Nam domum nunquam introibis: niſi feres pallam ſimul.
Me. ego domū? Pe. quid mihi futurū eſt. qui tibi hāc operam dedi?
Vx. Opera reddetur: quando quid tibi erit ſubruptum domo.
Pe. Id quidem ædepol nunquā erit: nā nihil eſt quod perdā domi
Cum uiro cum uxore. Me. dii uos perdant: properabo ad forum
Nam ex hac familia me plane excidiſſe intelligo.
Male mihi uxor ſeſe feciſſe cenſet quom excludit foras.
Quaſi non habeam: quo intromittar alium meliorem locum.
Si tibi diſpliceo patiundum: at placuero huic erotio
Quæ me non excludet a ſe. ſed apud ſe occludet domi.
Nunc ibo orabo ut mihi pallam reddat: quam dudum dedi
Aliam illi redimam meliorem: ecquis hic eſt ianitor?
Aperite: atq; erotium aliquis euocate ante hoſtium.

Erotium. Menæchmus.

Q Vis hic a me quærit ſibi inimicitias magiſquam ætati ſuæ
Menæchme cur ante ædis aſtas? ſequere intro. Me. mane.
Scin qd ē? q; ego ad te uenio. Er. ſcio ut tibi ex me ſit uolu (ptas
Me. Immo ædepol pallā illā amabo te: quā tibi dudū dedi
Mihi eam redde: uxor reſciuit rem omnem. ut factum eſt ordine

illā. ſubaudi pallam. ¶ Me ecaſtor. p̄ caſtora. ¶ Fœnerator abſtuliſti. qa plus tibi igerā mali q̄ tu mihi iiuleris. ¶ Sic dať. ſubaudi palla. Poteſſe. pro poſſe. ¶ Palpatiōes. blādimēta. ¶ Palla pallorē icutit. quaſi pallor a palla fiat. ¶ Me comœſſes abſente prādiū. ibis iqt comœſum me abſēte prādiū. ¶ Nutat ne loq̄r ſigno monet ne qd dicā. Neq; nicto. do ſignū oculis. ¶ Quid tibi ægre eſt. Cur ē q; mihi ſucceſeas. ¶ Nō te appello. nō tecū loquor. ¶ Cū corona hederæ. p̄hibeť hedera ihibere ebrietatē icincta capiti. ¶ Huc itro tetuliſti pedē. Meretricis domū igreſſus es. ¶ Ego edicta ui. i. expoſui. dictare. n. exponere ueteres dixerūt: ut Varro teſtať: uń dictatores q̄ſi magři populi. Hora. i epiſto. Nō eqdē inſector dolēdaq; carmia liui. Eſſe reor. memini q̄ plagoſum mihi paruo orbiliū dictare. Idē in ſmonib⁹. An tua demēs uilibus i ludis dictari carmina malis: inde dictata dicunť iterp̄tamēta. Iuuenalis. donec dictata magři peragat. Perſius. Ten ciratorꝝ centū dictata fuiſſe p̄ nihilo pēdas. Cic. de finib⁹ bonorꝝ & malorꝝ. Supiores aűt artificio & uia tradiderūt: q̄ qdē res efficit ne neceſſe ſit iiſdē de reb⁹ ſp̄ q̄ſi dictata decātare: neq; a cōmētariolis diſcedere. Idē ad Quintū fratrē de caluēti marii oratiōe qđ ſcribis miror tibi placere eidē reſcribere p̄ſerti cū illā nemo lecturus ſit: ſi ego nihil reſcripſero meā in illum pueri oēs tanq̄ dictata pdiſcant. ¶ Huic ſubrepta eſt: ideſt ad utilitatē huius non tuā. ¶ Salua nunc foret. qa in tua ptāte. ¶ Vin afferri noctuā. Cuius cātus eſt tu tu. ¶ Defeſſi ſumus dicēdo tu tu. Iterādo ſæpi⁹ tu tu. Defeciſcor defeſſus ſum: ſed feciſcor in uſu nō eſt uń feſſus. ¶ Ex re tua utile tibi feceris. ¶ Ego domū: ſubaudi nō itrabo. ¶ Qui tibi hāc operam dedi. O mulier te adiui.

Noctua.

q Vis hic me quærit: lege a me quærit: nā forte pulſanti fores menæchmo quem non ſatis cōſpexerat indignabūda

BERN. SARA. VENE.

Bis tāto pluris
Phry/gionē.
Spinter.
VALLA

occurrit : ſed uterq; in hac ſcæna ſe deludi ab altero cenſet. ℂ Magis: q̄ ætati ſuæ. Scilicet conſulit. ℂ De ſpicatui. Ludibrio.

q Vis hic me q̄rit ſibi. Cū domo exceſſiſſet menæchm⁹ peregrin⁹: ratataq; eēt erotiū amaſiū ſuū eē menæchmū ciuē: audiuiſſetq; pulſari fores: alium eſſe exiſtimās quē ſibi q̄rere ait inimicitias nēpe quod q meretrices petāt aliūde ſibi uenenē inimicitias. Magis q̄ ætati ſuæ. quā ſibi ob uoluptatē amicā putāt. ℂ Quia cōmiſi ut me defraudes. Quia deliq cū tibi palā dedi ac ſpiter: uñ tibi ad defraudandū pata uideret occaſio. ℂ Ad eaʒ rē. Ad fallēdū. ℂ Affectas uiā. Tibi uis cām inuenire. ℂ Nec te ultro oraui: ſed ſubaudi coact⁹ ab uxore. ℂ In oculos cōpingite. figite in oculis. ℂ Ne fruſtraſſis. ne fruſtratū eas. ℂ Quā habeas fruſtratui. ſatis inqt mihi cognit⁹ es aliā tibi exq̄re quā fallas. ℂ Irata. mihi ſuccēſens. ℂ Aedib⁹ nūc ego ſuʒ excluſiſſim⁹: maxime excluſus undiq; ab uxore ab amaſia.

Fruſtraſ/ſis.
Deſpi/catui.
Fruſtra/tui.
Excluſiſ/ſimus.
Cōſulā hāc rem amicos.
BERN. SARA. VENE.

NImis ſtulte. Et in hac quoq; ut i ſupiori uterq; deluditur fruſtraturq;. Nam aduenæ menæchmo dū ſuū q̄ritat f̄ris uxor fit obuia rata uiꝝ ſuū adeſſe: quē paulo añ fuerat allocata. ℂ Ganeū. Lupanar. ℂ Heret. in dubio ē: uel meret ꝑ meret: nā cōtrariis uerboꝝ generib⁹ ſæpe utiē Pla. & atteſtatē. No. ℂ Cū iſtoc ornatu. Quia pallā deferebat ab erotio meretrice receptā. ℂ Hecubā. Quā ueluti canē græci lapidib⁹ iſectati ſūt: qa multa igerere maledicta i græcoꝝ exercitū iprecariq; iſauſta nō deſtitit: ut autor ē Dictys cretēſis. Oui. tñ i canē cōuerſā poetice deſcribit: a thracib⁹ lepidib⁹ obrutā: eo ꝙ lumib⁹ polymneſtora regē thracū manib⁹ i oculos iniectis priuauerit: ulta polydori cædē filii. nā i. xiii. methamor. Sic itulit de Hecuba ipa locut⁹: ſpectat truculēta loquētē falſaq; iurātē: tumidaq; exæſtuat ira. Atq; ita correpto captiuaꝝ agmine matrū inuocat: & digitos i pfida lumina cōdit. Expilatq; genis oculos (facit ira ualētē) Immergitq; man⁹: fœdatq; ſanguie ſonti. Nō lumē (neq;. n. ſupeſt) loca luminis haruit: clade ſui thracū gēs irrita tyrāni Troada teloꝝ lapidūq; iceſſere iactu

Marſu/pium.
Ganeū.
Vbi am/bulet.
Hecuba canis ap pellata.

Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam quam uoles.
Er. Tibi dedi equidem illam ad phrygionem ut ferres paulo prius
Et illud ſpinter ut ad aurificem ferres. ut fieret nouum.
Me. Mhi tu dederis pallam & ſpinter? nūquam factum repperies
Nam ego quidem poſtq̄ illam dudum tibi dedi. atq; abii ad foruʒ
Nunc redeo: nunc te poſt illac uideo. Er. uideo quam rem agis
Quia cōmiſi ut me defrudes: ad eam rem affectas uiam.
Me. Neq; ædepol te defrudandi cauſa poſco: quin tibi dico
Vxorem reſciuiſſe: nec te ultro oraui ut dares erotium.
Er. Tu te ultro ad me detuliſti: dediſti eam dono mihi.
Eandem tunc repoſcis: patiar: tibi habe: aufer: utere.
Vel tu uel tua uxor: uel etiam in oculos compigite.
Tu huc poſt hunc diem pedem intro non feres ne fruſtraſſis.
Quando tu me benemerentem tibi habes diſpicatui
Niſi feres argentum fruſtra me ductare non potes.
Aliam poſthac inuenito: quam habes fruſtratui.
Me. Nimis iracunde hercle: tandem heus tu tibi dico mane
Redi. Er. etiam ne aſtas? etiam audes mea reuorti gratia?
Me. Abiit intro ocius in ædis: nunc ego ſum excluſiſſimus
Neq; domi: neq; apud amicam mihi iam quicq̄ creditur.
Ibo: & conſulam hanc rem amicos. quid faciundum cenſeant.

Menæchmus Aduena. Mulier.

NImis ſtulte dudū feci: cū marſupiū meſſenioni cuʒ argēto
Concredidi: immerſit aliquo ſeſe credo in ganeum.
Mu. Prouiſā q̄ mox uir me⁹ redeat domū: ſed eccū uideo
Salua ſum pallam refert. Me. demiror ubi nunc ambulet meſſenio
Mu. Adibo atq; hominem accipiam quibus dictis: heret.
Non te pudet prodire in conſpectuʒ meum flagitiū hoīes cū iſtoc
Ornatu. Me. qd eſt? quæ res te agitat mulier? Mu. etiā ne impudēs
Mutire unum uerbum audes aut mecum loqui?
Me. Quid tandem admiſi in te ut loqui non audeam?
Mu. Rogas me hominis impudentem audaciam. Me. non tu ſcis
Mulier hecubam quapropter canem græci eſſe prædicabant?
Mu. Non equidem ſcio. Me. qa idē faciebat hecuba qd' tu nūc faci

Omnia

ıactu cœpit:at hæc miſſũ rauco cũ murmure ſaxũ Morſibꝰ inſequit̃ rictuq; ad uerba parato. Latrauit conata loq:de hecuba queadmodũ polymneſtorẽ manibꝰ ꝓpriis occæcauit ulta cædẽ filii meminit Euripides tragœdus:ut ex Plutar. didicimꝰ. ℭ Hei decio. Famulũ accerſit:uel ei ꝑ ĩ de more ueteꝝ:q añ ꝓductũ ĩ ponebãt e.ut captei uei dixit ex primis fris captiuoꝝ argumẽti ꝑ captiui. ℭ Petulãtiã. Improbitatẽ a petẽdo dcã ẽ petulãtia:ut tradit̃ a Cice.lib.iiii.de re publica. ℭ Cũ pthaones. Mẽda oĩno eſt:& ut iſtã ſcabriciẽ cõplanemus ſic legẽdũ arbitror:cũ uel tũ ꝑter oẽs.ſ. noui te:ıel illud pthaones tãq̃ mẽdoſiſſimũ abiice:& lege cur me derides? ℭ Cũ calcha. Hic filiꝰ theſtoris & uates eximiꝰ apud græcos fuit ĩ bello troiano : de quo meminit dictys cretẽſis. Virg. quoq; in.ii.æneí.hic ithacꝰ uatẽ magno calchãta ꝓtrahit ĩ medios:& rurſus extemplo tẽtãda fuga canit equora calchas uerboꝝ ſenſus eſt:nõ nouiſſe hoieꝫ ꝑ ut nec calchã nouit. Idẽ hercle dicame ſanuꝫ uis adducere? Hoc mõ puto legẽdũ eẽt:ut ſenſus ſit pſpicuus:diſpoſito iterloquẽtiũ ordine deprauato. Me. Idẽ hercle: deide ut loquat̃ mulier ducã eũ:poſtremo menæchmus ſanũ uis addu cere? iocoſe cauillãs in mulierẽ ñ ſanos ſed ægrotos potiꝰ ducẽdos eẽ.

Omnia mala ingerebat:quemq; aſpexerat:
Itaq; adeo iure cœpta appellari canis.
Mu. Nõ ego iſtæc flagitia poſſum ꝑpeti.nã me iã ætatẽ uiduã eſſe
Mane licet:q̃ iſtæc flagitia tua pati:quæ tu facis.
Me. Quid id ad me? tu te nuptã poſſis ꝑpeti.an ſis abitura a tuo
Viro an non.ita eſt:hæc peregrino ut aduenienti narrat fabulas.
Mu. Quas fabulas? non inquam patiar præter hac quin uidua
Viuam quam tuos mores perferam. Me. mea quidẽ hercle cauſa
Vidua uictita:uel uſq; dum regnum obtinet iuppiter.
Mu. At mihi negabas dudum ſubrupuiſſe te nũc eadẽ ante oculos
Attines:non te pudet. Me. heu hercle mulier multum
Et audax & mala es tun tibi hanc ſubreptam dicere audes?
Quam mihi dedit alia mulier ut concinnandam darem.
Mu. Ne iſtuc me caſtor iam patrẽ accerſam meum:atq; enarrabo
Tua flagitia. quæ facis:hei decio:quære meũ patrem:tecum ſimul
Vt ueniat ad me:ita rem eſſe dicito:iã ego apperiã iſtæc tua flagitia
Me. Sanan es? quæ mea flagitia? Mu. pallã atq; aurum meũ domo
Suppilas tuæ uxori:& tuæ dederis amicæ ſatin hæc recte fabulor.
Me. Quæſo hercle mulier ſi ſcis monſtra qđ bibã tuã qui poſſim
Perpeti petulantiam. quem tu hominem arbitrare? Mul. neſcio
Ego te. Me. ſcis me? Mu. non te noui cum perthaones me derides
At pol illum nõ potes patrẽ meum huc qui aduenit quin reſpicis
Nouiſtin tu illum? Me. noui cum calca ſimul
Eodem die uidi illum:quo te ante hunc diem. Mu. negas
Nouiſſe me? negas patrẽ meum? Me. idẽ hercle. Mu. ducam eum:
Me. Sanũ uis adducere? Mu. ecaſtor pariter hoc atq; alias res ſoles.

VALLA Nimis ſtulte dudũ feci. Menæchmꝰ aduena dũ meſſenionẽ ſeruũ ſuũ q̃rit obuiꝰ factꝰ ẽ uxori fr̃is nẽpe ciuis menæchmi:quẽ maritũ ſuũ ẽ arbitrata:itaq; ĩter ambos naſcit̃ litigiũ. ℭ In ganeũ. in lupanar. ganonia.i. ſuauitas corpis. & gauaſthæ gaudere diſſolui forme ſtudere ſigñt. hæc.n.ſũt quibus lapanarii hoies ſtudẽt. ℭ Quibus dictis mœret. nempe cõuiciis. ℭ Hominis ĩpudẽtẽ audaciã. hoc exclamãter ac uultuoſe legẽdũ eſt. ℭ Nũ tu ſcis mulier hecubã priami uxorẽ quapp canẽ. hoc in ciſtellaria abũde dcm̃. ℭ Ei decio. Ei ꝑ ĩ ĩpatiuus modus:ut ſupra aliquotiẽs dictũ meminimꝰ. Decio ſerui nomẽ. ℭ Sanã es. uideris mihi ſtulta q̃ flagitia mea dicas. Quænã hæc. Suppillas. ſurripis. ℭ Tuæ degeris amicæ. ad tuam amicã deferẽdo abſumis. Cũ ptimes me derides:qa me tuis inq a me qppiã:iõ me derides. ℭ Noui cũ calcha ſimul. noui ita ut calchãtẽ:nã & calchas calchæ:& calchas calchantis dr̃. Calchas theſtoris filiꝰ in exercitu græcoꝝ apud troiã uates fuit. ℭ Atq; alias res ſoles : quia perperã agis omnia.

Suppillas. A.I. degeris. Calcha.

Senex. Mulier. Menæchmus aduena.

AT ætas mea ẽ:atq; ut hic uſus facto ẽ gradũ ꝓferã : ꝓgredi
Properabo:ſed id q̃ facile ſit mihi:haud ſum falſus.

AT ætas mea. Accerſitꝰ a filia ſocer menæchmi ut ætate grauatus:ſenili incedens inducit̃ gradu:qui & ipſe ſimilitudine formæ deceptus altercatur cũ menæchmo aduena. Expetit. Vult ℭ Velitati eſtis.i.cõtẽdiſtis qđ uelitare diffuſius dictum in aſinaria.

BERN. SARA. VENE.

A.l.ætas mala merx.
Abſtinēt
Velitati.
Vter me ruiſtis logi.
Nueter ad me iretis.
Ob iſtāc iduſtriā.
Suppil/lat.
Degerit.
Spither.

℄ Qui. Pro quo mō. ℄ Eſto. Cō/
cedētis ē. ℄ Carere. Scarminare: de
quo uerbo meminit Varro atteſta/
tus hunc Plau. locū. Neuiū quoq;:
carere. n. a carendo inqt: q lanā tuȝ
purgāt ac deducāt ut careat ſpurci/
tia: ex quo carminari dr̄ lana cū ex
ea careat quod in ea hæret. ℄ Pen/
ſuȝ. Globū lanæ. ℄ Ampulat ſpē.
Vitiū eſt: legerē amplius ne poſtules
& uerba ſūt ſenſui accōmodata: ſed
ubi mulier legit̄: dic mulieri & illud
recte perhibent ſit principiū ſequē/
tis clauſulæ. ℄ Ad hominē aliquē
loquar. Lege potius adibo hoiem
atq; alloquar. ℄ Viere. Eſt uiere tra/
dētibus No. Feſt. Varrone. Vincire
inflectere alligare: uñ uimina: & īde
uietus languidus & ſine ui: ac natu
ralibus uirib⁹ priuatus: qd' etiā ꝓbat
Dona. īgens: uietus mollis flacidus
& flexibilis corpore: uñ uimina &
uineta. Terē. quoq; hic eſt uetus uie
tus ueternoſus ſenex. Quid mihi.
Capit menæchmus pro tēpore cō/
ſilium: ut inſaniam ſimulet: ſeq; ab
illoꝝ liberet moleſtia. Pādiculās:
Eſt pandiculari toto explicato cor/
pore oſcitare: inde dies pādicularis
a Feſt. dictus qui & cōicarius ī quo
oīb⁹ diis cōiter ſacrificabat̄. ℄ Heu
hoe. Vox bacchātiū & furentiū eſt.
℄ Bromie. bacche: dictus eſt bro/
mius a potu βρωμειν a fremēdo.
℄ Poſt aūt illi circo ſalus. Oia mē/
dis ſcatent ſic legendū uelim poſt
autē illic hircos alius de ſene. n. lo/
quit̄: & illic pro ille. ℄ Cito. Voco
accerſo. ℄ Notas in huius ore. An
ex ipſius facie aliqd cōiectas qd' in/
ſaniā indicet? ℄ Male. Pro ualde.
℄ Titanū prognatū: cygno patre.
Hoieȝ execrat̄ multa ætate cōfectū:
ſed ubi cynno pr̄e legit̄: legerē cæ/
lo patre ex Diodoro: qui in quarto
de titanib⁹ locut⁹ inqt: cælū ex pluri
bus uxorib⁹ ſuſcepiſſe filios qnq; &
q̄draginta hoꝝ decē & ſeptē ex Ti
tea ortos ꝓprie noie ſingulos: cōī
aūt oēs a matre appellauit Titanas:
uel ſi cygno legatur: ītellige cygnū
Martis filiū: quē Hercules occidit
rapientē q̄ delphico apollini offere
bant̄ munera: quo dcō uideret̄ ar/
guere uirū furti: q ab ea palā ſurri/
puebat. ℄ Scipiōe. Baculo. ℄ Me
qdē ſi attigeris. Apoſiopeſis: ſub/
audiēdū dabis pœnas. ℄ Ancipitē
Vtrinq; acutā & utrinq; nocētem.
℄ Dedolabo

Nam pernicitas deſerit. conſitus ſum ſenectute: onuſtum gero
Corpus. uires reliquere: ut ætas mala eſt mors mala eſt ergo.
Nam res plurimas peſſumas cum aduenit affert: quas ſi
Autumem omnis: nimis longus ſermo eſt: ſed eo res mihi
In pectore & corde dura eſt: quid nam hoc ſit negocii? qd' filia ſic
Repente expetit me: ut ad ſe ſe irem. nec quid id ſit mihi
Certius facit quid uelit: quid me accerſit: uerū propemodū iaȝ ſcio
Quid ſciet rei. credo cum uiro litigium natum eſſe aliquod.
Ita iſtæc ſolēt: q̄ uiros ſubſeruire ſibi poſtulant: dote fretæ feroces
Et illi quo haud abſtinent ſæpe culpa uerum eſt modus tamen
Quo id pati uxorem oportet: nec pol filia unquā patrē accerſit
Ad ſe niſi aliquid cōmiſſi adiurgii eſt cauſa: ſed quicqd id eſt iā ſciā.
Atq; eccam eam ipſam ante ædis. & eius triſtem uirum uideo.
Id eſt quod ſuſpicabar: appellabo hanc: ibo uorſum.
Mu. Salue multum mi pater. Se. ſalua ſis: ſed cur ab tuo
Seruo accerſi iubes? quid tu es triſtis? quid ille autem abs te iratus
Deſtitit? neſcio quid uos uelitati eſtis inter uos duos.
Loquere uter meruiſtis culpam paucis: non longos logos:
Mu. Nuſq̄ equidem quicq̄ deliqui: hoc primum te abſoluo pater.
Verum uiuere hic non poſſum. neq; durare ullo mō: proin tu me
Hinc abducas. Sen. quid iſtuc autem eſt? Mu. ludibrio pater
Habeor. Se. unde? Mu. ab illo cui mandauiſti meo uiro
Se. Ecce autem litigium: quotiens tandem edixi tibi: ut caueres
Neuter ad me iretis cum querimonia. Mu. qui eſto iſtuc mi pater
Cauere poſſum? Se. me interrogas? niſi non uis: quotiens
Monſtraui tibi uiro ut morem geras? quid ille faciet ne id obſerues
Quo eat: quid rerum gerat. Mu. at enim ille hinc amat meretricem
Ex proximo. Se? ſane ſapit: ob iſtanc induſtriam etiam faxo
Amabit amplius. Mu. atq; ibi potat. Se. tua qd ille cā potabit minus
Siue illic ſiue alibi libebit: quæ hæc malum impudentia eſt?
Vna opera prohibere ad cœnaȝ ne promittat poſtules: neue queq̄
Accipiat alienum apud te ſeruire tibi poſtulas uiros? dare
Vna opera penſum poſtules: īter ancillas ſedere iubeas: lanā carere
Mu. Non quidem mihi aduocatum pater adduxi: ſed uiro.
Hinc ſtas illinc cauſam dicis ſi ille quid deliquerit?
Se. Multo tanto illum accuſabo q̄ te accuſaui amplius.
Quando te auratam & ueſtitam bene habet: ampula ſpem.
Recte perhibent: melius ſanam eſt mulier mentem ſumere.
Mu. At ille ſupillat mihi aurum: & pallas ex arcis modo
Me deſpoliat: mea ornamenta etiam ad meretrices degerit.
Se. Malefacit ſi iſtuc facit: ſi non facit: tu male facis.
Quæ inſontem inſimules. Mu. quin etiam nunc habet pallam
Pater & ſpinter: qd' ad hāc detulerat: nūc quia reſciui refert.
Se. Iam ego ex hoc ut factū eſt ſcibo adibo hominem atq; alloquar
Dic mihi iſtuc menæchme: quod uos diſertatis. ut ſciam:
Quid tu triſtis es? quid illam autem iratam abs te deſtituis?
Me. Quiſquis es: quicquid tibi nomen eſt ſenex: ſūmum iouem

Deoſq;

Dedolabo. Minuã:ẽ.n.ꝑprie dolore ligni uł alteri⁹ rei aſpitatẽ cõplanare:uñ dolabra dcã fabroꝝ iſtrm quo dolat. ir.i.priape.Sʒ rude lignũ uillic⁹ dolauit. ℂ Aſſulati. Vt minutatī autor No. Aedẽti⁹. Vehemẽti⁹ ab eo qđ ædo.i.ꝓfero onẽ aũt gætulũ ſenẽ dixit. Gætuli.n.ppłi libyæ dñr. Quoꝝ rex fuit iarbas Iouis fili⁹ & gætulia eoꝝ regiõe q magnis onib⁹ abũdat:gætulũ adiectiuũ hoc loco poſitũ ut apud Vir. Et gætule urbes genus iſupabile bello. Eqs iũctis ma/ Tætas mea eſt. Accitus a menæchmi uxore pater.ut ſenex eſt tardus incedit qrens ſe/ (nere. Subaudi licet. VALLA nectutẽ ſuã:inde porro filiã carpit ſuã poſt repercepta menæchmũ peregrinũ pro marito:qui pro inſano ſe

Deoſq; deteſtor qua de re:aut cuius rei rerum omnium
Me neq; iſti male feciſſe mulieri:quæ me arguit
Hanc domo ab ſe ſubripuiſſe:atq; abſtuliſſe delirat:
Si ego intra ædis huius unq̃ ubi habitat penetraui.
Omnium hominum exopto ut fiam miſerorum miſerrimus.
Se. Sanun es? qui iſtuc exoptes:aut neges te unquam pedem
In eas ædes intuliſſe ubi habitas inſaniſſime?
M. Tun ſenex ais hitare me in illiſce ædib⁹? Se. tu negas? (graſti
Me. Nego hercle uero:imo occludere negẽ. Mu. niſi q̃ nocte emi/
Se. Concede hac filia qd tu agis? non hinc emigraſti. Me. quem in
locum aut q̃ ob rem obſecro.
Non ædepol ſcio. Mu. profecto ludit te hic non tu te tenes
Se. Iam uero menæchme ſatis iocatus:nunc ad rem age redi
Me. Quæſo quid mihi tecum eſt:unde aut quis homo tu es?
Tibi aut adeo iſti:quæ mihi moleſta eſt quoquo modo.
Mu. Viden tu illi oculos uiere:ut uiridis exoritur color.
Ex temporibus:atq; fronte:ut oculi ſcintillant uide.
Me. Quid mihi:melius eſt quando illi me inſanire prædicant
Ego me adſimulem inſanire:ut illos a me abſterream.
Mu. Vt pandiculans oſcitatur:quid nunc faciam mi pater.
Se. Concede huc mea nata ab iſtoc q̃ potes longiſſime.
Me. Heu hoe atq; heu bromie quo me in ſiluam uenatum uocas.
Audio:ſed non abire poſſum ab his regionibus
Ita illa me ab leua rabioſa fœmina obſeruat canis.
Poſt autem illic hircos alius:qui ſæpe ætate in ſua
Perdidit ciuem innocentem falſo teſtimonio:
Se. Ve capiti tuo. Me. ecce apollo mihi ex oraculo imperat
Vt illi oculos exuram lampadibus ardentibus.
Mu. Peri mi pater minatur mihi oculos eruere.
Me. Hei mihi inſanire me aiunt ultro cum ipſi inſaniunt.
Se. Filia. Mu. heus qd ẽ? quid agimus? Se. qd ſi ego huc ſeruos cito
Ibo abducam qui hunc hinc tollant:& domi deuinciant.
Priuſquam turbarum quid faciat. Me. amplius enim hereo.
Ni occupo aliquid mihi conſilium:hi domum me ad ſe auferent
Pugnis. Mu. notas in huius ore quicquam pater?
Se. Næ iam his oculis abſcedat in malam magnam crucem:
Me. Faciam quod lubes appollo. Se. fuge domum quãtum potes
Ne hic te obtundat. Mu. fugio amabo:obſerua iſtunc mi pater:
Ne quo hinc abeat:ſum ne ego mulier miſera:quæ illæc audio
Aut male illunc amo uirum hunc impuriſſimum
Barbatum:tremulum titanum prognatum cygno patre.

habitum intelligens ſe ſimulat in/ſanire. ℂ Gradũ proferam. incedã. ℂ Haud ſum falſus. ſatis intelligo. ℂ Cõſitus ſum ſenectute. ſenio cõfectus. Quaſi uno in loco cõfixus. ℂ Vt ætas mala eſt ergo. ſubaudi ſenectus. ℂ Quaſi autumẽ omnis. referre oẽs contenderim. ℂ Quid me accerſit. Cur me uocet. ℂ Cõmiſſi iurgii eſt cauſa.i. contentio aliqua interuenit:ac inter ipſos obor/ta ẽ. ℂ Irat⁹ deſtitit. ſuccẽſens abſte eſt alienus. ℂ Velitati eſtis iter uos. Leuiter contendiſtis. Velites.n: rorarii ac leuis armaturæ milites: quos Cice. uolites in libro de re militari appellauit inquiens:more ueterum uelociſſimi cũ ſcutis leuib⁹ pedites ad hoc ipſum exercitati iiſdem mi/ſcendi quos expeditos quaſi uoli/tantes uolites appellabant:inde uerſa littera o in e uelites a quo uelitati leuiter contendere:quod uerbũ ſũt qui putant a uellendo fieri. Nã uellicare eſt duobus primoribus digi/tis quẽpiã apprehendẽdo aſtrictis lancinare. ℂ Nõ longos logos. noli longa uti oratione: nãq; a græcis logos:a noſtris oratio. ℂ Cui mandauiſti. ſubaudi me cõcrediddiſti de diſti. ℂ Quotiens tandẽ edixi. præ ſcripſi præcepi: unde edicta ꝑtorũ & ædilium. ℂ Qui ego iſtuc. Qui quõ. ℂ Quæ hæc malum. aduer/bialiter malũ. ℂ Vna opera. una eadem rõne. ℂ Penſum. fuſuʒ. ℂ Iubeas lanã carere. Varro:in menæchmis Plau. iubeas lanã carere. idem eſt hoc uerbũ in œmotria neuii ca/rendo ꝙ eam tum purgant ac de/ducũt ut careat ſpurcitia ex quo ſcarminari tũ dr:cum ex ea carẽt quod in ea hæret. ℂ Auratã. auro cõptã. ℂ Suppilat mihi aurum furtim rapit. Ad meretrices degerit. Apud meretrices abſumit: ℂ Inſontẽ in/ſimules. inocẽtẽ crimineris a morbo ſuntico quo totum corpus cõ/tabeſcit inſons dictus. At ælius ſtulo ſonticum morbum in.xii. ſignificare ait certũ cum iuſta cauſa: quoniã nonnulli putant eſſe qui noceat ꝙ ſontes ſignificat nocentes. Neuius

Scintil/lare.

Pandi/culans.

Rabio/ſus.

ait ſonticam eſſe oportere cauſam: quãobrem perdas mulierem. ¶ Aliqua loquar. profabor quæpiam. ¶ Quid ue diſertatis. diſputatis inter uos. ¶ Abſtuliſſe delirat. inſanit. ¶ Niſi qua nocte emigraſti: iuiſti ad meretricem. ¶ At ob quam rem obſecro: ſubaudi emigrauerim. ¶ Oculos uiere. i. deflecti. Diuus Auguſtinus in dialecticis flexum ue lut incuruũ uietum ueteres dixerunt: unde uietos ꝙ cantu ambiantur rotarum ligna uocãt. ¶ Vt oculi ſcintillant ui de. quod inſanorum propriũ eſt. Perſius. Scintillant oculi diciſqꝫ faciſqꝫ. Quod non ſani eſſe hoĩs non ſanus iuret o ſtes. ¶ A me abſterream. terrore ammoueã. ¶ Vt pandiculans obſcitatur. Feſtus. Pandicularis dicebaẽ dies idem & cõmunicarius: in quo omnib⁹ diis

Artua. cõiter ſacrificabatur: pandiculari dicuntur qui toto corpore oſcillãtes extenduntur eo ꝙ pandi fiant. Tã oſcito q̃ oſcitor in eadẽ ſignificatione. Perſius. Oſcitat heſternũ diſſultis undiqꝫ malis.

Aſſulati Oſcitatio inqt Dona. eſt animi ocium & ſecuritas dicta ab ore ciendo in cõmouendo. ¶ Heu bromie. bromius Bacchus a græcis dr̃: qa bremo fremo. Lucanus. Cardine pnaſus gemino petit æthera colle. Mons bromio phœ

A. I. Edẽtibus. Stimulũ boqꝫ ſacer. ¶ Illi circũ ali⁹. Illi fœminæ: alius ſenex intelligitur. ¶ Amplius. n. hæreo. magis dubito inqt. ¶ Ni occupo. niſi prius capio. ¶ Barbarũ. i. ſcæuum & imitem. nã barbarus a priſcis nõ modo ſermone notabatur: ſed etiã uita & factis. ¶ Titanũ. ab eo quod eſt titan titanis: titanus titani: ut elephas elephãtis: elephãtus elephãti: cyclops cyclopis. cyclopus cyclopi. notum eſt in fabulis titanas dictos qui ſur

Derepẽte. ripere cœlum ioui contenderunt a matre titea: ut Diodor⁹. ¶ Cygno patre. quaſi furioſo nẽpe filio martis quẽ ut Heſiodus tradit ĩ aſpide occidit hercules: ſi pro cygno cælo legatur: quia titanes cæli filii: ut Heſiodus ĩ theogonia. ¶ Atqꝫ artua. artua antiqꝫ dictum. nã nunc artus artus dicitur. ¶ Si attigeris. per ſiopeſim figurã dictũ: ac ſi diceret grauius mulctabo. ¶ Ancipitem: quæ utrinqꝫ ſecet. ¶ Dedolabo. Dedolare eſt craſſius cõminuere: uñ & dolabra dicta: ſicut leuigare polire. ¶ Aſſultatim. aſſultãdo in ipſum. ¶ Accurãdũ mihi: magna cura ꝓuidendũ. ¶ Olentẽ: fœtorem mittentem. ¶ Edentulum. ſine dentibus. ¶ Sonitus ungularꝫ. licet ungula formã diminutiuã habeat: nõ m̃ diminutionẽ ſignificat. Eſt eniꝫ aĩalium fiſſum unguem non habẽtium ut equorum multorꝫ. ¶ Edictum apollinis: quod mihi apollo ꝓſcripſit. ¶ Iam quantũ põt: q̃ celeriter a me fieri potuerit.

Platea. BERN. SARA. VENE. I Am ne iſti. Menæchm⁹ cũ ſolus reſtituiſſet: euaſionẽ inſtantis

Me. Ita mihi imperas ut ego huius membra atqꝫ oſſa atqꝫ artua
Cõminuam illo ſcipione: quem ipſe habet. dabitur malum.
Se. Me quidem ſi attigeris: aut ſi propius ad me acceſſeris.
Me. Faciam quod iubes ſecurim capiam ancipitem: atqꝫ hunc
Senem exoſſem: niſi dedolabo aſſulatim uiſcera
Se. Enimuero illud præcauendum eſt atqꝫ accurandum mihi.
Sane ego illum metuo: ut minatur: nequid male faxit mihi:
Me. Multa mihi imperas apollo: nunc equos iunctos iubes
Capere me indomitos feroces: atqꝫ currum inſcendere
Vt ego hunc proteram leonem gætulum olentem ædentius
Iam aſcendo in currum: iam lora teneo iam ſtimulũ in manu eſt.
Agite equi: facitote ſonitus ungularum appareant
Curſu celeri: facitote in flexu ſit pedum pernicitas.
Mihin equis iunctis manere: ecce apollo denuo
Me iubes facere impetum in eum qui ſtat atqꝫ occidere.
Sed quis hic eſt: qui me capillo hinc de curru deripit?
Imperium tuum demutat: atqꝫ edictum apollinis.
Se. Heu hercle morbum acrem & durum: dii ueſtram fidem.
Vel hic qui inſanit: quam ualuit paulo prius.
Ei derepente tantus morbus incidit.
Ibo atqꝫ accerſam medicum iam quantum poteſt.

Menæchmus. Sacerus Seruus.

I Am ne iſti abiere quæſo ex conſpectu meo.
Qui me ui cogunt: ut ualidus inſaniam.
Quid ceſſo ire ad nauem: dum ſaluo licet
Voſqꝫ omnis quæſo ſi ſenex reuenerit
Ne me indicetis qua platea aufugerim.
Sa. Lumbi ſedendo: oculi ſpectando dolent.
Manendo medicum: dum ſe ex opere recipiat.

Odioſus

nſtantis metus ſibi fuga quæſiuit. Sacerus quoq̧ ſeruus inducit̃ miſſus a ſene ut mediũ aduocaret. ℂ Manẽdo. ex/ pectando. Virgi. Te quoq̧ magna manent regnis penetralia noſtris. ℂ Crus. Quod eſt a genu ad pedẽ uſq̧: ridicule autem & iocoſe dictum eſt de æſculapio & appolline. ℂ Formicinum gradum. Vt formice ſolent minutiſſimum. AALLA

IAm ne iſti abiere. Menæchmus illis abeuntibus protipit ſe in fugã ad nauẽ. ſacerus ſeruus medicũ præſtolat̃ cuius ope curetur Menæchm⁹. ℂ Vt ualidus. pro ut ualeo. ℂ Dum ſaluo licet donec ſaluus ſum. ℂ Lumbi ſedẽdo. Lumbus dexter inquit Pl. hoĩbus eſt latior & minus pinguis ſicciorq̧ utriq̧ aũt pinguitudo e me/ dio exit. ℂ Qua platea. qua p̃te pla teæ. ℂ Oculi ſpectando. dum ſpe/ cto an medicũ uideaʒ. ℂ Ex opere. ſubaudi medicatio. ℂ Aeſculapio: ſtatuæ æſculapii: quẽ aſclepiadẽ uo cant græci: q de medicina cõplures reliquit libros: quẽ appollinis filiũ ex coronide uideri uoluere. ℂ An fabrũ. qui concinet ſtatuas. ℂ For/ micinum gradum. paſſum breuem formicis conſimilem.

Formicinũ gradum.

Odioſus tandem uix ab ægrotis uenit.
Ait ſe obligaſſe crus fractum æſculapio
Apollini autem brachium: nunc cogito
Vtrum me dicam ducere medicum: an fabrum.
Atq̧ eccum incedit: moue formicinum gradum.

Senex. Medicus.

QVid eſſet illi morbi dixeras? Me. narra ſenex
Num laruatus: aut ceritus fac ſciam.
Num cum ueternus: aut aqua intercus tenet?
Se. Quin ea cauſa duco te: ut id dicas mihi
Atq̧ illum ut ſanum facias. Me. perfacile id quidem eſt
Sanum futurum: mea ego id promitto fide.
Se. Magna cum cura ego illum curari uolo.
Me. Quin ſuſpirabo plus ſexcentum in dies
Ita ego illum cum cura magna curabo tibi.
Se. Atq̧ eccum ipſum hominem obſeruemus: quam rem gerat.

BERN. SARA. VENE.

Qvid eẽt. Medicus accerſit⁹ a ſene exquirit cãm morbi. ℂ Laruat⁹ aut certi⁹: hoc ẽ uel laruis agitat⁹ aut cereris ſpiritu af fectus: qd cerit⁹ dicat̃ ſatis eſt in am/ phitryõe enarratũ: ubi ſoſias ĩqt iu/ be pro cerita circũferri. ℂ Veternus. Morb⁹ eſt quẽ qdã hidropiſim uo cauerũt: ut Do. Serui. quoq̧ & Feſt. freti autoritate Catonis q ĩnqt: ue/ ternoſus quũ plurimũ bibit tũ ma/ xime ſitit: qdã aũt autumãt diuerſũ eẽ morbũ ueternũ ab hidropiſi: ut ẽ legere apud celſuʒ a quo hidropi/ ſis morb⁹ alio noĩe aq̃ ĩtercus appel lat̃: ſunt. n. hidropici quos aq̃ ĩtercu tẽ male hẽt. ut ẽt ſentit No. Hidro/ piſis ſũt ſpẽs tres ut idẽ refert Cel/ ſus: cõis tñ ẽ humoris nimia abũdã tia: ob quã ne ulcera qdẽ his ægris facile ſaneſcũt: hoc malũ p ſe ſæpe incipit: ſæpe alteri uetuſto morbo maxieq̧ q̃rtanæ ſupuenit: ĩter initia nõ difficillima curatio ẽ. At ſi malũ ĩueterauit nõ ſine moleſtia diſcutit̃ aqua ĩtercus Pri. uult adiectiuũ eſſe nom̃ ut dicat̃ aq̃ ĩterc⁹ aq̃ ĩtercutis: q̃. ſ. ĩter cutẽ ſit. Sʒ redeo ad ueternũ: q oĩo diuerſus ẽ morb⁹ ab hidropiſi: grauẽ. n. ĩgñt ſõnũ ut retulit, pb⁹ quẽ celſus & græci lethargũ dñt: ẽ. n. ĩ eo morbo ĩexpugnabil' dormiẽdi neceſſitas: id quoq̧ gen⁹ morbi acutũ ẽ & niſi ſuccurrat̃ celeriter iugulat. Vetern⁹ p pigritia põit̃: ut apud Vir. in geor. Nec torpe graui paſ/ ſus ſua regna ueterno.

Laruat⁹. Ceritus. Vetern⁹. Intercus aqua.

VALLa

Qvid eẽt illi morbi diſſeras. pcũctat̃ medic⁹ ſenẽ q̃ morbi ſit ſpẽs. At ſenex a medi/ co exponi uult. ordo uerboꝝ ẽ diſſeras qd morbi eẽt illi ſubaudi menæchmo. ℂ Nũ laruatus. i. laruis nẽpe ĩmũdis ſpiritib⁹ agitat⁹ qđ nũc uulgo dr̃ herbat⁹. ℂ Aut cerit⁹. Ceritis ſpũ affect⁹. ℂ Nũ eũ uetern⁹. morb⁹ a ãgoris uetuſtate dict⁹. Feſt⁹ ueternoſus dr̃ q graui p̃mit̃ ſõno. Cato ueternoſũ hydropicũ ĩtelligi uoluit cũ ait: ueterno ſus q̃ plurimũ bibit tã maxĩe ſitit. Do. ĩ eũ. ueternoſus morbo uetere cõfect⁹. i. ueterno q̃les ſũt q hydropẽ patiũt̃. Ser/ ui⁹ ueternũ ẽ morb⁹ ĩtercus q hoĩes pigros efficit: uñ & p pigritia capit̃. Vir. Nec torpe graui paſſus ſua regna ueterno. Veterinã beſtiã iumẽtũ cato appellauit a uehẽdo: opili⁹ ueterinã dici uult q̃ſi uecterinã uł ut uẽterinã qđ ad uẽtrẽ on⁹ religatũ gerat. ℂ Aut aquã ĩtercus q̃ a græcis hydrops appellat̃. cũ obſtructo ĩecore cibus incoctus ĩter cutẽ carneq̧ limitit̃. ℂ Magna cũ cura. i. diligẽtia. At medic⁹ curã: aĩ anxietatẽ interp̃tatus qn ĩnqt: ſuſpirabo plus ſexcentũ dies.

Menæchmus Adol. Senex. Medicus.

AEdepol ne hic dies puorſus atq̧ aduorſus mihi obtigit
Quæ me clam ratus facere: ea omnia fecit palam

AEdepol ne hic. Mirus fit lu dus & cõtẽtio in hac ſcæ/ na ob ſimilitudinẽ utriuſq̧ menæchmi: nã cũ menæch. aduena

BERN. SARA. VENE.

qui paulo añ inſaniam ſimulauerat p fugã ſe ſubdixiſſet:alterũ aduenientẽ menæchmũ cõciuẽ tanq̃ inſanũ adoriunt ſenex & medicus. ¶ Meus ulyſſes. Paraſitũ ſuũ ulyſſem appellat qa uafer & aſtut⁹ erat. ¶ Suo regi. Mihi.ſ. ¶ Elebori iugere. Vt maiorẽ denotet inſaniã: ſic Perſius. Nunc atrabilis intumuit quã nõ extinxerit urna cicutæ. Eleborus duplex iueniſ albus & teter. Albo purgaſ ſtõus p uomitũ:nigro purgaſ aluus p ſeceſſũ adhibeſ,p medicamine ad inſaniam reprimendã:cuius copia maxima dr in anticyra inſula: ut plæriq; tradunt autores:unde perſius anticyras melior ſorbere meracas dixit pro eleboro:qui latine dr ueratrum:quia ſumptũ mentẽ uertat:& ad ſanitatem reducat:iugera autẽ dicunſ ut nõnulli perhibent a iungẽdis bobus:alii a iũctis actib⁹:Varro iugeꝝ uocat qd iũcti boues uno die arare poſſint. ¶ Locuſtã. Sunt locuſtæ de gñe iſectoꝝ q̃ uerre terra emergunt locis montanis aut tenuibus nõ fiũt. Sed planis rimoſiſq; pariũt i rimis ſua oua q̃ durãt hieme in terra iñ eũte æſtate ,pueniunt ex fœtu anni ſupioris: ſunt etiã locuſtæ iter cruſtata aquatilia:carent ſanguine:reptantiũ modo fluitant:cornua habẽt rotunditate præpilata aſperis ſaxoſiſq; locis ,pueniunt:ut hæc & alia Ari. pliniuſq;:cur ãt dixerit cur me locuſtã cẽſes? Nẽpe qui locuſtæ duriſſimi ſunt oculi: cũ.n.palpebra careãt inſecta & cruſtata omnia:duritia tãq̃ tutella eoꝝ oculi muniunſ:ut in ſecũdo de partibus aïaliũ docet Ariſtote. Pliniuſq; in undecimo qui locuſtis iquit præduros eminere oculos:& iſectis omnibus & teſtaceis. ¶ Crepant. Sonant imurmurant. ¶ Huc nemo intromittit. Domũ meretricis oſtendit.

Iugere.
Primulũ
Eſſe.

VALLa
Locuſta.

a Edepol ne hic dies. menæchmus peregrinus ſe inſanire oſtendit medicus accitus ẽ ut eũ curet is abiuit ciuis menæchmus occurrit:& is pro inſano habetur:quẽ excipiũt medicus & ſenex: quæritur ergo ſecũ a principio diei inquietatẽ. ¶ Peruorſus atq; aduorſus. oĩa in cõtrariũ agens. nam id puertere atq; aduorſũ me oĩa ,pducẽs. ¶ Cõpleuit flagitio & formidis iuoluit me cribus & i formidinẽ ipulit. ¶ Meus Vlyſſes: uerſutus ut Vlyſſes. ¶ Suo q regi. nẽpe mihi. ¶ Tãtũ cõcinnat mali. In tm̃ cõpellit malũ. ¶ Se miſerũ pdicat. ex pſpecta hoc creditur dicere inſania. ¶ Nõ poteſt hæc res: ideſt hic morbus. ¶ Obtinerier. pro obtineri.i.curari. Elebori iugere.i.ui. maxia elebori.iugera dicũſ ut tã Varro q̃ columella inqt a iũctis actibus.nã hæc ita diſtinguntur docente columella. modus oĩs areæ pedali mẽſura compræhenditur. qui digitorum.xvi.pes multiplicat⁹ in paſſus & actus

Eſurio.
Perdomiſco.
Reſoluo
Modeſtior.

Paraſitus qui me compleuit flagitii & formidinis.
Meus ulyſſes ſuo qui regni tantum concinit mali.
Quem ego hominem ſiquidem uiuo uita ſoluam ſua
Sed ego ſtultus ſum qui illius eſſe dico:quæ mea ſit.
Meo cibo & ſumptu educatus eſt:anima priuabo uirum.
Condigne autem hæc meretrix fecit:ut mos eſt meretricius
Quia rogo pallam ut referatur rurſum ad uxorem meam
Mihi ſe ait dediſſe heu ædepol ne ego homo uiuo miſer?
Se. Audin que loquitur? Me. ſe miſerũ prædicat. Se. adeas uelim.
Me. Saluus ſis menæchme:quæſo cur apertas brachium.
Non tu ſcis quantum iſti morbo nunc tu te facias mali.
Mẽ. Quin te tu ſuſpendis. Me. ecquid ſentis? Mẽ. quidni ſentiam.
Me. Non poteſt hæc res elebori iugere obtinerier
Sed qd ais menæchme? Mẽ. qd uis? Med. dic mihi hoc qd te rogo
Albũ an atrũ uinum potas? Men. quin tu is in malam crucem.
Se. Iam hercle occœptat inſanire primulũ. Men. qn tu me iterrogas
Purpureum panem an puniceum ſoleam ego eſſe:an luteum?
Soleam ne eſſe auis ſquamoſas. piſcis pennatos. Se. papæ
Audin tu ut deliramenta loquitur? quid ceſſas dare
Potionis aliquid? priuſquam percipit inſania.
Me. Mane uero etiam percuntabor alia. Se. occidis:fac iam.
Me. Dic mihi hoc:ſolent tibi unquam oculi duri fieri?
Men. Quid tu me locuſtam cenſes eſſe homo ingnauiſſime?
Me. Dic mihi en unq̃ inteſtina tibi crepant quod ſentias
Men. Vbi ſatur ſum nulla crepitant:quando eſurio crepant
Me. Hoc quidem ædepol haud pro inſano uerbũ reſpondit mihi:
Perdormiſcin uſq; ad lucem? Men. facilin tu dormis curans?
Me. Perdormiſco ſi reſolui argentum cui debeo
Men. Quin te iuppiter diq; omnes percunctator perdiunt
Se. Nunc homo inſanire icæptat. de illis uerbis caue tibi
Modeſtior nunc quidem eſt de uerbis præ ut dudum fuit
Nam dudum uxorem ſuam eſſe aiebat rabioſam canem.
Mẽ. Quid ego dixi? Se. iſanis inquã. Mẽ. ego ne? Se. tu iſtic q mihi
Etiam me iunctis quadrigis minitatus proſternere
Egomet ecce uidi facere:egomet ecce arguo
Men. At ego te ſacram coronam ſurripuiſſe ioui.
Et ob eam rem in carcerem te eſſe compactum ſcio.
Et poſtq̃ es emiſſus cæſum uirgis ſub furca ſcio.
Tum patrem occidiſſe:& matrem uendidiſſe etiam ſcio
Satin hæc pro ſano maledicta maledictis reſpondeo?
Se. Obſecro hercle medice propere quicquid ſis facturus face

Non uides hominem inſanire? Me.ſcin quid facias optimum
Ad me face ut efferatur. Se.itan cenſes? Me.quidni?
Ibi meo arbitratu potero curare hominem. Se.age ut lubet.
Men. At ego te pendentem fodiam ſtimulis triginta dies:
Me. Eleborum potabis ſaxo aliquot uiginti dies.
Accerſe homines qui illum ad me deferant. Se.quot ſunt ſatis?
Men. Proinde ui inſanire uideor. Med. quattuor nihilominus:
Se. Iam hic erunt adſerua tu iſtuc medice. Me.immo ibo domum
Vt parentur quibus paratis opus eſt:tu ſeruos iube hunc
Ad me ferant. Se.iam ego illic ſaxo erit. Me.abeo. Se.uale.
Men. Abiit ſocerus:abiit medicus:nunc ſolus ſum:proh iuppiter:
Quid illuc eſt. quod hi homines inſanire prædicant?
Neq; inſanio neq; pugnas uel litis cœpio
Sanos:ſaluos:alios uideo:noui homines adloquor.
An illi perperam inſanire me uolunt:ipſi inſaniunt.
Quid ego nunc faciam? domum ire cupio:uxor non ſinit:
Huc autem nemo intromittit:nimis prouentum eſt nequiter.
Hic ergo uſq; ad noctem ſaltem credo intromittar domum.

Meſſenio Seruus.

SPectamen bono ſeruo id eſſe q rē herilem procurat uidet
Collocat cogitatq; ut abſente hero rem heri diligēter tutet
Quam ſi ipſe adſit.aut rectius tergū q̄ gulā:crura q̄ uētrē
Oportet potiora eſſe cui cor modeſte ſitum eſt.
Recordetur id:qui nihili ſunt:quid iis precii detur.
Ab ſuis heris:ignauis:improbis uiris:uerbera:compedes
Molæ magna laſſitudo:fames.frigus durum.
Hæc precia ſunt ignauiæ:id ego male malum metuo
Propterea bonum eſſe certum eſt:potiuſq; malum.
Nam magis multo patior facilius uerba:uerbera ego odi.
Nimioq; edo libentius molitum:quam molitum præbeo.
Propterea heri imperium exequor bene & ſedate.
Seruo id atq; id mihi prodeſt:aliis eſſe ita ut in rem
Eſſe dicunt:ſin ego ero ut me eſſe oportet.mecum id mihi
Adhibeam:culpa abſtineam:hero ut omnibus in locis ſim præſto.
Serui qui culpa carent metuunt ſolent eſſe heris utibiles:
Nā illi q nihil metuūt:pri⁹ q̄ malū ꝓmeritū ē metuūt: (ꝑciū exoluet
Mecum haud multum prope eſt:quando ceruſo faciam
Ego exemplo ſeruio.tergi ut in rem eſſe arbitror poſtq̄

& actus & climata & iugera & ſtadia centuriaſq; mox etiā in maiora ſpatia ꝓcedit.paſſus pedes hēt qnq;. Actus mimus:ut ait. M. Var. Latitudinis pedes q̄tuor.lōgitudinis hēt pedes.c.xx. Clima quoq; uerſus pedū eſt.lx. Act⁹ q̄drat⁹ undiq; finit̃ pedib⁹.c.xx.hoc duplicatū facit iugeꝝ & ab eo qđ erat iunctū:nomē iugeri uſurpauit. Eleborus græce.latine ueratrum:duplex eſt albus & niger. Albus citat uomitum: & perinde ſupiorē uentrē purgat: pituitā inq̄ & uētos ut e capite educit. Niger āt Socerus aluū ſubducit. Atrā bilē purgat ab inſania liberat:& corpis aliā adduc̄ hītudinē q̄ q̄ fuerat pri⁹. Auſteriſſimū utrūq; ſed maxie pn̄taneū remediū in acutiſſimis ægritudinib⁹. ¶ Inſanire primulū.iā iā inqt mens incipit inuerti. ¶ Soleā ne eē.i.māducare q̄ mōſtroſa ſūt & nuſq̄ ueniunt̃ ut aues cū ſquāmis:& piſces cū pēnis. ¶ Percipit inſania.Inuadit amētia. ¶ Locuſtā cēſes.nā locuſtæ duriſſimos hn̄t oculos.ſiue q̄ in mari ſiue q̄ in agris capiūt̃. ¶ Perdormiſtin uſq; ad lucē? An cū is dormitū totā inqt noctē dormis. ¶ Facilin.an facile. ¶ Te eē cōpactū ſcio.in carcerē detruſū inqt ſcio te ꝑ ſacrilego qppe q coronā ioui ſuſtuliſti. ¶ Scin qđ facias optumū.ſcis ne inqt qđ abſte fieri optime poſſit.fac ut ad me deportet̃. ¶ Hui inſanire uideor:ei mihi inqt cum iſtis uideor inſanus eē. Spectamen. ¶ Abiit ſocerus.ita ueteres nā hodie ſocer. ¶ Litis cæpio:qđ nūc cæpi anōale dr̃.ab ātiqs cæpio ītegre. ¶ Nimis ꝓuētū eſt neqter. ꝓuenit male. ꝓuentum eſt imperſonaliter.

S Pectamē.Seru⁹ meſſenio iuſſa & iuſſa heri ſui menæcmi executur⁹ reueniebat ad meretricis domū:a q̄ herus ſu⁹ fuerat ꝑ cōciue menæchmo exceptus hoſpitio:mľta ī uia ſolus q̄ ſtugi deceāt ſeruū recēſet. ¶ Quā molitū ꝑhibeo. Corrigo p̄beo. Mecū haud multū ꝓpe ē qn̄ ceruſo faciā p̄cium exoluet. Hoc mō legēdū arbitror & cōſtabit q oīno depierat ſēſus:ſ; primū uerba illa:p̄ciū exoluet:ꝯiūgim⁹ cū ſupiori uerſiculo:in fine ipſi⁹ collocāda ut ita legat̃ priuſq̄ malum ꝓ meriū eſt metuūt:p̄ciū exoluūt:hoc eſt ſuæ temeritatis pœnas luūt:nam cū heꝝ nō metuunt uapulant:dei de reliq̄ mendoſa corrigimus. Mecum

BERN. SARA. VENE.

Vtibiles.

In tabernam uaſa & ſeruos collocaui:ut iuſſerat.
Ita uenio aduorſum.nunc fores pultabo:adeſſe ut me ſciat.
Neq; meum ex hoc ſaltem damno alium eluo amphora.
Sed metuo ne ſero ueniam depugnato prœlio.

Senex.Menæchmus.Lorarii.Meſſenio Seruus.

Er ego uobis deos atq; homines dico:ut impium meum
Sapienter habeatis utq; imperaui atq; impero:facile
Illic homo iam in medicinam ablatus ſublimen fiet
Niſi quidem uos ueſtra crura.aut latera nihilipenditis.
Cauete quiſquam quod illic minitetur uoſtrum floccifecerit.
Quid ſtatis?quid dubitatis?iam ſublimen raptum oportuit
Ego ibo ad medicum:præſto ero illic:ut uenietis.Men.occidi
Quid hoc eſt negocii?quid illic homines ad me currunt obſecro?
Quid uoltis uos quid quæritatis?quid me circunſiſtitis?
Quo rapitis me?quo fertis me?perii.obſecro uoſtram fidem
Epidannienſes ſubuenite ciues quid me mittitis?
Meſ.Proh dii immortales obſecro:quid ego oculis aſpicio meis.
Herum meum indigniſſime neſcio quid ſublimem ferunt.
Me.Ecquis ſuppetias mihi audet afferre?Meſ.eo here audaciſſime
O facinus indignum & malum epidannii ciues.herum
Meũ hic in paccato oppido luci deripier ĩ uia q liber ad uos uenerit
Mittitis?Me.nunc obſecro te quiſquis es operam mihi ut des:
Neu ſinas in me inſignite fieri tantam iniuriam.
Meſ.Immo & operam dabo.& defendam.& ſubuenibo ſedulo
Nunq̃ te patiar perire:me perire citius
Eripe oculum iſti ab humero qui tenet here te.obſecro
Hiſce ego iam ſementem in ore faciam pugnoſq; obſeram.
Maximo hodie malo hercle uoſtro iſtunc fertis:mittite.
Me.Teneo ego huic oculũ.Meſ.face ut oculi loc⁹ in capite appareat
Vos ſceleſti:uos rapaces:uos prædones.Lor.perimus
Obſecro hercle.Meſ.mittite ergo.Men.quid me uobis tactio eſt
Plecte pugnis.Meſ.agite:abite:fugite hinc in malam crucem.
Hem tibi etiam quia poſtremus cedis hoc præmii feres
Nimis haud bene hora commentaui.atq; ex mea ſententia
Aedepol here næ tibi ſuppetias tempore adueni modo.

Me.Et

haud malum prope eſt:qñ acceſſor
facio.i.cũ uocor ad aliqđ negociũ
illico illud effectũ reddo:id qđ ma/
gis ſubſeq̃ntia uerba manifeſtãt:ego
extẽplo ſeruio:uel ego hoc exemplo
ſeruio. ¶ Neq; meũ ex hoc ſaltẽ dã
no aliũ eluo ãphora. Quid ſi pau
cis adhibitis reſtituat̃ ṽſiculus hoc
mõ:neq; meũ ex hoc ſaltẽ epidãno
aluũ eluo ãphora:uel ſic : utq; meũ
ex hoc ſaltẽ epidãno aluũ eluã am/
phora:hoc ẽ ex hac ciuitate epidam
nen ſi ſubaudi hoc lucrũ faciã ut ſal/
tẽ me uino repleã:& ãphora ꝓ uino
accipiat̃:uidel3 qđ cõtinet ꝓ eo qđ
cõtinet̃:ita loqt̃ ſeruus ſtichus in ſui
nois comœdia uolo eluam⁹ hodie:
¶ Sero depugnato ꝓlio.i.iã dapi/
bus remotis:& cõfecto iã prãdio.
VALLA Pectamẽ bono ſeruo : Me/
ſenio dum occurrere hero
uult ſuo.qđ nam ſuũ offm̃
ſit:& nouit & explicat. ¶ Recti⁹ ter
gã q̃ gulã:ut ſtudeat magis corp⁹te
gere:q̃ gulæ iſeruire. ¶ Crura q̃ uẽ
trem.cõtegere crura q̃ ſtudere libidi
ni. ¶ Qui nihili ſunt, nulli⁹ pretii.
¶ Quid iis ꝓtii det̃.Quid boni cõ
ſequant̃ recordet̃. ¶ Mole magna
laſſitudo . ubi ad molas manuarias
alliget̃.enumeratq; ꝓrſus oĩa qbus
incruciatus mali ſoleant ſerui dari.
¶ Molitũ . alieno labore compatũ.
¶ Quã molitũ ꝓbeo:q̃ qđ meo la/
bore aliis parẽ. ¶ Vt in rẽ eẽ dicũt.
ut eẽ utile aiũt. ¶ Sim ꝓſto.ad ſim
ſũminiſter. ¶ Heris utibiles. Hoĩe3
Suppe/tias. dicimus utibilem:rem uero utilem.
¶ Aliũ cludã foras.Tũ ergo me re
Luci ad/uerbi. cipiã alios excludã:ut ſi3 acceptior.
¶ Depugnato ꝓlio.i.re oĩ pacta.
BERN. SARA. VENE. Er ego.Iubet ſenex ſuis me
næchmum ut rapiãt abdu
cãtq; ad medicũ : ab eo ut ĩ
ei⁹ curet̃ domo:ãtiq ut facere cõſue/
uerũt:ſ; iteri accurrẽs meſſenio ratuſ
Semẽtis illũ herũ ſuũ e ſeruoꝝ mãib⁹ eximit.
¶ Inſignite:cũ nota & ignominia:
nã iſignis ẽt ĩ malã ptẽ capit̃ ut inſi
gnis latro ſic̃ nobilis ꝑcipu⁹. ¶ Me
derite cui⁹.Si qs recte pẽſitet errorẽ
ex iuerſiõe lraꝝ facile dep̄hẽdet: le/
Cõmen/taui. gẽdũ erit igr̃:me pire citi⁹:& ſubau/
di ſinã uel adde poti⁹. ¶ Semẽtem
Suppe tias. in ore:Scilicet ex dẽtium excuſſoꝝ.
¶ Commentaui.i. cõmuniui.ſ.pu
Adueni tibi. gnis:ita in amphytrione fac cõmen
tus ſies pro communitus. ¶ Sup/
petias adueni. Auxilio fui uel auxi/
lium

Me. Et tibi di ſemper adoleſcens:quiſquis es:faciant bene
Nam ſi abſq; te eſſem hodie nunq̃ ad ſolem occaſum uiuerem.
Meſ. Ego ædepol ſi recte facias here me emittas manu.
Me. Liberem ego te? Meſ. uerum quando quidem here te ſeruaui.
Me. Q uid ẽ adoleſcẽs? erras. Meſ. qd erro. Me. p ioue̅ adiuro p̃rem
Me. herum tuum non eſſe. Meſ. non taces. Me. non mentior.
Nec meus ſeruus unquam tale fecit quale tu mihi.
Meſ. Sic ſine igit̃ ſi tuũ negas me eſſe abire liberum cum uiatico.
Me. Mea quidem hercle cauſa liber eſto:atq; abito quo uoles.
Meſ. Nempe iubes? Me. iubeo hercle. ſi quid imperii eſt in te mihi
Meſ. Salue mi patrone. Me. cum tu liber es gaudeo.
Meſ. Credo hercle:ſed patrone te obſecro ne minus imperes mihi
Q uam cum tuus ſeruus fui: apud te habitabo & quando ibis una
Tecum ibo domũ? Me. minime. Meſ. nunc ibo in tabernam:uaſa
Et argẽtum ibi referam recte:eſt obſignatum in uidulo marſupiũ.
Me. Id ſi attulerit dicam ut a me abeat liber quo uolet
Cum uiatico. Meſ. id tibi iam nunc afferam. Me. affer ſtrenue.
Meſ. Saluum tibi ut mihi dediſti redhibeo:hic me mane.
Me. Nimia mira mihi quidem hodie exorta ſunt:multis modis
Alii me negant eſſe qui ſum:atq; excludunt foras
Etiam hic ſeruum eſſe ſe meum aiebat:quem ego emiſi manu.
Is ait ſe allaturum cum argento marſupium.
Id ſi attulerit:dicam ut a me abeat liber quo uolet.
Ne dum quando ſanus factus ſit:a me argentum petat.
Socer & medicus me inſanire dicebant:quid ſit
Mira ſunt hæc:nihilo mihi eſſe uidentur ſetius q̃ inſomnia:
Nunc ibo intro ad hanc meretricem:q̃q̃ ſucceſet mihi
Si poſſum exorare ut pallam reddat:quam referam domum.

Menæchmus. Soſides. Meſſenio ſeruus.

M En hodie uſquam conueniſſe audax audes dicere
Poſtq̃ aduorſum mihi imperaui ut huc uenires?
Meſ. Q uin mõ eripui homines. qui te ferebant ſublimen quatuor
Apud haſce ædis tu clamabas deum fidem atq; hominum omniũ.
Q uin ego accurro:teq; eripio oppugnando. ingratus
Ob eam rem:quia te ſeruaui me amiſiſti liberum
Q uom argentum dixi me petere & uaſa.
Tu quantum poteſt pcurriſti obuiam:ut quæ feciſti inficias eas
Men. Liberum ego te iuſſi abire? Meſ. certo. Me. cui certiſſimunſt
Me a te potius fieri ſeruum q̃ te unq̃ emittam manu

lium attuli:ſiue in auxiliu3 cucurri. ℭ Viatico: quod itineris cauſa neceſſarium paratur. ℭ Cum tu liber es meſſenio. Illud meſſenio expungendum eſt:nam meſſenionem hic conciuis menæchmus nõ nouerat: uel quod meſſenio loquatur:gaudeo. ℭ Id ſi attulerit. Tacitus uerba pronunciat.

P Er ego uobis deos. Adducit ſenes lorarios: ut menæchmum ciuem reuinciant:quem meſſenio herũ arbitratus ſuum adiuuat:& ambo lorarios fugant. ℭ In medicinã ablatus ſublimis ſiet: Facite inquit. ut inter manus u̅ras ſublatus in medici apoteca3 deportetur. ℭ Niſi ueſtra crura. niſi inquit uelitis crura lateraq; conteram ueſtra. ℭ Neſcio qd:qua de cauſa ferãt iſti ſublatum. ℭ Suppetias mihi audet afferre. non eſt inquit quiſpiam qui auſit mihi ſubuenire. dicimus autẽ fero affero & occurro:ſuppetias. pro eo quod eſt auxilior. ℭ Luci deripier in uia. ut iter dui in uia rapiat. ℭ Quin mittitis. Cur abire ñ ſinitis. ℭ Me deſeri a te Me a te deſtitui. ℭ Cui uis. ſubaudi qui tibi faciat iniuriam. ℭ Hiſce his aliis præter eum cui tu oculum erueris. ℭ Sementẽ in ore faciam. ita conteram dentes:ut in ore ſemẽ geſtare uideantur. ℭ Perimus. inquiunt lorarii a menæchmo & meſſenione cæſi. ℭ Ora commentaui. Ora cõfixi:ut mens mea cogitauit. ℭ Ad ſolem occaſum. i. occiduũ. Non enim nũc nomen ſed ſupinũ. ℭ Cum uiatico. cum ea qua3 tu p̃buiſti mihi pecunia. ℭ Eſt interim mihi. Dum hæc ego loquor. ℭ Obſignatum in uidulo. in ſaculo in pera: ut locuntur græci.

VALLA
Marſupium.
Nihilo ſetius.

M En hodie. Receſſerat meſſenio a menæchmo:& dum eſt in uia alterum offendit menæchmum patronum ſuũ: hoc pacto fruſtrantur omnes uiciſſim & illuduntur. ℭ Certiſſimunſt: Pro certiſſimum eſt:ideſt ita animo conſtitui:q̃ locutiõe utitur ſæpe Plaut.

m En hodie uſq̃ cõueniſſe. Dũ a diuerſorio fert. Meſſenio marſupiũ menæchmo occurrit hero:a quo dicit ſe donatum libertate:negat menæchmus ſe illu3 uſq̃ uidiſſe. ℭ Q uantum poteſt. q̃ celerrime fieri poſſit.

BERN. SARA. VENE.
VALLA
Inficias eas.

Menæchmus. Meſſenio. Soſides. Menæchmus

SI uoltis per oculos iurare:nihilo hercle ea cauſa magis
Facietis:ut ego hodie abſtulerim pallam.&ſpinter peſſime
Meſ.Proh dii ĩmortales qd ego uideo? Mẽ.qd uides? Meſ.
Me.Quid negocii ẽ? Meſ.tua ẽ ĩago tã cõſilis ẽ q̃ põt(ſpeculũ tuũ
Me.Pol profecto haud diſſimilis:meam formam noſcito
Me.O adoleſcens ſalue qui me ſeruaſti:quiſquis es
Meſ.Adoleſcens quæſo hercle loquere tuũ mihi nomẽ niſi piget.
Me.Non me ædepol ita promeruiſti de me:ut pigeat quæ uelis
Mihi eſt menæchmus nomen.Me.immo ædepol mihi.
Me.Siculus ſum ſyracuſanus.Me.ea domus & patria eſt mihi:
Me.Quid ego ex te audio? Me.hoc quod res eſt.Meſ.noui
Noui equidem hunc:herus eſt meus:ego qdem huius ſeruus ſum
Sed me eſſe huius credidi:ego hunc cenſebam eſſe te
Huic etiam exhibui negocium.q̃ſo ignoſcas:ſi quid ſtulte dixi atq;
Imprudenter tibi.Men.delirare mihi uidere non commeminiſti
Simul te hodie mecum exire e naui.Meſ.eccum poſtulas.
Tu herus es tu ſeruum quærere.ſalueto tu:tu uale
Hunc ego eſſe aio menæchmũ.Me.at ego me.Mẽ.q̃ hæc fabula eſt
Tu es menæchmus.Mẽ.me eſſe dico moſco prognatũ patre.
Mẽ.Tu nam meo patre es prognatus? Mẽ.ĩmo quidem aduleſcẽs
Nec tuum tibi neq; occupare neq; præripere poſtulo.
Meſ.Dii immortales ſpem inſperatam date mihi quam ſuſpicor:
Nã niſi me aius fallit.hi ſunt gemini germani duo:nam & patrem
Et matrem commemorant pariter qui fuerunt ſibi:
Sed uocabo herum:menæchme? Mẽ.qd uis? Meſ.nõ ambos uolo
Sed uter ueſtrum eſt aduectus naui mecum.Me.non ego?
Meſ.At ego te uolo igitur huc concede.Me.conceſſi quid eſt?
Meſ.Illic homo aut ſycophanta:aut geminus eſt frater tuus:
Nam ego hominem homini ſimiliorem nunq̃ uidi alterum:
Nec aqua aquæ nec lacte lacti.crede mihi uſq̃ ſimilius:
Quam hic tui eſt:tuq; huius:poſtea aũt eãdem patriam ac patrem
Memorat:melius nos adire atq; hunc percunctarier.
Me.Hercle quin tu me admonuiſti recte:habeo gratiam.
Perge operam dare obſecro hercle:liber eſto:ſi inuentus.
Nunc fratrem meum eſſe ſpero.Meſ.& ego idem ſpero fore
Quid uis tu:menæchmum opinor te uocari dixeras.Men.ita uer
Meſ.Huic itẽ menæchmo nomẽ ẽ:in ſicilia ſyracuſis natum eẽ di
Hic natus ẽ ibi:moſcũ tibi pr̃em fuiſſe dixti:huic itidẽ fuit. (

BERN. SARAENE.

SI uoltis.Menæchmi in hac ſcæna utriq; cõueniũt: ſeq; agnoſcũt fr̃es:ſ; primũ menæchmus cũ uxore & meretrice cõtentionẽ uidenť habuiſſe ſup palla ſurrepta. ¶ Nec lacte:Ita protulerũt ueteres in pr̃no caſu.nos lac. ¶ Immo ædepol mihi.Loquiť alter menæchmus aduena:q mõ ſoſidis mõ menæchmi nomen gerit:ſed iſta errorẽ nõ faciunt:ſicut deprauata interlocutorũ ſeries q̃ añ nulla conſtabat:&oẽm ſubuertebat intellectum

Spinter.

¶ Auctionẽ.Venditionẽ q̃ publica ex licitatione fit aucto ab emptorib⁹ p̃cio. ¶ Die ſeptimi.Pro die ſeptimo.ita locuti ſunt ueteres teſte Macrobio prio ſaturnaliũ.q ſimul adducit dicta Cæcilii ac Marci catonis.Cæcilii hæc ſunt.Si uis mihi eqtatũ dare & ipſe cum cætero exercitu me ſeq die qnti Romæ in capitolio curabo tibi cœnã coctã.Catonis uero quẽ imitatus eſt ipſe cæcilius: mitte mecũ Romã eqtatũ die qnti ĩ capitolio tibi cœna cocta erit: hæc itidẽ ab Aulo gelio in noctibus atticis dixerunt:q̃ ueteres die q̃rtæ & die quarto.Sed in hoc differre putat id Macrobius ut die q̃rtæ de futuro: die ãt quarto de p̃terito dicať: indifferenter tñ a ueteribus fuiſſe cõſuetũ tum p e tum p i iſtius uocis extremã ſyllabã pnuntiari:ut idẽ refert Gelius.Sicut priſtine & priſtini:pcliue & p cliui:atq; alia multa id genus. ¶ Venibunt. Vẽdenť. ¶ Licebũt. Precia in uenditionibus augebunt. Dicimus liceo eſ.teſte Diomede cũ ac p̃cium referimus:eſt quoq; liceor deponẽs uerbũ & eius freq̃ntatiuũ licitor.i.lnia q̃dã utor ĩ augẽdo cuiuſq; rei precio. ¶ Pñti.Numerata.

A.I.Piges. Mihi eſt menæchmus nomen.

A.I.Impudens. ex codicibus antiquis:& metri neceſſitate: non imprudenter: ut Plodius legit.

VALLA

SI uoltis per oculos iurare. Menæchmi ãbo tãdẽ cõueniunt meſenione iudice utrũq; ĩterrogãte fr̃es cognoſcunť.
Si uoltis p oculos.Ciuis menæchmus in meretrices hæc ploq̃ť. Speculũ tuũ:i.faciẽ tã cõſimilẽ q̃ q̃ tibi referť in ſpeculo. ¶ Non me ædepol.ſubaudi piguerit. ¶ Exhibui negotium.moleſtiã p̃bui. ¶ Aequum poſtulas.recte ais. ¶ Nec lacte lacti. Quod nunc lac ueteres hoc lacte. ¶ Quã hic tui ẽ.ſubaudi ſilis. Si iuẽt⁹.ſepati legẽdũ ẽ:& ſubaudiẽdũ ff. ¶ Quippini affirmãtis aduerbiũ ac ſi diat cur.nõ. ¶ Quid lõgiſſime

Sycophanta: Lacte.

Nomen eſt huic menæchmo.

meminiſti

Nunc opam poteſtis ābo mihi dare & uobis ſimul. Mē. ꝓmeruiſti
Vt ne quid ores: quod uelis quin īpetres. Meſ. tanq̄ ſi me emeris
Argento: liber ſeruibo tibi: ſpes mihi eſt uos inuenturos fratres
Germāos duos gemīos: una mr̄e natos: & pr̄e uno: uno die (nūc
Mē. Mira mēoras: utinā efficere qđ pollicitus poſſis. Meſ. poſſū ſꝫ
Agite uterq; id qđ rogabo: dicite. Mē. ubi lubet: roga: reſpondebo.
Nihil reticebo qđ ſciā. Meſ. eſt tibi nomē menæchmus? Mē. fateor.
Meſ. Eſt idē tibi? Mē. ē. Meſ. pr̄em fuiſſe moſcū tibi ais? Mē. ita uero.
Me. Et mihi. Meſ. es ne tu ſyracuſanus? Men. certo.
Meſ. Quid tu? Men. quippin. Meſ. optime:
Vſq; adhuc cōueniunt ſigna: porro opam date: quid longiſſime.
Meminiſti dic mihi in patria tua? Men. cum patre ut abii tarētum
Ad mercatum: poſtea īter hoīes me deerrare a pr̄e. atq; inde auehi.
Me. Iuppiter ſupreme ſerua me. Meſ. quid clamas quin taces?
Quot eras annos gnatus: cū & pater a patria auehit? Mē. ſeptuēnis
Nā tū dētes cadebāt primulū: neq; patrē unq̄ poſtilla uidi.
Meſ. Quid uoſtrꝫ pr̄i filii quot eratis? Me. & nūc maxīe mēini duo
Meſ. Vter eratis tū aut ille maior? Me. æq; ambo pares. Meſ. q pōt?
Me. Gemini ābo eram⁹. Mē. dii me ſeruatū uolūt. Meſ. ſi īterpellas
Ego tacebo. Mē. potius tacebo. Meſ. dic mihi uno noīe ābo eratis?
Mē. Minime nā mihi erat qđ nūc eſt menæchmus: illū tū uocabāt
Soſidē. Meſ. ſigna cognoui: contineri quin complectar non queo
Mi germane: gemine frater: ſalue ego ſum ſoſides.
Me. Quomodo igitur poſt menæchmo nomen eſt factum tibi?
Me. Poſtq ad nos renunciatum eſt te & patrem eſſe mortuum.
Auos noſter mutauit: quod tibi nomen eſt fecit mihi.
Mē. Hercle ita factum eſt ut dicis. Meſ. ſed mihi hoc reſpondeto.
Men. Roga. Meſ. quid erat ueſtræ matri? Men. theuſimarce.
Meſ. Conuenit. Me. o ſalue inſperate multis annis poſtq̄ cōſpicor.
So. Frater & tu quem multis miſeris laboribus
Vſq; adhuc queſiui: quēq; ego eſſe inuentum gaudeo
Meſ. Hoc erat quod hæc te meretrix huius uocabat nomine.
Nunc cenſebat te eſſe: credo cum uocat te ad prandium.
Men. Nāq; ædepol hic mihi hodie iuſſi prandium apparandum.
Clam meam uxorem quia pallam ſubripui dudum domo.
Eam dedi huic. So. hanc dicis frater pallam quam ego habeo?
Men. Quomodo ad te peruenit? So. meretrix hæc ad prandium
Me adduxit me ſibi dediſſe aiebat: prandi perbene.
Potaui atq; accubui ſcortum pallam & aurum hoc.
Men. Gaudeo ædepol ſiquid propter me tibi euenit boni.
Nam illa cum te ad ſe uocabat me eſſe credidit.
Meſ. Nunquid memorare: quin ego liber: ut iuſſi eam.
Men. Optimum atq; æquiſſimum orat frater. fac cauſa mea.
So. Liber eſto. Men. cum tu es liber gaudeo meſſenio.
So. Sed meliore eſt opus auſpicio liber perpetuo ut ſies
Quoniam hæc euenerunt frater noſtra ex ſententia
In patriam redeamus ambo. Me. frater faciam ut uoles

meminiſti. Quid ē qđ memineris ī pria uſq; pueritia. ❡ Dētes cadebāt primulū. Tū primū dētes īmutabā ❡ Si iterpellas. Vrbāe ſatis meſenio ſi me loq̄ntē inqt abrūpis nullā aſferrā ſniam. ❡ Memorare. i. in morā me detines & occupas. ❡ Vt iuſti. ſic iuſſiſti. ❡ Aeqſſimū orat: iuſtiſſime agit. ❡ Auctionē hic faciā. ꝓponā uēdēda bona mea. ❡ Scitin. an ſitis. Præconiū ut mihi detis. hoc eſt ut ego p̄conis uicē hēam ut q̄ uenalia ſūt ip̄e ꝓponā. Præconiū magna laus dr̄. qa p̄co ꝓ laudatore ponit̄. ſed hic p̄conium p̄conis offm̄. ❡ Vis cōclamari auctionē fore. Vis ne inqt attētū faciā pplm uoce mea: & ꝓnūtiē bonoꝝ tuoꝝ fore auctionē. ❡ Mane ſane ſeptimi uenibūt. Mane p ſe legēdū eſt & inter punctis diſtinguēdū ab eo qđ ſeqt̄ ut ſit ſenſus expecta. deīde qđ ſeqt̄ inferat aut mane dixit matutino tp̄e Septimi āt. i. ſeptīo die: ita dcm̄ ut ſupra craſtini dixiſſe ueteres macrobii ſnīa cōmonuimus. ❡ Fundi. i. agri. ita dicti qđ redituū ſint fundamēta ut inqt Var. ❡ Quiq. ꝓ qcūq;. Licebunt̄. p̄cio ſantiēt. ❡ Pn̄ti pecūia i manū numerata. ❡ Venibit uxor. Venūdabit̄. ❡ Capiet qnquageſies ſubaudi ſextertiuꝫ. i. uis ſumma p̄ueniet ad qnquaginta ſeſtertia.

❡ Cadebāt dētes: in ſeptuēnio dētitionē fieri: & dētes icip̄e caſum cēſoribus docet. Macrobius li. i. in ſōniū ſcipionis poſt ſeptē uero mēſes dentes incipiūt mādibulis emergere: & poſt bis ſeptē ſedent ſine caſus timore. poſt ānos ſeptē dentes q primi emerſerūt aliis aptiorib⁹ ad cibū ſolidū naſcentib⁹ cædūt: eodēq; anno. i. ſeptimo plene abſoluit̄ integritas loq̄ndi. ❡ Primulū. tū primuꝫ. ❡ Poſt illa. iunctim ſcribe poſtilla ꝓ poſtea. ❡ Et nūc maxīe: menæchmi uerba. ❡ Qui pōt: qūo poſſibile eſt. Meſſenionis uerba ſūt. ❡ Gemini. alter menæchmus loquit̄. ❡ Interpellas. obſtrepis: interloqueris. ❡ Soſidem. legitur alibi ſoſiclem: tanquam libertatis gloriam uoces. ❡ Auos noſter. ſcribendum auus nr̄ niſi antiquitus auos pro au⁹ poſuit. ❡ Fr̄ & tu. ſubītellige ſalueto: Soſiclis hæc uerba ſunt. ❡ Dediſſe aiebat: ſubintellige hāc pallā. ❡ Memorare ſeiunctim ſcribe memorare. nunquid me remoraris ait quin li-

Quippi

Septuennis.
Dentes cadere ſeptimo anno.
Primulū
Vter eratis.

Tibi nomen eſt menæchmo.
Alia expoſitio IOAN. BAPT. PII.
Renunciatum eſt ad nos.
Nomen ex codicibus antiquis.
A. I. Noſtræ ex codicib⁹ antiquis
Clam meam uxorem.
Prandi.
Memorare.

Auctionem hic faciam. Præconium. Die septimi. Conclamari. Venire. Licere. Quinquagesies.

ber fiá. ℭ Vt iusti. ut iussisti. ℭ Eã ãbulẽ quo uelim liber & a seruitute separ. ℭ Perpetuo ut siẽ. scribe. ppetuo siẽ. ℭ Scitin. scitis ne? ℭ Auctionẽ. oium rer̃ uenditionẽ: subhastationẽ. ℭ Die septimi. ita aiebant: ut die qnti de futuro. septimi sẽptio pximo die licebũt. ptiũ faciẽt. supius nõnulla sup hac uoce. ℭ Quinqgesies. uix inqt i tota auctiõe menæchmus qnquaginta millia æres capiet attenuatis rebus cum erotio.

Auctionem hic faciam: & uendam quicquid est interim
Eamus intro frater. So. fiat. Mes. scitin quid ego uos rogo? So. quic
Mes. Præconium ut mihi detis. Men. dabitur ergo nunc iam.
Mes. Vis conclamari auctionem fore quidem. Men. die septimi
Auctio fiet. Mes. menæchme. Men. mane sane septimi
Venibunt serui: suppellex: fundi: ædes: omnia uenibunt quiqui
Licebunt: præsenti pecunia. uenibit uxor quoq; & iã si qs emptor
Venerit: uix credo tota auctione capiet quinquagesies.
Nunc spectatores ualete. & nobis clare applaudite.

IN MILITIS ARGVMENTVM.

BERN. SARA. VENE.

AMabat mulierẽ philocomasiũ atheniẽsis pleusides: Sed dũ is legatus naupactũ pficiscit̃: athenas uenit pyrgopolynices gl̃iosus miles: q mulierẽ abducit ephesũ: seru⁹ adolescẽtis pallæstrio: ut suo nũtiet hero abductã amasiã: mox ĩgredit̃: mare a pyrata capit̃: donoq; datur a pdone militi: is herilẽ ubi amicã cognouit: mittit ad her̃ lr̃as: ut cõcedat ephesum: ille mox aduolat diuertiturq; in pxima uicini domo: a piplectomeneq; excipit̃ pr̃no hospite: pallæstrio ut amantibus copiã faciat: cõem domus psodit pietẽ: sed dũ seinuicẽ illi cõplectunt̃: sceledrus militis seru⁹ cõspexit osculãtes de tegulis: hoc ne fiat palã militi: illico occurrit pallæstrio: simulat ei cõsimilẽ uenisse sororẽ alterã: quæ p defossum parietẽ exiens ac rediẽs ostẽdit se in utraq; domo. Struunt̃ deinde nouæ fallaciæ: piplectomenes ornat ancillam suã pro uxore: hæc edocta p cõseruam ancillã nũciat se deperire militẽ: anulũq; mittit amoris pignus: ille ut gloriosus se difficilem reddit: tãdẽ cõfictis irretit̃ dolis: & ut nouis liceat amoribus potiri: suasu uafri pallæstrionis philocomasiũ prius remittit domũ. Et cum se in uicinas ædes ppperet: ratus amãtem mulierem offendere: incidit in paratos laqueos: uincit̃: uapulat: meritasq; adulterii luit pœnas.

ℭ Ioãnis Petri Vallæ placentini in militẽ gloriosum cõmentarius. ℭ Eiusdẽ Argumentũ in militẽ gloriosum

VALLA

PLeusides iuuenis phylocomasiũ adamabat: eã miles quoq; pyrgopolynices pleusides legatus domo abiit. Interim miles eã a mr̃e cõseqtur. seru⁹ palestrio ut id pleusidi hero suo significet nauigat a pdonib⁹ capit̃: militi pyrgopolinici donat̃ apud quẽ phylocomasiũ cognoscit mutuo iter se cõueniũt: ut militi parẽt insidias: pleusidẽ lr̃is facit certiorẽ palestrio. eo pleusides uenit i ephesũ inq quo miles abduxerat philocomasiũ. hospitiũ piplectomenis uicini militis ueterisq; sui hospitis nactus mediũ psodit pietẽ loco abdito quo liceret mulieri sin̄ suspitione ultro citroq; ptrãsire. militis seru⁹ sceledrus ab eo phylocomasio additus erat custos. dũ is igit̃ p tectũ simiã isectat̃ in uicini periplectomenis spectãdo in pluuiũ ibi cũ pleuside cernit philocomasiũ: qd' cũ palestriõi p astuto seruo significasset. a palestrione mulier cõmonita repẽte in domũ trãsit militis: iacẽsq; i lecto dormire cõfingit: quã cũ uidisset sceledrus palestrionis astu multã a se amouit suspitionẽ eoq; magis: qd' cũ ausus eẽt eãdem attinere piplectomenis domo exũtẽ. et periplectomenes grauiter succẽsuerit. sororem si qdem phylocomasii ei persimilem: nõ phylocomasiũ cũ palestrione piplectomenes uideri uolebat. ut ergo a milite mulierẽ abducãt: subornãt binas mulieres milphidipã quasi ancillã: & acrotelantiũ quasi herã: ut acrotelãtiũ depire militẽ uideat̃: ad quẽ p ancillã anulũ mittat: ut illã sibi hẽat uxorẽ: spreto sene piplectomeno. cui⁹ se uxorẽ fingit. credulus miles pmisit se acceptur̃ & pĩnde amicã phylocomasium remittit domũ: cui ut multa alia donat ita & palestrionẽ: abeũte illa cũ amasio & palestrione miles piplectomenis domũ ingressus cædit̃: atq; ita domo eiicit̃. nullã hñs uxorẽ: & ne amicam quidem satisq; habet: ut a piculo uitæ sit immunis.

ℭ Nominum etymologiæ.

VALLA

PLeusides. qa pleo cui⁹ futur̃ pleuso nauigo sign̄at: qd' in ephesũ nauigarit: ut amicã cõseqret̃ phylocomasiũ q̃ ita appellata: qd' amorẽ aleret suũ erga pleusidẽ: uel erga se pleusidis: phylo. n. amo: & comao nutrio. ℭ Palestrio a palestra dictus: qd' luctatus multũ aduersus sceledrũ seruũ. ℭ Periplectomenus. qd' peri circũ significet: & pleco iplico: qd' implicauerit se officio pleusidẽ hospitẽ cumulãdo: & militẽ insidiis circũueniendo. ℭ Mylphidippa. qa milo uenerẽ exerceo sign̄at: uñ mylas pstibula: & ippos. i. equus: & eq̃ meretrix dici uideat̃: qppe q̃ militem astu aggredit̃ & insultat. ℭ Acrotelantiũ. qa acron extremũ dicimus: & telo pficio: qm̃ rem oẽm ut abiret phylocomasium perfecit. ℭ Cario. quia caroo perturbo significat: militem siquidem iuasit ipsum perturbans. ℭ Pyrgopolinices. quia pyrgos turris polis ciuitas & nico supo: quod superet ciuitatum turres. ℭ Lucrio. a lucro dictus: qd esculentis præesset. ℭ Sceledrus. Quia scelos lacertus crusq; dicatur & hedra sedes: quod apud amicam militis custos adhibitus nusq̃ pedes transferret suos: & manibus quæ esset opus sumministraret. ℭ Arthotrogus. parasitus: quia arthos panis dicitur: & trogu comœdo. ob escam enim militi adulabatur.

Meretricem

BERN. SARA. VENE.

M Eretricem:Philocomaſium. ℂ Miles:Pyrgopolynices: ℂ Hero: Amãte:Pleuſidi. ℂ Seruus Palleſtrio ℂ Legato pegre.i.naupactũ iã ꝓfecto ubi legationis munere fungebat. ℂ Suũ accerſit her:Nã poſtꝗ capt⁹ eſt palleſtrio.& militi dono datus her pleuſidẽ ꝑ lr̃as epheſũ reuocat:ſed ubi afferat legebat lego forat uel ꝑforat. ℂ Hos obhærẽtis.ſ.Pleuſidẽ & philocomaſiũ ſimul cõplexos. ℂ Cuſtos.Sceledrus. ℂ Ridiculus deludit.Quia pariete ꝑforato mulier in utraq; domo uiſebat tanq; nõ eadẽ. ℂ Cæli.Di cẽdũ cælibis: & referendũ eſt ad illud ſenis uicini:q ueluti uxore relicta cælibẽ uitã agere inſtituiſſet:uel cælibi.ſ.militi q carebat uxore.qd' nõ æque placet.

Plauti Sarſinatæ.Miles.

Argumentum.

M Eretricem athenis epheſum miles auehit:
Id dum hero amanti ſeruus nunciare uolt
Legato peregre ipſus captus in mari.
Et eidem illi militi dono datus eſt.
Suum arceſſit herum athenis:forat.
Geminis cõmunem ſuam parietem in ædibus
Liceret:ut quirent conuenire amantibus.
Obhærentis cuſtos hos uidit de tegulis.
Ridiculus autem quaſi ſit alia deluditur
Item q; impellit militem palæſtrio
Omiſſam faciat concubinam quando cælibis
Senis uicini cupiat uxor nubere.
Vltro habeat:orat:donat multa:ipſe in domo
Senis prehenſus pœnas pro mœcho luit.

Aliud argumentum.

M Eretricem ingenuam deperibat mutuo
Athenienſis iuuenis naupacti domum
Legatus abiit.miles in eandem incidit.
Deportat epheſum inuitam:ſeruos attici
Vt nunciaret domino factum nauigat:
Capitur:donatur illi captus militi.
Ad herum ut ueniret epheſum ſcribit.aduolat
Adoleſcens:atq; in proxumo diuortitur.
Apud hoſpitem paternum.medium parietem
Perfodit ſeruus:commeatus clanculum
Qua foret amantium:geminam fingit mulier
Sororem:ait eſſe mox ei dominus ædium
Suam clientam:ſollicitandum ad militem

VALLA

M Eretricẽ athenis epheſu; miles auehit ſubaudi pyrgopolinices.,ꝑuehet ẽ ꝓcul auehere. Auehere aũt ad locũ cõſtitutum ꝑducere:ut ipſe mox oſtendit in rudente. ℂ Id du; hero:pleuſidi. ℂ Seruus.palleſtrio. ℂ Legato peregre.naupactũ. ℂ Ipſus captus.paleſtrio. ℂ Militi.pyrgopolynici. ℂ Arceſſere.euocauere ℂ Geminis phylocomaſio & pleuſidi. ℂ Obhærentis.phylocomaſiũ & pleuſidem.Eſt enim caſus accuſatiuus pluralis. ℂ Cuſtos ſubaudi phylocomaſii a milite adhibitus. ℂ Quaſi ſit alia.nẽpe ſoror. ℂ Impellit militẽ.perſuadet militi. ℂ Cõcubinam.phylocomaſium. ℂ Cælibis ſenis.ſine uxore ꝑiplectomeni ℂ Vxor acrotelantium.falſo appellata uxor. ℂ Ipſe Miles. ℂ In domo ſenis.periplectomeni.

BERN. SARA. VEME.

M Eretricem.Subdit aliud argumẽtũ:nã primũ fabulæ indicium facit. ℂ Naupacti domum.Lego naupactũ domo: domo.ſ.athenis: & rurſus ubi inuitat legit:lego iuitã:& ibi fiat pũctũ: & itẽ:ibi facto ſcriptũ ẽ corrigo ſcm̃ & demum ubi reuertitur: diuortit.

VALLA

m Eretricẽ ingenuã.phylocomaſiũ athenienſẽ. ℂ Athenienſis iuuenis.pleuſides. ℂ Naupacti domo legatus abiit. Athenis inquit in naupactum inſulam legatus. ℂ Deportat epheſum inuitam.ſubaudi phylocomaſium; ℂ Seruos atic⁹.paleſtrio. ℂ Vt nũtiaret dño.pleuſidi. ℂ Factum.hoc eſt ut res habuit. ℂ Capitur.a prædonibus. ℂ Donatur.ille paleſtrio. ℂ Militi.pyrgopolinici. ℂ Aduolat adoleſcens.In epheſu; celerrime nauigat pleuſides. ℂ In proximo. apud periplectomenum. ℂ Diuortitur. Tanquam in diuerſorium ſe recipit. ℂ Apud hoſpitem paternum.periplectomenum. ℂ Perfodit ſeruus.paleſtrio. ℂ Commeatus clanculum qua foret amantium. Qua inquit ultro citroque ignaris militis,ſeruis commearent

amantes. Alioqui commeatus eſculenta atq; poculenta quæ in exercitum afferuntur:necnõ cum expunguntur e mi
litia milites nominantur. ℂ Geminam fingit mulier ſororem.ſubaudi phylocomaſium ſuam. ℂ Dominus ædium
periplectomenus. ℂ Suam clientam.acrotelantium. ℂ Capitur ille.miles. Dimittit concubinam phylocomaſium
ℂ Mœcus uapulat.pro adultero habitus ceditur.

Subornat:capitur ille:ſperat nuptias.
Dimittit concubinam:& mæchus uapulat.

Pyrgopolynices Miles. Artotrogus Paraſitus

CVrate ut ſplendor meo ſit clypeo clarior q̃ ſolis radii
Eſſe olim cum ſuduſt ſolent.ut ubi uſus ueniat contra
Conſerta manu perſtringat oculoꝝ acię̃ in acie hoſtibus
Nam ego hanc machæram mihi conſolari uolo:ne lamentetur
Ne ue animum deſpondeat quia ſe iampridem feriatam
Geſtitem:quæ miſera geſtitet fratrem facere ex hoſtibus.
Sed ubi artotrogus? Art.hic eſt ſtat propter uirum
Fortem atq; fortunatum:& forma regia:tum bellator mars
Haud auſit dicere:neq; æquiparare ſuas uirtutes ad tuas.
Pyr.Quem ne ego ſeruaui in campis curriculis donis:ubi
Bumbomatides clutum inſtaridis archidis erat imperator
Summus neptuni nepos. Art.memini:nempe illum
Dicis cum armis aureis:cuius tu legiones difflauiſti ſpiritu.
Quaſi uentus folia aut penniculum tectorium.
Py.Iſtuc quidem ædepol nihil eſt. Art.nihil hercle hoc quidem
Præ ut alia dicam tu quæ nunquam feceris:periuriorem
Hoc homine ſi quis uiderit:aut gloriarum pleniorem q̃ illic eſt

BERN. SARA. VENE.

CVrate. Miles inducit̃ glorioſus & iactabũdus:a quo nomẽ ſibi ſũpſit comœdia.Qui ut uideri uelit magna f
ciſſe facinora adeo mirãda mẽorat ut tot⁹ inanis & ridiculus fiat:cui⁹ uãitatẽ & iſaniã affẽtãdo adiuuat pa
tus.Noĩa ãt ãbob⁹ ĩpoſita q̃ rectiſſi
me ſũt ab autore:nã militi ueluti glo
rioſo pyrgopolynices nom̃ datũ ẽ:
q̃ ĩterp̃tat̃ expugnãs turres paſito ãt
artotrogus panẽ comedẽs:nã ad id
ut comedãt paſitant̃. Iubet ergo mi
les clypeũ ita ſplẽdeſcere ut ſolis cla
ritatẽ ſupet:dixim⁹alias uñ clypeũ di
cat̃ ex Pli.ſnia:& tã clype⁹ q̃ clypeũ
hoc eſt maſculino neutroq; dr̃ gñe.
ℂ Sudeſt,p ſudũ ẽ.i.ſiñ udo:aere.ſ.
ſereno nubib⁹ fugatis. ℂ Macherã
cõſolari uolo. Vt tota ſanguinolẽta
fiat ex hoĩuꝫ cæde:nã dcã ẽ machæ
ra q gaudeat ſãguĩe. Geſtitẽ feriatã
Quaſi q iãpridẽ illa in p̃lio nõ ſit
uſus:nã ut alibi dcm̃ ẽ.feriæ & feria
ti dies dñr ĩ qb⁹ nil agere licuiſſet:&
ſi aliq̃ ſint q̃ ẽt dieb⁹ feriatis nobis
agere liceat abſq; piaculo:ut docet iu
riſcõſul. Scæuola:q ĩterrogatus qd
nã feriis agere liceret:rñdit qd' p̃ter/
miſſũ noceret. Vir. quoq; ĩ reb⁹ ruſti
cis:q̃ppe ẽt feſtis q̃dã exercere dieb⁹
fas & iuras ſinũt. ℂ Ne aĩuꝫ deſpõ
deat. Ne omittat audaciã. ℂ Queꝫ
miſera geſtitet frẽm facere ex hoſtib⁹
Verbũ geſtitet mẽdoſe ſcm̃ ex duo/
bus unum legẽdum eſt:geſtit &:ut
ſit ſenſus:ita ſuã macheram ſangui/
ne lætari:ut ẽt in ſratrẽ tanq̃ in ho/
ſtem ſuã p̃ſtringat aciem:& ,ppterea
erit corrigẽdus uerſiculus hoc mõ
q̃ miſera geſtit ẽt frẽm facere ex ho/
ſtib⁹:hoc ẽ frẽm hẽri,p hoſte:uel ſic
& erit lucidior & forte uerior intel/
lectus q̃ in miſeria geſtit: & fractũ fa
cere ex hoſtib⁹. ℂ Propter uiꝝ.i.iu
xta & ,ppe uiꝝ. Vir.in geor. Et uiridi
in cãpo tẽplũ de marmore ponã p̃p
aquã. ℂ Quẽ ne ego ſeruaui : forte
melius:quẽ nõ ego ſeruaui:nã ma/
xime laudi dabat̃ in acie ciuẽ ſuaſſe
quẽ q ſuaſſet ciuica corona donabant̃. ℂ Curriculis. Dr̃ curriculus breuis currus & dr̃,curſus. Hora. Sũt quos cu
riculo puluerẽ olympicũ colegiſſe iuuat. ℂ Vbi bũbomatides. Arbitror hæc oĩa a milite tãq̃ uaniloquo cõficta:&
q̃dã uerboꝝ iactãtia ,plata.& ſi tñ nõ nihil mẽdoſũ hiſce in eẽ uerbis autumẽ:hũc locũ nihilominus tãq̃ reſtitutũ
deo legi ab Hermolao:hoc mõ:ubi bẽbinatidis belluæ iſtar:hoc ẽ inſtar nemæi leõis. Quẽ hercules iſecutus ẽ:& co
p̃hẽſũ ſuffocauit.hoc.n.oĩum primũ certaminũ herculi quõdã ĩpoſitũ ẽ. ℂ Difflauiſti ſpũ.q̃ſi q in momẽto & u
ictu obuios oẽs hoſtes deleuerit & cõtriuerit. ℂ Pẽniculũ tectoriũ. Quo alborẽ parietib⁹ inferũt:cũ calce ul' gypſo
albãt̃:dicim⁹pẽniculos & pẽnicillos:ac ĩ neutro gñe pẽnicula & pẽnicilla a pẽne cauda:ut lati⁹ĩ menæchmis. ℂ P
iuriorẽ hoc. Loq̃t̃ ad ſpectatores ut nõ audiat miles cui⁹uãitatẽ deludit. ℂ Me mãcupio dabo.i.ſolẽniter ,pmittã:
emptio mãcupii ſolẽnitate q̃dã & teſtib⁹ adhibitis fiebat. ℂ Epityꝝ:Ex Var.didicim⁹ genus eẽ edulii quo freq̃uẽti
uteret̃ ſicilia q̃ Italia:ſed quo pacto fiat docet Marcus ca.ĩ reb⁹ ruſticis inquiẽs: epityꝝ albũ nigrũ uariũq; ſic facito
oleis

Suduſt.
Cõſerta manu p̃ſtringere
Cõſolari
Feriata.
Pẽniculum tentarium.
Periuriorem.

oleis albis nigris.uariiſq; nucleos eiicito:Sic cōdito.Concidito ipſas:addito oleum acetum coriandrum:cynimum: fœniculū:rutā:mētā in orculā condito:oleū ſupra ſiet:ita utitor.℄Inſane.Vehemēter:nā inſani oīa faciunt uehemen ter:ita Varro interꝑtatus eſt.℄Si cōnixus maiorib⁹ uſus fuiſſes uirib⁹.℄Venter creat oīs has ærūnas.Nā paraſitus ut ſibi uictū cōparet ait:negat:adulat:& dāti oīa placitura cōfingit.℄Dētiāt.i.fame frēdāt.℄Vt ꝑuolet:Vt prius inote ſcat:& ad meas ꝑueniat aures.℄In ſiclo latroniæ.Vt alia libere mentiť:ita locū q nuſq̄ eſt cōfingit:ut mendaces ſolēt ſibi inuenire:utq; magis ei credatur loca noīat aliqua q̄ noſcantur.℄Sardis:Aſiæ ciuitate.℄Offa.Cibus.℄Quid in cappadocia.Ad huc magis incipit aſſentari:& pariter hoiem ſua uanitate deludere. Ni hebes.Niſi aciē obtuſam habuiſſet.℄Here.Pro heri.℄Quā decet:q̄tum conuenit & apta & cōpta uideť:decet qn̄q; impersonale eſt:qn̄q; habet ꝑſonas & numeros. Oui.iſta decent humeros geſtamina nr̄os.i.conueniunt & apta ſunt.℄Latronibus.Satellitibus. Varro nomen hoc hr̄e poſſe inquit latinā etymologiam ut latrones q̄ſi laterones dicantur:q̄a aſſiſtūt lateri. Fe.tn̄ a latria.i.ſeruitute:ut ſint latrones q̄ſi ſeruientes:at nunc uiaꝶ obſeſſores dicunť ꝙ a latere adorianť: uel ꝙ latenter inſidienť:ex græca tn̄ etymologia deduciť latrocinari:pro eo qd' eſt mercede militare:ut apud Plautum iuenies:latrocinatus ē annos decem:pro eo qd' eſt militauit.

VALLA CVrate ut ſplendor.Miles ut pote glorioſus:& de ſe uana cpinione turgidus facile paraſiti admittit aſſentationes cōmentitiaq; multa cōgerit: iprimiſq; oñdit ſe curā hr̄e armoꝶ.℄Cū ſuduſt ſolēt.pro ſudū eſt.ſudum ſine udo cum nubibus abactis nullo impedimento obiecto ſolares radii micant.Virg.in.viii.Arma inter nubes cæli regione ſerena.Per ſudum rutilare uident.℄Conſerta manu.cū certať.℄Præſtingat oculoꝶ aciē. non ꝑſtringat:a ſtingo.n.fit qd' in uſu nō eſt.ſunt tn̄ cōpoſita.ita nāq; legendum pediani cōmonet autoritas:q in Cice.uerrē inqt ꝑſtingat aciem uel a ꝑſtigiatoribus tranſtulit uerbum:uel latronibus q ignari & rudes pugnæ etiā uano ſonitu terrentur perſtrictum luminis.Plau.in milite glor.ut ubi uſus ueniat &c̄.℄Aium deſpondeat.mentem abalienet.℄Feriatam geſtitem.i.nihil molientem a feriis:quæ ut inquit Feſtus a feriēdis appellatæ uictimis.Item ferias priſci feſta uocabant aliæq; erant ſine die feſto ut nundinæ.Aliæ cum feſto ut ſaturnalia:quibus adiungebanť epulationes ex ꝑuentu fœtus porcoꝶ frugūq;.Vt etiam feriæ quæ qrinalia noiantur menſe februario dies quo quirini fiunt ſacra.Idem ſtultoꝶ feriæ appellanť: anteq̄ in eū cōmigrarent fere ſabinis curibus uenientes poſt fœdus inter romulū & tacium:qd' q̄dem ſuoꝶ fornacaliū ſacrorum cognominat eo potiſſimū rem diuinā faciunt.℄Fr̄es facere ex hoſtibus:q̄ inqt eo uſq; lenis facta ut maxime cōcupiſcat fr̄es facere qm̄ neminē occidit.℄Ex hoſtib⁹.Ex eis quos hoſtes eē oportuit.℄Propter uiꝶ.iuxta eū q uiget uiribus.℄In cāpis curriculis.cōmenticia hæc uerba oīa.bumbomatides.a ſtrepitu uocabulū hoiem uulť uideri magnū in cuius cōgreſſum uenerit.℄Clutū.f.p.clutū græci κλυτον dicunt:uñ accepta ꝑpoſitiōe fit inclytus.℄In ſtaridis trohidis erat impator.Mētita hæc oīa & cōmēticia ut ēt clāculū idicat paſit⁹.ſolēt.n.mēdaces q coargui nolūt q̄ nuſq̄ ſūt aut fuerūt noia cōfingere.℄Sūmus neptuni nepos.Homerus nāq; ut a ioue reges. Ab apolline uates:ita a ne

Me ſibi habeto.& ego me mancupio dabo
Si unum epityrum edam apud illum eſuriens inſane.Pyr.ubi tu es
Art.Eccū ædepol in elephanto in india quo pacto pugno ꝑfigiſti
Brachium.Pyr.quid brachium? Art.illud dicere uolui fœmur.
At diligenter hic eram pol ſi quidem connixus eſſes per corium:
Per uiſcera:perq; os elephantis tranſmitteres brachium.
Py.Nolo iſtæc hic nunc. Art.ne hercle.operepreciū id eſt:mihi te
Enarrare:tuas qui uirtutes ſciā uenter creat oīs has ærūnas: auribus
Peraudienda ſunt:ne dentes dentiant.& aſſentandum eſt
Quicquid hic mentibitur.Pyr.qd illuc qd̄ dico? Art.hem ſcio iam
Quid uis dicere:factum eſt hercle memini fieri.Pyr.quid id eſt.
Art.Quicqd eſt.Pyr.habes tabellas? Art.uis rogare:habeo & ſtilū.
Pyr.Facete aduertis tuum animum ad animam meam.
Art.Nouiſſe mores me tuos meditate decet.curamq; adhibere
Vt præuolet mihi quo tu uelis.Pyr.ecquid meminiſti?
Ar.Memini cētum in cilicia.& qnquaginta centū in ſiclo latroniæ
Triginta ſardis.ſexaginta macedones ſunt homines:quos
Tu occidiſti uno die.Pyr.quanta iſtæc hominum ſumma eſt.
Art.Septem milia.Pyr.tantum eſſe oportet.recte rationem
Tenes.Art.at nullos habeo ſcriptos.ſic memini tamen.
Pyr.Aedepol memoria eſt optima.Art.offa emonet.
Pyr.Dum tale facies:quale adhuc aſſiduo edis cōmunicabo
Te ſemper menſa mea.Art.quid in cappadocia:ubi tu qngentos
Simul ni habes machera foret:uno ictu occideres
At pedites reliquiæ erant ſi uiuerent.
Quid tibi ego dicam:quod omnes mortales ſciunt.
Pyrgopolynicem te unum in terra uiuere
Virtute & forma:& factis inuictis ſummis.
Amant te omnes mulieres:neq; iniuria
Qui ſis tam pulcher:uel illæ quæ here pallio
Me repræhendere.Pyr.quid here dixere tibi.
Art.Rogitabant hic ne achilles eſt inquit tibi?

Epityꝶ.

Dentiāt.

Meubiť.

Offa emonet.

ꝑtuno fortes ducit uiros. ¶ Diſſlauiſti. In partes diuerſas ieciſti. Aut pêniculum tectorium.i.caudā q̄ tectoria.i.parie tū incruſtationes expoliunt. Feſ.pompeius pennem caudā uocabant:uñ & offam porcinam cum cauda offam pen‑nitam dicebant.hinc & peniculos dicimus q̄bus calciamenta tergent:qđ de caudaꝝ extremitate fiunt. ¶ Me mācu‑pio dabo.ſeruū me illi cōſtituam ei q mihi oñderit ſtultiorem hoc milite. ¶ Si unum epityꝝ edā apud illum eſuriens inſane. Varro cum hunc interpretetur locū ut nunc ſcriptū eſt ita ait. ¶ Si unum epityra æſtuet.epityꝝ uocabulū eſt cibi quo frequentius ſicilia q̄ italia uſa:id Plau.uæhemēter uellet dicere iſane dixit qđ inſani oia faciāt uehemēter.qđ aūt ſit epityꝝ cato docet inquiens: epityꝝ album:nigrū:uariūq; ſic faci to ex oleis albis nigris uariiſq; nucle os eiicito ſic cōdito:concidito ipſas addito oleum acetū coriandrū cy‑minum fœniculū rutam mentham in orculā condito oleum ſupra ſtet: ita utitor. ¶ Venter creat.hæc ſecu ʒ paraſitus. ¶ Dētes dentiant.in ore concutiant. ¶ Vt præuolet mihi. Vt mēs mea tuos ſenſus antecedat. ¶ In ſiclo latroniæ.& hō cōmen ticium:notū aūt eſt ſiclū q̄d pedeat: ſed hic pro ꝓprio noīe loci ponitur ad pondus nihil pertinens. ¶ Offa monet.offam pro cibo poſuit cum ſit tumefactus ī iure panis.uñ illud ꝓuerbium neſcis q̄d diſtet inter os & offam. ¶ Vt illæ.ſubaudi mulie res. ¶ Here.pro heri. ¶ Quaſi pō‑pam.non negocii alicuius cā:ſed ut pompam ageres tecū multos comi tes adducendo. nam pempo cum aliquo faſtu mitto eſt unde pompa. ¶ Latronibus.i.ſtipendiariis. Virg. fixumq; latronis impauidus frāgit telum.ubi Seruius inq̄t latronis: ue natoris & eſt græcū:nā λατρεύειν dicunt obſeq.moris aūt erat ut hos īpator & circa ſe hēret & primos mitteret ad oē diſcrimen: uñ nunc dicit latronis telo fixum leonem q̄a etiam uenatores operas ſuas locare conſuerunt. Var. tñ dicit hoc nomē poſſe hr̄e etiam latinam etymolo‑giam ut latrones dicti ſint quaſi la terones:quia circa latera regū ſunt: quos nunc ſatelites uocant.una tñ eſt ſignificatio Plau.in pyrgopoli‑nice oñdit quid ſint latrones:ſtipen dium:unde ſtipendiarii a ſtipe ut in quit Varo quod puſilla pecunia in arculis obſtipet.nam latrunculus ē quo in alea ludimus: qui & calcu‑lus noiatur. Oui. ſiue latrocinii ſub imagine calculus ibit. Fac pareat uitreo miles ab hoſte tuus. Iu. nec teſſellæ nec calculus ex hac materia latrones quoq; Oui. latrunculos uocat:Cautaq; non ſtulte latronum prælia ludat. ¶ Latrones cogerem. Congregarem in unum ad ducerem. ¶ Sequimini ſatelites milites mei:unde & ſatelitium dictum.

Immo eius frater inquam:innuit illarum altera
Ergo me caſtor pulcher eſt inquit mihi.
Et liberalis uiſus eſt:cæſaries quam decet
Næ illæ ſunt fortunatæ:quæ cum iſto cubant
Pyr. Ita ne dicunt tandem? Art. quæ me ambæ obſecrauerint
Vt hodie quaſi pompam illac præterducerem.
Pyr. Nimia eſt miſeria nimis pulchrum eſſe hominem.
Art. Moleſtæ ſunt.orant.ambiunt.obſecrant
Videre.ut liceat ad ſeſe accerſi iubent.
Vt una liceat adire operam negocii
Pyr. Videtur tempus eſſe:ut eamus ad forum
Vt in tabellis quas conſignaui hic heri
Latronibus denumerem ſtipendium.
Nam rex ſeleucus me opere orauit maxumo
Vt ſibi latrones cogerem & conſcriberem
Regi:hunc diem mihi operam decretum eſt dare.
Art. Age eamus ergo. Pyr. ſequimini ſatellites.

Palæſtrio ſeruus.

Comitas Beni‑gnitas.

Mihi ad enarrandum hoc argumentum eſt comitas
Si ad auſcultandum ueſtra erit benignitas
Qui autem auſcultare nollet exurgeat foras
Vt ſit ubi ſedeat ille qui auſcultare uolt.
Nunc qua aſſedi cauſa in feſtiuo loco
Comœdiæ quam acturi ſumus.
Et argumentum & nomen uobis eloquar.
Alazon græce huic nomen comœdiæ:

Alazon Ephæſuſ

BERN. SARA. VENE.

Mihi ad enarrādū:Plura narraturus palleſtrio īducit q̄ nō agunt ī comœdia:ſʒ tāq̄ ꝑcedētia edocet:ut facilꝰ oē fabulæ argumētū īnoteſcat:ex Plautinis uerbis dr̄ia notat iter comitatē & bēignitatē:ut ſit comitas in dicē‑do:ī auſcultādo bēignitas. ¶ Epheſū. Vbi agi comœdia uideret. ē epheſus ciuitas aſiæ:ibi dianæ clariſſimū tēplū:de quo īfra qđ amazones aſia potitæ cōſecraſſe tradunt. ¶ Stercoreus.imūdus. ¶ Valgis.ītortis. Neuiꝰ apud Noniū ualgus ueternoſus genibꝰ magni talis turgidis. Sublinit os:Decepit fefellit. ¶ Ille me cœpit.ſ.ꝑdo. ¶ Addit.

Appoſuit

ıppoſuit ꝑfecit. ℭ Glaucomā. Dixerūt græci id uiciū eē oculoꝝ:qđ nos Cornelio celſo autore oculoꝝ ſuffuſiones ppellamus:conſtat id uicium eſſe eius humoris qui chriſtallinus appellatur in glaucum colorē mutati:hanc ægri/ udinem Ariſtoteles in libro de animalibus dicit potius ſiccitatem oculorum:& iccirco magis ſeneſcētibus euenire: ɔculi namq; ut corpus reliquum ſenectute ſiccescunt:hoc ideo uitiū dirimit a luſcioſitate:ut hoc ſit ex ſiccitate:illud ıero ex humoris copia: quapropter minoribus natu potius accidit quorum cerebrum humidius eſt. ℭ Duaꝝ fert maginem:nam in domo militis & in uicini domo comparebit:ita ut duæ mulieres eſſe uideantur.

d nos latine glorioſum dicimus:hoc oppidum
Epheſum eſt:miles meus herus:qui hinc
Ad forum abiit glorioſus impudens
Stercoreus plenus periurii atq; adulterii
Ait ſeſe ultro omnis mulieres ſectarier.
s deriſui eſt qua qua incedit omnibus:
taq; hic meretrices labiis dum ducant eum
Maiorem partem uideas ualgis ſuauiis.
Nam ego iamdiu apud huic ſeruitutem ſeruio.
d uolo uos ſcire quomodo ad hunc deuenerim
n ſeruitutem ab eo cui ſeruiui prius:
Date operam:nam nunc argumentum exordiar.
Erat herus athenis mihi adoleſcens optumus.
s amabat meretricem matre athenis atticis
Et illa illum contra:qui eſt amor cultu optimus.
s publice legatus naupactum fuit magna reip. gratia
nterim iuit hinc miles:forte athenas aduenit:
nſinuat ſeſe ad illam amicam. haberi
Occœpit eius matris culpa pariter
Vino. ornamentis. opipariſq; obſoniis.
taq; intimum ibi ſe miles apud lenam facit.
Vbi primū euenit:ſublinit os illi lenæ matri mulieris
Quam herus meus amabat. nam is illius filiam
Compegit in nauem miles clam matre ſua.
Eamq; inuitam huc mulierem in epheſum auehit
Ego quantum unus poſſum mihi nauem paro.
Vbi amicam herilem athenis auectam ſcio.
ncedo ut eam rem naupactum ad herum nunciem
Vbi ſumus prouecti in altum:ſicut uolunt:
Capiunt prædones nauem illam ubi uectus fui.
Prius perii:q̄ ad herum ueni:quo ire occœperam
Ille me cœpit. dat me huic dono militi.
Hic poſtq̄ in ædis me ad ſe duxit domum.
Video illam amicam herilem athenis quæ fuit.
Vbi contra aſpexit me:oculis mihi ſignum dedit
Ne ſe appellarem. dein poſtq̄ occaſio eſt
Conqueritur mecum mulier fortunas ſuas
Ait ſeſe athenas fugere cupere ex hac domu.
Seſe illum amare meum herum atthenis qui fuit.
Neq; peius quemquam odiſſe. q̄ iſtum militem.
Ego quoniam inſpexi mulieris ſententiam
Cœpi tabellas:conſignaui clanculum.

VALLA

m Ibi ad enarrandū. Cognita ſupius ꝑ militē & ꝑaſitū militis inani gloria pariterq; amentia quo in pria comœdiæ frōte oblectatus ppl's ad q̄ ſecunt eſſet attētior iā paleſtrio q̄ ad comœdiā ꝑtinent reliquā cōmemorat. ℭ Eſt comitas. i. lenitas:uñ comitas ſit. Ci: docet ꝓ lucio balbo ingens:erat accuſatoris interꝑtatio indigna reſpōſione:q̄ ita dicebat comiter eē communiter:qua ſi uero priſcū aliquod aut inſolitū uerbū iterꝑtaret. comes benigni faciles:ſuaues hoīes eē dicūtur:q̄ errāti comiter mōſtrat uiā benigne nō grauate. cōmuniter q̄dē certe nō cōuenit. ℭ In feſtiuo loco comœdiæ. feſtiua. n. ſunt q̄ de milite añceſſerūt. ℭ Alazon græce. halazonia. n. iactantia dr̄ latine. ℭ Stercoreus. fœtidus ut ſtercus. ℭ Ait ſe ſe. hoc āphibologicos dcm̄ ꝑ duos accuſatiuos:ē. n. quātū in ipſa orōne mulieres ne ſectent militē an miles mulieres ſenſus tñ eſt ꝑſpicu⁹. nā ait a mulieribus ſeſe plurimū deſiderari & appeti. ℭ Quaq̄. ꝓ quacūq; ℭ Vagis ſuauiis. nō certis atq; ſtabilib⁹. ℭ Athenis atticis. ſiq̄dē ut ait. Var. tres fuerunt athenæ. ℭ Qui eſt amor cultu optimus. quē colamus q̄a mutuus. Inſinuat ſeſe in grām ſe cōciliat. ℭ Opipariſq; obſonis. lautis inq̄t cōuiuiis:ab opū. n. copia dicunt opipara. ℭ Vbi primū euenit. Quā primū oblata ē occaſio. ℭ Sublinit os. fallit decipit matrē puellæ ℭ Cōpegit in nauē. in nauē intruſit atq; cōcluſit. ℭ Prius pii. libertatē amiſi. ℭ Ille me cepit. e ꝑdonib⁹ q̄dē. ℭ Ne ſe appellarē. ne alloq̄rer. ℭ Fortunas ſuas. ſuos caſus. ſua infortunia. nā & in bona pte q̄nq; capiunt:ut cū Cæſar in cōmētariis de geſtis in galliis ait:milites fortunas ſuas nēpe bona alicubi collocaſſe. ℭ Ex hac domu. e familia militis. ℭ In proxio hic diuortiť. nēpe piplectomeni domo. Veteres ſui hoſpitis. Magnas machinas. magnas inſidias. ab oppidoꝝ oppugnatiōe ſūpta trāſlatiōe:quoꝝ mœnib⁹ ſub ruēdis machinæ admouent. ℭ Facerēt cōueniētias. i. ꝯuēticula. ut ſeſe

Stercoreus. Labiis. Valgis. Naupactum. Inſinuat ſe. Domu.

Dedi mercatori cuidam:qui ad illum deferat
Meum herum:qui athenis fuerat:qui hanc amauerat
Vt is huc ueniret:is non ſpreuit nuncium.
Nam & uenit:& in proxumo hic diuortitur
Apud ſuum paternum hoſpitem lepidum ſenem.
Itaq; illi amanti ſuo hoſpiti morem gerit.
Noſq; opera conſilioq; adhortatur iuuat.
Itaq; ego paraui hic intus magnas machinas.
Qui amantes una inter ſe facerent conuenientias.
Nam unum conclaue concubinæ quidem dedit
Miles:quo nemo niſi ea inferret pedem.
In eo conclaui ego perfodi parietem
Qua commeatus clam eſſet hic huic mulieri.
Et ſene ſciente hoc feci:is conſilium dedit.
Nam meus conſeruus eſt homo haud magni precii
Quem concubinæ miles cuſtodem addidit.
Ei nos factitiis fabricis.& doctis dolis
Glaucomam ob oculos obiiciemus:eumq; ita
Faciemus:ut quid uiderit:uon uiderit.
Et mox ne erretis:hæc duarum hodie uicem.
Et hinc:& illinc mulier fert imaginem:
Atq; eadem erit:uerum alia eſſe aſſimulabitur
Ita ſublinitur os cuſtodi mulieris.
Sed foris concrepuit hinc a uicino ſenis.
Ipſe exit:hic ille eſt lepidus quem dixi ſenex.

Periplectomenus Senex.Paleſtrio ſeruus.

NI hercle defregeritis talos poſthac quemq; in tegulis
Videritis alienum.ego ueſtra faciam latera loreare:
Mihi quidem iam arbitri uiſunt meæ quid fiat domi.
Ita per impluuium intro ſpectant:nunc adeo edico omnibus:
Quemq; a milite huc uideritis hominem in noſtris tegulis:
Extra unum paleſtrionem:hunc deturbatote in uia.
Quod ille galinam aut columbam ſe ſectari aut ſimiam
Dicat:periſtis ni uſq; ad mortem male mulctatis.

Atq;

inq̃ poſſent conuenire ac colloqui. ❡Vnũ cõclaue.Porticũ unã cũ camera. Qua cõmeatus.ſubaudi ꝑte cõmeatus trãſitus.❡Sene ſciẽte.ꝑiplectomeno . ❡Cuſtodẽ addidit. adiũxit.ſeruiꝰ ãt interꝑtatᷣ additũ inimicũ.ut nec teucris addita iuno uſq̃ aberit. Facticiis fabricis.ꝯfectis atq; ſimulatis.❡Glaucomã ob oculos obiiciemus Celſus in ſexto.Nõnũq̃ ãt nimiũ ſub hac curatiõe exciſa cute euenit ut oculus nõ cõtegatᷣ.idq; interdũ ẽt alia de cã fit glaucophthalmos græci appellã:in quo ſi nimiũ palpebræ deeſt id reſtituere curatio põt.Ariſtoteles de aĩalibꝰ.ægritudines ẽt oculoꝝ utrorũq; indiciũ faciunt.glaucoma.n. ceſiis potius accidit.luſcioſitas nigris.eſt ãt glaucoma ſiccitas potiꝰ oculoꝝ itaq; ſeneſcẽtibꝰ potiꝰ euenit.nã oculi quoq; ut reliquũ corpꝰ ſenectute ſicceſcũt. luſcioſitas ꝟo hũoris copia ẽ. Duarũ hodie uicẽ. nẽpe ſuã & ſororis. NI hercle defregeritis. ꝑiplectomenes idignatᷣ ꝙ ſceledrus militis ſuꝰ de tegulis ꝑ ipluuiũ itro ſpexiſſet:uidiſſetq; mulierẽ e domo i domũ trãſmeatᷣ. Loreare.i.loris cædi . ❡Legi talariæ. Quæ fuiſſe uidetᷣ ut ſi qs i alienã domũ iuito dño irrũpet:ei ipune poſſint crura cõfringi:docet nãq; Ci.legẽ fuiſſe ꝙ ſi qs i alienũ agrũ cũ telo iueniretᷣ:eiꝰ brachia frãgerentᷣ. Propter ſuũ:Cã ſua: Vir.te ꝑꝑ lybicæ gẽtes numidũq; tyrrãni odere iſẽſi tyrii te ꝑꝑ eũdẽ extinctꝰ pudor:te ꝑꝑ.i.cã ſua. Parũperq; artẽ & diſciplinã: Hoc ẽ uultu ꝯſtãti ꝑſtet:nec colorẽ imutet ne timere uideatᷣ:hũc mulierũ morẽ ſcite exꝑſſit Iu.ingens:fortẽ aĩum ꝑſtãt rebꝰ q̃s turpiter audẽt:& rurſus:nihil ẽ audaciꝰ illis deꝑhẽſis: irã atq; aios a crimine ſumũt. Holitori.Holera uẽdẽti . ❡Quẽadmodũ aſtitit. Deſcribit motus geſtuſq; corꝑis cogitabũdi palæſtriõis. Fœmur.pars ãterior a coxa ad genu:femẽ ãt poſterior:a cuiꝰ mollicie dicta fœmia:ut nõnulli ſũt arbitrati. Colũnã mẽto ſuffulſit ſuo denotat manũ mẽto ſuppoſitã q̃ inſtar colũnæ mẽtẽ uideretᷣ ſuſtinere. Nã hoc colũnatũ poetæ eẽ iaudiui barbaro.ſũt q legãt.nã hoc colũnati porticu eẽ i audiui barbara:q̃ſi ꝙ uiderit al's uel dici audiuerit ſile fuiſſe colũnæ fulcimẽtũ porticũ aliquã ſubſtinentis

hunc

Fabricis factitiis. Glaucomam ob oculos. BERN. SARA. VEEN. Foris cõcrepuit. Loreare. Domi mee. Impluuium. Extra unum.

unc uerſiculum uideo Donatum allegaſſe in adelphis ſuper illo uerſiculo:alias audiui hanc fabulam. ℂHeus te al
oq.ſ.uolo:uel lege alloquor:elephāti corio circunuectus non ſuo.i.potius elephanto ſimilis & belluæ quā homini.
ℂEam arguam:Oñdam eam alteram eſſe cō ſimilē ſororē. ℂRecipiendū. Dicendū notificandū. ℂAd quē hoīem
ueſtigando. Lego potius atq̧ hoiem inueſtigabo. ℂVineas pluteoſq̧ agam: Ac ſi dicat in illū machinamēta cōferā
anſlatio eſt ab his q urbē oppugaturi machinas parant & inſtruunt:qd ſint uineæ pluteiq̧ docet uegetius: eſt nāq̧
inea machina bellica:uineas dixerunt ueteres quas nūc militari barbaricoq̧ uſu cattos uocāt: ſub qbus ſubſidentes

tq̧ adeo ut nec legi fraudem faciam talariæ.
ccuratote:ut ſine aliis domi agitem conuiuium.
al.Neſcio qd malefactum noſtra huic familia eſt:quātum audio:
a hic ſenex talos elidi iuſſit conſeruis meis:
ed me excepit:nihili facio quid illis faciat cæteris.
ggrediar hominem:eſt ne aduorſum:eſt quaſi:
uid agis periplectomene? Per.haud multos hoies ſi optandum
uerit nunc uidere:& uenire q̄ te mauellem. Pal.quid eſt?
uid negocii eſt? Per.res palam eſt. Pa.quæ res palam eſt?
er.De tegulis modo neſcio quis inſpectauit ueſtrorum familiarium
er nrm impluuium intus apud nos philocomaſiū atq̧ hoſpitem
ſculantis. Pal.quis homo uidit? Pe.tuus conſeruus.
al.Quis is erit homo? Per.neſcio.ita abripuit repente ſeſe ſubito.
al.Suſpicor me piſſe. Per.ubi abiit cōclamo heus qd agis tu inq̄?
lle mihi abiens ita reſpondit.ſe ſectari ſimiam.
al.Væ mihi miſero cui pereundum eſt propter nihili beſtiam
ed philocomaſium hiccine ēt eſt nunc? Per.cum exibam:hic erat.
al.Si eſt iube tranſire huc quantum poſſit:ſe ut uideant domi
amiliares:niſi quidem illa nos uolt:qui ſerui ſumus
ropter ſuum omnis crucibus contubernalis dari.
er.Dixi ego iſtuc niſi quid aliud uis. Pal.uolo hoc dicito.
arūq̧ artem & diſciplinam:obtineat colorem:& queadmodum
t eum qui hic ſe uidit:utrum iunctum iunctam ue eſſe uiderit.
i quidem centies hic uiſa ſit:tamen inficias eat.
s habet:linguam.perfidiam:maliciam.atq̧ audaciam.
onfidentiam.confirmitatem.fraudulentiam.
ui arguat ſe:eum contra uincat iureiurando ſuo.
omi habet animum falſiloquum.falſificum.falſiiurium.
omi dolos:domi dolenefica facta.domi fallacias.
am mulier olitori nunquam ſupplicat.ſi qua eſt mala
omi habet hortum:& condimenta ad omnis molis melifica.
er.Ego iſtæc ſi erit:hic nunciabo:ſed quid eſt palæſtrio
uod uoluis aſtute tecum in corde? Pal.pauliſper tace:
um ego mihi conſilia in animum conuoco.& dum conſulo
uid agam.quem dolum doloſo contra conſeruo parem.
ui illam hic uidit oſculantem:id uiſum ne uiſum ſit
uæro. Per.ego hinc abſceſſero abs te:huc interim illuc ſis uide:
uemadmodum aſtitit ſeuera fronte.curas cogitans

tuti ad ſubruenda murorum penetrāt fundamēta:plutei āt dicunt q ad ſi- Talariæ legi.
militudinē caſſidis contexunt e ui-
mine & ciliciis uel coriis ꝓtegūtur
cū terniſq̧ rotulis admouent more
carpēti:quos obſidentes applicant
muris eorūq̧ munitiōe ꝓtecti ſagit-
tis fundis & miſilib⁹ defenſores de
ꝓpugnaculis exturbāt. ℂCanis ue
natic⁹:q feras īſeqt & ſcrutat ſagax.

NI hercle defregeritis talos. VALLA
Periplectomenus cū do-
mi perſpexiſſet ſceledrum
cuſtodē mulieris militis i ſpectādo
ſimiā p tegulas p impluuiū uidiſſe
pleuſidē & philocomaſiū ſeſe inui-
cem amplectentes iratus minitatur
ſeruis ſuis ſe grauiter in eos aīaduer
ſurū niſi miliiis ſeruum cæciderint.
ſi quē uiderint p tegulas ambulan-
tem quid quæ p actum offenderit Nihili
cōmonet paleſtrionē. Talos itaq̧ ſi beſtia.
nechdoticos pro cruribus poſuit:
q̄q̄ proprie tali homini negant eſſe: Se.
qui taxilorum gerunt effigiē:& ide
a latinis noīati:a græcis tñ aſtragali
ſicut cubi quibus luſitatur in alea. Crucib⁹
nam & puellæ quoq̧ in aera luden
tes iactant aſtragalos:ut Ariſtoteles
quoq̧ cōmeminit in ſecūdo de cæ
lo dicens.οιον μυριουσ ἀστρά- Inficias
γαλουσ βάλλειν αδυνάτων eat.
αλλ ἑνα η δυο ρᾳον.inde p tran Meretri-
ſlationē in colūnis ēt aſtragali dicti ci quæ
Victruuius. Aſtragali faciendi ſunt inſunt.
octauæ ptis ptis. Loreare:loris cæ Confir-
di atq̧ uerberari. ℂIta per implu- mitas.
uium. ſpatiū domus mediū in qd Falſiiu-
pluuia cadit. ℂEdico omnib⁹.ꝓ- rium.
ſcripo.ꝑcipio. ℂDeturbate in uiā: A.I.De-
de tecto in uiam deiicite. ℂVt nec lenefica
legi fraudem faciā talariæ. a talis lex facta.
talaria aduerſum eos qui talis luſi-
tant. Talarii ludi dicunt:qbus uidē
tur ueteres uſi ſaltitando. Cicero in
primo officiorū adde his ſi placet
unguentarios ſaltatores totumq̧ lu
dum talariū inde etiā talapidare:Fe-
ſtus talipidare antiqui dicebant pro
uaccillare pedibus laſſitudinem q̄ſi

ui trahit pedes ut talis uideatur inſiſtere aut identidē tollere pedes. ℂContubernalis.q eodē in cōtubernio cōmo-
mur. Artē & diſciplinā ſubaudi ad diſſimulandū. ℂCōfirmitatē ad cōfirmādū q̄ uoluerit aptitudinē. ℂDomi
abet. Hoc eſt apud ſe non quærendum aliunde. ℂFalſiiurium ad falſo deierandū. ℂDolenefica, fabricatrix.dolo-

rũ & malitiaꝝ. ¶ Holitori nunq̃ ſupplicat.q̃ſi hortũ malitiaꝝ apud ſe hẽt. ¶ Ad oẽs moles malifica. Mole inq̃t qu
cunq; obiecta malefaciendo ſe explicat. ¶ Cõſeruo.nẽpe ſceledro. ¶ Aegre ſuppetunt.difficulter ſuggerunt. ¶ Nõ
oſculum natum.deprauatum hunc locum ex priſcis autoribus caſtigamus. ¶ Naz hoc columnatim poſti eſſe inau
diui barbaro cui iuſſi cuſtodes.ſenſus autem eſt ideo minus hæc placet ædificatio quia pro muris ac parietibus cuſto
des habet qui ingredientibus totis occurrunt iuſſi horis:id namq; nimium negotium exhibet habitantibus.poſti bar
baro ſuperbo & nimio ſumptu & apparatu extructo.ſic Vir.barbarico poſtes auro ſpoliiſq; ſuperbi. Hora.perſicos
odi puer apparatus.Iu.perſicus or/
borum lautiſſimus.Terentius dinu
meret ille babylo tibi triginta minaſ
columnatim columnis ſuffulta ædi
ficatio:aut columnatum ut ſit hoc
ædificium columnatum legitur &
uiui q; ſi uerum tum erit:ut illud ui
uos ducũt de marmore uult⁹. Aſti
tiſti & dulce & comœdice. Suauiter
& ut de te fieri poſſit comœdia.
¶ Habet opinor. Subaudi quod
erat in quæſtione. ¶ Hæſitatus ne
ſis. Vt ſit ita hæſitor ut heſito. Te
alloquor paleſtrio. Vt iam expedias
Comœ/ ¶ Expergis inq̃.ut expergiſcor ita
dice. expergo & expergor. Diomedes. Ex
pergiſcor experrectus: & expergor
expergitus expergeſio exp̃geſactus.
ſedis expergitus dicitur qui excitat⁹
ſomno ſponte uigilat.unde & Luci.
ait.ergo e ſomno pueros cum mane
expergitus clamo:experrectus autez
a quiete impeditus:unde Salu.exp/
rectus ſomno arreptis armis tumul
tum facere. expergeſactus porro eſt
q̃ p aliuz ſomno excitat⁹. ¶ Quæ/
re ergo obſidium.i.quo mõ obſi/
dere hoſtes poſſis:ſicut p̃ſidium di/
cimus cum milites alicui p̃ſident lo
co quem defendant. Subſidiũ. ubi
in tertia acie ſubſident triarii ut icli/
natam aciem ab hoſtibus ſuſtineãt:
ita obſidium ubi hoſtes obſidio in
terclufi:& inde obſides dicti. ¶ Au
xilium.ex alienis copiis augumentũ
unde etiam nomen habet. ¶ In ob
ſidiũ pduellis:ut obſideat ab hoſti
Impti bus.nã pduelles hoſtes dicti. ¶ In/
me. terclude inimicis cõmeatum.ne cõ/
meatus hoſtibus ſubportetur uide.
Alegoricos oĩa ab exercitu ſũpta.ut
tota facetior appareat oro. ¶ Qua
Elephãti cibatus cõmeatuſq;. Cibatum eſcu/
corio. lẽta & poculenta dicit cibũ quo ue/
ſcimur dum mãducamus.cõmeatũ
uocat quicq̃d ad uitam ſuſtinendã
Sororez p̃tinet. ¶ Cõminiſcere.confinge.
geminã ¶ Facta infecta ut ſient. Infecta nõ
germanã facta.nam eſt ubi infectũ intinctum
poiloco dicimus ut ipſe ſupra infectores cro
maſio. cotarii. ¶ Inimicos cõfligere poſſe.
qđ fere affligere uel afflictare dicim⁹
in ea ſignatione cõfligere poſitũ eſt.
¶ Imparti

Pectus digitis pultat.cor credo euocaturus foras
Ecce autem auortit nixus leua:in fœmina habet leuam manum
Dextera digitis rationem computat feriens fœmur
Dexteram:ita uehæmenter quo facta ægre ſuppetit
Concrepuit digitis.laborat crebro commutat ſtatus.
Ecce autem capite nutat:non placet quod repperit.
Quicquid eſt incoctum non exprimit.bene coctum id dabit
Ecce autem ædificat:columnam mento ſuffulſit ſuo.
Apage non placet profecto mihi illa ædificatio.
Nam hoc columnatim poetæ eſſe inaudiui barbaro.
Cui uiui cuſtodes ſemper totis oris occubant:
Euge hucuſq; me hercle aſtitis:& dulce & comœdice
Nunquam hodie quieſcet prius quam id quod petit perfecit:
Habet opinor:age ſi quid agis uigila:ne ſomno ſtude
Niſi quidem hic agitari mauis uirgis:uigila:
Tibi ego dico.an heritatus ne ſis:heus te adloqui palæſtrio
Vigila inquam.expergis inquam:lucet hoc inquam.Pal.audio.
Per. Viden hoſtis tibi adeſſe? quære ergo obſidium conſule.
Arripe opem auxiliumq; ad hanc rẽ propere.hoc nõ placide decet.
Ante mœnia aliqua aliquos ante te circunducere exercitum.
Cor in obſidium perduellis noſtris præſidium para.
Interclude inimicis commeatum tibi muni uiam.
Qua cibatus commeatuſq; ad te:& legiones tuas
Tuto poſſit peruenire:hanc rem age:res ſubitaria eſt
Reperi cominiſcere.cedo callidum conſilium cito.
Quæ hic eſt uiſa:ut uiſa non ſiet:facta infecta ut ſient.
Magnum illic honorem incipis:ſed magna munitis mœnia.
Pal. Tu te unus ſi recipere hoc ad te dicis confidentia eſt.
Nos inimicos confligare poſſe:Per. dico & recipio
Ad me.& ego imperatorem dicam id quod petis.
Pal. At te iuppiter bñ amet.Per.at impti me qđ cõmentus.Pal.tace
Dum in regionem aſtutiarum mearum te induco:ut ſcias
Iuxta mecum mea conſilia.Per. ſalua ſumes indidem.
Pal.Herus meus elephanti corio circuntectus non ſuo:
Neq; habet plus ſapientiæ q̃ lapis.Per.ego iſtuc ſcio.
Pal.Nunc ſi rationem incipio:hanc inſtituam aſtutiam:
Vt philocomaſium huic ſororem geminam germanam alteram
Dicam athenis aduenifſe:& cum amatore aliquo ſuo.
Tam ſimilem q̃ lacte lacti eſt:apud te eos hic diuortier
Dicam hoſpitio.Per.euge euge lepide laudo commentum
Contra conſeruũ tuũ.Pal.uix illic cum criminatus ſit aduerſũ milit

Meus

Meus conſeruus eam uidiſſe dicet cum alieno oſculari:eam arguaȝ
Vidiſſe apud te cum ſuo amatore amplexantem:atqȝ
Oſculantem. Per. immo ut optume
Idem ego dicam ſi me exquiret miles. Pal. ſed ſimillimas
Dicito eſſe & philocomaſio:id recipiendum eſt ut ſciat:
Ne titubet:ſi quæret ex ea miles. Per. nimis doctum dolum.
Sed ſi ambas uidere in uno miles concilio uolet.
Quid agimus. Pal. facile eſt:trecentæ poſſunt cauſæ concinni
Non domiſt:abiit ambulatum:dormit:ornatur:lauat.
Prandet. potat. occupataſt opere:non eſt:non poteſt.
Quantum uis prolationum:dũ modo nunc prima uia
Inducamus uera ut eſſe credat:quæ mentibimur.
Per. Placet ut dicis. Pal. intro abi ergo. & ſic iſtic eſt mulier eã iube
Cito domum tranſire:atqȝ hoc ei monſtra:præcipe.
Vt teneat conſilia noſtra:quemadmodum exorſi ſumus
De gemina ſorore. Per. docte tibi illam perdoctam dabo
Nunquid aliud? Pal. intro ut abeas. Per. abeo equidem igitur.
Pal. Ego ibo domũ ad quẽ hoiem iueſtigãdo:opã hãc diſſimulãdo
Qui fuerit conſeruus:qui hodie fuerit ſectatus ſimiam.
Nam ille non potuit quin ſermoni ſuo aliquem familiarem
Participauerit de amica:heri qui uidiſſet eam hic in proxumo
Oſculantem cum alieno adoleſcentulo:noui morem ego
Et tacere ſolus ſcio:ſi inuenio qui uidit:ad eum
Vineas pluteoſqȝ agam:res parataſt impugnandoqȝ
Capere certa res eſt:ſi ita non repperio ibo odorans quaſi
Canis uenaticus uſqȝ donec perſecutus uolpem ero ueſtigiis.
Sed fores concrepuerunt noſtræ. ego uoce moderabo me.
Nam illic eſt philocomaſio cuſtos meus conſeruus:atqȝ it foras.

Sceledrus. Palæſtrio ſerui duo.

NIſi qdem ego hodie ambulaui dormiens in tegulis. certo
Aedepol ſcio me uidiſſe hic ꝓximæ uicinæ philocomaſiũ
Herilem amicam ſibi alium quærere. Pal. hic illam uidit
Oſculantem quantum hunc audiui loquentem. Sce. quis hic eſt?
Pal. Tuus conſeruus:quid agis ſceledre? Sce. te palæſtrio uolupeſt
Cõueniſſe. Pal. quid iam? aut quid negocii? fac ſciã. Sce. metuo.

℃ Imparti me. fac me ꝑticipẽ. Sal
ua ſumes ididẽ:ut dederis iqt:ita ab
ſtuleris q̃ ap̄ me depoſueris. ℃ Ele-
phãti corio circũtect⁹. belua iqt ẽ nõ
hõ. ℃ Eos. de ſorore phylocomaſii
& amatore dixit:qa maſculinũ gen⁹ Philoco
fœmininũ ad ſe trahit. quẽadmodũ maſio.
& fœmininũ neutrũ. Luca. leges &
plebeſcita coactæ. ℃ Nimis doctũ
dolũ. elipticos dcm̃ & diſerte deeſt
uerbũ. ℃ Trecẽtæ pñt cauſæ cõcini
numerꝫ finitũ ꝓ ifinito poſuit cõci
ni duci ut ꝯgruãt. ℃ Abiit ãbulatũ
abiit ut ſe exerceret ai cã. nã ẽt de re-
b⁹ mortuis dr̃ ãbulatio. Cato ubi na
ues ãbulãt. ℃ Quãtũuis ꝓlationũ. Menti-
Quãtũcũqȝ ꝓferri p̃t. ℃ Inducam⁹ bimur.
ꝑſuademus. ℃ Ad eũ uineas plute
oſqȝ agã. i. oppugnabo. Vineas dixe
rũt ueteres. Vegeſi⁹:q̃s nũc militiari
barbaricoqȝ uſu cattos uocãt:de li-
gnis leuiorib⁹ machia colligatᷓ:lata
pedib⁹ octo:alta pedib⁹ ſeptẽ. Lõga
pedib⁹ ſexdeci hui⁹ tectũ munitiõe
duplici tabulatis:cratibuſqȝ cõtexitᷓ.
Latera quoqȝ uimine ſepiũtᷓ. ne ſaxo Partici-
rũ telorũqȝ ipetu penetrẽtᷓ. extriſecuſ pauerit
ãt ne imiſſo cõcremẽtᷓ icẽdio crudiſ aliquem
ac recẽtib⁹ coriis:ac cẽtonibus opiᷓ ſermoni
iſtæ cũ plures factæ fuerit iũguntᷓ in ſuo.
ordinẽ:ſub qbus ſubſidẽtes tuti ad Oſculan
ſubruẽda murorꝫ penetrẽt fũdamẽ tem cum
ta. plutei dñr:q ad ſiſitudinẽ caſſidiſ adoleſcẽ
ꝯtexuntᷓ e uimine:& ciliciis uł coriis tulo.
ꝓteguntᷓ:terniſqȝ rotulis:q̃rũ una in Vineas.
medio duæ i capitibus opponũtᷓ. in Pluteos.
quãcũqȝ ꝑtẽ uolueris admouẽtᷓ mo Venatic⁹
re carpẽti. quos obſidẽtes applicãt Modera
muris. eorũqȝ munitõe ꝓtecti ſagit- bo me.
tis ſiue fũdis:uel miſſilib⁹ defẽſores uoce.
oẽs de ꝓpugnaculis ciuitatis extur-
bãt:ut ſcał aſcẽdẽdi facilior p̃ſtetᷓ oc
caſio. Ibo odorãs q̃ſi canis uenati
cus. i. ueſtigiis & ꝯiecturis exqrã nũ
poſſiꝫ uſpiã iuẽire qs uiderit. ℃ Per
ſecut⁹ uolpẽ ero. Quo ad aſtutũ ho
minẽ offendero:ita. n. uulpes ꝓ aſtu
to & ꝓiuectione aſtuta. Perſ. Aſtutã
uapido ſuas ſᵒ pectore uulpẽ. Mo
derabo me. & modero & moderori
eadẽ ſignatiõe: & tã me quã mihi:
NIſi qdem. Seruus reticere BERN.
nõ poterat q̃ uiderat qđ ẽ SARA.
nõ tã leuiſſimi atqȝ i ꝯſtã- VEEN.
tiſſimi hois q̃ qđ hoi cuiqȝ difficile:
iõ iterrogat⁹ chilo qd eẽt i uita diſ- A. l. Au-
ficilius. rñdit:arcana reticere: ociũ re dio:ex
cte diſponerᷓ:iniurias ꝓpulſare. Tu codici.
ſali ſolus. ſ. i cruciatũ. ℃ Mihi ne di antiqs.

xis.ꝑ ne dixeris nõ uult uideri ea uelle reſcire q̃ maxime ſcire cupiebat: ¶ Lippus. Qui lippitudie grauant̃ minus ui/dẽt:ẽ ãt lippitudo oculoꝝ uiciũ cũ oculi uel ſtilãt uel hũore graueſcũt:licet Iuli⁹pollux uiciũ oculoꝝ nõ uideat̃ aſſere re:ſʒ cauitatẽ poti⁹ex corporis ægritudiæ. ¶ Hãc dedolas tabulã.i.tu tibi paras cõpedes. ¶ Capitiq̃ꝫ fraudẽ capitalẽ. Veteres fraudẽ ꝑ culpa ponere cõſueuerũt:ut teſtat̃ ulpian⁹lib.xxi.de ædilitio edicto.ubi ẽt ãnotat qd ſit capitalẽ frau dẽ admittere.i.tale aliqd cõmittere pp qđ qs capite puniendus ſit. ¶ Eadẽ inſidias dabo.Loqt̃ palæſtrio nõ ſcele//drus:ita ut nõ audiat̃ ab eo:cui dare inſidias uult:ppea qđ mox mulierẽ cõparere faciet in utraq̃ꝫ domo ita ut duæ eẽ uideãt:ſʒ iterea ṽſiculũ hũc emẽ/do:nã ubi legit̃ quã uxor ad ſtabu/lũ iuuenis recipiat ſe pabulo: placet ut legat̃:q̃ mox ad ſtabulũ iunix re/cipiat ſe pabulo: p quãdã.n.iucũdã trãſlationẽ:uelut iuuẽca q̃ ſe a pabu lo ad ſtabulum recipit:ſic mulier ab amatore domũ ſe cõferet:dicunt̃ iu nices tenere ætate boues. ¶ Quid ego nũc faciã:Nũc loqt̃ ſceledrus q tacit⁹ ſecũ ĩmurmurat:ĩ ambiguoq̃ꝫ uerſat̃ an palã factur⁹ ſit qđ uiderit an nõ:timet.n.audaciã mulieris: ne qđ ſcm̃ ſit ĩficias eat:nihil.n.audaci⁹ illis dep̄hẽſis ĩ crimine. ¶ Ad quẽ hic?ſ.cõfugiet? & de ſe loqt̃. ¶ Crucẽ.In maximũ.ſ.cruciatũ. ¶ Curarier:Vel tutarier. ¶ Lolio uictitare.Loliũ cũ admiſcet̃ tritico hoĩes ueluti ebrios reddit:qđ exp̄ſſit Oui.& careãt loliis oculos uiciãtib⁹agri. Luſcioſus:ſũt luſcioſi q ĩterdiu nihil ui dẽt ueſpe parũ:lumineq̃ꝫ addito nõ uidẽt q̃ſi lucẽ oderit hoc gen⁹ mor/bi græci nyctilopas uocãt: Autores Vlpian⁹ Pli.& cæteri. ¶ Ludis me palæſtrio:Meli⁹ ludis ne palæſtrio? ꝑ deludis.nã ludere ẽt põit̃ ꝓ eo qđ ẽ iocos facere:in q̃ ſignatiõe uſ̃ ĩtel/lexiſſe palæſtrio:ppea dixit. q̇a luto eã.nã ludus erat quo luto ora ĩficie bãt:ut alibi memorauimus. ¶ Me⁹ illic hõ eſt:Ita loquit̃ ut nõ audiat̃ a ſceledro. ¶ De pugnaculis: Vel de ꝓpugnaculis rectius:nã ille ita fores obſeruabat ut miles ciuitatis ꝓpu//gnacula. ¶ Vin iã faciã : Nũc palã loquit̃. ¶ Neq̃ꝫ ſolariũ neq̃ꝫ hortũ: Scilicet penetraſſe mulierẽ:niſi for/te p ĩpluuiũ ſe in domũ demiſerit.

Inſultu/ram. Deſultu ram. Tu te. Tibi te. Nihili homo. Implu/uium. Oſculantẽ cum altero Lippus. Muliere qd pei⁹ atq̃ꝫ au/dacius.

Pal.Quid metuis? Sce.ne hercle hodie quantum hic familiarũ eſt
Maximum in malum cruciatumq̃ꝫ inſiliamus.Pal.tu ſali ſolus
Nam ego iſtam inſulturam:& deſulturam nihil hic moror.
Sce.Neſcis tu fortaſſe apud nos facinus quid natum eſt nouum?
Pal.Quid id eſt facinus? Sce.impudicum.Pal.tu te ſcis ſoli te tibi.
Mihi ne dixis:ſcire nolo.Sce.non enim faciam quin ſcias.
Simiam hodie ſum ſectatus noſtram in horũ tegulis.Pal.ædepol
Sceledre homo ſectatus nihili nequam beſtiam.Sce.di te perdant.
Pal.Te iſtuc æquum quomodo accepiſti eloqui.Sce.forte fortuna
Per impluuium huc deſpexi proximum:atq̃ꝫ ego illic aſpicio
Oſculantem philocomaſium cum altero neſcio quo adoleſcente.
Pal.Quod ego ſceledre ſcelus ex te audio? Sce.profecto uidi.
Pal.Tuten? Sce.egomet duobus his oculis meis.
Pal.Abi non ueriſimile dicis:neq̃ꝫ uidiſti.Sce.nunc tibi lippus
Videor? Pal.medicum iſtuc tibi melius percontarier.
Verum enim ſi te di ament:temere hanc dedolas tabulam tuis
Nunc cruribus.capitiq̃ꝫ fraudem capitalem hinc creas iam tibi iam
Vt pereas:paratũ eſt dupliciter.niſi ſupprimas tuum ſtultiloquiuʒ.
Sce.Qui uero dupliciter? Pal.id dicam tibi.primum dum ſi falſum
Inſimulas philocomaſium hoc perieris:iterum ſi id uerum eſt
Tu ei cuſtos aditus perieris.Sce.quid ad me? Pal.at neſcio.
Sce.Hæc me uidiſſe,ego certo ſcio.Pal.pergin infœlix?
Sce.Quid tibi uis dicã:niſi qđ uideri.qn ẽt nũc ĩtus hic ĩ ꝓxũo eſt
Pal.Eho an non domi eſt? Sce.uiſe.abi intro tute:nam ego mihi
Nihil credi poſtulo.Pal.certum eſt facere Sce.hic te opperiar.
Pal.Eadem inſidias dabo:quam mox ad ſtabulum iunix recipiat
Se pabulo.Sce.qd ego nunc faciam? cuſtodẽ me illi miles tradidit:
Nunc ſi indicium facio:interii:ſi taceo:tametſi hoc palam fuerit.
Quid peius muliere atq̃ꝫ audacius:dum ergo in tegulis ſum.
Illæc ſumpto hoſpitio ædit foras:ædepol facinus fecit audax.
Hoccine ſimile ſciat:credo alius tollat ædis totas:ſi tollat

VALLA

Niſi qdẽ ego hodie ambulaui dormiẽs in tegulis.ſceledrus qd p impluuiũ uicini uiderit memorat paleſtrioni a quo retundit̃ & quãto ipſe ſit in piculo ſi militi narret q̃ uiderit. ¶ Volupeſt cõueniſſe.me delectat tibi occurriſſe. ¶ Nã iſtã iſulturã.nẽpe iſiliẽdo ĩ queq̃ locũ. ¶ Et deſulturã.i.deſiliẽdo.Deſultores q docẽt equos iceſſũ ac deſultorii.Ci.ꝑ murena. Qui neſcio quo pacto mihi uidet̃ p̄torius cãdidatus in cõſularẽ q̃ſi deſultorius in q̃drigaꝝ curriculos currere. ¶ Tupten.an tu ipſe. ¶ Lippus uideor. cui oculi ſtilẽt ægritudine. ¶ Haud dedolas tabulã.no bñ inqt icipis tabulã cõcinare:nã dedolare craſſiore mõ cõcinare ẽ.ergo tu inqt tibi ingẽs ſtruis malũ. ¶ Capitiq̃ꝫ fraudẽ capitalẽ hinc creas iã tibi.hoc eſt culpã iã tibi ꝓducis q̃ pœna infligat̃ capitalis:fraudẽ.n.culpã uetuſtiſſimi dixere.Vlpianus digeſtoꝝ.xxi.de ædilitio edicto. Excipit̃ ẽt ille q capitalẽ fraudẽ admiſit.Capitalẽ fraudẽ admittere eſt tale aliqd delinq̃re pp qđ capite pũiẽdus ſit:ueteres.n.fraudẽ ꝑ pœna põere ſolebãt.capitalẽ fraudẽ admiſiſſe accipiendus dolo malo & p neqtiã.Cæteꝝ ſiqs errore ſi qs caſu fe/cerit ceſſabit edictũ:uñ Põp.ait:neq̃ꝫ in puberẽ neq̃ꝫ furioſũ capitalẽ fraudẽ uideri admiſiſſe. ¶ Pergin infœlix.an pſe ueras in tuo ſtultilogo ut ſis infœlix. ¶ Quã mox ad ſtabulũ iunix recipiat de pabulo.quam repente inqt iuuenca e

pabulo

pabulo pratenſi ſe recipiat ad ſtabuluȝ. amicā militis iunicē uocat. Iunices dicunť ætate uiridiores uacæ. Perſius. Tot tibi cū in flāma iunicū omēta liqueſcant. nā ut cornut⁹ inqt. hic & hæc iunis & hoc iune ætate uiridis dr: uñ iunior cōparatiuū. ℂ Simile fiat. ſi ſoleat fieri hoc ædes inqt totæ auferenť. ℂ At quē hic: ſubaudi q̄ ſiſe fecerit? iterrogatiueq; legēdū eſt. itaq; rñdet. ℂ Crucē. ut ſubaudiať tulerit. ℂ Muſitabo. ſilebo. ℂ Interminat. hoc eſt minaci uoce clamat. ℂ Vitioſa nuce. carioſa. ℂ Mirus lolio uictitares tā uili tritico. fulgentius aūt legit: Mirū lolio uictitare terrā uili tritico inquiens luſcioſos dici uoluerūt in diē parū uidentes: quos græci myopas appellāt. & Pla. in milite glor. hæc uerba

At quē hic? crucē. hercle qcqd eſt muſſitabo: potius q̄ intereā male
Non ego poſſum quæ ipſa ſeſe uendicat curarier.
Pal. Sceledre ſceledre. Sce. quis hō interminat? Pal. eſt alter audacior
Qui magis inimicicias q̄ tu adquirat. Sce. quid eſt?
Pal. Iube nūc tibi oculos effodiri: quibus id quod nuſq̄ eſt uides.
Sce. Quid nuſq̄? Pal. nō ego nunc emam uitā tuam uitioſa nuce.
Sce. Quid negocii eſt? Pal. qd negocii ſit rogas? Sce. cur nō rogē?
Pal. Non ne tibi iſtam prætruncari linguam largiloquam iubes?
Sce. Quaobrē iubeā? Pal. philocomaſiū eccā domi. quā in ꝓximo
Vidiſſe te aiebas oſculantem: atq; amplectantem cum altero.
Sce. Miruſt lolio uictitare & tam uili tritico. Pal. quid iam?
Sce. Quia luſcioſus. Pal. uerbero: ædepol tu eqdē cæc⁹ ñ luſcioſus
Nā illā quidē uidi domi. Sce. quid domi? Pal. domi hercle uero.
Sce. Abi ludis ne palæſtrio? Pal. tam mihi ſunt manus inquinatæ?
Sce. Quid dū? Pal. qa luto eā. Sce. uæ capiti tuo. Pal. iſtuc ſceledre
Promitto fore niſi oculos: orationemq; aliam cōmittas tibi.
Sed fores concrepuerunt noſtræ. Sce. at ego illas obſeruo fores.
Nam nihil eſt: qua hinc huc tranſire ea poſſit: niſi recto hoſtio.
Pal. Qui domi eccā. Sce. neſcio utiq;. Pa. ſceledre ſceledre ſuſcita te.
Sce. Mihi ego uideo: mihi ego ſapio: ego credo plurimum.
Me homo nemo deterreat: quin ea ſit in his ædibus.
Hic obſiſtam: ne imprudenti hic ea ſe ſubrepſit mihi.
Pal. Meus illic hō eſt: deturbabo iā hic ego illū de propugnaculis.
Vim iam faciam: ut ſtultum dum fateare? Sce. age face.
Pal. Neq; te qcq̄ ſape corde: neq; oculis uti? Sce. ſcio neq; ſolarium.
Neq; hortū: niſi per impluuium ſcio. Pal. quid nunc ſi ea domi eſt.
Si facio ut eā hinc exire uideas domo dignus es uerberib⁹ multis?
Sce. Dignus. Pal. ſerua iſtas fores ne tibi eadē ſubterducat iſtic atq;
Trāſeat. Sce. cōſiliū ē ita facere. Pal. pedes ego iā illā huc tibi (huc
Siſtam in uiam. Sce. agedū ego face uolo ſcire utrū ego id qđ mihi
Vidi uiderim: an illic faciat: quod facturum dicit: ut ea ſit domi.
Nam ego quidem meos oculos habeo: nec rogo utendos foris:
Sed hic illi ſubparaſitatus ſemper: hic ei proximus
Primus ad cibum uocatur primo pulmentum datur.
Nam illic noſter eſt fortaſſe circiter triennium.
Neq; cuiquam q̄ illi noſtra melius famulo familia:
Sed ego quid ago: at me agere oportet hoc obſeruare hoſtium.
Hic obſiſtam: hac quidem pol certo uerba mihi nunquā dabunt.

Paleſtrio. Philocomaſium. Sceledrus.

PRæcepta facito ut memineris. Phi. tolle monere: miruȝ eſt.
Pal. At metuo ut ſatis ſis ſubdola. Phi. ne doceto: memini

ſubnectendo. dicūt. n. qđ loliū comœdentib⁹ oculi obſcurenť. Idq; ēt Ouid. in prio faſtoꝝ. Et careant loliis oculis uitiātib⁹ agri. ℂ Quia luſcioſus. Nuſcioſum ateius philologus ait appellari ſolitū: q pp oculoꝝ uitiū paꝝ uidet. at popili⁹ aureli⁹ nuſciōes eē cæcitudies nocturnaſ Elius ſtilo q plus uidēt ueſpi q̄ meridie: nec cognoſcēt niſi qđ uſq; ad oculos admonuiſſent. ubi lȝ iuueni uetuſtimos p n ñ p l lrām enūtiaſſe forte qđ a nocte hoc uerbū iclinarit. Aulus geli⁹ li. iiii. de myope quoq; q luſcioſus latine appellať diſſenſū ē. Vlpia. quoq; ubi hō neq; matutino tpe uideat neq; ueſptino: qđ genus myopa græci uocāt talē luſcaionē eē eā qdā putāt ubi hō lumine adhibito nihil uidet. ℂ Quia ludo iā. qm̄ man⁹ ait ingnate puto nō erit alienū iuertiſſe lrām d in t & luto dixiſſe nō referēdo qđ ſceledr⁹ uerbū ꝓtulerat: ſed ioci cā lrām unā mō iuertiſſe: qđ ſæpe facit Plau. ut alibi at bat etiam litteram unam addidit. ℂ Se ſubrepſit mihi. ne ocul' meis me nō ſpectāte ſe ſurripiat. ℂ Deturbabo. deiiciā. De propugnaculis. de locis ubi conſiſtiť ad pugnā. ℂ Neq; ſolariū. nūc cōtignationē uocat illā q̄ i tectis ad ſolē excipiēdū ſolet excitari noiat ſolariū. cū ſit etiam ſolariū horologiū quo i ſole horas intuemur. Cicer. pro quintio uixit. n. ſemper inculte atq; horride. natura triſti atq; recōdita fuit. non ad ſolariū. nō in cāpo. nō in conuiuiis uerſatus eſt. ℂ Subpaſitatus. i. ſubminiſtrauit blādiciis: ℂ Hic obſiſtam. contra mulierem exeuntem me ſiſtam atq; obfirmabo.

p Ræcepta facito. Admonet interea paleſtrio mulierem ut p foratū parietem eat & redeat: ita ut i utraq; domo uiſatur. ℂ Diſpeſſis manibus. pro diſpaſſis mutata a in e. i. diductis atq; diſtentis. ab eo. n. qđ eſt pando ueteres fecerūt paſſuȝ nō pāſum & cū ꝑpōne ex paſſum: ut docet in noctibus atticis Gelius & priſcian⁹. ℂ Feneſtra clathrata. i. clatris clauſa: hoc eſt li

Nux uitioſa.
Lingua largiloq̄
Oſculātē cū altero.
luſcioſus.
A. I. Obſeruaſſo: ex codi. anti. nō obſeruo
Pugnaculis.
Foris de loco hic. BERN. SARA. VENE.

gnis in tranſuerſum poſitis obfirmata. ¶ Expetũt:Eueniunt:& hæc ꝓprie uiſio dicit̃:non ſomniũ prout in amphitryone dictum eſt.

Dispeſſis
VALLA

Ræcepti facito ut memineris.Paleſtrionis dolis mulier inſtructa fingit ſe ſomniaſſe ſororẽ uidiſſe acceſſiſſe ipſam uiſcendi cã aſtante paleſtrione & ſceledro. ¶ Tolle monet̃.aufer ut me admoneas. ¶ Sola ego ſuperſum. Aliis emineo ego. ¶ Extra portaꝫ. ſubaudi ad patibulũ. Diſpeſſis manib⁹.hac atq; illac diductus a lr̃a i e mutata ꝑ cõpoſiti uocabuli morem diſpeſſis dicit.pro eo qđ eſt diſpaſſis:ut Aulus geli⁹ iq̃t ab eo qđ ẽ pãdo paſſum ueteres dixerũt: non panſum & cũ ꝑpõne expaſſum.nõ expanſum.Cecilius in ſynariſtoſis. heri uero proſpexiſſe eũ ſe ex regulis hæc nunciaſſe. & flãmeum expaſſum domi.Capillo quoq; eſſe mulier paſſo dicitur quaſi porrecto & expãſo. Et paſſis manibus. & uelis paſſis dicimus:quod ſignificat diductis:atq; diſtẽtis. ¶ In ſano fabulẽ.fabulo & fabulor in eadẽ ſignificatione dictũ. ¶ Capitis ꝑdã.uita priuabo ut accuſo ſacrilegii iſimulor cædis.ita ꝑdã capitis dixit. Sũt ſiti.Poſiti ſepulti. Qui ſiti dicãtur docet Cice.ubi de legibus.hic eſt ille ſitus uere.nã ſiti dicunt̃ ii qui cõditi ſunt:nec tñ eoꝝ ante ſepulchrũ eſt q̃ iuxta facta & corpus cæſum:& qđ nũc comiter in oĩbus ſepulti penitus humati dicant̃. id erat ꝓpriũ tuꝫ in iis quos hum⁹ iniecta cõtegerat eũq; morẽ ius põtificale confirmat.nã prius q̃ in eos iniecta gleba eſt locus ille ubi crematũ eſt corpus nihil habet religionis. iniecta gleba tumulus & humatus & gleba uocatur. ¶ Me uidente uideo.Vt magis ſceledrũ cõtundat paleſtrio hoc dicit cũ uideo nõ poſſum quin uideam. ¶ Neq; feneſtra niſi clatrata Clatus qui a græcis cletron quod dictum eſt quaſi cluſura ab eo qđ eſt cliſo quod ſignificat claudam per ſyllabæ mutationem ei in diphthongum abuſiuam. noſtri uero genere maſculino protulerunt. Horatius. obiectos caueæ ualuit frangere clatros. unde clatratum. ¶ Diuorti ſunt uiſi. in diuorſorium ſe recipere. ¶ Vigilanti expetunt.eueniunt q̃ uidiſti in ſomnis.

Fabulẽ.
Perdã te capitis.
Auus.
Proau⁹.
Abauus
Minatiis tuis.
Fodiri.
Clathrata feneſtra.
Noctu hac.

Malas:ut ſint male mihi ſola ego ſuperſum.Pal.age nunc iam
Inſiſte in dolos:ego abs te procul recedam:o quid aſtas
Sceledre? Sce.hanc rem gero habeo auris loquere quid uis.
Pal.Credo ego iſtoc exẽplo tibi eſſe eundũ eſſe actutũ extra portã
Diſpeſſis manibus patibulũ cum habebis.Sce.quã nam ob rem?
Pal.Reſpice dũ ad leuã:quis illæc eſt mulier? Sce.proh di ĩmortales
Heri concubina eſt hæc quidem.Pal.mihi quoq; pol ita uidetur
Age nunc iam quando lubet.Sce.quid agam? peri perpropere.
Phi.Vbi iſte bonus ſeruus:qui me maxume innocentem
Falſo inſimulauit? hem tibi.Pal.hic dixit.Phi.tibi
Quẽ dixiſti tu te me uidiſſe in proxumo hic ſceleſte oſculantem?
Pal.Atq; cum alieno adoleſcentulo dixit.Sce.dixi hercle uero.
Phi.Tun me uidiſti? Sce.atq; his quidem oculis.Phi.carebis credo.
Qui plus uident q̃ quod uident.Sce.nunquã hercle deterebor.
Quin uiderim id quod uiderim.Phi. ego ſtulta moror multum
Quæ cum hoc inſano fabulem:quem pol ego capitis perdam.
Sce.Noli minitari:ſcio crucẽ futuram mihi ſepulchrum:ibi mei
Maiores ſunt ſiti.pater.auus.proauus.abauus.
Non mihi poſſunt minaciis tuis hiſce oculi fodiri.
Sed paucis uerbis te uolo palæſtrio:obſecro unde exit hæc?
Pal.Vnde niſi domo.Sce.domo? Pal.me uidente uideo.
Sce.Mirum eſt facinus quomodo hæc hic tranſire potuerit:
Nam certo neq; ſolarium apud nos:neq; hortus ullus neq;
Feneſtra niſi clathrata:nam certo ego te intus uidi.Pal.pergin
Sceleſte intendere:& hanc arguere? Phi.ecaſtor ergo mihi
Haud falſum euenit ſomnium:quod noctu hac ſomniaui.
Pal.Quid ſomniauiſti? Phi.ego eloquar:ſed amabo aduortito
Animum.hac nocte in ſomnis mea ſoror gemina & germana
Viſa ueniſſe athenis in epheſum cum ſuo amatore quodam.
Hi ambo hoſpitio huc in proximum mihi diuorti ſunt uiſi.
Sce.Palæſtrioni ſomniũ narratur.Pal.perge porro.Phi. ergo læta
Viſa:quia ſoror ueniſſet.propter eandem ſuſpitionẽ maxumam
Sum uiſa ſuſtinere:nam arguere inſomnis me familiaris meus
Mihi uiſus eſt me cum alieno adoleſcentulo:quaſi nunc eſt
Oſculatam eſſe cum illa oſculata mea ſoror gemina eſſet ſuum
Amicum:ita me inſimulatam perperam eſſe ſomniaui.
Pal.Satin eadem uigilanti expetunt:quæ inſomnis uiſa memoras
Heus hercle præſenti iam omnia abi intro:& comprecare
Narrandum ego iſtuc militi cenſebo.Phi.facere certum:neq;
Me quidem patiar perdi falſo ĩpune inſimulatã.Sce.timeo quid
Rerum geſſerim ita dorſum totum prurit.Pal.ſcin te periſſe nunc
Quid eſt domi certo? Sce.certa res eſt nũc nr̃um obſeruare hoſtiũ
Vbi eſſet.Pal.at ſceledre quæſo ut ad id exemplum ſomnium
Quaſi ſimile ſomniauit:atq; ut tu ſuſpicatus es eam uidiſſe
Oſculantẽ.Sce.me eã nõ uidiſſe arbitraris? Pal.næ tu hercle opior
Obſecro reſpice ſi ad herum hæc res peruenit:periſti pulchre.
Sce.Nunc demum experior prius ob oculos caliginem obtigiſſe.

Pal. Dudum ædepol planũ hoc quidem:quæ huc uſq; fuerit intus.
Sce. Nihil habeo certi:quid loquar.non uideam.& ſi uidi.
Pal. Ne te ædepol ſtultitia tua pene perdidit:dum te fidem
Facere hero uoluiſti.abſumptus es pene:ſed fores
Vicini proximi concrepuerunt:conticeſcam.

Philocomaſium. Palæſtrio. Sceledrus

INde igné in ará ut epheſiæ dianæ latas laudes grateſq; agá
Eiq; ut arabico fumificem odore:amœna quæ me in locis
Néptuniis tépliſq; turbulentis ſeruauit ſæuis fluctibus
Vbi ſum afflictata multum. Sce. palæſtrio o paleſtrio.
Pal. O ſceledre quid uis? Sce. hæc mulier quæ hinc exit modo
Eſt ne herilis concubina philocomaſium
An non eſt iſta? Pal. hercle opinor:ea uidetur.ſed facinus
Mirum eſt:qũo hæc hinc nunc tranſire potuerit.ſi quidem ea eſt.
Sce. An dubium tibi eſt.eam eſſe hanc. Pal. ea uidetur.ſed facinus
Mirum eſt quomodo hæc hinc tranſire potuerit ſi quidem ea eſt.
Sce. An dubium tibi eſt eam hanc? Pal. ea uidetur:at eamus
Appellemus. Sce. heus quid iſtuc:& philocomaſiũ? quid tibi iſtic
In hiſce ædibus debetur:qd negocii eſt? qd nũc taces:tecũ loquor.
Pal. Immo ædepol tute tecum:nam hæc nihil reſpondet.
Sce. Te alloquar uitii probriq; plena:quæ circum uicinos uages.
Phi. Qui cum tu fabularis? Sce. qui cũ niſi tecũ? Phi. quis tu hõ es
Aut mecum quid eſt negocii? Sce. men rogas:hem qui ſim?
Phi. Quin ego hoc rogẽ quæ neſciã? Pal. qs ego ſum igitur ſi tu
Hunc ignoras? Phi. mihi odioſus quiſqs es:& tu & hic. Sce. nõ nos
Nouiſti? Phi. neutrum. Sce. metuo maxume. Pal. quid metuis?
Sce. Enim ne noſmet perdiderimus uſpiam:nam neq; te neq; me
Nouiſſe ait. Pal. perſcrutari hic uolo ſceledre nos:noſtri
An alieni ſumus:ne dum quiſpiam nos uicinorum imprudentis
Aliquis ĩmutauerit. Sce. certe equidem noſter ſum.
Pal. Et pol ego:q̃ris.tu mulier malũ:tibi dico heus philocomaſiũ?
Phi. Quæ te intemperiæ tenent qui me perperam perplexo
Nomine appelles? Pal. eho qui igitur uocare:philocomaſiũ dicere
Nomen ſi iniuria eſt falſum nomen poſſidere philocomaſium
Poſtulas.at iſtuc non decet.& meo hero facis iniuriam.
Phi. Ego ne? Pal. tu. Phi. quæ heri athenis epheſum adueni
Veſperi cum meo amatore adoleſcente athenienſi.
Pal. Dic mihi quid hic tibi in epheſo eſt negocii? Phi. geminam.

BERN. SARA. VENE.

INde ignẽ ĩ arã:Philocomaſium cũ ſe uiſendã ꝓbuiſſet domi:rurſus citato gradu ſe ꝓripit in uicinas ædes:proq; ſimulata ſorore philocomaſii quæ peregre uenerit cõparet ita ut ſceledrus alienam eſſe fateaƭ mulierẽ & peregrinã:ideo tãq̃ peregre uenerit iubet ſacrificiũ parari. ¶ Epheſiæ dianæ. Cuius tẽplum nobiliſſimũ erat annumeratũ ĩter nobiliora mũdi ſpectacula ducentis uiginti ãnis a tota aſia cõſtructũ ĩ loco paluſtri: ne teremotibꝰ quatereƭ. ¶ Tẽplis neptunis.i.mari. ¶ Heus qd iſtuc. Loquiƭ nõ paleſtrio ſed ſceledrus. ¶ Vages.pro uageris. No. interꝑtarur.ſic quoq; ſerenus locutus rure puella uagat pro uagaƭ. ¶ Crepabunt male. Vel male ꝑ ualde:uel male pro maxillæ crepabunt manibꝰ.i. cædentur & cõtundenƭ. ¶ Altrinſecus. Ex alio latere. ¶ Vuolutatim. Vel a uoluendo uel a uolutãdo:uñ ẽt dicuntur uolutabra loca in qbus porci uolutanƭ. ¶ Lege agito.ideſt paciſcere & promitte.

Philocomaſiũ. VALLa

INde ignẽ in arã. philocomaſiũ tãq̃ alia ſit mulier ueraq; phylocomaſii ſoror a ꝑiplectomeni domo exiẽs oñdit ſe germanã ut ſororẽ uideat ueniſſe ĩ epheſum uelleq; ſacrificare gnarus palleſtrio diſſimulat:ſceledrus ãt eã ꝑhendit. ¶ Arabico fumificẽ odore:ut ſuffimẽta igt ꝑbeã ſacrificãdo. Arabicis odoramẽtis. ¶ Locis neptuniis.mari ubi neptunꝰ colıƭ. Vicinos uages.& uago.& uagor eadẽ ſignificatiõe.nã uagio puerorꝝ ẽ infãtiũ. ¶ Perperã ꝑplexo noĩe.pueƭ ſe noĩe a me aliẽo. ¶ Crepabũt manibus malæ tibi. maxillis igt alapas tibi incutiam niſi me omiſeris. ¶ Detines altriſecus.i.ex altera ꝑte. ¶ Negotioſum mihi eẽ tergũ. Verberibus cõtuſum. ¶ Volutatim.i. iterum & iterꝝ reuoluẽdo. ¶ Hoſtium hoc.dũ hoc dicit periplectomeni fores oñdit. Mihi ẽ domicliũ athenis domꝰ ẽ.domos priſca lĩgua græcorꝝ.uñ nobis domꝰ ẽ dicunƭ ædes:a quo adhuc ẽ œcodomo qd' ualet apud nos ædifico.domus uñ quartæ & ſecũdæ nobis eſt. ſecũdæ ſigñt ſitũ ut domi ſum nõ domus & ĩde domos abeũt nõ domus.cõtra aũt quartæ ædificiũ ipſum:ideo tecta domus & parietes

Vages.

Intemperiæ. Philocomaſiũ.

domus. Domus quoq; familia di/
citur. At domiciliũ ubi habitetur ut
hic eſt differẽtia. ¶ At ego abeo. di
Fabulẽ. ſcedo. ¶ Tam ea noſtra q̃ potis.i.
q̃ poſſibile eſt. ¶ Vin tu facere hoc
ſtrenue. Vis ne inquit integre agere
Altriſec⁹ ac ualide. ¶ Rationẽ docte diunt.
dant inquit rõnẽ perite eorũ que fa
ciant. ¶ Vt ſublinitur os cuſtodi:
ut fallitur. ¶ Nimis beat. multum
Volutati me reficit. ¶ Cõmeatus eſt tranſpa
rietem. cõmeatum tranſitum dicit.
¶ Muſitabis. ſilebis. Virgi. & dice/
re muſant.
¶ Altrinſecus, quiſq; noſtruʒ ex al
Alia ex tero latere trahentes. Altrinſecus ſi/
poſitio donius uſurpat libro octauo epiſto
IOAN. larũ pro uiciſſim. qd agunt mei ob/
BAPT. roges quid ue ſeuerici tui: quibus
PII. de te ſibi altrinſecus uindicando na
ſcitur imperfecta contentio. In plau
tina ſignificatione lucius utitur li/
Machæ/ bro primo de aſino aureo ita ꝓdẽs
ram. & cũ dicto reſtĩ qua erat ĩtextus ag/
gredior expedire: ac tigillo quod fe
neſtræ ſubditũ altrinſecus promine
bat: iniecta atq; obdita ꝑte funiculi:
& altera firmiter ĩ nodũ coacta: aſcẽ
ſo grabatulo: ad exitiũ ſublimatus:
A.l. Præ & miſſo capite laqueũ induo. Iuli⁹
fectus: ex capitolinus de geſtis Gordianoꝝ.
codi. ãti. Mediũ uero lithoſtratũ breuib⁹ co
lũnis altrinſecus poſitis. ¶ Nego/
Cõmea/ cioſum. in negocio uirgario occu/
tus. patũ. ¶ Qui ſcio qũo ſcire poſſuʒ?
¶ Ingratis: aduerbialiter: & animo
tuo renuẽte. ¶ In curculione ſimi
liter. tñ eſt eũdũ ingratis. ¶ Voluta
tim. raptim: celeriter: a uolando for
taſſis. põt & a uoluo deflecti uolu/
tatim. Dr̃ quis uolutatim trahi. qñ
Quid, p/ renitens ꝑ terrã uolutus trahitur: &
pi⁹ fuit: inſtar cylindri manibus ĩpingentiũ
Seruum cõuoluit̃. Aduerbiũ deflectit̃ a uer/
plus ſci/ bo uoluto: quod ſignificat uoluo.
re opʒ q̃ Lucilius. quid tu iſtuc curas ego ob
loqui. liniar atq; uoluter. Ab hoc uerbo ſit
uolutabundus pro uolutans. Mar/
cus tullius de re publica libr. ii. Cu/
pido autẽ & expetenti & libidino/
ſo & uolutabundo in uoluptatib⁹.
¶ Muliebri fide q̃ ſcilicet nulla eſt,
ex adagio ſñiaq; græcãſca. Inter mu
lieres non temere fidem cernes.
Hoſpita Atin abiit. Coarguit pale/
BERN. ſ ſtrionẽ ſceledrus ꝙ negli/
SARA. get herile negotium: ac ſi
VENE. ſeruus non eſſet. deinde factus ob/
uiam uicino ꝑiplectomeno obiur/
gatur: ꝙ

Germanam meam hic ſororem eſſe inaudiui. eam ueni quæſitum.
Pal. Mala es. Phi. immo ecaſtor ſtulta multum: quæ uobiſcum
Fabulem: abeo. Sce. abire non ſinam te. Pal. mitte ſceledre
Manifeſtaria res eſt. Sce. non omitto. Phi. at iam crepabunt
Manus male tibi: niſi me omittis. Sce. quid malum adſtas.
Quin detines altrinſecus? Pal. nihil moror negocioſum
Mihi eſſe tergum: qui ſcio an iſta non ſit philocomaſium.
Atq; alia eius ſimilis ſit. Phi. mittis me. an non mittis?
Sce. Immo ui atq; inuitam: ingratis: uolutatim te rapiam domum.
Hoſtium hoc mihi eſt domicilium: athenis domus eſt ac herus.
Phi. Ego iſtam domum neq; moror neq; uos qui homines ſitis
Noui: neq; ſcio. Sce. lege agito te nuſquam mittam
Niſi das firmatã fidem: te huc ſi miſero intro iturã. (quo iubes.
Phi. Vi me cogis: qſqs es: do fidem ſi omittis: iſtoc me intro iturã
Sce. Ecce omitto. Phi. at ego abeo miſſa. Sce. muliebri feciſti fide
Pal. Sceledre manibus amiſiſti prædã. Sce. tã ea eſt noſtra: q̃ potis
Herilis cõcubina. ui tu facere hoc ſtrenue. Pal. qd faciã? Sce. affer mi
Machæram huc intus. Pal. quid facies ea? Sce. introrũpam (hi
Recta in edis quẽ q̃ hic intus uidero cũ philocomaſio oſculantem
Eum ego obtruncabo extemplo. Pal. uiſa ne ea eſt? Sce. immo
Aedepol plane ea eſt. Pal. ſed quomodo diſſimulabat? Sce. abi
Machæram huc effer. Pal. iam faxo hic erit. neq; eques neq;
Pedes profectus quiſq̃ tanta audacia: qui æque faciat confidenter
Quanq̃ mulieris faciunt. ut utrobiq; rationem docte diunt.
Nam ut ſublinitur os cuſtodi cauto conſeruo meo nimis beat
Quod cõmeat⁹ ẽ trãs parietẽ. Sce. heus palæſtrio machera nihil op⁹
Pal. Quid iam: aut quid opus ẽ? Sce. domi eccã herilem cõcubinã.
Pal. Quid domi? Sce. in lecto cubat. Pal. ædepol ne tũ tibi malã rẽ
Reperiſti ut prædicas. Sce. qui iam. Pal. quia hanc attingere
Auſus mulierẽ hic in proxumo. Sce. magis hercle metuo. ſed nunq̃
Quiſquã faciet: quin ſoror iſta ſit germana huius.
Pal. Eam pol tu oſculantem hic uideras: & quidem palam eſt
Eam eſſe ut dicis. Sce. quid propius fuit: q̃ ut perirem
Si locutus fuiſſem hero. Pal. ergo ſi ſapis muſſitabis: plus oportet
Scire ſeruum q̃ loqui ego abeo: ne quid tecum conſilii
Commiſceam: atq; apud hunc uicinum tuæ mihi turbæ non placẽt
Herus ſi ueniet: ſi me quærit hic ero. hinc me accerſito.

Sceledrus. Periplectomenus ſenex. (tẽ ſeruiat

Atĩ abiit ille. neq; herile negociũ plus curat: q̃ ſi nõ ſeruitu/
ſ Certo qdẽ illa hic noſtra ĩtus ẽ in ædibus. nã ego excubãtẽ
Eam domo offendi: certunſt nũc obſeruatiõĩ operã dare.
Per. Nõ hercle hiſce hoĩes: me marem: ſed fœminã uicini rent̃ eſſe
Serui militis. ita me ludificant: mea ne hic in uia hoſpita.
Quæ heri huc athenis cũ hoſpite aduenit meo tracta & ludificata
Ingenua & libera. Sce. perii hercle: hic ad me recta adit uia.
Metuo illæc mihi res: ne malo magno fuat. quantũ hunc audiui: fa/
cere uerborum ſenem

Accedam

Accedam ad hominem.Per. tun ſceledre huc ſcelerum caput
Meam ludificaſti hoſpitam ante ædis modo?
Sce.Vicine auſculta quæſo.Per.ego auſcultem tibi?
Sce.Expurgare uolo me.Per.tu ne te expurges mihi?
Qui facinus tantum tamq; indignum feceris?
An quia latrocinari arbitramini:qd uis licere facere uobis uerbero.
Sce.Licet ne?Per.at ita di deæq; me oẽs amẽt:niſi mihi ſupplicium
Virgarũ de te datur longum diutinumq; a mane ad ueſperum.
Quod meas confregiſti imbrices & tegulas ibi dum cõdignam te
Sectaris ſimiam:quodq; inde inſpectauiſti meum apud
Me hoſpitem amplexum amicam cum oſculabatur ſuam:
Quãq; cõcubinaʒ herilẽ inſimulare auſus es probri pudicã: meq;
Summi flagitii:tum q̄ tractauiſti hoſpitam ante ædis meas.
Niſi tibi ſuppliciũ ſtimuleum dedatur.dedecoris plenioreʒ herum
Faciam tuum:q̃ magno uento plenum undarum mare.
Sce.Ita ſum coactus periplectomene:ut neſciam utrũ ne poſtulare
Prius tecum æquum ſit.niſi iſtæc non eſt hæc:neq; iſta ſe mihi
Me expurgare.hoc tibi uidetur æquius ſicut etiam nunc:neſcio
Quid uiderim itaſt iſta huius ſimilis noſtræ tua:ſi qdẽ nõ eadẽ eſt.
Per. Viſe ad me intro iam ſcies. Sce.licet ne?Per.neq; te inhibeo
Periplacide noſcita. Sce.ita facere certũ ẽ.Per.heus philocomaſium
Tranſcurre curriculo ad nos.ita negocium eſt.poſt quãdo (cito
Exierit ſceledrus a nobis.cito trãſcurrito aduerſuʒ curriculo domũ
Nunc pol ego metuo ne quid infucauerit:ſi hic non uidebit
Mulierem:aperitur dolus.Sce.proh di ĩmortales ſimiliorem
Mulierem magiſq; eandem q̃ noſtræ ea eſt non reor
Deos facere poſſe.Per.quid nunc?Sce.cõmerui malum.
Per.Quid igitur ean eſt?Sce.& ſi ea eſt:nõ ea ẽ.Per.uidiſtin iſtam?
Sce.Vidi illam hoſpitem complexaʒ atq; oſculantẽ. Per.ea ne eſt?
Sce.Neſcio.Per.uin ſcire plane?Sce.cupio.Per.abi intro ad uos do
Continuo inde ſit neq; iſta hæc domũ uoſtrã intus.Sce.licet. (mũ.
Pulchre admonuiſti:ſciam ego:ad te exibo foras.
Per.Nunquã ædepol homineʒ quenquã ludificarier magis facete
Vidi:& magis miris modis:ſed eccum egreditur.
Sce.Periplectomene te obſecro p̄ deos:atq; hoĩes:pq; ſtultitiã meã
Perq; tuã gratiam.Per.quid obſecras?Sce.meæ inſcitiæ meæ &
Stultitiæ ignoſcas:nunc demum ſcio me fuiſſe excordem:cæcum
Incogitabilẽ:nã philocomaſiũ eccam intus.Per.quid nũc furcifer.
Vidiſti ambas?Sce.uidi.Per.heꝝ exhibeas uolo.Sce.meruiſſe eqdẽ
Me maximũ fateor malũ:& tuæ feciſſe me hoſpitæ aio iniuriam
Sed meam eſſe herilem incubinam cenſui:cui me cuſtodem herus
Addidit miles meus:nam e ſummo puteo ſimilior:nunq̃ poteſt
Aqua aquæ ſumi:q̃ hæc eſt atq; iſta hoſpita:& me deſpexiſſe
Ad te per ĩpluuiũ tuuʒ fateor.Per.quid ni fateare?ego qui uiderim
Sce.Sed philocamaſiũ me uidiſſe cẽſui.Per.ratus ne me iſtic hoĩeʒ
Eſſe omniũ minimi præcii:ſi ego me ſciente paterer uicino meo
Inferri apud me ita inſignite iniuriã. Sce.nunc demum inſpiciẽter

gatur:q̄ mulierẽ ſit auſus attrecta-re peregrinam. ¶ Licet ne? Scilicet loqui? ¶ Imbrices: q̄ imbrem recipiant. ¶ Heus philocomaſiũ. Monet mulierẽ in ſuam domũ tranſitum faciat ut uideatur a ſceledro:& rurſus illo abeũte in propriũ hoſpitium diuertat. ¶ Naſſa.ubi piſces uiui recũdunt uaſis genus dr̄ a Feſto quã piſcis cũ intrauerit exire nõ põt. ¶ Sapereplus multo. Sapere duplicẽ habet ſignificationem:& quo ad aium ſapere dicimus:uñ ſapiens:& carnẽ ſapere uñ ſapor & ſapidus:utrũq; ergo ſignificatũ exp̄ſſit hoc loco:ingens plus ſapere.i.ſaporis habere porcinã carnẽ:q̃ ſapere aio ſceledruʒ.qa ludificatus abierit. ¶ Tranſſugere ad nos.i.in noſtram uenerũt ſniam. ¶ Multiſortio ſuam.Quãtũ ex figura litterarũ cõiectari licuit legendum arbitror: mutet uicem fortuna ſuã q̃ ſane uerba non indecorũ faciunt intellectũ.

Vesperꝫ. Imbrices.

Pleniore.

Atin abiit piplectomenus ſibi iſignẽ factã eẽ iniuriã ſimulãs erũpẽs domo minitabũdus oñdit ſe ulturus aĩaduerſuruſq; i eũ q̄ hoſpitã ſuã auſus fuerit attigere petit ueniã ſceledr⁹ ægre cõcedit. In uia hoſpita.hic hoſpes & hæc hoſpita:necnõ hic & hæc hoſpes. ¶ Malo magno fuat. magnũ afferat malũ.fuat p̄ ſit.Vir. Tros rutulus ue fuat.hic futuꝝ dicim⁹. La trociari arbitramini.putatis ne uos igt hic ſicͣ cũ latrões obſidetis uias poſſe efficere. Imbrices & tegulas. tegulæ unæ ſũt ac ſingulæ.at imbrices ex plurib⁹ fiũt tegulis. Vñ & ĩbricare. Pli. formauit qd᷑ ẽ canaliculis diſtigui. ¶ Probri pudicã. q̃ ab oĩ p̄bro imunis. Suppliciũ ſtimuleũ dedat᷑.cruceat᷑ multis ſtimul᷑ iſligat᷑ Heꝝ tuũ cõplebo dedecore magis q̃ undis abundet mare cũ magnus uẽtus icubuit. ¶ Trãſcurre curriculo:p̄pe ad nos trãſi. ¶ Ita negotiũ ẽ.ita res expoſtulat. ¶ Negd ĩfucauerit.i.ingnarit a fuco herba ducta ſilitudie: ut iã ſæpe dcm̃. ¶ Sit ne iſta hæc.exprimẽdæ magis demõſtratiõis cã bina cõiũgũt᷑ p̄ noia.notãdũ qd᷑ dixit domũ uoſtrã itus qd᷑ itus nũc q̃ſi p̄poſitio caſum aſciuit accuſatiuũ. Fuiſſe excordẽ.i. iſanũ & ſine corde. ¶ Incogitabilẽ.ergo actiue & paſſiue.nã & de re q̃ ñ cogitet᷑ & de hoĩe dicim⁹ icogitabilẽ.

VALLA

Infucarit.

Similior

Int⁹ domum ſit

Philocomaſium

A.I.Cõcubinã. ex codi. antiqs.

Philocomaſium

Mali/ rioſe. Seruo hõi qd opus eſt Oportet hõi ſuo,

¶ Cõcubinã.ꝓ cõcubina.ĩcubare tñ ꝓprie dñr. ut glocæ ouis.ita & oẽs uolucres.hĩc multæ trãſlatiões. ¶ Ego q uiderim. q ꝓ quo pacto ponit, Nõ malitioſe tñ. nõ ut me illaturꝫ malũ arbitrarer. ¶ Mutiuero.ſiluero. Ne me noueris.ne domũ meam noſſe côcupiſcas. ¶ Ex iſta naſſa.ex hoc loco ubi me tãq̃ piſcẽ cõpræhẽdãt. ¶ Dũ me cõſileſcũt turbæ. quo ad mẽtes ꝑturbatæ cõticeſcãt. ¶ Redeo in ſenatũ.i.I cõciliũ mulieris & paleſtrionis. ¶ Paleſtrio freq̃uẽs ſenat⁹. ubi inqt:paleſtrio ẽ ꝑinde atq; ſenatorꝫ tota multitudo habẽdus eſt:ac ſi dicat ſapit ipe ꝓ oib⁹. ¶ Multi ſortitũ ſuã.i.ſartiã qđ multipliciter ſortiti ſumus,

Naſſa.

BERN. SARA. VENE.

c Obibete intra limen. Paleſtrio cũ pleuſide & periplectomeno fallaciã ordit̃ ut militẽ circuducãt:ſed prius inter ſe longũ ꝓſequunt̃ ſermonẽ. ¶ Spolia capiat nr̃is conſiliis.i. uerba noſtra ſurripiat dũ ſimul loquimur. ¶ Obſit mihi.Nã ut ẽ illud heſiodi apud Geliũ cõſultũ:male cõſultori peſſima res eſt. ¶ Catalago.Eſt catalagus locus ubi multi cõueniũt loquẽtes:eſtq; ſermo & ſcriptura q̃ numerꝫ uel ordinẽ demõſtrat & diſpoſitionẽ cõtinet. ¶ Cũ auris plagis. Aurib⁹.ſ.qb⁹ tãq̃ retib⁹ uerba captant̃:eſt nobilis metaphora ab his ſumpta q retib⁹ utũt̃ ad capiẽdas aues: ita aurib⁹ adſtãt q aliena q̃rũt ſcrutari cõſilia:plaga cũ primã ꝓducit ſignĩt ꝑcuſſionẽ:cũ ãt corripit rete.Vir.retia rata plagæ:ſunt alia nominis ſignificata.uide No. & Var. ¶ Sterilis ꝓſpect⁹.Quia ibi nullus conſpiciebatur. ¶ Acheronticus. Ita decrepit⁹ & morti propiquus. quaſi ſim illico ad inferos conceſſurus. ¶ Capulari ſtamine. Capularem ſenem diximus capulo hoc eſt feretro uicinũ:ſtamine autem dixit propterea quod parca dum morimur reſcindere noſtrum dicitur ſtamen. ¶ Emuſitata. Ad amuſſim facta: ut notat Feſtus. ¶ Orichalco. Quod cæteris precio metallis ante celebrat. ¶ Cinædus. Saltator: & qui ſe ſubagitari patitur:ideo iocoſo morſu tangit palæſtrio periplectomenem inquiens: quid ad illas artes opes ſcilicet an præpoſtera libidine delectetur dixit. ¶ Sumat. Pro abſumitur. ¶ Hilarit⁹. Pro hilare &

Sus occiſa ſapit.

Sæpiſſime.

Catalogo loquẽdi.

Factum eſſe arbitror cum rem cognoſco at non malitioſe tamen
Feci.Per.immo indigne:nam homini ſeruo ſuos domitos habere
Oportet oculos & manus orationẽq;.Sce.ego ne ſi poſt hũc diem
Mutiuero:ẽt qđ ego me certo ſciã:dato excruciatum:me egomet
Dedam tibi:nũc hoc mihi ignoſcas quæſo. Per.uincã aĩum meum
Ne malitioſe factum id eſſe abs te arbitres.ignoſcam tibi iſtuc.
Sce.At dii faciãt bñ.Per.næ tu hercle ſi te di amant linguã cõprimis
Poſthac etiã illud:quod ſcies:neſcieueris:ne uideris quod uideris
Sce.Bene me mones:ita facere certum eſt:ſatin ne oratus abiit
Nunqd nũc aliud me uis? Per.ne me noueris. Sce.dedit hic mihi
Verba:qua benigne gratia fecit ne iratus eſſet:ſcio quã rem gerat.
Vt me cum extemplo a foro adueniam domum amicuꝫ prendat
Vna hic & palæſtrio me habent uenalem ſenſi:& iamdudum ſcio.
Nunq̃ hercle ex iſta naſſa ego hodie eſcam petam: nam iam aliquo
Aufugiam.& occultabo aliquot dies:dum hæ conſileſcunt
Turbæ:atq; iræ leniunt:iam nũc ſatis & plus nimio merui mali.
Verumtamen de me quicquid eſt:ibo hinc domum.
Per.Illic hinc abſceſſit ſat ædepol certo ſcio occiſam ſæpe ſapere
Plus multo ſuem cum manducatur:ne id quod uidit uiderit.
Nam illius oculi:atq; auris:atq; opinio transfugere ad nos.
Vſq; adhuc actum eſt probe:nimium feſtiua mulier operam
Præbuit:redeo in ſenatum rurſus:iam palæſtrio frequens
Senatus:ſceledrus nunc autem foras:domi apud me
Poterit nunc haberier:ibo intro:ne dũ abſum multifortito ſuam.

Palæſtrio.Pleuſides Ado.Periple.

COhibite intra limen etiã nos parũper pleuſides: ſinite me
Prius perſpectari:ne uſpiã inſidiæ ſint:conciliũq; habere
Volumus:nã opus eſt nũc tuto loco.uñ inimic⁹ neq; nr̃is
Spolia capiat cõſiliis:unde inimicus nequis ſpolia capiat auribus
Nam bene conſultum.inconſultũ ſi ſit:inimicis uſu eſſe poteſt.
Quin ſi inimicis uſu eſt obſit mihi. nam bene cõſultuꝫ ſubripitur
Sæpiſſime:ſi minus cum cura:aut catalogo loquendi lectum eſt
Quippe ſi reſciuere inimici conſilium tuum.tuopte tibi
Conſilio occludunt linguam:& conſtringunt manus:atq;

Eadem

are & aio quodam & uultu liberiore. ℭ Kalendæ martiæ. Quæ matronalia dicebant̃. eo ꝙ uiri pro cōſeruatione cōiugii ſupplicāt: erat dies Feſtus matronis ut teſtat̃ acron: i quo matronæ cōſueuerāt ſeruis cœnā dare: ſicut uiri dieb⁹ ſaturnalibus: unde Hora. ad huc cōſuetudinē alludēs inqt. Martiis celebs qd agā Kalēdis: qppe nō erat matronalia ſeſta celebraturus: ſed priuatū ſacrificiū facturus ꝙ ab arboris ictu i columis euaſiſſet. ℭ Quinq̃trib⁹. Dieb⁹ feſtis i honorē mineruæ Martio mēſe: & dictus ē qnquatrus ꝙ poſt diē qntū iduū celebraret̃ ut trimatrus & ſexatr⁹ & ſeptiatrus & moi reliqua. ℭ Quo ſupcilio ſpicit. i. quo uultu itueť. ſ. iracūdo & maligno. ſpicio. n. uerbo ueteres utebant̃ qđ mō in uſu nō ē: unde aſpicio iſpicio & reliqua. ℭ Patrica. Vel patrita ut auita q̄ pr̄is ſit & aui. Cice. pr̄itā & auitā dixit philoſophiā. i. a maioribus & ſupioribus traditam. ℭ Obſtetrix. Quæ ab ope ferenda dr̄: nā ab oſtetricib⁹ pturiētes ſer opē clamāt. Do. ℭ Nutricūt. Alūt quo uerbo uſus eſt Cice. i qōnib⁹ tuſculanis. ℭ Memerē. Corrigo metuerē: qđ uerbuȝ reiterat̃ in ſequēti uerſiculo. ℭ Ea mihi inſignitos. Hos duos uerſiculos in ueteribus codicib⁹ adinuentos: q in impſſis codicib⁹ nō cōparebāt: reponēdos curaui i plautinū penū: adducūt̃ ꝑterea a feſto in ſuis fragmētis cū ualgū uerbū interpretatur. ℭ Inſignitos. Aliquo uicio uel nota famoſos. ℭ Varū: Hominem obtortis plantis. ℭ Valgum. Qui ob uerſas ſuras hēt. ℭ Compnē hoieȝ genib⁹ plus iuſto cōiūctis ut Feſtus annotauit: uel a longis pedibus: ut placet No. ℭ Bronchum. Sunt bronchi a labris labeones dicti producto ore & dētibus ꝓminētibus: ut teſtat̃ Marcellus: & itē Pli. in xi. ℭ Qui ægre ſeruat. i. q libenter exponit. ℭ Vno exēplo. Eodem mō & ea naturæ lege. ℭ Diſperdiſſe. Melius diſpartiſſe: ab eo quod eſt partio qđ ſignificat diſtribuo & partes facio & accōmodat̃ ſenſui: nā bonis optat longæuā uitam dari: malis uero interitū. & ꝓpea uitam humanā hoc pacto biſariā diſpartiri. ℭ Annona. Anni alimonia q̄ non tm̄ frugum ſed aliarum quarūcūq; rerum dici poteſt. Cicer. putaram in macello ānonam cariorem fore: annonā etiā uegetius poſuit qđ militibus datur ſtipendiū. ℭ Ite aſtodorum illas. Sunt ſane iſta portēta uerboꝝ quæ in oībus codicibus inueniunt̃: ſed ſi licet locū exanimē: ſaltē redder̃ ſemiuiuū: hoc mō legas paucis demutatis: ueꝝ ubi decē dies cōtinuos iteraſti domū illos: hoc ē reuerti & redire feciſti i domū tuā: & tūc erit planiſſim⁹ itellus. Mortē remigiorē. Legerē morē ñ mortē: remigiorē āt obſeqntē dixit. nā ſic nauis remo ad placitū trahit̃: ita q facit

Eadem quæ illis uoluiſti facere: faciunt tibi: ſed ſpeculabor
Nequis aut hinc a leua aut dextera noſtro conſilio uenator aſſit: — Aſſit.
Cum auritis plagis: ſterilis hinc proſpectus uſq; ad ultimam — Auritis plagis.
Plateam probe eſt. euocabo. heus periplectomene & pleuſides
Progredimini. Per. ecce nos tibi obedientis. Pal. facile ē ipiū in bōis
Sed uolo ſcire eodem conſilio: quod intus meditati ſumus
Si gerimus rem. Per. magis ad rem non poteſt eſſe utibile. Pal. imo
Quid tibi pleuſides? Ple. quid ne uobis placeat: diſpliceat mihi.
Per. Quis hō ſit magis meus q̄ tu es. Ple. loq̄re lepide & cōmode.
Pal. Pol ita decet hūc facere. Ple. at hoc me facinus miſeꝝ macerat
Meumq; cor: corpuſq; cruciat. Per. quid id eſt quod cruciat te?
Ple. Me tibi iſtuc ætatis hoī facinora puerilia obiicer̃: neq; te decora
Neq; tuis uirtutibus ea te expetere: te ex opib⁹ ſūmis mihi honoris — Iſtuc ætatis
Gratia mihiq; amanti ire opitulatum: atq; ea te facere facinora
Quæ iſtæc ætas fugere: facta magis quidem ſectari ſolet.
Iam pudet me tibi in ſenecta obiicere ſollicitudinem. Per. nouo
Modo tu homo amas: ſiquidem te quicquā: quod faxis pudet — Pudet te quicquā
Nihil amas: umbra es amantum: magis q̄ amator pleuſides:
Ple. Háccine ætatē exercere mei amoris gratia. Per. qd ais tu ita ne
Tibi uideor oppido acheronticus tam capulari ſtamine. tibi — Capulari ſtamine.
Diu uideor uita uiuere: nam equidem haud ſum natus
Annos præter quinquaginta & quattuor: clare oculis uideo
Pernix ſum manibus: ſum pedes mobilis. Pal. ſi albus
Capillus hic uidetur: neutiquam ibi ingenio ſenex ineſt.
In hoc emuſitata ſua ſibi ingenua indoles. Ple. pol id quidem — Emuſitata.
Experior ita eſſe ut prædicas paleſtrio. nam benignitas quidem
Huius oppido adoleſcentuli. Per. imo hoſpes magis cū periculum
Facies: magis noſces mea comitate merito te amantem.
Ple. Quid opus nota noſcere. Per. ut apud exemplum experiundi
Habeas: neges foris: nā qui ipſe amauit: ægre amantis ingenium
Inſpicit: & ego amatoris aliquantulum habeo humoriſq; etiam
In corpore: neq; dum exaruí ex amoris rebus & uoluptariis. — Voluptariis.
Vel cauillator facetus: uel conuiua cōmodus item ero. — Cauillator.
Neq; ego oblocutor ſum alteri in conuiuio — Oblocutor.
Incōmoditate abſtinere me apud conuiuas commode
Cōmemini & meæ orationis iuſtam partem perſequi.
Et meam partem itidem tacere cum aliena eſt oratio
Minime ſputator ſcreator ſum itidem: minime ſuccidus
Poſt epheſi ſum natus. non enim in apulis: non ſum in umbra.
Pal. O lepidum ſemiſenem: ne ſi quas memorat uirtutes habet.
Atq; equidem plane eductum in nutricatum uenerio:

Per.Plus dabo q̃ prædicabo ex me uenuſtatis tibi.
Neq; ego unquam alienum ſcortum ſubagito in cõuiuium.
Neq; præripio pulpamentum:neq; peruorto poculum
Neq; per uinum unquam ex me oritur diſidium in conuiuio
Si quis ibi eſt odioſus:abeo domum:ſermonem ſegrego.
Venerem amorem amœnitatemq; accubans exerceo.
Et quidem ædepol omnis mores ad uenuſtatem iugiter
Cedo tris mihi homines orichalco ita emptos iſtis moribus.
Pal.At quidem illuc ætatis qui ſit non inuenies alterum
Lepidiorem ad omnes res.nec qui amicus amico ſit magis.
Per.Tu te me ut fateare faciam:eſſe adoleſcentem moribus.
Ita apud omnis comparebo tibi res benefactis frequens.
Opus ne erit tibi aduocato triſti iracundo:ecce me.
Opus næ leni:leniorem dices q̃ mutum eſt mare.
Liquidius cultiuſq; q̃ uentus eſt fauonius.
Vel hilariſſimum conuiuam me extimandum:exprimam tibi
Vel primarium paraſitum:atq; obſonatorem optumum.
Tum ad ſaltandum non cinædus magis uſq; ſaltat:q̃ ego.
Pal.Quid ad illas artes optes.ſi optio eueniat tibi.
Per.Huius pro meritis ut referri pariter poſſit gratia
Tibiq;:quibus nunc eſſet experioſum meæ ſolicitudini.
Ple.At tibi tanto ſumptui eſſe mihi moleſtu; eſt. Per.mortuus es
Nam in mala uxore:atq; inimico ſiquid ſumat ſumptum eſt.
In bono hoſpite atq; amico quæſtus eſt.quod ſumitur.
Et quod in diuinis rebus ſumas ſumptus:ſapienti lucro eſt
Deum uirtute euntem hoſpicio accipere:apud me eſt comitas
Es:bibe:animo obſequere mecum:atq; honerato hilaritus me
Liberæ ſunt ædis.liber ſum autem ego:me uti uolo libere.
Nam mihi deum uirtute dicam:propter diuitias datas
Licuit uxorem dotatam genere ſummo ducere.
Sed nolo mihi oblatratricem in ædis intromittere.
Ple.Cur non uis?nam procreare liberos lepidus ſonus.
Per.Hercle uero liberum eſſe:id multo eſt lepidius.
Tu homo & alteri ſapienter potis es conſulere:& tibi
Nam bona uxor:ſi ea deducta eſt uſquam gentium
Vbi ea poſſit inueniri.uerum ego ne eam ducam domum.

qđ ſibi placitum eſt:ſibi obſequiť & morẽ gerit.⁋Proletario.Plebeio & cõi & nimis ab oĩbns uſitato:ſunt dicti p/tarii qui nihil rei publicæ exhibeant:præter prolẽ qui in tenuiſſima plebe erant:& non amplius q̃ mille & qngenteo æris incẽſum deferebant.⁋Offam pcnitã.Offam porcinã cũ cauda dixerunt:de perna aũt & cõgro & aliis dictũ e abunde in præcedẽtibus.⁋Procellunt.i.pcũbunt & proſternũt.⁋Qui admutiletur.i.qua adtondeatur:hoc eſt f latur & plectatur:alluſio eſt ad illud cæſariatus.⁋Alexandri.Paridis.⁋Per in:Vel proin pro proinde.⁋Quæ al corpus corpe:hoc eſt uictũ quærat ex corporis quæſtu.⁋Cõſuccidã.Impurã imundã.nam ſuccidã lanã dicimus talis ſit qualis ſucciſa eſt una cũ ſordib⁹:alias ſuccida caro ſollita dr̃ in neceſſariũ uſu; ſeruata.⁋Primita. Pro prima:& primitus primus. ⁋Ita pcipio muleri. Vel pcipito. Ohibete intra limen. Paleſtrio pleuſides & pipleƈto menus inter ſe ineunt conſiliũ:ut militẽ circũueniant liberẽtq; philocomaſiũ.ſubornẽtq; mulierẽ quaſi peripleƈtomeni uxorẽ:q̃ militem maritũ poſcat ſibi.⁋Ne uſpiã iſidiæ ſint.ne alicubi ſit qui noſtra obſeruet conſilia.⁋Noſtris ſpolia capiat cõſiliis.i.ſuperare nr̃a q̃at cõſilia.⁋Spolia capiat auribus.i.nr̃a audiẽdo cõſilia:ne ſibi conſiliũ capiat:uñ poſſit eſſe ſuperior.⁋In cõſultũ ſi ſit.i.nõ bene captũ cõſiliũ. ⁋Inimicis uſui.utilitati ceſſurũ ſit. ⁋Catalogo loquẽdi ratiocinio & enumeratione:uñ & homeri catalogus ubi enumeranť qui ad excidẽdam troiã pueneře.nã catalego enumero ſignĩt.⁋Cũ auritis plagis.i.retibus aures hñtibus.nẽpe aurib⁹. ⁋Sterilis hinc proſpeƈtus.i.nemo arbiter eſt nobis qq; qd agamus pſentiſcat ad ultimã uſq; plateæ ptẽ. ⁋Progredimini.ppius accedite. ⁋Vtibile.quo utamur.nã utilẽ hominez & uibilẽ dicimus. At de re potius utibilẽ dicimus ſicut utẽſile queẽadmodũ uas in quo utile aliqd reponať.⁋Loquere lepide.hic loquere ea ſignificatione qua & loq̃ris.⁋Ea te expeƈtere.i.adire. ⁋Ire opitulatũ.opẽ ferre. ab ope.n.ideſt auxilio uerbũ eſt opitulor. ⁋Opido acherunticus.i.ualde decrepitus & in extrema ætate cõſtitutus:ut iã ad acheruntẽ fluuii iferni iturus nẽpe moriturus uidereť.⁋Tã capulari ſtamine.i.morti uicin⁹. ſumpta de parcis ſimilitudine.q̃ colũ & ſtamẽ geſtare perhibentur uulgo hæc notiora q̃ ut pluribus explicãda uideantur. Capulũ ſupra quoq; cõmonuimus feretrũ dici:uñ & capularis ſenex nomẽ habet.⁋Emuſitata.pẽſiculata examinata.cogitãdo ſi qdẽ m ſitamus.⁋Ingenua.naturalis.ut Iuu.Ingenuũ uiolaret marmora tophũ.Lucretius:uñ mare ĩgenui fontes.⁋Neq dum exarui.i.nec dum areſactus tã ſum ut amore nõ capiar.⁋Vel cauilator facetus.cauilationẽ:quã græci ſcoma c cunt.& cauilari a noſtris qđ ab illis ſcoptin.nẽpe urbano aliquo diƈto uelicando. ⁋Screator ſum.nõ ſoleo inqu ſcreare.⁋Minime ſuccidus.nõ ſucco redũdãs nõ humore ſupfluo. ⁋Neq; puorto coculũ.Feſt.Cocula uaſa ahene coƈtionibus

Pulpamentũ.
VALLa c
Illuc ætatis.
Mare muiũ.
Fauoni⁹
Cinedi ſaltant.
Pro meritis
Oblatratricem.
VXOR BONA ubi poſſit inueniri.

ctionibus apta. Alia cocula dicunt ligna minuta quibus facile decoquanť obſonia. ℭ Oritur diſſidiũ.i. diſconue/ nint ac diſſident mea cã. ℭ Sermonẽ ſegrego.nõ collocor. ℭ Accubans exerceo.i.iacens nõ erectus. ℭ Cedo tres mi hoies orichalco ita ẽptos.i.magno p̃tio. Admonuim⁹.n.ſupra:ut maiore p̃tio oli fuerit orichalcũ q̃ aurꝫ. Quã ntũ eſt mare: Cũ nullis agitať uẽtis. ℭ Quã uẽtus eſt fauoni⁹.q a græcis zephyrus appellať: qđ faueat rebus e ter/ raaſcẽtib⁹. ℭ Obſonatorẽ.obſonii ſtructorẽ. ℭ Ad ſaltandũ nõ cynædus magis:nã & inde cinædi nomẽ:cino.n. mueo.& ado cano ſignĩt. ℭ Quibus. ſubaudi reb⁹ expiendũ eſſet. ℭ Quod ſumiť.i.impendiť.nã inde etiã ſum/ ptus dictus. ℭ Honerato. ſubaudi te. ℭ Hilaritus.aduerbiũ ut huma/ nitus. ℭ Oblatratricẽ. q̃ mihi do/ mi ob ingentẽ dotem obloquatur tãq̃ oblatrans canis. ℭ Pallium ma lachũ.ueſtem mollem. ℭ Da mihi uir calendis.ita.n.mariti dabãt. Ho ra.martiis cælebs quid agam calen/ dis.Calendæ dictæ ꝙ pontifex cala ta.i.uocata in capitoliũ plebe quot numero dies a calendis ad nonas ſupereſſent pronuntiaret.ita ut qn/ tanos dicto quinquies uerbũ calo ſeptimas repetito ſepties p̃dicaret. Verbum autẽ calo uoco ſignificat. & quia primus dies ex his qui cala rentur calendas uocari placuit. Mi/ nor autẽ pontifex numerũ dierum qui ad nonas ſupereſſent calendo prodebat:quo primus nouã lunaꝫ exponebat ut nonarum die popula res qui in agris eſſent cõfluere in ur bem oporteret ſcituros quod eſſet eo menſe faciendũ:hinc nonas q dã dictas putãt quaſi nouæ initiũ ob/ ſeruationis:uel quod ab eo die ad idus nouẽ puteneť dies: ſicut apud thuſcos nonæ plures habebanť qđ in nono quoqꝫ die regem ſuum ſa/ lutarent:ac de ſuis cõſulerent nego/ tiis. Iduum porro nomẽ a thuſcis a quibus is dies itis uocabatur quod iouis fiduciam uolebant ſignifica/ re:unde & omnes idus iouis ferias obſeruari uoluere. Alii putant idus quod ea die plena luna uideretur a uidendo idus detracta u littera:ut a græcis ido ꝙ nos uideo. Alii putãt ab eo quod eſt idos.i. ſpecies ꝙ eo die plenam ſpeciem luna demon/ ſtrat. Sunt q exiſtimẽt idus ab ioue iduli dictas quæ a thuſcis ita uocať. & cũctis idibus ioui imolatur. Alii quod menſem diuidat. Iduare.n. etruſca lingua diuidere:inde uidua quaſi ualde idua.i. diuiſa:aut a ui/ ro diuiſa ſane ut idus ioui. ita calen dæ Iunoni attributæ:ut ueterum cõ

Quæ mihi unq̃ hæc dicat:eme mi uir lanam.unde tibi pallium
Malachum:& calidum:conficiantur tunicæ q̃ mihi hibernæ bonæ
Ne algeam hac hyeme:hoc hoc nunquã uerbum ex uxore audiam
Verum priuſquam galli cantent.quæ me ſomno ſuſcitet
Dicat:da mihi uir calendis mittam cum martiæ uenerint
Da qui faciat:condiat:da quod dem quinquatribus
Percantatrici:& lectrici.ariolæ:atqꝫ haruſpicæ.
Flagitium eſt ſi nihil mittetur:quo ſupercilio ſpicit.
Tum patrica clementer non pota eſt inquit:munere.
Iampridem quia nihil abſtulerit:ſuccenſſet celaria.
Tum obſtetrix expoſtulauit mecum parum miſſum ſibi.
Quin nutrici non miſſurus quicquam quæ uernas alit.
Hæc atqꝫ huius ſimilia alia damna multa mulierum.
Me uxore prohibent:& quæ huius ſimilis ſermonis erant.
Pal. Dii tibi propitii ſunt hercle:nam ſi iſtam ſemel amiſeris
Libertatem:haud facile te in eundem rurſus reſtitues locum.
Ple. At illa laus eſt magno in genere & in diuitiis maxumis.
Liberum hominem educare generi monimentum & ſibi.
Per. Quãdo habeo multos cognatos quid opus ſit mihi liberis?
Nunc bene uiuo:& fortunate.atqꝫ ut uolo:atqꝫ animo ut lubet:
Mea bona mea morte cognatis dicam:inter eos parciant.
Illi apud me edunt:me curant:uiſunt quid agam.ecquid uelim.
Priuſquam lucet aſſunt:rogitant noctu an ſomnum cœperim.
Eos pro liberis habeo.quin mittunt munera.
Sacrificant.dant inde partem mihi maiorem quam ſibi.
Abducunt extra me ad ſe prandium:ad cœnam uocant.
Ille miſerrimum ſe retur:minimum qui miſit mihi.
Illi inter ſe certant donis.ego mecum muſito.
Bona mea inhiant:certatim nutricunt & munera
Pal. Nimis bona ratione nimiumqꝫ aperte tu multa uides:
Et tibi ſunt gemini.& trigemini ſi te bene habes filii.
Per. Pol ſi habuiſſem ſatis cœpiſſem miſeriarum: liberis
Cenſerem metuerem cecidiſſet ne ebrius.aut de equo uſpiam
Metuerem.ne ibi defregiſſet crura:aut ceruices ſibi.
Ea mihi inſignitos pueros pariat poſtea.
Aut uarum:aut ualgum:aut cõpernẽ:aut petũ:aut brochuꝫ filium.

Malachũ pal/ lium.

Percan/ tatrici.
Ariolæ.
Haru/ ſpicæ.
Spicit.
Expoſtu lauit me cum.

Moni/ mentũ.
uitæ celi bis bõa.
Partiãt.

Pro libe ris.

Inhiant bõa mea

Ceruices

firmat autoritas. ℭ Da qui faciem cõdiam.i.p̃poliã & exornẽ. ℭ Da quod dẽ q̃nquatrib⁹.feſtus. Quinquatrus ap/ pellari quidã putant a numero dierꝫ qui fere his celebranť:qui.ſ.errant tam hercule q̃ q triduo ſaturnalia & totidem dies cõpitalia.nam oĩbus his ſingulis diebus fiũt ſacra.forma aũt uocabuli eius exẽplo multorꝫ populorꝫ italicoruꝫ nũtiata eſt:quod poſt diẽ q̃ntũ iduũ eſt his dies feſtus:ut apud Tuſcu.triatrus & ſexatrus. Mineruæ aũt dicari eũ diẽ exiſtimant:qđ eo die ædis eius in Auẽtino cõſecrata eſt. ℭ Quæ ſup̃cilio.i.ſuperbia.& ſup̃ciliũ trãſlatiue pro montis capitur cacumĩe. Vir.in georgicis. Ecce ſup̃cilio cliuoſi tramitis undã Elicit,illa cadens raucũ p̃ leuia murmur. ſaxa ci/

et.¶ Spicit priſcũ eſt.nunc non niſi cõpoſitum dicitur.Ennius libro.xvi.Quos ubi res paulo ſpexit de mõtibus ſis.ponit ét ſpectio in auguralibus pro aſpectione enũciatio ut feſtus:qa oẽ ius ſacrorꝫ habent auguribꝰ.Idẽ inqt ſ ctio dũtaxat quorꝫ cõſilio rẽ gererent magr̃atus nõ ut poſſent ĩpedire nũciando q̃ cũ uidiſſent ſatis ſpectio ſine nũ tione data eſt:ut ipſi auſpicio rem gererent nõ ut alios ĩpedirent nũciando.Inde ſpeculũ:& ſpecula locus eminens prospectus longe lateq; pateat.ſpecular quoq; feneſtra qua ſpeculamur.Iu.Quæ uehitur clauſo latis ſpecularibus a tro.hinc ſpecillum quod oculis admouemus uitreũ inſtr̃m quo facilius ſpectemus aliquid. Dicitur ét ſpecillum i ſtrumentũ ferrũ ad præſentã dũ uulnerũ altitudinem. Specillũ itẽ uocari ait opilius aureliꝰ capræ barbã. ¶ Tum petreia:uocabat quæ põpam p̃cedens in colonis aut municipiis imitabat anum ebriã ab agri uitio petrens appellata. ¶ Nõ potis eſt.non poſſibile eſt. ¶ Succenſet celaria.iraſcitur quæ celis præeſt. ¶ Eox poſtulauit mecũ.i. cõquerẽdo popoſcit. ¶ Generi monumentũ. Vt genus longius propagetur. ¶ Quãdo habeo.qñ pro ſiquidẽ. ¶ Priuſq̃ lucet.ante diẽ. ¶ Partẽ mihi.ſubaudi ſacrificiorũ. ¶ Se retur.exiſtimat ſe q̃ me parũ cumulate affecit. ¶ Mecũ muſito. Reputo iſta in animo. ¶ Bona mea inhiãt. deſiderãt cõcupiſcunt qđ in magna cupiditate rictus diduci cõſueuerit. ¶ Certatim inter ſe cõtẽdentes muneribus. ¶ Cenſerẽ mœrorem. mecũ reputarem mœſticiam. ¶ Aut ceruices ſibi. hunc locũ ex aliis autoribus citantibꝰ:hæc uerba didicimus hos deeſſe binos uerſus. ¶ Ea mihi inſignitos pueros pariat.Poſtea aut uarrũ aut ualgũ aut cõpernẽ aut petũ aut brochũ filiũ. ¶ Ea mihi.ſubaudi uxor. ¶ Inſignitos pueros pariat.malo aliquo p̃uẽtos. ¶ Varũ.ĩtortis cruribꝰ dixere ueteres.Hora. in libro ſermonũ. Hunc uarꝫ diſtortis cruribꝰ. ¶ Aut ualgũ.No.ualgũ eſt proprie intortũ.neuius militibus pomecinẽ ſibꝰ ualgus ueternoſus genibꝰ magnis talis iurgidus.feſtus quoq; ualgos opilius aurelius aliiq; cõplures aiũt dici qui diuerſas ſuras habeãt.Pla.ĩ milite glor.metuerẽ ne tibi &c̃. Aut cõp̃nẽ.f.p.cõp̃nes noĩant hoĩes genibus plus iuſto cõiũctis.uel a longis pedibus cõp̃nes dicti ut tradit No. ¶ Petũ.q obtortos habet oculos.ſtrabo appellat qui leuiter declinatos petus.Hora.ſtrabonẽ appellat petum pater. ¶ Aut brochum filium. Pli.lib.xi. Non alii animalium nares eminent auibus ſerpentibus piſcibus foramina tm̃ ad olfactus ſine naribus & hinc cognomina ſimorꝫ ſilonum ſeptimo menſe

genitis

Paupat. — Ingenuatus. — Annona. — Victibꝰ. — Hoſpes ĩ triduũ odioſus eſt. — Obnoxius. — Inſanuiſti. — Penitã offam. — Conger. — Dimidiatim.

Pal.Huic homini dignum eſt diuitias eſſe diu uitam dare
Qui ægre ſeruat.& qui bene habet:ſuiſq; amicis uolupe
O lepidum caput.ita me dii deæq; ament:æquum fuit
Deos parauiſſe uno exemplo:ne omnis uitam uiuerent.
Sicuti merci precium ſtatuit pro uirtute ut ueniat.
Quæ improba eſt pro mercis uitio dominum precio pauperat
Itidem diuos diſpartiſſe uitam humanam æquum fuit.
Qui lepide ingenuatus eſſet:uitam longinquam darent.
Qui improbi & ſceleſti iis adimerent animam cito.
Si hoc parauiſſent:homines eſſent minus multi mali.
Et minus audacter ſceleſta facerent facta:& poſtea
Qui homines probi eſſent:eſſet his annona uilior.
Per.Quid deorum conſilia culpes ſtultus inſcituſq; ſic.
Quid eos uituperes:nunc iam iſtis rebus deſiſti decet.
Nunc uolo obſonare uelut hoſpes:tua te ex uirtute
Meæ domi accipiam benigne lepide:& lepidis uictibus.
Ple.Nihil me pœnitet:iam quanto ſumptu fuerim tibi
Nam hoſpes nullus tam in amici hoſpicium deuorti poteſt.
Quin ubi triduum continuum fuerit:iam odioſus ſit.
Verum ubi dies decem continuos iteraſti domum illos
Tamet ſi dominus non inuitus patitur:ſerui murmurant.
Per.Seruientis ſeruitutem ego mi ſeruos introduxi mihi
Hoſpes.non qui mihi imperarent:quibus ego eſſem obnoxius.
Si illud ægre ſit uobis.mihi qđ uolupe eſt morẽ remigiorẽ gero.
Tamen id quod odioſe faciundum.fiat malum atq; ingratis.
Nunc quod occœpi obſonatum pergam.Ple.ſi certus tibi
Cõmodum obſona:ne magno ſumptu mihi quod uis ſat eſt.
Per.Quin tu iſtanc orationem hinc ueterem atq; antiquã amoues
Nam proletario ſermone nunc quidem hoſpes utere.
Nam hic ſolent:quando adcubuere:ubi cœna appoſita eſt dicere
Quid opus fuit hoc ſumptu tanto noſtra gratia?
Inſaniuiſti hercle:nam idem hominibus ſat erat decem.
Qui eorum cauſa obſonatum eſt:culpant & comedunt tamen.
Pal.Fit pol illud ad illud exemplum:ut docte & perſpecte ſapit.
Per.Sed iidẽ hoĩes nunquã dicunt quãquã appoſitũ eſt ampliter.
Iube illud demi:tolle hanc patinam:remoue pernam:nihil moror
Aufer illam offam penitam:probus hic conger frigidus
Remoue:abi aufer:neminem eorum hæc aſſeuerare audias.
Sed procellunt:ſed procubunt:dimidiatim appetunt.
Pal.Bonus hercle ut malos deſcripſit mores. Per.haud centuſimã
Partem dixi:atq; ni ocium reſiſtit:poſſum exprimere.

Pal.igitur

enitis ſæpe numero foramina aurium & nariũ defuere labra quibus brochi labeones dicti.Idẽ paulo poſt abſumpta iac obſeruatione ſenectus in equis & cæteris ueterinis itelligiť dentiũ brochitate.No.brochi ſunt ꝓducto ore & dẽ/ ibus prominentibus.Lucillius libr.iii.ſatyraꝝ nouit lanius dente auerſo brochus hic eſt rhinoceros.℄Pro uirtute. ubaudi merciũ.℄Pretio paupat.ſua uilitate pauperẽ facit.℄Ingenuatus eẽt.ingenue ꝓcreatus & ingenue uitã du ens.℄Eſſet his annonia uilior.i.uictus copioſior.qa paucis hoibus pauca annona ſufficeret.℄Deuorti põt.deor/ um ab aliis locis declinare.Iteraſti.repetiuiſti.℄Morẽ remigiorẽ.ad obeũdũ negotiũ faciliorẽ:ut remigio facili⁹ipel/

Pal.Igitur id quod agitur hoc primum præuerti decet.
Junc huc animum aduortite ambo.mihi opus eſt opera tua
'eriplectomene:nam ego inueni lepide ſycophantiam.
) ui admutiletur miles cæſariatus:atq; uti
Huic amanti ad philocomaſium hanc efficiamus copiam:
/t hic eam abducat abeatq;.Per.dare iſtanc orationem uolo.
'al.At ego mihi anulum dari iſtũc tuũ uolo.Per.quã ad rem uis?
'al.Q uando habebo igitur rationem mearum fabricarum dabo
'er.V tere:accipe.Pal.accipe a me rurſum rationem doli:
) uam inſtitui.Ple.perpurgatis ambo damus tibi operã auribus.
'al.Herus meus ita magnus mœchus mulierum eſt: ut neminem
uiſſe atq; neq; futurum credo.Ple.credo ego iſtuc idem.
'al.Itaq; Alexandri præſtare prædicat formam ſuam
taq; omnis ultro ſectari in epheſo memorat mulieres.
'er.Aedepol quidem de iſto multo multa ſcio te non mentirier.
ed ego ita eſſe ut dicis teneo pulchre:perin paleſtrio
) uam potes:tam uerba confer maxume ad compendium.
'al.Ecquam tu potes reperire forma lepida mulierem.
Cui fallaciarum corpuſq; ſit plenum & doli?
'al.Ingenuam an ne libertinam?Pa.atq; iſtuc paruifacio dũmodo
am des:quæ ſit quæſtuoſa:quæ alat corpus corpore.
Cuiq; ſapiat pectus.nam cor non poteſt:quod nulla habet.
er. Lautam uis:an quæ nondum ſit lauta?Pal.ſic conſuccidam.
) uam lepidiſſimam potes:quãq; adoleſcentem maxume.
'er.Habeo eccilam meam clientam: meretricem adoleſcentulam.
ed quid ea uſus eſt?Pal.ut ad te eam iam deducas domum.
taq; eam huc ornatam adducas matronarum modo.
Capite compto:crinis uittaſq; habeat: adſimuletq; ſe
'uam eſſe uxorem ita præcipiendum eſt.Ple.erro:q̃ inſiſtas uiam.
'al.At ſcietis:ſed ecquæ ancilla eſt illi?Per. eſt primita.
'al.Ea quoq; opus eſt:ita præcipito mulieri:atq; ancillulæ
/t ſimulet ſe tuam eſſe uxorem:& deperire hunc militem
) uaſi hunc anulum fameſcæ ancillæ dederit:eum porro
Militi ut darem:quaſiq; ego rei ſum interpres.Per.audio.
'al.Nec me ſurdum uerbera:ut ſi audis:ego recte meis
Dabo:tua mihi uxore dicam delatum:& datum:
/t ſeſe ad eum conciliarem:ille eiuſmodi eſt:cupiet miſer.
) ui niſi adulterio ſtudioſus:rei nulli aliæ eſt improbus.
'er.Non potui reperire ſub ſole q̃rens lepidiores duas ad hanc rẽ:
) uam ego:habe aium bonum.Pal. ergo accura & ꝓpera nũc tu
Auſculta mi pleuſides.Ple.tibi ſum obediens hoc facto.

litur nauis.℄Si certũ tibi. Si ita cõ ſtituiſti. Mihi qď uis ſat ẽ. Quod/ cũq; p̃bueris ſatis eẽ poterit. ℄Nã ꝓlætario ſermone.i.puulgato quid ſit ꝓletari⁹ apud Aulũ geliũ lib.xv. Syco/ cap.x.plurib⁹ uerbis q̃ hic ſit neceſ/ phátiã. ſarium referre explicatũ inuenias.ſe Cæſaria ſtus. Proletariũ capite cẽſum dictũ tus mi/ quod ex iis ciuitas cõſtet quaſi ꝓles les. progenie iidẽ & proletanci.No.ꝓ/ letarii ciues appellabanť qui in ple/ be tenuiſſima erãt & nõ amplius q̃ mille & quingentos æris incẽſum deferebant.Enn.in ãnali. ꝓletarii ut publicitus ſcutaq; ferriq; ornatas. Mœch⁹. ℄Quádo accubuere. ad menſam diſcubuere. ℄Pernã nihil moror. nolo mihi ſuillam hanc carnem ſal/ ſam. ℄Aufer illã offam penitam. No.peniculamẽtũ a ueteribus pars ueſtis diciť.Ennius:pendent penicu lamẽta unũ ad queq; edũ.Luc.peni culamẽta uere rep̃hẽdere noli.Ceci lius:uolat ſagus ſimul uolat penicu lameatũ.Pennes antiqui uocabãt a qua antiquitate etiam nũc offa por cina cũ cauda i cænis puris offa pẽ/ nita uocatur:& penniculi quis cal/ ciamenta tergentur qď e codis ex/ Fœmiæ tremis faciebant antiqui dictus eſt ſine cor forſitan a pẽdẽdo. ℄Cõger frigi/ de. dus. qui & congrus lõgitudine an/ guillæ uel murenæ ꝑſimilis.℄Sed Cilẽtam procellunt:in procellæ modũ ſeiſe/ runt.℄Procũbũt. ꝓſternũt. ℄Di miditatim appetunt.ſibi uolũt dari partẽ dimidiã. ℄Præuertim decet p̃occupare.℄Qui.i. ut. ℄Admu Inſiſtas tiletur.extenueť.℄Cæſariatus.Cæ uiam. ſariæ comptus.℄Perpurgatis.In/ Primita tentis alii rei non obnoxiis.℄Ita/ que alexãdri.qui regis priami fili⁹. ℄Pergin paleſtrio.An tu ultra uis Fame/ tẽdere.℄Ad cõpendiũ. Ad breui ſcæ. loquiũ.℄An ne libertinã.quæ oli ſeruitio fuerit obnoxia. ℄Quod nulla habet.Nulla inquit mulier cõ corde eſt excordeſq; ſũt oẽs.℄Cõ/ Aliæ rei. ſuccidã.Quæ ſucci habeat multum opulentula inq̃. ℄Crinis.pro cri/ nes diſtinctos capillos:nã crino di/ ſcerno dr̃. ℄Vittaſq;.i.capillos uit tis redimitos. ℄Ecquæ ancilla eſt

illi? Nūquā habet ancillā? ¶ Eſt priuita.i.unica. priuū.n. unicū dixiſſe ueteres teſtať Aulus gelius: & hinc priuilegiū dici. ¶ Quaſi hūc anulū fameſcæ ancillæ dederit.i.famulæ. ſiċ famuſcecū dixere ueteres qď nūc ſeruitium: q̄q̄ uideo loco ſ in q̄buſ dā l legi. Ancilla q̄ ancillauit.i.ſeruit quo uerbo frequēter utitur Cice.ne dum iuniores. ¶ Niſi adultero ſtudioſus. & adulterii & adulterio ſtudioſus. ut multa utroq; uerſus dicūtur noia. ¶ Rei nulli aliæ. ita ueteres declinabant: ut ēt Priſcia. meminit: Aliæ ergo pro alii. ē ergo ſenſus in ore nulla alia niſi in adulterio eſt iprob⁹. ¶ Pax abi. ſatis eſt inq̄t nec plura loq̄tor. ¶ Præcepta. q̄ ego p̄ſcripſi. Sobrie: ſine ulla titubatōe.

BERN. SARA. VENE.

Q Vantas res turbo. Dū monet piplectomenes ornatq; ad fallaciā mľieres: paleſtrio una cū puero cellario cōtētiōis cauſam afferūt. ¶ Si centuriati. A re militari ſumpta eſt trāſlatio. nā centuriati dicuntur qui explendæ militiæ cā ſubiiciunt ſe ad ſuplementū ordinum. ¶ Manipulares. Qui ſub eodem erāt manipulo. i. uexillo: portabant.n. manipulū herbæ ſuſpenſu3 pro uexillo. Oui. pertica ſuſpenſos portabat longa maniplos: īde maniplaris noia miles habet. ¶ Stertit. Eſt ſtertere profundiſſime dormiēdo ſonū narib⁹ emittere. ¶ Magnū clamat. p ualde ſtertit. ¶ Nardini. i. odorati uini. ¶ Supprom⁹. Et idē promus a pmēdo. ¶ Neq; enim fœminas octo. Miror pfecto eoꝝ diligentiam qui in emēdando hoc opere plurimū laboris prædicant ipendiſſe. locūq; hunc tam indiligenter p̄terierint: quid.n. ſenſus afferat illud fœminas nō uideo: audacter ergo dixerim heminas dicēdū eſſe. eſt nāq; hemina mēſuræ genus q̄ dimidiū cōtinet ſextarii: ab hemis q̄ ſemis ſignat qď docet Aulus Gelius: uñ ēt heminaria p mediocri accipiť id qď uť innuere nō urnā: nō ſexatarios: quæ maiores menſuræ ſunt ſed heminas prompſiſſe ueluti mediocres: urceus autem uas quo aqua uel uinū in urnam infunditur cuius eſt diminutiuum urceolus. ¶ Exuunt. Nō corrigo ſed tm̄ ſigno: forte non male hauſit. ¶ Si falſa dicis. Loquitur ibi rectius paleſtrio q̄ puer. ¶ Poteſt ſagina. Legerem

Centuriati.
Manipulares.
A.l. Heminas:
Obſorbui.
Gutturē
Supprومo.

Pal. Miles domū ubi aduenerit memineris ne philocomaſiū noie
Ple. Q uam nominē. Pal. dic eam. Ple. nempe eande3 quæ dudum
Conſtituta eſt. Pal. pax: abis. Ple. meminero: ſed quid meminiſſe
Id refert. Pal. ego enim dicam. tum quando uſus
Poſcet: interea tace: ut cum etiam hic agit: actutum patris defendas
Tuas. Ple. ego eo intro igitur. Pal. & præcepta ſobrie ut cures face

Palæſtrio. Lucrio Puer.

Q Vantas res turbo: quantas moueo machinas.
Eripiam ego hodie concubinam militi.
Si centuriati bene ſunt manipulares mei.
Sed illum uocabo: heus ſceledre niſi negocium.
Progredere ante ædis: te uocat palæſtrio.
Lu. Non opera eſt ſceledro. Pal. quid iam? Luc. ſorbet dormiens:
Pal. Q uid ſorbet? Lu. illud ſtertit uolui dicere: ſed quia
Conſimile eſt: quod ſtertas quaſi ſorbeas. Pal. eho an dormit
Sceledrus intus. Luc. non naſo quidē. nam eum magnum clamat
Tetigit calicē: clāculū dimiſit nardini unam amphorā celarius.
Pal. Eho tu ſceleſte: qui illi ſuppromus es. Luc. quid uis?
Pal. Q uid libitū eſt illi cōdormiſcere? Luc. oculis opinor. Pal. nō te
Iſtuc rogito ſcelus: procede huc: periſti iam niſi uerum ſcio
Prompſiſti tu illi uinum? Lu. non prompſi. Pal. negas?
Lu. Nego hercle uero: nam ille me uetuit dicere.
Neq; equidem fœminas octo exprompſi in urceum.
Neq; ille hic calidum exuunt in prandium.
Pal. Neq; tu bibiſti. Lu. dii me perdant ſi bibere potui.
Pal. Q ui iam? Lu. quia enim obſorbui: nam nimius calor
Comburebat gutturem: alii ebrii ſunt poſtquam potarunt:
Pal. Bono ſuppromo cella credita. Lu. tu hercle idem faceres.
Si tibi eſſet credita: quoniam emulari non licet: nunc inuides.
Pal. Eho an unquam promſit antehac? reſponde ſcelus
Atq; ut tu ſcire poſſis dico tibi: ſi falſa dicis excruciabere.
Lu. Ita uero ut tu ipſe me dixiſſe dictites: poteſt ſagina
Ego eiciar cellaria: ut tibi prompſeris alium ſuppromum pares.
Pal. Non ædepol faciam: age: loquere audacter mihi.

Lu. Nunquā

Lu.Nunquam ædepol uidi promere uerum hoc erat.
Mihi imperabat:ego promebam:poſtea
Hic illi cælebri capite ſiſtebas cadi.
Sed in cella erat paulum nimis loculi lubrici.
Ibi erat bilibris aqualis:hic propter cados
Ea ſæpe decies complebatur die.
Iam plenam atq; inanem fieri:plenam a ſummo
Vbi bacchabatur auia:quaſſabant cadi.
Pal.Abi abi intro iam:uos in cella uinaria
Bacchanal facitis:iam hercle ego herum adducam foris.
Lu.Perii excruciabit me herus.domum ſi uenerit.
Quom hæc facta ſcibit:quia ſibi non dixerim
Fugiam hercle aliquo.at hoc indie extollam malum.
Ne dixeritis obſecro huic:uoſtram fidem
Pal.Quo tu agis? Lu.miſſus ſum alio iam huc reuenero.
Pal.Quis miſit? Lu.philocomaſium.Pal.abi actutum redi.
Lu.Quæſo tamen tu meam partem infortunii.
Si diuidetur me abſente:accipito tamen.
Pal.Modo intellexi quam rem mulier geſſerit.
Quia ſceledrus dormit:huc ſubcuſtodem ſuum
Foris ablegauit:dum eapſe huc tranſire placet.
Sed periplectomenus quam ei mandaui mulierem
Nimis lepida forma ducit:di hercle hanc rem ut iuuant
Quam digne ornata incedit:haud meretricie.
Lepide hoc ſuccedit ſub manus negocium.

Periplectomenus. Milphidippa. Acrotelantiũ. Palæſtrio.

PEm omnem accedere te ut uelim mea milphidippa
Domi demonſtraui in ordine hanc fabricam: fallaciaſq;.
Minus ſi tenetis:denuo uolo præcipiatis plane
Satis ſi intelligitis:aliud eſt quod potius fabulemur.
Mil.Stulticia atq; inſipientia non fallacia ſit:
Me ire in opus alienum:aut tibi meam operam pollicitari.
Si eam opificinam neſciam aut mala eſſe fraudulenta.
Per.At melius monerier.Mil.meretricem cõmoneri

gereth poſtea.¶ Hic illi celebro capite ſiſtebas cadi.Omnia mẽdis & erroribus ſcatent:nec mihi uiſum ẽ ad oẽm emẽdationẽ eſſe feſtinãdũ: ꝓpea huius ſcenæ errata nonnulla omiſimus & cõſulto ptráſiuimus: ne forte nos arguant qui quãq; poſt nos inuenerint meliora.¶ Voſtraȝ fidem.Scilicet imploro. Aqualis

Quantas res turbo. Paleſtrio ſciſcitari uolẽs qd agat ſceledrus longiorẽ cũ lucriõe puero habet orationẽ de re familiari.¶ Cõcubinã militi.nẽpe philocomaſiũ. ¶ Si centuriati.i.bñ parati & expediti:quaſi ſub cẽturione uñ & ſub cẽturiarii.Do.ſuccẽtuarii dicunt q explẽdæ gratia ſubiiciũt ſe ad ſupplemẽtũ ordinũ:& eſt tráſlatio a re militari. Manipulares mei ideſt milites ſub eodẽ manipulo.¶ Tetigit calicẽ.i.potus ẽ ac ebri⁹.¶ Dimiſit nardini unã amphorã cellari⁹.i.q cellæ uinariæ ꝑeſt uinũ e nardo cõcinatũ dimittit. Eiuſmodi nãq; uinũ cõfert ſtomacho & capiti atq; iteſtinis.quo aũt cõcinet agit Dioſcorides.nardus uero alia indica ſyriaca alia celtica.¶ Qui illi ſub ꝓmus.hoc ẽ qd tu ei q ſub ꝓmus es ꝑbes:eſt.n.ſub ꝓmus ꝓmi locũ hñs ꝓmus q pœnario ꝑeſt.¶ Neq; equidem cœnicas. Cœnix quoq; cyathis implet apud alios totidẽ ſextariis.¶ Exuxit.hauſit.i.potauit ab ex & ſugo.¶ Bono ſub ꝓmo. Ironicos dictũ:& ꝑinde uultuoſe legẽdũ eſt.¶ Sagina ego eiiciar celaria.i. poſt ego careã illo pingui:& illa facultate q̃ mihi in cella uinaria ẽ.¶ Ille celebri capite.i.frequẽti ob ductu capitis.¶ Aqualis.uas quo aqua manibus infundit.¶ Propter cados. iuxta cados:qd ſit cadus ſupra dictũ eſt. Vbi bacchabat obuia.i. ubi ad bacchationeȝ inuitabat occurrens.¶ Bacchanal facitis. locũ ubi baccho ſacrificetur.¶ Extollam.i.auferaȝ.uel differã producãq;:ut ipſe in pœnulo omnis extollo ex hoc die in alium diem No.ſnia.¶ Sub cuſtodem ſuum.i. qui loco cuſtodis eſſet.¶ Hanc rẽ iuuant.huic rei ſuccurrunt. ¶ Succedit ſub manũ ex noſtra euenit ſententia.

VALLA

Bacchanal.

Sibi nõ dixerim.

PEm omnẽ.Iam ornat & compoſuerat periplectomenus mulieres: quorũ altera acrotelantium uicem gerebat

BERN. SARA. VENE.

matronæ. Milphidippa altera ancillæ gerebat imaginē: hæ una cū palleſtrione militē glorioſum ſuis uerſabunt dolis. ℭ Quin ego fruſtro. Vel fruſtror. ℭ Poſtq̄ adhibeř. Scilicet cœpi uel lege adhibui. ℭ Tibi dixi miles queādmodū potis ē ſolus dare. Oio mēdoſus loc⁹ ē: ſed ut ſenſus recte cōueniat cū ſubſequēti ſic adiuuandū cenſeo: tibi dixi milies queādmodū potis eſt ſolus: uel adde uel ſubintellige rem cōfectam dare: nā quod ſubſequiť facile cōmonet talē ſenſum his uerbis debe ri: dicit. n. at nemo ſolus ſatis ſapit quod nimiꝝ ueꝝ ē niſi alterius cōſilio ſuccurrať. ℭ Peioribus. cōueniunt. i. aptæ ſunt ad peiora facinora ſubeunda. ℭ At tua p̄cepta. Scilicet docui oia. ℭ Materiari⁹ remorať faber. Perſtat in trāſlatiōe & metaphora: ē. n. faber materiarius q ligna parare & ſubminiſtrare opi faciūdo debet. ℭ Miruſt. Pro miꝝ ē. ℭ Cincinatū. Capillos habētē itortos & criſpos. ℭ Vnguētatū. Odoribus unguētoꝝ pfuſum. ℭ Nū ille ēt nouit? Scilicet te ut tu noſti illum? ℭ Age periplectomene. Loqť pallæſtrio. ℭ Quid tibi mittā muneris? Hoc ad mulierē cōuerſus dicit: quā donari munere polliceť: ſi demandatū negociū cōfecerit: ppea illa rn̄dit nulli alii rei operam dare.

Mulieri malæ & malicioſæ memoria ē ſempiterna.

VALLA

Em omnem accedere. Periplectomenus milphidippā & acrotelātiū adducit mulieres ut ab ipſo inſtruātur paleſtrione, quo dolis miles decipiať ad ablegandam a ſe concubinā. ℭ Eam opificinam: ad opus efficiendum meam actionem. ℭ Magis referat: ideſt interſit. ℭ Mihi clā eſt: neſcio. ℭ Queādmodum potis eſt. ideſt queādmodum poſſibile ſit hominem fallere. Eſt enim prouerbialiter dictum oleas dare: q̄ foris amaritudinem habeant intus ſanſas duriſſimas nulli uſui nuclero. ℭ Regionē fugere conſilii. locum non tenere. ℭ Meminiſſe nequeunt. Vnde illud uetus adagium eſt. Nec mulieri nec gremio credi oportere. q̄ & illa incerti & leuis animi eſt: & plærunq; in gremio poſita cum in obliuionem uenerunt pro exurgentiū procidunt. ℭ Mecum conuenit. cōtrouerſiam habet nullam. ℭ Noſter architectus, fabricator noſtrarū machinaꝝ.

Cōmeminere.

Liniatā.

Materiarius.

Cincinatum.

Inſiſte hoc negocium

Quam ſane magis referat: nihil clam eſt: quin ego fruſtro.
Poſtquā adhibere auris meas ad tuam moram orationis.
Tibi dixi miles queādmodum potis eſt ſolus dare.
Per. At nemo ſolus ſatis ſapit. nam ego multos ſæpe uidi
Regionem fugere conſilii: priuſquam reperta habere.
Acr. Siquid faciendum eſt mulieri male atq; malitioſe:
Ea ſibi immortalis memoria eſt meminiſſe & ſempiterna:
Si bene: aut quid fideliter faciundum ſit: eadem ueniunt
Obliuioſe extemplo ut fiant: meminiſſe nequeunt.
Per. Ergo iſtuc mecum conuenit: nobis faciundum utrunq;.
Nam id proderit mihi malitia male quod facietis ambæ.
Acr. Dum neſcientes quid bonum faciamus: ne formida.
Per. Mala nulla meretrix eſt. Acr. ne paue peioribus conueniunt.
Per. Ita uos decet conſequimini. Pal. ceſſo ego illis obuiam ire.
Venire ſaluum gaudeo. lepide hercle ornatus incedit.
Per. Bene opportuneq; obuiam is palæſtrio. tibi adſunt
Quas me iuſſiſti adducere & quo ornatu. Acr. heus nr̄. Pal. eſto
Palæſtrio acrotelantium ſalutat. Acr. quis hic homo eſt
Qui tam pro nota nominat? Per. hic noſter architectus eſt:
Acr. Salue architecte. Pal. ſalua ſis. ſed hic mihi ecquid hic te
Ornauit præceptis? Per. probe meditatam utranq; duco:
Pal. Audire cupio queādmodum: ne quid peccetis paueo.
Per. At tua præcepta: de meo nihil his nouum apposui.
Ac. Nempe ludificari militem tuum herum uis? Pal. exlocuta es.
Acr. Lepide & ſapienter commode & facete res paratæ.
Pal. Atq; huius uxorem te uolo aſſimulari. Acr. fiat.
Pal. Quaſi militi animum adiceris: ſimulare ſic futurum:
Quaſi quæ hæc per me interpretem & tuam ancillam curetur
Acr. Bonus uates poteras eſſe: num quæ ſunt futura uides.
Pal. Quaſi q̄ anulum hunc ancillula tua abs te detulerit ad me.
Quem ego militi darem tuis uerbis. Acr. uera dicis.
Pal. Quid iſtis nunc memoratis meliuſt cōmeminere.
Acr. Nam mi patrone hoc cogitato ubi probus eſt architectus
Bene liniatam ſi ſemel carinam conlocauit.
Facile eſſe nauem facere: ubi fundata bene & ſtatuitaſt.
Pal. At ſunt ebrii architecti: qui te amant ut imperiti.
Ac. Si non nos materiarius remoratur faber ad opus quidem
Noui indolem noſtri ingenii: cito erit parata nauis.
Pal. Nempe tu nouiſti militem meum herum? Acr. rogare. miruſt
Populi odium quid ni nouerim: magnum dicunt cincinatum
Mœchum unguentatū. Pal. num ille etiam nouit? Ac. nunq̄ uidit
Qui nouerit me: quis ego ſum. Pal. nimis lepide fabulare.
Eo poterit uerum lepidius pol fieri. Acr. potine ut hominem
Mihi des: quieſcas cætera ni ludificata lepide
Culpam omnem in me impingito. Pal. age igitur intro abite.
Inſiſtite hoc negocium ſapienter. Ac. alia cura
Pal. Age perhiplectomene has duc nūc intro: ego ad forum illum

Conueniam

Conueniam:atq3 illi hunc anulum dabo:atq3 prædicabo
 tua uxore mihi datum:eamq3 illum deperire
Hanc ad nos'q̄ extemplo a foro ueniemus:mittito:
 uaſi clanculum admiſſa ſit.Per.faciemus:alia cura.
Pal.Vos modo curato:ego illum probe iam oneratū huc accibo.
er.Bene ambula.bene rem gere.at ego hoc efficiam plane.
t concubinam militis meus hoſpes habeat hodie.
tq3 hincathenas abeat hodie hunc dolum dolamus
 uid tibi ego mittam muneris.Acr.dat ne alii mulier operam?
er.Lepidæ ſunt & comes ſunt.Acr.confido iam futurum
bi facta erit collatio noſtrarum malitiarum
aud uereor ne nos ſubdola perfidia peruincamur
bimus ergo intro:hæc uti meditemur.Per.cogitate
e quid ubi miles uenerit titubetur.Acr.tu morare.
t acurate & cōmode hoc quod agendum eſt ſequamur.

Pyrgopolinices.Pallæſtrio.

Olupeſt quod agas:ſi id procedit lepide ex ſententia.
Nam ego hodie ad ſeleucum regem miſi paraſitū meum
Vt latrones quos conduxi:hinc ad ſeleucum duceret
 ui eius regnum tutarentur:mihi dum fieret ocium.
al.Q uin tu tuam rem cura potius q̄ ſeleuci:quæ tibi
onditio noua & luculenta fertur per me interpretem.
yr.Immo omnis res poſteriores pono:atq3 operam do tibi.
oquere:auris meas profecto dedo in ditionem tuam.
al.Circunſpicito dum:nequis noſtro hic auceps ſermoni ſit:
am hoc negocii clandeſtino ut agerem mandatur mihi.
yr.Nemo adeſt.Pal.huc arabonem amoris primum a me accipe
y.Q uid hic unde eſt?Pal.a luculenta atq3 feſtiua fœmina.
 uæ te amat:tum quæ expetiſcit pulchram pulchritudinem.
ius nunc mihi anulum ad te ancilla porro ut ferrem: dedit.
y.Q uid ea ingenua an feſtuca facta:ſerua an libera eſt?
al. Vah ego ne ut ad te ab libertina eſſe auderem internuncius.
 ui ingenuis factis reſponſaret:req3 ab ſe cupit uti (tis
yr:Nupta iſta an uidua?Pal. & nupta & uidua.Py.quo pacto po/

machinarum. ℭ Elocuta es. dixiſti quod ſentio. ℭ Animū adieceris, adamaueris. ℭ Cōmeminere.anti/que dictum ꝙ nunc cōmeminiſſe. ℭ Bene liniatam.lini filio nēpe ad perpendiculū actam. ℭ At nō ſunt ebrii architecti.leptote figura eſt:id/eſt ſunt integri. ℭ Qui te armant nec imperiti: ideſt non ſunt neſcii qui te communiunt. ℭ Materia/rus remoratur.qui materiam para/uit in mora detinet. ℭ Dicunt cinci natum.Cæſarie comptu3. cincinus enim intortus ferro capillus. unde & quē græci comœten uocant.Pli. ſtellam crinitam.At Cicero cincinā. ℭ Mœchum unguentum. adulte/rum unguentis delibutū. ℭ In me impingito.mihi imputato. ℭ Do/lum dolamus.Paramus ad perficiē dum:tranſlatione ſumpta a materia quæ primo dolatur poſtea leuigat̄. ℭ Vbi miles uenerit.cū inquit mi/les acceſſerit ne qua ueſtrū titubet. — A.I.Ac/ciebo.

Olupeſt.Iam palleſtrio militem herum cōuenerat eiq3 falſo ſuggeſſerat amatū iri a uicini uxore:ſ3 ille ut glorioſus uult uideri maioribus rebus intentū eē. ℭ Hunc arabonē amoris. Ideſt pi/gnus amoris:nā anulum tanquam a muliere miſſum dedit. ℭ An feſtu ca facta.Ideſt uirga prætoria quæ ēt uocabatur uidicta:qua quis fiebat liber ut alibi diximus.Perſius.uindi cta poſtquā meus a prætore receſſi: & idem.Nō in feſtuca lictor quam iactet ineptus. ℭ Hæc celox. Celo/cem ancillam dicit quæ propriæ po teſt tanquā ſcaphæ eunti & redeūti comparari:dum internuntia it atq3 redit:dictum eſt quid ſit celox bre/ue nauigii genus celocem rhodi pri mum inuenerunt.ut lembum cyre/nenſes & cymbam phœnices.ut au tor Plini. ℭ Phitecrium & ſpintur/nicium:ſpinturnix genus auis dicit̄ Feſto turpis figuræ:dicit en3 ancil lam præ hera ſua.i. in comparatio/ne illius quæ formoſiſſima erat tur pē potius uideri q̄ pulchrā. ℭ Ocu lis atq3 aucupium auribus facere. ℭ Quaſi ſagatius odoraretur quid illi rerum agerent. — BERN. SARA. VENE. — Auceps ſermoni noſtro. Clādeſti no. Arrabo/nem.

Olupeſt qd'agas.Palcſtrio pyrgopolinicē cōueniens cōminiſcitur eſſe mulierem quæ illū depeat dediſſeq3 anulū ad ipm p̄ferēdū ſui amoris monumen — VALLa

tũ.❡Vt latrones quos cõduxi:ſate lites dicitur latrones appellati paulo ante abunde dictum eſt. Lepide ex ſnia cõcine ut uelis. ❡Poſteriores pono,poſt hñdas puto. ❡Auceps ſmoni.i.arbiter locutiõi. Clã deſtino.occulto: Hũc araboné.i. pro arabone.hoc ẽ arra quo uerbo utũť iuriſcõſulti. Ea igenua.i.nata libera. ❡An feſtuca.i.fcã ĩ libertatẽ ducta.Nã feſtucã uidictã.i. uirgã q̃ manu mittebanť ſerui. Perſius.Hic hic qđ q̃rimus hic ẽ,nõ i feſtuca lictor quã iactat ieptus. A uindicta uidiciæ dcẽ.uidiciæ appellanť res eæ de qb⁹ cõtrouerſia eſt:de qbus Cincius ſic ait:uindiciæ olim dicebanť q̃ ex fundo ſũptui in ius allatæ erãt. Seruius Sulpici⁹ uindiciã eſſe ait ab eo q uindicať res ex controuerſia. Feſtuca nãq; uirga dŕ. Columella lib.x.In hãc rẽ liquida rubrica qua tũc feſtucis illitis contigerit. Diuus Hieronymus de regimine præfecturæ ſacerdotio.Heu imundo ſpiritu pleni qd conamini de oculo fratris feſtucã extrahere q fertis cõtinue in ueſtro trabẽ.Cæſar ĩ quarto cõmẽtario de rebus ſuis geſtis ĩ galiis. In rõne pontis hæc cũ machinationibus ĩmiſſa ĩ flumine defixerat:feſtuciſq; adhæſerat nõ ſublicæ mõ directæ ad ppẽdiculũ: ſed pnæ ac faſtigiatæ. ❡Libera an ſerua ẽ.ita correximus.num libera mulier an ſeruitutem ſeruit. ❡Ab libertina eſſe auderem internuncius. palam eſt libertinam dici quæ olim ſerua.inter nuntius qui nuncius inter aliquos ultro citroq; cõmeat. ❡Quo modo potis.quo modo id poſſibile. ❡Dones habere.Dones ut habeat ſibi. ❡Vah delicatus.ſubaudi es,i. nimium delinquis te ipſum.nam a delinquẽdo. ❡Hæc celox illius ẽ: ideſt miniſtra:ut celoces aliis ſubiiciuntur nauibus. ❡Phœnicopterigiũ hæc ẽ.i.paruula phœnicopterix:q̃ a purpureis aliis nomẽ habet. ❡Et ſpiturniciũ.i.puula ſpiturnix. Feſt.ſpiturnix ẽ auis gen⁹ turpis figuræ occurſatrix artificũ pdita ſpiturnix ea græce dŕ ut ait ſãtra σπηϑανησ.Pli.i.x.đ icẽdiaria.alii ſpinturnicẽ eã uocãt: ſed hæc ipſa q̃ eẽt iter aues q ſe ſcire diceret nõ inueni.

Quis ea eſt.
Demoritur te.
Affatim
Celox.
Bellula.
Pitheciũm.
Spinturnicium.
Veſpi uiuat ſuo.

BERN. SARA. VENE. I Am ne ẽ ã ædis exit milphidippa ãcilla ludificatura militẽ. Qui ueſpi uiuat ſuo. Hi dicũtur

Vidua & nupta eſſe eadẽ?Pal.quæ adoleſcens nupta ſit cum ſene
Py.Euge.Pal.lepida & liberali forma eſt.Py.caue mendacium.
Pal.Ad tuã formã illa una digna eſt.Py.hercle pulchru; prædicas
Sed quis ea ẽ?Pal.ſenis huius uxor periplectomenis.Py.pxumo.
Pal.Ea demoritur te:atq; ab illo cœpit abire:odit ſenem.
Nunc te orare atq; obſecrare iuſſit:ut tui copiam ſibi
Poteſtatemq; facias.Py.cupio hercle equidem:ſi illa uult.
Pal.Quæ cupit.Py.quid illa faciemus concubina quæ domi eſt?
Pal.Quin tu illam iube abs te abire quo lubet:ſicut ſoror
Eius gemina uenit epheſum:& mater.arceſſuntq; eam.
Py.Ain tu aduenit epheſum mater eius?Pal.aiunt qui ſciunt.
Py.Hercle occaſionem lepidam ut mulierem excludam foras.
Pal.Immo uin tu lepide facere?Py.loquere & conſilium cedo
Pal.Vin tu illam actutum amouere a te ut abeat per gratiam
Py.Cupio.Pal.tum te hoc facere oportet:tibi diuitiaꝶ affatim eſt
Iube ſis aurum atq; ornamenta:quæ illi inſtruxiſti mulieri
Dones habere:auferre abs te quod lubeat ſibi.
Py.Placet ut dicis:ſed ne iſtam amittam:& hæc mutet fidem
Vide modo.Pal.uah delicatus:quæ te tanquã oculos amet.
Py.Venus me amat?Pal.at tace:aperiuntur fores cõcede huc clanculum
Hæc celox illius eſt quæ hic egreditur internuncia.
Py.Quæ hæc celox?Pal.ancillula illius eſt:quæ hic egreditur foras
Quæ anulum iſtunc attulit:quem tibi dedi.Py.ædepol equidem
Bellula.eſt.Pal.phitecrium hæc eſt præ illa & ſpinturnicium.
Viden tu illam oculis mature facere:atq; aucupium auribus?

Milphidippa.Pyrgopolynices Palæſtrio.

I Am ne eſt ante ædis hircus:ubi eſt ludificandus mihi.
Diſſimulabo:hos q̃ſi nõ uideam neq; eſſe hic etiã:dũ ſciã
Pyr.Tace ſubauſcultemus ecqui de me fiat mentio.
Mil.Nũc qs nã hinc prope adeſt qui rem alienã potius curet q̃ ſuã
Qui aucupet:quiq; quidem ueſperi uiuat ſuo.
Eos nunc homines metuo mihi:ne obſint:ne ue obſtent uſpiam
Domo ſi ibit.ac dum huc tranſiuit.atq; huius cupiens corporis eſt:
Quæ amat hunc hominẽ nimiũ lepidum:& nimia pulchritudine.

Militem

Militem pyrgopolynicem.Py.ſatin hæc quoq; me deperit.
Meam laudat ſpeciem:ædepol huius ſermones haud cinerē q̄ritāt
Pal.Quo argumento?Py.qa.n.loquitur laute & minime ſordide.
Tum autem illa ipſa eſt nimium lepida nimiſq; nitida fœmina.
Hercle uero iam adlubeſcit primulum palæſtrio.
Pal.Prius neq̄ illam oculis tuis.Py.Video id quod credo tibi:
Tum hæc elocuta.illa āt abſens abigit me:ut amē.hercle hāc qdem
Pa.Nihil tua amaſſis mihi hæc deſpōſataſt.tibi ſi illa hodie nupſerit
Ego hanc cōtinuo uxorē ducam.Py.qd ergo hanc dubitas colloq?
Pal.Sequere hac me ergo.Py.pediſequus tibi ſum.Mil.utinā cui⁹cā
Foras ſum egreſſa:conuen iendi mihi poteſtas eueniat.
Pal.Erit:& tibi exoptatum obtinget:bonū habe aīum:ne formida
Hō qdem eſt qui ſcit quod queris uni ſit.Mil.quē ego hic audiui?
Pal.Socium tuoꝝ cōſilioꝝ & participem cōſiliariū.Mil.tū pol ego
Id quod cælo haud cælo.Pal.immo etiam ſed non cælas.
Mil.Quo argumento?Pal.īſido cælas:ego ſum tibi firme fidelis.
Mil.Cedo ſignū ſi hoc ueꝝ eſt.Pa.amat mulier quædam quendam
Mil.Pol iſtuc qdē multæ.Pal.at nō multæ de digito domū mittunt
Mil.Enim cognoui nunc:feciſti modo mihi ex procliuo parem
Sed hic nū qs adeſt?Pal.uel adeſt:uel nō.Mi.cedo te mihi ſole ſolū.
Pal.Breui an lōginquo ſermōe?M.tribus uerbis.Pal.iā ad te redeo
Pyr.Quid ego hic aſtabo tantiſp cū hac forma:& fcis:ſi ſic fruſtror
Pal.Patere atq; inſta.tibi ego hāc do opam ꝓperādo.Py. excrucior
Pal.Pedetentim tu hæc ſcies:tractare ſoles haſce huiuſmodi meritis
Age age ut tibi maxime concinus:nullum eſt hoc ſtolidius ſaxum.
Redeo ad te conſilium quaſi hunc depereant.Mil.teneo iſtuc.
Pal.Conlaudato formam:& faciem:& uirtutes commemorato.
Mil.Ad eam rem habeo oēm faciem tibi ut dudū iam demōſtraui
Tu cætera cura & contempla:& de meis uenator uerbis. Py.aliquā
Mihi ptem hodie operæ des deniq; iā tandem ades illico. Pal.aſſu3
Impera ſi quid uis.Py.qd illa hæc narrat?Pal.tibi pol ſe lamentari
Ait illam miſeram cruciari:& lachrumantem ſe afflictare:quia
Tis egeat:quia te careat.ob eam rem huc ad te miſſaſt.
Py.Iube adire.Pal.at ſcin quid tu facias:facito faſtidii plenum:
Quaſi non lubeat.me inclamato:quia ſic tam uulgo uulgem.
Py.Memini & præceptis parebo.Pa.uoco ergo hanc:quæ te q̄rit?
Py.Adeat ſi quid uult.Pa.ſi quid uis adi mulier.Mil.pulcher ſalue
Py.Meū cognomentū cōmemorauit:dii tibi dent quæcūq; optes.
Mi.Mecum ætatē exigere ul liceat.Py.nimiu3 optas.Mi.nō me dico
Sed herā meam:quæ te demereř.Py.multæ aliæ idem iſtuc cupiunt
Quibus copia non eſt.Mil.ecaſtor haud miꝝ ſi te habes carum:
Hominem tam pulchrum:& præclara uirtute:& forma:factis.
Py.Heus dignior fuit qſq̄ hō q eſſet.Pal.non hercle hūanū ē credo.
Nam uulturio plus humani credo eſt.Py.magnum me faciā nūc.
Quoniam illæc me conlaudat.Pal.uidē tu ignauū ut ſeſe inferat
Quin tu huic reſponde?hæc illa eſt:ab illa quam dudum.
Py.Quæ ab illa:nā ita me occurſant multæ meminiſſe haud poſſū

Hi dicunř ſuo uiuere ueſpi q in diē uiuunt.neq; ꝓſpiciunt qūo ſibi deīceps uiuēdū ſit:neq; ullum ſibi uiuendi genius cōſtituerunt: quod eſt hois deſidis & īprudētis. ¶ Domo Si ibit uel iuit nō uult nomen proferre ut recte uideař in ſuſpitiōe uerſari:ne audiatur a quoppiā:ſed cu3 militē uidit auſcultare quæ dicit illu3 palā noīat:laudatq; a pulchritudine:ut magis illum faciat inſanire. ¶ Haud cinerē q̄ritāt.Quaſi ñ ſint paruifaciēda & pereūda lepida uerba mulieris. ¶ Adlubeſcit:Placere incipit. ¶ At nō multæ mittūt de digito:His uerbis īnuit a muliere miſſu3 anulū militi. ¶ Feciſti ex ꝓcliuo parē.i.rē dubiā:manifeſtā. ¶ Quid ego illic aſtabo.Incipit miles turgeſcere & uana de ſe opione fruſtrari: ſed notēt interea lecturi adoleſcētes qđ dixit cedo te mihi ſole:nā ueteres in dandi caſu nō ſoli tm̄ ſed ſoli ſole ſolo.& ita in genitiuo ut p oēs caſus. ¶ Patere atq; inſta.Meli⁹ adſta:& lege hunc uerſiculu3 ſic:Tibi ego hanc do opam ꝓperādo:ita ut miles poſtea loquař excrucior:dein de pallæſtrio. Pedetētī tu hæc ſcies ſ.amoris labores & cruciat⁹. ¶ Age age.Militē hortař ut magnifice ſe inferat.& deinde ad ſpectatores conuerſus ingt:nullū eſt hoc ſtolidius ſaxū:accuſat.n.militis fatuitatē. Redeo ad te.Nunc ad milphidippam. ¶ Quaſi hūc depeat.ſ.hera tua adſimulato. ¶ Tis.Pro tui. ¶ Aetatē Diu. ¶ Exigere.i.agere.Virgil.Oēs ut tecū meritis ꝓ talib⁹ ānos exigat. ¶ Demereř.Deauget ut apđ Quitilianū legiř:ut pleniori obſeqo demererer amantiſſimos mei.Nō Hercle humanū eſt credo.Laudat pñtem: deinde ad ſpectatores cōuerſus hominē deludit. Ab illa quā dudū.ſ. dixerā. ¶ Quæ ab illa? Quaſi non meminerit. ¶ Nō hic ſuo ſeminio q̄q̄ ꝓculenā ꝑtituruſt:Eſt alia uerior lectio:qcq̄ porculenæ īꝑtituruſt: iocoſa.n.metaphora:nā cū ipm̄ uerrē appellauerit porculenæ dicit nō uelle qcq̄ ipartiri.i.cū porculena cōmiſceri. ¶ Talē philippū.ꝑ philippeū nā auꝝ philippeū tūc maxio erat i ꝑcio. ¶ Argēti mōtes:Sermo hypbolic⁹ & ꝑ pſonis ridiculus. Quid ego?ſ.ñ deludo? Vi ſublect⁹:Meli⁹ ni ſublect⁹.i.nō delulus? ¶ Ex ope: Ex thea nā antiqor hic fuit iuppiter

Adlubeſcit.
Pediſequus
Cælas infido.
Solæ mihi.
Pedetē
Tis.
Cognomentum A.l.Demoriř te Vulturio

ex thea qui dictus eſt olympius ex ſaturno:alter enim fuit cœli frater qui in creta inſula regnauit multa gloria inferior: uide Diodorum. ¶Opera eſt mihi:ideſt ſolicita ſum & negocioſa. ¶Habit ſocilitum.ideſt negocium & moleſtiam exhibet. ¶Cordate.Memoriter & ingenioſe. ¶Præuortemur.Operam dabimus:ante alia curabimus.

VALLA

IAm eſt añ ædis hircus. Milphidippa acrotelantii ſerua accedit palæſtrione duce ad militẽ: q̃ dñam ſuã acrotelantiũ ei cõciliat.Hircũ militẽ uocat:qđ hirco par fœtore uideať. ¶Qui aucupet.i.obſeruet. ¶Veſpi iuuat ſuo.i.q iuuat ſuo ære ut ſit ablatiui caſus ueſpi.nã admonuimus ſupra ẽt tertiæ declinationis inueniri:ſin ue/
ſpi aduerbiũ eſt ſuo erit ſubſtantiuũ
notariq; liberꝶ hoīez uoluit. Haud
cinerem quæritant:ideſt mori no/
lunt:quia nolunt amburi digni inq̃
ne intereant. ¶Adlubeſcit primu/
lum.hoc eſt hoc ipſo principio pla
cet mihi. ¶Tu amaſſis.amaueris.
Cedo te mihi ſole ſolũ.ſole antique
dcm̃ pro ſoli. ¶Nullũ eſt hoc ſtol/
lidius ſaxũ.hæc ſecũ palæſtrio cum
militis ꝑ properã uidet cupiditatez.
¶De meis uenator uerbis: Augu/
rator cõiectator. ¶Quid illa.ſubau
di ait.Eſt.n.elipticos dcm̃ cui rñdet
palæſtrio. ¶Hæc narrat tibi pol ſe
lamentari.i.q̃ri de te ꝙ ſe paruipen/
das. ¶Quia tis egeat.tã.n.tui q̃ tis
dicimus. ¶Faſtidii plenũ.ſupbiæ
& arrogãtiæ. ¶Me inclamato. Ci.
dixit metuo ne mihi inclametis. er/
go & inclamo te & tibi dicimus.i.
repræhẽdo. ¶Vulgo uulgem. Ar/
chaiſmos ideſt omnibus aperiam.
¶Te demereť.merita ẽ ut tibi con
iũgatur. ¶Nam uulturio. & uul/
turi cuius nominatiuus uultur &
uulturis & ulturitis:ut paulo añ me
morauimus. ¶Plus humani cre/
do.Nam uultur ueſcitur cadaueri/
bus. ¶Vt ſe ſe inferat.ideſt ſuperbe
adueniat:& hæc ſecum paleſtrio.
¶Qua ab illarum:Anaſtrophe ẽ
pro a qua illarum. ¶Ita ne occur/
ſant.& me & mihi dicimus occur/
ſant. ¶Ab tui cupiente. ab ea quæ
te concupiſcit. ¶Huic porro:ideſt
palæſtrioni. ¶Illi fers ſuppetias.ni
ſi ſuccurras amanti. ¶Animum
deſpondebit: morte periclitabitur.
¶Interdixi.uetui prohibui. ¶Pol
liciteris operam.ne omnibus palaz
facias. ¶Huic uerri.porco nondũ
caſtrato.nam caſtrati maiales dicun
tur. ¶Suo ſæminio. & ſeminium
& ſementis & ſemen diciť. ¶Por/
culenam parituruſt.a porco porcu
lenam quaſi a diminutiuo porculo
fecit. ¶Aetna mõs non æque altꝰ.
mõs iqt in ſicilia ætna mõti militis
argẽti cõpatꝰ poterit ſupari altitudĩe
¶Ni ſubleсꝰ.i.effluẽs & uanus:nã
& ſupra ſubleſtã fidẽ dixit fluxam.
¶Rñdes aliq̃d. ſubaudi mulieri.
¶Riſu.

Suppe/tias fers.

Seminio Porculenam.

Poſtri/duo. Iuppiter ex ope.

Mil.Ab illa quæ digitos deſpoliat ſuos.& tuos digitos decorat.
Nam hunc anulum ab tui cupiente huc detuli huic porro.
Pyr.Quid nũc tibi uis mulier memora.Mi.ut q̃ te cupit:eã ne ſper
Quæ per tuã nunc uitam uult ſit:nec ſit ſpes:in te uno ẽ. (nas
Pyr.Quid nũc uult?Mil.te cõpellare:& complecti:& contrectare.
Nam niſi tu illi fers ſuppetias iam illa animum deſpondebit.
Age mi achilles:fiat quod te oro:ſerua illam pulchram pulchre.
Exprome benignum ex te ingenium mi uir cape occiſor regum.
Py.Heu hercle odioſas res:quotiẽs hoc tibi uerbero ego interdixi.
Meam ne ſic uulgo polliciteris operam.Pal.audin tu mulier.
Dixi hoc tibi dudum:& nunc dico:niſi huic uerri affertur merces.
Non hic ſuo ſeminio quãquã porculenam partituruſt.
Mi.Dabiť q̃tũ ipſus ꝑcii poſſet.Pa.talẽtũ philippũ huic opus auri ẽ
Minus a nemine accipiet.Mil.heu ecaſtor nimis uile eſt tandem.
Pyr.Non mihi auaritia unq̃ innata eſt:ſatis eſt diuitiarum
Plus mille auri:mille eſt modioꝶ philippei. Pal. præter theſaurum:
Tũ argẽti mõtes nõ maſſas hẽt:ætna mons nõ æque altus. (ctus?
Mil.Heu ecaſtor hoīem piurũ?Pal.ut ludo? Mil.qd ego?ni ſuble/
Pa.Scite.Mi.ſed amabo mitte me actutũ.Pal.qn tu huic rñdes aliqd
Aut facturum aut nõ facturum:qd illã miſeram tantum excrucias?
Quæ nunq̃ male de te merita eſt.Py.iube eam exire huc ad nos.
Dic me omnia quæ uult facturꝶ.Mil.facis nunc ut facere æquum
Quæ te uult eandem tu uis.Pal.nõ hic inſulſum habet ingenium.
Mil.Quunq; me oratricem non ſpreuiſti ut exorarem ex te.
Quid eſt ut ludo.Pal.nequeo hercle qdem riſu meo moderarier.
Ob eam cauſam huc abs te auorti.Py.non ædepol tu ſcis mulier
Quãtum ego honorẽ nunc illi habeo.Mil.ſcio:& iſtuc illi dicam.
Pal.Cõtra auro alii hãc uẽdere potuit operã.Mi.pol iſtuc tibi credo
Pal.Meri bellatores gignuntur:quas hic prægnantis fecit.
Et pueri annos octingentos uiuunt.Mil.ue tibi nugator.
Py.Quin mille annorum perpetuo uiuũt ab ſæculo ad ſæclum.
Pal.Eo minus dixi:ne hæc cenſeret me aduorſum ſe mentiri.
Mil.Perii:quot hic annos uiuet:cuius filii tam diu uiuunt.
Pyr.Poſtriduo natus ſum ego mulier:q̃ iuppiter ex ope natus eſt.
Pal.Si hic pridie foret q̃ ille eſt:hic haberet regnum in cælo.
Mil.Iam iam ſat amabo eſt:ſinite abeam ſi poſſum uiua a uobis.
Pal.Quin ergo abis qñ reſpõſunſt.Mil.ibo at illã huc adducam
Quã pp opa eſt mihi:nũqd uis?Py. ne magis ſim pulcher q̃ ſum
Ita me mea forma habet ſolicitum.Pal.quid hic nunc ſtas? qn abis?
Mil.Abeo.Pal.atq; adeo audin tu:dicito docte & cordate:ut cor ei
Philocomaſio dic ſi ẽ hic domũ ut trãſeat:hunc hic eſſe. (ſaliat

Mil.Hic

Mil.Hic cũ hera eſt.clã nr̃m hũc ſublegerũt ſermonẽ.lepide fcm̃ eſt
Iam ex ſermone hoc gubernabunt doctius porro.Pal.remorare.
Mil.Abeo neq; te remoror:neq; te tango:neq; te taceo.
Pyr.Iube maturate illam exire huc iam:iſtic rei præuortemur.

Pyrgopolynices.Palæſtrio.

Q Vid mihi nũc es auctor:ut faciã palæſtrio de cõcubina nr̃a
Nullo pacto põt prius hæc in ædis recipi:quã illã omiſeri.
Q uid me conſultas:quid agam?Pal.dixi eqdem tibi quo
id pacto fieri poſſit clementiſſime
Aurum atq; ueſtem omnem muliebrem habeat ſibi:quæ illi
Inſtruxiſti:ſumat.habeat:auferat:dicaſq; tempus maximum eſſe
Vt eat domum ſororem geminam ẽe & matrem dicito:quibuſcũ
Comitata recte deueniat domum.Py.q uid tu ſcis eas adeſſe:
Pa.Q uia oculis meis uidi hic ſororem eſſe eius.Py.cõuenit ne ea?
Pal.Conuenit.Py.ecquid fortis uiſa eſt?Pa.omnia uis opinare.
Py.Vbi matrem eſſe aiebat ſoror?Pal.cubare in naui lippam:
Atq; oculis turgidis nauclerus dixit:qui illas aduexit mihi:
Py.Is ad quos nauclerus hoſpitio diuortit?Pal.qd is?Py.ecqd for
Pal.Abi ſis hinc:nam tu quidem æque fuiſti ſcitus emiſſarius: (tis
Q ui conſectare qui mares.quæ fœminæ.Py.hoc age nunc iſtuc.
Q uod das conſilium mihi?tecum illa uerba facere de iſta re uolo
Nam cum illa ſane cõgruit ſermo tibi.Pa.quin potius cũ tu te ades
Tuam rem tute agas dicas uxorem tibi neceſſum eſſe ducere
Cognatos perſuadere:amicos cogere.Py.ita ne tu cenſes?
Pal.Q uid ego ni ita cenſeam.Py.ibo igitur intro.tu hic ante ædis
Interim ſpeculare ut ubi illæc prodeat me ꝓuoces.Pal.tu modo
Iſtuc cura:quod agis.Py.curatum id quidem eſt quin ſi uoluntate
Nolet:ui extrudam foris.Pa.iſtuc caue faxis quin potius
Per gratiam bonam abeat abs te:atq; illæc quæ dixi dato.
Auꝝ ornamentaq; quæ illi inſtruxiſti ferat.Py.cupio
Pal.Hercle credo te facile impetratum iri:ſed abi intro:noli ſtare
Pyr.Tibi ſum obediens.Pal.nunqd uidetur demutare.aut utiq;
Dixi eſſe uobis dudum hũc meũ militẽ:nũc ad me ut ueniat uſuſt
Acrotelantium:ancillula eius:& pleuſides:proh iuppiter
Satine ut commoditas me uſq; quaq; adiuuat.
Nam quos uidere exoptabã maxime:una exeũtis uideo dep̃ximo.

Acrotelãtiũ.Milphidippa.Pleuſides.Palæſtrio.

S Equimini:ſimul circunſpicite:nequis adſit arbiter
Nemimẽ pol uideo.niſi hunc quẽ uolumus cõuetũ eſſe?

¶Riſu meo moderarier.riſu pro ri
ſui.ita multa ueteres ut Seruius ĩ Vir
gilium oſtendit.¶Ex ope natus eſt:
Quæ a nr̃is ops opis:ut a Cicerone
transfertᷣ:a græcis rea noiatᷣ.¶Do
cte & cordate.pite & ſapiẽter.¶Vt
cor ei ſaliat:ideſt ſubſultet & emicet.
¶Sublegerint ſemonẽ. Aio conce
pint.¶Remorare.ꝓ remoraris in
crepãtiis uerba ſũt nõ ĩpantis. Præ Cõſult⁹
uortemur.ꝓoccupabimus añ alia. qd me.
q Vid nunc mihi. Miles pul BERN.
chre ludificatus facile a pa SARA.
læſtrione ſuadetur ut phi VENE.
locomaſiũ a ſe ire iubeat añq̃ noua
potiatᷣ amaſia. ¶Tp̃s maxumũ.ſ.
opportunũ. ¶Cõueĩt ne ea?i.ſoro
ri ne aſſimilatᷣ ſuæ? ¶Fortis.i.pul
chra ut in ſuperiorib⁹:uel famoſa ut
Nonius interp̃tatur hunc locum.
¶Lippã.Oculoꝝ lippitùdine gra Naucle
uatã.¶Emiſſarius ſcitus. Diligens rus.
explorator:uel internuntius. Marc⁹ Emiſſa
Cicero Verris emiſſarios appellauit rius.
furtoꝝ cõciliatores & flagitioꝝ ſuo
rum internuntios.Ita Sueto. Nero
nis:emiſſarios dixit.
q Vid mihi nũc es autor pyr VALLA
gopolynices cũ paleſtriõe
init cõſiliũ de omittẽda cõ
cubina.¶Es autor.i.ſuades. Hæc
in ædis recipi.quæ pollicetᷣ ſe mihi. Prouo
¶Quã illã.ſubaudi concubinam. ces.
¶Omiſerim.reliquerim.¶Quid
me conſultas.i.quid conſulis me
cum faciam.¶Clæmentiſſime.pla
cidiſſime.¶Conuenit ne ea. ſimi
lis ne inquit.¶Ecquid fortis uiſa ẽ
ſicut iuſtitia & temperantia:ita & Impetra
fortitudo pro reliquis omnib⁹ uir tum iri.
tutibus ueteres poſuerunt:ut nunc
fortis ꝓ corpis forma ponitᷣ. Ocu
lis turgidis.morbo ægris. ¶Hoſ
picio diuortitur.in quo diuerſorio
eſt.¶Ecquid fortis. nunquid for
moſus inqt eſt.¶Abi ſis hinc.ſub
ſanando pronuntiandum ẽ.¶Sci
tus admiſſarius.ſubaudi ad ſufficiẽ
dam gregi ſobolẽ.nã admiſſarii di
cuntᷣ q in ſtabulis fœmininis admit
tuntᷣ.¶Me ꝓuoces.ꝓ forib⁹ uoces
¶Vt ueniat uſuſt.i.op⁹ ẽ ut huc ſe
ꝯferat offuciis mlier ſuis acrotelãtiũ
s Equimini. Domo exeunt. BERN.
hera ancillulaque ſubditi SARA.
tiæ militem dolis ſuis fru VENE.
ſtraturæ. ¶Hunc.ſ.palæſtrionem.
¶Qui figã palũ i pietẽ. Perſtat i trã
ſlaionem: quia ipſum uocarat ar

chitectum. ℭ Derūcinauit. Diſſecauit & diſſipauit: tractū uocabulū a rūcinis q̄ maiores ferre dicunt̃: qb⁹ fabri lignarii maiora ligna ſecāt & diuidunt. ℭ Vos mō ut occepiſtis. Loquit̃ paleſtrio. ℭ Cū ex alto puteo. i. ꝓfundo puteo. Nō. n. q̄ſquā fidere debet rem poſſe ullā ꝑagere ſine ĩpedimēto & ꝑiculo: ſꝑ cautione opus eſt: & ꝑꝑea ad ſūmū aſcenderis non deſcenderis legi debet: ita poſt paulū ubi legit̃: haud ferre potuit: dicēdū poterit: & rurſus ubi differre athenis: differre cathenis. i. diſtrahi & rapi. ℭ Sat habeo. Loq̄t̃ rectius & uerius paleſtrio nō pleuſides. ℭ Nūc dicito. Et ibi pleuſides nō palæſtrio. Sed omnia cōmutata prius erant. ℭ Cauſeam habeas ferrugineā. Docet quo habitu ſit uenturus pleuſides ꝓ nauclerio: ut habet ſcilicet capitis tegumentum ceruleum. nam ipſemet declarat ferrugineum eē colorē Thalaſſicū. i. ceruleū & marinis fluctib⁹ ꝑ ſimilē: ſic No. hunc adducens locū. Seruius ſub nigrū colorē interꝑtatus eſt ſuꝑ uerſiculo Virgiliāo i geor. Et piguē tiliam & ferrugineos hyacinthos. Plut. in uita antonii mentionē fecit de cauſea his uerbis de cleopatra & ipſius antonii filiis locut⁹: quos reges regū noīari iuſſit. Inquit. n. principio eos dixerat uario ornatu. Alexādrū medica ueſte ciarā & citharī tectā hn̄tē. Ptolomeū crepidib⁹ & clamyde & cauſea cū diademate ornatū: hic. n. erat hi⁹ ab Alexādro regū: ille uero medoꝝ & armenioꝝ. ℭ Ob oculos. i. ad oculos: ob. n. ꝓ ad ueteres poſuiſſe autor eſt Feſt. ut ob Romā legiões ductas: & ob troiā dixit exercitū: monet q̄ppe palæſtrio altero q̄ſi oculo uiciato uelat⁹ icedat qd̕ ĩ fine ſeq̄ētis cōmœdiæ declarat̃: nā cū miles illū uidiſſet linteo obuolutū dic̃: qd iſtuc q̄ſo oculo factū eſt tuo. ℭ Nā is piſcatores hēt. Qui tali utunt̃ ueſtimēto a q̄bus poteris mutuare. ℭ Pictura. Structa fallacia. ℭ Sceledra. Nō cōuenit hoc loco nomē ſceledri q mi litis ſeruus erat poti⁹ corrigendū & amouēdū arbitror: & ſubſtituendū paleſtrio: & uerba indicant.

Derūcinauit. Se. A. l. Deſcēderis ſurſum ad ſūmū Opulētitatem. Nauclericao ornatu. Cauſiaꝫ Thalaſſicus. Ferrugineus. Expapillato brachio. VALLA

S Egmini ſimul circūſpicite. Acrotelantiū cū ancilla milphidippa & pleuſides paleſtrionem adeunt ut pleuſides

nauclerii

Ergo uoca. M. quid agis nr̃ architecte? Pa. ego ne architectus? uah.
Mil. Q uid ē? Pal. q. n. nō ſim dign⁹ præ te: ut figā palū in parietem.
Eia uero nimis facete: nimiſq; facunde mala eſt.
Vt lepide deruncinauit militem. Mil. at etiam parum.
Bono animo es. negocium omne iam ſuccedit ſub manus:
Pal. Vos modo porro ut occœpiſtis. date operam amicabilem.
Nam ipſe miles concubinam intro abit oratum ſuam
Ab ſe abeat cum ſorore & matre athenas. Ple. probe
Pal. Q uin etiam aurum: atq; ornamenta quæ ipſe inſtruxit mulieri
Omnia dat dono: ſe ut abeat. ita ego conſilium ei dedi
Ple. Facile iſtuc quidem eſt: ſi & illa uolt. & ille autem cupit.
Pal. Non tu ſcis cum ex alto puteo ſurſum ad ſummū aſcenderis.
Maximum periculum inde etiam ab ſummo: ne rurſum cadas.
Nunc hæc res apud ſummum puteum geritur. ſi præſenſerit
Miles: nihil hanc ferre potuit. huius nunc q̄ maxime
Opus eſt dolis. Ple. domi etiam ad eam rem uideo ſalis ſatis.
Mulieres tres: quartus tu te es. quintus ego: ſextus ſenex.
Pal. Q uod apud nos fallaciarum: ſextunſt certo ſcio
Oppidum quoduis uidetur poſſe expugnare dolis.
Date modo operam. Ac. id nos ad te & ſi quid uelles: uenimus.
Pal. Lepide facitis nunc hoc tibi ego impero. Ac. quid uoles.
Pal. Militem lepide & facete laute ludificarier uolo.
Ac. Voluptatē me caſtor mihi imperas. Pal. & ſcin quēadmodum:
Ac. Nempe ut adſimilem me amore iſtius differre cathenis
Q uaſiq; iſtius cauſa amoris ex hoc matrimonio
Abierim: cupiens iſtius omne ordinis nuptiarum.
Pal. Niſi modo unum hoc haſce ædis dicas dotalis tuas
Hinc ſenem abs te abiſſe: poſtq̄ feceris diuortium.
Ne ille mox uereatur introire in alienam domum,
Ac. Bene mones. Pal. ſed ubi ille exierit intus: iſtic te procul
Ita uolo adſimulare: præ illius forma quaſi ſpernas tuam:
Q uaſiq; eius opulentitatem reuerearis: & ſimul
Formam amœnitatis: illius faciem: pulchritudinem
Conlaudato: ſatin præceptiſt. Ac. teneo. ſatin eſt. ſi tibi
Meum opus ita dabo expolitum: ut improbare non queas.
Pal. Sat habeo: nunc tibi uiciſſim quoq; imperabo. Ple. nunc dicito
Q uam extemplo hoc erit factum. Pa. ubi intro hæc abierit
Tu illico facito ut uenias ornatu huc naucleriaco.
Cauſeam habeas ferrugineā. culturam ob oculos laneam
Palliolum habeas ferrugineum: nam is colos Thalaſſicus
Idem & connexum in humero læuo expapillato brachio
Præcinctus: aliquid aſſimulato quaſi gubernator ſies.
Atq; apud hunc ſenem omnia hæc ſunt. nam is piſcatores habet
Pl. Q uid ubi ero exornatus: quin tu dicis: quid facturus ſum?
Pa. Huc uenito & matris uerbis philocomaſium accerſito.
Vt ſi itura eſt athenas: eat tecum ad portum cito.
Atq; adiuuet ferri in nauim: ſi quid in portu uelit.

Niſi eat

Niſi eat:& te ſoluturum eſſe nauim:uentum operam dare.
Ple. Satis placet pictura.perge.Pa.illa extemplo nihil iam morabi t
Vt eat:ut properet:ne ſit matri moræ.Ple.multis modis ſapis.
Pa.Ego illi dicã:ut me adiutorem:qui onus feram ad portũ:roget.
Ille iubet me ire cum illa ad portum:ego adeo:ut tu ſcias
Prorſum athenas protinus abibo tecum.Ple.atq; ubi illo ueneris.
Triduum ſeruire nunquam te.quin liber ſis.ſinam.
Pa.Abi cito atq; orna te.Pl.nunquid aliqd? Pa.hæc ut memineris.
Pl.Abeo.Pa.& uos abite intro actutum:nam illum hinc ſat ſcio
Iam exiturum eſſe intus.Ac.palæſtrio apud nos impium tuum ẽ.
Pal.Agite abſcedite ergo:ecce autem cõmodum aperitur foris.
Hilarus exit:impetrauit:inhiat quod nuſq̃ eſt miſer.

Pyrgopolynices.Palæſtrio.

Q Vod uolui ut uolo ĩpetrauit p amicitiã & grãm a philocomaſio
Pal.Quid nã tã intus fuiſſe dicã diu? Py.nunq̃ ego qde3
Tam ſenſi amari:q̃ nunc ab illa muliere.Pal.quid eam?
Py.Vt multa uerba fecit:ut lenta materies fuit:uerum poſtremo
Impetraui ut uolui donaui quæ uoluit:quæ poſtulauit.
Te quoq; dono dedi.Pa.etiam me? quomõ ego uiuam ſine te?
Pyr.Age aio bono es:idẽ ego te liberabo.nam ſi poſſet ullo mõ
Impetrari:ne te abduceret operam dedi:uerum oppreſſit.
Pal.Deos ſpero teq; poſtremo tametſi iſtud mihi acerbuſt.
Quia hero te carendum eſt optimo:ſaltem id uolupe eſt
Cum ex uirtute formæ uenit tibi mea opera ſuper hac uicina
Quam ego nunc concilio tibi.Py.quid opus uerbis?
Libertatem tibi ego & diuitias dabo:ſi impetras.
Pal.Reddam impetratum.Py.at geſtio.Pa.at modico diſce
Moderare animo:ne ſis cupidus:ſed eccã ipſam egreditur foris.

Milphidippa.Acrotelantium.Pyrgopoly.Palæſtrio.
H Era eccũ præſto militẽ.Ac.ubi eſt? Mil.ad leuã.Ac.uideo.
Mi.Aſpice limis oculis:ne ille nos ſe uideř ſetiat.Ac.uido
Mil.Aedepol nunc nos tempus eſt:malos peiores fieri.Ac.tuũ eſt
Initium obſecro tu te ipſum cõueniſti.Mil.ne parce uoci:ut audiat
Cum ipſo pol ſum ſecuta placide ipſa ut libitum eſt mihi

nauclerii formam ſumata paleſtrione eruditur. ℂ Dignus præ te:ideſt comparatus tibi. ℂ Deruncinauit militem.perpurgauit ab omni ſuſpitione.deruncinunt inquit Feſ.depurgant.runcare eſt uepribus purgare agros.M.Varro.ſecundo inqt interuallo inter uernum æquinoctium & uergiliarum exortum hæc fieri.Segetes runcari.herbam ex ſegetibus expurgari.boues terram pſcindere ſalicem cædi pratum defendi.Perſius autẽ runcare pilos euellere pẽnemq; arcanaq; lumbi runcantem dicendo. ℂ Inſtruxit mulieri.inſtructa elargitus eſt. ℂ Video ſalis ſatis.i.condimenti atq; ſapientiæ amore iſtius differri.In diuerſas abduci partes. ℂ An tenetis? nũ mea dicta accipitis? ℂ Aedis dicas dotalis.dicito inquit pro dote has ei dediſſe ædes. ℂ Poſtq̃ feceris diuortium. Repudium eſt in principio copulæ.diuortium cum aliquãdiu una fuerint coniuges. ℂ Præ illius forma.Cõparatione formæ illius. ℂ Opulentitatem reuerearis. Multam habeas eius lauticiæ reuerẽtiã. ℂ Ornatu huc naucleriaco.i.quo nauclerii uti inſueuerunt. ℂ Cauſa hac habeas ferrugenas.i.genas hac decã habeas ferrugineo colore obſcuro atrato.Id nanq; ferrugineum dicimus.Virgilius in primo georgicon.Ille etiã extincto miſeratus Cæſare romam.Cum caput obſcura nitidum ferugine texit. ℂ Occulturã ad oculos.Tegumen ob oculos qd indicet ægritudinem. ℂ Nam is colos thalaſſicus.colos & color:ut arbor & arbos.Thalaſſicum autẽ dicit marinum.Nam thalaſſa a latinis mare dř. ℂ Ex papillato brachio.i.exerto nudatoq;: q̃ſi uſq; ad papillam. ℂ Præcinctus habeas aliquē amictum. ℂ Ventum opam dare.i.cõmonere ut ſit nauigãdũ. ℂ Nũquid aliud p elipſim ſubaudi me iubes. ℂ Hæc ut memineris. rutſum elipſis ſubaudi iubeo. ℂ Inhiat q nuſq̃ eſt.uæhementer concupiſcit quod futurum eſt nihil.

Foris. Hilarus.

Q Vod uolui.miles iterea adierat philocomaſiũ:facileq; qd ea optauerat ab ea ĩpetrauit ut domo abiret atq; eaſq; remearet

q Vod uolui ut nolo.Exiens miles lætať ſe cõſecutũ qď uolebat apud concubinas

BERN. SARA. VENE.

Limis oculis.

VALLA

idque paleſtrioni commemorat. ℭ Fuiſſe dicam tandiu. quid inqt eſt quod remoratus intus es tã lon go tempis interuallo. ℭ Lenta materies. Tarda ad impetrandũ ſumpta ab arboribus tranſlatione. Mutuo .n. hæc uerba ſilua & materies ſeſe reſpiciunt. Quitus Curti. de geſtis Alexandri multã Fauoni⁹ materiem deiecerat. i. ſiluã. Cõtra ſilua ꝑ materie Cicero ĩ oratore habes omnem dicendi ſiluã meũ de oratore Brute iudiciũ. Inde Statius multiplicẽ illã ſuã ac uariã materiã ſiluas appellauit: idq; a græcis: Nã phi primã illã & informẽ materiã hylen dixere communi uocabulo cum ſilua quæ arboroſa materia. ℭ Verũ oppræſſit. Tantopere inſtitit ut me opprimere uideretur.

A.I.
Exoro.
Expe tiſſo.
Iſtius metus.
Extra te.
BERN.
SARA.
VENE.
Quibo.
Cõſciſcã lætum.

Limis oculis. Obliquis & in tranſuerſum ſpectantibus. Terenti. in eunucho. Ego limis ſpecto oculis ꝑ flabellũ clãculum. ℭ Ne parce uoci. Altius loqre ℭ Ne ꝑdicatio tua. ſ. me pluris apd militẽ fecerit. ℭ Phaoni leſbiæ. Cuius amore capta dr̃ Sappho puella: de qua meminit Strabo: & Hora. in libro carminũ. ℭ Miniæ. Hereos & ſemidei. ℭ Sana nõ eſt ſimulauit inquã: Videt̃ cõuerſa iſta ad ſpectatores dr̃e: ꝙ amore militis depiret & fureret & uerba ita palã ꝓferat ut audiat̃ a milite: deinde tacite dicat: ſimilaui inq̃ põt alio mõ legi: ut ſermo fiat ad mulierẽ. ſana nõ es: ſimula inq̃: uel ſana nõ ẽ: ad militẽ: deĩde ad mulierẽ. ſimula inquã. ℭ Aetatez exigere. Diu uitã ducere. ℭ Exegit. Extra egit & expulit.

Phaon leſbius.
Ariolat̃.
VALLA

Hera eccum præſto militem Acrotelantium cum ancilla paleſtrionẽ & militẽ pariter adeunt conſenſu utriuſq; militis ac mulieris fiunt ſpõſalia. ℭ Eccum præſto. Ecce præſentem eum. ſolet hoc aduerbium præſto uerbo copulari ſubſtantiuo. ℭ Limis oculis. obtortis in ipſum. ℭ Vt tu inclytus: ideſt glorioſus gloriaq; iſignis: ℭ Expetiſſo. adire ꝯcupiſco. ℭ Atq; ſuam elegantiam: ideſt ſuam formam præfulgentem & mea longe superiorẽ. ℭ Conſciſcã læthũ. Me ipſam occidã. ℭ Adhibon. an adhibo. ℭ Sine ultro ueniat. ꝑmitte ultro accedat. ℭ Caue ſis faxis. Caue ſi uis hoc feceris. ℭ Et phaõi leſbio

quem

Ocioſe meo arbitratu ut uolui. Pyr. audin quæ loquitur?
Pal. Audio q̃ læta eſt quia te adiit. Mil. o fortunata mulier eſt.
Vt amari uideo dignus eſt. Ac. permirum ecaſtor prædicas:
Te adiſſe atq; exoraſſe ꝑ epiſtolam aut per nuncium: quaſi regem
Adiri eum aiunt. Mil. nam quæ ædepol uix fuit copia adeundi: atq;
Impetrandi. Pal. ut tu inclytus apud mulieres. Py. patiar
Quando ita uenus uult. Ac. ueneri pol habeo gratiam
Tandemq; & oro & quæſo ut eius mihi ſit copia
Quem amo quemque expetiſſo: benignuſq; erga me ut ſiet.
Quod cupiam: ne grauetur. Mil. ſpero ita futurum: q̃q̃ illum
Multæ ſibi expeteſſunt: ille illas ſpernit ſegregat ab ſe omnis:
Extra te unã. Ac. ergo iſtius metus me macerat: qđ ille faſtidioſuſt.
Ne oculi eius ſententiam mutent: ubi uiderit me atq; eius
Elegantiam: meam extemplo ſpeciem ſpernat. Mil. non faciet.
Bonum animum habe. Py. ut ipſa te contẽnit. Ac. metuo
Ne prædicatio tua nunc meam formam exuperet.
Mil. Iſtuc curaui ut opinione illius pulchrior ſis. Ac. ſi pol me uolet
Ducere uxorem: genua amplectar: atq; obſecrabo aliquo modo.
Si nõ qbo ĩpetrare: cõſciſcã lœtũ uiuere ſine illo ſcio me non poſſe
Py. Prohibendã mortẽ mulieri uideo: mulierẽ adibõ? Pa. minime.
Nam tu te uilem feceris: ſi te ultro largiere: ſine ultra ueniat
Quæritet deſideret: expectet: ſi non perdere iſtam gloriam uis
Quam habes caue ſis faxis: nam nulli mortali ſcio
Obtigiſſe hoc niſi duobus: tibi & phaoni leſbio
Tam miniæ te amarent. Ac. eo intro. an tu illunc euocatum
Foras mea milphidippa. Mil. imo opperiantur. dum exeat aliquis.
Ac. Durare nequeo. quin eam intro: occluſæ ſunt fores: effringam.
Mil. Sana non eſt. ſimulauit inquã. Ac. ſi parem ſapientiam
Hic habet ad formam per amorem. ſi quid fecero clemẽti animo
Ignoſcet. Pal. ut quæſo amore perdita eſt miſera. Py. mutuum fit.
Pal. Tace ne audiat. Mil. quid aſtitiſti obſtupida. cur non pultas?
Ac. Quia nõ eſt itus: quẽ ego uolo. Pa. q ſcis? Ac. ſcio ædepol ol
Nã odorẽ naſus ſentiet: ſi intus ſiet. Pyr. ariolat̃: qa (facio
Me amat propterea uenus fecit eam ut diuinaret. Ac. neſcio
Vbi hic prope adeſt. quem expeto uidere: olet ꝓfecto. Py. naſo pol
Iam hæc quidem plus uidet q̃ oculis. Pal. cæca hercle eſt.
Ac. Tene me obſecro. Mil. cur? Ac. ne cadam. Mi. quid ita?
Ac. Quia ſtare nequeo: ita animus per oculos meos defit.
Mil. Militem pol tu aſpexiſti? Ac. ita. Mil. non uideo ubi eſt.
Ac. Videres pol ſi amares. Mil. non ædepol tu illum magis
Amas q̃ egomet ſi aperte liceat. Pal. omnes profecto mulieres
Te amãt ut quæq; aſpexit. Py. neſcio tu me ex hoc audieris: an nõ
Nepos ſum ueneris. Ac. mea milphidippa adi obſecro. & cõgredet̃
Py. Vt me ueret̃. Pal. illa ad nos ꝑgit. Mil. uos. uolo. Py. & nos te.
Mi. Vt iuſſiſti: herã meã eduxi foras. Py. uideo. Mi. iube ergo adire
Py. Induxi animum ne oderim item ut alias quando oraſti.
Mil. Verbum hercle facere non potis. ſi acceſſerit prope ad te.

Dum

Dum te obtuet᷑:linguã oculi præciderunt.Py.leuandum morbuȝ
Mulieri uideo.Mil.uiden ut tremit atq̃ extimuit poſtq̃ te aſpexit?
Pyr.Viri quoq̃ armati idem iſtuc faciunt:iube domum ire.
Mil.Ne tu mirere melius mulierem.Phy.ſed quid uolt me agere?
Mil.Ad ſe ut eas:tecum uiuere uolt:atq̃ ætatem exigere.
Py.Egon illam adeam:quæ nupta ſit?uir eius metuere æquum eſt
Mil.Quin tua cauſa exegit uirum a ſe.Py.qui id facere potuit?
Mil.qa ædes dotales hui᷒ ſũt:Py.ita ne?Mil.ita pol dicã domum ire.
Pyr.Ita ego illic ero.Mi.uide ne ſis ĩ expectatõe:ne illã aĩ excrucies.
Py.Non ero profecto.abite.Mi.abimus .Py.ſed quid ego uideo?
Pa.quid uides?
Pyr.Neſcio qs eccum incedit ornatu qdẽ thalaſſico.Pa.is nos uolt.
Eſt ꝑfecto nauclerus:hic qdem eſt uidelicet accerſit:accitã hic credo.

Pleuſides.Paleſtrio.Pyrgopolinices.

Alium alio pacto propter amorem neſcium feciſſe multa
Neqter:uerear magis me amoris cã hoc ornatu ĩcedere.
Verũ cum multos multa admiſiſſe acceperim inhoneſta
Propter amorem:atq̃ alienum a bonis mitto iam:ut occidit
Achilles quiuis paſſus eſt:ſed eccum palæſtrionem:ſtat cum milite.
Orõ illo mihi demutanda ẽ mea mulier ꝓfecto nataſt ex ipſa mora
Nam quæ uis alia quæ mora eſt.æq̃ mora.minor ea uidetur
Quam quæ pp mulierem eſt.hoc adeo fieri credo conſuetudine.
Nunc ego hanc accerſam philocomaſium.ſed fores pultabo.
Heus ecquis hic ẽ?Pal.adoleſcens:quid eſt quis tu es?quid pultas?
Ple.Philocomaſium quærito.a matre illius uenio:ſi itura eſt
Eat omnis moratur:nauim cupimus abſoluere
Py.Iam dudum res parata eſt.palæſtrio aurum ornamenta ueſtem
Precioſum omne ut ferat:duc adiutores tecum ad nauĩ.qui ferant
Omnia compoſita ſunt:quæ donaui.ut ferat.Pa.eo.Ple.q̃ſo hercle
Propera.Py.nõ morabitur:qd iſtuc q̃ſo:quod oculo factum ẽ tuo
Pl.Habeo quidem hercle oculum.Py.ad leuũ dico.Ple.eloquar.
Maris cauſa hercle hoc ego oculo utor minime.
Nam ſi abſtinuiſſem a mari tanq̃ hoc uterer.
Sed nimis morantur me diu.Py.eccos exeunt.

Palæſtrio.Philocomaſiũ.Pleuſides.Pyrgopolynices.

Quid modi flẽdo q̃ſo hodie facies?Phi.quid ego ne fleã?
Vbi pulcherrime egi ætatẽ:ĩde abeo.Pal.uidẽ hoĩem tibi.
Qui a mr̃e & ſorore uẽit?Phi.uideo,Py.audiſti palæſtrio?

quem cũ ſapho depiret ſe de monte ꝑcipitẽ dedit.℃Mutuũ fit.nõ minus illa me amat q̃ ego illã.℃Ario laſ.diuinat.℃Per oculos me deſit. deficit inqt aĩus obtuẽdo militem.
℃Vt q̃q̃ aſpexit.ſic q̃libet te uidit.
℃Vt al's.ſubaudi odi.℃Q ñ ora ſti:qñ ꝑ ſiqdẽ.℃Aetatẽ exigere.ſi nire ætatẽ mecũ.℃Exegit uir.eiec ℃Ne illam animi excrucies.&aĩ & aio excrucio dicimus.℃Ornatu q dẽ thalaſſico.i.marino:ut paulo añ oſtẽdimus.Naucleriacus.n.erat habitus ipſi pleuſidi. Exegit uir a ſe Thalaſſico ornatu.

Alium alio pacto:Pleuſides faciem nauclerii mẽtitus ĩ quit pp amorẽ id effeciſſe qđ a plæriſq̃ factitatũ eſt:q amoris cã plura ſubierint incõmoda:& admiſerint indecora:& adducit achillis exẽplũ:q amore capt᷒ Polixenæ Priami filiæ:quã ſibi dari coniugẽ depoſcebat:ĩ tẽplo Thymbræi apollinis inſidiis circũuẽtus a Deiphæbo & Alexãdro interimit᷑:ut dictys cretẽſis ſcribit ĩ hiſtoria belli troiaĩ.
℃Mulier nata ex ipſa mora.Demutata orõne 9qtit᷑ tarditatẽ mulieris: quã rectiſſime ex ipſa mora natã autumat:nã nũq̃ qđ ſemel occœpint pficere udent᷑:dũ comantur:dum ornant᷑ anus eſt dixit Terentius. BERN. SARA. VENE.

Alium alio pacto.Pleuſides naucleriaco habitu accituȝ uenit phylocomaſium:cui paleſtrio & miles rñdẽt.℃Admiſiſ ſe accepim.cũ inaudiuerim igt multos deliqſſe amoris cã.℃Achilles qđ uis paſſus ẽ.Queadmodũ tota Homeri ilias canit ob amorẽ raptæ briſeidis cædes & mala alia græcis obueniſſe.℃Nata eſt ex ipſa mora: qa tãdiu morat᷑.℃Quærito a mr̃e Mr̃ illi᷒ ꝑſtolat᷑.℃Morat᷑.in mora detinet oculo ſcm̃ eſt tuo q̃ eſt oculi tui ægritudo.℃At leuũ dico.ſubaudi oculum.℃Tanq̃ hoc:qui mihi eſt incolumis.℃Eccos exeunt. ecce eos domo ueniunt. VALLA

Quid modi flendo.Semper ad lachrymas mulieris oculus paratus eſt.Sunt.n.eaꝶ ſpicula quib᷒ credulos nimis amãtes fauciant.℃Stulta:Imprudens illepida & minime morata ꝑparadoxũ eſt.Cice.omnes ſtultos inſanire.i. imprudẽtes eſſe.Hora.in ep̃lis.Virt᷒ eſt uicium fugere:& ſapientia prima ſtultia caruiſſe:ideſt imprudẽtia. BERN. SARA. VENE.

Pa.Q uid uis.Py.quin tu iubes efferri omnia.quæ iſti dedi?
Ple.Philocomaſium ſalue.Phi.& tu ſalue.Ple.materq; & ſoror
Tibi ſalutem me iuſſerunt dicere.Phy.ſaluæ ſient?
Ple.Orant te:ut eas uentus operam dum dat:ut uelum explicent.
Nam matri oculi ſi ualerent mecum ueniſſet ſimul:
Phi.Ibo q̄q̄ inuita facio omnia pietas ſic cohibet.Ple.ſapis
Pyr.Si non mecum ætatem egiſſet:hodie ſtulta uiueret
Phi.Iſtuc crucior a uiro me tali abalienarier
Nam tu quemuis poteſſis facere ut fluat facetiis.
Et quia tecum eram propterea animo eram ferocior.
Eā nobilitatem:uideo oīa.Py.ne fle.Phi.non queo cum te uideo.
Pal.Habe bonum animum:ſcio ego:& quid doleat mihi.
Nam nihil miror ſi libenter philocomaſium hic eras.
Formam huius:mores:uirtutem:animum attinere hic tuum.
Q uem ego ſeruus quando aſpicio hunc lacrumum qui adiungiť
Phi.Obſecro liceat complecti prius q̄ proficiſco.Py.licet.
Phi.O mei oculi:o anime mi. Pal.obſecro te:mulier
Ne affligatur.Py.qd iſtuc?Pal.poſtq̄ abs te abit:animo malefactum
Eſt huic repente miſeræ.Pyr.accurrite intro:atq; efferte aquam.
Pal.Nihil aquam moror.Pyr.quor.Pal.malo ne interueneris
Q uæſo dum reſcipiſcit:capta inter ſe nimis:noxam hinc habet
Non placet labra labellis ferruminauit acre malum.
Ple.Tentabam ſpirarent an non aureæ.at nos iam oportuit.
Sin magis uis:ambos mittam.Py.nolo retineat.Ple.flet miſera.
Py.Exite atq; hæc ferte huc intus omnia:quæ iſti dedi.
Pal.Etiam nunc ſaluto te familiaris prius quam eo:
Conſerui conſeruæq; omnes bene ualete & uiuite.
Bene quæſo inter uos dicatis:& mi abſenti tamen.
Py.Age palæſtrio bono animo es.Pal.heu nequeo quin fleam.
Q uom abs te abeā.Py.fer æquo aīo.Pal.ſcio ego qd doleat mihi
Ple.Sed quid hoc quæreris?Ph.quid uideo?lux ſalue.
Ple.Iam reſipiſti.Phi.obſecro quem amplexa ſum hominem.
Perii.ſum ne ego apud me?Pyr.ne timeas uoluptas mea
Pal.Q uid iſtuc eſt negocii?Py.animus hanc modo hic reliquerat
Pal.Metuoq; & timeo:ne hoc tandem palam fiat nimis.
Py.Q uid id eſt?Pal.nos palam ferre nunc per urbem omnia
Ne quis tibi hoc uitio uortat.Py.mea non illorum dedi
Parui ego illos facio:agite:ite cum dis bene uolentibus.
Pal.Tua ego hoc cā dico.Py.credo.Pal.iam uale.Py.& tu bñ uale
Pal.Ite cito:iam ego adſequar uos:cum hero pauca eloquar.
Q uanq̄ alios fideliores ſemper habuiſti tibi quam me:tamen
Tibi habeo magnam gratiam rerum omnium.
Et ſi ita ſententia eſſet:tibi ſeruire mauelim multo
Q uam alii libertus eſſe.Py.habe bonum animum.Pal.ah
Cum uenit in mentem:ut mores mutandi ſient:
Muliebris mores diſcendi obliuiſcendi ſtratiotici.
Py.Fac ſis frugis.Pal.iam non poſſum:amiſi omnem libidinem

¶ Quamuis poteſſis:Lege quemuis:poteſſis.n.quem uolueris facetum tua cōſuetudine facere. ¶ Erā ferotior.i.facetior. ferox.n.pro cordato & faceto pōitur a Nonio qui citat hunc plautinum locum. ¶ Video oia:Ex compoſito ſermonē abrumpit neq; abſoluit:ut præ dolore id facere uideatur:nam dicere quaſi uoluerat ſibi uideri abſque ſuo milite nobilitatem illam comparatā & bona ſimul oia piiſſe. ¶ Lacrumū qui adiungitur: Senſus oio nō deperit: & ſi lectio uitio nō careat:dicit.n.& ipm non poſſe a lachrymis abſtinere dum herum intuetur ſuū. ¶ Quor.pro cur. ¶ Ferrumiauit. Conglutinauit:unde ferumen probitudine & feruminatio cōglutinatio. ¶ Mi abſnti. Pro mihi abſenti.

Quid uideo.q; huc uſq; mēte fuerit obalienata. ¶ Stratiotici. Militares. ¶ Libidinē.Oēm uoluptatē & delectamentū:p libidinē.n.qcqd libet itelligimus & nō tā turpiū q̄ honeſtarū rerum uoluptatē. ¶ Non eſt meum:ut ſcilicet te deſeram.

Ferumi/nauit.

VALLA

q

Vid modi flēdo. Paleſtrio philocomaſiū a milite una abituri cū pleuſide ſimulāt ābo ægerrime ſe diſcedere fletū mulier.paleſtrio laudādo militē adhuc ſtultiorē faciūt. ¶ Quid modi.i.qd finis flēdo in lachrymis facies. Egi ætatē uixi. ¶ Viden hoiẽ.an tu uides naucleriū inqt. ¶ Ventus opa; dum dat. Dum nobis ſecūdus nauigationi eſt uentus. ¶ Oculi ſi ualerent.eſſent incolomes. ¶ Pietas ſic cohibet. mřis amor & neceſſitudo qd' noli facere cōpellunt. ¶ Quanuis potes.Quamlibet quantūcunq; potens es ſi uis. ¶ Vt fuat:Ideſt ſit. ¶ Ea nobilitate.pp eam q̄ in te eſt nobilitatē. ¶ Hunc lachrumo. Lachrymis pſequor militē. ¶ Obſecro te mulier.p elipſim dcm̄.ſubaudiendū.n.eſt cauendū ut ſit integrū cauendū ne affligať. ¶ Aio maleſactum.aius excruciať. ¶ Dū reſipiſcit.dū in ſeſe redit ſenſuſq; redintegranť. ¶ Labra labellis feruminauit acre malū.Senſus eſt morbi atrocitas colorē labiis imutauit ipaluerūt q; labia. ¶ Tētabā ſpirarēt an ñ auræ.Dū naucleriū pleuſides ſe cōfingit:oñdit ſe tētaſſe an uēti flarēt cōmodi. ¶ At nos iā oportuit.ſubaudi naui cōſcēdiſſe. ¶ Sin magis uis ſi diutius

Obliui/ſcendi mores.
Frugis.

Py.I ſequere

'y.I ſequere illos ne morere.Pal.bene uale.Py.& tu bene uale.
'a.Quæſo ut memineris ſi forte liber fieri occœperim.
Mittam nuncium ad te ne me deſeras.Py.non eſt meum.
al.Cogitato identidem tibi quam fidelis fuerim.
i id facies:tum demum ſcibis:tibi qui bonus ſit:qui malus
y.Scio & perſpexi ſæpe ſæpe:ue℞ cũ ante hac:tum hodie maxime:
al.Scies immo hodie a me uero factum faxo poſt dices magis
y.Vix reprimor:quin te manere iubeam.Pal.caue iſtuc feceris
)icent te mendacem:nec uerum eſſe:fide nulla eſſe te.
)icant ſeruorum præter me eſſe fidelem neminem.
Iam ſi honeſte cenſeam:te facere poſſe ſuadeam.
/erum non poteſt:caue faxis.Py.abi:iam patiar:quicquid eſt.
ene uale igitur.Pa.ire melius eſt.Py.ſtrenue.Pa.etiam nunc uale.
'y.Ante hoc factum hũc ſum arbitratus ſemp ſeruum peſſimum.
um fidelem mihi eſſe inuento cum ego mecum cogito.
tulte feci qui hunc amiſi:ibo hinc intro nunc iam.
ıd amores meos:exi hinc:ſonitum fecere fores.

Puer.Pyrgopolynices.

NE me moneatis.memini ego officium meum.
Ego nam conueniam illum:ubi ubi eſt gentium.
Inueſtigabo:operæ non parco meæ.
'yr.Me quærit illic:ibo huic puero obuiam.
'u.Hem te q̃ro uir lepidiſſime cumulãte cõmoditate p̃ter cæteros
)uo di quem curant.Py.qui duo?Pu.mars & uenus.
'yr.Facetum puerum.Pu.intro te ut eas obſecrat:
Te uolt:te quærit:teq; expectans petit.
Amanti fer opem.quid ſtas?quin intro is?Py.eo.
'u.Ipſus illic ſe iam impediuit in plagas.
'aratæ inſidiæ ſunt in ſtatu ſtat ſenex.
Vt adoriatur mœchum.qui forma eſt ferox.
Qui omnis ſe amare credit:quaſq; aſpexerit
Mulieres:eum odere tam uiri q̃ mulieres.
Nunc in tumultum ibo:intus clamorem audio.

Periplectomenus.Pyrgopo.Cocus Cario.Sceledrus.
DVcite iſtũ:ſi ñ ſeq̃t:rapite ſublimẽ foras facite iter. mene
Terrã atq; cælũ ut ſit.diſcidite.Pi. obſecro hercle piplecto
Pe.Neq̃q̃ hercle obſecras:uide ut iſtinc tibi ſit act'cario culter ꝓbe
Ca.Quin iãdudũ geſtit mœcho hoc abdomen adimere.ut faciam

ſi diutius uelis imorari. ℂ Ambos mittã.apheresis pathos ꝑ omittam ℂ Quid uideo.Excitata phylocomaſiũ qd eſt ingt qd' uideo. ℂ Sũ ne ego apud me?nu℥ amiſi an hẽo ſenſus? ℂ Metuoq; & timeo.Met'a ꝑiculo ẽ.tior a reuerẽtia.timo nãq; a græcis ẽ honoro. Vitio uortat.i. imputat tibi. ℂ Obliuiſcẽdi ſtratiotici.i.militares.Nã ſtratores exercitũ ſignãt:& ſtratiotes miles noiat̃. Amiſi oẽm libidinẽ.oẽm cupiditatẽ ingt bñ faciendi amiſi:qa te p̃ronomi carẽdũ eſt. ℂ Ne morere.i.i mora detieas. Nõ ẽ meũ.ſubaudi quẽ q̃ deſerere. ℂ Strẽue.i.celeri greſſu.

NE me moneatis.Edoctus a piplectomeno ſuulus militẽ cõuenit:ut in domũ introducat. ℂ In plagas:In retia. In ſtatu ſtat ſenex: Melius in ſaltu: ẽ trãſlatio a uenatoribus ſumpta:q in ſaltibus obſeruant feras. Virgilius.Et magnos canibus circundare ſaltus & laquæis captare feras.
BERN. SARA. VENE.

NE me moneatis.Puer a muliere:ad militẽ uenit quo ꝑducat̃ in iſidias aitq; illũ iã dudũ expectari intus:itaq; ait ne me monueris domo exiẽs mulieres alloqt̃. ℂ Vbi ubi eſt gẽtiũ.i.ubicũq; fuerit uſq̃. ℂ Inueſtigabo.a uenãtibus ſũpta trãſlatio q ꝑ ueſtigia feras inſectant̃. ℂ Opæ non parco meæ: oẽm laborẽ ſubibo ut id mõ efficiã Impediuit i plagas.Inuoluit i retia plaga ꝑcuſſio græcũ eſt plaga regio: & plaga rete ẽt dr̃ ut hic. ℂ In ſaltu ſtat ſenex.duplex ſenſus eẽ põt:aut ĩ ſaltu paratus ad inſiliendũ cædendũq; militẽ:aut ꝑmanet in allegoria nã ut plagas dixit:q̃bus fere iuoluũt̃ ita ſenem paratum in ſaltu : ideſt in ſilua ut adoriatur mœchum.
VALLA

DVcite iſtũ:Iam miles in paratos iciderat laqueos quẽ periplectomenis familiares ſerui q; omnes uerberibus affecerũt: & ut deriſui magis fiat illum foras educunt uociferantem & ueniã depræcantem. ℂ Actus.Melius acut'. ℂ Abdomen.Ventris pinguedinẽ minatur cultro uentrem reſcindere & exinde abdomen collo circundare : quæ dicantur crepundia :ſupra oſtenſum eſt in ciſtellaria quæ collo puerorum appendebantur. ℂ Numero.Nimiũ cito ut alibi dictum ẽ ℂ Hem tibi.Verba potius ſũt piple
BERN. SARA. VENE.
Abdomen.

ctomenis cædentis militem:q̄ militis. ℭ Quod tu hodie uerberatus:ſcilicet fueris. ℭ Aut quod uerberare.ſ.uolue. ℭ Venerium nepotulū. Illud obiicit. Quod miles paulo āte de ſe iactauerat. Sū.n. Veneris nepos. ℭ Inteſtatꝰ. Si teſtibus: timebat profecto ne teſtes ſibi præcideretur tanquam mœcho. ℭ Mitis. Veluti mollis factus ꝓpter uerbe

VALLA Vcite ipm ſi nō ſequit̃. Militē ædes ingreſſum undiq; domeſtici inuaſerūt cædētes quo ad tādē nihil talei

d poſterꝝ ſe admiſurꝝ pollicitus eſt. ℭ Rapite ſublimē. ſublatū in aerem. Sublime eſt in altitudinē elatū:ut Enius in thyeſte. Aſpice hoc ſublime cādēs quē uocāt oēs iouē. Virg.in.i.Geor. Hic uertex nobis ſꝑ ſublim

Quaſi puero in collo pedeant crepundia. Py. perii.
Car. Haud etiam numero hoc dicis:iam ne in hominem inuoco
Per. Immo etiam prius uerberetur fuſtibus multum quidem:
Cur es auſus ſubagitare alienam uxorem impudens? Py. ita me
Dii amēt ultro uentū eſt ad me. Per. mētit̃. Pi. perii mane dū narr
Per. Quid ceſſatis? Py. non licet mihi dicere. Per. dic. Py. oratus ſi
Ad te huc uenire. Per. quare auſus? hem tibi.
Py. Hodie ſum ſatis uerberatus. obſecro. Pe. quam mox ergo
Vbi lubet diſpēnite hominem diuorſum. & diſtendite. Py. obſecr
Hercle te ut mea uerba audias prius q̄ ſecat. Per loquere non dur
Donec factum eſt. Py. uiduam eſſe cēſui:itaq; ancilla conciliatrix
Dicebat mihi per iura te non nociturum eſſe hominem de hac re
Neminem:qđ tu hodie hic uerberatus:aut qđ uerberare:ſi te ſalu
Hinc mittimus uenerium nepotulum. Py. iuro ꝑ uenerem mart
Me nociturꝝ nemini:qđ ego hic hodie uapulo:ſ; mihi id æq; fcm̄
Et ſi iteſtatꝰ n̄ abeo hic bn̄ agit̃ ꝓ noxia. Pe. qđ ſi id nō faxis (bitro
Py. Vt uiuam ſꝑ inteſtabilis. Car. uerberet̃ ēt poſt tibi amittendu
Cenſeo. Py. dii tibi bn̄ faciant ſemper cum aduocatus mihi bene e
Ca. Ergo des minā auri nobis. Py. quamobrem. Car. ſaluis teſtibu
Vt te hodie hinc amittamus uenerīū nepotulum. Per. magis ſapis
De tunica chlamyde:& mucrone:qui ſperes. Car. nō feret uerber
Etiam ne animam amittis. Py. mitis ſum equidem fuſtibus obſecr
Vos. Pe. ſoluite iſtū. Py. gr̄am hēo tibi. Pe. ſi poſt hanc ꝑndero hi
Arcebo teſtibus. Py. cauſam haud dico. Per. eamus intro cario.
Py. Seruos meos eccos uideo. philocomaſiū iā ꝑfecta ē:dic mibi.
Sce. Iam dudu;. Py. hei mihi. Sce. magis dicas ſi ſcias:quid ego ſci
Nam ille qui lanam ob oculum habebat nauta non erat.
Py. Quis erat igit̃? Sce. philocomaſio amator. Py. qui tu ſcis?
Sce. Scio:nam poſtq̄ exierunt porta:nihil ceſſarunt illico oſculari
Atq; āplexari inter ſe. Py. uæ miſero mihi uerba mihi data eē uide
Scelus uir palæſtrio:is me hac illexit fraude:iure factum iudico
Si ſic aliis mœchis fiat minus hic mœchorum ſiet
Magis metuant:minus has res ſtudeant eamus ad me:plaudite.

Crepundia. Sublimauit ēt dixit Cato originu; lib.ii.i.in altum extulit. In maximū decus atq; in excelſiſſimā claritudinem ſublimauit. Id aūt dr̃ a limine ſuꝑiore:qa ſupra nos eſt. ℭ Diſcindite. diſcerpite. ℭ Tibi ſit acutus cario culter ꝓbe. periplectomenus coquum carionē alloqtur. inſpice inquiēs an nō retuſam: ſed bene acutam. Tuus culter hēat aciē quo militi e uētre abdomē poſſis abducere ℭ In collo pendeāt crepūdia. a collo.n. puerorꝝ antiq crepūdia ornamēta inq̄ qdam pēdere uolebāt: ut ſæpe dcm̄. ℭ Numero hoc dicis.i. cito uel nimiū: Vt in amphytrione & in caſſina abunde dcm̄. ℭ Iā ne in hoiem inueho. uis ne inqt inuadā hoie;. ℭ Verberet̃ fuſtibꝰ. cōtundat̃ uirgis. Fuſtem ēt torrē dicimus quē ticionē uulgꝰ. ℭ Vbi lubet. qn̄ uobis placet. ℭ Diſpēnite hoiem.i. in diuerſas ꝑtes pendentem pedibꝰ & manibus expāſis. Nā:ut Nonius inqt diſpēnere eſt expandere: tractū a pēnis & uolatu auiū hunc q; citat locū. ℭ Diuorſum. in diuerſas ꝑtes cōuerſum. ℭ Ancilla cōciliatrix. q̄ mihi illius amorē cōciliabat. Conciliamus nouos:recōciliamus ueteres. ℭ Si inteſtatus.i.infamis:ſiqdē infames teſtari nō queunt. ℭ Viuā ſemꝑ inteſtabilis. q nō poſſim apud quēq̄ eſſe teſtis. ℭ Poſt ibi amittendum cenſeo. deinde inqt: cū adhuc cæſus fuerit tum exiſtimo admittendum. ℭ Des minā auri nobis. Libram pecuniariā ex auro. ℭ Saluis teſtibus. quod tibi licuerit hinc abire cum teſtibus qui ſolent adulteris amputari:ut apud Hora. Mœchorꝝ enumerantur pericula. Hic ſe ꝑcipitē tecto dedit ille flagellis. Ad mortem cæſus:fugiens hic decidit acrē. Prædonum in turbam:dedit hic pro corpore nūmos. Hunc perminxerunt calones:qn̄ ēt illud Accidit:ut qdam teſtes caudamq; ſalacem Demeteret ferro iure omnes. ℭ De tunica. Tunicam dicit lineam ueſtem:quam ſubuculam etiam dixere:ut ipſe ſupra in aulularia ne iter, tunicas habeas: & alibi tunica propior palio eſt. ℭ Chlamys. ueſtimentum militare. ℭ Et mucrone. mucronem pugionem uocat: quia punctim tm̄ cædit:& cuiuſuis rei acumen illud ſummu mucro appellatur:ut ſæpe Plinius herbarꝝ mucrones dicit. ℭ Aio mitis. Vt iqt feroculū habuiſti aium iā mitior effectus es. ℭ Acerbo teſtibꝰ. teſticulos āputauero. ℭ Hac illexit fraude. hoc dolo adduxit me in hoc ꝑiculū ut a me mulierē abduceret. ℭ Minus has res ſtudeant. nō ſolū ſtudeo huic rei:ſed hāc rem dicimus:ut hic & apud Ciceronem de reditu ſuo ſenatui agens gr̄as. Idē domi q̄ libidinoſus:q̄ impurus:q̄ intempans:nō in auare ceptis:ſed porro intemꝑ ſis uoluptatibus: cum uero litteras ſtudere incipit: & helluo imanis cum græculis philoſophari tum eſt epicureus

Fuſtibus
Subagitare.
Diſpenite.
Inteſtatus.
Inteſtabilis.
Arcebo teſtibus.
Illexit.
Studeant has res.

Mercatum

IN MERCATORIS ARGVMENTVM.

Ercatum miſſus charinus a demiphone patre. Et ob id mercator dicta c omœdia eſt:domum rediens uirginem formoſam aduehit. Demipho forte ut cōſpicatus eſt mulierem:eam deperit:quærit illam comparari ad uſus ſuos:filius contra niti/tur nō concedi patri.quin per ſeruum ſimulat emiſſe matri pediſequā:ſenex orat uicinum lyſimachum ut præmercetur ācillam ſibi:is e naui eam abducit:in ſuaqꝫ excipit domo:charinus ſibi ſurreptam uirginē mœret:legatqꝫ eutychum ſodalem ubi ea ſit percontetur:ſed puella nuſq̄ reperta:charinus ſpe deſtitutus: ſe ultro exulatum parat. Intere/rea Dorippa uxor Lyſimachi ruri rediens offendit domi mulierculam: quam mariti ſcortum repu/tat:uiroqꝫ turbas ciet:eutychus filius hoc reſciens occurrit ſodali iam abituro peregre nunciat adin/uentam amicam ſibi:parentes conciliat. Demiphonem increpat:cogitqꝫ ut filio puellam cedat. Suis taqꝫ tandem charinus potitur amoribus. BERN. SARA. VENE.

ℂ Iohannis Petri Vallæ Placentini in Mercatorem commentarius.

ℂ Argumentum in Mercatorem.

Emipho ſenex charinum filium domo emiſit cum mercimoniis:ut mercaturæ operam daret:cui acanthionē ſeruum comitem dedit. Re itaqꝫ ex ſententia peracta factoqꝫ non mediocri lucro rho/di apud hoſpitem cum domum rediturus eſſet ancillæ hoſpitis captus amore eſt paſicompſæ.ab hoſpite ip̄am impetrat p̄cibus:cū itaqꝫ domū in portū p̄ueniſſet nauim egreſſus charinus forte for tuna ei⁹ pr̄ demipho portū uiſens nū applicuiſſet nauis aliq̄ ūn̄ fieri certior de filio poſſet ſuo:offē dit naui q̄ uectus fuerat:quā cū inſcēdiſſet pulcherrimāqꝫ mulierē illā filii p̄ſpexiſſet ab acanthione ccepit charinū ancillā eā emiſſe matri. At demipho ei⁹ amore captus uicino ſuo cōcredidit lyſimacho quoad uxor ly ſimachi dorippa a uilla rediret:Charinus ablatā ſibi quā tātope amabat mulierē ſecū gemēs ab urbe abire deſtiat:ſui/ꝫ participē facit cōſilii ſodalē eutychū filiū lyſimachi. Eutychus cōſolat̄ chalinū ſtudēs magnope ip̄m in urbe retinet̄ c tādē inuenit ipſā domi apd̄ pr̄em ſuū eē paſicōpſā. Interi dorγppa lyſimachi uxor domū rediēs cōpit alienā domi mulierē hāc ipſā rata mariti eē cōcubinā grauiſſime aduerſus maritū ſtomachata ē:ut Lyſimach⁹ eā domo eiicere co/ct⁹ ſit. At eutychus pr̄em lyſimachū & demiphonē charini pr̄em docet amicā charini eē paſicōpſā:quāobrē redit̄ harino mulier iāiam ex urbe p̄peraturo. VALLa

ℂ Nominum propriorum etymologiæ.

Emipho. quia demos populus & phos uir. popularis uir eſt popularia conſectatus. ℂ Charinus:quia cha/ris gr̄a dr̄. ℂ Acanthio. q̄a achantos ſpina dr̄ q̄ſi ſpinoſus. aſper.n. ſermone inducit̄. ℂ Lyſimachus:q̄a lyſis ſolutio & mache pugna q̄a certamē diſſoluit. ℂ Eutycus. q̄a eu ſign̄at bona & tyche fortunā. eutychus ergo ortunatus q̄a ei oīa ſuccedunt ex ſnia. ℂ Paſicompſa. q̄a paſa dicitur omnis & compſotes artificioſiſſimus & com ſeuome inſero me ſubnixe. iactat.n. ſeſe mulier artificio. ℂ Dorippa. q̄a dory dr̄ lācea & hippos eq̄ ſic̄ & equ⁹. q̄m maritū iurgiis inuadit q̄ſi lācea:q̄q̄ legimus:apud græcos. Δωριππη η μητηρ των οινοτροπων ωνομασται ε δια του παλησ των αυτην. ληφθεισαν απο θρακησ δοθηναι ανιω τωι ιερει του Δηλιου απολλωνοσ αυτι ιππου δωρον. Syra. āt anus:q̄a e ſyria. d VALLa

Iſſus adoleſcens:Charinus. ℂ A ſuo patre Demiphoue. ℂ Seruus: Acanthio. m ℂ Vicino. Lyſimacho. ℂ Vxor. Dorippa. ℂ Computat: Imputat & probro dat. ℂ Sodalis:Eutychus. ℂ Retrahit. Retro trahit & reuocat. BERN. SARA. VENE.

Plauti. Sar. Mercator. Argumentum.

Iſſus merchatū ab ſuo aduleſcens patre
Emit:atqꝫ portat ſcita forma mulierem
Requirit quæ ſit:poſtq̄ eam uidit ſenex
Cōfingit ſeruus emptā m̄ri pediſſequā
Amat ſenex hanc ſe adſimulans uendere
Tradit uicino:computat uxor ſibi
Obduxiſſe ſcortum:tum charinum ex fuga
Retrahit ſodalis:poſtq̄ amicam inuenit.

Iſſus mercatum a ſuo adoleſcens patre. mercatum ſupinum eſt:ideſt ad merci/monia tractanda Charinus a demipho/ne. ℂ Scita forma. ſpecioſa & perinde conſpicua. nam quæ pulchra ſciuntur: ſicut fœda negliguntur. ℂ Mulierem. paſicompſam. ℂ Vidit ſenex. demipho. ℂ Confingit ſeruus. Acan/thio. ℂ Emptam matri pediſſequaꝫ. quæ matre ſequeretur. pediſſequus enim & pediſſequa a ſequendis pedibus dicti. ℂ Amat ſenex hanc. Demipho paſicom/pſam. ℂ Tradit uicino. lyſimacho. ℂ Cōputat uxor: imputat dorγppa. ergo computo etiam in ſignifica/tione imputandi eſt. ℂ Obduxiſſe ſcortum. aduer/ſum ſe ductam meretricem. ℂ Retrahit ſodalis. Retinet eutychus. m VALLA Cōputat

BERN. SARA. VENE. m Ercatum. Aliud ſubdit argumētum: cū ī priori nomē fecerit comœdiæ more ſuo. ℂ Militis hoſpitis. Ad cui⁹ hoſpitiū charin⁹ diuerterat ℂ Seru⁹. ſ. acāthio ſubaudi ſimulat. ℂ Perſpiciēs: Fauens obtēpans: opam dās. ℂ Nat⁹ ut ſuo. ſ. amico & ſodali piter traderet orabat. ℂ Hic. ſ. Charin⁹ ſubdiderat filiū uicini. ſ. eutycū lyſimachi filiū. ℂ Pr̄ uicinus Idē lyſimach⁹. ℂ Inſimulat. cōuiciat exprobrat. Protellat; Lōge ppellit & abigit. ℂ Mercator: Ipe charin⁹ a quo comœdia aſciuit nom̄. ℂ Exps. Recti⁹ & ueri⁹ expes: i. ſine ſpe. ℂ Deſtinat. Inſtituit. ℂ Qui pr̄e illius orat. ſ. eutyc⁹ ipetrat a Demiphone ſodalis pr̄e: ut ſuo filio puellā cōcedat: ſʒ hos poſtremos duos uerſiclos hoc mō legendos autumo: orat eā ſuo pr̄e nato ut cederet abn̄tē cū lenone pfido: ē. n. ordo v̄boꝶ una cuʒ ſēſu: q. ſ. eutychus orat pr̄em illi⁹. ſ. Demiphonē charini pr̄em: cū pr̄e ſuo lenone pfido. i. lyſimacho: quē lenonem pfidum appellat. Quia Demiphoni mercatus puellam fuerat: & ueluti leno ſuam præſtiterat opam ut cederet p concederet nato eā abn̄tē. ſ. puellā: difficilis aliquāto uerboꝶ ordo ſenſus difficultatē afferebat.

VALLa m Eercatū a ſe filium extrudit pr̄. Charinū emittit demipho. ℂ Is. Charinus. ℂ Peregre. nēpe rhodi. ℂ Ancillā hoſpitis. paſicōpſā. Pr̄ aduolat. Demipho celerrime nauim cōſcēdit. ℂ Ancillā depit. paſicōpſam ardētiſſime amat. ℂ Seru⁹. acāthio. ℂ Ab adoleſcēte. charino. ℂ Sibi pſpiciens. ſuæ uoluptati cōſulens. ℂ Vt amico ſuo ueniret. i. daretur uenum. ℂ Natum orabat. cum Eutycho p̄cibus contendebat charinus. ℂ Vicini pr̄. eutychi lyſimachus. ℂ Præmercatur ancillam ſenex ante quemq̄ aliū mercatur paſicompſam lyſimachus. ℂ Coniunx illi⁹. doryppa lyſimachi. ℂ Scortū inſimulat. falſo criminat concubinam lyſimachi. ℂ Protellat uiꝶ. pturbat maritū. Nonius protellare inquit eſt percutere pturbare. Teren. in phor. ne te iratus ſuis ſcæuis dictis ptelet ſiſenna romanos impetu ſuo protellant prolecti proſecuntur. protellare adiuuare. protelare etiam excludere. ℂ Mercator. Charinus. ℂ Expers. paſicompſa priuatus. ℂ Fugere deſtinat. patriam relinquere deliberat. ℂ Prohibetur a ſodale. eutycho. ℂ Qui patrem. demiphonem. ℂ Cum ſuo patre. liſimacho. ℂ Nato ut cederet. Charino relinqueret.

Protelat

Hypmeter uerſus

BERN. SARA. VENE. d Vas res. Docet hoc prologo fabulam græcaʒ philemonis a Plauto factā fuiſſe latinā: ut etiā alias complures latinas fecit Aſinariam: caſſinam: trinūmum: quam pariter a Philomene ſcriptum & a ſe in latinum conuerſam fatetur: ueteres ſi quidem fabulæ ut ipſe alibi inquit auidius ſpectabant q̄ nouæ quæ pdibant comœdiæ. ℂ Emporus. Mercator unde emporium forum mercatorium. ℂ Martici. Vel nomen eſt recitatoris comœdiæ: dicuntur martici homines malarum magnarum atq; oribus late patētib⁹: uel martici forte p marci actii de ſe locutus dixit: nā Plautus primum Marcus actius dictus eſt: qui a pedū planicie plotus poſtremo Plau. ℂ Opera ē aurib⁹ ut. ſ. intenti ſitis. ℂ Elegantia. Pro ſplendore & nitore ponitur: elegantia quandoq; uitio datur: uide Nonium. ℂ Solido. Permanenti & diutius hominem afflictāti.

Empor⁹

Opa eſt auribus.

Amorē q̄ uitia ſe quant.

Elegātia nimia dā noſa eſt.

ℂ In ſomnia

Argumentum.

Mercatum a ſe filium extrudit pater.
Is peregre militis redimit ācillam hoſpitis
Amore captus: ut uehit: naui exilit.
Pater aduolat: uiſam ancillam deperit.
Cuius ſit percontatur: ſeruus pediſſequam
Ab adoleſcente matri emptam ipſius.
Senex ſibi perſpiciens ut amico ſuo
Veniret: natum orabat. natus ut ſuo:
Hic filium ſubdiderat uicini pater.
Vicinus præmercatur ancillam ſenex.
Eam domi depræhenſam coniunx illius.
Vicini ſcortum inſimulat: protelat uirum.
Mercator expes patria fugere deſtinat.
Prohibetur a ſodale. qui patrem illius
Orat: cum ſuo patre nato ut cederet:
Abſente cum lenone perfido.

Charinus.

Duas res ſimul nūc agere decretunſt mihi
Et argumentum & meos amores eloquar
Non ego idem facio: ut alios in comœdiis
Vidi amantis facere: qui ex nocti: aut diei.
Aut ſoli aut lunæ miſerias narrant ſuas:
Quos pol ego credo humanis quærimoniis
Non tanti facere quod uelint: aut quid non uelint:
Vobis narrabo potius meas nunc miſerias.
Græce hæc uocatur emporus philemonis
Eadem latine mercator martici
Pater ad mercatum hic meus me miſit rhodum
Biennium iam factum eſt: poſtq̄ abii domo.
Occœpi amare forma eximia mulierem
Sed iam: ut ſimpliciter dicam: opera eſt auribus:
Atq; aduortendum ut animum adeſt benignitas:
Et hoc parum eſſe more maiorum inſtiti
Per me pecontatus ſum. ſumq; iudex illico.
Nam amorem hæc cuncta uitia ſectari ſolent.
Cura: ægritudo: nimiaq; elegantia.
Hoc non modo illum qui amat: ſed quenq; attigit

Magno

℄Inſomnia.Vigilia & fœminino gñe ꝓferꝰ:nã q amoribus crucianꝰ nullã fere getem recipiunt.℄Aerũna. Labor. ℄Error.Tã ad aium q̃ ad corpus põt referri.℄Stultitia.Imprudẽtia.℄Excors:Sine corde & ſapia:nã ꝑcipuã i cor de aïa ſedẽ hẽt:ide cordatũ hoiem ſapiẽtẽ dicimꝰ.℄Petulãtia.Improbitas:&petulãtia laſciuia.℄Aduerſo tpe.Nõ cõ gruo:log.n.qſq; debet cũ adeſt & loci:& tpis opportunitas:nõ in caſſũ uerba ꝓfundere. ℄Inſit.Incipit & tãgit hoc loco amantiũ cõſuetudinẽ:q dũ abſunt ab eoꝝ amaſiis:multa locunꝰ ex nimio deſiderio ac ſpe:cũ ãt in cõſpectũ illaꝝ ueniũt:obmuteſcũt:qđ ex aï ꝑturbatiõe cõtingit.℄Ephebis.Ex ea.ſ.ætate q̃ pubẽ primũ emiſi. ℄Res.Sub cuiꝰ imꝑio mulier erat:qđ ipſe ſequẽti declarat uerſiculo.

Magno atq; ſolido mulctat infortunio:
Nec pol profecto quiſq̃ ſine grandi malo:
Præter q̃ res patitur ſtudet elegantiæ.
Sed amori accedunt etiam hæc quæ diximus:
Inſomnia.ærumna:error.& terror.& fuga
Ineptia:ſtultitiaq;:adeo & temeritas.
Incogitantia.excors immodeſtia
Petulantia.cupiditas:& maliuolentia
Inheret etiam auiditas deſidia:iniuria.
Inopia.contumelia.&diſpendium.
Multiloquium:pauciloquium:hoc ideo fit:
Quia quæ nihil attingunt ad rẽ:nec ſumptus uidet.
Tum amator proferri ſæpe aduerſo tempore.
Hoc pauciloquium.rurſum idcirco prædico.
Quia nullus unq̃ amator adeo callidus
Facunduſq; in rem infit ſuam ut poſſit loqui.
Nunc uos mihi iraſci ob multiloquium non decet
Eodem quo amorem uenus hanc mihi legauit diẽ.
Illuc reuerti certum.& conata eloquar.
Principio atq; animus ephebis ætate exiit
Atq; animus ſtudio amotus puerili
Meus eſt.amare ualide cœpi hic
Meretricem:illico rex exulatum abibat
Leno importunus dominus eius mulieris
Vbi ſumma quicq; poterat rapiebat domum
Obiurgare pater.hæc noctes & dies
Perfidiam:iniuſtitiam lenonum exprimere.
Lacerari ualide ſuam rem.illius augerier.
Summo hoc clamore interdum muſſat loqui.
Abnuere:negitare:adeo me natum ſuum
Conclamitare tota urbe:& prædicare
Omnes tenerent:minitanti
Amorem:multos illexit in diſpendium
Intemperantem.non modeſtum iniurium
Trahere:exurire.me quod quirem ad ſe domum
Ratione peſſima:eaq; ipſus optuma
Omneſq; mores inueniſſe perſeris.
Mores uidi funditari:ac dedere.
Conuitium tot me annos iam ſi paſceret.
Quam niſi luderet.ne luberet uiuere:
Seſe extemplo ex ephebis poſtq̃ exceſſerit.

Vi ſũma qcq; poterat rapiebat domũ:lectio uerior.ẽ ui ſũma qcqd poterã rapiebã domo:ut de ſe ipſo potiꝰ loq uideaꝰ q̃ de lenone:id qđ ſubſeq̃ntia magis indicãt. ℄Obiurgare.Pro obiurgabat:ita exprimere ꝓ exprimebat. ℄Muſſat imurmurat:liceꝰ inter ſe differre dixerimꝰ No.autore.℄Abnuere negitare.Pro abnuebat & negitabat.i.refellebat. Minitãti amorẽ. Aliq̃ hoc loco forte deſunt q̃ ſenſuȝ integrũ faciãt:uel ſua nos oĩone ueluti quodã fulmine Plau.deterrere uideꝰ:ita.n.interdũ q̃dã utiꝰ uerboꝝ abductiõe ex ãtiqtatis maieſtate:ut ſolicitũ lectorẽ in ambiguo derelinquat:ut in ſeq̃ntibꝰ pauculis uerſiculis licet intueri:qbꝰ nec uiſum ẽ addere:nec demutare:ſed tm̃ legẽtes monere. ℄Seſe extẽplo. Verba ſunt pr̃is a filio m ẽorata. ℄Multope imũdo ruſticos exercitũ.Cõciſa rurſus & pene mutila oĩone utiꝰ Pla.ſeruata nihilominꝰ peculiari & ꝓpria dicẽdi maieſtate:ita ut nos in penitiſſimos ſenſus iducere ibiq; deſerere uideaꝰ: ſed ne mẽda ſit i codice:hũc aliogn recõditũ itellectũ ex his uerbis poſſumꝰ elicere: ac ſi illud dixiſſet ipm nulla uoluiſſe pr̃em ſuũ deſidia torpeſcere:ſed ſibi ſp paratũ eẽ negociũ uł ad agros colẽdos:uel ruris colonos ſolicitãdos:nã ut i aſina. &alibi tãq̃ peculiari & ſuo ſæpe utiꝰ v̈bo illo:imũdo:ꝓ eo qđ ẽ patũ eẽ.uł ſi lȝ codicẽ emẽdare:& ſẽſũ planiorẽ facere:legas.multope i modũ ruſtici exercitũ:& exercitũ ꝓ exercitatũ & hitũ ac defatigatũ intellige.℄Primũ familiariũ.Denotat eẽ aſſueſaciẽdos filios in laboribꝰ: neq; illoꝝ a reliqs domus familiaribꝰ rõnẽ hñdã. Si bi.ſ.pr̃i meo.℄Tibi aras tibi occaſſis:hoc dixit ut filiũ ad labores aïaret cũ eẽnt oïa in ſuã utilitatẽ ceſſura: occare ita &occator ab occidẽdo dr̃ ꝙ grãdes terræ cedat globos ut placet Fe.uł ut Ser.ab occœcatis ſemibꝰ ut occatio quaſi occœcatio.℄Iſte pariet lætitiam hẽs Quid illud hẽs bonis afferat nõ uideo : niſi qs uellet ita interꝑtari:iſtud.n.q̃a hẽs piet tibi lætitiã:ſed legẽdũ eẽt iſtud nõ iſte:ſed ut ſenſus fiat lucidior:legerẽ labor ℄Me idẽ diceret:Me talẽ futuꝝ aſſeuerabat. ℄Nauigerariã:A gerẽdo ut onerariã.Non.tñ nõ gerariã ſed circerũ Plautũ dixiſſe autor ẽ. Circerus ẽ nauis aſiana ꝑ grãdis.℄Munẽ.Apud ueteres munes dicebanꝰ ut meminit idẽ Noniꝰ nõ a largitiõe q̃ ignota erat:ſed cõſentientes ad ea quæ amici uellent:inde munia dicta ſunt officia:obſequia:debita.ut inquit Acron.

d Vas res ſimul nũc agere decretũſt mihi.Charinus argumẽtũ comœdiæ & q̃ pr̃ ipſi iniungeret atq; ꝑſcriberet narrat uerboſius planiuſq; q̃ ut pluribꝰ uideaꝰ explicãdũ.℄Decretũſt mihi.cõſtitui.℄Hũanis q̃rimoniis.Lamẽtatõibus q̃ ad hoies ꝑtinẽt & hoies crebris ſolẽt uſurpe ſmõibꝰ.℄Græce hæ uocaꝰ ẽporꝰ philẽonis.Emporꝰ dr̃ mercator: uñ & ẽporiũ locꝰ mercaturæ idoneꝰ.iõ Ti.L.nobilẽ ẽporiũ liguriæ ait genuã.Philemon ãt comicus quo tpe Me

Temeritas.

Contumelia.

Negitare

A.I. Amorẽ multos illexiſſe: ſcribẽdũ eſt metri neceſſitate:& ſententiæ cõcinitate. VALLA

nander uixit puerſo eius tp̄is iudicio menandro q tum uiuebat p̄poſitus ut ſn̄ia populari uictus menãder ſoleret dicere philemoni nõ te pudet cũ me uincis. Cũ itaq; is pluuia iterruptã comœdiã uellet abſoluere die deſtinata q̃ erat abſoluenda cũ magna populi expectatione diu cõmoratũ fuiſſet interim: & ut inq̄t Apuleius. in dies ire neq; philemon ad cõdictũ uenire. Quidã tarditatẽ poetæ murmurari plures defendere: ſed ubi diutiꝰ æquo ſedeẽ nec philemon uſpiã cõparet miſſi ex prõptioribꝰ q acciperẽt. atq; eũ in ſuo ſibi lectulo mortuũ offendũt qũo illæ aĩa ædita obriguerat iacebatq; incumbens thoro ſimilis cogitanti adhuc manus uolumini implexa ad os recto libro impꝛſſus: ſed.n.iã aĩæ uacuꝰ libri oblitꝰ & auditori ſecurus ſtertere pauliſp q introierãt p̄culſi tã iopinatæ rei: tã formoſæ mortis miraculo: deĩde regreſſi ad populũ renũtiauere philemonẽ poetã q expectareẽ: q in theatro fictũ argumẽtũ finiret iã domi uerã fabulã conſumaſſe. n. uero iã dixiſſe rebꝰ hũanis ualere & plaudere: ſuis uero familiaribꝰ dolere & plangere: heſternũ illi ĩbrẽ lachrymas auſpicaſſe comœdiã eiꝰ priꝰ ad funebrẽ facẽ q̃ ad nuptialẽ uẽiſſe.

Non ut ego amori: neq; deſidiæ in ocio
Operam dediſſe: neq; poteſtatem ſibi
Fuiſſe: adeo arcte cohibitum eſſe a patre.
Multopere immundo ruſticos exercitum:
Neq; niſi quinto anno quoq; poſſe tum uiſere
Vrbem: atq; extemplo inde: ut ſpectauiſſet populũ
Rus rurſum confeſtim exigi ſolitum a patre.
Ibi multo primum ſe familiarium
Laborauiſſe. cum hæc pater ſibi diceret
Tibi aras: tibi occaſſis: tibi ſeris: tibi eidem metis
Tibi deniq; iſte pariet lætitiam: habes.
Poſtq̃ receſſit uita patrio corpore
Agrum ſe uendidiſſe: atq; ea pecunia
Nauim metretas quæ trecentas tolleret
Paraſſe: atq; eam ſemper cis uectatam undiq;.
Adeo dum quæſtum haberet peperiſſe bona.
Me idem diceret ſi ut deceret me forem
Ego me ubi inuiſum meo patri eſſe intelligo
Atq; odio eſſe me quod placeret æquum fuit
Amens amanſq;: ut animum offirmo meum:
Dico eſſe iturum me mercatum ſi uelit:
Amorem miſſum facere me dum illi obſequar.
Agit gratias mihi atq; ingenium adlaudat meum.
Sed mea promiſſa non neglexit perſequi
Aedificat nauim gerariam: & merces emit.
Parata naui imponit præterea mihi
Talentum argenti ipſe ſua adnumerat manu:
Seruum una mittit: qui olim a puero paruulo
Mihi pædagogus fuerat: quaſi uti mihi foret
Cuſtos. hiſce confeſtim nauim ſoluimus.
Rhodum uenimus: ubi quas merces uexeram
Omnis: ut uolui: uendidi ex ſententia.
Lucrum ingens facto: præterq̃ mihi meus pater
Dedit æſtimatas merces: ita peculium
Conficio grande: ſed dum in portu ibi ambulo:
Hoſpes me quidam agnouit: ad cœnam uocat.

Mercator martici. Fe. martici cognominãẽ hoĩes malarꝫ magnarꝫ atq; oribus late patẽtibꝰ. hic tñ uiri p̄prii nom̃ uideẽ. ℭ Opuſt auribus. opus eſt inq̄t audiẽtia. ℭ Nimiaq; elegãtia. nimiꝰ nitor ſplẽdorq; corp̄is. Solido mulctat ifortũio. Ingẽti excruciat ifœlicitate. Præ q̃ res patitur. magiſq̃ adſint facultates. ℭ Studet elegantiæ. Nitori corporis. curam exhibet. ℭ In ſomnia. pauca dormitio: ut ſit hæc iſõnia iſomniæ. nã inſõnia q̃ in ſõnis uidemꝰ nihil ad hũc locũ. ℭ Aerũna. qa amãs multũ ſeſe excruciat. ℭ Error. allucinatõ. In cogitãtia. qa p̄ceps oĩa agit. ℭ Excors. iſipiẽs. ℭ Aduerſo tp̄e. q̃ ei aduerſa ſũt. ℭ Aius ephebis ætate exiit. ephebꝰ dr̃ puber latĩe. hic & hæc ephebis & hoc ephebe fit ut dicaẽ aius ephebis: ut ſit ſenſus cũ exui pueritiã & indui ephebiã. ℭ Rex exulatũ abibat. regẽ uocat lẽonẽ ꝙ eã regeret mulierẽ q̃ ab ip̄o adamabaẽ. ℭ Rapiebã domo. ſbaudi mea ut deferrẽ ad meretricẽ. Obiurgare pr̃ p̄ obiurgabat. ℭ Exprimere. p̄ exprimebat. ℭ Muſat loq. ãbigit dr̃e. ℭ Abnuere negitare p̄ abnuebat negitabat: figura metalaſis poetis & iſtoricis freq̄ns. ℭ Vt p̄dicare. ſubaudi ip̄m mihi. ℭ Oẽs tenerẽt. cũcti itelligerẽt. ℭ Minitari amorem. ſubaudi aiebat. ℭ Multos illexit. i. blãde attraxit ſubaudi amor. ℭ In diſpẽdiũ. i dãnũ. ℭ Intemperãtem. ſubaudi eẽ aiebat amorẽ. ℭ Iniuriũ. cõtumelia & iniuria afficiẽtẽ. ℭ Eſurire. i famẽ p̄ducere. ℭ Rõne peſſima. ſubaudi mea. ℭ Eaq; ipiꝰ. ſubaudi p̄ris rõne. ℭ Inde ueniſſe p̄ſerit. ex amore inq̄t ueniſſe mores diſſeminat. ℭ Arcte cohibitũ. Anguſte aſtrictũ. ℭ In modũ ruſtici exerciiũ. ſe iq̄t aiebat a p̄re ſuo exercitatũ ad q̃cũq; uiliſſima: ut ſi ex ſili fortuna ad meliorẽ p̄ueniſſet maiorẽ fructũ ide cõcipet. ℭ Quinto ãno quoq;. ſingulis q̄ntis ãnis nõ citiꝰ urbẽ inuiſere. ℭ Cõfeſtim exigi ſolitũ. ſubito ab urbe ad rura emitti cõſuetũ. ℭ Ibi multo primũ ſe familiariũ laborauiſſe. Ad labores ſuſtinẽdos p̄cũctis familiaribꝰ acceſſiſſe. ℭ Tibi occaſſis. occatõi inſeruis. ut. n. occo occas ita & occaſſo dixerũt ueteres. Quid ſit occare: & uñ dcm̃ in captiuis abũde ſignãtũ. ℭ Iſte pariet lætitiã obex. hic inq̄t labor q tuæ uoluptati uideẽ obiici atq; obſiſtere ad poſtremum tibi lætitiam comparabit. ℭ Agrum ſe uendidiſſe. ſubaudi aiebat. ℭ Metretaſque trecentas tolleret. metreta a mẽſura nomen habet. metron. n. mẽſura. Iuue. Hic tignum capiti incutit ille metretã. Metretã inq̄t Iunius Baſſus duo bati complent nempe ſextarii centum. ℭ Adeo dum q̃ſtum hẽret. Tandiu hoc feciſſe q̃diu lucrum facere potuit. ℭ Animum offirmo meum. me patris confirmo ſententiæ. ℭ Dum illi obſequar. Dum patri meo obtemperem. ℭ Nauim gerariam: ideſt ad onera ſubuectanda. gerariam tamen: uel ut alii legunt cercurũ. ℭ Pædagogus fuerat: ideſt cuſtos uel ſi uerbum uerbo reddere uolumus puerum agens. ℭ Vendidi ex ſententia. nõ

A. l. Tibi occas nõ occaſſis. metri rõ ſcribi iubet.

Nouis geraria:

ſecus

ſecus q̃ uolebam. ℭ Lucrum ingens factum. ſubaudi a me. ℭ Præterq̃ mihi meus pr̃ dedit eſtimatas merces. Quanti inqt eſtimauerit mihi pater meus merces nõ mõ illas tanti uendidi: ſed ſupra eã eſtimationẽ amplũ feci lucꝝ. ℭ Ita peculiũ cõficio grãde ingentẽ mihi cõgregaui pecuniã. a pecudibꝰ nãq; tã pecunia q̃ peculiũ dcm̃. Nã qa ueteres re ditus oẽs aut ex agris aut ex pecoribꝰ cõgerebant inde locupletes. & q̃ diximus peculiũ: ut Vlpianus inqt dcm̃ eſt q̃ſi puſilla pecunia ſiue pr̃imoniũ puſillũ peculiũ. Tubero ita diffinit: ut Celſus. li. vi. digeſtoꝝ refert: ꝙ ſeruꝰ dñi pmiſſu ſeparatũ a rõnibꝰ dñicis hẽt deducto inde ſi qd dño debeť: uelut qdã alii peculiũ ex eo cõſiſtit ꝙ parſimonia ſua qs parauit uel offõ meruerit a quolʒ ſi bi donari peculiũ creſcit ac decreſcit & moriť: & iõ elegãter Papyriꝰ Frõ to dicebat peculiũ eẽ ſiľe hõi: ſi id ac q̃ſiuit ſeruꝰ ꝙ dñs neceſſe nõ hẽt p̃ ſtare id eẽ peculiũ dic. Si uero tuni cas aut aliqd ſiľe ꝙ ei dñs hẽat p̃ſta re nõ eẽ peculiũ. Ita igr̃ naſci peculi um creſcere: cũ auctũ fuerit decreſce re cũ ſerui uicari moriunť: mori cũ dẽptũ ſit: a pecuniis ãt peculiũ dcm̃

Venio decumbo: acceptus hilare atq; ampliter:
Diſcubitum noctu ut imus: ecce ad me aduenit
Mulier: qua mulier alia nulla eſt pulchrior.
Ea nocte mecum illa hoſpitis iuſſu fuit
Voſmet uidete: quam mihi ualde placuerit.
Poſtridie hoſpitem adeo oro ut uendat mihi.
Dico eius pro meritis gratum me & munem fore.
Quid uerbis opus eſt mihi. atq; aduexi heri.
Eam me aduexiſſe nolo reſciſcat pater.
Modo eam reliqui ad portum in naui: & ſeruolum
Sed quid currentem ſeruum a portu conſpicor?
Quem naui abire uetui: timeo quid ſit.

Munem

ℭ Diſcubitũ noctu ut imus: In di uerſa loca cubitũ. ℭ Et munẽ fore. Municas inqt Feſ. ꝓ cõmunitas di cebãt: ergo ẽt ita munẽ ut nũc imu nẽ. nam inde fit & munio & mu nimentum. ℭ Naui abire uetui. ꝓ hibui ne relinqueret nauem.

EX ſũmis opibꝰ. Inducitur poſt ꝓlogũ ſeruꝰ acãthio e naui citũ curſuʒ capeſſens charino nũciaturus puellã quã ad duxerat uiſã fuiſſe a demiphone pr̃e Dũ igiť in uia eſt: dicit ſe oĩ conatu uelle charino opitulari ne mulierem amittat ſuaʒ. ℭ Hæc diſciplina. Hic mos & cõſuetudo. Quã deteſtatur hoĩes. ſ. de uia nõ decedere: cũ qs ne gocioſus feſtinet. ℭ Haud dignum hẽt. ꝓ nõ dignať. ℭ Seditionẽ facit liẽ. Nã maximũ impedimẽtũ affert curſoribꝰ: de liene in curculiõe dcm̃ ẽ abũde aliiſq; uiſceribꝰ. ℭ Aiaʒ uer tere. i. reſpirať & anhelitum trahere.

BERN. SARA. VENE.

Acanthio. Charinus.

EX ſummis opibus uiribuſque uſq; experire: nitere: herus: ut minor opera tua (tier
Seruet agedũ acãthio abige abs te laſſitudinẽ caue. pigritiæ p̃uer
Simul enicat ſpiritus. uix ſuffero. hercle anhelitum ſimul autem.
Pleniſſime iis qui aduorſum eunt aſpelito: detrude. deturba in uiã.
Hæc diſciplina hic peſſima eſt currenti properanti haud quiſquam
Dignũ hẽt decedere: ita tres ſimul res agẽdæ ſunt. qñ una occœpis:
Et currendum: & pugnandum: & ante iurgandum eſt in uia.
Cha. Quid illud eſt? qď ille tam expedite exquirit curſuram ſibi?
Cura eſt negocii quid ſit: aut quid nunciet. Ac. nugas ago.
Quam reſiſto tam maxime res in piculo uortitur. C. mali neſcio:
Quid nunciat. Ac. genua hunc curſorem deſerunt. perii ſeditionẽ
Facit lien. occupat præcordia. perii: animam nequeo uertere nimis
Nihil tibi cenſi eſt. Ch. at tu ædepol ſume tibi laciniã atq; abſterge

ℭ Cẽſi ẽ: Ita legẽdũ ẽ ut duo uer ba nõ unũ ſint nihil ergo tibi cẽſi ẽ. i. de te ipſo nullã. exiſtiationẽ: & cu rã hẽs. cũ nullã deuites laſſitudinem et laborẽ. ℭ Laciniã. q̃ ps dr̃ ueſtim ti. ℭ Balineæ. q̃ & balneæ & balnea ℭ Aſſulas facere foribꝰ. i. fores pul ſãdo frãgere: & ĩ minutas ptes redi gere: uñ dcm̃ ẽ aſſulati. i. minutatim Ramices: Pulmões iterp̃tatꝰ ẽ No. id qď forte opinatꝰ ẽ ex uerbis ſeqn tibꝰ iã dudũ ſputo ſãguinẽ: ramices nõ ſũt pulmões: ſʒ ramex hernia dr̃ lʒ ſub herniæ noĩe mľtas morborũ ſpẽs itelligamꝰ: ut morbi ſũt quos græci uocãt enterocelæ: & epiploce læ hydrocelæ: ramex ãt ſingularis ſit morbꝰ quẽ cirſocelẽ appellãt: licet Pli. ramicẽ dixerit enterocelã: ſũt. n. iſta mor boꝝ gña q̃ ĩ pudibũdis circa teſticľos oriunť: ſẽſus ãt Pla. ẽ tua cã rupi ramices q̃ſi qď ex nimia curſura ruptura fcã ſit & deſcẽſus iteſtioꝝ ĩ teſticuloꝝ thecã: qď ſæpe cõtigit his q uel ictu aliquo uel grauiori pondere grauanť: hi. n. a græ

Præuer tier: legẽ dum eſt ex co. ãt. & nõ p̃ uerteris:

Curſurã

Laciniã.

cis.κηλητα:ſ:a nris ramicoſi & hernioſi.q uero diligẽtius hæc oia pquirere maluerit legat Celſ.Cor.in.vii.iãdudũ ſputo ſanguinẽ.In aliis codicib⁹ & apud No.legit͛ atrũ dũ ſputo ſanguinẽ.❡Reſinã.Ex arborib⁹ pliib⁹ reſina fluit:u ex abiete:pino terebitho:& aliis:melior q̃ ex terebitho:ſpiſſa nãq; & leuiſſima & odore gratiſſima ẽ:ut tradit Theoph in.ix.Iſido.quoq; inqt.terebinthũ arborẽ gñare reſinã oium reſinaꝵ pſtãtiſſimã.manat reſina nõ ſolũ ex arborib⁹:ſ: ex uirgultis:ut idẽ docet Iſi do.ois aũt reſina utilis ẽ i medicina.& iõ ponit͛ i nobilib⁹ antidotis & unguẽtis tuſſi & pti ſicis:melle addito medetur toracis uicia cõpeſcit ex Dioſcoride.❡Aut ne laborẽ capias cũ illo ut uioles.Ex lraꝵ po ſitu arbitror illud uioles qd͛ mutilũ uerbũ eſt:& priores lræ iuerſæ ſunt corrigẽdũ eẽ & dicẽdũ:aut ne labo rẽ capias cũ illo aut moleſtiã.❡Ob eſſe ſequẽtẽ.p eẽ obſequẽtẽ.❡Pal po pcutis.Blãdiris adularis. Qui iam priuſq̃ ſim elocutus ſciſſe men tiri uolo:Ordo:qn pri⁹ uolo q̃ ſim elocutus ſciſſe mẽtiri.i.te pri⁹ ſciuiſſe me mẽtituꝵ.❡Limbo. Naui piſca toria.❡Cõtabeſcit.Liqſcit corrũpi tur.& quaſi in tabem uertitur.

Aſſulas.

Sortito.

VALLa

EX ſũmis opib⁹.acãthio ca rinũ currẽs addit cõmõet q; ut demipho charini pr nauẽ igreſſus mulierẽ paſicõpſã ab duxit:itaq; & ipſi charino ingẽtem curã ſolicitudinẽq; iuexit.❡Herus minor.charinũ ducit. Caue pigri tiæ puerti.caue ne a pigritia puenia ris.❡Aſpellito abſte.ſeorſum pelli to.❡Iurgãdũ.cõtumeliis inſtãdũ. ❡Cura eſt.ingerit curã mihi qd ſit negocii. Reſiſto.i.cõmoror. Se ditionem facit lien.corpore nãq; la borãtibus:ſiue currentibus: ſiue ni tentib⁹ quicq̃ ſplen dolet:& inde lie noſi qui a græcis ſplenici:ſeditio in ciuitate dr͛ cum partes diuerſæ iter ſe contendunt.ſeditio dicta q̃ſi ſeor ſum itio d hiatus cauſa interpoſito ut in redoleo redhibeo & ſilib⁹:ſedi tionẽ ergo facit.lien inqt nõ cõue nit cũ cæteris inteſtinis:qa hoc do let cætera nõ dolet.❡Occupat p cordia.occupat diaphragma q lati ne ſæptũ trãſuerſũ dicim⁹ intra qd͛ pcordia cõcludunt͛.❡Sume tibi la ciniã.Imã ueſtimẽti ptem ut dixim⁹ in aſinaria.❡Ai pãdo.ſum aio ſuſ penſus hæſito addubito.❡Forib⁹ facere his aſſulas.aſſis uel aſſer aſſe ris.hic aſſulas fecit.Sẽſus ẽ.ceſſo fo res diffringere i aſſulas.❡Tibi ſor tito.i.p ſortẽ euenit tibi.❡Tua cã rupi ramices. No.ramices dñr pul mões. uel hernia.Plau.in merc.Tui cã & c̃.Columella ãt in ramo rami cẽ fecit ingens. Deinde p trãſuerſa laterum caueæ:tranſmittũt ramices qui exitus ferarum obſerent.Iuue. ãt:Iacet exiguum cũ ramice neruus inquit. Cum de Venere loqtur : ad pudibunda

Rami ces.

Reſinã.

Palpo.

Animi pendeo.

Sudorẽ tibi.Ac.nunquã ædepol oẽs balineæ mihi hanc laſſitudinẽ
Eximẽt.domin an foris dicã eſſe herum charinũ? Ch.ego ai pẽdeo
Quid illud ſit negocii.lubet ſcire me:ex hoc metu ut ſim certus
Ac.At ẽt aſſiſto:at ẽt ceſſo foribus facere his aſſulas:aperite aliquis
Vbi charinus herus:domi ẽ an foris? nũ quiſquã adire ad hoſtium
Dignum arbitratur? Ch.ecce me acantico quem q̃ris.Ac.nuſq̃ eſto
Diſciplina ignauior.Ch.quæ te male res agitant? Ac.multæ here te
Atq; me.Ch.quid ẽ negocii? Ac.pimus.Ch.prĩcipiũ inimicis dato
Ac.At tibi ſortito id obtigit.Ch.loquere id negocii quid eſt?
Ac.Placide uolo adquieſcere.
Tua cauſa rupi ramices:iam dudum ſputo ſanguinem.Ch.reſinaꝫ
Ex melle ægyptiã uorato ſaluũ feceris.Ac.at ædepol tu calidã picẽ
Bibito ægritudo abſceſſerit.Ch.hominem iracundiorem q̃ te noui
Neminem.Ac.at ego maledicentiorem q̃ te noui neminem.
Ch.Sin ſaluti qd͛ tibi eẽ cenſeo:id conſuadeo.Ac.apage iſtiuſmodi
Salutẽ.cruciatu q̃ aduenit.Ch.dic mihi an boni qd uſquã ẽ? (leſtiã
Quã qſq̃ uti poſſit ſiñ malo oĩ.aut ne laborẽ capias cũ illo aut mo
Ac.Neſcio ego iſtæc.pbari nũq̃ didici:neq; ſcio ego bonũ malum
Quo accedit mihi dari haud deſidero.Ch.cedo tuã mihi dexteram
Agedum acanthio.Ac.en dabitur tene.Ch.uin tu te mihi obeſſe
Sequentẽ:an ne uis? Ac.opa licet expiri:q me rupi cã currendo tua.
Vt quæ ſcirem:ſcire actutum tibi liceret. Ch.liberum caput tibi fa
ciam paucos menſis.
Ac.Palpo pcutis.Ch.egon auſiꝫ tibi uſq̃ qcq̃ facinus falſũ ploqui?
Quin iã priuſq̃ ſim elocutus ſciſſe mentiri uolo.Ac.ab laſſitudinẽ
Hercle uerba tua mihi addunt:enicas:ſiccine mihi obſequens es?
Ch.Quid uis faciã? Ac.tũ id qd͛ uolo.Ch.qd ẽ igit͛.qd uis? Ac.dicã
Ch.Dice.Ac.at.n.placide uolo.Ch.dormientis ſpectatores metuis
Ne e ſomno excites? Ac.uæ tibi:tibi equidem a portu adporto hoc
Ch.Quid fers? dic mihi.A.uĩ metũ:cruciatũ:curã:iurgiũ:atq; ĩopiã
Ch.Perii tu quidem theſaurum hunc apportauiſti mali:nullus ſuꝫ.
Ac.Immo es.Ch.ſcio iam miſerum dices.Ac.tu dixiſti ego taceo.
Ch.Quid iſtuc eſt mali? Ac.ne rogites:maximum infortunium eſt
Ch.Obſecro diſſolue iam me:nimis diu animi pendeo.Ac.placide
Multa exquirere etiam prius uolo quam uapulem.Ch.hercle uero
Vapulabis niſi iam loquere:aut hinc abis.Ac.hoc ſis uide.
Vt palpator nullus ẽ:qñ occœpi blãdior.Ch.obſecro hercle oroq;
Vt iſtuc qd ſit:actutũ ĩdices:qñ qd mihi ſuplicãdũ ſuulo uido meo
Ac.Tãdẽ ĩdign⁹ uideor.Ch.ĩmo dign⁹.A.eqdẽ credidi.Ch.obſecro
Num nauis perit? Ac.ſalua eſt nauis:ne time.Ch.qd alia armamẽta?
Ac.Salua & ſana ſũt.C.qn tu expedis qd ſiet? qd͛ me p urbẽ currẽs

Quærebas

pudibunda igitur ramex pertinet quod oſtēdit Celſus. Nam ubi de teſticulis loquitur inquiens oſcheon græci. Scroton noſtri uocant: iſqꝫ ab ima parte mediis tunicis leuiter innexus eſt a ſuperiore tantum circundatus eſt. ſub hoc igitur plura uitia eſſe cōſueuerunt: quæ modo ruptis tunicis quas ab inguinibus incipere propoſui: modo his integris fiunt aliquanto poſt. At ſi inquit ſub media tunica eſt intentum ſcrotum magis ſe attollit: adeo ut ſuperior coles ſub tumore eo deliteſcat p̄ter hæc æque integris tunicis ramex innaſcit̃ cyrſocelen græci appellant: & mox de ramicis curatione. ramex autē inquit ſi ſuper ipſum ſcrotū eſt adurendus eſt tenuibus & acutis ferramentis: inde ſtatim. At ubi ſupra tertiā tunicam ramex inſedit mediā excidi neceſſe eſt. His itaqꝫ apparet ramicem ad pulmones nihil attinere: ſed ad p̄tes uentris infimas & uenam aliquam oblæſam eſſe. ℂ Rheſinam ex melle ægyptiā uorato ſaluū feceris. Rheſina a medicis multiplex deſcribit̃ de m̄ltis inq̄ ſtillās arborib⁹. Duæ tñ ſūt ſpēs arida una. humida altera appellata: & p̄rſus oīs ſtō facit & ſanguinis reiectioni. i primiſqꝫ probat̃ quæ a terminthо arbore terminthina eſt appellata. ea plæriſqꝫ in locis naſcitur ī arabia: in iudæa: in ſyria: in cypro: ī libya: ac in cycladibus inſulis: q̄ alba p̄ſtantior uitri colorē hn̄s & nō nihil cærulei. Secūdū locū obtinet poſt termēthinā q̄ ſchinina dr̄: ide q̄ pityina. i. e pinu p̄fluit: inde reliq̄ oēs uim hn̄t moliēdi: calefaciendi: diffundendi: & purgādi iuſſiqꝫ cōueniunt & pthyſi per ſeſe aut cum melle & ex thorace noxios educūt humores. urinā excitāt aluūqꝫ moliunt. Non ergo fruſtra inquit rheſinam ex melle uorato. ℂ Calidā picem. qua guttur exurat̃. ℂ Philoſophari nunquā didici. q̄m̄ philoſophia: quā Ariſto. in metaphyſicis ſapientiam uocat. cūctis p̄eſt diſciplinis nō modo metaphyſicis cogitationibus & mathematis demonſtrationibus & phyſiologicis indagationibus experientiiſqꝫ medicinalibus: ſed ad orationem & actionem humanā pertinentibus. ℂ Mihi obſequētem. mihi obtēperātē. ℂ Palpo p̄cutis. Blāditor feris. palpare. n. blādiēdo manu mulcere ē. ℂ Hiātib⁹: diductis patētibus. hiare. n. apire fereqꝫ ad os attinet. hinc inhiare deſiderare qđ facimus cū aliqđ attētius audimus aut ſpectam⁹. Hīc dierectus. ſubaudi abi in malā crucē. dierectus. n. in diē erect⁹ & morti deputatus. ℂ Heo tu heo tu. Exclamātis & increpātis uox eſt: ideoqꝫ adiuuādū p̄nunciatiōe & uultu. ℂ Armamētis cōplicādis. i. ſuo loco collocādis. Sūt aūt armam̄ta nauualia oīa iſtr̄a & armamentariū ubi ea collocant̃. ℂ Lembo. i. nauicula

Q uærebas mō? Ac. tu qdē ex ore rationem mihi eripis. Ch. taceo
Ac. Tace modo ſi boni quid ad te nunciē: inſtes acriter. quin nunc
Cū malū audiēdunſt: flagitas me ut eloquar. Ch. obſecro hercle te
Iſtuc uti tu mihi malū facias palā. Ac. eloquar qn̄ quidem me oras
Tuus pater. Ch. quid meus pater. Ac. tuam amicam. Ch. quid eam.
Ac. Vidit. Ch. uidit? uæ miſero mihi hoc quod te interrogo rn̄de.
Ac. Q uin tu ſi quid uis roga. Ch. qui potuit uidere? Ac. oculis.
Cha. Q uo pacto? Ac. hiantibus. Ch. hinc dierectus: nugare in re.
Capitali mea. Ac. qui malū ego nugor: ſi tibi: qd rogas reſpondeo
Cha. Certen uidit? Ac. tam hercle certe: q̄ ego te ac tu me uides.
Cha. Vidi eam Ac. intus intra nauim: ut proræ aſtitit. & cum
Ea confabulatus eſt. Ch. perdidiſti me: pater eo tu eo tu
Q nin cauiſti ne ue eam uideret uerbero? quin ſceleſte abſtrudebas
Ne eā cōſpiceret pater. Ac. qa negocioſi eramus nos nr̄is negociis
Armamentis complicandis: & cōponendis ſtuduimus: dum hæc
Aguntur: lembo aduehitur tuus pater pauxillulo.
Neqꝫ quiſquā hominem conſpicatuſt: donec in naui ſuper
Cha. Nequicquā mare ſubterfugi ſæuis tempeſtatibus.
Equidem iam me cenſebam eſſe in terram: atqꝫ in tuto loco:
Verum me uideo & ſaxa ferri ſæuis fluctibus.
Loquere porro quid ſit actutum. Ac. poſtquā aſpexit mulierem.
Rogitare occepit cuius eſſet. Ch. quis reſpondit? Ac. illico
Occurri: atqꝫ īterpello matri te ancillam tuæ emiſſe illam. cœpit.
Cha. Viſū tibi credere id? Ac. ēt rogas. ſed ſceleſtus ſubagitare oc
Ch. Illā nec obſecro? Ac. mirū quin me ſubagitaret. Ch. ædepol cor
Miſeꝝ meū quidē guttatim cōtabeſcit: quaſi in aquā īdideris ſalem
Perii. Ac. hem iſtuc meū uerbū dixiſti ueriſſimū ſtultitia iſtæc eſt.
Ch. Q uid faciā: credo nō credet pater ſi illā matri meæ emiſſe dicā
Poſt autem mihi ſcelus uidetur me parenti proloqui mendacium
Neqꝫ ille credet: neqꝫ credibile eſt forma eximia mulierem.
Eam me emiſſe ancillam matri. Ac. non taces ſtultiſſime.
Credet hercle: nam credebat iam mihi. Ch. metuo miſer
Ne patrem prendat ut ſit geſta res ſuſpicio: hoc quod te rogo
Reſponde. Ac. q̄ſo qd rogas? Ch. nū eſſe amicā ſuſpicari uiſus eſt?
Ac. Non: ſed credebat. Ch. uæ miſero nullus ſum: ſed quid ego hic
In lamentando pereo: ad nauim non eo: ſequere. Ac. ſi iſtac ibis
Cōmodum obuiam uenies patri. poſtquā aſpiciet te timidum eſſe
Atqꝫ exanimatum: illico retinebit: rogitabit unde illam emeris
Q uanti emeris: timidum tentabit te. Ch. hac ibo potius
Iam cenſes patrem abiiſſe a portu? Ac. quin ego hac p̄cucurri gr̄a
Ne te opprimeret imprudentem atqꝫ eiectaret. Ch. optume.

Pauxillulo lembo.

Interpello. Subagitare.

In lamētando.

piſcatoria No.interꝑtatiõe hũc citãdo locũ. ℭ Donec in naui ſup.ꝑ eclypſim dcm̃ ẽ.deeſt.n.fuit. ℭ Interpello.loqn tẽ interrũpo. ℭ Guttatim cõtabeſcit.colliqſcit ac diſtillat.En.in hecuba. Vide hic meæ iquã lachrymæ guttati cadũt. ℭ Quid faciã cedo.ꝑbe inqt mihi cõſiliũ quid mihi faciendũ ſit. ℭ Ne patrẽ prendat.ne ſuſpitio pr̃is aĩum ſubeat.

BERN. SARA. VENE.

ℭ Exanimatũ. Aio cõmotũ. ℭ Atq; eiectaret.multis uerbis interrogando te uacillantem redderet. MIris modis. Delirus ſenex ſomniũ narrat ipſiuſq; omne refert interpretamentũ ad puellam nuper auectam a filio. ℭ Exercitus. Exercitatus & defatigatus. ℭ Ei ne noceret. Scilicet uxori ſuæ:perſtat in trãſlatione. ℭ In cuſtodiã ſimiæ. Appellat ſimiã uicinum lyſimachum. ℭ Inſtare. Pro inſtabat:ita non habere ꝓ nõ habebam. ℭ Hedus. Filiũ charinũ interꝑtamur ex ſequẽtib⁹: nã ipe adhuc ſomnii interpretationẽ nõ recte nouerat. ℭ Lugere. Vel cœpi lugere & cõqueri:uel lugebã & cõquerebar. ℭ Cũ luce ſemel. Vel potius ſimul ut intelligat iuiſſe ad portũ primo diluculo & ſummo mane.

VALLA

m Iris modis dii ludos faciũt hominibus. Demipho ſenex cogitat quo mõ poſſit coniicere in ſomniũ qđ noctu ſibi uiſus ſit capraȝ ſpecioſam emiſſe:& ſimiæ concrediſiſſe. obortã deide contentionem ꝙ totum inſomniũ ad paſicõpſam & lyſimachum dorippamq; pertinet:ut mox liquebit. ℭ Somnia in ſomnis.i. dormiẽtibus q̃ appareant tribuũt. ſane ſcire oportet qnq; eẽ ſpẽs eoꝝ q̃ dormiẽtibus appareant diuo Aug. ĩ lib. de ſpũ & aĩa tradẽte ꝑter alios. Viſiões quas ſibi uidere uideat̃ dormiẽtes qnq; ſunt genera.ſ.oraculuȝ: uiſio: ſomniũ:inſomniũ:phãthaſia. Oraculum ẽ cũ in ſomnis parẽs uel aliqua ſancta grauiſq; pſona ſeu ſacerdos uel deus euẽtuꝝ qd apte uel nõ euẽturũ faciendũ uel euitandũ denuntiat. Viſio eſt cũ qs uidet id qđ eodẽ mõ quo apparuerat eueniet. Sõniũ eſt figuris tectũ & ſine interpretatione intelligi nõ põt. Inſomniũ eſt qñ id qđ fatigauerat uigilantẽ ingerit ſe dormiẽti:ſicut ẽ cibi cura uel potus uel artes:uel infirmitates. Secũdũ nãq; ſtudia q̃ qſq; exercuit ſomniat & ſolitoꝝ actuũ ſimul acta in pñtia mẽtis impſſa apparẽt i ſomnis iuxta ẽt infirmitatũ diuerſitates diuerſa accidunt ſõnia:& ſecũdum moꝝ & humoꝝ uarietates uariant̃ ẽt ſõnia. Alia.n.uidẽt ſanguinei:alia cholerici.alia melancholici. alia flegmatici. Illi uident uaria & rubra. Iſti alba & nigra. Phãtaſma eſt qñ uix dormire qs cœpit & adhuc uigilare ſe exiſtimat aſpicere uĩ irruentes in ſe uel paſſim uagantes formas diſcrepantes & uarias læ

tasq; &

A.l.Danunt. Danũt. pro dãt ſcribẽdũ cſt poti⁹ ut iãbicirõ carminis requirit.

Abediſſe.

A.l.Lucu.

Lembũ.

Demipho ſenex.

MIris modis dii ludos faciunt hoĩbus:miriſq; exẽplis ſõnia
Inſomnis donant uelut ego nocte hac q̃ ꝑterit proxima
Inſõnis egi ſatis:& fui hõ exercit⁹:mercari mihi uiſus ſum
Caprã ei:ne noceret quã domi ante habui caprã (formoſam
Neu diſcordarent ſi ambo in uno eſſent loco.
Poſterius quã mercatus fueram:uiſus ſum in cuſtodiam ſimiæ
Cõcredere:ea ſimia adeo poſt haud multo ad me uenit
Male mihi precatur:& facit conuitium:ait ſeſe illius opera:atq;
Aduentu capræ flagitium & damnum feciſſe haud mediocriter.
Dicit capram quam dederam ſeruandam ſibi:
Suæ uxoris dotem ambediſſe:oppido mihi illud
Videri mirum:ut una illæc capra uxoris ſimiæ dotem
Ambederit:inſtare factum ſimia atq; hoc deniq;
Reſpondet:ni properem illam ab ſe abducere ad me domum:
Intro ad uxorem ducturum meam:aſt non habere cui
Cõmendarem capram atq; oppido hercle bene uelle illi uiſus ſum
Quod agis:quid facerem cura cruciabar miſer.interea ad me
Hædus uiſuſt aggredirier.infit mihi prædicare ſeſe ab ſimia
Capram abduxiſſe.& cœpit irridere me:ego enim lugere.
Atq; illam abductam conqueri:hoc quam ad rem credam
Pertinere ſomniũ nequeo inuenire:niſi caprã illã ſuſpicor iam me
Inueniſſe q̃ ſit:aut qd uoluerit:ad portũ hinc abii mane cũ luce ſe
Poſtq̃ hic id qđ uolui trãſegi:atq; ego cõſpicor nauim (mel
Ex rhodo qua eſt heri aduectus filius:conlibitum eſt illud mihi
Neſcio qui uiſere aſcendi in lembum:atq; ad nauim deuehor
Atq; ego illic aſpicio forma eximia mulierẽ.filius quã aduexit me⁹
Matri ancillã ſuæ:quã ego poſtq̃ aſpexi non ita amo:ut ſani ſolent
Hoĩes.ſed eodẽ pacto ut inſani ſolent:amaui hercle eqdẽ ego oliȝ
In adoleſcentia:uerũ ad hoc exemplum nunquã ut nunc inſanio.
Vnũ qdẽ hercle iam ſcio periiſſe me:uoſmet uidete cæteꝝ q̃ti ſim
Nunc hoc profecto ſic eſt:hæc illa eſt capra:ſed ſimia illa atq;
Hædus timeo quid uelint.ſed cõticeſcã uicinum eccum exit foras

Lyſimachus

taſq; & turbulentas.In hoc genere eſt ephiadis quã publica pſuaſio qeſcẽtes opinaẽ inuadere ac põdere ſuo pſſos ac ſentiẽtes grauare:qđ nihil aliud ẽ q̃ qdã ſumoſitas a ſtõ uel a corde ad cerebrũ aſcẽdẽs:& ibi ui aíalẽ opprimẽs. Dã/nũt.dant. ℂ Egi ſatis.multũ feci.ℂ Et fui hõ exercitus.exercui me multũ.Ironicos dcm̃:iõ ẽt uultuoſe legẽdum eſt. ℂ Neu diſcordarẽt.iter ſe diſcõuenirẽt.paſicõpſã dicit cũ uxore ſua. In cuſtodiã ſimiæ.q̃ ſimia referebat lyſimachũ. ℂ Et facit cõuitiũ.cõuitiaẽ.ℂ Inſtare.p iſtabat.ℂ Factũ:ſubaudi eẽ.ℂ Nõ hr̃e.nõ hẽbã:uel ñ hr̃e uiſus ſũ p lõgã hipbatõ.ℂ Bñ uelle illi.ſubaudi cap̃.ℂ Quid agerẽ.ſubaudi aio.ℂ Quid facerẽ.ſubaudi ope. ℂ Hedus uiſuſt agredi/rier.hedũ eutychũ dic̃. ℂ Inſit mi/hi.icipit.ℂ Ego.n.lugeẽ.p lugebã. ℂ Cũ luce ſil̃. cũ primũ cœpit luceſcere.ℂ Illic aſpicio.ĩ naui intueor.

Lyſimachus.Demipho.Lorarii. (negocium
P Roſecto ego illũc hircũ caſtrari uolo.ruri q nobis exhibet
De.Nec omen illud mihi nec auſpicium placet quaſi hir/
cum metuo ne uxor me
Caſtret mea: atq; illius hæc nũc ſimiæ ptis ferat.Ly.i tu hinc ad uillã:
Atq; iſtos raſtros uillico piſto ipſi facito corã ut tradas in manum.
Vxori facito ut nũcies.negocium mihi eſſe in urbe: ne me expe/
ctet:nam mihi (quid amplius?
Tris hodie lites iudicandas dicito:ei & hoc memẽto dicere.Lo.nũ/
Ly.Tm̃ ẽ.De.lyſimache ſalue.Ly.euge demipho ſalue o qd agis?
Quid fit?De.qd miſerrim⁹.Ly.dii meli⁹faxit.D.dii hoc qdẽ faciãt.
Ly.Quid eſt?De.dicã ſi udieã tibi eſſe opa3:aut ociũ.Ly. quãquã
Negociũ ẽ:ſiqd uis demipho nõ ſũ occupat⁹unq̃ amico opã dare.
De.Benignitatẽ tuã mihi expto p̃dicas:qd tibi ego ætatis uideor?
Ly.Acherũticus ſenex:uietus decrepitus.De.puorſe:uides puer ſũ
Lyſimache ſeptu ennis.Ly.ſanun es:qui puerum te eſſe dicis
De.Vera prædico.Ly.modo hercle in mentẽ uenit:qd tu dicere.
Senex cum extemplo eſt:iam nec ſentit nec ſapit.aiunt ſolere eum
Rurſum repuerаſcere.De.immo bis tanto ualeo.q̃ ualui prius
Ly.Bñ hercle fcm̃:& gaudeo.De.imo ſcias oculis quoq; ẽt plus iã
Video:q̃ prius.Ly.bñ eſt.De.malã rẽ dico.Ly.iã iſtuc nõ bonũ ẽ.
De.Sed auſim ne ego tibi eloqui qd uelim? Ly.audacter. De.aĩu3
Aduorte.Ly.fiet ſedulo.De.hodie ire in ludũ occœpi litterarium
Lyſimache ternas ſcio ia3.Ly.quid ternas?De.amo. Ly. tun capite
Cano amas ſenex neqſſime?De.ſi canũ ſeu iſtuc rutilũ ſiue atrũſt
Amo.Ly.ludificas nunc tu me hic opinor demipho.
De.Decide collum:ſi falſum ad te loquar.uelut ſcias me amare.
Cape cultrum:ſeca digitum:uel aurem:uel tu naſum:uel labrum
Si mouero me.ſeu ſecari ſenſero lyſimache auctor ſum.ut me
Amando enices.Ly.ſi unquã uidiſti pictum amatorẽ:hem illic eſt.

P Roſecto ego.Prías partes huius ſcenæ ſine cõtrouerſia dam⁹lyſimacho:nõ demiphoni:qui tũc icipit log:ubi nec omẽ illud mihi:alloqẽ lyſimachus ſuos Ironicos & famulos ut eãt rus ad caſtrãdũ hircũ q forte dãnũ attulerat.ℂ Piſto.nomẽ uillici. Acherũticus.Morti pxim⁹.ℂ Viet⁹.mollis flagidus.languidus:& ſine ui. ℂ Ternas.ſ. lrãs amo.n.ex trib⁹ cõſtat elemẽtis.ℂ Athenæ deſciuerít. Hic iocus ẽ maxius:ſed mẽda eſt in uerbo athenæ:ut ex ſenſu cõiecturã capio:nã cũ ille dixiſſet ne me deteriorẽ ducas feſtiuiter.rñdet ego ne te?ſ.ducã?& deinde dicat cathenæ deſiuerint p defecerint ad te.ſ. ducẽdũ & circũferendũ tãq̃ inſanũ.q̃ ferme locutiõe uſus eſt in menechmis ubi uerbũ eſt ſanũ uis adducere:quẽ ſenſum etiã uitæ reſtituim⁹. BERN. SARA. VENE.

P Roſecto ego illunc hircũ. lyſimachus exiens domo qd ſeruos ſuos facere uelit docet.Dein occurrens demiphoni ab eo intelligit q̃ amorib⁹ pdit⁹ eẽt. Hircũ dicit caſtrari quẽ forte fortuna ĩ uilla habuit.Demipho ãt id audiens auſpiciũ ſibi malũ accipit ne a ſua caſtreẽ uxore. ℂ Iſtos raſtros: Legim⁹ & raſtra:& p diminutionẽ raſtella.ℂ Præſto ipſi facito coram ut tradas in manũ.In oratione emphaſis maxia.nã & p̃ſto & corã & in manũ p eodẽ accipiunẽ. ℂ Negociũ mihi eẽ ĩ urbe.hr̃e qđ agã in urbe:nec ĩ uillã poſſe ɔcedere. Tm̃ eſt:hoc eſt nil aliud. ℂ Dii hoc quidem faciunt.ſubaudi ut miſerrime fiat mihi. ℂ Quid tibi ego ætatis uideor.quot inqt annos natus tibi uideor.ℂ Acheruntícus.ut pxim⁹ iturus ſis ad acherũtẽ. ℂ Vietus.i. incuruus:unde & uietus tigni incuruitas quo rotæ uinciuntur.
ℂ Aiunt ſolere eum rurſum repuerаſcere.Redire ad pueritiam ſenem. Adagium enim grecorum eſt. Δισ

VALLa

Vietus.
Acherũticus ſenex.
Septuẽnis.
Repuerаſcere.
Bis tãto

πάιλεσ οι γέροντεσ.ideſt bis pueri ſenes.¶ Ire in ludũ occepi litterarium : ideſt ſcholam grãmaticã.Nã ut græci ſcholã:noſtri ludũ dicũt:qa ut ſchola otiũ ſignificat.ita & ludus quieteẽ corporis.Litterariũ aũt quia ut grãmatica a græcis.ita a nr̃is litteratura:& quia græcis grãmaticus a nr̃is lr̃ator.¶ Ternas ſcio iã.ſubaudi lr̃as. ¶ Amo. qa trib' cõſtat lr̃is.¶ Decide collũ.amputa caput mihi.¶ Amando eneces.qa non deſieris ob hoc me amare:& ne ego qdẽ te min⁹ amauero.¶ Tãtidẽ eſt,hoc eſt tantus:& idẽ eſt.¶ Quaſi ſit ſignũ pictũ in pariete.nõ magis inqt ſentit amator q̃ q̃ in pariete pictura.¶ Non uolũtas me impulit.Cũ ſint inquit Ari.in ethicis tria appetẽtiarũ genera: de pte rõnali uoluntas ſola:de parte irrationali bina.nempe excãdeſcẽtia & libido ſiue cupiditas ait nõ ſe uolũtate adductũ.i.rõnis delectu: ſed cupiditate: q̃ de pte inſurrexit irrõnali. ¶ Egone te.ſubaudiẽdũ dixeri uel deteriorẽ uel nõ. ¶ Athenæ diſciuerint.i.min⁹ ſcitæ fuerĩt atq; ſapiẽtes.Ironicos dcm̃:& pinde uultu & pnũciatiõe adiuuãdũ eſt. Periculũ inqt portẽdiť ne tua ĩſcitia deſinãt ſcire & ſape athenæ.¶ Illuc ibo.ad portũ me trãſierã.¶ Operiar hoĩez expectabo filiũ. ¶ Quomõ potis ſim.i.ut potuero. Dono adductã. ut donareť matri adductã uel aduectã legiť.¶ Sed p̃cauto opus. Antequã tradať mihi:prius cauẽdũ ẽ.

Opus p̃cauto. ¶ Ne ad illã me animũ adieciſſe.i. aliquo mõ intelligat me illã deperire.¶ Aliqua ſentiat. Aliqua de pte intelligat:ita dictuʒ aliqua:ut apud Virgilium.Si qua fata ſinant.

BERN. SARA. VENE. h Omo me miſerior.Queritur charinus q̃ metu pr̃is ſit puellam amiſurus : quã tandem iuſſu patris cedit uenalem uicino lyſimacho.¶ Perendie. die craſtino proximo: quaſi perempto die.¶ Vellicent. Diximus uellicare leniter mordere.¶ Occentent. Cõuicium faciant. ¶ Viraginem. Fortem & uiro ſimilẽ ad opa ſubeũda.

VALLa Diuturnũ ppetuum. Clã patrem. h Omo me miſerior nullus eſt demipho apud charinũ filium magnopere cõtendit ut abducat paſicõpſam. Charinus contra connititur ut ipſe eam habeat. Vtriq; oboriuntur indignationes.Pater tãdem aufert filio mulierem.¶ Homo me miſerior nullus.more hoĩum affectibus nimiuʒ cedentium charinus facit:ut cũ boni quippiã cõtigerit nimia exultent lætitia.Cum uero mali aliquid tuʒ

Hypermeter uerſus. ſuccumbãt & tolerare non poſſint: ſeq; omnes putent omnibus eſſe infœliciores. ¶ Sint ſempiterna. ut ſemper me mala circunueniant nec nunquã animus a labore conquieſcat.¶ Proprium nequit mihi euenire .meum q̃ ſit non poteſt mihi obtineri. ¶ Animi cã. ut me

oblectarem

Nam meo quidem animo uetulus decrepitus ſenex tantidem eſt.
Quaſi ſit ſignum pictum in pariete.De.nunc tu me credo
Caſtigare cogitas.Ly.egon te?De.nihil eſt iam:quod tu mihi
Succenſeas:fecere tale ante alii ſpectati uiri.humanum amare eſt
Humanum autem ignoſcere eſt neſcis:ne obiurga hoc nõ uolũtas
Me impulit.Ly.qui non obiurgo. De.at ne deteriorem tamen
Hoc facto ducas.Ly.ego ne te:athenæ diſciuerint.De.uiſe ſis
Modo etiam.Ly.uiſunſt.De.certẽ.Ly.pdis me.hic hõ ex amore
Inſanit:nunquid uis?De.uale.Ly.ad portũ propero nam ibi mihi
Negociũ eſt.De.bene ambulato.Ly.bene ualeto. De. bene ſit tibi.
Quin mihi quoq; etiã eſt ad portũ negocium.nũc adeo ibo illuc
Sed optime gnatum meum uideo:eccũ opperiar hominem.
Hoc nũc mihi uiſo eſt opus:huic perſuadere.quomodo potis ſim
Vt illam uendat:ne ue det matri ſuæ:nam ei dono aduexe audiui
Sed p̃cauto opus.ne ad illã me animũ adieciſſe aliqua ſentiat.

Charinus. Demipho.

Homo me miſerior nullus ẽ æq; opinor:neq; aduerſa cui
Plura ſint ſempiterna.ſatin qcqd eſt:quã rẽ agere occœpi.
Propriũ ne qd mihi eueniť qd' cupio:ita mihi mala res aliq̃
Obiicitur bonũq; meum cõprimit cõſiliũ.miſer amicã mihi paraui
Animi cauſa:precio eripui:ratus clam patrem meũ poſſe habere.
Is reſciuit:& uidit:& pdit me.neq; is cũ roget qd loquar cogitatũ eſt
Ita animi decem pectore incerti certant:ne quid corde nũc conſilii
Capere poſſim ſcio.tantus cũ cura meus eſt error aio.dũ mei ſerui
Perplacet mihi cõſiliũ dũ rurſum haud placet:nec pr̃ potius uideť
Induci ut putet matri ancillam emptam eſſe illam.
Nunc ſi dico:ut res eſt:atq; illam mihi me emiſſe indico:
Quẽadmodũ exiſtimet me:atq; illam abſtrahat.
Trans mare hinc uenum aſportet:ſcio ſæuus q̃ ſit homo : & durus
Igitur hoccine eſt amare.arare mauelim:quam ſic amare.
Iam hinc olim inuitum domo extruſit ab ſe:mercatũ iuſſit ire.
Ibi hoc malũ ego inueni:ubi uoluptatẽ ægritudo uincat: quid ibi
Ineſt amœni:nequicquã abdidi.abſcondi abſtruſam habebam:

Muſca eſt

Muſca eſt meus pater:nihil poteſt clam illum haberi:nec ſacrum
Nec tã ꝓphanũ qcq̃ eſt qn ibi illico adſit:nec q rebus meis confidã
Mihi ulla ſpes i corde eſt.De.qd illuc quid ſolus ſecũ fabulet̃ filius
Solicitus mihi neſcio quare uidet̃?Ch.atat meus qdem hic p̃r eſt
Quẽ uideo:ibo alloquar.quid fit pater?De.uñ incedis:qd feſtinas
Gnate mi? Ch.recte pater.De.ita uolo.ſed iſtuc quid eſt tibi: quod
Cõmutatus color eſt:nun quid tibi dolet?Ch.neſcio qd aio meo ẽ
Aegre pater:poſtea hac nocte non quieui ſatis ex ſententia.
De.Per mare ut uectus nunc oculi terrã mirantur tui.Ch. magis
Opinor.De.id eſt profecto uerũ.actutum abſceſſerit ergo ædepol.
Si ſapias eas ac decumbas domi.Ch.ocium non eſt:mãdatis rebus
Præuorti uolo.De.cras agito perendie agito. Ch.ſæpe ex te audiui
Pater:rei mandatæ omnis ſapientis primum præuorti decet.
De.Age igitur:nolo aduorſari tuã aduorſus ſnĩam.Ch.ſaluus
Sum:ſi quidẽ iſti dicto ſolida & perpetua eſt fides.De. qd illuc eſt?
Quam ille ſolus ſe in cõſiliũ ſeuocat:iã nõ uereor ne illã me amar̃
Hic potuerit reſciſcere:quippe haud etiam
Quicquam inepte feci:amantes ut ſolent.
Ch.Res adhuc quidem hercle in tutoſt nam hunc neſcire ſat ſcio
De illa amica:quid ſi ſciret:eſſet alia oratio.De. quin ego hunc
Aggredior de illa?Ch.qn ego hic me amolior eo ego:ut q̃ mãdat
Amicus amicis tradã.De.immo mane paucula ẽt ſciſcitare prius
Volo.Ch.dic qd uelis.De.uſq; ne ualuiſti?Ch.ꝑpetuo r̃cte:dũ qdẽ
Illic fui.uerũ i portũ huc ut ſum aduectus:neſcio q aius mihi dolet:
Nauſea ædepol factum credo:uerum actutum abſceſſerit: ſed quid
Ais?De. ecquam tu aduexti tuæ matri ancillã e rhodo? Ch.aduexi.
De.Quid ea ut uĩ mulier?Ch.nõ ædepol mala. De.ut morata eſt?
Ch.Nullã uidi melius mea ſententia.De.mihi qdẽ ædepol uiſaſt cũ
Illã uidi.Ch.eho an uidiſti pater?De.uidi ue℞ non ex uſu noſtroſt
Neq; adeo placet.Ch.qui uero?De. qa nõ nr̃a formã habet dignaȝ
Domo:nihil opus nobis ancilla:niſi q̃ texat.q̃ molat lignum cedat
Penſum faciat.ædis uerrat:uapulet:quæ hẽat quottidianũ familiæ
Coctũ cibum.horũ illa nihilum quicquã facere poterit admoduȝ
Ch.Ea cã equidẽ illam emi:dono quã darẽ matri meæ.De.ne des
Ne ue te auexiſſe dixeris.Ch.dii me adiuuant.De.labefacto
Paulatim:uerũ quod præterii dicere:neq; illa matrem ſatis honeſte
Tuam ſequi poterit comes.neq; ſinam.Ch.qui uero?De.qa illa
Forma matremfamilias flagitium eſt:ſi ſequatur.quando incedit
Per uias.contemplent.conſpiciant:nutent:nictent:ſibilent
Vellicent:uocent:moleſti ſint.occentent hoſtium ipleantur meæ
Fores carbonibus elegiorum:atq; ut nunc ſunt maledicentes
Homines uxori meæ mihiq; obiectent lenocinium facere:nã qd
Eſt opus.Ch.hercle qui tu recte dicis & tibi aſſentior ſed quid
Illa nunc fiet?De.recte ego emero matri tuæ ancillam uiraginem
Aliquam non malam:forma mala ut matrem addecet familias.
Aut ſyram aut ægiptiã:ea molet:cõficiet pẽſum:pinſet̃ flagro.neq;
Propter eaȝ qcq̃ eueniet noſtris foribus flagitium. Ch. qd ſi igitur

oblectarem.℄ Cogitatũſt.cogitatũ eſt:ſenſus eſt:ſi me ꝑcunctetur nõ ſatis cõſilii hẽo quid r̃ndeã.℄ Venũ aſportet.uenũ auferendũ exiſtimet. Cõponit̃.n.hoc ipſum uenũ cũ eo & fit ueneo:cũ do & fit uenundo: cũ aſporto & fit uenũaſporto.plurimũ ergo falluntur qui putãt ſupinũ uenũ eſſe a ueneno: qm̃ certũ eſt ab eo & uenũ fieri ueneo : erit p̃teritũ ueniui & ſupinũ uenitũ. ℄ Vbi uoluptatẽ ægritudo uincat. ægritudo ablatæ mulieris uincat uoluptatẽ: quã de empta cepit muliere. Nec ſacrũ nec iã ꝓphanũ. nõ inquit res ſacra ulla:aut procul a rebus ſacris qn ſtatim ea corã ip̃o ſit.℄ Animo meo eſt ægre.aio meo inſedit ægrimonia anxi⁹ ſum. ℄ Hac nocte nõ quieui ſatis ex ſnĩa. Vt ſuos adoleſcens tegat affectus nõ ſe ut uolebat ait cõquieuiſſe:id inuenit excuſationis genus : qm̃ aliud non erat magis obuiũ. ℄ Oculi terrã mirantur tui.Id ſignũ pudoris ẽ. ℄ Præuorti uolo.Trãſigere inquit uolo pri⁹ q̃ mihi mãdata ſunt:q̃ ut meũ procurẽ corpus. ℄ Perendie agito. ſi cras nõ poteris agito ſecũdo die:id enim ualet perẽdie.uñ dies perẽdinus & uerbũ perẽdinare.℄ Saluus ſum:ſe ſaluũ charinus dicit ſi faciat demipho qđ pollicet̃.nẽpe ei⁹ aduerſari nolle ſniæ. Ad amicã.n. refert hoc charinus. At demipho nõ ad amicã:ſed ad amicos quoq; mãdatis ſe obtẽperare uelle dicat. Se i cõſiliũ ſeuocat.i.ſeorſũ ſe uertit ad cõſultandũ.℄ Eſſet alia or̃o. Aliter inqt loqueret̃ ſi illã me amare exiſtimaret.℄ Hinc me amolior.i.ab eo hæc ſecũ. Ad p̃rem porro eo ego. ℄ Nõ ex uſu noſtroſt.nõ ad nr̃am ꝑtinet utilitatẽ. ℄ Qui uero.Cur ñ ſubaudi nõ placet. ℄ Quæ molat. nã & frumẽtũ domi molebant ueteres:& q̃ uſui alia erãt. ℄ Penſum faciat.filet . ℄ Aedis uerrat. Domũ ſcobib⁹ purget.℄ Nihilũ qcq̃ facere poterit admodũ. Quæ memoraui eo℞ prſus nihil facer̃ poterit. Te aduexiſſe. Te naui uexiſſe eam noli matri tuæ ſignificare.℄ Dii me adiuuãt.hoc charin⁹ dicit ratus mulierẽ ſibi relictũ iri.℄ Labefacto paulatim pedep̃ſſim inqt ammoueo a domo mulierẽ ut ipſe hẽam:eo.n. tẽdũt hæc oĩa. Illa forma.ablatiui caſus eſt.℄ Nutent.nit ẽt ſignũ aliqđ

Clã illũ

Perẽdie.

Præuorti.

Aggredior hũc de illa.

Paucula

Nauſea.

Verrat.

Nihilũ.

qcquã.

Cõtemplent.

Nictent.

Vellicẽt.

Viraginem.

Addecet

dent. ℭ Velicent. digitis cōpreſſis primoribus ſummā cōtrahāt cutem. ℭ Occentent. Cantu perſonent cōuiciando. Occentaſſint inquit Feſtus antiqui dicebant ꝙ nunc conuicium fecerint dicimus. quod id clare & cum quodā canore fit: ut procul exaudiri poſſit quod turpe habetur: quia non ſine cā fieri putatur: inde cātilenam dici. quia illam nō cantus iucunditatem puto. ℭ Hoſtium. pro ad hoſtium. ℭ Carbonibus elegiorum: ideſt elegiis ſcriptis carbonibus. elegos uerſus a græcis dicitur: uel a laude mortuorum ut Cicer. inquit in libro de legibus his uerbis. Laudes in concione memorāto eaſq; etiam ad cantus: ad tibicinem proſequantur: cui nomen Næniæ: quo uocabulo etiam græcos lugubres nominant. Extrui autem uetat ſepulchrum altiuſquā qui quinq; diebus abſoluerint: nec e lapide excitari prius nec imponi q̄ quod capiat laudē mortui inciſam: nec plus quattuor uerſibus quos elogos appellat Ennius. nēpe ἀπο τοῦ ευλε γειν τοὺσ τεθνηκοτάσ. Idemq; Horatius cū in arte poetica inquit. Verſibus impariter iunctis quærimonia primū. Poſt etiam incluſa eſt uoti ſentētia compos. Alii opinantur a cōmiſeratione nomē obtinuiſſe. nā eleos dicitur commiſeratio in qua uidetur Horatius eſſe ſententia ad Galbium Tibullum elegiographum ſcribens. Albi ne doleas plus nimio memor dicere: neu miſerabiles decantes elegos. Quis autem primus autor fuerit elegiarum Horatius ait incertum eſſe. Quis tamen exiguos elegos emiſerit autor. grāmatici certant & adhuc ſub iudice lis eſt. præcipui tamen apud græcos: uñ noſtri fuere philetas. Memnerimus & Callimachus: ſane ab eo ꝙ eſt elegos fit elegia: cuius penultimæ diphthongon diuidens. Ouidius inquit. Elegeia ſolue capillos. Diminutiuum ab eo ꝙ eſt elegos elegidium. Perſi: Elegidia crudi. Dictarūt proceres. Carbonibus elegiorum ab eo ꝙ eſt elegos poſſeſſiuum protulit elegius elegia elegiū. ab eo nanq; hic genitiuus. ℭ Ancillam uiraginem aliquam. quæ uiri uires habeat. ℭ Penſetur. computetur quod fecerit. ℭ Flagro. ut uapulet. ℭ Se redhibere. retro habiturum. ℭ Potin ne ut ne litigere. Poſſibile ne eſt ut conticeſcas & ne aduerſus meam animi ſententiam loquaris. ℭ Efflictim perit. affligtat ſe ſe ut periturus uideatur ob amorē. ℭ Mancupio accepi. non ego emi illam: ſed ille adoleſcens. ℭ Suam rem eſſe æquum eſt in manu æquū inquit eſt ut ſuam rem in ſua habeat poteſtate. ℭ Ad portuʒ ne bites dico iam tibi. ne te recipias ad portū.

ℭ Pentheū

Redhibere.
Opprobramētū
Accudere.
Adnutat.
Venire p uendi.
Venibit.
Præuortier.

Reddatur illi uñ empta ē? De. minime gentiū. Ch. dixit ſe redhibere
Si non placeat. De. nihil iſtoc opuſt litigare nolo ego uos.
Quā tuā aūt accuſari fidē multo ædepol: ſiquid faciundū ē facere
Damni mauolo q̄ obprobramētum aut flagitium muliebre
Efferri domo me tibi illam poſſe opinor luculente uendere.
Ch. Dum quidē hercle ne minoris uendas: q̄ ego emi pater. (ciē
De. Tace mō ſenex ē qdā. q illā mādauit mihi: ut emerē ad iſtāc fa/
Ch. At mihi qdā adoleſcens pater mādauit ad illā faciē ita ut illa eſt:
Emerem ſibi. De. uiginti minis opinor poſſe me illam uendere:
Ch. At ego: ſi uelim me iā dātur ſeptē & uiginti minæ. De. at ego.
Ch. Quin ego inquam. De. at neſcis quid dicturus ſum tace
Tris minas accudere etiā poſſum: ut triginta ſient. Ch. quo uortiſti
De. Ad illū qui emit. Ch. ubi nā eſt is hō gentiuʒ? De. eccillū uideo
Iubet quinq; me addere etiam nunc minas. Ch. hercle illunc
Dii infœlicitent quiſquis eſt. De. ibidē mihi etiam nunc adnutat
Addā ſex minas. Ch. ſeptem mihi nunquam ædepol me uincet
Hodie inueniet hodie cōmodis. poſcit pater. De. nequicquam
Poſcit ego habeo. Ch. at illic pollicituſt prior. De. nihil facio.
Ch. Quinquaginta poſcit. De. non centum dantur potine
Vt ne litigere aduerſum animi ſententiam: maximam hercle
Habebis prædam. ita ille eſt cui emitur ſenex: ſanus non eſt
Ex amore illius quod poſces feres. Ch. certo ædepol adoleſcēs ille
Cui ego emo. efflictī perit eius amore. De. multo hercle ille magis
Senex ſi tu ſcias. Ch. nūquā ædepol fuit neq; fiet ille ſenex īſanior
Ex amore. q̄ ille adoleſcens cui ego do hanc operam pater.
De. Quieſce inquā iſtanc rem ego recte uidero. Ch. quid agis?
De. Quid eſt? Ch. nō ego illā mancupio accepi: ſed ille illā accepit.
De. Sine. Ch. nō potes tu lege uendere illam. De. ego aliqd uidero
Ch. Poſt autem cōmunis eſt illa mihi cum alio: quid ſcio. qd ſit ei
Animi. uenire ne eam uelit: an non uelit. De. ego ſcio uelle
Ch. At pol ego eſſe credo aliquē: q nō uelit. De. qd id mea refert?
Ch. Quia illi ſuā rem eſſe æquum eſt in manu. De. quid ais?
Ch. Cōmunis mihi illa eſt cū illo. is nunc hic nō adeſt. De. prius
Reſpondes quā rogo. Ch. prius tu emis q̄ uendo pater
Neſcio inquā uelit ille illā nec ne abalienarier. De. qd illic quidam
Qui mandaui: cum ille nolet. nihil agis. nunquam ædepol prius
Quiſquam illam habebit: potius quam ille quem ego uolo
Certū eſt. Ch. cenſes certum eſſe. De. quin ad nauim iam hinc eo.
Ibi uenibit. Ch. uin me tecū illo ire? De. nolo. Ch. non places.
De. Meliuſt te quæ ſunt mādatæ res tibi præuortier. Ch. tu ꝓhibes.
De. At tu excuſato te feciſſe ſedulo ad portū ne bites dico iam tibi.
Ch. Auſcultabitur. De. ibo ad portū: & ne hic reſciſcat cauto opuſt.

Non ipſe

PEntheū. Tāgit hoc loco fabulā agaues & pēthei q cū baccho feſta fieri ꝓhibuiſſe: iratus bacchus furorē īmiſit in agauem q̄ uenientē filiū pentheū credens aprū. una cū aliis bachis iteremit: de quo Oui. ī fine tertii meta/morphoſeos. Hic oculis illū cernētē ſacra ꝓphanis: Et prima uidet prima eſt iſano cōcita curſu Prima ſuum miſſo uiolauit penthea thyrſo Mater: & o geminæ clamauit adeſte ſorores: Ille aper in nr̄is errat qui maxim⁹ agris Ille mihi feriendus ap:iuit oīs in unū Turba furens cūctæ coeunt trepidūq; ſecunt. ℂ Toxico. Eſt toxicū a taxo arbore q̄ bacchas gignit: in quib⁹ letale uenenū eſt. ℂ Tu te ipſus. Scilicet narrauiſti. ℂ Sublinire os patri. i. deludere patrem.

BERN.
SARA.
VENE.

Non ipſe emā. ſed lyſimacho amico mandabo. is ſe ad portum
Dixerat ire dudum: me moror. cū hic adſto. Ch. nullus ſum occidi.

Charinus. Eutychus.

PEntheū diripuiſſe aiūt bacchas, nugas maxīas fuiſſe credo
Præ ut quo pacto ego diuorſ⁹ diſtrahor. cur ego uiuo cur
Nō morior. qd mihiſt in uita boni. certūſt: ibo ad medicū
Atq; ibi me toxico morti dabo: quādo id mihi adimitur: qua cauſa
Vitam cupio uiuere. Eu. mane mane obſecro charine.
Ch. Qui me reuocat? Eu. eutychus tuus amicus & ſodalis ſimul
Vicinus proximus. Ch. non tu ſcis: quantū malarum rerū ſuſtineā?
Eu. Scio omnia ego iſtæc. auſcultaui ab hoſtio omnem rem ſcio.
Ch. Quid id eſt qđ ſcis? Eu. tuus pr̄ uult uendere. Ch. oēm rē tenes
Eu. Tuā amicā. Ch. nimiū multū ſcis. Eu. tu is igratus. Ch. plurimū
Tu ſcis. ſed qui ſcis eſſe amicā illam meā? Eu. tu te heri ipſus mihi
Ch. Statim ut oblitus fui tibi me narrauiſſe. Eu. haud mirū factū eſt.
Ch. Te nunc cōſulo: r̄nde quo lœto cenſes me ut pereā potiſſimū.
Eu. Nō taces caue iſtuc dixeris. Ch. qd uis me igit̄ dicere? Eu. ui pr̄i
Sublinire pulchre os tuo? Ch. ſane uolo. Eu. uis ne eā ad portum?
Ch. Quid potius q̄ uoles. Eu. atq; eximiā mulierē p̄cio? Ch. q poti⁹
Quam auro expendas. Eu. unde arteritis. Ch. achillem orabo aurū
Mihi ut det: hector q expenſus fuit. Eu. ſanū es? Ch. pol ſanus ſi ſim
Non te medicū mihi expetā. Eu. tanti quāti poſcit: uin tanti illā emi?
Ch. Auctarium adiicito uel mille nummum pluſquam poſcet.
Eu. Iam tace: ſed quid ais unde erit argentū: qđ des cū poſcet pater?
Ch. Inuenier̄ exquiretur. aliquid fiet. Eu. enicas iā iſtuc aliquid fiet
Metuo. Ch. qui taces? Eu. muto imperas. Ch. ſatin iſtuc mandatuſt?
Eu. Potin ut aliqd cures. Ch. non poteſt. Eu. bn̄ uale. Ch. nō ædepol
Poſſum prius q̄ tu ad me redieris. Eu. melius ſanus ſis
Ch. Vale uince & me ſerua. Eu. ego fecero. domi maneto
Me ergo. Ch. actutum face cum prædam recipias.

ℂ Atq; eximiā. Lege eximā. ℂ Vn̄ arteritis. Vide ne legendu3 ſit un̄ id erit q̄ uerba faciūt luculētū ſenſum. ℂ Achillē orabo. Notū ē qualiter priam⁹ ab achille auro redemerit hectoris cadauer: qđ tāgit Virg. ī prīo Ter circū iliacos raptauerat hecto/ra muros Exanimūq; auro corp⁹ uē debat achilles. ℂ Auctariū. Ab au/gendo dictum: quod ſupra menſu/ram aut pondus adiicitur.

Pentheū
triſyllabum.

PEntheū diripuiſſe aiūt bacchas. Charinus a patre cer/tior factus ut paſicōpſam uēdere cōſtituerit apud eutychū ſodalē ſuos memorat merores: ac ſibi abeūdū exiſtimat. ℂ Pentheū dixit uetuſto more declinās. noīa. n. græca ueteres ritu latino cūcta declina/bāt. cū ergo ſit pentheus ntūs pen/thea. ut orphea & theſea erit accu/ſatiuus. Pentheū tn̄ dixit. is igit̄ agauē habuit matrē a qua bacchate creditus uitulus: ut uero alii putāt ſus occiſus eſt: qđ atrociter in bacchū & bacchātes locut⁹ eēt. a luctu autē nomē pēthei eſt. nā penthos a græcis a noſtris luct⁹. ℂ Præ ut. In mea cōparatiōe. ℂ Diuorſus diſtrahor. ī diuerſas trahor partes. ℂ Toxico morti dabo: ueneno me perimā. a taxo arbore toxicum dici. Pli. ait in/gens. Ex oīb⁹ taxus ſola baccas fert mas noxio fructu læthale qppe baccis ī hiſpania p̄cipue uenenū ineſt. Vaſa ēt uinatoria ex ea uinis in gal/lia facta mortifera fuiſſe cōpertū ē. Hanc ſextius ſimilacē a græcis uo/cari dicit. & eſſe in arcadia tā p̄ntis ueneni: ut ſi qui dormiāt ſub ea ci/bum ue capiāt moriant̄. Sunt qui & toxica hinc appellata dicant uenena: q̄ nūc toxica dicimus qbus ſagittæ tingunt̄: ręptū īnoxia fieri ſi ipſa arbore clauus æreus adigat̄: Dioſcorides aūt qđ ſagittæ inficiant̄ ita dcm̄ putat. qa toxō a græcis a nr̄is arcus inquiens. το δε τοξικον δοκειμεν ὠνομάσθαι εκ του τα τοξατωρ βαρβάρων υπαυτου χρι εσθαι. ℂ Tuus pr̄ uult uēdere. hæc dicēti eutycho īterpellat charinus oēm rē tenes nō ſuſtinet ut plura loquat̄ ut irati ſolēt. ℂ Tis ingratis. i. te nolēte. ℂ Ipſus mihi. Elipſis ē ſubaudi dixiſti. ℂ Quo letho cēſes. qua morte me oc/cidā cōſulis. ℂ Iſtuc dixeris. hoc dicas. ℂ Vin pr̄i ſublinire pulchre os. fallere decipe patrē? ℂ Quā aurū expendas. q̄ p̄beas pecuniā ꝓ muliere n̄ uideo qd poti⁹ faciēdū. ℂ Vn̄ a te erit. i. un̄ poteris id aurū abſte hr̄e. ℂ Achillē orabo aurū mihi ut det: hector q̄ expēſus fuit. Notū ē Achillē Hectoris cadauer Priamo pr̄i pēſo auro uēdidiſſe: un̄ illud Vir. Exanimēq; auro corp⁹ uēdebat achilles. Auctariū adiicito uel mille nūmū. i. ut ī auctiōe fieri ſolet ei p̄tio qđ pr̄ dabit me⁹ adiicito mille nūmū: ut ſit nūmū ꝓ nūmorū ea ueterū cōſuetudie q̄ a nobis Cice. ē cōprobata teſtmonio: & mille q dē ſingularis numeri neutriq; gn̄is cui⁹ pluralis milia & hic miles dict⁹ ut eutropi⁹ ſcribit ī hiſtoria. Alioq mille nūmos di/ceret̄. Aut ē ordo adiicito uel mille ut ſubaudiat̄ ſupra id qđ pr̄ me⁹ ſitq; auctariū nūmū p ephexegeſim dcm̄. Enecas iā iſtuc aliqd fiet. me occidis iqt cū nō dicis dabo ego: ſed aliqd fiet ℂ Muto ipas. cū ego ſileā iuqt ipas mihi ut taceā.

VALLA
Ingratiis
Statim.
Sublinire os.
Auctarium.

BERN. SARA. VENE.
AMice amico. Solicit⁹ demi
pho iam lyſimachũ adege
rat ut puellaʒ mercaretur:
puellæ ergo & lyſimachi fabula/
menta ſcæna continet dum iter fa/
ciunt. ℂ Mea es tu. Ad puellam
conuerſus. ℂ Facere certum. Inſti/
tuo uolo: locutio ẽ Pla. frequẽtiſſi/
ma. ℂ Pro copia & ſapiẽtia. i. ut po
tero & ſciuero. Baiulare. onera ge/
ſtare. ℂ Paſicõpſæ. Oĩbus ornatæ.
ℂ Subtegmen. Filiũ texturã. ℂ Da
bo natã ãnos ſexaginta. Ouẽ polli/
ceť dare ad arbitriũ attõdẽdã p q̃dã
ſimilitudinẽ intelligẽs demiphonẽ
uetulũ albicãtẽ. ℂ Animus rediit.
Quia arbitrabať ſe ſuo redẽptã cha
rino. ℂ Caput limaret. Nõ caput li
niaret ut pri⁹ corrupte legebať: lima
ret cõiungeret: ut facile ex No. licet
ĩtueri: qui & Pla. & pleroſq; grauiſ/
ſimos autores hoc uerbo uſos fuiſ/
ſe cõmemorat. ipſeq; Plau. ĩ pœnu/
lo ſequẽti comœdia cũ illa ĩqt nũq̃
limaui caput. ℂ Homo periurauit.
Labo/ rioſe. Arbitrať demiphonẽ puellæ adiu/
raſſe ſibi nõ eẽ uxorẽ quã timeret.
AMice amico opã dedi. Lyſi
VALLa mach⁹ nact⁹ demiphonẽ in
Pecua. portu ab ipſo domũ tradi
Nutri/ tã abducẽs paſicõpſã: q̃ ſit rer̃ mu
care. liebriũ pita eã pcũctať. ℂ Hoc emi
Baiulare mercimoniũ. paſicõpſã dicit. ℂ Vt
quod impeť facias. ſenſus ẽ: ne pu/
tes ipiũ meũ tibi foř moleſtũ id ego
ipabo q̃ ſi tu mihi ipes feceri. ℂ Fa
cere certũ. i. facere cõſtitui. Pro co/
pia & ſapiẽtia. p uirib⁹ meis & q̃ in
Subteg/ me ẽ ſapiẽtia. ℂ Nõ ædepol. Repe
men. tita negatio hic nõ ait: ſed magis ne
Neminẽ gat. ℂ Non didici baiulare. geſtare
fœmini/ onera ut baiuli q lignatũ mittũť uel
no ge/ aquatũ: uel ad eiuſmõi obeũda mu/
nere. nera. ℂ Nec pecua ruri paſcere. ſu/
pra admonuim⁹ & pec⁹ pecudis: &
pecus pecoris: & pecu pecu. uñ hic
pecua: & pecuař pecuatis: uñ pecua
ri⁹ pecuaria pecuariũ: rẽq; dicim⁹ pe
cuariã. ℂ Nec pueros nutricař. ſug
Cuia ſuʒ gerere illa qb⁹ aluntť pueri. Nutriť &
nutricať ĩqt No. p nutrit & nutri
cat. Vñ nutricat⁹ Varro ĩ. ii. rer̃ ruſt.
de paſtione: de fœtura: de nutricatu
de ſanitate. ℂ Oratio ædepol plu/
ris ẽ hui⁹. i. magis eſtimãda hui⁹ ora
tio q̃ qua ẽpta ẽ pecunia. ℂ Ex for
ma nomẽ ĩditũ ẽ. qa cõpſo ẽ elegã/
ter & facete ago: ut paulo añ memo
rauimus inde nomen eſt mulieri.
ℂ Poſſint

Lyſimachus. Paſicompſa.

niũ
AMice amico opã dedi uicin⁹ q rogauit hoc emi mercimo/
Mea es tu. ſequere ſane ne plora: nimis ſtulte facis. oculos
Corrũpis talis q tibi qdẽ qd rideas magis ẽ q̃ ut lamẽtere.
Pa. Amabo ecaſtor mi ſenex eloquere. Ly. exquire quid uis?
Pa. Cur emeris me? Ly. te ne ego? ut quod imperetur facias: item
Quid tu mihi ſi imperes ego faciam. Pa. facere certum pro copia
Ea ſapientia. quæ te uelle arbitrabor. Ly. laborioſe nihil tibi
Quicquã operis imperabo. Pa. non ædepol equideʒ mi ſenex nõ
Didici baiulare: nec pecua ruri paſcere: nec pueros nutricare.
Ly. Bona ſi eſſe uis bñ erit tibi. Pa. tum pol ego perii miſera. Ly. q̃?
Pa. Quia illuc unde huc aduecta ſum. malis bene ſolitũſt: nec mos
Meuſt: ut p̃dicem quod ego omnis ſcire credã. Ly. oratio ædepol
Pluris ẽ hui⁹: q̃ quãti hæc empta ẽ: q̃ſi dicas nullã mulierẽ bonã eẽ:
Pa. Haud equidẽ dico. Ly. rogare hoc unũ uolo. Pa. rogãti rñdebo.
Ly. Quid ais tu. qđ nomẽ tibi dicã eẽ? Pa. paſicõpſæ. Ly. ex forma
Nomen inditũ eſt: ſed qd ais paſicompſa? poſſin tu ſi uſus uenerit
Subtegmen tenue nere? Pa. poſſum. Ly. ſi tenue ſcis: ſcio te
Vberius poſſe nere. Pa. de lanificio neminem metuo: una ætate
Quæ ſit. Ly. bonan hercle te & frugi arbitror natura: iam inde
Aetate cum ſis facere officium tuum. Pa. mulier pol docta didici
Operam accuſari nõ ſinam meam. Ly. hem iſtæc hercle res eſt
Qui tibi ecce illã dabo natã annos ſexaginta peculiarẽ. Pa. mi ſenex
Tam uetulam. Ly. generi gratiaſt. eã ſi curabis pbona eſt tondetur
Nimiũ ſcite. Pa. honoris cã qcqd eſt. quod dabitur gratum habebo.
Ly. Nunc mulier ne tu fruſtraſſis. mea ñ es ne arbitrere. Pa. dic igiť
Quæſo cuia ſum? Ly. tuo hero redẽpta es rurſum: ego te redemi.
Ille me orauit. Pa. animus rediit ſi mecum ſeruatur fides.
Ly. Bono animo es. liberabit ille te homo ædepol deperit
Atq; hodie primum uidit. Pa. ecaſtor iam biennium eſt
Cum mecum rem cœperit: nunc quando amicum te ſcio eſſe
Illius indicabo. Ly. quid ais tu iam biennium eſt cum tecum
Rem habet. Pa. certe & inter nos coniurauimus ego
Cum illo: & ille mecum ego cum uiro: & ille cum muliere

Niſi cum

Niſi cum illo.aut ille mecum.neuter ſtupri cauſa caput limaret.
Ly.Di immortales etiam cum uxore non cubet? Pa. amabo
An maritus eſt? neq; eſt neq; erit. Ly.nolim quidem
Homo hercle periurauit. Pa.nullum adoleſcentem plus amo
Ly.Puer eſt ille quidem ſtulta:nam illi quidem haud ſane diuſt.
Cum dentes exciderint. Pa.quid dentes? Ly.nihil eſt.
Sequere ſis huc me:diem unum orauit:ut apud me
Perhiberem locum.ideo quia uxor ruri eſt.

Demipho.

TAndem impetraui ut egomet me corrumperem
Empta eſt amica clam uxore & filio certunſt antiqua
Recolam:ut ſeruibo mihi decurſo in ſpacio:breue quod
Vitæ reliquunſt uoluptate uino & amore delectauero.
Nam hanc ſe bene habere ætatem nimio eſt æquius.
Adoleſcens cum ſis:tum cum eſt ſanguis integer
Rei tuæ quærendæ conuenit operam dare.
Demum igitur cum ſis ſenex tunc in ocium
Te colloces:dum potes.ſi uales id iam lucroſt:
Quo minus hoc ut dico factis perſequar.
Interea tamen huc intro ad me inuiſam domum
Vxor me expectat iam dudum exuriens domi.
Iam iurgio enicabit ſi intro rediero.
Verum hercle poſtremo ut ut eſt.non ibo tamen.
Sed hunc uicinum prius conueniam:quam domum redeam
Vt mihi ædis aliquas conducat uolo.
Vbi habitet iſtæc mulier:atq; eccum it foras.

Lyſimachus. Demipho.

ADducam ego illum iam ad te ſicut uenero. De.me dicit.
Ly.Quid ais demipho? De.ē mulier domi? Ly.qd cēſes?
De.Quid ſi uiſa;? Ly.quid ꝓperas? De.qd faciā? Ly.qd'
Opus eſt facito:ut cogites. De.quid cogitem equidem.
Hercle opus hoc facto exiſtimo:ut illuc introeam.
Ly.Ita me uero ueruex introeas. De.quid aliud faciam?
Ly.Prius hoc auſculta:atq; hic ades.prius etiam eſt quod te facere
Ego æquum cenſeo.nam nunc ſi illo introires amplecti uoles.
Confabulari atq; oſculari. De.tu quidem meum animum
Geſtas:ſcis quod acturus ſim. Ly.peruorſe facies.
De.Qui ne ames. Ly.tanto minus iam ætatis plenus anima

¶Poſſin tu ſi uſus uenerit.an tu poſſis inqt ſi opus fuerit. ¶Subtegmē tenue nere? ſubtegmē ꝙ in ordienda tella dicitur ꝓ acia filoq; ponit. ¶Cum ſcis facere officium tuum.Cū noueris qđ ad mulierē attinet. ¶Dabo natā annos ſexaginta peculiarē.uetulæ inqt rē adminiſtrabis eriſq; ei præcipua. ¶Perbona eſt tōdet.hoc eſt lucroſa tibi erit: qū quidē ꝑbona eſt ſi eā bn̄ curaueris. ¶Caput limaret.i.inquinaret.ꝙ ſi limaret legat̄ erit rectius.nā limare inquit No.ēt dr̄ cōiungere.Pla.i bacchidibus ne cū quoq̄ acceperis alio mercedē annuā niſi ab eē: nec cū quiq̄ limares caput.Idē ī ſtemati co.nā pr̄ tu⁹ nūquā cū illa limabit caput.Neui⁹ in tereo.Credito cū illos ſol ī ea uolūtate nūquā limauit caput.Cec.in pauſimacho.hoc a te poſtulo ne cum eo gnato poſt hac limaſſes caput. Turpilius in leucadia.Veritus ſum ne amoris cauſa cū illa limaſſes caput.

Limaret caput.

Ruti eſt.

Seruibo

Reliquū

TAndē impetraui.Docet in hac ſæna hoīes magis lætari cū ipetrēt q̄ magis uetita ſūt:nec nō uicia q̄ nobiſcū creuerunt in ſenectute magis q̄ in iuuētute:quaſi ſumptis a mala conſuetudine uirib⁹ reuiuiſcere. ¶Me corrūperē.Voluptati me dederē. Antiqua recolā.Veluti iuuenis amoribus īſeruiā. ¶Decurſo in ſpacio.Iā decurriſſe uitæ ſpaciū hō dr̄ cum ad extremā ſenectā uētū ē. ¶Vt ut eſt. pro utcūq; ē:ita ubiubi ꝓ ubicūq;.

Exnicabit.

BERN. SARA. VENE.

TAndē ipetraui. Demipho ſuum probat cōſiliū quod emerit mulierē quæ ſibi ſit uoluptati:idq; facere omnes in ſenectute debere exiſtimat argumentatus ab eo qđ ſibi uidet̄. Antiqua recolā.quæ iam abſoleta ſunt redintegrem. ¶Decurſo in ſpacio.ætate iam fere profligata. ¶Voluptate uino & amore.hoc eſt ea uoluptate q̄ in uino & amore.nam cū ſit multiplex uoluptas per ſe uoluptate; nō legendum eſt. Alioqui fruſtra diceretur uino & amore. ¶Si uales id iam lucroſt. ſi ſis incolumis feceris inquit lucrum. ¶Vbi habitet iſtæc mulier.ſubaudi paſicompſa.

VALLa

A.l.uerbex.

ADducā ego illū:lyſimachus excepta puella in domum ſuam it accerſitū demiphonem:qui illico quęrenti ſit obuius.

BERN. SARA. VENE.

¶ Mi.pro mihi.¶ Quod ſi igiť unā factā.Legerem poti⁹qd ſi igiť unū factam.i.qd tibi uidebiť ſi hoc unū fecero.
D ducam ego illā. Lyſimachus demiphoni obuiā factus cōmonet:ut prandii cura habeať priuſq̄ adeat mu
VALLa a lierem: itaq; facta cōſultatione ad cōparandū itur obſoniū. ¶ Quod opus eſt facito ut cogites.q̄ ſunt factu
neceſſaria inquit recole.¶ Ita ne uero ueruex itroeas. Veruex aries caſtratus quaſi inuerſam habēs naturā ut
inquit Varro.Irriſorie itaq; ait tu qui ob ſenectutē tā officio uenerio ipar es q̄ q caſtratus ad ſpecioſa; ꝓpas mulierē?
¶ Quam me ames.ſenſus eſt an erga illā quā ames ꝓuorſe fecero.¶ Anima fœtida.i.flatu fœtido. ¶ Senex hirco-
ſus q hirci fœtorē ꝓbeas. ¶ Vomi-
tum excutias mulieri.ne mulierē in-
quit ꝑducas ad uomitū. ¶ Præmō
ſtrans mi.ꝑ mihi. ¶ Vſq; ad ueſpe
rum.uſq; ad ſerū diei inqt in pran-
dio perduremus. ¶ Pulchre ut ſci-
mus.Tam bene inquit eſculenta ꝓ-
Veſperæ. curemus q̄ nouimus.
BERN. Vm ne ego miſer. Expecta-
SARA. ſ uerat charinus ſibi optatū
VENE. nūciū afferri de inuēta uel
empta puella ſibi a ſodali eutycho:
qui cū nuſquā repertā nunciaſſet oi
ſpe deſtitut⁹ ſibi exiliū parat.¶ Fo-
ris eſt animus.Diximus ex platone
amantē mortuū in ſe ipſo:uiuere in
alieno.¶ Spem teneo.Quod uni-
cū uideť bonū mortalibus ex oib⁹
tm̄ remanſiſſe cæteris in cœlū ſubla
tis.¶ Redeat an nō.Scilicet ſodalis
meus eutychus.¶ Si opprimit pr̄.
Scilicet prius mulierē. ¶ Hic emit
illam.Primo aſpectu facile retur qd'
optarat: puellam.ſ. ſodalem priorē
emiſſe:atq; patrem ſuū uoto fruſtra
tum feciſſe:ideo lege pulchre os ſub
leuit pr̄i ñ pr̄. Capital.rē capitalē.
¶ Mala cui empta.lege (malū) nō
mala qua dictōe utiť frequēter Pla.
nam indignātis eſt & ſeperatim le-
gitur : uel dele illud mala & ſubſti-
tue puella.¶ Diuidiæ.tedio. Me-
gara. Quæ ciuitas eſt græciæ pelo-
pōneſſo propinqua:alia quoq; i ſi-
cilia memorať a ſtrabone quā do-
rienſe cōdiderunt q̄ prius hybla uo
cabatur.¶ Erethriā.Strabo boetiæ
regionis mentionē habens erethriā
Exulatū. urbem antiquā noiat ad portum ſa
crum quē delphinium uocant:præ
buit hæc ciuitas amœnu; quādoq;
philoſophantibus diuerſorium:fuit
enim ibi philoſophorum erethico-
rum ſcola menedemi ductu & au-
toritate conſtituta. ¶ Corinthum.
Peloponenſſi oppidum locupletiſ-
ſimum iſthmo iminens emporium
locum negociatoribus frequenta-
tum: & duorum dominum por-
tuum.quorum alter aſiæ alter pro-
pinquus eſt Italiæ.¶ Chalcidē.me
tropoli euboeæ:i q̄ uerſatus eſt Ari.
quoad uita ſūct⁹ ē:decreta ac cypro
nihil ꝙ

Fœtida:ſenex hircoſus.tu oſculere mulierem:uti ne
Adueniens uomitum excutias mulieri.De.ſcio pol te amare
Quom iſtæc præmonſtras mi:quod ſi igitur unam factam
Hoc ſi cenſes coquum aliquem arripiamus:prandiū q percoquat
Apud te hic uſq; ad ueſperum.Ly.hem iſtuc cenſeo.nunc tu
Sapienter loquere atq; amatorie.De.quid ſtamus?
Quin ergo imus:atq; obſonium curemus pulchre ut ſimus
Ly.Equidem te ſequor:atq; hercle inuenies tu locum illi ſi ſapis.
Nullum hercle præter hunc diem:illa apud me erit
Metuo ego uxorem:cras ſi rure redierit.
Ne illam hic offendat.De.res parataſt.ſequere me.

Charinus.Eutychus.

SVm ne ego miſer.qui nuſquam bene queo quieſcere.
Si domi ſum:foris eſt animus.ſin foris ſum: aīus domi ē
Ita mihi in pectore atq; in corde facit amor incendium.
Ni ex oculis lachrymæ deſcendant:iam ardeat credo caput.
Spem teneo:ſalutem amiſi:redeat an non neſcio.
Si opprimit pater:quod dixit.exulatum abiit ſalus.
Sin ſodalis quod promiſit fecit non abiit ſalus:
Sed tandem ſi podagroſis pedibus eſſet eutychus
Iam a portu rediiſſe potuit.id illi uitium maximunſt.
Quam nimis tardus eſt a duorſum mei animi ſententiam
Sed is ne eſt:quem currentem uideo ? ipſus eſt:ibo obuiam.
Diuom atq; hominu;: quæ ſperatrix atq; hera eadē es hominibus
Spem ſperatam cum obtuliſti hunc mihi tibi grates ago
Nunquid reſtat?hei diſperii:uolutus neutiquam huius placet.
Triſtis incedit:pectus ardet:heret.quaſſat caput:
Eutyche.Eu.heu charine.Ch.prius q̄ recipias
Anhelitum uno uerbo eloquere:ubi ego ſum: hiccine an

Apud

nihil q̄ mō plura de multis reſaramus tm̄ minus nota pcurrimus: eſt creta iter ortū & occaſū porrecta tractu longiſſimo hinc græcia illinc cyrenis ob iacentibus a ſeptētrione ægeis & ſuis æſtib⁹ uerberaſ: ab auſtro lybicis undis ꝓfunditur: & ægyptiis. q. cōſtipata cētū urbib⁹: ſicuti ꝓhibent q ꝓdige ligua largiti ſūt: inſula multis famigerata fabulis: ut pōponii mellæ uerbis utar: aduētu europæ paſiphaes: & adriadnæ amorib⁹ minotauri feritate fatoq; dedali opib⁹ & fuga: cypros āt ī eo ſinu ē quē maximū recipit aſia adortū occaſūq; ſe imittens recto iugo: iter ciliciā ſyriaſq; porrigiſ: urbes in ea clariſſimæ fuere ſalamus & paphos. ℭ Sycionē. pelopōneſſi ciuitatē. de qua nō idecora pluſcula rettulimus in ciſtellaria. ℭ Gnidū. Vrbē cariæ ex qua: ut tradit ſtrabo: memorabiles uiri fuere eudoxus mathematic⁹ platonis ſodalis: agatharchides ꝑipatetic⁹: teopōpus: artemidorus: ſteſias q res ſyriacas & ꝑſicas cōſcripſit ī hac urbe uen⁹ ꝑcipue colebaſ ut teſtis eſt porphyrion. Hor. quoq; meminit his uerſib⁹: o uen⁹ regina gnidi paphiq; ſperne dilectā cyprō. ℭ Zacinthū. Notā inſulā in ionio mari ex echinadib⁹ unā de q̄ Vir. dulychiiq; ſami & quos tulit alta zacinthos. ℭ Leſbiam: boetiā. leſbos inſula eſt in troade: in qua ciuitas mitylene: boetia aūt græciæ regio in qua inſignis ciuitas thebæ. ℭ Paritas. Ab eo quod paro: parito frequentatiuum.

Vm ne ego miſer. Charin⁹ dum ſe excruciat ob amiſſaȝ mulierē ab eutycho fit certior quēadmodū abalienata ſit a charino & abducta e naui: ſed qm̄ quo abducta ſit nondū potuit cognoſcere: id eſt quod magis charino dolet. ℭ Exulatū abiit ſalus. diſcendēs a me ſalus in exiliū ꝓfugit. ℭ Si podagroſis pedibus eēt eutychus. hoc charinus facit qđ maxie oēs auide expectātes: ut ēt celer tardus uideaſ. ſenſus ergo eſt ſi eutychus articulari pedū morbo uexeſ potuit iā aduenifſe: podagra. n. ab eo qđ græce dſ pus podos: pes pedis & agra uenatio: cū tāq̄ uenatio humoꝝ in pedes dilabiſ: ſiqdē cū obſtructiōis. opilatiōiſq; icōmodo ſtomachus cibū nō cōcoqt itranea quoq; reliqua exardeſcāt: neceſſe eſt uene arteriæq; obſtruanſ: frigiditate nimia epatis ſplen oblangueſcit uēter turget. Aut calore nimio bilis incendiſ: arquatus conſurgit morbus. ac ex utraq; iecoris qualitate iſchiadici efficimur cum in iſchia humor deſcendit incoctus toſtus ue. Cum in pedes podagra. cū in manus chyragra. Cū per dorſi ſpina q proprio nomine diciſ reticularis. ℭ Diuū atq; hominū. fortunā dicit hāc hoies uñ ſit ea cauſa neſcientes olim deam incertam eſſe dixere.

Apud mortuos? Eu. neq; apud mortuos neq; hic es.
Ch. Saluus ſum: īmortalitas mihi data eſt. hic emit illam.
Pulchre os ſubleuit patri: impetrabilior qui uiuat
Nullus eſt dico. obſecro ſi neq; hic neq; acherunti ſum.
Vbi ſum? Eu. nuſquam gentium. Ch. diſperii. illæc
Interemit me modo oratio: odioſa ne oratio eſt cum rem
Agas longinquum loqui equidem ad capita rerum perueni.
Eu. Primum perimus. Ch. quin tu illud potius nuncias
Quod neſcio. Eu. mulier alienata eſt abs te. Ch. eutyche
Capital facis. Eu. qui? Ch. quia æqualem & ſodalem ciuem
Liberum enicas. Eu. ne dixeris. Ch. demiſiſti gladium
In gulam: iam cadam. Eu. quæſo hercle animum ne deſponde.
Ch. Nullus eſt quem deſpondeam: loquere porro aliam rem.
(Malum) cui eſt empta. Eu. neſcio iam addicta atq;
Abducta erat. cum ad portum uenio. Ch. uæ mihi
Montis tu quidem mali in me ardentis iam dudum iacis.
Perge: excrucia carnifex: quando quidem occœpiſti ſemel.
Eu. Nec tibi iſtuc magis diuidiæ eſt. q̄ mihi hodie fuit.
Ch. Dic mihi quis emit? Eu. neſcio hercle. Ch. hem iſtuc ineſt
Operam dare bonum ſodalem? Eu. quid me facere uis?
Ch. Idem quod me uis: ut pereas: quin percunctatus hominis
Quæ facies foret qui illam emiſſet: eo ſi pacto poſſet
Indagarier mulier: heu me miſerum. Eu. fiere
Ch. Omitte iſtuc quod nunc agis. Eu. quid ego feci?
Ch. Perdidiſti me: & fidem mecum tuam. Eu. di ſciunt culpam.
Meam iſtanc non eſſe ullam. Ch. eutyche deos abſentes
Teſtis memoras. qui ego iſtuc credam tibi. Eu. quia
Tibi in manu eſt quod credas: ego quod dicam: id mihi
Mea in manu eſt. Ch. de iſtac re argutus es: ut par pari
Reſpondeas ad mandata claudus. cæcus: mutus: mancus.
Debilis: promittebas te os ſublinire meo patri egomet credidi
Homini docto rem mandari lapidi maximo. Eu. quid ego facerē?
Ch. Quid faceres? mē rogas? requireres rogitares q eēt aut unde
Eſſet. qua pro ſapia. ciuis ne eēt an peregrinus? Eu. ciuem eſſe
Aiebant atticum. Ch. ubi habitaret inuenires ſaltem. ſi nomen
Nequires. Eu. nemo aiebat ſcire. Ch. at ſaltem hominis
Faciem exquireres. Eu. feci. Ch. qua forma eſſe aiebant?
Eu. Ego dicam tibi. canum: uarum: uentrioſum: bucculentum
Breuiculum ſub nigris oculis oblongis malis pauſum aliquātulū.
Ch. Non hominē mihi: ſed theſaurum neſcio quē memoras mali.
Nunquid eſt: quod dicas aliud de illo? Eu. tantum quod ſciam:

Impetrabilior.
Capital.
Deſpondeaium
Addita. VALLa
Diuidiæ
A. I. Sublinier.
Vētrioſū buculentum.

¶ Voltus neutiquã huius placet. Ex triſti eutychi uultu malũ ſibi fore ariolaẽ. ¶ Ad capita rerũ pueni. ad reꝝ finẽ. ¶ Capital facis. i. me pimis. unde & capitale facinus id eſt quod ait ad reꝝ capita ſe pueniſſe. ¶ Animũ ne rñde. noli te abiicere & in deſperationẽ puenire. ¶ Nullus eſt. ſubaudi aĩus qm̃ periit. ¶ Mulier cui eſt empta. quis emit mulierem. ¶ Iam addicta atq; abducta erat. In aliena inqt iam erat ptãte: & iã inde abducta cũ me ad portũ recepi. ¶ Montis tu qdẽ mali. ſenſus ẽ nõ unũ & ſimplex malũ: ſed montes in me ardẽtes iacis mali. ¶ Nec tibi iſtuc magis diuidiæ eſt. i. tedio eſt. ¶ Iſtuc ineſt. hoc inqt fuit boni ſodalis talẽ opã dare. ¶ Et fidẽ mecũ tuã. i. nihil cõcrediderim amplꝰ tibi ac fidei tuæ. ¶ Qui ego iſtuc credã tibi. quo nam pacto hoc ego

Exulatũ. tibi crediderim. ¶ Ad mandata. ad ea quæ cõmiſi fidei tuæ. ¶ Claudus. mutilus. ¶ Te os ſublinire. i.

Megara. fallere. ¶ Homini docto rem mandaris lapidi maximo. Multum amplificatiõis indignationiſq; hæc habet oratio: ſenſus. n. eſt: putaui hanc ego prouinciam homini docto dediſſe: ſed expertus ſum lapidem ma-

Paritas p paras: ximum eſſe. ¶ Quid ego facerem? quid me facere oportuit. ¶ Requires. requirere debueras. ¶ Rogitares. pcunctari debueras. ¶ Varum. qui & uaro dicitur: Perſius: uaro regustatum digito terebrare ſalinum contentus perages cruribus intortum. ¶ Ventrioſum. pãticoſum ac uentre porrectum. ¶ Buculentum bucis turgidũ. ¶ Panſum. latum. ¶ Tantũ quod ſciam. hoc tantum inquit eſt quod ego noſce potuerim. ¶ Quã capiã ciuitatẽ. ſubaudi ad hinc profugiendũ. ¶ Erethryã.

Præconium. uicus. Vñ ſybilla erethrya. ¶ Chalcidẽ. q̃ in euboea. ¶ Gnidum. in ſilicia. ¶ Zacynthũ. unde ſaguntus & extructa & noiata: ut Lactantius in. iii. ad pbũ uolumine ait. ¶ Ire paritas. multũ paras. Si id forte ita ſat aĩo acceptũ eſt. ſi animus tuus inquit ẽ ut amorẽ effugias par nõ eſt ut alienas patrias potius exquiras q̃ uillã tuam ubi cõmorare quo ad miſſuꝫ feceris amorem. ¶ Vt corripuit. i. e conſpectu meo ſeſe rapuit atq; abduxit. ¶ Præconium iubere. præconis uoce omnibꝰ ſignificare quo hæc ſit abducta mulier. Illico orabo. ſtatĩ agã. ¶ Nihil relicti quicquã aliud. nihil aliud eſt quod reliquerim preter hoc unum modo.

Ch. Aedepol ne ille oblongis malis mihi dedit magnum malum
Non poſſum durare: certunſt exulatum hinc ire me.
Sed quam capiam ciuitatem recogito potiſſimum
Megarã: eretriam: corynthum: chalcidem cretam: cyprum
Sicyonem: gnidum. iacynthum: leſbiam: boetiam.
Eu. Cur iſtuc cœptas conſilium? Ch. quia enim me afflictat amor.
Eu. Quid tu ais? qui cum illuc. quo nunc ire paritas ueneris?
Si ibi amare forte occipias: atq; item eius ſit inopia.
Iam inde porro aufugies? deinde item illinc ſi item euenerit:
Quis modus tibi exilio tandem eueniet? qui finis fugæ?
Quæ patria aut domus tibi ſtabilis eſſe poterit? dic mihi
Cedo ſi hac urbe abis amorem te hic relicturum putas?
Si id forte ita ſat animo acceptum eſt certum id pro certo ſi habes
Quanto te ſatius eſt rus aliquo abire: ibi eſſe: ibi uiuere
Adeo dum illius te cupiditas: atq; amor miſſum facit.
Ch. Iam dixiſti? Eu. dixi. Ch. fruſtra dixti: hoc mihi certiſſimum eſt.
Eo domum patrem atq; matrem ut meos ſalutem: poſtea clã patrẽ
Patria hac effugiam: aut aliquid capiam conſilii. Eu. ut corripuit
Se repente atq; abiit: heu miſero mihi: ſi ille abierit: mea
Omnes dicent eẽ ingnauia. certunſt præconium iubere iam q̃tũ eſt
Conducier: qui illam inueſtigent: qui inueniant: poſt ad prætorem
Illico orabo: ut conquiſitores det mihi in uicis omnibus.
Nam mihi nhil relictum quicquam aliud iam eſſe intelligo.

Dorippa Mulier. Syra Anus.

BERN. SARA. VENE. q Voniã a uiro. Vxor lyſimachi dorippa forte rure domũ rediens offendet domi puellã: quã rata pellicẽ uiri excandeſcit plurimũ: ĩclamat uirũ: ita ut qd agat neſcius facile crimĩs redarguiẽ. ¶ Eiulas. Eſt eiulare uoce ſublata flere. Tuã alcmenã: pp Iouis cõcubitũ cũ alcmẽa iuno irata ferẽ alcmenæ & tãq̃ pellici iſidias pauiſſe: ppterea duos

Quoniam a uiro ad me rus aduenit nũtius: rus non iturũ.
Feci ego ingeniũ meũ: reueni ut illuꝫ pſequar: q me fugit
Sed anum nunc uideo conſequi noſtram ſyram: atq; incedit: eccam tandem
Quin is ocius. Sy. nequeo me caſtor: tm̃ hoc honeris eſt: qđ fero.

Do, Quid

Do. Quid oneris? Sy. annos octoginta & quattuor:& eodem
Accedit ſeruitus:ſudor:ſitis:ſimul hæc quæ porto deprimunt.
Do. Aliquid cedo:qui hanc uicini noſtri aram augeam. Sy. da ſane
Hanc uirgam lauri. Do. abi tu intro. Sy. eo. Do. apollo quæſo te
Vt des pacem propitius ſalutem & ſanitatem noſtræ familiæ.
Meoq; ut pcas gnato:pce ppiti⁹. Sy. diſpii:pii miſera:uæ miſæ mihi.
Do. Sati ſana es obſecro qd eiulas? Sy. dorippa mea dorippa. D. qd
Clamas obſecro? Sy. neſcio mulier q̃ ē ītus ī ædib⁹? Do. qd mulier?
Sy. Mulier meretrix. Do. ueron ſerie? Sy. nimium ſcis ſapere:
Ruri quæ non māſeris:q̃ inſipiens poterat perſentiſcere
Illam eſſe amicam tui uiri belliſſimi. Do. credo me caſtor.
Sy. I hac mecū ut uideas ſimul tuam alcmenā pellicem iuno mea
Do. Ecaſtor uero iſtuc eo quantum poteſt.

Lyſimachus.

PArū ne eſt male rei quod amat demiphoni ſumptuoſus
Inſuper etiam fiet:decē ſi ad cœnā uocaſſet ſūmos uiros
Nimium obſonauit:ſed coquos quaſi in mari ſolet
Hortator remiges hortarier ita hortabatur. egomet
Conduxi coquum:ſed eccum demiror non uenire ut iuſſeram
Sed quid nam hic a nobis exit. aperitur foris.

Dorippa Mulier. Lyſimachus Vir.

MIſerior mulier me nec fiet:nec fuit. tali uiro quæ nupſerim.
Heu miſeræ mihi. hē cui te & tu q̃ habeas cōmēdes uiro.
Hem qui decem talenta dotis detuli hæc ut uiderē:ut ferrē
Has contumelias. Ly. perii hercle. rure iam rediit mea uxor.
Vidiſſe credo mulierem in ædibus:ſed quæ loquatur exaudire
Hinc nequeo:accedam propius. Do. uæ miſeræ mihi. Ly. imo mihi.
Do. Diſperii. Ly. equidem hercle oppido perii miſer. ut di te omnes
Demipho perdiunt. Do. pol hoc eſt ire quod rus meus uir noluit.
Ly. Quid nunc ego faciam niſi ut adeā:atq; eloquar:iubet ſaluere
Suus uir uxorem ſuam:urbani fiunt ruſtici. Do. pudicicius
Faciunt q̃ illi qui non fiunt ruſtici. Ly. nunquid delinquūt ruſtici?
Do. Ecaſtor minus q̃ urbani: & multo minus malum quærūt ſibi.
Ly. Quid aūt urbani delinq̄rūt dic mihi? Do. qa illa mulier ītus eſt.
Ly. Vidiſti ne eam? Do. uidi. Ly. cuia ea ſit rogitas?
Do. Reſciſcam tamen:cupio hercle ſcire:ſed tu me tentas ſciens.
Ly. Vin dicam cuia eſt illa? ædepol uæ mi neſcio quid dicam.
Do. Heres. Ly. haud uidi magis. Do. quin dicis. Ly. quin ſi

pterea duos dracones dicitur miſiſ- Octo-
ſe ad perdendum herculē ex ea na- ginta.
tum. ut in amphytrione uidiſtis.

q Voniam a uiro ad me rus
aduenit nuntius:lyſimachi VALLA
uxor cū ſyra anu a uilla re-
dit. poſtq̃ ſenſit in urbe maritū reſti
tiſſe. ingreſſa prior domum ſyra pa
ſicompſam ibi offendēs ad herā ex-
clamat ſuam alienam domi eſſe mu
lierem. ℂ Quin is ocius. ad ſyram
dorippa cur nō celerius inquit iter
habes poſitiuū græcum eſt oca uel
ocis ab hoc a latinis fit ocius cōpa-
ratiuum & ociſſimus ſuperlatiuum.
ℂ Simul hæc:oīa inqt hæc cōgeſ-
ſa ingens onus præbēt. ℂ Da ſane
ſubaudi aræ. ℂ Vt parcas gnato.
ſubaudi eutycho. ℂ Veron ſerie. ue
re ne ac nō riſorie. Viri belliſſimi.
Ironicos. & pinde adiuuādum pro
nūciatione. ℂ Tuam alcmenā peli
cem:ut alcmena pellex iouis fuit.
ℂ Eo quātum poteſt. ideſt quam
celerrime poſſum. Foris.

p Arum ne eſt. Lyſimacus ſe VALLa
cum quærit demiphonē
nō modo amore perditum:
ſed etiā ſumptū facere intolerabilē.
ℂ Quaſi in mari ſolet hortator re-
miges. Ita coquos īquit urgebat ut
properarent: ut commode facerent
omnia: ut remigum hortator ſolet.

u Rbani fiunt ruſtici. Propte BERN.
rea quod rure in urbē cō- SARA.
ceſſerat. ℂ Quā illi qui nō VENE.
fiunt ruſtici. Arguit his uerbis mari
tū in cōtinētiæ:qꝫ potius domi mā
ſerit q̃ rus cōceſſerit explendæ libidi
nis cauſa. ℂ Scio innoxius. Ironi-
ce & uultuoſe. ℂ Sequæſtro. Ad- A.I. heu
uerbialiter poſitū quod notat Au- mihi.
lus Gelius teſtimonio ueterū: nam
qđ apud ſequeſtrē poſitū erat:ſeq̄-
ſtro poſitum dicebant: ſequeſtres
ſiquidem dicebātur apud quos pe
cunia uel aliud quippiam depo-
nebatur:quodq; tangit Seruius &
pedianus. ℂ Numero. pro nimium
ut alias dictum fuit. Vrbani

m Iſerior mulier. Exiens do- fiunt ru
mo præindignatione ob ſtici.
eam quam domi inuenit VALLa
mulierem maritum lyſimacū gra- Pudici-
uiter increpat dorippa uxor. ℂ De cius.
mipho perdiunt. perdant inquit te
dii. ℂ Vrbani fiunt ruſtici. Amphi
bologicū eſt. an ab urbanis trāſitus
ſit ad ruſticos an a ruſticis ad urba-

nos.ſenſus tñ apertus nam qm̃ ru/re ueniebant qui urbani: ex ruſticis dicit fieri urbanos. ℭ Reſciſcam tamen. Cognouero inquit. ℭ Scio innoxios.ironicos pronuntiãdum atq; uultuoſe legendũ ẽ. ℭ Enim

Noxia. hæreo.e quidem ambigo.

Io: BERN. SARA. VENE. Seqſtro.

AGite. Maiori in confuſione uerſatur lyſimachus ꝓpter aduentum coqui: qui a demiphone una cũ obſonio miſſus fuerat obſonatuʒ in domo ſua. ℭ Quos iter iudex dat⁹. Exprobrat quod i ſuã excuſationẽ lyſimachus ante rettulerat: nam de puella dictitarat ſe iudicem captum. ℭ Hæccine tua eſt amica. Rebatur coquus non uxorem ſed concubinam. ℭ Dragmam dato. Drachma conſtabat ex tribus ſcrupulis: & ut eſt apud Iulium pollucem numiſma fuit: quod quia boue ſignatus erat bos dicebatur. ℭ Dum illi ponũt. Pro deponunt.ſ. obſonium quod attulerant. ℭ Cõciuit. conuocauit. ℭ Eadem. Scilicet cauſa.

VALLa

AGite ite actutũ. Coqui a demiphone conducti aduentantes aliam lyſimaco curã adiiciunt: remq; ipſaʒ dorippæ magis aperiunt. ℭ Agite ite. Coquus ad ſub coquos hæc ꝓfatur. ℭ Onuſtos redituros domum. ſubaudi obſonio. nam amatores parum comedunt. ℭ Illi. ſubaudi quib⁹ fuiſti iudex iuſſerũt ferri obſoniũ. ℭ Quos inter. anaſtrophe ꝓ iter quos. ℭ Satis ſcitã filiã mulieris. Quã pulchella inquit hæc filia. ℭ Auet. i. appetit per elipſim dictum eſt. ut ſit integrum auet copulari uiro. ℭ Eradicas miſerum. radicitus conuellis. ℭ Apponite obſonium. Sub coquos alloquitur ſuos ut ubi præcipitur ibi deponant obſoniũ. ℭ Me

Auet. Dierect⁹

nunquã quicquã cũ illa. ſub libidine expleuiſſe. ℭ Concinit. cõuocauit excitauit. ℭ Hoſtis mihi. i. familiares meos mihi hoſtes fecit.

Alia expoſitio IOAN. BAPT. PII.

ℭ Vicinum malũ: uenuſta inquit & uera ſnia illa priſcoꝝ uatum: uicinũ malũ obeſſe bono uicino: ſicut hic Demipho mihi i pſentia nocuit cui⁹ inſaniis ois eſt uxor in fermẽto. Columellæ ſnialiter ꝓlata uerba ſub ſcripſim⁹ ex libro primo. De uicini

Ruri.

cõmodo nõ eſt quidẽ certũ: quem nõnũquã mors: aliæq; nobiſcũ diuerſæ cauſæ mutãt. & iõ qdam reſpuunt

Liceat. Do. dictum oportuit. Ly. non poſſum ita inſtas
Vrges quaſi pro noxio. Do. ſcio innoxius. Ly. audacter
Quid uis dicito? Do. dic igitur. Ly. dicam. Do. atqui
Dicundum eſt tamen. Ly. illa ſcin ut etiam uis. nomen dicam.
Do. Nihil magis manufeſto teneo. innoxia es. Ly. qua noxia.
Iſta quidem illa eſt. Do. quæ illa eſt? Ly. illa. Do. io illa.
Ly. Iam ſi nihil uſus eſſet. iam non dicerem. Do. non tu ſcis quæ
Sit illa? Ly. immo etiam ſcio: de iſtac ſum iudex captus.
Do. Iudex? iam ſcio nunc tu in conſilium iſtam aduocaſti tibi.
Ly. Immo ſic ſeqſtro mihi data eſt. Do. itellego nihil hercle iſti⁹ qcq̃
Numero purgas. Ly. nimium negocii repperi enim hereo.

Coquus. Lyſimachus. Dorippa. Syra.

AGite: ite actutum: nam mihi amatori ſeni coquendaſt
Cœna. atq; cum cognito nobis coquendaſt. non ducti
Sumus: nam qui amat: quod amat ſi habet: id habet
Pro cibo uidere: amplecti. oſculari: alloqui.
Sed nos confido onuſtos redituros domum:
Ite hac: ſed eccum: qui nos conduxit ſenex.
Ly. Ecce autem perii: coquus adeſt. Co. aduenimus.
Ly. Abi. Co. quo abeam? Ly. abi. Co. abeam?
Ly. Abi. Co. non eſtis cœnaturi? Ly. iam ſaturi ſumus: ſed interii.
D. Quid ais tu ẽt ne hæc illi tibi iuſſerũt ferri. quos iter iudex dat⁹?
C. Hæccie tua ẽ amica? quã dudũ mihi te amarẽ dixiſti cũ obſõabas?
Ly. Non taces. Co. ſatis ſcitum filium mulieris: uerum hercle auet.
Ly. Abin dierectus? Co. haud mala eſt. Ly. at tu malus. Co. ſcitam
Hercle opinor ſatis concubinam. Ly. non abis: non ego ſum.
Qui te dudum conduxi. Co. quid eſt immo hercle tu iſtuc ipſus:
Ly. Væ miſero mihi. Co. nempe uxor ruriſt tua: quã dudũ dixeras
Te odiſſe æque: atq; anguis. Ly. ego ne iſtuc dixi tibi? Co. mihi qdẽ
Hercle. Ly. ita me amabit iuppiter uxor: ut ego illud nũquã dixi.
Co. Etiam negas? non te odiſſe aiebat uxorem ueꝝ ſuam. Do. pali
Iſtæc fiunt te me odiſſe. Ly. quin nego. Co. & uxorem ſuam.
Ruri eſſe aiebat. Ly. hæc ea eſt: quid mihi moleſtus es? Co. quia
Me non nouiſſe ais: ni metuis tu iſtanc. Ly. ſapio nam mihi unica ẽ
Co. Vin me experiri? Ly. uolo. Co. mercedeʒ dato. Ly. cras petito

Dabitur

Dabitur nunc abi.Do.heu miſeræ mihi nunc ego uerum
Illud uerbum eſſe experior uetus aliquid mali eſſe propter uicinuꝫ
Malum.Co.cur hic aſtamus? quin abimus? incõmodi ſiquid
Tibi euenit:id non eſt culpa mea.Ly.quin me radicas miſerum.
Co.Scio iam quid uelis.nempe hinc abire uis.Ly.uolo inquam.
Co.Abibitur.dragmam dato.Ly.dabitur.Co. dari ergo ſis iube
Dari põt interea.dum illi ponũt.Ly.quin abis.potine ut moleſtus
Ne ſis.Co.agite apponite obſonium iſtuc ante pedes illi ſeni.
Hæc uaſa aut mox aut cras iubebo abs te peti:ſequimini.
Ly.Fortaſſe te illum mirari coquum quod uenit:atq; hæc adtulit:
Dicam quid eſt.Do.non miror.ſi quid damni facis aut flagitii
Nec pol ego patiar ſic me nuptam tam male:meaſq; in ædis
Sic ſcorta obductarier:ſyra rogato meum patrem meis uerbis:
Vt ueniat ad me iam ſimul tecum.Sy.eo.Ly.neſcis negocii
Quid ſit uxor obſecro conceptis uerbis iam iuſiurandum dabo
Me nunquã quicquã cũ illa iam ne abiit ſyra perii hercle.ecce autẽ
Hæc abit:uæ miſero mihi.at te uicine di deæq; perdiũt cũ tua amica
Cunq; amationibus:ſuſpitione impleuit me indigniſſime:conciuit
Hoſtis domi.uxor acerruma eſt:ibo ad foꝝ: atq; hæc demiphõi elo
Me iſtanc capillo pertracturum eſſe in uiam:niſi (quar.
Hinc abducit quo uult ex hiſce ædibus.
Vxor heus uxor quãquã tu irata es mihi:iubeas ſi ſapias:hæc intro
Auferier:eadem licebit mox cœnare rectius.

Syra.Serua.Eutychus Adoleſcens.

HEra quẽ me miſit ad patrem:nõ eſt domi:rus abiiſſe aiebãt
Nunc domum renuncio.Eu.deffeſus ſum urbem totam
Peruenarier nihil inueſtigo quicquã de illa muliere:ſed mr̃
Rure rediit:nam uideo ſyram aſtare ante ædis:ſyra.
Sy.Quis ẽ qui me noiat? Eu.herus atq; alũnus tuus ſum.Sy.ſalue
Alumne.Eu.iam mater rure redit.reſponde mihi.Sy. cum quidem
Salute a familia maxima.Eu.quid iſtuc negocii eſt? Sy.tuus pater
Belliſſimus amicã adduxit intro in ædis. Eu.qũo? Sy.adueniens.
Mater rure eam offendit domi.Eu.pol haud cenſebam iſtarum eſſe
Operaꝝ patrẽ etiamq; nunc mulier intus eſt.Sy.etiã. Eu.ſeq̃re me.

In codicibus fere omnibus manu ſcriptis ſequitur.Canticum hoc Aecaſtor lege dura uiuunt mulieres. Vbi Pius enarrator Plauti ſic ſcribit. Hic iſta quæ ſubiunximus oĩa deſunt nec ſeperanda ſunt hæc mẽbra oĩa ab inferioribus ſed iunctim legenda.

ſpuũt catonis ſñiam:q tñ multũ uidenť errare. Na queadmodũ ſapiẽtis ẽ fortuitos caſus magno aĩo ſuſtinere:ita demẽtis ẽ ipſam ſibi malam facere fortunã.Quod facit:qui nequã uicinũ ſuis nũmis parat:cũ a primis cunabulis.ſi mõ liberis parentibus eſt oriundus: audiſſe potuerit μηδαν βουσ ἀπολεποι μηγ̓ειτον κὰκοστειν.ideſt ne ue dolebis amiſiſſe bouẽ proba ſi uicinia tota eſt. Heſiodicũ.n. ꝓceptũ eſt:quod non ſolũ de boue dr̃:ſed de oĩbus partibus rei noſtræ familiaris. Adeo quidem ut multi prætulerint carere penatibus: & ꝑpter iniuriam uicinorũ ſedes ſuas profugerit.Niſi aliter exiſtimamus diuerſum orbem gentes uniuerſas petiiſſe relicto patrio ſolo:acheos dico & hiberos.albanos quoq;: nec minus ſiculos: & ut primordia noſtra cõtingam:pelaſgos:aborigines: archadas:q̃ quia malos uicinos ferre non potuerant.Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquar: priuatos quoq; memoria tradidit.& in regionibus græciæ.& in hac ipſa heſperia deteſtabiles fuiſſe uicinos.Nã ſi autolicus ille cuiquã potuit tolerabilis eſſe conterminus: aut auentini montis incola palatinis ullũ gaudium finitimis ſuis cacus attulit. Themiſtocles græcorum omnium facile princeps agrum uenditurus præconem cũctas prædii dotes enumerantem ſuperaddere iuſſit. & bonũ uicinũ habere. Autor Plutar. in apophthegmatis. ℭ Radicas. radicitus euellis: angis & crucias.

Obductarier.

Amationibus.

Era q̃ me miſit ad patrem. BERN.
h Lego quẽ me miſit ad patrem ut ſit ordo pater ſcilicet ad quem patrem miſit me hera domi non erat:alioquin non de patre ſed de hera intelligeretur:qua locutione utitur frequenter Plautus ut oſtẽſum eſt in amphitryone Aſinaria.& alibi Virgi. quoq; urbem quam ſtatuo ueſtra eſt. ℭ Nunc domum renuntiat.Melius renuntio. SARA. VENE.

h Hera quæ me miſit ad patrem.Redit ſyra anus ut ad patrem dorippæ citãdum dum miſſa fuerat.Obuius ei factus eius alumnus eutychus lyſimachi cognoſcit patris ſui cũ matre oborta iurgia. ℭ Non eſt domi. ſubaudi pater. VALLA.

Additio IOAN. BAP. PII.

d Iua aſtarte pyſtrata mr̃familias inducit͛ lamētabunda mores hominum in dies fieri deteriores:ſenes conſilia mutua dātes cæteris eos ipſos flagitioſos eſſe intercutibus uitiis madētes:eadēq́ſerie in uitia rapi q̄ Iuuenes: multoq́ magis res peſſime cecidit cū ſenes amāt:ꝙ illa ætas plus uino & geti q̄ paleſtræ ueneteæ conuenit. Nihil:qđ qdē noueri:ſignat aſtarte. Crediderī mēdoſū eē codicē:& ita corriges:diua arete:q̄ uoce uirt⁹apud græcos enotat͛ a q̄ cēſet Aug. artē deflecti. Plat. i Cratillo aretē dici putatq́ ſit hit⁹ eretototos id ē maxīe eligēd⁹. Periſtrata igr̃ inuocat almā uirtutē cui⁹ nutu & admiſtratōe cūcta regunt͛. hic Ordo plautinus ē:oīa ducunt͛ nutu aretes: q̄ arete ſi colat͛ eſt ſalus hominū: & cui⁹ regimine mors & uita mortalib⁹ accidit.

Arete uirtus uñ. Ars uñ.

Haec Periſtrata ſūmatē cælitū uirtutē pōit. ℂ Deoꝝ uis. deoꝝ poteſtas potētia. deoꝝ. n. uis i ſola uirtute cōſiſtit:apđ quos oīa impturbata ſūt i petu & turbine carētia. ℂ Vita deorū oīs æthernitas ducit͛ abſoluta oī numero uirtutis:etiā ſi iproprie dii uiuere dicant͛. cū nr̃ates phi hoc eſt religiōis aſſeclæ æthernitatē attribuant deo:æuū āgelis:tp̄s aīalib⁹:q̄ ſignāter & ꝓprie uiuūt deus aīaꝝ & uitæ fons eſt irrigu⁹. ℂ Pernicies. Virt⁹culta & religioſe poſſeſſa mortalib⁹ honorē affert:e cōtraria deſpecta & inculta ꝑniciē & morbū. Iouis tēpla. religio. n. q̄ uirtutū oīum apicē tenet:ē in cā ut tēpla & dii colant͛ abſq́ q̄ uirtute qs thura & honorē diis hr̃et deſideraret͛:& id accideret lucretianū: oīa fāda nephāda malo cōiūcta timore iuſtificā nobis mentē auertere deoꝝ.

Aeternitas æuū. Tēpus.

ℂ Sequuntur carmina. xcvi. addita a Pio.

Q uid periſtratam hic demiphonis contuor:
Gradus grandit. emittit oculis:circunfert ſe:obſtipat uerticem:
Aſſeruabo hinc rerum quid gerat. magnū eſt quicquid quæritat.

Periſtrata. Syra. Lyciſſa.

D Iua aſtarte hoīu3:deorūq́ uis: uita:ſalus:rurſus eadē quæ ē
Pernicies mors:interitus:mare:tellus:cælum. ſidera:
Iouis q̄cūq́ tēpla colimus:eius ducunt͛ nutu. illi obtēpant:
Eam ſpectant. quod illi diſplicet facile excludunt cæteri.
Q uicquid cōplicitum id ſequuntur:quæ uiuunt oīa atq́ ſentiunt
Alios enecat:extinguit:alios ſub lacte fouet:atq́ erigit. ſ3 quos enecat
Hi uiuūt & ſapiunt. quos properat alere ac exigere.
Hi quidem confeſtim pereunt:atq́ male ſapiunt miſeri:
Iacent beneuolentes odioſi:humum mordent:caput reptant.
Fremunt:perſtrepuntq́:cūq́ putant uiuere tunc ruunt maxime:
Tunc tunc ſtudent perſequi. labant iuuenes:itidem rapiūtur ſenes.

ℂ Illi obtēperāt tēpla q̄ colimus & numina deoꝝ uirtuti obſequētia ſūt & obtēperātia. ℂ Eā ſpectāt uirtutē tāq̄ ꝑuiā & ducē ſequunt͛:ut muſculū balena:ab ei⁹ orbita nō recedūt:a q̄ aberrare eſt bono cōtrariū eē:& hoc agūt ꝓbi:q deos & deoꝝ uitā imitant͛:iprobi porro uirtutē exſibilant & aīo indulgēt ꝑuipendētes qđ ad uirtutē accedit:dūmō genio ſuo & reb⁹ genialib⁹ obtempent. ℂ Cæteri. mali. ſ. geniales & uoluptuarii:q ſpreta uirtute momētariis gaudiis indulgent. ℂ Excludūt. cōtēnunt:deſpiciūt. ℂ Quod illi diſplicet:ſequunt͛ illi uitia q̄ uirtus odio uatiniano ꝑſequit͛. ℂ Cōplicitū ꝓ cōplacitū:mos loq̄ndi priſcus. Cæteri a uirtute ſeiuges poti⁹ aīum ſequunt͛ q̄ uirtutē. Potes & interꝑtari:oīa aīalia q̄ uiuūt & ſentiūt ſequunt͛ potius qđ ſibi cōplacitū eſt q̄ uirtutē. ℂ Alios enecat. uirtus quoſdā fouet utpote q̄ orbi dñat͛:hi benignitate & facilitate deoꝝ uitā tranqllā & pacatā ducūt in genio & oblectamētis hi dicunt͛ a uulgo & ab inſcia plebecula foueri a uirtute:cæteru3 ſi ueꝝ ſpectes uita eoꝝ mera mors eſt:& hoc pacto quos uirtus fouet. hoc eſt nimis indulgent͛ tractat & oblectat ꝑdit & ꝑimit:qm̄. ſ. miſerrimus ē uoluptatis euētus. Multi poſtremo delaſſati iugib⁹ & cōtinuis ærūnis a uirtute uident͛ populo pingui enecari & ꝑdi cū re uera labores illi ſi finē aīaduertas uoluptatē & gaudiū oīgenus apportēti:loq͛ ergo Plau. iplicite & tortuoſe iuxta ſn̄iam popularē dicēs:illoſce ꝑdi q̄ erūnis affligunt͛. Illos āt aliq æuū ducūt in uenere:& hoc quoq́ plautinū cōfirmat cebes q infert uirtutis aſſeclas cliuū aſſenſu difficilē ꝑeptare:i quo ſcādēdo anxietudinē oēm ꝑpetiunt͛. cū cæpint & ſupauerint lenimē & mulcimē oī iugū. Ille in q̄drato ſaxo inſidēťē uirtutē facit:quo argumēto tuto ueniſſe e calle ꝓbat͛ qſq́ ſalutiferā potuit cōſigere ſedē:hoc ē qđ cecinit heſiodus græcus autor: ſudorē poſuere dei uirtutis ad arcē. Dr̃ uirtus quoſdā enecare:nō eo ꝙ enecet ſed qm̄ enecari uident͛ ppl̃o:& craſſæ turbæ q nō diuites ſūt & fortūati iuxta catholicā ſn̄iam eſtote mortui mūdo. ℂ Alios ſub lacte. delicioſos :ſ. q ſe fortūæ ꝑtus & alūnos dictitāt:quos lacte ſuo hoc eſt diuitiis irrigat fortūa. ℂ Quos enecat hi uiuūt. interꝑtemur catholice:quos uirtus necat mūdo:uiuūt deo. labores. n. iuges iuxta ppl̃arē ſn̄iam mortē uocat. ℂ Quos ꝓpat alere: qb⁹ afflat bona fortuna:delitiis & diuitiis extollit:& oblectamētis inutrit. Interimere dr̃ uirtus:ad quā aſſequēdā uoluptatē interpellant ut illa reuera uita mors uocāda ſit:q̄ ſine uirtute degit͛. iuxta ſenecæ bracteatā ſn̄iam. Hō ſine lr̃is uiui hoīs ſepultura eſt. ℂ Male ſapiūt. euētus miſerrimus illoꝝ q uitā ſine uirtute duxerūt:manifeſtariū documētū ꝑbet nō integerrime ſapiuiſſe qppe cū nuda uirtute derelicta bonis ꝯtrariis inihauerint. ℂ Bñuolentes. ſubintellige:i tali ordine. i quos bñuolentes odiū exercent ſeu ꝙ odiū exercuerūt ipſi in bñuolētes ſuos hoc ē uirtutes. ℂ Humū mordent. hoc faciūt moribūdi in bello nōdū deſita & ceſſāte ira ulciſcēdi aduerſariū. Sic Vir. Terrā ſimul ore momordit. ℂ Caput reptāt:more reptiliū deuoluti ex rota fortunæ capite ꝑ terrā trahunt͛:q̄ oīum mors fœdiſſima eſt:ſic Dirce tracta eſt religata tauro. ita Proptius. Vinxerūt Dircen ad trucis ora bouis:& Sidonius chriſtiani cuiuſdā mortē deplorās uinxit ac tauri latus iniugati plebs furioſa. ℂ Cū putāt uiuere ruūt. ſenſus eſt. diuites & fortunati uitā ſolā delicioſā credētes ſolū geniū ſequētes. quē uitæ ꝑentē dicūt:ruūt nuſq̄ ꝓſpicientes fulgorē uirtutis. ℂ Studēt ꝑſeq. ꝑſtrictis oculis a delinimentis uoluptificis:uñ nūq̄ ueſtigiū detorquēt trahunt͛. Flagitioſus a uitio:ut canis a corio nūq̄ abſterebit͛ uncto. N

Complicitum.

Virtus in ſaxo quadrato.

Homo ſine lr̃is. ſepultura.

Capite trahi.

quicquam

æquã cæno cupiens euellere plantã. ℂ Labãt iuuenes. eodẽ tenore ſenes corruũt & lubricãt iuuenes. iliacos itra muros peccat̃ & extra. Verũ ſenile uitiũ min⁹ tolerabile eſt quo minor dat̃ effugiẽdi occaſio & facultas: qm̃ ut ſniaꝛ ꝓtulit Gregorius. Canis Antiquus cathenæ aſſueſieri nõ põt. ℂ Atq; cognitũ: ſenſus eſt: ſenes in maliciã ꝓuectiores quã aduleſcẽtuli ſi amãt frui uolũt re uoluptuaria: & fructũ ueneris malunt q̃ cæteras delicias amatorias. ℂ Ea ætate. ſenili. ſ. & depõtana: q̃ uitia imbibita nõ ſubito deponit. hinc cecinit Oui. Venit amor graui⁹ quo ſerius. ℂ Verũ ſi non amãt. ſenes ingt plautus altrinſecus moleſtiſſimi ſũt & ſi amẽt: & ſi nõ amẽt. Si amãt eius amatio qm̃ dedecet rigiditatẽ ſenilẽ ab oib⁹ explodit̃ ſi uero nõ amãt rigidi ſũt: ſeueri: auſteri moroſi: ferre non pñt uitia nec amores aduleſcẽtulares. ℂ Difficiles. ꝑpetuum & cõgruẽs ſenib⁹ epitheton eſt p qđ moroſos intelligimus & auſterulos. Martia. uſurpat hanc uocẽ in eodẽ ſignatu. Difficilis: facilis: iocũdus: acerbus es idem. ℂ Oſores. odio pſequẽtes tpa ſua: & laudatores tpis acti ut ingt Hor. ℂ In ſe. cõtra modeſtiã ſuã. ℂ Si fiat modeſtius. ſi aduleſcẽtes parcius & caſtigatius delinquãt: q̃ ipſi fecerint in adoleſcẽtia ſua nõ deſinũt ob hoc inceſſere aduleſcẽtiã ſe hoc & illud uitiũ incurriſſe mẽtientes: cũ tñ ipſi maiora cõmiſerit & fœdiora. ℂ Vt æquũ eſt prẽs. quos in multis cõniuer̃ decet iuxta ouidianã ſniaꝫ. Si quotiẽs peccãt hoies ſua fulmina mittat iuppiter: exiguo tpe inermis erit. ℂ Et

Difficiles

Dictum gregorii

Illi ſe amant: quod amant amatum uolunt atq; cognitum.
Illi uero ſi amare ea ætate occœperunt multo inſaniunt acrius:
Verum ſi non amant: oderunt: moleſti itidem atq; difficiles.
Garruli: oſores: inſenſi: iracundi ſibi ſuiſq; inuidi:
Quod in ſe olim admiſere turpiter. id ſi fiat modeſtius
Nec tolerãt ut æquum eſt patres. ſed clamãt: indecenter obſtrepũt.
Sy. Quantum intelligo & hãc male habet Demipho. Peri. id uerꝫ?
Amat filius & perit: id cum reſtitit pater: inſanit uehementius.
Quæ iſtæ intẽperiæ. abegit uir meus olim ad mercatum rhodum
Nunc ut fert acanthio: ſpem ſibimet faciet exilium
O iniquum patrem: o infortunatum filium: quo te recipies:
Vbi matrem relinques: ſola degam: filium amittam: non patiar
Vendidit pater: ubi ubi erit inuenta: mater redimet
Dic lyciſſa num in hanc uicinam adductam autumant?
Ly. In hãc opinor: in amici ſenis cuiuſdã ædis. Peri. hic ꝑter lyſimachum:
Nullus quem ſciam. Sy. lyſimachum nominant.

hanc male hẽt. ẽt hãc pyſtratã Demipho. Sicuti lyſimachus Dorippã male tractat: & inique ſecũ agit: lege nuptiarꝫ ꝑpoſtera. ℂ Id uerꝫ. pyſtrata alloqt̃ ſe ipſam & ingt. nõne qđ dixi uerꝫ ẽ: qđ. ſ. ſenes amãtes pripiũt opam iuuenib⁹: ut cãit Tibullus. Vidi ego iã iuuenẽ ꝑmeret cũ ſerior ætas mœrẽtẽ ſtultos ꝑteriiſſe dies. Reſtitit. cũ id hoc ẽ illũ amorẽ pr̃ repellere nitit̃ auxit amorem: qđ & ſenſit Oui. Acrius inuitos multoq; ferocius urget: q̃ qui ſeruitium ferre fatentur amor. Igni enim cupidineus quo plus reſiſtitur: uehementius furit & inardeſcit. Amor enim domari non poteſt hinc nos græco epigrammate uerſo ſic propemodum luſimus.

Sedat alligerum fames amorem. Quæ ſi non rapidum fugabit ignem.
Hoc ſi non ſuperat domabit ætas: Nodatum ſupereſt medela collum.

Amor domari non põt

Reſtitit poſitum eſt pro cõtra ſtetit & repugnauit: Iuxta figurã loquẽdi liuianã. Romani alacriter pœnis reſtiterunt. ℂ Intẽperiæ. Turbellæ & ꝑturbatiões: qb⁹ prẽs: in aduleſcẽtiã filioꝝ deſpuũt & deſulminãt. ℂ Abegit. expulit. eiecit: excluſit. Abigei fures appellati: q armẽta abigere: & longius ꝓminare cõſueuerũt. ℂ Vt fert. ut ꝓfitet̃ ſeruus: charini filii. ℂ Innumero ſignatu dotatũ eſt hoc uerbũ fero: ſignat & appetere. Oui. In noua fert aius mutatas dicere formas corpa. Iurecõſulti digeſtis de uerboꝝ ſignatiõe hoc diſcrimen ponũt inter fero & porto. Ferri ꝓprie dicimus: q̃ qs ſuo corpe baiulat: Portari ea q̃ qs iumento ſecũ ducit: agi ea: q̃ aialia ſũt. ℂ Faciet exiliũ. Filius ira ſæuiẽs & indignatiõe ob ꝑditã amaſiã ſibi parauit exiliũ uolũtariũ. Vnũ erit auxiliũ mutatis cynthia terris: quantũ oculis: aio tã ꝓcul ibit amor. ℂ Vendidit pr̃. ſubintellige paſicõpſam: ne daret̃ amãti filio copia amicæ potiũdæ. ℂ Lyciſſa. comici poeta noia ab aiantib⁹ qñq; ſeruis accõmodãt. ſeruius i buccolico ludicro in enarratiõe carminis illius: excipe inſidiis multũ latrante lyciſſa. Lyciſſæ ſũt: ut ẽt Pli. dicit canes nati ex lupis & canibus cũ inter ſe forte miſcẽtur. Quidã male feriati ſeruiũ taxãt q Plinio cõmentũ de lyciſſa aſcribat: qm̃ hoc in libris naturalis hiſtoriæ nõ legat̃. Sed ii ridiculoſſiſimi ſũt: & explodẽdi ex ereditoꝝ albo: ut poteq mẽdacii ſeruiũ arguant cũ nõ hoc ſolũ uolumen Pli. ediderit ſed hiſtorias. de Iaculatione equeſtri. librũ de grãmatica: quẽ ſubinde ſeruius citat & Priſcianus: in quo libro Crediderim Pliniũ lyciſſam uerbum explicantẽ hoc tradidiſſe. Nec. n. ſeruius Pliniũ in libris naturalis hiſtoriæ aduocat. Nõne & ipſe epl'a libroꝝ naturaliũ ꝓfitet̃ grãmaticos libros edidiſſe: eius uerba ſunt hæc. Nã de Grãmaticis ſp expectaui parturiri aduerſus libellos: quos de grãmatica edidi: & ſubinde abortus fecere iã decẽ ãnis cũ celerius ẽt elephanti pariant'. Lyciſſa pyſtratæ clientula erat. ℂ Adductã. paſicõpſam. ſ. q̃ in domũ uicini lyſimachi detruſerat Demipho ſenex. ℂ Autumant dicũt ii: q ſenẽ demiphonẽ cõſpicillo ſecuti fuerãt: inter quos cõmiſeritus dño acbantio fortaſſis exploratoruꝫ unus fuerat. ℂ In unũ nidũ. ſyra. q̃ excipit uerba pyſtratæ. & exiſtimans a lyſimacho cõductã paſicõpſam: & ſoli ſibi inſeruiturã: ſubueret̃ ne duo ſenes ꝑtiario puellã cõduxerint. Cõſpirare in unũ nidũ eſt facta cõiuratione: q̃ cõſpiratio dr̃ deliberaſ ſe nidulari: hoc eſt oua fouere. i. uenerẽ exercere ad eãdẽ puellã: ſicuti cõpares duo auiũ ad nidũ eũdẽ tẽdũt. ℂ Quid cõuenias. cur ad illã eas: q̃ tibi parata ſit ante oculos. Quid. n. teret̃ tps in ea adeũda: q̃ ob oculos tuos obãbulet. Muſſitat. tacite: & cũ quodã murmure loqtur. a muris autore Varrone deflectit̃ hoc uerbũ. ℂ Acceſſitũ prẽm. hoc indi

Abigei. Fert. Fero. drñt. Porto. Ago. Lyciſſa. Deffenſus cõtra taxatores ſerui⁹ Liber de grãmatica plinii. Cõſpirare in unũ nidum. Coniuratio. Conſpiratio.

gnabundæ & cōflata inimicitia cum maritis fœminæ faciunt: pr̄em accerſunt ut illi moleſtias & uexationes mariti renarrent: ut uiſum eſt in menechmis: cōſimiliter Doripa credens lyſimachum paſicōpſam induxiſſe: marito obira ſcit. ℭ Lapis obriguit. qđ nyobe accidit. q̄ priuata ſobole oī in lapidē marmoreo rigore cōtracto durata ē. Ita Oui. obriguit conata loq. Notū eſt nyobē ſobolis numero ſitate ſufflatā admonuiſſe populares ut latonæ ſacrificare ceſſarēt: utpote q̄ deæ ꝑponēda eſſet: & eā fœtu ſupaſſet. Tūc indignata latona apollinē ad ultionē inuitat: q arcu luna to inſontes nyobes filios tranſadegit. Illa lachrymis & luctu ſemiſepulta in ſaxū uerſa eſt. ℭ Angue demorſa: aut. Syra tardigrada & ueternoſa piit ut euridice: q̄ ariſtæū ſugiēs āgue iter herbas deliteſcēte uulnerata piit. Deſiderio defunctæ: uxoris orpheus ad manes euridicē ſeqꝉ: & cythare mulcedine delenito plutone uitā uxoris īpetrauit: q̄ retroſpiciēs amiſſit. Tūc deſolatus Orpheus in cæteras fœminas declamare cœpit. Cicones inter ſacra deū nocturnaq; orgia bacchi diſcerptū medios iuuenē ſparſere p agros. Hic primus poſt amiſſa coīugē ꝑpoſteræ libidinis excogitator fuit & iuētor ꝑpea cecinit Oui. in libris metamorphoſeon. Ille etiā thracū populis fuit autor amorem. In teneros trāſferre mares: citraq; iuuētā Aetatis breue uer: & prios carpere flores: Quidā tn̄ ipſū thamyrā ſerūt excogitaſſe coitū cū marib⁹: nefandā & pudendā uenerē. ℭ Turgida ueneno corpe ſufflāte: & in tumorē agēte. Illi. n. q ueneno obeūt nigreſcūt & tumēt. Iuue. p famā & ꝑpſm nigros efferre maritos. Bellulā. delicatulā: & uenuſtulā. Martialis. Res ꝑtricoſa eſt cotyle bellus hō

Nyobe lapis fcā. — *Eurydice* — *Cicones* — *Orphe⁹ autor ſtupri pueriilis.* — *Thamyras.*

Mirum ni ſenes uicini in unum nidum conſpirauerint.
Pe. Dorippam eius uxorē cōueniā. Ly. quid cōuenias? nō eā uides
Pe. Video eqdē auſcultemus. neſcio qd ſecum iracunda muſſitat.

Dorippa Syra. Periſtrata.

S Yra nō redit: quā accerſitū pr̄em iā diu eſt quod miſeram
Tarda nimiū aut lapis obriguit: aut āgue demorſa ceſſauit
Sy. Nulla ſū. adeſt herá: me q̄rit. Do. domi manere neqo (turgida.
Bellulam iſtanc pellicem mei non patiunꝉ oculi: excluſiſſem foras:
At me meus continuit eutychus. ſed oīno quod fert nō creduam
Ly. Audin herā? Per. audio. ſine pgat. Ly. ſino. Do. amici inqt ſenis.
Gratia huc ad nos ueniſſe. habet uenalem amāti dum detrahat' filio
Nec quidem aut uiri aut gnati fallacia. diſſident ſententiæ
Sequeſtro is ait datam. eandem uero uenalem dicit filius.
Sy. Ibo de improuiſo obuiam ne ceſſaſſe intelligat. Do. iſtæc filio
Non credam qui obſequitur patri: huic ut non mero cuculo
Id certum eſt mentiri ampliter equidem coquo creduam.
Eccam ſyram: ut currit uenefica ſyra. Sy. quis me uocat?
Do. malum quod di tibi damnunt. Sy. hera ſi ſapis hoc potius
Tuæ pellici & marito dato. Do. iſtuc dcm̄ tibi nō amplius iraſcor.
Sed ubi pater? quid ceſſat? an hominem. podagra impedit.

ubi rē ꝑtricoſā difficilē: moroſā: & nugariā: & īpedimētis oīb⁹ offertiſſimā nūcupat epigrāmatic⁹ poeta: a trichis hoc ē impedimētis. ℭ Pellicē. pellex illa dꝛ̄ icubina: q̄ cū illo cubat: cui uxor ē. Pōpei⁹ expōit eruditiſſime qd ſit pellex. Dꝛ̄ & pellicatus pellicis inhoneſtamētū. Paulus iuriſperitus digeſtis de reꝝ & uerboꝝ ſignatiōe. Maſſurius ſcribit libro memorabiliū pellicē apud āti quos eā habitā q̄ cū uxor nō eſſet cū aliquo tn̄ uiuebat: quā nūc uero noīe amicā paulo honeſtiore cōcubinā appellari. Caius Flaccus in libro de iure papyriano ſcribit pellicē nūc uulgo uocari: q̄ cū eo: cui uxor ſit corpus miſceat. quoſdā eā: q̄ uxoris loco ſine nuptiis in domo ſit: quā græci uocāt παλλακην. Deerat i triſtis iuriſcōſultoꝝ codicib⁹ uerbū græcū. ℭ Excluſiſſē foras. pellicē. ſ. & cōcubinā mariti niſi eutychus fili⁹ id ꝓhibuiſſet. ℭ Quod fert. qđ affirmat illā. ſ. traditā eſſe a Demiphone & ſubreptā filio charino. ℭ Nō creduā. nō credā. Pōpeius auctor ē Plau. creduas uſurpaſſe ꝓ credas. Audin herā. lyciſſa loqꝉ pyſtratæ clienta. ℭ Sine pgat. ꝑmitte Dorippā ulterius loq: ut ex ſuis uerbis cōiectare poſſim ſtuprū Demiphonis: & ubi paſicōpſa ſit abdita charini fili amaſia. ℭ Amici ſenis. ſenſus eſt: lyſimachus maritus inqt hāc paſicōpſam in domū nr̄am delegatū eſſe: ut ita ſū moueret a charino amāte: tradereturq; poſtmodū amico ſenis uenalis. ℭ Nec qdē. ſcribo: hæc qdē hoc ordīe hæc q̄ cōminiſcūt fili⁹ & pr̄ ſūt fallacia & dolo māifeſtarie cōpleta: qm̄ diſſona ſūt & diſcrepātia: pr̄ ait datā eē ſeqſtro: fili⁹ ait uenalē eſſe paſicōpſā. ℭ Fallacia. cū fallatia: fallā dixeꝛ āti q quā nos fallaciā. Diſſidēt ſniæ. diſcrepāt opiones. n̄ ꝯueiūt opiones pr̄is & filii. ℭ Seqſtro. aduerbialr̄ poſitū ē. Dꝛ̄ res dari ſeqſtro: q̄ apđ tertiā pſonā delegaꝛ quoad lis deciſſa ſit. Is. pr̄ demipho. Venalē. q̄ dareꝛ uēal amico ſenis. ℭ Huic n̄ ſubitellige credā qm̄ q̄ amāt mētiri q̄ plurimū cōſueuerūt. Poſtremo nō credā filio defenſāti culpā pr̄nā & iras matris mollieti. ℭ Mero cuculo. Mero ſcortatori: & alienū nidū ꝑ occupāti: diximus. n. aſſati in aſinaria cuculū eādē auē eē q̄ a græcis cocix dꝛ̄. Hæc in nido auiculæ curucæ oua exponit excluſis curucæ ꝓpriis ouis. Illa cū excludunꝉ & hiulca ſūt fœtus ſuos autumat: q̄ deuorata cuculli ad ꝓpriā m̄res deuolāt. Illi igiꝉ: q oua hoc ē ſenē in alieno malo: hoc ē thoro īponūt: ſcortatores. ſ. cuculli recte & idonee uocabunꝉ ℭ Id cerū ē mētiri. Id. p i id. cū amico uēalē eē lyſimach⁹ cauſifacit n̄ credā qđ Demiphōis eē ſimulat cū ſua ſit: & ad gēiū ſuū amœnādū cōducta. Coquo creduā. credere decretū ē coquo: q ſenis lyſimachi hāc amaſiā eē ꝓfeſſus ē: & ab eo cōductā eē narrauit. ℭ Venefica. nom̄ cōtumelioſū ē: qm̄ ex autoritate catonis: q̄ adultera ē: eadē quoq; uenefica repieꝛ. Inuētæ ſūt. n. matrōæ romāæ uenēa coqntes. ℭ Dānūt. dēt. uetuſtū uerbū. ℭ Iſtuc dcm̄. ob iſtud dcm̄ obſeqoſū & adulatoriū: & qđ pellici meæ malū ominata es nō ſū tibi irata. ℭ Vbi pr̄. meus: quē euocatū miſerā ut illi maritales iniurias ꝑdicarē. ℭ Podagra. īpedit pedes: tāq̄ laqus auiū: q & græce podagra dꝛ̄. Hæc romaos priſcos nō inuaſit.

Pertricoſa locus Martial. — *Pellex.* — *Reſtitutū apud iuriſperitos uerbum.* — *Falla.* — *Cucull⁹ cocyx.* — *Venefica* — *Podagra*

inuaſit. Si latinus morbus fuiſſet romanum nomen hr̃et autore plinio. Interrogatus qdam quod faſtidioſum ocium
eſſet: podagricū rñdit. hic priſcus poeta. nūq̃ poetor niſi podager. ubi poetari ſignat poeticā exercere. ℂ Articularius. Ociū po
ille deceter articularius uocari pōt: q chiragra laborat: hoc ē duritie podagricæ ſimili digitos intercipiēte. Qui mor/ dagroſi.
bus nulla medela leuari pōt: hinc Ouidi⁹ in triſtib⁹: Tollere nodoſā neſcit medicina padagrā: Nec formidatis auxiliaẗ Poetor.
aqs. Aq̃s formidatas Ouidius nūcupat morbū agitatorꝵ in rabiē ob morſū canis: q qd aquas formidāt græcis ὑδρο Articula
φοβοι uocitanẗ. Scribit Auicēna hoc pñtariū medicamētū eē ſi qs rabie correptus cōiiciẗ iuitus in aq̃s aut ſi a rabido rius.

Sy. Nec podagricus: nec articularius: quem rus ducunt pedes.
Do. Non domi. Sy. non. Do. ubi. Sy. rure eſſe autumant
Atq̃ nunquid redeat: incertum hodie cum uillico rationis ſatis.
Do. Oia mihi hodie eueniunt præter ſententiam. non uiuam ueſpi
Niſi illanc a me ſceleſtam abigam. eo domum. Ly. hera abit
Dorippa. Pery. non ſum moleſta ſed beneuolens
Et amica te compellat tua peryſtrata mane queſo.
Do. Hem peryſtrata te pol non noram: mala bilis cruciat
Me atq̃ exagitat. Pery. iſtuc uolo queſo ne neges.
Te audiui modo: dic mihi quæ te nunc habet ſollicitudo:
Do. Periſtrata ſi tibi unicū gnatū ſoſpitēt da mihi benignius opam
Nulla dari mihi potuit melius. par eſt ætas. una creuimus.
Pares ætate habemus uiros nulli colloquor libentius
Sollicitor merito quidem. quid tibi animi eſſe nunc poſſiet
Si amica hac ætate ante oculos tuos adducetur demipho.
Pe. Adduxit. Do. ſcm̃. Pery. Domi. eſt? Do. domi immo coqui
Conducti ſunt. parabaẗ conuiuium ni mea deturbaſſet omnia
Miſerum hominem uenus & cupido alieno ſatis uexant tempore.

cane morſus ſit. Sciēter & edocēter Aq̃ for/
Apulei⁹ nr̃ libro. ix. de aſino aureo midateq̃
pſcribit aq̃ cybeleios piclitatos eſſe ſi Idro/
agitareẗ in rabiē eius uerba ſubiūxi. phoui.
Sed unus ex iis de cælo miſſus mi/
hi ſoſpitator: argumētū explorādæ
ſanitatis meæ tale cōmonſtrat cæte
ris: ut aq̃ recentis cōpletā peluim of/
ferent potui meo. Ac ſi intrepidus
& more ſolito ſūmens: aqs adlube/
ſcerē. Sanū me atq̃ oī morbo ſcirēt
expeditū: cōtra uero ſi uiſū: cōtractū
q̃ laticis uitarē ac pҺorreſcerē: p cō
pto noxiā rabieȝ ptinaciter durare.
Hæc. n. libris priſtinis ēt ꝓditū ob/
ſeruari ſolere. ℂ Rōnis ſatis ſubin/ Rōnes.
tellige illi eſt cū uillico cōputus faci
endus maxīa cū rōcinatiōe. Rōnuȝ
libri dicunẗ illi: qb⁹ accepta & expē
ſa a uillico pſcribi cōſuerūt: q pſunt
rōnibus rōnales appellanẗ: & rōna Rōnales
rii: de qbus nos diffuſe in aulularia i Rōnarii.
dictione phylaciſtæ. Villici rureſtriū Villica/
reꝵ ꝓcuratores diſpenſatoreſq̃ uo/ tio.
canẗ: hinc ſit uillicari: qd pdia ruſtica curare ſignat: & uillicatio: curatio rureſtris appellitaẗ. ℂ Illanc ſceleſtā. paſicōpſā intromiſſā a marito lyſimacho.
ℂ Nō ſum moleſta. hæc ab irata Dorippa ꝓnuncianẗ. q bile plena nō pcepat pyſtratā ueꝵ tāq̃ moleſtā abigebat: Ali
am. n. uicinā crediderat remorā ne ad negociū ſuū ſe accingeret. ℂ Bilis cruciat. cholos & ira me ſollicitā hn̄t & exerci
tam: ut nec recte oculis pſpicere poſſim. ℂ Iſtuc uolo. ſubitellige: ex te audire. ℂ Soſpitēt. ſoſpitē reddāt & incolumē Soſpi/
Sed hoc pacto legēdū erit. Sic di tibi unicū gnatū ſoſpitent. eſt. n. pticula pcanti idonea ſic: hoc ordine: ſic tibi fœlici tare.
tas & fauſtitas accidat ut amo: & excrucior. Tibullus poetaꝵ gēma. Sic umbroſa tibi cōtigāt tecta priape. Ne capiti ſo Sic.
les ne noceātq̃ niues. Idē libro tertio. Annue ſic tibi ſint itōſi phœbe capilli: Sic tua ppetuo ſit tibi caſta ſoror. Clau
dianus. Sic tibi ꝓ bello defenſet pectora thomas. ℂ Par. eſt ætas. inter coætaneos amor igneſcit acrius: & feruentius
beniuolentia ſcintillat: ppea ganymedes apud Lucianū q̄rit ηλικιωτας ſuos hoc eſt coæuos: ſine qb⁹ nihil dulce eſt Gr̃æ pa/
& appetibile: ppea pari ætate pinguntẗ gr̃æ: & ſi alia quoq̃ rō aſſigneẗ. Viſunẗ in baſi uetuſtiſſima nymphæ tres alter/ ri ætate.
nis brachiis inter ſe cōnexæ: his uerſibus eloq̄ntiſſime graphiceq̃ cōſcriptis. Sūt nudæ charites niueo de marmore:
at illas Diua colūna ſuis ædibus intus hēt. Par tribus eſt facies q̄lē decet eē ſororꝵ: Par tribus eſt ætas: par quoq̃ forma
trib⁹. Grata thalia tū geminæ cōuerſa ſorori: Implicat alternæ brachia blāda ſoror: Euphroſynen dextra ſtupeo: agla/
iamq̃ ſiniſtra Miror: & implicitis brachia nexa modis. Iuppiter eſt genitor: pepit de ſemine cæli Eunomia: & ueneris Inter co/
turba miniſtra fuit. Inde aliẗ nudus placida ſub mr̃e cupido. Inde uoluptates: inde alimēta dei. Vna creuim⁹. ſimul æuos
in eadē cōgermaneſcētia adultæ ſumus: qd amoris nō minimū fomētū eſt. Hoc Apuleius Plautini fulminis æmu/ amicitia.
lus enarrat libro ſecūdo de aſino aureo. ego te O luci meis iſtis manib⁹ educaui. qdni pentis tuæ: nō mō ſanguinis:
uerꝵ alimoniaꝵ ēt ſocia fui. ℂ Nā ex familia Plutarchi ambæ ꝓgnatæ ſumus: & eandē nutricē ſimul bibimus: & in
nexu germanitatis una coaluimus. ℂ Libentius. nō acceptius & gratius cū alia cōſilia cogitationeſq̃ meas confero
qm̄ nulla adeo mihi ſimilis inueniri pōt. Nā autore platone ſimiles ſimilibus natura cōueniūt. ℂ Sollicitor. angor Similes
excrucior: & id nō īmerito: utpote cui ꝓponaẗ añ oculos pellex. Sollicitudines curæ uocanẗ. Sollicitius ſignat accura ſimilib⁹
tius. ℂ Quid tibi aī. quā opinionē hr̃es & ſniam & mētē ſi tibi pellex aduleſcētulā ſupduceret: Iuxta illud. Quid ti/ cōueniūt
bi tūc aī credis germana fuiſſe. ℂ Poſſiet. poſſit. quopacto uitā quietā ageres? ℂ Adduceẗ Demipho. ſcribo adducet Sollicit⁹
demipho. Si marit⁹ tu⁹ tibi talē pelicē induceret: nōne cælū terris miſceres: & mare cælo? ℂ Adduxit. itulit ne in do
mū pellicē? ℂ Domi eſt. hæc p iterrogationē legēda. ℂ Domi. tāq̃ irrideat pyſtratā: q petat nūq̃d hæc ſit domi: cui
nuptiale conuiuiū paratum ſit. ℂ Mea. p apoſiopeſin hoc eſt ſyra: quæ interuentu ſuo diſturbauit ſeniles uolupta/
tes. ℂ Alieno tempore. ſenili. ſ. quod obliuioſum eſſe uenerioꝵ debet: & caſtimoniaꝵ appetens: Nam ut tempus āni Senile ñ
aliaȝ ætatē aliud ſcm̄ cōuenit. Quid deteſtabilius eſt ſenibus iis: in quoꝵ aīo uoluptas & uenus calet: friget in corpe? amare.

¶ Non eſſem miſerior non excruciarer in deteriorem modum.ob accerbitatem.ſ.pr̃is:quam in unicum filium exercet ſubducta clã paſicompſa. ¶ Leuia.p admirationem.Immo ait Dorippa oĩum grauiorꝫ grauiſſima ſunt uxori ſupducere pellicem. ¶ Prioribus peiora.Immo meus ſupaddit peioribus iniuriis peiora facta.Ita quæ patior peiorum peſſima ſunt:& malis oĩbus ulteriora. ¶ Qui picula. Tu ſiniſteritates tuas mihi explica.ego tibi meas denarrabo:ut una ab alterius calamitate puideat ne in piculũ incurrat.Fœlix.n.qcunqꝫ ex alterius piculo ſit prudẽs: Tibullus decoriſſimus poetarꝫ melicorꝫ uſus eſt hoc adagio.Fœlix qcunqꝫ dolore alterius diſcet poſſe carere ſuo. ¶ Rhodũ:ut in ciuitate littorali:& mercimoniis obuia rei & honori opã nauaret. Rhodos ciuitas appellata qd' in fundamentis iaciũdis inuẽta ſit roſam.ροδοσ.n.roſa dr̃.Inde ροδοδακτυλοσ aurora uocitata.qd' roſeos digitos hẽat:& pudoricolor a latinis nũcupaẽ.Ob fertilitatem inſulæ poetæ rumigerant auro rhodon impluiſſe. ¶ Reſciſcens.recognoſcens in delicias ſuas adduci. ¶ Produxit porro & longule uexit. In rudente nõ auexi ſed pdexi.Prouehere ſignificat longule ducere. Auehere in diuerſas regiones abducere.Cui data ẽ p interrogationem lege.Iã recognoſcit Dorippa nõ hanc tanq̃ pellicem ſupductam. ¶ Quid filius.tuus.ſ.charinus tumultuaẽ:q̃ patiẽter inſanit? ¶ Autumat.pclamat:pfitetur. ¶ In portu res eſt.res ipſa ad ſecuritatem redacta eſt. In portu nauigas puerbialr̃ dr̃ in eos:q alieno piculo ad ſecuritatẽ reddacti ſunt:in quam ſniam crediderim tibullum id ptuliſſe.Vtere queſo dum licet:in liqda nat tibi linter aqua: p liqdam aquã portũ deſcribit:in quo nullo fluctu q̃tiente portum liqda & impturbata ſiſtit aqua:& ſecurus a maritimis turbinidus qeſcit. ¶ Manſurꝫ credito.ſi paſicõpſa repta ſit:qm̃ illi⁹ aĩa uiuit filius crede mãſurꝫ in ciuitate charinũ. Aalioq in exiliũ uolũtariũ deſtinaẽ. ¶ Reſtituiſti filiũ cui⁹ aĩa in alieno pectore ſita eſt.Iuxta illud. Viuam ſi uiuet.ſi cadet illa cadam. ¶ Demipho.Lyſimachus ptẽſus iniuriarꝫ:quas multiplices dorippa in illum obiecerat:perteſus amationis Demiphonis:ut pote:q̃ ſatis alieno tpe uenerat:illum didaſcalice coarguit:& taxat:qppe cũ miſſo facto honore & officiis ſenilib⁹ in amorẽ coruptela oĩ refertiſſimũ:& in uoluptatẽ malorꝫ oĩum officinã ingurgitauerit ĩgeniũ:nã autore menãdro.Senex amator extrema mala fortuna:qb⁹ monitoriis uerbis mẽtẽ recolligẽs demipho amoris uſtrinas abiurat:& uredini amatoriæ renũciat. ¶ Senectuti grãm.nullũ reſpectũ ſenectuti hñs meretricaris:& ueneriis ĩdulges.cũ ſenectus his uacare debeat. ¶ Nõ abſtulit mõ.ſcribẽdũ.nõ abſtulit modũ.nedũ inqt uoluptas tibi abſtulit mẽſurã:ſed mãcipiũ fecit iniqſſimi amoris. Modus modeſtia uocitaẽ.Proptius.Verus amor nullũ nouit hr̃e modũ. ¶ Oculorꝫ pſtringit aciẽ.radiis & incentiuis uoluptatis obuerberat.hebetat:adlatrat & caliginat & retundit aĩ & oculorꝫ aciẽ.Perſtringere ſigñat leuiter ferire: unde præſtigiæ & præſtigiatores appellati quod oculos quodammodo ferire uideantur ne uideant rem ut ea eſt: quoniam ex autoritate Auguſtini.Præſtigiatores oculos capiunt uti rem maiorem uideant:hinc illud exemplum galli trabeculam trabentis:quæ eſſet palea ſed ſpectatorib⁹ trabs enormiſſima uidebatur. ¶ Aciem acumen:& uim cernendi. ¶ Me quoqꝫ.loquitur Demipho uerbis & obiurgatione lyſimachi demulus accuſans uenerem:& appetẽtiam ſuam:quæ ſenili ætate in uoluptatis uolutabro uolutetur.

Fœlix q piculo alieno ſapit.
Rhodos unde.
Rhodo/dactylos
Modus:
Perſtringere.
Præſtigiæ.
Præſtigiatores unde.

Sed iſta leuia ſunt dorippa.utinam non eſſem miſerior.
Do.Leuia?Pery.leuia quidem.Do.quæ peiora tibi tuus faceret?
Pe.Immo peioribus peiora.Do.quæ iſthæc ſunt:quæſo loquere
Vt tu mihi ego tibi:quæ facto opus ſunt demus conſilium.
Vetus id dictum eſt fœliciter is ſapit:qui periculo alieno ſapit.
Pe.Vnicus mihi dorippa eſt gnatus ſcis.Do.ſcio.Pery.hunc pater
Olim a ſe extruſit rhodum.Do.quare?Pery.quoniam amaret
Do.Ob id ipſum?Pery.id quidem nunc quoqꝫ cum ancilla domũ
Adduxiſſet.hanc reſciſcens pater produxit:uenalem præbuit.
Do.At at noui:uerꝫ dixerat filius ego mariti amicam putabã mei
Cui data eſt.Pery.ſeni cuidam in hac amico uicinia
Credo hic alium præter tuum amicum habere neminem.
Do.Ea quidem eſt.qd filius?Pe.urbem hanc ſe deſurturũ autumat.
Do.In portu res eſt:quid ſi inuenerit?Pery.manſurum credito.
Do.Præter ſpem ſaluæ ſumus.Ne dubita:apud me ea eſt.
Pe.Apud te.ea erat opinor:de qua loqui te audiui modo.
Do.Ea.Pery.o factum bene:merito te amo:reſtituiſti filium.
Fac uideam.Do.eamus intro.Pery.Eamus lyciſſa
Achantioni hæc nuncia.ego ad Dorippam huc diuertam.

Lyſimachus.Demipho.

Demipho ſapientum illud dictum te audiſſe reor ſæpius
Voluptas eſt malorum eſca:quod ea non minus hoĩes
Quam hamo capiantur piſces.hæc cum fugiant ſenes
Tu tamen ſenectuti gratiam non habeas:qm̃ hæc tibi non abſtulit
Modo.ſed in amorem coniecit fortius quo te tuumqꝫ conſilium
Atqꝫ mentem perdit funditus:atqꝫ oculorum perſtringit aciem.
Me quoqꝫ in magnum coniecit malum.Nec quid faciam ſcio.
Lyſimache deorum hoc arbitrium eſt non hominum
Tute hoc tecum ſi cogites:non æquum te facere arbitrabere:
Cum amico homini:tuiqꝫ conſcio.ita ſuccenſeas miſere
Quaſi tu nunquam quidquam adſimile huius facti feceris.

Ecaſtor

Syra.

E Caſtor lege dura uiuűt mulieres mľtoq; iniqores miſeræ
Q uá uiri:na; ſi uir ſcortű duxit clã uxorẽ ſuã:id ſi reſciuit
Impűe ẽ uiro.uxor uiro ſi clã domo egreſſa ẽ foras uiro fit (uxor
Cauſa:exigitur matrimonio utinam lex eſſet eadẽ quæ uxori ẽ uiro
Nã uxor cõtenta eſt quæ bona ẽ uno uiro:q minus uir una uxore
Contentus ſiet? ecaſtor faxim ſi itidem plectantur uiri.
Si qs clam uxorẽ duxerit ſcortum ſuã:ut illæ exiguntur:quæ in ſe
Culpam cõmerent.plures ſint uiri uidui quam nunc mulieres.

Charinus.

Imẽ ſupũ ĩferũq; ſalue ſimľ aűt uale:hűc hodie poſtremű
Extollo me a domo pña pedẽ:u ſus:fruct⁹:uict⁹:cult⁹ iã mi
Hac; ædiű ĩterẽptuſt:ĩterfectuſt:alienatuſt:occidi:dii penates hi
Meű parẽtum.familiæ lar pater.uobis mando meű parẽtum rem
Bene ut tutemini ego mihi alios deos penatis pſequar: alium larẽ
Aliã urbẽ:aliã ciuitatẽ:ab atticis abhorreo.nã ubi mores deteriores
Increbreſcűt in dies:ubiq; amici q infideles ſient: neq; as pnoſcere.
Vbi quid eripiatur animo tuo quod placet maxume.
Ibi quidem ſi regnum detur:non eſt cupita ciuitas

Eutychus. Charinus.

Iuum atq; hoium quæ ſperatrix atq; hera eadẽ es hoibus
Spẽ ſpatã quã obtuliſti hãc mihi grates ago.ecqs nã de⁹ ẽ
Q ui mea nűc lætus lætitia fiat? domi erat qď q̃ritabam:ſex ſodales
Repperi:uitam:amicitiam:ciuitatem:lætitiam:ludum:iocum.
Forum inuenturus ſim:ita peſſimas peſſundedi.iram:inimicitiam:
Mœrorem:lachrymas:exilium.inopiam:ſolitudinem:ſtultitiam:
Exitiũ:ptinatiã:date di quæſo cõueniendi mihi eius celerẽ copiam
Apparatus ſum.ut uidetis.abiicio ſuperbiam.egomet mihi comes
Calator equus agaſſo.armiger.egomet ſum mihi imperator.
Idem egomet mihi obedio.egomet fero quod uſuſt.
Cupido quãtus es:nam tu quẽuis confidentẽ facile tuis factis facis
Eundem ex confidente actutum diffidentem denuo.
Cogito quo nam illum curram quæritatum.Ch.certa res eſt
Menſq; quærere illam quoquo hinc abducta eſt gentium:
Neq; mihi ulla obſiſtat amnis:neq; mons neq; adeo mare
Nec calorem:nec frigus metuo:neq; uentum:neq; grandinem
Imbrem perpetiar:laborem ſufferam:ſolem ſitim
Non concredam:neq; conquieſcam uſquam noctu:neq; dius
Prius profecto q̃ aut amicam:aut mortem inueſtigauero.

E Caſtor lege dura. ſyra ſecű quæritur mulierum con/diciones miſeras. ℭ Exigitur matrimonio.eiicit matrimonio fitq; repudiũ. ℭ Plures ſint uiri ui/dui.priuati cõiugib⁹:q̃ nűc mľieres. — VALLa Clam uxorem Clam uiro. BERN. SARA. VENE.

Limen ſuperũ:Inducit cha/rinus ſecedens a patria ci/uitate:q oẽm animum iã deſponderat limina portarum ciui/tatis alloquitur tanquam non am/plius ciuitatem reuiſurus. — Exigitur matri/monio. Exigunt Cõme/rent.

Limen ſuperum inferumq;. Charinus domo exire cõ/ſtituens & exiliũ ſibi deli/gẽs ultroneű:tãq̃ abiturus oia pſa/lutat. ℭ Limen ſupum inferumq;. Ianuã ingrediẽtib⁹ tã qď ĩminet ca/piti:q̃ qď pedibus conculcat limen appellatur.quia nobis occurrit ĩ trãſ/uerſum. non per rectam lineã atq; e regione.nam limis tranſuerſus dici/tur. ℭ Dii penates.qbus penitus ui/uimus inqt Macro.hi nãq; quattu/or ſunt elementa qbus oia cõpoſita conſtant corpa. ℭ Mãdo meű pen/tum.p meorũ.de hac ſincopa ſupra abunde locuti ſumus. ℭ Ab atticis abhorreo.In attica amplius nõ com/morabor. ℭ Vbi qd eripiãt aio tuo qď placet maxime.In qua inqt atti/ca ſunt hoies qui eripiant quod tibi magnopere placeat. ℭ Non eſt cu/pita ciuitas.non eſt quod quiſquã cupere debeat ibi regnum habere ubi ſint iniqui homines. — VALLa Lar pater

d Iuum atq; hoium.Eutich⁹ cõmonefactus ab ancilla ſy/ra puellã ſodalis domi rep/pit quã defeſſus erat p urbẽ oẽm q̃/rere:it ergo letabũdis ut chario ami/cã a ſe iuẽtã nűciet. Inimicitiã.No/tandus eſt locus:nã inimicitias tm̃ ĩ plurali phocas atq; diomedes dici uoluerunt:cű Cice.& pleriq; alii ali/ter uſi ſint. ℭ Calator.Dicunt cala/tores ſerui a potu καλειν quod eſt uocare:qa ſp uocati pñt ob neĉitatẽ ſeruitutis. ℭ Vlla ãnis.Recẽtiores ĩ gñe maſculino ptulerűt. ℭ Dius:i/de interdius Aduerbialr poſitum. ℭ Diales:Iouiales. ℭ Cape uorſo/riam.trãſlatio a nautis ſűpta q uella uertunt,p ut flat uẽtus. ℭ Fauoni⁹. Dictus q faueat a græcis zephyrus uentus ẽ ab occidente æquinotiali. ℭ Auſter. Ab auſteritate q ab eadẽ parte cœli meridionali noxios fla/tus concitet a græcis not⁹:ut pluri/ — BERN. SARA. VENE. Claua/tor Agaſo. Amnis ulla.

mum pluuioſus & procelloſus. ℭ Religionem illi obicit: Lego ille obiicit. & loquitur charinus:nam eutychus cu[m] illum redeuntem conſpexiſſet dixit ſapis o charine. ℭ Quẽ eo uideã facis:Lege qui nõ quẽ. ℭ Vt obliuũ:Hunc uerb[um] itegrũ fecim⁹ cũ pri⁹ legeret ut ob & ſenſũ iuuat:ſic illud quoq; pauloañ omiſſũ:qđ miſer ẽ:qđ miſeꝝ eſt. ℭ Adduxi uos. Pro duxit ad uos. ℭ Iuiner. Sic ueteres:nos inter. ℭ Sonã ſuſtuli. Locũ indico non corrigo:nã oĩno menda eſt ℭ Tollo ampulam:Nunc incipit ueluti amens deliramenta loqui:ampula uas erat oleariũ & unguentis dicatum ad balnearum uſum:poſtmodum in uſum bibendi receptum:id quod diſtico notat Martialis:Hac licet in gemma qua ſeruat nomina coſmi Luxurioſe bibas ſi foliata ſitis: de ampula enim illo meminit diſticho: quæ ex luxuria:potoria dicta eſt:cum prius tantum eſſet ad uſum unguentoꝝ adinuenta. ℭ Calchas. Qui uates fuit græcorum maximus:dicit ergo illũ diuinaſſe:nã athenis puella erat ubi hæc fieri uidebantur. ℭ Clementer qſo calces deteras. Quia nimis ꝑpe incedebat:& calcem calce terebat.

VALLa

d Iuum atq; hoiu3. Eutych⁹ charinũ cõſolat' abire ꝑpe rãtem ſua orone remorat' qđ ſe dicat ubi ſit cõpiſſe mulierẽ. ℭ Quæ ſpectatrix atq; hera. fortunã dicit quam hoies rerum dñam eẽ aiũt. ℭ Grates ago:poetice dcm̃ nam inſoluta oratione gratias magis uſurpamus. ℭ Ita peſſumas peſſum dedi. pedibus conculcaui quæ mox indicantur. ℭ Calator. calatores. n. dicuntur aparitores qui pſto adſunt ut euocatum quemq̃ miuãtur. Calo. n. uoco ſignat. ℭ Agaſſo qui aſinum agit. ſicut eqſſo q equũ & mulio qui mulũ. ℭ Quo nã illũ currã qritatũ. ordo eſt: cogito quo nã currã qritatũ illũ ſ baudi charinũ qrere illã ſubaudi paſicõpſã. Neq; mihi ulla obſiſtat amnis Docet Priſcianus de incertis generib⁹ ueteres tam fœminino q̃ maſculino genere amnem protuliſſe. eſt aũt Amnis ut inquit Varro ab ambitu dictus ubi fluminis multi anfractus. ℭ Imbrẽ ꝑpetiar. pluuia ſenſim cadens a græcis Ombros. a noſtris imber repente ac cum tumultu ueniens nimb⁹ Ab imbre imbrices canales & tegulis & opus imbricatum. Plin. uocat canaliculatum. Et inde imbricium uas. Martia. Quod tibi crura adſint ſimulenīq; cornua lunæ. Imbricio poteras phœbe lauare pedes. ita a nimbo nimboſus. ut nimboſus orion. ℭ Neq; diu. Aduerbiũ ſicut noctu a nocte ita a die diu:unde & interdiu. ℭ Vos diales ut me bene tuteris dies. Diales iouiales quoniam genitiuus græcus eſt dios: ideſt iouis:unde & flamẽ dialis:ideſt ſacerdos iouis. Lares diales inuocat quia iouis

Cuia. Tutetis. Lares diales. Verſoriã Imbric⁹. Nubis atra. Tranſquieto. Reticẽtia Hipmeter uerſuſ Magis melius. A.I. Audito.

Eu. Neſcio cuia uox ad aurem mihi aduolauit. Ch. inuoco
Vos diales ut me bene tutetis lares. Eu. iuppiter
Eſt ne ille charinus? Ch. ciues bene ualete. Eu. illico
Sta charine Ch. qui me reuocat? Eu. ſpes. ſalus. uictoria.
Ch. Q uid me uoltis? Eu. ire tecum. Ch. alium comitem quærite.
Non admittunt hi me comites:qui tenent. Eu. qui ſunt ei.
Ch. Cura miſeria. ægritudo lachrymæ:lamentatio.
Eu. Repudia iſtos comites:atq; hoc reſpice. & reuortere.
Ch. Siquidem mecum fabulari uis ſubſequere. Eu. ſta illico:
Ch. Malefacis properantem qui me commorare:ſol abit.
Eu. Si huc item properes:iſtuc properas:facias rectius:
Nunc ſecundus uentus:nunc eſt. cape modo uorſoriam
Hic ſerenus fauonius eſt:hic auſter imbricus.
Hic facit tranquilitatem:iſte omnis fluctus conciet:
Reſpice ad dextram charine huc nonne ex aduorſo uides.
Nubis atra imberq; inſtat. aſpice nunc ad ſiniſtram atq; uides
Cœlum ut ſplendore eſt plenum ex aduorſo uides:
Ch. Relligionem ille obicit. recipiam me illuc. Eu. ſapis
O charine contra pariter fer gradum. & confer pedem
Porrige brachium. prende iam tenes. Ch. teneo. Eu. tene
Q uo nũc ibas. Ch. exulatum. Eu. qd tibi facere uis. Ch. qd miſeꝝ [...]
Eu. Ne paue:reſtituam iam ego te in gaudium utiq; ut ſis maxim[...]
Ch. Q uid uis audire:id audis. quod gaudeas. Eu. ſta illico amicus
Aduenio:multum beneuolens tuam amicam. Ch. quid eam?
Eu. Vbi ſit ego ſcio. Ch. tun eam? tunc obſecro? Eu. ſanam ſaluam
Ch. Vbi eam ſaluam. Eu. ego ſcio. Ch. ego me mauelim.
Eu. Potin ut animo ſis tranquillo. Ch. q̃ ſi animus fluctuat.
Eu. Ego iſtum in tranſquieto tuto ſiſtam:ne time.
Ch. Obſecro te loquere ubi ſit:ubi eam uideris:quid taces?
Dic enicas me miſerum tua reticentia. Eu. non longe
Hinc abeſt a nobis Ch. quin ergo commonſtras:ſi tu uides:
Eu. Non uideo hercle nunc:ſed uidi mõ. Ch. quem ego uideã:faci[as]
Eu. Faciam. Ch. longinquum iſtuc amantiſt. Eu. etiam emutis:oĩ[...]
Commoſtrabo amicior mihi nullus uiuit:atq; is eſt
Q ui illam habet neq; eſt qui magis me uelle melius æquum ſiet.
Ch. Non curam de iſtuc ullam quæro. Eu. de illa ergo ego dico tib[i]
Sane hoc non in mentem uenit dudum ut oblitum
Ch. Dic igitur ubi illa eſt? Eu. in noſtris ædibus. Ch. ædis probas.
Si tu uera dicis:pulchre ædificatas arbitror
Sed quid ego iſtuc credam uidiſtin? an tu audita nuncias?
Eu. Egomet uidi. Ch. quis eam adduxit uos Eu. inique rogas?

buis benigna ſtella eſt.tutetis.quia tam tuto tutas:quam tutor tutaris dixerunt ueteres. ¶ Iuppiter.exclamantis uox ſt paritetq; admirantis ipſum namq; eutychus quærebat cui occurrit in ſperato. ¶ Qui me reuocat.relatiuu3 pro i/ errogatiuo qui pro quis. At quis pro qui nunq̃ ut Priſcianus aſſerit. ¶ Repudia iſtos comites.reiice.tranſlatione ſũ ıa a matrimonio. ¶ Fabulari uis.fabulamenta & quæ ad me nihil attineant loqui uis. ¶ Iſtuc properas.ſi hoc qđ rgo dicam properanter facias. ¶ Secundus uentus. Ad nauigandum propicius. ¶ Cape modo uorſoriam. Con/ ıerte te aliorſum. ¶ Serenus fauonius eſt.zephyrus a græcis appellatus qui ſerenus bonus. ¶ Hic auſter imbric⁹ im brem afferens.non.n.ſemper eiuſ/ modi.nam eſt ubi ſerenum addu/ cat. ¶ Hic facit tranquilitatem .hic pacat mare. ¶ Iſte omnis fluct⁹ cõ/ ciet.ab imo mare ſubuertit. ¶ Sa/ pis:ingt eutych⁹ ſapere mihi uidere cũ hoc dicis. ¶ Confer pedẽ.ꝓpius accedito. ¶ Ego me mauelim:ſub/ audi ſcire. ¶ Tuto ſiſtã. Animũ in/ quit tutũ quẽ ais fluctuare ego ob/ firmabo tutũ. ¶ Emutis oia:ad oia cõſileſcis. ¶ Neq; eſt cui magis me uelle æquũ ſiet. Non eſt ingt alius qui amore mihi carior ſit:q̃ is q ha bet tuã amicã nempe pater. ¶ Du/ dum ut obieciſti.i. memoraſti nem pe te ſcire ubi eſſet.id ego notiſſimũ ſcire deſidero. ¶ Qui tua refert. quid tua intereſt. ¶ Quid cũ iſtæ uenerit.ſubaudi memorare cũ quo uenerit iſta:declinabãt enim ueteres iſtic iſtæc iſtuc.qđ nũc iſte iſta iſtud. ¶ Sed quin.Cur nõ. ¶ Ornatum hunc reiicio. q ſubaudi eſt peregri/ nantis. ¶ Hoc itiner. Ita ueteres a quo iuxta analogiã genitiuus itine/ ris. ¶ Operi nõ eſt.Expecta non eſt opus uel tẽpus introeũdi. ¶ Chla/ mydẽ ſumã denuo ueſtimẽtum pe regrinãtis mihi accipiã. ¶ Capeſis. cape ſi uis. ¶ Solã ſuſtuli. Amoui ſedile.i.fundamentũ huius rei.nam ut Feſtus ingt. ſolæ ſedilia in qbus ſinguli tantũ pñt ſedere:iõq; ſoliar ſternere dicuntur qui ſoliſterniũ ha bent:& ſolaria uocantur babyloni/ ca qb⁹ eadẽ ſternũt. ¶ Tollo ãpullã Quod ſe hituꝝ mineretur ẽt ſe am pullã acceptuꝝ dic. q̃ op⁹ ſit in iti/ nere faciundo qđ uas quoniã uen/ tre porrigit ꝓ ſupbia ponit tã apud græcos:ut Home. hypphialos uo/ cat q̃ apud latinos.Horatius.Proii/ cit ampullas & ſeſquipedalia uerba. & inde uerbum ampullor. Idem & ampulatur in arte. ¶ In curricu lum coniicitis. in paruulum con/ ſcendiſtis currum. ¶ Exequiſt.exeq eſt certũ.hæc facere cõſtitui. ¶ Opã ut ſummam.ut laborem mihi capi am. ¶ Quid eo aduenerim. Cur i zacinthum inſulam me cõtulerim. ¶ Inaudiſſe, non audiſſe. ¶ Cal/

Cha. Vera dicis.Eu.nihil charine te quicquam pudet.
Quid tua refert:qui cum iſtac uenerit:dum iſtuc ſic
Eſt profecto.Cha.opta ergo ob iſtunc nuncium:quid uis tibi.
Eu.Quid ſi optabo?Ch.deos orato ut eius faciant copiam
Eu.Derides.Ch.ſeruata res eſt demũ:ſi illam uidero ſed qn ornatũ
Hunc reiicio.heus aliquis eſt actutum huc foras
Exite. illinc pallium mihi huc ferte.Eu.hem nunc tu mihi ut places
Ch.Optime aduenies puer cape chlamydẽ:atq; hæc iſtinc ſine illico
Vt ſi hæc non ſint uera inceptum hoc itiner perficere exequar
Eu.Non mihi credis.Ch.omnia equidem credo:quæ dicis mihi
Sed quin introducis me ed eã:ut uideam.Eu.pauliſper mane
Cha.Quid manebo?Eu.tempus non eſt introeundi.Ch.enicas.
Eu.Non opus eſt inq̃ nunc intro te ire?Ch.reſponde mihi
Qua cã.Eu.opere non eſt.Ch.cur.Eu.quia non eſt illi cõmodum
Ch.Ita ne cõmodũ illi nõ eſt quæ me amat.quam ego cõtra amo.
Omnibus hic ludificatur me dolis:ego ſtultior:quid iſti credam.
Cõmoratur chlamydem ſumam denuo.Eu.mane parumper atq;
Hoc audi.Ch.cape ſis puer hoc pallium.Eu.mater irata eſt
Patri uehementer:quia ſcortum ſibi ob oculos aduexerit.
In ædis dum ruri ipſa abeſt:ſuſpicatur illam amicam eſſe illi
Solam ſuſtuli.eam rem nunc exquirit intus.Ch.iam machæraſt
In manu?Eu.nam ſi eo te introducã.Ch.tollo ampullã atq; hic eo
Eu.Mane mane charine.Ch.erras.me decipere haud potes.
Eu.Neq; uolo ædepol.Ch.quin tu ergo itiner exeq meũ me ſinis?
Eu.Non ſino.Ch.ego me moror.tu puere abi hinc intro ocius.
Iam in currum conſcendi:iam lora in manus cœpi meas
Eu.Sanus non es.Ch.quin pedes uos in curriculum coniicitis
In cyprum recta:quando quidem pater mihi exilium parat
Eu.Stultus es:noli iſtuc quæſo dicere.Ch.certum exequiſt
Opam ut ſumam ad perueſtigandũ ubi ſit illæc.Eu.quin domiſt.
Cha.Nam id quod dixit:id mentituſt.Eu.uera dico eqdem tibi
Cha.Iam cyprũ ueni.Eu.quin ſeqre:ut illam uideas:quam expetis
Cha.Percontatus non inueni.Eu.matris iam iram neglego.
Cha.Porro proficiſcor quæſitum nunc perueni calcidem
Video hoſpitem:zacyntho dico quid eo aduenerim.
Cogito quis eam uexerit:quis habeat:ſi ibi inde audiuerit.
Eu.Quin tu iſtas omittis nugas:ac mecum huc intro ambulas.
Cha.Hoſpes reſpondit zacyntho ficos fieri non malas
Eu.Nihil mentitus eſt.Ch.ſed de amica ſe inaudiſſe autumat
Hic athenis eſſe.Eu.chalcas iſte quidem zacyntuſt
Ch.Nauem conſcendo proficiſcor illico iam ſum domi:iam redi

Quidẽ ex codic. anti. ad/ dẽdum fuit. pu/ det te ni hil.
Pallium
Chlamy dem.
Itiner.
Opere non eſt.
Ob ocu los.
Ampul/ lam.
Itiner.
Ficus za cyntho fieri non malas.

chas iſte:ideſt diuinator: ut calchas uates fuit. ℂ Dorippa mater.ſubaudi ualuit. ℂ Sic decet.ſic fieri oportet.Ita ex/
pedit inquit facere. ℂ Clæmenter quæſo.i.pedetentim & placide. ℂ Calces deteris.pedes atteris.Calx teſtimonio ue
terum ſiue cementum ſignificet: ſiue pedis partem extremam: fœminini generis eſt: non ut nõnulli barbari grãmatici
iuniores diſtinxerũt. Ab eo qđ eſt calx & exuſtis lapidibꝰ fit calcarius: uñ & fornax calcaria apud columellã. Calx uero
ꝓ extrema pedis ꝑte a calcãdo: uñ calcaneũ & calcar & calceꝰ q e corio fit aiantis.q̃q̃ ut Fe.tradit nephas ueteres puta
uerunt mortuæ pecudis corio calceos aut ſoleas fieri flãminicis: ſed aut occiſæ aut immolatæ: qm̃ ſua morte extincta
omnia funeſta ſunt.

BERN. SARA. VENE. QVaſi tu nunc. Conuenerat
lyſimachus Demiphonē
narraueratq; quo pacto re
dargutus inſons fuerit ob uxore cã
demiphonis: q nõ eſſe uitio dãdum
inqt: ꝙ ſenex ſcortaret̃ qđ plæriq;
alii fecere ℂ In fermẽto iacet: Intu/
meſcit iracũdia: q̃ ita ſolet feruere &
intumeſcere ut fermẽtũ feruet. ℂ Ex
purgationem. Excuſationem.

VALLa QVaſi tu nunq̃ qcq̃ ad ſimi
le. Coargutus & obiurga/
tus a lyſimacho demipho
ob importunum amorẽ rñdet hoc
me iacis q̃ſi nunq̃ tu ad hũc modũ
deliqueris. ℂ Propter illã.ſubaudi
amicã tuã. ℂ Tota i fermẽto iacet:
ideſt indignatione & ſtomacho.nã
ſicut fermentũ maſſam corrũpit fru
mentaceã: aut ſaltẽ turgere cõpellit.
ita & mentẽ indignatio: unde & ꝓ
indignatione ponitur. Iuue. Accipe
& illud fermentum tibi habe.

BERN. SARA. VENE. IAm credo. Paccata & tran
qlla oia hæc ſcæna fac & fi
nem comœdiæ: interuẽtu
ſuo eutychus matri conciliat patrẽ
& filium patri: ſuumq; facit ſodalẽ
amatæ puellæ compotẽ. ℂ Cæcus
Fermẽto Vt nõ uideat a patre: & quaſi inſi/
dioſus & in occulto latens: uel cæcũ
lege.ſ. patrem.i. improuidũ in qua
ſignificatione ueteres uſi ſunt do//
cente Nonio. ℂ Cum porcis cũ fi/
ſcina: Senſum hunc alioquin ſub//
oſcurum ſic placet interꝑtari diſpo
ſito prius uerborum ordine: iã ob/
ſecro hr̃e uobis ſubaudias rẽ cũ por
cis cũ fuſcina: adoleſcentes.n.rei iſti
agendæ magis ſolent operam dare:
Rñſio qppe eſt ad ea q̃ obiecerat eu
tychus: nõ decere ſenes ætate ſene//
cta ſcortari. Sed magis rebus publi
cis opam dare. Demipho ãt inqt iu
uenes magis intentos eſſe ſolere ue/
nationibus & piſcationibus id qđ
duobus tm̃ uerbis exꝓſſit: cũ porcis
cum fuſcina: ꝑ porcos uenationẽ: ꝑ
A.I.Da/ te dex// tras rõne metui. fuſcinã piſcationem intelligens: eſt
enim fuſcina telũ triſulcum piſcato
rium: alias neptunni tridẽs: & iõ
fuſcina nõ fiſcina legendũ erit: nam
fiſcina

Exilio: ſalue mihi ſodalis eutyche ut ualuiſti: quid parentes
Metuat mater dati bene uocas: benigne dicis: eras apud te
Non domi ſi decet ſic fieri oportet. Eu. io quæ inſomnia.
Hic homo non ſanus. Ch. medicari amicus quin properas.
Eu. Sequere ſis. Ch. ſequor. Eu. clemẽter quæſo calces deteris:
Audin tu. Ch. iam dudum audiui. Eu. pacem componi uolo
Meo patri cum matre. nam nunc eſt irata modo
Propter iſtanc modo. Cha. ergo cura quin tu
Ergo i mõ. Eu. tã ꝓpitiã reddam q̃ cum ꝓpitia eſt iuno ioui.

Lyſimacus. Demipho.

DEmipho ſapientum illud dictum te audiſſe reor ſæpius
Voluptas eſt malorum eſca: ꝙ ea non minus homines
Quã hamo capiantur piſces. hæc quũ nõ fugiunt ſenes:
Tu tamen ſenectuti gratiam non habens quoniam hæc tibi
Non abſtulit modo: ſed in amorem coniecit fortius
Quo te: conſiliũq; tuum atq; mentem perdit funditus.
Atq; oculorum tibi præſtringit aciem: me quoq;
In magnum conieciſti malum. nec quid faciam ſcio.
De. Lyſimache deum hoc arbitrium eſt. nõ hominũ. tute hoc tecũ
Si cogites: non æquum te facere arbitrabere:
Quum amico homini: tuiq; conſcio ita ſuccenſeas.

Demipho. Lyſimachus.

QVaſi tu nunq̃ quicq̃ adſimile huius facti feceris:
Ly. Nam mea uxor propter illam tota in fermento iacet.
Aedepol nunq̃ caui ne qd facerem. uix uiuus ſum miſer.
De. At ego expurgationem habebo: ut ne ſuccenſeat.
Sequere me: ſed exeuntem filium uideo meum.

Eutychus. Demipho. Lyſimachus. Charinus.

AD patrem ibo: ut matris iram ſibi eſſe ſedatam ſciat.
De. Iam credo placet principiũ: quid agis: qd fit eutyche?
Optima opportunitate ambo aũt ueniſtis. Ly. quid rei eſt
Eu. Vxor tibi placida & placata eſt: certe dextras nunciam.
Ly. Di me ſeruant. Eu. tibi amicam ullam eſſe nuncio.

De. Di te

ſiſcina pro uaſa ponitur a Columella. ℂ Eutyche te oro. Hallucinantur qui hunc ſermonem dant charino: eſt ſermo uel lyſimachi: uel Demiphonis potius ex uerbis ſequentibus. ℂ Miſſas iam ego iſtas artifici: Lego miſſas iã ergo iſtas facito: nihil enim aliunde ſumo mutuum. Sed litteras errantes in ſuas redigo dictiones: & ſenſus perſpicuus redditur: nam patri uidebatur indecorum filium orare ut ignoſceret: eſt enim rñſio ad illud ora ut ignoſcat delictis tuis. ℂ Et quidem ego de hinc iam. Subaudiendum aliquid eſt quod ſenſum iuuet uel uidelicet nihil amplius contra filium ittentabo: uel neq̧ puellam perſequar uel quippiam aliud huiuſmodi id quod ex ſequentibus uerbis clarũ fit. ℂ Nihil conſuetudine. Loquitur euthychus non charinus: qui ex occulto tantum loqtur & non præſente neq̧ audiente patre: nam paulo inferiꝰ lyſimachus erga ipſum demiphonem inquit: hic eſt intus filius apđ nos tuus maximus hic nobis labor fuit deuios interlocutores in ſuum ordinem reuocare: ut non confuſaneum: & omnino diuulſum: ſed uerum & ꝓpriũ redderẽt intellectũ.

De. Di te perdant: quid negocii eſt nam quæſo iſtuc. Eu. eloquar.
Animum aduortite igitur ambo. Ly. quin tibi ambo operam.
Damus. Eu. qui bono ſunt genere nati. ingenio malo
Suapte culpa genere capiunt genus ingenium improbant.
De. Verum hic dicit. Eu. tibi ergo dicit. De. eo illud uerꝫ eſt magis
Eu. Nam te iſtac ætate aut æquum fuerat filio tuo
Adoleſcenti amanti amicam emptam argento eripere ſuo.
De. Quid tu ais charine amicaſt illa? Eu. ut diſſimulat
Malus. De. ille quidem illam ſeſe ancillam matri emiſſe dixerat.
Eu. Propterea igitur tu mercatus nouus amator uetus puer.
Cha. Optime hercle perge. ego aſſiſtam hinc alternis cæcus.
Quibus eſt dictis dignus uſq̧ oneremus ambo. De. nullus ſum
Eu. Filio ſuo qui innocenti fecit tantam iniuriam
Quem quidem hercle ego in exilium cum iret: reduxit domum
Nam ibat exulatum. De. an abiit? Eu. etiam loquere larua.
Temperare iſtac ætate iſtis decet te artibus.
De. Fateor: deliqui profecto. Eu. etiam loquere larua.
Itidem ut tempus anni ætatem aliam aliud factum conuenit.
Vacuum eſſe iſtac te ætate hic decebat noxiis.
Nam ſi iſtuc iuuiſſet ſenecta ætate ſcortari ſenes
Vbi loci res ſumma noſtra publica? De. ei perii miſer.
Adoleſcentes rei agendæ iſti magis ſolent operam dare
Iam obſecro hercle uobis habere cum porcis cum fiſcina
Eu. Redde filio ſi habeas iam uolt. De. per me ſibi habeat licet
Semper ædepol. Eu. quoniam ut aliter facias non eſt copiæ
De. Supplicii ſumam quod uolt ipſe ob hanc iniuriam.
Modo pacem faciatis: oro ut ne mihi iratus
Si hercle ſciuiſſem: ſiue adeo ioculo dixiſſet mihi
Se illam amare. nunquam facerem: ut illam amanti abducerem
Eutyche te oro (ſodalis eius es) ſerua: & ſubueni
Hunc ſenem) para: me clientem: memorem dices beneficii.
Eu. Ora ut ignoſcat delictis tuis: atq̧ adoleſcentiæ
Cha. Pergin tu autem. eia ſuperbe inuehere. ſpero ego mihi quoq̧
Tempus tale euenturum: ut tibi gratiam referam parem.
De. Miſſas iam ego iſtas artifici. & quidem ego dehinc iã. Eu. nihil
Conſuetudine animus rurſus te huc inducet? De. obſecro
Satis iam ut habeatis. quin loris cædite etiam ſi lubet.
Eu. Recte dicis: ſed iſtuc uxor faciet: cum hoc reſciuerit.
De. Nihil opus reſciſcat. Eu. quid iſtic non reſciſcet: ne time
Eu. Eamus intro non utibile hic locus factus tuis
Dum memoramus. arbitri ut ſint. qui prætereant per uias

VALLa

IAm credo placet principiũ a lyſimacho increpitus & inclamatus demipho pater factis eius amoribꝰ miſſam facit mulierez & eutychi lyſimachiq̧ uerbis filio charino concedit. ℂ Certe dextrum nuntium. ſubaudi attuliſti. ℂ Ex genere capiunt genus. ideſt ex malo genere ſuo: quia malum conſectantur fallunt genus ſuum. ℂ Ingenuum improbãt. ideſt nobile genus uituperant. Aut capiunt genus ſubaudi malum ut improbent bonum. ℂ Vetus puer. uetꝰ ætate. puer moribus. ℂ Ego aſſiſtam hinc altrinſecus: ideſt ex altera parte aduerſus. ℂ Ibat exulatum. archaiſmos: ideſt exulabat. ℂ Etiam loquere larua. audes loqui quaſi larua. ut eniꝫ Apuleius inquit: & in libro de ciuitate dei diuus meminit Auguſtinus fuerunt olim qui opinarentur aĩas hominum e corpore exeuntes fieri dæmonas. ſi bonorꝫ fuiſſent meritorum lares dici. ſin fuiſſet incertũ manes: quod ſi mali fuiſſent meriti laruas aut lemures. putat autem lemures dici Ouidius mutata littera r in l a remo enim remures ĩde lemures. ℂ Vt tempus anni ætatem aliã. hoc eſt ut anni tempus uarium eſt: ita uaria facere conuenit alia ſiquidem facta uernum tempus deſiderat. Alia æſtiuum. Alia autumnale. Alia ibernum. Ita & ætas. ℂ Habere cũ porcis cum fiſcina. hoc prouerbialiter dictũ ut in omni humili genere dicendi. nam in uilaticis paſtionibus aut pecoris canis uſum tantum ſpectamus: ut porcorum quẽadmodum inquit Varro & Iuue. Animal propter conuiuia natum.

Larua.
Exulatũ.
Vtibile.

De. Hercle qui tu recte dicis eadem breuior ſabula
Erit:eamus. Ly. hic eſt intus filius apud nos tuus
De. Optime eſt:illac per hortum nos domum tranſibimus.
Ly. Eutyche hāc uolo prius rem agi:q̄ meum intro refero pedem
Eu. Quid iſtuc eſt? Ly. ſuam quiſq; homo rem meminit:reſponde
Mihi certon ſcis:non ſuccenſere mihi tuam matrem? Eu. ſcio.
Ly. Vide. Eu. me uide. Ly. ſatis habeo:id quæſo hercle etiam uide
Eu. Non mihi credis? Ly. immo credo:ſed tamen metuo miſer.
Cha. Eamus intro. Eu. immo dicamus ſenibus leges. Ch. cenſeo
Prius habeamus quas leges teneant:contentiq; ſint.
Eu. Annos natus ſexaginta qui erit:ſi quem ſcibimus ſeu maritum
Seu hercle adeo cælibem ſcortarier:cum eo nos hic lege agemus
Inſcitum arbitrabimur:& per nos quidem hercle egebit
Qui ſuum prodegerit. neu quiſq̄ poſthac prohibeto adoleſcentē
Filium:quin amet & ſcortum ducat quod bono fiat modo.
Siquis prohibuerit plus perdet clam ſi prohibuerit palam.
Hæc adeo ut ex hac nocte primum lex teneat ſenes
Bene ualete:atq; adoleſcentes:hæc ſi uobis lex placet:
Ob ſenum hercle induſtriam uos æquum eſt clare plaudere.

Aut cum his alia quoque. nam ex ouillo caprino & bubulo lac quoq; ſumimus quod concretum in fiſcinis componitur. perinde ergo dem̄ eſt cum porcis cum fiſcina ac ſi diceret cum rebus omnibus. ℭ Red de filio. ſubaudi amicam. ℭ Ora ut ne mihi iratus, præcare ne mihi ſuccenſeat. ℭ Hunc ſenem. cum demipho hoc dicit ſe commoſtrat digito ℭ Loris cædite. ſcuticis contundite. me. ℭ Arbitri ut ſint. qui tua facta intelligant: qui hac illacq; iter habeant. ℭ Me uide. cum hoc dicit bene ſperandi ſignum dedit. ℭ Inſcitum. rerum imperitum. ℭ Suum prodigerit. ſuam prodigus rem dilapidarit. profligaritq;. ℭ Quod bono fiet modo. ne cuiquam faciat iniuriam. ℭ Ex hac nocte primum ut hæc nox proxime futura ſit legis principium. qua lege in poſterum teneatur. ℭ Ob ſenum hercle induſtriam. propter eam induſtriam qua ſenes in uos utuntur.

Leges ab adoleſcē tibus. datæ ſenibus.

IN PSEVDOLI ARGVMENTVM.

BERN. SARA. VENE.

PAciſcitur cū lenone miles macedōius ſibi phœniciū meretricem dari uiginti minis:q̄ndecim illico dinumerat:q̄nq; debent̄ minæ:p his reliq̄t ſymbolū:ut q illas attulerit p eūdē ſibi mulierē deſtinet hāc depibat callidorus adoleſcēs:illa mittit amanti lr̄as ſe uenditā aſſerens a lenone militi:q̄rit adoleſcens undecūq; pecuniā ut amicā redimat:ſeruū pſeudolū ſuū facit pticipē cōſilii:ei pollicet̄ ſeru⁹ opam daturū & lenonē falſurū:pr̄ adoleſcētis ſimo monit⁹ filiū uelle amicā redimere. Balliōe lenonē p̄monet ut caueat a pſeudolo:q ſi ſe decipi ſinat ultro pmittit ſimoni daturū uiginti minas:iteri aduenit a milite miſſus cacula:pecunias reliq̄s affert ut mulierē abducat:is dū lenonē q̄ritat incidit in pſeudolū:fingit pſeudolus ſubbalionē ſyrū:abn̄temq; domo lenonē:Tradit ille ſymbolū & lr̄as lenoni quū uenerit ut det:poſt paulū rediturus pecuniā ut dinumeret:pſeudolus recepto ſymbolo ſubornat ſicophantā ſimiam:is ad lenonē tāq̄ miſſus a milite:q̄nq; minas affert:petitq; ſibi puellā dari:facile credit leno iſpiciēs ſymbolū. Tradit recepta pecūia meretriculā:aduēit poſtremo uer⁹ arpax cacula:petit a lenōe mulierē tradi:leno rat⁹ illū miſſū a pſeudolo eū deludit aliquādiu:Tādē ut agnouit ſibi os eē ſublitū:pactas tradit ſimoni uiginti mias. Callidoruſq; ſua potit̄ amaſia.

ℭ Iohannis Petri Vallæ Placentini in Pſeudolum commentarius.

ℭ Argumentum in Pſeudolum.

VALLa

CAllidorus adoleſcēs phænicium adamabat meretricē. Riualis erat miles macedonicus q̄ abiens ballioni lenoni cuius erat phæniciū reliq̄rat minas q̄ndecim & ſymbolū ut q ſymbolū ferret cū quinq; minis. ei ad ſe ducendam traderet phænicium. Mulier potio rem apud ſe callidorū. q̄ militem hēbat macedonicū. Callidorū itaq; facit certiorem q̄d inter ballionē & militē conuenerit. Callidorus porro ſeruū pſeudolum cōmonet oratq; ut illas uiginti minas inueniat:q̄bus liberare phæniciū poſſit. pollicet̄ pſeudolus ſe decepturū ballionem abducturumq; mulierē. Simo callidori pr̄ ballionē admonet. ut ſibi a pſeudolo ſeruo ſuo caueat quod promiſerit ſe a ballione abducturū mulierem p fallaciā. ballio pmittit ſimoni ſi id effecerit ſe uiginti minas traditurum. uenit ergo a milite arpax noīe nuntius qui ad ballionem lr̄as perfert cum ſymbolo & minis quinque quæ a milite reliquæ debebantur ut phænicium abduceretur pro foribus itaq; ballionis ut pſeudolus conſtituerat militis ſeruum arpagem excipit tāq̄ de ballionis familia aliquis quid ſibi uelit percunctatur cūq; pſeudolus non eſſe domi ballionē dixiſſet pſeudolo litteras cum ſymbolo tradidit ballioni referendas:ipſe uero arpax ait in diuerſorium ſe rediturum feſſumq; ex itinere conquieturum quo ad ballio domum redierit expectaturumq; ut ſe euocet pſeudolus. At pſeudolus ballionis fallendi nactus occaſionem charino adoleſcente adiutore ſimiam ſicophantam ſubornat quaſi a macedonico milite aduenientem perferentemq; litteras cum ſymbolo & minis quinq; quas a charino acceperat ut inde abduceret phænicium. conſecutus quod uolebat challidoro phæniciū tradit. Harpax autem diu expectans ut a ballionis ſeruo uocaret̄ cum ad ſe non iri uidet ipſemet ballionem addit ut phænicium abducat. ratus ballio ſubornatum mittit aliquem a pſeudolo arpaga irridet primo. Dein re percepta & ſibi impoſitum a pſeudolo intelligens ſeſe excruciat ſimo uiginti minas quas de compacto ballio debuerat ſibi dinumerari poſtulat. & perinde pſeudolus apud ſimonem exultat lætitia.

ℭ Nominum

¶ Nominum etymologiæ.

PSeudolus.mēdax ſeruus:qa pſeudos mēdaciū & dulos ſeruus. ¶ Callidor⁹.qa calos pulchritudo dr̃.& doron donū q̃ſi munus pulchritudinis. ¶ Ballio.qa ballo iacto.iactat.n.multa leno aduerſum ſuas ancillas. Simo.ut etiã diximus alias a ſimi naſi ꝓprietate. ¶ Calipho.qa calos:ut pulchritudo ita ẽt honeſtas dr̃.q̃ ai q̃dã pulchritudo eſt & phos lumē:qm̃ ſermone honeſtatē præ ſe fert:uel etiã q̃ſi uir honeſtus.nã ut phos neutri gñis circũflexũ lumen ſignificat.Ita maſculini generis acutum hoīem notat. ¶ Arpax.ab harpazo rapio.qd' militum ſeruiſe rape hoſtes in bello dicant. Idē quoq;. ¶ Cacula:qa cacos mal⁹ oēs eni ſerui militũ mali. ¶ Charin⁹ qa charizomæ gratificor ſignat qd' ſit callidoro gratificaturus. ¶ Simia. qm̃ ut ſimia humanos imitat̃ geſt⁹. ita & hic militis ſeruū q idē.& ſycophãta cuius etymologiã abũde ſupra exp̃ſſimus.non ut fere oēs ſolent interp̃tari calũnator.hunc.n.ut oñdimus in aſinaria:græci diabolũ uocãt:ſed is eſt ſycophanta:quē ruſticus ſermo barrũ uocat. ¶ Phæni cium.a gente phænicia uel a colore phæniceo ita nuncupata. VALLa

Pſeudolus.

STudete hodie mihi:bona in ſcænam affero:
Nam bona bonis ferri reor æquum maxime
Vt mala malis:qui mali habeant mala
Qui boni bona:bonos quod oderint mali
Sunt mali:malos quod oderint boni
Bonos eſſe:uoſq; id eſtis boni
Semp odiſtis malos:&lege &legionibus
Hos fugitaſtis:qui rite ſucceſſit bonis
Hunc bonam boni operam date gregi.
Qui bon⁹ ē hodie ad bonos affert bona
Aures:oculi:animus ampliter fient ſaturi
In ſcænam qui ieiunus uenerit aut ſitiens
Is riſu & uentre raſo uigilabit ſedulo.
Dumq; alii ridebunt ſaturi.mordebunt famelici
Nunc ſi ſapitis ieiuni abſcedite atq; diſcedite.
Vos ſtate ſaturi:immo ſedete atq; attendite:
Non argumenti:neq; huius nomen fabulæ
Hunc proloquar.ſatis id facit pſeudolus.
Satis id dictum puto iam:atq; deputo.
Vbi lepos.ioci.riſus:uinum:ebrietas decent.
Gratiæ.decor.hilaritas atq; delectatio.
Qui quærit alta is malum uidetur quæri.
Curas malas abiicite:iam ut ocioſos hodie
Exporgi melius lumbos atq; exurgier
Plautina longa fabula in ſcænam uenit.

Prologus.

PRæſentis numerat quindecim miles minas
Simul conſignat ſymbolum ut phœnicium
Ei det leno:qui eum cum reliquo afferat
Venientem caculam interuortit ſymbolo
Dicens ſyrum ſe ballionis pſeudolus.
Opemq; herili ita tulit:nam ſimiæ

EXporgi.ꝑ exporrigi.i.extendi.nã q ſeſe leuat lũbos uidet̃ extēdere. ¶ Cur aũt hoc dixerit oſtēdit dicendo lõgam Plauti fabulã in ſcænam uenire:ubi fabulæ recitabantur. VALLa

PRæſentis numerat.i.ſtatũ & illico. ¶ Symbolũ.Signũ quo oñſo mulier tradi debuerat. ¶ Cũ reliquo.ſ.qnq; minis qd' erat precii reliquũ. ¶ Interuortit:fallit decipit. ¶ Herili.Callidoro. Opē tulit:qa aſtu & opera ſua effecit ut adoleſcēs amata muliere potiret̃. ¶ Senexq;.Dicēdũ ſeniq;:Dicit.n.datas fuiſſe Simoni uigiti minas a lenone quas dare pactus fuerat ſi a pſeudolo fallaret̃: BERN. SARA. VENE.

P Ræſentis numerat quindecim miles minas.præſentes dicit in manum dinumeratas.non in libris debitas ut ſolent ĩ ephemeridib⁹.i.diariis notari. Cõſignat ſymbolum.ſignum quo inter ſe conueniebãt quia ſymballo cõiecto. ¶ Vt phænicium.meretricē balliõis. ¶ Ei det leno.ballio. Cũ reliquo.Cum quinq; minis quæ reliquæ erant. ¶ Venientem caculam quem diximus etiam harpaga noiari. ¶ Interuortit ſymbolo.intercipiendo ſybolum euertit. ¶ Dicens ſyrum e ſyria adductum ſeruum. VALLa Symbolum.
¶ Pſeudolus:ſane qm̃ ex primis argumēti lr̃is appet pſeudolũ ñ pſeudulũ dici a mendacio doloſo nom̃ hũerit ut ſit non dulos:ſed dolos. Caculã.

¶Opemq;:auxiliū.¶Herili.ſubaudi filio.nēpe callidoro. ¶Nā ſimiæ.q & ſycophāta.¶Harpax uerus.i.q̄ nō f ſus a milite nūtius ut ſimia.¶Senexq;.ſubaudi ſimo.¶Argentū qd'erat pactus reddidit.pactus.n.erat cū pſeudo- phænicium per fallaciam ballioni ſubduceret ſe traditurū argentum quanta mulier empta fuiſſet pecunia.

BERN. SARA. VENE. SI ex te tacēte.phæniciū epiſtolio callidorū monuerat intra paucos dies tradēdā eē militi:q eam ab lenone pe cunia abducturus erat in aliquo pacto lenonē interuorteret:quo malo nūcio adoleſcēs afflictabat' & mœſtu erat. Neſcius ergo tāti mœroris cauſæ pſeudolus:herilē filiū interpellat:ut ſuū detegat cōſiliū.¶Antidhac Interpoſitū d pp hiatū uocalium.

¶Quærūt hæ ſibi liberos: Nā ita Harpax. ſiml' cōculcatæ lr̄æ & unæ ſup alias poſitæ apparebāt ut oēs ſimul coire uiderēt. ¶At tu cita.Reuoca ad te aium.¶Nō in pectore: Id quod alias diximus ex Platonis ſnīa amās mortuus eſt in ſe ipo uiuit in alieno ¶At te dii deæq;: Nō ſinit pſeudolus abſolui ſermonē.nam dicturus erat pdāt.Sed uerbū interrūpēs dixit ſeruaſſint qdē.¶Quaſi ſolſticialis herba.Pli.Solſticialē herbā appellat cōdurdon flore rubeo.idē quoq; heliotropiū herbā uocari:iō tradit q æſtiuo ſolſticio floreat:& q ſolis motib' folia circūacta cōuertat: naz Parſiſſe. oriente ſole flores ſuos apit:& ſe ite Mei. rū recludit cū ſol occubuerit:tāt'.n. Tui. eſt ſyderis amor:nocte.n. deſiderio cōtrahit ceruleū florē:quā nſi uerrucariā appellauer' de q forte hoc loco Plau.intellexit alludēs ad naturam herbæ q ſole exiſtēte ſup terrā floreat:occidente āt florē cōtrahat: q̄ſi ſimul cū ſole ſtare cumq; eo uideat' Lauis. occidere.¶Frui.Corrupte legit':di Prohibeſſit. cendū fui:res oīno parua: Sed q̄ lectorem ambiguū faciat. Senſus er Antidhac. go uerborū eſt q̄nq; amore recreor ſed ſtatim pereo. ¶Phœniciū callidoro.Principiū eſt epiſtolæ.¶Argenteam.Nam ei pecunia opus erat ut mulierem abduceret ab lenone. ¶Pro lignea:Vel pro linea:quia dixit per cæram & linum ſalutē mittit. ¶Proxima dionyſia. Ventura bacchanalia. ¶Pumiceos oculos: nam pumex aridus eſt. ¶Siccoculum.Nō ſic cōclitū ut prius legebat'. Siccos.n.oculos eos dicimus hr̄e:qui nō lachrymant'.Hora.Qui ſiccis oculis monſtra natantia q ui Cita animum. dit mare turbidum:infames ſcopulos acroceraunia:ſic Luca.q ſicco lumine cāpos uiderit emathios? Neq; intus ullus nūmus.Loquit' callidorus:& rurſus ille abducturus eſt mulierem cras:Ita ut tantum pſeudolo relinquatur uerbum heu : ut Solſticialis herba emendauimus.¶Cuculus. A uoce propria nomen habet auis peregrina eſt: & loco non ſtabilis non nidificat:

Leno mulierem quem is ſuppoſuit:tradidit:
Venit harpax uerus:res palam cognoſcitur:
Seniq; argentum:quod erat pactus reddidit.

Pſeudolus. Callidorus.

SI ex te tacente fieri poſſem certior here.quæ miſeriæ te
Tam miſere macerant:duorū labori ego hominū parſiſſe
Lubens.mei te rogandi & tui reſpondendi mihi.
Nunc quoniam id fieri non poteſt.neceſſitas
Me ſubigit:ut te rogitem.reſponde mihi quid eſt quod tu
Exanimatus iam hos multos dies geſtas tabellas tecum:eas
Lachrymis lauis neq; tui participem conſilii quemquam facis?
Eloquere:ut quod ego neſcio:id tecum ſciam.Cal.miſere
Miſer ſum pſeudole.Pſe.id te iuppiter prohibeſſit.
Cal.Nihil hoc iouis ad iudiciū attinet ſub ueneris regno uapulo:
Non ſub iouis.Pſe.licet me id ſcire qd ſit?nam tu me antidhac
Supremum habuiſti comitem conſiliis tuis.Cal.idem aius nunc
Eſt.Pſe.fac me certum quid tibi ſit iuuabo.aut re.aut opera.aut
Conſilio bono.Cal.cape has tabellas:tute hinc.narrato tibi
Quæ me miſeria & cura contabefacit.Pſe.mos tibi geretur.
Sed quid hoc quæſo?Cal.quid eſt?Pſe.ut opinor:quærunt
Litteræ hæ ſibi liberos:alia aliam ſcandit.Cal.ludis me ludo tuo
Pſe.Has quidem pol credo niſi ſibylla legerit:interpretari alium
Poſſe neminem.Cal.cur inclementer dicis lepidis litteris.
Lepidis tabellis.lepida conſcriptis manu?Pſe.an obſecro hercle
Habentq; gallinæ manus.nam has quidem gallina ſcripſit.
Cal.Odioſus mihi es:lege:uel tabellas redde.Pſe immo enim
Pellegam:aduortito animum.Cal.non adeſt.Pſe.at tu cita.
Cal.Immo ego tacebo.tu hinc ex cæra cita:nam iſtic meus aius
Nunc eſt:non in pectore.Pſe.tuam amicam uideo callidore.
Cal.Vbi ea eſt obſecro?Pſe.eccā in tabellis porrectā:in cæra cubat
Cal.At te dii deæq; quantus es.Pſe.ſeruaſſint quidem.
Cal.Quaſi ſolſticialis herba paulisper fui repente exortus ſum:
Repentino occidi.Pſe.tace dum tabellas pellego.Cal.ergo

nidificat:ſed in nidis parit alienis & ut tradiť ab Ariſto.cum.n.ſe ignauum minimeq; opitulandi potentē nouerit: facit quaſi ſuppoſititios ſuos pullos quo ſeruari poſſint:timiditate.n.hæc auis excedit: quippe ab auiculis uallať:& præ metu earum fugiat. Tradit Pli.quoddā mirabile:ſed potius de ridiculū de cuculo quo qs loco primū audiat ali tem illā ſi pes dexter circūſcribať:ac ueſtigiū id effodiať nō gigni pulices ubicūq; aſpergať. ℂ Mea ſi cōmoui ſacra.i. ſi qd facere occipiā. ℂ Vtrūuis cōgeſcito. Quid ſi cōquiniſcito potius legať:eſt.n.cōquiniſcere: ut in ciſtellaria dictū eſt indinare:ſenſus eſt:dic mihi an potius optes patrē fallā an matrē:id dicito in oculum:cū in aurē dicere debuiſſet: ſed puulgata nimis oratione uti noluit ut magis iocoſum dictū redderet. ℂ Pube præſenti:Populo aſtante id quod ſentit Feſtus.

ſI ex te tacente fieri poſſem certior. Pſeudolus inqt callidoro geſtanti a phænicio ſecum lr̄as & diu gemēti: qd nam ſit id:cui callidorus legendas dedit lr̄as:liberationē a lenone ſuā depoſcentes.ac niſi deť pecunia a callidoro fore ꝓpediē ut a milite redimať macedonico.pſeudolus ergo pollicetur ſe callidoro redempturum. ℂ Lachrymis lauis. notauit hoc quoq; Priſcianus tam lauo lauis q̃ lauo lauas dixiſſe ueteres. ℂ Iuppiter prohibeſcit. prohibeat. ℂ Niſi ſybilla legerit:ideſt diuina aliq̃ mulier.ſane ſybillas ueteres puellas oēs dixerunt.quarum pectus numen reciperet:& a conſiliis deoꝝ nunciandis hoc nomen impoſuerunt: ſius enim deos non theus & conſilium non bulem.ſed bylen æoles dicebant:itaq; ſybillam dixerunt quaſi θεου βουλην.fuerunt autem ſybillæ decem:quarum prima nominata eſt ſambethe hac chalcidicam ueteres fuiſſe perhibent:ſunt qui hæbræam dicant & uni filiorum Noe nupſiſſe:& cū ipſo archā conſcēdiſſe.& ipſam prædixiſſe quæ de turri conſtructa feruntur linguarumque uarietate:linguaq; uſaꝫ hæbraica & de Alexandro macedone ꝑdixiſſe multa:ut nicanor refert:qui alexandri uitam ſcripſit. Secūda libyſſa cuius facit mentionem Euripides in ſalaminis prologo. Tertia delphis q̄ nata in delphis eſt ſicut chryſiphus ſcribit. Quarta italica quæ in italiæ ſolitudibus uixit. Quinta erythræa quæ bellum imminens troianum prædixit:de qua apollodorus ſcribit erythræus. Sexta ſamia quā pytho nominatam ferunt. Septima cumæa nomine amalthia:ut alii erophile ſunt q taraxandrā uocēt. Virgilius autem ipſam deiphoben nominat. Octaua heleſpontiacha quæ in uico marmiſſo nata fertur prope quoddam oppidulū georgetiona.

VALLa

Symbolum.

Dionyſia.

Sauiatio

Morſiunculæ.

Vaſticies

Iugis.

Penſilē.

Q uin legis? Pſe. phænicium callidoro amatori ſuo per
Cæram & linum litteraſq; interpretes ſalutem mittit
Et ſalutem abs te expetit:lachrymans titubanti animo
Corde & pectore. Cal. perii ſalutem nuſquam inuenio
Pſeudole:quam illi remittam. Pſe. quam ſalutem. Cal. argenteam
Pſe. Pro lignea ſalute uis argenteam remittere illi? uideſis
Q uam tu rem geras. Cal. recita modo ex tabellis iam ſaxo ſcies
Q uam ſubito argento mihi uſus inuento ſiet. Pſe. leno me
Peregre militi macedonico minis uiginti uendidit
Voluptas mea:& priuſq̄ hinc abit quindecim miles minas
Dederat:nunc unæ quinq; remorantur minæ
Ea cauſa miles hic reliquit ſymbolum expreſſam in cæra
Ex annulo ſuam imaginem:ut qui huc adferret eius ſimilem
Symbolum cum eo ſimul me mitteret ei rei dies
Hæc præſtituta eſt:proxima dionyſia. Pſe. cras ea quidem
Sunt. Cal. prope adeſt exitium mihi:niſi quid mihi
In te eſt auxilii. Pſe. ſine pellegam. Cal. ſino. nam mihi
Videor quom.ea fabularier:lege:dulce amarumq;
Vna nunc miſces mihi. Pſe. nunc noſtri amores:mores.
Conſuetudines.iocus.lodus.ſermo.ſuauis ſauiatio.
Compreſſiones arcte amantium comparatæ teneris labellis
Molles morſiunculæ.papiltarum horridularum oppreſiunculæ.
Harum uoluptatum mihi omnium:atq; itidem tibi diſtractio.
Diſſidium.uaſticies uenit:niſi quæ mihi inteſt aut tibi eſt i me ſalus
Hæc quæ ego ſciui ut ſcires curaui omnia:nunc ego te experiar
Q uid ames:quid ſimules.uale. Cal. eſt miſere ſcriptum pſeudole?
Pſe. O miſerrime. Cal. quin fles? Pſe. pumiceos oculos habeo.
Non queo lachrumam exorare ut expuant unam modo.
Cal. Q uid ita? Pſe. genus noſtrum ſemper ſiccoculum fuit.
Cal. Nihil ne adiuuare me audes? Pſe. quid faciam tibi? Cal. heu
Pſe. Heu:id quidem hercle ut par ſis dabo. Cal. miſer ſum argentū
Nuſq̄ iuenio mutuū pſeudole. Pſe. heu. Cal. neq; ītus nūmꝰ ullus ē
Pſe. Heu. Cal. ille abducturus ē mulierē cras. Pſe. heu. Cal. iſtoccine
Pacto me adiutas? Pſe. do id quod mihi eſt. nam is mihi theſaurus
Iugis in noſtra eſt domo. Cal. actum hodie de me eſt. ſed potes
Nunc mutuam drachmam dare mihi unam:quam cras reddā tibi.
Pſe. Vix hercle opinor eſt:ſi me opponam pignori:ſed quid de
Drachma facere uis? Cal. reſtim uolo mihi emere. Pſe. quamobrē?
Ca. Q ui me faciā pēſilē:certū eſt mihi ante tenebras ꝑſeq tenebras
Pſe. Q uis mihi igitur drachmam reddet:ſi dederim tibi. an tu te ea
Cauſa uis ſciens ſuſpendere. ut me defraudes drachma:ſi

Nona phrygia. Decima āt tiburtia noīe albumea: hanc aiunt oracula conſcripſiſſe certiſſima: cunctis uero pſtitiſſe erithræam ferunt. q̃ cum primū nata eſt cæpit loq & grauia & noīe ſuo multos cōpellare. ¶ Cur inclemēter dicis. ppe ram & neqter. ¶ At tu cita. uoca ut adſit. ¶ In cæra cubat. In ſigillo impſſa. aut in cæra in tabella. pp uerba q̃ affectū oñdunt. ¶ Quaſi ſolſticialis herba. Pli. cōdurdon herba ſolſticialis flore rubeo ſuſpenſa in collo cōprimere dr̄ ſtrumas. Dr̄ ēt græce helioſcopos & helioſcopiū quæ ſp ſolē intuet̄ & heliotropiū maius & heliotropiū minus qd̄ tropas. i. ſolſticia ſpectent. Heliotropiū minus in hiberno ſolſticio ſtatim cōcidit: & exareſcit & ex radiculis ſuis repullulat ſtatim. ¶ Litteraſq; interptes. ſubaudi eius mētis. ¶ Vſus inuēto ſiet. i. opus ſit inuenire. ¶ Vnæ quinq;. non iteratæ: ſed ſemel quinq; remo- Cucullæ rant̄ in mora tenēt. ¶ Expreſſam in cæra ex anulo ſuam imaginem. hoc erat quo inter ſe conuenerāt ſymbolum. ¶ Ei rei. ad hanc rem cōficiēdaȝ. ¶ Dies hæc pſtituta eſt. hæc dies cōſtituta p cæteris. ¶ Quæ eſt pxima dionyſia. i. bacchanalia. Hortidularū. quæ horrorē mēbris moueant. ¶ Puniceos oculos habeo. i. aridos: quia nihil æque aridū ac pumex. ¶ Vt expuant unam mō. ut lachrymā eiiciant ſi exprimant̄. ¶ Genus nr̄m ſp ſic coculū fuit. Feſt. cocula uaſa ahenea coctionibus apta. Alii cocula dicunt ligna minuta q̄bus facile decoquant̄ obſonia. coculū ergo ut ligna ſūt arida. ¶ Sincoclatū legat̄. qa coclaces ſunt lapides duriſſimi & glareoſi: melius tñ ac ſimplicius erit legere ſicco oculo nec in ſermone ulla apparebit aſperitas: qd̄ maxime conuenit comicis Pietatis cauſa. congruitq; cum ſuperiore puniceos oculos habeo. ¶ Vt par ſis. i. æqualis mihi: Drachmā dare mihi. drachma. quæ & dragma dr̄ a latinis. c h in mediam lr̄am mutata: ſiue ut inqt Priſcianus argēteus nūmus: ſiue ſcrupuli tres. ¶ Qui me faciam pēſilem. i. ſuſpendā: ut inde pendeam: Quādoq; pēſile quod pependerat. Horatius. Penſilis uua ornabat mēſas cum duplice ficu. ¶ Non pluris refert. Nō plus intereſt. ¶ Quā ſi imbrē in cribrum geras. i. genere tentaueris. nā geri qui poteſt imber in cribro facta ſuppetant. ita facta ſuggerantur ut tu dicis. ¶ Mea ſi commoui ſacra: ideſt ſi me ut poſſum commouero: & hoc prouerbialiter dictum. nam cum ad ſacra uentum eſt nihil ultra quærendum eſſe ſunt ueteres opinati. ¶ Dabis ne argenti mihi hodie uiginti minas dabo. Hæc ſtipulatio perfecta eſt. ideo ſubdit moleſtus nunc iam ne ſis mihi. ¶ Vtrum uis conquiniſcito: ideſt inclinato. id enim conquiniſcere eſt ut ſupra quoque oſtenſum. conquiniſco conquexi pteritū. ¶ Pube pñte. Feſ. pube pñte ē populo pñte ab his q puberes ſint oēm populum ſignificans. ¶ Crura mauellem modo. ſubaudi crepuiſſe.

Dederim tibi? Cal. profecto nullo pacto poſſum uiuere
Si illa a me abalienatur atq; adducitur. Pſe. quid fles?
Cucule uiues. Cal. quid ego ni fleam: cui nec paratus
Nummus argenti ſiet: neq; libellæ ſpes ſit uſquam gentium
Pſe. Vt litterarum ego harum ſermonem audio:
Niſi tu illi drachmis fleueris argenteis quod tu iſtis lachrymis
Te pbare poſtulas: nō pluris refert: q̃ ſi imbrem in cribrum geras.
Veꝝ ego te amantem (ne paue) nō deſeram: ſpero alicūde hodie
Me bona opera hac mea tibi inuenturū eſſe auxilium argētarium
Cal. At id futuꝝ unde? Pſe. unde unde dicam: neſcio quia futuꝝ eſt.
Ita ſupercilium ſalit. Cal. utinam quæ dicis: dictis facta ſuppetant
Pſe. Scis tu qdem hercle mea ſi cōmoui ſacra quo pacto & quantas
Soleam turbellas dare? Cal. in te nunc ſunt omnis ſpes ætati meæ
Pſe. Satin eſt ſi hanc hodie mulierē efficio tibi tua ut ſit: aut ſi tibi
Do uiginti minas? Cal. ſatin ſi futuꝝ eſt. Pſ. roga me uiginti minas
Vt me effecturum tibi quod pmiſi ſcias roga. Cal. obſecro hercle.
Pſ. Geſtio pmittere. Cal. dabis ne argēti mihi hodie uiginti minas?
Pſe. Dabo: moleſtus nūc iam ne ſcis mihi: atq; ne dictū tibi neges
Dico prius ſi neminem alium potero: tuum tangā patrē. Cal. dii te
Mihi ſeruent: uerum ſi potes pietatis cā uel etiam matrem quoq;.
Pſe. De iſtac re in oculum utrū uis conquieſcito. Cal. oculū utrum
An ne in aurem? Pſe. at hoc peruolgatum eſt minus: nunc nequis
Dictū ſibi neget: dico oībus pube præſenti: in cōtione oī populo
Omnibus amicis notiſq; edico meis in hūc diem a me ut caueant:
Ne credant mihi. Cal. tace obſecro hercle: Pſe. quid negoci eſt?
Cal. Hoſtium lenonis crepuit. Pſe. crura mauellem modo.
Cal. Atq; ipſe egreditur: penitus periurum caput.

BERN. SARA. VENE.

Exite agite. Leno celebraturus ſuū natalē diē cunctos arguit domi familiares q nullam adhibeant in rebus agēdis Callent. ſolertem operam. ¶ Quibus niſi adhoc exemplum. ſcilicet ut nihil recte faciant. Flagritribæ. ¶ Nō poteſt uſura uſurpari: ideſt eorum opera uti ne quo Harpaga Clepe. uel eorum opera uſui eē nō poteſt.

¶ Hi ſunt

Leno. Lorarii. iiii. Pſeudolus ſeruus. Callidorus adoleſcens.

Exite. agite. ite ignaui. male habiti: & male conciliati
Quoꝝ nunq̃ quicq̃ cuiq̃ uenit in mentē: ut recte faciant
Quib' niſi ad hoc exēplū expior: nō poteſt uſura uſurpari.
Hoīes magis aſinos unq̃ uidi: ita plagis coſtæ callent: (neq; ego
Quos dū ferias: tibi plus noceas. eo. n. ingenio hi ſunt flagritribæ:
Qui hæc hñt conſilia. ubi data occaſio eſt: rape: clepe: tene: harpaga
Bibe. eſſuge: hoc ē eoꝝ opus: ut mauelis lupos apud ouis linquere

Quam

¶Hi ſunt flagricibæ. Melius flagritribæ: ut ulmitribæ: a tribo græco uerbo. i. frico & contero: flagritribæ ergo quaſi flagra conterentes: quod fit ex percuſſione nimia dum uapulant. ¶Callent: ideſt calla admiſcere propter plagas. ¶Conſilia: Inſtituta mores. ¶Clepe. Fureris: eſt enim clepere furari a græco clepto: ut rettulit Nonius. ¶Harpaga Rapias de hoc uerbo alias. ¶Valde uaria: Nam caro percuſſa & flagris cæſa uarios colores admittit ex percuſſionib⁹. ¶Periſtromata & peripetaſmata ac aulæa ſunt ornamenta quibus parietes & aulæ teguntur: quæ ex diuerſis pictu ris & floribus lana uel ſerico contexta fiunt: dicta namque ſunt aulæa ut quidam uolunt ꝙ primum in aula Attali regis: qui romanum populum heredem inſtituit uiſa ſunt.

Quã hos domi cuſtodes: at faciẽ cũ aſpicies eoꝝ haud mali uident
Opera fallunt. nũc adeo hãc edictionẽ niſi aĩum aduortetis omnes
Niſi ſomnum ſocordiamq; ex pectore oculiſq; amouetis:
Ita ego ueſtra latera loris faciam ut ualide uaria ſint:
Vt ne periſtromata quidem æque picta ſint campanica:
Neq; alexandrina belluata conſuta tapetia.
Atq; heri ante dixeram omnibus dederamq; eas prouincias
Verum ita uos eſtis perditi: negligentes ingenio improbo
Officium ueſtrum ut uos malo cogatis commonerier.
Nempe ita animati eſtis: uos uincere hoc duritia tergi atq; me
Hoc uideſſis ut alias res agunt. hoc agite. hoc animum aduortite
Huc adhibete aures: quæ ego loquar. plagigera genera hominum
Nunq̃ ædepol ueſtrum durius tergum erit: q̃ terginum hoc meũ
Cui nunc dolet: hem ſic datur. ſi quis herum ſeruus ſpernit.
Adſiſtite omnes contra me: & quæ loquor: aduortite animum.
Tu qui urnam habes: aquam ingere. face plenum hænum ſit cito
Te cum ſecuri caudicali præficio prouinciæ.
Lo. At hæc retonſa eſt. Le. ſine fiet. itidẽ quoq; uos eſtis plagis oẽs
Num qui minus ea gratia tamen omnium opera utor.
Tibi hoc ꝑcipio: ut nitcant ædes: habes qđ facias propera abi intro
Tu eſto lectiſterniator: tu argentum eluito: id extruito
Hæc cum ego a foro reuertor: facite ut offendam parata
Vorſa præſterga ſtrata lautaq; coctaq; omnia uti ſient
Nam mihi hodie natalis dies eſt: decet eũ omnes uos concelebrare
Pernã: callum: glandium: ſumen facito in aqua iaceant. ſatin audis?
Magnifice uolo enim ſummos uiros accipere: ut mihi rẽ eſſe reaẽ
Intro abite atq; hæc cito celebrate: ne mora quæ ſit cocus cũ ueniat
Mihi: ego eo in macellum: ut piſcium quicquid eſt precio præſtinẽ

¶Tapetia. Dicitur hoc tapete ut hoc ſedile & tapetũ ti. ut hoc templum: qbus mẽſæ & pauimenta ſternũtur. ¶Vos uincere duricia tergi: Verbera cõſtãter pati ut magis uerbera uincere q̃ uinci a uerberibus uideanẽ. ¶Terginum hoc: Scuticam uel flagrum dicit: fit enim e tergo bubulo. Heʒ Sic datur: Percutit deinde ſeruos.

Opera fallere.
Periſtromata
Tapetia belluata.

¶Caudicali prouinciæ: Ad ligna ſcindenda: caudex enim ſiue codex tabula dicitur Seruio: ita enim apđ antiquos caudex plurium tabularum contextus dicebatur: unde caudicariæ naues dicuntur a Feſto ex lignis groſſioribus factæ: uel quæ cõmeatus per tyberim ſubuehebant. ¶Retonſa. Scilicet acie obtuſa. ¶Pernam. Quid perna quid glandium & ſumen dictum abunde in ſuperioribus comœdiis. ¶In aqua iaceant. Vt elixa fiant. ¶Mihi eſſe rem. Facultates & opes. ¶Præſtinem: Emã. ¶Puere: Præmittit famulum cum marſupio: nequis crumenam furetur. ¶Mulieres. Meretriculas quas alebat domi. ¶Niſi penus annuus. Minatur ꝙ niſi mulieres ab amatoribus tantarum rerum copiam comparent ut uictui annuo ſat ſit ſe illas in publicum ꝓſtituturum. ¶Manipulatim. Gregatim ¶Pantices. Ventres: ſed proprie dicuntur Feſ. autore fluxus uẽtris eoꝙ uẽter pandaẽ. ¶Siccus. Ieiunus & ſobri⁹. ¶Hedillũ. Nom̃ meretricis. ¶Iaſonẽ: Iõ dixit qa dr̃ prius naui lõga nauigaſſe & mercimoniis abũdaſſe. ¶Aeſthrodora. Meretrix alia. ¶Lanios q carnes uẽditat quos lenonũ æmulos: iõ dixiſſe uideẽ qa lenones cũ meretriculas ad q̃ſtũ ꝓſtituũt: & ex eoꝝ corpe ſibi lucrũ cõparãt hũanã carnẽ dicunẽ uẽditare. ¶Quaſi dircẽ. Lucus uxorẽ duxerat ãtiopẽ nictæi regis filiã: q̃ poſt modũ ſpreta pellicẽ habuit dircẽ: ãtiopes amore capt⁹ iuppiter in ſatyꝝ cõuerſus mulierẽ cõpreſſit: ex q̃ nati ſũt zetus & ãphiõ qđ memoraẽ ab Ouidio ĩ metamor. Addit ut ſatyri celat⁹ imagine pulchra Iuppiter ipleuit gemino nictæida fœtu: hi ad ætatẽ uirilẽ ꝑducti lycũ e regno turbarũt: dircẽq; currui alligatã diſerpſerũt: ubi fons ſcatuit eodẽ noĩe: ide dircæi thebani dicti. Stati⁹ ſcit dircæ⁹ ager. ¶Cũ ſermone huic obſonas: Ita uoce tua reſonas: ut hui⁹ ſmonẽ nõ ꝑcipiã. ¶Xiſtilis. Alteri⁹ nom̃ mulieris. ¶Oliuinã reddituũ oliui. ¶Culeus. Capit q̃dragita urnas ex Pli. ac columella. ¶In ꝑgulã. In locũ. ſ. publicũ & æditũ & apertũ ut a trãſeũtib⁹ cõſpiciare: ꝑgula locus erat ubi ꝑceptores cõſueuerãt diſcipulos erudire: artifices quoq; opa ſua in ꝓpatulo hr̃e queãdmodũ de lucio craſſitio claro grãmatico tarẽtino ſcribit ſuetonius q̃ eũ in ꝑgula docuiſſe teſtaẽ: & Iuue. cui cedere debeat oĩs ꝑgula. Pli. de appelle locut⁹ inqt idẽ pfecta opa ꝓponebat ĩ ꝑgula trãſeũtib⁹. ¶En execrato. Noiat ad huc aliã meretriculã. ¶Tu ãt. Ad phæniciũ couerſus: cui illud obiicit ꝙ ꝓ ſuo capite reliq̃ nõ fuerit dinumeratæ pecuniæ. ¶Ex fundi. Ex prouentibus. ¶Corio phænicio. Rubro alluſio eſt ad nomen.

Plagigera.
Terginũ
Caudicali.
Lectiſterniator.
Præſterga.
Glandiũ
Sumen.
Callum.
Pernam
Præſtinem.

VALLA

EXite agite. ballio qđ dies ei⁹ eẽt natalis obſoniũ erat ãplũ paratur⁹. qd domi fieri uelit primũ ꝑſcribit ſeruis. dein ãcillis mãdat ut ab amatorib⁹ ſingulæ ſuis ꝓ ut illoꝝ ſũt facultates afferri iubeãt munera. ¶Ite ignaui.

I puere præ:nequiſq̃ pertundat crumenam cautio eſt:
Vel operire:eſt quod domi dicere pene ſum oblitus.
Auditin:uobis mulieres hanc habeo edictionem
Vos quæ in mundiciis:mollitiis:delitiiſq; ætatulam agitis.
Viris cum ſummis inclitæ amicæ:nūc ego ſcibo atq; hodie expiar
Quæ capiti quæ uētri opam det quæq; ſuæ rei:quæ ſōno ſtudeat.
Quā libertam fore mihi credā.& quam uenalem hodie experiar.
Facite hodie:ut mihi munera multa huc ab amatoribus cōueniant
Nā niſi penus annuus hodie cōuenit:cras populo proſtituā uos.
Natalē ſcitis mihi eſſe diē hunc:ubi iſti ſunt:quibus uos oculi eſtis.
Quibus uitæ:quibus delitiæ eſtis:quibus ſuauia.mamilla:mellita.
Manipulatim mihi munigeruli facite ante ædis iam hic adſint.
Cur ergo ueſtem.auꝝ atq; ea q̄bus eſt uobis uſui ꝓhibeo?q̄d mihi
Domi niſi malū ueſtra opa ē?hodie ĩprobe uino mō cupidæ eſtis:
Eo uos ueſtros panticeſq; adeo madefacitis cū ego ſim hic ſiccus.
Nunc adeo hoc factū eſt optimū:ut nomine quāq; appellem ſuo.
Ne dictum eſſe actutum ſibi quæpiam ueſtrarum mihi neget.
Aduortite animum cunctæ.principio hedillum tecum ago
Quæ amica es frumentariis
Quibus cunctis montes maximi acerui frumenti ſunt domi
Fac ſis ſit delatum huc mihi frumētum:hunc annum quod ſatis
Mihi etiam familiæ omne ſit meæ:atq; adeo ut frumento affluam
Vt ciuitas nomen mihi commutet:meq; ut prædicet.
Lenone ex ballione regem iaſonem.Cal.audin fulcifer
Quæ loquitur:ſatin magnificus tibi uidetur?Pſe.pol iſte
Atq; ētiam maleficus:ſed tace atq; hanc rem gere.
Le.Aeſchrodora tu quæ amicos tibi habes lenonum æmulos
Lanios qui item ut nos iureiurando malo quærunt rem.audi
Niſi carnaria tria grandia tergoribus onerata:iuberi hodie
Mihi erunt.cras quaſi dircen olim ut memorant duo

Nauus unū nauiter.i.ſolerter & nauare opam.i.ſolerter opam dare hinc ignauus. Nauus quoq; celer ac ſtrenuus a nauiū uelocitate uidet̃ dictus. Ennius lib. *vi*. nauus reptus hō graio pr̃e graius hō rex. & lib *xvi*. nauoꝝ impium ſeruare eſt inſupatum. Plau. in friuolaria. naue agere oportet ꝙ agas nō ductarier. ¶ Male cōciliati. ſubaudi mihi. Quos ego nō diligo. ¶ Niſi ad hoc exēplum. niſi hoc mō quo nūc. ¶ Plagis coſtæ callent. Callū adm iſerūt. Nā a callo callidus eſt inqt Cice. ¶ Flagricibæ. Qui ꝓ cibo flagris cædi hēant. ¶ Clepe. i. furator. nam clepto furor ſignificat. unū cleptis fur. ¶ Harpaga. i. rape. Arpazo. n. græci rapio. ¶ Vt mauellis lupum apud ouis linquere. i. ſatius ducas ouibus cuſtodē lupū dare:q̃ his meretricibus domi cuſtodes. Inde uetus ꝓuerbiū pulcher ouiū cuſtos lupus de illis dictū q̄bus ꝑniciosis iniuncta aliqua cura ſit. ¶ Hanc edictionem: ꝑſcriptionē. ¶ Valide uaria ſint. i. flagris multis uarient̃. ¶ Vt ne piſtromata q̄dē. Periſtromata & pipateſmata: ornaméta ſunt q̄b⁹ ſedilia & dorſa parietū ad mēſam diſcūbentiū exornant̃ ut aulea alti⁹ pēdētia. ¶ Cāpanica: q̄b⁹ cāponoꝝ luxuria primo uſa eſt. ¶ Neq; alexandrina beluata cōſuta tapetia. Quæ ab alexādria deferūt̃ beluis exornata & q̃ uariæ cōſuunt̃. Tapetia. tapes tapetis amphitapes amphitapetis. tapetū tapeti & amphitapetū tapetiū & amphitapetiū. deduci āt ꝑ mutationē lr̄aꝝ ab eo ꝙ ē talpo. i. foueo. alii ab eo ꝙ eſt pato ꝙ ſignat̃ cōculco ꝑpoſtere poſitis lr̄is fieri putauerūt. ¶ Plagigera gn̄a hoīuȝ. Qui eſtis hoīes ad plagas geniti. Quā terginū hᵒ meū. i. loꝝ & ſcutica de tergor aīantis ſcm̄: ſenſus eſt: non erit durius dorſum ueſtrum ad ferendum uerbera: q̃ hoc meū fuerit loꝝ ad uos uerberādū. ¶ Qui urnā hēs. q aquatū mitteris cū urna. ab urinādo. i. mergendo urina dicta: uū & urinatores qui ſub aqua natāt. ¶ Caudicali ꝓficio ꝓuinciæ. i. ꝓpono te oneri ſcindendoꝝ lignoꝝ craſſioꝝ: q̃ codicis nāq; ea noie appellant̃. Iuue. horrida q̄le facit reſidēs in codice pellex. uū codicalis & ꝑ o in au caudicalis. codex caudex ut coda cauda ſorex ſaurex. ploſtrū plauſtrū. ¶ At hæc retūſa eſt: ſecuris inqt obtuſam hẽt aciẽ ut ad ſcidēda ligna nō ſit idonea. ¶ Lecti ſterniator. Lectis ſternēdis ꝑeris. ¶ Tu argētū eluito. tergeto iḡt uaſa argentea. Verſa ꝑſtega. i. ſcobib⁹ purgata. ſtega græce tuguriolū dr̃. ꝑſtega āt ubi ocii cā ſint ſub tecto tm̄. patula reliq̄ pte tā q̃ ſub porticu. uerrēdā ergo eā ꝑtē ait. Pernā callū. ꝑnā petaſonē uocat callū: quē i corpe aīalis lūbū uocitam⁹. Glādiū & ſumē. In captiuis expoſuim⁹. ¶ Mihi rē eē reant̃: Me putēt hr̄e opes rē nāq; ꝓ opib⁹. Hora. nūq̃ rē facies. & rē litē. Cice. ꝓ murena rē ſiue litē dr̄e opȝ. ¶ Cito celebrate. Celebro ab eo ꝙ græci celado fieri oñdit: Hora. cū inqt quē uiꝝ aut heroa lyra uel aeri tibia ſumis celebrare clio. a pidari hymno i latinū uertēs. quo ille κελάδησομεν. inquit. ¶ Pretio ꝓſtinē. emēdo ꝓoccupē. ¶ Vl̄ opire. cū puero dixiſſȝ i ꝑ recordat⁹ adhuc q̄d ſibi domi ꝯſtituēdū ait expecta ¶ In mūdiciis molliciis. q̃ mūdæ eē ſtudetis & molles. ¶ Quæ capiti. i. q̃ libera uelit eē ac uelit honorari. ¶ Quæ uētri. i. q̃ nō curet niſi uētrē mō implere. ¶ Quæq; ſuæ rei. ſuo cōmodo. ¶ Pœnus ānuus: Tm̄ mihi in pœnario cōgerat̃ ut ad annū ſatis ſit. ¶ Populo ꝓſtituā uos: e plebe oīb⁹ uos ꝓſtibulas faciā. ¶ Mamilla melita. mamilla dulcis ut mel. ¶ Manipulati. i. turmati ꝑ ſinglos maniplos. ſūpta a militarib⁹ ordib⁹ trāſlatiōe. ¶ Munigeruli. muneꝝ geſtores. ¶ Quib⁹ ē uobis copia. q̄b⁹ abūdatis. ¶ Vr̄os pātices. Fe. pātices fatui uētres ac ſuilli uētris ptes. ide pāticoſi uētrioſi. ¶ Frumtū hūc ānū. i. ad hūc ānū: ē. n. elipticos dcm̄. Aediliū. iō ur̄ dcā q̄d ædib⁹ exornādis ſatis eē poſſit. Re

Aetatulā
Hypmeter uerſus
Penus annuus.
Mamilla
Manipulatim.
Munigeruli.
Pātices.
Veſtraꝝ ꝓ uſm
Iaſon rex
Dirce.

gem

gem iaſonem q primus lōga naui uſus ē. ℭ Aeſchrodora.a turpib⁹ nomē hr̄e uī muneribꝰ:æſchrō.n.turpe ſigñt & doron donū. ℭ Lanionis.q a laniādis carnibꝰ nomē hn̄t.quas populo uēditanť.dicunť & laniones. ℭ Tergoribus onerata. Tergora uocat ſciſa bifariā aīalia. ℭ Iuſſeritis hodie mihi eē.ſubaudi p uros amatores: ℭ Cras q̄ſi dircē. Lic⁹ rex thebanoꝶ antiopa uxore nictei regis ut Homer⁹ inqt aſopi filia ſpreta dircen duxit antiopiā cōcluſit. Iuppiter ei⁹ amore captus mutatus in ſatyrū eā abſtulit i mōtes ꝓximos cui⁹cōpreſſu natu ſūt Zetus & amphion: qui cū ad ætatē eā ꝑueniſſet ut matris poſſent ulciſci iniurias.multis cōſtipati agricolis lycū occiderūt: dircē tauris alligatā diſcerpſe/

Gnati iouis deuinxere ad taurū.item hodie ſtringam ad carnarium
Id tibi profecto taurus fiet. Cal. nimis ſermone huius
Ira incendor. Pſ. hunccine hic hominem pati colere iuuentutem.
Atticā ubi ſunt: ubi latent: quibus ætas integra eſt q amāt a lenone
Quin cōueniunt: quin una omnes peſte hac populū hunc liberāt.
Sed nimis ſum ſtultus: nimium fui
Indoctus: ne illi audent id facere quibus ut ſeruiant
Suus amor cogit: ſimul prohibet faciant.
Aduerſum eos quod uolunt. Cal. uah tace. Pſe. quid eſt?
Cal. Malemorigerus male facis mihi: cum ſermone huic obſonas.
Pſe. Taceo. Cal. at taceas malo multo q̄ tacere te dicas. Le. tu autem
Xiſtilis fac ut animum aduortas. quoius amatores
Oliuinam domi habent maxumam.
Si mihi non iam huc culleus oliui deportatur
Te ipſam culleo ego cras faciam deportere in pergulam
Ibi tibi adeo lectus dabitur: ubi tu haud ſomnium capias.
Sed ubi uſꝗ ad langorē: tenes quorſum hæc tendant quæ loquor:
En execrato: quæ tibi amicos tot habes tam probe oleo onuſtos
Nunc tua iam eſt hodie & tuorum opera conſeruorum.
Nitidiſſimum caput: aut num ipſe ego pulmento utor magis
Vnctiuſculo: ſed ſcio tu oleū haud magnipendis: uino te deuicis.
Sine modo repræhendam ego cuncta hercle una opera niſi
Quidem hodie tu omnia facis ſceleſta: hæc ut loquor
Tu autem quæ pro capite argentum mihi iā iamꝗ ſæpe numeras
Ea paciſci modo ſcis ſed quæ pacta es: non ſcis ſoluere.
Phœnicium tibi hæc ego loquar: delitiæ ſummatum uirum
Niſi hodie mihi ex fundis tuoꝶ amicoꝶ omne hoc penus adferť.
Cras pœni phœnicio chorio inuiſes pergulam.

Callidorus. Pſeudolus. Ballio. Leno.

PSeudole nō audis quæ hic loquiť? Pſ. audio here eq dem
Atꝗ animū aduorto. Cal. qd mihi es auctor huic ut m ittā
Ne amicā hic meā ꝓſtituat? Pſe. bn̄ curaſſis. liquido es aio
Ego pro me & pro te curabo. iamdiu ego huic bene. & hic mihi

runt ubi dicere cōtabuit de eius no
mine dirce fons emanauit: a quo dir
cei thebani ſunt appellati. ℭ Huic
obſonas.i. obſtrepis ne poſſim qd
dicat accipere. ℭ Xyſtilis. quaſi ab
raſa. xyſtū.n. dicimus locum terſum
iuxta impluuiū apertū. colūnis ſuf/
fultū ut ex uitruuio licet accipere:
& Cicero in bruto cū ambularē in
xyſto inquit. ℭ Oliuinā domi ha/
bent.i. olei copiā ex oliuaꝶ multitu
dine. Inde oliuitā inquit feſtus an/
tiqui dicebāt quū olea cogebať. ut
meſſem quū frumenta: aut uinde//
miam quū uuas. quod uocabulum
potius frequentari debebat q̄ nullū — Xiſtilis.
eius ſignificationis cauſaꝫ habere/ — Oliuinā
mus: quāuis quidā oliuitatē meam
dicant. ℭ Culleus oliui. duo ingt
iunius baſſus cullei modii ſexagin/ — Culleus
ta. ℭ Deportere in pgulā. Pergula — Pergulā
aliquādo topiariū opus ſignificat
columella: ubi de uineis in pgulis
autē inquit ſingulæ denas ampho
ras pæquēt & rurſum: illa.n. pgu/
læ magis q̄ uineæ figurā obtinet. &
pgula breue ambulacrum camera/ — Pulmētū
tūꝗ dictam puto a pgendo. Vlpia/ — Vnctiu/
nus de iudiciis & ubicūꝗ agere uel — ſculo.
conueniri aliquis debeat dutiſſimū
eſt quotquot locis quis nauigat uel
iter faciēs delatus eſt tot locis ſe de/
fendi: at ſi quo cōſiſtit non dico iu
re domicilii: ſed tabernulas pgulā:
horteū: armariū: officinam condu/ — Pergulā
xit ibiꝗ diſtraxit egit defendere ſe
eo loco debebit. idē de his qui deie
cerint uel effuderint: nam & cuꝫ pi
ctor in pgula clypeum uel tabulam
expoſitā habuiſſet eaꝗ excidiſſet: &
tranſeunti dāni quid dediſſet Ser/
uius reſpondit ad exemplum huius
actionis dari oportere actionē. Ita/
ꝗ Propertius ſynecdochicos uide/
ri pōt dixiſſe: Atꝗ aīam i tegetes putrē expirare paternas. Corruit algenti pgula curua foco. Pli. idē pfecta opa ꝓpone bat in pgula trāſeuntibus atꝗ poſt ipſam tabulam latēs uitia q̄ notarenť auſcultabat. ℭ Vſꝗ ad langorē. per elipſim dictū eſt ſubaudiendum habeas. ℭ Execrato.i. obſecres quātū quæas. ℭ Oleo onuſtos. diuites oleo. ℭ Magis un/ctiuſculo. Cōpatiuo & diminutiuo uſus: ut pter ſolitū oſtendat magis unctū. ℭ Vino te deuincis. ebrioſa es. ℭ Oīa facis ſceleſta. uocatiu⁹ eſt ſceleſta. ℭ Sūmatū uirum.i. primoꝶ. ſūmates.n. dicunť ut optimates. ℭ Cras pœni pœni/cio.i. tu corio pœnicio quod & phœnicium dicimus. Inuiſes pgulā de qua ſupra dictum pœni. quia id ob pœnum.

Vid mihi es autor? Quid me factuꝶ cōſulis. ℭ Liqdo. Trāqllo & qeto. ℭ In rē qđ ſit ꝓuortaris. Vt aīum ad — BERN.
q ea poti⁹ applices q̄ tibi utilia ſint futura q̄ qcq̄ feras iniquo aio. ℭ Stulte. icōſiderate & temere. ℭ Vna mātā. — SARA.
Loqť callidorus: ab eo.n. qđ ē maneo fecit māto. ℭ Inanilog⁹. Inanis locutor: qa uerba nō pecunias dabat. — VENE.

Volumus.& amicitia eſt antiqua mittam hodie huic ſuo die natali
Malam rem magnã & maturã.Cal.quid opus eſt?Pſe.potin aliã rẽ
Vt cures.Cal.at.Pſe.bat.Cal.crucior.Pſe.cor dura.
Cal.Nõ poſſũ.Pſe.fac poſſis.Cal.quonã pacto poſſiʒ uicere aĩum
Pſe.In rem quod ſit præuortaris.quã rẽ aduerſo animo auſcultes
Cal.Nugæ iſta hæc ſunt:non iucundum eſt niſi amans facit
Stulte.Pſeu.pergin?Cal.o pſeudole mi ſine ſim nihili
Pſe.Mitte me ſis.Cal.ſino.Pſ.modo ego aberã.Cal.mane mane iã
Vt uoles me eẽ:ita ero. Pſ.nũc tũ ſapis.Bal.it dies ego mihi ceſſo
I præ puere.Cal.heus abiit.quin reuocas?Pſ.qd ꝓperas? placide
Cal.At priuſquã abeat:quod hoc malum tã placidus puere hodie
Pſ.Nate heus:hodie nate:tibi ego dico.heus hodie nate: redi &
Reſpice ad nos.tã & ſi occupatus.moramur: mane.ſunt cõloqui
Qui uolunt te.Bal.quid hoc eſt?quis eſt qui moram occupato
Moleſtam obtulit?Pſe.qui tibi ſoſpitalis fuit.Bal.mortuus eſt
Qui fuit:qui eſt uiuus eſt.Pſe.nimis ſuperbe.Bal.nimis moleſtus.
Cal.Reprehende hominẽ adſequere.Bal.i puere.Pſe.accedam⁹ hac
Obuiam.Bal.iuppiter te perdat quiſquis es.Pſe.te uolo
Bal.At uos ego ambos.uorte hac te puere.Pſe. nõ licet cõloq te?
Bal.At mihi non lubet.Cal.ſin tuam eſt quippiam in rem
Bal.Licet ne obſecro uiuere an non licet. Cal.uah.mãta.Pſ.omitte
Cal.Ballio audi.Bal.ſurdus ſum profecto inanilogus es. Cal.dedi.
Dum fuit.Bal.non peto quod dediſti?Cal.dabo quando erit.
Bal.Ducito qñ habebis.Cal.heu heu q̃ ego malis perdidi modis
Quod tibi detuli & quod dedi.Bal.mortua uerba nunc
Facis.ſtultus es.rem actam agis.Pſe.noſce ſaltem hunc quis eſt.
Bal.Iamdiu ſcio qui fuit.nunc qui eſtis ipſus ſciat.ambula tu
Pſe.Potin ut ſemel modo ballio hunc cum lucro reſpicias?
Bal.Reſpiciam iſtoc precio.nam ſi ſacrificem ſummo ioui
Atqꝫ in manibus exta teneam ut porriciam interea loci
Si lucri quid detur:potius rem diuinam deſeram.
Pſ.Non potes pietati obſiſti huic ut res ſunt cæteræ
Deos quidẽ quod maxume æquum eſt metuere:eos minimi facit
Bal.Cõpellabo.ſalue multũ ſerue athenis peſſume.Pſ. di te deæqꝫ
Ament uel huius arbitratu uel meo:uel ſi dignus alio pacto
Neqꝫ ament neqꝫ faciant bene.Bal.quid agitur callidore?
Pſe.Amatur atqꝫ egetur acriter.Bal.miſereat ſi familiã alere poſſim
Miſericordia.Pſe.eia ſcimus nos quidem te qualis ſis:ne prædices:
Sed ſcin qd nos uolumus?Ba.pol ego ꝓbe modo ut male ſit mihi
Pſ.Et id & hoc qd' te reuocamus:quæſo aĩum aduorte. Bal. audio
Atqꝫ in pauca ut occupatus nunc ſum confer quid uelis.
Pſ.Heu pudet quod tibi promiſit:quãq̃ id promiſit dare
Quia tibi minas uiginti pro amica etiam non dedit.
Bal.Nimio id quod pudet facilius fertur:q̃ illud quod piget.
Non dediſſetis tum pudet.me quia non accepi piget.
Pſe.At dabit parabit aliquid hos dies:manta modo.
Nam hic id metuit:ne illam uendas ob ſimultatem ſuam.

Bal.Fuit

¶ Porriciã.ẽ porricere porro.i.ual de iacere uerbũ ĩ ſacrificiis uſurpatũ. Vir.Di qb⁹ imperiũ ẽ pelagi quoꝝ æquora curro uobis lætus ego hoc cãdẽtẽ ĩ littore Tuaꝝ cõſtituam añ aras uoti reus:extaqꝫ ſalſos porriciã ĩfluct⁹. Quãq̃ id ꝓmiſit die.corri go q̃q̃ id ꝓmiſit dare. ¶ Quod pu det facili⁹ fert̃.Nã pudet ad uerecũ diã:piget ad iacturã ptinet. ¶ Si multatẽ iurgiũ.cõtẽtionẽ. ¶ Inue nires tuũ.addo ſyllabã & lego mu tuũ.& ubi hẽs legebat̃ lego hẽres. ¶ Quin nomẽ quoqꝫ interiit mu tuũ.Nã lege uetitũ fuerat ut ĩfra de clarat̃ ne qs pecuniã mutuaret ultra ſtatutã ſũmã. ¶ Poſtq̃ iſti a menſa. ¶ Eos q̃ppe dicit q legẽ ſanciuerãt

Soſpi-talis.

de mutuãdis pecuniis q incõmoda aliena nihil morant̃ diuitiis & opi bus affluẽtes:& eſt cõtinuat⁹ ſermo cũ ſubſeq̃nti eme die cæca hercle oli uũ.Nã obiter loqt̃ callidorus:ſua det leno quo pacto callidorus quã nec mutuo nec fœnore poterat ſit iuẽturus pecuniã. ¶ Eme die cæca

Manta. Inani-logus.

illud arbitror Plau. dixiſſe qd' nr̃is quoqꝫ tpib⁹ in ore oĩum uulgatiſſi mũ eſt:ut.ſ.emeret oliuũ ad aliqd' ſo lutõis terminũ:illudqꝫ ſtati uẽderet pñti numerata pecunia : oculata.n. die ꝓ pñti die poſitũ eſt. ¶ Quina

Agis rẽ actam.

uicenaria.cẽtũ. ¶ Inanis cædes.me lius cædis. ¶ Apud nouercã q̃rere In caſſũ lamẽtaris quaſi ꝙ nõ ma gis referãt ei⁹ uerba apud lenonẽ q̃ priuigni q̃rellæ apud nouercã:dcm̃

Poriiciã exta.

aũt de uouerca iocoſo morſu repcu tit pſeudolus. ¶ Lactib⁹: de lactib⁹ dictũ alibi. ¶ Nolo uictimas.Loqt̃

Obſiſti.

balio. Ac minis me extis. Agninis extis legẽdũ ẽ.Nã ſubdit ille accerſe agnos:uel forte ac minis dixit ſe pla cari.i.pecuniis. Sed ille:ac nimis ꝓ agninis ĩtellexerit q qdẽ eẽt ioc⁹ma ximus ¶ Propera:ꝓſequit̃ callido

Egetur.

rus. ¶ Extra portã metiã . Prius le gebat̃ mi ẽt ſed recti⁹ metiã portã legẽdũ: de qua mẽtio ĩ caſſina habi ta:ubi loqt̃ chalin⁹ ſeruus ille æde pol ardẽtẽ te uider̃ extra portã me tiã ecaſtor uellet. Buſcirape. buſta rapiẽs. ¶ Sociſraude.ſociũ defrau dãs. ¶ Legirupa. Corruptor legũ. ¶ Bõbax.ĩteriectio irridẽtis. ¶ Sũ

Pudet. Piget. Manta.

me.q̃ſi ad ſũmũ & pro ultio ſtatu to die ad argẽtũ.ſ. dinumerãdum. Admœnire.mœnib⁹munire hoc ẽ fallaciis & meis ĩſidiis circũualer̃.

¶ Poſtq̃

Bal.Fuit occaſio ſi uellet iampridem argentum ut daret.
Cal.Quid ſi non habui.Bal.iā haberes:inuenires mutuum.
Ad daniſtam deuenires:adderes fœnuſculum:ſurripuiſſes
Patri.Pſe.ſurriperet hic patri audaciſſime:non periculum.
Eſt ne quid recte monſtres?Bal.non lenonium eſt.
Cal.Egon patri ſurripere poſſim quicq̄ cauto ſeni
Atq; adeo ſi facere poſſem:pietas prohibet.Bal.audio
Pietatem ergo iſtam amplexator noctu pro phœniceo
Sed cum pietate amori uideo tuo præuortere:omnes tibi
Patres ſunt.nullus eſt tibi quem roges mutuum argentum
Cal.Qui nomen quoq; iam interit mutuum.
Bal.Heus tu poſtquam hercle iſti a menſa ſurgunt ſaturi poti:
Qui ſuum repetunt:alienum reddunt natomemini
Ab alienis cautiores ſunt.nec reddant alteri
Cal.Nimis miſer ſum nummum nuſq̄ reperire argenti queo
Ita miſer & amore pereo & inopia argentaria.Bal.eme die
Cæca hercle oliuum.id uendito oculata die iam hercle uel
Ducentæ fieri poſſunt præſentes minæ.Cal.perii an nun tum
Lex me perdit.Bal.qui.Cal.quina uicenaria metuunt credere oēs.
Bal.Eadem eſt mihi lex metuo credere.Pſe.credere autem
Eho an pœnitet te quando hic fuerit uſui?Bal.non eſt iuſtus
Quiſquā amator:niſi qui perpetuat data:detq; uſq; quando
Nihil ſit ſimul amare:deſinat.Cal.nihil ne temet miſeret?
Bal.Inanis cedes.dicta non ſonāt:atq; ego te uiuum ſaluūq; uellē:
Pſ.Eho an iā mortuus eſt.Ba.illico uixit amator:ubi lenoni placet.
Semper tu ad me cum argentata accedito querimonia.
Nam iſtuc quod nunc clamitare non eſſe argentum tibi
Apud nouercam querere.Pſ.eho nūq̄ tu huius nupſiſti patri?
Bal.Di melius faciant.Pſ.fac hoc:quod te rogamus ballio
Mea fide ſi iſti formidas credere:ego in hoc triduo
Aut terra aut mari alicunde euoluam id argentum tibi.
Bal.Tibi ego credam?Pſ.cur.nō?Bal.quia pol qua opa credaʒ tibi
Vna opera alligem fugitiuam canem agninis lactibus.
Cal.Siccine mihi abſte bene merenti male refertur gratia?
Bal.Quid nunc uis?Cal.ut operiare hos ſex dies ſaltem modo
Ne illam uendas neu perdas ne hominem amantem.Bal.bono
Animo es uel ſex opperibor menſes.Cal.euge homo
Lepidiſſime.Bal.immo uin etiam te faciā ex læto lætantem magis?
Cal.Quid iam?Bal.quia enim non uenalem habeo phœnicium.
Cal.Non habes?Bal.non hercle uero.Cal.pſeudole accerſi hoſtias
Victimas:lanios:ut ego huic ſacruficem ſummo ioui.
Nam hic mihi nunc eſt multo potior iuppiter.inquam iuppiter
Bal.Nolo uictimas:agninis me extis placari uolo.Cal.propera
Quid ſtas accerſe agnos:audin quid ait iuppiter?Pſe.iam hic ero
Verum extra portam metiam currenduſt prius.Cal.quid eo?
Pſe.Lanios inde accerſam duos cum tintinabulis:eadem duo
Greges uirgarum inde ulmearum adegero:ut hodie

VALLa

PSeudole non audis:facta phœnicii mētione iā diu/tius callidorus & pſeudo/lus ſe cōtinere nō q̄unt qn ballionē inuadant iurgiis contumeliiſq; ob/ruāt. ℭ Quid mihi es autor.qd ſua des faciā. ℭ Bn̄ curaſſis. curaueris. ℭ Liqdo es aio.es iperatiuus mo/dus.liqdo aio nihil admoduʒ me/tuēte. At. bat.pſeudolus bat rn̄det callidoro.quaſi nō recte ſentiēti cū a principio at uideret plura iniūctu rus nō ſinit ut plura loquat. ℭ In rē quod ſit p̄uortaris. Conuerte te ad id quod utile eſt ac id primū ca/pias ut ea res animo aduerſetur tuo ita animū uinces:ideſt animi cupi/ditatē. ℭ Ego mihi ceſſo.i. in dam num meū. Nā ſuo natali die ſupra dixit ballio ſe uelle bene habere.

Fœnu/ſculum.

Vie cæca Die ocu lata

ℭ Quid ꝑperas placide.interpun/ctim legendū eſt.hæc enim ballioni dicuntur.ut ſit qd properas ballio. cunq; is obaudieret addit placide. hoc eſt clementer qcquid facis faci/to quo nos queas audire. ℭ Pue/re hodie. cū adhuc ꝑperaret ballio puer uult conſiſtere ballionis quo ballio quoq; conſiſtat:ideo ait pue re.pro o puer.ſubaudi cōſiſtito ite/ratq; pſeudolus. ℭ Nate heus ho/die nate:& quæ ſecuntur.omnia.n. eo tendunt ut in itinere pſiſtat bal/lio. ℭ Soſpitalis fuit.i. qui attulit cōmodū. ℭ Adſeq̄re.icede inquit & ſequere hominem contumeliis. ℭ Sin tuam eſt quippiā in rem.ſi tuæ ceſſurum utilitati. ℭ Manta.i. mane obmātas.Liuius andronicus in odiſſea cum ait in pillum deue/nies aut ibi obmātās ſignificat ob manens:ſed ea ſignificatione qua ſæpe fieri dicitur:id enim eſt mātare. ℭ In anilogus ·s.i. iania loq̄ris q̄ in rem meā nō ſint.cōpoſitū ex græco latinoq;. Inanis latinum lo/gos græcū quæ dicit oratio. ℭ Rē actā agis.quæ præterit redordiris. ℭ Nūc qui eſt is ipſus ſciat. ordo ē nunc is ſciat ipſus qui eſt. ſenſus eſt noui cū dabat mihi pecuniā nunc ipſe ſe nouerit qui ſit.mihi curæ ſci re non eſt. ℭ Ambula tu.ad puerū hæc uerba. ℭ Egetur acriter. hæc impſonaliter oīa dicta ſunt. ℭ Ego ꝑpe modū.ſubaudi ſcio.nimis ing̃ ſcio. ℭ In pauca confer quid uelis. paucis abſolue quæ loqui uelis. ℭ Promiſit dare,pollicit⁹ ē ꝑ ami/

Vicena/ria.

Perpe/tuat.

Ad litationem huic ſuppetat ſatius ioui in malam crucem.
Cal. Iſtic abit iuppiter lenonius? ex tua re non eſt ut ego emoriar:
Pſ. Qui dum? Cal. ego dicã tibi quia ædepol dũ ego uiuus uiuã
Nunquam eris frugi bonæ. Pſ. ex tua re non eſt ut ego emoriar.
Cal. Qui dum? Pſ. ſic quia ſi ego emortuus ſim: athenis te ſit
Nemo nequior. Cal. dic mihi obſecro uerum hercle ſerio hoc
Quod te rogo eſt non habes uenalem amicã tu meã phœniciũ?
Bal. Non ædepol habeo profecto: nam iampridem uendidi
Cal. Quomodo? Bal. ſine ornamentis cum inteſtinis omnibus
Cal. Meam tu amicam uendidiſti? Bal. ualde uiginti minis
Cal. Viginti minis? Bal. utrum uis uel quater quinis minis
Militi macedonico etiam quindecim habeo minas
Cal. Quid ego ex te audio? Bal. amicam tuam eſſe factã argenteã.
Cal. Cur id auſus facere? Bal. libuit: mea fuit. Cal. eo pſeudole
I gladium adfer. Pſeu: quid opus gladio? Cal. qui hunc
Occidam atq; me. Pſeu. quin tu te occides potius: nam hũc fames
Iam occiderit. Cal. quid ais quantum terra tegit hominum
Periuriſſime. iuraſtin te illam nulli uenditurum niſi mihi?
Bal. Fateor. Cal. nempe conceptis uerbis. Bal. etiam conſulis quoq;
Cal. Periurauiſti ſceleſte. Bal. at argentum intro cõdidi ego ſceleſtus
Nunc argentum promere poſſum domo. tu qui ſis iſtoc genere
Gnatus nummũ non habes. Cal. pſeudole adſiſte altrinſecus atq;
Onera hunc maledictis. Pſeu. licet nunquã ad prætorẽ atq; curſim
Curram: lite utar manu. Cal. ingere mala multa. Pſeu. iam ego
Te differam dictis meis impudice. Bal. ita eſt. Pſeu. ſceleſte.
Bal. Dicis uera. Pſeu. uerbero. Bal. quippini. Cal. buſtirape.
Bal. Certe. Cal. fulcifer. Bal. factum optume. Cal. ſocifraude
Bal. Sunt mea hæc iſta. Pſeu. parricida. Bal. perge tu. Pſeu. ſacrilege
Bal. Fateor. Cal. periure. Bal. uetera uaticinamini. Cal. legirupa
Bal. Valide. Pſeu. pernicies adoleſcentum. Bal. acerrime. Cal. fur.
Bal. Babae. Pſeu. fugitiue. Bal. bombax. Cal. fraus populi.
Bal. Planiſſume. Pſe. fraudulente. Cal. impure leno. Pſe. cenum.
Bal. Cantores probos. Cal. uerberauiſti patrem atq; matrem.
Bal. Atq; occidi quoq; potiuſq̃ cibũ perhiberẽ. nũ peccaui quippiã
Pſe. In pertuſum ingerimus dicta dolium: operam ludimus.
Bal. Nunquid aliud etiam uoltis dicere? Cal. ecqui te pudet.
Bal. Te amatorem inuentum eſſe inanem quaſi caſſam nucem.
Sed quãq̃ multa mala quæ in me dicta dixiſti mihi
Niſi mihi attulerit miles quinq;: quas debet minas
Sicut hæc eſt præſtituta ſumme argento dies
Si is non aderit: poſſe opinor facere officium meum.
Cal. Quid id eſt? Bal. ſi tu argentum attuleris cum illo perdiderim
Fidem hoc meum eſt officium ego operæ ſi ſit plus
Tecũ loquar: ſed ſine argẽto fruſtra eſt. q; me tui miſereri poſtulas
Hæc mea eſt ſententia? ut hinc porro quid agas conſulas
Cal. Iam ne abis. Bal. negocii ſum plenus. Pſe. paulopoſt magis.
Illi homo meus eſt niſi omnes di me atq; homines deſerunt.

Exoſſabo

ca pecuniã. ℭ Id qđ pudet. q̃a ad fa mã ptinet. ℭ Quã illud qđ piget. q̃a reſpicit rẽ. Mãta mõ. iteratiuũ ẽ a maneo. nã mãtare ſæpe manere ẽ. Adderes fœnuſculũ fœn⁹ fœn ori adiũgeres. ℭ Nõ lenonis eſt: nõ pti net ad lenonẽ recte mõſtrare. Audio. Ironice ſatis & uultuoſe legẽdũ eſt ac cũ ſtomaco. ℭ Ne credant alteri. ne cuiq̃ q̃cq̃ cõmitant. ℭ Eme die cæca hercle oliuũ: id uẽdito ocu lata. hoc ꝓuerbialiter dictũ ut hoies oporteat emere uili: qđ caro uẽdãt pretio. Cæca nãq; dies hoĩes notat cæcos. i. parũ pſpicientes: occulatũ aũt diẽ ubi multũ intueant. ℭ Lex me pdit: uẽ autẽ lex lata ut ſi cuipiã crederent ſupra uigintiquinq; minas redhibitio nulla eſſet: nec debitor deberet q̃cquã. ℭ Eadẽ eſt mihi lex. ait leno eadẽ lex pro me facit ut tibi credere mihi nõ libeat. Per petuat data. qua uſus dãdi rõne: ea utatur ꝑpetua. ℭ Inanis icedes. uacuus ibis ℭ Apud nouercã lamen taris: apud nouercã. i. apud me qui tãq̃ nouerca ſum tibi. ℭ Tu huius nupſiſti patri. ſubaudi ut callidori fueris nouerca. ℭ Dii melius faciãt ſubaudi q̃ ut nupſerim huius pri. ℭ Qua opa credã tibi. quo tibi credam mõ. ℭ Vna opa. eodẽ modo. ℭ Alligẽ fugitiuã canẽ agninis lactibus. q̃a lactes ſtatim deuoratura: q̃ i ranea ſint lactes ſupra memora uimus: ac ſi dicat q̃uo tibi crediderim quicquã cui ab hæris fides nulla. ℭ Pſeudole accerſi hoſtias. poſtea q̃ igt callidor⁹ phœniciũ uenalis nõ ẽ accerſi hoſtias uictimaſq;. i. ſacrificiemus ob ea quæ interpræ trauimus. Victimas dicimus a uincendis hoſtib⁹: nã hoſtibus a uictis hoſtia nomẽ habet inqt Oui. ℭ Lanios: q̃ imolent. ℭ Huic ſacruficẽ. ſubaudi balloni. ℭ Sũmo ioui. qui mihi pro ſũmo ioue ẽ. ℭ Ac nimis me extis placari uolo. nolo inqt mi hi honorẽ hoſtiaꝝ & uictimaꝝ ut mactẽt: ſ; i uſus meos uolo. Duo greges: duos dicit ut ſæpe ſupra. ℭ Greges uirgaꝝ. i. lectores q̃ te uirgis cædant. ℭ Adegero cõpulero. ℭ Ad litationẽ. ad ĩpetrabile ſacrificiũ. nã id litare eſt. ℭ Ex tua re. de tua utilitate. ℭ Cũ inteſtinis oĩbus. hoc irriſorie & pinde ꝓnunciatiõe adiuuãdũ eſt. ℭ Aſſiſte altrinſecus. ab altera pte cõſiſte. ℭ Lite utar manu. loco

Frugi bonæ. Negor. Cõcæptis uerbis. Altrinſecus. Differã. Buſtirape. A.l. Socioſtraude. Legirupa. Bõbax. Pertuſũ. Caſſam nucem.

Exoſſabo ego illum ſimiliter itidem ut murenam coquus
Sed nunc callidore operam mihi te uolo dare. Cal. ec
Quid imperas? Pſe. hoc ego oppidum admœnire ut hodie capiatᷣ.
Volo: ad eam rem uſuſt hominem aſtutum. doctũ. ſcitũ & callidũ
Qui imperata hæc facta reddat. non qui uigilans dormiat.
Cal. Cedo mihi quid eſt facturus? Pſe. tempori ego faxo ſcies.
Nolo bis iterare ſat ſic longæ fiunt fabulæ. Cal. optumum:
Atq; æquiſſimum oras. Pſe. propera adi ac hominem cito
Pauci ex multis ſunt amici homini qui certi ſient.
Cal. Ego ſcio iſtuc. Pſe. ergo utrinq; tibi nunc delectum para:
Ex multis exquire illis unum: qui certus ſiet.
Cal. Iã hoc faxo aderit. Pſe. poti ut abeas. Cal. tibi morã dictis creas

Pſeudolus.

POſtq̃ illic hinc abiit: tuaſtas ſolus Pſeudolus.
Quid nunc acturus: poſtq̃ herili filio largitus dictis
Dapſilis ubi ſunt ea: cui neq; parata gutta certi conſilii:
Neq; adeo argenti. neq; nunc quid faciam ſcio: neq; exordiri
Primum: unde accipias habeas neq; ad detexundam tellam
Certos terminos: ſed quaſi poeta: fabulas cum cœpit: ſibi
Quærit quod nuſquã eſt gentium reperit tamen: facit illud
Veriſimile quod mendaciũ eſt: nunc ego poeta fiã uiginti minæ
Quæ nuſq̃ nunc ſunt inueniam tamen.
Atq; ego huic iampridem me daturũ dixeram: at uolui incipere
Tragulã in noſtrũ: ſenẽ uerũ is neſcio quo pacto præſens it prius
Sed cõprimenda eſt mihi uox atq; oratio: herũ eccum uideo huc
Simonem una ſimul cum ſuo uicino caliphone incedere.
Ex hoc ſepulchro uetere uiginti minas effodiam ego hodie:
Quas dẽ herili filio: nũc huc concedam: ut horũ ſermonem legã.

Simo. Calipho. Senes duo. Pſeu. ſeruus.

SI de dãnoſis aut de amatoribus dictator fiat nunc athenis
Atticis: nemo antecedat filio credo meo: ita nunc p urbem
Solus ſermo eſt omnibus: eũ uelle amicã liberare & q̃rere
Argentum ad eam rem: hoc mihi renunciant: atq; id iam
Pridẽ ſenſi: & ſubolet mihi. Pſe. occiſa eſt hæc res. heret hoc nego/
Quin cõmeatũ uolui argentariũ proficiſci: ibi nunc oppido (ciũ
Oppoſita obſtacula: p̃ſenſit: nihil eſt p̃dæ p̃datoribus. Ca. homines
Qui geſtant quiq; auſcultant crimina ſi meo arbitratu
Liceat omnes pendeant geſtores linguis: auditores auribus
Nam iſta quæ tibi renunciantur filium te uelle amantem

nu: loco litis ego uerberabo. Quippini. negligentii uox eſt. ℭ Buſtrape. q ex buſto rapis mortuos. ℭ Babæ. hoc aduerbiũ græcũ ẽ quo nos p interiectione utimur negligentis. ℭ Bombax. iteriectio quo negligẽtis. ℭ In pertuſum. duæ ſunt ptes ſenſus eſt nos in doliũ perforatum dicta igerimus. ℭ Operã ludim⁹. i. nihil agimus. ℭ Quaſi caſſam nucẽ. i. inanẽ. ab eo qđ eſt careo carui caſſum. ℭ Sicut hæc ẽ p̄ſtituta. ordo ẽ ſicut hæc dies p̄ſtituta. i. ordinata. ℭ Tui mifereri poſtulas. ut me cõmiſeratione erga te putes cõmoueri. ℭ Vt murenã coqu⁹. hoc in amphytrione dictũ. ℭ Nõ q uigilãs dormiat. hoc puerbiũ ſumptũ eſt a cepione q pararenchus eſt appellatus nõ oib⁹ dormio. is nãq; ſe dormire ſimulabat quo uxor ipune mœcharetᷣ: eiuſq; meminit Lucilius. Iuue. quoq;. Doctus & ad calicem uigilãti ſtertere naſo. ℭ Quid es facturus. quid conſtitueris inquit facere me admone. ℭ Qui certi ſient. Qui ſtabiles amici. ℭ Faxo aderit. faciam præſto erit. ℭ Potin ut abeas. poſſibile eſt ut diſcedas.

POſtq̃ illic. Nũc cogitabũd⁹ pſeudolus adſtat dubiuſq; qd rez gerat ut pollicitã callidoro opam p̄ſtet. ℭ Dictis dapſilis. largis & liberalib⁹: inde dapſiles epulæ dicunᷣ magnifico & liberali apparatu paratæ. ℭ Tragulã. Telum falaciaz. ℭ Legam. Colligam.

POſtq̃ illic hic abiit. Pſeudolus ſecũ cogitat q̃uo aliquẽ argento poſſit iteruertere.

ℭ Dcis dapſis. larg⁹ pſuſus uerbis. ab eo qđ græci dapto dicũt. i. comœdo: uñ ẽt dapes dcẽ. ℭ Detexũdã: ualde texũdã. ℭ Volui icipe tragulã. i. ordiri iactũ a traiciẽdo trangula. Ex hoc ſepulchro ueterᷣ. i. ſiñ decrepito pximo ut ſepeliatᷣ. ℭ Sermonem legam. Auribus concipiã.

SI de dãnoſis. ſuboluerat iã ſimoni callidori pr̃i filiũ amare lenonis fidicinã: pecuniãq; uñcũq; q̃rere p muliere ſibi uẽdicãda. Dictator. magr̃ populi dicebatᷣ i quẽ ſũmũ erat ius: ſũmus erat magr̃at⁹ in urbe cui⁹ dcõ pebãt oẽs: hicq; cæteros creabat magr̃at⁹. ℭ Quin cõmeatum uolui. Trãſlatio ab his ſumpta qui cum commeat⁹ & ad uictũ neceſſaria depor/

Exoſſabo. A. I. Similter. Admœnire. Vſus eſt hominẽ

Amici certi pauci ſunt & rari.

Tragulã BERN. SARA. VENE.

VALLa

Dictator. BERN. SARA. VENE.

Argento circunducere:forſitan ea tibi dicta ſunt mendacia:
Sed ſi ea uera ſunt ut nunc eſt maxime:quid mirum fecit.
Quid nonum:adoleſcens homo:ſi amat ſi amicam liberat.
Pſe.Lepidū ſenem.Si.uetus nolo faciat.Cal.at enim ne quicꝗ uis
Vel tu ne faceres tale in adoleſcentia probum patrem eſſe oportet
Qui gnatū ſuum eſſe probiorem quam ipſus fuerit poſtulet.
Nam tu quod damni:& quod feciſti flagitii?populo uiritim
Potuiſ diſpartirier:id ne tu mirari ſi patriſſat filius?
Pſe.ωʒ ευ ꝗ pauci eſtis homines:cōmodiorem
Ille eſſe patrē:eſſet ut æquior filio.Si.ſi quis hic loquitur
Meus hic eſt quidem ſeruos pſeudolus.hic mihi corrumpit filium
Scelerū caput hic dux.hic ille ē pædagogus hūc ego cupio excru/
Cal.Iā iſtæc īſipientia irā in prōptu gerere quāto ſatius eſt (ciari
Adire blandis uerbis:atqꝫ exquirere ſint illa nec ne ſint quæ tibi
Renūciantᷣ:bonus aīus ī mala re dimidiū ē mali.Si.tibi auſcultabo
Pſe.Igitur ad te ſpeudole orationem tibi para aduerſum ſenem
Herum.ſalutato primum:ut æquō eſt:poſtea ſi qd ſuperſit uicinos
Impartio.Si.ſalue quid agitur?Pſe.ſtatur hic ad hunc modum
Si.Statum uide homini callipho quaſi baſilicum.Cal.bene
Confidenterqꝫ adſtitiſſe intellige.Pſe.decet innocens
Qui ſit atqꝫ innoxius.ſeruū ſuperbū eſſe apud herū potiſſimum
Cal.Sunt quæ te uolumus percontari quæ quaſi per nebulam
Noſmet ſcimus:atqꝫ audiuimus.Si.conficiet iam te hic
Verbis ut tu cenſeas non pſeudolū:ſed ſocratem tecum loqui
Pſe.Ita eſt:iampridem tu me ſpernis:ſentio.paruam eſſe
Apud te mihi fidem eſſe intelligo
Cupis me eſſe neꝗ:tamen ero frugi bonæ
Si.Fac ſis uacuas pſeudole ædis aurium:mea ut migrare dicta
Poſſint quo uolo.Pſe.age loquere quid uis tametſi tibi ſuccenſeo
Si.Mihi domino ſeruos tu ſuccēſes?Pſe.iā tibi mirum id uidetur?
Si.Hercle qui ut tu prædicas.cauendū mihi abs te irato
Atqꝫ alio tu modo me uerberare:atqꝫ ego te ſoleo cogitas?
Quid cenſes?Ca.ædepol merito eſſe iratum arbitror
Cum apud te parum ſtet fides.Si.iam ſic ſino
Iratus ſit ego ne quid noceat cauero
Sed qd ais?quid hoc quod te rogo.Pſe.ſi quid uis roga
Quod ſcibo.delphis reſponſum dicito.Si.auorte
Ergo animum.& fac ſis promiſſi memor.Pſe.quid ais
Si.Ecquam ſcis filium tibicinam meum amare?negar meā eſt
Liberare quam uelit Pſe.ceuton kaito ito negari
Si.Ecquas uiginti minas per ſicophantiā atqꝫ perdoctos dolos
Paritas ut a me auferas.Pſe.abs te ego auferam
Si.Ita quas meo gnato des qui amicam liberet fatere
Pſe.Dycai toina chaytorionai fatetur
Si.Dixin caliphon dudum tibi.Cal.memini.Si.cur hæc
Tu ubi reſciuiſti illico cælata me ſunt cur nō reſciui?Pſe.eloquar:
Quia nolebam te memorem prægigni malum

Circun/ducere. tant in exercitū in inſidias hoſtium incidunt. ℭ Homines qui geſtant crimina.Ideſt qui referunt aliorum errata. ℭ Viritim populi potuit di/ſpartirier.Denotat magnitudinem flagitioꝝ magis. ωʒ ευ:exclamā/tis eſt o iuppiter:& ſermonē damus hūc ſpeudolo. ℭ Quā pauci eſtis. Qui uere dicantur hoīes. ℭ Cōmodiorē illic eſſe patrē. Lego illunc & ſubaudiēdū decet. ℭ Quid cenſes. Potius uerba ſunt ipſius Simonis ad caliphonē ꝗ ſpeudoli. ℭ Aede/pol merito eē iratū.Loquiᷣ calipho non ſimo. ℭ Iam ſic ſino. Loquiᷣ ſimo nō pſeudolus.Ita illud auor/te: ergo aīum damus Simoni non pſeudolo:oīa iſta errata & alia mul/ta diſpoſuimus ne lectorem moren/tur:uerſiculos aūt ſubſequētes mu/tilos:ſic ſemiuiuos relinquimus ab omni ītellectu penitus abhorrētes. ℭ Prægigni malū. Prænūciari tibi quod moleſtū foret. ℭ Immo ma/xime.potius loquiᷣ ſimo ꝗ ſpeudo/lus. ℭ Dieculæ. Senſus eſt uni⁹ tm̄ diei mihi abs te īminebat malū:a fi/lio autē maius aderat & impende/bat. ℭ Si nō abſtuleris.Lege abſtu/lerit:& loquitur calipho nō ſimo. ℭ Graphicū.Pictorem & q multas facies formare ſciat:& ꝑpea aſtutuʒ hoīem intelligimus. ℭ Agathocli. De quo ſuperius mentio facta fuit. ℭ Dabo inique.Si uolum⁹ ſermo/monē dare chaliphoni legamus in/quie.i.dicito te.ſ.pecuniā daturuʒ: uel legamus:dabo inquā:& ſermo erit Simoni accōmodatus. ℭ Iiſce. Scilicet ſpeudolus leno,& callido/rus. ℭ Stilis ulmeis cōſcribito.Fla/gris & uirgis cædito. Indice.Palā ꝑfer. ℭ Opā dico:ſtatuo do: ab eo qđ dico,as. ℭ Suſpitio ē mihi.Ad ſpectatores loquiᷣ. ℭ Cōcenturio. Cōgrego:cōuoco,ordino: tractū a centuriis ordinādis. ℭ Tibicē uos interea.Videᷣ mos fuiſſe cū e ſcæna aliqs ſe ſubduxiſſʒ quoad aliis aduē/tarit tibicen interea perflaret tibias. ℭ Cluāt.ſint alias cluere ꝑ certare.

Bonus aīus in mala re dimidiū eſt mali.

Viritim.

Frugi bonæ.

VALLa Paritas.

ſ I de dānoſis.dū ſimo cū caliphōe filii ſui callidori q̄/riᷣ iterperantiā amoris iter/uenit pſeudolus q polliceᷣ ſe effe/ctuꝝ ut uiginti minas dinumeret ꝑ liberanda amica callidori. Ait ergo ſimo primū ſi oportuerit de eis q dānū faciant maioribuſqꝫ amatori/bus eum

Herum:ut ſeruos criminaret apud herum. Si. iuberes hunc
Præcipitem in piſtrinũ trahi? Cal. nunquid peccatum eſt ſimo
Si. Immo maxime deſiſte recte ego meam rem ſapio calipho.
Pſe. Peccata mea ſunt animum aduorte: nunc iam
Qua propter te expertem amoris nati habuerim
Piſtrinum incundum ſcibam: ſi id ſaxem mihi.
Si. Non a me ſcibas piſtrinum ineundum tibi
Cum ea muſſitabas? Pſe. ſcibam. Si. cur non dictum eſt mihi?
Pſe. Quia aliud malum aderat: iſtuc aberat longius
Illud erat præſens: huic erat dieculæ.
Si. Quid nunc agetis. nam hinc quidem a me non poteſt
Argentum auferri. qui præſertim ſenſerim
Ne quiſq̃ credat nummum iam edicam omnibus
Pſe. Nunquã ædepol cuiq̃ ſupplicabo dum quidem
Tu uiues: tu mihi hercle argentum dabis:
Abs te equidem ſumam. Si. ſi tu a me ſumes? Pſe. ſtrenue.
Si. Excludito mihi hercle oculum ſi dedero. Pſe. ſi dabis
Iam dico ut a me caueas. Cal. certe ædepol ſcio
Si abſtuleris mirum & magnum feceris facinus.
Pſe. Faciam. Cal. ſi non abſtulerit: uirgis cædito
Pſe. Sed quid ſi abſtulero? Si. do iouem teſtem tibi.
Te ætatem impune habiturum. Pſe. facito ut memineris
Si. Egon ut cauere nequeam cui prædicitur?
Pſe. Prædico ut caueas dico inq̃ ut caueas: caue: hem iſtis
Mihi ut hodie manibus argentum dabis. Cal. ædepol
Mortalem graphicum ſi ſeruat fidem.
Pſe. Seruitum tibi me abducito: ni fecero. Si bene: atq;
Amice dices: nam nunc iam meuſt? Pſe. uin etiam
Dicam: quo uos magis miremini? Cal. ſtudeo hercle
Audire nam te auſculto libens. Si. agedum nam ſatis
Libenter te auſculto loqui. Pſe. priuſq̃ iſtam pugnam
Pugnabo. ego etiam prius dabo aliam pugnam claram
Et cõmemorabilem. Si. quam pugnam? Pſe. hem ab hoc
Lenone uicino tuo per ſicophantiam: atq; per doctos dolos
Tibicinam illam. tuus quam gnatus deperit
Iam circunducam lepidule momen. Si. mirum quidem eſt
Pſe. Effectum hoc hodie reddam utrunq; ad ueſperum
Si. Siquidem iſtæc opera ut perdicas perfeceris
Virtute regi agathocli anteceſſeris: ſed ſi non faxis
Nunquid cauſa eſt: illico quin te in piſtrinum condam.
Pſe. Non unum quidem diem modo uerũ hercle in oĩs: quantus
Eſt: ſed ſi effecero dabin mihi argentum quod dem lenoni illico
Tua uoluntate? Cal. ius bonum orat pſeudolus: dabo inquie.
Si. At enim ſcin quid mihi in mentem uenit? quid ſi iiſce
Inter ſe conſenſerunt callipho? aut de compacto faciunt
Conſutis dolis: qui me argento circunuertant?
Pſe. Quis me audacior ſit: ſi iſtuc facinus audeam dicere immo

bus eu3 deligere qui ſit dictator nõ potius quiſq̃ q̃ meus diligeret fili⁹. ℂ Athenis atticis. qa tres athenæ. Varro cum trinæ fuerint athenæ ab una dicti athenæi. Ab altera athenauſi. a tertia atheneopolitæ. Feſt. autẽ quadrurbẽ inqt athenas acti⁹ appellauit qd' ſic ex quattuor urbibus iunã domicilia cõtulere brau/rone eleuſine piræheo ſunio. Et ſubolet mihi i ſuſpitionẽ uenit. Hæret hoc negociũ ambiguu3 eſt quo mõ poſſim hoiem iteruertere. Cõmeatũ uolui argẽtariũ ꝓficiſci. i. uolui ꝓficiſci: ut quẽadmodũ ad exercitũ cõmeat⁹ ſubportaẽ: ita ego ad cõmeatũ argentariũ. ab ſene auferẽdum ad herilẽ filiũ cõtẽderẽ callidoꝶ. ℂ Nihil eſt ꝑdæ ꝑdonibus. ꝑda3 nullã nos ꝑdones poſſumus auferre. ℂ Si meo arbitratu liceat. Si me arbitrio fiat. ℂ Nequicq̃ uis. Fruſtra hoc tibi. Viritim potuit diſpartirier. Tã magnũ malũ inqt atq; flagitiũ ut ingens multitudo populi ꝑticeps eẽ potuerit ut ſinguli ſuã haberẽt ꝑtem. ℂ Si patriſſat filius. ideſt patris mores cõſectatur ω̃ ʒευ q̃ pauci. o iuppiter. uocatiuus. n. eſt a noiatiuo ʒευσ. ℂ Eſt pedagogus. i. ad male faciẽdũ cuſtos. Sint illa nec ne. nũ uera ſint an nõ ſint. ℂ Bonus aĩus in mala re dimidiũ eſt mali. Si bonum inquit aĩum habeas ubi res ſit mala mali ps dimidia auferet. ℂ Quaſi baſilicũ. i. regificũ. Quia baſileus græce rex dicitur. ℂ Per nebulã nos met ſcim⁹. Cognouim⁹ inqt i obſcuro rẽ uſq; quaq; exploratiſſimã ñ hñtes. Socratẽ tecum loqui. i. tã argumẽtoſũ & argumentis iſepabilẽ q̃ ſocrates apud Platonem diſputat. ℂ Aedis auriũ. i. ſpaciũ p quod uerba ingredi mea poſſint auriũ tuaꝶ fac uacet uerbis meis. i. me audias. ℂ Hercle qn ut tu ꝑdicas. Ironicos dictũ & irriſorie ꝓnunciandũ. ℂ Delphis reſponſum dicito. In delphis. n. oraculũ fuit appollinis in phocide: uñ & delphicus apollo: q̃q̃ Macrobius aliorſũ noiat. Delphos. n. inqt græca priſca ligua ſolus dr̃: uñ & adelphos frater: qa nõ ſolus. qa inter cætera ſidera ita eminet ſol ut ꝓpe modũ ſolus habere poteſtatẽ uideaẽ. eadẽ rõne & a latinis ſol dict⁹. ℂ Negas meum eſſe liberare quam uelit amicã prohibere. Ordo uerboꝶ eſt

Faxem.

Graphicũ mortalem.

Veſperũ.

ſimul & ſenſus negas meum.i.ad me attinere ſubaudi filium meũ prohibere quã uelit amicam liberare.κα̃ τα̃ σαυτου κὰι του τοῦ.i.per te ipſum:& hunc ſubaudi filiũ meũ.℄ Ecquas uiginti minas.Ecce quã hanc pecuniã.℄ Pa titas.i.multũ paras.℄ Vt a me auferas:ut mihi ſubtrahas.ρυσ̃αι το ινα Καιὰυ τοσ ερυσ̃ομηn.Liberetur ſubaudi amica:quo ẽt ipſe liberẽ.ſubaudi me.℄ En tibi fatet̃.uerba caliphonis.℄ Prægni malũ.ne tua cognitiõe malus euaderes.℄ Iſtuc.ſubaudi qđ abſte malũ.℄ Illud.ſubaudi qđ a filio.℄ Erat dieculæ.i.paruulæ diei ĩteruallũ.℄ Strenue.acriter ſubaudi ſumã.℄ Excludito mihi hercle oculũ.Eruito inquit mihi oculũ ſi argentũ dedero.℄ Scio dabis.ſubaudi uiginti minas.℄ Te ætatẽ.i.q̃diu uixeris.℄ Mortalem graphicũ ſi ſeruat fidẽ.hoiem uerſutiſſimũ ſi facit qđ dicit.℄ Eã circũducã lepidule oẽm.liberã illã faciendo uenuſte ab lenone auferã p fallaciã.℄ Virtute regi agatocli anteceſſeris.q in ſicilia multũ pbabat̃.℄ Quantus.ſubaudi ſum condar in piſtrino.℄ Dabo iqt.dicito inquit calipho dabo.℄ Argento circõuenerãt.i.fallant.℄ Stilis me totũ uſq; ulmeis cõſcribito:ſenſus ẽ:ſi unquã cõuenim⁹ inter nos nulla cã erit.quin totũ corpus meũ ita uirgarũ uibicibus facias inſignitũ q̃ liber lr̃is eſt inſignitus.Sane ſcribere cõponere:uñ ſcriptor autor ſcriptorũ.Hora.Scriptor honoratũ ſi forte reponis Achillẽ.Cicer.in.P. Clodiũ.Quære hoc eſt clodio ſcriptorẽ legũ tuaꝝ.aſcriptor aũt q i exẽplũ ducit ſcripta & ſubſcriptor ibidẽ.Cic.deniq; ille nouiti⁹ ligur aſcriptor & ſubſcriptor tuus.Scriba uero q publica monum̃ta ſcriptis notat ibidẽ Cice.ſcribæ q nobiſcũ in rõnibus monumẽtiſq; publicis uerſant̃ non obſcuꝝ de meis i re publica bñficiis ſuũ iudiciũ decretũq; eẽ uoluerũt.Scribas ẽt iqt Feſ.ꝓprio noie antiq librarios & poetas uocabãt a numero dicunt̃ ſcribæ eqdẽ librarii q rõnes publicas ſcribũt in tabulis.itaq; cũ Liui⁹ Andronicus bello punico ſecũdo ſcripſiſſet carmẽ qꝑ a uirginibus ẽ cãtatũ qa ꝓſperi⁹ res p.populi R.geri cæpta ẽ publice attributa eſt in auẽtino ædis mineruæ in qua liceret ſcribis & hiſtrionib⁹ cõſiſtere ac dona ponere in honorẽ liuii:qa is ẽt & ſcribebat fabulas & agebat:℄ Diſturba q̃s ſtatuiſti machinas.diſſipa q̃ tecũ fueras machinatus.℄ Flagitabere.Vt eã dinumeres pecuniã.℄ Operã dico.i.tribuo:ẽ.n.dico dicas.℄ Cõcedere aliquãtiſp.paululũ modo igredi domũ.℄ Cũ cõcẽturio.donec cõgredo quaſi cẽturias.℄ Facinus magnũ timido cordi credere.ſi quidẽ ex corde oẽs emanãt cogitatões bonæ uel malæ.℄ Cũ hoſtib⁹ cõgrediar.manũ cõferam.

Demutabo.

Demutabo.

Cõcenturio

Mel. Hypmeter uerſus.

Exbaliſtabo.

Sic ſimo ſi ſumus conſpecti ſiue conſilium unq̃ inimus
De iſtac re:aut ſi de ea re unq̃ inter nos conuenimus.
Quaſi in libro cum ſcribuntur litteræ calamo
Stilis me totum uſq; ulmeis conſcribito.Si.indice ludos
Nunc iam quando lubet.Pſe.da in hunc diem operam
Callipho quæſo mihi.ne quod te ad aliud occupes negocium?
Cal.Quin rus ut irem iam heri conſtitueram?
Pſe.At nunc diſturba quas ſtatuiſti machinas.
Cal.Nunc non abire certum eſt iſtac gratia.lubido eſt ludos
Tuos ſpectare pſeudole & ſi hunc uidebo nõ dare argentum tibi
Quod dixit:potius q̃ id non fiat ego dabo:non demutabo.
Pſe.Nãq; ædepol ſi non dabis:clamore magno:& multum
Flagitabere.agite amouemini hinc uos intro nunc iam
Ac meis uiciſſim date locum fallaciis.Si.fiat:geratur
Mos tibi:ſed te uolo domi uſq; adeſſe.Cal.quin tibi hanc
Operam dico:at ego ad forum ibo iam hic adero.
Si.Actutum redi.Pſe.ſuſpicio eſt mihi nunc uos ſuſpicarier
Me iccirco hæc tanta facinora promittere:
Quin uos oblectem:hanc fabulam dum tranſigam.
Neq; ſim facturus:quod facturum dixeram non demutabo.
Atq; ẽt certum:quod ſciam quo ſim facturus pacto nihil etiã ſcio
Niſi quia futurum eſt nam qui in ſcenam prouenit
Nouo modo.nouum aliquid iuentum afferre addecet.
Si id facere nequeat.det locum illi qui queat
Concidere aliquantiſper hinc mihi intro libet.
Cum concenturio in corde ſycophantias
Tibicen uos interea hic dilectauerit.
Proh iuppiter ut mihi quicquid ago lepide omnia proſpereq;
Veniunt.neq; quod dubitem.neq; quod timeam meo in pector
Condictum eſt conſilium:nam ea ſtultitia eſt facinus magnum
Timido cordi credere.nam omnes res perinde ſunt
Vt agas ut eas magnifacias:nam ego in meo pectore prius ita
Paraui copias duplicis.triplicis dolos.perfidias.ut ubicunq;
Cum hoſtibus congrediar.malorũ meorum fretus uirtute
Dicam mei induſtria:& malicia fraudulenti:facile ut uincam
Facile ut ſpoliem meos perduellis meis perfidiis:
Nunc inimicũ ego nunc cõmunem meũ:atq; noſtrũ omnium
Ballionem exbaliſtabo lepide:date operam modo.
Hoc ego oppidum admœnire:ut hoc die capiatur uolo.
Atq; ut hoc meas legiones adducam.ſi hoc expugno
Facilem ego hanc rem meis ciuibus faciam.

Poſt ad

Poſt ad oppidum hoc uetus continuo mecum exercitum
Protinus obducam:inde me & ſimul participes omnes
Meos præda onerabo:atq; opplebo mecum & fugam
Perduellibus meis eſſe:me ut ſciant natum.
Quo ſum genere gnatus.magna me facinora decet efficere:
Quæ poſteri mihi clara & diu cluant:ſed hūc quē uideo quis?
Quis hic eſt qui oculis obuiam ignorabilis obiicitur?libet ſcire.
Quid hic uelit:cū machæra:& huic quā rē agat:hinc dabo inſidias.

Harpax Cacula. Pſeudolus Seruus.

HI loci ſunt atq; hæ regiōes:q̄ mihi ab hero ſūt demōſtratæ
Vt ego oculis rōnē capio q̄s mihi ita dixit her'me' miles
Septimas eſſe ædis a porta.ubi ille habitat leno : cui iuſſit
Symbolum me ferre:& hoc argentum:nimisuelim
Certum qui mihi faciat ballion leno ubi hic habitat.
Pſe.Si tace tace meus hic eſt homo ni omnes di atq; homines
Deſerunt:nouo conſilio nunc mihi opus eſt:noua res ſubito
Mihi hæc obiecta eſt:hoc præuortar:principio illa omnia miſſa
Habeo quæ ante agere occœpi:nam pol ego hunc ſtratioticum
Nuncium aduenientem probe percutiam.Har.hoſtium pultabo
Atq; intus euocabo aliquem foras.Pſe.quiſquis es compendium
Ego te facere pultandi uolo.nam ego præcator:& patronus
Foribus proceſſi foras.Har.tu ne eſto ballio.Pſe.immo uero
Ego eius ſum ſubballio.Har.qd iſtuc uerbi eſt.Pſe.cōdus promus
Sum procurator peni.Har.quaſi te dicas atrienſem
Pſe.Immo atrienſi ego impero.Har.quid tu ſeruus ne es an liber?
Pſe.Nunc qdē etiā ſeruio.Har.ita uidere:& non uidere dignus
Qui liber ſies.Pſe.non ſoles reſpicere te cum dicas iniuſte alteri.
Har.Hūc hominē malū eſſe oportet.Pſe.di me ſeruant:atq; amant
Nam hæc mihi mens eſt.procudā ego hodie hinc multos dolos.
Ha.Quid illic ſecū ſolus loqt?Pſe.qd ais tu adoleſcens?Ha.qd ē?
Pſe.Es ne tu an nō es ab illo milite macedonico ſeruus eius:qui
Hinc a nobis eſt mercatus mulierem?qui argenti hero meo
Lenoni quindecim minas dederit:quinq; debet?Har.ſum
Sed ubi tu me nouiſti gentium.aut uidiſti.aut conlocutus?
Nam equidem athenas antidhac nunquam adueni neq; te uidi
Ante hunc diem unquam oculis meis.Pſe. quia uidere inde eſſe:
Nam olim cum abiit:argento hic dies præſtituta eſt quo
Ad referret nobis:neq; dum rettulit.Har.immo adeſt.
Pſe.Tun attuliſti?Har.egomet.Pſe.quid dubitas dare?

ſeram.¶Malicia fraudulēti. ab eo qd' eſt fraudulēs. nā & fraudulētus fraudulenta fraudulētū ēt dicimus. ¶Mos pduellis.i.hoſtes.¶Ballionem exbaliſtabo lepide.i. iaculabor tāq̄ e baliſta.ē.n.baliſta ad iaculādū inſtrm: qa ballo idem eſt qd' iacio. ¶Admœnire.qd' nunc admunire hoc eſt eo mō adaptare:balliōnē.n. oppidū uocat.¶Huc meas legiones abducā.i.meū ſycophātiarū exercitū parabo i balliōnē. ¶Oppidū hoc uetus.i.ſimonē ſenē. ¶Meuz exercitū.mea pmiſſa. ¶Opplebo mecū.implebo ſicut & me ſubaudi crapula.¶Mihi clara & diu cluāt idest grādia facta q̄ memorēt longo tpe:meq; cōdecorēt.¶Ignorabilis obiicit̃.qui mihi inqt incognitus obuiā factus eſt. ¶Huic dabo iſidias.ad inſidiādū me cōparabo.

Opplebo.
Ignorabilis.

h I ſunt loci.Harpax iducit̃ a macedonico milite miſſus lenoni ut reliquas debitas mias dinumeret,p phœnicio:& mulierē abducat oſtenſo ſymbolo:ſed dū lenonē q̄ritat incidit ī pſeudoli laq̄os.¶Cōdus pmus.a cōdēdo & pmēdo dicti. ¶Et cui debet dato:ab eo qd' dato as. Strenuas.ſtrenuū facis.¶Forcilles.Formatū uerbū uidet̃ a furcillis qbus(ut inquit Feſtus)hoīes ſe ſuſpendūt: forcilles ergo quaſi ſuſpēdis & dubiā facis. ¶Doliarē chryſidē.Forte nō mētitus eſt de muliere quā doliarē appellat.i.uentrioſam a dolio uaſe grādiori. ¶Quæſtiōe ſis.i. inqſitiōe.

BERN. SARA. VENE.
Symbolum.
Stratioticum.

h I loci ſunt atq; hæ regiōes harpax cacula a milite ad balliōnez miſſus cum lr̃is ſymbolo & q̄nq; minis q̄ debebantur ballioni p phœnicio: ut phœniciū ſecū abducat pſeudolo fit obui' a quo dolis ſymbolo & lr̃is intervortitur cū ſe ballionis ſeruū ſyrum uocat. ¶Ab hero. ſubaudi milite macedonico. Si tace tacete.ſi uox eſt iubētis ſilētiū.¶Hoc p̄uortar. præoccubabo añ alia. ¶Hūc ſtratioticū.i.ſeruū militarē.nā ſtratiotes dicit̃ miles: uñ poſſeſſiuū ſtratioticus ca.cū.¶Cōpēdiū ego te facere pultādi uolo.hunc laborē miſſum facias:q ad pulſandū ptinet. ¶Cōdus pmus.i.cōdo domi q̄ afferunt̃ & pmo q̄ plātu ſūt neceſſaria q p curo pœnū.¶Quaſi te dicas atriēſem. Atrienſis eſt quē Ariſt. tamian

VALLA
Cōdus promus

Har. Tibi ego dem? Pſe. mihi hercle uero: qui res rationeſq; heri
Ballionis curo: argentum accepto expenſo: & cui debet dato.
Har. Siquidem hercle etiam ſupremi promptas theſauros iouis
Tibi libellam argenti nunquã credam: dum tu ſtrenuas.
Pſe. Res erit ſoluta. Har. utinam potius hic ſeruauero.
Pſe. Væ tibi: tu inuentus uero meam qui forcilles fidem
Quaſi mihi non ſexcenta talenta tanta ſoleant credier.
Har. Poteſt ut alii ita harbitrentur: & ego ut ne credam tibi.
Pſe. Quaſi tu dicas me te uelle argento circunducere.
Har. Immo uero quaſi tu dicas quaſiq; ego autem id ſuſpicer.
Sed quid eſt tibi nomen? Pſe. ſeruus eſt huic lenoni ſyrus
Eum eſſe me dicam: ſyrus ſum. Har. ſyrus? Pſe. id eſt nomen mihi
Har. Verba multa facimus: herus ſi domi eſt tuus. quin prouocas?
Vt id agam quo miſſus hic ſum. Pſe. quicquid eſt nomen tibi
Si intus eſſet. euocarem: uerum ſi dare uis mihi magis erit
Solutum: q̃ ipſi dederis. Har. at enim ſcin quid eſt?
Reddere hoc non perdere: herus miſit nunc certe ſcio:
Hoc febrim tibi eſſe: quia non licet hoc inicere ungulas.
Ego niſi ipſi ballioni nũmum credam nemini.
Pſe. At illic nunc negocioſus eſt: res agitur apud iudicem.
Har. Di bene uortant: at ego quando eum eſſe cenſebo domi.
Redie ro: tu epiſtolam hanc a me accipe: atq; illi dato:
Nam iſtic ſymbolum eſt inter herum meum & tuũ de muliere:
Pſe. Scio equidem: ut qui argentum adferret: atq; expreſſam
Imaginẽ ſuam huc ad nos: quom eo aiebat uelle mitti mulierem.
Nam hic quoq; exemplum reliquit eius. Har. omnẽ rem tenes:
Pſe. Quid ego ni teneã? Har. dato ergo iſtũ ſymbolũ illi. Pſe. licet
Sed quid eſt tibi nomen? Har. harpax. Pſe. apage te.
Harpax haud places. huc quidem hercle haud ibis intro ni quid
Harpax feceris. Har. hoſtis uiuos rapere ſoleo ex acie: hoc
Nomen mihi eſt. Pſe. pol te multo magis opinor uaſa ænea.
Ex ædibus. Har. non ita eſt. ſed ſcin quid te orem ſyre? Pſe. ſciam ſi
Dixeris. Har. ego deuortor extra portam huc in tabernam tertiam
Apud anum illam doliarem claudam craſſam chryſidem.
Pſe. Quid uis? Har. inde ut me arceſſas: herus tuus ubi uenerit.
Pſe. Tuo arbitratu maxime. Har. nam ut laſſus ueni de uia
Me uolo curare. Pſe. ſane ſapis. & conſilium placet:
Sed uideſſis ne in quæſtione ſis quando arceſſam te.
Har. Quin ubi prandero: dabo operam ſomno. Pſe. ſane cenſeo.
Har. Nunc quid uis? Pſe. dormitum ut abeas. Har. abeo.
Pſe. Atq; audin harpage iubeſſis te opiri. beat⁹ eris ſi cõſudaueris.

Pſeudolus ſeruus.

DI imortales conſeruauit me illic homo aduentu ſuo:
Suo uiatico reduxit me uſq; ex errore in uiam.
Nam ipſa mihi opportunitas non potuit opportunius
Aduenire: quam hæc cauata eſt mihi opportune epiſtola:
Nam hæc illa ea cornu copiæ eſt ubi ineſt quicquid uolo:

Hic doli

---

uocat qui familiæ p̃eſt ac diſpẽſatio ni. ❡ Vbi tu me nouiſti gẽiũ. i. ubi cognouiſti me a milite huc ire. Antidhac. i. antea. pro anͫ hac ad uitã dũ hiatũ uocaliũ d iterpoſitũ ut red hibeo redordior & ſilib⁹. ❡ Quia uidere ide eẽ. qa iqt mihi a milite eẽ uideris. ❡ Dies p̃ſtituta ẽ. i. ordinata ut nũtiũ mitteret. ❡ Argẽtũ accepto. ballionis noie inqt qd̕ afferẽ accipio. ❡ Expẽſo. i. pro familia facio ipẽdiũ. ❡ Et cui debet dato. iteratiuũ uerbũ eſt dato. ❡ Promptas theſauros iouis: ideſt frequenter p̃mis itidẽ iteratiuũ uerbũ: ſi ẽt iqt ſis p̃mus iouis. ❡ Ne tu ſtrenuas. i. ſtrenuũ te facias. ❡ Qui furcilles fidẽ. ideſt exiſtimationẽ meã peſſu; des: Feſtus: furcilla ſiue furcilles qb⁹ homines ſuſpẽdebãt. ❡ Argẽto circũ ducere. ut argentũ auferã te fallere. ❡ Quin p̃uocas. i. anͫ ædes uocas. ❡ Hoc febrin tibi eẽ. qa nõ licet tibi habere ide tibi febris uꝛ oboriri. ❡ Hoc iniicere ungulas. deeſt i præpoſitio ut ſit i hoc ſubaudi argẽtũ. Aduertẽdũq; ungulas dixiſſe quæ animaliũ dicuntur collectũ unguẽ habẽtiũ ut equoꝝ hic autẽ diminutiuũ: ergo & ungula & unguicula. ❡ At illic. uetuſte dcm̃. nã ut nũc ille illa illud: ita ueteres illic illæc illuc dixere. ❡ Ne qd harpax feceris. i. rapueris qppiã qñ qdẽ nomẽ a rapiẽdo indutũ. ❡ Ego deuortor. i. diuerſoriũ habeo. ❡ Anũ illã doliarẽ. q̃ uẽditat dolia. Clodã. i. claudã nẽpe claudicãtẽ qa ut ſæpe diximus o & au apud ueteres fuerũt reciproca. ❡ Me uolo curare. ibidem qeſcere. ❡ Ne in qõne ſis. ne q̃rẽdi mihi laborẽ obiicias. ❡ Arceſſante: euocabo. ❡ Sane cenſeo. bñ feceris. ❡ Iube te ſis operiri. i. iube ſi uis tegi: nã ab eo qd̕ eſt operio unico p uerbũ actiuum cuius paſſiuum operior.

d I immortales. Geſtit lætitia ſpeudol⁹ ſuæ p̃beri opportunitatẽ maximã fallaciæ.

❡ E cornu copiæ ẽ. Quod ad fabulã p̃tinet: hoc eſt herculem ferũt acheloum ſe in uarias mutantẽ formas in taurũ transformatũ inſignẽ cornibus ſuperaſſe ſingulari certamine: altero erepto cornu: quod poſitum in templo fortunæ cum plenum floribus fuerat copiam indicabat annonæ: ❡ Copi pectore. i. copioſo. ❡ Dea fortuna: Iuuenalis

Sed nos

Dato
Prõptas
Febrim.
Symbolum.
BERN. SARA. VENE.
Doliarẽ anum.
Viatico.
Cauata eſt.

d nos te facimus fortuna deam cæloq; locamus:hoc enim ex illorꝫ mente eſt q ſine cõſilio uiuunt cõmittũtq; ſe lu a.fortunæ:q̃ ut inconſtans & temeraria plerũq; indignis bona malaq; bonis diſtribuit:prout uoluit ipſa iocari. uñ bratius fortuna ſcæuo læta negotio & ludum inſolentem ludere pertinax tranſmutat incertos honores nunc mihi nc alii benigna:fortunam neq; natura neq; diuina prouidentia ortã Ariſto.docet hanc quidam ludum eſſe dæmo im diffinierunt:propterea de fortuna loquentẽ pſeudolũ.Plautus inducit ut ſeruũ cũcta potius fortuita & a fortu/ & caſu tanquã hominibus demiſſa contingere ſentientem:q̃ ea prudentia aut conſilio diuinaq; potius prouiden tia gubernari. ℭ Orichalco. Quod autoritate ſeruiana ſupra dixim⁹au/ rum precio ſuperaſſe.

lic doli.hic fallaciæ omnes ſunt:hic ſunt ſycophantiæ
lic argentum :hic amica amanti herili filio.
tq; ego nunc me glorioſum faciam & copi pectore
) uo modo quiq; agerem:ut lenoni ſurriperem mulierculam
m inſtituta ornata cuncta in ordine habeo:ut uolueram
erta deformata habebam:ſed profecto hoc ſic erit.
ertum doctum hominum conſilia hæc deuincit dea
ortuna:atq; hoc uerum eſt proinde:ut quiſq; fortuna utitur
a præcellet:atq; exinde ſapere eum omnes dicimus.
ene ubi quid diſcimus conſilium accidiſſe hominem cautum
um eſſe declaramus:ſtultum autem illum cui uertit male.
tulti haud ſcimus:fruſtra ut ſcimus:cum quod cupienter dari
etimus nobis.quaſi quid in rem ſit poſſimus noſcere:
erta amittimus dum incerta petimus.atq; hoc uenit
n labore atq; in dolore:ut mors obrepat interim.
ed iam ſatis eſt philoſophatum.nimis diu & longum loquor.
)i imortales orichalco contra non carum fuit
leum mendacium:hic modo quod ſubito commentus fui.
Q uia lenonis me eſſe dixi.nunc ego hac epiſtola
res deludam:herum:& lenonẽ:& qui hanc mihi dedit epiſtolam.
uge par pari.aliud autem quod cupiebam contigit.
Venit eccum callidorus.ducit neſcio quem ſecum ſimul.

Dii imortales. Pſeudolus ſecũ ac ſibi congratulatur fortunãq; laudat ſuam:quã cunctis reb⁹ humanis ꝓferẽdã autumat quod ea adueniens ſapientes.abiẽs ſtolidos faciat hoĩes. ℭ Illic homo. ſubaudi harpax. Suo uiatico.i.ſuo acceſſu:licet uiaticũ ꝓprie ſit uiæ i/ penſa. ℭ Cauata eſt mihi.i.eruta. ℭ Ea cornucopiæ eſt. hoc ipſum cornucopiæ aiunt fuiſſe acheloi: q cũ ſe in diuerſas formas teãſmutaret cuȝ hercule colluctatus mutatus in taurꝫ cornu priuatus ẽ.qđ in tẽplo fortunæ collocatũ florib⁹ plenũ an/ nonã huberẽ fore oſtẽdebat. Inane ſterilẽ. Aliĩ idẽ cornu fuiſſe amalteæ capræ tradũt q̃ iouẽ aluit infantem: qđ nectar & ambroſiã effunderet. ℭ Et copi pectore. No. copi ꝓ co/ pioſo.Plau.in pſeudolo atq; ego. Tur.in ephichero.te qdẽ oĩum iam pr̃ copẽ cã rẽ facit.Pacu.in phibœa o multimodis uarie dubiũ & ꝓſpe/ rum copẽ diẽ. ℭ Doctũ hoĩum.ꝑ doctorꝫ:de hac ſyncopa ſupra abũ/ de dictũ ℭ Cupiẽter dari.i. cupiditate allecti petimus. ℭ Ignari. bene ne an male ceſſurꝫ ſit. ℭ Quid i rẽ ſit.ad utilitatem attineat. ℭ Iã ſatis eſt philoſophatũ.qm̃ hæc a philoſophis diſputant̃ & in omœdiis fere uulgaria ꝓferũt̃ ſe coarguẽs ait ſatis eẽ philoſophatũ. ℭ Aurichalco cõtra.i.ſi emat̃ aurichalco nõ erit carꝫ: Admonuim⁹.n.ſupra aurichalcum ꝑlatũ auro a ueteribus. ℭ Cõmentus fui.i.cõfinxi. ℭ Sed uenit eccũ callidorus. dũ hæc pſeudolus loq/ tur.Callidorus obuius effectus eſt.

VALLa. Doctũ ꝓ doctorꝫ. Ea utimur & non fortuna:metri rõne repugnante. A.I.Aurichalco.

Callidorus.Charinus Adoleſcens.Pſeudolus.
DVlcia atq; amara apud te ſum elocutus omnia.
Scis amorem.ſcis laborem:ſcis egeſtatem meam
Ch.Cõmemini oĩa dic tu mõ me quid uis facere.faciam.
Cal.Cũ hæc tibi alia ſum elocutus.ut ſcirem ſi ſcis de ſymbolo.
Ch.Omnia inquam tu modo quæ me facere uis fac ut ſciam.
Cal.Pſeudolus ita mihi imperauit.ut aliqueȝ hominem ſtrenuum

Dulcia atq; amara. Callidorus amicũ & beneuolũ ſodalem cõpererat:cui ſingula amorꝫ ſuorũ facta propallauerat: hi cũ pſeudolo una cõſtituũt de muliere abducẽda cõſiliũ. ℭ Heuretes. Inuẽtor. ℭ Tyrãne. Domine princeps. Vir. At mihi ſatis erit dextrã tetigiſſe tyrãni:io aũt uox tryũphis ꝓferri ſolita. Hora. nõ ſemel dicemus

BERN. SARA. VENE.

io triumphe. ℭ Quoi ter. Forte pſeudolus digito tria ſignauerat: propterea eum interrogat callidorus quid ſibi uelit ter illud manu ſignificatum: nam ſubdit ille trina triplicia tribus modis & q̃ ſecunẽ: uel lege quod tñ nõ æque placet. quo iter? ℭ Paratragœdiat. i. magnifice atq; elate incedit pro ut in tragœdiis: ubi inducuntur hereos & dii. ℭ An ſpem an matrẽ tereſalutẽ. Ac dixiſſet: res mea eſt ne in ſpe cõſtituta an in ſalute: p ſpem deſignãs rem in dubio poſitã. p ſalutẽ uero rem cõfectã & in tuto locatã. ℭ Horũ cã. Nõ uidenẽ enim reiteranda q̃ ſemel acta ſunt ne ſpectatoribus tediũ afferãt. ℭ Poſſe opinor. loquiẽ charinus nõ callidorus. ℭ Vnã huius mihi debet pr̃. Nõ unã minã ſed pecuniarum ſũmã unã: uel eãdẽ ſũmã: nã ſupra ſimo pmiſerat datuꝝ argentum pſeudolo qđ lenoni daret ſi lenonẽ falleret. ℭ Petaſo. q̂d petaſus chlamys: machera dictũ eſt abũde ſupra. ℭ Nõ carin⁹. q̃ſi q̄ ñ ſit carus ut dicimns agninã carã. piſces caros & hmõi alia. ab eo qđ careo: ſed poti⁹ affluens & liberalis. ℭ Ex chariſto. Strabo in decimo: inſup & corynthus exile oppidulũ mari pximuȝ: penes uero budorus amnis: cui⁹ appellationis mõtem habet ſalomini atticã proſpectantẽ: in ripa item ſub monte caryſtus conſiſtit in quo caryſtrarum colũnaꝝ latomia: ideſt lapidum exciſio eſt: & infra ad caryſtum lapis: naſciẽ quem pectũt nent texunt. Inde mãtilia cõficiunẽ egregiæ cõtexta: ea ubi ſordeſcunt in flãmam cõiecta non ſecus emundanẽ q̃ ſi maculas elueris: & ut ſolinus refert caryſtus aquas calẽtes habet q̃s telopias uocant: & caryſtras aues q̃ flãmas impune inuolant: carbaſa ẽt quæ ĩter ignes ualẽt. ℭ Manuleatam. a manicis tunicã dictã: quã priſcianus manicatã a manicis longioribus dicit: erat. n. ornaturus hoiem habitu ſtratioticho: hi. n. uti ſolent manicatis ueſtib⁹. ℭ Aceti. acrimoniæ. ℭ Indidem. pariter. ℭ Murrinam. Siue myrrhinũ ut nõnulli arbitrati ſunt aſſerẽtes myrrhina eẽ uina myrrhæ odore cõdita: qđ tãgere uideẽ Maritalis illo diſticho: Si calidũ potas ardẽti myrrha falerno Cõuenit: & melior fit ſapor ĩde mero. Feſtus tñ murrinã facit potionis genus: quã quidã murratũ uinũ ſiue murriolã dicebãt: idq; putabãt exiuiæ genere murrinæ noĩe: cui ſniæ nõ inuitus accedo: uel potius murrinã diciarbitror id qđ uinũ ſuaue aromaticũ appellamus. Pli. in decimo quarto naturalis hiſtoriæ: nõ ſolũ ĩter uina ſed ĩter dulcia quoq; murrinam dixit nominari: teſtemq; adducit hunc Plautinũ locũ. Plautus quoq; in perſa myrrhinam inter dulcia cõmemorat: idẽq; in pœnulo inter odorata: ſenſus ergo ẽ Plautina iocoſitate refertus: tot & tanta inqt illuȝ in pectore dulcia habere: ut aliogn ſibi ex dulcibus hmõi cõſtituerit apothecã: ſed ne murrinã oĩno deſerã: inqt No. lorã eſſe cõfectæ potionis genus grãde uis aptũ quã mulieres natu maiores bibebãt quã murrinã qdẽ Plau. appellari putat: lorã aũt dicebant in uindemia cũ expſſiſſent acinis muſtũ & folliculos ĩ doliũ cõieciſſent: hanc græci deuteram dixerunt. i. ſecundariam. ℭ Paſſum. nominabant ut ex dictis Varronis colligitur: ſi in uindemiam uuam diutius coctã legerent eamq; paſſi eſſent in ſole aduri. ℭ Defrutum: muſtum ex duabus partibus ad tertiam redactum deferueſcendo. ℭ Mellinam. Ex melle potionem. ℭ Turbo. Trochus a græcis quem inſectantur pueri buſitantes flagello. aliter turbo uentus dicitur typhon appellatur Plinio. ℭ Plebis ſcitum. Populi decretum: ſciſcere: ideſt ſancire leges populus rationes ſolebat. ℭ Defecatum: Purgatum oĩ. ſ. ſuſpitione. ℭ Aui ſiniſtra. Quod erat fœliciſſimum augurium ut ſupra dictum eſt. Cicero quoq; tradidit in libro de natura deorum.

Graphicus mortalis.
heuretes
Paratragœdiat.
Sublеui

Beneuolentem adducerem ad ſe. Ch. ſeruas imperium probe.
Nam ut amicum & beneuolentem ducis. ſed iſtic pſeudolus
Nouus mihi eſt. Cal. nimiũ eſt mortalis graphicus: heuretes mihi ẽ
Is mihi hæc eſſe effecturum dixit quæ dixi tibi.
Pſe. Magnifice hoiem compellabo. Cal. cuia uox ſonat? Pſe. io.
Io te te tyranne: te rogo qui imperitas pſeudolo.
Cal. Quæro quoi ter. Pſ. trina triplica tribus modis. me tria gaudia
Artibus tribus: ter demeritas. dein lætitias de tribus
Fraude partas per maliciam. & per dolum: & fallaciam
In libello hoc obſignato ad te attuli pauxillulo.
Ch. Illic homo eſt? ut paratragœdiat carnufe
Cal. Confer gradum contra: at ſaltem brachium
Dic utrum ſpem ne an matrem te reſalutem pſeudole?
Pſe. Imo utrũq;. Cal. utrũq; ſalue: ſed quid actuȝ eſt? Pſe. qd times?
Cal. Attuli hunc. Pſe. quid attuliſti? Cal. adduxi uolui dicere.
Pſe. Quid iſtic eſt? Cal. charinus. Pſe. euge. iam charynum uolo.
Ch. Quin tu quicquid opus eſt mihi audacter imperas.
Pſe. Bene ſit charine nolo tibi moleſtos eſſe nos.
Ch. Vos moleſtos mihi: moleſtũ eſt quidẽ. Pſe. tum igitur mane.
Ch. Quid iſtuc eſt? Pſe. epiſtolam mõ hãc intercepi: & ſymboluȝ.
Cal. ſymbolum: quẽ ſymbolũ? Pſe. qui a milite alienatuſt modo.
Eius ſeruus qui hunc ferebat cum quinq; argenti minis
Tam qui amicam hinc accerſebat ei os ſubleui modo.
Cal. Quo mõ? Pſe. horum cauſa hæc agitur ſpectatorum fabula
Hi ſciunt qui hic adfuerunt: uobis poſt narrauero.
Ca. Quid nũc agimus? Pſe. liberã hodie tuã amicã amplexabere.
Cal. Ego ne? Pſe. tu te. ego ipſus inquã. ſi quidẽ hoc uiuet caput
Si modo mihi homineȝ inuenietis propere. Cal. q̃ facie? Pſe. malũ
Callidum doctum: qui quando principium præhenderit
Porro ſua uirtute teneat: quid ſe facere oporteat.

ℭ Dulcia

VALLA

d Vlcia atq; amara. Nactus litteras cũ ſymbolo a milite pſeudolus cõmonuit callidoꝝ ut inueniret hoiem qui ad eã rẽ trãſigẽdã opitularet̃: is ergo ſodalẽ ſuũ adduxit charinũ. ℂ Dulcia atq; amara: q̃ pro me & q̃ contra me. ℂ Mortalis graphicus. hõ uerſutus. ℂ Heuretes mihi ẽ. græce ευρητησ, i. cõptus. ℂ Quo iter. In quã ꝑtẽ eas. ℂ In libello hoc obſignato. i. i lr̃is a milite obſignatis. ℂ Illic hõ ẽ. iterrogatiue legẽdũ eſt. an ille eſt: de quo mecũ dudũ locut⁹ es. Deĩde ſubdit ut ipſum loquẽtẽ audiuit. ℂ Vt paratragœdiat. i. ut tragico more turget & iſlat̃. tragœdiæ. n. oẽs ob ꝑſonaꝝ dignitatẽ & amplitudinẽ turgidos ſermones uſurpãt. para ꝓpõ ẽ græca. tragœdia quoq; uerbũ græcũ. ergo patragœdia de uocib⁹ græcis latinũ formauit uerbũ. ℂ At ſaltẽ brachy. breue hoc eſt breuib⁹. ℂ Adduxi uolui dicer̃. adducunt̃. n. ñ afferũt̃ hoies. ℂ Intercæpi & ſymbolũ de medio eripui militis & balliõis. Os ſubleui mõ: ideſt ĩpoſui feſelli. ℂ Inuenietis ꝓpere. cõpietis ꝓperanter. ℂ Pro ſua uirtute. calliditate aſtu. ℂ Nũqd refert. ĩtereſt ne qcq̃. ℂ Quinq; iuẽtis op⁹ eſt. op⁹ inqt eſt ut iã ĩuẽtæ ſint: ℂ Nã una. i. xx. quoq; uel uicẽa mihi deb; ſimo. paulo. n. añ ꝓmiſerat ſi ballio fallebat̃ ſe traditurꝫ. Chlamyde & machera & petaſo: hæc oia militis iter faciẽtis: deq; iterꝓtatione abũde ſupra. Ex chariſto. i. ex gr̃oſo. nã charis. i. gr̃a gtũm charitos & chariſtos fac̃. & chariſtos quoq; ſuplatiuũ gr̃oſiſſimũ. n. ſignt̃. Vſq; a cunabul̃. ſubaudi hũit ſapiã;. Manuleatã tunicã. i. cũ manicis. nã ſiñ manicis uetuſtiſſimi tunicas geſtabãt. Vir. Et tunicæ mãicas & hñt redimicula mitræ. ℂ Ecqd hẽt is hõ aceti ĩ pectore. Nũ iqt. n. ĩ corde acumẽ ẽ ei aliqď ab acumĩe. n. acetũ dictũ. ℂ Indidẽ ecqd hẽt. Itidẽ iqt h; ne aliqd dulcedis ſi dulce qcq̃ op⁹ fuerit depromere. ℂ Rogas. iterrogas nũ hæc hẽat. ℂ Murinã paſſũ defrutũ. Pl. ĩ. iii. fabi⁹ doſenn⁹ his uerſib⁹ decreuit. Mittebã uinũ pulchꝫ myrinã. Panẽ & polẽtã uinũ myrinã. & ĩ achariſtõe ſcæuolã quoq; & læliũ & ateiũ capitonẽ in eadẽ ſnĩa fuiſſe uideo: qm̃ ĩ pſeudolo ſit qď ſi op⁹ eſt ut dulce ꝓmat idẽ ecqd hẽat roga murinã paſſũ. d̃frutũ mella q⁹ appet ñ iter uina mõ murinã: ſed iter dulcia quoq; noiatũ. Fe. muria gñs potiõis q̃ græce dr̃ νεκταρ. hãc mulieres uocabãt muriolã qdã muriatã uinũ qdã id dici putãt ex uuæ gñe murinæ noie. No. lotã ꝯfectæ potiõis gen⁹ grãdæuis aptũ. Varro de uita patrũ ĩ prĩo: antiq̃ mulieres maiores natu bibebãt lotã aut ſapã aut defrutũ aut paſſũ quã murinã qdẽ Plau. appellare. putat. Sapa ꝙ nũc mellitũ dicim⁹ muſtũ ad mediã ꝑtẽ decoxerãt. Defrutũ ſi ex duab⁹ ad tertiã redegerãt de feruefaciẽdo. Paſſũ. Varro de uita patrũ. paſſũ noiabãt ſi ĩ uindemia uuã diutius coctã legerẽt: eãq; paſſi ſſẽnt ĩ ſole aduri. Moriolã. Var. de uita patrũ: uino addito paſſo lotã uocare cœpe: murilã noiabãt qď ex uuis exꝑſſu; erat paſſũ ad folliculos reliquos & uinatia eã dicebãt ſapã. ℂ Mellitũ mel. i. aliis reb⁹ ãmixtũ. ℂ Quoiuſmõi. cũ admiratiõe legẽdũ. i. eiuſmodi cuiuſmõi dicere nõ quæã. ℂ Inſtituere quõdã cœpit thermipoliũ. i. apotecã ubi callidæ uẽderent̃ potiões: ueluti ſupra quoq; dixim⁹: & ĩ curguliõe cũ de græcis locut⁹ inqt. Quos ſp uideas bibẽtes eẽ in thermipolio ubi qd ſubripuer̃ opto capitulo calidũ bibũt. Ita igr̃ legẽdũ poti⁹ exiſtimaueri: q̃ ut qdã cẽſent monopolio. i. ubi un⁹ dũtaxat uẽdat. ℂ In re aduorſa. ubi res aduorſet̃. ſit ne ſeſe uortere. ℂ Turbo nõ æq; citus ẽ: Turbo qñq; uiri ꝓpriũ: ſed tũ gtũs ẽ turbõis. Hora. Turbonis ĩ armis Cũ aũt gtũs turbinis duo ſignt̃: quẽ græci trochũ uocãt a currendo nomẽ hñs quo luſitãt pueri. & quẽ græci tiphonẽ dicũt nẽpe uentũ auſteriſſimũ: qui qñq; ſubuertit nauigia

Atq; eum qui non hic uſitatus ſæpe ſit. Ch. ſi ſeruos eſt
Nunquid refert? Pſe. immo multo mauolo q̃ liberum
Ch. Poſſe opinor me dare hominem tibi malum & doctum mõ
Qui a patre aduenit chariſto. nec dum exiit ex ædibus
Quoquam. neq; athenas aduenit unquã ante heſternum diem.
Pſe. Bene iubeſſis: ſed quinq; inuentis opus eſt argenti minis
Mutuis: quas hodie reddam. nam unam huius mihi debet pater.
Ch. Ego dabo ne quære aliunde. Pſe. hoiem opportunum mihi
Etiã opuſt chlamyde & machæra: & petaſo. Ch. a me poſſum dare.
Pſe. Di immortales non charinus mihi hic quidem eſt: ſed copia
Sed iſtic ſeruus ex chariſto hic qui aduenit quid ſapit?
Ch. Vſq; a cunabulis. Pſe. manuleatã tunicã habere hominẽ decet.
Ecquid habet is homo aceti in pectore? Ch. atq; accidiſſimi
Pſe. Quid ſi opus ſit ut dulce promat indidem: ecquid habet?
Ch. Rogas: murinam: paſſum: defrutũ: mellinã: mel: quoiuſmodi
Quin in corde inſtruere quondam cœpit hermopolium.
Pſe. Euge pellepide charine. me meo ludo iam beas.
Sed qui nomen eſſe dicam ego iſti ſeruo? Ch. ſimiæ.
Pſe. Scit ne in re aduorſa uerſari? Ch. turbo non æque citus eſt.
Pſe. Ecquid argutus eſt? Ch. malorum facinorum ſæpiſſime.
Pſe. Quid cum manifeſto tenetur? Ch. anguilla eſt: elabitur:
Pſe. Ecquid is hõ eſt ſcitus? Ch. plebiſcitum non æque ſcitum eſt.
Pſe. Probus homo. eſt ut prædicare te audio. Ch. immo ſi ſcias
Vbi te aſpexerit. narrabit ultro quid eſſe uelis.
Sed quid es acturus? Pſe. dicam ubi hominem exornauero
Subditicium: fieri ego illum militis ſeruum uolo
Symbolum hunc ferat lenoni cum quinq; argenti minis.
Mulierem ab lenone abducat. hem tibi omnem fabulam
Cæterum quo quicq; pacto faciat ipſi dixero.
Cal. Quid nunc igitur ſtamus? Pſe. hoiem cum ornamẽtis oibus

Manuleatã tunicam. i. manicatã. Priſc. hũc locũ adducẽs Murrhinam.

Turbo.

Anguilla.

Subditicium.

& radicitus cōuellit arbores: ſicut & ecnephias. Dubiū ergo eſt num p turbinē uentū an throcum dicat. ¶ Ecqui argutus eſt.nūqd acutus ad inueſtigādū.nā inde ſunt argumēta. Arguere.n.acute oſtendere. Nā & argutū ēt ſtridul Virg. Arguto cōiunx pcurrit pectine telas: & argutū breue. ¶ Plebeſcitū non æque ſcitū eſt.q̄ plebs legē ſciuit plebe ſcitū dcm̄: a plebe.n. & ſciſco fit plebeſcitū: ſicut qd' ſenatus ſenatus decretum & ſenatus cōſultū: quæ tñ ita diſtingu tur, ut Feſt. inquit, ſenatus decretum a conſulto. Aelius gallus ſic diſtinguit: ut id dicat particulam quādā eſſe ſenatu conſulti ut cum prouincia alicui decernitur ꝙ tantū ipſum ſenatus conſulti eſt. Scita autem plebei appellātur ea qua plebs ſuo ſuffragio ſiue patribꝰ iuſſit plebei magiſtratu rogāte. Subdititium.i.loco alterius poſitū nēpe pro ſeruo militis. ¶ Omnem fabulam.i.rem omnē quæ mihi foret memoranda. ita enim fabulā dixere ueteres a fando. unde natū prouerbiū: lupus eſt i fabula: quo Pla. Terentiuſq; utuntur. Iuue. quoq;: It noua nec triſtis per cunctas fabula cœnas. ¶ Nunc liquet nūc deſæcatum. Clarum eſt ac ab omni fæce ſemotū. ¶ Omnes ordines ſub ſignis. a militibus ſumpta tranſlatio: ordines iperia eoꝝ qui in magiſtratu quo utitur ſæpe Cice. ſub ſignis ſub uexillis. ¶ Aui ſiniſtra. Nā ſæpe bonum auguriū putabant ueteres auem a ſiniſtra: unde illud Vir. Sæpe ſiniſtra caua prædixit ab ilice cornix. ¶ Hoc ipſum opidū. Opidum dicit lenonis peruicaciam.

Defecatum.

BERN. SARA. VENE. Q Vi ſeruitutē. inducit puer ut ex uerbis licet coniectari ſub lenone meritorius: is cōquerit cū nihil habeat qd' forte offerat die natali patrono ſuo ne alicui tandē proſtituat homini q magnū ei cruciatum afferat: ſed rei turpitudinē honeſtioribꝰ uelat uerbis. ¶ Fructus fullonis. Ideſt laborioſus: ſenſus enim eſt horum uerborū omnis: timet enim cū puer ſit ne pedicetur a mentulato uiro.

Præbitere.

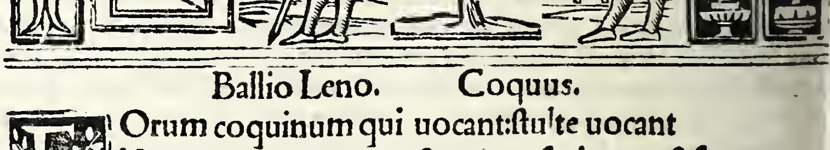
VALLa Q Vi ſeruitutē dii dānūt Puer ballionis q̄rit' ſeruitutē ſuā apud ballionē miſerā & infœlicē eſſe. ¶ Dii dānunt i.pbent. ¶ Turpitudinē. libidinis dicit itēperātiā. ¶ Multaſq; ærūnas dānūt. multas dāt calamitates. Labor.n.ingens & uix ſupabilis ærūna: uñ & herculanas ærūnas dicimꝰ. ¶ Præfulgior. præ cūctis q̄ſi fulgore ſum inſignis. ¶ Curet tandē nitidiuſcule. Curam mei habeat ut aliquantulum modo niteſcam & eluceſcam. ¶ Interminatuſt. inter alios ſingulis minitatꝰ. ¶ Fructꝰ ē fullonisꝰ: ut ita cōculcer ut fullones ueſtes ipſas.

BERN. SARA. VENE. F Orū coquinū. Hæc ſcæna tota plautina ē ex ea undiq; ſcatēt facetiæ ioci & lepidiſſimi

Exornatum adducite ad me: iam ad trapezitam æſchinum
Sed properate. Ch. prius illic erimus q̄ tu. Pſe. abite ergo
Ocius quicquid incerti mihi in aīo prius: aut ambiguum fuit:
Nunc liquet: nunc defecatum. ſi cor mihi nunc peruiuſt
Omnes ordines ſub ſignis ducam legiones meas
Aui ſiniſtra auſpicio liquido: atq; ex ſententia
Confidentia eſt inimicos meos me poſſe perdere.
Nunc ibo ad forum: atq; onerabo meis præceptis ſimiam.
Q uid agat nequid titubet: docte ut hanc ferat fallaciam.
Iam ego hoc ipſum oppidum expugnatum faxo erit lenonium.

Puer.

Q Vi ſeruitutē di danūnt lenoniā puero: atq; idem ſi addū
Turpitudinē: ne illi: quātū ego nunc corde cōſpicio me
Malam rē magnā multaſq; ærumnas danūt: uelut hæ
Mihi euenit ſeruitus: ubi ego omnibus paruis magniſq; miſeriis
Præfulgior: neq; ego amatorem mihi ullum inuenire queo.
Q ui amet me ut cur et tandem nitidiuſcule: nunc huic
Lenoni hodie eſt natalis dies: iterminatuſt a minimo ad maximū
Si quis non hodie munus miſiſſet ſibi: eum cras cruciatu
Maximo præbitere. nunc neſcio hercle rebus quid faciam meis
Neq; ego illud poſſum. quod illi qui poſſunt: ſolent.
Nunc niſi lenoni munus hodie miſero: cras mihi potandus
Fructus ē fullonius. heu q̄ ille hercle ego etiā nunc ſum paruulus
Atq; ædepol ut nunc male cum metuo miſer ſi quiſpiam det
Q ui manus grauior ſiet. q̄q̄ illud aiunt magno gemitu fieri
Cōprimere dentes uideor poſſe aliquo modo: ſed cōprimenda eſ
Mihi uox: atq; oratio. herus eccū recipit ſe domū: & ducit coquū

Ballio Leno. Coquus.

F Orum coquinum qui uocant: ſtulte uocant
Nam non coquinum eſt: uerum furinum eſt forum.
Nam ſi ego iuratus peiorem hominem quærerem
Coquum non potui: q̄ hunc: quem duco: ducere
Multiloquum: glorioſum: inſulſum inutilem.

Qui ob

pidiſſimi ſales:Inducitur cum lenone coquus q̄ ſcænā exhilareſcit oēm dictis iocularibus.❡Illi drachmis iiſſent.q̄ſi uiliori p̄cio cōducti:nā drachma tribꝰ cōſtabat ſcrupulis:ſcrupulus q & obolus latine ſex ſiliqs cōficiebatᷣ:ſiliqua uero oīum minimū habebatᷣ.❡Condita prata.Olera dicit quibꝰ patinas īplent.❡Boues cōuiuas faciūt. propter eſum olerū & herbarū.❡Coriandrū.Quod īter herbas ponitᷣ:ſemē eius aceto p̄paratū:& cū ſacharo ꝓhibet fumos aſcēdere ad caput:& cōfert dolori capitis & ebrietati:nimiꝰ āt eius uſus malus.❡Feniculū.qui græco noīe marathrū dr̄:ſemē eiꝰ acuit uiſum & opilatiōes apit:ꝓpea uſus eiꝰ optimꝰ frigide p̄ſerti cōplexiōi.dicuntᷣ ſerpētes uſu eiꝰ delectari ꝙ uiſum eorꝝ cōfortet:urinā & mēſtrua educit:lacq̄ꝫ in mamillis gn̄at:ex Dioſcoridis & medicorꝝ ſn̄ia. Allliū.dcm̄ arbitrantᷣ ꝙ olleat: cuius odorē ſufferre tāq̄ inimicū non pōt ꝑdus ad multa ruris medicamēta ꝓdeſſe creditᷣ.Pli.li.xx.allio magna uis magnæ etiā utilitates cōtra aquarꝝ & quorūlibet locorꝝ mutatiōes : ſerpētes abigit & ſcorpiōes odore atq̄ꝫ ut aliq tradidere & beſtiarꝝ oīum ictibus medetᷣ: plura alia Pli.❡Atrū olus.qd̕ ꝑ cōpoſitionē oliſatrū :uocāt petroſelinū:qd̕ īter ſelini.ı.apii gn̄a annumeratᷣ:petroſelinū quaſi petrarium apiū: a græcis & ab ipſo quoq̄ꝫ Galeno ſmirinū oliſatrū qd̕ nos petroſelinū dicimꝰ uocitatū ē.❡Rumicē.herbā odore gratiſſimā : ē ſilueſtris & urbana ut tradit Theophraſtus ī ſeptio:ſilueſtris guſtu gratior q̄ urbana.ſed ſucco acutior:quo p̄cipue differāt:dr̄ cerā cōfici ex oīum arborū ſatorūq̄ꝫ foliis: p̄terquā ex rumice & chenopode.❡Braſſicā.Quæ itē & ſilueſtris & urbana reperitᷣ: ut idē Autor ē theophraſtꝰ:cuiꝰ laudes exequi lōgū eēt:ut Pli.uerbis utar cum chryſippꝰ medicus priuati uolumē:& dicauerit ꝑ ſingula mēbra hoīs digeſtū:pythagoras quoq̄ꝫ & cato nō ꝑcius celebrarint inimicā āt uitibꝰ:idē theophraſtus dicit utpote inimicū odorē fugiētibus:androcides exēplo uſus eſt de braſſicæ medulla cōtra uinū cōfecta temulētiā poſſe ꝓpulſare:ſexcētis ānis ꝓditū ē populū romanū braſſica ī medicinā uſum fuiſſe.❡Betā ē betis ſiue beta & nigra & cādida ut Autor Pli. eſt:nec ſine remedio ē:utraq̄ꝫ ē & ſilueſtris quā limonion uocāt alii neurodē:ē holus uulgo notū & comeſtibile & hortenſiorū leuiſſima:de hac meminit Dioſcorides:Theophraſtus.Galenus & reliq.❡Blitū. Quod iners holus dr̄ a Pli.ac ſine ſapore & acrimonia ulla:un̄ cōuiciū fœis apud menādrū faciūt mariti bliteas illas uocātes.ı. inutiles & minimi precii.❡Laſerpicii.laſerpiciū græci ſilphiō uocāt.ut affirmāt ſtrabo.ı.xvii. & pli.in.xviiii.ı cyrenaica ꝓuicia reptū:cuiꝰ ſuccū uocāt laſer magnificū ī uſu medicamētiſq̄ꝫ & ad pōdus argētei denarii penſum meminit de laſerpicio theophraſtus ſolinuſq̄ꝫ: quorꝝ dcā annotauimus in rudēte:ubi Pla.rurſus facit mētionem de laſerpitio ac magudari:& ibi an ſyrpe legēdū ſit autoritate ſoliniana ꝓbauimus.❡Sinapis ſcelerata. Cuius tria gn̄a memorat Pli.ē.n.calida & ſicca ī q̄rto gradu:ut Galēus & Auicēna tradiderūt: pythagoras ſinapi pricipatū hr̄e ex iis quorꝝ ī ſublie uis feratᷣ iudicauit:qm̄ nō aliud magis ī nares & cerebrū penetret:uſus eiꝰ ad multas ægritudines utilis: & ē ex medicinis apientibꝰ collatorii opilatiōes:ſenſus & ſternutamēta capitis purgat:datᷣ ſuſpitioſis & comitialibus tepidū cū ſucco cucumerꝝ.mēſtrua & urinā ciet ſtomacho utiliſſimum cōtra oīa uitia:pulmonibuſq̄ꝫ uide Pli.reliqua ꝓſequētē:dixit āt ſinapim ſceleratā ꝙ odorata lachrymas ſuſcitet magna eiꝰ acrimonia cerebrū infeſtante.❡Ei.ꝓ hi.❡Strigibꝰ.Sūt ſtriges aues nocturnæ:de q̄bꝰ Luca.qd̕ tepidus bubo qd̕ ſtrix nocturna q̄runtᷣ.herbas.n.& olera q̄s memorauit nō eē cōdimēta ſꝫ ſtriges:iō dixit:q̄a ſūptæ dolorē & cruciatū magis īteſtinis afferāt q̄ nutrimētū.❡Hoc.ob hoc:ꝓpea.❡Cicilēdrū.& ſipolidrū mecidē & ſcādicē & alia memorata ſua cōdimēta ſubdit iocoſe coquus:q oīa cōfingit & nugatᷣ:tā quā deridiculā rē & iocoſam:nō āt ſeriā narraturus:ut alias ſæpe Pla.❡Ad neptuni pecudes.piſces.pecudes pro piſcibus poſuit : Lucillius:multæq̄ꝫ natantes ſquamigere pecudes : Horatius quoq̄ꝫ omne cum proteus pecus egit altos uiſcere montes.❡Dimiſſis manibus.Corrigit erratum:quia cum uoluiſſet dicere

Qui ob eam rem horcus recipere hunc ad ſe noluit.
Vt eēt hic:q mortuis cœnā coq̄t. nā hic ſolꝰ illis coq̄re
Q d̕ placeat p̄t.Co.ſi me arbitrabere iſto pacto ut p̄/
Cur conducebas?Bal.inopia.alius non erat (dicas
Sed cur ſedebas in foro: ſi eras coquus
Tu ſolus præter alios?Co.ego dico tibi:
Hominū auaritia ego ſum factus īprobior coquus
Non meopte ingenio.Bal.qua iſtuc rōne? Co. eloq̄r
Quia enim cum extemplo ueniūt conductū coquū
Ne illum quærunt qui optimus:& cariſſimuſt
Illum conducunt potius qui uiliſſimuſt
Hoc ego fui hodie ſolus obſeſſor fori.
Illi drachmis iiſſent miſeri:me nemo poteſt
Minoris quiſquā nummo ut ſurgā:ſubigere.
Non item cœnam condio ut alii coqui
Qui mihi condita prata in patinis proferunt:
Boues qui conuiuas faciunt.herbaſq̄ꝫ aggerunt.
Eas herbas herbis aliis porro condiunt.
Indunt coriandrum feniculum.allium.atrum olus
Apponunt rumicem:braſſicam:betam:blitum:
Eo laſarpicii libram pondo diluunt.
Teritur ſinapis ſcelerata cum illis.qui terunt
Priuſquam triuerunt oculi ut extillent facit.
Ei homines cœnas ſibi coquunt:cum condiant
Non condimentis condunt.ſed ſtrygibus
Viuis conuiuis inteſtina quæ exedunt.
Hoc hic quidē hoīes tam breuem uitam colunt
Cum haſce herbas huiuſmodi ſuum aluum cogerūt
Formidoloſas dictu non eſu modo:
Quas herbas pecudes non edunt:homines edunt.
O quid tu diuinis condimentis utere

Atrum holus.
Runicē.
Laſerpicii.
Sinapis.
Strygibꝰ
Aluum ſuum.
Eſu.

dimiſſis manibus.i.inferis pro manib⁹ pedibus dixit:& eſt iocoſa alluſio ad nois ſignificatũ. ¶ Miluinis aut aquilinis. Nã hmõi uolucres rapto uiuũt. ¶ Tu qui meus es.pueꝝ monet ne unquã diſcedat a coquo. ¶ Amoliri.parari. ¶ Conquiniſcet.caput inclinabit:de quo uerbo in ciſtellaria & alibi facta eſt mẽtio. ¶ Tu medea peliã. Fabula eſt medeã ſuis ueneficiis ex ſene iuuenẽ peliam reddidiſſe:ſed qđ ad hiſtoriã attinet hoc eſt medeã a matre hecate a ſororeq; circe ueneficia edoctã plura ſuis ueneficiis & carminib⁹ effeciſſe: ob q̃ nõ tm̃ gẽtes in ſtuporẽ adduceret:ueꝝ etiã ꝑſuaderet uitã & fœlicitatẽ hoībus p̄biturã:cunq; ad peliã regem theſſaliæ ꝑueniſſet ut fides ei haberet̃ effecit primi ut cana cũ oib⁹ uideret̃:& ſenior anus corpore rugoſo.qđ qbuſdã medicaminibus prius effecerat in cõſpectũ regis herbaꝝ uirib⁹ in priorẽ ætatẽ reſtituta eſt.ita p̄ſtigiis ſuis oculos oiũ p̄ſtringebat ut uera ea eẽ uiderent̃:arietẽ quoq; qui domi multis annis nutritus erat i fruſta diuiſum & in cocobũ decoctum qbuſdã uenenis uiſa ẽ in agni ſpeciẽ eduxiſſe: ob q̃ tãta fids medeæ habita ẽ:ut q̃ facillime filiab⁹ peliæ regis ꝑſuaſerit patrẽ eſſe interimẽdum in uaſeq; æneo coquẽdũ:ut rurſus ſuis medicam̃tis illũ iuuenili ætati reſtitueret:pelia itaq; a filiabus interẽpto fertur medeam ſuper culmẽ regiæ aſcendiſſe cũ lampade ſignũq; iaſoni & argonautis qui id expectabãt in littore extuliſſe:illi igne e ſpecula cõſpecto factũ qđ erat exiſtimantes:urbẽ aggreſſi ſũt uigilib⁹ q obſtiterant interfectis:atq; tãdẽ urbe & iperio potiti ſũt:ſed pluribus hiſtoriã proſequit̃ Diodorus i quinto. ¶ Prædo in proximo. Pſeudolum dicit a quo maxime ſibi cauendum erat.

f Orum cognũ. Vt abiẽs domo ballio ĩ macellũ p̄ſtinatũ eſculẽta & coquũ cõducẽdũ nunc cum eo colloquit̃ aliquãdiu: & is ſe cæteris prefert coquis. In cognaria re adminiſtrãda. ¶ Furinũ ẽ forũ.i.furibus refertũ. ¶ Inopia.ſubaudi aliorũ. ¶ Ne illũ quærũt. ne exquirũt inqt eum. ¶ Solus obſeſſor fori.ſolus aſſedi in foro. ¶ Subigere.impellere. nã nauim dicimur ſubigere cũ aliquo eam ipellimus. Virg. Non aliter q̃ qui aduerſo uix flumine lẽbuꝫ Remigiis ſubigit. ¶ Cõdita prata.i.herbas q̃ paſſim in pratis iueniunt̃. Prata quaſi parata ut ait Varro:ꝙ citra ullũ laborẽ humanũ parent̃. Atrum olus. qđ græci hippoſelinũ & agrioſelinũ.i.ingens apium ſiue agreſte apium. Altitudinem enim reliquũ ſuperat apium. Vim hẽt ut medici ꝓhibent potũ in œnomelle ad meſtrua citanda:& rigores febriles ſedãdos nõ mõ potũ:ſed ẽt illitum ſtrãguriæ opitulatur tam radix q̃ fructus. ¶ Braſſicam. Qua Cato uſus eſt i multis ægritudinib⁹: ueꝝ hebetat uiſuꝫ:humorẽ gignit melãcholicũ. Duplex tñ eſt una quæ domeſtica:altera agreſtis. Ciema ipſius domeſticæ magis ſtomacho cõfert & urinã cit. ſalſum autẽ ſtomacho iprobũ & uentrẽ perturbat: eius ſuccus crudus cũ iride & nitro potus aluũ mollificat.cuꝫ uino potus læthalibus morſibus opem fert. Vt cũ farina fœni græci & aceto podagris & artreticis.i.articularib⁹ morbis.attractus p nares ſolus purgat caput.folia ipſius p ſe uel ſubacta cũ farina aduerſus oẽm iflãmationẽ & tumorẽ faciũt. Heriſipelata & lepra cũ ſale carbũculos curat:florẽ e capite capilloꝝ retinẽt coacta & mixta cũ melle. Cruda aũt mãla cũ aceto lienoſis prouſunt. Decoctio iuſq; ipſoꝝ potũ aluũ ſubducit meſtruaq; citat. Flos eius ꝓhibet ꝑtũ. Lentes abſterget e corpore. Caulis eius uiridis ambuſtus cũ radicib⁹ & ãmixt⁹ porcinæ adipi uetuſtæ doloreq; lateꝝ ſedat:ſi loco ſupponat̃. Eſt & tertia ſpẽs quã medici braſſicã marinã uocãt:q̃ guſtu ſubſalſa & amara ẽ ſtõ iproba.nõ dubiũ igit̃ q olitoriã itelligat braſſicã.nẽpe q̃ i hortis ſæminat̃:q̃ cocta & refrigerata & recalefacta ꝑniocioſa:uñ uet⁹ ꝓuerbiũ bis braſſica mors. ¶ Deta hæc:uulgaris herba:uñ & Perſius:ꝙ haud deceat plebeia radere beta. Citat aluũ & ſucc⁹ ei⁹ radices p nares attract⁹ purgat caput.

Ducenos. Eſitabũt Cicilendrum. A.l. Scindidi. Sipolindrum. A.l. Meacidem. A.l. Captidem. Atharathrio. VALLA Cecimãdro. Paropſide. Cœnat i eũ odorem. Coquinatum.

Bal. Qui prorogare uitam poſſis hominibus:qui e
Culpes condimenta? Co. audacter dicito. nam
Vel ducenos annos poterunt uiuere meas
Qui eſitabunt eſcas quas condiuero.
Nam ego cicilendrum quando in patinas indidi
Aut ſi polindrum:aut mæcidem. aut
Sane ſcandicem eæ ipſæ ſeſe patinæ
Feruefaciunt illico:hæc ad neptuni pecudes
Condimenta ſunt ac atharathrion.
Bal. At te iuppiter diiq; oẽs perdant cum
Condimentis tuis cumq; tuis omnibus mendaciis.
Co. Sine ſis loqui me. Bal. loquere:atq; in malã cruc
Co. Vbi omnes patinæ feruunt omnis aperio.
Terreſtres pecudes cecimãdro condio aut paropſid
Is odos dimiſſis pedibus in cælum uolat.
Eum in odorem cœnat iuppiter quottidie.
Bal. Odor dimiſſis pedibus? Co. peccaui inſciens.
Bal. Quid ẽ? Co. quia dimiſſis manib⁹ uolui dicere
Bal. Si nuſquaꝫ is coctum quidnam cœnat iuppiter
Co. It incœnatus cubitum. Bal. in malam crucem
Iſtaccine cauſa tibi hodie nummum dabo.
Co. Fateor equidem me eſſe coquum cariſſimum
Verum pro pretio facio:ut opera appareat mea
Quo conductus ueni. Bal. ad furandum quidem.
Co. An inuenire poſtulas quemquam coquum.
Niſi miluinis aut aquilinis ungulis?
Bal. An tu coquinatum ire quoquam poſtulas?
Quin ibi conſtructis ungulis cœnam coquas?
Nunc adeo tu qui meus es a mẽ dico tibi:
Vt noſtra properas amolliri omnia.
Tum ut huius oculos in oculis habeas tuos
Quoquo hic ſpectabit ẽo tu ſpectato ſimul
Si hic quo gradietur pariter progredimini.
Manum ſi protollet:pariter proferto manum:
Suum ſiquid ſumet id tu ſinito ſumere

gat caput. ¶ Blitū. olus eſt ꝓrſus nihil hn̄s cōmodi niſi ad aluū mō citādā. ¶ Eo laſerpicii. ſolinꝰ apud cyrenēſes: ꝑ/terea ſyrpe gignit odoratis radicibꝰ uirgulto herbido magis q̄ arbuſto: cuiꝰe culmo exudat æſtatis tēpe pigue roſidū id/q; paſcētiū hircoꝝ īhæret barbul ubi cū areſactū ioleuit guttis ſtyriacis legit ad uſū mēſaꝝ. uel medelæ magis. dcm̄ eſt primū lac ſyrpiū. qm̄ manat ī modū lactis. deīde uſu deriuāte laſſerpiciū noīatū. Diluūt: diſcutiūt & aliis miſcēt rebꝰ. Perſ. Diluis eleboꝝ certo cōpeſcere pūto. Terit ſinapis. dr̄ & ſinapi & napi: & īde ſinapiſmꝰ quo medici utūt ad totū corpus purgādū: ſuccꝰ ſinapis cū hydro melle aſpitati arteriaꝝ medet & tōſilis medet gargarizādo: citat ſternutamē/

Si noſtrum ſumet: tu teneto altrinſecus
Si iſte ibit: ito. ſtabit. aſtato ſimul.
Si conquiniſcet iſtic: conquiniſcito ſimul
Item his diſcipulis prius cuſtodes dabo.
Co. Habe modo animum bonum. Bal. quæſo qui poſſim? doce
Animum habere. qui te ad me adducam domum?
Co. Quia ſorbitione faciam ego te hodie mea
Item ut medea peliam recoxit ſenem
Quem medicamento. & ſuis uenenis dicitur
Feciſſe rurſum ex ſene adoleſcentulum
Item te ego faciam. Bal. eho an tu etiam ueneficus?
Co. Immo ædepol uero hominem ſeruator magis
Bal. Hem mane quanti iſtuc unum me coquinare perdoces?
Co. Quid? Bal. ut te ſeruem: nequid ſurripias mihi.
Co. Si reddis nummos meos ne metuas quidem
Sed utrum amicis hodie an inimicis tuis
Daturus cœnam? Bal. pol ego amicis: ſcilicet.
Co. Quin tu illos inimicos potius q̄ amicos uocas?
Nam ego ita conuiuis cœnam conditam dabo
Hodie atq; ita ſuauiter conditam
Vt quiſq; quicq; conditum guſtauerit.
Ipſos ſibi faciam ut digitos prærodat ſuos.
Bal. Quæſo hercle priuſquam quicquam conuiuis dabis.
Guſta tute prius: & diſcipulis dato.
Vt prærodatis ueſtras fructificas manus.
Co. Fortaſſe hæc tu nunc mihi non credis q̄ loquor
Bal. Moleſtus ne ſis nimium: iā tu nimis non places
Hem illic ego habito intro abi: & cœnam coque
Propere. Co. quin is accubitum: & conuiuas cedo
Corrumpitur iam cœna. Bal. hem ſubolet ſis uide:
Iam hic quoq; ſceleſtus eſt coquus ut comicio:
Profecto quid nunc primum caueam neſcio.

ta comitiali: cōfert morbo: cōfert iſ/chiadicis & lienoſis: ac ꝓrſus oī dolori ubi opus fuerit ad cutē funditꝰ leuare qppiā: faciē purgat. alopeciis & lepris cōfert cū melle uel adipe: ſʒ ipetigini & lepris cū aceto. Cū ficu aūt īpactū auriculæ auditui ꝓdeſt: ſonituſq; āmouet auriū. Eiꝰ ſuccus cū melle uiſū acuit. ¶ Sed ſtrigibꝰ. ſtrigēdo & lacerādo iteſtina. Qui ꝓrogare. lōgius ꝓducere. ¶ Cicilēdrū. forte meliꝰ duo uerba ut ſit cici ideſt galla. & lindū. nā lindū ponit atheneus ad ſapores cōcinādos cū myrrha calamo ſtyrace & barro. ¶ Quādo i patina ſciſcidi. ita ueteres ſcindo fecerunt p̄teritū: iō adhuc pria ſyllaba corripit. ¶ Ad neptuni pecudes cōdimta ſūt. i. ad piſces. ¶ Atq; terreſtriū. i. uitā agētiū ī terra. Oīs opio. oēs tego: ne qd ſpurci i eas cadat. ¶ Cecimādro cōdio aut paropſide. ſpēs uaſoꝝ ſūt. paropſidē poſſumꝰ accipe: quā ēt ſcutellā dicimꝰ. Cic. in qōnibꝰ tuſcul. Collocemꝰ in culcitra plumea: pſaltriam adducamꝰ: cedricū icedamus: demꝰ ſcutellā dulciculæ potiōis aliqd. & Iuu. Multa magnaq; paropſide cœna a para ꝑp ōne & opto: un̄ obſoniū dcm̄ q̄ſi eduliuʒ dicas. ¶ Niſi miluinis. aut aqlinis ungulis. adūci enī ſūt haꝝ auiū ungues. Aduertēdū rurſus ꝙ ungulis nō unguiculis dixit. ¶ Tu q meus es. ſuuʒ alloqt ſeruū. ¶ Properes āmoliri. feſtines a ꝓſpectu huius amouere. ¶ Quo gradiet. i. in aliquē locū greſſū tulerit. ¶ Teneto altrinſecus. i. ab altera pte. ¶ Si cōgniſcet. i. īclinabit. Priſ. Vnū inuenit in ſco deſines uerbuʒ apud uetuſtiſſimos cuius p̄teritū inxi protulerunt teſte capro. conquiniſco conquæxi. Eſt autem cōquiniſco caput inclino. Pōponius in uacca uel marſupio ait ſimul introueni acceſſi ad patrem prendi manū in terra ut cubabat nuda ad eum ut conquæxi interim mulieres conſpiciunt. ¶ Vt medea peliam recoxit ſenem: ſecuta iaſonem medea ut Diodorus autor eſt in theſſaliam cum uellere aureo ad peliam regem medicamentis ſuis ſe uetulam fœdam uideri dedit. perſuadens ut omnes ita peliæ filias poſſe a ſenectute in iuuentutem reparare: cūq; in cocobum ueruecem imiſiſſet agnūq; eduxiſſet: dixiſſentq; cur ſe ex uetula in iuuenilem ætatem non reduceret: id quoq; egit. ammotis nāq; pigmentis quibus uetula apparebat: puella euaſit. peliæ filiæ idem arbitratæ patri ſuo poſſe fieri patrem cocobo ampliſſimo immerſum cōcoxerunt. Interim ut ſtatuerat medea e ſublimi tecto face iaſoni ſignum dedit: ut noctu ſubiret urbem: atq; ita potitus imperio eſt. Hic tamen coquus ab eo ꝙ medea pollicebatur ait ad iuuenilem reparatum eſſe ætatem. recoxit autem ſenem dixit: ideſt a ſenili ætate reuocauit. id. n. re præpoſitio ualet. nam coctum uetus dixerunt ueteres. Hor. in ſermonibus. Plærūq; recoctus ſcriba ex quinq; uiro, Seruius quoq; ſuper illo Virgil. & robore cocto, Aut antiquam haſtam fuiſſe ſignificat:

Altrinſecus.
Cōgniſcito.
Peliam ſenem.
Coquinare.

Ita in ædibus ſunt fures prædo in proximo eſt:
Iam mihi hic uicinus apud forum paulo prius
Pater calidori opere fecit maximo.ut mihi cauerem
A pſeudolo ſeruo ſuo.neu fidem ei haberem.nam eum
Circuire in hunc diem:ut me ſi poſſet muliere
Interuorteret.eum promiſiſſe firmiter dixit ſibi
Seſe abducturum a me dolis phœnicium.
Nunc ibi intro:atq; edicam familiaribus.
Profecto ne quis quicquam credat pſeudolo.

Pſeudolus. Simia. Sycophanta.

SI unquã queq̃ di ĩmortales uoluere eſſe auxilio adiutum
Tũ me: & calidorũ ſeruatũ uolunt eẽ:& lenonẽ extinctũ
Cũ te adiutorẽ genuere mihi tã doctũ hominem atq; aſtutum
Sed ubi illic eſt?ſum ne ego homo inſipiens quid hæc mecum
Egomet loquar ſolus?dedit uerba mihi hercle:ut opinor:
Malus cum malo ſtulte caui tum pol ego interii:homo ſi ille
Abiit neq; hoc opus quod uoluit:ego hodie efficiam.
Sed eccum uideo uerbeream ſtatuam:ut magnifice infert ſeſe
Hẽ te hercle ego circũſpectabã nimis metuebã male ne abiiſſes.
Sy.Fuit meum officiũ:ut facerẽ.fateor. Pſe.ubi reſtiteras. (me
Si.Vbi mihi libitũ eſt.Pſe.iſtuc ego ſatis ſcio. Sy. cur ergo qđ ſcis
Rogas?Pſe.at hoc uolo monere te.Sy.monendus ue me moneat.
Pſe.Nimis tandẽ ego abs te cõtẽnor. Sy. quippe ego te ni cõtẽnã
Stratioticus homo qui cluear.Pſe.iam
Hoc uolo qđ occœptunſt agi.Sy.nũqd agere aliud me uides
Pſe.Ambula ergo cito.Sy.ĩmo ocioſe uolo.Pſe. hæc ea occaſio ẽ
Dum ille dormit:uolo ut prior tu occupes adire.
Quid properas?Sy.placide ne time:ita ille faxit iuppiter ut
Ille palam ibidem ante quiſquis ille eſt qui adeſt a milite
Nũquã ædepol erit ille potior harpax:q̃ ego.habe animum bonũ
Pulchre ego hanc explicatam tibi rem dabo ſi ego illum
Dolis atq; mẽdaciis in timorem dabo militarem aduenam
Ipſe ſeſe ut neget eum eſſe qui ſciet:meq; ut eſſe autumet
Qui ipſus eſt.Pſe.qui poteſt?Sy.occidis me cum iſtuc
Rogitas.Pſe.o hominem lepidum.te quoq; etiam
Dolis atq; etiam mendaciis iuppiter te mihi ſeruet.Sy.ĩmo mihi.
Sed uide ornatus hic me ſatis cõdecet?Pſe.optume habet? Si.eſto
Pſe.Tantum tibi boni di ĩmortales diunt quantum tibi optes
Nam ſi exoptem quantum dignus:tantum dent:minus nihilo eſt

Neq; ego

nam multi tẽporis aliquid coctum uocamus.Ita perſi.Vt ramale uetus ꝑgrãdi ſubere coctũ.℃ Iſtuc unum me cogitare.hoc inqt ꝙ nunc cogitas apud me quãti mihi cõſtiterit. ℃ Veſtras furtificas manus.i.ad furtum inſtructas. ℃ Muliere interuorteret.i.auferret mulierẽ eaq; me priuaret. ℃ Quicquã credat:ideſt ne fidei eius cõmittat aliquid.

Habere fidem.
Interuorteret me

BERN.
SARA.
VENE.

SI unq̃.interim ſimul cõuenerãt pſeudolus & ſimia ſicophanta collocutiq; ſũt quo pacto lenonem dolis agant:lætatur ergo pſeudolus nactũ eſſe hominẽ ad fallendũ aptũ:ſed dum loquitur ille e cõſpectu ſe paulũ ſurripuit. ℃ At hoc uolo monere.Loqť pſeudolus. ℃ Stratioticus. Militaris.quo habitu erat ĩdutus ut famulum militis mẽtireť. ℃ Cluear.ſim. ℃ Duʒ ille dormit.ſ.harpax militis ſeruus qui ſupra in ꝓximã tabernã diuerterat. ℃ Qui adeſt a milite.i.a milite miſſus ẽ. ℃ Mihi obtrudere nõ potes palpũ.Vt mihi.ſ. blandiri & adulari ſinã:palpũ.n.blãdimẽtũ & adulationẽ intelligimꝰ:nã palpari blãdiri:& palpatores adulatores. ℃ Hiſcunt. Aperiunť. ℃ Lenonẽ euomunt. Quia tunc foras exibat. ℃ Cancer ſolet.Cuius natura eſt in trãſuerſum ire ac retrocedere.ꝓpterea cãcrum cæleſte ſignũ dicunt aſtronomi:qa i eo exiſtẽte ſole retrocedit ſol& ſe cõuertit ad iferiꝰhemiſperiũ.

Verbereã ſtatuam.

VALLa

Cluear.

SI unquã quẽquã. Pſeudolus ſimiã ſycophãtã in dolos iſtruit ut ballionẽ adeat:ipſumq; phænicio circunueniat. ℃ Malus cũ malo.ego cũ ſimia nõ ſatis mihi caui. Verbereã ſtatuã.i. dignã uerberibꝰ:ꝗꝓpeq; ita me illuſerit. ℃ Vt magnifice ĩfert ſeſe.magnifico accedit apatu. ℃ Stratioticus hõ.i.q effectus ſimiã militaris q ſerui militis uices gero. ℃ Cluear cenſear. ℃ Volo quod occeptunſt agi.quod negociũ incepimus proſequi. ℃ Dum ille dormit. Donec hapax cacula in diuerſorio quieſcit. Qui poteſt.quo pacto quod polliceris fieri poteſt. ℃ Satis condecet.i.an ſatis militaris uideatur. ℃ Tun id mihi.ſubſanando hoc pronunciandũ eſt ut uultus ſenſum adiuuet. ℃ Meditati ſunt doli docte.Paſſiue meditati ſũt.quæ enim nunc deponentia uerba olim omnia fuere

Neq; ego hominem quenquam uidi magis malum & maleficũ.
Ty.Tun id mihi? Pſe.taceo .ſed ego quæ tibi
Dona dabo:& faciam:ſi hanc rem ſobrie accuraſſis.
Sy.Potin ut taceas? memorem immemorem facit.qui monet qđ
Memor meminit.teneo omnia in pectore condita ſunt:meditati
Sunt doli docte.Pſe.probus hic eſt hõ.Sy.neq; hic eſt neq; ego.
Pſe.At uide ne titubes.Sy.potin ut taceas? Pſe.ita me dii ament.
Sy.Ita nõ facient.mera iam mendacia fundis.Pſe.ut ego ob tuam
Simia perfidiam te amo:& metuo.& magnifico.
Sy.Ego iſtuc aliis dare condidici:mihi obtrudere non potes palpũ.
Pſe.Vt ego te hodie accipiam lepide.ubi effeceris hoc opus.
Sy.Ha ha he.Pſ.lepido uictu uiuo:ũguẽtiſ:&ĩter pocla pulpamẽtis
Ibidem una aderit mulier:lepida:tibi ſauia ſuper ſauia quæ det.
Sy.Lepide accipis me.Pſe.immo ſi efficis:tum ſaxo magis dicas.
Sy.Niſi effecero cruciabiliter carnifex me accipito
Sed propera mihi monſtrare ubi ſit hoſtium lenonis ædium.
Pſe.Tertium hoc eſt.Sy.tace ædes hiſcunt.Pſe.credo aio maleſt
Aedibus.Sy.quid iam? Pſe.quia ædepol ipm lenonem euomunt
Sy.Illiccine eſt? Pſe.illic eſt.Sy.mala merceſt.Pſe.illuc ſis uide
Non prouerſus uerum tranſuerſus cedit:quaſi cancer ſolet.

Ballio.Pſeudolus.Sycophanta.

MInus malum hunc hoiem eẽ opinor:q̃ eẽ cẽſebã coquũ:
Nam nihil etiã dũ harpagauit præter cyatũ:& cantharum.
Pſe.Heus tu nunc occaſio eſt &tempus.Sy.tecum ſentio
Pſe.Ingredere in uiam dolis:& ego hic in inſidiis ero:
Sy.Habui numerum ſedulo hoc eſt ſextum a porta proximum.
Angiportum in id angiportum me deuorti iuſſerat.
Quotas has ædis dixerit:id ego admodum incerto ſcio:
Bal.Quis hic hõ chlamydatus eſt.aut unde eſt.aut quem quæritat?
Peregrina facies uidetur hominis.atq; ignobilis.
Sy.Sed eccum qui ex incerto faciet mihi quod quæro certius.
Bal.Ad me adit recta.unde ego hoiem hunc eſſe dicam gentium?
Sy.Heus tu qui cum hirquina ſtas barba:reſponde quod rogo.
Bal.Eho.an non prius ſalutas? Sy.nulla eſt mihi ſalus dataria.
Bal.Nã pol hinc tantundem accipies.Pſe.iã inde a principio ꝓbus.
Sy.Ecquem in angiporto hoc hominem tu nouiſti te rogo.
Bal.Ego memet me.Sy.pauci iſtuc faciunt hoĩes:quod tu ꝓdicas.
Nam in foro uix decumus quiſquis eſt.qui ipſus ſeſe nouerit.
Pſe.Saluus ſum.iam philoſophatur.Sy.hominem ego hic quæro

nia fuere cõmunia.❡Iſtuc aliis da/
re condidici.Blandimenta inqt iſta
tua tibi teneas aliis ipſe obiicere ſo/
leo.❡Obtrudere nõ potes palpũ. Memo/
obiicere mihi non potes adulatio/ rem mo
nem:palpare ẽ uerbis manuq; mul/ nere.nõ
cere quempiam ac ẽt muneribus. eſt opus.
Iuue: Quem munere palpat carus.
Inde palpo palponis. Perſius. Ius
habet ille ſui palpo quem ducit hiã/
tem cretata ambitio & palpum pal
pi blandimentum ut hic.❡Pulpa/ Palpum
mentis:ideſt e carne cõdimentis qđ
dẽtibus pulſeẽ pulpa dicta.❡Ae/
des hiſcunt.diducũtur: aperiuntur.
Hiſcere &enim ab hio hias:& itera/
tiuum ito itas:ideſt rictum diduco:
unde & hiſcere loqui modo aliqd.
Iuue.Si quid tentaueris unq̃ hiſcere
❡Nõ prouerſus:ideſt recta uia ad/
uerſus lenonem: ſed tranſuerſus it.
❡Quaſi cancer ſolet.ut ſolitus eſt
cancer incedere.

MInus malum:Leno ſubſe/
cutus coquum fuerat obſer BERN.
uaturus ne qđ domo ſurri/ SARA.
peret:nunc domo exit:& in paratos VENE.
laqueos incidit.❡Harpagauit.Sur
ripuit.❡Cyathum.Poculum un/
de fit uerbũ cyathiſſare.i.uina pocu
lo miniſtrare.❡Quo tũ has ædis
legẽdum arbitror quotas:has ædis
dicit.n.ſe rectiſſime uicũ tenere: ſed
quæ ſit lenonis domus ignorare:ul
ſit tertia uel,quarta:de angiportu ſa
tis dcm̃ eſt in ſupiorib'.❡Sed eccũ
Certe dormitare uiſi ſunt qui totiẽs
Plau.emendandũ ſuſceperũt & no/
tiora præterierunt:loquitur hic ſine Harpaga
controueſia ſimia & rurſus ad me uit.
adit loquitur ballio. ❡Pauci iſtuc Cyatum
faciunt:Inter iocos ſeria immiſcet.
Plaut.nam hoc ex penitiſſimo phi/
loſophiæ pectore depromptum eſt:
difficillimum enim eſt ſeipſum noſ
ſe:cognitio hæc eſt omnium diffi/ Chlamy
cillima:unde illud eſt a ſapiente tha datus:
lete dictum ſapienter forte cum in/
terrogaretur quid eſſet difficillimu;
te ipſum noſce inquit. ❡Hanc epi
ſtolam.Quam ſupra pſeudolus per
dolum ſurripuerat a militis nuncio
faciens ballionis atrienſem:❡Pu/ Dataria.
rus putus:Ironice dictũ. ❡Notis:
Ideſt his qui norunt:nam & q no/
ſcitur notus dr̃.❡Miles lenoni:In
cipit epiſtola.❡Expediet.Pro expe
dirier.❡Calator.Nuncius:calo eni
a græcis:a noſtris uoco.

VALLa

Inus malum, Pſeudolus in inſidiis obſeruat qd agat ſimia cum ballione, ſimia quaſi ignarus ballionem ad/ dit: quo facilius ipm pducat in iſidias. ℂ Nihil ēt dū harpagauit. Dū ſyballica adiectio ē ut nū. tā. n. ueteres ēt dū q̃ ēt nū dixere. In freqntiori iñ uſu ēt nū. pſerti citra Cice. ætatē iunioubuſqꝫ. Semel Vir. q̃tū meminerim uſus Celſus. Pli. & nōnulli alii frequēti⁹: harpaga uit rapuit. ℂ Proximā angiportū. Vbi uiæ nō ſit exitus. ℂ Me de/ uorit iuſſerat. q̃ſi ſit a milite ita loqᷓ. ℂ Quotas has ædis. i. num primā ſecūdāue domū mihi incertū eſt. ℂ Ignobi/ lis. abiecta: incognita. ℂ Adit recta. ſubaudi uia. ℂ Salus dataria. quam tibi uelim dare. ℂ Tantundē accipies. qa ne tu quidem a me ſalutabere. ℂ Pau/

Legiru/ pam.
Cogno/ menta.

ci iſtuc faciunt homines. ſubaudi ut ſe cognoſcant. Ex oraculo enim eſt cognoſce te ipſum. Iuue. e cœlo de ſcendit. γνωθι σαυτον. Platonis interpres in primo de legibus inqt. Quidā aiunt hoc pceptum Chilo/ nis philoſophi. alii āt labiis eunuchi iuuenis. Alii aūt aiunt ꝙ interrogā/ te chilone apollinē quid eſſet opti/ mum pythia reſponderit cognoſce te ipꝫ. qđ ipe quoqꝫ Plato cōfirmat. ℂ Saluus ſū philoſophaᷓ. puerbia liter ab eo ꝙ ſalu⁹ ſū: ſaltat ſenex di/ cebaᷓ ut i captiuis dcm̄ ē. ℂ Perfoſ/ ſor parietū. qui ad furandū paratus fodit parietes.

Purus putus.

ℂ Purus putus. putū purgatū dixerunt ueteres: ut adhuc apud iuriſconſultos aurū putilatuꝫ. Et alphenus iuriſconſultus. ut ē apđ Aulum gelium inquit: purum pu/ tum ualde purum: ſicut nouum no uitium: & propiū ppitium augere atqꝫ intendere uolentes noui atque proprii ſignificationem. Non pro/

Sicyoni

bat Aul. Ge. illam ſimilitudinē. no/ uitium. n. dic nō magis nouū: itaqꝫ a putando putum dici putat. i. non neceſſaria auferendo & excidēdo re linquēdoqꝫ ꝙ ſit ſine uitio: & pinde

Symbo/ lum.

in carthaginē ſi fœdere argentū pu/ tum eſt dictū quaſi exputatū exco/ ctūqꝫ: oiqꝫ aliena materia carēs ema/ culatū & cādefactum. ℂ Harpax cal lator. harpax propriū: callator appel latiuuꝫ ab eo ꝙ calo. i. uoco dicunt græci. Latini calatorem nuntiū quē aliquo mittant negocii obeundi cā

Calator.

uel uocandi cauſa dixere. ℂ Vter remoraᷓ. Nū ego te in exhibēda pe cunia: an tu me in tradēda muliere.

BERN. SARA. VENE.

P Eiorem ego hoīem. Hucuſ que ex occulto obſeruauit pſeudolus ſimiā lenōi inſi dias dātē. ℂ Cōparē. Sociū & coæ

Arbitra rem.

qualē meum: nā ſicut pſeudolus q falſus ſeru⁹ interptaᷓ ſyrum ſe eſſe ſi/ mulauerat ballionis ſeruū: ſic ſyco/ phāta: ſimia ſe harpagā finxerat mi litis nuncium: iō ambo falſi compa res: quo uerbo uſus eſt Hora. in lib. carminū & munia cōparis. ℂ Col ligatis uaſis, tranſlatio a militibus qui

Malum legirupam. impium. periurum. atqꝫ improbum.
Bal. Me quæritat. nam illa ſunt cognomenta. nomen ſi memoret
Modo: quid eſt ei homini nomen? Sy. leno ballio.
Bal. Sum. ego ipſe ſum aduleſcens quem tu quæritas.
Sy. Tu ne es ballio? Bal. ego enimuero is ſum.
Sy. Vt ueſtitus eſt perfoſſor parietum
Bal. Credo in tenebris: conſpicatus ſi ſis me: abſtineas manum.
Sy. Herus me⁹ tibi me ſalutē multā uoluit dicere hāc epiſtulā accipe
A me. hanc me tibi iuſſit dare. Bal. quis is homoſt qui iuſſit?
Pſe. Perii nunc hō in medio luto eſt. nomen neſcit hæret hæc res.
Bal. Quā hāc miſiſſe ad me autumas? Sy. noſce imaginē: tute eius
Nomen memorato mihi ut ſciam ballionem te eſſe ipſum.
Bal. Cedo mihi epiſtulā. Sy. accipe & cognoſce ſignū. Bal. oho poly
Pur⁹ put⁹ ē ipſus. noui herus: polymachæroplacides. (machæro
Sy. Placides nomen eſt. ſcio iam tibi me recte dediſſe epiſtulam
Poſtq̃ polymachæroplacidæ elocutus nomen es. Bal. ſed quid
Agit is? Sy. qđ hō ædepol fortis: atqꝫ bellator probus. Bal. ſed pper
Hanc pellegere quæſo epiſtulam: ita negocium eſt: atqꝫ accipe
Argentum actutum: mulieremqꝫ mihi emitte: nam neceſſeſt
Hodie ſicyoni me eſſe. aut cras mortem exequi: ita herus meus
Eſt imperioſus. Bal. noui: notis prædicas. Sy. propera pellegere
Epiſtulam ergo. Bal. id ago ſi taceas modo? miles lenoni ballion
Conſcriptam mittit polymachæroplacides imaginem
Obſignatam: quæ inter nos duo conuenit olim. Sy. ſymbolum
Eſt in epiſtula. Bal. uideo: & cognoſco ſignum: ſed in epiſtula
Nullam ſalutem mittere ſcriptam ſolet. Sy. ita militaris
Diſciplina eſt ballio manu ſalutem mittunt beniuolentibus
Eadem malam rem mittunt male uolentibus
Sed ut occœpiſti perge operam expedirier. quid epiſtula
Iſta narret. Bal. auſculta modo. harpax calator
Meus eſt: ad te qui uenit. tu ne es harpax?
Sy. Ego ſum: atqꝫ ipſe harpax quidem. Bal. qui epiſtulam
Iſtam fert ab eo argentum accipies
Cum eo ſimul mulierē mitti uolo. ſalutē ſcriptam dignū eſt digni
Mittere. te ſi arbitrarem dignum miſiſſem tibi.
Sy. Quid nunc? Bal. argentum des. abducas mulierem.
Sy. Vter remoratur. Bal. quin ſequere: eo intro. Sy. ſequor.

Pſeudolus.

PEiorem ego hominem. magiſqꝫ uerſute malum
Nunquam ædepol quemquam uidi quam hic eſt ſimia
Nimiſqꝫ ego illum hominem metuo & formido male

Ne malus

qui cum e loco abeunt colligunt uaſa omnemq; ſuppellectilem. uaſis hoc loco ꝓ ſpiritibus cum corde manentibus. ℭ Victor ſum. Deinde uidit ſimiam cum muliere exeuntem.

PEiorem ego hominem. pſeudolus ſecum metuit: ne ſimia q̄q̄ cautiſſimus aliquo allucinetur modo uel ad/ VALLa
uerſum ſe conuertat. ℭ Metuo & formido male: Metuo ne quid erret: formido ne quid mali aduerſum me/ agat. ℭ In re ſecunda. ubi res uertit bene. ℭ Mihi obuertat cornua. Aduerſum me ſe conuertat. ℭ Si occa/ ſionem cœperit. ſi opportunitatem habeat. ℭ Hunc comparem metuo meum: ideſt ſimiam qui eſt mihi par in aſtu.

Ne malus item erga me ſit. ut erga illum fuit: ne in re
Secunda nunc mihi obuertat cornua: ſi occaſionem cœperit
Cautio eſt qui ſit malus: atq; ædepol eq̄dē nolo. nā illi bene uolo:
Nunc in metu ſum maximo triplici modo: primum omnium
Iam hunc comparem metuo meum. ne deſerat me atq;
Ad hoſtis tranſeat: metuo autem ne herus redeat etiam
Dum a foro: ne capta præda capti prædones fiant: cum hoc
Metuo: metuo ne illic huc harpax ueniat: priuſquam hinc
Hic harpax abierit cum muliere: perii hercle nimium.
Tarde egrediuntur foras: cor conligatis uaſis expectat
Meum: ſi non educat mulierem ſecum ſimul ut exulatum
Ex pectore fugiat meo: uictor ſum: uici cautos cuſtodes meos.

Sycophanta. Pſeudolus.

NE plora neſcis ut res ſit phœnicium uerum haud multo
post ſaxo ſcibis
Accubans: non ego te ad illum duco dentatum uirum
Macedonienſem: qui lenonem flentem facit
Cuiam te eſſe uis maxime ad eum duco te
Callidorum haud multo poſt ſaxo amplexabere.
Pſe. Quid tu intus quæſo deſediſti? quandiu mihi cor retunſuſt
Oppugnando in pectore. Sy. occaſionem repperiſti uerbero
Vbi perconteris me inſidiis hoſtilibus: qn hic metimur gradibus
Militariis. Pſ. atq; ædepol quāquā nequam homo es recte mones

Ballio Leno.

BAbæ nūc demū mihi animus in tuto ē loco poſtq̄ iſte hic
Abiit atq; abduxit mulierē. mihi libet nūc uēire pſeudolū
Scelerꝫ caput: & abducere a me mulierē fallaciis conceptis
Hercle uerbis: ſatis certo ſcio: ego peierare mauellem me milies
Quam mihi illum uerba perderidiculum dare: nunc deridebo
Hercle hominem: ſi conuenero: uerum in piſtrinum credo ut
Conuenit fore nunc: ego ſimonem mihi obuiam uenire uelim:

ℭ Nimium tarde egreditur. Hoc ſolent auide expectantes ut omnia tarda uideantur. ℭ Colligatis uaſis. a militibus ſumpta tranſlatio qui mouentes exercitum uaſa dicuntur colligare. Cor ergo inquit meum expectat ut expeditus ſum ſi non ducat mulierem: ut e corpore effugiat.

NE plora. Solatur mulierem tanq̄ ad amatorem poſt pau- BERN. SARA. VENE.
xillum uenturam. ℭ Deſediſti. Quaſi deſes fuiſti. ℭ Retunſuſt: Pro retunſum eſt: nam dicimus aciē ferri retunſam cum ſaxo uł alicui rei duriori repercutitur. ℭ Occaſionē Exulatū
reperiſti: Scilicet remorandi & in inſidias hoſtium deueniendi. ℭ Gradibꝰ militariis. Vegetius militari gradu uiginti millia paſſuum horis qn q;: dumtaxat æſtiuis conficienda ſūt pleno autem gradu qui citatior eſt totidem horis. xxiiii. millia peragenda ſunt quicquid addideris iam curſus eſt: cuius ſpacium non diffiniť.

NE plora neſcis ut res ſit phenicium. Simia ſecum abducens mulierem ſe ad militē VALLa
abduci exiſtimantem conſolať. tarditatiſq; ab pſeudolo arguiť. ℭ Cuiaz te eē uis. i. cuius cupis eē nēpe callidori. ℭ Quæſo deſediſti. i. deſes fuiſti. ℭ Cor retuſuſt oppugnādo pectore. Acies ferri alicuiꝰ duræ alicui materiæ impacta retundiť. Ita ergo & mucro cordis in pectus ſubſultās retuſus inqt eſt. ℭ Hinc metimur. i. Cuiam.
abimus acceleramus quo greſſu milites utuntur: ſed dixit gradibus militariis: Ergo non modo militaris & militare: ſed & militarius militaria. Gradibꝰ
militarium. militaris

BAbæ: Lætatur leno propter BERN.
abductam ab ſe mulierē: & SARA.
receptā pecuniā. ℭ Promiſcua: Vł mixta uel icerta & inopinata. VENE.

BAbæ nūc demū. ballio ſe ad VALLa
militē exiſtimās miſiſſe mulierē & uitaſſe pſeudoli iſidias ſibi ꝯgratulať. ℭ Fallaciis cōceptis. dolis quos aīo cōcepit. Aut ordo ē uerborꝫ cōceptis hercle uerbis ut aduerſū me uerba cōcepit. Lætitia lætꝰ ꝑmiſcua. i. tam ipſius q̄ mea.

DECIMVSSEPTIMVS ACTVS

BERN. SARA. VENE.

Viſo quid rerum. Cupit ſcire ſimon quid egerit pſeudolus in lenonem: qui tandem illi fit obius uana lætic geſtiens. ℭ Signum ex arce ballionia: Alluſio eſt ad ballionis nomen: ideſt an ipſum ſefellerit & propter & expugnauerit: & dolis deuicerit. ℭ Venit ne homo: Scilicet pſeudolus. ℭ Minæ ſaluæ. Nam promiſer ſimon pſeudolo ſe daturum illi uiginti minas ſi muliere lenonem falleret: & per fallaciam eam abduceret. cuius rei monuerat ſimo ballionem. ℭ Inſtipulatus: Per iterrogationem ſtipulatus: nam ſupra fieri ſtipulationem diximus interrogationem: utpote promittis mihi te daturum uiginti minas: & ille reſpondebat promitto: alioquin ſtipulati rata nō erat: iō dicit roga me uiginti minas quas ſe daturꝝ leno ꝓmittit: ſi pſeudolus unq̄ fiat uoti compos. ℭ Ambo ſimul. ſ. pſeudolū & callidorꝝ. ℭ Contechnatus. Machinat⁹: techna enim dolus: ars: fallacia.

Promiſcua letitia

VALLa

Viſo quid reꝝ meus ulyſſes ballio factus obuius ſimōi lætat̃ quaſi ſe dolis pſeudoli ſubtraxerit. Simo quoq; ſibi explicari uult q̄ id fiducia dicat. ℭ Meus ulyſſes egerit: ideſt ſeruus meus pſeudolus: quem ulyſſi conferendū dolis puto: ideoq; cum ulyſſem uocat. ℭ Habeat ſignum ex arce ballionia. Nam ulyſſes dolis troiæ arcē ingreſſus occiſis cuſtodibus ſuſtulit palladium. nam ſignum ſtatuam quoq; dicimus. Hora. Centum potiore ſignis munere donat. Vlyſſi ergo pſeudolum conferēs ait Viſo ex domo ballionis: ideſt quod dicit ex arce ballionia. Habeat phœnicium id ſignū uocat. ℭ Inſtipulat⁹ pſeudolus: ideſt per ſtipulationem: nempe per interrogationem promittendo tu pſeudolo promiſiſti. Eſt etiā alia ſtipulationis ſpecies quæ dicit̃ mortis cauſa ſtipulatio quæ ut antiſtius labeo ait ita fit ut morte ꝓmiſſoris confirmet̃. Aut ut q̄dam dixerunt cuius ſtipulatiōis mors fuit cā. ℭ Rogato obſecro hercle. Vult. n. legitimā eē ſtipulationē: & q̄a carere ābiguitate putat qđ cogitarit: iō cōfidēter ſtipulat̃. Hēto mulierē: ſubaudi phœniciū. ℭ Vt cōcepiſti uerba. ut tu ꝓtuliſti. ℭ Viginti minas dabin? hæc ſtipulatōis interrogatio. ℭ Dabuntur. ꝓmiſſo nil ergo deeſt ſtipulationi. q̄a interceſſit nihil medium interrogationi & ꝓmiſſioni. ℭ Nugas theatri. nugas q̄ i theatris ſolēt actitari. Nā q̄ti refert. Ac ſi dicat nihil maledicere q̄ maleſacere nō q̄at. ℭ Eam ueniſſe: uēditā eē. Sit cōtechnatus q̄ppiā. Ne inq̄t fabricarit aliq̄d pſeudolus. dixim⁹. n. technas artes noīari a græcis oēs: ſed a latinis malas: unū uerbuʒ cōtechnor fecit. ℭ Det nomē ad molariā coloniam. i. piſtor appellet̃: ut in piſtrinū mittat̃ ut ibi in molēdi labore ſit ꝑpetuo.

Inſtipulatus eſt.

Quanti refert.

Contechnatus.

Vt mea lætia lætus promiſcua ſiet.

Simo ſenex. Ballio leno.

Viſo quid rerum meus ulyſſes egerit. iam ne habeat
Signū ex arce ballionia. Bal. o fortunate cedo fortunatā
Manum ſimo. Si. q̄d eſt? Bal. iam. Si. q̄d iam? Bal. nihil eſt
Quod metuas. Si. quid eſt: uenit ne homo ad te? Bal. non.
Si. Quid eſt igitur boni. Bal. minæ uiginti ſanæ ac ſaluæ ſunt tibi
Hodie: quas abs te inde eſt inſtipulatus pſeudolus. Si. uelim:
Quid eſt hercle? Bal. roga me uiginti minas ſi ille hodie
Illa ſit potitus muliere: ſiue eam tuo gnato hodie: ut promiſit
Dabit. rogato obſecro hercle geſtio promittere omnibus modis
Tibi eſſe rem ut ſaluam ſias: atq; etiā habeto mulierem dono tibi.
Si. Nullum periculū eſt. quod ſciam. ſtipularier ut concepiſti uerba
Viginti minas dabin? Bal. dabuntur. Si. hoc quidem actunſt
Haud male ſed conueniſti hominem? Bal. immo ambo ſimul.
Si. Quid ait. quid narrat. quæſo quid dicit tibi? Bal. nugas theatri
Verba quæ in comœdiis ſolent lenoni dici: quæ pueri ſciunt:
Malum: & ſceleſtum: & periurum aiebant eſſe me.
Si. Pol haud mentiuſt. Bal. ego haud iratus fui nam quanti refert
Nec recte dicere qui nihil faciat: quiq; inficias non eat.
Si. Quid eſt quid non metuas: ab eo id audire expecto. Bal. quia
Nunquam a me abducet mulierem: iam nec poteſt: meminiſtin
Tibi me dudum dicere eam ueniſſe militi macedonico?
Si. Memini. Bal. hem illius ſeruos huc ad me argentum attulit
Et obſignatum ſymbolum. Si. quid poſtea? Bal. qui inter me
Atq; illum militem conuenerat is ſecum abduxit
Mulierem haud multo prius. Si. bonan fide iſtuc dicis?
Bal. Vnde ea ſit mihi? Si. uide mō ne illic ſit contechnatus q̄ppiā.
Bal. Epiſtula: atq; imago me certum facit. quin illam quidem iā
In ſicyonem ex urbe adduxit modo. Si. bene hercle factum.
Quid ego ceſſo pſeudolum facere: ut det nomen ad molarum
Coloniam: ſed quis hic hō eſt chlamydatus? Bal. non ædepol ſcio
Niſi ut obſeruamus quo eat: aut quam rem gerat.

Harpax. Simo. Ballio.

M Alus & nequã eſt hõ q mihi impium heri ſui ſeruus facit.
Nihili ẽ ãt ſuũ q offm̃ facere imemor ẽ.niſi adeo monit⁹:
Nam qui liberos eſſe illico ſe arbitrant̃.ex conſpectu heri
Si ſui ſe abdiderunt.luxuriantur.luſtrantur:comedunt.
Quod habent nomen diu.ſeruitutis ferunt.nec boni ingenii
Quicquam in his ineſt.niſi ut improbis ſe artibus teneant.cum
His mihi nec locus.nec ſermo conuenit:is unquam nobilis fuit.
Ego ut imperatum eſt.& ſi abeſt hic adeſſe herum arbitror.
Hunc ego illum metuo:cum hic non adeſt.nec cum adſiet.metuaʒ
Ei rei operam dabo.nam in taberna uſqꝫ adhuc:ſineret ſyrus
Cui dedi ſymbolum manſi:ut iuſſerat:leno ubi eſſet domi
Me aiebat arceſſere:uerum ubi is non uenit:nec uocat:
Venio huc ultro:ut ſciam:qd rei ſiet:ne illic homo me ludificetur
Neqꝫ quicquam eſt melius:q̃ ut hoc pultem:atqꝫ aliquem
Euocem hinc intus:leno argentum hoc uolo a me accipiat
Atqꝫ emittat mulierem mecum ſimul.Bal.heus tu.Si.quid
Vis?Bal.hic homo meuſt.Si.qdum?Bal.quia præda hæc mea eſt
Scortum quærit:habet argentum.tam admordere hunc mihi
Lubet.Si.iam ne illum commeſurus es?Bal.dum recens eſt.
Dum datur.dum calet:deuorari decet:nam boni uiri
Me pauperant:improbi alunt:augent rem meam mali.
Populi ſtrenui mihi improbius uiſi ſunt.Si.malum quod
Tibi dabunt ut ſceleſtus.Har.me nunc commoror cum has fores
Non ferio ut ſciam ſit ne ballio domi?Bal.uenus mihi hæc
Bona dat.cum hos huc adiicit lucrifugas:damni
Cupidos:qui ſe ſuamqꝫ ætatem bene curant:edunt:bibunt:
Scortantur:illi ſunt alio ingenio:atqꝫ tu:qui neqꝫ
Tibi bene eſſe patere:& illis quibus eſt inuides.
Ha.Heus ubi eſtis uos?Bal.hic qdẽ ad me recta habet rectam uiam.
Ha.Heus ubi eſtis uos?Bal.heus adoleſcens quid iſtic debet̃ tibi?
Bene ego ab hoc prædiatus:ſi bono in bona ſcæna eſt mihi.
Ha.Ecquis hoc apit?Bal.heus chlamydate?quid iſtic debetur tibi?
Ha.Aedium dñm:lenonem ballionem quærito.Bal.quiſquis.

petuo coloniã dicit locum qui coliitur. ¶ Non ædepol ſcio.propter illud interpoſitum ædepol. ſũctũ ẽ non cum ſcio.ppea ꝙ ſi Cicerõi tradenti in oratore nõ ſcio latinum nõ eſt pro quo neſcio dicimus.

m Alus & neq̃.Seruos oẽs arguit harpax deſidiæ & ñ perſtitæ diligẽtiæ q̃ſi ꝙ ipe nõ ſomniculoſe heri ſui mãdata facere cõſueuerit:is in tabernã diuorterat: & longũ ſomnũ dormierat:hui⁹ aduẽtu patefiũt pſeudoli iſidiæ. Diu nomẽ ſeruitutis ferũt:qa pp eoꝝ deſidiã nunq̃ liberi fiũt ſed ppetuo in ſeruitute pdurãt. ¶ Nobilis: Not⁹. ¶ Hic hõ meuſt: Arbitrat̃ tãq̃ hoieʒ ſubditiciũ: & ab pſeudolo miſſũ ut mulierẽ abducat:quẽ pbe ſe deluſurũ putat. ¶ Prædat⁹:lucrat⁹. Chlamydate.Loqt̃ ſimo. ¶ A curio iſfortunio.Vel curio.i.curioſo & nimis affectato malo:uel curio dixit iocłariter.i.macro.nã i rudẽte dixit a craſſo iſortunio. ¶ Si dubiũ des:Legerẽ ſi dudũ des. ¶ Aedepol hoiem: Loqt̃ ballio. ¶ Donicũ:p donec & quouſqꝫ. ¶ Cubitare ſolit⁹ es in cunis puer.Taxat pueꝝ tãq̃ obſcenæ libedini obnoxiũ.ſimul alludẽs ad pueꝝ i cunis moratũ. ¶ Altero.ſ.die. ¶ Pernix.Velox. ¶ Surã.ptẽ tibiæ carnoſã ecõtrario cruꝝ. ¶ Cõueniebat ne i uaginã?rẽ obſcenã & turpẽ tãgit p q̃dã honeſtã metaphorã ſubintelligẽs p machæra mẽbrũ uirile:p uagia podicẽ:id qđ Virg.in priapeis uidet̃ expſſiſſe his uerbis:& qđ nos culũ culeon ille uocat:culeõ.i.uaginã:ita mẽbrũ uirile q̃ſi telũ: uñ illud:hoc mihi ſi telũ deſit inermis ero. ¶ Quãti cõducta?Putabat chlamydẽ mutuatã.& cõducticiam hr̃e tanq̃ ab pſeudolo ſubornatum. ¶ Eleboꝝ q dari ſolit⁹ dr̃ hoĩb⁹ nõ ſanã mẽtẽ hñtib⁹ cui⁹ uirt⁹ ẽ totũ corpus purgare:& cõplexiõi bonæ reſtituere:a latinis ueratrũ ꝙ mẽtẽ uertat & ſaniorẽ faciat:uñ Perſ.nõ ẽ hic ilias acci ebria ueratro elebori duæ ſt̃ ſpẽs alb⁹ & niger:ut medici oẽs tradiderũt.Pli.quoqꝫ & Aul. Ge.niger dat̃ ad purgãdũ iſeriorẽ aluũ: albus uero ſupiorẽ uomitione: ſumebat̃ ãt ut purgato corpe meli⁹ carmina cõponerẽt:acriuſqꝫ puiderẽt q̃ commentabant̃ ut carneadẽ reſponſuꝝ zenonis libris fact.taſſe fecunt ad comitialem quoque morbum da-

BERN. SARA. VENE.

Luſtrant̃

Lucrifugas.

Cõpẽdi.

Curio iſortunio

batur:uñ Liuius druſus eo ſumpto: morbo eodẽ liberatus ẽ:hũores noxios oẽs educit & hois inſaniã emẽdat. ℂ Quid mercedis petaſus:pſequit ironiã rat⁹ oia ueſtimẽta & calciamẽta ꝑcio conduxiſſe ut aduena uideret. de petaſo ſatis ẽ i ãphitryõe dcm̃:nõ ſũt eadẽ repetẽda. ℂ Dño: Qui ueſtimẽta locauit & utẽda mutuauit. ℂ Nẽpe qd' fœmina ſũma: ſuſtinet nũc tibi ſũt. Senſus uerboꝝ hoꝝ oino difficilis:ſed fit difficicilior ex errore interlocutoꝝ:nõ.n.ſermo cõuenit harpagi ſed ballioni ut emendauimus:& eſt rñſum ad ea q̃ harpax dixerat ſibi oia hr̃e ſuo empta peculio:morſu .n. iocoſo pueꝝ lacerat ingens : ꝙ hæc oia ſibi ſunt ſuo empta peculio:ꝑpea qd' ſe pedicari ſuſtineat & patiat:& legẽdũ ſuſtinẽt:harpax aũt uiciſſim maledicto ballionẽ inceſſit : ſenes ſeſe fricari ex antiquo uolũt. ℂ Ventrioſus. Idem uẽtricoſus : ut ſardonius & ſardonicus. arcadius & arcadicus. ℂ Cẽturiata comitia: Aul. Geli. lib. xiiii. noctiũ atti. ſatis oñdit q̃ dicant cẽturiata comitia q̃ calata:q̃ curiata:q̃ ue tributa:nã ſicuti curiata ꝑ lictorẽ calari.i.cõuocari ſolebãt: ſic cẽturiata ꝑ cornicinẽ:curiataq; comicia dici cũ ex generib⁹ oium ſuffragiũ ferat:cũ ãt ex cenſu & ætate cẽturiata: q̃ i cãpo martio hr̃i fieriq; ſolebant ballio itaq; his v̓bis oñdit pſeudolũ ſeruũ uniuerſũ pplum i ſuã pniciẽ aiaſſe.

Matu/rato.

Verbe/ronem.

VALLa Ludo faciamus. Donicũ

m Alus & neq̃ ẽ hõ. Harpax uerus a milite nũti⁹ ad ballionẽ uenit:ut qnq; minas dinũeret phœniciũq; abducat:putat ãt ballio primũ a pſeudolo ſubornatũ:& ꝑinde aliq̃diu hoiez irridet. At tãdẽ ueꝝ dinoſcit & ſe a pſeudolo iteruerſũ dolet:& ſimo quoq; illudit balliõi. ℂ Malus & neq̃ ẽ hõ. hæc i pſeudolũ iactant q cũ lr̃as & ſimbolũ accepiſſet ſe ut ꝓmiſerat ex taberna nõ acciuerit. ℂ Luxuriant. luxurioſe uiuũt. ℂ Luſtrant. i lupanaribus uitã agũt. ℂ Improbis ſe artib⁹ teneãt. ſũt.n. artiũ aliæ liberales:aliæ mæchanicæ. Rurſus aliæ bonæ:improbæ aliæ:q̃ a græcis cacotechniæ aliæ meteotechniæ .i. ſupuacuæ artiũ imitatões. q̃ nihil boni:nihil mali hẽant:ſed uanũ laborẽ qualis fuit illius q grana ciceris ex ſpacio diſtãte miſſa in acũ cõtinue:& ſine fruſtratiõe iſerebat:q̃ cũ ſpectaſſet alexãder

donaſſe

Quãuis pernix.

Es adulescens operam fac compendi quærere. Ha. quid iam?
Bal. Quia te ipſus coram præſens præſentem uides. Ha. tun is es
Si. Chlamydate caueſis tibi a curio infortunio atq; in hunc
Intende digitum hic leno eſt. Bal. at hic eſt uir probus
Sed tu non es uir:flagitare ſæpe inclamare in foro
Cum libello nuſquam eſt niſi quod leno hic ſubuenit tibi.
Ha. Quin tu mecum fabulare? Bal. fabulor:quid uis tibi?
Ha. Argentum accipias? Bal. iam ſi dudum des:porrexi manum
Ha. Accipe hic ſunt quinq; argenti:lectæ numeratæ minæ.
Hoc tibi herus me iuſſit ferre polymachæroplacides
Quod deberet atq; ut mecum mitteres phœniciũ. Bal. herus tuu
Ha. Ita dico. Bal. miles? Ha. ita loquor. Bal. macedonius?
Ha. Admodũ inquã. Bal. te ad me miſit polymachæroplacides?
Ha. Vera memoras. Bal. hoc argẽtũ ut mihi dares? Ha. ſi tu qdẽ e
Leno ballio. Bal. atq; ut a me mulierem abduceres? Ha. ita.
Bal. Phœnicium eſſe dixit? Ha. recte meminiſti. Bal. mane iam
Redeo ad te. Ha. at maturate propera. nam propero. uides
Iam diei multum eſſe. Bal. uideo hunc aduocare etiam uolo
Mane modo iſtic:iam reuertar ad te:quid nunc fiet ſimo?
Quid agimus? manifeſto hunc hominem teneo:qui
Argentum attulit. Si. quid iam? Bal. an ne ſcis quæ ſit hæc res.
Si. Iuxta cum ignariſſimis:
Bal. Aedepol hominem uerberonem pſeudolum:ut docte dolu
Commentuſt. tantundem argenti quantum miles debuit
Dedit huic:atq; hominem exornauit:mulierem qui arceſſeret.
Pſeudolus tuus allegauit hunc:quaſi a mecedonio milite eſſet
Si. Habes ne argentum ab homine? Bal. rogitas quod uides
Si. Heus memento ergo dimidium iſtinc mihi de præda dare
Cõmune iſtuc eſſe oportet. Bal. quid malum id totum tuum eſt.
Quam mox mihi opam das. Si. tibi do ecquidem. Bal. quid nun
Mihi es auctor ſimo? Si. exploratorem hunc faciamus ludo
Suppoſititium. adeo donicum ipſus ſeſe ludos fieri ſenſerit.
Bal. Sequere quid ais nempe tu illius ſeruos es? Har. planuſſime.
Bal. Quanti te emit? Har. ſuarum in pugna uirium uictoria.
Nam ego eram domi imperator ſummus in patria mea.
Bal. An etiam ille unquam expugnauit carcerem patriam tuam.
Har. Contumeliam ſi dices audies. Bal. quid tun hodie
Ex ſicyone huc perueneſti? Har. altero ad meridiem. Bal. ſtrenue
Me hercle iſti:quã uis pernix hic eſt homo ubi ſuram
Aſpicias:ſcias poſſe eum gerere craſſas compedes
Quid ais tu ne etiam cubitare ſolitus es in cunis puer?
Har. Scilicet. Bal. etiam ne facere ſolitus es:ſcin quid loquar?
Har. Sani ne eſtis? Bal. quid hoc quod te rogo?
Noctu in uigiliam quando ibat miles:tum tu ibas ſimul.
Conueniebat ne in uaginam tuam machæra militis?
Har. I in malam crucem. Bal. ire licebit tibi tamen hodie tempori
Har. Quin tu mulierẽ mihi emittis:aut reddis argẽtũ? Bal. mane

Har. Qui

donaſſe eum dr̃ eiuſdẽ leguminis modio: qđ qdem p̃mium fuit illo ope digniſſimũ. Improbas ergo artes dicit quæ ad hoĩum ſunt excogitatæ pnicię̃. ℂ His nũq̃ nobilis fui. apđ hos ſp̃ ĩcognit⁹. ℂ Mãſi: expectaui ſi acciret mõ. ℂ Vt hoc pultẽ. ſubaudi hoſtiũ. ℂ Admordere hũc. i. auferre ab eo pecuniã. ℂ Cõmeſur⁹ es. Ait ſimo ſi admordeas nũqd es ẽi deuoratur⁹. ℂ Boni uiri me paupãt. paupeꝫ faciũt. ℂ Improbi alũt. qa bona ſua ad me pſe: ũt. ℂ Vt ſceleſt⁹: q̃tũ flagitioſus: ob hoc dixit. ℂ Malũ. qđ dii tibi dabũt. ℂ Lucri fugas. q lucrũ fugiũt: dũ ſua dilapidãt bona. ℂ Opã fac cõpeni q̃rere. facin q̃rẽdo inqt ut opã tuã ad cõpẽdiũ ducas. i. corripias. ℂ Caue ſis tibi a craſſo ĩfortunio. caue ſi uis tibi ne malũ ĩfortuniũ te ĩuadat. Intẽde digitũ. ſolem⁹ digito mõſtrare: aut nobilẽ uirtute: aut nobilẽ ĩprobitate. Ergo itẽde digitũ qa peſſim⁹ eſt. ℂ Flagitare. p flagitaris. Inclamare. p ĩclamaris. i. clamore repren deris. ℂ Cũ libello: ſubaudi aduerſum te. ℂ Leno hic. Cũ hoc dicit ſe oſtendit. ℂ Lectæ: de lecto argẽto: ℂ Nã ppo. i. res mea feſtia ẽ. Iuxta cũ ignariſſimis: tã ſcio q̃ q nihil ſcit. ℂ Exploratorẽ hũc faciam⁹ ludos. i. illudam⁹ q uenit ut exploret nũ poſſit hře mulierẽ. Suppoſiticiũ. ſub aliena pſona poſitũ. Adeo donicũ: eo uſq; donec. Altero. ſubaudi die. ℂ Ad meridiẽ: ut ſit dies & dimidia: q̃uis pnix quãtũcunq; uelox. ℂ Noctu ĩ uigiliã. noctẽ. n. milites ĩ q̃ttuor diuidebãt uigilias. i. q̃ter militũ uigiliæ mutabãt: ut ſæpe Cæſar oñdit ĩ cõmẽtariis. ℂ Quãti cõductaſt. cõducticiã. n. clamydẽ putauit qa ſuppoſiticiũ ip̃ꝫ ẽt cẽſuit. Quid meret machera. Quãti cõduct⁹ ẽ gladi⁹. ℂ Eleborꝫ. hiſce hoĩb⁹ opus eſt. Hi igt ĩſaniũt: & pinde elebor⁹ op⁹ ẽ. Dicim⁹ opus ẽ hæc res: op⁹ ẽ hac re: & hãc rẽ: ut hic. ℂ Qui dormitis. i. qd ita loqmini ut plane dormire uideamini. ℂ Quæ fœmina ſũma ſuſtinẽt. hæc ĩpudica intelligẽda ſunt. ℂ Quãtulo argẽti te cõduxit pſeudolus. qd dedit igt pſeudol⁹ tibi ut ſubornat⁹ uenires. Nugis meditať male. i re nugali igt neſcit meditari qd cõferat. ℂ Niſi mirũſt: niſi mirꝫ ſit ut ſec⁹ euenerit. ℂ Subniger. paululũ mõ niger. Haud te ſinã emoriri nõ pmittã ut moriaris añq̃ pmiſſũ mihi tradas argẽtũ. Auferet hic p̃miũ. ironicos id pnũtiãdũ ne aſſerere uideať qđ negare ꝯtẽdit. Modicis mulctabit minis: modicis dixit ironicos: ut dr̃e ſolem⁹ ill' paucis: ut tñ magniſaciẽdas eẽ exiſtimẽ. Pſeudolus mihi cẽturiata habuit capitis comitia. ſuffragia igt oĩa aduerſũ me cõſecut⁹ ẽ pſeudolus. Nã ĩ comitio ſuffragia p̃bebãť ad creãdos magſtrat⁹. cẽturiata comitia dixit qa erãt & curiata. Au. ge. li. xiiii. noctiũ atti. ĩ li. Lælii fœlicis ad. Q. Matiũ pri/

Har. Quid maneam? Bal. chlamidem hanc cõmemores
Quanti conductaſt? Har. quid eſt? Bal. quid meret machæra?
Har. Heleborum hiſce hominibus opus eſt. Bal. eho. Har. mitte.
Bal. Quid mercedis petaſus hodie dño demeret? Har. quid dño?
Quid ſomniatis? mea equidem hæc habeo omnia
Meo peculio empta. Bal. nempe quod fœmina ſumma ſuſtinet.
Nunc tibi ſunt. Har. ſenes fricari ſeſe ex antiquo uolunt:
Bal. Reſponde obſecro hercle hoc uero ſerio quod te rogo:
Quid meres quantulo argenti te conduxit pſeudolus?
Har. Qui iſtic pſeudoluſt? Bal. præceptor tuus qui te hanc fallaciã
Docuit: ut fallaciis hinc a me mulierem abduceres.
Har. Quem pſeudolum quas tu mihi prædicas fallacias
Quẽ ego hominem nullius coloris noui. Bal. non tu iſtinc abis?
Nihil eſt hodie iſtius ſycophantiis quæſtus. proin tu pſeudolo
Nuncies adduxiſſe aliam prædam qui occurrit prior
Harpax. Har. is quidem ædepol harpax ego ſum. Bal. immo
Aedepol eſſe uis: purus putus hic ſycophanta eſt. Har. ego tibi
Argentum dedi: & dudum aduenicns extẽplo ſymbolũ ſeruo tuo
Heri imagine obſignatam epiſtolam hic ante hoſtium.
Bal. Meo tu epiſtulam dediſti ſeruo? tui ſeruo? Har. ſyro.
Bal. Non cõfidit. ſycophanta hic nequã eſt. nugis meditatur male
Aedepol hominem uerberonem pſeudolum: ut docte dolum
Cõmentuſt: tantundem argenti quantum miles debuit
Dedit huic: atq; hominem exornauit: mulierem qui abduceret.
Nam illam epiſtulam ipſus uerus harpax huc ad me attulit.
Har. Harpax ego uocor: ego ſeruus ſum macedonis militis:
Ego nec ſycophantioſe quicquam ago: nec malefice.
Neq; iſtum pſeudolum mortalis qui ſit noui: neq; ſcio.
Si. Tu niſi mirũſt leno plane perdidiſti mulierem.
Bal. Aedepol næ iſtuc magis magiſq; metuo: cum uerba audio.
Si. Mihi quoq; ædepol iam dudum ille ſyrus cor perfrigefacit
Symbolum qui hoc accepit: mira ſunt pſeudolus eſt
Eho tu qua facie fuit dudum: cui dediſti ſymbolum?
Har. Rufus quidam: uentrioſus: craſſus: ſyrus: ſubniger.
Magno capite: acutis oculis: ore rubicundo: admodum
Magnis pedibus. Si. perdidiſti poſtq̃ dixiſti pedes.
Pſeudolus fuit ipſus: actum eſt. Bal. idem etiam morior ſimo.
Si. Hercle aut te ſinam emoriri: niſi argentum mihi redditur
Viginti minæ. Har. atq; etiam mihi aliæ uiginti minæ.
Bal. Auferetur id præmium a me quod promiſi per iocum?
Si. De improbis uiris auferri præmium: & prædam decet.

Fœmina

Putus putus.

Sycophãtioſe

A. l. Mnemeiri neceſſitate: & ex co. antiqs.

Mulcta/ nit.

mo ſcriptũ ẽ. Labeonẽ ſcribere calata comiña eẽ q̃ ꝑ collegio põtificũ hñr: aut regis ſacroꝝ: aut flaminũ in augurãdoꝝ cã. Eoꝝ ãt alia eẽ curiata: alia cẽturiata. Curiata ꝑ lictorẽ curiati calari. i. cõuocari. Cẽturiata per cornicinẽ: Iiſdẽ comitiis q̃ calata appellari dixim⁹: & ſacroꝝ deteſtatõ: & teſtamẽta fieri ſolebãt.

Cẽturiata comitia capitis.

Habuit capitis. ut me uita priuaret. Hũc emortualẽ facere ex natali die. i. nõ ut nũc nat⁹ uidear: ſʒ mortu⁹. Ita Cato mortuaria gloſſaria. mortales locutiões appellauit. Emortualem ergo mortis nomen habentem dixit.

Emor/ tualem.
BERN. SARA. VENE.

Bene ego. q̃d pſeudol⁹ dolis deuicerit ballionẽ nõ indigne fert ſimo: qn poti⁹ illi ultro pecuniã pactã ſe daturũ pollicet: quẽ igt nõ uelle ĩſectari flagellis aut uerberib⁹: ut fit ĩ cæteris comœdiis: ſed poti⁹ pecuniis. ¶ Dolũ troianũ. q̃d a ſinone & reliqs conactũ eſt: de quo Plautus in bacchidibus longum eſt exorſus ſermonem.

VALLa

Bene ego illũ tetigi. ſimo ſecũ hæc loqt de balliõe quẽ ait & a ſe & a ſuo ſuo bñ tactũ ¶ Inult⁹. ñ ut alii flagris cædãt ſed uigiti minas dabo. Supaui dolũ troianũ atq; uliſſẽ: ñ tã igt græci ñ tã ulyſſes doloſi fuerũt: q̃ pſeudol⁹.

BERN. SARA. VENE.

Quid hoc: Pſeudol⁹ ꝓdit ut ebri⁹. nã iterea cũ ſodalibus lõgũ potauerat: loqt ad pedes ſuos: q eũ ſuſtinere nõ qbãt. Madulſã. Feſ. iterp̃taf ebriũ & uino madidũ. ¶ Morologis. ſtultis. ¶ Lẽtiſcos odores. Ex arbuſculo lẽtiſco fit lachryma Maſtichæ. q̃ iter odorata notat: ut ex Theophraſto Plinioq; colligit. ¶ Corollas. i. ꝑuas uel graciles coronas: qb⁹ ut ſupra rettulim⁹ ĩ ſympoſiis & cõpotatiõib⁹ ueteres utebant hilaritatis gr̃a: foliiſq; addebãt unguẽta ut oĩs ꝑrſus tæter odor abigeret. ¶ Dapſiles. Largas & abũdãtes. ¶ Potime. Vel lege potiſſime uel ꝑ optĩe: uł de ṽbo ariolare.

Pergitin exco.ãti.
Madul/ ſam.

Ad hũc modũ ĩtuli: Fac̃ deĩde ſaltũ ĩnq̃ens ad illũ modũ ſaltaſſe: nã ſaltar ex diſciplĩa nõ didic. ¶ Palliolati. q̃ſi pallio ſup humeros inicẽto & obuolui. Occœpi denuo h⁹ mõ. Ita loqt geſt⁹ quoſdã r̃ferẽs ut ebri⁹ dũ enitor paxiã. legerẽ dũ enitor pauxilati.

VALLa
Bilingui n.g.

Quid hoc ſiccie ħ fit. Pſeudolus exiẽs ebri⁹ cũcta ꝑſeqt. q̃ ebrio ſolẽt accidẽr. Pedes

ſtatin

Bal. Saltem pſeudolum mihi dedas. Si. pſeudolũ ego dedam tibi?
Quid deliquit? dixin ab eo tibi ut caueres centies?
Bal. Perdidit me. Si. ad me uiginti modicis mulctauit minis:
Bal. Quid nunc faciã? Har. ſi mihi argentũ dederis. te ſuſpendito.
Bal. Di te perdant ſequere ſis me ergo hac ad forum. ut ſoluam.
Har. Sequor. Bal. q̃d ego pegrinos abſoluã? cras agam cũ ciuibus.
Pſeudolus mihi centuriata habuit capitis comitia:
Qui illum ad me hodie allegauit. mulierem qui abduceret.
Sequere tu nunc: expectetis dum hac domum redeam uia
Ita res geſta eſt: angiporto hæc certum eſt conſectarier.
Har. Si graderere quantum loquere: iam iſſes ad forum.
Bal. Certunſt mihi hunc emortualem facere ex natali die.

Simo ſenex.

Bene ego illum tetigi: bene autem ſeruos inimicum ſuũ
Nunc mihi certum eſt alio pacto pſeudolo inſidias dare
Quam in aliis comœdiis fit: ubi cũ ſtimulis. aut flagris
Inſidiantur: at ego iam inultus promam uiginti minas:
Quas promiſi ſi effeciſſet: obuiam ei ultro deferam.
Nimis illic mortalis doctus: nimis uerſutus: nimis malus
Superauit dolum troianum atq; uicit pſeudolus.
Nunc ibo intro: argentum promam: pſeudolo inſidias dabo.

Pſeudolus ſeruus ebrius.

Quid hoc ſiccie hoc fit? pedes ſtatĩ an nõ? an id uoltis ut m
Hic iacentem aliquis tollat. nã hercle ſi cecidero ueſtrun
Erit flagitium. pergitin peregre: ah ſæuiendum mihi
Hodie eſt magnum hoc uitium uino eſt: pedes captat primum
Luctator doloſuſt ꝑfecto ædepol ego nunc ꝓbe habeo madulſan
Ita uictum excurato. ita magnis mundiciis digni: ah itaq; in loco
Feſtiuo ſumus feſtiue accepti: q̃d opus me multas agere ambages
Hoc eſt homini quamobrem uitam amet. hic omnes uoluptates
In hoc omnes uenuſtates ſunt: deis proximum eſſe arbitror.
Nam ubi amans cõplexuſt amantẽ. ubi ad labra labella adiungit:
Vbi alter alterum bilingui manifeſto interprehendunt
Vbi manu mamilla opprimit: ac etiã ſi lubet corpora cõduplica

Manu

latin an non:utpote ebrius titubantes alloqiiur pedes. ¶ Probe habeo madullam: ideſt probe crapulatus ſum. Feſt. madulſa ebrius a græco μαδλησ deductu₃: uel quia madidus ſatis uino. ¶ Victum excurato. i. in uiuendo ſcura ſis. ¶ Propinare mitiſſimã amicitiã: ꝓpinare ut ſupra oſtenſum eſt potum exhibere. Nũc uero ad amicitiam refertur. ¶ Alium alio. pro alii ita declinabant ueteres. ¶ Sermonibus morologis. i. ſtultis: ab eo ꝙ eſt moros prima pro// ducta. i. ſtultus. nã eadẽ correpta mortẽ ſignificat & logos ſermo. ¶ Odores lentiſcos. i. ex maſtiche. Lentiſcus. n. frutex eſt. Vnde maſtiche ꝓfluit. nam glutinandi cauſa pulueres odoriferos oẽs maſtiche poteſt adhiberi. ¶ Corollas

Manu candida cantaꝗ dulciſeꝗ ꝓpinare mitiſſimã amicitiã. (uti
Neqꝫ ibi eẽ aliũ alio odio ibi nec moleſtũ: nec ſermõib⁹ morologis
Vnguenta: atque odores lentiſcos. corollas dari dapſiles: non
enim parce promi
Victum cætero. ne quis me roget. hoc ego mõ atqꝫ berus minor
Hunc diem ſumpſimus per optime
Poſtq̃ opus meum: ut uolui. omne perpetraui. hoſtibus fugatis
Illos accubantis. potantis. amantis. cum ſcortis reliqui. & meum
Scortum ibidem. corde: atqꝫ animo ſuo obſequentes. ſed poſtq̃
Exurrexi: orant me id ut ſaltem: adhuc modum intuli.
Illis ſatiſfacere minime ex diſciplina: quiui ego
Qui lenonem capere didici: ſed palliolatim amictus
Sic inceſſi ludibundus: plaudunt partim clamitant me ut reuertar
Occœpi denuo hoc modo: nolui idem. amice dabam me meæ
Vt me amaret ubi circunuortor cado: id fuit nempe a ludo itaqꝫ
Dum enitor pauxillatim pene inquinaui pallium. mimiæ tum
Voluptati ædepol fui ob caſum: datur cantharus bibi.
Commuto illico pallium: illud poſui. inde huc exii: crapulam
Dum amouerem: nunc ab hero ad herum meum maiorem uenio
Fœdus cõmemoratũ. apite apite heus ſimoni me adeſſe qs nũciat?

Simo. Pſeudolus. Bal. Leno.

VOx uiri peſſumi me exciet foras. ſed quid hoc quo mõ
Quid tu: uideo ego? Pſ. cũ corona ebriũ pſeudolũ tuum.
Si. Libere hercle hoc quidem? ſed uide ſtatum: nũ mea gfa
Pertimeſcet? Pſe. magis cogito ſæuiter blanditer ne alloquar.
Sed hoc me uetat iam facere: quod fero: ſi qua in hoc ſpes ſitaſt
Mihi uir malus uiro optumo obuiam it.
Si. Di te ament pſeudole: ſed in malam crucem:
Pſe. Cur ego me affligor? Si. quid tu malum ergo in os mihi
Ebrius inructas? Pſe. molliter ſiſte nunc me caue ne cadam:
Non uides me ut madidus adeam.
Si. Quæ iſta hæc audacia: ſi te ſic interdius cum corolla ebrium
Incedere? Pſe. lubet. Si. quid lubet pergin ructare in os mihi:
Pſe. Suauis ructus mihi eſt. ſic ſine mõ. Si. credo equidẽ poteſſe te
Scelus maſſici montis uberrumos quattuor fructus ebibere
In hora una. Pſe. hiberna addito. Si. ſed hic tamen. Pſe. haud
Male mones. Si. unde onuſtam celocem agere te prædicem?
Pſe. Cum tuo perpotaui mõ: ſed ſimo ut probe tactus ballio eſt.
Quæ tibi dixi effecta reddidi. Si. derides peſſumus homo eſt
Pſe. Mulier hæc facit: cum tuo filio libera accubat.
Si. Omnia ut quicqꝫ egiſti ordine ſcio. Pſe. quid ergo dubitas

dari dapſiles. largas coronas. Pro// mi uictũ cæteꝗ. i. reliq̃ q̃ ad uictũ ꝑti neãt. Hoſtib⁹ fugatis. a militia hoc ſũptũ. ſuperato iqt balliõe & nũtio q erat a milite. ¶ Cordi atqꝫ aĩo ſuo obſequẽtes. i. deſiderio & q̃ ueniſſẽt in mẽtẽ faciẽtes. ¶ Ad hũc modũ. ſubaudi ebriũ. ¶ Palliolatĩ amict⁹. i. ita cũ palio obuolutus. ¶ Sic inceſ ſi ludibũdus. ita ueni luſitãs. ¶ Vbi circunuortor. uini fumo obuoluor. ¶ Dũ enitor pauxillatĩ. dũ pede ꝓſ/ ſim conor. ¶ Mimiæ tũ uoluptati ſui. uoluptatẽ ꝓbui cadẽs. ¶ Cõmu to illico palliũ. qa ingnatũ qđ prius habuerã. Crapulã dũ ãmouerẽ. i. cõcoq̃rẽ: quã nos crapulã græci cra palen. illi crapalo: ꝙ nos crapulor.

VOx uiri peſſumi. Ad uocẽ pſeudoli clamitãtis Simo domo exit: hoĩemqꝫ miratꝰ pedib⁹ nõ cõſiſtere: balliõeqꝫ aduẽtãte finis iponitꝰ comœdiæ. ¶ Sed in malam crucẽ: Cu₃. n. Simo dixiſſet te amẽt di illeĩ os ſimõis iructauit: & rurſus pſeudol⁹ ipẽ cũ lubet dixit uerbũ ꝓferẽs ructũ emiſit. ¶ Quattuor fruct⁹. q̃ttuor uidemias. ¶ Maſici mõtis: De quo Virgi. & bacchi maſſicus humor: ẽ. n. maſſic⁹ mõs dict⁹ ea ꝑte q̃ puteolos ac baias ſpectat optĩa ex quo uina hñtur maſſica: ſi/ ue eadẽ falerna. Mar. ĩ diſtichis de fa lerno uino: q̃ ſinueſanis ueneſt maſ ſica ꝑlis. Hiberna. ſ. hora: nã lꝫ horæ ſint æq̃les tñ ex quo hiberno tpe dies breuiores ſũt: horæ uidẽtꝰ celeri⁹ curſũ ptrãſire: & una cũ die fieri bre uiores. Onuſtã celocẽ. ꝑ metaphorã ip₃ dic uino repletũ. ¶ Cũ tuo. ſ. filio. ¶ Væ uictis. Aduenĩes ballio acclamittat uæ uictis: qđ fuit ĩ ꝓuerbio uſurpatũ: cũ Roma capta a ſenonibus gallis aurum ex conuentio// ne & pacto penſum ut recederent ꝙ iniquis ponderibus ex barbaris querente claudio: Brenus dux gal// lorum ad põdera adiecit gladium: & dixit uæ uictis: quem poſtea ca// millus cum inſidiis circunuentum conciderei: & quererentur contra fœdus fieri eadem uoce remunerasſe fertur.

Moro/ logis.

BERN. SARA. VENE. A.I.Pax.

Ingnaui

Crapulã

Exciet.

Inructas

Te ſic in terdi⁹: ex codi. ãti. Interdi⁹. Poteſſe. Iſta tria uerba plane ſu perflue/ bant: & metri & ſentẽtiæ ratione ꝙ neqꝫ Pius: neqꝫ Sar race. in// terpretes uidere.

Celoce₃

VALLa Vox uiri peſſumi.Pſeudolus ebrius ſimoni fit obuius confidenter nimiũ ac ꝓcaciter cum hero locutus utpo te ebrius. ¶ Vide ſtatũ . Dũ hoc dicit miraẽ ſerui petulãtiã. ¶ Scæuiter blanditer ne alloq̃r. Multa hoc mõ ꝓtulerunt ueteres ut ab eo qđ eſt humanus humana humanũ nõ modo humane:ſed ẽt humaniter dicerẽ Ita ſcæuiter & blanditer. ¶ Quod fero.ſubaudi uinũ. ¶ Sed i in malã crucẽ:ideo hoc ſimo dixit pſeudolo:qa ructi in os ſimonis exhalauerat pſeudolus. ¶ Molliter ſiſte:obfirma me elegãter. ¶ Vt madidus adeã.ſiccũ cõtinentẽ & madidũ ebriũ dixere ueteres. ¶ Interdius.& interdi⁹ & interdiu dixere ueteres. ¶ Maſtici mõtis.in cãpania . ¶ Huberrimos q̃tuor fructus.q̃tuor uindemias. ¶ Hiberna adito.i. hiberni mõtis. ¶ Onuſtã celocẽ . naui:hoc eſt te onuſtũ uino. ¶ Cũ tuo.ſubaudi filio. ¶ Probe tactus.i.ualde deceptus. ¶ At negaſti daturꝫ eẽ.hoc eni ſupra memoratũ. ¶ Onera hũc hoiem.Impone mihi hoc argẽtuꝫ. ¶ Væ uictis.hoc ex ꝓuerbio dictũ. Feſt.Væ uictis in ꝓuerbiũ ueniſſe exiſtimaẽ cũ romã capta a ſenonib⁹ gallis aurꝫ ex cõuentione & pacto penſum ut recederẽt qđ iniq̃s ponderib⁹ ex barbaris q̃rẽte a claudio brenus dux galloꝝ ad pondera adiecit gladiũ & dixit:uæ uictis:quẽ poſtea camillus cũ inſidiis circũuentũ cõcideret:& q̃rerenẽ cõtra fœdus fieri.eadem uoce renumeraſſe dr̃ Titus Liuius in q̃rto ab urbe cõdita. ¶ Põdera a gallis allata iniqua & tribuno recuſante additus inſolẽte gallo põderis gladius auditaqꝫ intoleranda romanis uox uæ uictis eſſe. ¶ Ego dolerem:qa minitatus fuerat ſimoni id impetraret:qđ pollicebaẽ ſe in priſtinũ miſſurꝫ pſeudolũ. ¶ Auſferre.qcq̃:uel pecuniã uel phœniciũ ¶ Nũmo diuitior.nõ ut q̃dã grãmatici diues facit compatiuũ ditior: ſed id ab eo qđ eſt dis ditis:nam diues diuitior facit:ut hic ita & apud Martialem.Creſo diuitior licet fuiſſem. Phalernum enim meruum eſt ubi ditior eſſe non poteſt. ¶ Habeo tergum:ſubaudi ad ſufferẽdas plagas. ¶ Si is.ſi accedis ¶ Neqꝫ ergo ego iſtos.ſubaudi uocabo. ¶ Hunc gregem:hiſtrionum.

Potatũ.

Dare mihi argentum? Si.ius petis:fateor tene.
Pſe. At negabas daturum eſſe te mihi:tamen das:onera hunc
Hominem:atqꝫ me conſequere. Si.ac ego iſtum onerem?
Pſe.Onerabis ſcio Si.quid ego huic homini faciam ? ſtatim ultro
Et argentum aufert & me irridet.Bal.uæ uictis.
Pſe. Vorte ergo humerum hem.Bal.hoc ego nunq̃ ratus ſum
Fore me ut tibi fierem ſupplex.heu heu .Pſe.deſine.
Bal.Doleo.Pſe.ni doleres tu:ego dolerem.Bal.quid hoc auferre
Non pſeudole abs tuo hero? Pſe.lubentiſſimo corde:atqꝫ animo
Bal.Non audes quæſo aliquam partẽ mihi g̃ram facere hic argẽti?
Pſ.Nõ me dicis auidũ eẽ hoĩeꝫ.Bal.nã hoc nũq̃ eris nũmo diuitior
Pſe.Neqꝫ te mei tergi miſeret ſi hoc non hodie effeciſſem.
Bal.Erit ubi te ulciſcar:ſi uiuo.Pſe.quid minitare:habeo
Tergum.Bal.age ſane.Pſe.igitur redi.Bal.quid redeam?
Pſe.Redi modo:non eris deceptus.Bal.redeo.Pſe.ſimul
Mecum potatum.Bal.ego ne eam?Pſe.fac quod te iubeo
Si is aut dimidiũ:aut plus ẽt faxo hic feres.Ba.eho duc me quo ui
Pſe.Quid nũc:nunqd iratus es:aut mihi:aut filio pp has res ſimo
Si.Nihil profecto.Pſe.i hac.Bal.te ſequor:quin uocas
Spectatores ſimul?Pſe.hercle me iſti haud ſolent
Vocare:neqꝫ ergo ego iſtos:uerum ſi uoltis adplaudere
Atqꝫ approbare hunc gregem & fabulam:in craſtinũ uos uocabo

¶ Iohannis Petri Vallæ Placentini in Pœnulum commentatio.

Argumentum in Pœnulum.

VALLa Agoraſtocles puer ſeptuennis ſubreptus Carthagine ab antidamante emptus adoptiuus ab eo fac eſt atqꝫ hæres.hanno autem ipſius agoraſtoclis patruus eodẽ prope modo binas amiſit filias ant raſtilem & adelphaſium cum nutrice gindeneme.Inuiſit ergo urbes omnes ut filias inueniat ſua quarum unam adamabat agoraſtocles : eius riuinus antamenides miles . Dum ergo pater omn ſubit proſtibula quo filias inueniat ſuas:eas tandem apud lycum lænonem inuenit . Agoraſtock cholabiſcum uilicum,ſubornauit ſuum:ut cum pecunia ſua agoraſtoclis lycum adiret : ac apud ij ſum ageret uoluptarie.Adhibitis teſtibus lycum alligat furto:ut patruus quoque filias ſuas cogno ſcens fraude ſubreptas arguit:ita agoraſtocles potitus ea quam adamabat eſt.

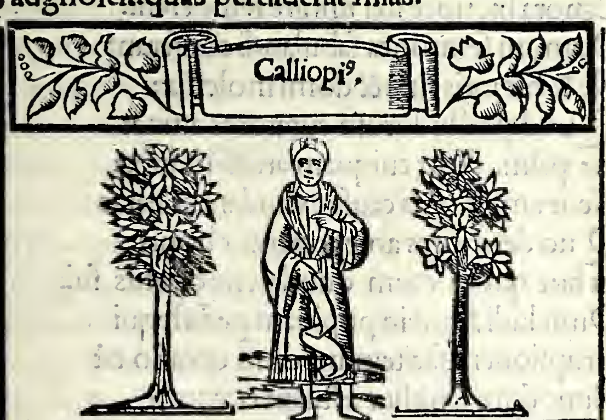
Nominum ætimologiæ.

VALLa Agoraſtocles.quia agora dicitur foꝝ & agorazo concinor:ubiqꝫ enim contendit. ¶ Milphio.barbaru & carthaginenſe nomen eſt.milizo tamen ſignificat idem q̄ metior:qm̃ multa inducitur metiri atqꝫ inuenire. ¶ Adelphaſium,quaſi ſororia.nam adelphos frater & adelphi ſoror , ¶ Anteraſtilis.ab anti q ſignificat contra & erizo contendo:& eris eridos contentio & ſtelo mitto.Opponit enim ſeſe. ¶ Lyc quaſi deuorator uel raptor.lycos enim lupus:quia rapuit mulieres. ¶ Anthamonedes.quia anthemũ roſa dicitur ronam habens.Quoniam miles ſeſe multum infert:ſuamqꝫ patefacit ſuperbiam. ¶ Colabiſcus.Quia colabos dr̃ m tilus:quoniam lycum lenonem mutilat:& in paupertatem deuoluit. ¶ Sinceraſtus.quia ſin cum ſignificat.& cær cornu:quia inuadit herum ſuum lycum:uel quia ceraſtæ ſunt ſerpẽtes cornigeræ uirulẽtæ.quod iactet uenenũ ſuu in lænonem . ¶ Gindeneme & hanno.barbara ſunt uocabula nempe carthaginenſia.

PVERE fratres carthaginenſes duo : alteri geminæ erant filiæ anteraſtilis & adelphaſium:alteri unicus filius agoraſtocles:hic ſeptuennis ſurripitur uenditurq; calydone antidamanti ſeni:qui cum careret liberis:ſurreptum agoraſtoclem ſibi adoptat filium:eūq; ſibi conſtituit hæredem:pater filio ſurrepto moritur præ ægritudine fratremq; relinquit ſucceſſorem in bonis : cui pariter ambæ ſurripiuntur filiæ cum nutrice giddemene ſimul : uenditæq; ſunt in anactorio lenoni lyco:qui demum calydonem cum puellis migrat:adelphaſii cognatus capitur amore imprudens agoraſtocles:quem diximus ſurreptum paruulum:alterius miles antamenides: impatiens amorum Agoraſtocles ſeruum milphionem participat conſilii:hic in lenonem confingit & ſtruit dolos : adornat uillicum collabiſcum tanquā aduenientem aduenam : is ſecum defert aureos tercentos philippeos : apud lenonem hoſpitari : potare:ſcortari ſe uelle ſimulat : locumq; tutum ſibi præberi poſtulat: leno inhians pecuniæ: illum accipit dictis blandioribus : receptus igitur ut eſt a lenone uillicus: agoraſtocles illico accurrit ut illum doli & furti arguat: perquirit a lenone ſeruum : ad eamq; rem adhibet uocatos teſtes conſcios facinoris : leno ratus milphionem quæri ſeruulum : negat ſeruum apud ſe eſſe:ſed ille adductis teſtibus:& uillico ſeruum ſe aſſerente:lenoni furtum obiicit minaturq; illum ad prætorem ſe tracturum: ſuam familiam ac rem omnem : ut addicat ſibi: Interea hanno cui geminæ fuerant ſurreptæ filiæ:ut ſurreptas inueniat plura luſtrat loca:& tandem calydonem uenit: offendit fratris agoraſtoclem filium : agnoſcunt ſe ambo qui ſint: ſuaſq; percunctatus inuenit filias : leno ut nouit mulieres haſce liberas: magnumq; ſibi imminere malum : ultro dimittit patri:& cum hæc iam innoteſcerent fruſtratur pariter qui uenerat miles:Agoraſtocles deniq; adelphaſium uxorem ducit.

In Pœnuli Argumentum.

PVer ſeptuennis ſurripitur carthaginē
Oſſor mulierum emptum adoptat hunc ſenex:
Et facit hæredem: eius cognatæ duæ
Nutrixq; earū raptæ:mercatus lycus
Vexatq; amantem: at ille cum auro uillicum
Lenoni obtrudit:ita eum furto alligat:
Venit hanno pœnus gnatum hunc fratris repperit
Suaſq; adgnoſcit:quas perdiderat filias.

PROLOGVS.

PVER ſeptuennis.ſ. agoraſtocles pœnuli alterius filius. CARthaginem : Forte melius carthagine:Nam & uerſiculum reiterat in prologo.ſeptuennis ſurripitur carthagine uel lege carthagine in pro inde:uel poſuit caſum ꝑ caſu ut ſæpiſſime conſueuit Plautus:& No. teſtatur id obſeruaſſe apud ueruſtiſſimos autores, OSOR mulierum.ſ.antidamas quia nunq̄ uxorem nouit. EIVS cognatæ ſcilicet anteraſtilis & adelpaſium hannonis alterius fratris filiæ. NVtrix:Gindemene.LYCVS:Leno:VEXAT amantem ſcilicet agoraſtoclem qui captus amore erat captiuæ adelphaſii.VILlicū Collabiſcum. BERNARDVS. Sarazenus. Venet⁹. Oſſor.

PVER ſeptuēnis. ſubaudi Agor. OSor mulierū.odi uerbū nūc ē anomalū.Veteres odio odi oſū. Vn̄ oſus & hodie poſus participiū a quo nūc oſor.ADOptat hūc ſenex.antidamas:q nomē ide uī hūiſſe qd idomit⁹:āti nāq; cōtra ſignificat & damazo domo. EIVS. ſubaudi agoraſtoclis. COGNAtæ duæ. patrueles nempe anteraſtilis & adelphaſium. NVtrixq; earum.giddeneme. MERcatus lycus leno. VExatq; amantem. agoraſtoclem. AT ille.agoraſtocles. CVM auro uillicum.colabiſcum.FVRto alligat. furem uideri facit.VEnit hanno.pater anteraſtilis & adelphaſii. GNatum. hunc ago. VALLa

ALIA expoſitio IOANNIs PII Bo.

Subſelliis.
Ariſtar.
Fite.
Penſitatus loc⁹ uarrōis.
Seſſum.
Obrepet te fame.
Mutiāt.
Fite.
Exoletū ſcortū.
Bupædes.
Deſignator.
Cōtra recētiores Scribilitæ.
SCRIbilitæ : ita ſcribendum eſt metri neceſſitate: et ex codi. ātiqs. nam qđ ap̄ Mar. legit̃ ſcribilita p ſyncopē dici metri illius neceſſitatis fecit.
Viciſſati.

AChillē ariſtarchi. libet mihi cōmētari librū Iliados: quē cōmentus ē Ariſtarch⁹ grāmaticus acerrimi iudicii: & acuminis acidiſſimi : proin Marcus Varro libro primo de lingua latina: quod ſi ſummū gradum nō attigero: tñ ſecūdū non p̄teribo: qđ non ſolū ad Ariſtarchi lucernā: ſed ēt ad Cleanthis lucubraui: & ſi in tritis uarrōis exēplaribus ꝑ Ariſtarchi ꝑperā legat̃ Ariſtophanis. Hic Ariſtarchus abradebat adulteria ex homerico poemate: grāmatica diſſeruit cū cratete. ꝑpenſū iudicē ſignaturus Oratius ita cecinit. Fiet Ariſtarchus. ſenſus plautinus hic eſt. Imperioſus ero quēadmodū achilles introducit̃ apud homeꝝ: & uos ſilere iubebo: dānās & exſibilās quēcunq; ſpectatoꝝ ꝑ libito ad inſtat Ariſtarchi: qui ſpurios & nothos uerſus ex albo explodebat homerico. Pompeius citat Ariſtarchi achillē. Seneca in epiſtolis ad Luciliū. Cum faſtos non habeam computabo Ariſtarchi ineptias: qbus aliena carmina cōpinxit recognoſcā. ¶ Ex ea tragœdia. liber Iliados eſt tragœdia homeri: comœdia odyſſea. ¶ Impator hiſtricus: qui impat hiſtrionibus: p̄fectus hiſtrionici chori. ¶ Fite. ſiatis. ¶ Cui patū ſi. ſcribe. cui paratū ſit. ¶ Nr̄a gr̄a. ut nos audiat: inquit: nimis ſtultus eſt: q̄ uelit ip̄rāſus ſeder̃. ¶ Fac audientiā. admone populū ut audiat uotiuis auribus. ¶ Quā p. p quā aduolabit ad te ꝑpanter ipſa fames. ¶ Scortū exoletū. exoleta plauto ſcorta hirqtalli uocātur ēt hirquitallis maiores: & gallulātes pueri: q exoleuerūt hoc eſt iam finē creſcendi fecerūt: ii græcis bupædes appellitātur. ¶ Virgæ mutiant uirgæ murmurent & inſtrepant cū in tergum noxii impingentur. ¶ Deſignator p̄fectus apparatus & choragii ludicri. Nōnulli ꝑperā autumant deſignatoré uocari ludis funebribus tm̄ : cum hoc ſignificet qdem. Sed itidē ꝑcuratores cæteroꝝ ludorum deſignatores appellari poſſunt: ut ex hoc plautino dicto patet: qđ deſignant & ordinant choragiū ludorum deſignatores appellant̃. Cū oratius ait. Deſignatorem decorat lictoribus atris: fit illic mentio de p̄fecto ludi funebris: Nec ide argues: aut ex uerbis alicuius autoris receptæ fidei deſignatoré ſolū appellari ludi funebris magiſtrū: & ſi ſcribat̃ ab iis deſignatorē uocari p̄fectū ludi funebris. Sed cur nō poſſit ludi comici & appat⁹? Pluriſacio. n. plautinā maieſtatē: q̄ neotericoꝝ ſomnia: qui ſi plautū de p̄fectis funebribus allegēt mētionē facere q̄ ridiculariū id eēt & ꝑpemodū ſcurrile. Quid. n. ſibi uellēt funerū p̄fecti cū iocularibus comœdiis: aut cur deſignatores ſi ſolū funebres ludos curarēt intermiſcerentur in cæteris ludis.

AChillē ariſtarchi mihi cōmētari lubet.
Inde mihi prīcipium capiam ex ea
tragœdia.
Siletecq; & tacete atq; aium aduortite:
Audire iubet uos imperator hiſtricus.
Bonoq; ut animo ſedeant in ſubſelliis.
Et qui eſurientes: & ſaturi uenerint.
Qui ediſtis: multo feciſtis ſapientius.
Qui non ediſtis: ſaturi fite fabulis.
Nam cui paratum ſit quod edat noſtra gr̄a:
Nimia eſt ſtultitia ſeſſum ip̄rāſum incedere.
Exurge preco: fac populo audientiam
Iam dudum expecto ſi tuum officium ſcias
Exerce uocem quā per uiuis & colis:
Nam niſi clamabis. ſtatim te obrepet fames:
Age nunc reſide: duplicem ut mercedē feras
Bonum factum eſſe edicta ut ſeruetis mea:
Scortum exoletum nequis in proſcænio
Sedeat: ni ue lictor uerbuꝫ aut uirge mutiāt:
Neu deſignator præteriens obambulet:
Neu ſeſſum ducat: dum hiſtrio in ſcæna ſiet
Diu qui domi ocioſi dormierunt: decet
Animo æquo nunc ſtēt. uel dormire tēperēt
Serui ne obſideant liberis ut ſit locus.
Vel æs pro capite dent: ſi id facere nō q̄unt.
Domum abeant. uitent ancipiti infortunio
Ne & hic uarientur uirgis & loris domi.
Si minus curaſſint: cum heri ueniant domū.
Nutrices pueros infantis anniculos
Domi ut procurent: neuq; ſpectatū afferant:
Ne & ipſæ ſitiant & pueri pereant fame
Neue eſurientes hic quaſi hædi obuagiant:
Matronæ tacitæ ſpectent: tacitæ redeant
Canora hic uoce ſua tinnire temperent.
Domum ſermones fabulandi conferant
Ne & hic uiris ſint: & domi moleſtiæ:
Quodq; ad ludorum curatores attinet
Ne palma detur cuiquam artifici iniuria:
Neue ambitionis cauſa extrudantur foras
Quo deteriores anteponantur bonis
Et hoc quoq; etiam quod pene oblitus fui:
Dum ludi fiunt: in popinam pediſſequi
Irruptionem facite: nunc dum occaſio eſt
Nunc dum ſcriblitæ æſtuant occurrite
Hæc quæ imperata ſunt ꝑ imperio hiſtrico:
Bonum herde factū ꝑ ſe qſq; ut meminerit
Ad argumentum nunc uiciſſatim uolo
Remigrare

emigrare:ut æqui mecum ſitis
ignatores eius.nunc regiones:limites
Cōfinia determiabo ei rei ego ſuꝫ factus:finitor
ed niſi moleſtum ſit nomen:dare uobis uolo
omœdias:ſin odioſi ſit dicam:tamen
iquidem licebit per illos:quibus eſt in manu:
archedonius uocatur hæc comœdia.
atine platus patruus pultiphagonides:
omen iam habetis.nunc orationes cæteras
ccipite.nam argumentum hoc hic cenſebitur
ocus argumentoſt ſuum ſibi proſcænium.
os uiatores eſtis:quæſo operam date
arthaginenſes fratres patrueles duo
uere ſummo genere & ſummis diuitiis:
orum alter uiuit:alter eſt mortuus.
ropterea apud uos dico confidentius
uia mihi pollictor dixit qui eum pollinxerat
ed illi ſeni qui mortuus eſt:filius
nicus qui fuerat ab diuitiis patre puer
eptuennis ſurripitur carthagine
exennio prius quidem quam moritur pater:
uoniam periiſſe ſibi uidet gnatum unicum:
oniicitur ipſe in morbum ex ægritudine:
acit illum hæredem:fratrem patruelem ſuum:
pſe abiit ad acherontem ſine uiatico.
lle qui ſurripuit puerum calydonem auehit:
Vendit eum domino hic diuiti cuidam ſeni
upienti liberorum oſori mulierum
mit hoſpitalem:is filium imprudens ſenex:
uerum illum eumqꝫ adoptat ſibi pro filio:
umqꝫ hæredem fecit:cum ipſe obiit diem:
s illic adoleſcens habitat in illiſce ædibus:
euertor rurſus denuo carthaginem
Si quid mandare uoltis aut curarier:
Argentum niſi qui dederit nugas egerit.
Verū qui dederit magis maioris nugas egerit.
Sed illi patruo huius qui uiuit ſenex
Carthaginenſi duæ fuere filiæ.
Altera quinquennis:altera quadrimula
Cum nutrice una periere a megaribus
Eas qui ſurripuit in anactorium deuehit:
Venditqꝫ has omnis & nutricem & uirgines
Præſenti argento homini:ſi homo eſt leno:
Quantum hominum terra ſuſtinet ſacerrumo:
Voſmet nunc facite coniecturam cæterum
Quid id ſit hominis cui lyco nomen ſiet
Is ex anactorio ubi prius habitauerat

ACHILlem ariſtarchi: Tres ariſtarchi fuere ut memoriæ proditum eſt: unus qui commentaria ſcripſit in homerum de quo meminit Hora. Ciceroqꝫ in piſonem: aliꝰ qui ſcripſit de magnitudine ſolis & lunæ: qui ſamius fuit: tertius tragicus cuius nunc facit mentionem Plau. Cuius tamen nullæ nunc extant apud græcos tragœdiæ:licet tamē ex uerbis plautinis coniectari ariſtarchi fuiſſe tragœdiam:quæ achilles diceretur:cuius quiſpiam forte initium facturus ſilentium primum imperauerit:id quod ex ea tragœdia Plautus ſibi ſumpſiſſe indicat. ut attentiores faciat auditores:quod & factū extitit in aſinaria:ubi per preconem iuſſit fieri auritum populum. IMperator hiſtricus: Pro hiſtrionicus:uel ſe ipſum dicit uel alium recitatorem comœdiæ. NAm cui paratum: Arguit eos ſtultitiæ qui cum domi habeant quod edant uenerint impráſi ut ſpectarent fabulas. QVAM per uis: Propter quāuis figuratus ſermo. EXOletum: Adultum & quod creſcere deſit alibi plautus domi reliqui uirginem exoletam. NEquis ſedeat. Ideſt ſedere ſinat uel faciat: VIrgæ: Quas lictores deferebant. MVtiant: Reſonent & obſtrepant & ueluti ex cōcuſſione uerba faciūt:nam id proprie mutire eſt quod uerbum facere. DEſignator: Ait Donatus in Terentium deſignare eſt nouam rem facere in utranqꝫ partem & bonam & malam:nam & deſignatores dicti q ludis funebribus præſunt. Credo ob eam cauſam ꝙ ipſis ludis multa fiant noua & ſpectanda ſimul ut turba retineatur. AES pro capite dent: Ideſt ſinguli pecuniam exoluant. ANCIpiti:duplici. VArientur: Nam ex percuſſiōe caro uibicibus uariatur. TINNIre: Lepido morſu taxat mulierum garrulitatem. Quæ ſimul loquitantes magis tinniunt & obſtrepunt q̄ loquuntur. CVIqꝫ artifici: Cuiqꝫ perſonatuꝫ agenti:id quod in amphitryone meminit. SCRIblitæ: Eſt ſcriblita placentæ genus: Mar. Cato inde rebus ruſticis quo pacto fiat docet & dicta eſt ſcriblita ꝙ in circuitu in modū reſtis torqueatur. COmœdias: Genitiuum fecit more græco:uel lege comœdiai ꝑ comœdiæ diphthongo græco ꝑ e ut aulai ꝑ aulæ dixit Vir. CARchedōius: Carthaginenſis & propterea pœnulus dicta comœdia. LAtine platus: Vel plotus uel Plau. Plotus enim primū dictus ē: Plautus a

BERN. Sara. Vene.
Proſcænium.
Patrueles.
Pollinctor.
Pollixerat
Septuēnis.
Sexēnio
Patruelē fratrem.
Viatico.
Oſori mulierū
Hoſpitalē filiū.
Quinquēnis.
Quadrimula.
Megaribus.
Anactorium.
Sacerrumo
Lyco.

Huc commigrauit in calydona haud diu
Sui quæſti cauſa is in illis habitat ædibus.
Earum hic adoleſcens alteram efflictim perit
Suam ſibi cognatam imprudens:neq;
Scit quæ ſcit neq; eam unq̃ tetigit:
Ita eum leno macerat neq; quicq̃ cum ea fecit
Etiamnun ſtupri neq; duxit unquam: neq;
Ille uoluit mittere:quia amare cernit
Tangere hominem uolt leno:illam minorem
In concubinatam ſibi uolt emere miles quidam
Qui illam deperit:ſed pater illarum pœnus
Poſtq̃ eas perdidit:mari:terra uſquequaq; quæritat:
Vbi quamq; in urbem eſt ingreſſus illico
Omnes meretrices:ubi quiſq; habitant:inuenit:
Dat aurum:ducat noctem rogat:poſt ubi
Vnde ſit:cuiatis capta ne an ſurrupta ſit:
Quo genere gnatã:qui parentes fuerint.
Ita docte atq; aſtu filias quærit ſuas:
Et is omnis linguas ſcit:ſed diſſimulat ſciens ſe
Scire pœnus plane eſt:quid uerbis opuſt:
Is heri huc in portum naui uenit ueſpere:
Pater harum idem huic patruus adoleſcentulo eſt:
Iam ne hoc tenetis?ſi tenetis ducite ne dirũpatis
Quæſo ſinite tranſigi:hẽ pene oblitꝰ ſũ.reliquũ dicer:
Ille qui adoptauit hunc pro filio ſibi
Illi pœno huius patruo hoſpes fuit:
Is hodie huc ueniet:reperietq; hic filias:
Et hunc ſui fratris filius:ut quidem didici
Ego ib: ornabor:uos æquo animo noſcite
Hic qui hodie ueniet reperiet ſuas filias:
Et hunc ſui fratris filium.dehinc cæterum
Valete adeſte:ibo alius nunc fieri uolo
Quod reſtat alii faciant palam.
Valete atq; adiuuate ut uos ſeruet ſalus.

pedum planitie: appellat autem pœnuluʒ patruũ pultiphagonidẽ ideſt comedẽtem pultẽ ut iocũ afferat & riſum: patruus.n.is erat agoraſtochli ut diximꝰ. POlictor: Qui mortuos curat ſepeliendos de quo in aſinaria mentio quoq; habita eſt. CVI mortuus eſt:Lege potius qui nam patrem dicit agoraſtochlis qui ægritudine correptus interiit. ILli patruo. Scilicet hannoni qui pœnus eſt dictus & unde pœnulus comœdia. A MEGAribus:Pro megarenſibus. ANActorium: Oppidum in acarnania in cheronneſſo conditum penes actium ut Strabo meminit. SACERRVmo:Execrabili:Virg. auri ſacra fames. LYcononem ſi et: Nam lycus lupus dicitur. CAlydona: Eſt calydon œtholiæ ciuitas. EArum alteram ſcilicet adelphaſium. HIC adoleſcens: Agoraſtocles. ETIAMnum:Pro tamen uel præterea:qua dictione uſus celſus eſt & plinius frequenter & Virgiliꝰ. raro. POEnus plane eſt: Quaſi dixiſſet aſtutus & uafer. SI TENEtis ducite: Per iocum dictum eſt: nam tenere pro intelligere accipitur:& pro eo quod eſt apprehendere & detinere:poteſt legi dicite: ſed prior lectio uerior. IBI Ornabor: Nam utpote recitator proceſſerat perſonatum deinde acturus:nã ſubdit alius nunc fieri uolo.

Quæſti ꝑ qſtus.

Heri ueſpere.

ALIA expoſitio IOANNIs PII Bo.

℃ Ducat noctem: in priſcis exemplaribus ſcriptum eſt dicant noctem hoc eſt indicãt: & denuncient: qua hora ſecum cõmorari uelint in luctam ueneream. ℃ Cuiatis:qua patria. ℃ Pœnus plane eſt. Nam pœni doloſi ſũt & ueriſipelles ut Seruius autumat. Punica fides pro mendaci & prope modũ nulla dicitur a Liuio:unde libro tertio punicorum Silius princeps ſigna tulit Tyria Carthagine pubes membra leuis:celſiq; decus fraudata ſuperbum corporis:ac docilis falendi:& nectere tectos nuſq̃ tarda dolos rudis. ℃ Hoc tenetis:i.e.ehca & adyto memoriæ ueſtræ cẽditum ne hoc eſt. ℃ Si teneris:iocus ex uerbo præcedenti. Intellexerunt autem expectatores hoc tenetis dici ſuper argumento ipſius comœdiæ demum ait ſi tenetis intelligens ſi uiridia & uerenda manibus habetis. ℃ Ducite manibus tractate. Illud eſt maſturbare epigrammatiſtæ. Maſturbabantur phrygii poſt hoſtia ſerui. Hectoreo coties ſederat uxor equo. μαστρευειν enim græce lenocinari:ſunt qui non maſturbare proferant:uerum maſtuprare in eadem ſignificantia:tanq̃ honorem profamur:manũ ſtuprare diceris. ℃ Ne dirumpatis:ne uos ſcilicet tentigine pruritu:& prolubio libidinis rumpatis poeta:quod ſi tentigine rumpar falce manu poſita fiet amica manus. Interduʒ rumpi ẽ laniari & diſtrahi: peculiariter epigrammatiſtæ eo carmine. Rumpatur quiſquis rumpitur inuidia. ℃ Trãſigi:abſolui:finiri. ℃ Alius fieri uolo:aliam perſonam ſumere:ſic enim hiſtriones agebant:ut perſonis commutatis uocem & materiam dicendi comutarent iuxta modum perſonæ:quã pre ſe ferebant.

Maſturbare Vnde. Rumpi.

VALLA

ACHIllem ariſtarchi ideſt fabulam quã ariſtarchus tragicus commẽtus eſt. Fuit enim ariſtarchus unus tragicus: grammaticus alter: cuius in arte poetica meminit Hor. cum inquit. fiet ariſtarchus:& Cic. in piſonem. Quia te non ariſtarchum habemus grammaticum: ſed phalarim qui non notam ad malum apponas uerſum: ſed ipſum poetam lapidibus inſectere. Et alter ariſtarchus ſamius mathematicus cuius librum de magnitudine terræ lunæ & ſolis pater meus uertit in latinum. SIleteq; & tacete. hoc ab Euripide uidetur ſumptum dicente ſiga ſiopa. Siga dixit ad eos qui necdum locuti erãt, Siopa ad eos qui loqui cœperant. IMperator hiſtricus

urbane

urbane dictum quaſi cæteros anteire uideatur.ab hiſtro autem flumine hiſtricus.FAC populo audiētiam.i.attētū
ad audiendum.EXERce uocem proclama. Q VAM.puiuis.ob quā uocē tu uitā ducis qđ oſtendit ſtatim ſubdē
do.Nam niſi clamabis ſtatim te obrepet fames. SCORtum exoletum.nouum & perinde impudens & inſolitum.
Nequis in ꝓſcœnio ſedeat.i.ſedere faciat:ut ſedeo uerbum abſolutū fiat tranſitiuum. AVT uirgæ quas lictores ge
ſtare conſueuerāt.MVtiant.ſignum ullum edant:quia mutire paululū loqui.Perſius.Men mutire nephas.NEV de
ſignator præteriens obambulet.i.ne quis qui ſeſe populo oſtendet ac iter habeat.id.n.deſignare ac deſignator. Te
rentius modo quid deſignauit.Donatus.Deſignare eſt rem nouam facere in utrāq; partem & bonam & malam.
Nam & deſignatores dicti qui ludis funebribus præſunt credo ob eam cauſam quod ipſis ludis multa fiant no/
ua & ſpectanda ſimul: ut iam turba retineatur quæ fuerat aut in ſpectaculis:aut in litibus. Deſignauit hoc uer/
bum:apud ueteres duas res ſignificabat etenim praue & recte facta deſignata dicebantur: modo qdem deſigna/
uit puto ego deſignationem contradictionē aut conductionem populi in unū intelligi.hoc enim contigit ei q
aliquo flagitio populi in ſe oculos & ora conuertit:& ſpectaculo eſt uulgo quemadmodum deſignatores qui lu
dis funebribus multitudinem retinet.Horatius.Dum ficus prima caloꝝ; deſignatorem decorat lictoribus atris.Vl
pianus de iis qui infamia notantur libro tertio. Deſignatores autem quos græci βραβευτασ appellant artem
ludicram non facere Celſus probat.DORMIRE temperent.ne diu dormiant. SERVI ne obſideant. Ne ſerui quo
quā ſeſſum eant. LIBERIS ut ſit locus ſubaudi ſedendi.VEL æs pro capite dent ideſt impendant pecuniam pro
conſequendo loco.q & capite cenſi uocabantur: ut Iulius Paulus apud Aulum gellium noctium atticarum lib.
xv.cap.x. Quāq̄ ad militiā potius ille refert. Qui plæbe inqt romana tenuiſſimi:pauperimiq; erāt:neq; āplius q̄ mille
quīgētū æris icēſū deferebāt:ꝓletarii appellati ſūt. Qui uero nullo aut perq̄ puo ære cēſebant capite cēſi uocabant
Extrem⁹ āt cēſus capite cēſoꝝ æris fuit.ccclxxv.Sȝ qm̄ res pecūiaq; familiaris obſidis uice:pignoriſq; eē apud rē pu
blicam. uidebatur: amoriſq; in patriam fides quædam in ea:firmamentumq; erat:neq; proletarii: neq; capitecenſi
milites:niſi in tumultu maximo ſcribebantur:quia familia quæuis: aut tenuis:aut nulla iis erat. proletariorum ta/
men ordo honeſtior aliquanto:& re & nomine:q̄ capite cenſorum fuit. VITENT ancipiti infortunio.ſubaudi ne
obſideantur.Eſt enim id elipticos dictum.HIC uarienturr uirgis.Ne in theatro inquit eorum terga uirgis contun/
dantur & uarientur uibicibus. ET LORIS domi ideſt ſcuticis.Lorum enim græce:corium latine. MINVS curaſ/
ſint.pro curauerint.PVEROS infantis ideſt qui necdum fari queant.Hor.tn̄ infantes dixit ſtatuas q̄ fari nullo mo
do poſſint.nā fari ut inquit Varro eſt ſignificabilem aliquā uocem exprimo. Infantiā quoq; de brutis dici aīalibus
oſ̄dit Plinius qui de balena locutus inqt uberibus ſicut balena atq; ēt geſtāt fœtus infantia.Infirmos qn & adul
tos diu comitant magna erga partū caritate.& Cic.ſæpe infantē ꝓ eloquēte poſuit:ſicut ad Herēniū ī ſophiſtas īfan
tiſſimi inueniuntur inquit.ANNIculos.unius anni:ſicut bimos:trimos:quadrimos.a duobus tribus quatuor an/
nis dicimus.Q VASI hædi euagiant.quoniam infantes dum lugent hædis perſimiles uidentur. TINNIRE tem
perent ideſt clamare ſumpta tranſlatione a tintinabulis:ut ita ipſæ quoq; perſtrepere uideantur. SERMOnes fa/
bulandi conferant.Ordo & ſenſus eſt:conferant domum ſermones:fabulandi ideſt ad fabulandum hoc eſt loquitā
dum. LVDORVM curatores:qui ludis ꝓſunt. ARTIFICI iniuria.Iniuria.i. per iniuriam aduerbialiter dictum.
EXTRVDANTVR.Vi eiiciātur.IN POPInam pediſſequi.In coquinam pedes domini ſequentes ſerui.popina
enim culina.quia popa pinguis dicitur.unde Perſius popa uēter.INRVPTIONEM facite ideſt irrumpite. DVM
ſcriblitæ æſtuant ideſt calent edulia. eſt enim ſcriblita genus edulii quod Cato fieri docet inquiens.Scriblita ſic faci
to in balceo tractes caſeum ad eundem modum facito uti placentam ſine melle coquitoq;.VICISſatim uolo remi/
grare ideſt pariter redire ad comœdiæ materiam:ab eo quod eſt uiciſſim aduerbium factum eſt uiciſſatim. LIMItes.
limes principium & finis.Statius.limes mihi carminis eſto œdipodæ confuſa domus. EI REI ego ſum factus fini/
tor.finitores inquit Nonius.hunc citando locum dicebantur quos nunc agrimenſores dicimus.dicti q; fines diuī
derent.NOMEN dare uobis uolo comœdias.genitiuus eſt græcus pro comœdiæ.ita enim priſci declinabant ue
luti priſci docent grammaticis.Inde enim adhuc nobis reſtat paterfamilias & materfamilias pro familiæ.CARche/
donius uocatur hæc comœdia ideſt carthaginēſis:a græcis enim carchedon quæ a noſtris carthago dicitur. LATI
ne plautus.ſubaudi tranſtulit. PATRVVS pultiphagonides ideſt pultis deuorator.quā nos pultem græci polton
uocant & phago comedo ſignificat quaſi uilem dicas patruum.VOS uiatores eſtis.qui itis & reditis ad ſpectacu
la. MIHI polinctor dixit ideſt qui ſepeliit Hi nāq; polinctores ut in aſinaria diximus. Q VI eum polinxerat ideſt
ſepelierat.Q VI fuerat abductus patre quem pater domo ſecum abduxerat. PERIISSE ſibi uidet ideſt a conſpe/
ctu ſuo ſemotum eſſe.EX ægritudine ideſt animi anxietate.AD ACHEruntem ſine uiatico. Dum abit ad inferna ī
quit nihil in itinere impēdit:id iculariter dictum quod comœdiæ proprium eſt riſum mouet. EMIT hoſpitalem
is filium.neſciēs inquit emit filium eius quem hoſpitem habuerat.NVGAS egerit.nihil profecerit Maioris nugas
egerit quia & pecuniam & pecuniæ operam amittet.ILLi patruo.hānoni.HVIVS.agoraſtoclis.DVAE fuere filiæ.
adelphaſium & anteraſtilis.CVM nutrice.gindeneme.VNA periere.ſimul ſubreptæ ſunt. PRAEſenti argento.di/
numerata in manum pecunia.SACerrumo exacrabiliſſimo. CVI lyco nomen ſiet ideſt lupo.dicitur etiam a ueteri/
bus græcis lyce lux:unde lycigenes ideſt lucem generans ſol. HIC adoleſcens.agoraſtocles.EFFLICTIM perit.ada
mans ſe excruciat. NEq; ſit quæ ſiet. neſcit cognatam ſuam eſſe. ETIAMnum ſtupri. adhuc non ſtuprauit. eti
amnum & etiamdum dixerunt ueteres. TANgere hominem uolebat. diſpoliare eum atorem. MILES odam.ſub
audi antamonides. SED diſſimulat ſciens.cum ſciat ſimulat ſe neſcire. DICIte ne dirumpatis. ne in media co/
mœdia uos neſcire arguatis hiſtrionicoſque actus perturbetis. SINITE tranſfigi.perfici abſolui.

Agoraſtocles adule.   Milphio ſeruus.

Agoraſtocles aduleſcens. Milphio ſeruus.

SAepe ego res multas tibi mãdaui milphio: dubias: egẽas:
Inopioſas co nſilii: q̃s tu ſapiẽter: docte: & cordate: & cate:
Mihi reddidiſti opiparas opera tua: quibus pro bene factis fateor
Deberi tibi & libertatẽ & multas grates gratias. Mil. ſcitunſt p
Tẽpus hoc iã eſt uerbũ: ſi uerbũ uetus: nã tuæ blãdiciæ mihi ſunt
Quod dici ſolet gerræ germanæ ædepol liræ liræ.
Nunc. mihi blandidicus es. heri in tergo meo tris facile corios
Contriuiſti bubulos. Ag. adamans per amorem ſi quid feci Mil.
Ignoſcere id te mihi æquum eſt. Mil. audi ru magis:
Et ego nunc amore pereo: ſine te uerberem item: ut tu mihi feciſti
Ob nullam noxiam: poſt id loquar tu mihi amanti ignoſcito.
Ag. Si tibi lubido eſt aut uoluptati. ſino: ſuſpende: uinci: uerbera.
Auctor ſum ſino. Milphio. ſi auctoritatem poſtea defugeris: ubi
Diſſolutꝰ tu ſies: ego pẽdeã. Ag. ego ne iſtuc auſi facer̃ ꝑferti tibi?
Quin ſi feriri uideo te: extemplo dolet. Mil. mihi quidem hercle
Ag. Immo iſtuc mauelim. Mil. ſed qd nunc tibi uis? Ag. cur ego
Apud te mentiar: amo immodeſte. Mil. meæ iſtuc ſcapulæ
Sentiunt. Ago. at ego hanc uicinam dico adelphaſium meam
Lenonis huius meretricem maſculam. Mil. iam pridem equidem
Iſtuc ex te audiui. Ag. differor cupidine eius: ſed lenone iſtoc lyco
Illius domi non lutunſt lutulentius. Milphio. uin tu illi nequã
Dare nunc? Ago. cupio. Milphio. en me dato. Ag. abi directus
Mil. Dic mihi uero ſerio. uin dare malum illi? Agoraſtocles. cupio.
Mil. Hem eundẽ me dato utrunq; faxo habebit: & nequã: & malũ:
Ag. Iocare. Mil. uin tu illam hodie ſine damno: & diſpendio tuo
Tuam libertam facere? Ag. cupio milpho. Milphio. ego faciam ut
Facias: ſunt tibi ĩtus aurei trecẽti nũmi philippi? Ag. ſexcẽti quoq;
Mil. Satis ſunt trecenti. Ag. quid iis facturus? Mil. tace. totũ lenonẽ
Tibi cum tota familia dabo hodie dono. Ag. quid facturus?
Mil. Iam ſcies: tuus collubiſcus nunc in urbeſt uillicus: eũ hic non
Nouit leno: ſatim intelligis? Ag. intellego hercle: ſed quo euades
Neſcio. Mil. ñ ſcis? Ag. ñ hercle. Mil. at ego iã faxo ſcies ei dabit̃ aur̨
Vt ad lenonem adferat: dicatq; ſe peregrinum eẽ ex alio oppido:
Se amare uelle: atq; obſequi animo ſuo: locũ ſibi uelle liberum
Præberier: ubi neq̃ faciat clam: ne quis ſit arbiter: leno ad ſe
Accipiet auri cupidus: Illico cælabit hoĩem & aur̨. Ago. conſilium

Ber.
Sara.
Vene.

SAEPE ego res multas: Inducitur primum amans agoraſtocles operã ſerui milphiõis expetens: cui artificioſe blanditur: ut eum ſibi facilius faciat obſequẽtem. CORDATE: Sapienter. CATE: Aſtute. OPIPEras: Omni ſucco plenas: conſilioq; & opera affluentes. GERRAE: Nugæ de quibus abunde ſupra. GERMANAE ædepol liræ: Nam idẽ gerræ & liræ ideſt deliramenta nugæ & ineptiæ: nam græci λῆρειν ineptiæ dixerunt. MASCVLAM: Vehementem & fortem ut Nonius interpretatur ſed ruſticorum maſcula militum proles dixit Horatius: Ego tamen potius legerem maiuſculam: nam adelphaſium ſoror maior erat: & anteraſtilis minor quã Plautus appellauit in prologo illam minorem & rurſus alibi: minuſculam meretricem dixit. NEquã: Vel malum aliquod uel hominem malum ſecundum diuerſum intellectum. ROGATO: Pro interrogato. DVPLICET aurum: Nam dupli fures mulctabantur. VNDE efficiat: Vt ſcilicet pecuniam pro furto ſoluat. DECIPIEmus fouea. Alluſio eſt ad decipulos & dolos quibus a paſtoribus lupi capiuntur: fiunt nempe foueæ ſuperinducta palea terraque: ut illac iter facientes lupi ad aliquid deuorandum incidant in paratas inſidias. APHRODISIA: Veneris feſta: q̃ aphroditis dicta ẽ ex ſpũa nata uulgo nota fabula.

Egenas.
Inopioſas
Cordate
Cate.
Opiparas.
Blãdicꝰ
Corios bubulos
Noxiã

Valla

SAEpe ego res multas. tibi mãdaui milphio Hæc nos ſcæna docet q̃ ſint difficiles & moroſi amãtes. Seruus. n. milphio leuiſſima de cã ĩ ipſũ aĩaduertere docet agoraſtoclẽ: agoraſtocles tñ ſubblãdit̃ ſuo: ſibiq; ignoſci poſtulat ſi quid ob amorem deliquerit. DVBIAS. in quibus dubium eſſet an poſſes obtinere: EGEnas. in quibus tua egebam opera. INOpioſas conſilii. ubi maxime tuo mihi opus erat conſilio. DOCTE & cordate. i. perite & ui cordis magna.

Placet Mil.rogato ſeruos uenerit ne ad eũ tuus.Ille me cenſebit
Q uæri:continuo tibi negabit:quid tu dubitas? quin extemplo
Duplicet tibi aurum:hominis fur leno ſiet: neq; id unde efficiat
Habet:ubi in ius uenerit.addicet prætor familiam totam tibi.
Ita decipiemus fouea lenonem lycum.Ag.placet conſilium.
Milphio. Immo etiam expoliuero magis:hoc cum demum di/
ces: nunc etiam
Rudeſt.Ag.ego in ædem ueneris eo:niſi quid uis milphio
Aphrodiſia hodie ſunt.Mil.ſcio.Ag. oculos uolo meos delectare
Mundicis meretricis.Milphio.hoc primum agamus:quod conſi/
lium cœpimus:
Abeamus intro: ut collubiſcum uillicum hãc pdœeamus:ut ferat
Fallaciam.Ag.quãq̃ cupido uerſatur in corde tamen
Tibi auſcultabo.Mil.faciã ut facto gaudeas:ieſt amoris macula
Huic homini pectore:ſine damno magno q̃ elui neutiq̃ poteſt
Itaq; hic ſceleſtus eſt homo leno lycus: cui iã infortunii intenta
Balliſteſt probe:quam ego haud multo poſt mittã e balliſtario.
Sed adelphaſium eccam exit:atque anteraſtilis:hæc eſt prior
quæ meum
Herum dementem facit:ſed euocabo heus i foras agoraſtocles.
Si uis uidere ludos iucundiſſimos.Agoraſtocles.quid iſtuc tumul
tiſt milphio?
Milphio.Hen amores tuos ſi uis ſpectare. Agoraſtocles. o multa
tibi di dent bona
Cum mihi hoc obtuliſti tam lepidum ſpectaculum.

Adelphaſium. Anteraſtilis meretrices duæ.

Milphio ſeruus Agoraſtocles adoleſcens.

NEgocii ſibi qui uolet uim comparare: nauem & mulie
rem hæc duo
Comparato: nam nullæ magis res duæ plus negocii
habent
Forte ſi oceœperis exornare neq; unã hæ duæ res ſatis ornantur

ET CAte.i.acute.OPIparas.i. opulentas & copioſas. SCItũſt .i.peritũ eſt.PER tempus.i. tpi. GERRAE germanæideſt puræ nugæ.uñ gerræ & gerrões dicti ſũt abũde ſupra. AEDEpol liræ liræ. hoc irriſorie dictũ ut & ariſtophanes ĩ batrachis ubi poeta ludens ipſe quoq; liron dicit. OB NVLlã ĩ noxiam.Cæcidiſti ĩquit me cum nihil fuiſſem pmeritus. AVTOR ſum. Iubeo ut id efficias. SI AVtoritatem poſtea defugeris. ſi eam autoritatẽ quã mihi p̃bes exueris. MEAE iſtuc ſcapulæ ſentiunt. ſubaudi tuam in modeſtiam. MERetricem maſculam:ideſt quæ ſenſus maſculi habet non fœminæ.ita Horati[9]. Maſcula ſapho: ponitur aliquando pro ingenti: ut apud Perſium maſcula bilis intumuit. Quã non extinxerit urna cicutæ. NON lutũſt lutulentius nullum cænum inq̃t ſordidius eſt. VIN TV illi neq̃ dare nunc.hic & hæc & hoc neq̃ indeclinabile eſt. Dubium ergo eſt dicat ne illi neq̃: an dare neq̃. SINE damno & diſpẽdio tuo. Damnum a demendo ubi enim quicq̃ demitur ibi damnũ.ſicut interimentũ ab intereundo pluſ q̃ damnum eſt. Diſpendium uero cum quid impenditur incaſſum. Q VO euades.quorſum hæc dicas & quẽ finem ſint habitura hæc tua conſilia neſcio. OBSEqui animo ſuo.Cape uoluptatẽ quæ ſibi ueniat in animo. VBI neq̃ faciat clã. Vbi nequiter agat. EXTEMPLO tibi duplicet aurum.)Fures enim in duplo condemnabantur. Cato in rebus ruſticis. Maiores noſtri hoc ſic habuere:& ita in legibus poſuere furem dupli cõdemnari:fœneratorem quadrupli:quãto peiorem ciuem exiſtimarint fœneratorem:q̃ furem hinc licet exiſtimare.VBI in ius uenerit.citetur ad prætorẽ. ABDIcet prætor familiam totam tibi.i.abalienet ab eo & tradat tibi.p̃tor inq̃t Varro a præeũdo oẽs p̃tores dicti:ergo qui præerãt. Itaq; & in bello p̃tor & domi prætor quorum unus urbanus: alter peregrinus. Pomponius de origine.

Neqn̄.

Baliſta.

Neq; eius ulla ornandi ſatis ſatietas eſt.atq; hæc uti loquor.
Nūc mō docta dico:nā nos uſq; ab aurora ad hoc qd diei eſt
Poſtq̄ aurora illuxit:nunquam conceſſauimus ex induſtria ambæ
Lauari :aut fricari:aut tergeri:aut ornari:poliri:expoliri:
pingi:fingi.
Et una binæ ſingulis quæ datæ nobis ancillæ:eam nos lauando
Eluendo operam dederant:ad gerundamque aquam ſunt uiri duo
defeſſi
Apageſis negocii quantum in muliere una eſt.ſi uero duæ:ſat ſcio
Maxumo uni populo:cui lubet plus ſatis dare potis ſunt q̄ noctes
Dieſq; in omni ætate ſemper ornanť:lauantur tergētur.poliuntur.
Poſtremo modus muliebris nullus eſt:neque unq̄ lauando
Et fricando ſcimus facere nam quæ lauata eſt:niſi perculta eſt
Meo quidem animo quaſi iuſta ē: An.miror equidē ſoror te iſtæc
Fabulari:quæ tam callida & docta ſis faceta:nam cum ſedulo
Munditer nos habemus.uix ægreque amatorculos inuenimus.
Adelphaſus.Ita eſt uerum:hoc unum tamen cogitator modus omnibus in rebus ſoror
Optimum eſt habitu : nimia omnia nimium exhibent negocium
Hominibus ex ſe.An.ſoror cogita amabo item nos perhiberi:
Quaſi ſalſa muriatica eſſe autumantur ſine omni lepore & ſine
Suauitate niſi multa aqua & diu macerantur.olent.ſalſa ſunt
Tangere ut non uelis.item nos ſumus eiuſcemodi.mulieres ſunt
Inſulſæ admodum atque inuenuſtæ:ſine mundicia & ſumptu
Mil.Coqua eſt hæc qdem agoraſtocles:ut ego opīor.ſcit muriatica
Vt maceret.Agoraſtocles . qd moleſtus? Ad.ſoror parce amabo.
Sat eſt iſtuc alios dicere nobis:ne nōſmet nr̄a etiā uitia loquamur:
An.Quieſco.Ad.ergo amo te:ſed hoc nūc reſponde mihi.ſūt hic
Omnia quæad deum pacem oportet adeſſe.An.omnia accuraui.
Ag.Diē pulchrum & celebrem & uenuſtatis plenum
Dignum ueneri pol cui ſunt aphrodiſia hodie.
Milphio.Ecquid gratiæ cum huc foras te euocaui iam num me decet donari?
Cado uini ueteris.dic dari:nihil reſpondes:huic excidit
Vt ego opīor:quid hic malum aſtās obticuiſti? Agoraſtocles.ſine
Amem:ne obturba tace.Mil.taceo.Ag.ſi tacuiſſes iam iſtuc
Taceo nō natum foret.An.eamus ſoror mea.Adel.oho.amabo
Quid illic nunc ꝑperas? An.rogas:quia herus nos apud ædem
Veneris manet.Adel.manet? at pol mane:
Turba eſt nunc apud aram:an ibi uis inter iſtas uerſarier
Proſedas? piſtorum amicas:relliquias alicarias?
Miſeras ſchœno deliburas ſchœnicolas ſordidas?
Quæ tibi oleant ſtabulum:ſtatūq;:ſellam:& ſeſſibulum merum
Quas adeo haud quiſquam unquam liber tetigit:neque duxit
Domum :ſeruulorum ſodidulorum ſcorta diobolaria.
Milphio.I in malam crucem tun audes etiam ſeruos ſpernere?
Propudium:quaſi bella ſit:quaſi eam ipſe reges diſcutiant.

iuris. Cūq; cōſules auocarentur bellis finitimis:neq; eſſet qui in ciuitate ius reddere poſſet.Factū eſt ut prætor quoque crearetur qui urbanus appellatus eſt eo ꝙ in urbe ius redderet. Poſt aliquot deinde annos non ſufficiente eo prætore quot multa turba in ciuitatem etiam peregrinorum ueniret. Creatus eſt & alius prætor qui peregrinus appellatus eſt ab eo quot plærūq; iter peregrinos ius dicebat.DECIpiemus ſouea lenonem lycū. Quia lycus lupus dicitur: & lupi foueis capi ſolent.ideo intulit decipiemus ſouea. NVNC etiā rudeſt ideſt nouum & inſabare. APHRODiſia hodie ſunt ideſt ueneris feſta.nam aphrodite uenus nominatur: unde & aprilis quaſi aphrilis ut inquit Macro. ueneri deputatus.Venus autem aphrodite:quia de ſpuma in mari dicitur nata. Nam cum Saturnus : ut inquit Heſiodus cœlo patri genitalia præſecuiſſet iactaſſetq; in pelagus de ipſorum ſpuma nata eſt Venus. INFORtunii intēta baliſteſt.ſpecioſa a poeta confictum uerbum ut iaculari infortunium uideatur. MITtam e baliſtario. Baliſtarium locum dicit ubi baliſtæ continentur. baliſtam autem quia ballo iaculor ſignificat.

NEGOCII: Commoda utitur cōparatōne Plautus abomiaturus mulierum mores ī quibus exornandis ſemper aliquid deeſt : quo opus habeant. MVRIAtica : Eſt muria ſalſamenti gen⁹ ut docemur a Plinio: Martialis quoq; de muria ſic intulit Antipolitāi fateor ſu ʒ filia thynni:nam ſicut garum e ſcombro fit:ita muria e thynno. FALſa ſunt: Vel ſalſa potius. VT maceret:Pro maceretur.OMnia quæ ad deum pacem ſcilicet impetrādam:nam in tēplo ueneris erāt ſacrificaturæ.ECQVID GRaTIæ:.ſ.mihi debetur. HVIC excidit.ſ.ſermo. MANET:Expectat. PROSEdas : Feſtus appellat meretrices quæ. ante ſtabula ſedeant : eaſdem & proſti

Tergeri.
Tergenť
Amatorculos.
Modus in oib⁹ ē habēd⁹.
Muriatica
Bernar. Sara. Venetus
Hypmeter uerſus
Aphrodiſia.

bulas.

En monſtrum mulieris.tantula tanta uerba funditat
Pro nebulæ huius ego cyatho ſeptem noctes non emam.
Ag.Dii immortales omnipotentes quid eſt apud uos pulchrius?
Quid habetis:q mage imortales uos credam eſſe q̃ ego ſiem?
Qui hæc tanta oculis bona concipio.nam uenus nō eſt uenus.
Hanc equidem uenerem uenerabor:ut amet ac poſthac propitia.
Milphio heus milphio ubi es? Mil.adſum apud te eccum.
Agoraſtocles.At ego elixus ſis uolo.Milphio.enim here facis delicias.Agoraſtocles.de te quidem
Hæc didici omnia.Mil.etiam ne ut ames eam quam nunquam
Tetigeris:nihil illic quidem eſt.Agoraſtocles.deo quoq; ædepol & amo:& metuo.
Quibus ego tñ abſtineo manus. Adel.heu ecaſtor cum ornatum
Aſpicio noſtrum ambarum pœnitet:exornatæ ut ſimus. Anteraſtilis.immo uero
Sane cōmode.nam pro noſtro quæſtu ſatis bene ornatæ ſumus
Non enī poteſt quæſtus iam cōſiſtere ſi eum ſumptus ſupat ſoror
Ad.Eho illud ſatius.ſi ſatis quod ſatis:eſt:habitus pluſq̃ ſat eſt.
Ag.Ita me di ament ut illa me amet malim q̃ di milphio
Nam illa mulier lapidem ſilicem ſubigere ut ſe amet.poteſt.
Mil.Pol id quidem hanc mentire:nam tu es lapide ſilice ſtultior
Qui hanc ames.Ag.at uide ſis cum illa nunq̃ limaui caput.
Mil.Curram igitur aliquo ad piſcinam aut lacum:limum petam.
Agoraſtocles.Quid eo opus ſit? Milphio ego dicam ut tibi & illi limem caput.
Agoraſtocles.I in malam rem.Milphio.ibi ſum equidem.Agoraſtocles pergis.Milphio.taceo.Agoraſtocles.at
Perpetuo uolo.Milphio.enimuero ære meo me laceſſis: ludos & delicias facis.
An.Satis nunc lepide ornatam credo ſoror te tibi uiderier.
Sed ubi exempla conferuntur meretricum aliarum:ibi tibi
Erit cordolium ſi quam ornatam melius forte aſpexeris
Ad.inuidia in me nunquam innataſt.neq; malicia mala ſoror
Bono ingenio me eſſe ornatam.q̃ auro multo mauolo.
Aurum in fortuna inuenitur:natura ingenium bonum
Bonam ego quam beatam me eſſe nimio dici mauolo
Meretricem pudorem gerere magis decet:q̃ purpuram
Magis quidem meretricem pudorem q̃ aurum gerere condecet
Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt.
Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.
Ag.Eho tu uin tu facinus facere lepidum & feſtiuum? Mil.uolo.
Agoraſtocles.Potes ne mihi auſcultari? Milphio.poſſum.Agoraſtocles.abi domum ac ſuſpende te.
Mil.Quamobrem.Ag.quia nunq̃ audibis uerba.tot tam ſuauia.
Quid tibi opuſt uixiſſe:auſculta mihi modo ac ſuſpende te.
Mil.Siquidem tu es mecum futurus pro uua penſilis.

bulas. ALICArias:Eodem autore alicariæ meretrices appellantur in campania ſolitæ ante piſtrina alicariorum uerſari quæſtus gratia: ſicut illæ quæ ante ſtabula ſedebant proſtibulatæ : dicti autem ſunt ab alica alicarii:qui eam conficiebant uel uenditabant. SCHAENICOlas. Idem feſtus dicit eſſe meretrices ita appellatas propter uſum unguenti ſchæni quod ē feſto.i.peſſimi generis. SESSIBVlum merum:Hoc eſt meram continuam perpetemq; ſtatiōem:nam dixit ſtabulum:ſtatum: ſellam:quia a nimis ſtando & conſidēdo malus pꝛuenit odor. DIObolaria:quæ proſtitutæ duos dumtaxat obolos demerebāt:obolus ultima eſt nūmorū ſignificatio. ASSVM:Ab eo quod eſt ad & ſum:iocoſe tamen ab eo quod eſt areo aſſum interpretatur agoraſtocles id eſt ad ignem torreſactum: propterea ſubdit elixus ſis uolo. SILIcē: Ouidius:ſtabat acuta ſilex præciſis undiq; ſaxis:lapis ideo dictus ꝙ ſilentem & abſconditum ignem intra ſe retieat. AGAT uide ſis : Vbi legitur agat:dic tantum at ita ut primum loquatur Agoraſtocles.duæ enī priores litteræ denotant ipſum loquentem. LIMAui caput : Dictum eſt a Plauto limare pꝛo coniungere teſte marcello:qua locutōe uſi ſunt ueteres:cæcilius hoc a te poſtulo ne cum meo gnato poſt hac limaſſis caput.feſtiue autem uertit in alium ſenſum milphio:caput limare pro eo quod eſt capiti limum & cœnum ſuꝑinducere: ideo ſe in piſcinam iturum dicit ut limum petat. AERE meo. Hoc eſt mea arte & diſciplina:quaſi ꝙ ab eo didicerit ludos facere & iocos. INVIdia in me:Loquit̃ adelphaſium. COLlinunt:Cōinquinant Horatius crines puluere collines PRO uua pē ſilis:Sunt qui legunt pro una penſilis utrunq; cuſtodiri poteſt:placet magis una:q̃ uua: ut legatur pꝛo una penſilis ideſt ſimul propenſilis ut alibi obeſſe ſequētem dixit pro eſſe obſequētem & intro ad uos mittar pro ad uos intromittar:& plura huiuſmodi ab eo enim quod eſt pꝛopendo propenſilis: hoc uſus eſt uerbo in Aſinaria:ubi man' manicæ complexæ ſunt atq; adductæ ad trabem:nec dependis nec propendis.

Mage

Quæſt' cōſiſtere non pōt quē ſumptus ſuperat.

Bonā q̃ beatā dici mauolo

Mores turpes pulchrū ornatum pei' cœno collinunt

¶ NOCTVRna ora. Quæ ſint i/
digna die ſpectari quaſi laruatica&
turpia. MVLſa. Dulcia & melliflua
NISI laterculos ſeſumã. Et quæ ſe/
quũt tanq̃ ſteriliora & ĩ ſe nihil ſuc
coſum habẽtia. DAMnũ: Scilicet
facis qd mercurius nõ amat qa ipſe
pest lucro: & eo hoĩes afficit. SAL
ue in pcio tertia iocus ẽ: nam dixit
ſalua ſis pria & ſecũda: ita illud ſalue
extra pciũ. OLEVM & opam pdi
di. Prouerbiũ ab his uidet̃ ſumptũ
q multa uigilia incaſſum aborãt &
tps terunt: & oleũ cõſumunt: quo
Latercu/ los. — ueteri uerbo uſus ẽ Cicero ĩ epiſto
lis: qd' pinde ſonat ac illud de ſuto/
Papaue/ rem. — ris coruo a Macrobio relatũ: opa &
ĩpẽſa piit. TVRpis: Scilicet res eſt.
LIMphatici: Clari & lipidi: lymphã
enim aquã uocamus: alias lympha
tici dicunt̃ laruati furioſi & inſaniẽ
tes. NIMbata: Vnguẽtata ſiue un
guẽto pfuſa: nimb⁹ eni p uaſe qñq;
accipit̃ ut hoc loco nimbata a nim
bo uaſe: poſitũ eſt eni cõtinẽs p cõ
tento: in quo unguẽta uina aliiq; li
quores fundebant̃: qd' teſtat̃ Mar/
tialis in diſtichis a Ioue q uenit mi/
ſcẽda ad pocula largas fundet nim
bus aq̃s hic tibi uina dabit: ex quo
intelligit̃ nimbo uaſi datũ eſſe no/
men a cæleſti nimbo cui⁹ inſtar un/
guẽta fũdebat: idẽ quoq; Martialis
& cilices nimbis hic mãduere ſuis.
PVRA ſum. Tẽptauerat. n. agora/
Merx p/ ba facile emptorẽ repetit. — ſtocles illã palpare. ALcedo: A græ
cis alchyõ auis eſt q̃ circa brumã in
mari nidificat cum ſũma adeſt tran
qllitas maris: pulloſq; ſuos intra q̃r
todecimo diẽ abſolutos educit: ide
dies illi dicti ſũt alcyõides: qbus tu/
tum fit nauigantibus iter: qd' mẽi/
nit Ouidi⁹ pq; dies placidos hiber/
no tpe ſeptem incubat alcynoe pen
dentibus æquore nidis: tũ uia tuta
maris uentos cuſtodit & arcet æo/
lus egreſſu pſtatq; nepotib⁹ æquor
auis hæc non multo ãplior paſſere
ut Ariſtoteles Pliniuſq; rettulerunt
colore tum ceruleo tum uiridi: tũ
etiã leniter purpureo ĩſignis collo:
gracili & pcero: roſtrum ſub uiride
longũ & tenue: nidus marinæ ſimi
lis pilæ q ferro ĩtercidi mius poſſit:
ambigit̃ ex q̃ materia componat̃ ui
Alcedo. — det̃ tñ e ſpinis piſcis acus conſtitui:
piſcib⁹ eni alcedo uiuit: part⁹ ei⁹ ouis
maxie qnq; coſumit̃: hæc quoq; ut
ſubdit Ariſtote. fœtificat toto ſuæ
ætatis

Ag. At ego amo hãc. Mil. at ego eẽ & bibere. Adel. eho tu qd agis?
An. Quid rogas? Adel. uiden tu pleni oculi ſordiũ qui erant iam
Splendent mihi? An. imo etiam in medio oculo parum ſordis eſt.
Ad. Cedo ſis dextram. Ag. ut tu qdẽ huius oculos inlutis manibus
Tractes aut teras. An. nimia nos ſocordia hodie tenuit.
Ad. Qua de re obſecro? An. quia iã nõ dudũ ante lucẽ ad ædem
Veneris uenimus: primæ ut inferremus ignem in aram. Ad. ah
Nõ factoſt opus: q̃ hñt nocturna ora. noctu ſacrificatũ ire occupãt
Priuſq̃ expergiſcatur uenus: deproperant ſedulo
Sacrificare: nam uigilante uenere ſi ueniant eæ
Ita ſunt turpes. credo ecaſtor uenerem ipſam e fano fugent.
Ag. Milphio ædepol milphionem miſerum. Mil. qd nunc uis tibi?
Ag. Obſecro hercle ut mulſa loquitur. Mil. nihil niſi laterculos
Seſumam. papaueremq; triticum & frictas nuces.
Ag. Ecquid amare uideor? Mil. damnum quod mercurius
Minime amat. Ag. namq; ædepol lucrum amare nullũ amatorem
Addecet. An. eamus mea germana. Adel. ageſis ut lubet.
Sequere hac. An. ſequor. Ag. eunt hæ quid ſi adeamus?
Mil. Adeas. Ag. primum prima ſalua ſis: & ſecunda tu in ſecundo.
Mil. Salue in precio tertia. An. ſalue extra preciu;. Mil. tum pol ego
Et oleum & operam pdidi. Ag. quo te agis? Ad. ego ne? in ædem
Veneris. Ag. quid eo? Adel. ut uenerem ppitiẽ. Ag. ehon irata eſt?
Propitia hercle eſt uel ego pro illa ſpondeo. Adel. quid tu ais?
Quid mihi moleſtus obſecro? Ag. ah tã ſæuit̃. adel. mitte amabo.
Ag. Quid feſtinas turba nũc illi ẽ. Ade. ſcio ſũt illic aliæ q̃s ſpectare
Ego & me ſpectari uolo. Ag. q lubet ſpectare turpis: pulchram
Spectãdã dare? Adel. quia apud ædem ueneris hodie eſt mercatus
Meretricius eo conueniunt mercatores: ibi ego me oſtendi uolo.
Ag. Inuẽdibili merce oportet ultro emptorẽ adducere. pba merx
Facile emptorem reperit: tam & ſi in abſtruſo ſita eſt.
Quid ais tu? qñ illi apud me mecum caput & corpus copulas?
Ad. Quo die horcus ab acherõte mortuos amiſerit. Ag. ſũt mihi
Neſcio quot nummi aurei lymphatici. (intus.
Mil. Deferto ad me faxo actutum conſtiterit lymphaticum.
Belula hercle. Ag. i directe in maximam malam crucem.
Mil. Quam magis aſpecto: tã magis eſt nimbata: & nugæ meræ.
Ad. Segrega ſermonem. tedet. Mil. age ſuſtolle hoc amiculum.
Ad. Pura ſum comperta. amabo ne attrectare agoraſtocles.
Ag. Quid agã nũc? Mil. ſi ſapias curam hãc facere cõpendi potes.
Ag. Quid ego nũc curem qd agas milphio? Mil. ecce odiũ meum
Quid me uis? Ag. cur mihi hæc irata eſt? Mil. cur hæc tibi irata eſt?
Cur ego id curem? namq; iſtæc magis tua eſt curatio?
Ag. Iam hercle tu periſti niſi illam mihi tam tranquillam facis
Quã mare eſt olim cum ibi alcedo pullos educit ſuos. Mil. quid
Faciam? Ag. exora. blandire. expalpa. Mil. faciam ſedulo
Sed uideſis ne tu oratorem hunc pugnis plectas poſtea.

Ag.

Ag.Non faciam. Adel.eamus nunc etiam morare.Ag.male facis.
Ad.Bene promittis multa:ex multis omnia incaſſum cadunt.
Liberare iurauiſti me haud ſemel ſed decies:dum te expecto.
Neq; uſq̃ aliam mihi paraui copiam neq; iſtuc uſq̃ apparet
Ita nunc ſeruio nihilo minus i ſoror abſcede tu a me.Ag.perii
Eho qd agis milphio.Mil.mea uoluptas:meæ delitiæ:mea uita.
Mea amœnitas:meus ocellus:meum labellum:mea ſalus:meum
Sauium:meũ mel.meũ cor:mea colluſtra.meus molliculus caſeus
Ag.Me ne ego illæc patiar pñte dici?diſcrucior miſer niſi ego illum
Iubeo quadrigis curſim ad carnificem rapi.Mil.noli amabo
Succẽſere hero meo cã mea.Adel.ego faxo:ſine.Mil.irata es nimiũ
Pro te dabit.atq; te faciet ut ſis ciuis atticia atq; libera:
Ad.Quin abire ſinis:quid uis tibi?qui beneuolunt:beneuiſitent.
Mil.Si ante quidem mentitus ſit:nunc iam dehinc erit tibi uerax.
Ad.Abiice te dehĩc ſis ſycophãta.Mil.pareo.Ad.at ſcin quomodo
Mil.Sine te exorem.ſine te prendam auriculis:ſine dem ſauium
Iam ego hercule faciam plorantem illum:niſi te propiciam facio.
Atq; hic me ne uerberet.illud faciet niſi te propicio.
Male formido.noui ego huius mores malos.q̃obrem
Amabo mea uoluptas ſine te exorarier.Ag.non ego homo
Trioboli ſum niſi ego illi maſtigiæ exturbo oculos atq; dentes
Hem uoluptatem tibi.hem mel:hem cor.hem labellum.hem
Salutem.hem ſauium.Mil.impie ſiccine oratorem uerberas?
Iam iſtoc magis etiam ocellum addas.& labellum & linguam
Eo quid facias malo.Ag.ſiccine ego te orare iuſſi.Mil. quomodo
Ergo orem?Ag.rogas?ſic enim diceres ſceleſte.huius
Voluptas te obſecro.huius mel.huius cor.huius labellum.huius
Lingua.huius ſauium.huius colloſtra.huius dulciculus caſeus.
Maſtigia.huius cor:huius ſtudium:huius ſauium.maſtigia
Omnia illa quæ dicebas tua eſſe ea memorares mea.
Mil.Obſecro hercle te.uoluptas huius.atq; odiũ meũ.huius amica
Mãmeata:mea inimica & maleuola.ocule huius:lippitudo
Mea:mel huius fel meum.ut hic irata ne ſis.aut ſi id fieri non
Poteſt.Ad.capias reſtim ac te ſuſpẽdas cũ hero & uoſtra familia.
Mil.Hem mihi iam uideo propter te uictitandum ſorbillo
Itaq; iam quaſi oſtreatum tergum ulceribus geſtito.
Propter amorem ueſtrum.Ade.amabo men prohibere poſtulas.
Ne te uerberet magiſq̃ mendax me aduorſum ſiet?
An.Aliqd huic reſpõde amabo cõmode:ne incõmodus nobis ſit
Nã detinet nos de noſtro negocio.Ad.ueꝝ etiã tibi hãc remittam
Noxiam unã agoraſtocles:non ſum irata.Ag.non es?Ad.nõ ſum.
Ag.Da ergo ut credã ſauiũ.Adel.mox dabo cũ ab re diuĩa rediero
Ag.I ergo ſtrenue.Adel.ſequere me ſoror.Ag.atq; audin etiam
Veneri dicito multam meis uerbis ſalutem.Adel.dicam.
Ag.Atq; hoc audi.Ad.qd eſt?Ag.paucis uerbis rem diuinã facito:
Atq; reſpice:reſpexit:idẽ pol uenerẽ credo facturã tibi atq; audiatq;

ætatis tp̃e parere nata menſes quat/
tuor icipit. COluſtra. Eſt coloſtrũ
lac recẽs coagulatũ i caſei ſpeciem.
PRO te dabit.Pecũiã exoluet ut li
bera fias. VICTItãdo ſorbillo.Nã
ſorbere uident̃ ſpiritũ attrahẽdo ex
dolore pcuſſionẽ q uapulant ſicuti
ſorbere deuorantes oſtreas ſolent.
ADmittã.Poti⁹remittã legẽdũ eſt. Coluſtra
AVctionẽ.Publicã uẽditionẽ q̃ fit
aucto i publico ab emptorib⁹pcio. Curſim
HASce ædis.Seipm dicit. QVIp
pini. Certe. OEDIpo cõiectores.
Sũt q legerit œdipi cõiectura utrũ/
q; recte. QVI ſphyngi interpres
fuit.De œdipo deq; ſphyngis ænig
mate paucis abſoluã.Laius. Theba
noꝝ rex uxore iocaſta creõtis filia:
cũ diuti⁹caruiſſet liberis oraculũ cõ Auricu/
ſuluit an cẽt filios hitur⁹: reſpõſum lis.
tulit nõ cõdecere ſibi plem hẽre:nã
q ex eo pdiiſſet filius patrẽ eẽt occi/
ſur⁹:aduerſaq; fortũa domũ funeſta
turus poſt qd'rñſum pcepit natum
infantẽ traiectis primũ ferro pedib⁹ Triobo
expõi:unñ œdipus cognomiat⁹eſt. li hõ.
De quo Seneca i ea tragœdia: quæ
œdip⁹inſcribit̃:forata ferro geſſeras
ueſtigia timore nactus nomẽ ac ui/
cio pedũ:ſed cũ forte illac ptrãſiret
paſtor chorinthioꝝ regis phorbas
ſubſtulit puerũ & cuidã chorithio
dono dedit q ad uxorẽ polybii re/
gis pduxit.q pueꝝ p filio educauit:
ſed cũ iã uir factus eẽt deũ de iſante
expoſito cõſulere ſtatuit laius:œdi/ Collu/
pus quoq; a quodã ſe fuiſſe expoſi ſtra.
tũ certior factus:& ipſe pythiã q ſui Maſtigia
parẽtes forẽt oratũ pficiſcebat̃ cũ er
go ãbo apud phocidã iuicẽ obuiaſ
ſent:laiuſq; illũ de uia cedere ſupbi⁹
mãdaſſet:œdipus ira mot⁹laiũ occi
dit iſcius parentẽ eẽ eo tp̃e tradunt
ſphyngã beluã biformẽ ueniſſe the
bas pponſuiſſeq; ænigma qd'q non Sorbilo.
ſoluerent pirent : ex quo plures ob Oſtreatũ
rem dubiã iterierũt: ſoluenti pmiũ: tergum
iocaſtæ conubiũ & thebanorum re
gnũ ppoſitũ erat:uerũ nullus exce/
pto œdipo ænigma ſoluere ualuit:
id erat eiuſmodi quod aĩal bipes:
idem tripes:ac quadrupes foret: cæ
teris addubitãtibus ſolus œdipus Noxiã
ait:hoiem id aĩal eſſe q infans quat/
tuor iret pedib⁹:auctus ætate duo/
bus:iam ſenior factus tribus:nã ba/
culo tanq̃ pede tertio ſuſtentaretur:
ſphynga ſuo iudicio uicta ſe e loco
excelſo pcipitauit. OBIExim:obie/

cerim. ARCSſam teſtis.Quibus ſibi opus erat ut lenonem furti argueret.

NEGOcii ſibi q uolet comparare. Adelphaſiũ & anteraſtilis templũ ueneris uiſuræ & aphrodiſia feſta exeunt inter ſe loqntes q̃ muliebria ſunt. Agoraſtocles & milphio ipſas abeũtes adeunt.agoraſtocles q dem ſuũ amorem apiens. Mulieres aũt eius auerſant̃ orõnem. Adelphaſium primo duabus in rebus maximũ negocium comparãdis eẽ ait muliere & naui.neutra.n.unq̃ ſatis exornata. SAtis ſatietas eſt. a ſatis.n.fit ſatietas. NVNC docta.dico qa huius rei pita ſum poſſum eqdẽ inquit de ipſa ferre ſniam. AB aurora ad hoc quod diei eſt.a matutino tpe ab hoc uſq; tp̃s ab aura aurora dicta. Surgente.n.ſole puſilla q̃dam ſentit̃ aura. AVROra illuxit.iam dies clarus emicuit. POLIri expoliri.polon canũ dicunt græci :uñ polire & ex/ polire. PINgi fingi.pingi ad colores attinet:fingi ad habitũ. MOdus muliebris.finis in comœdia muliere. Mo/ dus moderatio:modus modulatus: & modus finis ut hic. Q VA ſi iniuſta eſt.i.iniqua.nõ illam nacta æqualitatẽ quæ deceat. OPTImus eſt hitu.i.ad habendũ hic modus moderatio intelligit̃. Q VA ſi ſalſa muriatica eſſe. Mu/ ria eſt queadmodũ Veranius docet ea quæ fit ex ſale ſordido in pilapiſato : & in ollam fictilem cõiecto:ibiq; opto gyſpatoq; & in furno pcocto cui uirgies ueſtales ſerra ferrea ſecto & in ſeriam coniecto que eſt intus in æde ueſtæ in pœnu exteriore aquã iugem uel quãlibet præterq̃ quæ p fiſtulas uenit adderent:atq; ea demũ in ſacrificiis utuntur. uel ſi nuriatica legat̃:ut Feſt.inquit.nurica eſt genus piſcis minuti.Plau. nuriaticã aũt uideo in uaſis ſtanneis nuricã bonam & cautã & tagumas quas fartas conchas piſcinarias. INſulſæ admodũ.ſine ſalis condimẽto.hoc eſt ſine ſa pientia. SINE munditia & ſumptu.mundæ nõ exiſtimamur nec quicq̃ erga nos ſumptũ facit. AD deum pacem. ad deorum ueniam depoſcendã.pax.n.ubi bellum interuenit a paciſcẽdo.at ad numinũ tranquilitatẽ pax a pacan/ do:ut duplex deriuatio ita & ſignificatio. Q VID hic malũ.malo euentu:iraſcit̃.n.milphio q agoraſtocles obticue rit. MAle.i.ualde. PROſedas. proſedæ inquit Feſtus: q̃ ante ſtabula ſedent.id eni ſedum q fœtor. RELIquas.i. quæ reliqæ ſunt. ALIcarias. Alicariæ meretrices appellabant̃ in campania ſolitæ ante piſtrina alicariorum uerſari q̃ ſtus gratia ſicut hæ quæ ante ſtabula,pſtibulatæ. SCHœno delibutas ſchœniculæ inqt. Feſt. appellãtur meretrices ,pp ter uſum unguenti ſchœni quod eſt peſſimi generis. OLEant ſtabulũ.i.odorem p̃beant ſtabuli. STAtumq;.i. tetrum odorem ex nimiũ ſtando:quod magis exprimit cum dicit ſeſſibulũ. SORdidulorꝝ.ſordidam ueſtem indu/ torum. SCoRta diabolaria.i.meretriculæ duorum obolorꝝ. PROpudiũ.i.,pcul a pudore. REges diſcrucient.i. amore affligent̃. MONſtrũ mulieris.mõſtroſam mulierẽ. TANtula.tam parua. PROH nebulæ.i.quæ flaceſcit ut nebula:unde etiam nebulones dicti. Q VI mage.,p magis. AT ego elixus ſis uolo.i.aqua decoctus.lixa ; enim aquam dixerunt ueteres:unde lixæ militũ ſerui qui aquatũ mittunt̃:ſicut calones qui lignatũ. Inde lixiuiũ. Pli. Cato iubet inquit uina concinari.hoc enim utit̃ uerbo cineris lixiui cum defruto cocti parte quadringenteſima culleum uel ſalſum ſeſquilibrã interim & tunſo marmore. FACIS delicias.ita facio delicias dicimus:ut occurro ſuppetias. PRO noſtro q̃ſtu.quantũ ad noſtrum attinet lucrum. LApidem ſilicem. Vnde ignis excutitur & ob hoc durior. NVNq̃ limaui caput prouerbialiter dictum eſt:ut enim lima res cõminuuntur: ita inquit ne ego quidẽ de meo mi/ nui quippiam. LIMVM petam.ſubaudi ut limo inquines caput. Nã limo.i.cœno limare uerbum milphio ſumit: a lima fit oblimo quod eſt minuo & contẽno:a fabris tranſlatum.Horatius rem patris oblimare. Virgilius in tertio georgicõ.Hoc faciunt nimio ne luxu obtuſior uſus Sit genitali aruo & ſulcos oblimet inertes. Cicero in.ii.de natu/ ra deorum ægyptum nilus irrigat & cũ tota æſtate obrutam oppletãq; tenuerit tum recedit mollitoſq; & oblimatos agros ad ſerendũ relinquit. Limare etiã coniungere exquirere delinire:ut Nonius ueluti ſupra mercatore. LVDOS & delicias facis.i.& ludis & delicioſe me irrides. AVRVM in fortuna inuenit̃.ideo diues qui a fortuna factus neq; laudẽ:neq; honorẽ meret̃. NAtura igeniũ bonũ.ob hoc honorabile ut docet Ari. Nã uirtutes & mores,pbos laus conſequit̃. PEIVS cœno collinunt.inficiũt fœdant magis q̃ ſi cœno inuoluant̃. FActis cõprobant.ab eis quæ fi unt inquit de lepidis moribus turpis ornatus ſit elegans atq; facetus. POtes ne mihi auſcultari.ergo & auſculto & auſcultor qũo aſſentio & aſſentior. PRO uua penſili. Loco uuæ quæ pẽdeat. IN medio oculo parum ſordis eſt. Lepidiſſime Plautus mores deſcribit muliebres: TRActes aut teras.uerſes aut frices. DePROperãt ſedulo.nimiũ feſtinãt accurate ſacra facere. E phano fugent ex templo in fugam mittent ob turpitudinẽ. Vt mulſa loquitur.i.dul cia ut mulſum. NIHIL niſi laterculos.minutos lateres uel attritos. SESAmum.hoc enim ſæmẽ lædit ſtomachũ. PAPAueremq; tritũ.nũc hoc papauer:ueteres hic papauer. Tritum aũt papauer opium facit quod eſt in quarto gra dũ frigiditatis: & pinde lethale. ET frictas nuces.quas inutiles oĩno eſſe oportet. DAMnum quod mercurius mi nime amat. Nam ut in amphitryõe oſtenſum eſt mercurius lucro præeſt. TVM pol ego & oleum & opam p̃didi. Hoc ,puerbialiter dictum ,pp ter illos qui docent auiculas humanũ ſermonem ad lucernã. Cum poſtea loqui neſciãt: ut de eo narratur qui Auguſti tẽpore coruũ docuit:unũ quidem docilem indocilem alterꝝ ad quem aiebat ſe oleum & opam amiſiſſe.generaliter tñ hoc dictum de oĩbus:quorum ſumptus & labor amittitur. MERcatus meretricꝰ. ubi quæ placuerint emunt̃. CONueniunt mercatores.congregant̃ amatores qui meretrices emant. INVENDi/ bili merce.i.ad mercem quæ uendi nõ queat. IN abſtruſo.i.occulto. Q VO die orchus ab acheronte mortuos emiſerit.i.nunq̃.hoc enim uoluit intelligi q mortuos reuiuiſcere non poſſe putent. diximus eni orchum infernum noiari:acherontem inferni fluuiũ. NVMmi aurei lymphatici.i.dæmonico ſpiritu agitati.nam lymphatus dicit̃ ſpi ritu uexatus:uel quoquo modo furore agitatus. Vt currit lymphata p urbem. DEſerto ad me. Dato mihi illos num mos lymphaticos & ſtatim cõquieſcet illud lymphaticum. MAgis eſt nymbata.i.offuciis pigmẽtata:tanq̃ nymbo alpſa. SVSTOLle hoc amiculum.i.amictũ ab amiciendo:ſicut a ſupino amictus eſt:ut diximus in caſſina. FAce/ re compendi potes.,p compẽdii.i.hanc curam potes ad compendiũ pducere. Q VI agas milphio. quid tu in hac

re ageres

ageres ſi ſis ut ego. CVM ibi alcedo puros educit ſuos. hoc quoq; ſupra docuimus alciones auiculas quo tpe pa iant i mari & pullos alant ſuos totū id tēpus tranqllū eſſe mare. Alciones a græcis: alcedones dici a nr̄is. EXPAL a. i. demulce. MVLta ex multis. hoc ſolet fieri: ut q multa ꝑmittāt nihil agāt. ABSCEde tu a me. agoraſtocles dicit. MEA coluſtra. Lac cōcretū. Eteni aqueū humorē remittēs. QVI bene uolūt bn̄ faciūt. Enthymema a cōtrario. tu unq̄ bn̄fecisti mihi quomō ergo bn̄ uis mihi. ABIIce te de hinc. i. hic abi. HOMo trioboli. i. trinioboli nō ſum ꝑtii. ILLI maſtigiæ. Illi uerberoni. AMICA māmeata. i. māmoſa q̄ māmam ꝑbes huic. VICTItādū ſorbillo. i. ſuſpirādū gemēdū i uita. nā iugiter lugēt ac ſuſpirāt ut ſorbeř uideanť. OS treatū tergū. i. īcruſtatū tāq̄ oſtreaꝝ cruſtis. DE uero negocio. i. uoſtrū negociū. I ERGO ſtrenue. celeri greſſu. VENERē credo facturā tibi. i. obſecuturā ſuæ uolūtati.

Agoraſtocles adoleſcens. Milphio ſeruus.

QVid nūc mihi es auctor milphio? Mil. ut me uerberes:
Auctionē facias: nā impuniſſime tibi qdē hercle uēdere
Haſce ædis licet. Ag. qd iam? Mil. maiorem parte minor
habitas in ea. Ag. ſuperſede iſtis uerbis. Mil. quid nunc uis tibi?
Ag. Trecētos philippeos collabiſco uillico dedi dudum priuſquā
me euocaſti foras:
Nunc obſecro te milphio hanc per dextrā: perque hanc ſororem
tuā: perq; oculos tuos: pq; meos amores: pq; adelphaſiū meam:
perq; tuam libertatē. Mil. hem nunc obſecras? Ag. mi milphio
Viſce mea cōmoditas mea ſalus fac: qđ facturum te eſſe promiſiſti
Mihi ut ego hunc lenonē perdam. Milphio. perfacile id quidem eſt
Adduc & teſtis tecum: ego intus interim iam & ornamentis meis
Et ſycophantiis tuum exornabo uillicum: propera atque abi.
Agoraſtocles. Fugio. Mil. meum eſt iſtuc magis officium q̄ tuum.
Ag. Ego neſi iſtuc lepide & faxis. Mil. i modo. Agoraſtocles. ut nō
ego te hodie. Mil. abi modo. Ag. emittam manu. Mil. i modo
Non hercle mæream. Agoraſtocles. oh. Mil. uah abi mō. Ag. quātū
Acherūteſt mortuorū. Mil. etiam ne abis? Ag. neque quantum eſt
aqua in mari. Mil. abiturus ne es? Ag. neque nubes quantum eſt.
Mil. Pergi pergere. Ago. neque ſtellæ ī cælo. Mil. pgi aures tōdere?
Agoraſtocles. Neque huc neque illuc. neque enimuero ſerio ne
que hercle uero. Milphio. quid
Op⁹ ē uerbis: quippini qđ uno uerbo diceř hic. qd uis licet.
Agoraſtocles. Neque hercle uero ſerio: ſcin quomodo: ita me dii
amabunt uin bona
Dicam fide? quod hic inter nos liceat. ita me iupiter: ſcin quam?
Vide tu: credin? quod ego fabuler. Milphi. ſi nequeo faceř ut abeas
Ego met abire uolo. nam iſti quidem hercle orationi œdipo

QVID nunc mihi es autor milphio. Agoraſtocles cū milphione contēdit & longe ſanioris conſilii ſeruus q̄ dn̄s appetit: ait ergo agoraſtocles quid tu cenſes milphio mihi eſſe faciendū. VT ME uerberes. Vt conſuetudo inquit tua eſt quotiēs nō ex tui ani ſnia loquor me cædas. AVCTIOnē facias. Vēdas qđ ſupereſt tibi: qm̄ iam abalienatū eſt id qđ mai⁹. NAM īpuniſſime. maxie ſine fructu ullo. ab aduerbio. n. impune īpuniſſime ꝑtulit ſuplatiuū. MAIOre parte minus habitas. Ordo eſt: habitas minus parte maiore. Senſus pars ea quā tu habitas domus minor eſt: qa maiorē uendidiſti. HEM nunc obſecras. ꝑ ſacra. n. orare obſecrare eſt cū tu tot citas teſtimōia obſecrař uideris. ADHVC & teſtis. Adducito q teſtificari poſſint qđ tu dixeris. MEVM eſt iſtuc magis officiū. quia ſerui officiū eſt potius fugere q̄ dn̄i. QVANtum acherūteſt. pro acherunti eſt: ideſt in inferno. NEQVE ſtellæ in cœlo. ſtella inquit Quintilianus quaſi luminis ſtilla. NAM iſti quidē hercle orationi œdipo opus eſt coniectare q ſphyngi interpres fuit. Sphynx monſtrū cuius caput puellæ: corp⁹ canis: alæ auis: uox hoīs: & ungues leonis. Hoc monſtrū ut Heſiodus tradit chimæra produxit ab orcho cōpræſſa pariterq; nemeū leonem quē cōfeciſſe hercules phibeř. Vt āt tota hæc pateat hiſtoria ob multorum alioꝝ locoꝝ apud poetas obſcuritatē aperiēdam breuiter & utiliter a nobis referať: quā ut Statius apud latinos. Ita apud græcos celebrati noīs ſcripſere Dionyſius mileſius: Antimachus & fliſmachus. A principio exordiendo hoc mō habuit ex ioue helen progenitus creďiť. Ex helene belus: ex belo abas: ex abante agenor. Agenoris filia fuit europe. Filii cilix: baſſus: phœnix: polydorus: cadmus. Cum igiť euro

Valla.

Supſede iſti⁹ uerbis.

pe ut ex fabulis cognitũ ẽ a tauro ſublata inde in cretã delatã foret mãdauit cadmo agenor ut filiam uſq; quaq; ex q̃reret: nec prius domũ q̃ iuenta europe rediret. Emenſus itaq; maria multa cadmꝰ ad oraculũ tãdẽ puenit delphicũ: ab eoq; cõſultus apollo de ſororis certitudĩe nihil admodũ rñdit: ſed illud dũtaxat ut cũ a tẽplo longiuſcule abiiſſet bouẽ obuiam ſequeretur: & ubi demum ea procubuiſſet ibi ciuitatem extrueret atq; habitaret: idq; ab eo factum eſt. Itaq; cum ubi bos procubit urbem edificare inſtituiſſet adiuuantibus ut quidam: perhibent amphione & mercu/rio: ut Amphion quidem citharæ cantu ſaxa deliniret commoueretq;. Mercurius autem uirga tangendo ad opi/ficium ſubuolare compelleret: ut erat neceſſe. Socios cadmus miſit in ſiluam lignatum aquatumque cum nulli redirent ꝓfectus eſt ipſe ac offendit ibi ſerpentem marti dicatum quẽ occidit: admonituſq; a pallade dentes ſe/uit ſerpentis. Vñ nati ſunt ut E lanicus in p̃io phoronidis tradit quinq;: Platonius: Pelor: Echion: Hyperenor: Vdæus. Hippias aũt delius & atrometus & pherecydes in ſexto cum dentes ſeuiſſet ſerpẽtis & unũ cadmus ex his lapide ꝑcuſſiſſet. Nã hoĩes armati exurrexerũt ea facta ſatiõe a ꝓximo ſe ꝑcuſſu; arbitratꝰ in eũ ĩpetũ fecit: & p̃inde p̃ter qnq; nominatos oẽs mutuis concidere uulneribus. Sciendũ aũt eſt nullã inter ſcribẽtes eſſe differentiã in noĩbus niſi q̇d udæum alii: alii ogygem uocãt. Duxit inde filiã martis & ueneris uxorẽ cadmus harmoniã noĩe appellatã: ex q̃ na/tus eſt polydorus. Polydori aũt filius labdacus fuit. Labdaci laius: q cũ forte fortũa ad helin archadiæ ciuitatẽ ſe recepiſſet amore exarſit pelopis filii Chryſippi eũq; abduxit: q tñ nõ ex uxore natus: ſed ex pellice fuerat. pelops ãt ĩdignatus imp̃catus ẽ ut aliqñ a filio occideret. Cũ igit laius apollinis adiuiſſet oraculũ ut tũ mos fuit conſuluit de fortuna ſua. rñdit apollo: ut tragicus ſcribit Aſclepiades futuꝝ ut ſi uxorẽ duceret ex ea filius naſceretur a quo occideret. Ita nãq; pelopa fuiſſe ĩprecatũ cuiꝰ filiũ abſtuliſſet oli. his n ẽpe quo fecimꝰ latinos uerſibus. Laie labdacide gnati diteſcere q̃ris Progenie: dabitur gnatus: ſed fata minant Interitũ gnati manibus tibi: nã iouis ordo Fatoꝝ hæc poſcit: quẽ nõ tu euadere poſſis Infeſtis grauibuſq; pelops nã uocibus urget Filiolũ is q̃rit dulcẽ rapuiſſe chryſippum. Te pa/tris e gremio ſcæuũ: Inde hæc cuncta p̃catur. Cũ igit laius iocaſtã creõtis ſororẽ duxiſſet uxorẽ ex ea filiũ ſuſtulit. Metuẽs ergo ꝙ Apollo rñderat ne aliqñ ab eo occideret eũ neci exponẽdũ exiſtimauit. Traiectis itaq; pedibus ad arborẽ appẽſus eſt: hunc paſtores ſuſtulerũt detulerũtq; ad phocidos regẽ polybũ cuius uxor merope hũc pueꝝ cũ ſobole ꝓrſus careret ꝓ filio educauit. is cũ adoleuiſſet: nã iõ œdipus eſt appellatus ꝙ traiecti pedes ĩtumuiſſent apollinem cõſuluit. ut fortunã ſuã ipſe quoq; cognoſceret. Rñdit apollo futurũ ut p̃rem occideret & m̃rem duceret uxorẽ to/tus adoleſcens aĩo cõmotus exaĩatiorq; dũ ab apolline redit obuius fit p̃ri laio q ab apolline certior fieri cupiebat uiueret necne filius. oborit rixa inter laiũ & œdipũ quorũ neuter alterũ cognoſcebat. facile laius utpote ſenex a uiridis ætatis & robuſto iuuene filio occidit. Interi exiſtimãs polypũ & meropẽ ſuos parẽtes eẽ domũ redire detrectauit. p idẽ ãt tẽpus ap thebas mõſtrũ fuit ĩ rupe cõſidẽs cuiꝰ caput erat uirginis & manꝰ. Alæ uolucris. Vngues leõis & cauda dracõis ſphynx noĩe ita appellatũ ꝙ trãſeũtes cogeret cõſiſtere. ꝓponebat ãt ænigma q̇d erat hmõi q̇d nã id eẽt in orbe terraꝝ q̇d q̃ternis prius pedibꝰ ĩãbularet. inde tribus: duobꝰ porro. Atq; mos tribus & poſtremo q̃ternis quos neſciẽtes diluere ſublatos in rupẽ agebat p̄cipites. Creõ itaq; famã circũtulit uoluitq; oĩbus innoteſcere ut qui hoc mõſtrũ afflixiſſet iocaſtã duceret uxorẽ. Oedipus igit illac iter habẽs ænigma diluit q̃ppe q rñdit ſpectare hoĩe; ab ineũte ætate ad decrepitã uſq; cõiũcta aũt ſphynx ſe e rupe p̄cipitẽ dedit & p̃inde œdipꝰ iocaſta neſciẽs potitꝰ eſt uxore. ignorabat. n. matrẽ. ex ea aũt filios habuit polynicẽ & eteoclem: filias antigonẽ & hiſminẽ poſt aliq̃diu the/bas peſtis ĩuaſit grauis quo pacto ãt ſedari peſtis poſſet ꝑ Tireſiã uatẽ cõſultus apollo ẽ. q ueritꝰ p̃io de œdipo q̇d piã moleſtũ ꝓnũtiare. poſtremo dixit exortã peſtẽ ꝑꝑ œdipodẽ q & p̃rem occiderat & matrẽ duxerat uxorẽ. œdipꝰ doloris magnitudine affectus ſibi mortẽ cõſciſcere cupiebat. Cũq; nõ daret occaſio ſibi oculos eruit. OEDIpo opꝰ ẽ. Licet deriuet œdipꝰ ab eo q̇d ẽ œdima. i. tumor & pus podos. i. pes pedis. nõ ſolũ tñ œdipus œdipodis: ſed ẽt œdipꝰ œpidi idq; mor attico ut Theodoſiꝰ tradit grãmaticus: ſicut ẽt polypꝰ polypodis & polypꝰ polypi. OPVS ẽ cõiectore. Nã ad eas ãbiguitates cognoſcẽdas erat opꝰ cõiectura ut in ĩſõnioꝝ interp̃tatõe q cõiectore appellant. Q. VI ſphyngi ĩtetp̃s fuit. Appellatũ ita hoc mõſtrũ. q̇d ſphyto græce dicat aſtrigo: aſtrictos nãq; hoĩes de rupe agebat præcipites ab eo doriſphyræ ut feſtꝰ ait dicti. Pigati appellat quoꝝ pedes formati ſunt ĩ ſpẽ; ſphyngũ: q̇d eos doriſphoros uo/cant. MEO amori obiecerim morã ne poſſim q̇d uolebã ĩ amore p̃ficer. DII ILLVM

Oedipꝰ ſphyngi i terpres fuit. Obiexi.

Opus eſt coniectore: qui ſphyngi interpres fuit. A g. illic hinc iratus
Abiit. nunc mihi cautio eſt. ne mea culpa meo amori obiexim
Moram. ibo atque arceſſam teſtis? quando amor iubet
Me obedientem eſſe ſeruo liberum.

Lycus leno. Antamonedes miles.

DI illũ īſœlicitēt omnes: qui poſt hæc diē leno ullā ueneri
Vnq̃ immolarit hoſtiam. qui ue ullum thuris granum
Sacrificauerit. nā ego hodie īſœlix dis meis iratiſſumis
Sex immolaui agnos. nec potui tamen propiciam uenerem
Facere: uti eſſet mihi quoniam litare nequeo. abii illinc illico
Iratus uetui exta ꝓſicarier. neque ea aſpicere uolui: quoniam
Non bona haruſpex dixit. deam eſſe indignam credidi.
Eo pacto auaræ ueneri pulchræ adii manum: qua do id
Quod ſat erat: ſatis habere noluit. ego pauſam feci. ſic ago.
Sic me decet. ego ſaxo poſthac di deæque cæteri contemptiores
Mage erũt: atq; auidi minus. cũ ſcibũt ueneri ut adierit leno manũ
Condigne haruſpex. nõ homo triboli: omnibus in extis aiebat
Portendi mihi malum damnũq;: & deos eſſe iratos mihi.
Qui dei: diuini haud humani æquum ſi crederet. mina mihi
Argenti dono poſtilla data eſt. ſed quæſo ubi nam illic reſtitit
Miles modo qui hanc mihi donauit? quē ego uocaui ad prandiũ:
Sed eccum incedit antamonides. An. ita ut occœpi dicere
Lenule de illac pugna pentethronica: qua ſexaginta hominum
Vno die euolaticorum manibus occidi meis. Ly. euolaticorum
Hominum? An. ita dico quidem eſt? Ly. an obſecro uſquam
Sunt homines uolatici? An. fuere: uerum ego interfeci.
Ly. Quomodo potuiſti? An. dicam uis cum legioni dedi
Fundaſq;: eos proſternebam ut folia farfari. Ly. cui rei?
An. Ne adfundas uiſcus adhæreſceret. Ly. perge optume hercle
Periuras. qui poſtea? An. in fundas infundebam grandiculos
Globos. ego illos uolantis iuſſi funditarier. quid multa
Verba? quem quem uiſco offenderam: tam crebri ad terram
Decidebant quam pira: ut quiſq; ceciderat. eum necabat illico.
Per cerebrum pinna ſua. ſic quaſi turturem: Ly. ſi hercle iſtuc
Vnq̃ factum eſt. tum me iupiter faciat: ut ſemper
Sacruficem nec unq̃ litem. An. an mihi hæc non credis?
Ly. Credo ut mihi eſt æquum credere. An. age eamus intro: dum
Extra referuntur. uolo narrare tibi etiam unam pugnam.
Ly. Nihil moror. An. auſculta: nam hercle tuum iam
Elidam caput niſi auſcultas: aut is ī malam crucem.
Ly. Malam crucem ibo potius. An. certum ne eſt tibi? ly. certum.
An. Tum tu igitur die bono aphrodiſiis addice tuam mihi
Mererricem minuſculam. Ly. ita res diuina mihi fuit res: ſerias
Omnis extollo ex hoc die in alium diem. profecto feſtos habeam
Decretum eſt mihi. nun hinc eamus intro ſequere hac me.
An. ſequor: in hunc diem iam tuus ſum mercenarius.

Bernar. Sarace. Venet.

DI ILLVM lycus leno cũ forte ī tēplo ueneris ſacrificaſſet: monitus fuerat ab haruſpice magnũ ſibi portendi ex ſacrificio malum: q̃obrē iratus inq̄t ſe nunq̃ poſt hac ueneri ſacrificaturũ. LItarꝭ nequeo: Eſt. n. litare ſacrificãdo īpetrare: id quod infra clarius exp̄ſſit cum dicit ut ſemꝑ ego ſacrificē & nunq̃ litē. i. īpetrē. AVAræ ueneri pulchræ adii manũ. i. hoc pacto ueneré deluſi & ꝓ ludibrio habui ibi relicto & non pacto ſacrificio: hac locutione uſus eſt Plau. in aulularia ubi loquitꝭ auarus euclio: īquit eni3 Ita illis īpuris oībus adii manum. Item in caſſina: ſati lepide addita uobis manus merito? & ī ꝑſa quoq;, ubi dordalus loquitꝭ leno: & de perſa quomodo mihi manus addita ſt. QVI DEI: Legerem hũc uerſiculũ hoc mõ: Quid ei diuini aut humani æquũ ſit credere: nam de haruſpice loquitꝭ: cui nullam cenſet fidem eſſe adhibendã. POSTILLa: Pro poſtea: PAVſam feci Parum quieui & deſtiti: pauſa quies dꝭ ut alibi diximus. PEntechronica. i. q̄nquenali. FOlia farfari: Farfarus fluuius ē qui alio noīe fabaris nuncupatꝭ tranſiens ꝑ ſabinos ut Seruius meminit & teſtatur hunc locum. Ouid. Et amenæ: farfarus umbræ. PINna: Pro penna quæ tranſuerſa ꝑ mediũ caput agebatꝭ. NVNquã litē: Ecce litare ꝓ impetrare. MEREtricē minuſculã: Anteraſtilē dicit q̄ erat minor natu: nã adelphaſiũ ſoror maior erat. EXTOLlo: differo. SEQVOR: Loquitur miles antamonides.

Litare — Adii manum: — Triboli: hõ. — Prandiũ — Euolaticorum. — Litare — Farfari — Viſcus. — Grãdiculos globos — Litem.

Valla.

DII ILLum iſælicitent. lycus leno, ſacrificiũ execratur ueneris q̄d ſibi uiſus fuerit q̄d litare ac ꝓpiciã ſibi facere uenerē neutiq̃ potuerit. Inde militi antemõidi obuius ipſum inuitat ap̄ ſe futurũ in cõuiuio. miles aũt ut ſpecioſe Plautus hoīum depingit naturas gloriabũdus ſeſe iactat. INFOElicitēt. infœlicem faciant. LITAre nequeo. i. ex imolatione obtinere ut ſæpe dictũ. EXTRA proſecarier. Inteſtina hoſtiarum diſcindi: ut tum mos fuit. Non bona. ſubaudi exta. PVLchræ adii manum. hic loquendi modus Plauto frequens: eſt ergo ſenſus ꝑ ironiam uerboꝝ dictus ut ſit non bñ adiui uenerē. Auarã autē appellauit quod ſatis habere noluerit q̄d uidebatꝭ ſatis eſſe. PAVſam feci. i. quieui. nam pauo quieſco cuius futurũ pauſo a quo fit pauſa quies. AVIdi minus. i. minus auari imolationum. VEneri ut adierit leno manum. Adeo tibi manũ me ſupplicem facio tibi uel obnoxium. QVID ei. ſubaudi haruſpici diuini aut humãi æquũ ſit credere? Interrogatiue legēdũ eſt ac ſi dicat nihil ſit credendũ. Qm̃

Nõ ex codi. antiq̄s

Agoraſtocles aduleſcens. Aduocati.

Ita me di ament tardo amico nihil eſt quicq̄ inæquius
Præſertim homini amanti q quicquid agit ꝓperat oĩa
Sicut ego hos duco aduocatos hoïes ſpiſſigradiſſimos
Tardiores q̄ corbitæ ſunt in tranquillo mari. atq;
Equidem hercle dedita opera amicos fugitaui ſenes:ſciebam
Aetate tardiores.metui meo amori moram:ne quicq̄ hos
Procos mihi elegi:loripedis:tardiſſimos:qui ſi ituri eſtis hodie.
Ite.aut ite hinc in malam crucem:ſiccine oportet ire amicos
Homini amanti operam datum? nam iſte quidem gradus
Succretuſt cribro polinario.niſi cum pedicis condidiciſtis
Occraſſari gradu. Ad.heus tu:quanq̄ nos uidemur tibi plæbei
Et pauperes.ſi nec recte dicis nobis diues de ſummo loco? diuitẽ
Audacter ſolemus mactare infortunio.nec tibi nos obnoxii
Sumus.iſtuc quid tu ames.aut oderis cum argentum pro capite
Dedimus:noſtrum:dedimus non tuum:liberos nos eſſe oportet
Nos te nihil pẽdimus:ne tuo nos amori ſeruos tuos eẽ addictos
Cenſeas:liberos homines per urbem modico magis par ẽ gradu
Ire:ſeruilem eſſe duco feſtinantem currere:p̄ſertim in re populi.
Placida:atq; interfectis hoſtibus non decet tumultuari.
Sed ſi ꝓpabas magis:pridie nos te aduocatos huc duxiſſe oportui
Ne tu opinere:haud quiſq̄ hodie noſtrũ curret per uias
Neq; nos populus ꝓ ceritis inſectabit lapidibus. Ag.at ſi ad prãdiũ
Me in ædẽ uos dixiſſem ducere uiceretis ceruũ curſu uel gralator
Gradu.nũc uos qa mihi aduocatos dixi & teſtiſ adducer̃ podagroſ
Eſtis:ac uiciſtis cocleã tarditudine. Ad.at uero non iuſta cauſa eſt
Quo curratur celeriter:ubi bibas edas de alieno quantum uelis.
Vſq; adfatim:qđ tu inuitus nunq̄ reddas domino de quo ederis
Sed tamen quomodocũq;:quanq̄ ſumus pauperculi.
Eſt domi quod edimus:ne nos tam contemptim conteras.
Quicquid eſt pauxillulum illuc noſtrum:id omne intus eſt:
Neq; nos quenq̄ flagitamus.neq; nos quiſq̄ flagitat.
Tua cauſa nemo noſtruſt ſuos rupturus ramices.
Ag.Nimis iracundi eſtis equidem.hæc uobis dixi per iocum.
Ad.per iocum itẽ dictum hẽto:quæ nos itidem reſpondimus.

mina mihi argenti data eſt. POST illa.i.poſtea hoc frequens eſt Plauto ut tã poſt illa q̄ poſtea dicat. LEnule.ab eo quod eſt leno diminutiuum iuxta analogiam erit lenunculus.hic tamen lenulum fecit. PVgna pentetornica. plautinus mos ẽ ubi aut ſtultos aut glorioſos inducat uerba confingat q̄ nuſq̄ ſunt. VT folia farfari. Seruius in ſeptimo æneidos qui tiberim fabarimq; bibunt. Fabarim quẽ dicit ꝑ ſabinos tranſit & farfarus dicit̃ Plau. Diſſipabo te tanq̄ folia farfari. Ouidi. & amœnæ farfarus ũbræ. & cõuenit poti⁹ ut arbor dicẽda ſit. GRãdiculos globos.q̄ a græcis ſphæra a nr̃is globus dr̃. globos ergo dicit pilas aut e plũbo aut e ferro uel huiuſmodi aliqua materia ut fieri ſolet. QVEMquẽ.i.quẽcunq;. ſicut enim quiſq; facit quẽq; accuſatiuũ. ita & qſquis quẽquẽ. PINna ſua. Seruius in.ii.æne.ſup illo correpta dura bipenni hoc nomen ſeruauit antiquitatẽ quia ueteres pennas dicebant nõ pinnas. Quin.& a pinna:qđ eſt acutũ ſecuris utrinq; habens aciem bippennis: ne illoꝝ ſequat̃ errorẽ q quia a pinnis duab⁹ hoc eſſe nomen exiſtimãt. Pennas auium dici uolunt. VT ſemper ſacruficem nec unq̄ litem. Ad litãdi ſignificationẽ exprimendam a grãmaticis hoc Plautinum citatur teſtimoniũ. NIhil moror nolo mihi narres pugnas. RES ſerias oĩs extollo.res graues inquit oẽs miſſas facio uel differo. TVVS ſum mercenarius. Tibi mercede addictus.

ITA me di ament: Diu expectauerat Agoraſtocles aduocatos: teſtes qui eſſent de dinumerata collabiſco pecunia quos arguit tarditatis & pigritiæ. SPISSIgradiſſimos ideſt tardiſſimos qꝛ ſpiſſibus.i.minutulis & breuibus gradibus incederẽt. CORbitæ: genus nauigii grande ac tardũ Nonio. LORIpedis: Qui greſſum non rectum habent. Iuuenalis loripedẽ rect⁹ derideat æthiopem albus. QVI ſi ituri eſtis: Aduenientes conſpexerat aduocatos quos proprie dicimus qui præſentiam ſuam cõmodant amico etiã ſi nihil agant uel dicãt:ſed tm̃ præſentia iuuent ut docemur ab Aſconio pediano. SVCREtuſt cribo

pollinario

Spiſſigradiſſimos.
corbote
Loripedes.
Polinario cribro.
Occraſſarii

BERN.
Sara.
Venetus
Ceritis.
Inſectabit.
Gralatorem
Tarditudine coclẽam.
Cõtẽpti
Ramices.

Ag.Obſecro hercle operam celocē hanc mihi:ne corbitam date
At trepidate ſaltem:nam uos adproperare haud poſtulo:
Ad.Si quid tu placide ocioſeq; agere uis operam damus.
Si properas.curſores meliuſt te aduocatos ducere.
Ag.Scitis:rem narraui uobis:quod ueſtra opa mihi opus ſiet.
De lenone hoc.qui me amantem ludificatur tam diu.
Ei paratæ ut ſint inſidiæ de auro & de ſeruo meo.
Ad.Omnia iſtæc ſcimus.iā nos:ſibi ſpectatores ſciāt : horum hinc.
Nunc cauſa agitur.hæc ſpectatorum fabula:hoſce ſatius eſt
Docere ut quando agas:quid agant ſciant:nos tu ne curaſſis
Scimus rem omnem.quippe omnes ſimul didicimus tecum
Vna ut reſpondere poſſimus tibi.Ag.ita profecto eſt ſed agite.
Agit' ut ſciā uos ſcire rē expedite. & mihi q̄ dudū uobis dixi dicite.
Ad.Ita ne temptas.an ſciamus non meminiſſe noſtra:
Quomō trecentos philippeos colabiſco uillico dederis quos
Deferret huc ad lenonem inimicum tuum:iſq; ſe ut aſſimularet
Peregrinū eſſe aliunde ex alio oppido ubi is detulerit : tu eo q̄ſitū
Seruum aduentes tuum cum pecunia.Ag.meminiſtis memoriter
Seruaſtis me.Ad.ille negabit:milphionem quæri cenſebit tuum.
Adduplicabit omne furtum.leno addicetur tibi:ad eam rem
Nos eſſe teſtis uis tibi.Ag.tenetis rem.Ad.uix quidem hercle
Ita pauxilla eſt digitulis primoribus.Ag.hoc cito & curſim eſt
Agendum:properate iam quantum poteſt.Ad.bene uale igitur
Te aduocatos melius celeris ducere:tardi ſumus nos.
Ag.Optime itis:peſſume hercle dicitis:quinetiam deciderit uobis
Fœmina in talos uelim.Ad.at ædepol nos tibi in lumbos linguā
Atq; oculos in ſolum: Ag.eia haud uoſtrum eſt iracundos eſſe.
Quod dixi ioco.Ad.nec tuum quidem eſt amicis per iocum
Iniuſte loqui.Ag.mittite iſtec.quid uelim uos ſcitis.
Ad.Callemus probe lenonem periurum ut perdas:id ſtudeas.
Ag.Tenetis rem.ecce opportūe egrediunt' milphio una & uillicus
Baſilice exornatus incedit:& fabre ad fallaciam.

pollinario .i. excuſſus cribro quo excutitur minutiſſima farina : & p hoc gradus minutiſſimos denotat: pollinis.uel pollis nis. ut Priſciāo placet:farinæ flos dr̄:celſus ex polline infirmiſſimus cibarius panis ſucretuſt pro ſucretus eſt :ſucernere p ſecernere inde ſubcerniculum farinarium cribrū. PROceritis: Tanq̄ malo ſpiritu afflatis.GRAlatorem: Feſtus appellat gralatores q perticis ſuper ſtantes magnis paſſibus gradiuntur. CoCLEam: Limacē teſtaceam:cochleæ corniculis ptentant iter exerentes ſe domicilio : ut Ariſtoteles Pliniuſq;:uel cochleam teſtudinem intellexit : nam alibi teſtudineum gradum dixit. RAmices: In teſtia largo mō dicimus:ſed repete quæ dicta ſunt in milite ubi de ramice mentio facta eſt. OPErā celocem:Non autem ueloces ut prius impreſſi codices habebāt & Nonius quoq; hunc adducēs locum ita legit : & quod ſubſequit' id declarat:ne corbitam date : loquitur .n.per quandam egregiam tranſlationem uolens ſibi operam celerē non tardam præberi. DIGItulis primoribus: Ac ſi dixiſſet rem compendi fecimus & breuiter attigim⁹.

Celocē. Corbitā Celotē: Marcell⁹ legendū docet

ITA me dii amēt. In hac ſcæna dū agoraſtocles teſtes adducit q ſint aduocati ad lycū oſtendendū furē.uenuſte naturā callidori amātis iracūdam & aduocatorum oñdit in rñdendam pariter ſupbiam. SPISigradiſſimos.i.tardiſſimos. qbus .n. gradus ſunt breues hi fere tardi.QVAM corbitæ ſunt in trāquillo mari. Naues onerarias dicit ut ſupra oſtenſum q̄ uento tm̄ agūtur.NE qcq̄ hos porcos mihi elegi.porcos aduocatos uocat quaſi uētre obeſo tardos. LORIpedis.quaſi loris pedes uinctos habeant. loripedes dñr q trahūt pedes Iu.loripedem rectus derideat quomodo ēt & ſerpentes repūt. ISTE quidē gradus ſuccretuſt cribro polliario.i.hoc iter ur̄ ſelectū cribro pollinario. ſuccretū a ſub & cerno qd' non mō conſpicor ſignificat:ſed ēt ſeligo ac ſeparo:unde & ſecretū dicimus:& ide cerniculū quo a granis grana ſeparantur.cribrum autem polinarium dicit quo farinæ flos & tenuior a craſſiore ſeparat'.& qm̄ foramina tenuiſſima ſunt id tardius fiat neceſſe eſt.Dicitur aūt polis polinis cariſii opinione ut uero probus ac cæſar pollin pollinis ex qua panis ut celſus infirmior eſt his uerbis firmius eſt triticū q̄ miliū id ipſum q̄ hordeū ex tritico firmiſſima ſiligo:deinde ſimula:deīde cui nihil adēptum eſt qd autopyron græci uocāt infirmior eſt ex polline infirmiſſimus cibarius panis.Cum pedicis.i.uinculis pedum. CONdidiciſtis occraſſari gradu.i.gradu craſſo incedere quia quæ craſſa lenta & q̄ gracilia leuia atq; celeria.MACTAre infortunio. Magis augere contumeliis. OBNOxii ſumus.i.obligati & ſubiecti.SERuos tuos eſſe addictos.i.obligatos & deſtinatos.PRo ceritis.i. pro inſanis.de ceritis in amphitryone dictum eſt quod ſit ſatis in eadem crebrius repetamus. VEL glaratorem.feſt⁹ glaratores appellantur pātomimi qui ut in ſaltatione imitarentur ægyptianas adiectis perticis furcula hñtibus atq; in his ſuperſtātes ob ſimilitudinem crurum eius generis gradiebantur utiq; pp difficultatē cōſiſtendi.Plau.uincere is &c.Videmus codices q haberent clarigatorem ut non conueniat apta uerbi ſignificatōe nobis licebit intueri clarigatio nāq; qd ſit in principio decimi ap̄ Virgi.Tū res rapuiſſe licebit ſeruius.i.clarigationem exercere hoc eſt p fœciales bellū indicere.Clarigatio aūt dicta aut a clara uoce quā utebat' paterpatrat⁹ aut ἀπο της κληρου hoc ē ſor

VAL La Fœmia.

te: nam bellica ſorte inuadebant agros hoſtiles unde græce κληρονομοι dñr qui iure ſortiunť bona defuncti.Pli.
in.xxii.hac ſp & legati cũ ad hoſtes clarigatũq; mitterenť uſi.i.res raptas clare repetitũ unus utiq; uerbenarius uoca/
batur.POdagroſi eſtis.eo uſq; lenti ut mihi podagram in pedibus habere uideamini. VIciſtis cocleam tarditudine.
tarditate inquit ſuperauiſtis cocleas.dicimus cocleam & cocleta: quas a limo limachas dici feſtus pompeius aſſerit.
VSque affatim.eo uſq; ut abunde.CONtẽptim conteras.contẽnendo conculces.ID omne intus eſt:ideſt domi ha
bemus non aliunde petimus.SVos rupturus ramices.Abunde in pcedente comœdia de ramicibus dictũ. OPErã
celocem:ideſt celerem ita Nonius interptať.NE CORbitam date.i.tardã a corbitis nauibus de quibus paulo ãte.
ATTREpidate ſaltem.i.cõmouemini ocius.NE Curaſſis ne curaueris. ISq;.ſubaudi collabiſcus. SERuum aduen
tes tuũ.Aduenias ad ſeruum tuũ.LEno addiceť tibi.Tuæ poteſtati deputabiť. VIX quidẽ hercle.quia dixit agora/
ſtocles rem tenetis.iocoſe reſpõdent aduocari uix tenemus:quia rẽ maiorẽ poſſumus:puſillã aũt nõ poſſumus.i di
gitis.n.teneri nõ pt qd puſillũ eſt.iõ ait uix teneri poſſe digitulis primoribus.i. primis digitorꝫ partibus. PRopera/
tim.i.an pperatis q̃tũ fieri poſſit.DEciderint uobis fœmina in talos ueli.Pudibunda inquit ueli uobis in pedes ca/
dant.EIA haud uoſtrũ ẽ nõ ad uos attinet.BAſilice regifice.ET fabre.i.artificioſe ut a fabris eſſe uideatur.

BERN.
Sara.
Venetus

IAM tenes pcepta: Colla/
labiſcum uillicum iam ex
ornarat milphio ad ſtruẽ
das inſidias prodit ille tãq̃ aduena
mox ad lenonẽ conceſſurus. CAL
lum aprugnum:Pro aprinũ a duri
tie dictum:Plinius.Catonis cenſo/
ris orationes aprinum exprobra/
bant callum aprunum lumbũ uo/
cabant apri.CALlere:A callo:nam
longa conſuetudine & exercitatio/
ne quis callet. QVAm in tragœ/
dia comici:diximus ſupra quæ cõ
ueniunt tragœdiæ non conuenire
comœdiæ & contra: per quãdam
ergo ironiam innuit ineptum acce
dere ad fallaciam. TOT quidem
non potuiſti: Sermo ſine contro/
uerſia cõuenit milphioni: nam tũc
aduocati una cum agoraſtocle ad/
uentarant. COmitiales ſunt meri
Quia quottidie in litigiis & litibꝰ
uerſarentur.COmicum:Pro comi
corum.HOC macerato auro:For/
te fuit uel fœnum uel eruũ uel alid
quippiam qd bobus dari ſolet qd
tunc uice pecuniæ uillicus oſtendiſ
ſet.POSſes pergere:Vera lectio poſ
ſes pergræcari. QVIS te porro?
Scilicet docui oĩa.

Callum
apru/
gnum.
Callere.

Nefaſtꝰ.
Comitia
lis.

Litium.

VAL.

IAM tenes pcepta in corde.
hæc ſcæna colabiſcũ edo/
ctum oñdit a milphiõe uil
licum qd fieri oporteat ad lenonẽ
fallẽdũ.Agoraſtocles cũ aduocatis
adſtat:ut lenonẽ fallant. Meminiſti
tenaciq; habes memoria q̃ pcepi.
CALLuꝫ aprugnũ callere æque nõ
ſinam. Calleo uerbũ aſtute intelli/
go a callo:ut Cice.uult & qcqd eſt
ſolidum ſine oſſibus callum diciť:
quid aũt aprugnũ callũ docet feſtꝰ
Pli.ſeruius hoc mõ.Iterꝫ ſpodylos
glycomaridas urticas ficedulas lũ/
bos caprigines aprugnos Altilia ex
farina inuoluta ficedulas murices
& purpuras

Milphio ſeruus.Colabiſcus Villicus.Agoraſto.adule. Aduocati.
IAm tenes pcepta ĩ corde.Col.pulchre.Mil.uide ſis calleaſ.
Col.Quid opus ẽ uerbis.callũ aprugnũ calleŕ æq; ñ ſinã.
Mil.Fac modo ut conducta tibi ſint dicta ad hãc fallaciam
Col.Quin ædepol indoctior ſum: quam in tragœdia comici.
Milphio.Probus homo eſt.Agoraſ. adeam:propius adiunt teſtes.
Mil.Tot qdẽ nõ potuiſti adducere hoĩes magis ad hãc rẽ idoneoſ:
Nam iſtorum nullus nefaſtuſt:comitiales ſunt meri
Ibi habitabant.ibi eos conſpicias.q̃ prætorem ſæpius
Hodie doctiores non ſunt qui lites creant:q̃ hi ſunt qui
Si nihil eſt litium.lites ſerunt.Ad.di te perdant.
Milphio.Vos quidem hercle commendo: quom qui qui ramen
Et bene & benigne facitis.quom hero amanti operam datis.
Sed iſti iam ſciunt negocii quid ſit.Ago.omnem ordinem
Tum uos animum aduortite igitur.hunc uos lenonem lycum
Nouiſtis.Ad facile.Col.at ego pol eum quali ſit facie neſcio.
Eum uolo mihi demonſtretis hominem.Ad.nos curabimus
Satis præceptum.Agor.hic trecentos nummos numeratos habet
Ad.Ergo nos inſpicere oportet iſtuc aurum agoraſtocles
Vt ſciamus qd dicamus.mox p teſtimonio.Ago.agite.inſpicite.
Aurum eſt.Col.profecto ſpectatores comicum.macerato hoc
Pingues fiunt auro in barbaria boues:uerum ad hanc rem
Agundam philippeum eſt:Ad.ita nos aſſimulabimus
Col.Sed ita aſſimulatore quaſi ego ſim peregrinus.
Ad.Scilicet:& quaſi tu nobiſcum quid aduenies hodie

Orau erís.liberum ut commoſtraremus tibi locum:&
Voluptarium ubi amans poſſes pergræcari
Mil.Heu ædepol mortales malos.Agora.egoení docuí.Mil.qs te
Porro?Col.agite intro abite agoraſtocles:ne hic uos
Mecum conſpicetur leno:neu fallaciæ præpedimentum
Obiiciať.Mil.hic homo ſapienter ſapit. Agoraſt.facite quod iubet
Abeamus.ſed uos ſatis dictunſt.Col.abi.Ago.abeo.quæſo dii
Mortales.Col.quin abis?Agoraſtocles.abeo.Milphio.ſapis.
Col.Phi tace.Ad.quid eſt?Col.fores hæ fecerint magnũ flagitium
Modo.Ad.quid eſt flagitii?Col.crepuerunt clare.Ad.di te
Perdiunt.pone nos recede.Col.fiat.Ad.nos priores ibimus.
Col.Faciunt ſcurræ quod conſueuerunt pone ſeſe hoíes locant.
Ad.Illic homo eſt qui egreditur leno.Col.bonus eſt nam ſimilis
Malus eſt:iam nunc ego illi egredienti ſanguinem exſugã procul.

Lycus Leno.Aduocati.Collabiſcus uillicus

IAm iſtuc ego reuortar miles conuiuas uolo repire nobis
Cõmodos una ſcient.interibi attulerunt exta:atq; eadem
Mulieres iam ab re diuina credo apparebunt dõi.ſed qd
Huc tantum hominum incedunt.ecquid nam afferunt?
Et ille chlamydatus quiſnam eſt?qui ſequitur procul
Aetolica ueſte?Ad.ſalutamus lyce: quãquã hanc ſalutem ferimus
Inuiti tibi.& quãquam bene uolumus leuiter lenonibus.
Ly.Forrunati omnes ſitis quod certe ſcio: nec fore & fortuna id
Si ſaturam fieri.Ad.iſtic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus:
Vt quæſtui habeant:male loqui melioribus:uiam qui neſcit qua
Deueniat ad mare:eum oportet amnem quærere comitem ſibi.
Ly.Ego male loquẽdi uobis neſciui uiã:nũc uos mihi amnes eſtis
Vos certum eſt ſequi:ſi bene dicetis uoſtra ripa uos ſequar.
Si maledicitis uoſtro gradiar limite. Ad.malo bñ facere tantũdem
Eſt periculum:quantum bono malefacere.Ly.qui uero?
Ad.Scies malo ſi qd benefacias id beneficiũ interit:bono ſi quid
Malefacias ætatem expetit.Ly.facete dictum.ſed quid iſtuc ad me
Attinet?Ad.quia nos honoris tui cauſa huc ad te uenimus.
Quãquam bene uolumus leuiter lenonibus.
Ly.Si quid boni apportatis habeo gratiã.Ad.boni de noſtro tibi

& purpuras in cæna ſumina ſinci/
put aprugnum : patinam piſcium:
patinam ſuminis:anates:querque/
dulas elixas:lepores:altilia aſſa:ami
luʒ: panes picnetes ubi luxuria tũc
accuſaretur qñ tot rebus facta fuit — Præpe/
cœna põtificũ. Pli.catonis cẽſoris — dimẽtũ.
o͛ones aprinũ exprobrant callũ.In
tres tñ partes diuiſo apro media po
nebãt lũbos aprunos appellatos.
Seruius in.xi.æne.ſunt aliquæ du
ræ deriuationes:tñ eis ſic utimur:
ut q̃rnũ colurnũ ueru:ficulnum li
gnũ:itẽ aprugnũ callũ ꝓ aprinum.
QVAM i tragœdia comici.i qui/
bus oĩa diuerſa.nã in tragedia ele
ctiſſimi hoíes potentia ac diuitiis:
In comœdia aũt uiles & abiecti in
ducũtur. NEfaſtuſt.neſario aliquo
crimine contaminatus.COMIcia/
les ſunt meri.a comicio comicialis
qui in comiciis uerſať.Mirabũdus
quid agãt alii ſpectans. cõmicialis
a morbo quoq; ſtupidus ubi ſen/
ſus deficiunt. ergo comiciales ſunt
meri nil hñt ꝑter ſtuporẽ. Q.VIq.
quicũq;.nã qſqs quiq ntũm plura
lem facit: ꝑ totã.n.decliationẽ ꝑq;
oẽs caſus cõſimilis uox itetať. SA
tis ꝓceptũ.i.mãdatũ ut nõ opus ſit
addere qcq̃.PRO fecto ſpectatores
comicũ.O ſpectatores inqt hoc co
micũ aurum eſt ac ſi dicat loco auri
id qđ comici ſolẽt adhibere. PIN/
gue fiunt in barbaria boues.docet — Tm̃ ho/
aũt hoc bouũ pabulum eſſe ap̄ bar — minũ in
baros qđ auri loco adhibeať. AD — cedunt.
hãc rẽ agundã. qđ ad comœdiam — Stulti ꝓ
pertinet.PHIlippeũ eſt.i.tãq̃ philip — theſauro
peũ hñ dũ eſt. ASSImilabimus.ſi — maledi/
mile uideri uolemus. VOluptariũ. — cẽtiã i li
uoluptati inſeruiẽs. POſſes ꝑgræ/ — gua ge/
cari.i.ritu græco uiuere diſſolutiſſi — runt.
me.FALlaciæ ꝓpedimẽtum. ne ſit — Mare q
qđ ꝓpediat noſtrã fallaciã. SAPIẽ — adire cu
ter ſapit.Archaiſmos.SED uos.uo — pit ãnẽ
cantis eſt . infert deinde. SAtis di — comitẽ
ctunſt.i.ſatis commonuimus.PHI — q̃rat ſibi
tace.uox quæ ſilentium iubet phi — Malo fa
onomotopeia figura.PONE nos. — cere tan/
in fine habens accentum grauẽ.eſt — tũdẽ ẽ pi
enim aduerbium ut pone ſubit cõ — culũ q̃tũ
iunx Virgilius. SANguinem exu/ — bono
garn.quaſi ſanguiſuga exhauriam. — malo fa/
IAM ISTuc ego : Pactus — cere.
cum iterea fuiſſet leno cũ — BERN.
milite de ãteraſtile ſibi ſup — Sara.
ponẽda puella:cui⁹ & pariter adel — Veneus
paſſi alterius mulieris reditum præ

ſtolabat̃ nam in tẽplũ conceſſerant
ambo ſacrificaturæ: occurrit uilli/
cus colabiſcus dolis munitus qui
ab lenone ut aduena excipit̃ domi.
CVM rheda: Ideſt curru. PLAgas:
rætia. LAtro: Satelles & quaſi aſſi/
ſtens lateri. CVm illuc: Dicendum
cum illoc. ſ. lenone. ILLVD quidẽ:
Scilicet lucrum tibi erit quod dici
ſolet uel in prouerbio eſt quorſum
aſinus cædit calcibus: nam ut eſt
bene habitꝰ & pinguis effectus ĩ do
minũ recalcitrat: hoc dicto innuit
Nequã faciat.
malemeritum de lenone futurum:
uel potius uerba ſunt cum quadã
deriſione expreſſa in lenonẽ quem
aſinũ calcitronem appellet ꝓpterea
qd uiderat illũ inſoleſcere pp lucrũ:
& illud qdẽ uultuoſe erit legendũ
& ſubaudiendũ uide. QVAErita
re a muſcis: Scilicet locum liberꝝ &
adeo ſecretũ ne a quopiaꝫ infeſtet̃:
LEVCAdio: leſbio. thaſſio: choo:
Vina tranſmarina cõmemorat q̃ ẽt
ĩn ꝑcio fuerũt: nã in ſibi ĩueniẽdis
Præ ſibi
diuerſoꝝ uinorum gñibus magna
fuit ueteꝝ diligẽtia. VIno edentu/
lo: Non mordaci uel ueteri potius
quaſi ꝙ pp uetuſtatem dẽtes amiſe
rit. AETAtem inriges: Duꝫ te ma/
defeceris & repleueris. VNGuentũ
egeumatis: Legendũ magis autu/
Palũbẽ.
mo eugematis. i: bonis guſtationi/
bus & odoramentis unguentoꝝ:
nã geuo a græcis guſto: & geuſis
guſtus & geuma guſtatio. unguen
tũ aũt non id eſſe dicimus quo chi
rurgici utuntur ad ſananda uulne/
ra: ſed ex multoꝝ odoramẽtorum
commixtione: luxuriæ ac delitiarũ
cã inuentum: quis primus inuene/
rit unguenta non tradit̃: iliacis tpi/
bus non erant: primum caſtris da/
rii regis expugnatis alexander cœ/
pit ſcrinium unguentoꝝ: ut tradit
Plinius: q deinceps plura unguẽto
rũ gña cõmemorat: q̃bus maxime
delectati ſunt antiqui. LAtrocinan
tur: Venantur & pecuniã ſurripiũt:
QVID ſi recentire ædis pultem:
Hoc eſt pultando ædes confringã
ita ut renouari & inſtaurari reficiqꝫ
debeant. trecentire. n. renouare ẽ at
Vini epi theta.
ſi uerbum pultem duriuſculũ ſen/
ſuꝫ faciat: lege poſtulem quod qui
Edẽtulo uino.
dem potius q̃ pultem legẽdum ar
bitror: nã ex uerbis ſenſus clare pa
Zeug/ma urbs ſyrie ad
tet ſe magis uelle ædes frangere q̃
pultare. ſubdit. n. ſi pultem non re
cludet:

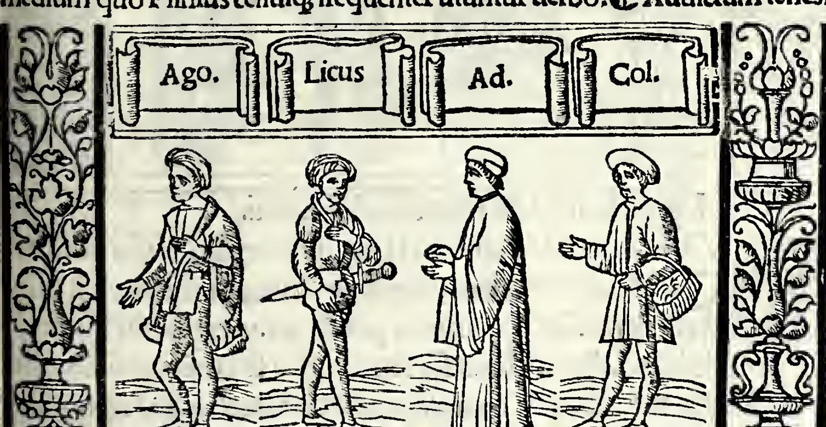
Nec ferimꝰ nec damus tibi. neqꝫ pollicẽur: neqꝫ adeo uolumꝰ datũ:
Lycus. Credo hercle uobis ita ueſtra benignitas. ſed qd nũc uultis?
Ad. Hũc chlamydatũ quẽ uides ei mars iratus eſt. Ly. capite ueſtro
Iſtuc quidem. Ad. hunc nunc lyce ad te diripiendum adducimus
Cum rheda: hic hodie ĩcedit uenator. Domum canes compellunt
In plagas lepide. Ly. quis hic eſt? Ad. neſcimus nos iſtum
Quidem qui ſiet. niſi dudũ a mane ut ad portũ proceſſimus atqꝫ
Iſtũ e naui exeuntẽ oneraria uidimus: adiit ad nos extemplo exiẽs
Salutat: reſpondemus. Col. mortales malos. ut ingrediũtur docte
In ſycophantiam. Ly. qd deinde? Ad. ſermonẽ nobiſcũ ibi copulat
Ait ſe peregrinum eſſe huius ignarũ oppidi: locũ ſibi uelle liberuꝫ
Præberier. ubi nequam faciat. nos hominem ad te adduximus
Tu: ſi te di ament: agere tuã rẽ occaſio eſt. Ly. ita ne ille eſt cupiẽs?
Ad. Aurũ habet. Ly. præda hæc mea eſt. Ad. potare amare uolt.
Ly. Locum lepidum dabo. Ad. at enim hic clam furtim eſſe uolt
Ne qui ſciant: ne ue arbiter ſit. nam hic latro in ſparta fuit.
Vt quidẽ ipſe nobis dixit apud regẽ attalum. inde nunc aufugit
Q m̃ capitur oppidum. Col. nimis lepide de latrone de ſparta
Optume. Ly. di deæqꝫ uobis multa bona dent. cum mihi & bene
Præcipitis: & bonam prædam datis. Ad. imo: ut ipſe nobis dixit.
Quo accures magis: trecẽtos nũmos philippeos portat: præ ſibi.
Ly. Rex ſum ſi ego illum hodie ad me hoĩem allexero. Ad. qn hic
Quidem tuus eſt. Ly. obſecro hercle hortamini ut deuortatur
Ad me in hoſpitiũ optumũ. Ad. neqꝫ nos hortari neqꝫ dehortari
Decet hominem peregrinum. tuam rem tu ages. ſi ſapis.
Nos tibi palumbẽ ad aream uſqꝫ adduximus. nũc te illum melius
Capere ſi captũ eſſe uis. Ly. iã ne itis? Col. qd quod uobis mandaui
Hoſpites? Ad. cum illoc te melius tuam rem adoleſcens loqui
Illic eſt: ad iſtas res ꝓbus quas quæritas. Col. uidere equidem uos
Vellẽ cũ huic auꝝ darẽ. Ad. illinc ꝓcul nos iſtuc inſpectabimus.
Col. Bonã dediſtis mihi operã. Ly. it ad me lucꝝ. Col. illud quidẽ
Quorſum aſinus cædit calcibus. Ly. blande hominẽ compellabo
Hoſpes hoſpitem ſalutat. ſaluũ te aduenire gaudeo. Col. multa tibi
Di dent bona cũ me ſaluũ eſſe uis. Ly. hoſpitiũ te aiunt quæritare
Cola. Quærito. Ly. ita illi dixerunt qui hinc a me abierunt. modo
te quæritare a muſcis. (um quærerem
Col. Minime gentiũ. Ly. quid ita? Col. qa a muſcis ſi mihi hoſpiti/
Adueniens huc irẽ in carcerem recta uia. ego id quæro hoſpitium
Vbi ego curer mollius q̃ regi anthiocho curari ſolet.
Ly. Aedepol næ tibi poſſum illum feſtiuũ dare. ſiquidem potes eẽ
Pati in lepido loco: in lecto lepide ſtrato. lepidam mulierem
Complexum contrectare. Col. is leno uiam. Ly. ubi tu
Leucadio: leſbio: thaſſio: choo uetuſtate uino edentulo ætatem
Inriges ibi te replebo uſqꝫ unguentum egeumatis
Quid multa uerba faciam: ubi tu laueris: ibi ut balneator faciat
Vnguentariam. ſed hæc latrocinantur quæ ego dixi omnia
Col. Quid ita? Ly. quia auꝝ poſcũt præſentarium. Col. qn hercle

Accipere tu non mauis q̃ dare. Ly.quin ſequere me intro
Col.Duc ergo me intro.addictū tenes. Ad.qd ſi euocemus foras
Huc agoraſtoclem ut ipſe teſtis ſit ſibi? certi ſumus
Heus tu qui furem captas:egredere ocius.
Vt tu te inſpectes aurum lenoni dare.

cludet:poſtulē aūt ꝓ ueli:in q̃ ſæpiſſime ſignificatione utiṫ Plautus: Terentius quoq;: & Donatus docet.CENSEo:Loquiṫ aduocatus. Q_VIPpini:Certe qd̄ uerbū ſæpiꝰ reiteraṫ ꝑ iocū. INlices:Siue illices ab illicendo ueluti ſuaſores.

euphratē: quē alexā. ca thēis uixit:traducēs: utiquit Stepha. in ethnicis. VAL La

IAM iſtuc ego reuortar miles. Colabiſcus uillicus ſubornatus a callidoro cū aduocatis it ad lycū fingēs ſe uelle oblectare meretricibus & crapulis auidiſſime a lyco excipiṫ: uñ callidoro nata eſt occaſio ꝑdēdi lycū. ℭReuortar miles.militē appellat antemonidē quē ſibi cōuiuam inuitauerat.ℭVna ſient. Alios inqt mihi cōmodos in conuiuio q ſiut una tecū uolo cōperire. ℭInteribi attulerit exta. Interim inqt hoſtiaꝝ quas mactaui exta afferenṫ.ℭEt fortunā id nec facturā: ſubaudi bñ mihi.ℭIStic eſt theſaurus ſtultis: q̃ uere hoc dictū tā uenuſte in malos:quorū theſaurus eſt ad loquendum male melioribus: ac ſicut q mare uult inuenire pōt fluminibus comitibus compire:ita q uult ſtultos hoīes cognoſcere uerba cōiectet. ℭBono ſiqd maleſacias ætatē expetit. Adit ætatē hoīs totā.ℭIta uoſtra benignitas. hoc irōicos dictū & ꝑinde uultuoſe legēdū eſt. ℭCum rheda.i.totū & qcqd uſq̃ hēt.rheda uehiculi genus uerbūq; gallicū ē ut autor Quin.a quo epirhediū ab epi præpōne græca factū & rheda. nō unū āt hoc: ſed & alia uehiculorū uocabula uelut ciſiū a quo ciſarii.Carpētum.Sarracū.petoritum. Plauſtrū.Carrus.& Currus. rheda. epirhediū.Eſeda.Arcerra.Liburnꝰ.traha. Piletū.Baſterna. Vehis. ℭHuc hodie incedit uenator:uenit inqt q uenaṫ uoluptates.ℭCanes cōpellunt. nos canes inqt cōpellimus.ℭIn plagas.In rætia. Vbi neq̃ faciat.nequiter uiuat. ℭPotare amare uult. Crapulari meretricari.ℭLatro in ſparta fuit.i.ſatelles ut in milite diximus glorioſo abūde.ℭNimis lepide de latrone. Cū riſu ꝓnūtiandū ut ad ſycophantiā cōmode inuētū oñdaṫ.ℭHoīem allexero.blādis excepero uerbis ī meāq; adduxero ſniam. ℭDeuortaṫ ad me.Diuerſoriū hēat ap̄ me atq; hoſpicium.ℭPalumbē ad areā uſq; adduximus.i.tāq̃ palūbē q̄ capiṫ ī areis in domum tuam adduximus. ℭQuid qd̄ uobis mādaui.Elipticos dictū.i.qd' effectis ī eo qd̄ uobis mādaui.ℭQuorſū aſinꝰ cædit calcibꝰ.i.lēo tāq̃ aſinus q blādiri neſcit niſi calcibꝰ ita hic niſi malo.TE q̄ritare a muſcis.i.hoſpiciū ubi muſcaꝝ nō ſit īpedimētū hoc eſt ab arbitris ne quiſpiam qd agat noſſe q̄at.ℭQuam regi antiocho.ſubaudi qcq̄d apponiṫ curari ſolet q rex adeo amplus fuit.ut duce Annibale populo Ro.bellū indiceṙ auſus ſit multitudine nō roboṙ hoīum frætus.ℭIs leno uiā.i.tenes ſniam meam.Idq; ꝓuerbialiter dictū ita Iu.Ire uiā ꝑgant.Dicimus aūt ut inqt Priſcianus eo uiā & ī uiam.Cicero ꝓ murena iſtā uiā dico inite uiā p̄ſto aderat ſapiēs ille q iniṙ uiā doceret redite uiā.Eodē duce redibāt. ℭLeucadio leſbio thaſſio choo.a locis uina ꝓbata memorat.ℭVetuſtate uino edentulo.grādi.n.ætate hoīes multi dentes āmittūt.edentulus.n.q ſine dētibus.ſenſus ergo eſt ea tibi apponeṫ uetuſtate uinū ut dētes exciderint.i. oīs aſperitas abierit & ſapor ſit amœniſſimus. ℭAEtatem irrigens.mollifices per ætatem te ipſum.nam ut prata aqs dñr irrigari ita te uariis rebus ap̄ me irrigabis.ℭVnguento & geumate.unguento quo ꝑfundas corpus. Geumate uero guttur.geuo.n.guſto ſignificat.cuiꝰ futuꝝ geuſo:uñ geuſis guſtus dr̄ia quo geuomæ.cuius p̄teritū gegeume: unde hoc geuma geumatis:ſicut de prima pſona uerbi p̄teriti uocis paſſiuæ neutra naſci ſolent ut emblema emblematis reuma reumatis flegma flegmatis.de ſecunda fœmina.de tertia maſculina.Geuma guſtatus ulpianus ephippꝰ in peltaſte ενθ ονωνιπ ππων τεσ τησ εισ καὶ γευμάτα οινων.|Balneator faciat unguentariam. Artem unguētorum exercitiumq;:ut ſcias redolitura omnia.ℭHæc latrocinatur.ritu latronum rapiunt.ℭAurum poſcunt præſentarium.i.in manum illico dinumeratum præſentaneum autem ſubitarium dicere ſolemus ut præſentaneum remedium quo Plinius celſuſq; frequenter utuntur uerbo.ℭAddictum tenes.i.tibi alligatum.

Agoraſtocles Adoleſcens iidem.

QVid eſt qd uultis teſtes? Ad.ſpecta ad dexterā tuus ſeruus
Aurum ipſi lenoni dabat. Col.age accipe hoc ſis hic ſunt
Numerati aurei trecenti nummi:qui uocantur philippi

QVID eſt quod uultis teſtes. agoraſtocles accitus ꝓ foribus ut ſpectet qd lēo q colabiſcus agant ut rē ſuā contēpleṫ. VALL ℭHinc me ꝓcura.ex his inq̄t pecuniis me ꝓcurari nolo. ℭProdigū ꝑmū.ſubaudi me: q̄a ſtatim ꝓ mā tibi ubi abſumas:quā mihi dediſti pecuniam.ℭAlia fabulabimur.Inter nos fabulabimur alia.ℭAddictum tenes.habes me pro mācipio ℭAutores eſtis. q̄d agam inqt ex opinione ueſtra. ℭAd prætorem uſus ueniet:Cum ad prætorem ibimus:& res ipſa poſtulabit. ℭRegentis ædis pultem: ideſt recenter harum ædium fores pulſauero. ℭNon recludet ideſt aperiet cuius contrarium claudere. ℭPede ſtā

Promũ pdigũ.

gito. Pultato tandiu quoad fores perfregeris. ¶ Quippini. uox ruſticana tunc quæ ſignificat affirmationem. ¶ Bene putaſſis. recte putaueris. ¶ Male rei ãte fuimus ilices. ad malam rem inquirendam nos hominem illeximus. Inlices. ideſt blandientes.

BERN. Sara. uenetus

Vſpendant omnes: Cum ſibi bonam fortunam leno arriſiſſe putaſſet improbat omne haruſpicum iudicium: qui ſibi mal ũportendi ex ſacrificio pdixerant. Explicaui: idẽ explicaui

Recẽter. Edis.

utroq; mõ recte dicimꝰ Phoca tradte & Gelio. ¶ IS: ipſe ego. ¶ Poſtilla: Ideſt poſtq̃ ipſi haruſpices imminere malum rettulerunt uerbum

Quippini.

id ſæpius a Plauto uſurpatur pro poſtea: & alibi meminimus. ¶ Cũ Togas: Error tantum litteræ: eſt legendum rogas pro interrogas. ¶ Teneto quid ſit perſpexit modo: Vera lectio eſt teneo quid ſit pſpexi modo. ¶ Auditum me eſſe: Pro me audiuiſſe: ita in bacchidibus curam eſſe ea pro ea curare: alibi quoq; tactionem eſſe pro tangere. ¶ Si quid refert auio: Forte dicendum annuo quaſi q ſimul neget & affirmet: dum modo id in ſu

Inlices.

am utilitatem referat. ¶ Pro ſpiſſo: Pro ſero & tardo: nam quæ ſpiſſa ſunt tardius cum colantur exeunt: ſupra dixit ſpiſſi gradiſſimos ideſt tardiſſimos

VALLa

Vſpendant omnes nunciam ſe haruſpices. Vt lycus leno a principio ſibi congratulat quod aduerſus haruſpicum ſententiam lucratus fuerit ita ſtatim in animi deuenit ægrimoniam ubi reſciuit ſibi data uerba. Aſ fuerunt namq; aduocati cum agoraſtocle qui hominem furti alligarent. ¶ Quod loquantur creduam, ut quid dicant credam. ¶ Is explicaui meam rem. ego in quem hæc erant dicta rem meam feci locupletiorem. ¶ Poſt illa ideſt poſtea. hoc ſæpe a Plauto ita. ¶ Quaſi naui in mari. ſenſus eſt noli mirari ſi alius tibi uideor quoniam in mari quoque idem ſolet euenire quandoque ſecundus eſt uentus: quandoq; aduerſus ita & hominum uoluntas. Velum ergo uertitur quo & uentus ideſt ita hominum uoluntas

Prãdidiſti

Hinc me pcura: propera: hoſce abſumi uolo. Ly. ædepol feciſti
Prodigum promum tibi: age eamus intro. Col. te ſequor.
Ly. Age age ambula ibiq; reliqua alia fabulabimur. Col. equidem
Narrabo tibi res ſpartiaticas. Ly. quin ſequere me ergo.
Col. Abduc intro. addictũ tenes. Ago. quid nunc mihi auctores
Eſtis? Ad. ut frugi ſies. Ago. quid ſi animus eſſe non ſinit?
Ad. Eſto ut ſinit. Agoraſtocles. uidiſtis leno cum aurum accepit?
Ad. uidimus.
Ago. Eum uos eẽ meũ ſeruũ ſcitis? Ad. ſcimus. Ago. rem aduerſus
Populi eſſe leges? Ad. ſciuimus. Ago. hem iſtac uolo ergo uos
Commeminiſſe omnia mox cum ad prætorem uſus ueniet.
Ad. Meminimus. Ago. quid ſi recentire ædis pultem? Ad. cenſeo.
Ago. Si pultem non recludet. Ad. pedem frangito. Ago. ſi exierit
Leno. cẽſetis hoiem ĩterrogẽ. meus ſeruus ſi ad eũ uenerit. nec ne?
Ad. Quippini. Ag. cũ auri ducẽtis nummis philippis? Ad. qppini
Ibi extẽplo leno errabit. Ago. qua de re? Ad. rogas? quia centum
Nummis minus dentur. Ago. bene pataſſis. alium cenſebit
Quæritari. Ad. ſcilicet extemplo denegabit.
Iuratus quidem homo futuri ſe adſtringit. Ago. haud dubium
Id quidem quantum ad eum erit delatum.
Ad. Quippini. Ago. dieſpiter uos perduit. Ad. te quippini.
Ago. Ibo & pultabo ianuã. Ad. ita quippini. Ago. tacendi tempus
Eſt. nam crepuerunt fores. foras egreditur. Ad. uide lenonem
Lycum. Ago. adeſte quæſo. Ad. quippini ſi uoles: operire capita
Ne nos leno uiderit: qui illi male rei ante fuimus inlices.

Lycus leno. Agoraſtocles. Aduocati.

A Vſpendant oẽs nunc ſe iã haruſpices: qd ego illis hoſthac
Quod loquant creduã. q in re diuina dudũ dicebãt mih
Malũ damnũq; maximum portẽdier. is explicaui meam
Rẽ poſtilla lucro. Ago. ſaluus ſis leno. Ly. di te amẽt agoraſtocles
Ago. Magis me benigne nunc ſalutas quã antidhac. Ly. tranqllita
Euenit quaſi naui in mari utcũq; eſt uentus: exin uelum uortitur
Ago. Valeant apud te quos uolo. atq; haud te uolo. Ly. ualeant u
Poſtulatum eſt: uerum non tibi mitti a me ſi audies hodie
Adelphaſium tuam die feſto: celebri nobiliq; aphrodiſiis.
Ago. Calidum prandidiſti prãdium hodie. dic mihi? Ly. qd iã.

Ago. Quia hoc nunc frigefactas cum rogas. hoc agesis leno
Seruum esse audiui meum apud te. Ly. apud me? nũq̃
Factum reperies. Ago. mentire nam ad te uenit: aurumq̧ attulit
Ita mihi renunciatũ est: q̃bus credo satis. Ly. malus es. captatum
Me aduenis cum testibus: tuorum apud me nemo: nequicq̃ tui.
Ago. Memento te illuc. Aduo. meminimus.
Ly. Ha ha he. iam teneo quid sit: perspexi mõ: hi qui illũ dudum
Conciliauerunt mihi peregrinum spartanum: id nunc hosce
Credo auditum me esse hos trecentos philippos facturũ lucri:
Nunc hunc inimicum quia esse sciuerunt mihi eum
Adlegauerunt: suum qui seruum diceret cum auro
Esse apud me: composita est fallacia: ut eo me priuent
Atq̧ inter se diuidãt: lupo agnum eripere postulãt: nugas agunt.
Ag. Negas ne apud te eẽ aurũ: nec seruũ meũ? Ly. nego & negãdo
Si quid refert auio. Ad. peristi leno. nam iste est huius uillicus
Quẽ tibi nos eẽ spartiatẽ diximus: qui ad te trecentos philippos
Modo detulit. idq̧ in istoc adeo aurum inest marsupio.
Ly. Væ uostræ ætati. Ad. id quidem nunc est tuæ.
Ag. Age omitte actutum furcifer marsupium manufesto
Fur es: mihi quæso hercle operã date dum me uideatis seruum
Ab hoc abducere. Ly. nunc pol ego perii. certo haud arbitrario
Consulto hoc factum est: mihi ut insidiæ fierẽt: sed quid ego
Dubito fugere hinc in malam crucem: priusquã obtorto collo
Ad prætorem trahor. heheu q̃ ego habui ariolos haruspices
Qui si quid boni promittunt pro spisso euenit
Id quod mali promittunt præsentarium est: nunc ibo
Amicos cõsolã: quo me mõ suspẽdere æquũ censeãt potissimũ.

Agorastocles Adulescẽs. Collabiscus Villicus. Aduocati
AGe tu progredere: ut testes uideant te ire istinc foras
Est ne hic seru⁹ meus. Col. sũ me hercle uero agorastocles
Ag. Quid nũc scelesle leno? Ad. qui cũ litigas abscessit.
Ag. Vtinã hinc abierit in malã crucem. Ad. ita nos uelle æquum ẽ.
Ag. Cras suscribam homini dicam. Col. nunquid abscendam?
Ag. Sumas ornatum tuum. Col. non sum nequicquam miles
Factus: paulum prædæ intus feci: dum lenonis familia
Dormitat extis sum satur factus probe: abscedam hinc intro.

num uoluntas uertitur ut res ipsæ. uel tristiores uel sunt blandiores. ℭ Composita est fallacia. Inter se conuenerunt ut me fallant. ℭ Lupo agnum eripere postulant. nam leno quia lycus lupi nomen habet. ℭ Haud arbitrario. non ut quisq̃ me periisse arbitretur: sed res explorata est. ℭ Ariolos haruspices: qui mihi diuinarunt quod euenit. ℭ Pro spisso euenit. i. gressu lentissimo qui spissus est. sicut malum quod pronunciant illico aduenit.

Lucrifacturum me hos philippos.

AGe tu: Euocat e lenonis domo uillicum suuȝ agorastocles: leno autem uidens se furto manifesto teneri: aufugit. ℭ Qui cum: idest cum quo ℭ Dicam: Accusationem & querelam. ℭ Non sum nequiq̃ miles: Nam sicut miles ad prædam: sic seruus ad escam. ℭ Iniuriam illic insignite postulat: Idest uult subaudi nos nota & iniuria affici: insignite enim cum iudicio notæ. querela enim aduocatorum est qui cum agorastocli operam præstitissent: nullam tamen ab eo mercedem rettulerunt.

BERN. Sara. Vene.

Marsupium. Arbitrario. hariolos ꝓ spisso.

AGe tu progredere. Agorastocles uillicũ suum abducit. Aduocati comites eunt qui iniuriam sibi factam existimant: quod operam sedulam dederint & nihil inde adepti sint nequidem cibi: quo fit ut iure uideantur stomachari. hoc fere solet inter diuites pauperesq̧ euenire. ℭ Qui cum litigas. Cum quo contendis. ℭ Abscessit. subaudi leno. ℭ Subscribam homini dicam: ut hodie uulgo dicere solemus accusationem. Dica enim iudicatio & accusatio a græcis nominatur. ℭ In comicio estote obuiam. Vbi magistratus petũtur suffragia. ℭ Tu sequere. Ad collabiscum hæc loquitur. ℭ Iniuriam illic insignire postulat. insignem cupit facere iniuriam. ℭ Leuior pluma est gratia. nullius momenti habetur. ℭ PLumbeas iras gerunt. Diu ira perdurat nesciunt obliuisci. ℭ Quod in re. idest ad utilitatem pertinuit.

VALLa

dicã hoi sbscribã.

VALLa Diuitib⁹ ſi bñſaci as leuior pluuia é gr̃a:ſiqd pcm̃ eſt plũbeas iras ge/ runt.

BERN. Sara. ue netus

EXpecto quo pacto. Milphio ſeru⁹ cupit ſcire quo artes ſuæ peruenerit quos fructus ediderint. ℭ Meæ technæ. meæ fabricæ. ℭ Meum herum. Callidorum. ℭ Incurſat pugnis. Concito ira curſu inuadit pugnis.

SAtis ſpectatum eſt: Inducuntur ſerui duo quorum q̃ rectiſſime ingenium deſcribitur a plauto dicax uerboſum: mordax maledicum: petulans: & in omnem uerborum licentiam ꝓrumpens:hi ambo ſimul conſtituunt lenonem dolis perdere. ℭ Litteratas epulas: Loca.ſ. ubi epulabantur. ℭ Latomiis:Lapidicinis. ℭ Addictum: Morti deſtinatum. ℭ Mira ſunt: ꝙ uera ſcilicet ſeruus prolocutus quod quidem ingenio ſeruili non conuenit: uel mira ſunt pro mirãdum eſt niſi ſibi hæredem faciat herus:propterea ꝙ frugi homo uideatur:nam uerba commode fecerat ad parſimoniam. ℭ Verba facit emortuo: Ideſt fruſtratur & nugas agit. ℭ Emptus: Legendum emptos. ℭ Expeculiatos:Peculio & boni priuatos. ℭ Si uixeris:Melius ſi uideris. ℭ Male partum male diſperit: Sic ſaluſtius male parta male dilabunt̃. ℭ Nũc domum ibo:Loquitur ſynceraſtus. ℭ Tibi reddam: Scilicet uiciſſim operam. ℭ Me Non perdant: Sermo eſt ſynceraſti. ℭ Volucres:Celeres. ℭ Hircinæ:Ab eo quod hircus apuleuis & hircina libidine fetens. ℭ Verum enim qui homo: Non audet milphioni concredere quod ipſe cupit loqui. ℭ Scin tu herum: Paulatim fit inſinuatio. ℭ EX Synceraſtum: Iocoſa eſt ad nomen alluſio: nam cum ſynceraſtus diceretur ideſt medulloſus ueretur ne nomen commutet ſuum ut ſcilicet pro ſynceraſto exſynceraſtus dicatur ideſt ſine pingdedine & medulla quod ſibi futurum erat ſi ab hero uerberibus affligeretur. ℭ Non enunciet: Rectius enunciem uel ſi enunciet legatur loco ei: lege is. ℭ Manu eas afferat liberali: Ideſt liberet & in libertatem uendicet:quæ locutio Plauto eſt frequentiſſima peculiariſq;. ℭ Ad incitas: ad egeſtates. ℭ Quam unam calcem ciuerit:

latomiis

Eſtur.

Epeculiatos.

Ag.Factum a uobis comiter.bonã dediſtis aduocati operã mihi
Cras mane quæſo in comitio eſtote obuiam.tu ſequere me
Intro uos ualete.Ad.& tu uale iniuriam illic inſignite poſtulat
Noſtro ſibi ſeruire nos cenſet cibo:uerum ita ſunt iſti nr̃i diuites:
Siquid bene facias.leuior pluma eſt gratia.ſiquid peccatuſt
Plumbeas iras gerunt.domos abeamus noſtras ſultis nunc iam
Quando id quod ire operam dedimus impetrauimus.
Vt perderemus corruptorem ciuium.

Milphio Seruus.

EXpecto quo pacto meæ technæ proceſſuræ.ſient: ſtudeo
Lenonẽ perdere:ut meũ herũ miſerũ macerat: (hunc
Is me autem porro uerberat: incurſat pugnis:calcibus:
Seruire amanti miſeria eſt:preſertim qui quod amat
Caret:at at e fano recipere uideo ſe ſynceraſtum
Lenonis ſeruum:quid habeat ſermonis auſcultabo.

Synceraſtus. Milphio Serui Duo.

SAtis ſpectatũ eſt:deos atq; hoíes eius negligere gratiã
Cuiuſmõi her⁹ & cõſimiles:uel̃t ego hẽo nũc huiuſmõi
Neq; periurior neq; peior alter uſquaз eſt gentium:
Quam herus meus eſt neq; tam luteus:neq; tam cœno cõlitus:
Ita me di ament:uel in latomiis:uel in piſtrino mauelim
Agere ætatem præpeditus latera forti ferro.
Quã apud lenonẽ hunc ſeruitutẽ colere.quid illuc eſt genus?
Quæ illic hominum corruptelæ fiunt? di uoſtram fidem:
Quod uis genus ibi hominũ uideas:quaſi acheruntẽ ueneris:
Equitem:peditem:libertinum:furem adfugitiuum uelis
Verberatum uincctum:addictum:qui habet quod det:ut hõ eſt.
Omnia genera recipiuntur:itaq; in totis ædibus
Tenebræ:latebræ:bibitur:eſtur:quaſi in popina haud ſecus:
Ibi tu uideas litteratas epulas:pice ſignatas nomina inſunt
Cubitũ longis litteris.ita uinarioꝝ habemus nr̃æ delectum domi.
Mil.Oĩa ædepol mira ſunt:ne ſi herus hũc hæredẽ facit:nam id qdẽ
Illi meditatur.uerba facit emortuo:& adire lubet hominem
Equidem nimis eum auſculto libens.Sy.hæc cum hic uideo
Fieri crucior preciis emptos maximis apud nos expeculiatos
Seruos fieri ſi uixeris:ſed ad poſtremũ nihil apparet: male partum

Male diſperit.Mil.Proinde habet orationem.quaſi ipſe ſit
Frugi bonæ:qui hercle ipſus ignauiorē potis eſt facere ignauiam
Sy.Nunc domum hæc ab æde ueneris refero uaſa:ubi hoſtiis
Herus nequiuit propitiare uenerem ſuo feſto die.
Mil.Lepidam uenerem.Sy.nā meretrices noſtræ primis hoſtiis
Venerem placauere extemplo.Mil.o lepidam uenerem denuo
Sy.Nunc domum ibo.Mil.heus ſyncerafte.Sy.ſyncerastum qui
Vocat.Mil.tuus amicus.Sy.haud amice facis cui cum
Onere offers moram.Mil.at ob hanc rem tibi reddam
Vbi uoles:ubi iuſſeris.Sy.haber em pactam: ſi futurum:ſi do tibi
Operam hanc modo.Mil.ut enim ubi mihi uapulandum eſt
Tu corium ſufferas.Sy.apage:neſcio quid uiri ſis.
Mil.Malus ſum.Sy.tibi ſis.Mil.te uolo.Sy.at onus urget
Mil.At tu appōe:& reſpice ad me.Sy.fecero:quāq̄ haud ocium eſt
Mil.Saluos ſis ſyncerafte.Sy.o milphio di omnes deæq; ament.
Mil.Q uēnā hominē? Sy.nec te milphio neq; herum meū adeo.
Mil.Q uē ament igit᷑? Sy.aliquē:nam noſtrorū nemo dignus eſt
Mil.Lepidum eloquere me decet.quid agis? Sy.facio quod
Manifeſto hi mœchi haud ferme ſolent.Mil.quid id eſt?
Sy.Refero uaſa ſalua.Mil.di te & tuum herum perdiunt.
Sy.Me non perdant:illum ut perdant facere poſſim ſi uelim.
Meum herum ut perdant hei mihi metuam milphio.Mil.quid
Id eſt? cedo.Sy.malus es.Mil.malus ſum.Sy.male mihi eſt
Memorandū eſſe aliter decet.Mil.qd᷑ male ſit? cui id oē ſit
Q uod edis:ames affatim.neq; triobolū ullū amicæ das: & ductas
Gratis.Sy.dieſpiter me ſic amabit.Mil.ut qdē ædepol dignus es:
Sy.V t ego hāc familiā interire cupio.Mil.adde.operam ſi cupis.
Sy.Sine pennis uolare haud facileſt.meæ alæ pennas non habent.
Mil.Noli te ædepol deueliſſe:iā his duobus mēſibus uolucres tibi
Erunt hircinæ.Sy.i in malam rem.Mil.i tu atq; herus.
Sy. Verum enim qui hō cum norit:cito homo præuorti poteſt.
Mil Q uid iam? Sy.quaſi tu tacere quicquam potis ſis rectius.
Mil. Tacitus tibi reſiſtam: q̄ quod dictum eſt male mulieri.
Sy.Animum inducam facile ut tibi iſtuc credam ni te nouerim.
Mil. Crede audacter meo piculo.Sy.male credā.& credam tamē.
Mil.Scin tu heꝝ tuum meo hero eſſe inimicum capitalem:Sy.ſcio
Propter amorem.Mil.oē operam perdis.Sy quid iam? Mil.quia
Doctum doces:quid ergo dubitas:quin lubenter tuo hero
Meus quid poſſiet facere:faciat male eius merito? tum autem
Si quid tu adiuuas eo facilius poterit facere.Sy.at ego hoc
Metuo milphio.Mil.quid eſt quod metuas? Sy.dum hero inſidias
Parem ne a te perdiar ſi herus meus me eſſe loquutum cuiquam
Mortali ſciat:continuo is me exſyncerastum fecerit.
Mil.Nunquam ædepol mortalis quiſquam fiet me certior.
Niſi hero meo uni indicaſſo atq; ei quoq; ut non enunciet
Id eſſe facinus ex te ortum. Sy.male credam:& credam tamen
Sed hoc tu tu tecum tacitum habeto.Mil.fidei non melius credit᷑
Loquere.locus occaſioq; eſt libere.hic ſoli ſumus.Sy.herus ſi tuus

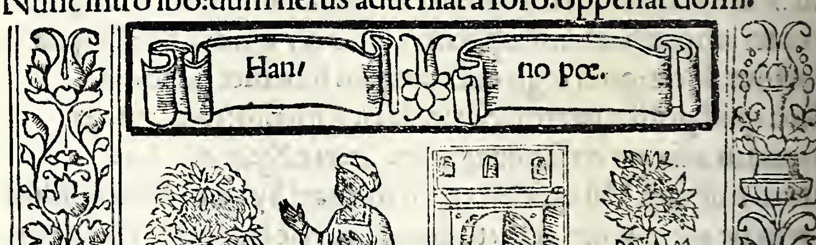
cem ciuerit: Ideſt extra pedem mo/
uerit calcem pedē imum dicimus:
¶ At enim nihil eſt niſi dum calet:
In prouerbio eſt rem tunc recte agi
dum ſe offert commoditas & occa
ſio: nocet enim differre paratis.
¶ Nunc ſi eadem:Scilicet me mo/
rauero.¶ Remorſi ſit:Legendum
arbitror:reor ſi ſit. ita ut cum præ/
cedenti uel ſubſequēti oratione ſtet
uerbum reor: iuuat enim utrunq;
intellectum:corrigo illud prætereā
quod homo concreditunſt quod
mihi concreditunſt.

SAtis ſpectatum eſt. In hac VALLa
ſcæna lenoni prorſus para
tur exitium callidori nāq;
ſeruus a ſyncerasto lenonis ſeruo p/
diſcit anteraſtilem & adelphaſium
uirgines olim lycum pergam emiſ
ſe liberas quod cōtra leges factum Noctio/
uideatur. ¶ Neq; tam luteus ideſt rū p nro
tam cœnoſus a luto enim fit aliter rum.
luteus color eſt quaſi ruffo diluti/
or ita dict᷒. ¶ Cœno cōlitus ideſt
fœdatus. ¶ Præpeditus latera.i.
reuinctus cathena.¶ Acheruntem
ueneris. inferna petiueris loca.
¶ Aut.fugitiuum uelis ut quodli
bet hominu3 genus ita fugitiuum
hominum genus apud nos facile Triobo
inuenias. ¶ Addictum. obligatū. lum.
¶ Latebræ.ubi occultetur quiſpi/
am. ¶ Bibitur eſtur.crapulis inſer
uitur. ¶ Litteratas epulas. litteris
obſignatas ebrioſorum.Pice ſigna
tas.picatas quia pice uaſa illiniun/ deueliſſe
tur ubi concluduntur quæ cuiuſq;
ſint.ut fieri ſolet in uinariis uaſis.
Cubitoſa. Tam ampla ut cubitos
expleant. ¶ VInareorum.eorum
qui uina cōcupiſcunt.¶ Verba fa/
cit emortuo.loquitur ita ut ipſi le/
noni mortuo tanta in eum dicit.
¶ Expeculiatos.omni peculio pri
uatos:ideſt omni facultate omniq; Capitalē
uitæ pcio: ¶ Male partum male inimicū.
diſperit. Vetus prouerbium inquit
Ci.male parta male dilabuntur.
¶ Ignauiore3 potis eſt facere igna
uiam.uitium inquit ignauiæ uide/
tur poſſe augere gnaum ueteres ſo/
lertem dixere.unde gnauiter ſoler/
ter.& nauare operam ſedulo dare
opam. Contraria ignauus & igna/
uia.¶ Cum onere.oneratus enim
uaſis.¶ Reddam ubi uoles. reſar/
ciā damnum. ¶ Neſcio quid uiri
ſis.p obloquiū conuiciantes loqui

mur ut quid hoīs. Scire cupiētes ꝑ
rectum ut qs hō: ℭ Hi mœchi ha/
ud ferme ſolent.id inquit facio qđ
adulteri non ſolēt facere ut uaſa do
mum referant ſalua:quia dephenſi
in adulterio non ſolent ſaluū cor/
Anacto/ pus domum referre quin aut loris
rio. cædant aut genitalibus priuētur.
ℭ Memora duꝫ.ſyllabica adiectio
dum. ℭ Quod ames affatī. abun
de:quātū qs fari q̄at ab eo.n.eſt ad
uerbiū affatim. ℭ Noli te æ depol
deueliſſe.nobis inquit pēnas deuel
Sexēnis lere.ab alis. ℭ Volucres tibi erunt
pēnæ.Intra duos mēſes tam oblō/
gæ excreſcent pēnæ ut q̄as uolare.
ℭ Cito puorti poteſt.ſubito præ/
ueniri ac poccupari. ℭ Tacicius ti/
bi reſtituam. magis tacitum reddā
tibi. ℭ Quam quod dictū eſt ma/
læ mulieri.hæc figura pahyponæā
ſiquidem ſecus q̄ expectabať dicit,p
pterea qđ cum ſe tacitum fore dice/
re debuiſſet dixit tam fore tacitum
q̄ quod dictum ſit malæ mulieri
quæ ſilere nihil quæunt. ℭ Ne a
te pdar.ne tuo ſermone detegente
quid dixerī ipſe affligar . ℭ Exſyn/
cerasto fecerit laceraſtū.ſynceraſtus.
enim quaſi cornutus qđ quaſi cor
nibus dn̄m ſuum īpetiuerit:metuit
Inſtat eū ergo ne ab eodē lacereť & pinde di
tn̄ exitii cať laceraſtus. ℭ Facinus ex te or/
tū.i.abſte habuiſſe pricipiū. ℭ Oc/
caſioq; eſt libere.ſubaudi loquen/
di. ℭ Volet facere frugē.i.utilitatē:
un̄ & frugalitas dicta. ℭ Herus de
amat tuus.ualde amat ac deperit.
ℭ Duo de.xx.minis.i.decē & oc/
to.i.duobus demptis de uiginti.
ℭ Māu eas afferat.i.liberet de hoc
ſermone ſupra qđ ſatis ē locuti ſu/
m⁹. ℭ Suas popularis:nēpe cartha
ginēſes. ℭ Libertatis accit⁹ cā.quo
ipſas liberet. ℭ Ad inciras lenonē
rediget.i.mēdicitatē.Nonius īcitas
dr̄ egeſtas.Pli.ī.trinūmo.Alii exu/
lati abierūt.Id ē ī pœnulo,pfecto ad
incitā lenonē rediget atq; ſi eas ab/
duxerit:Luci.ſaty.lib.iii.illud ad īci
tas cū rediit atq; īternetōeꝫ. ℭ Nō
dictū ē.pinde eritʳ inqt ac ſi dictum
nō ſit. ℭ Dum.calet.donec res eſt
recens.Tantū eū inſtat exitii.eū,p in
eū.nā inſto tibi dicimus. ℭ Seuo/
cem.ſeorſum uocem.Si non datur
ceſſatio.ſi nō ceſſauerimus. ℭ Cō
ſilium uernaculum non ab *aliis* q̄
a nobis petitū & nobis familiare.

Nythalonin

Volet facere frugem:meum herum perdet.Mil.qui id poteſt?
Sy.facile.Mil.fac ergo id facile noſcam:ut ille poſcit noſcere.
Sy.Quia adelphaſiū quā herus deamat tu⁹: īgēua ē.Mil.quomō?
Sy.Eodē quo ſoror illius altera anteraſtilis.Mil.ſed qui id credam?
Sy.Quia illas emit in anactorio paruulas.
Mil.Quāti? Sy.duo de uiginti minis de prædone ſiculo. Mil.q̄ti?
Sy.Duo deuiginti minis.Mil.duas illas? Sy.nutricē earum tertiā:
Et ille qui eas uendebat dixit ſe furtiuas uendere:īgenuas carthagie
Aiebat eē . Mil.di uoſtrā fidem nimiū lepidum memoras facinus
Nam herus meus agoraſtocles ibidem gnatus:inde ſurruptus fere
Sexennis poſt ibi qui eum ſurripuit huc deuexit meoq; hero
Eū hic uendidit:is in diuitias hō adoptauit hūc cū diem obiit ſuum.
Sy.Oīa mēoras quo id facilius fiat: māu eas aſſerat ſuas popularis
Liberali tacitus cauſa.Mil.tace modo profecto ad incitas lenonem
Rediget:ſi eas abduxerit.quin prius diſperibit faxo q̄ unam
Calcem ciuerit:ita paratum eſt.Sy.ita di faxint:ne apud lenonem
Hunc ſeruiam.Mi qui hercle cōlibertus meus faxo eris:ſi di uolēt.
Sy.Ita di faxint.nūc qd aliud memorare milphio? Mil.ualeas bn̄q;
Vt tibi ſit.Sy.pol iſtuc tibi & tuo hero eſt in manu:uale.& hæc
Cura clanculum ut ſint dicta.Mil.non dictum eſt.uale.
Sy.At enim nihil eſt niſi dū calet.hoc agiť.Mil.lepidus cōmones
Et ita hoc fiet.Sy.proba materieſt:ſi probum adhibes fabrum.
Mil.Poti ut taceas.Sy.taceo atq; abeo.Mil.mihi cōmoditates creas
Illinc hinc abiit di immortales meum herum ſeruatum uolunt:
Et hunc diſperditum lenonem.tantum eum inſtat exitii
Satine priuſquā unum ſit iniectum tælum:tum inſtat alterum.
Ibo intro:hæc ut meo hero memorē:nam huc ſi ante ædes ſeuocē
Quæ audiui modo:nunc ſi eadem:hic iterum inſcitiaſt
Hero uni potius intus ero odio:q̄ hic ſim omnibus uobis:
Di immortales quanta aduenit calamitas
Hodie ad hunc lenonem.ſed ego nunc cur me morer
Id negocium inſtitutum:ſi non datur ceſſatio:nam & hoc nocte
Coſulendum.quod homo concreditunſt & illud autem
Inſeruiendunſt conſilium uernaculum remorſi ſit
Qui malam rem mihi det:merito fecerit.
Nunc intro ibo:dum herus adueniat a foro.opperiar domi.

Hanno pœnus loquitur punice:

NYthalonim uallon uth ſi corathiſſima comſyth
Chim lach chunyth mumys tyal myćthibarii imiſchi
Lipho caneth hyth bynuthii ad ædin bynuthii.
Byrnarob ſyllo homalonin uby miſyrthoho
Bythlym mothyn noćtothii uellechanti daſmachon
Hyſſidele brin thyſel hyth chylys chon:them liphul
Vth bynim hyſdibur thynno cuth nu agoraſtocles
Hythe maneth ihy chirſæ lycoth ſith nhaſo
Bynni id chil lubili hubulin laſibith thym
Bodyalyth herayn nyn nuys lym monchot luſim
Exanolim uolanus ſuccuratim miſtim atticum eſſe
Concubitum a bello cutin beant lalacant chona enus es
Huiec ſilich paneſſe athidmaſcon alē induberte felono buthumē
Celtum comucro lueni.at enim auſo uber hent hyach ariſtoclem
Et te ſe aneche naſoćtelia elicos alemus duberter mi comps ueſpti
Aodeanech lićtor bodes iuſſum limnim colus.
Deos deaſq; ueneror qui hanc urbem colunt.ut quod de mea re
Huc ueniri te uenerim.meaſq; ut gnatas & mei fratris filium
Reperirem.eſiritis.di uoſtram fidem quæ mihi ſurreptæ ſunt.
Et fratris filium.qui mihi antehac hoſpes antimadas fuit
Eum feciſſe aiunt:ſibi quod faciundum fuit eius filium
Hic prædicant eſſe agoraſtoclem.deum hoſpitalem ac teſſeram
Mecum fero.in hiſce habitare monſtratuſt regionibus.
Hos percontabor:qui huc egrediuntur foras.

Agoraſtocles.Milphio.Pœnus.

AIn tu tibi dixiſſe ſynceraſtū milphio:has eē īgenuas ābas
Surruptitias carthaginenſis? Mil.aio.& ſi frugi eſſe uis
Eas liberali iā adſerere cā manu.nā tuum flagitiumſt tuas
Popularis te pati ſeruire ante oculos.domi quæ fuerunt liberæ.
Pœ.Proh di imortales obſecro uoſtrā fidē. certa eſt,pfećto horum
Hominum oratio:quam orationem hanc aures dulces deuorant.
Vt mihi abſterſerunt omnem ſorditudinem.Ag.ſi ad eam rem
Teſtis habeam:faciam quod iubes.Mil.quid tu mihi teſtis?
Quin tu inſiſtis.fortiter?aliqua fortuna fuerit adiutrix tibi
Ag.Incipere multo eſt:q̄ impetrare facilius.Mil.ſed quæ nam
Illæc auis eſt quæ huc cum tunicis aduenit? nunnam a balineis

NYthalonin: Hanno pœ/nus profećtus carthagine cum multas luſtraſſet ur/bes tandem calydonem conceſſit & urbem ingreſſus deos ex more ueneratur: precaturq; uoti ſui faci/ant compotem: ſed Plautus ſuorū iocorum memor hominem indu/cit loquentem aphra lingua ut rei quaſi nouitate delećtet. ¶ Huc ue/niri te uenerim: In aliis codicibus repperi huc ueniri tē uenerim:utra que lećtio obſcurat intellećtū ſed ita legas nil addendo aut minuendo: ſed tantum uerba componēdo & in ſuum ordinem litteras redigen/do & ſenſus fiet ſatis perſpicuus:ut quod de mea re huc ueni rite ue/nerim uel inuenerim. — BERN. Sara. uenetus

¶ Eſiritis: nihil corrigo forte uer/bum tanq̄ aphrum protulit: nam modo aphre modo latine loquit̄. ¶ Hoſpitalem teſſeram: Quæ ſi/gnum erat quod hoſpitibus daba/tur ut internoſcerentur ut ſupra ex Lactantio rettulimus: alias enim ui/detur pœnum ipſum hoſpitio anti/damantem ſuſcepiſſe:ab eoq; teſſe/rā hoſpitalē tūc recepiſſe: q̄ ſe poſſe noſcere nepotē agoraſtoclē putat. — Teſſerā.

NIthilonim uilon uth. hæc uerba punica ipſe mox in/terptatur uerbis latinis.ĉca tur hāno ſuas poſſe inuenire filias necnō fratris ſui filiū. ¶ Hoſpitalē teſſaram mecū fero. cū teſſara de q̄ abūde ſupradićtū multa ſignificet fuit & hoſpitalis qua hoſpites ab hoſpitibus internoſci poſſent. — VALLa

AIn tu tibi: Ex his uerbis dā/tur intelligi quæ non agū/tur in comœdia ſed ſubin/telliguntur uidelicet milphionem agoraſtocli enarrauiſſe omnia quæ nouerat ex ſyncaraſto: ſed dum fa/bulātur pœnus aduenit ſeq; agno/ſcunt qui ſint. ¶ Orationē hanc: Verba de puellis liberandis homi/nem in ſpem adduxerunt inuenien/darum filiarum. ¶ SI Ad eā rem: Vt ſcilicet ſint ingenuæ carthaginē/ſes. Quid tu mihi teſtis: Scilicet me moras. ¶ Anullatis auribus: Nam ita mos illi fuerat in perforatis auri/bus anulos geſtare: quem noſtris quoq; tēporibus ſeruari uidimus in partibus orientalibus: & fere ini tota græcia decoris & ornamenti gratia & a mulieribus præſertim: — BERN. Sara. Vene. — Liberali adſerere. — Sorditudinem. — Balineis

Circunductus pallio facies quidem ædepol
Seruos quidem ædepol antiquoſq; habet. Ag. qui ſcis?
Mil. Viden hoĩ ſarcinatos cõſequi:atq; ut opinor digitos ĩ mãibus
Non habent. Ag. quid iam? Mil. quia incedunt cum anulatis
Auribus:adibo.atq; hoſce appellabo punice ſi reſpondebunt:
Punice pergam loqui:ſi non tũ ad horũ mores linguã deuertero
Q uid ais? ecquid commeminiſti punice? Ag. nihil ædepol:
Nã q ſcire potui dic mihi:qui illum ſexennis perierim carthagine.
Pœ. Proh di immortales plurimi ad hunc modum
Periere pueri liberi carthagine. Mil. quid tu ais tu? Ag. quid. uis?
Mil. Vin appellẽ hũc pũice? Ag. an ſcis? Mil. nullus me eſt pœnus
Punior. Ago. adi atq; appella qd uelit qd uenerit:q:ſſt cuiatis: unde
Sit. ne parſeris. Mil. auo cuiates eſtis:aut quo ex oppido.
Pœ. Hanno muthum balle baccha edre anech. Ago. quid ait?
Mi Hãnonẽ ſeſe ait carthagĩe carthaginẽſẽ muthũ ballis filiũ meiſ.
Pœ. Vo. Mil. ſalutat. Pœ. doni. Mil. doni uult tibi dare hinc
Neſcio qd audin pollicerier. Ago. ſaluta hũc rurſus punice uerbis
Mil. Auo nonne hic mihi tibi inquit uerbis ſuis. Pœ. me barbocca
Mil. Iſtuc ſit tibi potius q̃ mihi. Ag. qd ait? Mil. miſeram eẽ ꝑdicat
Buccam ſibi:fortaſſe medicos nos eſſe arbitratur. Ago. ſi eſt. nega
Eſſe:nolo ego errare hoſpitem. Mil. auditu ruſen nuco iſtam.
Ag. Sic uolo ꝑfecto uera cuncta huic expedirier. roga nunquid
Op us ſit; mil. tu qui zonam non habes. quid in hac ueniſti urbem
Aut quid quæritis? Pœ. muphurſa. Ag. quid ait?
Pœ. Moilech hiãna. Ag. qd uẽit? Mi. ñ audis mures africãos ꝑdicat
In ꝑõpã ludis dare uelle ædilib⁹. Pœ. lalech labchana ni liminicoth
Ag. Q uid nũc ait? Mil. lingulas canalis ait ſe aduexiſſe & nuces:
Nunc orat operã ut des ſibi ut ea uæneant. Ag. mercator credo eſt.
Pœ. Iſam. Mil. arbinam quidem. Pœ. palum erga dectha.
Ag. Milphio qd tũc ait? Mil. palas uendũdas ſibimet mergas datas
Vt hortũ fodiat:atq; ut frumentũ metat:ad meſſim credo miſſus
Q uidem tuam. Ag. quid iſtuc ad me? Mil. certiorem te eſſe uolui
Ne quid clam furtiue accepiſſe cenſeas.
Pœ. Muphonnium ſucoram. Mil. hem caue ſi feceris
Q uod hic te orat. Ag. quid ait? aut quid orat? expedi.
Mil. Sub cratim ut iubeas ſe ſupponi:atq; eo
Lapides imponi multos:ut ſeſe neces.
Pœ. Gunebel balſamen eraſan. Ag. narra quid eſt?
Q uid ait? Mil. non hercle nunc quidem quicquam ſcio.
Pœ. At ut ſcias nunc. dehinc latine iam loquar.
Seruum hodie te eſſe oportet:& nequam & malum hominem:
Peregrinum atq; aduenam qui inrideas. Mil. hercle te
Hominem & ſycophantam & ſubdolum:qui huc aduenisti nos
Captatum migdilia biſulci lingua:quaſi proſerpens beſtia.
Ag. Maledicta hinc aufer:linguam compeſcas:tace maledicere:
Huic tu temperabis:ſi ſapis. meis cõſanguineis nolo te iniuſte loq
Carthagini ego ſum gnatus:ut ſis ſciens. Pœ. o mihi popularis

genus hoc quod gerit effigiẽ anu/
lorum in aures dicuntur:ut dictum
eſt in menæchmis. ℂ Qui illum
perierim: Scilicet ſermonem. ℂ Pu
nior: Vel pœnior. i. magis pœnus
uel pœnior callidior aſtutior.
ℂ Auo: Salutantis eſt: iocabitur ali
quã diu milphio quaſi uideatur
Sexẽnis. punicam linguam callere. ℂ Tu
qui zonam non habes: Quia di/
ſcinctus incedebat quod dabatur
probro: & quondam datum fuit
Neroni imperatori qui quandoq;
ĩn publicum prodierit diſcalciatus
& ſine cĩctu: uel potius denotat ho
minem aphrum quorum mos fue
rat tunicas geſtare diſcinctas. ℂ Da
re uelle ædibus. Dicendum ædilib⁹
tanq̃ rem nouam publicæ ſpectan/
dam attulerit. ℂ Lingulas canalis:
A canna canalis dr̃ cauatum lignũ
ad cãnæ ſimilitudinem: quo aqua
deducitur: Virgilius currentem ca/
nalibus undam dixit: lingula autẽ
tradente Feſto per diminutionẽ lin
guæ dicta alioquin ĩ ſimilitudinẽ
exertæ ut in calicibus: alias inſertæ
. i. infra dẽtes cohercitæ ut in tibiis:
in huiuſmodi linguæ ſpeciem etiã
ueteres gladiolum lingulam dixe/
runt. ℂ Arbinam: Vide ne legẽdũ
ſit arbonam: quod non tm̃ recipio
q̃ propono: nam cum ille dixiſſet
iſam quã pro inſula quæ in dalma
tia eſt potuit intelligi iocatus mil/
phio arbonam potius dicere malu
erit. eſt. n. arbona mons e cuius iu/
go danubius effunditur. ℂ Mer/
gas datas: Pro des: ſunt mergæ aũt
ſurculæ quibus acerui frugũ fiunt
ut alibi ex Feſto docuimus. ℂ Ad
meſſim credo niſi: Corrigo ad meſ
ſim credo miſſus. ℂ Non hercle:
Tãdem palam fatetur milphio ua/
niloqua uſum fuiſſe interprætatio/
ne: pœnus quoq; latinam linguã
callere. ℂ MIgdilia: In aliis codici/
bus ſcriptum ĩueni magdalia quæ
uox magis facit ad ſenſum: nã ma/
gar pœnoꝝ lingua caſa dr̃ ruſtica/
na: & inde magdalia uillæ: ergo ma
gdalia lingua q̃ſi punica & ruſtica
na. ℂ Biſſulci: Duplici qa punice
& latine loq̃ret. ℂ Quaſi ꝓſerpẽs
beſtia: Quæ motu ita celeri linguã
mouet ut duplicẽ hr̃e uideat̃. ℂ Si
ita eſt te eſſe iã confer: Legendũ eſt
Cartha/ ſi ita eſt teſſaram confer. ℂ Inceſta/
gini po/ uit: Corrupuit uiolauit a ceſto ue/
pularis. neris

Salue.Ag.& tu ædepol quiſquis es.& ſiquid opus eſt quæſo
Dic atq; impera popularitatis cauſa.Pœ.habeo gratiam
Verum ego hic hoſpitem unum habeo antidamæ filium
Q uæro commoſtretis:nouiſtis agoraſtoclem?
Ag.Sed ecquem adoleſcentem tu hic nouiſti agoraſtoclem?
Siquidem antidamarchi q̄ris adoptaticiū.ego ſum ipſus:quē
Tu quæris.Pœ.hem quid ego audio?Ag.antidame gnatum
Me eſſe.Pœ.ſi ita eſt teſſeram confer ſi uis:hoſpitalē eccam attuli.
Ag.Agedum huc oſtende:eſt par probe:nam habeo domum.
Pœ.O mi hoſpes ſalue multū.nā mihi tuus pater: pater tuus ergo
Hoſpes antidamas fuit.hæc mihi hoſpitalis teſſera cum illo fuit.
Ag.Ergo hic apud me hoſpiciū tibi præbebit̃. nam haud repudio
Hoſpitium:neq; carthaginem:inde ſum oriundus.
Pœ.Di dent tibi oēs quæ uelis.Mil.quid ait?qui potuit fieri ut
Carthagini gnatus ſis?hic autem habuiſti ætolum patrem.
Ag.Surruptus ſum illinc:hic me antidamas hoſpes tuus emit.& is
Me ſibi adoptauit filium.Pœ.demarcho itē ipſe fuit adoptatitius
Sed mitto de illo.ad te redeo.dic mihi?ecquid meminiſti tuum
Parentum nomina?Ag.patris atq; matris memini.
Pœ.Memoradum mihi ſi noui forte:aut ſi ſunt cognati mihi.
Ag.Ampſigura mater mihi fuit.Iachon pater.Pœ.patrem atq;
Matrem uiuerent uellem tibi.Ag.an mortui ſunt?Pœ.factum
Q uod ægre tuli.nam mihi ſobrina ampſigura tua mater fuit.
Pater tuus is erat frater patruelis meus.& is me hæredem fecit:
Cum ſuum obiit diem:q uo me priuatum ægre patior mortuo:
Sed ſi ita ē:ut tu ſis lachōis filius ſignū eē oportet ī manu leua tibi
Ludenti quæro.q uod momordit ſimia oñde:inſpice:iam aperi
Audi atq; ades.Ag.mi patrue ſalue.Pœ.& tu ſalue agoraſtocles.
Ag.Iterum mihi gnatus uideor:q; te reppi.Mil.pol iſtā rē uobis
Bene eueniſſe gaudeo:& te moneri nonne uis?Pœ.ſane uolo.
Mil.Paterna oportet reddi filio bona:æquum eſt hēre hunc bona
Q uæ poſſedit pater.Pœ.haud poſtulo aliter.reſtituentur omnia:
Suam rem ſibi ſaluam ſiſtā:ſi illo aduenerit.Mil.facito ſis reddas
Et ſi hic hēt tñ.Pœ.qn mea quoq; iſte habebit ſi quid de me fuat.
Mil.Feſtiuum facinus uenit mihi in mentem mō.Pœ.quid id eſt?
Mil.Tua eſt opus opera.Pœ.dic mihi quid lubet?profecto uteris
Vt uoles operam meā.quid eſt negocii?Mil.potin fieri ſubdolus?
Pœ.Inimico poſſum:amico inſipientia eſt.Mil.inimicus hercle eſt
Huius.Pœ.male faxim lubens.Mil.amat a lenone hic.Pœ.facit
Sapiēter puto.Mil.leno hic habitat uicinus.Pœ.malefaxim lubens
Mil.Ei duæ puellæ ſunt meretrices ſeruulæ ſorores.eaꝝ hic alterā
Efflictim perit:neq; eam inceſtauit unquam.Pœ.acerba
Amatio eſt.Mil.nunc leno ludificat̃.Pœ.ſuum quæſtum colit.
Mil.hic illi malam rem dare uolt.Pœ.frugi ſi id facit.Mil.nunc hoc
Conſilium capio:& hanc fabricam apparo.ut te allegemus
Filias dicas tuas.ſurruptaſq; eſſe paruulas carthagine
Manu liberali cauſa ambas aſſeras:quaſi filiæ tuæ ſint ambæ:

neris cingulo qd in legittimis nuptiis adhibebāt:cōtrariū eſt inceſt⁹ illicitus coitus. ℂ Catum:Sapiētē aſtutū. ℂ Crudū:Aſpectu trucem. ℂ Architectonē:Pronūciauit uoce græca nā illi architectonō dicūt unde architectari cōpōere. ℂ Corpore aquilo:Legi poſſet colore nō corpe:nam color aquilus dr̃ ſubniger & fuſcus ut docemur a Feſto:nihil tñ demuto:cum in rudēte corpus nirſus ſub aquilum dixerit.

AIn tu tibi dixiſſe ſyncerastū. Dū a milphiōe agoraſtocles fit certior a ſyncerasto pceptū ſorores illas meretrices carthaginēſes & īgēuas cognoſcit hānonē patruū ſuū eē. ℂ Libali iā aſſerere cā manu.i.liberas efficere ℂ Abſterſerūt oēm ſorditudinem.oēs ſordes ex aurib⁹ ppurgarunt.i.quā moleſtiā ego de meis cōcepaꝫ filiabus mihi āmouerunt. ℂ Quæ nā illæc auis eſt.ob amictū carthaginenſem auem appellat talem habētem ſimilitudinem cum alis.

ℂ Sarciato s cōſequi.ſarcinis onuſtos. ℂ Cum anulatis auribus:ideſt de qb⁹ pēdēt gēmæ.q̄ anulis ſolēt illigari. ℂ Sexēnis pieri.i.q ſb rept⁹ fuerī ſex ānos nat⁹. ℂ Nullus me ē pœn⁹ pœnior.Compatiuū factū ē a gētili noīe p luſuꝫ ut cōueīt comicis. ℂ Ne pſeris ne peperceris dic oīa iqt. ℂ Auo.ſalutātis uox ē. ℂ Qui zonā nō habes.Cīcti.n.nō erāt aphri iō Vir.diſcīctos mulciber aphros. ℂ Lingulas canalis a ligua ligula & p dimiutionē ligula ut inquit Pri.qd exertæ liguæ hēant ſilitudinē: ℂ Aruinā qdē.pinguedo dr̃ aruina. ℂ Et mergas datas.Merge inqt feſt⁹ furculæ qb⁹ aceruī frugū fiūt dictæ a luolucribus mergis qa ut illi ſe ī aq̄ mergūt dū piſces pſequnt̃ ſic meſſores eas ī fruges dimergūt ut eleuare poſſint manipulos. ℂ Ad meſſim credo miſſus. ut metat iqt tuū triticū. ℂ Suberati.a ſubere qm̄ ſuber ſubiicit̃ non a ſub æs æris aliq aurū ſubæratū dicim⁹ qd ſubter æs hēat Perſi⁹.Ne q̄ ſub ærato mēdoſuꝫ tiniat auro. ℂ Midilia biſulci ligua. Ab eo qd ē myo mucū exprio mydilia q̄ſi mucoſa & īpedita.nā carthaginenſes bilingues iō ait biſulci.fœdā uero liguā dixit qa barbara.biligues qa aſtuti:uñ & uocabulum uapher ue apher

Adoptaticium.
VALLa
Sibi.
Vteris opā meā
Efflicti꜔.
Incaſtauit.
Libali cā manu aſſeras.

Intellegis.Pœ.intellego hercle.nam mihi item gnatæ duæ
Cum nutrice una ſurreptæ ſunt paruulæ.Mil.lepide hercle
Adſimulas: iam in principio id mihi placet.Pœ.pol.magiſquã
Vellem.Mil.heu hercle mortalem catum malum crudumq;
Et olidum & ſubdolum:ut adflet quo illud geſtu faciat
Facilius.me quoq; dolis iam ſuperat archithectonem.
Pœ.Sed earum nutrix qua ſit facie mihi expedi.Mil.ſtatura
Haud magna corpore aquilo.Pœ.ipſa eaſt.Mil. ſpecie
Venuſta ore atq; oculis pernigris.
Pœ.Formam quidem hercle uerbis depinxiſti mihi.Mil.uin eam
Videre?Pœ.filias malo meas:ſed i atq; euoca illam.ſi eæ
Meæ ſunt filiæ.ſi illarum eſt nutrix.me continuo nouerit.
Mil.Heus ecquis hic eſt:nunciate:ut prodeat foras giddeneme:eſt
Qui illam conuentam eſſe uult.

Catum.
Architectonem.

ualde aſtut⁹ dr̃. ℭ Meis cõſanguīeis.uñ ego nat⁹ ſum. ℭ Vt ſis ſciẽs. Aticiſm⁹ ẽ ſermo:ut noris. ℭ Adopraticiũ.i.q ĩ adoptionẽ uẽit ãtidamarchi. ℭ Teſſarã cõfer ſi uis hoſpitalẽ.nã Paulo añ ſibi eẽ dixit teſſarã hoſpitalẽ. ℭ Tu⁹ pr̃ frater.i.q tu⁹ erat pr̃ fuit fr̃ me⁹ Tu⁹ ergo hoſpes ãtidamas qm̃ ex teſſara ita eſſe colligo. ℭ Nãq; carthagie ĩde ſum oriũdus.i.originẽ ducẽs qn & ibidẽ nat⁹ ergo carthagie nat⁹ & oriũdus. ℭ Demarcho itẽ ipſe.ſubaudi antidamas. ℭ AEgre tuli.moleſtũ habui. ℭ Suã rẽ ſibi ſaluã ſiſtã tradidero q̃ ab ei⁹ pr̃e hũi bõa. ℭ Et ſi hic hẽt tñ:l; inqt ħ hitet.ſiqdẽ habito ab hẽo iteratiuũ ẽ. ℭ Potin fieri ſubdolus.An malicioſus inqt fieri poſſis.Male faxi lubẽs.leno libẽter malefecerim. ℭ Efflictino pit.pdite adamat. Neq; eã iceſtauit unq̃.i.corrũpit.cæſt⁹ q̃rtæ declinatõis pugilũ arma.ſcđæ græcũ ẽ fœminiq; gñis:qđ cigulũ ueneris ſignificat legitimis copulis dũtaxat adhibitũ iõ q̃ legitimæ nõ ſunt inceſti nomẽ habẽt uñ uerbũ inceſtare.Mortalẽ catũ.acutũ ad iueniẽdũ ℭ Crudũq;. qm̃ trucẽ ſe fore lenoni dixerat. ℭ Adflet quo illud geſtu faciat facilius. Quo aptius .nqt poſſit ſe aſſimular̃ pr̃e; geſtu oñdit qppe q flet. ℭ Superat architectonem.græce loquutus architectonem: dixit quem nos architectum. ℭ Corpore aquilo.colorẽ habens inquit aquilinum.

BERN.
Sara.
Vene.

Q Vis pultat:Giddeneme accite ſuũ agnoſcit herũ:pr̃q; ſuas ẽ iuiſurus filias. ℭ Ecce aũt mala:Putat milphio oĩa fuiſſe ſimulata & a pœno:& pariter a nutrice:ut facili⁹ lenonẽ dolo uorterẽt. ℭ Haudões:Et q̃ ſequunť dicta ſunt p iocũ ut loq punice uideret. ℭ Tace atq; parce.Sermo pœni ẽ:nõ milphionis. ℭ Tu adhuc has intro:Melius abduc hos ĩtro.ſ. eos quos ſecum comites habuerat: ℭ Lachanã uos quos:Vel ſunt uerba pœnuli ad eos quos ĩ domũ recipi iuſſerat q̃ſi punico ſermõe pla ta:uel poti⁹ milphiõis:q cũ ſibi agoraſtocles mãdaſſet lautã ut patruo ſuo cœnã paret feſtiuitet rñderit:lachana:p qđ uerbũ inuit cœna parãdã eſſe ex holeribus:nã græci lachanõ holus dicũt poſtmodũ cõuerſus ad hoſpites quos domũ ductu rus erat ſermonẽ pſeqtur uos quos ego iã detrudã & q̃ ſequunť:q̃ſi ñ ad hoſpitiũ ſ; ĩ carcerẽ uelit eos deducer̃:& oĩa ſũt iocis referta. ℭ IN de porro apud eũ: Sũt q legãt inde porro ad latomias:qdã aũt ad puteum qđ uerbũ magis cõuenit uiciato ordini litterar̃:nã & ĩ Aulularia Plaut⁹ dixit:ĩ puteũ cõdite ſ; utrũq; recte.

pximus te.

Preſtigiator.

Cõtẽpta

Giddeneme nutrix.Hanno pœnus.Milphio ſeruus.

Q Vis pultat?Mil.q te proximus eſt. Gid.quiduis?Mil.eho
Nouiſtin tu illunc tunicatũ hoĩem q ſiet? Gid.nam quem
Ego aſpicio.ꝓh ſupreme iupiter herus meus hic qdem ẽ:
Mearum alumnarum pater:hanno carthaginenſis.
Mil.Ecce autem mala: præſtigiator hic quidem pœnus probus eſt:
Perduxit omnis ad ſuam ſententiam.Gid.o mi here ſalue hanno
Inſperatuſſime mihi tuiſq; filiis ſalue atq; eo
Mirari noli neq; me contemptarier.cognoſcin giddenemen
Ancillã tuam?Pœ.noui:ſed ubi ſunt meæ gnatæ?id ſcire expeto.
Ag.apud ædem ueneris.Pœ.quid ibi faciunt dic mihi?
Ag.Aphrodiſia hodie ueneris eſt feſtus dies oratũ ierunt deam:ut
Sibi eſſet ꝓpitia.Gid.pol ſatis ſcio impetrarunt.quando hic hic
Adeſt.Ag.eo an huius ſunt illæc filiæ?Gid.ita ut prædicas.
Tua pietas nobis plane auxilio fuit cum huic adueniſti hodie i ipſo
Tempore:namq; hodie earum mutarentur nomina:facerentq;
Indignum genere quæſtum corpore:haudones.illi hauon
Bene ſi illi in muſtine me ipſi.& eneſte.dum & alamna ceſtinum.
Ag. Quid illi locuti ſunt iter ſe dic mihi?Mil. matrẽ hic ſalutat ſuã

Hæc aũt hũc filium. Pœ. tace atq; parce muliebri ſupellectili
Ag. Q uæ ea eſt ſupellex. Pœ. clarus clamor. ſine modo
Tu abduc has intro: & una nutricem ſimul iube abire hãc ad te.
Ag. Fac quod imperat. Mil. ſed quis illas tibi mõſtrabit? Ag. ego
Doctiſſime. Mil. abeo igitur. Ag. facies mõ quã memores maueli.
Patruo aduenienti cœna curetur uolo. Bœ. Lachanam uos. quos
Mil. Ego iã detrudã ad molas. ide porro apud eũ: atq; ad robuſtũ
Codicem: ego ſaxo hoſpicium hoc leniter laudabitis.
Ag. Audin tu Patrue dico ne dictũ neges. tuã mihi maiorẽ filiam
Deſpondeas. Pœ. pactam rem habeto. Ag. ſpondes ne igitur?
Pœ. Spondeo. Ag. mihi patrue ſalue. nam nunc es plane meus.
Nunc demum ego cum illa fabulabor libere: nunc patrue ſi uis
Tuas uidere filias: me ſeqre. Pœ. iãdudũ eqdẽ cupio. & te ſequor
Ag. Q uid ſi eamus illis obuiã? Pœ. at ne iter uias p̃biterã metuo
Magne iupiter reſtitue certas mihi ex incertis nunc opes
Ag. Ego quidẽ meos amores mecũ confido fore. ſed eccas uideo
Ipſas. Pœ. hæccine ſunt meæ filiæ q̃tæ e q̃tulis iam ſunt factæ.
Ag. Scin quid eſt? throæ ſunt cœlum ne ſuſtoli ſolem.
Mil. Opinor hercle hodie qd' ego dixi per iocũ: id euenturum eſſe
Et ſeuerum & ſerium. ut hæ inueniantur hodie eſſe huius filiæ.
Ag. Pol iſtud quidem iam certum eſt: tu iſtos milphio abduce
Intro nos haſce hic præſtolabimur.

recte. Atq; robuſtum codicem: Vel robuſtum carcerem quod idem ẽ: dictum eſt in curculione carcerem robuſtum fuiſſe locum in quo nocentes ac malefici perimebantur ex lignis roboris ſæptum. ℭ Throæ ſunt cœlum ne ſuſtoli ſolem: diu & multum quæſiui maculatum hunc locum ex deprauata poſitione littererum uel emendare uel ad aliquem quo melius fieri poſſet intellectum trahere: ne omnino ſenſus deperiret: nihil non ambiguum occurrit: aut quod uere cuſtodiri poſſit: at ſi piclitari licet: hocq; modo legatur: non puto multum a plautino ſenſu aberraſſe: putnec multum ab ipſarum litterarum ſerie deliraui: cochleæ ſunt e teſta ut ſe ſuſtolli ſolent: quæ lectio cum ſuperiori nempe conuenit: nam quẽadmodũ cochleæ ſiue limaces dũ in ſublime repunt: ſe attollunt: ſtatim exerentes ſe domicilio: ſic dicit puellas illico creuiſſe: & e paruulis q̃ mox effectas grãdiores: ſermonẽ tamen monemus omnino dandum eſſe agoraſtocli: nõ pœno: ut fecimus.

Supellex muliebris ẽ clar⁹ clamor.

Præbitetamus.

QVis pultat. gindeneme exeunte lenonis domo filias hanno per illam cognoſcit ſuas & perinde exultatio letitiæ utrinque exoritur. Tunicatum hominem. Tunicam indutum ſuperne ut mos fuit carthaginenſium cum alii tunicam habeant lineam: quã ſubucculam dicimus & uerbo militari ut inquit diuus Hieronym⁹. Camiſiam. ℭ Preſtigiator hic quidem pœnus ideſt diuinator quem græci necromantin uocant: ℭ Neq; me contemptarier ideſt aſpernari ab eo quod eſt contemno contemptor contemptaris uerbum iteratiuum fecit. ℭ In ipſo tempore. In temporis oportuno articulo. ℭ Tu abduc. hinc abducito. ℭ Facias modo: q̃ memores mauelim. ubique ut hic inducitur agoraſtocles & iracundus & properans: ut Iuuena. ut amantis mos eſt. ℭ Ad robuſtum codicem ideſt trabem de robore in quo reuincti pedes habeantur: unde & codices dicti uel quia in cæratis tabulis quæ e robore ſcriberent uel quod aſſulis roboris contegantur: uel quod cortex de codicibus eximeret' ubi ſcriberent unde etiã liber nomẽ habet. ℭ Ad latomias: i. lapidicinas uel opus lapidariũ. laas. n. lapis & tomos ſectio dicitur. ℭ In ter uias p̃bitã. i. ne inter eundum p̃ueniã: nã bitare ſæpe ſupra oñſum eſt ire ueteres ptuliſſe. ℭ Quantæ e quantulis. q̃ magnæ ex paruis. ℭ Cenitæ ſũt. cenitæ inq̃t feſtus credebant' eẽ ſortiũ deæ q̃d tenẽdi hẽant ptatẽ. tãq̃ ergo illæ ſortitæ ſunt corpis pceritatẽ. ℭ Haſce hic p̃ſtolabimur. milphionem agoraſtocles dimittit ne pluriũ ſit confuſio pſonaꝝ q̃d & Horatius pcipit. nec quarta loqui perſona laboret inquiens.

VALLa

Adelphaſium. Antera ſtilis meretrices duæ
Agoraſtocles adoleſcens. Hanno pœnus.

FVit hodie operæ p̃ciũ eius q amabilitati aĩum addiceret.
Oculis epulas dare. delubrũ q hodie ornatũ eo uiſeſ uéit

FVit hodie: In hac ſcæna pater ſuas complectitur filias: agoraſtoclesq; adelphaſium ſuam repoſcit uxorem. ℭ Oculis epulas dare: Quaſi paſcantur & foueantur cum quippiam uideãt quod oblectet. ℭ Murrhinuſq; odor: Ecce quo pacto nõ ſolum inter dulcia (ut in pſeudolo me minimus) ſed iter odorata mur

BERN. Sara. Vene.

Amabilitate.

Deamaui ecaſtor illic ego hodie lepidiſſima munera meretricium
Digna diua uenuſtiſſima uenere: neq; contépſi eius opus hodie
Tanta ibi copia uenuſtatum aderat: in ſuo queq; loco ſita munde
Arabius murrhinuſq; omnis odor complebat haud
Sordere uiſus eſt feſtus dies ueneris. nec tum fanum: tantus ibi
Clientarum erat numerus. quæ ad calydoniam uenerant uenerē.
Certo enim qđ quidē ad nos duas attinuit: præpotentes pulchræ
Paciſq; potentes ſoror fuimus. neq; ab iuuentute ibi in ridiculo
Habitæ quod pol ſoror cæteris oibus factum eſt. An. malum iſtuc
Aliis uideatur: q̃ uti tute ſoror collaudes. Ad. ſpero equidem
Vt pol ego cum ingeniis quibus ſumus atq; aliæ cognoſco
Eo ſumus gnatæ genere: ut deceat nos eſſe a culpa caſtas.
Pœ. Iupiter q genus colis aliſq; hoium p quē uiuimus uitalē æuū
Quē penes ſpes uitæ ſunt hoium oium. da diē hūc ſoſpitē quæſo
Rebus mis agundis: & quibus annos multos carui: quaſq; prima
Perdidi paruas: redde his ubertatē: inuictæ p̃miū ut eſſe ſciā pietati.
Ag. Oia faciet iupiter faxo: nam mihi eſt obnoxius: & me metuit.
Pœ. Tace quæſo. Agoraſtocles. næ lachryma patrue. Ad. ut uolupeſt homini mea
Soror ſi qđ agit: cluet uictoria. ſic hodie nos inter alias p̃ſtitumus
Pulchritudie. An. ſtulta ſoror es magis q̃ uolo. an uero pulchra
Videre obſecro: ſi tibi illi non os oblitum eſt fuligine.
Ag. O patrue o patrue mi patruiſſime. Pœ. qd ē fratris mei gnate?
Quid uis expedi. Ag. at enim uolo hoc agas. Pœ. at enim ago
Iſtuc. Ag. patrue mi patruiſſime. Pœ. qd eſt? Ag. eſt lepida & lauta
Vt ſapit. Pœ. ingenium patris habet: quod ſapit.
Ag. Quæ res iamdiu ædepol ſapientiā tuam ecquid quē abuſa eſt
Nunc hinc ſapit. hinc ſentit. quicquid ſapit meo amore.
Ad. Non eo ſumus genere prognatæ: tam & ſi ſumus ſeruæ ſoror
Vt deceat facere nos quicquā: quod homo quiſquā irrideat
Multa ſunt mulierū uitia. ſed hoc e multis maximū ē cū ſibi nimis
Placent. minuſq; operā ut placeant uiris nimiæ uoluptati eſt quod
In extis noſtris portentū eſt ſoror. quodq; haruſpex de ambabus
Dixit. Ag. uelim de me aliquid quod dixerit. Ad. nos fore inuito
Dño noſtro diebus paucis liberas. id ego niſi quid di aut parentes
Faxint: quid ſperem haud ſcio. Ago. mea fiducia hercle haruſpex
Patruelis promiſit ſcio libertatem: quia me amare haud ſcit.
Ad. ſoror ſequere hac. An. ſequor. Pœ. priuſq̃ abiit ſi uis
Clama has. Ago. niſi piget conſiſtite. Ad. quis reuocat? Ag. q bene
Volt uobis facere. Ad. facere occaſio eſt. ſed quis homo eſt?
Ag. Amicus uobis. Ad. qui quidē inimicus nō ē bonus eſt hic hō.
Ag. Mea uoluptas. Ad. pol iſtum malim: q̃ malum. Ag. ſi quidem
Amicitia eſt habenda: cum hoc habendum eſt. Ad. haud precor.
Ag. Multa bona uobis facere uult. Ad. bonus bonis benefeceris.
Pœ. Gaudio ero uobis. Ad. at ædepol nos uoluptati tibi.
Pœ. Libertatiq;. Ad. iſto p̃cio tuas nos facile feceris. Ag. patrue mi
Ita me di amabunt: ut ego ſi ſim iupiter. iam hercle ego.

rhinam poſuit. ¶ Feſtus dies uenus: Lege ueneris. ¶ Pacis potentes: Quia cum nullo fuerat iurgium neq; contentio. ¶ Spero equidem: Ordo uerborum eſt ſpero equidem ut pol ego cognoſco (eo ſumus genere cum ingeniis quibus ſumus atq; aliæ gnatæ) ut deceat non eſſe a culpa caſtas. ¶ Rebus mis: quia mei & mis ſicut tu: tui uel tis. ¶ Quaſq; prima perdidi paruas: Lego quaſq; patria perdidi paruas. ¶ Poſt iſtum malum: Legendum eſt pol iſtum malim uel iſtuc. ¶ Inliſos uolo nunc tene patrue: Non eſt mirum ſi plautina lectio in pleriſq; locis ſe offarat duriuſcula: quod maxime fit ex uiciato interlocutorum ordine: ueram hanc lectionem affirmem: ut primum tamen pœnus loquatur: illuſas uolo nunc: uel illudi eas uolo nunc: & deinde agoractocles: teneo patrue ideſt intelligo quid tandem uelis: quod autem filias primum illudi uelit: ex ipſius uerbis infra clare liquet. ¶ Anteſtabor: Quid ſit anteſtari ſæpe dictum eſt. ¶ Etiam ne meæ latrant canes: Nam maledictis eas inceſſabant p ut latratu canes. ¶ Adludiato: Ideſt canibus ipſis applaudito. ¶ Quid furti eſtis rectius quid id furti eſt? ¶ Vter ut ridet: Vt er utridet. ¶ Priuſq̃ te mihi deſponderit potius legendum arbitror priuſquam me tibi deſponderit. ¶ Sperate ſalue omitte ſalte tua littera nolo ego iſtuc enicam condamus alter alterum ego in neruum brachialem: Senſus horum uerborum fiet planior ſi modo inuerſus litteras compōamus uel paucis additis: loquitur primum adelphaſium: ſperate ſalue: deinde agoraſtocles omitte ſalutem; te amplectar: uel ſine ſaltem te amplectar. Ad. nolo ego iſtuc: enicas: quia fortaſſis illam nimium oſculabatur: uel manibus attrectabat: condamus alter alterum: ergo in neruum brachialem: hoc eſt mutuo brachiorum nexu: & quaſi brachiali uinculo connectamur: & ſi brachiale p prie ornamentum brachiorum dicatur. ¶ Quibus nunc in terra melius eſt? Cum interrogatione legendum ē: quaſi nulli alii fœlicitas maior. ¶ Numero: Nimium cito.

Fuit hodie

Deamaui.
Murrhinus.
Clientarū uenerem Calydoniam.
Mis.
obnoxi⁹
Cluet.
Patrue mi patruiſſime
Vitium mulierū maximū quū ſibi nimis placent.
Patruel.

Illam uxorem ducam:& iunonem extrudam foras ut pudice
Verba fecit cogitate & cōmode.ut modeſte orationem præbuit
Certo hæc mea eſt:ſed ut aſtu ſum adgreſſus eas.Pœ.lepide
Hercle atq; cōmode:perge etiam tēpta rem in pauca confer.
Sitiunt quot ſedent. Ag.qd iſtic.qđ faciundū eſt?cur nō agimus?
Inliſos uolo nūc tene patrue.pœ.tu frugi ſi bonæ es.Ag.uim ego
Hanc adpræhendam.Ad.an patruus eſt agoraſtocles tuus hic?
Ag.Iā faxo ſcibis nūc pol ego te ulciſcar probe:nā faxo mea eris.
Pœ.Ite in ius ne moramini.anteſtare me atq; duce.Ag.ego
Te anteſtabor:poſtea hanc amabo:atq; amplexabo:ſed illud
Quidem uolui dicere:immo dixi hercle quod uolebam.
Pœ.Moramini in ius uos uoco.niſi honeſtiuſt præhendi.
Ad.Quid in ius uocas nos?quid tibi debemus?Ag.dice illi
Ad.Etiam ne meæ latrant canes.Ag.ac tu hercle adludiato
Dato mihi pro offa ſauium.pro eſſe linguam obicito.ita hanc
Canem faciam tibi oleo tranquilliorem.Pœ.ite ſcitis.
Ad.Quid nos fecimus tibi?Pœ.fures eſtis ambæ.Ad.nos ne tibi.
Pœ.Vos inquam.Ag.atq; ego ſcio.Ad.qui id furti eſtis.Ag.hunc
Rogato.Pœ.quia annos multos filias meas cœlauiſtis clam me:
Atq; equidem ingenuas liberas ſummoq; genere gnatas.
Ad.Nunquam me caſtor reperies tu iſtuc probrum penes nos.
Ag.Da pignus ni nunc periures ni ſauium uter utri det.
Ad.Nihil tecū ago abſcede obſecro.Ago.atq; hercle mecū agēdū ē
Nā hic patruus meus.eſt pro hoc mihi patronus ſim neceſſe eſt
Et prædicabo quo modo uos furta faciatis multa.quoq; modo
Huius filias apud uos habeatis ſeruas:quas uos ex patria liberas
Surruptas eē ſcitis.Ad.ubi ſūt eæ?aut quas obſecro:ſatis imaceratæ
Pœ.Quin eloqr.Ag.cēſeo ergo patrue.Ad.miſera timeo qd hoc
Sit negocii mea ſoror:ita ſtupida ſine aīo aſto. Pœ.aduortite aīum
Mulieres primū:ſi id fieri poſſit ne idigna idignis di darēt: id ego
Euenire uellem nūc quod boni mihi di dāt.uobis uoſtræq; matri
Eas dis eſt equum gratia snos agere ſempiternas: cum noſtram
pietatem approbant
Decorātq; di imortales.uos meæ eſtis ābæ filiæ:& h̄ cognat⁹ ueſter
Huiuſce fratris filius.Ad.amabo num hi falſo obiectant gaudio
nos?Ago.at me
Ita di ſeruent ut hic pater eſt ueſter.date manus. Ad.ſalue inſperate
Nob̄ pr̄ te ꝯplecti nos ſiñ.Pœ.næ cupite atq; expectate.An.pr̄ ſalue
Ambæ filiæ ſumus:ampleċtaur ambæ. Ag.quis me amplectetur
Poſtea?Pœ.nūc ego ſum fortūatus.multoꝝ annoꝝ miſerias nunc
Hac uoluptate ſedo Ad.uix hoc uidemur credere. Pœ.magis qn
Credatis dicam nam uoſtra nutrix primum me cognouit.Ad.ubi.
amabo eſt?
Pœ.Apud hunc eſt.Ad.qſo q lubet tā diu tenere collum priuſq̄ te
Mihi deſponderit.Ag.omitto.Ad.ſperate ſalue.omitte ſalte tua
Littera.nolo ego iſtuc enicā cōdamus alter alterum: ego in neruū

FVIT hodie operæ p̄tiū.ab aphrodiſiis domū redeuntes lenonis puellæ quæ uiderint dum commemorant ex improuiſo patri hannoni occurrunt: ſitq; lætitia inter omnes cōmuniter.hannoni quod filias comperit puellis quod patrem noſcitarint. Agoraſtocli quod uoti compos extiterit nactus quam adamabat.

¶AMAbilitati animum addiceret. qui adamare concupiſceret.

¶DELVbrum qui hodie ornatum eo uiſere uenit.qui uenit eo inquit ut ornatum uiſeret templū. Aſconius i diuinationis argumento ſunt qui inquit templa eſſe dicant ſingulorum diis attributorum locorum.Delubra multarum ædium ſub uno tecto ac diluuio immutatum. Alii delubra dicunt ea templa puibus nūc delubra corporum abluendorum more dodonei iouis: aut apollinis delphici in quoꝝ delubris lebetes tripodeſq; uiſunť.ſunt ēt q delubra ligna delibrata.i.decoriata.p ſimulacris deoꝝ more ueterum poſita exiſtimēt: ſed male.DEAmaui ecaſtor.ualde amaui.ARAbius.quia ex arabia preſertim fœlici odoratarū rerum fere uis magna adducitť. MVRrinuſq; oīs odor.qđ nūc a myrrha myrrin⁹ uetuſtiſſimi uertēdo i ipſilō u murrinū dixeř. PAciſq; potētes.q̄ potuim⁹ pacē teneris conſeq. ¶Malim iſtuc aliis uideatur. ſubaudi ut lauderis quā ut te laudes. ¶Ingeniis quibus ſumus atq; aliæ cognoſco. non ſum inquit ita rerum imperita.ut non nouerim nos alio eſſe ingenio:quā aliæ ſint mulieres.¶A culpa caſtas ideſt uacare culpa qua ſi caſas. ¶Viuimus uitale æuum. uiuimus quātum hæc corporis uita permittat. ¶Rebus mis agundis. Nam ego mei uel mis facit. ¶Inuictum præmium. quod fortuna nulla eripiatur. uel ita legendum redde his libertatem inuictam ut deinde ſubſequatur præmium ut eſſe ſciam pietati quo nomine inquit piis hominibus dari p̄mium: ¶Cluet uictoria .i. euenit. ¶Præſtitimus pulchritudie.excelluimus. ¶Non os oblitum eſt fuligine. Non inquinatum & fuligine ab eo quod eſt oblino ſolēt enim mulie/

Frugi bonæ.

Anteſtabor.

Amplexabo.

adludiato.

obleċtāt nos falſo gaudio.

Brachialē qbus nunc in terra melius ē? Ag. eueniunt digna dignis
Tandem huic cupitum contigit: o apella zeuxis pictores
Cur nūero eſtis mortui. hic exēplū ut pingeretis nā alios pictores:
Nihil moror huiuſmodi tractare exempla. Pœ. di deæq; omnes
Vobis hēo merito magnas gratias. cū hac me lætícia tanta & tātis
Affeciſtis gaudiis. ut meæ gnatæ ad me redirēt in poteſtatem meā
Ad. Mi pr̄ tua pietas plāe nobis auxilio fuit. Ag. patrue facito ī me/
Habeas: tuā maiorē filiā mihi te deſpōdiſſe. Pœ. memini ⁄moriā
Ag. & dotis quid promiſeris.

rés pingere: ut Iuue. ille ſupciliū magis a fuligie tinctū aliq̄ ꝓducit acu: id medici docent p̄ſertim ubi de pice loquuntur Dioſcorides aetius. ℂ Sapientiam tuam ecquā abuſa eſt. iam pridē tua inqt nō utitur ſapientia: ſed eam ſapientiam a me habet. ℂ In extis nr̄is porteſtuſt In hoſtiis noſtris eſt ſignificatum. Siuis clama has. pro ad has. ℂ Haud deprecor ideſt non recuſo non reſuto. nam deprecari & ualde deprecari & refutare eſt. ℂ Vt aſtu ſum aggreſſus eas ideſt ut adiui illas cum aſtutia. ℂ Vin ego hanc appræhendam. ſubaudi adelphaſium. ℂ Anteſtante me. non enim in ius trahi potuerat niſi anteſtaretur quiſpiā hoc ſupra abūde qd ſit aīſtari dictum eſt. ℂ Etiam ne meæ latrant canes. Hoc ꝓuerbialiter dictū in illos q aduerſum ſuos loquunť. ℂ Pro offa ſauiū. qa ut offa ori īſeriť. ita & ſauiū ori adhibeť. offa qcqd in iure aliquo intumeſcit: uel qcqd oīo turget citra figurā ullā ut Iuue. illd'i patruo ſimiles effūderet offas. Et rurſum liuidā tu moribus offam: & prouerbium illud neſcis quid diſtet inter os & offam. ℂ Oleo tranquiliorem. quo oēs ſolemus mitigare īflammationes. ℂ Ite ſultis. ſi uultis. ℂ Furæ eſtis ambæ. licet hic & hæc fur dicatur ueteres tñ hic fur & hæc fura ab antiqua græcorum lingua qua for dicebatur. Patronus ſim: quia patruus meus eſt patrocinium eius mihi ſuſcepi. ℂ Hac uoluptate ſedo. reficio multorum miſerias annorum quod uos filias meas reperi. ℂ O apella zeuxis pictor cur numero eſtis mortui. Cur tā cito mortui eſtis. Apellex ſui tpis pictor inſignis. Pli. uerum & omnes prius genitos futuroſq; poſtea ſuperauit apelles eo uſq; olympiade centeſima. xii. in pictura prouectus: ut plura ſolus prope q̄ cæteri omnes contulerit: uoluminibus edictis quæ doctrinā eam continens. Præcipua eius in arte uenuſtas fuit: cum eadē ætate maximi pictores eſſent: quorum opera cum ammiraretur: collaudatis omnibus: deeſſe iis unam illam uenerem dicebat. quam græci charita uocant cætera omnia contigiſſe. Zeuſis autem eracleotes qui ut inquit Cicero ſuo tempore longe cæteris excellere pictoribus exiſtimabatur. Complures tabulas pinxit quorum nonnulla pars uſq; noſtram ad memoriam inquit. remanſit. is ri ſu mortuus dum rideret effuſe pictam a ſe anum.

BERN. Sara. Vene. Minam: ſcribēdū ex codi. ātiqs: & metri neceſſitate: ñ minā.

SI ego mina: Miles q̄ mulierē alterā anteraſtilē deperibat diutinā lenonis morā execrať: ſed tādē re cognita ſuis fruſtrať amoribus. ℂ Xerem militari tetigero: Hāc labeculam hac mō diluo lectōe: ſi ſemel irat⁹ tetigero: uel ſi digito ſemel militari tetigero: & ſermo minitantis ē: & figurat⁹: reticet. n. ex īdignatōe orōnis reliquū: hāc figurā ut ſæpe alibi dicim⁹ apoſiopeſin. i. reticētiā. ℂ Vt ſit merulea: A merula q̄ nigta auicula ē fecit merulea. ℂ AEgyptii: Aethiopes. ℂ Cortinā: Vas uideo dictū a Plinio ī quo uellera tīgi ſolebāt qd cū ex ære tū ex plūbo fieret: fit īqt attramētū apd' īfectores ex flore nigro q adhæreſcit æreis cortinis: & rurſus oleū ī cōchas aut plūbeas cortīas: cato quoq; cortinā plūbeā ī lacū pōito: quo oleū defluat: uas hmōi tripos quoq; dicebať: idem Pli. ex ære factitauere cortinas tripodum noīe ſeruius appellauit in alia ſignificatione cortinā: cauernā ſiue locū ubi apollinis rñſa dabāť: ad quā puella rapta uaticiabať: & ꝑpea q̄ſi certinā dixit ꝙ illic tāq̄ certa rñſa traderēť: uel ex græca etymo. ꝙ cor ibi puellæ tēdereť

Antamenides miles iidem.

SI ego minam non ultus fuero probe: quā lenoni deditum profecto (prandium ad ſ
Me ſibi habeant ſcurræ ludificis caueis. etiam me ad
Adduxit ignauiſſimus: ipſe abiit foras. me reliqt ꝓ atriēſi ī ædibus
Vbi nec leno neq; illæ redeunt. nec qd' edā quicq̄ datur pro more
Parte prandii pignus cœpit abiit foras. ſic dedero xerem militari
Tetigero. lenūculus nactus ē hoīe3. mina quē argēti circūduceret
Sed mea amica nunc mihi irato obuiam uenire uelim.
Iam pol ego illam pugnis totam faciam ut ſit merulea
Ita replebo atritate: atrior multo ut ſiet q̄ ægypti: aut qui
Cortinam ludis per circum ferunt. An. teneſis me arcte mea
Voluptas: male ego metuo miluos: mala illa beſtia eſt ne forte me

Auferat pullum tuum:ut nequeo ſatis te complecti mi pater.
Ant.Ego me moror,ppemodū hoc obſonare prādiū potero mihi
Sed qd hoc eſt? quid hoc? quid hoc eſt? qd ego uideo? quo modo
Quid hoc eſt conduplicationis. quæ hæc eſt congeminatio?
Quis hic homo eſt cum tunicis longis? quaſi puer cauponius.
Satin ego oculis cerno? eſt ne illæc mea amica anteraſtilis?
Et ea eſt certo.iam pridem ego me ſenſi nihili pendier.
Nō pudet puellam amplexari baliolum in media uia?
Iam hercle ego illum excruciandum totum carnufici dabo.
Sane genus hoc muliebroſum eſt tunicis demiſiciis
Sed adire certū eſt hanc ad amatricem aphricam.heus tu tu tibi?
Dico tu mulier.ecqd te pudet? qd tibi negoci āt ē cū iſtoc dic mihi
Pœ.Adoleſcens ſalue.Anta.nolo:nihil ad te attinet qd tibi hanc
Digito tactio eſt? Pœ.quia mihi lubet.Anta.lubet? Pœ.ita dico
Ant.Ligula in malā crucē tu ne amator audes eſſe hallex uiri?
Aut contrectare: qđ mares hoies amant.de glupta:menæ:ſarapis
Senicinctum:manſtruga:halagoras.amatum autem plenior
Alii ulpici quam romani remiges.Ago.nunc tibi adoleſcens
Malæ an dētes pruriunt:qui hinc es moleſtus? an malā rem q̄ritas.
Cur non adhibuiſti dū iſtæc loquereris tympanum:nā re cinædū
Eſſe arbitror magis q̄ uirum.An.ſcin q̄ cinædus ſum
Ite iſtinc ſerui foras efferte fuſtis.Ago.heus tu ſi quid per iocum
Dixi:nolito in ſerium cōuertere.An.quid tibi lubido eſt obſecro
Antamenides loqui inclementer noſtro cognato & patri:nam hic
Noſter pater eſt:hic nos cognouit modo:& hunc ſui fratris filium
An.Ita me iupiter bñ amet: benefactum gaudeo:& uolupeſt mihi
Si quid lenoni obtigit magni mali.cūq; e uirtute uobis fortuna
Obtigit.Ade.credibile ecaſtor dicit.crede huic mi pater
Pœ.Credo.Ago.& ego credo.ſed eccum lenonē lycū bonū uirū
Eccum uideo ſe recipit domum.Pœ.quis hic eſt utrum is
Eſt & lēo lyc⁹? Ago ī ſeruitute hic habuit duas filias tuas & mihi hic
Aurifur eſt.Pœ,bellum hoiem quē noueris.Ago.rapiamus
In ius.Pœ.minime.Ago.quapropter? Pœ.quia
Iniuriarum multo induci ſatius eſt.

læ tēderet uel ut alii a corio q̄ſi cortinā:nā ex corio prius bubulo poſt modū ex ære fiebant: nūc āt lintea lecticaria ſiue ſindōes uulgus noſtrū cortias appellāt. ℂ Teneſis arcte:Loqtur anteractilis:nō miles. ℂ Male metuo miluos: Similitudo ſūpta a pullis gallinaceis q̄ uenientē miluū reformidāt: & ſubtus matrū alas ſe recipiūt. ℂ Gen⁹ mulieroſū:Nā uicio datū erat uiris longiores manicas deferētibus:qđ mulieribus decori eē exiſtimauerūt:ueſtes.ſ.eas hr̄e lōge lateq; diffuſas ut oñſum ē in Aulularia:& memoratū ē a Gelio.ppea teſtat Sueto:probro datū fuiſſe caligulæ impatori q̄ hmōi manicatis tunicis uteret. ℂ Ligula:Et idem ligula diminutiuū a lingua a pitiorib⁹ tñ ligula q̄ lingula dictū ē ut Martialis teſtat q̄uis me ligulā dicāt eqteſq; pr̄eſq; dicor ab idoctis ligula grāmaticis: p gladiolo oblōgo ī ligulæ formā facto ueteres ligulā uſurparūt in q̄ ſignificatōe:capi pōt hoc loco nō indigne:nā acerbe miles īuehit ī pœnulū illūq; conuiciis & maledictis obruit tāq̄ homūculū reputās:q ad eius zonulā ueluti gladiolus deferri poſſit.capit ligula ī alia ſignificatiōe a columella,p gn̄e mēſuræ: & item ab Apitio. ℂ Hallex uiri:Eece quo pacto nō appellet uir̃ ſ; ignominioſe fecē uiri & ſordes:ē.n. hallex feculēt⁹ ſalſamentor̃ liquor ex Pli.q locut⁹ de muria & halece iqt: uiciū hui⁹ ē hallex ipſecta nec collata fæx. ℂ Mares hoies: Militares: ℂ Deglupta:mena: ſaripis: ſenicinctiū:manſtruga:halagoras: Adhuc magis pœnulū miles cōuiciis agit: ſed ubi ſenicictiū legit legēdū cēſeo ſinecictiū:illi,pbro dās qđ ueſtē diſcictā geſtaret:māſtruga uerbū ſardū ē:ut teſtat Quin:quo uerbo uſus ē Ci.,p ſcauro:quē purpura regalis nō cōmouit:eū ſardor̃ māſtruga mutauit:& de,puiciis cōſularibus:res ī ſardinia cū maſtrucatis latrūculis dixit maſtruca ſiue māſtruga gēus ueſtimēti ē quo utebant ſardi ipſi: utit.n.Plau.hmōi barbaris dictiōib⁹nō tā iocoſe q̄ apte ut decor̃ ſeruet,p cōditōe pſonar̃:ſunt.n.iſta dicta cōuicia tāq̄ ī pœnū & barbar̃ hoiem. ℂ Amatū.Error ē ex litteræ tm̄ mutatōe:dicēdū amātū? p amas ne tu? ℂ Plenior alii ulpici q̄ romāi remiges: Qui allio uictāt ueluti ſuo peculiari cibo:alliū.n.ulpicū pūicū uocāt qđ græci dicūt aphroſcordō: ē.n.mordax & graue: de ulpico mētio hētur apud columella & catonē in rebus ruſticis Pliniūq;. ℂ Tympanū: Notū ē inſtrm̄ qđ baculo pulſat. tympāis uſi ſūt ueteres ī ſacrificiis mr̄is deū:his curetes & corybātes tutati ſūt Iouē hic tympāizo tympana pulſo:tympanitē hydropiſis ſpeciē Celſus in tertio annotauit. ℂ Rapiamus intus. Legēdū eſt rapiamus in ius.

Baliolū. Ligula. Hallex. Deglupta. Mena. Sarapis. Alii ulpici. Senicinctium. Halagoras. Māſtruga. Aurifur.

NI Ego minā nō uultus fuero p me.oia ī lenonē nūc pimēdū cōuertūt itaq; miles ātamēides cū lenōi minā dediſſet quo apđ illū ſibi bñ eēt.fruſtrat⁹illa mina abſenti ſuccēſet lenōi :oborit ēt cōtētio iter militē & hānonē & agoraſtoclē ſup muliere q̄ ſibi potiūdū ratus erat miles. ℂ Ludificis caueis.i.ī theatris ubi fiūt ludi.ſupra,nāq; cōmouim⁹ caueā theatrū dici. ℂ Pro atrieſi.dom⁹,pcuratore. ℂ Neq; illæ redeūt. Anteraſtilē dicit & adelphaſiū. ℂ Pro mea pte prādii.i.mina quā dedi. ℂ Sic deduxero rē militarē.Ita uiliſcere ſinā rē militarē. ℂ Nact⁹ ē hoiem ſubaudi me & ſubſanādo,pnūtiādū ē. ℂ Circūduceret.falleret. ℂ Meam amicā. Adelphaſiū dicit. ℂ Vt ſit melātea.i.atratą.nā melas melena melā.i.qđ niger nigra nigrū a quo melāteus. ℂ Aut q cortinam ludis percircūſerūt,ſeruituti mancipatos notat homines qui turpes humillima etiam exercebāt officia. ℂ Metuo miluos.hi namq; VALLa.

In pullos gallinacios impetum ſolent facere.per miluos lenonem & militē dat itelligi. ¶ OBſonare prandium.i.
ſtruere pare. ¶ Quaſi puer cauponius.Cauponū.n.ſerui quo ſint expeditiores ſtatim tunica totū cōtegunt corp⁹.
¶ Nihili pēdier nullo exiſtiari momēto. ¶ Amplexari baiolū i media uia.ſarcinaꝝ geſtorē q ſe mercede locat ad ma
gna geſtanda onera. ¶ TVnicis demiſiciis.i.q̄ demiti ad imos uſq; pedes poſſunt. ¶ DIgito tactio eſt q̄ tibi licētia
ut uel digito hāc liceat attingere.Lingula i in malam crucē.a longitudine tunicaꝝ lingulam uocat. ¶ Alex uiri.qui
allicere ad te uiros ſoles ſiquidem ꝓpius accedēs uideris mihi ad mulieres q̄ ad uiros. ¶ Quod mates hoīes amāt
.i.militares.DEgluta mena ſarapis.Contēnendi cā hæc uerba ſunt a deglutiendo degluta. mena aūt piſciculus q &
menis menidis dr̄ ſatis uilis Perſius.Menaq; qđ prima nōdū defecerit orcha.ſarapis & hoc quoq; aīal: & qa cartha
ginenſis maxime ægyptia tangit. ¶ Senecinctium.ab eo qđ eſt ſenex diminutiuū ē ſenecio.Inde aliud diminutiuū
fecit ſenecinctium. ¶ Maſtruga.nā maſtrugā inq̄t Quin.qđ ſardū ē illudēs.Cice.ex iduſtria dixit.ꝓ ſcauro quē pur
pura regalis nō cōmouit eū ſardoꝝ maſtruga mutauit. Et de prouinciis conſularibus res in ſardinia cū maſtrucatis
latrunculis a prætore una cohorte auxiliari geſtæ. ¶ Allagoras.fori captator.allo.n.capto & agora forū. ¶ Plenior
alii ulpici:q̄ romani remiges.i.q plus alii ulpici comœdis q̄ romani remiges.capite.n.refert albū & ſaporē. Aliter ua
riū huius meminerūt cato columel
la Plini.hoīem abiectū dat intelligi
qđ uiliſſimis cibis īpleretur. Malæ
an dētes pruriūt. q̄ppe qui inani-
ter ita ꝑ os linguā euoluis. ¶ Dū
iſtæc loq̄reris tympanū.i. poſtea q̄
gaudes ſtrepitu debuiſti ēt tympa-
num adhibere ut magis adhuc ob
ſtreperes. ¶ Nam te cynedū eē ar
bitror.cynedi nāq; nonio docente
ut ſupra quoq; ſæpius i ſcænis uer
ſati.& canētes molles uiri diceban
tur. ¶ Efferte fuſtis. Antamēides
ægreferēs qđ effœminatus uocaret
ſeruos citat cū fuſtibus. ¶ Quia in
iura eū multo induci ſatius eſt.Præ
BERN. ſtat inq̄t hoiem in ius rape.
Sara. DEcipitur nemo:Iā amicos
Vene. leno conſuluerat an in ius
rapi poſſet quod ſeruulū
cum pecunia in domum recepiſſet
ſuam: qui una oēs in eam ſn̄iam
deuenere:ut furti conuinci poſſet:
ſed ne in ius trahať: ultro dimittit
puellas ſciens liberas. ¶ Quaſi ba
iulus: Qui onera ceruice ſuſtiet:ita
.n.ſe rē oēm ſolutuꝝ collo dicit q̄-
ſi uelit ſe ſuſpendere & laqueo ui-
tā finire. ¶ Arabonem hoc:Forte
quippiam tūc ſuſtulerat a lenone.
¶ Simplum: Nā dupli mulctabā
Baiolus tur fures. ¶ Lignea i cuſtodia: Vel
carcere uel compedibus.
VAL. DEcipitur nemo. leno ī ſum
ma oſtendiť ueniſſe deſꝑa
tionē.cū cæteri exultēt læ-
ticia ut fieri in extrema ſolet comœ
dia. ¶ Id demum conuenit.i.con
trouerſiam hēt nullā. ¶ Ne addi-
car.i.ſuituti ſubiiciar agoraſtoclis.
Auctio- ¶ Eas in ius. ſubaudi ut furti luas
nē faciā. pœnas aſſereret manu.Liberas ꝑdi
caret. ¶ Duplū ꝓ furto.Quia furti
damnatus duplū ſoluit. ¶ Et mihi
ſuppliciis multis, ob filias q̄s diu
habuiſti meas per ſingulis duplū.
¶ Sume

LycusLeno.Agoraſtocles.Hanno Pœ.Anta.Miles.

DEcipiť nemo quidē mea ſententia:qui ſuis amicis (uēit
Narrat recte res ſuas. nam oibus amicis meis id demū cō
Vt me ſuſpēdā ne addicar agoraſtocli. Ago.lēo eā ī ius.
Ly.Obſecro te agoraſtocles ſuſpendere ut me liceat.Pœ.lēo in ius
Te uoco.Ly.quid tibi mecum autem? Pœ.quia haſce liberas
Ingēuaſq; eē filias:ambas meas:q̄ ſūt ſurreptæ cū nutrice puulæ.
Ly.iampridē equidē iſtuc ſciui. & miratus fui neminē uenire: qui
Iſtas adſereret manu.meæ quidem profecto non ſunt. An.leno
In ius eas.Ly.de prandio tu dicis:debetur.dabo.Ago.duplum
Pro furto mihi opus ē.Ly.ſume hinc q̄dem.Pœ.& mihi ſuppliciis
Multis.Ly. ſume hinc quid lubet.Aq.& mihi quidem
Minam argenti.Ly.ſume hinc quid lubet
Collo rem ſoluam iam omnibus quaſi baiolus
Nunquid recuſas cōtra me? Ago.aduerſum quidē.ite igitur intro
Mulieres ſed patrue mihi tuam.ut dixiſti mihi:deſponde filiam
Pæ.Haud aliter auſim.An.bn̄ uale. Ago.& tu bene uale. An. leno
Arabonem hoc pro mina mecum fero .Ly.perii hercle.Ago.imo
Haud multo poſt in ius ueneris. Ly.quin egomet tibi me addi-
Prætore opus eſt.ueꝝ obſecro te.ut liceat ſymplū ſoluere (co.qd
Trecentos philippos: credo conradi poteſt.cras auctionē faciā.
Ago.Tantiſper quidem ut ſis apud me lignea in cuſtodia. Ly.fiat
Ago.Sequere ītro patrue mi.ut hunc feſtum diē habeamus hilarē
Huius malo.& bono noſtro. multū ualete.multa uerba facimus.
Malum poſtremo omne ad lenonem redit.nunq̄d poſtremū eſt
Condimentum fabulæ.ſi placuit plauſum poſtulat comœdia.

¶Sume hinc.i.a corpore meo. ¶Quaſi baiolus. qui ferat onera. ¶Arabonem hoc mina.loco minæ quã tibi de .¶Quod abſtuli iquit a te habebo mihi arrã. ¶Tibi me addico.ſeruitute mancipio. ¶Liceat ſimplũ ſoluere.nẽ id ipſum qd habui. ¶Credo conradi poteſt.de meis facultatibus puto abradi poſſe. ¶Sis apud me lignea in cuodia.ideſt ut cuſtodiaris reuinctis in ligno pedibus. ¶Huius malo.nempe lenonis.

Agoraſtocles. Lycus leno. Hanno pœ. Adelph. Anteraſtilis. Antamenides.

Vã rẽ agit is miles. qui lubet patruo meo loqui iclemẽter
Ne mirere mulieres qd cũ ſequunt mõ cognouit filias
Suas eſſe has ambas. Ly. hem quod uerbum auris meas
Tetigit. nunc perii. unde hæ perierunt. Ago. domo
Carthaginenſes ſunt. Ly. at ego ſum perditus illuc ego metui
Semper ne cognoſceret eas aliquis: quod nunc factum eſt
Væ miſero mihi periere opinor duo deuiginti minæ
Qui haſce emi. Ago. & tu ipſe periſti lyce: carthaginenſes ſunt
Ly. At ego ſum perditus. Pœ. quis hic eſt? utrum is eſt.
Nouelle nouellicus in ſeruitute filias habuit duas. Ago. & mihi
Auri fur eſt. Pœ. bellum hominem quem noueris. leno.
Rapacem te eſſe ſemper credidi. uerum etiam furacem
Qui norunt magis. Ly. accedam per ego te tua te genua obſecro
Et hunc cognatum: quem tuum eſſe intelligo quando boni eſtis
Vt bonos facere addecet facite. & ueſtro ſubueniatis ſupplici.
Iampridem equidem iſtas ſciui eſſe liberas. & expectabam ſi quis
Eas aſſereret manu. nã meæ prſum nõ ſunt. tũ autem tuum aurum
Reddam: qd apud me eſt. & iuſiurandum dabo: me malitioſe
Nihil feciſſe agoraſtocles. Ago. qd mihi par facere ſit inde tamen
Egomet conſulam: omitte genua. Ly. mitto ſi ita ſententia eſt.
Ago. Heus tu leno. Ly. quid lenonem uis inter negocium?
Ago. Vtinam mihi argentum reddas: priuſq̃ neruum abducere.
Ly. Di meliora faxint. Ago. ſic es tu ideo cœnabis foris
Aurum argentum: collum: leno ſcias te nunc debere ſimul.
Pœ. Quid me hac re facere deceat: egomet mecum cogito.
Si uolo hunc ulciſci: litis ſequor in alieno oppido
Quantum audiui ingenium & mores eius quo pacto ſient.
Ade. Mil. pater ne quid tibi cum iſtoc rei ſiet. te maxime obſecro
An. Auſculta ſoror: i abi diiunge inimicitias cum improbo.
Pœ. Hoc ageſis leno: quamq̃ meruiſſe te ut pereas: ſcio.
Non experiar tecum. Ago. neq; ſi aurum mihi reddes meum
Leno quando ex neruo emiſſus cõpingare in carcerem

BERN. Vam rem agit: Hæc ſcænula pacatis & tranqllis redditis oibus finẽ facit fabulæ. ſed hæc cum præcedenti ſcæna non nihil ambiguitatis affert cum quoſdam contineat uerſiculos: q magis cum præcedenti ſcæna conueniant ut licebit ītueri qui utrãq; penſitauerit: hoc idem factitatum fuiſſe monuimus in Muſtelaria.

Sara. Vene.

¶Qui haſce emi: Pro quibus: ut ſæpe alias.

VALLa Vam rem agitis. agoraſtocles lycũ rephendit qd is nollet filias prẽʒ ſequi. pœnus deniq; poſtrema in comœdia remittenda lenoni multa putat neq; tã ſceuiẽdũ q̃ maxime mereri uideret lycus ad puellas quã rẽ agitis inquit qd ſeq prẽm eas intueretur increpãdo ait quã rẽ agitis. ¶Vnde hæ periẽrũt. i. cã mortis meæ eſt a prẽ iſtoꝝ: uñ olim pierãt. i. amiſſæ fuerãt. ¶Duo de uigiti minæ. decẽ & octo inquit minæ quas ꝑ iſtis reſolui perierunt. ¶Quis haſce emi. qs ꝑ qbus has emi puellas. ¶Nouelle nouellicus ideſt nouo quodãmodo nouus ipſe homo. nouum ueteres dixerunt ignobilem.

Nouellicus. Auriſur.

¶Veſtro ſubueniatis ſupplici. mihi ſuccurratis qui ſum uobis ſupplex. ¶Ego met cõſulam ideſt conſultabo quid ſit equum me facere. ¶Inter negocium. Dum his angor malis. ¶Dii meliora faxint. q̃ ſubaudi ut in neruum adducar. idq; prouerbialiter dictum eſt. ¶Aurum argenrum collum. Aurum mihi quod accepiſti a uillico. argentum militi qui dedit minam. Collum hannoni cuius ingenuas mercatus es filias. ¶Litis ſequor. Cum ſim inquit in aliena ciuitate conducibile mihi non eſt ut feram lites. ¶Non audiui ingenium & mores. cuiuſmodi iſti ſint opidani mihi non liquet. ¶Diſiunge inimicitias cum improbo. noli inimicitias improbi tibi irritare. ¶Non conpingere in carcerem. non mea inquit cauſa detrudere in carcerem.
¶Nihil moror tibicinam. nolo mihi tibicinam dari. ¶Neſcias utrum ei maiores buccæ an mam.

Ly.Iam autem:ut ſoles:ego pene tibi me purgatum uolo.
Siquid dixi iratus aduorſum animi tui ſententiam:
Id uti ignoſcas quæſo:& cum iſtas inueniſti filias
Ita me di ament mihi uoluptatis eſt.Pœ.ignoſco & credo tibi.
An.Leno tu aũt amicã mihi des facito:aut auri mihi reddas minã
Ly.Vin tibicinam meam habere? An.nihil moror tibicinam
Neſcias utrum ei maiores.buccæ ne an mammæ ſient.
Ly.Dabo quod placeat.Ag.cura.Ly.aurum cras ſat referam tuũ.
Ago.Facito in memoria habeas.Ly.miles ſequere me.An.ego
Vero ſequor.Ag.quid ais patrue pñt hinc ire cogitas carthaginẽ:
Nam tecum una ire certum eſt.Pœ.ubi primum potero illico.
Ago.Dum auctionem facto: hic opus eſt aliquot ut maneas die
Pœ.Faciam ita ut uis.Ag.ageſis eamus.nos curemus.plaudite.

mæ ſient.Non poſſis ſatis cognoſcere cum inflat tibias maiores ne buccas an mãmas habeat. Buccæ ſingulis ſunt hoĩbus binæ.Plinius. Nec genæ qdẽ oĩbus. iõ neq; nictationes iis:q̃ aĩal generant:grauiores alitũ inferiore gena conniuẽt.eædẽ nictanť ab angulis mẽbrana obeũt. Colũbæ & ſimilia utraq; cõniuẽt. **Buccæ.** At quadrupedes q̃ oua pariunt ut teſtudines.crocodili.Inferiore tm̃ ſine ulla nictatiõe:pp præduros oculos.Extremũ ambitũ genæ ſupioris antiq cilium uocauere:unde & ſupercilia hoc uulnere aliquo diductum nõ coaleſcit. **Auctionẽ facio** In paucis humãi corporis mẽbris.Infra oculos malæ hoi tm̃:quas priſci genas uocabant.xii. tabularum interdicto radi a fœminis eas uetantes.Pudoris hæc ſedes.i maxime oñditur rubor.Infra eas hilaritates riſumq; indicantes buccæ. ℭ Vbi primum potero illico.deeſt ibo.eſt.i elipſis. ℭ Dum auctionem facto.iteratiuum uerbum facto. ℭ Nos curemus.i.corporũ noſtrorũ curam habeamu nempe ut epulemur,apud ſe,n,ſupra fore hannonem dixerat agoraſtocles.

IN PERSAE ARGVMENTVM.

ABſente domo hero Timarchide liberam mulierem amat toxillus ſeruus: quã leno dordalus dare renuit:ni dentur numerati ſexcenti nũmi:amator ſodalẽ ſeruũ cõuenit ſagariſtium:amores illi ſuos palã facit:opem petit:ĩpetratq;:huic nãq; erant ab hero forte pecunia ut ex illis boues emerẽtur:hos nũmos mutuos dat ſodali ſuo:quibus ille ab lenone ſuã ibi recipit amaſiam:& ut ab eo datam uẽdicet pecuniam:hanc cõmentatur fallaciam:ſubornat uirginem perſam ſaturionis paraſiti filiam:ſimulatq; puellam ab hero miſſam ex arabia ut athenis uæn at:ſagariſtiumq; aduenĩetẽ aduenã:hic cum lenone paciſcitur mulierẽ ſexaginta minis :ſoluta ꝑ muliere pecunia:paraſitus aduenit:filiã ſuam liberam aſſerit:& remittit domum: lenonem in ius uoca qui emerat ingenuam agnoſcit ille ſe emunctum pecunia : ſerui obſonant & pergræcantur ſimul aduenientemq; lenonem deludunt:ſuiſq; hoc pacto toxillus gaudet amoribus.

BERN. Sara. Venetus

PRofecto domino:Abſente timarchide q a ciuitate tũc aberat. ℭ Suos amores:Lẽneſtelenẽ puella. ℭ Virginẽ raptã:Scilicet pſam. ℭ Paraſiti:Saturionis. ℭ Filia:Eadem uirgo pſa pſis ſuaſu ſubornať tãq̃ uẽaliticia. ℭ Potans:Scilicet idẽ toxilus ſeruus.Dordalium:Lege dordalium .ſ.lenonem ſeruorum fallaciis circunuentum.

Plauti.Perſa.
Argumentum.

PRofecto domino ſuos amores toxillus
Emit atq; curat leno ut emittat manu
Raptamq; ui emeret de prædone uirginem
Subornatam ſuadet ſui paraſiti filiam
Atq; ita intricatum ludit potans dordalium

VALLA.

ℭ Ioannis Petri Vallæ placentini in perſam commentarius. ℭ Argumentum in perſam.

TOxilus ſeruus dño abſente amore captus lẽniſilenes:eã liberare a dordalo lenone cupiebat copia no erat:ſeruus alter ſagariſtio inuenit quo pacto liberare poſſet.nã cũ dñs eius ad ſe miſiſſet pecuniam: u boues mercareť domitos.is toxilo dedit:ut amicã ſuã redimeret.toxilus paraſiti Saturionis filiã ſubo natã pſam emẽdã dordalo pbet.is emit:paraſitus adeſt: q filiã ſuã abducit ea pecũia qua perſa emptu fuerat redempta lenniſilene.Dordalus deceptus:& perſa priuatus eſt & muliere.

ℭ Nominum etymologiæ.

SAgariſtio.quia ſagaris ligua pſica enſis.& ſagaris phrygiæ fluuius dictus a ſagari midæ filio regis phrygiæ & qm̃ phryges pleriq; ſeruitutẽ ſeruiere inde ſagaris ſeruile nomen.ut apud Vir.æneæ ſeruus cũ inquit ſagaris phegeuſq; ferebant. ℭ Toxilus.quia græce toxon dř arcus.in dordalũ nãq; lenonem ut eũ ſauciet intendit arcum ac muliere priuat. ℭ Saturio aũt paraſitus ꝑ antiphraſim.quia nunq̃ ſatur. ℭ Sophoclidiſca.quaſi ſapientem lenam

pietē lenā dicas.ſophō:n.ſapiēs & cleos'gloria:uel clis clidos clauis qđ claues uideaṫ geſtare ſapiētū. ℭ Pegniū pu r luſonꝰ.pæzo nāq̧ ludo.paſſiuū pæzome:uñ pegniū. ℭ Perſa:qa ſe pſā.i.a pſide adductā. ℭ Dordalus.qa dorō donū ſignificat & dalos torris ſiue ticio noiaṫ qđ toxillo tāq̄ torris e mediis abductus flāmis uidereṫ. ℭ Lēniſcele ne.Aut a lēno dici pōt aut a lēniſcis faſciolis de qbus feſtus iqt.lēniſci.i. faſciolæ coloriſſæ depēdētes ex corōis ppea dr̄ qđ ātiqſſimū fuit genꝰ coronarū lanearꝝ.græci tñ uocāt λημνισκον qđ nr̄i lēniſcū & uoce latina linamētū cel us i ſeptio.Tū ab ora uel uulſella uel hamo apphēſaꝫ tāq̄ habenulā excidere & itus iplicitū i lōgitudinē linamētū lē niſcū græci uocāt:i aceto tinctū demittere.ſupraq̧ ſucidā lanā aceto madētē deligare.ergo lēniſcilene a lēniſco & le na qđ lenam habeat tāq̄ lēniſcum quod a ſophoclidiſca tāq̄ lēniſco uteretur ad ſe tuendam & inſtruendam.

Serui duo Sagariſto. Toxillus

Qui amans egens ingreſſus eſt:princeps:in amoris uias.
Superauit'ærumnis ſuis ærumnas herculis
Nā cum leone:cum excedra:cum ceruo:cū apro ætolico:
Cum auibus ſtymphalicis: cum antæo deluctari mauelim
Quam cum amore.ita fio miſer quærendo argento mutuo:
Nec quicq̄ niſi:non eſt:ſciunt mihi reſpondere:quos rogo
Qui hero ſuo ſeruire uult bene ſeruus ſeruitutem.
Næ ædepol illum multa in pectore ſuo conlocare oportet
Quæ hero placere cenſeat præſenti atq̧ abſenti ſuo.
Ego neq̧ lubenter ſeruio:neq̧ ſatis ſum hero ex ſententia
Sed quaſi lippo oculo me herus meus: manu abſtinere haud qt tñ
Qui mihi imperet:& qui me ſuis negociis præfulciat. Sa.qs illic ē
Qui contra me aſtat? Tox.quis hic eſt qui contra me aſtat?
Similis eſt ſagariſtionis.Sa. Toxillus hic quidem meus eſt amicus
To.Is eſt profecto.Sa.eum eſſe opinor.To.congrediar.
Sa.Contra aggrediar.To.o Sagariſtio di ament te.Sag.toxille.
Dabunt di quæ exoptes:ut uales.To.ut queo.
Sa.Quid agitur?To.uiuitur.Sa.ſatin ergo ex ſententia?
To.Si eueniunt quæ exopto ſatis.Sa.nimis ſtulte amicis utere.
To.Quid iam?Sa.quia iā iperare oportet.To.mihi quidē tu iam
Eras mortuus quia te non uiſitaui.Sa.negocium ædepol.
To.Ferreum fortaſſe.Sa.pluſculū annū fui pferratus apud molas:
Tribunus uapularis.To.uetus iam iſtæc militia eſt tua.
Sa.Satin tu uſq̧ ualuiſti?To.haud probe.Sa.ergo ædepol
Palles.To.ſaucius factus ſum in prœlio:ueneris ſagitta
Cupido cor meum tranſfixit.Sa.iam ſerui hic amant?
To.Quid ergo faciā dis ne aduorſer quaſi titani cū dis belligerē.
Quibus ſat eē nō queam?Sa.uide mō ut meæ catapultæ tuū ne.
Tranſfigant latus.To.baſilice agito eleutheria.Sa.quid iam?

P Roſecto dño. ſubaudi toxilli. ℭ Suos amores, lēniſcilenē. ℭ Emit.ſubaudi leno. ℭ Atq̧ curat leno ut emittat manu.Ordo ē & ſenſus curat toxillus ut leno emittat manu . ſubaudi lēniſcilenē. ℭ Raptamq̧ ut emeret de pdone uirginē.ſenſus ē curauit ut leno emeret uirginē.ſubaudi pſam ſaturiōis filiā raptā đ pdōe q̄ cōficta erat de pdōe ſublata. Iō ſubiūgit ſubornatā. ℭ Paraſiti filiā.nēpe ſaturionis. ℭ Intricatū. inuolutū. ℭ Potans in conuiuio crapulatus. ℭ Dordalum.lenonem.

Qui amans:Nō minus uera q̄ graui utiṫ q̄rimōia Toxillus Seruus q ſimul paupertate pmaṫ & amore:q ſibi labor & ærūna oēs ſupare uideṫ ærūnas herculis. ℭ Cū leone:Duodeci certamina ſiue labores herculē ferṫ euriſtæi mādato ſtrēnue cōfeciſſe tāq̄ ad oia patū ſubeunda picula ut ipſe de ſe teſtaṫ apud ſenecam i ſui nois tragœdia:ubi cōqueriṫ p tot laborꝫ mercede ſibi cœlū ſero pmiſſuꝫ dari:oium certaminū primū fuit Næmei leonis cōficiūdi labor.Quē:cū pter modū ingēs eēt: nec ferro nec lapide uulnerari poſſet:manibꝰ apphēdit ac ſuffocauit.Scđm interitus hydræ lerneæ:ex cuius corpe centū pdibāt ſerpētū capita. quorꝫ ſingulis cæſis duo renaſcebanṫ. ob q̄ rē mime uici poſſe uidebaṫ cū ps altera ualidior reddereṫ: hāc hydrā latini excedrā uocāt : Quā difficultatē ſua ēt ſapia ſupauit:Tertiꝰ extitit labor ut aprū erymantheū archadiæ uaſtātē agros uiuū afferret : cū quo ēt prudētia certauit: ut uiuā bæluā ſup hūeros ad euryſtæū deferret: de cerua āt qntus dr̄ labor: demādatū ſiqdē herculi fuerat bæluā uelocitate eximiā captā adduceret: hoc certamē abſoluit igenio:alii.n. dormientē ab eo apphēſam fuiſſe:alii tæti bus captā:alii cōtinua pſecutōe ſeſſā:hos igiṫ labores herculis ex multis plautinus amator cōmemorat:

VALLa

BERN.
Sara.
Vene.
Toxilluſ
Excedra
Quæren do argē to mutuo.
Herculis labores.
Similis ſagariſtionis.
Pluſculū animū.
Vapularis tribunus
Palles.
Catapultæ.
Eleutheria.

To. Quia herus peregre ē. Sa. ain tu peregre ē? To. ſicut tibi bene
Eſſe potes. pati. ueni. uiues mecum: baſilico accipere uictu.
Sa. Vah iam ſcapulæ pruriunt: quia te iſtæc audi loqui.
To. Sed hoc unum excruciat. Sa. quidnam id eſt? To. hæc
De ſumma hodie eſt: mea amica ſit ne libera an ſempiternam
Seruitutem ſeruiat. Sa. quid nunc uis ergo?
To. Cum tibi me potis es ſempiternum. Sa. quemadmodum?
To. Vt des mihi nummos ſexcētos. quos pro capite illius pēdam
Quos continuo tibi reponam in hoc triduo: aut quatriduo. age.
Sis benignus. ſubueni. Sa. qua confidentia rogare tu a me
Argentum tantum audes impudēs? quin ſi egomet totus uæneā
Vix recipi potis eſt: quod tu me rogas? nam tu aquam a pumice
Nunc poſtulas qui ipſus ſitiat. To. ſiccine hoc te mihi facere?
Sa. Quid faciam? To. rogas: alicunde exora mutuum. Sa. tu fac
Idem quod rogas me. To. quæſiui nuſq̄ repperi. Sa. quæram
Equidem. ſi quis credat. To. nempe habeo in mundo. Sa. ſi id
Domi eſſet mihi: iam pollicerer. hoc meunſt: ut faciam ſedulo
To. Quicquid erit recipe te ad me. Sa. quære tamen. ego item
Sedulo ſi quid erit iam ut ſcias. To. obſecro te reſecro.
Operam de hanc mihi fidelem. Sa. ah odio me enicas
To. amoris uitio non meo nunc tibi morologus fio. Sa. at pol
Ego abs te conceſſero. To. iam ne abis? Sa. bene ambulato
To. Sed recipe te q̄ primum potes. cau e fuas mihi in quæſtione
Vſq; ero domi d um excoxero lenoni malum.

quos oēs anteit amātis labor: pſertim cū premat̄ inopia in eo aſſequēdo qd̓ cupit. Cū auibus ſtiphalicis. Et hic quoq; fuit ſextus labor: ut aues ex ſtimphalica palude pelleret: q̄ fructus uicinaꝝ regionū deuaſtabāt: q̄ cū ui ſupari nō poſſent ingenio opus fuit. Tabulā æneā pauit: q̄ repcuſſa ingenti ſonitu uolucres ad fugā cōpulit: & hoc pacto paludem ab auium moleſtia liberauit.

Cū antæo: Et id ꝓ decimo certamine ānumerat̄ fuit herculi ab eodē euryſtæo iniūctū ut geryōis boues q erāt in hiberia ad ſe adduceret: nauigās in libyā antæū magno corporis robore ac palæſtra p̄clarū ad ſingulare certamē ꝓuocatū interemit: hæc oīa cæteraq; herculis geſta apud Diodorū inuenies lōgius explicata. Quaſi lippo oculo: Nam qui lippitudinē patiunt̄ frequētiſſime oculis manus admouēt. Quin imo: ut nō ſæpius attrectēt cōtineri nō poſſūt. Ferreū negociū: Propter cōpedes uel cathenas. Quaſi titani: Nota fabula ē de titanis: q cū belligerare iſtituiſſent cū diis ad terrā fulmīe acti ſunt mōtibus ſupadditis. At ꝑ titanos egregie itelligere poſſumus quoſcūq; diuiæ uolūtati aduerſantes: q̄ ſuis cōſiliis & uotis deſtituti diuinitus opprimunt̄. Eleuteriū: Libertatē: nūc paulati ſuū detegi cōſiliū ſeq; prſus ī amore pditū. Reponā: Reddā: Seneca ad lucillū priſci dixerūt id reponi qd̓ creditori debem⁹. Excoxero: In corde parauero: cogitauero: machinatus fuero.

Væneā.

Reſecro

Morologus.

Fuas.

Excoxero.

VALLA.

VT amās. toxillus & ſagariſtio ſerui īter ſe cōueniūt quo pacto poſſint pecuniā īuenire q̄ l ēniſcilene a lēone liberet̄ toxilli amica: ut eadē poſtea pecūia a lenōe auferat̄ ꝑ dolos: ut ſe pſā emet̄ exiſtimet captiuā & emat paſiti filiā. Prīceps ī amoris uias. prim⁹ ad amādū. AErūnas herculis: q̄s Diodo. & Oui. & pleriq; alii duodeci eē tradiderūt. et his carmīb⁹ q̄ Vir. deputat̄. Prima clionei tolerata erūna leonis. Proxia lerneā ferro: & face cōtudit hydrā. Mox erymantheū uis tertia pculit aprū. Aeripedis q̄rto tulit aurea cornua cerui. Stymphalidas pepulit uolucres diſcrīe q̄nto. Threiciā ſexto ſpoliauit amazōa balteo: Septīa ī argeis ſtabulis īpēſa laboris. Octauo expulſo nūerat̄ adorea tauro. In diomedeis uictoria nona q̄drigis. Geryōe extīcto decimā dat hiberia palma. Vndecimum mala heſpidū diſtracta triūphū. Cerberus extremi ſupma ē mœta laboris. Et cū excedra. i. hydra. Ser. i. yi. æne. hydrā dicit q̄ fuit ī lerna argiuoꝝ palude: ſed latīe excedra dr̄ qd̓ uno cæſo tria capita excreſcebāt. Cū ātæo. cui⁹ Lucan⁹ multis uerſib⁹ fabulā cōplexus ē. Neq; ſatis ſū hero ex ſnīa. i. quēadmodū herus uellet. Suis negociis p̄fulciat. i. pficiat ita ut fulcimē me hēat. Vt q̄o. i. ut facultates meæ ut me curæ pmittunt. Satin ex ſnīa. an ſatis ut cupis. Eras mortuus. putauerā te mortuum eſſe q̄a te non uiderā. Negocium. ædepol. ſubaudi fuit in cā. eſtq; elipticos dictū. Ferreum fortaſſe negociū inq̄t tuū forte fuit qd̓ cathenis reuinctus es ferreis: Pluſculum annū. Aliquanto plus q̄ ſit annuū tēpus. Fui p̄ferratus. apud molas. Ferro uinctus in piſtrino ad molendū. Tribunus uapularis. iucundiſſime & comiciſſe. Tribunus inq̄t fui. non q aliis tribuerē: ſed cui tribueret̄. i. q flagris contūderer. uapularis q uapularē. Vetus iam iſtæc militia eſt tua. iā pridē inq̄t hoc militaſti ſtipēdio ut crebro uapulares. Ergo ædepol palles. ob hoc q̄a nō bn̄ habuiſti. In p̄lio. ſubaudi amoris. nā ſtati ait ueneris ſagitta uenerē ꝓ cupidine poſuit. Iam ſerui hic amāt. nouū inq̄t eſt ut ſerui quoq; amori īſeruiant. Diis ne aduorſer. Nūq̄d ego aduerſus uenerē & cupidinem q dei ſunt bellum gerā. Quaſi titani. & titan titāis & titanus titani q cœli terræq; filii fuiſſe phibent̄ ut Heſiodus tradit ī theogonia. Quibus ſat eſſe non queā. quoꝝ ſententiæ aduerſari non poſſim. Vide modo ut meæ catapultæ. i. mea tæla nempe uerbera q̄bus ab hero meo ſæpe cōtūdor. Tuum ne traſſigant latus. ne te cū redierit dn̄s tranſfigant. i. uerberibus multis fiat obnoxius. Baſilice agito. i. in regalē modum ago. quia baſileus rex dr̄. nā baſis ſedes & laos populus. qd̓ in rege populi animus cōquieſcat. Eleutheria idest libertate eleutheus. n. liber dicitur. Quia herus peregre eſt. meus inquit herus peregrinat̄. Baſilico accipere uictu. epulum inquit tibi ſi ad me ueneris regale parauero. Iam ſcapulæ pruriunt. fore nāq; ſibi malum pronunciant a

iant ac pſagiunt. ℭ Tibi me.ſubaudi obnoxiū obligatū.p elipſim dictū honeſtior ē locutio. ℭ Potis es potés es. ℭ Pro capite illius.ꝑ libertáte redímenda mulíeris pédā. ℭ Quos cōtinuo tibi reponā.i.reſtituā.repono.n.ut mul a ſignificat.nā & colo dr̄. Lucre.i.iii.ut bona ſæpe ualetudo cū dr̄ cē.Corporis & non eſt tm̄ hæc pars illa ualentis. Sic animi ſenſum non certa pte reponunt.Pono.n.ſcribo ſignificat.ut apud Perſiū.Nec ponere lucū qnq̧ ſculpere & pingere.Hor.Solers nūc hoīem ponere nūc deū.Cuius cōpoſitū repono qnq̧ reuoco ſiue cohibeo.Sta.quotiés ī torta reponā fulmina.Aliqñ reddo reſtituo ut hic Plau.ita Hor.Inſpice ſi poſſū donata reponere lætus.Repono lepono.Mar.ullus ſi pudor eſt repone cœnā.Repono reficio.Vir.in geor.& q̄tū lōgis carpent armēta diebus.Exit qua tm̄ gelidus ros nocte reponet. Repono ſupagero.Idem in tertio georgicō. Atq̧ nō maſſica bacchi Munera: nō ilis epulæ nocuere repoſtæ. ℭ Repono ſcribo.Hor.ſcriptor honoratū ſi forte reponis achillem.& Iu.Semp ego au litor tm̄ nūq̄ ne reponā. ℭ Benignus ſubueni.liberalis ſuccurre metalaſſis figura nomen ꝑ aduerbio ꝑ benigne be nignus dictū. ℭ Vix recipi potis ē. ℭ Vix hēri potuerit ſi uēdat tāta pecūia: ℭ A quā a pumice.nō min⁹ facete hoc dcm̄ q̄ ꝓuerbialiter.q̄s.n.a pumice hūorē abſtulerit. ℭ Vt faciā ſedulo.ut accurare q̄ poſſiʒ ꝓ amico efficiā. ℭ Opaʒ da hác mihi fidē. ℭ Opaʒ.ꝑ ope rariam. Nam duo ſubſtantiua ſi ne nexu cōiunctionis non admit tuntur. Aut deeſt copula ut ſit & fidem. ℭ Morologus fio.i.ſermo ne ſtultus euado. moros enim pri ma ꝓducta ſtultus & logos ſermo. ſicut eadeʒ correpta mors dr̄ ab eo qd' merizo diuido ſignificat. qd' aīa a corpore diuidat̄. ℭ Fuas mi hi in qōne. Caue inq̄t ne te quære re mihi neceſſe ſit. ℭ Excoxero le noni malum ideſt excogitauero & mecum ipſe compoſuero quod le noni ſim daturus malum.

Saturio Paraſitus.

Eterem atq̧ antiquū quæſtum malo ſeruo.atq̧ obtineo
Et cū magna cura colo. nā nūq̄ q̄ſq̄ meoꝶ maiorum fuit
Quin paraſitādo pauerint uētres ſuos.pater.auos.ꝓauos
Abauos:atauos:tritauos:quaſi mures ſemper edere alienū cibum.
Neq̧ edacitate eos quiſq̄ poterat uincere.neq̧ his
Cognomētum duris capitonibus.unde ego hūc quæſtū obtineo
Et maiorum locum:neq̧ quadruplari me uolo.
Neq̧ enim decet ſine meo periculo ire aliena ereptum bona.
Neq̧ illi qui faciunt mihi placent.plane loquor.nam publicæ rei
Cauſa qui cū id facit:magis q̄ ſui quæſti animus induci poteſt
Eum eſſe ciuē & fidelē & bonū.ſed legirupā quidē ni det ī publicū
Dimidiū:atq̧ etiā in ea lege adſcribier.ubi quadruplato quēpiam
Inlexit manum.tantidem ille illi rurſus iniiciat manum
Vt æqua parti ꝓdeant ad tris uiros.ſi id fiat.ne iſti faxim uſquam
Appareant qui hic albo ræte aliena opugnant bona.
Sed ſum ne ego ſtultus qui rem curo publicam:
Vbi ſunt magiſtratus:quos curare oporteat.
Nunc hic introibo:uiſam heſternas reliquias.
Qui euenerint recte nec ne.num infuerit
Febris.oportene fuerint.nequis obreptauerit.
Sed aperiuntur ædes.remorandus eſt gradus.

Eterem & antiquū: Para ſitus inducit̄ ut more ſuo oblectet auditores dictis BERN. Sara. Vene.
iocularibus. utq̧ aliquē laceſſat & mordeat uel ſcomate uel dicterio. ℭ Duris capitonib⁹: Dicti ſunt ca pitones a capite ut a frōte frōtones quæ cognomīa fuerūt:ī ciuib⁹ ro Cogno manis ut teſtat̄ Cicero: duros āt ca mentū. pitōes uidet̄ dixiſſe q̄ſi ī edēdo pti Quadru naces & oīno īſupabiles:& ut ite plari. ger ſēſus reddat̄ uel ſubaudi uel po ti⁹ adde fruſtra fuit: q̄ uerba ꝓfecto cōueniūt in fine uerſiculi hoc mō Legiru neq̧ his fruſtra fuit cognomētū & pam. reliq̄:uel loco neq̧ lege atq̧ & oīo Quadru ſub ītellige uerbū fuit. ℭ Neq̧ qua plator. druplari q̄druplatores: Inq̄t aſconi us delatores erant criminū publico rum:in qua re quartā partē de ꝓſcri Pariete ptorū bonis quos detulerāt cōſeq̄ albo. bantur. ℭ Albo ræte:quid ſi lega tur in albo pariete: nā ut legere eſt apud aſconiū pedianū apud p̄torē & alios magiſtratus ī urbe Roma ad primos ueſtibuli pietes erat albū Obre ſpaciū in quo a collegio magiſtra ptauerit. tuue publicanda ſcripto propone rentur:nam ut de.C.uerre legitur quē cuʒ accuſare ſiculi decreuiſſent repetundarum idq̧ a ſenatu primū īpetratum eſſet:poſtremo p̄tor ad ſe delatū ī albo ſuo ex cōſuetudine palā legēdū ꝓpoſuit:illiq̧ ſubiecit decretā eē in.C.uerrē p ſiculis accuſationē:in albo ergo piete aliēa oppugnāt bōa ſic ītellige:q inſtituūt & ſibi ꝓponūt lucri cā aliquē alicu ius crimis accuſat̄ & reū apud p̄torē hr̄i delatōe ſua:uel ſi albo ræte legeris:ut ſit q̄dā alluſio ad illud albū ſpaciū in

quo de latiões & accuſatiões hmõi ꝓponerent qbus ueluti quodã ræte illi aliena bõa aucuparent & ſurreptũ irent. ¶ Oportene fuerint: Hæc lectio oẽm oĩno obſcurat itellectũ lege igit abortæ ne fuerint quaſi cõſumptæ & pẽitus diſſipatæ: id qđ ſequentia uerba clarius indicant: nequis obreptauerit ideſt clanculum acceſſerit & ſe in penum immiſerit: uel lege opportune fuerim uel opportunæ fuerint.

VALLA. VEterẽ atq antiquũ: Paraſit⁹ ſaturio. In hac ſcæna hoĩum mores conqrit. Veterẽ atq antiquũ qſtũ. Iã pridẽ & añ factũ. ¶ Malo ſeruo. Ambo uerba ſunt. ¶ Semp edere alienũ cibũ. Aliẽa mẽſa ſp uitã duxerũt. Neq edacitate eos qſq poterat uicere. crapulis nemo potuit ſupare maiores meos. ¶ Nãq his cognomẽtũ duris capitonibus. Iõ duri capitões inqt ſunt appellati qđ nũq de ſua mutarẽtur ſnia. ¶ Obtineo & maioꝝ locũ. id facio qđ maiores mei. ¶ Neq qdruplari me uolo. i. qdruplatoris ac delatoris nomẽ obtinere. Aſconius qdruplatores delatores erãt criminũ publicoꝝ in q re qrtã ptẽ de ꝓſcriptoꝝ bõis quos detulerãt cõſeqbant. Alii dicũt qdruplatores eſſe eoꝝ reoꝝ accuſatores q cõiũcti qdrupli dãnari ſoleãt: aut aleæ aut pecũiæ grauiorib⁹ uſuris fœneratæ. ¶ Nã publicæ rei cã. i. ob cõe bonũ. ¶ Vbi qdruplator quẽpiã illexit manũ. Quẽpiã deeſt ꝑpoſitõ, ꝓ i quẽpiã. Illexit manũ. ĩ adduxit. ¶ Prodeãt ad tris uiros. Ad qſtores capitales. ¶ Albo ræte aliẽa oppugnãt bõa. ſimulata bõa cõſcia ere ptũ eũt aliẽa bõa. idq ꝓuerbialiter dcm̃. ut. n. cãdidati petebãt magiſtratũ ut ſe itemeratos oñderẽt. ita q aliena captãt bõa alieõ maleficio albũ ꝑſe ferũt: ſz ræte iuoluer alios uolũt. ¶ Viſã heſternas reliqs. q heri ſupfuerũt: Qui euenerit. Quo pacto illis cõtigerit. ¶ Nũ iſuerit febris. i. nũ male hũerit urbãe ab hoib⁹ ſupta ſiĩitudine q tũ bñ nõ hñt cũ febri icaluerit. ¶ Oportũæ fuerit. nũ ſuo tpe aduenerit. ¶ NEqs obreptauerit. ne qſq ad illas irrepſerit cõſumpſeritq.

OMnẽ rẽ: Cõmentus iterea dolũ eſt toxillus ſeru⁹ ut lenonẽ pecũia circũuortat: ſz quo pacto dolũ ſtruxerit i ſequẽtib⁹ appebit: & i pricipio cõœdiæ præfati ſumus. ¶ Cõmiſce mulſũ: Toxillus uiſo ſaturiõe paraſito cuius maxĩe opa idigebat cibo qrit illũ allicere: ꝓpea parari futuꝝ prãdium iubet: mulſumq commiſceri.

¶ Struthea: Quæ a Pli. iter poma cydonia relata ſũt pleriſq i locis: nã cũ de diuerſis eiuſdẽ mali gñibus mẽtionẽ faciat ſic inqt lib. xv. natu. hiſto. minora ex eodẽ gñe ſtruthea odorati⁹ uibrãt ſerotio ꝓuẽtu: & rurſus alibi de piris locut⁹: ꝑterea q pomis ꝓprietas piris quoq uini: ſilr iis ægris medẽtes i eſcã dãt ac uio: & aq coquunt: atq pulmẽtarii uicẽ iplẽt qđ nõ alia ꝑter cotonea & ſtruthea. ¶ Coluthea: De coluthea facit mẽtionẽ theophraſtus i tertio de plãtis: quã ponit iter ſilueſtres arbores: fructũ ferentẽ in ſiliq magnitudie lẽtis: de q tñ nõ arbitror Plautũ itellexiſſe: ſed poti⁹ ut coluthra q coluthea legat: ſunt. n. coluthra poſita ꝓ ficubus a philemõe ut ex athenæo lz intueri. ¶ Calamũ. ſ. odoratũ nã priſci maxĩe delectati ſunt aromatis: uinũ quoq factitabãt aromaticũ. i. ex aromatis: ex qb⁹ iũcus myrrha calam⁹. ¶ Congerro meus. Sagariſtiũ dicit cõ ſeuũ ſuũ: nõ paſitũ. ¶ Colloræ facite ut madeant. Hic mihi locus ꝓ qdiu dubi⁹ fuit: nec i pñti tñ oĩno ꝑſpicuus: ut ꝓ cõpto hũeri q dicãt colloræ: attulit tñ nõ nihil lucis de ſua coqnaria locutus apitius: ut nõ colloræ i recto caſu legi cõueĩat ſed i ultio: ita ut ſit ſẽſus uelle. ſ.

Sua ſibi pecunia. Libertã:

Cœpulonus.

Toxillus ſeruus. Saturio paraſitus.

OMnẽ rẽ inueni: ut ſua ſibi pecunia hodie illam faciat leno
Libertã ſuã: ſed eccum paraſitũ cuius mihi auxilio ẽ opus.
Simulabo qſi nõ uideã. ita eliciã: uerũ curate iſtic uos atq
Adproperate oculos: ne mihi moræ ſit qcq: ubi ego intro
Aduenero. commiſce mulſum: ſtruthea: colutheaq appara.
Bene & in ſtrutheis cõcaleat. & calamum iniice: iam pol ille hic
Aderit credo congerro meus. Sa. me dicit euge. To. lautum credo
A balineis iam hic ad futurum. Sa. ut ordine omnem rem tenet
To. Colloræ facite ut madeãt. & colliphia ne mihi incocta detis.
Sa. Rẽ loquit uerã nihil ſunt crudæ: niſi quas madidas glutias.
Tum niſi cremore craſſo ſocias: colliricum nihil eſt macrũ illud.
Epicrocon pellucidum. quaſi iure ſe ameſſe. uis decet. colliricum
Nolo in ueſicam quod eat in uentrem uolo. To. prope me hic
Neſcio quis loquitur. Sa. o mi iupiter
Terreſtris & coepulonus compellatiuus.
To. O ſaturio oportune aduenisti mihi. Sa. Mẽdaciũ ædepol dicis
Atq haud te decet: nam eſurio uenio non aduenio ſaturio.
To. At ædes. nã iã int⁹ uẽtris fumãt focula. calefieri iuſſi reliquias.
Pernam quidem iuſſi apponi frigidam. poſtridie ita fieri iuſſi
Sa. Ecquid hal legis. To. uah rogas. Sa. ſapis multum ad genium
To. Sed ecqd meminiſti heri qua de re ego tecũ mentionẽ fecerã.

Sa. Memini ut muræna & conger ne calefierent. nã nimio melius
Oppetuntur frigida. ſed quid ceſſamus prœlium committere
Dum mane eſt? oĩs eſſe mortalis decet. To. nimis pene maneſt.
Sa. Mane: quod tu occœperis negociũ agere: id totũ procedit diẽ.
To. Quæſo animum aduorte hoc enim iam heri narraui tibi:
Tecũq; oraui: ut nũmos ſexcentos mihi dares utendos mutuos
Sa. Memini: & ſcio: & te me orare: & mihi non eſſe quod darem.
Nihil paraſitus eſt cui argentum domi id eſt
Lubido extemplo rapere eſt conuiuiũ turburcinari de ſuo ſi quid
Domi eſt. cynicum eſſe egentem oportet paraſitum probe.
Ampullam: ſtrigilem. ſcaphium. ſoccos. pallium. marſupium
Habet inibi paulum præſidii. qui familiarem ſuam uitam
Oblectat modo. To. iam nolo argentum: filiam utendam tuam
Mihi da. Sa. nunq̃ ædepol cuiq̃ etiam utendam dedi.
To. Non ad iſtoc quod tu ĩſimulas. Sa. quid eam uis? To. ſcies
Quia forma lepida & liberali eſt. Sa. res itaſt. To. hic leno
Neq; te nouit: neq; gnatam tuam. Sa. me ut quiſq̃ norit?
Niſi ille qui præbet cibum. To. ita eſt. hoc tu mihi reperire
Argentum potes. Sa. cupio hercle. To. tum tu me ſine illam
Vendere. Sa. tun illam uendas? To. immo alium adlegauero:
Qui uendat. q eſſe ſe peregrinum ꝑdicat. ſic ut iſtic leno nondũ
Sex menſas megaribus huc cõmigrauit. Sa reunt reliquæ
Poſterius iſtuc tamen poteſt. To. ſcin quam poteſt? nunquam
Hercle hodie hic prius edis: ne fruſtra ſis: q̃ te hoc facturum
Quod rogo adfirmas mihi: atq; niſi gnatam tecum huc iam
Quantum potes adduces: exigam hercle ego te ex hac decuria
Quid nunc? quid eſt? quin dicis quid facturus ſis? Saturio. quæ/ſo hercle
Me quoq; etiam uendas lubet: dum ſaturum uendas.
To. Hoc ſi facturus face. Sa. faciã equidẽ quæ uis. To. benefacis
Propera. abi domum. præmonſtra docte præcipe aſtu filiæ
Quid fabuletur: ubi ſe natam prædicet: qui ſibi parentes fuerint
Vnde ſurrupta ſit. ſed longe ab athenis eſſe ſe gnatam autumet
Et ut adfleat: cum ea memoret. Sa. etiam tu taces
Ter tanto peior ipſa eſt: quam illam tu eſſe uis. To. lepide
Hercle dicis. ſed ſcin qui facias? cape tunicam atq; zonam.
Et chlamydem afferto: & cauſeam quam ille habeat: qui hanc
Lenoni huic uendat. Sa. heu probe. To. quaſi ſit peregrinus.
Sa. Laudo. To. & tu tuam gnatam tamen ornatam adduce
Lepide in peregrinum modum. Sa. ποτεν ornamenta
To. Abs chorago ſumito: dare debet: præbenda ædiles locauere.
Sa. Iam faxo hic aderunt ſed ego horum nihil ſcio
To. Nihil hercle uero. nam ubi ego argentum accepero
Continuo tu illam a lenone adſerito manu. Sa. ſibi habeat.
Si non extemplo ab eo abduxero. To. abi & iſtuc cura
Ego puerum uolo mittere ad amicam meam ut habeat
Animum bonum me eſſe effecturum hodie. nimis lõgũ loquor.

uelle. ſ. ſibi toxillũ ſeruũ colliphia dari nõ in cocta: uel madida coloꝛ: hoc ẽ defruto camaro: qđ idẽ apitius inqt a romãis colorẽ uocari: & erit uerſiculus hoc mõ legẽdus colore facite ut madeãt colyphia: uel ne ea mihi incocta detis: quã lectionẽ ex ſequẽti uerſu magis ꝓbo: nã ſubdit paraſitus colyphia nihil eſſe cruda niſi cũ madida glutiunt & iõ corrigendus quoq; ẽ uerſus ipſe hoc mõ: nihil ſunt cruda ut uerbũ referat ad colyphia: nã ſibi dari ĩ cocta nõ uult: & rurſus niſi q̃ madida glutias: uel niſi quũ madida glutias: & erit ad illud accõmodatũ facite ut madeãt: nihil tñ demutãdũ cẽſui a priori lectõe: ſed tm̃ ꝓpoſui donec qſpiã aliꝰ melius iuenerit: colyphiũ cibus ſiue pãis erat palleſtritarũ quo illi utebãt mẽbris cõfirmãdis: meminit Mart. Iu. quoq; ĩ ſcđa ſatyra. ¶ Tum niſi cremoꝛ craſſo: Proſeqt paſitꝰ cuiuſmõi ĩgẽs eẽ cõueniat coliricũ: feciſſe. n. uidet a colore: quẽ defrutũ diximꝰ colliricũ: ut. ſ. illud cremore craſſo ſociet: nã macrũ illud nihil ualere inqt: & eſſe ueluti epicrocõ qđ genꝰ eſt amiculi pellucidũ ac tẽue Autore Feſto. de quo ẽt mẽinit Varro ex uerbis Neuii & erat amictꝰ epicroco ſimilis: ad cuius ſiĩitudinẽ dicit coliricũ eẽ cũ macrũ ſit hoc ẽ tẽuiſſimũ & nihil hr̃e corpulẽtũ: & iõ uelle ĩ uẽtrẽ nõ in ueſicã ꝓ eat. i. ut ſit magis eſculẽtũ q̃ poculẽtũ: Cremorẽ ãt craſſũ dicimꝰ liq̃mẽ eẽ poni ſuetũ ĩ ſilibꝰ cõdim̃tis: nã cremor ꝓprie dr̃ qcq̃d ex aliq̃ re exp̃ſſũ ẽ uel redũdat: nã columella cremorẽ ordei appellauit lac illud exp̃ſſũ ex eo aq̃ macerato: paucula ãt q̃ mẽdoſa ẽt uiſa ſũt reliqmus ĩtacta: ut alioꝝ potiꝰ ſit iudiciũ. ¶ Cœpulonꝰ cõpellatiuꝰ: Ac ſi dixiſſet quẽ. ſ. cõpellari libet cœpulonũ & cõſodalẽ. ¶ Vẽtris focula: Ideſt nutrimẽta ut ĩterp̃tat Noniꝰ. ¶ Pernã qdẽ iꝰ ẽ appõi: Lego pnã qdẽ iuſſi apõi. Ita illud mutũ ad geniũ: lego multũ ad geniũ: & itẽ ubi cœpe legebat. rape. ¶ Tuburcinari: Rapti comeſſe. ¶ Ampullã ſtrigilẽ: Inſtrumenta q̃ ſunt balnei accõmodata: ad eradẽdas & diſtrigẽdas ſordes ſunt ſtrigiles criſpini ad balnea dictæ: perſiꝰ: puer & ſtrigiles defer: ãpulla uas erat oleariũ quo ĩ balneis utebant: Ampullã oleariã

Cœpere ex codi. antiqs: & metri neceſſitate nõ capere ut corrigit pius a mens neq; rape: ut Sara.

Huc eſt quũ cõmigrauit ex codi. antiquis & metri neceſſitate.

Ter tãto peior eſt

dixit Apuleius. ¶ Scaphiū: Vel accipe ꝓ uaſe qd aptū ad ſordes dr̄ & corpis excremēta: ut a Iu. & ab Vlpiano poni
tur: hita ſcaphia ſunt uētris cā: uel accipe ꝓ uaſe potorio de quo Plau. in ſticho: & nos ēt meminimus in bacchidib⁹.
¶ Soccos: Calciamēta de qbus ſæpius mētio hita. ¶ Quod tu iſtimulas: Dicēdū iſimulas. i. ꝓ crimīe obiicis. ¶ Exi
gam: Excludā eiiciā: in qua ſignificatōe utit̄ Plau. in aulularia Teren. quoq; & Aulus Gel. ¶ Ex hac decuria: Hoc
eſt e nr̄o ſodalicio & futuro conuiuio. ¶ Cauſeā: Nō cām. i. capitis tegumētū: q̄ſi pegrinus uideat̄: de cauſea dictū i
milite & de zona pariter in penulo. ϖοθεν uñ ſunt. ¶ Achorago: ab eo. ſ. q̄ ueſtimēta ſcænica p̄bebat: choragus eni;
VALLA. choreæ p̄fectus & choragium ſcænicū ueſtimētum: autor Feſtus: de ædilibus aūt alibi abunde dictum.

OMnem rē inueni. Docet Toxillus ſe tādē inueniſſe quo pacto ab lenone liberā abducat mulierē: quā ada/
mabat. paſiti filiā tā̄q̄ pegrinā ſubornaturus ut eā leno mercet̄ qua amicā ſuā liberet pecunia & rurſus pa
ſitus filiā ſuā illā eē dicat: ab lenoneq; auferat. Vt ſua ſibi pecunia: quā dinumerauerit ꝓ filia paſiti. ¶ Leno
faciat libertā. eādē aſſumat pecuniā neſciens liberetq; lēniſcelenē. ¶ Ita eliciā. ab eo q̄ uoluero educā. Apropate ocu
los. feſtinate illa iſpicere q̄ ſpectare opus ſit. Cōmiſce mulſum. id græci appellāt melicratū ut Antonius muſa auguſti
medicus transfert. id ex aqua & melle erat ut docet Dioſcorides. nā ex uino & melle œnomel dr̄ q̄q̄ eſt & hydromel
ſed coctione differunt. ꝓ mulſo āt codices qdā hn̄t mur̄ qd ſi legat̄ unguētū ſignificat myron. n. græci. Pli. unguē
tum iterp̄tat̄. niſi a myrrha nomē duci putauerim⁹ qd Pli. uīr oñdere q lib. xiiii. ca. xiii. iqt. laudatiſſima apud priſcos
uina erāt myrrhæ odore cōdita: ut apparet i plauti fabula q̄ pſa inſcribit̄ q̄q̄ & i ea calamū addi iubet: iō qdā aroma/
ticis delectatos maxīe credūt. ¶ Strutea. Pli. li. xv. cap. xi. de cydoniis locutus. Minora ex eodē gn̄e ſtrutea odoratius
uibrāt ſerotino ꝓuētu. feſtus ſtruteū in mimis p̄cipue uocāt obſcœnā ptē uirilē a ſalacitate paſſeris q græce ſtruthos
dr̄. Colluthea q; appara. collutilet ſignificat dedecoret: ſed hic colluthea condimenta ſunt a colluēdo dicta uel colu/
thra q̄ ficus naturæ a philemone in comœdia dicta autor atheneus. ¶ Et calamū iniice. Calami ſp̄es duplex. nā un⁹
quidē calamus dr̄ phragmites. Alter calamus odoratus. Vterq; medicamibus unguētis & cōdimētis adhibitus uti
litate & ſuauitate ut medici docent. ſunt & aliæ ſp̄es plures calami: ſed ad hūc locū nihil. ¶ Congerro meus. q mecū
nugari ſolet gerræ ſiqdē a ueteribus ut ſæpe dictū nugæ ſunt appellatæ. ¶ Collore facite ut madeant. In iure mace/
rent̄. Apicius in. ii. uel camarū defrutū mittas qd romani colorē uocāt. ¶ Et coliphya ne mihi icocta detis. ſp̄es pa/
nis colyphiū ut apud. Iuue. comedūt colyphia paucæ. ¶ Quæ madida glutias. ſapore pfuſa comedas. ¶ Tū niſi
cremore craſſo ſocias. cremorē uocat ubi ad ignis uiolētiā torret̄. nā eū ab eo ſaporē admittit. id qd loco medicamis
in ptiſana fieri ſolet. Celſus de cura febriū peſtilētiū. ¶ Ducenda aluus uel aq̄. uel ptiſanæ cremore tū demum is leui
bus cibis nutriendus: & de laterū doloribus. Sed hic uinū ſorbere ut ſupra p̄cipimus: morbus ipſe non patit̄. Inuicē
eius cremor ptiſanæ ſumēdus eſt. ¶ Colluricum nihil ē colluriū græci uocāt qd colix priſca lingua panis dicatur.
unde colobū poſtea colluriū. ¶ E nigro cū pellucidū. Sapore nigro ſicut hodie cū pipere. cū pellucidū ꝓ plucidū. i.
ualde lucidū. lucet. n. ius multiplici aromate. ¶ Se āmiſcet. cū hæc aromata cū iure amiſcent̄. ¶ Ius decet. cōmodū
eſt ius & cōmode uti poſſis. ¶ Colluricū nolo in ueſicā ꝙ eat. Ob nimiū aq; liquorē cito migit̄ qa penetrat ſtatī in
ueſicā. At cū ſpiſſū fruſtulētūq; fuerit ad cōcoctionē diutius in uentre detinet̄. ¶ Iupiter terreſtris. i. toxille quē iouis
loco in terra habeo. ¶ Epulonis cōpellatiuus: q ad epulas me cōpellare conſueſti. epulones. n. q ſacrificiis p̄erant in/
ſtitutis a nūma Pōpi. Ci. in. iii. de oratore ſed ut pōtifices ueteres pp ſacrificiorū multitudinē tres uiros epulones eſſe
uoluerunt cū eſſent ipſi a nūma ut ēt illud ludorū epulare ſacrificiū facerēt inſtituti. ¶ Et Aulus gel. in primo nocti
um atticarū. Itē cuius pr̄ flamē aut augur: aut qndecī uir ſacris facūdis: aut q ſeptē uir epulonū: aut ſalius eēt. ad illū
ergo alludēs magiſtratū epulonis cōpellatius dixit. ¶ Nā eſurio uenio: nō aduenio ſaturio. Paraſito dignū rīſum:
ſiqdē nūq̄ ſatur. ¶ Vētris fumāt focula. No. focula dcā ſunt nutrimēta: uñ & foculare dcm̄ fouere: plautinūq; hūc
citat locū. Si cocula āt legat̄ uaſa ſunt ut ingt Feſt. ahenea coctionibus apta. ¶ Pernā iuſſi appōi frigidā. qa fortaſſis
ita magis placuerat: ut & apicius ius frigidū apro appōi iubet: itaq; legito potuerit ac eē ſenſus. pnā ꝓ ad pnā ius etiā
appōi frigidū. Verba aūt ſunt apicii ubi de multiplici loquit̄ iure. Ius frigidū i aprū elixū pip careū liguſticū coriādri
ſæmē thimū origanū ſilfii modicū: erucæ ſæmē pluſculū ſuffūdes mer̄ cōdimēta uiria modica cæpas pōticas: uel
amygdala fricta dactylū mel acetū mer̄ modicū coloris defruto liquam̄ oleū. ¶ Ecqd has legis. Nūqd has dicis uo
cabulo græco uſus. & ſæpe legis inqt. ¶ Sapis multū ad geniū. multū nouiſti qd ad corp⁹ attineat tuēdū. geniū. n.
unū quēq; ſuū hr̄e dixerūt ueteres. Feſt. Pō. Geniales deos dixerūt aquā terrā ignē aerē. ea. n. ſunt ſæmina rer̄ q̄ græ
corū alii στοιχεια: alii αλωμουσ uocant. Duodecī quoq; ſigna lunā & ſolē inter hos deos cōputabāt. geniales
aūt dicti a gerēdo qa plurimū poſſe putabant̄: quos poſtea gerulos dein genios appellarūt. Cēſorinus. Genius ē de⁹
cuius i tutela: ut qq; nat⁹ eſt uiuit: ſiue ēt ut qd geramur: cūrrat: ſiue ꝙ una gignit̄ nobiſcū. Siue ēt ꝙ nos gēitos ſuſci
piat ac tueat̄. certe a gignēdo geni⁹ appellat̄. Eūdē eē geniū & larē multi ueteres memoriæ ꝓdiderūt. In qs ēt. C. flac
cus i lib. quē ad Cæſ. de idignamētis reliqt ſcriptū hūc i nos maximā: qn imo oēm hr̄e ptātē creditū ē. Nōnulli bio/
gēios i his dūtaxat domib⁹ q̄ eēnt maritæ: colēdos putauere. Euclides āt ſocratic⁹ duplicē oīb⁹ oīno nobis geniū di
cit appoſitū. Quā rē ap̄ Lucil. i li. ſat. ix. lꝫ cognoſcer̄. Genio igit̄ potiſſimū p oēꝫ ætatē ꝙ ānis ſacrificam⁹: q̄q̄ nō ſo
lū hic ſed & alii ſunt p̄terea dei cōplures hoi uitā ꝓ ſua qſq; portiōe adminiculātes. Quos uolētē cognoſcere idigita/
mētorū libri ſatis edocebūt. Sed oēs hi ſemel i uno quoq; hoie numinū ſuorū effectū rep̄ntāt: quo circa nō p oē uitæ
ſpaciū nouis religiōib⁹ arceſſunt̄. Geni⁹ āt ita nobis aſſidu⁹ obſeruator appoſit⁹ eſt: ut ne pūcto qdē tpis lōgi⁹ abſce
dat: ſed ab utero mr̄is acceptos ad extremū uitæ diē comitet̄. ¶ Memini ut murēa & cōger ne calefierēt. Multa ſūt
apicii cōdimēta de murēa & cōgro: ſed ꝓ ſingulis uno cōtēti erim⁹ cōdimēto: ut ſi plura alius deſideret ipm̄ legat
ope ultimo murenæ igit̄ cōdimentum aſſe. Pip liguſticum: ſatureiam croco magna cæpa: pruna damaſcena ennu/
cleata. uinum

deata.uinum mulſum acetum liquamen defrutum oleum & coques. In congro autem pip ligusticum cuminum
ſictu m origanum cæpã ſic cã:ouorũ uitella cocta uinũ mulſu3 acetũ liquamen defrutũ & coques.¶ Appetunť fri
gida.appetentia ſtomachi faciunt.¶ Prælium cõmittere.i.manducare.hoc.n.paraſiti pliũ ẽ.¶ Dũ mane eſt.matu/
tinum tẽpus rebus obeundis magis idoneum.¶ Omnis eſſe mortalis decet.oẽ genus hoĩum decet manducare.
¶ Id totum ꝓcedit diẽ.i.fructũ affert in totũ diẽ.¶ Cœpe eſt conuiuiũ.ꝓ incipe.nã qd nũc cœpi anomalũ:olĩ in/
tegrum fuit cœpio.¶ Tuburcinari de ſuo.i.de rebus domeſticis abſumere.No.tuburcinari ſignificat raptĩ comœ/
dere Titinius in ꝑlia tuburcinari ſine me uultis reliqas.Plau.in pſa.¶ Cynicum eſſe egentẽ oportet.Quia cynici phi
loſophi ex inopia uictitabant.nã ſeptẽ fuiſſe ſectas philoſophoꝶ certũ eſt inter quas canino uictu fuiſſe cynicos: uñ
& nomen habuere.¶ Ampullã.cuius in ipſa contẽto liquore corpus inungebãt.Strigilẽ.q̃ corpꝰ punctũ ſtrigereť.
Sue.in auguſto:& callis qbuſdã ex prurigine corpis aſſiduoq3 & uæhemẽter ſtrigilis uſu pluriſariã cõcretis ad ĩpeti/
ginis formã.Cic.de finibꝰ bo.& ma.lib.iii.Sed ad illã uitã q̃ cum uirtute degať ãpulla aut ſtrigilis accedat ſumptu ꝶ
ſapientem eam uitam potius quo hæc adiecta ſint:Stra.lib.xv. Inde ſtrigilum & ampullarum artifices mature euaſe
runt. ¶ Nam ſtriges ſunt uolucres.Ouidius faſtorum libro ſexto.

Sunt auidæ uolucres non q̃ phineia menſis Guttura fraudabant:ſed genus inde trahunt.
Grãde caput:ſtantes oculi:roſtra apta rapinæ Canicies pennis unguibus hamus ineſt.
Nocte uolant:puerosq3 petũt:nutricis egentes Et nũciant cunis corpa rupta ſuis.
Carpe dñr lactentia corpora roſtris Et plenũ poto ſanguĩe guttur hñt. Cã qd horrẽda ſtridere nocte ſolẽt.
Eſt illis ſtrigibꝰ nomẽ:ſ3 nõis huiꝰ

¶ Scaphiũ.uas ad lociũ excipiẽdũ.Iu.& ride poſitis ſcaphiũ cum ſumiť armis.
¶ Quod tu iſimulas.i.crimis cã cẽſes a me fieri.¶ Me ut qſq̃ nouerit.facete dcm̃ & comice:qs ẽ inqt q me nouiſſe
debeat.¶ Huc cõmigrauit.Venit hitatũ.¶ Pereunt reliqæ:Paraſiti mẽs ad reliqas erat intẽta:iõ eaꝶ ſæpiꝰ cõmemi
nit.¶ Poſterius iſtuc tñ põt.poſterius.i.minus ut in aſinaria.hoc ẽ facere nõ poſſum qd poſcis. ¶ Ne Fruſtis.ne te
fallas.¶ Quãtum põt.q̃primu3, fieri poſſit.¶ Exigã.excludã:¶ Te ex hac decuria.Decuriões inquit Feſt.appellan
tur q̃ denis equitibus præſunt.Decore3 iquit idem decuriones.ergo inquit ex hac decuria.i.ex hac familiaritate qua
mecum deuinctus es.ποθεν ornamẽta.i.uñ ornamẽta.¶ Ab chorago ſumito.De chorago abũde dictũ eſt in duo
bus captiuis:eum nunc dicit a quo ſcænica ornamenta accipiebantur. ¶ Præbenda ædiles locauere.ſcænicis.n. lu
dis præcurandis ædiles præfuere.¶ Aſſerito manu.liberam facito:abducito liberam.

Sophoclidiſca lena.Lẽniſcelene ancilla.

SAtis fuit indocte i memori inſipienti dicere totiens
Nimis tãdem me quidẽ ꝓ barda & ꝓ ruſtica reor habitam
Eſſe abs te.quamq̃ ego uinũ bibo:at mandata nõ cõſueui
Bibere.unam equidẽ iã ſatis tibi bis ſpectatã cenſuerã eſſe (ſimul
Et meos mores.nam equidem te iam ſect or:quin tũ hunc annum
Cum interim credo cuculus ſi in ludum iret:potuiſſet iam fieri
Vt probe litteras ſciret:cum ĩterim meũ ĩgenium fans nõ edidiciſti
Atque infans.potin ut taceas.potin ne moneas:memini & ſcio:
Et calleo:& commemini:amas pol miſera:id tuus ſcatet animus.
Ego iſtuc placidum tibi ut ſit faciam.Len.miſer eſt qui amat.
So.Certo is qdem nihil eſt:qui nihil amat.qd ei homini opꝰ uita eſt
Ire decet me heræ obſequens.filia libera mea opera ocius ut ſit
Conueniam hunc toxillum:eius auris quæ mandata ſũt:onerabo.

BERN.

SAtis fui:Mittiť lena ſopho/
clidiſca ad toxillũ ſuũ uel
uerbis uł tabellis nũciatura
quæ mãdauerat lẽneſcelene ciꝰ ama
ſia:dicit ſe mãdatoꝶ mẽorẽ & ſatis
ſup mãdatis mõitã.¶ Barda:Rudi
& in genio tarda.

VALLa.

SAti fuit ĩdocte. ſophocli di
ſca lẽa lẽniſcelenẽ coarguit
ꝙ ſe tã putet eẽ rudẽ ac fꝶ
ignarã:ut qd ſit faciẽdũ ſi/
bi ignorař exiſtimet.¶ Indocte.ut
ab aliis iã nõ didiceri q̃ ſim anus.
¶ Immẽori.q̃ mẽoria ñ tẽeã q̃ mi
hĩ dicta ſunt. ¶ Inſipienti.q̃ ꝑ me
nihil ſapiã. ME qdẽ ꝓ barda.i.tar
da ad accipiẽdũ ꝙ dicať.no.bardũ
ẽ ui ꝓpria & ĩgenio tardũ.nã græci
bardos tardos dñt.Ho.xi.ilia.βαρ
διστοι μεν γάροι εσάν καλλί
τριχεσ ιπποι.Plau.ĩ pſa.¶ Vnã
eqdẽ iã.putaui ſi ñ alias me ſaltẽ ſa
tis ſpectauiſſes.¶ Bis ãt dicit ꝙ ad
toxillũ ſemel atq; iterũ miſſa fuerit.
¶ Quiuis ſi ĩ ludũ iret.ludũ dicit
quẽ græci ſcholã ſubaudi lr̃ariam.
¶ Vt ꝓbe lr̃as ſciret.ut admodum
noſcet grãmaticã qppe q̃ a lr̃is no
men hẽt.¶ Meũ ingenium.natu/
ram meam.¶ Fans nõ edidiciſti atq3 infans.Dicendo uel ſilendo:quippeq3 ẽt ſi nihil dicas nouerim qd' ſit officiũ
meum.¶ Tuus ſcatet aĩus.i.abundat ſubaudi amore. Hora.Scatentẽ bæluis pontum & ipſe in aulularia.Interbibe
re ſola ſi uino ſcateat corĩthienſe3 fontem ac pyreneũ poteſt.¶ Ero obſequens.tibi obtẽꝑabo. ¶ Eius auris quæ
mandata ſunt onerabo.Implebo inquit eius aures præſcrip tis ac mandatis tui

Sara. Vene. Me tibi. ex codi. antiqs: & ſunt Paraſiti uerba: q uoluit ſe illi cõmẽ dare ut: pararet ſibi iteri cibum.

BERN. Sara. Vene. SAtin hæc:Mitti quoqꝫ uiciſ/ſim Toxillus puerum ad amaſiam quem ſæpius mo·net:ut mandata teneat: ſed ille cum Sophoclidiſca aliquá diu conuici/is uiciſſim uellitabunt. ℭBeni/gnum hic quidem eſt: Duplex er/ror erat: nam illud benignum ex/punximus & ſubſtituimus pægni/um &: ubi prius Toxillus loque/batur loquentem admiſimus So/phoclidiſcam. ℭEs octoginta pondo: Denotat: adhuc paticum eſſe puerum & obſcœne libidini i/doneum:cum non euaſerit puber/tatis annos: nam tunc ſunt agilio res & leuiores:propterea ſubdit pu er illam militiam ſcilicet ueneream militari & exerceri magis confiden tia ideſt patientia quá pondere.

ℭExterebrabis:Extorquebis ſcru/taberis. Terebra enim inſtrumen/tum eſt a terendo:& perforando di ctum. ℭTippulæ: Tradente feſto tippula eſt beſtiolæ genus ſex pe/des habentis: ſed tantæ leuitatis ut ſuper aqua currens non decidat: Nonius quoque animal leuiſſimũ dicit ꝙ aquas non nando:ſed gra/diendo tranſeat. Pecullia/bo.

VALLa. SAtin hæc tibi ſunt plana. Toxillus ad lẽniſcilenem puerum pægnium deſti//nat mandatis inſtructum:qui a lẽ/niſcilene Sophoclidiſcæ occurrit: in ipſoque itinere ſeſe inuicem tem ptât ubi maximus pueri aſtus indi catur. Toxillus ergo ad pægnium inquit ſatis hæc tibi ſunt plana.

ℭVErbereum caput. ita cõtuſum uerberibus ut plane ex eis conſtare uideatur. ℭEo ideſt ad eam rem: ℭD em pignus tecum.Opponaȝ pignori ne recte teneas omnia.

ℭQuo ergo is nunc. Pægnius enim ſe domum recipiebat ut eſſet domi cum toxillus apud lemniſce lenem ipſum eſſe putaret. uenuſte ludit hominem. Cõtuor. ℭAliquid te pe/culiabo. Aliquid peculii tibi tra/dam.de peculio & peculiatis ſeruis dictum eſt ſupra: quod ſatis ſit.

ℭCum cura geras ideſt ſedulita/te tráſigas. ℭVola curriculo:ideſt propera ut uolare uidearis ſtatim.

ℭIſthuc marinus paſſer.ſubaudi as fecerit quod me iubes.

ℭPer circũ

Toxillus ſeruus.Pægnium puer.Sophoclidiſcha.

SAtin hæc tibi ſunt plana & certa:ſatĩ hæc mẽiniſti & tenes
Pæg.Melius q̃ qui docuiſti.To.ain uero uerbereũ caput.
Pæ.Aio eniuero. To.qd ergo dixi?Pæ.ego recte apđ illã
Dixero.To.non ædepol ſcis.Pæ.da hercle pignus ni omnia
Memini & ſcio.To.equidem ſi ſcis tute:quot habeas hodie
Digitos in manu eodem pignus tecum.Pæ.audacter ſi lubido
Eſt perdere.To.bona pax ſit potius.Pæg.tum igitur ſine me
Ire.To.& iubeo & ſino: ſed ita uolo te curare:ut domi ſis cũ ego
Te eſſe illic cenſeam.Pæ.faciam.To.quo ergo is nunc?
Pæg.Domum uti domi ſim cũ illic cenſeas.To.ſcelus tu puer es
Atqꝫ ob iſtam rem ego aliquid te peculiabo.
Pæg.Scio fidei hercle herili:ut ſoleat impudicicia opprobrari.
Nec ſubigi queant unq̃ ut pro ea fide habeant iudicem
To.Abi mõ.Pæ.ergo laudabis faxo.To.ſed has tabellas pægniũ
Ipſi lemniſcelene fac des.& quæ iuſſi nunciato.So.ceſſo ire ego
Quo miſſa ſum?Pæ.eo ego.To.i ſane ego domũ ibo: face rẽ hãc
Cum cura geras:uola curriculo. Pœ.iſtuc marinus paſſer pcircum
Solet:illic abiit hinc intro huc:ſed quis hæc eſt quæ me
Aduorſum incedit.So.Pægnium hic quidem eſt.
Pe.Sopho.hæc pecularis eſt eius: quo ego ſum miſſus. So.nullus
Eſſe hodie hoc puero peior phibet:cõpellabo. Pæ.cõmorandunſt
Apud hanc obieci.So.pægnium delitiæ pueri ſalue.quid agis?
Vt uales?Pæ.Sophoclidiſca di me amabunt.So.quid me?
Vtrum.Pæ.hercle ſi ut digna es faciant:odio hercle habeant
Et faciant male.So.mitte male loqui. Pæ.cum ut digna es dico
Bene non male loquor.So.quid agis?Pæ.fœminam ſceleſtam
Te aſtans contra contuor.So.certe equidem puerum peiorem
Quam te noui neminem.Pæ.quid mali facio: aut cui male dico?.
So.Cui pol cunqꝫ occaſio eſt.Pæ. nemo homo unq̃ ita
Arbitratus eſt.So.at pol multi eſſe ita ſciunt.Pæ.heia.
So.Heia.Pæ.tuo ex ingenio mores alienos probas.So.fateor
Ergo profecto.me eſſe ut decet lenonis familiæ.
Satis iam dictum habeo:ſed quid tu confitere ut te autumo?
Pæg.Fatear ſi ita ſim.So.iam abi uiciſti.Pæ.abi nunc iam.So.ergo
Hoc mihi expedi quo is?Pæ.quo tu?So.dic tu prior

Rogaui:Pæ.at poſt ſcies. So.ego hinc haud longe:
Pæg.Et quidem ego haud longe.So.quo ergo ſcelus?
Pæg.Niſi ſciero prius ex te:tu ex me nunq̃ hoc qd̃ rogitas ſcies?
So.nũq̃ ecaſtor hodie ſcibis:prius q̃ ex te adiuero.
Pæg.Ita ne eſt? So.ita ne eſt.Pæ.mala es.So.ſceleſtus.Pæ.decet me
So.Me quidem haud decet.Pæ.quid ais certum eſt celare quo iter
Facias peſſuma? So.offirmaſti occultare quo te immitas
Peſſume? Pæ.par pari reſpondes:dicito:abi iam quando
Ita certa res eſt:nihilo facio ſcire:ualeas.So.aſta.Pæg.at propero
So.Et pol ego ire.Pæ.ecqd habes? So.ecquid tu? Pæg.nihil eqdem
So.Cedo manũ ergo.Pæ.eſt n e hæc manus? So.ubi illa altera eſt
Furtifica læua? Pæ.domi eccã huc nullã attuli.So.habes neſcio qd
Pæ.Ne me attrecta ſubigatrix. So.ſin te amo.Pæ.male operam
Locas.So.qui? Pæ.quia enim nihil amas:cum ingratum amas
So.Tempori hanc uigilare oportet formulam:atq; ætatulam.
Ne ubi capillus uerſipellis fiat:fœde ſemper ſeruias
Tu quidem haud etiam es octoginta pondo.Pæ.at confidentia
Illa militia militatur multo magis q̃ pondere.
So.atq; ego hanc nunc operã ꝑdo.Pæ.quid iã? So.qa peritis ꝑ̃dico
Pæ.ſed ego ceſſo.So.mãe.Pæ.moleſta es.So.ergo quoq; niſi ſcio
Quo agas te.Pæ.ad uos.So.& pol ego ad uos.Pæ.qd eo? So.qd
Id ad te attinet? Pæ.enim non ibis nunc uiciſſim:niſi ſcio
So.Odioſus es.Pæ.lubet nunq̃ hercle iſtuc exterebrabis tu
Vt ſis prior q̃ ego ſiem.So.malitia certare tecum miſeria eſt
Pæg.Merx tua mala eſt.So.quid eſt qd̃ metuas? Pæ.idẽ iſtuc ꝙ tu.
So.Dic ergo.Pæ.ne hoc cuiq̃ hoĩ edicerẽ oẽs muti ut loquerent̃
Prius edictum eſt magnopere mihi nec cuiq̃ homini
Crederẽ.oẽs muti ut loquerent̃ prius hoc q̃ ego.So.at tu hoc face
Fide data credamus.Pæ.noui.omnes ſunt lenæ leuifidæ.
Neq; tippulæ leuius pondus eſſe q̃ fides lenonia.So.dic amabo
Pœ.Dic amabo.So.nolo ames.Pæ.facile ĩpetras.So.tecũ habeto
Pæg.Et tu hoc taceto.So.tacitum erit.Pæ.celabitur.So.toxilo
Has fero tabellas tuo hero.Pæ.abi.eccillum domi:at ego hanc
Ad lemniſcelenem tuam heram obſignatam abietem:
So.Quid iſtuc ſcriptũ? Pæ.iuxta tecũ ſi tu neſcis.neſcio niſi fortaſ
Blanda uerba.So.habeo.Pæ.at ego abiero:So.ambula. (ſe

Sagariſtio ſeruus.

¶Per circũ.i.circulatis. ¶Pægni
um hic quidem eſt. hæc ſecum ſo/
phoclidiſca. ¶Apud hanc obii/
cem. mihi eſt ſtandum apud hanc
anum quæ obiecta eſt. ¶Pægni/
um deliciæ pueri ſalue. Delicias uo
cat quaſi ab aliis tanq̃ rem ſacram
ob ingenii promptitudinem ſemo
tum.nam delicata inquit Feſtus di
cebatur diis conſecrata quæ nunc
delicata:unde adhuc manet delica/
tus quaſi luxui dicatus ideſt conſe/
cratus. ¶Cui pol cunq;.pro cui/
cũq;.temeſis figura eſt. ¶Sed qd
tu confitere.quid eſt quod fatearis
mihi ueluti teſſe arbitror. ¶Cer/ Subiga/
tum eſt:ideſt conſtituiſti ſilere quo tris.
ſis itura. ¶Et pol ego ire.ſubau/ Tẽpori.
di propero. ¶Ne me attracta ſub/
igatrix. Impudicam dicit tribacem
enim dat intelligi. ¶Hanc uigila/
re oportet formulam: muliebrem
pulchritudinem expedit uigilem eẽ
ad lucrum. ¶Vbi capillus uerſi/
pellis fiat:ideſt caneſcat. ¶Fœde
ſemper ſeruias: In turpi maneas ſer
uitute. ¶Haud etiam es octogin/
ta pondo ideſt octoginta librarũ.
¶Quid eo ideſt cur ad eum lo/ Extere/
cum. ¶Exterebrabis:ideſt elicies a brabis.
terebra ſumpta ſimilitudo qua aſ/
ſeres perforamus. unde nobis in/
trorſum licuerit inſpicere. ¶Edi/
ctum eſt. præſcriptum mandatum
mihi ne loquerer cuiq̃ quod mihi
mandatum eſt. ¶Leuifidæ. le/
uem fidem habentes:quibus ſecre/
tum non poſſis tute committere: Tippu
eſtq; leuifidus leuifida leuifidum. læ.
¶Neq; tipulæ leuius pondus. Fe
ſtus. Tipula beſtiolæ genus ſex pe/
des habentis: ſed tantæ leuitatis ut
ſuper aquam currens non deſidat
Plautus. ¶Dic amabo.blandien/
tis uox eſt qua etiam Cicero uſus
eſt in epiſtolis. Pægnius itaq; eadẽ
iterat uerba: ſed ſophoclidiſca uo/
cem illam amabo non blandien/
tis uocem accipit:ſed futurum uer
bi amo: & perinde reſpondet nolo
ames. ¶Obſignatam abietem
ideſt ex abiete tabellam. abiegnam
tabellam pro ex omni materia po/
ſuit. In cæratis enim tabulis ſcribe
re priſcus mos fuit. Vnde hodie
quoq; tabellarii dicuntur nuncii lit
terarum. ¶Iuxta tecum ſi tu ne/
ſcis. ſcio tantundem quantum tu
ſi neſcias

BERN. Ioui opulento: Lætať ſagariſtio occaſiõe oblata: quo poſſit toxillũ ſodalẽ petita pecunia cõmodare. ℂ Vitulor: Lætitia repleor & magna uoce lætor: a uitula quã a uita dixerunt factũ ẽ uitulari: & uitulantes inde lætãtes. ℂ Die ſeptimi: Antiquit⁹ dictũ ut alibi ex Macrobio adducente cæcilianum illud: die quinti Romæ in capitolio curabo tibi cœnã coctã. ℂ Qui alienũ ſeruo obſignant cũ ſale: Quid alienũ dicať nõ auſim affirmare: nec minus uerbũ eſſe mendoſum: cũ apud Apitiũ legerĩ Iſitia ab alieno fieri & rurſus ſæpias elixas ab alieno ĩ frigidã miſceri: q̃ res monet me: ut potius de alieno moneam: q̃ doceam: Ex uerbis tñ hic ſenſus elicitur: ſeruum ab auaro domino nõ recipe ſolitũ quod uictui ſuo ſatis foret: nam ut docet Plau. met in ſticho: ſerui ſingulis Klendis petere ſibi ſolebant demenſum cibum.

Sara.
Vene.
Viri potenti.
Vitulor.
Danunt
Die ſeptimi.
Abutar hoc argentum
Proſperabo.
Tax:tax.
Triparcos.

Ioui opulẽto ĩclyto: ope gnato: ſuprẽo ualido uiri potenti
Opes: bonas copias. cõmodãti lubẽs uitulorq; merito.
Quia meo amico amiciter hanc commoditatis copiam
Danunt argenti minuti: uti egenti opem afferam
Quod ego non magis ſomniabam: neq; opinabar: neq; cenſebã:
Nũc herus me⁹ ad me iã miſit: domitos boues uti ſibi mercarer.
Eam fore mihi occaſionem. ea nunc quaſi decidit de cœlo. dedit
Argentum. nam ibi mercatũ dixit eſſe die ſeptimi: ſtultus qui hoc
Mihi daret argentum. cuius ingenium nouerat. nã hoc argentum
Alibi abutar: boues quos emerem: non erant: nunc & amico meo
Proſperabo: & genio meo multa bona faciam. diu quod bene
Erit: die uno abſoluam. tax tax ergo erit meo. non curo
Nunc amico bobus domitis mea ex crumena largiar.
Nã id demũ lepidum eſt. triparcos hoĩes uetulos auido aridos
Bene admordere: qui alienum ſeruo obſignant cum ſale.
Virtus eſt ubi occaſio admonet diſpicere: quid faciet mihi.
Verberibus cædi iuſſerit: compedes imponi uapulem
Ne ſibi me credat ſupplicem fore. næ illi mihi iam nihil noui
Offerri poteſt. quin ſim peritus. ſed toxilli puerũ pægnium eccũ.

VALLa. Ioui opulẽto inclyto. ſagariſtio ſeruus a toxillo rogatus ut pecuniã inueniret qua ſibi amicã liberaret congratulať ſecum ꝙ dñs concrediderit pecuniã uñ mercareť boues: tradituꝝ. n. eã ſe toxillo dicit ꝓ liberanda muliere. opulentũ itaq; appellat iouẽ aut q̃a ops eius mř quã rheã uocãt aut q̃a cũctis p̃eſt opib⁹. ℂ Inclyto. i. glorioſo: aut q oẽs audit. nã clyo ꝙ nos audio dicũt græci. ℂ Ope gnato. ex ope nato. ℂ Viri potẽti. q uirib⁹ oĩa añcedit. ℂ Vitulorq; merito: Lætitia exulto. Vitulari. n. id ſignificat. Mac. in. iii. ſat. Nã prĩo pontifici libro apud pictorẽ uerbũ hoc poſitũ ẽ uitulari. De cuius uerbi ſignificatu titius ita rettulit. Vitulari eſt uoce lætari: Var. ẽt in lib. xv. rerũ diuinaꝝ ita refert: ꝙ pontifex in ſacris q̃buſdã uitulari ſoleat: ꝙ græci παιανιζεν uocãt. Has tot interp̃tationis ãbages q̃ paucis uerbis docta Marõis elegãtia exp̃ſſit. Lætũq; choro pæana canẽtes. Nã ſi uitulari ẽ uoce lætari: ꝙ eſt μαιανιζειν: nõne in cãtu læti παιανοσ enarratio uerbi p̃fecta ſeruata ẽ: & ut huic uocabulo diutius imoremur. Hylus libro quẽ de diis cõpoſuit: aut uitulã uocari deã q̃ læticiæ p̃eſt. Poſo ait uitulã uictoriã noĩari. Cuius rei hoc argumẽtũ ꝓfert: ꝙ poſtridie nonas iulias re bñ geſta: cũ populus a thuſcis ĩ fugã uerſus ſit: uñ populifugia uocãtur. Poſt uictoriã ſequentẽ certis ſacrificiis fiat uitulatio. q̃dã nomen ei⁹ aĩaduerſum putant: ꝙ potẽs ſit uitæ tolerandæ. Iõ huic deæ ꝓ frugib⁹ fieri ſacra dñr q̃a frugib⁹ uita hũana tolerať. Vñ hoc eẽ aĩaduertim⁹: q̃ð ait Vir. Cũ faciã uitulã ꝓ frugib⁹ ipſe uenito. Vt uitula dixerit ꝓ uitulatõe: q̃ð nomẽ eſſe ſacrificii ob læticiam facti ſupi⁹ exp̃ſſim⁹. Noni. ĩtẽ ĩq̃t uitulãtes ueteres dixiſſe gaudẽtes dictũ a bonæ uitæ cõmodo: ſicuti q nũc eſt in ſũma læticia uiuere eũ dicimus. Neui⁹ in lycurgo ut in uenatu uitulãtis ex ſuis locis nos mittant pœnis decoratos feris. ℂ Meo amico amiciter. ꝓ amice: ut hũaniter ꝓ hũane. ℂ Nõ magis ſõniabã. i. ulla cõiectura cõſeq poterã: ut neq̃ dẽ ſomniare potueri q̃a q̃ð fieri non poſſe uidebať neq̃ dẽ cupiebã uñ fiunt inſomnia. ℂ Die ſeptimi. ꝓ ſeptimo: ut ſupra oñdimus ueteres locutos eſſe. Amico meo. toxillo. ℂ Et Genio meo multa bõa faciã. i. meo corpori: ut paulo añ de gẽio locuti oñdim⁹. ℂ Tax tax tergo erit meo. onomotopeia ẽ ut tinnit⁹ ſibil⁹: Vox. n. uel poti⁹ ſonitus ex percuſſo corpe eſt tax. ℂ Boues domitos. i. pecũiã q̃ ꝓ bob⁹ emẽdis tradita ẽ. ℂ Triparcos. i. maxĩe pcos: q̃a hic numerus pricipiũ mediũ & finẽ ſignificat: & oẽm ãplectiť dimẽſionẽ uelut Ariſt. cũ mathematicis ſtati ĩ principio de cœlo oſtẽdit. ℂ Auidos. auaros. ℂ Aridos. ſucci largitatis nihil hñtes. ℂ Bñ admordere. ualde diripe. ℂ Obſignãt ſale. quẽ large latũ eẽ opõtuit. ℂ Cõpedes iponi. pedicas admoueř. ℂ Ne illi. certe ab illo: qm̃ oiuz uerbeꝝ ſũ p̃it⁹.

Pægnium puer. Sagariſtio ſeruus.

ℂ PEnſum:

PEnſum meum quod datumſt confeci:nunc
Propero domum.Sag.mane & ſi properas
Pægnium auſculta.Pæ.emere oportet quem tibi
Obedire uelis.Sa.aſta.Pæ.exhibeas moleſtiam ut opinor
Siquid debeā.Sa.qui nunc ſic tam es moleſtus.Pæ.ſcelerate
Etiam reſpicis.Sa.ſcio ego quid ſis ætatis.Pæ.eho iſtuc.
Maledictum impune auferes?Sa.ubi toxillus eſt tuus herus?
Pæ.Vbi illi libet:neq; te conſulit.Sa.etiā ne dicis ubi ſit uenefice?
Pæg.Neſcio inquam ulmitriba.Sa.maledicis maiori?
Pæ.Prior promeritus:perpetiare.ſeruam operam.linguam
Liberam herus me iuſſit hr̄e.Sa.dicis ne mihi ubi ſit toxillus?
Pæg.Dico ut perpetuo pereas.Sa.credere hodie tu teſtibus.
Pæg.Tua quidem cucule cauſa?non hercle ſi os perciderim tibi.
Metuam morticine.Sa.uideo ego te iam incubitatus es.
Pæ.Ita ſum.quid id attinet ad te?at non ſum ita uita gratis?
Sa.Confidens.Pæ?ſum hercle uero nam ego me cōfido
Liberum fore:tu nunq̄ ſperas.Sa.potin ut
Moleſtus ne ſies?Pæ.quod dicis facere non quis.
Sa.Abi in malam rem.Pæ.at tu domum:nam ibi tibi parata
Præſtoſt.Sa.uadatur hic me.Pæ.utinam uades deſint
In carcere ut ſis.Sa.quid hoc?Pæ.quid eſt?
Sa.Etiam ſcelus male loquere?Pæ.tandem ut liceat
Cum ſeruus ſis ſeruum tibi maledicere.Sa.ita ne ſpecta?
Quin dedero.Pæ.nihil iam nihil habes.Sa.di deæq; te oēs perdāt
Niſi hodie:ſi prehendero:defigam in terram colaphis.
Pæ.Amicus ſum:eueniant uolo tibi quæ optas:atq; id fiat:tū me
Defigas:te cruci ipſum ꝑpediem adfigent alii.Sa.quin te di deæq;
Scis quid hinc porro dicturus fuerim?nil linguæ moderari queā
Potin abeas?Pæ.abigis facile:nam umbra mea intus uapulat
Sa.Vt iſtunc di deæq; perdant:tanq̄ proſerpens beſtia bilinguis
Et ſceleſtus:hercle illū abiiſſe gaudeo.fores aperite:ecce autem
Quem conuenire maxime cupiebam egreditur foras.

BERN. PEnſum.Opa; mihi demā datā:nā mulieri tabellas attulerat:& q̄ iuſſerat her⁹ toxillu s effecerat:ſed obuius factus ſagariſtioni illū maledictis iceſſit. ℂ Scio q̄d ſis ætatis:Idoneæ uidelicet obſcænitati. ℂ Mulmitribatu. Sic prius legebat̄ ex error̄ ipreſſoꝝ:emēdauimus ulmitriba q̄ſi ulmos cōterēs:cōuitiū ē:ut alibi ulmorū acceru⁹. INcubitat⁹es:ab eo q̄d ē icubo q̄d idē q̄d coeo:uñ icubi & ſuccubi:pueꝝ arguit.q.ſ̄uagitari ſolitū

Sata. Veneuis

Vlmitriba.

VALLa. PEnſum meū q̄d datū cōfeci. Pægniū rediēs domū a lēniſcilene obuius fact⁹ agariſtōi uerbis ludos ei facit cōtēnit aſpnat̄ & irridet irritatq; ad cōuicium:ut ab ipſo libētiſſime abeat ſagariſtio. ℂ Penſum meū.ꝓuiciā inqt pegniū meā cōfeci abſolui. ℂ Qui nūc.cur nūc aduerbiū ē interrogandi & multa ſignificat. ℂ Maledictū.ſubaudi a me. ℂ Impune auferes.qa ob ætatē meā iputabit tibi nēo. ℂ Neq; te cōſulit.nō te iterrogat q̄d ſibi faciēdū. ℂ Vbi ſit uenefice.nō dicis ubi ſit her⁹ tuus q̄ uenefica loq̄ris uerba. VLmitribatu.i.ut meis uirgis mācipiū cōtritū.ab ulmo & tribo q̄d ſignificat tero. ℂ Cæder̄ hodie tu reſtib⁹. ſi mihi māib⁹ cæpo reſti te diuerberabo. ℂ Tua q̄dē cucule cā.meticuloſū hoiem dicit uocādo cuculū:q̄ auis ē pauida. ℂ Si os p̄ciderī tibi. Si uerberauerī os tuū ac p̄ſecuerī. ℂ Nō metuā mōticie.i.q pene mōtu⁹ es.nā & ide morticiniū cadauer appellam⁹. ℂ At ñ ſū i te grat⁹. Ad uerſū te ñ loquor q̄ tibi grata ſint.

Mortine.

Incubitatus es.

Vadatur me.

Vades.

colaphis

ℂ Cōfidēs.temeratie.pægniū āt ait:nā ego me cōfido libeꝝ for̄ i bonā ꝑtē accipiēs cōfido:ut i malā Sa.cōfidēs accipiebat. ℂ Potī ut moleſt⁹ ne ſcies.fieri ne pōt ut mihi ñ exhibeas moleſtiā. ℂ Nō q̄s.ñ potes. ℂ Parata p̄ſtoſt.ſubaudi res mala. ℂ Vadat̄ hic me.Præſtat mihi ut ualere liceat. ℂ Vades deſint i carcerē ut ſis.ne ſit q̄ſq̄ inq̄t q̄ tuas uices ſubeat quo min⁹carcer̄ careas. ℂ Ita ne.iterpūcti ſuſpēdēda o͞ro ac cū idignatōe legēdū ē. ℂ Specta.Hoc quoq; cū ſtomacho efferendū.Et rurſum. ℂ Quin dedero.ſepati legēdum quo affectus irati magis eluceſcat. ℂ Niſi hodie.ſuſpendēdus eſt ſermo:& cū ſtomacho hoc ꝓnūtiādū q̄d per elipſim dictum ē ac ſi diceret niſi hinc confeſtim abieris hodie te affligā. ℂ Si p̄hēdero defigā i terrā colophis.ſi iq̄t i te irrupo tot colophos incutiā capiti tuo ut te terræ d̄figā. ℂ Niſi liguæ moderari q̄am:tā aduerſū te ſtomachor ut ſim hodie mali aliq̄d dictur⁹ niſi moderer liguæ. ℂ Potī abeas poſe ne eſt ut diſcedas:aptiſſime Plau.ſui ſagariſtōis ɔtēptū ab ignobili oñdit p̄ſona. ℂ Pro ſ͞pēs beſtia biliguis.biſulcā.n.ſ͞pētes hñt liguā Biliguē ergo cū diē q̄ſi p̄fuſū ligua.

Toxillus.Sagariſtio ſerui.ii.Sophoclidiſca lena.

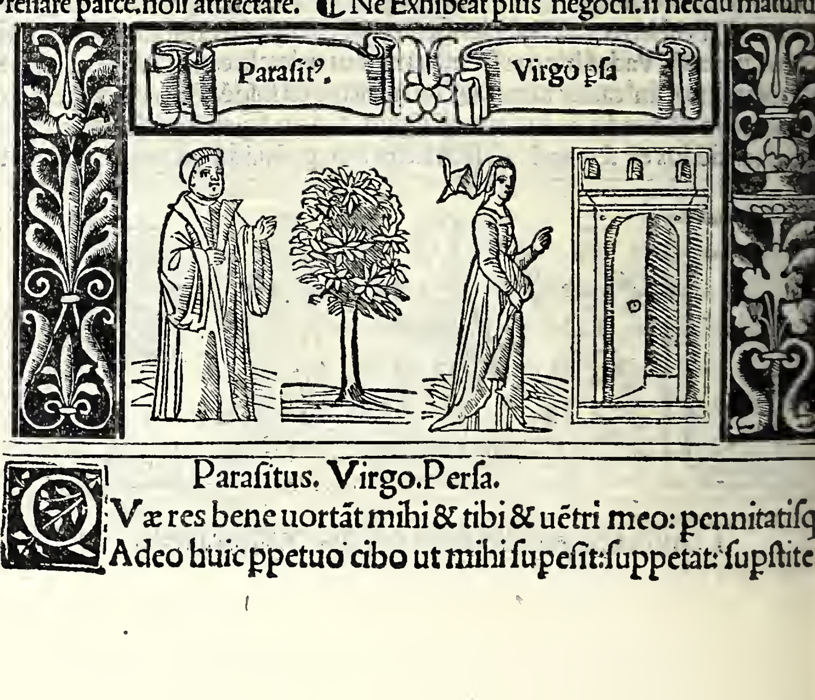
BERN. Sara. Vene. Apru/gnū cal/lum. Callet. Graphi/ce. Anſatus Valetur. Speculæ a ſpe Vomica Preſſare Parce

PAratum: Interim lena conuenerat toxillū ſeruū: q bono eſſe aio lemniſceleneʒ iubet: paratā dictitans ꝑ ea redimē/d a pecuniam. ¶ Dicto: Pro dicito. ¶ Graphice: docte pulchre. ¶ Speculæ: Paruæ ſpei. ¶ Vomica: Dicta eſt a uomendo ꝙ plus & ſaniē uomat & reiiciat: & in genere neutro uomica dñr a Nonio loca cōcaua & uetuſtate obeſa: hoc loco iocoſe intulit uomicā ꝑ crumena collo pēdente: & pecuniarū receptaculo: in qua ſignificatione uidelicet ꝑ rece/ptaculo Pliniū locutū uideo cū de metallis facit mentionē uomicā in quiēs liquoris æterni. ¶ Caue ſis a cornu: Nam ex ea pecunia emen/di boues erāt. ¶ In bubilem: In bo/uum ſtabulū. ¶ Erethriam: Vrbem græciæ de qua ſupra ē hita mētio.

Bubileʒ.

VALLa. PAratū iā eē dicito. abeun/tē ſophoclidiſcā toxillus alloquit̃ pataꝗ oia dicit ad liberādā lēniſcilenē. ¶ Iubeto hr̃e aium bonū. Dic nihil me/tuat. Vbi ſe adiuuat ibi me adiuuat. Dic meā uitā meāꝗ lætitiā ex ſua pēdere: ſit ergo bono aīo. ¶ Magiſ calleo quā aprugnū callū callet. hic manifeſtū calleo. i. cognoſco a callo deriuari. Callū aūt lūbum diximꝰ ſupra. Aprugnū ab apro d'riuatū ēt ſupra oñdimꝰ. ¶ Graphice. i. nitide & aſtute. ¶ Factꝰ ſū. elegās. Subnixis alis ut aulā dicas. Māibꝰ ĩ lateribꝰ defiixis & erectis ut exiſtimes me aulā eē. ¶ Me iſerā. ſupbe icedā. ¶ Quis hic āſatꝰ ābulat. Anſa aulæ māubriū: aut qcqd oīo a toto corpe exit uñ poſſis cape. nā & ligulas calceoꝝ Aulꝰ geliꝰ āſas uocat. ¶ Cōteſtabor. q̃ſi teſtē magnificū me opponā. ¶ Eſt ne ĩ te ſpeculæ. ſubaudi aliqd ē ne inqt uel exigua aliq̃ ſpes a ſpe. n. diminutiuū ē. nā ſpecula ēt eſt locus eminēs uñ ſpectare poſſis circūquaꝗ. nā ita a ſpe ſpecula: ut a re recula diminuti/uū ē. ¶ Adito uidebit̃ factū: Cōcine Plau. ĩ magnifice ſeſe offerēte. adito ſuſpēdēda ē oro. Videbit̃ factū: & hoc ſupbe. ¶ Vola. celeriter accedito. ¶ Venito ꝑmoueto. ſingula ſuſpēdēda magnificeꝗ iſerēda ſūt ac magnifico appatu. ¶ Quid hoc id. Demōſtratiuū ꝑnomē hoc: id relatiuū: q̃ oia oñtationē ſignificāt magna poetæ emphaſi. ¶ In collo tibi tumet. marſupiū. n. in collū cōiecerat. toxillꝰ ergo ob hoc pcunctat̃ qdnā id ſibi uelit tumor. ¶ Vomicaſt. Tumor ille q in collo naſci cōſueuit. ¶ Preſſare parce. noli attrectare. ¶ Ne Exhibeat plus negocii. ſi necdū maturuit inqt & ſecē plus mali potuerit in/gerere. ¶ Inſpicere morbū tuū lubet. diſplicet hæc mihi tua ægritu/do ſpectaueri libēs ſi poſſiʒ ſuccur/rer̃. ¶ Caue ſis a cornu. Caue ſi uiſ ne a cornu feriaris. ¶ Boues bini. pecūia q̃ bios boues emere oportuit. ¶ Emitte ſodes. ſiñ exir̃ ſi audes ¶ Ne enecet fames. ne fame moriātur. ¶ Eni metuo ut poſſʒ ĩ bubile reiicer̃. Metuo igt ne poſtea poſſiʒ ĩ ſtabulū reducer̃. ¶ Ne uager̃. ne errēt. INcolūe redigā. itegrū reſtit uā.

PAratum iam eſſe dicto: unde argentum ſit futurū iubeto.
Habere aium bonū. dic me illā amare multū: ubi ſe adluat
Ibi me adluat q̃ dixi ut nūciares: ſatin ea tenes? So. magis
Calleo q̃ aprugnum callum callet. To. propera abi domum
Sag. Nunc ego huic graphice facetus fiam: ſubnixis alis me inferā
Atqꝫ amicibor glorioſe. To. ſed quis hic anſatus ambulat?
Sag. Magnifice conteſtabor. To. ſagariſtio hic quidem: ſed quid
Agitur ſagariſtio ut ualetur ecquid quod mandaui tibi eſt ne
In te ſpeculæ? Sa. adito: uidebitur: factum uolo uenito: promoueto
To. Quid hoc id in collo tibi tumet? Sa. uomicaſt. preſſare parce
Nam ubi qui mala tetigit manu dolores cooriuntur.
To. Quando iſtæc innataſt tibi? Sa. hodie. To. ſecari iubeas.
Sag. Metuo ne immaturam ſecem: ne exhibeat plus negocii.
Tox. Inſpicere morbum tuum lubet. Sa. abi atqꝫ caueſis a cornu.
To. Quid iā? Sa. qa boues bini hic ſunt ĩ crumēa. To. emitte ſodes
Ne enicet fames inire paſtū. Sa. enim metuo: ut poſſim in bubilem
Reiicere ne uagentur. To. ego reiiciam. Sa. habe animum bonum
Creditur. commodabo. ſequere hac ſis. argentum hic eſt quod
Me dudum rogaſti. To. quid tu ais? Sa. dominus me boues
Mercatum eretriam miſit. nunc mihi eretria erit hæc tua domus.
To. Nimis tu facete loquere: atqꝫ ego omne argentū tibi actutum
Incolume redigam. nam iam omnes ſycophantias iſtruxi &
Cōparaui quo pacto ab lenone auferā hoc argētū. Sa. tāto melior.
To. Et mulier ut ſit libera. atqꝫ ipſe ultro det argentum:
Sed ſeq̃re me: ad eam rem uſus eſt tua mihi opera. Sa. utere ut uis.

BERN. Sarace. Venetꝰ. Superſti tet.

QVæ res bñ: Virginē pſā ſatu rio pr̃ edocuerat ut pr̃etur fieri uænalem & tāq pegrinā uideri quo dolo lēo facilius ca/peretur: pecuniaꝗ mulctaretur.

¶ Subleſtior:

Paraſitus. Virgo. Perſa.

QVæ res bene uortāt mihi & tibi & uētri meo: pennitatiſqꝫ
Adeo huic ꝑpetuo cibo ut mihi ſupeſit: ſuppetat: ſupſtitet

Seq̄re hac mea gnata mecum dis uolentibus:cui rei opera det̃ ſcis
Tenes:intelligis:cōmunicaui tecum conſilia mea. ea cauſa ad hoc
Exēplū te exornaui ego.uænibis tu hodie uirgo. Vir.amabo mi pr̃
Quāq̄ libenter eſcis alienis ſtudes:tui ne uentris cauſa filiam
Vendis tuā? Pa.mirum quin regis philippi cauſa:aut attali
Te potius uendam q̄ mea:quæ ſis mea. Vir.utrum tu pro
Ancilla me habes:an pro filia? Pa.utrū hercle magis in uentris
Rem uidebitur:meum opinor imperiunſt in te non in me
Tibiſt. Vir.tua iſtæc poteſtas eſt pater:ueruntamen
Quanq̄ res noſtræ ſunt pater pauperculæ.modicæ:& modeſtæ
Melius eſt tamē ita uiuere.nā ubi ad pauptatem īmigrant infamiæ
Grauior paupertas fit fides ſublæſtior.Pa.enimuero odioſa es
Vir.Nō ſum neq; me eē arbitror cū praua natura eſſe te pcipio pr̃
Nam inimici famam non ita ut nata eſt:ferunt.Pa.ferant eantq;
In maximam malā crucē:nō ego inimicitias omnis pluris exiſtīo
Quam menſa inanis nunc ſi apponatur mihi. Vir.pater hominū
Immortalis eſt fama.etiam tum uiuit:cum eſſe credas mortuam.
Pa.Quid metuis ne te uēdā? Vir.nō metuo pater.uerū inſimulari
Pa.At ne quicq̄ ne uis.meo mō iſtud poti⁹ fiet q̄ tuo fiat /nolo
Quæ hæ res ſunt? Vir.cogita hoc uerbū pater.herus ſi minatus ē
Malum ſeruo ſuo.tametſi id futurum nō eſt:ubi captūſt flagrum.
Dum tunicas ponit:quanta afficitur miſeria.ego nunc quod
Non futurunſt formido tamen.Pa.uirgo atq; mulier nulla
Erit:quin ſit mala quæ præter ſapiet q̄ placet parentibus.
Vir. Virgo atq; mulier nulla erit:qn ſit mala:quæ reticet ſi quid
Fieri peruorſe uidet.Pa.Malo cauere meliuſt te. Vir.at ſi non
Licet cauere quid agam:nam ego tibi cautum uolo.
Pa.Malus ne ego ſum? Vir.nō es neq; me dignūſt dicere.uerū ei
Rei operam do ne alii dicant quibus licet.Pa.dicat quod
Quiſq; uult:ego de hac ſententia non demouebor. Vir.at
Meo ſi liceat modo ſapienter potius faciam q̄ ſtulte.Pa.libet
Lubere per me tibi. Vir.licere intelligo uerum libere: haud liceat
Si lubeat mihi.Pa.futura es dicto obediens an non patri?
Vir.Futura.Pa.ſcis nam tibi quæ præcepi omnia & id ut
Surrupta fueris. Vir.docte calleo.Pa.& qui parentes fuerint
Vir.Hēo ī memoria:neceſſitate me mala ut fiā facis (ſas nuptias.
Vero uideto:me ubi uoles nuptū dare ne hæc fama faciat repudio/
Pa.Tace ſtulta.nō tu nūc hoīum mores uides.quoiſmodi hic cum
Mala fama facile nubit̃:dū hos ſit nullum uitium uitio uortitur.
Vir.ergo iſtuc facito ut ueniat in mētē tibi.me eſſe indotatam.
Pa.Caueſis tu iſtic dixeris.pol.deū uirtute dicā & malorū meum
Ne te īdotatā dicas cui dos ſit domi.librorū ecce illū habeo plenū
Soracum.ſi hoc curaſſis.lepide cui rei operam damus.dabuntur
Dotis tibi inde ſexcēti logi atq; attici oēs.nullū ſiculum acceperis
Cū hac dote poteris uel mendico nubere. Vir.quin tu me ducis
Si quo ducturus pater uel tu me uende.uel face:quod tibi lubet.
Pa.Bonum æquūq; oras.ſequere hac. Virg.dicto ſum audiens.

¶Sublæſtior:Infirmior. ¶Soracū:Eſt quo ornamēta portant̃ ſcænicoꝝ. ¶Logi ſermōes. ¶Nullū ſiculū:q nō ita erat expolitū dicēdi genus ut atticū erat: nā ſupra ēt Plautus idē oñdit cū dixit nō atticiſſat:ſed ſiciliciſſāt.

Væ res bñ uortāt. Paraſit⁹ ſaturio ut toxillo pmiſerat ſe filiā ſuā traditurā q̄ſi uænalē.nūcipaꝫ adducit īſtructā quo lēoni dordalo parent̃ īſidiæ. ¶Et uētri meo.ut ipm queā ſaturare. ¶Perēnitatis.i.ppetuitatis:eſtq; ordo uerboꝝ & ſenſus: ut ſupſit:ſuppetat:ſupſtitet perēnitatis. ¶Huic. mihi ppetuo cibo. ¶Supereſſit.ſignificat inqt Feſt.ſuperit.Enni⁹ dū quidē unus hō romanus toga ſupere ſſit:& Acci⁹ ī Chryſippo q hīc ſupeſſit ſpartā atq; amicitias trado: ſed p ſe ſup ſignificat qdē ſupra:ut cū dicimus ſup illū ſedit: uerū ponitur ēt p de græca cōſuetudine ut illi dicunt υπερ.Plau.in milite mea opa ſup hac uicina quā ego uūc cōcilio tibi.In phaſmate tādē pcipio: ſup reb⁹ nris loqte.Pacu.in medio que ſup re iterfectū eē hippotē dixiſti.Cato in tranniū nemo ātea fecit ſup tali re cū hoc magiſtratu utiq; rē. Affra.i uirginē. Alis de reb⁹ ī q̄ cœpiſti ſup. ¶Suppetat.ſubueñiat. ¶Supſtitet:nūq̄ deſit. ¶Cui rei opa det̃ ſcis.habes cognitionē huius rei cui dam⁹ opam. ¶Tenes. meminiſti. ¶Intelligis. cognoſcis ut facere oporteat. ¶VAenibis.uēderis p ſycophātiā. ¶Regis philippi cā.pris alexādri macedonū regiſ ¶Attali regis aſiæ q pplm romanū heredē religt. ¶In Vētris rē uidebit̃.qd' iqt uētri magis cōducet. ¶Modicæ.i.puſillæ.ī hac ēt ſignificatiōe ponit̃. Statius in prio thebaidos imodicū iræ tydea. ¶Immigrauit īſamia. Vbi pauptati inqt iniuncta infamia ē. ¶Fides ſubleſtior.nonius ſubleſtū ē leue friuolū. Plautus nā ubi ad pauptatē &c. ¶Quam menſa inanis . ubi nihil ſit appoſitū paraſiti prorſus ſimilitudo congrua qui nulli alii rei ſtudeat q̄ uentri. ¶Inſimulari nolo. falſo crimine accuſari. ¶Dum tunicas ponit.i.ueſtimenta exuit. ¶Præter ſapit q̄ placet parētibus. quæ plus uult ſapere q̄ a parentibus pemittatur. ¶Quæ reticet

Vænibis

VALLa

Pauptas cui infamia acceſſit grauior fit.

Sublæſtior.

Infamia hoīum imortalis ē.

Quæ p̄ter plus ſapit q̄ placet parentibus mala eſt.

Quæ reticet qd' peruorſe fieri uidet mala eſt.

Repudioſas.

Nubit̃.

Dicā ex codi.antiquis & metri neceſſitate.

Soracū.

ſi quid fieri puorſe uidet. Quæ non coarguit quod perperam ac nequiter fieri uideatur. ℭ Si non licet cauere. Ho dicit tu iquis malo cauere melius eſſe. Velim hoc ego ſi mihi liceat. Paraſitus enim ut caueat malo: ideſt uerberibus Filia aũt malũ infamiã dicit. ℭ Ego tibi cautum uolo. Vellem ego tibi caueres. ℭ Licet lubere? interrogatiue legẽdi eſt: an mihi inqt licebit id qd' lubet. ℭ Licere intelligo. i. poſſe te qui ſis pr̃. ℭ Verum libere haud liceat ſi libeat mihi. Sed ſi mihi placeat inquit non licebit libere: ſubaudi aduerſus pr̃em. ℭ Dicto obediẽs. obtẽperans uerbis meis notandaq; locutio ſum obediẽs tibi dicto. ℭ Vbi uoles nuptũ dare. i. ubi me nubere cuipiã uolueris facias repudiũ ſas nuptias. Vt cũ nuptiæ futuræ ſint illico fiat repudiũ reiiciarq; qd' uẽdita olim eẽ pdicer. ℭ Nullũ uitiũ uitio uc titur. qd' uitioſum inqt eſt nõ exiſtimatur uitiũ. dicimus aũt uerto hoc tibi uitio: & do hoc tibi uitio. i. imputo ho tibi uitiũ. ℭ Librorũ. ecce illũ hẽo plenũ ſoracũ. Feſt⁹. ſoracũ ẽ quo ornamẽta portant ſcænicoꝝ. Sẽſus ẽ. Libros hẽ multos paraſiticis urbanitatibus refertos: unde tibi dotem poſſim cõparare. ℭ Si hoc accuraſſis. pro accuraueris. ℭ Dabuntur dotis. ſubaudi loco ut ſit elipticos dictũ. ℭ Sexcenti logi. i. orationes. ℭ Atq; attici oẽs. i. electiſſimæ orones. nihil. n. nitidius habitũ eſt attica eloquẽtia: cui ſecũda ſucceſſit rhodia. Tertia aſiatica nimiũ turgida ab atti cis repudiata & irriſa: ut autor ẽ Cice. ℭ Nullũ ſiculũ acceperis. i. doricũ paſtoralẽ ac ruſticũ: quo dicẽdi genere uſu eſt Theocritus: mathematiciq; complures Timæus: Archimedes: Eutocius & alii. Aſconius quoq; citat hunc Pla tinum uerſiculum ſic iquiens in expoſitione diuinationũ. M. Tullii dicit illũ græcas lr̃as ſimul latinas in ſicilia d diciſſe in ea inſula quæ neutra lingua bene utatur. ℭ Vel mendica nubere. ſi mendica inquit ẽt fuiſſes poteras cur his nubere orationibus. Dicto ſum audiens, obediens eis quæ imperaueris.

VALLa Qvid nam eſſe. Dordalus leno mirari ſe dicit ꝙ toxillus non eã quã fuerat pollicitus dinumeret pecuniã. Ego argentũ. ſubaudi amiſero. figura enexærumenos: cũ aut ſenſibus pluribus unũ uerbũ accõmodat: ꝙ aut præponitur: aut in medio inſerit: aut ultimo ſubiungitur.

BERN. Sara. Vene. c Vrate: Domo exiens familiares alloquit ut cœnam parẽt. ℭ Lurco: Guloſus & bonoꝝ conſumptor. ℭ Quam in curſu rotula circũuortitur: Ideſt diei tẽpus q̃ citiſſime pterit hoc dicto lenonem mordet. Qui receptã pecuniã apud argentariũ auidius ſtudeat collocare.

VALLa Cvrate iſtuc. Toxilus quã a ſagariſtione mutuã acceperat pecuniã dordalo lenoni tradit: & lẽniſcilenẽ liberat ſuam eiq; conuiciat ꝙ fidẽ nõ habuerit cũ ſe daturũ pmitteret. ℭ Lutũ lenoniũ. luto aſpſe leno. ℭ Cõmixtum. ſtupratum. Heo ſterquiliniu3 publicum. heo inclamãtis uox eſt. Sterquiliniũ dicit ſtercoris aceruũ ad agros ſtercorãdos Varro & Columella docẽt. ℭ In iure. i. ſine iure. eſt. n. unũ uerbũ a noiatiuo iniurus. ℭ Iure labes populi. i. merito appellãdus labes populi. Vel legas iniure a noiatiuo iniurus iniura iniurũ. i. inferens iniuriã. ℭ In lex. i. ſine lege. ꝙ Horatius dicit exlex. ℭ Labes populi. quẽ populus labis loco hẽt. Labes. n. a labendo ꝙ cũ in eam incidimus labent pedes hinc ẽt labina dicta ueiut cũ pueri luſitantes ſup glacie longius effuſis pedibus dilabunt. ℭ Pecuniæ accipiter.

Lenonũ opprobria. Impunitas. Seruorũ opprobria. Seruitricium. Subiculũ flagri Lurco.

Dordalus leno.

QVid nam eſſe acturum hunc dicam uicinum meum:
Qui mihi iuratus eſt ſeſe hodie argentum dare.
Quod ſi non dederit: atq; hic dies præterierit.
Ego argentum: ille iuſiurandum amiſerit.
Sedi bi concrepuit fores: quiſnam egreditur foras.

Toxilus ſeruus. Dordalus leno.

CVrate iſtuc ĩtus iã ego domũ me recipiã. Do. toxille qd a i
To. Eo lutũ lẽoniũ cõmixtũ. eo ſterqliniũ publicũ: (tu
Impur ihõeſte. i iur ilex. iur labes populi. pecũiæ accipt.
Auide. atq; inuide. procax. rapax. trahax. trecentis uerſibus
Tuas impuritias loqui nemo poteſt accipin argẽtum? accipe ſis
Argentum impudẽs. teneſſis: argentum etiam tu argentum ter
Poſſum te facere ut argentum accipias? lutum qui niſi iurato
Mihi nihil auſus credere? Dor. ſine reſpirare me tibi ut
Reſpondeam uir ſumme populi ſtabulum ſeruitricium
Scortoꝝ liberator. ſubiculum flagri. cõpedum tritor.
Piſtrinoꝝ ciuitas pereniſerue. lurco. edax. fugax. furax.
Cedo ſis mihi argentum. argentum inq̃ cedo. quin tu mihi
Argentum reddis. nihil ni te pudet: leno te argentum poſcit.
Solita ſeruitus: pro liberanda amica ut omnes audiant (e
To. Tace obſecro hercle næ tua uox ualide ualet. Dor. referunc

Habeo linguam natā) gratiæ. eodē mihi ꝑcio ſal perhibet quo tibi
Niſi me hæc defendet. nunquam delinquet ſalem. To. iam omitto
Iratus eſſe. id tibi ſuccenſui: quia te negabas credere argentū mihi
Dor. mirū quin tibi ego crederem: ut ipſe mihi faceres: quod partī
Faciunt argentarii. ubi quid credideris citius exptemplo a foro
Fugiunt. quam exporta ludis cum emiſſuſt lepus.
To. Cape hoc ſis. Dor. quin das To. nūmi ſexcenti hic erunt ꝓbi.
Numerati. fac ſit mulier libera atque huc continuo adduce. Dor. iā
Faxo hic erit. non hercle cui nunc hoc dem ſpectandum ſcio.
To. Fortaſſe metuis: iam a foro argētarii abeant. quā ī curſu rotula
Circunuortitur. abi iſtac aduorſis angiportis ad forum.
Eadem iſta hæc facito mulier ad me tranſeat per hortum. Dor. iam
Hic faxo aderit. To. at ne propalam. Dor. ſapienter ſane.
To. Supplicatū cras eat. Do. ita hercle uero. To. dū ſtas reditū opor(tuit

accipiter. raptor pecuniarum: tanquam accipiter uolucrum. ❡ Procax: petulans: unde & proci dicti ꝙ petulantes in alienis ſint mulieribus. ❡ Rapax trahax. In ax hæc nomina fere uerbalia eiuſdē prope ſignificationis: cuius & in oſus deſinentia fere denominatiua. ſicut enī emax: uēdax: bibax: ita uinoſus: mendoſus. famoſus: & ſimilia dicuntur. ❡ Trecentis uerſibus ideſt longiſſima oratione. Verſus enim dicuntur quia a fine ad principiū uertitur ſtilus. ❡ Tuas impuritias. ſicut ab eo quod eſt amicus amici amicicia: & pudicus pudici pudicicia. Ita ab eo quod eſt impurus impuri impuritia fit. ❡ Populi ſtabulum. quem populus loco ſtabuli habeat. ❡ Seruitricium. ſeruituti mancipatum. ❡ Subiculum flagri ſuppoſite ſubiecteque flagellis. ❡ Cōpedum tritor. qui ex continuo conpedum uſu terrere conſueſti. ❡ Piſtrinorum ciuitas. In quem piſtrina omnia deputantur. ❡ Perēniſerue. unū uerbum eſt qui perpetuo ſeruus. ❡ Lurco. Lurcones inquit Nonius dicti ſunt a lurcando. Lurcare eſt cum auiditate cibum ſumere. Lucil. ſat. lib. ii. nā quid metino ſubiectoꝗ huic opus ſigno. ut lurcare lardū & camaria. Pomponius Siris lapathium nullam utebatur: lardum lurcabat lubens. Plautus in perſa. Perenniſerue lurco edax. Lucilius ſatyrarum libro quinto. Viuite lurcones comœdones uiuite uentres. Varro in eumenidibus. Contra cum pſaltepiſia & flora lurcare aſtrepis. Hoc uerbum etiam Seruius ex conſuetudine aſpirationem admittere exiſtimat. ❡ Solita ſeruitus. i. in ſolitudine collocata: ꝙ Plinius ſolitariū dicit: id ſolitū Plautus ut ēt ī amphytrione qui ſoliti inuiti cubant: at ſi id dirius uidebitur. legas ſolida ſeruitus. i. firma & ꝑpetua ſeruitus. ❡ Eodem mihi precio ſal ꝑhibetur quo tibi. Tanti inquit mihi ſal conſtat quanti & tibi. i. non pluris te ego facio q̄ tu me: idꝗ ꝓuerbialiter dictum. ❡ Niſi me hæc defendet. ſubaudi lingua. ❡ Nunq̄ delinget ſalem. non præbebo inquit ſalem ipſi linguæ lingendū niſi me defenderit. ❡ Mirū quin tibi ego crederem. an tibi inquit mirum uidetur quod non crediderim. ❡ Quam ex porta. ſubaudi ſpectaculi uel etiam urbis. ❡ Cum emiſſuſt. pro emiſſus eſt lepus. i. cum liber effectus eſt ex ludis. ❡ Fortaſſe metuis. Quoniā probos ſexcentos nummos dixit toxillus & dordalus reſpondit ſe neſcire cui ſpectandū det argentum toxillus ait fortaſſe metuis ne non ſit probum argentum: argentariis oſtende & occurre illis a foro abeuntis tam celeriter q̄ circūuertitur rotula dum currit: ut ergo illis occurras. ❡ Abi iſtac aduerſis angiportis. eo nanꝗ itinere ibis ad forum illiſꝗ occurres. ❡ Eadem. ſubaudi uia. ❡ Iſta hæc facito mulier ad me tranſeat. Ad maiorem aperiendam demonſtrationem binis uſus eſt pronominibus ut ſupra quoꝗ aliquotiens attingimus. ❡ At ne propalam ſubaudi facias: id per elipſim dictum. ❡ Dum ſtas reditum oportuit. dum inquit non te quoquā moues iam rediiſſe potuiſti.

Toxillus.

SI quam rem accures ſobrie aut frugaliter
Solet illa recte ſub manus ſuccedere
Atꝗ ædepol firme ut quiſque rem accurat ſuam
Sic ei procedit. poſt principio denique ſi malus
Aut nequanſt: male res uertunt: quas agit

VALLa. SI quā rem. Toxillus ſecum ſuas probat aſtutias: itaque facere oportere quemlibet ait qui quod uelit ſibi ex ſententia procedere id meditate & accurate agat recte ſub manus ſuccedere ideſt in poteſtatem ſuam cupit perducere. ❡ Firme. obnixe. ❡ Sic ei procedit. ita euenit. ❡ Facete & callide. commonet recte Quintilianus facetum non ſemper de urbanitate dici: ſed quandoꝗ de exacta rerum elegantia ſicut hic. ❡ Intricatum dabo ideſt inuolutum. Tranſlatio ab eo ꝙ capillis inuoluitur. Trichas enim capillos græci uocant: unde intricare & extricare a latinis factū. ❡ Vt ipſus quo ſeſe expediat neſciat. ut ſit ignoraturus quomodo ſe

Sobrietatis & frugalitatis laus.

explicet. ¶ Vſq; e perſia. tanq̃ uene
ris inde notandum perſia quoni/
am pſis perſidis freq̃ues uſus eſt ut
dicatur:ergo & perſia & perſis.

BERN. Sarace. Venet'.

N Vnquid moror : Euocat' Sagariſtio una cũ perſa pe regrino incedit idutus or natu. ¶ Tiara : Quod erat capitis perſicum ornamentum : ſunt qui aliter iſtum' uerſiculum legerint: ſ; iſtum probo. ¶ Non agite uos:Le go nunc agite uos.

BERN. Sara. Venetus Tiara

Q Vi Homini:Retur leno ſi bi obueniſſe lucrũ : at poſt paulũ inſidiis circunuen tus mœrebit. ¶ Non panes i dies: Quaſi minimum quottidianum quæſtum. ¶ Atticam ciuitatem maiorem feci:hoc eſt auxi numerũ libertinarum: nam recepta pecu nia liberam Lemni ſcelenem apud prætorem fecerat. ¶ In traſennam: In laqueum dolum & decipulum. ¶ Illie q tabellas adfert: pſeqtur di ctatũ epiſtolæ. ¶ Neq; qſq̃ dabit: Addo uerbũ niſi: ut ſtet ſenſus. Ne q; qſq̃ niſi dabit & quæ ſequũtur. ¶ Accerſiuit illã mãdauit:lege ac cerſiri illam mandauit. ¶ Matulã: Vrinæ uas Feſtus appellat:Nonius aũt in q̃d aquã infundimus: oĩo uas ad ſecretiora naturæ ut matel lio. ¶ Sed te de aliis:In hanc ſnia; loquit Diod. pulchrũ.ſ.eẽ ex alioꝝ erratis i melius iſtituere uitã nr̃am.

Depro cul

VALLa.

N Vnquid miror. Sagari ſtio ſubornatus tanquam paraſiti filiam e perſide peregrinus adduxerit toxillum ad dit a quo decompoſito ducitur ad Dordalum. ¶ Ornatus baſilice ideſt in regium modum. ¶ Ti ara ornatum lepide condecorat tu um.de hac diuus Hieronymus de ueſtibus ſacerdotalibus locutus. Quartum inquit genus eſt ueſti menti rotundum pileolum : quale pictum in coloſſeo cõſpicimus qua ſi ſpæra media ſit diuiſa:& ps una ponat̃ in capite. Hoc græci & nr̃i tiarã uocãt.nõnulli galerũ: nõ hẽt acumẽ in ſũmo nec totum uſq; ad comã caput tegit : ſed tertiam par tem a fronte inopertam reliquit : at que ita in occipitio conſtrictus eſt uita ut non facile labatur ex capite. ¶ Attrepidula ideſt ſimulans me tum. ¶ Vt graphi ce decet:ut deco ro aſtu uenit, ¶ Satin eſtis medita ti,ſubaudi

Tranſen nam

Sin autem frugiſt eueniunt frugaliter
Hanc ego rem exorſus ſum facete & callide
Igitur prouentura bene confido mihi.
Nunc ego len onem ita hodie intricatum dabo.
Vt ipſus ſeſe qua ſe expediat neſciat.
Sagariſtio heus exi.atq; educ uirginem.
Et iſtas tabellas quas conſignaui tibi:
Quas tu attuliſti mihi ab hero meo uſq; e perſia.

Sagariſtio. Toxillus ſerui duo.

NVnquid moror? To.euge euge ornatus baſilice
Tiara ornatum lepide condecora tuum
Tum hanc hoſpitam.at trepidula ut graphice decet
Sed ſatin eſtis meditati? Sa.tragici & comici
Nunq̃ æq; ſunt meditati. To.lepide hercle adiuuas
Sa. Age.illuc aſpice de procul in conſpectum. To.tace
Vbi cum lenone me uidebis conloqui.
Id aderit adeundi tempus nunc agite uos.

Dordalus leno. Toxillus ſeruus

QVi homini di propitii ſunt.aliquid obiiciunt lucri
Nam ego hodie compendi feci.non panes in dies
Ita ancilla mea q̃ fuit hodie ſua nunc eſt argento.uicit
Iam hodie alienum cœnabit nihil guſtabit de meo.
Sum ne probus.ſũ lepidus ciuis:qui atticã hodie ciuitatẽ maxim
Maiorem feci:atq; auxi ciui fœmina:ſed ut & ego hodie fui beign
Et ego multis credidi.nec ſatis a quoq̃ hoie accepi:ita,pſũ credeb
Omnibus:nec metuo qb'credidi hodie:neqs mihi i iure abiuraſſ
Bon' uolo iã ex hoc die eſſe. q̃d neq̃fiet: neq; fuit. T.hũc ego hoi
Hodie in tranſẽnam doctis ducam dolis.itaq; huic inſidiæ patæ
Sunt probe aggrediar uirum.quid agis? cedo unde agis te
Dordale? D.credo tibi di dẽt quæ uelis. T.eo an iã iõ manu emiſi
Mulierem? D.credo ædepol credo inq̃ tibi. To.iam libera eſt?
Enicas.D.qn tibi me dico credere Toxillus dic bõa fide iã libera
Do.I i ad foꝝ ad prætorem.exquire ſi quidem credere mihi nõ u
Libera inquam eſt ecquid audis? To.at tibi di benefaciant omn
Nunq̃ enim poſthac tibi nec tuorum quod nolis uolam. Dor.a
Ne iura ſatis credo. To.ubi nunc tua libertaſt?
Do.apud te. T.ain apud me eſſe?
Do.Aio inq̃.apud te ẽ inquam. To.ita me di amẽt ũt ob iſtam
Tibi multa bona iſtãt a me.nã eſt res quædam quam occultaba

Tibi dicere.nunc eam narrabo.unde tu pergrãde lucrum facias.
aciam ut mei memineris dum uita uiuas.Do.benedictis
Tuis benefacta aures meæ auxilium expoſtulant.To.tuum
Promeritunſt.merito ut faciam:& ut me ſcias eſſe facturum. (nẽt
Tabellas tene has.pellege.Do.hæ quid ad me? To.imo ad te atti//
Et tua refert:nam e perſia ad me adlatæ mõ ſunt iſtæ a meo domio
Do.Quando.To.haud dudũ.Do.qd iſtæc narrãt? To. pcunctare
Ipſæ tibi narabunt.Do.cedo ſãe mihi.To.at clar̃ recitato.(ex ipſis
Do.Tace dũ pellego.To.haud uerbuꝫ faciam.Do.ſalutẽ dicit toxil
Timarchides & familiæ omni ſi ualetis gaudeo ego ualeo. (lo
Recte & rem gero:& facio lucrum:neq̃ iſto redire his octo
Poſſum menſibus.itaq̃ hic ẽ qd me detinet negociũ.eleuſipolim
Perſæ cœpere urbem in arabia:plenam bonarum rerum:atq̃
Antiquum oppidum:ea comparatur præda:ut fiat auctio
Publicitus:ea res me domo expertem facit.operam atq̃ hoſpitium
Ego iſti perhiberi uolo.qui tibi tabellas affert.cura quæ is uolet.
Nam is mihi honores ſuæ domi habuit maxũos.D.quid id ad me?
Aut ad meam rem refert:perſæ quid rerum gerant
Aut quid herus tuus? To.tace ſtultiloque neſcis quid inſtet boni
Nequicq̃ tibi fortuna faculam lucrificam allicere uolt.
Dor.Quæ iſtæc fortuna lucrifica eſt? To.iſtas: quæ norũt: roga:
Ego tantundem ſcio quantum tu.niſi quod pellegi prior.
Sed ut occœpiſti:ex tabellis noſce rem.Dor.bene me mones.
Fac ſilentium.To.nunc ad illud uenies:quod refert tua.
Dor.Iſte qui tabellas adfert: adduxit ſimul forma expetenda
Liberalem mulierem furtiuam:adductam ex arabia penitiſſuma:
Eam te uolo accurare:ut iſtic ueniat.ac ſuo periculo is emat
Qui eam mercabitur.mancipio neq̃ promittet.neq̃ quiſq̃
Dabit probum & numeratum argentum ut accipiat face
Hæc cura:& hoſpes cura ut curetur.uale.
To.Quid igitur poſtq̃ recitaſti quod erat ceræ creditum:
Iam mihi credis? Do.ubi nunc illeſt hoſpes.qui haſce attulit.
To.Iã hic credo aderit.accerſiuit.illa mandauit.D.nihil mihi opus
Litibus:neq̃ trichis.quamobrẽ ego argentum numereꝫ foras (eſt
Niſi mancipio accipio.quid eo mihi opus mercimonio
To.Tacen an non taces.nunq̃ ego te tam eſſe matulam credidi.
Quid metuis.Do.metuo hercle uero ſenſi ego iam compluries
Neq̃ mihi haud imperito euenit tali ut in ludo hæream.
To.Nihil picli uidet̃.Do.ſcio iſtuc.ſed metuo mihi. To.mea qdeꝫ
Iſtuc nihil refert.tua ego refero gratia ut tibi recte
Conciliandi primo facerem copiam.Do.gratiam habeo
Sed te de aliis:q̃ alios de te ſuauius ceſt fieri doctos.To.nequis
Vero ex barbaria penitiſſuma perſequatur etiam tu illam
Deſtinas? Dor.uideam modo mercimonium.To.æqua dicis
Sed optume eccum ipſe adducit hoſpes ille:qui
Has tabellas attulit.Do.hiccine eſt? To hic eſt
Dor.Hæccine illaſt furtiua uirgo? To.iuxta tecum æq̃ ſcio

ti ſubaudi q̃ dicenda. ¶Tragici & comici.hoc eſt qui configunt poe/mata ſcriptores tragœdiaruꝫ & co mœdiaꝝ nõ æq̃ meditati. ¶De procul.unũ ẽ uerbum:qa ppoſitio non cohæret aduerbio ſeparatim. Expoſtulãt.

QVi hoĩ dii ppitii ſũt. Dor. ut lenonũ mos eſt nihil co gitare niſi de lucro lætat̃ ſe uẽdidiſſe amicã:& pecũia potitũ. Interĩ toxillus cũ ſagariſtiõe & pſa admonet iſidias. ¶Compẽdifeci. unũ eſt uerbũ.i.cõmodũ ſum cõſe cutus. ¶Nõ panes ĩ dies.hoc puer bialiter dictũ.i.nõ paruã utilitatem ſum cõſecutus.q̃ ſit panes ĩ dies p/ mereri. ¶Maiorẽ feci.qa q̃ libera/ ta ẽ ciuis erit attica. ¶Auxi ciui fœ minã.nã hic & hæc ciuis dicim⁹. VALLa.

Nec metuo qb⁹ credidi. q̃a nil niſi accepta credidi pæcunia. ¶Ne q̃s mihi in iure abiuraſſit.i.ne qs credi tũ neget.id.n.abiurare ut in curgu/ liõe diximus. ¶Intrã ſẽna. i.a loco uñ trãſit⁹ fiat ut dixim⁹ in bacchidi bus. ¶Cedo uñ agis te. Dic uñ is. Aliqñ in dãdi ptãte cedo ponit̃ cu ius pluralis tñ cede patri meo dixit Ter. ¶I ad foꝝ ad ptorẽ.qa a pto/ re uidicta fiebãt liberi: ut ſupra abũ de dictũ. ¶Bñdictis tuis: bñfacta aures meæ auxiliũ expoſtulãt. Ver/ boꝝ ordo ac ſenſus ẽ. Aures meæ expoſtulant exigunt benfacta: ut ſi bi benfacias. auxilium pro auxilio eſt enim ephexegeſis: benedictis ad ea quæ bñdixiſti. ¶Pellege.p ple/ ge uetuſte dictũ. ¶Haud dudũ.nõ diu qñqdẽ iã dudũ pene mõ ſigni ficat:ut iã dudum ſumite pœnas. Refert ad me.

¶Percũctare ex ipſis.exqre ex lr̃is. ¶At clare recitato.Dic ea uoce qd̃ ibi ſcriptũ ẽ:ut nos quoq̃ audiam⁹ ¶Timarchides. Toxilli herus q̃ſi multũ honoratũ dicas nom̃ idept⁹ eſt:nã timo honoro ſignificat & ar chos dr̃ priceps. ¶Rẽ gero.facul/ tates meas ſuſtineo & adminiſtro. ¶Heliopoli. Strabo quoq̃ huius nõis urbẽ ĩ arabia eẽ aſſerit. ¶Vt fi at auctio publicitus. ut publice qd̃ ab eo opido direptũ ẽ ueneat: ubi expoſitũ pciũ augeat̃. ME Domo expertẽ facit.ne domũ redire q̃am. ¶Opam atq̃ hoſpiciũ ego iſti phi beri uolo. Iſti inqt q has ad te lr̃as pfert uolo pberi auxiliũ ubi te egeat & domi eẽ ei hoſpitiũ apud nos. ¶Faculam lucrifica.aliquam ſecẽ Refert tua. Trochis Matulã.

ideſt facultatem uñ lucrũ facias tibi uult adducere. ℂ Iſtas. ſubaudi ta/bellas. ℂ Roga. ꝑcunctaᷣ. ℂ Qđ refert tua. qđ tuæ ceſſuꝝ ẽ utilitati. ℂ Forma expetẽda. i. ſpecioſam.

Niſi qui aſpexi equidem ædepol liberaliſt quiſquis eſt
Dor. Sat. ædepol concinna facie. To. ut contemptim carnufex
Taciti contemplemur formam. Do. laudo conſilium tuum.

ℂ Furtiuã. furti ablatã. EX arabia pẽitiſſima. Ex ĩtimis arabiæ ꝑtibꝰ: ab eo qđ ẽ pẽitꝰ ſuplatiuũ fecit pẽitiſſimꝰ. IStic uæneat. Væñũ eat uẽdaᷣ. AC ſuo ꝑiculo. ne teneaᷣ qſq̃ dolo malo factũ eẽ ſe arguaᷣ. ℂ Neq; prõp tet. i. referat q̃ acce pit pecũiã. ℂ Probũ & nũeratũ argẽtũ: ut accipiat face. Sẽſus ẽ fac ut is ab ẽptore capiat ꝑ ea argentũ qđ facile ĩpẽdi poſſit ac pñtariũ & ĩ manũ dinũeratũ: nõ utiq; ſcriptis debitũ. ℂ Qđ erat cæræ creditũ. i. tabulis cæratis cõmiſſũ. ℂ Accerſire illã mãdauit. ꝑcepit inq̃t ut illa euocareᷣ. Neq; trochis. i. curſibus ut uolutet hac atq; illac turbinis mõ: Nã trochus quo luſitant pueri turbo eſt a rotãdo dictus. Nã trecho & curro & roto ſignificat. Si aũt legaᷣ trichis: erit aũt tricha ut paulopoſt ut me in trichas cõieciſti. ℂ Te tã eſſe matulã credidi. i. tã amẽtẽ ac inſulſum. Matula eñ & matella ac matellio uas ad naturæ ſecretiora & onus uentris excipiẽdũ. ℂ Tali ut ĩ luto hæreã. Vt figã me in luto uñ exire non deᷣ. ℂ Vt tibi recte conciliandi: ut primꝰ eſſes apud quẽ hãc cõciliarẽ. ℂ Gratiã hẽo. ſubaudi qđ id ef ficias: ſum inq̃t obligatus. ℂ Sed te de aliis: q̃ alios de te ſuauius eſt fieri doctos. Dulcius inq̃t eſt ut alieno tu diſcas periculo q̃ tuo alius diſcat. ℂ Neqs uero ex barbaria penitiſſima ꝑſequaᷣ. ℂ Percũctanter ac ironicos: ſimulq; uul/tuoſe legendũ eſt: tu ne inq̃t metuis ne de extremis orbis terraꝝ ꝑtibus adueniat q ꝑſequaᷣ. ℂ Tu illã deſtinas. i. de liberas ſubaudi emere aut deſtinas recuſas ac remittis abſte. ℂ Videã mõ mercimonium. cedo inquit expectandam dato mihi mulierem. ℂ Iuxta tecum. i. tam ſcio q̃ tu. ℂ Liberaliſt. liberalis eſt. i. formam habet nõ ſeruæ ſed liberæ. ℂ Concina facie. apta commoda. ℂ Vt Cõtẽpti carnufex. hæc ſecum Toxillus de dordalo loquitur qui non mul/tum curare uidebatur quod ſolent aſtuti facere hoĩes ne nimia ẽptoris auiditas ueñ ditorem faciat cariorem.

Sagariſtio. Perſa uirgo. Toxillus ſerui duo. Dordalus leno

SAtin athenæ tibi uiſæ fortũatæ: atq; opipæ? Per. urbis ſpeciẽ
Vidi: hominum mores proſpexi parum.
To. Nunquid in principio ceſſauit uerbum docte dicere?
Dor. Haud potui etiam in primo uerbo perſpicere ſapientiam.
Sa. Quid id: quod uidiſti: ut munitum muro tibi uiſunſt oppidũ?
Per. Si incolæ bene ſunt morati: pulchre munitum arbitror
Perfidia. & peculatus ex urbe: & auaritia ſi exulant.
Quarta inuidia: quinta ambitio: ſexta obtrectatio
Septimum periuriũ. To. euge. Per. octaua indiligentia.
Nona iniuria: decimum quod peſſimum adgreſſu ſcelus
Hæc niſi unde aberunt: centuplex murus rebus ſeruandis parũ ſit.
To. Quid ais tu? Dor. quid uis? To. tu in illis es decem ſodalibꝰ.
Te in exiliũ ire hinc oportet. Dor. quid iam? To. quia periurus es.
Dor. Verba qdẽ haud indocte fecit. To. ex tuo inq̃ uſuſt. eme hãc
Dor. Aedepol qui cũ hanc magis cõtẽplo magis placet. To. ſi hãc emeris
Dii immortales: nullus leno te alter erit opulentior
Euortes tuo arbitratu homines fundis: familiis:
Cum optimis uiris rem habebis: gratiam cupient tuam.
Venient ad te commeſſatum. Dor. at ego intromiti
Hac enim illi noctu occentabunt oſtium: exurent fores.

BERN. Sarace. Venetꝰ.

SAtin athenæ: nũc q̃ſi pere grini ꝑdeũt Sagariſtio ꝑſa que. Quæ & ſi tãq̃ uæna lis facile tñ ex uerbis eiꝰ appebit ige nua: quãobrẽ lẽo magis mercimo nio delectatus capieᷣ dolis. ℂ At ego intromitti: Scilicet uereor: uel nolo. ℂ Occentabũt: cõuiciũ faci/ent. ℂ Quãtũ dicet: Error ẽ ex ma/le lr̃is cõſequẽtibus: lego quãti idi cet. ℂ Væniſſe ẽ: Pro uæniſſe ẽ. i. ue nũdari. ℂ Si crebro cades: Si ſæpiꝰ ſuccũbes uiro. ℂ Habe tercẽtũ mi/nis: Legerẽ habe tibi cẽtũ minis nã ſubdit illico octoginta. ℂ Anſam: Occaſionẽ. ℂ Quid furtum ẽ: Sic prius legebatur: emendauimus qđ futuꝝ eſt. ℂ At ne cũ argento pro/tinã ꝑmittas domũ: Lego ꝑmutes domũ: ne. ſ. in aliã domũ diuertas.

VALLa. Exurbe

SAtin athene tibi uiſæ ſunt fortũatæ. Saga. ꝑſa, ĩterro gat: quo eiꝰ ꝑclare rñdis le nonem magis ad emẽdũ alliciat at facilius capiaᷣ: qđ urgente Toxillo & magis ac magis iſtante facit dor/dalus. ℂ Fortunatæ atq; opiperæ. fortunã inſignẽ adeptæ ac fœlices. ℂ Proſpexi paꝝ. non admodũ ad uerti. ℂ Bñ ſunt morati. bonis mo ribus iſtituti. ℂ Peculatꝰ. direptio publicã. ℂ Obtrectatio. ne alienæ inſidieᷣ famæ. ℂ Qđ peſſimuꝫ aggreſſu ſcelus. qđ ad aggrediendũ oibus ãte ſtat ſcelus qđ de morte ali cuiꝰ eſt. ℂ Hac niſi uñ aberũt. hæc flagitia niſi abſuerit undecũq; ſi cẽ ties muro ciuitas accingatur ad res ſuas ſeruandas

cẽtuplex

Alter ꝑ alio.

To.Proinde tu tibi iubeas concludi ædes foribus ferreis:
Ferreas ædes cõmutes:limina indas ferrea:ferream ſeram
Atq; anulum:ne ſi ferro parſeris ferreas tute tibi impingi
Iubeas craſſas compedis.Dor.in malum cruciatum i ſane.
To.Hãc eme atq; auſculta mihi.Do.modo ut ſciam quãti indicet.
To.Vin huc uocem?Do.ego illo acceſſero. To.quid ais hoſpes?
Sag.Venio adduco hanc: ut dudũ dixerã. nã heri in portũ noctu
Nauis uenit:uænire hanc uolo:ſi poteſt.ſi non poteſt:ire hinc uolo
Quantum poteſt.Do.ſaluus ſis adoleſcens.Sa.ſiquidem hanc
Vendidero p̃cio ſuo.To.atqui aut hoc emptore uendes pulchre:
Aut alio non potes. Sa.es ne tu huic amicus?Do.tanquam
Di omnes qui cælum colunt.To.tum tu mihi es inimicus certus.
Nam generi lenonio nunq̃ ullus deus iam benignus fuit:
Quin fuerit ꝓpitius.Sa.hoc age opus neſt hac tibi empta?
Dor.Si.tibi uenisseſt opus:mihi quoq; empta eſt.ſi tibi ſubiti nihil
Tantundeſt mihi.Sa.indica fac precium.Do.tua merx eſt. (eſt
Tua indicatio eſt.To.equum hic curat.Sa.uin bene emere.
Dor.Vin tu.pulchre uendere.To.ego ſcio hercle utrunq; uelle.
Dor.Age:indica prognariter.Sa.prius dico hanc mancupio
Nemo tibi dabit.iam ſcis.Do.ſcio indica minimo daturus.
Quis ſis:qui duci queat.To.tace tace nimis tu quidem hercle
Homo ſtultus es pueriliter.Dor.quid ita?To.quia enim te
Ex puella prius percontari uolo:quæ ad rẽ referunt.Dor.& qui
Hercle tu me mõuiſti haud male.uideſis ego ille doctus leno
Pene in foueã decidi:niſi hic adeſſet.quãtũ eſt adhibere hominem
Amicum ubi quid geras.To.quo genere.aut quã in patria ſit nata:
Aut qb⁹ parẽtib⁹.ne temere hãc emiſſe dicas ſuaſu atq; ĩpulſu meo.
Niſi moleſtum eſt.percontari hanc paucis hic uult.Sa.maxime
Suo arbitratu.Dor.quid ſtas abi tute:atq; ipſe itidem roga
Vt tibi percontari liceat:quæ uelis & ſi mihi dixit dare
Poteſtatem eius.ſed ego te malo tamen eum ipſe adire ut
Ne contemnat te ille.To.ſatis recte mones hoſpes.uolo
Ego hanc percontari.Sa.a terra ad cælum quid lubet.
To.Iube dum ea huc accedat ad me.Sa.i ſane ac morem illi⁹ gere
Percontare exquire quid uis.Dor.age age nunc tu impera
Vide ut ingrediare auſpicato.To.liquidum eſt auſpicium
Tace concede ſis iam ego illam adducam.Dor.age
Vt rem eſſe in noſtram putas.To.ſequere me adduco hanc.
Siquid uis ex hac percontarier.Do.enim uolo te adeſſe.
To.Haud poſſum:quin huc operam
Dem hoſpiti cui herus iuſſit:quid hic ſi non uult me adeſſe una.
Sa.Immo i modo.To.do ego tibi operam.Do.tibi ibidem
Das:ubi tu tuum amicum adiuuas.exquire.To.heus tu
Aduigila.Per.ſatis eſt dictum.quanq̃ ego ſerua ſum:ſcio ego
Officium meum:ut quæ rogitet uera.ut accepi.eloquar
To.uirgo hic homo ꝓbus eſt.Per.credo.To.nõ diu apud hunc
Seruies.Per.ita pol ſpero ſi parentes facient officium ſuum

ſuas ſeruãdas paꝝ fuerit. ¶ In illis es decẽ ſodalibus.i. collocãdus ne tibi uideris ĩter illa crimina:ut hĩc tibi ĩ exiliũ abeũdũ uideat̃. ¶ Dii immortales.cũ admiratõe legẽdũ eſt. ¶ Euertes tuo arbitratu. abduces ut uoles e p̃diis ſuis hoĩes.fũdus.n. qd' ſit fundamẽtũ reddituũ dict⁹:ſicut fundũ uaſis dicim⁹:uñ & fũdo uerbũ & fũda q̃ iaculamur a q̈ fundibulatores. ¶ Gr̃a; cupiẽt tuã.tibi cõciliari deſiderabũt ob hãc mulierẽ. ¶ Veniẽt ad te comeſſatũ.i. epulatũ ab eo ꝙ græci dicũt comazo.i.epulor: uñ & comœdiã q̇dã dici uoluerũt:nos cõmeſſor dicim⁹ ¶ Intromitti nolo.nolo accipiant̃ apud me uel intromitti nolo talem mulierẽ. ¶ Noctu occẽtabũt.Cãtus circa fores adhibebũt:eſtq; elypticos dictũ occentabunt oſtiũ pro ad oſtiũ. ¶ Exurent fores.ſubaudi ſi intromittant̃. ¶ Ferreã ſerã.qua ſerat̃.i.claudit̃ ianua:uñ reſerare aperire dr̃. ¶ Si ferro pſeris.ſi ĩpẽſa; ferri facere nolueris. ¶ Tupte tibi ĩpingi iubeas craſſas cõpedes.Niſi ingt te ferro circũmunieris tu in compedes craſſas ferro ĩpigeris. ¶ Hocq; p figurã pahyponæã dictũ.non.n. Dordalus id ſibi dici expectabat. ¶ Væniri hãc uolo.Vænũ iri ac uẽdi. ¶ Vænũ nãq; nomẽ ẽ nõ ſupinũ:qd dictu ridiculũ eſt a nõnullis putatũ grãmaticis: cõponit̃ ſiqde; cũ eo ſicut & cũ do ac uelut uenũdedi uænũdatũ:ita & uæniui & uenitũ.ab hoc noĩe uænũ fit uænalis & uænale qd' uendit̃. Mart.Ne tñ ignores ubi ſim uænalis. Fit & uænalicius a uænali.Nonius Vænalicii uẽditores.Cic.ĩ orone cornelia na neq; me diuitiæ mouẽt qb⁹oẽs africanos & lælios multi uænalicii mercatorẽſq; ſupauer̃.Cic.ĩ ora. nec q̇ſq̃ ẽ eoꝝ q ſi iã ſit ediſcẽdũ ſibi aliqd ñ teucrũ Pacuui malit q̃ mamilianas uẽaliũ uẽdẽdorũ leges ediſcer̃: a uẽalicio uænalician⁹: ut.xxi. lib.digeſtorũ Vlpian⁹.Plæriq; ſolẽt mãcipia q̃ nouicia nõ ſũt q̃ſi nouicia diſtrahere.Ad hoc.ſ.ut pluris uẽdãt.p̃ſumptũ eſt.n.ea mãcipia quæ rudia ſunt ſimpliciora eẽ & ad miniſteria aptiora & dociliora:& ad oẽ miſteriũ habilia.Trita uero mãcipia & ueterana difficile eſt reformare: & ad ſuos mores formare. Quia ergo uænalicianii ſciũt facile

Væniri

Prognariter

Referũt. ad rem

Temere

Percontari.

Percontarier

Dor.Nolo ego te mirari ſi nos ex te percontabimur
Aut patriam tuam aut parentes.Per.cur ego id mirer
Mi.homo:ſeruitus mea mihi interdixit nequid mirer
Malum meum.To.di iſtam perdant ita cata eſt & callida.
Habet cor quam:dicit quod opuſt.Dor.quid nomen
Tibi eſt?To.nunc metuo ne peccet.Per lucridi nomē ī patria fuit
To.Nomen atq; omen quantiuis eſt precii?quin tu hanc ēmis?
Nimis pauebā ne peccaret:expediuit.Do.ſi.te emam mihi quoq;
Lucridem confido fore te.To.tu ſi hanc emeris unquam
Hercle hunc menſem uertente; credo ſeruibit tibi.
Do.Ita uelim quidem hercle.To.optata ut cōueniāt operā addito
Nihil adhuc peccauit etiam.Do.ubi tu nata es?Per.ut mihi
Mater dixit in culina in angulo ad leuam manum.
To.Hæc erit tibi fauſta meretrix:nata eſt in callido loco
Vbi rerum omnium bonarum copia eſt ſæpiſſime.
Tactus eſt leno.qui rogaret ubi nata eſſet diceret:
Lepide luſit.Do.at ego patriam te rogo quæ ſit tua.
Pe.Quæ mihi ſit.niſi hæc ubi nunc ſum.Do.at ego illam quæro
Quæ fuit.Pe.omne ego pro nihilo eſſe ducto:qdꝰ fuit:quādo fuit
Tanquam hominem quando animam efflauit:quid eum q̄ras
Qui fuit?To.ita me di bene ament ſapienter.atq; equidem
Miſeret tamen.Do.ſed tamen uirgo quæ patria eſt tua
Age mihi actutum expedi quid taces?Pe.dico equidem patriam
Quandoquidem hic ſeruio.hæc patriaſt mea.To.iam de iſtoc
Rogare omitte.non uides nolle loqui:ne ſuarum ſe miſeriarum
In memoriam inducas.Do.quid eſt captus ne eſt pater?
Pe.Non captus:ſed quod habuit:id perdidit.To.hæc erit bono
Genere nata:nihil ſcit niſi uerum loqui.Do.quis fuit?
Dic nomen.Pe.quid illum miſerum memorem qui fuit:
Nunc & illum miſerum & me miſeram æquum eſt nominarier.
Do.Quoiuſmōi is in populo habituſt?Pe.nēo qſqua; acceptior
Serui liberiq; amabant.To.hominem miſerum prædicas.
Cū ipſus prope perditus eſt & beneuolentis perdidit.Do.emā.
Opinor.To.etiam opinor?Do.ſummo genere eſſe arbitror.
To.Diuitias tu ex iſtac facies:ac facies.Do.ita di faxint.To.eme mō
Pe.Iā hoc tibi dico.iā actutu; ecaſtor meus pater ubi me ſciet
Veniſſe:huc aderit:hic & me abſentem redimet.To.quid nunc?
Do.Quid eſt?To.audin quid ait?Pe.nam & ſi res ſunt fractæ
Amici ſunt tñ.Do.ne ſis plora libera eris actutum:ſi crebro cades
Vin mea eſſe?Pe.dum quidem ne nimis diu tua ſim.uolo.
To.Satin:ut meminit libertatis.dabit hæc tibi grandis bolos.
Age ſi quid agis.ego ad hunc redeo ſequere.reduco hāc tibi.
Adoleſcens uin uendere iſtanc?Sa.magis libet q̄ perdere.
To.Tum tu pauca in uerba confer.quid datur q̄ti indica.
Sa.Faciam ita:ut te uelle uideam:ut emas.habe tibi centum minis.
Do.Nimiumſt.Sa.octoginta.Do.nimiūſt.Sa.nūmus abeſſe hinc
Non poteſt.qd nunc dicam?Do.qd id eſt ergo eloquere actutum:

decurri ad nouitiorum emptionē:
iccirco interpollant ueteranos &
pro nouiciis uendunt.Paulus Pro
ponitur actio ex hoc edicto in eūa
Cata cuiꝰ maxia pars in uēditōe fuerit qa
plærūq; uænaliciarii ita ſocietate co
eūt ut qcq̄d agiť ī cōe uideať ageř.
℄ Ire hinc uolo q̄tū pōt.hic uolo
abire q̄ celerrime poſſum.℄ Opus
ieſt hac tibi ēpta.oportet hāc emas.
℄ Si tibi uæniſſe ē opꝰ. ſi tibi utile
eſt uēdere mihi quoq; emere utile
eſt inqt Dor. ℄ Si tibi ſubiti nihil
eſt.ſi non eſt qdꝰ ꝓperes. ℄ Indica
ꝓgnariter ideſt proferendo ut intel
ligā.ꝓ.n.añ & gnarus ſcitꝰ. ℄ Mā
Culina cupio.nemo tibi dabit:ut mācipiū
tuū ſit.Quid ſit mācipi & māceps
& mācupe:ī añcedētibꝰ dictū ē co/
mœdiis. ℄ Minimo daturus. Ad
minus quo ꝓtio ſis uenditurus.
℄ Stultꝰ es pueriliter.i.ī pueri mo/
dū.℄ Quæ ad rē referūt.i.q̄ ad tuā
Ducto hanc rē ꝑtinēt. ℄ In foueā decidi.
par; inqt defuit qn caper.℄ Suaſu
atq; ipulſu meo.Ne mihi iputes qd
ſuaſeri & ipuleri. ℄ Percūctari hāc
paucis.pauca ſciſcitari a puella uult.
℄ Et ſi mihi dixit dare ꝑtātē eius.
ſenſus ē. L; hāc mihi dederit ꝑtātē
puellā iterrogādi:tu tñ adi ipam &
Se. rē tuā ꝓcurato. ℄ A terra ad cælū
.i.q̄tūcūq; uelis interroga. ℄ Iube
dū.Dū ſyllabica adiectio ē.℄ Vt i/
grediare auſpicato. Vt.n.hodie ne/
mo ē q nihil agat priꝰ q̄ aſtrologica
iſpexerit diaria.Ita oli multi nil age
bāt niſi auſpicato.i.captato iſpectu
auiū. ℄ Liqdū ē auſpiciū.mihi nō
aduerſať inqt auſpiciū.℄ Age.hoc
clā ad puellā loquiť. ℄ Vt rē eē in
nřam putas. ut ceſſurū nobis exiſti
mas utilitati.℄ Quid hic.ſubaudi
hoſpes nolit me aſſiſteř.℄ Do ego
tibi opa;.Vt iubes aſtu. ℄ Heus tu
aduigila.hoc clā ipſi uirgi.℄ Mihi
interdixit.i.uetuit. ℄ Habet cor.i.
cordata ut uereres locuti ſunt.
℄ Qd opuſt.ꝓ opꝰ eſt.nihil extra
rē loqť. ℄ Nūc metuo ne peccet.
hoc ſecū toxillus. ℄ Expediuit.lo/
Bolos cuta ē ut oportuit. hoc quoq; ſecū
toxillus. ℄ Hūc mēſē uertētē.i.ad
mēſē itegrū a quo mēſis uertať aliꝰ.
℄ Tactꝰ ē leno.i.captꝰ hæc ſecū to/
xillꝰ.℄ Lepidꝰ luſit.ſubaudi lēonē.
℄ Quæ mihi ſit.q̄ mihi eē debeat:
uultuoſe legēdum & miſerabiliter.
℄ Qñ aiam efflauit.mortuꝰ ē:illū
ſiquidem

Atq; indica. Sa. tuo per iculo ſexaginta hæc datur argenti minis.
Do. Toxille quid ago? To. di deæq; te agitant irati: & ſcelus q hac
Non properes deſtinare. Do. habeo. To. heu prædatus probe
Abi argentum effer huc. non ædepol minis trecentis
Caraſt: feciſti lucri. Sa. heus tu etiam pro ueſtimentis huc
Decem accedant minæ. Do. abſcedent enim: non accedent.
To. Taceſis. non tu illum uides quærere anſam: infectum ut
Faciat: abis ne atq; argentum petis.
Do. He' tu ſerua iſtũ. To. qn tu is ĩtro. Do. abeo atq; argẽtũ affero.

ſiquidem non eſſe amplius omnes dicunt. ¶ ¶ Miſeret tamẽ. ſubaudi me eius. ¶ Captus ne eſt pater. ſubaudi ab hoſtibus. Quoiuſmodi ideſt quo pacto fuit gratus populo. ¶ Etiam opinor. adhuc ambigis. ¶ Et ſi res ſunt fractæ. Licet bona concoxerit remq; fregerit ſuam. ¶ Ne ſis plora. Ordo eſt ac ſenſus ne plora ſi uis. ¶ Sic reor euades. a ſeruitutis moleſtia liberabere. ¶ Dabit hæc tibi grãdis bolos

Anſam quærere

i. præclarã fortunam: ſumpta ſimilitudine ab eis qui iactũ rætis in pelagus cuipiã uendunt. bolus. n. quia ballo iacio. ¶ Quanti indica. ſignifica nobis q̃ti uelis uendere. ¶ Habe tibi centum minis. Subaudi emptam. Nũmus abeſſe hic non poteſt. non dederim inquit ſi de octoginta minis nummum demas. ¶ Qui hanc non properes præſtinare. qui emere non præoccupes. id enim præſtinare. ¶ Feciſti lucri: facio lucrum & lucri dicimus: ſicut etiam facio damnum & damni. ¶ Abſcedent: ideſt a me abierint. ¶ Quærere anſam: ideſt occaſionem ad diſſoluendam uenditionem: quicquid enim ab aliquo corpore prominet unde capi poſſit anſa nominatur. Ita & hic ꝗ a tota uenditione ſe mo/ rum uidebatur anſam uocat. ¶ Infectum ut faciat. ne ſit factum quod fecit.

Toxillus. Sagariſtio Serui. Perſa Virgo.

A Edepol dediſti uirgo operam laudabilem: probam &
Sapientem: & ſobriam. Per. ſi quid bonis boni fit: eſſe
Idem & graue & gratum ſolet. To. audin tu perſa: ubi
Argentum ab hoc acceperis ſimulato quaſi eas prorſum in naue;.
Pe. Ne doce. To. per angiportum rurſum te ad me recipito.
Illac per hortum. Pe. qd' futurum eſt prædicas. To. at ne cũ argẽto
Protinam permutes domum: moneo te. Pe. quod te dignunſt: me
Dignum eſſe uis. Sa. tace parce uoci: præda progreditur foras.

A Edepol dediſti uirgo operam. Cum leno abiiſſet ut ferret argentum pro perſa Interim toxillus perſa & ſagariſtio ſuas ſtruunt inſidias: ut lenonem captent. ¶ Probam. quia nihil improbandum in te ſapientem. quia prudenter reſpondiſti. ¶ Sobriã;. quia continenter locuta es. ¶ Audin tu perſa. Vbi argentum ab hoc acceperis. Duo ſimul alloquitur perſam & ſagariſtionem: ut perſa enim aduertat quæ dicantur admonet: & ſagariſtionem ut accepto argento ne a lenone exquiratur ſimulet ſe ſtatim nauigaturum. ¶ Quod futurum eſt prædicas. id dicis quod factura ſum. ¶ Protinam permutes domum. ſtatim ne tranſeas a lenone ad nos. ¶ Parce uoci. moderare uerbis. ¶ Præda. ſubaudi a lenone noſtra.

VALLA. Bonis qd' boni fit graue & gratũ eſſe ſolet

Protinã

Dordalus leno. Toxillus ſeruus. Sagariſtio.

P Robati hic argenti ſũt ſexagita mĩæ. duob' nũmis min'ẽ.
Sa. Quid ei nũmi ſciũt? Do. crũinã hãc emere: aut facere
Vt rẽigret domũ. Sa. ne nõ ſat eẽs lẽo: id metuebas miſer
Impure: auare. ne cruminam amitteres. To. ſine quæſo quando
Lenoſt: nihil mirũ facit lucro faciũdo. Do. ego auſpicaui ĩ hunc diẽ
Nihil mihi tam prauiſt: quin me id pigeat pdere: age accipe hoc ſis:
Nũqd cæterum? Sa. huic in collum niſi piget: ĩpono nr̃o. Do fiat.
Sa. Ec quid me uoltis? To. quid tam properas. Sa. ita negociunſt
Mandata æque ſunt. uolo deferre epiſtolas geminum autem
Fratrem ſeruire audiui hic meum. tum ego ut requiram atq;

P Robati argẽti: ꝓtiũ ꝓ muliere exoluit lẽo: ſed qa dixit, ꝓbati argẽti eẽ nũmos: ſubdit ille per iocum quid ei nummi ſciunt pro ſapiunt & ei pro ii accipe: nõ loqtur in hac ſcæna paſit' neq; uirgo pſa ut mẽdoſi habebãt codices ex idice: ſ; dordalus: ſagariſtio: toxilluſq;. ¶ Emere aut facere: Subaudi uel l; uel conuenit ſiue legas eme aut face. ¶ Huic i collũ niſi piget impono nr̃o: Melius: hanc collo niſi piget ipone nr̃o. ¶ Fiat: Loqtur dordalus deinde ſagariſtio abiens inqt ecqd me uoltis: q̃ uerba deerãt i codice. ¶ Vaniloqdorus: Et q̃ ſequũť oia dicta & cõficta ſũt p iocũ: ut tñ iteri lẽonẽ uidať illudeř.

BERN. Sara. Vene.

Auſpicari

VALLA.

PRobati hic argenti ſunt ſexagita minæ: Dinumerat leno pro pacta perſa pecuniã. Simulat aũt ſagariſtio ſe ꝑpare ob traſigẽda negocia: & liberaturũ fratrẽ e ſeruitute dũq; ſe uult oñdere linguã pſicã admodũ tenere per plexe noĩa q̃dã barbara ꝓnuntiat q̃ imaginem illius referant linguæ. ¶ Duobus nũmis minus ẽ. Quo minus inq̃t ſint ſexaginta minæ bini deſunt nũmi. ¶ Quid ei nũmi ſunt.i.q̃d ſibi uolunt retẽti nũmi. nummos.n. Illos ſibi hẽbat leno ꝓ marſupio in quo pecuniã locauerat. ¶ Ne non ſat eẽs leno. nõ ſatis inquit eſſes leno ſi nõ talia faceres. ¶ Ego auſpicaui in hunc diem. ex auſpicio pſpexi ꝓ auſpicatus ſũ: & mecũ ipſe reputaui ad hoc uſq; tẽpus nihil eſſe q me pꝫdere pigeat. ¶ AC ne defiat.i.ne deſit qcq̃. ¶ Ecq̃d me uoltis. ꝓpero inq̃t uultis ne aliquid. ¶ Cõmonuiſti haud male. bene admonuiſti inquit ut ita putem. ¶ Frater ſiet. ut mihi frater uideať. ¶ AVſculta ergo ut ſcias. Cum hæc dixit ſe perſice loqui ſimulat. ¶ Heu hercle. Cũ audiuiſſet ſagariſtionẽ nomẽ ſuũ & fratris ꝓferre perſica locutione demiratur. ¶ Cras ire potius. ſubaudi potes. ¶ Hodie hic cœnares. niſi abeas cœnaueris mecum.

Contortuplicata.

Vt redimã uolo. To. atq; ædepol tu me cõmonuiſti haud male
Videor uidiſſe hic forma perſimilem tui: eadẽ ſtatura. Sa. qppe qui
Frater ſciet. Do. quid attinet nos ſcire? Sa. auſculta ergo ut ſcias
Vaniloquidorus uirginis uendo uident. nugipilo q des argentũ
Extenebronydes te digni loqui des. num des expalponides
Q uod ſemel larripides nunquam eripi. Do. heu hercle nomen
Multis modis ſcriptunſt tuum. Sa. ita ſunt perſarum mores
Longa nomina contortiplicata habemus. Do. nunquid
Cæterum uoltis? uale. Sa. & uos nam animus nauiſt meus.
Do. Cras ire potius: hodie hic cœnares: uale;

BERN. Sarace. Venet᷑.

POſtq̃ illic: Abierat ſagariſtio recepta pecunia: pſa ibi relicta muliere q̃ tã diu apd̃ lenone; manebit quoad pr̃ paraſitus adueniẽs eã ſuã mãu adſerat natã. ¶ Immo ſerui legerẽ imo ſuaui.ſ.te: pp lucrũ. ¶ Pr̃ nũc ceſſat. ſ. adire ut me ab leno. uidicet.

VALLA.

POſtq̃ illic abiit. Dordalus ſine ſuſpitõe nõ ẽ ac metu it ſibi ob tã repẽtinũ abitũ uẽditoris. Toxillus recreat prio. dein ſaturionẽ i lenonẽ excitat ut ſuã abducat filiã. ¶ Illuxit lucrificabilis. hic dies aduẽit tibi afferẽs lucrũ & cõmodũ. ¶ Nõ emiſti hãc. non impẽſam feciſti inq̃t: ſed lucrum. ¶ Qui ego nũc ſcio. quo pacto ſcire poſſum. ¶ Aniã aſſerať hæc manu. an libereť. ¶ In perſas? Interrogatiue legẽdũ ẽ. an ego inq̃t ad pſas ibo ut hunc cõpiam: q rñdet ſibi. ¶ Nugas. ſubaudi egero.i. pfecero nihil. ¶ Atat. iq̃t dordalus domũ ingreſſurus eſt quod uolui domi præcipere meis. Interim tu toxille. ¶ Aſſerua hanc perſam.

Lucrificabilis.

VALLA.

TRanſcidi loris. Dordalus domo exiẽs in ſuos ſe grauiter aĩaduertiſſe oñdit: dũ toxillus ſe abiř cõfingit ut uices ſuas paſitus exigat. hoc ergo dicit leno diſcerpi loris familiares omnes meos: quia ſupellex ſqualet: & ſordidæ ſunt ædes. ¶ VSurpabo domi. ſubaudi ut mihi bñſit. ¶ Inclinabo me cũ libta tua. cũ Lẽniſ. rẽ agã.

BERN. Sara. Vene.

NIſi ego illũ: Miať paſit᷑ lenonẽ pdere q̃ emerit igenuã filiã. ¶ Nõ ne ãteſtaris? Quid

Toxillus Seruus. Dordalus leno. Saturio paraſitus: Virgo perſa.

POſtq̃ illic abiit: dicere hic q̃d uis licet. ne hic tibi dies illuxit
Lucrificabilis. nã ñ emiſti hãc: uerꝫ feciſti lucꝝ. D. ille qdeꝫ
Iã ſcit negocii geſſerit: q mihi furtiuã meo piculo uẽdidit:
Argentum accepit: abiit. qui ego nunc ſcio an iam adſeratur
Hæc manu. quo illũ ſequar? in pſas: nugas. To. credidi gratuꝫ fore
Beneficiũ meũ apud te. Dor. imo equidẽ gratiã tibi toxille habeo
Nã ſenſi te ſedulo mihi dare bonã operã. To. tibin ego imo ſerui.
Do. At at oblitus ſũ itus dudũ edicere: q̃ uolui edicta. adſerua hanc
To. Saluaſt hæc qdẽ. P e. pater nunc ceſſat. To. quid ſi admoneam?
Pa. Tẽpus. T o. heus ſaturio exi. nũc ẽ illa occaſio inimicum ulciſci.
Sa. Ecce me nũqd moror? To. age illuc. abſced̃ ꝓcul ecõſpectu. tace
Vbi cũ lẽone me uidbis cõloq. tũ ťbã facito. Sa. dictũ ſapiẽti ſat eſt.

Dordalus. Leno. Toxillus Seruus.

TRanſcidi loris oĩs aduenĩes dõi. ita mihi ſupellex ſqualet
Atq; ædſ meæ. T. ŕdis tu tãdẽ. D. ŕdo. T. ne ego hodie tibi
Bonam uitam feci. Do. fateor hẽre gratiam. To. nũ quippiã aliud
Me uis? Do. ut bene ſit tibi. To. pol iſtuc quidem omne iam ego
Vſurpabo domi: nam iam inclinabo me cum liberta tua;

Saturio Paraſitus. Dordalus leno. Virgo. (ædes
NIſi ego illũ hoĩeꝫ pdo. Do. pii. Sa. atq; optĩe eccũ ipꝫ ante
Pe. Salue multũ mi pr̃. Sa. ſalue mea gnata. D. pſa me pe-

Pa.Pꝛ̃ hic meus ē.Do.hē qd pꝛ̃.pii oppido:qd ego igr̃ (ſūdedit
Ceſſo īfœlix lāmētarier mīas ſexagīta.Sa.ego pol te faciam ſcelus
Te quoq; etiam ipſum ut lamenteris.Do.occidi. Sa.age ambula
In ius leno.Do.qd me in ius uocas? Sa.illic apud prætorem dicam
Sed in ius uoco.Do.nō ne anteſtaris? Sa.tuam ego cauſa carnufex
Cuiquā mortali libero auris atterā qui hic cōmercaris ciuis hoīes
Liberos? Do.ſine dicā. Sa.nolo. Do.audi.Sa.ſurdus ſum ambula
Sequere hac.Do.ſceleſta fles uirginaria.Sa.ſeq̄re hac mea gnata
Me uſq; ad prætorem.Perſa.ſequor;

tis? Quid ſit āteſtari dictū ſæpiꝰ ē ī ſupioribꝰ comœdiis. ¶ Hoſtibꝰ uictis. Deuicto expugnatoq; lenone. ¶ Agla: Vexillo quo uſi ſūt romani duces:pſtat ī eadē metaphora ut uictor hoſtiū uideat̃. ¶ Qui ſunt: Mœret cōtra lēo & cōflictat̃ q̄ puellā ſimul amiſerit & pecuniā ludificabit̃ p̄terea ad finē uſq; comœdiæ ¶ Mihi ma.ad. Ideſt illuſus fui & ꝑ ludibrio habitꝰ:q̄ elocutionē faciꝰ Plauto familiare ut ī aulularia & ī caſſina & ī pœnulo docuimꝰ.

Mnas: ex codi. antiquis

Anteſtaris

¶ Hoc lēo tibi pii ꝑculit. Sēſu3 horum uerboꝝ magis poſſumus cōiectari q̄ recte ꝑcipe: nā oio locum mēdoſum arbitror:utcunq; ex uerbis ip̄is dat̃ itelligi pueꝝ geſtu motuq; corpis iocoſū q̄ppiā ītuliſſe in lēonis ludibriū. ¶ Ne tibi hoc ſcipiōe magnū malū demuteꝛ̃:te cōdono:Lege ſic potiꝰ: ne tibi hoc Sci. magnū malū dē: ut ære te cōdōe3. ¶ Pauſā:rege3. ¶ Saltē ſta. Sūt q legāt ſalticulū & q dē ñ ie p̄te ꝑbo tñ ſtaticulū qd̕ ē ſaltatiōis gn̄s: Macrobiꝰ date ſtaticulos inq̄t qd̕ āt dictū ē de hegea & diodoro: puto dcm̄ eē forte ex ioco:uł ex hiſ.

Toxillus. Sagariſtio ſerui duo. Meretrix Lēniſcelene.

HOſtibꝰ uictis.ciuibꝰ ſaluis.re placida.pacibꝰ pfectis bello extī
Re bñ geſta.itegro exercitu:& p̄ſidiis.cū bñ nos iupit̃ (cto
Iuuiſti:diq; alii oēs cœlipotentes: eas uobis habeo grates:atq; ago.
Quia ꝓbe ſum ultus meū inimicū:nunc ob eā rem īter participes
Diuidam prædam.& participabo:ite foras:hic uolo ante oſtium
Et ianuam meos participes bñ accipere:ſtatuite hic lectulos:ponite
Hic quæq; adſolent:hic ſtatui uolo primū aq̄la:mihi unde ego oēs
Hilaros.ludentis.lætificantis faciam:ut fiant:quorum opera hæc
Mihi facila factu facta ſunt.q̄ uolui effieri.nam īprobus eſt homo
Qui beneficium ſcit ſumere.& reddere neſcit.Lem.toxille mi cur
Ego ſine te ſum? To.cur autem tu ſine me es? Lem.age du3 ergo
Accede ad me.atq; amplecteres ſis. To.ego uero nihil hoc magis
Dulceſt.Lē.ſ3 amabo oculus meꝰ quū ī lectis nos actutū cōmoda/
Oīa q̄ tu uis ea cupio.To.mutua fiunt a me:age:age:ergo (mus
Tu ſagariſtio accūbe in ſūmo.Sa.ego nihil cedo parē quē pepigi.
To.Tempori.Sa.mihi iſtuc tempori ſeroſt.
To.age accūbe hunc diem ſuauē meū natalē agitemus amœnum.
Date aquam manibus.apponite menſam do hanc tibi florentem
Florenti.tu hic eris dictatrix.nobis age puere a ſummo
Septennis cyathis cōmite hos ludos:moueamus ꝓpera. (amicæ
Pægniū trade cyathos mihi das cedo ſāe.bñ mihi bñ uob: bñ meæ
Optatꝰ hic mihi dies datus hodieſt:ab dis q̄a te licet lib̄a3 me āplecti
Lem.Tua factū op̄a bñ oībus nobis:hæ meæ manꝰ tuæ poculū do
Vt amātē amanti decet.To.cedo.Lem.accipe.To.bñ ei (nāt
Qui inuidet mihi & ei qui hoc gaudio gaudet;

NIſi ego illū hoīem perdo. Saturio paraſitus a lenone abducturus filiā ipſum cū fremitu inuadit in ius q̄ ipſum euocat. ¶ Peſſumdedit.afflixit. ¶ Minas ſexaginta.ſubaudi admiſiſſe. ¶ Ego pol te faciā ſcelus. Ordo ē & ſenſus.o ſcelus.i.o ſcelerate faciā te ipſū ut lamēteris.ſubaudi ut ego lamētor. ¶ Nōne anteſtaris. Id.n. in ius uocatis dicebat̃ q̄ āple ſatis ī curgulione dictū eſt. ¶ Auris atterā.i.trahā aures:ut tū mos fuit ī ius uocātibꝰ:ac ne dicta ſæpius iterent̃ repetēda hæc a curguliōe. ¶ Mercaris cōtra īꝰ hoīes.cōtra id qd̕ d̄cet.

VALLa.

Pacibus

Cœlipotentes

Hilaros

HOſtibꝰ uictis ciuibꝰ ſaluis. Toxillus ut domū cōceſſit cū ſagariſtiōe & lēniſcelene cōuiuiis oblectat̃ ſecuruſq; epulat̃.ſumit aūt ut frequēter ab exercitu ſiłitudinē. ¶ Pacibus pfectis.notādū ē plurali numero pacem dici. ¶ Bello extincto.i āmota oī mēte nobis īfeſta. ¶ Et p̄ſidiis. ſubaudi ītegris.i.locatis militibus ī p̄ſidiis. ¶ Ante hoſtium & ianuam. hoſtium q de3 interius. Ianuā uero foris poſitā. ¶ Ego uero.ſubaudi fecero ¶ Quam in lectis nos acturum accommodamus. Qua3 repente nos diſcumbimus. ¶ Accumbe in ſummo. primum menſæ locum teneto. ¶ Cedo partem quem pepigi.

VALLa.

Beneficium q hō ſumere ſcit:& rđdere neſcit īprobus eſt

Tēpori

Septēnis cyathis

Dordalus leno. Toxillus. Sagariſtio ſerui.
Lemniſcelene. Pægnium.

Vi ſunt. qui erunt: quiq; fuerunt: quiq; futuri ſunt. poſt
hac ſolus ego omnibus
Antideo facile miſerrimus. hominum ut uiuam: perii: in/
terii peſſimus hic mihi
Dies hodie inluxit. corruptor ita me toxillus perſabricauit. itaq;
Meam rem diuexauit: uehiculum argenti miſer eieci: amiſſi: neq;
Q uãobrẽ eieci hẽo: q illũ pſam atq; oẽs perſas: atq; etiam omnes
Perſonas male di oẽs perdant ita miſer toxillus me hic conſtituit:
Q uia ei fidem nõ habui argenti: eo mihi eas machinas molituſt.
Q ue; pol. ego ut nõ in cruciatum atq; in cõpedis cogam ſi uiua;
Siqdem huc unq̃ herus redierit eius: qđ ſpero. ſed qd ego aſpicio
Hoc uide quæ hæc fabulaſt: pol hic quidem potant. adgrediar.
O bone uir ſalueto. & tu bona liberta. To. dordalus hic quidẽ eſt.
Sa. Q uin iube adire. To. adi ſi libet agite adplaudamus.
Dordale homo lepidiſſime ſalue: locus hic
Tuus eſt: hic accumbe: ferte aquam pedibus. præben tu puere?
Do. Næ ſis me uno digito attigeris: ne te ad terrã ſcelus adfligam.
To. At ego tibi hoc continuo cyatho oculum excutiam tuum.
Do. Q uid ais crux? ſtimulorũ tritor: quo mõ me hodi uerſauiſti.
Vt me in trichas conieciſti. quo mõ de pſa manus mihi additaſt?
To. Iurgum hinc auferas ſi ſapias. Do. at bona liberta hæc ſciuiſti
Ea me celauiſti? Lem. ſtultitiaſt: cui bene eſſe licet: eum præuorti
Litibus poſterius: iſta hæc te magis par agereſt. Do. urit cor mihi.
To. Da illi canthar: extingue ignẽ: ſi cor uritur. caput ne ardeſcat.
Do. Ludos me facitis ĩtelligo. To. ui ciedũ nouũ tibi dari? pægniũ
Q uin lude: ut ſoles: quando liber locuſt. hic hui babæ baſilicæ
Te intuliſti & facete. Pe. decet me facetum eſſe. & hunc irridere
Lenonẽ lubidoſt. qñ dignunſt. To. pge ut cœpas. Pe. hoc leno tibi
Peri pculit. Do. me prope. Pe. hẽ ſerua rurſu;. Do. delude ut lubet.
Herus dũ hinc abeſt. Pe. uidẽ ut tuis dictis pareo: ſed quin tu meis
Contra item dictis ſeruis. atque hoc quod tibi ſuadeo ſcias? Dor/
dalus. quid eſt id?
Pe. Reſti tu tibi cape craſſam: ac ſuſpende te. Do. caueſis me attigas

---

exige mihi ut paſtus ſum. ℭ Flo/rentem. ſubaudi ætate. ℭ Age puere a ſummo. Incipe puer a ſummo potum præbere. ℭ Committe hos ludos ideſt confer. ℭ Bene ei. ſubaudi ſagariſtioni.

VALLa.

Vis ſunt qui erunt. Dordalus leno dolet cruciatur ſe ſycophantiis exceptum eſſe. Adire Dordalum Toxillus iubet ut homini illudant luduſq; ac iocus de lenone ſumitur. ℭ Antideo. pro anteo d ob hiatum uocalium interpoſita. ℭ Meam rem diuexauit. in diuerſas partes facultatem meam diſtraxit. ℭ Quamobrem eieci habeo. Cauſa nulla eſt cur eiecerim. ℭ Quin illum perſem. qui e perſide uenit. Multis quidem modis quin ponitur. Aliter enim dici putatur quaſi quomodo increpantes uel interrogantes: uel exhortantes dicimus quin uænis: quin legis quin fugis. Aliter cũ ita cõfirmam⁹ ñ dubiũ ẽ qn. M. Tul. oium ſit eloquẽtiſſim⁹. Aliter quomodo ſic componimus ꝙ q̃ſi priori uidetur contrarium. non iccirco cauſas. ſocrates non defendit: quin id utile eſſe & honeſtum exiſtimarit. ℭ Eo mihi. eo ideſt ideo. ℭ Eas machinas ideſt ſycophantias. ℭ Præben. an præbes. ℭ Aqua; pedibus. Deceptus dordalus adhuc eluditur ut non manibus: ſed pedibus præbendam aquam puero dictitet. ℭ Ne ſi me. Adiurantis eſt ne. ℭ Ad terram ſcelus affligam. Minitatur puero Dordalus quẽ ſcel⁹ uocat. ℭ Cyatho oculum excutiam. eruam tibi oculum poculo. Eſt ubi etiam cyathus: ut apud Piniu; pro acetabuli menſura ponatur. ℭ Stimulorum tritor. in cuius corpore ſtimuli cõterunť. ℭ In tricas. tricas uocat inuolucra. ℭ Manus mihi addictaſt ideſt iniecta in laqueum. ℭ Eum præuorti litibus. Stultitia inquit magna ſit cui bene eſſe poſſit id bene litibus inuoluere. ℭ Liber locuſt. eſt locus liber inquit ad illudendum. ℭ Babæ. nobis interiectio: græcis aduerbium eſt. ℭ Baſilice. regifice. hoc dictũ pægnio eſt.

ℭ Hoc leno

Perſabricauit me
Perſõas.
Me hic: ſcribẽdũ ex codi. antiq s i quibus me & hic ſcriptũ ẽ: & metri neceſſitate.
Salueto.
Reſtim.

Ne tibi hoc ſcipione malum magnum demutere.te condono.
To.Iam iam pægnium da pauſam.Do.ego pol uos
Eradicabo.Pe.at te ille qui ſupra nos habitat ꝙ tibi male uolt.
Maleq; faciet.non hi dicunt:uerũ ego.To.age circunfer mulſum
Bibere uſq; plenis cantharis.iamdiu factum eſt.poſtq̃ bibimus
Nimis ſicci ſumus.Dordalus.di faciat ut id bibatis:quod uos nun/
quam tranſeat.
To.Neq̃o leno qn tibi ſaltẽ ſtaticulum olĩ quẽ hegea faciebat:uide
Vero ſi tibi ſatis placet:me quoq; uolo reddere:Diodorus quẽ
Oli faciebat i ionia.Do.malũ ego uobis dabo.niſi abitis. (dẽuo:
To. Etiãt mutis ĩpudẽs.iã ego tibi:ſi me irritaſſis pſã adducã
Do.Iã taceo hercle.atq; tu pſa es.q me uſq; admutilauiſti ad cutem
Toxillus.Tace ſtulte: hic eius geminus eſt frater. Dordalus.hicci/
neſt.Toxillus.ac geminiſſimus.
Do.Di deæq; & te:& geminũ fratrẽ excrucient.Sa.qui te perdidit.
Nã ego nihil merui.Do.at enĩ quod ille meruit. tibi id obſit uolo.
To.Agite ſultis hunc ludificemus niſi indignũſt. Sa.non opuſt.
Lemniſcelene.At me haud par eſt.Toxillus.eo credo quia non in
conciliauit cum te emo.
Lem.Attamẽ non tamen.To.caue ergo ſis malo & ſequere me.
Lem.Te mihi dicto audientẽ eſſe addecet.To.nã hercle abſq; me
Foret meo præſidio.hic faceret te proſtibulam propediem.
Sed ita pars libertinorum eſt niſi patrono qui aduerſatus eſt.
Nec ſatis liber ſibi uidetur.nec ſatis frugi.nec ſat honeſtus.
Ni id efficit ni ei maledixit.ni grato ingratus repertus eſt.
Lem.Pol beneſacta tua me hortantur. tuo imperio paream.
To.ego ſum tibi patronus plane:qui huic pro te argentum dedi
Hic eſt hic eſt:hunc uolo ludificari.Lem.meo ego in loco ſedulo
Curabo.Do.certo illi homines mihi neſcio quid mali conſulunt
Quid faciant.Sagariſtio.heu uos. Toxillus quid ais? Sagariſtio.
hiccine dordalus eſt
Leno.qui hic liberas uirgines mercatur.hiccineſt qui fuit
Quondam fortis?Do.quæ hæc res ẽ:hei colaphũ icit.malũ uobis
Dabo.To.at tibi nos dedimus dabimuſq; etiam.Do.hei nates
Peruellit.Pæ.licet:iam diu ſæpe ſunt expunctæ.Do.loquere
Tu etiam fruſtum pueri.Lem.patrone i intro amabo ad cœnam.
Do.Mea ignauia tu nunc me irrides?Lem.quia nec te uolo bene
Vt tibi ſit. Dordalus. nolo mihi bene eſſe. Lemniſcelene.ne ſit.
Toxillus.quid igitur
Sexcenti nummi quid agunt?quas turbas danunt?Do.male.
Diſperii:ſciunt referre probe inimico gratiam.To.ſatis
Sumpſimus ſupplicii iam.Do.fateor manus uobis do.
To.Et poſt dabis ſub furcis:abi intro in crucem:an ne hic parum
Feci?Do.tum hiſce habent conueniſſe te toxillum.To.me.
Spectatores bene ualete:leno periit plaudite;

℄Hoc leno tibi.petit pægnium le Scipiõe.
nonem cum hoc dicit. ℄Herus Pauſam
dum hinc abeſt.ordo uerborum
eſt ac ſenſus.Me probe:ideſt admo
dum delude. ut lubet dum herus
ſubaudi Timarchides hinc abeſt.
℄Ne tibi hoc ſcipione ideſt bacu/
lo. ℄Malum magnum demutere Staticu/
ideſt pro nomine tuo magnum ſu/ lum.
beas malum.℄Da pauſam. quie/
ſce.℄Eradicabo.radicitus perdã.
℄Id bibatis qd uos nũq̃ trãſeat.i.
nũq̃ emingatis.℄Salticulũ.plau/
ſum paucum pedibus.℄Vſq; ad/
mutilauiſti ad cutem. attondiſti ad
cutem uſq;. ℄At me haud par eſt.
non æquum eſt ut ego illudã qui Gemin⁹.
herus meus fuit.℄Non inconci/ Gemini
liauit. non egit quicquã in diuer/ ſſimus
ſum quo minus te emerem.
℄Non tamen.Verba Toxilli ob/
iurgantis lemniſcelenem cauſam le
nonis excipientem. ℄Sequere
me.ꝙ ipſe ago inquit tu quoque
agas. ℄Faceret te proſtibulam. In
lupanar detruderet. ℄Ita pars li/
bertinorum eſt. qui in libertatem
uendicati niſi ut ſe liberos eſſe pla/ Proſtibu
ne oſtendant ſuis dominis aduer/ lam
ſantur ſe liberos eſſe non exiſtimãt.
℄Quid aduerſatus eſt. In aliquo
repugnarit. Cum dixiſſet pars intu
lit aduerſatus eſt ꝙ maſculinum ge
nus præponderet. ℄NE ei ma/
le dixit. ei ſubaudias patrono.
℄Grato. Qui ipſum liberauit.
℄Ingratus. Qui aduerſetur.
℄Meo ego in loco: ego inquit
lemniſcelene meum tuebor locum
ad illudendum. ℄Quid facient?
Interrogatiue legendum eſt ac ſto/
machoſe. ℄Qui fuit quondam
fortis.Cum hoc dicit ei incutit co/
laphum.℄Hei colaphum icit.Do Peruellit
lentis dordali interiectio eſt:ico icis
dixerunt ueteres. Lucretius. Cor/
pus propellit & icit. ℄Hei nates
peruellit. gemit dordalus ꝙ ſibi ue
licarentur nates.℄Fruſtum pueri.
pægnio dicit quia ſtatura breuis.
℄Sciunt. ſubaudi ſexcenti num/
mi quibus abſte deceptus ſum.
℄Satis ſumpſimus ſupplicii.ſatis
illuſus inquit eſt leno. ℄Manus
uobis do. ſuperatus uictuſq; a uo/
bis ſum.

IN RVDENTIS ARGVMENTVM.

DEMONES athenienſis exul p̄ria cyrenas uenit: ei fuerat palæſtra filia ſurrepta paruula: quā de p̄done mercatus labrax leno cū ampeliſca puella altera cyrenas uehit: palæſtram ut uidit adoleſcēs Pleuſidippus amare occœpit: cū lenone paciſcit̄: eā ſibi tradi. xxx. minis datq; arrabonē: lēo interi ſuaſus a charmide ſiculo: puellas ſecū ī Siciliā auehat: fore. n. ut ex ipſis ſit magnū facturus lucrū: fingit ſe uotū ſolutur̄ ueneri: eoq; Pleuſi. ad prādium uocat: noctuq; mulieres & bōa ī naui deportat clāculū: ī altū ꝓuehit̄: illico tēpeſtas oborit̄: ī ſcopulos naufragiū facit: mulieres cū ſcapha ad terrā iactant̄: ī ueneris phanū ſe recipiūt: quo ad ueniēs leno & ipſe eiect⁹ mari ſuas agnoſcit ac repoſcit mulierculas: ſed illæ demōis auxilio defenſant̄: trachalio pleuſidippi ſeruus rē oē͂ nūtiaturus cucurrit hero: ſed dū it forte uidet grippū demonis ſeruulū ræte uidulū trahere: in quo lenonis īfuerāt pecūiæ: palæſtræq; uirginis crepūdia: trachalio ut cōſpexit uidulū: rætis rudentē præhēdit: a quo rudēs comœdia nomē hēt. rixant̄ ſimul: cōueniūt tādē ī demonē arbitrū: is apto uidulo agnoſcit ex crepūdis filiā: lenōi igit̄ dat̄: qđ illius eſt: excepto talēti dimidio: quoad ꝓmiſſum grippo pro ſe retinuit ſenex: grippuſq; ob id libertate donat̄ pleuſidippoq; palæſtra nubet.

VALLa.

¶ Ioannis Petri Vallæ placentini in rudentem cōmentatio. ¶ Argumentum in rudentem.

Demones athenienſis amiſſa filia paruula & benignitate ſua nimia re fracta athenis ſeceſſit cōmigrauitq; cyrenas cum ſeruo ſeparnione extra urbē apud ueneris templū: quam emerat uillam incolebat. In ciuitate aūt labrax leno filiam huius Demonis emerat paruulā paleſtrā & cū ea ampeliſcā cuius amore captus Pleuſidippus adoleſcens lenoni ꝑ ea pactus fuerat dare triginta minas ꝑ qua dederat arrabonē iureiurādo ne eā cuiq; traderet. Leno aūt cū a Charmide hortaret̄ ſiculo ut ſiciliā peteret poſſe ibi multas facere diuitias cum his puellis ꝙ ea gens eſſet uoluptaria. Pleuſidippo ſe epulū facturū ꝓmiſit ad iā memoratū Veneris tēplum noctu itaq; cū familia oī & Charmide naui cōſcendit: ut ī ſiciliā ꝑueniat. Oborta in mari tēpeſtas frangitur nauigiū. enatāt ut poſſunt oēs: puellæ primo palæſtra & ampeliſca ad id ueneris tēplū ꝑueniūt: & a ſacerdote excipiuntur. Interi labrax leno & Charmides ad littus eiecti ſunt. Labrax ſenſit puellas ſuas in tēplo eſſe ueneris: eas cū abducere ui cupet ſuccurrit Demones cū familia ut eis opē ferret. Interim Pleuſidippus cū ſeruo trachalione eodē ꝑuenit. labracis fraude p̄cepta ipſum male agit. Vidulus labracis in quo ipſius erat pecunia necnon paleſtræ crepundia quibus cū olim ſubrepta fuerat in mare delapſus a grippo demonis ſeruo cū piſcaretur ræte e mari abſtrahit̄. Cūq; fore ditiſſimū opinaretur ſūmas nactū diuitias aſtitit trachalio q̄ ſibi partem poſceret: cōtrouerſia arbitrio demonis conceſſa ē recluſo uidulo crepundiiſq; inſpectis paleſtram filiam ſuam cognoſcit grippus cum labrace conuenit ut ſi commonſtret uidulum daret pecuniam monſtrat demonē herꝫ ſuū. demones tm̄ ſibi aſſumit quanto grippum manu emittat: reliquum ipſi lenoni reditur. Demonis autem filia adoleſcenti pleuſidippo deſpondetur.

Nominum etymologiæ.

PLeuſidippus. quia pleo qđ ſignificat nauigio pleuſo futurū facit & hippos equ⁹: ꝙ tāq̄ equus ſumma celeritate lenonē fuerit cōſecut⁹. ¶ Demōes. ſi ſine dipthōgo ſcribat̄ q̄a dem os popul⁹ q̄ſi popularē dicas: q̄m ſe ſuas populares ait uelle tueri. ſin cum æ dphthongo q̄a dæo ſignificat intelligo ſcio: un̄ & dæmon perit⁹. ¶ Ampeliſca. q̄a āpelos uitis: aut q̄a paleſtrā tāq̄ uitis āplectabat̄: necnō ueneris ſtatuā ne a lenōe abduceret̄. PAlæſtra. q̄a pale dr̄ luctatio: q̄m de ip̄a fit luctatio p̄ſerti ob crepūdia. Scepnio. q̄a ſceparnio dr̄ a ſcia: ut. n. id iſtrumētū adhibet̄ lignis p̄parādis in aliq̄d opus: ita & hic ſeruus in tegēda domo uel q̄a multū ſtrepit ut fabri lignarii cū aſcia ſtrepūt. Tegumē ēt nominat̄ ſceparnio qđ ſeruile eſt ut ſcepnio ſeruus. ¶ Trachalio. aut q̄a trachis dr̄ aſp: ut ipſe atrox aduerſus grippū. aut q̄a trachelos dr̄ collū: qđ ut collū ſubeſt capiti: ita is herꝫ ſuū Pleuſidippū ſuſtinebat. ¶ Labrax. aut quia cœnoſus nēpe leno. nā labrax cœnū. aut q̄a labrax piſcis eſt q̄ latine lupus noīat̄. Viuit. n. rapto & uix expleri poteſt: ut hic leno cuncta ad ſe rape cupiebat: & ferme ſolet Plautus lenones rapacis nomine appellare. ¶ Charmides. quia charma dicitur riſus quoniam deſpicatui deriſuiq; lenonem habet. ¶ Grippus quia gripeuſis incuruatio eſt ꝙ ad ræte plicandum incuruaretur cum ei magna oborta eſt moleſtia. Aut quia grippeus dicitur piſcator. nam piſcator fuit.

Ræti ſcribi metri neceſſitaſ cogit: nō ræte: ut legunt interp̄tes noſtri. & omnes ſere: ſic inſra. Si in mari ræti appndi & c. crepūdia

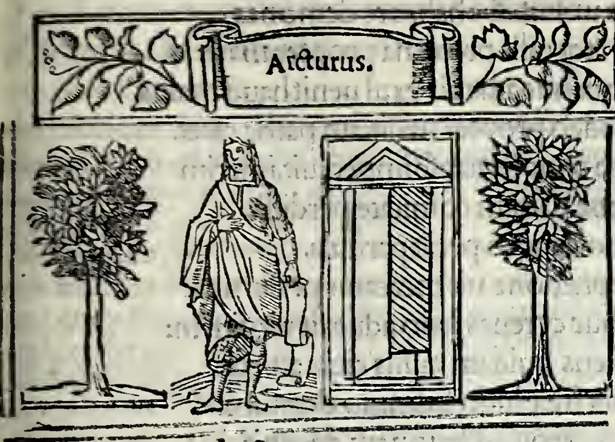
BERN⁹ Sara. Venetus.

RAEte piſcator. ſ. Gripp⁹ demonis ſeru⁹ q̄ forte piſcatū cū iuiſſet ꝑ piſce traxerat uidulū. ¶ Herilis filiæ: demonis. ¶ Crepundia: puellaria ornamenta de q̄bus in ciſtellaria meminimus. ¶ Lenonem: Labracem. ¶ Imprudens: Neſcia.

Plauti Rudens. Argumentum.

RAEte piſcator de mari extraxit uidulum
Vbi erant herili filiæ crepundia.
Dominum ad lenonem quæ ſurrepta uenerat
Ea in clientelam ſuſcepta imprudens patris
Naufragio eiecta deuenit: cognoſcitur:
Suoq; amico pleuſidippo iungitur.

RAEte piſcator

Arcturus.

Qui gentes omnes mariaq; & terras mouet
Eius ſum ciuis ciuitate cælitum
Ita ut uidetis ſum ſplendens ſtella candida
Signum quod ſemper tempore exoritur ſuo
Hic atq; in cœlo nomen arcturo eſt mihi
Noctu ſum in cœlo clarus:atq; inter deos
Et inter mortales ambulo interdius
Et alia ſigna de cœlo ad terram occidunt
Qui eſt imperator diuum atq; hominũ iupiter
Is nos per gentis alium alia diſparat
Qui facta hominum:mores pietatem.& fidez
Noſcamus:ut quemq; adiuuet opulentia.
Qui falſas litis falſis teſtimoniis petunt:
Quiq; iniuriæ abiurant pecuniam:
Eorum referimus nomina.exſcripta ad iouem
Quotidie ille ſcit quis hic quærat malum.
Qui hic litem adipiſci poſtulant periurio.
Mali res falſas qui impetrant apud iudicem.
Iterum ille eam rem iudicatam iudicat.
Maiorem mulcta mulctat.quam litem auferũt.
Bonos in aliis tabulis exſcriptos habet.
Atq; hoc ſceleſti in animum inducunt ſuum.
Iouem ſe placare poſſe omnibus hoſtiis
Et operam & ſumptum perduunt.ideo
Fit quia nihil ei acceptum eſt a periuriis
Supplicii facilius ſi qui pius ē a dis ſupplicās.
Quam qui ſceleſtus eſt inueniet ueniam ſibi.
Idcirco moneo uos ego hæc:qui eſtis boni.
Quiq; ætatem agitis cum pietate & cum fide
Retinete porro poſt factum ut lætemini.
Nunc huc qua cauſa ueni argumentu; eloquar
Primum dum huic eſſe nomen urbi diphilus

AEte piſcator.ſubaudi gripꝰ. ¶ Extraxit uidulũ. manticã lenonis ¶ Herilis filiæ.paleſtræ filiæ dæmonis. ¶ Crepundia.ornamenta a collo pẽdentia infantiũ a crepitu dicta. ¶ Dñm ad lenonem.labracem ¶ Quæ ſurrepa.ſubaudi athẽis. ¶ Vænierat. uẽdita erat. ¶ In cliẽtelã in ꝓciniũ pꝛ ſiqdẽ imprudẽs tãq̃ ꝓnus eã tuebaꝛ neſciẽs filia;. ¶ Eiecta.ſubaudi a tẽpeſtate. ¶ Deuẽit.ad litus. ¶ Suoq; amico. Amaſio. Iũgiꝛ deſpõdeꝛ. BERN. Sara. Vene.

Qui gẽtes:tãq̃ deꝰ arcturus ĩduciꝛ argumẽtũ fabulæ narraturus qđ idẽ fecit lar familiaris deꝰ ĩ aulularia & in ciſtellaria deꝰ auxiliũ:ex cuiꝰ oꝛ̃one daꝛ ĩtelligi ipſiꝰ arcturi ſigno occidẽte:nocte tẽpeſtatẽ eẽ ſubortã:q̃ lẽo naufragio pierat:ẽ.n.arcturus ſtella bootæ ſiue arctophylacis ſigni poſt ſeptẽtrionẽ: & dꝛ̃ arcturꝰ urſæ cauda: hæc.n.ortu ſuo & occaſu magnas ciet tẽpeſtates ut planiꝰ dꝛ ſe met faceꝛ in ꝓlogo. ¶ Sũ ſplẽdẽs ſtella: Nã cæteris clarior appet ĩ arctophylace:ĩ zõa.n.eiꝰ cõſtituta eſt ut hæc & alia hyginiꝰ refert in tertio aſtronomicõ. ¶ Tpe ſuo:Scilicet autũnali:nã eo tẽpore oriꝛ. ¶ Bonos ĩ aliis tabulis:Lego ĩ albis tabuꝭ:ut ſit ſẽſus apđ magr̃atꝰ ſæpiſſime bonos & ĩſontes accuſari a malis delatoribꝰ:nã ut mẽi nimꝰ ĩ ſupiori comœdia apđ ꝑtorẽ ĩ urbe roma & alios magr̃atꝰ ad prios ueſtibuli pietes erat albũ ſpaciũ ĩ quo ab ipſis magr̃atibꝰ publicãda ſcripto ꝓpõereꝛ:ad qđ albũ ſpaciũ Plau.nũc uideꝛ alludeꝛ. ¶ Iouẽ ſe placare poſſe:Nõ.n.placaꝛ deꝰ magnificentia mũeꝝ niſi puro & diuo ſpũ porrigãꝛ:qđ tãgit Perſiꝰ qn damꝰ id ſupiſđ magna qđ daꝛ lãce ñ poſſit magni meſſalæ lippa ꝓpago ꝯpoſitũ ius faſq; aĩ ſcõſq; receſſus mẽtis & ĩcoctũ gñoſo pectꝰ h õeſto:hec cedo ut admoueã tẽplis & farꝛ litabo:ꝛ̃fert hierocles maximꝰ ĩterꝑs pytha. ſup illis uerſibꝰ aureis quos dicũt:ꝙ hoĩ diuiti q cẽtũ boues apolli mactauerat ñ tñ pia neq; deuota m̃te ĩterrogãti quo nã pacto aceptauerit dõa ſibi ab eo data apollo rñderit:hermiõis dari magis ẽ mihi grata placẽta:tenuiſſimũ illđ tãtæ magnitudĩ ꝓpõẽs:nã Her. tẽue eiꝰ munꝰ piet.& chari.mẽtis orneuerat:ſiñ q̃ nihil unq̃ deo gratũ acceptũq; fuit : huc tẽdit ꝓpheticũ illđ ſacrificiũ deo ſpũs cõtribulatꝰ. Et opa; & ſũptũ ꝑduũt:nã deũ uideꝛ honoraꝛ ut egẽtẽ cũ dõa tẽplis offerãt:uꝭ ſacrificẽt abſq; puritate m̃tis:nã đmũ is deũ optie ueñrabiꝛ:ſi aĩo ſibi ſi ꝟiſ fiat Plau.alibi & oleũ & opa ꝑdidi. DIphilꝰ:actor comœdie. PRopter m.iuxta & ꝓpemaꝛ ut alibi ſæpe. ¶ Adoleſcẽs q.ſ.Pleu. HOſpes:charmides. ¶ Parui:v; p̃cii uel lege prauꝰ. INſit:ĩcipit. ¶ Huc ip̃e hũc illico ꝯſcẽdit nauẽ: Emẽdauimꝰ:hic ipſe hãc illico cõſcẽdit nauẽ. Nomen arcturo eſt mihi Pius. adiis ueniam facilius q̃ ſceleſtus inuenit. VALLa.

Qui Gentes oẽs mariaq; & terras mouet. Loquitur arcturus qđ ſignũ eſt & ſtella.Signũ ſiqđ arctophylax dicitur & bootes & arcturus quemadmodum epheſtion de ſideribꝰ docet.Aratus uero ĩquit.

ἀρκτοφυλαξ τὸν ῥα ἄρα το ἐπικλείουσι βοωτην.ἐξ ἄλλων ἀρκτουρος ἑλλισσεται ἀριφραδον ἀστηρ.Ptolemæus boote. ὁ μεταξὺ τῶν μηρῶν ὁ καλεῖται ἀρκτουρος.Oriens hoc ſignũ aut occidens largas ciet tempeſtates quod ſignificat hoc loco Plaut⁹.℄ Gẽtes oẽs.qm̃ hæc inferiora cũ ſint corporibus contigua obnoxiaq; ſuperioribus ab illis adminiſtrentur neceſſe eſt: ac ut elemẽta:ita & quæ ex elementis cõſtãt humana corpa cæterarũq; rerũ moueãt neceſſe eſt.
℄ Ciuitate cælitum.qui cælum incolo:quæ
Ciuis. ciuitas eſt cæli colarũ.℄ Sũ ſplẽdens ſtella.eſt
Fidicinio ludo quẽadmodũ diximus & ſignũ & ſtella:iõ cũ dixiſſet ſplendẽs ſtella adiecit ſignũ ut utrũq;
Deſtinat idicaret.nã ſignum plurib⁹ cõſtat ſtellis: ut ex arato Ptolomæoq; Higino ac reliquis facile deprẽderis.℄ Q^d ſp tpe exorit ſuo. Demophilus mẽſis inqt ianuarii die.vi.arctur⁹ matutinus occidit.Colu.i.xii.ix.calẽ.martii arctur⁹ pria nocte orit:frigidus dies aqlone uel coro: iterdũ pluuia.Aetius medic⁹ de ſimplicib⁹ medicamibus ubi qd obſeruãdũ medico docet.
Infit. mẽſis iqt ſept.xiiii.die oritur aerẽq; pturbat per eos dies. ℄ Inter deos & inter mortales ambulo.Quia ſpũs q hodie ita dr: ab aliis intelligẽtia ſiue aiaʒ uocare uelis ĩ loco nõ ẽ niſi p accñs.℄ Inter mortales ambulo.inter oẽ hoiuʒ genus.Aulus Gel.de hoc noie mortalium inqt nãq; multorũ hoiuʒ appellatio intra modicũ quoq; numerũ cohiberi atq; includi põt.Alteri autẽ mortales neſcio quo pacto & quodã ſexu inenarrabili oẽ fere gen⁹ q^d ĩ ciuitate ẽ & ordinũ & ætatũ & ſexus cõprehẽdit uidete tñ ne extimetis ſp atq; in oĩ loco mortales multos p multis hoib⁹ dicẽdũ ne plane fiat græcũ illud de uarronis ſatyra puerbiũ τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον.℄ Et alia ſigna.nõ mõ illa quæ in zodiaco nota ſunt.xii.ſed ẽt extra zodiacũ ſeptẽtrionalia uel auſtralia de q̃bus Arat⁹ & higini⁹ necnõ Ptole.i.vii.&.viii.magnæ cõſtructiõis mathematicæ.℄ De cælo ad ter
Tetuli. rã occidũt.ui ſuã ĩ terras dimittũt.℄ Aliũ alia diſpat. Aliũ ſubaudi deũ diſparat ĩ diuerſas ptes cuſtodiẽdas parat.℄ Qui facta.ordo eſt q alia facta hoium. ℄ Pietatẽ. quæ erga deos.
℄ Abiurãt pecuniã.i.negãt rẽ creditã piurio.
℄ Iudicatã iudicat. Iudicatã ab hoib⁹ iudicat iupiter.℄ Mulctat.ipẽſius punit.℄ Quã litẽ auferunt.i.q̃ lucrent p litẽ. ℄ Et ſũptũ pduũt ppdũt ipẽſam.℄ Si q̃ pius ẽ.q̃ p qs ut ſæpe At quis p qui nũq̃ etiam Priſciani aſtipulatu.
Scaphã. ℄ Cyrenas.in.xvii.ſtrabo inquit.A cyrene urbe maxia octogita q̃ i cãpo quodã iacet adeo edito:ut ex mari eã uideremus. Cyrenẽ therei condidere q ex laconia profecti:therã inſulam coluerunt.thera oli caliſto dicebat: ut callimach⁹ ait.Noie caliſto primũ ſʒ p⁹mõ thera.Dicta fuit tell⁹ urbis origo meæ Cyrenẽſiũ port⁹ cõtra occidentalẽ

Cyrenas uoluit.illic habitare demones
In agro atq; uilla proxima propter mare:
Senex:qui huc athenis exul uenit haud malus
Neq; is adeo propter malitiam patria caret.
Sed dum alios ſeruat:ſe impediuit.interim
Rem bene partam comitate perdidit:
Huic filiola uirgo periit paruula.
Eam de prædone uir mercatur peſſumus:
Is eam huc cyrenas leno aduexit uirginem:
Adoleſcens quidam huius ciuis atticos
Eam uidit ire e ludo fidicinio domum.
Amare occœpit:ad lenonem deuenit.
Minis triginta ſibi puellam deſtinat.
Datq; arrabonem.& iureiurando alligat.
Is leno:ut ſe equum eſt:flocci non fecit fidem
Neq; quod iuratus adoleſcenti dixerat
Ei erat hoſpes parui ſiculus ſenex.
Sceleſtus agrigentinus urbis proditor.
Is illius laudare infit formam uirginis.
Et aliarum itidem quæ eius erant mulierculæ.
Infit lenoni ſuadere:ut ſecum ſimul
Eat in ſiciliam:ibi eſſe homines uoluptarios
Dicit poteſſe ibi eum fieri diuitem
Ibi eſſe quæſtum maximum meretricibus
Perſuadet.nauis clanculum conducitur
Quicquid erat noctu ĩ nauem cõportat domo
Leno.aduleſcenti qui puellam ab eo emerat:
Ait ſeſe ueneri uelle uotum ſoluere:
Id hic eſt ueneris phanum.& eo ad prandium
Vocauit adoleſcentem.hinc ipſe hanc illico
Conſcendit nauem.auehit meretriculas
Aduleſcenti alii narrant:ut res geſta ſit.lenonẽ
Abiiſſe ad portum.adoleſcens uenit.
Illorum nauis longe in altum abſceſſerat:
Ego qm̃ uideo uirginem aſportarier.tetuli
Ei auxilium & lenoni exitium ſimul.
Increpui hibernũ & fluctus moui maritimos
Nam arcturus ſignũ ſum omnium accerrimũ
Vehæmẽs ſum exoriẽs cũ occido uehemẽtior.
Nunc ambo in ſaxo leno atq; hoſpes ſimul
Sedent eiecti.nauis cofracta eſt
Iis illa autem uirgo:atq; altera itidem
Ancilla de naui timidæ deſiluerunt in ſcapham:
Nunc eas ab ſaxo fluctus ad terram ferunt
Ad uillam illius exul ubi habitat ſenex
Cuius deturbauit uentus tectum & tegulas
Et ſeruus illic eſt eius:qui egreditur foras
Aduleſcens.huc iam aduenient.quem uidebitis

Qui ill am mercatuſt de lenone uirginem
Valete:ut hoſtes ueſtri diffidant ſibi.

tra occidentalem cretæ extremitaté ideſt arietis frontem iacet mille ſta/diorum interuallo. Nauigatur au/tem leuconoto dicunt cyrenem a
atto conditam quem callimach⁹ ait progenitorem fuiſſe ſuu₃. Ea obregionis bonitatem plurimum creuit.na₃ & uorum nutrix eſt & fructus optimos fert ea uiros claros cóplures habuit qui & liberati optime peſſe poterát: & ninentibus barbaris fortiter reſiſtere. Ná & olim libera fuit:poſtea cú macedonú potentia eſſet adaucta ægypto oc ıpata eá adorti ſunt thibrone imperante.a quo harpalus occiſus eſt,cunq́ꝫ aliquandiu ſub regibus fuiſſet:tandem ı romanorum poteſtatem deuenit.& nunc prouincia eſt cú crete coniuncta:cyrenaica oppida ſunt Apollonia bar e & theuchira & berenice & alia q̃dam proxima:cyreneis finitima eſt regio quæ ſilphiu₃ gignit & cyrenaicum ſuc ım: quem ſilphium poſterius effert.id prope modum defecit:cum aliquádo barbari odio quodam ingruiſſent radices eius pene omnes eruiſſent.fuere hi nomades uiri ex cyrene illuſtres Ariſtippus Socraticus:qui cyrenaicam hiloſophiá inſtituit & areta eius filia. quæ i ſchola ſucceſſit.& ariſtippus filius qui matri ſucceſſit.& mitrodidactus ognominatus eſt & anniceris:qui cyrenaicam ſectam uidetur emendaſſe & anniceriam ab ea deriuaſſe. Callima/ ıus quo cyreneus eſt.& eratoſthenes:ambo ab ægypti regibus,in honore habiti. Alter poeta:ſimul & grammaticæ udioſus. Alter & in his & in philoſophia:& in mathematicis præſtantiſſimus. Item carneades qué academicoru₃ ptimum confitentur:& cronus apollonius hinc etiam fuit diodori dialectici magiſter:qui & ipſe cronus dictus é. ℭ Propter mare ideſt iuxta mare. Ouidius.propter humum uolitat:ponitq́ꝫ in ſæpibus oua. Antiquiq́ꝫ memor mé ıit ſublimia caſus. ℭ Alios ſeruat.fideiuſſor pro aliis. ℭ Huic filiola.ſubaudi paleſtra. ℭ Periit paruula.furti₃ ſub ta eſt. ℭ Vir mercatur peſſimus.labrax. ℭ Adoleſcens quidam.pleuſidippus. E ludo fidicinio.ubi lyram pulſare idicerat.Lyra enim græce.fides latine ut inquit uarro. ℭ Is Leno.labrax. ℭ Flocci non fecit fidem.non flocciſecit meſis figura:ideſt non magnifecit.lanæ enim floccus res perexigua eſt. ℭ Prauus ſiculus.ſubaudi charmides. ℭ Laudare infit.incipit. ℭ Poteſſe.antiquum eſt pro poſſe. ℭ Quicquid erat ideſt omnem ſuam ſupellectilem at/ ue familiam. ℭ Tetuli ei auxilium.tollo enim tetuli dicebant ueteres in præterito.ideo etiam penuluma corripitur ℭ Increpui hibernum.ſonitum dedi uentorum ut hiberno ſolet fieri tempore nomen pro aduerbio poſitum hi/ ernum. ℭ Vehemens ſum exoriens cú occido uehementior.ſubaudi largas citando tempeſtates. ℭ Nauis confra a eſt iis.hoſpiti ac lenoni. ℭ Ad uillam illius.ſubaudi dæmonis. ℭ Cuius deturbauit uentus tectum & tegulas.ſe ıtétrionem uentum dicit.aut aquilonem: gallicum ue:nam arcturus a ſeptétrione præcipue mouet uentos: niſi ob ıet uis planetæ alicuius.nam ut etiam a ſeptétrione iupiter.ita ab oriente ſol.ab occidente luna. A meridie mars ué/ os ſuſcitat. ℭ Et ſeruus illic.pro ille ſubaudi ſcepamio. ℭ Adoleſcens.ſubaudi pleuſidippus.

Sceparnio ſeruus.

Proh di immortales tempeſtatem cuiuſmodi
Neptunus nobis nocte hac miſit proxima
Detexit uentus uillam.quid uerbis opuſt:
Non uentus fuit uerum alcumenæ euripidi
Ita omnes de tecto deturbauit tegulas.
Illuſtrioris fecit.feneſtraſq́ꝫ indidit.

BERN. Sara. Vene.

Proh di imortales: Seru⁹ dæmóis ſcepnio laméta tur nocturná exactá tépeſtaté q̃ tegulis oé₃ detexerat uillam/ & dr̃ ꝑprie uilla domus in agro. ℭ Alcumenæ euripidi.Fuit euripidis tragœdia q̃ alcmini dicta eſt: q̃ modo non extat apud græcos: forte in ea & turbines & tonitrua.

VALLa.

Rho di immortales. Scepnio ſeru⁹ ſecú q̃rit̃ uéti uioléntiá quæ pridie eius diei detecto tegulas deturbauit. ℭ Tépeſtaté cuiuſmodi.i.aeris mariſq́ꝫ itépié.Neptunus nobis.qa ex mari cui neptunus iperat oborta uidebatur. ℭ Non uentus fuit hoc eſt non unus modo ſed plures. ℭ VErum alcumenæ euripidis ideſt tra/ gœdia quam de alcumena ſcripſit euripides uariis tempeſtatibus: & ui uentorum multa referta. Huic ſimile illud catulli eſt epigramma. Furi uilula ueſtra non adauſtri. Flatus oppoſita eſt: necad fauoni: Nec ſcæui bore æ:aut pheliotæ. Ve₃ ad milia q̃ndeci₃ & ducétos. O uétú horribilem atq́ꝫ peſtilétem. ℭ ILLuſtriores fecit ideſt magis lu mine per fuſas. ℭ Feneſtraſque indidit ideſt foramina tanquam feneſtras fecit.

Pleuſidippus ado. Dæmones. Sceparnio ſeruus.

Et uos & uſis adduxi negociis.neq́ꝫ id ꝓceſſit.q̃ uos duxi
Neq́ꝫ qui lenoné ad portú ꝓhédere.ſ₃ mea deſidia ſpé(gra

BERN. Sara. Vene.

Et uos & ueſtris. Adole/ ſcens Pleuſidippus pa// ctus cum lenone fuerat ſibi precio palæſtram puellá dari:ſ₃

illuſus ab eo quærebat iniuriarum
ulciſci: & propterea ſecũ adiutores
ſodales adduxerat: quos nunc allo/
quitur ingens fruſtra abduxiſſe eos
a ſuis negociis: neq; uti eorũ opera
potuiſſe pp lenonis diſceſſum & fu
gam. ¶ Concinem lutum. Ad do
mum.ſ.inſtaurandã. ¶ Qui pro te
argentum dedit: Sũt uerba dæmõis
nõ pleuſidippi. ¶ Vſus: Pro opus
eſt. ¶ Pater ſalueto. Dictum hoc eſt
honoris cauſa. ¶ Sed utrum: Loq/
tur ſceparnio: uerba quæ ſequunt̃ ſa
tis docent. ¶ Prætereat oratio: Ve/
luti liberior & licentioſior quã par
ſit. ¶ Sudunſt: Proſudũ eſt.i.ſine/
udo hoc ẽ ſerenũ temp⁹ ſine pluuia
¶ Ecquem: Lenonis faciẽ & mores
indicat. ¶ Alilam extarem: Tãqua;
alam craticulam dicit ſuper qua car/
nes torreri ſolent: ideo ab extis ani/
malium extarem dixit. ¶ Secũdum
littus: Iuxta littus ita propter uiã di/
xit ideſt iuxta uiam. ¶ Lauerũt: Qui
a madido conſpexerat.
¶ Sequimini: Eos alloquitur quos
adduxerat ſocios. ¶ O palæmõ ſan
cte neptũi comes nam quẽ græci di
cunt palæmona: latini portunũ no
minant: Ouidius quem nos portu/
num ſua lingua palæmona dicet: q
prius melicertes dictus deus marin⁹
nota fabula eſt: ut ino cadmi & her
mionis filia nupſerit athamãti æoli
filio & ei learchum & melicertẽ pe/
perit: quæ uidens ab inſano patre
learchum occidi: ipſa cum melicerte
altero filio ſe in mari præcipitem de
derit qui ambo in deos marinos cõ
uerſi ſunt: uidelicet ipſa in leucotheã
melicertes autem in palæmonẽ: qui
& idem portunus. ¶ Euge: Nũc op
time deſcribit quo pacto iactentur a
fluctibus: ſaluæq; mulieres ad terrã
ferantur. ¶ Errationis fecerit cõpen
dium: Hoc eſt errare deſinet qa illiſa
ſcopulis morietur. ¶ Si tu de illarũ
ornaturus ue paries: Sũt iſta ſane uer
borũ portenta Plautus ſi uiueret uix
ſuas crederet comœdias ita in pluriſ/
q; locis omnem faciem immutarũt:
emaculandus omnino hic locus eſt
& hoc modo legendus. ſi tu de illa/
rum numero puer es: & cũ ſequenti
ſenſu uerba conueniunt.

VALLA. VT Vos & uoſtris adduxi
negociis. Pleuſidipp⁹ ado/
leſcens quos ſecũ comites
adduxerat ut leno prenderet̃ ita allo

quitur: ut

Cribrũ

Sexus ui
rile.

Veſtigas

Percon/
tarier ex
te.

Subdũ ẽ

Dice ꝑ
dic.

Aulam
extarem
.i. ollam
qua exta
coquan
tur

Nullus
pro non

Sectarier

Triticũ.

Scdm ꝑ
iuxta uel
ſecus.

Deſerere nolui: eo uos amici detinui diutius. nunc huc ad ueneris
Phanum uenio uiſere. rem diuinam ſe facturum dixerat.
De. Si ſapiã. hoc quod me mactat. cõcinem lutum. Sce. prope me
Hic neſcio quis loquitur. De. heu ſceparnio? Sce. qui nominat me
De. Qui pro te argentũ dedit. Sce. quaſi me tuum eẽ ſeruũ dicas
De. Luto uſus multo. multam terram confode.
Villam integundam intellego totam mihi. nam nunc perlucet e
Quã cribrũ crebrius. Ple. pr̃ ſalueto amboq; adeo. De. ſaluus ſis.
Sce. Sed utrum tu uir ne an fœmina es: q illũ patrẽ uoces? Ple. uir
Sum equidem. Dæ. quære uir porro patrem: filiolam ego unam
Habui. eam unam perdidi. uirile ſexus nunquam ullum habui.
Ple. At di dabunt. Sce. tibi qdẽ hercle quiſquis es magnũ malum
Qui orone nos hic occupatos occupes. Ple. iſticine uos habitatis?
Sce. Quid tu id q̃ritas? an quo furatũ mox uenias: ueſtigas loca.
Ple. Peculioſum eſſe decet ſeruum & probum: quem hero p̃ſente
Prætereat oratio: aut qui inclementer dicat homini libero.
Sce. Et impudicum. & impudentem hominem addecet
Moleſtum ultro aduenire ad alienam domum: cui debeatur
Nihil. De. tace ſceparnio: quid opus adoleſcens. Ple. iſti
Infortunium qui præfeſtinet. ubi herus adſit præloqui.
Sed niſi moleſtunſt paucis percontarier uolo ego ex te.
De. Dabit̃ opa atq; in negocio. Sce. qn tu in paludẽ is: exagitaſq;
Harundines qui pertegamus uillam: dum ſudunſt. De. tace
Tu ſiquid opus eſt dice. Ple. dic quod te rogo ecquem tu hic
Hominẽ chriſpum: incanũ uideris. malum: periurum: palpatorem.
De. Plurimos nã ego pp eiuſmodi uiros uiuo miſer. Ple. hic dico
In phanum ueneris qui mulierculas duas ſecum adduxit: quiq;
Adornaret ſibi: tu rem diuinam faciat: aut hodie aut heri.
De. Nõ hercle adoleſcens iam hos dies cõpluſculos quemq̃ iſtic
Vidi ſacruficare. neq; poteſt clam me eſſe: ſi qui ſacruficant:
Semper petunt aquam hic: aut ignem: aut uaſcula: aut cultrum
Aut ueru aut alilam extarem. aut aliquid. quid uerbis opuſt
Veneri paraui uaſa. & puteum. nõ mihi nunc interuallum iã hos
Dies multos fuit. Ple. ut uerba perhibes: me periiſſe prædicas.
De mea. qdẽ hercle cã ſaluus ſis licet. Sce. heus tu q phana ueneris.
Cauſa circunis. iubere melius eſt prandium ornari domi.
Fortaſſe tu huc uocatus es ad prandium. ille qui te uocauit. nullus.
Venit. Ple. admodum. Sce. nullunſt periculum te hinc ire
Impranſum domum. cererem te melius q̃ uenerem ſpectarier
Amorem hæc curat: triticum curat ceres. Ple. deludificauit me
Ille hõ ĩdignis modis. De. ꝓh. dii ĩmortales. quid illuc ẽ ſceparnio
Hominum ſecundum littus. Sce. ut mea eſt opinio propter uiam
Illi ſunt uocati ad prandium. De. qui? Sce. quia poſt cœnam credo
Lauerunt: heri confracta nauis in mari eſt illis. De. ita eſt
At hercle nobis uilla in terra & tegulæ. Sce. hui homunculi
Quantis eſtis: eiecti ut natant. Ple. ubi ſunt homines obſecro?
De. Hac ad dexteram uiden ſecundum littus. Ple. uideo ſequimini

Vtinam is ſit:quem ego quæro.uir ſacerrimus:ualete.
Sce.Si ñ mõeas noſmet memĩn⁹:ſʒ o palæmõ ſc̃tẽ neptũi comes
Q ui hercule ſocius eſſe diceris.qđ facinus uideo.De.quid uides?
Sce.Mulierculas.uideo ſedẽtis in ſcapha ſolas duas ut adflictantur
Miſeræ.euge euge ꝑbene ab ſaxo abuortit fluctus ad littus ſcaphã.
Neq; gubernator unq̃ potuit:non ui diſſe undas me maioris cẽſeo
Saluæ ſunt.ſi illos fluctus deuitauerunt.nunc nunc periclunſt
Eiecit alteram at inuadoſt:iam facile enabit:euge tace:uides ne
Alteram illam ut fluctus eiecit foras? ſurrexit horſum ſe capeſſit.
Salua res:deſiluit.hæc autem altera in terrã e ſcapha:ut præ timore
Ingenua in undas concidit ſaluaſt.euaſit ex aqua:iam in littore eſt
Sed dextro uorſum aduerſa it in malã crucẽ:hẽ errabit illæc hodie.
De.Q uid id refert tua? Sce.ſi ad ſaxũ qđ capeſſit ea :deorſũ cadit:
Erratões fecerit cõpendium.De.ſi tu de illarum numero puer es
Illis curãdũ | cẽſeo ſcepnio ſi apđ me es ſeru⁹:mihi dari opaʒ uolo.
Sce.Bo num æquũq; oras. De.ſequere me hac ergo. Sce.ſequor;

quitur:ut ſe eo fruſtra uẽ iſſe dicat. Inde dæmonẽ ſceparnionemq; ad uerſum quẽ ſeruus ſceparnio multũ barbare rñdet:ut leniter dæmones ſe nõ uidiſſe quẽ q̃rebat adoleſcẽs. ¶ Voſtris abduxi negociis .q me eſtis inqt comitati abope ãmo ui ur̃o. Neq; id ꝓceſſit.i.nil ꝑfeci.qa nõ ſũ qđ cupiebã cõſecut⁹. ¶ Spẽ deſerere nolui.nolui ceſſare deſeſq; dici ubi ſpes inerat. ¶ Adueneris phanuʒ.ubi uenus colebaẽ.phanũ dictũ qa phanon aptũ ſignificat:& oĩbus adeũtibus apta ſunt templa. ¶ Hoc qđ me mactat.i.negociũ exhibet. ¶ Concinẽ.pro cõcinauero .i.aptauero. ¶ Luto uſus multo.i. opus eſt multo luto ad tectoria ſup inducẽda. ¶ Multã terrã cõfode. appet craticeũ parietẽ erigere uoluiſſe. ¶ Pellucet ea.rimas inqt admittit. ¶ Quã cribrũ crebrius. plures inqt q̃ in cribro uideas. ¶ Pr̃ ſalueto amboq; adeo. Dæmonẽ patrẽ uocat pleuſidippus ut mos iuuenũ eſt ſalutare ſenes.Inde ẽt & ſeruũ cũ dicit ãbo cui rñdet ſceparnio ꝑcũctatus uir ne an fœmina ſit qđ patrẽ ſalutaſſet qm̃ dæmones ꝑter filiã unã quã amiſiſſet liberoꝝ nihil habuiſſet. ¶ Virile ſexũ.Olĩ hoc ſexũ nũc hic ſexus dr̃.Priſcia.tñ in q̇nto hic inqt ſexus dr̃ q̃uis Plau.in rudẽte hoc ſexus huius ſexi neutro gñe ꝓtulit. Virile ſexus nũq̃ ullũ habui. ¶ Veſtigas locũ.exq̇ris locũ ubi habitemus. ¶ Peculioſuʒ eſſe decet ſeruũ. De peculio ſupra abũde ac de peculiatis ſeruis diximus.peculioſuʒ ergo diuitem dicit:ſed cum adiecit ꝓbum:figura ẽ paraiponeã.i.ꝑter opinionẽ cõſequens.n.erat ut iprobũ diceret. ¶ Quem hero pñte.ſubaudi dæmone. ¶ Pretereat or̃o: ideſt ꝑteruolet.hoc eſt iprudenter efferaẽ. ¶ Iſti.ſubaudi ſeruo opux eſt infortunium.Qui præfeſtinet.Præoccupet. ¶ Præloqui:prius dño loqui. ¶ Paucis.in pauca uerba. ¶ Atq; in negocio:quãq̃ ego ſum negocioſus. Auget.n. rẽ hæc ꝑticula atq; ut uarie poniẽ. Aulus Gel.in.x. Atq; ꝑticula a grãmaticis q̇dẽ coniũctio eſſe dr̃ cõnexiua. & plærũq; ſane coniungit uerba. & cõnectit:ſed interdum alias quaſdam poteſtates habet non ſatis notas : niſi in ueterũ litteraꝝ tractatione:atq; cura exercitatis. Nã pro aduerbio ualet cũ dicimus. Aliter ego feci atq; tu. ſignificat.n.aliter: q̃ tu.& gemina ſi fiat auget intenditq; rem de q̃ agiẽ ut aĩaduertimus in. Q .enni annalibus niſi memoria in hoc uerſu labor. Atq; atq; accedit muros romana iuuẽtus. Cui ſignificatiõi cõtrariũ ẽ qđ itidẽ a ueteribus dictũ ẽ. Deq; & ꝑterea ꝓ alio quoq; aduerbio dr̃.i.ſtatĩ qđ in his Virgilii uerſibus exiſtimatur.obſcure & inſequẽter ꝑticula iſta poſita.eſt aũt. Atq; illũ in ꝓceps ꝓno rapit alueus amni. ¶ Ex agitaſq; harũdines.i.ſubſecas & abducis. ¶ Qui ꝓtegamus. Vt ualde integamus uillã. ¶ Dum ſudunſt.ꝓ ſudũ eſt.i.ſerenũ tẽpus:q̃a ſine udo.i.humido. ¶ Tace.dicit ſeruo. ¶ Tu:pleuſidippo. ¶ dies cõpluſculos. Diminutiuũ ẽ.i.multos.uñ & cõpluria dicimus ab eo qđ eſt cõpluris & cõplure.nã plus cõpatiuum annomalum cuius poſitiuũ multus plura facit ut reliqua cõparatiua r ante a nõ i ut recte. Aul. Gel. ſignificauit. ¶ Aut ueru.quo torrenẽ carnes a cuius ſimilitudine tælũ uerutũ dicimus. ¶ Aut alillã extarẽ. Diminutiuũ ẽ ab eo qđ eſt alula.& alula rurſum diminutiuũ ab ala. Craticulã ergo dicit in q̃ torreẽ ad ignẽ q̇cq̃. ¶ Extarẽ.uero ab extis q̃ craticulæ ſup iponunẽ hoſtiaꝝ. Nullus uenit.ꝓ nõ uenit. ¶ Admodũ.affirmãtis uox ẽ. ¶ Amorẽ hæc.ſubaudi uenus. ¶ Secundũ littus.iuxta littus. ¶ Propter uia.adhærẽter uiæ. Coniungiẽ cũ ꝑter & fit unũ uerbũ ꝑter ꝑꝑ ut apud Enniũ in iphigenia tragœdia ꝑter ꝑꝑ uitã uiuiẽ. Niſi ſit unũ uerbũ ꝑꝑuiã genus ſacrificii uel cibi ita uocitatũ.in fragmẽtis.n.feſti nõdũ impſſis paucula hæc inueniunẽ. Proteruiã fit ſacrificium qđ ẽ ꝓficiſcẽdi gr̃a herculi aut ſancto.q ſc̃tũs idẽ eſt deus.inueniẽ.itẽ catonẽ cũ adoleſcẽs q̇dã domũ ſuã incẽdiſſet dixiſſe hic ꝓteruiã facit.i.ſacrificiũ reliq̇as igni abſumendo. ¶ At hercle nobis uilla.ſubaudi fracta eſt. ¶ Hui homunculi.i.infœlices hoĩes. ¶ Vir ſacerrim⁹.i.leno execrabiliſſim⁹. ¶ Noſmet memĩmus.ſubaudi ualere. ¶ Sed o palæmõ ſancte. marinus deus palæmõ.cũ iuno pellices iouis dicaẽ iſectata oẽs. ẽt i atamãtẽ quẽ maritũ habuit ino ſoror ſemeles q̃ pellex fuit iouis.uñ nat⁹ bacch⁹ imiſit furorẽ ut learchũ filiũ ſuũ ſagittis cõfixit: metuẽs ſibi ino & filio palæmõi ſe dedit cũ illo ꝓcipitẽ i pelagus:deiq; marini ãbo facti & q palæmõ dicebaẽ melicertes noĩat⁹ ẽ.ꝑ ſuis exclamet melicerta ꝑiſſe frontẽ de reb⁹.a latinis portun⁹ dict⁹.Oui.Quẽ nos portunũ ſua ligua palæmõa dicet. Ino a græcis leucothea: a latinis matuta:Ouid. Leucothea graiis matuta uocabere noſtris. ¶ Qui hercules ſocius eẽ diceris. Admonet Cicero hercules dicendum per adiurandi uocabulum.nam quia comes uel ſeruus dici poteſt:maioris dignitatis q̃ ut ſeruus ſit uolens indicare adiecit qui profecto diceris eſſe ſocius. ¶ Scapham.nauigiolum dicit quaſi paruulum fundum habens.nam ſcapto fodio eſt. ¶ Neq; gubernator unquam potuit.ſubaudi id facere qđ nunc mulieres. ¶ Inuadoſt:ideſt in loco unde pedibus poſſit euadere. ¶ Horſum ſe capeſſit. In hanc partem ſe recipit. ¶ In genua in undas concipit.geniculata in undis eſt ac genibus innixa dum Ipſa. ¶ Quod capeſſit. ad

Sacerrimus. Palæmõ

Capeſſit ſe horſũ.

quod tẽdit ut capiat. ℭ Errõnis ſcceꝛit cõpendiũ . Deſierit errare.hoc ẽ piclitabiť. ℭ De illarũ ornatu.ut omenť. ℭ Vſuue.uel qđ ad uſum illaꝝ ptineat.hoc ẽ ſi illis iſeruias nõ mihi curãdũ eẽ cẽſeo ut illis peas.i.obtẽperes.

Palæſtra mulier.

NImio hominum fortunæ minus miſeræ memorantur
Experiundo iis datur acerbum:hoc deo complacitum eſt
Me hoc ornatu ornatam ĩ ĩcertas regiões timidã:eiectam
Hanccine ego partẽ capio ob pietatẽ præcipuã. nam hoc mihi aut
Laboriſt:laborem hunc potiri ſi erga parẽtem aut deos me ĩpiaui
Sed id ſi pte curaui:ut cauerẽ:tũ hoc mihi ĩ decore iniq; .ĩmodeſte
Datis di.nam quid habebunt ſibi igiť ĩpii poſthac.ſi ad hũc modũ
Eſt in noxiis honor apud uos:nam me ſi ſciam feciſſe aut parentis
Sceleſte.minꝰ mei miſererer:ſ; herile ſcelꝰ.me ſolicitat:eiꝰ me ĩpietas
Male habet.is nauẽ atq; oĩa pdidit in mari:nec bonorum eius ſunt
Reliqæ.ẽt que ſimul uecta mecũ in ſcaphaſt excidit:ego nũc ſola ſũ
Q uæ mihi ſi forte ſalua:ſaltẽ labor lenior eſſet:hic mihi eius opa
Nũc q̃ ſpẽ:aut opẽ:aut cõſilii qd capeſſã:ita hoc ſolis locis cõpotita
Sũ.hic ſaxa ſunt hic mare ſonat.nec qſq̃ hõ mihi obuiã uẽit: (ſcio
Hꝰ qđ iduta ſũ ſũmæ opes oppido:nec cibo:nec loco tecta quo ſi;
Q ue mihi ẽ ſpes.q̃ me uiueř uelĩ?nec loci gnara ſũ?.nec diu hic fui
Saltẽ aliquẽ uelim:qui mihi ex his locis:aut uiam:aut ſemitã
Monſtret.ita nunc hac an illac eam:incerta conſilii.nec prope
V ſquam hic quidem cultum agrum conſpicor:algor:error.pauor
Me omnia tenent:hæc parentes mei haud ſcitis miſeri:
Me nunc miſeram eſſe uti ſum libera.ego, prognata fui.maxime
Nequicquam fui:nunc qui minus ſeruio q̃ ſi forem ſerua
Nata:neq; quicquam unquam iis profuit qui me ſibi eduxerunt.

Ampeliſca.Palæſtra mulieres duæ.

QVid mihi melius eſt quid magis in rem eſt?q̃ corpore ui tam ſecludam.

BERN. Sara. Vene.

NImio : Palæſtra uirgo ĩ proximum littus eiecta iniquã rerum ſortem deplorat afflict im . ℭ Impiaui: Impie egi. ℭ Herile ſcelus:lenonis ſcilicet ſub cuius fuerat poteſtate. ℭ Hic mihi eius opera : Subaudi opus eſt : uel adeſſet. ℭ Solis locis: Pro ſolitudine locorum.

VALLa.

NImio hominum fortunæ. Paleſtra ſua q̃ritur infortunia aitq; minus miſeras dici hominum fortunas quã re ipſa ſint: quid lenoni quid ſibi contigerit docens. ℭ Nimio:ideſt ualde experiundo.Cum uentum ad experientiam eſt. ℭ IIs.,p ab his. ℭ Hoc deo complacitum eſt.ſolent homines cum rei cauſam ignorant dicere ita deo placuiſſe ut Virg.& ſic uiſum ſuperis. ℭ Ob pietatem præcipuam.Quæritur aduerſum numina cauſam neſciens præteritorum & ignara quorſum hæc tendant. ℭ Haud laboriſt.non laboris eſt. ℭ Laborẽ hunc pati. Quo uagor. ℭ Impiaui:ideſt ſi impiam me patefeciſſem. ℭ Immodeſte datis dii. præter modeſtiam. ℭ Feciſſe aut pataſſe : ideſt intra me cogitaſſe. ℭ Quæ ſimul uecta mecum.ſubaudi ampeliſcha. ℭ Quid capeſſã: interrogatiue legendum ac ſi dicat neſcio. ℭ Hic ſolis locis compotita.Compos facta ſum huius ſolitudinis : ut hinc mihi ſaxa hinc mare uideam & nil aliud admodum. ℭ Summæ opes oppido.opes ĩgt meæ omnes ſunt quæ induta ſunt quæ induta ſum ueſtimenta. ℭ Algor.i. frigidus. quia algeo græce quidem ſignificat doleo. latine frigeo. unde algor ſicut nigreo nigror.tepeo tepor. Rubeo rubor . Ranceo rancor. Albeo albor & ſimilia. Nã rubedo nigredo paledo nullus dixit antiquorum cui fama data ſit eloquentiæ ſic enim barbari loquuntur. ℭ Neqcquã fui.fruſtra nata ſum libera cum nunc ſeruiam ſeruitutem . ℭ Qui me ſibi eduxerũt nempe parentes.

Cõplaci tũ hoc ẽ deo.

Impiaui me.

Hypmeter uerſus:

Eduxerunt pro educauerunt.

BERN. SARA. VENE.

QVid mihi : Puella altera & ipſa naufragio liberata cõqueritur fortunas ſuas qđ palæſtram

ita male uiuo.atq; ita mihi multæ in pectore ſunt curæ exanimales.
Dent uitæ haud parco.perdidi ſpem:qua me oblectabam
Omnia iam circuncurſaui.atq; in latebris omnibus perreptaui
Quærere conſeruā uoce:oculis:auribus.ut peſtigarē neq; eā uſq̄
inuenio.neq; quo eā:neq; qua quæram cōſultūſt:neq; quē rogitē.
Reſponſorem quemquam interea inuenio.neq; magis ſolæ terræ
Solæ ſunt:q̄ hæc loca.atq; hæ regiones.neq; ſi uiuit:eam
Viuam nunquam inueniam:deſiſtam.Pal.quæ nam uox mihi
Prope hic ſonat? Am.pertimui quis hic loquitur prope? Pal.ſpes
Bōa obſecro ſubuenta mihi. Am.mulier ē muliebris uox mihi ad.
Aures uenit:eximes ex hoc miſeram metu.Pal.certo uox
Muliebris auris tetigit meas.num ampeliſca obſecroſt? Am.ten
Palæſtra audio? Pal.quin uoco ut me audiat nomine illam ſuo:
Ampeliſca. Am.hem quis eſt? Pal.ego paleſtra. Am.dic ubi es?
Pal.Pol ego nunc in malis plurimis. A.ſocia ſū.nec mior ps meaſt
Quā tua:ſed uiderē expecto te.Pal.mihi es æmula. Am.cōſequāur
Gradu uocem.ubi es? Pal.ecce me accede ad me:atq; adi contra.
Am.Fit ſedulo.Pal.cedo manū.A.accipe.Pal.dic uiuis ne obſecro?
Am.Tu facis me qdem ut uiuere nunc uelī:qn̄ mihi te licet tāgere.
Vt uix mihi credo:ego hoc te tenere obſecro: āplectere ſpes mea
Vt me omnium iā laborꝝ leuias.Pal.occupas p̄loq.quæ ineſt orō.
Nūc abire hinc decet nos. Am.quo amabo ibimus. Pal.littus hoc
Perſequamur. Am.ſequor quo lubet:ſiccine hic cum uuida ueſte
Graſſabimur hoc φ eſt.id neceſſariū ē ppeti.ſed qd hoc obſecro ē?
Pal.Quid? A.uiden amabo phanū? uides ne hoc? Pal.ubi.ē? am.ad
Dexteram uideo.decorum dis locum uiderier.Pal.haud longe
Abeſſe oportet homines hinc.ita huc lepiduſt locus.
Eſt deus:ueneror.ut nos ex hac ærumna eximat miſeras
Inopis ærumnoſas.aut aliquo auxilio adiuuat;

Sacerdos.Palæſtra. Ampeliſca.

QVi ſunt:qui a patrona preces mea expetentes ſunt? nam uox precantum me
Huc foras excitauit:bonam atq; obſequentem deam: atq; haut grauatam
Patronam exequuntur:benignamq; multum.Pal.iubemus te
Saluere mater. Sa.ſaluete puellæ:ſed unde uos ire cū uuida ueſte

palæſtra; cōſociam amiſerit neſcia φ illa maris ſcæuiciam euaſiſſet. Exaiales curæ.
℃Dent uitæ: Scilicet exitum.
℃Cum uiuo a ueſte: Legas cum uuida ueſte.

QVid mihi melius eſt. Ampeliſca pariter fortunas ſuas queritur quoad tandem ex uoce:tum ſua:tum illius cognitæ inter ſe copulantur ac ſeſe cōſolantur. ℃Magis in re; eſt.eſt utilius. ℃Vitam ſecludam.mihi mortem conſciſcam. ℃Curæ exanimales. quæ animam eripiant. ℃Demant uitam.auferant. ℃Perceptaui. Iteratiuum a percipio. ℃Quærere conſeruam. Ad quærendam palæſtram. ℃Conſultunſt ideſt p̄uiſum ē. ℃Neq; magis ſolæ:ideſt ſolitares hoc eſt quæ longe abſunt a temperie quemadmodum in torrida zona & frigidiſſima. ℃Subuenta mihi. Iteratiuum eſt a ſubuenio. ℃Mihi es æmula. Idem ego cupio. ℃Vix mihi credo. ea mihi lætitia eſt ex te inuenta ut uix mihi credam te tangere. ℃Occupas præloqui. quod ego uolebam tu loqueris. ℃Littus hoc perſequamur. Continuatim procedamus. ℃Cum uuida ueſte grauabimur. ideſt madefacta grauabimur excruciabimur. ℃Ex hac ærumna eximat.e tanto labore eripiant.

VALLa.
Subuēta
Leaas me oīu; laboru;
Graſſabimur

QVi ſunt: Templi ſacerdos cum forte mulierculas cōſpexiſſet: illis occurrit rata illas in templo ſacriſicaturas: hæc enim mulier erat:ideo hic & hæc ſacerdos dicitur:ut hic & hæc abbas & princeps & dux: non autem abbatiſſam principiſſam & ſacerdotiſſam: ut non nullorum imperitia uſurpauit. ℃Equo ligneo: Ideſt naui:uias quoque ceruleas mare. ℃Clueo:ſum:ut ſæpe alias.

BERN.
Sara.
Vene.

q Vi ſunt. Audiens ſacerdos ueneris forium pulſationem procedit ultro. Cūq; puellas ad ſe uētitaſſe cognouit comiter & benigne eas excipit. ℃A patrona ideſt uenere. ℃Expetentes ſunt pro expetunt aticiſmos. ℃Haud grauatam.quoniam ſtella ueneris obtemperatam comple

Vuida ueſte

Dicaꝫ obſecro tã mœſtiter ueſtitas .Pal.illico hic imus:haud lõgulẽ
Ex hoc loco.ueruꝫ longe hinc abeſt:unde uectæ ſumus. Sa.nempe
Equo ligneo per uias cæruleas eſtis uectæ?Pal.admodum.
Sa.Ergo æquius uos erat candidatas uenire hoſtiataſqꝫ ad hoc
Phanũ.ad iſtunc modũ non ueniri ſolet.Pal.q̃ nunc eiectæ e mari
Sumus ambæ:obſecro unde nos hoſtias agere uoluiſti huc?
Nunc tibi amplectimur genua egentes opum quæ in locis
Neſciis neſcia ſpe ſumus:ut tuo recipias tecto:ſerueſqꝫ nos
Miſerarumqꝫ te ambarum uti miſereat:quibus nec locus ullus
Nec ſpes parata eſt.neqꝫ hoc amplius quam quot uides nobis
Quicquanſt. Sa.manus mihi date:exurgite a genibus ambæ:
Miſericordior nulla me eſt fœminarum:ſed hæ pauperes
Sunt inopeſqꝫ puellæ:egomet uix uitam colo:ueneri
Cibo meo ſeruibo. Am.ueneris phanum obſecro hoc eſt?
Sa.Fateor phani huius:ego ſacerdos clueor.ueꝝ quicqd ẽ comiter
Fiet a me.quo non copia ualebit:ite hac mecum.
Pol.Amice benigneque honorem mater noſtrum habes . Sacer/
dos.oportet;

Meſtiter Lõgule hypme/ter Veniri.

xionem benignos homines facere creditur. ℂ Tam mœſtiter. ut humaniter ita mœſtiter dixerunt ueteres . ℂ Haud longule . non hinc admodum longe . eſt enim ab aduerbio longe diminutiuum . ℂ Equo ligneo.naui . ℂ Per uias cæruleas.per mare coloris cærulei. ℂ Candidatas uenire ideſt candidam ueſtem indutas. ℂ Hoſtiataſque: ideſt hoſtiis comitas ad immolandum ueneri. ℂ Locis neſciis. Actiue ergo & paſſiue neſcius. Locus enim neſcius quia neſcitur. & homo neſcius qui neſcit. Miſerarum quæſo ambarum.noſtrum in quã. ℂ Vix uitam colo. uix uiuo.

Miſericordior

ℂ Huius phani ſacerdos clueor. dicor cenſeor. ℂ Quicquid eſt.ſub audi in me eſt facultatis.

Clueo.

Piſcatores.

Omnibus modis qui pauperes ſunt:hoĩes miſeri uiuunt
Præſertim quibus nec quæſtus eſt:nec didicere artem
ullam:
Neceſitate quicquid eſt dõi .id ſat eſt habendum.nos iam de
Ornatu propemodum ut locupletes ſumus.his cœnam
Atqꝫ hæ.harundines ſunt nobis quæſtu & cultu.
Ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum pro exercitu
Gymnaſtico.& palæſtricum hoc habemus.echinos.lopadas.
Oſtreas:balanos captamus.conchas.marinã urticam.muſculos
Plaguſias ſtriatas.poſt id piſcatum hamatilem & ſaxatilem
Aggredimur cibum captamus e mari.ſi euentus non uenit.
Neqꝫ quicquam captum eſt piſcium.ſalſi lautiqꝫ pure domum
Redimus clanculum.dormimus incœnati.atqꝫ ut nunc
Valide fluctuat mare .nulla nobis ſpes eſt.niſi quod concharum
Capſimus:incœnati ſumus profecto:nunc uenerem hanc
Veneremur bonam.ut nos lepide adiuuerit hodie;

BERN. SARA. VENE.

Omni bus modis: Hæc fere comœdia uniuerſa quærimonias cõtinet:lamẽtantur piſcatores ꝙ ꝑꝑ ſubortã tempeſtatẽ & undoſuꝫ mare nihil potuerint nocte illa piſciũ uenari : ſaltẽ q ſatis uictui ſuppeteret . ℂ His cœnã:Per ea q̃ ſequunt(nã iſta nullũ afferũt intellectũ)ita legi exiſtimo hi ſchœni.i.iunci ex q̃bus marinæ naſſæ fiũt:græci uocãt oxiſchœnõ: acutũ iuncũ. ℂ Echinos: eſt echinꝰ piſcis marinꝰ hirſutus ad ſimilitudinẽ ſpolioꝝ caſtaneaꝝ ſpinis,ꝑ pedibus utẽs:uulgo riciũ uocãt. ℂ Lopadas:q̃ ſunt ex gñe marinaꝝ conchaꝝ q̃ꝝ nũc plura gña cõmẽorat. ℂ Marinã urticã: Quã põit Ariſt. inter gña marinoꝝ piſciũ ſenſuꝫ habẽtiũ:nã cõtactæ cõtrahunt ſeſe:piſcis ẽ carnoſæ frõdis : eius natura ẽ ut carne ueſcat & ꝑnatante piſciculo frõdẽ ſuã ſpargit cõplectẽſqꝫ deuorat:dũ admoueri ſibi manũ ſentit colorẽ mutat : & ut Pliniꝰ refert urticæ ſunt de gñe eoꝝ q nec aĩalia:nec frutices:ſed tertiam ex utroque naturam habent : ut ſunt etiam ſpongiæ. ℂ Striatas:ut leuigatas:Plinius conchis leuibus ſtriatis dixit. ℂ Hamatilem aut ſaxatilem: Piſces enim & rætibus & hamis capiuntur:uel manibus præhendunt e ſaxis:ut conchæ cochleæ: dactyli: & huiuſmodi alia cõchaꝝ genera.

Paupes omnibꝰ modis miſeri Viuunt

Echinos Lopadaſ oſtreas Cõchas. Vrticam. Muſcu/los Plaguſi/as. Striatas. Capſi/mus

ℂ Omnibus

OMnibus modis ꝙ paupes ſunt. Piſcatores ſuā q̃runt̄ inopiā quodq; piſciū nihil admodū cœpint cū tñ plurimū inſudarint uniq; huic rei ſtuduerit. ℂ Id ſat eſt hn̄dū. q̄a ita cogit neceſſitas. ℂ Hi ſchæni. i. funiculi. nā ſchænus funis. ℂ Sūt nobis q̄ſtu & cultu. i. noſtrū hic nos hēm⁹ lucrū & hic uñ colamur. ℂ Prodim⁹ pabulatū. Trāſlatio ſūpta ē a militarib⁹ ſeruis q mittunt̄ pabulatū. ℂ Pro exercitu gymnaſtico. i. ꝑ multitudine ea q̄ in gymnaſiis ſeſe exercet. ℂ Paleſtricū hoc hēm⁹. i. paleſtris accomodatū. ℂ Echinos. echin⁹ aīal aq̄ticū hirſutū ī thecæ caſtaneæ modū. de hoc Mar. Ille licet digitos teſtudine pūgat acuta: Cortice depoſito mollis echinus erit: ſaxa petit inter q̄ ſe locat ne a fluctibus iactet̄ hic tēpeſtates metuēs & ne ſcopulis illidat̄ cauet. qđ & Opian⁹ ubi de natura piſciū. Eſt & echinus caſtaneaꝝ theca tunica in quā illa q̄ undiq; cōpūgētib⁹ cōſurgit ſpinis. Pli. nuces uocamus & caſtaneas q̄q̄ accommodatiores glandium generi armatum his echinato cortice uallum. eſt & echinus uas ut apud Hor. Aſtat echinus uillis cum patera guttus Campana ſupellex. Echinus etiam ciuitas fuit cuius demoſthenes i philippicis meminit. & Cice. in Arato. Vt quonda; orion manibus uiolaſſe dianam: Dicitur excelſis errans in collibus amens. Quos tenet ægeo defixa in gurgite echinus. eſt etiā apud Nicandrū echinus uentris pars. Echeneis uero ſicut Pli. etiam docet piſcis naturæ īcredibilis. cū. n. nauibus hæſerit utcūq; uēti incubuerint mari & ab imo ex æſtuet ſundo pelagus imobiles tamen eam firmat. hinc Luca. Nō pupim retinens euro tūdente rudentes. In mediis echinus aquis. ℂ Lopadas. piſces ita nominatos ob ollæ ſimilitudine q̄ a græcis lopas dicitur. Aut conchas marinas ut interpretatur No. apud Plau. in paraſito eſt & lopas ēt ueſtis q̄ & lope dr̄. ℂ Balanos. qđ glandis faciē hēant. balanus. n. a græcis a noſtris glans: unde & myrabolanō & balaninū unguentū q̄q̄ appellatione balani ſicut & appellatione glandis fructus medios dicimus inter poma & nuces cuiuſmodi ſunt caſtaneæ quæ nec corticis admodū teneri ut poma: nec duri admodum ut iuglandes. ℂ Conchas. appellatione concharum intelligimus piſces in cruſtis illis contentos quæ duriſſimæ ſunt. proprie tñ puſillæ. & concha unde tubæ fiunt: unde & nomen habent ut ꝑſonat æquora concha. Nā cōchus quo cato utit̄ uerbo uas culinariū eſt. Conchis aūt fabæ ſpēs Iuue. Cuius aceto cuius conche tumes. cuius diminutiuū cōchicula ut tā neſtus fuſtus ad aſiniū pollionē: quā Priſcian⁹ docet. ℂ Marinam urticam. hæc ut ſpongia media eſt inter aīal & ſtirpem. ideo utraq; a græcis dr̄ zohophitum quia zohon animal & phyton ſtirps nam radicibus utraq; figitur in pelago & ſi propius accedas ſeſe comprimit. ℂ Muſculos piſces a murum ſimilitudine dictos. ℂ Plaguſias. quia in obliquum cedunt. Plagion. n. obliquum dr̄. ℂ Striatas. a ſtrigoſitate dictas. ℂ Piſcatum hamatilem. qui ex hamo fit. ℂ Et Saxatile;. qui inter ſaxa. ℂ Si euentus. i. fortunæ caſus non ſuccurrit. ℂ Valide fluctuat. i. æſtuat fluctu pelagus. Caſſimus. cæperimus.

Trachalio ſeruus. & iidem piſcatores.

ANimo aduerſaui ſedulo ne herꝫ uſquam præterirē (uiam
Naʒ cū mō exibat foras: ad portum ſe aiebat ire: me huc ob
Iuſſit ſibi uenire ad ueneris phanū. ſ; quos pcōter cōmod?
Eos quos uideo aſtare adibo. ſaluete fures maritimi: conchitæ
Atq; hamiotæ. famelica hominum natio: quid agitis? ut peritis?
Piſ. Vt piſcatorem æquum eſt famæ: ſitiq;: ſpeq;. Tra. ecquem
Adulеſcentem huc dum hic aſtatis: ſtrēnua facie rubicundum
Fortem: qui tres duceret chlamydatos cum macheriis uidiſtis?
Pi. Nullū iſtac facie ut prædicas ueniſſe huc ſcimus. Tr. ecquem
Recaluum ac ſilonem ſenē ſtatutum. uentrioſum. tortis ſuperciliis:
Contracta fronte: fraudulentum: deorum odium: atq; hominum.
Malum mali uitii: ꝑbriq; plenū. qui duceret mulierculas duas ſecū
Satis uenuſtas. Pi. cum iſtiuſmōi uirtutibus operiſq; natus qui ſiet:

ANimo: Trachalio pleuſidippi ſeruus dum herū q̄ritat incidit in piſcatores. BERN. Sara. Vene.
ℂ Vt peritis: Non dixit ut uiuitis quia eos famelicos noīauit. ℂ Ecquem recaluū ac ſilonē. De lenone percōtatur: ſidones dicti ſuperciliis prominētibus: ꝙ ſilenus hirſutis ſuperciliis fingeret̄ ut notat Varro.
ANimo aduerſaui ſædulo. pleuſidippi ſeruus trachalio qd cū ſuo dn̄o egerit cōſilii docet. inde piſcatores ꝑcunctātur dn̄m ſuum deſcribendo an uiderit nū ēt lenonē eū pariter deſcribēdo negāt illi. Itaq; ſollicitudine quid agat incertus eſt. ℂ Animo aduerſaui. Subaudi meo qui alioq contra herum ſentiebat. Aduerſo autem & aduerſor dicimus in eadem ſignificatione. ℂ Ne herum uſquā præterirē. ne ab heri præceptis diſcederem. ℂ Saluete fures maritimi: ideſt piſcatores qui maris bona diripitis. ℂ Conchitæ. qui conchas legitis. ℂ Hamiotæ. qui hamo captatis piſces. ℂ Famelica hominum natio. qui nunq̄ ſaturi eſtis. ℂ Vt peritis. Quo periculo & cruciatu in mortem deducimini. ℂ Recaluuʒ. in poſtrema parte caluum. ℂ Ac ſilonem. ſilus inquit

VALLa: Hypmeter. Aduerſo pconter. quod Cōchitæ hamiotæ Macheriis. Silonē.

Eum quidem ad carnificem eſt æquius:q̃ ad uenerem commeare
Ar.At ſi uidiſtis dicite.Pi.huc profecto nullus uenit.ualc.Tr.ualet
Credidi factum eſt:qđ ſuſpicabar: data uerba hero ſunt.leno abii
Scelestus exulatũ:in nauem aſcendit:mulieres auexit:ariolus ſum:
Is huc herum etiam ad prandium uocauit ſceleris ſæmen
Nunquid mihi meliuſt:q̃ illico hic opperiar herum dum ueniat
Eadem hæc ſacerdos uenerea:ſi quid amplius ſcit
Si uidero exquiſiuero:faciet me certiorem;

Mulier Ampeliſca. Trachalio ſeruus.

INtelligo hãc q̃ ꝓxia ẽ:uillã ueneris phano pulſare iuſſiſti.
Atq; aquã rogar̃. Tra.cuius ad auris uox mihi aduolauit?
Am.Obſecro qs hic loqt̃? Tr.quẽ ego uideo? ẽ ne ampeliſca quæ
Foras e phano egreditur? Am.eſt ne hic trachalio:quem conſpicor
Calator pleuſidippi? Tr.ea ẽ.Am.is ẽ:trachalio ſalue. Tr.ſalue.ãpe
Am.Quid agis tu? Tr.ætatẽ haud malã male Am.melius omiare.
Ver omnes ſapientes decet conferre & fabulari.ſed pleuſidippus
Tuus herus ubi amabo ẽ? Tra.eia uero:quaſi nõ ſit itus.Am.neq;
Pol eſt neq; ullus quidem huc uenit.Tr.nõ uẽit? Am.uera ꝑdicas
Tr.Non eſt meum ampeliſca.ſed q̃ mox coctum eſt prandium.
Am.Quod prãdiũ obſecro te.Tr.nẽpe rẽ diuinã facitis hic. (uit
Am.Quid ſõnias amabo.Tr.certe huc labrax pleuſidippu; uoca
Ad prãdiũ herũ meũ her⁹ ueſter.Am.pol haud miranda facta dicis
Si deos decepit & hoĩes lenonum more fecit. Tr.nõ rẽ diuinam
Facitis hic uos:neq; herus? Am.ariolar̃.Tr.quid tu agis hic igitur?
A.Ex malis multis:metuq; ſũmo:capitaliq; ex periculo:orbas auxi
Opũq; huc recipit ad ſe hæc ſacerdos ueneria me & palæſtrã. (liiq;
Tr.An hic paleſtraſt obſecro heri mei amica? Am.certo.Tr.ineſt
Lepos in nuncio tuo magnus mea ampeliſca:ſed iſtuc periclum
Perlubet quod fuerit uobis ſcire.Am.confracta eſt mi trachalio
Hac nocte nauis nobis.Tr.quid nauis quæ iſtæc fabula eſt?
Am.Non audiuiſti amabo:quo pacto lẽo clãculũ nos hic aufer
In ſiciliã? & qcqd dõi fuit in nauẽ impoſuit? ea nunc (re uoluit
Perierunt oĩa.Tra.oh neptune lepide ſalue:nec te aleator ullus
Eſt ſapientior.profecto nimis lepide iecisti bolũ:periur perdidiſti
Sed nunc ubi eſt leno labrax? Am.perit potando opinor.
Neptunus magnis poculis hac nocte eum inuitauit.credo hercle

Feſtus appellatur naſus ſurſum uerſus & repandus: unde galeæ quoque a ſimilitudine ſilæ dicebantur.
Hariolus ſum. No. Silones ſupciliis prominentibus dicti manifeſta ſignificatõe nomen nõ unum ſcibunt eſſe grandibus ſupciliis ſilone; quadratũ ꝙ ſi
Hypermeter. lenus hirſutis ſupciliis fingeret.nã ſilanos quos alii tullos: alii riuos: alii uehementes,piectores dixere ſanguinis medici arcuatim fluentis ut multi aquarũ ductus.Ennius.Sanguine tepido tulli efflantes euolant Celſus in.iii.Confert ẽt aliquid ad ſomnũ ſilanus iuxta cadens. ❡ Statutũ.i.fœtidũ a ſtãdi ꝑpetuitate niſi mauis a ſtatuta deduci.i.ſtatutoſu; quo uerbo utitur Auguſtinus.
❡ Cum iſtiuſmodi uirtutibus. Ironia:quæ diſſimulatio dicitur a latinis. ❡ Hariolus ſum.diuinaui.
❡ Sceleris ſæmen. ideſt origo ſcelerum.

BERN. SARA. VENE. INtelligo:mĩſio eſt ampeliſcæ mulieris ad ſacerdote; ueneriã q̃ illã iuſſerat e uilla ꝓxima aquam haurire. ❡ Cuius ad auris uox. Loquitur trachalio.
Conſpictio ex condi.ãtiqs: & metri neceſſitate. ❡ Calator:ſeruus dr̃ q ſp ad neceſſitatẽ ſeruitutis uocari põt a potu calin.i.a uocãdo. ❡ Quaſi nõ ſit intus:opinabat̃ iuitatũ a lenone pleuſidippũ ibi cœnaturũ. ❡ An an:ei⁹ uocẽ exꝑſſit q aqs obruit̃. ❡ AEdi
Calator: Hypermeter. lis:ꝑ iocoſam metaphorã dictũ eſt: nã ædiles ꝑerant uẽdẽdis mercib⁹. ❡ Promittã capillũ: Ad magnitudinẽ.ſ.nutriẽdo. ❡ In uidulũ:Qui ex corio ſacculus eſt. ❡ Nũc memora illis impa hic aquam: Verba ſunt ad ſeipſam tãq̃ in memoriã redierit miſſam fuiſſe ad hauriendam aquã e proximo uicino puteo: ſenſus ſatis perſpicuus eſt & ſi forte non nihil ſub intelligi deberi arbitremur.

VALLa. INtelligo hanc quæ proxia ẽ.a ſacerdote ueneris miſſa mulier ãpeliſca ad dæmõis domũ ut aq̃ capet trachaliõi ſeruo pleuſidippi ſit obuia ubi quod euenerat ſit palam. prima ſunt uerba ad ſacerdotem ueneris a qua miſſa aquatum fuerat. ❡ Cuius ad auris.hic loquitur trachalio. ❡ Cala
Aleator. Bolum. tor pleuſidippi. Internuncius. calo enim uoco ſignificat. ❡ Haud mala: ego inquit quæ non mala: male ætatem ſubaudi ago. ❡ Sed quã mox coctum eſt prandium.putauit trachalio

An an eo datum quod biberet. Tr.ut ego amo te mea ampeliſca
Vt dulcis es.ut mulſa dicta dicis.ſed tu & palæſtra quo modo
Saluæ eſtis? Am.ſcibis faxo nauis timidæ ābæ in ſcaphā inſiluimus
Quia uidemus ad ſaxa nauē ferrier.properans exolui reſtim:
Dum illi timent:nos cuꝫ ſcapha tempeſtas dextrouorſum differt
Ab illis:itaq; nos uentiſq; fluctibuſq; iactatæ exemplis plurimis
Miſeræ perpetuam noctē:uix hodie ad littus pertulit nos uentus
Exanimatas. Tr.noui neptunus ita ſolet:quanuis faſtidioſus
Aedilis eſt.ſiquæ improbæ ſunt merces iactat omnes. Am.uæ
Capiti atq; ætati tuæ. Tr.tuo mea ampeliſca.ſciui lenonem
Facere hoc quod fecit.ſæpe dixi:capillum promittam. optimumſt
Occipiamq; ariolari. Am.cauiſtis ergo tu atq; herus ne abiret
Cum ſcibatis. Tr.quid faceret? Am.ſi amabat. rogas.quid faceret?
Aut ſeruaret.dies noctesq; in cuſtodia eſſet ſemper:
Verum ecaſtor ut multi fecit:ita probe curauit pleuſidippus.
Tr.Cur tu iſtuc dicis? Am.res palam eſt. Tr.ſcin tu etiam q it lauatū
In balineas:ibi cum ſedulo ſua ueſtimenta ſeruat
Tamen ſurripiuntur:quippe qui:quem illorum obſeruet:falſus eſt
Fur facile quem obſeruat uidet.cuſtos qui fur ſit:neſcit
Sed duce me ad illam:ubi ē? Am.i ſane in ueneris phanuꝫ huc ītro
Sedentem flentemq; opprimes. Tr.ut iam iſtuc mihi moleſtuſt
Sed quid flet? Am.ego dicam tibi hoc ſeſe excruciat animi:
Quia leno ademit ciſtulam ei:quam habebat:ubiq; habebat
Qui ſuos parentis noſcere poſſet.eam ueretur ne perierit.
Tr.Vbi nam ea fuit ciſtellula? Am.ibidem in naui concluſit ipſe
In uidulum.ne copia eſſet eius quis ſuos parentes noſceret.
Tr.O facinus īpudicum quā liberā eſſe oporteat ſeruire poſtulare.
Am.Nunc eam cum naui ſcilicet abiſſe peſſum in altum.
Et aurum & argentum fuit lenonis ibidem.credo aliquem
Immerſiſſe atq; eum excepiſſe.id miſera mœſtaſt
Sibi eorum ueniſſe inopiam. Tr.iam iſtoc magis uſus factoſt:
Ne eam intro conſoler.ꝙ eam ne ſe ſic excruciet animi.
Nam multa præter ſpem:ſcio multis bona eueniſſe.
Am.At ego etiam qui ſperauerint:ſpem decepiſſe multos.
Tr.Ergo animus æquus optimum eſt ærumnæ condimentum.
Ego eo intro:niſi quid uis. Am.eas:ego quod mihi imperauit
Sacerdos id faciam:atq; aquam hinc de proxumo rogabo.
Nam extēplo ſiue uerbis ſuis peterē daturos dixit:neq; digniorem
Cenſeo uidiſſe anū me quemquam:cui deos atq; homines cenſeā
Benefacere magis decere.ut lepide:ut liberaliter:ut honeſte
Atq; haud grauate timidas:egentes:humidas:eiectas:exanimatas
Accipit ad ſeſe.haud ſecus q̄ ſi ex ſe ſimus natæ.ut ea īpa ſuccincta
Aquam calefactat ut lauemus.nūc memora illis:īpera hinc aquam
Vnde mihi īperauit.heus ecqs ī uillaſt? ecquis recludit? ecqs ꝓdit?

tauit trachalio falſum reſponderi: ideo interrogat q̄ mox coctum ſit prandium ꝙ leno coquendum dixerat. ¶ Capitaliq; ex periculo.uitæ in quo fuimus periculo. ¶ Orbas.priuatas. ¶ Nec te aleator ullus eſt ſapientior.quia in alea tua excipis nauigantes inde ſubducis qcquid hn̄t. ¶ Lepide ieciſti bolum. bolus iactus eſt. quia ballo iacio.tā enim qui in alea luſitant dum talos iaciūt ſpē lucri habent q̄ qui in pelagus ræte iaciunt ſpem capiendorum piſcium hn̄t. ¶ Periurum. ſubaudi lenonem. ¶ Ante ei datū qd biberet.i.propinatū qđ potaret. ¶ Ventiſq; fluctibuſq; iactatæ. Ventis ſupra aquas fluctibus ſubter. ¶ Exēplis plurimis. multis mōis. ¶ Noui.hoc ſepatim interpūctimque legendū. ¶ Quanuis faſtidioſus. quātūcunq; ſuperbus. ¶ AEdilis eſt.naꝫ ædiles mercibus præerāt in urbem conuehendis:ſed putidas merces præſertim edulia non ammittebant. ¶ Væ capiti atq; ætati tuæ.hoc in trachalionem dicit ampeliſca quod dixerit neptunum improbas iactare merces lenonem itelligēs. At quia ipſæ quoq; mulieres iactatæ fuerint in ſe dici putauit ampeliſca. ¶ Tun o mea āpeliſca. An tu inquit in me taꝫ atrociter loq̄ris. ¶ Capillū promittā optimūſt prophetæ.n.ac diuini hoīes non attondent barbā aut capillos.ſed ſinūt exreſcer̄ ut maior fides adhibeat̄: aut qđ tonſurā negligāt. Capillū ergo ꝓmittā.i.ſinā excreſcere. ꝓmittere .n.p̄ter pollicēdi ſignificationē.ſignificat pilos longius abire ſinere. Liuius cōiecto in carcerē manlio ſatis cōſtat magnā ꝑtē plæbis ueſtem mutaſſe multos mortales capillū ac barbā ꝓmiſiſſe. ¶ Cauiſtis? interrogatiue legendū eſt hoc ē cape opor tuit. ¶ Quid faceret.q̄d facere potuerat. ¶ Vt multi. ſubaudi ſolent. Falſus ē.q̄a nō aduertit deceptus ē. ¶ Excruciat aī:& aī & aīo extrucio dicimus. ¶ Eaꝫ.ſubaudi ciſtulā cū crepūdiis. ¶ Abiiſſe peſſum.fūdū maris petiiſſe. ¶ Magis uſus facto eſt.magis opꝰ eſt ut faciā nēpe ut cōſoler. ¶ AErūnæ cōdimentū.ut aī æqualitas nil ſibi ꝓmittat niſi qđ ī ſua poteſtate poſitū eſt nēpe in aīa. nam externa & corporis bona ludibris fortunæ ſubiecta ſapiens ſibi uon promiſerit. ¶ Si ut uerbis ſuis peterem. ſi inquit poſcerem aquam uerbis ſacerdotis dixit ipſa fore ut daretur. ¶ Succincta.ſubfarcinata.

Mulſa dicta.
Differt.
Aedilis eſt.
Falſus ē: ꝓ neſcit.
Fur facile quem obſeruat uidet.
Ciſtulā.
Vidulū.
Peſſum abiiſſe.
Eapſe ex codi.antiquis.
Villa.

Sceparnio ſeruus. Ampeliſca mulier.

QVis ē q nr̃is tã ꝓterue foribus facit iniuriã? Am. ego ſum.
Sce. Hẽ quid hoc boni eſt? heu ædepol ſpecie lepida muli-
er. Am. ſalue adoleſcens.
Sce. Tu multum ſalueto adoleſcentula. Am. ad uos uenio.
Sce. Accipiam hoſpicio: ſi mox uenis item ut adfectam.
Am. Nam nunc nihil eſt: qui te maneam. Sce. ſed quid ais
Mea lepida hilara? Am. ah nimium familiariter me adtrectas
Sce. Proh di imortales ueneris effigia hæc quidem eſt. ut in ocellis
Hilaritudo eſt: eia corpus cuiuſmodi ſubuolturium: illud quidem
Subaquilum uolui dicere: uel papillæ cuiuſmodi. tum quæ ĩdoles
In ſauio eſt. Am. non ego ſum polluta pago. potin ut me. abſtĩeas
Manum? Sce. non licet te ſic placide bellam belle tangere.
Am. Ociũ ubi erit: tum tibi operã ludo & deliciæ dabo. nũc q̃obrẽ
Huc ſum miſſa amabo uel tu mihi aias uel neges. Sce. quid nunc
Vis? Am. ſapientior natus quid uelĩ: indicium facit. Sce. meꝰ quoq;
Hic ſapientior natus quid uelim indicium facit.
A. Hic ſacerdos ueneris hĩc me petere aq̃ iuſſit a uobis. Sce. at ego
Baſilicus ſum quẽ niſi oras guttã nõ feres. nr̃o illũ puteũ periculo
Et ferramentis fodimꝰ. niſi multis blandiciis a me gutta ñ ferri põt.
Am. Cur. tu aq̃ grauare amabo: q̃ hoſtis hoſti cõmodat. Sce. cur tu
Opam grauare mihi: quam ciuis ciui cõmodat. Am. ĩmo ẽt tibi
Mea uoluptas: quæ uoles faciam oĩa. Sce. euge ſalus ſum. hæc iam
Me ſuã uoluptatem uocat: dabitur tibi aqua: ne nequicq̃ me ames
Cedo mihi urnam. Am. cape: ꝓpera amabo efferre Sce. mãta iã hic
Ero uoluptas mea. Am. quid ſacerdoti meæ dicam: hic demoratam
Vt etiã nũc miſera tĩeo ubi oculis ĩtueor mare: ſed qd ego (tã diu
Miſera uideo ꝓcul in littore meũ herꝝ lenonẽ ſicilienſeq; hoſpitem
Quos piiſſe ãbos miſera cenſebã in mari. iã illud plus mali nobis
Viuit q̃ ratæ. ſed quid ego ceſſo fugere in fanum: ac dicere hæc
Paleſtræ in aram ut confugiamus: prius q̃ huc ſceleſtus leno ueniat
Noſq; hic opprimat. confugiam hinc: res ita ſuppetit ſubito;

BERN. Sarace. Venetꝰ.

QVis eſt: Dæmonis ſeruus ſceparnio pulſatis foribus accurrit ad oſtium uiſaq; ampeliſca forma lepida ei blandit̃ & palpat̃. ℂ Pollucta: Vel lege polluta ſine. c. uel diſiungito dictionẽ pol lucta: eſt enim lucta ludus quo alius aliũ ſternere ad terrã cõplexu nititur: & illud pol iurantis eſt. ℂ Pago: uilla unde pagani uillam colentes nomen tractum a græcis apud quos pigi fons dr̃: nã iõ dicti ſunt pagani ꝙ ex eodẽ fonte bibãt: ſenſus ergo uerborꝝ eſt non ego ſũ pol lucta pago. i. nõ ego mõ luctaꝫ exerceo: ut tibi liceat mecum pro libito congredi: id qđ ſequẽtia uerba magis declarant: potin ut me abſtineas manum: q̃rebat. n. ille fœminam amplecti & attrectare & quaſi ueneream palæſtrã exercere. ℂ Sapientior natus: Melius forte ſapientior nata nam urnulaꝫ oſtendit. circa quã lr̃is inſculptũ erat cuius eẽt: id qđ infra clarius manifeſtat̃: naꝫ de eadẽ urna locutus inqt hæc lr̃ata eſt ab ſe cãtat cuia ſit ſapiẽtior ergo nata. i. lr̃ata: nã ſapiẽtiores habẽtur q lr̃ati ſunt: ſcepnio aũt cũ illud idẽ reiteraſſet meꝰ hic quoq; ſapiẽtior natus quid uelim indicium facit forte penem feſtiuiter indicauit.

Effigia.

Sauio ꝓ ore.

Polluta pago.

QVis eſt qui nr̃is tam ꝓterue foribꝰ facit iniuriã. Ampeliſcã pulſantem fores audiens ſcepnio. ut obiurgator eſſe ſolet irrũpit in hãc uocẽ. ℂ Hem qd hoc boni ẽ. cũ puellã pſpexiſſet ampeliſcã miratus formã puellæ hoc dicit. ℂ Specie lepida mulier. i. elegãti forma. ℂ Vt affectẽ. i. cõcupiſcã. ℂ Veneris effigia. pro effigies. ℂ Subuolturiũ. i. rapiẽs ad ſe homines ut uultures. ℂ Illud ſiqdẽ ſubaqlũ uolui dicere. Correctio figura ẽ. qm̃ uultures cadauera diripiũt ut honeſtius loq̃r aqle aſſimulauit: q̃ & ipſa rapto uiuit. ſunt q ad colorẽ referãt non ad rapinã aqlæ. ℂ Nõ ego ſum polluta pago. i. ruſticana & in uillis nutrita. pagum. n. uillã græci uocãt. Inde pagãi ruſtici q̃ſi ex uno fonte potãtes. nã page fons dr̃: Perſius ipſe ſemipaganus. & reliq̃. Oui. Et date paganis annua liba focis: ſed in quibuſdam codicibus legitur palpo: ut palpo palponis de quo alibi diximus. ℂ Vt me abſtineas. pro a me: notanda conſtructio abſtineo te manum. ℂ Ludo & deliciæ: ut deliciæ deliciarum. Ita delicia deliciæ: & delicium delicii. Mar. ſtellæ delicium mei columba. ℂ Vel tu mihi aias ideſt aſſentaris: ut & imperatiuo modo uel ai uel nega. ℂ Sapientior natus. uel puer cognoſceret quid uelim cum urna. ℂ Meus hic ſapientior natus uirile ſigna

Manta.

Sicilienſem.

Hypmeter.

uirile ſignat membrum ſuam pateſaciens libidini ĩpatientiã attẽtigine. ℭ Baſilicus ſum.i.rẽgius.' ℭ Prop a amabo efferre.feſtina inquit ut ad me extra ex ædibus feras Alioqui efferre ad ſepulchrũ fere ſignificat. Teren.efferẽ corpus. Iuue.elatã iam crede nurum ſi limina ur̃a mortifera cum dote ſubit. ℭ Manta iam hic. Mane ꝑpetuo quo ad redie ro. ℭ Sed quid ego miſera uiden.Lenonem conſpicata mulier effugit in templum. ℭ Sicilienſemq; hoſpitẽ.Charmidem dicit.Quam ratæ.quam putauerimus. ℭ Res ita ſuppetit.ſuccurrit.

Sceparnio ſeruus.

P Roh di ĩmortales ĩ aqua nũq̃ credidi uoluptatẽ ĩeſſe tãtã
Vt hanc traxi lubẽs.nimio min' alt' pute' uiſus eſt q̃ prius
Vt ſine labore hãc extraxi. ꝑfeſtine ſatis neq̃ ſum.ut ꝑ te
Qui hodie inceperim amare.hẽ tibi aquam:mea tu belliata. hem
Sic uolo te ferre honeſte.ut ego fero.ut placeas mihi.ſed ubi es?
Delicata cape aquam hãc.ſicubi es:amat hercle me.ut ego opinor:
Delituiſ:mala ubi tu es?etiam ne hanc urnam acceptura es ubi es?
Commodule melius.tandem uero ſerio etiam acceptura es urnaʒ
Hãc.ubi tu es gentium?nuſquam hercle.urnam iam ego hanc ſn
Media uia.ſed autem.quid ſi hanc hinc abſtulerit quiſpiam
Sacram urnã ueneris?mihi exhibeat negociũ:metuo hercle ne illa
Mihi inſidias locet.ut comprahẽdar cũ ſacra urna ueneria (mulier
Nempe optime iure in uinculis enicet magiſtratus.ſi quis me hanc
Habere uiderit:nam hæc litterataſt ab ſe cantat cuia ſit.iam hercle
Euocabo hinc hanc ſacerdotem foras ut hanc accipiat:nam accedã
Huc ad fores:heus ſi ptolemæo gratia.cape hanc urnam tibi
Muliercula hanc neſcio quæ huc ad me detulit.in proferundaſt.
Repperi negocium:ſiquidẽ his mihi ultro adgerũda etiã eſt aqua?

Labrax leno.Charmides hoſpes.

Q Qui hõ ſeſe miſeꝝ & mẽdicũ uolet.neptũo credat ſeſe
Atq; ætatẽ ſuã.nã ſiqs cũ eo qd rei cõmiſcuit ad h' exẽplũ
Amittit ornatũ:domũ ædepol:libertas lepida es q̃ nũq̃ pe
Voluiſti ĩ nauẽ mecũ hercle una ĩpõer:ſed ubi ille me' ẽ hoſpes (dẽ
Qui me ꝑdidit?atq; eccũ incedit. Char.quo malũ ꝑperas labrax?
Nam equidẽ te nequeo conſequi tam ſtrẽnue. La.utinam te prius
Quam oculis uidiſſem meis malo cruciatu in ſiciliaʒ præbiteres.
Quem pp hoc mihi obtigit miſero mali.utinam cũ in ædis meas
Te adduxi in carcere illo potius cubuiſſem die.
Deoſq; immortales quæſo:dum uiuas:uti oẽs tui ſimiles hoſpites
Habeas tibi:malam fortunam in ædis te adduxi meas.quid mihi

P Roh di ĩmortales. Iã hau ſerat aquã ſceparnio urnu lamq; deferebat mulieri: ſed cum illa iam ſe illinc ſubduxiſſet ſuomet ſermõe fruſtratẽ. ℭ He' ſi Ptole.gr̃a:ſunt q legerint nõ ĩde co re heus ſi tolloni gr̃a : ego legendũ arbitror:heus ſis:tolle mea gratia.

P Roh di ĩmortales.ſcepnio ut hauſit aq̃ magna uoluptate.ita dolet abiiſſe ãpeliſcam. ℭ Profeci ne ſatis.an inquit ſatis ꝑfecerim neſcio. ℭ Neq̃ ſum. nequitia refertus. ℭ Mea tubelliata. Ampeliſcã belliatã uocat q̃ſi bellulam dicas. ℭ Delicata.quæ delicias de me facis. nõ effugiſſe:ſed delituiſſe eam opinatus eſt. Tandem uero ſerio.non inquit ioco iam loquor. ℭ Nuſq̃ hercle.ſubaudi eam conſpicor. ℭ In media uia.ſubaudi relinquam. ℭ Sedẽtem: ideſt ita poſitã in terris. ℭ Mihi inſidias locet.Inſidioſe aliquid agat. ℭ Iure ĩ uinculis enecet.utpote ſacrilegum. ℭ Litterataſt:ideſt litteris inſignita cuius nam ſit oſtendens. ℭ Ab ſe cantat.ex ſeſe aperit. ℭ Subito mea gratia.i. pp me tolle. ℭ Repi negocium.in moleſtiam incidi ſi nõ mõ exhibẽda:ſed ẽt deferẽda aqua ſit.

Q Vi hõ:q̃rellas cõtiet ſcæna lẽonis & hoſpitis charmidis:q & ipſi fluctib' eiecti ĩ terrã deſilierãt. ℭ Præbiteres:pri' ires. ℭ Quã q̃ thye.quõdã ãnpoſita ẽ & atreo: dicẽdũ ab atreo thyeſtes & atre' fr̃es ut ĩ fabulis ẽ inimicitia maxia cõflagarũt:cãʒ inimicitiæ refer̃t ꝙ thyeſtes auſus ẽ uxorẽ atrei fr̃is uiciare ex q̃ filios duos ſuſcepit: quos atre' ſimulata ꝯcordia cũ ad cœnã fr̃eʒ iuitaſſet epulãdos appoſuit pr̃i de cuius facti ſceler̃ extat luculentiſſima ſenecæ tragœdia q̃ thyeſtes inſcribit. ℭ Da eas q̃ res agebã cõmodũ:lego poti' hoc mõ: meas q̃ res agebã cõmodũ:& ſmo poti' ẽ lenonis q̃ charmidis ut emẽdauim': & cõmode. ℭ Scirpe:qa ſcirp' res leuiſſima ẽ:nec ĩ aq̃ mergit ℭ Meã ueli.exer.trãſlatio ẽ a militibus q primi ineũt certamĩa:neq; in uno ꝯſiſtũt loco ſʒ huc & illuc ꝑter

BERN. Sara. Vene. Præfeſti ne ex co di.ãtiqs: & ſniæ cõcinitate:nõ ꝑſiciſcin:ut corrigit. Pius abſque ullo ſenſu. VALLa.

BERN. Sara. Vena.

Miſer q̃ eẽ cupit: neptũo ſe credat

Præbiteres.

Médici/ tatem.

Multo táto mi ſerior.

Ther/ mopoli um.

Arerem.

VALLa. Máduca ſcribédú eſt non máduco neq; má duce : ut inſulſe le git pius & ſarace.

Saccipio

uolant:ita præ frigore dum loqui/ tur dicit totum tremere & quaſi co ruſcare:hoc eſt uerba cú quadá ſpi/ ritus uehementia proferre & emit/ tere eo modo quo fit e nubibus co ruſcatio. ℭ Thermopolium : Vbi res calidæ uæneunt. ℭ Anatina: Anas auis notiſſima: ex palmipedú & aquaticarum gñe:libenter enim uerſatur in aquis continueq; ibi de git ſiccis ſemp plumis. ℭ Pro man duce:erant manduces laruato capi/ te:humano maiori : maxillas uaſta magnitudine pariter uaſtis arma/ tas dentibus habentes:qui ſuo táti oris hiatu détiumq; crepitu ſeſe in utranq; p artem uiæ dum flecterent ridentem turbá uertebat in fugam: & quicqd in eſum oris applicaret tanq̃ deglutientes in ſinum demit tebant : id quod ẽt tangit feſtus in ſuis fragmentis : Manducis effigies in pompa antiquorum inter cæte/ ras ridiculas formidoloſaſq; ire ſole bat magnis malis ac late dehiſcens: & ingentem dentibus ſonitum fa/ ciens: qui etiam adducit hunc locú ℭ Sacciperio: Nomen fecit a ſacco & pera quẽ ſacculi genus eſt.

QVi homo ſeſe miſerum. la/ brax cú charmide angit & ſeſe excruciat qd mare con ſcéderit. maris incõmoda pferés ip ſiq; ẽt ſuccẽſet charmidi:cui9 pſua/ ſu naui cõſcéderit traiecturus i ſici/ liá. ℭ Neptúo credat ſeſe. Deú ma/ ris p mari poſuit: ut cú cereré p pa ne & bacchú p uino nota ſignra ẽ. ℭ Ad hoc exẽplum. i. hoc modo ut nos. ℭ Quo malum pperas. ma lum mala hora. eſt enim iteriectio. ℭ Tam ſtrẽnue. i. tá celeri greſſu. ℭ In ſiciliá pbiteres. i. iter héres. ℭ Malá fortuná. q mihi fuiſti ma/ la fortuna. ℭ Quid mihi ſceleſto ti bi erat auſculatio. Ordo ẽ & ſẽſus. Quid mihi erat auſcultatio. i. opus ut te auſcultaré. tibi ſceleſto. q ſcele/ ſtus ſis. ℭ Hic abitio. ut hic abiré. ℭ Nauẽ inſcẽſio. ut nauẽ iſcẽderẽ ℭ Scelus te. i. te ſceleratú. & ſceleſte pta. quæ per ſcelus tibi peperiſti.

Sceleſto tibi erat auſcultatio. qd ue hinc abitio? qd ue i nauẽ iſcẽſio?
Vbi perdidi etiam plus boni q̃ mihi fuit. Ch. pol minime
Miror nauis ſi fractaſt ibi ſcelus te & ſceleſte parta quæ uexit bona?
La. Peſſum dediſti me blandimentis tuis: ſceleſtiorẽ cœná cœnaui
Quam quæ thyeſtæ quõdá antepoſita eſt ab atreo. perii aío (tuá
Male fit: contine quæſo caput. Ch. pulmoneum ædepol nimis ue/
lim uomitum uomas.
La. Heu palæſtra atq; ampeliſca ubi eſtis nũc? Ch. piſcibus in alto
Credo præbent pabulum. La. mẽdicitatem mihi obtuliſti opera tua
Dũ tuis auſculto magnidicis mendaciis. Ch. bonam eſt qd habeas
Gratiam merito mihi qui te ex inſulſo ſalſum feci opera mea.
La. Quin tu hinc is a me in maximam malá crucem: meas qui res
Agebam commodum: heu quis uiuit me mortalis
Miſerior? Ch. ego multo tanto miſerior q̃ tu labrax.
La. Qui? Char. quia ego indignus ſú: tu dign9 q ſcies. La. o ſcirpe
Scirpe laudo fortunas tuas. qui ſemper ſeruas gloriam aritudinis
Equidem meam uelitationem exerceo. nam omnia coruſca
Præ tremore fabulor. Ch. ædepol neptune es balneator frigidus
Cum ueſtimentis poſtq̃ abs te abi: algeo: ne thermopolium
Quidem ullum inſtruit. ita ſalſam præbet potionem & frigidam:
Vt fortunati ſunt fabri ferrarii: qui apud carbones adſident.
Semper calent. La. utinam fortuna nunc anatina uterer
Vt cum exiſſem ex aqua arerem tamen. Ch. quid ſi aliquo
Ad ludos me pro manduco locem? La. quapropter? Cha. qui
Sol clare crepito dentibus: iure optimo me lauiſſe arbitror
La. Qui? Ch. quia auderem tecum in nauem aſcendere: quia
Fundammento mihi uſq; mouiſti mare. La. tibi autem auſcultaui
Tu promittebas mihi illic eſſe quæſtum maximum meretricibus
Ibi me corruere poſſe aiebas diuitias. Ch. iam poſtulabas:
Te impurata belula totam ſiciliam deuoraturum inſulam.
La. Quæ nam balæna meum uorauit uidulú? aurú: atq; argẽtum:
Vbi omne compactum fuit. Ch. eadem illa credo quæ
Meum marſupium quod plenum argenti fuit in ſacciperio
La. Heu redactus ſum uſq; ad hanc uná tuniculá: & ad hoc miſellú
Pallium: perii oppido. Ch. uel conſiliare mihi quidem tecú licet
Aequas habemus partes. La. ſaltem ſi mihi mulierculæ eſſent
Saluæ: ſpes aliq̃ forent: nunc ſi me adoleſcés pleuſidippus uiderit:
A quo arrabonem pro palæſtra acceperam: iam ſe exhibebit
Hic mihi negocium. Ch. quid ſtulte ploras? tibi quidem ædepol
Copiaſt: dum lingua uiuet qui rem ſoluas omnibus;

ℭ Quam q̃ thyeſtæ quõdá antepoſita eſt ab atreo. Notum in tragœdiis queadmodú atreus thyeſtæ fratri ira ſuccẽ ſus ſimulauit ſe uelle recõciliari & i piſtriná redire gratiá quo grauius ulciſceret. Itaq; id thyeſtes & credẽs & optás ut atreus poſtularat filios ad ipſum pmiſit ſuos quor; carnes pri dedit epulandas: & uino ſanguinem potandú ad mixtum dedit. Cœna pata cú thyeſtes ſæpius ſuos filios uiſere cupiiſſet iuſſit afferri caput & pedes en inquit tibi tu/ os filios reliquú habes in uentre. iõ Perſius Cum capite & pedibus plebeiaq; prãdia noris inquit. De hac re apud græcos ſcripſerunt multi. Seneca apud nos & multo ante Ennius apud quẽ thyeſtes execratur primú ut inquit Ci cero in primo qõnum tuſculanarum ut naufragio pereat atreus duq; hoc ſane talis. n. iteritus non eſt ſine graui ſen ſu ille inania

ſu ille inania ipſe ſummis ſaxis fixus aſperis euiſceratus latere pendens ſaxa ſpargens tabo ſanie & ſanguine atro: Id quoq; Hora.meminit in œpodo dicens. Miſit thyeſteas præces. cur autem tantum odium ortum fuerit dubium eſt:an ob filiam atrei corruptam:an ob uxorem ut alii perhibent:an ob uellus aureum:quod ut Varro putat ad oues refertur. ℭ Pulmoneum ædepol nimis uelim uomitum uomas:ideſt uelim moriaris pulmonem euomendo. ptyſici enim nominantur quorum diſtillatione pulmo contabuit & paulatim expuitur. ℭ Auſculto magnidicis mendaciis:ideſt magna mihi dicentibus poſſe lucrari. ℭ Ex inſulſo ſalſum. Quia inſulſus dicitur demens ac fatuus quaſi ſine ſale: & ſalſus dicitur prudens.pariter qui in mari lotus eſt maris ſalſugine uiſus eſt ſalſus. itaq; cum labrax antea mari non maduerat uidebatur inſulſus. Deinde ſalſus effectus eſt quaſi prudens alluſio eſt namq; ſignificationis. ℭ Ducas quas res agebam commodum. Animo inquit reputes quas res ego commodas eſſe agerem. ℭ Scirpe ſcirpe laudo fortunas tuas.ſcirpus iuncus de quo ſupra abunde ac tum uocabulum latinum eſt. Cum uero ænigmã græcum Aulus Gelius. Quæ græci ænigma dicunt ænigmata. hoc genus quidam ex noſtris ueteribus ſcirpos appellauerunt.Quale eſt quod nuper inuenimus per hercle antiquum per quã lepidum tribus uerbis ſenariis compoſitum ænigma quod reliquimus inenarratum:ut legentium coniecturas in requirendo acueremus. Et quæ ſequuntur. ℭ Gloriam aritudinis. No. Aritudinem inquit pro ariditate Varro in metheo.libro primo rerum humanarum quãdam gentem ſtirpis inquit frigus calore atq; humore aritudinem miſcet. ℭ Equidem meã uelitationem exerceam. No. uelitatio dicitur leuis contentio dicta ex congreſſione uelitum. Plautus in aſinaria uerbis uelitationem fieri compendio uolo. Idem in menæchmis. Neſcio quid uos uelitati eſtis inter uos duos. Turp. in lidia comparce uerbis uelitare:ad rem redi. Affranius in priuigno. Interea uerba iactare: & labris inter ſe uelitari uelificarier. Velitatio hic pro tremore ponitur ac corruſcatione corporis qua certantes utuntur uelites. nam ſequitur omnia corruſca præ tremore fabulor.hoc enim frigus præſtabat. ℭ Cum ueſtimentis.poſtquã abſte abiui. Ad neptunum enim loquitur pro mari a quo madefactis ueſtimentis abiens frigore inalguit. ℭ Ne thermopolium quidem ullum inſtruit. Neptunus inquit nullum parat locum ubi corpora poſſint incaleſcere.ubi pretio id fiat. nam thermon callidum ſignificat & polo uendo. ℭ Fortuna nunc anatina uterer. Anatis fortunaꝫ nunc haberem quæ diu in aquis conſiſtit:nec tamen corpus madefacit aut refrigerat. ℭ ME pro manduce locem: Fe. Manduces effigies in pompa antiquorum inter cæteras ridiculas formodoloſaſque ire ſolebat magnis malis ac late dehiſcens & ingentem dentibus ſonitum faciens de qua Plau.ait quid ſi ad ludos me pro manduce locem. ℭ Omne compactum fuit:ideſt aſtrictum & anguſtatum. ℭ In ſaciperio ideſt qui ſaccus & pera eſt ſacci habens: ſed pera. pera enim reticulum in quo aut panis.aut tale quicq̃ geſtetur. ℭ Conſiliare mihi quidem.ideſt conſilium capere atq; conſultare. Hor. conſiliantibus iunone diuis. ℭ Exhibebit hic mihi negocium.præbebit moleſtiam.

Sceparnio ſeruus. Charmides hoſpes. Labrax leno.

QVid eſt illuc obſecro negocii:quod duæ mulierculæ
Hic i phão ueneris ſignũ flẽtes ãplexæ tenent? neſcio quẽ
Metuentes miſeræ nocte hac uero proxuma:ſe iactatas atq; eiectas
Hodie eſſe aiunt e mari. La. obſecro hercle adoleſcens ubi
Iſtæc ſunt quas memoras mulieres? Sce. hic in phano ueneris?
La. Quot ſunt? Sce. totidem quot ego & tu ſumus. La. nẽpe meæ
Sce. Nempe neſcio iſtuc. La. qua ſunt facie? Sce. ſcitula:uel ego
Amare utrãuis poſſum:ſi probe adpotuiſſem. La. nempe puellæ?
Sce. Nempe moleſtus es:uiſe ſi lubet. La. meas oportet intus eſſe
Hic mulieres meæ charmides. Ch. iupiter te perdat:& ſi ſunt
Et ſi non ſunt tamen. La. introrumpam iam huc in ueneris
Phanum. Ch. in baratrum mauelim obſecro hoſpes
Da mihi aliqd loci ubi cõdormiſcam. Sce. iſtic ubi uis cõdormiſce

QVid eſt illud: Aufugerant ſeq; in templum receperãt mulierculæ uiſo lenone p̃ formidine: id quod intuens miratur ſceparnio. ℭ Tigillum: Diminutiuum a tigno:ſub nomine tigni omnis ligni ſpecies uenit. ℭ Eodem tectus: Quia ſæpius fuſte uapulabat. ℭ Eluam: Exſpoliem. ℭ Algu:frigore. ℭ Mihi in æde is: potius mihi te ædis ideſt profers exhibes. ℭ Falſis poculis: uel ſalſis legi poteſt. BERN. Sarace. Venet⁹.

q Vid eſt illuc obſecro negocii. Scepnio mirat᷑ ãpeliſcã. & paleſtrã ãplexas eẽ ſtatuã ueneris & tremere: qđ uidiſſent lẽonẽꝫ aduẽtare ex mari. Aduenĩũt ergo ãbo ut a ſcepnione opẽ iplorẽt: ſed id fruſtra. ℭ Signũ flentes ãplexæ tenẽt.i.uẽeris ſtatuã. ℭ Scitula ideſt pulchella. Nã qđ eſt corporis plerũq; transfert᷑ ad aĩum. quodq; aĩ ad corpus. ℭ Si probe adpotuiſſem.i.ſi poteſtatem in illas habuiſſem:uel legas. ſi ꝓbe appot⁹ſiem ut in amphytrione. credo nocturnuꝫ appotum probe. ℭ In baratrum VALLa. Scitula facie.

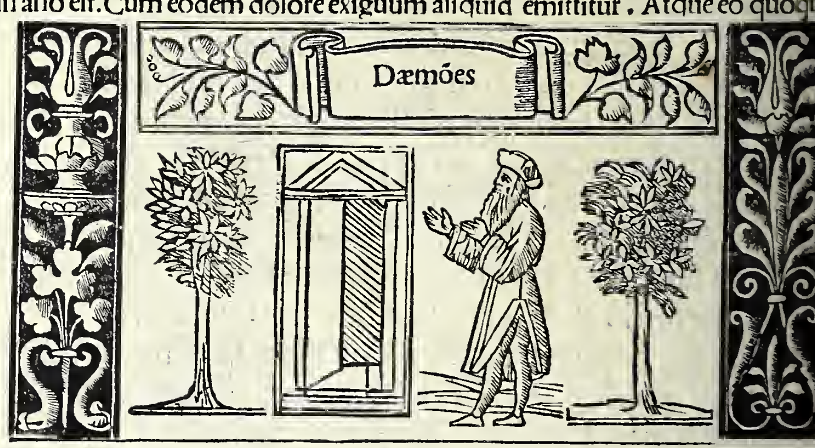
Nemo prohibet:publicũ eſt.Cha.at uides me:ornatus ut ſim
Veſtimentis uuidis recipe me in tectũ:da mihi ueſtimenti aliquid
Aridi dum areſcunt meæ:in aliquo tibi gratiam referam
Sce.Tigillu3 eo illud mihi unu3 areſcit:ſi uis dabo:eodem amictus
Eodem tectus eſſe ſoleo ſi pluit:tu iſtæc mihi dato:exareſcant faxo.
Ch.Eho an te pœnitet in mari quod delaui:ne hic in terra eluam
Sce.Eluas tu an exungare ſiccum ueꝝ interdum tibi ego nunqua3
Q uicq̃ credam.niſi accepto pignore.tu uel ſuda.uel peri algu
Ch.tu ægrota:uel uale barbarum.hoſpitem mihi in æde is.Sce.nihil
Moror ſat litium eſt.iam ne abis uænalis.uænalis illic ductitauit.
Ch.Q uiſquis ẽ nõ ẽ miſericors.ſed qd ego hic aſto ĩſœlix uuidus
Q uin abeo hinc in ueneri phanũ:ut edormiſcam hanc crapulam:
Q uã potaui præter animi quã libuit ſentẽtiam:quaſi uinis græcis
Neptunus nobis ſuffudit mare:itaq3 aluum prodiſperauit nobis
Falſis poculis.quid opuſt uerbis ſi inuitare nobis pauliſper ꝑgeret
Ibidem obdormiſſemus.nunc uix uiuos amiſit domum.
Nunc lenonem quid agit intus uiſam conuiuam meum;

mauelim ideſt in uoraginem. pro loco enim profundiſſimo quouis
Areſcũt. baratrum ueteres poſuerunt quem diximus ſupra locum fuiſſe apud athenieẽſes ĩ quẽ noxii ꝑcipitarent. ¶ Tigillũ eo illud mihi unũ areſcit eo.i.ad eũ locũ.Diminutiuũ aũt eſt
Pœnitet .i.parũ. Videtur. Algu. Vuidus. tigillum a tigno. & appellatione ti gni oĩs intelligit̃ materia ut inq̃t Vlpianus:eſt & tigillũ qd̃ ſororiũ a ueterib⁹ dictũ. Feſtus. Tigillũ ſororiũ appellari incipiũt ex agris q ibi uillas nõ hñt ut marſi aut peligni.ſed ex uicis partem hñt rem.p.& ius dicitur ꝑarti nihil eoꝝ:& tñ ibi nũdi
Prodiſperauit. Inuitare nobis. næ agunt̃ negocii gerẽdi cã & magiſtri uici.Itẽ magiſtri pauci quotãnis fiũt altero cu3 id genus ædificii quæ cõtinẽtia ſunt his oppidis q̃ itineribus.regionibus q̃ diſtributa. Diſtant noĩbuſq3 diſſimilib⁹ diſcriminis cã ſũt diſpartita. Tertio quũ id genus ædificiorum definit̃ quæ in oppido priui in ſuo quiſq3 loco ꝑprio ita ædificat ut in eo ædificio ꝑiuu3 ſi quo itinere habitatores ad ſuam quiſq3 habitationum habeat acceſſum:qui non dicuntur uicarii ſicut hi qui aut in oppidi uias:aut hi qui magiſtri ſunt uicarii appellantur. ¶ Heo an te pœnitet.heo interiectio eſt. ¶ Quod delaui ideſt inquinaui. ¶ In terra eluam:ideſt abſtergeam. ¶ An exũgare ſiccus.ſiue tu ſiccus ut ſis humorem uelis auferre. ¶ Interim.dum iſta concupiſcis. ¶ Suda uel peri algu. Antique dictum eſt algus ut uiſus. ¶ Barbarum hoſpitem:ideſt immitem ſcæuum. ¶ Mihi te edis ideſt aperis oſtendis. ¶ Edormiſcam hanc crapulam.hanc maris potationem concoquã. ¶ Quaſi uinis græcis neptunus nobis ſuffudit mare. Compertum eſt uino græco aquam marinã ãmiſceri ut melius fiat. Vnde Hora.uinum maris expers:id quod & Plutar.in phyſicis problematis quæ pater meus latina fecit inquiens. Cur uinum aqua marina diluunt.ut utilitatem quandam ſe aſſequi aiunt piſcatores ut præſcribatur Dionyſus.nam ita bacchus nominatur:in mari madefaciendus : qui uero a mari longius abſunt zacynthiam gypſum torrentes immittunt?Vtrum caliditas opitulatur aduerſum circumfuſam frigiditatem:uel ipſam potius e uino educit extinguendo ac corrumpendo ipſius uim:uel quod aquoſum ſpiritoſumq3 in uino eſt periculoſam habente mutationem ſiſtit.terreſtres partes quæ poſſint obſtruere & attenuare.ſal autem & aqua marina attenuat & eliquat quod extrarium ac ſuperfluum eſt:neque ſinit tetrum odorem ac tabem admittere.Præterea quicquid in his fæculentum ſit & terreſtre grauioribus implicitum ac conuulſum ſubſidere facit:& facem conſtituit uinumq3 purum ac defæcatum relinquit. ¶ Aluum pro dyſenterauit nobis ideſt pro dyſenteria citauit.Quid autem ſit dyſenteria Celſus ĩ quarto oſtendit his uerbis.Proxima his inter inteſtinorum mala: tormina eſſe conſueuerunt dyſenterion græce uocatur.Intus inteſtina exulcerantur.Ex his cruor manat.Iſque modo cum ſtercore aliquo ſemper liquido:modo cum quibuſdam quaſi muccoſis excernitur.Interdum ſimul quædam carnoſa deſcendunt. frequens deiiciendi cupiditas.dolorq3 in ano eſt.Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur. Atque eo quoque tormentum intenditur:Idq3 poſt tẽpus aliqd leuatur exiguaq3 requies eſt ſomnus interpellat̃:febricula oritur. longoque tempore id malum cum inueterauerit: aut tollit hominem: aut etiam ſi finitur excruciat.

BERN. Sara. Vene.

Miris modis.Somniũ enarrat dæmones cuius omne interpretamentum illuc tendit: ut mulierculæ quæ ſe in phanum receperant ſaluæ eius opera futuræ ſint a lenonis ui. ¶ Natas ex philomena:Nam philomella & progne ſorores ut alibi memorauimus conuerſæ ĩ aues dicuntur a poetis poſtq̃ ultæ ſunt Terei ſcelus.

¶ MIris modis:

Demones.

Miris modis di ludos faciunt hominibus.miriſque
exemplis:

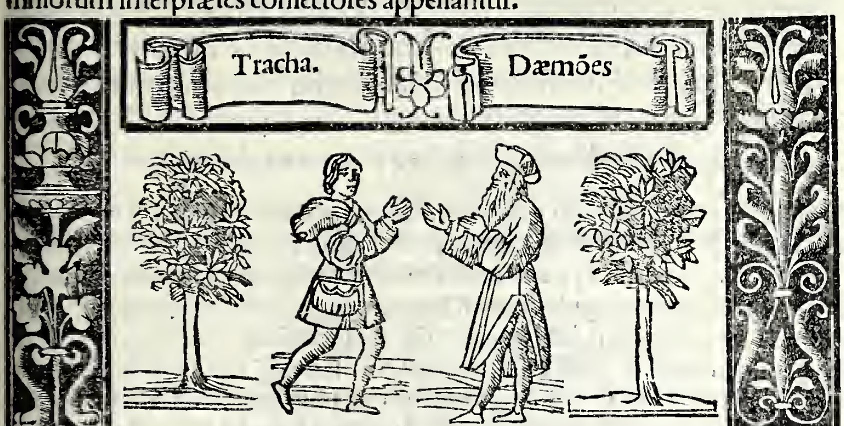
Nam oīa in ſōnis danunt.ne dormientis quidem ſinūt quieſcere?
Velut ego hac nocte.quę proceſſit proxima:mirum atq; īſcitū ſō/
Somniū:ad hirūdininū nidū uiſa ē ſimia adſcēſione ut (niaui
Faceret: admolirier.neq; eas eripere quibat inde:poſt ibi uidebatur
Ad me ſimia adgredirier rogare ſcalas:ut darem utendas ſibi.
Ego ad hoc extemplū ſimiæ reſpondeo.natas ex philomena atq;
Ex Progne eſſe hirundines.ago cum illa:nequid noceat meis
Popularibus.atq; illa animo iam fieri ferocior uidetur.ultro mihi
Malum minitarier:i ius uocat me.ibi ego neſcio quo modo iratus
Videor mediam arripere ſimiam.concludo in uincula
Beſtiam nequiſſimam.nunc quam ad rem dicam hoc
Attinere ſomnium nunq̄ hodie quiui ad coniecturam euadere:
Sed qui in ueneris phano clamoris oritur?animus miratur;

VALLa.

MIRIS modis.Demōes memorat qd ſomniauerit qd' totū īſomniu; ſignificauit opē laturꝶ mulierculis quas leno ē ueneris tēplo rape cupiebat.℃Dii ludos faciūt hominibus.i.illudunt homines. ℃In ſomnis dānunt.i. ꝑbent. ℃Inſcitum ſomniū.Cuius ſententiam coniectare non poſſu;. ℃Hirundininum nidum. ꝓ quo mulieres ītelligunť palæſtra & ampeliſca.℃Viſa eſt ſimia.is erat leno ℃Admolirier.ideſt cōniti. ℃Rogare ſchalas.grāmaticoꝶ ſētētia in plurali dūtaxat ſchalæ ſchalaꝶ.Nec nō Quintiliani.qui īquit de barbariſmo ſolœciſmoq; locutus.Schala tamen & ſcopa cōtraq; ordea & mulſa licet litterarum mutationem detractionem adiectionem non habeant:non in alio uicioſa ſunt q̄ quod pluralia ſingulariter & pluraliter ſingularia efferuntur.& gladia.qui dixerunt genere exciderunt: obſeruauimus tamen & ſingulariter dici.Caius libro.xlvii.de furtis. Vel ſchalam ſciens commodauit ad aſcendendum. Cornelius celſus neceſſaria eſt ſchala lignea & quæ craſſitudinem duorum digitorum habeat longitudinem ab ala ad digitos perueniat. Et paulopoſt. Si.brachium deligatum ſuper ſchalæ gallinariæ gradum romanas aquilas.malo.enim aſcenſum q̄ ſchalam aut gradulos ut quidam.℃Ex phylomella atq; progne eſſe hirundines.notum eſt per poetas phylomellam & prognem pandionis regis athenienſium fuiſſe filias.uerſam phylomellam in luſciniam & prognem in hirundinem. ℃Ad coniecturam euadere.ideſt interpretari. nam & ſomniorum interprætes coniectores appellantur.

Hirundininum.

Hirundines ex philomena & ꝓgne natas.

Trachalio ſeruus.Demones ſenex.

PRoh cyrenēſes populaꝶ ueſtrā ego īploro fidē.agricole?
Accolæ.ꝓpiqui qui eſtis his regiōib⁹ ferre opē īopiæ: atq;
Exēplum peſſimū peſſūdate.uidicate ne īpiorū potior ſit
Pollentia:q̄ innocentum:qui ſe ſcelere fieri nolunt nobiles.
Satuite exemplum īpudenti.date pudori premium.facite hic lege
Potius liceat.q̄ in ui uicto uiuere:currite huc. in ueneris phanum
Vr̄am iteꝶ īploro fidē:q ꝓpe hic adeſtis: qq; auditis clāorē meu;
Ferte ſuppetias:q ueneri ueneriæq; ātiſtæ more antiq⁹ in cuſtodiam
Suū cōmiſerunt caput.prætorquete iniuriæ prius collu; q̄ ad uos
Perueniat.De.quid iſtuc ē negocii?Tr.p ego hæc gēua te obteſtor
Senex qſqs es.De.qn tu ergo omitte gēua & quid ſit mihi expedi
Ecqui tu es?Tr.teq; oro & quæſo ſi ſperas tibi hoc anno multum
Futurum ſirpe & laſerpitium eamq; euenturam exagogam
Captam ſaluam & ſoſpitem.atq; ab lippitudine uſq; ſiccitas
Vt ſit tibi.De.ſanun es?Tr.ſeu tibi cōfidis foꝛ multam magudarī

BERN. Sarace. Venet⁹.

PRoh cyrenēſes: Trachalio Pleuſidippi ſeruulus cum de lenone ꝑcunctareť forte uidit ābas puellas: qbus ferri auxiliū clamitat ne a lēone abducanť. ℃Nobiles: noti & per oīum ora uulgati: nobilis ut ſupra diximus cognitionis ē: & qn̄q; ad gn̄is laudē referť. ℃Antiſtæ:Ab eo qd antiſta.℃Sirpe & laſerpiciū:Solinus in eo capite ubi de africa loqtur ſic inqt apud cyrenēſes ꝑterea ſirpe gignitur odoratis radicibus uirgulto herbido magiſq̄ arbuſto: cui⁹ e culmo exudat ſtatuto tp̄e pingue roſidum:idq; paſcētiū hircorum inhæret barbulis: ubi cū arefactū inoleuit ſtiriacis guttis legiť ad uſu; mēſarū uel medelæ magis:dictū ē primū lac ſyrpicū qm̄ manat in modū lacteum: deinde uſu deriuate laſer noīatū:meminit de laſerpicio Plinius & antea theophraſtus qd' græci ſilphiō uocāt:ut memit quoq; ſtrabo.℃Exagogā:Prouētū maximū exagogi.n.eductio:ubi uero capuā legitur corrigo captam.i. collecta; & notandum q̄ non temere de laſerpicio mentio uidetur facta cuius futurum redditum ſeruus deprecatur.loquitur.n.tanq̄ ad cyrenēſem ſenem cuius regio uberrimos prouentus affert laſerpicii.

Vt te nep igeat dare operam mihi quod te orabo ſenex
De. At ego te p crura & talos tergũq; obteſtor tuũ:ut tibi ulmeã
Eſſe ſperes uirgidẽiã.& tibi hoc ãno euẽturã uberẽ meſſẽ (uberẽ.
Mali:ut mihi iſtuc dicas negocii quid ſit quod tumultues?
Tr. Qui lubet maledicere? equidẽ tibi bõa exoptaui omĩa. De. bñ
Equidem tibi dico:qui te digna ut eueniant precor. obſecro
Hoc. reuortere ergo quid negocii eſt? Tr. mulieres duæ ĩnocentes
Intus hic ſunt tui indigentes auxilii. quibus aduorſum ius legeſq;
Inſignite iniuria hic facta eſt. fitq; in ueneris phão. tũ ſacerdos ue
Indigne adflictatur. De. quis homo eſt tãta confidentia (neria
Qui ſacerdotem uiolare audeat? ſ; eæ mulieres q̃ ſũt? aut quid iis
Iniqui fit? Tr. ſi das operam eloquar. ueneris ſignũ ſũt ãplexæ nũc
Eas deripere uult:eas ambas eſſe oportet.
De. Quis hic eſt qui deos tam paruipendit?
Tr. Fraudis:ſceleris parricidii:periurii plenus.
Legirupa impudens impurus inuerecundiſſimus uno uerbo
Abſoluam. lenoſt. qd ullum porro p̃dice;? De. ædepol infortunio
Hominem predicas donabilem. Tr. qui ſacerdotis ſceleſtus faucis
interpreſſerit. De. at magno cum malo ſuo fecit hercle. ite iſtinc
Foras turbalio ſparax ubi eſtis? Tr. i obſecro intro:ſubueni illis:
De. iterum aute; imperabo. ſequimini hac. Tr. age nunciam iube
Oculos elidere itidem:ut ſepiis faciunt coqui. De. ꝓripite hominẽ
Pedibus huc itidẽ quaſi occiſã ſuẽ. T. audio tumultũ opinor leno
Pugnis plectitur. n̄ mis uelim ĩprobiſſimo hõini malas edẽtauerit.
Sed ecce ipſæ egrediuntur timidæ e phano mulieres;

¶ Magudari: Sunt q̃ caulẽ laſerpi/
cii magudarim dixerunt:uel genus
eẽ alterũ laſerpicii: cõſtat tñ ex theo
phraſto Plinioq; differre inter ſe:&
Tumultues. ĩ diuerſa regiõe naſci: magudariq;
eẽ ſiñ laſſer. i. ſiñ ſucco: uerba Pli/
nii ſbieci q̃ ſũt ab ĩpo theophraſto.
Qui cũ de laſerpitio mentionem fa
cit poſtremo ſubdit: alterũ genus ẽ
qd' magudaris uocat̃ teneri⁹ ac mi
nus uehemens ſine ſucco: qd' circa
ſyriam naſcitur:non proueniens in
cyrenaica regione gignitur & ĩ par
naſo monte copioſum quibuſda;
laſerpicium uocantibus: per quæ
omnia adulteratur rei ſaluberrimæ
utiliſſimæq; autoritas: ex quibus
uerbis datur intelligi: magudarim
non eſſe caulem laſerpicii:cum præ
ſertim theophraſtus affirmet ta; ex
Faucis. radice q̃ ex caule laſerpicii ſuccũ ꝓue
nire: magudari uero eẽ ſine ſucco.
¶ At ego: Adiurat cõtra dæmões
p talos:terga & crura ſeruilia:ut to/
tus ille. ſ. uerberibus afficiat̃ iocoſe ĩ
ferẽs uerbera & cruciatus ꝓpriũ &
peculiarẽ ꝓuẽtũ ſeruoꝝ eſſe. ¶ Vir
gidemiã: Virgarũ apparatũ: ita Var/
ro ex. Nonio itaq; ſcapulæ metuũt
uirgidemiam. ¶ Turbalio ſparax:
Sepiis. noia ſeruoꝝ ſũt. ¶ Mala ſe dẽtaue/
rint: Malas edẽtauerit legẽdum eſt.

VALLa. PRoh cyrenẽſes populares. Trachalio cum uidiſſet mulierculis ui a lenone afferri exclamat ad cyrenenſem populũ ut ſuccurrat. Dæmões igitur affert auxiliũ & lenonẽ a ꝓpoſito deturbat. ¶ Populares. i. de uno populo amici. nã popular̃ ut Noni⁹ inqt ſignificat populi amorẽ cõciliare: uñ populares dicti de uno populo amici. Pacu. Ingreſſe atq; ut ꝓmeruit pr̃ mihi pr̃ia; populauit meã. Teren. in phor. Amicus ſũmus me⁹ & popularis geta. ¶ Ferte opẽ inopiæ. paupibus inqt mulierculis ferte auxiliũ. ¶ Exẽplũ peſſimũ. Quod ĩ exẽplũ futurũ ẽ peſſimũ ut ex tẽplo audeat q̃ſq̃: quẽq̃ e tẽplo erripe. ¶ Peſſũdate. pedibus cõculcate. ¶ Potior ſit polẽtia. i. poteſtas. nã pollere excellere ẽ uñ pollẽtia. ¶ Scelere fieri uolũt nobiles. i. cognoſci nõ ꝓbitate: ſed flagiciis. nã nobilis tã in bonã: q̃ in malã partẽ accipit̃: ut egregius ſingularis illuſtris p̃cipuus & huiuſmodi multa alia. Clarus aũt nõ niſi ad laudẽ ptinet. nã & Cic. dionyſii nobilitate crudelitas inqt. ¶ Statuite exẽplũ ĩpudenti. Date ut hic ĩpudẽs ſit poſteris exẽplũ. ¶ Date pudori p̃miũ. Cõcedite ut hæ mulieres q̃ pudore; ſuũ defendũt p̃miũ habeãt.. ¶ Lege potius liceat. q̃ iniuria uiuere. Vt ĩ legibus uiuat̃ q̃ iure factæ ſunt: q̃ iniuria. q̃ cõtra ius. q̃ leno diripe mulieres uolebat e tẽplo. qđ nõ licebat. ¶ Veneriæq; antiſtæ. hic & hæc antiſtes. & hic antiſtes. & hæc ãtiſta ut hic. ¶ Suũ cõmiſerunt caput. p̃terq; iniuriã prius clueat. exiſtimet̃. ¶ Mihi expedi. Quid ſibi uult hic tumultus explica inqt mihi. ¶ Ecqs tu es. mihi es incognitus. q ſis dicito. ¶ Futuꝝ ſirpẽ & laſerpiciũ. Pli. lib. xix. cap. iii. Alii tradũt laſſerpicii radicẽ fuiſſe maiore; cubitali tuberq; in ea ſup terrã hoc inciſo ꝓfluere ſolitũ ſuccũ ceu lactis ſupnato caule quẽ magydari uocarũt. ¶ Eamq; futurã exagogã. i. reditũ. græcũ. n. eſt uocabulũ ab exago. i. educo. ¶ Captã ſaluã. Quæ ſũpta fuerit ĩcolumis: ſ; qm̃ Pli. cauliæ memĩt his uerbis ubi de laſcerpitio loqt̃. Ex his oĩbus ſuccus duob⁹ modis accipiebat̃ e radice atq; caule & hæc duo erãt noia rhizias atq; caulias poſſet legi cauliæ. ¶ Atq; ab lipitudine. q̃ ſolet maxĩe ſenes ĩfeſtare. ¶ Fore multã magydari. Plinius ibidẽ alterũ genus ẽ qđ magydaris uocat̃ tenerius & min⁹ uæhemẽs ſine ſucco qd' circa ſyriã naſcit̃ nõ ꝓueniẽs in cyrenaica regõe. gignit̃ & in pnaſo mõte copioſu; qbuſdã laſſerpiciũ uocãtibus. Priſ. de accuſatiuo tertiæ declinatõis. Pla. ĩ rudẽte ſeu tſbi cõfidis fore multã magydari qd' ſignificat frugi genus. i. caulis q naſcit̃ ex pte cui⁹ radix ſirpis auellit̃: uel ut alii uolũt ſiliginẽ. ¶ Virgidemiã. ut uidemiã a uino demẽdo. ita a uirgis demẽdis de ſilua ad tergũ cõtũdẽdũ p̃cat̃ ſenex iratus qd' ſtati nõ rñderet qd' exqrebat. optabat. n. trachalio qd' ſibi fere euẽtuꝝ exptarẽt cyrenẽſes. ¶ At qa dæmones erat atheniẽſis & ĩcola nõ arbitrabatur id ſibi honori: iõ iratus rñdet. ¶ Reuortere. i. rñde qd' iterrogo. ¶ Inſignite. ut mẽini ſit obſcura. ¶ Infortũio donabilẽ. i. q debeat donari & cumulari mala fortũa. ¶ Turbalio. Qui turbas cõcitas. ¶ Spax. q ſpagis tela. ¶ Iube oculos elidere. eruere iube famulos tuos ne norit qd faciat. ¶ Malas edẽtauerit. i. e maxillis oẽs dẽtes excuſſerit.

Nunc idem:

Trachalio.Palæſtra.Ampeliſca ſorores duæ.

Vnc idem cũ omnium copiarum atq; opũ auxilii præſidii
n Viduitas nos tenet. cuia eſt quæ ſalutem afferat
Mortem ingredi perſequamur.
In metu nunc ſumus ambæ importunitas
Tantaq; iniuria nos eſt modo hic intus ab r c ſtro l cro
Qui ſceleſtus ſacerdotæ manum præceps reppulit:propulit
Perq̃ indignis modis:noſq; ab ſigno intimo uideri potuit ſuas
Sed nunc ſeſe ut ferunt res fortunæq; noſtræ:par eſt moriri.neq; ẽ
Melius morte in malis rebus meis ſeriis.Tr.qd eſt q̃ illæc oratioſt?
Ceſſo ego has cõſolari he⁹palæſtra.Pa.qui uocat.Tra.ampeliſca
A.Obſecro qs eſt q uocat.Pal.qs is ẽ q nomĩat?Tr.ſi reſpexis ſcies
Pal.O ſalutis meæ ſpes.Tr.tace ac bono aĩo es me uide.Pa.ſi mõ
Id liceat uis ne opprimat.quæ uis:uim mihi afferam ipſa adigit.
T.Ah.deſine nimis inepta es.Am.deſiſte:dictu nunc iã miſerã me
Conſolari.Pal.niſi quid re p̃ſidiũ apparas trachalio.acta hæc res eſt
Certuſt moriri q̃ hunc pati lenonem in me.
Sed muliebri animo ſum:tamen miſeræ in mentem mihi mortis
Metus membra occupat ædepol.Tra.hunc acerbum
Bonũ animum habete.Pa. nã obſecro unde?Tr.intus inibi ĩuenit̃
Ne inquam timete adſidere hic in ara.Am.quid iſta ara plus
Prodeſſe nobis poteſt q̃ ſignum in phano hic intus ueneris?quod
Amplexæ mõ unde abreptæ per uim miſeræ.Tr.ſedete hic modo
Ego hinc uos tamen tutabor.aram habete hanc uobis pro caſtris.
Mœnia hinc ego uos defenſabo præſidio ueneris.malitiam lenõis
Contra ĩcedã.A.tibi auſcultamus:& uen⁹alma ãbæ te obſecramus
Aram amplexantes hanc tuã lachrymãtes:genib⁹nixæ:in cuſtodiaʒ
Nos tuam ut recipias & tuterĩ:illos ſceleſtos q tuũ fecerunt phanũ
Parui arenoſq;:ut hanc tua pace aram obſedere
aut eæ ambæ ſumus opera neptunei noctu
Habeas neue idcirco nobis uitio uortas:ſi quippianſt minus
Quod bene eſſe lautum arbitrare.Tr.æquum has patere
Intellego.decet abs te id impetrari.ignoſcere his te conuenit:
Metus has.id ut faciant:ſubigit:te ex concha natã eſſe autumant.
Caue tu harum conchas ſpernas.ſed optume eccum exit
Senex patronus mihiq; & uobis

Vnc idem : Timidæ egre/ BERN.
diebantur puellæ e uene/ Sarace.
ris phano lenonem formi Venet⁹.
dantes:cuius imperium execrãtur:
at ſpem recipiunt uiſo trachaliõe.
❡Abſigno intimo : Ab intima
ædis parte ubi eramus conſtitutæ.
❡Mus mihi inuenitur:Lege intus
inibi inuenitur . ❡Si quippianſt
minus:Ideſt ſi fortaſſis nõ eo quo
debuimus introiuimus uel ornatu
uel ritu ſeruato. ❡Ex concha na/
tam : Apoſtropha eſt ad uenerem
quam perhibent ex ſpuma teſtium
cœli a ſaturno proiectorum in ma/
ri natam fuiſſe : & ꝓpterea dicta eſt
aphrodite a ſpuma quæ græce a/
phros dicirur:& ideo quaſi ex ma
rina concha quæ ſpumam eiecit or
tam fuiſſe:nam & conchæ rem ue/
neream citant.

Vnc idem cum omniũ co
n piaꝝ. Trachalio ſeruus & VALLa.
ãpeliſca ac palæſtra mulie
res ſe inuicem conſolantur tracha/
lione præſerti admonẽte ut eas in/
columes eſſe oporteat.❡Viduitas
nos teneat.i.priuatio.uiduar̃.n.pri
uare. ❡AEdes hæc cuia eſt:cuius
hoc tẽplũ.❡Tueri neq̃t. Defende
re nõ põt. ❡Neſcimus quã in ptẽ
igredi p̃ſequamur.ignoram⁹ quor
ſum nobis tẽdẽdũ ſit.❡Tanta im
portunitas tãtaq; iniuria aduerſuʒ Moriri.
nos.q̃ppeq; ex tẽplo extrahimur.
❡Is namq; ſceleſtus.ſubaudi lẽo.
❡Sacerdotis manũ p̃ceps reppu/
lit.Impetu irruens manũ inq̃t ſacer
dotis ueneriæ a qua defẽdebamur
reiecit.❡Abſigno intimo.Intima
parte ſtatuæ.❡Vis ne opprimat.i.
uiolẽtia ſuggillet. ❡Quæ uis.Ver
ba ſunt trachaliõis ad mulieres.
❡Viʒ mihi afferam. hæc palæſtra.
❡Ah deſine.Noli in te deſcæuire.
❡Acta hæc res eſt.Sumus extĩcte.
❡Hunc acerbum bonum animũ
habete. hunc inquit animum quẽ
acerbum habetis mitigate & bo/
num facite. ❡Intus mihi inueni/
tur.intus ideſt in uobis ad meã mẽ
tem ĩuenitur.❡Abreptæ. ſubaudi
ab lenone. ❡Pro caſtris.loco ca/
ſtroꝝ:quandoq; ante caſtra:ut pro
foribus ãte fores.❡Contra icedã.
aduerſabo. ❡Et Venus alma.Lu/
cretius.Aeneadũ genitrix hoĩum di
uũq; uoluptas Alma uenus.Et Vir.

Alma uenus phrygii genuit ſimoentis ad undam. Diuus hierohymus in matthæi euangeliū.cap.primo. Virgo hebraice bethula apellatur: quod non ſcribitur ī propheta: ſed pro eo poſitum eſt halma quod præter.lxx. omnes adoleſcentulam tranſtulerunt. porro halma apud eos ambiguum. dicitur enim & adoleſcentula & abſcōdita: ergo halma non ſolum puella uel uirgo: ſed uirgo abſcondita dicitur: & ſecreta quæ nunq̄ uirorum patuerit aſpectibus: ſed magna parentum diligentia cuſtodita ſit. Lingua quoq; punica quæ de hebræorum fontibus ducitur proprie uirgo halma appellatur: in noſtro quoq; ſermone halma dicitur ſancta. ℂ Genibus nixæ.i.geniculatæ. ℂ Fecerūt phanum parui ciſpellas tueare noſq;. Qui paruifecerunt tuum templum citro repellas & nos defendas. ℂ Obſedere amplexæ. quæ mulieres inquit tuā aram fore ſibi auxilio ſperantes amplexæ tuearis. ℂ Opera neptūi incolumes. quæ a neptuno ſumus liberatæ. uel legas uuidæ ambæ ſumus.i. madulæ ambæ ſumus ex naufragio. ℂ Noctu. noctu. ideſt extrema nocte: uel ſcribe nunc tu bene habeas. ℂ AEquum has petere intelligo. ideſt mea quidem ſententia æquum petunt. ℂ Bene eſſe lautas. in aquis diu uerſatas. ℂ Te ex concha natam eſſe autumant. De concha eni marina quidam: ut ex ſpuma Heſiodus natam uenerem ferunt. Cum ſaturnus cœlo patri præſecuiſſet genitalia eis in pelagus proiectis nata uenus.

BERN. Sara. Vene.

EXi e phano: Tutatur dæmones puellas a lenonis ui: quē de templo eiicit. ℂ Hic nobis cum dis facere poſtulas: Corrigo ſic nobis cum dis facere poſtulas: & eſt ſermo lenonis cōquerentis non poſſe ſuas uendicare obſtante religione. ℂ Quemuis opulentuȝ: Melior lectio: q̄uis opulentus. ℂ Follem pugilatorium: Pillam uento inflatam Mart. folle decet pueros ludere folle ſenes. ℂ SI iſtas ambas: Scilicet uolueris in libertatē uidicare. ℂ Vos adeo: Alloquit̄ famulos ſiue lorarios. ℂ Murteta: Pro myrteta uerſo y in u: q̄ iuncis iungi ſolen t uelut hæ deræ arborib⁹. ℂ O filia mea: Erat.n. eius filia: ſed non propterea illā nouerat. ℂ Trina: Legendum trima. ℂ Interſit tergo utri: Scilicet noueris & ſcies cui noſtrum cauendum ſit: eſt minitatio cum indignatione. ℂ Ni offerumentas: Offerumenta antiqui dicebant q̄ offerebantur ut Autor eſt Feſtus ſed Plautus ꝑ quādam ſimilitudinē offerumētas plagas percuſſiones & flagella ītellexit quaſi ꝙ ea ſcapulis & tergo offerantur cum quis fuſte cæditur. ℂ Ampullarius: Ab ampullis uaſculis olearii is dictus quib⁹ in balneis utebātur. ℂ Mergis pugnis: Mergæ furculæ ſunt qbus acerui frugum fiūt dictæ a uolucribus mergis: qa ut illi ſe in aquam mergunt dū piſces perſequūtur ſic meſſores eas in fruges demergunt ut eleuare poſſint manipulos: Feſt⁹ mergis ergo pugnis dixit: quaſi illis uti uelit ꝓ furculis ad dētes ex ore colligendos. ℂ Nullū habemus ignem: Congruit magis ſermo lorario uel famulo q̄ ipſi lenoni qui ierat quæſitum ignem: Vel ſi ſermonē lenoni dabimus erit legendum: nullum habent ignem:

Legerupionem

Follē pugilatorium.

Exoculaſſitis

Murteta

Dæmones ſenex. Labrax leno. Mulier.ii. Lorarius. Tra. ſeruus.

EXi e phano natū quātū eſt hoīum ſacrilegiſſime: uos ī arā
Abite ſeſſum: ſed ubi ſunt? Tra. huc reſpice. optume iſtuc
Volueramus. iube modo accedāt ꝓpe hunc legerupioneȝ
La. Sic nobiſcum dis facere poſtulas? De. pugnum in os impinge
La. Iniqua hæc patior cum precio tuo. De. at etiā minitatur audax.
La. Ius meum ereptum eſt mihi. meas ancillas mihi inuito eripis:
De ſenatu cyrenenſi quamuis opulentus. Tra. ſi tuas eſſe oportet
Ni ue eas eſſe oportet liberas: neu te in carcerem cōpigi eſt æquum
Aetatemq; ibi te uſq; habitare: donec totum carcerem contriueris.
La. Non hodie iſti rei auſpicaui: ut cum furcifero fabuler.
Te. ego apello. De. cum iſtoc primum qui te nouit diſputa.
La. tecum ago. Tra. atqui mecū agendūſt: ſunt ne illæ ancillæ
Tuæ? La. ſūt. Tr. agēdum ergo. tāge utrā uis digitulo minimo mō
La. Quid ſi attigero? Tr. extēplo hercle ego te follem pugilatoriū
Faciam: & pendentem incurſabo pugnis periuriſſime.
La. mihi non liceat me has ancillas ueneris de ara abducere?
De. Eſt lex apud nos. La. quid mihi cum ueſtris legibus
Commercii. equidem iſtas iam ambas educam foras.
Tu ſenex ſi iſtas ambas: huc arido argentoſt opus.
De. Hæ autē ueneri complacuerunt. La. abeat ſi argentum dabit.
De. Do tibi argentum nunc adeo ut ſcias meam ſententiam
Occipito modo illis affero uim ioculo pauſillulum.
Ita hinc ego teo rnatum amittam: tu ipſus te ut non noueris:
Vos adeo: ubi ego innuero uobis: ſi non ei caput exoculaſſitis
Quaſi murteta iuncis: item ego uos uirgis circonuinclam.

La.ui agis mecum.De.etiam uim proportas flagitii flagrantia?
Tun triſurcifer mihi audes inclementer dicere?La.fateor ego
Triſurcifer ſum:tu es homo adprime probus.Tr.nunc qui minus
Haſce oportet eſſe liberas.La.quid liberas?Tr.atq; eras tuas
Quidem hercle atq; ex germana græcia.nam altera hæc eſt nata
Athenis ſine teſtibus.De. quid ego ex te
Audio.Tr.hanc athenis eſſe natam liberam.De.mea popularis
Obſecro hæc eſt.Tr.non tu cyrenenſis es? De.imo athenis natus
Altuſq; educatuſq; atticis.Tr.obſecro defende ciues tuas
Senex.De.o filia mea:cum ego hanc uideo mearum abſens
Miſeriarum commones.trima quæ periit mihi iam tanta eſſet
Si uiuit ſcio.La.argentum pro iſtiſce ambabus cuiæ erant
Domino dedi:quid mea refert:hæ athenis natæ:an thebæ ſient?
Dum mihi recte ſeruitutem ſeruiant.De.ita ne impudens
Tu ne hic fallis:uirginalis liberos parentibus ſubiectos habebis
Atq; indigno quæſtu conteres?nam huic alteræ patria quæ ſit
Profecto neſcio:niſi ſcio probiorem hanc eſſe q̃ te impuratiſſime:
Tuæ iſte ſunt?La.contende ergo:interſit tergo utri.
De.Ni offerumentas habebis pluris in tergo tuo:q̃ ulla nauis
Longa clauos:tum ego ero mendaciſſimus poſtea aſpicito meū
Quando ego tuum inſpectauero.ni erit tam ſincerum:ut quiuis
Dicat ápullarius:optimū eē opere faciūdo coriū & ſinceriſſimum.
Qui cauſæ eſt quin uirgis te uſq; ad ſaturitatem ſauciem
Quid illas ſpectas?quas ſi attigeris:oculos eripiam tibi.
La.At quin quia uocas utranq; iam mecum abducam ſimul.
De.Quid facies?La.uolcanum adducam:is ueneris ē aduerſarius.
De.Quo illic it?La.heus ecquis hic eſt heus? De.ſi attigeris oſtiū
Iam hercle tibi meſſis in ore fiet mergis pugnis.
Lo.Nullum habemus ignem ficis uictitamus aridis.De.ego dabo
Ignem:ſiquidem in capite tuo conflandi copiaſt.
La.Ibo hercle aliquo quæritatum ignem.De.quid cum inueneris.
La.Ignem magnum hic faciam.De.quin ut manum exuras tibi.
La.Immo haſce ambas hic in ara ut uiuas conburam.De.id uolo
Nam hercle te barba continuo arripiam:& ignem coniiciam.
Teq; ambuſtulatum obiiciam magnis auibus pabulum:
Cum cōiecturam egomet mecum facio:hæc illa eſt ſimia
Quæ has hirundines ex nido uolt eripere ingratis
Quod ego in ſomniis ſomniaui.Tr.ſcin quid tecum oro ſenex?
Vt illas ſeruas.uim defendas:duo ego herum adduco meum.
De.Quære herum atq; adduce.Tr.at hic ne. De.maxio malo ſuo
Si attigerit ſiue occœptaſſit.Tr.cura.De.curatum eſt:abi
Tr.Nunc quoq; aſſerua ipſum.ne quo abeat:nam promiſſimus
Carnufici aut talentum magnum:aut hunc hodie ſiſtere;

ficis uictitant aridis. ℭ At hic ne: ſubaudi uel tāgat uel uim afferat. ℭ Quam magnum uero: Cū ironia. ℭ Phana imutantur: Vt.ſ.pro templo ueneris templū fiat herculis:cui claua pro ſigno datur.

Exi e phano.Dæmones cū ſeruis in tēplum irrūpit in lenonē faciēs cū ſeruis īpetū:ipſumq; ex tēplo eiicit gemibundū minitabūdūq;. ℭ Natū quātū eſt hoīū.ꝓ natorū hoium. ℭ Abi te ſeſſum.mulieribus dicit abeāt ut ſedeāt in ara. ℭ Hūc legirupionē: qui rūpit leges. ℭ Sic nobiſcū: ut cū diis facere poſtulas. ſic inqt putas te uiolatur nos:ut deos uiolas. ℭ Pugnū in os impinge. pugno myſtacē cōtunde. ℭ Cū ꝑtio tuo. hoc eſt ulciſcar. ℭ Mihi inuito eripis memineris.Memēto inqt q̄ ancillas meas mihi eripis. ℭ Illudq; meminiris ſeꝑatim legendum eſt. ℭ Quāuis opulentus. In quacūq; parte ſis diues. ℭ Si tuas eē oportet.Ita inquit feceris ſi hæ tuæ ſint mulieres ac ſi dicat tuæ non ſunt. ℭ In carcerem cōpingi.i. intrudi. ℭ Tecū carcerem cōtriueris.i.& te & carcerē ob uetuſtatem dirueris. ℭ Iſti rei auſpicaui.i.auſpiciū hūi. ℭ Follē pugillatoriū faciā.i. follē quo pugiles utunt.follē dicit utrē: quē pugiles incurſabant pedibus. ℭ Huc adeas argēto ē opus.ſi inquit has adire uelis cedo mihi pecuniā. ℭ Afferre uim ioculo.hoc uultuoſe legēdū ē.qm̄ minitāter ſe illic dimiſſurū ait talē ut ipē ſe noſſe nō poſſit. ℭ Caput exoculaſſitis.i.oculis priuaueritis. ℭ Quaſi murteta iūcis.ut myrti inqt iūcis alligant. ℭ Vim obprobras. obiectas mihi hanc eē uim. ℭ Flagitii flagrantia. Quē oportuit ob flagitia cōflagrar̄ ℭ Adoleſcens q̄d ego ex te audio. Hæc trachalioni dicit dæmones. ℭ Athenis natꝰ altuſq; educatuſq; atticis. Athenis atticis dicit q̄a trinæ fuerunt ut ſupra quoq; memorauimus athenæ.altus cibo:educatꝰ inſtitutis. ℭ Trima q̄ ꝑiit.quā amiſi inqt tres natā annos. ℭ Ita ne ipudens. Cum ſtomacho pronuncian dume ſt. ℭ Quæſtu conteres. Turpi lucro fœdabis. ℭ Impuratiſſime. qui impuritate oēs antecedis. ℭ Interſit ergo utrius. Tua ne an mea interſit. ℭ Offerumentas habebis pluris.i.incruſtationes . Nam feruminare eſt conglutinare. ℭ Quiuis dicat ampullarius. qui ampullas cum unguentis fert ad uulnera perungenda. ℭ Opere faciundo.ubi aliquod opus integendum corio ſit. ℭ Volcanum adducam.ignem afferam, ℭ Meſſis in ore fiet,ſubaudi dentium. ℭ Mergis.i.manipuli.Mer

Triſurcifer.
Syncerisſimus. VALLa.
Ciues.
Thebæ thebāū
Interſit tergo utri.
Offerumenta.
Mergis pugnis.

ges manipulus ſpicarꝝ. Vir.in.ii.geor. Aut fœtu pecorꝝ aut cerealis mergite culmi. ℭ Id uolo.uultuoſe legendum.ē
enim ironia. ℭ Ambuſtulatū.i.igni undiqꝫ attactū. Cice.pro milone infœliciſſimis lignis ſemiuſtulatum. Catullus.
Infœlicibus uſtillanda lignis tardipedi deo daturā. Vbi q̄ ſint infœlicia ligna dicta licet ex Plinio dephēdere qui in
quit.achaia autem bryan ſilueſtrem inſignem in ea ꝙ ſatiua tm̄ ferat fallæ ſimilē fructum in ſyria & in ægypio co/
pioſa hæc eſt cuius infœlicia ligna
appellamus quæ tamen infœlicio/
ra ſunt græciæ: gignit enim arbo/
rem oſtrim: quā & oſtream uocant
ſolitariam circa ſaxa aquoſa ſimilē
fraxino cortice & ramis & folio.
ℭ Eripere ingratis.i. me obſiſtēte.
ℭ Vin defendere. ſubaudi puellas.
ℭ At hic ne. Elipſis figura eſt. ſub/
audiendum enim diligenter caue
ne in eas aliquid moliatur. ℭ Siue
occeptaſſit.i.molietur incipere.
ℭ Ne quo abeat. Ne diſcedat.
ℭ Carnifici ſiſtere. in carnificis po
Flocci teſtatem dare.
VALLa. VTrum tu leno. Dæmones
cum ſeruis lenonem cir/
cūdederūt: idqꝫ ꝓcurant:
ut non modo non abducat mulie
res: ſed ne ipſe quidē abeat. ℭ Floc
ci non facio. non magnifacio.
ℭ Meas quidem. ſubaudi ancillas
ℭ Tange dum. ſyllabica adiectio
eſt dum. ℭ Minacias ego iſtas. &
minæ minarum: & minaciæ mina
ciarum. ℭ Non licet. ſubaudi ap/
pellare. ℭ Tinnimentum eſt auri/
Minaci/ bus. Ille tinnitus: fictitium nomen
as. eſt: tam tinnimentum q̄ tinnitus:
& tinio uerbum. ℭ Exoculaſſitis.
oculos contundendo eiicitis.
ℭ Quantum poteſt: ideſt q̄ celer/
rime. ℭ Non deſinent? non per/
mittent: & interrogatiue legendū
eſt. ℭ Phana mutantur cito: ideſt
ita ſolent imutari loca. nam quod
ueneris templum erat factum eſt
herculis. Herculis ſiquidem tem/
plo arma figebantur. Hora. Armis
herculis ad poſtem fixis latet abdi/
tus agro. At uenus ipſa ſerena om/
nia facit. Lucretius. Te dea te fugi/
unt uenti te nubila cœli: Aduen/
tumque tuum: tibi ſuauis dædala
tellus Submittit flores: tibi rident
Ample/ æquora ponti: Placatumque nitet
ctitote. diffuſos lumine cœlum. ℭ Hic:
ideſt a parte una. ℭ Vtrunqꝫ ſcæuit
& terra & mare. Crudelitatem in/
quit inueni in mari & in terris.
ℭ Vt poteſt: ideſt quantum fieri
poſſit.

ℭ Certunſt

Demones ſenex. Labrax leno. Lorarii.

VTrum tu leno cum malo libentius quieſcis. an ſic ſine
Malo ſi copia ē. La. ego quæ tu loquere flocci ñ facio ſenex
Meas quidem te inuito: & uenere. & ſummo ioue
De ara capillo iam deripiam. De. tange dum. La. tangā hercle uero
De. Agedum ergo accede huc modo. La. iube dum recedere iſtos
Ambo illuc modo. De. immo ad te accedent. La. non hercle
Egomet cēſeo. De. quid ages ſi propius accedēt. La. ego receſſero.
Verum ſi ſenex te unq̄ in urbe offendero
Nunq̄ hercle quiſq̄ me lenonem dixerit: ſi non te ludos
Peſſimos dimiſero. De. facito iſtuc quod minitaris. ſed nunc interi
Si illas attigeris dabitur tibi magnum maluꝫ. La. q̄ magnum uero.
De. Quātū lenoni ſat. ē. La. minacias ego iſtas flocii nō facio tuas.
Equidem eas te inuito iam ambas rapiam. De. tange dum
La. Tangam hercle uero. De. tange ſat ſcin quomodo: i dum
Turbalio curriculo affer duas clauas. La. claua? De. ſed probas
Propera cito. ego te hodie faxo recte acceptum ut dignus es
La. Heu ſceleſtus galeam in naui perdidi. nunc mihi opportuna
Hic eſſet. ſaluaſi foret. licet ſaltem iſtas mihi appellare.
De. Non licet hem optime ædepol. eccum clauator aduenit.
La. Illud quidem ædepol tinnimentum eſt auribus. De. age accipe
Illam alteram clauam ſparax age alter iſtinc. alter hinc adſiſtite.
Adſiſtite ambo: ſic audite nunc iam. ſi hercle illic illas hodie
Digito tetigerit inuitas niſi tunc exoculaſſitis uſqꝫ adeo
Donec qua domum abeat neſciat: periſtis ambo. ſi appellabit
Quempiam: uos reſpondetote iſtinc iſtarum uicem. ſin ipſe abire
Hinc uolet quantum poteſt extēplo amplectitote crura fuſtibus.
La. Etiam me abire hinc non deſinent? De. dixi ſatis: & ubi ille
Seruus cum hero huc aduenerit. qui herum accerſiuit itote
Extemplo domum. curate hæc ſultis magna diligentia.
La. Heu hercle ne iſtic phana mutantur: cito iam hoc herculis eſt
Veneris phanum quod fuit. ita duo deſtituit ſigna hic cum
Clauis ſenex. non hercle quo hinc nunc gentium aufugiam ſcio:
Ita mihi nunc utrumqꝫ ſæuit & terra & mare. Palæſtra. Lor. qd uis?
La. Apage controuerſia eſt: hæc eqdē palæſtra q̄ reſpōdit nō mea ē

Heus ampeliſca. Lo. caueſis infortunio ut poteſt. La. ignaui.
Homies ſatis recte monent. ſ3 uobis dico. heus uos nū moleſtia ē
Me adire ad illas ꝓpius. Lo. nihil nobis quidē. La. nunqd moleſtu3
Mihi erit? Lo. nihil ſi caueris. La. quid eſt qđ cauea3? Lo. hē a craſſo
Infortunio. La. quæſo hercle adire ut liceat. Lo. abeas ſi uelis.
La. Bene ergo hercle factum. habeo uobis gratiam. non accedam
Potius illic aſtate illico: ædepol proueni nequiter multis modis
Certunſt haſce hodie uſq3 obſidione uincere?

Pleuſidippus ado. Trachalio ſer. Mulie.ii. Le. Lora. Charmides hoſ.
MEā ne ille amicā lēo ui uiolēta đ ara deripeř ueneris uoluit?
Tr. Admodū. Ple. qn occidiſtis extēplo? T. gladius nō erat
Pl. Caperes aut fuſtē: aut lapidē. Tr. qd ego q̄ſi canē amens
Hominem inſectarer lapidibus nequiſſimum? La. nunc pol ego
Perii pleuſidippus eccū adſt: cōuerret iā hoc me totū cū puluiſculo
Ple. Etiam ne in ara tunc ſedebant mulieres: cu3 ad me ꝓfectus ire?
Tr. Ibide3 nūc ſedēt. Ple. quis illas nūc illic ſeruat? Tra. neſcio quis
Senex uicinus ueneris. is dedit operam optimam. is nunc cū ſeruis
Seruat. ego mandaueram. Pl. duc me ad lenonem recta ubi
Illic eſt homo. La. ſalue. Ple. ſalutem nihil moror: opta ocius
Rapi te obtorto collo mauis an trahi utrum uis opta. dum licet
La. Neutrum uolo. Ple. abi ſane ad littus curriculo trachalio.
Iube illos in urbem ire obuiam ad portum mihi: quos mecū duxi
Qui hunc ad carnificem traderent. poſt huc redito: atq3 agitato
Hic cuſtodiam. ego hunc ſceleſtum in ius rapiam exulem:
Age ambula in ius. La. quid ego deliqui? Ple. rogas? qui arrabonē
A me accepiſti ob mulierem. & eam hinc abduxiſti. La. non auexi.
Ple. Cur negas o. La. quia pol prouexi. auehere non quiui miſer:
Equidem tibi me dixeram præſto fore apud ueneris phanu3: quid
Multa: ſum ne ibi? Pl. in iure cām dicito: hic uerbum ſat eſt. ſequere
La. Obſecro te ſubueni mi charmides. rapior obtorto collo. C. qs
Me nominat? La. uidē me ut rapior. Ch. uideo atq3 inſpecto lubēs.
La. Non ſubuenire mihi audes? Ch. quis hō te rapit? La. adulescens
Pleuſidippus. Ch. ut nactus habe: bono animo melius eſt te
In neruum corripere. tibi obtigit quod plurimi exoptant ſibi.
La. Quid id eſt? Ch. ut id qđ q̄rant inueniāt ſibi. La. ſeq̄re obſecro
Pariter. Ch. ſuades q̄lis es tu. i neruū rape eo me obſecras: ut te redo

℃ Certunſt. conſtitui: deliberaui. ℃ Obſidione. diutius immorando.

MEam ne ille: Ira ſucceuſus pleuſidipp⁹ aduenit mulieribus auxilium ut ferat. ℃ Cum puluiſculo cōuerret: Ideſt ceu puluiſculum & terra quæ ſcopis uerri ſolet: ita me uerret & agitabit pugnis. ℃ Profectus ire: Vel ſubaudi uolebas uel ire ꝓ ibas: uel adde litteram & dicito ires. ℃ Exulem. Fugitiuum. Quia prouexi auehere non quiui: Docet Plaut. quid ſit prouehere & auehere: ut prouehere dicatur cum in altum proficiſcitur: auehere autem ad conſtitutum locum appellere: quod etiam docet donatus. ℃ In columbari: eſt columbare foramen in quo noxiorum capita poneretur ad ſimilitudinem eorum in quibus columbi nidificant. ℃ Citius addici poteſt: Ideſt citius morti deſtinetur & pereat: eſt enim addicere morti deſtinare & addictus morti obnoxius. — BERN. Sara. Vene.

Eam ne ille amicam leno. Pleuſidippus a trachalione ſeruo edoctus omnia q̄ euenerant & accitus ad lenonem properat perdendum. Qui cum raperetur fruſtra charmidis implorat auxilium. ℃ Vi uiolenta: ideſt uiribus uiolentis. ℃ Conuerret: ita fuſtibus dedolabit a capite ad imos pedes quaſi ueſtimenta cum excutitur puluis contundetur. ℃ Cum ad me profectus ire. Cum itineri te commiſiſti ut ad me ires. ℃ Ad lenonem recta. non per obliquā: ſed recta inquit uia duc ubi eſt leno. ℃ Agitato hic cuſtodiam: frequentem age cuſtodiam. ℃ Quia pol prouexi auehere non quiui. manifeſta poſita eſt uerborum differentia: ut auectus dicatur qui ad præſtitutum deductus eſt locum. Prouectus uero ultra aliquāto uectus: non tamen eo uſq3 quo uolebat a ueho uectiarius qui torcular uehit apud uitruuium. ℃ Melius eſt te in neruum corripere. ſupra admonuimus Nonio docente inſtrumētum dici quo rei plectuntur. ℃ Vt id quod quærant inueniant ſibi. Euenit tibi quod paucis: ut inue — VALLa. Puluiſculo.

Sequar etiam retentas? La.perii. Ch.uerum ſit uelim.
Ple. Tu mea palæſtra & ampeliſcha ibidẽ illico mãete:duʒ ego huc
Lo.Equidem ſuadeo ut ad nos abeãt potius dum recipis.Pl.placet
Ben efacitis.La.fures mihi eſtis.Lo.quid fures?Ple.rape.
La.Oro obſecro palæſtra.Pl.ſeqre carnifex.La.hoſpes.Ch.nõ ſum
Hoſpes.rẽpudio hoſpitiũ tuũ.La.ſiccie me ſpnis? Ch.ſic ago ſemel
Ibo.La.di te infelicitent.Ch.iſti capiti dicito.credo alium in aliam
Bæluam hominem uortier illic in columbum credo leno uortitur
Nam in columbari collum haud multo poſt erit.in neruo mille
Hodie nidamenta congeret:ueruntamen ibo ei
Aduocatus ut ſiem.ſequi mea opera citius addici poteſt?

niant quod quærãt.tu autem quæ rebas malum: malum inueniſti. ℭ Dum reſipis:ideſt dum redis. ℭ Iſti capiti. ſubaudi tuo. ℭ Illic in columbum credo leno uortitur. nam in columbari collũ haud multo poſt erit. Priſcianus de generibus locutus nominũ columbar inquit ſignificat genus uinculi. Feſt. Naualis ſcriba qui in naui apparebat inter aliud genus ſcribarum minimæ dignitatis habebatur ꝙ periculis quoque eius miniſterium eſſe obiectum. Plautus. Non ego te noui naualis ſcriba columbari impudẽs:ſiue ꝙ columbaria in naue appellantur ea quibus remi geminent: ſiue quod columbariorum quæſtus temerarius incertuſqꝫ. Quæ latini cuba columbaria græci ophas uocant. ℭ Mille hodie nidamenta:ideſt infinitas reuolutiones in uinculo:quod columbar appellatur tanq̃ in nido. ℭ Si quid mea opera.ideſt dum ego ero aduocatus celerius excrucietur.

Demones ſenex.

BEne factum & uolupe eſt me hodie his mulierculis
Tetuliſſe auxilium iam clientias repperi:atqꝫ ambas
Forma ſcitula atqꝫ ætatula.ſʒ uxor ſceleſta me omnibꝰ ſeruat modis
Nequid ſignificem quippiã mulierculis:ſed grippus ſeruus noſter
Quid rerum gerat miror:de nocte qui abiit piſcatum ad mare:
Pol magis ſapuiſſet ſi dormiuiſſet domi:iam nunc & operam
Ludos facit:& rætia:ut tempeſtas eſt nunc:atqꝫ ut noctu fuit
In digitis hodie percoquam quod cœperit:ita fluctuare uideo uehementer mare:
Sed ad prandium uxor me uocat:redeo domum
Iam meas opplebit aures ſua uaniloquentia.?

BERN. SARA. VENE. BEne factum: ſenex captus lepida mulierũ forma ueluti ſibi illas lucrifeciſſet lætatur: ſed uxorem extimeſcebat ne animum forte ſuum internoſceret:ideo ubi uox legebatur: legendum uxor. ℭ Significem:uel nictem uel innuam.

Tetuliſſe Cliẽtias. Scitula forma.

VALLa. BEne factum & uolupe eſt. Lætatur dæmones ꝙ mulieribus opem tulerit: miraturqꝫ grippum piſcatorem ſuum domum necdum rediiſſe præſertim cum non potuerit in tanta tempeſtate piſces capere. At ille lenonis uidulum cæperat. Tetuliſſe.protuliſſe.nam tollo tetuli fecere ueteres præteritũ. Ideo cum biſſyllabum ſit:primam tamen habet breuem. ℭ Forma ſcitula ideſt pulchella cum eſt adiectiuum. nam cum ſubſtantiuum eſt ac generis fœminini:uas eſt aquaticum:ut ipſe in amphitryone.ſi ſcitulam iam cepero nunq̃ ædepol tu mihi diuini quicq̃ creduis & quæ ſequuntur. ℭ Sed uxor ſceleſta: Quippe quæ me amore illarum captum putat. ℭ De nocte qui abiit. Dicimus de nocte ut noctu. Horatius: Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones. ℭ Operam ludos facit:ideſt amiſit operam:facio te ludos & tibi dicimus. ℭ Et rætia.ſubaudi ludos facit. ℭ In digitis hodie percoquam.nam quia id non poſſum ita nihil attulerit. ℭ Opplebit aures ſua uaniloquentia. Inanibus uerbis inquit mihi obtundet aures.

Vaniloquẽtia

Grippus piſcator.

NEptuno has ago meo patrono gratias:q ſalſis locis incolit
Piſculẽtis:cuʒ me ex ſuis locis pulchre ornatum expediuit

BERN. SARA. VENE. NEptuno:Grippus demonis ſeruus cum piſcatum iuiſſet ræteqꝫ e mari duxiſſet: forte traxerat lenonis uidulum: in quo omnis illius infuerat theſaurus ornamentaqꝫ puellaria palæſtræ uirginis: ex quibus illam dæmones ſuam agnoſcet filiam. ℭ Horrelaqꝫ:Horiaqꝫ ut legit Nonius qui hunc atteſtatur locum a quo dicta horia nauis piſcatoria: at æque placeret ſi legatur ſalute adoreaque:ideſt gloria & laude:Horatius qui primus alma riſit adorea. ℭ Compotiuit:Compotem fecit.
ℭ Vllam una:

Templis reducem:plurima præda onuſtum:ſalute horeiaqȝ
In mari fluctuoſo:piſcatu nouo me uberi compotiuit miroqȝ
Modo:atqȝ incredibile hic piſcatus mihi lepide euenit:
Neqȝ piſcium ulla una iam hodie pōdo cœpi:niſi hoc qđ fero i ræte
Nam ut de nocte multa impigreqȝ exurrexi:lucrum præpoſui
Sopori & quieti:tempeſtate ſæua experiri expetiui:
Paupertatem heri qui & meam ſententiam tolerarem:opera
Haud fui parcus mea:nimis homo nihiliſt qui piger eſt:
Nimiſqȝ id genus odi ego male:uigilare decet hominem
Qui uult ſua tempori conficere officia:non enim illum
Expectare oportet:dum herus ſe ad ſuum ſuſcitet officium
Nam qui dormiunt libenter ſine lucro & cum malo quieſcunt.
Nam ego nunc mihi:qui impiger fui repperi ut piger ſi uelim ſieȝ.
Hoc ego in mari quicquid hic ineſt repperi quicquid ineſt.
Graue quidem theſaurum hic ego in eſſe reor nec mihi conſcius
Eſt ullus homo:nunc hæc tibi occaſio grippe obtigit.
Vt liberes ex populo præter te:nunc ſic faciam:
Sicut conſilium eſt ad herum ut ueniam docte atqȝ aſtute
Pauxillatim pollicitabor pro capite argentum.ut ſim liber.
Iam ubi liber igitur domum inſtruam agrum:edes: mancipia:
Nauibus magnis mercaturam faciam.apud reges rex perhibebor
Poſt animi cauſa mihi nauem faciam:atqȝ imitabor ſtratonicum.
Oppida circumuectabor.ubi nobilitas mea erit clara.
Oppiduȝ magnum communibo:& ego urbi grippo indā nomē
Monimentum meæ famæ.& factis ubiqȝ regnū magnum inſtituā
Magnas res hic agito in mentem inſtruere.nūc hunc uidulū cōdā.
Sed hic rex cuȝ aceto pranſurus eſt & ſalue ſine bono pulmento;

℄ Vllam una:Legere; libram uniā. ℄ Vt liberes.ex populo præter te: Præter: ideſt ante omnia & in primis. ℄ Igitur: Deinde. ℄ Sed hic rex:uel ſunt uerba ipſius grippi:uel trachalionis ex occulto obſeruantis q̄ gripp⁹ de ſe ianiter iactauerat.

Eptuno hac ego meo patrono. Grippus cū ræte attraxiſſet uidulūqȝ plenum perſpexiſſet ſe lucupletiſſimu; fore gloriaṫ:nouaqȝ: ut mos hoium eſt admittit conſilia. ℄ Piſculentis.piſcibus refertis. ℄ Tēplis reducē.q. cōceſſit ut a ſuis tēplis poſſim redire. Tēplū nāqȝ Varronis ſnia trib⁹ dr̄ modis.a natura:ab auſpicādo:a ſimilitudine: A natura in cœlo. ab auſpiciis in terra:a ſimilitudine ſub terra. In cælo tēplū dr̄ ut i hecuba: o magna tēpla cœli. Tum cōmiſta ſtellis ſplendidis. In terra ut in periboca. Scrupea ſaxa bacchi tēpla ꝓpe aggreditur. Sub terra ut in ādromacha acheruſia templa alta horchi ſaluete infera: quia initium erat oculi a tuendo primū templum dictum: quo circa cœlum quod attuimur dictum templum eſt. Idē Varro in iſagogico de officio ſenatus habendi:ſcripſit de locis in quibus ſenatus conſultum factum eſſet:iuſtum id non fuiſſe. propterea & in curia hoſtilia & i pompeia: & poſt in iulia: cum profana ea loca fuiſſent:tēpla eſſe ꝑ augures cōſtituta:ut in iis ſenatuſconſulta more maioꝝ iuſta fieri poſſent. Interqȝ id quoqȝ ſcriptū reliquit.non oīs ædes ſacras tēpla eſſe. Ac ne ædē qdē ueſiæ templū eſſe. Minora itē templa inqt Feſtus fiunt ab auguribus quū loca aliq̄ tabulis aut litheis ſæpiunṫ ne uno āplius oſtio pateant certis uerbis definita:ita ꝙ templū eſt locus ita effatus:aut ita ſeptus ut ea una parte pateat angulus q̄ adfixus habeat ad terrā. ℄ Adoreaqȝ.i.gloria q̄ uñ dicta ſint in āphitiyone ſatis dictū:ꝙ ſi legaṫ oria erit ſpēs nauigii Fulgētius oriā ueteres dixerūt naui piſcatoriā. Plautus in rudente mea opa labore ræte & oria. ℄ Cōpotiuit.i.compotē fecit. ℄ Vllaȝ unciā hodie pondo cæpi.hoc ē nihil cæpi. ℄ Id genus. ſubaudi hoium. ℄ Male.i.ualde. ℄ Piger ſi uelim ſiem.i. ſim getus ſi uelim ℄ Grauē qdē theſauꝝ.i. diuitiaꝝ repoſitionē. ℄ Pro capite.i.ut me liberē:ſiqdē maxima capitis diminutio eſt ſeruitus. ℄ Imitabor ſtratonicū. Duceȝ aliquē ita appellatū aut fictum nomen eſt quod ſtratos dicatur exercitus & nico uinco.
℄ Sed hic lex. Trachalionis uerba inſpicientis. ℄ Cum aceto pranſurus eſt cū ſale.i.ſitis excitabitur: ſed potum non habebit bonū. ℄ Sine bono pulmēto.i.abſqȝ cibo bono.

Cōpotiuit. VALLa. Piger hō nimis nihil eſt. Tēpori: Se. Pauxillatim. Hyper meter. Oppidū Vrbs. Vidulū.

Trachalio ſeruus. Grippus piſcator.

HEus mane. Grippus. quid maneam? Trachalio. dum hunc tibi quam trahis rudentem

HEus mane: Diu multumqȝ ſerui duo cōtendunt inter ſe:nā alter participē inuēti

Rudentem. BERN. Sara. Vene.

uiduli fieri cupiebat alter ſocium re
nuebat. ¶ Squamoſo pecu: Ideſt
piſcibus: ſub noie pecu itelligit̃ qc/
quid gregatim paſcit̃: ſquamigeras
Pecu. pecudes dixit Lucilius. ¶ Quod
uas excœpiſti: legerẽ potius qđ ma
nibus excœpiſti: ut quaſi cauillari
uideat̃ ad illud qđ ræte atq; hami
nacti ſunt. ¶ Et uitorem & piſca/
torẽ: Lego uænatorez: & piſcatorẽ:
quaſi dixiſſet qđ in mari non repe
ritur: ſed in terra: audes in mari dice
re reptum eſſe. ¶ Puniceũ: Nã ter/
gum cum uirgis cæditur rubeſcit
p̃mũ: poſtmodũ nigreſcit. ¶ Helle
boroſus: Supra memoratũ abunde
eſt helleboro purgari cerebrũ ægri
tudineſq; ſanari. ¶ Ceritus: Cere/
ris ſpiritu afflat⁹: & de hoc alias ſæ/
pe. ¶ Pennicillus nouos: Pro no/
uus eſt. n. genus pongiæ pennicil/
Hyper/ lus: ſpongias. n. huiuſmodi antiq
meter. in deliciis habuerunt ad mundan/
da corpa: Exugere ergo magis ſpõ
Attinet gia cum noua & ſuda ſit dr̃: inquit
ad te. Feſtus penniculi ſpongiæ longæ p
ſimilitudinem caudarum appella/
tæ. ¶ Hinc offlectam nauem: Me/
taphoricos dictum pro iter hinc ar
ripiam & ſecedam. ¶ Si tu proræ
ta: Pro ſequit̃ metaphorã: & ſenſus
eſt ac dixiſſet quaqua iter aggredie
ris: ego te ſequar. ¶ Ramenta: q̃ ab
radũtur ex una quaq; re & proide
abiicienda tanq̃ uilia & inutilia: ra
menta dñr. ſed Plautus fœminino
genere hic & alibi pronunciauit.
¶ Horia: Hoc loco rectiſſime legit̃
pro naui piſcatoria cuius diminuti
Palam uum horiola. ¶ Quam tu nihilo
oẽs. mane: legendum eſt quã tu nihilo
minus.

VALLa. HEus mane. Trachalio grip
pum deſtinet dum confin
git illum ſe uelle adiuuare
ut prædæ partem conſequatur. na
ſcitur itaq; inter eos contentio: qđ
totum litigium ad arbitrium dæ/
monis trãſfertur qui grippi herus.
¶ Trahis rudentem: ideſt funem.
Rudentes inquit Noni⁹ ea cauſa ſa
pientiſſimi dictos uolunt q funes
cum uento uerberentur rudere exi/
ſtimentur: atq; hunc ſonum pro/
prium funium: non aſinorum pu/
tant. ¶ VViduz ræte ſine ſquamo
ſo pecu. Nuper mãdefactu z ſine pi
ſcibus periphraſticos uocans ſqua
moſum pecus. ¶ Caue ſis malo.

Caue ne

Complico. Gr. mitte modo. Tr. at pol ego te adiuuabo nam
Bonis quod benefit: haud perit. Gr. turbida tempeſtas heri fuit
Nihil habeo adoleſcens piſcium. ne tu mihi eſſe poſtules
Non uides me referre uuidum rætem ſine ſquamoſo pecu.
Tr. Non ædepol piſcis expeto: quam tui ſermonis indigens:
Gr. Enicas iam me odio quiſquis es. Tr. non ſinam ego abir̃ hic te
Mane. Gr. caueſis malo. quid tu (malum) nam me retrahis.
Tr. Audi. Gr. non audio. Tr. et pol qui audies poſt. Gr. quin
Loquere quid uis? Tr. eo modo eſt operæprecium: quod tibi
Ego narrare uolo. Gr. eloquere quid id eſt? Tr. uide nuſpiam
Conſequitur prope nos. Gr. ecquid eſt? quod mea referat?
Tr. Scilicet ſed bonis conſiliis eo qd in te mihi eſt. Gr. qd negocii ẽ
Modo dic? Tr. dicam tace ſi fidẽ modo das mihi: te non fore ĩfidũ
Gr. Do fidem tibi fidus ero quiſquis es. Tr. audin furtuz ego uidi
Qui faciebat. noueram dominum id cui fiebat porro ad furem
Egomet deuenio. feroq; ei conditionem hoc pacto.
Ego iſtuc furtum ſcio: cui factum eſt: nunc mihi ſi uis dar̃ dimidiuz
Indicium domino non faciam. is mihi nihil etiam reſpondit?
Quid inde æquum eſt dari mihi dimidium? uolo ut dicas.
Gr. Immo hercle amplius. nam ſi non dat domino dicũdũ cenſeo.
Tr. Tuo cõſilio faciam. nunc aduorte animũ. nãq; hoc omne attiet
Gr. Quid factunſt? Tr. uidulum iſtũ cui⁹ ẽ noui ego hõinẽ (ad te
Iampridem. Gr. quid eſt? Tr. & quo pacto periit. Gr. at ego quo
Pacto inuentunſt ſcio & qui inuenit hõinez noui & dominus qui
Nunc eſt ſcio. nihilo pol pluris tua hoc q̃ quanti illud refert mea
Ego illum noui cuius nunc eſt tu illum cuius ante hac fuit.
Hunc homo feret a me nemo: ne tu te ſperes potius. Tr. non ferat
Si dominus ueniat? Gr. dominus huic nemo. ne fruſtraſſis
Niſi ego nemo natuſt. hunc qui cœpi i uenatu meo. Tr. itãe uero?
Gr. Ecquem eſſe dices in mari piſcem meũ: quos cũ capio ſiquidẽ
Cœpi mei ſunt: habeo pro meis. nec manu adſeruntur. neq; illinc
Partem quiſq̃ poſtulat. in foro palam omnes uendo pro meis
Vænalibus. mare quidem cõmune certoſt omnibus. Tr. adſẽtio
Qui minus hunc communem quæſo mihi eſſe oportet uiduluz.
In mari inuentunſt. cõmune eſt. Gr. ne ĩpudenter impudens.
Nam ſi iſtuc ius ſit quod memoras: piſcatores perierunt.
Quippe cum extemplo in macellum piſces prolati ſient
Nemo emat: ſuam quiſq; partem piſcium poſcat ſibi
Dicat in mare communi captos. Tr. quid ais impudens?
Auſus etiam comparare uidulum cum piſcibus. eadem tandem
Res uidetur. Gr. in manu non eſt mea. ubi dẽiſi rete z atque hamuz
Quicquid hæſit extraho. meum quod ræte atq; hami mei
Nacti ſunt. meum potiſſimunſt. Tr. immo hercle haud eſt
Si quidem quod uas excœpiſti. Gr. philoſophe. Tr. ſed tu nunq̃
Piſcatorem uidiſti uenefice uidulum piſcem cœpiſſe. aut pro/
Tuliſſe illum in forum? non enim tu hic quidẽ occupabis omnis
Quæſtus. quod uoles. & uitorem & piſcatorẽ te eẽ ĩpure poſtulas

Vel te mihi monſtrare oportet.piſcis qui ſit uidulus uel quod'
In mari non natum eſt:neqꝫ habet ſquamas ne feras.Gr.qui tu
Nunq̃ audiuiſti eſſe antehac uidulum piſcem? Tr.ſcelus
Nullus eſt.Gr.immo eſt profecto.ego qui ſum piſcator:ſcio
Vero raro capitur.nullus minus ſæpe ad terram uenit.
Tr.Nil agis.dare uerba ſperas mihi te poſſe furcifer. quo colore ẽ?
Gr.Hoc colore capiuntur pauxilluli ſunt alii puniceo color̃ magni
Item atqꝫ atri.Tr.ſcio tu hercle opinor in uidulum te
Piſcem conuertes:niſi caues.fiet tibi puniceum corium
Poſtea atrum denuo.Gr.quod ſcelus hodie hoc inueni:
Tr.Verba facimus:it dies.uideſis cuius arbitratu nos facere uis.
Gr.Viduli arbitratu? Tr.ita enim uero ſtultus es.Gr.ſalue thales.
Tr.Tu.iſtunc hodie non feres.niſi das ſequeſtrum.aut arbitrum.
Cuius hæc res arbitratu fiat.Gr.quæſo ſanus es?
Tr.Helleboroſus ſum.Gr.at ego certus.hunc non amittam tñ.
Tr.Verbum adde etiã unuꝫ.iam ĩ cerebro colaphos abſtrudã tuo.
Gr.Ego iam te hic itidem quaſi pennicillus nouos exugere ſolet
Ni hunc amittis exugebo quicquid humoris tibiſt.
Tange affligam te ad terram itidem.ut piſcem ſoleo polypum.
Tr.Vis pugnare? quid opuſt? quin tu potius prædam diuide.
Gr.Hinc tu niſi malum fruuiſti nihil potes.Tr.niſi poſtulas habeo
Ego hinc.Gr.at ego hinc offlectam nauem.Tr.ne quo abeas.mãe
Si tu pro recta iſti naui es:ego gurbernator ero.Gr.mitte rudenteꝫ
Sceleſte.Tr.mittam.omitte uidulum.Gr.nunq̃ hercle hinc hodie
Ramenta fies fortunatior.Tr.non probare pnegando mihi potes
Niſi pars datur.aut ad arb trium redditura:aut ſequeſtro ponitur.
Gr.Quem ne ego excepi in mari? Tr.at ego inſpectaui e littore
Gr.Mea opera labore & ræte & horia.Tr.num qui minus ſi ueniat
Nunc dominus cuius ẽ.ego q inſpectaui procul te hunc hr̃e furtuꝫ
Quam tu nihilo minus maſtigia:quo argumento ſocius non ſũ?
Et fur ſum fac dum ex te ſciam.Gr.neſcio neqꝫ ego iſtas ueſtras
Leges urbanas ſcio.niſi quia hunc meum eſſe dico.Tr.& ego iteꝫ
Eſſe aio meum.Gr.mane.iam repperi rem quo pacto nec fur.
Nec ſocius ſcies.Tr.quo pacto? Gr.ſine me hinc abire.tu abi
Tacitus tuam uiam:nec tu me cuiq̃ indicaſſis:neqꝫ ego tibi
Quicq̃ dabo:tu taceto.ego miſitabo:hoc optimum atqꝫ
Aequiſſimum eſt.Tr.eo quid conditionis audis ferre? Gr.iã dudũ
Fero ut abeas.rudentem amittas.mihi moleſtus ne ſies.
Tr.Mane dum refero conditionẽ.Gr.te obſecro hercle aufer mõ
Tr.Ecquem in his locis nouiſti? Gr.oportet uicinos meos
Tr.Vbi tu hic habitas? Gr.porro illic longe uſqꝫ in campis ultimis
Tr.Vin qui in hac uilla habitat eius arbitratu fieri?
Gr.Pauliſper remitte reſtem.dum concedo.& conſulo.
Tr.Fiat.Gr.euge ſalua res eſt.præda hæc perpetua eſt mea
Ad meum herum arbitrum uocat me:hic intra præſepis meas
Nunq̃ hercle hodie abiudicabit ab ſuo triobolum.nc iſte
Haud ſit q̃ conditionem tetulerit.ibo ad arbitrum

Caue ne quid in te mali a me ueni/
at.❡Loquere quiduis:Inſtãtia tra
chalionis ſe liberare uolẽs grippus
loquere qduis inqt. ❡Quod mea
referat.ad me attineat. ❡I modo.
fero ſnĩam ut amplius dare debeat.
❡Ne fruſtaſſis. pro fruſtaueris ne
fruſtra uerba habeas . ❡Niſi ego
nemo natuſt.nullus inquit nat⁹ hõ
dominus eſt huius uiduli pter me.
❡Itane uero.Ironicos ac uultuo/
ſe legendum eſt ne affeuerare uidea
tur: qd' negare cõtẽdit. Nec manu
aſſerunt.i.in controuerſiã ueniunt
& in litem adducunt. ❡Imo her/
cle haud eſt.non ẽ tuũ qd' dicis qc/
quid excepiſti.nã ſi uas aliqd id fue
rit tuũ non eſt.❡Philoſophe.hæc
grippus p ironiã ſapiẽtẽ illũ uocãs
q ita ratiocinet.❡Et uectorẽ & piſ
catorem te eſſe ĩpure poſtulas.æqũ
um non eſt inquit cum ſis piſcator
ut te etiam uectorẽ facias. i.qui ue/
hat mercimonia . ❡Scelus.i.ſcele/
ſte & uocatiui caſus ẽ. ❡Puniceũ.
coriũ.cũ uerberabeř.❡Poſtea atrũ
dẽuo.Vbi uibices appareãt . ❡Sal
ue thales. poſteaq̃ inquit ego ſtul/
tus ſum tu eris thales mileſius e ſe/
ptẽ ſapiẽtibus unus. ❡Helleboro
ſus ſum:ita eſt inqt aſſũpſi hellebo
rũ pluſq̃ deceret.nã ſi minus ſuma
tur magnã ægritudinẽ leuare non
põt ſi plus ſumat portẽdit piculũ:
ideo Perſius ĩquit. Diluis hellebo/
rum certo cõpeſcere puncto. ❡At
ego cerritus. Cereris ſpiritu afflat⁹.
de hoc in amphitryone dictum.
❡In cerebro colophos abſtrudaꝫ
tuo.Caput tuum eo uſqꝫ perfringã
ut in ipſo colophos poſſim abſtru
dere.i.infigere.❡Itidem quaſi pẽ
nicillus.Pẽnem antiqui quõdã uo
cabant a qua antiquitate ẽt nũc oſ/
ſa porcinã cum cauda in cœnis pu
ris offa pennita uocatur:& penni/
culi quis calciamenta tergentur qd
e codis extremis faciebant.Antiqui
forſitan a pendendo neutrius in tu
nicularia bubulo ſignificat.penni/
culo grandi.i.cauda.Feſt.pennicu/
li ſpongeæ longæ propter ſimilitu
dinem caudarum appellatæ. pen/
nes enim uocabantur caudæ .
❡Echinos exugere ſolet . apparet
pennicillum piſcem eſſe qui echi/
nos abſorbet.De echino paulo an/
te abunde dictũ . ❡Ni hunc amit
tis.ſubaudi rudentem. ❡Vt piſceꝫ

Seq̃ſter.
Arbiter.
hellebo/
roſus.
Ceritus.
Cola/
phos.
exugebo
Prorecta
Ramẽta
Reddit
ex codi.
ãtiqs: &
metri ne
ceſſitate
ac ſẽſus
cõcinita
te ñ red/
ditura
ut legũt.
Præſepiſ
Triobo
lum.

Tr. Quid igitur? Gr.quamꝗ̄ iſtuc eſſe ius meum certo ſcio
Fiat iſtuc potius ꝗ̄ nunc pugnem tecum. Tr.nunc places
Quāꝗ̄ ad ignotum arbitrum me appellis:ſi adhibebit fidem
Et ſi eſt ignotus notus:ſi non notus ignotiſſimus eſt;

ſoleo polypū. & polypū & polypo dē tā ꝑ morbo ꝗ ꝑpaiali de quo i aularia dictū.nā aliter n̄ bn̄ coquūť niſi diu uerbereť.❡Niſi malū fruiſci.ut fruor hanc rē & hac re ita & fruiſcor. Hinc offlectam nauem.i. me conuertam alio naui. ❡Si tu proreta.i.in prora reſidens.❡Ego gubernator ero.ſubaudi ex pupe.❡Ramēta fies fortunatior.i.in minima parte:quid ſit ramenta in bacchidibus dictum.❡Et ræte & oria.i.meu nauigio: ut paulo ante expoſitum eſt.Quæ ab ora dicta.Sunt aūt oræ inquit Feſt.extremæ ptes terraꝝ.i.maritimæ:uñ & ueſtimentoꝝ extremæ ptes ꝗ qa & prima dici poſſunt Cecilius in ethrione uſus eſt ꝑ initio rei quū ait orā repire nullam quā expediā quæo.Orā maritimā græci uocāt acten ut oñdit Aulus Geli.lib.xiii. Liuius quoqꝫ de ſcd̄o bello punico.In ipſis quoqꝫ trepidatū nauibus eſt:dum ne hoſtes cum ſuis ſimul irrūperent trahunt ſcalas oraſqꝫ & anchoras ne i moliendo mora eſſet p̄cidunt:multiqꝫ adnatantes nauibus incerto præ tenebris qd aut peterent aut uitarent ſœde interierunt.Quint.ꝑmittamus uela uentis:& orā ſoluentibus bn̄ p̄cemus.paulopoſt i quarto nauim pſpexi quāti ueheret interrogaui de p̄cio conuenit conſcendi.ſublatæ ſunt anchoræ ſoluimus oram.ꝑfecti ſumus.nomen autē habuit ab eo,q̄ græci dicunt ωα interpoſita r littera a latinis:ut in ode anabathō cēteſimo trigeſimo ſcd̄o pſalmo. το καταβαινον επι την ωαν του ενδυματοσ αυτου ωσ δροσοσ αερμων.i.qd̄ deſcendit in oram ueſtimenti eius ſicut ros aermon.❡Fur ſum ꝗ tu nihilo minus.Tritum.n. illud eſt agentes & conſentientes pari pœna puniuntur.❡Abi tacitus tuā uiā.i.iter tuum quod tibi inſtitutū eſt facito.❡Indicaſſis.pro indicaueris.Iam dudū ero.ſubaudi conditionē.❡Dū cōcedo & conſulo.Donec ego me contraho & conſiliū meū mecū ago. ❡Intra præſepis meas.i.domū meā hoc pſepe & hæc præſepis.❡Abiudicabit ab ſuo triobolū.nō iudicabit aduerſum me ſui eius ſum ſeruus tam minimū ꝗ eſt triobolus p̄tium triū oboloꝝ.❡Ne iſte.ne affirmātis eſt.❡Haud ſcit.neſcit inquit quæ nā ſit hæc cōditio quā tulit.❡Me appellis.me deducis.appelli ꝑprie dicitur nauis i portum. ❡Si eſt ignotus notus loco noti habebitur.Sin notus ignotiſſimus.& ſi nouerim mihi pro ignotiſſimo habebitur.

BERN SARA. VENE.

CVpio ædepol:Seruoꝝ nouam contentionem apud ſenem ſcæna cōtinet de uidulo quo ille uiſo & inſpectis quæ inſuerant ornamentis puellaribus: ſuam agnoſcit filiam: ſed primum puellas a ſe abire iubet p̄ uxoris metu. Quam ego:ſubaudi uel metuā: uel ab uxore iurgium patiar.❡O præ ſalue:Lego o præſes ſalue: naꝫ ad illud refertur ex præſidio præſidis:uel potius quia iudex futurus erat de uidulo. ❡Haud pudet:Loquitur grippus non dæmones: & rurſus ergo abi hinc ſis ſermo conuenit grippo. ❡Rem faceſſo: Faceſſere duplicem habet ſignificationē:nā idem qd̄ facere ſignificat. Virgilius:& iuſſa faceſſunt:& faceſſere ꝑ recedere. faceſſe hinc tarquinios dixit Liuius: utrunqꝫ ergo ſignificatū Plautus expreſſit: nā trachalio rem faceſſere ſe dicit quaſi rē ſuam & cām ſit acturus: grippus autem faceſſas ꝑ abeas & diſcedas feſtiuiter protulit. ❡Quod primarius: Aberrant profecto qui hunc ſermonem applicant demoni: ſine controuerſia uerba ſunt:Trachalionis p ea quæ ſubſequunť:& rurſus qd tu idē mihi uis fieri: uerba ſunt grippi nō trachalionis ut emendauimus.❡Ciſtellam caudeam: Nō gaudeā:ex errore īpræſſorum opinor:Sunt

Faceſſo rem.

Dæmones ſe. Mulieres: Paleſtra. Ampeliſca. Trachalio. Grippus.

CVpio ædepol quāꝗ̄ uobis quæ uoltis mulieres
Metuo propter uos ne uxor mea me extrudat ædibus
Quæ me pellices adduxiſſe dicet āte oculos ſuos uos cō
In aram potius:ꝗ̄ ego. Mu.miſere perimus. (fugite
De.Ego uos ſaluas ſiſtam ne timete:ſed quid uos foras
Proſequimini:quoniam ego adſum:faciet nemo iniuriam.ite
Inquam domum amabo.nunc iam ex præſidio præſidis
Gr.O præſalue.De.ſalue grippe quid fit? Tr.tuus ne hic ſeruus eſt?
Gri.Haud pudet. Tr.nihil ago tecū.Gri.ergo abi hīc ſis. Tr. quæſo
Reſponde ſenex.tuus hic ſeruus eſt? De.meus eſt. Tr.hem iſtuc
Optime quando tuus eſt iterum ſaluto te. De.& ego te.tu ne es:
Qui haud multo prius abiſti hīc heꝛ accerſitum? Tr.ego is ſum
De.Quid nūc uis tibi? Tr.nempe hic tuus ē? De.meꝰ ē. Tr. iſtuc
Optime quando tuuſt. De.quid negociſt? Tr.uir ſceleſtus
Illic ē. De.quid fecit tibi uir ſceleſtus. Tr.homini ego iſti talos
Subfringi uolo. De.quid eſt.qua de re nunc litigatis inter uos?
Tr.Eloquar. Gr.immo:ego eloquar. Tr.ego opinor:rem faceſſo.

Gr.Siquidem ſis pudicus hinc faceſſas.De.grippe animũ aduorte
At tace ut iſtic prius dicat:audi:loquere tu.Gr.alienon.
Prius q̃ tuo dabis orationem?De.ut nequiter comprimitur.
Tr.Ita ut occœpi dicere:illum quem dudum lenonem
Extruxiſti:hic eius uidulum eccillum.Gr.non habeo
Tr.Negas quod oculis uideo.Gr.at ne uideas uelim habeo
Nõ habeo:quod tu me curas quid reꝶ geram.Tr.quo mõ habeas:
Id refert iure an ne iniuria?Gr.ni iſtum cœpi nulla cauſa eſt:
Quin me condones cruci:ſi in mari ræti appræhendi
Quin tuum potiꝰ eſt:quã meũ?Tr.uerba dat:hoc mõ res geſta eſt
Vt ego dico.Gr.quid tu ais?Tr.quod primariꝰ uir dicat:cõprime.
Num ſcis ſit tuus eſt?Gr.quid tu idem mihi uis fieri quod herus
Conſueuit tibi?ſi ille te comprimere ſolitus.hic noſter nos ñ ſolet.
De.Verbo illo modo ille uicit.quid nunc tu uis?dic mihi.
Tr.Equidem neq; ego partem poſco mihi iſtinc de iſtoc uidulo:
Neq; meum hodie eſſe unq̃ dixi:ſed iſtic ineſt ciſtellula
Huius mulieris:quam dudum dixi fuiſſe liberam.
De.Nempe tu hãc dicis:quaꝫ eſſe aiebas dudum popularẽ meam?
Tr.Admodum & ea quæ olim parua geſtauit crepundia.
Iſtic in iſta ciſtula inſunt:quæ iſtic ineſt uidulo.hoc neq; iſti
Vſus eſt:& illi miſeræ ſuppetias feret:ſi id dederit quis uos
Parentes quærat.De.faciam ut det:tace.Gr.nihil hercle ego ſum
Iſti daturus.Tr.nihil peto niſi ciſtulam & crepundia.
Gr.Quid ſi ea ſunt aurea?T.quid iſtic tua:aurum auro expendet̃.
Argentum argento exæquabimus.G.facias aurum ut uideam.
Poſt ego faciam ut uideas ciſtulam.De.caue malo ac tace:
Tu perge ut occœpiſti dicere.T.unum te obſecro:ut te huius
Commiſereſcat mulieris:ſiquidem hic lenonis eius eſt uidulus
Quem ſuſpicor:hic niſi de opinione certum nihil dico.
G.Viden ſceleſtus is aucupatur?T.ſine me ut occœpi loqui.
Si ſceleſti illius eſt hic cuius dico uidulus:hæc poterunt nouiſſe.
Oſtendere hic iube.G.ain oſtendere?De.haud iniquum dicit
Grippe:ut oſtendatur uidulus.G.immo hercle inſignite iniq;
De.Quidũ?G.quia ſi oſtendero:continuo hunc nouiſſe dicent.ſ.
T.Scelerum caput.ut tu es.item omnis cenſes eſſe:periuri caput.
G.omnia iſtæc ego facile patior.dũ hic huic a me ſentiant.De.atq;
Nunc abs te ſtat ueꝶ hinc tibi teſtimoniũ.grippe aduorte animum
Tu paucis expedi quid poſtulas?T.dixi equidẽ.ſed ſi paꝶ ĩtellexti:
Dicam denuo haſce ambas:ut dudum dixi ita eſſe oportet liberas.
Hæc athenis parua fuit uirgo ſurrupta.G.dic mihi quid iſta
Ad uidulũ ptinẽt.ſeruæ ſint iſtæ.an liberæ?T.oĩa iteꝶ uis mẽorari
Scelus:ut defiat dies.De.Abſtine maledictis.& mihi
Quod rogaui dilue.T.ciſtellam iſtic ineſſe oportet caudeam
In iſto uidulo:ubi ſunt ſigna:qs parentes noſcere hæc poſſit ſuos
Quibus cum parua periit athenis ſicut dixi prius.G.iupiter
Te diq; perdant:quid ais uenefice:quid iſtæ mutæ ſunt:quæ
Pro ſe fabulari non queant?T.eo tacent:quia tacita bonaſt mulier

nor:Sunt enim ciſtellæ caudeæ ſi/
ue caudeaceæ ex iuncis a ſimilitudi
ne caudæ factæ. ❡In me habebit
ariola:Dicẽdum an ne habebit ario
la? & cũ interrogatione legantur.
❡Hoc habet:Lego hoc hr̃e bñ &
uerba ſunt dæmonis nõ palæſtræ.
❡Video ciſtella:loquit̃ palæſtra.
❡Quot poſteris poſtules:corrigo
qđ poſtea poſtules. ❡Enſiculus:
paruus gladius.❡Litteratus:Vt ſu
pra litteris ſculptꝰ.❡Ancipes:aciẽ — Ræti in ablatiuo
utrinq; acutã habens. ❡Manicu/
læ & ſuccula:A ſuendo ſuculã di/
xit:ueſtis eſt:ſed iocoſe ſuculã pro
ſue ſeruus exp̃ſſit:Priſcianus memi
nit huius loci. ❡Volupeſt:loqui/
tur trachalio.

GVpio ædepol. In hac ſcẽa
dũ dæmões mulieribꝰ blã/ — VALLa.
diiur & uxoris ſuæ metu/
it ſuſpitionẽ arbiter efficitur de grip
pi uidulo quẽ cũ recluſit cognouit
crepũdia filiæ ac filiam ſuam palæ
ſtram amplectitur. ❡Me extrudat — Crepundia.
ædibus. eiiciat amoris ſuſpitione.
❡In aram.ſubaudi ueneris. ❡Ex
præſidio p̃ſidis.i.ope mea q ſum
uobis præſes. Hoc cum audiuiſſet
grippus ait ridens o præſes ſalue.
❡Nihil ago tecum.Quia tu apud
dñm. ❡Talos ſuffringi uolo.per
talos ſinecdoticos crura ĩtelligimꝰ:
q̃q̃ tali hoĩ non eſſe p̃hibeant̃ oſſi/
cula q̃ inter pedem & crus agni uel
hædi a græcis aſtragali noĩati qbus
etiã luſitarunt ueteres ut Ariſtote/
les in primo de cœlo docet in nu/
meros ingens iactare aſtragalos ia/
ctare non q̃as:paucos queas:Inde
Victruuius in colũnis aſtragalos p
ſimilitudinẽ uocitauit talos illi q/
bus in alea luſitamus cybos uocãt
uertẽdo nos ypſilon in u cubos di
cimus.unde & geometræ figuras il
las q̃ de quadratis exurgunt cubos
uocant.Vnde & illa qõ ab Ariſto/
tele memorata:cuius & Victruuius
meminit de duplicãdo cubo quæ
multã ſollicitudinem diu multis p̃
buit philoſophis quo pacto p line
as medias proportionales poſſit in — Abſtine maledictis
ueniri olim ab Apolline oraculo p
poſita quo reſpondit tum demum
ceſſaturam peſtem ſi aras quæ cu/ — Caudeã
bi erant duplicarent hanc pater me
us multis demonſtrauit modis ad/
uerſus illos qui ridicule & imperi/
tiſſime dixerũt intelligi cubũ dupli

Semper.q̃ loquens.Gri.tu pol pro portione nec uir nec mulieres.
Tr.Quidum?Gr.quia eni neq; loquens es neq; tacens unq̃ bon⁹.
T.Quæſo en unq̃ hodie licebit mihi loq?D.ſi p̃ter hac uerbũ ſaxis
Hodie:ego tibi comminuam caput. Tra.ut id occœpi dicere ſenex
Eam te quæſo ciſtulam ut iubeas hunc reddere illis ob eam
Si quid poſtulat ſibi mercedis dabit̃:aliud quicquid ibi eſt hẽat ſibi
Gr.Nunc demum iſtuc dicis:quoniam ius meum eſſe intelligis
Dudum dimidiam petebas partem.Tr.immo etiam nunc peto
Gr.Vidi petere miluum:etiã cũ nihil auferret tamẽ.De.non ego te
Cõprimere poſſũ ſine malo.Gr.ſi iſtic tacet ego tacebo ſi iſte loqt̃
Sine mea ꝓ re mea pte loqui.De.cedo mõ mihi iſtũ uidulũ grippe
G.Cõcredã tibi:ac ſi iſtoꝶ nihil ſit.ut mihi r̃ddas.D.r̃ddet̃.G.tene.
De.Audi nũ.iã palæſtra atq; ãpeliſca hoc qd loquor:ẽ ne hic uidul⁹
Vbi ciſtellam tuam ineſſe aiebas?Pale.is eſt.Gri.pii hercle miſer:
Vt prius q̃ plane aſpexit:illico eũ eẽ dixit. De.faciam ego hanc rem
Nã tibi ciſtellam iſticcie eẽ oportet caudeã in iſto uidulo.P.ubi ego
Dicam quicquid ĩerit nominatim.tu mihi nullũ oſtenderis ſi falſa
Dicam fruſtra dixero.uos tamen iſtæc quicquid iſtic inerit uobis
Habebitis:ſed ſi erunt uera.tum obſecro te ut mea mihi reddantur
Gr.Placet:ius meꝶ oras meo quidem animo:De.at meo hercle.
G.Quid ſi iſta aut ſuperſtitioſa aut ariola eſt.atq; oĩa quicquid
Inſit uera dicet in me habebit ariola.De.non feret niſi uera dicet
Nequicq̃ ariolatur.Pal.ſolue uidulum.ergo ut quicquid ſit
Veꝶ q̃ primum faciam. De.bene hoc habet.Gr.ſolutum eſt aperi
Pa.Video ciſtellam:De.hæccie eſt.Pa.iſtæc ẽ:o mi parentes hic uos
Concluſos gero:huc opeſq; ſpeſq; ueſtꝶ cognoſcendum condidi.
Gr.Tũ.tibi hercle deos iratos eſſe oportet:quiſquis:es quæ parẽtis
Tam in anguſtum tuos locuȝ compegeris. De.grippe accede huc
Tua res agitur:tu puella iſtinc ꝓcul dicito quid inſit:& qua
Facie memorato oĩa ſi hercle tantulum peccaſſis quod poſtea.
Poſtules te ad uerum conuortinugas mulier magnas egeris.
Gr.Ius bonum oras.Tr.ædepol haud te orat.nam tu iniurius
De.Loquere nunciam puella:grippe animum aduorte ac tace
Pa.Sunt crepundia.De.ecca uideo.Gr.peri in primo prœlio.
De.Mane ne oſtenderis quafacie ſunt:reſponde ex ordine.
Pal.Enſiculuſt aureolus primum litteratus.De.dicedum
In eo enſiculo litterarum quid eſt?Pal.mei nomen patris
Poſt altrinſecus eſt ſecuricula ancipes.item aurea litterata
Ibi matris nomen in ſecuriculaſt.De.mane dic in enſiculo
Quod nomen eſt paternum?Pa.dæmones.De.di immortales
Vbi loci ſunt ſpes meæ.Gr.immo ædepol meæ.De.pergite
Obſecro continuo placide.G.aut ite in malam crucem.De.loquere
Matris nomen hic in ſecuricula quid ſiet.Pal.dædalis.De.di me
Seruatum cupiunt.Gr.at me perditum.De.filiam meam eſſe
Hanc oportet grippe.Gr.ſit per me quidem:quin te di omnes
Perdant:qui me hodie oculis uidiſti tuis:meq; adeo ſceleſtum
Qui non circunſpexi centies prius:me nequis inſpectaret.

cem ex binario numero octonariũ
Mulier duplicatum per quadratum ſexa/
tacita q̃ ginta quattuor. In numeris enim
loquens potentia cubus eſt unitas: re autem
bona ẽ. primus a binario octonarius ut ui/
giti & ſeptem a trinario & ſexagin/
ta quattuor a q̃ttuor. Quibus quat
tuor cubis pythagorei ut inqt Ari
ſtoteles oĩa conſtare uoluerunt. Et
qm̃ decem conſtant proportioni/
bus inter ſe atq; reuinciuntur factũ
eſſe ut denarius oĩum numeroruȝ
ſit terminus. Cubũ ergo latini hoc
modo dixerunt: oſſiculum autem
illud aĩalium ut oſſiculum cernitur
aſtragalũ pariter & talum. At figu/
ram illã ex oſſe qua luditur in alea
tam talũ q̃ teſſaram dixere abſq; ul/
lo diſcrimine. Mart.autẽ ut diſtin/
guatur ſignificatio talum uocauit
qui ꝓprie talus eſt oſſiculum inter
crus & pedem quo ẽt luſitari dixi/
mus. At teſſarã quẽ diximus cubũ
a græcis appellari. Nempe qm̃ de
quadrato ꝙ quattuor hẽt latera cõ
ſurgat a numeroq; q̃ternario teſſa/
ra appellatus cum inquit. Nõ mea
Hiper/ magnanimo depugnat teſſara ta/
meter. lo. Feſt.autem nuger dici ſolet a ca/
ſtrenſibus hominibus qui nũc co/
ſus is qui talis male ludit. ¶ Hinc
Cogno/ faceſſo.i. diſcedo. Seruii ac Nonii
ſcendũ. ſententia.faceſſo diſcedo. Teren.in
phor. Hæc hinc faceſſat tu moleſt⁹
ne ſies. Cicero.de legibus. libro.i.
pauliſper faceſſant rogem⁹. Afrani⁹
nolo hic te uideat dñs puer faceſſe.
hic Plau.in rudente ſiqdẽ ſis pudi
cus & q̃ ſequunt̃. ¶ Quod herus
cõſueuit tibi.hoc ad ĩpudicitiã pti/
net. ¶ Iſti neq; uſui eſt.i.utilis eſſe
Crepun põt. ¶ Suppetias feret.i.adminicu
dia labitur. ¶ Qui ſuos parẽtes. Vt ſu/
Ecca. os parentes. ¶ Auꝶ auro expende
tur.ꝓ auro im̃ auri tradit̃. ¶ Te hu
ius cõmiſereſcat mulieris.cõmiſera
tione mouearis. ¶ Hæ potuerunt.
Altrinſe ſubaudi mulieres. ¶ Inſignite ini/
cus. que.i.inſignis iniquitas aduerſum
Ancipes me. ¶ Periurii caput.q cæteros p/
ꝓ ãceps iurii antecedis. ¶ A me nõ ſentiat
.i.aduerſum me. ¶ Paꝶ intellexti.
pro intellexiſti. Vt defiat dies.adue
niat nox q̃ dirimat litigiũ. ¶ Opor
tet caudeã.i.e caudice factam non e
uiminibus. ¶ Tacita bonaſt mu/
lier ſemp q̃ loquens.notanda locu
tio ubi quã ponit̃ licet cõparatiui
non ſit deriuatio:id aũt eſt quia res
rei cõparatur.

Q uam ræte extraxi ex aqua.Pal.poſt eſt ſcitula argenteola
Et duæ connexæ maniculæ & ſucula.Gr.quin tu i directa
Cum ſucula & cum porculis.Pal.& bulla aurea eſt:pater quam
Dedit mihi natali die.De.ea eſt profecto .contineri quin cōplectar
Non queo.filia ſalue mea:ego is ſum qui te produxi pater.
Ego ſum dæmones:& mater tua ecca hic intus dædalis.
Pa.Salue mi pater inſperate.De.ſalue ut te amplector libens.
Tr.Volupeſt.cum iſtuc ex pietate ueſtra uobis cōtigit.De.cape dū
Hunc ſi potes fer itro uidulū age trachalio. Tr.ecce grippi ſcelera
Cum iſtæc res male euenit.tibi grippe gratulor.De.age eamus
Mea gnata ad matrem tuam quæ ex te poterit argumentis hanc rez
Magis exquirere quæ te magis tractauit: magiſq; ſigna pnouit tua.
T.Eam⁹ intro omnes.quando operā ꝓmiſcuā dam⁹.Pal.ſeqre me
Ampeliſca.Am.cum te di amant uoluptati ē mihi.Gr ſum ne ego
Sceleſtus? qui illac hodie excepi uidulum:aut cum excepi. qui non
Alicubi in ſolo abſtruſi loco:credebam ædepol turbulentā prædā
Euenturam mihi:quia illa mihi:turbulenta tempeſtate euenerat.
Credo ædepol ego illic ineſſe auri & argenti largiter.quid melius ē
Q uam ut hinc intro abeam:& me ſuſpendam clanculum:
Saltem tantiſperdum abſcedat hæc a me ægrimonia;

rei comparatur. ℭ Quicqd ibi eſt. ſubaudi in uidulo. ℭ Ciſtellā iſtic/cine eē oportet caudiceā: e caudice cōfectā. ℭ Singulatiз. ſingula ſuo noie appellādo. ℭ Ius meꝶ oras. a iure nihil abeſt. oras āt ꝓ agis: uñ & oratores dicti actores. ℭ Super ſtitioſa aut ariola. ſupſtitioſam po/ſuit ꝓ ea q̄ ſpiritu aliquo uexet. Ari olā ꝓ q̄cunq; diuinatrice. ℭ Anne abit ariola. num cedes diuinatrici. ℭ Hoc bñ hēt. Ait dæmōes. ℭ O mi parētes. hoc pp crepūdia dicit. ℭ Cōpegeris. aſtrinxeris: infixeris. ℭ Perii i prīo ꝑlio. i. in prīo cōgreſ ſu qa ueꝶ dixit. ꝑliū & .n. q̄ſi ꝑludi um ē acrioris pugna iminētis. Enſi culuſt. ꝓ ēſiculus ē. ℭ Dicedū. dū ſyllabica adiectō ē. ℭ Altriſecus. ex altera pte. ℭ Securiculi ancipes. ꝓ anceps: ut Pri. quoq; legit. Ancipi/tē uocat qđ utrinq; ſecet. ℭ Dæda lis. a uarietate uidet nomen habuiſ ſe. uñ ille dædalus artifex dædalo ſi qdē uario ſignificat. hic dædala cir ce & dædala tel⁹ a Virg. Lucretioq; dñr. ℭ Poſt ē ſcitula argēteola. uaſ aqriū dicit. ℭ Maniculæ. a manica diminutiuū. ℭ Succula. a ſue factum uerbum. ℭ I Die recta. i. in crucem erecta. ℭ Bulla aurea. hoc enim prætextatorum puerorum erat inſigne a collo ad pectus pendens. ita dicta q bule græce dicat cōſiliū: aut q eā ptē attigeret in q̄ naturale manet cōſiliū. Aut q eā ætatē oñderet alterius regendā eſſe conſilio. nam cum tutores eūa ſiſſent hoc inſigne deponebant: la ribuſq; donabant. Perſius. Bulla q̄ ſuccinctis laribus donata pepēdit. hoc iſigne ad romāos ab ethruſcis perueniſſe oſtendit Macrobius. ℭ Poterit argumētis: ideſt ſignis: ut etiam apud oratores Quintilia nus docet: arguere enim oſtende/re. Iuuenalis. Arguit ipſoruз quos littera. & rurſum. In aure feneſtræ arguerint licet ipſe negem. ℭ Operam promiſcuam. ab omnibus in/differēter datam. ℭ In ſolo abſtru/ſi loco. occultaui in ſolitudine.

Ecca.

Dæmones ſenex.

P Roh di immortales qs me ē fortunatior: qui ex iprouiſo
Filiā inueni meā? ſatī ſi cui homini dei eē benefactū uolāt
Aliquo illud pacto obtigit optatum piis: ego hodie neq; ſperaui
Neq; credidi. is improuiſo filiam inueni tamen: & eam de genere
Summo adoleſcenti dabo ingenuo athenienſi & cognato meo.
Ego eum adeo accerſi huc ad me q̄ primum uolo: iuſſiq; exire
Huc ſeruum eius. ut ad forū iret: nondum egreſſū eſſe eū id miror
Tamen accedam opior ad fors: quid cōſpicor? uxor cōplexa collo
Retinet filiam. nimis inepta atq; odioſa eius amatio eſt;

Dæmones. Trachalio ſeruus.

A Liquando oſculando melius eſt uxor pauſam fieri. atque adorna

P Roh di immortales. In/uenta filia dæmones exul/tat lætitia. pleuſidipp ūq; ad ſe acciri iubet. ℭ Benefactum uolunt. pro benefacere uolunt. ℭ Optatum piis. nam pios ama/re numina par eſt. VALLA.

A Liquando oſculādo pau/ſam: Ideſt requiem: unde uerbū pauſo geſco deſiſco ℭ Porci ſacres: Ad ſacrificandum

BERN. SARA. VENE. Pauſam fieri.

idonei ut iun menæchmis dictum
eſt Varrone tradente.

VALLa. ALiquando oſculando. dæ
mones per trachalionem
acciri iubet pleuſidippũ:
ut fiant ex palæſtra nuptiæ:ſed tra/
chalionis reſponſum odioſum ha/
bet ſemper licet reſpondentis.
℄ Pauſa; fieri. Quieſcere.pauo.n.
quieſco cuius futurum pauſo.
℄ Et porci ſacres.apti ſacrificiis de
his & in menæchmis ſatis dictum.
℄ Vt me emittat:ideſt liberꝫ faciat.
℄ Hercules. Adiurãtis eſt:ut ſupra
quoq; diximus Ciceronis aſtipula
tu: ſed poteſt eſſe ut herculem in/
uocet.

BERN. SARA. VENE. QVam mox: Quærit ſeruus
hero ſuo perſuadere om/
nino non omittere quod
obiicitur lucrum. ℄ Iſto tu pauper
es.Iſtuc tendit illud Perſii digito te
rebrare ſalinum Cõtẽptus perages
ſi uiuere cũ Ioue tendis. ℄ Traſen
næ:Deceptiones & laquei: eſt pro/
prie traſenna extẽtus funis ad aues
capiendas ſeruii teſtimonio. ℄ Vt
quod a me ablatum:Dicendum ut
quod ad me allatum. ℄ Vt illi iuſ/
ſerant:Ideſt monuerãt fieri deberi.

VALLa. Vaꝫ mox licet te cõpellare:
q Grippus ob cõpertũ uidu
lum plenus lætitia ut in re
bus hũanis ſolet euenire ĩ maximã
cõuerſus ægrimoniã apud dæmo
nẽ herũcũ ſtomacho ꝓloquit̃. Dii
boni danunt.i.dant q mihi cõtule
re meã filiã. ℄ Aequũ uidet̃.iterro
gatiue legẽdũ ẽ ac ſi dicat iniquũ ẽ.
℄ Nimis ſancte pius.ut illud ꝑſia/
nũ. Varro reguſtatũ digito terebra/
re ſalinũ Cõtentus ꝑ ages ſi uiuere
cũ ioue tendis. ℄ Plurimæ ſunt tra
Vidulũ. Transennæ. ſennæ.i.multi tranſitus: qd ſit hoc
uerbũ in bacchidibus expoſitum.
℄ Diutine.a diu factũ.i.longo tẽ/
pore. ℄ Cum maiore dote abeat.i.
a te diſcedat maiore commodo q̃
tibi commodum afferre potuerit.
℄ Ad me allatum eſſe alienum ſci
am celerem? ego inquit furtum cu/
iuſq̃ celauerim? quaſi ego fur ſim.
℄ Noſter dæmones. de ſe hoc di/
cit tanq̃ de alieno. ℄ Mihi conlu/
ſi.cum me oblectare uolui. ℄ Iam
diuorſi domum:ideſt ad ſuos ſe re
cipiebant. ℄ Et illum ſorti aſtringe
ret:ideſt forte aliqua cum illo con/
ueniret. ℄ Prædari duceretur. Alie
na rapere

Vt rem diuinam faciam:cum intro aduenero laribus familiaribus
Cum auxerunt noſtram familiam.ſunt domi agni.& porci ſacres.
Sed quid iſtum remoramini mulieres trachalionem:atq; optime
Eccum exit foras.Tr.ubi ubi erit tamen inueſtigabo & mecum
Ad te adducam ſimul pleuſidippum.De.eloquere ut hæc res
Obtigit de filia:eum rogato ut relinquat alias res & huc ueniat.
Trachalio.Licet.Dæmones.dicito daturam meam illi filiam uxo/
rem.Trachalio.licet.Demones & patrem
Eius me nouiſſe & mihi eſſe cognatum.Tra.licet.De.ſed propera
Tr.Licet.De.iam hic fac ſis cœna curet̃.Tra.licet.De.omnia illicet.
Tr.Licet ſed ſci quid eſt qđ te uolo? quod promiſiſti ut memineris
Hodie ut liber ſim.De.licet.Tra.fac ut exores pleuſidippum
Vt me emittat.De.licet.Tra.& tua filia facito oret:facile exorabit.
De.Licet.Tra.atq; ut mihi ampeliſca nubat.ubi ego ſim liber
De.Licet.Tra.atq; ut gratum mihi beneficium factis experiar.
De.Licet.Tra.omnia licet.De.licet tibi rurſum refero gratiam
Tra.Sed propero ire in urbem actutum & recipere me huc rurſũ.
De.Licet.Tra.iam hic ero:tu interibi adorna cæterum quod opꝰ ẽ.
De.Licet.Tr.hercules iſtum infœliciter cum ſua licentia ita meas
Repleuit aures quicquid memorabam:licet;

Grippus piſcator.Dæmones ſenex.

QVã mox licet te cõpellar̃ dmões? De.qd ẽ negocii grippe?
Gr. De.illo uidulo. De.ſi ſapias ſapias qđ di boni danunt
Equũ uidetur tibi ut ego alienum quod eſt:meũ eſſe dicã?
Gr. Quod næ ego iuẽi ĩ mari. De.tãto meliꝰ illi obtigit:q perdidit
Tuũ eſſe nihilo magis oportet uidulũ. G.iſto tu paup es cũ nimis
Sancte pius.De.o grippe grippe in ætate hominuꝫ plurimæ fiunt
Tranſennæ:ubi decipiuntur dolis:atq; ædepol in eas plerunq; eſca
Imponitur.quam ſi quis auidus poſcit eſcam auariter:decipitur
In tranſenna auaritia ſua.ille qui conſulte.docte.atq; aſtute.cauet
Diutine uti bene licet partum bene.Mihi iſtæc uidetur præda
Prædatum irier:ut cum maiore dote abeat quam aduenerit.
Ego ne:ut quod ad me allatum eſſe alienum ſciam:celem? minime
iſtuc faciet.noſter demones
Semper cauere hoc ſapientiſſimũ eſt:ne conſcii ſint ipſi maleficiis
Suis:ego mihi cum luſi nihil moror ullum lucrum:

Gr. Spectaui ego pridem comicos ad iſtunc modũ ſapienter dicta
Dicere:atq; iis plaudier cum illos ſapientis mores monſtrabat
Populo.ſed cum inde ſuaȝ quiſq; ibat diuorſi domum:nullus erat
Illo pacto:ut illi iuſſerant.De.abi intro ne moleſtus linguæ
Tempera.ego tibi daturus nihil ſum.ne tu fruſtra ſis.Gr.at ego
Deos quæſo:ut quicqd in illo uiduloſt ſi aurum ſi argentum eſt
Omne id ut fiat cinis. De.illuc eſt:quod nos nequam ſeruis utiur
Nam illic cum ſeruo ſi quo cõgreſſus foret:& ipſum ſeſe & illum
Forti adſtringeret:dum prædam habere ſe cenſeret interim.
Præda ipſus eſſet:præda prædam duceret.nunc hinc intro ibo
Et ſacrificabo.poſt ibi uidebo nobis cœnam continuo coqui;

Pleuſidippus adole. Trachalio ſeruus.

ITerum mihi iſtæc omnia itera mi anime:mi trachalio.
Mi liberte.mi patrone.immo potius mi pater
Repperit patrem palæſtra ſuum atq; matrem? Tr.repperit.
Ple.Et popularis eſt? Tr.opinor.Ple.& mi nuptura eſt?
Tr.Suſpicor.Ple.cenſen hodie deſpondebit eam mihi quæſo?
Tr.Cenſeo.Ple.quid patri etiam gratulabor cum illam inuenit?
Tr.Cenſeo.Ple.quid matri eius? Tr.cenſeo.Ple.quid ergo
Cenſes? Tr.quod rogas cenſeo.Ple.dic ergo quanti cenſes?
Tr.Ego ne cenſeo. Ple.adſume quidem ne cẽſionem ſẽper facias:
Trachalio.Cenſeo.Pleuſidippus.quid ſi curram? Trachalio.cen/
ſeo.Pleuſidippus.an ſic potius placide?
Tr.Cenſeo Ple.etiam ne eam aduenieus ſalutem? Tr.cenſeo
Ple.Etiam patrem? Tr.cenſeo.Ple.poſt eius matrem.
Tr.Cenſeo.Ple.quid poſtea? etiam ne aduenieẽs cõplectar ei' patrẽ?
Tr.Non cenſeo.Ple.quid matrẽ? Tr.nõ cẽſeo.Ple.quid eãpſe illã?
Tr.Non cenſeo.Ple.peri.dile ctum dimiſit.nunc nõ cẽſet cũ uolo.
Tr.Sanus non es ſequer.Ple.duc me mi patrone quo libet;

Labrax leno.

QVis me eſt mortalium miſerior:qui uiuat alter hodie:quẽ
Ad recuperatores mõ damnauit pleuſidippus.abiudicata
A me mõ eſt palæſtra.pditus ſum.nam leones ex gaudio
Credo eſſe procreatos.ita omnes mortales ſiquid eſt mali lenoni
Gaudent.nunc alteram illam:quæ mea eſt:uiſam huc in Veneris
Phanum.ſaltem ut eam abducam:de bonis quod reſtat reliqarum:

na rapeř putareť. ℂIubebo nobis cœnã cõuiuio coq.i.nuptias fieri.

ALIA EXPOSITIO PII BO.

ℂLicet.cum hoc uerbo licet opple uit aures meas. ℂSi ſapias ſapias. hic ẽ ſenſus.ſi ſapies bonꝰ hẽbis:ſu pra qᵈ di luculẽtiorem opulẽtiam mortalibus non largiunť. ẽ.n.ſapi entia bonum maius quod di dent: & ut inquit Oratius ad ſummam ſapiens uno minor eſt ioue.Euripi des introducit ſapientem hæc lo/ quenteȝ:ego mihi ſoli impero:nul lus autem hominum. & ſententia græca eſt in hæc uerba.Iocundiſſi/ mum eſt fœlicem habere mentem. ℂIſto tu pauper es.non ob aliam inquit cauſam pauper es niſi quot ſemper nimis pius fuiſti: iuxta pla/ tonicam ſententiam. Odi ſapientẽ qui primum ſibi non eſt ſapiens. ℂPlurimæ traſenæ. plurimi laqi excipula ad homines irretiendos. ℂLicet partum bene. uir conſultiſ ſimus tantummodo lucrum iudi/ cat: quod bene & ſcẽ cautum eſt. Cætera enim lucra a uiro liberali re ſugienda ſunt. ℂPrædatum irier. iri prædatum. hæc enim præda ui/ dularia uidetur mihi depdari a te ipſo: qm̃ per leges non licet quod per naufragiũ nanciſcimur ſtatim nobis applicari. — Vidulo.

ITerum mihi:Rettulerat:in terea pleuſidippo rem om nem trachalio:ut inuentæ erant puellæ liberæ:facit ergo ado/ leſcens id quod geſtientes lætícia plæriq; conſueuerunt:q qᵈ libenter audiunt: ſæpius ſibi receſeri uolũt. — BERN. Sara. Vene.

ITerum mihi iſtæc omnia. ut trachalio hero ſuo quæ eueniſſent expoſuit eadeȝ cupit enarrari nimio elatus gaudio & perinde inquit. ℂIterum mihi iſtæc omnia itera. Amplificationis cauſa dictum eſt iterum & itera. ℂAſſume quidem. Cape tibi ali/ ud ne ſemper cenſeo dicas. ℂEam pſe illã: eã ipſam ſubaudi palæſtrã. — VALLA.

QVis me eſt: Leno in iudici um uocatus puellam pa/ læſtram ingenuam agni/ tam a ſe abire liberam compellitur. ℂAd recuperatores: Qui de re/ bus amiſſis iudicabant: de quibus mentionem habuimus in bacchi/ dibus. — BERN. SARA. VENE.

BERN. SARA. VENE.

NVnquid ædepol. Ex uerbis grippi cõquerentis leno tã dẽ pcipit ſuum inuentũ uidulum & liberas puellas agnitas. ¶ Quid me intro reuocas: cõuerſus forte ad dmonẽ uel ad aliũ quẽpiam qui illum reuocaſſet. ¶ Di te amẽt: ſunt cõtinuta uerba ipſius lenonis. ¶ Cũ irraſo capite: qa ſeruꝰ erat: nã q fiebãt liberi raſo capite capiebãt pileũ: ut i ãphitryõe uidiſtis. ¶ In mari & alu: lege in mari elui: rurſus ubi legit̃ in marſupio iſerũt: dic in marſupio iſuerũt. ¶ In Paſceolo: i ſacculo ex aluta facto. i. corio: Nonius teſtat̃ hũc locũ. ¶ Magna hercle: tacite iſta loqtur ne audiat̃ a lenone. ¶ Epichyſis: uas eſt aquã minutatĩ fundens: qđ Varro idẽ qđ ſimplũ appellat ſiue ſimpulum: ut ẽt eſt legere apud Pliniũ & & feſtũ q ſimpulũ uas paruũ non diſſimile cyatho facit. Varronis aũt iſta ſunt uerba: a guttis guttũ appellauerunt qđ ſumebãt minutatim a ſumẽdo ſimplũ noiauerunt: in huiuſce locũ in conuiuiis e græcia ſucceſſit epichyſis: & cyathus in ſacrificiis remãſit: reliqua apud Noniuʒ inuenies uaſorum genera qui non ſimplum nec ſimpuluʒ ſed ſimpuuium dicit. ¶ Num git frigide facit. ¶ Num git frigide factas: qđ uidetur fruſtrã fieri cũ ſit calidum git in tertio ordine uel ut auſi dixerunt in ſecundo quod (ut Plinius inquit) alii melanthion: alii melaſpermon uocant: optimum & q̃ excitatiſſimi odoris & quã nigerrimum: eſt herba ut a Dioſcoride traditur quæ in ſegetibus creſcit odore ſuaui: relaxat enim & calefacit: ad multas ægritudines accommodatum medicamen. Præi uerbis: Hoc eſt prius loquere id quod domi eſt: quaſi dixerit ſe linguam ad omne iuſiurandum paratam habere.

NVnquam ædepol. Grippus ſeſe exanimat excruciatq; ani prædam amiſiſſe: quã in mari nactus fuerat: ſed lenoni obuius aliquantũ recreat̃ quippe qui paciſcitur ſi oſtenderit quis ſuum habeat uidulũ ſe ingentẽ daturum pecuniã. ¶ Iſtic ſceleſtus. i. trachalio. ¶ Arrexit auris. effecit ut libenter audiã. Ter. arrige aures pãphile. ¶ Nõ feretis iſtũ. non habebitis uobis. ¶ Ante hoſtiũ extergere. i. purgare

Veſperꝶ. Vidulus. Tergeo. Exterget̃. Vidulo. Ex codi. ãtiqs: & metri neceſſitate: nõ denaria philippica. Marſupio. VALLa. Denaria paſceolo Seorſus. Epichyſis. Gaulus. Tricas. Tramas Curculiunculos Git.

Grippus piſcator. Labrax leno.

NVnq̃ ædepol hodie ad ueſperum grippũ iſpicietis uiuum:
Niſi uidulus mihi reddat̃. La. pii cũ mẽtionem fieri audio
Vſq̃ uiduli: quaſi palo pectus tũdat. Gr. iſtic ſceleſtus liber
Eſt: ego qui in mari prehendi ræte atq; excepi uidulum ei dare
Negatis quicq̃. La proh di immortales ſuo hic ſermone arrexit
Auris. Gr. cubitum hercle longis litteris ſignabo uſquequaq;.
Si quis perdiderit uidulum cum auro atq; argento multo:
Ad grippum ut ueniat. non feretis iſtum: ut poſtulatis. La. meum
Hercle illic homo uidulum: ſcit qui habet: ut ego opinor
Adeundus mihi illic eſt homo. di quæſo ſubuenite. Gr. quid me
Intro reuocas. hoc uolo hic ante oſtium extergere: nam hoc
Quidem pol eſt rubigine non e ferro factum eſt: ita quanti magis
Extergeo rutilum atq; tenuius fit. nam quidem hoc uænatuſt:
Verum ita in manibus conſeneſcit. La. adoleſcens ſalue.
Di te ament cum irraſo capite: quid fit? Gr. ferrum extergetur.
La. Vt uales. Gr. quid tu nuʒ medicus q̃ſo es? La. imo ædepol una
Littera plus ſum q̃ medicus. Gr. tũ tu mẽdicus es? La. tetigiſti acu.
Gr. Videtur digna forma: ſed qd tibi ẽ? La. hac ꝓxia nocte in mari
Cõtrafacta eſt nauis: perdidi quicquid erat miſer ibi omne. (elui
Gr. Quid perdidiſti? La. uidulum cum auro atq; argento multo.
Gr. Eo qd meminiſti i uidulo: qd pit & qd iſuerit ibi. La. qd refert?
Qui perit. Gr. tamen ſi non hoc: aliud fabulemur. quid ſi ego ſciã
Qui inuenerit? uolo ex te ſcire ſigna. La. nummi octingenti
Auri in marſupio inſuerunt. præterea centum denaria philippia
In paſceolo ſeorſus. Gr. magna hercle prædaſt largiter. mercedis
Indipiſcar. di homines reſpiciunt. bene ego hinc prædatus ibo
Profecto huius eſt uidulus: perge alia tu expedire. La. talentum
Argenti commodum magnum inerat in crumina. preterea ſinus
Epichyſis: cantharus. gaulus. cyathus. Gr. papæ. diuitias tu quidem
Habuiſti lucultẽtas. La. miſerꝶ iſtuc uerbum & peſſimũ eſt habuiſſe
Et nihil hẽre. Gr. quid dare uelis: qui iſtæc tibi inueſtiget indicetq;
Eloquere propere celeriter. La. nummos trecentos. Gr. trichas.
L. Quadrigentos. G. tramas putidas. L. quingentos. G. caſſã glãdẽ
L. Sexcentos. G. curculiũculos miutos fabulañ. L. dabo ſeptĩgẽtos.
G. Os calet tibi: nũ git frigide fcãs? L. mille dabo nũmos. G. ſõnias

L.Nihil ado. G.abi igit᷑.La.audi. G.ſi hercle abiero hinc.hic nō ero
La.Vin centum & mille?Gr.dormis.La.eloquere quātū poſtules.
G.Quo nihi inuitus addas talētū magnū ñ pōt triobolū hic abeē.
Proin tu ais uel neges. La.quid iſtic neceſſū ē uideo.dabit᷑ talentū.
G.Accede dum huc.uenus h̄ uolo.arroget.L.qđ tibi libet id mihi
G.Tāge arā hāc ueneris.L.tāgo.G.p̄ uenerē hāc iurādū ē tibi (ipſa
La.Quid iurē?Gr.qđ iubeo.La.p̄ i uerbi quid uis.id qđ domi eſt
Nunq̄ ulli ſupplicabo.Gr.tene aram hanc.La.teneo.Gr.deiura te
Mihi argentum daturum eodem die.uiduli ubi ſis potitus.La.fiat.
G.Vēus cyrenēſis te teſtor mihi ſi uidulū illū:quē ego ī naui pdidi
Cū auro atq; argēto ſaluum inueſtigauero.iſq; in poteſtatē meam
Peruenerit tū ego huic grippo dico inquito.& me tāgito. (gnū
La.Tū ego.huic grippo dico uenus:ut tu audias talentū argēti ma
Continuo dabo.Gr.ſi fraudaſſis.dic ut te ī q̄ſtu tuo uenus eradicet
Caput:atq; ætatem tuam tecum hoc habeto.ta men ubi iuraueris
La.Illa negat uorſū ſiqđ ,peccaſſo.uenus ueneror te.ut oēs miſeri
Lenones ſint.Gr.tamen fiet.& ſi tu fidem ſeruaueris tu hic opire
Iam ego faxo exibit ſenex eum tu continuo uidulum repoſcito.
La.Si maxime mihi illū reddiderit uidulū.nō ego illi hodie debeo
Triobulum meus arbitratus lingua quod iuret mea
Sed conticeſcam.eccum exit.& ducit ſenem;

re.i.purgare rubigine. ℭ In manibus conſeneſcit. Quia quo magis fricatur eo magis atterit᷑. ℭ Nū me dicus q̄ſo es. nā medicoꝶ eſt exq̄re re alienā ualetudinē. ℭ TEtigiſti acu.pupugiſti me. ℭ In mari elui. notum eſt ſupra:ut facto naufragio euaſerit labrax. ℭ Si nō hoc. ſubaudi fabulamur. ℭ In marſupio iſuerunt.inerant in oculis. ℭ Præterea centū denaria philippea. & hic denarius & hoc denariū ut ſeſtert⁹ & ſeſtertiū dixerūt ueteres. Victruuius. Noſtri aūt primo fecerūt ātiquū numerū & in denario denarios æris conſtituerūt:& ea re cōpoſitio nominis ad hodiernū diē denariū retinet ēt q̄ quarta pars quod efficiebatur ex duobus aſſibus & tertio ſemiſſe ſeſtertiū uocitarunt. ℭ In paſceolo ſeorſus. Nonius: paſceolus ex aluta ſacculus. Plautus ī rudēte. Præterea centum &c. Luc.adde ſyracuſis ſola paſceolū aluta. Cato in panſa; pueris in ludis paſceolos ſurare. ℭ Hinc pdat⁹ibo.p̄da exornatus. ℭ Talentū argenti cōmodum

Triobolum.

Potitus uiduli.

Triobolum.

magnū.Q. m̄ & talentū paruū triginta libraꝶ:ſicut magnū nonaginta:& inter utrūq; mediū:græci talantō: nr̄i uera a in e lr̄a talentū a pōderando nomē habuit.Quia pōdere ueteres pecuniā metiebant᷑. ℭ Præterea ſinus.pria ,pluſta ſinus ꝙ & ſinū dr̄ uas eſt:ut ēt in curgulione diximus. ℭ Epichyſis.uas dictū ab epicheo qđ infundo ſignificat.ergo infundibulū ē a nobis dictū. ℭ Cantharus.uas a ſonitu infuſi uel effuſi liquoris ab oris anguſtia ut pu at Alexander aphrodiſeus dictū. ℭ Gaulus.uas.Feſtus tñ nauigii ſpēm dicit. ℭ Cyathus.uas ad potandū ābo ni ī cū cyathus ,p acetabuli mēſura ponit᷑:ut inqt Pli.q̄ ēt oxibaphus nominatur. ℭ Propere celeriter .amplificationis auſa utrunq; poſitū eſt. ℭ Trichas.reſponſum contēnentis eſt.i.crines:ita nanq; græci uocant. ℭ Tramas putri las.i.filia putrefacta.trama ut inquit Varro ꝙ trameet frigus dicta. ℭ Caſſam glandem.i.inanem.Appellatione glā lis:ut Plinius etiam teſtatur arboꝶ fœtus dnr̄ qui ſunt inter teneri & duri corticis fructus.i.inter poma & nuces: t ſunt caſtaneæ:græci balanon uocant:unde & mirobalanon dicimus non modo unguentum balaninum: ſed iam fructum.glandem etiam medici uocant uirilis membri apicem ut Celſus. ℭ Curguliunculos minutos fabu re.hoc eſt nihil dicis ꝙ curguliunculi nullius momenti ſint. ℭ Num git frigefactas.Columella in.vii.Interdum ſtidio ciborum langueſcit pecus:eius remedium eſt genus ſæminis quod git appellatur. Plinius in.xx.inquit tra lunt in dolore dentium adalligatum brachio q̄ doleat compeſcere dolorē git.ex græcis alii melanthion. Alii melaſ ermon uocant:optimū q̄ excitatiſſimi odoris & q̄ nigerrimū:medet᷑ ſerpentiū plagis & ſcorpionū.Galenus autē nedicus Melantium inqt calefacit & arefacit in tertio ordine oīno ubi intendere ac abſtergere arefacereq; & calefa ereopus ſit longe utiliſſimum eſt medicamē.prouerbialiter ergo dictum git frigefactas cum os caleat:qa id fieri nō ōt. ℭ Talentum magnum.ſubaudi des:ut minus triobolus non abſit. ℭ Tange aram hanc ueneris. Iureiurādo grippus aſtringit lenonē. ℭ Deiura.i.ualde iura. ℭ Viduli ubi ſis potitus.potior hanc rem: hac re:& huius rei. ut rerum potiri uolunt. & apud Solinu; rerum potiebatur in lybia: ita & hic. ℭ Si fraudaſſis. pro fraudaueris. ℭ Venus eradicet.radicitus te pdat. ℭ Illa negat. hæc ſecum labrax pecaſſo.pro peccauero. ℭ Rediderit.in mea ptāte ut ſit exſecerit.

Grippus piſcator.Demones ſenex.Labrax leno.
S Eq̄re hac.ubi iſtic lēo?& he⁹ tu hē tibi hic hēt uidulū (qd
De.Hēo:& fateor eē apđ me:& ſi tu⁹ ē:hēas tibi oīa utqe

S Equere me:finem comœdiæ facturus autor omnia reddit tranquilliora: ui

BERN.
Sara.
Vene.

Inſüere:ita ſalua ſiſtentur tibi.tene ſi tuus eſt.La.o di immortales
Meus eſt.ſalue uidule. De.tuus ne eſt?Gr.rogitas: ſiquidem hercle
Iouis fuit meus tamen.De.omnia inſunt:ſalua una iſtinc ciſtella
Excepta eſt mõ cũ crepundiis:quibus cũ hodie filiam inueni meã.
La.Q uam?De.tua quæ fuit palæſtra ea filia inuentaſt mea.
La.Bene me hercle factum eſt cum iſtæc res tibi ex ſententia
Pulchre euenit:gaudeo.De.iſtuc facile non credo tibi.
La.Immo hercle ut ſcias gaudere me:mihi triobolũ ob eã ne duis
Cõdono te.De.benigne ædepol facis.La.imo tu qdẽ hercle uero
Heus tu iam habeas uidulũ.La.habeo.Gr.ꝓpera.La. qd ꝓperabo.
Gr.Reddere argentum mihi.La.neq; ædepol tibi do:neq; quicq̃
Debeo.Gr.quæ hæc facio eſt.non debes?La.non hercle uero.
Gr.Non tu iuratus mihi es?La.iuratus ſum:& nunc iurabo:ſi quid
Voluptati eſt mihi iuſiurandũ rei reſeruãdæ nõ ꝑdendæ cõditũ ẽ.
Gr.Cedo ſis mihi talentum magnum argenti periuriſſime.
De.Grippe quod tu iſtum talentum poſcis?Gr.iuratuſt mihi dare.
La.Libet iurare:tu ne o pontifex periuro es?Da.qua ꝓ re argentuꝫ
Promiſit hic tibi?Gr.ſi uidulum iſtum redigiſſem in poteſtatem
Eius iuratus:dare mihi talentum magnum argenti.La.cedo
Q ui cum habeam iudicem in dolo malo iſtipulatus ſis:ni ue etiã
Dum ſiem quinq; & uiginti natus annos.Gr.habe cum hoc
De.Alioſt opus iam ab iſto auferre:aut ſim ſi iſtuc condemnauero
Promiſiſti huic argentum.La.fateor.De.quod ſeruo promiſiſti
Meum eẽ oportet:ne tu lẽo poſtules.te hic fide lẽonia uti ñ potes.
Gr.Iam te ratus nactum hominem quem defraudandum dares.
Dandum huic argentum eſt probum.id ego continuo huic dabo
Adeo me ut hic emittat manu.De.quando ergo tibi benignus
Fui:atq; hæc tibi opera mea ſunt ſeruata.Gr.immo hercle mea
Ne tu dicas tua.De.ſi ſapies tacebis.tum te mihi benigne itidem
Addecet benemerenti bene ferre gratiam.La.nempe pro meo
Iure oras.De.mirum quin tum ius meo periculo abs te expetam.
Gr.Saluus ſum:leno labaſcit:libertas portenditur.De.uidulum
Iſtic ille ĩuẽit:illd̄ mãcipiũ meũ ẽ:ego tibi hũc porro ſeruaui cũ ma(gna pecũia
La.Gratiã hẽo & d̄ talẽto nulla cã ẽ qn feras qd̛ iſti
Sum iuratus.Gr.heus tu mihi dato ergo ſi ſapis.De.tacen an non?
Gr.Tum meam rem ſimulas agere tibi mu nõ hercle iſtoc
Me interuortes ſi aliam credam perdidi. De.uapulabis ſi uerbum
Addes iſtuc unum.Gr.uel hercle enica non tacebo unquam alio
Pacto:niſi talento comprimor.La.tibi operã hic qdem dat:tacebo
De.Concede huc tu lẽo. La.licet.Gr.palã age nolo murmur ulluꝫ
Neq; ſuſurrum fieri.De.dic mihi quanti illam emiſti tuam alteram
Mulierculã ampeliſcam?La.mille nũmos denumeraui.De uiꝫ tibi
Conditionem luculentam ferre me?La.ſane uolo.De.diuiduum
Talentum faciam.La.benefacias.De pro illa altera libera
Vt ſit dimidium tibi ſummæ.dimidium huic cedo.La.maxime
De.Pro illo dimidio ego grippum emittaꝫ manu quem ꝓpter tu
Vidulum:& ego natã inueni.La.benefacis.gratiã habeo magnaꝫ.

dulus lenoni datur cum theſauro:
grippuſq; libertate dõatur. ⁋Qui
cum habeam: Duplici exceptione
utitur leno non teneri.ſ.ad iuſiurã
dum & quia in dolo malo ſit inſti
pulatus:& qa non idoneus ad ſti/
pulandum qd̛ tñ dictum eſt per io
cum.⁋Alioſt opus: Loquitur re/
ctius ibi dæmones q̃ leno. ⁋Fide
Triobolum. lenonia. Quaſi ꝙ lenoni liceat pro
miſſa non ſeruare.⁋Dandũ huic:
ſcilicet mihi.⁋Si aliam credam ꝑ/
didi.i.ſi rurſus credidero & dictis
fidem ꝓbuero : utiq; ero deceptus.
⁋Tibi mu.ſi licet uerbum mutilũ
integrum reddere legerem tibi mu/
tuas:uel tibi mutuam das.ſ.operã.
⁋Ni daturus:ni pro certe. ⁋Pol
luti:porro lauti: nam polluo quaſi
porro lauo.

VALLa. SEquere hac.Adducit grip
pus dæmonem herum ſu
um ut reſtituat lenoni ui/
dulum . impetrat leno ægre tñ ob
hoc aſſumitur id pecũiæ quo grip
pus libertati poſſit uidicari . ⁋Sal
ua ſiſtentur.in tua poteſtate firma/
buntur.⁋Tibi ex ſententia.i.ut cu
piebas'. ⁋Benigne. liberaliter.
⁋Quæ hæc factio eſt.i. qd̄ negoci
um.expoſuimus ẽt ſupra: q̃ alia ſi/
gnificet hoc uerbum uel ciceronis
in topicis aſtipulatu.⁋Rei reſeruã
dæ:ideſt tuendæ facultatis meæ.
⁋Pontifex periurii' es.i.præes ne
tanq̃ pontifex periuriis. Varro ſacer
dotes uniuerſi a ſacris dicti pontifi
ces ut Sceuola qui pontifex maxi/
mus dicebaẗ. Dicebatur a poſſe &
Labaſcit facere ut pontifices ego a ponte ar/
bitror. Nam ab iis ſublicius eſt fa/
ctus primum & reſtitutus ſæpe.
⁋Dolo malo inſtipulatus ſis: qa
& bonus dolus eſt.Inſtipulor acti/
ue & paſſiue: ut aſſentior : ut etiam
Priſcianus docet.Eſt autem ſtipula
ri per legitimam interrogationem
promittere. Arguit autem leno le/
gitimam non eſſe ſtipulationem ſe
cum quippe quod uiginti & qnq;
Murmurillum. annos necdum adierit . ⁋Quinq;
& uiginti natus ãnos.ſunt plæreq;
conſtructiones per elipſim enun/
tiatæ hoc modo ut natus tot ãnos
Luculentam. pridie calendas : tertio nonas . Hic
ſoluendo nõ eſt & ſimilia quæ cer
diu:duũ te omnia recepit latinitas etiam ſi
dimidiũ minus grammatica. ⁋At ſcin.ſed
an ſcis leno ſubaudi. ⁋Meo peri/
culo. meo

Gr.Quam mox mihi argentum ergo redditur.De.res ſoluta eſt
Grippe ego habeo.Gr.hercle at ego me mauolo.De.nihil
Hercle hic tibi eſt.ne tu ſperes.iuſiurandi uolo gratia facias.
Gr.Peri hercle niſi me ſuſpendo occidi nunquam hercle iterum
Defraudabis me quidē poſt hunc diē.De.hic hodie cœnato leno
La.Fiat conditio placet.De.ſequimini intro ſpectatores uos qqui
Ad cœnam uocē.ni daturus nihil ſuȝ neqȝ ſit quicq̄ polluti domi
Ne ue adeo uocatos credam uos eſſe ad cœnam foras
Verum ſi uoletis plauſum fabulæ huic clarum dare
Comeſſatum omnes uenitote ad me ad annos ſexdecim
Vos hic hodie cœnatote ambo.La.fiat.De.plauſum date.

culo. meo damno: ac ſi dicat ſtultum fuerit ut ius tuum expetam in meum damnum. ℂLeno labaſcit .i.uacillat. ℂPortenditur.ſignificatur. ℂTibi minitor.iterrogatiue legendum eſt ut dicat non. Me interuortes.i.falles. ℂAlia credita.i. quæ tibi credidi. ℂNiſi talento comprimor: ideſt talentum detur: ut taceam. ℂNolo ego murmurillum:ideſt murmurationem:ut Nonius inteprætatur:ut idē quid murmurilas tecum: ac te diſcrucucias paulo poſt. ℂConditionem luculentam.pactum ſplendidiſſimum. Polluti. Comeſſatum

ℂDiuiduum talentum faciam: ideſt in duas partes æquales diuiſum. Huic cedo. Da grippo. ℂQuid murmurilas tecum ad te diſcutias: ita dæmones ad grippum quæ deſunt in codicibus hæc uerba conſequitur hic hodie cœnato. ℂComeſſatum: ideſt epulatum. unde hoc aduerbium dictum ſuperius.

ALIA EXPOSITIO PII BONO.

ℂProtenditur. ſcribe pertenditur. ℂAliam credam. lege. aliam prædam. Aut ſim ſi iſtuc. corrige. auſim ſi iſtuc. opus eſt inquit labrax me ab hoc grippo auferre: quod auſim ſi primum damnauero. Videris enim cohærenter inſiſtere inſtar polypi: qui tenet: arcet: coartat. ℂTibi mu. menda ridicula. puritas plautini ſalis ita reſtituenda: ſimulas agere tu am agis: uideris inquit mihi fauere cum me quæras etiam hoc talento ductitare & circunuenire. ℂInter uortes. diſturbabis: captabis: ſupplantabis. ℂConcede hoc. pro concede huc. ℂDiuiduum talentum faciam: diuidam talentum: & uos partiario tractabo. ℂPolluti. pollucibilis & ſplendidi: & luculenti: hinc uerbum pollucere: pollucibiliter hoc eſt magnificenter & ſplenditer opſonare. Pollucibilitas lautitia. ℂComeſſatum. poſt cœnam uenite indultum dapibus noſtris immo poc cœniis. Diuiduum. Polluti

IN STICHVM ARGVMENTVM.

SENEX antipho filias duas nuptum dederat epignomo & pamphilippo fratribus: qui dum mercatum abeunt abſunt domo triennium: pater iubet non ferre filias moram diutius. filiæ ut moratæ cenſent expectandos uiros: adueniunt tandem fratres locupletes domum: qui cum rem bene geſſiſſent in ſoceri reueniunt gratiam ſtichus epignomi ſeruus itidem reueniens domum cum ſtephanio ſua atqȝ ſagarini conſerui amaſia perpetuum in amoribus ac epulis concelebrant diem. BERN. Sara. Vene.

ℂIoannis Petri Vallæ placentini in ſtichum commentarius.
Argumentum in ſtichum.

ANtipho filias duas panagyrim & pinacium nuptum locauit fratribus duobus Pamphilo & epicnomo: qui abſūptis male opibus peregre ierunt: ut mercaturis ſeſe reficerent. Antipho puellarum pater cum uidet hos diutius abeſſe domo metuens maritis ipſis cum filiabus agit: ut alios maritos accipiant. renuunt filiæ ac expectandos eſſe maritos ducunt. redeunt mariti domum locupletes hilariter ab omnibus excipiuntur. Gelaſimus paraſitus præbet ludos aduenientibus. Sagarinus & ſtichus interī cedunt ſeorſum a dominis ſuis ac cum ſtephanio ancilla ſeſe oblectant. VALLA.

ℂNominum etymologiæ.

ANtipho. aduerſitor dici poteſt quia anti contra & phone uox dicitur. ℂPanegyris. Vndiqȝ congregatio: nam & hoc nomine feriæ nuncupantur. pan. enim omne ſignificat & agyrome congrego: ꝙ ſua conſtātia in admiratiōem agat multos. ℂPinacium. quia pinax pinacos tabula. ergo pinacium diminutiuum tabella in quā reſpiciant homines tanq̄ in tabellam. ℂDinacium: quia dineo & dineuo uerto ſignificat & dimi dicitur uertex: uertit nāqȝ ſeſe uarie. Aut ſi aliter ſcribatur quia dinotis dicitur aſtutia: & dinos aſtu ueheme/s: peraſtutus enim deſcribitur. ℂCrocotium. ancilla. quia crocizo tum neo tum nexo ſignificat. ℂGelaſimus. paraſitus. quia gelos gelotos riſus: & gelo rideo ſignificat. ℂStephanium. corolla. ſtephanos. n. corona dicitur: & ſtephano uerbum corono. ℂSagarinus. quia ſagaris lingua perſica enſis ac ſeruile nomen eſt: ut apud Vir. Sagaris phæ euſqȝ ferebant. ℂStichus. quia ſtichos uerſus dicitur: unde diſtichum tetraſtichum hexaſtichum & ſimilia dicim⁹: & ſtichos ordo militaris. ſtruit enim quid fieri oporteat. ℂPamphilippus quia pan ſignificat omne & philippos ſtudioſus equorum dicitur. ℂEpicnomus, recognitor, nam epicnoſis dicitur recognitio.

BERN. SARA. VENE. SEnex: Antipho. ¶ Filias: panagyrim & pinaciuȝ. ¶ Viros: Pamphilippū & epignomū. ¶ Delenitur: Placatur antipho.ſ.a filiis.

VALLa. SEnex. ſubaudi antipho. ¶ Caſtigat filias. panegyrī & pinacium. ¶ Quod hæ uiros. pamphilippum & epicnomum. ¶ Tam perſeuerent pertinaciter amando. ¶ Peregrinantis. peregre euntes. ¶ Delenitur. mitigatur antipho a filiabus. ¶ Quos ſemel. maritos. ¶ Opibꝰ aucti tranſ mare. tranſmarinis opibus locupletati. ¶ Sticho ludus dat͛. quia dño re bene geſta redierunt incolumes ſeruo licētioſe agere cōcedit ſticho.

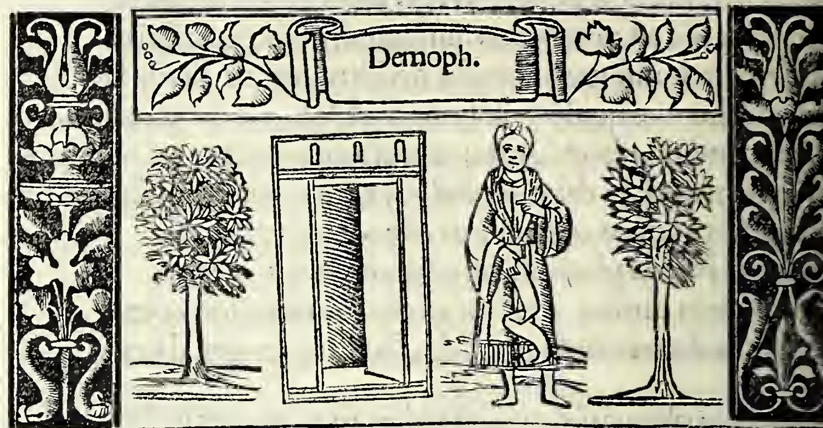
BERN. Sara. Vene. CRedo ego: Moratæ mulieres uirorū abſentiū moram non tm̄ conquerunt͛ q̄ quadam anī pietate ſufferunt. ¶ Penelopam: Quæ maritum ulyſſem annos uiginti cōſtantiſſime pudiciſſimeqꝫ expectauerat redeūtem. ¶ Vitæ ſaturāt: Ideſt uitam faſtidiunt. ¶ Diuidiæ: Tedio. ¶ Nos participant: Nos monēt: nos certiores reddūt. qd reꝝ agant.

VALLa. CRedo ego miſeram fuiſſe penelopā. Conſilium binæ uxores ſorores binorum fratrum interſe ineūt ne maritos ſuos deſerant: utqꝫ patri abalienare cupienti reſpōdeant. ¶ Miſeram fuiſſe penelopā. ulyſſis uxorem quæ ad uiginti annos marito caruit ſuo ulyſſe. duȝ apud troiam reſidet decem annis. Dum totidem tempeſtatibus actus uagatur per maria. Penelopam more antiquo dixit. Reſpuebant.n. uetuſtiſſimi græcas declinationes. ¶ Adſis duȝ. nolis quoq̄ ſecedeꝛ. ¶ Saluæ ne amabo.i. dic ſi me amas res noſtroruȝ uiroꝝ ſunt ne ſaluæ.i. incolumes qui dixerat ſedere uiri uelle ſecū loqui: & hoc ex affectu dictuȝ. ¶ Ex oibus ꝓbus ꝓhibet͛. Inter oēs ꝓbus exiſtimat͛. ¶ Iure me ſoror ſaturant. ut ius inquit ipſum poſtulat me ſatiant. Si aūt legas uitæ: ut in omnibus fere impreſſis codicibꝰ legitur. Hic erit ſenſus. Hæ res faciunt: ut uitæ ſatietas me capiat.i. ut cupiā finire uitā. ¶ Diuidiæ: ideſt moleſtiæ. Et ſenio.i. tedio. Neuius in gallinaria. opere q̄ actor cautor curſor ſeniū ſonticū. Actius in epinauſimache

Penelopam.

Saturant me uitæ Diuidiæ

Stichus Plauti.

Argumentum

SEnex caſtigat filias: quod hæ uiros
Tam perſeuerent peregrinantis pauperes
Ita ſuſtinere fratres. neqꝫ relinquere.
Contraqꝫ uerbis delenitur commodis.
Habere ſineret quos ſemel nactæ forent
Viri reueniunt opibus aucti trans mare
Suam quiſqꝫ retinet: ac ſticho ludus datur.

Panegyris. Pinacium ſorores.

CRedo ego miſeram fuiſſe penolopam ſoror ſuo
Ex animo quæ tandiu uidua uiro ſuo caruit
Nam nos eius animum de noſtris factis noſcimus.
Quarum uiri hinc abſunt quorumqꝫ negociis abſētū
Vt eſt æquum ſolicitæ noctes & dies ſoror ſumus ſemper.
Pi. Noſtrum officium nos facere æquum eſt neqꝫ id magis
Facimus q̄ nos monet pietas. ſed hic mea ſoror
Adſis dum multo uolo tecum loqui de re uiri.
Pa. Saluæ ne amabo. Pi. ſpero quidem & uolo. ſed hoc
Soror crucior: patrem tuum meumqꝫ adeo unice qui unus
Ciuibus ex omnibus probus perhibetur: eum nunc improbi uiri
Officio uti. uiris qui tātas abſentibus nr̄is facit iniurias immerito
Noſqꝫ ab his abducere uolt hæ res uitæ me ſoror ſaturant: hæ mihi
Diuidiæ & ſenio ſunt. Pa. neu lachruma ſoror. neu tuo id animo

Fac quod tibi tuus pater facere minatur.ſpes eſt eum melius
Facturum:noui ego illum.ioculo iſtæc dicit.neq; ille ſibi
Mereat perſarum montes:qui eſſe aurei perhibentur:ut iſtuc faciat
Quod tu metuis.tamen ſi faciat minime iraſci decet:
Neq; in immerito eueniet.nam uiri noſtri domo ut abierunt
Hic tertius annus.Pi.ita ut memoras.Pa.cum ipſi interea uiuant:
Valeant:ubi ſint:quid agant.neq; participant nos.neq; redeunt.
Pi.An id doles ſoror quia illi ſuũ officium nõ colunt.cũ tuũ facis?
Pa.Ita pol.Pi.taceſis caueſis audiam ego iſtuc:caue poſthac ex te.
Pa.Nam quid iam?Pi.quia pol meo aĩo omnis ſapiẽtis ſuũ officiũ
Aequum eſt colere.& facere quamobrem ego te hoc ſoror tãetſi
Es maior moneo:ut tuum memineris officiũ:& ſi illi ĩprobi ſint
Atq; aliter nos faciant q̃ æquũ eſt:tamen pol nequid magis ſimus
Omnibus obnixæ opibus:noſtrum officium meminiſſe decet.
Pa.Placet:taceo.Pi.at meminerit facito.Pa.nolo ego ſoror
Me credi eẽ ĩmemorẽ uiri:neq; ille eos honores mihi quos habuit
Perdidit.nam pol mihi grata acceptaq; huius eſt benignitas.
Et me quidẽ hæc cõditio nunc nõ periit.& neq; eſt cur nũc ſtudea;
Has nuptias mutarier.uerum poſtremo in patris ptãte eſt ſitum
Faciẽdum id nobis qđ parentes ĩperant. Pi.ſcio atq; in cogitando
Mœrore angor.nam ꝓpemodum iam oſtendit ſuam ſententiam
Pa.Igitur quæramus nobis quid facto uſus ſit?

nauſimache. Mors amici ſubigit quod mihi eſt ſenium multo acerrimũ. Põponius in ꝑcone poſterio/re. Calue apportas nuncium nobis diſparẽ diuiſum huic ſeni ſeniu; & metũ.Luc.ſat.lib.xv.In nũero quorũ nũc primus trebellius multos tyros lucios marceſcebat febris ſeniũ uomitũ plus.Turpil.in demiurgo. Quia.n. odio ac ſẽio mihi nuptiæ. Pacuuius in pibœa. Met⁹:egeſtas: mœror ſeniũ exiliũq; & ſenectus & ſitis perpetua. ❡Tuo id aĩo male fac. noli inqt triſtari qđ pater facit. ❡Mereat pſaꝝ montes.Si a mari/tis iqt noſtris nos abduxerit theſauros nõ merebit pſaꝝ. uel non hoc faceret ut mereat.i. acqrat illos mõtes aureos quos eẽ apud pſas aiunt eoſq; grypheas.i.picos icolere ac cuſtodire ꝓhibẽt: de quibus diximus in aulularia. ❡Caue poſthac ex te. ſubaudi ut tale aliquid audiam ❡AEquũ eſt colore & facere. hoc dicit ſuũ eſt ſapientis:ut exerceat ſu/um officiũ ac faciat ꝙ ſi mariti nõ faciunt noſtri æquũ non eſt ne nos faciamus. ❡Atq; aliter in nos faci/ant q̃ æquũ eſt.i.ſi cõtra nos delinqunt nec ſuo erga nos ſungant officio. ❡Et me quidem hæc conditio nunc non periit. Legitur hic locus trifariam. & mi pro mihi:uel apud me:uel me non præterit. ❡Omnibus obnoxiæ opibus.ne propter opes illos deſeramus. ❡Ne hercle.iurantis eſt & una pars orationis. ❡In patris poteſtate.ut de nobis faciat quid uelit. ❡Facto uſus fu/it.Quid opus facere.

Ioculo
Mereat perſaru;
Montes aurei.
Valeant
Partici/pant noſ
hypme/ter.
Faciant nos ideſt tractent
In cogi/tando.

Antipho.Panegyris.Pinacium filiæ.

QVi manet ut moneatur ſemper ſeruos hõ officium ſuu;
Nec uoluntate id facere mẽinit ſuos is hitu haud ꝓbus eſt
Vos meminiſti quot kalendis petere demenſum cibum
Qui minus meminiſtis:quod opus ſit facto:facere in ædibus.
Iam quidem in ſuo quæq; loco niſi erit mihi ſitum ſupellectilis.
Cum ego reuortar:uos monumentis commonefaciam bubulis
Non homines habitare mecum mihi uidentur ſed ſues
Facite:ſultis nitide ut ædes.meæ ſint cum redeam domum:ia; ego
Dõi adero:ad meam maiorem filiã inuiſo domum.ſi qs me q̃ret

QVi manet:Antipho in ea ꝑſtans uoluntate ut filiæ nuberẽt neq; diutius nõ redeuntes uiros expectarẽt:domũ ornari iubet:ſeruos monet ſupellectilem oẽm parari:ni uelint cædi uerberibus:q ergo manet.i.expectat uidelicet ſegnis ſeru⁹. ❡Quot Kalẽdis: Pro ſingulis Kalẽdis. ❡Monumẽtis bubulis: Scuticis q̃ ex corio fiãt bubulo. ❡Maiorẽ filiã.ſcilicet panegyrim ad cuius domũ altera ſo/ror conceſſerat. ❡Cum nihil me/ruiſſe arbitror: cũ nulla inqt cã uel rõ ſuadeat:ut.ſ.uelĩ ipſas inuitas cogere ut nubãt. ❡Perplexim:Inuo/lutim. ❡Exorabile eſt.ſ.qđ petim⁹ uel exorabilis.ſ.pater. ❡OS obtu/rent oĩbus. Vt minime de ſe oblo/quant honeſtiſſime uiuẽdo. ❡Ne faciat qđ pigeat:& ꝓpterea ut prius caueant q̃ pœniteãt. ❡Mihi auto/res:Mihi ſuadent & cohortantur. ❡Latrones:ſatellites & ꝓpterea infimæ conditiõis hoĩes. ❡Primariã:

BER N.
Sara.
Vene.
Seruus haud ꝓ/bus eſt:q moneri ſemper expectãt officium ſuum.
cĩbus di menſus Kalẽdis
Monu/mentis bubulis.

Inde uocatote aliqui.aut iam egomet hic ero.Pi.quid agimus
Soror:ſi offirmabit pater aduerſum nos.Pa.pati nos oportet
Quod ille faciat:cuius ptās plus pōt.An.ſi manere hic ſeſe malit
Potiuſq̄ alio nubere.non faciant quid mihi opuſt decurſo ætatis
Spacio:cum eis gerere bellū:cum nihil quāobreꝫ faciam meruiſſe
Arbitror.minime uolo turbas:ſꝫ hoc mihi optimū factu arbitror
Principium ego quo pacto cum illis occipiam.id ratiocior.utrum
Ergo perplexim laceſſam orationem ad hunc modū quaſi nūquā
Quicq̄ in eas ſimulē quaſi nihl inde audiuerim eas in ſe meruiſſe
Culpam an potius temptem leniter an minaciter?ſcio litis for̄ ego
Meas optume noui.exorando aduerſādo ſumendā operā cenſeo.
Pi.Gratiaꝫ a pr̄e ſi petimus:ſpo ab eo īpetraſſe.aduerſari ſine dede
Et ſcelere ſūmo haud poſſumꝰ.neqꝫ ego factura ſum neqꝫ tu (core
Vt facias conſiliū dabo.ueꝶ ut exoremꝰ.noui ego nr̄os.exorabi/
An.Sic faciam adſimulabo quaſi aliq̄ culpā in ſeſe ad miſerit (lis ē
Perplexabiliter earum hodie perpauefaciam pectora.poſt id agam
Igitur deinde ut animus meus erit:faciā pacem:multa ſcio faciēda
Verba:ibo intro.ſed aperta eſt foris.Pi.certo enim mihi paternæ
Vocis ſonitus auris accidit.Pa.is eſt ecaſtor ferre aduorſum
Hominem occupemus oſculū.Pi.ſolue mi pater.An. & uos ābæ
Illico agite abſcedite.Pi.oſculum.An.ſat eſt mihi oſculi ueſtri.
Pi.Qui amabo pater?An.quia ita meæ animæ ſalſuræ uenit
Pi.Aſſide hic pater.An.non ſedeo:iſtic uos ſedete.ego ſedero
In ſubſellio.Pi.mane puluinū.An.bñ ꝑcuras mihi ſatis ſic fultū ē
Pi.Sine pater.An.qd opus ē?Pi.opus ē.An.morē tibi gerā. (mihi
Atqꝫ hoc ſatis eſt.Pi.nunquam enim nimis curare poſſunt
Suum parentem filiæ cum æquius eſt nos potiorem habere q̄ te
Poſtidea pater uiros nr̄os qbus tu uoluiſti eſſe nos matreſſamilias
An.Bonas ut æquum eſt facere facitis:cum tamen abſentis uiros
Perinde habetis:quaſi præſentes ſint.Pi.pudicicia eſt pater
Eos magnificare qui nos ſocias ſūpſerunt ſibi.An.nunquis
Hic eſt alienus noſtris dictis auceps auribus?Pa.nullus præter nos
Teqꝫ.An.uoſtrum animum adhiberi uolo:nam ego ad uos
Nunc imperitus rerum & morum mulierum diſcipulus uenio
Ad magiſtras.quibus matronas moribus:quæ optumæ ſunt eſſe
Oportet.ſed utraqꝫ ut dicat mihi.Pa.quid iſtuc eſt quod huc
Ex queſitum mulierum mores uenis?An.pol ego uxorem
Quæro:poſtquam uoſtra mater mortua eſt.Pa.facile inuenies &
Peiorem & peius moratam pater q̄ illa fuit.meliorem neqꝫ tu
Reperies:neqꝫ uidet ſol.An.at ego ex te exquiro atqꝫ ex iſtac
Tua ſorore.Pi.ædepol pater ſcio:ut oportet eſſe ſi ſint:ita ut ego
Aequū cenſeo.An.uolo ſcire ergo ut æquum cenſes.Pi.ut ꝑ urbē
Cum ambulēt omnibus os obturēt:nequis merito maledicat ſibi.
An.Dic uiciſſim nunc iam tu.Pa.quid uis tibi dicaꝫ pater?An.ubi
Facillime ſpectatur mulier q̄ īgenio ē bono.Pa.cui malefaciūdi eſt
Poteſtas:quæ ne faciat id temperat.An.haud male iſtuc:age tu
Altera ultra ſit conditio penſior.uirginem an uiduam habere?

Potiorem & meliorem. ℭ Crocotium.nomen ancillæ.

QVi manet ut moneat ſemper.Antipho filias inuiſurus ſuas domo proficiſcēs ſuum ſeruos commonet officium.mox triſti facie non tam animo filias adit quas inuenit in eo perſiſtere propoſito ut a ſuis minime abduci maritis cupient:& ne ipſe quidem ſecus moliri ſe uelle oſtendat. ℭ Volūtate id facere meminit ſua.non meminit per ſe:ſed flagellis cogitur meminiſſe. ℭ Habitu haud probus eſt.habitu enim probus ſolus laudabilis quia uirtus habitus eſt optimus ut philoſophi definiunt:ſicut uitiū habitus peſſimus.q̄ ſimulate enim probus is fraudem gerit non ergo probus. ℭ Quotquot chalendis:ideſt cunctis menſium principiis. primi dies menſium nominati chalendæ: ut Varro inquit ab eo ꝙ his diebus calentur eius menſes. ℭ Demenſum cibū. Certa uobis menſura traditum. ita enim ueteres unde & libripendia quæ cibum pēdebat ſeruis. ℭ Monumentis commonefaciam bubulis.In memoriam adduxero uobis ſcuticis ex corio bubulo confectis. ℭ Facite ſultis . pro ſi uultis . Vox enim increpantis eſt. Ennius. Pandite ſultigenas & corde relinquite ſomnuꝫ. ℭ Inde uocatote. nempe a meæ filiæ domo. ℭ Hic ſeſe malint:ideſt potius cuꝫ maritis ſuis eē qui peregre ierunt. ℭ Potiuſq̄ alio nubere. Aut alio pro alii ut prriſci declinauerunt: aut aduerbium eſt ut ſit nubere eundo alio. ℭ Minime uolo turbas.nolo perturbationes mihi præberi. ℭ Id ratiocinor. mecum argumentor & colligo diſputatione. ſyllogiſmus enim græce latine dicitur raciotinatio.

ℭ Perplexim laceſſam orationem: ideſt perplexe ac inuolucre loquendo.eliciam ut dicant quod ſentiūt. ℭ In eas ſimulem . aduerſum eas confingam . ℭ Exorando.oratione impetrando . ℭ Aduerſando. ipſis obſiſtendo . ℭ Sumendam operam cenſeo. Moliendum mihi puto ſane cenſeo ut multa uerba a Priſciano annotantur. ita hoc ſecūdæ coniugationis : & quartæ eſt. Cum ſecundæ ſupinum facit cenſum ut cenſui præteritum:Quartæ autem cenſiui

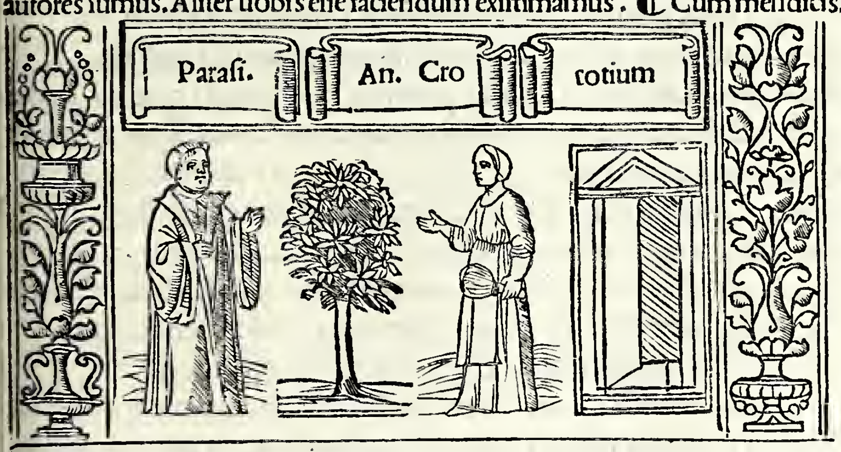
VALLa.
Pati oportet qđ facit ille cuiuſ ptās plꝰ poteſt
Alio nubere
Perplexi
Leniter minacit
Perplexabiliter
Foris aperta eſt.
Accidit aures ſonitus
Salſuræ.
Puluinū
Filiæ nū q̄; nimis curare poſſunt ſuum parentem
Poſtidea
Magnificare
Socia
Magiſtra
Mulier q̄ ſit igenio.
Bono.
Penſior

Pi.Quanta mea ſapientia ē.e malis multis.malum qđ minimũ ē
Id minimum eſt malũ:qui poteſt mulieres uitare uitet ut quotidie
Pridie caueat:ne faciat quod pigeat poſtridie.
An.Quæ tibi mulier uidetur multo ſapientiſſima? Pa.quæ tñ cuꝫ
Res ſecundæ ſunt:ſe poterit noſcere.& illa q̄ æquo aĩo patietur ſibi
Eſſe peius q̄ fuit. An.ædepol uos lepide temptaui uoſtrũqꝫ ĩgeniuꝫ
Sed hoc eſt quod ad uos uenio:quodqꝫ eſſe ābas conuentas uolo
Mihi auctores ita ſunt.amici:ut uos hinc abducã domũ. Pa.at eniꝫ
Nos quarum res agitur aliter auctores ſumus.nam aut olĩ niſi tibi
Placebant:non datas oportuit:aut nunc nõ æquũ eſt abduci pater
Illiſce abſẽtibus. An.uos ne ego patiar cũ mẽdicis nuptas me uiuo
Viris? Pi.placet ille meus mihi mendicus:ſuus rex reginæ placet.
Idem animus eſt in paupertate:qui olim in diuitiis fuit.
An.Vos ne latrones & mẽdicos hoĩes magnipẽditis? Pa.ñ me tu
Argento dediſti opinor nuptum ſed uiro. An.qd illos expectatis
Qui ab hinc iã abierũt triẽiũ.qn uos capitis cõditionẽ ex peſſuma
Primariam? Pa.ſtulticia eſt pater uenatum ducere inuitas canes:
Hoſtis eſt uxor:inuita quæ ad uiꝶ nuptum datur. An.certũ ne eſt
Neutram uoſtrarũ perſequi imperium patris? Pi.perſequimur.
Naꝫ quo dediſti nuptum abire nolumus: An.bene ualete ibo atqꝫ
Amicis uoſtra conſilia eloq̄r. Pa.ꝓbiores credo arbitrabũt:ſi ꝓbis
Narraueris. An.curate igitur familiarem rem:ut poteſtis optume.
Pa.Nunc placet:cũ recte monſtras:nũc tibi auſcultabim⁹nũc ſoror
Abeamus intro. Pi.immo interuiſam domum.ſi a uiro tibi
Forte ueniet nuncius. Pa.facito ut ſciam.neqꝫ ego te celabo:neqꝫ
Tu me celaſſis quod ſcies.eho crocotium.paraſitum gellaſimum
Huc arceſito.tecum adduce.nam illũ.ecaſtor mitter̃ ad portũ uolo
Si q̄ forte ex aſia nauis heri aut hodie uenerit:nam dies totos apud
Portuꝫ ſeruos unus aſſidet.ſed tñ uolo ĩteruiſi:ꝓpera:actutũ redi;

autem cenſiui cẽſitum.hoc quia remotius eſt comprobabimus.Cicero pro archia.Eſt.n.obſcurũ ꝓxim⁹ cenſoribus hunc cũ clariſſimo ĩperatore,L.Lucullo apud exercitũ fuiſſe:ſupioribus cũ eodẽ q̄ſtore fuiſſe ĩ aſia:primis iulio & craſſo nullã populi partẽ eſſe cenſitã. Claudianus Priſca recenſitis euoluite ſæcula faſtis. ¶Ab eo impetraſſe.i.ĩpetratũ ire. ¶Exorabilis eſt.eſt hmõi ut flecti orõnẽ poſſit. ¶Perplexabiliter. per inuolucra loquẽdo. ¶Perpauefaciã. magnũ pauorẽ incutiam. ¶Occupemus oſculũ.patrem aduenientẽ oſculemur. ¶Sat eſt mihi oſculi ueſtri.Qui amabo mi pr̃ qđ inter cognatos ꝓpinquoſqꝫ inſtitutum ab antiqs eſt maximeqꝫ fœminas.Hæc uerba feſtus opponit duꝫ interpretatur dici oſculũ ſauium. ¶Animæ ſalſura uenit. noxia ariditas ita ac aĩ moleſtia.ut ſal nimius in cibis offẽdit. ¶Ego ſedero ĩ ſubſellio.in ſede hũiliore. ¶Mane puluinum.expecta ut puluinũ tibi ſubiiciamus quo melius ſedeas. ¶Satis ſic fultum eſt.Concine habet ſic ut ſedeam. ¶AEquius eſt.ꝑ æquũ eſt. ¶Nos potiorem non habere quante neminẽ patri ꝑferre. ¶Auceps auribus.qui tãq̄ auceps captat auiculas.ita quiſq̄ ẽ ne q auri b⁹uerba noſtra excipiat. ¶Omnibus os obturent.i. occludãt ne ullũ uerbũ modo loquantur.hoc.n. propriuꝫ pudicæ mulieris. ¶Merito maledicat ſibi.quia ĩmerito quiuis põt.

Mulier̃s q poteſt Vitare Vitet
Mulier quæ ſit ſapiẽtiſſima
Multo ſapientiſſima
Autores fœminino gñe.
Stultitia eſt uenatũ ducer̃ ĩuitos canes
Mulier q̄ ĩuita nuptuꝫ dat̃ hoſtis eſt
Veſtraꝶ ꝑ ueſtrũ
Dat̃ nuptũ ad uirum
Arbitrabunt.

¶Haud male iſtuc.leptote figura eſt.hoc eſt bene rñdiſti. ¶Conditio penſior.i.plurifacienda.nã qđ ponderoſius eſt in re bona id melius. ¶Pridie caueat.cautionẽ adhibeat die priore:quã niſi adhibuerit poſtero die pigeat. Aliter autores ſumus. Aliter uobis eſſe faciendum exiſtimamus. ¶Cum mendicis.cum maritis ueſtris qui omnia bona ſua concoxerunt. ¶Ex peſſuma primariam.Cur non inquit permutatis fortunam ueſtram cum poſſitis ex infima in eam quæ primum teneat locum. ¶Inuita.una pars ẽ orationis : ideſt reluctans ac repugnans. ¶Arbitrabuntur. ſubaudi idem quod non. ¶Interuiſam domum. Interim uiſam quid domi agatur. ¶Tu me celaſſis.pro celaueris. ¶Mittere ad portum uolo. ſubaudi paraſitum gelaſimum. ¶Volo interuiſi.Interim perſpici. ſubandi a paraſito.

Paraſitus Gelaſimus. Ancilla Crocotium.

FAmẽ fuiſſe ſuſpicor matrẽ mihi.nã poſtq̄:natus ſum ſatur
Nunq̄ fui:q̄ ego matri meo refero ĩuitiſim⁹:q̄ neqꝫ retulit

FAmem fuiſſe : Egregie inducitur famelicus paraſitus cuius perpetua eſt oratio de fame & egeſtate.

BER N. Sara. Vene.

Ego refero meæ mr̃i ſãi grã3: nã illa me ĩ aluo mẽſes geſtauit decẽ.
At ego illã in aluo geſto plus ãnos decẽ.atq3 illa puer̃ me geſtauit
Paruulum:quo minus laboris illam cœpiſſe exiſtimo.at ego non
Pauxillulã in utero geſto famem:uerum hercle multo maximam:
Et grauiſſimam:aridi dolores mihi oboriunt̃ quotidie.ſed matre3
Parere nequeo:neſcio quomodo audiui ſæpe hoc uolgo dicier.
Solere elephãtũ grauidã perpetuos decẽ eſſe ãnos.eius ex ſæmine
Hæc certo eſt fames:nã iã cõplures annos utero hæret meo. nũc ſi
Ridiculũ hoĩem q̃ret quiſpiam:uænalis ego ſum cum ornamentis
Oĩbus inanimentis.exin ſupplementum quærito gelaſino nome
Mihi indidit puero pater. ꝓpter paupertatẽ hoc adeo nomẽ reppi
Q uam inde iam a pauxillo puero ridiculus fui.eo quia paupertas.
Fecit ridiculus forem.nã illa omnes artes ꝑdocet:ubi quem attigit
Per annonam caram dixit me natum pater:propterea credo nunc
Eſurio acrius.ſed generi noſtro hæc reddita eſt benignitas.nulli
Nugare ſoleo.ſiqs eſũ me uocat.oĩo una interit.hominũ peſſume
Atq3 optima hercle meo animo & ſatis ſumma.qua ante utebãtur.
Veni illo ad cœnam:ſic face:ꝓmitte uero.ne grauare.eſt cõmodu3
Volo inquam fieri.non amittam.quin eas:nunc repere ei uerbo
Vicarium nihil quidẽ hercle uerbũ ac uiliſſimũ.uoce te ad cœnam
Niſi egomet cœnẽ foris ei hercle ego uerbo lũbos defractos uelı3
Ni ue repleuerit ſi cœnaſſit domo:hæc uerba ſubigunt me
Vt mores barbaros diſcam:atq3 ut faciam præconis compendium
Itaq3 auctionem prædicã ipe.ut uenire itẽ.Cro.hic ille eſt paraſitus?
Q uẽ accerſitũ miſſa ſum.q̃ loquit̃ auſcultabo priuſq̃ colloquar.
Ge.Sed curioſi ſunt hic q iã plures mali alienas res q curant ſtudio
Maximo qbus ipſis nullã eſt res quã ꝑcurẽt ſua:ei qñ quẽ actionẽ
Facturum ſciunt:aduehunt:perquirunt quicquid ſiet cauſæ illico
Alienum æs cogat?an parat prandium?uxorin ſit reddenda
Dos diuortio?eos oĩs tametſi hercle haud indignos iudico qui ut
Multum miſeri ſint laborent:nihil moror.dicam auctionis cauſam
Vt animo gaudeant:nam curioſus nemo eſt qui nõ ſit maliuol⁹.
Ipſe egomet quamobrem auctionem prædicem:damna
Euenerunt maxuma miſero mihi:ita me mancupia miſerum
Ad fecerunt.male potationes:plurimæ demortuæ: ꝙ adeo cœnæ
Q uas defleui mortuæ.quot potiones mulſi.quot autem prandia
Q uæ inter continuum perdidi triennium.præ mœrore adeo
Miſer atq3 ægritudine conſenui.pene ſum fame emortuus
Ridiculus æque nullus.quando eſurit nunc auctionem
Facere decretum eſt mihi.foras neceſſũ ẽ quicquid habeo uendere:
Age ſultis præda erit præſentium:iocos ridiculos uendo.age
Licemini.qui cœna poſcit?ecqui poſcit prandio?hercules
Te amabit prandio cœnat tibi:ehẽ adnuiſtin?nemo meliores dabit
Nullus meliores eſſe paraſitos ſinã.ul' unctiões:græcas:ſudatorias
Vel alias malacas ampullarias cauillationes.adſentaciunculas
Ac periuraciunculas paraſiticas.rubiginoſam ſtrigilem.ampullã
Rubidam:paraſitũm inanem.quo recondas reliquias.hæc ueniſſe

Matri meo: Vel matri meæ:uel uentri meo. Solere elephantum grauidã ꝑpetuos decẽ eſſe annos: Hoc iocoſe exp̃ſſum eſt a paraſito tãq̃ a uaniloquo: & mẽdace:nã de tp̃e quo elephantus ferat uter̃: ſatis docet Ariſto.in.yi.de natura aĩaliũ inquiens:elephantus tã maſ. q̃ fœmina incipit coire ãno ætatis uigeſimo:ferẽdi uteri tp̃s alii annum & ſex menſes:alii trienniũ ſtatuunt:cã quamobrem incertũ hoc ſit ꝙ nõ pateat coitus:parit enitens poſterioribus cruribus: & ſtatim pullus cũ natus eſt cernit & ambulat. Gelaſimo nomen:Quod interprætatur ridiculus a gelao uerbo.i.rideo. Quia paupertas fecit: Ita Iuuenalis:Nihil hẽt durius in ſe de paupertate locutus q̃ ꝙ homines ridiculos facit. Omnes artes per docet:Perſius ingẽiiq3 largitor uẽter. Volo inq̃ fieri:ſunt iſta uerba eorum qui prius paraſitum non tantum ad cœnas inuitabãt:ſed ire cogebant. Vicarium: ſermonem.ſ. loco prioris quo blandiuſcule cõpellabat. Ni ue repleuerit ſi cœnaſſit domo:legerem:ni te repleueris ſi cœnaſſim domi: uerbum eſt: quo exploditur:paraſitus a iuuentute:nam illi paraſitum utiq3 ſinerent multo cibo repleri:ſi cænarent domi:& illud ni pro certe intelligatur. Auctionem prædicem ipſe: Me uænalem præbeam abſq3 præconis uoce. Vt uenire:ut uendaris ad ſe ipſum locutus. Sed curioſi: Deteſtatur eos quib⁹ plus ſit negocii de re aliena quã ſua:qui cũ aliquem uideant ſuorum bonorũ facere auctionem:ab illo cauſam ꝑquirunt quare id faciant: an.ſ.ſint conuiuium paraturi: an æs alienũ ſoluturi:uel uxori dotem reddituri ipſe autem paraſitus ultro uult cauſam ſuæ egeſtatis & futuræ auctionis propalare. Licemini:Liceri & item licitari eſt precium in uẽditionibus augere. Qui cœna poſcit?ecqui poſcit prandio?Scilicet paraſitu3 emere & ſibi uænalẽ habere uel una tantum cœna uel prandio. Strigilem ampullam: Quæ inſtrumẽta ſunt balnearia de quibus in ſuperiorib⁹ meminim⁹. Paraſitum inanem: Vacuum & famelicum. Decumam partem herculi polluceam: Diximus ſupra

bonorum

Elephantũ grauidã decẽ annos.

Mihi nomẽ indidit gelaſimo.

Paup̃tas quẽ attigit oẽs artes per docet.

Annonã carã.

Eſurio acrius.

Scitiſſima ex codi. ãtiqs & metri neceſſitate:nõ ſatis ſũma ut ieptiſſime legũt pius & Saracenus interp̃tes.

Væneo.

Curioſus malus.

Curioſus maliuolus.

Ridiculus æq̃ null⁹ ẽ:q̃dum eſurit.

Licemini.

Vnctiones græcæ.

Strigilẽ.

Iam opus eſt:quãtum poteſt ut decumã partem herculi pollucea?.
Cro.E caſtor auctionem haud magni p̃ci:adhæſit hõini ad infimũ
Ventrem fames.adibo hominẽ. Ge.quis hæc eſt quæ aduorſuȝ it
Mihi?epignomi ancilla hæc quidẽ eſt crocotiũ?Cro.gelaſime ſalue
Ge. Nõ eſt id nomẽ mihi. Cro.certo me caſtor id fuit nomen tibi.
Ge.Fuit deſertum.ueruȝ id uſu perdidi.nunc micotrogus nomine
Ex uero uocor.Cro.heu ecaſtor.riſi te hodie multum.Ge.quando
Aut quo in loco? Cro.hic cum auctionẽ prædicabas.Ge.peſſuma
Ehon audiſti?Cro.te equidem digniſſimam.Gel.quo nunc is?
Cro.Ad te.Ge.quid uenis?Cro.panegyris rogare iuſſit te ut opere
Maximo mecum ſimi tu ut ires ad ſeſe domum.Gela.ego illo
Me hercule uero eo quantum poteſt:iam ne exta cocta ſunt.
Quod tramis fecerat.Cro.illa quidem nullum ſacrificabit.
Ge.Quomodo?quid igitur me uolt?Cro.tritici modios decem
Rogare opinor te uolt.Ge.me ne ut ab ſeſe petam?Cro.immo
Vt abs te mutuum nobis dares.Ge.negato eſſe quod dẽ nec mihi
Nec mutuum:neqȝ aliud quicq̃:niſi hoc quod habeo pallium.
Linguam coque etiam uenditariam.Cro.haud nulla tibi lingua ẽ?
Ge.Quæ quidẽ.dicat dabo:ueterẽ reliq.eccã illã.quæ dicat: cedo
Cro.Malũ tibi di dẽt.Ge.hæc eadẽ dicit tibi.Cr.q̃d nũc itur⁹:an nõ?
Ge.Abi ſane domũ.iam illo uẽturum dicito:ꝓpa atqȝ abi.demiror
Quid illæc me ad ſe accerſi iuſſerit.quæ nunq̃ iuſſit me ad ſe
Accerſi ante hunc diem.poſtq̃ uir abiit eius.miror quid ſiet
Niſi ut periculum fiat.uiſam quid uelit.ſed eccũ dinaciũ eius puerũ
Hoc uide:ſatin ut facete atqȝ ex pictura aſtitit.ne iſte ædepol
Vinum poculo pauxillulo ſæpe exantlauit ſubmetrum ſcitiſſime;

bonorum ueteres herculi decimas dicaſſe:cauſamqȝ huius rei quæſitam fuiſſe a plutarcho nunc monemus quid ſit pollucere.i.libamenta offerre & dedicare. ℭ Micotrogus:Ideſt micas comedens ũ famelicus. ℭ Quod tramus fecerat: Lego quot annis fecerat.i.ſacrificauerat:ex ſequentibus lectionem probo:nam dicit hodie nullum ſacrificabit. ℭ Exantlauit:Potius ita legẽdũ arbitror q̃ exãclauit. eſt exãtlare teſte Feſt. haurire a græco uerbo antlao haurio:liuius florem antlabant liberi ex carcheſiis:igitur exantlauit hauſit :ſi aũt exãclauit.i. ſuperauit:ſed non ita quadrat: cum ſenſus ſit:puerum ſæpius bibere ſolitum:ita ut cum paruo poculo magnã uini menſuram hauſiſſe dicat.

Polluceam decumã herculi.

Micotrogus.

Simitu.

FAmem fuiſſe ſuſpicor matrem mihi. ℭ Dum gelaſimus quæritur ſecum ſe ſaturare nunq̃ potuiſſe miſſa crocotium ancilla ludit hominem ut dicat ab hera ſua acciri ut ĩ magna ei ſubueniat inopia cum tamen illa non id ſed ad portum uellet mittere.

VALLa.

Venditariã liguã

ℭ Quam ego matri meæ refero inuitiſſimus. maxime inquit inuitus matri meæ fami refero gratiam ſiquidem: ut illa me ita ego illam in aluo iampridem geſto. ℭ Aridi dolores.ſicut illi dolores ex humore: ita mihi ex ariditate oboriuntur. ℭ Vænalis ego ſum.ut ſaturer me uendam. ℭ Cum ornamentis.oĩbus armamentis.Conditiones uænalium fere exponit.in re.n.aliqua uænali ita loqui iuſueuimus.ſicut.n.arma cuiuſlibet exercitii ſunt inſtrumẽta:ita armamentum illorum congregatio.Armamentarium locus ubi ea continentur.exin ſupplimentum quod cõplendi cauſa additur. ℭ A puſillo puero:ridiculus fui.riſum oĩbus eliciebam.nam gelao rideo ſignificat. ℭ Illa omnes artes perdocet:paupertas inquit facit ut oĩa facile perdiſcamus. Ita Perſius:magiſter artis ingeniiqȝ largitor uenter negatas artifex ſequi uoces. ℭ Per annonam caram.ſingulorum annorum reditus annonæ nomen habent. ℭ Oratio una interit omnium peſſima:quã oẽs peſſimam putant ut me ad cœnam uocent. ℭ Atqȝ optima hercle meo animo.Ego autem qui ſeorſum ab illis ſentio optimam eſſe reor orationem. ℭ Veni illo ad cœnam. hæc eſt illa oratio quam gelaſimus probat q̃ interiiſſe autumat. ℭ Sic face.uerba ſunt inuitantis urgentiſqȝ ut adueniat:& quæ ſequuntur oĩa eo tendunt. ℭ Eſt commodum ſubaudi ut aduenias.non amittam.Inſtantis adhuc uerba & tenentis manu. ℭ Quin eas.ſubaudi mecum ad cœnam. ℭ Nunc reperere ei uerbo.i.ei orationi. ℭ Vicarius.i.quod uices illius gereret. ℭ Vocem te ad cœnam.hoc eſt uerbum quod illius prioris uices gerit. ℭ Niſi egomet cœnem foris.hoc eſt cur non admittor. ℭ Ei hercle ego uerbo lumbos defractos uelim.ei inquit orationi quæ hanc excuſationem ſumit uelim lumbos defractos.i.abolitos ut id uerbum nuſq̃ audiatur. ℭ Eique.ſubaudi uerbo. ℭ Ni me repleuerit.ſi non ſatiauerit. ℭ Si non cœnaſſim domi.uerba ſunt recuſantis cœnam præberi paraſito.Interpunctim legenda eſt hæc oratio.nam ubi ſi non dicitur.ſubaudiendum eſt inſtiterit qui me inuitat. ℭ Cœnaſſiȝ domi.Cœnauerim domi & tu mecum. ℭ Vt mores barbaros diſcam.ruſticos ſcæuos. ℭ Faciam præconis cõpendium.præconis non utar clamore ad auctionem faciendam ut fere mos eſt:ſed ipſe ego de me prædicem auctionẽ: me inq̃.eſſe uænalem. ℭ Qui curant ſtudio maximo.Qui ſtudioſi magis rerum alienarum ſunt q̃ ſuaꝝ. ℭ ALienũ æs cogitat. exquirunt inquit an quiſpiam ære alieno grauatus.dum uelit æs alienum diſſoluere faciat auctionem. ℭ Vxori inſit reddẽda.quæ ſubaudi diuortio abierat dos reſtituenda. ℭ Dicam auctionis cauſam.i.cur me uænalẽ faciã. ℭ Mancupia miſeꝝ affecerũt male.me ſerui inqt in hãc miſeriã detruſerũt.itaqȝ memorat cuiuſmodi hæc ſint mãcipia. ℭ Potationes plurimæ demortuæ.ſubaudi mihi hæc multitudo una mãcipioꝝ. ℭ Quot adeo cœnæ q̃s defleui mortuæ.ac ſi dicat multæ.ordoqȝ uerboꝝ eſt ꝙ adeo mortuæ cœnæ q̃s defleui.& hæc alia uis mãcipioruȝ. ℭ QVot potiões mulſi.ſubaudi mortuæ. ℭ Quot aũt prãdia.oĩa hæc interroganter & cũ amplificatione legẽda

Exantlauit.

ſunt.¶ Præ mœrore.ob mœrorē tot mortuoꝝ.¶ Conſenui.ſenio cōfectus ſu3.¶ Præda erit præſentiū.Vendam præſentibus.¶ Licemini.ꝑtiū indicite liceor.n.ut uocē paſſiuā h3 ita actiuā ſignificatiōnē liceor.n.te dicimus. Perſius & centū græcos curto centuſſe licet.Liceo aūt paſſiuæ ſignificationis ut liceo a te tāti uel pluris. At licet iꝑſonale uerbū licitū eſt & licet coniunctio.i.q̄uis.& licet aduerbium confirmandi : ut in rudente ſæpius hac uoce repetita ad confirmandū.¶ Qui cœna poſſit.i.quis ad cœnam exigit me.¶ Cœnati ibi. An ibi cœnatis. ¶ Hen adnuiſtin. pro adnuiſtis.hoc eſt aſſenſi eſtis.Vel cantiones græcas.qa effœminatiores.Sudatorias.quæ ſudores excutiant mihi dum cano.uel q̄ adhibebunt in alieno ſudore. ¶ Malachas.i.molles. ¶ Ampullarias.i.q̄bus in balnei fruaris. ubi ampullæ & ſtrigiles adhibent corporibus.¶ Cauillationes.urbane dicta quæ quépiā ludant . ¶ Periuratiunculas. ubi paraſitica fiant periuria.¶ Rubiginoſam ſtrigilē.de q̄ abunde ſupra dictū q̄ in balneis utebantur ad corpus ſtringendū cum punxiſſent.¶ Ampullā rubidā.In qua oleū uel potius rubrū unguentum quo corpus perfundatur: ut rubidam ſit appoſitum quo diſtinguatur ab olearia quæ unguentaria eſt.¶ Paraſitum inanem quo recondas reliquias.i.tanq̄ in armario reponas.quod reliquum e menſa ſublatum eſt.¶ Hæc ueniſſe.uendita eſſe. ¶ Herculi polluceā.ꝑ pollicear:ut ipſe ioui hercules decimas perſoluebat uel polluto.i.lauto ſacrificio herculi decimā ꝑſoluā: cur aūt herculi decima ꝑſolueretur docet Plu.¶ Adhæſit hoī.aſtitit paſito fames.¶ Fuit deſertū.Interpuncti diſtinguēdum.eſt.n.ſenſus fuit q̄dē hoc mihi nomē:ſed deſertū hoc eſt ē me deſtitutū.¶ Nunc micotrogus noior.i: paruula quæq̄ ut grana comædēs a mica.n.fit & trogo comedo . ¶ Mecū ſimitu.i.ſimul . ¶ Eo q̄tū pōt q̄ celertime fieri poſſit.¶ Quæ heſterna fecerat.Ex eis q̄ heſterna die ſupfuerāt niſi forte legas termifecerat.i.calefecerat.nā termō græce calidū dr̄:uñ termopoliū ubi calidū uēditur . ¶ Quid igitur me uolt.Cur me ad ſe acciri iubet.¶ Linguā quo ēt uenditariā.i.ad uendēdū expoſitā.¶ Veterē reliq.ſubaudi linguā q̄ dicat dabo.q̄m dare nihil poſſum. ¶ Hæc eadem dicit tibi.ſenſus eſt hæc lingua mea dicit eadē tibi:quæ tu mihi.nempe malum tibi dii dent. ¶ Vt periculum fiat.Aliquid expiatur. ¶ Ex pictura aſtitit.i.ut picturā te ſpectare putes. ¶ Ne iſte ædepol.ne certe. ¶ Vinum poculo pauxilulo.Ironicos.i.ingenti uel ne negantis eſt ut ſit nō poculo pauxilulo.¶ Scitiſſime.aſtutiſſime. Sub metrum. ſub menſura uel ſub merum:ideſt fere purum.¶ Exantlauit.i.exhauſit.Antlao enim aurio exantlo exhaurio dicunt græci.nam exanclare aliud eſt ſignificat enim perpeti uel ſuperare ut etiam Nonius docet.Cicero academicorum libro quarto credoq̄ clitomacho ita ſcribenti ut herculi quendam laborem exanclatum.eſt ergo ſenſus dinacium mihi ebrii effigiem refert.

BERN.
Sara.
Vene.

MErcurius: Puer dinacium forte cū iuiſſet ad portum conſpexit nauim introeūtem portum: & epignomum herum:cuius reditum heræ nunciaturus multa ex læticia profatur.¶ Ripiſq̄ ſuperat: Tranſlatio a fluminibus quæ ex creſcentia prætereunt ripas. ¶ Talthibii: Qui maximus nuncius fuiſſe perhibetur a græcis: de quo homerus ſæpe mentione3 habet:& item dyctis cretenſis.

¶ Ad ludos . olympiæ : Fuerunt apud græcos ludorum præcipua genera quattuor primi dicti ſunt olympici:q̄m in olympo archadiæ monte fierent in Iouis honorem: ſecundi pythii in honorem apollinis qui ſerpentem phytonem interfecerit:tertii iſthmii ab iſthmo noīati achaiæ ꝑte in honorē palæmōis: qui a latinis dictus eſt portun⁹: q̄rti uero nemæi a nemæa ſilua dicti: q̄ in honorē archemori iſtituti ſunt: ad curſurā ergo dixit & ad ludos olympiæ:q̄a ibi certabat curruli & equeſtri certamine:Hora.ſunt quoſ curriculo puluerē olympicum collegiſſe iuuat:metaq̄ feruidis euitata rotis . ¶ Quas tu uides colubras: Ac dixiſſet nūc inſanis: nunc furis: nam q̄ inſana & furioſa mente ferūtur horrēda

Veneru3 omniū. honeſtaſ
Dinatiū puer
Hyper// meter
Rex.

Dinacium puer.Gelaſimus paraſitus.

MErcuri⁹ iouis qui nūcius ꝑhibetur:nunq̄ æq̄ patri ſuo nūciū
Lepidū attulit. q̄ ego nūc meæ heræ nūciabo: itaq̄ onuſtū
Pectus porto lætitia lubētiaq̄:neq̄ lubet niſi glorioſe q̄cq̄
Proloqui:ꝑfecto amœnitates omnium uenerum & uenuſtatum
Afferet.ripiſq̄ ſuperat mihi atq̄ abundat pectus læticia meum.
Propterea dinacium pedes hortare.honeſta dicta factis.
Nunc tibi poteſtas adipiſcendi eſt gloriam:laudem decus.
Heræq̄ egenti ſubueni.benefacta maiorum tuorum exauge.
Quæ miſera expectatione eſt epignomi aduentu uiri.
Proinde ut decet amat uirum ſuum cupide nunc expedi dinacium
Age ut placet:curre ut lubet.caue quemq̄ floccifeceris.
Cubitis depulſa de uia.tranquillam concinna uiam.ſi rex
Obſtabit.obuiam regem ipſum prius peruortito.

Ge. Q uidnam dicā dinacium laſciuibundum tā lubenter currere?
Harundinem fert ſportulamq̧:& hamum piſcarium.
Di. Sed tandem opinor æquius eſt heram mihi eſſe ſuplicem.
Atq̧ oratores mittere ad me donaq̧ ex auro:& quadrigas
Q ui uehar:nam pedibus ire non queo.ergo iam reuortar.
Ad me iri & ſupplicari egomet mihi cenſeo æquum
Ge. An uero nugas cenſcas:nihil eſſe quod ego nunc ſcio.
Di. Tantum portu apporto bonum tam gaudium affero grande.
Vix ipſa domina hoc niſi ſciat exoptare a dis audeat:
Nūc ultro hoc deportem.haud placet.neq̧ id uero officiū.arbitror
Hic hoc uidetur mihi magis meo conuenire huic nuncio
Aduerſum ut ueniat obſecret:ſe ut nuncio hoc impertiam.
Secundas fortunas decent ſuperbiæ:
Sed tandem cum recogito qui potuit ſcire hæc ſcire me
Hæ namq̧ ex mœrore eximaȝ benefacta maiorum meū exaugeā:
Atq̧ illam augeam ex inſperato opportuno modo:cōtūdam facta
Thaltybii:contemnamque omnis nuncios.ſimulque adcurſuram meditabor
Me ad ludos olympiæ.ſȝ ſpacium hoc occidit.breueſt curricuculo.
Q uā me pēitet.qd hoc? occluſā ianuā uideo.ibo & pultabo fores.
Aperite atq̧ approperate fores facite ut pateant.remouete moram
Nimis hæc res ſine cura geritur.uide quandudum hic ædes pulto?
Non operam datis? experiar fores an cubiti an pedes plus ualeant:
Nimis uellem hæ fores heruȝ fugiſſet.ea cauſa ut haberent malum
Defeſſus ſum pultando:hoc poſtremum ē uobis. Ge. ibo atq̧ hūc
Compello.ſaluus ſis. Di. & tu ſalue. Ge. iam tu piſcator factus?
Di. Q uampridem non ediſti? Ge. unde is.quid fers,quid feſtinas:
Dinacium. Tua quod nihil refert:ne cures. Gelaſimus quid iſtinc eſt? Dinacium quas tu uides colubras
Ge. Q uid tam iracundus? Di. ſi in te pudor adſit nō me appellas
G e. poſſum ſcire ex te uerum? Di. potes:hodie non cœnabis;

tur horrenda uidentur intueri.

M Ercurius iouis qui nuncius. Pinacium a portu ueniens uidit fratres duos pā philippum & epignomum rediiſſe.& perinde gaudibundus læticia plenus ut eorum uxoribus iſta enūciet domum uenit.id paraſitus ſcire cupiens ipſum irridet & multis ludit modis. ¶ Patri ſuo. Ioui cuȝ ſit ipſe nuncius deorum. ¶ Omnium uenerum:ideſt uoluptatum. ¶ Ripiſq̧ ſuperat. a riuis ſumpta tranſlatio qui ſupra ripas inundāt. ¶ Dinacium.ad ſe hæc uerba. ¶ Nunc expedi ab omni te ſeuoca impedimento. ¶ Caue quemq̄ flocciſeceris. Intereundum inquit noli quemq̄ magnifacere. ¶ Depulſa:Deiice. ¶ Tranquilla concina uiam. Facito uiam tuo itineri aptaȝ. ¶ Prius peruortito.ut comites cedant regii regem ipſum de uia detrudito. ¶ Quidnam dicam.i. quid nam hoc eſſe potuerit. Piſcatu enim uenit & tanta minitatur. ¶ Donaq̧ ex auro.ob tantum nūcium. ¶ Et quadrigas qui uehar. & obuiam ut mittat quadrigas:ut in eis uehar. ¶ An uero nugas cenſeas? Interrogatiue legendum eſt. ait paraſitus an quæ dinacium ſcit pluris eſtimanda:q̄ quæ ego ſcio. ¶ Se ut nuncio hoc impartiam.i. ut participem faciam. ¶ Secundas fortunas decent ſuperbe. Vulgaris hæc opinio & perinde conueniēs ſeruo pariter & comœdiæ. ¶ Facta maiorum meum exaugeam. Maiorum inquit meorum augebo & accumulabo facta. ¶ Contundam facta talthybii: ideſt quæcunque unquā nunciauit talthybius ego ſuperabo talthybius enim & eurybates in bello troiano præcones & nuncii fuerunt.nominat talthibium quia is ab agamennone miſſus eſt ut ab achille briſeida abduceret. Horum pleriſq̧ in locis Homerus meminit uelut cum dicit. αλλογε ταλθυβιον καί ευρυβατην προσεειπε. τῶ οι εσαν κηρυκε καί ο τρηρω θεράποντε. & Ouidius.in epiſtolis. Nam ſimul eurybates me talthybiuſq̧ uocarūt,Eurybati data ſum talthybioque comes. ¶ Ad curſuram meditabor.cogitabo quomodo me currere oporteat. ¶ Ad ludos olympiæ.olympia Ioui dicata in olympo macedoniæ monte ab hercule:quorum uictoribus oleaſtri corona præbebatur de quibus Pindarus ſua ſcripſit olympia uictorum laudes celebrans.non hominum modo:ſed etiam equorum. ¶ Breueſt curriculo. ſpatium inquit curſus breue eſt.ob hoc tantum olympiis non poteſt comparari. ¶ Vide quā dudum hic ædes pulto.ita fit & cum aliquo affectu quiſpiam fuerit exanimatus omnes putet ſcire quod ipſe ſciat. ¶ An cubiti an pedes.maſculino genere protulit cubiti dicens. At Plini.neutro hoc cubitum & hæc cubita. ¶ Quam pridem non ediſti. Dinacium paraſito reſpondet quæ paraſito congruant. ¶ Quid iſtinc eſt:ideſt quid noui affers. dinacium autem qui nouarum rerum cupiebat eſſe nuncius paraſito conuicians inquit:uel legas iſtic:ideſt in ſportula:nam ſupra dixerat dinacium ſportulam & arundinem fecere. ¶ Quas tu uides colubras.hoc autem ita dictum ut inſanus paraſitus intelligatur. inſanorum enim eſt inferni furias ſpectare quæ colubris pro capillis refertæ ſunt. poſſet fortaſſe non abſurde legi uites potius quam uides quam ſi dixerit ne introſpicias in ſportulam naȝ inſunt colubræ a quibus debes cauere ne te mordeāt. ¶ Non me appellabis:ideſt non affabere. ¶ Hodie non cœnabis. Vt ex reſpōſo moleſtiſſimo a ſe paraſitum amoueat ne diutius percunctetur.ita reſpondet dinacium.

Laſciuibūdum
Hamum piſcariuȝ
VALLa.
Decent.
Meditabor me.
Cubiti.
Quampridem.
Colubra

BERN. SARA. VENE. QVis nam obſecro: Alloquitur quez primum uiderat paraſitum illum credens fores pultare. ℭ Perbibit: Exugit & haurit. ℭ Ad uirum ecquem? Scilicet conueniſti uel uidiſti: quicq̃ qui de uiro referat? ℭ Naſciternam: uas aquarium. ℭ Poſtquã me miſiſti: Exorditur longius ut magis heram expectatione moretur. ℭ Circerum: Nauim aſianam pergrandem exponit Nonius qui citat hunc plautinum locum.

ℭ Paſſo: explicato & extenſo.

ℭ Periſtromata: De quibus facta mentio eſt: ſunt ornamenta quibus parietes teguntur. ℭ Sambucas: lego ſambucinas ut fidicinas: eſt ſambuca inſtrumentum muſicum & genus machinæ in quo funes intẽduntur ut in organo chordæ: inquit porphyrius in muſicis ptolemæi: priſci triangulum inſtrumentum quod uocat̃ ſambuca ex inæqualium ſpaciis chordarum effecerunt: Perſius: quoq; ſambucaȝ citius caloni aptaueris alto. ℭ Futile uas eſt cuius formam deſcribit Lactantius: ore lato: anguſto fundo: quo utebantur in ſacris ueſtæ qđ ſtare non poterat: ſed poſitum ſtatim funderetur: unde homo cõmiſſa non retinens dicitur futilis contra non futilis bonus conſiliis.

In clamaſ tuoſ — Viſebam — Dinaciũ — Propudioſe — Tenet mihi

ℭ Ad libros: ut ſcilicet cogite: quo pacto ſit quippiam dicturus quod riſum excitet.

VALLa. QVis nam obſec ro has frangit fores. Pulſatu iugi effecit dinacium ut tandẽ panegyris ad fores perueniret. maritum igitur adueniſſe pronunciat quo nuncio non ipſa modo uxor gaudio referta: ſed etiam paraſitus de ipſius aduentu plurimum exultat lætitia. ℭ Tun mihi huc hoſtis uenis. hoc dicit panegyris: quod putaret paraſitum pulſitaſſe.

Harũdo

ℭ Tuos inclama. i. repræhende. inclamo te & tibi dicimus Ci. i bruto metuo ne mihi inclametis. ℭ Nõ equidẽ haꝝ. ſubaudi foriũ. ℭ Mẽ faſtidis. de me faſtidiũ capis. ℭ Propudioſe. ꝓcul a pudore. ℭ Celeri curriculo. ſubito curſu. naȝ aliqñ a a curru diminutiuũ eſt. Hora. Sunt quos curriculo puluerem olympicũ. Et curriculo ſubito aduerbiũ. Et curſu ut Cic. ꝓ marcello. In illo ueſtro uetere

Naſcitenam — Glandiũ

Panegyris mulier. Gelaſimus paraſitus. Dinacium puer.

QVíſnã obſecro has frãgit fores. ubi eſt. tũ hæc facis. tũ mihi
Huc hoſtis uenis? Ge. ſalue tuo accerſitu uẽio huc. Pa. ean
Forſ effrigis? Ge. tuos inclãa: tui deliquũt ego qd me (grã
Velles uiſebam. nam: equidem harũ miſerebat. Di. ergo auxilium
Propere latum ẽ. Pa. qs nã his loquit̃ tam prope nos? Di. dinaciuȝ
Pa. Vbi is eſt? Di. reſpice me & relinque egentem paraſitum
Panegyris. Pa. dinacium. Di. iſtuc indidere nomen maiores mihi
Pa. Q uid agis? Di. quid agam rogitas? Pa quid ni rogitem?
Di. Q uid mecum eſt tibi? Pa. men. faſtidis propudioſe?
Eloquere propere. Di. iube me omittere igitur hos
Q ui retinent. Pa. qui retinent. Di. rogas: omnia membra
Laſſitudo mihi tenet. Pa. linguam quidem ſat ſcio tibi non
Tenere. Di. ita celeri curriculo iui propere a portu tui
Honoris cauſa. Pa. ecquid apportas boni? Di. nimio impartior
Multo tanta plus q̃ ſperas. Pa. ſalua ſum. Di. at ego perii
Cui medullam laſſitudo perbibit. Ge. qd ego cui miſero medullaȝ
Ventis percepit fames? Pa. ecquem conueniſti? Di. multos.
Pa. Ad uirum ecquem? Di. plurimos: uerum ex multis nequioreȝ
Nullum: q̃ hic eſt. Ge. quo modo iam dudum ego iſtum patior
Dicere iniuſte mihi: præterhac ſi me iritaſſis. Di. ædepol
Eſuries male. Ge. animum inducam: ut iſtuc uerum te
Elocutum eſſe arbitrer. Di. mundicias uolo fieri hic: ferte
Huc ſcopas. ſimulq; harundinem. ut operam omnem araneorum
Perdam. & texturam improbam. dehinc iamq; eoruȝ omnis telas.
Ge. Miſeria fulgebunt poſtea. Di. quid illas itidem eſſe cenſes
Q uaſi tectum ueſte unica cape illas ſcopas. Ge. capiam.
Di. Hoc egomet tu hoc conuerre. Ge. fecero. Di. ecquis huc effert
Naſciternam cum aqua? Ge. ſine ſuffragio populi tamen
Aedilitatem hic quidem gerit. Di. age tu ocius pinge humum
Conſperge ante ædis. Ge. faciam. Di. factum oportuit
Ego hinc araneas de foribus deiiciam: & de pariete.
Aedepol rem negocioſam. Pa. quid ſit: nihil etiam ſcio.
Niſi forte hoſpites uenturi ſunt. Di. lectos ſternite
Pa. Principium placet de lectis. Di. alii ligna cedite. alii piſces
Depurgate: quos piſcator attulit. pernam & glandium deiicite.

Ge.Hic hercle homo nimium ſapit.Pa.non ecaſtor ut ego opinor
Heræ morem geris.Di.immo res omnis relictas habeo
Præ quod tu uelis.Pa.tum tu igitur qua cauſa tu miſſus es
Ad portum expedi.Di.dicam poſtquam me miſiſti ad portum
Cum luci ſimul commodum radioſus eſſe ſol ſuperabat
Ex mari:dum percontor portitores:ecquæ nauis uenerit
Ex aſia:negant ueniſſe:conſpicatus ſum interim circerum
Quo ego me maiorem non uidiſſe cenſeo in portum uento
Secundo:uelo paſſo peruenit.alius alium percontamur:
Cuia eſt nauis? quid uehit? interim epignomium conſpicio
Tuum uirum & ſeruum ſtichum.Pa.hem quid
Epignomum elocutus? Di.tuum uirum.Pa.& uitam meam.
Di.Venit inquam.Pa.tum eum ipſum uidiſti? Di.ita ego libens
Argenti auriq; aduexit multum.Pa.nimis factum bene.
Ge.Hercle uero capiam ſcopas:atq; hoc conuerram libens.
Di.Lanam purpuráq; multam.Ge.hem qui uentrem ueſtiam.
Di. Lectos eburatos auratos.Ge.accubabo regie.
Di.Tum babylonica periſtromata ſella & tapetia aduexit
Nimium bonæ rei.Ge.hercle rem geſtam bene.Di.poſt ut occœpi
Narrare fidicinas.tibicinas.ſambucinas aduexit ſecum
Forma exumia.Ge.euge quando adhibero adludiabo
Tum ſum ridiculiſſimus.Di.poſt hæc unguenta
Multigenerum multa.Ge.non uendo logos:iam non
Faciam auctionem.mihi obtigit hæreditas:maliuoli perquiſitores
Auctionum perierint:hercules decimam eſſe adauctam tibi
Quam noui gratulor.Di.poſt autem aduexit ſecum paraſitos.
Ge.Hei perii miſer.Di.ridiculoſiſſimos.Ge.reuerram certe hoc
Quod conuerri modo.Pa.uidiſtin uirum ſororis pamphilippu;?
Di.Non.Pa.adeſt? Di.imo aiebãt eum ueniſſe ſimul:.ſed ego huc
Citius præcucurri ut nunciarem nuncium optabilem.
Ge.Vænales logi ſunt.
Illi quos negabam uendere illico & meo malo eſt qđ maleuolẽtes
Audeant:hercules ſane qui deus ſis diſceſſiſſes non male.Pa.i itro
Dinacium:iube famulos rem diuinam mihi apparent bene uale.
Ge.Vin adminiſtrem? Pa.ſat ſeruorum habeo domi. Ge. eniuero
Gelaſime opinor ueniſti futile ſi neq; ille ade neq; hic
Qui uenit quicquam ſuo uenit ibo intro ad libros & diſcam
De dictis melioribꝰ:nã ni illos hoĩes expello:ego occidi plãiſſime;

ſtro uetere curriculo. ℭ Nimio impartior multo.Ordo uerboꝝ eſt & ſẽſus:Nimio m〈u〉lto.Lõge plus multo tãta impartior ꝑticipem te facio. ℭ Ad uirũ ecquẽ.nũ quẽpiã offẽdiſti qđ marito referret aliq̃d. ℭ Si me irritaſſis.Vltra cõmoueris.elipticos dictum ac ſi dicat ulciſcar. ℭ Opam oẽm araneoꝝ. Araneas oẽs.uult.n.mũda eẽ oĩa ſub aduentu uiri. ℭ Miſeræ frigebunt poſtea. ſenſus ẽ ſi araneas ut pote ueſtimẽta abſtuleris arãeæ frigebũt ut pote nudæ. ℭ Itidẽ eẽ cẽſes q̃ſi te. Rñdet dinaciũ putas ne araneas unu; mõ hẽre ueſtimẽtum:ut tu habes. ℭ Naſciternã cũ aq̃. Vas aq̃riũ de quo ĩ bacchidibꝰ dictũ. ℭ Sine ſuffragio populi.Plauti nãq; ætate populus ſuffragiis oẽs creabat magiſtratus ſuis. ℭ Pinge humũ. Nã q̃ pĩgunt pinicillã pietibꝰ ſupĩducũt. ut q uerrũt ſcophas in humũ poſſet intelligi dictũ de croco nã mos erat ſpargere theatrũ croco ut eſt uidere apud Mat.qđ minꝰ ꝓbo. ℭ Lectoſ ſternite.Parate ſterno qđ græci ſtořnio dicunt ex æquo ſignificat. ℭ Pernã & glãdiũ deiicite. pate inquit obſonia cuiuſmodi hæc ſunt. ℭ Præ qđ tu uelis. ſi cõpẽt qđ tu uelis cũ cæteris rebꝰ tuã ꝓpono uolũtatẽ. ℭ Cũ luci ſimul.Luci ꝓ luce & luci q̃ñq; aduerbiũ. ℭ Interi cercuꝝ.i.nauigiũ apud Noniũ tñ legitur circerꝰ cũ inq̃t circerus nauis eſt aſiaria ꝑgrãdis. Pla.ĩ ſticho.cũ ꝑcũctor portitores ecquæ nauis uenerit ex aſia.negãt ueniſſe:cõſpicatꝰ ſũ interi circeꝝ quo ego me maiore; nõ uidiſſe cẽſeo.Luc.ĩ.viii.ſatyr. Verũ flumẽ uti atq; ipõ diuortio igneis pedibꝰ circeꝝ cõcurret eq̃s. Idẽ ĩ xiiii.ad regẽ legatus rhodiũ & bathauã & babylonem ibo circeꝝ & merces emit. ℭ Velo paſſo.i.tenſo. pãdor.n.paſſus ſu;.Vir.paſſis de littore palmis.Aut paſſo ut inq̃t No. rugoſo uel ſicco.Paſſum eſt ꝓprie rugoſum uel ſiccum Pla.in ſticho.in portũ &c. ℭ Qui uentre ueſtiam:ut tegam corpus. ℭ Lectos eburatos.ex ebore conſtructos. ℭ Babylonica.i.ſyriaca.nã ibi babylonia regio & bauylon ciuitas quæ lingua ſyriaca dř confuſio quia ibi confuſæ linguæ nota eſt hiſtoria. ℭ Et periſtromaton ſellas.i.ꝑiſtromata ubi ſedeatur de his quoq; ſupra dictum eſt. ℭ Nimium bonæ res.nimiũ.ꝓ ualde. ℭ Fidicinas tibicinas ſambucinas.quæ fidibus.i.lyris tibiis ſambuciſq; canant.ſambuca.n.inquit porphyrius in ptolomæi armonica triangulum inſtrumentum eſt qđ ex inæqualibus longitudine ſicut & craſſitudine neruis efficitur. At epherus & nicomedes in orphaici:necnon ſcãnon ubi de phœnicum inuentionibus prima inquiunt uſa eſt ſibylla. Inuentam autem a ſambuco primum & inde nomen obtinuiſſe. ℭ Quando adbibero.i.ſatur fuero. ℭ Adludiabo.i.luſitabo. ℭ Multigenerum.i.multis generibus ut declinetur multigenus multigeneris: ℭ Non uendo logos.i.orationes uel ridicula dicta hoc eſt non ſum amplius facturus auctionem. ℭ Ad auctam tibi.qm̃ lucrum meum erit tuum. ℭ Reuerram. retrorſum agam & inquinabo quod conuerri. ℭ Vænales logi ſunt.adhuc ſum facturus auctionem.

Cũ luce.
Cercutũ
Conuerram.
Sãbucas
Adludiabo.
Ridiculiſſimus.
Multigenerum
Reuerrã
Cõuerri
Præcucurri
Núciu;
Optabilem
Futile
Diſcã de dictis
Mercurius.

¶ Gaudeāt.capiēt.n.uoluptatē ex meo malo. ¶ Diſceſſiſſes nō male.leptote figura ē:bñ fuiſſes cōſecutus q̄a ſi ego fuiſſeꝫ uoti cōpos tu habuiſſes decimā uberē & copioſaꝫ. ¶ I intro pinaciū. Panegyris ad ſacra faciēda iubet parari neceſſaria. ¶ Veniſti futile.i.inaniter nomē ꝑ aduerbio. futile uas eſt inqt Lactātius quoddā lato ore fundo anguſto quo utebanť i ſacris ueſtæ:qa aq̄ ad ſacra ueſtæ i terra nō poniť qđ ſi fiat piaculū eſt.uñ excogitatū ē qđ ſtare nō poſſet:ſed ſi poſitū ſtatī fundereť:unde & homo commiſſa non retinens futilis dr̄.contra nō futilis bonus in conſiliis reſidiō a græcis dr̄. ¶ De dictis melioribus.i.magis ridiculis. ¶ Illos hoīes. paraſitos. ¶ Occidi planiſſime perii ſine ulla controuerſia.

C Vm bñ: ſalui potiti domū diis gr̄as hñt. ¶ In ſtega: hunc locū in naui uulgari uocabulo ſtagiā credim⁹ appellari: ut rettulimus ī bacchidib⁹. ¶ Eleutheriā:libertatē. ¶ Niſi pexcruciauero.ſ.diē hūc potādo & pgræcando. ¶ In diuidiā:in tediū uel diſſēſionē. ¶ Poſticā:poſteriorē dom⁹ partē:aliter poſticā ptē dixerūt cœli:q̄ auguria captabāt:nā erat ps altera quā dixerunt anticā. ¶ Secundum poſt uel iuxta.

BERN. SARA. VENE.

C Vm bñ re geſta. Epichnom⁹ ſtichū ſuū alloqť ut q̄ iubet domū adducat. Iñ ſeſe q̄tū libet oblectet:ei rei ſē ñ de futurū ſtich⁹ polliceť. ¶ Re bñ geſta.opib⁹ compatis. ¶ Grates hēo tēpeſtatib⁹:qa ab illis uexat⁹ nō ſum dū nauigarē. ¶ Quadruplicaui.q̄drupl ā feci. ¶ Ex inimicitia in gr̄aꝫ.ꝑhibēt grāmatici dici ſingulariter inimicitiā:ſꝫ nō mō hic Plautū autorē hēm⁹.ueꝝ & alios autores ut Au.Gel.noctiū atticaꝝ.xviii. Qui inqt uidebim⁹ aūt poſt de inimicitiis & q̄drigis ac fortaſſe an de quadrigis ueteꝝ autoritati cōceſſero. Inimicitiā tñ ſicut īſciam & īpotētiā:& iniuriā q̄ rō ē. quāobrē.C. cæſar uł dictā eē a ueterib⁹:uel dicēdā a nobis nō putat.Q. ñ Plau.linguæ latiæ decus deliciā quoqꝫ ενικωσ.i.ſingulariter dixerit ꝑ delitiis Mea inqt uoluptas:mea delicia. Inimicitia āt.Q.enni⁹ ī illo memoratiſſimo.lib.dixit. Eo inqt īgēio nat⁹ ſum:amicitiā atqꝫ inimicitiā ī frōte prōptā gero. Ibidē ī cercuro ī ſtega ī cercuro ī nauigio đ quo pauloāte ſtega āt dr̄ tuguriū hoc ē loco ubi tegebāur:ſtegazo.n.tego:uñ ſtega. ¶ Et fr̄ me⁹.ſubaudi pāphilippus. ¶ Miſerias mulctaueri.i.īcruciatus ſubierī tāq̄ mihi alicui⁹ delicti mulcta ſit īflicta:uñ aūt dicta ſit mulcta Varro docet ingēs. Mulcta a pecūia q̄ a mr̄atu dcā ut exigi poſſit ob peccatū qđ ſingulæ dñr appellatæ eſſe mlctas qđ olī uinū dicebāt mulctæ ¶ Volo

Mercurius. Quadruplicauit. VALLa. AEgrimonia. Reueni in gr̄am Cercuro Stega.

Eleutheriam. Propio. Stephanium. Cōdictū Symbolum. Riuales. Symbola.

Cōdiceř ad cœnā Poſticā Vtuntur partem. Secūdū. Lacero diem.

Epignomus adoleſcens. Stichus ſeruus.

C V m bñ re geſta ſalu⁹ cōuortor domū:neptūo grates hēo
Et tempeſtatibus:ſimul mercurio qui me ī mercemoniis
Iuuit:lucriſqꝫ quadruplicauit rem meam:olim quos abiēs
Adfecta ægrimonia eos nunc lætantis faciam aduentu meo
Nam iam antiphonem conueni ad finem meum:cumqꝫ eo reueni
Ex inimicicia in gratiam:uidete quæſo quid poteſt pecunia:
Q uoniam bene re geſta rediſſe me uidet magnaſqꝫ adportauiſſe
Diuitias:domum ſine aduocatis ibidem in circerum in ſtega
In amicitiam atqꝫ in gratiam conuortimus:& ſic hodie apud me
Cœnat & frater meus:nam heri ābo in uno portu fuimus:ſed mea
Hodie ſoluta eſt nauis aliquanto prius age abduc has intro quas
Mecum adduxi ſtiche. Sti.here ſiue ego taceam ſeu loquar ſcio.
Scire te quas multus tecum miſerias mulctauerim
Nunc hunc diē unū ex multis illis miſeriis uolo me eleutheriam
Cape aduenietē domū.Ep.& ius & æquum poſtulas.ſumas ſtiche
In hunc diem te nihil moror:abi quo lubet:cadum tibi ueteris
Vini propino. Sti.papæ ducam hodie amicam.Ep.uel decem
Dum de tuo tibi cœnes hodie. Sti.ſi hāc rōem inſtituis amicā ego
Habeo ſtephanium hinc expr oximo tui fratris ancillam:eo
Cōdictū ſymbolum ad cœnam:ac eius cōſeruū ſangarinum ſyruꝫ
Eadem eſt amica ambobus:riuales ſimus.Ep.age abduc eas intro
Nunc tibi dedo diem. Sti.meaꝫ culpā habeto niſi perexcruciauero
Iam hercle ego per hortum ad amicam tranſibo meam:mi hanc
Ocupatum nocte:eadē ſymbolam dabo:& iubebo ad ſangarium
Cœnam coqui:aut egomet ibo atqꝫ obſonabo obſonium:atqꝫ
Id ne uos miremini homines ſeruulos potare amare:atqꝫ ad cœnā
Condicere:licet hæc athenis nobis:ſed cum cogito potius q̄
Indiuidiam ueniam:eſt etiam hic oſtium:aliud autem
Poſticum noſtrarum harum ædium poſticam partem magis
Vtuntur ædium:ea ibo obſonatum:eadem referam obſonium
Per hortum:utroqꝫ commeatus continet:ite hac ſecundum
Vos me:ego hunc lacero diem.

ℭ Volo me ele. ca.i.liberꝫ eſſe.eleuterus.n.liber dr̃. & eleuteria lib̃tas. ℭ Ius eq.poſt.Ius ad id qd̃ hoies ſanciuerũt. æquũ qd'rõ exigit. ℭ Te ni.mo.nolo te. ℭ Propino.in tua ptãte pono. ℭ Conducã ſym.Iubebo pſerri:uñ cẽa fiat ℭ Riuales ſumus.i.eadẽ muliere potimur.Riuales & riuini quaſi ex eodẽ riuo potantes q eadẽ abutunt̃ muliere in de riualitas.Cice.in tuſculanis q̃onibus obtrectare uero alteri:aut illa uitioſa æmulatione:quæ riualitati ſimilis eſt. ℭ Niſi percruciauero.i.uexauero.ſubaudi hunc diem. ℭ Ad cœnam condicere.Inire conditionem ac paciſci. ℭ In diuidiã.i.deſidiã.Cõmeatus continuet.Ab exercitib⁹ ſũpta trãſlatio ad quos cõmeat⁹ afferri neceſſe eſt ad con tinendũ exercitũ ne rebus priuet̃ ne ceſſariis. ℭ Scd̃m uoſme.i.p⁹ me. ℭ Hũc lacero diẽ.ad nihilũ pduco BERN. SARA. VENE.

Ibros conſpexi: Iam uide tur cogitaſſe paraſitus qui bus dictis ridicularib⁹ deli niat herum ſuum epignomuꝫ.quẽ ſuum regem dicit. ℭ Præter pe/ des:Ideſt per pedes teſte Nonio. ℭ Cum ſtrena obſecrauit: An po/ tius legendum erit:quæ ſtrenue ob ſonauit:ideſt ſibi optime cibuꝫ pa/ rauit:ſtrena tamen munus dictum eſt a ſtrẽnuitate. ℭ Vitam: Cibum. ℭ Neſcioqd habeo in mundo:Lo cutio ẽ plautĩa:neſcio q̃d patũ hẽo.

Ibros inſpexi. Gelaſimus confidit apud epignomũ VALLa. neminem fore ſe meliorẽ. Ait igitur epignomus non poſſe gelaſimum ob hominum multitu dinem epulantium apud ſe cœna/ re. ℭ Quam poteſt.Quã fieri poſ/ ſit. ℭ Meum obtenturum regem. fore ut apud meum epignomum nemini cedam. ℭ Auſpicio ho/ die optimo.Licet ad auium aſpectu dicatur auſpicium.quicquid tamẽ obuium fuit repente ueteres auſpi/ cium facere putauerunt: ut modo muſtælam. hæc auguria pedeſtria uocantur a pompeio quæ fiunt ab animalibus quadrupedibus.

Præter pedes. Obſcnauit:legẽdum ex codi. antiquis.i. inobſoniũ ſibi parauit.

ℭ Cum ſpina occultauit.hoc eſt p̃ ter pedes & ſpinaꝫ ambedit. Vel lo co occultauit.ſi legatur occiſitauit: quia occiſitare ſæpe occidere eſt ſæ pe obrodit intelligatur uel certe: ut in plæriſq; legitur cum ſtrena obſe crauit.Feſt.inquit ſtrenam uocam⁹ quæ dat̃ die religioſo ominis bo/ ni gratia a numero quo ſignifica/ tur initium medium & finis uen/ turarum rerum ſimilis commodi ueluti trenam præpoſita s littera: ut in loco & lite ſolebant antiqui ſlolcum & ſlitem dicere.Et apud a/ theneum de conuiuiis παρηιιιν/ ομενειο επι τησ κλινησ προσ πωλον κα θησ το ſenſus ergo eſt cum ſtrena: quia ominis loco mi/ hi fuit.obſecrauit quia pro religio/ ne ac re ſacra mihi fuit.

Sũmates Infimatis.

Gelaſimus paraſitus.Epignomus adoleſcens.

Ibros conſpexi:tam confido q̃ potiſt me meum
Obtenturum regem ridiculis meis:nunc interuiſo iaꝫ ne
A portu aduenerit ut eum aduenientẽ meis dictis deliniã.
Ep.Hic quideꝫ gelaſimus ẽ paraſitus qui uenit.Ge.auſpicio hodie
Optumo exiui foras:muſtæla murem abſtulit præter pedes
Cum ſtrena obſecrauit.ſpectatum his mihi eſt:nam ut illa
Vitam repperit hodie ſibi:item me ſpero facturum:augurium
Hoc facit epignomus hic quidem eſt qui aſtat:ibo atq; alloquar:
Epignome ut ego te nunc conſpicio libẽs ut præ lætitia lachrymæ
Præſiliunt mihi.ualuiſtin uſq;? Ep.ſuſtentatunſt ſedulo.
Ge.Bene atq; amice dicis:di dent q̃ uelis.ꝓpino tibi ſalutem plenis
Faucibus:cœnabis apud me quoniam ſaluus aduenis.
Ep.Vocata eſt opa.Ge.nũ qdẽ tã graue eſt ꝓmittere? Ep.certum ẽ
Ge.Sic fac inquam.Ep.certa res eſt Ge.lubente hercle
Me facies.Ep.idem ego iſtuc ſcio:quando uſus ueniet fiet.
Ge.Nunc ergo uſus eſt.Ep.non ædepol poſſum.Ge.quid
Grauare cenſeas. neſcio quid uero habeo in mundo.Ep.i modo
Alium conuiuam quærito in hunc diem.Ge.quin tu
Promittis.Ep.non grauer ſi poſſiem.Ge.unum quidem
Hercle certum promito tibi libens:accipiam certo
Si promiſeris. Ep.ualeas.Ge.certum eſt? Ep.certum
Cœnabo domi.Ge.quandoquidem tuam non uis promittere:
Vin ad te ad cœnam ueniam? Ep.ſi poſſim uelim.uerum
Hic apud me cœnant alieni nouem.Ge.haud poſtulo
Equidem me in lecto accumbere:ſcis tu me eſſe uni
Subſelli uirum.Ep.at ii oratores ſunt populi ſummi uiri
Ambracia huc uẽiunt huc legati publice.Ge.ergo oratores populi
Summates uiri ſummi accumbent:ego infimatis infimus
Ep.Haud æquũ te inter oratores accipi.Ge.eqdẽ hercle orator ſũ
Sed procedit parum.Ep.cras de reliquis nos uolo multum:uale.

Ge. Peri hercle uero plane nihil.
Obnixe uno gelaſimo minus eſt: q̃ dudum fuit
Certum eſt muſtelæ poſthac nunquam credere. nam incertiorem
Nullam noui beſtiam. quin & ipſa decies in die mutat locum
Eam ego auſpicaui in re capitali mea. certum eſt amicos
Conuocare. ut conſulam qua lege nunc me eſurire oporteat;

Muſtelæ eſt non credẽdũ.

Auſpica ui muſte lam

¶ Augurium hoc facit epignomus. Quod uidi inquit pertinet ad epignomum. ¶ Præ læticia. ob ingentem læticiam. Lachrymæ ꝓſiliunt mihi. Nam ut ex dolore. ita ex læticia caput ſuccenditur: quo ſuccenſo deſcendant humores neceſſe eſt. ¶ Propino tibi ſalutem ideſt profero. ſicut enim qui potum præbet alicui is propinare dicitur: ita & qui ſalutem profert. ¶ Vocata eſt opera: ideſt opera tua inanis eſt. ¶ Quando uſus ueniet: ideſt opus fuerit. ¶ Fiet: ideſt cum apud te fuero. ¶ Neſcio qd uero habeo in mundo. eſt inquit mihi uſquã ꝙ tibi poſſim parare. ¶ Si poſſiem. pro ſi poſſim. ¶ Scis tu me eſſe imi ſubſellii uirum. In longo ſatis mihi eſſe ſcabillo ſedere & ad pedes ueſtros epulari: ut a Martia. illud. Menſa ponitur a pedibus. ¶ Sumates uiri. ita dictum eſt ut optimates. ¶ Ego infimatis: ut hic & hæc noſtratis & hoc noſtrate: ita hic & hæc infimatis & hoc infimate dixere ueteres. ¶ Procedit parum: ideſt parum proficio. ¶ Cras de reliquis. uolo ſupra loqui: ſi legas de reliquiis intelligitur ſaturari. ¶ Nihil obnixe uni gelaſimo minus eſt: ideſt mihi gelaſimo nihil minus abeſt: q̃ qd' dixi. nempe me periiſſe. ¶ In re capitali mea. In uita mea tuenda. ¶ Qua lege nunc me eſurire oporteat. quæ lex rogata fuerit a populo ut mihi neceſſe ſit eſurire.

BERN. SARA. VENE.

Ita me dii: nũc amice accipit ãntipho generos ſuos: quos paulo ante minimi fecerat neq; expectandos cẽſuerat: ſic. n. amicitia colitur ꝓut arriſerit fortuna. ¶ Perendie: non perinde: ſignificat enim. poſt diem craſtinũ. ¶ Egritudo: Quæ proprie dicitur animi perturbatio quæ oritur ex p̃ſenti malo: ſicut metus ex futuro. ¶ Iam iſte tranquillus tibi: ſcilicet antipho uel pamphilippus pro ut ad eorum alterum ſermo ſit. ¶ Apologum: Fabulam rei ſimilitudinem afferentem ſed iſthuc omnis tẽdit apologus ut ſibi ſenex dari contendat unam ex tibicinis quã illi ſecum aduexerant. ¶ Minori adoleſcenti: dicendum: minor adoleſcens. ¶ Graphicum: Peritum. ¶ Fabre. Docte aſtute. ¶ Lupum in ſermone: Terentius mutuatus a Plauto inquit lupus eſt in fabula.

VALLa.

Ita me dii bene ament. Pãphilippus & epignomus agunt inter ſe de exoneranda naui: ut tamen prius ſeſe oblectent. Interim antipho ridicule narrat apologum: quo ſe obtenturum apud eos aliquid arbitratur. ¶ Satis abſte accipiam. putem ego multa accipienda ut credam. ¶ Quam me ad illum. promittere ad illum non illi dixit quia ad ipſum iturus. ¶ Eat apud me: ideſt ueniat ut ſit apud me. ¶ Perendie. poſteaquã cras futuri apud te ſumus. ¶ Pacificatus ſum

Pacificatus

Amicos res iuẽit

Antipho ſenex. Pamphilippus. Epignomus adoleſcentes duo.
Ita me di bene ament. meaſq; mihi bene ſeruaſſint filias
Vt mihi uolupeſt pamphilippe: quia uos ĩ patriã domum
Rediſſe uidẽo. bene geſta re ambos te & fratrẽ tuũ. Pã. ſatis
Abs te accipiam niſi uideam mihi te amicũ eſſe antipho: nunc quia
Te amicum mihi experiui eſſe: creditur tibi. An. uocem ego
Te ad me ad cœnam: frater tuus niſi dixiſſet mihi te apud ſe
Cœnaturum eſſe hodie: cum me ad ſe ad cœnam uocat: & magis
Par fuerat me dare uobis cœnam aduenientibus: q̃ me ad illud
Promittere. niſi nollem ei aduerſarier. nunc me gratiaꝫ abs te
Inire uerbis nihil deſidero cras apud me eritis & tu & ille
Cum ueſtris uxoribus. Pam. eat apud me perendie: nam ille
Heri me iam uocauerat in hunc diem. ſed ſatin ego tecum
Pacificatus ſũ antipho? An. quãdo ita rem geſſiſtis uti uos uellem
Amicos atq; addecet. pax commerciumq; eſt uobis mecum.
Nam hoc tu facito cogites. ut cuiq; homini res parata eſt
Firmi amici ſunt ſi res laſſæ labant itidem amici conlabaſcunt.
Res amicos inuenit. Ep. iam redeo. nimia uoluptaſt. ſi diu
Abſueris a domo. domum ſi redieris: ſi tibi nulla eſt ægritudo
Animo obuiam. nam ita me abſente familiarem rem uxor
Curauit meam. omnium me exilem atq; inanem fecit
Aegritudinum. ſed eccum fratrem pamphilippum incedit
Cum ſocero ſuo: Pam. quid agitᷣ epignome? Ep. qd tu quãdudum

In portũ ueis huc? Pam.lõgiſſime. Ep.poſt illa iã iſte eſt trãqll⁹ tibi
An. Magis q̃ mare q̃ ãbo eſtis uecti. Ep.facis ut alias res ſoles hodie
Exoneramus nauem fr. Pam.clementer uolo noſmet potius (ne
Oneremus noſmet uiciſſatim uoluptatibus.q̃ mox
Cocta eſt cœna.impranſus ego ſum.Ep.abi intro ad me:& laua.
Pam.Deos ſalutatum atq̧ uxorem modo intro deuortor domũ.
Ep.Apud nos hæc illa feſtinat.cũ ſorore uxor tua. Pam optumũ ẽ.
Iam iſtoc more minus erit.Ep.iam ego apud te ero. An. priuſquã
Abis p̄ſente te huic apologum agere unum uolo.Ep.maxume.
An.Fuit olim quaſi ego ſũ ſenex:ei & filiæ duæ erãt:quaſi nũc meæ
Sunt:eæ erant duobus nuptæ fratribus quaſi nũc meæ ſint uobis.
Pam.Miror quo euaſuruſt apologus. An.minor ille aduleſcens
Fidicinam & tibicinam peregre aduexerat.quaſi nunc tu.ſed ille
Erat cælebs ſenex:quaſi ego nunc ſum.Pam.perge obſecro
Præſens hic quidem eſt apologus. An.deinde ſenex ille illi dixit
Cuius erat tibicina:quaſi ego nunc tibi dico.Pam.auſculto atq̧
Animum aduorto ſedulo.An.ego tibi meam filiam bene qui cu̧
Cubitares dedi.nunc mihi reddi ego æquum eſſe abs te:qui cum
Cubitem cenſeo.Pam quis iſtuc dicit.an ille quaſi tu? An.quaſi
Ego nunc dico tibi.immo duas dabo inquit ille adoleſcens una ſi
parum eſt:
Et ſi duarum pœnitebit inquit.addentur duæ. Pam.quis iſtuc q̃ſo
An ille quaſi ego? An.is ipſe quaſi tu.ſenex ille:quaſi ego.ſi uis in
quit quattuor
Sane dato.dũ eqdẽ hercle qđ edant addas.meum ne cõtrũcet cibũ.
Pam. Videlicet parcũ illũ fuiſſe ſenẽ.q dixerit. q̃m ille illi pollicet̃
Qui eum cibum popoſcerit. An.uidelicet fuiſſe illum nequam
Aduleſcẽtẽ:q illico ubi ille poſcit:denegauit dare ſe granum tritici
Hercle quia æquum poſtulabat ille ſenex:q̃nquidem filiæ illæ
Dederat dotem:accipere pro tibicina.Pam.hercle ille quidem certe
Adoleſcens docte uorſutus fuit:quis enim illi concubinam dare
Dotatam uoluit? An.ſenex quidem uoluit ſi poſcet indipiſci
De cibo.quia nequiuit qua lege licuit.uelle dixit fieri.fiat ille
Inquit aduleſcens:facis benigne inquit ſenex.habeon
Rem factã? inquit faciam ita inquit ut fieri uoles.ſed ego
Ibo ĩtro & gratulabor uoſtrũ aduentum filiis. poſtea ibo lauatum
In pilum:ibi fouebo ſenectutem meã.poſt ubi lauero.ocioſus uos
Opperiar accumbens.Pam.graphicum mortalem antiphonem.
Vt apologum fecit q̃ fabre id iam nunc ſceleſtus eſſe
Ducit pro aduleſcentulo:dabitur homini amica:noctu quæ
In lecto accendet ſenem:namq̧ ædepol aliud quidem illi
Quid amica poſſit neſcio.ſed quid agit paraſitus noſter gelaſim⁹
Etiam ualet? Ep.uidi ædepol hominẽ haud p̄dudũ.Pam quid agit?
Ep. Quod famelicus. Pam.quin uocaſti hoĩȩ ad cœnã? Ep.neq̄d
Adueniens p̄derem:atq̧ eccũ tibi lupum in ſermone:p̄ſens eſuriẽs
Adeſt.Pam.ludificemur hoĩem.Ep.capti cõſilii memorẽ moneş

ficatus ſum: ideſt reconciliatus & in antiquam rediui amicitiam. ℂ Cõmerciumq̧: ideſt coniũctio: & copula quaſi ad eaſdẽ merces. ℂ Vt cuiq̧ res pata ẽ.i.ut q̄libet rẽ ſuã bñ geſſerit ita firmi amici erũt: hoc iter amicos ex utilitate pẽdẽtes fit non etiam ex honeſtate cui ſint tria amicitiarum genera unu̧ a uoluptate. Alterum ab utilitate. Tertium ab honeſtate proficiſcens. ſolũ ab honeſtate conflatum diu durat. ℂ Res amicos inuenit:ideſt facultas uiuendi. ſic Horati. nunq̃ rem facies. nam rem quoq̧ litem dicimus & quicquid nobis occurrit ſiue animo:ſiue corpori. ℂ Exilem atque inanem fecit ægritudinum. abſterſit inquit mihi omnes ægritudines. ℂ Poſt illa.ſicut & poſtea frequenter plautus. ℂ Clæmenter uolo:ideſt ſenſim: non properanter. ℂ Quam mox cocta eſt cœna:quã cito coctum ſit ad cœnam. ℂ Deos ſalutatũ. ſubaudi iero prius. ℂ More minus eſt. minor erit mora ad cœnam. ℂ Apologum agere unũ uolo. fabula q̃ nec uera: nec uerisſimilis eſt: ſed q̃ ad mores hominum pertineat nominatur apologus quod abſit a ratione dicta ab apo & logos. ℂ Cælebs ſenex.ſine uxore. ℂ Meum ne contruncent cibum: ideſt admutilent deuorent. ℂ Si poſſet indipiſci.ſi poſſet acquirere ſibi concubinam cum cibo. Gratulabor ueſtrum aduentum filiis. ergo tam filiis quã filiabus de fœminis etia̧ dicimus: & gratulor tibi hanc rem. ℂ Ibo lauatum in pilum.nam in uaſe amplo pili formam habentem ſe ueteres abluebant ut hodie quoque in nonnullis fit locis:ut ſi pilum non habeant in feria uaſeque uinario. ℂ Graphicum mortalem.aſtutum quaſi hominis pennicilla depictũ. nam grapheus græce. pictor latine. ℂ Ducitur pro adoleſcentulo. Qui affectat uoluptates: ut adoleſcentulus. ℂ Accendet ſenem:ideſt calefaciat. ℂ Eccum tibi lupum in ſermone. hoc prouerbialiter dictũ: ut a Terentio lupus eſt in fabula. Cum repente ſeſe quiſpiam obtulit de quo mentio fieret quæpiam. ℂ Capti conſilii:ideſt id ego quoque mecum cogitaueram.

Viciſſati.
Hypermeter.
Apologus.
Peregre de loco.
Pœnitet pro para̧ uidetur.
Hypermeter.
Filiis p̱ filiabus
Pilum
Lupum eccum i ſermone

BERN. SARA. VENE. SEd ita:Diu fruſtrač paraſi/tus ſpe potiundæ cœnæ:ē luditurque ab adoleſcenti/bus aliq̃diu. ¶ Auctores fuere:Sua ſerũt. ¶ Illud qdē.ſ.dicere uoluerā. ¶ Lautũ:Pro lauatum. ¶ Illic hõ: Scilicet qui te ad cœnaꝫ inuitauit. ¶ Nam hic:Scilicet apud nos. ¶ Qui cũ uis : Pro cum quo uis. ¶ Satis ſpectata ē mihi iā tua fœli citas:Vide ne legendum ſit potius: ſatis ſpectata eſt tibi iam mea fœli/citas nā ſenſus rectior fit cũ ſequenti uerbo:rem confregimus qui qui dē eſt:dum alias bonis fortunæ florerent paraſitũ aluiſſe:modo opib⁹ fractis eum nolle recipere. ¶ Cata/gelaſimum:Deriſorem . ¶ Prothimiæ: Mũificētiæ. ¶ Potiõe uicea Laqueo eo ꝙ gutturem uinciat.

VALLa. SEd ita quod occepi narra/re uobis Gelaſimus ſecuꝫ primo ob famem intolerabilem ſeſe iugulare cogitat . poſt a duobus fratribus pamphilippo & epignomo commode irridetur. ¶ Mihi autores fuere . conſilium præbuere. ¶ Aduorſum te fabulare.tibimet ipſi aduerſaris. ¶ Oſtruſero aliquid ſtrēnue. obſtrudendo acriter mihi ipſe locum aliquem inuenero. ¶ Ad illum renunciari.i. iube renunciari te non iturum ad illum a quo ſis inuitatus . ¶ Solus cœnabo domi? Interrogatiue legēdum eſt ac uultuoſe ꝓnunciandũ: ac ſi dicat hoc ego nõ faciā. ¶ Nõ enim ſolus.ſubaudi eris . quia ego tecũ cœnauero. ¶ At ille ne ſuccenſeat.i.mihi iraſcatur . ¶ Tuā hære/ditatem inhiat.tuus eſſe hæres concupiſcit: ideo te ad cœnam inuitat. ¶ Non tu ſcis . an tu ignoras . ¶ Quā afflictētur hoĩes noctu hic in uia ſenſus eſt recuſa ire ad cœnā ſiquidē tibi poterit qđ multis aliis euenire ut in una afflicteris cum noctu a cœna redeas domũ. ¶ Nõ it. non ego ſinam ire . ¶ Si qdē mea

Tibi li/cet eſſe ĩ cœnato. refert.i.ad me attinet:utere ē t opera mea. ¶ Si arcte poteris accubare.ſi loco anguſto eſſe potueris ad menſam. ¶ Vel iter cuneos ferreos: ſubaudi poſſum accubare. ¶ Tantillũ loci ubi catellus cubet. Occupabo inquit puſillũ ad modũ locum : ut

Refert. uel catello ſatis ſit. ¶ Quin ſi iuſſeris.ibo inquit quocũq; me iuſſeris. ¶ Summam in crucem.i.in ſum/mum cruciatu ui

Gelaſimus paraſitus.Pāphilippus. Epignomus adoleſcentes duo.

SEd ita qđ occœpi narrare uobis.cũ hic ñ adfui: cũ amicis
Deliberaui iā:& cuꝫ cognatis meis.ita mihi auctores fuere
Vt egomet me hodie iugularē fame.ſ3 uido ne ego pāphi
Cum fratre epignomo?atq; is eſt.aggrediar hoĩem.ſperate (lippũ.
Pāphilippe:o ſpes mea:o m ea uita:o mea uoluptas ſalue.ſaluũ gau
Peregre ĩ patriā rediſſe ſaluũ.Pā.ſalue gelaſine.Ge.ualuiſtin (deo
Bñ?Pam.ſuſtētaui ſedulo.Ge.ædepol gaudeo.ædepol næ egomet
Mihi modiuꝫ nunc mille eſſe uelim argenti. Ep.quid eo opus eſt?
Ge.Hunc ad cœnam hercle ut uocem:te nõ uocē.Ep.aduorſum te
Fabulare.Ge.illud quidem ambos & uocem.Ep.ædepol te uocem
Libenter.ſi ſup erfiat locus.Ge.quin tu ſtas.obſtruſero aliquid
Strēnue.Ep.immo unum hoc poteſt Ge.quid?Ep.ubi conuiuæ
Abierint.tum uenias.Ge.uæ ætati tuæ.Ep.una lautum
Non ad cœnam dico.Ge.di te perdunt:quid agis pamphilippe?
Pam. Ad cœnam hercle alio promiſi foras.Ge.quid foras?
Pam.Foras hercle uero.Ge.qui (malũ) tibi laſſo libet foris cœnare.
Pam.Vtruꝫ tu cenſes?Ge.iubedum mihi cœnā coqui:atq; ad illuꝫ
Renunciari.Pa.ſolus cœnabo domi.Ge.non eni ſolus:me uocato
Pa.At ille ne ſuccenſeat mea qui cauſa ſumptum fecit.Ge.facile
Excuſari poteſt:mihi modo auſculta iube cœnam domi coqui.
Ep.Non me quidem faciet auctore hodie ut illum decipiat.
Ge.Nõ tu hic abis.niſi me non pſpicerit cēſes:qd agas caueſis tu ti
Naꝫ illic homo tuam hæreditatem inhiat:quaſi eſuriens lupus (bi
Non tu ſis quam efflictentur homines noctu hic in uia.
Ep.Tanto pluris qui defendant ire aduorſum iuſſero.
Ge.Non it:quia tanto opere ſuades.ne euitat.iube domi
Mihi:tibi:tuæq; uxori celeriter cœnam coqui:hercle faxis
Non opinor dices deceptum fore.Pam.per hanc tibi cœnam
Incœnato gelaſine eſſe hodie licet.Ge.ibis ne ad cœnam foras?
Pam.Apud fratrem cœno in ꝓxumo.Ge.certũ ne eſt?Pam.certuꝫ
Ge.Aedepol te hodie lapide percuſſum uelim.Pam.non metuo
Per hortum tranſibo.non prodibo in publicum.Ep.quid agis
Gelaſine?Ge.oratores tu accipis:habeas tibi.Ep.tua pol refert
Enim.Ge.ſiquidem mea refert opera:utere.Ep.poſſe ædepol
Tibi opinor etiam uni locum conſpicor.ubi accubes.

Pā. Sane faciundum cenſeo. Ge. o lux oppidi. Ep. ſi arte poteris
Accubare. Ge. uel inter cuneos ferreos. tantillum loci ubi
Catellus cubet. id mihi ſat eſt loci. Pam. exorabo aliquo modo.
Ep. Veni. Ge. huccine? Ep. immo in carcerem. nam hic quidem
Meliorem genium tuum non facies. eamus tu. Pam. deos
Salutabo modo. poſtea ad te continuo tranſeo. Ge. quid agitur?
Ep. Dixi equidem in carcerem ires. Ge. quin iuſſeris
Eo quoq; ibo. Pam. di immortales: hic qdem ut in ſummā crucem
Cœna aut prandio perduci poteſt. Ge. ita ingenium meū ē: q cū uis
Depugno multo facilius: q̄ cum fame. Pa. non ergo is tu apud me
Satis ſpectata eſt mihi iam tua fœlicitas dum paraſitus mihi
Atq; fratri fuiſti. rem cōfregimus: nūc ego nolo e gelaſimo mihi te
Catagelaſimum. Ge. iam ne abiſti? gelaſime uide quid es
Capturus conſilii. ego ne? tu ne? mihi ne? tibi ne? uides ut
Annona eſt grauis. uides benignitates hominum perire
Et prothymiæ. uides ridiculos nihili fieri. atq; ipſos paraſitarier.
Nunq̄ ædepol me uiuum quiſq̄ in craſtinum proſpiciet diem
Nam intus mihi iam potione uincea onerabo gulam
Neq; ego hoc committam: ut homines mortuum me dicāt fame;

mum cruciatum modo comodat perduci poteſt. ℂ Qui cū uis depugnabo. cum quolibet inquit manū conſeram pugna potius q̄ cum fame. ℂ Spectata eſt tibi iam tua fœlicitas: ideſt ſatis fuiſti fœlix quo ad. ℂ Rem confregimus: ideſt concoximus: ut creditoribus noſtris ſoluendo non eſſemus. ℂ Nolo e gelaſimo mihi te catagelaſimum: ideſt nolo te ex eo qui nobis riſum excites te deriſum iri. gelaſimus & enī qui riſum mouet catagelaſimus uero qui deridetur. nam catagelo derideo ſignificat. ℂ Vide quid es capturus conſiliis. ridicule admodū ſecum diſputat gelaſimus interrogans ac reſpondens. ℂ Vide ut annona eſt grauis. uides q̄ reditus āni ſunt difficiles. ℂ Benignitas hoīu; perire & ꝓthymias ſenſus ē: uides ne ut liberalitates hoīum piclitent: & ꝓmptitudines. ꝓthymia. n. ꝓmptitudo & ꝓthymus ꝓmptus cōpoſitum nomē ex ꝓ ꝑpoſitione & thymo aio prima ꝓducta. nam eadē correpta thymos qd' & thymō neutro gn̄e dr̄ herba eſt multum ꝓbatæ uirtutis a medicis. ℂ Potione pancea onerabo gulā. i. potione q̄ me exurat totū ac perimat qa pan ſignificat oē & ceo uro: Aut pancea. i. quæ medeatur oībus ægritudinibus meis ut ſit pan & aceo medeor: uñ aceſtes medicus dr̄ & pancea herba dr̄ quod oībus medeatur ægritudinibus. ℂ Neque ego hoc cōmittam. i. non delinq̄: ita Cicero in officiis cōmittendum non eſt ne dicendū ſit non putarā. Cōmittere quoq; ſignificat cōparare: ut cōmito hanc rē huic rei: & cōmittere concedere: ut in ꝓuerbio eſt cōmittis ouē lupo. Donatus tñ credimus nos cognitis inquit: cōmittimus autem incognitis: & cōmittere cōnectere ac cōiungere in anguſtum ut cōmiſſura fiat quæ etiam inde dicta eſt.

Tātillū. Eo. Catagelaſimus. Benignitas. Prothymiæ. Vincea potio.

Stichus Seruus.

MOre hoc fit. atq; eſt ita mea ſententia. ſi quē hoīe; expectāt
Eum ſolent prouiſere. qui hercle illa cauſa nihil ocius uēit
Idē ego nunc facio. qui ꝓuiſo ſagarinū. qui nihil ociꝰ uenit
Tamen hac gratia iam hercle ego decumbam ſolus. ſi ille huc non
Venit. cadum modo hunc ad me cum uino transferā;
Poſtea accumbam: qua ſenex tabeſcit dies.

BERN. SARA. VENE. MOre hoc fit: Conſerui ſagarini morā ſtichus execrat: adimi ſibi reputās maiorē diei ꝑtē a ſuis uoluptatibꝰ. ℂ Prouiſere: ꝓuiſo duas ſignificatōes hēt dōato teſtāte & ꝓcedere: & ꝓuider. ℂ Cadū mō hic a me huic uio trāſferam: Sic prius legebat: ſed ita legēdū cenſeo: cadum modo hunc ad me cum uino tranſferam.

VALLa. MOre hoc fit. Stichus ſeruus dū ſagarinū ad uoluptatē ſecū capiendā præſtolatur inuiſit num adhuc uēiat cū tñ inqt nihilo celerius uēturus ſit. ℂ More hoc fit. Ita inquit fieri conſueuit. ℂ Prouiſere. ꝓcul uiſere an ueniat. ℂ Cadum modo. uas inqt uinarium huc transferā unū ut potus mihi ſuggeratur ſoli. ℂ Senex tabeſcit dies. i. iam ad occaſum perductus ē a rebus q̄ ſeneſcunt ſumpta tranſlatione: tabeſcit emarceſcit: ad interitum perducitur.

Sagarinus. Stichus Serui Duo.

SAluete athenæ: quæ nutrices græciæ: terra herilis prima.
Te uido libens: ſed amica mea & cōſerua qd agat ſtephāiū

BERN. SARA: VENE. SAluete athenæ: Dicuntur & ſiunt iſta omnia tanq̄ athenis fieri non Romæ

Temperi — Riſiões — Prothymias. — Atinet ad te. — Strena.

uiderentur. ℭNutrices græciæ: Scilicet eſtis: Nam ibi floruerunt omnes artes & diſciplinæ. ℭHerilis prima: Vel patria. ℭFeciſti hercle facetias: Apoſtrophat ad abſentem herum: qui ſibi diem tam lepidum fuerat elargitus. ℭFero conuiuam Dionyſium: Quia ſecum uini cantharum deferebat. ℭNoſter: Scilicet herus. Quis ſõniauit aurum: Non dixit quis dedit ſed dare ſomniauit ut obſonaret & conuiuiũ pararet. ℭBona ſcæna ſtrenaq;. Vſus eſt uerbo ſabino. ſabini ſcænas cœnas appellabant ut Autor Feſtus eſt: ſtrena autem dictum munus eſt a ſtrēnuitate: ut paulo ante dictum eſt.

Cura eſt ut ualeat.nam ſticho mandaueram.ſalutem ut nunciaret
Atq; ei ut diceret me hodie uenturum.ut cœnam coqueret tẽpori.
Sed ſtichus eſt hic quidẽ. St.feciſti hercle facetias cũ hoc donauiſti
Dono tuum ſeruum ſtichum proh.di immortales.quot ego
Voluptates fero:quot riſiones:quot iocos:quot ſauia: ſaltationes
Blanditias:prothymias. Sa.ſtiche. St.hem. Sa.quid fit?
St.Euge ſangarine lepidiſſime:fero conuiuam:dionyſium mihiq;
Et tibi.namq; ædepol cœna dicta eſt.locus liber datus eſt mihi:&
Tibi apud uos:nam apud nos eſt conuiuium.ibi noſter cœnat
Cum uxore.adeo & antipho ibidem herus eſt noſter:hoc mihi
Dono datũ eſt. Sa.quis ſomniauit aurum? St.quid id ad te
Attinet? proin tu lauare propera. Sa.lautus ſum. St.optime
Sequere ergo hac me intro. Sa.ego uero ſequor. St.uolo
Eluamus hodie.peregrina omnia relinq;:athenas nunc colamus
Sequere me. Sa.ſequor & domum redeundi principium placet
Bona ſcæna ſtrenaq; obolum acceſſit mihi;

VALLa. SAluete athenæ.ſagarinus aduenīens iam pridem non uiſas a ſe ſalutat athenas:& cum ſticho ſeſe oblectat paratque ad futurum conuiuium. Athenæ dictæ ſunt quia athena græce minerua: de cuius appellatione diuus Auguſtinus inquit Varronis ſenten tia Minerua tanquã dea colebatur regnante athenienſibus cecrope ſub quo rege etiam uel inſtauratam ferunt uel conditam ciuitatem. Nam ut athenæ uocarentur qđ certe nomen a Minerua eſt quæ græce athena dicitur.hanc cauſam Varro indicat. Cum apparuiſſet illic repente oliuæ arbor:& alio loco aqua erupiſſet regem prodigia iſta mouerunt:& miſit ad apollinem delphicum ſciſcitatum quid intelligendum eſſet:quidue faciendum.ille reſpondit ꝙ olea Mineruam ſignificaret: Vnda neptunũ & quod eſſet in ciuium poteſtate:ex cuius potius nomine duorum deorum quorum illa ſigna eſſent ciuitas uocaretur. Cecrops oraculo accepto ciues omnes utriuſque ſexus.mos enim tunc in eiſdem locis erat:ut etiam fœminæ publicis conſultationibus intereſſent ad ferẽdum ſuffragium conuocauit. Conſulta igitur multitudine mares pro Neptuno:fœminæ pro Minerua tulere ſententias:& quia una plus inuenta eſt fœminarum Minerua uicit:tum Neptunus iratus marinis fluctibus exæſtuantibus terras athenienſium populatus eſt:quoniam ſpargere latius quaſlibet aquas difficile dæmonibus non eſt. ℭQuæ nutrices græciæ.olim nanque totius græciæ habuerunt imperium. ℭHerilis patria: quam herus meus habet patriam. ℭFeciſti hercle facetias:ideſt ſolemnitates:nam facetus elegans. ℭTuum ſeruum:ideſt me ſeruum qui ſum tuus nempe amator. ℭSaltationes:ideſt pedum plauſus. ℭProthymias: ideſt promptitudines:ut paulo ante expoſitum. ℭConuiuam Dionyſium:ideſt Bacchum.is enim multis eſt appellatus nominibus. Euthyus appellatus:& Bromius:& Hemerides:& Bacchides:& Silenus:& Dimi trius:& Iraphiotes:& Thelymitris:& Priapus:& AEolomitris:& Genes: & Omadius:& Sphaltes:& Phyxelis:& Mænoles:& Leneus:& Hyis:& Attis:& Lyæus:& Dithyrambus:& Nyſius:& Baſareus: & Liſius: & Lichnites. ℭDono datum eſt:ideſt conceſſum ut epularer. ℭQuis obſonauit aurum:ideſt aurum præbuit ad obſonium apparandum. ℭPeregrina omnia relinque:ideſt omnes ſollicitudines quas peregre ſubiuimus. ℭBona cœna ſtrenaque ad bolum acceſſit mihi.tranſlatio a piſcantibus ſumpta eſt:quorum bolus dicitur iactus.ſtrena inquit Nonius dicta eſt a ſtrēnuitate. Pomponius in pictoribus.aſcide ſi qua uentura eſt alia ſtrena ſtrene. Alii tamen putant a ſtrena ſtrēnuum dici cui ſtrena dabatur:ideſt præmium:& ſtrēnuus miles a ſternendis hoſtibus appellatus.

VALLa. m Irum uideri. Stephanium mulier exiens domo ſpectatores commonefacit:ut epulum & hilaritatem ſuis parat amaſiis nempe ſticho & ſagarino. Munditiiſque apparandis ut omnia munda aduenientibus fratribus adhiberentur.

ℭAgite ite

Stephanium ancilla.

MIrũ uideri nemini ueſtrũ uolo ſpectatores.qđ ego hic (huc
Quæ illic habito exeam faciã uos certiores. domo dudũ
Accerſita ſum.quoniã nunciatũ ẽ iſtarũ uenturos uiros ibi
Feſtinam⁹ omnes lectis ſternendis ſtuduim⁹ mũdiciiſq; apparandis
Inter illud tamen negocium meis curaui amicis ſticho.&
Conſeruo ſangarino meo cœna cocta ut eſſet.ſtichus
Obſonatus eſt,cæterum ego curando id adlegaui.
Nunc ibo hinc:& amicos meos curabo hic aduenientes

Sangarinus. Stichus ſerui duo.

AGite.ite foras.ferte pompam.cado te præficio ſtiche.
Omnibus modis tẽptare certunſt noſtrꝝ hodie cõuiuium
Ita me di ament lepidẽ accipiamur.quoniã hoc recipiẽur i
Quiſquis pretereat comeſſatum uolo uocari.St.cõuenit. (loco
Dum quidem hercle quiſqꝫ ueniat cum uino ſuo.nã hic quidem
Hodie pollectura:præter nos iactura nemini dabitur.noſmet
Inter nos miniſtremus monotrophe.hoc conuiuium eſt
Pro opibus noſtris.ſatis commodule nucibus:fabulis:ficulis.
Oleæ interrupto lupillo comminuto cruſtulo ſat eſt ſeruo homini
Modeſte melius facere ſumptum:q̃ ampliter ſuum quemqꝫ
Decet.quibus diuitiæ domi ſunt ſcaphio & cantharis batiochis
Bibunt.nos noſtro ſamiolo poterio.tamen uiuimus nos tamen
Efficimus pro opibus noſtra mœnia.Saga.amica uter uir:ubi
Accumbamus.Sti.abi tu ſane ſuperior atqꝫ adeo ni tu ſcire poſſis
Facto ego hoc tecum diuido:uide utraꝫ tibi libet etiã nunc capere.
Cape prouinciam. Se.quid iſtuc eſt prouinciæ? Sti.utrum fontali
An libero imperium te inhibere mauis? San.nimio liquido libero
Sed amica mea & tua dum cœnat:dumqꝫ ſe exornat:nos
Volo tamen ludere inter nos.ſtrategum te facio huic couiuio:
Sti.nimium lepide in mente uenit potius in ſubſellio
Cynice accipiemur q̃ in lecticis. Sa.immo eni hic magis eſt dulcius
Sed int erim ſtratege noſter cur hic ceſſat cantharus
Vide quot cyathos hos bibimus. Sti.tot quot digiti ſũt tibi (πα
In mãu:cãtio ẽ græca και πεντε πινε και τριο πινε ημιτεττα
Tibi propino decuma fonte.tibi tute inde ſi ſapis.Sa.bene uos
Bene nos:bene te:bene me noſtram etiam ſtephanium
Bibe ſi bibis.Sti.non mora erit apud me. Sa.ædepol
Conuiui ſat eſt.modo noſtra huc amica accedat id abeſt.
Aliud nihil abeſt.lepide hoc actum eſt tibi propino
Cantharum.uinum tu habes. Sti.nimis uellem aliquid
Pulpamenti. Sa.ſi horum que adſunt pœnitet.nihil eſt
Tene aquam.Sti.melius dicis.nihil moror cuppedia:
Bibe tibicen:age ſiquid agis bibendum hercle hoc eſt ne nega.
Quid hic faſtidi? quod faciundum uides eſſe tibi.quin bibis?

AGite ite foras: Quæ parata fuerant ad cœnam iubet omiſſa in publicum fer/ri tãq̃ magnifice & ampliter fuiſſet obſonatum. ℭ Præter nos iactura nemini dabitur:Hoc eſt talorum ia/ctus:nã (ut meminimus in Aſina/ria) archipoſiã.i.bibẽdi incohatio/nem iactu talorꝝ ſortiri ſolebãt ĩ cõ/uiuiis: qđ Plautus oñdit in eadẽ co/mœdia:iace pr̃ talos ut porro nos iaciamus: & mihi ob iactũ cãtharo mulſum date:ꝑpea magis autumo legẽdũ eſſe pol iactura q̃ pollectu/ra:uel ſi oĩno ſenſum abſolutũ op/taueris:lege ſic:hodie pol talorũ p̃/ter nos iactura nemini dabitur.
ℭ Monotrophe: a monos ſolꝰ & trophi nutrimentũ. ℭ Scaphio:po/culo:de quo in bacchidibus. ℭ Ba/trochis:profundis ãplis. ℭ Pote/rio. Græci dicunt potirion:ſamio/lo aũt dixit ꝑ fictili,ꝑ ut ex ſamo in/ſula uaſa ſimilia hr̃i conſueuerant. ℭ Mœnia: ſic ueteres nos munia .i.officia. ℭ Amica uter uir.i.uter noſtrũ erit cũ amica:uel apud ami/cam. ℭ Facto hoc:Melius factum hoc.i.hoc negociũ:& prouinciã. ℭ Fontali an libero:aq̃ an uino:fõ/talẽ aquã dixit e fontibꝰ ſcaturiẽtẽ. ℭ In ſubſellio cynice:Humili.ſ.lo/co more cynico. ℭ Cantio græca: Que eſt bibe qnqes: bibeter:atqꝫ ẽt bis:nã imi tettara dimidiũ ſignifi/cat nũeri quaternarii.i.bis:& oẽs hi nũeri decẽ cõſtituũt: ꝑpea dixit tibi ꝓpio decuma fonte: & prius dixit quot digiti ſunt tibi in manu:ſigni/ficare uolẽs decẽ illi cyathos ꝓpiaſ/ſe. ℭ Si horum q̃ adſunt pœnitet: Iſthuc tẽdit Terẽtianũ illud tute le/pus es & pulpamẽtũ q̃ris.i.q̃ris qđ in te eſt. ℭ Cuppedia:Voluptuoſa uel eſcaria:nã ãtiq̃ cuppedia lautio/res cibos noĩabant: uel cuppedia a cupiditate dicta ſunt ut autor Feſtꝰ: uel ut uarro uult ꝙ ibi fuerit cupe/dinis eq̃tis domus ob latrocinium dãnati:is.n.locus erat ubi ea uæni/rent q̃ ueſcẽdi cã in urbẽ eẽnt alla/ta: inde cupediarii dicti ſunt oẽs q̃ poculẽta & eſculẽta uẽditãt ut Do/natus & ſeruius:q aiũt cuppedina/rios eſſe uoluptatis & cupiditatis miniſtros:nihil aũt moror pro ni/hil curo:in qua ſignificatione utiẽ ſæpe Plau. ℭ Vel ſeruato meũ mo/dũ uel tu dabo:legi poſſet uel ſerua

BERN.
SARA.
VENE.
Comeſ/ſatum
Pollectu/ra
Mono/trophe
Cruſtu/lo.
Lupillo
Sumptũ ſuum fa/cere đcet quemqꝫ modeſte melius q̃ ampliter
Scaphio
Bathyo/chis
Poterio.
ſamiolo
Strategꝰ
Cantio græca.
Fons.
Cuppe/dia

Releri//mus

Suffla Buccas.

Neuter utri iuidt

Ohe iam ſatis eſt

VAL La

to meũ modum uel tuũ ſeruabo. ¶ Nulli relerimus: Vel lege releue/rimus:uel relerimus,ꝑ releuerimus: relio facit reliui uel ut rectius Priſci. releui Teré.in heautõtimoruméo/ releui dolia omnia:i uaſis enim & doliis uina conduntur:& dum ui/na aperiuntur:dolia relinuntur:qđ teſtatur Donatus ergo nulli releue/rimus poſtea:ideſt nulli deinceps ui num deprõpſerimus. ¶ Quid agiť uel q̄d igiť & forte rectius ſermo eſt ſagarini ad tibiciñe. ¶ Quaſi,pſer pens beſtia: Serpens enim ita celeri ter lingua mouet ut duplicem habe re uideatur. ¶ Nolo ob cedes:For te.melius obcedas:ideſt obtundas ex ob & cedo:nam ſibi uidebatur conſeruum ſuum uerbis nimiũ ob ſtrepere. ¶ Ad mores tuos : Recti⁹ ad amores. ¶ Stephaniſcidiuʒ: Ex forma diminutiua q̄ſi corolla : nã ſtephanos græce corona dicitur.

AGite ite foras. Sagarin⁹ & ſtichus ad futurum epuluʒ ſeſe comparant đliciaſq; ſer uiles adhibeant: moreſq; aperiant. ¶ Ferre pompam:ideſt ad pompã hoc eſt longum ordinem. ¶ Cado te perficio:ut nobis potum ex cado haurias. ¶ Qui hoc recipientur.in

Age ſi quid agis accipe inquam.nam.hoc impendo publicum
Haud tuum iſtuc eſt te uereri.eripe ex ore tibias
Sa. Vbi illic biberit uel ſeruato meum modum:uel tu dabo.
Sti.Nolo ego nos pro ſummo bibere.nulli relerimus poſtea.
Namq; ædepol quamuis deſubito uel cadus uerti poteſt.
Sa.Quid agitur? quamq; grauatus fuiſti.non nocuit tamen.
Age tibicen quando bibiſti.refer ad labea tibias.ſuffla
Celeriter tibi buccas quaſi proſerpens beſtia.agedum ſtiche
Vter demutaſſit.procul mutabitur.St.bonum ius dicis
Impetrare oportet.quia æquum poſtulas.age ergo
Obſeruo ſi peccaſis.multa hic retinebo illico.Sa.optimum atq;
Aequiſſimum oras.St.hem tibi hoc primum omnium hæc
Faceciaſt:amare inter ſe riuales duos:uno cantharo potare.
Vnum ſcortum dicere:hoc memorabileſt.ego tu ſum.tu es
Ego:unianimi ſumus:unam amicam amamus ambo.mecum
Vbi eſt:tecum eſt tamen:tecum autem ubi eſt mecum autem
Ibi eſt.neuter utri inuidet. Sa.ohe iam ſatis:nolo obcedes
Catuli ut ludunt uolo:nunc uin amicam huc euocemus?
Ea ſaltabit. Sti.cenſeo. Sa.mea ſuauis.amabilis.amœna
Stephanium: ad amores tuos foras egredere.ſatis mihi pulchra es.
Sti.At.enim pulcherrima. Sa.fac nos hilaros hilariores.
Opera atq; aduentu tuo.peregre aduenientes te expetimus.
Stephaniſcidium.mel meum.ſi amabilitas tibi noſtra
Placet.ſi tibi ambo accepti ſumus ſtephanium;

loco qui hic epulabunť. ¶ Comeſſatũ uolo uocari.i.epulatũ. ¶ Monotrophe.i. large ad ſtu dédũ nulli rei aliũ q̄: ut nos alamus.monos.n.unice & trepho alo nutrio. ¶ Pro opibus noſtris.ut opes ferunt noſtræ. ¶ Fabulis.a fabis diminutiuum. ¶ Interupto lupillo.i.dempta tunica de lupinis. ¶ Comminuto cruſtulo.i.diſciſo. ¶ Scaphio & cantharis.ſupra hæc uaſoꝝ genera diximus. Atheneus inter uaſa ad potandũ ponit ſcaphium. ¶ Bathyochis.i.pro fundis:nam bathy profundũ ſignificat & echo habeo. ¶ Samiolo.i.fictili & terreo.a ſamo.n.ferebantur uaſa ficti/lia:unde & nomen habent. ¶ Poterio.i.poculo:qđ.n.nos poculum græci poterium. ¶ Noſtra mœnia.mœnia dixit:quæ nunc munia.i.officia.Hor. Vegetuſq; ad munia ſurgit. ¶ Amica utemur.ſubaudi ſtephanio. ¶ Vtrum fontali an liberꝝ imperiũ.i.num uelis imperiũ hr̃e ac ꝑeſſe aquæ an uino ꝑbendo. ¶ Strategũ te facio.i.ducẽ:ut i cur gulione expoſuimus. ¶ In ſubſellio.humiliore loco & ſcabillo. ¶ Cynice accipiemur: Vt cynici philoſophi ſolent: epulabimur:qui ex mẽdicatis uiuebãt rebus. ¶ Magis eſt dulcius. Notandum ad comparatiuum appoſitum eſſe magis qđ ẽt apud alios nõ rarenter legimus. ¶ Cur hic ceſſat cantharus. cur non uino plenus. ¶ Cantio eſt græca cæ pente pine.ſane diocles in miliſſis quo pacto mixtũ potare uinũ oporteat docet inqens.μετα τέτταρα καὶ δυο.mixtio igitur q̄ a conſuetudine abeſt inqt memorabilis,puerbiũ fecit.η πεντε πινε η τρη η μη πινε τεττά/ρα η γαρ δυω προσ πεντε φάσι δε ιν η ενα προσ τρεισ.De tali mixtione Ion poeta in eis q̄ de chio ait uatẽ inueniſſe:palamediq; enunciaſſe uaticinio græcis nauigandum potantibus tres ad unum cyathos. Alii autem maio re uſi & ampliore potu duos uini potarunt ad quinq; aquæ. Nicochares igitur in amymone ad nomen ludendo inquit.οινου ασσουτι χαιρε πεντε καὶ δυο κἀγωτε και συμποται γενοιμεθα.eadem propemodum di/xit etiam in lemniis ubi uiciſſim cottabis inſeruiebant.εγω δε διονυσοσ πασιν υμιν ειμι πεντε καὶ δυο.Eu/polis αιει διονυσε χαιρε πεταμεντε καὶ δυο.Hermippus de eis,inquit cuʒ biberimus aut ſitiuerimus depræ camur uinum profundentes ludendo ſimul & torrendo quinq; & duos potando cyathos.Apud anacreontẽ εισ οινου προσ δυο υδατοσ αγε δη φερ ημην ω παι κελευην οκωσ αμυστιν προπιω τα μεν δεκα υδα/τοσ.Vnus uini ad duos aquæ age eia nobis o puer poculum ut ammyſtin propinem.alios decem aquæ.Alios de cem uini cyathos ut conuicier inſurgite baſſareo ſacrificando.Progrediendo autem intemperantem potionem:ſcy thicam uocat potionem:ipſi quoq; lacones cum intemperantius potare uoluerint ſe potare ſcytharum ritu uelle di cunt q̃ græce enũtiatur επισκυθισαι: ac ſi dicas ſcythicari. At apud nos Horatius inquiens.

Da lunæ propere nouæ Da noctis mediæ.da puer auguris Murenæ:tribus aut nouem
Miſcentur cyathis pocula commodis Qui muſas amat impares Ternos ter cyathos attonit⁹ petet
Vates tris prohibet ſupra Rixarum metuens tangere gratia Nudis iuncta ſororibus.

Apuleius autem prima inquit cratera ad ſitim pertinet. Secunda ad hilaritatem. Tertia ad uoluptatem. Quarta ad inſaniã. Verũ eniuero muſarũ cratera uerſa uice q̃to crebrior q̃to meracior tanto propior ad animi ſanitatẽ. prima cratera litteratores rudato eximit. Secunda grammaticæ doctrinam extruit. Tertia rhetores eloquentia armat. Hactenus a plæriſq; potatur: ego & alias crateras athenis bibi poeticæ commenta: geometricæ limpidam: muſicæ dulcem: dialecticæ auſteram: Iam uero uniuerſitas philoſophiæ ſcilicet nectaream canit. Empedocles carmina. Plato dialogos. Socrates hymnos. Epicharmus modos. Xenophon hiſtorias. Xenocrates ſatyras. Apuleius noſter hæc omnia: nouemq; muſas pari ſtudio colit. Hoc ergo dicit Plautus: interrogatus ſtichus a ſagarino quot bibiſſent cyathos: reſpondet tot quot digiti ſunt tibi in manu. ¶ Cantio eſt græca: ac ſi dicat cantio admonet græca ut quemadmodum oſtendimus uel tres cyathos potemus uel ter ternos ſi muſis: uel tres dimidios: uel quattuor. uel quinque. Itaq; cum dixiſſet ſe potaſſe quinq; quaſi aliud ſumendo exordium: & alia de cauſa alium ſe poſſe numerum complere. inquit ergo. ¶ Epente: ideſt uel quinque. ¶ Pine. pota. quia pino poto: unde propino de quo abunde ſupra E. uel. ¶ Trieme. tres dimidos. ¶ Pine. pota. ¶ Tettara. quattuor: quod totum græce ita ſcribatur. η πεντε πινε η τριςημι πινε τέτταρα. ¶ Decumo fonte: ideſt ex decima parte aquæ quæ de fonte. ¶ Tibi tupte inde ideſt ego amplius non propinabo tu ipſe propinato. ¶ Si bibis. ideſt ſi bibere uis. ¶ Vellem aliquid pulpamenti: ideſt quippiam eſculenti. ¶ Nihil moror cupedia. Nonius cupedia cupiditas. Cicero tuſculanarum libro quarto. Ambitio mulieroſitas peruicacia liguritio tumulenta cupedia: Donatus ſuper illo terentiano cupedinarii omnes inquit Varro humanarum rerum numerus equitius cuppes inquit & aomanius Macellus ſingulari latrocinio multa loca habuerunt infeſta: his in exilium actis publicata ſunt bona & ædes ubi habitant dirutæ æque ea pecunia ſcalæ deum penatum ædificatæ ſunt ubi habitant locus ubi uenirent ea quæ ueſcendi cauſa in urbem erant allata. Itaq; ab altero macellum. Ab altero forum cupedinis appellatum eſt. Cupedinarii omnes qui eſculenta & poculenta uẽdunt a rebus cupidinis ab alimento cupedinarii appellantur. ¶ Haud tuum: ideſt non ad te attinet. ¶ Vel tu dabis. ſubaudi modum. ¶ Nulli releuerimus poſtea: ideſt depromperimus. Terentius releui dolia ſerias omnes. ¶ Suffla celeriter tibi buccas: uento imple. Aliter Cæſar in commentariis: unde ſufflant inquit uenti. ¶ Si peccaſſis multa. pro multum metalaſſis figura. ¶ Ego tu ſum tu es ego. Hoc inquit Ariſtoteles in amicitia eſt ut dicatur amicus alter ego. ¶ Neuter neutri inuidet: ut neuter alteri: ita neuter neutri dicimus: ſicut uterque utrique. Hircius de bello alexandrino Cæſaris libro quarto cum uterque utrique inſidiaretur. Liuius ab urbe condita libro primo. Qua utri utris imperent. Nam & uterq; alteri dicimus. ¶ Satis modo obſees. obſeet inquit Feſtus aderit.

Stephanium ancilla. iidem.

MOrem uobis geram meæ deliciæ. nam ita me uen⁹ amœna
Amet. ut ego hic iam dudum exiſſem uobiſcum foras
Niſi me nobis exornarem: naꝫ ita eſt ingenium muliebre:
Bene cum lauta eſt terſa: ornata: ficta eſt: infecta eſt tamen
Nimioq; ſibi mulier meretrix repperit odium ocius
Sua immundicia: quam in perpetuum ut placeat mundicia ſua.
Sa. Nimium lepide fabulata eſt. Sti. ueneris mera eſt oratio
Sangarine. Sa. quid eſt? Sti. totus doleo. Sa. totus tanto miſerior.
Ste. Vtrũ tibi accumbo? Sti. utrũ ubi tu uis. Ste. cũ ambobus uolo
Nam ambos amo. Sti. uapulat peculium. actum eſt fugit hoc
Libertas caput. Ste. date mihi locum ubi accumbã. amabo ſi quideꝫ
Placeo: tum mihi cupio cum utroque ei mihi bene. Stichus. deſpe-
ro. Sagariſtio. quid ais?

¶ Ad amores tuos. nẽpe ad nos. ¶ Stephaniſcidiũ. ſtephaniũ diminutiuũ eſt & ſtephaniſcum hinc diminutiuum ſtephaniſcidium. ¶ Accepti ſumus. placemus.

BERN. SARA. VENE.

m Ores uobis: In hac & duabus ſubſequentibus ſcænulis amatores ſuum concelebrant ſympoſium: errata oĩa q̃ prius Plautinum interturbabant intellectum q̃ rectiſſime emendauimus ut illud: potus tanto miſerior: legi enim debet totus: & cantionem aliquam occipio: melius occipito: & rurſus: mendoſiſſimum illud. poſtibiles tandem ſtantem. ſtantis autem dare amicum amicæ. Ita legi uolumus: poſſibile eſt tãdem ſtãtem ſtanti ſauium darẽ amicum amicæ: & item: qui dicitur: quid igitur grauatus non nocui: grauatus non nocuit: ueteri ꝓ ui nouam: ueteri ꝓ uino nouam: & demum ubi pax legebatur emendauimus euax: eſt eni interiectio exultantis: uel bombax irridentis: & deniq; illud cinædus contra ſtatis eſſe nobis non magis potis eſt q̃ fungo imber cinædus cõtra ſtaticulis ſtare non magis potis eſt q̃ fungus imbri: diximus ſupra ſtaticulum eſſe ſaltationis genus.

In perpetuum.

VALLa. MOrem uobis geram. Accita ſtephanium cum ſuis amatoribus luſitat. ℂ Exiliiſſē uobiſcum. repente excurriſſem.

ℂ Potus tanto miſerior. ſubaudi quia hauſimus totū. ℂ Vapulat peculium. ideſt facultas mea diripietur tibi. ℂ Quin non ſaltet. ſaltandum enim ſupra dixit mulieri. ℂ Ibidez pruriam. Libidinis incentiua moueam. ℂ Perpruriſcamus. ad incentiua moueamur. ℂ Inde. ideſt igere.

Poſtiđa. Perpruriſcamus.

VALLa. TEne hoc. potum præbent inuicem ſibi ſerui & cantionibus inſeruiunt.

ℂ Minus grauate ia; accepit. quia uiſa eſt potio bona. ℂ Poſt bibeſt. poſt hunc tu potaueris. ℂ Quid igitur. An placet potus inquit hoc tibicini dicit. ℂ Non nocui. ſubaudi in potu præbendo. ℂ Veteri ꝓ uino ut ego uetus uinum præbui: ita tu nouam cantionem præbeto.

VALLa. QVi ionicus? Interrogatiue legēdum eſt: ideſt quis poſſit canere ionice. ℂ Babæ. Cantio eſt inuicem ſibi reſpondentium. ℂ Bombax. his ſibi reſpondent uocibus. ℂ Saltatum ſatis ꝓ uinoſt. pro uino quod bibimus ſatis inquit plauſimus pedibus choreas. ℂ Ite ad uos comeſſatum. Ite domum inquit ubi epulemini: ut nos epulati ſumus.

ALIA EXPOSITIO PIIBO.

ALIA EXPOSITIO PIIBo.

ℂ Fungo imber. prouerbialiter. pluuia nihil obſtare poteſt fungo: quoniam operculo capitis munitus eſt. & contra infenſam pluuiā obarmatus. ℂ Pro uino. pro copia uini quod exhauſimus. ℂ Comeſſatum. poſt cœnam nobiſcum dapes capite.

Sti. Quid ego? Sa. ita me di ament. nunq̄ ei fiet hodie hæc: qui nō
Saltem? tamen age mulſa mea. ſuauitudo. ſalta: ſaltabo
Ego ſimul. Sti. nunq̄ ædepol me iſthoc uinces quin ego
Ibidem pruriam. Ste. ſiquidem mihi ſaltandum eſt tum uos date
Bibant tibicini. Sti. & quidem nobis. Sa. tene tibicen primum
Poſtidea loci. ſi hoc eduxerit. proinde ut conſuetus antehac
Celeriter lepidam & ſuauem cantionem aliquam occipito
Cinædicam. ubi perpruriſcamus uſq; ex unguiculis. ide huc aqua;

Eidem duo.

TEne tu hoc educe. dudum placuit potio: nunc minus
Grauate iam accipit tene tu interim meus occellus
Da mihi ſauium. dum illic bibit: poſſibileſt tandem
Stantem ſtanti ſauium dare amicum amicæ?
Euge euge ſic furi datur. Quid igitur quanquam
Grauatus non nocuit tamen: age iam infla buccas
Ste. Nunc iam aliquid ſuauiter redde cantionē ueteri ꝓ uino nouā

Eidem

QVi ionicus aut cinædicus. qui hoc tale facere poſſiet
Si iſtos me uorſu uiceris alio me ꝓ uocato fac tu hoc mō
Sti. At tu hoc modo. Sa. babæ. Sti. tatæ. Sa. papæ. Sti. euax
Nunc pariter ambo: omnis uoco: cinædus contra ſtaticulis ſtare
Nobis non magis potis eſt: q̄ fungus hymbri
Intro hinc habeamus nunc iam. ſaltatum ſatis pro uinoſt
Vos ſpectatores plaudite. Atq; ite ad nos comeſſatum:

IN TRINVMMVM ARGVMENTVM.

ABiens charmidēs pegre rē oēm callicli cōmēdat ſuo: filiāq; atq; aurꝫ qđ hēbat đfoſſū domi: ſuſpect⁹ nāq; ei erat leſbōic⁹ fili⁹: ne abſēte ipo rē diſpdert: mādat itaq; ſi obeat pegre: filiā ut marito: atq; theſaurꝫ ꝓ dote tradat: ꝓfecto igr̄ i ſeleuciā pr̄e: fili⁹ ꝓpōit uēales æđs: eas mercat̃ callicles: eo ꝓpoſito ut cū reuēiat: āico charmidi reddat: interea lyſiteles philtōis filius ſummo ex genere & optimis ornat⁹ moribus ſodalis leſbonici ſororem ſibi uxorē dari: atq; idotatā petiit: callicles id rat⁹ ſibi uicio uorti: dādā uirginē & dotē cēſet: & ne qcq̄ đ auro ſuboleat leſbōico: ſubornat ſycophātā graphicū: q ſe dicat a charmide ferre aurꝫ & lr̄as: is trib⁹ cōducit̃ nūmis: & ob h⁹ trinūm⁹ dicta ē comœdia: q cū ueluti pegrin⁹ icedret: charmidi forte domūređūti fit obui⁹: diu đludit illū charmiđs: q ab eo q ipuſ erat ſe miſſū autūat: domū itaq; reuēiēs offēdit ſtaſimū ſeruū & calliclē ſociū: ab his rē oēꝫ edoct⁹ filiā ſpōſatā reppit. factū ꝓbat: lyſiteliq; denuo ſuam ſpondet filiam: calliclisq;: dat filio leſbonico.

ℂ Ioannis

¶ Iohannis Petri uallæ placentini i trinummu ꝫ cõmentarius. ¶ Argumentum in trinummum.

C Harmides pegre iens lesbonicũ ipru dentiſſimũ filiũ reliq̃t domi cũ ſtaſimo ſeruo prudentiore dño & amantiore honoris ipſius heri. Pr̃ nõ ſatis filio fidẽs cũ domo abiret callicli amico ſuo rẽ ſuã oẽm cõmẽdauit quos domi theſauros hẽbat abſtruſos ei apuit: ut ſi neceſſe foret illo nuptũ daret q̃ reliq̃rat filiã. Filius ergo lesbonicus intẽpans cũ quotidie magis bõa ſua meretricib⁹ dilargiret̃ agros domoſq; uẽditaret uiliſſimo ẽt ptio. Callicles amicos ne bõa diſpderet̃ emebat oĩa: hoc pſpiciẽs lyſiteles ſodalis lesbonici, ei ſuccurẽdũ putauit quoquo mõ poſſet: ut ei⁹ ſororẽ ſiñ dote accipet: ad eã rẽ ipetrãdã philtonẽ p̃reꝫ ſuũ allegauit: nõ uult idotatã lesbonicus dare ſororẽ nephas putãs: ſed agrũ q ex luxuria ſupat ꝓ dote deſtinãdũ putat: huic rei ſtaſimus ſeruus obſiſtit dñi amator ſui. Callicles igit̃ ut filio oĩa tegerent̃ charmidis ſubornat ſycophãtã q̃ſi a charmide uenientẽ cũ lr̃is & pecuniis: ut nuptũ illis daret̃ filia. At cũ ſycophãta ad lesbonicũ iret pariterq; daturus a p̃re lir̃as offendit peregre uenientem charmidẽ ꝓ foribus inter quos aliquandiu luſus habitus ẽ. re cognita qui in famis habebatur Callicles ciuis bonus cognitus eſt. Deſpondetur ergo lesbonici ſoror lyſiteli.

¶ Nominum etymologiæ.

M Egaronides. Quia megara atria dñr & ido ſpecto. ¶ Callicles: qa calos honeſtas & cleos gloria ab honeſtate. n. gloriã cõſeq cupiebat. ¶ Lyſiteles. qa lyſitelo cõmodoſũ ſignificat. Fuit. n. cõmodus erga ſodalẽ leſbonicũ. ¶ Philto. qa philto amo: q̃ſi ad amorẽ cõciliãs. ¶ Lesbonicus. a lesbo placidus. Hi nãq; erãt natuæ mitioris: ut & uinũ quoq; lesbiũ qđ & in ſnia diſcipuloꝶ ſuoꝶ oñdit Ariſtoteles. ¶ Staſimus. i. ſtabilis. qm̃ in heri cõmodo pſiſtit. ¶ Charmides. Quia chara lætitia & midos conſilium: ſuo nãq; gauiſus eſt conſilio. ¶ Sycophanta. ſimulator: ut aliquẽ fallat cuius etymologia ſupra expoſita: græce ſycophantes maſculinum eſt cuius fœmininũ ſycophãtria: ut mathetes mathetria: auletes auletria: poetes poetria: pharmaceutes pharmecentria: pſaltes pſaltria.

Demophilus

Plauti Trinummi argumentum

T Heſaurum abſtruſum abiẽs peregre charmides
Remq; omnem amico callicli mandat ſuo
Iſthoc abſente male rem perdit filius
Nam & ædis uendit. has mercatur calicles.
Virgo indotata ſoror iſtius poſcitur
Minus quo cum inuidia ei det dotem cailicles
Mandat qui dicat aurum ferre ſeſe a patre.
Vt uenit ad ædis: hunc deludit charmides
Senex ut rediit: cuius nubunt liberi ;

Luxuria. Inopia.

S Equere me mea gnata: ut munus fungaris tuum
In. ſequor ſed finem fore quẽ dicã neſcio. Lu. adeſt hem

T Heſaurum abſtruſum: oĩa ex argumento nota ſunt corrigo, tamen ultimum uerſiculum: nam ubi legitur cuius nubuntur heri: legẽdum arbitror cuius nubunt liberi: nã filia datur lyſiteli: filius quoq; ducit calliclis natam. BERN. SARA. VENE.

T Heſauꝶ abſtruſum abiẽs. occultas ſuas diuitias. ¶ Male. ualde. ¶ Rẽ perdit. Diſſipat facultates. ¶ Filius. leſbonicus. ¶ Poſcitur. a lyſitele. ¶ Minus quo cũ inuidia ei det: ordo & ſenſus quo minus: ut nõ det ei ſororẽ lyſiteli. cũ inuidia maliuolẽtia. ¶ Mandat. ſycophãtæ. ¶ A p̃re: charmiđ. ¶ Vt uẽit. ſycophãta ¶ Senex. charmides. ¶ Vt rediit. poſtq̃ peregre reuerſus eſt. ¶ Cui⁹ nubunt liberi: nempe filius lesbonicus & filia. VALLA.

S Equer̃ me: Abſente p̃re rẽ oẽm conſũpſerat lesbonicus ſcortãdo & pgræcando eoq; uſq; redactus erat ut ædes uænales ꝓponeret: recte ergo inducit̃ ut poſt luxuriam tãq̃ comes ſeq̃tur inopia. ¶ Mun⁹ fungaris tuũ: Munus ꝓ munere: uetus locutio ẽ: & rettulimus in menæchmis. ¶ Illæ ſunt ædes: Quas adoleſcẽs uænales fecerat. ¶ Eſt theſauro fabulæ: Quia trinũmus dicta ẽ. ¶ Plautus uertit barbare: Sic in aſinaria inquit Marcus uortit barbare de ſe locutus: barbare in aliam linguam a græca. BERN. SARA. VENE.

Inopia luxuriæ filia.

Fungaris munus tuũ

SECVNDVS ACTVS.

Illæ ſunt ædes:i intro nunc iam.nunc ne quis erret uoſtrum
Paucis in uiam deducam:ſiquidem operam dare promittitis
Nunc primum igitur quæ ego ſim:& quæ illa hæc ſciet:
Huc quæ abiit intro:dicam ſi animum aduortitis
Primum mi plautus nomen luxuriæ indidit:
Tum mihi hanc gnatam eſſe uoluit inopiam.
Sed huc quid introierit impulſu meo:accipite:
Et date uacuas auris dum eloquor.aduleſcens quidam eſt:
Q ui in hiſce habitat ædibus:is rem paternam me adiutrice
Perdidit qui me aleret:nihil uideo eſſe reliqui.dedi meam gnatam:
Q ui cum ætatem exigat.ſed de argumento ne expectetis fabulæ.
Senes qui huc uenient:hi rem uobis aperient. huic nomen græce
Eſt theſauro fabulæ.philemo ſcripſit:plautus uertit barbare.
Nomen trinummo fecit:nunc hoc uos rogat ut liceat poſſidere
Hanc nomen fabulam:tantum eſt ualete.adeſt cum ſilentio;

Megaronides ſenex.

NE amicum caſtigare ob merita mala noxia
Immane eſt facinus.uerum in ætate utile & conducibile.
Nã ego amicũ hodie meũ cõcaſtigabo ꝓ cõmerita noxia
Inuitus.ni me id inuitet ut faciam fides.nam hic nimium morbus
Mores inuaſit bonos:ita plerumq; omnis iam ſunt intermortui.
Sed dum illi ægrotant interim:mores mali quaſi herba irrigua
Succreuerunt uberrime.neq; quicq̃ hic uile nunc eſt
Niſi mores mali.eorum licet iam meſſem metere maximam
Nimioq; hic pluris pauciorum gratiam faciunt pars hominum
Q uam id quod proſit pluribus ita uincunt illud
Conducibile:gratiæq; in rebus multis obſtant.
Odioſæq; ſunt remoramq; faciunt rei priuatæ & publicæ;

VALLa. SEquere me mea gnata. Luxuria uerba hẽt ad filiã ſuã inopiã ut ſeſe transferat in domum lesbonici⁹. ¶ Vt munus fungaris tuũ. fungor.n. hanc rem & hac re dicimus. ¶ Luxuriæ indidit. ſuperfluitas.n. luxuriæ nomen habet. luxuriari eni; ſupfluere. Vir. Luxuriatq; thoris animoſum pect⁹ hanc ſequitur inopia quia ubi negligẽter quippiam diſperditur inopia mulctat. ¶ Me adiutrice. ſubaudi luxuria. Dedi meam gnata;. inopiam cum qua uitam agat. ¶ Theſauro. appellatur inquit græce hæc Barbare. fabula theſaurus quod eſt opum Nomen repoſitio. ¶ Philemo ſcripſit. de phi trinũmo lemone dictum eſt ſupra abunde. fecit. ¶ Plautus uertit barbare.i.in alia; linguam.nam græci barbaros omnes præter ſe appellauerunt. ¶ Trinummo fecit. quaſ̃ trinũmus mox apparebit. ¶ Adeſte cum ſilentio. audite ac ſilete.

BERN. Sara. Vene. NE amicum: ſenſerat megaronides a callicle ẽptas fuiſſe charmidis ædeſ qd̕ tãq̃ nephariũ factũ ĩprobat: iccirco moniturus amicũ accedit: ſed iterũ malos hoĩu; mores ĩprobat: q magis paucioribus.i.priuatis: q̃ plurib⁹.i. publicis reb⁹ ſtudẽt. ¶ Ni me id inuitet fides: q̃ſi & pp fidẽ ĩpellaſ̃ amicum uelle errati ſui cõmonefacere. ¶ Eoꝝ meſſẽ metere: Vt.ſ. pœnit⁹ Noxia. exciderenſ̃: & prorſus abolerentur. Conducibile. ¶ Remorã faciũt.i.retardãt: nã remora a Plinio tãtæ tẽacitatis dr̃: ut naui a curſu ſuo retinere ualeat: ide factũ remoror uerbum: & remores aues q̃ in auſpicio aliqd fieri remo Irrigua herba rãſ̃: hic piſcis a græcis echieis dict⁹.

VALLa. NE amicum caſtigare. Aliter hæc uerba apud ciceronẽ legunſ̃ q ad Herẽniũ inqt. Paucio- rum Vitioſa rõ ẽ q̃ ad expoſitionẽ non eſt accõmodata uel pp uanitatẽ. In firma rõ eſt: q̃ nõ neceſſario oñdit ita eẽ queẽadmodũ expoſitũ eſt: ue Remorã faciunt. lut apud Plautũ. Amicũ ob meritã noxã ĩmane caſtigaſ̃ facinus: ueꝝ ĩ ætate utile & conducibile. Hæc ꝑpoſitio eſt: uideamus q̃ rõ afferatur. Nã ego amicũ meũ hodie non caſtigabo pro cõmiſſa noxa ex eo qd̕ facturus: non ex eo qd̕ fieri conuenit utile qd ſit rõcinatur. ¶ Immane eſt facinus. Immãe.i. crudele ſicut ĩmanes beſtias quas uocabulo græco feras dicimus: ut Cicero in q̃õnibus tuſculanis de beſtiis locutus inqt ĩmanis alias quaſdã aũt cicures. Differt aũt facinus a flagitio diui Auguſtini ſñia qd̕ ĩdomita cupiditas ad corrũpendum animũ & corpus ſuum flagitium uocatur. Quod autem agit ut alteri noceat facinus dr̃. Et hæc ſunt duo genera oĩum peccatoꝝ: ſed flagitia priora ſunt quæ cum exinaniuerunt aĩum: & ad quandam ægeſtatem perduxerunt in facinora proſiliunt. ¶ Quaſi herba irrigua.i. quæ aqua irrigatur: nomina fere apud latinos uerbalia frequẽtiſſime actiue & paſſiue ponuntur, nam & prata irrigua: & hortos irriguos qui irrigantur: & irriguũ uiolaria fontem dixit

tem dixit Virg. ¶ Meſſem metere maximam. Ex malis inquit moribus poſſis uberem facere meſſem. ¶ Remoráq; faciunt:ideſt retardant. Eſt aũt remora piſcis q græce echineis a remorando dictus quod ut Pli. inquit cum nauigiis adhæſerit per maria properantibus firmet immobilia.

Callicles. Megaronides ſenes duo.

LArem corona noſtrum decorari uolo.uxor uenerare.ut
Nobis hæc habitatio bona:fauſta:fœlix:fortũataq; eueniat
Teq; ut q̃primum poſſit:uideam emortuam.
Me.Hic ille eſt ſenecta ætate qui factus eſt puer:qui admiſit
In ſe culpam caſtigabilem.adgrediar hominem.
Cal.Cuia uox ꝓpe me ſonat.Me.tui bñuolétis:ſi ita es:ut ego uolo
Sin aliter es inimici atq; irati tibi.Cal.o amice ſalue atq;
Aequalis ut uales megaronides?Me.& tu ædepol ſalue callicles
Cal.Valen ualuiſtin?Me.ualeo & ualui rectius.Cal.quid agit
Tua uxor ut ualet?Me.pluſquam ego uolo.Cal.bene hercle
Eſt.illam tibi bene ualere & uiuere.Me.credo hercle te
Gaudere:ſi quid mihi mali eſt.Cal.omnibus amicis quod mihi eſt
Cupio eſſe idem.Me.eo tua uxor quid agit?Cal.immortalis eſt.
Viuit uicturaq; eſt.Me.bene hercle denuncias deoſq; oro ut
Vitæ tuæ ſuperſtes ſuppetat:dum quidem hercle tecum nupta
Sit.Cal.ſane uelim.Me.uin commutemus:tuam ego ducam.
Et tu meam:faxo haud tantulum dederis uerborum mihi.
Namq; enim tu credo mihi imprudenti obrepſeris:næ tu hercle
Faxo haud ſcias quam rem egeris.Cal.habeas ut nactus.
Nota mala res optumaſt.nam ego nunc ſi ignotam capiam: quid
Agam neſciam.Me.ædepol proinde ut bene uiuitur:diu
Viuitur:ſed hoc animum aduorte:atq; aufer ridicularia
Nam ego dedita opera huc ad te aduenio.Cal.quid uenis?
Me.Malis te ut uerbis multis multum obiurgem.Cal.men?
Me.Ná quis ẽ hic alius præter te atq; me.Ca.nemo eſt.quid igitur?
Me. Rogatis te ne obiurgitem:niſi tute mihi me cenſes
Dictuꝝ male:nam ſi in te ægrotant artes animiq; tui
Sin immutare uis ingenium moribus .aut ſi demutant mores
Ingenium tuum.neq; eos antiquos ſeruas aſt captas nouos
Omnibus amicis morbum tu incuties grauem:ut te uidere
Audereq; ægroti ſient.Cal.quid in mentem uenit
Tibi iſtæc dicta dicere?Me.quia omnis bonos bonaſq;
Adcurare addecet:ſuſpitionem & culpam ut abs ſe ſegregent.
Cal.Nõ põt utrũq; fieri.Me.qua propter?Cal.rogas:ne admittam.

BERN. SARA. VENE.

LArem Corõa:Emptis ædibus in qbus defoſſus theſaurus erat: larem placare ſtudet: forte inhiãs ſenex auro:occaſione oblata . ¶ Videre atque audire ægroti ſient:Ideſt te ægre uideant & audiant. ¶ Ego meo ſum promus pectori.i.mihi ipſi cõſci⁹. ¶ Aedepol mãdatũ pulchre: ꝑ ironiá. ¶ Ni ꝑſenſiſſent cáes: denotat ſe ĩ amici reb⁹ hoiem uigilẽ:& cáes ꝓ cuſtodibus ĩtellige. ¶ Vſuræ meæ .i.uſui . ¶ Poſticulũ:ex poſteriori dom⁹ ꝑte domũculá. Famigerator: diuulgator:ná fama plerũq; ꝓ re incerta ponit̃:& hoiuꝫ opinione.

Lar.

VALLa.

LAré corõa nr̃um decorari uolo calliclẽ mãdãté familiarib⁹ familiares ſtatuas honore decorari megarõides amic⁹ inuiſit:ut hoieꝫ uerbis corripiat amiciſſimũ ex rumore q paſsi ſerpebat falſo ip̃ꝫ exiſtimãs iure obiurgãdũ: qd' cõtra factũ ẽ.ná ꝑcepta callicis ꝓbitate ad id qd' ĩcepat exhortatur. ¶ Vt no. h hit.b.lesbõici has ædes dicit q̃s emit callicles . ¶ Valẽ.i.an uales. ¶ Et ſuppetat.i.ſibi ipſi uitã ſuggerat. ¶ Faxo ha.ſci.q̃ rẽ ege.tá repẽte dedero:ut ñ poſſis qd egeris aiaduertere. ¶ Nota ma.res op.cũ inqt res mala cognita ẽ iõ ẽ optia: qm̃ ab ea facile cauere poſſumus.
¶ Aegrotant artes animiq; tui.i.ſi bona q̃ olim in te erãt degenerant.
¶ Aegroti ſiẽt.ægrimõia afficiant̃ te uidẽdo audiẽdoq;. ¶ Meo ſum ꝓmus pectori.i.ꝓmo aĩo meo bõa & mala.qm̃ cogitationes nr̃æ ſunt liberæ:nõ utiq; ſuſpitiones q̃ aliẽa ſibi pectora concupiunt. ¶ Haud dicam dolo . loquar ex animi ſn̄ia uerum. ¶ Turpilucri.unũ eſt uerbum:ut ſit hoc turpilucrũ. ¶ Vulturiũ uocant.i.rapacẽ:ita Cicero in piſonẽ eſt hoc nouum:multo illud magis appellatus eſt hic uulturius illius ꝓuinciæ ſi diis placet imperator. ¶ Hæc cum audio in te dici. paruipendere te in hoſtes ne an ĩ ciues ſcæuias. ¶ Rẽ confregit.opes eliminauit. ¶ Ad frugẽ corrigis.i. frugalem facis. ¶ Si q.i.in aliquo.
¶ Animi impoti.i.inſano in cui⁹ poteſtate mens non eſt.Qui exedificaret: tu amplificaret multiplic

Senex factus puer Caſtigabilis.

Res mala nota optia eſt. Viuitur diu proinde ut bene uiuitur Ridicularia aufer. Mores ãtiqui. Omnes curar̃ decet ut ſuſpitioneꝫ & culpã abs ſe ſegregent.

Promus · Dictitat̃ · Turpilucrum · Vulturiꝰ · Ad frugē corrigere · Emi de adoleſcēte. · ALIA EXPOSTIO PII BO.

aretq; ſum inſaniam. Qui deterior eſſet: ut eſſet ĩprobior. ℂ Inconciliauiſtin. an incōciliauiſti inimicū q; feciſti. ℂ Exturbaſti ex ædibus: eieciſti domo. ℂ Iam ſuā melius rem geſſerit? interrogatiue legendū nuȝ ob hoc meliꝰ uiuet? ℂ Subigis maledictis. maledicēdo cōpellis. Poſſet ꝑmaneſcere. i. peruenire. ℂ Si quid eo uſus fuerit. ſi illo theſauro opus fuerit. ℂ Ille ignauus. ſubaudi Leſbonicus. ℂ Vnos ſex dies. i. ad ſex dies cōtinuos. ℂ Adeſuriuit magis. tanq̃ famelicus magis cōcupiuit. ℂ Et inhiauit. acrius. i. patenti ore tāq̃ lupꝰ obſeruauit quo pacto deuoraret. tangit aliquē qui ad eius facultates aſpiraret rapiendas. ℂ Dū dormitarēt canes. i. nō adeſſet qui ꝓuideret. ℂ Gregē uniuerſum. i. oēs opes ac totā familiam. ℂ Voluit ſecū auerter̃. i ſuā deducere poteſtatē. ℂ Nec uſuræ meæ. i. ĩ meum uſum. ℂ Pauſa inſtituiſti. i. ad pauſam me ĩpuliſti: ut aduerſari non audeā. Adoleſcens habet. i. habitat leſbonicus. ℂ Poſticulū hoc recepit. poſticū poſt ædes hoſtiolū eſt. nunc poſticulum tuguriolū dicit ipſum recipiſſe ubi habitaret.

ℂ Mendaciloquꝰ: q̄ plura ꝓfūdat mendacia. ℂ Atq; argutū magis. i. ſtridulū. Virg. Arguto cōiunx ꝑcurrit pectīe telas. ℂ Quos ſcurras uocant. diximus de hoc uerbo abūde in epidico. ℂ Adoleſcentē euertiſſet. i. diſpoliaſſet. ℂ Eoꝝ famigeratorum. i. famā malā perperā ac nequiter diſſeminātium. ℂ Niſi id appareat famigerator. i. q̄ primā hanc ꝓnūciauit infamiā plectendus ē q̄ ſi fiat publico bono cedet. ℂ Occluſioreq; habeant ſtultiloquentiā. i. ſtultū ſermonē ſuuū cōprimāt & apud ſe retineāt potius q̃ ut in quē quā profundant.

ℂ Pauſa ſatis eſt. celandum ab obiurgatione cenſoria: uox deflexa ex græcia. ℂ Inſiſti. lego ĩſiſtiſ: firmas retardas: remoraris. ℂ Qui. quo: ut. ℂ Domi. hæc uerba calliclis ſūt. ℂ Habet. habitat. Poſticulum recepit partem poſteriorem domus ſibi reſeruauit: Gellius libro decimo ſexto noctium atticaruȝ. & marcellus hunc locum aduocant. Nos in amphitryone cum de dotalibus ſeruis loqueremur fuſius explicauimus. recipere reſeruare: unde ſeruus receptitius:

Culpā: ego meo ſum promus pectori: ſuſpitio eſt in pectore alieō
Sita: nam nūc ego ſi te ſurripuiſſe ſuſpicer ioui coronam de capite
E capitolio: quod in culmine aſtat ſummo. ſi id non feceris: atq;
Id tamen mihi lubeat ſuſpicarier. quid tu id prohibere me potes.
Ne ſuſpicer: ſed iſtud negocii ſcire cupio quicquid eſt. Me. haben
Tu amicum aut familiarem quempiam: cui pectus ſapiat? (cor
Cal. Aedepol haud dicā dolo ſūt quos ſcio eē āicos: ſūt quos ſuſpi
Sunt quorum ingenia atq; animos non poſſim noſcere. ad amici
Partem an ad inimici perueniant. ſed tu ex amicis certis mihi es
Certiſſimus: ſi quid me feciſſe inſcite aut improbe. ſi id me
Non accuſas tute ipſe obiurgandus es ſcio. Me. & ſi huc alia cauſa
Ad te adueni æquum poſtulas. Cal. expecto ſi quid dicas.
Me. Primū dum omnium male dictitatur tibi uulgo in ſermonibꝰ:
Turpilucri cupidum te uocant ciues tui: tū autē ſunt alii: qui te
Vulturium uocant. hoſtis ne an ciuis commodis paruipendere.
Hæc cum audio in te dici excrucior miſer. Cal. eſt atq; non eſt
Mihi in manu megaronides qui dicant non eſt: merito ut ne dicāt
Id eſt. Me. fuit ne hic tibi amicus charmides?
Cal. eſt & fuit: id ita eſſe
Vt credas: rem tibi auctorem dabo. nam poſtq̃ hic eius rē cōfregit
Filius: uidetq; ipſe ad paupertatem protractum eſſe: ſe ſuamq;
Filiā eſſe adultā uirginē ſimul eius matrē ſuāq; uxorem mortuaȝ:
Quoniam hinc iturūſt ipſe ĩ ſeleuticā: mihi comendauit uirginē.
Gnatam ſuam & rem ſuam omnem. & illum corruptum filium
Hic ſi inimicus eſſe credo haud crederet. Me. quid tu adoleſcenteȝ
Quē eſſe corruptum uides: qui tuæ mandatus eſt fidei & fiduciæ
Quin eum reſtituis? quin ad frugem corrigis: ei rei opā dar̃ fuerat
Aliquanto æquius. ſi qui probiorem facere poſſis. non ut ĩ eādem
Tute accederes infamiam. malumq; ut eius cum tuo miſceres
Malo. Cal. quid fecit? Me. quod homo nequā. Cal. nō iſtuc meū ē.
Me. Emiſtin de adoleſcente has ædes? quid taces? ubi nūc tute habitas?
Cal. Emi Atq; argētum dedi minas quadragīta adoleſcēti ipſi (
In manum. Me. dediſtin argentum? Cal factum. neq; facti piget.
Me. Aedepol fidei adoleſcētē mādatū malæ ďdiſti: næ hoc pacto ei
Glandium qui ſe occideret: & quid ſecus eſt. aut quid intereſt dare
Te in manus argentum amanti homini adoleſcenti animi impoti:
Qui exædificaret ſuam inchoatam ignauiam? Cal. non ego
Illi argentum redderem? Me. non redderes. neq; de illo quiquam
Neq; emeres neq; uenderes. nec qui deterior eſſet faceres copiam:
Inconciliaſti eum: qui mandatuſt tibi: illum qui mandauit eum
Exturbaſti ex ædibus: ædepol mādatum pulchre. & curatū probe.
Crede huic tute iam ſuā melius reȝ geſſerit. Cal. ſubigis maledictis
Me tuis megaronides nouo modo. adeo ut quod meæ cōcreditū
Sit taciturnitati clam fidei & fiduciæ. ne enunciarem cuiquam:
Neu facerem palam. ut mihi neceſſe ſit iam ad tibi concredere.
Me. Mihi qď crediderīs: ſumes ubi poſueris. Cal. circūſpice dū te ne
Quis adſit arbiter nobis. & quæſo itidem idem circunſpice.

Me.auſculto ſi quid dicas.Cal.ſi taceas loquar.quoniam hinc eſt
Profectus peregre charmides:theſaurum mihi demonſtrauit.
In hiſce ædibus .hic in conclaui quodam.ſed circunſpice.
Me.Nemo eſt.Cal.nummorum philippeum ac tria milia
Id ſolus ſum per amiciciam & per fidem flens me obſecrauit.
Suo ne gnato crederem:ne ue cuiquam.unde ad eum id
Poſſet per manaſcere:nunc ſi ille huc ſaluus reuenit reddam
Suum ſibi ſi.quid eo uſus fuerit:certo illius filiæ q̄ mihi mandata
Sit habeo:dotem unde dem:ut eam in ſe dignam conditionem
Conlocem.Me.proh di immortales uerbis paucis q̄ cito
Alium feciſti me.alius ad te ueneram.ſed ut occœpiſti perge
Porro proloqui.Cal.quid tibi ego dicam:qui illius ſapientiam
Et meam fidelitatem:& celata omnia pene ille ignauus
Funditus peſſundedit.Me:quid dum?Cal.quia rure dum ſum
Ego unos ſex dies me abſente atq; inſciente inconſultu meo
Aedes uænales haſce inſcribit litteris.adeſuriuit magis
Et inhiauit acrius lupus.obſeruauit:dum dormitarent canes,
Gregem uniuerſum uoluit ſecum auertere.feciſſet ædepol.
Ni hæc præſenſiſſent canes.ſed nunc rogare ego uiciſſim te uolo
Quid fuit officium meum me facere.face ſciam.utrum indicare
Me ei theſaurum æquum fuit:aduerſum quod eius
Me obſecrauiſſet pater.an ego alium dominum paterer
Fieri hiſce ædibus qui emiſſet.eius eſſet ne eius pecunia?
Emi egomet potius ædis:argentum dedi theſauri
Cauſa.ut ſaluum amico traderem.neq; adeo haſce emi
Mihi nec uſuræ meæ.illi redemi rurſum:a me argentum dedi
Hæc ſunt:ſeu recte:ſeu peruorſe:facta ſunt:egomet feciſſe
Confiteor:megaronides hem mea malefacta:hem meam
Auariciam tibi.haſcine me propter res maledictas
Famas ferunt.Me.pauſa inſiſti caſtigatorem tuum: occluſiſti
Linguam:nihil eſt qui reſpondeam.Cal.nunc ego te quæſo
Vt me opera & conſilio iuues.communiceſq; hanc mecum meã
Prouinciam.Me.polliceor operam ergo ubi eris paulopoſt domi
Callides. Nunquid uis? Megaronides.cures tuam fidem Callicles
fit ſedulo.Megaronides.ſed quid ais?
Cal.Quid uis? Me.ubi nunc adoleſcens habet? Cal.poſticulum
Hoc recepit cum ædis uendidit.Me.iſtuc uolebam ſcire.
I ſane nunc iam:ſed qd ais? Cal.qd? Me.nūc uirgo nēpe apud te ē?
Cal.Ita eſt iuſtaq; eam curo cum mea. Me.recte facis. Cal.nū prius
Quam abeo me rogitaturus? Me.uale.nihil eſt profecto ſtultius
Neq; ſtolidius:neq; mendaciloquius.neq; argutum magis.
Neq; confidentiloquius.neq; periurius:q̄ urbani aſſidui
Ciues:quos ſcurras uocant.atq; egomet me adeo cum illis
Vn ibidem traho:qui illorum uerbis falſis acceptor fui
Qui omnia ſe ſimulant ſcire:nec quicquam ſciunt.
Quod quiſq; in animo habet.aut habituri ſunt
Sciunt:id quod in aurem rex reginæ dixerit.ſciunt quod

receptitius:q ſeruatur ab uxore extra dotalia. Hoc uerbo in ea pœne ſignificantia uſus eſt Macrobi⁹ lib. prio ĩ ſomniū ſcipionis.ſed de beatitate q̄ debet cōſeruatoribus p̄riæ pauca dicenda ſunt:ut poſtea locū oēm:quē hic tractandū recepimus reſoluamus.Cicero lib.v.epiſtolaꝝ. Has lr̄as uelĩ existimes fœderis habituras uim eſſe non epiſtolæ.meq; ea q̄ tibi ꝓmitto ac recipio ſanctiſſime eē obſeruatuꝝ diligentiſſimeq; obſeruatuꝝ. Idē lib.vi. Panſa qdē mihi gratus hō & certus non ſolū confirmauit uerū ēt recepit: tāq̄ ueluti receptitium & ratiſſimū fuerit ꝓmiſſum pālæ qd' extra pollicitationem domeſtice confirmabatur. Idem lib.x.&.iii.Spondebo.n.tibi uel potius ſpōdeo in meq; recipio eos etiam.M.curii mores:eamq; tū probitatem tum etiam humanitatē ❡ Iuxtaq; eā.hic iuxta ſignificat ſimiliter. Marcellus. Iuxta rurſus ſimiliter:Saluſtius in iugurtha. hyemem atq; æſtatem iuxta pati:Plautus trinummo. Iuxtaq; eā cur cum meo uarro ĩ papia pappo.Qui pōt laus uideri uerſa cū motus ſæpe furaces ceſſemus: atq; neqſſimus ibis ac iuxta mecum rem tenes.In alia ſignificantia iuxta ſignificat proxie: & coniunctim.Varro de uita patrū libro primo. Cum interea lucubrādo faceret iuxta ancillas lanam.
❡ Argutum.ſonoru3: obſtrepeꝝ. Maro in georgicis. Arguto mulier decurrens pectine telas: uel hic expone argutum:audax:malitioſum. Lucillus. Agite agite fures mēdacia argutamini. plautus ĩ moſtellaria. exi e culina ſis foras maſtigia: q mihi inter patinas exhibes argutias. Argutū quoq; paruum ſignificat: & ſonans. ❡ Confidentiloquius. magis cū confidentia loquens:nihil ueritus quomodo loquatur. Hinc in deteriorem ſignificationē libro quarto georgicon. & te quis iuuenum confidentiſſime noſtras iuſſit adire domos. ❡ Aſſidui.diuites ab aſſibus. ❡ Ibidem traho.ſed ego inquit ſtultior:qui ſequar illorum ſtultiloquia. ❡ Acceptor fui. qui accepi illorum mendaciloquia & uanitates:tāq̄ illis ſubeſſet ĩtegerrima ueritas. ❡ Falſo nam uero laudent. legēdū.falſo an uero laudēt. ❡ Flocciſaciūt.nec æſtimat id floc

Nūmorum ad tria. milia.
Permanaſcere.
Rure ſū.
Incōſultu meo.
Vnos ſex dies.
Adeſuriuit.
Poſticulum.
Mendaciloqus.
Scurræ q̄les ſint.
Aſſidu⁹ ciuis.
Acceptor.

Iuno fabulata ſit cum ioue: quæ neq; futura neq; facta ſunt
Tamen illi ſciunt. falſo. nam uero laudent: culpent: quem uelint
Non floccifaciunt: dum illud quod lubeat ſciant: omnis
Mortalis hunc aiebant calliclem indignum ciuitate hac
Eſſe uiuere: bonis qui hunc adoleſcentem euertiſſet ſuis
Ego de uerbis eorum famigeratorum inſcius proſilui amicum
Caſtigatū innoxium. quod ſi exquiratur uſq; ab ſtirpe auctoritas.
Vn de quicquid auditum dicant. niſi id appareat famigerator
Ne ſit cum damno & malo. hoc ita ſi ſiat. publico fiat bono.
Pauciſſimi faxim: qui ſciant. quod neſciunt occluſioremque habeant ſtultiloquentiam;

Lyſiteles adoleſcens.

M Vltas res ſimul in meo corde uerſo: multum in cogitādo
Dolorē ídipiſcor. egomet me cōquoquo. & macero: & d
Magiſter mihi exercitor anim⁹. hinc eſt. ſed hoc nō liquet. (fatigo
Nec ſatis cogitatum. ſi ueram potius harum mihi artem expeteſſa;
Vtram ætati agundæ arbitrer firmiorem. amori ne an rei
Obſequi potius par ſiet. utra in parte plus uoluptati ſit uitæ
Ad ætatem agundam. de hac re mihi ſatis haud liquet. niſi hoc
Si faciam opinor. ſimul exputem. iudex ſim reus
Q uæ ad eam rem: ita faciam: ita placet. omnium primum
Amoris artis eloquar. quemadmodum expediant. nunquam
Amor quemquam niſi cupidum hominem poſtulat: ſe in plagas
Coniicere. eos cupit. eos conſectatur. ſubdole blanditur. ab re
Conſulit. blandiloquentulus. harpago. mendax. cupes. auarus:
Elegans. deſpoliator. latebricolarum hominum corruptor.
Blandus: inops. celati indagator. nam quam ad quod clamat
Q uam extemplo ſæuis ſagittis percuſſus eſt. illico res foras
Labitur. liquitur. da mihi hoc mel meum: ſi me amas: ſi audis.
Ibi ille cuculus: occele mi fiat. & iſtuc: & ſi amplius uis dari:
Dabitur: ibi illa pendentem ferit. iam amplius orat. non ſat
Id eſt mali. ni amplius etiam quod. bibit quod comeſt.
Q uod facit ſumpti. nox datur. ducitur familia tota.
Veſtiſpicii: unctor. auri cuſtos. flabelliferæ. ſandaligerulæ
Cantrices. ciſtellatrices. nuncii renuncii. raptores panis & peni

ci: quod retrimentum eſt & panni purgamentum: ſignificat hoc uerbum nihilifaciunt: contemnunt. ¶ Omnis mortalis. Pro omnes mortales. Syntheſis numerorum: quemadmodum pars in fruſta ſecant. ¶ Famigeratorum. rumigerulorum: qui ſermones diſſipant in uulgus. ¶ Ab ſtirpe. radicitus: funditus. ¶ Ne ſit cum damno. ſcribendum: næ ſit cum damno. certe rumorum diſſipator erit cum damno & malo. ¶ Qui ſciant quod neſciant. dicuntur illi ſcire quod neſciunt quando profitentur ſe noſſe & adamuſſim ſcire quod ignorant ¶ Occluſiore;. caſtigatio rem: examinatiorem.

Vltas res: Hæc ſcæna tota eſt ad bonos mores: adoleſcens enim optimis inſtitutus conſiliis: qui licet primum ĩ incertum feratur quam potiſſimum capeſſat uiam: an: ſcilicet frugalitati ſtudeat an amoribus operam præſtet in ſemitam tandem rectam redit ſpretis illecebris uoluptatum. ¶ In plagas: in rætia: cupere enim uidetur amator inuolui & irretiri amoris ſolicitudinibus. ¶ Ab re: Ad nullam utilitatem. ¶ Harpago: rapax. Cupes: Voluptuoſus: unde cupedia dicta uoluptaria ut diffuſe retulimus in ſticho. ¶ Latebricolarum: Loca abdita incolentiu;. ¶ Nam quam ad quod clamat: lego ſic: nam quum quis clam amat: & conuenit cum ſenſu antecedēti: celati indagator. ¶ Da mihi hoc: uerba ponit meretricia quibus alliciuntur amatores. ¶ Cuculus: Scilicet amator eſt cuculus auis alienis incubans nidis ædit oua & deuorat aliena. ¶ Pendentem: titubantem non ſibi conſiſtentem. ¶ Veſtiſpicii: qui ueſtes ſpiciunt. i. cuſtodiunt cum diligentia: ueſticipes autem ſunt qui primum barbam adiſerint: quo uocabulo uſus eſt Apuleius: memorat deniq; omnes q̃ ab amatore petant. ¶ Sandalicerulæ: Quæ gererent ſandalia. i. calciamenta matronarum quæ ita laſciuierant: ut ad unumquodq; negocium deputatas haberent ancillas. ¶ Quamq̃ animo labor grandis: nam uia quæ ad uirtutem ducit ardua eſt.

¶ Multa res.

Famigeratorum
Occluſiorem.
Stultiloquentia
BERN. SARA. VENE.
m
In cogitando
Indipiſcor.
Exercitor.
Expeteſſam.
Amoris artes
Blandiloquentulus.
Cuppes
Latebricolarum hominū
Amor q̃ mala res ſit: & q̃tum malaru; afferat
Comeſt.
Sumpti
Veſtipicii
Flabelliferæ.
Sandaligerulæ
Ciſtellatrices

Fit ipſe dum illis comis eſt inops amator.hæc ego cum ago:cum
Meo animo recolo:ubi qui eget:q̃ precii ſit parui.apage te
Amor non places.nihil te utor.quáquam illud ē dulce:eē & bibere
Amor amara dat.tibi ſatis quod ægre ſit fugit forum.
Fugat uos cognatos.fugat ipſe ſe a ſuo contuitu:
Neq; enim eum ſibi amicum uolunt dici:mille modis amor
Ignoranduſt procul adhibendus eſt atq; abſtinenduſt
Nam qui in amore præcipitauit:peius perit.q̃ ſi ſaxo ſaliat
Apage ſis amor.tuas res tibi habe:amor mihi amicus ne fuas unq̃.
Sunt tamen quos miſeros maleq; habeas:quos tibi obnoxios
Feciſti certunſt ad frugem applicare animus. quam quaꝫ ibi animo
Labos grandis capitur.boni ſibi hæc expetunt rem fidē honorem:
Gloriam.& gratiam.hoc probis preciunſt:eo mihi magis lubet
Cum probis potius:q̃ cum improbis.uiuere uanidicis;

Multas res ſimul in meo corde uerſo. lyſiteles amoris ignes & miſerrimos fines eius ſecū coniectat ac ſibi omnino miſſos eſſe faciēdos ducit. ℭ Egomet me concoquo.ideſt tabefacio. ℭ Et macero & defatico.mira poetæ āplificatō: & ī affectibus explicādis ingēs uarietas ac ſingularis elegantia. ℭ Hoc non liquet. apertuꝫ non eſt. ℭ Artem expeteſſam.ex petendo capeſſendam putem. ℭ Plus uoluptati ſit uitæ nam cū ſit uoluptas duplex:bona una:altera mala.bona immortalitatem appetit & in perpetua animi uigilātia eſt. Contra mala deſidet & in langore animi uerſat. Caduca facileq; mutabilis ignauiam gignit & ſocordiam laudum omnium contemptrix ſoli inſeruit corpori: ut bona animo. ℭ Simul exputem.mecum cogitem.putare enim a ſuperfluis purgare eſt:unde & putator uitium dicitur.hinc diſputare reputare & exputare. ℭ Iudex ſim reuſq;.ut ipſe iudicem quid melius & me reum faciam. ℭ Si in plagas coniicere.ideſt in rætia. ℭ Ab re cōſulit.prouidet ſibi quod ſit inutile. ℭ Blandiloquentibus.ut blande alloquatur mulieres. Harpago:ideſt raptor parentum bonorum ac alienorum.eſt harpago harpagonis: ut palpo palponis. Sunt autem harpagones manus ferreæ quæ ubi bellum nauale inciderit a pugnantibus interſe inuicem iactantur quo naues ſtabiliantur: ut cogantur inter ſe depugnare.Cæſar in commentariis de bello ad maſſiliam facto hi manus ferreas atque harpagones parauerant magno numero pilorum tragularum reliquorūq; telorum ſe inſtruxerāt. At hic harpago ad hominem refertur. ℭ Mendax cupes.cupiditate plenus.cupes cupedinis:unde cupiaria & cupedinarii:ut paulo ante dictum eſt. ℭ Elegans.qui ornatui nimium ſtudet corporis. Fuit aliquando hoc nomen:ut Aulus Gelius inquit datum uitio: inde deuenit in laudem. ℭ Latebricolarum hominum:ideſt incolentium latebras atque habitantium. ℭ Celati indagator.qui res occultas nititur exquirere. ℭ Quam extemplo.qua mox. ℭ Scæuis ſagittis.Quia cupido qui amori præeſt ſagittis monitus confingitur.Proper.nanq; ipſum ludens ita depingit.

Quicunq; ille fuit puerum qui pinxit amorem
Nonne putas miras hunc habuiſſe manus.
Hic primum uidit ſine ſenſu uiuere amantes:
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non fruſtra uentoſas addidit alas:
Fecit & humano corde uolare deum.
Scilicet alterna quoniam iactamur in unda
Noſtraq; non ullis permanet aura locis.
Et merito hamatis manus eſt armata ſagittis:
Et pharetra ex humero gnoſia utroq; iacet.
Ante ferit quoniam tuti q̃ cernimus hoſtem:
Nec quiſq̃ ex illo uulnere ſanus abit.

At inquit Alexander aphrodiſieus non unus eſt cupido:ſed plures.Aut quia diſtincti ſint rerum cupidines quandoquidem aliter:atque aliter quiuis cōcupiſcit nimium.ſicut diuinus ait Plato amorem feram multorum capi tum eſſe certum eſt:aut quod multis amoribus unus & idem ſæpe ſuccumbit. ℭ Illicores foras labitur:ideſt opes eliminantur. ℭ Liquitur:Tranſlatio ſumpta eſt a pinguedine quæ ſub calore colliqueſcit. ℭ Da mihi hoc mel meum. meretricularum uerba ponit:quibus facultates pereunt. ℭ Veſtiſpici. Nonius hunc Plautinum citans locum:ueſtiſpici inquit appellantur cuſtodes ueſtium ſerui ꝙ frequenti diligentia ueſtes inſpiciant: Affranius in uopiſco. Noui non inſcia ancillulam ueſpere & ueſtiſpicam.Varro in pappo:aut indigenas turcium indigne non inuides. in eo dicti ꝙ naſum torqueat ueſtiſpicam ꝙ ueſtem ſpiciat. ℭ Veſticipii autem pueri pubertate ueſtiti.Feſtus ueſticeps puer qui iam ueſtitus eſt pubertate:e contrario inueſtis qui necdum pubertate ueſtitus eſt. Seruius quoque in illo Virgiliano. Aurea cæſaries ollis atque aurea ueſtis:ideſt barbara: Vnde contra inueſtes dicimus imberbes: ℭ Vnctor. ideſt qui unguenta uenditat. ℭ Flabelliferæ. quæ flabellum afferant ad uentulum admouendum. ℭ Sandaligerulæ. Sandalium calceorum genus aut caligarum altiorum. Terentius in eunu. Vtinam tibi uideam comminui ſandalio caput ergo ſandali gerulæ quæ calceos ſuggerant amatrici. ℭ Ciſtellatrices. quæ ciſtellas ſuggerant. ℭ Nuncii renuncii. qui quicquā nuncient ac renuncient. ℭ Raptor panis & pœni fit ipſe.ideſt qui abſumit & penem & pœnum ſuum. ℭ Meo animo recolo:ideſt mecum reputo. ℭ Amor amara dat.Quia inopiam præbet animi afflictiones corporis imbecillitates æſtimatio & fides perit. ℭ Fugat ipſe ſe a ſuo contuitu:ideſt a ſuo aſpectu ſeſe ſpectare nolit. ℭ Procul adhibendus eſt: Longe amouendus eſt. ℭ Quam ſi ſaxo ſaliat: ideſt ſe de ſaxo præcipitem agat. ℭ Ad frugem applicare animum:ideſt ad frugalitatem. ℭ Rem fidem honorem.Enumerat quæ probum hominem conſequantur. ℭ Cum improbis uiuere uanidicis:ideſt uana ac ſtulta dicentibus atq; agentibus.

VALLa. Nuncii. Renūcii. Amor amara dat. Qui in amore præcipitauit pei⁹ perit:q̃ ſaxo ſaliat. Vāidicis

Philto ſenex. Lyſiteles adoleſcens.

QVo illic homo ſe penetrauit ex ædibus. Ly. pater adſum
Impa ꝙ uis. neq; tibi ero ĩ mora. neq; latebroſe me abs tuo
Conſpectu occultabo. Phil. feceris par tuis cæteris factis patrem
Tuum ſi percoles: per pietatem nolo ego cum improbis te uiris
Gnate mi neq; in uia neq; in foro ullum ſermoem exequi
Noui ego hoc ſæculum moribus quibus ſit: malus bonum malũ
Eſſe uolt: ut ſit ſui ſimilis: turbant miſcent moris mali: rapax
Auarus inuidus: ſacrum prophanum: publicum priuatum habet
Hiulca gens: hæc ego doleo: hæc ſunt quæ excruciant
Hæc dies noctesq; hæc tibi canto ut caueas. qđ manu non queunt
Tangere: tantum fas habent quo manus abſtineant.
Cætera rape: trhae: fuge: late: lachrumas hæc mihi cum uideo
Eliciunt: quia ego ad hoc genus hominum duraui: quin prius
Me ad pluris penetraui: mane hi mores maiorum laudant.
Eoſdem latitant: hiſce ego te artibus gratiam facio neu colas
Neu imbuas ingenium: meo modo & moribus uiuito antiquis
Quæ ego tibi præcipito & facito: nihil ego iſtos moror fatuos
Mores & turbidos: quibus boni dedecorant ſe: hæc tibi ſi mea
Imperia capeſſes: multa bona in pectore conſident.
Ly. Semper ego uſq; ad hanc ætatem ab ineunte adoleſcentia
Tui ſeruitutem ſeruiui imperiis & præceptis pater
Proin ego me liberum eſſe ratus ſum: pro imperio tuo
Meum animum tibi ſeruitutem ſeruire æquum cenſui.
Phil. Qui homo cum animo inde ab ineunte ætate depugnat ſuo
Vtrum ita id ne eſſe mauelit ut eum animus æquum cenſeat.
An ita potius ut parentis eum eſſe & cognati uelint
Si animus hominem perpulit: actum eſt ſi animo ſeruiuit nõ ſibi
Si ipſe animum perpulit dum uiuit: uictor uictorum cluet
Tu ſi animum uiciſti potius q̃ amicus te: eſt quod gaudeas.
Nimio ſatius tui opuſt te ita eſſe q̃ ut animo lubet
Qui animum uincunt. q̃ quos animus ſemper probiores
Cluent. Ly. iſtæc ego mihi ſemper habui ætati tegumentum
Meæ: ne penetraſſem me uſq̃ ubi eſſet damni conciliabulum
Ne noctu irem obambulatum. neu ſuum adimerem alteri

BERN. VARA: SENE.

QVo illic homo: Philto lyſitelis pater una cum filio ſermonem habent de ſru/galitate. ❡Sacrum prophanum: Scilicet exiſtimant uiri mali ſacras res haberi tanq̃ prophanas & pro/pterea non uenerandas: neq; ab illis manus eſſe abſtinendas cenſent. ❡Hiulca: Inhians maxime auidaſ: uel bilinguis fallax ſeditioſa. ❡Cãto: Continue moneo. ❡Duraui: ideſt perueni. ❡Ad pluris: ad mortuos potius. ❡Eoſdem latitant: Scilicet malos iſtos homines. ❡Gratiam facio: Ideſt uolo.

Penetra/ui. Latebro ſe

❡Cu; animo depugnat ſuo. Hoc eſt appetitu qui ex parte irrationali oritur. ❡Si Animus hominem p/pulit: Cu; appetitus rationi dominatur: quod magis exprimit ſi ani/mo ſeruiuit non ſibi. i. ſi magis ap/petitui q̃ rationi cõſenſerit.

Malus ſimilem querit Hiulca/gens.

❡Cluent: ſunt. ❡Sarta tecta. ideſt opti/me cuſtodita. ❡Si tu non uenis: Legerem ſi tu non ne uis. ❡Publicis ne ad finis fuit: potius legendũ uelim publicis ne ad fuit: hoc eſt an præfuit is publicis rebus: & propterea damnatus fuit repetundarum: uel marutimis ꝙ in mari facultates amiſerit. ❡Producit uitam ad miſeriam. Quia ſi egeret magis reſipiſceret: neq; propterea deterior fieret

Facio gratiam. Mores ãtiqui

❡Quam quæ tui uis. Ita prius le/gebatur: emendauimus: quin quæ tu uis. ❡Deiuuare: nihil auxilii & opis ꝓbere. ❡In műifico: Nihil e largienti. ❡Fingit fortunam ſibi: Præuidendo. ſ. quæ ſibi poſſint futura cõtigere. ❡Fictuare: ꝓfingere.

QVo Illic hõ ſe penetrauit: Lyſiteles adaleſcens leſbo/nici ſodalis fortunã ſecum miſeratus exiſtimauit ei aliquaten⁹ ſuccurendum ac ſororẽ ipſius ſibi uxorem ſine dote poſtulandam id quod pr̃ ſignificat philtoni: ut leſ/bonicũ faciat certiorẽ ægre lyſitelef id ĩpetrat a philtone: ſed rãdẽ rõib⁹ obtinet exorãdo.

Cluet

❡Se penetrauit. infixit cõiecit. ❡Latebroſe. i. i nul/las latebras aduerſus ani tui ſniam. ❡Feceris par tuis cæteris factis. fa/cies ut ſoles cæteris reb⁹ tuis facere. ❡Vllum ſermonem exeq. ulla uerba facere: qm̃ cu; improbis ſi quis etiam probe loquatur ſuſpect us habeatur neceſſe ſit. ❡Malus bonu; malum eſſe

Probio/res ſũt q̃ animu; Vincunt q̃ qui ab illo uin/cuntur.

Neu tibi ægritudinem pater parerem parſi ſedulo.
Sarta tecta tua præcepta uſq; habui mea modeſtia.
Phil.Q uid exprobras:bene quod feciſti tibi feciſti non mihi
Mihi quidem ætas acta eſt:tua iſtuc refert maxime.
Is probus eſt quem non pœnitet q̃ bonus ſit & frugi bonæ
Benefacta benefactis aliis prætegito ne perpluant
Q ui ipſus contemnit in ea eſt indoles induſtriæ.
Ly.Ob eam rem hæc pater autumaui quia res quædanſt quã uolo
Ego me abs te exorare.P hil.quid id eſt:ueniam iam dare geſtio.
Ly.Adoleſcenti huic genere ſummo amico atq; æquali meo
Minus qui caute & cogitate ſuam rem tractauit pater
Bene uolo ego illi facere:ſi tu non ne uis.Phil.nempe de tuo
Ly.De meo nam quod tuumſt meumſt:omne meum eſt aũt tuũ.
Phil.Q uid is:eget ne?Ly.eget.Phil.habuit ne rem?Ly.habuit.
Phil.Q ui eam perdidit?publicis ne adfinis fuit:an maritumis
Negociis:mercaturam ne:an uænales habuit:ubi rem perdidit.
Ly.Nihil iſtorum.Phil.quid igitur?Ly.percomitatem ædepol
Pater pæterea aliquantum animi cauſa in deliciis diſperdidit.
Phil.Aedepol hominem prædicatum ferme familiariter qui
Q uidem nunquam per uirtutem rem confregit:atq; eget
Nihil moror eum tibi eſſe amicum cum eiuſmodi uirtutibus.
Ly.Q uia ſine omni malicia ſi tolerare eius egeſtatem uolo.
Phil.De mendico male meretur qui ei dat quod edat aut qđ bibat
Nam & illud quod dat perdit:& illi producit uitam ad miſeriam:
Non eo hoc dico:quin quæ tu uis:ego uelim & faciam lubens:
Sed ego hoc uerbum cum illi cuidam dico præmonſtro tibi
Vt ita te aliorum miſerea:cauet tui alius miſerea.
Ly.Deſerere illum.& deiuuare in rebus aduerſis pudet.
Phil.P ol pudere q̃ pigere præſtat totidem litteris.Ly.ædepol
Deum uirtute dicam pater & maiorum & tua multa bona
Bene parta habemus: bene ſi amico feceris ne pigeat feciſſe:
Vt potius pudeat ſi non feceris.Phil.dem: magnis diuitiis ſiquid
Demas plus fit an minus?Ly.minus pater:ſed ciui
Immunifico ſcis quid cantari ſolet:quod habes ne habeas.
Et illud quod nunc non habes habeas malum:quando quidem
Nec tibi bene eſſe potes pati nec alteri.Phil.ſcio equidem
Iſtuc ita ſolere fieri:uerum gnate mi is eſt immunis cui
Nihil eſt qui munus fungatur ſuum.Ly.deum uirtute
Habemus:& qui noſmet utamur pater & aliis qui comitati
Simus beniuolentibus. Phil.non ædepol tibi pernegare poſſum
Q uicquam quod uelis:cuius egeſtatem tolerare uis:loquere
Audacter patri.Ly.leſbonico huic adoleſcenti charmidæ filio
Q ui illic habitat.Phil.qui comedit quod fuit:quod non fuit?
Ly.Ne obprobra pater multa ueniunt homini quæ uult q̃ ne uult.
Phil.Agedum eloquere quid dare illi nũc uis?Ly.nihili cuiq; pater
Sapientiæ ætas condimentunſt:ſapiens ætatis cibus eſt.
Phil.Mentire ædepol gnate atq; id nunc facis haud conſuetudine

malum eſſe uolt.Ambigue hoc dictũ:ſed ob ea quæ dicta ſunt quæq; dicẽda.ſenſus apertus eſt: ut ſit malus uult eũ qui bonus ſit eẽ malũ. ℂRapax.qui aliena ſibi uendicat. ℂSacrum prophanum. ſacrum ẽ ut trebatius libro primo de religionibus refert q̈cq̈d eſt ꝙ deoꝝ habetur: huius diffinitionis poeta memor ubi ſacrum nominauit:admonitionem deoꝝ pene ſemper adiecit ſacra dioneæ matri diuiſq; ferebam.Item.Sacra ioui ſtygio quæ rite incepta paraui. Item tibi eni tibi maxima iuno mactat ſacra ferens. Prophanum omnes pene conſentiunt id eſſe.qđ extra fanaticam cauſam ſit:quaſi porro a phano & religione ſecretum: cuius ſignificat⁹ exemplum conſecutus eſt.cum de luco & adytu inferorum ſacro utroq; loqueret.|Procul o procul eſte ꝑphani Conclamat uates:totoq; abſiſtite luco: eo accedit ꝙ trebatius prophanum id ꝓprie dici ait:quod ex religioſo uel ſacro in hominum uſum proprietatemq; conuerſum eſt.Hoc ergo dicit quod ſacrum ẽ prophanum habet quaſi dicat oia peruertuntur. ℂHiulca gens.i.diſſipatrix ac deuoratrix ab hiãdo nãque hiulcum dictum ubi enim terræ hiatus hiulca tellus dicitur. ℂCætera. Quæ ſubaudi tangere poſſint.aiunt. ℂRape trahe fuge late.Hæc ſunt hodie uiuentium documenta inquit. ℂAd hoc genus hominum duraui.ideſt ad hoc ſæculum ſenectute perductus ſum. ℂQuin prius me ad pluris penetraui. me in multitudinem conieci ubi maiorum mores probantur: ſ; non admittuntur. ℂQuæ ego. ſubandi uolo. ℂLiberum eſſe ratus ſum:ideſt immunem a peruerſis affectibus.ℂCu; animo depugnat ſuo:ideſt animi cupiditate qui ſuos ſuperat affectus.ℂSi animus hominem perpulit:ideſt ſi animi ꝑturbatio a ratione ſemouit. ℂActum eſt.ideſt nullum remedium ẽ. ℂVictor uictorum cluet.ideſt exiſtimatur uictor affectuum a quibuſ ſuperabatur.ℂAnimum ubiq;. ꝓ aĩ perturbatione ponens: ita Horatius.animum rege: qui niſi paret impat:cum alioqui aĩus dicať quo intelligimus: aĩa q̃ uiuimus: mens aũt non idẽ quod aĩus:ut Lucreti⁹.

Sarta tecta.
Prob⁹ eſt que; nõ pœnitet q̃ prob⁹ ſit
Perpluãt
Mẽdico nõ dari ſane qđ edat aut bibat.
Miſereat adius tuĩ
Deiuuař
Pudre q̃ pigere ꝑſtat.
Ciuĩimunifico qđ cantari ſoleat.
Opꝓbra

Nam ſapiens quidem pol ipſe fingit fortunam ſibi.
Eo ne multa quæ ne uolt eueniunt.niſi fictor malus ſiet.
Ly.Multa opera opus fictuare:qui ſe fictorem probum
Vitæ eſſe agendæ expetit.ſed hic admodum adoleſcentulus.
Phil.Non ætate uerum ingenio adipiſcitur ſapientia.
Ly.Tu modo ne me prohibeas accipere:ſi quid det mihi.
Phil.An.eho egeſtatem tu tolerabis ſi quid ab illo acceperis?
Ly.Eho pater.Phil.pol ego iſtam uolo me rationem edoceas.
Ly.Licet:ſcin tu illũ quo genere gnat⁹ ſit? Phil.ſcio adprime ꝓbo.
Ly.Soror illi eſt adulta uirgo grandis.eam cupio pater ducere
Vxorẽ.Phil.ſine dote?Ly.ſine dote.Phil.uxorẽ?Ly.ita tua re ſal/
Hoc pacto ab illo inibis ſummam gratiam:neq; commodius (ua.
Vllo pacto ei poteris auxiliarier.Phil.ego indotatam te
Vxorem ut patiar?Ly.patiundum eſt pater.& eo pacto
Addideris noſtræ lepidam famam familiæ.Phil.multa ego poſſũ
Docta dicta & quanuis facunde loqui:hiſtoriam ueterem
Atq; antiquam:hæc mea ſenectus ſuſtinet:uerum ego quando
Te & amicitiam & gratiam in noſtram domum uideo adlicere:
Et ſi aduerſator tibi fui.iſtæc iudicio tibi permitto poſſe.duc.
Ly.Di.te ſeruaſſint mihi.ſed adde ad iſtam gratiam unum.
Phil.Quid id eſt autem unum?Ly.eloquar:tu te ad eum adeas
Tu te concilies.tu te poſcas.ecce res nimio citius
Tranſiges.firmum omne erit:quod tu egeris:grauius erit
Tuum unum uerbum ad eam rem q̃ centum mea.Phil.ecce autẽ
In benignitate hoc repperi negocium:dabitur opera.
Ly.Lepidus uiuis:hæ ſunt ædes:hic habet:leſbonico
Eſt nomen.age rem cura.ego te opperiar domi;

Fictuare.

Animum mẽtẽ quẽ ſæpe uocam⁹ dixit ex inſulſiſſimi nebulonis epicuri ſententia:ſed ut diuus Auguſtinus in libro de ſpiritu & aĩa inqt: mẽs dicta uel ꝙ emineat in aĩo uel ꝙ mene luna dicaꝛ:ac ut luna augetur & minuiꝛ : ita & mẽs ĩpeditior uel minus ĩpedita ab hac corporis mole:uñ amentes dementeſq; dicimur. ❡Nimio ſatius tuis opuſt. multo melius inq̃t ſi tuis nempe a rõne regas cõſiliis. ❡Quã ut aĩo lubet.i.q̃ qđ in mentẽ ab affectib⁹ ueniat.❡Probiores cluenꝛ.putantur: dñr. ❡Vbi.eẽt dãni cõciliabulum.ubi dãnũ mõ aliqđ poſſet cõciliari.❡Ob ãbulatũ.i.iter incaſſũ & ĩane. ❡AEgritudinẽ:aĩi moleſtiã.❡Sarta tecta tua ꝑcepta.hoc ꝓuerbialiter dictũ ſartũ tectũ ueteres dicebãt ubi cõſumationẽ rei ſignificare uoluerũt. ❡AEtas acta eſt.i. ad finẽ ꝑducta. ❡Tua iſtuc refert .i.ad te attinet. ❡Qui ipſus ſe contemnit. q nõ ſupbit nõ ſeſe effert. ❡Dare geſtio.ſenſibus quoq; exterioribus ne dum aĩo concupiſco. ❡Qui eã ꝑdidit: quo pacto amiſit.❡Publicis ne affix⁹ fuit an maritimis negociis. Nũ inq̃t rẽ ſuã fregit dũ publica tractat negocia: dũ maritimis ſe ĩplicuit reb⁹.❡Per comitatẽ.dũ nimiũ lenis haberi uult. ❡Aĩi cã.ut ſeſe cupediis oblectaret.❡Hoĩem ꝑdicas tu fatue familiarẽ.i.ĩſulſe & ſtolide hũiſſe familiaritates. ❡Cũ eiuſmodi uirtutib⁹.Ironicos.eſt.n.ãtiphraſis uirtutes uitia dicẽdo ❡Sine oĩ malitia.i.ſine dolo:græce dolus:latine malitia. ❡Deiuuare.i.deſinere ab adiuuamẽto. ❡Nec tibi bñ eẽ potes pati nec alteri.Qui ĩ ãplis ẽ collocat⁹ opib⁹ & auarus ẽ ei oẽs ĩmꝑcanꝛ malũ ne bonũ qđ hẽt hẽat.❡Is ẽ imunis.i.a munere uacãs q nõ hẽt uñ ſe poſſit oñdere munificũ.❡Sapiẽs ætati cib⁹ eſt.i.ſapia ætatẽ gubernat & ꝑducit ❡Fingit fortunã ſibi.i.ĩ aĩo format qcqđ a fortũa poſſit ĩuehi. ❡Niſi fictor malus ſiet.niſi male ſciat fingere: q ita ĩn aĩo cõfingit ſuo.❡Fictuare.ab eo ꝙ ẽ fingo finxi fictũ:nouauit uerbũ fictuaꝛ.Sẽſus ẽ nõ cõfeſti ullus ĩ re aliq̃ fit magr:ſ; lõgo tꝑe formaꝛ:fitq; tritior ĩſtructiorq;.❡An heo.ĩteriectio ẽ heo. ❡Siqdẽ ab illo accepis.ab illo ñ potes niſi ægeſtatẽ accipe ſubſtĩebis eã.❡Heo pr̃.ĩteriectio ẽ heo.❡Apprie ꝓ.Admodũ ꝓbo gñe. ❡Vllo h.pa.ulla alia rõne.❡Et q̃uis fa.i.q̃tũ cũq; eloq̃nter dicta.❡Poſce.ſubaudi ſororẽ Leſbonici uxorẽ tibi. ❡Tu pte cõ.tu ĩpe hanc inito gr̃am. ❡Nimio ci.multo celerius.❡In beni.qa libalis tibi fui:tu mihi hũc iniũgis laborẽ. ❡Hic hẽt.i.hitat.

Leſbonico eſt nomen.

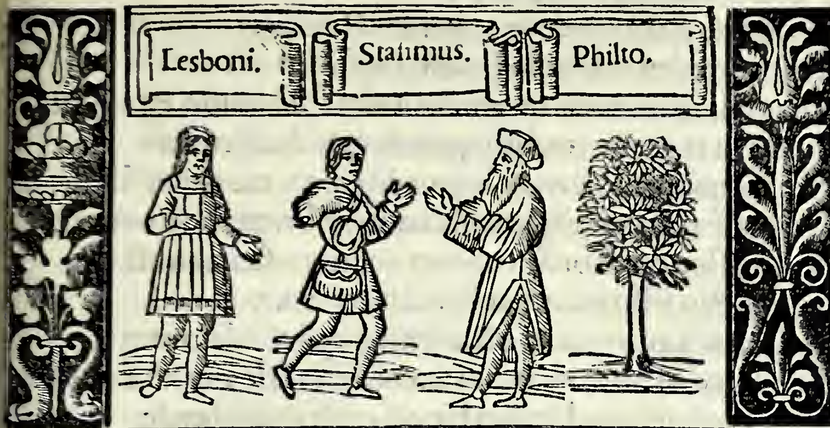
Philto ſenex.

NOn optima hæc ſunt:neq; ego ut æquum cenſeo:
Verum meliora ſunt q̃ quæ deterruma.
Sed hoc unum conſolatur me atq; animum meum
Quia qui nihil aliud niſi quod ſibi ſoli placet
Conſulit:aduorſum filium nugas agit.
Miſer ex animo fit:ſatius nihilo facit
Suæ ſenectuti:is acriorem hyeme parat.
Cum illam opportunam tempeſtatem conciet.
Sed aperiuntur ædes quo ibam commode
Ipſe exit leſbonicus cum ſeruo foras.

VALLA.

NOn optima.philto ſecũ ait cõducibile eſſe nõ cũcta ex ſua facere ſnĩa: ſed aliqñ cedẽdũ eẽ liberis ſuis ꝑferti ĩ ſenectute.❡Meliora ſũt q̃ q̃ đterrima. Nõ hæc qdẽ ĩqt ſatis ꝓbata.ueꝝ tñ ꝑcedũt ea q̃ đterrima ſũt. ❡Cõſulit.i. ꝓuiđt. ❡Nugas agit.nihil ꝓficit. ❡Acriorẽ hiemẽ.maiorẽ tẽpeſtatẽ. ❡Opportunã tẽpeſtatẽ. Tẽpeſtas.n.ut ꝓ tꝑe aliqñ ponitur:ita & mediũ uocabulũ ẽ in bonã malãq; partem accipitur.ut hic in bonam. ❡Conciet.conuocat concitat.

❡MInus

Lesbonicus adoleſcens. Staſimus ſeruus. Philto ſenex.

MInus qndecim dies ſũt.qđ ꝑ his ædib⁹minas quadraginta
Accepiſti a callicle.ẽ ne hᵒ qđ dico ſtaſime? Sta.cũ cõſidro
Meminiſſe uideor fieri.Le.quid factũſt eo? Sta. comeſum
Expotum.exutum.elotum in balineis.piſcator:piſtor aſtulit.
Lanii coqui.holitores.myropolæ.aucupes.confit cito
Quam ſi tu obicias formicis papauerem.Le.minus hercle
In hiſce rebus ſumptus eſt eximiis.Sta.quid quod dediſti ſcortis?
Le.ibidem una traho.Sta.quid quod ego defraudaui?
Le.Hem iſta ratio maxuma eſt.Sta.non tibi illud apparere
Si.ſumas poteſt:niſi tu immortale rere eſſe argentum tibi.
Sero atq; ſtulte prius quod cautum oportuit poſtq̃
Comedit rem:poſt rationem putat.Le.nequaq̃ argenti
Ratio comparet tamen.Sta.ratio quidem hercle apparet
Argentum œchete minas quadraginta accepiſti a callicle
Et ille ædis abs te mancipio accepit.Le.admodum.
Phil.Pol opinor adfinis noſter ædis uendidit.pater cum peregre
Veniet.in porta eſt locus.niſi forte inuenirem filium cum repſerit
Sta.Trapezitæ mille drachmarum olympicum:quas de ratione
Debuiſti:redditæ.Le.nempe.quas ſpopondi.Sta.immo
Quas dependit inquit.qua ſponſione pro nuper tu exactus es
Pro illo adoleſcente:quem tu aiebas eſſe diuitem factum.
Vt quidem illud perierit.Le.factum id quoq; eſt.
Nam nunc eum uidi miſerum:& me eius miſertunſt.
Sta.Miſeret te aliorum: cui te nec miſeret nec pudet.
Phil.tempus adeundi.Le.eſt ne hic philto qui aduenit?
Is hercle eſt ipſus.Sta.ædepol næ ego iſtum uelim meum
Fieri ſeruum cum ſuo peculio.Phil.herum atq; ſeruum plurimum
Philto iubet ſaluere leſbonicum & ſtaſimum.Le.didiunt
Tibi philto quæcunq; optes:quid agit filius?
Phil.Bene uult tibi.Le.ædepol mutuum mecum facit.
Sta.Ne quicq̃ illud uerbunſt bene uult.niſi qui bene facit:
Ego quoq; uolo eſſe liber.ne quicq̃ uolo.qui poſtulet
Frugi eſſe nugas poſtulat.Phil.meus gnatus me ad te
Miſit.inter ſe atq; uos affinitatem ut conciliarem & gratiam:

MInus quindeci: Scæna docet hominibus rem ſuam male tractantibus hoc ſæpe contingere ut niſi diſſipata ſubſtantia uideant quemadmodũ cauiſſe oportuit. ¶ Confit:ꝓ conficitur. ¶ Minus hercle: poteſt hic locus alio modo legi nimis hercle in hiſce rebus ſumptus eſt eximius. ¶ Argentum œchete: Pecuniã dicit ſumptã ꝓ ueditis ædibus: œcos .n. domus dr̃ unde œconomus: & œconomia. ¶ Ei i porta eſt locus: de qua meminit i captiuis paraſit⁹ uel ire extra portam trigeminã: ad ſacculum licet: ſenſus eſt: mendicare cogetur: facultatibus diſſipatis: uel potes legere: in ponte eſt locus: nam ad pontes mendici ſtare ſolebant poſcendæ ſtipis gratia: ſeneca in ſublicium pontem me transfer & inter egenos abige. ¶ Niſi forte inuenirem filium cum repſerit: fuit aliquando ut aliter legi putaueri ſed poſtmodũ non placuit emẽdatio: propterea nunc ſat ſit locum indicaſſe. ¶ Quas dependit inqt: legerem quas deſpõdiſti inq̃: ut uoluerit ſignificationem ſiue differẽtiam annotare quid inter ſpondere & deſpondere: iocatur enim ſæpiſſime Plautus i huiuſmodi ſignificatione uocabulorum. ¶ Hic poſtulet: rectius q̃ poſtulet. ¶ Ferentarius: Auxiliatorem: nam ferẽtarios a ferendis auxiliis dixerunt milites leuis armaturæ. ¶ Si id nequeris: prius corrupte legebatur neq; uiæ. ¶ Ciuium fuit: uerbum ciuiũ mẽdoſum eſt: legendum ergo quorũ fuit. ſ. ager ille. ¶ Ad incitas: ad egeſtates. ¶ Solſtitiali morbo: Niſi qs legere maluerit comitiali morbo: ex uerbiſmet Plauti datur intelligi ſolſtitialem morbum dici repentinum & ſubitarium: nam & in pſeudolo quaſi ſolſtitialis inquit herba paulisꝑ fui repente exorſus ſum: repẽtino occidi. ¶ Angina: Morbo fauces intercludẽte: de quo alibi dictum. ¶ Campas: Campe uermiculus eſt hortenſis erodens herbas & arborum frondes: Collumel. Voluitur ad terram diſtorto corpore campe: & alibi Implicitus conche limax hirſutaque campe: at non de uermiculo hoc arbitror Plautum inellexiſſe: ſed potius more comi-

BERN.
SARA.
VENE.

Min⁹qn deci dies ſunt.
Come ſum.
Confit.
Myro polæ:
Papaue rem.

co aliquem uel paticum uel quempiam alium taxaſſe obſcænæ patiētiæ: qui campas diceretur: quod tamen non auſim affirmare: tantum periclitor.

VALLa. MInus quidem dies ſunt. dū leſbonicus cum ſeruo ſtaſimo ſupputat datum & expenſum interuenit philto qui filii ſui apperit ſniam: ut indotatam eius ſororem uxorem habeat. Leſbonicus indotatam dare non uult: ſed agrum qui ſolus ſupererat. hoc ne fiat multa confingit ſtaſimus apud philtonem de agro. Veritus ne leſbonicus ad mendacitatem deuoluatur. ℭ Comeſum expotum: ideſt eſculentis & poculentis abſūptum. ℭ Excultum elotum in balneis. excoluimus nos & eluimus i balneis. ℭ Lanii. qui a laniandis carnibus quas publice uenditant etiam laniones appellantur. ℭ Holitores. quos Apuleius uocat hortulanos. ℭ Myrrhopolæ. unguentariis. ℭ Cōfit cito. repēte abſumitur. Veteres enim confio. ꝙ nūc cōficior dixere. ℭ Formicis papauerem. antiq; protulit: nam nunc hoc papauer dr̄. ℭ Quod dediſti ſcortis. i. proſtibulis. ℭ Ibidem una traho. i. cum eiſdem impenſis duco. ℭ Rationem putat pro ſupputat: ſimplex pro compoſito. ℭ Abſte mancipio accepit. ædes tuas inquit accepit ut ſibi ſeruirent: tu accepiſti quadraginta minas: quas uoluptariis hominibus diſperdidiſti. ℭ Et in porta ē locus. ideſt excluſus ædibus poterit in porta conſiſtere.

ℭ Niſi forte in uentrem filio irrepſerit. hoc ludibrioſe in leſbonicū dicitur. ℭ Olympico. nomen argētarii. ℭ Quas deſpondit inq̄: quas promiſit. ℭ Qua pro ſponſione nuper tu exactus es. ideſt excluſus es ut nil amplius tibi debeat. ℭ Dii diunt. ideſt dēt. ℭ Meas res irrides malas. ratus leſbonicus ēſt ſe irrideri a philtone quod hæc diceret: ut diues cum pauperrimo affinitatem appeteret. ℭ Non eſt æqua factio. æquas uires non habemus: quia ego longe inferior. ℭ Sanus mentis aut animi tui. paulo ante quid diſtet mens ab animo protulimus ut animus ſubſiſtat: mens inſideat. ℭ Illum tibi ferentarium. ferentarii inquit

Ferentarium. Dierecte. Bēignio rem. Stulte facere & fabulari in ætate haud bonum eſt. Populares cēa. Verecondari neminem apđ mēſaʒ decet Cernit. Optimū id eē cogites: ut optimus ſis. Deos decet opulentia & factiōes. Hoies oēs quum mortui ſunt pes ſunt. Cluet. Dabo agrū dotem.

Tuam uolt ſororem ducere uxorem: & mihi
Sententia eademſt. & uolo. Le. haud neſcio tu
Bonis tuis rebus meas res inrides malas. Phil. homo ego ſum:
Homo tu es. ita me amabit iupiter. neq; te deriſum ueni
Neq; dignum puto. uerum hoc ut dixi: meus me orauit filius:
Vt tuam ſororem poſcerem ſibi uxorem. Le. mearum rerum
Me. nouiſſe æquūſt ordinem: cum ueſtris noſtra non eſt
Aequa factio. adfinitatem uobis aliam quærite.
Sta. Satin tu ſanus mentis aut animi tui. qui conditionem
Hanc repudies? nam illum tibi ferentarium eſſe amicum
Inuentum intellego. Le. abin hinc dierecte. Sta. ſi hercle
Ire occipiam uotis. Le. niſi quid me aliud uis philto tibi
Reſpondi. Phil. benigniorem leſbonice te mihi q̄ nunc
Experior eſſe: confido fore. nam & ſtulte facere: & ſtulte fabularier
Vtrunq; leſbonice in ætate haud bonuſt. Sta. uerum hercle
Hic dicit. Le. oculum tibi effodiam: ſi uerbum addideris.
Sta. hercle quid dicam tamen. nam ſi ſic non licebit: luſcus dixero.
Phil. ita tu nunc dicis non eſſe æquiperabiles ueſtras cum noſtris
Factiones: atq; opes. Le. dico. Phil. quid tunc ſi in ædem
Ad cœnam ueneris. atq; ibi opulentus tibi par forte ut uenerit
Appoſita ſit cœna: popularem quam uocant. ſi illi congeſtæ
Sint epulæ a clientibus. ſi quid tibi placeat. quod illi congeſtuʒ ſiet
Aedes ne an incœnatus cum opulento accubes? Le. edam
Niſi ſi ille uetet. Sta. at pol ego etiam ſi uetet edam: atq; ambabus
Malis expletis uorem: & quod illi placeat præripiam potiſſimum.
Neq; illi concedam quicq̄ de uita mea: uerecondari neminem
Apud menſam decet. nam ibi de diuinis atq; humanis cernitur
Phil. Rem fabulare. Sta. non tibi dicam dolo decedam ego illi
De uia. de ſemita: de honore populi. ueruʒ quod ad uentrē attinet
Non hercle hoc longe: niſi me pugnis uicerit: cœna hac annona eſt
Sine ſacris hereditas. Phil. ſemper tu hoc facito leſbonice cogites
Id optumum eſſe. tute ut ſis optumus: ſi id nequiueris ſaltem ut
Optumis ſis proximus. nunc conditionem hanc: quam ego fero
Et quam abs te peto dare: atq; accipere leſbonice te uolo. dei
Diuites ſunt. deos decet opulentia: & factiōes. ueꝝ nos homūculi
Salillum animæ. quæ cum extemplo amiſimus: æq; mendicus
Atq; ille opulentiſſimus cenſetur ad acherontem mortuus.
Sta. Mirum ni tu illuc tecum diuitias feras: ubi mortuus ſis
Ita ſis ut nomen cluet. Phil. nunc ut ſcias hic factiones atq; opes
Non eſſe. neq; nos tuam negligere gratiam ſine dote poſco tuam
Sororem filio: quæ res bene uortat habeon pactam: quid taces?
Staſimus. Proh di immortales conditionem quoiuſmodi. Philto. quin fabulare?
Di bene uortant. ſpōdeo. Sta. heu ubi uſus nihil erat dicto: ſpōdeo
Dicebat: nunc hic quoniam opus eſt. non quit dicere.
Le. Cum adfinitate ueſtra me arbitramini dignum. habeo uobis

Philto magnã gratiã:ſed & ſi hæc res grauiter cecidit ſtultitia mea.
Philto eſt ager ſub urbe hic nobis eum dabo dotem ſorori.
Nam is de ſtultitia mea ſolus ſuperſit præter uitam reliquus
Phil.Profecto dotem nihil moror.Le.certunſt dare
Sta.Noſtram ne nutricem here:quæ nos educat:abalienare
A nobis caueſis feceris quid edemus noſmet poſtea? Lesbonicus etiam tu taces
Tibi ego rationem reddam.Sta.plane perimus niſi quid ego
Comminiſcor.philto te uolo.Phil.ſi quid uis ſtaſime.Sta.huc
Concede aliquantum.Phil.licet.Sta.arcano tibi ego hoc
Dico:ne ille ex te ſciat:neue alius quiſq̃.Phil.crede
Audacter quid lubet.Sta.per deos atq; homines dico ne tu
Illum agrum tuum ſinas unq̃ fieri neq; gnati tui.
Ei rei argumentum dicam. Phil.audire ædepol lubet. Sta.primum
Omnium olim terra cum proſcinditur in quinto quoq; ſulco
Moriuntur boues.Phil.apage.Sta.acherontis oſtium in noſtroſt
Agro:tum uinum priuſq̃ coactunſt:pendet putidum.
Le.Conſuadet homini credo & ſi ſceleſtus eſt.at mihi infidelis
Non eſt.Sta.audi cætera poſt id frumenti qñ alibi meſſis maximaſt
Tribus tantis illi minus reddit:quam obſeueris.Phil.hem iſtic
Oportet obſeri mores malos:ſi in obſerendo poſſint interficier.
Sta.Neq; unq̃ quiſq̃:ſi cuius ille ager fuit:
Quin peſſume ei res uorterit. Quorum fuit alii exulatum
Abierunt:alii emortui:alii ſe ſuſpendere.hem nunc hic
Cuius eſt ut adincitas redactus.Phi.apage a me iſtunc agrum
Sta.magis apage dicas.ſi omina audiueris.nam fulguritaſſunt
Alternæ arbores:ſues moriuntur angina acerrume
Oues ſcabræ ſunt tam glabræ hem q̃ hæc eſt manus
Tum autem ſyrorum genus.quod patientiſſumum
Hominum nemo extat.qui ibi ſex menſes uixerit.
Ita cuncti ſolſticiali morbo decidunt.Phil.credo ego
Iſtuc ſtaſime ita eſſe.ſed campas genus multo ſyrorum
Iam anteit patientia:ſed iſte eſt ager profecto ut te
Audiui loqui:malos in quem omnes publice mitti decet.
Sicut fortunatorum memorant inſulas:quo cuncti qui
Aetatem egerunt caſte conueniant:contra iſthoc
Detrudi maleficos æquum uidetur.qui quidem iſtius ſint modi
Hoſpitium eſt calamitatis.Sta.quid uerbis opuſt:quamuis
Malam rem quæras.illic reperias.Le.at tu hercle illi
Et alibi.Sta.caueſis dixeris me tibi dixiſſe hoc.Phil.dixiſti
Arcano ſatis.Sta.quin hic quidem cupit illum ab ſeſe
Abalienarier.ſi quidem repperire poſſet cuius os ſublinat.
Phil.Meus quidem hercle nunq̃ fiet.Sta ſi ſapies quidem.
Lepide hercle de agro ego hunc ſenem deterrui.
Nam qui uiuamus nihil eſt:ſi illum amiſerit.
Phil.Redeo ad te leſbonice.Le.dic ſodes mihi.quid hic

rii inquit Vegetius equites ii dicuntur qui eminus ſolent dimicare: quorum alii iaculis: alii arcu utuntur: Iaculantur quos tarentinos uocamus. Arcu utuntur qui equites ſagittarii & a nonnullis ſcythæ etiam uocantur. At hic ferentarium a ferendo auxilio dixit. ¶Vetes: ideſt prohibeas me abire qui ſeruus tuus ſum. ¶Luſcus dixero: luce una carens: nempe oculo. Iuuenalis ambos perdidit ille oculos & luſcis inuidet. Mar. oculo philenis altero ſemper plorat. Quo fiat hoc modo quæritis luſca eſt. Ambabus malis expletis uorem. pro norauero: ideſt plenis faucibus comedam. ¶Præripiam. præoccupabo antequã diuel ille capiat. ¶Verecundari neminem apud menſam decet. Hoc iam tritum prouerbium eſt pudere neminem oportere ubi comedendũ ſit. ¶Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur. De rebus cunctis deliberatur quæ ad deos quæ ad homines pertineant. ¶Rem fabulare. ſubaudi ueram: ideſt uerum autumas. ¶Cœna hæc annona ẽ: ideſt pro annona ac reditu. ¶Sine ſacris hæreditas: tanquã hæreditas quæ oblata eſt ſine ſacrificio. ¶Salillum animæ. Diminutiuũ ab eo quod eſt ſalinum. Vbi enim ſal in ſalino concluditur referri uidetur anima in corpore: ut enim ſalinum uas ſalis: ita animæ inſtrumentum corpus: ſicut ubi ſal opportunus: ibi ſalinum expedit collocare: ita quid uelit anima debet corpus ſuppetere. Salinum in menſa pro aquali ſolitum eſſe poni ait cum patella quia nihil aliud ſit ſal quã aqua. Salinum quoq; cum ſale in menſa ponere figulis religioni habetur ꝙ quondam in eſquilina regione quum fornax plena uaſorum coqueretur atque ille proxime eam conuiuatus ſupramodum potus ſomno eſſet oppreſſus cum conuiuis ſuis præteriens quidam petulans oſtio patente ex menſa ſalinum coniecit in fornacem: atque ita incendio excitato figulus cum ſuis concrematus eſt. ¶Hæc cum extemplo amiſimus. cum ſubito de uita decedimus. ¶Aeque mẽdicus. Inter mendicos & opulen

Proſcidi
Quitus;
ſulcus
Vinũ putidũ pro uua.
Tribus tantis
Incita.
Ad incitas.
Fulguritaſſunt.
Angina
Glabræ.
Syri patientes.
Morbus ſolſticialis.
Campas
Inſulæ fortunatæ.
Sublinat os.

Locutus tecum? Phil.quid cenſes homoſt
Vult fieri liber.uerum quod det:non habet.
Le.Et ego eſſe locuples:uerum nequicquã uolo. Sta.licitum
Si uelles:nunc quoniam nihil eſt: non licet. Le.quid tecu ſtaſime?
Sta.De iſtoc quod dixiſti mõ ſi antea uoluiſſes eẽs:nũc ſero cupis.
Phil.De dote mecum conuenire nihil potes.quid tibi lubet:tute
Agito cum nato meo:nunc tuam ſororem filio poſco meo
Quæ res bene uortat:quid nunc etiam non uis? Le.quid
Iſtic quando ita uis:di bene uortant.ſpondeo. Phil.nunq̃
Aedepol cuiq̃ tam expectatus filius natus:q̃ illud eſt
Spondeo natum mihi. Sta.di fortunabunt ueſtra conſilia
Philto.Ita. uolo. Lesbonicus.ſed ſtaſime abi huc ad meam ſoro//
rem ad callidem
Dic hoc negocii quomodo actum eſt. Sta.ibitur
Leſ.Et.gratulator meæ ſorori. Sta.ſcilicet. Phi.i hac leſbonice
Mecum ut coram nuptiis dies conſtituatur.eadẽ hæc cõfirmabim⁹
Leſ.Tu iſtuc cura quod iuſſi.ego iam hic ero.dic callicli me ut
Conueniat. Sta.quin tu i modo. Le.de dote ut uideat
Quid poſſit facto. Sta.i modo. Le.nam certunſt ſine
Dote non addere. Sta.quin tu i modo. Le.neq; enim illi
Damno unq̃ eſſe patiar. Sta.abi modo. Le.meam
Neglegentiam. Sta.i modo. Leſ.o pater.æquum uidetur
Quin quod peccarim. Sta.i modo. Le.potiſſimum mihi
Id obſit. Sta.i modo. Le.o.pater en unq̃ aſpiciam te?
Sta.I modo i modo i modo.tandem inpetraui abire.di
Veſtram fidem ædepol re geſta peſſume:geſta probe
Si quidem ager nobis ſaluus eſt:& ſi admodum
In ambiguo eſt etiam.nunc quid de hac re fiat:
Sed id ſi alienatur actunſt de collo meo:geſtandus
Peregre clypeus.galea ſarcina:effugiet ex urbe ubi erunt
Factæ nuptiæ.ibit iſtac aliquo in maximam malam crucem
Latrocinatum aut in aſiam:aut in ciliciam:ibo huc
Quo mihi imperatunſt & ſi odi hanc domum
Poſtq̃ exturbauit hic nos ex noſtris ædibus;

tos nulla differentia eſt. ℭ Ita ſis ut nomen cluet.nempe ita mortuus ut nomen habes mortui. ℭ Nõ quit dicere. ſubaudi ſpondeo. ℭ Sed & ſi hæc res grauiter cecidit:ideſt facultas peſſum iit. ℭ Noſtram ne nutricem: ideſt agrum neſtrum unde nutrimur. ℭ Tibi ego rationem reddam? interrogatiue legendum: ac ſi dicat non reddam. ℭ Comminiſcor. confingo: hæc ſecu ſtaſimus. ℭ Si quid uis. ſubaudi dicito. ℭ Huc concede.ſeorſum ueni. ℭ Licet.concedentis aduerbium. ℭ Crede:ideſt cõmite.

Fortuna bunt

ℭ Argumentum dicam.rationem afferam & oſtendam. ℭ Quinto quoq; ſulco.ſulci appellantur qua aratrum ducitur uel ſationis faciendæ cauſa:uel urbis condendæ uel foſſutæ reclinationis ubi arbores ſerantur:fulmen quoq; qua eius ueſtigium ſimiliter appellatur quod uocabulum quidam ex græco ſumptum quia illi dicant αυλακα. ℭ Acheruntis hoſtium. ex noſtro agro ad inferna iter eſt. ℭ Prius q̃ coctunſt.i.prius q̃ uua cõmaturauit. ℭ Quam obſeuerit. minus ex agro colligitur:q̃ ſæmẽ ipſe iecerit. ℭ Ad incitam redactus.i.inopiam & mendicitatem ut ſupra oñdim⁹. ℭ Fulgure ita afflatæ alternæ arbores.i.ita ſuccenſæ. ℭ Sues moriuntur angina.q̃ a græcis ſynãche a noſtris angina morbus in faucibus ex humore deſtilante in guttur:tam celeriter anguntur homines ut fere uiginti & quattuor horarum ſpacio ſpiritu intercluſo moriantur. ℭ Oues ſcabræ. ſcabie aſperæ. ℭ Tam glabræ q̃ hæc eſt manus: ideſt ſine pilis: ut leuis græce dicitur prima producta.huius diminutiuum eſt glabellus quo uerbo frequenter utimur. ℭ Quod patientiſſimum æque hominum.quos nemo ſuperat patientia: & ne quidem par inuenitur. ℭ Cuncti ſolſtitiali morbo decidunt:ideſt ſubuerſione ſenſuum:ut enim cu ſol ad primam cancri partem uenit ſolſtitium æſtiuum facit.ita plurimæ fiũt mutationes: ex uino plurimo fit uapa. ita hominum mentes nonnullorum auertuntur:inde morbus ſolſtitialis cum repente auerſis ſenſibus quiſpiam cõcidit. ℭ Sed campas.uermiculus campa eſt in holera arrepens ac deuorans. Columella. Voluitur ad terram diſtorto corpore campe. ubi uero apricis regionibus poſt pluuias noxia inceſſerunt animalia quæ nobis appellantur hurucæ græce autem campæ nominantur:uel manu colligi debent uel matutinis temporibus frutices holerum concuti. ſic enim dum adhuc torpent nocturno frigore ſi deciderunt non amplius in ſuperiorem partem prorepunt. Dicta autem campe quod ſeſe contorqueat.campto enim inflecto. ℭ Fortunatorum memorant inſulas.de quibus geographi ſcripſere omnes.& Hora.inquit. Nos manet oceanus circunuagus arua beata: Petamus arua diuites & inſulas. Reddit ut cererem tellus inarata quotannis: Et imputata floret uſque uinea. Germinat & nunq̃ fallentis termes oliuæ:Suamq; pulla ficus ornat arborem:Mella caua manant ex ilice:montibus altis. Leuis crepitante lympha deſilit pede. Illuc iniuſſæ ueniunt ad mulctra capellæ. Refertq; tenta grex amicus ubera. Nec.ueſpertinus circum gemitus ouile:Neque intumeſcit alta uiperis humus. ℭ Licitum ſi uoluiſſes.ſubaudi te eſſe diuitem. ℭ Dic hoc negocii.pro hoc

cii.pro hoc negocium antiptoſis.℄Quid poſſit factu:ideſt quid ad faciendum fieri poſſit. ℄Sine dote non dare. ita emendandum.℄Re geſta peſſime.a leſbonico. ℄Geſta probe.per lyſitelem & philtonem. ℄Geſtandus peregre clypeus.peregre mihi eundum eſt:ui ipſi leſbonico:nam niſi in militia uſpiam aliter uitam agerem non poterit. ℄Galea.ꝙ galeri faciem:ut ait Varro haberet.℄Sarcina.ſubaudi militaris.℄Effugier.deuitari unde effugium locus a quo quis ſe mittat in fugam. ℄Latrocinatum. herus leſbonicus inquit amiſſis opibus omnibus fiet latro: uel in Aſia :uel in cilicia quo latronum confluit multitudo. ℄Exturbauit.eiecit:ut ipſe habitaret callicles a leſbonico miſſus ad callidem.

Callicles ſenex. Seruus Staſimus.

Vo modo tu iſtuc ſtaſime dixiſti? Staſimus.noſtrum herilem filium
Leſbonicum ſuam ſororem deſpondiſſe hoc mō.Cal.cui
Homini deſpondit? Sta.lyſiteli.philtonis filio ſine dote.
Cal.Sine dote ille illam in tantas diuitias dabit:non credibile
Dicis.Sta.at tu ædepol nullus credas ſi hoc non credis:ego
Credidero. Callicles. quid? Staſimus.me nihil pendere. Callicles. quamdudum
Iſtuc aut ubi actunſt.Sta.illico hic ante oſtium tam modo
Inquit præneſtinus.Cal.tanton in re perdita ꝗ in re
Salua leſbonicus factus eſt frugalior.Sta.atq; equidem
Ipſus ultro uenit philto oratum filio.Cal.flagitium quidem
Hercle fiet.niſi dos dabitur uirgini poſtremo ædepol ego
Iſtam rem ad me attinere intellego.ibo ad meum caſtigatorem
Atq; ab eo conſilium petam.Sta.propemodum quid illic
Feſtinet ſentio.& ſubolet mihi.ut agro euortat leſbonicum
Quando euertit ædibus.o here charmide quoniam abſente te
Hic tua res diſtrahitur tibi utinam te rediſſe ſaluum uideam
Vt inimicos tuos ulciſcar:ut mihi ut erga te fui & ſum referas
Gratiam.nimium difficileſt repperiri amicum ita ut nomen
Cluet.cui tuam cum rem crederis ſine omni cura dormias
Sed generum noſtrum ire eccillum uideo cum affini ſuo
Neſcio quid non ſatis inter eos conuenit.celeri gradu
Eunt uterq;.ille reprehendit hunc priorem pallio.
Haud iuxta me aſtiterunt.huc aliquantum abſceſſero.
Eſt lubido orationem audire duorum affinium.

BERN. SARA. VENE.

Vo modo:edoctus interea fuit a ſtaſimo callicles:quo pacto lyſiteles uxorem popoſcerat indotatam.℄Inquit præneſtinus:Cui ex conſuetudine quadam dicere mos fuerat:tam modo ℄Caſtigatorem:Megaronidem.

VALLA.

Vo modo tu iſtuc: Callicles ut ex ſtaſimo accepit indotatam lyſitelem uelle leſbonici ſororem uxorem accipere:idq; patrem eius philtonem pronunciaſſe quod id melius intelligat adhuc ſtaſimum percunctatur. ℄Tam modo.paulo ante quemadmodum loqui præneſtini ſolent ℄Tanton.an tanto.℄In re perdita.in opibus ſuis profligatis. ℄Oratum filio: ideſt uel pro filio uel gratia filii. ℄Flagitium quidē hercle ſiet.erit criminoſum. ℄Et ſubolet mihi.uenit in mentem mihi. ℄Agro euertat : ideſt priuet & abalienet leſbonicum.℄Vt nomē cluet.Vt amici nomen habet. ℄Rem credideris.opes cōmiſeriſ. ℄Inter eos conuenit:ideſt controuerſia caret. ℄Ille. ſubaudi lyſiteles . Repræhendit hunc leſbonicum aliquantulum abſceſſero: ſeorſum ſecedam ut horum ſermonem capiam.

Nullus pro non

Frugalior

ALIA EXPOSITIO PII BO.

℄Caſtigatorem megadorum: qui me ueluti reum prius caſtigauit. ℄Subolet . Diuinanti mihi odorem immittit. ℄Quoniam abſente. ſcribe. quo nam & ſubintellige modo. ℄Vt nomen cluet.ut ſignificare uidetur nomen amicitiæ:qui re uera amet ſine fucis:nugis:& bracteis;: quorum amicitia uelata ſuppurataq; uocari poteſt. Huic concinit Ouidius.Illud amicitiæ ſanctum & uenerabile nomen Re tibi pro uili ſub pedibuſq; iacet. Cura quid expediat prior eſt quā quid ſit honeſtum: & cum fortuna ſtatque caditque fides.℄Crederis. pro credideris.

ALIA EXPOSITIO PII BO.

Atinere ad me.

Caſtigatorem.

Amicus reperiri. Difficile eſt

Vterque eunt

Rep̄hendit pallio

BERN. SARA. VENE.

STa illico: Verecundiæ ceſſurum putabat ſuæ lesbonicus tradendam nuptui ſororem eſſe ſine dote:iccirco dictiſ lyſitelis aliquandiu aduerſatur.
¶ Facillimum facis: Nam facilius eſt diſplicere q̃ obſequi. ¶ Moros: Stultos. ¶ Moroſos:moribus difficiles. ¶ Collutet: ſiue collutilet: coinquinet:& dedecoret. ¶ Caculam: Militarem ſeruum.

VALLa.

STa illico. Lyſiteles lesbonicum offendens idem ꝙ pater eius philto lesbõico expoſuit. At ſine dote nullo modo perſuaderi poteſt: ut ei ſororem locet ſuam. ¶ Te occultaſſis mihi.ꝓ occultaueris.ab oculis enim lyſitelis ſe ſubtrahebat lesbonicus.

Iniuriaꝫ facere eſt facillimũ

¶ Potin.poteſt ne fieri. ¶ Vt me ire.iter habere. ¶ Quo profectus ſum ſinas.quo mens mea peruenire contendit. ¶ In rem tuam.In tuam utilitatem. ¶ Indoctus. Cum non didiceris male facere:docte tamen facis. ¶ Male. conſulis. male prohibes. ¶ A me officiuꝫ migrat: Laudabilis actio a me non diſcedit. ¶ Ante parta.Quæ tibi reliquerũt bene comparata tu per intemperantiam profligares. ¶ Vt uindex fieres:ideſt ut ulciſcaris ac iugules honorem qui uenturus erat ad poſteros.Aut fias iudex honoris alieni. nempe ut iudicium tuum malum ſequantur poſteri:ita erit ſenſus duplex:ut uerbi duplex ſignificatio. Siquidem uindex ultor. Et uindex iudex:ut Cicero in topicis. Lex elia ſanctia iubet uindicem aſſiduum eẽ aſſiduo.i.diuitem iudicem diuiti.

Bñficiũ id nõ ducitur qđ cui non placet fit

¶ Obtegere errata. occultare quæ deliquiſti. ¶ Cape ſis uirtutem animo. Animum adhibe ſi uis ad uirtutem. ¶ Tibi reliqui. ut eſſet ad bene uiuendum tibi incitamentũ. ¶ Fœdari in me. commaculari & uaſtari. ¶ Perinde merere:ideſt ita mereri ſicut tibi habeo gratias.
¶ Tupte pone te latebis. Tu ipſe poſt honorem tuum te occultabis: ideſt honore carebis. ¶ Pectus obſcuraſſe.animum perturbaſſe.
¶ Mores hominum moros: ideſt ſtultos.moros enim græce primaꝓducta ſtultus dicitur:at eadem correpta mors.moroſus uero difficilis ac querulus nominatur. ¶ Qui aſpellit:ideſt abiicit. ¶ IS compellit: ideſt colligit

Adol.duo.Lyſiteles.Lesbonicus.Seruus Staſimus.

STa illico:noli aduerſari.neqꝫ te occultaſſis mihi. Le.potin
Vt me ire.quo profectus ſum ſinas? Ly.ſi in rem tuam
Lesbonice eſſe uideatur gloriæ aut famæ: ſinam.Le.qd eſt
Facillimum facis.Ly.quid id eſt? Le.amico iniuriam
Ly.Neqꝫ meuſt neqꝫ facere didici.Le.indoctus qua docte facis
Quid faceres ſiquis docuiſſet te.ut ſic odio eſſes mihi:
Qui bene cum ſimulas facere mihi.te male facis.male conſulis
Ly.Ego.ne? Le.tu ne.Ly.quid malefacio? Le.quod.ego nolo
Id cum facis.Ly.tuæ rei bene conſulere cupio.Le.tu mihi
Es melior q̃ egomet mihi? ſat ſapio.ſatis in rem quæ
Sint meam ego conſpicio mihi.Ly.an id eſt ſapere.ut qui
Beneficium beneuolente repudies? Le.nullum beneficium
Eſſe duco id:quod cui facias.non placet.Ly.ſcio ego:&
Sentio ipſe quid agam:neqꝫ a me officium migrat
Nec tuis depellor dictis.quin rumori ſeruiam.Le.quid ais?
Ly.Nam retineri nequeo quin dicam ea:quæ promeres
Ita ne tandem maiores famam tradiderunt tibi tui:
Vt uirtute eorum ante parta per flagitium perderes.
Atqꝫ honori poſterorum tuorum ut uindex fieres.
Tibi paterqꝫ auoſqꝫ facilem facit & planam uiam
At quærendum honorem.tu feciſti ut difficilius.foret
Culpa maxime & deſidia.tuiſqꝫ ſtultis moribus.præoptauiſti
Amorem tuum uti uirtuti præponeres.nunc te hoc pacto
Credis poſſe obtegere errata.Le. ah non itaſt.Ly.capeſis
Virtutem animo.& corde expelle deſidiam tuo.in foro operam
Amicis da:haud in lecto amicæ ut ſolitus es.atqꝫ ego iſtum
Agrum tibi reliqui ob eam rem.enixe expecto:ut tibi ſit qui te
Corrigere poſſis.ne omnino inopiam ciues obiectare poſſint tibi
Quos tu inimioos habes.Le.omina ego iſtæc quæ tu dixiſti:ſcio
Vel exſignauero:ut rem patriam:& gloriam maiorum
Fedarim meum.ſciebam ut eſſe me deceret:facere non
Quibam miſer.ita ui ueneris uictus:ocio captus:in fraudem
Incidi.& tibi nunc proinde ac merere:ſummas habeo gratias.
Ly.At operam perire meam ſic & te:hæc dicta corde ſpernere
Perpeti nequeo.ſimul me piget parum pudere te
Et poſtremo niſi me auſcultas:atqꝫ hoc ut dico facis.
Tute pone te latebis.facile ne inueniat te honor.
In occulto iacebis.cum te maxume clarum uoles.pernoui

Equidem leſbonice imperitum tuum ingenium admodum.
Scio te ſponte non tuapte erraſſe.ſed amorem tibi
Pectus obſcuraſſe atq; ipſe amoris teneo omnis uias
Ita eſt amor.baliſta ut iacitur.nihil ſic celere eſt.neq; uolat.
Atq; is mores hominum moros & moroſos efficit
Minus placet magis quod ſuadetur.quod diſſuadetur placet.
Cum inopiaſt cupias.quando eis copiaſt.tum non uelis
Ille qui aſpellit is compellit.ille qui non ſuadet.uetat.
Inſanuſt & malum in hoſpitium deuorti ad cupidinem
Sed te moneo hoc etiam atq; etiaʒ ut repures.quid facere expetas.
Si iſtuc ut conare facis indicium tuum incendes genus.
Tum igitur tibi quærit cupido genus qui reſtinguas tu um.
Atq; erit.ſi nactus proinde ut corde amantes ſunt.capti
Neſciunt illum quidem.relinques genus.qui concluſit tuum
Facile eſt inuentū.datur ignis.tametſi ab inimicis petas.
Le.Sed tu obiurgans me a peccatis rapis deteriorem in uiam.
Meam uis ſororem tibi dem ſuades ſine dote.hoc non conuenit
Me.qui abuſus ſum tantam rem patriam.porro in diuitiis
Eſſe.agrumq; habere.egere illam autem.ut me merito oderit:
Nunquam erit alienis grauis.qui ſuis ſe concinnat leuem
Sicut dixi faciam.nolo te iactari diutius.Ly.tanto meliuſt te
Sororis cauſa egeſtatem exequi.atq; eum agrum me habere
Quam te tua.qui tolleres mœnia? Leſ.nolo ego mihi te
Tam proſpicere.qui meam egeſtatem leues.ſed ut inops
Infamis ne ſim.ne mihi hanc famam differant.me
Germanam meam ſororem in concubinatum tibi ſine dote
Dediſſe.magis q̄ in matrimonium.quis me improbior
Perhibeatur eſſe.hæc famigeratio te honeſtet.mecum collutilet.
Et ſi ſine dote duxeris:tibi ſit emolumentum honoris.mihi
Quod obiectent ſiet.Ly.cui te dictatorem cenſes fore.ſi
Abs te agrum accepim.neq; uolo:neq; poſtulo:neq; cēſeo:ueꝶ tñ
Is eſt honos homini pudico:meminiſſe officium ſuū.ſcio equidē
Te animatus ut ſis ſtudio ſubolet.ſentio:id agis ut ubi ad finitateʒ
Inter nos noſtram adſtrinxeris:atq; eum agrum dederis:
Nequicquam hic tibi ſit.qui uitam colas:effugias exurbe
Inanis profugiēs:patriam deſerens.cognatos adfinitatem.amicos
Factis nuptiis mea opera hinc ꝑterritū te meaq; auaricia autument
Id me commiſſurum:ut patiar fieri:ne animum īduxeris. quis me
Improbrior perhibeatur eſſe.hæc famigeratio te honeſtet: me autē
Collutulet.Le.& ſi ſine dote duxeris tibi ſit emolumentū honoris.
Mihi autem quod obiectent ſiet.Sta.non eni poſſū quin exclamē
Euge euge lyſiteles facile palmā habes hic uict⁹.uicit tua comœdia
Hic agit magis ex argumēto:euerſus meliores facit:etiā ob ſtultitiā
Tuam te tueris.multa abomina.Le.quid tibi interpellatio
Aut in concilium huc acceſſio eſt? Sta.eodē pacto quo huc acceſſi
Abſceſſero.Le.i hac mecum domum lyſiteles ibi de iſtis reb⁹plura
Fbaulabimur.Ly.nihil ego in occulto agere ſoleo:meus ut animus

ideſt colligit congregat. ℂIn hoſpicium deuorti ad cupidinem.perinitioſum iquit hoſpicium eſt apud cupidinem. ℂVt repures. tecum animo conſideres. ℂQuid facere expetas. ℂAd quod cupiditate trabaris ut facias: id bonum ne ſit an malum. ℂTuum iucūdes genus: ideſt iucundum efficies. ℂGenus qui reſtinguas tuum: ideſt oblitteres uel iterlinas. ℂAlienis grauis. moleſtus exteris. ℂQui ſuis: ideſt affinibus. ℂTua qui toleres munia.i.q̄ ad te attinent:uñ & imunis & imune. ℂIn concubinatū loco cōcubinæ. ℂHæc famigeratio.i. fame promulgatio. ℂMe collutilet:ideſt dedecoret inquinet & quaſi luto aſpergat. ℂSubolet ſentio. cognoſco per nebulam. ℂInanis profugiens:ideſt,nullam ſedem certam habens: ſed modo huc modo illuc te recipiens.nam is profugus dicitur. ſicut Horatius profugos ſcythas uocat ꝙ crebro mutét ſedes:ita Virgilius profugum æneam.quod crebro mutare ſedes cōpulſus ſit. ℂHic agit magis ex argumento.melius comprobat oſtēditq; quæ tenenda ſint. ℂQuid tibi interpellatio.Cur huc interrumpis. ℂIn concilium.ubi concilian di uideamur. ℂBene quod agas non eueniet tibi:ideſt nihil ages boni:cuncta peruerſe euenient. ℂAc commodem fulcimenta: ideſt fulciam & comparem me ut ſupra quoque dictum ad latrocinandum. ℂIubeam ſuppingi ſoccos. iubebo ut ſubter pingantur calciamenta exterorum ritu. ℂCatulam militarem. me catulæ loco qui ſeruus ſum. ℂIn ſaginam.ut ibi pinguēſcat. ℂMecum ꝙ feram uiaticum .i.impenſam itineris quo leueʒ mihi famem & ſitim.
ℂAnimum induxeris ne me ſperes id facturum. ℂQuis me.leſbonicus loquitur. ℂCollutulet.inquinet.fœdet: deturpet:a ſpurcitie luti uerbum deflexum. ℂSine dote dixeris.legendum.ſine dote duxeris. ℂHic uictus. ſubintellige leſbonicus. ℂHic agit ex argumento.hic lyſiteles argumento hoc eſt ratiocinatione utitur commodiori ℂOb ſtultitiam tuam. conuerſus ad leſbonicum ſtaſimus inquit etiam leſbonice cum in mera ſtultitia

Celere.
Amor.
Amoris q̄ſunt uitæ.
Ignis facile ē inuentu.
Abuſus ſū tātam rem.
Grauis alieīs nō pōt eē:q ſuis leuis ſit.
Differāt famam mihi.
Concubinatuʒ.
Famigeratio.
A.I. Collutet.
Honos eſt meminiſſe offiiū ſuū.
ALIA EX POSTIO PIIBO.
A.I.Cōlutulet.
Abomina.

depræhenſus ſis te audes tueti.
¶ Multa abomina. Abominare: amolire: deſpue multa: quæ ad te tutandum dicis. ¶ Hinc habiturus. corrige abiturus abſq; afflatu: niſi ob paupertatem mouebis caſtra latrocinatum in Aſiam. nec ſigna conuelles omnia mea tibi comunia erunt. ¶ Bene quod agas. hoc eſt dicam tibi ualere. Cum eniȝ comitamur in penitiſſimas regiones diſcedentem dicere conſueuimus. I fœlix I numinibus uotiſq; ſecundis: & quocunq; procedes bene eueniat tibi. ¶ Si ſententia eſt. lego. ſic ſententia eſt: ita ut dixi animatus ſum: hæc mihi ſententia ſedet. ¶ Ille quidam. ſcribo ille quidem. ¶ Fulcimenta. impedimẽta: utenſilia ad iter capeſſendum.

Soccos.
A. I. Catula militaris.
Fugitorem.
Caſſis.
Tabernaculũ.
Nudius ſextus.
Viaticũ.

¶ Suppingi. lego ſubpangi hoc ẽ ſandalia nouo ſolo communiri a ueteramentario: ut melius & opportunius ſufficiant itineri longinquo. Dicitur latine ueteramentarius: qui calceos ueteres reconcinat.
¶ Non ſiſti poteſt. nõ quit hic cõtineri herus meus lesbonicus.
¶ Caculam. uilem ſeruum militarem calatorẽ. ¶ In ſaginã. in aliqđ regiũ ſaginariũ: ubi poſſit uentrem diſtendere & ſaginare. ſunt qui legunt in ſagenam hoc eſt in ræte regium: cui regi ueluti captus ſeruiet. Aut in eius conſeruitio periclitabitur. De ſagena ræte extat apud græcos hoc carmen. λέξο σαγήνοιο λίνου τετρημένου ἀλμη.
¶ Nudiuſſextus. hinc ad ſex dies.

BERN.
SARA.
VENE.

VT mihi: Conſulit megaronidem callicles danda ne dos ſit uirgini: & tandem ſimul conſtituunt: ut inſcio lesbonico ex patris theſauro pecunia pro dote capiatur. ¶ Huic abſceſſerit: Scilicet lyſiteli uoluntas: ¶ Non petere hiſce dicet: nam cum aliquid petitur ab aliquo: cautione illum uti opus eſt: non autem cum ad illum mittitur.

VALLa.
Vtibile.

VT mihi reȝ narras callicles. A callicle narrata megaronide re lyſitelis. ſuadet megaronides: ut dotem tradat: ſed excogitant inter ſe ut quaſi a charmide nuncius aduenerit: ita ſycophantam inſtruant qui litteras perferat cum pecunia quæ præbeatur calliclipro dote ipſius filiæ. ¶ Eius rẽ .i. theſaurũ

Eſt: eloquar. ſi mihi tua ſoror: ut ego æquum cẽſeo. ita nuptũ datur
Sine dote: neq; tu hinc habiturus: quod meum erit: id erit tuum
Sin aliter animatus es. bene quod agas non ueniet tibi. ego amicus
Nunq̃ tibi ero: alio pacto. ſi ſententia eſt. Sta. abiit hercle
Ille quidam. ecquid audis lyſiteles. ego te uolo. hic quoq; hinc
Abiit. ſtaſime reſtas ſolus. quid ego nunc agam: niſi uti ſarcinam
Conſtringam: & clypeum ad dorſum accommodem fulcimenta
Iubeam ſuppingi ſoccos. non ſiſti poteſt: uideo caculam militareȝ
Me futurum aut longius. aut aliquem ad regem in ſaginam
Herus ſe coniecit meus credo ad ſummos bellatores
A crem fugitorem fore & capturum ſpolia. ſibi illum qui
Meo hero aduerſus uenerit. egomet autem quo me extemplo arcũ
Mihi & pharetram & ſagittas ſumpſero: caſſideȝ in caput: dormibo
Placide in tabernaculo: ad forum ibo. nudiuſſextus cui
Talentum mutuum dedi repoſcam. ut habeam mecum quod
Feram uiaticum.

Megaronides. Callicles ſenes duo.

VT mihi rẽ narras callicles. nullo modo poteſt fieri p̃rſus
Quin dos det̃ uirgini. Cal. nãq; hercle hõeſte fieri ferme
Non poteſt. ut eã perpetiar ire ĩ matrimonium ſine dote
Cum eius rem penes me habeam domi. Me. parata dos domiſt
Niſi expectare uis: ut eam ſine dote frater nuptum collocet
Poſt adeas tute philtonem & dotem dare te ei dicas facere
Id eius ob amicitiã patris. uerũ hoc ego uereor ne iſtæc pollicitatio
Te in crimen populo ponat atq; infamiam: non temere dicant
Te benignum uirgini datam tibi dotem ei: quam dares ei⁹ a patre
Ex ea largitate illi: neq; ita ut ſit data columen te ſiſtere illi
Et detraxiſſe autument. nunc ſi operiri uis aduentum charmidis
Perlonguñſt. huic ducendi interea abſceſſerit. Cal. nam hercle
Omnia iſtæc ueniunt in mentẽ mihi. Me. uide ſi hoc utibile magis
Atq; in rem deputas: ut adeas lesbonicum: edoceas ut res ſe habet.
Cal. ut Ego nunc adoleſcenti theſaurum indicem indomito:
Pleno amoris: ac laſciuiæ? minime hercle uero. nam certe ſcio
Locum quoq; omnem ubi ſituſt comederit. quem fodere
Metuo: ſonitum ne ille exaudiat. neu ipſam rem. iudicet:
Dotem dare ſi dixerim. Me. quo pacto ergo agetur? Ca. clam dos

Depromi poteſt.dum occaſio ei reperiatur.interim ab amico
Alicunde argentũ rogem.Me.potin ẽ ab amico alicunde exorari?
Ca.Poteſt.Me.gerræ ne tu illud uerbum actutũ iueneris.mihi qdẽ
Hercle non eſt quod dem mutuum.Cal.malim hercle ut uerum
Dicas q̃ fides mutetur.Me.ſed uide conſilium ſi placet
Ca.Quid cõſiliũ?Me.ſcitum:ut ego opior conſiliũ iueni.Ca.qd ẽ
Me.Homo cõducatur aliquis iã quãtũ poteſt:quaſi ſit peregrinus
Cal.Quid is ſcit facere poſtea?Me.is homo exornetur graphice
In peregrinum modũ:ignota facie.q̃ nõ uiſa ſit. falſidicus cõfidẽs
Ca.Quid tum poſtea?Me.quaſi ad adoleſcẽtem a patre ex ſeleucia
Veniat:ſalutem ei nunciet uerbis patris illum bene gerere rem
Et ualere & uiuere & eum rediturum actutum ferat.
Epiſtolas duas eas nos conſignemus.quaſi ſint a patre
Det alteram illi:alteram dicat tibi dare ſeſe uelle.Cal.perge
Porro dicere.Me.ſeqꝫ aurum ferre uirgini dotem a patre
Dicat:patremqꝫ id iuſſiſſe aurum tibi dare.tenes iam?
Cal.Propemodum atqꝫ auſculto perlubens.Me.tũ tu igitur demũ
Adoleſcenti aurum dabis ubi erit locata uirgo in matrimonium.
Cal.Scite hercle ſane.Me.hoc ubi theſaurum effoderis: ſuſpitionẽ
Ab adoleſcente amoueris:cenſebit aurum eſſe a patre alienatum
Tibi tu de theſauro ſumes.Cal.ſatis ſcite & probe:
Quamq̃ hoc me ætatis ſycophantari pudet.ſed epiſtolas
Quando obſignatas adferet.ſi quando obſignata
Attulerit epiſtolas:non ne arbitraris eum adoleſcentem anuli
Paterni ſignum noſſe.Me.etiam tu taces ſexcentæ ad eam
Rem cauſæ poſſunt conligi:illum quem habuit.perdidit
Alium poſt fecit nouum:iam ſi obſignatas non feret dici hoc
Poteſt:apud portitorem eas reſignatas ibi inſpectaſqꝫ eſſe.
In huiuſmodi negocio diem ſermonem terere ſegnicies meraſt.
Quamuis ſermones poſſunt longi texier:abi effodias aurum
Iam confeſtim clanculum:ſeruos. ancillas:amoue:atqꝫ audin
Ch.Quid eſt?Me.uxorem quoqꝫ ipſam hanc rem ut celes face.
Nam pol tacere nunq̃ quicq̃ quod queat.
Quid nunc ſtas?quin tu te hinc amoues:& te moues.aperi
Deprome inde auri ad hanc rem quod ſat eſt.continuo
Operito denuo.ſed clanculum ſicut præcepi cunctos
Exturba ædibus.Cal.ita faciam.Me.at enim nimis
Longo ſermone utimur.dieꝫ conficimus.quod iam properatoſt
Opus:nihil eſt de ſigno:quod uereare:me uide.Cal.lepida eſt
Illa cauſa:ut commemoraſti dicere:apud portitores eſſe
Inſpectas.Me.deniqꝫ diei tempus non uides.quid illum putas
Natura illa atqꝫ ingenio:iamdudum.ebriuſt:quid uis
Probare poterit tum quod maxumunſt adferre:non petere
Hiſce dicet.Cal.iam ſat eſt.Me.ego ſycophanta iam conduco
De foro:epiſtolaſqꝫ iam conſignabo duas.eumqꝫ
Huc adoleſcentem meditatum probe mittam.Cal.eo
Ego igitur ĩtro ad officium meum.tu iſtuc age.Me.actum reddaꝫ?

.i.theſaurum uel relictam pro dote pecuniam. ℭ Adeas tupte.tu ipſe ad philtonem uenias. ℭ Columẽ te ſiſtere.integrum:unde & incolumis utrunqꝫ a columna:ut ueteres non improbant: & a uictruuio eſt. ℭ Ducendi interea cupido abſceſſerit.animus abalienabitur ad ducẽdum uxorem. ℭ In rem deputas. Ad commodum ceſſurum exiſtimas. ℭ Adeas lesbonicum.alloquaris ut rem exponas. ℭ Gerræ. nugæ:ut uſquã inuenias mutuum argentum. ℭ Iam quãtum poteſt: ideſt quã celerrime fieri poſſit. ℭ Exornetur graphice. inſtruatur ad id propoſitum commode. ℭ Scite hercle ſane.aſtute a te inuẽtum. ℭ Sycophantari pudet. ideſt ſycophantias ſtruere. ℭ Etiam tu taces:ideſt taceto. ℭ Sexcentæ.hoc eſt infinitæ poſſunt cauſæ inueniri: quia ſenarius numerus perfectus a mathematicis: ideo perhibetur ꝙ ex partibus ſuis integer inueniatur: ſexta tertia: & dimidia: ſolus intra denarium.Centenarius autem numerus quadratus:cuius latus decẽ in quo omnes numeri concluduntur. ℭ Illum quem habuit. enumerat nonnullas cauſas. ℭ Eas reſignatas:ideſt reclusas ſigno amoto. ℭ Quantuis ſermones poſſunt lõgi texier. Quantũcunqꝫ orationes connecti poſſunt longe. ℭ Quin tupte hinc amoues. Cur te non recipis ad id quod diximus conficiendum. ℭ Apperi. ſubaudi locum theſauri. ℭ Deprome. ſubaudi theſauruꝫ. ℭ Opperito denuo: ideſt obtege locuꝫ. ℭ Properatoſt opus.opus eſt properatiõe. ℭ Me uide. hic mos eſt aſſerendi ne ulla naſcatur ambiguitas: ac ſi dicatur fac quod ego iubeo. ℭ Vt commemoraſti dicere.ut tecum commentus es ad dicendum. ℭ Apud portitores eſſe inſpectas. ſolent eni portitores ſuſpitionis cauſa amouendæ ne qua proditio occultetur litteras recludere quæ ultro citroqꝫ ferantur. ℭ Afferre non petere hiſce dicet.ſi peteretur iquit pecunia poſſet exquirere num littere confictæ eſſent necne.At cum afferatur non petatur:non erit ut exquirat.Meditatum:ideſt qui animo confinxerit quæ dicẽda quæ reſpondẽda ſint. ℭ Actum reddã.qd dixi conficiã.

Falſidicus.

Sycophãtari.

Texier.

Vxor nihil tacere poteſt.

Meditatum.

BERN. SARA. VENE. Salſipotens.

SAlſi potenti: dum iſta agũtur & parãtur: charmides domu3 peregre reuertitur refertq; diis gr̃as & effugerit maris ſæuitiam. ſed dum iter facit incidit in ſycophantam: cum quo ſibi erit longa contentio.

VALLa. Spurciſicum.

SAlſipotenti & multipotenti. Charmides incolumis domu3 reuerſus gr̃as deis marinis agit. ℭ Salſipotẽti.i. hñti ptãtẽ maris. notum.n.eſt pro mari tam. ſal ſalis q̃ ſalum ſali dici. ℭ Et nerei. qui ipe quoq; deus marinus cuius filias nymphas quiquaginta fuiſſe memorat Heſiodus. de ponto autem natum nerea ait his uerbis. νηρεα᾽ τ αψευδεα και αληθεα γείνατο ποντοσ. πρεσβυτατον παίδων. ℭ Auidis moribus. quia opes multæ in mari ſepeliuntur. ℭ Spurcificum. qui ſpurca efficias tuis fluctibus & corrumpas. ℭ Cõtra opera expertus. ideſt experientia ipſa didici id ipſũ. ℭ Mendicis modeſti ſint. ut erga mendicos minus moleſti. Nam ſi abſque te foret: ideſt niſi mihi tu opem tuliſſes. ℭ Satelites tui. qui per maria uerſantur. ℭ Circunſtabant nauem turbines. Multæ uentorum ſpecies quos ſatellites neptuni dixit: q̃q̃ turbo uenti illa ſit ſpecies quæ nominatur typho. ℭ Fluctuſque. inde fluor capil. murenæ quoque quod fluitent poltæ α πω του πλεειν. latine fluctæ Varrõis Macrobiiq; ſententia. ℭ Frangere malum. ad frangendam arborem nauis. ℭ Ruere antemnas. ad ruendas ãtemnas. ℭ Foret præſto. præſens tuliſſet auxilium. ℭ Deluctaui. pro deluctatus ſum: ut Nonius iterprætatur. ℭ Filio dũ di. q̃. hæc oĩa ppeſſus ut filio comparẽ opes.

Diis dignũ hoc ut mẽdicis modeſti ſint Abſq;.

BERN. SARA. VENE. Nomen huc facio trinũmo. artes nugatoriæ. Vſurpaui. Fungio gñe hic ẽ Hillurica facies.

HVic ego diei: Cõductus trinũmo egredit̃ ſycophãta: qui ipſe dat trinummi nomẽ comœdiæ. ℭ Fũgino gñe: nã pileo ſe totũ tegebat. ℭ He᷒ ſenex cẽſus cõiuratori recte rõnẽ ꝺdi: hũc locũ ita legẽdũ eẽ autumo: heus ſenex (ego ut cõiecturæ recte rõnẽ dedi.) ℭ Ille ædepol ille: uult uideri nois non meminiſſe. ℭ Ad rhadamãtẽ ĩ cecropia ĩſula: tã q̃ a nugatore lepide conficta ſunt: nulla eſt iſula cecropia: ſed ẽ e. xii. ciuitatib᷒ una ut Strabo meminit in terra attica: in quas

Charmides ſenex.

SAlſipotenti & multipotenti iouis fratri: & nerei neptune
Lætus lubens laudes ago: & grates: gratiaſq; habeo. &
fluctibus ſalſis:
Cum penes te poteſtas omnis quidem foret & meæ uitæ:
Q uoniam tuis me ex locis in patriam redeam facis:
Atq; neptune tibi ante alios deos gratias ago: atq; habeo ſummas.
Nam te omnes ſæuumq; ſeuerũq; atq; auidis morib᷒ cõmemorãt
Spurcificum. immanem. intolerandum: uæſanum contra opera
Expertus. nã pol placido te & clementi meo uſq; mõ: ut uolui uſus
Sum: in alio atq; hanc tuam gloriam iam ante auribus acceperã. &
Nobiles apud homines pauperibus te parcere ſolitum. diuites
Damnare atq; domare. abi laudo ſcis ordine. ut æquunſt.
Tractare homines. hoc dis dignunſt. ſemper mẽdicis modeſti ſint
Fidus fuiſti. infidum eſſe iterant. nam abſq; foret te: ſat ſcio in alto
Diſtraxiſſent: diſq; tuliſſent ſatellites tui me miſerum fœde:
Bonaq; omnia. item una mecum paſſim ceruleos per cãpos: ita iã
Q uaſi canes haud ſecus circunſtabant nauem turbines uenti:
Imber: fluctuſq;: atq; procellæ infenſæ: frangere malum
Ruere antennas. ſcindere uela: ni tua pax propitia foret præſto.
Apage me ſis deinde hinc: certunſt ocio me dare: ſatis parta habeo
Q uibus ærumnis deluctaui: filio dum diuitias quæro. ſ3 qs hic eſt
Q ui in plateam ingreditur cum nouo ornatu: ſpecieq; ſimul?
Pol quamq̃ domum cupio: opperiar quam hic rem gerat;

Sycophanta. Charmides ſenex.

HVic ego diei nomẽ trinummo faciã. nã ego operã meam
Tribus nummis hodie locaui ad artes nugatorias aduenio ex ſeleucia
Macedonia. aſia atq; arabia: quas ego neq; oculis neq; pedibus
Vnq̃ uſurpaui. uiden egeſtas quid negocii dat homini
Miſero mali? qui ego nunc ſubigor trium nummorũ cauſa: ut has
Epiſtolas dicam ab eo hoie me accepiſſe. que3 ego q ſit hõ: neſcio.
Neq; noui. neq; natus nec ne is fuerit: id ſolide ſcio. Ch. pol hic qdẽ
Fungino genere eſt. capite ſe totum tegit. hillurica facies uidetur
Hominis: eo ornatu aduenit. Sy. ille qui me cõduxit: ubi cor duxit
Adduxit domum. quæ uoluit mihi dixit. docuit & præmonſtrauit

Prius quomodo:quiq; agerem.nunc adeo ſiquid ego addidero
Amplius.eo conductor melius de me nugas conciliauerit.
Vt ille me exornauit.ita ſum ornatus.argentum hoc facit.
Ipſe ornamenta a chorago hæc ſumpſit ſuo periculo:nunc
Ego ſi potero ornamentis hominem circunducere:dabo operam
Vt me eſſe ipſum plane ſycophantam ſentiat.Char.q̄ magis
Specto:minus placet mihi hæc hominis facies.mira ſunt
Ni illic homoſt aut dormitator:aut ſector zonarius.loca
Contemplat.circonſpectat ſeſe:atq; ædis noſcitat:credo
Aedepol quo mox furatum ueniat:ſpeculatur loca magis.lubidoſt
Obſeruare quid agat.ei rei operā dabo. Sy.has regiões d̄mōſtrauit
Mihi ille conductor meus.apud illas ædis ſiſtendæ mihi ſunt
Sycophantiæ.fores pultabo.Ch.ad noſtras ædes hic quidem
Habet rectam uiam:hercle opinor mihi aduenienti hac noctu
Agitādæ ſunt uigiliæ. Sy.aperite hoc:aperite:heus ecquis
His foribus tutelam gerit? Ch.quid adoleſcens quæris.quid uis?
Quid iſtas pultas? Sy.heus ſenex cenſus coniuratori recte
Rationem dedi:lesbonicum hic adoleſcentem quæro:in his
Regionibus ubi habitet & item alterum ad iſtanc capitis albitudinē
Callicleп aiebat u ocari:qui has mihi dedit epiſtulas.
Ch.Meum gnatum hic quidem lesbonicū quærit:& amicū meu;
Cui ego liberoſq; bonaq; commendaui callicleп.Sy.fac me ſi
Scis certior hiſce homines ubi habitent pater.Ch.quid eos quæris?
Aut quis es?aut unde es?aut unde aduenis? Sy.multa ſimul
Rogitas.neſcio quid expediam potiſſimum.ſin unum quicquid
Singillatim & placide percunctabere:& meum nomen:&
Mea facta & itinera ego faxo ſcias.Ch.faciam ita ut uis
Agedum nomen tuum primum memora mihi.Sy.magnum
Facinus incipis ſic petere.Ch.quid ita? Sy.quia pater
Si ante lucem ire occipias a meo primo nomine:concubium
Sit noctis prius q̄ ad poſtremum perueneris.Ch.opus
Factoſt & uiatico ad tuum nomen ut tu prædicas.Sy.eſt
Minuſculum alterum quaſi uaſculum uinarium.Ch.hic homo
Solide ſycophanta eſt quid ais tu adoleſcens? Sy.quid eſt?
Ch.Eloquere iſti tibi quid homines debent:quos tu quæritas?
Sy.Pater iſtius adoleſcētis dedit has duas mihi epiſtulas lesbonici.
Ch.Mihi eſt amicus.teneo hunc manifeſtarium:me ſibi
Epiſtulas dediſſe dicit.ludam hominem probe.Sy.ita ut
Occœpi:ſi animum aduortas dicam.Ch.dabo operam tibi.
Sy.hanc me iuſſit lesbonico ſuo gnato dare epiſtulam.
Et item hanc alteram ſuo amico callicli iuſſit dare.
Ch.mihi quoq; ædepol quonia; hic nugatur:contra nugari lubet.
Vbi ipſe erat? Sy.bene rem gerebat.Ch.ergo ubi?
Sy.In ſeleucia.Ch.ab ipſon iſtas accepiſti? Sy.e manibus
Dedit mihi ipſe.in manus.Ch.qua facie eſt homo?
Sy.Seſquipede quidem eſt q̄ tu longior.Ch.nouiſtin hominem?
Sy.Ridicule rogitas quo cum una cibum capere ſoleo.Ch.quod
Eſt ei nomen? Sy.quod ædepol homini probo.Ch.lubet

in quas quondam cecrops multitudinem habitandas digeſſit:in ſequentibus pari:modo nugatur de arabia in ponto. ℭ Cinila gallinacea:De qua Plinius mentionem habet in decimo nono & uigeſimo primo dicitq; a noſtris cunilam uocari:a græcis autem origanum heracleoticum:de qua etiam Dioſcorides. ℭ Doriola:dicendum horiola quæ diminutiuum eſt ab horia.i. nauicula:uel doliola:qui locus i urbe erat:de quo Feſtus meminit.
ℭ Anienem. Anio fluuius eſt ex alba decurrens in tyberim. ℭ Maſticheus:uel maſtigeus a maſtigia qui dicitur dignus uerberibus. ℭ Argentu; accipite macto infortunio: Sic legendū eſt:argentum accepi: te macto infortunio. ℭ Nō interdū: nā interdum. ℭ Sed herum q ſis lego:ſed non facio qui ſis. ℭ Conceturiat:conuocat.

HVic ego diei.ſubornatus ſycophanta a Callicle & megaronide cum litteris quaſi a charmide in charmidem incidit incognitum a quo aliquandiu diſtinetur uerbis & oblectatur quoad tandem ſe eluſum intelligit.
ℭ Ad artes nugatorias. Ad ſycophantias cōſtruendas. Aſia inquit Varro dicta a nympha:a qua & iapeto traditur ꝓmetheus. αλφρων ο αλικάρνασσευσ φησι το ωκεανον γημαντα πομφολυγην και ταρθενόπην εκμεν παρθενοπησ σχειν ευρωπην. εκδε πομφολυγησ ασιαν και λιβυην οθεν ονομασθαι τασ ηπειρουσ. ℭ Fungino genere eſt. ob pilei geſtamen in capite funginum dixit. ℭ Illurica facies. Ita ueteres: nunc quia ypſilon inter noſtras literas aſciuimus dicimus illyrica. ℭ De me nugas conciliauerit. ob iſta nugatoria ſuam rem melius egerit. ℭ Ipſe ornamenta a chorago: ideſt eo qui diſpenſat ſcænaru; ornamenta:nam:ut in captiuis diximus præter alia ſignificata id etiam choragus ſignificat. ℭ Suo periculo. ſubaudi ſi ammittatur.
ℭ Hominem circūducere:ideſt fallere ut hæc mihi habeam ornamenta. ℭ Aut dormitator. qui gaudeat diu dormire: uel aſſimulet: ut inde omnis malis ſuſpitio ab eo amoueatur, ℭ Aut ſectator zonarius.

Chorago
Dormitator.
Sector zōarius: cōtēplo.
VALLA.
Hiſce.
Singillatim.
Cōcubium.
Minuſculum.
Vaſculū.
Manifeſtarium.
Seſqpede lōgior.

Deuoraui nomen. Tēpori. latitabat mihi. Diſcunducit. Cinila galliacea Thus ubi. Abſinthium. Doriola

qui ſecet zonas unde pendeāt marſupia.alligata nāq; zonis marſupia ueteres tuliſſe oñdit Hor. Poſt hæc ille catus: quantū uis ruſticus ibit. Ibit eo quo uis qui zonam perdidit inquit:nā paulo ante dixerat de eodeȝ multis ærumnis laſſus dum noctu ſtertit ad aſſeȝ ꝑdiderat. Hoc eſt quicquid habebat pecuniarum ad aſſem uſque quā ſimilitudinem in alium retulit: cum dixit qui zonam perdidit:qppe quod ipſe quoque cum zona pecuniam perdiderat. Aedis noſcitat. Inueſtigat ad cognoſcendum. ℭ Siſtendæ. firmandæ. ℭ Hac noctu. aduerbium pro nomine. nam noctu & iterdiu ſunt aduerbia. ℭ Conuiatori. i. uiatori. ℭ Rationem redde. i. ſignifica mihi. ℭ Ad iſtanc capitis albitudinē. Vt magnus magni magnitudo. Ita albus albi albitudo dicit̄. nam albedo nigredo palledo barbare uſurpata ſunt. ꝑ albore nigroꝝ pallore. ℭ Calliclem aiebat. ita emendādus eſt locus. nā confictæ litteræ erant tanq̄ ad calliclem & leſbonicum. ℭ Quid eos quæris. quid tibi cuȝ illis negocii eſt. ℭ Singillatim. per ſingula nomina iens percuncteris. ℭ Concubium ſit noctis. Diē noctemq; ueteres ita diſtribuiſſe autor eſt Macrobius inquiens primum tempus diei dicitur mediæ noctis inclinatio. Deinde gallicinium: inde conticinium cum & galli conticeſcunt: & homines etiam tum qeſcunt. Deinde diluculum: ideſt cum incipiat dinoſci dies. Inde mane dum dies clarus. Mane autē dictū: aut quod ab inferioribus locis. i. a manibus exordium lucis emergat: aut quod uerius mihi uidetur ab omine boni nominis. Nam & lanobini mane pro bono dicunt: ſicut apud nos quoq; contrarium ē immane: ut immanis bælua: uel immane facinus. Et hoc genus cætera non pro bono. Deinde a mane ad meridiem: hoc eſt ad medium diei. Inde iam ſupra uocatur tempus occiduum & mox ſuprema tēpeſtas: hoc eſt diei nouiſſimum tempus: ſicut expreſſum eſt in. xii. tabulis. Solis occaſus ſuprema tempeſtas eſto. Deinde ueſpera ꝙ a græcis tractuȝ eſt. Illi enim ἑσπερον a ſtella heſpero dicunt: Vnde & heſperia italia: ꝙ occaſui ſubiecta ſit nominatur. A b hoc

Audire. Sy. ille ædepol ille. uæ miſero mihi. Ch. quid eſt
Negocii? Sy. deuoraui nomen imprudens modo. Ch. non
Placet qui amicos intra dentes concluſos habet. Sy. atq; etiam
Modo uorſabatur mihi in labris primoribus. Ch. tempori
Huic hodie anteueni. Sy. teneor manifeſto miſer. Ch. iam
Ne commentatus es nomen? Sy. deum hercle me atq;
Hominum pudet. Ch. uide homo ut hominem noueris.
Sy. Tanq̄ me: fieri iſtuc ſolet: quod in manu teneas
Atq; oculis uideas id: deſideres litteris re comminiſcar.
Ch. Eſt principium nomini callicias? Sy. non eſt. Ch. callippus
Sy. Non eſt. Ch. calliclemides? Sy. non eſt. Ch. callinicus?
Sy. Non eſt. Ch. callimarcus? Sy. nil agis. neq; adeo ædepol
Floccifacio. quando egomet memini mei. Ch. at enim multi
Leſbonici ſunt hic: niſi nomen patris dices: non monſtrare
Poſſum iſtos homines: quos tu quæritas. quod ad exemplum eſt
Conjectura ſi reperire poſſumus. Sy. ad hoc. exemplum eſt
Ch. An chares an charmides? Sy. hem
Iſtic erit: qui iſtum di perdant. Ch. dixi ego iamdudum tibi
Te potius benedicere æquunſt homini amico: q̄ male
Sy. Satin inter labra atq; dentes latuit uir minimi precii.
Ch. Ne male loquare ei preſēti amico. Sy. qd ergo ille ignauiſſim'
Mihi latitabat. Ch. ſi appellaſſes: reſpondiſſet nomine.
Sed ipſe ubi eſt? Sy. pol illum reliqui ad rhadamantem in cecropia
Inſula. Ch. qui homo eſt. ne inſipientior qui ipſe egomet
Vbi ſim quæritem. ſed nihil diſcunducit huic rei. qd ais? Sy. quid?
Ch. Hoc quod te rogo: quos locos adiſti? Sy. nimiuȝ miris modis
Mirabiles. Ch. lubet audire niſi moleſtunſt. Sy. quin diſcupio
Dicere omnium primum in pontum aduecti arabiam
Terram ſumus. Ch. eho an etiam arabiaſt in ponto? Sy. eſt: non
Illa ubi thus gignitur. ſed ubi abſinthium fit. atq; cinila gallinacea
Ch. nimium graphicum hunc nugatoreȝ. ſed ego ſum inſipientior
Qui egomet: unde redeam hunc rogitem: quæ ego ſciam. atq; hic
Neſciat. niſi quia lubet experiri quo euaſuruſt deniq;:
Quod eſt tibi nomen adoleſcens? Sy. pax idem nomen mihi
Hoc quottidianuſt. Ch. ædepol nomen nugatorium: quaſi dicas
Si quid crediderim tibi pax periiſſe illico. ſed quid ais?
Quo inde iiſti porro. Sy. ſi animum aduortes eloquar: ad caput
Amnis quod de cælo exoritur ſub ſolio iouis. Ch. ſub ſolio iouis?
Sy. Ita dico. Ch. e cælo? Sy. atq; medio quidem. Ch. eho an etiam
In cælum aſcendiſti. Sy. immo doriola aduecti ſumus
Vſq; aqua aduorſa per anienem. Ch. eho an etiam uidiſti
Iouem? Sy. calliclis ad uillam aiebant ſerui depromptum cibum
Mandere porro. Ch. porro nolo quicq̄ prædices
Sy. Eo hercle ſies moleſtus. Ch. nam pudicum neminem
Eſſe oportet qui abs terra ad cælum peruenerit.
Sy. Dimittam ut te uelle uideo. ſed monſtra hoſce homines mihi
Hos ego quæro. quibus me oportet has deferre epiſtolas.

Ch.Q uid ais tu nunc.ſi forte eum ipſum charmideȝ conſpexeris
Illum quem tibi iſtas dediſſe commemoras epiſtolas.
Noueris ne hominem? Sy.ne tu me ædepol arbitrare bæluam.
Q ui quidem non nouiſſe poſſim:qui cum ætatem exegerim
An ille ita eſſet ſtultus:qui mille nummos crederet
Philippeum.quod me aurum deferre iuſſit ad gnatum ſuuȝ
Atqȝ ad amicum callidem:cui rem aiebat mandaſſe hic ſuam.
Mihi concrederet.ni me ille & ego illum noſſem probe.
Ch.Enimuero ego nunc.ſycophantæ huic ſycophantari uolo
Si hunc poſſum illis mille nummis philippeis circunducere
Q uos ſibi me dediſſe dixit:quem ego qui ſcit homo neſcio.
Neqȝ oculis ante hunc diem unquam uidi:ei nimirum crederem
Cui ſi capitis res ſiet.nummum nunq̃ credam plumbeum
Adgrediundunſt.hic homo maſticheus.pax te tribus uerbis uolo.
Sy.V el trecẽtis.Ch.haben tu id aurum quod accepiſti a charmide?
Sy.Atqȝ etiam philippeum numeratum illius in menſa manu
Mille nummos.Ch.nempe ab ipſo id accepiſti charmide?
Sy.Mirum quin ab auo eiꝰ aut proauo acciperem:qui ſunt mortui
Ch.Adoleſcens cedo dum iſtuc aurum mihi.Sy.quod ego aurum
Dem tibi?Ch.quod a me te accepiſſe faſſus.Sy.abs te accepiſſe?
Ch.Ita loquor.Sy.quis tu homo es?Ch.qui mille nummum
Tibi dedi ego ſum charmides.Sy.neqȝ ædepol tu is es:neqȝ hodie
Is unq̃ eris auro huic quidem:ac ſi ſis nugator nugari nugatori
Poſtulas.Ch.charmides ego ſum.Sy.nequicq̃ hercle es.
Nam nihil auri fero nimis argute obrepſiſti meapſe occaſiuncula
Poſtq̃ ego me aurum ferre dixi:poſt tu factus charmides
Prius tu non eras:q̃ auri feci mentionem.nihil agis:proin tu
Te itidem ut charmidatus es:rurſum recharmida.
Ch.Q uis ego ſum igitur:ſiquidem is non ſum qui ſum?Sy.quid
Id ad me attinet:dum ille ne ſis.quem ego eſſe nolo.ſis mea
Cauſa quod lubet.prius non is eras:qui eras.nunc is factus qui
Tu non eras.Ch.age ſiquid agis.Sy.quid ego agam?
Ch.Aurum redde.Sy.dormitas ſenex.Ch.faſſus charmidem
Dediſſe aurum tibi.Sy.ſcriptum quidem.Ch.properas:
An non properas abire actutum ab his regionibus
Dormitator priuſq̃ ego hic te iubeo mulctari male.
Sy.Q uamobrem?Ch.quia illum quẽ ementitꝰ es:ego ſum ipſus
Charmides:quem tibi epiſtulas dediſſe aiebas.Sy.ehoqȝ
Es.Ch.is enimuero ſum.Sy.ain tu tandem is ipſus es?
Ch.Ipſus inq̃ charmides ſum.Sy.ergo ipſus ne es?
Ch.Ipſiſſimus abi hinc ab oculis.Sy.eñiuero ſerio quoniã aduẽis
Vapulas meo arbitratu & nouorum ædilium.
Ch.At etiam male dicis?Sy.immo ſaluus quando quidem
Aduenis di te perdant ſi te floccifacio.an periiſſe prius
Ego ob hanc operam argentum accepi:te macto infortunio
Sed herum qui ſis:qui non ſis floccum.nam interdum
Ibo ad illum renunciabo.qui mihi tris nummos dedit:

tur. Ab hoc tempore prima ſax dicitur:deinde concubia:& inde intẽpeſta quæ non habet idoneum tẽpus rebus gerendis. ¶ Teneo hũc manifeſtarium.hæc ſecum charmenides. Habeo inquit hunc ſycophantaȝ in mea poteſtate. ¶ Quoniam hic nugatur adhuc ſecuȝ hæc charmides. ¶ Bene rem gerebat: ideſt lucrum faciebat. ¶ Ab ipſon. an ab ipſo. ¶ Seſquipede quidem eſt quã tu longior:ideſt pede ac dimidio.ſeſqui enim : ut diuus Auguſtinus ĩquit:quaſi ſe abſqȝ. ſicut ſeſquialtera proportio quod totuȝ & dimidium fuerit alicuius: ut tria ad duo.ſeſquitertia quod totuȝ & tertiam partem ac prorſus omnis ſuperparticularis ꝓportio:ut multiplex a duplo ad triplum quadruplum & deinceps. ſuperpartiens a ſuperbipartiente ad ſupertripartientem: & ſuperquadripartientem ac ita deinceps. ¶ Vorſabatur mihi in labris primoribus. quod dici hodie ſolet in linguæ apice mihi erat. ¶ Teneor.hæc ſecum ſycophãta. ¶ Comentatus es.i.meminiſti. ¶ Id deſideres. cupimus præſentia.deſideramus abſentia: ut ſæpe apud hyſtoricos legitur in bello deſiderati tot uel tot. ¶ Ad hoc exẽplum eſt.ita dicit contennendo itaque & pronunciatione adiuuãdũ. ¶ Mihi latitabat. Dicimus me latet hæc res. At nullum eſt uerbum quod non poſſit datiuo coniungi ubi rei gratiam ſignificet.ergo mihi latitabat aduerſus gratiam meã. ¶ Ad radamantem in cecropia inſula. More ſycophantarum dicit quod nuſq̃ eſt. ¶ Nihil diſcunducit:ideſt diſcunuenit. ¶ Quos locos adiiſti. Apparet locos non modo ſedes argumentorum dici : ſed & quæ loca dicimus. ¶ Cinila gallinacea. Adianthon poſſumus intelligere quæ gallinas paſta ab eis pugnaces facit ut tradit dioſcorideſ & pituitam purgat ſi uel alia herba de qua Plinius.In.xix. necnon.xxi. quæ a noſtris tum cunilia tum panax a græcis origanum heracleoticum. Idem in uigeſimo Cunilem præter ſatiuam plura ſunt in medicina genera : quæ bubula appellatur ſæmen pulegii habet utile ad uulnera commanducatum impoſitumqȝ : ut quito poſt die ſoluatur.

Sycophantari

Nũmus plũbeus.

Maſticheus.

Recharmida.

Attineat ad me

Dormitator.

Ipſiſſimꝰ

Contra ſerpentes quoq; in uino bibitur ac tritum plagæ iponitur uulnera ab iis facta perfricantur & reliqua. ℂ Nimium graphicum.ideſt oblectabilem. ℂ Pax.nominor inquit pax nomine quottidiano. ℂ Imo doliola aduecti ſumus uſq; aqua. Feſtus. doliola locus in urbe ſic uocatus quia inuadentibus gallis ſenonibus urbem ſacra in eodē loco doliolis repoſita fuerūt. Qua de cauſa in eodem' loco ne deſpuere alicui licebat. hæc ergo utpote ſycophanta ſicut & alia facile mentitur.

Concen turiat.
Tintina bulum

Vt ſciat ſe perdidiſſe. ego abeo. male uiue & uale
Quod di te omnes aduenientem peregre perdant charmides.
Ch. Poſtq̄ ille hinc abiit. poſt loquendi libere uidetur
Tempus ueniſſe. atq; occaſio iamdudum meum ille
Pectus pungit aculeus: quid illi negocii fuerit ante ædis meas
Nam epiſtula illa mihi concenturiat metum in corde:
Et illud mille nummum quam rem agat: nunq̄ ædepol
Temere tintinabulum niſi qui illud tractat. aut mouet
Mutum tacet. ſed quis hic eſt qui huc in plateam curſuram incipit?
Lubet obſeruare quid agat: huc conceſſero;

ℂ Per anienem qui fluuius cadit in tyberim. Anio nominatiuus eſt gtūs anienis. ℂ Deprumptum cibum: ioui paratum. ℂ Aetatem exegerim. Diu uixerim. ℂ Phillippeū. pro philippeorꝫ de qua ſyncopa abunde ſupra. ℂ Sycophantari uolo. i. me facere ſycophātam. ℂ Mille nūmis philippeis circunducere. i. fallendo auferre ut dicamus circūduco te hac re. ℂ Si capitis res ſiet. i. uitæ imineat piculū. ℂ Hic hō maſticeus. i. uerberabilis. maſtizo nanq; græce flagello ſignificat: uñ & maſtix maſtigis flagrū. nā maſtiche maſtiches gumi eſt illud notum oibus ex frutice q plurimus i chio: & unde magni reditus. ℂ Numeratū in menſa manu. i. quod mihi manu ſua tradidit & in menſa dinumerauit. ℂ Nequicq̄ hercle es. fruſtra mihi fueris. ℂ Meapſe. i. mea ipſius parua occaſione. ℂ Scriptum qdē. ſubaudi aurum. ℂ Mulctari male: ideſt ualde cruciari. ℂ Heo is tu es. Interiectio heo admirantis. ℂ Ipſiſſimus. ſuperlatiuum a pronomine fecit: ut in Plauto comœdia urbaniſſimus quoq; Ariſtophanes autotatos dixit quod ualet ipſiſſimus. ℂ Vapulas. pro uapulabis. ℂ Nouorum ædiliū. Qui ludis ſcænicis præerant. ℂ Periiſſe prius te uelī. ſubaudi q̄ huc adueneris. ℂ Te macto infortunio. te deſpicio & cōtemno ad infortunium uſq;. ℂ Sed haud facio qui ſis qui non ſis flocum: ideſt non floccifacio. i. contēno ſiue ſis charmides ſiue non ſis. ℂ Interī ibo ad illū. ſubaudi calliclē. ℂ Male uiue & uale. Nā uale tā in malā q̄ in bonā partē accipit. Terē. Valeant q inter nos diſſidiū q̄rūt. ita ualetudo bona & mala dr̄. ℂ Mihi concenturiat metum. i. congregat ac congerit. ℂ Nunq̄ ædepol temere tintinabulum. hoc prouerbialiter dictum eſt ubi quippiam ſine cā non fieri uelimus oñdere. ℂ Mutum tacet: ideſt nunquā perſtrepit niſi cum attractatur. ℂ Huc conceſſero. ſeorſum me recipiam. ut quidnam ſit acturus perpendam.

BERN.
SARA.
VENE.

STaſime: Diuerterat ſtaſimus in thermopoliū: ibique ſe uino repleuerat & & anulū amiſerat: ebriolus igitur i plura uerba prūpit. ℂ Bubali cottabi: Flagella a uerberum ſonitu. ℂ Condaliū: Anuli genus uide feſtū. ℂ Curculio: a currendo nomē innouauit. nā gurgulio uermis eſt. ℂ Thermopotaſti: potando calefeciſti. ℂ Exercitoris hunc hoiē curſurum docet: legerē: exercitoris: nūc hoiem curſurum docet. ℂ Tribus: ſcilicet poculis. nam prima pocula dicuntur ad ſitim pertinere: ſecunda ad hilaritatem: tertia ad ebrietatem: quarta ad inſaniam. ℂ Hominibus frugi: per ironiam dictum. ℂ Terruchus fuit: Nomina ponit eorum quibus cum potauit & forte iocoſe quoſdam nominauit homines uel fures uel bibaciſſimos ut illos iterea morſu laceſſeret: equorꝫ nūero un⁹ inq̄t fuit: q̄ furaturus ſit currenti hoi calceū. ℂ Cape uorſoriā: aliud iter arripias. ℂ Ambitio iā more ſanctaſt: hoc eſt hoies facti ſunt ambitioſiores cōſuetudie q̄ſi non legibus ſubiaceāt: ſed p libito quiſq; uiuat

Cottabi.
Cōdaliū
Thermo polio
Thermo potaſti
Gutturē
petere re centi.
Exercitor
Oblitū memoria

Staſimus ſeruus. Charmides ſenex.

STaſime fac te propere celere. recipe te ad dominū domū
Ne ſubito metus exoriatur ſcapulis: ſtulticiā abde. gradum
Adpropera. iamdudum factunſt cum abiſti domo
Caue ſis tibi: ne bubuli in te cottabi crebri crepent.
Si abieris ab heri quæſtione. ne deſtiteris currere. ecce
Hominem te ſtaſime nihil. ſat in thermopolio condalium
Es oblitus. poſtq̄ thermopotaſti gutturem. recipe te
Et recurre: petere recenti. Ch. hic quiſquis eſt curculioſt
Exercitoris hunc hominem curſurum docet. Sta. quid homo!
Nihil non pudet te? tribus ne te pateris memoria eſſe oblitum?

An uero quia cum frugi hominibus ibi bibiſti:qui ab alieno
Facile cohiberent manus.terruchus fuit cerconicus.
Crinus.cercobolus.collabus: oculicrepidæ:cruriicrepidæ
Ferriteri:maſtigiæ.inter eos ne homines condarium te
Redipiſci poſtulas? quorum eorum unus ſubripuit currenti
Curſori ſolum.Ch.ita me di ament graphicum furem
Sta.Q uid ego? quid periit? petam:niſi etiam laborem addam
Num apponam apothecam inſuper:quin tu quod periit
Periiſſe ducis.cape uorſoriam.recipe te ad herum.Ch.non
Fugitiuuſt hic homo commeminit domi.Sta.utinam
Veteres mores ueteris parſimoniæ potius maiori honori
Hic eſſent quam mores mali.Ch.di immortales baſilica hic quidẽ
Facinora inceptat loqui.Sta.qui quæri uetera amare:hunc
Morem maiorum ſcias:nam nunc mores nihil faciunt:quod licet:
Niſi quod lubet ambitio iam more ſanctaſt liberaſt a legibus.
Scuta iacere fugereq; hoſtis more habent licentiam
Petere honorem pro flagitio more fit.Ch.morem improbum
Sta. Strenuos præterire more fit.Ch.neq; id eſt.Sta.mores
Leges perduxerunt iam in poteſtatem ſuam.magis qui ſunt
Obnoxii q̃ parentes liberis.eæ miſeræ etiam
Ad parietem ſunt fixæ clauis ferreis ubi malos mores
Adfigi nimio fuerat æquius.Ch.lubet adire atq;
Appellare hunc.uerum auſculto perlubens ſed metuo
Si compellabo ne aliam rem occipiat loqui.Sta.neq;
Iſtis quicq̃ lege ſanctunſt.leges mori ſeruiunt:mores autem
Rapere properant:qua ſacrum.qua publicum.hercle iſtis malam
Rem magnam moribus dignunſt dari.non ne hoc
Publice animum aduorti.nam id genus hominum hominibus
Vnuiuerſis eſt aduorſum.atq; omni populo malefacit.
Male fidem ſeruando. illis quoq; abrogant etiam fidem. qui nihil
Meriti.quippe ex eorum ingenio ingenium horum probant.
Hoc qui in mentem uenerit mihi.re ipſa modo commonitus ſuʒ
Si quis mutuum quid dederit.fit pro proprio perditum.
Q uum iam repetas:inimicum amicum beneficio inuenis tuo.
Si mage exigere cupias duarum rerum exoritur optio
Vel illud quod credideris perdas.uel illum amicum miſeris:
Ch.Meus eſt hic quidem ſtaſimus ſeruus. St.nã ego talẽtũ mutuũ
Q uod dederant talento inimicum mihi emi.amicum uendidi:
Sed ego ſum inſipientior qui rebus curem publicis potius q̃
Id quod proxumunſt:meo tergo.tutelam geram:eo domum.
Ch. He'tu aſta illico.audi heus tu. St.nõ ſto. Ch.at ego teſtar̃ uolo
St.Q uid ſi egomet te uelle nolo.Ch.ha nimium ſtaſime ſæuiter
St.Emere meliuſt cui imperes.Ch.pol ego emi.atq; argentum
Dedi:ſed ſi non dicto audiens es.quid ago? St.damnum malum.
Ch.Bene mones.ita facere certunſt.St.niſi quidem es obnoxius
Ch.Si bonus es.obnoxius ſum.ſin ſecus es.faciam uti iubes.St.qd
Id ad me attinet bonis ne ſeruis tu utare.an malis? Ch.quia

quiſq; uiuat conſuetudineque ar-ma.i.leges quibus prius tutabãtur dereliquerunt: propterea fugantur ab hoſtibus:ideſt contrariis morib9 opprimuntur: ac deniq; ad hono-res & magiſtratus non uirtutis:ſed flagitii cauſa homines admittunt. ℭ Res quom aĩam agebat tum eẽ offuſam oportuit: Ac ſi dixiſſet eẽt mihi ſubueniendum ſi modo ſpes ulla ſalutis futura eſſet: aqua enim ideo in alicuius faciem iactatur: ut reuiuiſcant amiſſi ſpiritus. non aũt poſtq̃ oẽm animam efflauerit res quom animam agebat.i.quom mi hi uita ſupererat. ℭ Neq; fuit: Re omni percepta:charmides amici cal liclis commendat ingenium ſuiſq; rebus ſeruatam fidem:filiam dat ly ſiteli:filioq; natam calliclis. ℭ In tã fortem familiam: Ideſt diuitem & opulentam. ℭ In perendinum:In diem poſterum.

STaſime fac te propere cele reʒ .Staſimus ab eo quod mandauerat Lesbonicus domũ rediẽs anxius eſt ut obtẽpe-ret dño:ſed occurrẽs charmide ma gna afficit̃ lætitia:certiorẽq; facit eo rum quæ obuenerãt. ℭ Metus exo riatur ſcapulis. Ne quid in ſcapulis detrimenti a domino ueniat. ℭ Stultitiam abde. Tege domini ſtultitiam. ℭ Ne bubuli in te cotta-bi.i.ſtrepitus in ſcapulis tuis exoriã tur. Factitio uocabulo uſus eſt qñ dum pulſatur tergum alicuius ta-lis ad aures ſonitus perueniat: quẽ admodum a Sophocle ottobõ cõ-fictum eſt in aiace maſtigoforo qđ hic fortaſſe ita melius legatur ubi chorus ſalaminius loquẽs inquit. ουτε γλυκυν αυλον οττοβον λυμορος ουτεννχι αντερψιν ιαυειν. Theophraſtus autem de e-brietate locutus uult ſacrificare in-quit deis attributum ita cottabus amatoribus. utebantur enim curio ſe cottabizi:ut ſiculi ĩ pueris & Ana creon teius ſiculum fecit cottabũ. Armodius leprates de prandiis ſcri bens indigenarũ dixit in fidelia cot-tabile potare quẽq;. At egeſcydrus delphicus in cõmentariis quorũ pri cipiũ eſt optĩa res publica ait cotta bus appellatus uenit ad conuiuia: quæ circa ſiciliaʒ ſicut dicæarchus inquit. Differre uoluerunt nõnul li quod dicitur cottab9 & cottabiũ

Cerconi cus.
Crinus
Cerco-bolus.
Collab9.
Oculi-crepidæ
Crurii-crepidæ
Ferriteri
Domi genitiui casus.

VALLA.

Mutuũ q dat: & ſuũ pdit & exa-mico ini micũ ſi-bi facit.

Attinet ad me.

Boni maliq; in ea re pars tibi eſt. St.partem alteram tibi
P ermitto.illam alteram ad me quod boni eſt:apponito.
Ch.Si eris meritus fiet.reſpice ad me.ego ſum charmides.
Sta.Hem quis eſt:qui mentionem facit homo hominis optimi?
Ch.Ipſe homo optimus. St.mare.terra.cælum di ueſtram fidem
Satin ego o cul is plane uideo. eſt ne ipſus an non eſt.is eſt
Certe is eſt:is eſt profecto o mi here exoptatiſſime ſalue.
Ch.Salue ſtaſime. Sta.ſaluum te. Ch.ſcio & credo tibi.ſed omitto
Alia hoc mihi reſponde.liberi quid agunt mei quos reliqui hic
Filium atq; filiam? St.uiuunt.ualent nempe.Ch.uterq;? St.uterq;
Ch.Di.me ſaluum & ſeruatum uolũt.cætera itꝰ ocioſe percũctabor
Q uæ uolo.eamus ĩtro.ſequere. St.quo tu te agis? Ch.quoniã niſi
Domũ. Sta.hiccine nos habitare cẽſes? Ch.ubi nã ego alibi cenſeã
Sta.Iam.Ch.quid iam? St.non ſunt noſtræ ædes. Ch.quid
Ego ex te audio? St.uẽdidit tuꝰ natus ædis. Ch.perii . St.præſentaris
Argenti minis numeratis. Ch.quot? St.quadraginta.
Ch.Occidi qui eas emit? St.callicles.cui tuã rem commendaueras
Is habitatum huc commigrauit.noſq; exturbauit foras.
Ch.Vbi nunc filiꝰ meꝰ habitat? St.hic in hoc poſticulo. Ch.male diſ
St.Credidi ægre tibi id ubi audiſſes for. Ch.ego miſer meis (pii
Periculis ſum per maria maxima uectus capitali periculo
Per prædones plurimos me ſeruaui ſaluus redii.nunc hic
Diſperii miſer propter eoſdem.quorum cauſa fui hac ætate
Exercitus:adimit animam mihi ægritudo? ſtaſime tene me.
St.Vis ne aquam tibi petam? Ch.res quom iam animam agebat
Tum eſſe offuſam oportuit;

ueluti clitarchus de locutionũ diſ-
ſerentiis theſſalos & rhodios ait no
minare a poculis ſtrepitum q fit hu
more in ſublime iacto cum in paui
mentum decidit.Cottabiũ aũt præ
mium dictũ qđ in potu uincentibꝰ
præbebat.Cottabũ quoq; uas dici
apud cratinũ in nemeſi in quẽ ſen
ſim cũ ſtrepitu humor demittatur.
¶Si abieris heri qõne.i. ſi diſceſ-
ſeris ut dñi qõni ſis. ¶In thermo
polio.ubi calidæ potiones uenditã
tur de hoc ſupradictum abunde.
¶Condaliũ es oblitus. condy ſpe
cies apud græcos dicitur poculi.Fe
ſtus aũt condaliũ inquit anuli genꝰ
quod in illo digitus recõdatur. for
te illud inſtrumentum quo ſutores
Præſen- utunt ne digitos offẽdãt. ¶Ther
tarius. mopotaſti gutturem. i. callida po-
tione gulam oblectaſti. Vnumq; ẽ
uerbum thermopotaſti. Thermon
calidum ſignificat: & poto tã græ
cum q̃ latinum eſt. Gutturem quia
Poſticu- ueteres maſculino genere ꝓferebãt.
lo. ¶Petere recentia.quæ recẽter obli
tus es . ¶Curriculoſt exercitor.i.
ad curſum ſeſe exercet . curriculus
Exercitꝰ enim citatus curſus Cicero ꝓ Mar
pꝛcipiũ: cello in illo ueſtro uetere curriculo.
Aq̃ uis ¶Curſura docet.currendi conſue
ne. tudo.¶Quid hominis.i obliquo
Ager ani caſu ſolemus dicere repræhenſiõis
mam. cauſa. In recto caſu cognoſcendi .

¶Tribus.ſubaudi qui tecum una fuerunt in thermopolio. ¶Qui ab alieno facile cohiberet manus.i.qui ab alie-nis rebus ſeſe abſtinerent:& hoc ironicos dictum ideo uultuoſe legendum eſt:ita potius duco interprætandum:quã ut putem ad cibum quicquã pertinere.de quo Apicius inquit. Iſicia multa ab alieno ſic facies. Teres piper liguſticũ origanum modicum ſilfi:zinziberis minimum:mellis modicum liquamine temperabis:miſces:adiicies ſuper iſicia facias ut ferueat quum bene uoluerit amulo obligas ſpiſſo & ſubruendum feres amulum. ¶Terruchus fuit cerco-nicus.noia hæc eorꝝ ſunt quibus cum in thermopolio potauit.terruchus quaſi a ſtrepitu nomen habens ac a perfo ratore.nam terretron terebrum ſignificat & echos ſtrepitum. ¶Cerconicus.quia cercos cauda & nico contendo. ¶Crinus.forte a crinibus:niſi uelis a crino iudico:uel quia crinos ordeum quaſi ordei uenditor. ¶Cercobolus. quia cercos cauda & bolus iactus.¶Colabus.quaſi mutilus.¶Oculicrepidæ. quibus in oculis crepitus fiunt pu gnis.¶Cruricrepidæ.quibus crura crepuerunt ferro. ¶Ferriteri.qui terunt ferrum.i.qui cathenis reuincti fuere. ¶Maſtigiæ.i.uerberones.¶Redipiſci.i.recuperare. ¶Laborem addam.ſubaudi ad q̃rendum . ¶Num apponã apothecam.apotheca eſt ſtatio in qua uænales res apponuntur:ſed fortaſſe hypotheca ſcribẽdum.Cum ſit hypothe ca pignus præſertim inter ſodales ut apud iuriſconſultos. ¶Cape uerſoriam.i.recipe ac conuerte te ad dñm . Nam non puto hoc ad uorſuram qcq̃ attinere.uorſuram.n.facere mutuam pecuniam ſumere ex eo dictum eſt quot ini-tio qui mutuabantur ab aliis non ut domum ferrent:ſed ut aliis ſoluerent uelut uerterent creditorem.¶Baſilica hic quidem facinora.i. regi maxime conuenientia.¶More ſanctaſt.i.ex hoium conſuetudine confirmata.¶Scuta ia-cere.dum ab hoſte fugitur.¶More hñt licentiam.a conſuetudine licentiam aſciuere. ¶Strẽnuos ꝑterire.i.anteire. ¶Mores leges perduxerunt iam in ptãtem ſuam.Hoc dictum amphibologicos.ita eſt intelligendum. Leges guber nari amoribus obnoxiæ ſubiectæ.¶Ad parietem ſunt fixæ. Nam leges a decem uiris.xii.tabularum allatæ ex græ-cia tabulis ꝑfixæ publice fuerunt:ut quiuis legendi haberent ptãtem.¶Rapere properant.quia id ex conſuetudine repertum fuerat.¶Qua ſacrum qua publicum.Qua intelligitur parte.¶Abrogant ẽt fidem. Abrogare delere eſt. derogare diminuere eſt.¶Amicum miſeris.pro ammiſeris apherеſis pathos.¶Si eris meritus fiet.i.ſi bonus eris ut merearis te bonis apponam.¶Saluum te.ſubaudi gaudeo.¶Præſentariis argenti minis.i. dinumeratis in ma-num.¶Credidi ægre.i.ægrimoniæ fore.¶Adimit animam mihi ægritudo.i.nimia ægritudine ſtare non queo. ¶Res cum iam aiam agebat.ſenſus eſt facultates meæ pierunt.cũ pibant tũ oportuit ne pirent aquam effundere.

Vid hoc

Callicles. Charmi. Staſimus

Callicles. Charmides ſenes. Staſimus ſeruus.

Q Vuid hoc hic clamoris audio ante ædis meas.
Ch. O callicles: o callicles quali ne amico mea cōmendaui.
Cal. Probo. & fideli. & fido & cum magna fide: & ſalue (bona
Et ſaluum te aduenisſe gaudeo. Ch. credo omnia iſtæc ſi itaſt
Vt prædicas. ſed quis iſte eſt tuus ornatus. Cal. ego dicam tibi.
Theſaurum effodiebam intus. dotem filiæ tuæ quæ daretur.
Sed intus narrabo tibi & hoc. & alia ſequere. Ch. ſtaſime.
Sta. Hæm. Ch. ſtrēnue curre in piræeum: atq; unum curriculum
Face: uidebis iam illic nauem: qua aduecti ſumus
Videto ſangarionem quæ imperauerim curare: ut efferantur:
Et tu ito ſimul. ſolutumſt portitori iam portitorium.
Sta. Nihil eſt moræ. Ch. tu ambula actutum redis. Sta. illic ſum
Atq; hic ſum. Cal. ſequere tu me hac intro. Ch. ſequor.
St. hic meo hero amico ſolus firmus reſtitit: neq; demutauit aīum
De firma fide hic unus: ut ego ſuſpicor: ſeruat fidem
Q uamq̄ labores multos obrem eum ego cœpiſſe cenſeo:
Hic homo eſt omnium hominu; præcipuus uoluptatib⁹ gaudiiſq;
Anteponendus. ita commoda quæ cupio eueniunt. quod ago
Ad ſequitur. ſubeſt. ſubſequitur. ita gaudiis gaudiu; ſuppetat;

Lyſiteles adoleſcens.

M Odo me ſtaſimus lesbonici ſeruus conuenit. is mihi dixit
Suum herum peregre huc aduenisſe charmidem.
Nunc mihi is propere conueniendus eſt: ut quæ cum eius
Filio egi: ei rei fundus pater ſit potior. eo. ſed fores hæ
Sonitu ſuo mihi moram obiiciunt incommodæ;

Charmides. Callicles ſenes. ii. Lyſiteles. Lesbonicus. ado. ii.

N Eq; fuit: neq; erit. neq; eſſe quenq̄ hominum interdum
Arbitror: cui fides: fidelitaſq; amicum erga æqperet ſuum

Q Vid hoc hic clamoris audio. Callicles clamorem charmidis & ſtaſimi audiens adit: ſed obprobrio accept⁹ charmidis pacatur re percepta. ¶ Et fideli & fido. fidelis inquit Donat⁹ ſeruus: fidus amicus: fidelis a fide nomen habet. Ideo primam corripit. Fidus a fido uerbo: ideo primam producit: fideli cōtrarius per fidus: ſicut fido infidus. Alter eni ſeruat fidem. Alter eſt cui poſſis cōfidere reſq; tuas concedere. ¶ Cure in pireeum. is nimirum erat portus athenarum. ¶ Vnum curriculum: ideſt curſum. ¶ Face. pro fac. ¶ Solutumſt portitori iam portorium: ideſt pyræeum quod portitori datur. de hoc in aſinaria quod ſatis ſit dictum eſt: ¶ Gaudiis gaudium ſuppetat: ideſt ſuccurrat gaudiū beneſactis illius. VALLa. In pireū

ALIA EXPOSITIO PII BO. ALIA EXPO. PII BO.

¶ In pireū. i portū atticū. ꝑperti⁹. Aſt ubi pirei capient me littora portuſ ſcādam ego theſeæ brachia longa uitæ. ¶ Vnum curriculū. hoc ē ſubito: celeriter: ocyſſime ī uno momēto. ¶ Videto ſangarionē. ſcribe iubeto. ¶ Portitoriū. merces: q̄ ſcripturariis ſoluitur ꝑ pegrinis mercibus. ¶ Atq; hic ſū. ita celeriter ibo: ut cū uidear hic eſſe illuc aduolaſſe me ſētias. ¶ Gaudiū ſuppeat. ſicuti inqt poſt unicā fœlicitatē meam naſcitur alia: ita ſubminiſtretur & ſufficiatur gaudium ſecūdum poſt primum. Portitor Portitorium.

M Odo me ſtaſimus. lyſiteleſ ſecum ſermocinatur ut a ſtaſimo certior factus herum aduenisſem peregre ad quem tendit quo ab ipſo agrum non alienet. ¶ Conueniendus eſt: ideſt colloquendus. ¶ Ei rei. n up nis dicit promiſſis. ¶ Pater ſi potior: ideſt potius obtineat. ¶ Sonitu ſuo. i. ſuo pulſatu quoniam aſſidue mihi pulſandæ ſunt nec quiſquā aperit. VALLa

N Eque fuit neque erit. Charmides calliclis fidem expertus: ut ex eius accepit uerbis multis ipſum tollit laudibuſ fidemque præcipuam admiratur. ¶ Amicum erga æquiperet ſuum: ideſt qui fide huic par poſſit inueniri. ¶ Exædificauiſſet. dom ꝑpriuaſſet atque eieciſſet. ¶ Proprium quod datur: ideſt quod ſit illi⁹ cui VALLa

datur. ℭ Proprium erit.illius etiaꝫ erit.ℭ Quod datum utendunſt.in uſu inquit habendum quod datuꝫ eſt.ℭ Id repetendi copiaſt . poterit inquit repeti idem beneficium : ut qui accepit idem præſtet quod qui dedit . ℭ In tam fortem familiam: ideſt diuitem. Admonuimus ſupra fortem non modo de animi conſtātia ac membrorum firmitudine dici:ſed etiam de reliquis tam corporis quā animi bonis ut ī milite glorioſo fortem pulchraꝫ dixit: id quoque Cicero.ℭ Commodum orditur.metalaſſis figura nomē pro aduerbio.ℭ Pergraphicus ſycophantatimpenſe uoluptabilis . ℭ Meo datu.nomen eſt datus datus datui non ſupinum. ℭ Meo allegatu uenit:ideſt ego allegaui nomenqꝫ eſt. ℭ Patrium poſceret : ideſt ut leges uolunt populi ut filius rem patris poſcat. ℭ Non ego ſum ſalute dignus? interrogatiue legendum eſt ideo aliguatenus ſtomachoſe pronunciandum . ℭ Hunc priorem. quia hic mihi affinis tu non.ℭ Tunica propior pallio eſt. prouerbiuꝫ hodie quoque trita conſuetudine uſurpatum.Cariora eē nobis oportere oſtendamus quo fuerint propinquiora . ℭ Et ego ſpondeo . idem hoc Feſtus ſpondere inquit uerius putat dictum ꝙ ſponte ſua: ideſt uoluntate promittatur . deinde oblitus inferiore capite ſponſum & ſponſam ex græco dictam ait quod ſponde id ſacrificium ſignificat interpoſitis rebus diuinis faciant.ſpendo enim ſacuifico .

ℭ Eſt quod mihi ſuccenſeas. ēthymema.non eſt autem id factum uoluntate mea.non eſt ergo quod mihi ſuccenſeas. ℭ Quid quaſſas caput.quaſi minitabundus. ℭ Ni te leuiorem:ideſt improbiorem ut aulus Gelius iterpr ætatur.ℭ Si quid tibi pater laboris.Cataſiopeſis figura eſt . ea namqꝫ in affectibus ſolet adhiberi:ut neceſſaria uerba rætice antur.ℭ Miſeria una quidem hominis affatim:ideſt abunde ſenſus eſt:una miſeria non plures homini ſatis eſt ut commoneatur quo pacto ſibi uiuendum ſit. ℭ Si facies modo. An ſis facturus neſcio inquit . In perendinum paratus ſis. poſt diem craſtinū quem dicimus perendie.inde dies perendinus.

ℭ Temperabo

Datu meo.

Colloqr hoies.

Tunica propior. pallio ē.

Placēda dos eſt.

Nam exædificauiſſet me ex ædibus:ſi abſqꝫ te foret
Cal.Siquid amicum erga benefeci:aut conſului fideliter
Non uideor meruiſſe laudem.culpa caruiſſe arbitror.
Nam beneficium homini proprium quod datur proprium erit:
Q uod datuꝫ utendunſt:id repetendi copiaſt:quando uelis
Ch.Eſt ita ut tu dicis.ſed ego hoc nequeo mirari ſatis.
Eeum ſororem deſpondiſſe ſuam in tam fortem familiam
Lyſiteli quidem philtonis filio.Ly.enim me nominat.
Ch.Familiam optimam occupauit.Ly.quid ego ceſſo hos
Cōloqui?ſed maneam etiam opinor.namqꝫ hoc commodum
Orditur loqui.Ch.uah.Cal.quid eſt?Ch.oblitus intus
Dudum tibi ſum dicere.modo mihi aduenienti nugator
Q uidam acceſſit obuiam.nimis pergraphicus ſycophanta:
Is mille nummum ſe aurum meo datu tibi ferre:& gnato
Lesbonico aiebat meo:quem ego nec qui eſſet noram.neqꝫ
Eum ante uſq̄ conſpexi prius.ſed quid rides?Cal.meo
Adlegatu uenit.quaſi qui aurum mihi ferret abs te quod darem
Tuæ gnatæ dotem:ut filius tuus quando illi a me darem:eſſe
Allatum id abs te crederet.neu quis rem ipſam poſſet intelligere.
Et theſaurum tuum me eſſe penes.atqꝫ eum a me lege populi
Patrium poſceret.Ch.ſcite ædepol.Cal.megaronides
Communis hoc meus & tuus beneuolens commentuſt. (reor
Ch.Q ui nūc laudo cōſiliū.& ꝓbo.L.qd ego iept⁹dum ſmonē ue
Interrumpeř.ſolus ſto:nec quod cōatus ſum agere ago.homines
Conloquar.Ch.qs hic eſt:qui huc ad nos incedit?Ly.charmiden.
Socerum ſum lyſiteles ſalutat.Ch.di dent tibi lyſiteles:quæ uelis.
Cal.Non ego ſū ſalute dignus.Ly.imo ſalue callides.nunc priorē
Aequunſt me habere.tunica propior pallio eſt.Ch.deos
Volo cōſilia uřa recte uortere:filiam meā tibi deſpōſatā eē audio
Ly.Niſi tu ne uis.Ch.immo haud nolo.Ly.ſpoden ergo
Tuam gnatam uxorem mihi?Ch.ſpondeo & mille auri
Philippum dotis.Ly.dotem nihil moror.Cal.ſi illa tibi placet.
Placenda dos quoqꝫ eſt:quam dat tibi.Ch.poſtremo quod uis
Non duces.niſi illud qđ nō uis feras.Cal.ius hic orat.L.impetrabit
Te aduocato atqꝫ arbitro iſtac lege filiam tuam ſponden mihi
Vxorem dari?Ch.ſpondeo.Cal.& ego ſpondeo idem hoc:
Ly.O ſaluete adfines mei. Ch.atqꝫ ædepol ſunt res quas ꝑ tibi tñ
Succēſui.Cal.quid ego feci?Ch.meum corrūpi quia ꝑpeſſus filiū
Cal.Si id mea uoluntate factunſt:quod mihi ſuccenſeas.
Sed ſine me hoc abs te impetrare quod uolo.Ch.quid id eſt?
Cas.Scies ſi quid ſtulte fecit:ut ea miſſa facias omnia:quid quaſſas
Caput?Ch.cruciatur cor mihi & metuo.Cal.quidnam id eſt?
Ch.Cum ille itaſt:ut eſſe nolo id crucior:metuo ſi id denegem
Q uod me oras:ni te leuiorem erga me putas.non grauabor
Faciam ita ut uis.Cal.probus es eo ut ut illum euocem
Ch.Miſerunſt male ꝓmerita ut merita:ſi mihi ulciſci non licet.Ca.
Hoc aperite ꝓpere & lesbonicū ſi domiſt foras euocate ita (apite

Subitoſt.propere quod eum conuentum uolo.Le.quis homo
Tam tumultuoſo ſonitu me exciuit ſubito foras?Cal.beneuolens
Tuus atq; amicuſt.Le.ſatin ſalue dic mihi.Cal.recte tuum
Patrem rediiſſe ſaluum peregre gaudeo.Leſ.quis id ait?Cal.ego.
Leſ.Tun uidiſti? Cal.& tute idem uideas licet. Le.o pater pater mi
Salue.Ch.ſalue multum gnate mi.Leſ.ſi quid tibi pater laboris?
Ch.Nihil euenit.ne time bene re geſta ſaluus redeo ſi tu modo
Frugi eſſe uis hæc tibi pactaſt callicli filia.Le.ego ducam pater:
Etiam & ſiquam aliam iubebis.Ch.quamq̄ tibi ſuccenſui
Ca.Miſeria una quidem hominiſt affatim.Ch.immo huic paruniſt
Nam ſi pro peccatis centum ducat uxores paruniſt
Leſ.At iam poſthac temperabo.Ch.dicis ſi facies modo
Ca.Nunc qd cauſa eſt quin uxorē cras domū ducat? Ch.optimūſt.
Licet tu in perendinum paratusſis:ut ducas:plaudite;

¶Tpabo.tpatior ero & aduerſus uitia cōſtātior.Hoc agit mentē reci pcās itm̄ ut uitia ſua recognoſcat. Hæc reſipiſcētia nūcupat:ꝗ q̄ lactā tius hæc lib.vi.diuiaꝝ iſtitutionū. quē.n.facti ſui pēitet errorē ſuū priſtinū itelligit.Iōq; græci meliꝰ & ſignificātiꝰ μετάγνωσιν dicunt:q̄ nos latie dicere poſſumꝰ reſipiſcētiā Reſipiſcit,.n.ac ſuā mētē q̄ſi ab iſania recipit: quē errati piget: caſtigatq; ſe ip̄ʒ demētiæ: & cōfirmat aiuʒ ſuū ad rectiꝰ uiuēdū:tū illud ip̄ʒ maxīe cauet ne rurſus ī eoſdē laq̄os inducat.hæc ē illa metáoea auſōiana: cui nom̄ nec Cic.ip̄e ꝺdit:uel ei ſiīiſ ¶Dicis ſi fa.ꝓmittis qdē te futuꝝ tpantē dūmō id facias. ¶Lʒ. fiat: uolo:cōcedētis ē. ¶In pēdinū.tu nuptiatialia celebrabis poſt diem craſtinū:quē perendinū uocāt.

ALIA EXPOSITIO PIIBO.

In pedinum.

¶IN.TRVCVLENTI ARGVMENTVM.

PHroneſiū meretricē tres ſimul riuales depibāt dynarchꝰ urbanꝰ ciuis:ſtrabax ruſticꝰ:ſtratophaneſq; miles babylōiꝰ: ſtrabacis erat ſeruꝰ ſtratilax ſcæuis moribꝰ q ob duriciā truculētꝰ dr̄ a quo nom̄ datū cōœdiæ eſt:dynarchus cū ferme rē oēʒ ꝓfudiſſet nec ſupfuiſſet qd daret:excludit:ſed p aſtaphiū meretricis ancillā amicæ redit ī grāʒ:qa noua pollicitꝰ ē ſe miſſuꝝ mūera:is priꝰ calliclis uiciauit filiā:ruſticꝰ item ſtrabax cū forte exegiſſet quā pr̄i mercator debuerat pecuuiā ea donat phroneſiū:ut ī ſuā recipiat grāʒ:iteri meretrix ſe ex milite ſimulat grauidā:& ut rei fidē faciat:alterius ſibi ſupponit filiū:miles aduenīēs ratꝰ ex illa ſuſcepiſſe genitū: illā multis cumulat muneribꝰ:ſʒ cū nouiſſet ſimul admiſiſſe ruſticū:fiūt īuicē iurgia: calidis puellæ pr̄ quā dynarchus cōpſſerat:cū nouit nepotē ex filia fuiſſe meretrici clā ſuppoſitum:illū repetit filiamq; dynarcho uxorem collocat.

BERN. SARA. VENE.

¶Ioānis Petri uallæ placentini in truculentum cōmentarius ¶Argumentum in truculentum.

MEretricē unā phroneſiū tres riuales petūt.dinarchꝰ uir urbaꝰ.Strabax ruſticꝰ & ſtratophanes miles.ſimulat mulier militis cōpreſſu ſe filiū pepiſſe quē alienū ſibi paſtuta ſuppoſuit:ut a milite q̄cūq; poſcat cōſeq̄tur.Strabax uero ruſticꝰ qcqd pr̄ multo labore pōt īdipiſci meretrici tradit.Cui maxīe ſeruꝰ ſtratilax aduerſabat meretriceſq; iclamabat quotiēs illas offendebat mulier ſtrabaci qa pulrimū dabat ſe plurimū amare confingit nec tn̄ oīno dinarchum abiicit ſiqd modo poſſit ab eo indipiſci:tādē uenit cuius erat filius quē ſibi ſupoſuerat mulier pr̄ inquā uirginis ut conpellat iuuenis q̄ ipſam uiciarat uxorē ducere. ¶Noīum etymologiæ.

VALLA.

DInarchꝰ.qa dinamis dr̄ uis & facultas.& archos pīceps qᵈ in urbe hēret ptātē. ¶Strabax.qa ſtrabos cōtortus & obliquꝰ:ut ſignificet ruſticana facies.¶Stratilax.qa ſtratilates ꝑtor.nā eminere ſeſe oñdit dū meretrices grauiter inclamat.¶Stratophanes miles.quia ſtratos exercitus & phœno phano appareo qᵈ in exercitum compareat. ¶Phroneſiū.quaſi prudentulā dicas,qa paſtute agit oīa.nam phroneſis prudentia dr̄.Cuius ancilla aſtaphinum ut ſi dicas paſſulam uuā.aſtaphis.n.& ſtaphis uua paſſa. ¶Geta ſeruus a ſeruili gente.getæ enim & daci & ſyri frequentiſſime ſerui ponuntur in comœdiis quia hæ nationes primæ in ſeruitutem uenerunt. ¶Calides.quia calos dicitur honeſtas & ido uideo:uel idos ſpecies.ſpeciem ſiquidem multam præſe fert honeſtatis.

¶Plauti Truculcutus. ¶Argumentuʒ.

TRes unam pereunt adoleſcentes mulierem
Rure unus.alter urbe.peregre tertius
Vtq; iſta ingenti mulierem tangat bolo
Clam ſibi ſuppoſuit clandeſtino æditum.
Vi magna ſeruos eſt:ac trucibus moribus:
Lenæ ne rapiant domini parſimoniam
Et is tamen mollitur:miles aduenit
Natiq; cauſa dat propenſa munera.
Tandem compreſſæ pater cognoſcit omnia:
Vtq; natam ducat:qui uitiarat:conuenit.
Suumq; is repetit a meretrice ſubdictum.

TRes:amatores ſcilicet & riuales quorum nomina expreſſa ſupra ſunt. ¶Mulierem phroneſium .¶Rure unus ſilicet ſtrabax.¶Alter urbe:Dynarchus.¶Peregre tertius:Miles babylonius. ¶Ingenti bolo: Maiori direptōe:bolus enī quod ex rætis iactu capitur.¶Supponit æditūʒ: ex filia ſcilicet calidis natum. ¶Vi magna ſeruos: Idem ſtrabax. ¶Id peni: Principiū huius uerſiculi nō recte habent:nam iniciandus eſt ab litera L ut truculenti nomen ex capitibus fiat uerſiculoꝝ:lego igit le næ ne rapiāt.¶Compſſæ pr̄:Cal.

BERN. SARA. VENE.

Pereunt mulierē.

Clandeſtino.

Coropē ſa mūera

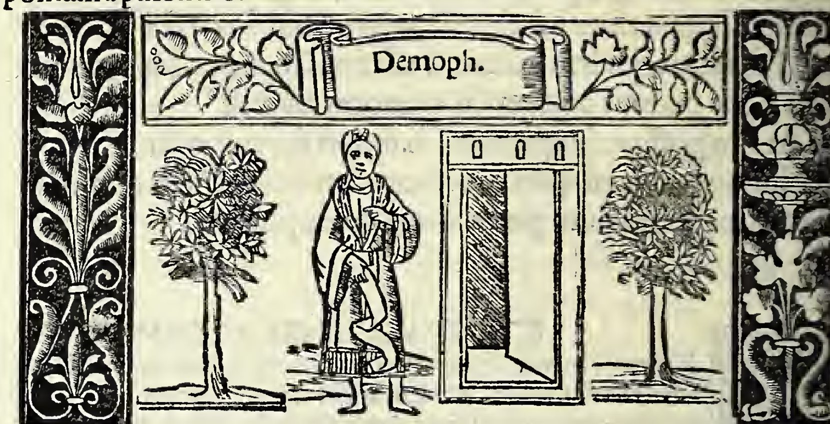
VALLa. T Res unam pereunt.i.plurimum adamant. ¶ Mulierem.ſubaudi phroneſium. ¶ Rure unus.ſtrabax. ¶ Alter urbe.dinarchus. ¶ Peregre tertius.i.peregrinus ſtratophanes. ¶ Vtque iſta.Phroneſium. ¶ Milité.ſtratophanem. ¶ Tangat bolo.dirripiat.tranſlatione ſumpta ab his qui ræte iactant in pelagus.bolus ſiquidé iactus ille. ¶ Sibi ſuppoſuit.ſuppoſititium filium habuit. ¶ Clandeſtino editum.quem mulier pepererat clam ſuos eſſe uolés. ¶ Editum.natu; Horatius.Mecœnas attauis edite regibus.Iu.Si mulier uitulú uel ſi bos ederet agnú. ¶ Vi magna.i.magnæ uiolentiæ. ¶ Seruos ſtratilax. ¶ Lenæ;ne rapiant.i.aſtaphio. ¶ Domini parſimoniam.patris ſtrabacis qui parciſſimus erat. ¶ Miles.ſtratophanes.Natiq; cauſa. qué phroneſium mentita ſibi ſuppoſuerat alienum. ¶ Propenſa munera.multa ac magna.nam propendere.eſt deorſum ferri pondere:ut ipſe in aſinaria.neq; propendes neq; dependes quin malus nequaq; ſis. ¶ Compreſſæ pater.calides. ¶ Conuenit.controuerſia caret. ¶ Reperit a meretrice ſubditum.ſuppoſitum a phroneſio.

BERN. SARA. VENE. P Er paruá parte;:Ex uerbis primum prologi Plautus móitos uult auditores ſuos athenis uideri fabulam actitari non romæ. ¶ In odiis reſident mores priſtini Quia ad dádú & elargiendum hoies non ita uidétur faciliores & promptiores ut prius: ideo ſubiungit ad negandum celeri lingua utamini: hoc eſt ſalte; reſpondere nolle uos petitum locú præbere:omnia tamen dicta ſunt p iocum. ¶ Superem mulierem his cum anima ad eum habenti euorterit: Vt uitæ reſtituatur uerſiculus fere mortuus: ſic lege:ſupereſt mulier ne his cum anima ad eum habé ti euorterit:ordo enim una cu; ſenſu facile emergit tátum enim ſupereſt ne mulier euorterit eum: ſcilicet militem his.ſ.bonis omnibus.cú anima ad habenti.

VALLa. Proſcenium. P Erparuam parte; poſtulat Plautꝰ loci. Hos uerſus de carmine iábico locutus rufinus apud priſcianum:Legit continuatim. Trimetros enim iambicos eſſe uult atq; ita legit.

Perparuá parté poſtulat Platꝰ loci:
De uŕis magnis atq; améis méibꝰ:
Athéas quo ſciŕ architectiſ cóferat.
Non ois ætas ad pdiſcendú ſat eſt:
Amáti:dú hic pdiſcat q̄ peat móis
Neq; eá róné ea ipa unq̄ edocet ueꝰ

Puluiſculo. Quid legerimus putauimus lectoré cómonendú.nam cum ubiq; deprauatiões in plautinis ſint comœdiis locus non uidet̃ ullus eſſe ptereundus.qui a quoq; priſco attingat̃ quo facilius ſuá quiſq; ferat ſententiam.ſeniis namq; omnibus quo tendant percognitis non difficile eſt iter diſcernere:neque nobis ulla diſcernendi occaſio nunc eſt:quod præpropera feſtinatio efficit:ut omnia paulo minus curioſe tranſigeremus. ¶ Sine architectis conſerat.architectus ipſum uerbum græcum eſt quo ſignificatur artifex qui omni præſit opifici.unde & Ariſtoteles architectonicas ſæpe poteſtates uocat in ethicis. ¶ At nunc meliorem reor. ſubaudi ablaturum ut intelligatur partem ablaturum. ¶ Sed hoc agamus:hortantis hæc uerba ſunt ut ſi dicatur.eia age. ¶ Athenis tracto iſta.hoc comice dictum.ſolent enim comici ut tulit lubido noua nomina locorum confingere ubi fabulæ ræticentur. ¶ In ſe poſſidet.quia prudentia omnia perſpicit. ¶ Ne ſit reliquum poſcendo. ne ſuperſit aliquid quod poſcat aut auferat. ¶ Rem ab eo auferat.eum ſuis rebus diſpoliet. ¶ Cum puluiſculo:ideſt ad pululum uſque & perinde ad quæque minutiſſima ue quid relinquat. ¶ Quid multa ſuperat mulierem: ideſt plura cóferat q̄ ſperet mulier.hæc quoad anima eum habere aduerterit.Ordo eſt phroneſium hoc agit quo ad eum:Subaudi militem habere animaduetrerit.i.quo ad ipſum quicq̄ apud ſe habere deprehenderit omnia direptura.

Prologus.

P Erparuam partem poſtulat plautus loci de ueſtris magnis
Atq; amœnis mœnibꝰ athenas quo ſine architectis cóferat
Q ui nunc daturis eſtis.an non?at nunc meliorem
Q uidem uobis me allaturum ſine mora.quid ſi de ueſtro
Q uippiam orem abducere me?hercle in odiis reſident
Mores priſtini:ad negandum ut celere lingua utamini.
Sed hoc agamus qua huc uentunſt gratia.
Athenis tracto ita.ut hoc eſt proſcenium
Tantiſper dum tranſigimus hanc comœdiam.
Hic habitat mulier:nomen cui eſt phroneſium.
Hæc huius ſæculi mores in ſe poſſidet.
Nunq̄ ab amatore ſuo poſtulat.id quod datunſt.
Sed reliq̄ dat operam:ne ſit reliquum poſcendo:atq; auferendo
Vt mos eſt mulierem.nam omnes id faciunt cum ſe amari
Intellegunt.ea ſe peperiſſe puerum ſimulat militi.
Q uo citius rem ab eo auferat cum puluiſculo.quid multa?
Superem mulierem his.cum anima ad eum habenti euorterit;

¶ Perparuam

Dinarchus adoleſcens.

NOn omnis ætas ad perdiſcēdum ſat ē:nā antidū id pdiſcat
Ah quot pereat modis (neq; ea ratione me abſq; ſe unq̄
Educet uenus.quam penes amantū ſūma ſūmarū redit)
Quot amans exemplis ludificetur:quot modis pereat.
Quotq; exoretur exorabulis.quot illic blandiciæ.quot illic
Iracundiæ ſunt.quot ſunt perclamanda:di uoſtram fidem.habui
Quid peierandum eſt.etiam præter munera.primum
Dum mœret animus.præmiū ſi oboluſt.obeunt tres noctis.
Tutor interea loci aut æra aut uinum.aut oleum.aut triticum:
Temptat benignus ne an bonæ frugi ſies:quaſi in piſcinam
Ræte qui iaculum parat:quando abiit ræte peſſum:abducit.
Infra ſin iecit rætem:piſcis ne effugiat cauet dum huc
Dum illuc ræte ore impedit piſces. uſq; adeo dolium foras eduxit
Itidem eſt amator.ſi id quod oratur dedit:atq; eſt benignus
Potiuſq̄ frugi bonæ adduntur noctes.interim ille
Hamum uorat.ſi ſemel amoris poculum accepit mere.
Eaq; intra pectus ſe penetrauit potio.extemplo & ipſus
Perit:& res & fides.ſi iratum ſcortum forteſt amatori ſuo:
Bis piit amator:ab re atq; aīo ſimul.ſin alter alteri potior ē idē perit
Si raras noctes ducit:ab animo perit.ſi increpauit ipſus
Gaudet res perit ita & in ædibus lenoniis priuſq̄ unum
Dederis:centum quæ poſcat parat.aut petit aurum conſciſſa
Pallula eſt.aut empta ancilla.aut aliquod uaſum argenteum:
Aut uaſum æneum aliquod.aut lectus dapſilis.aut armariola
Græca.aut aliquid ſemper quod pereat debet amans ſcorto
Suo.atq; hæc celamus nos damna induſtria.cum iam rem
Fidemq; noſq; noſmet perdimus.neq; parentes:neq;
Cognati ſentiant:quos tum cælamus ſic facimus conſcios
Qui noſtræ ætati tempeſtiue temperant.unde ante parta
Demus poſt partoribus.faxim lenonum & ſcortorum minus.
Et minus damnoſorum hominum:q̄ nunc ſunt ſiet
Nam nunc lenonum & ſcortorum plus eſt fere
Quam nuſq̄ alibi:ſic ſunt circum argentarias:q̄ olim
Muſcarum eſt cum caletur maxime.ſcorti lenones
Quaſi ſedent quotidie.ea nimia eſt ratio quippe qui certe ſcio
Aeris plus ſcortorum eſſe iam quam ponderum.
Quos quidem quam ad rem dicam in argentariis
Referre.habere.niſi pro tabulis.neſcio uui hæ perſcribantur
Vſuraria accipiat dico expenſa.neq; cenſeat
Poſtremo id magno in populo:mulier hominibus
Re placida atq; ocioſa uictis hoſtibus.amare oportet.
Omnes quid quod dent habent.nam mihi hæc meretrix
Quæ hic habet phroneſium ſuum nomen.omnem
Ex pectore emouit meo phroneſim.nam phroneſis
Eſt ſapientia.nam me fuiſſe huic fateor ſummum atq; intumum
Quod amantis multo peſſimum eſt pecuniæ.eadem poſtquam

NOn omnis ætas: Dynarchus ex tribus unus riualibus q̄ amuliere tunc deſpectus haberetur: mores facile meretricios carpit:& amorum illecebras deteſtatur. ℭ Antidum. pro anteaq̄. ℭ Neq; ea rōne: Per parentheſim legas uſq; ad uerſiculum q̄ amans exemplis ludificetur:nā ſenſus eſt:licet ſciat amator mille modis eſſe periturum:non tamen quit ab amore ſeparari quin ſtatim & ſi paululum abierit redeat. ℭ Si oboluſt:Morem meretricum deteſtatur quæ nunq̄ ceſſant petere quoad ſentiant amatori obolum uſque ſupereſſe. ℭ Vſq; adeo dolium:corrigo uerbum dolium & ſcribendū cenſeo donicum pro donec. ℭ Bis perit:duplici afficitur nocumento: nam ut amaſiam conciliet munera ſunt impendenda:affligaturq; p̄terea animo du; iraſcitur illa. ℭ Si icrepauit ipſus:ſcilicet amator ſcortum. ℭ Dapſilis: largus magnus & maximi ſumptus. ℭ Sic facim⁹ uel ſic faceremus. ℭ Demus poſt partoribus:ideſt quæ a noſtris parentibus fuerunt acquiſita filiis relinquamus & poſteris & ideo parta rectius legitur quam parata. ℭ Plus eſſe:non plus:ſed minus legendum eſt: ut emendauimus: ita ubi legebatur nam nuſq̄ alibi lego q̄ nuſq̄ alibi. ℭ Aeris plus:Plus eē ſcortorum inquit q̄ ſint æris ponderа. ℭ Quam ad rem. rationem poſſe reddere ſe dicit cur ſcorta & lenones apud frequentent argentarios. ℭ Pro tabulis: ideſt pro ephemeridibus ac diariis i quibus quotidianæ impenſæ ſcribuntur. ℭ Phroneſim: prudentiam:nam ideo phroneſium meretrici nomē erat quia aſtuta & ſagax erat remq; meretriciā callebat. ℭ Quod amātis multo peſſimum. Nam quāto amaſiis ſunt amatores intimi: tāto maiori plectuntur damno cu; maiorem pecuniam profundere compellantur. ℭ Alium damnoſiorē: ideſt qui plus dando maius ſibi intulit damnum. ℭ Mala:ipſa ſcilicet mulier.

NON omnis ætas. Dinarchus urbanus adoleſcens phroneſii amore captus:ut paulo ante memorauimus ſuas in amore cruciabiles curas cō

BERN. SARA. VENE.
Antidū.
Summa ſūmarų.
Exorabulis.
Perclamanda.
Benign⁹ an bene frugi.
Oratur.
Hamū.
Vaſum.
Dapſilis
Armariola græca.
Partores
Argētariæ.
Caletur.
Placida.
Ocioſa.
Phrōeſiſ
VALLA.

Alium repperit qui plus daret damnoſiorem me exinde
Amouit loco.quē infeſtũ ac odioſum ſibi eſſe memorabat mala
Babylonienſem militem.is nunc dicitur uenturus peregre
Eo nunc commenta eſt dolum.peperiſſe ſimulat ſeſe.ut me
Extrudat foras.eum eſſe ſimulant militem puero patrem:
Atqꝫ ut cum ſolo pergræcetur mihi.eum iſti ſuppoſitum
Puerum opus.peſſima mihi uerba retur dare ſe:an me cenſuit
Celare ſe poteſſe grauida ſi foret.nam ego lemno aduenio.
Athenas nudiuſtertius legatus.hinc quo cum publico
Imperio fui.ſed hæc quibus melius eſt aſtaphium eſt ancillula
Cum ea quoqꝫ etiam mihi fuit commertium;

memora. ℂ Non omnis ætas.i.ſi quiſq̃ omnib⁹ uiuat ſeculis adhuc non ſatis didicerit. ℂ Nam antidum.i.anteq̃. Quot pereat modis.ſubaudi proferri non poteſt.

Pergræcetur.

ℂ Summa ſummarum redit.i.ſũma quæ omnes alias ſummas antecedat. ℂ Dii uoſtram fidem.exclamatio adoleſcentis eſt:ut illud Iuuenalis:Nos hoium diuumqꝫ fidem clamore ciemus. ℂ Peierandũ eſt etiam præter munera.præter dona inquit etiam falſo iurandum eſt. ℂ Primum dum. In primo loco dum ſyllabica adiectio eſt. ℂ Si oboluit.ideſt ſuſpicio oborta eſt. ℂ Obeunt tres noctes. Ad tres noctes cum ea nil agitur. ℂ Interea loci: ideſt interim itaqꝫ ſub uno pronunciandum eſt accentu.ut de accentu Priſcianus etiam docet.Significat autem interim. ℂ Aut æra:ideſt pecunia. ℂ Temptat benignus:ideſt liberalis ne. ℂ An bone frugi ſies.ideſt an ſis modeſtus. ℂ Quaſi in piſcinam ræti qui iaculum parat.iaculum dicit quem ſupra botum. ℂ Infra ſin iecit ræte:ideſt ad fundum. ℂ Ora impedit piſcis.genitiuus eſt piſcis.Vſqꝫ adeo donicũ.i.donec. ℂ Foras eduxit.ſubaudi piſcem. ℂ Atqꝫ ē benign⁹.i.prodigus.nam cum ſit benignus liberalis qui prodigus eſt a meretrice benignus nominatur. ℂ Interim ille hamũ uorat.i.hamo non trahitur. a piſcibus ſumpta trãſlatione. ℂ Si ſemel amoris poculum accepit merum.i.cupido ad intimas cordis radices penetrauit. ℂ Extemplo & ipſus perit & res fides.ſtatim inquit & ipſe rōnē ammittit & qcquid uſq̃ hēt opũ & exiſtimatōis. ℂ Sin altero potior eſt.i.ſi amator alter mũeribus ſupat alteꝝ. ℂ Si raras noctes ducit.i.ſi raro cũ illa cubat. ℂ Ab aio perit.aio excruciat̃. ℂ Sin increbruit.i.ſi ſæpi⁹ cũ ea cubat. ℂ Ipſus gaudet res perit.aio oblectat̃:ſed facultas.piclitat̃. ℂ Cõſciſſa ga palulla ē:ut palã aliã ſibi cõficiat parat. Admonuim⁹.n.ſupra. pallã ueſtimētũ muliebre ita appellatũ qđ palã geſtet̃. ℂ Aliqđ uaſum argenteũ.uaſum ueteres:nunc uas. ℂ Lectus dapſilis.i.largus ubi multã opus ſit īpendere pecuniã. ℂ Aut aliqđ ſꝑ quod pereat.i.qcq̃ in quo pecunia abiiciat̃. ℂ Induſtria.i.ex induſtria ac dedita opa. ℂ Noſquemet ꝑdimus.i.mentē nr̃am. ℂ Quos cum celamus.ſi fecerim⁹ conſcios.i.ſi conſilia nr̃a apuimus q̃ antea occultabamus. ℂ Circũ argentarios.i.artes q̃ argento elaborãt. ℂ Pluſquã olim muſcaꝝ eſt cũ caletur.i.plures nunc & lenones & plura ſcorta ſunt q̃ muſcæ cũ calor ꝑ æſtatē eſt ingens. ℂ Aeris plus ſcortoꝝ eſſe q̃ põdeꝝ.i.plures iã pecuniæ ſcortis tradunt̃ q̃ ſint pondera. ℂ In argentariis referat.i. attineat habere. ℂ Niſi ꝓ tabulis.i.ephemeridib⁹ ac diariis. ℂ Neqꝫ cenſeat mulier.i.neqꝫ magnifaciat. ℂ Quæ hic habet.i.habitat. ℂ Expectare emouit meo phroneſim.i.ſapiam hoc eſt cum hac factus ſum ſtolidus. ℂ Nã phroneſis eſt ſapia.nũc philoſophi oēs phroneſim noīant prudentiã.ſicut ſophiam ſapientiã.Itaqꝫ & ariſtoteles in ethicorum magnorum libro primo.untranqꝫ ita diſtinguit inquiens ſed utrum prudentia & ſappientia idem eſt an non? ſapiētia.n.eſt circa ea quæ cum demonſtratione quæqꝫ ſemꝑ ita habent.prudentia non de talibus:ſed de his quæ ſunt in permutatione:quēadmodum rectum inflexumue:& cauum:& talia quæ ſunt eiuſmodi.At conferentia eo non habent modo:ut non inter ſe inuicē permutentur ſed permutantur ut nunc hoc conferat:quod cras non conferet. & huic liceat.huic autem non. Atque hoc modo conferat.atqui circa ea quæ conferunt prudentia eſt:non ſapientia. Differunt ergo inter ſe prudentia atqꝫ ſapientia.Idem autor ita diſtinguit ut ſapientiaꝫ ueluti dñm eſſe dicat ac pr̃eꝫ familias.Prudentiam uero atrienſem a ſapientia oēs artes atqꝫ ſcientiæ:a prudentia oēs morales uirtutes:Iuſtitia:temperantia:fortitudo:& q̃ de his deriuantur.in metaphyſicis Ariſtoteles ſapientiaꝫ faſtigium quoddam rebus in oib⁹ dixit obtinere.Proclus quoqꝫ platonicus & plæriqꝫ alii dixere ſpiam unam quandam eſſe ſciam quaſi omnium ſcientiarum artiumqꝫ matrem.uetuſtiſſimi tñ quoſcunqꝫ q̃ rebus naturalibus indagandis mathematicis ac metaphyſicis ſtuderent ſophos.i.ſapientes dixerunt:& tale ſtudium ſophiam.i.ſapientiam noiauerunt.ad pythagoræ uſqꝫ ætatem quem ut ſcribit auditor platonis.ponticus heraclides cum leon princeps philiaſiorum docte & copioſe diſſerētem fuiſſet admiratus q̃ſiſſetqꝫ ex eo q̃ maxima arte cõfideret reſpõdit ſe nullã ſcire artē:ſed eſſe philoſophum. admiratum leontem quæſiſſe quid nam id eſſet rñdiſſe pythagorã philoſophos tanq̃ in mercatus quadam celebritate ex urbe aliqua in hanc uitam ex alia uita & natura ꝓfectos nõ ut pars plurima gloriæ ſeruire aut pecuniæ:ſed cæteris ꝓ nihilo habitis reꝝ naturam ſtudioſe intueri hoſqꝫ appellari ſapiētiæ ſtudioſos.id.n.eſt dicere philoſophos. Verum ut diximus:uulgarem ſecutus opinionem hanc humanã tractationem ſapientiam dixit. Nec.n.in comœdia decet ſecus loqui q̃ omnes uulgo loquantur. ℂ Damnoſiorem.i.qui plus ſibi inferret dãni. ℂ Quem infeſtum ac odioſum.i. me infeſtum uocabat.ac q ſibi plurimo eſſem odio. ℂ Babylonienſem militem.nempe ſtratophanem. ℂ Cum ſolo pergræcetur milite.i.diſſolutiſſime agat uitam.id.n.apud plautum pergræcari eſt. ℂ Peſſima mihi uerba retur dare.peſſima ſubaudi mulier arbitratur me hæc non præuidere. ℂ Quo.ſubaudi iens. ℂ Cum publico imperio fui.i. legatus publicus. ℂ Sed hæc.ſubaudi phroneſium. ℂ Quibus melius eſt.i.quibus melius habent & maiores opes q̃ ipſe habeã. ℂ Mihi fuit cõmerciũ.i.cũ ancilla quoqꝫ ē mihi conſuetudo aſtaphio.cõmerciũ tñ ꝓprie inquit Lactãtius eſt mutare inuicem aut emere uel uēdere Statius iucũdæ cõmerciũ deriuauit ut dicere audire uoces & reddere

ℂ Ad fores

Aſtaphium ancilla. Dinarchus idem.

AD fores auſcultato atq; adſerua has ædis.
Nequis aduentor grauior abeat: quam adueniat.
Neu qui manus attulerit ſteriles intro ad nos:
Grauidas foras exportet. noui ego hominum mores.
Ita nunc adoleſcentes morati ſunt. quin ei
Aut ſi nunc adueniunt ad ſcorta congerrones
Conſulta ſunt conſilio. quando intro adueniunt:
Vnus eorum aliquis oculum amicæ uſq; oggerit. dum illi agant
Cum uident quempiam ſe adſeruare. obludunt. qui cuſtodem
Oblectent per ioculum & ludum. de noſtro ſæpe edunt quod
Fartores faciunt. fit pol hoc. & pars ſpectatorum ſciſtis.
Hæc uos me haud mētiri. ubi usꝰ pugnæ & uirtuti ď p̄dõibꝰp̄dã ca
At nos rurſum lepide referimus gratiam furibus noſtris (pere
Nam ipſi uident cum eorum aggerimus bona loqui
Etiã ultro ipſi aggerũt ad nos. Di. me illis qdē hæc uerberat uerbis
Nam ego huc dona congeſſi. Aſt. commemini. iam pol'ego
Viſam ſi domi erit. mecum adducam. Di. heus mane dum
Aſtaphium priuſq̃. Aſt. qui reuocat? Di. ſcies reſpice huc.
Aſt. Quis eſt? Di. uobis qui multa bona eſſe uult.
Aſt. Dato ſi eſſe uis. Di. faxo erunt. reſpice
Huc modo. Aſt. io enicas me miſeram quiſquis es. Di. peſſima
Mane. Aſt. odioſus es: dinarchus ne illic eſt? atq;
Is eſt. Di. huc adeas niſi moleſtunſt fer contra manum. & pariter
Gradeř. Aſt. tibi ſeruio: atq; audiens ſum imperii. Di. tute quid agis?
Aſt. Valeo. &'ualidum teneo peregre quoniam'aduenis uiuus
Di. Benige dicis aſta te amabo. Aſt. ſine me ire: quo iuſſit. Di. eas
Sed quid ais? quid uis'iſtic quo iter incœptas? quis eſt
Quem arceſſis? Aſt. archinam obſtreticem. Di. mala fœmina es
Aſt. Soleo una eſt diſciplina. Di. manifeſta mendacii mala
Te teneo. Aſt. quid iam amabo. Di. quia te adduciturã huc dixeras
Eum ipſũ. Aſt. at modo a ſe nũc mulier facta ē ex uiro. Di. mala eſt
Aſt. Præſtigiator ſed tandē loquere quis is homo? Di. ē aſtaphium
Vnus amator. Aſt. nimis ocioſum arbitror hominem eē. Di. quia
Nam arbitrare? Aſt. quia tuo ueſtimento & cibo alienis

BERN. SARA. VENE.

AD fores: exiens ancilla do/
mo iubet ianitorem fores
ſeruare: ne q̇s introeat ra/
pturus quippiã. ℂ Grauior rebus
furatis onuſtior ℂ Ei: ꝓ ii. ℂ Q ď
fartores faciunt: ut ſunt tuceta lucãi
cæ & ſimilia. ℂ Vbi uſus pugnæ:
tranſlatio eſt: nam inqt p̄danť ama
tores a meretricibus q̃ & ipſe p̄dari
alios conſueuerunt. ℂ Cõmemi/
ni: dicta uerba ſunt erga heram ſuã
quæ forte ſibi mandauerat aliquē
accerſeret ad ſe: uel forte ſtrabacem
adoleſcentem qui ruri uerſabatur.
ℂ Is ad uas liſſi ittuli: Placuit hæc
oĩno uerboꝝ portenta amouere e
codice plautino quæ oēm eius ue/
nuſtatem interturbant: ſic legendũ censeo: ita ut ſermo deť dinarcho — Aduen/tor
ut dedimus huc ad eas niſi mole/
ſtunſt: Ita ubi prius in onea corru/
ptiſſime legebatur emendauimus
at modo. ℂ Ocioſu;. ſ. te. ℂ Tuo
ueſtimento & cibo: tuo ſumptu & — Conge/rones
impenſa: nam res alienæ curari ſo/
lent cuius ſunt ipenſis non aũt illiꝰ
qui eaꝝ cura ſuſcipit: ſenſus ē poꝰ — Ogge
curãdas eſſe res ſuas q̃ q̄rere aliēas.
ℂ Vos mihi dediſtis ocioſu;: ideſt
eſſe feciſtis abſq; negocio: nam q̇d — Edũt de
agam neſcio. ℂ Rem publicã: non — noſtro
ciuitatis: ſed ſuam & hæredē cõmu — Fartores
nem. ℂ Res pecuria: priſcis in pe/
cudibus oē fuerat peculium: unde
a pecudibus dictum eſt peculium.
ℂ Non aruus: Aruum t̃n nũc dici
mus gñe neutro: alluſio eſt ad illď
uolo hēre aratiunculam: ut ſit aruꝰ
ab arando dictus latet. n. ſub uerbis
ſenſus obſcœnus: ſed ꝑ quãdã egre
giam metaphoram lepidus & mi/
nime iniucundus: ergo ubi rõnes
ſcriptum erat dicendum arationes.
ℂ Hunc nos habemus publicum:
Scilicet aruum noſtrum. ℂ Illi alii
ſunt publicani. ſ. pueri quos publi/ — Audiens
canos dicit. i. ab oĩbus pecuniã de/ — imperii.
merētes: publicani. n. ꝓprie dñr q a
publico uectigalia cõducunt & ꝓ/ — Aſta te
pterea debitã ab oĩbus pecuniã exi
gũt. ℂ Dũ uiuit. hoĩem dicit uiueř
cũ opibꝰ abũdat: mori ãt cũ inops.
ℂ Amomi: corrigo: ē hoĩ. ℂ Cur
obſecro: mõ blãditur adoleſcēti cũ — Adduci/turus
ſenſit ædes ſibi & fundũ ſuper eē.
ℂ In medio: melius ĩ melle: & ubi — Præſtigi/ator
bella dicebatur: ut dicatur in felle.
ℂ Sed iſtos: Scilicet odi uel miſſoſ — Veſtimē/tum
facio qui ſunt parce promi. i. auari

Reb⁹curas.D.uos mihi ddiſtis ocioſũ.A.qd iã amabo?D.expedibo
Rem perdidi.meum negocium abſtuliſtis.ſi rem ſeruaſſem.
Fuit ubi negotioſus eſſem.Aſ.tute bene rem publicam
Aut amoris alia lege habere poſſe poſtulas.quin tu ocioſus fias?
Di.Illa(haud ego habui publicum)peruorſe interpretaris
Nam aduorſuꝫ legem amem ob meam ſcripturã pecudem accipi
Fieriqꝫ.Aſ.idem quod tu facis:faciunt rem male gerentes.ubi non
Eſt ſcriptura unde dent:incuſant publicanos.Di.maleuertit
Res pecuaria mihi apud uos.nunc uiciſſin uolo habere
Aratiunculam ꝓ copia apud uos.Aſt.nõ aruus hic qui arari ſoleat
Sed paſcuus eſt ager.ſi arationes habiturus
Ad pueros ire melius eſt.hunc nos habemus publicum:illi alii
Sunt publicani.Di.utroſqꝫ percognoui probe idem.
Aſt.Iſtoc pol tu ocioſus.cum illic & hic peruorſus es.ſed utris
Cum rem eſſe mauis?Di.procaciores eſtis uos.ſed illi periurioſi.
Illis perit quicquid datur.neqꝫ ipſis apparet quicq̃:
Vos ſaltem ſiquid quæritis:& bibitis:& comeſtis.
Poſtremo illi ſunt improbi.uos neq̃ & glorioſi:maleqꝫ
In nos illi.Aſt.ea omnia tibi dicis dinarche.& noſtram
Et illorum uicem.Di.quid iſtuc?Aſt.rationem dicam quia qui
Alterum incuſat probri.ipſum ſe intueri oportet.
Tu a nobis ſapiens nihil habes.nos neqꝫ abs te habemus.
Di.O.aſtaphium haud iſtoc modo ſolita es me ante appellare:
Sed blande.cum illuc quod apud uos nunc eſt:apud me haberem.
Aſt.Dum uiuit.hominem.noueris.ubi mortuus eſt.quieſcas
Te dum uiuebas noueram.Di.an me mortuum arbitrare?
Aſt.Qui potis eſt amabo.planius qui antehac amator ſummus
Habitus eſt:iſtunc ad amicam uerius uerimonia referre.
Di.ueſtra hercle factum iniuria.quæ properaueritis olim rapere
Ocioſe oportuit:diu ut eſſem incolumis uobis.
Aſt.amator ſimilis eſt oppidi hoſtilis.Di.quo argumẽto eſt?Aſt.q̃
Primũ expugnari potiſ ẽ amator.optimũ ẽ amicæ.D.& ego fateor
Sed longe aliter eſt amicus atqꝫ amator.certe hercle q̃ ueterrimus
Eſt homini optimus amicus non hercle occiderunt mihi etiam
Fundi & ædis.Aſt.cur obſecro ergo ante oſtium ꝓ ignoto alieõqꝫ
Aſtas.i intro haud alienus tu quidem es.nam ecaſtor neminem
Hodie mage amat corde atqꝫ animo ſuo ſiquidem habes fundum
Atqꝫ ædis.Di.in melle ſunt linguæ ſitæ ueſtræ atqꝫ orationes.
Corda in felle ſunt ſita atqꝫ acerbo aceto:linguis dicta dulcia
Datis.corde amara factis amantis:ſiqd non danunt.At.non didici
Fabulare.Di.non iſtæc mea benignitas docuit te fabulari.A.ſꝫ iſtos
Qui cũ geniis ſuis belligerãt parce promi.Di.mala es atqꝫ eadẽ q̃
Soles inlecebra.Aſt.ut expectatus peregre aduenisti.nam obſecro.
Cupiebat te hera uidere.Di.quid tandẽ?Aſt.te unum ex oib⁹amat
Di.Euge funde & ædes per tempus ſubueniſtis mihi.ſed.quid ais
aſtaphium?Aſt.quid uis?
Di.Eſt ne intus nũc phroneſiũ?Aſt.tibi qdẽ int⁹.Di.ualet.Aſt.imo

neqꝫ ſuo indulgent genio:uel ſi placet legas:non iſti.ſ.me docuerunt fabulari & tempus incaſſuꝫ terere.

VALLA.

AD fores auſcultate.aſtaphium domo exiẽs cõmonet ſeruos ut domus diligentẽ habeant cuſtodiã ne qs adueniens exterus quicq̃ auferat domo.Dinarchus ei occurrens multa de ſe apud ancillã q̃ritur aſtaphiũ ſe deſtitutuꝫ eſſe mentiriqꝫ uult uideri phroneſium ullũ ſibi natũ eſſe filiũ. ℂ Grauior abeat.hinc qppiã auferendo. ℂ Neuqui.ꝓ quis. ℂ Steriles.i.uacuas mũeribus. ℂ Grauidas.i.plenas rebus nr̃is. ℂ Congerones.i.congregratores a congerendo.naꝫ eſt ubi id uerbuꝫ cũ nugatores ſignificet qa:ut ſæpe ſupra diximus:gerræ a ueterib⁹ nugæ dictæ ſunt. ℂ Conſultaſſunt.pro conſultauerit. ℂ Oculum amicæ uſqꝫ aggerit.i.intentos habet oculos in amicã. ℂ Obludunt.ſe ludere confingũt. ℂ Cuſtodeꝫ oblectent.i.uerbis diſtineat. ℂ Edunt qd' fartores faciũt.i.farcimina:ut lucanicas ac talia. ℂ Vſus pugnæ.i.op⁹ fuerit ad hãc pugnã deuenire. ℂ De p̃donibus.i.de nobis qui tãq̃ p̃dones ſum⁹:aut dixit de p̃donibus p̃dam cape.prædones amatores a qbus dep̃hẽſis p̃da aufertur. ℂ Furibus nr̃is.q nobis ſuffurati ſunt. ℂ Eoꝝ aggerimus bona.i.accumulamus q̃ ab ipſis abſtulimus. ℂ Alioqui ẽt ultro ipſi aggerũt ad nos.i.nos ſuis bõis accumulãt. ℂ Me illis qdem hæc.aſtaphium inqt dinarchus his me tangit uerbis:illa nãqꝫ de me dicta ſunt. ℂ Nam ego huc bona congeſſi.ad phroneſium bona mea trãſtuli. ℂ Mecum adducam.it.n.ad ruſticum ſtrabacẽ quẽ ſe adducturam dicit. ℂ Priuſq̃.ſubaudi abeas ℂ Io enecas.icrepantis uox eſt io.aliqñ lætantis.Horatius Io triumphe non ſemel dicemus io triũphe ℂ Adi nos ſi iturus.i.ueni ſi uenturus es ad nos.ita corrigimus ubi erat liſituris q̃q̃ feſt⁹ ait liſituris appellatus qd' litis ſit teſtis. ℂ Audiens ſum imperii.i.obtemperãs ubi quid imperaueris. ℂ Valeo & ualidum teneo.te beneualente manu teneo. ℂ Quid uis iſtic.ſubaudi agere. ℂ Archinam obſtetricem proprium mulieris nomen:ſed obſtetrix quæ pariẽtem adiuuat.

Vna eſt diſciplina

Scriptura. Aratiuncula. Aruus: Ager paſcuus. Procacior. Comeſtis. Incuſat ꝓbri. Qui alterũ icuſat ſeip̃m intueri oportet. Verimonia ueri⁹ Ocioſe. Veterrimus. Illecebra

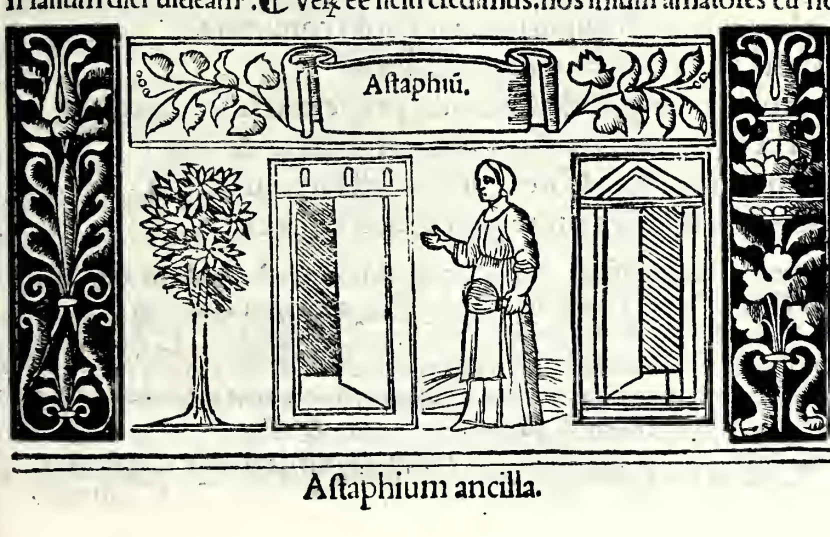
Aedepol melius iam credo fore:ubi te uidebit.
Di.Hoc uobis uitium maximum eſt:cum amamus:tunc perimus
Si illud quod uolumus dicitur palam cum mentiuntur:
Verum eſſe inſciti credimus.næ ut in æſtu mutuantur iræ.
Aſt.Eia haud ita eſt res.Di.ain tute amare? Aſt.immo unice unum.
Di.Peperiſſe eam audiui.Aſt.ha obſecro tace dinarche.Di.quid iã?
Aſt.Horreſco miſera mentio quotiens fit partionis.ita pene
Tibi fuit phroneſium.i intro amabo.
Viſe illam atq; opperire ibi.iam exibit:nam lauabat.
Di.Quid ais tu quæ nunquam fuit prægnans:qui parere potuit?
Nam equidem uterum illi quod ſciam:nunquam extumere ſenſi.
Aſt.Celabat metuebatq; te: ne ſibi perſuaderes ut abortioni
Operam daret:puerũq; lite necaret.tum pol iſti puero quidem
Eſt pater babylonienſis miles.cuius nunc iſta aduentum expetit
Immo abeo ut nunciatuſt iam hic ad futurum aiunteum nondu;
Aduenifſe miror.Di.ibo igitur itro.Aſt.quippini tã audacter.quã
Domum ad te:nam tu ædepol noſter.ſed iam nunc dinarche
Quam mox te recepiſti.iam hic ero.prope eſt:profecta quo ſum.
Di.Redi uero actutum.ego i nterim te apud uos operibor;

A.I. Mo tuantur.

Partiõis ꝑ partꝰ.

Extume Abortio ni.

eſt diſciplia.ſubaudi quæ faciat malos homines. ¶ Manifeſtã mendacii.i.in mendacio apertam. ¶ Mala uocatiui eſt caſus mala. ¶ Io cõ eapſe.ita correximꝰ ut & multa alia. an ioco inquit ea ipſa. ¶ Mulier facta eſt ex uiro.quoniam paulo ante audiuerat ipſum mecum adducã nunqd inqt cũ diceres uirũ te adducturã tã repẽte is factus ẽ mulier q̃ dicas te ire ad archinã obſtetricẽ:ut ſint uerſa dinarchi aut aſtaphiũ dicit mulier facta ẽ.i. grauida.ex uiro .i.ex milite. ¶ Præſtigiator.i.icãtator ſubaudies.ĩde dinarchus ſubiũgit. ¶ S; tãdẽ loq̃re qs is hõ. Subaudi grauidã fecit. ¶ Vnꝰ amator? interrogatiue lengendum ẽ. ¶ Nimis ocioſum.ſubaudi te q hæc per cũcteris. ¶ Alienis rebus curas.i. i res aliẽas curã tuã imittas.nã caſus ĩmutant̃ uerboꝝ a ſignificatõibꝰ. ¶ Vos mihi dediſtis ocioſum. ſubaudi eſſe feciſtis ut ſim ocioſus qui nihil hẽam qđ cure;.nã qđ hẽam uos hẽtis. ¶ Illa.ſubaudi phroneſiũ habuit. ¶ Pecudẽ accipi fieriq;.Vt tãq̃ pecus apud uos ſim. ¶ Male uertit res pecuaria mihi.i.pecora mea apud uos malæ fuere tractationis. ¶ Volo hẽre aratiũculã ꝓ copia.ut facultas mea tulerit apud uos arabo. ¶ Nõ aruꝰ:hic aruus & hoc aruũ dicimꝰ.nã ſenſus ẽ tu ais uelle te cũ dña mea uenerẽ exercer̃.dixit nãq; tali trãſlatione in aſinaria agrũ alienũ arat:familiarẽ incultũ deſerit. ¶ Sed paſcuꝰ ẽ ager.i.ubi paſcuũ eẽ o;. ¶ Si aratões hiturus ad uos ire meliꝰ ẽ.i.ad lenones. ¶ Sũt publicãi.i.lenões. ¶ Cũ illic & hic & apud lenones & apud nos. ¶ Cũ re.i.cũ copia. ¶ Illi piurioſi.i.piuriis referti. ¶ Tibi dicis dinarche loq̃ris tu oĩa:ꝑtẽ loq̃ndi nõ ꝑmittis cuiquã. ¶ Dũ uiuit hoie; noueris.hoc ꝓuerbialiter dictũ donec q̃ſq̃ rẽ h; uiuere dicit & ꝑinde tũ eẽ cognoſcẽdũ.cũ nõ hẽt mortuũ eẽ & ꝑinde negligẽdũ. ¶ Qui potis es.ſubaudi ut mortuꝰ nõ ſis. ¶ Habitꝰ es iſtic ad amicã.i. q ſolebas ad amicã uẽtitar̃. ¶ Veriꝰ uerimoniaſt.hoc ueriꝰ ipa ueritate. ¶ Ocioſe oportuit.i.ſenſim nõ ꝓperatũ rape. ¶ Optimũ ẽ amicæ.ſũma ad amicã ꝑueit utilitas. ¶ Quã ueterrimꝰ tã oĩs optimꝰ amicꝰ.qa ego inqt amicꝰ erã ñ debuiſtis me tãtoꝑe dirripe. ¶ Nõ hercle occiderũt.nõdũ ãmiſſæ ſunt. ¶ Fũdi & ædes.i.adhuc fũdos hẽmꝰ uñ uiuamus & ædes i qbꝰ uiuamꝰ. ¶ Mage amat corde atq; aio ſuo. Vtrũq; poſuit corde & aio ãplificatõis cã q̃ ꝑ cõgeriẽ ẽ. ¶ In melillo.i.i dulcilogo ſũt liguæ ſitæ ur̃æ atq; orõnes. ¶ Corda i fella ſũt.qa corde uos amar̃ cogitatis. ¶ Nõ didici fabulari.eloq̃ns ipa nõ ſũ.Nec tibi idonea ſũt ad rñdẽdũ. ¶ Sed iſti q cũ geniis ſuis belligerãt ꝑce qđ ꝓmũt. ſẽſus ẽ nõ docui ego te loq qa dedi cũ ẽt mecũ uerbis nõ ageretis:Sed illi uos docuerũt q belligerãt cũ geniis ſuis.i.qui corꝑi ſuo ſubtrahũt uoluptates & q ꝑce bõa ſua ꝓmũt:nõ ut ego ꝓfũdũt apud eos nãq; ur̃a opꝰ fuit orõne & dicẽdi artificio alioq nõ potuiſtis qcq̃ ab ipſis ꝓmereri.at ſi ſit loq̃ns aſtaphiũ erit ſenſus q cũ ſuis gẽiis belligerãt.i.nõ aucupant̃ uoluptates illi ꝑce ꝓmũt. ¶ Illecebra.i.blãda deceptrix. ¶ Tibi qdẽ intꝰ.i.ad tuũ nutũ. ¶ Palã cõmẽtiunt̃.Et ſi falſum dici uideamꝰ. ¶ Veꝝ eẽ ĩſciti credimus.nos inſulſi amatores cũ nobis dr̃ qđ uolumꝰ id ueꝝ eẽ ducimus.

Aſtaphium ancilla.

¶ Fit partionis.i.partus. ¶ Opire ibi.i.expecta. ¶ Vt abortõi opam daret.i.ne abortũ faceret ſane donatus nõ ẽ latinũ abortũ eẽ: ſed abortũ facit.abortũ eẽ deeſt natũ uel ſcđm abſolute quo mõ dicimꝰ heræ nata ul cũ admodũ dicimꝰ ex te mihi orta ẽ iniuria dic ãt abortũ eẽ.abortũ q̃ſi abortꝰ naſcat̃ natũ ergo ꝓ facto cõceptoq; dixit. Abortiuꝰ ãt dr̃ partus ipſe.Iuue. Et qđ abortiuo non eſt opꝰ. ¶ Rite necaret.ut nũc moſ uiget embryum in uẽtre ꝑimeret. ¶ Quippini.hic uox q̃ſi coarguẽtis qđ ingredi domũ non audeat.

HA ha ha hercle quieuit.quie ītroiuit odium tandē ſola ſuꝫ
Nunc quidem meo arbitratu loquar libere:quæ uolam
Et q̄ lubebit huic hominem amāti me hera apud nos dixit
Veniam de bonis:nā fundi ædes obligatæ ſunt ob amoris prādiū
Veꝝ apud hunc me hera conſilia ſumme loquitur libere: magiſqꝫ
Adeo ei conſiliarius hic amicus eſt q̄ auxiliarius.
Dum fuit dedit.nunc nihil habet.quod habebat nos habemus
Iſtinc id habet:quod nos habuimus.humanum facinus factum eſt
Actutum fortunæ ſolent mutarier.uaria uita eſt.nos diuitem
Eum meminimus.atqꝫ iſthic pauperes nos.uertere ſeſe memoriaſt
Vices ſic.quid ita miretur ſi eget.neceſſe eſt nos patier a uita
Aequum factum eſt.piaculum eſt miſereri nos hominum
Rem malegerentium.bonis eſſe oportet dentibus lenam probam
Adridere quiſquis ueniat:blandeqꝫ alloqui.male corde
Conſultari.bene loqui lingua meretricem eſſe ſimilē ſētis cōdecet
Quemquem hominem attigerit:profecto aut malum aut damnū
Dari.nunquam amatoris meretricem oportet caulam noſcere.
Quin ubi nihil det:pro infrequente eum mittas militia domum:
Nec unquam quiſquam probus erit amator:ni qui rei
Inimicuſt ſuæ.nugæ ſunt.niſi quod modo cum dederit
Dare iam iubeat denuo.is amatur.hic apud nos:qui quod dedit
Iocatur datum.dum habeat tum amet.ubi nihil habeat
Alium quæſtum cœpiat.æquo animo ipſe ſi nil habeat
Aliis qui habent det locum:probus eſt amator:qui
Relictis rebus rem perdit ſuam.at nos male agere prædicant:
Viri ſolere ſecum.noſqꝫ eſſe auaras.qui ſi nunquam
Alienos agimus tandem.nam ecaſtor nunquam ſatis dedit
Suæ quiſquam amicæ amator.neqꝫ pol ſatis accepimus.
Neqꝫ ulla ſatis popoſcit.nam quando ſterilis eſt amator
Satis:ſi negat ſe habere quod det ſoli:nec ſatis accipimus.
Satis cum quod det non habet.ſemper datores nouos
Oportet quærere:qui de theſauris integris dona
Danunt:hui ut hic agreſtis eſt adoleſcens:qui hinc abit
Nimis pol mortalis lepidus:nimiſqꝫ probus dator
Sed is clam patre etiam hāc noctem illac
Per hortum tranſiliuit ad nos.eum uolo conuenire.
Sed eſt huic unus ſeruus uiolentiſſimus:
Qui ubi quamqꝫ noſtrarum uidet prope ædis haſce egrediens
Item ut de frumento anſeres clamore abſterret.& abigit
Is item eſt agreſtis.ſed fores quicquid eſt futurum feriam.
Ecquis huic tutellam ianuæ gerit?ecquis intus exit?

BERN. SARA. VENE. HA ha ha: deridet abſentē ꝫ cui paulo ante blandiebatur moreſque meretricios longo ſermone ꝓſequit̃. ℂ Quod nos habuimus.ſ.egeſtatem & miſeriā. ℂ Neceſſe eſt nos patier auita: legerem ego neceſſe eſt nos pariter ditarier: & uerba nimiꝝ cum ſenſu conueniunt & rurſus. ℂ Qui ſis hō:qs is homo? ℂ Amatoris cām noſcere:cur.ſ.perierit uel male ſuaꝫ rem geſſerit. ℂ Pro in frequente.i. ignauo & minus ad militiam idoneo: tranſlatio a militibus ſumpta quos cum ignominia impator miſſos facit. ℂ Qui quod ædit iocatus datum:Verior lectio:qui quod dedit iocatur datum & rurſus. (Sentis genitiui caſus.) ℂ Noſtri q̄ ſatis dedit:nūq̄ ſatis dedit. ℂ Hui:Iaꝫ dū loqueret̃ appropinquauerat ad domum ſtrabacis amatoris ut eum raperet ad phroneſium. ℂ Seruus uiolentiſſim⁹: qui dictus ſupra ſtratilax truculēt⁹

VALLA. HA ha ha. Aſtaphiū cū ſola reſtitit ſecū cachiat̃ & amātiū irridet ſtultitiā & iprimis dinarchi.Introiuit odiū.Dinarchū odiū uocat. ℂ Fūdi ædes obligatæ ſunt.appet nō uſqꝫ quaqꝫ uerū eſſe qđ ferunt grāmatici.maſculinum contrahere ad ſe fœmininū genus.nā ut aliqñ contrahit hic nō cōtrahit ubi.n.fundi ibi maſculinū adiectiuū obligati ſubaudit̃. ℂ Ob amoris prandia pp conuiuia q̄ ob amorē hic īpēdit amaſiæ. ℂ Apđ hūc. ſubaudi dinarchū. ℂ Mea hera cōſilia ſumma loquit̃.i.hūc quē conſulat & cui ſecreta ſua apıat hēt ℂ Conſiliarius hic amicus eſt q̄ auxiliari⁹.i.hoc magis in capiēdis utit̃ conſiliis q̄ ut ab eo auxiliū ſperet. ℂ Iſtinc id hēt. ſubaudi inopiam. ℂ Quod nos habuim⁹. qa antea nos inopes eram⁹.nūc ipſe hēt inopiā quā nos habuim⁹. (Noſtraꝝ ꝑ noſtꝝ) ℂ Hūanuꝫ facinus:facinus factū eſt. Vocabulū mediū facinus eſt in bonū malūqꝫ accipit̃ uelut Aulus Gel.memorat ſicut ualetudo. Dolus malitia.gr̃a. (Intus de loco.) ſicut facinus hoc loco ꝑ facto accipitur. ℂ Iſtic pauperem nos. Cum nos pauperes eſſemus ipſe diues. ℂ Piaculū eſt.i.crimē eſt dignū piaculo.i.purgatione.accōmodatiſſima meretricis uerba. ℂ Male corde conſultare bene loq lingua.i.lingua allicere eū quē uelis laqueo cōphendere & corde meditari inſidias. ℂ Similē ſentis.i.ſpinæ. Aut malū.ſi pupugerit. ℂ Aut dānum dari.ſi ueſtimentū lacerauerit. ℂ Qui nihil det.qui ceſſet aliqñ dare pro infrequenti.Tranſlatio ſumpta eſt a militibus qui cum frequentes non ſunt ex militia expuncti mittuntur domuꝫ. ℂ Quod edat locat uſqꝫ datum: ideſt hēat promptū ꝑpetuo ad dandum qđ locet. ℂ Vbi nihil hēat.ſubaudi qđ det meretricibus. ℂ Alium quæſtū cœpiat.incipiat lucrari denuo qđ det meretricibus. ℂ Neqꝫ pol ſatis accepimus.hoc ē mihi nūq̄ tm̄ datū eſt:ut unq̄ ſit ſatis.

ℂ Quando

¶ Quãdo ſterilis eſt amator.i.inanis ad dandum.¶ Si negat ſe hére.ſubaudi mulier. ¶ Quod det ſoli:ſubaudi amatori. ¶ Dona danunt.i.dant.¶ Vt hic agreſtis eſt.ſtrabacem dicit.¶ Qui hic hꝫ.i.habitat. ¶ Quo ego nunc ſum itura.¶ Seruus uiolentiſſimus.i.ſtratilax.¶ Quicquid eſt futuꝝ.ſiue inclamaturus eſt ſiue nõ pulſabo fores.

Stratilax ſeruus. Aſtaphium ancilla.
QVis illic eſt qui tam proterue noſtras ædis arietat?
Aſt.Ego reſpice adme. St.qd ego? Aſt.nonne ego uideor
St.Quid tibi ad haſce acceſſio eſt ædis ꝓpe.aut pultatio ſt?(te tibi?
Aſt. Salue.St.ſatis eſt mihi tuæ ſalutis:nihil moror:non ſalueo.
Aegrotare malim q̃ eſſe tua in ſalutem ſanior.
At uolo ſcire quid debetur hic tibi noſtræ domi? Aſt.comprime.
St.Spero meam quidem hercle.tu quem ſolitas comprimas.
Imprudens perridiculum ut ruſtico ſuadet ſtuprum.
Aſt.Iram dixi. St.ut eſſe cœpiſti quidẽ:ſi ẽ una altera. Aſt.nimis hic
Quidem truculentus.St.pergin male loqui mulier mihi?
Aſt.Quid tibi ego autem dico? St.quia eniꝫ me truculẽtũ nõines
Nunc adeo niſi abis actutum:aut dicis quid quæras.ſcito
Iam hercle ego hic te mulier:quaſi ſus catulos pedibus
Proteram.Aſt.rus merum hic quidem eſt pudendum:& uero
Clurinum pecus.St.adueniſti huc ſubtentatum exornatis oſſibus
Quia tibi inſuaſo infeciſti propudioſa pallulam.an eo
Bella es quia cœpiſti arma? aduenias.nunc places.
Cum me illi uelim mentiri.dices quid quod te rogo
Mancupium:qui accipias geſta tecum.hæ nos an uos
Dignos dant.lauiniæ hic ſunt quas habes uictorias.
Aſt.Ne.attingas me.St.tangam? ita me amabit ſarculum
Vt ego me ruri iam examauerim patulum moueri
Vt cumqꝫ ita noctem in ſtramentis pernoctare perpetem
Quam tuas centum cœnatas noctes mihi dono pari
Rus tu improbras:ut nacta es hominem.quem pudeat probri
Sed quid apud noſtras negocij mulier eſt ædis tibi?
Quid tu hoc occurras in urbem:quotienſcunqꝫ aduenimus?
Aſt.Mulieres conuenire uolo uoſtras.St.quas tu mulieres
Mihi narras? ubi muſca nulla fœmina eſt in ædibus:nulla iſtinc
Mulier habitat:rus inquam abierunt abi.Aſt.quid clamas inſane.
St.Abire hinc ni propere grandigras.iam ego iſtoc fictos
Compoſitos.criſpos cinnos tuos unguentatos uſqꝫ ex cerebro.

BERN. SARA VENE.

COmprime:Linguam.ſ.uel iram: ſed ſeruus ad aliud ſignificatum transferre uidetur uerbũ cõprimere ꝓ eo quod eſt ſubagitare. ¶ Vt eſſe cœpiſti fidem:lego quidem & ſubaudi mala es.¶ Si ẽ una altera: Scilicet hac fœmina deterior. ¶ Clurinũ pecus:Potius grũninuꝫ nã dixit quaſi ſus catulos pedibus proterã: eſt eniꝫ ꝓprie grũnire ſuũ: Laberius dixit grũnientẽ aſpexi ſcropham: hic grũnuli lares dicti q conſtituti ſunt Romæ ad honorẽ porcæ quæ triginta pepererat ut habeẽ ex Nonio ¶ In ſu.ſuaſũ colorẽ appellatũ fuiſſe Autor Feſt.ẽ ex ſtillicidio ſũoſo i albo ueſtimẽto.¶ Quia cœ.ar.ornamẽta.ſ.qb⁹ delectati facile miſeri capiunẽ amantes.¶ Cũ me illi uelim mentiri: potius legerem tibi q̃ illi.¶ Hæ nos an uos dignos dãt lauiniæ hic ſunt quas habes uictorias:Hũc locũ omitto potiuſq̃ uel emendẽ uel qcq̃ ꝓferam ĩeruditũ. ¶ Sarculum.Iurat per ſua numina: eſt ſarculum ligonis gen⁹ quo terra purgaẽ & ſarmenta. ¶ Mihi dono pr̃i:corrigo pari ĩ aliis codicibus ſcriptũ iueni:pi.ꝑ pari.¶ Foreſ iunctas:clauſas.¶ Rubriceta: colore purpuriſſi.¶ Maceria: pies ex lapidibus q̃ quottidie lapide minor erat ex tranſitu illac adoleſcentis.
¶ Amaria facta:melius amatoria. ¶ Cogit:ꝯgregat.¶ Exportaẽ peſ. legerẽ poti⁹:exportãẽ peſſũ:q̃ſi una ꝑierit duricia & ꝑſimõia. ¶ Tuos exũ.ſ.amatores expolia. ¶ Exaiemma.lego exaieꝫ mori. ¶ Sinapi:de hac mẽtionẽ fecimus in pſeudolo ubi eã herbã Plautus ſceleratam appellat ꝑꝑ nimiã eius acrimoniam.
¶ Ire uidebo:fortemeli⁹ ire iubebo

QVis illic eſt.ut ad ſtrabacẽ citãdũ ꝓfecta eſt aſtaphiũ.ita ei pulſanti occurrit ſtratilax mulierẽ maxime inclamitans & conuitiatus.¶ Qui tam ꝓterue.tam procaciter ac petulanter a proterendo.n.ꝓteruus petulans noiaẽ ¶ Noſtras ædis arietat.i.deicit ab arietibus ſumpta tranſlatione. Quitus curtius de geſtis alexandri. Macedo gladiũ cæpat ſtringere quem occupatum cõplexu pedib⁹ repẽte

VALLa.

Arietat. Salueo. Sanior. Catuli. Pudendum. Clurinũ pecus. Inſuaſo. Pallula. Pernoctare noctem ꝑpetem. Improbras. Grandigras. Cini.

Expellam. Aſt. qua nã gratia? St. qa adeo fores nr̃as iunctas audes
Accedere. quiaq; iſtas buccas tam belle purpuriſſatas habes.
Aſt. Erubui mecaſtor miſera pp clamorē tuum. St. ita ne erubuiſti
Quaſi uero corpori reliq̃s tuo ptãtem coloris ulli capiẽdi mala
Buccas rubriceta oẽ corpus intinxit tibi. peſſume eſtis. Aſt. quid ẽ
Quod uobis peſſume hæc? St. ſcio ego plus q̃ me arbitraris ſcire.
Aſt. Quid id eſt obſecro qđ ſcias? St. herilis nr̃ filius apud uoſtra;
Vt peraſtute eũ iniciatis in malam fraudem: & præmium. (perit
Sanus ſi uidear edicam. Aſt. dicis contumeliam. nemo hominum
Hic perire ſolet. apud nos res perdunt ſuas: ubi perdiderunt
Res: abire hinc ſi uolunt uti ius licet: ego non noui adoleſcentem
Veſtrum. St. ueron. Aſt. ſerio? St. quid maceria illa ait in horto
Quæ eſt? quæ in noctes ſingulas latere fit minor. qua is ad uos
Damni permenſus uiam eſt? Aſt. nõ miꝝ: uetus eſt maceria: lateres
Si ueteres ruunt. St. ain tu male lateres ueteres ruere: nunqnam
Aedepol mihi quiſq̃ homo mortalis poſthac duaꝝ reꝝ creduit.
Ni ego ueſtra hero amaria facta denarrauero. Aſt. eſt ne ille
Violentus? St. ſuam non enim ille meretriculis muniendis rem
Cogit: uerum parſimoniæ duritiæ æque: quæ nunc duo ſciam
Exportantur peſſumum. hem tuos exungula. male uiuitis.
Ego ne hic muſitem. iam enim ecce reibo ad forum: atq; hæc
Facta narrabo ſeni. neq; iſtuc in ſe geſtit. Aſt. ergo coget exanimem
Mori. ſi ecaſtor hic homo ſinapi uictitet: non cenſeam tam eſſe
Triſtem poſſe. St. at pol ero beneuolens uti eſtis uos. Aſt. ueꝝ ego
Illum: quamquam uiolentuſt: ſpero immutari põt blandimentis
Ornamentis cæteris meretriciis. uidi ecquidem iumentum ex indomito domitum
Fieri atq; alias bæluas: nunc ad heram ire uidebo: eccum odium
Progreditur meũ triſtis exit. ad conuenire etiã hic dũ phroneſiu;

Purpuriſſatus. Vlli pro ullius. Rubriceta. Contumeliam. dicis Maceria Latere. Lateres. Exũgula A. l. Eccere.

ſubductis dioxippus arietauit ĩ terram. Cicero libro primo de diuinatione. Viſum eſt in ſomniis paſtor ad me compellere duos conſanguineos arietes. inde eligi pecus lanigerum eximia pulchritudine præclariorem alterum immolare dein eiuſ germanum cornibus connitier in me arietare eoq; ictu me ad caſum dari ſaucium reſupinum in cœlo contueri. ab ariete quoq; machina arietaria dicitur uictruuius contractiuram autem ſummam in me partis quintam in turris imo dodrante. & paulo poſt conſtituebatur ãt in ea arietaria machina quæ græce criodocis dicitur. ¶ Non ſalueo. ut nunc ſalue: & ſaluete: & ſalueto & ſaluetote & ſaluere tantum dicimus ueteres totum uerbum protulerunt ut hic ſalueo. ¶ Comprime .i. contine te: ſed ſtratilax alioſſum accepit q̃ſi diceret concumbe. itaq; reſpondet ſpero meam hercle. ſubaudi compreſſurum. ¶ Quẽ ſolitas. pro quem ſolita es. ¶ Comprimas. mulierem tribacem arguit. ¶ Iram dixi ſubaudi te comprimere. ¶ Alteram cape. ſubaudi fidem. ¶ Pedibus proteram. uentrem tuum conculcabo. ¶ Et uero grumnum pecus. gruninũ uas porcorum. Diomedes autem. grudit inquit porcus dicimus ueteres grundire dicebãt ut ſit inſtans grũdio cecilius cruento ita ore grundibat miſer. Claudius annalium quitodecimo grundibat grauiter pecꝰ ſuillum hinc quoq; grundiles lares dictos accepimus quos Romulus cõſtituiſſe dicit̃ in honorem ſcrofæ quæ. xxx. pepererat porcos hoc ita eſſe hoc modo affirmat caſſius in ſecunda hiſtoria paſtorum uulgus ſine contentione conſentiendo præfecerant æqualiter imperio Remu; & Romulum. ita ut de regno pares iter ſe eſſent monſtrum ſit ſus parit porcos triginta cui rei fecerunt laribus grundiles. ¶ Exornatis hoſtibus. quia uos hoſtes noſtros exiſtimamꝰ propter. n. direptiones domeſticas hos hoſtes uocat. ¶ Quo tibi ſerua feciſti ꝓpudioſa pallulam. Feſtus tñ inqt ſuaſum color appellatur qui fit ex ſtillicidio fumoſo in ueſtimento albo plautus quia tibi ſuaſo infeciſti ꝓpudioſa pallulã. qdam aũt legunt in ſuaſo nec deſunt q dicant oẽm colorẽ q fiat ĩficiendo ſuaſum uocari qđ q̃ſi ꝑſuadet̃ ĩ aliũ ex albo tranſire. Hoc eſt qbus ex facultatibus niſi nr̃is. eſtq; interrogatiue legendũ. ¶ Quia cœpiſti arma. ad nos dispoliandos. ¶ Nunc places. ironicos. iõ adiuuãdũ ꝓnunciatione eſt. ¶ Illi uelim mentiri. ſubaudi quã amo pp te. ¶ Qui. i. ut. ¶ Egeſtas tecũ. ſubaudi quippiam. ¶ Lauiniæ hic ſunt q̃s hẽs uictorias. hoc ꝓuerbialiter dictũ eſt de eis qui magnas conſecuti eſſent uictorias uelut æneas Lauiniã. nota eſt apud Virg. hiſtoria. At hic ironicos intelligẽdũ. ¶ Patulũ moueri. i. in apto aere. nẽpe ſub diuo. ¶ In ſtramẽtis. qđ iumẽtis ſubſternant̃ ſtramenta dicta. ¶ Pernoctare. i. totam noctẽ eſſe. Alioq ꝑnoctare uigilare ſignificat. ¶ Grandigradus. i. grandes gradus faciendo. ¶ Fictos. formatos. ¶ Cõpoſitos. collectos. Criſpos cincinos. cincinus calamiſtro intortus inuſtuſq; capillus eſt. ¶ Ex cerebro euellam. i. radicitus extirpabo. ¶ Purpuriſſatas hẽs. i. purpuriſſo infectas. ¶ Rubriceta. i. color ille quẽ mulieres ad fingendam faciẽ adhibent. ¶ Intinſit. infecit. ¶ Peſſimæ uiſæ. qd ẽ qđ uidemur uobis peſſime. ¶ Iniriatis. i. in myſteria ueſtra peſſima adducitis. Initiari. n. eſt ſubire myſteria. ¶ Verõ. an uere ironicos adiuuãdũ ꝓnũciatõe. ¶ Latere fit minor. nõ hẽt noĩatiuũ latere ſingularẽ ſicut ne qdẽ nõ genitiuũ datiuũ & ablatiuũ plurales in uſu. hinc paries dictus eſt lateritius. ¶ Ain tu. ſtomachoſe legendũ eſt. ¶ Cogit. cõgregat colligit. ¶ Exungula. uerbũ eſt. i. ex unguibus eiice. ¶ Muſitẽ. i. ſileã. ¶ Coget exaĩe mori. nimio mœrore cruciari. ¶ Sinapi uictitare. quo hoĩes maxĩe ſuccẽdunt̃. ¶ Vidi eqdẽ iumẽtũ. i. ut iumẽta domãt̃ fera ſpo hũc domari poſſe. ¶ Ad herã ire iu. ſubaudi ſtrabacẽ.

¶ Piſcis:

Dinarchus. Aſtaphium ancilla.

PIſcis ego credo qui uſqꝫ dum uiuunt lauant; minus diu
Lauare: q̃ hæc lauat phroneſiũ. ſi proinde amentur
Mulieres dĩu q̃ lauant. omnes amatores balneatores ſiẽt.
Aſt. Non qs par̃ pdurari? operirier. Di. qn hercle laſſus iam ſum
Durãdo miſer. Aſt. mihi quoqꝫ p laſſitudĩe op⁹ ẽ lauare. Di. ſꝫ obſe/
Hercle aſtaphium ĩtro hac nũcia me adeſſe cui ꝓperet ſuauiũ (cro
Vt ſatis lauerit. Aſt licet. Di. audin etiam? Aſt. quid uis? Di. di me
Perdunt qui te reuocaui. non tibi dicebam i modo. Aſt. quid iam
Reuocabas? Di. ĩprobus nihiliqꝫ hõ q tibi mille paſſus pepit moræ
Sed quid hæc hic aũt tandiu ante ædis ſtetit: neſcio quẽ p̃ſtolata eſt
Credo militem illum ſtudent. iam quaſi uulturii triduo prius
Prædiuinant quo die eſuri ſient. illum inhiant omnes: illi eſt
Animus omnibus. me nimio magis reſpiciet: ubi is huc uenerit
Quam ſi hinc ducẽtos annos fuerim mortu⁹. uer̃ ſeruire ſuaue ẽ
Ve miſero mihi poſt actum plector: quia ante partum perdidi
Ver̃ nunc ſi qua mihi obtigerit hæreditas magna atqꝫ luculenta
Nunc poſtq̃ ſcio dulce: atqꝫ amarum quid ſit ex pecunia. ita ego illã
Aedepol ſeruem itaqꝫ parce uictitem. ut nulla faxim cis dies
Paucos ſiet. ego iſtos. qui nunc me culpant confutauero
Sed adſentio aperiri fores q̃ abſorbent quicqd uenit ĩfra peſſulos?

phroneſium. Dinarchus.

NVm tibi nam amabo ianua eſt mordax mea? quo introire
Metuas mea uoluptas? Di. feruide ut tota floret: ut oleum
Nitide nitet. Ph. qui tam infacetus lemno adueniẽs? qd ue
Non des amicæ dinarche ſuauium? Di. uah: uapulo hercle
Ego nunc. Ph. atqꝫ adeo male quo te auortiſti? Di. ſalue
Phroneſium. Ph. ſalue hic ne hodie cœnas? ſaluus cum aduenis?
Di. Promiſi: iube. cœnabo ubi tu iuſſeris. Ph. hoc me libente facies
Di. Aedepol me magis. nẽpe ut eris hodie mecum mea phroneſiũ

PIſcis: longæ moræ ꝑteſus adoleſcẽs dũ amicã e bal/ BERN.
neo redeũtẽ oppiꝰ. ¶ Ce SARA.
do ſoleas mihi: ꝓperare: Scilicet uo VENE.
lo: cœpat. n. excãdeſcere qa dixerat
ueli ſi fieri poſſit. ¶ Cũ iter noſ ſor
derem⁹. ꝑp mutuũ cõcubitũ. ¶ Re
tulit: ꝓfuit: utilẽ fuit. ¶ Mercis ma
læ. i. ex adulterio natum. ¶ Accu/
buo: Alluſio ẽ ad illud aſſiduo: q̃/
ſi qꝑ mauelit accubare q̃ aſſidere.
¶ At ego ubi abſtulit: Corrige: id
ergo ubi: abſtulit nã meretrices ſibi
dari & mitti uolũt ẽt nõ poſcentes
nã dixit ille ubi qppiã me poſces.
p Iſcis ego credo. Dinarch⁹ VALLa.
ægreſert tã diu ad fores ex
pectaſſe phroneſii. Interiꝫ Lauare.
aduenit aſtaphiũ cui ſeſe ſũmittit: ut
apud herã ſuã cõciliet. ¶ Vſqꝫ dũ
uiuũt. q̃ diu uitã agũt. Si pide amẽ
tur mulieres. ſi lauatio amorẽ citet
omnes amatores fiẽt balneatores.
¶ Nõ qs: nõ poteſ & ĩterrogatiue
legẽdũ eſt ac ſtomachoſe. ¶ Huic
nũcia: ſubaudi phroneſio. ¶ Pepi
mor. i. cõmõari feci. ¶ Sꝫ qd hæc.
ſecũ dinarch⁹ miraꝰ qd aſtaphiũ tã Student
diu ante ædes ſtrabacis conſtiterit. illum mi
¶ Credo mil. il. ſbaudi p̃ſtolata ſit. litem
¶ Student ei. i. ĩſeruiunt. ¶ Quaſi Vulturii.
uul. nam uultures futura q̃ ſint ca/ Inhiant
dauera triduo p̃diuinãt: ut de uul/ illum.
turib⁹ locut⁹ Pli. ait triduo ãt añ aut
biduo uolar̃ eos ubi cadauera futu
ra ſũt. ¶ Illũ ĩhiãt. ĩ. magnope appe Cis pau/
tũt. ¶ Nimio magis. Valde magiſ. cos dies
ſũt codiceſ qdã ĩ qb⁹ legiꝰ nihiloma Peſſulos
gis. ut ſit ſenſus ĩpa meretrix regreſ
ſo milite nõ me magis amabit q̃ ſi
hic ducẽtos ãnos morti cõceſſeri.
¶ Poſt actũ plector. poſtq̃ meã rẽ
male egi pũior. ¶ Parce uictitẽ. ꝓ
uictitaueri. ¶ Vt nulla faxiꝰ cis dies
paucos ſiet. figura pahiponœa ſe
ip̃ꝫ ac ĩmodeſtiã ſuã carpit. ¶ Ego
iſtos q nũc me culpãt cõſutauero.
Rep̃hẽdor qd ꝓdig⁹ ego inqt iſtos
rep̃hẽſores cõſutauero. irõicos ac ſi
dicat nõ fecero. ¶ Quicqd uẽit in
tra pe. peſſulis. n. fores concluduntꝰ
NVm tibi nã amabo ianua ẽ
mordax mea. phroneſiuꝫ VALLa.
blandiꝰ dinarcho blandi⁹
rep̃hẽdẽdo qd ĩgredi obformidet.
¶ Feruide. formoſa ob feruorẽ ſan
guinis ſic. n. ſeruius formoſum ait
nũcupari qñ ſanguis ætatis ſeruet.
¶ Vt oleum nitide nitet. tanq̃ ole/

Ph.Velim ſi fieri poſſit.Di.cedo ſoleas mihi:properare:aufferte
Menſam amabo.Ph.ſanum es?Di.non ædepol bibere poſſũ iam.
Ita animo maleſt.Ph.mane.aliquid fiet cibi.Di.ſparſiſti
A quam.iam rediit animus.deme ſoleas.cedo uiuum.
Ph.Idem es ecaſtor qui ſoles:ſed dicas mihi bene nam ambulaſti?
Di.Huc quidem hercle bene.quando tui uidendi eſt
Copia.Ph.complectere libens.Di.at hoc eſt melle dulci dulcius:
Hoc tuis fortunis iupiter præſtant meæ
Da nunc ſuauium. Pa.immo uel decem.utinam iſtoc paup'eſſem:
Di.Plus pollicere q̃ ego a te poſtulo.utinam a principio
Rei item parſiſſem meæ.ut nunc reparciis ſuauiis.Ph.ſi quid tibi
Compendi facere poſſim factam.Di.ædepol uelim iam auertiſſe
Iam pol mihi qdem atqꝫ oculis meis.Ph.num tibi ſordere uideor?
Di.Non mihi quidem. uerum tempeſtas memini quondam fuit.
Cum inter nos ſorderemus alteri:ſed quid ego facinus audiui
Adueniens tuum:quod tu hic abſente me noui negocii geſſeris.
Ph.Cunqꝫ bene præueniſti:ſane gaudeo tibi mea conſilia ſumas
Semper credidi equidem nec peperi puerum:nec prægnans
Fui:uerum adſimulaui:me eſſe prægnantem:haud eram.
Di.Q uapropter mea uita?Ph.propter.militem babylonienſem:
Q ui quaſi uxorem ſibi me habebat anno uno:dum hic fuit.
Di.Ego ſenſeram.ſed qd iſtic.cui rei item adſimulare rettulit.Ph.ut
Eſſet aliq ſi aq̃ uſqꝫ eſt & redimiculum.reuerſi onẽ ut ad me facerẽt
Denuo nunc huc remiſit nuper ad me epiſtulam:ſeſe experturum:
Q uanti ſeſe pendereꝫ ſiqd peperiſſẽ educarẽ tollerẽ bona ſua me
Habituꝝ omnia eſſe.Di.auſculto libẽs.qd deniqꝫ agitis?Ph.mater
Ancillas iubet.quoniam iam dicimus menſis aduentat prope.
Aliam aliorſum ire.præmandare & quærere puerum aut
Puellam.qui ſupponantur mihi.quid mutta uerba faciam:tõſtricẽ
Syram nouiſti noſtram:quæ erga ædem ſeſe habet.Di.noui.
Ph.Hæc una opera circũit ꝑ familias:pueꝝ ueſtigat:clãculũ ad me
Detulit:datum ſibi eſſe dixit mercis malæ eum.Di.nunc non illa
Peperit:q̃ peperit prior.ſed poſterior .Ph.ordine oẽm rem tenes.
Nunc ut præmiſit nuncium miles mihi non multo poſt hæc adrit.
Di.Nunc tu te iteri quaſi puerpera hic ꝓcura.Ph.quippini ubi ſine
Labore res geri pulchre poteſt ad ſuũ queqꝫ æquum eſt quæſtum
Eẽ callidũ.Di.qd me futuꝝ ẽ.qñ miles uenerit.relictꝰne abs te uiuã?
Ph.Vbi illud quod uolo habebo ab illo:facile in ueniam quo mõ
Diuortium & diſcordiam.inter nos pareꝫ.poſt i d ego totum tecũ
Mea uoluptas uſqꝫ ero aſſiduo.Di.immo hercle uero accubuo
Mauelim:quin dis hodie ſacruficare pro puero uolo adſcititio
Ph.Immo hercle uero quinto die quod fieri oportet cenſeo
Non audes aliquod mihi dare munus ciuilium lucrum. Di.hercle
Videor facerem mihi uoluptas mea:heia ubi quippiam me
Poſces.Ph.id ergo ubi abſtulit. Di.iã faxo hic aderit.ſeruolum huc
Mittam meum.Ph.ſic facito.Di.quicquid autem erit boni cõſulas
Ph.Ecaſtor munus te curaturum ſcio.ut cuius me non pœniteat

Soleas. Videndi tui. Reparciſ. A.l. Quæ pp. Redimiculum. Tonſtrix. Puerpa. Accubuo. Adſcititius. Boni cõſule.

um inquit ſplẽdet mihi tua ianua. ¶Qui tam infacetus.Cur tam durus. ¶Quo te auortiſti.ſed dinarchus aliorſum cõuerterat quaſi indignatus.at iis blandiloquiis ſe dicit uapulare quod iam mentem reuocarit. ¶Promi iube: ideſt iube ut promantur edulia. ¶Auferte menſam. apparet iam ipſum penituiſſe epuli. ¶Aſperſiſti aquã.me recreaſti. ¶Deme ſoleas.abire paraueram:iam non abiero.¶Cedo uinum.iam a pricipio homo ebrioſus qui poſcit uinum. ¶Iſtoc pauper eſſem: ideſt ſi mihi paupertas eẽt iubeũda ueli iſto paup eẽ mõ ſi placuiſſet pauptatẽ hãc appellare. ¶Reparcis ſuauiis.i.abſtines a ſuauiis:hoc ideo dictũ qđ paulo ante ingredi non licuit. ¶Compendifacere poſſim: ideſt utilitatis & cõmodi. ¶Faciam.pro fecerim. ¶Auertiſſe.ſubaudi ut te non uiderem. ¶Verum tempeſtas.i.illa quæ in me uenit intemperies. ¶Præueniſti. præoccupaſti. ¶Aſſimulare retulit:ideſt intererat confingere: ¶Eſſet aliqd ſi æque uſqꝫ eſt:ideſt ſi modo fieri poſſit. ¶Redimiculum:ideſt reuerſio:ſicut enim redimiculo ſæpius caput obuoluitur dum capiti circunuoluitur: ita pro reuerſione ac iterato impendio ſumpſit redimiculum. Aliam aliorſum ite. ſubaudi & aliam aliorſum.ideſt in diuerſas contendi partes quo unus inueniatur quem ſupponam mihi. ¶Mercis malæ eum:ideſt adulterio comparatum. ¶Quid me futurum eſt. me futurum & mihi futurum dicimus.hoc eſt quid ego agam. ¶Ego totum. ſubaudi tempus. ¶Pro puero uolo aſcititio: ideſt quem aſciuiſti tibi ac ſuppoſuiſti. ¶Ciuilium lucrum. Pro lucrorum:ſcilicet & adminiſtratione publica & ciuili. ¶At ego ubi attuleris. ſubaudi poſcam. ¶Vt cuius me non pœniteat.tale inquit munus tuum fore arbitror:ut mihi ſordidum non uideatur.¶Non munus mittam?legendum interrogatiue.ac ſi dicat facinus fuerit improbum non mittere. ¶Omnia quæ mihi facto mala. mala ſunt inquit quæ mihi facio præquã quæ illi facio.

¶PVero iſti:

Mitte mihi. Di. num quippiam me uis aliud? Ph. ut quando ocium
Tibi ſit me reuiſas. Di. ualeas. Ph. uale. Di. proh. di immortales non
Amantis mulieres: ſed ſociæ unanimantis fidentis fuit
Officium facere. quod modo hæc facit mihi. ſuppoſitionem pueri
Quam mihi credidit germanæ quod ſorori non credit ſoror
Oſtendit mihi iam ſeſe medullitus: ſe infidelem nunquam
Dum uiuat fore: ego ne illam ut non amē? ego ne illi nō bene uelī
Me potius nō amabo: quā huic deſit amor: ego iſti ñ mūus mittā?
Iam modo ex hoc loco iubebo ad iſtam quinq; perferi minas
Præterea obſonari duntaxat hic mina: multo illi potius bene erit
Quæ bene uult mihi: q̄ mihimet omnia quæ mihi facto mala;

Phroneſium meretrix.

PVero iſti date mammam. ut miſeræ matres ſollicitæq;
Ex animo ſunt cruciatq; ædepol commentum male
Cumq; eam rem in corde agito: nimio minus perhibemur
Malo q̄ ſumus ingenio. ego prima de me modo dicta dictito
Quanta eſt cura in animo. quantum corde capio dolorem:
Dolus ne occidat morte pueri. mater dicta quod ſum. eo magis
Studeo uitæ: quæ hoc auſa ſum. tantumdem dolum adgrediar
Lucri cauſa auara probrum ſum: executa: alienos dolores
Mihi ſuppoſui. nullam rem opotet dolote adgre diri: niſi
Aſtute accurateq; exequare: uoſmet iam uidetis ut ornata
Incedo puerperio. ego nunc me eſſe ægram adſimulo
Male quod mulier facere incœpit. eius niſi efficere perpetrat
Id illi morbo: id illi ſenio eſt. ea illi miſeræ miſeriaſt
Si benefacere incœpit. eius enim cito odium percipit
Nimiſq; paucæ ſunt defeſſæ maleq; facere occœperent
Nimiſq; paucæ efficiunt. ſiquid occœperint benefacere.
Mulieri nimio malefacere melius eſt onus: q̄ bene
Ego quod mala ſum. matris opera mala ſum & meapte malitia
Quæ me grauidam eſſe adſimulaui militi babylonio. eam nunc
Malitiam accuratam miles inueniat uolo iſtic haud multo poſt
Credo aderit. uunc prius precauero ſciens cumq;
Ornatu ut grauida quaſi puerperio cubem. date mihi
Huc ligna atq; ignem in aram ut uenerer lucinam deam
Hic apponite: atq; abite ab oculis. operæprecium face ut
Accumbam. accede adiutare ſic decet puerperam ſoleas
Mihi date. pallium inice in me huc archilis. ubi eſt aſtaphium
Fer huc uerbenam mihi thus & bellaria. date aquam manibus
Nunc eccaſtor ut ueniret miles uelim;

PVero iſti: iam adduxerant puerū ſubditiciū: cui iubet mámá ꝑberi. ℭ Aedepol cōmētū male: Vt ualde & ꝑoppor tune de puero confictū eſt. ℭ Date mihi: nunc tanq̄ puerperio grauata iubet ſibi miniſtrari ut ſacrificet . ℭ Huc eiectam atq; ignē: legerem potius huc ligna atq; ignē: & rurſus ubi legitur uicinā meā: lucinā deā. ℭ Verbenā: ſub noīe uerbenæ intelligimus abuſiue ſacras herbas oēs ut laurus: oliua: myrthus: ſed ꝓprie herba dr̄ a Seruio ſacra ſúpta d̄ loco ſacro capitolii: q̄ coronabanť fœciales: a græcis dicta hierobotáe Plinius nulla tñ Romáæ nobilitatis pl⁹ habet q̄ hierobotane quā nr̄i uerbenā uocāt hac Iouis mēſa uerrebať: domus purgabanť: & in purificationibus eā adhibere cōſueuerunt. ℭ Bellaria: oē gen⁹ ſcd̄æ menſæ ut apud Macrobiū: & Geliū.

PVero iſti date māmā. Phroneſiū: ut ſe puer; pepiſſe cōfingit aſciitiū ſuppontitiū: ita crimīa apit mulier;: ac mr̄is culpa ſe deliqſſe cōfitetur. ℭ Date māmā. ut lac ex ea ſugat. nā & māma nutrix ēt dr̄. Mar. māmas atq; tatas hēt aphra & ipſa māmar; dici & tatar; maxia māma pōt. ℭ Ego pria d̄ me. qa nulla alia de ſe āte me locuta ē. ℭ Dolus ne occidat. ne ſycophātia mea extiguať. ℭ Studeo uitæ: curā hēo pueri. ℭ Probrū ſū executa, ut qd̄ meū nō ē dicā meū. ℭ Puerꝑio. i. ꝑtu pueri. nā qa ueteres ut autor eſt trāqllus: tā puerā q̄ puer; dixere uñ tā puellū q̄ puellā. Inde puerꝑa q̄ pareret & puerperiū qd̄ pareret. ℭ Niſi efficere ꝑpetrat. mali legere ꝑpetuat ut ſenſus exigit ℭ Sēio ē. i. tædiū affert. ℭ Nimiſq; paucæ ſunt defeſſæ male q̄ facere occepe. ita correxim⁹. ſenſus ē paucæ mulieres q̄ feſſæ ſint malefacere ubi cepint malefacere. ſicut paucæ ꝑſeuerāt bñfacere. ℭ Præcauero ſciens. prudēs ꝓuidero. ℭ Inde ligna atq; ignē i arā. para q̄ ad ſacrificiuʒ ſunt idōea. ara ſicut & catara græce dr̄ deꝓcatō. ℭ Vt uenerer lucinā. i. iunonē q̄ partub⁹ ꝑeſt. ℭ Opeꝑciū face ut accūbā. i. fac ut cōcine iaceā. ℭ Soleas mihi date. i. crepidulas. ita Aulus Geliius interprætatur. ℭ Verbenam. ſacrificio idoneam. ℭ Et bellaria. quæ tragimata a græcis nuncupantur.

BERN. SARA. VENE.
Vnanimans
Socia
Suppoſitio pueri
Medullitus

VALLa.
Mulier̄s minus malo ingēio ꝓhibenť q̄ ſunt
Puerꝑio
Mulier qd̄ male cœpit niſi ꝑficit id illi morbo ſenio ac miſerie ē
Mulier;: pronius ad malú igeniū q̄ ad bonū

Stratophanes miles.Phroneſium meretrix. Staphium ancilla
E expectetis ſpectatores meas pugnas dum prædicem
n Manibus duellis prædicare ſoleo haud in ſermonibus.
Scio ego multos memorauiſſe milites mendacium
Et homeronidam & poſtilam illi memorari poteſt.
Qui & conuicti & condemnati falſis de pugna ſient
Non laudandus eſt qui plus credit quæ audit:q̃
Quæ uidet.non placet cum illi plus laudant quæ audiunt
Quam quæ uident.pluris eſt oculatus teſtis unus:q̃ auriti
Decem:qui audiunt audita dicunt.qui uident plane ſciunt.
Non placet quem ſcurræ laudant manipularis muſitant:
Neq; illi quorum lingua gladiorum aciem præſtringit domi:
Strenui nimio plus proſunt populo:q̃ arguti & cati
Facile ſibi facunditatem uirtus arguta inuenit:
Sine uirtute argutum ciuem mihi habeam pro præfica
Quæ alios conlaudat:eapſe ſe uero non poteſt. nunc
Amicam decimo menſe poſt athenas atticas uiſo:
Quam grauidam reliqui meo compreſſu.quid ea agat.
Phr. Vide quis loquitur.Aſta.iam propinquat miles mea
Phroneſium tibi adeſt ſtratophanes
Nunc tibi opus ægram ut te adſimules.Phr.tace.
Cui adhuc ego:tu malam emonet ruri a me maſicio
Vincereſt repperit mulier ut ego opinor uina dea aut
Hominem ut uolo.Str.euge aſtaphium eccam mihi
Aduorſum.Aſt.ſalue ecaſtor ſtratophanes uenire ſaluum
St.Scio:ſed peperit ne obſecro phroneſium? Aſt.peperit puerum
Nimium lepidum.Str.ecquid mihi ſimilis eſt? Aſt.rogas.
Quin ubi natuſt machæram & clypeum poſcebat ſibi
St.Meus eſt ſcio iam de argumentis nimium quidem ſimilis eſt.
Aſt.Pape iam immaniſt.St.iam ne lectat legionem quam ſpoliare
Velit? Aſt.here nudiuſquintus natus quidem ille eſt.Sta.qd poſtea
Inter tot dies quidem hercle iam actum aliquid oportuit
Quin illi ex utero priuſq̃ exicioſt poterat ire in prœlium
Aſt.Conſequere atq; illam ſaluta & gratulare illi.St.ſequor
Phr. Vbi illa obſecro eſt quæ me hic reliquit ab ſe:abiſti.
Aſt.Adſũ adduco tibi exoptatum ſtratophane3.P.ubi is ẽ obſecro.
St.Mars peregre adueniens ſalutat nerienem uxorem ſuam.

BERN. SARA. VENE.

NE expectetis: Dum militi parantur inſidiæ is opportunus aduẽit:qui(ut ſunt reliqui oẽs natura glorioſi & iactabundi)oſtentat ſe magnificum uirum. ℂ Et homeronidam & poſtilam.Et ſi locus mendoſus oĩno uideatur:ſenſus tamen facile percipitur.carpit enim eos qui bellis plurimis ſe interfuiſſe iactitant cũ aperte mentiantur: nam q̃ ab homero decantata & ab aliis geſta ſunt cõmemorant tanq̃ ſua. uerbũ tñ poſtilã corrigo:adimendo tm̃ extremã literam:nam poſtila uerbum antiquũ eſt ut docet Donatus in Terentiu3: nos dicimus poſtea Teren.in heautontimorumenos:ea coacta in gratis poſtila cœpit. Plau.quoq; ſæpiſſime uſus eſt hac dictione in antecedentibus comœdiis. ℂ Illi memorari põt: Forte non male erit legendum illi memorare poſſunt uel multa memorare poſſunt. ℂ Manipulares muſitant: ideſt uiliores homines tacite collaudant. ℂ Arguti:Striduli. ℂ Cati:acuti. ℂ Præfica: Dicũtur præficæ mulieres ad lamentandum mortuum conductæ quæ dant cæteris lugendi modum:quaſi in hoc ipſum ſint præfectæ:autores Feſt. Var. ℂ Cui adhuc ego:ſcilicet ſcio quid ſim dictura:uel iam inſtitui paratas inſidias nam ibi facienda eſt interpunctio quæ deinde ſequuntur omnia corrupta ſunt: q̃ tamẽ ut ex litterarum coniecturam cœpimus poſitione: nõ indecore emaculata ſunt i emẽdationibus noſtris. ℂ Salue ecaſtor:Rectius loquitur aſtaphium q̃ phroneſium. ℂ Pape iam manuſt: lego imaniſt pro imanis eſt. ℂ Lectat:Eligit. ℂ Quid illi ex utero exicioſt priuſq̃:Hoc mõ hunc uerſiculum emendamus quin illi ex utero exitioſt.i.priuſq̃ ex utero exiuerit. ℂ Nerienem uxorẽ: uide Aulum Gelium in.xii noctium atticarum quid de neriene martis uxore dicat: quod quidem fuiſſe a Plauto magis perite q̃ comœdice poſitum:inquit: eſt enim Nerio ſiue nerienes dicatur ſabinum uerbum: quo uirtus & potentia ſignificatur: per nerienem ergo martis proprie ſignificatur uis & potentia ac maieſtas q̃dam martis:Porphyrion autem inquit romulus ut placaret occiſi fratris umbras:

Homeronida poſtila.
Qui pl⁹ credit q̃ audit. q̃ quæ uidet non laudandus eſt.
Cati.
Præfica
facũditaſ
Viſo.
Athẽas atticas.
Maſicio
Via dea.
Nudius quintus
Peregre de loco.

tris umbras:lemuria inſtituit.i.parentalia:quæ menſe maio ꝑ triduũ celebrari ſolent ante additũ ãno menſem februarium:ob q̃ cãm maio menſe religio eſt nubere:& item martio in quo de nuptiis habito certamine a minerua mars uictus eſt:& obtenta uirginitate minerua neriene eſt appellata. ¶ Quin etiam ſuperducas. Suo more facit:meretrices enim nullis muneribus uidentur ſatis oppleri. ¶ Addit purpuram:exorat:Verba ſunt meretricis: & ironice dicta. ¶ Duas:Scilicet. ¶ Et quidem has:Scilicet tu habeas. ¶ Me nihil caſtor neq; meas res:Scilicet pendit. ¶ Quis homo:Hic erat dinarchi ſeruus qui munera phroneſio aduehebat.

Cum tu recte prouenisti cumq; es aucta
Liberis gratulor.cum mihi tibiq; magnum dediſti decus
Phr.Salue qui me interfeciſti pene & uita & lumine.quiq;
Mihi magnos dolores per uoluptatem tuam condidiſti in corpus:
Quo nunc ẽt morbo miſera ſum.St.eia quã ob rẽ mea uoluptas
Tibi obuenit labos iſte.filium peperiſti:q ædis ſpoliis opplebit tuas
Ph.Mlto ecaſtor magis oppletis op⁹ ẽ tritici granariis.næ ille priuſq̃
Spolia capiat hinc nos extinxit fames.St.habe bonum animum
Phr.Sauium ſis pete hinc ab me:nequeo caput
Tollere.ita do.itaq; me ego doleo
Neq; iam queo pedibus mea ſponte ambulare.Sta.ſi me ex medio
Mari ſauium petere tuum iubeas:petere haud pigeat me
Id ita eſſe experta es.nunc experiere mea phroneſium me te
Amare:adduxi ancillas tibi eccas ex ſyria duas.iſta dono
Adduce hoc tu iſtas.ſed reginæ domi ſuæ fuere ambæ (ſunt
Veꝝ patriã ego excidi manu.his te dono. pœnitet ne te qd' ancillæ
Phr.Iam:qn ẽt ſupducas quæ mihi comedant cibũ.St.hoc quidem
Hercle ſi ingratunſt donum cedo tu mihi iſtam puere pallulam.
Mea uoluptas attuli eccam pallulam ex pari gratia tibi tene tibi.
Phr.Hoccine mihi ob labores tantos tantillum dari? Str.peri miſer
Iam auro cõtra cõſtat filius etiãnum nihilipẽdit.Ph.addit purpurã
Exorat.St.tibi attuli duas ponto amœnas.tene tibi uoluptas mea
Accipe hoc.abduce haſce in conſpectus ueſtras:& quidem has
Me nihil caſtor.neq; meas res.nihil ne huic ſat eſt?ne unũ uerbũ
Quidem dixit.uiginti minis uenire illæc poſſe credo dona:quæ ei
Dona dedi:uehementer mihi nunc eſt irata.ſentio:atq; intelligo
Verum adibo:quid ais nunc tu?nũne uis me uoluptas mea
Quo uocatus ſum ire ad cœnam?mox huc cubitum iuero.
Quid taces?planiſſume ædepol perii.ſed quid illuc boni eſt?
Quis homo eſt.qui inducit pompam tantam?certunſt quo ferãt
Obſeruare.huic credo fertur.uerum iam ſcibo magis.

VALLA

Ne expectetis ſpectatores.Miles ſtratophanes ſuum declarat aduentum gloriabũdus ſuis rebus geſtis.Adit mulierez q̃ ſe puerperam admodũ doloſe cõfingit:dataq; a milite magna munera uilia interptat̃. ¶ Duellis.i.in bellis:& ſeparatim legendũ eſt a manibus. ¶ Et homeronida & poſtillia illis memorari põt.qm̃ poetæ ẽ cõfingere q̃cq̃d in hiſtoriis ꝓditum ẽ ut maius quiddam dicere uideant̃:nec poetis modo:ſed id etiam ſolitum hiſtoricis:ut Cice.docet.i Bruto:& qm̃ poetaꝝ primus Homer⁹ unde poetæ alii ſibi materias aſſumpſerunt quemadmodum Quintili.inq̃t ut aratus ab ioue incipiendũ putat.Ita nos rite cepturi ab Homero uidemur.Hic.n.& quemadmodum ex oceano dicit ipſe amniũ fontiumq; curſus initiũ capere oib⁹ eloquentiæ partibus exemplũ & hortũ dedit.Et Oui. Aſpice meonidem a quo ceu fonte perẽni.Vatum pieriis ora lauant̃ aq̃s.Ita homeronida dicit qd' primus cepit confingere. Et poſtilia aut ulyſſis errores dicit confictos ab Homero:qui poſt exciſum fuere ilium aut & pro.i.explicatiõis cã ut ſæpe ſolet fieri. poſt ilia dicit:quia homerus tradit̃ a plæriſq; græcis paruam iliada compoſuiſſe ante id opus qd' hodie legitur. ¶ Oculatus teſtis: Qui oculis ſuis cernit. ¶ Qui uident plane ſciunt. Hora. Valdius oblectant aium demiſſa per aurez:q̃ q̃ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.Difficilius.n.oculos q̃ aurem poſſis fallere. ¶ Manipulares muſſitant:ideſt milites addubitant dicere.

Neriene Martis. Vxorem

Granariis.

¶ Quam arguti & cati:ideſt q̃ locutulei & acuti.nam catus acutus:ut cata dicta accipienda acuta dicta inquit Varro. ¶ Facunditatem.i.facundiam. ¶ Virtus arguta.i.ingens & eximia. ¶ Sine uirtute argutum.i.multa loquitantem. ¶ Habeam pro præfica.præficæ dicuntur mulieres inquit Feſtus ad lamentandum mortuum conductæ:quæ dant cæteris modum plangendi:quaſi in hoc ipſum præfectæ.Neuius hæc quidem me hercle opinor præfica eſt quæ ſic mortuum collaudat.Varro.præfica dicta ut Aurelius ſcribit mulier a luco quæ conduceretur quæ ante domũ mortui laudes caneret:hoc factitatum Ariſtoteles ſcribit in libro qui inſcribitur nomina barbarica:quibus teſtimonium ẽ quod fictum eſt neuii hæc quidem hercle opinor præfica eſt.nam mortuos collaudat.Claudius ſcribit quod præficerentur ancillis quemadmodum lamentarentur:præfica eſt dicta utrumq; oſtendit & præfectionem & præficam dictam. ¶ Eapſe.ea ipſa. ¶ Tu malam emones ruſtica me maleficio.tu inquit quæ ruſtica es & perinde q̃ me admonere nequeas ad malefaciẽdum uis admonere. ¶ Mulier ut ego opinor nulla.ſubaudi quod ego reperi. ¶ Adi autem: ideſt militem aggredere.uel lege uin adeam ad hominem. ¶ Venire ſaluum.deeſt gaudeo. ¶ Iam immaniſt.pro immanis eſt. ¶ Iam ne lectat: ideſt diligit. ¶ Vbi illa obſecro eſt.ſubaudi aſtaphium. ¶ Mars peregre aduei

niens ſalutat nerienem uxorẽ ſuam. Porphyrion romulus ut placare uellet occiſi fratris umbras lemuria iſtituit:ideſt parentalia quæ menſe maio ꝑ triduũ celebrari ſolent ante additũ anno menſem februariũ:ob quã rem Maio menſe religio eſt nubere:& item Martio in quo nuptiis habito certamine a Minerua Mars uictus eſt:& obtenta uirginitate Minerua neriene eſt appellata. Comprecatiões in libris ſacerdotũ populi Romani in qbus ſcriptũ eſt. Laciã Sarurni. Salaciam Neptuni. Homeram Quirini. Iurites quiritum. Maiam Vulcani. Nerien Iunonis. Molas Martis. Nerienem quoq; Martis. Marcus Varro ĩ ſatyra menippia. theãna: & peranna: prãda: celato: pales: nerienes: minerua: fortuna: ac ceres. ubi nerienes nõ nerio noíati uus eſt. Naʒ nerio nerienis: ut anio anienis dicitur: qđ ſabinũ uerbum uirtutẽ ſignificare putat Aulus gelius: & rurſum ſabini a græcis uidẽtur accepiſſe: qm̃ neuron quẽ nos neruũ dicũt. ut ſit nerio. Martis uis ac maieſtas: quã Plau. nerienẽ cõiugẽ dixit nõ nimiũ comice: ut quidam rati ſunt: ſed perite dictũ comprobant ex Gnei gelii annali tertio dicentis neria martis te obſecro pacem dare: ut liceat nuptiis ꝓpriis & proſperis uti quod de tui coniugis cõſilio contigit: uti nos itidẽ integras raperẽt: uñ libreos ſibi & ſuis

Dãnigeruli. Gerrones. Exagogæ bonorum. A.I. Nihilis.

poſteris patriæ pararent. ubi neria nõ nerio dixit gelius. Licini⁹ quoq; imbrex uetus comœdiaꝝ ſcriptori fabula quæ neæra inſcripta eſt: ſcripſit. Nolo ego neærã reuocent: ſed nerienem. Cũ quidẽ marti es in cõnubiũ data: ubi ſenarius uerſus cor ripuit penultimã quæ alioqui producitur. Itidẽ Enn. in primo annali nerienẽ mauortis dixit. Seruius aũt claudius nerio inquit quaſi neirio: hoc ẽ ſine ira & cũ placabilitate. eoq; noíe martem tranquillum fieri.

Mina. Pars herculanea.

℄ Qui ædis ſpoliis opplebit tuas. qui tuã domũ implebit prædis ab hoſtibus dirteptis. ℄ Tantillũ dari. Tam exiguũ tam tenue munus.

Suffuror. Suppilo

℄ Etiã num nihili pendit. Inſuper pro nihilo habet. ℄ Me nihil ecaſtor neq; meres. nõ mereris iqt me habere. ℄ Qui iducit põpã tantã: geta enim a domino ſuo dinarcho quæ promiſſa erant afferebat.

Blanditia ſua.

i Te ite. Ad reliquos amatores apoſtrophat ſeru⁹ geta quos oẽs merito a phroneſio eiiciendos cenſet. herũq; dinarchum mulieri acceptiorem fore ex tanta largitione munerum: ſed nõ nulla errata emaculauimus in huius ſcæne principio: ut erit uidere in noſtris emendationibus. ℄ Mulieri damnigeruli. Forte mulieruli potius q̃ mulieri dicendum erit. ℄ Exagogæ. Eductores: exagogi eductio. ℄ Scitam. Pro ualde ſciam. ℄ Metuit publicos. Forte rectius publicanos ne quid e domo forte auferant propter uectigal quod debetur: hoc dicit quia rem ille omnem conſumpſerat: neq; domi reliquum quicquã erat. ℄ Partem herculanam. Decimã partem: & ob hoc conſtat minam fuiſſe quinquaginta nũmoꝝ: quare autem decima pars herculi dicaretur iam ſatis dictum eſt ĩ ſuperioribus. ℄ Deriuat. In aliam partẽ diuertit. ℄ Operare. Ideſt orare. ℄ Ientaculum. Cibus eſt ante prandium: ſicut merenda ante cœnã. Martialis: ſurgite iam pueri uendit ientacula

BERN. SARA. VENE.

Geta. Stratophanes miles. Phroneſium. Aſtaphium.

I Te ite hac ſimul mulieri damnigeruli foras gerrones
Bonorum exagogæ: ſatin ſe quis amat nequit quin
Nihili ſit atq; improuiſe partibus expoliet.
Nam hoc qui ſcitam: nequis id quærat ex me. domi ſcit qui facit
Improba facta amator qui bona ſua pro ſtercore habet: foras
Iubet ferri. metuit publicos: mundiſſimunſt. puras ſibi eſſe uolt
Aedis. domi quicquid habet perditur exeo. quando quidem ipſus
Perdituſt. ſecreto hercle quidem illum adiutabo: neq; mea quidem
Opera unq̃ nihilominus propere q̃ poteſt peribit
Nam iam de hoc obſonio de mina deminui modo quinq;
Nũmos: mihi detraxi partem herculaneam: nam hoc adſimile eſt
Quaſi de fluuio qui aquam deriuat ſibi. niſi deriuetur tamen
Omnis aqua abeat in mari. nam hoc in mare abiit miſereq;
Periit ſine bona omni gratia. hæc cum uideo fieri. ſuffuror
Suppilo. de præda prædam capio meretricem ego item eſſe reor
Mare ut eſt: quod des deuorat: nunq̃ abundat. hoc ſaltem
Seruat me cum illi ſubeſt apparet. des quantum uis: nuſquam
Apparet: neq; datori neq; acceptricæ: uelut meretrix meum herum
Miſerum ſua blanditia intulit in
Pauperiem. priuauit bonis: luce honore. atq; amicis.
At at eccam. adeſt propinque: credo audiuiſſe hæc me loqui
Pallida eſt. ut peperit puerum: alloquar quaſi neſciam. iubeo
Vos ſaluere. Phr. noſter geta. qd ais ut uales? Geta. ualeo & uenio

dit ientacula piſtor: chriſtatæq; canunt undiq; lucis aues. ¶ Pernam hominem. Ad ſimilitudinem forte dixit pernæ quæ eſt ex cõcharum genere in harena defixæ: uel pernam dixit potius ut nunc dicimus uulgato uocabulo fruſtum carnis: cum hominem nihili pendimus: & ridiculum facimus. ¶ Poſtarum: Poſta quam Varro lotam dicit: & de ea facit Plinius mentionem a potando dicta eſt: ut eſca ab edendo. ¶ Malachum. Mollem. ¶ Tympano tribam: Pulſantem tympana. ¶ Non nauci: Parui precii uel leuem hominem dicit. ¶ Ciuis: Scilicet occidis & mactas. ¶ Confeſſus omnibus te iis: Legerem confeſſus omnibus tediis.

Ad minus ualentem. & melius q ualeat fero. herus meus ocellus
Tuus ad te ferre me hæc iuſſit tibi dona quæ uides illos ferre.
Et has quinq; argenti minas. Phro. Pol haud perit. quod illum
Tantum amo. Getta. iuſſit operare. ut hæc grata haberes tibi.
Phr. Grataq; eccaſtor habeo. iube auferri intro hæc ad me
Ecquid auditis ecquæ tam imperat ſuis? Ge. nolo auferant
Deſiccari iubet. Phr. impudens me caſtor quanti eſt negotii?
Ge. Tu bona fide. tu ne ais impudentẽ me eſſe ipſa quæ ſis ſtabulũ
Flagitii? Phr. dic amabo te ubi eſt dinarchus? Ge. domi.
  Ph. dic ob hæc dona
Quæ abmiſerit. me illum amare plurimum omnium hominum
Erga eumq; honorem eumq; habere omnium maximum.
Atq; ut huc ueniat obſecrare. Ge. illicet. ſed quiſnam illic homoſt?
Qui ipſus ſecum eſt triſtis: animo hercle homoſt ſuo miſer.
Quiſquis eſt. Phr. dignus eſt me caſtor. Ge. ecquid eſt. Phr. nõ noſti obſecro?
Qui illic apud me erat huius pater. uſq; ad ientaculum
Iuſſit ali. Ge. manſi. auſcultaui. obſeruaui. quem pernam noui
Hominem. nihil illicq; eſt. Ph. illic eſt me intuetur gemens.
Traxit ex intimo uentre. ſuſpirium: hoc uide. dentibus
Frendit icit femur. Ge. num obſecro nam ariolus. qui ipſus
Se uerberat? St. nunc ego meos animos uiolentos meamq; iram
Ex pectore iam promam. loquere unde es tu?
Cuius es? cur auſus inclementer mihi dicere? Ge. lubido eſt.
St. Iſtuc ne mihi reſponſas? Ge. hæc non ego te floccifacio.
Stra. Quid tu? cur auſas es alium te dicere amare hominem? Phro. libitunſt.
St. Ain tandem iſtuc? primum experiar tum tantuli doni cauſa
Holerum. atq; æſcarum. & poſcarum: mæchum malachum
Cincinnatum. umbratilocum tympanotribam amas
Hominem non nauci: quæ hæc res? Ge. meo ne hero tu improbe
Et male dicere audes fons uitii & peiuri. St. uerbum unum
Adde iſtoc. iam hercle ego te hic affatim officiam. Ge. tange
Modo. iam ego te hic agnum faciam & medium diſtruncabo.
Si tu in legione bellator ciuis. at ego in culina aues.
Ph. Si æquum facias? aduentores meos non incuſes quorum mihi
Dona accepta & grata habeo: tuaq; ingrataq; quæ abs te accepi.
St. Tum pol ego & donis priuatus ſum & peri. Ph. plane iſtuc eſt
Quid nunc ergo hic odioſe es confeſſus omnibus te iis.

Ite ite. In hac ſcẽa geta munus afferens excipit a phroneſio blãdis uerbis: ac ſtratophanes ira incẽditur aduerſus getam a quo plane contemnitur miles. ¶ Damnigeruli: ideſt qui damna apud mulierem uobis ipſis affertis. ¶ Gerrones: ideſt nugatores. ¶ Bonorum exagogæ: ideſt q bona excluditis. ¶ Qui amat nequit quin in ſe agat: ideſt quin rem ſuã profligat. ¶ Sit ut nihil. ita ut ad nihilum perducatur. ¶ In prouiſis partibus expoliet. Vt improuiſa parte ulla ſua abiiciat. ¶ Nam hoc qui ſciã propterea quod hoc ego ſcio. ¶ Pro ſtercore habet. quia foras eiicit bona ſua obiiciendo meretricibꝰ tanq̃ ſterchus. ¶ Metuit publicanos. iocatur: ita aufert domo inquit tanq̃ metuat publicanos ne cogant pro bonis exoluere pecuniã. ¶ Mũdiſſimuſt: mundiſſimus uideri uult dum puras uacuaſq; ſibi ædes facit. ¶ Nihilominus. in nulla parte minus ut cito pareat dabo operam. ¶ Deminui modo quinq; nummos mihi detraxi partẽ herculaneam: ideſt partem decimam: quã hercules ſolebat ioui tradere. ¶ In mare abiit: ideſt ad meretrices tanq̃ ad mare. ¶ Suffuror. clãculum furor. ¶ Suppilo. occulte ſurripio. Noni. autem ſuppilare inquit eſt inuolare uel rapere a pilorum raptu: unde & furtum paſſi dicuntur compilati. ¶ Qui ualeat. ut ualeat. ¶ Illos ferre. ſequebantur enim qui ea ferebãt munera. ¶ Ecquæ iam impata ſũt. auditis ne inquit quæ ego imperaui. ¶ Expectari iubet. ſubaudi herus meus. ¶ Stabulum flagitii inq̃. tãq̃ in ſtabulũ flagitia confluxere. ¶ Illic homoſt. militem dicit. ¶ Vſq; ad iẽtaculũ: iẽtaculũ prãdiculũ ueteres dixere. ¶ Quem puiã noui. ue obuiam: ita peruiam ſunt aduerbia. ¶ Icit femur. percutit indignatõe. ¶ Num obſecro nam ariolus. diuinator. Apparet autem oriolos inter diuinandũ ſeſe cõtudiſſe furore agitatos. ¶ Lubido eſt. placet mihi de te oblоq. Et poſcaꝝ. poſca dilutũ aqua muſtũ uel potius uinacia, aq̃ diluta lota:

VALLA
Stabulũ flagitii.
Iẽtaculũ
Ariolus:
Poſcaꝝ.
Malacuz mæchũ.
Tympanotribã.
Vmbratilocum.
Nauci.
officiã te
Aduentores meos.

ut ait Varro a lota acino nuncupata. ℭ Mœchum malachum:ideſt adulterum molem. ℭ Cincinatum. cõcino:ideſt contorto capillo ornatum . ℭ Vmbratilocum.qui in umbra ſermonibus terit tempus. ℭ Tympanotribam.pulſitantem tympanum a tympano & tribo:ideſt tero. ℭ Hominem deperibis:ideſt amabis. ℭ Nauci:ideſt nihili. Feſtus naucæ appellantur uulgo fullones ut ait curiatius quod nauci non ſint id quod eſt nullius precii. Idem ſentit & Cincius:quidam aiunt ꝙ omnia fere opera ex lana naucæ dicantur a græcis. Naucum ait ateius philologus poni pro nugis. Cincius quod in oleæ nuciſq; interſit. Aelius ſtilo omnium rerum putamen. gloſſematorum autem ſcriptores fabæ grani quod hæreat in fabulo quidam ex græco quod ſit καυχησιος leuem hominem ſignificari. Quidam nucis iuglandis quam uerrius iuglandam uocat medium uel diſſepimentum. Plautus in paraſito. poſtremo ambo ſumus non nauci. Itẽ in muſtellaria quod id eſſe dicam uerbum nauci neſcio:& in truculento & Neuius in timicularia eius noctem nauco ducere, Ennius illic eſt nugator nihil nõ nauci homo. Noegeum quidam amiculi genus prætextum purpura. Quidam candidũ ac perlucidu; quaſi a nauco quod putamen quorundam pomorum eſt tenuiſſimum non ſine candore: ut Liuius ait in odyſſia ſimul ac lachrymas de ore noegeo deterſit.i. candido. ℭ Fons uitii & periurii. Tranſlatio eſt cum fontem dicit:q̃ſi ab eo uitia & periuria originem ducant. ℭ Affatim conficiam. abunde ad interitum perducam. hoc uerbũ a græcis accepimus:illi nanq; in eadem ſignificatione aphatos dicũt. Dioſcorides de pſeudocaſia. εστι δε τισ και ψευδοκασια αφατωσ. ℭ Si tu in legione bellatores cædis. In legione in exercitu. ℭ At ego in culina aues:ſubaudi cædo. ℭ Iam iã concipilabo. compillare ſicut expilare diripere eſt. Nam ĩ uſu ſimplex non eſt:itaq; a concidendo & compilando compoſitum fecit concipilo. ℭ Quid tibi hũc uentio eſt. quæ fuit cauſa ut huc ueneris frequens Plauti locutio:ut uerbalia nomina caſus ſuorum uerborum aſciſcant & eandem conſtructionem:ſicut mox. ℭ Quid tibi hancaditio eſt:quid tibi hanc notio eſt:ideſt q̇d habuiſti ut adires & noſceres hanc. ℭ Fi manu uiceris. ſi uox eſt contemnentis. itaq; cum ſtomacho pronuntiandum eſt. Legitur ſi manum inieceris:ideſt tangere auſis . ℭ Vel ire dum ſaluo licet, ceſſo inquit ego abire dum ſaluus poſſum.

Concipilabo.
Ventio.
Soleas.
De uento condoluit caput.
A.l.Eſopitius.

St.Peri hercle hodie:niſi hunc a te abigo. Ge.accede huc modo
Adi huc modo. St.etiam ſcelus minitare? quem ego
Affatim iam iam concipilabo:quod tibi huc uentio eſt?
Quid tibi hanc aditio eſt? quid tibi hanc notio eſt inquam
Amicam meam? emoriere ocius:ſi manu uiceris.
Ge.Quid manu uicerim? St.fac quod iuſſi. mane iam. ego te hic
Affatim conficiam. Ge.occidi optumum eſt. captio eſt. iſtam
Machæram longiorem habes:q̃ hæc eſt. ſed herum
Sine dum petere:ſiquidem belligerandum eſt tecum.
Ibo domum ego. tecum bellator arbitrum æquum cœperim
Sed ego ceſſo mi hinc amouere:uenire dum ſaluo licet.

Phroneſium meretrix. Miles Stratophanes.

Date iã ſoleas atq; me intro actutũ ducite:nã mihi de uẽto
Miſeræ condoluit caput. Stra.quid mihi futurum eſt: cui duæ ancillæ
Dolent:quibus te donaui:iam ne abiſti? hem ſic datur? quo pacto
Excludis quæſo:ex hoſpicio q̃ cluſus nunc ſum:pulchre
Ludificor. ſine quãtulo mihi ope nũc pſuaderi poteſt:ut ego hiſce
Suffringam talos:totis ædibus num quippiam auarum. ut ad mores mulierum
Poſtq̃ filium peperit. animos ſubſtulit . nũc quaſi mihi dicat hæc te
Iubeo. neq; uolo introire in ædis. at ego nolo. non eo:ego faxo
Dicat me in dieb' pauculis crudũ uirũ eẽ. ſeq̃re me hac uerbũ ſat eſt.

BERN.
SARA.
VENE.
VALLa

ℭ Eſopitius:Lege ex hoſpitio. ℭ Roſt q̃ filium peperit. Poſtquam filium peperit.

Date iam ſoleas. Vt fingat phroneſium ex partu corpus oblangueſcere domum ingreditur ut quieſcat. Stratophanes autem ſecum ingemiſcit ob ingrata munera & ſe deſtitutum . ℭ Quid mihi futurum eſt:ideſt q̇d faciam. ℭ Eſt hoc peius? poteſt ne dici quicquam deterius. ℭ Num quippiam auarum æq;? poteſt ne quicquam tam auarus inueniri:q̃ mulier auara eſt. ℭ Verbum ſat eſt. nolo pluribus uti uerbis:uno contentus ero uerbo.

Strabax adoleſcens. Aſtaphium ancilla.

RVs mane dudum hinc ire me iuſſit pater.ut bubus
Glandem prãdio depromerẽ.poſt illuc ueni:q̃ aduenit
Si dis placet ad uillã:argentum meo qui debebat patri
Qui ouis tarentinas erat mercatus de patre.quærit patrem
Dico eſſe in urbe.interrogo quid eum uelit homo:cruminam
Sibi de collo detraxit.minas uiginti mi dat:accipio libens:
Condo in cruminam.ille abiit:ego propere minas ouis
In crumina hac in urbem detuli.fuit ædepol mars
Meo iratus patri.nam oues illius haud longe abſunt a lupis
Nunc ego iſtos mundulos urbanos amaſios
Hoc ictu exponam.atq; omnes eiiciam foras.eradicare eſt
Certum cum primis patrem.poſt id locorum matrem.nunc
Hodie efferam ad hanc argentum q̃ mage amo quam
Matrem meam.tat ecquis nulla eſt? ecquis aperit hoc hoſtium?
Aſt.Quid iſtuc alienum eſt amabo mi ſtrabax.qui non extemplo
Intres:an ne oportuit ita te quidem.qui es familiaris? St.ibitur
Ne me morari cenſeas. Aſt.lepide facis.

Stratilax. Aſtaphium.

MIrũ uidetur ruri herilem filium ſtrabacem nõ rediſſe:niſi ſi
Clãculum cõlapſus eſt hic in corruptellã ſuã. Aſt.iã pol hic
Me ĩclamabit ſi aſpexerit. St.nimio minus ſæuos iã ſũ aſta
Quã fui.iã nõ ſũ truculentus.noli metuere:quid uis? (phium
Aſt.Quid? tuam expecto truculentiam. St.dic impera mihi.qd tibi
Et quo uis modo.nouos omnis mores habeo:ueteres perdidi
Vel amare poſſum:uel etiam ſcortum ducere. Aſt.lepide me caſtor
Nuncias:ſed dic mihi an & paraſitum te fortaſſe ducere?
St.Intellexiſti lepide quid ego dicerem heus tu iam poſtquam
In urbem crebro conuenio:hic factus iam ſum cauillator
Probus. Aſt.quid id eſt amabo.iſtæc ridicularia.cauillationes uis
Opinor dicere.ita ut pauxillum differat a cauillibus.ſequere
Intro me amabo mea uoluptas. St.tene hoc tibi.rabonem habeto
Vt mecum hac nocte ſies. Aſt.peri rabonem quam eſſe dicam
Hanc beluam? quin tu arabonem dicis? St.ita facio lucri
Vt pꝛneſtinis conea eſt ciconia. Aſt.ſequere obſecro. St.ſtrabacem

r Vs mane: Ali⁹ aduenit amator ille.ſ.q ruri uerſabat̃ q& ipſe phroneſio pecuniã ultro daturus erat:ut gratior fieret cæteroſq; abigeret amatores domo. ℂ Mars meo fuit irat⁹ pr̃i: Nã lupi dicunt̃ eẽ in tutella martis:in quorũ ditionem erant oues uenturæ :nam pro lupis meretricem accipit:ꝑ ouibus numeratam a mercatore pecuniam. ℂ Tat:interiectio ex improuiſo aliquem conſpicientis.

BERN. SARA. VENE.

RVs mane dudũ.ſtrabax adoleſcẽs ait ſe a pr̃e accepiſſe pecuniã nẽpe ab eo q debebat pr̃i ob oues tarẽtinas ait ſe eã pecuniã daturũ meretrici: quẽ excipit blãde aſtaphiũ. ℂ Prãdio. ad prãdiu3. ℂ Quid eũ uelit.q̃ ſit cã qd' eũ q̃rat ℂ Cõdo ĩ crumenã.mira breuitate qd' actũ fuit narrat:nihil deſit nihil ſupfluat: qd' ꝑpriũ narratõis eſt:& ĩmutatiõe dignũ eloqũ: Mars meo irat⁹ pr̃i.Cur ãt iratus ſtatĩ oñdit qd' ſubiũgit. ℂ Nã oues illi⁹ haud lõge abſũt a lupis.mars.n.direptionibus fauet.lupus natũ aĩal ad rapiẽdũ.Lupa meretrix dr̃:ergo ſi pecuniæ dãdæ lupis uident̃ a Marte rapi:ĩ cui⁹ tutella ſũt lupi. ℂ Hoc ictu.i.hac pecunia. Exponã.educã.ſubaudi alios amaſſos. ℂ Eradicare.radicitus cõuellere. Eſt certũ.i.ꝯſtitui. ℂ Cõ primis.ꝑcipue. ℂ Tat ecqs.uerba q̃ ſolẽt dici cũ ſilẽtiũ :ſolemus ĩponer̃ repentino alicuius acceſſu cõmoti. ℂ Quid iſtuc alienum.quæ res tã aliena eſt. ℂ Mi ſtrabax. blanditur aſtaphium quia ſua bona dilargitur huic meretriculæ.

VALLa

Prãdio de bub⁹. Glans bub⁹ dabatur. Depr̃e oueſ mercat⁹ erat. Mundulos. Amaſios.

MIrũ uidet̃:Factus mitior redit ſtratilax ex truculẽto:fitq; ad amores decliuis. Paraſitũ ducere.i.paſiticos mores imitari & cõfingere. ℂ A cauillib⁹.Scomatib⁹ & lepidis moriſib⁹. ℂ Rabonẽ.ꝑ arrabonẽ :iõ redarguit̃ a muliere ꝙ ruſtice locut⁹ ſit. ℂ Ita facio lucri.Pro ita mihi collibitũ ẽ.ut pꝛneſtinus cõſueuit ꝑ ciconea conea dicere:quo morſu laceſſit peccantem lingua præneſtinum.

BERN. SARA. VENE. Inclamabit me. Cauillator. Ridicularia. Cauillibus. Rabonẽ

m Iru3 uidetur.ſtratilax miratur quid ſit quod ſtrabax non redierit rure:ſed interĩ uiſa aſtaphio amoris uiſco captus eſt: & apud ipſam ob ſermonis barbariem pene habetur ridiculus. ℂ In coruptelam

VALLa' Arabonem. Conea a præneſtinis pro ciconea.

ſu ſam:ideſt in hanc meretricem apud quam corrumpitur. ℭ Me inclamauit. Coarguet repræhendet. ℭ Nouos omnis mores habeo:ideſt cæpi ego quoq; amore rapi. ℭ In urbem crebro conuenio. conuenio pro uenio compoſitum pro ſimplici. ℭ Factus iam ſum cauillator probus:ideſt qui urbane uerbis compugnam. cauilari enim eſt quod græci ſcoptin dicunt & cauilatio ſcoma. ℭ Iſtæc ridicularia:ideſt urbana dicta q̄ ad riſum moueant. ℭ Rabonem habeto:deeſt a ut arabonem dicat:ideo aſtaphium irridens. ℭ Perii rabonem quam eſſe dicam. quid ego potuero interp̄tari quid ſit rabo. ℭ Hanc belluam. reſpondet ſtratilax hanc belluam hoc eſt hædum agnum uel quiduis tale: qd' arabonis loco det̄:ideo aſtaphium corrigit. ℭ Quin tu arabonē dicis. cur non uocas arabonē. ℭ Ita facio lucri. tmeſis pathos eſt:quia lucrifacio uerbum unum eſt. ℭ Vt p̄neſtinis cæna ē ciconia. Hoc dicit ex ciconia ſordida cæna eſt. p̄neſtini tñ ea tanq̄ lauta ueſcunt̄:ita ego in rabonē pro arabone dixi:pro eodem accipitur. ℭ Iam ne. ſubaudi incipis eſſe truculentus. ℭ In tabernam ducor diuorſoriam. Quia taberna a ueterib⁹ nō domuncula mō dr̄ ita appellata:qd' olim tabulis cōſterneretur ac tergeret̄ ob tegularū inopiā: ſed etiā ubi uiatores ſolēt cōmorari geſcendi cā. Ideo adiecit diuorſoria. ℭ Male accipiar. q̄a ibi abſumā pecuniam.

Differor lætitia:

Mellinæ

BERN. SARA. VENE.

NEq; gnatus. Nihil amāti gratius contingit q̄ amicæ ſuæ gratificari poſſe:id quod dynarcho obuenit ut grata ſua fuerint munera phroneſio. Chiam⁹ unus ex ſeruis q dona attulerant mulieri. ℭ Melliniæ. Dulcedini uoluptati. ℭ Mea pila eſt:Ideſt arbitratu meo res agitur. ℭ Mulier mecum perit. i. pariter amat me:ut amo illam.

VALLa

NEq; gnatus eſt. Dinarchus adoleſcēs ſtultus iuuenis: ut cito gaudibūdus ob id qd' militi euenerat qd ſtatim mali imineat nō cogitās. ℭ Lætitia differor. p̄ nimia lætitia diſtrahor. ℭ Nūciauit cyamus. græce cyamos:latine faber. ſerui tamen nomen eſt. ℭ De amata. ualde amata. ℭ Magnæ melliniæ mihi. ideſt magnæ ſuauitati. a melle id nomen. ℭ Mea pilla eſt. hoc prouerbialiter dictum. In mea eſt ludus poteſtate tanq̄ cuius eſt pilla. ℭ Quia pereo. i. mea bona abiicio. ℭ Quis eat intro: quis ĩgrediat̄ oia agam p̄cario. p̄cibus cōtendā ut trāſigam omnia ad uotum meum.

Reſtricis

BERN. SARA. VENE.

Exagogā

LEpide efficiam: Alloquitur ancilla heram phroneſiū:ſe obſeruaturam añ ædes dic̄ ne qs ĩtro eat:nā dynarchū aduenientē q multa ſe putabat receptū iri gr̄a ab ædib⁹ dimouit. Eſtū ex inani:le gerē ē dū tibi ĩ manu. ℭ Amātis. ſ. ſtrabaci q̄ nuper intromiſſus fuerat cum

Hic opperiar mō ſi rure ueniat. Aſt. is qdem apud nos ē. hic ſtrabax
Modo rure uenit. St. prius ne q̄ ad matrem ſuam? heu ædepol
Hominem nihili. Aſt. an ne autem ut ſoles iam ne? St. nihil dico
Aſt. I intro amabo. cedo manum. St. tene: in tabernam ducor
Deuorſoriam: ubi male accipiar mea mihi pecunia.

Dinarchus adoleſcens.

NEq; gnatus eſt: neq; progignetur: neq; potis reperirier
Cui ego nunc dictum aut factum melius q̄ mihi eē uelim
Di magni ut ego lætus ſum. & lætitia differor. ita ad me
Magna nunciauit chiamus hodie gaudia. mea dona de
Amata acceptaq; habita eſſe apud phroneſium. cum hoc iam
Volupeſt tum hoc nimio magnæ melliniæ mihi: militis odioſa
Ingrataq; habita: totus gaudeo. mea pila eſt: ſi repudiatur
Miles: mulier mecum perit: ſaluus ſum
Quia pereo ſi non peream plane eſuriam: nunc ſpeculabor.
Quid ibi agatur: quis eat intro: qui foras ueniat. procul
Hinc obſeruabo: miles quid facturus ſuat
Quia nihil habeo: unū animos monuit: mihi oĩa agam præcario

Aſtaphium Ancilla: Adoleſcens Dinarchus.

LEpide efficiā mea hera offm̄. inde intus modo ut tu tuū
Item efficias: ama id quod decet rem tuam eſtun ex inani
Nunc dum iſti lubet dum habes tempus ei obſecundes
Prome uenuſtatem amanti tuam. ut gaudia compares
Ego interim hic reſtitricis præſidebo. iſte dum ſic faciat domum
Ad te exagogam. & quenquam interim iſtuc ad uos
Qui ſit: hodie intromittam. tu perge ut lubet. ludin iſtos.
Di. Quis eſt iſte aſtaphium. indica qui perit. Aſt. amabo hiccine
Tu eras? Di. moleſtus ne ſum? Aſt. nunc magis q̄ fuiſti nā niſi qn
Nobis uſuſt: nobis moleſtus. Di. ſed obſecro da mihi operam ut

Narrem

cum pecunia. ¶ Reſtiicis: Potius reſtitricis ab eo quod eſt reſtito. ¶ Exagogam: Prouentum & lucrum. ¶ Mea referi non mus. Si hoc modo legatur ſenſus eſt: nolle ad ſe admittere qui alienum cibum quærant ut mures faciunt: ſed qui de ſuo elargiuntur: propterea dicit ſed intus bolos quos dat: nam in domum admiſerant ſtrabacem pecuniam afferentem ¶ Thetis quoq; lamentando lauſum fecit filio: Sunt qui legant leſſum: ſunt qui plauſum. ¶ Sine alios diſcere. Scilicet ſui obliuiſti aut pœnitere ut tu didiciſti. ¶ Indidem: Illud idem. ¶ Identidem: Frequenter. ¶ Dedi equidem. Rectius iuſſi equidem. ¶ Ad te: Ad domum tuam. ¶ Vnum aiebat: Scilicet me eſſe amantem. ¶ Stridia. Quaſi ſtridula & inania. ¶ Quadrup⁹.i. cū manib⁹ & pedib⁹. ¶ Suppoſtrix puerum: Pro puerorum: inclamat enim in meretricē. ¶ Nihil me? Scilicet pendis. ¶ Iam quos capiam calceos. Vt ſcilicet in exilium abea3. ¶ Mea mala facta: Quia ipſius filiam uiciarat: uidebis in emendationibus uerſiculum hunc quo pacto mendoſe prius legeretur.

Narrem quæ uolo. Aſt.nam quid eſt? mea refert non mus ſed
Intus bolos quos dat. Di.quid amator nouus quiſpiam?
Aſt.Integrum & plenum adortaſt theſaurum. Di.quis eſt?
Aſt.Eloquar.ſed diu taceto.nouiſtin tun hunc ſtrabacē? Di.quid ni.
Aſt.Solus ſummam habet hic apud nos.nunc is eſt fundus nobis
Animo bono male gerit. Di.perii:hercle ego idem. Aſt.ſtultus es
Qui facta infecta facere uerbis poſtules:thetis quoq; etiam
Lamentando lauſum fecit filio. Di.non ego nunc intro
Ad uos mittar. Aſt.quid num miles magis? Di.quia
Enim plus dedi. Aſt.plus enim es intromiſſus:q̄ dabas
Sine uiciſſim.qui dant operam:oblitos quod dant operam utier.
Litteras didiciſti.quando ſcis.ſine alios diſcere.
Di.Diſcant.dum mihi commentari id liceat ni oblitus ſiem
Quod dedi. Aſt.interea magiſter dum tu commentabere
Volt interim illa indidem commentari.qui rem acciperet
Identidem. Di.iuſſi equidem hodie ei quinq; argenti deferri
Minas præterea unam inobſonatum. Aſt.idem iſtoc delatum ſcio
De eo nunc bene ſum tua uirtute. Di.immo & inimici mei
Bona iſtæc edent.mortuum hercle me.q̄ ut id patiar
Mauelim mihi inimicos inuidere.q̄ me inimicis meis
Nam inuidere alii bene eſſe.tibi male eſſe miſerum eſt
Quid inuident egent.illis quibus inuidetur rem habent.
Aſt.Stultus qdē es:opperire. Di.qd iā? Aſt.qa pol maueli3 nūc licet
Di.Da obſonii me participē fieri. Aſt.ſi uolebas ꝑticipari:auferres
Dimidium domum.nam idem ut acheronti hic ratio accepti
Scribitur.intro acceptum quando acceptunſt.non poteſt
Ferri foras.bñ uale. Di.ſiſte. Aſt.omittes me. Di.omitto intro. Aſt.
Quidē. Di.imo iſtoc ad uos. Aſt.iri nō pōt. Di.imo pōt (ad te
Experiri ſine. Aſt.immo operire.uis eſt experiri
Dicam adeſſe niſi occupataſt. Di.reſiſte hem fruſtra fit.redin?
Aſt.At non redeam:ſi uocat me:quæ in me poteſt:pluſquam pōt
Vno uerbo eloquere. Di.mitti me intro. Aſt.mendax es abi.
Di.Vnum aiebat. Aſt.ſtridia dixti uerba atq; mendacia.
Di.Abiit intro.induit ego ut hæc mihi patiar fieri? iam hercle
Ego tibi inlecebra ludos faciam clamore in uia.quæ
Aduerſum legem accepiſti plurimis pecuniam
Iam hercle apud omnes magiſtratus faxo:erit nomen tuum
Poſt id ego in te manum iniiciam quadrupus uenefica
Suppoſtrix puerum:ego ædepol tua probra aperibo omnia:
Nihil me? perdidi omne quod fuit.fio impudens.
Nec mihi adeſt ad alium penſi.iam quos capiam calceos.ſed quid

Thetis leſſum. VALLa

LEpide efficiam mea hera officium. Aſtaphium domo exiens a phroneſio miſſa dinarcho occurrit commonefacitque eum quomodo itra ædes recipi nō poſſit. At nequidem obſonii quod miſerat partem poteſt indipiſci: & perinde quam fuerat de milite læt⁹: tam ſtatim triſtis euaſit: quod iuxta ſuam ſententiam minime exciperet: ¶ Eſt dum tibi in manu: ideſt ī poteſtate tua habes. ¶ Ei obſecūdes.i. agas ex eius ſententia & aſſentiaris. ¶ Prome uenuſtatem. exhibe ei ſpeciem & formam. ¶ Ego interi3 hic retricis præſidebo.i. commoditatibus tuis implendis: quēadmodum aqua irrigua hortos recreat. retrica3 enim aquam & cato & alii ueteres nominarunt qua horti orrigantur. ¶ Dum ſic faciat domum ad te exagogam: ideſt eductionem. Et quēq; qui mittit iſtuc ad nos: ideſt q nos muneribus cumulat. ſin aute3 loco mittit ſit interit q amore ꝑit. ¶ Mea refert. ſubaudi ſcire. ¶ Nūc muſcæ intus: ideſt alieni ut recipi noſſis. ¶ Bolos aliis dat: ideſt aliis inſeruit ¶ Sūmam hēt.i. ſūmū pōt. ¶ Is eſt fundus nobis.i. loco fūdi: uñ nr̄os hēmus reditus. ¶ Thetis quoq; ēt lamētādo pauſa3 fecit filio. Tethys pria ſyllaba lōga exiliq;: ſecūda aſpirata cū y & ꝓducta cui⁹ genitiu⁹ tetyos uxor oceani. latine ſalacia appellata cui⁹ oceanides q̄ & oceanitides dicunt a poetis nymphæ filiæ. at thetis prima ſyllaba aſpirata & correpta ſecūda exili cū i latino cui⁹ genitiuus thetidos ex nereidibus qnquaginta nymphis una pelei uxor achillis mr̄ filii achillis cum mortem audiuiſſet lamentata eſt: ſed cū irritā ſuam eſſe

Cōmentari. Inobſonatum Inuideri q̄ iuidere ſati⁹ eſt. Stridia uerba: Quadrupus. Suppoſtrix. Calceos.

ſentiret lamentationem:in lamentando inquit filio pauſam fecit.hoc eſt non pſeuerauit diutius lamentando: q̃a qđ ſcm̃ erat infectum fieri nõ poterat.ita tu ſi bona tua tu ipſe abieciſti iam id infectum fieri nõ põt.ſtultus es ergo ſi poſtules facere infecta quæ facta ſunt.¶Intro ad uos mittar?pro intromittar ad uos iemeſis. ¶Bñ ſit tua uirtute.i.bñ erit nobis pp tuam uirtutem.¶Quibus inuidetur rem habẽt.nam ob rem.i.facultatem pariter inuidia.¶Iidem ut acherunti.i.in inferno ſuppuiatio eſt eoꝝ quæ accipiuntur:nõ quæ dantur.quia nihil datur. ¶Ad te quidẽ.i.intro in domum tuam.¶Operiri.expecta:q̃a uiolentia fuerit ſi experiaris.¶Quæ in me põt:plus q̃ põt.i.q̃ maiorẽ in me habet poteſtatem q̃ concedi debeat.

¶Stridia dixi uerba atq; mẽdacia. Verba protuliſti:quæ præter ſtridorem nihil haberẽ momenti. ¶Inania & uana.Ideo ât hoc dixit quia nihil promittebant:cuncta enim putauit aſtaphium uerba nihil eſſe niſi ea modo quæ aliquid pollicerẽtur. ¶Ludos faciam.ideſt illudam. ¶Quadruplus:ideſt ueniemus q̃tuor in te irrumpentes. ¶Suppoſitrix puerum: ideſt quæ ſuppoſuiſti tibi puerum alienum: quem tuum filium uideri uoluiſti. Dedit autem huic uerbali nomini caſum quẽ exigit uerbum unde deſcendit:uelut ſupra facere Plautum ſæpe admonuimus.¶Nec mihi adeſt ad aliũ penſi:ideſt non habeo apud quem mea uerba penſitanda ſint.¶Quos capiam calceos:prouerbialiter dictuꝫ. unde me calceem.i. poſſim damna mea reſarcire.¶Conceptis me non factuꝝ uerbis.i.iure iurãdo adactis. ¶Si ſtimulos pugnis cædis.&hoc prouerbialiter dictum. Contra rem inquit meam fecerꝫ ſicut ſi pugnis cædere ſtimulos uelim. ¶Alteram tonſtricem huius.ſolebant enim priſci mulieres tonſtrices adhibere ut nũc mulieres.queadmodũ Dionyſiꝰ tyrrãnus ſiciliæ filias ſuas ſibi habuit tonſtriculas inquit Cic.¶Modo timeo.hoc dicit quia filiam eius dinarchus uitiauerat:cuius filium ſi bi phroneſium ſuppoſuerat.

Dolet manibꝰ.

Colubrinũ ingenium. Tintinaculos.

BERN. SARA. VENE.

Gon tibi maledicam: Callicles puellæ cõpreſſæ pr̃ rẽ exq̃ſiturus ex ãcillis ut fuerit filia uiciata:minat̃ illis tormenta & uerbera:ni ueꝝ ꝑpalent mõ unã mõ alterã alloq̃ẽs:ex quaꝝ uerbis dynarchus agnoſcit ſuũ detectũ ſcelus. ¶Colubrino ingenio: Volubili uel aſtuto:¶Tintinaculos.Lorarios q uirgis cædẽdo tinnitũ faciunt. ¶Mihi etiã nunquid:Timet adhuc ne poſt confeſſionẽ aliqd ſuperſit interrogandũ iõ uinctas non exoluit.¶Ero paries.Inter utramq; medius.¶Liuorem.Maculam dicimus ex percuſſione.¶Vicit qđ petebat adeſt uni: Sic prius hẽbãt maculati

Iſte ꝑ iſti. Nepos. Capita rerum. Liuor. Qui iter rogatiuũ

Ego hic clamo:quid ſi me iubeat intromittier conceptis me non
Facturum uerbis:iurem ſi lenit.nugæ ſunt.ſi ſtimulos pugnis
Cædis manibus plus dolet.de nihilo nihil eſt iraſci:quæ te non
Floccifacit.ſed qđ hoc eſt proh di imortales calliclem.uideo ſenem
Alteram tonſtricem huius alteram ancillam ſuam:meus q adfinis
Fuit:ancillas duas conſtrictas ducere:pertimui poſtquam
Vna cura cor meum mouit.modo timeo:ne mea maleſacta antiq̃
Nunc ſenex inueniat omnia.

Cal.ſenex. Ancilla ii.Dinarchus adoleſcens:

EGon tibi maledicam.aut tibi male uelim ut animo meoſt
Propemodum expertæ eſtis q̃ ego ſim tranquillus uſq;
Homo.rogitaui ego uos:uerberantis has pendẽtis ſimul
Commemini.quo quicquam pacto ſitis confeſſæ:ſcio hic nunc
Volo ſcire eodem pacto.ſine malo fateamini:quãquam uos
Colubrino ingenio ambæ eſtis.edico prius ne duplicis habeatis
Linguas:ne ego bilinguis uos:necem niſi ad tintinaculos
Voltis uos educi uiros.An.uis ſubegit ueꝝ fateri:ita lora lædunt
Brachia.Cal.at ſi ueꝝ mihi eritis faſſæ.An.uinctas exolue.Cal.mihi
Etiam nunquid ſit negocii faſſis incertuſq; ſum.niſi quia
Timeo tñ.An.ego nec qđ peccaui ſcio.Cal.oĩuꝫ primũ diuerſa eſt
Et eñi ſic iſtud uolo.ne ĩter uos ſignificetis.ego ero pies loq̃re tu.
An.Quid loquar?Cal.quid puero actũſt:mea quem peperit filia
Meo nepoti?capita rerum expedite.An.iſtæ dedi Cal.iam
Tace.accepiſtin puerum tu ab hac?An.accepi.Cal.tace
Nihil moror præterea.ſatis eſt faſſa.An.inficias non eo.
Cal.Iam liuorem ſcapulis iſtoc concinnas tuis.conueniunt
Adhuc utriuſq; uerba.Di.uæ miſero mihi mea nunc facinora
Aperiuntur:clam quæ ſperaui fore.Cal.loquere tu qui dare
Te hũic puerum iuſſit?Aan.hera maior mea.Cal.quid tu
Cur eum accepiſti?An.hera me rogauit minor.puer ut
Ferretur.eaq; ut celarentur omnia.Cal.loquere tu
Quid eo feciſti puero?An.ad meam heram detuli.Cal.quid de
Puero tua hera fecit?An.heræ meæ extemplo dedit.Cal.cui.

(Malum)

culati codices:hanc labeculã ex ore diluimus plautino:uicit quod poterat: uim attulit:quã lectionẽ probat ſequens uerſiculus. ¶ De iſtoc ipſa.ſenſus eſt.ſcio eqdẽ mihi male eueniſſe pp hoc:uel te nõ admonente. ¶ Video ego te. Sũt uerba oĩno ancillæ q̃ ſermonẽ cõuertit ad Dynarchũ ibi ex occulto auſcultãtẽ. ¶ Eqdẽ q̃ uolo multa mihi audiẽda: obnoxia:legerẽ potius eqdẽ q̃ nolo multa mala adeunda obnoxia. at reliqua errata ſequẽtia emẽdare placuit:ut illud:culte cõpote mi:culpæ cõpotẽ:& illud tá eſtis:mitte iſtas &eamus intus eamus in ius.& rurſus intus me ire.i ius me ire & ſex talenta malana:ſex talenta magna: q̃ iõ magna dicta ſunt: qa pluris erãt ponderis.,put alibi rettulimus.

(Malum)heræ? An.duæ ſunt iſtæ.Cal.caue niſi quod te rogo:niſi
Ea quæ exquiro.An.mater filiæ dono dedit inquã.Cal.plus
Quam dudum inq̃ loquere.An.plus tu rogitas.Cal. reſponde
Ocius quid illa cui donatuſt? An ſuppoſuit.Cal.cui? An.ſibi
Pro filio.Cal.pro filio?Di.obſecro ueſtram fidem. ut facilius
Alia quam aliæ unde puerũ natum paret.hæc labore alieno.
Puerum peperit ſine doloribus.puer quidẽ beatus mater duas
Habet:& auias duas.iam metuo patres quot fuere:uide ſis
Facinus muliebre.An. magis pol hæc malitia pertinet ad uiros
Quam ad mulieres:uir eam non mulier prægnantem fecit
Cal.Et idẽ ego iſtuc ſcio.tu bõa ei cuſtos fuiſti.An.plus põt q̃ plus
Valet.uir erat:plus ualebat.uicit quod poterat:uim attulit
Cal.Et tibi quidẽ hercle idẽ attulit magnum malũ.An.de iſtoc
Ipſa & ſi tu taceas re ab ſe experta intelligo.Cal.nunquã te
Facere hodie ut cuius quis eſſet diceres.An. tacui at nunc
Non tacebo quando adeſt.neceſſe indicem.Di.lapideus ſum
Cõmouere me miſer non audeo.res palam omnis eſt:meo
Illic nũc ſunt capiti hoſtia.meum illuc facinus mea ſtultitia eſt
Timeo q̃ mox nominer.Cal.loquere filiam meam
Quis integram ſtuprauerit? An.uideo ego te propter mala
Facta qui es patronus parieti.Di.neq; uiuus neq; mortuus
Sum:nec quid nunc faciam ſcio.neq; ut hinc abeam:neq; ut
Ad hunc adeam ſcio:timore torpeo. Cal. dicin an non?
An.Dinarchus cui illam prius dici ſponderas.Cal.ubi is homo eſt
Quem dicis?Di.adſum callicles.per tua obſecro genua
Vt tu iſtuc inſipienter factum ſapienter feras:mihiq; ignoſcas
Quod animi impos uini uitio fecerim.Cal.nõ placet
In mutum quippiã conferri:quod loqui nõ poteſt:nam uinum ſi
Fabulare poſſit ſe defenderet:non uinum moderari
Sed uim ſolent:qui quidem probi ſunt.uerum
Qui improbus eſt.ſiue ſubibit.ſi adeo caret temeto
Tamen ab ingenio eſt improbus.Di.ſcio
Equidem quæ uolo multa mihi audiẽda obnoxia.ego tibi
Me obnoxium eſſe fateor.culpæ compotem.
Callicles uide quæſo ne facias iniuriam.reus ſolutus
Cauſam dicit.mitte iſtas:tu ſanun es?Cal.ſoluite iſtas
Agite abite tu domum.& tu autem domum:eloquere
Hæc heræ ut puerum reddat ſiquis eum petat.eamus
In ius.Di.quid uis in ius me ire?tu es prætor mihi.
Verum te obſecro:ut tuam gnatam des uxorem callicles.
Cal.Eundem ſtulte iudicaſſe quidem iſtam rem intelligo.

¶ Filiũ.ſ.ſuppoſiticiũ. Adimeo. cuidã amico ſuo:cui⁹ filio iã ſuã deſpõderat natã. At ego ab hac puerum repoſcã.Loquit̃ Dynarchus. Egon tibi maledicã. Callicles cuius filia erat q̃ filiu peperit quẽ ſibi phroneſiũ peperit uerba habet apud tonſtricẽ ſuam & ancillã: quas arbitrat̃ conſcias eſſe.habet in q̃one ut uer̃ excutiat. ¶ Vt aio meoſt.ut cẽſeo. ¶ Sine malo abſq; tormẽto. ¶ Colubrino ingenio.i.uenenoſo ut colubræ uel qa ſerpentes dicunt̃ binas habere linguas. ¶ Ad tintinaculos uoltis uos educi uiros.i.q uos tormentis crucient & qui in dorſo ueſtro flagellis tinnitus faciant. ¶ Lora ledunt brachia.i.loris brachia ſuſpẽſa ſút. ¶ Etiã nũ. Inſup. ¶ Inter uos ſignificetis.i. ſignum detis negãdi uel aiendi. ¶ Capita re̱.i.originẽ. ¶ Cõcinnas ordo ac ſenſus eſt. ex eo quod rñdiſti medicaris liuorẽ in ſcapulis tuis.i.efficis ut liuor ex uerberib⁹ excitat⁹ remediũ hẽat. Qui dare.pro qs. ¶ Caue niſi qd̓ te rogo.ſubaudi rñdeas. ¶ Suppoſuit. tãquã filium ſibi habuit. ¶ Matres duas habet: ideo beatus qa matres duas habet. ¶ Vir erat. qa ĩquit uir erat plus me potuerat. ¶ Nunquã te qui facere. nũq̃ potui facere mihi uiri nomẽ apires. ¶ Lapideus ſũ. Dum audio mea apiri facinora cõuerti mihi uideor ĩ lapidẽ. ¶ Quã mox noĩet.q̃ primũ dicat me deliq̃ſſe. ¶ Neq; uiuus neq; mortuus. ut ſolet Plau.ſecioſus affectũ eẽ exp̃ſſor: ita elegãter exp̃ſſit dinarchi metum ob adulteriũ. ¶ Duci ſponderas.p ducẽdã ſpopõderas. ¶ Animi impos.Qui aio eram ĩmutatus. ¶ In mutũ quippiã conferri.i.in uinum culpã regeri cum interrogatũ rñdere nõ poſſit. ¶ Siue ſubbibit. ſub altero alterũ bibit. ¶ Siue adeo caret temeto.i.uino:a tenẽda.m. mẽte humana temetum ueteres dixere. ¶ Multa mihi adeũda obnoxia.i. quibus me obnoxiũ faciã planeq; ſubiectum. ¶ Culpæ cõpotẽ.i.culpam ſubiuiſſe. ¶ Reus ſolutus cau

VALLa

Pertinet ad uiros

Fabulare infinitus.

Temeto

ſam dicit. Qui ſum reus etiam non uinctus dico qd deliq̃rim. ℭ Mitte iſtas. aferesis pathos pro omitte.
Talenta malana. ℭ Tu es ꝑtor mihi. eris loco ꝑtoris: qm̃ tuã filiã uitiaui debeo ut leges poſtulãt eã quoq; uxorẽ ducer̃. ℭ Haud manſiſti. nõ expectaſti ut
Adimeo Repoſcam ab hac. ego eã traderem. ℭ Mulctabo bolo. i. iactu ſũpta a piſcatorib⁹ trãſlatione: ſed per bolũ dotẽ intelligimus. ℭ Sex talenta magna. Quæ ſingula pẽdunt nonaginta libras. ℭ Filiũ iſtic. ſubaudi a phroneſio. ℭ Ne iſta ſtimulum longe habet. i. propinqua mihi eſt cum ſtimulo.
BERN. SARA. VENE. BLittea lutea. i. inutilis ab blito herba nullius uſus: & lutea a luto cœnoſa. Qui meis tutorẽ me adoptat⁹ bonis. potius ſic: qui ſuis tutorẽ me adoptat bonis. ℭ Refacere. i. pœnitere: naȝ qui pœnitent factum uellẽt rurſus facere. ℭ Manubinari⁹. Predæ particeps. ℭ Iam tum oculuȝ uocas. rectius iam non oculum uocas: ut prius ſolebas uocare. nam eam uocauerat phroneſium proprio no-
Blittea lutea. Diuidia. mine: ommiſimus nõ nulla mẽdoſa: forte alias emaculanda. ℭ Adeſt pueri. ſ. pater qui credebatur miles. ℭ Ad me hac recta ſi tenent. Lego ſi uenerit. ℭ Haſtis confectũ fallaciis. ſ. reddã: ſed illud haſtis ſine aſpiratione legi conuenit aſtis pro aſtutis: & illud næ pro certe.
VALLa BLiteta & lutea eſt meretrix: ſcribendum blæteta. nã licet blitũ dicat̃ a græcis holeris ſpẽs quæ nulli cedit utilitati. niſi ut paulũ modo citet aluũ: quia
Planiloqua. tñ græci ſolent blætia appellare offendẽtia ꝑſertim pedes & ꝑinde mala. melius blæteta: blætes ſiquidem ſpecies calciamẽti dicta quod offen
Mus ſapiens beſtia eſt. dat pedes. No. tñ blitea legit q inq̃t: blitea inutilis a blito herba nullius uſus. Plau. in trucul. blitea & lutea eſt meretrix. Laberins ĩ tuca bipedẽ bliteam belluã. ℭ Lutea non a colore luteo: ſed a luto ac ſi lutoſam dicat. ℭ In uino. ĩ cõuiuio. ℭ Nã mihi diuidia. i. moleſtia. ℭ Vltã male. Valde excruciatã. Et liberi. licet enim unus eẽt dixit tñ liberi. Id annotauit Aulus gelius in noctib⁹ atticis de uno ueteres dixiſſe liberos: quẽadmodũ & gracchũ in orõne quã habuit a populũ dixiſſe oñdit. ℭ Qui ſuis tutorẽ me adoptat bonis. facit

Nam haud manſiſti ut ego darem illam. tute ſumpſiſti tibi.
Nunc habeas: ut nactus: uerum hoc ego te multabo bolo.
Sex talenta magna dotis demam pro iſtac inſcitia
Di. Bene agis mecum. filium iſtinc tu te melius eſt repetere.
Cæterum uxorem quãprimum poteſt abduci ex ædibus.
Cal. Ego adeo iam illi remittam nuncium adimeo dicam ut aliam
Conditionem filio inueniat ſuo. Di. at eho ab hac puerũ repoſcam
Ne mox inficias eat nihil eſt. nam ipſa & ultro ut factunſt fecit
Omnem rem palam: ſed nimium pol opportuna ecce ab ſe
Egreditur foras. ne iſta ſtimulum longe habet. quæ uſq; illinc
Cor pungit meum.

Phroneſium meretrix. Adulescens
Dynarchus. Aſtaphium ancilla.

BLittea & lutea eſt meretrix: niſi q̃ ſapit in uino ad rem ſuã
Si alia membra uino madeant. cor ſit ſaltem ſobrium
Nam mihi diuidia eſt in tonſtricem meã. ſicut multa male
Ea dixit. eum dinarchi puerum inuentum filium
Vbi id audiuit: quãq̃ penes eſt me omnis res. & liberi
Video eccum qui meis tutorem me adoptatis bonis
Di. Mulier adſum profectuſt. Ph. quid agitur uoluptas mea?
Di. Non uoluptas aufer nugas. nihil ego nunc de iſtac re ago.
Phr. Scio me caſtor quid uis. & quid poſtulas. & quid petas
Me uidere uis. & me te amare poſtulas. puerum petis.
Di. Di ĩmortales ut planiloqua eſt. paucis ut rem ipſam attigit.
Phr. Scio equidẽ ſponſam tibi eſſe: & filium ex ſponſa tua.
Et tibi uxorem ducendam iam eſſe: alibi iam animum tuum
Me quaſi pro derelicta ſis habiturus. ſed tamen cogitato mus
Puſillus q̃ ſit ſapiens beſtia: ætatem qui uni cubili
Nunquã cõmittit ſuã. quaſi unũ obſideatur aliunde perfugium
Gerit. Di. ociũ ubi erit: de iſtis rebus tum amplius tecum loquar.
Nunc puerũ redde. Ph. imo amabo ut hos dies aliquos ſinas
Eum eſſe apud me. Di. minime. nam eo quid opus?
Phr. In re mea triduum hoc ſaltem: dũ aliquo miles circunducitur
In eam rem ſiquid habebo: tibi quoq; etiam proderit: ſi auferes
Puerum: a milite omnis tum mihi ſpes animam efflauerit
Di. Factum cupio nam refacere ſi uelim nõ eſt locus. nũc puero
Vtere & procura: quãdo qd' procures habes. Ph. multũ amabo
Te ob iſtã rem me caſtor ubi domi metues malũ. fugito huc
Ad me ſaltẽ. amicus mihi eſto manubinarius. Di. bene uale

Phroneſium

nis.facit ut tueat bona ſua q̃a eius filiũ tueor. ℭ Vt planiloqua eſt.i.apte rẽ ꝓtulit. ℭ Perfugiũ gerit.cubile aliud hẽt quo ſe recipiat. ℭ In re mea.dicim⁹ex re mea.in re mea.i.ad utilitatẽ meã:at ab re mea ad dãnũ meũ. ℭ Miles circũducitur.i.fallit. ℭ Spes aĩam efflauerit.i.ſpes erit intermortua. ℭ Amicus mihi eſto manubiari⁹.manubias ueteres dixerũt pecuniã q̃ de p̃da exacta foret.ero eris tu mihi amicus manubiari⁹:qm̃ habui puerꝫ tanq̃ p̃dã & ob puerꝫ a milite hẽbo bona q̃ & ipſa quoqꝫ de p̃da ſũt. ℭ Futati.i.ꝓfu ſim:cui⁹ cõpoſitũ cõfutare.antiq futare dicebãt. Oẽm cõmemoraui rẽ.qcqd eẽt ĩ re expoſui. ℭ Vbi amici ibidẽ opus. Vetus adagiũ trita cõſuetudĩe uſurpatũ. ℭ Hodie tm̃ tenet militẽ.i.occupat apud me militem.

Phroneſium.Ph.iam tum oculum uocas id quoqꝫ interim
Futatim nomẽ cõmemoraui ter.Di.nunquid uis?facultas opere
Vbi mihi erit ad te uenero.Ph.ille quidem abiit:acceſſit dicere
Hic quis uidelicet.uerꝫ eſt uerbũ quod memoratur.ubi amici
Ibidem opus.propter hunc ſpes etiam ſe hodie tantum rim
Militem:quem ecaſtor mage ama q̃ dudũ:id quod cupio inde
Auferre:quæ cũ multũ abſtulimus haud multum apparet quod
Datũ eſt.ita ſunt gloriæ meretricũ. Aſt.ha tace.Ph.qd eſt obſecro
Aſt. Adeſt pueri.Ph.ſine eum ipſum adire huc.ſine ſi is eſt modo
Sine eum ipſum adire ut cupio ad me hac recta ſi uenerit
Næ iſtum ecaſtor hodie aſtis confectum fallaciis.

Miles. Aſtaphium Ancilla. Phroneſium. Ruſticus

EO mihi amare fero ſupplicium damnis ad amicam meam
Vt illud acceptum ſit prius: qd' perdidi:hoc addã inſuper
Sed q̃ uideo herã atqꝫ ancillã ãñ ædis.adeũda eſt hæc mihi
Quid hic uos agitis?Ph.ne me appellat.Mi.nimiũ ſæuis.Ph.ſic
Poti es ut mihi moleſt⁹ ne ſies?Mi.qd aſtaphiũſt? Aſt. merito ecaſtor
Tibi ſuccẽſet legon:atqꝫ ne iſti etiã parꝫ uolo male.Mi.ego
Mea uoluptas ſiqd peccaui.prius ſupplicium ad hanc minam fero
Auri ſi mihi rides.Ph.manus uetãt prius q̃ penes ſe habeant quicq̃
Credere:puero opus eſt cibum:opus eſt matri aũt quæ puerũ lauit
Opus nutrici:utrẽ habeat ueteris uini largiter ut dies noctesqꝫ
Potet.opus lignis.opus eſt carbonibus:faſciis opus eſt.puluinis
Cunis.incunabulis:oleum opus eſt.farina.opus eſt totum diem
Nunq̃ hoc uno die efficiatur opus:quin opus ſemper ſiet.
Non enim poſſunt militares pueri etanio educier
Mi.Reſpice ergo.accipe hoc.qui iſtuc efficias opus. Ph.cedo
Quãq̃ parum eſt.Mi.ad omne manus iſtic poſte parũſt
Tuo arbitratu quod iubebis addabitur.da nunc ſauium
Phr.Mitte me inquã odioſus.Mi.nihil fit.non amor.teritur dies.
Ph.Plus decem pondo amoris pauſillis perdidi accipe hoc
Atqꝫ auferto ĩtro.Ru.ubi mea amica eſt centium.neqꝫ ruri neqꝫ
Hic operis quicq̃ facio.corrumpor ſitu ita miſer

ℭ Mage amo.magis ſimulo amare. ℭ Id quoqꝫ cupio ĩde auferre.i. rape ab eo. ℭ Haud multũ appet. licet iqt multa a multis auferam⁹.q̃ abſtulerim⁹ tñ nõ apparẽt. ℭ Sine ad eũ ipſum adire huc.qa dixit aſtaphiũ puer adeſt pueri:nempe miles ſiñ iqt phroneſiũ puerꝫ adeat. Hac recta ſubaudi uia. ℭ Si teneã.ꝑ ſi te nuero. ℭ Ne iſtũ ecaſtor hodie aſtu cõfectũ fallaciis uolo.ſenſus eſt.ego hũc hodie uerſutia mea conficiã: in meaqꝫ uolã ptãte fallaciis meis: qa uidet ſe diſpoliatũ iri puero.Cauſaꝫ nullam fore arbitrato ab eo rapiendi niſi tantiſper quoad apud ſe Dinarchi filium habuerit.

Futatim

Amici ubi ſunt ibidem opus. Rim.

EO mihi amare.miles cum nouiſſet miſſa phroneſia munera minimi fuiſſe hita ne oĩno qd' dederit pereat uult auri minã donis ſupaddere. ℭ Legon. dicẽs:uel lego dico. ℭ Op⁹iſtic nõ, corrigo:op⁹ lignis: & rurſus purus eſt totũ diẽ.opus ẽ totũ diẽ. ℭ Etanio.Melius ſetanio.ſetania Pli. memorant iter cœpas:& itẽ theophraſto cœpe gña iqt.Pli.in.xviiii. apd græcos ſarda.ſamothracia alſidena. ſetania.ſenſus ergo ẽ.pueros militares ñ poſſe educari niſi maxia ĩpẽſa. neqꝫ cibo uilliori. ℭ Nã quãq̃ ẽ bella:uide ne poti⁹ legẽdũ ſit nequaq̃ es bella. Niſi tu ego aliq gaudeo: forte melius:niſi tecũ ego aliq gaudeo:& illud aliq pro aliquo.ſ.pacto uel aliquo mõ. ℭ Phaniſatius:puto legẽdũ eẽ:ferri ſaceus:ut teſtace⁹cruſtace⁹:nã dixit haud ferro terrere potes:uel fariſace⁹ ut ſit ĩnouatũ a fando uerbũ: quaſi nimis uerboſus & loquaciſſim⁹. ℭ Bella aut eatieta ẽ. Et ſi lectionẽ non demuto:neq̃o tñ qn locũ indicẽ dignũ cẽſura:putarẽ ego nõ male hoc mõ legedũ eſſe. Qui(malũ)bella : haud.n. bella es: & ſenſus erit abſolutus:quo.n.pacto iqt fieri põt ipſam quæ bella ẽ & ornata amare poſſe ruſticũ & turpẽ hoiem?&illud(malũ)cũ ĩdignatiõe p parẽtheſim inſert: ut ſæpiſſime alias. ℭ Bellũ init.ſ. uenereũ.i.

BERN. SARA. VENE.

Adeũda hæc mihi eſt.

Vtrem uini.
Faſcie.
Puluin⁹

Etaniũ.

Addabitur.

in uenerem citus. ℭ Malam rem his. Opinor dicẽdum eſſe: malam rem agis: item illud: magnopere ſerua uiaticum: ſeruandum uiaticum: ut cenſeat: non omnem pecuniam dandam eſſe meretrici: quin ꝓ eius reditu aliqd ad uiaticum ſuppetat. ℭ Pecua ad hanc. Alludit ad tarentianas oues: quas mercator mercatus de patre fuerat: pro quibus a mercatore ipo pecuniã receperat & meretrici detulerat. ℭ Intro amabo & tu. Tandẽ meretrix ambos in domũ recipit amaſios: ſed anteq̃ cludã plautinũ codicẽ: duo omiſſa corrigo. ℭ De tuis deliciis ſum. Mutilũ uerbũ integrũ reddimus de tuis deliciis ſũmis: & rurſus ubi mihi homo legebatur: rectius legeris: mi homo. hæc & alia plura serioſius emendata inuenies in noſtris emẽdationibus: in quibus paucula duntaxat ſignauimus & abſq; cenſura reliquimus: ut deinceps bonorum ſit iudicium: quibus ſi quid boni Plau. lectiõi afferẽt: oino grãæ habẽdæ erũt. O mihi amare: hæc ſcæna continet militis babylonii meretricũ aſtaphii & phroneſii ruſticiq; cõtẽtiones. ubi ruſticus muneribꝰ militẽ ſupare cõtẽdit. ℭ Eo ſubaudi ad amicã phroneſiũ ℭ Mihi amarẽ fero ſuppliciũ. i. amori meo fero cruciatũ. ℭ Dãnis. ob dãna q̃ ſubeo. dãnũ ut ait Var. ademendo qa demunt bona militis. ℭ Illud acceptũ ſit. i. gratũ mulieri. ℭ Prius qđ perdidi. qđ añ amiſi. ℭ Hoc addã ĩſup. cæteris datis muneribus hoc adiũgã. ℭ Nimiũ ſcæuis. i. nimiũ dura es & cruda: & græci dicũt ſgæon nõ mõ ſiniſtrũ: ſed ẽt crudũ & imite ſignt. apud Sophoclẽ teucer in aiace maſtigoforo. Δηλοσ δε μοι εστι σκαιον εκλυσων στομα. ℭ Vtrẽ hẽat ueteris uini. i. q̃tũ in utre cõtineri põt. ℭ Largiter. i. abũde ꝓ large. ℭ Cunis icunabulis. ornamentis cunaꝶ. ℭ Vt alii educier. i. ali. nã educere ẽt educare ſignt. ut frequẽtiſſime legit̃ apud poetas. ℭ Qui iſtuc exefficias opus. ut hoc ipm qđ dicis opus eſt trãſigas. ℭ Ad oẽ manus iſtæc poſitæ parũt. Iſtæ inqt manus poſitæ ſunt ad oẽ qđ paꝶ eſt: & oẽ paꝶ ſuſcipiũt. ℭ Terit̃ dies. tps amittit̃. Amoris pauxillo. ob pauxillũ amorẽ pdidi. ℭ Cæteꝶ. i. in cæteris rebus. ℭ Corruptus ſum ſitu. i. inertia. ℭ Quã me: interrogatiue legẽdũ eſt & cũ ſtomacho ꝓnũciãdum. ℭ Adeſt amica. ſubaudi phroneſiũ inqt ruſticus. ℭ Hercle uero ſerio. i. uere tu quidẽ dicis de me ac ſentis. ℭ Quãq̃ ego tibi uideor ſtultꝰ. qppe qa ruſticꝰ ſum. ℭ Gaudere alioq me uolo. i. me oblectare. ℭ Heus tu dicit militi. ℭ Face gaudeã. fac me oblectẽ. ℭ Mortuũ hercle me duco ſatius. Mortuũ dixit pro moriẽdũ nã mortuus ꝓ participio ꝑteriti ponitur tãquã ſi dicas q mortuꝰ eſt ut auditus

VALLA

Intro in loco.

Delitia.

Abſtine hoc.

Cãpas.

Tu uir ſtrenuus uapulato.

Minaciis

Zonam ſolue.

Pecua.

e

Cubando in lecto hic expectando obdurui. ſed eccam uideo
Heus amica quid agis? Mi. quis illic homo? Ph. quem
Ego ecaſtor mage amo q̃ te. Mi. q̃ me quomodo?
Ph. Hoc mõ ut moleſtus ne ſis. Mi. iam abis poſtq̃ aurum habes?
Ph. Cõdidi intro quod dediſti. Ruſ. adeſt amica. te adloquor.
Ph. At ego ad te ibo. Ruſ. ad me delitia. Ph. hercle uero ſerio. Ru. q̃q̃
Ego tibi uideor ſtultus: gaudere aliqui me uolo. nam quãq̃
Eſt bella malo tuo niſi tu ego aliqui gaudeo. uin te
Amplecter. & ſuauium dem? Ph. quid uis face. gaudeam
Mi. Meos ne ante oculos ego illam patiar alios amplexarier?
Mortuum hercle me duco ſatius abſtine hoc mulier manum
Niſi te mea manu in machæra & hunc uis mori
Ruſ. Nihiliphari ſatius ẽ miles. ſi te amari poſtulas. auro haud ferro
Deterrere potes ne amet. Mi. qui (malum)
Bella: aut eatieta eſt quæ ames hominẽ iſtimodi. Phr. uenit ne
In mentem tibi quod uerbum in cauea dixit hiſtrio?
Omnes homines ad ſuum quæſtum callent & faſtidiunt
Mi. Hũccine hominem te amplexari tã horridũ atq; ſqualidum?
Ph. Quãq̃ hic ſqualidus eſt quãq̃ hic horridus. citus bellum init
Mi. Dedi ego aurum. Ph. dediſti filio cibaria
Aſt. Nunc ſi hanc tecum eſſe ſperas: alia opus eſt auri mina.
Mi. Malam rem his & magnam. magnopere ſerua uiaticum
Quid iſti debet niſi tria. Ru. quæ nam tria?
Mi. Vnguenta noctes ſauium. Ph. par pari reſpondet.
Verum nunc ſaltem ſi amas: da tu mihi de tuis deliciis ſummis
Quicquid pauxiliulũ. Mi. quid ita? Ph. ab auo eſt. quod idem
Dictum ſuperfert campas dicit abaui conſultam iſtuc
Mi. Mi homo caue faxis uulnus: tibi iam cui ſunt dentes ferrei
Vulgo ad ſe omnis intromittit. abſtine iſtanc tu manum.
Ruſ. Iam hercle iam magno tu uapulato uir ſtrenuus
Mi. Dedi ego huic aurũ. Ru. at ego argentum. Mi. at etiã pallulam
Ruſ. At ego oues etiam. nam & alia multa quæ poſcet dabo
Melius te munere certare mecum q̃ minaciis
Phr. Lepidus eſt ecaſtor mortalis eſt. ſtrabax mi perge obſecro
Stultus atq; inſanus damnis certant. nos ſaluæ ſumus
Mi. Age prior tyro aliquid. Ru. immo tu prior perde & peri.
Mi. Hem tibi talentum argenti philippei eſt. tene tibi.
Phr. Tanto melior noſter eſto. ſed & uoſtro uiuito. Mi. ubi eſt qđ
Tu das. ſolue zonas. prouocatur. qd times. Ru. tu pegrinus. hic
Habito. timeo meos. non ego ambulo. pecua ad hanc ego in
Crumina obligata defero. Mi. quid dedi. ut diſtinxi hominem?

Ruſ.

auditus eſt. ¶ Abſtine hoc mulier manū.ab hoc abſtine inqt ne hūc attingas ruſticū. ¶ In machera.in enſe:niſi inqt hoc feceris & mulierē te & ruſticū obtrūcauero. ¶ Nihil fari ſatius eſt miles. Var.inqt fatur is q primū hō ſignificabilem ore emittit uocē:ab eo añquā ita faciūt:pueri dicunť infantes:cū id faciūt iam fari. Cū hoc uocabulorꝝ ſimilitudine uocis pueri ac fatu⁹ fari id dcm̄. Ab hoc tpe qd' tū pueris coſtituāt,parce fando dcm̄ fatū & res fatales. Ad hæc eādem uocē q facile fanť facūdi dicti:qui fatura ꝑdiuinando ſolēt fari ſatidici dicti.i.uaticinari qd' ueſana mēte faciūt:ut græci efato dicunt:nr̄i fat⁹ eſt ab illis ergo noſtrū deſcendit. Ait igiť ruſticus ſatius eſt o miles tibi nihil ſari.i.nō ſtrepere uerbis ac minitari ſi mō uis amari. Nā auro poteris efficere ne amet non ferro. ¶ Qui malū.quo pacto mala hora. ¶ Bella.i.pulchra. Aut ea tu es.i.quo mō ea es quæ es ſpecioſa cū ames hoiem iſtiuſmodi.i. ruſticū. ¶ In cauea dixit hiſtrio.i.in theatro cū poemata recitanť. ¶ Ad ſuum quæſtū callen.i.calidi & aſtuti ſunt ſapiuntq; ad ſuū lucrū. ¶ Et faſtidiunt.i.faſtidiū aliarū rerum capiunt. ¶ Tam horridū atq; ſqualidum.ſitu & rubigine oppletum. ¶ Citus bellū init.propere cōmittit prælīū uenereū. ¶ Dediſti filio cibaria:ideſt mihi non dediſti aurū: ſed alimentum tuo filio. ¶ Serua uiaticum:ideſt qd'in itinere īpendas. ¶ De tuis deliciis tuum.i.quod habes in deliciis da illud quod iam tuum eſt. Nam dediſti meū hactenus. ¶ Ab auo eſt quod idē dictū.prouerbialiter hoc dictum. ¶ Nam.quod iteratur ſæpius dicitur ab auo dictum:quia quod antiquum eſt ſæpius dictum. ¶ Semper fert cāpas.quæ ſint cāpæ animalia:diximus in trinūmo. ¶ Oīs intromitiit. Delectus uirorꝝ inquit nō eſt:ſed quēcūq; uel fœdiſſimū admittit. ¶ Iā magno.pro magne uel pro magnopere. ¶ Vapulabis.ſubaudi a me. ¶ Stultus atq; inſanus dānis certant.ſtultus dr̄ imprudens uel aliquo affectu uehemēti cōcitus. Inſanus aūt furore correptus ut paradoxon illud Cice.oēs ſtultos inſanire. Idē Hor.in ſermonib⁹ oñdit. ¶ Dānis certant:contēdūt iqt inter ſe uter plus dāni faciat. ¶ Age prior tyro. Tyronē nouū hoiem miles ruſticum uocat:ſicut Iuue.noſter tyrunculus inqt p quē uoluit rudē ſignificari. ¶ Solue zonas. Admonuimus ſupra marſupiū zonis alligatū geſtaſſe ueteres.zona græce Cingulum latine.zonyo.n.cingo. ¶ Pecua.ab eo quod eſt hoc pecu. Oſtendimus enim ſupra multis dici modis. ¶ Ad hanc.ſubaudi phroneſium. ¶ Crumena obligata marſupio uincto. ¶ Vt diſtrinxi hoiem.i. deduxi ad id ut moliri ulterius nō poſſit. ¶ Quid hoc? intertogatiue legendum eſt.quid eſt quod facias. ¶ Iſtuc habeo.ſubaudi quod det iſti miles. ¶ Hoc expecto.ſubaudi quod daturus ē ſtrabax. ¶ Ex mea ſententia.ut ego quo ſentio recte feceris ſi non permittes tuum a milite lectum occupari. ¶ Si quid animati eſtis facere.ſi quid habetis in animo quod uelitis. ¶ Facite ut ſciam.ut ipſa quoq; intelligam.

Ruſ.Immo ego uero qui dedi.Ph.iītro amabo:& tu ergo ad me
Ruſ.Cum tu eris mecū qdem.qd tu quid ais? Mi.cum hoc?an ego
Poſterior dedi?Ph.tu dediſti.iam daturus eſt. iſtuc hēo:hoc expeto
Verum utriq; mos geratur amborum ex ſententia
Fiat ut rem gratam uideo:hoc accipiūdunſt:quod datur.
Ruſ.Meum quidem te lectum certe occupare non ſinam
Aſta.Lepide me caſtor aucupabatq; ex mea ſententia.
Phr.Aeq; ut rem bene geſtam ueſtram rurſum bene geram
Amabo ſiquid animatuſt facere.faciam:ut ſciam:
Veneris cauſa adplaudite:eius hæc in tutela eſt fabula.
Spectatores bene ualete.plaudite atq; exurgite.

FINIS.

Obuio cuiq; bonæ frugi Salutem.

NEmo eſt optimi adoleſcentes:qui binas quacūq; de fabula maiores noſtros ꝑcepiſſe uoluptates ignoret. Cum ſcilicet audiēdo,quæ modulāter carmina ꝓnunciarētur,tū uel maxime ſpectando,quæ fierēt moderatæ ſaltationes. Vnde ſpectatores a comicis potius q̄ auditores appellanť. Quoniam igitur in pn̄tia nullæ uel agunť,uel agi fabulæ poſſūt:proindeq; talibus ac libero dignis hoīe uoluptatibus priuamur, meas eē partis,putaui qui uos alias officiis ſolitus eſſem ꝓmereri,totis cōtendere uiribus,ne meā amplius operā hac in ꝑte deſideretis:quippe cū litteratis hoībus quotquot alunt Venetiæ familiariter utar ac ſemꝑ ſim uſus,uictore ꝑſertim:quē ob ingenii ſuauitatē,eruditionēq; nō uulgarē mihi potiſſimū amicitiæ uinculo copulaui. Quāobrē ne penitus ſpectandi uoluptate careatis:quā maximi diximus eſſe momenti,uobis depictas ſingulis fabularū actibus ſcenas curauimus annotari,nec minus hiſtrionū in orcheſtra ſaltantiū imagines monogrāmate tantū de more ueterū addidimus cōprehenſas:quod ſi qua,meo iudicio,nimiū moroſa ingenia dānabūt, auctore Philoſtrato ſciāt ſe ueritatē,& eā quæ poetis attribuitur ſapientiā aſpernari. Sola eteni pictura quæcūq; olim uiſa ſunt iiſdē iterum oculis ſubiicere poteſt. Quod aūt ad audiēdi ꝑtinet uoluptatē:quā uobis,ut docet Ariſtoteles,ſcriptura ꝑſtabit, cognoſcite ꝑ nos trifariā eſſe,ꝓuiſum.uidelicet primū ut quæ ad noſtrā uſq; ætatē Plauti carmina ꝑuenerūt ī latini ſermonis puritatē,priſtinūq; candorē q̄ maxime fieri potuit eſſe reſtituta.deinde,qm̄ latina lingua labefactatis impii rebus ipſi etiā romæ tāquā in ꝑegrianā euaſit,cōmentaria quæ nobis excellere uiſa ſunt ſūma cū diligētia uerſibus eſſe appoſita. Ne ſiqd forte ꝑplexius aut abſoletius dicať,ipſi nō intelligētes,ꝓpoſita fraudemini uoluptate demū, quæ nr̄a ſemꝑ in nos extiiit humanitas,locupletiſſimū indicē in calce uoluminis eſſe adiectum, ꝑtim ut cōplura fabularū loca ſimul cōferre poſſitis,partim,qm̄ īterlegendū ſingula nemo pōt annotare,uel ānotata diutius oīa cōtinere, quē diximus index memoriæ ſuffrageť. Hoc itaq; meo munere cōſecutū me ſpero,ut uos.ſ.in poſterū mihi magis afficiamini q̄ plebs olim romana potuerit crebris,opipateq; inſtructis ædiliū muneribus obligari. Valete.

a a
Ex emẽdationibꝰ
¶ Bernardi
Ex ſcæna credo
Ex ſcæna bñ
Ex ſcena pſeudole
A
In faciem uorſus.
Vt uos in uoſtris.
ait dai daci qui
Vt uos in uoſtris.
B
Qui me alter eſt.
claræ quas
Seruius quoq; in
Bene uale
C
periatur quẽ aiuꝫ
naculo habitantes
maritoꝝ poſtes
Naucratẽ
D
bos ſerpẽtes
Hoc agite ſultis:
ideo faſtidinas a
batur:ut eſt ui.
E
& improbos
Aios in plurali
uel cum ironia
tua.n.orõne
F
patrem una cum
¶ Nauteam:

¶ Aucupemus.i.
toꝝ impenſa:nam
G
Curate.hic alius
cit cum ab Eucli.
Narraui amicis
miſonarii.Qui
H
Quis hic loquitur
ubi inquã nõ
Captus in pugna
tontos.ꝑ tonſos
I
dicit ex libris
ut ſcribit auditor
nõ eſſe quẽq̃
¶ Patẽt præſtigiæ
K
ac ꝑrupta iam
Dieſpiter.Iupiter
dicitur.ut inquit
ſi aliqd dederis:ut
L
percuciendo
Deſcendit:ideo
Strabone tradente
ποιεισται.i.
M
uoce & licet
ſeni nil tale
dicimus.
gi. Mobile ſic
N
menti ſculpones

uinariũ . puluinar
cuſſit. Quia uinũ
uiꝝ bonum eſſe.
O
ideſt hanc
an fœmininũ.
ipſius carnificis
tacita odorabatur
P
¶ Ab aio æger
rum ornatus : ut
oẽ ueſtimentum
& damnatus
Q
patrem tatam.
pi pót : ut teſtatur
to prioribus
nullus eſt:
R
tudinem
quoq; in palatino
bus litteræ obli.
tur hoiem
S
uicini domũ : &
hoccine uolebas.
pro ſcio unde
mulierem educere
T
ſus pilo.eſt autem
henſæ diſciplinæ
ubi legitur:faciunt
nãq; uerba hæc

V
matum recitatio
Ni mala.Indu:
¶ Quid iſtæ
ſumo:dicuntur
X
prudentiam:
iactu cœpit:
¶ Dedolabo.
inſtantis metus
Y
oleis albis nigris.
Appoſuit ꝑfecit
hũc uerſiculum
¶ Imparti me.
Z
coctionibus apta
genitis ſæpe.
gerem poſtea
machinaꝝ.
a
ſi diutius uelis
Mercatum
¶ Inſomnia.
ſecus q̃ uolebam.
b
¶ Poſſin tu ſi
nihil ꝙ modo
propterea duos
ſpuunt catonis
c
fiſcina pro uaſe
Pſeudolus
nidificat:ſed in
¶ Hi ſunt

d
feram.¶ Malitia
Sed nos te ſa.
Dulcia atq; amara
pidiſſimi ſales
gat caput
AA
Fuere fratres cart.
Achillem
urbane dictum
Et cate.i.acute.
bulas Alicarias
BB
cludet:poſtulem
num uoluntas
cem ciuerit.
Nythalonin:han.
CC
¶ Sume hinc.i.
pientem lenam
ciant ac ꝑſagiũt.
uelle.ſ.ſibi
DD
accipiter.raptor
ti ſubaudi quæ
ſuas ſeruandas
ſiqdem non eſſe
EE
quitur:ut ſe eo
palæſtram
Omnibus modis
tauit trachalio
FF
ficis uictitant

¶ Certunſt.
¶ Vllam una
Caue ne quid
GG
culo.meo dãno:
nauſimache.
autem cenſiui
bonoꝝ ueteres
HH
mum cruciatum
Agite ite foras
Apuleius autem
Ioãnis petri uallæ
II
Minus qndecim:
rii inqt Vegetius
cii:pro hoc nego.
ideſt colligit
KK
Quid hoc hic
¶ Tempabo.
Non oĩs ætas.
Ad fores: exiens
LL
tris umbras
dit ientacula
Rus mane
cum pecunia

Quint.xxxii.

¶ Impreſſum Venetiis per Lazarum ſoardum.
Die.xiiii. Auguſti. M.D.XI.

¶ Cum gratia ob figuras ut patet apud Scribas Dominii.

¶ Excuſatio Lazari.

Quiſquis ades lector ſtudioſe uoluminis huius
Non ſit iudicii norma ſeuera tui.
Si qua errata liber dederit minus apta legenti.
Et male compactis barbara uerba notis:
Da ueniam quæſo:non hæc uicioſa Soardus
Lazarus emittit bibliopola tuus.
Sed (quod ſæpe ſolet) manus impræſſoria aberrat
Veloci nimium ſollicitata motu.

Nemo confidat nimium ſecundis.

¶ Deo & candidiſſimæ uirgini gratiæ.

Collated & complete
H. B. Quaritch [illegible]

Sanders [illegible]